5866.

Digitized by Google

BIBLIOTECA
G 3 COMPLUTENSE. 8
E. 31. C. 6. N. 13.

Digitized by Google

5866 OER

Digitized by Google

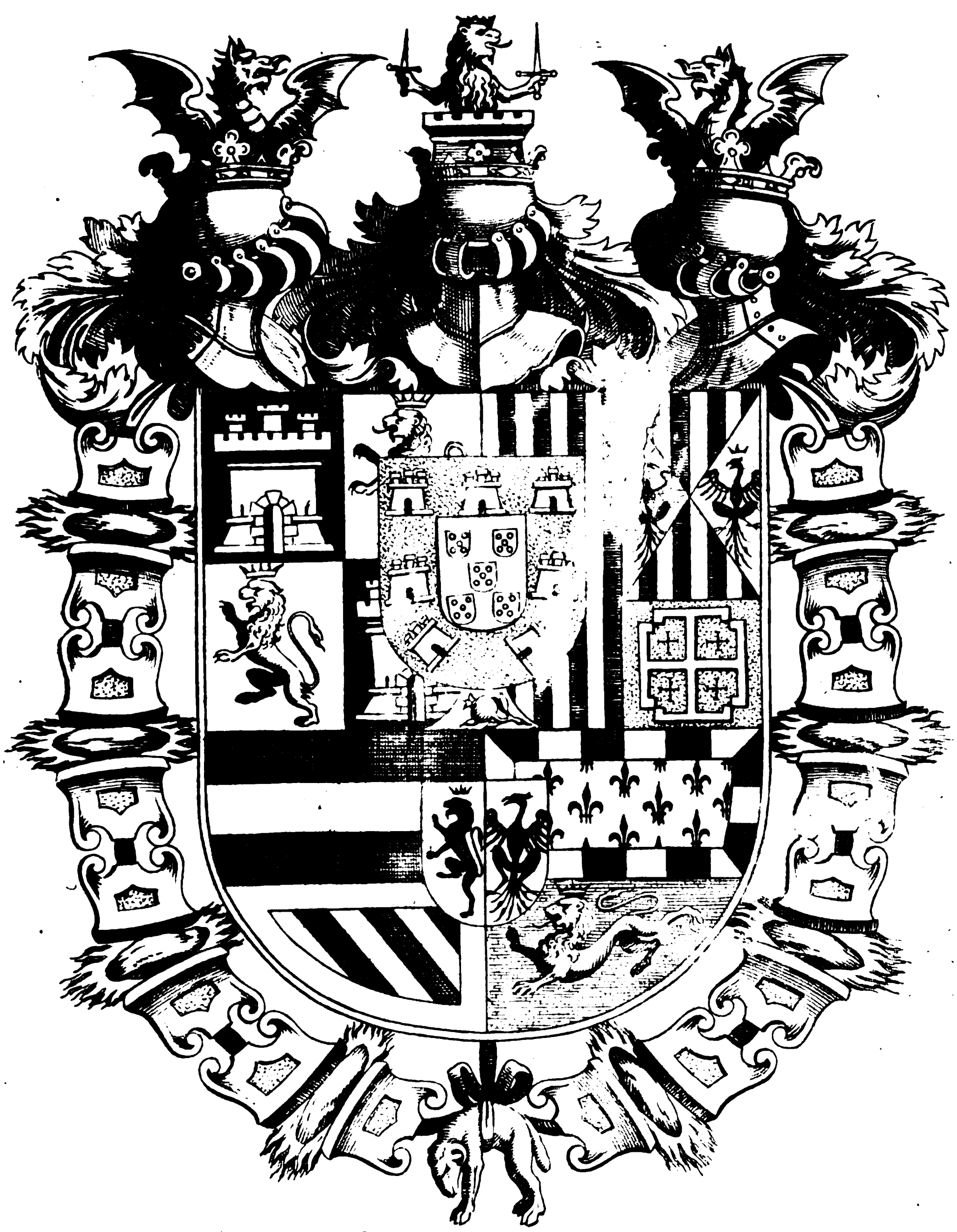
Digitized by Google

DE AVXILIIS
DIVINAE GRATIAE
ET HVMANI ARBITRII
VIRIBVS, ET LIBERTATE,
AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA
EORVNDEM AVXILIORVM CONCORDIA.

Libri Duodecim.

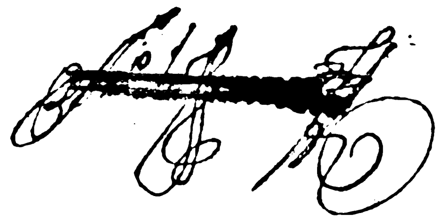
AVCTORE F. DIDACO ALVAREZ METINENSI,
Archiepiſcopo Tranenſi, & Salpenſi, ex Ordine Prædicatorum aſſumpto.

AD PHILIPPVM TERTIVM
REGEM CATHOLICVM.

ROMAE, Apud Stephanum Paulinum. M D C X.
SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Digitized by Google

APPROBATIO ADMODVM R. P.

D. RAPHAELIS RASTELLII

CLERICI REGVLARIS.

EX commiſſione Reuerendiſs. P. Fr. Ludouici Yſtellā Magiſtri Sacri Palatij Apoſtolici, librum, cui titulus eſt de Auxilijs Diuinæ Gratiæ, editum à Reuerendiſs. Domino Fr. Didaco Aluarez Archiepiſcopo Tranenſi, & Salpenſi, accuratè perlegi, nec in eo aliquid deprehendi, quod Sanctæ Catholicæ Fidei, aut bonis moribus repugnet. Imo opus eſſe cēſeo impreſſione digniſſimum, & ad defendendam Liberi Arbitrij cum infallibilitate Diuinæ voluntatis legitimam Cōcordiam, perutile opus mihi videtur, in quorum fidem me ſubſcripſi. Die 19. menſis Martij. 1610.

D. Raphael Raſtellius Clericus Regularis.

APPROBATIO ADMODVM R. P. SACRAE THEOL. MAG.

FR. IOANNIS GONZALEZ

Collegij S. Thomę ſuper Mineruam Regentis.

SVMMA cum voluptate vidi, & diligentiſsimè perlegi duodecim Libros de Auxilijs Diuinæ Gratiæ, editos à Reuerendiſsimo *Domino D. Fr. Didaco Aluarez Archiepiſcopo Tranenſi: in quibus, dum pro Dei Gratia laborat, quæ naturam noſtram ſanat, ac perficit, liberum Arbitrium validiſsimè defendit, ac roborat; & vtriuſque Concordiam ex mente duorum Eccleſiæ luminum S. Auguſtini, & S. Thomæ fideliſsimè declarat, amborum nō ſolum ſententiam, ſed phraſim loquendi ſequutus, ſtylo breui, & grata facundia, quæ, dum ſuauiter fluit, difficiliaqueq; fortiter penetrat. Prodeant igitur de Auxilijs Diuinæ Gratiæ, in gratiam Scholaſticorū, libri, in quibus nihil eſt Orthodoxæ fidei diſſonum, immo potius omnia mirifice conſona, & Romanæ Eccleſiæ traditionibus, & Sanctorum Patrum doctrinæ: ita vt ipſum opus Auctorem indicet, & prædicet. Vbertas enim rerum, quæ in eo miro ordine elucet, felix, ac fœcundum ingenium, & ſummum ſtudium in euoluendis ſacris voluminibus, quaſi digito demonſtrat. Datum Romæ in Collegio S. Thomæ, S. Mariæ ſuper Mineruam, Prima* Octobris. 1610.

Fr. Ioannes Gonçalez.

Digitized by Google

APPROBATIO ADMODVM R. P.
FR. STEPHANI A VICO
SACRAE THEOLOGIAE MAGISTRI.

EGO Fr. Stephanus de Vico Sacræ Theologiæ Magiſter, Ordinis Prædicatorum, Reuerendiſs. P. Fr. Didaci Aluarez Archiepiſcopi Tranenſis, & Salpenſis, Diſputationum Theologicarũ, de Auxilijs Diuinæ Gratiæ, Libros Duodecim, ex commiſſione Illuſtriſs. & Excellentiſs. Domini Proregis Regni Neapolitani, eiuſque Regij Collateralis Conſilij, ſatis attentè perlegi, quod mihi opus Catholicum, Pium, lectuq; digniſſimum viſum eſt; atq; ob ſacrarum litterarum, Sanctorum Patrum, & Sacrorum Conciliorum teſtimonia, ac rationes Philoſophicas, & Theologicas, quibus mira varietate eſt contextum, ad conuincendas, & diſſipandas hæreſes, necnon ad defendendam, & explicandam Liberi Arbitrij, cum infallibilitate Diuinę Prædeſtinationis, & Gratiæ legitimam Concordiam perutile cenſeo: dignum ſanè, quod in Dei gloriam, & communem vtilitatem typis excuſum in lucem prodeat. Datum Baroli 17. Auguſti 1608.

Fr. Stephanus de Vico, &c.

Imprimatur ſi placet R. P. M. Sacri Palatij Apoſtolici.

Cæſar Fidelis Viceſg.

Imprimatur. Fr. Damianus à Fonſeca Magiſter, & Socius Reuerendiſs. P. Fr. Ludouici Tſtella, Sacri, & Apoſt. Palatij Magiſtri, Ord. Prædicatorum.

Digitized by Google

PHILIPPO TERTIO HISPANIARVM ET INDIARVM REGI CATHOLICO.

F. DIDACVS ALVAREZ ARCHIEPISCOPVS TRANENSIS & Salpenſis, Summam Felicitatem precatur.

LIBROS duodecim de Auxilijs Diuinæ Gratiæ compoſitos, in lucem emitto REX POTENTISSIME, quibus, quòd Auguſtiſsimum nomen tuum præſcripſerim, cum ſint rationes plurimæ, illa occurrit præcipua, quòd REGES CATHOLICI hoc, præ cæteris, proprium ſibi ſemper vendicarunt; vt omnes eius Generis non tam patriæ, quàm Chriſtianæ Religionis defenſores, Catholicæquè Fidei, ſumma opera, Diuinoquè afflante Spiritu, acerrimi propagatores, & propugnatores extiterint. Quorum imitatus veſtigia, maxima, qua potuiſti, ſolicitudine, verè Regiam, & CATHOLICO REGE digniſſimam operam contuliſti ſemper, & confers, vt ROMANI PONTIFICIS, CHRISTI Domini in terris Vicarij, ac Principis Apoſtolorum PETRI ſucceſſoris obedientia, nedum in Tua ditione (quam, vt ampliſſimam, ſic & Chriſtianæ Religionis præſidiis munitiſſimam habes) illæſa conſeruetur; verumetiam vt Nationes Barbaræ ad Sanctam Eccleſiam confluant, eius Fidem humiliter ſuſcipiant, ac

Digitized by Google

præcepta venerentur, & ſeruent. Quo nihil Vniuerſo optabilius, Tuoq. Regno aptius ad domeſticam tranquillitatem accidere poſſet. Hinc etiam Maiorum Tuorum in egregijs diſciplinis fouendis, augendisquè æmulatus induſtriam, præcipua animi propenſione, inſignium in ſacra Theologia facilè Principum, Sanctorum Auguſtini, Thomæquè doctrinam tuendam, & ad verum ſenſum exponendam, ſummo ſtudio, & ope curaſti. Teſtis eſt ampliſſima illa Salmanticenſis Academia, vbi paucis ab hinc annis Primariam ſacræ Theologiæ Cathedram ijſdem, quibus antiqua, muneribus, ac Priuilegijs inſignitam, Regia munificentia inſtituiſti; eamquè ob animi Tui beneuolentiam erga Dominicanam Religionem, eidem perpetuo regendam contuliſti. Accedit præcipuum illud in me collatum beneficium, cum, præter omnem ſpem, & meritum, Tua Regia præſentatione fuerim ad Archiepiſcopalem Tranenſem Eccleſiam euectus. Cum igitur ab ineunte ætate, in eadem Religione veteris veſtimenta deponens, nouum induerim hominem; non alienum à me putaui, ſi communi, & Religionis, & meo nomine, hoc munus Tibi tamquam non immemoris animi ſignum offerrem.

Ipſamet etiam operis materia de Auxilijs Diuinæ Gratiæ nulli conuenientius, quàm Tibi dicandam eſſe demonſtrat, cum hæc in Te ſplendeant, & in Maioribus Tuis, quàmmaxime effulſerint. Librum, non

Epi-

Epiſtolam contexerem, ſi recenſere vellem, quibus auxilijs, quàm efficaci gratia, quælibet ardua, & præclara aggreſſi, feliciſſimum exitum ſint conſequuti. Nec mirum; Si quis enim originem, cauſamquè tantæ felicitatis quærat, non aliunde Gentis Auſtriacæ Imperium glorioſum, quàm à Sanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento, hoc eſt, ab omnium gratiarum fonte profectum eſſe fatebitur. Notiſſimum eſt eximium illud, & numquam ſatis laudatum pietatis, & religionis exemplum, quod Rudolphus Comes Aſpurg Regibus, & Principibus præbuit Chriſtianis. Cum enim die quadam intenderet venationi, & obuium haberet in itinere Sacerdotem pauperem, Viaticum infirmo in villa exiſtenti deportantem, vt audiuit ſacratiſſimum. Domini noſtri IESV CHRISTI corpus adeſſe, relicta venatione, quam inſequebatur, acceſſit, ex equo celeriter deſcendit, ac genibus ſuper nudam, & cæleſti pluuia madidam terram flexis, Sacroſanctum deuotiſſimè adorauit Sacramentum: pallium proprium, quo à pluuia defendebatur, exuit, & ſuper humeros Sacerdotis ſanctum Chriſti Domini corpus deportantis, reuerenter impoſuit, ne à pluuia aliquid detrimenti ſacra EVCHARISTIA in itinere pateretur. Mira res: Non poſt longum tempus idem RVDOLPHVS, qui, vt debita reuerentia ſanctam adoraret Hoſtiam prætereuntem, deſcenderat: Deo bonorum omnium retributore diſponente, ad ſummum

Digitized by Google

Romanorum Imperium electus aſcendit; eiuſquè ſucceſſores Archiduces Auſtriæ, Principes inferioris Germaniæ, Hiſpaniarum, & Indiarum Reges, ac noui Orbis Monarchæ meritò euaſerunt. Accipe igitur, REX INVICTISSIME, quod pluribus rationibus Tuum eſt, & ea, qua ſoles, clementia tuearis. Nec me latet, quàm id pro Tuo ſingulari merito, & meo erga Te innato ſtudio, minimum ſit: ſed non debent, qui magna retribuere nequeunt, parua negligere, & qui in maioribus obſequium præſtare non poſſunt, ob id in minoribus offerendis muneribus diligentiam remittere: præſertim cum in omni genere officij, pluris animi voluntas, quàm muneris magnitudo facienda ſit. REX in æternum viue, & vale.

Romæ die 18. Octobris. MDCX.

Digitized by Google

FR· DIDACVS ALVAREZ
ARCHIEPISCOPVS TRANENSIS ET SALPEN.
Studioſo, ac pio Lectori S.

REM omnino grauiſſimam, atque adeò plurimùm neceſſariam auidis, vt ſpero, præſertim verò ſtudioſorum hominum animis offero; eius nimirum explanationem doctrinæ de Auxilijs Diuinæ gratiæ, eorumq. efficacitate, quæ in omnium animis deſiderium, expectationemquè excitauit. Si vero earum rerum cognitionem, inter reliquas Theologiæ partes, perutilem, fructuoſamquè eſſe arbitramur, quæ, ſi bene intelligantur, lucem quaſi præferant cæteris; ſi autem negligantur, vel leuiori ſolummodo tranſcurrantur ocio, ſecum ipſæ alias quoque occultent; hæc certè à me inſtituta Diſputatio inter alias peculiare palmarium quoddam ſibi iure merito vendicat. Quoquo verſum enim in Theologia animum conuerteris, hanc in ea vbiq. diffuſam, vbiq. in oculos ſenties incurrentem. Ad eam Lectorem appello tractationem, in qua illud ediſſeritur, quid de ſcientia Dei, qua futura etiam contingentia omnia perfectiſſimè cognoſcuntur, quid de eius voluntate & Generali Concurſu, de Prouidentia, de Prædeſtinatione, de viribus liberi Arbitrij creati, de Gratia, quid denique de Concordia eiuſdē Arbitrij cum Præſcientia, Prouidentia, ac Diuina Prædeſtinatione, quæ numquam deficiunt, & cum Auxilijs Diuinæ gratiæ, quæ efficiunt ſemper, Theologo viro & ſentiendum ſit, & dicēdum. Quæ omnia audita quidem poſſunt eſſe aliquando ſtudioſo, ita clara certe numquam, vt in illis eum, & magno ſæpe periculo cæcutire non oporteat, niſi haſce materias, difficultatibus vberes, & ſcaturientes quamplurimis, (in quibus explicandis mea nōnihil deſudauit induſtria,) bene elucubratas, intellectaſq. ita poſſideat, vt quaſi in ſanguinem, ſuccumq. converterit ſuum. Ita ergo hæc tractatio affinis eſt multis alijs; immo vero ita germana quamplurimis, vt, quod Tullius de omnibus artibus aſſeruit, hanc egò cum vniuerſa ferè Theologia connexam, indiuiſibiliq. coniunctam copula affirmauerim; cum hæc alijs Theologiæ partibus, illæ huic mutuo, neceſſarioq. auxilio famulentur; vt aut illas ignorare, ſi has neſcias, aut ſcire iſtas, niſi illas ignorare velis, oporteat.

Ego itaque cum, voluntate eorum, quorum ab imperio religioſo vitæ meæ inſtituto dependebam, in Collegio Romano S. Thomæ ſuper Mineruam oblatum commiſſumq. publicè Theologiam docendi laborem, antiquo iterum ludo incluſus, obediens ſuſcepiſſem, decem annorum curriculo, præter alias ſacræ Theologiæ materias, bis primam Partem ſummæ Angelici Doctoris, ſemel Primam Secundæ, ac Tertiam Partē publicè excipientibus auditoribus interpretatus, emergentes identidem alias ex alijs difficultates, occultas quidem illas, luce tamen, & cognitione hominum digniſſimas, quantum potui, (vt autem poſſem, conatus certè ſum) diſcuſſis quaſi nubibus ſerenatas, etiam tenuioribus ingenijs faciles captu, pro tenuitate ingenij mei reddidi, Inter quas, cum eam doctrinā, quæ circa auxilia Diuinæ gratiæ controuertebatur, pleniore cura, ac ſtudio pertractaſſē, ea omnia, quæ auditoribus calamo excipienda tradidi, collecta, eoq. diſpoſita ordine, qui melior viſus eſt, in lucem duxi emittenda: vt antiquæ, & (ſi ita loqui licet) canæ, ſeniliſq. veritatis doctrinam, ex Scripturarum,

Conci-

Digitized by Google

Conciliorum, ac Sanctorum Patrum, præſertim Auguſtini, & Thomæ fontibus limpidiſsimis hauſtam, quantum materia patitur, dilucidam redderem Quam etſi clarè intueri ob naturæ conditionem adhuc non licet, fide tamen ductrice, magiſtra Eccleſia, Sanctis Patribus lucubrationum noſtrarum Auxiliatoribus, famulis veritatis, neque titubantes, neque nutabundi: ſed & ſecurè addiſcere, & alijs addiſcenda proponere poſſumus.

Neque id nimio opere curandum mihi fuit, vt longiores, profundioreſq. diſputationes inſtituerem, ſed quo poſſem breuiores, clarioreſq., ne legentibus copia fatigationem, ac nauſeam afferret: & obſcuritas fortaſſe ingenijs diffidentiam. Satis etiam intelligebam, non deſore permultos, eoſq. Doctores inſignes, qui operæ ſuæ circa eandē doctrinam diligenter impenſæ, vel iam ediderint monimenta, vel in poſterum ſint edituri, vtiliter ſcilicet longiores, optimo ſcribendi genere pulcherrimos, & varia doctrinæ profunditate, ita omnibus placentes libros, vt longo, hunc meum qualemcumque laborem, interuallo poſt ſeſe derelinquerent: qui & illuſtriorem redderent veritatem, & ex quibus multo maior in animos ſtudioſorum emanatura lux eſſet. Non tamen ideo conſiſtendum mihi fuit in hoc inſtituto, deſperanda omnis ex laboribus meis vtilitas, abijciendus cum calamo animus, cum illud in promptu eſſet, quod & inſidentem ex animo euellere poſſet dubitationem ſcribendi, non modo prohibere irrepentem, quo aliquando in alia, non tamen omnino diſsimili cauſa ſecū ipſe colloquutus, & quaſi adhortatus eſt ſemetipſum Auguſtinus. Nec omnia, *inquit,* quæ ab omnibus conſcribuntur, in omnium manus veniunt, & fieri poteſt, vt nonnulli, qui etiam hæc noſtra intelligere valent, illos planiores non inueniant libros, & in iſtos ſaltem incidant. Ideoque vtile eſt, plures à pluribus fieri tractatus diuerſo ſtylo, non diuerſa fide, etiam de quæſtionibus eiſdem, vt ad plurimos res ipſa perueniat, ad alios ſic, ad alios autem ſic. *Vnde, dum alia ab alijs legentur hiſce de rebus longe præſtantiſsima ſcripta, fortaſsis mea etiam ab aliquibus non negligentur, ſi aliorum inopiam, horum tantummodo copiam habuerint.*

Aug. lib. 1. de Trinit. c. 3. tom. 3.

Ordinem, rerumquè connexionem omnium, quæ in hoc volumine tractantur, vnico quaſi ſubiectus aſpectui quæſtionum index, & totus etiam legentibus liber oſtendit. In quo ideo plurima prætermiſſa ſunt, quæ poterant pertractari, non quia ita ſeparata eſſe cenſerem, vt nullo modo huc pertinerent, aut ego ſcribendi laborem extimeſcerem, fugeremquè; ſed ne ab ea breuitate, quæ mihi ſemper propoſita fuit, longius hæc omnis aberraret tractatio. Ea tamen omnia, vel ſaltem præcipua, quæ Sancti Eccleſiæ Doctores, præſertim Auguſtinus, & Thomas circa Auxilia Diuinæ gratiæ, & eorum efficaciam docuerunt, ſi non vt alij copioſe, (quod nec volui) breuiter certè, lucidè tamen, & quantū ad intelligendū ſatis eſt, tradere ſum conatus. Etſi enim non ignorem, & proprio robore, firmamentoquè, magnas ad inſtituendos animos hominum vires habere eorumdem Patrum Doctrinam, maiores tamen habituram nemo contradicet, ſi luce teſtimoniorum, & explicatione inſtruatur. Et ſæpe fit, vt quod aliqui primò, ſiue auditione, ſiue lectione non intelligunt; vel ſibi diffidentes, vel impatientes laborem poſtea refugiunt, negliguntquè: quod tamen ſi explicetur, humanus, & ſemper appetens, auiduſquè ſcientiarum animus, vnde prius aufugerat, eòdem reuertitur, & vbi laborare renuerat, ſpe quaſi erectus noua indefeſſus elaborat, & quaſi famem expleturus ſuam, difficillima quæque intellectione

ne

Digitized by Google

ne innadit, peruaditquè, & tandem vnde fructum deſperauerat, ſummam cum fructu capit voluptatem. Quod vt pius Lector aſſequatur, legat pacato animo, non ſemel, ſed pluries, & attente in proprijs fontibus loca Sanctorum Auguſtini, & Thomæ, aliorumquè Patrum, *ſicut idem Auguſtinus Valentinum, & Monachos, ad quos librum de Correptione, & gratia direxit, his verbis hortatur:* Verumtamen ſemel lectum (*librum de Correptione, & gratia*) nullo modo arbitremini ſatis vobis innoteſcere potuiſſe. Si ergo eum fructuoſiſſimum habere vultis, non vos pigeat relegendo habere notiſſimum, vt diligentiſsime ſciatis, quibus, & qualibus quæſtionibus ſoluendis, atque ſanandis, non ibi humana, ſed diuina occurrat auctoritas, à qua recedere non debemus, ſi volumus peruenire, quo tendimus. *Nullius Doctoris ſententiam aliqua cenſura notabo: non enim decet determinationem* Sanctæ *Sedis, Apoſtolicæ, quæ propediem expectatur, priuato iudicio præuenire. Quidquid autem in hoc meo libro veritati conſonum (quam ex animo inquirimus) inueneris, amplectaris, & Patri luminum, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum deſcendit, ac Sanctis Doctoribus, quorum ſententijs totum hoc noſtrum opus contextum eſt, acceptum referas:* Siqua autem vitia mea perſpexeris, vti cariſsimus amicus ignoſcas, eadem ſinceritate dilectionis mihi optans medicinam, qua concedis & veniam. *Vale.*

Aug. li. de corrept. & gratia. c. 1.

Aug. epiſt. 57. ad Dardanum. in fine.

INDEX DISPVTATIONVM QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR.

LIBRI I.

Diſputationes Proœmiales.

1 Diſputatio prima. Quid Pelagiani ſenſerint circa neceſsitatem gratię,& naturales vires arbitrij. Diſputatur ſimul: Vtrum aliquando admiſerint,eſſe ad ſalutẽ neceſſariã,vel ad implendum legis præcepta aliquam gratiam interiorem, ſiue aliquod Dei ſupernaturale auxilium. pag. 3.

2 Quam gratiam,tanquam neceſſariam ad ſalutem admiſerint Semipelagiani, &in quo eorum ſententia cum Pelagianorum errore conueniat,vel ab eo diſcedat. Vbi error Fauſti, & Caſsiani circa neceſsitatem gratiæ, & vires naturales noſtri arbitrij, aperitur. 14.

3 Quid Manichęi, Lutherani, & Caluiniani circa gratiæ neceſsitatem, & vires naturales noſtri arbitrij ſtatuerint. 25.

4 Quid nonnulli Doctores circa eiuſdem gratiæ neceſsitatem, & vires naturales liberi arbitrij ſenſerint,& circa illius concordiam cum infallibilitate præſcientię,prouidentiæ,& prædeſtinationis Diuinæ. 32.

5 Quantam authoritatem circa materiam prædeſtinationis,& gratiæ habeat S.Aug. ſententia. Vbi etiam agitur de auctoritate doctrinæ S.Thomæ. 40.

LIBRI II.

Diſputationes,de ſcientia Dei reſpectu futurorum contingentium, eorum præſertim, quæ à creata voluntate dependent.

6 Vtrum ſcientia Dei ſufficienter diuidatur in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis. 47.

7 Vtrum ſufficienter diuidatur in ſcientiam merè naturalem, & in ſcientiã merè liberam. An verò in Deo, præter vtrãq; ſit conſtituenda ſcientia media, qua ante omne decretum ſuæ voluntatis cognoſcat, in quam partem ſe determinabit lib. arb.ſi in talibus circumſtantijs crearetur, vel conſtitueretur. 51.

8 Vtrum omnia futura ſint actu præſentia in æternitate ſecundum proprias exiſtẽtias, antequam exiſtant in propria menſura. 76.

9 Vtrum Deus certo, & infallibiliter cognoſcat futura contingentia, propter realẽ præſentiam,quam habent in æternitate,antequam in ſuo eſſe producantur in tempore. 84.

Vtrum cognoſcat, certa cognitione, futura contingentia in decreto, ſiuè in prędeterminatione ſuę diuinæ volũtatis. 89. 10

Vtrum Deus peccata futura infallibiliter cognoſcat in aliquo decreto ſuæ voluntatis. 92. 11

Vtrum Deus certo cognoſcat futura contingentia, pro vt ſunt in ſuis cauſis proximis, præſertim quando cauſæ ſunt liberæ. 95. 12

Vtrũ futura contingentia ante omne decretũ diuinæ voluntatis habeant determinatã veritatẽ,ratione cuius,ante idẽ decretũ,poſsint certo à Deo cognoſci,vt futura conditionata. 96. 13

Vtrum Deus,ante decretum ſuę voluntatis, certo cognoſcat futura contingentia, in ideis eorum. 102. 14

Vtrum antecedenter ad decretum diuinæ voluntatis, ſit in Deo coniecturalis cognitio futurorum cõtingentium. 104. 15

An iſta cauſalis ſit vera: Quia Deus ſciuit hoc contingens futurum eſſe,ideo futurum eſt; an è conuerſo,ideo Deus ſciat res futuras eſſe, quia futuræ ſunt. 105. 16

Vtrum Deus immediatè per ſuam ſciẽtiam, ſiue per ſuum intellectum,& voluntatem producat res ad extra: An verò præter intellectum & voluntatem ſit in illo conſtituenda tertia potentia exequutiua,per quam res immediatè producantur. 111. 17

LIBRI III.

Diſputationes de Concurſu Dei generali & Prædefinitionibus Diuinis.

Vtrũ concurſus Dei generalis ſit influxus immediatus in cauſã ſecũdam; an vero ſolum ſit influxus cum eadem cauſa in eius effectum. 114. 18

Vtrum auxilium Dei actuale præmouens efficaciter cauſas ſecundas ad operandum,ſit qualitas à ſolo Deo efficienter producta in ipſis cauſis ſecundis. 125. 19

Vtrum concurſus Dei generalis ſit eiuſdẽ rationis reſpectu omnium actuum, tàm naturalium,quàm ſupernaturalium. 133. 20

Vtrum concurſus Dei generalis ſit ſecundum ſe indifferens. 137. 21

Vtrum Deus abſoluto,& efficaci decreto ſuæ vo- 22

Digitized by Google

voluntatis, admodũ cauſę phyſicę prædetermi net omnes cauſas ſecundas, tam naturales, quàm liberas ad ſuas operationes, ſalua earum libertate, & natura. 145.

23 Vtrum Deus præuia motione voluntati creatæ inhærente, eam admodum cauſæ phyſicæ prædeterminet ad omnes ſuos actus in particulari, cum omnibus circumſtantiis, ſalua ipſius libertate. 175.

24 Vtrum eãdẽ voluntatẽ prædeterminet ad actũ peccati in quantũ actus eſt, & ens quoddam poſitiuum. 193.

25 Vtrum omnes actus, etiam liberi à Deo prædefiniti, & prædeterminati neceſſario fiant, neceſſitate ex ſuppoſitione prædeterminationis diuinæ: & cum hac neceſſitate illæſa maneat eiuſdẽ arbitrii libertas. Vbi explicatur, quæ & qualis ſit hæc neceſſitas ex ſuppoſitione. 211.

26 Vtrum prima radix contingentiæ ſit efficacia, & omnipotentia volũtatis diuinæ, an verò libertas illius; itaut, ſi Deus operaretur ex neceſſitate, nullus eſſet effectus contingens. 219.

27 Vtrũ aliquis effectus poſſit dici formaliter cõtingens in ordine ad cauſalitatẽ diuinam. 227.

LIBRI IV.

Diſputationes de Prouidentia Diuina.

28 VTrum Deus habeat prouidentiam non ſolum omnium generum, & ſpecierum, ſed etiam omnium indiuiduorũ in particulari ſecundum omnes circumſtantias. 229.

29 Vtrum mala pœnæ ſint per diuinam prouidentiam, abſoluta, & efficaci voluntate volita, & prædeterminata in particulari, an ſolum permiſſa. 235.

30 Vtrum ſit de ratione diuinæ prouidentiæ nõ ſolum ordinatio mediorũ in finẽ, ſed etiam aſſequutio ipſius finis à Deo intenti. 238.

31 Vtrum cauſæ ſecundæ contigentes, & liberæ poſſint ſe ſubtrahere, vel exire ab ordine, qui per diuinã prouidentiã eſt eis præfixus. 243.

32 Vtrum liberum arbitrium creatum omnipotenti Deo valeat reſiſtere, vel contra ordinem diuinæ prouidentiæ reniti. 148.

LIBRI V.

Diſputationes de gratuita Prædeſtinatione Sanctorum.

33 VTrũ omnes explicationes, quas S. Aug. tribuit verbis illis Apoſtoli 1. ad Tim. 2, Deus vult omnes homines ſaluos fieri, ſint legitimæ. 257.

Quid ſit voluntas Dei antecedens, quid voluntas conſequens, & vtrum voluntas antecedens importet formaliter in Deo aliquem actum conditionatum, ſeu velleitatem. 260. 34

Quid ſit prædeſtinatio, & in quo actu formaliter conſiſtat, an conſiſtat in actu voluntatis, vel potius in actu intellectus. 263. 35

Vtrum bonus vſus liberi arbitrii, quo prædeſtinatus conſentit Deo vocanti, & excitanti, conſideratus in quantum emanat à libero arbitrio, ſit effectus prædeſtinationis, an verò præſupponatur ex parte noſtra ad ipſam prædeſtinationem. 267. 36

Vtrum bonus vſus liberi arbitrij procedens ex auxilio gratiæ ſit cauſa, ratio, vel conditio ſine qua non, prædeſtinationis in adultis. Vbi agitur de prædeſtinatione ad gratiam ſigillatim, & de prædeſtinatione ad gloriam. 272. 37

Vtrsm prædeſtinatio paruulorum fuerit dependens ex præſcientia boni vſus liberi arbitrii parentũ, vel aliorum, per quos ad baptiſmi gratiã peruenerũt, & eandẽ præſupponat. 286. 38

Vtrum merita Chriſti Domini præuiſa ſint cauſa prædiſtinationis noſtræ, quantum ad integrum effectus illius. 288. 39

Vtrum gratia ſtatus innocentiæ fuerit Adæ collata ex meritis Chriſti. 294. 40

Vtrum prædeſtinatio quantum ad effectus aſſecutionem, ſit in ſe certa, & infallibilis, non ſolum certitudine præſcientiæ, ſed etiam certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorũ. 296. 41

Vtrũ poſſit aliquis ſecluſa diuina reuelatione certitudine infallibili cognoſcere, ſe, vel alium eſſe in numero prædeſtinatorum: vbi quędam ſigna prædeſtinatorũ notantur. 302. 42

Vtrum ſaltem ex fidelibus ſint plures electi quàm reprobi. 308. 43

LIBRI VI.

Diſputationes de Originali peccato, ac de viribus arbitrij naturalibus, præſertim poſt lapſum.

VTrum omnes paruuli, per ſeminalẽ propagationem deſcendentes ex Adam, contrahant peccatum originale. 313. 44

Vtrũ per originale peccatũ ſolũ fuerit homo ſpoliatus originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis, an etiã in naturalibus vulneratus. 328. 45

Quæ ſint vulnera, quæ homo per originale, vel actuale peccatum incurrit. 333. 46

Vtrum liberum arbitrium in natura lapſa, ſecluſis auxiliis gratiæ, habeat eaſdem vires naturales ad bonum, quas habiturum eſſet, ſi in pu- 47

Digitized by Google

puris naturalibus conditum fuiſſet. 335.
48 Vtrum homo poſſit ex ſolis ſuis viribus, abſque auxilio gratiæ cognoſcere omne verum pertinens ad ordinem naturæ. 339.
49 Vtrum per ſolas vires naturæ poſſit omnibus myſteriis ſupernaturalibus ſibi propoſitis, & explicatis aſſentiri, tanquam reuelatis à Deo, aſſenſu merè naturali, certo, & firmo, ex parte credentis. 341.
50 Vtrum abſque auxilio gratiæ poſſit operari aliquod opus virtutis moralis bonum ex obiecto, & omnibus circunſtantiis, quod comparatione finis naturalis ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus. 353.
51 Vtrum in natura lapſa poſſit ex ſolis ſuis viribus cum cócurſu Dei generali elicere actum abſolutum merè naturalem dilectionis Dei ſuper omnia, cum abſoluto propoſito illi in omnibus placendi. 360.
52 Vtrũ liberũ arbitriũ cum ſolo cócurſu generali attritionem, vel contritionẽ, quo ad ſolam actus ſubſtantiã, elicere valeat. 371.
53 Vtrum homo poſsit per vires naturales ſui arbitrij reparare bonum ſibi cõnaturale, quod per peccatum amiſit. 376.
54 Vtrũ homo lapſus poſſit abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia mandata, & reſiſtere pro quolibet temporis momento omnibus tentationibus etiam grauiſſimis ſibi occurrentibus, quas pro ſeruanda lege naturali neceſſe ſit vincere. 377.

LIBRI VII.

Diſputationes de viribus naturalibus Arbitrij reſpectu gratiæ quærendæ, vel conſequendæ.

55 Vtrũ abſq. ſpeciali auxilio gratiæ poſsit proprijs viribus, ſaltem remotè, ſe diſponere ad conſequendam gratiam habitualem petendo, quærendo, pulſando. 389.
56 Vtrum facienti totum, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, dentur infallibiliter, & ex certa lege auxilia ſupernaturalia præuenientis gratiæ, quibus id, pro vt oportet ad ſalutem, exſequatur. 396.
47 Vtrũ ratione maioris conatus naturalis liberi arbitrii cóſequatur homo maiora, ſiue intenſiora auxilia gratiæ præuenientis, & excitantis. 411.

De viribus Arbitrij in ordine ad bonum ſupernaturale, poſtquam à Deo accepit auxilia priora diuinæ gratiæ.

Vtrum facienti totum, quod in ſe eſt ex prioribus auxilijs gratiæ, vt ex auxilio ſufficiẽti, dentur infallibiliter, & ex certa lege poſteriora auxilia, vt auxilium efficax, quo infallibiliter conuertatur, & ſaluetur. 416. 58
Vtrum facienti totum quod in ſe eſt ex auxilio efficaci, detur infallibiliter, & ex certa lege gratia habitualis, ſeu iuſtificans: vbi etiam diſputatur; vtrum vltima diſpoſitio ad gratiam iuſtificantem ſit meritoria de congruo eiuſdẽ gratiæ: & ſimiliter vtrum iuſtus poſsit ſibi mereri reparationem poſt lapſum. 420. 59
Vtrum per actus remiſſos augeatur gratia, & charitas, ita vt illis reſpondeat nouus gradus gloriæ eſſentialis. 429. 60
Vtrum propter merita mortificata conſequatur pœnitens infallibiliter, & ex lege ſtatuta maiorem gratiam habitualem, & ius ad gloriam eſſentialem magis intenſam. 443. 61
Vtrum ratione maioris conatus liberi arbitrij, vel influxus cum auxilio gratiæ adiuuantis, vnus cæteris paribus conſequatur magis intenſã gratiã iuſtificantẽ, quàm alius. 446. 62
Vtrum intellectus naturaliter perfectior, cum æquali lumine gloriæ, producat actum viſionis beatificæ magis intenſum, quam alius: & eadem difficultas procedit de alijs actibus ſupernaturalibus. 452. 63
Vtrum viſio beatifica, & quilibet alius actus ſupernaturalis, in quantum eſt formaliter actio vitalis, procedat effectiuè, vt quo, à principio ſupernaturali, an à ſola potentia naturali ſecundum ſuam innatam virtutem. 457. 64
Vtrum actus credendi, ſperandi, & diligendi Deum in quantum eſt author gratiæ, ſint ſupernaturales ſecundum ſubſtantiam. 461. 65
Vtrum vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem procedat effectiuè ab ipſa gratia habituali; an à potentia eleuata per ſolum auxilium actuale ordinis ſupernaturalis. 465. 66
Vtrũ abſq; auxilio gratiæ voluntati creatæ inhærente, ſola aſſiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti, poſsit liberum arbitriũ elicere actum fidei, ſpei; pœnitentiæ, aut charitatis ſupernaturalis, quo ſe ipſum remotè, vel proximè diſponat ad conſequutionẽ gratiæ habitualis. 471. 67
Vtrum homo in actibus ſupernaturalibus, quos operatur ex gratia, ſit cauſa in ſuo ordine principalis, an ſolũ inſtrumentũ Dei. 477. 68
Vtrum de potentia Dei abſoluta creari poſſit 69

Digitized by Google

ſit aliqua ſubſtantia intellectualis, cui ex ſolis viribus naturæ competat diligere Deũ ſuper omnia, vt eſt author gratiæ, & alios actus ſupernaturales elicere. 486.

LIBRI VIII.

Diſputationes de diuiſione Auxiliorũ gratiæ.

70 VTrum gratia conuenienter diuidatur in operantem,& cooperantem; vbi etiam agitur de diuiſione gratiæ, in excitantem, & adiuuantem;in præuenientem, & ſubſequentem. 492.

71 Vtrum auxilium gratiæ conuenienter diuidatur in auxilium ſufficiens,& efficax. 497.

72 Vtrum in ea diuiſione, qua auxilium gratiæ diuiditur in anxilium efficax, & auxilium inefficax immediatum diuiſum, ſit auxilium ſufficiens. 505.

73 Vtrum diuiſio auxilij in auxilium efficax,& inefficax ſolum ab effectu, qui ſimul ab arbitrii libertate pendet, deſumatur, an etiam ex virtute intrinſeca ipſius auxilii. 509.

De Auxilio gratiæ Excitãtis,& Sufficientis.

74 VTrum gratia excitans ſit formaliter aliquis actus vitalis liberi arbitrij; an vero ſit qualitas, vel aliquid pertinens ad actum primum. 513.

75 Quis ſit proprius effectus gratiæ excitantis, in quantum eſt formaliter excitans. 517.

76 Vtrum gratia excitans ſit idem, quod gratia ſufficiens. 520.

77 Vtrum gratia excitans,quæ ſecundum communem modũ hominibus confertur, dependeat à Miniſtris Eccleſiæ. 523.

78 Vtrum dependeat à propria induſtria, & conatu eius,qui excitatur. 527.

79 Quodnam auxilium dicatur verè ſufficiens ad ſalutem. 529.

80 Vtrum omne auxilium ſufficiens,ſecundum aliquam rationem,ſit efficax. 531.

Vtrũ autẽ auxiliũ ſufficiens ad ſalutem detur omnibus hominibus, diſp. 112. *examinabitur.*

LIBRI IX.

Diſputationes, De Auxilio gratiæ Operantis, & cooperantis, adiuuantis, ſeù efficacis.

81 QVid ſit gratia operans, quid cooperans, & quomodo à gratia operante diſtinguatur. 536.

82 Vtrũ gratia cooperans in quantũ cooperans ſit præueniens, ſeù præmouens liberũ arbitriũ ad conſenſum,an ſolum ſimultaneè cum eodẽ arbitrio in piam operationem influens. 543.

83 Quid ſit auxiliũ efficax, & in quo eius efficacia conſiſtat. 548.

84 Quotuplex ſit auxilium efficax. 558.

85 Vtrũ Deus,ſeu auxiliũ efficax,& liberũ arbitrium ſint duæ cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim. 563.

86 Vtrũ Deus per auxiliũ efficax præoperantis gratiæ faciat actiue proprie,ſiue admodũ cauſæ phyſicę,quod liberũ arbitriũ ſuum adhibeat influxũ in cõſenſum: an ſolũ moraliter id efficiat,ſuadendo,inuitando,alliciendo. 568.

87 Vtrũ auxiliũ efficax actuale ſubiaceat noſtri arbitrij poteſtati,quantũ ad vſum,ſicut ſubiacent habitus,quibus vtimur cũ volumus. 575.

88 Vtrũ in eo,qui habet habitus infuſos,ad ſingulos actus ſupernaturales ſit neceſſarium auxilium ſpeciale,non ſolum excitantis, ſed etiã adiuuantis gratiæ, ab auxilio habitus infuſi realiter diſtinctum. 579.

89 Vtrũ liberum arbitriũ creatum ſit prima cauſa,vel prima radix ſuæ determinationis. 588.

90 Vtrum auxilium gratiæ in ratione efficacis auxilij dependeat ex libero influxu arbitrij creati cum illo, an verò ſit efficax ſecundum ſe & vt venit à Deo,antecedenter ad liberum conſenſum eiuſdem arbitrij;In qua expenduntur quidam modi loquendi circa naturam auxilij efficacis. 593.

91 Vtrum Deus per auxilium efficax præoperantis gratiæ prædeterminet liberum arbitrium ad conſenſum. 599.

92 Vtrũ liberũ arbitriũ motũ à Deo auxilio efficaci, poſſit etiã in ſenſu cõpoſito idẽ auxilium abijcere,diſſentire,& nõ conuerti:Vbi expenduntur, & explicantur quædã decreta Conc. Trid.& Senonenſis. 602.

93 Vtrũ poſsit liberũ arbitriũ reſiſtere in ſenſu compoſito, vel diuiſo efficaci auxilio. 621.

94 Quomodo explicandus ſit, & intelligendus ſenſus compoſitus & diuiſus,cũ aſſeritur,liberũ hominis arbitriũ à Deo motum auxilio efficaci non poſſe in ſenſu cõpoſito diſſentire,aut nõ conuerti,ſed ſolum in ſenſu diuiſo. 623.

LIBRI X.

Diſputationes, De Auxilio Gratiæ adiuuantis, & efficacis per comparationẽ ad auxilium gratiæ excitantis,& ſufficientis.

95 VTrũ poſtquã Deus miſericorditer excitauit arbitriũ creatũ, expectet liberum eius conſensũ, vt purgari,aut iuſtificari velit: Vbi expẽditur decret.Cõc. Arauſic.c.4. 626.

96 Vtrum liberum arbitrium aliquid ex ſeipſo ope-

Digitized by Google

operetur, quando conſentit Deo excitanti, & vocanti. 630.

97 Vtrũ bonus vſus liberi arbitrij, quo Deo excitanti, & vocanti conſentit, procedat à ſola, & innata eius libertate: an vero ſit reducẽdus in ipſumDeum, tamquam in cauſam priorem per ſe efficientem. 635.

98 Vtrum, ſuppoſita gratia excitante, conſenſus, vel cooperatio liberi arbitrij, ſit primo inchoanda à voluntate creata; anverò à voluntate diuina, ſiue ab auxilio efficaci præoperantis gratiæ. 644.

99 Vtrũ iſta cauſalis ſit vera, Quia homo prçuentus gratia excitante vult conuerti, ideo adiuuatur à Deo, & conuertitur, an: è contra, ideo conuertatur, quia à Deo adiuuatur. 651.

100 Vtrum collatio efficacis auxilij ſit adæquata cauſa, quod liberũ arbitriũ cõuertatur. 656.

101 Vtrum hęc cauſalis ſit vera, Quia homo non adiuuatur à Deo, ideo non conuertitur. 661.

102 Vtrum hæc cauſalis ſimiliter vera ſit, Quia homo excitatus à Deo non vult rectè vti gratia ſufficienti, ideo non adiuuatur à Deo nec conuertitur. 669

De Auxilio Gratiæ ſpecialiſsimo, quod eſt proprium prædeſtinatorum, ſcilicet de dono Perſeuerantiæ.

103 VTrũ neceſſariũ ſit donũ perſeuerantię ad cõtinuandã gratiã vſq; ad finẽ vitæ. 673.

104 Vtrum donũ perſeuerantiæ diſtinguatur realiter à dono confirmationis in gratia. 676.

105 Vtrũ donum perſeuerantiæ in ratione doni perſeuerantiæ, atq; efficacia illius depẽdeat ex libera cooperatione noſtri arbitrij cũ illo. 679.

106 Vtrũ in ſtatu innocentiæ primi parentes indiguerint ſpeciali dono perſeuerantiæ ad perſeuerãdũ in gratia vſq, ad finem vitæ. 687.

107 Vtrum donum perſeuerantiæ ſit omnibus fidelibus commune, an ſit proprium donum prædeſtinatorum. 693.

Vtrum donum perſeuerantiæ poſſit cadere ſub merito, vide diſp. 58. ad 5.

108 Vtrum exiſtentibus in duobus hominibus auxilijs præuenientis gratiæ omnino æqualibus, contingat, quod vnus conuertatur, perſeueret in gratia, & ſaluetur; alter vero in peccato permaneat, & damnetur. 701.

LIBRI XI.

Diſputationes de Reprobatione.

109 VTrum reprobatio diuina includat actũ poſitiuũ, quo Deus voluntate abſoluta ante præſcientiam mali vſus liberi arbitrii futuri ex hypoteſi, velit non admittere reprobos in ſuum regnum, an verò ſolum includat actum negatiuum. 705.

Vtrum detur ex parte noſtra cauſa reproba- 110
tionis quantũ ad integrum effectũ illius. 710.

Vtrũ ex parte Dei ſit ſufficiens cauſa repro- 111
bationis oſtenſio diuinæ iuſtitię in reprobis, & maioris miſericordiæ in electis. 729.

Vtrũ Deus omnibus hominibus, quantumuis 112
obduratis tribuat auxilia ſupernaturalia ſufficientia, per quæ ad vitã æternã peruenire poſſint, & re ipſa perueniant, ſi velint. 732.

Vtrum Deus ab æterno voluntate abſoluta, 113
& efficaci antecedenter ad præſcientiam futuræ determinationis creatæ voluntatis ſtatuerit non dare auxilia ſupernaturalia ſufficientia, vel efficacia ad ſalutem illis, qui re vera in tempore ea non recipiunt. 737.

Vtrũ paruuli cũ peccato originali deceden- 114
tes ſint perpetuo manſuri in limbo ad mortem damnati, an verò ducturi poſt diem iudicij in hoc mundo vitam beatam. 745.

LIBRI XII.

Diſputationes circa Concordiam Gratiæ, & Liberi arbitrij.

QVænã ſit legitima definitio, ac propria 115
natura liberi arbitrij. 756.

Vtrum indifferentia ſit de eſſentia 116
potentiæ liberæ, & in qua indifferentia conſiſtat formaliter libertas. 762.

Vtrum liberum arbitrium creatum verè, & 117
propriè habeat dominium ſui actus, & quale ſit huiuſmodi dominium. 773.

Vtrũ concordia liberi arbitrii, cum infallibi- 118
litate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis Diuinæ poſſit naturali ratione demonſtrari. 780.

Vtrum per potentiam Dei abſolutam poſſit 119
aliqua creatura, citra viſionem beatificam, habere euidentem cognitionem myſterii Trinitatis, vel aliorum, quæ per ſe pertinent ad fidem. 786.

Varii modi concordiæ liberi arbitrii cum 120
gratia, qui aſſignari ſolent, referuntur, & confutantur. 79.

Antiqua, & legitima concordia liberi arbi- 121
trii cum infallibilitate diuinæ prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ ſtatuitur, explicatur, & defenditur. 795.

Epilogus omnium, quæ in præcedentibus 122
diſputationibus dicta ſunt, continens propoſitiones viginti. 802.

DE

Digitized by Google

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia.

Liber Primus.

IN QVO PRAEMITTVNTVR quædam præambula diſputationes ad ea, quæ in toto hoc Opere dicenda ſunt.

AVCTORE R.^{MO} D. F. DIDACO ALVAREZ Metimnenſi, Archiepiſcopo Tranenſi & Salpenſi, ex Prouincia Hiſpaniæ, Ordinis Prædicatorum aſſumpto.

PROOEMIVM

IN QVO DIVISIO TOTIVS OPERIS attingitur, & ratio ordinis partium eius ex parte redditur, & explicatur.

DE Auxilijs Diuinę gratiæ, cum auxilij Diuini confidẽtia tractaturi, vt ea omnia, quæ circa hanc materiam varijs in locis Sũmæ Theologicę S. Thom. vel in alijs Opuſculis, à diuerſis Tractatoribus diſputantur, ſub certis limitibus comprehendamus: & ſuo ordine in hoc volumine (quod duodecim libros continet) diſponamus; ac breuiter & dilucidè, prout diuinitus donatum nobis fuerit, noſtram ſententiam explicemus; generalem diuiſionem eorundem auxiliorum præmittere oportet, vt gradatim poſtmodum ad particularia, ſuis in locis diſcutienda, procedamus.

Auxilia ergo Diuinæ gratiæ ſunt in duplici differentia, vt ex communi Scholaſticorum ſententia conſtat. Quædam ſunt extrinſeca, quia videlicet formaliter loquendo, nihil ponunt in libero arbitrio creato: ſed ſolũ ſunt in ipſo Deo, vel in alio ſubiecto extrinſeco ab eodẽ arbitrio, ſicut prædeſtinatio non eſt in homine prędeſtinato, ſed in Deo prædeſtinante, vt 1. par. q. 23. ar. 2. docet S. Thom. Cum enim prædeſtinatio ſecundum S. Aug. ſit præſcientia & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur; & præſcientia & præparatio non ſit in rebus præſcitis, ſed in præſciente & præparante; relinquitur prædeſtinationem nõ eſſe formaliter in prædeſtinato, ſed in prædeſtinante. Conſtat autem, prædeſtinationem gratuitam omnino eſſe, vt infra patebit, ac per conſequens inter diuina dona computãdam. Similiter dilectio & electio, qua prædeſtinati eliguntur, & diliguntur à Deo, donum eſt extrinſecum ipſis dilectis & electis. Quod enim ſit donũ gratuitum, apertiſſimis teſtimonijs Scriptura ſacra teſtatur,

Auxilia gratię quędam ſunt extrinſeca lib. arbitr. quædam intrinſeca.

Aug. lib. de Dono perſeuerantiæ c. 14.

Diſp. 37.

Digitized by Google

ſtatur, quoniam nullis noſtris præcedentibus meritis, ſed ſua miſericordia prædeſtinatos dilexit, & ex multis maſſa perditionis infectis, eos elegit pro ſua mera voluntate, quæ occulta eſſe poteſt, ſed non iniuſta. Dicit enim Apoſtolus. *Cum nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſecundum electionem propoſitũ Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Vnde S. Tho. 3. par. q. 7. art. 13. ad 1. ait, *quòd Auguſtinus ibi*, ideſt in libro de prædeſtinatione Sanctorũ cap. 15. *gratiam nominat gratuitam Dei voluntatem, gratis beneficia largientem.* Ex dilectione autem Dei (vt idem S. Tho. notauit) cuncta bona creaturis proueniunt. Porrò dilectio actus eſt diuinæ voluntatis, ſimiliter & electio, vt 1. p. q. 23. ar. 4. docet S. Tho. Vnde formaliter debet eſſe in Deo, non in creaturis intellectualibus dilectis, & electis: & hac ratione dicitur donum extrinſecum, quia nihil inhærens creaturæ importat formaliter. Ad auxilia etiam extrinſeca pertinent Scripturæ ſacræ, quæ docent quid amplecti, quidue cauere debeamus, exemplum quod nobis reliquit Saluator noſter, prædicatio Euangelij, tribulationes, quibus retrahuntur homines à malo, & inducuntur ad bonum; creaturæ, quæ vnius Creatoris diuinitatẽ oſtendũt, Apoſt. dicente, *Inuiſibilia enim Dei à creatura Mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta cõſpiciuntur: ſempiterna quoque eius virtus & diuinitas, ita vt ſint inexcuſabiles.* De hac excitatione diſp. 75. n. 1. plura dicẽda ſunt.

Rom. 9. nu. 11.

S. Tho. 1. p. q. 20 ar. 2. c & q. 23. ar. 5. 3. vide inf. diſp. 37. n. 15.

Rom. 1.

Auxilia intrinſeca, quæ magis propriè dicuntur auxilia, illa ſunt, quæ formaliter important aliquid inhærens intellectualibus creaturis, ſiue ex parte intellectus, ſiue ex parte voluntatis, vel alterius potentiæ rationalis. Et hæc (vt ſæpe dicit S. Tho.) ſunt in duplici differentia. Quædam ſunt auxilia habitualia, vt gratia iuſtificãs, habitus charitatis, & alij habitus infuſi. Quædam actualia, vt motio in intellectu & voluntate recepta, qua Deus mouet liberum arbitrium ad actum Fidei, Spei, & Charitatis, & alios ſupernaturales actus.

S. Tho. 12. q. q. 109. ar. 9. & q. 110. ar. 2. c & q. 111. ar. 2.

Quia ergo dona extrinſeca, quæ ſunt in ipſo Deo, ordine naturæ & cauſalitatis, præcedunt auxilia intrinſeca, ideo ſecundum rectum ordinem doctrinæ prius de donis extrinſecis, poſtmodum de auxilijs libero arbitrio creato inhærentibus agendum erit. Cum autem in Deo ſcientia, quæ pertinet ad intellectum, præcedat in ſigno rationis, & præintelligatur ad ea, quæ ſpectant ad voluntatem, cum nihil ſit volitum, quin præcognitum; prius de præſcientia Dei, quam de voluntate, & concurſu generali erit diſputandum. Poſtea de prouidentia, & prædeſtinatione gratuita erit ſermo inſtituendus: vt ſuo ordine ad explicanda auxilia intrinſeca, quibus creaturæ rationales ad finẽ ſupernaturalẽ peruenire poſſunt, aut re ipſa perueniunt, accedamus. Conſequenter de reprobatione, & reprobis, qui ab eodem fine deficiunt, agendum erit. Ac vltimo loco ſtatuemus legitimã concordiam liberi arbitrij cũ præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione diuina: necnon cum efficacia auxiliorum gratiæ, quæ magis accommodata fuerint ad eandem concordiam explicandam, adnotando.

Sed ante hæc omnia, quaſdã proœmiales diſputationes præmittere oportet, quæ ad facilem intelligentiam huius materiæ viam aperiunt.

Primò, ſtatuendum eſt, quiſnam fuerit Pelagianorum error circa neceſſitatem gratiæ, & naturales vires noſtri arbitrij.

Secundò, explicandum, in quibus aſſertionibus Semipelagianorum conſiſtat ſententia, & qualiter in aliquibus à Pelagij, Celeſtij, & Iuliani diſcedant errore, cum tamen in potiſſima quæſtione, quam S. Pater Aug. ſecundus poſt Paulum Apoſtolũ gratiæ prædicator & defenſor contra Pelagium, & Celeſtium diſputauit, in eorũ damnatam hæreſim inciderint. Vbi error Fauſti & Caſſiani circa neceſſitatẽ gratiæ, & vires naturales noſtri arbitrij, aperitur.

Tertiò, quid Lutherani, & Caluiniani circa gratiæ neceſſitatem & vires naturales noſtri arbitrij ſtatuerint.

Quartò, quid nõnulli recentiores Theologi circa eiuſdem gratiæ neceſſitatem, & vires naturales arbitrij ſenſerint, ac circa cõcordiam lib. arb. cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione.

Quintò, quantam auctoritatem circa materiam prædeſtinationis & gratiæ habeat S. Auguſtini ſententia. Et vtrum liceat ab ea diſcedere. Vbi etiam agitur de auctoritate doctrinæ S. Thomæ.

Diſpu-

Digitized by Google

Diſputatio Prima.

Vtrum Pelagiani aliquandò admiſerint dari diuinitus ad ſalutem, vel ad implendum legis præcepta aliquam gratiam interiorem, ſiuè aliquod Dei auxilium ſupernaturale.

I. QVIDAM dixerunt, Pelagium nullam gratiam interiorem admiſiſſe, vel ex parte intellectus, vel ex parte voluntatis: ſed illũ nomine gratiæ, quam ſæpius in ſuis ſcriptis inſeruit, intellexiſſe dumtaxàt liberum arbitrium à Deo gratis creatum: aut legem, & doctrinam exteriorem: ſiuè prædicationem Euangelij, per quam oſtendit nobis quid facere, quidué cauere debeamus: aut etiã exemplum Chriſti Domini, vt refert Auguſtinus lib. de gratia Chriſti contra Pelagium, & Celeſt. c. 2. vbi ait. *Solent dicere nobis in eo Chriſtum ad non peccandum præbuiſſe adiutorium, quia iuſtè ipſe viuendò iuſtèq. docendo reliquit exemplum.* Affirmant etiam hi Auctores, Pelagium negaſſe omnem concurſum actualem Dei, non ſolùm præuium operationibus ſecundarum cauſarum, ſed concomitantem, etiam reſpectu actuum naturalium; & ſolùm fateri, contuliſſe Deum illis in ſua creatione virtutem, vt à ſeipſis poſſent abſque operatione Dei & cooperatione, poſtmodum operari. Quæ omnia his argumentis ſuaderi poſſunt.

Primò. Quia S. Auguſtinus de Semipelagianis loquens ait. *Peruenerunt autem iſti fratres noſtri, pro quibus ſollicita eſt pia charitas veſtra, vt credant cum Eccleſia Chriſti, peccato primi hominis obnoxium naſci genus humanum, nec ab iſto malo, niſi per iuſtitiam ſecundi hominis, aliquem liberari. Peruenerunt etiam, vt præueniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atquè vt ad nullum opus bonum, vel incipiendum, vel perficiendum ſibi quemquam ſufficere poſſe, conſentiant. Retenta ergò iſta in quæ peruenerunt, plurimum eos à Pelagianorum errore diſcernunt.* Quibus verbis ſatis apertè docet, Pelagianos negaſſe omnem gratiam præuenientem, & aſſeruiſſe, ad omnia opera bona nèdum incipienda, ſed etiam perficienda ſibi ſufficere liberum hominis arbitrium abſque Dei gratia; Cum dicat, in his plurimum à Pelagianis Semipelagianos diſcerni: non enim diſcernerentur, ſi Pelagiani conceſſiſſent, Dei gratiam præuenientem ad opus bonum, vel incipiendum, vel perficiendũ.

Aug. lib. de prædeſtin. SS. c. 1. tom. 7.

II. Secundò. Quoniam eam gratiam neceſſariam eſſe, negauit Pelagius, quam Summi Pontifices, Sacra Concilia, & Sancti Patres, præſertim Auguſtinus, & Hieronymus docuerunt eſſe neceſſariam, damnando errorem Pelagij. Sed illi damnando errorem Pelagij, docuerunt eſſe neceſſariam gratiam ſupernaturalem internam præuenientem: ergò Pelagius nullam actualem gratiam ſupernaturalem internam præuenientem confeſſus eſt.

Confirmatur. Nam in Concil. Carthaginenſi de Pelagio & Celeſtio, dicitur. *Nullum relinquunt locum gratiæ Dei, qua Chriſtiani ſumus.* Et iterum, *In eo Dei gratiam deputandam aſſerunt, quòd talem hominis inſtituit, creauitq. naturam, quæ propria voluntate legem Dei poſſet implere.* Similiter etiam in Conc. Milleuit. affirmatur: *Ad tantam perfectionem Iuſtitiæ ſine adiutorio gratiæ Saluatoris, dicunt iſti, poſſe perueniri: vt non ſit neceſſarium dicere, Dimitte nobis debita noſtra.* Item S. Auguſt. loquens de Pelagianis ait. *Illam gratiam Dei, ſine qua nihil bonũ facere poſſumus, non eſſe dicunt, niſi in libero arbitrio, quod nullis ſuis præcedentibus meritis ab illo accepit noſtra natura, ad hoc tantùm ipſo adiuuãte per ſuam legem, atque doctrinam: vt diſcamus, quæ facere, & quæ ſperare debeamus: non autem ad hoc per donum Spiritus Sancti, vt quæ didicerimus eſſe facienda, faciamus.*

Conc. Carthag. ep. ad Innocent.

Conc. Milleuit. ep. ad eundẽ Innocent.

S. Aug. lib. de hæreſib. ad Quoduultdeũ, hæreſi 88. tom. 6.

III. Tertiò, arguitur. Quoniam Pelagius negauit gratiam, quæ per ſubminiſtrationem Spiritus nobis datur, vt refert S. Aug. lib. 1. de gratia Chriſti cap. 2. vbi ait, Pelagium ſenſiſſe, quòd nos ſaluemur *adiuti, non aliqua ſubminiſtratione virtutis, ſed viribus propriæ voluntatis.* Et cap. 34. ſubdit: *Neque alicubi potui reperire hanc eũ, ſcilicet Pelagiũ, gratiam confiteri, quæ non ſolũ poſſibilitas naturalis voluntatis & actionis, quam dicit, nos habere, etiamſi nec volumus, nec agimus bonũ; ſed ipſa etiam volũtas & actio ſubminiſtratione S. Spiritus adiuuatur.* Et Epiſt. 95. quę eſt quinque Epiſco

Digitized by Google

porũ ad Innocen.PP. *Siuè enim dixerit gratiam eſſe liberum arbitrium, ſiue gratiã eſſe remiſſionem peccatorũ,ſiue gratiam eſſe legis præceptũ; nihil eorum dicit, quod per ſubminiſtrationem Spiritus Sancti pertinet ad concupiſcentias, tentationesq. vincendas.* Ergò nullam admiſit gratiam interiorem,ſed ſolùm naturã gratis creatã,prædicationẽ externam,legem,& alia huiuſmodi,quæ fieri poſſunt abſque ſubminiſtratione Spiritus.

Confirmatur. Quia Pelagius aſſeruit, gratiam ſecundum merita noſtra dari, vt conſtat ex his,quæ contra illũ ſcribit Aug. ergò nullam admiſit veram gratiã. Patet conſequentia,nam contra rationem gratiæ eſt,quòd detur ex meritis, vt patet ex illo ad Rom. 4. *Ei autem qui operatur,merces nũ imputatur ſecundùm gratiam,ſed ſecundùm debitũ.* Et cap.11. *Si autem gratia,iam non ex operibus, alioquin gratia non eſt gratia.*

Aug. epiſt. 106. & 107.

Rom. 4.

Quartò probatur,quòd Pelagius negauerit eſſe neceſſarium concurſum actualem Dei etiam ad opera naturæ: nã S.Hier. aduerſus Pelagianos,ſub nomine Chriſtobuli tacitè refert Pelagianorum errorem, ſic arguens. *Si in ſingulis rebus quas gerimus, Dei vtendũ eſt adiutorio: ergò & calamum temperare ad ſcribendũ, & temperatum pumice terere,manumq. aptare literis, tacere, loqui,ſedere,ſtare, ambulare, currere,comedere,ieiunare,flere, ridere, & cætera huiuſmodi,niſi Deus iuuerit, non poterimus.* Et in Epiſt.ad Cteſiphontem,aduerſus Pelagianos,eorum referens errorẽ,ait: *Ita Dei gratiã ponunt, vt non per ſingula opera eius nitamur,& regamur auxilio,ſed ad liberũ referunt arbitriũ, & ad præcepta legis,ponentes illud Iſaiæ: Legem enim Deus in adiutoriũ poſuit,vt in eo Deo referendæ ſint gratiæ quòd tales nos condiderit, qui noſtro arbitrio poſſimus,& eligere bona,& vitare mala; & non intelligunt iſta dicentes,quòd per os eorũ intolerabilẽ blaſphemiam Diabolus ſibilet.* Et poſt pauca: *Audite quæſo, audite ſacrilegum,ſi,inquit,voluero curuare digitũ,mouere manum,ſedere,ſtare,ambulare,diſcurrere ſputum iacere,duobus digitis narium purgamenta decutere,releuare aluum,vrinã digerere,ſemper mihi auxilium Dei neceſſarium erit?* Et paucis interiectis. *Ipſum liberũ, vt diximus, arbitrium Dei innititur auxilio, illiuſq. per ſingula ope indiget,quod vos non vultis: ſed id vultis, vt qui ſemel habet liberum arbitrium, Deo adiutore non egeat.*

Hiero. lib. 1. aduerſus Pelagianos paulo poſt princ. to. 2.

Epiſt. ad Cteſiph. circa medium tom. 2.

Huius difficultatis reſolutio ex ſcriptis S. Aug. contra Pelagianos potiſſimè deſumenda eſt,ad cuius explicationem ſupponendũ eſt, primò, quòd licet Pelagius admiſerit aliquã gratiam interiorem,quæcũque illa ſit, eam tandem re ipſa deſtruxit, cum (vt refert S.Aug.) aſſeruerit gratiã ſecundum merita noſtra dari. *Si enim ex operibus iam gratia* (vt inquit Apoſt.) *non eſt gratia*: ſed ſpecialiter in lib. de gratia Chriſti contra Pelag.& Celeſtiũ.c.31. vbi ait: *Quamlibet ſentiat gratiam, ipſis Chriſtianis ſecundùm merita dari dicit.* IIII.

Aug. epiſt. 106. & 107. & li. de gratia Chriſti. c. 31. Rom. 11.

Secundò eſt obſeruandũ,hæreſim Pelagij quadruplicem habuiſſe ſtatũ. In primo negauit omne auxilium ſupernaturale, & omnem interiorem gratiam ſupernaturalis ordinis,tàm ſufficientẽ,quæ tribuit poſſe: quàm efficacem, quæ tribuit infallibiliter piè operari, affirmans ad omnia mandata implenda,atquè ad ſalutem æternã promerendam & conſequendã, ſufficere vires naturales arbitrij. In ſecundo ſtatu admiſit, adiutorium gratiæ Dei hominibus conferri ad eius mandata facienda; aſſeruit tamen hoc adiutoriũ in lege & doctrina exteriori,aut etiam in Chriſti exemplo eſſe conſtitutum: & ſolum eſſe neceſſariũ, vt facilius impleret homo per gratiã, quod ſimpliciter poterat per naturam. Iſtos duos ſtatus refert S. Aug. *Pelagianorum*, inquiens, *Eſt hæreſis hoc tempore omnium recentiſſima à Pelagio Monacho exorta, quem magiſtrum Celeſtius ſic ſecutus eſt, vt ſectatores eorum Celeſtiani nuncupentur. Hi,Dei gratiæ, qua prædeſtinati ſumus in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtũ in ipſum, & qua eruimur de poteſtate tenebrarum,vt in eũ credamus, atquè in Regnum ipſius transferamur; propter quod ait: Nemo venit ad me, niſi fuerit ei datũ à Patre meo, & qua diffunditur charitas in cordibus noſtris,vt fides per dilectionem operetur, intantum inimici ſunt,vt ſine hac poſſe hominem, credant,facere omnia diuina mandata: Cum (ſi hoc verum eſſet) fruſtrà Dominus dixiſſe videretur, Sine me nihil poteſtis facere. Denique Pelagius à fratribus increpatus, quòd nihil tribueret adiutorio gratiæ Dei ad eius mãdata facienda, correptioni eorum hactenus ceſſit, vt non eã libero arbitrio præponeret, ſed infideli calliditate ſupponeret, dicẽs: Ad hoc eam dari hominibus,vt quæ facere per liberum iubentur arbitrium, facilius poſſint implere per gratiã.*

Aug. lib. de hæreſib. ad Quodvult-Deum hæreſ. 88. to. 6

Epheſ. 1. Coloſ. 1.

Ioan. 6.

Rom. 5. Galat. 5.

Ioan. 15.

Dicendo

Digitized by Google

Dicendo vtiquè, vt facilius poſſint, voluit credi, etiamſi difficilius, tamen poſſe homines ſine gratia, diuina facere iuſſa. Illam verò gratiam Dei, *ſine qua nihil boni poſſumus facere, non eſſe (dicunt) niſi in libero arbitrio, quod nullis ſuis præcedentibus meritis, ab illo accepit noſtra natura, ad hoc tantum (ipſo adiuuante per ſuam legem, atque doctrinam) vt diſcamus, quæ facere, & quæ ſperare debeamus: non autem ad hoc per donum Spiritus Sancti, vt quæ didicerimus eſſe facienda, faciamus. Ac per hoc diuinitus nobis dari ſciẽtiam confitentur, qua ignorantia pellitur:* 1. Cor. 8. *Charitatem autem Dei negant, qua piè viuitur, vt ſcilicet, cum ſit* Dei *donum ſciẽtia, quæ ſine charitate inflat, non ſit* Dei *donũ ipſa charitas, quæ, vt ſcientia non inflet, ædificat.*

V. Tertius ſtatus Hæreſis Pelagij fuit, in quo poſt longas diſputationes cum S. Auguſt. & alijs Patribus, tandem admiſit gratiam interiorem ad poſſe, videlicet, internam illuminationem intellectus, & internam excitationem ſtupentis volũtatis. Semper tamen negauit gratiam, qua Deus efficeret, vt velimus, ſemperq. in eodẽ permanſit errore, vt crederet, illã gratiam interiorem, quam admiſit ad poſſe, non eſſe ſimpliciter neceſſariam: ſed ſolum vt facilius per eam poſſet homo diuina adimplere mandata. Hic tertius ſtatus conſtabit ex ijs, quæ in primo & ſecundo dicto Hæreſis Pelagianæ ſubijcienda ſunt.

Quartus ſtatus Hæreſis Pelagianæ eſt, quem habuit ſub Celeſtio. Hic enim, vt in tertio dicto patebit, admiſit gratiam illam internam, quam ad poſſe conceſſit in tertio ſtatu Pelagius, eſſe ſimpliciter neceſſariam, non quidem ad incipiendum: ſed ad perficiendum virtutum opera. In quo, errorem Pelagij vtcumque moderatus eſt: quia tamen ad incipiendum nullam interiorem gratiam neceſſariam eſſe voluit, à Dogmate Pelagij non receſſit, aſſerentis gratiam ſecundum merita noſtra dari.

Igitur Pelagius quibuſdã dictis, quamuis latebris ſe abſcondendo, ſuam vltimatè ſententiam explicuit, verbis potius fallacibus antiquam hæreſim obtegendo, quàm veram Chriſti gratiam confitendo. Vndè callidè tergiuerſãdo, iudiciũ fefellit plurium Epiſcoporum in Concilio Palæſtino, vt Aug. refert. *Fefellit,* inquiens, *Iudiciũ Palæſtinum, propterea ibi videtur eſſe purgatus: Romanã verò Eccleſiam, vbi eum eſſe notiſſimum ſcitis, fallere vſquequaque nõ potuit, quãuis, & hoc fuerit vtrũq. conatus, ſed vt dixi, minime valuit.* Et iterũ ait. *Tãto Iudices feſellit occultius, quãto exponit iſta verſutius.* Et paucis interiectis ſubdit. *Deniq. quomodo reſpondeat, aduertite, & videte latebras ambiguitatis falſitati præparare refugia, offundendo caliginem veritati: ita vt etiam nos, cum primum ea legimus, recta, vel correcta; propemodum gauderemus.* Et libro primo de gratia Chriſti contra Pelagiũ, & Celeſtium c. 37. hæc refert verba Pelagij. *Legant etiam,* inquit, *quam ad ſacram Chriſti Virginem Demetriadem in Oriente conſcripſimus: & inuenient, nos ita hominis laudare naturam: vt* Dei *ſemper gratiæ addamus auxilium.* Quod expẽdens ibi S. Aug. ait. *Iſtam ſane legi, mihiq. pene perſuaſerat, hanc illum gratiam, de qua quæſtio eſt, confiteri: quamuis in multis eius opuſculi locis ſibi ipſi contradicere videretur. Sed cũ in manus meas, & alia veniſſent, quæ poſterius latiuſq. conſcripſit, vidi quemadmodum potuerit etiã illic gratiam nominare, ſub ambigua generalitate, quid ſentiret, abſcondẽs: gratiæ tamen vocabulo frangens inuidiam, offenſionemq. declinans.* Hinc Pelagius, vt idẽ Aug. notauit, ſeipſum extollebat, & gloriabatur ſuperbè, & fallaciter, quod à ſuis erroribus fuerit in Concilio Palæſtino purgatus. Cũ tamen certiſſimum ſit, aliqua magis falſa, quàm vera ratione ſe obtegiſſe, quædã negando, alia falſa interpretatione vertẽdo. Nonnunquã etiam, vt S. refert Aug. de Catholicis conquerebatur in litteris, quas Romam miſit ad Beatę mem. PP. Innocentiũ, dicẽs, ſe ab hominibus infamari, quod neget paruulis Baptiſmi Sacramentũ, & abſque redẽptione Chriſti aliquibus Cælorũ Regna promittat. Hæc faciebat homo ille verſutus, vt facilè poſſet crimini obiecto (ſaluo ſuo dogmate) reſpondere. Sed omiſſa calliditate Pelagij, dicta illius, quibus ſuã hęreſim palliare viſus eſt, ſubijciamus.

Aug. lib. de pecc. orig. contra Pelag. & Celeſtiũ. c. 8. tom. 7.

Cap. 16. eiuſdẽ lib.

Cap. 18. eiuſdẽ lib.

Aug. eodem c. 37.

Lib. cit. de pecc. orig. c. 8. & 9.

Aug eodem lib. c. 12.

VI. Primo, conceſſit Pelagius, gratiam interiorem à Deo immiſſam, quæ illuminaret intellectum, oſtendendo, quid faciendum, quidue eſſet fugiendũ, & ex parte obiecti ſtupentẽ excitaret voluntatem, eã alliciendo, & ſuadendo. Negauit tamen eã gratiã eſſe ſimpliciter neceſſariã ad implẽda legis præcepta, & ſolũ tribuere homini, vt facilius impleret per gratiam, quod ſimpliciter quãuis cũ difficultate, implere poterat per

Digitized by Google

naturã. Hoc non aliter oſtenditur, quam ex ipſis Pelagij verbis, quę in libris extant S. Aug. Nam quodam in loco, Aug. referẽte, ait: *Hic nos imperitiſſimi hominum putant iniuriam Diuinæ gratiæ facere, quia dicimus, eam ſine voluntate noſtra nequaquam in nobis perficere ſanctitatem, quaſi Deus gratiæ ſuæ aliquid imperauerit, & non illis, quibus imperauit, etiam gratiæ ſuæ auxilium ſubminiſtret: vt quod per liberum homines facere iubentur arbitrium, facilius poſſent implere per gratiam, & tamquam explicaturus quam dicat gratiam: ſecutus adiunxit, dicens. Quam nos, non, vt tu putas, in lege tantummodò, ſed & in Dei eſſe adiutorio confitemur.* Quæ Pelagij verba expendens S. Aug. ait: *Quis non hic deſideret, vt oſtendat, quam velit intelligi gratiam? Propter hoc enim maximè de illo expectare debemus, vt dicat hoc quod dicit: non in lege tantummodò ſe gratiam confiteri, ſed nobis hac expectatione ſuſpenſis, quid addiderit intuemini. Adiuuat enim nos, inquit, Deus, per doctrinam, & reuelationem ſuam, dum cordis noſtri oculos aperit: dum nobis, ne præſentibus occupemur, futura demonſtrat: dum diaboli pandit inſidias: dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cæleſtis illuminat. Deinde ſententiam ſuam quadam velut abſolutione concludens: Qui hoc dicit, inquit, gratiam tibi videtur negare? an & liberum hominis arbitrium, & Dei gratiam cõfitetur?* Ex quibus verbis colligit S. Aug. *hanc eum gratiam confiteri, quà demonſtrat, & reuelat Deus quid agere debeamus; non quà donat, & adiuuat, vt agamus.* Et in alio loco inquit Pelagius: *Operatur in nobis velle, quod bonum eſt, velle quod ſanctum eſt: dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium tantummodo præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit: dum reuelatione ſapientiæ in deſiderium Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem: dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, ſuadet omne, quod bonum eſt.* Quibus verbis non obſcure concedit gratiam, quæ illuminat intellectum, & ſuadendo mouet voluntatem. Quod autem loquatur de illuminatione interiori, quæ eſt à Spiritu Sancto; conſtat, nam in cap. 11. ſequenti explicans S. Auguſt. illud Apoſtoli: *Ne magnitudo reuelationum mearũ extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet*, & illud, *Charitas non æmulatur, non inflatur*, inquit. *Hæc itaque charitas adhuc etiam in tanto Apoſtolo de die in diem renouatur, perficienda ſine dubio, vbi iam non poſſet inflari: tunc autem mens eius adhuc erat, vbi inflaretur magnitudine reuelationis, donec impleretur ſolido ædificio charitatis: nondum enim perueniendo apprehenderat, quò perficiendo currebat.* Quibus verbis Sanctus Doctor impugnat id, quod Pelagius dixerat, videlicet, Deum operari in nobis velle, & perficere, dum reuelatione ſapientiæ in deſiderium ſui ſtupentem ſuſcitat voluntatem: dum nobis ſuadet omne, quod bonum eſt: & concludit, quod reuelatio illa etiam in Paulo Apoſtolo inflaret, niſi charitas ædificaret. Sentit ergo, Pelagium admiſiſſe internam reuelationem ſapientiæ, qua Deus per ſe ipſum oſtendit, quid faciendum ſit, quid fugiendum; & negaſſe gratiam, qua donat, & adiuuat, vt faciamus. Vnde in cap. 10. eiuſdem libri ait S. Aug. *Ad doctrinam pertinet, etiam quod ſapientia reuelatur; ad doctrinam pertinet, cum ſuadetur omne, quod bonum eſt. Et ſi inter docere, & ſuadere, vel potius exhortari diſtare aliquid videtur, etiam hoc tamen doctrinæ generalitate concluditur; quæ quibuſcunque ſermonibus, vel litteris continetur. Nam, & ſanctæ* Scripturæ *docent & exhortantur: & poteſt eſſe in docendo, & exhortando etiam hominis operatio.* Vbi ſatis manifeſtè docet, reuelationem interiorem, qua Spiritus ſanctus abſque miniſterio, & operatione hominis interius oſtendit, quid faciendum, quiduè ſit fugiendum, generaliter nomine doctrinæ comprehẽdi. Quod etiam oſtendit ſcribens ad Vitalem, & contra Pelagium, ſic arguens. *Si ergo ita præpararet, atque operaretur* Deus *hominis voluntatem, vt tantummodò legem ſuam, atque doctrinam libero eius adhiberet arbitrio; nec vocatione illa alta, atque ſecreta, ſic eius ageret ſenſum, vt eidem legi, atque doctrinæ accommodaret aſſenſum; proculdubio eam legere, vel intelligere legendo, vel etiam exponere, ac prædicare ſufficeret.* Hoc autem argumentum nihil contra Pelagium concluderet, niſi ille reuelationem ſapientiæ non ſolum externam, quę fit per lectionem, aut prædicationem, ſed etiam internam, quæ immediatè eſt à ſolo Deo, conceſſiſſet. Eſſet enim ſenſus. Si Deus ſolùm

ope-

Aug. lib. de gratia Chriſti cõtra Pelag. & Celeſt. cap. 7.

Cap. 7. citata.

Gratia, quã admiſit Pelagius.

Augu. c. 8. eiuſdem libri.

Pelagius apud Aug. eod. lib. c. 10.

Eod. lib. c. 11.

2. Cor. 12.

1. Cor. 13.

Gratia pertinens ad doctrinã, quæ dicatur.

Aug epiſt. 107. ad Vitalem col. 2 tom. 2.

Digitized by Google

operaretur in nobis velle ſuadendo exteriori doctrina: ſufficeret eam legere, vel intelligere legendo exterius, vel etiam exponere, aut prædicare ſimiliter exterius. Quod argumentum inutilem repetitionem continere perſpicuum eſt, qua S. Auguſt. idem per idem impugnaret.

VII. Sed expreſſius id conſtat ex his, quæ contra Pelagium & Celeſtium idem Aug. ſcripſit eodem lib. cap. 41. Nam inter alia, quæ videre oportet, inquit: *Ipſum verò auxilium, quo poſſibilitatem naturalẽ perhibet adiuuari, in lege conſtituit, atque doctrina, quam nobis fatetur etiam ſancto Spiritu reuelari, propter quod & adorandum eſſe concedit.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum efficaciſsimum. Adoratio non debetur reuelanti legem, & doctrinam exterius dumtaxat, nam hoc fieri poteſt hominis, aut Angeli miniſterio. Cum ergo Pelagius fateatur, Spiritum Sanctum eſſe adorandum, quoniam ipſe nobis reuelauit doctrinam: conſequens eſt, ipſum loqui de reuelatione interiori, qua ſolus Deus interius docet, quid facere, quid cauere debeamus. Et paulo ſuperius eodem cap. præmiſerat Aug. *Sed in his etiam quatuor libris, quæcumque pro gratia videtur dicere, qua iuuamur, vt declinemus à malo, bonumq. faciamus, ita dicit, vt nullo modo à verborum ambiguitate diſcedat, quam diſcipulis ſic poſsit exponere, vt nullum auxilium gratiæ credat, qua naturæ poſsibilitas adiuuetur, niſi in lege atque doctrina. Ita vt ipſas quoque orationes, vt in ſcriptis ſuis apertiſsimè affirmat, ad nihil aliud adhibendas opinetur, niſi vt nobis doctrina etiam Diuina reuelatione aperiatur, non vt adiuuetur mens hominis, vt id quod faciendum eſſe didicerit, etiam dilectione, & actione perficiat.* Expendatur illud verbum, etiam Diuina reuelatione, clare enim indicat, Pelagium admiſiſſe internã reuelationem diuinam. Vnde idem Aug. ſic contra Pelagium & Celeſtium concludit: *Legant ergo & intelligant, intueantur & fateantur, non lege, atque doctrina inſonante forinſecus: ſed interna, atque occulta, mirabili, atque ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolum veras reuelationes, ſed etiam bonas voluntates.* Expendatur etiam illud, *non ſolum veras reuelationes*, nam ſupponit, Pelagium admiſiſſe veras reuelationes, & negaſſe bonas voluntates à Deo fieri, per adiutorium gratiæ efficiens homines ex nolentibus, volentes. Hoc autem ex inferius dicendis patebit amplius.

Aug. libro de gratia Christi cõtra Pelagiũ, & Celeſt. c. 41.

Augu. eodẽ lib. cap. 24.

VIII. Secundo admiſit Pelagius gratiam internam ad poſſe, naturæ ſuperadditam. Ita refert S. Aug. qui poſt adducta quædam verba Pelagij, mentẽ ipſius explicans ait: *Quandocunque legimus, vel audimus, eum diuinæ gratiæ adiutorium confiteri, vt à malo declinemus, bonumque faciamus, ſiue in lege atque doctrina, ſiue vbilibet conſtituat; ſciamus quod loquitur, nec erremus aliter eum intelligendo, quàm ſentit. Scire quippe debemus, quod nec voluntatem noſtram, nec actionem diuino adiuuari credit auxilio, ſed ſolum poſſibilitatem voluntatis, atque operis, quam ſolam in his tribus nos habere affirmat ex Deo, tanquam hoc ſit infirmum, quod ipſe* Deus *poſuit in natura. Cætera verò duo, quæ noſtra eſſe voluit, ita ſint firma & fortia, & ſibi ſufficientia, vt nullo indigeant eius auxilio, & ideo non adiuuet vt velimus: non adiuuet vt agamus: ſed tantummodo adiuuet, vt velle & agere valeamus.* Et c. 14. eiuſdem libri ſubdit. *Venire poſſe in natura ponit Pelagius, vel etiam, vt modo dicere cepit, in gratia, qualemlibet eam ſentiat.* Præmiſerat autem in verbis antecedentibus ad impugnandam hanc doctrinam Pelagij huiuſmodi argumentũ. *Si enim ſolum poſſe noſtrum hac gratia iuuaretur, ita diceret* Dominus: *Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, poteſt venire ad me: Non autem ita dixit, ſed, omnis, inquit, qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.* In quo nimirum ſupponit Auguſtinus, Pelagium admiſiſſe gratiam, quæ tribueret poſſe, & negaſſe illam, quæ tribuit venire ad Chriſtum, & bene operari. Præterea idem probatur, nam S. Aug. lib. de gratia Chriſti cap. 25. probat contra Pelagium & Celeſtium, Deum ſua gratia adiuuare, & tribuere nobis non ſolum bonum poſſe, ſed etiam ipſum velle, & operari. Et cap. 26. *Cogitationem*, inquit, *& dilectionem ſicut ſunt diſcernenda, diſcernat, quia ſcientia inflat, charitas ædificat, & tunc ſcientia non inflat, quando Charitas ædificat. Et cum ſit vtrumque donum Dei, ſed vnum minus, alterum maius, non hic iuſtitiam noſtram ſuper laudem Iuſtificatoris noſtri extollat, vt horum duorum quod minus eſt, diuino tribuat adiutorio, quod autem maius*

Aug. libro de gratia Christi cõtra Pelag. & Cel. c. 5.

Ioan. 6.

Digitized by Google

eſt, humano vſurpet arbitrio. Et in cap. 11. eiuſdem libri de Gratia Chriſti, explicans S. Auguſt. quam gratiam debeat vlterius confiteri Pelagius, ſi non vult ab Eccleſię Catholicę doctrina diſcedere, inquit. *Sed nos eam gratiam volumus iſti aliquando fateantur, qua futuræ gloriæ magnitudo non ſolum promittitur, verum etiam creditur, & ſperatur: nec ſolum reuelatur ſapientia, verum etiam & amatur: nec ſuadetur ſolum omne, quod bonum eſt, verum & perſuadetur*. & infra: *Quorum autem ſit fides, & quibus perſuadetur, vt ad eum veniant, ſatis ipſe demonſtrauit, vbi ait: Nemo venit ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* Ioan. 6. *Et paulo poſt cum de non credentibus loqueretur: Dixi, inquit, vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo. Hanc debet* Pelagius *gratiam confiteri, ſi vult, non ſolum vocari, verum etiam eſſe Chriſtianus*. Et cap. 47. idem Auguſt. aſſignans differentiam, quæ inter ipſum & Pelagium de adiutorio gratiæ verſabatur, ſic loquitur: *Si ergo conſenſerit nobis, non ſolam poſſibilitatem in homine, etiamſi nec velit, nec agat bene, ſed ipſam quoque voluntatem, & actionem diuinitus adiuuari, vt ſine illo adiutorio nihil bene velimus, & agamus: eamq. eſſe gratiam* Dei *per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, in qua nos ſua, non noſtra iuſtitia iuſtos facit, vt ſit vera noſtra iuſtitia, quæ nobis ab illo eſt; nihil de adiutorio gratiæ* Dei *(quantum arbitror) inter nos controuerſiæ relinquetur*. Signum ergo eſt, Pelagium admiſiſſe gratiam interiorem ad poſſe, & illud adiutorium negaſſe, quo Deus efficit, vt velimus.

IX. Tertio, Dicebat Celeſtius Pelagij diſcipulus, iſtam gratiam tribuentem poſſe eſſe ſimpliciter neceſſariam, vt ad conſummationem virtutum opera naturæ peruenirent, & hac via temperans vtcumq. errorem Pelagij, arbitrabatur ſe locum gratiæ ſeruare. Conſtat hoc ex S. Aug. dicente. *Hoc enim nobis obijciendum putarunt, quod inuito, & reluctanti homini* Deum *dicamus inſpirare; non quanticunque boni, ſed & ipſius imperfecti cupiditatem. Fortaſſis ergo ipſi eo modo ſaltem ſeruant locum gratiæ, vt ſine illa putent hominem poſſe habere boni, ſed imperfecti cupiditatem: perfecti autem non facilius per illam poſſe, ſed niſi per illam omnino non poſſe: verum & ſic gratiam Dei dicunt ſecundum merita noſtra dari, quod in Oriente Pelagius Eccleſiaſticis geſtis damnari timendo, damnauit. Si enim ſine* Dei *gratia per nos incipit cupiditas boni, ipſum ceptum erit ſecundum meritum, cui tanquam ex debito, gratia veniat adiutorium, ac ſic gratia* Dei *non gratis donabitur, ſed meritum noſtrum dabitur*.

Aug. lib. 2. cōtra duas Epiſtolas Pelagianorum, c. 8.

Et in alio loco arguens contra Iulianum, qui boni operis initium conſtituebat in natura, perfectionem autē & conſummationem eius tribuebat gratiæ, ait. *Cum ergo diuinitus adiuuatur homo: non tantum ad capeſſendam perfectionem adiuuatur, quod ipſe poſuiſti: vtique volens intelligi, eum per ſe incipere ſine gratia, quod perficit gratia: ſed potius quod Apoſtolus loquitur, vt qui in vobis opus bonum cepit, perficiat vſque in finem. In quo enim vis hominem (ſicut loqueris) ad aliquid laudabile generoſi cordis ſtimulis incitari; in hoc eum non vis in Domino, ſed in libero arbitrio gloriari: ac ſic priorem dare, vt retribuatur illi, eoq. modo gratia non ſit gratia: quia non eſt gratuita*. Rom. 11.

Lib. 4. contra Iulian. cap. 3. paulo poſt princ. tom. 7.

Pelagius tamen (vt ſupra dictum eſt) quamuis in tertio ſtatu ſuæ hæreſis admiſerit gratiæ illuminationem & excitationem internam ad poſſe, nunquam tamen concedere voluit eam eſſe ad implenda mandata ſimpliciter neceſſariam, ſed ſolum ad facilius. Quod, & S. Aug. expreſſe teſtatur lib. 2. contra duas epiſt. Pelag. c. 8. cum ait. *Iſti*, ſcilicet, Iulianus, & Celeſtius, *volunt in homine ab ipſo homine incipere cupiditatem boni, vt huius cepti meritum etiam perficiendi gratia conſequatur; ſi tamen hoc ſaltem volunt. Pelagius enim facilius dicit, impleri quod bonum eſt, ſi adiuuet gratia. Quo additamento, ideſt addendo facilius, itaque ſignificat, hoc ſe ſapere, quod etiam ſi gratia defuerit adiutorium, poteſt, quamuis difficilius implere bonum per liberum arbitrium.*

Hinc S. Thomas vbicunque refert errorē Pelagij, non aliter illum explicat, quàm dicendo, ipſum ſenſiſſe, quod initium bene operandi eſt ex nobis, ſed conſummatio, & perfectio ex Deo, vt videre licet 1. p. q. 23. art. 5. in corp. 2. 2. q. 6. art. 1. in corp. 3. contra Gent. c. 149. quodl. 1. art. 7. in corp. ad Rom. 7. lect. 3. in fin. & 2. ad Cor. 3. lectione 1. in fin. & ad Epheſ. 1. lect. 1. etiam fine. X. S. Thom.

Quarto, Pelagiani, ſaltem Iulianus, admiſerunt adiutorium diuinæ gratiæ ſubſequentis XI.

quentis

quentis ad determinationem arbitrij creati, ita videlicet, vt prius natura incipiat homo, & gratiæ adiutorium poſterius natura ſubſequatur, per quod in ipſo opere diuinitus adiuuetur. Probatur hoc ex verbis ipſius Iuliani, quæ refert S. Aug. *Hominem*, inquit, *Dei opus defendimus, nec ex illius potentia, vel in malum, vel in bonum inuitum aliquem cogi, ſed propria voluntate, aut bonum facere, aut malum: in bono verò opere à Dei gratia ſemper adiuuari, in malum verò Diaboli ſuggeſtionibus incitari*. Ad quod reſpondens S. Doctor ait: *Vos autem in bono opere ſic putatis adiuuari hominem gratia* Dei, *vt in excitanda eius ad ipſum bonum opus voluntate, nihil eum credatis operari, quod ſatis ipſa tua verba declarant. Cur enim non dixiſti, hominem Dei gratia in bonum opus excitari, ſicut dixiſti in malum* Diaboli *ſuggeſtionibus incitari? Sed dixiſti in bono opere ſemper à* Dei *gratia adiuuari, tanquam ſua voluntate, nulla* Dei *gratia bonum opus aggreſſus, in ipſo iam opere diuinitus adiuuetur, pro meritis videlicet voluntatis bonæ, vt reddatur debita gratia, non donetur indebita, ac ſic gratia iam non ſit gratia*. Idem conſtat ex alijs verbis eorumdem Pelagianorum, quæ refert idem S. Aug. lib. 2. contra duas Epiſtolas Pelagianorum: *Hæc*, inquiens, *verba ſunt veſtra, Baptiſma omnibus neceſſarium eſſe ætatibus confitemur, gratiam quoquè adiuuare vniuſcuiuſque bonum propoſitum, non tamen reluctanti ſtudium virtutis immittere, quia perſonarum acceptio non eſt apud* Deum. Et iterum ait: *Dicunt, ſe confiteri, gratiam quoquè adiuuare vniuſcuiuſque bonum propoſitum, non tamen reluctanti ſtudium virtutis immittere. Hoc quippè ità dicunt, velut homo à ſe ipſo ſine adiutorio* Dei *habeat propoſitum bonum, ſtudiumq. virtutis, quo merito præcedente, dignus ſit adiuuari* Dei *gratia ſubſequente*.

S. Aug. lib. 1. contra duas epiſt. Pelagianorum, c. 18.

Gratia excitans antecedit omne opus bonum.

Lib. 2. contra duas Epiſt. Pelag. c. 5. & 6.

Ibidem c. 9

XII. Ex his inferebant Pelagiani quintum dictum, videlicet, Hanc cauſalem eſſe veram, quia ego prior volui, Deus voluit; quia ego volo, Deus me adiuuat; hanc autem eſſe falſam, quia Deus vult, ego volo, quia Deus adiuuat hominem, homo vult, & ſic ſemper priores partes libero tribuant arbitrio, poſteriores Deo relinquentes. Hoc dictum refert S. Auguſt. ſcribens ad Vitalem, cum ait: *Recognoſcis me (vt puto) in ijs, quæ nos ſcire dixi, non omnia, quæ ad fidē Catholicam pertinent, commemorare voluiſſe, ſed ea tantùm, quæ ad iſtam, quæ inter nos agitur* de Dei *gratia quæſtionem; Vtrum præcedat hæc gratia, an ſubſequatur hominis voluntatem, hoc eſt, vt planius id eloquar, vtrum ideò nobis detur, quia volumus, an per ipſam* Deus *etiam hoc efficiat, vt velimus*. Vnde hanc Pelagianorum aſſertionem impugnans lib. 3. Hypognoſticon, inquit: *In omni itaque opere ſancto prior eſt voluntas* Dei, *poſterior liberi arbitrij, id eſt, operatur* Deus, *cooperatur homo. Quòd ſi dicas, vt dicere conſueuiſti, quia ego prior volui,* Deus *voluit, iam meritum facis, vt gratia ex operibus non ſit gratia, ſed merces*. Quam cauſalem, vt infra patebit, etiam Semipelagiani ſtatuerunt. In quo autem ſenſu eam intellexerint, diſp. 99. & 100. dicetur.

Cauſalis iſta quia ego volo Deus me adiuuat eſt Pelagianorum.

Aug. epiſt. 107. ad Vitalem poſt med. tom. 2

Diſp. 2.

XIII. Sextum dictum Pelagij eſt, ſi aſſeratur, quòd gratia Dei humana merita antecedat, & ex nolentibus volentes faciat, per talē gratiā libertas deſtruitur humani arbitrij, & neceſſitas fatalis inducitur. Hanc obiectionem oppoſuit ſæpè Sancto Aug. Pelagius, vt conſtat ex lib. 2. contra duas Epiſt. Pelagianorum c. 5. vbi S. Auguſtinus calumnijs Pelagij reſpondens ait: *Nec ſub nomine gratiæ fatum aſſerimus, quia nullis hominum meritis, Dei gratiam dicimus antecedi*. Et poſt pauca, cum quædam verba Pelagianorum ſuperius inducta retuliſſet, ſubdit: *Ex his eorum verbis intellexi, ob hoc illos, vel putare, vel putari velle, fatum nos aſſerere ſub nomine gratiæ, quia gratiam* Dei, *non ſecundùm merita noſtra dari dicimus, ſed ſecundùm ipſius miſericordiſſimam voluntatem, qui dixit, Miſerebor, cui miſertus ero, & miſericordiam præſtabo, cui miſericors fuero*. Et contra Iulianum loquens, inquit: *Dicis quòd appellatione gratiæ, bonos fieri homines fatali neceſſitate dicamus*; Poſt pauca ſubdens, *Calumniaris me dicere, nihil ſtudij expectari ab humana voluntate debere contra illud Euangelicum, quo ait Dominus. Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulſate & aperietur vobis*. Et Hieron. ad Cteſiphontem ſcribens ait: *Quod autem ſurſum, deorſum iactant, liberum arbitrium à nobis deſtrui, audiant è contrario eos arbitrij deſtruere libertatem, qui malè eo abutuntur aduerſum beneficium largitoris. Quis deſtruit arbitrium? ille qui ſemper* Deo *agit*

Exod. 33.

Lib. 4. contra Iulian. c. 8. in prin.

Matth. 7.

S. Hieron. ep. ad Cteſiphon. aduerſus Pelagian. poſt med. tom. 2

gratias;

gratias; & quodcunque in ſuo riuulo fluit, ad fontem refert? An qui dicit recede à me, quia mundus ſum, non habeo te neceſſarium: dediſti enim mihi ſemel arbitrij libertatem, vt faciam quod voluero; Quid rurſum te ingeris, vt nihil poſſim facere, niſi tu in me tua dona compleueris? Fraudulenter prætendis, vt Dei gratiam ad conditionem hominis referas, & non in ſingulis operibus auxilium Dei requiras, ne ſcilicet liberum arbitrium videaris amittere, & cum Dei contemnas adminiculum, hominum quæras auxilium. Hoc fuit ſemper omnium Pelagianorum Achilles, quo aduerſus defenſores gratiæ ſe triumphare gloriabantur, quo & ſuam hæreſim palliare nitebantur: dum ſub prætextu defendendæ humanę libertatis iura, bellum inteſtinum gratiæ Dei, per quam à morte liberamur, indixerunt. Sed quam inefficax ſit hoc eorum argumentum, inferius patebit.

IIII. Septimum dictum Pelagij eſt. Quando Apoſtolus ait, quod Deus operatur in nobis, & velle & perficere, intelligitur de operatione per illuminationē intellectus, & excitationem ſtupentis voluntatis, qua Deus ſuadet illi quod bonum eſt. Hoc non aliter probatur, quàm ex verbis expreſſis Pelagij, quæ refert S. Aug. libro de gratia Chriſti contra Pelagium & Celeſtiū cap. 10. cum ait: *Et alio quippe loco cum diu aſſeruiſſet, non adiutorio Dei, ſed ex nobis ipſis in nobis effici voluntatem bonam: oppoſuit ſibi ex Apoſtoli Epiſtola quæſtionem, atquè ait. Et quomodo, inquit, ſtabit illud Apoſtoli? Deus eſt enim qui operatur in nobis & velle & perficere.* (Philip. 2.) *Deinde vt hanc oppoſitionem veluti ſolueret, quam videbat dogmati ſuo eſſe vehementer contrariam, ſecutus adiunxit: Operatur in nobis velle quod bonum eſt, velle quod ſanctum eſt: dum nos terrenis cupiditatibus deditos mutorum more animalium tantummodò præſentia diligētes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit: dum reuelatione ſapientiæ in deſiderium Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem; nam nobis (quod tu alibi negare non metuis) ſuadet omne quod bonum eſt.* Et eodem modo interpretatur Pelagius alia conſimilia loca ſcripturæ, in quibus Deo tribuitur hominis conuerſio, ſicut eſt illud Ioannis 6. (Ioan. 6.) *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* Et illud Iſaiæ 26. *Omnia opera noſtra operatus es nobis.* & alia huiuſmodi.

Ex hoc dicto inferebant Pelagiani, Deum operari in nobis velle, quantum in ipſo eſt; ſed ei conſentire vel diſſentire, ita noſtrum eſt, vt ſi velimus fiat, ſi autem nolimus, nos vt operatio Dei nihil nobis proſit, efficimus. Conſtat hoc ex S. Auguſtino, qui Pelagianorum referens, & redarguens errorem, inquit: *Quid eſt ergo quod ait Apoſtolus. Deus in nobis operatur & velle, & perficere? Reſpondes, per legem ſuam, per ſcripturam ſuam, Deum operari, vt velimus, quam vel legimus, vel audimus. Sed ei conſentire, vel non conſentire ita noſtrum eſt, vt ſi velimus fiat: ſi autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus. Operatur quippe ille, dicis, quantum in ipſo eſt, vt velimus, cum nobis nota fiunt eius eloquia: ſed ſi eis acquieſcere nolumus; nos, vt operatio eius nihil in nobis proſit, efficimus. Quæ ſi dicis, profectò noſtris orationibus contradicis.* XV. (Aug. epiſt. 107. ad Vitalem paulo poſt prin.)

Octauum dictum Pelagianorum fuit. Diuinæ prædeſtinationis datur cauſa ex parte noſtra, videlicet merita præuiſa naturæ viribus incepta. Hunc errorem tribuit Pelagianis S. Auguſtinus: ſic enim ait, *Præſciebat ergo (ait Pelagius) qui futuri eſſent Sancti & immaculati per liberæ voluntatis arbitrium, & ideo eos ante mundi conſtitutionem in ipſa ſua præſcientia, qua tales futuros eſſe præſciuit, elegit. Elegit ergo, inquit, antequam eſſent, prædeſtinans filios, quos futuros Sanctos, immaculatosq. præſciuit: vtique ipſe non fecit, nec ſe facturū, ſed illos futuros eſſe præuidit.* Et S. Tho. eumdem errorem Pelagianorum referens, ait: *Fuerunt ergo alij, qui dixerunt quòd merita præexiſtentia in hac vita ſunt ratio, & cauſa effectus prædeſtinationis. Poſuerunt enim Pelagiani, quod initium benefaciendi, ſit ex nobis, conſummatio autem à Deo: & ſic ex hoc contingit, quod alicui datur prædeſtinationis effectus, & non alteri: quia vnus initium dedit ſe præparando & non alius.* Verum eſt, quod Pelagius aſſeruit prædeſtinationis effectum tribui prædeſtinatis propter præuiſum bonum vſum liberi arbitrij futurum ex ſola facultate naturæ, & non ex efficaci adiutorio præuenientis gratiæ. Sed tandem admiſit doctrinam & reuelationem interiorem, per quam ſuaderet quid faciendum, quidue fugiendum eſſet, vt in ſuperioribus dictum eſt. XVI. (Aug. lib. de Prædeſt. SS. c. 18.) (S. Tho. 1. p. q. 23. art. 5 in corpore.)

Hæc

Digitized by Google

Hæc autem omnia inferius impugnabuntur, & ſimul Pelagianorum mens clarius aperietur.

XVII. Nonum dictum continet duodecim articulos Pelagio in Synodo Paleſtina obiectos, quos niſi anathematizaſſet, anathematizatus & ipſe vtiquè fuiſſet. Primus eſt, Adam ſiue peccaret, ſiue nō peccaret, moriturus eſſet. Secundus, quod peccatum Adæ ipſum ſolum læſerit, & non genus humanum. Tertius, quod infantes nuper nati in illo ſtatu ſint, in quo Adam fuit ante præuaricationem. Quartus, quod neque per mortem, vel præuaricationem Adæ omne genus humanum moriatur: neque per reſurrectionem Chriſti omne genus humanum reſurgat. Quintus, infantes etiam non baptizatos habere vitam æternam. Sextus, diuites baptizatos, niſi omnibus abrenuntient, ſi quid boni viſi fuerint facere, non reputari illis, nec eos habere poſſe Regnum Dei. Septimus, gratiam Dei, atque adiutorium non dari ad ſingulos actus, ſed in libero arbitrio eſſe, vel in lege atque doctrina. Octauus, Dei gratiā ſecundùm merita noſtra dari. Nonus, filios Dei non poſſe vocari, niſi omninò abſque peccato fuerint effecti. Decimus, non eſſe liberum arbitrium, ſi Dei indiget auxilio: quoniam in propria voluntate habet vnuſquiſque facere aliquid, vel non facere. Vndecimus, victoriam noſtram non ex Dei adiutorio eſſe, ſed ex libero arbitrio. Duodecimus, quòd pœnitentibus venia non detur ſecundùm gratiam & miſericordiam Dei: ſed ſecundùm meritum & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint miſericordia. Iſtos errores Pelagij refert S. Auguſt. in epiſt. 106. vbi etiam oſtendit, eiuſmodi aſſertiones eſſe contra doctrinam, quam ſemper tenuit Catholica Eccleſia, quod ex diſcurſu huius operis amplius manifeſtabitur.

Ad primum argumentum, Reſpondetur quòd Pelagius admiſit quidem gratiā interiorē, quæ tribueret quoddā poſſe, negauit tamen eam eſſe ſimpliciter neceſſariam ad diuina mandata implenda. Sectatores autē Pelagij Iulianus & Celeſtius (vt ſupra oſtenſum eſt) conceſſerunt illuminationem illam internam intellectus, & excitationē voluntatis eſſe ad operis perfectionem ſimpliciter neceſſariam. Cum hoc tamen adhuc manet, in quo ab illis Semipelagiani, de quibus c. 1. de prædeſtinatione Sanctorum loquebatur Auguſt. diſcernantur. Quoniam Pelagiani (vt ſupra dictum eſt) conſtituerunt in natura primum initium Fidei, & bonorum operum; eorum tantummodò conſummationem & perfectionem tribuentes Diuinæ gratiæ. At verò Semipelagiani diſtinxerunt inter fidem, & bona opera, quæ fidem ſubſequuntur, & primum fidei initium dixerunt eſſe ex nobis: initium autem bonorum operum eſſe ex gratia, quam tamen aſſerebant meritò fidei dari credentibus. Conſtat hoc ex S. Auguſtino in eodem lib. de prædeſtinatione SS. vbi contra Semipelagianos oſtendit ex profeſſo etiam primum initium fidei, qua Chriſtiani ſumus, ex Deo eſſe, non ex nobis. Diſcernuntur etiam, nam Semipelagiani (vt Aug. ait cap. 1. eiuſdem libri) fatebātur cum Eccleſia Chriſti peccato primi hominis obnoxium naſci genus humanum, nec ab iſto malo, niſi per iuſtitiam ſecundi hominis aliquem liberari: quæ tamen Pelagius & Celeſtius pertinaciter negauerunt, vt ex eodem Auguſtinu conſtat in libris contra ipſos editis. In his ergò docet Auguſt. plurimùm Semipelagianos à Pelagianorum errore diſcerni. Sed de hoc diſputatione ſequenti latius dicetur, vbi Semipelagianornm dicta referemus. *S. Aug. lib. de prædeſt. SS. c. 2. 3. 4. & ſeq.*

Ad ſecundum, reſpondetur per diſtinctionem aſſignatam de quadruplici ſtatu hæreſis Pelagij. Etenim contra primum diffiniuerunt Cōcilia & Patres, eſſe admittendam gratiam ad ſalutem, nec ſufficere ſibi ſolam naturam ad omnia Dei præcepta implenda. Contra ſecundum ſtatum eiuſdē hereſis, docuerunt adiutorium gratiæ, quo Deus nos adiuuat ad eius mandata implenda, non conſiſtere in ſola lege, aut doctrina externa, vel in exemplo, quòd nobis reliquit Chriſtus Dominus: ſed admittendam eſſe gratiam internam. Contra tertium, determinauerunt gratiam iſtam internam eſſe neceſſariam ad ſimpliciter, & non ſolùm ad melius eſſe, ſiuè ad facilius operandum. Contra quartum, decreuerunt eſſe ſimpliciter neceſſariā gratiam interiorem, non ſolùm quæ oſtenderet & doceret quid eſſet credendum, aut faciendum: ſed quæ donaret & adiuuaret, vt faciamus: quam gratiam S. Proſp. appellat præoperantem, & communi vocabulo, dicitur gratia efficax præueniens, per quam Deus actiuè propriè facit vt velimus, & *S. Proſp. in ep. ad Aug.*

piè

piè operemur, & per hæc patet ad confirmationem. Sed eſt adhuc argumentum: nam Concilia & Patres dicunt, Pelagium nullam admiſiſſe veram gratiam. Sed gratia interior illuminans intellectum, & excitans ſtupentem voluntatem, eſt vera gratia. Ergò non admiſit illam Pelagius.

Reſpondetur. Quod cum Pelagius aſſeruerit gratiam ſecundùm merita noſtra dari, etiam concedendo gratiam interiorem illuminantem intellectum, excitantem voluntatem, & adiuuantem ipſum poſſe; nullam rèuera gratiã admiſit. Immo etiam ſi admiſiſſet gratiam efficacem, ſiue adiuuantem ipſum velle, dicendo gratiam ſecundùm merita noſtra dari: totam rationem gratiæ deſtruxiſſet, ſi enim ex operi-

Rom. 11. bus (vt arguit Apoſtolus) iam gratia non eſt gratia. Vnde Auguſt. in libro de gratia Chriſti contra Pelagium & Celeſtiũ cap. 31. ait: ***Quamlibet ſentiat gratiam, ipſis Chriſtianis ſecũdùm merita dari dicit.*** Quibus verbis ſignificat quãcunque gratiam conceſſam à Pelagio deſtrui, ſi aſſeratur illam ſecundùm merita noſtra dari.

XIX. Ad tertium, reſpondetur quòd in primo ſtatu ſuæ hæreſis negauit Pelagius gratiã, quæ per ſubminiſtrationem Spiritus nobis datur: in ſecundo autem, vel tertio ſtatu admiſit gratiam interiorem, qua illuminatur intellectus, & voluntas excitatur, vt ſupra dictum eſt. Secundò reſpondetur, quòd gratia interior etiam, qua Deus demonſtrat & reuelat quid agere debeamus, non autem donat, atque adiuuat vt agamus: ad legem pertinet, & doctrinam li-

S. Aug. lib. de gratia Chriſti contra Pelag. & Celeſt. c. 7. & 10. cet internam, vt S. Aug. oſtendit locis ſuperius allegatis: non autem ad ſubminiſtrationem ſpiritus, quam negare intendebat Pelagius. Licet enim interior reuelatio & doctrina, quę oſtendit quid facere, quidue cauere debeamus, ſit in nobis à Spiritu ſancto: qui docet hominem ſcien-

2. Cor. 3. tiam; nihilominus tamẽ generalitate quadam ſub litera quæ occidit, non ſub ſpiritu qui viuificat, comprehenditur. Illa verò gratia, quæ adiuuat infirmitatem noſtram & vires tribuit voluntati, vt quod agendum cognouimus, faciamus; pertinet ad ſubminiſtrationem ſpiritus, de qua etiam

Rom. 8. inquit Apoſtolus: ***Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram, nam quid oremus ſicut oportet, neſcimus, ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis,*** ideſt poſtulare nos facit, vt ex-

S. Thom. plicat Sanctus Thomas, ***gemitibus inenarrabilibus.*** Quibus verbis non obſcurè ſignificat, illam gratiam, quæ non ſolùm docet quid poſtulare debeamus, aut facere; ſed etiam donat vt poſtulemus, & faciamus, ad ſubminiſtrationem ſpiritus pertinere. Hanc autem gratiam ſemper negauit Pelagius, vt ſupra dictum eſt. Dicendũ eſt ergò, quòd cum Auguſtinus ait, Pelagium negaſſe gratiam, quæ per ſubminiſtrationem Spiritus ſancti nobis datur, loquitur de gratia, per quam non ſolùm oſtendit quid facere debeamus: ſed etiam donat, atque adiuuat vt faciamus. Quæ explicatio habetur ex ipſo cõtextu, & pręſertim ex verbis illis Aug. in 3. argum. inductis, in quibus aſſerit Pelagium ſenſiſſe, quòd homines ſaluentur ***adiuti non aliqua ſubminiſtratione virtutis, ſed viribus propriæ voluntatis.*** Si ergò adiungãtur his verbis, illa S. Aug. in eod. arg. relata, videlicet, ***quod per ſubminiſtrationem Spiritus S. pertinet ad concupiſcentias, tentationeſq. vincendas,*** conſtabit, gratiam datam per ſubminiſtrationem Spiritus idem ſignificare, quòd gratia ſubminiſtrans virtutem ad concupiſcentias & tentationes vincẽdas. Illuminatio autem, ſeu doctrina ſola etiam interior & excitatio ſtupentis voluntatis, quã admiſit Pelagius, non tribuit vires voluntati ad mandata diuina implenda, quia ſolùm mouet eam ex parte obiecti, proponẽdo & docendo quid facere debeat. Vnde nõ pertinet ad eam gratiã, quæ per ſubminiſtrationem ſpiritus datur. Poteſt hoc explicari aptiſſimo exẽplo. Si enim aliquis dormiret & ſimul etiã eſſet infirmus, & pedibus carens, ita vt nullã prorſus virtutẽ haberet ad ambulandum, & eſſet in magno periculo conſtitutus, quod niſi fugiendo nõ poſſet euadere: certè per hoc ſolùm, quòd ab alio excitaretur à ſomno, & admoneretur periculi, vt fugeret, & currendo euaderet imminentem mortẽ, nullas vires ſubminiſtraret illi ad fugiendum, ſed eodem modo maneret impotens ad currẽdum quantum eſt ex parte virtutis greſſiuæ, ac ſi excitatus à ſomno, & edoctus de periculo non fuiſſet. Proportionabiliter ſentiendũ eſt de illuminatione, & excitatione interna ex parte obiecti, quã admiſit Pelagius, & hoc ſignificauit S. Aug. cum dixit; Pelagiũ nunquàm conceſſiſſe gratiã, ***qua non ſolùm poſſibilitas naturalis volũtatis & actionis, ſed ipſa etiam voluntas & actio ſubminiſtratione Sancti Spiritus adiuuatur.*** Ex quibus ver-

verbis ſatis conſtat, non quamcunque gratiam negaſſe Pelagium: ſed eam, qua donatur nobis, vt bonum, quod cognoſcimus, faciamus.

XX. Sed contra hanc ſolutionem, eſt argumentum. Sequitur quòd gratia habitualis, & ſimiliter habitus charitatis nõ pertineat ad gratiam, quæ datur per ſubminiſtrationem Spiritus: ſed ad legem, atquè doctrinã: Sequela probatur, nam per huiuſmodi habitus non facit Deus; vt faciamus: neque operatur, vt operemur: cum habitus non determinet potentiam ad operandum. Ergò ſi ſola gratia, per quam Deus donat, & facit vt faciamus, pertinet ad ſubminiſtrationem Spiritus: habitus gratiæ, & charitatis ad legem pertinebunt, atque doctrinam: & non ad gratiam, quæ datur per ſubminiſtrationem Spiritus.

Reſpondetur negando ſequelam. Quia per gratiam, & charitatẽ, Spiritus Sanctus habitat in nobis, iuxtà illud, quod Chriſtus Dominus per Ioannem ait: *Si quis diligit me, ſermonem meũ ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Licèt ergo per ſolam gratiam habitualem, aut per charitatis habitum non faciat Deus, vt operemur: facit tamen, vt vitam habeamus ſpiritualem, & tribuit ſufficiens principium effectiuum ſupernaturalis operationis. Nã per gratiam habitualem efficit nos filios Dei: per habitualem verò charitatem, Dei amatores facit; & ideò pertinent ad gratiam, quæ datur per ſubminiſtrationẽ Spiritus: illuminatio autem intellectus, atque voluntatis excitatio, quam Pelagiani admiſerunt, nihil horum efficit, nec tribuit vires voluntati, vt Diſp. 75. patebit, vnde non eſt ſimile.

Ioan. 14.

Gratia habitualis datur per ſubminiſtrationẽ Spiritus.

Secũdò reſpond. quòd licèt habitus gratiæ & charitatis non determinent hominẽ ad piè operandum: in ipſa tamen infuſione gratiæ, & charitatis mouet Deus auxilio efficaci liberum eius arbitrium: vt conſentiat, & liberè cooperetur Deo, ſe diſponendo per proprium actum ad ſuam iuſtificationem, vt prima 2. q. 113. art. 8. docet S. Thom. Vnde gratia & charitas etiam habitualis non pertinent ad vetuſtatem literæ, ſiuè ad legem & doctrinam: ſed ad iuſtificantem & renouantem ſpiritum.

Ad confirmationem reſpond. concludere efficaciter, ſententiam Pelagij implicare in dictis: qui, cum aſſeruerit gratiam ſecundùm merita noſtra dari, veram deſtruxit rationem gratiæ, quam in illuminatione intellectus, & excitatione interna voluntatis conſtituit, vt ſupra dictum eſt. Hanc vel conſimilem contradictionem in ſcriptis Pelagij Sanctus notauit Aug. lib. de gratia Chriſti, cap. 37. cum dicit: *Iſtam ſanè*, ſcilicet epiſtolam ad Demetriadẽ, *legi, mihiq. perſuaſerat hanc, illum gratiam, de qua quæſtio eſt, confiteri: quamuis in multis eius Opuſculi locis ſibi ipſi contradicere videretur.* Et cap. 31. eiuſdem libri, ait: *Quamlibet ſentiat gratiam, ipſis Chriſtianis ſecundùm merita dari, dicit.* Et infra: *Manifeſtum eſt, eum dicere gratiam ſecundùm merita dari quamlibet eam, vel qualẽlibet ſignificet, quam tamen apertè nũ exprimit*: ac ſi apertius diceret: Quamcunque gratiam conſtituat Pelagius, eam tandem deſtruit, cum affirmet, illam ſecundùm merita noſtra dari.

Pelagij ſententia implicat in dictis.

XXI. Ad quartum reſpondetur, Pelagium nunquam negaſſe, neceſſarium eſſe ad actus ordinis naturalis, vt Deus tanquàm auctor naturæ influat nobiſcum, quando volumus operari. Sed ſolùm negauit, eſſe neceſſarium Dei adiutorium, quo operatur vt operemur: quoniam exiſtimauit deſtrui libertatem arbitrij, ſi homo nihil poteſt operari, niſi præmouente, & præoperante Deo. Optimè ſiquidem nouerat Pelagius, quod ſi adiutorium Dei, & concurſus illius ordine naturæ poſterior eſſet arbitrij creati determinatione; ita videlicèt, vt iſta cauſalitas vera eſſet; quia homo operatur, Deus cooperatur: non læderetur eiuſdem arbitrij libertas. Ex verbis autem adductis S. Hieronymi ſolum concluditur, Pelagium negaſſe, eſſe neceſſarium ad actus noſtros adiutorium; quo Deus in nobis, atquè nobiſcum, vt operemur, operatur. Quod ex ipſo contextu manifeſtè colligitur, præſertim in verbis adductis in dicto ſexto: ex eo enim calumniabantur Pelagiani Hieronymum, & Auguſtinum: quia dicebant omnia bona opera noſtra ad Deum eſſe referenda, videlicèt, tanquàm ad primum auctorem & fontem: à quo primò & principaliter dependent; & quia prædicabant hominem nihil poſſe facere, niſi Deus in illo ſua dona cõpleuerit, vt patet ex illis Pelagianorum verbis apud S. Hieronymum: *Quid rurſum te inr*

Pelagius conceſſit concurſũ Dei generalem ad actus naturales, nõ tamen præuium.

geris, vt nihil poſſim facere, niſi tu in me tua dona compleueris: Quibus ſanè verbis illud Dei adiutorium de medio tollere conabātur, quo Deus virtutem operatiuam creati arbitrij complet eam mouendo, & applicando ad exercitium actus, de qua in diſput. 18. & quatuor ſequentibus agendum erit ex profeſſo. Quod etiam deſignant illa verba Sancti Hieronymi in eandem epiſt. vbi ait: *Ita enim gratiam ponunt,* ſcilicet Pelagiani, *vt non per ſingula opera eius nitamur, & regamur auxilio.* Et iterum: *Iniuriam tibi fieri putas, & deſtrui arbitrij libertatem, ſi ad Deum ſemper auctorem recurras: ſi ex illius pendeas voluntate: & dicas, Oculi mei ſemper ad Dominum: quoniam ipſe euellet de laqueo pedes meos? Vnde & audes lingua proferre temeraria vnumquemque arbitrio ſuo regi? Et ſi ſuo arbitrio regitur, vbi eſt auxilium Dei? ſi Chriſto Rectore non indiget, quomodo ſcribit Hieremias, Non eſt in homine via eius? & à Domino greſſus hominis diriguntur?* Ex quibus patet, Pelagium non negaſſe, concurſum ſimultaneum primæ cauſæ eſſe ad ea, quæ facimus, neceſſarium: ſed negaſſe dumtaxat præuiū adiutorium Dei eſſe ad ſingulos actus noſtros neceſſarium; nempe directionem, & gubernationē Dei, illam videlicet, quam petit Eccleſia, cum dicit: Dirigere, & ſanctificare, regere, & gubernare dignare, Domine Deus, Rex cæli, & terræ hodie corda, & corpora noſtra, ſenſus, ſermones, & actus noſtros in lege tua, & in operibus mandatorum tuorum, vt hic, & in æternum (te auxiliante) ſemper ſalui, & liberi eſſe mereamur. Arbitrabatur enim iniuriam fieri libero arbitrio, ſi non à ſe ipſo, ſed à Domino, & regeretur, & gubernaretur. Vnde multi viri docti, & in doctrina S. Auguſtini eruditiſſimi, inter quos eſt Gaſpar Caſalius Conimbricenſis, qui ſacro Conc. Tridentino interfuit, lib. 1. de quadripart. Iuſtitia, cap. 36. expreſſe fatentur, Pelagium nunquam negaſſe, generalem Dei influentiam. Verba Caſalij ſunt hæc: *Pelagius non negabat generalem influxum.* Et paulò inferius: *Confitebatur quidem Pelagius gratiam creationis, in hominibus humanam naturam, humanā voluntatem, & generalem Dei influxū communem omnibus agentibus.* Et poſt pauca: *Numquid negauit generalem influxum eſſe neceſſarium hominibus ad benè operandum? Non ſcitur hactenus, nec creditur de ipſo; non enim ſic ſapere potuit, niſi prius deſiperet. Quomodo poteſt operari cauſa ſecunda ſine concurſu cauſæ primæ?* Dato etiam, & non conceſſo, quòd Pelagius non admiſerit concurſum Dei generalem, dubitari tamen non poteſt admiſiſſe concurſum, ſeu adiutorium Dei ſubſequens ad determinationem creatæ voluntatis, vt conſtat ex S. Aug. locis n. 11. huius diſputationis adductis. Vnde in libro Enchirid. ad Laurentiū cap. 32. clarè ſupponit, Pelagianos ſenſiſſe: *proptereà dictum eſſe, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei: quia ex vtroque fit, id eſt, ex voluntate hominis, & miſericordia Dei, &c. Tanquam diceretur, non ſufficit ſola voluntas hominis, ſi non ſit etiam miſericordia Dei.* Et S. Doctor eodem loco contendit, aliquid amplius eſſe tribuendum gratiæ, de quo diſp. 97. præſertim nu. 6. agendum eſt, vbi verba S. Aug. latius expendemus.

Hieron. in eandem Epiſt.

Pſal. 24.

Hierem. 10. Pſal. 36.

Caſalius.

Diſputatio II.

Quam gratiam tanquàm neceſſariam ad ſalutem admiſerint Semipelagiani, & in quo eorum ſententia cum errore conueniat Pelagianorum, vel ab eo diſcedat.

1\. COMMVNIS error Semipelagianorum (vt nonnulli recentiores Theologi benè adnotarūt) in hoc conſiſtit, quòd licèt contra Pelagium faterentur, gratiam Dei eſſe neceſſariam ad opera ſanctitatis præſtanda: & gloriam promerendā: & obtinendam diſpoſitionem conuenientem ad remiſſionē peccati; aliquod tamen initium ſalutis reſeruarunt libero arbitrio: vt propria ſalus ſit in poteſtate hominis conſtituta. Et ideò dicebant, neceſſariū eſſe, vt homo incipiat per aliquē bonum motum, quē Deus poſteà promoueat, & perficiat: & ità in hoc bono motu conſtituebant primā cauſam ſalutis ex parte noſtra, eamq; dicebant eſſe meritū omnis gratiæ ſupernaturalis. De quo autē merito id intellexerint, ex ipſiſmet eorū verbis patebit infrà.

Aſſe-

Aſſerebant etiam, fidem ſaltem quantum ad eius initium, non eſſe donũ Dei: ſed eſſe in nobis ex nobis, & propter illam reddi à Deo cætera dona, quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, vt ex Epiſtolis Proſperi, & Hilarij ad S. Auguſt. conſtat, & ex eodem Auguſtino in lib. de Prædeſtinatione Sanctorum, & de Dono perſeuerantiæ; vbi reſpondens Epiſtolis Proſperi & Hilarij, probat ex profeſſo euidentiſſimis ſacrarum literarum teſtimonijs, nèdum fidem perfectam: ſed etiam fidem inchoatam, & quodcunquè initium illius ex Deo eſſe, atquè ex præuenientis gratiæ auxilio. Sed vt ad particularia deſcendamus, & explicemus quouſquè Maſſilienſes in confeſſione gratiæ peruenerint: & quam gratiam vltrà illam S. Auguſt. neceſſariò eſſe confitendam contenderit: obſeruandum eſt, Ducem Semipelagianorum fuiſſe Fauſtũ Regienſem Epiſcopum, cuius errorem refert, & impugnat Maxentius in reſponſione ad Epiſt. Hormiſdæ Papæ: vbi aſſerit libros Fauſti eſſe hæreticos, & acriter eos reprehendit, qui tales libros defendunt vt Catholicos: & præſertim Epiſcopum quendam Africanum, qui dicebatur Poſſeſſor. Et Gelaſius Papa in cap. Sancta Romana Eccleſia 15. diſtinct. Fauſti Regienſis Galliarum Opuſcula connumerat inter apocripha. Vnde Petrus Diaconus apud Fulgentium de Incarnat. & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, c. 8. in fine, ait: ***Quorum omnium Sanctorũ Patrum imbuti doctrinis, anathematizamus Pelagium & Celeſtium, ſimulq; etiam Iulianum Edanenſem, & qui illius ſimilia ſapiunt: præcipuè libros Fauſti Galliarum Epiſcopi, qui de Monaſterio Lirinenſi profectus eſt, quos contra prædeſtinationis ſententiam ſcriptos eſſe non dubium eſt. In quibus non ſolùm contra doctrinam horum Sanctorũ Patrum*** (ideſt Aug. & diſcipulorũ eius) ***verùm etiam contra ipſius Apoſtoli contradictionem veniens, humano labori ſubiungit gratiæ adiutorium***. Vnde non ſunt audiendi, qui Fauſtum inter Patres referunt, cum non inter Patres: ſed inter hoſtes gratię Chriſti ſit computãdus. Suam Fauſtus explicuit ſententiam circa neceſſitatem gratiæ, & naturales vires noſtri arbitrij in duobus libris de libero arbitrio, quos in lucem edidit, & habetur in Bibliotheca SS. Patrum: vbi qui voluerit, poterit fuſius explicatam eius ſententiam perlegere.

Habetur in bibliotheca SS. Patrum tom. 4.

Petrus Diaconus.

Bibliothec. SS. Patrum tom. 4. cit.

II. Caſsianus etiam in ſuis ſcriptis, ſed prę ſertim collat. 13. per tot. eorundem Semipelagianorum ſententiam tradit, & quamplurima eorum dicta conſtituit. Eius doctrinam refert, & impugnat S. Proſper in lib. quem, contra Collatorem, compoſuit: vbi quãplurimis Scripturæ teſtimonijs, firmiſſimis, & acutiſsimis rationibus, & verbis elegantiſsimis oſtendit, qualiter Caſſianus, & aliæ reliquiæ Pelagianæ hæreſis, dum ab errore Pelagij ſe longè diſcedere proclamarent: in illum tandem inciderint. Collatoris nomen Caſſianus, à collationibus Patrum, quas conſcripſit, ſortitus eſt. Igitur ex libris Fauſti Regienſis, & Caſſiani, quid & ipſi, & Semipelagiani ſenſerint, haurire debemus: & ſenſum legitimum, in quo damnata eſt eorum doctrina, ex ſcriptis Proſperi, & Maxentij colligere: ac denique ex S. Patre Aug. qui ſpiritu diuino potius, quàm humana induſtria, & Pelagianorum, & Semipelagianorum errorem penetrauit, detexit, impugnauit, expugnauit, & in extirpatione huius peſtiferæ hæreſis plurimùm laborauit. Vnde ſcribens ad Innocentium: ***Non igitur***, inquit, ***de vno Pelagio, qui iam fortaſſe correptus eſt, quod vtinam ita ſit, ſed tam multis, quibus loquaciter contendentibus, & infirmas atquè ineruditas animas, velut conuictas trahentibus: firmas autem, & in fide ſtabiles ipſa contentione fatigantibus vſquequaquè iam plena ſunt omnia.*** Vt autem clarè, & diſtinctè procedamus, colligenda ſunt in primis ex libris Fauſti eius dicta, quibus ſuam mentem aperuit, deinde Caſſiani dicta ex eius pariter ſcriptis colligemus; vt tandem manifeſtum fiat, in quo Semipelagiani inter ſe, & cum Pelagio conſenſerint: & in quo vnus ab alio: aut etiam à ſuo capite Pelagio diſſenſerint.

Aug. epiſt. 95. ad Innoc. paulo poſt princ. tom. 2.

ERROR FAVSTI *circà naturalem facultatem liberi arbitrij, & neceſsitatem gratiæ explicatur.*

VT notauit Sixtus Senenſis, Fauſtus contra doctrinam Sancti Auguſtini, eius nomine ſuppreſso, libros de libero arbitrio conſcripſit, quod etiam non obſcurè docet Petrus Diaconus

Sixtus Sen. lib. 6. bib. Sanct. annot. 252.

Digitized by Google

loco ſuperius allegato. Et in primis, vt ab errore Pelagij longè diſcedere videretur, blaſphemam illius redarguit ſententiã aſſerentis, quòd ad obtinendam ſalutem natura hominis ſola ſibi ſufficiat:

Fauſt. lib. 1 de lib. arb. cap. 1. *Ego*, inquit, *arbitror, quod libertas arbitrij ſibi ſola ſufficere abſque præſidio gratiæ non potuerit, etiam antequàm priuilegium illius tranſgreſſio violaret. Quomodò verò nunc poteſt ſibi ſola ſufficere, ad cuius arrogantiam dicitur*:

Ioan. 15. *Quia ſine me nihil poteſtis facere? Ad cuius præſumptionem diuinus ſermo dirigitur*:

Pſal. 126. *Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam? Quod vtiquè elationi ſine gratia perficere denegatur, humilitati verò cum gratia implere conceditur.*

Maxentius. Vnde Maxentius in reſponſione ad Epiſt. Hormiſdæ, eiuſdẽ Fauſti calliditatem obſeruans, ait: *Refutans nanque callidè eiuſdem Pelagij ſenſum, & quaſi exprobans, quòd omninò Chriſti negauerit gratiam, necnon & illos, qui nullis præcedentibus meritis iuxtà Apoſtolum gratiam* Dei *hominibus dari fatentur: ipſe quaſi ſapientiſſimus, & prudentiſſimus nouus nouæ prauitatis Apoſtolus, gratiã* Dei *ſecundùm meritum fidei, & laboris dari nititur edocere: vt iam ſic* Dei *gratia non ſit gratia.*

IIII. Dicit ſecundò, non eſſe totum tribuendum gratiæ: ſed aliquid labori humano relinquendum: contẽdebat enim, conatibus & labori humano gratiæ donum eſſe ſubiungendum, concediq. à Deo petentibus, quærentibus, deſiderantibus.

Eod. lib. c. 1. in princ. Totũ eſſe tribuendũ gratiæ, negauit Fauſtus.

Verba Fauſti ſunt: *Hoc itaquè loco gemini inter ſe colluctantur errores, quorum vnus ſolam gratiam, alter ſolum laborem, relicto tramite, atquè menſura veritatis, inſinuat, ſectarũ genere diſpares: ſed impietate conſimiles, diuerſo quidem ſtudio, ſed ſpiritu vnius ſerpentis inſibilant. Quorum vnus, ideſt ſolius gratiæ prædicator, prima quidem fronte venenũ ſuum ſub ſpecie pietatis occultat. Alter, ideſt, laboris aſſertor, protinus extantem tumorem improba elatione manifeſtat. Hæc profeſſio inſinuando ſolum laborem, ipſo ſui titulo deteſtanda: illa magis ſub religioſo colore metuenda eſt.* Et circa finem eiuſdem cap. ſubdit: *Meritò contra huius arrogantiæ præſumptionem ſermo diuinus vim ſuæ auctoritatis, vel increpationis exſeruit.*

Ioan. 6. *Nemo, inquit, venit ad me, niſi Pater traxerit eum. Et iterum: Non volentis, nequè currentis, ſed miſerentis eſt* Dei*: Quod meritò ad ſe dictum eſſe reputabit, qui ſalutem ſuam cum Pelagio propria in voluntate, ac virtute conſtituit: quod vtiquè illi obijci non neceſſe eſt, qui non de ſolo labore præſumit: ſed conatibus ſuis quotidianam* Dei *miſericordiam, & iugẽ gratiam implorandam eſſe cognouit, & auxiliũ* Domini *peruigili obſecratione depoſcit.* *Rom. 9.*

Et, c. 4. & 5. eos impugnat qui totum, inquiunt, ſolius eſt gratiæ; & ipſe fatetur, gratiã eſſe omnibus neceſſariã: ſic tamen, vt ei vigilantiæ humanæ ſtudiũ per omnia iudicemus adiungi. Idem docet cap. 6. & cap. 10. Ex quibus verbis conſtat Fauſtũ ſenſiſſe, quòd naturæ conatus gratiam præuenientem præueniant: quibus lib. arb. iugem Dei gratiam implorat, petit, deſiderat. Quod etiã conſtat ex Conc. Arauſicani can. 6. vbi contra hunc Fauſti, & aliorum Semipelag. errorem diffinitur: *Si quis, ſine gratia* Dei, *credentibus, volentibus, deſiderãtibus, &c. pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri diuinitus: non autem, vt credamus, velimus, vel hæc omnia, (ſicut oportet) agere valeamus: &c. aut humilitati, aut obedientiæ humanæ ſubiungit gratiæ adiutorium; nec vt obedientes, & humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe conſentit, reſiſtit, Apoſtolo dicenti: Quid habes quod non accepiſti?* *1. Cor. 4.* *& Gratiã* Dei *ſum id, quod ſum.* *ibidẽ c. 15.*

Dicit tertiò, gratiam, & liberum arbitrium pariter ſociari in his, quæ pertinent ad ſalutem, gratiamq. eſſe comitem, non præuiam humanorum meritorum. V.

Ita dicit Fauſt. lib. 1. cit. cap. 5. vbi explicans illud Rom. 4. *Si enim Abraham ex operibus iuſtificatus eſt, habet gloriam: ſed non apud Deũ.* Et illud 1. ad Cor. 3. *Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem*, inquit, *Iuxtà catholicam regulam opera legis euacuantur, quæ ſecundùm literam ſunt, & ea, quæ poſt gratiam (comitante gratia) gerenda ſunt, aſſeruntur.* Gratiã, & lib. arb pariter ſociari in opere iuſtificationis dixit Fauſtus.

Quibus verbis concedit, gratiam comitem, & cap. 18. concedit gratiam cooperantẽ. Sed ſpecialiter hoc dictum explicat Fauſtus c. 17. eiuſdẽ libri, ſub his verbis: *Et ita ſe duo iſta coniungunt, attrahentis virtus, & obedientis affectus: quomodò ſi æger aliquis aſſurgere conetur, & facultas animum non ſequatur: & propterea ſibi porrigi dexteram deprecetur: Clamat voluntas: quia ſola per ſe eleuari neſcit infirmitas. Ita dominus inuitat volentem, attrahit deſiderantem, erigit*

git adnitentem. & lib. 2. cap. 4. explicans illud 2. ad Thimot. 7. *Laborantem agricolam oportet de fructibus accipere; Ecce,* inquit, *quomodo ſibi admirabili commercio diuina & humana ſociantur; ad obedientiam pertinet labor, fructus verò laboris ad gratiam.* Vnde Maxentius in reſponſ. ad epiſt. Hormiſdæ Papæ, errorem Fauſti referens,

Rom. 11. ait: *Nam cum nemo obediat, ſiuè laboret, niſi volens, nemo velit, niſi ſcierit, quid ei conueniat laborare; iſte poſt ſcientiam & voluntatem, ſeu obedientiam, humano labori adiungit gratiæ adiutorium; vt videlicet, gratia & labor humanus (cuius poſsibilitatem non per eandem gratiam, ſed naturaliter ineſſe omnibus aſſerit, pariter ſociari) reliqua perficiant opera: & hoc quidem ſe pollicetur defendere.* Et S. Proſper in epiſt. ad Aug. Pelagianæ hæreſeos reliquias commemorans, hoc dictū tertium illis tribuit, cum ait: *Nec conſiderant ſe gratiam Dei, quam comitem, non præuiam humanorum volunt eſſe meritorum: etiam illis voluntatibus ſubdere, quas ab ea, ſecundùm ſuā phantaſiam non negant eſſe præuentas.* Pro intelligentia huius dicti eſt aduertendum, quòd cùm Fauſtus dicit, gratiam eſſe comitem, non præuiam humanorum meritorum: loquitur manifeſtè de gratia efficaci, non autem de excitante, & illuminante: hanc enim concedit præcedere opus meritoriū, & alia pietatis opera, vt ex ſequenti dicto erit perſpicuum. Dixi pietatis opera: nam fidem, viribus naturæ, ſicut & alij Semipelag. tribuebat, vt ex Aug. lib. de Prædeſtinatione Sanctorum conſtat, & ex ijs, quæ in dicto 12. ſubijciemus, cuius merito, lib. arbitrium priora auxilia gratiæ impetrare fatebantur. De quo autem merito id intelligerent, inferius erit explicandum.

Fauſt. admiſit gratiam præuiam excitantem, & negauit efficacem.

VI. Dicit quartò, quòd ad opera meritoria vitæ æternæ, & ad humanam ſalutem, requiritur gratia præueniens: quam S. Aug. lib. de correct. & gratia cap. 12. vocat adiutorium, ſine quo res non fit. Conſtat hoc, nam lib. primo cit. cap. 1. inquit: *Ego arbitror, quòd libertas arbitrij ſibi ſola ſufficere ſine præſidio gratiæ non potuerit, etiam antequàm priuilegium illius, tranſgreſsio violaret. Quomodo verò nunc poteſt ſibi ſola ſufficere, ad cuius arrogantiam dicitur:* (Ioan. 15.) *Quia ſine me nihil poteſtis facere. Ad cuius præſumptionem diuinus ſermo dirigitur:* (Pſal. 126.) *Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanū laborauerunt qui ædificant eam? Quod vtique elationi ſine gratia perficere denegatur, humilitati cum gratia implere conceditur.* Et cap. 11. ſubdit: *Qui verò, vel initium operis ſibi præſumit arrogare, vel finem, ad illum meritò dicitur: Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam.* (Pſal. 126.) Et cap. 14. per totum idipſum docet, inter alia inquiens: *Aſſerit Propheta, voluntatis propriæ facultatem, de ſemetipſo dicens: Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas,* (Pſal. 118.) *ſed nihil de ſolis viribus eius intelligit præſumendum, cum proclamat ad Deum: Inclina, inquit, cor meum in teſtimonia tua, & non in auaritiam.* (Eod. pſ.) Quòd autem iſtam gratiam in illuminatione intellectus, & excitatione voluntatis conſtituat, patebit ex dicto. 5. Hinc eſt, quòd Sanctus Auguſtinus de Semipelagianis loquens, & hoc quartum dictum illis tribuens, ait: *Peruenerunt autem iſti fratres noſtri, pro quibus ſolicita eſt pia Charitas veſtra, vt credant cum Eccleſia Chriſti peccato primi hominis obnoxium naſci genus humanum: nec ab iſto malo, niſi per iuſtitiam ſecundi hominis aliquem liberari. Peruenerunt etiam, vt præueniri voluntates hominum Dei gratia fateantur: atquè vt ad nullum opus bonum, vel incipiendum, vel perficiendum, ſibi quemquam ſufficere poſſe conſentiant. Retenta ergò iſta, in qua peruenerunt, plurimùm eos à Pelagianorum errore diſcernunt.* (Aug. lib. de præde ſtin. SS. c. 1.) Quod & S. Proſper epiſt. ad Auguſt. notauit, cum dixit: (S. Proſper.) *Quidam verò horum intantum à Pelagianis ſemitis non declinant, vt cum ad confitendam eam Chriſti gratiam, quæ omnia præueniat merita humana, cogantur, nè ſi meritis redditur, fruſtrà gratia nominetur, &c.* Ex quibus verbis ſatis conſtat, Semipelagianos admittere tanquàm neceſſariam, nèdum ad perficiendum: ſed etiā ad incipiendum bona opera aliquam gratiam præuenientem. Verùm eſt, quòd ad fidem nullā gratiam poſuerunt tanquàm neceſſariam, cum ſenſerint, fidem non eſſe donum Dei: ſed eſſe in nobis ex nobis, vt patebit infra.

VII. Dicit quintò, gratia, quæ præuenit humanas voluntates, eſt, qua illuminatur à Deo intellectus, & voluntas excitatur: & ratione huius illuminationis, fatetur eſſe totum imputandum gratiæ: *Pro eo verò,* inquit, *quod totum ad auctorem gratiæ referen-*

Fauſtus li. 1. de lib. arb.c.14. *ferendum eſt legimus: Qui docet hominem ſcientiam. vel, Dominus illuminat cæcos. & iterum, Illumina oculos meos, ne vnquam* Pſal.93. Pſal.145. Pſal.12. *obdormiã in morte.& Beatus homo, quem tu erudieris* Domine, *& de lege tua docueris* Pſal.93. *eum.* Et iterum ait: *Quid eſt autem attrahere:* Cap. 17. eiuſdē lib. *niſi prædicare, niſi ſcripturam conſolationibus excitare, increpationibus deterrere, deſideranda proponere, intentare metuenda, iudicium comminari, præmium polliceri. Audi Dominum, non duris nexibus, ſed manibus attrahẽtem, & dilectionis brachijs inuitantem: ſicut ait Propheta: Attraxi eos in* Oſea 11. *vinculis charitatis. & illud, Poſt te in odorem* Cant.1. *vnguentorum currimus, & ideò dicit: Venite ad me omnes, qui laboratis, & one-* Matth.11. *rati eſtis, & ego reficiam vos; nè vllus ſe excuſare poſſit excluſus, qui conuincitur inuitatus.* Hinc eſt, quòd cap. 11. eiuſdem primi libri docet, initium, & finem boni operis, Deo eſſe attribuenda: quia, videlicet, ipſe incipit, illuminãdo intellectum, & excitando voluntatem. Explicans enim illud Pſal. 126. *Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam. inquit: Sed inter hæc cùm vſque ad omnium malorum tolerantiam, vitæq. iacturam, laborare debeat famulus: ad* Do*minum tamen ſemper eſt referendus laboris effectus: qui verò vel initium operis ſibi præſumit arrogare, vel finem, ad illum meritò dicitur: Niſi Dominus ædificauerit domum,* Pſal.126. *in vanũ laborauerunt qui ædificant eam.* Et lib. 2. cap. 6. explicans illud ad Rom. 9. *Nã ex operibus, ſed ex vocante dictũ eſt,* inquit, *Cùm ergò audis, ex vocante dictum eſt, inuitantem intellige, non cogentem:* id eſt efficaciter mouentem: putabat enim, hoc ſine coactione voluntatis fieri non poſſe. Quia verò ſuperius dixerat, gratiam, & liberum arbitrium pariter ſociata noſtram perficere ſalutem: nè quis exiſtimaret, per hanc doctrinam inferri præiudicium gratiæ diuinæ, ſubiungit ſequens dictum.

VIII. Sextum dictum, Primas partes ſoli gratiæ in opere noſtræ ſalutis debemus tribuere: ità dicit lib. 1. c. 6. vbi explicans illud 1. ad Corinth. 15. *Gratia Dei ſum id quod ſum, &c.* inquit, *Primas partes ſoli gratiæ piè ſubiectus adſcripſit, media quæque labori magiſter obedientiæ deputauit.* Et cap. 9. inquit, *Nunc iſta dicentes, non laborem gratiæ coæquamus: ſed omninò gratiam ſine comparatione præponimus.* Vnde Maxentius; *Sed gratiam,* inquit, *cui hoc loco Fauſtus primas partes tribuit, non eam, qua per Spiritum* Maxẽtius in reſponſ. ad Epiſtolã Hormiſdæ. *Sanctum fit, vt verbum Dei forinſecus intonanti aſſenſum præbeamus, & obedientes efficiamur: ſed prædicationem diuinorum aſſerit eloquiorum: vt, videlicèt, gratia ſit, quòd nobis diuina eloquia prædicantur: noſtrum autem ſit, vt eidem prædicationi conſentiamus.*

Dicit ſeptimò, Deus expectat voluntatem noſtram, vt purgari velimus, & currere: IX. nam lib. 1. c. 7. in fin. *Fidem,* inquit, *expectat à paruulis: opera etiam cum fide à confirmatis requirit.* Et c. 10. *Si non eſt,* inquit, *voluntas expectanda currentis, quare* 1.Cor.9.&. 26. *ergo dicitur, Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertũ?* & iterum: *Curſum conſummaui, fidem ſeruaui?* 2.Thimot. 4. Et cap. 11. *Cæterum ſicut ab homine indefeſſæ ſeruitutis expectãda deuotio eſt, ità operis conſummati, Domino eſt deputanda perfectio,* Et c. 19. ſubdit: *Porrò pro ratione iuſtitiæ per ſe effectum non peragit, quia voluntatem eius, qui eſt purgandus, expectat.* Et lib. 2. de lib. arb. c. 10. *Inuitus homini pondus damnationis imponit, qui remedium ſatisfactionis oſtendit, & ſedulæ obſequium ſeruitutis expectat.* In quo autem ſenſu intellexerit Fauſtus, Deum expectare noſtram voluntatem, vt purgari velimus: diſp. 95. patebit.

Octauò, admittit eſſe neceſſariam ad ſalutem gratiam comitem, quam varijs nominibus X. explicat: aliquando eã, cooperantem gratiam: aliquãdo, gratiæ adiutorium, appellãs. Ita dicit lib. 1. de lib. arb. c. 5. vbi ait: *Verùm iuxtà Catholicam regulam, opera legis euacuantur, quæ ſecundum literam ſunt, & ea, quæ poſt gratiam, comitante gratia, gerenda ſunt, aſſeruntur.* Et cap. 11. ait: *Quod Deus præcepta diuina, per laborioſæ ſeruitutis officia, gratia cooperante ſeruantibus, regnum cæleſte promiſit.* Et cap. 12. *Nam cùm homo per gratiã, eſſe cæperit vas electionis & honoris, inuigilandum eſt, vt acceptus honor, diuina cooperatione ſeruetur.* Et paulò inferius: *Et quoties homo ad meliora, (deterioribus repudiatis) gratia iuuãte, conuertitur, toties de vaſe cõtumeliæ, vas honoris efficitur.* Et paulò antè præmiſerat: *Oſtendamus vas contumeliæ, in vas honoris, adiutorio Dei, & ſtudio ſuo poſſe tranſire.* Et lib. 2. cap. 4. in fine ſic concludit: *Tu verò diuinæ nè inuideas bonitati, ſi opus, quod à me (illo adiuuãte) benè geſtum eſt, vel*

etiam

etiā accepta perdiderim. Et cap. 10. explicans illud Rom. 9. Non volētis, neque currentis, &c. *Hic*, inquit, *euidenter eum notat, & arguit, qui ſolum ſe ſibi ſufficere, ſine manu adiuuantis, exiſtimat*. Et circa finem inquit. *Qin potius cooperante adiutorio etiam ſuo opere ſit dignus, & cum bona conſcientia beatus*.

XI. Nonò dicit, ad Deum pertinere quòd vocemur: ad hominem verò, quòd obediat, quòd quærat, quòd petat, quòd pulſet. Explicans enim illud ad Hebr. 11. *Et inquirentibus ſe remunerator eſt*: *Quàm bene*, inquit, *& Domini officium coniunxit, & famuli: dicendo, & inquirentibus ſe remunerator ſit: ſicut enim ad Deum, largitio remunerandi, ità ad hominem, deuotio reſpicit inquirendi*. Et cap. 10. circa finem ait: *Orātibus, & vigilantibus, miſericordiæ benignitate ſuccurritur: quæ vtique pulſantibus magis ex deuotione, quàm ex prædeſtinatione defertur*. Et iterum ait: *Nam ſicut ſui criminis eſt, quòd longè pij Parentis refugit oculos; ità ſuæ eſt deuotionis, quòd per inſitum ſibi bonum deliberans, & aſſurgens, ad paternos recurrit amplexus*. Et alio in loco docet eſſe inſita homini bonæ voluntatis ſemina: quod probat ex illo: *Si volueris mandata, conſeruabunt te*. Et cap. 16. inquit: *Nam Deum, quolibet tempore, qui quæſiuit, inuenit, & qui inueniſſe non viſus eſt, non quæſiuit*. Et cap. 17. ſubdit: *Ità Dominus inuitat volentem, attrahit deſiderantem, erigit adnitentem. Et ideò, ſicut gratiæ eſt, quòd attrahitur: ità obedientia probatur eſſe, quòd ſequitur*. Volens ſanè non gratiæ diuinæ, niſi quatenus inuitauit: ſed noſtrum tantùm eſſe, quod ſequimur. Et poſt pauca: *Sed is, quem perſpicis attrahentem, requirit omnimodis præcepta ſeruantem: vt per quādam voluntatis anſulam comprehendi, & attrahi valeat, qui vocatur: quòd ſi eum putas, attrahere nolentes, cæleſti iuſtitiæ iniquitatis pŏdus imponis*. Et cap. 19. *Sicut Dei eſt, vt prouocans adhortetur, ità obedientiæ hominis reſeruatum eſt, vt ſequatur*. Et lib. 2. cap. 28. explicans illud Mar. 10. *Quid tibi vis faciam?* Et Ioann. 5. *Vis ſanus fieri?* ait: *Vides, quia non tribuitur munus ſalutis, niſi prius interrogetur deſiderium voluntatis: ſed & cum venitur ad baptiſmum, prius accedentis voluntas inquiritur, vt regenerantis gratia ſubſequatur. Et in Cornelio Centurione, quia præceſſit voluntas gratiam, ideò præuenit & gratia regenerationem*. Et poſt pauca: *De Dei bonitate eſt, quod vocatur: de propria voluntate, quod promptus obſequitur*. Et cap. 9. explicans illud Matth. 7. *Quærite & inuenietis*: inquit: *Cùm enim mens humana, ad videndum, aperit oculos, ſtatim ſe deſideranti quæſita lux ingerit*. Et cap. 10. explicans illud Pſ. 69. *Deus in adiutorium meum intende*: ait: *Ipſum ergò adiutorij vocabulum, laborantis requirit officium. Adiutorij itaquè ſermo duo indicat: operantem, & cooperantem: petentem, & promittentem: pulſantem, & aperientem: quærentem pariter & retribuentem. Hoc ſolùm noſtrum eſt, vt qui pro fragilitate idonei non ſumus, ſaltem quærendi, & pulſandi importunitate placeamus*. Et poſt pauca: *Niſi fuerit obedientia præmiſſa deuotio, gratiæ vileſcit oblatio: ſimulq. verecundia remunerantis eſt, ſi honoretur otioſus: remuneretur ingratus*.

Fauſtus li. 1. de lib. arb. c. 7.

Eod. lib. c. 12.

Cap. 13. in prin.

Eccli. 15. c. 16.

Cap. 19. in fine.

Act. 10.

Decimò dicit, quòd homo poteſt ex facultate naturæ credere, ita vt fides ſit in nobis ex nobis, perfectio autem illius ex Deo. Explicans enim illud, *Quia maior ſeruiet minori*: *In ſeniore*, inquit, *Iudæi arrogantia reprobatur: In iuniore fides Gentilis eligitur*. Et cap. 7. explicans illud ad Eph. 2. *Gratia ſalui facti eſtis per fidem*, inquit, *Tempus gratiæ, quo redempti ſumus, merita hominum non expectauit: opera penitus non quæſiuit: ſola Deus fidei noſtræ deuotione contentus eſt: ſecundùm illud Apoſtoli: Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam*. Et in fine eiuſd. cap. *Fidem*, inquit, *expectat à paruulis, opera etiam cum fide à confirmatis requirit: ita tamen, vt credulitatis affectum proficientibus augeat: & laborantibus adiutor quotidianus adſiſtat*. Hanc eandem conſummationem virtutis, gratiæ deputat libro 1. cap. 11. cùm ait: *Cæterùm ſicut ab homine indefeſſæ ſeruitutis expectanda deuotio eſt, ità operis conſummati, Deo eſt deputanda perfectio*. Et libro 2. cap. 6. in fine: *Vides, bonum credulitatis non nouellum eſſe priuilegium, ſed vetuſtum: & inter ipſa mundi coaleſcentis exordia mentem hominis, ſicut intellectu, & ratione; ità etiam fide, à ſummo auctore dotatam*. Et cap. 8. inquit: *Vnde obijcitur incredulitas, niſi quia in promptu fuit credendi facultas? Liberi itaque arbitrij ratio facit, vt remuneretur credens: & damnetur incredulus*. XII.

Lib. 1. cap. 6.

Rom. 4.

Digitized by Google

dulus. Et Maxentius in reſponſione ad Epiſtolam Hormiſdæ, hunc errorem tribuit Fauſto, & adducit verba illius ex libro 1.cap. 15. Vbi agens Fauſtus contra eos, qui non generale, ſed ſpeciale aſſerunt donum eſſe credulitatis, ità inter cætera loquitur: *Sed dicis*, inquit, *quia non omnibus detur, ſed donum ſit perſonale credulitas, & illis tantùm credere ſuppetat, quibus Deus ſpecialiter donauit, vt crederent; non ità eſt. Nondum eam Dominus etiam ab incredulis exigit, omnibus eam inſertam eſſe demonſtrat. Cui autem etiam ipſa naturæ lege non ſuppetat credere? quan-*
Iacob.2. *do & Dæmones credunt, & contremiſcunt?* Quibus verbis, ex eo probat Fauſtus, fidem eſſe in nobis, ex nobis: nam abſque vllo prorſus auxilio gratiæ, Dæmones credunt, & contremiſcunt. Sed hanc probationem eſſe inanem, ex eo conſtat: quia
S.Tho.2.2. q.5. art.2. (vt docet Sanctus Thomas) fides Dæmonum non eſt fides laudabilis, ſed coacta ex euidentia ſignorum: neque innititur reuelationi Diuinæ tanquàm rationi formali credendi ex pia affectione voluntatis. Vnde non eſt vera fides, ſicut eſt fides Chriſtiana, cuius initium, quodcunquè illud ſit, tribuendum eſt gratiæ diuinæ, vt Diſp. 49. manifeſtum fiet.

XIII. Vndecimò conſtituit quædam in natu-
Lib.1. cap. 13. in prin. ra bonæ voluntatis ſemina, cum ait: *Inter hæc ſolicitè nobis apud hæreticos requirendum eſt, Vtrum homo bonum non poſſit, an nolit inſita homini bonæ ſemina voluntatis, quod euidenter aſſignat, ità dicens: Si*
Eccli.15. *volueris mãdata ſeruare, conſeruabunt te.* Et poſt pauca: *Videmus ergò & in bonam, & in contrariam partem poſſe humanæ mentis*
Eodem lib. cap.10. *tranſire conſenſum*. Et iterum ait: *Sicut omni homini manum, oculum, greſſumq. donauit: ità ſimiliter omni homini voluntatem, vt eam in quamlibet partem verſaret, indulſit. Iuſtitia ergò in homine non perſonale, ſed generale, & publicum Dei munus eſt, aditus capeſſendæ ſalutis*. Hæc tamen bonæ voluntatis ſemina, quæ in natura conſtituit, per Dei gratiam perfici, & conſummari docet, vt ex locis adductis dicto præcedenti patet.

XIIII. Duodecimò dicit: Facienti quod in ſe eſt ex viribus naturæ, credendo, petendo, quærendo, pulſando, diuinis præceptis obtemperando, Deus confert gratiam ſuam & miſericordiã. Colligitur hoc manifeſtè ex his, quæ dicit lib.1. cap.15. vbi explicans illud ad Rom. 9. *Miſerebor cui voluero*, ait: *Hæc loquutio ità intelligenda eſt: Miſerebor cui voluero, id eſt, quem iuſtum eſſe cognouero: cuius promptam fidem videro: quem præceptis meis obedire perſpexero: quem meam facere probauero voluntatem.* Et cap. 16. *Nam Deum quolibet tempore, qui quæſiuit, inuenit: & qui inueniſſe non viſus eſt, non quæſiuit.* Et lib. 2.cap.8. inquit: *In Centurione Cornelio,* Act. 10.
quia præceſſit voluntas gratiam, ità præuenit & gratia regenerationem. Et cap.19. explicans illud Matth. 7. *Quærite & inuenietis*, inquit: *Cum enim mens humana ad videndum oculos aperuerit, ſtatim ſe deſideranti quæſita lux ingerit.*

Hanc autem aſſertionẽ ità moderatur, XV.
vt dicat, laborem hominis & bona opera auxilia gratiæ antecedentia non eſſe meritoria eiuſdem gratiæ, ità dicit lib.1.cap. 17. *Sed ante omnia arrogantiam laboris refugiamus, nec nobis quicquam de eius meritis vindicemus: nè Phariſæum imitari mortifera inſtantiæ præſumptione videamur. Nam cum ille orans indubitanter ve-* Luc. 18.
rum diceret: Ieiuno bis in ſabbato, decimas do omnium, quæ poſſideo, euacuauit veri fidem, quia veritati miſcuit vanitatem: non ergò operatio, ſed cordis elatio declinanda eſt. Eandem moderationẽ adhi- Ioan.6.
bet Caſſianus, vt patebit infra n.26.& 28.

Decimotertiò dicit: Neminẽ Deus prædeſtinauit, aut reprobauit antecedenter ad XVI.
præſcientiã boni, vel mali vſus creati arbitrij, alias induceretur fatalis neceſſitas; & tolleretur arbitrij libertas: eſſetq. Deus iniuſtus. In hac aſſertione eſt perpetuus Fauſtus, & eã ſtatuit, ac ſæpius repetit tanquã præcipuum fundamentum ſuæ ſententiæ. Etenim lib.1.de gratia & humanæ mentis arbitrio, cap.4. in fine, inquit: *Quomodo ſi ſub prælato mentiti Ciuis habitu, ſubito hoſtis appareat, aut ſi ſe inimici doloſa ſubtilitas transfiguret in Angelum lucis; ità ſub pietatis fronte, gentilitatis malum, & intrà gratiæ vocabulum, abſconditum erat fatale decretum. Si ergò vnus ad vitam, alter ad perditionem (vt aſſerunt) deputatus eſt: ſicut quidam Sanctorum dixit, non iudicandi naſcimur, ſed iudicati: neque vlla ſibi iuxtà hæc poterit æquitas conſtare iudicij: Nam ſi nihil Deus famulo dedit, à famulo quid repoſcit?* Et cap. 9. *Neque*

enim

Digitized by Google

enim in vnam partem trahit prædeſtinatio, vbi vtriuſque partis deſertur electio. Et cap. 10. explicans illud: *Et tunc reddet vnicuiquè ſecundùm opera ſua*, inquit, *Aduerte, quia dum dicit, ſecundùm opera ſua, ſalutem hominis, non in prædeſtinatione factoris, ſed in operatione famulantis largitor gratiæ collocauit.* Et cap. 11. ſubdit: *Igitur dum liberi interemptor arbitrij in alterutram partem omnia ex prædeſtinatione ſtatuta, & definita eſſe pronunciat: etiam ſuprema remedia poenitentiæ, ſenſu abruptæ impietatis, euacuat.* Et cap. 10. in fin. explicans illud, *Potens eſt enim* Deus *ſtatuere illum*, ait: *Apertè oſtendit, ſtatum hominis in diuerſa, non pro conſtitutione* Dei, *ſed pro arbitrij libertate, poſſe verſari.* Et cap. 13. obijciens contra ſuam ſententiam illud, *Miſerebor cui voluero*, ex quo prædeſtinatio Dei, vel prædefinitio prædicta colligitur, inquit, locum illum eſſe intelligendum: *Miſerebor cui voluero, id eſt, quem iuſtum eſſe cognouero.* Quibus verbis manifeſtè præſupponit, præſcientiam boni vſus liberi arbitrij ante decretum, quo Deus ſtatuit hominem ſaluare. Et cap. 16. ſubdit: *Si quemadmodum abrupta blaſphemat impietas, alij ad mortem præordinati, alij prædeſtinati videntur ad vitam: nullam Chriſtus veniendi cauſam, nullam moriendi, quam pietas eius inuenit, habuit neceſſitatem. Nouum ergò remedium nihil agere potuit, ſi ante ſæcula res humanas definitio vetuſta præfixit.* Et lib. 2. cap. 2. in principio, ait: *Præſcientiam, & prædeſtinationem Dei malè intelligunt, aſtruentes, quod inde humanorum actuum cauſa naſcatur.* Et poſt pauca: *Sed reuolueris, & dicis, Præſcientia, & prædeſtinatio humanorum actuum, & meritorum præfixit, & excitat cauſas. Non ità eſt, magis de origine voluntatis humanæ genus præſcientiæ deriuatur;* & paucis interiectis: *Sed adhuc dicis, quia opera, ac voluntates hominum de nutu, & impulſu præſcientiæ cæleſtis incipiant. Non ità eſt, hoc potius agnoſce, quòd præſcientia Dei de materia humanorum actuum ſumat exordium. Quid de nobis præſtitui, ac præordinare debeat Deus, quantum pertinet ad futurum, in profectu hominis, defectuq. conſiſtit.* Et cap. 3. poſt multa verba, in quibus docet præſcientiam futuri conſenſus, prædeſtinationem præcedere, concludit: *Ac ſic niſi præſcientia explorauerit, prædeſtinatio nihil decernit.* Et cap. 6. explicans illud, *Vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, &c.* Impietatem Gentilicam vocat eorum ſententiam, qui aſſerunt, Deum ità vnum eligere, & alium reprobare: vt inter duos perditos nulla conſideratio laboris, nulla deuotionis habeatur. Et poſt pauca, loquens de diuerſitate electorum, & reproborum, inquit: *In qua tamen partium diuerſitate multi, & de Iudæis reprobis eliguntur, & de electis gentibus reprobantur: vt intelligas in vtroque populo iuſtum iudicem non decreta obſeruare, ſed merita. Sed dicis. Cum adhùc non egiſſent aliquid boni, aut mali, iam præfinitis partibus deputantur. Quid mirum, ſi quorum actus præuidit, eorum exitus præſignauit? & ideò ſicut eos curſum viuendi pro arbitrio proprio diſpoſituros eſſe conſtabat: ità pro Dei potentia præcognoſcuntur, pro iuſtitia præordinantur: hoc totum de eis prædicitur, non præfinitur.* Et cap. 7. eiuſdem lib. in fin. ſic concludit: *Illud ergò, quod aſſeris, ſpeciale decretum, excluditur per generale iudicium.* Vnde S. Proſp. epiſt. ad Auguſt. hanc ſententiam Semipelagianis adſcribit, cum ait: *Hæc enim ipſorum definitio, ac profeſſio eſt; Omnem quidem hominem (Adam peccante) peccaſſe, & neminem per opera ſua: ſed per Dei gratiam regeneratione ſaluari. Vniuerſis tamen hominibus propitiationem, quæ eſt in Sacramento Sanguinis Chriſti, ſine exceptione eſſe propoſitam: vt quicunque ad Fidem, & ad Baptiſmum accedere voluerint, ſalui eſſe poſſint: qui autem credituri ſunt, quiuè in ea fide, qua deinceps per Dei gratiam ſit iuuandi, manſuri ſunt, præſciſſe ante mundi conſtitutionem Deum; & eos prædeſtinaſſe in regnum ſuum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine exceſſuros eſſe præuiderit.* Et poſt pauca: *Remoueri itaque omnem induſtriam, tolliq. virtutes, ſi Dei conſtitutio humanas præueniat voluntates; & ſub hoc prædeſtinationis nomine fatalem quandam induci neceſſitatem; aut diuerſarum naturarum dici Dominum conditorem, ſi nemo aliud poſſit eſſe, quàm factus ſit.*

Margin notes: Rom. 2. — 1. Cor. 10. — Rom. 9. — Rom. 9. — XVII. — Fauſtus negauit prædefinitionē bonorū actuum.

ERROR

ERROR CASSIANI circa neceſsitatem gratiæ, & vires naturales noſtri arbitrij aperitur.

XVIII. ANTEQVAM dicta Caſsiani ſubijciamus, aduertere oportet, ipſum in collat. 13. Abbatis Cheremonis, mentem eiuſdẽ Abbatis aperuiſſe circà gratiam, & liberum arbitrium. Cuius ſententiam, quia non reprobat eam, viſus eſt ſequi: ac propterea S. Proſp. in lib. quem, contra Collatorem, compoſuit, eum vehementer impugnat, & à Pelagianorum ſemitis nõ diſcedere euidentiſsimis demonſtrat argumentis ex Scriptura ſacra, & Auguſtini ſcriptis, depromptis. Vnde & Gelaſius Pontifex d. 15. cap. Sancta Romana, Ioannis Caſsiani librum, qui appellatur, Paſtoris, inter apochripha numerat. Et Doctores Louanienſes, qui in doctrina Auguſtini ſunt eruditiſsimi, adnotationes quaſdam, & cenſuram in varia dicta Caſsiani ſubiecerunt, in fine impreſsionis Antuerpiæ 1578.

Caſſianus collat. 13. cap. 12. in principio. Eſt ergò primum dictum Caſsiani: Homo in natura lapſa habet naturale iudiciũ ad cognoſcendum bonum & malum, & naturalem facultatem ad vtrũque amplectendum. Verba eius ſunt: *Nec enim talem Deus hominem feciſſe credendus eſt, qui nec velit vnquàm, nec poſſit bonum: alioquin nec ei liberum permiſit arbitrium, ſi ei tantummodò malum vt velit, & poſsit: bonum verò à ſemetipſo, nec velle, nec poſſe, conceſſit.* Et poſt pauca, probat non amiſiſſe genus humanum, poſt prę uaricationẽ Adę, ſcientiam boni: ex illo ad Rom. 2. *Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, &c.* Ait enim: *Concepit ergò Adam, poſt præuaricationem, quam non habuerat ſcientiã mali: boni verò, quam acceperat, ſcientiam non amiſit. Denique non amiſiſſe humanum genus, poſt præuaricationem, ſcientiam boni, etiam Apoſtoli ſententia euidentiſſimè declaratur, qua dicit:* *Rom. 2.* *Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt, faciunt.* Et paulò inferius ſubdit: *Denique vt poſſibilitatem in eis eſſe ſignaret, increpans Phariſæos: Quid autem, inquit, etiam ex vobis ipſis non iudicatis, quod iuſtum eſt? quod vtiquè eis non dixiſſet, niſi eos iudicio naturali id quod æquum eſt, ſciſſet poſſe diſcernere. Vnde cauendum eſt nobis, nè ità ad Deum omnia Sanctorum merita referamus, vt niſi quod malum, atquè peruerſum eſt, naturæ adſcribamus humanæ.* *Lucæ 12.* Et paucis interiectis, inquit: *Manet in homine liberum ſemper arbitrium, quo gratiam Dei poſſit, vel negligere, vel amare.*

Dicit ſecundò. Hominem habere naturaliter quædam virtutum ſemina, quæ tamen, niſi per gratiam ad perfectionem peruenire non poſſunt: *Dubitari ergo*, inquit, *non poteſt, ineſſe quidem omni animæ naturaliter virtutũ ſemina, beneficio creatoris inſerta: ſed niſi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt peruenire, quia ſecundum Apoſtolum: Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat: ſed qui incrementum dat Deus.* Et cap. 8. *Qui cum in nobis Deus ortum quendam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim, atquè confortat, & incitat ad ſalutem: incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe.* XIX. *Cap. 12. in iato.* *1. Cor. 13.*

Dicit tertiò, Hominem poſſe ex ſola facultate liberi arbitrij habere charitatem. Colligitur hæc aſſertio ex eius dictis, collat. 13. cap. 14. vbi explicans illud Deuteron. 13. *Tentat te Dominus Deus tuus, vt palàm fiat, vtrum diligas eum in toto corde tuo, & tota anima tua; an non*, inquit. *Sed vtiquè nec tentari eos iuſtitia Domini permiſiſſet, niſi parem in eis ſciſſet ineſſe reſiſtendi virtutem, qua poſſent æquitatis iudicio in vtroque merito, vel rei, vel laudabiles iudicari.* Idem colligitur ex cap. 10. vbi fatetur, ineſſe omni animæ naturaliter virtutum ſemina, in quibus etiam comprehendit charitatem, cum abſolutè loquatur de virtutibus. Vnde S. Proſp. hoc dictum tribuit Caſsiano, cum ait: *Et tanta eſt, ſecundùm iſtum, liberi arbitrij, vel incolumitas, vel facultas, vt charitatem, quæ in omnium arce virtutum eſt, non ex Dei munere: ſed ex ſola habeat voluntate.* De quo Diſp. 51. agendum eſt. XX. *Secundum LXX.* *S. Proſp. li. contra Collatorẽ cap. 30.*

Dicit quartò, quòd homo in natura lapſa ſufficientes vires habeat ad reſiſtendum tentationibus etiam grauioribus, & ſuperandas quaſcunque difficultates. Ità dicit XXI.

Impugnatur hoc dictum diſp. 54.

dicit collat. 13. cap. 14. vbi loquens de tentationibus Iob, quæ grauiſſimæ fuerunt, inquit: *Sed cum nullam eiuſmodi querimoniam calumnioſus hoſtis poſt conflictum audeat iterare, non Dei, ſed illius ſe victum viribus confitetur. Licèt etiam gratia Dei, non in totum illi defuiſſe credenda ſit, quæ tantam tentatori tentandi tribuit poteſtatem, quantam & illum reſiſtendi nouerat habere virtutem, non eum ab illius impugnatione ſic protegens, vt nullum virtuti humanæ relinqueret locum*. Et paucis interiectis, *Et quid eos neceſſe eſt vel tentari, quos ità infirmos nouit, ac fragiles, vt nequaquàm virtute ſua valeant reſiſtere tentatori? Sed vtique nec tentari eos iuſtitia Domini permiſiſſet, niſi parem in eis reſiſtendi ſciſſet ineſſe virtutem: qua poſſent æquitatis iudicio in vtroque meritò vel rei, vel laudabiles iudicari*. Et collat. 7. cap. 7. Germano dicenti: *Reſiſti illis*, (ſcilicèt tentationibus terribilibus aduerſariorum) *ab hac præſertim fragili carne impoſſibile crederemus, niſi ad hanc opinionem, veſtris ſententijs, vel vt cæleſtibus animaremur oraculis*: Reſpondet cap. 8. eiuſdem collat. *Quamobrem ſicut in illis eſt inſtigationis copia, ità & in nobis virtus reſpuendi, ſiuè acquieſcendi libertas eſt attributa*. Vnde cap. 14. explicat illud,

1. Cor. 10. *Fidelis autem Deus, qui non permittet vos tentari ſupra id, quod poteſtis*, de poteſtate reſiſtendi tentationibus ex facultate naturæ: Ait enim: *Fidelis autem Deus, qui non permittet vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet, cum tentatione & exitum, vt ſuſtinere poſſitis. Cùm enim dicit, qui*

1. Cor. 10. v. 12. *ſtat videat ne cadat, ſollicitam reddit arbitrij libertatem, quam vtiquè nouerat per ceptam gratiam, vel ſtare per induſtriam, vel cadere per negligentiam poſſe*. Et poſt pauca: *Fidelis autem Deus, qui non permittet vos tentari ſupra id, quod poteſtis: non vtique optat, nè eos Dominus tentari permitteret, ſed nè ſuprà id quod ſuſtinere poterant, tentarentur. Illud enim indicat humani arbitrij facultatem: hoc verò Domini gratiam, tentationum luctamina moderantis, oſtendit*.

XXI. Dicit quintò, Deus expectat noſtros conatus: & aliquando nos præuenit. Primam partem huius dicti expreſsis verbis

Impugnatur hoc dictum diſp. 95.

tradit Caſsianus collat. 13. c. 13. cùm ait: *Et ità ſemper gratia Dei noſtro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adiuuat, protegit, ac defendit, vt nonnunquàm etiam ab eo quoſdam conatus bonæ voluntatis, vel exigat, vel expectet; nè penitus dormienti, aut inerti otio diſſoluto ſua dona conferre videatur: occaſiones quodammodò quærens, quibus humanæ ſegnitiei torpore diſcuſſo, non irrationabilis munificentiæ ſuæ largitas videatur*. Et cap. 12. inquit: *Expectat nos, cum dicitur per Prophetam: Proptereà expectat Dominus, vt miſereatur noſtri*. Iſaie 30. d 18.

Quod autem aliquando Deus nos præueniat, affirmat eodem cap. 12. cum ait, *Præuenit ergò hominis voluntatem miſericordia Domini, de qua dicitur: Deus meus miſericordia eius præueniet me*. Pſal 58. *Et rurſus Dominum remorantem, atque vtiliter quodammodo ſubſiſtentem, vt noſtrum experiatur arbitrium, voluntas præuenit noſtra, cum dicitur: Et manè oratio mea præueniet te*. Pſal. 87. Et cap. 17. docet, Deum quorumdam quidem volentium, & ſitientium, curſum ad maiorem incitare flagrantiam: quoſdam verò etiam nolentes, inuitoſq. compellere. Et idem repetit cap. 18. vbi ait: *Et alios quidem volentes, currenteſq. ſuſcipere, alios quidem nolentes, renitenteſq. pertrahere, & ad bonam cogere voluntatem*.

Dicit ſextò, Non eſſe ità totum tribuendum gratiæ, quin aliqua laus, & induſtria ſeruanda ſit libero arbitrio. Ait XXIII. enim: *Nullius enim laudis eſſet, ac meriti, ſi id in eo Chriſtus quod ipſe donauerat, prætuliſſet, alioquin dixiſſet: Non dedi tantam fidem in Iſrael*. Caſſianus collat. 13. cap. 14. Hanc etiam aſſertionem tribuit Caſſiano S. Proſper, cum ait, *Impius ſenſus, qui putat beatiorem eſſe hominem, cui Deus nihil dederit, quàm cui vniuerſa contulerit*. Proſper. li. cont. collat. diffinit. 11. Sed de hoc Diſp. 62. nu. 6. & Diſp. 97. nu. 7. & Diſp. 100. agendum erit.

Dicit ſeptimò, hominem ex facultate XXIIII. naturæ poſſe medicum quærere, & ſanitatem deſiderare: *Nec enim*, inquit, *cum voluerit quis ſanitate perfruitur, aut de ægritudinis morbo, pro arbitrij ſui deſiderio, liberatur*. Eadem collat. cap. 9. in fine. *Quid autem prodeſt ſanitatis gratiam concupiſſe, niſi Dominus, qui vitæ ipſius vſum tribuit, etiam vigorem incolumitatis impartiat?* Quæ verba Sanctus Proſper impugnans, ait: *Doces ergò non poſſe hominem per ſemetipſum apprehendere ſanitatem, ſed habere eum à ſemetipſo deſide-* S. Proſp. li. contra Collatorem, c. 8.

ſiderium ſanitatis, *& ſua tantùm ſponte venire ad medicum; non etiam hoc ipſum medici eſſe, quod veniat.* Hoc dictum Diſp. 55. impugnabitur.

XXV. Dicit octauò, homini ex naturalibus conanti facere, quod in ſe eſt, gratiam dari: qua Deus bonos conatus naturæ dirigit, confortat, & voluntatem incitat ad ſalutem. Nè autem cum Pelagio conſentire videatur, ſic iſtam aſſertionem temperat: vt dicat, conatus illos non eſſe meritorios gratiæ, nec ſemper neceſſarios: Et quidem quod homini conanti ex naturæ viribus detur gratia, affirmat collat. 13. cap. 8. cum ait: *Qui cum in nobis ortum quendam bonæ voluntatis conſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem: incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe*. Et cap. 11. *Nam cum videt nos Deus ad bonum velle deflectere: occurrit, dirigit, atque confortat: ad vocem enim clamoris tui ſtatim vt audierit, reſpondebit tibi*. Iſaiæ 30.

XXVI. Quod autem illi conatus non ſint meritorij gratiæ, aſſerit in cap. 16. eiuſdem collationis ſtatim in principio, cũ inquit: *Nemo autem exiſtimet, hæc à nobis ob hoc fuiſſe prolata, vt nitamur aſtruere, ſummam ſalutis in noſtræ fidei ditione conſiſtere ſecundùm quorundam prophanam opinionem: qui totum libero arbitrio deputantes, gratiam Dei diſpenſari ſecundùm meritum vniuſcuiuſque, definiunt*. Et cap. 13. poſtquam dixerat nonnunquam Deum exigere, vel expectare quoſdam conatus bonæ voluntatis, ſubdit: *Et nihilominus gratia Dei ſemper gratuita perſeuerat, dum exiguis quibuſdam, paruiſq. conatibus, tantam immortalitatis gloriam, tanta perennis beatitudinis dona ineſtimabili tribuit largitate*. Et poſt pauca: *Quantumlibet ergò enixa fuerit humana fragilitas, futuræ retributioni par eſſe non poterit: nec ità laboribus ſuis diuinam imminuit gratiam, vt non ſemper gratuita perſeueret*.

XXVII. Quod verò conatus illi non ſint ſemper neceſſarij, affirmat cap. 13 cit. inquiens: *Et ità ſemper gratia Dei noſtro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adiuuat, protegit, ac defendit; vt nonnunquam etiam ab eo quoſdam conatus bonæ voluntatis, vel exigat, vel expectet*. Nonnunquam (inquit) non ſemper. Et cap. 17. *Per hæc igitur exempla, quæ de Euangelicis protulimus monumentis, euidentiſſimè poterimus aduertere, diuerſis atque innumeris modis, & inſcrutabilibus vijs Deum ſalutem humani generis procurare: & quorundam quidem volentium, & ſitientium curſum ad maiorem inuitare flagrantiam: quoſdam verò etiam nolentes, inuitoſq. compellere. Et nunc quidem, vt impleantur ea, quæ vtiliter à nobis deſiderata perſpexerit adiuuare: nunc verò etiam ipſius ſancti deſiderij inſpirare principia: vel initium boni operis, vel perſeuerantiam condonare*. Dicens vtiquè: *Quorundam quidem volentium, & ſitientium curſum ad maiorem inuitare flagrantiam: quoſdam verò nolentes compellere*, ſatis indicat, præcedentes conatus bonæ voluntatis non ſemper eſſe neceſſarios, vt auxilium gratiæ homini conferatur.

XXVIII Dicit nonò, gratiam præuenientem pendere ex operibus naturæ, & cauſalem iſtam eſſe veram: quia initium bonæ voluntatis præbet homo, ideò Deus miſeretur ei. Conſtat hoc ex collat. 13. cap. 11. in principio, vbi ait: *Et ità ſunt hæc quodammodò indiſcretè permixta, atque confuſa, vt quid ex quo pendeat inter multos magna quæſtione voluatur, id eſt: Vtrum quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, miſereatur noſtri Deus: an quia Deus miſeretur, conſequamur bonæ voluntatis initium: multi enim ſingula hæc credentes, ac iuſto amplius aſſerentes, varijs, ſibiq. contrarijs ſunt erroribus inuoluti*. Et in diſcurſu eiuſdem collat. docet, aliquando quia initium bonæ voluntatis præbemus, miſeretur noſtri Deus: aliquando verò, quia Deus miſeretur, conſequimur bonæ voluntatis initium: Satis apertè indicans, quòd propter bonum illum vſum noſtræ voluntatis, datur auxilium præuenientis gratiæ. Idem colligitur ex eadem collat. cap. 9. vbi de operibus naturæ præcedentibus gratiam, intelligit illud Apoſtoli: *Deus reddet vnicuiquè ſecundùm opera eius*. Rom. 2. Vnde S. Proſp. hanc aſſertionem tribuit Caſsiano, cum ait: *Quomodo autem non aduertis, te in illud damnatum incidere, quod velis, nolis, conuinceris dicere, gratiam Dei ſecundùm merita noſtra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratiam conſequantur, affirmas*. S. Proſp. li. contra collat. cap. 6. Hoc autem dictum, ſicut & præcedens, ità tempe-

rat

ratur Caſſianus, vt dicat, gratiā non dari propter bona illa opera, vt propter merita: ſed tanquàm propter ſolam occaſionem, vt patet ex lib. 12. inſtitut. c. 14. vbi ait: *Praſto eſt, namq.* (ſcilicèt Deus) *occaſione ſibi tantummodo à nobis bonæ voluntatis oblata, ad hæc omnia conferenda*. Quibus verbis ab operibus naturæ omne meritum excludit tàm de condigno, quàm de congruo: cū dicat, illa opera ſolùm eſſe occaſionē, qua accepta, Deus cō ferat priora auxilia præuenientis gratiæ. Et expreſsè in eodem capite excludit meritum de condigno: nā inter alia inquit. *Dicimus enim ſecundum Saluatoris ſententiam, dari quidem petentibus, & aperiri pulſantibus, & à quærentibus inueniri: ſed petitionē & pulſationem & inquiſitionem noſtrā non eſſe condignā: niſi miſericordia Dei, id quod petimus, dederit.* Et hoc ſēſu, Semipelagianorum errorem Hilarius epiſt. ad Auguſt. intellexiſſe videtur, cum refert ipſos aſſeruiſſe. *Nec negari gratiam, ſi præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum quærat: non autem quicquam ipſa iam valeat*. In eodē ſenſu loquitur. Concil. Arauſicanum, c. 6. *Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderantibus, & pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri.* Miſericordiam, inquit: nam Maſſilieſes fatebātur, auxilia præuenientis gratiæ adiuuantis dari ex miſericordia: non ex debito iuſtitiæ petentibus, quærentibus, pulſantibus ex facultate naturæ licet occaſione horum conatuum naturæ tribueretur à Deo.

Eumdem fuiſſe Semipelagianorum ſenſum fatentur quidam Theologi recentiores ex illis, qui negant Deum actuali gratia adiuuante præmouere, applicare, ſeu prædeterminare efficaciter volūtatē creatam ad conſentiendum: quod confirmant auctoritate Sanctorū Patrum, præſertim Aug. lib. de præd. SS. c. 2. dicentis. *Videte ſi aliud agitur, iſto modo, niſi vt gratia ſecundū merita noſtra detur quolibet modo, ac ſit gratia, non ſit gratia*. Vbi ponderant particulam illā, quolibet modo: nam ampliat meritum ad quemcunque modū meriti.

XXIX. Vltimo dicit, prædeſtinationem Dei eſſe generalē reſpectu omnium, & non gratuitam reſpectu aliquorum. Conſtat hoc ex collat. 13. cap. 7. vbi ait. *Cuius benignitas cum bonæ voluntatis quantulamcunque ſcintillam emicuiſſe proſpexerit: vel quā ipſe tanquā de dura ſilice noſtri cordis excuſſerit, confouet eam, & exſuſcitat: ſuaq. inſpiratione confortans, vult omnes homines ſaluos fieri & ad agnitionem veritatis venire.* Fouere Deum ope ra naturæ dixit Caſſianus. Et poſt pauca: *Qui enim, vt pereat vnus ex puſillis non habet voluntatem, quomodò ſine ingenti ſacrilegio putandus eſt, non vniuerſaliter omnes: ſed quoſdam ſaluos fieri velle pro omnibus?* Alia quæ pertinēt ad errores Caſſiani, dicentur inferius in particularibus controuerſijs: nunc in communi hæc dicta ſufficiant de errore Pelagianorum, & Semipelagianorum. Ex quibus facilè poterit vnuſquiſq. colligere, in quo Semipelagiani à Pelagianis differant: vel cum illis conueniant. Hoc vnum eſt in calce huius diſputationis notandū, quod Fauſtus, & Caſſianus (ſicut de Pelagio dictum eſt ſupra) quamlibet vel qualemlibet præuenientē gratiam admiſerit; eam tandem rè ipſa negauerunt, cum aſſeruerint ſecundum meritum Fidei nobis dari. Vnde Maxentius loquens contra Fauſtum, qui in ſuo libro promiſerat ſe probaturum contra Pelagium: gratiam non ſecundum merita noſtra dari; inquit: *Poſtea autem immemor ſui promiſſi, totam plenius gratiam euacuare conuincitur.*

Diſputatio Tertia.

Quid olim Manichæi, & his temporibus Lutherani, & Caluiniani circà neceſſitatem gratiæ, & vires naturales noſtri arbitrij ſenſerint.

PRO explicatione huius difficultatis & nè doctrina Catholicorum, cū errore Manichæorum, Lutheranorum, vel Caluiniſtarum confundatur: ſed manifeſtū ſit, in quo dogmate hi hæretici fuerint per Sac. Conc. Trid. damnati; notandum eſt, quòd (vt S. Tho. obſeruauit) multi ex hæreticis, *dū aliquos errores vitare voluerunt, inciderunt in errores contrarios. Sic Arrius, dum vitare voluit errorem Sabellij confundentis S. Trinitatis perſonas, incidit in errorem contrarium: vt diuideret Deitatis Eſſentiam. Similiter Eutices, dū vitare voluit* I.

S. Thom. c. g. l. 3. c. 9

errorem Neſtorij diuidentis in Chriſto perſonam Dei & hominis: contrarium errorẽ inſtituit, vt conſiteretur vnã eſſe Dei, & hominis naturã. Et dum aliqui vitare volunt Origenis errorẽ, ponentis omnes pœnas poſt mortem purgatorias eſſe; in contrarium prolabũtur errorem, vt dicant, nullam pœnam poſt mortem purgatoriam eſſe. Non diſſimiliter Pelagiani, vt ſua peſtifera dogmata ſimplicibus perſuaderent, ab errore Manichæorum ſe diſcedere cõfingebant; quaſi ſatis eſſet viro catholico, vnam antiquã hæreſim impugnare; & non ſimul oporteret cauere à quaq. alia extrema, & veritati catholicæ (quæ in medio cõſiſtit) inhærere. Sic deniq. Lutherani, & Caluiniani, dũ ab hæreſi Pelagij recedere voluerunt, aſſerentis gratiam ſecundũ merita noſtra dari: & per naturalem facultatem arbitrij poſſe hominem, quæ ad pietatem pertinent, operari: libertatẽ eiuſdem arbitrij creati cum Manichæis negauerunt; & conſequenter de medio omne meritum abſtulerunt: clamantes, nihil poſſe hominem liberè operari; ſed liberum arbitrium eſſe rem de ſolo titulo, aut titulum ſine re. Quod & Conc. Senon. contra Lutherum celebratum, his verbis obſeruauit. *In errorẽ Manichei incidit Lutherus, dum nimis anxiè, & ſcrupuloſè deuitat* Pelagium, *metuens namq. liberum arbitrium cum Pelagio nimis efferre, omne bonum opus; quod eſt in homine Deo tribuit & diuinæ gratiæ, nihil prorſus libero arbitrio, ſicq. tollens omnino liberum arbitrium Lutherus factus eſt Manicheus, dũ refugit eſſe Pelagianus. Debuerat certè Lutherus ex Apoſtolo noſſe: ità neceſſariam eſſe diuinam gratiam ad operãdum benè, vt cum ea tamen liberum arbitrium bonum opus efficiat.* Sicut ergò Lutherus deuitare volens Pelagium, de medio abſtulit liberum arbitrium; ità & Pelagius liberum arbitrium, contra Manichæos ſtatuere volens, nullũ gratiæ Chriſti locum reliquit. Vnde S. Aug. ad quandam epiſtolam Iuliani, & aliorum Pelagianorum reſpondens, qui prætextu defendendi libertatẽ arbitrij, gratiam Chriſti hoſtiliter impugnabant; *Quid opus eſt* (inquit) *ea quoq. refellere, quæ dogmatis eorum inſidioſa venena non continent? ſed tantum in auxilium ſuum, vel pro Catholica Fide cõtra Manichæorũ (ſicut loquuntur) prophanitatem, conſenſionem orientalium Epiſcoporum videntur expoſcere? nihil aliud nitentes, niſi, vt horribili hæreſi obiecta, cuius ſe aduerſarios eſſe confingunt, lateant inimici gratiæ in laude naturæ. Quis enim eis hinc cõmouit aliquando quæſtionem? aut cui Catholicorũ propterea diſplicent, quia damnant eos, quos prædixit Apoſtolus, receſſuros à fide, cauteriatam habẽtes conſcientiam: prohibentes nubere: abſtinentes à cibis: quos immundos putãt, nec putantes à Deo cuncta eſſe condita? Quis eos aliquando negare compulit, quod omnis creatura Dei bona ſit, & nulla ſubſtantia ſit, quam non ſummus fecerit Deus, niſi ipſe Deus, qui non eſt ab aliquo factus? non iſta in eis, quæ conſtat eſſe catholica reprehenduntur, atque damnantur. Impietatem quippè Manichæorum nimiam ſtultam & noxiam, non ſolum Fides Catholica deteſtatur: verùm etiam hæretici omnes, qui non ſunt* Manichei. *Vnde, & iſti* Pelagiani *hoc benè faciunt: Manicheis anathema dicere, & eorum erroribus contradicere: ſed faciunt duo mala, quibus & ipſi anathematizandi ſunt. Vnum, quod Catholicos Manichæorum nomine criminantur: alterũ, quod etiam ipſi hæreſim noui erroris inducunt. Neque enim, quia Manichæorum morbo non laborant, propterea Fidei ſanæ ſunt. Non vnum peſtilentiæ eſt genus, quemadmodum in corporibus, ità & in mentibus. Sicut ergò medicus corporis non continuo pronunciaſſet à mortis periculo liberum, quem negaſſet hydropicum, ſi alio lethali morbo perſpexiſſet ægrotum; ità iſtis non ideò veritas gratulatur; quia* Manichei *non ſunt, ſi alio peruerſitatis genere inſaniunt. Quapropter aliud eſt, quod anathematizamus cum eis, aliud quod in eis. Deteſtamur enim cum eis, quod rectè diſplicet etiam ipſis, ità tamen, vt deteſtemur in eis, vnde rectè diſplicent ipſi.* Et poſt pauca: *Deſinant igitur Pelagiani Catholicis obiectare, quod non ſunt, nec ideò ſe velint haberi amabiles, quia odioſo Manichæorum aduerſantur errori; ſed meritò ſe agnoſcant odibiles, quia ſuum non auerſantur errorẽ. Poſſunt enim duo errores inter ſe eſſe contrarij, ſed ambo ſunt deteſtandi, quia ſunt ambo cõtrarij veritati. Nã ſi propterea diligendi ſunt* Pelagiani, *quia oderunt* Manichæos: *diligendi ſunt &* Manichei, *quia oderũt* Pelagianos. *Sed abſit, vt Catholica Mater propter alterorũ odiũ, alteros eligat amare: cum monẽte, atque adiuuãte Domino debeat vtroſq. vitare: & cupiat vtroſq. ſanare.*

Conc. prou. Senon. celebratum anno Domini 1528. in præfatione Concilij.

Aug. lib. 2. contr. duas epiſt. Pelag. c. 1. in principio, to. 7.

Pelagiani obijciebant Auguſt. hæreſim Manichæorum

1. Thim. 4.

Ibid. lib. 2.

Vt

ne: Vt ergo luce clarius appareat, qualiter inter duos extremos errores, Pelagianorum videlicet, & Semipelagianorũ ex vna parte: & Manichæorũ, ac Lutheranorum, & Caluiniſtarum ex altera: ſana, & Catholica doctrina procedat; lectori (vt arbitror) non erit ingratum, poſt errores Pelagianorum, & Semipelagianorum, quos in præcedenti diſputatione notauimus; Manichæorum, & aliorum Hæreticorum, qui illis adhæſerunt, aut eorum hæreſim tenuerunt, aſſerta ſubnectere.

III. *Manichæi* (vt inquit S. Aug.) *à quodam Perſa extiterunt, qui vocabatur Manin, quamuis, & ipſum cum eius inſana doctrina cœpiſſet nomen prædicari: nam antea Vrbicus vocabatur. Sed in Græcia diſcipuli eius vitantes nomen inſania, quaſi doctiores & eo ipſo mẽdaciores, geminata, n, litera, Manichæum, quaſi manna fundentem pro Manichæo, id eſt inſano, appellauerunt.* Et ſcribens contra Fauſtum. *Iuratis* (inquit) *per dominum veſtrum Manichæum, qui Manes lingua patria vocabatur: ſed vos, vt apud Græcos inſania nomen vitaretis, velut declinato, & prolongato nomine, quaſi fuſione abdidiſtis, vbi amplius liberemini. Sic enim mihi quidam veſtrum expoſuit, cur appellatus ſit* Mannichæus, *vt ſcilicet in Græca lingua, tanquam manna fundere videretur: quia Græcè fundit χεῖν dicitur. Vnde quid egeritis neſcio, niſi vt expreſſius nobis ſomniare videremini inſaniam: neque enim addidiſtis in parte priore nominis vnam literã, vt agnoſceretur manna; ſed addidiſtis in poſteriore duas ſyllabas, nõ appellantes* Manem: *ſed* Manichæum, *vt nihil aliud vobis, tã prolixis & variis ſermonibus ſuis, niſi inſaniam fundere ſonaret.*

Aug. lib. de hæreſib. ad Quod. hær. 46. tom. 6.

Lib. 19. cõtr. Fau. Manichæũ, c. 22.

IV. Iſti autem præter alia fabuloſa quàm plurima, quæ ad præſentem cauſam non pertinent, quæ, & S. Aug. hæreſ. 46. cit. ad longum refert; multa quæ cũ Pelagianis conueniunt: alia quæ Lutheranis, & Caluinianis parauerunt viam, dogmata erronea aſſeruerunt.

Primò, Manichæus *duo principia inter ſe diuerſa, atque aduerſa, eademq. æterna & coæterna (hoc eſt) ſemper fuiſſe, compoſuit: duasq. naturas, atque ſubſtantias, boni ſcilicet, & mali, ſequentes alios antiquos hæreticos, opinatus eſt. Quarum inter ſe pugnam, & commixtionem, & boni à malo purgationem; & boni, quod purgari non poterit, cum malo in æternum damnationem, ſecundum ſua dogmata aſſeuerans: multa fabulatur, quæ cuncta intexere huic operi, nimis longum eſſet.*

Aug. lib. de hæreſibus Quodu. hæreſ. 46. to. 6

Secundo, *Peccatores natura malos eſſe, & à malo principio productos: nõ autẽ eſſe malos proprij arbitrij libertate*: ita refert his verbis Aug. *Propter eos diſputatio illa,* ſcilicet, *de lib. arb. ſuſcepta eſt, qui negant ex liberæ voluntatis arbitrio mali originẽ duci, & Deũ (ſi ita eſt) Creatorẽ omnium naturarum culpandum eſſe intendunt. Eo modo volentes ſecundum ſuæ impietatis errorem (Manichæi enim ſunt) immutabilem quandam, & Deo coæternam introducere mali naturam.* Contra iſtum errorem, cum adhuc Romæ remoraretur, tres libros de lib. arb. ſcripſit S. Aug. vt lib. 1. retract. c. 9. ipſe teſtatur.

Refert hoc Aug. lib. 1. retract. c. 9.

Tertio, vt idem Sanctus refert, dixerunt Manichæi: *carnalem concupiſcentiam, qua caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, non ex vitiata in primo homine natura nobis ineſſe infirmitatẽ: ſed ſubſtantiam volunt eſſe contrariam, ſic nobis inhærentem: vt quando liberamur, & purgamur, ſeparetur à nobis, & in ſua natura ipſa immortaliter viuat.*

Aug. ead. hæreſi 46. circa fin.

Quarto, *Baptiſmum in aqua nihil cuiquã perhibent, ſalutis afferre: nec quemquam eorum, quos decipiunt, baptizandum putant.*

Aug. ibid.

Quinto, Hominem malũ non poſſe fieri bonum, nec bonum poſſe propria libertate fieri malum; ita refert Hieronymus, qui Manichæos inter alios hæreticos aſſeruiſſe commemorat: *Poſſe ad perfectionem, & non dicam, ad ſimilitudinem, ſed æqualitatem Dei, humanam virtutem & ſcientiam peruenire: ita vt aſſerant, ſe nè cogitatione quidem & ignorantia, cum ad perfectionis culmen aſcenderint, poſſe peccare.* V.

S. Hier. in proœm. dialogi aduerſus Pelag.

Sexto, hominẽ non eſſe liberi arb: ſed eum omnia agere fatali neceſſitate. Ita refert Hieron. in proœmio citato, vbi ait. *Manichæorum eſſe, hominum damnare naturam, & liberum auferre arbitrium, & adiutorium Dei tollere.* Idem refert Aug. contra Fortunatum Manichæum; Chryſoſt. hom. 45. in Ioan. & Socrates, lib. 1. c. 17. Hæc ſunt, quæ ad noſtrum faciunt inſtitutum, quæ etiam, & alia quàm plurima in vnum colligit S. Aug. Manichęos conferens cum Pelagianis: & oſtendens Eccleſiam Catholicam, tàm iſtos, quàm illos redarguere: & eorum erroribus, atque figmentis aduerſari, ait enim. *Manichæi*

Aug. lib. 2. cont. duas epiſt. Pelag. c. 1. tom. 7.

Digitized by Google

VI. nichæi dicunt, Deum bonum non omnium naturarum eſſe Creatorem. Pelagiani dicunt, Deum non eſſe omnium ætatum in hominibus Mundatorem, Saluatorem, Liberatorem. Catholica vtroſq. redarguit; & contra Manichæos, defendens Dei creaturam, nè ab illo inſtituta negetur vlla creatura: & cótra Pelagianos, vt in omnibus ætatibus perdita requiratur humana natura. Manichæi carnis concupiſcentiam, non tanquã accidens vitium, ſed tanquam naturã ab æternitate malã vituperant. Pelagiani eam tanquam nullum vitium, ſed naturale ſit bonum inſuper laudant. Catholica vtroſq. redarguit. Manichæis dicens, non natura, ſed vitium eſt. Pelagianis dicens, non à Patre, ſed ex mũdo eſt, vt eam velut malã valetudinẽ ſanari vtriq. permittãt, deſinendo illi, tanquam inſanabilẽ credere: iſti tãquam laudabilem prædicare. Manichæi negant, homini bono, ex libero arbitrio fuiſſe initium mali. Pelagiani dicunt, etiam hominem malũ ſufficienter habere liberum arbitrium, ad faciendum præceptum bonum. Catholica vtroſq. redarguit: & illis dicens: fecit Deus hominem rectum: & iſtis dicens, ſi vos filius liberauerit, verè liberi eritis. Manichæi dicunt, animam particulam Dei, naturæ malæ commixtione habere peccatum: Pelagiani dicunt, animam iuſtã nonquidem particulam, ſed creaturam Dei, etiã in iſta corruptibili vita nõ habere peccatum. Catholica vtroſq. redarguit: Manichæis dicens: aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malã, & fructum eius malum. Quod non diceretur homini, qui naturã facere non poteſt, niſi quia peccatum non natura, ſed vitium eſt: Pelagianis dicens, ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. His morbis inter ſe contrarijs Manichæi Pelagianiq. confligunt, diſſimili volũtate, ſimili vanitate, ſeparati opinione diuerſa, ſed propinqui mente peruerſa. Iam verò gratiam Chriſti ſimul oppugnant, baptiſmũ eius ſimul euacuant: carnem eius ſimul exhonorant: ſed etiam hæc modis cauſiſq. diuerſis. Nam Manichæi meritis naturæ bonæ: Pelagiani autem meritis voluntatis bonæ perhibent diuinitus ſubueniri. Illi dicunt: debet hoc Deus laboribus membrorum ſuorum: Iſti dicunt, debet hoc virtutibus ſeruorum ſuorum. Vtriſq. ergo merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum. Manichæi lauacrum regenerationis, id eſt aquam ipſam dicunt eſſe ſuperfluam, nec prodeſſe aliquid, profano corde contendunt. Pelagiani autem, quod in ſacro Baptiſmate ad expianda peccata dicitur, nihil opitulari Infantibus, nullum peccatum habentibus, aſſerunt. Ac per hoc in paruulis baptizandis, quãtum ad remiſſionem attinet peccatorum, Manichæi viſibile deſtruunt elementum: Pelagiani autem etiam inuiſibile ſacramentũ. Manichæi, carnẽ Chriſti exhonorant, partum Virginis blaſphemando: Pelagiani autem carnem redimendorum carni Redemptoris æquando. Propterea quippè natus eſt Chriſtus, non vtiq. in carne peccati, ſed in ſimilitudine carnis peccati: quia cæterorum hominum naſcitur caro peccati. Manichæi ergò omnẽ carnem poenitus deteſtantes, auſerunt carni Chriſti perſpicuam veritatem: Pelagiani verò nullam carnem peccati naſci aſſeuerantes, auferunt carni Chriſti propriã dignitatem. Et in alio loco eandem comparationem proſequens, poſtquam retulit quinque dogmata à Pelagianis aſſerta, ſubdit. Sed quoniam in his quinque rebus, quas propoſui, in quibus quærunt latebras, & de quibus connectunt calumnias, diuinis documentis produntur, atque vincuntur; excogitauerunt Manichæorum deteſtabili nomine, imperitos, quos potuerint deterrere nè aduerſus eorum peruerſiſſima dogmata aures accomodent veritati; quia ſcilicet Manichæi quinque iſtorum tria priora blaſphemando condemnant, dicentes: Neque humanam creaturam, neque nuptias, neque legem à ſummo, & vero Deo eſſe inſtituta: non autem accipiunt, quod veritas dicit, à libero arbitrio exordium ſumpſiſſe peccatum, & ex illo eſſe omne, vel Angeli, vel hominis malum: quia mali naturam ſemper malam, & Deo coæternam nimis à Deo exorbitantes, credere maluerunt. Sanctos quoq. Patriarchas, & Prophetas, quantis poſſunt execrationibus, inſectantur. Ecce, vnde ſe putant hæretici noui, Manichæorum nomine obiecto, vim ſubterfugere veritatis. Sed non ſubterfugiunt, inſequitur quippè ille, & ſimul Manichæos Pelagianoſq. ſubuertit. Homo enim dum naſcitur, quia bonum aliquid eſt, inquantum homo eſt, Manichæum redarguit, laudatq. Creatorem. Inquantum verò trahit originale peccatum, Pelagium redarguit: & habet neceſſarium Saluatorem. Nam, & quod ſananda dicitur iſta natura, vtrumq. repercutit: quia nec medicina opus

haberet

Eccleſ. 7.

Ioann. 8.

Math. 12.

1. Ioann. 1.

Aug. lib. 3. cont. duas epiſt. Pelag. c. 9. in principio.

haberet, ſi ſana eſſet, quod eſt contra Pelagianum; nec ſanari poſſet omnino, ſi aeternum, atque immutabile malum eſſet, quod eſt contra Manichaeum. Item quod nuptijs, quas laudamus à Domino *conſtitutas, concupiſcentiam carnis imputandam eſſe non dicimus, & contra Pelagianos eſt, qui eã in laudibus ponunt: & contra Manichaeos, qui eam malae naturae tribuunt, cum ſit noſtrae naturae accidens malum, non Dei diſtinctione ſeparandum, ſed Dei miſeratione ſanandũ. Item quod dicimus, legem ſanctam, iuſtam, & bonam non iuſtificandis impijs: ſed conuincendis ſuperbis praeuaricationis gratia poſitam: & contra Manichaeos eſt, quia ſecundũ Apoſtolum, laudatur: & contra Pelagianos, quia* Galat. 2. *ſecundum Apoſtolũ, nemo ex lege iuſtificatur. Et ideo iuſtificandis eis, quos litera occidit, ideſt, quos lex bona praecipiens, praeuaricatione reos facit, ſpiritus gratiae gratis opitulatur. Item quòd arbitrium ſui in malum liberum, dicimus ad agendũ bonum gratia Dei eſſe liberandum, contra Pelagianos eſt. Quod autem dicimus, ab illo exortum, quod antea non erat malum, contra Manichaeos eſt. Item quòd Sanctos Patriarchas, &* Prophetas *debitis, in* Deo, *laudibus honoramus, aduerſum eſt Manichaeis. Quod verò & ipſis quamuis iuſtis, & Deo placentibus propitiationem* Domini, *fuiſſe dicimus neceſſariam, aduerſum eſt* Pelagianis. *Vtroſq. igitur Catholica Fides ſicut & caeteros Haereticos, aduerſarios inuenit: vtroſq. diuinorum teſtimoniorum auctoritate, & luce veritatis conuincit.*

VII. Lutherani, & Caluiniani ex parte Manichaeis conſentiunt, & ex parte Pelagianis, quamuis in multis aſſertionibus ab illis, atque ab iſtis diſſentiant. Conueniunt quidem cum Manichaeis, in eo quod lib. arb. de medio tollunt, & mali originem non ex libero voluntatis arbitrio: ſed ex Deo ipſo procedere aſſerunt. Cum Pelagianis verò, quoniam approbant conſequentiam: quia illi conuicti praeoperantem gratiam abnegarunt, & aeternum, atque abſolutum, & efficax decretum diuinae voluntatis, quo omnia in tempore facienda determinauit, de medio tollunt. Sicquè eadem via in contrarios errores, & inter ſe colluctantes abierunt, & à Fide Catholica receſſerunt. Aſſertiones autem Lutheranorum, & Caluiniſtarum, in quibus cum Manichaeis conueniunt, ſunt quae ſequuntur.

ASSERTIONES LVtheranorum, & Caluiniſtarum circa Gratiam, & Liberum arbitrium.

ANTEQVAM Lutheranorum aſſertiones referamus, aduertere oportet, eos ſaepius non ſolùm veritati catholicae, ſed etiam ſibi ipſis repugnare: nunc aſſerentes: nunc negantes, quod in prioribus ſcriptis tradiderant; vt latiſſimè Theſaurus Catholicus Iodoci Coccij, lib. 8. de ſignis Eccleſiae, art. 7. & 8. quã multis exemplis demonſtrat. Quod, & Philipp. Melanchthon ſuam, in hac parte, inconſtantiam oſtendens, ingenuè fatetur, cum ait. *In apologia quotidie multa mutamus, ſubinde enim mutanda ſunt, & ad occaſiones accommodanda.* Vnde non propterea debet Theologus exiſtimare, Lutherum, aut Caluinum, vel eorum ſequaces ſuos prorſus errores, aut retractaſſe, aut emendaſſe: quoniam in alijs locis contraria dixerunt: ſed potius eorum calliditatem execrari, eò quod ad decipiendos Catholicorum ſimplicium animos, & oues Chriſti Domini capiendas, cum lupi eſſent, & lupi rapaciſſimi, ouina pelle, & verbis Catholicis ſe ipſos tegebant, vt ex his quae ſubijcienda ſunt, manifeſtum fiet. VIII. *Philippus Meläch. ep. 2. ad Mart. Lutherum.*

Primum igitur dogma Lutheranorum, & Caluiniſtarum eſt, hominem non verè eſſe liberi arbitrij, ſed in eo liberum arbitrium eſſe titulum ſine re, aut rem de ſolo titulo. Ita aſſeruit impius Lutherus. *Liberum* (inquiens) *arbitriũ poſt peccatum res eſt de ſolo titulo: & dum facit, quod in ſe eſt, peccat mortaliter. Liberum arbitrium eſt figmentum in rebus, ſeu titulus ſine re, quia nulli eſt in manu ſua quidpiam cogitare boni aut mali, ſed omnia* (*vt Vvicleph, art. Cõſtantiae damnatus, rectè docet*) *de neceſſitate abſoluta eueniunt. Quod &* Poeta *voluit, quando dixit. Certa ſtãt omnia lege.* Et in alio loco. *Error eſt, inquit, Liberum arbitrium habere actiuitatem in bono opere, quando de interno opere loquimur: velle enim illud, quod credere, ſperare, diligere, iam diximus, motus raptus, ductus verbi Dei, & quaedam continua purgatio, & renouatio mentis, &* *Lutherus in aſſert. ar. ad Leonem decimũ, art. 36.* *In lib. qui inſcribitur operationes in pſalmos, ſuper pſalmum quintum.*

tis, & ſenſus de die in diem in agnitionem Dei, *licet non ſemper æquè intenſa ſit illa paſſio, tamen ſemper eſt paſſio*. *Ecce* (*inquit* Hierem.) *ſicut lutum in manu figuli, ità vos domus Iſrael in manu mea. Quid obſecro, actiuitatis habet lutum, quando figulus formam ei affingit? nonne mera paſſio ibi cernitur?* Et in alio loco ait. *Deus nihil præſcit contingenter: ſed omnia immutabili, & æterna infallibiliq. voluntate, & præuidet, & proponit, & facit*. Ex quo ſic infert. *Pugnat ergo ex diametro præſcientia* Dei *cum libero arbitrio*. Sed quàm inualida ſit hæc illatio, qua & Pelagiani, & Lutherani decepti ſunt, patebit infra, inter explicandam concordiam liberi arbitrij, cum abſoluto Dei decreto.

Hierem. 18.

Lib. de ſeruo arb. contra Eraſmum.

Diſp. 22. & 121.

IX. Subſcribit Caluinus locis ſuperius allegatis, ſed præſertim lib. 2. inſtit. c. 3. §. 7. cuius verba, num. 17. referenda ſunt.

Eſt tamen differentia inter Lutherum, & Caluinum: nam Lutherus aſſeruit liberum arbitrium nullam habere in bono opere interno actiuitatem: ſed concurrere merè paſſiuè, recipiendo motũ à ſolo Deo productum, vt verba eius ſuperius adducta demonſtrant. Caluinus autem moderatus vtcunque errorem Lutheri, fatetur, liberum noſtrum arbitrium non ſe habere merè paſſiuè, tanquam inanimè quoddã: ſed actiuè concurrere, & motu ſpontaneo ad ſuas operationes, non tamen liberè. Vndè lib. 2. inſtit. c. 5. §. 14. *Extranea eſt* (inquit) *illa ſimilitudo, qua nos inuidioſè grauat. Quis enim ità deſipit, vt hominis motionem à iactu lapidis nihil differre autumet? neque verò quicquam ſimile conſequitur ex noſtra doctrina. In naturales hominis facultates referimus approbare, reſpuere, velle, nolle, eniti, reſiſtere: nempè approbare vanitatem, reſpuere ſolidum bonum, velle malum, nolle bonum, eniti ad nequitiam, reſiſtere iuſtitiæ.*

X. Eundem errorem tenuit Philippus Melanchthon. ad caput octauũ, epi. ad Rom. editionis 2. vbi impugnans liberum hominis arbitrium, ait: *Quia voluntas noſtra adeo non eſt libera, vt eò tantum feratur, quorſùm à Deo impellitur; non eſt rerum contingentia, ſed neceſſitas iuxta declinationem Dei*. Et lib. 2. locorum comm. c. de lib. arb. ait: *Quid igitur inquies, nulla nè eſt in rebus humanis contingentia? nihil caſus, nihil fortuna? Omnia neceſſario euenire Scripturæ docent, eſtò videatur tibi in rebus humanis contingentia iudicio rationis hic imperandum eſt*: & poſt pauca. *Qui potuit diſſimulare ſententiam ſcripturæ de prædeſtinatione, quandò voluntati noſtræ libertatem per prædeſtinationis neceſſitatem adimit ſcriptura, &c. Si ad prædeſtinationem referas humanam voluntatem, neque in externis, neque in internis operibus eſt vlla libertas: ſed eueniunt omnia iuxta prædeſtinationem diuinam. Si ad opera externa referas voluntatem, quædam videtur eſſe iudicio naturæ libertas: ſed ſi ad effectus referas voluntatem, nulla planè libertas eſt, etiam naturæ iudicio*.

Hæc hæreſis Lutheri, & Caluini negans liberum arbitrium, antiqua fuit plurium hæreticorum. Nam præter Manichæos ſuperius allegatos, Simon Magus (vt refert Clemens Roman.) nihil hominis arbitrio, ſed omnia fato fieri voluit. Priſcilianiſtæ (vt refert Leo Primus, & S. Auguſt.) Manichæorum dogmata ſectantes, aſtruũt, fatalibus ſtellis homines eſſe colligatos. Albigenſes denique (vt refert S. Anton.) aſſeruerunt, quòd peccatum non ſit de lib. arb. Ioannes Vvicleph 2. trialog. c. 13. *Deus* (*inquit*) *neceſſitat creaturas ſingulas actiuas ad quemlibet actum ſuum*, & 3. dialog. cap. 9. *Nunquid creatura poteſt impedire Dei determinationem? & veritatem æternam procedentem ex Dei propoſito facere quod non erit? ac ſi ab illis penderet diuinum propoſitum, & veritas æterna*. Et poſt pauca. *Propoſitum Dei oportet neceſſario adimpleri, & ſic omne futurum eueniet neceſſario*. Sed quam fallaci, & leui argumentatione hi hæretici ex hoc principio: Deus prædeſtinauit: decreuit efficaci decreto: & præordinauit ab æternò omnes actus bonos, qui fiunt in tempore: & ad eos eliciendos impellit, & mouet volũtatem creatam; deduxerint, eam in ſuis operationibus non eſſe re vera liberam, patebit inferius. XI.

Clemens Rom. lib. 3. recognitionum.

Leo Primus ep. 93. c. 11.

Aug. lib. de hæreſibus, hereſi 70. tom. 6.

S. Anton. part. 4. tit. 11. c. 7. §. 8

Diſp. 22. num. 30. Diſp. 22. num. 13.

Secunda hęreſis Lutheranorum affinis præcedenti, affirmat, nullum eſſe futurum contingẽs: ſed omnia ex neceſſitate abſoluta euenire. Conſtat hoc ex locis adductis, num. præcedenti. Sed expreſsè eam ſequuntur Philipp. Melanchthon. lib. 2. locorũ cõmunium, c. de lib. arb. Theodorus Beza, in ſumm. Chriſtianiſmi, p. 171. 177. & 186. *Omnia* (inquiens) *ita neceſſario ex* XII.

rio ex

rio ex Dei immutabili decreto euenire, vt ſecundũ illud, Iudas neceſſario Chriſtum prodiderit: Herodes, & Pilatus neceſſario Chriſtũ condẽnauerint: reprobi peccent neceſſariò: & pereant; Adamus neceſſario lapſus ſit, quamquàm creatus quidem fuerit bonus ad tempus, ſed ità, vt ineuitabili decreto Dei, Deo *ſciente, & ordinante laberetur: qui non potuerit, ità labi, niſi ex* Dei *decreto voluntate, & ordinatione.* Et in abſterſione calumniarum Neſtruſij, ad primam calumniam de prouidentia Dei: *Non omnia* (inquit) *tantum, ſed etiam ſingula ex* Dei *decreto fieri, & euenire: & quidem eiuſmodi decreto, vt falli nulla ratione poſſit. Iudas, ſi* Dei *decretum conſideremus, eo ipſo momento neceſſariò* Dominum *prodidit. Herodes quoque, & Pilatus neceſſario Chriſtum condemnauerunt (ſicut inquiunt Apoſtoli) illos conueniſſe, vt peragerent quæcunque manus, &* Act. 4. *conſilium* Domini *antè determinarat, vt fieret,* Et lib. de arcana Dei prædeſt. contra Caſtilionem, fol. 359. *Nos Adamum dicimus ſua quidem ſponte, & ſua culpa lapſum, non tamen fortuitò, ſed prout diffinitum* Dei *conſilium, prouidentia, & manus iuſtè determinarant, vt fierent.*

XIII. Tertia hæreſis Luther. aſſerit, Mandata Dei etiam per gratiã ſeruari non poſſe: ſed homini eſſe omnino impoſſibilia. Ità dicit Lutherus in cõfutatione Rat. Latomianæ. *Tot* (inquit) *ſcripturæ teſtimonia probant, mandatum eſſe impoſſibile nobis, vt nihil ſit manifeſtius.* Et in reſponſione ad dialog. Syluestr. Prieratis. *Peſſimè facis, quod negas Saluatorem impoſſibilia iuſſiſſe, pluſquam peſſimè facis, quod hoc falſitatem audes appellare: Non poſſumus in hac vita mandata* Dei *adimplere.* Et Philippus Melanchthon. ad c. 4. ep. ad Rom. ędit. 1. *Cum mandat lex, Deum diligi, perindè impoſſibilia iubet, atque ſi præcipiat nobis tranſuolare Caucaſum.* Et Caluin. lib. 2. inſtit. c. 7. *Sit extrà controuerſiam, impoſſibile eſſe in hac carne legis implementum.* Denique Ioan. Monhæmius, dialog. 3. *Nemo (ait) quantũuis perfectus præſtare poteſt, quod lex iubet.*

XIV. Quarta hæreſis Lutheranorum eaquè omnium impiiſſima, & blaſphema, affirmat, Deum eſſe cauſam, & auctorem peccati, atque mala opera in nobis, ità vt bona, operari. Lutherus enim, ſic loquitur. *Lutherus in aſſertionib. art. 36.* *Quomodo poteſt ſeſe homo ad bonum præparare, cum, neque in poteſtate eius ſit vias ſuas malas facere: nam, & mala opera in impijs operatur* Deus, *vt* Prouerb. 16. *dicitur: Omnia propter ſe ipſum operatus eſt* Dominus, *etiam impium, ad diem malum: quis audet negare ſe etiam in malis operibus ſæpè coactum, aliud facere, quam cogitauerit?* Et alio in loco ait. *Si præſciuit* Deus *Iudam* *Libro de ſeruo arb.* *fore proditorem, neceſſario Iudas fiebat proditor: nec erat in manu Iudæ, aut vllius creaturæ aliter facere: aut voluntatem mutare, licet id fecerit volendo non coactus: ſed velle erat opus illius, quod omnipotentia ſua mouebat* Deus, *ſicut, & omnia alia.*

XV. Eundem errorem ſecutus eſt Caluinus, lib. contra Pighium, & lib. 3. inſtitut. c. 23. §. 7. & 8. Philipp. Melanchthon. ad c. 8. ad Rom. ædit. 1. & ad cap. 9. eiuſdem epiſt. Zuincglius, ſermon. de prouidentia, c. 6. Quo etiam errore infecti fuerunt alij hæretici antiqui: ſed præſertim Martion, qui (vt referunt Tertulianus, & Ireneus) *Tertul lib. 1 & 2 contra Martionem. Iren. lib. 1. c. 29.* aſſeruit Deum eſſe cauſam mali. Perſæ ſimiliter (vt refert Agatlias, lib. 2. c. 13.) cum Manichæis, duo & prima inducunt principia: alterum quidem vt bonum, & optima quæq. parturiens: alterum quod pœnitus his aduerſetur. Inter Philoſophos antiquos non defuerunt eiuſdem erroris auctores: nam Chryſippus Storius (vt Plutarc. de Stoicis contrarietatibus refert) *Deus,* inquit, *bella, & malitias operatur, homines incitando, & peruertendo.* Simon Magus (vt inquit Vincentius *Vinc. Lyrinen. aduerſus hereſ. c. 34.* Lirinenſ.) Deum auctorẽ malorum, ideſt ſcelerum, impietatum, flagitiorumq. noſtrorum auſus eſt dicere: quippè quem aſſerit, talem manibus ſuis hominum creare naturam, quæ proprio quodam motu, & neceſſariæ cuiuſdam voluntatis impulſu nihil aliud velit, niſi peccare.

XVI. Quinta hæreſis eorum aſſerit, quòd voluntas noſtra, niſi per Dei gratiam flectatur, naturaliter eſt inclinata ad malum; ità Caluinus, lib. 2. inſtitut. c. 3. num. 8. vbi ait: *Ex mera gratia eſt, vbi velle bonum incipimus: qui ad malum toto animo ſumus naturaliter propenſi.* Et num. 9. ex illis verbis Salomonis, 1. Reg. 8. *Inclinet cor noſtrum ad ſe* Dominus, concludit. *Peruicaciam cordis noſtri oſtendit, quod in legis diuinæ rebellionem naturaliter exultet, niſi flectatur.*

XVII. Sexta eorundem hæreſis eſt, Deum ità inchoare, & perficere in nobis bonum

opus

Digitized by Google

opus mouendo liberum arbitrium, vt noſtra voluntas non liberè: ſed ſolum motu ſpontaneo motionē diuinam ſubſequendo cooperetur. Ita Caluinus, lib. 2. inſtitut. c. 3. §. 7. vbi ait. *Sed erunt fortè qui concedent, voluntatem à bono ſuapte ingenio auerſam, ſola* Domini *virtute conuerti: ſic tamen, vt præparata ſuas deindè in agendo partes habeat, quemadmodum docet Aug. Omne bonum opus gratiam præcedere, & id comitante, non ducente, pediſſequa non præuia voluntate: quod non malè à Sancto Viro dictum præpoſterè huc detorquet Petrus Lombardus. Ego autem, tàm in Prophetæ verbis, quæ citaui, quàm in alijs locis clarè duo ſignari contendo; quòd, & prauam noſtram voluntatem corrigat* Dominus: *vel potius aboleat, & à ſeipſo bonam ſubmittat. Quatenus à gratia præuenitur, in eo, vt pediſſequam appelles, tibi permitto, ſed quia reformata opus eſt* Domini; *hoc perperam homini tribuitur, quòd gratiæ præuenienti pediſſequa voluntate obſequatur. Ideo non rectè à Chryſoſtomo ſcriptum eſt, nec gratiam ſinè voluntate, nec voluntatem ſinè gratia quicquam poſſe operari: quaſi verò non ipſam quoque voluntatem operetur gratia, ſicuti nuper ex Paulo vidimus.*

XVIII. Septima hæreſis Lutheranorũ affirmat, Gratiam Dei, ità eſſe efficacem ex ſe ipſa, vt noſtra voluntas eidem nō cooperetur liberè, ſed ſolum ſpontaneè: vltro & non coactè: ità Caluinus, lib. 2. inſtitut. c. 3. num. 11. *Neque ſecus accipi ſententia Chriſti poteſt, Omnis qui audiuit à* Patre *meo, venit ad me, quàm, vt efficacem à ſeipſa* Dei *gratiam doceat, quemadmodum, & Auguſtinus concedit.* Sic intellexerunt verba Caluini, qui contra illum ſcripſerunt, præſertim Stapletonius in Promptuario Catholico feria 6. Hebdom. 1. quadrageſimæ, num. 4. vbi ait: *Non eſt gratia ex ſeipſa efficax (vt Caluinus loquitur) quæ ſola totum operetur, & cum qua nos liberè non cooperemur.* Vnde ipſe Caluinus num. 12. inquit, *Nos ex quo ſemel Domini virtute in iuſtitiæ obſequium edomiti ſumus, vltrò pergere, & propenſos eſſe ad ſequendum gratiæ actionem; eſt enim certiſſimum, vbi gratia Dei regnat, talem eſſe obſequendi promptitudinem.* Vltrò pergere inquit, non liberè, quia ſemper negauit, voluntatem liberè ſequi gratiæ efficacis motionem, & in hoc errauit Caluinus, non autem in eo, quòd præuenientem gratiam verè efficacem agnouit.

Ioann. 6.

Stapleton.

Hæc, & alia hæreticorum figmenta, & errores Caluini, quibus ſe ab vnitate Eccleſiæ Catholicæ diuiſit, confutabuntur infra. præſertim diſp. 22. num. 31. diſput. 24. & 25. diſp. 97. num. 11. diſp. 98. num. 10. & diſp. 121. præcipue num. 10. vbi manifeſtum fiet, decretum Dei eternum, & efficaciam præoperantis gratiæ diuinæ, nullo modo præiudicare libertati noſtri arb. Sed eam potius perficere, ſtabilire, & roborare.

Diſputatio Quarta.

Quid nonnulli Doctores Catholici ſentiant circa vires naturales Liberi arbitrij, ac illius concordiam cum diuina præſcientia, prouidentia, prædeſtinatione, & cùm efficacia auxiliorum gratiæ.

Vbi diſcurſus eiuſdem concordiæ proponitur, & referuntur fundamenta, quibus innituntur cum præcipuis aſſertionibus, quas ex illis deducũt.

QVATVOR ſunt fundamenta potiſſima, quibus concordiam liberi arbitrij cum gratiæ donis, diuina præſcientia, prouidentia, prædeſtinatione, & reprobatione quidam ex Theologis ſe exactè, atque dilucidè explicaſſe arbitrantur: & per illam aperiri viam facilem, qua tàm Pelagiani, quàm Lutherani ad vnitatem Eccleſiæ, & Fidei ſinceritatem poſſent peruenire. Neque dubitant, quin ab Auguſtino, & cæteris Patribus vnanimi conſenſu, eadem concordia comprobata fuiſſet, ſi eis propoſita eſſet, & explicata. I.

Primum, & potiſſimum fundamentum eſt, eſſe in Deo conſtituendam quandam ſcientiam mediam inter merè naturalem & merè liberam, per quam Deus ante omne decretum ſuæ voluntatis prædetermi-

Primũ fundamentum concordiæ quorundã Doctorum

terminantis actum futurum, cognoſcat quid liberum arbitrium creatum ex ſua innata libertate acturum eſſet, ſi in talibus circuuſtantis conſtitueretur, & tali excitatione moueretur. Dicunt enim, Triplicem ſcientiam eſſe diſtinguendam in Deo. Vnam merè naturalem, quæ proinde nulla ratione potuit eſſe aliter in Deo, per quam ea omnia cognouit, ad quę diuina potentia, ſiue immediatè, ſiue interuentu cauſarum ſecundarum ſeſe extendit: tum quo ad naturas ſingulorum, & complexiones eorum neceſſarias: tum etiam quo ad contingentes, non quidem quod futuræ eſſent, vel non eſſent determinatè: ſed quod indifferenter eſſe, & non eſſe poſſent, quod eis neceſſariò competit, atque adeò ſub ſcientia Dei naturali etiam cadunt. Aliam merè liberam, qua Deus poſt liberum actum ſuę voluntatis, abſque hypotheſi, & conditione aliqua, cognouit abſolutè & determinatè ex complexionibus omnibus contingentibus, quæ nam rè ipſa eſſent futuræ, quæ non item. Tertiam denique mediam ſcientiam, qua ex altiſſima, & inſcrutabili comprehenſione cuiuſq. liberi arbitrij, in ſua eſſentia intuitus eſt, quid pro ſua innata libertate, ſi in hoc, vel illo, vel etiam infinitis rerum ordinibus, collocaretur, acturum eſſet: cum tamen poſſet (ſi vellet) facere rè ipſa oppoſitum. Si autem inquiratur, an huiuſmodi ſcientia media appellanda ſit libera, vel naturalis, reſpondet: partim habere conditionē ſcientiæ naturalis, quatenus præuenit actum liberum voluntatis diuinæ, neque in poteſtate Dei fuit aliud ſcire: partim habere conditionem ſcientiæ liberæ, quatenus quòd ſit vnius potius, quàm alterius, habet ex eo; quòd liberum arbitrium ex hypotheſi, quòd crearetur in vno, aut altero ordine rerum, eſſet potius facturum vnum, quàm aliud: cum vtrumuis indifferenter poſſet facere. Ideoq. non immeritò appellari ſcientiam mediam, quamuis alij ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ: alij ad ſcientiam viſionis reducendam eſſe affirment: alij ſcientiam conditionatam, ſeu futurorum conditionatorū appellent, de qua in diſp. 7. agendum eſt.

Ideo autem hanc ſcientiam mediam, tanquam potiſſimum eiuſdem concordię fundamentum ſtatuunt, vt ex illa veluti ex prima radice certitudo, & infallibilitas diuinæ prouidentiæ, & prædeſtinationis, quantum ad effectus aſſequutionem, deſumatur. Cum enim doceant, prædeſtinationem non eſſe certam certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, & auxilia, quibus prædeſtinati ad vitam æternam perueniūt, ex reali, & intrinſeca virtute, quam habent (vt veniunt à Deo) non eſſe efficacia: ſed dependenter à libera cooperatione arbitrij creati cum illis: ſi ex præſcientia media eiuſmodi certitudo radicaliter non deſumeretur, nullum ſolidum relinqueretur fundamentum, cui prædeſtinationis infallibilitas inniteretur. Prędiffinitiones quippe, & prædeterminationes efficacis voluntatis diuinæ, atque exiſtentiam, quam futura contingētia habent in æternitate; antequam in ſuo eſſe producantur in tēpore, ex quibus Thomiſtæ dicunt, prædictam certitudinem deſumendam eſſe; exiſtimant repugnare libertati. Vnde concludunt, quòd ſine ſcientia media arbitrij noſtri libertas nō poteſt ſalua conſiſtere.

II. Primū corollarium.

Ex quo inferunt. Primo, ſcientiam qua Deus, antequam ſtatuat voluntatem creare, præuidet, quid ſit factura ex hypotheſi, quòd in eo rerum ordine collocetur; pendere ex eo: quòd ipſa pro ſua libertate hoc, vel illud ſit factura, & non è contrario. Et cōſequenter affirmant, non propterea aliquid futurum eſſe, quia Deus ſcit illud eſſe futurum: ſed è contrario, quia futurum eſt per liberum arbitrium, ideo ſcitur à Deo antequam fiat. Quod diſp. 16. examinandum eſt.

Secundum corollariū

Inferunt ſecundò, certitudinem, & infallibilitatem præſcientiæ diuinæ reſpectu futurorum contingentium non eſſe deſumendam ex reali exiſtentia, quam habeant in æternitate, antequam in ſuo eſſe producantur in tempore: aut in alia quauis menſura propria. Abitratur enim, huiuſmodi exiſtentiam in æternitate, libertatem arbitrij de medio tollere, ſed eorum argumentis diſp. 8. & 9. fiet ſatis.

Tertiū corollarium.

Inferunt tertio, actus futuros liberi arbitrij non cognoſci certo, & infallibiliter à Deo in decreto, ſiue in prædeterminatione abſoluta, & efficaci ſuæ diuinæ voluntatis; exiſtimant enim eiuſmodi prædeterminationem antecedentē præſcientiam determinationis liberi arbitrij fu-

turæ

turæ ex hypotheſi, quòd conſtituatur in tali ordine rerum, multum præiudicare libertati arbitrij. De quo in diſput. 10. & 11. agendum eſt.

Quartum corollariũ.

Inferunt quartò, ordinem cauſarum, & mediorum, qui diuina prouidentia conſtitutus eſt: ſecluſa præſcientia media, nullam omnino neceſſitatem libero arbitrio adferre, non ſolum conſequentis, ſed nec etiam conſequentiæ: quod in diſput. 25. 30. 31. & 32. diſcutiendum erit. Idem docent de prædeſtinatione, quòd ſcilicet non ſit certa quantum ad effectus aſſecutionem certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum: ſed ſolum certitudine illius præſcientiæ mediæ, à qua radicaliter certitudo prædeſtinationis juxta eoſdem auctores dependet. Quorum aliqui admittunt quidem prouidentiam, & prædeſtinationem eſſe certam, etiam certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorũ: dum tamen hæc certitudo illam præſupponat, quæ innititur in præſcientia media: quod in diſp. 41. erit operoſius diſcutiendum.

Eodem modo philoſophantur de certitudine prædeſtinationis paruulorum: dicũt enim, quòd paruuli prædeſtinati vitam æternam conſequentur, non eſſe ex certitudine mediorum, effectusq. prædeſtinationis; qui in ſe non eſt certò futurus: ſed ex certitudine diuinæ præſcientiæ, qua Deus altitudine ſui intellectus, quod in ſe eſt incertum, poteſtq. nõ eſſe, cognouit certò futurum. Quarè ſecluſa certitudine diuinæ præſcientiæ, nullam eſſe (aiũt) certitudinẽ in medijs effectuq. prædeſtinationis paruulorum, quòd ad vitam æternam perueniant. De quo diſp. 41. agendum eſt.

Quintũ corollarium.

Inferunt quinto, bonum vſum liberi arbitrij à Deo præcognitum per ſcientiã mediam eſſe conditionem, ſine qua, ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem in mente diuina præexiſtens, non haberet rationem prædeſtinationis comparatione talis hominis: ſed retineret communem rationem prouidentiæ ſupernaturalis. Quod in diſp. 37. & 38. diſcutiendum erit.

III. Secundum fundamentum.

Secundum fundamentũ eſt, concurſum Dei generalẽ non eſſe influxũ immediatũ in cauſam ſecundam, nec præmouere, vel applicare illam ad operandũ: ſed eſſe influxum immediatum cum cauſa ſecunda in illius actionem, & effectum. Adduntq. influxum in cauſam, quem Thomiſtæ conſtituunt, vt cauſæ ſecundæ applicentur, & moueantur ad agendum; commentitium eſſe, & minimè neceſſarium. Hanc doctrinam extendunt ad cõcurſum Dei generalem, quo cum libero arbitrio concurrit ad opera ordinis naturalis: Dicunt enim, quòd, ſicut concurſus Dei generalis cũ cauſa agente per actionem tranſeuntem, vt cum igne producente calorem in aqua, non eſt influxus Dei in ignem, ſed in aquam: in qua recipitur effectus à Deo, & ab igne ſimul productus; ita concurſus Dei generalis cum cauſa operante per actionem immanentem, vt cum intellectu ad intellectionem, & voluntate ad appetitionem, non eſt influxus Dei in cauſam ea ratione, qua agens eſt, quaſi eo prius mota & excitata agat: ſed cum cauſa ea ratione qua agens eſt in ipſammet, ea ratione qua patiens eſt, atque in ſe ſuſcipit effectum ab eadem cauſa, atque à Deo partiali influxu vtriuſq. ſimul productum.

Idem ſentiunt de concurſu Dei generali, quo ad actus ſupernaturales concurrit: aſſerunt enim, non eſſe concurſum immediatum in liberum arbitrium, vt in cauſam, quaſi prius eo concurſu motum, ac à Deo ad agendum applicatum, tales actus eliceret: ſed eſſe influxum Dei immediatum in actus ipſos vnà cum libero arbitrio, & gratia præueniente. Et ratio potiſſima, qua conuincuntur, eſt: quia exiſtimant, præmotiones iſtas, & applicationes cauſarum ſecundarum ad ſuas operationes, multũ præiudicare libertati arbitrij noſtri. Eodẽ modo philoſophantur de auxilio actuali gratiæ adiuuãtis, qua ratione adiuuans, & cooperans eſt: dicunt enim, non eſſe influxum immediatũ in lib. arb. vt in cauſam: ſed eſſe influxum immediatum cũ libero arb. in eius operationem. Fatentur tamen concurſum Dei per gratiam excitantem, eſſe influxum in liberum arbitrium vt in cauſam; eidemq. vires tribuere, quibus poſſit operari (ſi velit) eos actus: quos ſola ſua virtute naturali producere non poterat. Et quantum ad hoc, aſſignant duplex diſcrimen inter concurſum Dei generalem, & concurſum ſpecialem gratiæ excitantis

Diſcrimen inter concurſum generale, & cõcurſum ſpecialem gratiæ excitantis.

tantis

tantis. Primum eſt, nam concurſus Dei generalis ad actus naturales, non eſt cõcurſus Dei in liberum arbitrium vt cauſa eſt illorum actuum: quaſi prius ſuſcipiat in ſe eum motum, eoq. applicetur, & potẽs reddatur ad influendum in actum; ſed eſt influxus immediatus, vnà cum libero arbitrio in actum. At verò auxilium gratiæ prævenientis ea ex parte, qua præueniens eſt, eſt influxus Dei in liberum arbitrium, atque illud mouet: & excitat: potensq. reddit: vt eo pacto motum tanquam habens iam in ſe ipſo principium efficiens actuum ſupernaturalium, ſimul influendo vlterius eos producat. Secundũ diſcrimen eſt, quod ex hoc primo oritur: nam influxus Dei cum libero arbitrio per concurſum generalem ad actus naturales, nec tempore, nec natura antecedit influxũ liberi arbitrij in eoſdem actus: ſed à ſe mutuò pendent, ſimulq. omnino ſunt in rerũ natura, & in eandẽ numero actionem, & effectum vniuntur. Gratia verò præueniens, quà præueniens gratia eſt, tempore, vel natura antecedere ſolet influxum liberi arbitrij ad actum ſupernaturalem.

IV. Ex hoc ſecundo fundamentò inferunt primo, concurſum Dei generalem eſſe ex ſe indifferentem, vt pro diuerſitate influxus cauſæ ſecundæ ſequatur potius actio huius ſpeciei, quàm alterius: atque adeò ex vario influxu arbitrij prouenire, quòd ſequatur potius volitio, quàm nolitio: & volitio honeſti, potius quàm turpis obiecti; & conſequenter affirmant, actiones liberi arbitrij (ſicut, & cuiuſuis alterius cauſæ ſecundæ) à concurſu generali Dei non habere, quòd ſint tales, vel tales in particulari: ac proinde neque quòd ſint ſtudioſæ, vel vitioſæ: ſed ab ipſomet libero arbitrio. *Primũ corollarium.*

Eodem modo loquuntur de auxilio ſpeciali gratiæ adiuuantis, ſentiunt enim eſſe ſecundum ſe indifferens; ſeu modo indifferenti eſſe expoſitum ad concurrendum cum libero hominis arbitrio, ad opera pietatis, ſi ipſe voluerit concurrere.

Inferunt ſecundo, Deum antecedenter ad præſcientiam cooperationis arbitrij, futuræ ex hypotheſi, quòd in tali ordine rerum conſtituatur, neque decreto extrinſeco ſuæ voluntatis, neque auxilio aliquo inhærenti libero arbitrio, poſſe (ſalua eiuſdem arbitrij libertate) ipſum verè efficienter, ſeu phiſicè prædeterminare ad aliquam operationem, etiam ſupernaturalem. Sentiunt enim talem prædeterminationem libertati arbitrij repugnare. Dixi quantum ad exercitium actus, nam vt ſupra obſeruauimus: quantum ad ſpeciem actionis, fatentur, concurſum liberi arbitrij determinari per influxum gratiæ adiuuantis: quia videlicet ab eodem influxu habet cõſenſus liberi arbitrij, quòd ſit ſupernaturalis, & qualis ad ſalutem oportet. *Secundum corollariũ*

Inferunt tertio, liberum influxum, ſeu cooperationem arbitrij (vt emanat ab ipſo arbitrio) nõ eſſe efficienter ab alia cauſa extrinſeca, etiam à Deo: ſed ab ipſo arbitrio ſe liberè determinante, & pro ſua innata libertate pariter cum Deo influente in talem actum particularem potius, quàm in oppoſitum: cum vtrumq. poſſet indifferenter eligere, ſi vellet. *Tertiũ corollarium*

Inferunt quarto, bonum vſum liberi arbitrij prædicto modo ſpectatum computandum non eſſe inter effectus prædeſtinationis: ſed ad illam præſupponi ex parte noſtra, tanquam id, quod Deus à nobis exigit; vt opera noſtra libera ſint, atque adeò digna laude, aut vituperio. *Quartũ corollarium*

Inferunt quinto, auxilium gratiæ non eſſe efficax ex ſeipſo, ſeu ſecundũ realem virtutem, quam habet, vt venit à Deo, ac per conſequens diuiſionem illam communem Theologorum, qua auxilium gratiæ diuiditur in auxilium efficax, & inefficax, ab effectu, qui ſimul ab arbitrij libertate pendet, eſſe deſumendam: non autem ex aliqua reali virtute exiſtente in auxilio efficaci, quæ in auxilio ſufficienti, ſeu inefficaci non reperiatur. Et conſequenter affirmant, quòd illud auxilium ſufficiens, ſiue maius, ſiue minus in ſe ſit, efficax dicitur, cum quo arbitrium pro ſua libertate conuertitur: cum tamen (nihil eo auxilio impediente) potuerit nõ conuerti: illud verò inefficax dicitur, cũ quo arbitrium pro eadem ſua libertate non conuertitur, cum tamen (ſi vellet) potuerit conuerti. *Quintũ corollarium.*

V. Inferunt ſexto, auxilia præuenientis, atque adiuuantis gratiæ, quæ lege ordinaria conferuntur viatoribus; quòd efficacia, aut inefficacia ad conuerſionem, *Sextum corollarium.*

ſeu

ſeu iuſtificationem ſint, pendere à libero conſenſu & cooperatione arbitrij noſtri cum illis: atque adeò in libera poteſtate noſtra eſſe, vel illa efficacia reddere conſentiendo & cooperando cum illis ad actus, quibus ad iuſtificationem diſponimur: vel inefficacia illa reddere, continendo conſenſum & cooperationem noſtram, aut etiam eliciendo contrarium diſſenſum.

Septimum corollariũ. Inferunt ſeptimo, omnia loca Scripturæ & ſanctorum Patrum, in quibus aſſeritur Deum facere, vt faciamus: & operari vt operemur: & conuertere corda noſtra, & ſimilia, quatenus aliqua ratione ſoli Deo tribuuntur; ſolùm verificari ratione gratiæ excitantis, & moraliter ſeu methaphoricè mouentis ad conſenſum; alliciendo, inuitando, ſeu quouis alio modo, etiam interius moraliter ſuadendo bonum in illis circumſtantijs, in quibus Deus præſcit hominem eſſe conſenſurum ex hypotheſi, quòd prædicto modo excitetur.

Octauũ corollarium. Inferunt octauo, auxilium actuale, quo Deus mouet noſtram voluntatem ad actus liberos ſupernaturalis ordinis, ſubiacere poteſtati eiuſdem voluntatis, quantum ad vſum: ſicut ſubiacent habitus quibus vtimur, cum volumus: quamuis ex diuina præſcientia certus ſit, & infallibilis conſenſus liberi arbitrij futurus.

Nonum corollarium. Inferunt nono, Deum poſtquam ſua gratia excitante hominem præuenit, expectare creatam voluntatem, vt conſentiat. De quo in diſput. 95. agendum erit ex profeſſo.

Decimum corollariũ. Inferunt decimo, voluntatem creatam eſſe quodammodo primam radicem & cauſam ſuæ determinationis: quamuis illam ſine influxu & cooperatione Dei efficere non poſſit, vt diſp. 89. videbimus.

Ex eodem fundamento inferunt fundamentũ tertium cum ſuis appendicibus aſſertionibus, quas ſtatim ſubijciemus.

VI. Tertiũ fundamentum. Tertium fundamentum eſt, Deum, & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales eiuſdem actus, etiam ſupernaturalis: ſicut ſunt duo trahentes nauim comparatione motus eiuſdem nauis: quod in quo ſenſu intelligatur ab eiſdem auctoribus, patebit diſput. 85. vbi de qualitate huius fundamenti ex profeſſo tractandum erit.

Ex hoc fundamento eaſdem prorſus aſſertiones inferunt, quas ex præcedenti & alias inſuper, quæ cum fundamento tertio habent etiam non modicam connexionem: ſunt autem quæ ſequuntur.

Inferunt primo, ab inęquali conatu & influxu liberi arbitrij prouenire poſſe, vt conferente Deo duobus hominibus, æquale auxilium gratię adiuuantis, vnus eorum intenſius operetur, meliusq. ſe diſponat ad gratiam iuſtificantem, quàm alius: & vt conferente eiſdem inæqualia auxilia, æquè operentur: aut is interdum plus qui minori ſuffultus eſt auxilio. Et ratio illorum eſt, quia quando duæ cauſe partiales concurrunt ad eundem numero effectum; quò altera illarum intenſius ſeu vehementius influit; eò magis perfectum effectum producunt: & ſi altera illarum non influat: non ſequitur effectus, quotieſcũque ipſe effectus ab vtraque intrinſece dependet. De quo in diſput. 62. agendum eſt. Primũ corollarium.

Inferunt ſecundo, quòd ſtantibus in duobus hominibus æqualibus auxilijs, tàm externis, quàm internis præuenientis gratiæ omninò æqualibus: euenire poteſt, & de facto continget pro vtriuſq. libertate; quòd vnus conuertatur, perſeueret in gratia, & ſaluetur: alius verò in peccato perſiſtat, & damnetur: quia vnus voluit cooperari ijſdem auxilijs: alius noluit. Quod in diſp. 108. erit operoſius diſcutiendum. Secundum corollariũ.

Inferunt tertio, quòd licet quiuis illorum auctuum credendi, ſperandi, & diligẽdi ſit vnica actio, tres nihilominus habet partes vnius integræ cauſæ: à qua ita emanat totus, vt à ſingulis etiam partibus partialitate (vt vocant cauſę) totus etiam emanet, diuerſo tamen modo. Etenim à Deo influente per ſolũ concurſum generalem, emanat vt à cauſa vniuerſali: à quà proinde non habet magis, quòd ſit aſſenſus credendi, aut dolor de peccatis: quàm vel actus oppoſitus, vel actus cuiuſuis alterius potentiæ: Ab influxu verò liberi arbitrij, vnà cum notitijs & cęteris neceſſarijs, vt quoad ſubſtantiam actus producatur: habet tanquam à cauſa particulari, vt quo ad ſubſtantiam actus ſit potius aſſenſus fidei, aut dolor de peccatis, quã alius aliquis diuerſus actus: A gratia verò præ- Tertiũ corollarium.

præueniente, ſeu à Deo, vt per illam tanquam per ſuum inſtrumentum, vnà cùm libero arbitrio influit in eundem actum, habet, vt ſit actus ſupernaturalis ſpecie diſtinctus ab actu purè naturali credendi, aut dolendi de peccatis, quem, liberum arbitrium ſuis ſolis viribus, tunc eliceret, ſi cum eo ſimul non influeret gratia præueniens.

VII. Quartum corollariũ. Inferunt quartò, non eam ob cauſam neceſſariò ponendum eſſe habitum fidei ſupernaturalis, vt intellectus facilè aſſentiatur contra intellectus duritiem, & diſcretè contra intellectus errores: neque item vt actus aſſentiendi ſit certus, & firmus certitudine, & firmitate ex parte credentis: Hæreticum namque poſſe (inquiunt) firmius illo modo aſſentiri, non ſolùm articulis Fidei: ſed etiam ſuis erroribus, quàm multi fideles aſſentiantur per fidem infuſam veritatibus catholicis; ſed ideò neceſſario conſtituendum eſſe: quoniam ad illos actus eliciendos, vt fini ſupernaturali ſint accommodati, & quales ad ſalutem ſunt neceſſarij; requiritur, vt vel per inſpirationem, & auxilium particulare Spiritus Sancti eliciantur, vel per concurſum habitus ſupernaturalis.

Quintũ corollarium. Hinc etiam inferunt quintò, liberum arbitrium cũ ſolo concurſu Dei generali elicere poſſe fidei aſſenſum, quò ad ſolũ actus ſubſtantiam, ſeu merè naturalem, quo aſſentiatur omnibus miſterijs fidei tanquàm à Deo reuelatis; & quia à Deo reuelata ſunt: ità videlicet, vt per talem aſſenſum impleatur præceptum fidei, & peccatum infidelitatis vitetur. De quo Diſp. 49. præſertim nu. 19. agendum eſt.

Sextum corollarium. Inferunt ſextò, poſſe hominẽ ſolis viribus naturalis arbitrij, & concurſu generali Dei, elicere actum abſolutũ merè naturalẽ dilectionis Dei ſuper omnia, quæ ad iuſtificationem nequaquam ſufficiat: & pari ratione propoſitum abſolutum ſeruandi in genere præcepta omnia; præſertim quando occaſiones, & difficultates omnes abſunt: De quo in Diſput. 51. tractabitur.

Septimum corollariũ. Inferunt ſeptimò, poſſe hominem cum ſolo concurſu Dei generali, intuitu bonitatis diuinæ, elicere actum contritionis naturalem cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi lethaliter: & idem dicunt de attritione, qua peccator fidelis propter pœnas inferni, aut turpitudinem peccati cum ſpe veniæ, & abſoluto propoſito de cætero non peccandi mortaliter, dolet de omnibus peccatis commiſſis.

Octauũ corollarium. Inferunt octauò, poſſe hominem in natura lapſa cum ſolo concurſu Dei generali reſiſtere pro quolibet temporis momento cuicunque (quantum vis graui) tentationi: Proponentes enim quæſtionẽ: An interim dum iudiciũ rationis non abſorbetur, maneat nihilominus in eodem arbitrio cũ ſolo concurſu generali Dei, libertas ad nõ conſentiendum in quocunque temporis momento cuiquè graui tentationi; & ad ſuperandam quamcunque magnam difficultatem, quam proſeruanda in eo ſolo inſtanti lege naturali neceſſe ſit vincere: Reſpondent concluſione affirmatiua. *Vide circa hoc diſp. 54*

Nonum corollarium. Hinc, nonò conſequenter affirmant, nullum eſſe in ſingulari opus bonum morale merè naturale, quod homo in natura lapſa cum ſolo concurſu Dei generali non poſſit efficere. Et aſſignant rationem: nam ſi difficillimum, quale eſt mortem ſubire, nè mendacium proferat, poteſt præſtare: maiori cùm ratione poterit cætera efficere, in quibus minor longè eſt difficultas.

Decimum corollariũ. Inferunt decimo, cùm ſolo concurſu generali Dei abſque alio dono, vel auxilio gratiæ, poteſt homo efficere opus bonum morale; quod fini naturali hominis accommodatum, atque comparatione illius, ſit verè bonũ, ac veræ virtutis opus.

VIII. Quartum fundamentum. Quartum fundamentum eſt, eſſe quandam legem à Deo ſtatutam, vt facienti totum, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ; dentur auxilia præuenientis gratiæ, quibus id, prout ad ſalutem oportet, exequatur. Ex quo inferunt quæ ſequuntur.

Primũ corollarium. Inferunt primò, quòd quotieſcunque liberũ arbitrium ex ſuis viribus naturalibus conatur, præſto vè eſt ad conandum totum id, quod ex ſe ſe poteſt, tàm circa ea, quę fides docet addiſcenda, & amplectenda: quàm circa dolorem de peccatis, ac iuſtificationem: à Deo conferri gratiam præuenientem, atq. auxilia, quibus id faciat, vt oportet ad ſalutem: non quidem, quaſi eo conatu dignus efficiatur talibus auxilijs, vllaq. ratione ea promereatur: ſed quoniam id obtinuit nobis Chriſtus ob ſua merita, atquè inter leges, quas tàm ipſe, quàm Pater æternus ſtatuerunt de auxilijs, & donis, quæ nobis Chriſtus promeruit merè gratis conferendis, vna, eaq.

Digitized by Google

rationi maximè conſentanea fuit, vt quoties ex noſtris viribus naturalibus conaremur facere, quod in nobis eſt; præſtò nobis eſſent auxilia gratiæ, quibus ea (vt oportet ad ſalutem) efficeremus: vt ea ratione dum eſſemus in via, ſemper in manu liberi arbitrij noſtri poſita eſſet ſalus noſtra, per nosq. ipſos ſtaret, quòd ad Deum non conuerteremur.

Secundum corollariũ Inferunt ſecundò, quòd ſicut Deus ſemper præſto eſt per concurſum generalem libero arbitrio, vt naturaliter velit, aut nolit, prout placuerit: ità præſto eſt illi per auxilium gratiæ ſufficiens, vt quoties ex ſuis viribus naturalibus aggredi voluerit opus aliquod, ex iis quæ ad iuſtificationẽ ſpectant, illud exequatur, prout ad ſalutẽ oportet. Ea potiſſimùm ratione prædictam legem ſtatutam eſſe à Deo Patre cum Filio, affirmant: quoniam arbitrantur aliàs non poſſe ſaluari, hominem conſtitutum eſſe à Deo in manu conſilij ſui, nec ſalutem eſſe conſtitutam in poteſtate arbitrij eius: niſi ipſe faciendo totum id, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, poſſet conſequi auxilia præuenientis gratiæ, quibus adiutus ad vitam æternam valeret peruenire.

Alias propoſitiones inferunt, quas pro nunc conſultò omittimus; tum quoniam ad præcedentes reducuntur: tum etiam quia infra, cum de illis erit diſputandum, adducentur.

IX. Ex his quatuor fundamentis, cum appendicibus aſſertionibus, intelligibilem & facilem reddi arbitrantur concordiam liberi arbitrij, cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione, necnon cum efficacia auxiliorum gratiæ: facilèq. diſſolui omnia argumenta, quibus Pelagiani, & eorum reliquiæ neceſſitatem, & efficaciam gratiæ: Lutherani verò, & Caluiniani libertatem arbitrij, de medio tollere conabantur; innixi pariter in illo erroneo principio, quo tàm iſti, quàm illi proclamant, efficaciam gratiæ cũ libertate arbitrij cohærere non poſſe: ac per conſequens vnum è duobus eligendum eſſe: nempè aut gratiæ efficaciam abnegare: vel (ſi illa admittatur) libertatem arb. de medio tollere. Cum enim Pelagiani obijciunt (poſita prædeſtinatione, à S. Auguſtino tradita) ſequi, hominem prædeſtinatum neceſſariò ſaluari: & hominem reprobatum non poſſe ſaluari, ſed quicquid faciat, neceſſariò damnari: ac per conſequens induci homines in quandam deſperationem; & fruſtrà eſſe orationes, & exhortationes: recurrunt ad ſcientiam mediam in primo fundamento explicatam, & ad propoſitiones appendices illius; aſſerentes, nõ ſequi, hominem prædeſtinatum neceſſariò ſaluari, aut reprobum neceſſariò damnari, niſi præſuppoſita ſcientia media; & ex ſuppoſitione, quòd ille ſit cooperaturus auxilijs gratiæ: vel iſte diſſenſurus; quæ ſuppoſitio, cum ſit conſequens ad liberum concurſum voluntatis creatæ, non tollit, ſed potius ſupponit liberum vſum illius. Eodem modo reſpondent ad argumenta, quibus neceſſitas gratiæ, & eius efficacia ab eiſdem Pelagianis proclamantibus cum libertate, quam experimur, cohærere non poſſe, impugnatur.

Dicunt enim, gratiæ efficaciam præſupponere præſcientiam mediam cooperationis arbitrij futuræ ex hypotheſi, quod tali gratia in talibus circunſtantijs excitaretur: & conſequenter per eandem gratiam non prædeterminari voluntatem noſtram ad conſentiendum vocationi diuinæ: & proptereà manere liberam ad conſentiendum, vel diſſentiendum, vt Diſp. 7. & 10. dicetur.

X. Ex eiſdem fundamentis ſatisfacere conantur præcipuis argumentis, quibus Lutherani, & Caluiniani libertatem arbitrij de medio tollere contendunt. Cum enim argumentantur, non eſſe in homine liberũ arbitrium: quia non poteſt operari, niſi quod Deus vult, & quando Deus vult; reſpondent, hominem verè eſſe liberum, & liberam electionem in ſuis actibus habere: quia Deus abſoluta, & efficaci voluntate nunquam vult, quòd homo operetur talem actum in particulari, niſi præſuppoſita ſcientia media, qua Deus præſciuit hominem ex ſua innata libertate eſſe cooperaturum, & voliturum tale obiectum ex hypotheſi, quòd conſtitueretur in talibus circunſtantijs, & talibus auxilijs non prædeterminantibus eius voluntatem ad alteram partem excitaretur, & moueretur, vt ex dictis in primo, & ſecundo fundamento conſtat. Quapropter, ſi conſtitutus à Deo in illis circunſtantijs conſentiat, liberè conſentit: ſi autem diſſentiat, vt re vera poteſt, liberè diſſentit. Et cum prænominati

hæretici

hæretici impugnant iterum libertatem arbitrij ex neceſſitate auxiliorum gratiæ, quia homo, præſertim in natura lapſa, non poteſt operari aliquod opus pietatis, aut meritorium vitæ æternæ, niſi Deus ſua miſericordia excitet illum, & adiuuet auxilio ſpeciali; ergò non erit in poteſtate hominis tale opus operari, quando voluerit: ſed ſolùm, quando Deus voluerit illum adiuuare. Reſpondent ex dictis in tertio, & quarto fundamento, quòd homo poteſt ex viribus naturæ operari quodlibet opus bonum, etiam Fidei, Spei, & Charitatis, quantum ad ſubſtantiam: & ſi homo faciat totum, quod in ſe eſt ex viribus proprijs producendo illa opera, aut quodlibet illorum, eo modo, quo poteſt, Deus ex certa lege gratis donabit illi auxilia excitantis, & adiuuantis gratiæ, quibus tale opus (ſicut oportet ad ſalutem) exequatur; ac per conſequens idem opus verè eſt in libera poteſtate hominis: ſi autem nolit facere, quod in ſe eſt, liberè etiam omittit illud opus ſupernaturale, quia noluit illud producere, quantum ad ſubſtantiam actus.

XI. Eodem modo reſpondent ad argumenta deſumpta ex infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis diuinæ, quibus ipſi Lutherani, & Caluiniani impugnant eandem libertatem arbitrij, vt inferius proprijs in locis patebit. Dicunt enim, infallibilitatem futurorum contingẽtiũ non obſtare arbitrij libertati, qua rè vera poteſt homo producere, & nõ producere illa; & aſſignant rationẽ, quia, vt ex propoſitione prima appendice ad primũ fundamentum conſtat: non propterea aliquid futurũ eſt per liberũ arbitrium, quia Deus præſciuit futurum eſſe: ſed è contra, quia id futurum erat per liberam arbitrij creati determinationem; ideò præſcitur à Deo, antequã fiat: quapropter præſcientia Dei nullam neceſſitatem operandi, aut nõ operandi eidem arbitrio imponit. Similiter etiam diuina prouidentia, & prædeſtinatio nullam (inquiunt) neceſſitatem imponit libero arbitrio operandi: quod vt defendant, recurrunt ad ſecundum, & tertium fundamentum ſupra poſitum: quia, videlicet, concurſus Dei actualis, quo liberum arbitrium mouet, vt ad finem, per diuinam prouidentiam, vel prędeſtinationem ſtatutum, perueniat; non eſt influxus immediatus in ipſum arbitrium, vt in cauſam, neque ipſum ad operandum prædeterminat: ſed eſt influxus, ſecundùm ſe indifferens, ac immediatus cum libero arbitrio in operationem eius: ità videlicet, vt Deus, & liberum arbitrium ſimul cõcurrant ad eundem numero effectum, tanquàm duæ cauſæ partiales, eo modo, quo duo trahentes nauim concurrunt ad motum nauis. Vnde nulla alia neceſſitate (cenſent) eſſe futura, quæ re vera contingenter futura ſunt, niſi ea dumtaxat, quæ deſumitur ex ſcientia media pro primo fundamento ſtabilita, vel quæ eandem ſcientiam mediam pręſupponit, & ex illa radicaliter originatur, vt Diſp. 25. & 41. manifeſtum fiet.

Hoc vnum certiſſimum eſt (auctoribus cum quibus diſputandum eſt non negantibus) quòd ſi prædicta quatuor fundamẽta non ſubſiſtunt, neceſſe eſt, vt quæ ſuperædificata ſunt, corruant: atque aliam viam inquirendam, & ſtabiliendam eſſe contra Pelagianos, & Lutheranos ad concordandum liberum arbitrium cum gratia; illam videlicet, quæ in omnipotentia, & efficacia diuinæ voluntatis ante omnem præſcientiam cooperationis voluntatis noſtræ futuræ, prædeterminantis omnes liberos actus bonos, qui fiunt in tempore, fundatur, vt diſput. 121. manifeſtum fiet. Si autem eadem fundamenta, cum appendicibus aſſertionibus vera ſunt, ratio conciliandi libertatem arbitrij, cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione, quæ illis innititur; debet legitima reputari, atque valdè accommodata ad errores Pelagianorum, & Lutheranorum confutandos; & per illam aperiri viam facilem, qua tàm iſti, quàm illi ad vnitatem eccleſiæ, & fidei ſinceritatem redire poſſint. Vtrum autem priori via, an potius hac poſteriori ad finem, quem auctores catholici vtriuſque ſententiæ intendunt, ſecurè perueniatur; ex huius operis diſcurſu pius & prudens lector facilè colliget: ſi loca Scripturæ ſacræ, ſummorum Pontificum, Conciliorum, ac Sanctorum Patrum, præſertim, Sancti Auguſtini, Sancti Proſperi, ac Sancti Thomæ, quæ in confirmationem noſtræ doctrinæ adducemus; & attentè legerit, & diligenter expenderit. XII.

Digitized by Google

Diſputatio V.

Quantam auctoritatem, circa materiam prædeſtinationis, & gratiæ habeat ſancti Auguſtini ſententia: & vtrum liceat ab ea diſcedere.

I. NON defuerunt, qui auctoritatẽ S. Aug. circa prędeſtinationem & gratiam, infirmare volenres, dixerint eius doctrinam in hac parte eſſe particularis vnius Doctoris: à qua ſubinde liceret abſcedere. Addunt, ſe in omnibus alijs eius doctrinam plurimum admirari: ſuſcipere, ac libenter audire: eã tamen, quã de prædeſtinatione & gratia Chriſti doctrinam ſequitur, ad reſiſtendũ hæreticis huius tẽporis, aptã nõ eſſe: nec antiquioribus Auguſtino Patribus Græcis conſonã. Obiectio hæc fuit olim à Semipelagianis contra doctrinam eiuſdẽ S. Doctoris propoſita, vt refert S. Proſper in hæc verba: *Cui* (ſcilicet Aug.) *inter tot certaminum palmas, inter tot triumphorum coronas, ad illuminationem Eccleſiæ, & ad gloriam Chriſti, qua ipſe illuſtratus eſt, per fulgenti; quidam noſtrorum* (quòd de ipſis multũ dolendũ eſt) *occultis, ſed non incognitis ſuſurrationibus obloquuntur. Et prout ſibi noxias aliquorũ aures opportunasq. repererint, ſcripta eius, quibus error Pelagianorum impugnatur, infamant: dicentes, eum liberum arbitrium penitus ſubmouere, & ſub gratiæ nomine neceſſitatem prædicare fatalem. Adijcientes, etiã duas illum humani generis maſſas, & duas credi velle naturas, vt* (ſcilicet) *tantæ pietatis viro, Paganorum, & Manichæorum aſcribatur impietas.* Et ſanctus Hilarius: *Sed plane illud tacere* (inquit) *nõ debeo, quòd ſe dicant tuam Sanctitatem* (hoc excepto) *in factis & dictis omnibus admirari.* Quod, & S. Fulgent. his verbis notauit: *Non ignoras, etiam præterito tempore illi luculentiſſimo S. Auguſtini operi, quod ſcripſit de prædeſtinatione Sanctorum, à quibuſdam Gallis obiectum: quod Beatus Auguſtinus in aſſertione prædeſtinationis diuinæ, peccatores non ad ſolum prædeſtinatos dicere iudicium: ſed etiam ad peccatum; cuius dicta, quia ipſe celeri præuentus eſt obitu, Proſper vir eruditus, & ſanctus, rectè defendit fideli, & copioſo ſermone.* In defenſionem autem eiuſdem S. Doctoris, quam plurima in diuerſis locis, verba aurea protulit S. Proſper, quæ in vnum colligere ſtatui: vt ex eis, quanta ſit auctoritas ſancti Auguſtini in doctrina de gratia, & prædeſtinatione, omnibus manifeſtum fiat.

Auguſtini ſentẽtiam circa prædeſtinationẽ gratuitam Maſſilienſes impugnarũt.

S. Proſper lib. de gratia & lib. arb. ad Ruffin. in principio.

S. Hilar. ep. ad Aug.

Fulgent. li. 1. de præd. ad Monimũ in fin.

II. In Epiſtola allegata ad Ruffinum, ſic de ſancto Auguſtino loquitur: *Has verſutias, quibus ſe filij tenebrarum, in ſimilitudinem filiorum lucis transfigurare voluerunt, cum & orientalium Epiſcoporum iudicia, & Apoſtolicæ Sedis auctoritas, & Africanorum Conciliorum vigilantia deprehenderit; Beatiſſimus quoque Auguſtinus precipua vtiq. in hoc tempore portio domini Sacerdotum; copioſè, & pulchrè in multis voluminum diſputationibus deſtruxit: vtpotè, inter multa Dei dona, quibus illum abundantiſſimè ſpiritus, veritatis impleuit, habens etiam hanc ſcientiæ, & ſapientiæ ex Dei charitate, virtutem; vt non ſolùm iſtam adhuc in ſuis detruncationibus palpitantem, ſed etiam multas prius hæreſes: inuicto verbi gladio, debellaret.* Et infra, ſic concludit: *Tu autem dilectiſſime, & venerandiſſime mihi frater, ſi verè de his quæſtionibus inſtrui deſideras, ſicut deſiderare te conuenit, ipſis Beati Auguſtini diſputationibus cognoſcendis impende curam, vt in confitenda Dei gratia defæcatiſſimã, ac ſaluberrimam Euangelicæ Apoſtolicæq. doctrinæ intelligentiam conſequaris.* Et alio in loco inquit: *Doctrinam* (*quam ſanctæ memoriæ Auguſtinus Epiſcopus cõtra Pelagianos inimicos gratiæ Chriſti, & liberi arbitrij decomptores per multos annos Apoſtolicè aſſeruit, literisq. mandauit*) *quibuſdam viſum eſt, aut non intelligendo, aut intelligi eam nolendo, reprehendere. Et hoc quaſi compendium cognitionis his, qui iudicio eorum ducebantur, afferre: vt quæ in libris prædicti viri damnabilia reperiſſe iactabant, breuium capitulorũ indiculis publicarent: taliq. commento, & deteſtationem eius, quem impeterent, obtinerent: & ab his, quæ infamaſſent, curam exterriti lectoris auerterent. Nè ergo hanc perſuaſionem temerè quis recipiat, & talem putet ſenſum ſcriptis catholici ineſſe Doctoris, qualem eum, qui fruſtra calumniantur oſtentant; ſingulis capitulis, quæ rationis titulo*

S. Aug. doctrina circa prędeſt. H. S. Proſpero commendatur.

In fine eiuſdem epiſt.

Præfatione in reſpõſione ad capita Gallorũ.

titulo prænotarunt, breui, & abſoluta profeſſione reſpondeo; in nullo recedens à tramite earum diffinitionum, quæ in Sancti viri diſputationibus continentur: vt facilè vel tenui diligentia aduertat inſpector, quàm iniuſtis opprobrijs catholici prædicatoris memoria carpatur: & in quod peccatum cadant, qui aliena inſtigatione commoti, ſcriptorem celeberrimi nominis promptius habeant culpare, quàm noſſe. Et ante proſam de ingratis contra Pelagianos quædam carmina in defenſionem eiuſdem Auguſt. & laudem doctrinæ eius compoſuit. In quibus ſolidam eam eſſe demonſtrat, & irrationabiliter ab aduerſarijs impugnari.

III. Nec ſolus Proſper, ſed plures etiam Sũmi Pontifices doctrinam eiuſdem Aug. approbauerunt, & Catholicam eſſe decreuerunt. Nam Celeſtinus Papa, *Auguſtinũ* (inquit) *ſanctæ recordationis virum, pro vita ſua atque meritis in noſtra cõmunione ſemper habuimus, nec vnquam hunc ſiniſtræ ſuſpicionis: ſaltem rumor aſperſit: quem tantæ ſcientiæ olim fuiſſe meminimus, vt inter magiſtros optimos, etiam à meis prædeceſſoribus haberetur. Benè ergò de eo omnes in commune ſenſerunt, vtpotè qui vbique cunctis, & amori fuerit & honori: Vnde reſiſtendum talibus, quos male creſcere videmus. Nefas eſt, hæc pati religioſas animas, quarum afflictione (quia membra noſtra ſunt) nos quoque cõuenit macerari; quamuis maneat hos Beatitudo promiſſa, quicunque probantur perſecutionem, propter iuſtitiam ſuſtinere, quibus quid promittat Dominus in futurũ, ſequens ſermo declarat. Non eſt agentium cauſa ſolorum vniuerſalis Eccleſia, quacũque nouitate pulſatur, intelligamus hæc ipſa vobis, quæ nobis non placent, diſplicere. Quod ita demũ probare poterimus, ſi impoſito improbis ſilentio, de tali re in poſterum querela ceſſauerit.* Et ſtatim petulantiam eorum, qui contra S. Aug. doctrinã oblatrabant, coercẽs ſubdit: *Quia nonnulli, qui Catholico nomine glo riantur, in damnatis autem hæreticorum ſenſibus, ſeu prauitate, ſiue imperitia demorãtes, pijſſimis diſputatoribus obuiare præſumunt: & cũ Pelagium, atque Celeſtium anathematizare non dubitent: magiſtris tamen noſtris, tanquàm neceſſarium modum exceſſerint, obloquuntur: eaq. tantũmodo ſequi, & probare confitẽtur, quæ ſacratiſſima B. Apoſt. Petri Sedes contra inimicos gratiæ Dei, per miniſteriũ Præſulum ſuorũ ſanxit, & locuit neceſſariũ fuit diligenter inquirere, quid Rectores Rom. Eccl. de hæreſi, quæ eorum temporibus exorta fuerat iudicarint; & contra nocentiſſimos liberi arbitrij defenſores, quid de gratia Dei ſentiendum eſſe, cenſuerint.*

Celeſt. epi. ad quoſdã Galliarum Epiſc. c. 2.

Auguſt. doctrina circa prædeſtinatione, & gratiã à pluribus Sũmis Pontificib. eſt approbata

Eadẽ epiſt. c. 3.

IV. Hęc, quę in defenſionẽ doctrinę S Aug. & commendationẽ illius Celeſtinus dixit, ſufficere vtique debuiſſent, nè Maſsilięſes, qui nondum ad perfectam ſcientiã peruenerant, cõtra præſtantiſſimi magiſtri, & Doctoris Eccl. doctrinam, inſurgerent. Quia tamen reliquiæ Pelagianæ hæreſis in Gallia contendebant, fuiſſe quidem à Summo Pont. commendatam S. Aug. doctrinã: ſed nõ approbatos in particulari libros de prædeſtinat. SS. & de Dono perſeuerantiæ: in quibus reſpõdens Epiſtolis Proſperi & Hilarij ad ſe directis, doctrinam ſuam de gratuita prædeſtinatione, euidẽtiſſimis ſacrarum literarum teſtimonijs confirmauit, & Semipelagianorum errorẽ impugnauit, & expugnauit; poſt Cæleſtini tẽpora cũ nondum factio Gallorũ conquieſceret, S. Leo Primus, ſcribens Nicetæ Aquilienſi Epiſc. iterũ ſectatores Pelagianæ hæreſis, qui doctrinã impugnabant S. Aug. damnauit, inter alia, inquiens: *Cauendum ergò dilectioni tuæ eſt, magnaq. diligentia prouidendum, nè per huiuſmodi homines extincta dudũ ſcandala ſuſcitentur: & de exciſo olim dogmate, aliquod in prouincia tua eiuſdem mali germen oriatur: quod non ſolũ in radicibus ſuis creſcat: ſed etiam Sanctæ Eccleſiæ ſobolẽ veneno ſui odoris inficiat. Qui correctos ſe videre volunt, ab omni ſe ſuſpicione purgent: & obediendo nobis, probent ſe eſſe noſtros. Quorum ſi quiſquam ſalubribus præceptis ſatiſfacere detrectaret, ſiue ille clericus ſit, ſiue laicus, ab Eccleſiæ ſocietate pellatur; nè perditor animæ ſuæ ſaluti inſidietur alienæ.* Vnde idem Leo ex libris S. Auguſtini quędam capitula de gratia & libero arbitrio, de verbo ad verbum tranſcripſit, approbauit, diffiniuit, & ad Concilium Auraſicanum tranſmiſit: vt ab Epiſcopis eiuſdem Concilij ſubſcriberentur, & reciperentur, ſicut factum eſt.

Leo Primus ad Nicetam.

Auguſtini quædã capita Leo Sum. Pont. definiuit.

V. Poſtmòdum verò Gelaſius Papa plures cõſcripſit Decretales epiſtolas in deteſtationem Pelagianæ hęreſis, & eorum, qui in Gallia Sancti Auguſt. doctrinam impugnauerant: & præſertim in epiſt. 3. quæ ad Honorium, ſic loquitur: *Ita nos triſtis horrenda & vix credibilis confecit opinio, vt*

Gelaſius Papa.

Digitized by Google

mentem noſtrã confunderet, ſauciaret, affligeret. Nunciatum nobis eſt enim in regionibus Dalmatiorum, quoſdam recidiua Pelagianæ peſtis zizania ſeminaſſe, tantumq. illic eorum præualere blaſphemiam; vt ſimplices quoſque mortiferi furoris inſinuatione decipiant. Eſt quidem error ipſe nefarius tãtò pernicioſior ad ſurripiendum: quanto ad fallẽdum veriſimilitudinis colore verſutior. Præſtante Domino, adeſt fidei Catholicæ pura veritas, concors vniuerſorum Patrum deprompta ſententia, quæ & ſubtile virus funeſtæ prauitatis exponunt, & humano generi ſaluando, conferat de ſcripturarum confectione medicinam. Nullatenùs igitur diſcretionem rerum nondum abundantia corda conturbet, donec & occultum vulnus appareat, & ſaluatio ſingularis eluceat: quoniam quantalibet arte fallaciæ, ſpiritus perditionis armetur; ſancto gladio ſpiritus principalis, & detegitur, & necatur. Et poſt pauca: *Nunquid licet nobis à venerandis Patribus damnata diſſoluere, & ab illis exciſa nefaria dogmata retractare? Quid eſt ergò, quod magnopere præcauemus, nè cuiuſlibet hæreſis ſemel deiecta pernicies ad examen denuo venire contendat? Si quæ antiquitus à noſtris maioribus cognita, diſcuſſa, refutata ſunt, reſtauranda nitamur; nonnè ipſi nos (quod abſit) & quod nunquam Catholica patietur Eccleſia, aduerſarijs veritatis vniuerſis contra nos reſurgendi, proponimus exemplum? Vbi eſt, quod ſcriptum eſt:* [Prouer. 22.] *Terminos patrum tuorum non tranſgredieris: &, Interroga patres tuos, & annuntiabunt tibi; & ſeniores tuos, & dicent tibi?* [Exodi 32.] *Quid ergo tendimus vltra definita maiorum; aut cur nobis non ſufficit, ſi quid ignorantes diſcere cupiamus, qualiter ab Orthodoxis Patribus, & ſenioribus ſingula quæque, vel vitanda præcepta ſunt: vel aptanda Catholicæ veritati: cur non his probantur eſſe decreta?* [Doctrina antiquorũ patrum ſequenda.] *Nunquid aut ſapientiores illis ſumus, aut poterimus firma ſtabilitate conſtare, ſi ea, quæ ab illis cõſtituta ſunt, ſubruamus? an fortaſſe neſcitis hanc hæreſim (de qua loquimur) & ab Apoſtolica dudũ ſede per beatæ memoriæ Innocentium, ac deinde Zoſimum, Bonifacium, Cæleſtinum, Sixtum, Leonem, continuis, & inceſſabilibus ſententijs fuiſſe proſtratam: nec tantum Eccleſiæ Catholicæ legibus, ſed Principum quoque Romanorum eo tenore damnatam: vt nec vſquam terrarum viuendi locum ſectatores eius habere ſinerentur?* [Innocentius. Zoſimus. Bonifacius. Celeſtinus. Sixtus. Leo.] [Pelagij doctrina per ſeptẽ ſum. Pont. fuit damnata.] *Quæ omnia tam geſtis Eccleſiæ per ſingulas quaſque Regiones de eorũ prauitate confectis, quàm cenſuræ publicæ ſanctionibus edocentur. Ecce quorumlibet aures Catholicas audire doctrinam: quæſtiones accipere: tractare tendiculas: & blaſphemias patienter admittere. O, ſi ſtuderent aduerſus eos maiorum noſtrorum libros, reſponſaq. cognoſcere; illis, modis omnibus cerneretur, nihil eſſe prorſus, quod ab iſtis fuerit ventilatum, & ab illis non fuerit magnifica veritate contritum.* Et in altera epiſt. ad eundẽ Honorium, eum admonet, vt inuigilet, nè iterum Pelagiana hæreſis, quam Auguſt. cõtriuit, pullularet. [Gelaſ. epiſt. ad Honor. quæ inter epiſt. Gelaſij eſt 4.] Et in epiſt. 5. ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum, tria præcipua hæreſis Pelagianæ capita refellens, ait: *Quid autem tales eſſent acturi Pontifices, ſi (quod abſit) vel aliqua noua peſtis, & primitus ignorata prorumperet: vel ingenijs acrioribus, ſenſibusq. verſutis, aut aliqua ſæcularium doctrinarũ peritia, callidis ſacrilega blaſphemiarum dicta promerentur: qui tam veteris erroris detrita commenta, tanquã à maioribus Eccleſiarum magiſtris; quã etiam noſtra ætate conuicta nũ recolunt, nec refutant; atque ab imperitis, ſtultisq. prolata non reſpuunt?* Et circa finem eiuſdem epiſt. S. Hieronymum, & Auguſtinum, atque eorum doctrinam in ſpeciali commendans, ſubiungit; [Gelaſius Hieron. & Auguſt. doctrinã cõmendat, & ſimiliter Hilarij, & Proſp.] *Adhuc maius ſcelus accreſcit, vt ſub conſpectu, & præſentia ſacerdotum beatæ memoriæ Hieronymum, atque Auguſtinũ Eccleſiaſticorum lumina Magiſtrorum, muſca moritura (ſicut ſcriptum eſt) exterminãs oleum ſuauitatis, lacerare contenderet.* [Eccleſ. 10.] Deniquè idem Gelaſius in decreto cũ ſeptuaginta Epiſcopis habito de Apocryphis ſcripturis, expreſsè approbauit Opuſcula beati Auguſtini, Proſperi, & Hilarij, & inter Apocryphos libros, qui recipiendi non ſunt, dãnauit Opuſcula Caſſiani presbyteri Galliarum, & Opuſcula Fauſti Regienſis Epiſcopi, quę conſtat contra doctrinam S. Auguſtini fuiſſe conſcripta. [Habetur hæc epiſt. in bibliot. SS. Patrũ. to. 4 colum. 553 impreſ. Pariſ. 1589.] Denique Ioannes Secundus epiſt. ad quoſdam nobiles Senatores Romanos, S. Auguſtini doctrinam commendans, ait: [Ioann. 2.] *Sanctus Auguſtinus, cuius doctrinam ſecundùm prædeceſſorũ meorum ſtatuta, Romana ſequitur & ſeruat Eccleſia.*

Vnde, vt quidã notauerunt graues Auctores, Sedes Apoſtolica non tantùm ſemel: ſed etiam ſecundo, & tertio, aduerſus Pela-

Pelagianorum reliquias pro defenſoribus gratiæ,& prædeſtinationis,quam ex ſacris literis hauſit Auguſtinus,ſententiam tulit, vt iam eius doctrina non vnius particularis Doctoris opinio,ſed fides Eccleſiæ Catholicæ dici debeat.

V. Ex quibus omnibus licet colligere,quã ſolicitus debeat eſſe Theologus, vt nihil noui attentet inducere : ſed antiquam doctrinã à SS. Patribus acceptam, ſequatur, explicet,& defendat. Quod & Capreolus Epiſcopus Africanus nomine ceterorum Africæ Epiſcoporum, in quadam epiſtola ad Beatiſſimos Patres Concilij Epheſini ab eodem Concilio recepta & approbata, his verbis admonet: *Quamobrem venerandi Fratres, veſtram Sanctitatem iterum, atque iterum rogatam cupio,vt Spiritu ſancto cooperante, quem cordibus veſtris, in omnibus, quæ acturi eſtis, præſto futurum non dubitamus; nouas doctrinas,& ante hæc Chriſtianis auribus inuſitatas,priſcæ auctoritatis robore inſtructi, è medio profligetis: tantaq. conſtantia, ac virtute quibuſcunque nouis erroribus reſiſtatis: nè Apoſtolicæ Sedis auctoritas, Sacerdotumq. in vnum congruens ſeueritas cuiuſcunque diſputationis prætextu illas, quas olim Eccleſia debellauit:& hoc rurſum tempore repullulaſcunt; doctrinam iamdudum proſcriptam denuo renaſci permiſiſſe videantur. Quòd ſi quid fortè nouarum controuerſiarum inciderit, id tempeſtiuè diſcuſſioni ſubijciatur,oportet; vt vel rectè dictum comprobetur; vel condemnatione dignum,explodatur.* Hinc & Apoſtolus ait: *Ego enim accepi à Domino,quod & tradidi vobis.* Nihil ex ſuo arbitrio introduxit; ſed quod accepit,tradidit:quod à Domino didicit, prædicauit. Et Timotheum (vt ſimiliter doceret) hortatur, dicens: *O Timothee,depoſitum cuſtodi,deuitãs prophanas vocum nouitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt.* Vbi obſeruat Vincentius Lirin. *Quod non dixit deuita antiquitates; non dixit vetuſtates, immò planè, quid è contrariò ſequeretur, oſtendit. Nam ſi vitanda eſt nouitas,tenenda eſt antiquitas: & ſi prophana eſt nouitas, ſacrata eſt vetuſtas.* Nec ſolum doctrinas nouas: ſed & vocum nouitates docet Apoſtolus eſſe euitandas; vt idipſum ſentiamus, & dicamus omnes, nec ſint inter nos ſchiſmata, & contentiones verborum. Ait

Habetur hæc epiſt. in Conc. Ephe ſuo tom. 2. cap. 9.

1. Cor. 11.

Vincentius Lirin. lib. aduerſus Hereſeõ nouationes c. 26.

enim: *Obſecro autem vos, fratres,per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt id ipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia.* Non inquit, vt id ipſum ſentiatis,aut credatis tantùm,ſed *vt id ipſum dicatis omnes*, vt ſicut in eodem ſenſu, & in eadem ſententia catholica omnes filij Eccleſiæ conueniunt; ità etiam ad eam explicandam & defendendam (quantum fieri poteſt) eiſdem vocibus vtantur. *Nobis ergò* (vt Tertullianus inquit) *nihil ex noſtro arbitrio inducere licet, ſed neque eligere,quod aliquis ex ſuo arbitrio induxerit. Apoſtolos Domini habemus auctores, qui neque ipſi quidpiam ex ſuo arbitrio,quod inducerent, elegerunt: ſed acceptam à Chriſto diſciplinam fideliter nationibus adſignarunt. Itaque etſi Angelus de cælis aliter euangelizaret, anathema diceretur à nobis.*

1. Cor. 1.

Tertullianus lib. de præſc. hæret. c. 6.

Galat. 1.

QVAM AVCTORITATEM habeat doctrina Sancti Thomæ, præſertim circa prædeſtinationem, & gratiam.

VI. SACRAM Eccleſiæ Catholicæ doctrinam, inconcuſſam illius veritatem, & robur, S. Pater Auguſt. inſulæ comparauit, dicens: *Quare Eccleſiæ inſulæ? quia circumlatrantur fluctibus omnium tentationum. Sed quomodo inſula vndiq. circumſtrepentibus fluctibus tundi poteſt, frangi non poteſt: magiſq. ipſa frangit fluctus venientes, quàm frangatur ab eis. Sic & Eccleſiæ Dei pullulantes per totum orbem terrarum paſſæ ſunt perſecutiones vndiq. frementium infidelium: & ecce ſtant inſulæ: & iam placatum eſt mare.* Quid enim Simon Magus? quid Arrius? quid Sabellius? quid Pelagius & Celeſtius? quid cæteri hæretici? Nonnè fluctus feri maris deſpumantes ſuas confuſiones, veritatem perſequentes; & contra fidem Catholicam vocem ſuam leuantes? *Eleuauerũt flumina Domine* (inquit Propheta) *eleuauerunt flumina vocem ſuam, eleuauerunt flumina fluctus ſuos; à vocibus aquarum multarum. Mirabiles elationes maris*; ſed præualere non potuerunt aduerſus inſulam Eccleſiæ: quoniam, *Mirabilis in altis Dominus*; quoniam, *Teſtimonia tua credibilia*

Pſal. 61.

Aug. ſuper eumd. pſal. to. 8. in illa verba, Lætentur inſulæ multæ.

Pſal. 92.

Digitized by Google

bilia facta ſunt nimis, & *Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*. Sic adeo Doctor Angelicus Sanctus Thomas doctrinæ Eccleſiæ Catholicæ ſuam in omnibus conformauit, vt à multis impugnata, nunquã expugnata fuerit: ſed ſemper eadem permanſerit, & ad inſtar inſulæ, cum fluctibus inſurgentibus tunditur, fortior efficitur, & clarior: neque ab impugnatoribus vnquam frangi potuit, nec poterit, ſed vſque ad finem ſæculi firma permanebit. In Vniuerſitate Pariſienſi (vt quidã referunt) aduerſus Sanctum Doctorem quamplurimi Theologi Pariſienſes, ſtatim poſt eius obitum inſurrexerunt, auctoritatiq. doctrinæ illius inuidentes, multas eius propoſitiones erroris nota damnauerunt. Vnde factum eſt, vt Pariſij Epiſcopus ſententiam excommunicationis contra ſectatores talium propoſitionum inconſideratè proferret: ſed modico tempore fracti ſunt fluctus iſti. Etenim Anno Domini 1325. Stephanus tunc ibi Epiſcopus, ſimul cum omnibus Doctoribus Theologiæ, Eccleſiæ, & Vniuerſitatis, qui numero erant 72, habita longa conſultatione de propoſitionibus S. Thomæ, & magno ſtudio examinatis, omnes & ſingulas Catholicas eſſe iudicauerunt, hæc in laudem doctrinæ S. Doctoris, verba proferentes: *Fuit S. Thomas vniuerſalis Eccleſiæ lumen præfulgidum, gemma radians Clericorum, fons Doctorum, Vniuerſitatis noſtræ Pariſienſis ſpeculum clariſſimum, & candelabrum inſigne ac lucens, per quod omnes, qui veræ vitæ & ſanctæ doctrinæ vias ingrediuntur, lumen vident: claritate vitæ, fama claræ, & ſcientia lucidæ, velut ſtella ſplendida & matutina refulgens*. Et poſt pauca decernunt prædicti Doctores, S. Thomam Dei gratia nihil ſenſiſſe, docuiſſe, vel ſcripſiſſe: quod ſanæ fidei, vel bonis moribus aduerſetur.

Matth. 16.

M. Caſtill. Cent. 1. hiſtoriæ Ord. Prædicatorum. lib. 3. c. 31.

Innoc. 6.

Innocentius VI. in quodam ſerm. de laudibus S. Thomæ, qui incipit: *Et ecce plus quam Salomon hic*, eius doctrinam his verbis commendat: *Huius Doctoris doctrina præ cæteris (excepta Canonica) habet proprietatem verborum, modum dicendorum, veritatem ſententiarum: ità vt nunquam, qui eam tenuit, inueniatur à veritatis tramite deuiaſſe, & qui eam impugnauerit, ſemper fuerit de veritate ſuſpectus*.

VII. Ioannes etiam XXII. qui B. Thomam cathalogo Sanctorum adſcripſit, in bulla canonizationis eius, hæc de illo protulit verba: *Scripſit S. Thomas primas artes, Philoſophiam naturalem, & moralem ſuper vtrunque teſtamentum, & alia multa ad laudem Dei, & exaltationem fidei, clara & doctrina, non ſine ſpeciali Dei infuſione*. Et in quodam ſermone, quem de firmitate doctrinæ eiuſdem. S Doctoris prædicauit, aſſumens pro themate verba illa Pſalm. 4. *Scitote, quia Dominus mirificauit Sanctum ſuum*, aſſeruit, S. Thomam poſt Apoſtolos & primos Sanctos Doctores, magis inter omnes alios ſua doctrina Eccleſiam illuſtraſſe. Et (vt refert Ioannes Gerſon in ipſa Doctoris S. canonizatione) Idem Ioannes XXII. in pleno Cardinalium Conſiſtorio, hæc, vel ſimilia in laudem doctrinæ ipſius protulit verba: Etſi S. Thomas nullis in vita ſua, nec in morte miraculis claruiſſet, vt Cathalogo adſcriberetur Sanctorum: doctrina illius ad id eſſet ſufficiens: quot enim articulos ſcripſit, tot miracula per illum Dominus operatus eſt: nam quilibet eſt vnum miraculum.

Ioan. 22. & bulla data Auin. 18. Iulij. anno 1323.

Gerſon to. 1 tract. 39. litera A.

Verba Io. 22. in pleno Conſiſtorio.

Clemens VI. in quadam bulla edita Auenioni die 5. Februarij, Pontificatus ſui anno ſecundo, quam etiam refert Magiſter Caſtillo, eandem doctrinam S. Thomæ commendat, aſſerens illam eſſe ſingularem, ex qua Vniuerſalis Eccleſia vberrimos fructus ſpiritualis abundantiæ colligit, cuius odore recreatur & nutritur.

Clemens 6.

Caſt. Cent. 1 lib. 3. c. 35.

Vrbanus VI. in bulla ad Archiepiſcopũ, & Doctores Vniuerſitatis Toloſanæ, edita apud montem Fiaſconem, die 30. Aug. Pontificatus ſui anno ſexto; omnia opera & ſcripta Doctoris commendat & approbat, omneſq. Doctores & magiſtros eiuſdem vniuerſitatis hortatur, vt eam defendant & doceant. ſic enim ait: *Nos attendentes, quanta à Deo ſcientia dotatus, ordinem Fratrum Prædicatorum, & Vniuerſalem Eccleſiam S. Thomas illuſtrauerit: volumus & tenore præſentium vobis iniungimus, vt dicti Beati Thomæ doctrinam tanquam veridicã, & Catholicam ſectemmini, eamq. ſtudeatis, totis viribus ampliare*. VIII.

Vrbanus 6

Pius V. qui Doctorem Eccleſiæ quintum S. Thomam deſignauit, in quadam Bulla ædita Romæ 11. April. 1576. ait: *S. Thomam Vniuerſalem Eccleſiam ſua doctrina illuminaſſe: innumeras hæreſes intéremiſſe: & quæ poſt eius obitum ſunt ſubortæ, doctrina eiuſdem S. Doctoris corruiſſe*.

Cuius

Digitized by Google

Cuius articuli in ſacro Concilio Tridentino, non ſemel, aut iterum: ſed pluries ſunt tranſcripti, & in Canones ab omnibus fidelibus credendos redacti, & coordinati.

Poſtremò Clemens VIII. in Bulla ſpeciali, qua Ciuitati Neapoli Sanctũ Thomam in Patronum, & Protectorem conceſſit; illum, *interpretem Diuinæ voluntatis* appellauit: & meritò. Quoniam ſuis ſcriptis magna profunditate & claritate quid Deo placeat: quid diſpliceat: plenius inter omnes Doctores declarauit. Cui nimirùm illud Iſaiæ congruit: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt ſciam ſuſtentare eum, qui laſſus eſt, verbo*. Et, vt inimici noſtri ſint iudices, Theodorus Beza Caluiniſta, S. Thomam Theologorum Scholaſticortm omnium principem eſſe, affirmauit. Fertur etiam, quendam Hæreticum dixiſſe. *Tollantur de medio ſcripta S. Thomæ, cum omnibus aliis Doctoribus ſubire certamen non recuſabo*. Teſtis fidelis, licèt domeſticus, eſt Ferrarienſis, qui fructum vberrimum, quem ex continua S. Thomæ lectione indies capiebat, explicare volens, ſic ait: *Peream, ſi vnquam vel neglectam ab eo ſchedulam legerim, quæ non me in eius admirationem pertraxerit: nunquam Thomam Aquinam conueni, quin abirem doctior, eiuſuè amantior*.

Iſaia 50.

Beza in actis Colloq. Mompelgarten.

Ferra. in epiſt. ad Clem. 7. quæ habet in princ. 1. lib. cont. gen.

IX.

Quod ſi teſtimonium hominum homines non accipiunt: ecce teſtimoniũ Dei, quod maius eſt. Oranti enim Neapoli, imago Crucifixi S. Doctori alloquitur: *Benè ſcripſiſti de me Thoma, quam ergò accipies pro tuo labore mercedem?* cui Sanctus: *Domine, non aliam, præter te*.

Verba imaginis Crucifixi ad S. Thomam.

In hoc igitur opere, ea potiſſimè, quæ ad germanam intelligentiam doctrinæ SS. Auguſtini, & Thomæ circa auxilia diuinæ gratiæ, & eorum efficaciam, qua potuero breuitate, & claritate (Deo auxiliante) diſcutiam: pro defenſione eorundem Sanctorum, quæ antiquæ doctrinæ congruunt, adnotando, & aduerſariorum argumenta diſſoluendo. Hoc vnum cum Domino Caietano omnibus perſuaſum eſſe volo, & obteſtor: quoniam *perſonis nullo pacto, opinionibus verò, non niſi vt diſſonant, aduerſari intendo*.

Caiet. in proœ. 1. par.

Libri Primi Finis.

DE

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia.

Liber Secundus.

IN QVO AGITVR DE SCIENTIA DEI reſpectu futurorum contingentium, eorum præſertim, quæ à creata voluntate dependent.

HIS ſuppoſitis, quæ ad proœmiales quæſtiones pertinere videbantur, agendum eſt de ſcientia Dei, quæ ad actum gratuitum diuinæ volũtatis, quo electos ſuos dilexit, & elegit in ſigno rationis præſupponitur, vel ad liberum decretum eiuſdem voluntatis ſubſequitur, circa quod 12. ſunt examinanda.

I. Vtrum Scientia Dei ſufficienter diuidatur in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis.

II. Vtrum ſufficienter diuidatur in ſcientiam naturalem, & in ſcientiam liberam. An verò in Deo, præter ſcientiam merè naturalem, & merè liberam, ſit conſtituenda ſcientia media, reſpectu futurorum conditionatorum; eorum præſertim, quæ à creata voluntate dependent.

III. Vtrum omnia futura ſint actu præſentia in æternitate ſecundùm proprias exiſtentias, antequam exiſtant in propria menſura.

IV. Vtrum Deus certò, & infallibiliter cognoſcat futura contingentia, propter realem præſentiam, quam habent in æternitate, antequam in ſuo eſſe producantur in tempore.

V. Vtrum cognoſcat certa cognitione futura contingentia in decreto, ſiue in prędeterminatione ſuæ diuinæ voluntatis.

VI. Vtrum Deus peccata futura infallibiliter cognoſcat in aliquo decreto ſuæ voluntatis.

VII. Vtrum Deus certo cognoſcat futura contingentia, prout ſunt in ſuis cauſis proximis; præſertim quando cauſæ ſunt liberæ.

VIII. Vtrum futura contingentia ante omne decretum diuinæ voluntatis habeant determinatam veritatem, ratione cuius, ante idem decretum poſsint certò à Deo cognoſci vt futura.

IX. Vtrum Deus ante decretum ſuę voluntatis certò cognoſcat futura contingentia in ideis eorum.

X. Vtrum antecedenter ad decretum diuinæ voluntatis, ſit in Deo coniecturalis cognitio futurorum contingentium.

XI. An iſta cauſalis ſit vera; Quia Deus ſciuit hoc contingens futurum eſſe: ideò futurum eſt: an è conuerſo, ideò Deus ſciat res futuras eſſe, quia futuræ ſunt.

XII. Vtrum Deus immediatè per ſuam ſcientiam, ſiuè per ſuum intellectum & voluntatem producat res ad extra: an verò præter intellectum & voluntatem, ſit in illo conſtituenda tertia potentia executiua, per quam res immediatè producantur.

Diſputatio VI.

Vtrum conuenienter diuidatur ſcientia Dei, in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis.

I. PRIMA ſententia eſt Gregorij in 1.d.26.q.1. vbi nō admittit in Deo ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ſed tantùm ſcientiam viſionis, & per hanc ſcientiam (inquit) Deum cognoſcere omnia poſſibilia, quæ nunquàm erunt. Eandem ſententiam videtur tenere M. Zumel 1.p.q.14. art.5. diſp.1. in ſolutione ad primum argumentum. Pro qua,

Arguitur primò, ratione Gregorij. Illa cognitio, inter quam & obiectum nihil mediat, eſt intuitiua: ſed inter ſcientiam Dei, & quodlibet obiectum cognitum ab illo nihil mediat: ergò omnis cognitio Dei eſt intuitiua, ac per conſequens nulla erit in illo ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quam conſtat abſtractiuam eſſe. Minor probatur, inter Deum & creaturas nihil mediat: ergò neque inter ſcientiam Dei, & creaturas; ſcientia enim Dei eſt ipſum eſſe diuinum.

Arguitur ſecundò. Scientia diuina eſt ratio cognoſcendi omnia perfectiſſimè: ergò intuitiuè. Patet conſequentia: nam ſcientia intuitiua eſt omnium perfectiſsima.

Arguitur tertiò, Creaturæ non terminant cognitionem diuinam in ſeipſis, ſed in eſſentia diuina, quæ eſt immediatum obiectum ſcientiæ Dei: Ergò eodem modo terminant ſcientiam diuinam, ſiuè exiſtant in ſeipſis, ſiuè non exiſtant. Ergò, vt ſcientia Dei ſit intuitiua reſpectu creaturarum, non requiritur, quòd actualiter exiſtant in ſeipſis; ac per conſequens ſcientia Dei, quà cognoſcit creaturas poſsibiles, erit intuitiua, ſeu ſcientia viſionis: Nulla ergò eſt in illo ſcientia ſimplicis intelligentiæ.

Confirmatur, nam aliàs non haberet Deus cognitionem intuitiuā futurorum, præſertim contingentium, niſi quando actualiter exiſtunt in ſeipſis: quod eſt contra S.Thom. 1. p.q.14. ar.9. Sequela probatur: nam futura nondum exiſtunt, ergò ſi ſcientia, qua Deus cognoſcit poſſibilia, non eſt intuitiua, quia non exiſtunt: etiam futurorum ſcientia non erit intuitiua, quia non exiſtunt.

Arguitur quartò, ratione Mag. Zumel. Ad notitiam intuitiuam alicuius obiecti, non eſt neceſſarium, quod cognoſcatur, vt exiſtens in ſe ipſo: ſed ſufficit, quòd cognoſcatur in alio obiecto intuitiuè cognito, in quo res illa repræſentatur, & continetur eminenter & virtualiter, multò melius quàm in ſe ipſa: ſed omnes res creatæ & creabiles, etiam ſi nunquàm ſint producendæ, continentur repræſentatiuè, & eminenter in eſſentia diuina, tanquàm in obiecto prius cognito intuitiuè: ergò omnia, etiam poſſibilia, cognoſcuntur à Deo intuitiuè: nulla ergò eſt in Deo ſcientia abſtractiua.

Arguitur quintò, ſi in Deo eſſet diſtinguenda duplex ſcientia, nempe ſimplicis intelligentiæ, & ſcientia viſionis, ſequeretur, quod ſcientia Dei deberet ſignificari pluraliter, & non ſingulariter. Sequela probatur, quia in Deo nominantur pluraliter ideæ, quia ſunt plures, & ſimiliter rationes rerum dicūtur in Deo pluraliter, quia ſunt plures: potentia autem nominatur ſingulariter, quia eſt vna: ergò ſi in Deo ſunt plures ſcientiæ, debēt nominari pluraliter, ſicut ideæ. Quod tamen eſt contra communem Theologorum ſententiam, & contra S.Thom. 1.d. 36.q.2.ar.2. ad 4.

Secunda ſententia eſt illorum, qui arbitrantur, in prædicta diuiſione eſſe addendum tertium membrum: dicūt enim in diuino intellectu, noſtro modo intelligendi, triplicem reperiri ſcientiam: prima eſt ſimplicis intelligentiæ: ſecunda, ſcientia approbationis: tertia, ſcientia viſionis. Ità tenet Dur. in 1.d.36.q.1. & Aſturicenſis in ſelectis de Chriſti gratia, q.6.dub.1.pag.617. & pro hac ſententia II.

Arguitur ſextò, auctoritate S. Thom. q.3. de verit. ar.3. ad 8. vbi expreſsè conſtituit illa tria membra, & inquit, quòd ſcientia approbationis ſuprà notitiam ſimplicis notitiæ, addit ordinem voluntatis ad res ſcitas producendas: ſcientia autem viſionis addit exiſtentiam rerum: & 1.p.q.14. art.8. inquit, quòd ſcientia

tia Dei, quæ eſt cauſa rerum, conſueuit appellari ſcientia approbationis.

Arguitur ſeptimò, Scientia approbationis & viſionis habent diſtincta obiecta: ergò diſtinguuntur tanquàm duæ ſcientiæ, ſaltem eminenter, ac per conſequens in Deo eſt triplex ſcientia. Antecedens probatur. Scientia approbationis fertur in bona, quæ in aliqua differentia temporis habebunt eſſe: in mala enim ferri non poteſt, cum Deus non approbet, ſed reprobet illa, iuxtà illud: *Odio eſt Domino impius, & impietas eius.* (Sapientia 14.) Scientia autem viſionis fertur in omnia, quæ habent eſſe in aliqua differentia temporis, ſiuè ſint bona, ſiuè mala, etiam malitia morali. ergò.

Arguitur octauò: Scientia approbationis eſt cauſa rerum, vt patebit infra: ſcientia autem viſionis non eſt cauſa rerum, cum ſupponat earum exiſtentiam tanquàm obiectum, ac per conſequens ſupponat res productas: Ergò ſcientia approbationis diſtinguitur à ſcientia viſionis, ac per conſequens erit in Deo triplex ſcientia conſtituenda.

Confirmatur: Scientia approbationis eſt practica in Deo: ſcientia autem viſionis non eſt practica per ſe loquendo: aliàs Deus eſſet cauſa peccatorum, cum ea cognoſcat per ſcientiam viſionis. Ergò ſcientia viſionis diſtinguitur à ſcientia approbationis.

III. Tertia ſententia affirmat, quòd inter ſcientiam merè naturalem, ſeu ſimplicis intelligentiæ, & inter ſcientiam merè liberam, quæ eſt ſcientia viſionis, conſtituenda eſt quædam ſcientia media; quæ ſolet appellari à quibuſdam ſcientia conditionata, ſeu futurorum conditionatorum, de qua tamen diſputatione ſequenti agendum erit.

Quarta ſententia, quæ magis communis eſt inter Thomiſtas, & noſtro iudicio eſt expreſſa S. Thom. conſiſtit in duabus propoſitionibus.

Pro cuius explicatione notandum eſt, quòd vt docet S. Tho. q. 2. de ver. ar. 9. ad 2. *ſcientia ſimplicis notitiæ, & ſcientia viſionis, nullam differentiam important in Deo ex parte ſcientis: ſed ſolùm ex parte rei ſcitæ; dicitur enim ſcientia viſionis in Deo ad ſimilitudinem viſus corporalis, qui res extrà ſe poſitas intuetur. Vnde per ſcientiam viſionis Deus ſcire non dicitur, niſi quæ ſunt extrà ipſum: quæ ſunt, vel præſentia, vel præterita, vel futura. Sed ſcientia ſimplicis notitiæ etiam eſt eorum, quæ nec ſunt, nec erunt, nec fuerunt, nec alio modo ſcit Deus iſta & illa.* Vnde quamuis Deus intuitiuè ſuam eſſentiam, exiſtentiam, omnia attributa, & perſonas diuinas cognoſcat: & generali quadam ratione, poſſit huiuſmodi cognitio, vt terminatur ad ea, quæ formaliter ſunt in Deo, ſcientia viſionis appellari; nihilominus S. Tho. & Doctores Scholaſtici, cum ſcientiam diuinam diuidunt in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis: loquuntur de ſcientia Dei, in ordine ad obiecta eius ſecundaria, videlicet, in ordine ad creaturas.

IIII. Notandū ſecundò, quòd ea, quæ ſunt, fuerunt, vel erunt in aliqua differētia temporis, poſsūt dupliciter cōſiderari: Primo modo ſecundùm quidditatem ipſius exiſtentiæ, & omnium accidentium. Secundo modo, quatenus exercent actum exiſtentiæ pro aliqua differentia temporis: & ſecundùm has duas conſiderationes diſtinctas, poterunt ad diſtinctam Dei ſcientiam pertinere. Etenim ſi conſiderentur, quatenus in actu exercito habent, vel habebunt in aliqua differentia temporis actualem exiſtentiā; cognoſcuntur à Deo per ſcientiam viſionis: ſi autem conſiderentur ſecundùm quidditatē, cognoſcuntur à Deo per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ità docet S. Thom. in 3. ſent. ad Annib. d. 14. q. vnic. art. 2. in corp. vbi ait: *quòd in Verbo, ſiue in Deo diſtinguitur duplex cognitio, vna quæ dicitur viſionis, per quam videt Deus quaſi præſentia omnia, quæ ſunt, erunt, & fuerunt: alia dicitur ſimplicis intelligentiæ, per quam non ſolùm illa ſcit, ſed etiam omnia quæ poteſt facere.* Et idē dicit q. 2. de verit. ar. 9. cit. ad 2. Quibus verbis manifeſtè ſupponit, Deum per ſcientiam ſimplicis notitiæ etiam cognoſcere, quæ ſunt, fuerunt, vel erunt; quod intelligendum eſt ſecundùm quidditatē: nam vt exercent actū exiſtentiæ, cognoſcuntur per ſcientiam viſionis. Probatur hoc: quia (vt docent omnes Thomiſtæ 1. p. q. 34. ar. 3.) verbum diuinum procedit, non ſolùm ex cognitione eſſentiæ diuinæ, omnium attributorum eius, perſonarum, & omnium creaturarum poſsibilium: ſed

etiam

Digitized by Google

etiam ex cognitione creaturarũ, quæ habebunt eſſe in aliqua temporis differẽtia; cum procedat ex cognitione comprehenſiua eſſentię diuinæ, & ex cognitione perfectiſsima, quę Deo poteſt competere: ergò per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ſeu naturalẽ, cognouit Pater omnes creaturas, non ſolùm poſsibiles, ſed etiã producendas, conſideratas tamen ſecundum quidditatem. Patet conſequentia: nam ante productionem verbi non poterat eſſe in Deo cognitio libera creaturarum, quæ dicitur ſcientia viſionis, quia vt docet S.Thom. 1.p.q.33. art.3.ad 1. ea quę important in Deo reſpectum ad creaturas exiſtentes, ſicut ſcientia viſionis, ſupponunt notionalia, & perſonas productas. Prætereà, nam ſcientia viſionis ſupponit liberum decretum diuinæ voluntatis, ſed ante productionem diuinarum perſonarum nullum fuit in Deo liberum decretum voluntatis eius; ergo ante productionem diuinarum perſonarũ, non intelligitur in Deo ſcientia viſionis reſpectu creaturarum. Cum ergo cognitio productiua verbi ſe extendat ad omnes creaturas, relinquitur quòd per ſcientiam naturalem, ſeu ſimplicis intelligentię cognouerit Deus ſecundùm quidditatẽ omnes creaturas exiſtentes in aliqua differentia temporis.

V. Prima Concluſio. Scientia Dei ſufficienter diuiditur in ſcientiã ſimplicis intelligentiæ, & in ſcientiam viſionis. Probatur primò: nam S.Tho. ità diuidit ſcientiam Dei in pluribus locis, præſertim 1.p. q.14.ar.9.& 3.p.q.10.ar.2.ad 2.& ar.3. in fi.corp.& q.13.ar.1.ad 2.& 1.con.Gentes.c.66.& 69.ad 11.quodl.3.art.3.in corp.& de verit.q.8.ar.4.& q.20.ar.4.& in 1.d.38.q.1.ar.4.& in 3.d.14.q.1.ar.2. q.2.& in 4.d.49.q.2.ar.5.

Probatur ſecundò: Inter ens, & nõ ens nullum datur mediũ, cũ opponantur contradictoriè; ergò neque inter obiectũ ſciẽtiæ viſionis, & ſimplicis intelligentiæ. Patet conſequentia: nam obiectum ſcientiæ viſionis eſt ens actu exiſtens in aliqua mẽſura, ſiue in aliqua differentia temporis: obiectum autẽ ſcientiæ ſimplicis intelligentiæ eſt non ens, ſiue quod non exiſtit in aliqua differentia temporis; ergò inter ſcientiam viſionis, & ſimplicis intelligentiæ non datur media ſcientia: implicat enim quod detur media ſcientia ſine medio obiecto, cum ſcientia ſpecificetur ab obiecto.

Confirmatur: nã vt docet S. Tho. locis ſup.cit. Deus per ſcientiã viſionis cognoſcit omnia entia, quæ habẽt eſſe in aliqua differẽtia tẽporis, ſiuè præſentis, ſiuè præteriti, ſiuè futuri: nã omnia iſta ſunt Deo præſentia in æternitate: per ſcientiam autem ſimplicis intelligentiæ cognoſcit ea, quæ in nulla differentia temporis, & in nulla menſura habent, neque habebunt eſſe; ergo per iſtam duplicem ſcientiam ſufficiẽter cognoſcit Deus omnia cognoſcibilia. Probatur conſequentia: quia non datur aliud obiectum medium inter exiſtens, & non exiſtens, vt dictum eſt.

Probatur tertiò: In nobis nulla datur media notitia inter intuitiuam, & abſtractiuam: ſed omnis notitia noſtra ſufficienter diuiditur in intuitiuã, quæ eſt rei præſentis; & abſtractiuam, quæ eſt rei abſentis; ergò ſimiliter in Deo ſcientia ſufficiẽter diuiditur in ſcientiam viſionis, quæ terminatur ad res exiſtentes in æternitate, & ſcientiam ſimplicis intelligentię, quę terminatur ſecundariò ad res poſsibiles, & ad alia, quæ non exiſtunt in æternitate, neque habebunt eſſe in aliqua menſura.

Probatur quartò: Nam vt docent communiter Theologi 3.p.q.10.ar.2.& 3. Anima Chriſti videt in verbo omnia, quę Deus ſcit ſcientia viſionis; ergò ſi Deus per ſcientiam viſionis cognoſcit nedum actu exiſtentia in aliqua temporis differentia, ſed etiam omnia poſsibilia, ſequeretur quòd anima Chriſti videret omnia, quæ Deus facere poteſt, & ità comprehenderet Dei potentiam, & ſcientiam, quod eſt contra S.Thom. 1.p.q.12.ar.7.& 3.p. q.10.cit. ergo ſolùm diſtinguenda eſt in Deo duplex ſcientia, ſcilicet ſimplicis intelligentiæ, & viſionis.

Secunda Concluſio. Scientia approbationis non diſtinguitur à ſcientia viſionis, nõ ſolùm ex parte ſcientis, ſed nec etiam ex parte obiecti cogniti. VI.

Probatur primò: Nam S.Tho. aliquando diuidit ſcientiam Dei in ſcientiam viſionis, & ſimplicis intelligentiæ, vt locis ſupra cit. aliquando verò eam diuidit in ſcientiam approbationis, & ſimplicis intelligentiæ, vt q.7.de verit.art.8. in corp. ſentit ergò, quòd ſcientia viſionis, & approbationis non diſtinguatur intra genus ſcientiæ.

Secundò probatur. Eò ipſo quòd Deus voluntate efficaci determinauit aliquid eſſe futurum, fit illi præſens in æternitate, etiam ſi reſpectu noſtri temporis ſit futurum: ergo cognoſcit illud ſcientia viſionis, ſeù intuitiua. Patet conſequentia; nam vt cognitio ſit intuitiua, ſufficit, & requiritur, quòd terminetur ad obiectum exiſtens in illa menſura, qua ipſa cognitio menſuratur: cum ergo ſcientia approbationis in Deo menſuretur æternitate, in qua omnia futura exiſtunt actualiter, ſecundùm proprias exiſtentias; relinquitur ſcientiam approbationis, quæ futura reſpicit, eſſe ex parte obiecti cogniti ſcientiam viſionis.

Probatur tertiò, quia vt docet S. Tho. quæſt. 3. de verit. ar. 3. ad 8. ordo voluntatis ad res ſcitas producendas, quem addit ſcientia approbationis ſupra ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, eſt extra genus notitiæ: ergo non poteſt eſſe per ſe differentia diuidens ſcientiam Dei, & eam contrahens etiam noſtro modo intelligendi, ad particularem ſpeciem. Patet conſequentia: nam differẽtia diuidens per ſe aliquod genus, debet addere aliquid contentũ ſub illo genere. Et ſi fiat argumentum contra iſtam rationem: nam ſequeretur, quod etiã ſcientia viſionis non diſtinguatur in Deo à ſcientia ſimplicis intelligentiæ: quia exiſtentia actualis rerum, quã addit ſcientia viſionis ſupra ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, eſt extra genus notitiæ, vt in eadẽ ſolutione ad 8. docet expreſsè S. Th. vnde ſcientia de Roſa non variatur, ſiue roſa exiſtat, ſiue non exiſtat. Reſpondetur, quod (vt docet S. Tho. q. 2. de verit. ar. 9. ad 2.) ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & ſcientia viſionis nõ diſtinguuntur in Deo, ex parte ſcientis, ſed ſolùm ex parte rei ſcitæ: dicitur enim ſcientia viſionis in Deo ad ſimilitudinem viſus corporalis, qui res extrà ſe poſitas intuetur: ſed ſcientia ſimplicis notitiæ eſt eorum, quæ nec ſunt, nec fuerunt, neque erunt, & ità, conuenienter diuiditur ſcientia Dei ex parte obiecti cogniti, in ſcientiam viſionis, & ſimplicis intelligentiæ. Reſpondetur ergo, argumentum ſolum concludere, hæc duo membra, non diuidere ſcientiam Dei ex parte ſcientis, ſed ex parte obiecti cogniti.

VII. Ad primum argumentum reſpondetur, Ad ſcientiam [illegible]onis non ſufficere, quòd inter illam & obiectũ cognitum nihil mediet: ſed requiritur, quòd terminetur ad obiectum actu exiſtens in illa menſura, qua menſuratur ipſa ſcientia.

Ad ſecundum reſpondetur, quòd ſcientia diuina quantum eſt ex parte ſcientis, ſiuè ipſius ſcientiæ, ſufficientiſſima ratio eſt cognoſcendi omnes creaturas intuitiuè: ſed ex parte obiecti cogniti, quod non exiſtit actu in aliqua menſura, prouenit, quòd cognitio talis obiecti non ſit intuitiua.

Ad tertium reſpondetur, quòd ex parte cognoſcentis Deus cognoſcit omnes creaturas, tantùm in ſeipſo: quia per ſuam eſſentiam, & nõ per propriam, & adæquatam ſpeciem eas cognoſcit, vt 1. p. q. 14. ar. 5. & ar. 6. ad 3. & q. 2. de verit. ar. 2. ad 2. docet S. Th. Ex parte autem obiecti cogniti, non ſolùm cognoſcit creaturas in ſe ipſo, ſed etiam in ſeipſis, vt docet S. Tho. 1. p. q. 20. ar. 2. ad 2. vnde aliter ſe habent creaturæ in ordine ad ſcientiã Dei, quando exiſtunt, & quando non exiſtunt actu.

Ad confirmationem, illi auctores, qui negant res futuras actu exiſtere in æternitate ſecundùm proprias exiſtentias, dicũt conſequenter, Deum non habere ſcientiam intuitiuam creaturarum, niſi quãdo actu exiſtunt in propria menſura: ſed hæc ſententia impugnabitur diſp. 8. vbi oſtendemus omnia futura actu exiſtere in æternitate ſecundùm proprias exiſtẽtias. Vnde ad argumentum reſpondetur, quòd, vt aliqua cognitio ſit intuitiua, ſufficit quòd terminetur ad obiectum exiſtens in ordine ad illam menſuram, qua menſuratur ipſa cognitio; vnde vt Deus cognoſcat futura contingẽtia intuitiuè, ſufficit quòd actu exiſtant in æternitate, qua menſuratur diuina cognitio: quia ergo illa quæ tantùm ſunt poſſibilia, & nunquam erunt, nullã habent exiſtentiam in propria menſura, nec in menſura æternitatis, ideò non cognoſcuntur à Deo intuitiuè, ſed ſcientia ſimplicis intelligentiæ: & per hæc reſpondetur ad quartum argumentum, negando antecedens.

Ad quintum reſpondetur cum S. Tho. in 1. ſent. d. 36. q. 2. art. 2. ad 4. quòd eſſentia diuina eſt vna & ſimpliciſſima: reſpectus autem ad creaturas ſunt plures: & ideò illud, quod nominat tantùm diuinam eſſentiam, non poteſt pluraliter ſignificari; & huiuſmodi eſt ſcientia, quæ

tenet

tenet ſe magis ex parte ſcientis tanquàm perfectio illius: ratio autem ſe tenet magis ex parte rerum, ſimiliter etiam idæa medio modo ſe habet, quia importat eſſentiam diuinam, & rationem imitationis, quæ eſt ſecundùm reſpectus ad creaturas: vnde tàm ratio, quàm idæa poſſunt in Deo ſignificari pluraliter, non autem ſcientia, ſicut nec potentia diuina.

VIII. Ad ſextum argumentum pro ſecunda ſententia reſpondetur ex dictis, quòd licet ſcientia approbationis dicat reſpectũ, & habitudinem voluntatis ad res cognitas producendas in propria menſura, illæ tamen ab æterno ſunt Deo præſentes in æternitate: vnde obiectum ſcientiæ approbationis re vera cognoſcitur à Deo per ſcientiam viſionis, ac per conſequens non diſtinguuntur in ratione ſcientiæ ex parte obiecti cogniti.

Mala quo modo cadant, ſub ſciẽtia Dei practica.

Ad ſeptimum reſpondetur, quòd ſcientia viſionis etiam in ordine ad mala, habet rationem ſcientiæ practicæ, non quidem poſitiuè cauſando mala, vt mala ſunt; ſed ea permittendo, vel impediendo: vnde S. Tho. 1. p. q. 14. ar. 16. in corp. inquit, quòd *mala, licèt à Deo non ſint operabilia, tamen ſub cognitione practica ipſius cadunt, ſicut & bona, inquantum permittit, vel impedit, & ordinat ea: ſicut ægritudines cadunt ſub ſcientia practica medici inquantum per artem ſuam curat eas.* vnde dicendum eſt, quòd quamuis Deus ſcientia approbationis non approbet mala, approbat tamen eorum permiſſionem.

Reſpondetur ſecundò, quòd licet Deus non approbet mala abſolutè loquendo: approbat tamen, & vult eſſe omnem rationem boni, quæ in malis reperitur: quia omne bonum per participationem inquantum bonum eſt, cauſatur à Deo, & conſequenter eſt ab illo volitum, vt patebit infra: quomodo enim eſſet aliquid, niſi voluiſſet ipſe? *Diſp. 24.*

Ad octauum argumentum reſpondetur, quòd ſcientia viſionis non ſupponit rerum exiſtentias in propria menſura, ſed eas cauſat: quamuis in æternitate ſimul ſit ſcientia viſionis, & rerum producendarum exiſtentiæ, vt dictum eſt.

Ad confirmationem reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt ad ſeptimum argumentum.

Diſputatio VII.

Vtrum Scientia Dei ſufficienter diuidatur in ſcientiam merè naturalem, & merè liberam: an præter vtramque ſit in Deo ſcientia media conſtituenda, reſpectu futurorum conditionatorum, ab humana voluntate dependentium.

QVONIAM potiſſimũ fundamentum eorum, qui efficaciam auxilij prædeterminantis gratiæ non admittunt, conſiſtit in quadam ſcientia media, quã in Deo conſtituũt; vt ex illa infallibilitas futuri cõſenſus liberi arbitrij, & certitudo prædeſtinationis, quantũ ad effectus conſequutionem deſumatur; oportet ad plenam intelligentiam eorum, quæ de efficacia auxiliorum diuinæ gratiæ dicenda erunt, preſſius examinare: vtrum huiuſmodi ſcientia ſit poſsibilis, ac per conſequens, vtrum ſit in Deo. I.

Et vt titulus quæſtionis manifeſtus fiat, notandum eſt, quòd in hac parte non eſt quæſtio de nomine ſcientiæ mediæ: ſed de re ipſa, quę hoc nomine ſignificatur. Qđ aduertere oportet propter eos, qui huiuſmodi ſcientiam nunc viſionis; nũc ſimplicis intelligentiæ; nunc ſcientiã mediã appellant; nunc conditionatã; nunc autẽ futurorũ contingentium conditionatorũ à voluntate creata dependentium, quæ quidẽ de facto nõ ſunt futura abſolutè, eſſent tamen futura, ſi talis, vel talis cõditio poneretur; confundentes hæc omnia, cũ tamen re vera non ſint idem. Certiſſimũ eſt enim, Deum certò & infallibiliter cognoſcere, non ſolũ quæ futura ſunt abſolutè: ſed etiã quæ re vera futura eſſent ex decreto diuinæ volũtatis, ſi poneretur in eſſe talis, vel talis conditio. Controuerſia ergò eſt, vtrum Deus ante omne decretũ ſuæ voluntatis prædeterminantis conſenſum Petri abſolutè futurum, vel ex hypotheſi, quod conſtitueretur in talibus circunſtantijs, certò ſciat in particulari, an Petrus ſit cõſenſurus poſita illa conditione, an potius diſſenſurus: & eadẽ difficultas procedit de omnibus alijs cõſimilibus

Sciẽtia media quid ſignificet.

conditionatis: ſi enim ita eſſet, quòd ante omne decretū liberū diuinæ voluntatis, prædictæ propoſitiones conditionatę habeat determinatā veritatem, aut determinatā falſitatem; negari non poteſt, Deum certò & infallibiliter id præſcire, cū eius ſciētia ſit infinita, & extēdat ſe ad omne obiectū ſcibile. Si autem dicatur, non eſſe certū, in quam partē determinatè inclinaret voluntas Petri, poſita illa conditione: ſed tantū eſſe certum, quòd poſſet in quamlibet partem inclinare ſi vellet; cōſequenter dicendū erit, Deum ante prædictum decretum ſuæ voluntatis non cognoſcere certò & infallibiliter, an Petrus adimpleta illa conditione, eſſet in particulari conſenſurus, an diſſenſurus: ſed ſolùm cognoſcere quid poſſet facere.

Igitur in Deo eſſe conſtituendā ante decretū diuinæ voluntatis prędictā ſcientiam mediam, docent quidam Theologi, vt Diſp. 4. n. 1. & 2. viſum eſt. Alij itá certam eſſe hanc ſententiam exiſtimant, vt traditā eſſe in ſacris literis affirmēt, à SS. Patribus, & ab antiquis doctoribus Scholaſticis recognitā, atq. adeò ab omnibus rectè de diuinis ſentientibus, docendam. Adduntq. iā ferè nullum eſſe, qui audeat negare in Deo ſcientiam hanc. Sed quàm ſine fundamento hæc dicantur, huius diſput. diſcurſus demonſtrabit. Probant autem ſuam ſententiam ſeqq. argumentis.

Primò arguunt ex multis teſtimonijs ſacræ Scripturæ, ex quibus colligi putant ante decretum diuinæ voluntatis prædictā ſcientiam mediā, ſeu futurorum conditionatorum eſſe in Deo. Primū teſtimonium habetur 1. Reg. 23. vbi Dauid cōſuluit Dominum, an ſi maneret in Ciuitate Ceilæ venturus eſſet Saul; & an ſi ipſe maneret, & ille veniret, ac circundaret ciuitatē, Ceilitæ eſſent illum tradituri: & ad vtrumquè reſpōdit Deus: & Saul veniet, & hi tradēt te. Quo audito, aufugit Dauid, & neque Saul venit, neque Ceilitæ tradiderunt Dauid; tota igitur veritas illius reuelationis poſita erat in illis conditionalibus: Si expectaueris, veniet Saul: ſi Saul venerit, tradēt te: ergò futura conditionata ſcientia infallibili cognoſcuntur à Deo: ſed non cognoſcuntur per ſcientiam naturalē, quia hæc ſolùm eſt de neceſſarijs, & poſſibilibus; nec per ſcientiam liberam, quia hæc ſolùm eſt de exiſtentibus in aliqua differentia temporis, vel in aliqua ſuperiori menſura: ergo cognoſcuntur per ſcientiam mediam, ſeu conditionatam.

1. Reg. 23.

Secundū teſtimonium eſt illud Matt. 11. *Væ tibi Corozain, væ tibi Betſaida, quia ſi in Tyro & Sydone factæ eſſent virtutes, quæ in te factæ ſunt, olim in cilicio, & in cinere poenitentiam egiſſent*, vbi Chriſtus Dominus hoc futurum conditionatū reuelauit, Si miracula facta in Corozain & Betſaida, facta fuiſſent in Tyro & Sydone, conuerſi fuiſſent: ergò certa ſcientia Chriſtus Dominus cognouit hæc futura conditionata, quæ tamen re ipſa non erant futura: ergo neceſſariò conſtituenda eſt in Deo ſcientia conditionata, ſeu media. *Matth. 11*

Tertiū teſtimonium habetur Matt. 24. *Niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fuiſſet ſalua omnis caro, ſed propter electos breuiabuntur*: ergò Chriſtus certò ſciebat hoc futurū cōditionatū, ſi perſequutio Antichriſti duraret maiori tēpore notabiliter, electi, qui tunc eſſent, deficerēt, & dānarentur; ergò. *Matth. 24.*

Quartum teſtim. eſt illud Sap. 4. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectū eius, & ne fictio deciperet animam illius*; in quibus verbis includitur quoddam futurum conditionatum à Deo cognitum, videlicet, ſi iſte electus non tollatur modò è vita, cadet poſteà in peccatum, & damnabitur; & tamen illud futurum eſt conditionatū: ergo. *Sap. 4.*

Quintum teſtimoniū habetur Iſa. 1. *Niſi Dominus Sabbaoth reliquiſſet nobis ſemē, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus.* In quibus verbis includitur hoc futurum conditionatum Deo cognitum: ſi non remaneant reliquiæ, ideſt aliqui iuſti in Iſrael, totaliter deſtruentur ſicut Sodoma, & Gomorrha. *Iſai. 1.*

Sextū teſtim. legitur Lucæ 16. *Si Moyſen & Prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent*: ecce Deo certò cognitū eſſe oſtenditur hoc conditionatum futurū, ſi quis ex mortuis reſurrexerit, & prædicauerit eis, non credent. Similiter etiam Ezechiel. 3. Dixit Dominus ad Prophetam: *Non ad populum profundi ſermonis & ignotæ linguæ tu mitteris, & ſi ad illos mittereris, ipſi audirent te.* Vbi reuelatum eſt tanquam certum hoc futurū conditionatum, ſi Ezechiel mitteretur ad Populum ignotæ linguæ, audirent illum. *Luc. 16.* *Ezech. 3.*

Septimum teſtimoniū deſumitur ex 4. Reg. 13. vbi Eliſeus dixit ad Ioas Regem Iſrael: *Si percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, ſiue ſepties* (ſcilicet terram) *percuſ-* *4. Reg. 13.*

ſiſſes

ſiſſes Syriam vſque ad conſumptionem, vbi manifeſtè tanquàm certum reuelatur cõditionatum futurum ex hypotheſi, quòd Rex percuſſiſſet baculo quinquies terrã, ſiuè ſexies, aut ſepties. Hæc autem omnia futura conditionata cognoſcũtur à Deo per ſcientiam mediam: cũ non poſſint ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ ſolùm eſt de poſſibilibus: nec ad ſcientiam viſionis, quæ ſolùm terminantur ad res actu exiſtentes, pertinere; ergo neceſſariò conſtituenda eſt in Deo ſcientia media.

II. Secundò, id probant auctoritate SS. Patrũ, qui hanc ſcientiã mediam futurorum conditionatorum Deo videtur tribuere, præſertim S. Chriſoſtom. hom. 31. ſuper Matth. vbi ait: *Quemadmodũ ad alios tunc acceſſit, vocauitq. quando obtemperaturos ſciebat; ſic Matthæum quoque tunc vocauit, quando miraculorum fama prædomitũ, minimè reluctaturum videbat. Qua de cauſa etiam* Paulum *poſt reſurrectionem piſcatus eſt: nam qui corda ſcrutatur, & occulta mentium perſpicit, is etiam quando vnuſquiſque ad obediendum paratus erat, non ignorauit. Propterea non continuò incipiens, quandò durior fuit, ſed poſt mille miracula, & inſignem & prouulgatam famam aptiorem iam ad obtemperandum vocauit.* Et hom. 65. quærit, cur non prius Chriſtus Dominus Paulum vocauit, & reſpondet: *quia præſciuit ipſum repugnaturum vocationi*; & idem dicit de latrone. Verba Chriſoſtomi ſunt hæc: *Sed cur nam (inquies) non ſtatim omnes conduxit? Omnes quidem ille ab initio conduxiſſe voluiſſet; ſi vero non omnes eodem tempore paruerunt, à voluntate vocatorum hæc differentia reſultauit; idcirco alij manè, alij tertia, alij ſexta, alij nona, alij vndecima hora vocantur, quia tunc obtemperaturi erant, quod & Paulus apertè ſignificauit, dicens: Quando autem acceptauit Deus, qui ſeparauit me à ventre matris meæ. Quando porrò Deus voluit? quando certè obtemperaturus erat; nam ipſe à primis etiam incunabulis voluiſſet: ſed quia illum renixurum ſciebat, tunc voluit, cum animum ipſius penetraturam vocationem non ignorabat, ſic & latronem cum poſteà vocauit, potuiſſet anteà ipſum vocaſſe, ſed vocatus ille non paruiſſet.*

Chriſoſt. homil. 31. ſuper Matth.

Hom. 65.

Galat. 1. c

Eandem ſcientiam mediam in Deo conſtituere (inquiunt) S. Auguſtinum in libro de ſex quæſtionibus Paganorum q. 2. vbi ait: *Tunc voluit Chriſtus hominibus apparere, & apud eos prædicare ſuam doctrinam, quando & vbi ſciebat eſſe, qui in eum fuerant credituri; his enim temporibus, & his in locis tales homines in eius prædicatione futuros eſſe præſciebat, quales, non quidem omnes, ſed tamen multi in eius corporali præſentia fuerunt, qui neque in eum (ſuſcitatis ab eo mortuis) credere voluerunt.* Et q. 2. ad Simplician. inquit: *Cuius autem miſeretur, ſic eum vocat, quomodo ſcit ei congruere, vt vocantem non reſpuat.* Quibus verbis ſatis apertè docet, Deum habere certam ſcientiam huius futuri conditionati, ſi in tali tempore vocauero iſtum tali vocatione, conſentiet: ſi autem in alio tempore eum vocauero eadem vocatione, non conſentiet. Item lib. de corrept. & grat. c. 12. loquens de præſcientia, qua Deus præſciuit primum parentem peccaturum, conſtitutum in paradiſo: *Præſciente* (inquit) *Deo, quid ille eſſet facturus iniuſtè, præſciente tamen non adbuc cogente, ſed ſimul ſciente quid ipſe de eo eſſet facturus iuſtè*, Et lib. de natura & gratia cap. 26. tractans quomodò Deus permittit lapſum prædeſtinati, quia nouit illum cautiorem futurum, ait: *Hoc ſuperbus animus non ſapit, ſed magnus eſt Dominus, qui perſuadet quomodò ipſe nouit.*

Aug. epiſt. 49. q. 2.

Aug. quæſt. 2. ad Simplicianum.

Li. de nat. & gratia cap. 26.

Idem probatur ex S. Ambroſ. ſuper cap. 9. ad Rom. dicente: *Hi ſecundum propoſitum vocantur, quos credentes præſciuit Deus futuros ſibi idoneos, vt antequàm crederent, ſcirentur.* Idipſum colligunt ex S. Greg. lib. 23. mor. c. 23. vbi ſic loquitur: *Suos Deus aliquandò flagellis premit, & oneribus grauat, quia mera potentia præuidet, quod ſi in tranquillitate perſiſterent, tentationes ferre aduerſarij non valentes, mentis proſtrati vulneribus iacerent.* Sentit ergò Deum habere huius futuri conditionati præſcientiam, ſi in tranquillitate iuſti perſiſterent, aduerſarij tentationibus ſuccumberent.

S. Amb.

S. Greg.

Denique eandem præſcientiam mediã putant fuiſſe traditã à S. Th. 3. p. q. 1. ar. 5. ad 2. & q. 24. de verit. art. 14. in corp. dũ ait: *Omnes autem exteriores motus à diuina prouidentia moderantur, ſecundũ quod ipſe iudicat, aliquẽ eſſe excitandũ ad bonũ his, vel illis actionibus.* & 1. con. Gen. c. 66. 67. & 68. ait, q Deus cognoſcit futura in ſuis

S. Thomas

cauſis, ex quibus SS. Patrũ verbis deduci volunt in Deo ante liberum decretum ſuæ voluntatis conſtituendam eſſe omninò ſcientiam mediã, ſuperius explicatã.

In confirmationem eiuſdẽ doctrinæ, afferuntur alia penè innumera antiquorum Patrum, & Scholaſticorum teſtimonia, qui vnanimiter docent, Deum præſciuiſſe primos parentes conſenſuros in peccatum, ſi tentarentur à ſerpente; & ſimul etiam agnouiſſe modum, quo illis erat remedium allaturus; & hæc præſciens illos creaſſe: & idẽ dicunt de alijs huiuſmodi futuris conditionatis contingentibus. ergò.

III. Tertiò probant eandem ſententiam, & neceſsitatẽ huius ſcientiæ conditionatæ, ex diuinæ prouidẽtiæ perfectione, & effectibus illius: nam huiuſmodi ſcientia eſt vtiliſsima ad prudenter apponendũ media proportionata fini intẽto. Id quod ex rebus humanis coniectare licet, nam ſi ego cupio aliquid alteri perſuadere, vt prudenter id faciam; multũ ad id confert, noſſe in quo tempore, & opportunitate ſoleat ille melius eſſe diſpoſitus, & quibus rebus magis affici ſoleat, & ſic de alijs circunſtantijs. Quòd ſi omninò præſcirẽ, quid eſſet facturus, tali & tali modo exoratus; talis cognitio vtiliſsima eſſet ad ſtatuendum, quid agere oporteat: & ad applicãdum media accommodata. Sed neceſſe eſt, in Deo ſtatuere quidquid ad perfectiſſimam prudentiam, & prouidentiam conducere poteſt: ergò hæc ſcientia eſt Deo maximè neceſſaria, ergò ante omne decretum ſuę voluntatis, eſt in illo conſtituenda.

Confirmatur primò, quia Deus nõ habet efficax decretum aliquid faciẽdi, niſi præcognoſcat modum, quo illud exequi poſſit: nec antequam cognoſcat media, quibus conſecuturus ſit illud, quod intẽdit. Ea autẽ media cognoſcit Deus ſcientia media, ſeu cõditionata: qua cognouit Tyrios & Sydonios acturos fuiſſe pœnitẽtiam, ſi apud illos factæ eſſent virtutes, quæ apud Iudæos factæ ſunt. ergò talis ſcientia conſtituenda eſt in Deo.

Confirmatur ſecũdò, & explicatur idẽ antecedẽs. Nullus prudenter aliquid ſtatuit de fine, niſi præcognoſcat media apta, & proportionata, quibus conſequetur talem finẽ: aliàs prouidentia eius eſſet irriſione digna, ſicut illius, de quo dicitur Luc. 14. *Quis ex vobis volens turrim ædificare, non prius ſecum cogitat, an habeat ſumptus ad perficiendũ ſufficientes, aliàs dicent. Hic homo capit ædificare, & non potuit conſummare*. ergò antequàm Deus perfectè ſtatuat electos perducere ad vitam æternam, præcognoſcit media: quibus, ſi eis conferantur, efficaciter peruenient ad illam. ergò ſcit Deus certò hoc futurum conditionatum, ſi Paulo dedero tale auxilium gratiæ, iuſtificabitur & ſaluabitur: ſed Deus nõ ſolùm habet media illa, quę prædeſtinatis confert, vt ſaluentur: ſed etiam habet alia penè infinita, quæ ſi conferat illis, vel alijs, etiam ſaluarentur, ergò ante decretum ſuæ voluntatis, certò cognoſcit futura conditionata, quæ eſſent, ſi apponerentur talia media. Luca 14.

IIII. Quartò arguitur. Per ſcientiã Theologiæ cognoſcimus nos multa futura cõditionata, quæ de facto eſſent, ſi talis vel talis cõditio eſſet appoſita. Sicut eſt illud, quod ponit S. Tho. 3. p. q. 1. art. 3. Si Adã non peccaſſet, filius Dei incarnatus non fuiſſet, & 1. p. q. 97. Si homo perſeueraſſet in ſtatu innocentiæ, eſſet immortalis. ergò etiam in Deo cõſtituenda eſt ſcientia infallibilis cuiuſcunque futuri conditionati; hæc autem eſt ſcientia media. Ergò.

Quintò arguitur, Poſtquam Deus decreuit Petrum creare, & permittere, vt in tali ordine rerum conſtitutus peccet, pręſcit abſolutè illum eſſe peccaturum. ergò antequam ſtatuat illum creare, & conſtituere in tali ordine rerum, præſcit, quòd ſi crearetur, & conſtitueretur in illo: peccaret, & idem eſt de alijs. ergò eſt in Deo ſcientia omnium futurorum conditionatorum, quę alio nomine dicitur ſcientia media.

Sextò, datur mediũ inter abſolutè futurum, & poſſibiliter futurum, videlicet conditionaliter futurum: quod nẽpe futurum eſſet, ſi talis vel talis conditio poneretur. ergò inter ſciẽtiam merè naturalẽ, qua Deus cognoſcit omnia poſſibilia: & ſcientiam merè liberam, qua cognoſcit omnia exiſtentia in aliqua differentia temporis: datur ſcientia media, qua cognoſcit omnia futura conditionata.

Septimò, quodlibet futurũ conditionatum eſt ſecundum ſe ſcibile, ergò eſt aliqua ſcientia ſcibile; ſcientia enim & ſcibile,

ſcibile, cum ſint correlatiua, dicuntur ad conuertentiam: ergò talis ſcientia erit in Deo, ſcientia enim Dei, cum ſit infinita, ſe extendit de facto ad omne ſcibile, & ad omnem differentiam entis, ſiuè ſit ens in actu, ſiuè in potentia, vt expreſsè docet S. Thom. p. 1. q. 14. art. 5. & 9. Sed illa ſcientia eſt media, ſeu conditionata. Ergò.

S. Thom. 1. p. q. 14. ar. 5. & 9.

Confirmatur. Ante omne decretum diuinæ voluntatis, iſtæ duæ propoſitiones ſunt contradictoriæ, ſi Petrus creetur, & conſtituatur in tali ordine rerum, peccabit: ſi Petrus creetur & conſtituatur in tali ordine rerum, non peccabit: ergò altera illarũ eſt vera. Patet conſequentia: nã vt docet Ariſt. lib. Periher. neceſſe eſt, vt duarum contradictoriarum altera ſit vera, altera falſa, ergo conditionatum verũ de futuro cognoſcitur certò à Deo: Deus enim cognoſcit certò omnem veritatem, vt dictum eſt ſupra; ergo ante omne decretum ſuæ voluntatis, cognoſcit Deus huiuſmodi futura conditionata.

V. Octauò. Hac ſcientia media poſita, facile, & dilucidè concordatur libertas noſtri arbitrij cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione; & aperitur aditus, quo Pelagiani & Lutherani ad vnitatem redeant Eccleſiæ Catholicæ: ſine illa autem vix eſt intelligibile, quomodo cohæreat libertas noſtri arbitrij cum illis tribus, ergò neceſſario eſt in Deo conſtituenda.

Nonò. Nam, vt fatẽtur auctores oppoſitæ ſententiæ, motio efficax præuenientis gratiæ eſt de ſe efficax, vt venit à Deo antecedenter ad liberum conſenſum noſtri arbitrij: ergò ante decretum dandi talem motionem, ſcit Deus certò, quod ſi alicui homini illam tribuat, ſortietur infallibiliter ſuum effectum: ſed ſcientia per quam Deus id cognoſcit, eſt media, ſeu conditionata, cum ſit futuri cõditionati. ergò verè datur in Deo ſcientia media inter ſcientiam mere naturalem, & merè liberam.

VI. Decimò, eſt argumentum, quod nonnulli magnificant, & probare exiſtimant: ſcientiam futurorum conditionatorum, quæ nunquàm erunt, eſſent tamen futura, ſi talis, vel talis conditio poneretur; nullum præſupponere actuale decretum diuinæ voluntatis: ſed omninò illud anteuertere: Nam in Deo nullum poteſt eſſe actuale decretum liberum, ſine aliquo effectu reali producto in aliqua differentia temporis per idem decretum: ſed nullus effectus fuit, aut eſt, neque erit productus in futuris contingentibus conditionatis, quæ futura eſſent, ſi ad impleretur conditio; in re autem futura non ſunt, nulla enim immutatio realis facta eſt in Tyrijs & Sydonijs, verbi gratia, per hoc quòd pœnitentiam egiſſent, ſi apud illos facta fuiſſent ſigna, quæ in Corozaim, & Betſaida facta ſunt. Ergò veritas illius cõditionati, & aliorum conſimilium nõ dependet ex aliquo actuali decreto exiſtente in Deo, ac per conſequens cognoſcuntur à Deo infallibiliter ante prædictum decretum. Maior probatur, nam inter duo extrema abſoluta, non eſt poſſibilis diuerſa comparatio relatiua, ſine aliqua mutatione reali alterius extremi, quæ ſit fundamentum diuerſæ comparationis relatiuæ: neque enim duæ quantitates poſſunt diuerſimodè inter ſe comparari, niſi altera mutetur: ſed Deus volendo actuali decreto aliquid liberè, diuerſimodè comparatur ad illud, ac ſi non habuiſſet tale decretum: ergò, hæc diuerſa comparatio debet fundari in reali mutatione alterius extremi: ſed non poteſt fundari in reali mutatione ſe tenente ex parte Dei, cum Deus ſit omninò immutabilis, ergo neceſſariò debet fundari in reali mutatione creaturæ: ac per conſequens omne decretum Dei liberum ponit aliquam realem mutationem in rebus.

Confirmant primò eandem maiorem. Nã omne decretum liberum actuale exiſtens in Deo connotat aliquid, quod potuit non eſſe: aliàs decretum Dei non fuiſſet liberum, ſed neceſſarium, hoc autem quod connotat, non poteſt eſſe quid intrinſecum ipſi Deo; nam omnia quæ formaliter, & intrinſecè exiſtunt in illo, ſunt increata, ac per conſequens neceſſaria ſimpliciter. Ergo connotat aliquid exiſtens in creatura, quòd potuit non eſſe. Ergo ſemper infert mutationem realem in creatura.

Confirmant ſecundò id ipſum, auctoritate S. Auguſtini lib. de grat. & lib. arb. c. 8. circà finem, vbi ait: *Cur Deus priùs, quàm illi peccarent non rapuit eos? An quia* S. Aug.

non

non potuit, an quia eorum mala futura neſciuit? Nihil horum, niſi peruerſiſſimè, aut inſaniſſimè dicitur; vbi clarè docet, Deum cognoſcere futura conditionata. Item etiã lib. de prædeſt. SS. c. 8. inquit: *Si illos, quibus ſtultitia eſt, verbum crucis docere voluiſſet, proculdubio venirent & ipſi*; vbi Aug. agit de contingenti cõditionato certò futuro: vt indicãt illæ voces. *Procul dubio venient.* Agit prætereà de contingẽti habente hanc veritatem futuri conditionati ante decretum diuinæ voluntatis, quod indicant verba illa: *Si docere voluiſſet*, nam veritas cuiuſcunque propoſitionis conditionalis eſt ante poſitionem conditionis, quia conditionalis nihil ponit in eſſe. Adducitur denique ad eandem ſcientiam mediam comprobandam S. Aug. lib. de Dono perſeu. c. 14. vbi ait: *Ex quo apparet, habere quoſdam in ipſo ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueatur ad fidem, ſi congrua ſuis mentibus, vel audiant verba, vel ſigna conſpiciant.*

Confirmant tertio id ipſum, nam ad veritatẽ propoſitionis conditionalis non requiritur, quod ſit bona conſequentia: ergo, etiam ſi non antecedat decretum diuinum, ratione cuius conſequentia eſt infallibilis; adhùc ſaluabitur veritas intelligibilis in futuris cõditionatis. Antecedens probatur ex illo. 3. Reg. cap. 12. *ſi hodie obedieris populo huic, & illius petitioni ceſſeris, & loquutus fueris verba lenia, erunt tibi ſerui cunctis diebus*: qui enim hoc conſilium dederunt, putauerunt ſe dicere verum, ac bonum conſilium dare, & tamen non erat neceſſitas conſequentiæ, inter lenitatem Regis, & obedientiam populi, ergo.

3. Reg. 12.

In contrarium eſt, nam vt patebit infra, nec S. Auguſtinus, nec S. Thomas, aut alij Doctores antiqui meminerunt vnquam huius ſcientiæ mediæ, inter merè naturalem, & merè liberam; nèdum quantum ad nomen ſcientiæ mediæ, ſed neque etiam quantum ad ipſam rem, quæ hoc nomine ſignificatur: nec eſt aliqua neceſſitas, aut ratio vrgens ad conſtituendam talem ſcientiã in Deo: Ergo.

VII. Pro intelligentia huius difficultatis ſupponendum eſt, quòd propoſitio conditionalis dupliciter poteſt accipi. Primo modo in ratione conſequentię: ità vt dictio, (ſi) accipiatur illatiuè, & tunc ad veritatem propoſitionis conditionalis, ſufficit & requiritur, quod ſit bona conſequentia, etiãſi conſequens ſit impoſſibile, & ſimiliter antecedẽs. Vt in hac propoſitione, ſi lapis eſſet homo, lapis eſſet animal rationale: propoſitio eſt vera: quia eſt bona conſequentia, quãuis conſequens & antecedens ſit impoſſibile, quia conditionalis nihil ponit in eſſe. Ità docet expreſsè S. Thom. 1. p. q. 25. ar. 3. ad ſecundum, & q. 44. ar. 1. ad ſecundum & q. 1. de potentia. ar. 6. ad 3. Secundo modo accipi poteſt iſta coniũctio (ſi) ità, vt importet concomitantiã antecedentis cũ conſequente propoſitionis conditionalis, fundatam non quidem in bonitate conſequentiæ ſecundùm ſe: ſed ſuppoſita aliqua promiſſione, aut propoſito hominis, vel alia cauſa; ex qua poſito in eſſe antecedenti, poneretur & conſequẽs. Vt in his conditionatis, ſi heri veniſſes in domum amici, cænaſſes cum illo: ſi pro me apud Regem interceſſeris, dabo tibi equum. Tertiam acceptionem futuri conditionati fingunt nonnulli, in qua dictio (ſi) accipiatur ſecundùm quandam denominationem, aut concomitantiam diſparatam: vt in hac propoſitione, ſi cras fuerit pluuia Romæ: Petrus diſputabit in Hiſpania.

Secundo ſupponendum eſt, ex principijs dialecticis, omnem propoſitionem conditionalem illatiuam, ſi eſt vera, eſſe neceſſariam: & ſi eſt falſa, eſſe impoſſibilem. Cuius ratio eſt, quia veritas conditionalis illatiuæ conſiſtit in bonitate conſequentiæ: ſed conſequentia, quæ ſemel eſt bona & formalis, ſemper eſt bona: & quę eſt mala, ſemper eſt mala: ergo cõditionalis vera eſt neceſſaria, & falſa eſt impoſſibilis: vnde non datur conditionalis, aliqua contingens. Cõtrarium huius fundamenti tenet Alphõſus Mendoza in ſuis quodlibetis, q. 7. ad 4. argumẽtũ. Sed noſtra ſentẽtia eſt expreſſa S. Tho. opuſc. 48. tract. de enunciat. c. 14. vbi ait, certũ eſſe hanc conditionalem, ſi homo eſt albus, homo eſt muſicus, eſſe falſam: eo quòd non neceſſario, ad album ſequitur muſicum. Et ex hoc infert S. Doctor, quòd omnis conditionalis vera, eſt neceſſaria: & omnis falſa eſt impoſſibilis: quia vt dictum eſt, terminus conſequentis neceſſario ſequitur ad terminum antecedentis.

Propoſitio cõditionalis vera eſt neceſſaria, & falſa eſt impoſſibilis.

Propoſitio conditionalis numquam eſt contingẽs.

Si au-

Si autem dictio (ſi) non accipiatur in rigore formalis conſequentiæ: ſed accipiatur ſecundo modo, quatenus importat concomitantiam conſequentis cum antecedente; tunc ad veritatem conditionalis ſufficit & requiritur, vt fundamentum illius concomitantiæ ſit à parte rei, & quòd poſito in eſſe antecedente ponatur conſequens: etiam ſi liberè ponatur, aut contingenter, ità vt poſſit non poni, quia videlicèt adhùc poſita cõditione impediri poterat per alias cauſas ſecundas: vt verbi gratia, quòd ad ſit propoſitum in promittente, dandi, quod promiſit ſub conditione: ſi adimpleatur conditio, vt in exemplo poſito, ſi pro me intercesseris apud Regem, dabo tibi equũ.

Supponendum tertio, quòd futura conditionata (quantũ attinet ad præſens) ſunt in duplici differentia: quædam ſunt quorum conſequens, de facto ponetur in eſſe ex decreto diuinæ voluntatis, dependenter tamen ab antecedente, ſicut ante peccatum Adæ; imò & ab æterno hoc futurum conditionatum erat Deo cognitum, ſi Adã peccauerit, filius Dei aſſumet carnem humanam. Etenim ex decreto diuino, illud conſequens habebat concomitantiam cum antecedente, & dependebat ab illo: Deus enim decreuerat filium ſuum mittere in remedium peccati, & non aliter: vt 3. p. q. 1. ar. 3. probat S. Tho. vnde peccato non exiſtente, incarnatio non fuiſſet. Sicut autem incarnatio ipſa, & præſcientia incarnationis futurę præſupponit decretum Dei volentis incarnationem: ità proportionabiliter peccatum futurũ Adæ, & præſcientia illius in ſigno rationis antecedens decretũ incarnandi, præſupponit in ipſo Deo aliud decretum: quo ſtatuit permittere primi parentis peccatum, & concurrere tanquàm prima, & vniuerſalis cauſa ad actum poſitiuum illius, quò ad omnem eius entitatem, quia vt Aug. ait: *Non fit aliquid, niſi omnipotens fieri velit, vel ſinẽdo vt fiat, vel ipſe faciendo*: Alia verò conditionata ſunt, quæ de facto nunquàm ponentur in eſſe, quia conditio non adimplebitur; ponerentur tamen ſi conditio fuiſſet impleta, vt patet in exemplis inductis ſuperius de Tyrijs, & Sydonijs, & de viris Ceilæ.

Aug. in enchirid. ad Laur. c. 95.

Notandum quarto, quod decretum aliquid faciendi eſt duplex, aliud abſolutum, vt ſi quis, abſq. vlla conditione ſtatuat omnino ieiunare craſtina die. Aliud verò eſt decretum conditionatum, quod duobus modis contingere poteſt: primo modo ex parte obiecti voliti, vt ſi quis diceret, ergo volo dare pauperi eleemoſinam, ſi ipſe petierit. Secundo modo, poteſt eſſe decretum conditionatum ex parte actus ipſius voluntatis: vt quando rè vera voluntas non habat determinatum actum circà aliquod obiectum, ſed habuiſſet illum, ſi talis, vel talis occaſio ſe obtuliſſet.

Decretum poteſt dupliciter dici cõditionatum: ſcilicet ex parte actus voluntatis, vel ex parte obiecti.

VIII. Vltimo notandum, decretum aliquid faciendi eſſe duplex, alterum formale, & explicitum, ſicut decretum, quod ab æterno Deus habuit creandi mundum in temporis initio: & decretum quo ſtatuit electos ſuos ad gloriam perducere; alterum verò eſt decretum virtuale, ſiuè implicitum, quod videlicèt in virtute alterius decreti includitur: ſicut peccator, qui non obſtante præcepto, vult comedere carnem in die Veneris, virtualiter vult Dei offenſam committere. Hæc autem decreta in Deo, quantum ad abſolutum, quod important, identificantur cum ipſa Eſſentia diuina: ſed diſtinguuntur ratione per diuerſas habitudines, ſeu relationes rationis ad varia obiecta. Reſpectu autem futurorum conditionatorum, quæ aliquando ponentur in eſſe, præceſſit in Deo decretum, quo ſtatuit, vt conditio adimpleatur ſi eſt bona; vel quò decreuit permittere illã ſi eſt mala, & quò prædifiniuit, vt adimpleta illa conditione, poneretur in eſſe conſequens eiuſdem cõditionati, ſi eſt bonum; vt ſic tàm antecedens, quàm conſequẽs, & actualis vtriuſq. connexio reducatur in diuinam voluntatem, tanquàm in primam cauſam, ſecundum omnem entitatem, & bonitatem, quã habent. Reſpectu etiam futurorum conditionatorum, quæ nunquam ponentur in eſſe, ponerentur tamen, ſi conditio eſſet impleta; præintelligitur in Deo decretum conditionatum ex parte obiecti voliti: quò ſtatuit, vt eueniret conſequens, ſi impleretur conditio importata in antecedente futuri conditionati: ſed quoniam abſoluta, & efficaci voluntate decreuit, vt conſequens non ſit futurum, eadem etiam efficaci voluntate ſtatuit, vt conditio eiuſdẽ cõditionati non ponatur in eſſe. Eſt exemplum manifeſtum in Tyrijs, & Sydonijs, qui iuxtà verbum Domini, pœnitentiam egiſſent, ſi apud illos facta fuiſſent ſigna, & virtutes, quæ facta ſunt in Corozain, & Betſaida.

Decretum Dei reſpectu futurorum conditionatorũ explicatur

Bethſaida. At quia Deus occulto ſuo iudicio, ſed iuſto, decreuit abſoluta voluntate non conuertere Tyrios, & Sydonios, ſed in maſſa perditionis relinquere; etiam ſtatuit, vt ſigna illa, & virtutes non fierent apud eos, quæ ſi fierent, procul dubio credidiſſent. Vnde S. Aug. eundem explicans locum inquit: *Non erant ergo ſic excæcati oculi, nec ſic obduratum cor Tyriorum, & Sydoniorum, quoniam credidiſſent, ſi qualia viderunt iſti ſigna, vidiſſent. Sed nec illis profuit, quod poterant credere, quia prædeſtinati non erant ab eo, cuius inſcrutabilia ſunt iudicia, & inueſtigabiles viæ: nec iſtis obfuiſſet, quod non poterant credere, ſi prædeſtinati eſſent, vt eos cæcos Deus illuminaret, & induratis cor lapideum vellet auferre.* Et poſt pauca: *Audiunt enim hæc, & faciunt, quibus datum eſt, non autem faciunt ſiuè audiant, ſiuè non audiant, quibus non datum eſt.* Ecce, qualiter Sanctus Auguſt. veritatem determinatam illius futuri, reducit ad liberum decretũ Dei dandi ipſam Fidem, aut piam operationem. Ex quo manifeſtè colligitur, quòd illud futurum conditionatum, ſi in Tyro, & Sydone facta fuiſſent ſigna, quæ operatus eſt Chriſtus Dominus apud Iudæos, conuerterentur; & veritas illius non antecedit, ſed potius ſequitur decretum diuinæ voluntatis, & illud ſupponit: & idem dicendum de alijs conſimilibus futuris conditionatis, quæ reuelantur in Scripturis ſacris, vel aſſeruntur à SS. Doctoribus eſſe futura, ſi talis, vel talis cõditio poneretur in eſſe. Et hoc eſt maximè obſeruandum: quoniam aliqui trahere volunt loca ſcripturæ ſupra inducta, & teſtimonia SS. Patrum ad probandum eſſe in Deo conſtituendam ſcientiam mediam, ſeu futurorum conditionatorum contingentium; quæ antecedat omne decretum diuinæ voluntatis, vt ex argumentis ſuperiùs factis, liquidò conſtat. His poſitis fundamentis præſentem controuerſiam, ſequentes dirimunt concluſiones.

Aug. lib. de dono perſeuer. c. 14.

IX. Prima concluſio. Omnia futura conditionata contingentia, in quibus dictio (ſi) accipitur illatiuè in rigore conſequentiæ: ſi conſequentia eſt bona & formalis, cognoſcuntur à Deo per ſcientiam merè naturalem, quæ eſt ſimplicis intelligentiæ. Exemplum eſt in his futuris conditionatis: ſi Deus voluiſſet creare alium mundum, creaſſet illum: ſi Petrus eſt prædeſtinatus, ſaluabitur. Hæc concluſio ab omnibus Theologis debet concedi, & ratio illius euidens eſt: nam Deus cognoſcit per ſuam ſcientiam merè naturalem omnem veritatem, vel illationẽ neceſſariam: ſed omnis propoſitio conditionalis, quæ eſt bona conſequentia & formalis, continet illationem neceſſariam; quantumuis conſequens ſit liberum & contingens; ergo per ſcientiam merè naturalem cognoſcitur à Deo. Maior patet: quia omnis propoſitio neceſſaria eſt æternæ veritatis: ergò veritas illius non ſupponit actum liberum diuinæ voluntatis, ſed illum antecedit: ergo per ſcientiam merè naturalem, quæ antecedit tale decretum, cognoſcitur. Minor probatur: quia vt oſtenſũ eſt in tertio fundamento, omnis conditionalis vera eſt conſequentia neceſſaria; ad veritatem autem conditionalis ſufficit, & requiritur, quod ſit bona conſequentia. Ex quo ſequitur, quòd ſi conditionatum illatiuum fuerit mala conſequentia, erit falſum, atque adeò non erit ſcibile, etiam ab ipſo Deo: quia quod non eſt, neque habet aliquod fundamentum veritatis, non eſt cognoſcibile, & multò minùs poteſt eſſe ſcibile.

Secunda concluſio. Futura conditionata, in quibus dictio (ſi) non accipitur illatiuè in rigore formalis conſequentiæ, ſed concomitanter in ſecunda illa acceptione explicata in primo fundamento; ſi accipiantur, vt antecedunt omne decretum diuinæ voluntatis prædeterminãtis, quòd tale quid ſit futurum adimpleta conditione; non cadunt ſub ſcientia, vt futura aliquo modo, nec vt ſic ſunt ſcibilia infallibiliter etiam à Deo: ſed ſolùm cognoſcuntur, vt poſſibilia fieri. Verbi gratia: Scit quidem Deus certò & infallibiliter, quod ſi creaſſet modo alios Angelos in gratia habituali, & decreuiſſet voluntate abſoluta, & efficaci, quod illi perſeuerarent in gratia, ità fieret, & de facto perſeuerarent; quia cognoſcit virtutem, & omnipotentiam ſuæ diuinæ voluntatis, qua, quicquid vult facit: ſed tamen ſi ſecludatur huiuſmodi decretum, non eſt ſcibile, quid illi Angeli, ſi crearentur in gratia, determinatè facerent ex ſua innata libertate: neque eſt cognoſcibile ſcientia infallibili, etiam à Deo, vtrum illi in- X.

Futura cõditionalia à libero arbitrio dependentia nõ ſunt ſcibilia ante decretũ diuinæ voluntatis.

parti-

particulari eſſent perſeueraturi, an in peccatum conſenſuri, ſed ſolùm quid in tali caſu poſſent facere: & idem dicendum proportionabiliter de alijs conſimilibus futuris conditionatis, à creata voluntate dependentibus: hæc concluſio eſt directè contra aſſertores ſcientiæ mediæ.

Probatur, nam hæc eſt expreſſa ſententia S. Auguſtini. Etenim epiſt. 105. ad Sixtum, explicans illud Ioan. 6. *Sciebat enim ab initio Ieſus, qui eſſent credentes, & quis eſſet traditurus eum* (inquit) *Nè quiſquam exiſtimaret credentes, ſic ad eius præſcientiam pertinere, quò non credentes, id eſt ut non eis Fides ipſa deſuper daretur, ſed tantummodo voluntas eorum præſcieretur, mox adiecit, atque ait: Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo.* Quibus verbis non obſcurè docet, ante decretum ſuæ voluntatis, quo ſtatuit donare Fidē credentibus, non præſcire Deum, qui eſſent in eum crediturí. Idem confirmat lib. de prædeſt. Sanct. c. 17. *Hæc* (inquiens) *eſt immobilis veritas prædeſtinationis & gratiæ. Nam quid eſt, quod ait Apoſtolus, ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem? Quod profectò ſi propterea dictum eſt, quia præſciuit Deus credituros, non quia facturus fuerat ipſe credentes, contra iſtam præſcientiam loquitur Filius, dicens; Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, um hoc potiùs præſcierit Deus, quòd ipſi um fuerant electuri, vt ab illo mererentur ligi. Electi ſunt itaq. ante mundi conſtitutionem ea prædeſtinatione, in qua Deus ua futura facta præſciuit: electi ſunt autem le mundo ea vocatione, qua Deus, id quod rædeſtinauit, impleuit.* Et poſt pauca: *Præſciebat ergo (ait Pelagianus) qui futuri eſſent ſancti, & immaculati per liberæ voluntatis arbitrium, & ideo eos ante mundi conſtitutionem in ipſa ſua præſcientia, qua tales futuros eſſe præſciuit, elegit. Elegit ergo (inquit) antequam eſſent, prædeſtinans Filios, quos futuros ſanctos immaculatosq. præſciuit: vtiq. ipſe non fecit, nec ſe facturum, ſed illos futuros eſſe præſciuit.* Et explicans illud Sap. 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius*, inquit, id dictum eſſe, *ſecundùm pericula vitæ huius, non ſecundùm præſcientiam Dei, quia hoc* (ait) *præſciuit, quod futurum erat, non quòd futurum non erat.* Et in alio loco, contra eos arguens, qui dicebant Deum permittere, vt infantes multi in peccato originali decederent, quoniam præſciebat ipſos futuros iniquos, ſi viuerent (inquit) *Ipſa exinanitur præſcientia omninò, ſi quod præſcitur, nō erit. Quomodo enim dicitur præſciri futurū, quod non eſt futurum?* Quibus verbis apertè docet, nō eſſe cognoſcibile, ante decretum diuinę voluntatis, quid feciſſent illi infantes, ſi diutiùs vixiſſent: ergò ſecundùm Aug. ante decretum diuinæ voluntatis non eſt ſcibile, etiam à Deo, quid homo faceret, ſi conſtitueretur in talibus, vel talibus circunſtantijs, cum auxilijs ſufficientibus, & non prædeterminantibus eius voluntatem ad alteram partem.

Ephеſ. 1.

Sap. 4.

Aug. lib. de prædeſt. SS. c. 14. to. 7.

Lib. 1. de anima, & eius origine, c. 13.

Reſpondent S. Auguſtinum agere in locis cit. contra illorum errorem, qui dicebant, Deum punire, vel gratiam conferre propter ea opera, quæ homo facturus eſſet, ſi hoc, vel illud accideret, etiam ſi de facto nunquàm id facturus ſit: & nunquàm negaſſe in Deo eſſe huiuſmodi ſcientiam, quod ſi ſentiret, proferre eo loco deberet, quia nullo faciliori modo, talis error refelleretur. Sed hæc ſolutio eſt inſufficiens: nam S. Auguſt. in verbis inductis ſatis apertè negat, Deum cognoſcere futura illa conditionata, quia reuerà, ante decretum diuinæ voluntatis, futura non erant, etiam adimpleta illa conditione.

Præterea, arguitur contra eandem ſolutionem, quia licèt S. Auguſtinus principaliter in illis locis contra errorem Semipelagianorum intendat arguere: qui dicebant paruulos ex hac vita decedentes ſine baptiſmate, damnari propter peccatum actuale, quod commiſiſſent ſi vixiſſent; tamen hoc impugnat, quia reuerà ante omnē decretum diuinæ voluntatis, non eſt cognoſcibile à Deo hoc conditionatum, vt futurum, ſi paruulus ille vixiſſet, peccaret mortaliter; & rationem huius aſſignat, quia Deus non cognoſcit, vt futurum, id quod reuerà non erat futurum, etiam poſita illa conditione. Etenim ex hoc, quod ille paruulus vixiſſet, non ſequitur eum eſſe peccaturum: nam poterat per diuinam gratiam ab omni peccato mortali præſeruari.

Præterea impugnari poteſt eadē ſolutio ſecunda, quia Maſſilienſes hanc præ-

ſcientiam

ſcientiam futuræ cooperationis arbitrij antecedentem liberũ decretum Dei prædeſtinantis ſtatuerunt pro fundaměto ad probandum, dari cauſam prædeſtinationis, ex parte boni vſus liberi arbitrij à Deo præcogniti, vt conſtat ex ſancto Proſpero epiſt. ad Auguſt. dicente: *Sed in tantum quibuſcunque commentitijs meritis electionem Dei ſubijciunt, vt quia præterita, quæ non extant, futura, quæ non ſint futura, confingant, nouoq. apud illos abſurditatis genere, & non agenda præſcita ſint, & præſcita non acta ſint*. Et S. Hilarius id ipſum commemorat dicens: *Cum autem dicitur eis, quare alijs, vel alicubi prædicetur, vel non prædicetur, vel nunc prædicetur, quod aliquando penè omnibus, ſicuti nunc aliquibus gentibus, prædicatum non ſit: dicunt id præſcientiæ eſſe diuinæ, vt eo tempore, & ibi, & illis veritas annunciaretur, vel annuncietur, quando, & vbi nunciabatur eſſe credenda: & hoc non ſolùm aliorum catholicorũ teſtimonijs, ſed etiam ſanctitatis tuæ diſputatione antiquiore ſe probare teſtantur*. Allegabãt enim Maſſilienſes, in fauorem ſuæ doctrinæ S. Auguſtinum lib. de ſex quæſtionibus Paganorum ſupra inductũ, quo eiuſmodi præſcientiam probare teſtabantur. Similiter etiam Arriani eadem præſcientia vſi ſunt, ad ſuum errorem comprobandum: vt conſtat ex epiſt. Alexandri Alexandrini Epiſcopi, ad Alexandrum Epiſcopum Conſtantinopolitanum quæ habetur in Concilio Niceno. Contendentes enim contra Eccleſiam Catholicam, Chriſtum Dominum nõ eſſe filium Dei per naturam, ſed ſolùm per gratiam electum fuiſſe ad eam dignitatem, & excellentiam: cum obijceretur illis, vnde eſſet, quod ſanctus Petrus, aut Paulus, vel alij non fuerint facti filij Dei; eo modo quo illi contendebant, factum fuiſſe Chriſtum Dominum, rationem differentiæ aſſignarunt ex parte præſcientiæ boni vſus liberi arbitrij futuri. Verba Alexandri ſunt: *Ac cum illis obijcitur ſententia quæ deinceps ſequitur, & ipſi ſpreuerunt me, quod planè naturæ ſeruatoris, qui eſt natura immutabilis, repugnat: Tunc omni exuta erga Deum pietate, ac reuerentia aiunt: Deũ cum eum præſcientia, & præſenſione præno-uiſſet neutiquam ipſum aſpernaturum, idcirco ex omnibus elegiſſe. Non enim natura, aut quicquam præter cæteros filios habuiſſe prærogatiuæ (nullum namque natura filium Dei eſſe affirmant, neque quenquam eſſe, qui vlla cum eo proprietate coniunctus ſit.) Sed cum eſſet natura mutabili, & propter ſingularem in vita, & moribus ritè inſtituendis diligentiam, ac ſtudium non ad vitia deflecteret, Deum eum elegiſſe: adeò, vt ſi, vel Paulus, vel Petrus in hac obnixè incubuiſſet, eodem modo fuiſſent Filij Dei, quo ille fuit. Ac quò inſanam, & peſtiferam ſuam doctrinam confirment, etiam in ipſas Scripturas vim faciunt, & ſententiam in Pſalmis de Chriſto traditam, quæ ita ſe habet (dilexiſti Iuſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis,) ad ſuum inſtitutũ detorquent*. hactenus Alexander. Cum ergo, hæc figmenta hæreticorum, efficaciſſimè impugnentur, ſi aſſeramus præſcientiam futuræ cooperationis, & boni vſus liberi arbitrij, futuri etiã ex hypotheſi quòd in talibus circunſtantijs conſtituatur, nõ antecedere, ſed neceſſariò ſupponere liberum decretum Dei, relinquitur quòd antecedenter ad huiuſmodi decretum, non ſit conſtituenda in Deo talis præſcientia.

S. Proſper

Hilar. epi. ad Aug.

Conc. Nicenum lib. 1. tom. 1. conciliorum.

Pſal. 44.

Nõ deſunt qui reſpondeãt, quòd ſicut Scriptura ſacra abutũtur hæretici ad ſuos errores fundandos, nec tamen propter hoc neganda eſt ſacra Scriptura: ita ſimiliter abutuntur pręſcientia media, ad ſuos errores confirmandos, nec tamen propterea reijcienda eſt eiuſmodi præſcientia, quamuis meritò repræhendendi ſint, qui male eadem præſcientia vſi fuerint.

Hæc tamen reſponſio habet non modicam difficultatem, quæ conſiſtit in hoc: Nam admiſſo, eiuſmodi præſcientiam antecedere in ſigno rationis liberum decretum voluntatis diuinæ, videtur ſequi, dari cauſam prædeſtinationis, ex parte boni vſus liberi arbitrij pręcogniti à Deo, vt futuri ex hypotheſi, quòd in talibus circunſtantijs conſtitueretur. Quod innuere videntur verba illa Proſperi, qui de Maſſilienſibus, ait: *Hæc enim ipſorum diffinitio, ac profeſſio eſt: omnem quidem hominem, Adam peccante, peccaſſe, & neminem per opera ſua, ſed per Dei gratiam regeneratione ſaluari, vniuerſis tamen hominibus propitiationem, quæ eſt in Sacramento Sanguinis Chriſti, ſine exceptione eſſe propoſitam: vt quicunque ad Fidem, & ad baptiſmum accedere voluerint, ſalui eſſe poſſint.*

S. Proſper. Epiſt. ad Aug.

Qui

Qui autem credituri ſunt, quiuè in ea fide, qua deinceps per Dei gratiam ſit iuuanda, manſuri, præſciſſe ante mundi conſtitutionem Deum: & eos prædeſtinaſſe in Regnum ſuum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine exceſſuros eſſe præuiderit. Ideoq. omnem hominem ad credendum, & ad operandum diuinis inſtitutionibus admoneri, vt de apprehendenda vita æterna nemo deſperet, cum voluntariæ deuotioni remuneratio ſit parata. Et ſanctus Auguſtinus reſpondens Proſpero, & Hylario, ſæpiſſimè docet, præſcientiam, qua Deus præſciuit bonum vſum liberi arbitrij futurum, non antecedere in ſigno rationis, ſed ſubſequi decretum Dei prædeſtinantis, vt patet ex locis illius, ſupra num. 10. & 11. adductis: ergo ſignum eſt SS. Proſperum, Hylarium, & Auguſtinum ſenſiſſe, præſcientiam ipſam boni vſus, ſeu cooperationis liberi arbitrij, futuræ etiam ex hypotheſi, quod in talibus circunſtantijs conſtitueretur, non antecedere in ſigno rationis, ſed ſubſequi decretum Dei prædeſtinantis: vt euitetur non dari cauſam prædeſtinationis, ex parte eiuſdem boni vſus à Deo præcogniti. Alias, poſita in eſſe commemorata hypotheſi, bonus vſus arbitrij ſolum eſſet præſcitus, & non prædeſtinatus à Deo, & conſequenter Deus, vt contra Collatorem arguit S. Proſper, non ſaluator noſter, ſed teſtis, & inſpector eiuſdem boni vſus arbitrij, dicendus eſſet. Quo argumento vtitur etiam contra Fauſtum Maxentius, cũ ait. *Quod ſi ſola prædicatio, ſicut iſte vult, gratia Dei credenda eſt, quæ per Ieſum Chriſtũ facta eſt: ergo non ſaluator, ſed prædicator tantummodo, idem Deus, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus (quod abſit) credendus eſt.*

Maxentius in reſponſione ad epiſtolã Hormiſdæ Papæ.

Præterea probatur eadem concluſio, auctoritate S. Thomæ, qui ſufficienter diuiſit ſcientiam Dei in naturalem, quam appellat ſcientiam, ſimplicis intelligẽtiæ, & liberã, quę eſt ſcientia viſionis, vt patet 1. p. q. 14. ar. 9. 3. p. q. 10. ar. 2. ad 2. & ar. 3. in fin. corp. & q. 13. ar. 1. ad 2. 1. con. Gen. & alijs pluribus in locis diſputatione præcedenti num. 5. allegatis, cum ageremus de ſcientia ſimplicis Intelligentiæ, & viſionis: ergo nullam agnouit ſcientiam mediam inter vtramque.

XII. Secundo probatur ratione: Deus ante omne decretum ſuæ voluntatis non ſcit, quot homines, vel Angelos eſſet producturus, ſi crearet alium mundum: ergo ſimiliter ante idem decretum, non ſcit quot actus, vel quales eſſet producturus quilibet homo, ſi crearetur, & conſtitueretur in tali ordine rerum: antecedẽs conceditur à quibuſdam aſſertoribus ſcientiæ mediæ, & conſequẽtia probatur, quia ſicut omne illud, quod Deus immediatè per ſe ipſum operatur ad extrà, dependet intrinſecè ex decreto ſuæ voluntatis, ità etiam quicquid Deus operatur mediantè cauſa ſecunda, & quicquid facit ipſa cauſa ſecunda, dependet intrinſecè ex decreto voluntatis diuinæ: cum eius cauſalitas, & prouidentia ſe extendat ad quodcunque ens in particulari.

Deus ante decretum ſuæ voluntatis nõſcit quot Angelos eſſet creaturus, ſi produxiſſet alium mundum.

Reſpondent quidam negando conſequentiã: & aſſignant rationem diſcriminis; quia licèt Deus comprehendat ſuum liberum arbitrium, non tamen illud comprehendit ſupereminentiſſima quadam, & altiſſima comprehenſione, quia eius comprehenſio non excedit liberum illius arbitrium, ſed illi ęquatur, quia vtrumque habet eſſe infinitum. Liberum autem arbitrium creatum comprehendit Deus ſupereminentiſſima comprehenſione, quia illud in infinitum excedit. Ad intuendum autem in re libera, in quam partem ſe inflectet, non ſatis eſt illius comprehenſio; neque quæcunque maior comprehenſio, quàm ſit res comprehenſa: ſed neceſſaria eſt altiſſima, atque eminentiſſima cõprehenſio: Et eadẽ ratione (inquiũt) quòd homo, & Angelus, ante liberam determinationẽ ſuarum voluntatũ, non cognoſcunt, in quam partẽ ſe inflectere debeant, quoniam intellectus in eis, eſſentiam, ac voluntatem infinito illo modo non ſuperat.

Sed hæc ſolutio non videtur ſatisfacere, quia non minùs perfectè comprehendit Deus ſuam liberam voluntatẽ, quàm noſtrã, etenim differentia aſſignata de cõprehenſione eminentiſſima, vel non ità eminenti, tenet ſe ex parte cognoſcentis non ex parte obiecti cogniti: nã per vtrãq; ſi eſt comprehenſiua, cognoſcitur obiectũ in quantũ eſt cognoſcibile, ità vt nihil ſit in illo, actu, vel potẽtia, quod ſubterfugiat notitiam cognoſcẽtis: ergo ſicut ante determinationem liberam diuinæ voluntatis, non eſt ſcibile, etiam à Deo, quot Angelos, vel homines ipſe producturus

F eſſet

eſſet, ſi crearet alium mundum: ità etiam non erit ſcibile ante determinationẽ eiuſdẽ voluntatis, quot actus, vel quales productura eſſet creata volũtas ex hypotheſi quòd in tali ordine rerum crearetur, vel conſtitueretur. Homo autem, vel Angelus ex eo ante liberam determinationem ſuarum voluntatum non cognoſcunt ſcientia infallibili, in quam partem ſe inflectent: quia ſecluſa diuina reuelatione ignorant conſiliũ voluntatis Dei abſolutæ, & quid in particulari ipſe pręordinauerit, & decreuerit circà futuros actus earundem voluntatum. Vnde, ſi Deus hoc alicui reuelaret, ſine dubio ipſe homo cognoſceret certò & infallibiliter ante determinationẽ ſuæ voluntatis, in quam partẽ inclinabit. Verbi gratia, ſi Deus reuelaſſet Paulo ſe ab æterno decreuiſſe, illum conuertere efficaciter die craſtina, tunc Paulus ante determinationẽ ſuæ volũtatis, certò cognoſceret, ſe craſtina diè eſſe conſenſurũ Deo vocanti, quia certò ſcit, neminem poſſe Dei voluntati reſiſtere, vt dicitur Eſther 13. & ad Rom. 9.

Vim huius argumenti ſentientes alij, aliter conantur illi ſatisfacere. Dicunt enim, quòd non ex parte virtutis cognoſcentis, ſed ex parte obiecti cognoſcibilis reddenda eſt ratio differentiæ. Et ſecundũ illos conſiſtit in hoc, quia propoſitio, in qua Deo attribuitur aliquod decretũ liberum, vt velle creare mundum: nõ priùs ratione habet determinatã veritatẽ, quàm Deus intelligatur actu habere in ſua æternitate illud decretũ: & ideò nõ objjcitur diuinæ ſcientiæ, vt exhibendum, ſed vt iã exhibitum, quod aliter contingit in volũtatibus creatis, & ideò eſt in his locus cognoſcendi futura, vel abſoluta, vel conditionata, prius quàm in ſeipſis actu ſint, nõ tamen in decreto libero voluntatis Dei.

XIII. Hæc ſolutio, videtur minus ſufficiens, quia noſtrum argumentum non procedit de decreto, quod actualiter eſt, vel erit in Deo, ſed de decreto creandi tot Angelos, vel homines, quod eſſet in Deo ex hypotheſi, quòd vellet aliũ mundũ producere. Licet enim hoc decretum, nõ poſſit objjci diuinæ ſcientiæ, vt exhibendũ pro aliquo tempore futuro: poteſt tamen illi objjci, vt poſſibile, quò ad determinationem ad tales, vel tales creaturas. Si enim Deus voluiſſet creare alium mundũ, ſine dubio ab æterno decreuiſſet, in quantitatę determinata tales, vel tales creaturas producere: & de hoc decreto, quod eſſet in Deo ab æterno data illa hypotheſi, noſtrũ procedit argumentum. Quo ſuppoſito, ſic arguitur. Hęc propoſitio, Deus crearet tot Angelos, ſi alium mundum produxiſſet, non habet determinatam veritatẽ, ante omne decretum diuinæ voluntatis, determinantis Angelos futuros, ex hypotheſi, ſi vellet creare alium mundum, ergo ſimiliter hæc propoſitio, ſi Petrus ponatur in talibus circunſtantijs, conſentiet, non habet determinatã veritatem ante decretũ diuinæ voluntatis decernentis conſenſum illũ futurum ex hypotheſi, ſi Petrus crearetur aut conſtitueretur in illis circunſtantijs: ergo quantum ad hoc eſt omninò vtrobiq. eadem ratio.

Confirmatur, nam, vt docet Ariſt. lib. 1. de interpret. c. 8. & patebit diſp. 13. propoſitiones de futuro contingenti ſecundũ ſe non habent determinatam veritatem, nec etiã ſunt determinatè falſæ, aliàs tolleretur contingentia, quia contingens, in quantum contingens ſe habet omninò indifferenter ad vtrũlibet: ergo ante decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis voluntatem ad alteram partem contradictionis, nõ eſt ſcibile, quid in particulari faciet homo, vel quid eſſet facturus, ſi cõſtitueretur in talibus circunſtantijs, ſed ſolùm, quid poſſet facere: patet conſequentia, quoniam nihil eſt ſcibile, niſi ſit determinatè verũ, ergo ſi ante decretum diuinæ voluntatis nõ eſt determinatè verum ꝙ Petrus conſentiet, ſi ponatur in talibus circũſtantijs, id nõ erit ſcibile, etiã à Deo. *Propoſitiones de futuro cõtingenti, non ſunt ſecundum ſe determinatè veræ, aut determinatè falſæ.*

Reſpondent, dictũ illud Ariſtotelis eſſe falſum, & aſſignant rationem, quia cauſa non dicitur contingenter operari, vel eſſe operatura, quia nihil determinatè operatura ſit: ſed quia ità eſt operatura, vt poſſit non operari. Et cum objjcitur, quia ſi eadem propoſitio eſt determinatè vera, ergo neceſſariò vera, ergo quod per illam futurũ dicitur, neceſſariò futurũ eſt, & ità tolleretur cõtingentia rerum: Reſpondẽt, ſolũ ſequi, ſi propoſitiones de futuro contingẽti ſemel ſupponuntur veræ: neceſſariò aliquando futurum eſſe, quod per eas ſignificatur neceſſitate cõſequentiæ, & ex ſuppoſitione, nõ ſimpliciter, quia abſolutè non fuit neceſſariũ eas eſſe veras: tamẽ

ſuppo-

Digitized by Google

ſuppoſito, quòd verę ſint, fieri non poteſt, quin eò tempore verificentur, pro quo eſſe veræ ſupponuntur. Vnde non tollitur contingentia, quia neceſſitas ex ſuppoſitione conſequente cauſam rei, nec libertati obſtat, nec contingentiæ.

Hęc ſolutio videtur petere principium, contendimus enim, quòd ante decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis cauſas contingentes, vt contingenter operentur ſuas particulares actiones, nulla ſit maior ratio, propter quam voluntas, ſi conſtituatur in talibus circumſtantijs, ſit operatura hoc in particulari, potiùs quàm oppoſitum: cum adhùc in illis circũſtantijs poſita, indifferenter omninò ſe habeat ad vtrumq. quod in diſput. 13. ex profeſſo tractabitur: oſtendemusq. propoſitiones de futuro, ante liberum decretum voluntatis diuinæ, non habere determinatam veritatem, aut falſitatem. Nec ſufficit reſpondere, ante decretum diuinæ voluntatis hanc propoſitionem, Petrus, ſi conſtituatur in talibus circumſtantijs conſentiet, eſſe determinatè veram, quoniam hoc habet proprium creata volũtas, quòd pro ſua innata libertate, poſſit ſe in illis circumſtantijs conſtituta ad alteram partem determinare, & determinet, quia ità ſibi placet: quamuis poſſet, ſi vellet, non ſe determinare ad illam partem contradictionis, ſed ad oppoſita. Hæc inquam reſponſio non valet, quia licèt voluntas ſit cauſa proxima ſe mouens, & determinans ad particularem operationem, non tamen poteſt eſſe prima radix ſimpliciter, nec prima cauſa ſuæ determinationis: quoniam à cauſa contingenti, in quantum eſt contingens, non exit determinatus actus, niſi ab aliquo alio determinetur ad illum, vt ex commentatore 2. phyſ. tex. 48. probat S. Thom. Et ratio illius eſt, nã contingens in quantum contingens ſe habet omninò indifferenter ad vtrumlibet: ergo neceſſariò eſt aſſignanda alia prior cauſa, propter quam voluntas creata, ſi conſtituatur in his, vel illis circumſtantijs ſit determinatè volitura hoc obiectum ſibi proportionatum potiùs quàm oppoſitum: ſed non poteſt aſſignari alia prior cauſa, niſi diuina voluntas: ergo ante decretum illius non eſt ſcibile, quid in particulari operabitur cauſa ſecunda contingens, & libera ex hypotheſi, quòd conſtituatur in his, vel illis circumſtantijs.

A cauſa cõtingenti, vt ſic nõ exit determinatus actus.

S. Tho. 1. p. q. 19. art. 3. in 5. arg & eius ſolutione.

XIV. Hoc argumentum conantur diſſoluere aſſertores ſcientiæ mediæ, dicunt enim, ex obiecto congruè propoſito voluntati, atque attemperatò complexioni, & inclinationi huius indiuidui prouenire, quòd ſit potiùs conſenſura voluntas obiecto ſic propoſito, quàm diſſenſura. Verbi gratia: eſt quis inclinatus ad comedendũ cibum taliter præparatum, ſi alius proponat illi talem cibum conformem eius appetitui, & ipſe eſuriat, certum eſt, quòd comedet illum, vt vitam conſeruet, quem tamen non comederet, ſi eſſet aliter præparatus, & proponeretur illi tempore, quo nullam haberet inclinationem ad comedendum, præſertim cibum illum, ſed potiùs ad nauſeam prouocaretur quocunque cibo ſibi oblato.

XV. Facile tamen impugnari poteſt hæc ſolutio, quia licèt obiectum congruum, propoſitum voluntati vt conueniens eam determinet quantum ad ſpecificationem, ità videlicet, quòd ſi voluntas mediante illa propoſitione obiecti conuenientis exeat in actum, talis actus erit proſequutio eiuſdem obiecti, eo quod nihil propoſitũ voluntati, vt bonũ, & vt conueniens reſpuitur ab eadem voluntate; impoſſibile tamen eſt, quòd aliquod bonum in particulari, quantumuis congruè propoſitum, & in debitis circumſtantijs, eam determinet, quantum ad exercitium actus. Cuius ratio eſt, quam aſſignat S. Tho. 1. p. q. 105. ar. 4. in corp. *Quoniam non poteſt ſufficienter aliquid mouere aliquod mobile, niſi virtus actiua mouentis excedat, vel ſaltem adæquet virtutem paſſiuam mobilis; virtus autem paſſiua voluntatis ſe extendit ad bonum in vniuerſali: eſt enim eius obiectum bonum vniuerſale, ſicut & intellectus obiectum eſt ens vniuerſale; quodlibet autem bonum creatum eſt quoddam particulare bonũ; ſolus autem Deus eſt bonum vniuerſale: vnde ipſe ſolus implet voluntatem, & ſufficienter eam mouet, vt obiectum.* Et ex hoc principio eadem 1. p. q. 106. ar. 2. concludit: *Quod Angelus non ſufficienter mouet voluntatem alterius, neque vt obiectum, neque vt oſtendens obiectum, ſed inclinat eam, vt amabile quoddam, & vt manifeſtans aliqua bona creata ordinata in Dei bonitatem: & per hoc inclinare poteſt ad*

Voluntas non determinatur efficaciter ab obiecto quoad exercitium, niſi à ſolo Deo clare viſo.

F 2 amorem

amorem creaturæ, vel Dei, per modum ſuadentis. Et idem docet quæſt. 111. ar. 2. Imò, & ipſum bonum vniuerſale, quod eſt Deus, quantumuis congruè propoſitum voluntati hominis dum eſt in via, non poteſt, vt obiectũ eam efficaciter mouere, quantum ad exercitium actus, ſed ſolùm in patria. Primo, quia in patria duntaxat, vbi clarè intuentur Beati Eſſentiã Dei, proponitur ipſe Deus voluntati, vt vniuerſaliter bonum ſecundum omnẽ conſiderationem, nec poteſt videntibus eum repræſentari ſub aliqua ratione mali: vnde voluntas non poteſt non diligere illũ: in via autem poteſt voluntati repræſentari Deus, vt inferens malum pœnæ, vel vt prohibens aliquod bonum delectabile, ad quod inclinatur voluntas; & ſimiliter poteſt illi repræſentari vt bonum, ceſſare ab ab actuali eius dilectione, & ideò volũtas poteſt non diligere illum. Hanc rationem tangit S. Thom. 1.2. q. 10. art. 2. in corp. & 1. p. q. 106. ar. 2. in corp. Secundò, quoniam, quandiù homo eſt in via, poteſt de quocunque obiecto non cogitare, ſiuè illud ſit particulare bonum, ſiuè vniuerſale, ac per conſequens poteſt non velle illud. Hæc ratio eſt etiam S. Tho. 1.2. cit. Relinquitur ergo, quòd prima radix, & cauſa determinans voluntatem ad exercitium actus, & ad proſequutionẽ cuiuſcunque boni ſibi propoſiti, ſit ſolus Deus, atque decretum efficax illius, qui ſolus voluntatem, quam creauit, immutare poteſt, iuxtà illud Prouer. 21. *Cor Regis in manu Domini, ſicut diuiſiones aquarum: quocũque voluerit vertet illud*. Non ergo eſt ſcibile ante decretum Dei, quid determinatè eſſet factura creata voluntas, ſi crearetur, vel conſtitueretur in talibus, vel talibus circunſtantijs, ſed ſolum quid poſſet facere.

Deus vt obiectũ determinat voluntatem in patria, quoad exercitium actus, non autem in via.

XVI. Tertiò, principaliter probatur noſtra cõcluſio: quia nulla apparet neceſſitas, vel vtilitas conſtituendi in Deo ante decretũ ſuæ voluntatis præſcientiam cooperationis, & boni vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi: ergo non eſt conſtituenda ante idem decretum, ſed poſt illud. Antecedens probatur: nã ſi eſſet talis neceſſitas, vel vtilitas, maximè ad concordandam libertatem arbitrij, cum infallibilitate diuinæ prouidentiæ, & prædeſtinationis, ac efficacia auxiliorum gratiæ, ſed ad hoc non eſt neceſſaria, cùm abſq. illa optimè inter ſe cohæreant: vt diſp. 121. patebit: nec etiam eſt vtilis, aut apta ad eandem concordiam: nam per illam non ſoluunt difficultates, quas in concordia ipſa fugere intẽdunt, ſed magis in eas incidunt: quoniam poſita eiuſmodi præſcientia antecedenter ad decretum Dei prædeſtinantis bonum vſum liberi arbitrij futurũ abſolutè, vel ex hypotheſi, videtur ſequi eundem bonum vſum arbitrij, tandem vltimatè, reducendum eſſe ad aliquid naturale, videlicet ad conſtellationem cæleſtem, vel complexionem indiuidualem, aut proprietatem huius liberi arbitrij, quæ non eſt in poteſtate hominis, ratione cuius aſſeritur, vocationem in eiſdem circunſtantijs eſſe ità congruam, & attemperatam huic voluntati, vt ſi per illam præmoueatur, ſit infallibiliter præſtitura conſenſum: Quod ſic probo. Nam quòd Petrus, verbi gratia, ſit potiùs conſenſurus, quàm diſſenſurus obiecto ſibi propoſito, ſi conſtituatur in talibus, vel talibus circunſtantijs, non refunditur ad aliquod decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis, vt homo conſentiat, ſi in eiſdem circũſtantijs conſtituatur: quoniam obiectum ſcientiæ mediæ, & ſcientia ipſa antecedit omne decretum diuinum, nec etiam reducitur in ipſum auxilium gratiæ: nam illud auxilium, vt ſupponitur, non præmouet efficaciter voluntatem ad alteram partem, ſed eam omninò indifferentem ad oppoſita relinquit, in cauſa autem omninò indifferenti, in quantum indifferens, id eſt non inclinata efficaciter ad alteram partem, non poteſt certò & infallibiliter cognoſci determinatus effectus, vt ſupra dictum eſt: nec reducitur in ipſam liberam voluntatem, ſub illo auxilio in talibus circunſtantijs conſtitutam, propter eandem rationem: quoniam voluntas ſub eodem auxilio, & in eiſdem circunſtantijs conſtituta, adhùc manet indeterminata, & omninò indifferens ad oppoſita: nec reducitur in obiectum propoſitum voluntati: quia, vt ex præmiſſis conſtat, nullum obiectum mouet efficaciter volũtatẽ hominis viatoris, quantũ ad exercitium actus; nec reducitur in alium priorem actum liberũ voluntatis: nã ſupponamus, quòd ille ſit primus actus liber: nihil ergo reſtat ad quod poſſit vl-

ſit vltimatè reduci prædictus conſenſus arbitrij in talibus circunſtantijs conſtituti, niſi in naturalem complexionem, aut proprietatem huius indiuidui, vel in aliã cauſam naturalem, quod tamen nullatenus eſt concedendum: nam ſequeretur, quòd voluntas huius hominis in talibus circunſtantijs cõſtituti, eſſet per naturam, ſeu naturaliter determinata ad vnum, quod eſt magnum inconueniens.

Si dicatur, ipſam voluntatẽ ex ſe habere hanc facultatem, quòd poſſit ſe determinare, & determinet ad alteram partem quę ſibi placuerit; contra hoc inſurgit eadem difficultas: quia licet natura volũtatis conſiſtat in facultate ad vtrumlibet, nõ tamen habet, nec poteſt illi competere ex natura ſua, quòd ſe determinet ad conſenſum talis obiecti ſibi propoſiti, potiuſquã ad diſſenſum: nam aliàs eſſet determinata per naturam ad vnum, ſaltẽ in talibus circunſtantijs conſtituta. Cum ergo omnes iſtæ difficultates facilè euitentur, ſi dicamus, præſcientiam boni vſus liberi arbitrij futuri, etiam ex hypotheſi, quòd in talibus circunſtantijs conſtitueretur, non antecedere in ſigno rationis, ſed ſubſequi liberum decretũ voluntatis Diuinæ; à quo participat creatura omnem ſuam libertatem: relinquitur ante eiuſmodi decretum non eſſe in Deo conſtituendam præſcientiam eiuſdem boni vſus arbitrij futuri, etiam ex hypotheſi.

Confirmatur: nam (vt quidam ex aſſertoribus ſcientiæ mediæ fatentur) ſi Deus ante determinationem ſuę voluntatis ſciret, quot Angelos eſſet producturus ex hypotheſi, quòd vellet creare alium mundum, non eſſet liber in eorum productione: quia tunc illa productio eſſet determinata à natura, & ſecundum ſe. Videtur ergo, quod eadẽ ratione non erit liber, ſed neceſſarius futurus cõſenſus Petri, ſi ante omne decretũ diuinæ, & humanæ volũtatis, ſciat Deus certò & infallibiliter, quòd ſit conſenſurus ex hypotheſi, quòd conſtituatur in talibus circunſtantijs; præſertim cum non ſit in facultate Petri tollere, vel ponere illam conditionem, & ſuppoſitionẽ; qua poſita, dicũt eſſe infallibile, quòd conſentiet. Ipſi enim ſepiſſimè ſupponunt tanquã certum, hoc fundamentum, (quòd tamen nos nõ admittimus) nempè, actum qui ſequitur neceſſariò, ex aliqua ſuppoſitionẽ antecedẽte conſenſum creatæ voluntatis, eſſe ſimpliciter neceſſarium, & non liberum, quotieſcunque non eſt in facultate eiuſdem voluntatis tollere, vel ponere illam ſuppoſitionem. Non ergo effugiunt per ſcientiam mediam, difficultatẽ concordiæ liberi arbitrij, cum gratia, & prædeſtinatione diuina, quam ſoluere intendunt: ſed eam magis implicare videntur, & difficilem reddere: Huius argumenti efficacia magis apparebit ex his, quæ diſp. 13. dicentur.

Quartò probatur noſtra concluſio, deducendo ad aliud inconueniens. Nã hac præſcientia media poſita, videtur eneruari efficacia gratiæ; & dari ex parte noſtra ratio prædeſtinationis, vel ſaltem conditio, ſine qua non: ergo non eſt admittenda: Antecedens, quoad primam partem, diſp. 73. 90. & 91. patebit. Quoad ſecundam verò probatur. Nam præſcientia conditionata, ſeu media non pertinet intrinſecè ad prædeſtinationem; ſed ad illã præſupponitur, vt fatentur Auctores oppoſitæ ſententiæ: ergo obiectum eiuſdem ſcientiæ non pertinet intrinſecè ad ipſam prædeſtinationem, nec eſt pars, vel effectus illius: ergo ante decretum prædeſtinandi Petrum ad gratiã, & gloriam, præſupponitur, neceſſariò ex parte eiuſdẽ Petri, quòd ex innata eius libertate, ſit conſenſurus Deo vocanti ex hypotheſi, quòd conſtituatur in talibus circunſtantijs, & cum talibus auxilijs non applicantibus efficaciter eius voluntatem ad conſenſum: Hoc enim eſt obiectum ſcientię mediæ; ergo prius eſt in ſigno rationis, quòd Petrus conſtitutus in eiſdem circunſtantijs, & cum eiſdem auxilijs ſit, pro ſua innata libertate, conſenſurus, quam quòd intelligatur prædeſtinatus: ac per conſequens prædeſtinatio Petri penderet ex futura eius cooperatione à Deo præcognita per ſcientiam mediam, tanquam à conditione, ſine qua non eſſet in Deo prædeſtinatio Petri, ſeu decretum efficax prædeſtinandi Petrum. Poterit ergo ex parte noſtra aſſignari ratio, vel conditio neceſſariò prærequiſita, qua ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem, quibus Deus huic, vel illi opitulari ſtatuit, ſortiatur rationem prædeſtinationis, vel retineat ſolummodo rationem cõmunis prouidentiæ ſupernaturalis, Etenim ſi

Digitized by Google

Petrus pro ſua innata libertate, rè ipſa cõſenſurus ſit, cũ talibus auxilijs peruenientis gratiæ, & perſeueraturus vſque in finẽ, manebit prædeſtinatus, ſi autem cum eiſdem auxilijs non ſit conſenſurus, non manebit prædeſtinatus, ſed reprobus.

Confirmatur. Nam eo ipſo, quod ante omne decretum voluntatis diuinæ ſupponitur Petrum ex ſua innata libertate eſſe conſenſurum Deo vocanti ex hypotheſi, quòd in tali ordine rerum conſtituatur; data illa hypotheſi, & ſecluſo quocunque alio, eſſet de facto cooperatio Petri, & cõſequenter talis cooperatio, eximeretur à prædeſtinatione, & cauſalitate diuina; ac ſubinde, aliquid maximè conducens ad vitam ęternam cõſequendam (cuiuſmodi eſt prędicta cooperatio arbitrij) tribueretur naturę, pro innata eius libertate, & nõ eſſet effectus prædeſtinationis, ſed potiùs conditio, ſine qua non eiuſdem prædeſtinationis.

Vim eiuſmodi argumenti duplici ſolutione conantur euertere auctores oppoſitæ ſententiæ. Prima eſt; deducens ad inconueniens: Nam idem (inquiunt) argumentũ poſſet fieri contra nos, qui admittimus hanc præſcientiam futuri conditionati in auxilio prædeterminante: nã Deus priuſquam hominem talem prædeſtinet per talia auxilia, præſcit eundem hominẽ meriturum eſſe gloriã, ſi illi dentur talia auxilia prędeterminantia; & nihilominus inde non ſit Deum prædeſtinare hominẽ propter talia merita, ſed potiùs prædeſtinare illũ per talia merita; ergo neque in ſententia oppoſita, id ſequitur: quia ad vim illationis parũ refert, quod illa præſcientia ſit in cauſa, vel in ipſa veritate euentus futuri. Sed hæc ſolutio ſupponit in primis vnũ, quòd nos nõ admittimus; ſcilicèt, eſſe in Deo prædictam ſcientiam mediam, in auxilio prædeterminãte. Etenim præſcientia huius futuri cõditionati, ſi Deus auxilio prædeterminãte moueret Petrum ad conuerſionem, conuerteretur; (quã nos in Deo eſſe aſſerimus,) eſt merè naturalis, & fundatur in omnipotẽtia volũtatis diuinæ cui (vt Scriptura docet) *nullus poteſt reſiſtere.* Præſcientia autem media, quam impugnamus, non eſt merè naturalis, ſed partim naturalis, partim libera; innititurq. in libera hominis cooperatione, quæ ante omne decretum diuinæ

Eſther. 13

voluntatis, aſſeritur futura ex hypotheſi, quòd in talibus circũſtantijs cõſtituatur. Vnde in noſtra ſententia cooperatio arbitrij, quæ à Deo præſcitur futura ex hypotheſi, quòd ipſe velit efficaciter Petrum conuertere, ſeu auxilio prædeterminante præmouere, poſita in eſſe tali hypotheſi, tãdem reducitur in Diuinam prædeſtinationem, tanquã in cauſam per ſe efficientem. Vnde non poteſt eſſe cauſa, vel ratio prædeſtinationis, aut conditio ſine qua non. Cæterum, iuxtà ſententiam quã impugnamus, libera cooperatio arbitrij, quæ aſſeritur futura ex hypotheſi, quòd conſtituatur in talibus circunſtantijs, non eſſet effectus prædeſtinationis, nec reduceretur in Deum, tanquam in priorẽ cauſam efficientẽ, arbitrium noſtrum cooperari, ſed fundatur in arbitrij libertate innata. Vnde cũ huiuſmodi cooperatio ſit conditio, ſine qua ratio ordinis mediorũ in finẽ ſupernaturalẽ præexiſtens in mente diuina non haberet rationẽ prædeſtinationis, ſed retineret rationem communis prouidentiæ ſupernaturalis cõparatione talis hominis; relinquitur, quòd, ſi ponatur ſcientia media, detur ex parte noſtra, cauſa, ratio, vel conditio, ſine qua non, prædeſtinationis. De quo diſp: 36. 37. & 38. erit agendum ex profeſſo.

Secunda ſolutio eſt: Prędictam ſcientiã cooperationis liberi arbitrij futuræ ex hypotheſi, quæ præuia ponitur ad prædeſtinationem, non eſſe conditionem neceſſariam ex parte hominis, ſed ex parte Dei; ideſt, non eſt neceſſaria, quia applicet, vel proponat Diuinę voluntati rationem aliquã ex parte hominis, quæ moueat illum per modũ meriti ipſius hominis ad prædeſtinandũ illum; quia in re, quæ nec eſt, neque cognoſcitur, vt aliquando futura, non poteſt talis ratio motiua fundari, ſed ſolum eſt neceſſaria, vt obiectũ illud proponatur Deo tanquã prædiffinibile, vt infallibiliter futurum, & vt poſſit habere rationẽ medij efficacis in mente Dei, vt ſub illa ratione eligatur, vel etiã, vt finis proximus intẽdatur. Vnde nõ ſequitur, quòd ſit in illo obiecto alia ratio mouẽs præter finalẽ, quæ non repugnat prædeſtinationi: prædeſtinat enim Deus hominem, non quia habet, vel quia habiturus eſt merita, ſed vt illa habeat, & ſanctus ſit, iuxtà illud; *prædeſtinauit nos, vt eſſemus Sancti.*

Sed

Sed nec iſta ſolutio vim euacuat argumenti. Nam licèt præſcientia cooperationis arbitrij, ſe teneat ex parte Dei, tamen ipſa cooperatio arbitrij, quæ aſſeritur futura ex hypotheſi, tenet ſe ex parte hominis. Vnde ſi ex parte illius aſſignatur ratio, vel conditio ſine qua, ratio ordinis mediorum in finem, non haberet rationem prædeſtinationis, ſed retineret dumtaxat rationem communis prouidentiæ ſupernaturalis, verè datur ratio prædeſtinationis ex parte hominis. Nec ſatis eſt dicere, quòd illa cooperatio futura ex hypotheſi non applicat, vel proponit diuinæ voluntati rationem aliquam ex parte hominis, quæ moueat Deum per modũ meriti ad prædeſtinandum illum. Contendimus enim, non ſolùm hanc rationem prædeſtinationis ex parte hominis excludendam eſſe, ſed etiam illam, quæ reuerà eſt conditio, ſine qua ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem præexiſtens in mente diuina non haberet rationem prædeſtinationis, ſed retineret rationem communis prouidentiæ, alias enim (vt diſp. 37. manifeſtum fiet,) prædeſtinatio formaliter loquendo in ratione prædeſtinationis, penderet ex libera cooperatione arbitrij.

Nec obſtat, quod res quæ non eſt, nec cognoſcitur aliquando futura, non poteſt eſſe cauſa, vel conditio ſine qua non prædeſtinationis: nam eo ipſo quod aſſeritur ante omne decretum diuinæ voluntatis eſſe certum Petrum ex innata libertate eſſe conſenſurũ vocationi diuinæ, & perſeueraturum vſque in finem, ex hypotheſi quid conſtituatur in talibus circunſtantijs, poſita in eſſe tali hypotheſi, ſicut poſita eſt in omnibus prædeſtinatis, qui ſunt vel fuerunt, & ponetur in ijs qui naſcentur: iam de facto cooperatio arbitrij perſeuerantis vſque in finem eſſet conditio ſine qua non prædeſtinationis, & conſequenter non haberet rationem cauſæ finalis eiuſdem prædeſtinationis: nam huiuſmodi cauſa eſt effectus prædeſtinationis.

XVII. **Sciẽtiæ mediæ obiectũ non eſt ſcibile.** Quintò probatur: nam obiectum ſcientiæ mediæ non eſt ſcibile, ergò reſpectu illius non poteſt eſſe vera ſcientia. Antecedens probatur, quia non eſt aliquid ſcibile, niſi aliqua neceſſitate ſit neceſſarium, ſed ante omne decretum diuinæ voluntatis, non eſt aliqua neceſsitate neceſſariũ, etiam neceſſitate conſequentiæ, quod Petrus poſitus in talibus circunſtantijs, & cum talibus auxilijs non applicantibus efficaciter eius voluntatem ad conuerſionem, infallibiliter conuertatur; ergò non eſt ſcibile etiam à Deo, quod conuertetur. Minor probatur: nam impoſsibile eſt, quod aliquis effectus ſequatur neceſſariò neceſsitate conſequentiæ, ſeu neceſſitate infallibilitatis ex cauſa defectibili & impedibili per concurſum aliarum cauſarum, niſi talis cauſa determinetur ad talem effectum ab alia cauſa ſuperiori, quæ deficere non poſſit, nec impediri per alias cauſas: ſed Deus non determinat cauſas defectibiles ad particulares effectus, niſi per decretum ſuæ voluntatis; ergo ante huiuſmodi decretum non eſt neceſſarium neceſsitate conſequentiæ, ſiuè neceſsitate infallibilitatis, quòd voluntas creata, quæ ex natura ſua defectibilis eſt, & impedibilis, conſentiet obiecto ſibi propoſito, ſi conſtituatur in talibus circunſtantis.

Confirmatur hæc ratio auctoritate S. Thomæ 1. p. q. 14. ar. 13. in corp. vbi ſic ait: *Contingens vt eſt in ſua cauſa, conſideratur vt futurum, & vt contingens nõdum determinatum ad vnum; quia cauſa contingens ſe debet habere ad oppoſita: & ſic contingens non ſubditur per certitudinem alicui cognitioni. vnde quicunque cognoſcit effectum contingentem in cauſa ſua tantum, non habet de eo, niſi coniecturalem cognitionem.* & idem docet q. 57. art. 3. & q. 88. ar. 3. in corp. & ar. 4. in corp. & q. 16. de malo ar. 7. **Contingẽs vt contingens non ſubditur certæ cognitioni.**

Sextò probatur: Impoſsibile eſt, quod aliquis effectus ſit, vel intelligatur futurus in aliquo caſu, niſi dependenter à ſua cauſa efficiente; ſed decretum diuinæ voluntatis eſt prima, & vniuerſaliſsima cauſa efficiens, à qua magis dependent effectus, quàm à ſua cauſa proxima, vt dicitur in lib. de cauſis, propoſitione prima; ergò ante decretum diuinæ voluntatis nihil erit, aut eſſet futurum poſita quacunque conditione, ac per conſequens ante idem decretum non eſt ſcibile; quòd ſi voluntas Petri conſtituatur in talibus circunſtantijs conſentiet obiecto ſibi propoſito. XVIII. **Ante decretum diuinę volũtatis nihil intelligitur vt futurum.**

Confirmatur primò, ità ſe habet decretum Dei abſolutum in ordine ad futurum abſolutè, ſicut decretum conditionatum

in

in ordine ad futurum conditionatum, ſed implicat, quòd aliquid ſit futurum abſolutè, niſi præcedat decretum Dei abſolutum decernentis, quòd illud fiat, vt in Enchiridione ad Laurentium cap. 95. dicit Auguſt. ergò implicat etiam, quod ſit aliquid futurum conditionatum, niſi præcedat decretum Dei, ſtatuentis vt futurum illud fiat, ſi adimpleatur conditio: ergò ante huiuſmodi decretum nõ eſt ſcibile, Petrum eſſe conſenſurum ex hypotheſi, quod conſtituatur in talibus, vel talibus circunſtantijs.

Confirmatur ſecundò: futurum conditionatum adimpleta conditione tranſit in futurum abſolutè; ergò ſi ante decretum ſuæ voluntatis cognoſcit Deus certò & infallibiliter, quòd ſi Petrus conſtituatur in talibus circunſtantijs; conſentiet tali obiecto ſibi propoſito: adimpleta illa conditione, antequam Deus aliquid decernat de actu futuro, cognoſcet illum actum vt futurum abſolutè: & ità in tali caſu, aliquid eſſet futurum abſolutè independenter à decreto diuinæ voluntatis; quod repugnat perfectioni cauſalitatis diuinæ.

Reſpondent ad hoc, quòd tàm futurum conditionatum, quàm abſolutum, vt ponantur in eſſe, dependent intrinſecè, vt à cauſa efficiente à decreto diuinæ voluntatis, per quod principaliter res ponitur in eſſe. Dicunt tamen, quòd quando cauſa ſecunda eſt libera, Deus non habet abſolutum decretum producendi cum illa effectum liberum: niſi præſuppoſita præſcientia, quòd ſi ponatur in talibus circunſtantijs, ipſa pro ſua innata libertate adhibitura ſit ſuum liberum influxum, ſine quo produci nõ poteſt actus liber. Vnde eo ipſo, quòd Deus per decretum ſuæ voluntatis adimplet conditionem, & ſtatuit voluntatem creatam in talibus circunſtantijs, in quibus præſcit illam eſſe adhibituram ſuum influxum in conſenſum liberum: conſequenter vult ſimul concurrere cum illa, vt cauſa vniuerſalis, ex cuius influxu principaliter dependent effectus ſecundæ cauſæ liberæ, ſicut & cuiuſcũque alterius cauſæ, Deus ergò (iuxtà iſtos auctores) antequàm ſtatuat creare hominem in talibus circunſtantijs, & antequàm aliquid decernat in particulari circà actus liberos illius, præcognoſcit certò, & infallibiliter, quòd ſi voluntas illius hominis conſtituatur in talibus circunſtantijs, ipſa ſe determinabit ſuo libero influxu ad conſenſum circà tale obiectum ſibi propoſitum. Deinde, ipſe Deus ſuo decreto libero & efficaci, conſtituit talem hominem in illis circunſtantijs cum propoſitione illius obiecti, & conſequenter vult ſimul influere cũ voluntate ſe determinante, & producit cum illa effectum liberum. Vnde ille effectus dependet principaliter ex decreto diuinę voluntatis, nec procedit ſolùm à cauſa ſecunda. Quòd ſi voluntas creata eſſet diſſenſura in illis circunſtantijs, ſicut poterat, Deus etiam eo ipſo quòd vult conſtituere eam in illis circunſtantijs, decernit ſimul cum illa producere diſſenſum: & idem dicunt de alijs futuris conditionatis, quæ de facto non ponentur in eſſe, ponerentur autem (vt aiunt) ſi adimpleta eſſet conditio. — Côcurſus Dei cũ libero arbitrio quaiiter à quibuſdã explicetur.

XIX. Multa tamen incommoda, & inconuenientia, (de quibus ex profeſſo infrà erit agendum) ſecum affert hæc ſolutio: arguitur enim contra illam. Primò: nam dato quòd ſaluaret, ipſam operationem cauſæ ſecundæ pendere effectiuè ex decreto diuinæ voluntatis, de quo alibi dicetur, non tamen ſaluat, quòd ipſe influxus voluntatis creatæ, quo influit in actum liberum, dependeat effectiuè ex eodem decreto. Quod ſic oſtenditur. Nam omnis cauſa efficiens debet præcedere ſuum effectum: ſed decretum diuinæ voluntatis non præcedit liberum influxum voluntatis creatę futurum adimpleta conditione: nã (iuxtà auctores oppoſitæ ſententiæ) Deus non ſtatuit, quòd voluntas influat & cooperetur, prius quàm præuideret ipſam ex ſua innata libertate eſſe cooperaturam ex hypotheſi quòd in talibus circunſtantijs conſtitueretur: ergò ille influxus formaliter loquẽdo, inquantum influxus voluntatis creatæ non dependet effectiuè à Deo, ſed à ſola voluntate creata, & ità reſpectu illius, voluntas creata eſſet prima cauſa ſimpliciter, quod tamen eſt impoſſibile, vt probat S. Thom. in 2. ſent. d. 37. q. 2. ar. 2. in corp. & nos diſput. 25. idipſum oſtendemus. — Côcurſus liberi arbitrii creati eſt effectiue à Deo.

Secundò: nam ſequeretur, iſtam cauſalem eſſe concedendã, quia voluntas creata vult influere in iſtum actum in ſingulari, Deus influit in eundem actum in particulari,

ticulari, Deus influit in eundem actum in particulari, & ità voluntas, & operatio humana eſſet prior, voluntasq. & operatio diuina poſterior, & pediſſequa eiuſdem voluntatis creatæ, ac per conſequens creatura operaretur, & Deus cooperaretur illi. Item ſequeretur influxum Dei determinari ad talem actum ab influxu voluntatis creatæ, & voluntatem diuinam, atque adiutorium ipſius ſubiungi voluntati humanæ, quæ omnia cauſalitati primæ cauſæ, & efficaciæ auxiliorum diuinæ gratiæ multum videntur derogare, vt Diſp. 18.23.86.97. & duabus ſequentibus manifeſtum fiet.

Denique, contra iſtam doctrinam vrget argumentum ſupra factum, quod & neceſſarium, & vtile eſt ſæpiùs repetere *ne leue exiſtimetur* (vt dicit Proſper) *quod non frequenter arguitur*: quoniam à cauſa indifferenti inquantum indifferens non exit determinatus actus; ſed ante decretum diuinæ voluntatis creata voluntas in quibuſuis circunſtantijs poſita, eſt omninò indifferens ad oppoſita: ergò ante idem decretum non poteſt eſſe certum certitudine infallibili, quòd determinatè producet conſenſum, potiùs quàm diſſenſum, aut è contra.

Proſp. epiſt. ad Auguſt. circa finem

XX. De conditionatis diſparatis, quorum conſequens nullam habet connexionem cum antecedente etiam ex decreto diuinę voluntatis, ſed per accidens omnino coniungitur eidem antecedenti; non oportet in præſenti diſputare, quoniam de his ſpecialiter agendum erit Diſp. 13. Hoc vnum pro certo eſt conſtituendum, quòd ſi conſiderentur in ratione conditionalium propoſitionum, nullam habent veritatem: nam vt conditionalis vera ſit, neceſſariò requiritur, vt ex antecedenti ſi ponatur in eſſe, conſequens ſequatur; quando autem conſequens eſt omninò diſparatum ad antecedens, vt in hac propoſitione, ſi Petrus diſputabit cras in Hiſpania, Romæ erit magna pluuia; antecedens nullo modo infert conſequens: vnde, quamuis vtrumque ſimul ponantur in eſſe, non erit vera conditionalis, licèt tàm antecedens, quàm conſequens in ratione ſimplicium propoſitionum vera ſint.

Conditionata diſparata, non ſunt ſecũdum ſe ſcibilia.

Tertia concluſio. Inter ſcientiam Dei merè naturalem, & merè liberam, nulla alia ſcientia media conſtituenda eſt. hæc concluſio manet ex præcedentibus ſufficienter probata, & patebit amplius ex ijs quæ diſp. 37. dicenda ſunt.

Ad primum argumentum reſpondetur: Illa conditionata, de quibus eſt ſermo in locis inductis Scripturæ, non cognoſci à Deo, nec eſſe cognoſcibilia, vt futura, antecedenter ad decretum conditionatum diuinæ voluntatis; ſed vt ſubſequuntur illud, vnde non eſt de illis ſcientia media, hæc enim antecedit omne decretum eiuſdem diuinæ voluntatis, vt dictum eſt.

Specialiter autem ad primum locum adductum ex lib. 1. Reg. c. 23. reſpondetur, Dominum illis verbis ſignificare voluiſſe Dauid certum periculum, quod illi imminebat ex parte cauſæ proximæ, ſi remanſiſſet in Ceila, & illic veniſſet Saul; ſciebat enim Dominus, Ceilitas habere animum firmatum tradendi Dauid, vnde illud verbum, *tradent te*, ſic eſt intelligendum, id eſt, voluntatem habent tradendi te, ſic explicat Gloſ. interlin. quæ maximam habet auctoritatem, cuius auctor fuit Anſelm. Laudunenſis vir doctiſſimus. Similiter illud verbum, *Deſcendet Saul*, intelligendum eſt conditionaliter, id eſt, ſi manſeris in Ciuitate illa, deſcendet Saul. Hæc explicatio colligitur ex ipſo contextu, in quo habetur, quòd non venit Saul in illam Ciuitatem: quia Dauid inde receſſerat. Concedimus ergò illam conditionalem eſſe veram, & conſequenter Deo cognitam, ſi expectaueris, veniet Saul, ſi Saul venerit, tradent te, quamuis nec antecedens, nec conſequens fuerit poſitum in eſſe; conditionalis enim nihil ponit in eſſe, ſed ad veritatem illius ſolùm requiritur, quòd ſit bona conſequentia, ità vt, ſi ponatur in eſſe antecedens, ponendum ſit infallibiliter & conſequens: ſicut iſta conditionalis eſt vera; Si lapis eſt homo, lapis eſt animal rationale, quãuis tàm antecedens, quàm conſequens ſit impoſſibile. Non tamen cognouit Deus per ſcientiam mediam veritatem illius conditionati, ſi Saul venerit, tradent te: quia non cognouit illam antecedenter ad omne decretum ſuæ voluntatis, ſed in decreto, quo ſtatuit permittere, vt Dauid traderetur, & concurrere ad ipſam traditionem inquantum erat actio, niſi per fugam Dauid, traditio

XXI.

Gloſſæ interlinearis auctor fuit Anſelmus Laudunẽſis.

tio

Futura cõditionata quædã per ſcientiam liberã cognoſcũtur à Deo.

tio fuiſſet impedita. Quia verò abſoluta & efficaci voluntate ſtatuerat Deus, vt Dauid non traderetur, admonitus eſt, vt fugeret: Vnde per ſcientiam liberam cognouit Deus illa futura conditionata. Et cum arguitur, nam ſcientia libera ſolùm eſt de exiſtentibus in aliqua differentia temporis, reſpondetur, negando aſſumptum: nam ad ſcientiam liberam ſufficit, vt ſit de exiſtentibus in aliqua differentia temporis, vel de his, quæ ex decreto Dei ſpeciali exiſterent, ſi talis vel talis conditio fuiſſet appoſita. Sicut enim futura abſolutè, ſunt obiectum ſcientiæ liberæ, quia ſupponunt decretum abſolutum diuinæ voluntatis, tàm ex parte volitionis, quàm ex parte obiecti voliti: ita etiam futura conditionata, de quibus eſt ſermo in loco inducto, pertinẽt ad ſcientiam liberam, quia ſupponunt decretum conditionatũ ex parte obiecti voliti, quo videlicèt Deus ſtatuit ponere in eſſe conſequens, ſi poneretur antecedens: vnde ex vi decreti ſuperius explicati, conſequentia illa erat infallibilis, ſi expectaueris veniet Saul: ſi Saul venerit, tradent te Ceilitæ.

Scientia libera eſt de exiſtentibus, vel de illis, quæ ex actuali decreto Dei exiſterent, ſi adimpleretur conditio.

XXII. Sed contra eſt argumentum. Sequitur quòd iſtud futurum conditionatum cognoſcatur à Deo per ſcientiam liberam, videlicèt, ſi Deus voluiſſet creare alium mundum, creaſſet illum: conſequens eſt falſum; ergo: Sequela probatur, nam hoc futurum etiam ſupponit decretum conditionatum in antecedenti, quod explicatur per illa verba, ſi Deus voluiſſet.

Reſpondetur, hoc conditionatum cognoſci à Deo per ſcientiam naturalem, & non per ſcientiam liberam, quia infallibilitas illius illationis non fundatur in aliquo libero decreto exiſtente in Deo, ſed in omnipotentia diuinæ voluntatis, quæ naturaliter competit Deo. Ex hoc enim quod eſt omnipotens, cuius voluntati nullus poteſt reſiſtere, ſequitur euidenter, quod, quidquid voluiſſet facere, feciſſet. Connexio autem conſequentis cum antecedente illorum conditionatorum, de quibus in loco inducto ex primo lib. Reg. fit ſermo, non fundatur immediatè in aliquo, quod naturaliter competat Deo, ſed in decreto eius libero ſuperius explicato, vnde non eſt ſimile.

XXIII. Ad ſecundum teſtimonium ex auctoritate Matth. 11. fatemur Chriſtum Dominum certa ſcientia, & infallibili cognouiſſe illud futurum conditionatum, ſi in Tyro & Sydone fierẽt ſigna & prodigia, quæ facta ſunt in Corozain, & Bethſaida, conuerſi fuiſſent: non quidem ex ſolis illis miraculis, ſignisq. externis, nam, vt fatentur etiam auctores oppoſitæ ſententiæ, ad hæreſim Pelagianam pertinet, dicere, quòd ad conuerſionem non requiratur internum auxilium diuinæ gratiæ, ſed ſufficere externa ſigna & prodigia, quibus prædicatio euangelica confirmetur; omnia enim hæc ad legem pertinent, atque doctrinam. Conuerſi ergò fuiſſent ex auxilio efficaci diuinæ gratiæ præuenientis, quod Deus ſtatuit illis miſericorditer dare, ſi mira illa ſigna, & prodigia apud eos facta fuiſſent. Vnde veritas illius futuri conditionati non antecedit decretum illud diuinæ voluntatis, ſed ſubſequitur potius: ac per conſequens non cognoſcitur à Deo per ſcientiam mediam, ſed per liberam, vt ſuprà dictum eſt. Solutio hæc habet magnum fundamentum in Sancto Auguſtino lib. de Dono perſeu. cap. 10. vbi quærens, cur non fecerit Chriſtus ſigna illa in Tyro & Sydone, cum illi, ſi fierent, eſſent credituri, reſpondet: hoc reducendum eſſe ad diuinam voluntatem, & in iudicia Dei inſcrutabilia, & in cap. 14. ſeq. idipſum confirmat, dicens: *Non erant ergò ſic excæcati oculi, nec ſic induratum cor Tyriorum & Sydoniorum, quoniam credidiſſent, ſi qualia viderunt iſti ſigna, vidiſſent. Sed nec illis profuit, quòd poterant credere, quia prædeſtinati non erant ab eo, cuius inſcrutabilia ſunt iudicia, & inueſtigabiles viæ, nec iſtis obfuiſſet, quòd non poterant credere, ſi prædeſtinati eſſent, vt eos Deus cæcos illuminaret, & induratis cor lapideum vellet auferre.* Et poſt hæc ſubdit: *Audiunt enim hæc & faciunt, quibus datum eſt, non autem faciunt, ſiuè audiant, ſiuè non audiant, quibus non datum eſt. Quia vobis (inquit) datum eſt noſſe myſterium regni Cælorum, illis autem non eſt datum. Quorum alterum ad miſericordiam, alterum ad iudicium pertinet illius, cui dicit anima noſtra: Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine.* Quibus verbis clariſſimè docet Aug. ex diuina voluntate, & miſericordia donante bonum velle, procedere, quod iſti dum

Tyrii & Sydonii conuerſi fuiſſent nõ ex ſolis ſignis, ſed ex auxilio efficaci, quod Deus illis coatuliſſet.

Matth. 13

Pſal. 100.

dum audiunt & vident ſigna, credant: ſi ergò Tyrij & Sydonij viſis illis ſignis & prodigijs credidiſſent, ex gratia Dei & voluntate illius, donante ipſum credere crediđiſſent, ac per conſequens illud futurum conditionatum ſequitur ad decretum diuinæ voluntatis.

XXIIII. Sed dices, quare igitur increpantur Iudæi, ſiquidem & ipſi crediđiſſent, ſi Deus dediſſet illis auxilium efficax, & conuertere eos voluiſſet.

Iudæi iure increpati sūt à Chriſto Domino.

Reſpondetur iurè eos increpari, quia maiora impedimenta præſtiterunt gratię, & magis indigni extiterunt, vtpotè propria malitia obdurati: quæ quidem obduratio non fuit in Tyrijs & Sydonijs. Licèt enim proprijs viribus Tyrij & Iudæi non potuerint conſequi auxilium gratiæ, neque ad illud recipiendum ſe ipſos præparare, potuerunt tamen ſe impedire magis vel minus, nè ſibi donaretur à Deo, iuxtà illud Oſeæ 13. *Perditio tua Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum.* id quod fusè proſequitur S. Tho. 3. contra Gentes cap. 149. & 160.

Oſee 13.

Ad tertium teſtimoniū ex Matth. 24. reſpondetur primò, illud eſſe dictum ſecundùm pericula huius vitæ, non ſecundùm præſcientiam, vt Auguſt. dicit explicans auctoritatem Sap. 4. ſicut ſtatim patebit.

Secundò reſpondetur, quòd in decreto, quo Deus ſtatuit conferre electis auxilium efficax ad ſuperandas tantùm tales, vel tales tentationes quibus, decreuit permittere, vt tententur, & non ad alias quę occurrere potuerunt & non occurrerunt: cognouit Deus certò & infallibiliter, quòd ſi alias tentationes grauiores habuiſſent, ſuccubuiſſent illis. Et quoniam Dei miſericordia erant prædeſtinatione à maſſa perditionis diſcreti, ideò impediuit ne illis tentationibus tangerentur: vnde non per ſcientiam mediam, ſed per liberam id Deus cognouit.

Et per hæc reſpondetur ad aliud teſtim. ex Sap. 4. cap. videatur S. Aug. lib. de prædeſt. SS. cap. 14. vbi ait: *Hæc eſt tota cauſa, cur dictum eſt, à quocunque ſit dictum, Raptus eſt nè malitia mutaret intellectum eius: dictum eſt enim ſecundùm pericula vitæ huius, non ſecundùm præſcientiam Dei, qui hoc præſciuit, quod futurum erat, non quod futurum non erat, id eſt, quòd ei mortem immaturam fuerat largiturus, vt tentationum ſubtraheretur incerto, non quòd peccaturus eſſet, qui manſurus in tentatione non eſſet.* Quibus verbis ſignificat, Deum non cognouiſſe vt futurum, peccatum illius, qui raptus eſt, quia reuera in decreto, vel permiſſione diuina non habebat rationem futuri: quod etiam confirmat in verbis ſuperius adductis ex lib. de anima & eius origine cap. 12. Secundò reſpondetur, quòd in decreto, quo Deus ſtatuit conferre illi donum perſeuerantiæ vſque ad tale inſtans determinatum, cognouit, quòd, ſi diutius vixiſſet, relictus ſuæ naturæ impulſu tentationum vinceretur & peccaret.

Sap. 4.

Ad quintum teſtimonium ex cap. 1. Eſai. reſpondetur ſimiliter, per ſcientiam naturalem cognouiſſe Deum, quod niſi per Apoſtolos & alios prędicatores Euāgelij, aut immediatè per ſe ipſum nota faceret myſteria Fidei, ijs qui ſalui facti ſunt ex Iſraelitis, totaliter perijſſent: ſicuti per ſcientiam naturalem nos etiam cognoſcimus, quod niſi Deus conſeruaret mundum, ſtatim redigeretur in nihilum, quia niſi ipſo conſeruante, nequit ſubſiſtere. Et ratio huius eſt, quia nullus poteſt credere myſteria Fidei, niſi proponantur ab alio, iuxtà illud: *Quomodo credent ei, quem non audierunt, quomodo audient ſine prædicante?* Per ſemen igitur in loco inducto Iſaiæ, intelligitur Chriſtus Dominus, de quo ad Galat. 3. ſcriptum eſt; *In ſemine tuo, quod eſt Chriſtus:* intelliguntur etiam Apoſtoli, iuxtà illud Eſaiæ 61. *Iſti ſunt ſemen cui benedixit Dominus.* Secundò poteſt dici, quòd ſicut in decreto, quo ſtatuit cōuertere Paulum per orationes Stephani, & non aliter, cognouit Deus ſcientia libera hāc veritatē ſi Stephanus non oraſſet, Eccleſia Paulū Apoſtolum non habuiſſet: ità etiam in decreto, quo ſtatuit per prædicationem Chriſti & Apoſtolorum ſaluos facere credentes, cognouit, quòd niſi ſemen illud paruum fuiſſet relictùm populo Iudæorum (ideſt Apoſtoli) quaſi Sodoma & Gomorrha eſſet idem populus deſtructus: negatiuum enim cognoſcitur à Deo per poſitiuum, vt docet S. Thom. 1. p. q. 14. ar. 10. Vnde non cognouit Deus illud cōditionatum per ſcientiam mediam, ſed per ſcientiam merè liberam.

XXV.

Rom. 10.

Semē Chriſtum Dominū deſignat.

Ad

XXVI. Luc. 16. Ad ſextum teſtimonium ex Lucæ 16. cap. reſpondetur eodem modo, quòd in decreto, quo Deus ſtatuit voluntate abſoluta non conferre auxilium efficax fratribus Epulonis, vt conuerterentur: cognouit, illos non eſſe credituros, etiam ſi aliquis ex mortuis reſurrexiſſet. Ad aliud teſtimonium ex cap. 3. Ezechielis, reſpondetur, illum modum loquendi eſſe phraſim Scripturę ſacræ, qua ſolent etiam homines communiter vti, cum exprobantes alicuius amici duritiam dicunt: ſi hoc petijſſem tot precibus à lapide, vel ab inimico, id feciſſet. Multoties enim Scriptura ſe accommodat communi modo loquendi hominum.

Ad ſeptimum teſtimonium ex 4. lib. Reg. cap. 13. reſpondetur, Deum decreuiſſe totaliter deſtruere Syriam, poſita illa conditione, quòd videlicèt Rex quinquies, aut ſexies, ſiuè ſepties percuſſiſſet terram abſque interruptione, vt docet Gloſ. ſuper eundem locum. Vnde illa conditionalis cognoſcebatur à Deo in prædicto decreto ſuæ voluntatis, vnde non per ſcientiam mediam, ſed per liberam cognouit illam.

Patres qui ante Pelagiũ ſcripſerunt, pauca dixerũt de gratia Chriſti. Ad ſecundum argumentum ex auctoritate SS. Patrum, qui ante errorem Pelagij ſcripſerunt, reſpondetur, illos parùm de diuina gratia docuiſſe, & ea potiſſimùm ſtatuere conatos fuiſſe, quæ ad conuincendum errorem Manichæorum negantium liberum arbitrium, videbantur eſſe neceſſaria. Vnde S. Aug. lib. de prædeſt. SS. cap. 14. ait: *Quid igitur opus eſt, vt eorum ſcrutemur opuſcula, qui prius quàm iſta hæreſis oriretur, non habuerunt neceſſitatem in hac difficili ad ſoluendum quæſtione, verſari? Quod proculdubio facerent, ſi, reſpondere talibus, cogerentur. Vnde factum eſt, vt de gratia Dei quid ſentirent breuiter quibuſdam ſcriptorum ſuorum locis, & tranſeunter attingerent: immorarentur verò in eis, quæ aduerſus alios Eccleſiæ inimicos diſputabant.* Nunquàm tamen docuerunt ſcientiam illam mediam, quã impugnamus. Et ad verba adducta ex S. Chriſoſt. reſpondetur, veriſſimum eſſe, Deum cognouiſſe certò & infallibiliter Matthæum conſenſurum, & ſimiliter Paulum, ſi vocarentur eo tempore, quo vocati ſunt: id tamen cognouit, quia ab æterno ſtatuit, & decreuit in ſua prædeſtinatione, eos conuertere tali tempore, & non antea: vnde per ſcientiam liberam, non autem per ſcientiam mediam, huiuſmodi futura conditionata, & alia conſimilia præſciuit.

Eandem ſolutionem adhibemus verbis inductis ex S. Aug. lib. de 6. quæſtionibus Paganorum, q. 2. quam etiam ipſe S. Doctor expreſsè tradit lib. de prædeſt. Sanct. cap. 9. vbi explicat ex profeſſo id, quod in prædicto lib. prædixerat, ſe illis opponens, eo quod illam ſcientiam antecedentem decretum diuinæ voluntatis, ei imponebant. Ait enim: *Cernitis ne me ſine præiudicio latentis conſilij Dei, aliarumq; cauſarum, hoc de præſcientia Chriſti dicere voluiſſe, quod conuincendæ Paganorum infidelitati, qui hanc obiecerant quæſtionem, ſufficere videretur? Quid enim eſt verius, quàm præſciſſe Chriſtum, qui & quando, & quibus locis in eum fuerant credituri? Sed vtrum prædicato ſibi Chriſto, à ſeipſis habituri eſſent fidem, an Deo donante ſumpturi: ideſt, vtrum tantummodo eos præſcierit, an etiam prædeſtinauerit Deus, quærere, ac diſſerere tunc neceſſarium non putaui. Proinde, quod dixi, tunc voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, & apud eos prædicari doctrinam ſuam, quando ſciebat, & vbi ſciebat eſſe, qui in eum fuerant credituri: poſſet etiam ſic dici, tunc voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, & apud eos prædicari doctrinam ſuam, quando ſciebat, & vbi ſciebat eſſe, qui electi fuerant in ipſo ante mundi conſtitutionem. Sed, quoniam ſi ità diceretur, lectorem faceret intentum ad ea requirenda, quæ nunc ex admonitione Pelagiani erroris neceſſe eſt copioſius & laborioſius diſputare: viſum mihi eſt (quod tunc ſatis erat) breuiter eſſe dicendum, excepta (vt dixi) altitudine ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, & ſine præiudicio aliarum cauſarum, de quibus non tunc, ſed aliàs opportuniùs diſputandum putaui.* Hanc ſolutionem proſequitur S. Tho. 3. p. q. 1. ar. 5. ad 2. XXVII.

Scientiam mediã nũquàm docuit Aug.

XXVIII Vocatio cõgrua ſecundũ Auguſt. quæ dicatur. Ad alium locum Auguſtini ex q. 2. ad Simplician. reſpondetur, quòd cum ait: *Deum ſic eum vocare, quomodo ſcit congruere illi, vt vocantem non reſpuat,* nihil aliud ſignificare voluit, quàm gratiæ ſuæ vim, & energiam Deum non ignorare, qua occultè quoſdam ità vocat, vt vocando conuertat, obſequentesq. faciat: & ideò ità vocatos videat ſequuturos, quia vocando

Digitized by Google

candò facturus ſit, vt ſequantur, ita ſcit dona ſua, & beneficia ſua, quibus nos dignatus eſt liberare, vt ipſe Aug. fatetur lib. de prædeſt. SS. c. 9. cit. quod etiam repetit c. 10. ſeq. cum ait: *Prædeſtinatione quippe Deus ea præſciuit, quæ fuerat ipſe facturus, vnde dictum eſt, fecit quæ futura ſunt*. Et cap. 12. *Electi ſunt itaque ante mundi conſtitutionem ea prædeſtinatione, in qua Deus ſua futura facta præſciuit*. Et c. 19. *Cùm ergò nos prædeſtinauit, opus ſuum præſciuit, qui nos ſanctos, & immaculatos facit*. Et lib. de Dono perſeu. cap. 14. *An quiſquam dicere audebit, Deum non præſciſſe, quibus eſſet daturus, vt crederent, aut quos daturus eſſet filio ſuo, vt ex eis non perderet quenquam? Quæ vtique ſi præſciuit, profectò beneficia ſua, quibus nos dignatur liberare, præſciuit*. Et idem repetit eodem lib. c. 17. 18. 21. & 24.

Præſciuit Deus futura bona, quæ erat ipſe facturus.

Peccata futura qualiter à Deo cognoſcantur.

Ad auctoritatem ex lib. de corrept. & gratia, c. 12. reſpondetur, quod vt Diſp. 11. patebit, in decreto, quo Deus ſtatuit permittere peccatum primi parentis in paradiſo conſtituti, & concurrere ad actionem poſitiuam illius inquantum actio, cognouit Deus, quod eſſet peccaturus, ſi conſtitueretur in paradiſo; vnde per ſcientiam liberam, & non per mediam ſcientiam id cognouit. Similiter etiã reſpondetur ad aliũ locum ex lib. de nat. & gratia, c. 26. quod Deus voluit per lapſum prædeſtinati, quem permittit, ipſum reddere cautiorem: & ideò per ſcientiam liberam ſcit hoc futurum conditionatum, ſi peccauerit, magis cautus deinceps efficietur.

Et per hæc patet ad ea, quæ objiciuntur ex S. Ambroſio, S. Gregorio, S. Thom. & alijs Sanctis, & Doctoribus Scholaſticis. Nam præſertim S. Thomas ſæpiſsimè impugnat ſcientiam illam mediam, quamuis ſub alio nomine, vt patet ex locis ſupra inductis.

XXIX. Scietia media vtilis non eſt ad concordãdam arbitrii libertatem, cũ gratia.

Ad tertium argumentum reſpondetur, ſcientiam mediam, non ſolùm vtilem non eſſe ad perfectionem diuinæ prouidentię; ſed etiam in ſeipſa impoſsibilem eſſe, vt ſupra oſtenſum eſt: & ad impugnationem reſpondetur, quod prouidentia & voluntas hominis non eſt efficax ad permouendum voluntatem alterius, & ad efficiendum quicquid voluerit: dicitur enim Sap. 9. *Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ*. Vnde, vt prudenter alteri perſuadeat, quod intendit, oportet, vt obſeruet circumſtantias, & expectet tempus, in quo alter eſt magis diſpoſitus. hæc autem ratio non procedit de voluntate diuina, quæ eſt efficaciſsima, & omnia quæcunque voluit fecit in cælo & in terra. vnde S. Proſper. lib. de ingratis c. 15. ait: *At verò Omnipotens, hominem cum gratia ſaluat, Ipſa ſuum conſummat opus, cui tẽpus agendi Semper adeſt, quæ geſta velit: non moribus illi Fit mora, non cauſis anceps ſuſpenditur vllis, Nec quod ſola poteſt, cura, officioq. miniſtri, Exequitur, famulisvè vicem committit agendi*.

Ad primam confirmationem reſpondetur, quod Deus prius ratione quàm habeat efficax decretum faciẽdi aliquid, præcognouit per ſcientiam naturalem ſuam omnipotentiam, efficaciamq. ſuæ diuinæ voluntatis, & motionis. Per illam quippe ſcientiam, & non per ſcientiam mediam cognouit, quod ſi ipſe voluerit hominem conuertere, & dare illi auxilium efficax, conuertet illum, vt ſupra dictum eſt. Et per hæc patet ad ſecundam confirmationem.

Ad quartum argumentum reſpondetur, quod illud futurum conditionatum, ſi Adam non peccaſſet, Filius Dei incarnatus non fuiſſet; eſt verum & cognitum à Deo in decreto ſuæ diuinæ voluntatis, quo ſtatuit incarnari, ſuppoſito peccato primi parentis, & non aliàs, vt conſtat ex Sancto Thoma, tertia parte citata. Vnde per ſcientiam liberam id Deus cognoſcebat: & idem dicendum de futuro illo conditionato, ſi homo perſeueraſſet in ſtatu innocentiæ, eſſet immortalis: veritas enim illius fundatur in decreto voluntatis, quo Deus ſtatuit hominem à morte, durante ſtatu innocentiæ, præſeruare. Alia autem conditionata, quorum conſequens non habet infallibilem connexionem cum antecedenti ex natura rei, neque ex decreto diuinæ voluntatis, non ſunt vera, & conſequenter nec ſcibilia etiam à Deo, vt ſupra habitum eſt.

Chriſti incarnatio facta eſt ſuppoſito peccato.

Ad quintũ reſpondetur, quod vt Diſp. 11. patebit, poſt decretũ diuinæ voluntatis, quo Deus ſtatuit permittere, vt Petrus poſitus in talibus circumſtantijs peccet, XXX.

Digitized by Google

& concurrere ad actum peccati, vt actio eſt, præſciuit abſolutè illum eſſe peccaturum, & ſimiliter antequàm ſtatueret illum creare, & conſtituere in prædictis circumſtantijs præſciebat certo & infallibiliter, quod ſi conſtitueretur in eiſdem circumſtantijs, & Deus permiſiſſet peccatum Petri, & decreuiſſet concurrere ad actionem peccati, vt eſt actio poſitiua, Petrus peccaſſet: ſed hoc conditionatum non eſt obiectum ſcientię medię, nec per illam cognoſcitur à Deo, ſed per ſcientiam merè naturalem, ſeù ſimplicis intelligentiæ: nam omne poſſibile eſſet futurum, ſi Deus voluiſſet.

Poſsibilia omnia ſic eſſent futura ex hypotheſi, quo Deus voluiſſet.

Ad ſextum argumentum negatur antecedens: ad probationem reſpondetur, quod omnia poſsibilia eſſent futura ex hypotheſi, quod Deus voluiſſet illa efficere, ſi ſunt bona, aut permittere ſi ſunt mala: vnde futurum ex hypotheſi, quod Deus voluiſſet illud efficere, non extrahit prædictum obiectum à ratione poſsibilis, vnde cognoſcitur per ſcientiam naturalem; ſi autem ſupponatur in antecedenti decretum diuinum ſaltem conditionatum, quo Deus decreuit, quod tale quid fiat, ſi ponatur in eſſe illa conditio, nihil eſſet futurum ex vi illius hypotheſis: quia non poteſt intelligi effectus, vt futurus aliquo modo antecedenter ad decretum primæ cauſæ, vt ſupra dictum eſt, & ità conditionatum illud non eſſet verum, & conſequenter nec ſcibile etiam à Deo.

Ad ſeptimum argumentum iam patet ex dictis, qualiter futura conditionata non ſint ſcibilia, ſecundum quod conſtituuntur ab aſſertoribus ſcientiæ mediæ: quia reuera non eſſent futura, poſita illa conditione, niſi in illa ſupponatur decretum diuinæ voluntatis, ſine quo decreto, vel abſoluto, vel conditionato non datur omninò futurum aliquod conditionatum. Vnde nos negantes ſcientiam mediam, & illam impugnantes, non negamus in Deo ſcientiam eſſe futurorum conditionatorum, ſed eorum tantummodo, quæ cum nullo modo futura ſint etiam ex hypotheſi, aſſeruntur eſſe futura conditionata.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd vt illæ duæ propoſitiones ſint contradictoriæ, debet in negatiua antecedere negatio copulam (ſi) & tunc ante omne decretum diuinæ voluntatis decernentis actum futurū, affirmatiua eſt falſa, quoniā eſt mala conſequentia: ad veritatē autem conditionalis requiritur, quod ſit bona conſequentia, & ſubinde conditionalis negatiua eſt vera: facit enim iſtum ſenſum, non ſequitur, quod ſi Petrus conſtituatur in tali ordine rerum, peccabit, qui ſenſus eſt verus, cùm voluntas adhuc in illis circunſtantijs poſita ante decretum diuinæ voluntatis ſit omninò indifferens ad actum peccati, vel ad actum oppoſitæ virtutis producendum.

Secundò reſpondetur, quod quando propoſitiones ſunt in materia contingenti, non oportet quod ex duabus contradictorijs, altera ſit ſecundū ſe determinatè vera, altera determinatè falſa, ſed ſufficit, quod ſi vna eſt vera, altera ſit falſa, ita vt repugnet ambas ſimul eſſe veras, vel falſas: & quoniam peccare, vel non peccare, contingenter competit Petro, hinc eſt, quod non ſit magis vera ſecundum ſe hæc propoſitio: Petrus in talibus circunſtantijs poſitus peccabit, quam oppoſita. XXXI.

Ex duabus contradictorijs nō oportet, quod altera ſit determinatè vera.

Ad octauum argumentum negatur antecedens: verius enim dici poteſt, quod illa concordia liberi arbitrij cū diuina gratia, & prædeſtinatione per ſcientiā mediā quamplurimas pariat difficultates circà libertatem arbitrij; circà efficaciam auxiliorum gratiæ; circà diuinam cauſalitatem, prouidentiam, & prædeſtinationem gratuitam, vt conſtat ex dictis, & ex dicendis infra patebit amplius.

Sciētia media inutilis eſt ad cōcordādum liberū arbitrium & gratia.

Ad nonum argum. reſpondetur, quod cum auxiliū efficax ſit effectus diuinę voluntatis, decernentis quòd homo conuertatur, eius conuerſio habet infallibilē connexionem cum eodem auxilio, ſicut eam habet cum abſoluta voluntate Dei volentis, vt homo, cuius cor mouet, conuertatur: dicit enim S. Tho. *Impoſſibile eſt hæc duo eſſe ſimul vera, quod Spiritus ſanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & quod ipſe charitatē amittat peccando.* & iterū ait, quod *ſi ex intentione Dei mouētis, eſt, quod homo, cuius cor mouet gratiā conſequatur, infallibiliter ipſam conſequitur, ſecūdum illud Ioannis 6. Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* Vnde ante decretum ſuæ voluntatis abſolutum, cognoſcit certò & infallibiliter, quòd ſi dediſſet XXXII.

Auxiliū efficax habet infallibilē connexionem cum operatione ad quā datur.

S. Tho. 2.2. q. 24. ar. 11 in corp.

1.2. q. 112. ar. 3. c.

auxi-

auxilium efficax Iudæ, fuiſſet conuerſus, ſed hoc conditionatum non cognoſcitur à Deo per ſcientiam mediam, ſed per ſcientiam merè naturalem, per quam comprehendit omnipotentiam ſuæ volũtatis, & virtutem intrinſecam efficacis auxilij, vt ſupra dictum eſt. & patebit clarius ex his, quæ in diſputatione 25. dicenda erunt.

Ad decimum reſpondetur, non ſolùm non demonſtrare, ſed nec probabiliter ſuadere, quod intendit. Etenim principiũ aſſumptum in maiori, voluntarium eſt & manifeſtè falſum, etiam in ſententia defendentium ſcientiam mediam. nam ipſi fatentur, quod Deus decreuit concurrere cum voluntate creata ad actus liberos concurſu generali indifferenti, ſi ipſa videlicèt voluerit influere, & tamen hoc decretum in nulla re ponit neceſſariò mutationem realem: nam Deus habet hoc decretũ (in eorum ſententia) etiam reſpectu eorum, qui nihil operantur, in quibus tamen per illud decretum nulla fit realis mutatio. Et ad probationẽ reſpondetur, quod quando decretum Dei eſt abſolutum ex parte obiecti voliti, reſultat ex illo pro aliquo tempore realis mutatio in creatura; quando autem eſt conditionatum ex parte obiecti voliti, non eſt neceſſe, quod inferat mutationem realem in creatura: ſed ſufficit, quod ex vi illius decreti realiter mutaretur creatura, ſi conditio fuiſſet impleta, & hæc realis mutatio, quæ futura eſſet, ſi adimpleretur conditio, eſt etiam ſufficiens, vt diuina volũtas aliter comparetur ad creaturas poſt illud decretum actuale, quàm antea: eò, vel maximè, quod reſpectus rationis, qui inuoluitur in decreto Dei actuali in ordine ad obiecta ſecũdariò volita, vt obiecta ſunt, non eſt reſpectus prædicamentalis, ſed traſcendentalis; nec eſt reſpectus realis, ſed rationis; etiam ex parte creaturarum, quando creaturæ non exiſtunt, ſed exiſterent, ſi adimpleretur conditio.

Secundò reſpondetur, non eſſe neceſſarium etiam in decreto Dei abſoluto ex parte obiecti voliti, quod ſemper inferat mutationem realem in creatura, pro aliqua differentia tẽporis. Etenim decretũ, quo Deus vult ſua lege naturali obligare ſub peccato mortali creaturam rationalem, eſt abſolutum ex parte obiecti voliti, & tamen ex hoc decreto nulla reſultat mutatio realis in eadem creatura.

Et per hæc reſpondetur ad primã confirmationem, quod quãdo decretum Dei actuale eſt abſolutum ex parte obiecti voliti, connotat aliquid exiſtens in creatura pro aliqua differentia temporis, quod poſsit non eſſe; at quando decretum eſt conditionatum ex parte obiecti voliti, ſolùm connotat aliquid, quod ex vi illius decreti exiſteret in creatura, ſi adimpleretur conditio; quod tamen poterat non eſſe: nam adimpleta conditione produceretur à Deo, non quidem ex neceſſitate abſoluta, ſed ſolùm neceſſitate ex ſuppoſitione immutabilitatis decreti diuini, vt dicetur infra. XXXIII

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, quòd locus Aug. ex lib. de gratia, & lib. arb. c. 8. non adducitur ad propoſitum: nam ibi loquitur expreſsè de futuris quæ reuerà futura erant, ſcilicèt de peccatis futuris eorum, qui rapti non ſunt, quãdo erant in gratia; hęc autem peccata fuerunt quidem certò & infallibiliter cognita à Deo vt futura, antequã fierent, ſed non fuerunt cognita ante actuale decretum diuinæ voluntatis, ſicut arguens prætendit: ſed poſt decretum, quo Deus ſtatuit peccata illa futura permittere, & ad ipſam actionem peccati in quantum eſt actio concurrere ad modum explicandum diſputatione vigeſimaquinta. De his futuris peruerſiſſimè, & inſaniſſimè dicitur, quod Deus ea non cognouerit, antequam fierent: ſicut peruerſiſſimè & inſaniſſimè dicitur, quod Deus ea impedire non potuerit. De alijs autem futuris conditionatis, de quibus procedit præſens controuerſia, non peruerſiſſimè, & inſaniſsimè, ſed rectiſsimè, & veriſsimè dicitur, quod ante decretum diuinæ voluntatis, non ſint ſcibilia, vt determinatè futura, etiam ex hypotheſi, quod voluntas creata conſtitueretur in talibus circumſtantijs; ſed ſolùm vt poſſibilia fieri, vt ſupra dictum eſt. Si dicatur: Sanctum Auguſtinum non ſolùm docere, Deum cognouiſſe peccata futura, ſed etiam illud futurum conditionatum, ſi iſti diutiùs viuant, peccabunt. Reſpondetur, quod etiam illud conditionatum cognouit Deus, ſed poſt decretum actuale ſuæ voluntatis, vt dictum eſt.

Similiter etiam locus adductus ex cap. 8. de prædeſtinatione Sanctorum non eſt ad propoſitum: nam in ipſa conditione, quæ importatur in antecedenti, videlicèt, ſi eos docere voluiſſet, includitur voluntas Dei conditionata ex parte actus volendi: ità vt ſenſus ſit; ſi Deus voluiſſet eos efficaciter ad ſe trahere, venirent vtique & ipſi; hoc autem conditionatum certò cognoſcitur à Deo per ſcientiam merè naturalem, qua cognoſcit efficaciam & omnipotentiam ſuæ voluntatis, ſicut certò cognoſcit, quod ſi voluiſſet creare alium mundum, creaſſet illum. Nec eſt aliquis Theologus qui neget eſſe in Deo ſcientiam infallibilem horum & ſimilium conditionatorum, quæ ſimpliciter ſunt neceſſaria: quia, vt docet S. Thom. eorum conſequens, infallibiliter, ſiuè ex neceſſitate conſequentiæ, ſequitur ex antecedenti, ſi ponatur in eſſe. Ad alium locum Auguſtini ex cap. 14. de Dono perſeuer. iam ſupra reſponſum eſt.

S. Tho. 2. 2. q. 24. ar. 11 in corp. & p. 1. q. 112. artic. 3. in corp.

Ad tertiam confirmationem reſpondetur, quod, vt ſupra dictum eſt ex S. Th. ad veritatem propoſitionis conditionalis neceſſariò requiritur, quod poſito antecedenti, ponatur in eſſe infallibiliter, & conſequens: & ad impugnationem reſpondetur, illo conſilio ſignificari, quòd benignitas Regis magnam vim habet ad alliciendum, & trahendum moraliter populum ad obſequium & ſeruitutem eius, in quo verum dixerunt, qui dederunt illud conſilium, quoniã moraliter ità ſolet contingere; de facto tamen non habet infallibilem veritatem illud conditionatum antecedenter ad decretum, quo Deus ſtatuit, per benignitatem Regis facere populum ſeruum eius: nam ſecluſo tali decreto, ſtabit aliquando, quod ponatur conditio illa, & quod populus ſit ingratus & rebellis Regi: & idem dicendum proportionabiliter de alijs conſimilibus conſultationibus, & conſilijs.

Diſputatio VIII.

Vtrum omnes res futuræ ſint actu præſentes in æternitate ſecundum proprias exiſtentias, quas habebunt in propria menſura.

HAEC difficultas eſt præcipua inter illas, quæ, ad declarandã certitudinẽ præſcientiæ diuinæ comparatione futurorum contingentium, conducunt. Si enim ſemel ſtatuatur, omnia futura contingentia actu exiſtere ab æterno, in menſura æternitatis, nedum in eſſe cognito, & obiectiuo: ſed etiam ſecundum proprias & actuales exiſtentias; aperitur via facilis ad explicandam infallibilitatem eiuſdem ſcientię diuinæ. Sunt ergò in hac parte duæ oppoſitæ ſententiæ. Prima eſt multorũ Theologorum aſſerentium, res non eſſe præſentes Deo in æternitate in eſſe reali, & ſecundum proprias exiſtentias, niſi quando actu eas habent in propria, & immediata menſura. Sequuti ſunt hanc ſententiam Scotus in 1. d. 39. & eius diſcipuli. idem tenet Aureolus apud Capr. Dur. eodem lib. d. 38. q. 3. Gabr. Ocham. & Palatius ibidem. Eandem ſententiam tuentur multi ex recentioribus Theologis, qui contendunt, in eadem opinione eſſe S. Thomam. Argumenta, quibus conuincuntur, ſunt hæc. 1.

PRimò, argumentantur ex locis Scripturæ, in quibus habetur, ſolùm Deum eſſe ab æterno; alia verò omnia fuiſſe in tempore ab illo producta, vt patet Geneſ. 1. *In principio creauit Deus cælum & terram.* & Pſal. 89. *Priuſquam montes fierent & formaretur terra & orbis, à ſæculo, & vſque in ſæculum tu es Deus.* Hæc autem loca, & ſimilia debent intelligi in ſenſu proprio; ergò propriè loquendo, nulla res creata habet ab æterno in ipſa æternitate propriam, & actualem exiſtentiam; ſed ſolùm eſt præſens Deo ab æterno in eſſe cognito, ſiue in eſſe obiectiuo.

Arguitur ſecundò ex auctoritatibus S. Thomæ, in quibus ſolùm concedit ab

æterno

Digitized by Google

æterno realem præſentiam in æternitate ſecundum eſſe obiectiuum: etenim 1. p. q. 14. ar. 13. inquit, *quod futura in tempore ſunt Deo ab æterno præſentia: quia eius intuitus fertur ab æterno ſuper omnia, prout ſunt in ſua præſentialitate.* & 12. q. 91. ar. 1. ad 1. ait, *quod ea, quæ in ſeipſis non ſunt, apud Deum exiſtunt, inquantum ſunt ab ipſo cognita, & præordinata.* & idem docet 1. cont. Gen. c. 66. ratione 6. item etiam 1. p. q. 8. ar. 3. inquit, quòd Deus eſt præſens omnibus rebus, & omnia ſunt in conſpectu eius præſentia; quia intuetur omnia: vbi S. Thom. non ponit aliam præſentiam rerum in ordine ad Deum antequàm ſint, niſi ſolùm obiectiuam.

Arguitur tertiò: Futura nō exiſtunt ab æterno in æternitate: ergo non coexiſtunt Deo in æternitate. Patet conſequentia: nā coexiſtere alicui, eſt ſimul exiſtere cū illo. Antecedēs probatur. Omnes res creatæ incipiunt exiſtere in æternitate: nā incipiunt exiſtere in ſeipſis ſecundū menſurā propriam, & conſequenter incipiunt exiſtere in quacunque alia mēſura ſuperiori; ergò nō exiſtunt ab æterno in æternitate.

Confirmatur primò. Si res ab æterno exiſterent in æternitate, ſequeretur, quòd non eſſent creatæ à Deo. probatur: nam, cum creatio ſit productio totius entis ex nihilo, ad veram creationem requiritur, quod res habeat eſſe poſt non eſſe: quod autem eſt ab æterno in æternitate, non habet eſſe poſt non eſſe; ergo.

Confirmatur ſecundò: nā in Conc. Nicen. in ſimb. fid. damnatur illa impia vox Arrij, aſſerentis de Filiò Dei, quod erat, quando non erat, & quod inceperat ſicut creaturę: ſi autē vera eſt ſententia, quæ aſſerit, omnes res creatas fuiſſe ab æterno in æternitate, nulla eſſet differentia quātū ad ipſam ęternitatem inter generationem Verbi, & productionem creaturarum ſecundùm proprias exiſtentias: ergo.

Arguitur quartò: Sequeretur ex oppoſita ſententia, quòd in æternitate daretur duæ contradictoriæ veręe. probatur manifeſtè: Iſtæ ſunt contradictoriæ, Petrus eſt albus, & Petrus non eſt albus: ſed iſtę ſunt veræ, ſi res futuræ exiſtant ab æterno in æternitate, ergò: minor probatur: In caſu quod Petrus hodie ſit albus, & cras niger. affirmatiua eſt vera; etenim cum in noſtro tēpore verificetur modò, quod Petrus ſit albus, etiam eſt albus in menſura æternitatis. negatiua verò probatur: nā cras Petrus reuerà non erit albus, ſed futura exiſtunt in æternitate ſecundū proprias exiſtentias, iuxtà oppoſitam ſentētiam, ergò etiam erit vera ab æterno in æternitate; Petrus non eſt albus, & ità erit ſimul albus & non albus in æternitate.

Arguitur quintò: Implicat quod idē bis producatur; ſed ſi res exiſtunt in æternitate, antequā in propria menſura, idē bis produceretur realiter; ergo. Minor probatur: nam, ſi Antichriſtus coexiſtit Deo ab æterno in ipſa æternitate; ergò iā eſt productus in æternitate: aliàs enim non poſſet exiſtere, cum non habeat eſſe à ſeipſo, ſed ab alio. Item, etiā Antichriſtus reuerà eſt futurus: ergò iterum erit producendus, atque adeò idem bis produceretur.

Arguitur ſextò: Creaturæ futuræ in noſtro tempore, non coexiſtunt Angelo in menſura æui; ergo nec Deo in menſura æternitatis. Antecedēs probatur: nā aliàs Angelus cognoſceret naturaliter omnia futura contingentia, antequàm producerentur, quia eſſent illi præſentia; & coexiſterent illi in menſura æui, qua mēſuratur Angelus. Conſequentia vero porbatur: nā æuum eſt menſura ſuperior ad noſtrū tempus, ſicut æternitas: ergò ſi futura contingentia exiſtunt in æternitate, quia eſt mēſura ſuperior, etiā exiſtunt in menſura ęui, antequam producantur in tempore.

Cōfirmatur: Deus proptereà habet certam notitiam futurorum contingentium, quia coexiſtunt illi in menſura æternitatis, ſecundùm illud eſſe reale, quod habebunt in tēpore: ſed, etiam futura contingentia coexiſtūt Angelo in menſura æui, cùm illa menſura ſit ſuperior ad noſtrum tempus, & ſit inuariabilis & tota ſimul; ergò etiam Angelus habebit certam cognitionem futurorum contingentium.

Arguitur ſeptimò: Impoſſibile eſt, quòd aliquid exiſtat in menſura ſuperiori ſecūdum ſuum eſſe reale, niſi prius exiſtat in menſura inferiori ſecundùm idē eſſe reale; ergo implicat, quod aliquid habeat propriam exiſtentiam in æternitate, niſi eam habeat in propria mēſura: ſed res futuræ non exiſtunt in propria menſura; ergo neque in menſura ęternitatis. Antecedens probatur: nam res non comparantur ad menſuram ſuperiorem, niſi mediante

inferiori. Sicut ergo implicat, quòd aliquid ſit ſub cælo tanquàm ſub menſura inadæquata, & ſuperiori, niſi exiſtat in aliquo loco inferiori ſibi proprio & adæquato: ità erit implicatio, quòd aliquid exiſtat realiter in æternitate, antequàm habeat eſſe in propria menſura.

Arguitur octauò. Si res iam habent eſſe in æternitate, & propriam exiſtentiam; ſequitur, quòd nulla remaneat libertas arbitrij, neque contingentia rerum: hoc autem non eſt dicendum; ergo. Sequela probatur: nã ſi exiſtunt in ęternitate; ergò iam omnia futura ſunt producta ſecundũ omnes circumſtantias, quas habebunt in noſtro tempore; ergò non erit modo in poteſtate liberi arbitrij aliquid facere, vel alio modo, quàm factum ſit in æternitate; ergò nulla remanet libertas.

Confirmatur: Futurum contingens, & liberum, non eſt in æternitate, niſi per idẽ eſſe, quod habiturum eſt in tempore: ſed ſi in tempore haberet eſſe, antequam fieret à libero arbitrio, non eſſet contingens neque liberum: ergò ſimiliter non erit contingens, neque liberum, ſi habet eſſe in æternitate, antequàm à libero arbitrio producatur in tempore.

II. Secunda ſententia, eſt præcedenti oppoſita, quam ſequitur Capr. in 1. d. 36. q. vnica, ar. 2. & d. 38. q. vn. art. 2. Ferrar. 1. contra Gent. c. 66. & 67. Aegidius in 1. d. 38. q. 1. Caiet. 1. p. q. 14. ar. 13. & omnes Thomiſtæ, & eſt expreſſa ſententiæ S. Th. vt inferius patebit. Pro cuius explicatione ſunt aliqua ſupponenda.

Nunc æternitatis quid ſignificet.

Notandum eſt primò, quod quando dicimus, res futura eſt, ſiue exiſtit in ęternitate ſecundum propriã exiſtentiam, aduerbium, nunc, quod includitur in illo verbo, eſt, non denotat nunc temporis noſtri; ità vt ſenſus ſit, quod in menſura, qua nos menſuramur ſecundum eſſe ſucceſſiuum, quod habet, res futuræ exiſtant in æternitate, ſed ſolùm importat nunc ęternitatis, quod eſt inuariabile, & totum ſimul.

Aeternitas eſt mẽſura ſuperior.

Notandum ſecundò, ęternitatem comparari ad noſtrum tempus, ſicut menſura cõmunis ad particularem: Eſt quid ſimile in naturalibus. Sicut enim cælũ in ratione loci comparatur ad iſtam aulam, & ad omnia, quæ continentur in illa, tanquàm menſura communis, & vniuerſalis ad particularem: ità proportionabiliter æternitas comparatur æuo, & noſtro tempori. Vnde ſicut omnia, quæ continentur in iſta aula, continentur ſub cælo, & non è conuerſo: ità quicquid continetur in noſtro tempore, continetur in æternitate, & non è contra.

Notandum tertiò ex Ferrar. c. 66. cit. §. conſiderandum, quod vt docet Ariſt. 4. phy. tex. 114. aliter dicũtur duę res mẽſuratæ aliqua duratione coexiſtere inter ſe, & aliter dicuntur ipſæ durationes coexiſtere. Etenim, quę menſurãtur duratione, dicuntur inter ſe coexiſtere, quando ambo coexiſtunt in eadem menſura præſenti; ſicut duo indiuidua dicuntur coexiſtere in hac die, quia in ordine ad menſuram huius diei habent ſimul eſſe, duæ autem menſuræ dicuntur coexiſtere: quia vna continetur in alia, ſicut præſens dies coexiſtit menſi Martio, & anno 1610. quia cõtinetur in illo. Vt ergo res futurę coexiſtant Deo in æternitate, ſufficit & requiritur, quòd Deus & futura ſimul habeant eſſe in illa menſura æternitatis, qua menſuratur Deus: quamuis æternitas ſit propria & adæquata menſura Dei; aliarum autem rerum ſit communis, & inadęquata.

Coexiſtere aliqua inter ſe quid ſit.

Conclusio ergò noſtra ſit: Res futuræ non ſolùm ſunt præſentes Deo in æternitate ſecundùm eſſe obiectum, ſiuè in eſſe cognito; ſed etiam ſecundùm realem præſentiam, & actualitatẽ, quam habebunt in noſtro tempore. Hæc concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ: aſſeritur tamen à S. Thoma, ar. 13. cit. & 1. cont. Gent. c. 66. ratione 6. vbi dicit, quod *Deus cognoſcit omnia contingentia, non ſolùm, prout ſunt in ſuis cauſis, ſed etiam prout vnumquodque eorũ eſt actu in ſeipſo.* & 1. p. q. 14. ar. 13. c. inquit, quod *omnia, quæ ſunt in tẽpore, ſunt Deo ab æterno præſentia, non ſolùm ea ratione, qua habet rationes rerum apud ſe præſentes, vt quidam dicunt, ſed quia eius intuitus fertur ab æterno ſuper omnia, prout ſunt in ſua præſentialitate.* III.

Futura ſũt Deo præſẽtia, in æternitate ſecũdum proprias exiſtentias.

Reſpondent auctores oppoſitæ ſententiæ, S. Thomam intelligi de præſentialitate obiectiua tantùm, non autem de præſentialitate reali, quæ eſt ſecundùm proprium ſuum eſſe, & propriam exiſtentiam.

Sed

Digitized by Google

Sed hæc explicatio videtur pugnare, cum verbis S.Thomæ; nam quod eſt præſens ſolùm obiectiuè, nondum habet eſſe in ſeipſo, vel ſaltem non eſt præſens ſecundum quod habet eſſe in ſeipſo; at S.Tho. apertè dicit, quod futurum eſt præſens Deo, prout actu habet eſſe in ſeipſo, in ordine ad menſuram æternitatis: ergo. Addo: nam S. Thom. ait expreſsè, quod futura non ſolum dicũtur præſentia Deo in æternitate: *Secundum quod Deus habet rationes rerum apud ſe præſentes*, quod pertinet ad præſentialitatem obiectiuam; ſed etiam, quia vnumquodq. eorum habet eſſe in æternitate, quæ eſt tota ſimul. & 1.con.Gen.c.66.cit. addit, quod quicquid eſt in quacunque parte temporis coexiſtit æternitati, quaſi præſens eidem, etiam ſi reſpectu alterius partis temporis ſit præteritum, vel futurum: & idem docet, q.2. de verit. ar.12. in corp. & 1.p.q.57. ar.3.& q.86. ar.4. & 22. q.171. ar.6. ad primum, & ſecundum, quæ loca ſunt neceſſariò videnda. Hanc doctrinam magis explicat S. Thom. in 1.d.38.q.1.ar.5. in corpore, vbi ait: *quod Deus non tantùm cognoſcit ab æterno de rebus ſe cognoſcere cauſas, quod eſt eſſe in cognitione ſua: ſed etiam ab æterno videt vno intuitu ſingula tempora, & rem talem eſſe in hoc tempore, & in hoc deficere.* Quibus verbis apertè fatetur, res futuras habere præſentialitatem, non ſolùm obiectiuam in ordine ad diuinum intuitum: ſed etiam ſecundum realem præſentiam, quam habebunt in propria menſura.

IV. Probatur hæc ſententia, primo ex ſacris literis, in quibus non obſcurè inſinuatur noſtra concluſio: præſertim Iob. 14. cum dicitur: *& numerus menſium eius apud te eſt*, quem locũ explicans S. Greg. ait: *quoniam apud omnipotentem Deum etiam labentia ſtant, apud eum eſſe numerum noſtrorum menſium perhibet*. ſed in menſibus ſunt tempora futura, & præterita: ergo, hæc ſtant præſentialiter apud Deum. Item ad Hæbr.1. dicitur de verbo diuino: *Per quem fecit, & ſecula*: in ſeculis autem, quædam ſunt præterita, quædam futura: ſed omnia dicuntur eſſe facta à Deo: quoniam in æternitate, omnia ſunt præſentia. Item etiam Iſaiæ 45. dicitur de Deo, quòd *fecit ventura*, ſiuè quæ futura ſunt, vbi futura in ſeipſis dicuntur facta à Deo: quia in æternitate eius, omnia ſunt præſentia tanquam facta, nec reſpectu illius eſt aliquid futurum, aut præteritum: quamuis aliquid dicatur præteritum in ordine ad vnam partem temporis noſtri, & futurum in ordine ad aliam. Denique, pro hac ſententia eſt notandus locus Apoſtoli ad Rom.4. vbi dicitur de Abraham: *Patrem multarum gentium poſui te ante Deum, qui vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt*, vbi per hoc quod dicitur, *Ante Deum*, explicat, quod dixerat de præterito, *Poſui te*: etenim licet illud eſſet futurum, quia tamen in æternitate Deo erat præſens, ideò dixit, *Poſui te*, & rationem ſubdit, cum ait: *Qui vocat ea quæ non ſunt, tãquam ea quæ ſunt.* quaſi diceret: Ideò de futuro loquitur per modum præſentis: quoniam futura ſunt Deo præſentia in æternitate, & eodem modo intuetur quæ ſunt facienda in tempore noſtro, ſicut quæ facta ſunt, aut fiunt: ſic explicat locum illum Apoſtoli S. Ambroſ. & alij plures Doctores ſancti.

S.Greg.lib. 12. moral. cap.5.

Iſaiæ 45. ſecundum l x x.

Rom. 4.

Probatur ſecundò, auctoritate Sanctorum, & primo ex S. Aug. lib.4. de Trinit. c. 17. vbi ait. *Apud Deum præterita, & futura ſtant*. Et lib. 5. c. 16. *Apud Deum* (inquit) *nec præterita tranſierunt, & futura iam facta ſunt*. idem dicit lib. 15. c.7. ſed ſpecialiter ad idem probãdum, eſt inſignis locus eiuſdem S. Auguſtini in Soliloquijs, c. 26. vbi ait: *Antequam enim naſcerer ego filius ancillæ tuæ, Domine ſpes mea ab vberibus matris meæ, tu præueniſti, præparaſti mihi ſemitas, quibus incederem, & venirem ad gloriam domus tuæ. Priùs quàm me formares in vtero, nouiſti me: & antequam exirem de vulua, quidquid tibi placuit, præordinaſti de me. Quæ, & qualia ſunt in libro tuo ſcripta de me in ſecreto conſiſtorij tui, ego quidem ignoro, vnde & valde timeo. Tu verò noſti, quoniam, quod ego per ſucceſſus dierum, & temporalium, hinc ad mille annos huius temporalitatis expecto, in conſpectu æternitatis tuæ, iam factum eſt, & quod futurum eſt, iam factum eſt*. Hæc autem verba explicari non poſſunt de ſola præſentialitate obiectiua: nam futura, ſi ſolum eſſent obiectiuè præſentia in æternitate, non dicerentur iam eſſe facta in eadem æternitate. Idem tenet Hieron. ad Epheſ.1. Ambroſ.

vbi

Digitized by Google

vbi ſupra, & lib. 8. de fid. ad Gratianum, c.7, Greg. hom. Dominicę in paſſione, Anſelm. lib. de caſu Diab. c. 18. & 20. & lib. de concordia præſcientiæ, & prædeſtinationis c. 1. Iſidorus lib. 2. de ſummo bono c. 6. gloſſ. ſuper Pſalm. 89. & S. Proſper lib. 1. de voc. Gent. c. 24.

Probatur tertio, ratione: Deus habet clarã & diſtinctam cognitionem intuitiuam omnium futurorum contingentium: ergo omnia illa ſunt præſentia in æternitate ſecundum propriam exiſtentiam, & nõ tantum in eſſe obiectiuo, ſiue in eſſe cognito. patet conſequentia; nam cognitio intuitiua eſt rei præſentis, prout præſens eſt ſecundum propriam exiſtentiam. Antecedens autem probatur: nam cognitio, quam Deus habet futurorum contingentium eſt perfectiſſima; ergo intuitiua: alias mutaretur Dei cognitio, quando futura producerentur in eſſe; nam inciperet cognoſcere intuitiuè, quod antea cognoſcebat abſtractiuè.

Probatur quarto, ratione Ferrar. vbi ſupra: Adam, & Antichriſtus, vel coexiſtunt Deo in nunc æternitatis, ſecundùm proprias exiſtentias reales, vel non coexiſtunt: ſed Adam coexiſtit Deo de præterito, & Antichriſtus de futuro. ſi detur primum, habemus intentum: ſi ſecundum, ſequitur dari in æternitate futurum, & præteritum: nihil enim dicitur præteritum, & futurum in ordine ad aliquam durationem, niſi illa duratio habeat in ſe partes præteritas, & futuras, vt patet in noſtro tempore; ſi enim in illo ſolùm eſſet vnum inſtans indiuiſibile, nihil eſſet præteritum, aut futurum in ordine ad illud: ſed præteritum, & futurũ repugnant æternitati, vt docet S. Thom. 1. p. q. 10. ar. 4. & 5. nam æternitas eſt indiuiſibilis, & tota ſimul: ergo.

V. Probatur quintò: Illud quod aliquando coexiſtit æternitati, ſemper illi coexiſtit: nam æternitas eſt tota ſimul, vt dictum eſt; ſed nato Antichriſto erit verum dicere, Antichriſtus coexiſtit Deo in ęternitate, ſecundum ſuum eſſe reale; ergo ab æterno habet hanc coexiſtentiam in ipſa æternitate. minor conceditur ab auctoribus oppoſitæ ſententiæ, & conſequentia probatur: nam æternitas non habet ſucceſſionem.

Ad hoc argumentum reſpondet quidam, diſtinguendo maiorem propoſitionem: ſi intelligatur enim de tota æternitate, prout æternitas eſt res quædam ſimplex, nullis conſtans ex partibus, vera (inquit) eſt propoſitio: nam, cum æternitas re ipſa careat in ſe partibus, fieri non poteſt, vt aliquid coexiſtat æternitati, & non coexiſtat toti æternitati, ſecundũ rem ipſam æternitatis: ſi autem intelligatur de æternitate tota, prout poteſt æternitas alios, & alios conceptus noſtros terminare, quibus verè affirmetur, ipſam æternitatem exiſtere, ſic falſa eſt propoſitio.

Sed hæc ſolutio, non euacuat vim argumenti: ſecludamus enim noſtros conceptus, & loquamur de ipſa exiſtentia à parte rei: nam, vt iſte auctor fatetur, quod ſemel exiſtit à parte rei in æternitate, coexiſtit toti æternitati; ergo ità eſt à parte rei, quòd Antichriſtus habet ab æterno, in tota ipſa æternitate actualem exiſtentiam.

Probatur vltimo, & explicatur iſta doctrina aliquibus exemplis. Primum exemplum eſt, quo vtitur S. Tho. ar. 13. cit. ad 3. Nã ità ſe habet Deus in ordine ad futura contingentia, ſicut exiſtens in alta ſpecula, ex qua intuetur totam viam in ordine ad tranſeuntes per illã: licèt enim vnus pergat poſt alium, & poſterior non videat priorem; ille tamen qui eſt in ſpecula omnes ſimul intuetur, & habet præſentes ſibi: ergo ſimiliter Deus habet ſibi præſentes in ſpecula ęternitatis omnes res præteritas & futuras; licèt iſtæ ſuccedant illis. Secundum exemplum eſt eiuſdem S. Thomæ primo contra g. c. 66. ratione 6. vbi æternitatem comparat centro. Sicut enim centrum indiuiſibile cum ſit, adeſt cuicunque puncto oppoſito ſignato in circumferentia, & omnibus lineis ab eadem circumferentia ad cẽtrum deductis: ità æternitas, cũ ſit indiuiſibilis, adeſt omnibus exiſtentibus, in quacunque differentia temporis, & omnia habet ſibi præſentia. Tertium exemplum eſt, quo vtitur S. Anſelm. lib. de concordia præſcientiæ, & prædeſtinationis Dei, c. 1. vbi dicit: quòd ſicut idem nunc temporis, cum ſit indiuiſibile, attingit omnia loca diuiſibilia, & omnia locata quantumuis ſint inter ſe diſtantia, & omnem durationem quantumcunque diuiſibilem: ità ſimiliter æternitas, quamuis ſit indiuiſibilis, & tota ſimul, poteſt eſſe præſens multis durationibus

nibus diuiſibilibus, & inter ſe diſtantibus. Quartum exemplum deſumitur ab anima rationali, quæ eſt indiuiſibilis; & tamen eſt præſens ſimul, & tota in pluribus partibus corporis diuiſibilibus, & inter ſe diſtantibus; hæc autem omnia amplius patebunt ex ſolutionibus argumentorum.

VI. AD primum argumentum ex factis à principio, reſpōdetur, loca Scripturæ adducta, & alia conſimilia tantùm docere, creaturas non fuiſſe ab æterno in propria menſura, neque habuiſſe in ſe ipſis eſſe ab æterno in propria menſura, ſolùm autem Deum eſſe ab æterno in propria menſura, quæ eſt æternitas: cum hoc tamen ſtat, quod omnia futura producenda in tempore, & ſimiliter præterita ſint præſentia in æternitate ſecundum proprias exiſtentias, vt ex dictis patet.

Ad ſecundum argumentum ex auctoritatibus S. Thomæ, reſpondetur, quod S. Doct. fatetur quidem futura contingentia eſſe præſentia Deo obiectiuè in æternitate, non tamen negat in illis locis eſſe præſentia ſecundum proprias exiſtentias, quin potiùs, id expreſsè aſſerit in alijs locis ſupra inductis, pro noſtra ſententia, & quodl. 12. at. 3. ad 3.

Ad tertium argumentum, negatur antecedens. Ad probationē dicitur, quòd, vt futura coexiſtant Deo in æternitate, non requiritur, quod prius exiſtant in propria menſura; cuius ratio eſt, nam exiſtentia, quàm habent in æternitate non dependet ab exiſtentia futura, vt futura eſt: quoniam æternitas eſt menſura infinita, & illimitata, in qua ſubinde poteſt Deus exiſtentias omnium rerum intueri, antequàm in propria menſura exiſtant. Vnde quamuis futura incipiant exiſtere in propria menſura, in æternitate tamen non incipiunt exiſtere: quoniam æternitas non habet priùs & poſteriùs, cum ſit indiuiſibilis, & tota ſimul; vnde non poſſumus in æternitate ſignare aliquod inſtans, in quo res non ſit, & aliud in quo incipiat eſſe, ſiuè in quo primo fit.

Sed contra eſt argumentum: In hoc inſtanti noſtri temporis, eſt verum dicere, nunc Antichriſtus coexiſtit Deo in æternitate; ergo exiſtentia rerum in æternitate dependet ab exiſtentia, quam habent in propria menſura; ergo implicat, quod hæc propoſitio: Antichriſtus eſt in æternitate, verificetur in menſura æternitatis; quin etiam verificetur in noſtro tempore, & inquolibet inſtanti illius.

Reſpondetur cum Ferrar. 1. cont. Gent. c. 49. & 66. iſtam propoſitionem: In hoc inſtanti noſtri temporis, Futura ſunt præſentia in æternitate, habere duplicem ſenſum: primus eſt, quod illa determinatio in hoc inſtanti, ſiuè in hoc tēpore noſtro, importet menſuram veritatis illius enunciationis; & in hoc ſenſu, illa propoſitio veriſſima eſt: nunc enim verum eſt dicere, quod Antichriſtus eſt præſens Deo in menſura æternitatis, & ſimiliter heri fuit vera illa enunciatio, & pro quolibet inſtāti futuro erit vera. Secundus ſenſus eſt, vt illa determinatio in hoc tempore, importet non menſuram veritatis propoſitionis; ſed menſuram actualis exiſtentiæ Antichriſti, aut alterius rei futuræ, & tunc propoſitio eſt falſa: ſenſus enim illius eſt, quod in hoc inſtanti præſenti, res omnes futuræ, ſunt in ſe ipſis, & à Deo intuentur in ipſa æternitate, tanquàm coexiſtentes ſibi, & habentes eſſe in propria menſura. Hanc eandem doctrinam ſequitur Caiet. ar. 13. cit. Aduertit enim, res eſſe præſētes in æternitate, poſſe intelligi dupliciter: primo, ità, quod coexiſtentia rerum temporalium in æternitate, mneſuretur quolibet inſtanti noſtri temporis; & hic ſenſus eſt falſus, nec intentus à S. Thoma. Secundo, ità, vt in quolibet nunc æternitatis res temporales ſint præſentes Deo in ipſa æternitate, & in hoc ſenſu intelligendus eſt S. Thom. Cum ergo æternitas ipſa comprehendat omnia tempora, in quolibet etiam inſtanti noſtri temporis verificatur, quod omnia temporalia ſint præſentia Deo in æternitate.

Ad primam confirmationem reſpondetur ex dictis, creationem propriè, & abſolutè loquendo, reſpicere propriam menſuram, in qua res producuntur de non eſſe, ad eſſe. cuius ratio eſt: nam in tempore reperitur priùs, & poſteriùs, vnde in illo poſſumus ſignare aliquod inſtans, in quo res non fit, & aliud in quo res incipiat eſſe, quod quidem non habet locum in æternitate, cum ſit indiuiſibilis, & tota ſimul.

Reſpondetur ſecundo, quod, vt dicit S. Auguſtinus, locis ſuperius allegatis, & colligitur ex Iſaiæ cap. 45. cit. quæ futura ſunt

ſunt, dicuntur facta apud Deum, quoniam reſpectu illius nihil eſt futurum. Sed tamẽ eſt aduertendum, quòd eadem actione, qua futura fient in tempore, dicuntur facta in æternitate: quoniam actio futura eſt ſemper præſens in menſura æternitatis.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur ex dictis, differentiam, quam conſtituit Concilium contra Arrium inter filium Dei, & creaturas, conſiſtere in hoc, quòd filius Dei in mẽſura propria non incepit eſſe, neque habuit eſſe poſt non eſſe; creaturæ autem inceperunt eſſe in propria menſura: nam in tempore productæ ſunt à Deo de non eſſe ad eſſe. Vnde iſta conſequentia non valet: Antichriſtus eſt in æternitate; ergo Antichriſtus eſt: argumentamur enim à minùs reſtricto, ad magis reſtrictum affirmatiuè, ſiuè ab amplo, ad non amplum. Vnde ſicut non ſequitur, Petrus eſt, vel fuit, vel erit; ergo Petrus eſt: ità non ſequitur, Petrus eſt in ęternitate; ergo Petrus eſt: nam ad hoc, vt ſit in æternitate; ſufficit, quòd in aliqua differentia temporis noſtri habeat eſſe, ſiuè ſit in tempore pręſenti, ſiuè in tempore pręterito, ſiuè futuro; ad hoc autem quod verificetur iſta propoſitio; Petrus eſt, oportet, quòd in propria menſura ſit.

VII. Ad quartum argumentum, Caiet. 1. p. q. 14. ar. 13. & Magiſter Bañes in q. 10. art. 1. ad vltimum argumentum, & alij plures Thomiſtę non reputant inconueniens, quòd in menſura ęternitatis dentur duę contradictorię verę. Quorum ratio eſt, quoniam illud inſtans indiuiſibile ęternitatis, ſecundum omnium Theologorum ſententiam, quamuis formaliter ſit indiuiſibile, propter ſuam tamen eminentiam, continet virtualiter ſucceſſionem, & diuerſa inſtantia noſtri temporis: vnde in illa menſura æternitatis verificatur vna contradictoria per habitudinem ad vnum inſtans noſtri temporis, & ſimiliter alia per habitudinem ad aliud inſtans extrinſecum.

Sed hęc ſolutio patitur impugnationem: nam contradictorię, ſi verè contradictorię ſint, debent accipi in ordine ad idem inſtans. nam contradictio eſt affirmatio, & negatio eiuſdem de eodem, & ſecundum idem; ergo implicat, quod duę contradictorię ſint verę, etiam in ęternitate.

Reſpondetur ergo ad argumentum, illas contradictorias non eſſe veras, etiam in ęternitate; negatiua enim eſt falſa: ſenſus enim illius eſt, quòd Petrus in inſtanti ęternitatis, ſecundùm quòd illud inſtãs correſpondet cuilibet inſtanti noſtri temporis non eſt albus, qui quidem ſenſus eſt falſus. Et ſi fiat argumentum: nam Petrus in inſtanti ęternitatis eſt niger; ergo in inſtanti ęternitatis non eſt albus, negatur conſequẽtia: nã, vt affirmatiua verificetur, ſufficit, quòd in aliquo inſtanti noſtri temporis ſit niger, ad hoc autem, quòd verificetur illa negatiua: Petrus non eſt albus in ęternitate, requiritur, quòd in inſtanti ęternitatis ſecundum quod correſpondet cuilibet inſtanti noſtri temporis, non ſit albus. Si autem vna propoſitio accipiatur pro inſtanti ęternitatis, ſecundum quod correſpondet vni inſtanti noſtri temporis; altera verò accipiatur pro inſtanti æternitatis, ſecundum quod correſpondet extrinſecè alteri inſtanti noſtri temporis, tunc non ſunt contradictoriæ. ſicut etiam iſtę non ſunt contradictoriæ, in ordine ad noſtrum tempus: Petrus nunc eſt albus, Petrus cras non erit albus: nam vtraq. poteſt eſſe ſimul vera, & falſa. Contradictoriæ etiã in ęternitate non ſunt veræ.

Ad quintum argumentum negatur, quod bis producantur res futurę, & ad probationem reſpondetur, quòd Antichriſtus ſemel tantum producitur in tempore, ſed tamen eius productio, quę reſpectu huius diei dicitur futura, reſpectu ęternitatis eſt pręſens: quoniam, vt dictum eſt, ęternitas toti tempori noſtro coexiſtit pręſens: cum nullam admittat ſucceſſionem.

Ad ſextum argumentum reſpondetur, cum Caiet. ar. 13. cit. in ſolutione ad tertiam rationem Scoti, cognitionem Angeli, qua cognoſcit futura contingentia, non menſurari ęuo. Cuius ratio eſt; nã actualis repreſentatio ſingularium contingentium, quę fit per ſpecies inditas, non menſuratur ęuo, ſed de nouo aduenit quando in eſſe producuntur futura: non ergò ſequitur, quòd Angelus cognoſcat futura contingentia, antequàm producantur in eſſe. VIII. Angelus non cognoſcit futura contingentia antequam ſint.

Sed contra hanc ſolutionem eſt argumentum. Nam illa cognitio futurorum, ſaltẽ menſuratur inſtanti Angelico, quod eſt indiuiſibile, & totum ſimul; ergo futura

tura poſſunt habere coexiſtantiam in ordine ad illud inſtans Angelicum, antequã exiſtant in propria menſura, atque adeò Angelus poterit cognoſcere futura, antequàm ſint.

Reſpondetur, quòd inſtans Angelicum licèt non admittat variationem, & ſucceſſionem in ſubſtãtia operationis, quam menſurat, eam tamen admittit, quantum ad aliqua accidentia, vt docet S. Thom. quodl. 9. ar. 8. & Ferrar. 3. cont. Gent. c. 100. & Magiſter Bañes 1. p. q. 63. ar. 6. in fin. æternitas autem nullam prorſus variationẽ admittit, ſicut neque ipſe Deus. vnde Deus abſque vlla ſucceſſione ſimul intuetur omnia, prout ſunt præſentia in æternitate; Angelus autem ſucceſſiuè cognoſcit futura contingentia, quando ſunt in propria menſura. Eſt etiam alia differentia: nam inſtans Angelicum, licèt ſit menſura perfectior, non tamen eſt menſura ſuperior ad menſuram noſtri temporis, neque eam continet, quemadmodũ æternitas continet omnes alias menſuras. Vnde non ſequitur, quòd futura contingentia coexiſtant Angelo in ordine ad propriam menſuram ipſius Angeli, ſicut coexiſtunt Deo in ordine ad menſuram æter nitatis: & per hæc patet ad confirmationem.

Exiſtentiæ rerũ in ſuperiori mẽſura, non ſemper requirit earũ exiſtentiam in inferiori.

Ad ſeptimum argumentum reſpondetur, quòd quando ſuperior menſura eſt finita, & limitata, nihil exiſtit in ſuperiori menſura, & inadæquata, niſi priùs exiſtat in menſura inferiori propria, & adæquata; vt contingit in exemplo adducto in argumento. cæterùm, quando menſura ſuperior eſt infinita, & illimitata; qualis eſt æternitas, benè poteſt aliquid exiſtere, ſecundùm realem exiſtentiam in ſuperiori menſura, antequàm exiſtat in menſura inferiori ſibi propria, & adæquata. Cuius ratio eſt, quia menſura infinita, nullam poteſt admittere in ſe ſucceſſionẽ, aut mutabilitatem: vnde eminentiori modo continet in ſe in vnico inſtanti, quicquid continetur ſucceſſiuè, in menſuris inferioribus.

Ad vltimum argumentum reſpondetur, ſuppoſito quod Deus præſentialiter videat in æternitate aliquem actum noſtri liberi arbitrij futurum tali tempore, ſimul eſſe incompoſſibile, quod actus ille non fiat: ſimpliciter autem, & in ordine ad ſuam cauſam proximam, quæ defectibilis eſt, poteſt non eſſe. Vnde, quando in tempore producitur à voluntate, liberè producitur, & contingenter: libertas enim, & contingentia rerum deſnmitur formaliter ex habitudine ad cauſam proximam. Et ſi argumentum aliquid concluderet, etiam probaret, quòd præſcientia Dei tolleret libertatem, & contingentiam rerum. Nam, ſuppoſito, quod Deus præſciuit, aliquid eſſe futurum, implicat in ſenſu compoſito, quòd illud non ſit futurum. Confirmatur hæc ſolutio: nam ſuppoſito, quòd ego video Petrum loquentem, impoſſibile eſt, quod non loquatur, & tamen liberè loquitur, & contingenter; ergo eodem modo, licèt Deus præſentialiter videat omnes actiones futuras liberi arbitrij, nihilominùs producentur liberè, & contingenter ſuo tempore; ergo exiſtentia rerum in æternitatem non impedit earum contingentiam.

Ad confirmationem reſpondetur, quòd idem eſſe, quod habet futurum contingens in tẽpore, habet etiam in nunc æternitatis: ſed reſpectu noſtri temporis, illud eſſe eſt futurum, reſpectu autem æternitatis eſt præſens. Vnde, quamuis in æternitate ſit præſens, fiet nihilominùs contingenter ſuo tempore. & cum arguitur: Si futurum haberet eſſe in tempore, antequàm produceretur à ſua cauſa libera, & contingenti, tolleretur libertas reſpectu illius actus; ergo etiam tollitur, ſi habet eſſe in æternitate, priùs quàm à ſua cauſa contingenti producatur in tempore. Reſpondetur, negando conſequentiam: nam ſi futurum contingens haberet eſſe in tempore, antequàm produceretur à libero arbitrio, reſpectu illius ſe haberet merè paſſiuè, vt dixit Lutherus: quia ſolum reciperet actionẽ productam ab alio, & non à ſe ipſo; vnde reſpectu illius non eſſet cauſa libera: hoc autem non ſequitur ex hoc, quod futura contingentia, & libera habeant eſſe in æternitate, antequàm producantur in tempore: Etenim, ſicut Deus intuetur in ſua æternitate actum noſtrum liberum, qui futurus eſt tali tempore, ità etiam intuetur in eadem æternitate cauſam liberam illius actus, liberè illum producentem, quamuis reſpectu noſtri temporis, illa productio ſit futura.

Vnum

Digitized by Google

IX. Vnum tamen argumentum difficilè reſtat diſſoluendum. Sequeretur ex noſtra ſententia, quod daretur in actu, multitudo infinita, quæ eſſet actu præſens in aliqua duratione; conſequens eſt impoſſibile; ergo. ſequela probatur: nam omnes cognitiones futurę Beatorum ſunt infinitæ; ergo ſi omnes illæ ſunt actu pręſentes Deo in menſura æternitatis ſecundum proprias exiſtentias, dabitur multitudo infinita in actu reſpectu alicuius durationis. minor autem probatur: nam in duratione temporis limitata non poteſt dari multitudo actu infinita: quia quælibet multitudo conſtans ex omnibus ſuis partibus, eſt proportionabilis ſpeciebus numerorum, ac per conſequens eſt finita, ſicut eſt finita quæcunque ſpecies numeri, cum ſpecificetur per vltimam vnitatem; ſed hæc ratio etiam procedit de multitudine exiſtente in æternitate; ergo implicat, quòd in æternitate detur aliqua multitudo actu infinita.

Infinita multitudo in actu an detur.

Ad hoc argumentum Reſpondetur; in æternitate poſſe exiſtere infinita: quoniã illa non ſunt præſentia ſibi, licèt ſint pręſentia in ęternitate; ſicut Adam, & Antichriſtus ſunt præſentes Deo in ęternitate, & coexiſtunt in ipſa ęternitate, non tamen ſunt pręſentes inter ſe: quoniam in ordine ad propriam menſuram, Adam eſt pręteritus, & Antichriſtus futurus. Implicatio autem infiniti in actu, ſolum eſt reſpectu eorum, quę ſunt inter ſe pręſentia: quia tunc darentur infinita ſibi inuicem præſentia, & multitudo aliqua in actu rerum coexiſtentium, quę non eſſet proportionabilis ſpeciebus numerorum, quod implicat contradictionem.

Infinitã multitudo actu exiſtit in æternitate.

Sed contra hoc, eſt argumentum: Quę ſunt eadem vni tertio, ſunt eadẽ inter ſe; ergo quę ſunt pręſentia vni tertio, ſunt præſentia inter ſe. ſed Adam, & Antichriſtus, & omnes cogitationes futuræ ſunt actu præſentes vni tertio, videlicèt æternitati; ergo ſunt præſentes inter ſe, ac per conſequens omnes cogitationes futuræ erunt actu præſentes inter ſe, & ita dabitur infinitum in actu in rebus præſentibus inter ſe. Reſpondetur, maiorem aſſumptam verificari ſolum in his, quæ ſunt eadem vni tertio, re & ratione; non autem in illis, quę licèt realiter identificentur vni tertio; differunt tamen ab illo ratione, vt patet in diuinis. Etenim Pater, & Filius ſunt idem realiter Eſſentię diuinę, & tamẽ inter ſe diſtinguuntur perſonaliter: Pater enim non eſt Filius. Similiter etiam actio, & paſſio identificantur motui, & tamen inter ſe diſtinguuntur. Proportionabiliter dicimus in pręſenti, quod quamuis exiſtentia Antichriſti, & Adæ ſit præſens in æternitate, tamen inter ſe non ſunt præſentes: quoniam præſentia inter ſe deſumuntur ex habitudine ad propriam menſuram, in ordine ad quam non coexiſtunt: vnde non ſequitur, quòd dentur in actu infinita inter ſe præſentia.

Propoſitio Quæ ſunt eadem vni tertio, &c. qualiter ſit intelligenda.

Diſputatio IX.

Vtrum Deus certò cognoſcat futura contingentia, propter præſentialitatem realem in æternitate, antequàm fiant, & vtrũ huiuſmodi exiſtentia aliquid conducat ad certitudinem, & infallibilitatem cognitionis Diuinæ.

PARTEM negatiuam defendunt omnes illi Doctores, qui negant futura contingentia exiſtere in æternitate in eſſe reali proprio, antequàm producantur in propria menſura, quorum loca adduximus, diſput. præcedenti. ſed præſertim iſtam ſententiam modò defendunt multi moderni Theologi, pro qua proferunt omnia argumenta, quibus diſputatione præcedenti contẽdebamus probare, futura contingentia, antequàm producantur in propria mẽſura, ſolùm exiſtere in æternitate in eſſe obiectiuo, non autem ſecundum propriam, & realem exiſtentiam. I.

Arguitur prætereà: In Deo verè & formaliter eſt præſcientia futurorum certa, & infallibilis, vt conſtat ex illo, Sap. 19. *præſciebat enim futura illorum*, & ad Rom. 8. *quos præſciuit, & prædeſtinauit*, & cap. 11. *non repulit Deus plebem ſuam, quam præſciuit*, & 1. Pet. 1. & Act. 2. tribuitur Deo præſcientia, quod etiam aſſerit

S. Aug.

Digitized by Google

S. Aug. lib. 5. de Ciuit. c. 8. & 9. & Magiſter ſent. in primo, d. 36. & 38. qui non ſolùm ſcientiam, ſed etiam præſcientiam, docent eſſe in Deo: ſed præſcientia, formaliter loquendo, importat certam cognitionem rerum, antequam actu ſint; ergo præſcientia, quam Deus habet futurorum contingentium, eſt certa, & infallibilis, antequam intelligantur exiſtere, etiam in æternitate, ac per conſequens talis exiſtentia nihil conducit ad cognitionis diuinæ certitudinem, comparatione futurorum contingentium.

Confirmatur. Deus infallibiliter cognoſcit futura contingentia formaliter loquẽdo; ergo cognoſcit illa, vt infallibiliter futura: ergo ratio, propter quam ea cognoſcit infallibiliter, non eſt exiſtentia, quam habet in æternitate, alias illa cognitio nõ eſſet formaliter futurorũ, ſed præſentium: ergo talis exiſtentia impertinenter ſe habet ad certitudinẽ præſcientię futurorũ.

Arguitur ſecundo. Scientia Dei libera eſt cauſa rerum, ſiue exiſtentiæ earum, vt patebit infra: ergo prius in [illegible] rationis intelligitur certa & infallibilis talis ſcientia, quàm intelligantur res contingentes actu exiſtere etiam in æternitate. ergo infallibilitas ſcientię diuinæ non fundatur, neque deſumitur ex rerum contingentium exiſtentia, quam habent in æternitate ab æterno: prius enim non dependet à poſteriori, nec fundatur in illo. *Diſp. 17.*

Arguitur tertio. Deus nullo modo accipit ſuam perfectionem à rebus creatis, ſed certitudo & infallibilitas præſcientiæ diuinæ, qua cognoſcit futura contingentia, eſt magna perfectio eiuſdem ſcientiæ: ergo nõ accipit illam ab exiſtentia, quam habet in ęternitate, nec eam pręſupponit: ergo nõ ideo eſt certa in Deo cognitio futurorũ contingentiũ, quia actualiter exiſtũt in ęternitate. ergo talis exiſtẽtia nihil conducit ad certitudinẽ ſcientiæ Diuinæ.

Arguitur quarto. Deus infallibiliter cognoſcit futura conditionata, quæ reuera eſſent futura, ſi poneretur in eſſe talis, vel talis conditio, vt patet ex dictis in diſput. 7. ſed huiuſmodi futura non habent aliquod eſſe exiſtentiæ in ęternitate, quia in propria menſura nunquam ponentur in eſſe: ergo ad infallibilem cognitionem futurorum conditionatorum impertinenter ſe habet actualis exiſtentia in ęternitate. ergo ſimiliter erit impertinens ad infallibilem cognitionem futurorum contingentium, quę futura ſunt abſolutè.

Arguitur quinto. Abſque exiſtentia futurorum contingentium in ęternitate poteſt Deus certò, & infallibiliter cognoſcere, illa eſſe futura: ergo talis exiſtentia ſaltem non erit neceſſaria ad certitudinem pręſcientię diuinę reſpectu futurorum cõtingentium. Antecedens probatur: nam etiam ſi excludamus huiuſmodi exiſtentiam, poſito in Deo efficaci decreto, quo abſolutè vult futurum contingens fieri tali tempore, illud eſt infallibiliter futurum. etenim, vt docet S. Thom. 1. p. q. 10. ar. 8. hęc conditionalis eſt neceſſaria, ſi Deus vult aliquid fieri, illud fiet: nam Deus: *omnia quæcũque voluit, fecit in cælo, & in terra;* vt canit Pſalmiſta: ergo in efficacia ſui decreti diuini cognoſcit Deus infallibiliter futurum eſſe tali tempore, quod decreuit facere, vel permittit, vt fiat: non ergo eſt neceſſaria actualis exiſtentia futurorum in ęternitate ad certitudinem pręſcientię diuinę. *Pſal. 134.*

Confirmatur. Vt Deus cognoſcat infallibiliter futura contingentia, ſufficit ipſa veritas obiecti futuri: Deus enim cognoſcit infallibiliter omnem veritatem. ergo ſuperfluè ponitur actualis exiſtentia futurorũ contingentium in ęternitate, vt Deus certò cognoſcat illa, antequam fiant.

Oppoſitam ſententiam tenet S. Thom. 1. p q. 14. ar. 13. q. 86. ar. 4. in corp. 1. con. Gẽ. c. 67. q. 2. de verit. ar. 10. & quodl. 12. q. 3. & vbicunque loquitur de certitudine cognitionis diuinę: ſemper enim recurrit ad actualem exiſtentiam, quã futura contingentia habent in ęternitate, vt oſtẽdat, Deum certiſſimè illa cognoſcere, antequã fiant. quam ſententiam ſequuntur communiter Thomiſtę, ſed pro eius explicatione ſupponenda ſunt aliqua. II.

Notandum eſt primo, quod pręſentia rerum in ęternitate poteſt conſiderari dupliciter, primo, ex parte ipſius ęternitatis, ſecundo, ex parte rerum contingentium, quę in ęternitate exiſtunt. Cum enim pręſentia quandam relationem importet, res dicuntur pręſentes ęternitati, & ęternitas eſt pręſens omnibus rebus, & habet illas ſibi coexiſtentes, & pręſentes; *Præſentia rerum in æternitate dupliciter conſideratur.*

H quia

Digitized by Google

quia cum ſit menſura infinita, & indiuiſibilis, ambit ſimul omne tempus, & quãcunque aliam menſuram inferiorem, & actu continet omnes res, quæ eſſe habebunt in illa, vt ſupra dictum eſt.

Notandum eſt ſecundo, quod dupliciter poſſumus oſtendere certitudinem cognitionis futurorum contingentium, quæ eſt in Deo, primo, à priori, vel quaſi à priori per propriam cauſam, ſiue rationem illius certitudinis. Secundo modo à poſteriori per effectum, ex quo per euidentem conſequentiam infertur, ſcientiam Dei reſpectu futurorum contingentium eſſe infallibilem.

Notandum eſt vltimo, quod præſens quæſtio poteſt procedere de infallibilitate ſcientiæ diuinæ, vt ſcientia infallibilis eſt; aut verò de ſcientia ipſa, ſecundum quod formaliter dicitur ſcientia viſionis.

Exiſtentia rerum in æternitate ex parte æternitatis eſt propria ratio, propter quam Deus cognoſcit futura.

PRima ergo Concluſio ſit. Actualis præſentia rerum in æternitate conſiderata ex parte diuinę ęternitatis, eſt propria ratio, propter quam Deus certò cognoſcit omnia futura. Hæc concluſio eſt S. Thomæ locis cit. vbi ex eo probat cognitionem futurorum contingentium eſſe in Deo infallibilem; quia intuitus Dei fertur ab æterno ſuper omnia, prout ſunt in ſua præſentialitate, eo quod æternitas, qua menſuratur cognitio diuina, habet ſibi præſentes omnes res futuras propter eminentiam, & infinitam perfectionem ipſius æternitatis: ergo ex parte ipſius perfectionis æternitatis aſſignanda eſt ratio propria certitudinis cognitionis diuinæ, reſpectu futurorum contingentium. Nec poteſt explicari S. Thomas de præſentialitate tantum obiectiua, alias enim probaret idem per idem.

Probatur præterea concluſio auctoritate Eccleſiaſtici, c. 39. vbi dicitur: *Opera omnis carnis coram illo, à ſeculo vſque in ſeculum reſpicit, & nihil eſt nouum in oculis eius*. vbi ratio, quare Deus omnia contingentia reſpicit, & certò ab æterno omnia cognoſcit, ita vt nihil ſit nouum, aut futurum reſpectu illius, aſſignatur ex parte æternitatis, qua menſuratur diuina cognitio: quia videlicet habet præſentes in ſe omnes res, quæ futuræ ſunt in propria menſura.

Probatur præterea ratione: nam vt docet S. Tho. æternitas ambit omne tempus; ergo actu continet omnia futura in tempore, tanquam ſibi præſentia; ergo ex parte perfectionis ipſius æternitatis aſſignatur propria, & ſufficiens ratio, propter quam æterna Dei cognitio reſpectu futurorum contingentium ſit infallibilis, quamuis futura in ſeipſis ſint contingentia. patet conſequentia: nam ea, quæ ſunt præſentia cognoſcēti, quamuis ſecundum ſe contingentia ſint, iam conſiderantur, vt determinata, & vt determinatè vera in ordine ad illam menſuram, in qua ſunt præſentia, & in ordine ad cognitionem, qua, vt pręſentia ſibi, cognoſcuntur.

S. Thom. 1. p. q. 10. ar. 2. & 4. & q. 14. ar. 13. in c.

III. Secunda concluſio. Si conſideretur præſentia futurorum contingentium in æternitate ex parte ipſarum rerum contingentium, non eſt ratio, quare Deus certò cognoſcat futura: per illam tamen exiſtentiam oſtenditur à poſteriori certitudo infallibilis cognitionis diuinæ. Prima pars huius concluſionis probatur efficaciter ſecundo, & tertio argumento ex factis à principio: Præterea probatur: Perfectio eſſentialis ſcientiæ Diuinæ, non debet deſumi ex obiecto ſecundario, ſed ex primario: etenim eſſe ipſius ſcientiæ deſumitur ex obiecto primario, ac per conſequens omnis perfectio eſſentialis debet deſumi ex eodem obiecto primario; ſed certitudo, & infallibilitas eſt perfectio eſſentialis ſcientiæ: cognitio enim, quæ non eſt certa, non eſt ſcientifica: ergo certitudo cognitionis diuinæ non debet deſumi ex ipſis creaturis exiſtentibus in æternitate: creaturæ enim pertinent ad obiectum ſecundarium cognitionis diuinæ. Secunda pars concluſionis eſt expreſſa ſententia Sancti Thom. 1. p. q. 14. ar. 8. ad primum, & probatur: nam per effectum proprium poteſt à poſteriori demonſtrari cauſa, ſicut per creaturas demonſtramus à poſteriori Deum eſſe, & omnipotentem eſſe; ſed exiſtentia, quam res habent ſiue in tempore, ſiue in æternitate, eſt proprius effectus ſcientiæ Dei infallibilis, vt diſput. 16. & 17. patebit: ergo. Præterea probatur. Certitudo cognitionis præſertim diuinę optimè colligitur ex certitudine, & determinatione obiecti, & veritate illius; ſed futura contingentia, vt ſunt præſentia in

Sciētię diuinæ certitudo reſpectu futurorum cōtingent. nō ſumitur formaliter ab earum exiſtentia in ęternitate.

tia in

tia in æternitate iam conſiderantur, vt determinata ad vnum, vt S. Thom. docet 1. par. quæſt. 14. art. 13. ergo ex determinatione veritatis, quam habent in æternitate, poteſt colligi per euidentem conſequentiam à poſteriori, quod Deus infallibiliter illa cognoſcat, cum ſit euidens, quod nulla Deum ipſum veritas lateat.

Sed contra primam partem concluſionis eſt argumentum difficile. Præſentia rerum in æternitate ex parte ipſarum rerum exiſtentium, eſt ratio, vel conditio, propter quam ſcientia Dei ſit intuitiua, reſpectu futurorum contingentium: ergo eſt ratio certitudinis cognitionis intuitiuæ, ac per conſequens per illam exiſtentiam poteſt demonſtrari à priori certitudo ſcientiæ intuitiuæ, quæ eſt in Deo. Antecedens probatur: nam ſcientia Dei reſpectu futurorum contingentium eſt intuitiua, quia terminatur ad actualem exiſtentiam earundem rerum, quam habent in æternitate, & per hoc diſtinguitur à ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quæ terminatur ad res poſſibiles: ergo ex ipſa exiſtentia rerum demonſtratur à priori, quod ſcientia Dei ſit intuitiua, reſpectu earundem rerum.

Confirmatur idem antecedens: nam probatio, quæ fit per propriam rationem eius, quod demonſtratur, eſt à priori; & ſimiliter probatio, quæ fit per conditionem neceſſariam, reducitur ad argumentum à priori; ſicut conditio cauſæ reducitur ad cauſam. ſed præſentia actualis, quam habent res in æternitate, eſt ratio, vel conditio, quod ſcientia Dei ſit intuitiua creaturarum; ergo probatio, quæ deſumitur ab exiſtentia rerum in æternitate, ad concludendum, quod ſcientia Dei ſit intuitiua, erit probatio à priori.

Reſpondetur, admittendo per exiſtentiam rerum in æternitate, oſtendi à priori, quod ſcientia futurorum contingentium ſit intuitiua in Deo; ex hoc tamen non infertur, quod certitudo, quam habet ſcientia illa intuitiua, probetur à priori per exiſtentiam rerum in æternitate ex parte ipſarum rerum: hæc enim eſt differentia inter ſcientiam viſionis, ſeu intuitiuam noſtram, & ſcientiam intuitiuam Dei: nam ſcientia noſtra intuitiua ſuper rationem communem cognitionis, & ſupra ſcientiam abſtractiuam, addit aliquam perfectionem realem ex parte cognitionis, ſcilicet certitudinem maiorem, & claritatem obiecti cogniti. addit etiam relationem realem ipſius cognitionis ad obiectum cognitum: nam cognitio intuitiua creata dependet ab obiecto viſo, & menſuratur ab illo; vnde in cognitione intuitiua creata obiectum præſens, quod eſt cauſa, vel ratio, propter quam cognitio ſit intuitiua, eſt etiam ratio, & conditio, quod talis cognitio ſit magis certa, & magis clara. cæterum in Deo ſcientia viſionis nõ eſt certior, neque clarior ſcientia eius abſtractiua; nec talis ſcientia viſionis dicit relationem realem ad obiectum præſens, ſeu viſum, nec dependet ab illo, nec ab illo menſuratur; quin potius, cum talis cognitio creaturarum in Deo ſit practica, cauſat ipſas res exiſtentes, vt diſput. 16. & 17. manifeſtum fiet; reſpectus autem rationis ad creaturas exiſtentes, quem addit ſcientia Dei intuitiua ſupra ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, dependet ab exiſtentia actuali earundem rerum, tanquam à termino; quæ dependentia reducitur ad genus cauſæ formalis. Vnde quamuis poſſit à priori probari per exiſtentiam rerum, quod ſcientia Dei eſt intuitiua; non tamen poteſt probari à priori per eandem exiſtentiam, quod ſit certa, & infallibilis ſcientia Dei intuitiua. Scientia intuitiua Dei, & noſtra, in quo differant.

Tertia concluſio. Scientia, quam Deus habet futurorum contingentium, fuit ab æterno intuitiua. Concluſio eſt contra aliquos modernos, aſſerentes ſcientiam futurorum contingentium non eſſe in Deo intuitiua, antequam res exiſtant in propria menſura: quando enim non exiſtũt in propria menſura, cenſent ſolùm eſſe abſtractiuam. & ratio potiſſima illorum eſt: nam ad ſcientiam intuitiuam requiritur neceſſariò, quod terminetur ad actualem rei exiſtentiam: ſed res creatæ, vel creandæ nullam habent actualem exiſtentiam etiam in æternitate, antequam ſint in propria menſura: ergo ſcientia Dei reſpectu creaturarum tantum incipit eſſe, intuitiua, quando res incipiunt eſſe in propria menſura. Sed noſtra concluſio colligitur ex Sancto Thoma locis ſuperius allegatis. IIII. Sciẽtia futurorũ fuit in Deo ab æterno intuitiua.

Probatur. Vt ſcientia ſit ſimpliciter intuitiua, ſufficit, quod terminetur ad obiectum actualiter exiſtens, & prout exiſtens eſt in illa menſura, qua menſuratur ipſa cognitio: ſed omnia futura contingentia ab æterno exiſtunt in æternitatis menſura, vt diſput. præcedenti oſtenſum eſt; ergo.

Probatur præterea. Repugnat perfectioni ſcientię diuinæ, quod in tempore incipiat eſſe intuitiua, quando incipit eſſe futurum contingens. mutaretur enim ſcientia diuina de abſtractiua in intuitiuam, & quando poſtea deſinit eſſe obiectum in propria menſura, ſcientia Dei mutaretur de intuitiua in abſtractiuam. quod ſic oſtenditur; quia licèt hæc differentia oriatur ex mutabilitate obiecti, tranſit tamen in diuerſum modum ipſius cognitionis Dei, & actualis repręſentationis, quam habet eſſentia Diuina in eſſe ſpeciei intelligibilis, reſpectu futurorum contingentium; quod tamen in eius imperfectionem cederet.

V. AD primum argumentũ reſpondetur, in Deo eſſe pręſcientiam reſpectu futurorũ, ſi conſiderentur ſecundum eſſe, quod habent in propria menſura. Si autem conſiderentur ſecundum eſſe, quod habent in æternitate, cognitio illorum reſpectu eorundem non dicitur propriè præſcientia, ſed pręſentium ſcientia, vt dicit Auguſt. quæſt. 2. ad Simplicium, & S. Anſelm. de caſu diab. cap. 21. & ratio eſt: quia reſpectu æternitatis, qua menſuratur Dei cognitio, nihil eſt futurum, ſed omnia futura ſunt præſentia, vt ſupra dictum eſt.

Præſciẽtia & ſcientia in Deo quo modo diſtinguãtur

Ad confirmationem reſpondetur ſimiliter; Deum cognoſcere futura contingentia, vt futura in propria menſura, ſi dictio, VT, importet conditionem ex parte obiecti cogniti: quia reuera obiectum cognitum à Deo, eſt futurum in propria menſura; non tamen cognoſcit illa, vt futura in æternitate, ſed vt præſentia, ſecundum actualem eorum exiſtentiam.

Futura, vt futura quo modo cognoſcãtur à Deo.

Ad ſecundum, & tertium argumentum reſpondetur, tantum probare ſecundam concluſionem.

Ad quartum reſpondetur. quòd licet futura conditionata, quæ Deus cognoſcit ſcientia libera, non habeant eſſe exiſtentiæ in æternitate; tamen ab æterno præceſſit in Deo actuale decretum illa producendi ex hypotheſi, quod conditio fuiſſet impleta, vt diſput. 7. oſtenſum eſt. Vnde ex vi illius decreti, exiſterent in æternitate, ſi conditio eſſet implenda.

Ad quintum patebit ex profeſſo diſputatione ſequenti. Pro nunc dicimus, quod eo ipſo quod Deus abſoluta, & efficaci voluntate ſtatuit aliquid producere in tempore, fit actualiter præſens illi in menſura æternitatis ſecundum propriam exiſtentiam: vnde talis præſentia non eſt ſeparabilis à prædicto decreto. Secundo reſpondetur, quod, quamuis ex alio capite poſſit cognitio futurorum eſſe infallibilis, tamen ex ipſa pręſentia actuali rerum in æternitate, ex parte ipſius æternitatis, eſt certa & infallibilis cognitio Dei, reſpectu futurorum contingentium; &, vt ſupra diximus, talis præſentia ad minus eſt neceſſaria, vt ſcientia Dei reſpectu futurorum ſit ab æterno intuitiua: quia de ratione cognitionis intuitiuæ eſt, vt terminetur ad obiectum præſens, vt præſens eſt ipſi cognoſcenti.

Ad confirmationem reſpondetur, quod præſcindendo decretum diuinum, & exiſtentiam actualem, quam ex tali decreto habent in æternitate futura contingentia, nulla propoſitio ſimplex de futuro contingenti habet ſecundum ſe determinatam veritatem, vt diſput. 13. manifeſtum fiet. vnde ſecluſo prædicto decreto, & exiſtentia in æternitate, non eſt cognoſcibilis, etiam à Deo; neque obiectum illius propoſitionis eſt ſcibile, vt futurum determinate, ſed ſolum, vt poſſibile.

Diſpu-

Digitized by Google

Diſputatio X.

Vtrum Deus certò, & infallibiliter cognoſcat omnia futura contingentia in decreto, ſiue in prædeterminatione ſua diuinæ voluntatis.

I. CIRCA iſtam difficultatem tot ferè ſunt ſententiæ, quot capita: ſed tres ſunt præcipuę, ad quas poſſunt aliæ, quæ circumferuntur, reduci.

Prima ſententia eſt Capr. in primo, d. 38. ar. 2. q. 1. ad argumenta Dur. contra primã concluſionem; quam ſequitur Franciſcus à Chriſto, eodem lib. d. 39. q. 6. & Palat. d. 38. q. 2. circa finem, & nonnulli alij Theologi, qui ſentiunt, totam rationem, propter quam Deus certò cognoſcit futura contingentia, eſſe actualem præſentiam, quam habent ab æterno in æternitate; ita videlicet, vt ſi tollatur per poſſibile, vel impoſſibile talis præſentialitas, non poſſet cognitio Dei, reſpectu futurorum, eſſe certa & infallibilis. & pro hac ſententia militant argumenta ſequentia.

Arguitur primo. nam vt patet ex locis adductis, diſputat. præcedenti S. Thomas, ad probandam infallibilitatem cognitionis futurorum contingentium; quæ eſt in Deo, ſemper recurrit ad præſentiam actualem eorum in æternitate. ſentit ergo, quod ſecluſa huiuſmodi præſentia, non eſt cognoſcibile, etiam à Deo, aliquod contingens, vt infallibiliter futurum: alias enim aſſignaſſet aliam cauſam, & rationem certitudinis cognitionis diuinæ, reſpectu futurorum contingentium.

Arguitur ſecundo. Futurum contingens, ſecundum quod eſt in ſua cauſa libera, non habet eſſe determinatum, nec determinatam veritatem, quia cauſa libera ſe habet indifferenter ad oppoſita. ergo vt eſt in cauſa libera, non poteſt certo & infallibiliter cognoſci, vt futurum, ſed ſolùm, vt poſſibile: ſed diuina voluntas eſt cauſa libera omnium futurorum; ergo in ſolo decreto diuinæ voluntatis non poteſt Deus certò cognoſcere, aliquid eſſe infallibiliter futurum.

Confirmatur. Alius mundus poſſibilis habet eſſe in ſua prima cauſa, ſcilicet in potentia Dei infinita, qua poteſt illum producere, & tamen Deus non cognoſcit illum mundum, vt futurum, ſed ſolùm, vt poſſibilem; ergo.

Arguitur tertiò. Adhuc poſita prædeterminatione diuinæ voluntatis, manet omnino libera creata voluntas, & indifferens ad operandum, & non operandum; eſt enim de eſſentia cauſæ liberæ, quod poſitis omnibus requiſitis ad agendum, poſſit agere, & non agere. ergo ſi voluntas creata non operetur, ſicut reuera poteſt non operari, etiam poſito decreto diuinæ voluntatis, reddetur falſa ſcientia Dei. ergo in ſuo ſolo decreto non poteſt Deus cognoſcere certò, quod liberum arbitrium creatum ſit operaturum hoc, vel illud in particulari.

Arguitur quarto. Deus certò cognoſcit omnia peccata futura, ſecundum omnes ſuas circumſtantias, & tamen non cognoſcit illa in decreto, & prædeterminatione ſuæ voluntatis. nam Deus non prædeterminat peccata futura, nec vult illa eſſe, ſed ſolum permittit; vt habetur in Concil. Arauſ. 2. can. 23. & 25. & in Conc. Trident. ſeſſ. 6. de Iuſtif. can. 10. & 17. ergo.

Secunda ſententia eſt Scoti in primo, d. 39. quæſt. vnic. quam defendunt omnes eius diſcipuli, quod ſcilicet Deus certò & infallibiliter cognoſcat omnia futura contingentia in prædeterminatione ſuæ diuinæ voluntatis, ſiue futura illa ſint naturalia, ſiue libera. Eandem ſententiam tenet Ioannes Maior in primo, d. 38. & 39. quæſt. 1. ar. 4. Durand. diſt. 38. quæſt. 3. Ricard. quæſt. 1. Herueus, quæſt. vnica. quam ſententiam (ſi conſequenter loquantur) tenentur defendere omnes illi auctores, qui aſſerunt, Deum ab æterno abſoluta, & efficaci voluntate, nulla præ ſuppoſita ſcientia media, determinaſſe in particulari, & ſecũdum omnes ſuas circumſtantias, omnia futura contingentia, etiam libera. quorum teſtimonia, II.

Digitized by Google

& fundamenta adducemus, infra diſp. 22. & duabus ſequentibus.

Tertia ſententia eſt media, aſſerentium quædam futura contingantia cognoſci à Deo in determinatione ſuæ voluntatis, quædam verò non; ſed eſt differentia inter auctores huius ſententiæ. Quidam dicunt, quod futura contingentia, quæ proueniunt à cauſis naturalibus, certò cognoſcuntur à Deo in determinatione ſuæ voluntatis; ea tamen, quæ procedunt à cauſis liberis, non cognoſcuntur à Deo in eodem decreto. & conuincuntur tertiò argumento ex factis à principio. Alij autem docent futura libera, quæ pendent ex ſola Dei operatione, ſine vlla cooperatione alicuius cauſæ ſecundæ, certò cognoſci à Deo in prædeterminatione ſuæ voluntatis, vt creatio cæli, creatio primi hominis, & alia huiuſmodi, quæ dependent à ſolo Deo. Iſti enim effectus reſpectu Dei, dicuntur liberi: quia non ex neceſſitate naturæ ſunt producti; illa autem futura contingentia, vel libera, quæ dependent à Deo, & producuntur ab illa media cauſa ſecunda contingente, & libera, dicunt non cognoſci à Deo certò, in abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis. & ratio illorũ eſt, quia Deus non prædeterminat efficaciter huiuſmodi futura contingentia, nec illa vult eſſe antecedenter ad ſcientiam mediam, qua cognoſcit, quid liberum arbitrium ex ſua innata libertate ſit operaturum ex hypotheſi, quòd conſtitueretur in talibus circumſtantijs, vt contr. 7. notauimus.

III. Pro reſolutione huius difficultatis ſupponendum eſt in primis, id quod ex profeſſo in Diſput. 22. & 23. probandum erit, Deum videlicet ab æterno antecedenter ad præſcientiam cooperationis arbitrij futuræ, etiam ex hypotheſi, prædeterminaſſe abſoluto, & efficaci decreto omnia futura contingentia, tàm ea, quæ pertinent ad ordinem naturæ, ſiue ſint neceſſaria, ſiue libera, quam ea, quæ pertinent ad ordinem gratiæ. cuius ratio eſt: nam omne illud, quod Deus operatur in tempore, prædeterminauit ab æterno, ſe facturum in tempore; aliàs, vel Deus mutaretur, de nouo producendo volitionem, quam ab æterno non habet, ſiue vt melius loquamur, habendo volitionem nouam; vel futura contingentia euenirent præter eius intentionem, & prædeterminationem, & ita fierent à caſu, reſpectu illius. Hoc autem intelligendum eſt de futuris contingentibus ſecundnm omnem rationem entitatis & bonitatis, quam habent. Peccata enim abſolutè loquendo, non ſunt à Deo prædeterminata, intenta, aut volita, ſed ſolùm permiſſa, vt patebit diſput. 24.

Supponendum eſt ſecundo, ex doctrina S. Thomæ 1. p. quæſt. 19. art. 3. quod licèt Deus ab æterno liberè ſtatuerit producere res ad extra, & liberè producat omnes effectus, quos producit: ſuppoſito tamen, quòd ab æterno decreuit efficaci voluntate eos producere; impoſſibile eſt in ſenſu compoſito, quòd eos effectus non producat, tempore per ſuam prouidentiam ſtatuto. Hæc enim duo ſunt ſimul incompoſſibilia, quod Deus ab æterno ſtatuerit producere tali tempore talem effectum, & quod talis effectus non producatur tempore determinato, etiam ſi ſit effectus liber: aliàs vel voluntas Dei eſſet inefficax vel impedibilis per liberum arbitrium creatum, quod eſt contra Fidem Catholicam, vt ex profeſſo oſtendit S. Auguſtinus in enchirid. ad Laur. c. 65. vel ſequeretur, quod voluntas Dei eſſet mutabilis, quod etiam repugnat perfectioni diuinæ. Ipſe enim ait: *Ego Deus, & non mutor*, & ad Hæbreos 1. *Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient*: Sit ergo

IIII. *In decreto ſuæ voluntatis cognoſcit Deus futura contingentia.*

PRima Concluſio. Deus in decreto abſoluto, & efficaci ſuæ voluntatis, prædeterminantis in particulari, omnia futura contingentia, etiam libera; cognoſcit certò & infallibiliter, illa eſſe futura quantum ad omnes circũſtantias, & quantùm ab ſubſtantiam illorum. Itaq. ex parte huius decreti poteſt aſſignari ſufficiens ratio certitudinis ſcientiæ diuinæ reſpectu omnium futurorum, quæ non ſunt mala moraliter. concluſio eſt contra auctores tertiæ ſententiæ; quam tamen aſſerunt auctores ſecundæ, & eſt expreſſa ſententia S. Thomæ primo cont. Gent. c. 66. poſt 6. rationem, vbi ait: *Ea quæ ſunt præſentia, præterita, vel futura nobis, cognoſcit Deus ſecundum quod ſunt in potentia ſua, & in proprijs cauſis, & in ſeipſis. Et horum cognitio dicitur notitia viſionis: non enim Deus rerum, quæ apud nos nondum ſunt,*

Digitized by Google

ſunt, videlicet ſolùm eſſe, quod habent in ſuis cauſis, ſed etiam illud, quod habent in ſeipſis, inquantum eius æternitas eſt præſens ſua indiuiſibilitate omni tempori. Et cap. 68. ratione 4. ſeipſum referens ad præallegatum caput, ait: *Deus non ſolùm cognoſcit res ſecundum quod in ſeipſis ſunt, ſed etiam ſecundum quod ſunt in cauſis ſuis, vt ex ſupradictis patet. Cognoſcit enim ordinem cauſæ ad ſuum effectum.* Et poſt quintam rationem ex ijs, quæ propoſuerat in diſcurſu capitis, & præſertim ex eo, quod Deus eſt prima cauſa, ſub cuius dominio & poteſtate eſt noſtrum velle & nolle. Concludit, *quod Deus ſeipſum cognoſcendo, noſtræ voluntatis motus cognoſcere poſsit*: quia videlicèt cognoſcit decretum ſuæ voluntatis, quo ſtatuit in nobis, atque nobiſcum tales actus liberos tali tempore operari. Sentit ergò S. Thom. Deum certò cognoſcere omnia futura contingentia etiam libera in decreto ſuæ diuinæ voluntatis. Item etiam in cap. 67. præſertim ratione tertia, docet quod effectus poſſunt certò cognoſci in cauſa determinata completa, & non impedita: ſed decretum diuinæ voluntatis eſt efficaciſſima cauſa omnium futurorum, & non impeditur, ſed neque impediri poteſt per aliquam cauſam ſecundam, aut per aliquam mutationem voluntatis diuinæ, vt in ſecundo fundamento dictum eſt; ergo. Idem docet 2. 2. q. 171. ar. 6. ad 2. vbi ait, *quod Deus dupliciter intuetur effectus contingentes & futuros: vno modo vt ſunt in ſeipſis præſentes in æternitate; alio modo vt ſunt in ſuis cauſis ſecundis determinatis.* quod etiam docet 1. p. q. 14. ar. 13. cum ait: *Deus non tantùm cognoſcit futura contingentia, vt ſunt in ſeipſis, ſed etiam vt ſunt in ſuis cauſis*, ſcilicet determinatis; ergo à fortiori id erit verum, loquendo de determinatione primæ, & vniuerſaliſſimæ cauſæ, quæ per ſuum æternum decretum determinat omnes cauſas ſecundas ad operandum, & efficit, quod licèt poſsint impediri per concurſum aliarum cauſarum ſecundarum; de facto tamen non impediantur, ſed infallibiliter producant effectus prædeterminatos à Deo, eo modo, quo prædeterminati ſunt. Eandem concluſionem docet S. Thom. Opuſculo de prædeſtinatione, cap. 3. circa finem.

Probatur prçterea concluſio inſigni teſtimonio Iſaiæ Prophetæ cap. 14. *Iurauit Dominus exercituum dicens, ſi non, vt putaui, ita fiet, & quomodo mente tractaui, ita eueniet, vt conteram Aſsirium in terra mea, &c.* & ſtatim ſubdit: *Hoc conſilium, quod cogitaui ſuper omnem terram, & hæc manus extenſa ſuper vniuerſas gentes. Dominus exercituum decreuit, & quis poterit infirmare? & manus eius extenſa, & quis auertet eam?* vbi Dominus ex eo ait eſſe certò futuram contritionem Aſsiriorum: quoniam ipſe eam decreuit, & manus eius extenſa cauſabat illam. talis autem contritio dependebat ex actu libero Aſsiriorum aduenientium in terram Domini: quoniam ſi non veniſſent, non fuiſſent contriti in terra Domini; ergo futura contingentia libera poteſt Deus certò cognoſcere in prçdeterminatione ſuç voluntatis. V.

Præterea idem probatur ratione. Cauſa determinata, quæ ita eſt efficax, vt impediri non poſsit per aliam cauſam, producit infallibiliter ſuum effectum; ſed decretum diuinç voluntatis eſt cauſa efficaciſsima omnium futurorum contingentium, nec poteſt impediri ab alia cauſa etiam libera, nè producat effectum determinatum; ergò eo ipſo, quod Deus cognoſcit, ſe determinaſſe efficaci volitate, quod fiant futura contingentia, certò cognoſcit illa eſſe futura. Maior patet: nam ſi cauſa eſt efficaciſsima & immutabilis, non poteſt aſsignari aliqua ratio, propter quam non producat effectum. minor autem eſt expreſſa Sancti Auguſtini in Enchirid. ad Laur. cap. 95. vbi id probat ex illo Pſal. *Omnia, quęcunque voluit Dominus fecit in cælo & in terra*: *Quod*, inquit, *non eſt verum, ſi aliqua voluit facere, & non fecit; & quod eſt indignius, ideo non fecit, quia nè fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impediuit.* Et poſt pauca: *Hoc niſi credamus, periclitatur ipſum noſtræ fidei confeſsionis initium, quo nos in Deum Patrem omnipotentem credere confitemur. Neque enim veraciter ob aliud vocatur omnipotens, niſi quia quicquid vult, poteſt; neque voluntate cuiuſpiam creaturæ, voluntatis omnipotentis impeditur effectus.*

Voluntas Dei impediri nõ poteſt per humanã voluntatem.

AD primum argumentum reſpondetur, quod S. Thomas etiam ex parte determinationis diuinæ voluntatis VI.

aſsignat rationem certitudinis ſcientiæ futurorum contingentium in Deo; vt patet ex locis inductis pro prima concluſione.

Ad ſecundum reſpondetur. Futurum habere eſſe determinatum in cauſa determinata, quando eſt efficax; & impediri non poteſt ab alia cauſa, ſicut eſt decretum diuinæ voluntatis.

Ad confirmationem reſpondetur, quod voluntas diuina non habet, neque habuit ab æterno decretum determinatum producendi alium mundum, vnde non eſt ſimile.

Libertas noſtri arbitrii ſimul ſtat cum prædeterminatione diuina.

Ad tertium reſpondetur, quod etſi poſita prædeterminatione diuina, qua prædeterminauit futura contingentia libera, adhuc voluntas creata maneat libera, & poſsit non operari actum prædeterminatum à Deo; tamen infallibiliter producet illum. hoc enim efficit voluntas Dei, quod, cum liberum arbitrium creatum poſſit operari, & nō operari talem actum, infallibiliter operetur illum & libere, iuxta conditionem ſuę naturæ. Vnde hęc duo ſunt ſim ulincompoſsibilia, quod Deus decreuerit, vt Petrus conuertatur tali tempore, & tamen Petrus non conuertatur. Verum eſt, quod hæc duo ſunt ſimul cōpoſsibilia, quod ſcilicet Deus decreuerit conuerſionem futuram Petri, & quod Petrus poſsit nō conuerti. Etenim decretum Dei non tollit à Petro potentiam ad oppoſitum actum, ſed ſolùm tollit actum oppoſitum conuerſioni. vt diſp. 18. nu. 23. dicetur latius, & diſp. 22. & 23.

Ad quartum patebit controuerſia ſeq.

Diſputatio XI.

Vtrum Deus cognoſcat certò, & infallibiliter peccata futura, in aliquo decreto ſuæ Diuinæ voluntatis.

I. PARTEM negatiuam defendunt quidam moderni Theologi, quam probant his argumentis:

Primò. In Deo triplex decretum poſſumus fingere, reſpectu actus peccati. primum eſt decretum phyſicè prædeterminans liberum arbitrium ad futurum actum peccati, inquantum actus, & ens eſt. ſecundum eſt decretum concurrendi ſimul cum voluntate ad eundem actum, ſi voluntas voluerit ad illum ſe applicare. tertium eſt decretum permittendi malitiam moralem ipſius peccati. ſed in nullo decreto iſtorum, nec in omnibus ſimul cognoſcit Deus certò, & infallibiliter peccata futura; ergo Deus non cognoſcit illa in aliquo decreto ſuæ voluntatis. Minor, quoad primum decretum, probatur: nam in Deo nullum eſſe poteſt abſolutum & efficax decretum phyſicè prædeterminās liberum arbitrium creatum ad actum peccati, etiam inquantum eſt actus: tum etiam quoniam peccatum ipſum tribueretur Deo, vt primo auctori & motori; ergo Deus non cognoſcit peccata futura in prædicto decreto ſuæ voluntatis. Quod autem ea non cognoſcat in decreto concurrendi ſimul cum libero arbitrio creato ad actum peccati, probatur: nam ſola voluntas Dei non eſt integra cauſa actus peccati; ſed ad illum etiam requiritur liber concurſus creatæ voluntatis; ergo niſi voluntas concurrat, non erit certò futurus actus peccati: ergo in decreto, quo Deus ſtatuit concurrere ſimul cum voluntate ad actum peccati, non poteſt certò cognoſcere actum peccati futurum. Quod verò in decreto permittendi malitiam peccati, non cognoſcat illud, probatur: nam Deus ea ratione dicitur permittere peccatum, inquantum non confert auxilium prædeterminans voluntatem ad actum oppoſitum virtutis. quod ſi conferret, homo non peccaret: ſed huiuſmodi auxilium non eſt neceſſarium, vt homo producat actus virtutis; ergo in negatione, vel carentia talis auxilij, non poteſt certò cognoſci peccatum futurum.

Secundò arguitur. Voluntas permittendi peccatum duo includit; alterum eſt propoſitum non impediendi peccatum, nec dandi auxilium efficax ad actum virtutis, quo vitatur peccatum; alterum eſt voluntas concurrendi ad actnm poſitiuum voluntatis, quo peccatum liberè committitur. nam ſecundum S. Thom. non datur pura omiſsio culpabilis. ſed in propoſito nō dādi prædictum auxilium efficax, cognoſci non poteſt peccatum infal- S. Tho. 12. q. 71. ar. 5.

infallibiliter eſſe futurum; quia ſequeretur voluntatem humanam ſuæ naturæ,& efficacitati relictam cum generali influentia primæ cauſæ, eſſe ex ſe determinatam ad operandum actum malum; quod videtur dogma Manichæorum & Lutheranorum, vt Diſput. 3. oſtenſum eſt; ergo. Probatur hoc. nam illa voluntas ſibi relicta cum communi influentia in omnibus actibus, infallibiliter operatur malum; erit ergo ex ſe determinata ad malum. In cauſa enim proxima contingenti non poteſt certo cognoſci effectus futurus, niſi ſit prædeterminata ad illum,& non impedita. Similiter etiam in decreto concurrendi ſimul cum voluntate creata ad actum peccati, non poteſt Deus certò cognoſcere actum illum eſſe futurum: nam voluntas pro ſua libertate poteſt talem actum non producere, aliàs ex ſe eſſet determinata ad actum malum producendum. ergo in ſola voluntate permittendi peccatum non poteſt Deus certò cognoſcere illud eſſe futurum, niſi recurramus ad ſcientiã mediam, per quam Deus certò cognoſcit voluntatem eſſe conſenſuram in peccatum ex hypotheſi, quòd in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantijs conſtitueretur.

II. Contrariam ſententiam defendunt conſequenter omnes Doctores, qui tenent ſcientiam mediam non dari, etiam in Deo. Si enim huiuſmodi ſcientia non eſt, non poterit ex illa deſumi certitudo infallibilis, quod Petrus, verbi gratia, peccabit, nec in eadem ſcientia talis certitudo fundari. Vnde ex alio capite deſumenda erit hæc certitudo & infallibilitas, videlicet ex reali exiſtentia, quam peccata futura habent in æternitate, vt diſp. 8.& 9. dicebamus; vel ex aliquo decreto diuinæ voluntatis. quod in præſenti intendimus explicare.

Igitur pro reſolutione huius difficultatis notandum eſt, quod in peccato reperiuntur duo. Primo reperitur actio poſitiua peccati, quæ, vt eſt ens, bona eſt, & conſequenter procedit efficienter à primo bono, ſcilicet à Deo, tanquam à primo auctore,& prima cauſa, vt probat S. Thom. 1.2.q.79. art.2.& in 2.d.37.q.2. art. 2. de quo ex profeſſo à nobis diſputandum erit diſput.24. vbi ex ſententia S. Auguſtini, & S. Thomæ manifeſtum fiet, Deum ſuo concurſu generali phyſicè præmouere,& prædeterminare creatam voluntatem ad actum peccati, inquantum actus eſt, quantumuis aliàs ſit intrinſecè malus in ordine ad voluntatem creatam, quæ deficienter operatur. Secundo reperitur in peccato ratio formalis peccati, ſeu malitia moralis, & deordinatio à recta ratione: & hanc Deus non cauſat, ſed ſolùm permittit, quatenus videlicet non præbet auxilium efficax ad vitandum peccatum, quod quidem auxilium ſi Deus præberet homini, non peccaret, vt 1.2.q.79. ar.1.in corp. dicit S.Thomas.

Notandum ſecundo, quod aliud eſt dicere liberum arbitrium creatum eſſe defectibile ex natura ſua, & aliud eſt dicere liberum arbitrium eſſe determinatum ex ſe ad malum; illud enim eſt veritas Catholica, hoc autem eſt error etiam contra lumen naturale. Illud poſsibilitatem dicit à fine deficiendi, & lege Dei; quia facultas liberi arbitrij non eſt ipſa regula ſuarum actionum; hoc autem refert determinationem ad malum in auctorem naturæ, qui liberum arbitrium produxit, quod eſt hæreſis blaſphema. Illud, vt ſæpe docent SS. Aug.& Thomas, competit libero arbitrio; quia eſt productum ex nihilo, quod etiam docent Cyrillus lib. 1. in Ioan. cap. 25. Nyſſenus lib.7.de libero arb.cap. vlt. S. Greg. lib. 25.moral.cap.5. Damaſcenus lib.2.fidei orthodoxæ, cap.27.& Rupertus lib.1.in Gen. cap. 15. hoc autem inclinationi naturali eiuſdem arbitrij repugnat: nam ſemper tendit ad bonum verum, vel apparens, cum malum ſub ratione mali, etiam dum peccat, velle non poſsit. Sit ergo

Liberũ arbitr. creatũ ex natura ſua eſt peccabile, quia ex nihilo productum eſt.

S. Aug. lib. 2. de vitijs & concup. c.28. lib. 2. de Ciuit. c. 1. S. Thom. in 2. diſt. 34 q. 1. ar. 3. ad 4.

III. PRima Concluſio. Deus certò, & infallibiliter cognoſcit omnia peccata futura in decreto, quo ſtatuit prædeterminare voluntatem creatam ad entitatem actus peccati, inquãtum actio, & ens eſt, & permittere malitiam moralem peccati, ſeu peccatum ipſum vt peccatum eſt, non dando auxilium efficax ad illud vitandum.

Peccata futura quomodo à Deo cognoſcãtur.

Probatur concluſio ex illo Pſalm. 80. *Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum: ibunt in adinuentionibus ſuis.* Quibus verbis ſignificatur, Deo deſerente, & non adiu-

adiuuante peccatorem, ne cadat, infallibiliter eſſe peccaturum. Vnde S. Auguſt. explicans differentiã inter receſſum Chriſti corporalem, & ſpiritualem, ait: *Diſceſſit de ipſa Ciuitate Dominus, vel de illo loco: nunquid Lazarus nõ vixit? Non ſic anima ſuſcitatur: ſuſcitat illam Deus, moritur, ſi diſceſſerit Deus. Dicam enim audacter, fratres, ſed tamen verum. Duæ vitæ ſunt; vna corporis, altera animæ. Sicut vita corporis anima, ſic vita animæ Deus. Quomodo ſi anima deſerat, moritur corpus, ſic anima moritur, ſi deſerat Deus.*

Aug. ſuper Pſalm. 70 conc. 2. n. 8

Confirmatur auctoritate Conc. Arauſ. 2. can. 19. vbi dicitur: *Natura humana etiam ſi in illa integritate, in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſeipſam, creatore ſuo non adiuuante, ſeruaret.* ergo ſecundum mentem Concilij, Deo non adiuuante hominem, ne cadat, infallibiliter cadet; aliàs ſeipſum in bono conſeruaret, creatore ſuo illum non conſeruante. Idem probatur ex Innocent. Papa, epiſt. 25. ad Concilium Carthaginen. quæ eſt apud Auguſt. 91. vbi ſic loquitur: *Quotidiana præſtat ille remedia, quibus niſi freti, confiſiq. nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores: neceſſe eſt enim, vt, quo auxiliante vincimus, eo iterum non adiuuante, vincamur.* Quo nihil dici potuit clarius pro noſtra ſententia.

Secundo probatur ratione. Deus certò ſcit, quod, ſi non conſeruaret creaturas in ſuo eſſe, ſtatim redigerentur in nihilum: quoniam creatura ſeipſam conſeruare non poteſt, creatore ſuo illam non conſeruante: ergo etiam ſcit, quod ſi ipſe non conſeruet hominem in bono rationis, homo ipſe non conſeruabit ſe: ergo in decreto, quo Deus ſtatuit non dare auxilium efficax tali tempore alicui, quo bonum operando, vel abſtinendo à peccato, bonum rationis conſeruet, certò ſcit; quod homo ab eodem bono rationis, peccando, deficiet.

Tertio probatur. Sine auxilio efficaci prædeterminante liberum arbitrium ad actum virtutis, nunquam homo producet illum actum, vt diſp. 18. & 23. manifeſtum fiet: ergo in decreto, quo Deus ſtatuit non dare Petro, verbi gratia, tali tempore auxilium efficax ad actum virtutis, qui eſt in præcepto, ſcit, quod Petrus non producet illum actum, ac per conſequens ſcit, quod peccabit omiſſionis peccato.

Præterea idipſum probatur de peccato commiſſionis. nam in decreto, quo Deus prædeterminauit voluntatem Petri ad actum peccati, inquantum actus eſt, certo cognoſcit, quod producet illum actum, vt diſp. 24. fiet manifeſtum. ergò ſi ex alia parte permittat eiuſdem actus malitiam moralem, & quod Petrus, deficiendo à regula rationis, eũdem actum producat; erit infallibile, quod Petrus peccet, ac per conſequens id certo cognoſcet Deus.

Secunda Concluſio. Simpliciter & abſolute dicendum eſt, Deum non cognoſcere certo & infallibiliter peccata futura in aliquo decreto ſuæ voluntatis, quo prædeterminauerit liberum arbitrium ad eadem peccata committenda. Hæc concluſio eſt de fide, quam vt plurimum probant argumenta facta à principio. IIII.

Præterea probatur omnibus locis Scripturæ, Conciliorum Arauſ. & Trident. & auctoritatibus SS. Patrum; quibus diſput. 24. oſtendemus, Deum, abſolute loquendo, non prædeterminare voluntatem hominis ad malũ, ſiue ad peccatum.

Ad argumenta igitur facta à principio reſpondetur, tantum probare hanc ſecundam concluſionem: quatenus verò contra primam videntur militare, ſingulis eſt occurrendum.

AD primum reſpondetur, quod in primo & tertio decreto cognoſcit Deus peccata futura, videlicet in decreto præmouendi efficienter voluntatem creatam ad entitatem actus peccati, inquantum actus eſt, & in decreto permittendi, quod voluntas creata deficiat à ratione, vt ex dictis conſtat. Nec huiuſmodi decretum repugnat humanæ libertati, aut propter illud, ipſum peccatum refunditur in Deum, tanquam in primum auctorem, abſolute loquendo, ſed ſolum cum addito diminuente, inquantum ſcilicet actus, & ens eſt, de quo ex profeſſo diſp. 24. erit agendum. Ad aliud, quo in eodem argumento probatur, Deum in decreto permittendi malitiam, non poſſe cognoſcere peccatum futurum; reſpondetur, quod, vt infra patebit, ad quemlibet actum virtutis prærequiritur Dei decretum, & auxiliũ efficienter prædeterminans

Digitized by Google

nans liberum arbitrium creatum ad talem actum. neque ex hoc licet inferre, quòd, qui non habet actu auxilium illud, non poſſit operari talem actum virtutis: nec etiam licet inferre, quod, qui habet illud auxilium, non poſſit non operari eundem actum. defectus huius illationis iam ſupra à nobis explicatus eſt; & diſp. 18. demonſtrabimus, quam ſit fallax hæc argumentatio.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt in ſecundo fundamento: diximus enim, voluntatem creatam ex natura ſua, eſſe inclinatam ad bonum. nam eius inclinatio naturalis à Deo eſt, vt opuſc. 2. c. 29. & 30. & alibi ſæpe docet S. Thom. Vnde talis inclinatio non poteſt tendere ad malum: cum hoc tamen aſſerendum eſt, voluntatem creatam eſſe ex natura ſua defectibilem, &, niſi manu creatoris in bono rationis conſeruetur, ſe per ſeipſam non conſeruabit, & ita Deo deſerente, infallibiliter deficiet, & libere deficiet, ſicut Deo ipſam conſeruante, infallibiliter & libere ſeipſam conſeruabit, vt ſup. ex S. Auguſt. dictum eſt. Vnde in decreto, quo Deus occulto ſuo iudicio, ſed abſque vlla dubitatione iuſtiſſimo, ſtatuit voluntatem creatam in bono rationis non conſeruare, ſed permittere, vt ab illo deficiat, atque ad actum peccati, inquantum actus eſt, modo ſuperius explicato, concurrere, certò cognoſcit peccata futura.

Diſputatio XII.

Vtrum Deus cognoſcat certò & infallibiliter futura contingentia in prædeterminatione cauſarum ſecundarum, præſertim quando cauſæ ſecundæ ſunt liberæ.

I. PARTEM negatiuam defendunt illi auctores, qui negant Deum efficaciter prædeterminaſſe ſuo æterno decreto huiuſmodi futura contingentia antecedenter ad præſcientiam liberæ cooperationis arbitrij futuræ ex hypotheſi, quod in talibus circumſtantijs conſtituatur: quorum argumenta adducemus diſputatione 22. & 23.

Præterea etiam probatur hæc ſententia. Multoties contingit, quod cauſæ ſecundæ ſint determinatæ ad producendum aliquem effectum, & tamen de facto non producant illum, vt patet in Ezechia, cui dictum eſt Iſai. 38. *Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues*. In illo enim cauſæ naturales mortis erant iam determinatæ, & tamen mors non fuit tunc ſubſequuta: ergo in cauſis determinatis non poteſt certo cognoſci effectus futurus.

Arguitur ſecundo. Primus actus liber tam hominum, quàm Angelorum ſequitur infallibiliter ad iudicium determinatum, & naturale ipſorum, quo iudicant tale obiectum eſſe proſequendum; huiuſmodi enim iudicium oportet, quod ſit naturale, & non liberum. aliàs enim actus voluntatis, qui ſequitur ad illud iudicium, non eſſet primus actus liber, ſed ſupponeret alium actum liberum ex parte intellectus, & ita daretur proceſſus in infinitum. ſed in huiuſmodi iudicio non poteſt certò cognoſci actus liber futurus; ergo in cauſis determinatis non poſſunt certò cognoſci futura contingentia. Minor probatur: nam aliàs quilibet Angelus per virtutem ſuæ naturæ cognoſceret omnes actus primos liberos aliorum Angelorum, & hominum: nam cognoſcit naturaliter omnes actus naturales aliorum, & omnia, quæ pertinent ad ordinem naturæ, ergo cognoſcit iudicium illud naturale, ex quo infallibiliter ſequitur primus actus liber. ergo ſi in determinatione cauſarum ſecundarum certò poſſunt cognoſci actus futuri contingentes & liberi, relinquitur, quod Angelus, qui naturaliter cognoſcit illud iudicium naturale, cognoſcat etiam primum actum liberum cuiuſcuuque alterius Angeli, vel hominis, quod tamen nullus concedit.

Oppoſitam ſententiam tenet S. Thom. locis cit. in diſp. præced. concl. 1. quam ſequuntur communiter Thomiſtæ, & alij Theologi, qui docent Deum prædeterminare omnes cauſas ſecundas ad ſuas operationes.

Con-

II. *Futura cõtingentia certo cognoſcũtur à Deo in prædeterminatione cauſarum ſecũdarũ.*

CONcluſio ergo noſtra ſit. In determinatione cauſarum ſecundarum, quæ impediendæ non ſunt per concurſum aliarum cauſarum, cognoſcit Deus certo omnia futura contingentia etiam libera. Itaque eo ipſo quod Deus cognoſcit determinationem cauſæ ſecundæ, & omnium aliarum cauſarum concurſum, per quem non impedietur effectus contingens, certo cognoſcit illum eſſe futurum.

Probatur hæc concluſio. Effectus certo cognoſcitur in cauſa ſimpliciter neceſſaria, eo quod talis cauſa habet infallibilem ordinem ad talem effectum, ſicut cognoſcimus infallibiliter, quod omnis homo ſit riſibilis, quia eſt rationalis: ſed cauſa contingens complete determinata, & non impedienda, quantumuis ſit libera, & poſſit non agere; de facto tamen infallibiliter operabitur, & producet ſuum effectum. ergo etiam in tali cauſa poteſt certo cognoſci eius effectus contingenter futurus.

III. Probatur ſecundo. Deus in decreto abſoluto, & efficaci ſuæ voluntatis certò cognoſcit futura contingentia etiam libera, vt diſput. præcedenti oſtenſum eſt. ergo etiam illa cognoſcit in determinatione completa cauſarum ſecundarum non impediendarum. Patet conſequentia: nam in ipſa motione, qua Deus determinat cauſas ſecundas ad ſuos effectus contingentes & liberos, eſt intentio Dei, quæ deficere non poteſt, vt docet S.Th. p.2.q.112.art.3.in corp.& 2.2.q.24. art. 11.in corp.

IIII. AD primum argumentum reſpondetur, quod quamuis cauſæ naturales mortis Ezechiæ eſſent determinatæ, impeditæ fuerunt ſpeciali Dei diſpenſatione, ne tunc ex illis ſequeretur mors Ezechiæ, vnde in illis non poterat certo cognoſci mors Ezechiæ.

Ad ſecundum reſpondetur, quod primus actus voluntatis ſequitur infallibiliter ad primum imperium, quod quidem non eſt omnino actus naturalis, ſed aliquo modo eſt liber, ſaltem quoad exercitium. Pro quo notandum eſt, dupplicitèr poſſe aliquem actum eſſe liberum. Primo, quia eſt expreſſe volitus, tanquam obiectum, & in hoc ſenſu primus actus imperij non eſt liber, aliàs daretur proceſſus in infinitum, vt argumentum probat. ſecundo modo poteſt dici liber, quoniam verſatur circa obiectum, ad quod non eſt naturaliter determinata potentia eliciens illũ actum: & in hoc ſenſu primum imperium eſt actus liber, quoad exercitium: quia intellectus non eſt à natura determinatus ad obiectum illud particulare, circa quod verſatur primum imperium. Vnde vnus Angelus non poteſt naturaliter cognoſcere primum actum imperij aliorum Angelorum, vel hominum, neque primum actum liberum, qui ſequitur ad huiuſmodi imperium.

Imperii primus actus quomodo ſit liber.

Reſpondetur ſecundo, quod primus actus voluntatis debet verſari circa bonũ in communi, ad quod naturaliter determinatur voluntas, quantum ad ſpecificationem. nam, vt docent graues auctores, voluntas nõ poteſt velle aliquod bonum in particulari, niſi prius habuerit aliquẽ actum circa bonum in communi. vnde Angelus per virtutem ſuæ naturæ poteſt certo cognoſcere, quod primus actus, quem voluntas hominis producet, erit appetitus, ſeu volitio boni in communi; non tamẽ poteſt cognoſcere, in quo tempore producet talem actum, eo quod quamuis actus ille ſit neceſſarius quoad ſpecificationem; quoad exercitium tamen aliquam habet libertatem.

Caiet. 1. 2. q. 1. art.6. Capreo. in 1.ſent.diſt. 1. q. 3. & in 4. ſent. diſt 49.q.3

Vide S. Tho. 12.q. 17.ar.6.& Conradum ibidem.

Diſputatio XIII.

Vtrum præſcindendo omnem prædeterminationem Diuinæ voluntatis, & exiſtentiam in æternitate, poſſit aſsignari alia ratio certitudinis ſcientiæ diuinæ, ex parte videlicet veritatis obiecti.

I. EST prima ſententia quorundam recentiorum, aſſerentium, Deum cognoſcere hæc futura ſolum per ſimplicem intuitũ veritatis rei, quæ futura eſt: vnde ſecundum iſtam ſententiam, ideo Deus certo cognoſcit futura contingentia;

Digitized by Google

tia; quia ipſum futurum habet veritatem determinatam, quam ſubinde Deus certo cognouit. Alij moderni ex veritate futurorum contingentium, & ex infinitate intellectus Dei, colligunt certitudinem ſcientiæ ipſius, qua ab æterno cognoſcit futura contingentia. Potiſſima huius ſententiæ argumenta ſunt, quæ ſequuntur.

Arguméntatur primo. In illo priori ſigno rationis, antequam intelligatur aliquod decretum diuinæ volũtatis, & antequam futura exiſtant in æternitate, hæc propoſitio de futuro contingenti: Antichriſtus erit, eſt determinate vera, vel determinate falſa; ergo in illo priori cognoſcit Deus determinate: vtrum Antichriſtus ſit futurus; vel non ſit futurus, in ipſa veritate obiecti. patet conſequentia: nam Deus in quolibet ſigno rationis cognoſcit omnem veritatẽ determinatam, aliàs in illo ſigno eius cognitio non eſſet infinita. Antecedens probatur: nam etiam in illo ſigno rationis iſtæ duæ propoſitiones ſunt contradictoriç: Antichriſtus erit: Antichriſtus non erit. ergo altera illarum eſt determinate vera, & altera eſt determinate falſa. de ratione enim cõtradictoriarum eſt, quod altera ſit vera, altera falſa. ergo in illo ſigno cognoſcit Deus contradictoriam, quæ eſt vera.

Confirmatur idem antecedens. Hæc diſiunctiua eſt vera, & neceſſaria: Petrus peccabit, vel non peccabit; vt docet Ariſt. 1. de interpræt. c. 8. ergo altera pars eius eſt determinate vera; ad veritatem enim diſiunctiuæ requiritur, quod altera pars ſit vera. ergo illa cognoſcitur à Deo ante actum ſuæ voluntatis.

Confirmatur ſecundo. Verum, & falſum ſunt paſſiones propoſitionis, ſicut par, & impar ſunt paſſiones numeri; ſed impoſſibile eſt, quod in aliquo ſigno rationis detur numerus, qui non ſit par, vel impar: ergo impoſſibile eſt, quod in aliquo ſigno rationis detur propoſitio de futuro contingenti, quæ non ſit determinate vera, vel falſa.

Confirmatur tertio. Vt docet Ariſt. 6. metaph. verum, & falſum reſpectu propoſitionis ſunt contraria immediata, ſicut ſanum, & ægrum reſpectu animalis. ſed inter contraria immediata non datur medium: ergo in quocunque ſigno rationis quælibet propoſitio de futuro contingenti vel eſt vera, vel falſa, ac per conſequens à Deo certo cognita.

Arguitur ſecundo. Deus in Scriptura ſacra reuelauit multa futura contingentia, antequam fiant, ſicut Iſaiæ 7. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* & quod reſurrectio mortuorum ſit futura; & Petro Apoſtolo dixit Chriſtus Dominus: *Antequam gallus cantet, ter me negabis.* ergo antequam fierent, erant determinate vera, & conſequenter Deo certo cognita. *Matth. 26.*

Arguitur tertio. Omnis propoſitio de futuro contingenti habet ſuam de ineſſe determinate veram, vel determinate falſam; ergo eſt vera, vel falſa. patet conſequentia: nam veritas, vel falſitas propoſitionis de futuro debet regulari, & probari per propoſitionem de ineſſe. vnde illa propoſitio de futuro eſt vera, quæ aliquando habebit vnam de ineſſe veram; falſa autem, ſi nunquam ſit habitura vnam de ineſſe veram. Antecedens autem probatur: nam hæc propoſitio, Antichriſtus eſt; vera erit, nato Antichriſto: hæc autem propoſitio: Mons aureus eſt; nunquam erit vera. & ideo propoſitio illa de futuro: Mons aureus erit, eſt determinate falſa. & idem contingit in omnibus alijs conſimilibus propoſitionibus; ergo.

Confirmatur. Aliquando ita erit, ſicut ſignificatur per propoſitionem de futuro contingenti: ergo talis propoſitio erit vera. patet conſequentia. Nam ab eo, quod res eſt, vel non eſt ſecundum exigentiam copulæ, propoſitio dicitur vera, vel falſa.

Arguitur quarto. Hoc complexum: Antichriſtus erit, eſt volitum à Deo, vt futurum: ergo ante actum diuinæ voluntatis fuit cognitum à Deo, vt futurum. patet conſequentia; quia nihil eſt volitum ſub quacunque ratione, quin ſub eadem ratione ſit præcognitum.

Arguitur quinto. Ante omnem actum ſuæ volũtatis cognoſcit Deus certo, quid ſit ipſe voliturus, & ad quas creaturas producendas ſit determinãda eius voluntas: ergo ante omnẽ actum ſuæ voluntatis cognoſcit certo, quæ res ſint determinate futuræ, quæ vero nõ ſint futuræ. Antecedens patet: nam Verbũ diuinum pro-

cedit ex cognitione omniũ veritatum, cũ producatur per actum perfectiſſimũ intellectus. ergo procedit ex cognitione huius veritatis: Antichriſtus naſcetur, & ex cognitione omnium aliorũ futurorũ contingentium. ergo ante omnem actum voluntatis diuinæ erat verum hoc complexum: Antichriſtus naſcetur. Verbum enim diuinũ procedit ante omnem actum diuinæ voluntatis, ac per conſequens veritas illius futuri, antecedit omnẽ actum diuinæ voluntatis. vel dicendum erit, quod Verbum diuinum non procedit ex cognitione omnium veritatum.

Arguitur ſexto. Ideæ creaturarum, quæ ſunt in Deo, repræſentant ante omnem actum diuinæ voluntatis omnia futura, vt futura ſunt. nam vt docet S. Thom. 1. p. q. 15. ideæ, proprie loquendo, repræſentant futura, vt futura ſunt, cum ſint rationes rerum, quas Deus eſt operaturus. ſed huiuſmodi ideæ ante omnem actum diuinæ voluntatis habent actualiter repræſentare, aliàs idea non eſſet attributum diuinum. quia nullum attributum, præſertim ſi pertineat ad intellectum, ſupponit in Deo liberum actum ſuæ voluntatis; ergo per huiuſmodi ideas certo cognoſcit Deus in illo priori ſigno rationis, quæ ſint determinate futura, & quæ non ſint futura.

Confirmatur hæc ratio auctoritate S. Thomæ 1. p. q. 14. art. 13. c. vbi ait: *Deus non tantum cognoſcit futura, quia habet rationes rerum apud ſe præſentes; ſed etiam quia eius intuitus fertur ab æterno ſuper omnia, prout ſunt in ſua præſentialitate.* Quibus verbis docere videtur, quod etiam per ideas, quæ ſunt rationes rerum, Deus certo cognoſcat omnia futura contingentia. cum ergo ideæ ante actum diuinæ voluntatis repræſentent futura contingentia, relinquitur, quod ante prædictum actum poſſit Deus illa cognoſcere, vt futura.

II. Secunda ſententia, inter Thomiſtas communis, aſſerit, Deum ante omnem actum ſuæ voluntatis non cognoſcere certo & infallibiliter, quid ſit determinate futurũ, nec propoſitionem de futuro cõtingenti habere determinatã veritatem: quæ ſententia certa eſt, atque ad mentem S. Thomæ, pro cuius explicatione

Notãdum eſt, quod in præſenti loquimur de prioritate tantum ſecundũ diuerſa ſigna rationis. etenim quicquid Deus decreuit producere in tempore, ab æterno decreuit, nec poteſt reperiri aliquis actus in Deo etiam liber, qui ab æterno in illo nõ fuerit: aliàs enim eſſet mutabilis.

Notandum ſecundo, quod ſicut actualis creatio rerum ad extra, & actualis volitio creandi, vel iuſtificandi hominẽ, nullam perfectionem addit in Deo ſupra potentiam creandi, aut iuſtificandi, ſed ſolũ importat eandem perfectionem realem, cum nouo reſpectu rationis ad creaturã: ita cognitio futurorum nihil perfectionis addit in Deo ſupra cognitionem poſſibilium, ſed dicit eandem perfectionem, cũ nouo reſpectu rationis ad eadem futura, vt ſunt in ſuis cauſis determinatis; aliàs enim in Deo eſſet aliqua realis perfectio dependens ex actu libero ſuæ voluntatis, ac per conſequens, ſi Deus voluiſſet creare alium mundum, eſſet magis perfectus in ſeipſo, quàm de facto ſit. nam cognoſceret plura futura, vt futura ſunt; hoc autem nullatenus eſt dicẽdum: ergo. Sciẽtia libera nõ ponit nouam perfectionẽ in Deo.

Notandum tertio, quod quando aliqua duo opponuntur contradictorie, vel ſunt contraria immediate oppoſita, neceſſe eſt, quod pro quolibet inſtanti temporis, alterum illorum conueniat proprio ſubiecto; non tamen requiritur, quod alterum eorum conueniat eidem ſubiecto pro quolibet ſigno rationis. Eſt exemplũ manifeſtum. nam gratia & peccatum in homine ordinato ad vitam æternã ſunt oppoſita immediate, atque adeo neceſſe eſt, quod in quolibet inſtanti tẽporis, homo, vel habeat gratiam, vel habeat peccatum; ſed tamen id non eſt neceſſariũ, in quolibet priori ſigno rationis, vel naturæ. etenim in illo priori naturæ, in quo cõtritio antecedit gratiam in genere cauſæ materialis, non intelligitur homo habere peccatum mortale; quia cum contritione non compatitur peccatum mortale; & tamen in illo priori nondum intelligitur gratia habitualis. at vero ſi ſermo ſit de inſtanti temporis, in illo inſtanti habet gratiam habitualem. Sit ergo Duarũ contradictoriarũ oportet alterã eſſe determinate veram pro quolibet inſtanti tẽporis, ſed non pro quolibet ſigno rationis.

III. PRima Concluſio. Si loquamur de inſtanti temporis, omnis propoſitio de futuro contingenti eſt determinate vera, vel falſa, antequam futura ponantur in eſſe. Hanc concluſionem probant effica-

efficaciter aliqua argumenta ex factis à principio, præſertim argumentum ſecundum, & tertium.

Prætetea probatur. Deus iam ab æterno decreuit, quid ſit futurum, & quid non ſit futurum: ergo pro quolibet inſtanti temporis, antequam futura ponantur in eſſe, verum erit dicere, quod erit futurum id, quod reuera futurum eſt; & quod non erit futurum id, quod reuera futurum non eſt; ergo id cognoſcitur à Deo ab æterno, antequam in tempore fiat, vel non fiat.

Confirmatur. Ex illo inſtanti temporis, in quo futura ponentur in eſſe, propoſitio de futuro incipit eſſe falſa; etenim tunc res iam non eſt futura, ſed præſens, vel præterita: ergo antequam ponantur in eſſe, propoſitiones de futuro ſunt determinate veræ, vel determinate falſæ pro quolibet inſtanti temporis præcedentis.

Nulla propoſitio de futuro cõtingẽti eſt ante decretum diuinæ voluntatis, determinate vera, vel determinate falſa.

Secunda concluſio. Ante omne decretum diuinæ voluntatis, ſiue in illo priori ſigno rationis, antequam intelligatur in Deo huiuſmodi decretum determinans, quid ſit futurum, quid non ſit futurum; nulla propoſitio de futuro contingenti habet determinatam veritatem, ac per conſequens in illo priori ſigno non eſt cognoſcibile etiam à Deo ex ipſa veritate obiecti, quid ſit determinate futurum. Hæc concluſio eſt directe contra auctores primæ ſententiæ; videtur tamen eſſe de mente S. Thomæ locis citatis diſputatione præcedenti. Etenim Sanctus Doctor ex dupplici cap. oſtendit, Deum certo cognoſcere futura contingentia, videlicet, quia actualiter exiſtunt in æternitate, antequam fiant in propria menſura, & in determinatione cauſarum; quæ quidem eſſe non poteſt ante decretum diuinæ voluntatis, per quod omnes cauſæ ſecundæ determinantur ad producendos ſuos effectus: ergo &c.

Præterea probatur ratione. In illo priori ſigno rationis futura non habent determinatam entitatem, neque in ſeipſis, quia non intelliguntur exiſtere etiam in æternitate. nam talis exiſtentia intrinſece dependet ex decreto diuinæ voluntatis, vt patet ex illo Apocalyp. 4. *Propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt*: Et iterum dicit Scriptura: *Quomodo aliquid eſſet, niſi tu voluiſſes?* nec habent determinatum eſſe in ſuis cauſis. nam in illo priori nondum intelligitur determinata prima cauſa ad productionem alicuius futuri: ergo in illo priori nullam habent determinatam veritatem, ſi conſiderentur, vt futura; quia quod non habet determinatam entitatem, non habet determinatam veritatem.

Probatur ſecundo. Ante decretum diuinæ voluntatis hæc propoſitio: Antichriſtus erit, non eſt determinate vera ex natura ſubiecti. nam actualis exiſtentia ſolum Deo competit ex natura rei, nec eſt determinate vera ex aliqua cauſa efficiente. nam in illo priori nondum intelligitur decretum diuinæ voluntatis, ſine quo eſſe non poteſt, nec intelligi cauſalitas alicuius cauſæ ſecundæ, cum eſſentialiter dependeat à cauſalitate primæ cauſæ. ergo in illo priori ſigno rationis non intelligitur illud prædicatum competere ſubiecto, atque adeo in obiecto ſignificato per illam propoſitionem nulla reperitur determinata veritas.

Probatur tertio auctoritate Ariſt. lib. 1. de interpret. cap. 8. quem locum adduximus, & expendimus diſputatione 7. præſertim in ſecundo argumento facto pro noſtra ſententia. docet enim, quod *Diſp. 7. n. 13.* tolleretur contingentia rerum, & conſequenter libertas arbitrij, ſi propoſitiones de futuro contingenti eſſent ſecundum ſe determinate veræ, vel determinate falſæ. Quod etiam videtur ſequi, ſi ponantur determinate veræ in illo priori ſigno rationis. quod ſic oſtenditur: nam ſi ante decretum diuinæ voluntatis, hæc propoſitio: Antichriſtus erit, vel Antichriſtus loquetur, eſt determinate vera; ergo prædicatum illud ex natura rei, & per ſe, competit illi ſubiecto. patet conſequentia: nam in illo priori ſigno rationis non poteſt illi competere ex aliqua cauſa efficiente, vt oſtenſum eſt; ergo competeret illi per ſe, & ab intrinſeco: atque adeo non poterit poſtea in tempore prædicari de illo contingenter & libere; quia quod competit alicui per naturam, non competit ei libere.

Confirmatur hæc ratio argumento illo tertio, quo eadem diſp. 7. nu. 16. ſcientia media impugnata eſt.

Ex hac concluſione ſequitur, quod

propoſitiones de futuro contingenti etiã non ſunt determinate falſæ in illo priori ſigno rationis, antequam intelligatur decretum diuinæ voluntatis. probatur ijſdem argumentis: nã in illo priori cauſę non ſunt determinatæ ad non producendum hoc, vel illud contingens; ergo in illo priori ſigno non eſt determinate falſum aſſerere, quod hoc, vel illud ſit futurum.

Confirmatur. Si in illo priori eſſent determinate falſæ propoſitiones de futuro contingenti, ſequeretur, quod eſſent determinate falſæ ex natura rei, ac per conſequens Deus non poſſet per decretum ſuum illas reddere veras: ſicut Deus non poteſt efficere, quod hæc propoſitio: Homo non eſt rationalis, ſit determinate vera; quia ex natura rei antecedenter ad omne decretum voluntatis Dei eſt determinate falſa.

Confirmatur ſecundo id ipſum in conditionatis propoſitionibus diſparatis cõtra illos, qui ſentiunt, omnia hæc conditionata habere ante omne decretũ diuinæ voluntatis determinatam veritatẽ, vel determinatam falſitatem. Hoc conditionatum, ſi equus eſt animal, Antichriſtus naſcetur, ante decretum diuinæ voluntatis non eſt ſecundum ſe determinate verum, aliàs Deus non potuiſſet determinare ſeipſum ad non producendum Antichriſtum, ſed ex neceſſitate abſoluta produceret illum ſuo tempore. Nec etiam eſt ante illud decretum determinate falſum propter eandem rationem: quia ſequeretur, quod Deus non poſſet producere Antichriſtum, quia non poteſt mutare veritatem, aut falſitatem propoſitionum, quæ antecedenter ad eius decretum ſunt determinate veræ ſecundum ſe, aut determinate falſæ. Idem argumentum fieri poteſt proportionabiliter de quocunque alio futuro conditionato diſparato, cuius conſequens nullam habet connexionem cum antecedenti, nec infertur ex illo, etiamſi antecedens ponatur in eſſe, vt in hac aſſertione: Si tali die pluat in Hiſpania, Petrus diſputabit in Italia, & ſimilibus. Etenim ſi dicatur, hoc conditionatum ante omne decretum diuinæ voluntatis eſſe determinate verum, ſequitur, quod poſito in eſſe antecedenti, Deus non poſſet facere, vt conſequens non ponatur in eſſe, quod nullatenus eſt dicendum. Si autem è contrario aſſeratur, conditionatum illud ante omne decretum diuinum eſſe determinate falſum, ſequeretur aliud inconueniens, quod ſcilicet poſito in eſſe antecedenti, Deus non poſſet facere, vt Petrus non diſputet Romæ, quod tamen dici non poteſt.

Ad primum argumentum reſpondetur, quod, vt conſtat ex dictis, præſertim in tertio fundamento, hæc propoſitio: Antichriſtus erit, nec eſt determinate vera, nec determinate falſa in illo priori ſigno rationis, in quo conſideratur ante omne decretum diuinæ voluntatis: & ad probationem reſpondetur, quod ex duabus contradictorijs, etiam de futuro contingenti, oportet quod altera ſit determinate vera, altera determinate falſa pro quolibet inſtanti temporis; non tamen oportet, quod altera ſit determinate vera, altera determinate falſa pro quolibet ſigno rationis. Si dicatur: nam etiam in illo priori ſigno rationis, illæ duæ propoſitiones ſunt contradictoriæ: ergo etiam pro eodem ſigno altera eſt determinate vera, & altera falſa; reſpondetur negando conſequentiam. nam ad eſſentiam contradictoriarum id non requiritur pro quolibet ſigno rationis, ſed ſufficit, quod repugnet, ambas ſimul eſſe veras, vel falſas; & quod ſi vna eſt vera, altera ſit falſa. quod quidem competit illis propoſitionibus etiam pro illo priori ſigno: vel dicendum, quod vera contradictio attenditur ſecundum inſtans temporis, non autem ſecundum inſtans naturæ, quia inſtans naturæ non eſt inſtans, in quo, ſed à quo.

Ad primam confirmationem reſpondetur, quod ſicut illa diſiunctiua: Petrus peccabit, vel non peccabit, eſt neceſſaria, quamuis neutra pars illius ſit neceſſaria: ita etiam eadem diſiunctiua eſt determinate vera, eo quod ambæ partes ſunt incompoſſibiles in falſitate, quamuis neutra pars ſit determinate vera in illo primo ſigno rationis; ad veritatem quippe diſiunctiuæ non requiritur, quod altera pars ſit determinate vera, ſed ſufficit, quod repugnet, vtramque partem eſſe ſimul falſam. IIII.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur primo, quod par, vel impar ſunt

paſſiones

Digitized by Google

Par, vel impar ſunt paſsiones numeri.

paſſiones, ſeu proprietates, quę conſequũtur numerum ex natura rei, ſicut riſibile conſequitur ad naturam hominis: vnde ſignato quocunque numero, oportet etiã in illo priori ſigno rationis, quod ſit par, vel impar. Veritas autem determinata, vel falſitas in futuris contingentibus non conſequitur propoſitionem de futuro cõtingenti ex natura rei; quia futurum contingens ex natura ſua non habet eſſe determinatum, nec etiam non eſſe; ſed id conſequitur ex decreto diuinæ voluntatis; vnde non eſt ſimile.

Secundo reſpondetur, ſolum concludere argumentum, quod pro quolibet inſtanti temporis omnis propoſitio de futuro contingenti, eſt determinate vera, vel determinate falſa; non autem pro quolibet ſigno rationis, & hoc etiam reperitur in numero: nam in illo priori ſigno rationis, in quo à nobis conſideratur numerus ſecundum ſuam præciſam quidditatem, non attribuimus illi, quod ſit par, vel impar determinate; ſed hoc competit numero in ſecundo ſigno rationis, in quo conſideratur etiam ſecundum paſſiones, quæ cõſequuntur ad eius naturã, præſcindendo ab actuali exiſtentia. ſi tamẽ par, vel impar accipiantur, ſecundum quod in exercitio actualis exiſtentiæ cõpetunt numero; neutrum prædicatur determinate de numero, ante decretum diuinæ voluntatis; quoniam ante illud nullus datur numerus à parte rei, ac per conſequens etiam non dabitur numerus par, vel impar. & per hæc patet ad tertiam confirmationem.

Ad ſecundum, & tertium argumentum cum ſua confirmatione reſpõdetur, quod tantum probant primam concluſionem. videatur S. Thom. quæſt. 6. de verit. ar. 3. ad ſextum, vbi explicat dictum Ariſt. ſupra inductum, videlicet: Propoſitiones de futuro contingenti non habent certam, & determinatam veritatem, antequam ponantur in eſſe.

Ad quartum argumentum reſpondetur, quod, vt Deus velit illud futurum eſſe, ſufficit quantum ex parte intellectus, quod per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ illud cognoſcatur vt poſſibile, vel vt futurũ ſecundum ſuam quidditatem; non autem requiritur, vt præcognoſcat illud, vt futurum eſt in actu exercito; quia rationẽ futuritionis habet à determinatione diuinæ voluntatis. Obiectum enim potentiæ actiuæ non præcedit, ſed conſequitur operationem eiuſdem potentiæ.

Ad quintum argumentum negatur antecedens, vt conſtat ex dictis diſput. 7. de ſcientia media, vbi oſtendimus, Deũ ante actualem determinationem ſuæ voluntatis, non poſſe certo cognoſcere, quid in particulari ſit voliturus, vel facturus, etiam ex hypotheſi, quod crearet alium mundum, vel conſtitueret hominem in talibus circumſtantijs. Et ad probationem reſpondetur, quod Verbum diuinum procedit ex cognitione neceſſaria omnium veritatum; quam habet Pater per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ; non autem ex cognitione libera. hæc enim non addit nouam perfectionem in Deo ſupra ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, vt in ſecundo fundamento oſtenſum eſt. Vnde etiam ſi Verbum non procedat ex cognitione futurorum contingentium, vt futura ſunt in actu exercito, adhuc procedit ex cognitione infinite perfecta.

Verbũ diuinũ procedit ex cognitione neceſſaria omniũ creaturarum.

Pro maiori explicatione huius ſolutionis notandum, futura contingentia, & eorum exiſtentiam poſſe dupliciter conſiderari. Primo, quantum ad exercitium actuale ipſius exiſtentiæ: & ſecundum hanc rationem cognoſcuntur à Deo per ſolam ſcientiam liberam, & non per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ. & in hoc ſenſu loquitur Sanctus Thomas quæſt. 8. de verit. art. 4. & in 3. ſent. diſt. 14. quæſt. 1. ar. 2. quæſtiunc. 2. cum ait, Deum non cognoſcere ſcientia ſimplicis intelligentiæ, res quandoque exiſtentes, ſed ſolum eas, quæ nunquam exiſtent. vnde Verbum diuinum non procedit ex cognitione futurorum contingentium, ſecundum quod exercent actum exiſtentiæ. Secũdo modo poſſunt conſiderari futura contingẽtia, & eorum exiſtentia ſecundum quidditatẽ, & ſub hac ratione cognoſcũtur à Deo per ſcientiã ſimplicis intelligentiæ, vt expreſſe docet S. Tho. in 3. ſent. ad Annibaldũ diſt. 14. q. vn. art. 2. in corp. vbi ait: *In Verbo, ſiue in Deo diſtinguitur duplex cognitio, vna quæ dicitur viſionis, per quam videt* Deus *quaſi præſentia omnia, quæ ſunt, erũt, & fuerunt. Alia dicitur ſimplicis intelligentiæ, per quã non ſolum illa ſcit, ſed etiã omnia, quæ poteſt facere.* Et ratio eſt: nam

Sciẽtia ſimplicis intelligentiæ cognoſcit Deus omnia futura ſecundum quidditatem.

quidditas talis exiſtentiæ non dependet ex decreto diuinæ voluntatis, cum eſſentiæ rerum ſint perpetuæ. Et ſub hac ratione verbum diuinum non ſolum procedit ex cognitione creaturarum poſſibilium, ſed etiam exiſtentium in quacunque differentia temporis, ſi talis exiſtentia conſideretur ſecundum quidditatem, & non vt exercet actualiter actum exiſtentiæ.

Ad ſextum argumentum patebit ex his, quæ in diſput. ſeq. dicenda erunt.

Diſputatio XIV.

Vtrum Deus ante decretum ſuæ voluntatis certo cognoſcat futura contingentia, vt futura ſunt, in ideis eorum.

I. SCOTVS in primo, diſt. 39. & omnes eius diſcipuli tenent, per ideas diuinas non poſſe repræſentari, neque cognoſci à Deo futura contingentia, neque ante decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis futura, nec poſt illud. idem docet Durand. in 1. diſt. 35. quæſt. 2. Aureol. apud Capr. in 1. d. 38. ad argumenta contra ſecundam concluſionem. Gabr. & Ocham. eadem d. q. 1. ar. 2. Cordub. lib. 1. q. 55. dub. 8. & hanc ſententiã quidam Theologi attribuunt S. Tho. 1. p. q. 14. ar. 13. Sed profectò S. Tho. tenet contrariam, vt infra patebit. Et quidem quod ante decretũ diuinę voluntatis ideę non repræſentent futura, vt futura ſunt; ſed ſolùm poſſibilia, probatur manifeſtè; quia quod non eſt, neque in ſeipſo, neque in ſuis cauſis, repræſentari nõ poteſt; ſed ante omne decretum diuinæ voluntatis nullum futurum habet eſſe determinatum, neque in ſeipſo, neque in ſuis cauſis, vt ſupra oſtenſum eſt: ergo.

Confirmatur: nam aliàs Deus ante omnem actum ſuæ voluntatis certo cognoſceret, quæ res ſint futuræ, quæ non ſint futuræ. nam cognoſcit omnia, quæ repræſentantur per ideas; repræſentatio enim competit ideis naturaliter: ergo ſi ante decretum diuinæ voluntatis per diuinas ideas repræſentantur futura, vt futura ſunt; ſequitur, quod ante idem decretum Deus cognoſcat futura, quod eſt inconueniens. aliàs enim futura non penderent ex decreto diuinæ voluntatis, contra illud Apocalypſis 4. *Tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt.*

Quod autem etiam poſt decretum non repræſententur futura, probatur. nam quicquid repræſentant ideæ diuinæ, repræſentant naturaliter, & neceſſario, cum repræſentatio idearum pertineat ad eſſentialem perfectionem intellectus diuini: ergo nihil repræſentant poſt decretum diuinæ voluntatis, quod non repræſentarent ante illud decretum. aliàs enim repræſentatio idearum eſſet variabilis in Deo, & aliqua perfectio diuina, qualis eſt repræſentatio futurorum contingentium, quæ competit ideis, penderet ex libero decreto diuinæ voluntatis. II.

Oppoſitam ſententiam tenet Sanctus Thomas 1. p. quæſt. 15. ar. 3. ad quartum, & de verit. quæſt. 2. art. 7. ad ſextum, & quæſt. 3. art. 6. in quibus locis aperte docet, ideas eſſe formas, quibus cognoſcuntur res non ſolùm ſecundum ſuam quidditatem, ſed etiam ſecundum omnia ſua accidentia, & diſpoſitionem, quam habent. Eandem ſententiam docet Capr. art. 2. cit. ad argumenta Scoti contra primam concluſionem, Caietanus, & Magiſter Bañes 1. p. q. 14. art. 13. & communiter Thomiſtæ. pro cuius explicatione ſit.

PRima Concluſio. Ante decretum diuinæ voluntatis, ideæ diuinæ non repræſentant actu futura, vt futura ſunt; ſed ſolùm vt poſſibilia. Probatur hoc argumentis factis pro ſententia Scoti, & vltimo argumento, quod propoſuimus: ſequeretur enim, Deum cognoſcere futura contingentia ante actum diuinæ ſuæ voluntatis, cuius contrarium dictũ eſt ſupra. III. *Ideæ diuinæ ante decretũ vol. Dei non repræſentant determinate futura contingentia.*

Secunda concluſio. Poſt decretum diuinæ voluntatis prædeterminantis futura, ideæ diuinæ actu repræſentant illa, vt futura ſunt: ac per conſequens per huiuſmodi ideas cognoſcuntur à Deo, ſuppoſito prædicto decreto.

Probatur hæc concluſio. Ideæ diuinæ repræſentant creaturas, ſecundum quod diuerſimode imitantur eſſentiam diuinam,

Digitized by Google

nam, ſed creaturæ futuræ diuerſo modo imitantur eſſentiam diuinam, quàm creaturæ poſſibiles, etenim futura imitantur Deum ſecundum actualem exiſtentiam, quam non participant creaturæ poſſibiles: ergo debent conſtitui ideæ, quæ repræſentent creaturas, vt futuræ ſunt poſt decretum diuinæ voluntatis.

Probatur ſecundo. Omnia, quæ Deus producit, reuera producit tanquam artifex, vt ex ſe patet: ergo omnium illorum habet ideas. patet conſequentia: nam omnis artifex præhabet in intellectu ideas rerum, non ſolum quas poteſt producere, ſed etiam quas producit.

Probatur tertio: nam aliàs futura contingentia non haberent in Deo cauſam exemplarem, & formalem, quod eſt falſum. probatur ſequela: nam idea eſt cauſa exemplaris, ad quam reſpiciens artifex operatur: ergo ſi non ſunt ideæ repræſentatiuę futurorum contingentium in Deo, non erunt in illo cauſæ exemplares futurorum: non enim poteſt eſſe in Deo alia cauſa exemplaris, niſi idea.

IIII. AD Argumenta facta pro ſententia Scoti reſpondetur ex doctrina Caietani; quod repræſentatio rerum, quantum ad eſſentiam, vel poſſibilitatem eſſendi, pertinet ad naturalem perfectionē intellectus diuini: & hæc repræſentatio competit ideis antecedenter ad decretū diuinæ voluntatis. Repræſentatio autem rerum, quantum ad futuritionem, vel conditiones accidentales, non competit ideis naturaliter, ſi loquamur de repræſentatione in actu exercito; ſed ſupponit decretum diuinæ voluntatis. cuius ratio eſt: nam ideæ, ſicut eſſentia diuina in ratione ſpeciei intelligibilis neceſſario repræſentant omnia, quæ habent determinatā veritatem, & entitatem: & quoniam ante actum diuinæ volūtatis res habent determinatam entitatem, quātum ad quidditatem, & eſſentiam, & quantum ad poſſibilitatem, non ſupponunt quantum ad hoc, decretum diuinæ voluntatis; ideò ante talem actum, repræſentantur hæc naturaliter per ideas. Quia verò futura, in quantum futura, non habent ante actum diuinæ voluntatis determinatam entitatem, & veritatem, quam tamen habent, ſuppoſito diuino decreto; ideo futura, vt futura, non repræſentantur per ideas ante actum diuinæ voluntatis, ſed ſolum poſt talem actum. Neque ex hoc ſequitur, quod ideæ diuinæ non ſint naturaliter infinitæ in repræſentando: quoniam, vt ſupra diximus, ræpreſentatio futurorum, vt futura ſunt, ſicut & cognitio, non addit nouam perfectionem ſupra repręſentationem poſſibilium: & præterea, quia nō prouenit ex imperfectione idearū, quod ante decretum diuinæ voluntatis non repręſentent actu futura, vt futura ſunt in exercitio, ſed ex imperfectione futurorum contingentium, quæ ante idem decretum repręſentabilia non ſunt.

Sed contra hanc doctrinam adhuc vrget argumentum pro ſententia Scoti. Idea ſupponit cognitionem creaturarum: ergo non poteſt eſſe principium cognitionis earum, ac per conſequens, neque poterit repręſentare creaturas. repreſētatio enim obiecti pręcedit eius cognitionem. Antecedens probatur: nam idea habet rationem obiecti cogniti: ex eo enim, quod Deus cognoſcit ſuam eſſentiam, vt diuerſimodè imitabilem à creaturis, conſurgunt ideę diuerſæ in mente diuina; ergo idea ſupponit cognitionem creaturarum: V.

Reſpondetur, Deum prius noſtro modo intelligendi cognoſcere ſuam diuinam eſſentiam, vt à creaturis imitabilem, ſecundum diuerſos gradus perfectionis, quàm cognoſcat creaturas, quæ imitantur tales gradus. Ideæ namque diuinę ſunt quaſi quoddam medium inter primam, & ſecundam cognitionem. vnde quamuis ideæ ſupponant cognitionem diuinę eſſentiæ diuerſimodè imitabilis; non tamen ſupponunt cognitionem creaturarum, diuerſimodè imitantium eſſentiam diuinam; ſed potiùs illam antecedunt in ſigno rationis: & per hęc manet ſolutum ſextum argumentum principale pręcedentis diſputationis cum ſua confirmatione.

Circa futura conditionata ſe offerebat magna difficultas, qualiter cognoſcantur à Deo; ſed de hoc iam egimus ex profeſſo, diſput. 7. vbi explicuimus, quęnam conditionata cognoſcantur à Deo, & per quam ſcientiam. & diſput. 13. aliqua diximus de conditionatis diſparatis, quorum conſequens nullam conexionem habet cum antecedente, etiam ſi ponatur in eſſe.

Digitized by Google

Diſputatio XV.

Vtrum ſit in Deo coniecturalis cognitio. quid in particulari faciet creata voluntas, ſi in talibus circumſtantijs cõſtituatur.

PRAESENS difficultas poteſt procedere tum de futuris, quę reuera ſunt futura, tum etiam de futuris conditionatis, quę nunquam erunt: & controuerſia conſiſtit in hoc; Vtrum Deus, antequã determinet in particulari actum futurum creatę voluntatis, habeat coniecturalem cognitionem, quod voluntas poſita, vel ſi poneretur in talibus circumſtantijs, & proponeretur ei tale obiectum, ſit illud volitura. Pars affirmatiua probatur.

Primo. Talis complexio, diſpoſitio, & inclinatio huius voluntatis, & talis propoſitio obiecti conuenientis, & amabilis, eſt magna coniectura, quod volũtas proſequetur illud; ſed Deus comprehendit omnem complexionem, diſpoſitionem, & inclinationem cuiuſcunque voluntatis creatę: ergo antequam decernat actum illius futurum, habet coniecturalẽ cognitionem, quod ſi proponatur ei in talibus circumſtantijs tale obiectum ſibi conueniens, proſequetur illud.

Secundo. Ex his, quę regulariter contingunt, deſumitur optima coniectura, quid in caſibus conſimilibus accidet; ſed regulariter loquendo, homines iracundi cum prouocantur iniurijs, prorumpunt in appetitum vindictę: ergo Deus ante omne decretum ſuę voluntatis habet coniecturalem cognitionem, quod talis homo iracundus appetet vindictam, ſi ab alio iniurijs afficiatur.

Tertio. Vt docet S. Thom. 1. p. q. 14. ar. 13. in corp. quicunque cognoſcit effectum contingentem in ſua cauſa, habet de eo coniecturalem cognitionem; ſed Deus cognoſcit omnia futura contingentia in ſuis cauſis, vt in eodem articulo docet S. Thomas, & conſtat ex dictis in pręcedentibus diſputationibus: ergo habet de illis coniecturalem cognitionem.

Confirmatur: nam vt 1. p. q. 57. ar. 3. in corp. docet S. Thomas, Angeli habent coniecturalem cognitionem futurorum contingentium, quæ ex ſuis cauſis proueniunt, vt in pluribus; quia rerum cauſas vniuerſalius, & perfectius cognoſcunt: ſicut medici, qui acutius vident cauſas, melius de futuro ſtatu ægritudinis prognoſticantur. Cum ergo Deus perfectiſſime cognoſcat omnium cauſarum contingentium naturam, propenſionem, ſeu inclinationem; ſequitur, ipſum habere coniecturalem cognitionem futurorum contingentium, antequam de illis aliquid determinet.

In contrarium eſt. nam coniecturalis cognitio, ſicut & opinatiua, intrinſece includit imperfectionem; Dei autem cognitio imperfecta eſſe non poteſt: ergo in illo non reperitur coniecturalis cognitio alicuius futuri.

PRo reſolutione huius difficultatis notandum eſt, quod dupliciter poteſt cognitio alicuius eſſe coniecturalis. Primo modo ex parte ipſius cognitionis, & in ordine ad cognoſcentem, qui coniecturis ducitur ad proferendum iudicium de aliqua re, ſicut medicus ex aliquibus ſignis iudicat coniecturaliter de infirmitate futura: & iſto modo non poteſt in Deo reperiri coniecturalis cognitio alicuius futuri contingentis, tum propter rationem factam; tum etiam nam qui per coniecturas iudicat de aliquo futuro contingenti, non eſt omnino certus de illo. vnde & cognitioni coniecturali poteſt ſubeſſe falſum. Cum ergo Dei cognitio incerta eſſe non poſſit, nec illi ſubeſſe falſum; relinquitur, nullam in eo eſſe cognitionem coniecturalem ex parte cognoſcentis id, quod præſertim verum habet antecedenter ad decretum ſuæ voluntatis, eo quod Deus certo ſcit, nihil eſſe futurum in rerum natura, niſi prius ipſe decernat, vt ſit futurum, ipſo faciente, vel permittente, vt fiat. qui autem habet coniecturalẽ cognitionẽ alicuius, non eſt certus, illud nõ eſſe futurum. nam vbi eſt omnimoda certitudo, quod aliquid non ſit futurum, omnes coniecturæ euaneſcunt, quibus inclinatur intellectus ad iudicandum coniecturaliter, id eſſe futurum.

Secundo modo poteſt cognitio eſſe coniecturalis ex parte obiecti cogniti ſecundum

cundum ſe; quod contingit, quando aliquis cognoſcit habitudinem, quam habent cauſæ ad effectus, qui ex eiſdem cauſis regulariter proueniunt; & ſimul ſcit, quod intellectus humanus, qui coniecturis inclinatur ad iudicandum de aliquo euentu futuro, ex eiſdem cauſis deſumit ſufficientes coniecturas ad ferendum iudicium de aliquo futuro; quamuis aliunde ille, qui habet coniecturalem cognitionem ſolum ex parte obiecti, certo ſciat illud non eſſe futurum; & iſto modo poteſt Deo attribui coniecturalis cognitio futurorum contingentium, & ſaltem aliquorum. cuius ratio eſt; nam huiuſmodi cognitio, non eſt ſimpliciter, & intrinſece coniecturalis, ſed ſolum extrinſece ex parte obiecti cogniti, ſicut ſcientia, quam Deus habet contingentium, non eſt ſcientia contingens, niſi extrinſece; quia videlicet obiectum ſecundario cognitum eſt ſecundum ſe contingens, quod ſubinde poteſt impediri per concurſum alterius cauſæ. Ergo ſicut Deo tribuitur cognitio omnium futurorum contingentium, abſque eo quod ſcientia Dei ſit in ſeipſa contingens, ita erit illi attribuenda certa cognitio omnium coniecturarum alicuius futuri contingentis, abſque eo quod ipſa Dei cognitio ſit in ſe coniecturalis.

Vnde ſimpliciter, & abſolute non eſt Deo attribuenda coniecturalis cognitio alicuius obiecti: nam hæc propoſitio ſignificat cognitionem eſſe coniecturalem ex parte cognoſcentis. Si autem cum addito dicamus, cognitionem Dei eſſe coniecturalem, ex parte videlicet obiecti ſecundario cogniti, ſolum ſignificatur in ipſo obiecto cognito eſſe coniecturam euentus futuri in ordine ad intellectum, qui coniecturis mouetur ad iudicandum de aliqua re. Et per hæc patet ad omnia argumenta ſuperius facta.

Diſputatio XVI.

Vtrum hæc cauſalis ſit vera: Quia hoc futurum eſt, ideo præſcitur à Deo; an vero è conuerſo: Quia Deus præſcit aliquid futurum eſſe, ideo ſit futurum.

QVAESTIO iſta maxime conducit ad efficaciam diuinæ gratiæ, & concordiam illius cum libero arbitrio explicandam. Auctores enim, qui aſſerunt eiuſmodi efficaciam pendere ex libera cooperatione noſtri arbitrij futura, pro innata ipſius libertate; & ad hoc explicandum vtuntur ſcientia mea, propoſita, & impugnata, diſput. 7. fatentur conſequenter, iſtam cauſalem eſſe veram; Quia hoc futurum erat pro innata arbitrij libertate, idcirco præſcitur à Deo; hanc autem eſſe falſam: Quia Deus præſciuit hoc futurum eſſe, ideo futurum eſt. Ad cuius explicationem aduertunt, quod ſcientia diuina reſpectu creaturarum duobus modis conſiderari poteſt. Primo, quatenus cognoſcit ſe poſſe creaturas producere, atque hoc, vel illo modo eſſe producendas, vt ſint, & accommodatæ ſint ad talem, vel talem finem. & hæc ſcientia eſt naturalis in Deo, & non libera: quoniam omnem actum diuinæ voluntatis antecedit. Secundo modo, quatenus Deus per eam ſcientiam cognoſcit creaturas eſſe futuras tali, vel tali tempore, & ſub hac ratione inquiunt, ſcientiam creaturarum, quam Deus habet, non eſſe naturalem, ſed liberam; quia ſupponit liberam determinationem voluntatis eius, qua ſtatuit, vt creaturæ ſint tali, vel tali tempore. Dicunt ergo, quod ſcientia Dei primo modo ſumpta, id eſt ſcientia naturalis, eſt cauſa rerum, non autem ſcientia Dei libera. Ex quo inferunt, quod non propterea aliquid erit, quia id ſcientia libera ſcit Deus futurum; ſed quia futurum eſt, ideo ſcitur à Deo. Probatur hæc ſententia. I.

Primo auctoritate S. Hieronymi ſuper c. 26. Hierem, in illa verba: *Noli ſubtra-*

bere

bere Verbum Dei, ſi forte audiant. vbi ait: *Verbum ambiguum, forſitan, maieſtati Dei non poteſt conuenire, ſed noſtro loquitur affectu, vt liberum hominis ſeruet arbitrium, nè ex præſcientia eius, quaſi neceſsitate vel facere quid, vel non facere cogatur; non enim ex eo quia Deus ſciuit futurum aliquid, ideo futurum eſt; ſed quia futurum eſt, ideo ſciuit*. Et Origen. ſuper epiſt. ad Rom. lib. 7. explicans illud: *Quos vocauit, hos & iuſtificauit*, inquit: *Non propterea aliquid erit; quia id ſcit Deus futurum: ſed quia futurum eſt, ideo ſcitur à Deo, antequã fiat*. Idẽ docet Iuſtin. martyr. q. 58. ad Gentes, Aug. lib. 3. de lib. arb. c. 4. lib. de prædeſt. & grat. c. 5. & lib. 5. de Ciuit. c. 10. Cyrill. lib. 9. in Ioan. c. 10. Chryſoſt. hom. 7. ſuper Matth. Leo PP. ſerm. 16. de paſs. Domini, Damaſc. in dialog. contra Manichæos, & Rupertus ſuper c. 2. Iſai. Rom. 8.

Secundo. Scientia Dei libera, quatenus per eam cognoſcit, creaturas futuras eſſe tali, vel tali tempore, remanet intra limites merę contemplationis diuinæ, neque dirigit voluntatem ad opus, neque modum operandi definit: ergo nõ eſt cauſa rerum, ergo hæc cauſalis eſt falſa: Quia Deus ſciuit ſcientia libera aliquid futurum eſſe, ideo futurum eſt.

Tertio. Si per impoſſibile non eſſet ſcientia libera in Deo, adhuc ſcientia naturalis, qua Deus cognoſcit, ſe poſſe creaturas producere, & hoc, vel illo modo eſſe producendas, vt proportionem habeant cum fine, ad quem ordinantur, adiuncta libera determinatione voluntatis diuinæ; ſatis eſſet, vt creaturæ producerentur à Deo: ergo ſcientia Dei libera non eſt cauſa rerum, & conſequenter illa cauſalis eſt falſa: Quia Deus ſciuit ſcientia libera, hoc futurum eſſe, ideo futurum eſt.

Quarto. Si prædicta cauſalis eſt vera; ſequitur, quod ſcientia Dei prædetermінet cauſas contingentes, & liberas ad alteram partem contradictionis, antequam intelligatur, cauſam liberam, & contingentem ſeipſam determinare. hoc autem repugnat eius contingentiæ & libertati: ergo. Probatur ſequela: nam ſi prima radix, & cauſa, quare voluntas Petri, verbi gratia, determinabit ſe tali tempore ad actum ieiunij in particulari eſt ſcientia libera, qua Deus cognouit, Petrum eſſe ieiunaturum: ergo ante omnem actum voluntatis Petri, intelligitur prædefinita, & prædeterminata eius voluntas à Deo ad actũ ieiunij. Minor autem probatur: nam cauſa, quæ iam eſt prædeterminata ab alia cauſa extrinſeca, non determinat ſeipſam. implicat enim, id, quod eſt iam determinatum ab alio, determinare ſe; quia omnis determinatio ſupponit indeterminationem: ergo ſi voluntas Petri eſt iam determinata ab alia cauſa extrinſeca, videlicet à præſcientia diuina ad ieiuniũ, non determinat ſeipſam, ac per conſequens non erit cauſa libera ieiunij; nam de ratione cauſæ liberæ eſt, quod ſeipſam determinet ad alteram partem.

Quinto. Scientia Dei libera eſt intuitiua rerum: ergo ſupponit res exiſtentes, & creatas: ergo non eſt cauſa illarum, ac per conſequens illa cauſalis erit falſa: Quia Deus ſciuit aliquid eſſe futurũ, ideo futurum eſt.

Sexto. Priuationes, & mala, ſeu peccata, non ideo futura ſunt in rebus, quia Deus ſciuit eſſe futura: aliàs Deus eſſet cauſa malorum, & priuationum, quod eſt falſum; nam priuationes, & peccata in cauſas deficientes reducuntur, & non in Deum, qui eſt cauſa efficiens, & non deficiens. ergo ſimiliter res poſitiuæ non ideo futuræ ſunt, quia præſciuntur à Deo.

In contrarium tamen eſt Diuus Thomas 1. p. q. 14. ar. 8.

II. Scientia Dei qualiter ſit cauſa rerum.

Pro explicatione huius difficultatis ſupponendum eſt, quod ſcientia ſecundum rationem formalem ſcientiæ præciſe non importat aliquam cauſalitatem; ſed inquantum eſt ſcientia artificis. Hoc fundamentum eſt expreſſum S. Thom. in 1. d. 38. q. 1. ar. 1. in corp. & quæſt. 2. de ver. art. 14. in corp. quod probat duplici ratione. Primo, quia ſi ſcientia, vt ſic, eſſet cauſa rerum, omnis ſcientia eſſet cauſa rerum; quod eſt falſum. Secundo: nam ſcientia, vt ſcientia, eſt forma ſcientis; forma autem, vt forma ſcientis, non dicit cauſam actiuam, eo quod forma, inquantum huiuſmodi, ſolum habet perficere ſubiectum, in quo eſt, & quieſcere in illo; actio autem importat aliquid, vt egrediens ab agente: ergo ſcientia, vt ſic, non importat principium actiuum, ſed ſcientia artificis. Vnde ex analogia ad ea, quæ contingunt in ſcientia artificis creati in ordine ad artificiata, inueſtigandum eſt, qualiter

Digitized by Google

qualiter ſcientia ſupremi artificis, qui eſt Deus, ſit cauſa rerum.

Secundo, ſupponendum eſt cum eodem S. Thom. in 1. ſent. in ar. 1. citato, quod in productione rei artificiatę huiuſmodi proceſſus ſeruatur: *Primo, ſcientia artificis oſtendit finem, ſecundo, voluntas intendit illum, tertio, imperat actum, per quem educatur opus, & tandem circa tale opus ſcientia artificis ponit formam conceptam*. Ex quo infert S. Thomas, quod principalis cauſalitas *reſidet penes voluntatem, quæ imperat actum*. Vnde, vt ſcientia artificis ſit cauſa rei artificiatæ, & habeat rationẽ principij effectiui in actu ſecundo; requiritur neceſſario actus voluntatis determinantis ſcientiam ad opus; Ideo S. Thom. q. 2. de verit. art. 14. in corp. & ad 2. inquit: *Mediante diuina voluntate proueniunt res à ſcientia Dei*. & idem docet 1. p. q. 19. ar. 4. maxime ad quartum.

III. Tertio. Supponenda eſt illa diſtinctio, qua ſcientia Dei ſufficienti diuiſione in naturalem, & liberam diuiditur à S. Tho. locis adductis, diſp. 7. quam omnes Theologi admittunt præter aſſertores ſcientiæ mediæ.

PRima Concluſio. Scientia Dei eſt cauſa rerum. Hæc concluſio, vt iacet, eſt S. Thom. 1. p. q. 14. ar. 8. & 2. cont. Gent. c. 23. & 24. & Ferrar. ibidem. idem docet q. 3. de potentia art. 15. & habetur ex locis Scripturæ. Dicitur enim de Deo Prouerb. 13. *Dominus ſapientia fundauit terram*. & Pſalm. 103. *Omnia in ſapientia feciſti*. Pſalm. 135. *Qui fecit cælum in intellectu*. ideſt per ſapientiam, vt explicat Gloſ. aduertens, de cæteris creaturis idem eſſe ſentiendum, quod de cælis dicitur. Item etiam Sap. 8. dicitur de diuina ſapientia, per quam cæli & terra conditi ſunt: *Quis horum, quæ ſunt, magis, quam illa, eſt artifex*? & Ioan. Apoſt. de Verbo diuino, quod eſt ſapientia Patris, inquit: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*.

Sapien. 8.

Ioan. 1.

Præterea probatur ratione. Perfectiſſimæ cauſæ debet conuenire modus perfectiſſimus cauſandi, ſed cauſare res per ſcientiam, & artem eſt nobiliſſimus modus cauſandi: nam agens per intellectum, & artem, dirigit actionem, quæ eſt per modum naturæ, & vtitur agente per naturam, tanquam instrumento: ergo, cum Deus ſit cauſa prima, & præſtantiſſima, debet illi competere modus cauſandi per intellectum, & artem. Hanc rationem tangit S. Thomas ſecundo cont. Gent. c. 23. & q. 3. de potentia ſuperius adducta.

Et ſi quis obijciat contra illam: Productio diuinarum perſonarum eſt nobilior productione creaturarum, & tamen productio perſonarum eſt per modum naturę, non per intellectum, & artem; productio autem creaturarum eſt per intellectum, & artem: ergo modus producendi per modum naturæ eſt ſimpliciter perfectior, quam modus producendi per artem:

Reſpondetur, modum producendi per naturam eſſe quidem perfectiorem modo producendi per artem; modus tamen cauſandi per naturam non eſt perfectior modo cauſandi per artem; quod ex eo patet: nam perfectiſſimus modus cauſandi per artẽ eſt nobilior perfectiſſimo modo cauſandi per naturam. Inſtantia autem adducta de productione Perſonarum diuinarum, non eſt ad propoſitum; quoniam productio illa non eſt per cauſalitatem, ſed per emanationem vnius perſonæ ab alia: etenim in diuinis nulla eſt ad initia cauſalitas proprie, cum nihil ibi ſit prius, & poſterius: cauſa autem prior eſt, quam effectus. videantur aliæ rationes apud S. Thom. locis ſuperius allegatis.

Modus producẽdi per naturam perfectior à modo producẽdi per artem, non autem modus cauſandi.

Secunda concluſio. Scientia Dei eſt cauſa efficiens rerum. Hæc concluſio eſt expreſſa S. Thom. 1. p. quæſt. 14. art. 8. in corp. vbi ait: *Scientia Dei ſe habet ad omnes res creatas, ſicut ſcientia artificis ſe habet ad artificiata*. & ſtatim ſubdit: *Scientia artificis eſt cauſa artificiatorum, ſicut calor eſt principium calefactionis*. ſed calor eſt principium efficiens, quo, calefactionis, vt de ſe patet, & ars eſt principiũ, quo, artificialiũ, vt expreſſe docet Ariſt. 6. ethic. c. 3. 4. & S. Thom. p. 2. q. 57. art. 3. vbi ait: *Ars, proprie loquendo, habitus operatiuus eſt*, & idem docet Durand. in 1. d. 38. q. 1. Aegidius eadem d. ar. 1. q. 1. & Syluest. in conflato q. 14. ar. 2. ergo. IIII.

Probatur hæc concluſio ratione facta pro præced. concluſione, quæ etiam iſtam probat. nam modus cauſandi efficienter per intellectum, & artem, eſt præſtantiſſimus, ac per conſequens debet competere primæ, & vniuerſaliſſimæ cauſæ.

Præte-

Digitized by Google

Præterea probatur. Vt in ſequenti diſputatione patebit, in Deo non reperitur alia potentia exequutiua præter intellectum, & voluntatem: ergo per intellectum, & voluntatem efficienter produxit res creatas; non enim poteſt dici, quod per ſolam voluntatem abſque aliqua ratione eas produxerit, vt quidam dixerunt, quorum errorem impugnat S. Thom. 2. cont. Gent. c. 24. cit.

Probatur tertio ratione S. Thom. in eodem cap. Secundum Philoſophum primo metaph. c. 2. ſapiētis eſt ordinare; vnde omnes res creatæ ſunt ordinatæ inter ſe ſecundum illud Apoſtoli: *Quæcunque ſunt, à Deo ordinata ſunt*. ergo Deus omnes creaturas per ordinem ſui intellectus produxit. Videatur S. Thom. 1. p. q. 19. art. 4. ad quartum, & in primo, d. 38. q. 1. art. 1. vbi docet, ſcientiam Dei eſſe cauſam rerum per modum dirigentis. Rom. 13.

V. Tertia Concluſio. Scientia Dei libera eſt cauſa rerum. Hæc concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ, aſſeritur tamen à S. Thōm. 1. p. q. 14. art. 8. & eam communiter docent Thomiſtæ.

Probatur primo. Scientia Dei, quatenus præſupponit liberam determinationem ſuæ voluntatis ad alteram partem contradictionis, eſt ſcientia libera, vt fatentur auctores oppoſitæ ſentētiæ: ſed hæc ſcientia eſt cauſa rerum, vt docet S. Tho. art. 8. cit. in corp. & conſtat ex eius ratione; nam, vt diximus in ſecundo fundamento, ſcientia ſecundum ſe, quatenus præciſe eſt forma intelligibilis, non habet inclinationem ad effectum determinatum, niſi per actum voluntatis determinetur ad illum: ergo ſcientia, quæ eſt cauſa rerum, ſupponit actum diuinæ voluntatis: ergo ſcientia Dei libera eſt cauſa rerum.

Probatur ſecundo. Si ſcientia Dei naturalis eſt cauſa rerum, ergo hæc cauſalis eſt vera: Quia Deus cognoſcit ſcientia naturali res futuras, ideo erunt: & per conſequens ante omne decretum diuinæ voluntatis intelliguntur res, vt futuræ, quod eſt contra illud ad Epheſ. 1. *Qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ*. & Apoc. 4. *Tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt*.

Confirmatur. Scientia Dei naturalis æqualiter, & indifferenter ſe habet ad omnia poſſibilia: ergo ſi illa eſt cauſa rerum, non magis produxiſſet iſtum, quam alium mundum.

Tertio probatur. Scientia Dei naturalis eſt in ipſo naturaliter, ita vt non poſſit illi non conuenire etiam de potentia abſoluta: ergo ſi per illam Deus eſt cauſa rerum, ſequitur, quod creaturæ naturaliter proceſſerint à Deo, & conſequenter ab æterno: quod eſt erroneum, vt oſtendit S. Thom. 1. p. q. 46. per totam.

Reſpondent, non ſolum ſcientiam Dei naturalem eſſe cauſam rerum, ſed requiri etiam, vt adiungatur illi actus diuinæ voluntatis, ac per conſequens non ſequi aliquod inconueniens ex ſupradictis. Hęc tamen ſolutio non euacuat vim argumenti: nam vt conſtat ex dictis, propterea eſt neceſſarius actus voluntatis diuinæ, vt noſtro modo intelligēdi determinet ſcientiam ad alteram partem: ergo talis actus volūtatis antecedit in ſigno rationis ſcientiā Dei, quatenus cauſat res; ac per conſequens ſcientia Dei, vt cauſat res ad extra, eſt ſcientia libera; etenim illa ſcientia in Deo eſt libera, quæ præſupponit actum diuinæ voluntatis.

VI. Quarta Concluſio reſponſiua ad quæſtionē. Cauſalis iſta: Quia res futuræ ſunt, ideo cognoſcuntur à Deo, eſt falſa; hæc autem eſt vera: Quia Deus ſcientia libera ſciuit aliquid eſſe futurum, ideo futurum eſt. Concluſio iſta eſt communiter recepta inter Thomiſtas, eſt etiam expreſſa S. Thom. prima parte quæſt. 14. art. 8. in ſolut. ad 1. quam etiam docet S. Aug. tom. 3. lib. 15. de Trin. c. 13. vbi ait: *Vniuerſas autem creaturas ſuas, & ſpirituales, & corporales, non quia ſunt, ideo nouit; ſed quia nouit, ideo ſunt: non enim neſciuit, quæ fuerat creaturus. Quia ergo ſciuit, creauit; non quia creauit, ſciuit*. & lib. 6. c. 10. id ipſum repetit. Fauet S. Greg. 20. mor. c. 24. idem tenet expreſſe Magiſter ſent. in 1. d. 38. vbi ait: *Neque enim res futuræ cauſa ſunt Dei præſcientiæ: licet enim non eſſent futuræ, niſi præſcirentur à Deo; non tamen ideo præſciuntur à Deo, quia futuræ ſunt: ſi enim hoc eſſet, tunc eius, quod æternum eſt, aliquid exiſteret cauſa, ab eo alienum, ab eo diuerſum, & ex creaturis penderet ſcientia creatoris, & creatum eſſet increati cauſa*.

Cauſalis iſta: quia res futuræ ſunt, ideo cognoſcuntur à Deo, eſt falſa.

Probatur hæç concluſio ratione S. Auguſtini,

Scientiam Deus non accipit à rebus.

guſtini, & Magiſtri ſententiarum. Nam alias ſequeretur, quod Deus acciperet ſcientiam à rebus, & diuinæ ſapientiæ aliquid accreſceret ex eis, conſequens eſt abſurdum, & contra D.Thom.ar.8.cit.& alijs in locis inductis: ergo. Sequela probatur manifeſte. vt ait ſententia, quam impugnamus; quia Diuus Paulus conſenſurus erat Deo vocanti, ideo Deus præſciebat illum eſſe conſenſurum; ergo cauſa, propter quam id præſciuit, eſt, quia futurum erat: ergo à rebus futuris ſuam ſcientiam Deus accipit.

Si dicatur, quod à rebus futuris Deus accipit ſuam ſcientiam, tanquam ab obiecto, non autem tanquam à cauſa efficiente; contra. Sequitur, quod in genere cauſæ efficientis iſta cauſalis ſit vera: Quia Deus ſciuit, hoc eſſe futurum, ideo futurum eſt; quod tamen pugnat cum ſententia, quam impugnamus.

Confirmatur: nam obiectum proximũ diuinæ cognitionis non eſt aliquid extra Deum, ſed ipſa eſſentia diuina eſt obiectum immediatum illius, vt ſæpe docet S. Thom. ergo Deus non accipit ſcientiam à rebus creatis, etiam tanquã ab obiectis.

S. Thom. 1. p. q. 14.

Confirmatur ſecundo. Angeli non accipiunt ſcientiam à rebus creatis, etiam tanquam ab obiecto; quia non accipiunt ab illis ſpecies intelligibiles, quibus eaſdem res cognoſcunt. Vnde S.Thom.q.2. de ver. ar.14. in corp. ait: *Scientia noſtra cauſata eſt à rebus, inquantum ſcilicet eam à rebus accipimus. ſed ſcientia Angelorum non eſt cauſata à rebus, neq; eſt cauſa rerum.* Cum ergo in eodem articulo expreſſe doceat S. Doctor, ſcientiam Dei eſſe cauſam rerum, & nõ è contra; intelligit, ſcientiam Dei non cauſari à rebus, etiam vt ab obiecto: ſed ipſas res efficienter procedere à Diuina ſcientia practica.

Secundo probatur. Scientia Dei libera eſt cauſa rerum: ergo iſta cauſalis eſt vera: Quia Deus ſciuit hoc eſſe futurum, ideo futurum eſt. Antecedens patet ex dictis in præced.concl.& conſequentia probatur à ſimili: nam ex eo quod rationalitas in homine eſt cauſa riſibilitatis, hæc cauſalis eſt vera: Quia homo eſt rationalis, eſt riſibilis: ergo ſi ſcientia Dei libera eſt cauſa rerum, iſta cauſalis erit vera: Quia Deus ſciuit aliquid futurum eſſe, ideo futurum eſt.

Tertio probatur. Sequeretur ex oppoſita ſententia, quod ſcientia Dei non eſſet infallibilis: nam quod Antichriſtus naſcetur, non eſt ſecundum ſe aliquid infallibile, cum ſit futurum contingens, & cõſequenter ſecundum ſe poſſit eſſe, & poſſit non eſſe: ergo ſi ſcientia Dei, qua cognoſcit Antichriſtum naſciturũ, deſumitur ex hoc obiecto, erit fallibilis, ſicut & ipſum obiectum fallibile eſt. Dicendum ergo eſt, quod prima ratio, & cauſa, quare Deus certo nouit Antichriſtũ naſciturũ, non eſt, quia naſciturus eſt: ſed potius è conuerſo; ideo eſt naſciturus, quia Deus nouit ſcientia libera, illum eſſe naſciturũ. VII.

Quarto probatur. Sequeretur item ex oppoſita ſententia, priorem eſſe voluntatem hominis, voluntate Dei, & conſequenter derogaretur cauſalitati diuinæ, à qua omnia quocunque modo futura intrinſece dependent: nam, iuxta illam, prius fuit, quod Paulus Apoſt.poſitus in talibus circũſtantijs eſſet conſenſurus, quam quod Deus ſciuerit conſenſum illius futurũ. Hac enim ratione, dicunt, quod ſcientia Dei non eſt omnino antecedens liberum vſum arbitrij creati, ne tollatur eius libertas: ergo prius intelligitur conſenſus S. Pauli futurus ex innata libertate, quam Deum ſcire, illum eſſe futurum, & conſequenter quam velle efficaci voluntate, illum eſſe futurum: & ita prior eſſet voluntas hominis, & poſterior voluntas Dei: ac per conſequens aliquid eſſet ab homine, quod non eſſet ex Deo; quod tamen derogaret cauſalitati diuinæ, vt oſtenſum eſt ſupra, & patebit amplius diſp. 96. & 97.

AD primum argumentum ex auctoritate S.Hieronymi, Origenis, & aliorum Patrum reſpondet S. Thom. 1. p. q. 14. ar. 8. ad 1. quod *Origenes loquutus eſt attendens rationem ſcientiæ, cui non competit ratio cauſalitatis, niſi adiuncta voluntate. ſed quod dicit: Præſcire Deum aliqua, quia ſunt futura, intelligendum eſt ſecundum cauſam conſequentiæ, non ſecundum cauſam eſſendi; ſequitur enim, ſi aliqua ſunt futura, quod Deus ea præſcierit, non tamen res futuræ ſunt cauſa, quod Deus ſciat.* Eandem ſolutionem aſſignat quæſt.2. de ver. art.14. ad primum. quam etiam adhibet Magiſter ſentent. in primo, diſtinct. 38. Secundo reſpondetur cum S. Thoma quæſt. 2. de ver. artic. 14. ad primum: VIII.

Quod intentio Orig. & aliorum Doct. eſt dicere, quod ſcientia Dei non eſt cauſa, quæ inducat neceſſitatem in ſcito, vt ex hoc cogatur aliquid euenire, quia Deus illud ſciuit.

Ad ſecundum reſpondetur, quod ſcientia Dei libera, quatenus noſtro modo intelligendi per actum diuinæ voluntatis determinatur ad inducendum formam conceptam; non remanet intra limites meræ ſpeculationis, ſed eſt cognitio quædam artificis practica, per quam producitur opus, & per eandem ſcientiam intuetur illud.

Ex impoſſibile ſequitur aliud impoſsibile.

Ad tertium argumentum reſpondetur primo. Admiſſo vno impoſſibili ſequitur aliud, vnde ſi in Deo non ponatur ſcientia libera cauſa rerum exiſtentium in aliqua differentia temporis; ſequetur hoc impoſſibile, quod ſcilicet mundus iſte eſſet productus à Deo, & non eſſet productus à Deo. Affirmatiua enim patet ex hypotheſi; negatiua vero probatur. nam ſcientia Dei, vt oſtenſum eſt, non producit res ad extra, niſi quatenus noſtro modo intelligendi determinatur per actum diuinæ voluntatis, ad producendum talem, vel talem rem, ſed ſcientia Dei determinata per actum diuinæ voluntatis, ad producendum res ad extra, eſt ſcientia libera, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ: ergo ſi non eſſet talis ſcientia in Deo, non produxiſſet mundum.

Secundo reſpondetur. Per ſcientiam naturalẽ cognoſcit Deus res, modo quodam ſpeculatiuo, vt conſtat ex S. Thom. 1. p. q. 14. art. 16. Vnde, vt per ſcientiam ſuam Deus ſit cauſa rerum, oportet, quod per actum voluntatis determinetur ad opus. Scientia autem, quæ præſupponit in Deo actum voluntatis, eſt libera; vnde per ſcientiam liberam Deus eſt cauſa rerum. Fateor tamen, quod ſcientia Dei, vt antecedit actum volũtatis diuinæ, eſt cauſatiua rerum, & in actu primo habet virtutem ad illas producendas; ſicut ars, ex natura ſua ante omnem actum voluntatis artificis, eſt habitus practicus in actu primo, ſiue operatiuus. Ita docet Capr. vbi ſupra, & ratio illius eſt; nam ſcientia Dei habet rationem cauſæ efficientis, quaſi in actu primo, inquantum eſt actus infinitus præhabens in ſe rerum omnium perfectiones: hoc autem habet ante determinationem diuinæ voluntatis: nam ſcientia Dei eſt formaliter ipſum eſſe diuinũ, quod quidem non præhabet in ſe perfectiones creaturarum dependenter à voluntate, ſed neceſſario, & naturaliter eas continet; ſicut ars conſiderata in actu primo, neceſſario continet in virtute perfectionem rei artificiatæ: ergo. Verum eſt, quod in actu ſecundo, ſiue quantum ad exercitium cauſalitatis prærequirit actum diuinę voluntatis, vt ex locis ſcripturæ ſupra inductis eſt perſpicuum.

IX. Ad quartum argumentũ, fatemur ſcientiam Dei, quatenus habet adiunctã voluntatem, prædeterminare cauſas contingentes, & liberas ad ſuas operationes prius ratione, quam ſe determinent; negamus tamen inde ſubſequi detrimentum aliquod libertatis, aut contingentiæ rerum, vt patebit diſp. 18. & 22. Et ad impugnationem reſpondetur, quod cauſa, quæ iam intelligitur prædeterminata ab alia cauſa extrinſeca, ſcilicet à Deo, tanquam à cauſa prima, determinat ſe, vt cauſa ſecunda, & proxima: & hoc ſufficit ad rationem libertatis creatæ, quæ non eſt ſimpliciter prima cauſa ſuę determinationis, ſed proxima, & ſecunda; de quo tamen inferius locis citatis erit ex profeſſo diſputandum.

Scientia Dei libera prædeterminat cauſas ſecundas ad operandum.

Ad quintum argumentum reſpõdetur, ſcientiam Dei intuitiuam terminari quidem ad res exiſtentes, quas ipſa producit; vnde ſcientia Dei, inquantum eſt practica in actu ſecundo, producit effectiue rerum exiſtentias; ſed inquantum intuitiua, illas ſupponit, tanquam obiectum ſecundarium.

Scientia Dei libera qualiter ſit intuitiua.

Ad ſextum argumentum negatur conſequentia: nam vt diſp. 24. patebit, defectus, & priuationes non poſſunt in Deum reduci, ſicut reducuntur omnes perfectiones, & entitates poſitiuæ; vnde non eſt ſimile. Secundo, reſpondetur, ſcientiam Dei eſſe cauſam earum rerũ, quas cognoſcit per propriam ſimilitudinem; mala autem, & ſimiliter priuationes non cognoſcit Deus per propriam ſimilitudinem, ſed per ſimilitudinem bonorum, vt docet S. Thom. 1. p. q. 14. ar. 10. & q. 15. ar. 3. ad 1. vnde ſcientia Dei non eſt cauſa malorum. Solutio eſt S. Thomæ in 1. d. 38. q. 1. ar. 1. ad 2.

Mala & priuationes non cognoſcit Deus per propriam ſimilitudinem.

Diſpu-

Digitized by Google

Diſputatio XVII.

Vtrum Deus immediate per ſuam ſcientiam, ſiue per ſuum intellectum producat res ad extra; an vero præter intellectum, & voluntatem ſit in illo conſtituenda tertia potentia exequutiua, per quam res immediate producantur.

I. EST prima ſententia aſſerentium, eſſe conſtituendam in Deo potentiã immediate exequutiuã, ſeu productiuam creaturarũ fundamẽtaliter diſtinctã, ſiue eminenter formaliter ab eius intellectu, & voluntate. ita docet Durand. in 1.d.38. & Magiſter Zumel 1.p.q.25.ar.1. concl.3. & pro hac ſententia arguitur.

Primo, auctoritate S.Thom.1.p.q.19. ar.4. ad 4. vbi ait: *Eiuſdem effectus ſcientia eſt cauſa, vt dirigens, & voluntas, vt imperans; ſed potentia eſt cauſa exequens; quia nominat immediatum principium operationis*. Et expreſſius id docet q.25. ar. 1. ad 4. in 1. ſolut. vbi ait: *Potentia non ponitur in Deo, vt aliquid diſtinctum à ſcientia, & voluntate ſecundum rem, ſed ſolum ſecundum rationem, inquantum ſcilicet potentia importat rationem principij exequentis id, quod voluntas imperat, & ad quod ſcientia dirigit: quæ tria Deo ſecundum idem conueniunt*. vbi clare docet, potentiã exequutiuam Dei, ratione diſtingui ab intellectu, & voluntate: ergo loquitur de diſtinctione rationis ratiocinatæ, non autem ratiocinantis ſolum; alias nullam conſtituiſſet maiorem differentiam inter potentiam exequutiuam & intellectum, quã eſſet inter intellectum, & ipſum intellectum. nam etiam intellectus poteſt diſtingui à ſeipſo ratione ratiocinante.

Arguitur ſecundo. Potentia exequutiua in nobis realiter diſtinguitur ab intellectu, & voluntate: ergo in Deo diſtinguitur fundamentaliter, ſiue ratione ratiocinata. patet conſequentia: nam propterea attribuimus Deo intellectum, & voluntatem diuerſis conceptibus; quia in nobis realiter diſtinguuntur, & ita in Deo diſtinguuntur ratione ratiocinata.

Arguitur tertio. Potentia exequutiua in Deo habet diſtinctum obiectum immediatum ab eius intellectu, & voluntate: etenim immediatũ obiectum intellectus, & voluntatis diuinæ eſt ipſa eſſentia diuina: immediatum autem obiectum potẽtiæ exequutiuæ ſunt creaturæ factibiles: ergo. Patet conſequentia: nam potentiæ, ſicut & habitus, diſtinguuntur per actus, & actus per obiectum immediatũ.

Secunda ſententia eſt aliorum, aſſerentium, neque intellectum, neque ſcientiam Dei eſſe potentiam exequutiuam producentem immediate creaturas, ſed ſolum actum diuinæ voluntatis immediate eas producere; pro qua ſententia militat ſequens argumentum. II.

Arguitur quarto. Productio, & creatio rerum tribuitur in ſcriptura Dei voluntati, vt patet in Pſalm. 134. *Omnia, quæcunque voluit Dominus, fecit in cælo, & in terra*. & Apoc. 4. *Tu feciſti omnia, & propter voluntatem tuã ea creata ſunt*. vnde Aug. lib. de ſpeculo inquit: *Deus ſola voluntate omnia creauit*: ergo.

Confirmatur. Secluſo quocunque alio principio actiuo, & poſito in Deo, ſolo actu efficacis voluntatis, quo vult, vt res tali, vel tali tempore ſint; eo ipſo res producuntur, cum voluntas Dei ſit efficaciſſima: ergo per ſolum actum voluntatis exequitur Deus immediate id, quod ſcientia ſua cognouit eſſe futurum.

Tertia ſententia magis communis inter Thomiſtas, & probabilior, ac ſubinde à nobis defendenda, conſiſtit in ſequentibus concluſionibus. III.

Potẽtia exequutiua in Deo non diſtinguitur ab eius intellectu, & voluntate.

PRima Concluſio. Præter intellectum, & voluntatem, non eſt conſtituenda in Deo ad rerum productionem tertia potentia exequutiua eminẽter formaliter diſtincta ab eius voluntate, & intellectu. Hanc concluſionem, tanquam probabiliorem tenet Caiet. 1.p. q.25. ar.1. & q. 54. ar.3. & eam docet expreſſe S. Thom. eadem q.25. art. 1. ad 4. in 2. ſolut. per quam correxit primam. Ibi enim ait: *Ipſa ſcientia, vel voluntas diuina, ſecundum quod eſt principium effectiuum, habet rationem potentiæ*. Idem colligitur ex q. 54. cit. & q.57. ar.2. in corp. vbi in Angelis non conſtituit aliam potentiam, niſi intel-

Digitized by Google

lectum, & voluntatem: ergo à fortiori idem de Deo dicendum erit, cum Deus ſit ſimpliciſſimus.

Probatur prætereà ratione eiuſdem S. Thom. quodl. 6. q. 2. art. 2. Omnis potentia naturalis debet eſſe ſecundũ modum naturæ illius, cuius eſt potentia, ſed natura diuina eſt pure intellectualis: ergo omnis potẽtia illius eſt pure intellectualis. ergo debet eſſe vel intellectus, vel volũtas. Patet conſequentia; quia naturę pure intellectuali ſolum competit intellectus, & voluntas, vt dicit Aug. 21. de Trinit. c. 2.

IIII. Secunda Concluſio. In Deo potentia immediate exequutiua non eſt ſola volũtas, ſed eſt intellectus, ſeu ſcientia practica, vt mouetur à voluntate. Concluſio eſt contra ſecundam ſententiam; eſt tamen conformis doctrinæ S. Thomæ.

Probatur primo auctoritate Apoſtoli dicentis: *Qui operatur omnia ſecundũ conſilium voluntatis ſuæ.* Ephes. 1. vbi, vt notauit Gloſ. prius ponitur conſilium, quod pertinet ad intellectum; deinde additur: voluntatis ſuæ; vbi ſignificatur, quod intellectus diuinus, ſeu ſcientia eius, vt determinatur à volũtate, eſt cauſa rerum. Item etiam Geneſ. 1. *Dixit Deus: Fiat lux; & facta eſt lux.* & Pſalm. 148. *Ipſe dixit, & facta ſunt; ipſe mandauit, & creata ſunt.* vbi intellectui Dei, atque imperio eius tribuitur immediate rerũ productio: imperium autem eſſentialiter eſt actus intellectus, vt mouetur à voluntate, ſicut docet S. Thom. p. 2. q. 17. ar. 1. ergo.

Confirmatur. Vt docet S. Thom. de malo q. 15. ar. 1. ad 14. & 15. Angeli ſuo imperio mouent corpora cæleſtia, & inferiora, & addit: *Mouent illa ſolo imperio.* ergo ſimiliter Deus, ſolo imperio, qui eſt actus intellectus, vt mouetur à voluntate, res producit. Item etiam in opuſc. 11. art. 3. inquit: *Virtus motiua Angeli eſt eius intellectus.* ergo ſimiliter potentia Dei operatiua eſt eius intellectus.

Probatur denique rationibus factis diſput. 16. nu. 3. quia modus cauſandi per intellectum, & artem, eſt perfectiſſimus: ergo debet competere perfectiſſimæ cauſæ, qualis eſt Deus.

Ad primum argumentum reſpondetur primo, quod S. Tho. vtramque ſententiam diſputatiue defendit, ſed tandem in noſtram inclinat, vt conſtat ex dictis. vnde 1. q. q. 25. cit. primam ſolutionem correxit per ſecundam, quæ verior eſt, vt ibi notauit Caiet.

Reſpondetur ſecundo. Quando S. Tho. inquit, quod potentia exequutiua in Deo ratione diſtinguitur à ſcientia illius, intelligitur de ſcientia ſpeculatiua: hæc enim nõ eſt cauſa exequens, ſed dirigens. ſcientia autem practica, & ars eſt, quæ immediate exequitur id, quod dirigit ſcientia ſpeculatiua, & ad quod mouet voluntas.

Ad ſecundum argumentũ negatur conſequentia: & ratio diſcriminis eſt; quia natura hominis non eſt pure intellectualis. vnde in illo datur potẽtia exequutiua diſtincta ab intellectu, & voluntate; natura autem Diuina, & Angelica eſt pure intellectualis; vnde non eſt ſimile.

Ad tertium argumentum reſpondetur. Etiam in Deo obiectum immediatũ ſcientiæ practicæ, vt ſic, non eſt ipſe Deus, ſed res operabiles, ſeu factibiles ab ipſo Deo.

Ad quartum pro ſecunda ſententia reſpondetur, quod etiam tribuitur in alijs ſcripturæ locis, intellectui diuino rerum productio, vt dictum eſt, de quo videndus eſt S. Thom. locis allegatis. Voluntati ergo diuinæ tribuitur productio rerũ, tanquam mouenti, & determinanti ſcientiam Dei ad exercitiũ operis; intellectui autem tribuitur, tanquã exequenti immediate id, ad quod mouet voluntas. Eſt ſimile in Sacerdote conſecrante Euchariſtiam. conſecratio enim producitur effectiue à caractere, qui eſt in intellectu, præſuppoſita tamen motione voluntatis. Similiter etiam actus fidei producitur effectiue ab intellectu, præſuppoſita motione voluntatis. ita proportionabiliter dicimus, quod intellectus diuinus, ſeu ſcientia practica exequitur immediate productionem rerum, præſuppoſita determinatione diuinæ voluntatis. & iuxta hanc doctrinam explicanda eſt auctoritas S. Aug. in argumento inducta.

Ad confirmationem reſpõdetur, quod, cum nihil ſit volitum, quin præcognitum, impoſſibile eſt, Dei voluntatem velle aliquid producere, niſi intellectus eius oſtendat finem, & ars, ſeu ſcientia practica eius ponat formam conceptam. Vnde nõ ſoli voluntati diuinę tribuenda eſt productio rerum, ſed intellectui, vt à voluntate determinatur ad eas producendas.

Libri Secundi Finis.

Digitized by Google

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia.

Liber Tertius

IN QVO AGITVR DE CONCVRSV DEI generali ad actus præſertim ordinis naturalis, & Prædefinitionibus Diuinis.

DEINDE agendum eſt de concurſu Dei generali,& diuina voluntate, qua ad omnes effectus cauſarum ſecundarum concurrit,eas mouendo, vt conformiter ad propriam naturam operentur. Et in primis,vt ab vniuerſalioribus, iuxta Ariſtotelis documenta, incipiamus, diſputandum eſt de concurſu Dei generali in ordine ad actus, etiam liberos naturalis ordinis, vt gradum poſtmodum ad ea, quæ ſupernaturalis ſunt ordinis, faciamus. Circa concurſum generalem ordinis naturalis, decem ſunt examinanda.

I. Vtrum concurſus Dei generalis ſit influxus immediatus in cauſam ſecũdam, an vero ſolum ſit immediatus influxus cum cauſa ſecunda in eius effectum.

II. Vtrum concurſus Dei generalis præmouens cauſas ſecundas ſit qualitas, vel motio eiſdem cauſis inhærens, & à ſolo Deo producta.

III. Vtrum ſit eiuſdem rationis in ordine ad omnes actus tam naturales, quam ſupernaturales.

IIII. Vtrum ſit ſecundum ſe indifferens.

V. Vtrum Deus abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis ad modum cauſæ phyſicæ prædeterminet omnes cauſas ſecundas tam naturales, quam liberas ad ſuas operationes, ſalua earum libertate, & natura.

VI. Vtrum Deus præuia motione, voluntati creatæ inhærente, eam ad modum cauſæ phyſicæ præmoueat, applicet efficaciter, ſeu prædeterminet ad omnes actus bonos in particulari cum omnibus circumſtantijs, ſalua ipſius libertate.

VII. Vtrum eandem voluntatem præmoueat ad actum peccati,in quantum actus eſt, & ens quoddam poſitiuum.

VIII. Vtrum omnes actus etiam liberi à Deo prædefiniti, & prædeterminati neceſſario fiant neceſſitate ex ſuppoſitione prædeterminationis diuinæ, & cum hac neceſſitate illæſa maneat eiuſdem arbitrij libertas,

Vbi explicatur, quæ, & qualis ſit hæc neceſſitas ex ſuppoſitione.

IX. Vtrum prima radix contingentiæ, ſit efficacia, & omnipotentia voluntatis diuinæ; an vero libertas illius: ita vt ſi Deus operaretur ex neceſſitate naturæ, nullus eſſet effectus contingens.

X. Vtrum aliquis effectus poſſit dici formaliter contingens in in ordine ad cauſalitatem diuinam.

Digitized by Google

Diſputatio XVIII.

Vtrum motio Dei actualis, qua indigent omnes cauſæ ſecundæ, vt ſuum effectum, vel operationem producant, ſit influxus immediatus in ipſam cauſam ſecundam; an vero ſit ſolum influxus immediatus cum cauſa ſecunda in eius effectum.

I. SENSVS quæſtionis eſt: Vtrum quando cauſa ſecunda habet ratione propriæ formæ virtutem permanentem, & proportionatam cũ aliquo effectu, ſit etiam neceſſaria præuia Dei motio recepta in ipſa cauſa, vt de facto ſuam producat operationem; an vero ſufficiat concurſus ſimultaneus, pariter influens cum ipſis cauſis ſecundis in earum effectus.

Quidam Theologi ſentiunt non eſſe neceſſarium concurſum, ſiue influxum Dei præuium; ſed ſufficere ſimultaneum: quæ ſententia ſic probatur.

Primo. Motio actualis Dei, & concurſus illius nihil confert voluntati, quo ad agendum iuuetur, inclinetur, aut confortetur. ergo non eſt influxus in voluntatem, vt in cauſam, ſed eſt influxus cum illa in eius effectum. Antecedens probatur: nam per iſtam motionem non conſtituitur voluntas in actu primo, ſed in actu ſecundo, cum præſupponat in voluntate quidquid ad agendum eſt neceſſarium ex parte actus primi.

Confirmatur. Non ſunt multiplicandi concurſus ſine neceſſitate; ſed quando cauſa ſecunda eſt ſufficienter conſtituta in actu primo per formam permanentem, & in ſuo genere ſufficientem, vt actu operetur; ſufficit concurſus Dei ſimultaneus: ergo ſuperflue ponitur, tanquam neceſſarius alius concurſus Dei præuius.

Secundo arguitur. Solum inſtrumenta indigent, vt præuia motione moueantur, & applicentur à ſuperiori agente ad operandum; vt patet in ſerra, & pennicillo; & hoc inde prouenit, quia inſtrumentum de ſe, & virtute propriæ formæ, non habet vim ad producendum effectum principalis agentis: ſed cauſæ ſecundæ habent de ſe, & ratione propriæ formæ virtutem ad producendos effectus ſibi proportionatos; quia ſunt cauſæ principales reſpectu talium effectuum: ergo non requirunt ad operandum præuiam aliquam Dei motionem.

Tertio. Cauſæ naturales ſunt per propriam formam determinatæ ad vnum, ſicut ignis per calorem eſt naturaliter determinatus ad calefaciendum: ergo illæ ſaltem non indigent præuia Dei motione ad producendum determinatam actionem, vel effectum determinatum.

Quarto. Potentiæ exteriores mouentur à voluntate ad ſuas operationes, vt potentia viſiua ad videndum; & tamen per talem motionem voluntas in potentia viſiua nihil producit præuium actioni videndi, ab illa diſtinctum; ſed per quandam ſympathiam, & ſubordinationem ſequitur actio videndi ad motionem voluntatis: ergo ſimiliter propter ſubordinationem, quam habent ad Deum cauſæ; poterit mouere illas ad ſuas operationes, abſque eo quod in eis cauſet aliquid præuium eiſdem operationibus.

Quinto. Deus producit effectum cauſæ ſecundæ immediate, immediatione virtutis, & immediatione ſuppoſiti: ergo non influit in ipſam cauſam, eam mouendo, ſed immediate cum illa in effectum. Probatur conſequentia: nam alias non immediate, ſed mediate cauſa ſecunda produceret effectum.

Sexto. Si ad omnem actionem ordinis naturalis neceſſarius eſſet præuius Dei influxus in cauſam, duo magna ſequerentur inconuenientia. primum eſt, voluntatem creatam, quando non operatur circa obiecta proportionata ſibi, & propoſita, non habere ſufficiens principium volendi illa, nec poſſe reuera circa illa operari; atque adeo non eſſe imputandum illi ad culpam, ſi non operetur. Probatur: nam quando voluntas actu non operatur, non habet præuium illum Dei influxum, qui, iuxta oppoſitam ſententiam, eſt neceſſarius ad operationem, nec eſt in poteſtate voluntatis talem influxum habere: in poteſta-

te nam-

te namque voluntatis eſſe non poſſunt illæ, quæ omnem conſenſum eius liberum antecedunt: ergo quoties voluntas non operatur, reuera operari non poteſt.

Secundum inconueniens, quod ſequeretur, eſt, Deum præmouere præuio influxu, & trahere voluntatem ad actum peccati, cui eſt intrinſece coniuncta malitia, vt ad actum odij Dei; & ita Deus faceret, quod voluntas produceret illum actum peccaminoſum, & conſequenter Deus operaretur mala opera non minus, quam bona: quod tamen eſt contra illam Concilij Trident. definitionem: *Si quis dixerit non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere, ſed mala opera ita, vt bona Deum operari, non permiſſiue ſolum, ſed etiam proprie, & per ſe; adeo vt ſit proprium eius opus non minus proditio Iudæ, quam vocatio Pauli: anathema ſit.*

Cõc. Trid. ſeſſ. 6. de Iuſtif. can. 6.

Septimo. Per talem motionem præuiam Dei tollitur libertas voluntatis, quantum ad vſum illius: ergo non ſolum non eſt neceſſarius præuius Dei concurſus, vel influxus ad operationes liberas; ſed etiam eſt incompoſſibilis cum eis. Antecedens probatur. De ratione cauſæ liberæ eſt, quod poſitis omnibus requiſitis ex parte principij actiui, & antecedentis actum, poſſit operari, & non operari, & operari hoc, aut huic oppoſitum. Sed poſito illo Dei influxu in cauſam, non poteſt voluntas non operari actum, ad quem eam mouet: ergo non manet libera, quoad exercitium in ordine ad illum actum.

Confirmatur. De ratione potentiæ liberæ eſt indifferentia, ſiue indeterminatio ipſius potentiæ: nam potentia libera, inquantum huiuſmodi, non eſt determinata ad vnum: ſed per motionem Dei præuiam tollitur indifferentia noſtræ voluntatis, cum talis motio eam efficaciter prædeterminet ad vnum, vt auctores ſententiæ oppoſitæ fatentur. non ergo conſtituenda eſt huiuſmodi præuia motio.

Octauo. Non poteſt explicari, ſed nec intelligi, quidnam ſit hæc motio præuia, aut quid ponat in voluntate; ergo non eſt admittenda. Antecedens probatur; nam quicquid eſt ſubiectiue in voluntate, & in quacunque alia potentia, vel eſt habitus, vel diſpoſitio, vel actus ſecundus ipſius potentiæ; ſed motio Dei præuia non eſt habitus, nec diſpoſitio: aliàs enim eſſet qualitas; cuius contrarium docet S. Thom. 1. 2. q. 110. art. 2. in corp. nec etiam eſt actus ſecundus: quoniam actus ſecundus voluntatis dependet efficienter ab ipſa voluntate, cum ſit propria operatio illius; ſed influxus Dei præuius non dependet efficienter à noſtra voluntate, cum antecedat omnem liberum concurſum illius; hac enim ratione dicitur præuius influxus in cauſam: ergo.

Confirmatur hoc. Præuius influxus eſt effectiue à ſolo Deo, voluntate noſtra paſſiue ſe habente: ergo non dependet efficienter à noſtra voluntate. non ergo identificatur realiter cum operatione illius: operatio enim voluntatis dependet efficienter ab eadem voluntate.

Oppoſitam ſententiam tenent communiter Thomiſtæ, & ſine dubio eſt expreſſa Ariſt. S. Auguſtini, & S. Thomæ locis inferius allegandis. Et quoniam inter cauſas ſecundas quædam ſunt naturales, & neceſſariæ; quædam liberæ, & contingentes, ex quibus quædam pertinent ad ordinem naturæ, quædam ad ordinem gratiæ; de omnibus ſuo ordine dicendum erit. Quod attinet ergo ad cauſas naturales, ſit II.

PRima Concluſio. Vt cauſæ ſecundæ naturales ſuas producant operationes, neceſſarius eſt præuius Dei influxus in ipſas cauſas, quo, ad operandum moueantur, & applicentur. Hanc concluſionem certiſſimam eſſe affirmo, & oppoſitam improbabilem reputo, & contra philoſophiam Ariſtotelis, & S. Thomæ, vt patebit infra. Eadem concluſio ſtatuitur in cathechiſmo Romano ex decreto ſacroſancti Concilij Tridentini, iuſſu Pij V. edito, parte 1. de primo ſymboli articulo, num. 22. cuius verba ſunt: *Non ſolum autem Deus vniuerſa, quæ ſunt, prouidentia ſua tuetur, atque adminiſtrat; verum etiam quæ mouentur, & agunt aliquid, intima virtute ad motum, atque actionem ita impellit, vt quamuis ſecundarum cauſarum efficientiam non impediat, præueniat tamen, cum eius occultiſſima vis ad ſingula pertineat; & quemadmodum Sapiens teſtatur; Attingat à fine vſque ad finem fortiter, & diſponat omnia ſuauiter. Quare ab Apoſtolo dictum eſt: Cum apud Athenienſes annunciaret Deum, quem igno-* III.

Cõcurſus Dei generalis eſt influxus immediatus in cauſam ſecundam.

Sapien. 8.

Actor. 17.

Digitized by Google

ignorantes colebant: Non longe eſt ab vnoquoque noſtrum: in ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus. Vbi clariſſime docet, non ſimultaneo dumtaxat, ſed etiam præuio influxu, Deum cauſas ſecundas ad operandum mouere, atque impellere, idq. intima virtute, hoc eſt per aliquid intime in ipſa cauſa ſecunda receptum, quo virtus eius actiua completur, & ad actum reducitur. quam doctrinam colligit ex Sancto Paulo Apoſtolo dicente: *In ipſo viuimus, mouemur, & ſumus*. Eandem ſententiam docet Ariſt. 8. phy. vbi explicans ſubordinationẽ, & dependentiam, quam habent agentia proxima à primo motore immoto, atque à motione illius, docet, inter mouentia quædam eſſe mota ab alio, ſicut mouentia proxima; aliud eſſe mouens non motum, ſicut primum mouens, quod eſt Deus; & ſubdit ſtatim, quod primum mouens magis moueat quàm inferiora mouentia; cuius rei duplicem aſſignat rationem: altera eſt, quia primum mouens mouet mouentia poſteriora; poſteriora autem non mouent primum: altera eſt, quia primum mouens mouere poteſt ſine poſterioribus mouentibus, eo quod non dependet ab illis; poſteriora autem mouentia non poſſunt mouere, niſi primum mouens moueat, quia dependent ab illo. Ariſtotelis autem verba ſunt hæc: *Vtraque igitur mouere dicimus, & primum, & vltimum mouentium, ſed magis primum; illud enim mouet vltimum. ſed non hoc primum, & ſine primo quidem vltimum non mouebit: illud autem ſine hoc, vt baculus non mouebit, niſi moueatur ab homine*. Sentit ergo, quod ſicut baculus non mouebit aquam, niſi ipſe moueatur à manu, & applicetur ad mouendum aquam; ita cauſa ſecunda non mouebit, neque producet aliquẽ effectum: niſi moueatur à prima; ergo ſententia oppoſita eſt contra Ariſt.

Ariſt 8. phyſic. textu 33. lect. 9. apud S. Thomam.

Confirmatur idem. Ariſt. 7. phy. c. 1. & 8. phy. c. 5. ex illo principio communiter recepto, omne quod mouetur, ab alio mouetur, concludit, deueniendum eſſe ad vnum primum mouens, quod omnia agentia moueat, & non moueatur ab alio, ne detur proceſſus in infinitum.

IIII. Ad hoc argumentum reſpondent aliqui Theologi, explicando dupliciter Ariſtotelem. Primo, illum explicant de motione præuia communiter dicta, qua ſecundæ cauſæ producuntur in eſſe, & cõſeruantur à prima cauſa. Hac enim motione neceſſe eſt, vt moueantur prius à Deo cauſæ ſecundæ, vt mouere poſſint; quia niſi à prima cauſa producerentur in eſſe, & conſeruarentur, mouere non poſſent, aut aliquid operari.

Cauſa ſecũda agit, in quantũ mota à prima.

Secundo reſpondent, cauſam ſecundam dici, agere vt motam a prima, quia in ratione agentis conſtituitur in actu ſecundo per cooperationem primæ cauſæ. Sed vtraque explicatio eſt voluntaria, & contextui repugnat Ariſtotelis.

Contra primam arguitur: nam, vt patet exemplo baculi, quo vtitur Ariſt. ibi intendit probare, cauſam ſecundam accipere à prima non ſolum eſſe, quod habet, neque ſolam ſui conſeruationem; ſed etiam actualem motionem diſtinctam ab eſſe permanente ipſius cauſæ: baculus enim habet à mouente & virtutem actualem, & actualem motionem, qua mouet lapidem: & idem docet S. Thom. q. 3. de potentia art. 7. cuius verba ſtatim adducemus. V.

Præterea: nam etiam quando non operantur cauſæ ſecundæ, conſeruantur à Deo in ſuo eſſe: ergo motio præuia, de qua ibi loquitur Ariſt. non eſt illa dumtaxat, per quam in ſuo eſſe producuntur, vel conſeruantur cauſæ ſecundæ; ſed alia, per quam mouentur ad ſuas operationes: ad motionem quippe actualem primi agentis ſequitur, quod agens ſecundum moueat,

Contra ſecundam explicationem arguitur. Si illa explicatio intelligat, quod ſcilicet, primum agens ſuo influxu conſtituat cauſam proximam in actu ſecundo: ita vt illam vere efficienter reducat de actu primo ad ſecundum, & faciat illam adhibere ſuum proprium influxũ & operari, habemus intentum. nam talis reductio antecedit influxum cauſæ ſecundæ ordine cauſalitatis, ſicut cauſa antecedit ſuum effectum. Si vero ſolum intelligat cauſam primam concurrere cum ſecunda ad eius operationem concurſu ſimultaneo, non ſaluat, à primo agente moueri agens ſecundum ad operandum; ſicut quando duo trahunt nauim, ſimul influendo in effectum, vnus non mouet alium; quia non facit illum influere, ſeu concurrere, VI.

Digitized by Google

rere, ſed vterque ſimul influit in effectũ. Item etiam non videtur ſaluare, quod primum agens ſimpliciter, nempe Deus cauſet proprie efficienter omnem actualitatem, & omnem formalitatem realem, quæ reperitur in cauſa ſecunda; ſiquidem ſecundum iſtam explicationem, actualis illa applicatio, & influxus cauſæ ſecundę, vt applicatio eſt, & influxus cauſæ ſecundæ, non eſt effectiue à primo agente, ſiue ab operatione ipſius, de quo diſput. 86. agendum erit.

Item etiam probatur ex eodem Ariſt. lib. de cauſis propoſ. prima, & 16. vbi docet, virtutem diuinam eſſe virtutem omnium cauſarum; quia videlicet coniungit cauſas ſecundas cum ſuis effectibus, quod etiam docet S. Tho. 1. p. q. 36. ar. 3. & q. 3. de potentia, art. 7.

VII. Secundo probatur auctoritate S. Tho. qui in 1. 2. quæſt. 109. 110. & 111. in omnibus fere articulis præter formam permanentem, quam habent cauſæ ſecundæ, & conſeruationem illius, docet eſſe neceſſarium, quod Deus, tanquam agens vniuerſale, moueat ipſas cauſas ſecundas ad ſuas operationes, ideſt, vt illæ operentur. ſed præſertim ſunt notanda verba, quæ habet art. 1. eiuſdem quæſt. 109. ait enim: *Videmus autem in corporalibus, quod ad motum non ſolum requiritur ipſa forma, quæ eſt principium motus, vel actionis; ſed etiam requiritur motio primi mouentis. Primum autem mouens in ordine corporalium eſt corpus cæleſte, vnde quantumcunque ignis habeat calorem perfectum, non alteraret, niſi per motionem corporis cæleſtis. Manifeſtum eſt autem, quod ſicut motus omnes corporales reducuntur in motum cæleſtis corporis, ſicut in primum mouens corporale; ita omnes motus tam corporales, quàm ſpirituales reducuntur in primum mouens ſimpliciter, quod eſt Deus: & ideo quantumcunque natura aliqua corporalis, vel ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à Deo.*

Motus omnis cauſarum ſecũdarum reducitur in Deum vt in primum agens.

VIII. Et idem repetit art. 9. eiuſdem quæſtionis in corpore, vbi generaliter docet, quod nulla res creata poteſt in quemcunque actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ. Hæc autem duo loca non poſſunt explicari de motione ſimultanea, cum de præuia, & antecedente influxum cauſæ ſecundæ manifeſte loquantur. nam S. Thom. inquit, quod per illam motionem Dei accipiat virtutem ipſa cauſa ſecunda ad operandum. Hæc autem vis actiua antecedit ordine naturæ ipſam operationem cauſæ ſecundæ.

Hoc ipſum docet expreſſius in 2. ſent. diſtinct. 37. quæſt. 2. art. 2. Cuius verba adducenda & expendenda ſunt infra, nu. 13. & diſp. 24. nu. 17. & q. 3. de potentia ar. 7. in corp. vbi ex profeſſo demonſtrat, quod *Deus operatur in natura, & in voluntate operantibus, & hoc multipliciter. Primo quidem, quia dedit rebus naturalibus virtutes, per quas agere poſſunt. Secundo, inquantum conſeruat virtutem naturalem in eſſe. Tertio, inquantum mouet eam ad agendum; in quo* (inquit) *non intelligitur collatio, aut conſeruatio virtutis actiuæ, ſed applicatio virtutis ad actionem, ſicut homo eſt cauſa inciſionis cultelli, ex hoc ipſo quod applicat acumen cultelli ad incidendum, mouendo ipſum.* Et ſtatim id probat ſubdens hæc verba: *Et quia natura inferior agens, non agit, niſi mota, eo quod huiuſmodi corpora inferiora ſunt alterantia alterata; cælum autem eſt alterans, non alteratum; & tamen non eſt mouens, niſi motum, & hoc non ceſſat quouſque perueniatur ad Deum; ſequitur de neceſſitate, quod Deus ſit cauſa actionis cuiuslibet rei naturalis, vt mouens, & applicans virtutem ad agendũ.* Quarto. Dicitur Deus cauſa actionis rei naturalis, ſicut principale agens eſt cauſa actionis inſtrumenti. Omnibus his quatuor modis docet S. Thom. Deum eſſe cauſam cuiuſcunque actionis cauſarum ſecundarum. Et in ſolutione ad ſeptimum eiuſdem articuli docet, quod quando Deus mouet cauſam ſecundam ad agendum, aliquid ei confert, quo illa actualiter agat, & inquit: *Id, quod confert, eſſe intentionem quandam primi agentis habens eſſe incompletum per modum, quo colores ſunt in aere, & virtus artis in inſtrumento artificis.* IX.

Diſp. 24.

Deus operatur in natura & in voluntate operantibus quadrupliciter.

Hoc loco S. Thomæ conuictus quidam ex ſectatoribus contrariæ ſententiæ, fatetur ingenue, S. Thomam tenuiſſe iſtã opinionem in quæſtione allegata de potentia, ſed tamen illam mutaſſe in 1. p. q. 105. art. 4. & 5. nam agens ibi ex profeſſo de eadem quæſtione non meminit illius intentionis primi agentis, nec conſtituit, X.

ſtituit, tanquam neceſſarium illud ens incompletum, quod ſtatuerat q.3. de potẽtia, ſed hanc ſolutionem inſufficientem eſſe non obſcure patebit, ſincere conſideranti verba S.Tho. Nam eodem articulo quæſt. 105. in corpore, ait: *Primum agens mouet ſecundum ad agendum.* & ſtatim ſubdit: *Deus mouet res ad operandum, quaſi applicando formas, & virtutes rerum ad operationem, ſicut artifex applicat ſecurim adſcindendum*, vbi illa vox, quaſi, non eſt dictio diminuens, vt quidam volunt, ſicut neque apud Ioan. cum dicitur: *Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre.* Vnde in ſolutione ad 3. eiuſdem articuli abſolute dicit, quod *applicat res ad agendum.* & in eadem 1.p. q.2.ar.3. in corp. id ipſum clarius docet, cum ait: *Mouentia ſecunda non mouent, niſi per hoc, quod ſunt mota à primo mouente; ſicut baculus non mouet, niſi per hoc, quod eſt motus à manu.* Et idem docet 3. contra Gen. c. 70. vbi ait: *Oportet, quod operatio inferioris agentis non ſolum ſit ab eo per virtutem propriam, ſed per virtutem ſuperiorum agentium: agit enim in virtute omnium.* Et in cap. 66. ratione 4. inquit: *Complementum virtutis agentis ſecundi eſt ex virtute agentis primi.* Quomodo ergo S. Thomas mutauit ſententiam, cum in ipſa 1.p.& 3.con.Gen. ſemper in eadem perſeueret?

S.Tho. nũquam mutauit ſententiã, quã tenuit circa influxũ præuiũ primæ cauſæ.

Ioan. 1.

XI. Cum S.Thoma tuentur hãc ſententiam Capreol. in 2.d.1.q.2. art. 1. vbi adducit pro ſe auctoritatem S.Thom. q.3. de potentia cit. Idem ſentit Caiet. 1.p.q.45. ar. 5. S.ad Durandum, vbi loquens de illa propoſitione: Omnis cauſa ſecunda eſt inſtrumentum Dei, ſic ait: *Dicitur ſecundo, quod etiam illa propoſitio eſt vera, vt patet de potentia q.3. ar. 7. vbi Angelus, & omnis cauſa ſecunda non agit, niſi agatur à Deo multipliciter, vt diffuſe ibidem oſtenditur. Nec inconuenit. imo oportet omnem actionem creaturæ attingere ad effectum Dei, quia ſemper attingit ad eſſe, quod nulla cauſa dat, niſi in virtute primæ cauſæ, vt hic, & in tertio con. Gen. cap. 64. & 65. oſtenditur.* Eandem ſententiam confirmat q. 115. eiuſdem 1. partis art.6. S. ad euidentiam, vbi ait: *Nunquam agentia inferiora coagere cœlo, niſi ſimul patiantur à cœlo; quoniam non mouent, niſi mota: & prius naturaliter eſt, inferiora corpora pati, & moueri à cœlo, quàm coagere illi.* Si ſecundum Caiet. prius eſt, quod agentia inferiora patiantur à cœlo, quam quod agant; ergo indigent motione præuia, vt agant. Hæc autem motio præuia eſt influxus immediatus in cauſam; ergo. Vnde immerito allegatur à quibuſdam pro oppoſita ſententia. Licet enim in eadem prima parte q.14. art.13. S. nec ſuſtinendus, dicat, quod cauſa ſecunda nõ operetur, vt mota à Deo, motione præuia propriæ actioni, ſicut aqua calefacit calefacta ab igne, ſed motione cooperante intrinſece ad propriam actionem; quod iterum repetit q.19. art. 8. S. ad primam autem: non tamen eſt ſibi, aut nobis contrarius: quoniam in illis locis ſolum intendit docere, cauſam primam non cooperari præuia motione attingente in aliquo priori temporis, vel naturæ effectum cauſæ ſecundæ antecedenter ad influxum eiuſdem cauſæ ſecundæ, Quæ explicatio colligitur ex ipſo contextu: nam in fine eiuſdem art.8. ſic ait: *Illa propoſitio aſſumpta non eſt ſic intelligenda, quaſi ſit aliqua duratio naturæ, in cuius primo inſtanti cauſa prima reſpiciat effectum, & in ſecundo ſecunda; puerilis enim hic eſt ſenſus, ſed eſt intelligenda quoad independentiam, & intimitatem.* Nihilominus in eiſdem locis aperte admittit influxum Dei præuium in cauſam ſecundam coniungentem virtutem ſecundæ ſuo effectui: nã ait, quod influxus cauſæ primæ modificatur in ſecunda, & ideo cum cauſa ſecunda contingente producit effectũ contingentem ad modum ipſius cauſæ ſecundæ. Sentit ergo Caiet. quod influxus primæ cauſæ prius natura recipitur in ſecunda, & in illa modificatur, quam producat ſuum effectum cum ipſa cauſa ſecunda.

Capreoli ſententia circa influxũ primæ cauſæ.

Caietani ſententia circa influxũ primæ cauſæ.

Sequitur eandem ſententiam Ferrarienſis 3.con. Gen. cap 70. & ait eſſe expreſſam S.Thomæ q.3. cit. de potentia, cui omnes Thomiſtæ vnanimiter conſentiũt. Eandẽ ſententiam ſequitur Magiſter Cabrera 3.p.q.17.ar.4.diſp.2. S.3.n.113. & ſeqq. aitq. eſſe S.Thomæ, & receptam ab omnibus philoſophis. XII.

Tertio probatur ratione naturali, deſumpta ex q.3. de potentia cit. in corpore illius ſeptimi articuli, & ad ſeptimum; quam etiam tangit Caiet. 1.p. q. 45. cit. Nam cauſæ ſecundæ non ſolum producunt

cunt ſuum effectum, & ſuam operationem ſecundum ſpeciem, ſed etiam effectui tribuunt vltimam actualitatem, & eſſe, quod habent: quicquid enim reperitur in effectu, producitur effectiue à ſua cauſa efficiente. ſed iſtam vltimam actualitatem non poſſunt tribuere effectiue cauſæ ſecundæ ſuis effectibus, niſi eædem cauſæ compleantur in ſua virtute actiua per motionem actualem primi agentis: ergo oportet, quod præuia motione, moueantur ab illo, vt illam vltimam producant actualitatem. Minor probatur: nam omnis forma, & virtus operatiua cuiuſcunque entis creati eſt actus admixtus potentiæ; atque adeo non habet ſecundum ſe tam perfectam actualitatem, quantam habet operatio, quæ eſt actus ſecundus: ergo nō poteſt eſſe principium effectiuum talis operationis, quantum ad ſuam vltimam actualitatem; niſi prius natura compleatur in ſua virtute operatiua per actualem motionem primi agentis; principium enim efficiens non debet habere minorem actualitatem, quam habeat effectus, cum vnumquodque operetur, inquantum eſt actu.

Cauſa ſecunda operatur eſſe, vt inſtrumentum Dei.

Quarto probatur: nam, vt oſtendit ex profeſſo S. Thom. 3. con. Gen. cap. 66. eſſe eſt actus vniuerſaliſſimus, & proprius effectus ſolius Dei; vnde & in lib. de cauſis dicitur, quod neque intelligentia dat eſſe, niſi inquantum eſt diuina: ergo cauſæ ſecundæ, quatenus attingunt eſſe proprij effectus formaliter loquendo, ſunt inſtrumenta ipſius Dei: ergo oportet, quod moueantur ab illo prius natura, quàm attingant ipſum eſſe cuiuſlibet effectus. Patet conſequentia: nam, vt inſtrumentum attingat effectum principalis agentis, oportet, quod præuia motione ab illo moueatur. Hæc concluſio patebit amplius ex ſequentibus.

Effectus vniuerſaliſsimus eſt effectus ſolius Dei.

XIII. Secunda Concluſio. Cauſæ liberæ etiam contingentes indigent præuio Dei influxu, vt ſuas producant operationes. Concluſio eſt ita certa, ſicut præcedens; & tradita à S. Tho. locis citatis, & 1. p. q. 83. art. 1. ad tertium, vbi ait: *Liberum arbitrium non eſt ſufficiens ad aliquid volendum, niſi moueatur, & iuuetur à Deo.* Et in ſolut. ad tertium, inquit: *Deus eſt prima cauſa mouens & naturales cauſas, & voluntarias, & ſicut naturalibus cauſis mouendo eas, non aufert, quin actus earum ſint naturales, ita mouendo cauſas voluntarias, non aufert, quin actiones earum ſint voluntariæ; ſed potius hoc in eis facit: operatur enim in vnoquoque ſecundum eius proprietatem.* Et in 2. ſententiarum diſt. 37. q. 2. ar. 2. ad ſecundum, inquit: *Deus influit agenti eſſe, poſſe, & agere, & quidquid perfectionis in agente eſt.* Et in ſolut. ad 3. ſubdit: *In bonis actibus vtrunque agenti influit, & vt agat, & vt bene agat.* vbi aperte docet, Deum prius influere in liberum arbitrium, vt in cauſam, quam influat cum illo in eius effectum. Etenim Deus, per concurſum immediatum cum libero arbitrio in eius effectum, ſeu operationem liberam, non influit agenti ipſum agere, ſed vnà cum libero arbitrio ſe determinante, & influente, efficit actum liberum. Cum ergo S. Thomas affirmet, Deum influere agēti ipſum agere, ſentit, Deum ſuo concurſu prius influere in cauſam ſecundam, quam influat cum ipſa cauſa ſecunda in effectum vtriuſque. Hanc concluſionem probant à fortiori argumenta facta pro concluſione præcedenti.

Cauſæ contingentes indigēt ad operādum præuio Dei influxu.

Præterea probatur ſpeciali ratione, quam aſſignat S. Thom. 1. p. q. 19. ar. 3 ad 5. Ab eo, quod ſe habet ad vtrumlibet, non ſequitur aliqua actio determinata, niſi ab aliquo alio moueatur, & inclinetur ad vnum, vt dicit Comment. 2. phy. text. 48. Ab eo enim, quod eſt in potētia, & indifferens, inquantum huiuſmodi, non exit determinatus actus: quia non eſt maior ratio, quare exeat iſte actus, quam oppoſitus, cum talis potentia ſecundum ſe ſit indifferens ad oppoſita; ſed cauſa libera, & contingens ſe habet indifferenter ad oppoſita: ergo non exibit ab illa determinata operatio, niſi moueatur à primo agente; & determinetur ad vnam particularem operationem.

A cauſa indifferēti inquātum huiuſmodi non exit determinatus effectus.

Confirmatur ratione eiuſdem S. Tho. p. 2. q. 9. art. 4. in corpore, & 1. p. q. 2. ar. 3. Omne, quod quandoque eſt agens actu, quandoq. in potentia, indiget moueri ab aliquo mouente, quod ſit purus actus; ſed voluntas creata, quandoq. eſt agens actu, quandoq. in potentia: ergo indiget moueri à primo actu, vt ſuam producat operationem.

Secundo probatur alia ratione S. Thomæ XIV.

Digitized by Google

mæ in 2.diſt. 37. q.2.art.2. in corp. Nam videtur ſequi ex oppoſita ſententia, eſſe plura prima principia. conſequens eſt error Manichæorum, vt vidimus diſp. 3. ergo. Sequela probatur: nam hoc eſt de ratione primi principij, vt agere poſſit ſine auxilio prioris agentis, & ſine influentia illius: ergo ſi voluntas humana aliquam actionem produceret abſque motione prioris agentis, reſpectu illius actionis eſſet voluntas creata primum principium, primum ſe mouens ſimpliciter, & primum ſe determinans. Huius rationis vim conantur infringere auctores oppoſitæ ſententiæ, dicentes, voluntatem creatam non habere rationem primi principij, reſpectu ſuæ operationis: quia licet poſſit operari abſque præuia motione prioris agentis, nõ tamen habet eſſe à ſeipſa, nec poteſt operari abſque concurſu ſimultaneo primi agentis: quod tamen eſſet neceſſarium, vt rationẽ primi principij haberet. Sed quàm inefficax ſit hæc ſolutio, diſp.24. nu. 19. manifeſtum fiet; interim breuiter impugnatur. Nam, vt in eodem libro 2.ſent. art.2. citato arguit S. Thom. *quamuis per hanc reſponſionem euitaretur, quod voluntas humana, & quæcunque alia cauſa ſecunda non eſſet primum ens ſimpliciter: non tamen videtur poſſe euitari, quin eſſet primum agens, ſi eius actio in aliquod prius agens non reduceretur, ſicut in cauſam.*

Eſſe habẽs ab alio, ab eodẽ habet operari.

Tertio probatur alia ratione, quam proſequitur S.Thom.eod.art.2. Id, quod non habet à ſe eſſe, non habet à ſe operari, aut aliquid influere, ſed totum hoc accipit ab alio; à quo habet eſſe. Vnde & Conc. Florent. decreto de Fide Catholica ex eo probat, quod Filius Dei habet æternaliter à Patre hoc ipſum, quod eſt ſpirare Spiritum ſanctum; quoniam Filius habet eſſe non à ſeipſo, ſed à Patre, à quo æternaliter genitus eſt: & in Euangelio ipſa veritas teſtatur: *Doctrina mea, non eſt mea, ſed eius, qui miſit me, Patris.* Et iterum: *Filius non poteſt à ſe facere quidpiam*: quia videlicet non eſt à ſe, ſed à Patre. Sed voluntas creata non habet eſſe à ſeipſa, ſed à Deo: ergo non habet à ſe hoc, quod eſt actualiter influere in ſuam operationem; ſed hoc ipſum accipit à Deo: ergo Deus influit in ipſam voluntatem motione præuia, qua voluntas

Conc. Flor.

Filius Dei habet operari à Patre, quia ab ipſo habet eſſe.

Ioan. 7.

Ioan. 5.

mouetur ad ſuam operationem, & applicatur, vt actualiter agat.

Quarto probatur ratione ſpeciali, quæ procedit de omni operatione vitali. nam fieri non poteſt etiam per potentiam abſolutam, vt Deus producat actionem vitalem creatam, niſi mediante potentia vitali. quia talis actio à ſolo Deo attingi non poteſt, aut produci, cum dicat intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem: ergo impoſſibile eſt, quod Dei operatio, ſeu concurſus influat cum cauſa vitali in operationem vitalem, niſi prius natura influat in ipſam cauſam vitalem, per quam debet produci eiuſmodi vitalis operatio.

Tertia Concluſio. Etiam cauſas ſecundas ſupernaturales, & conſtitutas iam in actu primo per ſupernaturales habitus, vt ſuas producant operationes ſupernaturales, præmoueri oportet à Deo motione actuali ordinis ſupernaturalis. Hæc concluſio eſt etiam contra quoſdam recentiores Theologos, aſſerentes, auxiliũ, ſeu concurſum ſupernaturalẽ in hoc conuenire cum generali concurſu ordinis naturæ, quod per ſe, ac præciſe non ſit in cauſam, ſed cum cauſa in effectum; eſt tamen expreſſa S.Tho.p.2.q.109.ar.1.&9. vbi aperte loquitur de motione præuia. Eandem ſententiam tenet S. Bonau. in 2. d.26. q.6. verſ. Reſpondeo. vbi eam explicat optimo exemplo: ait enim, quod ſicut lumen nõ ſolum operatur cum aere, illuminando hæc inferiora, ſed etiã prius operatur in ipſum aerem, ratione continuationis cum ſuo fonte; ſic etiam gratia non ſolum operatur cum libero arbitrio, ſed etiam operatur in liberum arbitrium, & eum mouet. Idem docet expreſſe Capreol. in 2. d. 28. q. 1. ar. 3. ad 12. vbi ait, eſſe expreſſam ſententiam S. Auguſtini, & probatur rationibus factis pro concluſionibus præcedentibus, quæ hanc etiam demonſtrant.

XV.

Cõcurſus Dei generalis ad actus ſupernaturales eſt influxus in cauſam.

Lumẽ operatur cum aere, & in aerem.

Præterea probatur auctoritate Cæleſtini Primi in epiſt. ad Epiſcopos Galliæ cap. 1. vbi ſic ait: *Ita Deus operatur in cordibus hominum, atque in ipſum liberum arbitrium, vt ſancta cogitatio, pium conſilium, omniſq. bonus motus voluntatis ex Deo ſit.* Ecce docet Pontifex, Deum influere in liberum arbitrium, quod de præuia motione intelligendum eſt; ratione cuius

Cæleſtini ſententia circa gratiam, & liberũ arb.

Digitized by Google

cuius, omnis bonus motus bonæ voluntatis ex Deo eſt, & ex Deo habet primum initium, nedum in genere cauſæ moralis, ſed etiam vere efficienter.

XVI. Secundo, probatur auctoritate Aug. tom. 7. lib. de correp. & gratia c. 2. quem adducit Capreolus loco cit. vbi S. Auguſtinus de filijs Dei, de quibus inquit Apoſtolus: *Spiritu Dei aguntur*; ſic ait: *Intelligant, ſi filij Dei ſunt, ſpiritu Dei ſe agi, vt quod agendum eſt, agant: & cum egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant; aguntur enim, vt agant, non vt ipſi nihil agant*: ergo ſecundum Auguſtinum prius natura eſt, quod liberum arbitrium moueatur, & agatur à Deo, quam quod aliquid agat. & lib. de gratia Chriſti contra Pelagium: & Cæleſt. cap. 25. explicans eundem locum Apoſtoli ait: *Profecto, vt agant, quod bonum eſt, ab illo aguntur, qui bonus eſt*. Et iterū in alio loco inquit: *Tu te vis agere? à te ipſo vis agi?* &c. *Non qui ſpiritu ſuo aguntur, ſed quotquot ſpiritu Dei aguntur, hi filij ſunt Dei. Dicet mihi aliquis: ergo agimur, non agimus? Reſpondeo, imo agis, & ageris; & tunc bene agis, ſi ab eo agaris. Spiritus enim Dei, qui te agit, agentibus adiutor eſt, ipſum nomen adiutoris præſcribit tibi; quia & tu ipſe aliquid agis. Agnoſce quid poſcas; agnoſce, quid confitearis, quando dicis: Adiutor meus eſto, ne derelinquas me: adiutorem vtique vocas Deum. Nemo adiuuatur, ſi ab eo nihil agatur: quotquot enim, inquit, ſpiritu* Dei *aguntur, hi filij ſunt Dei*. Et lib. 3. Hypognoſticon paulo poſt principium inquit: *Præcedit miſericordiſſima gratia ſua Deus hominis ignorantis, & nondum ſe quærentis voluntatem liberi arbitrij, vt eum ſe ſcire, & quærere faciat*. quibus verbis S. Auguſt. noſtram ſententiam docet aperte.

Rom. 8.

Liberū arbitriū agitur, vt agat iuxta ſententiā Auguſtini.

Serm. 13. de verbis Apoſt. poſt med.

Pſal. 26.

XVII. Tertio probatur: nam alias primum initium piæ operationis eſſet ex nobis, atque adeo homo eſſet, qui primo inciperet opus ſupernaturale, & ſuam determinationem ad illum actum. conſequens videtur contra definitionem Concilij Arauſicani ſecundi, vt patebit diſp. 89. nam in can. 25. dicit: *Hoc etiam ſalubriter confitemur, & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus, & poſtea per Dei miſericordiam adiuuamur; ſed ipſe nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem ſui inſpirat*. Et in Concilio Senonenſ. in initio ſtatim dicitur: *Accedentem ſiquidem ad Deum oportet primum diuinæ gratiæ munere adiutum credere, deinde bonis operibus intendere. In quibus efficiendis & liberum arbitrium operatur, & gratia: primo tamen, & principalius gratia. Quare qui hominem bene operari, & ſalutem conſequi arbitratur ſine gratia, aut primatum boni operis libero arbitrio adſcribit, non gratiæ, Pelagianus cenſendus eſt*. Sequela probatur: nam ſi poſtquam intellectus, & voluntas per habitus ſupernaturales ſunt in actu primo conſtituti, non indigent amplius præmoueri à Deo actuali influxu ſupernaturali; ergo voluntas eſt, quæ primo incipit actum ſupernaturalem; quia ex innata ſibi libertate voluit vti habitu ſupernaturali: & ita eſſet primum initiū ſui actus, atque adeo aliquid proprium haberet in negocio ſuę ſalutis, quod non accepiſſet ex gratia. contra illud 1. ad Corint. 4. *Quis enim te diſcernit? quid habes, quod non accepiſti?* Si dicatur, quod homo ille habet ex habitu ſupernaturali piam operationem, non autem ex viribus naturæ; & ita nihil refunditur in ſolam facultatem naturalem, quod ad ſalutem pertineat; contra: nam ſolus habitus ſupernaturalis non tribuit voluntati, vt infallibiliter operetur; ſed ſolum, vt poſſit operari ſupernaturaliter, ſi velit; ſimiliter etiam influxus Dei ſimultaneus non tribuit efficienter voluntati, quod operetur, nec facit illam influere, ſed ſolum concurrit cum illa ſimul ad actualem operationem, ſi ipſa voluerit operari; ergo quod actualiter operetur, haberet voluntas ex ſeipſa, & non ex gratia. Sed de hoc agendum erit latius diſputatione 88. 96. 97. & 98. inter diſputandum de efficacia auxiliorum præuenientis gratiæ. Cum ergo noſtra concluſio tot pro ſe habeat Doctores grauiſſimos, & rationes adeo efficaces, immerito nonnulli contendunt, præuiam iſtam motionem, quam S. Thomas quæſt. 3. citata, de potentia, dicit, eſſe quandam virtutem ſuperadditam cauſis ſecundis, habentem eſſe incompletum eo modo, quo colores ſunt in aere, aut virtus artis in inſtrumento artificis; commentitiam plane eſſe, nullaq. ratione fulciri, & res fruſtra multiplicare.

Gratia eſt, quæ primo incipit piam operationem.

Digitized by Google

XVIII. AD primum ergo argumentum ex factis à principio reſpōdetur, quod motio actualis Dei confert voluntati, & omnibus cauſis ſecundis vltimum complementum actus primi, vt docet S. Tho. locis ſupra cit. præſertim 3. con. Gen. cap. 66. ratione 4. & quæſt. 3. de potentia ar. 7. ad 7. Confert etiam vim quandam, qua operantur ad eſſe, & ad vltimam actualitatem effectus, vt inſtrumentum Dei, vt ſupra explicatum eſt. Et cum arguitur: nam talis concurſus ſupponit in voluntate quidquid ad agendum eſt neceſſarium ex parte actus primi; reſpondetur, ſupponere quidem quidquid eſt neceſſarium ex parte actus primi per modum potentiæ, aut operatiuæ virtutis; non tamen ſupponit applicationem, ſeu vltimum complementum actus primi, ſed illud tribuit voluntati, & cuilibet cauſæ ſecundæ, vt dictum eſt.

Auxilium efficax tribuit volūtati vltimū cōplementum actus primi.

Ad confirmationem iam patet ex rationibus adductis pro prima, & ſecunda concluſione, quę ſit neceſſitas conſtituendi præuium Dei influxum in cauſam præter influxum ſimultaneum.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod omnis cauſa ſecunda quatenus tribuit effectui eſſe, & vltimam actualitatem, eſt inſtrumentum Dei, vt n. 12. dictū eſt. Et quamuis ratione propriæ formæ habeat virtutem per modum habitus ad ſuos effectus producendos; tamen vltimum complementum, & actualitatem eiuſdem virtutis, accipit à præuia Dei motione, vt dictum eſt.

Ad tertium reſpondetur, quod, vt docet S. Th. q. 3. de potentia, art. 7. ad 8. etiā cauſæ naturales ſupponunt, tanquam neceſſariam, præuiam illam Dei motionem propter rationes ſuperius adductas: nam licet ſint per ſuam formam determinatæ naturaliter ad vnum per modum potentiæ actiuæ, ſicut ignis ad calefaciendum; tamen per modū actualis influxus determinantur per motionem diuinā, vt actualiter operentur, & compleantur in virtute operatiua, vt dictum eſt. Vnde ignis fornacis Babylonis non combuſit tres pueros intus exiſtentes, quia Deus non applicauit illum ad eos comburendos.

Dan. 3.

XIX. Ad quartum negatur conſequentia: nam potentiæ exteriores, quantum ad ſuas operationes, non ſubordinantur eſſentialiter voluntati in eſſe phyſico; ſed tantum in eſſe morali, quod illis competit extrinſeca denominatione. Item etiam voluntas non eſt primum mouens ſimpliciter; cæterum omnes cauſæ ſecundæ, ſiue naturales, ſiue liberæ, quātum ad ſuas operationes in eſſe phyſico ſubordinantur eſſentialiter ipſi Deo, tanquam primo agenti, & mouenti ſimpliciter; à quo ſubinde oportet, quod in ſua virtute operatiua compleantur, vt dictum eſt; vnde non eſt ſimile.

Ad quintum argumētum reſpondetur ex doctrina Caiet. 1. p. q. 8. ar. 1. notab. 2. & 3. Deum operari immediate, cum immediatione virtutis, tum etiam immediatione ſuppoſiti, omnem effectū cuiuſcunque cauſæ creatæ; aliter tamen & aliter: etenim immediatione virtutis operatur immediate omnem effectum cauſę ſecundæ, quantū ad omnia, quæ reperiuntur in illo effectu, eo quod virtus primi agentis intimius, & immediatius attingit effectū: dicitur enim in libris de cauſis propoſ. 1. quod virtus cauſæ primæ prius agit in cauſatum, & vehementius ingreditur in ipſum. Cæterum immediatione ſuppoſiti producit omnem effectum cauſæ ſecundę immediate, non quidem quantū ad omnia, ſed quantū ad aliqua, videlicet quantum ad eſſe, & quantum ad vltimam actualitatem, quæ reperitur in tali effectu; cuius ratio eſt: nam vt docet S. Tho. 1. p. cit. & q. 3. de potentia art. 7. in corp. eſſe creatum eſt proprius effectus ſolius Dei, ſicut ignire eſt proprius effectus ignis. Vnde inter ſuppoſitum diuinum operans, & inter eſſe communicatū effectui nullum mediat aliud ſuppoſitū operās, quod virtute propria operetur tale eſſe: vnde illud operatur Deus immediate immediatione ſuppoſiti. Verum quantum ad ea, in quæ influunt etiam cauſæ ſecundæ, virtute ſuæ propriæ formæ, fatetur Caietanus, Deum non agere immediate immediatione ſuppoſiti, cū agat mediantibus ſuppoſitis ſecundarū cauſarum, quæ vt agentia ſecunda principalia ſuos producūt effectus. Hæc ſolutio habet fundamentum in S. Th. q. 3. de poten. ar. 7. in cor. & ad 4.

Deus qualiter operetur immediate immediatione virtutis, & ſuppoſiti.

Ad ſextum argumentum reſpondetur, nullum prorſus ſequi inconueniēs ex noſtra ſententia. & ad primū, quod infertur: nam alias voluntas non poſſet operari, quan- XX.

Auxilio gratiæ efficaci carẽs, peccat, ſi nõimpleat præcepta.

quando non habet præuiam motionem, neque imputaretur illi ad culpam, quod non operaretur; reſpondet ex profeſſo S. Aug. lib. contra duas epiſtolas Pelagianorum c.5.& lib.4.contra Iulianum c. 8. & lib.de correp.& gratia c.7. & S. Th. 2.2.q.2.art.5.ad 1. & 12.q.109.art.8.ad 1.& q.14.de verit.art. 11. ad 2. & multo latius 3.cont.Gen.c.159. & 160. Ex cuius doctrina reſpondetur, præuium illum influxum non eſſe neceſſarium, vt voluntas poſſit operari actus ſibi proportionatos; ſed vt actu operetur. Aliud enim eſt poſſe operari, aliud vero actualiter operari. Vnde ex eo, quod voluntas non habeat illum præuium Dei influxum, non ſequitur, quod non poſſit operari, ſed ſolum quod non ſit operatura de facto, vt optime explicat Ferrarienſ.3. cont.Gent. cap. 155. & nos idem latius dicemus diſput.23.nu.32. Et cum arguitur: nam illa præuia motio non eſt in poteſtate creatæ voluntatis, maxime quando motio eſt ſupernaturalis, & ad actum ſupernaturalem; reſpondetur, quod licet illa motio præuia non ſit in poteſtate voluntatis, tanquam in cauſa efficiente, cũ talis motio præuia ſit effectiue à ſolo Deo; tamẽ ſuppoſita illa motione, terminus illius motionis eſt in noſtra facultate, videlicet operatio libera, ad quã datur talis motio. Item etiam eſt in facultate noſtræ voluntatis ſeipſam impedire, ne habeat illam motionem. Vnde ſi non operetur actum, qui eſt in præcepto, imputabitur illi ad culpã, eo quod ſua culpa ſe impediuit, ne daretur illi auxiliũ efficax, quod neceſſarium erat, vt actualiter operaretur actum virtutis, qui eſt in præcepto; ſicut ſi Deus imponeret homini præceptũ volandi, & quãtum eſt ex parte ſua, offerret illi alas, & adiutorium neceſſarium, vt volaret; ipſe autem ſua libertate reſponderet; Domine nec volo alas accipere, nec volare; merito reputaretur reus, & tranſgreſſor præcepti, etiamſi non poſſet abſque alis volare, quia ſua culpa ſe impediuit, ne illi donarentur à Deo. Solutio eſt D.Tho.3. con.Gen.c.159.cit.vbi oſtendit, quod rationabiliter homini imputatur ad culpã, ſi ad Deum nõ conuertatur, quamuis hoc ſine auxilio gratiæ non poſſit, & aſsignat rationem; quia licet non ſit in poteſtate hominis illud auxilium, ſed ſolum in poteſtate Dei: eſt tamen in poteſtate hominis ſe impedire, ne illi à Deo conferatur. ſed de hac ſolutione inferius redibit ſermo: interim videatur S.Aug. lib.2. de peccatorum meritis, & remiſsione, cap.2. vbi ait: *Vt homines non adiuuentur gratia Dei, in ipſis cauſa eſt, non in Deo.* Et epiſt. 105.ad Sixtum docet, eos, quibus non dat Deus auxilium gratiæ, meruiſſe, vt illis non detur: quod etiam aſſerit de Diabolo S. Anſelm. lib. de caſu Diaboli cap. 3. vbi ait: *Iſta eſt cauſa, quare Deus non conceſsit Diabolo gratiam; quia ipſe noluit eam accipere, nec paratus fuit.* quam auctoritatem adducit, & explicat S.Thomas p.2.quæſt.112.art.3.ad 2. Huius argumenti ſolutio patebit amplius diſp.22.nu.34.

Auxilium præuiũ nõ eſt in poteſtate volũtatis.

Diſput.23. nu.23.

XXI.

Deus non eſt cauſa peccati.

Ad aliud inconueniens, quo infertur, Deum eſſe cauſam peccati, ſi præmouet ad actionem illam, vt actio eſt; reſpondetur, ſimile argumentum fuiſſe obiectum Sancto Auguſtino à Iuliano de peccato originali, vt refert ipſemet Auguſtinus lib.3.contra Iulianum c.9. ſic enim argumentabatur Iulianus ad probandum non eſſe peccatum originale: Deus eſt cauſa creationis animæ, & ſimiliter inſtituit nuptias; & eſt cauſa, quod parentes generent prolem: ergo ad illam generationem non ſequitur peccatum originale, alias peccatum tribueretur Deo. Ad quod tamen argumentum reſpondet ibi S.Aug.& lib.2.de lib. arbit. c.19.& 20. vbi tractat quæſtionem iſtam de peccato actuali, & lib.5.contra Iulian.c.3. Idem argumentũ ſoluit S.Tho.q.3.de malo, art.2.& in p.2. q.79.ar.2.& latius in 2.ſent.diſt.37.q.2. art.2.in corpore. Ex quorum doctrina reſpondetur, in actione illa peccati conſiderari duo: alterum eſt entitas illius actionis, quam habet etiam in particulari, & ſub hac ratione actio illa, quamuis alias ſit peccatum, refunditur in Deum, tanquam in primũ auctorem; & ratio eſt, quia cum ſit ens, per participationem debet refundi in primum ens, aliàs Deus nõ eſſet primus auctor cuiuſcunque entis. In ratione autem entis illa actio non eſt mala, ſed bona; quia omne ens, vt ens, bonum eſt, & conſequenter debet eſſe à Deo præmouente. Secundo conſideratur, vt eſt mala moraliter, & defectiua, ſiue inquantum eſt peccatum, &

Actus peccati, vt ens à Deo eſt.

Digitized by Google

ſub hac ratione ſolum reducitur in cauſam deficientem, videlicet in voluntatem creatam, quæ voluit operari deficienter; ad illam enim dicit intrinſecum ordinem. Vnde peccatum, abſolute loquendo, non eſt à Deo, neque præmouente, neque ſimul influente; non enim Deus eſt cauſa peccati, quamuis ſit cauſa actionis, quę habet, vt ſit peccatum à mala voluntate. Vnde S. Thom. in 2. ſenten. diſt. 37. citata, explicans, qualiter in hac materia ſit loquendum, ait: *Quodcunque nomen deformitatem ſimul cum actu ſignificat ſiue in generali, ſiue in ſpeciali, non poteſt dici, quod hoc à Deo ſit ſimpliciter. Vnde non poteſt dici abſolute, quod peccatum ſit à Deo, vt homicidium, aut aliquid huiuſmodi, niſi cum hac additione, inquantum eſt actus, & inquantum eſt ens.*

XXII. Hanc ſolutionem proſequitur optime Ferrar. 3. contra Gent. cap. 71. circa finem, vbi oſtendit ex S. Thoma, quod poſſit agens primũ mouere cauſam ad agendum entitatem actionis peccati, & non agere ad deformitatem; quia videlicet deformitas non ſequitur ad actionem illam, vt actio eſt; ſed vt dicit habitudinem ad cauſam deficientem. Eandem ſolutionem tradit S. Aug. vbi ſupra, Capreol. in 2. diſt. 37. quæſt. 1. art. 1. concluſ. 2. & ar. 2. in ſolutione ad argumenta contra ſecundam concluſ. Mag. Cano lib. 2. de locis cap. 4. ad 7. Soto. lib. 1. de natura, & gratia c. 18. circa finem, vbi docet, Theologos confiteri, Deum eſſe cauſam entitatis, & actionis peccati eo efficientiæ genere, quo præmouet omnia ad ſuas naturales actiones. Idem tenet M. Bañes 1. p. q. 49. art. 2. & Mag. Med. p. 2. q. 109. art. 2. de quo latius agendum erit diſput. 24. Et, vt euidenter appareat huius argumenti ſolutio, aduertimus, quod eadem omnino difficultas procedit de concurſu Dei ſimultaneo, quæ eſt de præuio. Vnde auctores oppoſitæ ſententiæ, cum fateantur, Deum actuali concurſu ſimultaneo vere, & proprie cauſare in particulari entitatem illam, & actionem, quæ eſt peccatum; reſpondere ſimiliter tenentur ad difficultatem propoſitam: cui & ipſi ſatisfaciunt dicentes, quod illa deformitas peccati ſequitur ad actionem, vt eſt à voluntate deficiente, non autem vt procedit à Deo ſimul cum voluntate influente; vnde voluntati deficienti, & non Deo tribuenda eſt. Quod ergo illi reſpondent ad argumentum procedens de influxu Dei ſimultaneo, idem reſpondemus & nos, cum illi argumentantur contra præuium Dei concurſum: eadem enim ſolutio procedit de vtroque. vt diſp. 24. nu. 20. & 21. manifeſtum fiet.

Ad locum inductum ex Conc. Trid. reſpondetur, quod ibi damnatur hæreſis Lutheranorum, & ſequacium, qui aſſerebant, Deum operari in nobis mala opera ita, vt bona; ſentiebant enim iſti hæretici, quod noſtra voluntas mere paſſiue ſe habet in ordine ad peccata, & in ordine ad quæcunque opera; vel ſi actiue concurrit, eſt quidem motu ſpontaneo, non libero: atque adeo dicebant, quod, abſolute loquendo, ita ſit opus Dei peccatũ, ſicut eſt actus bonus; vnde tribuebant Deo & entitatem actionis peccaminoſæ, & deformitatem, atque defectum, vt diſp. 3. oſtenſum eſt, & diſp. 24. manifeſtum fiet. quod quam alienum ſit à noſtra ſententia, ſatis conſtat ex dictis. Nos enim cum S. Auguſtino tribuimus Deo, quod ſuum eſt, videlicet entitatem illius actionis: & deficienti voluntati creatæ damus, quod eſt proprium illius, videlicet defectum eiuſdem actionis, & peccatum.

Ad ſeptimum argumentum cum ſua confirmatione reſpódendum erit ex profeſſo diſputatione 121. vbi explicabimus, qualiter per efficaciam auxilij præoperantis gratiæ non deſtruatur, ſed potius roboretur, & perficiatur noſtri arbitrij libertas. Nunc autem dicimus, quod, vt patebit diſp. 115. & 116. etiam in illo inſtanti, in quo voluntas mouetur à Deo tali motione præuia; eadem voluntas poteſt non operari, ſi velit, aut operari oppoſitũ actum; quia motio Dei præuia, quantumuis efficax in actu primo, imo etiam dum eſt efficax in actu ſecundo, non aufert à voluntate potentiam, & facultatem, qua poteſt operari oppoſitum, aut non operari: ſed ſolum efficit, quod cum voluntas poſſit non operari actum, ad quem mouet; infallibiliter tamen operetur illum; & propterea manet libera in ipſo exercitio: cuius ratio eſt, quia quamuis libertas ſit formaliter in voluntate; radicaliter tamen eſt in intellectu, & fundatur in differentia iudicij, quo intellectus iudicat bonum XXIII.

Auxilium efficax nõ deſtruit, ſed perficit libertatẽ.

Libertas voluntatis radicatur in iudicio rationis indifferenti.

Digitized by Google

bonum propoſitum voluntati, non habere neceſſariam, ſeu naturalem connexionem cum bono in communi, ad quod naturaliter determinatur voluntas. & quoniam intellectus pro iſto ſtatu, quodcunque bonum proponat voluntati, illud proponit cum indifferentia huiuſmodi iudicij; ideo manet libera reſpectu talis obiecti, quo ad exercitium, vt optime explicat S. Thom. quæſt. 24. de verit. art. 1. & 1. p. quæſt. 83. art. 1. & 3. contra Gen. c. 85. ratione 4. & quæſt. 3. de malo art. 3. in corpore. Quod autem motio actualis, qua Deus efficit, vt voluntas velit bonum, ſecum compatiatur potentiam, qua voluntas poſſit determinare ſe ad oppoſitum actum, ſi velit; docet S. Proſp. lib. 2. de vocat. gent. c. 27. & 28. dum ait: *Quod Deus voluit eos velle, voluerunt, qui ad obediendum ſibi ipſum velle ſic donat, vt etiam à perſeueraturis illam mutabilitatem, qua poteſt nolle, non auferat.* Idem confirmat S. Thomas quæſt. 23. de verit. art. 5. ad tertium, dicens: *quamuis non eſſe effectus diuinæ voluntatis, non poſſit ſimul ſtare cum diuina voluntate: non enim ſunt iſta incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & iſte poteſt damnari; ſed tamen iſta ſunt incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & iſte damnatur.* & quæſt. 6. de verit. art. 3. ad ſeptimum, inquit: *Si loquamur de prædeſtinato ſecundum ordinem, quem habet ad aliud, ſcilicet ad Deum prædeſtinantem, ſic ordo ille non compatitur ſecum iſtum euentum, quod ſcilicet moriatur in peccato mortali, quamuis compatiatur ſecum iſtam potentiam.* Similiter & nos dicimus, quod licet iſta duo ſimul ſint incompoſſibilia: hic homo mouetur efficaciter à Deo ad conſenſum, & iſte homo diſſentit; tamen iſta duo ſimul ſunt compoſſibilia: hic homo mouetur efficaciter à Deo ad conſenſum; & hic homo poteſt diſſentire, ſi velit, vt ex Conc. Trident. conſtat, vnde manet ſemper liber in exercitio.

Auxilium efficax, quo prædeterminatur homo ad vnum actum, cõpatitur ſecum potētiam ad oppoſitum.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. can. 4.

Ad confirmationem reſpõdetur, quod, vt patebit diſputatione 23. 25. 115. & 116. determinatio ad vnum ex neceſſitate, quæ alias dicitur determinatio naturalis, repugnat libertati, non autem determinatio ad vnam operationẽ ſecundum modum voluntatis. efficax autem Dei pręmotio prędeterminat quidem voluntatem ad alteram partem, non quidem ex neceſſitate, ſed iuxta propriam naturam ipſius voluntatis, vt docet Sanctus Thomas 1. p. quæſt. 23. art. 1. ad 1. & de veritate quæſt. 25. art. 1. ad 1. & 3. contra Gentes cap. 90. & p. 2. quæſt. 10. ar. 4. in corpore. Qualis autem indifferentia ſit de eſſentia libertatis diſp. 115. & 116. explicabitur.

Auxilium efficax no prædeterminat ad vnũ ex neceſſitate.

Octauum argumentum petit, vt explicemus aliam difficilem quæſtionem; Quidnam videlicet ſit efficax illa præmotio, qua diximus indigere omnes cauſas ſecundas, vt actualiter operentur; & quid ſit illud præuium, quod fit à Deo in cauſa ſecunda antecedenter ad eius operationem, ſiue cauſa ſit naturalis, ſiue libera. & quoniam potiſsima difficultas procedit de cauſis liberis, & contingentibus; de illis ſpecialiter agendum erit in præſenti.

Diſputatio XIX.

Quidnam ſit motio illa præuia, qua Deus mouet, & applicat cauſas ſecundas ad operandum.

PRIMA ſententia eſt quorundam Thomiſtarũ, aſſerentium, præmotionem primæ cauſæ, in ſecundis cauſis receptam, qua ad operandum mouentur, & applicantur, eſſe qualitatem, non quidem per modum permanentis, ſed per modum diſpoſitionis tranſeuntis cum operatione cauſæ ſecundæ. Quam ſententiam, vt probabilem, defendit Magiſter Cabrera, & eam videntur ſuadere hæc argumenta. I.

M. Cabrer. 3. par. q. 18. art. 4. dub. 1. cõc. 4. nu. 58.

Primo: Nam S. Thom. 1. par. q. 109. ar. 9. in corpore ex eo probat, illum, qui iam conſequutus eſt iuſtificantem gratiã, adhuc indigere ad recte operandum auxilio actuali, ſeu motione diuina; quia *nulla res creata poteſt in quẽcunque actum prodire, niſi virtute motionis Diuinæ.* & hãc rationem dicit eſſe generalem, comparatione cuiuslibet cauſæ ſecũdæ. ſentit ergo

 eiuſmo-

Digitized by Google

eiuſmodi motionem eſſe qualitatem, ſiquidem affirmat, tribuere cauſæ ſecundæ virtutem ad operandum. Et art. 1. eiuſdem quæſt. idipſum docet, ſub his verbis: *Quantumcunque natura aliqua corporalis, vel ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à Deo*. Ex quo teſtimonio, & alijs eiuſdem Sancti Thom. diſput. 18. adductis, deſumitur argumentum. Sine motione diuina non poteſt cauſa ſecunda operari, ergo per illam poteſt; ergo talis motio tribuit aliquam virtutem ad operandum: ergo eſt qualitas, ſaltem per modum tranſeuntis.

Secundo arguitur. Motio Dei præuia confert cauſis ſecundis aliquam virtutem operatiuam, cum illas conſtituat in vltimo complemento actus primi; ſed omnis virtus operatiua, ſeu conferens formaliter virtutem operatiuam, eſt qualitas pertinens ad primam, vel ſecundam ſpeciem: ergo.

Confirmatur. Cauſa efficiens operatur, inquantum eſt actu, & in tantum deficit à virtute operandi, inquantum eſt in potentia: ergo id, quod tribuit formaliter vltimam actualitatem ad operandum, confert cauſæ efficienti aliquam virtutem, vt operetur, ac per conſequens erit qualitas. Cum ergo motio Dei actualis conferat ſecundis cauſis actualem virtutem ad operandum, ſequitur, quod ſit qualitas.

Tertio. Cauſa ſecunda, licet ſit cauſa principalis ſuæ operationis, quantum ad ſpeciem illius, & ſubſtantiam; tamen, vt illam attingat, quantum ad eſſe, ſiue in ratione entis, & actualitatis, oportet, quod vltra formam permanentem recipiat à Deo motionem actualem, cuius virtute concurrat ad effectum producendum, inquantum habet eſſe, ſiue actualitatem vltimam, eo quod ſolus Deus eſt cauſa principalis entis, inquantum ens actu, cum vniuerſaliſſimus effectus in vniuerſaliſſimam cauſam reduci debeat: ergo motio Dei præuia erit qualitas, tribuens virtutem actualem potentiæ ad attingendum inſtrumentaliter ſuum effectum, inquantū ens, & actus eſt.

Quarto, idem probatur ratione ſpeciali, procedente de motione ad actus imperfectos ſupernaturales, qui eliciuntur à rationalibus potentijs ante infuſionem habitus, quales ſunt, timor Inferni, deſiderium imperfectum obtinendi ſalutem, attritio, quam ſacrum Concilium Tridentinum docet: *Eſſe donum Dei, & Spiritus ſancti impulſum, nondum quidem inhabitantis, ſed mouentis; quo pœnitens adiutus, viam ſibi ad iuſtitiam parat*. Etenim huiuſmodi actus ſupernaturales eliciuntur à potentijs eleuatis ſolum per auxilium ſpeciale, ſeu motionem actualem gratiæ adiuuantis, non autem per habitus, vel qualitates permanentes; quia, vt ſupponitur, non habent in ſe habitus infuſos: ergo neceſſe eſt, quod eleuentur, & conſtituantur in actu primo per aliquam tranſeuntem qualitatem, vt, tanquam cauſa principalis, efficiant eoſdem actus; alias enim homo ſolum eſſet inſtrumentum Dei comparatione illorum actuum: id enim, quod operatur per ſolam motionem alterius agentis, non eſt cauſa principalis, ſed inſtrumentalis, ſicut aqua calefacta ab igne, ſolum eſt cauſa inſtrumentalis calefactionis, & caloris; quia ſolum operatur, vt mota ab igne: ergo auxilium ſpeciale, ſeu motio Dei ad dictos actus imperfectos, erit qualitas in potentijs recepta, & à ſolo Deo producta.

Conc. Triden. ſeſ. 14. cap. 4. de ſacramento Pænitētiæ.

Secunda ſententia aſſerit per oppoſitum extremum, auxilium actuale, ſeu motionem Dei non importare aliquid receptum in cauſis ſecundis antecedens, etiam ordine naturæ, & cauſalitatis, operationes earum; ſed eſſe ipſum Deum, ſeu voluntatem Diuinam, quatenus parata eſt, & expoſita ad concurrendum ſimul cum cauſis ſecundis, quotieſcunque ipſæ vel ex neceſſitate naturæ operentur, vel ex innata libertate operari voluerint. In cauſis autem ſecundis, dicunt, motionem Dei ſolum importare, aut ponere ipſam operationem cauſæ, quatenus procedit efficienter ex concurſu Dei ſimultaneo, ſicut creatio in creatura nihil ponit diſtinctum à ſubſtantia illa, ſed eſt ipſa creatura, ſecundum quod procedit efficienter à Deo. Probatur hæc ſententia ſequentibus argumentis.

Quinto arguitur. Si auxilium Dei actuale eſſet aliquid præuium ad operationem cauſæ ſecundæ, pertineret ad primam, vel ſecundam ſpeciem qualitatis. ſed

ſed ad neutram illarum pertinet; etenim prima, & ſecunda ſpecies qualitatis ponunt aliquid intrinſecũ in ſubiecto, quod ſit principium actiuum operationum: illud autem auxilium præuium nõ eſt principium intrinſecum actiuum: nam poſito in nobis quocunque principio intrinſeco actiuo, indigemus adhuc auxilio diuino, & concurſu Dei, vt operemur; ſed poſito auxilio diuino, non indiget homo alio auxilio Dei ad operãndum, alias daretur proceſſus in infinitum: ergo auxilium Dei non eſt principium intrinſecum actiuum operationis.

Sexto. Nulla virtus, aut qualitas actiua eſt determinata ad vnum effectum numero, ſed poteſt plures producere, vt patet, diſcurrendo per omnes virtutes actiuas, quas experimur; ſed auxilium Dei actuale eſt determinatum ad vnum effectum numero, & ad vnam operationem; nam tranſit cum ipſa operatione: ergo non eſt qualitas, aut virtus actiua.

Septimo. Sola ſubordinatio eſſentialis ad efficaciſſimam voluntatem Dei eſt ſufficiens, vt liberum arbitrium producat ſupernaturales actiones, præſertim ſi fuerit conſtitutum in actu primo per habitus ſupernaturales: ergo ſuperflue conſtituitur, tanquam neceſſarium auxilium aliud actuale, quod ſit qualitas, aut virtus actiua. Antecedens probatur: nam humanitas Chriſti abſque aliquo principio actiuo creato ex ſola ſubordinatione ad Verbum, cui vnitur, elicit operationem infinite meritoriam; etenim illa infinitas non prouenit ex aliquo principio creato, ergo prouenit ex ſola ſubordinatione ad Verbum, cui eſt hypoſtatice vnita: ergo ſimiliter liberum arbitrium noſtrum ex ſola ſubordinatione ad Deum poterit elicere operationem ſupernaturalem abſque alio auxilio, quod ſit virtus actiua.

Octauo. Auxilium, ſiue influxus Dei actualis, quo adiuuat hominem ad eliciendum actum liberum, nihil eſt aliud, quam actus liber, ſecundum quod procedit ex influxu Dei, & quatenus eſt in fieri à Deo: ergo non eſt virtus actiua. Patet conſequentia: nam omnis operatio diſtinguitur realiter à virtute actiua: etenim actio nõ eſt principium actiuum actionis. Antecedens probatur: nã influxus actualis liberi arbitrij, quo ad eundem actum liberum concurrit, nihil eſt aliud, quam ipſa operatio libera, vt procedit effectiue à noſtro libero arbitrio: ergo ſimiliter motio, qua Deus mouet voluntatem ad actum liberum, erit realiter ipſe actus liber, ſecundum quod eſt in fieri à Deo.

Confirmatur. In naturalibus motio ad albedinem eſt ipſa albedo, vt in fieri; quia, vt dicit Ariſt. motus non eſt præter res, ad quas eſt motus: ergo motio actualis, qua Deus mouet voluntatem ad actũ liberum, erit ipſe actus liber, vt eſt in fieri à Deo.

Tertia ſententia affirmat auxilium, ſeu motionem actualem, qua Deus mouet, III.
& applicat cauſas ſecundas ad operandum, eſſe aliquid receptum in ipſis cauſis ſecundis prius natura, quam operentur: & ſi inquiratur, quid ſit, reſpondent, eſſe realiter ipſam operationem cauſæ ſecundæ, quatenus procedit à Deo, eam applicante, & promouente efficaciter ad operandum. Ex quo inferunt, quod præmotio efficax, ſeu prædeterminatio, qua Deus prædeterminat voluntatẽ ad actionem liberam, non ſit diſtincta realiter à determinatione actuali; qua voluntas ſe ipſam determinat per ſuam operationem; ſed eadem. Cum enim voluntas formaliter ſe determinet, eliciendo actum liberum, idem actus, ſecundum quod procedit à Deo præmouente, dicitur prædeterminatio Dei, quatenus vero procedit à voluntate ſimul tempore, ſed poſterius natura cooperante, dicitur determinatio voluntatis. Probant hoc aliquibus argumentis ex factis à principio.

Præterea. Nam determinatio voluntatis poſita eſt in illo exitu, quo voluntas exit de potentia ad actum, & de actu primo ad actum ſecundum; quod quidem non aliter fit, quam per actionem procedentem ab ipſa voluntate, cum iam incipit agere, & operari; ad quem exitum Deus iuuat ſua motione actuali, influendo prius natura, & incipiendo: & hac ratione dicitur præmouere voluntatem efficienter proprie; & eam prædeterminare: ergo prædeterminatio Dei non diſtinguitur realiter à determinatione noſtræ voluntatis.

Confirmatur. Nam à parte rei non ſunt conſtituendæ duæ determinationes voluntatis diſtinctæ; vna Dei, altera vo-

luntatis

Digitized by Google

luntatis diſtinctæ, vna Dei, altera voluntatis: nam talis multiplicatio ponitur fruſtra: ergo determinatione eadem, qua volũtas ſe determinat, determinatur à Deo, tanquam à primo deliberante, & prædefiniente.

Differt autem hæc ſententia à præcedenti: nam licet vtraq. aſſerat concurſum Dei generalem, ſiue auxilium actuale non diſtingui realiter ab operatione cauſæ ſecundæ; auctores tamen primæ ſententiæ dicunt, quod auxilium actuale eſt ipſa operatio cauſæ ſecundæ, vt procedit ex influxu Dei, non quidem præuio, ſed ſimultaneo; non enim volunt admittere, quod in aliquo priori etiam rationis, ſiue cauſalitatis, phyſicè moueat Deus voluntatem ad actum noſtrum liberum, antecedenter ad influxum creati arbitrij. Auctores autem huius ſecundæ ſententiæ dicunt, quod auxilium actuale Dei eſt realiter ipſa operatio cauſæ ſecundæ, vt procedit ex influxu Dei præmouente, & prædeterminãte cauſam ſecundam ad influendum, & operandum, vt ſemper ſaluetur, quod ſolus Deus eſt, qui primo incipit, qui efficienter facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur. De hac ſententia iterum erit agendum inferius, cum diſputabitur de efficacia auxilij præuenientis gratiæ.

IIII. Quarta ſententia eſt aliorum Thomiſtarum, aſſerentium, auxilium Dei, ſiue motionem præuiam, qua mouet, & applicat cauſas ſecundas ad operandum, eſſe in illis aliquid realiter diſtinctum ab earum operationibus, & eſſe quoddam complementum virtutis actiuæ: *quo actualiter agat*, vt dicit S. Thomas. Et quoniam hæc ſententia eſt ad mentem Sancti Thomæ, pro eius explicatione ſupponenda ſunt aliqua.

S. Thom. q. 3. de potentia, art. 7. ad 7.

Primo ſupponendum eſt, præſentem difficultatem non procedere de influxu, ſeu concurſu Dei ſimultaneo, quo vnà cum libero arbitrio creato operatur. Omnes enim conueniunt, huiuſmodi concurſum nihil aliud eſſe in nobis, niſi operationem ipſam liberi arbitrij, vt procedit efficienter à Deo; ſicut creatio nihil aliud intrinſecum ponit in creatura, niſi ipſam ſubſtantiam creatam, vt à Creatore procedit. Et idem ſentiendum de concurſu diuino cõparatione effectus cuiuſcunque alterius cauſæ ſecundæ. Quæſtio ergo procedit de influxu, ſeu motione præuia ad concurſum cauſæ ſecundæ, quæ datur per modum auxilij, & immediate recipitur in cauſa ſecunda prius ordine rationis, & cauſalitatis, quam ipſa operetur.

Supponendum ſecundo, quod in præſenti poſſumus loqui de auxilijs gratiæ, quibus Deus adiuuat ad ſupernaturales actus hominem, iam conſtitutum in actu primo per ſupernaturales habitus Fidei, Spei, & Charitatis: aut vero de auxilijs, quæ dantur ad ſupernaturales actus antecedẽtes infuſionem habitus. Sunt enim quidam actus ſupernaturales perfecti, vt contritio, & actus charitatis, qui procedunt ab habitibus infuſis: alij imperfecti, vt timor Inferni, & attritio, & alij huiuſmodi, quibus remote præparatur homo ad iuſtificationem; qui quidem non ex habitibus ſupernaturalibus, ſed ex impulſu ſpeciali Spiritus Sancti procedunt, non dum quidem inhabitantis, ſed mouentis, vt ſupra dictum eſt.

Supponendum tertio, quod, cum in natura intellectuali ſint duæ potentiæ, quæ eleuari poſſunt ad actus ſupernaturales, ſcilicet intellectus, & voluntas, difficultas procedit de auxilijs tam ex parte intellectus, quam ex parte voluntatis, & quæſtio eſt: Vtrum auxilium gratiæ ponat aliquid intrinſecum non ſolum in intellectu, ſed etiam in voluntate; an vero poſt perfectam illuſtrationem intellectus poſſit voluntas immediate elicere conſenſum, abſque alio auxilio inhærente eidem voluntati, quod ſit principium actiuum conſenſus. Sed quoniam hæc pertinent ad quæſtionem de efficacia gratiæ, ſuo loco erunt inferius diſcutienda, & nunc tantum agendum de concurſu Dei generali, ſiue pertinente ad ordinem naturæ, ſiue ad ordinem gratiæ.

PRima Concluſio. Id, quod à Deo fit in cauſis ſecundis, quo actualiter agant, eſt aliquid habens eſſe quoddam incompletum per modum, quo colores ſunt in aere, & virtus artis in inſtrumento artificis. Hæc concluſio, vt iacet, eſt expreſſa S. Thom. q. 3. de potentia art. 7. ad 7. vbi ait: *Virtus naturalis quæ eſt rebus naturalibus in ſua inſtitutione collata, ineſt eis, vt quædam forma habens eſſe ratum,* V.

Auxilium actuale præuiũ eſt in cauſis ſecundis aliquid incõpletum.

tum, & firmum in natura. Sed id, quod à Deo fit in re naturali, quo actualiter agat, eſt, vt intentio ſola, habens eſſe quoddam incompletum per modum, quo colores ſunt in aere, & virtus artis in inſtrumento artificis. Et probatur eius ratione: nam rebus naturalibus potuit conferri, & collata eſt de facto in ſua prima inſtitutione, & creatione forma, & virtus in eis permanens, qua ſibi proportionatos poſſent effectus producere; non tamen potuit eis conferri vis aliqua permanens, qua agerent ad eſſe, vt inſtrumentum primæ cauſæ, niſi daretur eis, quod eſſent vniuerſale eſſendi principium: ſicut per artem dari potuit acumen ſecuri, vt eſſet forma in ea permanens apta ad ſcindendum, non tamen potuit ei communicari, quod abſque motione artificis rem artificiatam efficeret: ergo influxus Dei præuius, quo cauſæ ſecundæ actualiter agunt, eſt in illis aliquid incompletum, & tranſiens cum ipſa operatione, ſicuti eſt virtus, qua inſtrumentum motum ab artifice, operatur ad effectum artis.

VI. **Auxilium efficax eſt effectiue à ſolo Deo.**

Secunda concluſio. Hoc ens incompletum præuium actioni cauſæ ſecundæ producitur in illa effectiue à ſolo Deo, & nullo modo dependet efficienter ex influxu ipſius cauſæ ſecundæ. Concluſio eſt etiam S. Thom. ar. 7. cit. ad tertium argumentum, vbi ait: ***In operatione, qua Deus operatur, mouendo naturam, non operatur ipſa natura.*** Sentit ergo, illud incompletum præuium operationi cauſæ ſecundæ produci à ſolo Deo effectiue.

Præterea probatur euidenti ratione: nam illud ens incompletum eſt quid præuium operationi, ſiue influxui cauſæ ſecundæ, & antecedit illum ordine cauſalitatis: ergo non dependet efficienter ab ea. Patet conſequentia, tum quia prius, non dependet à poſteriori; tum etiam, nam effectus non poteſt antecedere ſuam cauſam efficientem, nec eam præuenire; alias haberet eſſe, antequam à ſua cauſa produceretur.

In hac diſput. nu. 5. & diſp. 18. num. 12. & 18.

Confirmatur: nam vt ſupradictum eſt, & patebit infra, actuale Dei auxilium, quo Deus præmouet cauſas ſecundas, & eas applicat ad operandum, tribuit illis complementum virtutis actiuæ, vt operentur: ergo non dependet efficienter ab ipſa operatione cauſæ ſecūdæ; virtus enim actiua cauſæ, & complementum illius nō depēdet effectiue ab operatione eiuſdem cauſæ; alias idem ſecundum eandem rationem ſimul eſſet cauſa, & effectus in eodem genere cauſæ reſpectu eiuſdem; quod implicat.

Voluntas in ordine ad auxiliū præuiū ſe habet paſſiue.

Ex quo ſequitur, quod omnis cauſa ſecunda in ordine ad illud præuium auxilium Dei, ſe habet paſſiue, ſiue cauſa ſecunda ſit naturalis, ſiue libera: & ratio eſt; quoniam omne recipiens, inquantum recipiens, ſe habet paſſiue in ordine ad formam, quam recipit; cum ergo illud auxilium præuiū ſit effectiue à ſolo Deo, & recipiatur in cauſa ſecunda antecedenter ad eius operationem; relinquitur, quod ipſa cauſa ſecunda ſe habeat paſſiue, & non actiue in ordine ad illud. Neque ex hoc ſequitur, quod voluntas, dum iuſtificatur adultus, vel producit actum liberum, ſe habeat mere paſſiue, vt Lutherus aſſeruit: quoniam licet paſſiue ſe habeat in ordine ad auxilium præuium, tamen in ordine ad actum liberum, ad quem mouetur, ſe habet actiue, & libere, vt inferius patebit. Vnde Conc. Trident. ſeſſ. 6. de Iuſtificat. can. 4. non damnat eos, qui dicunt, liberum arbitrium ſe habere paſſiue in ordine ad motionem diuinam; ſed eos, qui ſentiunt, non poſſe diſſentire, ſi velit; ſed velut inanime quoddam, nihil omnino agere, mereq. paſſiue ſe habere. In quibus verbis non obſcure ſupponit Conc. noſtrum liberum arbitrium paſſiue ſe habere in ordine ad excitationem, & motionem diuinam, quam in ſe recipit, vt cap. 5. præmiſerat: ſolum ergo determinat, quod non ſe habet mere paſſiue, ita vt, velut inanime quoddam, nihil omnino agat, nihilq. cooperetur, libere aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti: agit ergo aliquid liberum arbitrium, non quidem effectiue producendo auxilium efficax, quo mouetur à Deo, vt libere conſentiat; ſed libere producendo conſenſum, ad quem Deus per auxilium gratiæ mouet ipſum arbitrium.

Conc. Trident. definitio, quod lib. arb. nō ſe habet mere paſſiue, expenditur.

Tertia concluſio. Quoties cauſæ ſecundæ, ſiue ordinis naturalis ſint, ſiue ſupernaturalis, habent, ratione formæ ſibi inhærentis, ſufficientem virtutem actiuam, per modum actus primi, proportionatam cum effectu; tunc auxilium Dei, ſeu motio præuia, qua Deus mouet, & applicat **VII.**

eaſdem

Digitized by Google

eaſdem potentias actiuas ad operandum, non eſt qualitas, ſed proprio vocabulo dicitur motio virtuoſa, qua primum agens vniuerſaliſſimum efficit, vt cauſæ ſecundæ actualiter operentur, vnaquæq. iuxta modum ſibi propriũ. Hæc concluſio eſt expreſſa S. Thomæ p. 2. q. 110. ar. 2. vbi quærit: Vtrum gratia ſit qualitas; & reſpondet, quod gratia habitualis eſt qualitas; auxilium autem actuale, quo nos mouet ad aliquid volendum, non eſt qualitas, ſed motus quidam animæ; quod probat: nam actus mouentis in mobili eſt motus mobilis, vt dicitur 3. phyſ. text. 1.

Præterea probatur ratione. Omnis qualitas actiua pertinet ad primam, vel ſecundam ſpeciem qualitatis. at vero Dei auxilium actuale non pertinet ad aliquam ſpeciem illarum: ergo non eſt qualitas. Minor probatur: nam habitus perficit potentiam in ratione actus primi, includentis potentialitatem, comparatione actualis operationis, eo quod habitus non determinat potentiam ad actualiter operandum. ſtat enim, quod quis habeat in ſe habitum, & non operetur; ſed auxilium actuale præmouens cauſas ſecundas ad operandum, non perficit potentiam, conſtituendo illam in actu primo, ſed potius reducit ipſum actum primum ad actum ſecundum; hæc enim duo ſunt incompoſſibilia, quod Iuſtus moueatur efficaciter ad diligendum Deum, & tamen non diligat illum, vt ſæpe docet S. Thomas.

S. Thom. 2. 2. q. 24. art. 11. in corp. & 1. 2. q. 112. art. 3. in corp.

Secundo probatur. Impoſſibile eſt, quod per aliquem actum, aut qualitatem actiuam determinetur liberum arbitrium ad vnam numero operationẽ; habitus enim ex natura ſua, quandiu eſt in viatoribus, poteſt eſſe principium diuerſarum actionum; ſed prædictum auxilium actuale determinat liberum arbitrium ad vnam numero operationem; quamuis cum vera facultate, qua poſſit operari oppoſitam, ſi velit, aut non operari: ergo auxilium actuale non eſt habitus, aut qualitas actiua.

Tertio. Habitus ſubijciuntur libero arbitrio, quantum ad vſum; habitibus enim vtimur, cum volumus: ſed auxilium Dei actuale, ſeu præuia motio diuina non ſubditur libero arbitrio, quantum ad vſum, ſicut ſubijciuntur habitus; ſed potius ipſum auxilium ſubijcit voluntatem humanam, & eam ſibi obſequentem facit, vt diſput. 87. patebit: ergo.

Quarto. Poſito in homine quocunque habitu, aut qualitate actiua, indiget adhuc auxilio, ſeu motione diuina, vt actualiter operetur, vt diſput. præcedenti oſtenſum eſt, ſed poſito prædicto auxilio in homine, non indiget alio auxilio, quo moueatur, & applicetur ad operandum; alias daretur proceſſus in infinitum: nam illud vltimum auxilium erit habitus, vel qualitas actiua, & conſequenter indigebit alio auxilio ad operandum, & ſic in infinitum. ergo, &c.

Quinto. Si auxilium gratiæ, quo Deus nos mouet ad operandum, eſſet habitus, aut qualitas actiua; ſequeretur, quod iuſtus, qui non habet in ſe tale auxilium, ſeu motionem diuinam actualem, non haberet reuera principium ſufficiens, quo poſſet operari, ſi velit: nam deeſſet illi aliqua qualitas actiua, qua in actu primo per modum principij cõſtitueretur. Conſequens autem eſt falſum, & contra S. Auguſtinum, qui ſæpiſſime docet, primis parentibus fuiſſe conceſſum adiutorium gratiæ, quo poſſent perſeuerare, ſi vellent; qui tamen non receperunt auxilium, ſeu motionem actualem, qua perſeuerarent, & vellent. Eiſdem argumentis poterit facile probari auxilium præuium actuale non pertinere ad ſpeciem diſpoſitionis, aut naturalis potentiæ; præſertim cum eiuſmodi auxilium præſupponat potentiam, quam eleuat in actu primo conſtitutam.

Aug. lib. de corrept. & gratia c. 12. lib. de prædeſt. SS. 16. to. 7.

Quarta concluſio. Etiam quando potentiæ non ſunt conſtitutæ per habitus infuſos, in actu primo proportionato cum actionibus ſupernaturalibus timoris Inferni, attritionis, & ſimilium actuum, qui regulariter infuſionem habitus tempore antecedunt, ſed præueniẽte gratia eleuantur ad eoſdẽ actus eliciendos; cenſeo, auxiliũ actuale præuium, quo Deus efficit, vt homo actus illos producat, non eſſe formaliter qualitatem, ſed motionem Dei virtuoſam. Probatur argumẽtis factis pro concluſione præcedenti, quæ hanc etiam probare videntur. VIII.

Præterea probatur. Auxilium actuale præuium, quo Deus mouet efficaciter potentiam ad eliciendos prædictos actus ſu-

perna-

Digitized by Google

pernaturales tempore antecedentes infuſionem habitus, eſt eiuſdem rationis cum auxilio actuali, quo Deus mouet efficaciter liberum arbitrium informatum habitibus ſupernaturalibus ad operationes ſupernaturales; ſed hoc auxilium præuium non eſt qualitas, vt ex dictis in præcedenti concluſione conſtat: ergo neque illud. Et ſi quis petat, per quid conſtituantur potentiæ in actu primo, ſiue in potentia proxima ad eliciendos actus ſupernaturales, tempore antecedẽtes infuſionem habitus; reſpondetur, hanc eſſe ſpecialem difficultatem inferius diſcutiendam, cum de gratia excitante, & ſufficiente diſputabimus.

Diſp. 68. nu. 12. & diſp. 76.

Auxilium efficax realiter diſtinguitur ab operatione cauſæ ſecundæ.

Quinta concluſio. Hæc motio præuia, ſiue auxilium actuale realiter diſtinguitur ab operatione cauſæ ſecundæ: hæc eſt cõtra auctores ſecundæ ſentẽtiæ. Sed probatur primo. nam omnis cauſa efficiens realiter diſtinguitur à ſuo effectu; inter cauſam enim efficientem, & eius effectum debet eſſe diſtinctio realis, alias idem eſſet cauſa efficiens ſui ipſius, ſed illa motio præuia, ſiue Deus per illam motionem eſt cauſa efficiens, quod liberum arbitrium, & quæuis alia cauſa ſecunda operetur, vt dicetur infra diſput. 68. ergo realiter diſtinguitur ab operatione eiuſdem cauſæ ſecundæ.

Probatur ſecundo. Voluntas prius in ſigno rationis recipit in ſe motionem Dei præuiam, quàm producat actum liberum, vt ex præmiſſis patet: ergo motio Dei non poteſt eſſe realiter idem, quod actus liber eiuſdem voluntatis. probatur conſequentia: nam voluntas prius efficit actum ſuum liberum, quam recipiat illum, vel patiatur ab eo.

Probatur tertio. Motio illa præuia eſt terminus productus per ſolam operationem diuinam, vt ſupra dictum eſt: operatio autem, & effectus cauſæ ſecundæ nõ eſt quid productũ efficienter à ſolo Deo, ſed etiam à cauſa ſecunda: ergo motio illa non identificatur realiter cum operatione cauſæ ſecundæ, vel cum termino producto per illam. probatur conſequentia: nam cum operationes ſpecificentur ex terminis; vbicunque fuerint operationes realiter diuerſæ, debent realiter diſtingui & termini.

Et ſi obijciatur contra iſtam rationem: nam effectus cauſæ ſecundæ eſt vnus, & idem realiter; & tamen producitur per diuerſam operationem, & influxum, videlicet per operationem Dei, & cauſæ ſecundæ: ergo ex diuerſitate operationum non cõcluditur diuerſitas effectuum; Reſpondetur, quod, quando cauſæ ſunt ſubordinatæ, non ponunt in numero, reſpectu effectus, quem producunt: nam cauſa inferior operatur in virtute ſuperioris; vnde ab vtraq. poteſt ſimul idem numero effectus produci, vt docet S. Thom. q. 3. de potentia, ar. 7. ad 3. Id autem, quod ex natura ſua habet, vt producatur effectiue à ſolo Deo, non poteſt eſſe idem realiter cum eo, quod producitur effectiue à cauſa ſecunda.

Probatur quarto. Deus non poteſt per ſeipſum in aliquo priori attingere immediate actum liberum, in quo illũ non attingat voluntas creata: ergo auxilium efficax, ſeu motio Dei præuia, non eſt realiter ipſe actus liber, quatenus in aliquo priori intelligitur, vt procedẽs à Deo antecedenter ad influxum noſtri arbitrij. Antecedens probatur: nam actus liber eſt intrinſece vitalis: ergo dicit intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem: ergo non poteſt intelligi, vt procedens à Deo immediate, antecedenter ad liberum influxum potentiæ vitalis, videlicet liberi arbitrij, ſine quo produci non poteſt.

Confirmatur primo: Nam alias ſequeretur, quod in aliquo priori ſigno rationis intelligeretur noſtrum liberum arbitrium mere paſſiue ſe habere in ordine ad actum liberum; quod tamen videtur repugnare eius libertati. Sequela probatur: nam ſi in illo priori ſigno rationis intelligitur fieri à ſolo Deo actus liber voluntatis: ergo voluntas intelligitur mere paſſiue ſe habere in ordine ad illum actum liberum. Quod ergo Deus facit in illo priori naturæ, eſt mouere efficaciter voluntatem, vt eadem voluntas ſic mota, ſuum producat actum liberum; & terminus huius actionis, ſeu motionis diuinæ eſt, voluntatem eſſe motam, vt ſe moueat; quia operatio primæ cauſæ non attingit effectum ſecundæ cauſæ, niſi ſe modificet in cauſa ſecunda, iuxta modum ipſius cauſæ ſecundæ: ergo nulla eſt aſſignabilis duratio naturæ, in cuius primo inſtanti cauſa prima efficiat effectum cauſæ ſecundæ,

& in

Digitized by Google

& in ſecundo illum attingat cauſa ſecunda. de quo diſp.89.& 98.agendum eſt.

Confirmatur ſecundo: nam actus liber creatus intrinceſe habet, quod ſit actio contingens, & conſequenter impedibilis per alias cauſas: ergo ſi in aliquo priori intelligitur produci à ſolo Deo, in illo priori debet intelligi, vt contingens, ac per conſequens contingentia, & defectibilitas illius actus proueniet immediate, tanquam ex cauſa proxima, ex ipſo Deo, ſiue ex diuina voluntate; ac per conſequens voluntas Dei eſſet cauſa cõtingens, & defectibilis; quod manifeſtam inuoluit contradictionem, vt diſput. 27. perſpicuum fiet.

IX. AD primum argumentum factum à principio pro prima ſententia, reſpondetur, S. Thomam expreſſe docere, auxilium diuinum, quo nos mouet ad operandum,non eſſe qualitatem,vt patet ex loco adducto pro tertia concluſione. Vnde ad teſtimonia in contrarium allegata, reſpondetur,quod,cum S. Thomas dicit, cauſam ſecundam,quantumuis ponatur perfecta,non poſſe operari, niſi moueatur à Deo;non eſt ſenſus,quod abſque præuia motione actuali Dei cauſa ſecunda non habeat verum poſſe, ſeu virtutem actiuam in actu primo. Etenim,vt in q.3. de potentia,ar.7.ad 7.docet idem S. Doctor,cauſæ ſecundæ naturales in ſua creatione acceperunt à Deo per formã permanentem,virtutem,qua poſſent operari. Et ſimiliter per habitus infuſos poteſt liberum arbitrium operari alias actiones ſupernaturales, ſi velit; ſed ſenſus S. Thomæ eſt, cauſam ſecundam nunquam eſſe operaturam, niſi moueatur à Deo.

Ad cuius maiorem explicationem aduertendum eſt, quod in hac propoſitione cauſa ſecunda non poteſt operari,niſi moueatur à Deo. illa excluſiua poteſt accipi ita, vt determinet verbum, poteſt,& tunc ſenſus eſt, quod nulla cauſa ſecunda habet in ſe verum poſſe operari,niſi moueatur à Deo; & hic ſenſus eſt falſus, neque intentus à S. Thoma, & eius diſcipulis, vt dicetur infra diſputatione 22.num.33. Secundo poteſt illa excluſiua determinare verbum,operari, & tunc ſenſus eſt, fieri non poſſe, quod cauſa ſecunda operetur aliquam actionem,& tamen non moueatur à Deo;& hic ſenſus eſt verus,& intentus à Sancto Doctore,vt in alia conſimili proportione ipſemet explicat q.1.de potentia, art.5.ad 1.cuius verba diſp.22. num.33.referenda ſunt. Vnde non ſequitur, quod auxilium diuinum ſit qualitas, tribuens in actu primo virtutem aliquam operandi.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod etiam motio diuina, quæ non eſt qualitas, poteſt tribuere aliquam virtutem operandi,non quidem per modum actus primi,ſed per modum complementi actus primi,ideſt faciendo, quod actus primus reducatur ad ſecundum.

Ad confirmationem reſpondetur, ſolum concludere, motionem præuiam eſſe vltimum complementum actus primi, & eſſe id, quo Deus potentiam conſtitutam in actu primo efficaciter, & efficienter reducit ad actum ſecundum, iuxta modum ſuperius explicatum.

Ad tertium reſpondetur, potius concludere,motionem diuinam non eſſe qualitatem: nam ſi cauſa ſecunda in ordine ad productionem effectus, inquantum habet rationem actus, ſiue entis, eſt inſtrumentum Dei, vt quidam ſentiunt; potius ſequitur, quod auxilium Dei actuale, in cuius virtute cauſa ſecũda attingit ipſum eſſe effectus producti, non ſit qualitas recepta in cauſa ſecunda, ſed motio, ſicut eſt illa, quæ recipitur ab artifice in inſtrumento, quo rem artificiatam producit.

Ad quartum reſpondetur, motionem, qua Deus adiuuat ante infuſionem habitus liberũ arbitrium ad eliciendos actus ſupernaturales imperfectos,non eſſe,proprie loquendo, qualitatem, licet vires ad operandum tribuat, vt ex dictis in ſuperioribus conſtat; neque ex hoc ſequitur, quod liberum arbitrium non ſit cauſa ſecunda principalis, ſed inſtrumentalis eorundem actuum, vt diſp. 68. patebit; vbi operoſius diſcutienda eſt quæſtio illa: An liberum arbitrium comparatione actuum ſupernaturalium, quos elicit, vere ſit cauſa principalis: an ſolum inſtrumentalis.

Ad quintum argumentum reſpondetur, auxilium Dei actuale præuium operationi cauſæ ſecundæ eſſe aliquid receptum in illa; illud tamen non eſt qualitas, ſed motio virtuoſa, & medium

quoddam

Digitized by Google

quoddam inter actum primum, & ſecundum, vt dictum eſt.

X. Ad ſextum reſpondetur, maiorem aſſumptam veram eſſe de qualitate, & virtute actiua, quæ habet eſſe firmum, ratũ, & permanens in ſubiecto per modũ actus primi. Auxilium autem Dei nõ eſt qualitas permanens, ſed motio tranſiens cum operatione, ad quam ordinatur; vnde per illud nunquam producitur, niſi vnica operatio.

Ad ſeptimum reſpondetur, negandã eſſe maiorẽ propoſitionem. Ad probationem dicendum, infinitatem meriti Chriſti Domini eſſe infinitatem dignitatis moralis, ſiue in genere moris, non autem phyſicam in ratione entis: ideo non requirit aliquod principium intrinſecum infinitum inhærens animæ Chriſti, à quo eliciatur operatio infinite meritoria, ſed ſufficit infinitas ſuppoſiti diuini operantis per naturam humanam; actus autem ſupernaturales phyſice, & entitatiue ſunt ſupernaturales, vnde non eſt ſimile.

Ad octauũ reſpondetur, influxum Dei ſimultaneum, quo Deus cum libero arbitrio ſe determinante concurrit ſimul ad eliciendũ actum liberum, nihil eſſe aliud, niſi actum liberum, quatenus procedit à Deo. Cęterũ auxilium, quo Deus applicat, & præmouet liberum arbitriũ, & efficit, vt ſe determinet; non eſt realiter ipſe actus liber, ſed aliquid præuium ad illum, vt ex præmiſſis patet.

Ad confirmationem reſpondetur, motionem ad albedinem non tribuere virtutem aliquam actiuam, aut complementum virtutis actiuæ ſubiecto, in quo recipitur; quia mere paſſiue ſe habet illud ſubiectum in ordine ad albedinem; motio autem præuia, qua Deus mouet, & applicat liberum arbitrium, vt ſe determinet ad ſuos actus, tribuit illi virtutem quandam, ſeu complementum virtutis actiuæ, vt dictum eſt; vnde non eſt ſimile.

Ad rationes autem adductas pro tertia ſententia iam patet ſolutio ex dictis. Sed ſpecialiter reſpondetur, determinationem, ſeu motionem præuiam, de qua loquimur, conſiſtere in complemento, quodam virtutis actiuæ, quo Deus vere efficienter, & efficaciter facit, vt liberum arbitrium de actu primo exeat ad ſecundum; non autem conſiſtit formaliter in ipſo exitu, qui fit per actum ſecundum; vnde non ſequitur, quod motio Dei præuia ad actum liberum ſit realiter ipſe actus liber.

Ad confirmationem dicendum, quod, vt dictum eſt in præcedenti diſputatione, & patebit diſp. 23. illa motio præuia diſtincta ab operatione cauſæ ſecundæ, non conſtituitur abſque neceſſitate, ſed propter rationes vrgentes adductas, & adducendas in præallegatis locis.

Per hæc manet ſolum octauum argumentum diſputationis præcedentis. Dicimus enim, inter potentiam actiuã, quę per modum permanentis habet eſſe, & actum ſecundũ, mediare motionem Dei actualem, per quam potentia actiua applicatur, & prædeterminatur ad operandum, vt ex ſupradictis conſtat, & patebit amplius ex ijs, quæ diſp. 23. num. 22. dicentur.

Diſputatio XX.

Vtrum concurſus Dei generalis, quo cauſas ſecundas conſtitutas in actu primo, per formas ſupernaturales adiuuat ad ſupernaturales actus producendos, ſit ſupernaturalis; an vero eiuſdem ordinis cum concurſu generali ad actus merę naturales.

QVIDAM dixerunt, eiuſmodi concurſum, quantum eſt ex ſe, non eſſe alterius rationis ab eo, quo Deus concurrit ad actus mere naturales. Et vt ſuã explicẽt ſententiam, diſtingunt tres cauſas partiales eorundem actuum ſupernaturalium, à quibus ita emanat totus, tanquam ab vna integra cauſa, vt à ſingulis etiã partibus, partialitate, vt vocant, cauſæ, totus etiã emanet, diuerſo tamẽ modo. Etenim à Deo influente per ſolũ concurſum generalẽ, emanat, inquiũt, vt à cauſa vniuerſali, à qua proinde nõ habet magis, quod ſit aſſẽſus credẽdi, aut dolor de peccatis, quã vel actus oppoſitus, vel actus cu- I.

iuſuis alterius potentiæ. Ab influxu vero liberi arbitrij, vna cum notitijs, & cæteris neceſſarijs, vt quo ad ſubſtantiam actus producatur, habet tanquam à cauſa particulari, vt, quoad ſubſtantiã actus, ſit potius aſſenſus fidei, aut dolor de peccatis, quàm aliquis alius diuerſus actus. A gratia vero præueniente, ſeu à Deo, vt per illam, tanquam per ſuum inſtrumentũ, vna cũ libero arbitrio influit in eundem actũ, habet, vt ſit actus ſupernaturalis ſpecie diſtinctus ab actu pure naturali credendi, aut dolendi de peccatis, quem liberum arbitrium ſuis ſolis viribus tunc eliceret, ſi cum eo non influeret ſimul gratia præueniens. Probant hanc ſententiam omnibus argumentis, quibus ſuadere conantur, gratiam, & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus: ſicut duo trahentes nauim cauſant motum nauis. Sed hæc argumenta diſp. 85. adducenda ſunt, & ſoluenda.

Præterea id probant: nam actus credendi, ſperandi, pœnitendi, & diligendi non habent à concurſu Dei generali, quod ſint ſupernaturales, ſicut nec ab influxu liberi arbitrij: ſed id habent ab influxu Dei per gratiã præuenientẽ, vel ab influxu ſupernaturalis habitus, quo euehũtur actus liberi arbitrij, vt ſupernaturali fini ſint proportionati: ergo concurſus generalis, quo indigẽt cauſę ſupernaturales, vt operẽtur, nõ eſt ſupernaturalis, vel alterius rationis ab eo, quo ad effectus mere naturales, cũ alijs cauſis ſecundis concurrit. Probatur conſequentia: nam alias actus liberi arbitrij haberent, quod eſſent ſupernaturales, à concurſu Dei generali: & conſequenter omnes actus eodem concurſu generali à cauſis ſecũdis producti, eſſent ſupernaturales, quod nullus Theologus admittet.

Secundo; nam alias ſequeretur, quod habitus charitatis, vel eius concurſus, nõ eſſet ſufficiens ad producendũ actum ſupernaturalem charitatis; & idem eſſet dicendum de lumine gloriæ, reſpectu viſionis beatificæ. Probatur: nam illud dicitur ſufficiens in aliquo genere, vltra quod nõ requiritur aliud in eodem genere: ergo ſi in genere cõcurſus ſupernaturalis ex parte Dei, præter concurſum ſupernaturalem habitus, requiritur alius generalis cõcurſus ſupernaturalis; ſequitur, quod concurſus habitus charitatis, non ſit ſufficiens ad actus ſupernaturales producendos.

Confirmatur. Habitus ſupernaturalis, & gratia præueniens ponuntur, vt actus liberi arbitrij ſint ſupernaturales: ergo fruſtra ad id cõſtituitur cõcurſus generalis ordinis ſupernaturalis: fruſtra enim fiũt per plura, quæ fieri poſſunt per pauciora.

Tertio arguitur. Hæc eſt differentia inter virtutes acquiſitas, & infuſas, quod virtutes acquiſitæ præſtant faciliter poſſe; virtutes autẽ infuſæ præſtant ſimpliciter poſſe: ergo potentia cũ habitu ſupernaturali, & concurſu Dei generali, cauſis naturalibus communi, ſemper poterit elicere actũ ſupernaturalem, ſecluſo quocunque alio Dei concurſu ſupernaturalis ordinis. II.

Quarto. Præexiſtente ex parte intellectus habitu fidei, in poteſtate liberi arbitrij eſt producere, vel non producere actũ fidei ſupernaturalem cũ concurſu Dei generali; ergo ad id non requiritur alius cõcurſus ſupernaturalis ordinis; alias, etiam ſuppoſito habitu fidei, non eſſet in poteſtate arbitrij actum fidei elicere.

Confirmatur. Sequeretur ex oppoſita ſententia, ad omnem actum ſupernaturalẽ eſſe neceſſarium triplicẽ Dei concurſum; hoc autem non eſt dicendum: nam eſſet multiplicare concurſus Dei ſine neceſſitate: ergo. Sequela probatur: nã in primis eſt neceſſarius concurſus Dei per habitũ ſupernaturalem, aut per gratiam præuenientem, quæ vices habitus ſupernaturalis ſupplet. Similiter etiam eſt neceſſarius concurſus Dei generalis, naturalis ordinis, quo Deus, tanquam prima, & vniuerſaliſſima cauſa concurrit cum omnibus cauſis ſecundis, etiam naturalibus ad ſuas operationes: ergo ſi præter iſtum concurſum eſt neceſſarius ex parte Dei alius concurſus ſupernaturalis ordinis, ſequitur, Deũ triplici concurſu concurrere cum cauſa ſecunda ad quamlibet operationem ſupernaturalem.

Quinto arguitur, ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. cap. 5. & can. 3. vbi hoc ipſum videtur inſinuare, cum ad huiuſmodi actus ſupernaturales, præter excitantem, & adiuuantem gratiam, ſolum dicit, requiri liberum influxum noſtri arbitrij cum eadẽ gratia: ergo præter concurſum generalem Dei, quo in ſuo eſſe res omnes conſeruat, non requiritur ad actus ſupernaturales alius cõcurſus Dei ſupernaturalis ordinis.

Si di-

Digitized by Google

Si dicatur, ipſum auxilium gratiæ adiuuantis eſſe cõcurſum Dei ſupernaturalem,ad omnes actus ſupernaturales generaliter neceſſarium; contra hoc arguitur.

Sexto. Gratia excitans, & adiuuans non ſunt duæ gratiæ diſtinctæ; illa enim eadem gratia, qua Deus liberum arbitriũ excitat ad actus ſupernaturales, dicitur adiuuans,ſi noſtrum arbitrium cum illa velit operare: nam quatenus præuenit liberum arbitrium, dicitur excitans, quatenus vero cooperatur iam cum libero arbitrio actum ſupernaturalem, dicitur gratia adiuuans, & cooperans: ergo præter gratiam excitantem,& concurſum generalem non requiritur aliud ſpeciale auxilium adiuuantis gratiæ, vel concurſus Dei ſupernaturalis.

III. *Concurſus Dei generalis ad actus ſupernaturales eſt ſupernaturalis.*

HAec tamen ſentẽtia nobis non probatur. Quapropter dicendum eſt, cõcurſum Dei generalem, quo,cũ libero arbitrio, & alijs cauſis ſecundis ad actus ſupernaturales concurrit, eſſe ſupernaturalem, & eiuſdem ordinis cum ipſis actibus, nec eſſe eiuſdem rationis cum generali concurſu,quo cum cauſis ſecundis naturalibus ad earum operationes concurrit. Hanc ſententiam docet M. Soto lib. 1. de natura,& gratia cap. 16. Andreas à Vega. lib. 6. ſupra Conc. Trid. c. 6. & tribus ſequentibus, & videtur expreſſa S. Tho. 1. 2. q. 109. ar. 9. in corp. vbi ſic loquitur: *Homo ad recte viuendum dupliciter auxilio Dei indiget. Vno modo, quantum ad aliquod habituale donum, per quod natura humana corrupta ſanetur, & ſanata eleuetur ad operanda opera meritoria vitæ æternæ: alio modo indiget homo auxilio gratiæ, vt à Deo moueatur ad agendum.* Vbi præter donum habituale docet eſſe neceſſarium auxilium actuale diuinæ gratiæ; auxilium autem gratiæ non eſt influxus Dei generalis communis rebus naturalibus,ſed influxus ſpecialis ordinis ſupernaturalis: quamuis poſſit dici generalis in eodem ſupernaturali ordine: ergo.

Præterea probatur ratione. Deus, in quantum auctor gratiæ, eſt finis vltimus ſupernaturalis omnium ſupernaturalium actionum: ergo in quãtum auctor ſupernaturalis,eſt prima cauſa earum efficiens: ergo concurrit ad illas generali concurſu ſupernaturali.

Secundo. Concurſus primæ cauſæ debet eſſe proportionatus formæ, per quam operatur cauſa ſecũda,ſed forma,per quã operatur cauſa ſecunda actus ſupernaturales,eſt ſupernaturalis: nam potentia naturalis, ſcilicet intellectus, & voluntas,& aliæ potentiæ naturales ſecundum ſe nullam habent proximam virtutem actiuam, comparatione actuũ ſupernaturalium: ſed tota earum virtus dependet, vt quo,à forma ſupernaturali, vt diſp. 64. patebit; ac per conſequẽs forma, per quam operatur cauſa ſecũda ſupernaturales actus,eſſe debet ſupernaturalis: ergo ſimiliter concurſus primę cauſæ debet eſſe ſupernaturalis.

Confirmatur: nam,vt diſp. 18. dictum eſt, concurſus Dei generalis eſt influxus immediatus in cauſam,& in ea recipitur, & modificatur ab ipſo Deo iuxta eiuſdem cauſę conditionem,prius natura,quàm cũ illa producat effectum: ergo neceſſe eſt, quod idem concurſus generalis cum cauſa ſecunda ſupernaturali ſit etiam ſupernaturalis; alias enim Deus non modificaret eundem concurſum in cauſa ſecunda, nec illum accommodaret eiuſdem cauſæ conditioni, & naturæ.

Tertio. Id ipſum probatur ſpecialiter de concurſu Dei ſimultaneo. Concurſus, quo Deus immediate cum cauſa ſecunda ſupernaturali producit ſupernaturalem operationem, eſt realiter ipſamet operatio,vt procedit ex influxu Dei;ſed operatio eſt ſupernaturalis: ergo influxus immediatus Dei in eandem operationem eſt ſupernaturalis.

Si dicatur,operationem non eſſe ſupernaturalẽ, vt producitur à concurſu Dei, IIII.
vel ab influxu liberi arbitrij,ſed quatenus producitur ex influxu habitus ſupernaturalis, vel excitantis gratiæ ſimul cũ potẽtia hominis intellectiua,vel appetitiua; contra hoc eſt argumentum. Gratia excitans ſine adiuuante non efficit actum liberum,neque attingit ſupernaturalitatem illius,ſed ſolum mouet moraliter liberum arbitrium, ex parte obiecti, illi ſuadendo, illud inuitando,& alliciendo,vt proſequatur bonum ſibi propoſitum per intellectũ. habitus autem ſupernaturalis ſolum tribuit potentiæ poſſe operari ſupernaturales actus; non autem tribuit illi actualiter operari: ergo præter ipſum habitũ,& gratiam excitantẽ,neceſſe eſt ponere ex parte Dei,cõcurſum actualẽ ſupernaturalis ordi-

Digitized by Google

nis; quo ipſa potentia rationalis eleuata per habitum ſupernaturalem, moueatur efficaciter à Deo, vt actualiter operetur ſupernaturalem actum.

Quarto, probari poteſt eadem ſententia omnibus argumentis, quibus diſput. 88. manifeſtum fiet, in eo, qui habet habitus infuſos, ad eliciendum actum ſupernaturalem, eſſe neceſſarium auxilium non ſolũ excitantis, ſed etiam adiuuantis gratiæ, eiſdem habitibus infuſis ſuperadditũ.

V. *Actus ſupernaturalis à Deo, à lib. arb. & ab habitu ſupernaturali produci tur.*

AD primum argumentum reſpondetur, actum ſupernaturalem credendi, verbi gratia, aut diligendi, ſecundum omnem realitatem, & ſupernaturalitatẽ, quam habet, produci efficienter à libero arbitrio, ab habitu ſupernaturali, & à Deo, ſeu auxilio eius ſupernaturali: à libero quidem arbitrio eleuato per habitũ, vt à cauſa proxima, ſeu principio, quod proximo, ab habitu autem, vt à principio, quo, à Deo vero, vt à prima cauſa ſupernaturali, cui liberum arbitrium eleuatũ per ſupernaturalem formam eſſentialiter ſubordinatur, non ſolum in eſſe, ſed etiam in operari. Nec eſt admittendum, Deum, & liberũ arbitriũ eſſe cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus; vere enim ſunt cauſæ totales in ſuo genere, vt diſp. 85. patebit. *Diſp. 85.*

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod habitus charitatis eſt quidem ſufficiens ad diligendum Deum ſuper omnia, in genere principij, quo, formalis, cõſtituentis liberũ arbitrium in actu primo ſupernaturali in ordine ad dilectionem Dei, vt eſt auctor gratiæ. Tribuit enim voluntati poſſe diligere Deum. Vt autẽ hæc potentia eleuata per habitum ſupernaturalem reducatur in actũ ſecundum, neceſſario requiritur concurſus Dei generalis ſupernaturalis ordinis, ſiue auxiliũ actuale ſupernaturale, vt ex ſupra dictis cõſtat. Nec ex hoc ſequitur, quod omnes actus, producti à cauſis ſecundis, ſint ſupernaturales: nam concurſus Dei generalis nõ eſt ſupernaturalis, reſpectu quarũcunque operationũ, ſed earũ dũtaxat, quæ à cauſis ſecũdis ſupernaturalibus producũtur.

Charitatis habitus in quo ſenſu dicatur ſufficiens ad diligendũ Deum.

Ad confirmationem reſpondetur, quod non ponitur fruſtra concurſus Dei ſupernaturalis: nam ab illo, tanquam à cauſa prima, habet actus fidei, & charitatis, & alij huiuſmodi actus, quod ſint, & quod ſupernaturales ſint; à libero autem arbitrio eleuato per habitũ ſupernaturalem, & gratia excitante præuento, id habet, vt à cauſa proxima, ſicut ſuperius dictum eſt.

Ad tertium reſpondetur, quod habitus per ſe infuſi tribuunt potẽtiæ ſimpliciter poſſe operari, nõ tamen ei tribuunt actualiter operari; alias habens huiuſmodi habitus, bene ſemper operaretur, & ita ſemel iuſtificatus non poſſet peccare; aut gratiam amittere; quod eſt erroneum. Vnde præter habitũ requiritur actuale auxilium, & concurſus Dei ſupernaturalis ordinis, per quod potentia eleuata per habitum moueatur, & ad pie operandum determinetur. Aliud eſt enim poſſe operari, aliud actualiter operari; & plura requiruntur, vt homo actualiter operetur, quam ſint neceſſaria, vt operari poſſit.

Ad quartum argumentum reſpondetur, eſſe quidẽ in poteſtate noſtri arbitrij ipſum credere; ſuppoſito tamen ex parte Dei concurſu generali eiuſdem ordinis, ſine quo liberum arbitrium, quantumuis habeat perfectum habitum fidei, nũquam operabitur. Nec ex hoc ſequitur, hominẽ non habere liberum arbitrium, ſed ſolum ſequitur, quod non habeat liberum arbitrium independenter ab alio, & quod nõ ſit ſimpliciter primum liberum. Hoc enim ſolum competit libero arbitrio Dei, vt diſput. 117. dicetur. VI.

Ad confirmationem reſpondetur, ad actus ſupernaturales ſufficere ex parte Dei, concurſum generalem ordinis ſupernaturalis, in quo eminenter continetur quidquid perfectionis reperitur in cõcurſu generali Dei, inquantum eſt auctor naturæ. Vnde non ſequitur, ad omnem actũ ſupernaturalẽ eſſe neceſſarium triplicem Dei concurſum. Videantur circa iſtam ſolutionem, quæ in diſp. 18. dicta ſunt.

Ad quintum argumentum reſpõdetur, quod Concil. Trid. locis citatis, præter gratiam excitantem, neceſſariam eſſe docet ad conuerſionem gratiam adiuuantẽ, ſub qua compræhendit concurſum Dei actualẽ ſupernaturalis ordinis, quo Deus influit immediate in liberũ arbitriũ, illud mouendo, & applicãdo efficaciter ad pie operandum, vt diſp. 18. dictum eſt, & patebit amplius diſp. 23.

Ad ſextum reſpondetur, gratiam excitantem, & adiuuantẽ non eſſe idem auxilium gratiæ, ſed diſtinctũ, vt infra patebit. *Diſput. 74. 75. 88. & 95.*

Diſpu-

Diſputatio XXI.

Vtrum concurſus Dei generalis, præſertim reſpectu actuum à libero arbitrio creato dependentium, ſit ſecundum ſe indifferens.

I. PARTEM affirmatiuam tenent aliqui recentiores Theologi, aſſerentes concurſum Dei generalem eſſe æternam voluntatem Dei, qua ſtatuit ita omnibus cauſis ſecundis præſto eſſe, vt quoties cauſæ ſecundæ, vel naturæ neceſſitate, vel ſponte, ac libertate ſua cooperarentur, perinde eiuſmodi influxus ex determinatione liberæ volũtatis diuinæ perpetuo ſequeretur, ac ſi ipſe ex neceſſitate naturæ influeret. Ex quo inferunt, quod concurſus Dei generalis eſt indifferens ex ſe, vt, pro diuerſitate cauſæ ſecũdæ cooperantis, varia actio, variuſq. effectus reſultet. Quidam hanc ſententiam ſic explicant, vt aſſerant, Deum non abſolute, ſed quaſi ſub conditione velle; vt hic actus fiat à voluntate creata, ſi ipſa ſeſe ad illum eliciendum determinauerit, & ſub eadem conditione velle influere, & concurrere in eundem actum, expectando tamen influxum creatæ voluntatis. Ex vi autem huius diuinæ volũtatis, ita, inquiunt, manet applicata diuina omnipotentia ad influendum in actum humanæ voluntatis, vt hac influente, abſque noua Dei voluntate, aut applicatione ſuæ potentiæ, Deus etiam influat, quaſi neceſſitate quadam, orta ex eius voluntate, quæ ad id, quod vult, & quomodo vult, efficax eſt, & immobilis. Et ita, modo veluti indifferenti, ac generali applicat, & offert humanæ voluntati ſuam virtutem, vt ſit paratus ad concurrendum cum illa ad actũ, quem ipſa effecerit. Ex quo inferunt, quod concurſus cauſarum ſecundarum determinat concurſum generalem primæ cauſæ, tum ad ſpeciem actus in eſſe naturæ, tum etiam ad bonitatem, vel malitiam, quam habet in genere moris. Dicunt enim, quod, cum concurſus Dei generalis non ſit concurſus Dei in cauſam ſecundam, ſed in actionem ipſiuſmet cauſæ; is vero de ſe indifferens ſit, vt pro diuerſitate influxus cauſæ ſecundæ, ſequatur potius actio huius ſpeciei, quam alterius; quippe qui non determinat influxum cauſæ ſecundæ, ſed ab eo determinatur ad ſpeciem actionis: quando vero cum eo concurrit liberum arbitrium, ex vario influxu arbitrij proueniat, quod ſequatur potius volitio, quam nolitio, & volitio honeſti potius, quam turpis obiecti: fit, vt actiones liberi arbitrij, vt & cuiuſuis cauſæ ſecundæ, à concurſu generali Dei non habeant, quod ſint tales, vel tales in particulari, ac proinde neque quod ſint ſtudioſæ, vel vitioſæ, ſed ab ipſomet libero arbitrio.

Probant iſtam ſententiam primo: nam hic modus concurrendi primæ cauſæ eſt poſſibilis, cum nulla repugnantia, vel implicatio cõtradictionis in eo poſſit excogitari, ne dum reperiri. Cum ergo voluntas diuina ſit omnipotens, vt faciat, quod vult, & quomodo vult, poſſitq. omne id velle, in quo non eſt contradictio; ſequitur, quod poſſit concurrere cum cauſis ſecundis, modo explicato. II

Cõfirmatur, & declaratur exemplis. Sol eſt ex natura ſua, illo generali modo veluti expoſitus ad concurrendum cum ſingulis cauſis ſecundis, quę ab illo pendent, iuxta vniuſcuiuſque capacitatem: ergo ad eundem modum Deus ſua voluntate poterit efficacitatem, ſeu potentiam ſuam, prædicto modo veluti indifferenti, ac generali applicare, & offerre humanæ voluntati, vt ſit paratus ad concurrendum cum illa ad actum, quem ipſa effecerit. Item vnus homo poteſt hoc modo offerre auxilium ſuum ad omne id, quod alter elegerit: ergo Deus, qui omnipotens eſt, poterit illo modo concurſum ſuum, ſeu auxilium offerre, ſecluſis imperfectionibus.

Confirmatur ſecundo. Voluntas Dei, cum ſit infinita, & efficaciſſima, nullo nouo actu indiget, vt de facto in tempore concurrat cum cauſis ſecundis: ſed hoc ipſo, quod potentiam ſuam applicuit, perpetuo manet ad influendum proxime applicata: ergo ille modus concurrendi eſt Deo poſſibilis. Et ex alia parte eſt aptiſſimus, & accommodatiſsimus ad vtramq.

Digitized by Google

libertatis partem in voluntate humana tuendam, ſcilicet quoad ſpecificationem & exercitum, ſeu quoad poſſe agere, & poſſe non agere. Etenim cum poteſtas liberæ voluntatis ſit, veluti ſuperior, & eminentior cæteris naturalibus agentibus, vt in ſuo vſu non contrahatur, & ad vnum tantum adſtringatur ex parte diuini concurſus: neceſſe eſt, vt hic concurſus cum eadem eminentia, & abſtractione, & vniuerſitate tribuatur: nam, ſi ad alteram partem determinetur, ad illam erit voluntas neceſſario addicta, neceſſitate videlicet, non ab ipſamet orta, ſed ab aliquo alio antecedente: quæ eſt neceſſitas ſimpliciter, & libertati repugnans, vt diſput. 23. patebit ex doctrina S. Anſelmi: ergo, &c.

Secundo arguitur. Hic modus concurrendi non ſolum eſt poſſibilis, aptiſſimusq. ad libertatis vſum defendendum, ſed nullus alius modus ad hunc finem poteſt eſſe accommodatus; licet enim Deus poſſit concurrere cum cauſis ſecundis etiam liberis, eas phyſice prædeterminando, tamen ille concurſus, quamuis ſufficeret voluntati noſtræ ad agendum, non tamen ad agendum libere: nam in hoc inuoluitur contradictio, quod ſcilicet voluntas hic, & nunc agat determinata, & indeterminata: quod agat indifferens, poſitis omnibus requiſitis in actu primo, & determinata ab alio in actu primo. Neque hoc eſſet fortiter, & ſuauiter negocium liberi arbitrij diſponere, ſed eſſet potius fortiſſime illud ligare, &, ne ad vtrumlibet ſolutum maneat, impedire; ac vi potius, quam ſuauitate illud ad conſentiendum pertrahere: ergo neceſſario ſtatuendum eſt, & admittendum, concurſum Dei generalem ex ſe, modo prædicto, indifferentem eſſe.

III. Tertio arguitur. Ille concurrendi modus ſacræ Scripturæ, & Patribus eſt conſentaneus. Scriptura illum innuit, cum inquit: *Reliquit Deus hominem in manu conſilij ſui. Appoſui tibi ignem, & aquam: ad quod volueris porrige manum tuam.* Et iterum: *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*, in quibus, & alijs conſimilibus locis, cum ſermo ſit de poteſtate proxima, & morali, non ſola facultas proxima potentiæ, ſed etiam indifferens concurſus Dei ad intra, ſeu in actu primo propoſitus, & oblatus euidentiſſime oſtenditur. Nam ſi homo reuera relictus eſt in manu conſilij ſui: ergo vere etiam habet homo in manu ſua concurſum Dei neceſſarium ad ea, de quibus vere poteſt conſultare; ac per conſequens concurſus Dei ſecundum ſe eſt indifferens ad ea, quæ pro ſua libertate homo voluerit eligere.

Eccleſ. 15.

Geneſ. 4.

Quarto arguitur auctoritate Scholaſticorum, qui iſtum modum concurrendi cum cauſis ſecundis, concurſu ex ſe indifferente, tribuunt primæ cauſæ. Hi ſunt S. Thom. locis adducendis diſput. 22. num. 3. ad probandum, Deum ſuo decreto non prædeterminare cauſas ſecundas, præſertim liberas, & contingentes ad operandum. Præterea 1. p. quæſt. 14. art. 13. ſimpliciter docet, cognitionem futurorum in cauſa eſſe conjecturalem; vnde, vt in Deo ſit certa, reuocat illam ad eorum præſentiam in æternitate: & p. 2. quæſt. 9. art. 6. ad tertium, cum dixiſſet, hominem per rationem determinare ſe ad volendum, addit, eos, qui per gratiam à Deo excitantur, ſpecialiter moueri ab ipſo ad vnum determinate volendum: quo loco expreſſe docet S. Thomas, generalem concurſum Dei, vt primæ cauſæ, non conſiſtere in hoc, quod voluntatem determinet ad vnum, ſed potius, Deum ex ſe conferre concurſum indifferentem in ordine ad obiectum adæquatum voluntati, quod eſt, bonum: nam quod Sanctus Thomas de generali concurſu loquatur, conſtat ex illis verbis: *Sine hac vniuerſali motione homo non poteſt aliquid velle.* ſentit ergo, hanc motionem, ſeu concurſum indifferenter offerri, quantum eſt ex parte Dei; per rationem vero, & libertatem determinari voluntatem cum illo generali concurſu ad aliquid determinate volendum. Et prima ſecundæ, quæſt. 10. art. 4. docet, Deum ſeſe accommodare naturis rerum, ideoq. ita mouere voluntatem noſtram ex ſe indifferentem, *quod non ex neceſſitate ad vnum determinat.* Idem repetit tertio contra Gent. c. 90. & quæſt. 5. de veritat. artic. 5. ad primum. Denique in quæſt. 3. de potentia, artic. 7. ad 13. ait, determinationem actus relinqui in poteſtate rationis, & voluntatis: ergo ſecundum Sanctum Thomam concurſus Dei generalis

ralis

ralis eſt ſecundum ſe ita indifferens, vt pro ſua libertate poſſit homo illo vti ad iſtum actum, vel eius oppoſitum producendum, quod in q.5. de ver. ar. 9. ad 10. his verbis confirmat: *Actio primæ cauſæ quodammodo determinatur ad hunc effectum per cauſam ſecundam*, & 3. contr. Gent. cap. 66. dicit, *cauſas ſecundas eſſe particulantes, & determinantes actionem primi agentis*. Vult ergo S. Tho. concurſum Dei generalem eſſe indifferentem ſecundum ſe, & ab ipſa voluntate determinari ad hanc, aut illam actionem particularem, ita vt actio particularis ſit à Deo, ſed non ideo ſit talis, quia eſt à Deo, ſed quia eſt à voluntate, aut ab alia cauſa ſecunda.

IIII. Nobis tamen hæc ſententia nunquam probari potuit, nec videtur cum perfectione concurſus diuini congruere, nec cum ſententia S. Auguſtini, & S. Thomæ, & antiquorum Thomiſtarum. Vnde ad reſolutionem huius difficultatis ſtatuuntur ſequentes concluſiones.

Cõcurſus Dei generalis non eſt ſecundum ſe indifferens.

PRima Concluſio. Concurſus Dei generalis, quo cauſas ſecundas adiuuat ad operandum, non eſt ſecundum ſe indifferens, nec offertur illis à Deo per voluntatem ex ſe indifferentem, modo ſuperius explicato. Hanc concluſionem tenentur admittere conſequenter omnes Theologi, qui docent, Deum, præuia motione in cauſis ſecundis recepta, eas efficienter, & efficaciter præmouere, ſeu prædeterminare ad omnes actiones in particulari ſecundum omnem rationem entis, quam habent; quorum teſtimonia diſp. 22. & 23. & 24. adducenda erũt. etenim impoſſibile eſt, per concurſum, ſecundum ſe, indifferentem, aliquam cauſam præmoueri, & applicari efficaciter, quantum ad exercitium actus, ad producendam aliquam actionem in particulari.

Probatur ergo concluſio: primo, ratione deſumpta ex S. Thom. 1. p. q. 19. art. 3. ad 5. nam ab eo, quod eſt indifferens ad vtrumlibet, non ſequitur aliqua actio, niſi ab aliquo alio inclinetur, vel determinetur ad vnum, vt dicit Comment. 2. phyſ. text. 48. ergo ſi concurſus Dei generalis ſecundum ſe eſt indifferens ad vtrũlibet; ſequitur, quod ab aliquo alio determinetur ad effectum, & ſic habebit aliquam cauſam priorem; quod repugnat primæ cauſæ.

Confirmatur. S. Tho. propter præcedens argumentum art. 3. cit. ad 5. ait: *Cauſa, quæ eſt ex ſe contingens, oportet, quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum; ſed voluntas diuina, quæ ex ſe neceſſitatem habet, determinat ſe ad volitum, ad quod habet habitudinem non neceſſariam*. Quibus verbis aperte docet, voluntatem diuinam, quæ eſt prima cauſa omnium rerum, determinari à ſe ipſa ad producendum eos omnes effectus, quos vel per ſe ipſam immediate, vel per cauſas ſecundas in tempore producit: ergo concurſus Dei generalis, qui eſt per voluntatem diuinam, non eſt ſecundum ſe indifferens, ſed determinatus, & ad determinatos effectus, qui reuera in tempore producuntur, iuxta naturam cuiuslibet cauſæ ſecundæ.

Si dicatur, concurſum Dei generalem eſſe ex voluntate diuina determinatum ad particularem effectum, poſtquam ex influxu liberi arbitrij, vel alterius cauſæ ſecundæ quodammodo ad talẽ effectum limitatur, eo quod per talem cauſam ſecundam non producit, niſi talem effectum determinatum; V.

Contra hoc eſt argumentum. Sequeretur, cauſam ſecundam determinare primam ad operandum, & influendum in iſtum actum potius, quam in alium. Etenim, ſi cauſa prima ſecundum ſe indifferenter applicat ſuam voluntatem, & concurſum ad eos actus producendos cum cauſis ſecundis, ad quos ipſę cauſę ſecundæ ex neceſſitate naturæ, vel per ſuam liberam voluntatem applicantur; ergo ipſa cauſa prima non ſe determinat ad hunc effectum in particulari, ac per conſequens determinatur ad illum à cauſa ſecunda.

Secundo probatur. Modus concurrendi per voluntatem ſecundum ſe indifferentem ad iſtum, vel illum effectum, vel eius oppoſitum producendum, eſt valde imperfectus, cum in ſua efficacia dependeat ex concurſu cauſæ ſecundæ, & omnis dependentia importet in re, quæ dependet, imperfectionem quandam, & inferioritatem reſpectu illius, à quo dependet: ergo non poteſt talis modus concurrendi Deo attribui, aut eius volunta-

ti,

Digitized by Google

ti, quæ infinita eſt, & perfectiſſima cauſa, conuenire.

VI. Reſpondent, hæc argumenta facile ſolui: ad cuius explicationem ſupponunt, Deum ante omne liberum decretum ſuæ voluntatis, ſcientia ſua infinita non ſolum cognoſcere, quid omnes voluntates poſſint facere, ſed etiam quid facient, ſi cum hoc auxilio, vel occaſione ad hoc, vel illud volendum procreentur: & hæc ſcientia vocari ſolet conditionalium contingentium, & à nonnullis appellatur ſcientia media inter ſimplicem intelligentiã, & ſcientiam viſionis. Hac ergo ſcientia in Deo ſuppoſita, dicunt, Deum diſtincte ac definite res ſingulas in ſuos fines deſtinare, & media eligere, quæ ſunt naturis rerum conſentanea, quorum mediorum ratio in intellectu diuino exiſtit. Quando ergo Deus vult aliquem actum in particulari à cauſa cõtingente, vel libera produci, præuidens per ſcientiam mediam, eandem voluntatem creatam ex ſua innata libertate eſſe operaturam talem actum ex hypotheſi, quod conſtituatur in tali ordine rerum, vel in talibus circumſtantijs, & offeratur illi concurſus generalis ſecundum ſe indifferens; de facto conſtituit illam in eiſdem circumſtantijs, & tribuit ei ſuum concurſum generalem ad talem actum determinatum, & ſimul cum voluntate creata eundem actum determinate, & definite producit in particulari, & in indiuiduo. Supponunt ſecundo, determinationem primæ cauſæ duo poſſe ſignificare: vnum eſt applicatio illa, qua Deus ſuam omnipotentiam applicuit, & ordinauit ad cauſam ſecundam adiuuandam, & concurrendum cum illa: quæ determinatio facta fuit à ſola voluntate diuina, quæ potuit concurſum ſuum non dare cauſæ ſecundæ, & libere ſe determinauit ad illum dandum, vel offerendum in particulari, præuidens, vbi, & quando habiturus eſſet effectum. quæ determinatio ab eis dicitur determinatio ad intra, cuius nullo modo eſt cauſa voluntas humana: aliud vero, quod in hac determinatione inuenitur, eſt determinatio ad extra, videlicet determinata actio creata, à diuina voluntate egrediens, & à potentia Dei cooperante cum humana voluntate.

Dicunt ergo, quod, quantum ad determinationem ad intra diuinæ voluntatis, quam includit concurſus Dei generalis, ſola voluntas diuina per ſuum actum ſeipſam libere determinauit ad particularem effectum in indiuiduo, cum cauſis ſecundis modo prædicto concurrendo, nec quantum ad iſtam determinationem, determinari poteſt concurſus Dei generalis per concurſum cauſæ ſecundæ. Nihilominus, quantum ad determinationem ad extra, veriſſimum eſſe cenſent, actionem illam Dei accipere determinationem ſuam à proxima cauſa, ſeu voluntate humana; non quia ab hac ſola talis determinatio effectiue procedat: nam illa determinatio nihil aliud eſt, quam exercitium talis actionis in tali ſpecie: & hoc totum neceſſe eſt à Deo fieri, *ſine quo factum eſt nihil*; Ioan. 1. ſed quoniam cauſa proxima, ſeu voluntas humana ſuo influxu determinat actionem Dei ad extra ad hanc ſpeciem, ad hoc tempus, & ad hoc indiuiduum. Quod nullam in Deo arguit imperfectionem, ſed potius perfectionem maximam, tum quia hic modus determinationis non eſt per aliquam vim, ſeu actionem circa ipſam cauſam primam, ſed ſolum per cooperationem cum illa ad hanc actionem potius, quam ad aliam: tum etiã quia hoc ipſum non eſt propter indigentiam cauſæ primæ; poſſet enim ipſa, ſi vellet, prædeterminare cauſam ad effectum, niſi vellet libere fieri ab homine, ſicut etiam poſſet ſe ſola producere, niſi vellet vitaliter fieri ab homine. Et totum hoc proceſſit ex voluntate ipſius primæ cauſæ, quæ, vt iura libertatis humanæ integra conſeruet, hunc modum concurrendi, & cooperandi ſtatuit: & voluit ad eam actionem cooperari, ad quam voluntas humana influeret, & non ad aliam, & quando illa voluerit, & non antea.

Hæc tamen ſolutio, quoniam tota in illa ſcientia media fundatur, impugnari VII. poteſt in primis omnibus argumẽtis, quibus diſp. 7. oſtendimus, ſcientiam illam non dari etiam in Deo, quia reuera non eſt talis ſcientia. Præterea: nam concurſus Dei generalis non eſt ſolum influxus immediatus cũ cauſa ſecunda in eius effectum, ſed etiam eſt influxus in ipſam cauſam, eam mouens, & applicans efficaciter ad producendum talem effectum in indi-

Sup. diſp. 18. & infr. diſput. 22. 4. & 24. indiuiduo, vt ſupra oſtenſum eſt, & infra ex profeſſo demonſtrabitur: ergo impoſſibile eſt, concurſum Dei ad extra determinari ad ſpeciem actionis, vel ad producendum talem actum particularem, ex concurſu cauſæ ſecundæ. Accedit, quod determinatio ad extra, qua Deus, inquantum cauſa vniuerſalis, applicat liberũ arbitrium ad producẽdam talem actionem in indiuiduo; non eſt realiter, vel formaliter ipſa actio libera ab eodem arbitrio producta, ſed aliquid præuium ad eandẽm actionem, complens ipſam cauſam ſecundam in ſua virtute operatiua, vt ex doctrina expreſſa S. Thomę diſput. 19. oſtenſum eſt: ergo neceſſe eſt, quod concurſus Dei generalis non ſit ſecundum ſe indifferens. Denique impugnatur eadem ſolutio, quia concurſus cauſæ ſecundæ, etiam inquantum eſt formaliter concurſus illius, procedit effectiue ex operatione primæ cauſæ, vt diſp. 36. & 86. manifeſtum fiet: alias aliquid reale exiſtens in rerum natura ſubtraheretur ab operatione, & cauſalitate primi agentis; quod eſſe impoſſibile, ſæpius oſtenſum eſt: ergo concurſus cauſæ ſecundæ non determinat operationem, ſeu concurſum ad extra primæ cauſæ ad talem actionem in indiuiduo, ſed potius ipſa cauſa ſecunda à concurſu primæ determinatur. Probatur conſequentia: nam effectus procedens ex operatione, vel concurſu alicuius cauſæ, non poteſt determinare illam cauſam, & eius operationem ad illum effectum in particulari producendum, cum prius, ordine ſaltem naturæ, intelligatur determinatio cauſæ ad agendum, quantum ad exercitium, quam ipſe effectus, eo quod omnis effectus, inquantum huiuſmodi eſt poſterius tempore, vel natura, ſua cauſa efficienti. Illud autem, quod in ſolutione, quam impugnamus, aſſeritur, videlicet iura libertatis humanæ integra conſeruari non poſſe, niſi concurſus Dei generalis ſecundum ſe eſſet indifferens; quã

Diſput. 22. & 23. ſine fundamento dicatur, patebit inferius. Interim dicimus è conuerſo, iura cuiuſcunque liberi arbitrij creati, cum in ſuo eſſe, ſuaq. operatione dependeat intrinſece ex decreto, & operatione primi liberi, quod eſt Deus, vt de facto exeat in particulares operationes; exigere, quod applicetur efficaciter ad illas per influxum præuium eiuſdem primæ cauſæ; & niſi à Deo præmoueatur, manebit omnino immotum, eo quod non eſt primum ſe mouens ſimpliciter, nec prima cauſa ſui motus, ſed mouens ſe libere, motum prius à Deo.

Tertio ſpecialiter probatur, concurſum Dei generalem eſſe non poſſe indifferentem ad bonum, & ad malũ; ad actum virtutis, & ad actum vitij. Deus eſt ſumme bonus, ergo ex ſe non præbet concurſum indifferentem ad bonum, & ad malum: ergo, quantum eſt ex parte operationis diuinæ, eius concurſus generalis tendit ſemper ad bonum determinate.

Confirmatur. Si concurſus Dei generalis eſt indifferens ad actum virtutis, & actum vitij virtuti oppoſitum, ſequitur, Deum cum voluntate creata ſe determinante ad peccandum, concurrere ad ipſum peccatum, abſolute loquendo. Sequela probatur. Qui voluntarie præbet alteri concurſum indifferentem, & expoſitum ad producendum opus ſtudioſum, aut peccatum, prout ſibi placuerit; reuera concurrit ad peccatum, ſi determinetur ex voluntate alterius ad idem peccatum efficiendum; ergo, ſi Deus, quantum eſt ex parte ſua, prębet homini concurſum generalem indifferentem ad virtutem, & vitium, ſiue ad bonum morale, & ad peccatũ, prout ſibi placuerit; ſequitur, Deum concurrere determinate ad peccatum in ipſo exercitio, poſtquam per voluntatem creatam concurſus Dei generalis determinatur ad peccandum; quod tamen non poteſt admitti: ergo dicendum eſt, Deum, quantum eſt ex parte ſua, concurrere determinate ſolum ad bonum; & liberum arbitrium creatum, ſua malitia, concurrere ad peccatum, vt diſput. 18. explicatum eſt, & diſputatione 24. dicetur latius.

Quarto probatur concluſio ex perfectione diuinæ prouidentiæ, ad quam requiritur, quod determinate velit, & præfiniat omnia, quæ fiunt in tempore, & ea ordinet in finem intentum à Deo; & cauſas ſecundas moueat, & applicet ad determinatos effectus. Hæc autem perficere non poſſet, ſi eius concurſus eſſet ſecundum ſe indifferens, vt per ſe eſt manifeſtum: ergo. VIII.

Confirmatur: nam, vt patebit diſp. 30. ad

ad perfectionem diuinæ prouidentiæ pertinet non ſolum ordinatio mediorum in finem, ſed etiam aſſequutio infallibilis finis à Deo intenti: ſed ſi concurſus generalis eſſet ſecundum ſe indifferens, aut Deus per eundem concurſum non applicaret efficaciter cauſas ſecundas ad ſuas operationes in particulari; diuina prouidentia non aſſequeretur infallibiliter finem intentum per media prædefinita, & ordinata ad aſſequutionem eiuſdem finis: nam ſtarent ſimul hæc duo, quod Deus daret ſuum concurſum generalem ad aliquem effectum producendum, & quod voluntas pro ſua libertate nollet illum effectum producere, vel ad illum concurrere. Nec ſufficit recurrere ad ſcientiam mediam, ex qua aduerſarij dicunt deſumendam eſſe totam certitudinem, & infallibilitatem diuinæ prouidentiæ, quantum ad aſſequutionem effectus. Iam enim (Diſp. 7.) oſtendimus, ſcientiam illam non dari, ac per conſequens in Deo reperiri non poſſe: non ergo ex illa poteſt deſumi certitudo diuinæ prouidentiæ, quantum ad aſſequutionem finis intenti.

Quinto probatur: nam alias concurſus & determinatio liberi arbitrij creati ſubtraheretur à diuina prouidentia; & ita Deus non haberet prouidentiam rerum omnium in particulari, ſed ſolum in communi. Probatur: nam ſi concurſus Dei generalis eſt ſecundum ſe indifferens, & ſimiliter voluntas Dei offerens eundem concurſum cauſis ſecundis liberis, vbi, & quando ipſæ pro ſua libertate voluerint operari, & non antea; ergo Deus per talem concurſum non efficit vere efficienter, quod liberum arbitrium influat hic, & nunc in talem operationem in indiuiduo, ac per conſequens influxus liberi arbitrij erit exemptus à diuina prouidentia: nam, vt ſæpe docet S. Thom. (S. Tho. 1. p. q. 22.) ad ea dumtaxat ſe extendit diuina prouidẽtia, ad quæ extendit ſe diuina cauſalitas: ergo ſi Deus non cauſat efficienter concurſum liberi arbitrij, non habebit prouidentiam, ſed ſolum præſcientiam illius in particulari; atq; adeo eius prouidentia ſolum ſe extenderet ad opera contingentia, & libera in communi, quatenus videlicet contulit creaturis intellectualibus liberum arbitrium, quo poſſent operari, quando ſibi placuerit.

Quidam hoc argumentum multipliciter conantur diluere. Sed omnes ſolutiones inferius erunt impugnandæ; inter diſputandum de perfectione diuinæ prouidentiæ. (Diſput. 28. & ſequentibus.)

IX. Secunda Concluſio. Non ſolum concurſus ad intra, ſed etiam concurſus Dei ad extra, quo cauſas ſecundas præmouet ad operandum, determinari non poteſt ex concurſu cauſarum ſecundarum, ſed potius Deus per eundem concurſum, ipſas cauſas ſecundas efficaciter applicat, & determinat ad operandum. Hæc concluſio ſequitur ex præcedenti, nihil enim determinatur ab alio, niſi quod eſt indifferens, antequam determinetur: ſed concurſus Dei generalis non eſt ſecundum ſe indifferens, vt dictum eſt concluſ. præced. ergo non determinatur à concurſu liberi arbitrij; ſed potius è contra liberum arbitrium; quia ſecundum ſe eſt indifferens ad operandum, & non operandum, & ad producendum iſtum actum, vel illũ; oportet, quod inclinetur per concurſum Dei, vt aliquam actionem in particulari producat. Sed de hac concluſione agendum erit latius in tribus diſputationibus ſequentibus.

AD primum argumentum reſpondetur, modum illum operandi, & concurrendi concurſu ſecundum ſe indifferenti, non eſſe Deo poſſibilem, quia perfectioni diuinæ prouidentiæ & cauſalitatis videtur valde repugnare, vt ex ſupradictis conſtat.

Ad primam confirmationem reſpondetur, quod Sol eſt cauſa finita, & limitata habens aliquid potentialitatis, & ſimiliter homo, cum ſit creatura: & ideo poteſt per concurſum alterius cauſæ determinari ad producendum talem, vel talem effectum in indiuiduo. Deus autem eſt cauſa infinite perfecta, & purus actus, nullam habens potentialitatem admixtã. Vnde eius voluntas, vel concurſus, in quo eſt intentio voluntatis, & virtutis diuinæ, determinari non poteſt ad operandum ex concurſu liberi arbitrij, vel cuiuſcunque alterius cauſæ ſecundæ. X.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, quod, licet voluntas diuina nullo nouo actu indigeat, vt de facto concurrat in tempore cum cauſis ſecundis ad ſuos effectus producendos, ad id tamen neceſ-

Digitized by Google

neceſſario requiritur, quod ab æterno decreuerit voluntate abſoluta, tales, vel tales actus in indiuiduo per cauſas ſecundas producere,& eas præmouere ad eoſdem effectus producendos tali, vel tali tempore; & virtute huius æterni decreti, manet applicata eius voluntas, & potentia ad eoſdem effectus determinato tempore producendos. Et ideo concurſus eius non eſt ſecundum ſe indifferens,nec talis modus indifferenter concurrendi aptus eſt, aut accommodatus ad libertatem voluntatis humanæ, quantum ad exercitium operis tuendam; ſed potius ſi hoc modo indifferenti Deus præberet ſuum concurſum generalem, nullam producerent operationem cauſæ ſecundæ, præſertim liberæ, vt dictum eſt.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, negando, eſſe impoſſibilem Deo alium modum concurrendi accommodatum noſtri arbitrij libertati: nam, vt diſp. 22.& 23. patebit, modus concurrendi per concurſum præuium, determinantem liberum arbitrium ad operandum,eſt Deo poſſibilis, & libertati arbitrij congruens, imo & neceſſarius, vt in actum determinatum, & liberum exeat. Quo modo autem cum hac prædeterminatione ſtet ſimul in voluntate indifferentia, ſeu potentia ad operandum, vel non operandum, quæ eſt de intrinſeca ratione liberi arbitrij, explicandum erit ex profeſſo diſp.22.23.115.& 116.

Vide ſupra diſp.18. n. 23.

XI. Ad tertium argumentum reſpondetur, modum concurrendi Dei per concurſum ex ſe indifferentem,nullo modo eſſe conformem ſacræ Scripturæ, vel SS. Patribus: nec in illis habere aliquod fundamentum.& ad locum adductum ex c.15. Eccleſiaſt. reſpondetur cum S. Tho. 1. p. q. 22. art. 2. ad 4. *quod in hoc, quod dicitur, Deum reliquiſſe hominem in manu conſilij ſui, non excluditur homo à diuina prouidentia, ſed oſtenditur, quod non præfigitur ei virtus operatiua determinata ad vnum, ſicut rebus naturalibus, quæ aguntur tantum, quaſi ab altero directa in finem; non autem ſeipſa agunt, quaſi ſe dirigentia in finem, vt creaturæ rationales per liberum arbitrium, quo conſiliantur, & eligunt. Vnde ſignanter dicit: In manu conſilij ſui. Sed quia ipſe actus liberi arbitrij reducitur in Deum, ſicut in cauſam, neceſſe eſt, vt ea, quæ ex libero arbitrio fiunt, diuinæ prouidentiæ ſubdantur; prouidentia enim hominis continetur ſub prouidentia Dei, ſicut cauſa particularis ſub cauſa vniuerſali.* Sicut ergo per hoc, quod homo ſit conſtitutus in manu conſilij ſui, non excluditur concurſus arbitrij à diuina prouidentia, ita etiam non excluditur à diuina cauſalitate, & prædeterminatione; quia cum ſit ſecundum liberum, in ſua determinatione intrinſece dependet à prædeterminatione primi liberi, quod eſt Deus. Nec ad libertatem requiritur, quod homo habeat in manu ſua præuium Dei concurſum, ſed ſufficit, quod habeat in ſua poteſtate actum liberum, ad quem Deus mouet hominem ſuo generali concurſu, vel ſpeciali. Et ſimiliter dicendum ad locum Geneſ. inductum, in quo tantum ſignificatur, hominem habere liberum arbitrium,& dominium ſui actus, quod ſufficientiſſime ſaluatur,etiam ſi non habeat primum, & abſolutum dominium illius, independens ab alio ſuperiori, vt diſput. 117.manifeſtum fiet. ſicut Rex vere habet dominium ſui regni, etiam ſi non ſit primus, & abſolutus dominus illius, cum primum omnium rerum dominium ſoli Deo competat.

Ad quartum reſpondetur, S.Thomam expreſſe docere noſtram ſententiam locis inductis, & in alijs, quæ in tribus diſputationibus ſequentibus adducemus, neque alicubi aſſeruit, aut leuiter inſinuauit ſententiam oppoſitam. Vnde ad locum adductum ex q.14.art.13.1.partis reſpondetur, quod ibi non ait ſimpliciter, cognitionem futurorum in cauſa eſſe coniecturalem, ſed cum iſto addito, videlicet in cauſa contingenti, & indifferenti, qualis eſt noſtra voluntas; de hac enim cauſa loquitur aperte in proceſſu articuli. Voluntas autem diuina,ſeu decretum illius, & ſimiliter concurſus generalis, quo mouet cauſas ſecundas ad operandum, non eſt cauſa contingens, neque impedibilis ex concurſu alterius cauſæ, vt diſp. 27. patebit. Vnde in decreto, quo ab æterno ſtatuit efficaciter præmouere in tempore cauſas ſecundas ad tales, vel tales effectus contingentes, cognoſcit infallibiliter,illos eſſe futuros, vt diſp.10.ex teſtimonijs S.Tho. & rationibus efficaciſſimis oſtenſum eſt. XII.

Ad

Digitized by Google

Ad alium locum ex p.2. q. 9. reſpondetur, quod in illo ſolum intendit docere S. Thom. voluntatem noſtram determinari à ſolo Deo, quantum ad ſpecificationem ad bonum in communi. Sed in ordine ad hoc, vel illud bonum in particulari nō ſolum prædeterminatur à Deo, ſed etiam ipſa voluntas ſeipſam per deliberationem determinat, & ſeipſam mouet, tāquam determinans proximum, ſub motione, & prædeterminatione primi mouentis, & primi determinantis vniuerſa. Cum autem ſubdit, *Deum interdum ſpecialiter mouere aliquos ad aliquid determinate volendum, quod eſt bonum, ſicut in his, quos mouet per gratiam*: ſignificare voluit, quod præter motionem generalem, qua Deus mouet, & applicat omnes cauſas naturales, & eas prædeterminat ad ſuas operationes in particulari, vt ipſe S. Doctor explicat in pluribus locis, datur motio ſpecialis per ſpeciale auxilium diuinæ gratiæ, quo Deus mouet liberum arbitrium ad bonum ſupernaturale, quod eſt vere, & ſimpliciter bonum.

Ad locum adductum ex p.2.q.10. art. 4. & 3.con.Gen.c.90, & q.5. de ver. ar.5. reſpondetur, potius nobis fauere. Cum enim dicat S. Doctor, actus liberos non eſſe per prouidentiam diuinam ita determinatos ad vnum, ſicut ea, quæ libertatem non habent: & Gregorium Niſſenum, & Damaſcenum, cum aſſerunt: Deum non prædeterminare quæ ſunt in nobis; exponendos eſſe, vt intelligatur, ea, quæ ſunt in nobis diuinæ determinationi non eſſe ſubiecta, quaſi ab ea neceſſitatem accipientia; clariſſime ſupponit, Deum prædeterminare ad quamlibet operationem in particulari noſtrum liberum arbitrium, non tamen ex neceſſitate abſoluta, ſicut determinat cauſas naturales, ſed iuxta naturam eiuſdem liberi arbitrij, ſiue ſecundum modum libertatis, quia videlicet prædeterminat liberum arbitrium non ſolum ad operandum, ſed etiam ad operandum libere, conformiter ad ſuam naturam, vt ipſemet S. Doct. 1.p.q.19. art.8. dilucide explicuit.

Ad locum ex q.3. de pot. reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt, & dicentur diſp. 117. vbi explicabitur, qualiter conſenſus liberi arbitrij ſit in eius poteſtate.

Ad illud autem, quod dicit q. 5. de ver. art. 9. ad 10. videlicet, actum, ſiue actionem primæ cauſæ determinari per cauſam ſecundam ad hunc effectum, reſpondetur, quod Sanct. Thomas non dixit abſolute, quod per concurſum cauſæ ſecundę determinatur influxus cauſæ primæ ad hunc effectum; ſed *quodammodo*, vt inſinuaret, quod ſimpliciter, & quantum ad exercitium actus, cauſa ſecunda determinatur ad concurrendum à concurſu primæ cauſæ, vt in alijs locis clariſſime docet; quamuis concurſus cauſæ primæ determinetur ad talem ſpeciem effectus in ipſa cauſa ſecunda, quæ recipit in ſe influxum primæ cauſæ. Sed hæc determinatio non fit ab ipſa cauſa ſecunda, ſed à Deo, qui concurſum ſuum generalem in cauſis ſecundis modificat, vt dictum eſt, & ita per talem cauſam ſecundam, ſcilicet per ignem, nō producit niſi ignem; & per equum, non generat, niſi equum, & ſic de ſingulis. Propter quod in eadem ſolutione ad 10. dixit S. Doct. effectum magis aſſimilari ſecundæ cauſæ, quam primæ, & eodem modo reſpondetur ad alium locum ex 3.cont.Gent.c.66.

XIII. Conſequenter explicandū eſt, vtrum Deus per hanc motionem præuiam in cauſis ſecundis receptam, antecedenter ad earum operationē phyſice prædeterminet ipſas cauſas ſecundas, tam naturales, quam liberas ad actualiter operandum. Hæc enim eſt potiſſima quæſtio, propter quam diſſenſio exorta eſt inter viros catholicos, quibuſdam contendentibus, cum hac prædeterminatione non poſſe cohærere vſum liberum creatæ voluntatis in actuali exercitio; alijs ex aduerſo reclamantibus, illam præuiam motionem, applicantem voluntatem ad alteram partem contradictionis, aut contrarietatis, eſſe neceſſario conſtituendam; vt cauſa, quæ de ſe eſt indifferens, exeat in actum determinatum; & per illam motionem nedum lædi, ſed potius perfici creati arbitrij libertatem. Et quoniam duplex eſt prædeterminatio noſtræ voluntatis: altera mere extrinſeca per efficaciam diuinæ voluntatis, & potentiæ, cui nulla creatura poteſt reſiſtere: altera intrinſeca, quæ fit per motionem præuiam in voluntate receptam, cuius virtus, & efficacia ab efficacia diuinæ voluntatis dependet; de vtraque ſuo ordine eſt diſputan-

Digitized by Google

ſputandum; & primo agendũ eſt de prædeterminatione extrinſeca, deinde de intrinſeca, & inhærente; hęc enim ſecunda determinatio ſequitur ex prima. Vnde, ſi Deus abſoluta, & efficaci voluntate phyſice prædeterminat noſtrum liberum arbitrium ad conſenſum, antecedenter ad omnem ſcientiam mediam; conſequenter admittenda eſt phyſica prædeterminatio intrinſeca, facta à Deo per motionem præuiam, in eodem arbitrio receptam. &, ſi illa non impedit vſum libertatis, neque iſta: nam, vt quidam ex auctoribus ſententiæ oppoſitæ recte docet, eadem ratio eſt, quantum ad hoc, de phyſica prædeterminatione ex cauſa extrinſeca, hoc eſt ex efficaci, & abſoluto decreto voluntatis Diuinæ, & de hac inhærente præmotione.

Prædeterminatio intrinſeca liberi arb. ſequitur ex prædeterminatione extrinſeca, quæ eſt per decretum Dei efficax.

Diſputatio XXII.

Vtrum Deus, abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis vere efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, prædeterminet omnes cauſas ſecundas, tam naturales, quam liberas ad ſuas operationes, ſalua earum natura, & libertate.

I. Vt titulus huius diſputationis manifeſtus fiat, ne quis ignorantia nominum offendat, & veritatem ipſam impugnet, dũ contra vocabulum prædeterminationis phyſicæ inuehitur; notandum eſt, quod, ſicut diſtinguitur à Doctoribus duplex cauſalitas, & duplex cauſa; ita etiam duplex prædeterminatio eiuſdem cauſæ debet diſtingui: altera moralis, altera vere efficiens, ſeu phyſica. Vt enim docet Sanctus Thomas quæſtione tertia de malo, art. 3. in corp. *Cauſa aliquid mouens eſt duplex; quandoque enim dicitur cauſa id, quod eſt diſponens, vel quod eſt conſilians, vel quod eſt præcipiens:* & hæc cõmuni vocabulo dicitur cauſa moralis, eo quod per modũ ſuadentis dumtaxat mouet: *quandoque vero dicitur cauſa id, quod eſt perficiens, & hæc proprie, & vere cauſa dicitur; quia cauſa eſt, ad quam ſequitur effectus. ad actionem autem cauſæ perficientis ſtatim effectus ſequitur, non autem ad actionem diſponentis, vel conſulentis, vel imperantis: ſuaſio enim non cogit inuitum, vt Auguſtinus dicit in libro* 83. *quæſtionum, quæſt.* 4. Proportionabiliter nos diſtinguimus duplicem prædeterminationem voluntatis, alteram moralem dumtaxat, quæ fit per ſuaſionem internam, vel per externum conſilium, vel præceptum; & hoc modo Rhetores multis rationibus, quibus faciunt apparere voluntati conuenientiam obiecti, eam inclinant, & quaſi prædeterminant moraliter ad aliquid volendum, vel faciendum; quamuis hæc prædeterminatio non poſſit eſſe efficax, quantũ eſt ex parte ſua, vt inferius patebit; quoniam interius non immutat voluntatem, eam transferendo ab vno in aliud, ſed ſolum ſe tenet ex parte obiecti. Altera vero eſt prædeterminatio phyſica, qua ex parte potentiæ efficienter proprie mouetur à Deo voluntas ad aliquid volendum; quæ quidem prædeterminatio dicitur phyſica, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, vt condiſtinguitur contra illam, quæ eſt ſolum moralis, non autem, vt condiſtinguitur contra liberam prædeterminationem: pro quo

Cauſa alicuius effectus duplex, alia phyſica, alia moralis.

Prædeterminatio eſt duplex.

Notandum eſt ſecundo, aliquam actionem, ſeu prædeterminationem poſſe in duplici ſenſu phyſicam appellari. Primo, ita, vt actio, ſeu prædeterminatio phyſica idem ſignificet, quod actio, & prædeterminatio naturalis, cuius conſideratio ad phyſicum ſpectat, & in hoc ſenſu nullus catholicus docet, Deum ſuo efficaci decreto, aut per auxilium aliquod intrinſecum, phyſice prædeterminare liberum arbitrium ad ſuam operationem; hæc enim prædeterminatio abſque dubio tolleret libertatem, vt inferius patebit. Secundo modo, accipitur actio, & prædeterminatio phyſica, vt diſtinguitur ab actione, & prædeterminatione dumtaxat morali, quæ fit per ſolam ſuaſionem, & propoſitionem obiecti conuenientis, ſiue exterius, ſiue interius fiat; & in hac acceptione illa dicitur cauſa phyſica alicuius effectus, quæ II.

Prædeterminatio poteſt dupliciter phyſica appellari.

per veram, & realem efficientiam illum efficit, & à qua effectus in ſuo eſſe dependet, ſiue cauſa illa ſit naturalis, ſiue libera, & in eadem acceptione ſumitur verbum, phyſice, ſeu phyſica actio à Theologis, cum dicunt, quod humanitas Chriſti actione phyſica noſtram cauſat ſalutem, & ſimiliter miracula: in quo differt cauſalitas illius à cauſalitate, qua alij Sancti faciebant miracula: nam alij Sancti ſolum moraliter ea cauſabant, orando Deum, vt illa efficeret, aut etiam præcipiendo, ſicut Ioſue, cum dixit: *Sol, contra Gabaon ne mouearis*. at humanitas Chriſti non ſolum moraliter, ſed efficienter, & phyſice cauſabat miracula, tanquã inſtrumentum diuinitati coniunctum. quod innuere videntur verba illa: *Qui facit mirabilia magna ſolus*. Solus, inquit: nam licet alij ſancti moraliter miracula fecerint, ſolus tamen Deus efficienter, proprie, & phyſice, vt cauſa principalis, illa efficiebat: quia, vt dicit S. Thom. 1. p. q. 111. art. 2. *Solus Deus, qui naturam condidit, poteſt illam immutare*. vnde S. Aug. explicans prædicta verba Pſalmiſtę, ait: *Fecit Moyſes mirabilia, ſed non ſolus; fecit Elias, & Eliſeus, fecerunt & Apoſtoli, ſed nullus eorum ſolus; illi cum facerent, tu cum eis, tu quando faceres, non illi tecum: quia ſolus operabaris; non enim tecum fuerunt, cum feciſti, quando & ipſos tu feciſti*. Et in hoc ſenſu vtuntur nomine actionis phyſicæ, & cauſalitatis phyſicæ quamplurimi auctores, etiam ex illis, qui negãt, Deum efficienter prædeterminare voluntatem ad piam operationem. Imo & in Concil. Epheſino, Anathematiſmo 3. vnio Verbi incarnati appellatur vnio phyſica, ideſt vera, & realis, vt diſtinguitur contra vnionem ſecundum dignitatem, vel auctoritatem. Verba Concilij ſunt hæc: *Si quis poſt naturarum vnionem, ſubſiſtentias in vno Chriſto diuidit, (vnicuique nimirum ſuam propriam aſſignans) naturaſq. ea tantum copula connectit, quæ eſt ſecundum dignitatem, vel auctoritatem; non ea autem coitione, quæ fit ſecundum phyſicam* * *vnionem, anathema ſit*. Et infra in declaratione eiuſdem anathematis explicatur verbum illud, ſecundum phyſicam, ſeu naturalem vnionem, cum dicitur: *Secundum naturalem, hoc eſt, ſecundum veram vnionem. Nam ita diuina Scriptura verum alicubi vſurpat; ait enim. Et eramus natura filij iræ, ſicut & cæteri, hoc eſt vere.* Idem confirmat S. Cyrillus in eodem Cõcil. cum, reſpondens Orientalibus, qui nõ men phyſicæ vnionis non admittebant, aſſerentes, gratiæ vnionis repugnare, ait: *At ſi naturalem vnionem dixerimus. habet enim Scriptura diuinitus inſpirata hunc morem, hac dictione vti: Scribit enim alicubi quibuſdam diuinus Paulus: Et eramus natura filij iræ, ſicut & cæteri, & neutiquam dixerit quiſpiam, ſubſiſtere, ſecundum naturam diuinam, iram, ita vt peccatores illius ſint ſoboles; alioqui prorſus, & omnibus modis cum errore, & inſania Manichæorum laboraremus. Vnde ibi natura idem eſt, quod vere. Non igitur confundentes naturas, neque ipſas inter ſe confermentantes, ſicut dicunt aduerſarij, naturalem dicimus factam eſſe vnitionem, ſed ex duabus rebus diſſimilibus Deitate (inquam) & humanitate vnum factum eſſe Chriſtum, & Filium, & Dominum vbique affirmamus. Demum de Apollinarij dogmatis plane nullum ſermonem facimus: Semel enim condemnata, tanquam veritatem adulterantia, auerſari oportet.*

Ioſue. 10.

Pſal. 93.

S. Aug. ſuper Pſalm. 93. to. 8.

In Actis Cõc. Epheſ. tom. 5. anathem. 3.

* alias naturalem.

Epheſ. 2.

Ex his facile colligi poteſt, non eſſe nouum, ſed antiquum in Eccleſia hoc nomen prȩmotionis, vel prȩdeterminationis phyſicæ, & à Patribus vſurpatum in eadem acceptione, qua in præſenti diſputatione ſumitur. Quando ergo quæritur: vtrum Deus, abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, phyſice prædeterminet omnes cauſas ſecundas ad ſuas operationes; verbum, phyſice, non ſumitur determinate pro determinatione naturali, qua ſecundæ cauſæ determinantur ad vnum ex neceſſitate abſoluta, ſed pro determinatione, vt abſtrahit à naturali, & libera: &, vt diſtinguitur à prædeterminatione dumtaxat morali, quæ fit, ſuadendo, & proponendo etiam interius congrue, & opportune obiectum: & ſenſus eſt: vtrum Deus abſoluto & efficaci decreto ſuæ voluntatis, antecedenter ad omnem præſcientiam cooperationis arbitrij creati, futuræ, etiam ex hypotheſi, quod in talibus circunſtantijs conſtituatur, prædefinierit, & prædeterminauerit in particulari omnes actus futuros, etiam liberos, & eodem decreto phyſice, ideſt vere, efficienter faciat, vt

cauſæ

Digitized by Google

cauſæ ſecundæ in tempore eoſdem actus producant.

III. Eſt ergo prima ſententia multorum recentiorum aſſerentium, non minus impediri indifferentiam libertatis, & vſum actualem illius per phyſicam prędeterminationem, quæ fit à decreto abſoluto diuinæ voluntatis, omnem ſcientiam mediam antecedente, quàm ex prædeterminatione intrinſeca, quæ fit per inhærentem præmotionem, Probant hanc ſententiam ſequentibus argumentis.

Primo, auctoritate Sanctorum, qui omnino negant, noſtrum liberum arbitrium prædeterminari ad vnum ex voluntate Dei extrinſeca. Etenim S. Damaſc. lib. 2. de fide orthodoxa c. 29. inquit: *Quæ in poteſtate noſtra ſita ſunt, non prouidentiæ, ſed libero noſtro arbitrio aſsignari debent.* vbi prouidentiæ nomẽ ſumi neceſſario debet pro abſoluta prædefinitione, & prædeterminatione Dei; & cap. 30. ſubdit: *Illud ſcire intereſt, Deum omnia quidem præſcire, ſed non omnia prædefinire: præſcit enim ea etiã, quæ in noſtra poteſtate, & arbitrio ſita ſunt; at non item ea prædefiniuit.* Et Gregorius Nyſſen. lib. 7. de philoſophia c. 1. & lib. 8. c. 4. ait: *Ea, quæ ſunt in nobis, non eſſe ex prouidentia.* quod non poteſt aliter intelligi, niſi non eſſe ex voluntate Dei prædeterminante nos ad vnum. & idẽ dicit Theodoret. lib. 5. diuinorum decretorum c. de prouidentia. & S. Chryſoſt. hom. 12. ſuper epiſtolam ad Hebræos ait: *Non antecedit noſtras voluntates, noſtrum ne lædatur arbitrium.* Quibus verbis non excludit gratiam excitantẽ, ſed ſolum antecedentem Dei prædeterminationem, quæ noſtrum læderet arbitriũ. Et S. Hieronymus epiſt. 146. ad Damaſum de filio prodigo ait: *Hominem ita eſſe liberum, vt viuat non ex imperio Dei, ſed ex obſequio ſuo, ideſt non ex neceſsitate, ſed ex voluntate,* vbi per imperium intelligit voluntatem Dei prædeterminantem ad vnũ, noſtrum liberum arbitrium, & pro eodẽ reputat hominem viuere, & operari ex imperio Dei, hoc eſt ex decreto abſoluto diuinæ voluntatis, & operari ex neceſſitate. Et S. Aug. lib. de Spirit. & littera cap. 31. *Legimus,* inquit, *Non eſt poteſtas, niſi à Deo: non autem legimus: Non eſt voluntas, niſi à Deo, & recte non ſcriptum eſt, quia verum non eſt.* & idem dicit lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 9. & 10. Quibus verbis negare intendit, voluntatem noſtrã eſſe à Deo prædeterminante illam ad vnum: nam talis prædeterminatio induceret neceſſitatem. & lib. 7. de Ciuit. Dei, ita inquit: *Deus adminiſtrat res, quas condidit, vt eas motus ſuos agere ſinat.* & lib. 3. de lib. arb. cap. 18. ait: *Hoc breuiſsimum tene, quæcunque iſta cauſa eſt voluntatis, ſi non poteſt ei reſiſti, ſine peccato ei ceditur.* Si ergo volũtas Dei efficax ita nos præuenit, vt non poſſimus ei reſiſtere, ſine peccato, ac per conſequẽs ſine libertate ei cedimus. Denique S. Th. p. 2. q. 10. art. 4. inquit, Deum ita mouere voluntatem noſtram ex ſe indifferentem, *vt non ex neceſſitate illam ad vnum determinet.* & idem docet 3. contra Gent. c. 90. q. 5. de ver. ar. 5. ad 1. & 1. p. q. 23. ar. 1. ad 1. Præterea q. 3. de potentia ar. 7. ad 13. inquit, determinationem actus relinqui in poteſtate rationis, & voluntatis. Sentit ergo, Deum nõ prædeterminare voluntatem noſtram ad eoſdem actus abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis. Et certe, ſi S. Tho. ſenſiſſet, Deum hoc modo prædeterminare ſua voluntate efficaci omnes noſtros actus, docuiſſet aliquando, cognoſcere Deum futura contingentia in hac prædeterminatione ſuæ voluntatis, & non recurriſſet ad præſentiam rerum in æternitate, vt cum contingentia rerum ſaluaret in Deo infallibilem ſcientiam futurorum contingentium. Alia loca S. Thomæ, quæ huic ſententiæ fauere videntur, adducemus infra.

Damaſcen.

Greg. Nyſſenus.

Theodoret.

Chryſoſt.

Secundo arguitur: nam Lutherani, & Caluiniani non negauerunt, voluntatem noſtram phyſice operari, quando vult; ſed dixerunt, quod phyſica quadam efficacitate à Deo prædeterminatur, vt velit, per efficaciſſimam voluntatem, qua illam præuenit; & ideo non manere liberam in ſua actione: hoc enim deſignat vox illa Lutheri apud Raſenſem fol. 314. *Homo multa ſolet proponere, coactus Dei prouidentia.* & illa: *Non ſicut nos, ſed ſicut ille vult, ita viuimus, & facimus.* ergo, &c.

Confirmatur: nam oppoſita ſententia, nulla auctoritate, vel neceſsitate cogẽte, videtur conuenire cum hæreticis noſtri temporis in potiſſimo fundamẽto, ex quo illi deduxerunt, liberum arbitrium eſſe rẽ de ſolo titulo: ergo eſt omnino reijciẽda.

Tertio. Si ad hoc, quod homo aliquid velit in particulari, neceſſarium eſt, vt Deus ex æternitate ſua, abſoluto & efficaci decreto ſuæ voluntatis prædeterminet liberum hominis arbitrium ad illud determinate volendum; ſequitur, quod non ſit in noſtra poteſtate, niſi id tantum velle, quod Deus vult, nos velle. Quod ſi hoc ita eſt, ſequitur vlterius, nos non libere velle id, quod volumus, ſed ex neceſſitate abſoluta; quia non poſſumus aliter facere, ſi Deus vult, vt faciamus illud; & eadem ratione iterum deducitur, non libere omitti à nobis eos actus, qui ſunt in præcepto: etenim ſi ad hoc, quod Petrus, verbi gratia, faciat illum actum, eſt neceſſarium, quod Deus prædeterminauerit eius voluntatem ad eundem actum; quo modo poterit Petrus facere talem actum, ſi Deus ſuo decreto abſoluto, & efficaci non prædeterminauit, actum illum fieri à Petro.

Confirmatur: quia nos nihil velle poſſumus ſine hac prædeterminatione diuina, ſed hæc non eſt in noſtra poteſtate; quia nullo modo à nobis incipit, ſed à Deo: ergo ſi Deus adhibuit ſuæ voluntatis determinationem ad vnum actum, & non ad alios, omnes alij non ſunt in noſtra poteſtate: ac per conſequens, nec omittimus eos libere, & culpabiliter; quia neque ante determinationem illam Dei fuit in noſtra poteſtate facere, vt non ad hunc actum, ſed ad alium nos prædeterminaret: neque poſt eius determinationem facere quidquam poſſumus, vt Deus ad alios actus nos determinet.

Quarto arguitur. Vt voluntas noſtra ſit libera in actuali exercitio, neceſſe eſt, vt non ſolum habeat intrinſecam facultatem, & poteſtatem; ſed etiam quod habeat vel in actu, vel in poteſtate ſua ea omnia, quæ ſibi ſunt ad agendum neceſſaria; ſed non eſt in poteſtate noſtræ voluntatis habere efficax illud Dei decretum extrinſece prædeterminans noſtrum liberum arbitrium ad alteram partem in particulari: ergo ſi illa prædeterminatio extrinſeca eſt neceſſaria, vt voluntas noſtra actu operetur, non erit libera in exercitio.

IIII. Quinto. Indifferentia, & indeterminatio eſt de eſſentia libertatis; potentia enim libera ex eo dicitur, quod ſit indifferens ad operandum hoc, vel illud, aut etiam ad operandum, & non operandum; ſed prædeterminatio, qua per extrinſecam voluntatem Dei voluntas noſtra efficaciter prædeterminatur ad hoc operandum in particulari, tollit ab eadem voluntate huiuſmodi indifferentiam: ergo tollit id, quod eſt de eſſentia libertatis; ergo deſtruit libertatem. Non ergo eſt admittenda huiuſmodi prædeterminatio.

Confirmatur. Vt voluntas ſit libera in ordine ad aliquam operationem, neceſſarium eſt, quod ſe determinet ad illam; operatio enim libera debet procedere à principio intrinſeco ſe mouente, & libere determinante: ſed ſi voluntas noſtra ante omnem ſuum actum eſt iam prædeterminata per extrinſecam Dei voluntatem ad operandum aliquem actum in particulari, non poteſt ſeipſam determinare ad eundem actum: quod enim determinatum iam eſt, non ſe amplius determinat, cum omnis determinatio præſupponat neceſſario indeterminationem in ipſa potentia, quæ determinatur: ergo determinatio efficax per extrinſecam Dei voluntatem, repugnat creatæ libertati.

Sexto. De ratione potentiæ liberæ eſt, vt poſitis omnibus requiſitis ad operandum, poſſit operari, & non operari: ſed poſito decreto efficaci Dei prædeterminante noſtrum liberum arbitrium ad operandum hoc in particulari, non poteſt voluntas non operari illud; dicit enim Scriptura: *Domine Deus omnipotens in ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi decreueris ſaluare Iſrael.* Et Apoſt. ait: *Voluntati enim eius quis reſiſtet?* Ergo nullatenus eſt aſſerendum, quod Deus ſua efficaci voluntate liberum noſtrum arbitrium prædeterminet ad hoc in particulari volendum. *Eſther 13.* *Rom. 9.*

Septimo. Neceſſitas opponitur libertati: ergo actio neceſſaria opponitur liberæ, ſed ſi Deus efficaci voluntate nos prædeterminat ad operandum, quælibet operatio noſtra erit neceſſaria; neceſſe eſt enim, quod ſi Deus velit aliquid fieri, illud fiat, cum voluntas eius ſit efficaciſſima, iuxta illud Pſalmi: *Omnia, quæcunque voluit Dominus, fecit in cælo, & in terra.* ergo nulla relinquitur actio libera, ſi ſtatuatur efficax prædeterminatio *Pſal. 13.*

tio

Digitized by Google

tio per abſolutam Dei voluntatem.

Si dicatur, ſolum concludere argumentum, actus noſtros eſſe neceſſarios ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ; non autem ſimpliciter, contra hoc eſt

Octauum argumentum. Quod eſt neceſſarium ex ſuppoſitione, efficitur neceſſarium ſimpliciter reſpectu alicuius, quando non eſt in eius poteſtate tollere, aut ponere ſuppoſitionem illam, ad quam neceſſario ſequitur actus, qui dicitur ex ſuppoſitione neceſſarius; ſed non eſt in poteſtate voluntatis creatæ tollere, vel ponere ſuppoſitionem illam efficacis decreti voluntatis Dei, prædeterminantis liberum arbitrium creatum ad operandum, cum illud decretum ſit à ſolo Deo, & nullo modo dependeat ex libera operatione noſtri arbitrij, etiam præcognita per ſcientiam mediam: ergo actus, qui dicuntur neceſſarij ex ſuppoſitione eiuſdem decreti diuini, abſolute, & ſimpliciter ſunt neceſſarij. Maior probatur, & explicatur: nam ſi ex ſuppoſitione eclypſis, neceſſario ſequitur mors Petri, mors illa eſt ſimpliciter neceſſaria reſpectu Petri, quia non eſt in eius poteſtate eclypſim tollere, aut impedire, ex qua neceſſario ſequitur mors eius. Item etiam ſi, ex eo quod Paulus tranſeat flumen, neceſſario ſequitur, quod madefiat; ſimpliciter erit neceſſarium Petro madefieri, ſi non eſt in eius poteſtate flumen non pertranſire.

Confirmatur, quia non habet Deus alium modum efficaciorem, quo poſſit humanæ voluntati neceſſitatem abſolutam inferre, quam decreto efficaci ſuæ voluntatis, illam phyſice ad alteram partem prædeterminando: ergo.

V. Nonum argumentum. Neceſſitas antecedens liberum conſenſum creatæ voluntatis, ſeu quæ prouenit ex cauſis prioribus, tollit libertatem; ſed neceſſitas operandi habens ortum ex abſoluto, & efficaci decreto voluntatis diuinæ, prædeterminantis liberum arbitrium creatum ad omnem ſuam actionem in particulari, eſt neceſſitas ex cauſis prioribus proueniens: ergo. Maiorem propoſitionem clariſſimis verbis tradit Beatus Anſelmus lib. 2. Cur Deus homo cap. 18. & de concord. prædeſtinat. cap. 1. & 2. nam cap. 1. diſtinguit duas neceſſitates; alteram præcedentem, quæ facit rem eſſe, alteram vero ſequentem, quæ deſcendit de libera voluntate; atque hanc poſteriorem docet non eſſe contrariam libertati, quia nihil cogit, ſiquidem deſcendit ex ipſa libertate; illam vero neceſſitatem, quæ rem præcedit, ait, eſſe contrariam libertati: & ideo cap. 2. ad medium ait, bona prædeſtinati non euenire ex neceſſitate, quæ præcedit rem, ſed ea, quæ rem ſequitur: & rationem reddit, quia illam facit Deus, non cogendo voluntatem, ſed illam in ſua poteſtate demittendo. Sentit ergo Beat. Anſelmus, neceſſitatem operandi, quæ antecedit conſenſum noſtræ voluntatis, eſſe contrariam libertati.

Confirmatur primo eadem propoſitio auctoritate Sancti Thomæ 3. parte quæſt. 46. art. 2. vbi diuerſos modos neceſſitatis explicans ait: *Alio modo dicitur neceſſarium ex aliquo exteriori, quod quidem, ſi ſit cauſa efficiens, vel mouens, facit neceſſitatem coactionis*. Et 2. contra Gentes cap. 29. docet, neceſſitatem abſolutam eſſe illam, quæ prouenit ex cauſis prioribus; ait enim: *Inuenitur autem & alius neceſſitatis modus, ſecundum quod aliquid dicitur neceſſarium abſolute: quæ quidem neceſſitas dependet ex cauſis prioribus in eſſe, ſicut ex principijs eſſentialibus, & ex cauſis efficientibus, ſiue mouentibus*. Et lib. 2. Periherm. lect. 15. in princip. ſic ait: *Sciendum eſt, quod neceſſitas, quæ pendet ex cauſis prioribus, eſt neceſſitas abſoluta*. id quod poſtea de ſingulis cauſis probat: & loquens de efficiente ſic ait: *Et ſimiliter, quod habet neceſſitatem ex cauſa efficiente, eſt neceſſarium abſolute: quod autem habet neceſſitatem ex eo, quod eſt poſterius in eſſe, eſt neceſſarium ex conditione, vel ex ſuppoſitione*; quam doctrinam, veluti ad practicam reducens, quæſtione ſexta de malo, articulo primo, in corpore, docet, illas diſpoſitiones, quæ non ſubiacent voluntati, eam neceſſitare, ſecus autem ſi ſubiacent eidem voluntati; ſic enim ait: *Si ergo diſpoſitio, per quam alicui videtur aliquid bonum, & conueniens, fuerit naturalis, & non ſubiacens voluntati; ex neceſſitate naturali voluntas præeligit illud, ſicut omnes homines naturaliter deſiderant eſſe, viuere, intelligere: ſi autem ſit talis diſpoſitio,*

quod non ſit naturalis, ſed ſubiacens voluntati, puta cum aliquid diſponitur per habitum, vel paſſionem ad hoc, quod ſibi videatur aliquid vel bonum, vel malum in hoc particulari, non ex neceſſitate mouetur voluntas; quia poterit hanc diſpoſitionem remouere, vt ſibi non videatur aliquid ſic, vt ſcilicet cum aliquis quietat in ſe iram, vt non iudicet de aliquo tanquam iratus.

Confirmatur ſecundo. Amor Beatorum erga Deum propterea non eſt liber, quantum ad exercitium; quia licet oriatur ex potentia natura ſua libera, & amante Deum motu ſpontaneo; oritur tamen neceſſario ex ſuppoſitione antecedente conſenſum voluntatis, videlicet ex ſuppoſitione viſionis beatificæ, quæ non ſubiacet poteſtati voluntatis; ergo ſimiliter actus, qui eſt neceſſarius ex ſuppoſitione diuinæ voluntatis, erit abſolute neceſſarius, & non liber; quia conſequitur neceſſario ex ſuppoſitione antecedente liberum conſenſum voluntatis.

Confirmatur tertio. Motus primo primi, qui ſine libertate in homine excitantur, propterea non ſunt liberi, quia oriuntur neceſſario ex ſuppoſitione inaduertentiæ antecedentis conſenſum voluntatis; ſimiliter etiam illa, quæ fiunt in ſomno, non ſunt libera; quia neceſſario accidunt ex ſuppoſitione ſomni, non obſtante indifferentia, quam voluntas ex natura ſua habet: ergo ſi noſtra voluntas neceſſario conſentiret ex ſuppoſitione prædeterminationis diuinæ, illa neceſſitas contraria eſſet actuali vſui libertatis, ita vt operatio eo modo elicita non ſit libera.

VI. Argumentum decimum. Vt voluntas ſit libera, debet habere dominiũ ſui actus, vt patet ex S. Thoma in 2. ſenten. diſt. 25. quæſt. 2. art. 1. & colligitur ex illo Eccleſiaſt. 15. *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui*, &c. *Appoſuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum; quod placuerit ei, dabitur illi.* ſed ſi prædeterminaretur efficaciter ad vnum actum determinatum ex voluntate Dei extrinſeca, nõ haberet dominiũ ſui actus: ergo non prædeterminatur. Minor probatur. nam S. Thom. in 2. ſenten. loco cit. ad primum argumentum, ex eo probat, ſaluari in Deo liberum arbitrium, ſeu liberam poteſtatem, & dominiũ ſui actus; quia determinatio actus non eſt ſibi ab alio, ſed à ſe ipſo: & ex hoc infert, quod ſui operis ipſe dominus veriſſime eſt.

Eccleſ. 15.

Secunda ſententia eſt aliorum Theologorum aſſerentium, Deum Opt. Max. æterno ſuo decreto, atque abſoluta, & efficaci voluntate prædeterminaſſe omnes actus noſtros in particulari ante eorũ præuiſionem, & independenter ab omni ſcientia media liberæ cooperationis futuræ ex hypotheſi, quod in talibus circumſtantijs conſtitueretur, abſque eo quod per huiuſmodi prædeterminationem lædatur in aliquo libertas noſtri arbitrij. Hæc eſt expreſſa ſententia S. Thomæ, & omnium Thomiſtarum: quam etiam tenet Scot. in 1. ſenten. diſt. 39. quæſt. vn. & quodl. ~~q. art.~~ 14. littera S. & omnes eius diſcipuli, præſertim Vega lib. 2. ſuper Concil. Trident. cap. 17. Eandem ſententiam docent communiter Sancti Patres, qui loquuntur de hac materia, vt patebit ex locis infra allegandis: vnde pro eius explicatione ſit VII.

PRima Concluſio. Deus ſua abſoluta, & efficaci voluntate prædeterminauit omnes actus etiam liberos in particulari, prius in ſigno rationis, quam intellectus diuinus cognoſceret, actus illos eſſe futuros etiam ex hypotheſi; quod voluntas creata conſtitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantijs; & intelligimus hoc de actibus, qui non ſunt mali moraliter. nam quid ſentiendum ſit de actu peccati, diſcutiendum erit ex profeſſo diſputat. 24. Hæc concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ; ex quibus aliqui aſſerunt, quod Deus opera noſtra bona moralia vult in primis voluntate conditionata, ſi & nos pro noſtra libertate ea velimus, eo pacto, quo vult omnes homines ſaluos fieri, ſi & ipſi velint. Præuidens vero, quæ eorum pro noſtra libertate ſint futura, complacet in illis, vultq. abſoluta voluntate, vt ſint. Noſtram tamen concluſionem docent auctores omnes allegati pro ſecunda ſententia, & alij, quos diſp. 18. retulimus ad confirmandam illam doctrinam, quæ aſſerit, concurſum Dei generalem eſſe influxum in cauſam immediatum. VIII.

Omnes cauſæ ſecũdæ prædeterminantur extrinſeco Dei decreto ad ſuas operationes.

Pro-

Probatur primo ex ſacris litteris, in quibus habetur, Deum prędefiniſſe, & prædeterminaſſe bona opera noſtra; dicitur enim ad Epheſ. 2. *Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.* vbi verbum, præparauit, idem ſignificat, quod prædeterminauit. vnde S. Athanaſius hæc eadem verba explicans, ait: *Sciens autem hæc*, ſupple bona opera, *parauit Deus, quæ differri non poterunt, neque prætermitti, quin peragantur, tanquam diuinitus ſint præfinita, idq. per multã erga nos prouidentiam*. Expendatur illud verbum, *præfinita*: nam idem ſignificat, quod prædeterminata. En Apoſtolus vtrumque coniunxit, & prædefinitionem bonorum operum à Deo factam, quam ſignificauit per verbum, *præparauit*; & libertatem noſtram, quam ſubiunxit dicens: *Vt in illis ambulemus*, propria videlicet libertate. & ad Epheſ. 1. inquit: *Qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ*. hoc eſt ſecundum liberam determinationem voluntatis ſuæ, qua *omnia, quæcunque voluit, fecit in cælo, & in terra*. vt enim docet S. Thomas, in Deo non reperitur conſilium, ſecundum quod importat inquiſitionem, & diſcuſſionem mediorum; ſed quantum ad certitudinem ſententię, vel iudicij; cui conſonat illud Apoc. 4. *Tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata ſunt*. & Sap. 11. *Quomodo autem poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes?* Quibus verbis aperte ſignificatur, æterno decreto voluntatis diuinæ prædeterminatum eſſe, vt exiſtant, quæ in quacunque differentia temporis habent eſſe.

Athan. ſuper c. 2. ad Epheſ. in impreſſione Lugdunenſi 1532.

Pſal. 134.

S. Tho. p. 1. q. 14. ar. 1. ad 2.

IX. Idem probatur ex illo Iſaiæ: *Iurauit Dominus exercituum dicens: Si non, vt putaui, ita erit, & quomodo mente tractaui, ſic eueniet, vt conteram Aſſyrium in terra mea, & in montibus meis conculcem eum; & auferetur ab eis iugum eius, & onus illius ab humero eorũ tolletur. Hoc eſt conſiliũ, quod cogitaui ſuper omnem terram, & hæc eſt manus extenſa ſuper omnes gentes. Dominus enim exercituum decreuit, & quis poterit infirmare? & manus eius extenſa; & quis auertet eam?* ex quo teſtimonio deſumitur argumentum. Rex Aſſyriorum libere venit in terram Iſrael, ſimiliter etiã libere fuerunt gentes debellatæ, & tamen Deus ſuo æterno decreto hæc prædeterminauerat: ergo extrinſeca Dei prædeterminatio ſimul ſtat cum libertate arbitrij creati. Præterea Heſter 13. dicitur: *Domine Rex omnipotens, in ditione tua cuncta ſunt poſita, nec eſt, qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati: ſi decreueris ſaluare Iſrael*. vbi efficax Dei decretum prędeterminans ſaluare Iſrael, ſimul componitur cum libertate, qua Iſrael ſaluus factus eſt.

Iſaia 14.

Id ipſum conſtat ex illo Lucæ 22. *Filius hominis, ſicut definitum eſt, vadit*. & Actor. 4. *Conuenerunt enim vere in Ciuitate iſta aduerſum ſanctum puerum tuum Ieſum Herodes, & Pontius Pilatus facere, quæ manus tua, & conſilium tuum decreuerunt fieri*. & cap. 17. *Definiens ſtatuta tempora, & terminos habitationis eorum*. Ex quibus locis deſumitur argumentũ. Chriſtus Dominus libere ſuſtinuit paſſionem, & libere occiſus fuit à Iudæis; alias, nec Chriſtus Dominus meruiſſet aliquid per paſſionem ſuam, & mortem, nec Iudæi peccaſſent, illum occidendo; & tamen paſſio Chriſti fuit à Deo prædefinita, & prædeterminata: ergo.

Luca 22.

Actor. 4.

Præterea Prou. c. 8. dicitur. *Præparatur voluntas à Domino*. ideſt prædeterminatur; & c. 21. dicitur: *Cor Regis in manu Domini, ſicut diuiſiones aquarum, quocunque voluerit, vertet illud*. Vbi verbum, vertet, idem ſignificat, quod inclinabit, & determinabit. Et, vt notauit Ianſenius, cum omnium hominum corda ſint in manu Domini, peculiariter de corde Regis id dicitur, eo quod hoc maxime ſit liberum, & alterius poteſtati minus ſubiectum; vt deſignaret, quod cum efficaci Dei motione ſaluatur perfectiſsima libertas arbitrij noſtri, qualis ſolet eſſe libertas Regis. Hoc teſtimonio S. Thomas 3. cont. Gen. c. 89. & 90. probat, quod Deus [illegible] nobis cauſat motum voluntatis, & facit nos velle, & libere velle hoc, vel illud: quod tamen efficaciter non faceret, niſi voluntatem ad volendum hoc, vel illud efficienter prædeterminaret: ſicut riui aquarum, humana opera in diuerſas partes, abſque aliqua violentia, magna cum ſuauitate feruntur.

Prouerb. 8. Secundum lxx.

Ianſenius.

Item afferri poſſunt in confirmationem huius ſententiæ omnia loca Scripturæ, in quibus habetur, noſtra bona opera eſſe à Deo præparata, & prædeſtinata: nam, vt faten-

Prædeſtinare, & prædeterminare idem ſignificant. fatentur auctores contrariæ ſententiæ, prædeſtinare idem ſignificat, quod prædeterminare, prædefinire, præſtituere. Quod probant ex Hieronymo in prioribus commentarijs in illud ad Epheſ. 1. *Qui prædeſtinauit nos in adoptionē, &c.* Vbi prædeſtinare, ait, eſſe *prædefinire*. Et Auguſt. aut quicunque alius eius operis auctor, Hypognoſt. lib. 6. *Prædeſtinatio*, inquit, *à præuidendo, vel præordinando futurum aliquid, dicitur*. Et infra: *Quod ergo bonum eſt, præſcientia prædeſtinat, id eſt, priuſquam ſit in re, præordinat*. Conſentit etiam (inquiunt) Scriptura ſacra, non ſolum Actor. 13. vbi prædeſtinati appellantur præordinati in vitam æternam: *Crediderunt*, ait Lucas: *Quotquot erant præordinati in vitam æternam*: ſed etiam quoniam, vbi ad Rom. 8. & ad Epheſ. 1. interpres Latinus transfert, *prædeſtinauit*, Græce habetur προώρισε, à verbo προορίζω, quod eſt prædefinio, præſtituo, prædetermino. hactenus ſunt formalia verba cuiuſdam Doctoris ex illis, qui phyſicam prædeterminationem impugnant.

Act. 13.

Secundo probatur auctoritate Sanctorum, qui verbis formalibus, aut æquiualentibus vnanimiter aſſerunt, omnia, quæ fiunt in tempore prædifinita eſſe, & prædeterminata decreto æterno voluntatis diuinæ.

X. S. Dionyſ. Et in primis S. Dionyſ. c. 5. de diuinis nom. tit. de exemplaribus, lect. 3. apud D. Thom. ponit rationes rerum in Deo exiſtentium prædeterminatiuas, & effectiuas, ſub his verbis: *Exemplaria autem eſſe dicimus in Deo, exiſtentiū rationes ſubſtantificas, & ſingulariter præexiſtentes, quas Theologia prædefinitiones vocat, & diuinas, & bonas voluntates, exiſtentium prædeterminatiuas, & effectiuas, ſecundum quas ſubſtantialis eſſentia omnia prædeſtinauit, & produxit*. Quibus verbis prædefinitionem phyſicam voluntatis Dei efficaciſſimam conſtituit, & tradit reſpectu omnium exiſtentium. Etenim prędeterminatio effectiua rerum exiſtentium phyſica eſt. Quod ex eo patet; nam prædeterminatio moralis tantum, non eſt proprie effectiua rerum exiſtentium, cum metaphorice ſit cauſa, vt ex S. Thoma diximus in principio huius quæſtionis. Idem docet S. Auguſtinus ſuper Ioannē; explicans enim illud: *Pater venit hora, clarifica Filium tuum*, ait: *Quapropter hoc, quod ait: Pater venit hora, clarifica filium tuum: oſtendit, omne tempus, & quid, & quando faceret, vel fieri ſineret, ab illo eſſe diſpoſitum, qui tempori ſubditus non eſt: quoniam quæ futura erant per ſingula tempora, in Dei ſapientia cauſas efficientes habent, in qua nulla ſunt tempora. Non ergo credatur, hanc horam, fato vrgente, veniſſe, ſed Deo potius ordinante*. In quibus verbis duo non obſcure docet: alterum eſt, omnia bona, quæ fiunt in tempore, eſſe à Deo prædeterminata, & ordinata, quod indicant illa verba: *Ab illo eſſe diſpoſitum*; & illa: *Sed Deo potius ordinante*. Alterum eſt, diſpoſitionem, & prædeterminationem diuinæ voluntatis eſſe cauſam vere efficientem cuiuſcumque actionis bonæ, etiam liberæ, quæ fit in tempore. Hoc enim indicant verba illa: *In Dei ſapientia cauſas efficientes habent*. quæ ſimilia ſunt verbis Dionyſij, cap. 5. de diuinis nominibus, adductis. Appoſuit autem S. Auguſtinus illam diſiunctiuam: *Vel fieri ſineret*: propter peccata. Hæc enim diuino decreto non ſunt volita, ſed ſolum permiſſa, vt dicetur inferius. Item etiam in Soliloquijs cap. 24. ait: *Velle, quod bonum eſt, non poſſum; niſi tu velis*. quæ verba explicari non poſſunt de decreto, & voluntate Dei, præſupponente præſcientiam mediam determinationis liberi arbitrij, futuræ ex hypotheſi. Alias enim non dixiſſet S. Auguſtinus: *Velle, quod bonum eſt, non poſſum, niſi tu velis*: ſed potius dicendum eſſet è contrario: Deus velle non poteſt bonum liberum, niſi prius ego velim. Præterea in eiſdē Soliloquijs cap. 26. eadem ſententiam docet illis verbis, diſp. 8. num. 4. adductis: *Priuſquam me formares in vtero, nouiſti me; & antequam exirem de vulua, quidquid tibi placuit, præordinaſti me*. vbi verbum, *placuit*, & verbum, *præordinaſti*, abſolutam, & efficacem Dei voluntatem, & prædeterminationem importat, qua noſtras præuenit voluntates, de illis, & in illis diſponendo, & præordinando quidquid ſibi placuit, minime per ſcientiam mediam obſeruās, quid iſte, vel ille ex ſua innata libertate voliturus ſit: certo enim ſcit Deus, noſtram voluntatem libere volituram eſſe, quidquid ipſe præordinauerit, vt libere velit: quia, vt patebit infra, voluntas no-

Aug. tract. 104. in Io. ſub mediū. Ioan. 17.

ſtra

ſtra irritam facere non poteſt voluntatem Dei, aut impedire, ne effectus à Deo præ-definitus eueniat eo modo, quo à Deo efficaci voluntate prouiſum eſt, vt eueniat, ſcilicet libere, & contingenter, aut etiam neceſſario, iuxta conditionem cauſæ ſecundæ. Alia loca S. Auguſtini, in quibus eandem doctrinam confirmat, adducentur infra. Et à poſteriori eſt magnum argumentum, illum fuiſſe huius ſententiæ: nam Fauſtus Regienſis, qui, vt diſput. 2. num. 2. dicebamus, contra doctrinam Sancti Auguſtini, ſuppreſſo eius nomine, ſcripſit duos libros de libero arbitrio; eorum ſententiam vehementer impugnat, qui aſſerunt, ante præſcientiam boni, vel mali vſus liberi arbitrij, Deum prædeterminaſſe abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis actus humanos futuros, vt ex dictis eadem diſputatione 2. num. 16. conſtat. Signum ergo eſt, S. Auguſtinum eiuſmodi prædeterminationem diuinam & agnouiſſe, & docuiſſe. Quam etiam docet S. Proſper, cuius verba num. 14. referenda ſunt.

Leo Papa ſerm. 7. de paſſione Domini, qui incipit, Scio quidem di lectiſſimi.

Id ipſum probatur ex S. Leone Papa dicente. *In ſaluandis enim hominibus per Crucem Chriſti, communis erat voluntas Patris, & Filij, & commune conſilium, nec vlla poterat ratione turbari, quod ante æterna ſæcula, & miſericorditer erat diſpoſitum, & incommutabiliter præfinitum.* vbi verbum, præfinitum, idem ſignificat, quod prædeterminatum. Et ſermone 9. ſubdit: *Sacramentum Dominicæ paſſionis in ſalutem generis humani, ante tempora diſpoſitum, & per multas ſignificationes omnibus retro ſæculis nuntiatum, &c.* Et ſerm. 16. *Cum ergo omnia, quæ in Chriſtum Iudaica admiſit impietas tanto ante prædicta ſint, vt non tam de futuris, quam de præſentibus propheticus ſit ſermo contextus: quid aliud nobis, quam ſempiternarum diſpoſitionum Dei incõmutabilis ordo reſeratur, apud quem, & diſcernenda iam diiudicata, & futura iam facta ſunt! Cum enim qualitates actionum noſtrarum, & effectus omnium voluntatum ſcientia diuina præueniat; quanto magis nota Deo ſunt opera ſua? Et recte placuit, quaſi facta, recoli, quæ non poterant omnino non fieri.* Et in confirmatione huius doctrinæ adducit locum Act. 4. ſupra inductum.

Eodem modo loquuntur alij Sancti Patres quam plurimi, præſertim S. Athanaſius ſuper caput ſecundum ad Epheſios, cuius verba ſupra retulimus. Theodoretus in illa verba ad Romanos 8. *Quos prædeſtinauit, hos & vocauit.* vbi ait: *Prædeſtinatos autem, & præfinitos etiam vocauit.* & ad Epheſ. 1. in illa verba: *Elegit nos in ipſo.* ſic ait: *Ab initio enim ante mundi conſtitutionem ea, quæ ad nos pertinebant, præſciuit, & prædefiniuit.* & paulo poſt ſubdit: *Præſciuit nos, & dilexit, & noſtram precationem præconſtituit, vt nos filiorum adoptionis donum perciperemus ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ.* S. Anſelmus, libro de concordia prædeſtinationis, & liberi arbitrij, idem docet, cum ait. *Quoniam enim, quod Deus vult, non poteſt non eſſe, cum vult hominis voluntatem nulla cogi, vel prohiberi neceſſitate ad volendum, vel ad non volendum, & vult effectum ſequi voluntatem; tunc neceſſe eſt, voluntatem eſſe liberam, & eſſe, quod vult.* Quibus verbis infallibilitatem effectus voluntarij reducit, tanquam ad primam radicem, ad abſolutum, & efficax decretum voluntatis diuinæ prædeterminantis actus futuros etiam contingentes, & liberos. Idem ſentit etiam Fulgentius lib. 1. ad Monimum, vbi ait: *Hoc enim gratuita iuſtificatione tribuit præparatum, quod in æterna prædeſtinatione præparauerat tribuendum.* Prædeſtinatione autẽ præparare aliquid, abſque prædeterminatione diuini decreti, fieri non poteſt. Item etiam Henricus homil. ſuper cap. 11. Ioan. in illa verba: *Collegerunt*, ait: *Redemptor noſter ſe tradidit comprehendendum, ſicut ante ſæcula præfinierat.* Præfinire autem idem ſignificat, quod efficaci decreto prædeterminare: ergo, iuxta ſententiam horum Patruum, negari non poteſt, Deum efficaci decreto ab æterno prędeterminaſſe omnes actus bonos, qui fiunt in tempore.

S. Athanaſ.

S. Anſelm. lib. de concordia, præſcientia, & prædeſt. c. 1. paulo poſt princ.

Fulgent.

Henricus.

Et quoniam S. Damaſcenus adducitur à quibuſdam (ſed immerito) pro contraria ſententia, loco in primo argumento huius diſputationis inducto; neceſſarium eſt ex verbis illius oſtendere, ipſum prędeterminationem ęternam decreti diuini, de qua loquimur, ſtatuiſſe; ſtatutamq. eſſe temporibus Apoſtolorum à S. Dionyſio Areopagita, docuiſſe. Etenim in oratione prima de imaginibus, ſic loquitur. *Sunt item in Deo imagines, & exempla rerum,*

S. Damaſc. oratione 1. de imaginibus paulo poſt princ.

quæ

quæ ab ipſo futuræ ſunt, nempe conſilium eius æternum, quod ſe habet ſemper eodem modo. Immutabilis enim eſt omnino Deus, in quo nulla eſt commutatio, aut viciſsitudinis obumbratio. Has imagines, & hæc exempla præfinitiones appellat Sanctus ille, Dei munere, diuinis in rebus conſiderandis, & explicandis, excellentiſsimus Dionyſius. Omnia enim ab illo præfinita, & ſine vlla commutatione futura, in eius conſilio non aliter, antequam fierent, erant expreſſa, quam ſi quis velit domum ædificare, pr ius imaginē, ac formam ipſius in animo effingit, cogitatio neq. complectitur. Quibus verbis prędeterminationem vere efficientem, ſeu phyſicam decreti efficacis voluntatis diuinæ, ſicut à S. Dionyſio ſuperius allegato acceperat, conſtanter docet, & hanc explicat exemplo artificis, qui volens domum ędificare, prius in mente domum format, omnes partes eius prædeterminat, & diſponit, & poſtmodum præconceptam domum exequutioni mandat. ita Deus ab æterno prædefiniuit omnia, & ſingula, quæ in vniuerſo mūdo erat ipſe facturus.

XI. Tertio probatur auctoritate Scholaſticorum, qui hanc doctrinam ſequuntur, & in primis S. Thom. ſuper 5. cap. Dionyſij de diuinis nominibus, lectione 3. loquens de rationibus rerum, exiſtentibus in Deo, inquit: *Et huiuſmodi rationes ſacra Scriptura vocat præfinitiones, ſeu prædeterminationes*. & poſt pauca ſubdit: *Quæ quidem prædeterminationes, ſeu voluntates ſunt diſtinctiuæ entium, & effectiuæ ipſorum; quia & huiuſmodi rationes ſuperſubſtantialis Dei eſſe prædeterminauit, omniaq. produxit.* & 1. p. q. 19. art. 3. ad 5. cum propoſuiſſet tale argumentum: *Ab eo, quod eſt ad vtrumlibet, non ſequitur aliqua actio, niſi ab aliquo alio inclinetur ad vnum, vt ait Commentator 2. phyſ. text. 48. Si ergo volūtas Dei in aliquibus ſe habet ad vtrumlibet, ſequitur, quod ab aliquo alio determinetur ad effectum, & ſic habet aliquā cauſam priorem*; Reſpondet: *Cauſa, quæ ex ſe eſt contingens, oportet, quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum; ſed voluntas diuina, quæ ex ſe neceſsitatem habet, determinat ſeipſam ad volitum, ad quod habet habitudinem non neceſſariam*. Quibus verbis aperte docet, quod voluntas creata, quia ex ſe eſt cauſa contingens, oportet, quod determinetur ab aliquo, ac per conſequens prædeterminetur, vt producat determinatum effectum; & in hoc conſtituit differentiam inter voluntatem diuinam, & humanam, quod diuina determinat ſeipſam abſque eo, quod determinetur ab alia priori cauſa; quia eſt primum determinans ſimpliciter. voluntas vero humana non ſe determinat, niſi prius natura inclinetur, & determinetur ab alia priori cauſa. Et ratio eſt; quia voluntas creata non eſt primum ſe determinās ſimpliciter, ſicut nec primum ſe mouens. Præterea quodl. 12. q. 3. art. 4. illam pertractans quæſtionem: Vtrum omnia ſubſint fato, inquit: *A prouidentia Dei omnia ſunt prædeterminata, & ordinata*. Et in hac acceptione docet poſſe concedi, quod omnia ſubijciuntur fato, iuxta illud Boetij: *Fatum eſt immobilis diſpoſitio, rebus mobilibus inhærens*. Addit tamen non eſſe vtendum hoc nomine: *Quia cum gentilibus nec nomina conuenit habere communia*. & ideo Auguſtinus dicit: *Si quis hoc modo intelligat fatum, ſententiam teneat, linguam corrigat, & non dicat fatum, ſed prouidentiam Dei*. & 1. p. q. 116. art. 1. in corp. inquit: *Ea, quæ hic per accidens aguntur, ſiue in rebus naturalibus, ſiue humanis, reducuntur in aliquam cauſam præordinantem, quæ eſt prouidentia diuina*. vbi verbum, præordinantem, idem ſignificat, quod prædeterminantem: & in diſcurſu articuli aperte docet, omnia, quæ hic aguntur, eſſe à Deo præordinata: & idem docet art. 3. & 4. eiuſdem quæſtionis. Item etiam 1. p. q. 105. art. 1. ad 3. inquit: *Hoc ipſum, quod cauſæ ſecundæ determinantur ad determinatos effectus, eſt illis à Deo*. Præterea in eadem 1. p. q. 25. art. 5. ad 1. dicit: *Fieri non poſſe, vt Deus aliqua faciat, quæ non præſciuerit, & præordinauerit ſe facturum, quia ipſum facere ſubiacet præſcientiæ, & præordinationi Dei.* Hoc etiam innuit p. 2. q. 10. art. 4. in corp. dum ait: *Deus ſic voluntatem mouet, quod non ex neceſsitate ad vnum determinat*. Significans, quod determinat eam, non quidem ex neceſſitate, ſed libere, iuxta modum ſuę naturæ: alias enim ſimpliciter dixiſſet, quod nō determinat eam ad vnum; ſiquidem erat planior ſenſus, nec adiunxiſſet illud verbum, ex neceſſitate. Idem docet 1. p. q. 23. ar. 1. ad 1, q. 5, de ver. ar. 5. ad 1. & 3. cont. Gent. c. 90. in fine, quibus lo-

Fatum in quo ſenſu ſit concedendum.

Digitized by Google

Prædeterminatio duplex: altera cum impoſitione neceſsitatis, altera ſecundum modum voluntatis.

bus locis exponens quoddam dictum Damaſceni, dicat: *Eum non quemcunque noſtrorum actuum prædeterminationem negare voluiſſe, ſed eam dumtaxat, quæ eſt cum impoſitione neceſſitatis*; aperte indicans, Deum actus noſtros prædeterminare, abſque impoſitione tamen neceſsitatis. Denique q. 24. de verit. art. 14. in fine corp. probat, quod voluntas creata debeat determinari à Deo, vt producat actum determinatum; quia ex ſe indifferenter ſe habet ad multas operationes.

Reſpondent quidam Doctores, quod S. Thom. non explicat, vtrum illa præordinatio Dei, & prædeterminatio ſit abſoluta, an ſub conditione intellecta, ſi voluntas creata voluerit concurrere, & conſentire. Hæc tamen reſponſio non videtur ad mentem S. Doctoris, tum quia ex verbis inductis manifeſte conſtat, illum loqui de abſoluta prædeterminatione, eo vel maxime, quia non admittit ſcientiam mediam, vt diſp. 7. oſtenſum eſt; tum etiam quia determinatio ſub conditione non eſt prædeterminatio, cum non antecedat, ſed ſequatur determinationem creatæ voluntatis. Vnde & nonnulli ex auctoribus contrariæ ſententiæ eam condeterminationem appellant, ſed verius dixiſſent, poſtdeterminationem, cum reuera, in eorum ſententia, determinationē creatæ voluntatis ordine naturæ ſubſequatur, vt diſput. 99. patebit. Idem conſtat ex locis S. Thomæ, in quibus ait, quod ſi voluntatem mouet Deus ad aliquem actum, impoſsibile eſt poni, quod voluntas ad illum non moueatur, quia intentio Dei deficere non poteſt.

S. Tho. 22. q. 24. art. 11. c. & 12. q. 112. ar. 3. c.

XII. Eandem ſententiam docet Scot. in 4. d. 49. q. 6. §. dico ergo. vbi reſpondens ad quoddam argumentum, ſic ait: *Contra naturam voluntatis eſt determinari à cauſa inferiori; quia hoc ipſo non eſſet ſuperior: non eſt autem contra naturam eius determinari à cauſa ſuperiori*. Gabr. etiam in 1. d. 33. q. vnic. c. 2. adducens opinionem Scoti, dicit ex eius ſententia: *quod voluntas diuina, quæ eſt prima regula contingentium, prius natura determinat contingentia, quam intellectus diuinus intelligat, illa eſſe futura*. Idem docet Capreol. in ſecundo d. 28. q. 1. art. 3. ad 12. argumentum Durandi, vbi ait: *Deus iuuat hominem ad actum bonum, faciendo ipſam voluntatem partialiter concurrere, ita quod ipſa voluntas partialiter, concauſat applicata, & quaſi inſtrumentaliter mota à Deo, ad ſic partialiter concauſandum, in qua tamen motione ipſa non neceſſitatur, ſed inſtrumentum liberum exiſtens, in cuius poteſtate eſt ſequi motionem agentis, iuuatur*. Et hanc eſſe ſententiam Auguſtini probat ibi multis eius teſtimonijs. qui autem efficaciter facit, quod voluntas influat, & concauſet, eam prædeterminat ad operandum. Sentit ergo Capreol. Deum optimum maximum ſuo decreto abſoluto prædeterminare noſtram voluntatem ad operandum, ſalua eius libertate. Eandem doctrinam docet Ferrarien. 3. cont. Gen. vbi explicans propoſitionem illam: Qui ab alio determinatur ad aliquid, non habet perfecte illud in ſua poteſtate, inquit: *Poteſt aliquid determinari ab alio ad effectum, & tamen habere illud in ſua poteſtate, ſecundo modo ſuperius dicto, eo quod cauſa prima mouet vnamquamque cauſam ſecundam ad ſuum effectum, ſecundum conditionem ipſius cauſæ ſecundæ; cauſam enim non potentem deficere, ſic ad ſuum effectum determinat, vt ipſum neceſſario abſolute producat; cauſam autem, quæ deficere poteſt, ita determinat, vt tamen abſolute deficere poſſit in producendo*. Et ſtatim ſubdit Ferrarienſis, quod non dicitur aliquis effectus contingens in ordine ad voluntatem noſtram, tanquam ad primam radicem contingentiæ, & libertatis: ſed in ordine ad ſapientiam, & voluntatem diuinam, vt ſuperius eſt oſtenſum, inquantum ſcilicet Deus determinauit aliqua quidem euenire neceſſario, & iſtis dedit cauſas neceſſarias: alia vero euenire contingenter, & iſtis dedit cauſas contingentes. Quidam etiam ex auctoribus contrariæ ſententię pro comperto habent, quod iuxta ſententiam S. Thom. q. 22. de ver. art. 8. Deus inclinat voluntatem ad aliquid appetendum, eam determinando ad particularem actum efficienter, & phyſice.

Ferrar. 3. cont. Gent. c. 89. §. ad cōfirmationem.

Præterea frater Ioannes Maria ordinis Seruorum, qui anno 1558. opuſculum de concordia perfectæ libertatis humanæ compoſuit, in ſolutione obiectorum c. 5. pag. 69. duplicem diſtinguit Dei determinationem: & loquitur aperte de antecedente determinatione: alteram naturalem,

Digitized by Google

ralem, alteram vero liberam,& cum hac docet ſaluari arbitrij libertatem.

Quarto probatur ratione:nam,vt oſtendit S. Thom. 1.p.q.22.art.2.& q. 103. art. 5. Deus habet omnium rerum, quæ quomodocunque habent eſſe, perfectiſſimam prouidentiam: ergo abſoluta, & efficaci voluntate prædefiniuit in particulari omnia futura, etiam contingentia, & libera,antecedenter ad eorum præſcientiam. Patet conſequentia: nam prædifinitio, & prouidentia cõditionata eſt valde imperfecta, cum dependeat ex voluntate hominis; ſi enim Deus ſolum prædefiniuit, quod Petrus, verbi gratia,conuertatur, ſi ipſe voluerit; & non prædefiniuit efficaciter, quod velit; iam ipſum velle, quod eſt perfectiſſimum inter operationes cauſarum ſecundarum, ſubtraheretur à prouidentia Dei, & ipſa prouidentia,quantum ad ſuam efficaciam, penderet ex voluntate hominis.

XIV. Quinto probatur. Deus per decretum ſuæ voluntatis, & non aliter,cauſat omnia, quæ fiunt in tempore; dicit enim Aug. lib. 83. quæſtionum, q. 3. *Hoc eſt aliquid fieri, Deo agente, quod Deo volente*. Et ſuper illud Pſal. 144. *Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis: Apud Deum*, inquit, *hoc eſt velle, quod facere; quia ex eius voluntate res habent eſſe*. & S.Proſper lib. 2. de vocat. Gent. c.34. inquit: *Nec aliter quidquam procedere poteſt,quam omnipotentis voluntate diſpoſitum eſt*. Dei autem volitio antecedit & æternitate, & cauſalitate volitionem cauſæ ſecundæ;ergo prius Deus vult, vt ego velim, quam ego reipſa velim: ergo non ſum ego voliturus, niſi prius Deus ſua voluntate efficaci decernat,vt ego velim; ergo per illud decretum antecedens,cui nullus poteſt reſiſtere, voluntatem humanam prædeterminat ad volendum.

Deus agit ad extra per decretũ ſuæ voluntatis.

Confirmatur primo. Quoniam vel Deus vult, me velle aliquid, quia ego id ſum voliturus,& Deus id præſciuit;vel è contrario, homo vult, quia Deus voluit, & diſpoſuit,eum velle. Primum, vt diſput. 99. patebit, non poteſt dici, tum quia inuoluit repugnantiam, cum homo ſine voluntate diuina; cui in ſua operatione ſubordinatur intrinſece, nihil poſſit velle, aut facere, iuxta illud, quod Veritas ait: *Sine me nihil poteſtis facere*; tum etiam, nam alias voluntas diuina ſubordinaretur humanæ,ſubiungeretur illi, & eſſet ea poſterior, ac pediſſequa illius: quod eſt contra definitionem Conc. Arauſ.& contra expreſſam doctrinam S. Auguſtini: ergo dicendum eſt, me velle, quia Deus diſpoſuit, & decreuit, quod velim; ergo voluntas diuina prædeterminat humanam ad volendum, & ad libere volendum.

Ioan. 15.

Homo vult quia Deus vult, & nõ è contra.

Concil. Arauſ. can. 6

Confirmatur ſecundo: nam vt voluntas Dei concurrat cum humana voluntate, debet cum illa coniungi in volẽdo, & cauſando eundem actum,ſeu effectũ; duæ autẽ voluntates non poſſunt coniungi in cauſalitate eiuſdem effectus niſi vel vna ſupponatur, & altera illi conſentiat, ſuppoſita præſcientia cauſalitatis illius; aut vero altera moueat, & determinet alteram, vt conſentiat ſecum; aliter enim non poteſt intelligi, qualiter duæ voluntates in aliqua re volenda conueniant, niſi forte à caſu, & fortuito. Sed non poteſt voluntas diuina conſentire humanæ in volendo actum eius, eo quod præuideat Deus, humanam voluntatem ſe determinantem ad talem actum; quia non ſtat, voluntatem humanam aliquid velle, niſi prius Deus id ipſum velit. Vnde illa præſcientia Dei præſupponit neceſſario voluntatem Dei, idem volentem: ergo non poteſt voluntas diuina conſentire humanæ ex præſuppoſitione, & præſcientia concurſus eiuſdem humanæ voluntatis: ergo, ad hoc, vt conſenſio, & coniunctio diuinæ, & humanæ voluntatis in ordine ad eundem actum non fiat à caſu; neceſſe eſt, vt voluntas diuina, efficacitate ſua humanam mouendo, prædeterminet, vt ſecum conſentiat.

Voluntas diuina determinat humanam, vt conſentiat ſecũ.

Confirmatur tertio. Sequeretur ex oppoſita ſententia, aliquid reale fieri in tẽpore ab humana voluntate, quod Deus abſoluta voluntate beneplaciti,prius non voluerit eſſe. Probatur: nam determinatio, ſiue influxus creatæ voluntatis eſt aliquid reale, procedens in tempore à voluntate creata: ergo, ſi Deus antecedenter ad determinationem eiuſdem voluntatis creatæ non voluit, neque determinauit, quod ipſa voluntas creata ſe determinet, & libere influat in ſuum actum; iam aliquid fieret in tempore à voluntate creata antecedenter ad decretum,

Digitized by Google

tum,& determinationem voluntatis diuiuinæ; & ita Deus non eſſet ſimpliciter prima,& vniuerſaliſſima cauſa omnium exiſtentium,quod eſt impoſſibile. vt diſp.24. manifeſtum fiet.

Si dicatur, Deum, voluntate beneplaciti voluiſſe, vt voluntas creata produceret illum actum, poſtquam per ſcientiam mediam præſciuit illam eſſe cooperaturam ex hypotheſi; contra hoc eſt argumentum. Nam iuxta hanc ſolutionem cooperatio, & determinatio arbitrij, vt determinatio illius eſt, ſemper maneret exempta à decreto abſoluto,& voluntate beneplaciti Dei,& conſequenter à cauſalitate ipſius, & ſolum eſſet præſcita,& non volita, abſoluta voluntate, à Deo, quod tamen non eſt dicendum.

XV. Hoc argumentum cum ſuis confirmationibus diuerſimode conantur diſſoluere auctores contrariæ ſententiæ.

Prima ſolutio fatetur quidem, Deum prædefinire omnes actus bonos in particulari,non tamen prædeterminare creatã voluntatem ad illos. Ad cuius explicationem aduertunt, quod, ſicut Aug. de præ-deſt.SS. c.10.& de Bono perſeu.c.14. diſtinxit prędeſtinationem à gratia in hoc, quod prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio; gratia vero eſt ipſa donatio, ac per conſequens,prædeſtinatio eſt æterna; gratia vero temporaliter donatur;ita prædefinitio, & phyſica prædeterminatio diſtinguuntur: nam prædefinitio importat internam Dei volitionem, quã Deus in ſua voluntate ſtatuit, non vt per eam immutet cauſam ſecundam immediate; aut illã determinet, extrahatq. à ſuo proprio, & connaturali agendi modo,ſed ſolum vt in ſeſe definitam, & abſolutam intentionem habeat alicuius finis,& ex vi eius applicet media cõſentanea, & aptiſſima,vt eo modo,quo prędefinitus eſt,infallibiliter fiat. Prædeterminatio autem importat prædefinitionẽ diuinæ voluntatis,quæ,cum tali, tantaq. efficacia in effectum externum exit, vt voluntatem humanam phyſice determinet ad ſuum actum. Priorem vocant prædefinitionẽ internam,vel immanentem,ſiue prędefinitionem per modum intentionis. poſteriorem vocant prædefinitionem externam,vel tranſeuntem,ſiue prædefinitionem per modum exequutionis:& alijs nominibus priorẽ vocant prę-

Prædefinitio actuũ contingentium qualiter fiat ſecundum quoſdam Theologos.

determinationem ſolius diuinæ volũtatis ad volendum talem actum; poſteriorem vero prædeterminationem etiam volũtatis humanæ,vt illũ faciat:& breuioribus, ac ſimplicioribus verbis priorem vocant præfinitionem, ſeu prædefinitionem; poſteriorem vero prædeterminationem:nam prior vox ex vi ſuæ ſignificationis ſolum actum animæ internũ denotat, ſicut prouidentia, vel prædeſtinatio;poſterior vero vox magis referri poteſt ad actum, & effectum exteriorem.

Prædefinitio,& prædeterminatio an differant.

Supponunt ſecundo,eſſe duplicem differentiam inter voluntatem Dei prædefinientem illo priori modo actũ liberũ, ante abſolutam præſcientiam eius, & voluntatem Dei,determinantem phyſice liberũ arbitrium ad talem actum efficiendum. Prima differentia, quæ ab illis aſſignatur, eſt:nam prior voluntas pure prædefiniens actum,habet coniunctam voluntatem, vel potius ſimul eſt volũtas talis medij,quod non determinet liberũ arbitrium,ſed contingenter illud moueat, quantum in ipſo eſt, infallibiliter autẽ ex præſcientia. Poſterior autem voluntas prædeterminans non requirit aliud medium, quam ſuam efficacitatem,qua ſecum rapit voluntatẽ, determinando illam. Secunda differentia eſt; quia prior voluntas prædefinit actum cum habitudine ad modũ operandi cauſæ ſecundæ. Vnde in obiecto ſuo includit actum, vt faciendum ex determinatione ipſiuſmet liberi arbitrij cum concurſu, & auxilio accõmodato, iuxta ſapientiſſimã Dei gubernationem ex dicta præſcientia. Poſterior vero voluntas prædeterminans habet pro obiecto non ſolum actum, ſed etiam modum, ſeu prædeterminationem phyſicam per efficacem Dei motionem. XVI.

Tertio,hinc inferunt, quod prior prædefinitio abſtracte cõcepta; vt præſcindit ab effectione, ſeu applicatione medij accommodati;non ſit immediate actiua ad extra, nec applicatiua potentiæ diuinæ, donec determinata ad tale medium intelligatur; quamuis enim hæc duo in re idẽ ſint, poſſunt tamen per intellectum præſcindi. At vero altera voluntas prædeterminãs per ſe ipſam eſt actiua,vel applicatiua potentiæ diuinæ ad vim, ſeu neceſſitatem, aut prædeterminationem inferendam voluntati creatæ.

Quarto,denique ſupponũt,quod ex vi

O illius

illius prioris prædefinitiones, non variatur concurſus Dei concomitans, quo Deus concurrit cum voluntate creata, ad operandum; ſed ſolum ita dirigitur, & gubernatur voluntas, vt infallibiliter eo vtatur, vel illi ſeſe accommodet. At vero, ex vi alterius voluntatis phyſice prædeterminantis, neceſſe eſt, variari concurſum Dei, talemq. præſtari, vt ille potius voluntate vtatur, quàm voluntas illo, neque voluntas illi ſeſe accommodet; ſed ille potius voluntatem ſecum operari compellat, nec ſit indifferens talis concurſus, ſed determinatus ad vnum.

XVII. His ſuppoſitis, reſpondent, quod, ſicut Deus cauſat omnem actum bonum in particulari, ita etiam prædefiniuit abſolute, & in particulari actus noſtros liberos directe, & in ſeipſis priori illa prædefinitione interna; præſuppoſita tamen illa ſcientia conditionatorum, qua Deus nouit, liberum arbitrium pro ſua libertate eſſe conſenſutum ex hypotheſi, quod ſic, vel ſic moueretur à Deo. Quam ſolutionem his verbis amplius explicant. Duobus modis, inquiunt, poſſe intelligi diuinam voluntatem velle influere in actum liberum humanæ voluntatis. Primus eſt ſupra expoſitus, ſimpliciter, & abſolute volendo, vt talis actus à tali voluntate, tali tempore, & modo fiat; voluntate ſcilicet, quæ ſecundum rationem antecedat præſcientiam abſolutam talis effectus, vt futuri; & ſit ita efficax, vt potenter efficiat, aut per ſeipſam, aut vero (noſtro modo loquendi) applicando ſuam omnipotentiã, vt efficaciter influat, & ſecum ferat, ac determinet humanam voluntatem, vt ſimul in eundem actum influat: & hunc modum hactenus impugnauimus. Alius ergo modus, quo hoc intelligi poteſt, hic eſt, Deum non abſolute, ſed quaſi ſub conditione velle, vt hic actus fiat à voluntate creata, ſi ipſa ſeſe ad illum eliciendum determinauerit, & ſub eadem conditione, velle influere, & concurrere in eundem actum; expectando tamen, vt ſic dicam, influxum creatæ voluntatis; non quia non poſſet ipſum actum aliter efficere, ſed quia vult ſeſe noſtræ voluntati ita accommodare, vt eius non lædat libertatem; ex vi autem huius diuinæ voluntatis ita manet, inquiunt, applicata diuina omnipotentia ad influendum in actum humanæ voluntatis, vt hac influente, abſque noua Dei voluntate, aut applicatione ſuæ potentiæ, Deus etiam influat, quaſi neceſſitate quadam, orta ex eius voluntate, quæ ad id, quod vult, & quomodo vult, efficax eſt, & immobilis.

Quoniam vero hæc ſolutio tota fundatur in ſcientia media, ex qua dicunt, deſumendam eſſe infallibilitatem futuri conſenſus, ſiue influxus liberi arbitrij; impugnatur illis rationibus, quibus diſputat. 7. ex profeſſo oſtendimus, ſcientiam illam, non eſſe admittendam: & præterea etiam impugnabitur infra ex alijs principijs. Sed vt in particulari ſuo ordine ad ea, quæ in quatuor fundamenmentis propoſitis hæc ſolutio ſupponit, reſpondeamus; dicimus, illam diſtinctionem inter prædefinitionem, & prædeterminationem, in primo fundamento explicatam, voluntariam eſſe, nec in Sanctis Patribus, aut Doctoribus Scholaſticis habere fundamentum: quin imo apud illos prædefinitio, & prædeterminatio pro eodem accipiuntur, vt ex teſtimonijs ſupra inductis conſtat: ergo, qua ratione auctores huius ſolutionis fatentur, Deum æterno decreto ſuæ voluntatis prędefinire omnes actus bonos in particulari; fateri etiam tenentur, Deum efficaci decreto prædeterminaſſe voluntatem creatam ad eos eliciendos, cum impoſſibile ſit tales actus eſſe à Deo prædefinitos, & prædeterminatos, quin ipſe Deus prædefinierit, & prædeterminauerit, quod voluntas creata, ſine cuius influxu fieri non poſſunt, eos eliciat.

Ex eodem capite impugnatur prima differentia, aſſignata in ſecundo fundamento, inter prædefinitionem, & prædeterminationem. Nam ſicut infallibilitas prædeterminationis, ita etiam infallibilitas prædefinitionis diuinæ, quantum ad effectus aſſequutionem, fundari non poteſt in præſcientia media, quia talis ſcientia non datur, vt ex dictis in ſeptima diſputatione conſtat: ergo neceſſario debet fundari in omnipotentia, & efficacia diuinæ voluntatis, qua omnia, quæ prædefiniuit, vt fierent, fecit: atque in efficacitate auxiliorum, quibus ſtatuit, voluntatem creatã efficaciter præmouere in tempore: ergo quantũ ad hoc nõ eſt differẽtia

inter

inter prædefinitionem, & prædeterminationem. Secunda etiam differentia facile impugnatur: quia tam prædefinitio, quàm prædeterminatio voluntatis Dei efficacis habet pro obiecto actum cum modo congruente ſuæ naturæ. Prædefiniuit enim, & prædeterminauit, quod cauſæ naturales operentur naturaliter tales actus in particulari, & cauſæ liberæ, & contingentes operentur tales actus libere; & contingenter, ideſt cum libera determinatione arbitrij, quam non tollit, ſed potius efficit in nobis, atque nobiſcum prædeterminatio per efficacem Dei motionem; quia non rapit voluntatem eam neceſſitando, ſed efficit, vt voluntas creata ſuum liberum adhibeat influxum, & cooperationem cum vera facultate, qua poſſit diſſentire, ſi velit, vt diſputatione 115. & 116. patebit.

Illud vero, quod in tertio fundamento ſupponitur, eadem ratione impugnatur; quia tam prædefinitio, quam prædeterminatio Diuinæ voluntatis actiua eſt, ſeu operatiua earum rerum, quas, vt fierent, ſtatuit. Et quamuis inferant in tempore phyſicam motionem, præterminantem voluntatem creatam ad eliciendos actus prædefinitos, & prædeterminatos; nullam tamen eidem voluntati vim inferunt, aut neceſſitatem abſolutam operandi, ſed ſolum neceſſitatem conditionatam, ſeu neceſsitatem conſequentiæ, quæ libertatem non lædit, vt diſputatione 25. perſpicuum fiet.

Idem dicimus ad ea, quæ in quarto fundamento ſupponuntur: nam, vt patebit diſputatione 87. tam in actibus prędefinitis, quam prædeterminatis, adiutorium gratiæ non ſubiacet poteſtati noſtri arbitrij, quantum ad vſum, ſicut ſubiacent habitus, quibus vtimur, cum volumus, ſed potius Deus per auxilium efficax ſubijcit creatam voluntatem, & ſibi eam obſequentem, & libere obſequentem facit.

Circa illam autem cauſalem, in prima confirmatione poſitam: Deus vult, me velle aliquid, quia ego id ſum voliturus; multa dicuntur in hac ſolutione, quæ maiori egent diſcuſſione, de quibus ex profeſſo diſputat. 99. & 100. agendum erit. Id etiam, quod addunt in eadem ſolutione, Deum ſcilicet expectare noſtram voluntatem, vt conſentiat, maiori indiget examine, quod tamen ad diſputationem 95. reſeruamus.

Secunda ſolutio aliorum eſt, quod actus liberi poſſunt quidem prædefiniri à Deo, quantum ad ſubſtantiam, non autem poſſunt eſſe prædefiniti, quantum ad modum, & omnes circumſtantias loci, & temporis, & intenſionis, &c. Arbitrantur enim, quod libertas cohærere non poſſit cum prædeterminatione, quo ad ſubſtantiam actus, & omnes circumſtantias. Ex quo inferunt, quod huiuſmodi actus prædeterminati non ſunt meritorij, quantum ad ſubſtantiam actus, ſed ſolum quoad illas circumſtantias, ſecundum quas prædeterminati non ſunt. Contra iſtam ſolutionem ſunt efficaciſſima argumenta. XVIII.

Actus omnes liberos prædefiniri à Deo, quoad ſubſtantiã nõ tamẽ quoad omnes circumſtãtias quidã dixerũt, inter quos eſt Epiſc. Maſcareñas tract. de auxiliis gratiæ diſput 2. par. 4. num. 30.

Primo arguitur, Chriſtus Dominus meruit per ſubſtantiam paſſionis, & mortis. Præmium enim, quod obtinuit, ſubſtantiæ eiuſdem paſſionis, & mortis correſpondet, vt patet ex illo ad Philipp. 2. *Semetipſum exinaniuit factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen*: & Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum*. & paulo inferius: *Pro eo, quod laborauit, videbit, & ſaturabitur*; quibus in locis præmium magnum repromittitur, nedum circumſtantijs, ſed ipſi ſubſtantiæ paſſionis, & mortis: & tamen paſſio Chriſti, & mors eius fuit à Deo præordinata, & prædefinita, vt patet ex illo Lucæ 22. *Filius hominis, ſicut definitum eſt, vadit*, & Actorum 4. *conuenerunt aduerſus puerum ſanctum tuum Ieſum Herodes, & Pontius facere, quæ manus tua, & conſilium tuum decreuerunt*: ergo.

Chriſti paſſio fuit à Deo prædefinita quoad omnes circumſtantias.

Confirmatur; quia non ſolum ſubſtantia paſſionis, & mortis Chriſti, ſed etiam omnes eius circumſtantiæ fuerunt Dei decreto prædefinitæ, vt probat S. Thom. 3. p. q. 46. art. 9. & 10. Et quidem, quod fuerit præfixum, & prædeterminatum tẽpus paſſionis, colligitur ex illo Daniel. 9. *Septuaginta hebdomadæ abbreuiatæ ſunt.* ideſt prædefinitæ, & regiſtratæ vſque ad paſſionẽ Chriſti, vt exponunt Theodoret. & Lyran. ſuper eumdẽ locũ. Vnde Leo Papa ſerm. 7. de paſſione Domini, qui incipit: *Leo PP.*

Scio quidem, dilectiſsimi, inquit: *Diuino intelligimus diſpoſitum fuiſſe conſilio, vt ſacrilegi Iudæorum principes, & impij ſacerdotes, qui ſæuiendi in Christum occaſiones ſæpe exquiſierant, non niſi in ſolennitate Paſcali exercendi furoris ſui, acciperent poteſtatem*. & paulo inferius. *At Ieſus conſilij ſui certus, & in opere paternæ diſpoſitionis intrepidus, vetus teſtamentum conſummabat, & nouum Paſcha condebat*. Item Lyranus, explicans illud Matt. 26. *Venit Ieſus in villam, quæ dicitur Gethſemani*, ait, fuiſſe à Deo determinatũ, quod Chriſtus tunc moreretur. De circumſtantia vero loci id ipſum probatur ex illo Lucæ 13. *Veruntamen oportet me hodie, cras, & ſequenti die ambulare, quia non capit, prophetam perire extra Ieruſalem*. quod, vt explicat Theophylactus, ideo dixit Chriſtus Dominus, quia prædefinitum erat à Deo, vt moreretur in Ieruſalem; & tamen Chriſtus libere paſſus eſt, & mortuus tali loco, & tempore, vt patet ex illo Iſaiæ 53. *Oblatus eſt, quia ipſe voluit*. & Ioan. 10. *Ego pono animam meam, & iterum ſumam eam; nemo tollit eam à me, ſed ego pono eam à me ipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam*. Quibus verbis, vt Chryſoſtomus explicat, & Auguſt. ſignificatur, mortuum eſſe Chriſtum, quia voluit: ergo ſimul ſtant hæc duo, quod aliquis actus ſit à Deo prædefinitus, & quantum ad ſubſtantiam, & quantum ad circumſtantias illius, & ſit nihilominus liber.

Theophyl.

Chriſtus libere mortuus eſt.

Chryſo. ho. 54. in Io. S. Aug. tractat. 47. in Ioan.

Si dicatur, quod tempus, & locus paſſionis Chriſti fuerunt à Deo prædefinita; non tamen fuit prædeterminata intenſio actus, quo mortuus eſt, neque extenſio illius ad tales perſonas; & ideo potuit paſſio eſſe libera ex hac parte. Contra: Paſsio Chriſti in indiuiduo fuit à Deo prædefinita prædefinitione perfecta: ergo omnes circumſtantiæ, quæ concurrunt ad indiuiduationem illius, prædeterminatæ ſunt æterno Dei decreto, ſed ad talem indiuiduationem etiam concurrit intenſio actus, & extenſio ad tales perſonas: ergo.

Sexto probatur. Prædeterminatio Dei extrinſeca non immutat, neque euertit modum operandi connaturalem voluntati: ergo non deſtruit eius libertatem. Antecedens probatur: nam tandiu manet libertas in voluntate, quandiu intellectus repræſentat illi obiectum cum indifferentia, iudicans, illud non eſſe omnimode bonum, neque coniunctum neceſſario cum bono in communi, ad quod eſt determinata naturaliter voluntas. Sed extrinſeca Dei prædeterminatio non facit, quod intellectus repræſentet voluntati obiectum prædefinitum, tanquam omnimode bonum, aut neceſſario coniunctum cum bono, ad quod amandum eſt naturaliter determinata voluntas: ergo non immutat modum operandi connaturalem voluntatis. Hæc autem omnia patebunt amplius ex his, quæ dicentur diſput. ſequenti, in qua manifeſtum fiet, prædeterminationem creatæ voluntatis intrinſecam à Deo factam per auxilium efficax illi inhærens, non lædere in aliquo, ſed potius perficere eius libertatem.

Secunda concluſio. Per hanc prędeterminationem extrinſecam: decreti efficacis voluntatis diuinæ, non læditur, ſed potius perficitur libertas arbitrij creati. Hęc concluſio patebit ex ſolutione argumentorum ſententiæ contrariæ, & ex ijs, quę diſp. ſeq. con. 3. ſubijciemus, & diſp. 122. num. 20. Reliquum eſt, vt ad argumenta, à principio huius diſputationis contra ſententiam noſtram propoſita, reſpondeamus.

AD primum, ex auctoritate Damaſceni reſpondetur cum S. Thoma, quod Damaſcenus non quamcunque noſtrorum actuum prædeterminationem intendit negare, ſed illam dumtaxat, quæ eſt cum impoſitione neceſsitatis, qualis reperitur in rebus naturalibus. quod patet ex eo, quod ſubdit: *Non enim vult malitiam, neque compellit virtutem*. Vnde prędeterminatio, ſecundum modum liberi arbitrij creati facta per efficax, & abſolutum decretum diuinæ voluntatis, non tollitur. XX.

S. Tho. 1. p. q. 23. ar. 1. ad 1. & 3. cont. Gent. c. 90.

Damaſceni auctoritas expeditur, circa prædeterminationẽ

Hanc ſolutionem auctores oppoſitę ſententię impugnant, contendentes, Damaſcenum, & S. Tho. ex eo, non admittere hanc prędeterminationem extrinſecã diuinę voluntatis, quia infert neceſſitatem antecedẽtem, quę eſt neceſsitas ſimpliciter. Expendũt namq. in auctoritate Damaſceni illam particulam, enim, quę eſt cau-

ſalis,

ſalis, & non tantum limitans, vel declarans verbum pręfinire: & argumentantur ſic: nam Damaſcenus duas rationes affert ad probandum, Deum non præfinire ea, quæ in noſtta poteſtate, & arbitrio ſita ſunt. Prima eſt de malis actibus, quia vitium non vult admitti, vbi in malis non vtitur ratione fundata in libertate noſtra, ſed in obiecti ipſius deformitate. Secunda ratio procedit de actibus bonis: nam virtuti non affert vim. vbi non ſumitur vis pro coactione in eo rigore, quo Scholaſtici ea voce vtuntur, vt voluntario opponitur; ſic enim, etiam ſi Deus voluntatem noſtram neceſſitaret, non eam cogeret. ſumit ergo vim pro neceſſitate, quæ repugnat libertati; & hanc reddit cauſam, ob quam Deus voluntatem noſtram non prædeterminat. Sentit ergo Damaſcenus, prædeterminationem inferre neceſſitatem repugnantem libertati, & inde concludit, Deum non prædeterminare eos actus, qui in noſtra ſunt poteſtate. Et eundẽ ſenſum, inquiũt aduerſarij, eſſe S. Thomæ, qui hanc neceſſitatẽ æquiparat neceſſitati naturæ; quia eſt neceſſitas ſimpliciter, & æque repugnans libertati, vt clarius explicauit tertio cont. Gent. cap. 90.

XXI. Hæc tamen explicatio aperte contradicit verbis S. Tho. quibus explicat mentem Damaſceni; nam, vt conſtat ex locis ſupra inductis, duplicem S. Doctor antecedentem Dei prædeterminationem diſtinguit: alteram, quæ eſt cum impoſitione neceſſitatis, & de hac ſola prædeterminatione docet, eſſe intelligendum Damaſcenum; nam hęc prædeterminatio tolleret libertatem, vt arguit ipſe Damaſcenus: alteram ſine impoſitione neceſſitatis, quæ fit iuxta modum voluntatis liberæ, & hac prædeterminatione concedit S. Thom. à Deo prædeterminari omnes actus liberos, qui ſunt in noſtra poteſtate. Licet enim ex hac prædeterminatione conſurgat in noſtris actibus quędã neceſſitas, quam S. Thom. appellat neceſſitatem infallibilitatis, neceſſitatem conditionatam, neceſſitatem conſequentiæ, ſiue neceſſitatem ex ſuppoſitione, quæ eſt neceſſitas ſecundum quid, non repugnans libertati, vt diſput. 25. patebit; non tamen conſurgit neceſſitas abſoluta, quæ libertatem euertit. Quando autem neceſſitas antecedens repugnet libertati, in ſolutione ad octauum explicabitur. Accedit, quod S. Damaſcenus expreſſis verbis docet cum Sanct. Dionyſio Areopagita, Deum omnia bona, quæ fiunt in tempore, ſuo æterno, & incommutabili decreto prædeterminaſſe, vt conſtat ex verbis illius, num. 10. huius diſputationis inductis.

Eodem modo reſpondetur ad auctoritatem Gregor. Niſſen. cum S. Thom. 3. cont. Gent. c. 90. vbi iuxta ea, quæ dicta ſunt ad Damaſcenum, explicat verba Niſſeni; & per hæc patet ad locum Theodoreti.

Ad actoritatem Sanct. Chryſoſt. homil. 12. ſuper epiſtolam ad Hebræos. quidam reſpondent, quod licet Chryſoſt. de gratia eadem fere doceat, quæ cęteri Patres; nihilominus, ſicut Auguſt. antequam eſſet Epiſcopus ſine culpa, re nondum bene perſpecta, & examinata, quam poſtea occaſione Pelagianorum diligentius diſcuſsit; in eo fuit errore, vt crederet initium fidei, hoc eſt primum actum credendi eſſe à nobis: ita Chryſoſtomum, cum intelligere non valeret, quanam ratione libertas arbitrij noſtri ſalua poſſet conſiſtere, ſi Deus ſua gratia noſtram pręueniret electionem; credidiſſe, electionem, qua primo acceptamus bona, eaq. facere decernimus, eſſe priorem ipſa Dei gratia: poſtea vero ſubſequi gratiã, qua adiuuamur, & nobis cooperatur Deus. Sed profecto nunquam Sanctus Chryſoſtomus, errore Pelagianorum, etiam materialiter infectus fuit, cum in alijs ſuis quamplurimis locis recte de gratia Chriſti ſenſerit, & ſcripſerit, pręſertim hom. de Adam, & Eua; vbi poſtquam in confirmationem doctrinæ Catholicę multa attuliſſet loca ſcripturæ, pręſertim illud Ioan. 15. *Sine me nihil poteſtis facere.* & Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* & Matth. 19. *Non omnes capiunt Verbum.* & Matth. vndecimo: *Confiteor tibi Pater Domine cæli, & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis*; ſubdit: *Sed ne aliquis dicat, quod non accepi, quid à me exigit* Deus, *non habet excuſationem; quia omnis accipiens gratiam, iam in eadem gratia accipit & lumen*; XXII.

Chryſoſtomi ſententia circa prædeterminantem gratiã expenditur.

Digitized by Google

quod ſi male fecerit, aſſignet ſibi, ſi autem benefecerit, aſſignet Deo, à quo venit omne donum optimum, & omne lumen perfectum. Et poſt pauca: *His ergo Eccleſiaſticis regulis, & diuina ſumptis auctoritate documentis, ita adiuuante* Domino *confirmati ſumus, vt omnium bonorum effectuum, atque operum, & omnium ſtudiorum, omniumq. virtutum, quibus ab initio Fidei, ad Deum tenditur; Deum profiteamur auauctorem; & non dubitemus, ab ipſius gratia omnia hominis merita prouenire; per quem ita fit, vt aliquid boni & velle inueniamur, & facere. Quo vtique auxilio, & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur, vt de tenebroſo lucidum, de prauo rectum, de languido ſanum, de imprudente ſit prouidum. Tanta enim eſt erga nos bonitas* Dei, *vt noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius bona, & pro his, quæ largitus eſt, æterna præmia ſit daturus. Agit quippe in nobis, vt, quod vult, & velimus, & agamus; nec otioſa in nobis eſſe patiatur, quæ exercenda, non negligenda donauit, vt & nos cooperatores gratiæ* Dei *ſimus, & in his, quæ in nobis ex noſtra viderimus remiſſione languere, ad illum ſollicite recurramus, qui ſanat omnes languores noſtros, & redimit de interitu vitam noſtram, cui quotidie dicimus: Ne inducas non in tentationem, ſed libera nos à malo.* Sed quoniam non deſunt, qui aſſerant, illam homiliam de Adam, & Eua non eſſe Chryſoſtomi, legat Theologus eiuſdem Chryſoſt. homil. 1. ſuper epiſtolam ad Epheſ. præſertim column. 2. vbi explicans illud: *Elegit nos ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti*, inquit: *Sic diuina ratione cuncta diſpenſata ſunt, & præfinita, idq. per multam erga nos prouidentiam.* Quibus verbis noſtram de prædeterminatione Dei extrinſeca apertiſſime docet ſententiam. & paulo inferius: *Si Chriſti fidem amplectimur, ſi ad* Deum *acceſſerimus, hoc & eius munus eſt, qui nos vocauit, ſed tamen & noſtrum.* Ecce Chryſoſt. non ſolum poſſe, ſed etiam & ipſum credere, & pie operari ad Deum refert. Verum eſt, quod S. Chryſoſtomus, & alij Patres, qui ante exortam hæreſim Pelagij ſcripſerunt, pauca de gratia Chriſti, & plurima pro confirmanda arbitrij libertate, contra hæreſim Manichæorum docuerunt, quod & Sanctus Auguſtinus aduertit, cum ait: *Quid igitur opus eſt, vt eorum ſcrutemur opuſcula, qui priuſquam iſta hæreſis oriretur, non habuerunt neceſſitatem in hac difficili ad ſoluendum quæſtione verſari? Quod procul dubio facerent, ſi reſpondere talibus cogerentur. Vnde factum eſt, vt, de gratia* Dei *quid ſentirent, breuiter quibuſdam ſcriptorum ſuorum locis, & tranſeunter attingerent; immorarentur vero in eis, quæ aduerſus alios inimicos Eccleſiæ diſputabant.* Et lib. 1. retract. cap. 9. reſpondens idem S. Auguſtinus ad quædam teſtimonia, ex ſuis libris deprompta, male à Pelagio intellecta, quibus ante exortam hæreſim Pelagij libertatem arbitrij contra Manichęos confirmauerat; inquit: *In his, atque in huiuſmodi verbis meis, quia gratia* Dei *commemorata non eſt, de qua tunc non agebatur, putant Pelagiani, vel putare poſſunt, ſuam nos tenuiſſe ſententiam. Sed fruſtra hoc putant; voluntas quippe eſt, qua & peccatur, & recte viuitur: quod his verbis egimus. Voluntas ergo ipſa, niſi Dei gratia liberetur à ſeruitute, qua facta eſt ſerua peccati, & vt vitia ſuperet, adiuuetur, recte, pieq. à mortalibus viui non poteſt; & hoc diuinum beneficium, quo liberatur, niſi eam præueniret, iam meritis eius daretur, & non eſſet gratia, quæ vtique gratis datur. quod in alijs opuſculis noſtris ſatis egimus, iſtos inimicos huius gratiæ, nouos hæreticos refellentes; quamuis & in his libris, qui non contra illos omnino, quippe illi non dum erant, ſed contra Manichæos conſcripti ſunt de libero arbitrio, non omnimodo de iſta gratia reticuimus, quam nefanda impietate conantur auferre.* Eodem modo quidam putant, vel putare poſſunt, Chryſoſtomum in verbis inductis, Pelagianorum tenuiſſe ſententiam; quia gratiam non nominauit, ſed fruſtra hoc putant; quoniam in alijs locis rectiſſime de illa ſenſit, & ſcripſit. Vnde idem S. Auguſt. lib. 1. cont. Iulian. cap. 2. à ſuſpicione hæreſis Pelagianę purgat Chryſoſtomũ: *Ita ne?* inquit, *iſta verba S. Io. Epiſc. audes, tanquam è contrario, tot taliumq. ſententijs collegarum eius opponere, eumq. ab illorum concordiſſima ſocietate ſeiungere, & aduerſarium eis conſtituere? abſit, abſit hoc malum de tanto viro credere, aut dicere. Abſit, inquam, vt Conſtantinopolitanus Ioannes de ha-*

Margin notes: Epheſ. 1. — Patres, qui ante hæreſim Pelagii ſcripſerũt, pauca dixerunt de gratia Chriſti. — S. Aug. lib. de prædeſt. SS. c. 14. — Lib. 1. retract. c. 9.

de baptiſmate paruulorum, eorumq. à paterni chirographi liberatione per Chriſtum, tot ac tantis Coepiſcopis ſuis, maximeq. Romano Innocentio, Carthaginenſi Cypriano, Cappadoci Baſilio, Gregorio Nazianzeno, Gallo Hilario, Mediolanenſi reſiſtat Ambroſio.

XXIII. Reſpondetur ergo, quod, vt aliqui viri docti adnotauerunt, verba adducta ex hom. 12. ad Hebræos in originalibus Græcis Chryſoſtomi non habentur, ſaltem in omnibus, ſed fuerunt à Pelagianis illius ætatis inſerta, vt auctoritate Chryſoſtomi ſuam hæreſim confirmarent; id quod familiare eſt hæreticis, & ſemper fuit, vt conſtat ex pluribus erroribus ab ipſis in operibus Origenis, & aliorum Patrum, imo & in libris Canonicis, non ſemel inſertis, vt eorũ auctoritatibus ſe munirent.

Patres Græci, qui ante Pelagium ſcripſerũt de gratia, caute legẽdi ſunt.

Secundo reſpondetur, quod S. Chryſoſtomus nonnumquam vires noſtri liberi arbitrij mirum in modum extollit, loquendo quaſi per hyperbolem ex contentione impugnandi Manichæorum, & gentilium errores, aſſerentium, hominem eſſe vel natura malum, vel fati violentia ad peccandum compelli. Vnde Ianſenius in concor. c. 59. cum adduxiſſet aliquot ex Græcis, præcipue Chryſoſtomũ, & Euthymium, aduertit, quod niſi attente legantur in hac materia, de qua diſputamus, & intelligantur, & explicentur pie, occaſionem erroris Pelagij præbere poterunt. Cum ergo, inquit Chryſoſt. non antecedit noſtras voluntates, ne lædatur noſtrum liberum arbitrium, intelligitur, quod non antecedit illas, actum noſtrum liberum in nobis ſine nobis libere cooperantibus producendo, vt poſuerunt hæretici, qui libertatem negauerunt arbitrij; ſi enim iſto modo illas antecederet, læderet ſine dubio arbitrij libertatem, quia tunc homo mere paſſiue ſe haberet, recipiendo actum à ſolo Deo productum, vt ſomniauit Lutherus, vel ſpontaneo motu, non libere producendo illum, vt effutiuit Caluinus; non tamen intendit Chryſoſtomus negare extrinſecam Dei prædeterminationem, qua omnes actus bonos prædeterminauit, abſoluta, & efficaci voluntate, vt ex alijs verbis illius ſupra inductis oſtenſum eſt. Vel dicendum, quod, cum ait: Non antecedit noſtras voluntates; intelligit, quod non antecedit eas, ad vnum ex neceſſitate prædeterminando, ſicut prædeterminat ea, quæ arbitrij libertatem non habent: ſicut enim auctores oppoſitæ ſententiæ explicant Chryſoſt. de antecedentia determinante, ſeu phyſice prædeterminante; ita licet nobis illum explicare de antecedentia prædeterminante ad vnum ex neceſſitate: in quo ſenſu S. Thom. explicuit conſimilem locum Damaſceni. Et colligitur hæc noſtra explicatio ex eo, quod S. Chryſoſt. loquebatur ibi contra Manichæos, qui, vt diſp. 3. nu. 3. oſtenſum eſt, introducere volebant naturam boni, ex qua bona, & naturam mali, ex qua mala ex neceſſitate fierent: contra quos ait Chryſoſt. Non antecedit noſtras voluntates, eas videlicet neceſſitando, vt ponebant Manichæi, ne noſtram perderet voluntatem.

S. Tho. 1. p. q. 23. ar. 1. ad 1.

XXIV. Ad S. Hieron. reſpondetur, mirum eſſe, quod aduerſarij velint illum in ſuam ſententiam pertrahere, cum noſtram expreſſe multis in locis doceat. Etenim ſuper cap. 1. ad Epheſ. explicans illud Apoſt. *Prædeſtinati ſecundum propoſitum eius, qui vniuerſa operatur ſecundum conſilium voluntatis ſuæ*, inquit: *Prædeſtinatio, & propoſitum ſimul poſita ſunt, iuxta quæ, omnia operatur Deus ſecundum conſilium voluntatis ſuæ, quo vniuerſa, quæ facit, conſilio facit, & voluntate; quia ſcilicet & ratione plena ſint, & poteſtate facientis: nam homines pleraque volumus facere conſilio, ſed nequaquam voluntatem ſequitur effectus; illi autem nullus reſiſtere poteſt, quin omnia, quæ voluerit, faciat.* Quibus verbis plane agnoſcit in Deo decretum efficax prædeterminans voluntatem creatam efficaciter ad ſuas operationes. Et in epiſtola ad Ctheſiphontem aduerſus Pelagianos, inquit: *Quod autem ſurſum deorſum iactitant, liberum à nobis deſtrui arbitrium, audiant è contrario, eos arbitrij deſtruere libertatem, qui male eo abutuntur aduerſum beneficium largitoris. Quis deſtruit arbitrium? ille, qui ſemper Deo agit gratias, & quodcunque in ſuo riuulo fluit, ad fontem refert: an qui dicit: Recede à me, quia mundus ſum: non habeo te neceſſarium? Dediſti enim mihi ſemel arbitrij libertatem, vt faciam, quod voluero; quid rurſum te ingeris, vt nihil poſſim facere, niſi tu in me tua dona compleueris?* Et poſt pauca: *Iniuriam*

Hieron. ſẽtentia circa prædeterminantem gratiã expeditur.

iuriam

Digitized by Google

iuriam tibi fieri putas, & deſtrui arbitrij libertatem, ſi ad Deum ſemper auctorem recurras, ſi ex illius pendeas voluntate, & dicas: Oculi mei ſemper ad Dominum: quoniam ipſe euellet de laqueo pedes meos? Et lib. 3. aduerſus Pelagianos ait: *Ego ne liberum tollo arbitrium, qui in tota diſputatione mea nihil aliud egi, niſi vt omnipotentiã Dei cum libero arbitrio conſeruarem?* Et paulo inferius explicans illud Ioann. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum;* ſubdit: *Quando dicit: Nemo poteſt; frangit ſuperbientem arbitrij libertatem; quia etiã ſi velit ad Chriſtum pergere, niſi fiat illud, quod ſequitur: Niſi Pater meus traxerit eum; neque quidquam cupiat, & fruſtra nitatur.* Quibus verbis clariſſime docet, omnia eſſe referenda ad conſilium voluntatis diuinæ, & potentiam voluntatis eius, qui *Omnia, quæcunque voluit, fecit in cælo, & in terra:* & per hanc efficacem Dei voluntatem nullo modo deſtrui noſtri arbitrij libertatem.

Pſal. 24. — Ioan. 6. — Pſal. 134.

XXV. Quando ergo inquit Hieronymus, hominem ita eſſe liberum, vt viuat *non ex imperio Dei, ſed ex obſequio ſuo*, per imperium Dei, non intelligit efficacem Dei voluntatem, prædeterminantem quomodocunque liberum hominis arbitrium ad alteram partem, ſed prædeterminantem ex neceſſitate ad vnum, ſicut determinat res naturales, quæ libertatem non habẽt. Et cum ſe explicat, ſubdens, ideſt non ex neceſſitate, ſed ex voluntate; ſolum intendit excludere ab actibus humanis neceſſitatem abſolutam, quæ eſt neceſſitas ſimpliciter, non autem neceſſitatem conditionatam, vel ex ſuppoſitione, quæ eſt neceſsitas ſecundum quid, non obſtans libertati, vt diſp. 25. patebit.

XXVI. Ad loca adducta ex S. Auguſtino reſpondetur, nihil eſſe clarius in eius ſententia, quam Deum, abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, omnia, quæ fiunt in tẽpore, prędeterminaſſe, vt patet ex locis ſup. allegatis, & ex Enchirid. ad Laur. cap. 95. vbi ait. *Deus autem noſter in cælo, ſurſum in cælo, & in terra, omnia, quæcunque voluit, fecit. Quod vtique non eſt verũ, ſi aliqua voluit facere, & non fecit; & (quod eſt indignius) ideo non fecit; quoniam ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impediuit: non ergo fit aliquid, niſi omnipotens fieri velit, vel ſinendo, vt fiat, vel ipſe faciendo.* Et poſt pauca: *Hoc niſi credamus, periclitatur ipſum noſtræ fidei confeſſionis initium, qua nos in Deum Patrem omnipotentem credere confitemur. Neque enim veraciter ob aliud vocatur omnipotens, niſi quia, quidquid vult, poteſt, nec voluntate cuiuſpiam creaturæ, voluntatis omnipotentis impeditur effectus.* Et de prædeſtinatione SS. cap. 17. ait: *Electi ſunt itaque ante mundi conſtitutionem, ea prædeſtinatione, in qua Deus ſua futura facta præſciuit; electi ſunt autem de mundo ea vocatione, qua Deus id, quod prædeſtinauit, impleuit?* ideſt quod prædeterminauit; prædeſtinare enim & prædeterminare idem ſignificant, vt ſupra dictum eſt. Eandem prædeterminationem nõ obſcure docet Auguſt. cum ait, Deum facere volentes ex nolentibus, & humanas voluntates magis eſſe in Dei poteſtate, quã in propria, quod conuertit ad ſe corda noſtra. Quæ omnia ſæpius repetit, vt patebit ex locis allegandis in diſputatione ſequenti, quæ tamen ſaluari non poſſunt ſine determinatione extrinſeca diuinæ voluntatis prædeterminantis voluntatem creatam ad eas operationes, quas Deus vult, vt faciat. Cum ergo ait Auguſtinus, aliquam voluntatem non eſſe à Deo, loquitur expreſſe de voluntate mala, qua peccatur: etenim voluntas mala; & actio mala, vt mala eſt, non eſt à Deo, ſed ſolum à creatura deficiente, vt diſput. 24. manifeſtum fiet. Ex hoc tamen non ſequitur, quod voluntas Dei non prædeterminet noſtrã ad omnes ſuos actus, quantum ad id, quod habent entitatis, & bonitatis; prædeterminatione tamen, quæ eſt ſecundum modum liberæ voluntatis, vt dictum eſt. Ad aliud ex libro 7. de Ciuit. Dei reſpondetur, ita eſſe, quod Deus ſinit, liberum arbitriũ, & alias cauſas ſecundas agere ſuos motus; ſed tamen æterno ſuo, & efficaci decreto ſtatuit, quod eos agerent vel naturaliter, ſi cauſæ ſint naturales, vel contingenter, & libere, quando cauſæ ſunt contingentes, & liberæ.

Auguſtini ſententia circa prædeterminationem diuinam.

Ad locum ex lib. 3. de lib. arb. reſpondetur, quod, vt diſput. 32. patebit, voluntas creata non poteſt abſolute, & proprie reſiſtere voluntati diuinæ, licet ſimpliciter poſsit facere oppoſitum eius, quod XXVII.

Deus

Deus efficaci voluntate vult, ab ea fieri. Cum ergo ait S. Auguſtinus: Quæcunque iſta cauſa eſt voluntatis, ſi non poteſt ei reſiſti, ſine peccato ei ceditur: loquitur de cauſa creata, quæ inferior eſt ad voluntatem noſtram. Si autem prædicta verba extendantur etiam ad cauſam primam, intelligendus eſt de reſiſtentia communiter dicta, vt importat potentiam ad faciendum oppoſitum; & ſenſus eſt, quod quicunque eſt cauſa, quod homo velit, ſi non poſsit ei reſiſti; ideſt, ſi non poſsit homo facere oppoſitum eius, ad quod cauſa illa inclinat, vel mouet liberum arbitrium, ſine peccato ei ceditur. Quæ explicatio colligitur ex eodem Auguſtino: nam in pluribus alijs locis diſputat. 32. & 93. allegandis, docet expreſſe, voluntati Diuinæ voluntatem humanam non poſſe reſiſtere, quod etiam Scriptura ſacra ſæpiſsime docet, vt in eiſdem diſput. manifeſtum fiet.

XXVIII Denique aduertimus, quod Pelagius quamplurima teſtimonia eiuſdem Auguſtini congeſſit, quibus ſuum confirmare nitebatur errorem. Ad quæ tamen idem S. Auguſt. lib. 1. ſuarum retractationum, cap. 9. & 10. ſigillatim reſpondet, cuius verba in præſenti referre neceſſarium duxi, quoniam ex illis mentem illius poterit Lector facile colligere. In cap. 9. allegato ſic loquitur: *Quapropter noui hæretici Pelagiani, qui liberum ſic aſſerunt voluntatis arbitrium, vt gratiæ Dei non relinquant locum, quandoquidem eam ſecundum merita noſtra dari aſſerunt; non ſe extollant, quaſi eorum egerim cauſam; quia multa in his libris dixi pro libero arbitrio, quæ illius diſputationis cauſa poſcebat. Dixi quippe in libro primo: Malefacta iuſtitia Dei vindicari. & addidi: Non enim iuſte vindicarentur, niſi fierent voluntate. Item, cum ipſam bonam voluntatem tam magnum bonum eſſe monſtrarem, vt omnibus corporis & externis bonis merito anteponerem, dixi: Vides igitur iam, vt exiſtimo, in voluntate noſtra eſſe conſtitutum, vt hoc vel fruamur, vel careamus tanto, & tam vero bono?* Lib. 1. c. 12 Et cum alia plurima loca conſimilia ex ſuis ſcriptis retuliſſet, quæ Pelagius in alienum ſenſum detorquebat, ſubiungit: *In his, atque huiuſmodi verbis meis, quia gratia Dei commemorata non eſt, de qua tunc non agebatur; putant Pelagiani, vel putare poſſunt, ſuam nos tenuiſſe ſententiam. Sed fruſtra hoc putant: voluntas quippe eſt, qua & peccatur, & recte viuitur; quod his verbis egimus. Voluntas ergo ipſa, niſi Dei gratia liberetur à ſeruitute, qua facta eſt ſerua peccati, &, vt vitia ſuperet, adiuuetur: recte, pieq. viui à mortalibus non poteſt.* Rom. 6. Ioan. 5. *Et hoc diuinum beneficium, quo liberatur, niſi eam præueniret, iam meritis eius daretur, & non eſſet gratia, quæ vtique gratis datur.* Et infra: *Quod vero dixi: Illud autem lumen non irrationabilium animalium oculos paſcit, ſed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore viſibilium rerum, & temporalium ſe ad eius præcepta implenda conuertunt; quod omnes homines poſſunt, ſi velint; non exiſtiment noui hæretici Pelagiani, ſecundum eos eſſe dictum. Verum eſt enim omnino omnes homines hoc poſſe, ſi velint: ſed præparatur voluntas à Domino, & tantum augetur munere charitatis, vt poſſint. Quod hic ideo dictum non eſt, quoniam præſenti neceſſarium non erat quæſtioni.*

Quod attinet ad S. Thom. luce clarius XXIX. conſtat ex locis ſuperius allegatis, illum expreſſe docuiſſe noſtram ſententiam: neque alicubi approbauit, ſed neque inſinuauit oppoſitam. Et cum inquit, Deum ita mouere voluntatem noſtram, vt illam non ex neceſsitate ad vnum determinet, non obſcure fauet noſtræ ſententiæ. Ideo enim addit illud verbum, ex neceſsitate, vt innueret, quod determinat eam alio modo conformi naturæ eiuſdem voluntatis. Loquitur ergo de determinatione ad vnum ex neceſsitate abſoluta, qualis reperitur in rebus, quæ libertatem non habent, vt ipſe ſe explicat in eiſdem, & in alijs locis.

Ad aliud teſtimonium ex q. 3. de potentia reſpondetur, determinationem actus relinqui in poteſtate rationis, & voluntatis; quia voluntas eſt, quæ tanquam cauſa ſecunda determinat ſibi ſuũ velle. Quia tamen non eſt ſimpliciter primum ſe determinans, oportet, quod determinetur à Deo, tanquam à prima cauſa ſimpliciter, vt in alijs locis ſupra inductis explicuit. Videantur, quæ docet 1. p. q. 19. ar. 3. ad quintum, & q. 83. art. 1. ad 3. Et de hoc reſtat nobis longa diſputatio 117. vbi explicabimus, qualiter conſenſus arbitrij ſit in eius poteſtate.

Voluntas creata non eſt ſimpliciter primũ ſe determinãs.

Digitized by Google

te. Et cum obijcitur: nam ſi S. Thomas agnouiſſet hanc efficacem Dei prædeterminationem, non recurriſſet ad exiſtentiam futurorum contingentium in æternitate, vt infallibilem ſcientiam eorumdem futurorum ſaluaret in Deo, & cum eorum contingentia cõcordaret; Reſpondetur, quod S. Thom. non ſolum recurrit ad exiſtentiam, quam futura contingentia habent in æternitate, vt oſtẽdat ſcientiam Dei, reſpectu eorum eſſe infallibilem, ſed etiam recurrit ad prædeterminationem cauſarum ſecundarum non impediendarũ, vt patet 1. contra Gen. c. 67. ratione 3. & 22. q. 171. ar. 6. ad 2. & p. par. q. 14. ar. 13. c. & ex his, quæ diſp. 10. dicta ſunt, vbi S. Thom. verba adduximus, & expendimus. Vnde Caiet. 1. p. citata, §. circa dicta, & §. ad ſecundum autem. notat, quod in littera S. Thomæ manifeſte duæ cauſæ aſsignantur, quod res ſint ab æterno Deo præſentes, ac per conſequens certitudinaliter cognitæ ab illo; quia tamen exiſtentia rerum in æternitate ex parte ipſius æternitatis eſt ratio proxima, propter quam ſcientia Dei reſpectu futurorum contingentium eſt infallibilis, quamuis contingentia in ordine ad cauſam proximam conſiderata, poſsint non eſſe; ideo S. Thomas ſpecialiter demonſtrat, infallibilitatem ſcientiæ diuinæ ex præſentialitate, quam futura contingentia, ſecundum ſuas reales exiſtentias, habent in æternitate, vt diſp. 9. explicatum eſt.

S. Tho. recurrit tum ad exiſtentiam rerũ in æternitate, tũ ad determinationem diuinæ volũtatis ad oſtendendã infallibilitatẽ ſcientiæ diuinę.

XXX. Ad ſecundum argumentum reſpondetur, Lutheranos, & Caluinianos non ex eo erraſſe, quia dixerunt, voluntatem noſtram phyſica quadam efficacitate à Deo prædeterminari, vt velit, per efficaciſsimam videlicet eius voluntatem, qua illam præuenit; ſed in eo, quod male intulerunt ex illo principio catholico, per huiuſmodi determinationem deſtrui libertatem arbitrij in ſua operatione, vt diſputat. 115. & 116. manifeſtum fiet. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quod Pelagius, & Lutherus cum Caluino eadem via, & eodem argumento conuicti in contrarios errores inciderunt. Cum enim exiſtimarent, hanc conſequentiam eſſe euidentem: Datur voluntas Dei efficax, ſeu gratia efficax præueniens noſtram voluntatem, & præmouens illam ad operandum; ergo voluntas noſtra non eſt libera in ſuis operationibus; vnus illorum ſcilicet Pelagius, ne liberum hominis arbitrium, quod experiebatur, negaret, negauit gratiã Dei, & voluntatem illius efficacem noſtras præcedere voluntates. Alter vero, ideſt Lutherus cũ Caluino, concedens æternum decretum, abſolutum, & efficax voluntatis diuinæ, & motionem illius efficacem noſtras præcedere voluntates; & non intelligens, qualiter cum illa efficaci Dei voluntate, & gratia ſtaret ſimul noſtri libertas arbitrij; aſſeruit erronee, noſtrum liberum arbitrium eſſe rem de ſolo titulo. Itaque Pelagius ſic arguebat: Eſt in nobis vera arbitrij libertas: ergo non eſt in Deo voluntas efficax & gratia præueniens noſtras voluntates, qua facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur. Lutherus autem, & Caluinus, ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis arguẽtes, ſic inferebant. Eſt in Deo voluntas efficax, & gratia præueniens noſtras voluntates, qua facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur: ergo non eſt in nobis liberum arbitrium. In hoc tamen Caluinus vtcunque moderatus eſt hæreſim Lutheri: Lutherus enim, vt diſput. 3. vidimus, aſſeruit, noſtrum liberum arbitrium mere paſsiue ſe habere in ordine ad liberam operationem, quam exiſtimabat à ſolo Deo in nobis efficienter produci. Caluinus autem confeſſus eſt, noſtrum arbitrium cooperari quidem efficienter Deo efficaciter mouenti ad conſenſum, non tamen cooperari libere, ſed ſpontanee dumtaxat; quia non reſiſtebat, eo modo, quo equus non recalcitrans, currit ſpontanee, ſed non libere, cum mouetur à ſeſſore. Nos autem extremas, & impias hæreſes Pelagianorum, & Lutheranorum deteſtantes, media via recta incedentes, fatemur contra Pelagianos, Deum, ęterno, abſoluto, atque efficaci decreto ſuę voluntatis, ac ſua prę operante gratia, noſtras prę uenire voluntates, eaſq. ad modum cauſæ phyſicæ ad omne opus bonum dirigere. Aſſerimus etiam contra Caluinum, & Lutherum, quod, nihil impediente efficacia voluntatis, aut motionis diuinę, maneat in homine integra libertas arbitrij, videlicet facultas, & poteſtas, qua poſsit, ſi velit, non

Pelagiani, & Lutherani eodem argumẽto cõuicti in contrarios errores inciderunt.

XXXI. Caluinus à Luthero in quo diſſenſerit.

non ſequi motionem diuinã, atque adeo cum efficacia diuinæ voluntatis, & motionis præuenientis determinationem, creatæ voluntatis, ſimul manet integra, & illæſa libertas noſtri arbitrij, vt inferius ex profeſſo manifeſtum fiet.

Et per hæc patet ad confirmationem. Dicimus enim, quod hæretici ex illo fundamento deduxerunt quidem, liberum arbitrium eſſe rem de ſolo titulo, ſed id deduxerunt per malam conſequentiam, quam propterea approbare non poſſumus; negando quippe prædictam conſequentiam, & Pelagianis reſiſtimus, & Lutheranis, euertendo potiſſimum fundamentum, quo illi decepti in contrarios errores inciderunt.

XXXII. Ad tertium argumentum reſpondetur, quod ſicut aliud eſt poſſe currrere, aliud vero actu currere; ita aliud eſt poſſe velle, vel producere aliquem actum liberum in particulari; aliud autem de facto illum producere. Vt ergo homo vere poſſit velle aliquod obiectum, non requiritur, quod ex æternitate præceſſerit in Deo abſolutum, & efficax decretum prædeterminans eius liberum arbitrium ad volendum idem obiectum; quamuis id requiratur, vt illud actu velit. Vnde ex hoc, quod in Deo non fuerit huiuſmodi decretum, non ſequitur, quod homo non poſſit velle tale obiectum, abſolute loquendo: ſed ſolum ſequitur, quod de facto non velit illud. Nec etiam ſequitur, quod, ſi Deus prædeterminauit me ad volendum hoc in particulari, non ſit, abſolute loquendo, in mea poteſtate aliud velle, quamuis ex ſuppoſitione diuinæ voluntatis efficacis, impoſsibile ſit, impoſsibilitate in ſenſu compoſito, quod velim aliud obiectum, vt diſp. 25. patebit. alias enim voluntas Dei eſſet inefficax. Illa ergo conditionalis: Si Deus vult, me velle hoc, hic, & nunc, faciam illud; eſt neceſſaria, vt docent SS. Auguſt. & Thom. locis allegandis infra, cum ſit bona conſequentia. Sed conſequens eſt abſolute liberum, & contingens; cuius ratio eſt, quã aſsignat S. Tho. 1. p. q. 14. ar. 13. ad 2. nã, ***quando in antecedente ponitur aliquid pertinens ad actũ animæ, conſequens eſt accipiendum, non ſecundum, quod in ſe eſt, ſed ſecundum, quod eſt in anima; aliud enim eſt eſſe rei in ſeipſa, & eſſe rei in anima, vt puta, ſi dicam: Si anima intelligit aliquid, illud eſt immateriale; intelligendum eſt, quod illud eſt immateriale, ſecundum quod eſt in intellectũ, non ſecundum quod eſt in ſeipſo. Similiter ſi dicam: ſi*** Deus ***ſciuit aliquid, illud erit; conſequens intelligendum eſt, prout ſubeſt diuinæ ſcientiæ, ſcilicet prout eſt in ſua præſentialitate, & ſic eſt neceſſarium, ſicut antecedens; quia omne, quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe, vt dicitur in*** 1. ***periherm.*** Proportionabiliter dicimus in præſenti, quod illud conſequens: Ego faciam hoc in particulari; eſt neceſſarium, neceſsitate conſequentiæ, vt ſubeſt illi antecedenti: ſcilicet Deus vult, vt faciam hoc; quoniam ex illo neceſſario infertur per bonam conſequentiam, vt 1. p. q. 19. ar. 8. ad 1. docet S. Tho. Vbi explicans illud Auguſt. in Enchirid. c. 103. ***Nullus fit ſaluus, niſi quem Deus voluerit ſaluari. Et ideo rogandus eſt, vt velit, quia neceſſe eſt fieri, ſi voluerit;*** inquit, ***quod per illud verbum Auguſtini intelligenda eſt neceſſitas in rebus volitis à Deo, non abſoluta, ſed conditionalis; neceſſe eſt enim hanc conditionalem veram eſſe: ſi Deus hoc vult, neceſſe eſt hoc eſſe.*** abſolute tamen loquendo, & in ſe conſideratum, ſiue in ordine ad ſuam cauſam proximam, conſequens eſt contingens, & liberum.

Poſſe operari, & operari diſtinguuntur.

Contingẽs & neceſſariũ neceſſitate conſequentiæ non opponuntur.

Eodem modo reſpondetur ad id, quod obijcitur in eodem argumento de actibus omiſsis, qui ſunt in præcepto. Dicimus enim, quod libere illos omittimus, & omittendo peccamus, quamuis Deus non prædeterminauerit efficaciter voluntatem noſtram ad illos exequendos; hæc enim Dei prædeterminatio non eſt neceſſaria, vt homo vere poſsit actus illos producere, ſed vt actu illos producat, vt ſupra dictum eſt. Cum ergo omittens actus, qui ſunt in præcepto, vere poſsit illos producere, & non producat; ſequitur, quod libere eos omittat, ac per conſequens peccet: nam, vt docent S. Tho. & omnes eius diſcipuli, vt aliquis actus cenſeatur voluntarie omiſſus ſaltem indirecte, ſufficit, quod homo poſsit illum facere, & nõ faciat, & ſi actus ille eſt in præcepto, omiſſio eius imputabitur ad culpam. Videatur ſupradicta diſput. 18. nu. 20. XXXIII

Omiſſio poteſt eſſe culpabilis non habẽti auxiliũ efficax.

S. Tho. 12. q. 6. ar. 3. q. 71. ar. 5. 2. & q. 2. de malo ar. 1. 2.

Ad confirmationem reſpondetur ex dictis, quod in ſenſu compoſito nihil velle poſſumus ſine prædeterminatione diuina;

uina;

Digitized by Google

Sine prædeterminatione Dei nihil homo poteſt operari in ſenſu compoſito.

uinâ; quia non poſſunt hæc duo ſimul eſſe vera, quod ſcilicet nos velimus in particulari aliquid, & quod Deus non præordinauerit, & prædeterminauerit, quod velimus illud; abſolute tamen, & in ſenſu diuiſo, poſſumus quidem velle oppoſitum eius, quod Deus voluit nos velle. nam per huiuſmodi decretum prædeterminans voluntatem noſtram ad alteram partem, non ſtatuit Deus, quod non poſſimus velle oppoſitum, ſed quod de facto non velimus, niſi illud in particulari, quod ſua efficaci voluntate decreuit nos velle. Vnde quamuis determinatio diuinæ voluntatis, ſecundum quod eſt in Deo, & vt eſt actio immanẽs illius, non ſit in noſtra poteſtate, ſed in poteſtate ſolius Dei. Effectus tamen illius prædeterminationis, ſcilicet noſter actus liber, eſt in noſtra poteſtate; quia Deus non decreuit producere, nec producit illum in nobis ſine nobis libere conſentientibus, & cooperantibus. Et quamuis poſt determinationem diuinam, qua nos determinauit ad iſtum actum in particulari, non poſſimus quidquam facere, vt ipſe ad alios actus nos determinet, eo quod voluntas diuina ſubdi non poteſt humanæ voluntati, aut illi ſubordinari, determinari ab ea, vel mutari: libere tamen facimus actum, ad quem nos determinauit: ac per conſequens, vere poſſumus facere illum, & non facere, ſeu prorumpere in actum contrarium; quoniam non ſolum prædeterminauit Deus, vt faciam iſtum actum in particulari, ſed etiam prędefiniuit, vt faciam illum libere iuxta modum propriæ naturæ; ac per conſequens, decreuit, vt poſſim illum actum non facere.

Secundo, poteſt forte clarioribus terminis explicari hæc ſolutio, ſi dicamus, quod illud antecedens aſſumptum in argumento, nempe: Sine prædeterminatione diuinæ voluntatis, nullum actum poſſum facere: dupliciter intelligitur. Primo ita, vt illud complexum, ſine prædeterminatione diuinæ voluntatis, cadat ſuper verbum, poſſum, & illud modificet, & tunc ſenſus eſt, quod ſine prædeterminatione prædicta nõ habeo verum poſſe, comparatione actus, qui non eſt à Deo prædeterminatus; & in hoc ſenſu antecedens eſt falſum. Secundo ita, vt complexum illud, ſine prædeterminatione diuina, cadat ſupra verbum, facere, & illud modificet; & tunc ſenſus eſt, nulla potentia fieri poſſe, vt ego faciam aliquem actum, & quod voluntas mea non ſit phyſice à Deo prædeterminata ad illum actum producendum; & hic ſenſus eſt verus: ſed ex hoc non ſequitur, illum, qui non eſt à Deo prædeterminatus ad talem actum, non habere verum poſſe, comparatione eiuſdem actus; ſed ſolum infertur, quod non efficiet de facto talẽ actum. Hæc ſolutio deſumitur ex S. Thoma q. 1. de potentia art. 5. ad 1. vbi explicans illã propoſitionem: Deus non poteſt facere, niſi quod præſcit ſe facturum; ait: *Hæc loquutio in duplici ſenſu poteſt accipi; quia exceptio poteſt referri ad potentiam, quæ importatur per ly. poteſt, vel ad actum, qui importatur per ly. facere. Si primo modo, tunc loquutio eſt falſa; plura enim poteſt facere, quã præſciat, ſe facturum; & in hoc ſenſu ratio procedebat. Si autem ſecundo modo, ſic loquutio eſt vera; & eſt ſenſus, quod non poteſt eſſe, quod aliquid fiat à Deo, & nõ ſit à Deo præſcitum.* Proportionabiliter nos dicimus in præſenti, quod in illa propoſitione: Nullũ actũ poſſum facere, niſi quem Deus prædeterminauit, me eſſe facturũ: ſi exceptio referatur ad potentiam, quæ importatur per verbũ, poſſum; tunc propoſitio eſt falſa, vt ſupra dictum eſt; plura enim poſſum facere, quã Deus prædeterminauerit, me facturum. Si autem exceptio referatur ad actum, tunc propoſitio eſt vera; & eſt ſenſus, fieri non poſſe, quod ego aliquid faciam, & Deus non prædeterminauerit, me id eſſe facturum.

Ad quartum argumentum reſpondetur, ſolum concludere, quod ſine prædeterminatione Dei extrinſeca, & abſque decreto efficaci diuinæ voluntatis, homo non ſit futurus liber in actu ſecundo; quod veriſſimum eſt; quia voluntas creata nullum actum ſecundum producet, niſi Deus præordinauerit, & prædefinierit, vt producat illum; alias enim aliquis effectus produceretur à voluntate creata antecedenter ad decretum, & cauſalitatem diuinam; ac per conſequens, voluntas creata eſſet ſimpliciter prima cauſa reſpectu illius, quod admitti non poteſt, vt oſtendit S. Thom. in 2. ſent. d. 37. q. 2. ar. 2. in corp. non tamen concludit, quod XXXIV

Sine prædeterminatione diuina non eſt homo liber in actu ſecundo.

volun-

voluntas non ſit libera in actu primo; hác enim libertatem conſequitur homo per actionem diuinam, cum productus eſt in ſuo eſſe. In actum vero ſecundum, ſiue in actualem operationem in particulari exit hæc libertas dependenter à decreto efficaci diuinæ voluntatis prædeterminantis noſtrum liberum arbitrium ad talem operationem. Cuius ratio eſt; quia noſtrum arbitrium non eſt primum liberum ſimpliciter, nec primum ſe determinans ſimpliciter, ac per conſequens eſſentialiter ſubordinatur arbitrio Dei, quod eſt ſimpliciter primum liberum, nulli alteri ſubiectum. Vnde, vt ſe moueat, & determinet ad talem actum, indiget moueri, & prædeterminari à Deo, alias manebit immotum omnino; quia non ſe mouet, niſi motum, vt dictum eſt.

XXXV. Ad quintum argumentum ſatisfaciendum eſt ex profeſſo diſp. 115. & 116. vbi de natura, & quidditate lib. arb. agendũ eſt. Interim reſpondetur, quod duplex indifferentia reperitur in voluntate creata; altera paſſiua in ordine ad Deum, ſecundum quod recipit motionem præuiã, qua Deus ipſe efficit, quod liberum arbitrium ſe determinet ad volendum hoc, vel illud. Altera vero eſt indifferentia actiua in ordine ad iſtum actum liberum, vel illum. Prima indifferentia tollitur efficienter à ſolo Deo per decretum efficax ſuæ voluntatis, quo producit motionem præuiam, in voluntate creata receptam, & formaliter tollitur per eandem motionem, de qua in diſp. 18. dictum eſt. Illa enim motio non eſt efficienter à voluntate creata, cum antecedat ordine naturæ, & cauſalitatis determinationem, ſeu cooperationem illius. Secunda autem indifferentia, ſcilicet actiua tollitur efficienter à creata voluntate mota à Deo; & formaliter per actum liberum, qui actus non producitur in nobis effectiue à ſolo Deo, ſed à Deo, & à libero arbitrio. Licet enim *Deus*, vt inquit Apoſtolus, *operetur in nobis velle, & perficere*; non tamen id operatur ſine nobis, ſimul conſentientibus, & libere cooperantibus idem velle, vt ex Tridentino conſtat; vnde ſemper conſeruat illæſam noſtram libertatem, quantumuis efficaciter eam prædeterminet ad operandum hoc in particulari. Imo per eandem prædeterminantem motionem arbitrij noſtri libertatem perficit.

Voluntas habet duplicem indifferẽtiã, paſsiuam ſcilicet, & actiuam.

Philip. 2.

Cõc. Trid. ſeſ. 6. can. 4

Sed pro maiori explicatione huius ſolutionis notandum eſt, quod, cum indifferentia determinationi opponatur, & indifferens determinato ſecundum, diuerſitatem determinationis; erit diſtinguenda indifferentia, quę in potentia reperitur. Eſt autem duplex determinatio: prima eſt naturalis, qua agens determinatur ad vnum ex neceſſitate abſoluta, ſicut ignis per calorem ad calefaciendum: ſecunda eſt determinatio libera, quam habet voluntas, quando actualiter operatur; tunc enim libere determinat ſe ad talem operationem ſecundum modum eiuſdem liberæ voluntatis, quæ ita vult operari iſtum actum determinatum, vt liberam retineat facultatem, qua poſſit operari oppoſitum, ſi velit, aut non operari. Proportionabiliter diſtinguenda eſt duplex indifferentia, ſeu indeterminatio potentiæ; altera, quæ opponitur determinationi naturali, quæ eſt determinatio ad vnum ex neceſſitate; & hæc eſt de eſſentia libertatis; implicat enim, potentiam eſſe liberam in exercitio, & eſſe determinatam ad vnũ naturaliter. Vnde liberum arbitrium, vt diſputat. 115. & 116. patebit, non ſolum habet iſtam indifferentiam prius natura, quam operetur; ſed etiam in ipſo inſtanti, in quo actum liberum producit. Altera vero eſt indifferentia, quæ opponitur determinationi liberæ, & importat quamdam potentialitatem, vel ſuſpenſionem actus liberi, & hanc indifferentiam habet voluntas toto tempore, quo nihil operatur, nec præmouetur efficaciter à Deo ad aliquid operandum: quia tunc nec determinatur per actum liberum, nec per motionem efficacem, ad quam media potentia libera ſequitur talis actus; & hæc indifferentia non eſt de ratione libertatis, ſed potius imperfectio competens ei, quando eſt priuata actu ſecundo, ad quem eſt in potentia; etenim magis perfecta eſt voluntas, & eius libertas, quando eſt libera in actu ſecundo, quam dum ſolum eſt libera in actu primo. Præterea, nam ſi talis indifferentia eſſet de eſſentia libertatis, voluntas non eſſet libera, quando actualiter producit actum liberum; quia iam eſt determinata per talem actũ. Preterea, idem oſtenditur ratione euiden-

XXXVI.

Indifferẽtia eſt duplex, ſicut & determinatio, altera naturalis, altera libera.

ti. Nam Deus eſt perfectiſſime liber in his, quæ vult, aut operatur ad extra; & tamen nullam prorſus habet indifferentiam, quæ potentialitatem includat; alias non eſſet ſumme perfectus, aut purus actus: ergo talis indifferentia non eſt de eſſentia libertatis, ſed imperfectio competens ei, ſecundũ quod reperitur in intellectuali natura creata, & mutabili, quæ de potentialitate ad actum procedit.

XXXVII. Notandum ſecundo, quod vtraque determinatio ſiue naturalis, ſiue libera, adhuc eſt duplex: altera in actu primo, ſiue in vltimo complemento actus primi, & hæc præintelligitur actuali operationi cauſæ ſecundæ, & dicitur prædeterminatio, quia ordine dumtaxat cauſalitatis præcedit determinationẽ eiuſdem potentiæ in actu ſecundo; & hæc fit extrinſece quidem per efficacem Dei voluntatem, intrinſece vero per motionem præuiam, qua vnaquæque cauſa ſecunda iuxta modum ſuæ naturæ præmouetur efficaciter, & applicatur à Deo ad ſuam operationem. Altera vero dicitur determinatio in actu ſecundo; quæ formaliter fit per ipſam operationem cauſæ ſecundæ.

Determinatio, & indifferentia duplex, altera in actu primo, altera in actu ſecundo.

Ex his reſpondetur facile, quod indifferentia oppoſita determinationi naturali, ſeu determinationi ad vnum ex neceſſitate eſt de intrinſeca ratione libertatis, non autem indifferentia, quæ opponitur determinationi liberæ, qualis eſt præuia determinatio voluntatis, ſeu prædeterminatio, quæ fit per auxilium præmouens voluntatem efficaciter ad ipſam operationem.

Indifferentia, quæ eſt de eſſentia libertatis, qualis ſit.

XXXVIII. Sed contra. Determinatio voluntatis eſt operatio voluntatis: ergo ſi Deus prædeterminat voluntatem antecedenter ad eius concurſum, actus voluntatis erit à ſolo Deo, eadem voluntate mere paſſiue ſe habente. Reſpondetur, quod determinatio voluntatis in actu ſecundo eſt formaliter operatio eiuſdem voluntatis, & hæc non fit à ſolo Deo, ſed à Deo, & à libero arbitrio, moto ab ipſo Deo: Determinatio autem voluntatis in actu primo, ſiue in vltimo complemento actus primi, non eſt formaliter operatio voluntatis, ſed aliquid præuium. Vnde non ſequitur, quod actio libera voluntatis ſit effectiue à ſolo Deo, aut quod voluntas mere paſſiue ſe habeat. Licet enim ſe habeat paſſiue, quatenus recipit auxilium, & motionem præuiam; in ordine tamen ad terminum motionis, qui eſt libera operatio, ſe habet actiue, & libere; dicit enim S. Auguſtinus: ***Intelligant, qui filij Dei ſunt, ſpiritu Dei ſe agi, vt quod agendum eſt, agant, & cum egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant, aguntur enim, vt agant, non vt ipſi nihil agant.*** & idem repetit aliis pluribus in locis diſputatione 18. n. 16. allegatis. Si dicatur: nam volitio, cum ſit actio immanens, recipitur in potentia eliciente; ergo liberum arbitrium, etiam in ordine ad volitionem, ſe habet paſſiue; reſpondetur, quod per prius ſe habet actiue, libere producendo volitionem; & ſecundario paſſiue, quatenus in ſe recipit volitionem, quam producit.

Determinatio voluntatis in actu ſecundo eſt idẽ, quod actus volũtatis; non autem determinatio præuia.

Aug. lib. de corrupt. & grat. c. 2.

Ad confirmationem reſpõdetur, quod, vt voluntas ſit libera in ordine ad aliquam operationem, neceſſe eſt, quod efficienter ſe determinet ad illam; non tamen oportet, quod ſit ſimpliciter primum ſe determinans: nam hoc eſt proprium primi liberi, quod eſt Deus. Voluntas ergo creata ſe determinat in actu ſecundo, prædeterminata tamen à Deo in vltimo complemento actus primi per auxilium efficax, ſicut voluntas ſe mouet; ſed tamen non eſt ſimpliciter primum ſe mouens, ſed mouet ſe, mota à Deo, vt ſupra dictum eſt. Sicut autem eſt de ratione liberi arbitrii, quod ſe determinet, ita eſt de eius ratione, quod ſe moueat; ergo quemadmodum poteſt ſe ipſum mouere, abſque eo quod ſit primum ſe mouens, ita poterit ſeipſum libere determinare, abſque eo quod ſit ſimpliciter primum ſe determinans. Et cum arguitur: nam quod eſt iam determinatum, non ſe determinat, &c. reſpondetur, antecedens eſſe verum, loquendo de eo, quod eſt omnibus modis determinatum, præſertim in facto eſſe; nihilominus, quod in priori natura eſt determinatum à Deo in vltimo complemento actus primi, poteſt ſeipſum determinare in actu ſecundo. Vnde prius natura, quàm voluntas ſeipſam determinet per ſuam operationem liberam, intelligitur indifferens, ſeu indeterminata à ſe ipſa per eamdem operationem liberam. Vel dicendum, quod liberum arbitrium deter-

Voluntas ſe determinat, ſed nõ eſt primũ ſe determinans.

Digitized by Google

determinatur à Deo, tanquam à cauſa prima, & ſe determinat, vt cauſa proxima ſuæ operationis; & ad illam propoſitionem: Omnis determinatio præſupponit in ipſa potentia indeterminationem, reſpondetur, id eſſe verum, loquendo de determinatione, & indeterminatione reſpectu eiuſdem cauſæ. Vnde prius quam voluntas creata ſe determinet in actu ſecundo, vt cauſa proxima, intelligitur indeterminata à ſeipſa, & à quacunque alia cauſa proxima: cũ hoc tamen ſtat, quod præintelligatur prædeterminata in fieri, ſeu prædeterminari à Deo, tanquam à prima cauſa, à qua primo incipit omnis determinatio cuiuſcunque cauſæ ſecundæ, vt diſput. 89. & 98. patebit.

XXXIX Ad ſextum argumentum reſponſum eſt iam aliqua ex parte diſput. 18. nu. 23. ad ſeptimum argumentum, & nunc dicimus, id eſſe de ratione potentiæ liberæ, vt, poſitis omnibus requiſitis ad operandum, poſſit operari, & non operari abſolute, & ſimpliciter loquendo: non tamen inconuenit, quod ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ efficacis, non poſſit in ſenſu compoſito non operari actum illum, ad quem prædeterminatur à Deo, vt diſputatione 25. & 115. manifeſtum fiet. Deus ergo, prædeterminando noſtram voluntatem ad aliquem actum determinatum, nõ tollit ab ea potentiam ad oppoſitum; vt diſp. 18. nu. 23. dictum eſt. ſed ſolum tollit actum oppoſitum, & efficit, vt homo infallibiliter velit actum à Deo prædeterminatum. Vnde libera manet in exercitio in ordine ad illum actum: cuius ratio eſt, quam aſsignat S. Thomas: nam Deus non ſolum prædeterminauit, vt voluntas velit tale obiectũ, ſed etiam prædefiniuit, vt libere illud velit. Quare ex eo quod liberum arbitrium creatum non poſſit reſiſtere efficaci Dei voluntati, ſequitur, quod non ſolum fiant ea, quæ Deus fieri vult; ſed quod fiant contingenter, vel neceſſario, quæ ſic fieri vult.

Voluntas, poſitis omnibus requiſitis ad operandũ, poteſt abſolute non operari.

S. Tho. 1. p. q. 19. ar. 8. preſertim in ſol. ad 2. & 1. cont. Gent. c. 35. ratione 4.

Ad ſeptimum argumentum reſpondetur, neceſsitatem abſolutam opponi libertati, non autem neceſsitatem ex ſuppoſitione, ſiue in ſenſu compoſito, vt diſputatione 25. patebit.

Ad octauum reſpondetur, negando antecedens ſumptum vniuerſaliter, & inſtantia eſt manifeſta in negatione Petri, quæ ſimpliciter, & abſolute fuit libera; quamuis non fuerit conſtitutum in eius poteſtate tollere, vel ponere ſuppoſitionẽ illam antecedentem, videlicet dictum Chriſti Domini: *Antequam gallus cantet, ter me negabis*. ex qua ſuppoſitione neceſſario conſequebatur negatio Petri, neceſsitate quadam, non quidem abſoluta, ſed illationis, & infallibilitatis; alias enim Chriſtus Dominus mendacium dixiſſet: quod repugnat, cum ſit per eſſentiam prima veritas, quæ fallere non poteſt, aut falli. Similiter etiam conuerſio gentium fuit libera, & tamen neceſſario ſequuta eſt ad promiſsionem Dei, quæ quidem promiſsio non erat in poteſtate gentium. Et, ſi argumentum aliquid concluderet, etiam procederet contra auctores oppoſitæ ſententiæ, & probaret, conuerſionem non eſſe homini liberam; quia neceſſario ſequitur neceſsitate conſequentiæ ad vocationem congruam, quæ non eſt in poteſtate hominis, ſed ſolum in poteſtate Dei.

Lucæ 22.

Reſpondetur ergo, quod, quando ſuppoſitio antecedens tenet ſe ex parte primæ, & vniuerſaliſsimæ cauſæ, ſcilicet Dei, bene poteſt aliquid eſſe neceſſarium ex ſuppoſitione reſpectu creatæ voluntatis, & liberum illi ſimpliciter; quamuis non ſit in poteſtate illius tollere, vel ponere ſuppoſitionem, ex qua neceſſario, neceſſitate infallibilitatis, conſequitur. Secus autem contingit, quando ſuppoſitio antecedens tenet ſe ex parte alicuius cauſæ creatæ extrinſecæ à voluntate. Et ratio diſcriminis eſt; nam vt 3. cont. Gent. c. 88. & 89. & alijs in locis docet S. Thom. ſolus Deus propter ſuam infinitatem, & omnipotentiam; quia eſt auctor voluntatis creatæ, poteſt illam immutare conformiter ad ſuam naturam, & mouere efficaciter, atque applicare ad producendum actum in particulari, non ſolum ſecundum ſubſtantiam, ſed etiam ſecundum modum libertatis; quod tamen non poteſt aliqua cauſa creata, quia eſt limitata, & finita, atque inferior ad ipſam voluntatem. Videatur circa iſtam ſolutionem S. Tho. 1. p. q. 22. ar. 4. & 3. cont. Gent. cap. 148.

S. Tho. 1. p. q. 106. ar. 2 & q. 111. ar. 2.

Ad confirmationem reſpondetur, negando aſſumptum. Dicimus enim, quod, ſi Deus vellet abſolutam neceſsitatem inferre voluntati, comparatione alicuius

P 2 actus,

actus, id poſſet efficere, eam phyſice prædeterminando ad vnum, medio iudicio, quo iudicaret actum, ſeu bonum illud, quod proſequitur, habere neceſſariam connexionem cum bono in communi, ad quod voluntas eſt naturaliter determinata, ſicut contingit in viſione beatifica, vt ad ſecundam confirmationem ſequentis argumenti patebit. Et extra viſionem beatificam poſſet etiam voluntati neceſſitatem inferre, illam phyſice prædeterminando ad vnum, abſque iudicio rationis indifferenti, ſicut contingit in motibus primo primis.

XL. Ad nonum reſpondetur, quod Sanctus Thomas tacito nomine Anſelmi idem argumentum in terminis proponit, & diſſoluit 1. parte quæſt. 19. art. 8. vbi in tertio argumento ſic arguit: *Illud, quod habet neceſſitatem ex priori, eſt neceſſarium abſolute, ſicut animal mori, eſt neceſſarium; quia eſt ex contrarijs compoſitum; ſed res creatæ à Deo comparantur ad voluntatem diuinam, ſicut ad aliquid prius, à quo habent neceſſitatem, cum hæc conditionalis ſit vera: Si Deus aliquid vult, illud eſt. Omnis autem conditionalis vera eſt neceſſaria: ſequitur ergo, quod omne, quod Deus vult, ſit neceſſarium abſolute.* Ad quod tamen argumentū reſpondet, *quod poſteriora habent neceſſitatem à prioribus, ſecundum modū priorum. vnde & ea, quæ fiūt à voluntate diuina talem neceſſitatem habent, qualem vult Deus ea habere, ſcilicet, vel abſolutam, vel conditionatam tantum; & ſic non omnia ſunt neceſſaria abſolute.* Nec Sanctus Anſelmus eſt contrarius, ſed potius fauet noſtræ ſententiæ: nam capite ſecundo allegato, paulo poſt principium expreſſe docet, quod neceſſitas ex ſuppoſitione diuinæ voluntatis non tollit libertatem à noſtris actibus. ſic enim ait: *Quando Deus vult effectum ſequi voluntatem, tunc neceſſe eſt, voluntatem eſſe liberam, & eſſe, quod vult.* Et tamen certum eſt, decretum diuinæ voluntatis, & conſequenter neceſſitatem ex ſuppoſitione talis decreti antecedere actum noſtræ voluntatis. Item idem Anſelmus libro ſecundo, Cur Deus homo, cap. 27. in quo etiam conſtituens illam duplicem neceſſitatem antecedentem, & conſequentem, ait, Fuiſſe neceſſe Chriſtum pati, quia ſcriptum id erat, non tamen fuit neceſſariū ſimpliciter. ergo admittit neceſſitatem ex ſuppoſitione antecedente cum libertate: nam ſcripturæ anteceſſerunt voluntatem humanam Chriſti. Et ad auctoritatem Anſelmi inductam in contrarium, reſpondetur, quod, vt conſtat ex ipſo contextu, loquitur de neceſſitate antecedente, quæ eſt neceſſitas ſimpliciter, & facit cauſam ſecundam operari ſine proprio conſenſu, & abſque vlla deliberatione rationis; nam ponit exemplum in motu cæli, capite decimoſeptimo citato, vbi ſic ait: *Neceſſitas præcedens cauſat neceſſitatem, ſicut neceſſe eſt cælum volui; præcedens, & efficiens neceſſitas eſt cælum volui; quia neceſſe eſt, vt voluatur.* Et poſt pauca: *Violentia naturalis conditionis cogit cælum volui, te vero nulla neceſſitas facit loqui.* Neceſſitas autem futuri conſenſus, quæ deſumitur ex antecedenti decreto voluntatis diuinæ, non eſt neceſſitas abſoluta, ſed conditionalis, & ſecundum quid, vt ſupra dictum eſt; vnde actus noſtri liberi arbitrij, qui neceſſario ſequuntur ex huiuſmodi ſuppoſitione, non ſunt ſimpliciter neceſſarij, ſed liberi: vt ex communi ſententia antiquorum, diſputatione 25. patebit.

Ideo autem Sanctus Anſelmus, nomine neceſſitatis antecedentis, intellexit neceſſitatem abſolutam, ſeu naturalem; quia hæc neceſſitas antecedit omnem ſuppoſitionem, & ſumitur ex natura rei, ſiue ex ipſa connexione extremorum ſecundum ſe, ſicut neceſſe eſt cælum volui; quia motus non habet liberam, & naturalem connexionē cum cælo; nomine autem neceſſitatis conſequentis ſignificare voluit neceſſitatem conditionalem, ſeu neceſſitatem conſequentiæ; quia talis neceſſitas non eſt abſoluta, nec competit ſubiecto ex natura rei, ſed ſolum conſequitur ad talem ſuppoſitionem, vel conditionem, ex qua neceſſario infertur id, quod ex tali ſuppoſitione, vel conditione dicitur neceſſarium, neceſſitate ſecundum quid; licet abſolute, & ſecundum ſe, ſit liberum, aut contingens, vt diſputat. 25. patebit. In hoc ſenſu explicat S. Thomas qualitatem antecedentem, & conſequentem 12. q. 17. art. 7. ad 2. vbi ait: *Qualitas corporalis dupliciter ſe habet ad actum appetitus ſenſi-*

Neceſſitas abſoluta, quare dicatur, neceſſitas antecedens.

ſenſitiui. Vno modo, vt præcedens, prout aliquis eſt aliqualiter diſpoſitus ſecundum corpus ad hanc, vel illam paſſionem. Alio modo, vt conſequens: ſicut cum ex ira aliquis incaleſcit. Qualitas igitur præcedens non ſubiacet imperio rationis; quia vel eſt ex natura, vel ex aliqua præcedente motione, quæ non ſtatim quieſcere poteſt: ſed qualitas conſequens ſequitur imperium rationis, quia ſequitur motum localem cordis, quod diuerſimode mouetur ſecundum diuerſos actus ſenſitiui appetitus. Sicut ergo Sanctus Thomas per qualitatem præcedentem intelligit qualitatem naturalẽ, & per qualitatem conſequentem intelligit qualitatem, quæ ſequitur imperium rationis; ita & Sanctus Anſelmus per neceſsitatem antecedentem intellexit neceſsitatem naturalem, quæ eſt neceſsitas abſoluta: per neceſsitatem autem conſequentem intellexit neceſsitatem conditionatam, ſeu neceſsitatem conſequentiæ, vel ex ſuppoſitione. Et priorem neceſsitatem docet repugnare libertati, non vero neceſsitatem poſteriorem. Confirmari poteſt hæc explicatio alio exemplo: nam Sanctus Damaſcenus diſtinguit voluntatem Dei in voluntatem antecedentem, & voluntatem conſequentem; in qua diuiſione, vt diſputatione 34. patebit, omnes fere Scholaſtici, & præſertim Sanctus Thomas 1.par.q.19.ar.6.ad primum; per voluntatem antecedentem intelligunt voluntatem, quæ fertur in obiectum abſolute conſideratum, & ſecundum ſe; & per voluntatem conſequentem intelligunt illam, quæ fertur in obiectum cum omnibus adiunctis, & circumſtantijs. Sic ergo Sanctus Damaſcenus per neceſsitatem antecedentem intellexit illam, quæ eſt neceſsitas abſoluta, & ſecundum ſe; & per neceſsitatem conſequentem intellexit neceſsitatem illam, quæ non eſt abſoluta neceſsitas, ſed conditionata, quæ ſequitur ex aliquo adiuncto, vel præſuppoſito. In quo ſenſu dicit Auguſtinus: *Orandus eſt, vt velit,* ſcilicet Deus: *nam ſi vult, neceſſe eſt eſſe.* vbi verbum, neceſſe, ſumitur pro neceſsitate non quidem abſoluta, quæ repugnat libertati, ſed pro neceſsitate conditionata, vel conſequentiæ, quæ libertati non obſtat. Hæc enim conſequentia eſt bona, & conſequenter neceſſaria: Deus vult, hoc eſſe, ergo erit: eo ſcilicet modo, quo Deus voluit fieri, nempe libere, & contingenter, ſi conſequens fuerit liberum, & contingens, aut neceſſario, ſi conſequens fuerit neceſſarium. Sic interpretatur verba Auguſtini S.Thomas 1.par.q.19.art.8.ad 1. Videantur, quæ circa vtramque neceſsitatem dicemus diſput.25.

Damaſcen. lib. 2. de fide orthodoxa cap. 29.

Auguſt. in Enchirid. c.103. to. 3.

XLI.

Secundo reſpondetur, & forte clarius ad verba Anſelmi, quod neceſsitas ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ, non eſt neceſsitas antecedens, ſed potius conſequens cauſam rei: licet enim antecedat cauſam ſecundam, quæ eſt voluntas creata, non tamen antecedit cauſam primam ſimpliciter, ſcilicet voluntatem diuinam, quæ magis influit in effectum, quam cauſa ſecunda, & attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter; ſed conſequitur illam. Sicut ergo neceſsitas ex ſuppoſitione liberi influxus creatæ voluntatis, non tollit ab actibus illius, ſed potius cauſat libertatem, quoad exercitium actus; quia hæc neceſsitas deſumitur ex cauſa ſecunda eorumdem actuum; ita à fortiori neceſsitas ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ, cuius virtus perfectius operatur, & vehementius influit, atque attingit effectum ſecundum omnem ſubſtantiam, & modum illius; non tollit, ſed potius cauſat libertatem in actibus humanis. Vnde Auguſt. lib. de corrept. & gratia cap.14. inquit: *Cui volenti ſaluum facere, nullum hominum reſiſtit arbitrium. Sic enim velle, vel nolle, in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem.* & infra: *Non eſt itaque dubitandum voluntati Dei, qui in cælo, & in terra omnia, quæcunque voluit, fecit: & qui etiam illa, quæ futura ſunt, fecit, humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quo minus faciat ipſe quod vult, quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus, quod vult, facit.* Et in fine eiuſdem capitis, inquit: *Deus magis habet in poteſtate voluntates hominum, quam ipſi ſuas.*

Neceſsitas ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ eſt conſequẽs cauſã rei.

XLII.

Ad primam confirmationem ex auctoritatibus S. Thomæ reſpondetur, nihil eſſe clarius in eius doctrina, quàm quod neceſsitas ex ſuppoſitione diuinæ voluntatis non tollat ab humanis actibus libertatem, & contingentiam, vt patet ex his,

Digitized by Google

S.Tho. ſententia circa neceſsitatē ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ, & contingentiam rerū.

quæ docet 1.p.q.19.ar.8.ad 3.& 1. cont. Gen.c.85. in ratione 4. atque in alijs locis diſp.25.allegandis. Loca autem adducta in contrarium non videntur ad propoſitum;nam in 3.p.expreſſe loquitur de neceſſitate priori, quæ ſumitur ex cauſa particulari efficiente,vel mouente,non autem de neceſsitate antecedente, quæ ſumitur ex efficacia primæ, & vniuerſaliſsimæ cauſæ. Quin potius in eodem loco aperte docet, cum hac neceſsitate ſaluari arbitrij libertatem; nam admittit neceſsitatem ex ſuppoſitione æternæ prędefinitionis Dei, cum libertate Chriſti Domini, qui libere acceptauit mortem. Similiter in alio loco ex lib.2.cont.Gent. aperte loquitur de neceſsitate, quæ ſumitur ex cauſis prioribus, quando operantur per modum naturæ, vt patet ex ipſo contextu, in quo ſermonem facit de neceſsitate priori, orta ex cauſa materiali, vel formali, quæ ſunt principia eſſentialia, & naturaliter ſuos cauſant effectus. Similiter etiam loquitur de cauſis efficientibus, vel mouentibus naturaliter, non autem de prima cauſa ſimpliciter. Locus vero adductus ex q.6. de malo procedit de diſpoſitione naturali determinante, & de hac inquit S.Thom. quod facit actum neceſſarium; ſed intelligitur, quoad ſpecificationem,& ex parte obiecti, non autem,quantum ad exercitium, vt conſtat ex fine corporis articuli, & ex his, quæ dicit p.2. q.9. art.5. vbi expreſſe docet, quantum ad exercitium actus, neque à corporibus cæleſtibus, neque ab appetitu ſenſitiuo poſſe voluntatem efficaciter moueri.

XLIII. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, aliud eſſe, aliquem actum eſſe neceſſarium,ſuppoſito hoc,vel illo;aliud vero eſſe neceſſariū ex ſuppoſitione. Amor ergo beatificus circa Deum eſt neceſſarius, quantum ad exercitium, ſuppoſita viſione beatifica, ad quam ſequitur;quia niſi beati viderent Deum per eſſentiam, non ex neceſſitate illum diligerent; illa tamen dilectio non dicitur neceſſaria ſolum ex ſuppoſitione, ſed abſolute,& ſimpliciter. Cuius ratio eſt, quia fertur in Deum medio iudicio, quo intellectus iudicat, ſummum illud bonum habere neceſſariam connexionem cum bono in communi, ad quod naturaliter determinatur voluntas, ac per conſequens eſſe neceſſario amandum. Vnde voluntas videntis Deum per eſſentiam,ex neceſsitate diligit illum, & non libere. Hæc autem ratio non procedit de actibus, quos voluntas producit in via, quamuis ſint neceſſarij ex ſuppoſitione diuinæ voluntatis. Etenim decretum Dei non prædeterminat,nec mouet voluntatem creatam ad illos, medio iudicio,naturaliter ad vnum determinato, ſed medio iudicio rationis indifferenti, quo videlicet intellectus iudicat bonum illud proſequendum non habere neceſſariam connexionem cum bono, ad quod amandum eſt naturaliter determinata voluntas. Licet enim libertas ſit formaliter in voluntate, radicaliter tamen originatur & fundatur in indifferentia obiecti,& iudicij rationis, quo proponitur voluntati, vt amandum, ſicut in diſp.18.nu.23.explicatum eſt.

Actus liber quomodo dicatur neceſſarius ex ſuppoſitione.

Et per hæc reſpondetur ad tertiam confirmationem,quod motus primo primi, & quæ fiunt in ſomno, procedunt ab homine naturaliter abſque iudicio rationis:& ideo non ſunt actus liberi,eo quod inaduertentia naturalis, & ſomnus, qui ſupponitur, priuant hominem vſu rationis in ordine ad tales actus. Cæterum decretum efficax diuinæ voluntatis, prædeterminans noſtrum liberum arbitrium ad conſenſum, non priuat hominem rationis iudicio, ſed potius applicat eius voluntatem ad operandum medio rationis iudicio, in quo radicatur formalis libertas voluntatis, vt dictum eſt; vnde non eſt ſimile.

Ad decimum reſpondetur, quod, vt voluntas ſit libera, debet quidem habere dominium ſui actus, non tamen oportet, quod habeat primum, & abſolutum illius dominium,vt diſp.117.manifeſtum fiet: hoc enim dominium reſidet ſolum apud Deum, qui eſt primum liberum, à quo intrinſece omnis libertas creata dependet. Vnde S.Tho.in 2.ſent.d.25.q.1. ar.1.ad tertium argumentum,loquens de libero arbitrio creato, ſic ait: *Determinatio actionis,& finis in poteſtate liberi arbitrij conſtituitur; vnde remanet ſibi dominium ſui actus, licet non ita, ſicut primo agenti*. Quibus verbis docet,dominium, quod habet liberum arbitrium creatum ſupra ſuos actus, eſſe ſubiectum,& ſubordinatum XLIV.

Voluntas libera habet dominium ſui actus, ſed non primū.

dinatum

dinatum primo, & abſoluto Dei dominio; quod etiam docet 3. cont. Gent. c. 169. cuius verba aducemus diſp. 117. num. 7. Sicut ergo voluntas creata ſe mouet ad ſuas operationes, ſed non eſt primum ſe mouens ſimpliciter, ita ſimiliter habet dominum ſui actus, ſed non primum dominium. Et ad auctoritatem S. Thom. ex ſolutione ad primum reſpondetur, quod, cum inquit, in Deo eſſe liberũ arbitrium; quia determinatio ſui actus non eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo; per iſtam cauſalem non ſolum probat, quod in Deo ſit liberum arbitrium, ſed etiam, quod ſit in eo liberum arbitrium perfectiſſimum, & abſolutum, & omnino independens ab alio; quia non habet aliam cauſam ſuperiorem, à qua determinetur ad ſuos actus: liberum autem hominis arbitrium, quia creatum eſt, licet determinet ſibi ſuum actum, illum tamen determinat prædeterminatum à Deo, iuxta modum ſuæ naturæ, ſicut ſe mouet, motum tamẽ à Deo: ſed de hoc in diſp. 117. agendum erit.

Secundo, reſpondetur ex illa ratione ſolum concludi, quod, vt homo ſit liberi arbitrij, neceſſario requiritur, quod determinatio ſui actus non inſit ſibi ab alio, tanquam à cauſa proxima efficiente, ipſo libero arbitrio mere paſſiue ſe habente; ſed à ſeipſo, tanquam à principio proximo, actiuo, ſe mouente: cum hoc tamen ſtat, quod primum principium, & prima radix huius determinationis ſit à Deo. Hæc ſolutio habet magnum fundamentum in S. Thom. 1. p. q. 105. ar. 4. ad 2. vbi ait: *Moueri voluntarie eſt moueri ex ſe, ideſt à principio intrinſeco, ſed illud principium intrinſecum poteſt eſſe ab alio principio extrinſeco; & ſic moueri ex ſe non repugnat ei, quod mouetur ab alio.* Et in ſolutione ad 3. ſubdit: *Si voluntas ita moueretur ab alio, quod ex ſe nullatenus moueretur, opera voluntatis non imputarentur ad meritum, vel demeritum; ſed quia per hoc, quod mouetur ab alio, non excluditur, quin moueatur ex ſe, vt dictum eſt; ideo per conſequens non tollitur ratio meriti, vel demeriti.* Eandem ſolutionem tradit q. 83. eiuſdem 1. p. ar. 1. ad 3. & q. 3. de malo ar. 2. ad 4. vbi ait: Cum liberum arbitrium *mouet ſeipſum, non excluditur, quin ab alio moueatur, à quo habet hoc ipſum, quod ſeipſum mouet.*

Moueri ex ſe dupliciter contingit.

Diſputatio XXIII.

Vtrum Deus, præuia motione, voluntati creatæ inhærente, eam ad modum cauſæ phyſice moueat, applicet, ſeu prædeterminet ad omnes ſuos actus bonos in particulari, ſalua ipſius libertate.

QVAESTIO hæc, vt initio præcedentis diſputationis notaui, non eſt de nomine prędeterminationis phyſicæ; (quamuis & ipſum nomen, quoad vtramque partem valde antiquum ſit, & à Patribus, & Doctoribus Scholaſticis, vt ſupra oſtenſum eſt, vſurpatum) ſed de re ipſa quæ hoc nomine ſignificatur. Vt ergo diſtincte, & ſine vocis ambiguitate, vel æquiuocatione procedamus tam in noſtræ ſententiæ confirmatione, quam in confutatione contrariæ, oportet ſupponere prius, quid nomine phyſicæ prædeterminationis, ſeu motionis phyſicæ prædeterminantis liberum arbitrium, vt velit, intelligatur. I.

Quidam Theologi ex his, qui eiuſmodi prædeterminationem impugnant, ſtatum queſtionis verbis ambiguis referunt, & ſententiæ Thomiſtarũ aliqua ſuperaddunt, quæ ſi prætermitterentur, facilior eſſet, & planior ſenſus, & difficilius poſſent phyſicam prædeterminationem impugnare. Cum enim explicant, quid prædeterminationis phyſicæ nomine ſignificetur, ſic loquuntur. Hæc igitur determinatio phyſica dicitur eſſe forma quædam voluntati impreſſa, quæ cum illa complet principium proximum actus voluntatis. Dicitur autem hæc forma eſſe determinatio voluntatis, non ſolum quia ad vnum inclinat, quoad ſpecificationem, ſed quia *omnino determinat illam* ad exercitium actus. Et paucis interiectis. Hæc autem motio, ſeu forma, de qua nunc diſputamus, quæ ſupra omnem habitum, & facultatem permanentem voluntatis additur; dicitur eſſe determinatio eius,

tio eius, quia illa poſita, ſtatim infallibiliter prodit voluntas in actum, ad quem ipſa mouet, vel inclinat. Denique dicitur determinatio phyſica, primo quidem, vt ſignificetur, & declaretur illud genus determinationis, & infallibilis emanationis actus ſecundi à voluntate ſic affecta, & determinata, *non quidem prouenire ex aliqua cauſa morali*, ſed ex intrinſeco, & connaturali modo operandi talis formæ, quæ, ſicut in ſuo genere eſt cauſa phyſica ſui actus, ita *ex natura ſua eſt omnino determinata ad effectionem actualem eius*: & ideo, dum voluntati inhæret, illam ſimul determinat, & eſt quaſi intrinſecum pondus eius, à quo *omnino determinatur ad agendum eundem actum*; & ideo etiam dicitur hæc determinatio phyſica, vt diſtinguatur à determinatione morali, quæ non prouenit ex phyſico, *& naturali modo agendi*, ſed ex morali aliqua perſuaſione, vel effectione; & ideo non eſt ſimpliciter determinatio, nec infallibilis, ſed ſecundum quid. In quibus verbis aduertimus primo, illud aduerbiũ, *omnino*, in nullo Thomiſtarum, quem ego viderim, reperiri. Neque enim aſſerunt, Deum, motione præuia phyſicę prædeterminare, *omnino*, liberum arbitrium ad determinatam operationem, & multo minus dicunt; quod forma, qua mouetur voluntas ſit *ex natura ſua omnino determinata* ad effectionem actualem huius actus: ſed ſine illo additamẽto affirmant, Deum actuali motione phyſice, ideſt vere efficienter præmouere, applicare, & prædeterminare efficaciter voluntatem ad talem operationem, ſalua eius libertate. Sed quantum detrimenti illud additamẽtum afferat, ex eo colliget pius lector; nam cum dicitur, Deum actuali motione præuia phyſice prædeterminare, *omnino*, voluntatem ad conſenſum; ſignificari videtur, Deum eadem motione ita voluntatem prædeterminare ad conſenſum, vt ipſa voluntas non ſe determinet, nec poſſit diſſentire, ſi velit; quod alienum eſt à ſenſu, & ſententia, ne dum Thomiſtarum, ſed etiam omnium catholicorum. Secundo, aduertimus, auxilium præuium, de quo loquimur, non appellari à nobis, formam voluntati impreſſam; quoniam hoc nomen ſignificare videtur qualitatem, conſtituentem potentiam in actu primo: ſed proprio vocabulo dicitur motio actualis, qua Deus vere efficienter facit, vt liberum arbitrium operetur actum liberum determinatum, cum vera, & expedita facultate, qua poteſt illum non operari, ſi velit, vt diſp. 18. num. 23. dictum eſt. Item etiam, cum Thomiſtæ dicunt, Deum ſuo auxilio efficaci phyſice prædeterminare voluntatem ad actum bonorum, non excludunt motionem moralem, ſed eam præſupponunt.

Reiectis ergo vocabulis, quæ obſcuritatem, & æquiuocationem ingenerant, & ſententiam Thomiſtarum duram reddere videntur, ac difficilem, ſenſus planus huius diſputationis eſt: Vtrum Deus, non ſolum decreto abſoluto, & efficaci ſuæ voluntatis, de quo in præcedenti diſputatione egimus: ſed etiam præuia motione actuali, cauſis ſecundis præſertim liberis inhærente, illas applicet ad operandum, ac vere efficienter, & efficaciter faciat eaſdem cauſas concurrere, & operari talem actum in particulari; quod eſt eas phyſicæ determinare, ſeu prædeterminare ad operandum, non quidem prioritate temporis, ſed prioritate rationis dumtaxat, & cauſalitatis, ita videlicet, vt Deus ſit, qui prius vere efficaciter incipiat operari, quam nos illi cooperemur: & conſequenter cauſalis iſta ſit vera: Quia Deus operatur, liberum noſtrum arbitrium cooperatur illi. Hoc enim, & nihil aliud ſignificatur nomine motionis Dei phyſice prædeterminantis liberum arbitrium ad operandum talem actum in particulari. Quam motionem aliqui Theologi phyſicam in abſtracto prædeterminationem appellant: quæſtio tamen eſt de motione, phyſice prædeterminante in concreto. Si ergo ſit, internos conſenſus, Deum actuali motione præmouere, & applicare modo prædicto liberum arbitrium ad operandum, ac vere efficienter, & efficaciter, *abſque præiudicio libertatis facere, nos velle hoc, vel illud*, vt loquitur S. Thom. parum *S. Thom. 3. cont. Gent. cap. 89. in princ.* de nomine phyſicæ prædeterminationis curabimus. Nam, cum de re conſtat, non eſt de nomine litigandum.

Illi ergo Doctores Theologi, qui ſentiunt, Deum antecedenter ad præſcientiam mediam cooperationis liberi arbitrij futurę ex hypotheſi, non prædeterminaſſe in particulari abſoluto, & efficaci

decreto,

decreto, actus noſtros liberos, nec prædeterminare potuiſſe, ſalua eorundem actuum libertate, vt diſputatione præcedenti viſum eſt; conſequenter docent, Deum actuali motione non præmouere, vel applicare, aut phyſice prædeterminare liberum arbitrium ad actus bonos in particulari: & inſuper addunt, cum tali motione prædeterminante cohærere non poſſe actualem vſum eiuſdem arbitrij in ſuis operationibus. Eandem ſententiam defendunt alij nonnulli Doctores, etiam ex his, qui fatentur Deum abſoluto, & efficaci decreto prædeterminare hominis voluntatem ad ſuos actus in particulari, ſalua eorum libertate.

Argumenta, quibus conuincuntur, partim fundantur in illo principio, quod ſibi perſuaſerunt eſſe notiſsimum in philoſophia, cum tamen reuera illi aduerſetur; videlicet, concurſum Dei generalem non eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam: ſed cum cauſa ſecunda in illius effectum; quorum argumenta diſput. 18. propoſita ſunt à nobis, & ſoluta; partim vero deſumuntur ex eiſdem principijs, quibus diſputatione pręcedēti contendebant probare, prædeterminationem extrinſecam per abſolutam, & efficacem Dei voluntatem, de medio tollere creati arbitrij libertatem, quantum ad actualem vſum illius.

Præterea id probant. Voluntas noſtra ex ſola generali ratione cauſæ ſecundæ, & ſubordinatione eſſentiali ad primam cauſam, non indiget ad operandum hac prædeterminante præmotione: nam, vt patet in alijs cauſis ſecundis naturaliter ad vnum determinatis, ſufficienter ſaluatur ſubordinatio cuiuſcunque cauſæ ſecundæ, ad Deum, vt primam cauſam per depēdentiam eſſentialem, quam ab illo habent, non ſolum in eſſe, ſed etiam in operari, ratione concurſus ſimultanei, ſiue concomitantis, qui neceſſarius eſt, vt operentur: ergo ex vi huius ſubordinationis, non eſt neceſſaria alia motio diuina prædeterminans: ergo ſuperflue ponitur, vel oportebit aſſignare aliam rationem ſpecialem, propter quam voluntas indigeat ad operandum huiuſmodi prædeterminatione.

Confirmatur, quia non eſt minus potens voluntas ad exercendos actus ſibi connaturales, quam ſint aliæ cauſæ naturales ad actiones ſuas; nec poteſt ſingularis aliqua ratio in voluntate inueniri, ob quam hæc determinatio ad voluntatis actus neceſſaria ſit potius, quam ad actus reliquarum cauſarum; ratio enim potiſsima, quam aſſignant aduerſarij, eſt hæc. A cauſa indifferente, & indeterminata, in quantum huiuſmodi, non poteſt definitus prodire effectus; ſed voluntas, poſitis omnibus requiſitis ex parte obiecti, & intellectus, ac ſuarum virium, eſt indifferens ad hunc, vel ad illum actum eliciendum: ergo prius ſaltem natura, quam aliquē actum definite eliciat, oportet, vt ab aliquo determinetur: ergo à Deo, quia nec ab alia cauſa poteſt determinari, cum nulla habeat efficaciam in ipſam voluntatem; neque à ſe, quia ſæpe ante determinationem ab alio receptam, inuenietur indifferens, ac proinde inſufficiens ad determinationē faciendam. Hæc autem ratio ſupponit vnum falſum, videlicet, totam noſtræ voluntatis indifferentiam paſſiuam eſſe, & non actiuam; & negatiuam potius, quam poſitiuam; quod ſic oſtenditur. Nam ſi voluntas, vt eſt prior ſuo actu, ita eſt indifferens, vt non poſſit ſeipſam determinare, etiam poſitis omnibus prærequiſitis ad volendum, niſi ab alio extrinſeco agente, præuia motione in eadem voluntate recepta, determinetur: ergo illa indifferentia tantum eſt paſsiua, ad recipiendum nimirum hanc, vel illam determinationem pro alterius voluntate, & arbitrio; ac per conſequens non eſſet libera, non ſolum quoad vſum, ſed neque quantum ad facultatem ipſam operandi. Probatur conſequentia: nam reſpectu talis determinationis voluntas ſolum paſſiue ſe habet, & non actiue, cum ordine cauſalitatis, & naturę omnem actum eiuſdem voluntatis præcedat. Item quia, ſi determinatio illa eſſet effectiue à voluntate: ergo eſſet ab illa, vt indifferente: nam ante illam determinationem eſt omnino indifferens: ergo eadem ratione ipſum velle, licet eſſet determinatum, poſſet procedere à voluntate, vt indifferente.

Secundo arguitur. Potentia, quæ de ſe eſt actiue, & paſſiue indifferens, tanquam domina ſui actus, potens eſt ſua intrinſeca virtute cum generali concurſu II.

primæ

primæ cauſæ ſeipſam ad ſuum actum determinare: ergo non indiget, quod prædeterminetur à Deo præuia motione, vt operetur. Antecedens probatur: nam talis potentia, licet ſecundum ſe, formaliter ſit indifferens, tamen propter ſuam perfectionem, & eminentem virtutem, per quam habet verum, & proprium dominium ſui actus, eſt virtualiter in actu: ergo poteſt ſeipſam per actum ſecundum formaliter determinare, ſicut volũtas diuina, quamuis ſecundum ſe ſit indifferens in ordine ad iſtum, vel illum effectum producendum: ſeipſam tamen determinat; quia propter eminentem virtutem actiuam, quam habet, eſt virtualiter in actu.

Confirmatur. Voluntatem eſſe indifferentem ſecundum ſe in actu primo, & determinari per actum ſecundum, non inuoluit repugnantiam; quia vnus actus non includit neceſſario negationem alterius; ſicut materiam primam eſſe indifferentem in potentia paſſiua: & actuari, ſeu determinari per vnum actum formalem, non eſt repugnans; ſed potius conſequens & conſentaneum: ergo ſimiliter eſt conſentaneum, quod voluntas ſit actiue, & perfecte indifferens, & ſeipſam explicet ſua ſpõte, & intrinſeca vi in vnum actum, & per illum determinetur formaliter, tam agendo, quàm recipiendo illum.

III. Tertio arguitur. Voluntatem formaliter, ac phyſice determinari, nihil aliud eſt, quam velle; ergo nec poteſt eſſe ab extrinſeco agente ſine ipſa, nec poteſt eſſe aliquid præuium ad ipſum velle, quod ſit cauſa efficiens eius. Antecedens patet; quia determinatio illa voluntatis intrinſeca homini, illiq; inhærens non eſt niſi in ipſa voluntate, vt in ſubiecto: ergo vel eſt aliquid per modum actus primi, vel eſt actus ſecundus voluntatis: ſed non poteſt eſſe aliquid per modum actus primi; quia non eſt habitus, hic enim non determinat voluntatem, ſed ipſa potius eo vtitur, cum vult, neque voluntas per ſe loquendo indiget alio actu primo, præſertim ad eliciendos actus ſibi proportionatos, & naturales: quia ex ſe eſt ſufficienter conſtituta in actu primo: ergo talis determinatio nihil aliud eſſe poteſt præter actum ſecundum, qui eſt velle, vel actio volendi; non enim excogitari poteſt medium inter actum primum, & ſecundum, neque ab Ariſtot. vnquam traditum eſt.

Confirmatur. Licet voluntas ad actus ſupernaturales indigeret aliquo alio principio actiuo per modum actus primi; illud tamen ſubderetur libertati eius, quoad vſum: nam eſſet eadem ratio de illo, quæ eſt de habitu: ergo per talem actum primum non prædeterminatur voluntas ad volendum hoc, vel illud.

Quarto arguitur. Determinatio voluntatis eſſe debet voluntaria, alioquin non determinaretur voluntas libero, & ſpontaneo modo, ſed potius, vt quoddam inanime: ſed nihil poteſt eſſe voluntarium, niſi vel ſupponat actum volendi, per quem ſit voluntarium, vel ſit ipſemet actus volendi, qui per ſeipſum, & intrinſece voluntarius eſt: ergo talis determinatio vel ſupponit actum volendi, vel eſt ipſemet actus volendi; ac per conſequens non prædeterminat eandem voluntatem ad volendi actum.

Quinto arguitur. Prædeterminatio per motionem præuiam, in voluntate receptam antecedenter ad eius liberum influxum, repugnat libertati eiuſdem voluntatis: ergo non eſt admittenda. Antecedens probatur: nam, ſi determinatio illa eſt ad operandum neceſſaria per modum neceſſarij influxus primæ cauſæ: ergo ſine illo influxu non poteſt moueri voluntas, tanquam potentia proxima, & expedita ad opus; ſicut non poteſt calefacere ignis ſine concurſu Dei, nec manus poteſt mouere calamum, niſi à voluntate, vel appetitu moueatur: nam intimius, & eſſentialius dicitur pendere voluntas ab hac motione, & determinatione Dei in operatione ſua, quam dependeat motio manus à voluntate: ergo quamdiu Deus non dat hanc determinationem, etiam ſi omnia neceſſaria ad volendum adſint; adhuc non eſt in voluntatis poteſtate poſitum velle, vel operari. Probatur conſequentia; quia neque eſt in poteſtate voluntatis velle ſine tali determinatione, neque eſt in poteſtate eius habere talem determinationem, vt velit: ergo nunquam ipſum velle eſt in poteſtate eius, niſi prius Deus huiuſmodi determinationẽ tribuat; quod ſolum eſt in eius poteſtate, & arbitrio. Vnde ipſi Deo libera eſſe poterit hominis motio, & determinatio, non autem

Digitized by Google

ipſi homini, ſicut motio manus libera eſt voluntati; non autem manui.

Confirmatur. Reſpectu illius determinationis voluntas noſtra non eſt libera: nam ad illam recipiendam mere paſſiue ſe habet: poſt receptam autem illam, neceſſario prodit in opus, ita vt iam omnino non poſſit non operari: ergo nunquam habet vſum liberum ſuæ operationis, ſed neque habere poteſt, ac per conſequens perit ipſa etiam radicalis creatæ voluntatis libertas.

IIII. Sexto arguitur. Poſito in voluntate quocunque auxilio, vel motione Dei præuia, poteſt voluntas diſſentire, & tali motioni reſiſtere, ſi velit: ergo non prædeterminat illam efficaciter ad conſenſum. Patet conſequentia: nam ſi prædeterminaret eam, poſito illo auxilio, non poſſet voluntas diſſentire: cum hæc duo non poſſint eſſe ſimul vera, quod motio illa prædeterminans ad conſenſum ſit in voluntate, & voluntas diſſentiat. Antecedens autem videtur expreſſe traditum in Conc. Trident. ſeſſ. 6. de iuſtificat. c. 5. & can. 4. vbi loquens de motione præuia, qua liberum arbitrium excitatur, & mouetur à Deo ad iuſtificationem, determinat, quod poſſit illam abijcere, & illi diſſentire, ſi velit. & Conc. Senonen. in decreto fidei 15. *Nec tale*, inquit, *eſt Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit, alioquin libero præiudicaret arbitrio*. Vbi verbum reſiſtendi, inuoluit ſenſum compoſitum; non enim reſiſtit voluntas motioni, qua non tangitur.

Confirmatur hoc argumentum: nam alias Concil. Trid. nihil definiuiſſet contra hæreticos huius temporis, negantes arbitrij libertatem; illi enim facillime concederent, quod antequam motio Dei efficax, prædeterminans ad conſenſum, ſit in homine; liberum eius arbitrium poſſit diſſentire, & non operari, dummodo id concederetur illis, quod poſita illa motione in voluntate, non poſſit non operari actum, ad quem efficaciter prædeterminatur per talem motionem.

V. Septimo arguitur. Sententia conſtituens, tanquã neceſſarium, auxilium prædeterminans, vt voluntas operetur, facit præcepta Dei impoſſibilia, contra Conc. Trident. ſeſſ. 6. c. 11. de iuſtificat. & can. 18. & contra communem ſententiam Sanctorum, quorum teſtimonia infra allegabimus: ergo non eſt admittenda. Antecedens probatur: nam, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, Deus ante omnium operum præuiſionem denegat pro ſua tantum voluntate hoc auxilium prædeterminans omnibus his, qui non conuertuntur, aut operantur; ſed ſine principio actiuo neceſſario nullus poteſt agere, aut operari: ergo omnes illi, qui non conuertuntur, aut operantur, reuera conuerti non poſſunt, neque operari, aut præcepta Dei implere, præſertim cum tale auxilium prædeterminans non ſit in poteſtate hominis, ſed ſolum in poteſtate Dei, qui illud, quibus vult, & quando vult, confert: ac per conſequens Deus præciperet homini impoſſibilia.

Octauo arguitur. Si, præter auxilium ſufficiens, eſſet neceſſarium ad operandum aliud auxilium efficax prædeterminans, ſequeretur nullum relinqui auxilium reuera ſufficiens; conſequens nullatenus eſt admittendum: ergo. Sequela probatur. Illud dicitur ſimpliciter ſufficiens ad aliquem effectum, vltra quod non eſt ſimpliciter neceſſarium aliud. Qui enim haberet quatuor ſuffragia, quibus eligeretur in Prælatum, non diceretur habere ſuffragia ſufficientia, ſi præter illa eſſent neceſſaria ſimpliciter alia quatuor ſuffragia: ergo ſi ad hoc, vt homo actu operetur, præter auxilium ſufficiens, eſt neceſſarium aliud auxilium prædeterminãs; auxilium illud, quod dicitur ſufficiens, non eſt reuera ſufficiens ad operandum, ſed ſolo titulo erit ſufficiens. Falſitas conſequentis probatur ex illo 1. ad Thimot. 2. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*. Eccleſiaſt. 15. *Ne dixeris per Deum abeſt, &c.* Oſeæ 13. *Perditio tua Iſrael: tantummodo in me auxilium tuum.* Iſa. 5. *Quid amplius debui facere vineæ meæ, & non feci?* Pſal. 129. *Apud Dominum miſericordia: & copioſa apud eum redemptio*. & ex alijs locis ſcripturæ, Concil. & SS. Patrum, ex quibus diſp. 112. oſtendemus, Deum pro loco, & tempore nulli adulto, præſertim fideli, in hac vita denegare auxilium ſufficiens ad recte operandum.

Nono arguitur. Sequeretur ex oppoſita ſententia, quod nullus relinqueretur locus exhortationibus diuinis, & admonitionibus; hoc autem eſt contra expreſſa

loca

Digitized by Google

loca ſcripturæ, quibus ſæpius admonentur hominis, vt à malo declinent, & faciant bonum. Sequela probatur: nam ideo Deus in ſcriptura non hortatur omnes, vt prophetent, vel reuocent ad vitam mortuos, aut ſanét inſanabiles ægritudines; quia non eſt in hominum poteſtate, & arbitrio conſtitutum habere, vel obtinere dona, quibus hæc efficere poſſint; ſed illa pro ſua tantum voluntate Deus, quibus vult, & quando vult, diſtribuit: ergo ſi præter auxilium ſufficiens requiritur ad recte operandum aliud efficax prædeterminans, quod habere non eſt in noſtra poteſtate conſtitutum, ſed ſolum in poteſtate Dei, qui pro ſua tantum voluntate, quibus vult, & quando vult, illud tribuit; pari ratione non eſſent homines ad pœnitentiam, & ad alias rectas, aut pias operationes adhortandi.

Decimo arguitur. Qua ratione dicitur, eſſe neceſſarium auxiliũ prædeterminans, vt voluntas operetur actus bonos; etiam eſſet neceſſarium, vt operaretur actus peccaminoſos, & intrinſece malos; ac per conſequens Deus prædeterminaret hominis voluntatem ad malum, & eſſet primus auctor, & cauſa peccati; quod tamen eſt contra expreſſa loca ſcripturæ, & contra definitionem Conc. Arauſ. can. 25. & Trid. ſeſſ. 6. can. 6. quæ ex profeſſo expendentur diſput. ſequenti: ergo, &c.

VI. Oppoſitam ſententiam docet S. Aug. & S. Thom. locis allegatis diſput. præcedenti, & quæ adducentur inferius. Quã vnanimi conſenſu defendunt omnes Thomiſtæ, & cæteri Theologi, qui veram intelligentiam doctrinæ S. Aug. & S. Thom. ſunt aſſequuti. Omnes enim fatentur, Deũ Opt. Max. non ſolum æterno, & efficaci decreto ſuo prædeterminaſſe omnes cauſas ſecundas, etiam contingentes, & liberas ad ſuos effectus, & operationes in particulari ſecundum omnes circumſtantias; ſed etiam in tempore per motionem præuiam determinationi cauſarum ſecundarum, ſiue per auxilium efficax prædeterminare vnamquamque, iuxta conditionem propriæ naturæ, præſertim quando cauſæ ſunt liberæ, & contingentes.

VII. Pro cuius explicatione expendenda ſunt in primis, & recolenda, quæ diximus diſp. 18. vbi ex profeſſo oſtendimus, concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum in cauſas ſecundas, ſiue naturales ſint, ſiue liberæ, & contingentes, quo Deus, tãquam primum agens ſimpliciter, eaſdem cauſas ad operãdum mouet efficaciter, & applicat iuxta conditionem propriæ naturæ: quæ quidem motio eſt in ipſis cauſis ſecundis aliquid incompletũ, à ſolo Deo efficienter productum, & diſtinctum realiter ab ipſa operatione cauſæ ſecundæ, vt in diſp. 19. explicatum reliquimus.

Secundo ſupponendum eſt, ſcientiam mediam à quibuſdam inuentam ad concordandam libertatem arbitrij cum infallibilitate diuinę prouidentiæ, & prædeſtinationis, non dari etiam in Deo, vt probauimus latiſſime diſp. 7. vbi oſtendimus, eſſe impoſſibile, quod Deus antecedẽter, ad omne decretum ſuæ voluntatis, ſciat certo, & infallibiliter, quid in particulari eſſet factura creata voluntas ex hypotheſi, nimirum ſi conſtitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantijs. Scientia media ad quid fuerit inuẽta.

Tertio ſupponendum eſt id, quod in præcedenti diſp. demonſtrauimus, Deum, ab æterno, abſoluto, & efficaci ſuæ voluntatis decreto, prius in ſigno rationis, quã cognoſceret, in quam partem ſe flecteret, vel flectet ex ſua innata libertate creata voluntas, etiam ex hypotheſi, quod in talibus circumſtantijs conſtitueretur; determinaſſe omnes bonos actus illius futuros in tempore, & cuiuſcunque cauſæ ſecundæ, integra manente, & illæſa eiuſdẽ cauſæ natura, & libertate. Ex his enim tribus principijs huius controuerſiæ reſolutio, & vera SS. Auguſt. & Thom. intelligentia dependet; ſit ergo VIII.

IX. Prima Concluſio. Deus motione illa præuia efficaciter applicat voluntatem creatã, vt libere, & infallibiliter operetur, ſicut etiam applicat alias cauſas ſecundas, vt naturaliter operentur. Concl. eſt S. Thom. q. 3. de potentia ar. 7. in fin. corp. vbi ait. *Deus eſt cauſa actionis cuiuſlibet, in quantum dat virtutem agendi, & in quantum conſeruat eam, & in quantum applicat actioni, & in quãtum eius virtute omnis alia virtus agit.* & 1. p. q. 105. ar. 5. ad 3. ait: *Deus non ſolum dat formas rebus, ſed etiã conſeruat eas in eſſe, & applicat eas ad agendum.* Et idem docet 3. cont. Gen. c. 63. in 4. ratione, & c. 70. ratione 3. & videtur S. Aug. lib. 1. ad Simp. q. 2. poſt medium, Motione præuia applicat Deus cauſas ad operandum.

medium, vbi ait: *Quis audeat dicere, defuiſſe Deo modum vocandi, quo etiam Eſau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemq. coniungeret, in qua Iacob iuſtificatus eſt?* Quibus ſane verbis ſatis aperte indicat, Deum per auxilium efficax ſuæ gratiæ applicare voluntatem hominis ad credendum, & pie operandum, eamq. ſibi coniungere.

Præterea probatur. Virtus, quæ reſpicit finem, mouet, & applicat cæteras potentias ad ſuas operationes; hac enim ratione voluntas mouet, & applicat alias potentias, quantum ad exercitium: qui reſpicit ipſum finem, & idem contingit in charitate reſpectu aliarum virtutum: quia enim charitas habet pro obiecto Deum, vt eſt finis ſupernaturalis; ordinat, & applicat actus aliarum virtutum, & coniungit eos cum tali fine; ſed virtus Dei reſpicit finem omnium cauſarum ſecundarum, & ipſius voluntatis: ergo mouet, & applicat voluntatem creatam ad ſuas operationes.

Secundo. Deus eſt cauſa finalis applicationis cauſarum ſecundarum: ergo eſt cauſa efficiens eiuſdē applicationis. Probatur conſequentia: nam Deus eſt prima cauſa efficiens reſpectu omnium, quorum eſt vltimus finis: quod non obſcure colligitur ex illo Apoc. 1. *Ego ſum α, & ω, principium, & finis*; quibus verbis ſignificatur, Deum eſſe primam cauſam efficientā earū rerum, quarum eſt vltimus finis. Et confirmari poteſt hæc ratio: nam alias Deus eſſet vltimus finis omnium habentium eſſe per participationem: & aliquid aliud præter Deum eſſet primum principium efficiens alicuius entis per participationem. Etenim applicatio illa, qua ſecundæ cauſæ applicantur efficaciter ad operandum, non eſt ens rationis; ſed aliquid reale in rerum natura exiſtens: ergo ſi Deus eſt vltimus finis illius applicationis, & non primum principium efficiens illius; ſequitur, quod non ſit idem primum principium, & vltimus finis omnium rerum.

Tertio, Deus eſt verus Dominus omnium cauſarum ſecundarum: ergo vtitur illis, quando vult, & quomodo vult. Probatur conſequentia: nam dominium eſt facultas vtendi re: ergo, ſi Deus habet dominium omnium cauſarum ſecundarum, vtitur illis, & applicat ad ſuas operationes.

Confirmatur. Vt docet S. Thom. p. 2. q. 16. art. 1. *Vſus alicuius rei nihil aliud eſt, quam applicatio illius ad aliquam operationem. Vnde & operatio, ad quam applicamus rem aliquam, dicitur vſus eius, ſicut equitare eſt vſus equi, & percutere eſt vſus baculi.* Propter quod, dominium definitur, quod ſit propria cuiuſcunque facultas vtendi re in omnes vſus, lege permiſſos. Cum ergo Deus habeat abſolutum, & ſupremum dominium voluntatis creatæ, ſequitur, quod vtatur illa, & conſequenter eam applicet ad proprias operationes. Vſus quid ſit.

X. Reſpondent quidam Theologi, Deum, vt ſupremum Dominum, poſſe omnibus cauſis ſecundis, prout vult, vti; negant tamen hunc vſum conſiſtere in illa applicatione præuia, vel determinatione. Ad cuius explicationem aduertunt, quod aliud eſt actionem ipſam cauſæ ſecundæ eſſe ſub dominio Dei, quod ſemper eſt verum, & eſſentiale omni actioni creatæ, vt res poſitiua eſt; aliud vero, cauſam ſecundam, vt operantem illam actionem, operari ex dominio Dei, ſeu actionem illius, vt illius eſt, eſſe vſum dominij diuini, quo ſcilicet Deus, vt ſupremus dominus vult illa vti. Hoc enim licet ſæpe cōtingat, non tamē eſt neceſſarium; nam Deus permittit interdum ſuæ creaturæ operari aliter, quā ipſe vellet, vt patet, cum homo peccat, exercendo ſuam malam voluntatem; tunc enim non proprie exercet munus ſeruiendi Deo, vt ſupremo Domino, nec Deus tunc vtitur illa voluntate ad illam actionem, quia ſimpliciter non vult illam actionem, ſed permittit. Et ſi quis interroget, in quo eſſentialiter conſiſtat vſus dominij Dei, reſpectu voluntatis creatæ, & cuiuſcunque alterius cauſæ ſecundæ; reſpondent, conſiſtere in duobus. Primo in eo, quod Deus aliquid faciat ex aliqua re creata tali modo, vt ſcilicet vnam creaturam conuertat in aliam, ſicut conuertit aquam in vinum in Cana Galilææ, aut etiam illam annihilando: & hoc, inquiunt, fit per actionem Dei, vel poſitiuam, vel negatiuam, ideſt per ſuſpenſionem influxus, quo eſſe illis conſeruabat, & non per aliquam prædeterminationem. Secundo, aliquid per eamdem cauſam ſecun-

Digitized by Google

ſecundam operando, & hic vſus dominij fit per imperium Dei, & actionem ipſius creaturæ ex voluntate Dei, & imperio procedentem.

XI. Hæc tamen ſolutio non ſatisfacit, ſic enim arguitur contra illam; quia non ſolum actio voluntatis, & cuiuſcunque alterius cauſæ ſecūdæ eſt ſub dominio Dei, ſed etiam ipſa determinatio, qua voluntas ſe determinat, & applicat ad operandum, eſt ſub eius dominio: ergo Deus vtitur eadem applicatione voluntatis: ergo applicat voluntatem, vt ſe determinet. Patet conſequentia: nam, vt dictum eſt ex S. Thoma, vſus alicuius rei nihil aliud importat, quam applicationem illius ad aliquam operationem. Confirmatur: nam proprius vſus potentiæ operatiuæ, inquantum huiuſmodi, eſt operari: ergo ſi Deus vtitur potentia operatiua creata, applicat illam ad operandum. Præterea, iuxta ſolutionem datam, ſæpe contingit, cauſam ſecundam, vt operantem ſuam actionem, operari ex dominio Dei, ſeu actionem illius, vt illius eſt, eſſe vſum dominij Dei: ergo iam habemus intentum, quod videlicet Deus ſæpius applicet voluntatem ad operandum, ſalua illius libertate; ac per conſequens huiuſmodi applicatio non præiudicat humanæ libertati. Quod autem hoc ſit neceſſarium, probatur: nam hæc applicatio prouenit ex ſupremo Dei dominio: ſed omnes cauſæ ſecundæ in omnibus ſuis operationibus, ſaltem ſecundum omnem actualitatem, quam habent, ſubduntur ſupremo Dei dominio: ergo nedum ſæpius Deus, ſed ſemper applicat cauſas ſecundas ad ſuas operationes: quotieſcunque operantur: ergo talis applicatio eſt neceſſario prærequiſita. Et ad inſtantiam adductam de homine, qui exercet ſuam malam voluntatem, reſpondetur, quod licet Deus non velit illam actionem, inquantum mala eſt, ſed ſolum permittat; nihilominus, inquantum actio, & ens poſitiuum eſt, ſimpliciter vult illam voluntate abſoluta, & efficaci; quoniam, vt ſic, bona eſt; & conſequenter à Deo, tāquam à prima cauſa, & ſub hac ratione Deus vtitur voluntate creata, & illā applicat ad eandem actionē producendā, vt actio eſt: & voluntas ipſa, exercēdo illam actionem, vt actio eſt, proprie exercet munus ſeruiendi Deo, vt diſput. ſequenti patebit: quamuis conſiderando illam actionem, vt eſt mala moraliter, non ſeruiat Deo creata voluntas illam producēdo, ſed illi diſpliceat, vt fatentur auctores ſolutionis, quā impugnamus. Deinde vſus dominij Dei eſt, quod ſuo imperio aliquid per cauſam ſecundam, etiam liberam operetur: ergo nulla cauſa ſecunda aliquid operatur ſine præuia Dei motione, applicante illam ad operandum hoc, vel illud in particulari: ergo ex ſupremo dominio, quod Deus habet ſuper omnes cauſas ſecundas, euidēnter colligitur, quod eas applicet ad operandum.

Determinatio creatę voluntatis eſt ſub dominio Dei.

Applicat Deus volūtatem ad actionem peccati, in quantum actio eſt.

XII. Quarto probatur concluſio. Applicatio actualis voluntatis ad operandum eſt aliquid creatum, volitum, & cognitum à Deo ſcientia practica, & eſt diſtinctum à virtute operatiua ipſius voluntatis, cum contingat voluntatem habere vim operandi, & quod non applicetur ad operationem, neque operetur: ergo Deus efficit illam applicationem, alias non eſſet ſimpliciter prima rerum omnium cauſa: ergo applicat voluntatem ad operandum.

Reſpondent, Deum quidem applicare voluntatem ad operandum, non tamen tali applicatione, quæ prior ſit illa determinatione, & applicatione, qua voluntas ſe determinat, & applicat, ſed ſimultanea cum illa; contendunt enim, applicationem voluntatis, nihil aliud eſſe, quam ipſum actum liberum voluntatis; voluntas enim creata, volendo ſe applicat, & ſe applicando, vult. Cum ergo Deus non producat ipſum velle creatum antecedenter ad conſenſum, & influxum voluntatis; relinquitur, quod non applicet illam ad operandum aliqua applicatione præuia ad conſenſum, & influxum eiuſdem voluntatis.

Hæc tamen ſolutio facile impugnatur: nā, licet diterminatio, qua voluntas ſe formaliter determinat, ſit realiter ipſe actus liber voluntatis; determinatio tamen præuia, per quam Deus efficit, quod voluntas ſe determinet, diſtinguitur realiter ab actu libero ipſius voluntatis, vt diſput. 19. num. 8. dictum eſt. Deus autem præuia applicatione, applicat voluntatem, ſicut præuia motione eam mouet iuxta ea, quæ diſp. 18. dicta ſunt.

XIII. Secunda concluſio. Per hanc motionem, & applicationem Deus tranſmutat reali-

Digitized by Google

realiter voluntatem de vno in aliud, & facit illam ex nolente volentem. Concluſio eſt S. Thom. in 2. d. 25. q. 1. art. 2. ad 1. vbi ait: *Quod Deus operatur in voluntate, & in libero arbitrio, ſecundum eius exigentiam: Vnde etiam ſi voluntatem hominis in aliud mutet: nihilominus tamen hoc ſua omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntarie velit.* Et q. 22. de verit. art. 8. in corp. ait: *Deum poſſe immutare voluntatem de neceſſitate*. Vbi nomen, ex neceſſitate, non importat neceſſitatem abſolutam operandi: hæc enim libertati voluntatis repugnat, ſed neceſſitatem conditionatam, ſeu infallibilitatis, vt patet ex his, quæ docet prima ſecundæ, q. 112. art. 3. cum qua neceſſitate optime cohæret arbitrij libertas in operando, vt diſput. 25. patebit. Et explicans, qualiter hæc immutatio poſſit fieri à Deo, abſque eo quod vim inferat voluntati, aut cogat illam, ſubdit: *Cum Deus voluntatem immutat, facit, vt præcedenti inclinationi ſuccedat alia inclinatio, & ita quod prima aufertur, & ſecunda manet. Vnde illud, ad quod inducit voluntatem, non eſt contrarium inclinationi iam exiſtenti, ſed inclinationi, quæ prius inerat. Vnde non eſt violentia, nec coactio: ſicut lapidi ratione ſuæ grauitatis ineſt inclinatio ad locum deorſum, hac autem inclinatione manente, ſi ſurſum proijciatur, erit violentia. Si autem Deus auferat à lapide inclinationem grauitatis, & det ei inclinationem leuitatis, tunc ferri ſurſum non erit ei violentum, & ita immutatio motus poteſt eſſe ſine violentia. Et per hunc modum intelligendum eſt, quod Deus voluntatem immutat, ſine eo quod voluntatem cogat.* Et infra: *Sicut voluntas poteſt immutare actum ſuum in aliud, ita & multo amplius Deus.* Et ar. 9. eiuſdem quæſtionis in corp. ait: *Ex parte voluntatis mutare actum voluntatis non poteſt, niſi quod operatur intra voluntatem, & hoc eſt ipſa voluntas, & id, quod eſt cauſa eſſe voluntatis, quod ſecundum fidem, ſolus Deus eſt. Vnde ſolus Deus poteſt inclinationem voluntatis, quam ei dedit, transferre de vno in aliud ſecundum, quod vult.* Idem docet alijs in locis pro quarta concluſione adducendis. Nec poteſt explicari S. Thom. dumtaxat de immutatione voluntatis per actum liberum, quem Deus vna cum ipſa voluntate producit, per quem actum etiam facit ex nolente volentem: nam vt diſput. 18. oſtenſum eſt, Deus ſuo actuali auxilio, ſeu motione efficaci, qua immutat voluntatem, influit immediate in voluntatem, tamquam in cauſam, vt ex multis locis S. Thom. ibidem allegatis conſtat.

Præterea, per influxum ſimultaneum non immutat Deus voluntatem, vt operetur, nec facit, vt velimus, vel faciamus, ſed ſimul cooperatur, ſi volumus: ergo conſtituendum eſt aliquod auxilium, per quod Deus ita immutet voluntatem, vt faciat illam influere, & conſentire, atque cooperari Deo mouenti. [Dei influxus ſimultaneus nō efficit voluntatem concurrere.]

XIV. In eadem ſententia eſt perpetuus S. Auguſt. qui lib. de gratia, & lib. arb. c. 19. ait: *Satis me diſputaſſe arbitror aduerſus illos, qui gratiam Dei vehementer oppugnant, qua voluntas humana non tollitur, ſed ex mala mutatur in bonam, & cum bona fuerit, adiuuatur.* & lib. 1. contra duas epiſtolas Pelagian. cap. 20. ait: *Deus cor regis occultiſſima, & efficaciſſima poteſtate conuertit, & tranſtulit ab indignatione ad lenitatem; hoc eſt de voluntate lædendi ad voluntatem fauendi; ſecundum illud Apoſtoli: Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle.* [*Philip.* 2.] Idem dicit lib. de gratia Chriſti cōtra Pelagianos, & Cæleſtiū cap. 24. quem locum expendimus in noſtris commentarijs ſupra Iſaiam num. 11. & 12. Item etiam lib. de gratia, & lib. arb. cap. 16. inquit: *Certum eſt, nos velle, cum volumus, ſed ille facit, vt velimus bonum: certum eſt nos facere, cum facimus; ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit: Faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis. Cum dicit: Faciam, vt faciatis; quid aliud dicit, niſi: Auferam à vobis cor lapideum, vnde non faciebatis: & dabo cor carneum, vnde faciatis.* [*Ezech.* 18. & 36.] & lib. 1. contra duas epiſt. Pelagian. cap. 19. *Trahitur*, inquit, *miris modis ab illo, qui nouit intus in ipſis hominum cordibus operari; non vt homines (quod fieri non poteſt) nolentes credant, ſed vt volentes ex nolentibus fiant.* Et alia ſimilia dicit alijs pluribus in locis. Hæc concluſio patebit ex rationibus, quæ adducentur inferius pro concluſ. 4.

XV. Tertia concluſio. Hac motione, applicatione, & mutatione Deus determinat volun-

Motione efficaci determinat Deus voluntatē ad operandū.

voluntatem ad determinatum actum, ſalua ipſius libertate. Concluſio iſta colligitur manifeſte ex S. Tho. locis adductis diſput.præced. nu. 11. ſed præſertim 1.p. quæſt. 19. art. 3. ad 5. & q. 3. de potentia ar. 7. c. & ad 7.

Hæc,& plura alia ſimilia loca explicantur dupliciter ab auctoribus contrariæ ſententiæ. Primo, vt intelligantur de motione cooperante, & ſimultanea,non de præuia, & operante: ſed hæc explicatio expreſſe contradicit litteræ S. Thom. qui in q. 3. citata de potentia, art. 7. ad 3. ait. *In operatione, qua Deus operatur, mouendo naturam, non operatur natura*; ſed quando Deus mouet motione ſimultanea, operatur ſimul ipſa natura: ergo non intelligitur de motione cooperante. Et in ſolutione ad 7. eiuſdem art. docet manifeſte, quod per operationem, qua Deus operatur mouēdo naturam, tribuit illi aliquid in completum, quo actualiter agat per modum, quo virtus artis eſt in inſtrumēto artificis:ergo loquitur de motione ordine cauſalitatis,antecedēte operationem cauſæ ſecundæ. & 3. con.Gent. c.149.ratione 1.loquens de auxilio diuino, mouente noſtrum liberum arbitrium, ſic ait: *Homo igitur non mouet ſeipſum ad hoc,quod adipiſcatur diuinū auxilium, quod ſupra ipſum eſt, ſed potius ad hoc adipiſcendum, à Deo mouetur; motio autem mouentis præcedit motum mobilis ratione, & cauſa: nō igitur propter hoc datur nobis auxilium diuinum, quia nos ad illud per bona opera promouemur, ſed potius nos ideo per bona opera proficimus, quia diuino auxilio præuenimur.* Vbi aperte loquitur de motione præueniente. Et certe cōtra rationem prædictæ applicationis eſt,quod ſit actio tantum ſimultanea. Nam prius ordine rationis, & cauſalitatis intelligitur applicatio, qua Deus applicat cauſam ſecundam ad agendum, quàm intelligatur ipſa actio cauſæ ſecundæ,quæ applicatur: etenim, vt agat, applicatur. Ex quibus manifeſte conſtat, quam conformiter S. Thomæ loquantur, qui dicunt,Deū præmouere, & prædeterminare voluntatem ad ſuas operationes, saluā ipſius libertate. Nam ſi prius natura, ſeu prius cauſalitate mouet, applicat, & determinat illam, certe præmouet, & prædeterminat.

XVI. Quarta Concluſio. Hæc motio, de qua in præcedentibus concluſionibus loquuti ſumus, non eſt tantum moralis, ſed etiam phyſica, ideſt, non ſe tenet dumtaxat ex parte obiecti,nec eſt motio ſolum per modum ſuadentis,conſiliantis,allicientis,ſeu quomodolibet etiam interius moraliter attrahentis, ſed tenet ſe ex parte potētiæ in ipſa recepta, & eſt motio per modum cauſæ,vere, & proprie agentis; qua videlicet vere efficaciter Deus facit,quod voluntas cooperetur, & conſentiat. Ad euidentiam huius concluſionis notandū eſt, quod, vt docet S. Thom. q.3. de malo ar. 3.in corpore, dupliciter poteſt aliquid eſſe cauſa humanorum actuum. Primo, *per modum diſponentis, vel perſuadentis interius, aut exterius: aut etiam per modum præcipientis, &c.* Voluntas enim mouetur, *ab exteriori ſicut ab obiecto apprehenſo: nam bonum apprehenſum mouere dicitur voluntatem: & per hunc modum dicitur mouere conſilians, vel ſuadens, in quantum ſcilicet facit apparere aliquod eſſe bonum: obiectum autem propoſitum voluntati non ex neceſſitate mouet voluntatem.* quia videlicet non facit efficaciter eam velle: Et ex hoc concludit S. Doctor, quod, *nulla perſuaſio ex neceſſitate*, ideſt efficaciter, & infallibiliter, *mouet hominem ad agendum*. Infert etiam, *quod Diabolus non eſt proprie cauſa peccati, ſed per modum perſuadentis tantum*. Vnde ille, qui mouet ſolum voluntatem alterius ad aliquem actum, alliciendo, inuitando, aut ſuadendo etiam interius, non eſt proprie cauſa, quod homo operetur illum actum,ſed ſolum metaphorice. Secundo modo poteſt aliquid eſſe cauſa actus humani per modum perficientis: *Cauſa* autem *perficiens eſt, ex cuius actione agens directe inclinatur ad agendum.* & ad quam ſequitur effectus.& hoc modo, inquit S. Thom. quod *cauſa perficiens, & propria voluntarij actus ſit ſolum id, quod operatur interius: hoc autem nihil aliud eſſe poteſt, quam ipſa voluntas, ſicut cauſa ſecunda, & Deus, ſicut cauſa prima. Cuius ratio eſt, quia actus voluntatis nihil eſt aliud, quam inclinatio quædam voluntatis in volitum: ſicut & appetitus naturalis nihil eſt aliud, quam inclinatio naturæ ad aliquid. Inclinatio autem naturæ eſt & à forma naturali, & ab eo, qui dedit formam.* Ex quo infert, quod *motus voluntatis directe procedit à voluntate, & à Deo, qui eſt volun-*

Motio Dei efficax nō ſolum moraliter, ſed & phyſice determinat voluntatem ad operandū.

voluntatis cauſa, qui ſolus in voluntate operatur, & voluntatem inclinare poteſt in quodcunque voluerit.

XVII. Quod ergo aſſerimus in concluſione eſt, Deum motione præuia, qua determinat voluntatem ad operandum, eſſe cauſam non ſolum moralem per modum allicientis, conſiliantis, ſuadentis, ſeu quomodolibet etiam interius moraliter mouentis; ſed etiam per modum perficientis, ſeu per modum cauſæ vere, & proprie efficientis, voluntatem velle hoc, vel illud bonum in particulari. Hæc concluſio ſic explicata, eſt expreſſa S. Thom. q. 3. de malo art. 3. allegata, quam etiam docet alijs pluribus in locis. Nam prima parte q. 106. art. 2. in corp. ait, quod *ex parte ipſius potentiæ voluntas nullo modo poteſt moueri, niſi à Deo; operatio enim voluntatis eſt inclinatio quædam voluntatis in volitum. Hanc autem inclinationem ſolus ille immutare poteſt, qui virtutem volendi creaturæ contulit: ſicut & naturalem inclinationem ſolum illud agens poteſt mutare, quod poteſt dare virtutem, quam conſequitur inclinatio naturalis. Solus autem Deus eſt, qui potentiam volendi tribuit creaturæ, quia ipſe ſolus Deus eſt auctor intellectualis naturæ.* Et q. 111. art. 2. in corpore, ait: *Quod voluntas poteſt immutari dupliciter. Vno modo ab interiori, & ſic, cum motus voluntatis non ſit aliud, quam inclinatio voluntatis in rem volitam, ſolius Dei eſt ſic immutare voluntatem, qui dat naturæ intellectuali virtutem talis inclinationis. Sicut enim inclinatio naturalis non eſt, niſi à Deo, qui dat naturam; ita inclinatio voluntaria non eſt, niſi à Deo, qui cauſat voluntatem.* Et 3. contra Gent. cap. 88. ratione 3. ait: *Deus ſolus voluntatem noſtram in aliquid inclinare poteſt.* id eſt determinare, ſeu prædeterminare. Et in ratione quinta ſubdit: *Solus Deus poteſt mouere voluntatem per modum agentis, abſque violentia.* Mouere autem voluntatem per modum agentis eſt vere efficienter facere, vt ipſa ſe moueat, & libere operetur, vt ex præmiſſis conſtat. Etenem, qui ſolum mouet voluntatem per modum allicientis, inuitantis, aut ſuadentis, non mouet eam vere efficienter, & efficaciter ex parte potentiæ, ſed ſolum obiectiue, & inefficaciter, vt in locis præallegatis docet S. Thom. Item cap. 89. eiuſdem libri, multis rationibus probat contra Originem, Deum in nobis cauſare, noſtrum velle, & perficere, non ſolum inquantum dat nobis virtutem volēdi, ſed etiam, quia *facit nos velle hoc, vel illud*. & quæſt. 22. de veritate, art. 9. in corpore, ait: *Ex parte voluntatis mutare actum voluntatis non poteſt, niſi quod operatur intra voluntatem, & hoc eſt ipſa voluntas, & id, quod eſt cauſa eſſe voluntatis; quod ſecundum fidem ſolus* Deus *eſt. Vnde ſolus Deus poteſt inclinationem voluntatis, quam ei dedit, transferre de vno in aliud, ſecundum quod vult.* Idem docet ſecunda ſecundæ, quæſt. 6. artic. 1. in corpore, & quodl. 1. art. 1.

Præterea probatur concluſio. Si Deus ſua motione actuali ſolum moueret voluntatem ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut quolibet alio modo, etiam interius moraliter ſuadendo; ſequitur, quod non ſit proprium ſolius Dei immutare voluntatem creatam, & eam efficaciter mouere ad actus bonos: nam etiam vnus homo, vel Angelus poteſt voluntatem alterius ſuadendo, alliciendo, & inuitando mouere; imo & Diabolus poteſt hoc modo præmouere hominem ad peccandum, vt quæſt. 3. de malo, art. 3. oſtendit Sanctus Thomas. Si dicatur eſſe differentiam, nam Deus non ſolum ex parte obiecti ſuadet bonum, ſed etiam ex parte potentiæ vere efficienter cauſat in intellectu pias illuſtrationes, ſeu cogitationes, & excitationem voluntatis per motus indeliberatos, quæ tamen non poteſt efficere directe vnus homo, vel Angelus in intellectu, aut voluntate alterius; Contra hoc eſt: nam S. Thom. quæſt. 3. de malo, art. 4. in corpore, ait, quod Angelus etiam inuiſibiliter poteſt eſſe homini cauſa operandi: *Quod,* inquit, *fit per modum perſuaſionis, & per modum diſpoſitionis. Per modum quidem perſuaſionis, ſicut, cum proponitur aliquid virtuti cognoſcitiuæ, vt bonum. hoc autem poteſt fieri tripliciter. Quia proponitur, vel quantum ad intellectum, vel quantum ad ſenſum interiorem, vel etiam quantum ad ſenſum exteriorem. Quantum ad intellectum quidem, quia intellectus humanus poteſt adiuuari ab intellectu Angelico ad aliquid cognoſcendum per modum illuminationis cuiuſdam, vt Dionyſius dicit. Quamuis* XVIII.

Digitized by Google

enim Angelus non poſſit directe cauſare actũ voluntatis, eo quod actus voluntatis nihil eſt aliud, quam inclinatio quædam ab interiori procedens, poteſt tamen imprimere in intellectu, cuius actus conſiſtit in recipiendo ab exteriori, vnde dicitur, quod intelligere eſt pati quoddam.

Præterea impugnatur eadem ſolutio, quia non ſolum debet tribui Deo, vt primæ cauſæ, vera efficientia, comparatione illuſtrationis intellectus, & excitationis voluntatis per actus indeliberatos: ſed etiam comparatione concurſus eiuſdem voluntatis ad quemcunque bonum actũ liberum: ergo neceſſe eſt dicere, Deum, mouendo voluntatem, vere efficienter facere, vt voluntas operetur. Sed de hoc diſputatione 86. & 91. agendum erit latius, inter diſputandum de auxilio efficaci præoperantis gratiæ.

XIX. Quinta Concluſio. Deus actuali motione efficaci ad modum cauſæ phyſicæ, ideſt, vere efficienter, prædeterminat hominis voluntatem ad liberos actus bonos, vt voluntas mota à Deo per huiuſmodi auxilium, ſe libere, & infallibiliter determinet ad actum ſecundum libere producendum.

Pro explicatione huius concluſionis notandum eſt, quod cum ad diuinam prouidentiam pertineat cauſarum ſecundarum, quas ad operandum mouet, vel prædeterminat, naturas conſeruare, ſi cauſæ ſecundæ ſint naturales, ſic eas prædeterminat ad operandum, vt ipſas faciat naturaliter, ſiue ex neceſsitate abſoluta, & non libere operari. Si autem cauſæ ſecundæ fuerint liberæ, ſic eas ad operandũ prædeterminat, vt ipſas faciat infallibiliter operari, non quidem naturaliter, ſiue ex neceſſitate abſoluta, ſed libere, & contingenter iuxta propriam naturam. Quando ergo aſſerimus, Deum ſua motione efficaci phyſice prædeterminare voluntatem creatam, vt ipſa libere operetur actus bonos; verbum phyſice, vt ſupra dicebamus, non accipitur, vt ſignificat idẽ, quod naturaliter, ſed vt ſignificat veram, & realem prædeterminationem condiſtinctam contra illam, quæ eſt ſolum moralis, aut metaphorica: in quo ſenſu Conc. Epheſinum anathematiſmo 3. diſp. 22. nu. 2. allegato, vnionem hypoſtaticam duarum naturarum, diuinæ ſcilicet, & humanæ in eodẽ Verbi ſuppoſito phyſicam appellauit, ideſt veram, & realem, vt diſtinguitur contra vnionem metaphoricam. Eodem modo nos aſſerimus, Deum ſua motione efficaci phyſice prædeterminare voluntatem creatam, vt ipſa voluntas libere, & indeclinabiliter ſe determinet, operationem bonam producendo, non quidem ex neceſſitate, ſed ſecundum modum voluntatis, qui in facultate actiua ad vtrumlibet conſiſtit: quam quidem facultatem ſemper retinet liberum arbitrium, etiam quando actualiter prædeterminatur, & operatur; vt diſp. 18. nu. 23. diximus, & diſp. 115. & 116. patebit.

Deum ſua motione efficaci phyſice prædeterminare voluntatẽ, ad liberos actus bonos oſtenditur.

Probatur concluſio primo auctoritate S. Tho. q. 22. de verit. ar. 8. quo in loco, vt fatetur aliqui ex auctoribus cõtrariæ ſententiæ, aperte docet, Deum inclinare voluntatem ad aliquid appetendum, eam efficaciter, & phyſice determinando non ſolum immediate, ſed etiam mediante aliqua entitate recepta in voluntate: & addunt, quod ex mente S. Thomę Deus mouet omnes cauſas ſecundas, & eas applicat ad ſuas operationes, ita vt etiã quando mouet voluntatem, aliquid imprimat in illa, per modũ tranſeuntis, quo poſito, non poteſt, in ſenſu compoſito, non ſequi libera operatio voluntatis, ad quam Deus eã mouet: quod probãt multis teſtimonijs S. Thom. & quæ adduximus pro cõcluſionibus præcedẽtibus, eã efficaciter probãt. XX.

Secundo probatur: Sicut eſt de eſſentia liberi arbitrij, quod ſe determinet, ita eſt de eius eſſentia, quod ſe moueat; ſed liberum arb. creatum, quia non eſt ſimpliciter primũ ſe mouens, non mouet ſe, niſi prius moueatur à Deo, vt docet S. Tho. pluribus in locis: Ergo ſimiliter quia liberum arbitrium creatũ non eſt ſimpliciter primum liberum, nec primum ſe determinans; determinat ſe formaliter per actum ſecundum, ſed prius natura determinatur à Deo per auxilium præuium, quo virtus operatiua completur in actu.

S. Tho. 1. p. q. 83. ar. 1. ad 3. & q. 104. ar. 4. ad 2. & p. 2. q. 9. ar. 4. ad 1.

Tertio probatur ratione S. Thomæ. Ab eo, quod ſe habeat indifferenter ad vtrũlibet, nõ ſequitur determinata operatio, niſi prius natura determinetur ab alio, quod ſit in actu; quia nõ eſſet maior ratio, quare ſequatur potius vnus actus, quã oppoſitus; ſed voluntas creata etiã mota auxilio ſufficienti, ſe habet indifferenter ad vtrumli-

S. Tho. 1. p. q. 19. ar. 3. in 5. argu. & eius ſolutione.

Digitized by Google

vtrumlibet: ergo niſi prius natura à Deo, qui eſt purus actus, determinetur ad alteram partem in particulari, non producet actum determinatum. ergo conſtituendũ eſt auxilium efficax phyſice prędeterminans voluntatem ad liberum conſenſum.

A cauſa indifferẽti inquãtum indifferens nõ exit determinatus actus.

XXI. Quarto. Vt auctores oppoſitæ ſententiæ ingenue fatentur, auxilium phyſice prædeterminans, ſeu prædeterminatio phyſica, aut quaſi phyſica, & auxilium efficax independenter à cooperatione noſtri arbitrij, idem ſignificant; ſed auxilium adiuuantis gratiæ eſt efficax independenter à libera cooperatione noſtri arbitrij: ergo admittendum eſt auxilium efficax phyſice prædeterminans voluntatem, vt conſentiat. Minor patebit diſp. 72.73.& 90.& probatur: nam efficacia cauſæ non dependet à ſuo effectu, ſed è conuerſo effectus potius dependet ab efficacia cauſæ; ſed quòd liberum arbitrium concurrat, & conſentiat Deo vocanti, eſt effectus auxilij efficacis, vt ſæpe dicit S. Thom. ergo efficacia eiuſdem auxilij non dependet ex libera cooperatione noſtri arbitrij, ſed eam habet auxilium gratiæ, vt venit à Deo, atque ex abſoluto decreto voluntatis eius, volentis efficaciter hominem conuertere, nulla præſuppoſita ſcientia media futuræ cooperationis arbitrij.

S. Tho. 1. p. q. 23. ar 5. in corp & 1. 2. q. 111. ar. 2. ad 2. & ad Rom 9 lect. 3. in illa verba: Miſerebor, cui miſertus ſum.

Quinto. Vt concedunt Auctores contrariæ ſententiæ, Deus per gratiam efficacem condeterminat, ideſt ſimul in eodem inſtanti temporis determinat liberum arbitrium: Deus enim, & voluntas ſunt duæ cauſæ concurrentes ad conſenſum, ſed vna illarum determinat alteram ad concurrendum ſecum, & facit illam ſecum cooperari; alias à caſu coniungerentur in productione illius effectus: ergo vel voluntas humana ſuo concurſu determinat diuinam, vt per auxilium gratiæ ſecum concurrat ad actus bonos, aut è conuerſo voluntas diuina ſua gratia efficaci determinat voluntatem humanam ad conſentiendum, & facit eam ſecum concurrere. Sed non poteſt dici, quod voluntas humana ſuo conſenſu determinet voluntatem diuinam, & auxilium gratiæ adiuuantis, vt ſecum concurrat ad liberos actus bonos; alias enim iſta cauſalis eſſet vera: Quia voluntas creata operatur, Deus cooperatur; iſta autem eſſet falſa: Quia Deus operatur, homo cooperatur: quod tamen dici non poteſt, vt diſputat. 99. manifeſtum fiet: igitur dicendum eſt, Deum ſua motione efficaci phyſice prædeterminare voluntatem creatam, vt ſecum ad actus bonos in particulari concurrat.

Sexto. Deus ſua motione efficaci applicat voluntatem creatam, vt libere conſentiat, ad modum, quo artifex applicat inſtrumentum ad faciendam rem artificiatam, vt concluſione 2. oſtenſum eſt: ergo phyſice illam prædeterminat ad eundem conſenſum. hæc enim applicatio ſine phyſica prædeterminatione eſſe non poteſt, nec intelligi. Vnde auctores, qui hanc phyſicam prædeterminationem impugnant, conſequenter dicunt, Deum præuia motione voluntatem creatam ad operandum non applicare.

Confirmatur hoc omnibus argumentis, quibus diſp. 18. oſtendimus, concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum in cauſas ſecundas, quo mouentur, & applicantur ad ſuas operationes iuxta propriam naturam; hæc enim motio præuia, & applicatio cum ſit efficax, & faciat cauſas ſecundas operari, eſſe non poteſt abſque prædeterminatione eiſdem cauſis inhærente.

Septimo. Inter potentiam conſtitutam in actu primo, per virtutem actiuam in ea permanentem, vel per habitum ſuperadditum, & actualem operationem eiuſdem potentiæ liberæ, datur motio quædam præuia; per quam ipſa voluntas completur in ſua virtute actiua, ſed hæc motio phyſice prædeterminat voluntatem, vt libere, & infallibiliter operetur: ergo dicendum eſt, Deum per eandem motionem phyſice prædeterminare voluntatem ad operandum. Maior probata eſt à nobis ſupra diſput. 18. & 19. nu. 10. Minor autem eſt manifeſta: nam cum illa motio præuia, ſit tranſiens cum actu ad quem mouet, impoſſibile eſt, quod in voluntate ponatur, & voluntas non operetur actum illum, ad quem Deus mouet efficaciter eandem voluntatem. XXII.

Octauo. Deus per motionem efficacem efficit infallibiliter, ſecluſa ſcientia media, quod voluntas creata operetur talem actum in particulari; ergo per idem auxilium phyſice eam ad operandũ præ-

deter-

Digitized by Google

determinat. Patet conſequentia. nam ſi infallibilitas futuri actus liberi, non innititur ſcientiæ mediæ, neceſſario debet fundari in auxilio phyſice prædeterminante, vt auctores contrariæ ſententiæ ingenue fatentur. Antecedens probatur: nam, vt diſput. 7. ex profeſſo oſtendimus, illa ſcientia media, quam aliqui ante actuale decretum voluntatis diuinæ, determinantis conſenſum voluntatis creatæ ex hypotheſi futurum, in Deo conſtituūt; reuera non eſt etiam in Deo: ergo infallibilitas futuri conſenſus in hac ſcientia media fundari non poteſt. neceſſe eſt ergo, quod fundetur in auxilio Dei actuali phyſice prædeterminante.

XXIII. Nono. Deus ſuo æterno, atque abſoluto decreto, quo efficaciter voluit; vt voluntas creata produceret talem actum; extrinſeca prædeterminatione eandem voluntatem prædeterminat ad illū actum libere producendum, vt diſput. præced. oſtenſum eſt. Sed ex phyſica prædeterminatione Dei extrinſeca, per euidentem conſequentiam infertur phyſica prædeterminatio intrinſeca, voluntati creatæ inhærens; per quam Deus in tempore efficit, vt voluntas libere, & infallibiliter operetur actum à Deo prædeterminatum; vt fatentur auctores contrariæ ſententiæ: quod etiam in diſput. 21. nu. 14. notauimus: ergo.

Decimo. Idipſum probari poteſt omnibus argumentis, quibus diſput. 91. ſpecialiter oſtendemus, Deum per auxilium efficax præoperantis gratiæ phyſice prædeterminare voluntatem creatā, vt ipſa per actū ſecundum ſe libere determinet.

Sexta Concluſio. Hæc duo ſimul ſunt incompoſſibilia, quod ſcilicet huiuſmodi auxilium prædeterminans ſit in libero arbitrio, & liberum arbitrium non operetur actum illum, ad quē mouet, quamuis ſemper poſſit eundem actum nō operari, ſi velit. Prima pars huius concluſionis probatur teſtimonijs apertiſſimis S. Proſperi, & S. Thomæ, adductis diſp. 18. nu. 23. quæ iterum repetenda ſunt diſp. 115. nu. 4. & diſp. 122. nu. 19.

Præterea probatur. Alias voluntas abſoluta Dei eſſet inefficax, & impediretur per voluntatem humanam, ne fieret id, quod omnipotēs per eam voluit fieri. quod tamē repugnat verbis illis Scripturæ: *Omnia, quæcunque voluit Dominus, fecit in cælo, & in terra*. vt oſtendit S. Aug. in Enchir. ad Laurentium, cap. 95. & 96. & lib. de corrept. & gratia, cap. 14. Pſal. 134.

Præterea probatur alio inſigni teſtimonio S. Auguſtini, qui expreſſe docet hanc noſtram concluſionem lib. de correptione & gratia cap. 12. vbi loquens de gratia efficaci, ait: *Subuentum eſt ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter & inſeparabiliter ageretur; & ideo quamuis infirma non deficeret, nec aduerſitate aliqua frangeretur*. ergo ſecundum S. Auguſtinum hæc duo ſunt incompoſſibilia, quod ſcilicet Deus auxilio efficaci moueat liberum arbitrium ad conſenſum, & nihilominus liberum arbitrium diſſentiat: alias enim non ageretur à gratia efficaci indeclinabiliter, & inſeparabiliter.

Secunda pars concluſionis habetur ex Conc. Trid. ſeſſione 6. de Iuſtificatione can. 4. *Siquis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari, aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo, ad obtinendam iuſtificationis gratiam ſe diſponat, ac præparet, neque poſſe diſſentire, ſi velit, anathema ſit*. Ecce Concilium aperte definit liberum arbitrium, gratia efficaci motum, ita conſentire, vt ſemper poſſit diſſentire, ſi velit. idem docet S. Proſper, & S. Thomas locis in diſp. 18. nu. 23. allegatis. XXIV.

Præterea probatur ratione deſumpta ex eodem Concilio Tridentino. Nam quantumuis voluntas moueatur auxilio efficaci ad conſentiendum Deo excitanti, & vocanti, vere conſentit libere, non ſolum pro priori naturæ, ſed etiam pro ipſomet inſtanti temporis, in quo elicit conſenſum, vt diſputationibus infra citatis manifeſtum fiet; ergo in eodem inſtanti, in quo conſentit, reuera poteſt diſſentire, ſi vellit. Probatur conſequentia: nam, vt patebit diſput. 115. & 116. de ratione potentiæ liberæ eſt facultas ad oppoſita: ergo impoſſibile eſt, quod voluntas libere conſentiat, quin ſimul retineat veram facultatem, qua poſſit diſſentire, ſi velit. In quo autem ſenſu liberum arbitrium, dum conſentit, poſſit diſſentire, ſi velit; an in ſenſu compoſito, vel ſolum in ſenſu diuiſo id poſſit, & quomodo ſit intelligendus eiuſmodi ſenſus compoſitus,

Digitized by Google

tus, & diuiſus, ex parte attingemus diſp. 25. & 32. & de eadem re agendum erit ex profeſſo diſput. 93. & 94.

XXV. AD primum argumentum reſpondetur, negando antecedens. Iam enim diſputatione 18. nu. 3. oſtendimus, etiam cauſas ſecundas naturales indigere prædeterminante Dei motione, vt actualiter operentur, propter eſſentialem ſubordinationem, & dependentiam, quam habet in operando ab influxu primæ, & vniuerſaliſſimæ cauſæ, & propter alias rationes ibi inductas.

Voluntas duplici ratione indiget, quod prædeterminetur ad operandum.

Ad confirmationem reſpondetur, voluntatem generali ratione indigere ad operandum motione Dei prædeterminante, ſicut aliæ cauſæ naturales; & etiam ratione ſpeciali, quia videlicet voluntas ſecundum ſe eſt indifferens ad oppoſita; & per conſequens, vt producat vnum actũ determinatum, oportet, quod prædeterminetur à Deo, qui eſt purus actus. Et ad argumentum, quo hæc ſpecialis ratio impugnatur, facile reſpondetur, quod, vt diſputatione præced. nu. 35. & ſeqq. oſtenſum eſt, & patebit amplius diſp. 115. & 116. indifferentia voluntatis in ordine ad auxilium præuium eſt indifferentia paſſiua, vt probat argumentum. Cæterum in ordine ad actum liberum, quem producit, prædeterminata tali motione præuia, indifferentia voluntatis eſt actiua, & libera. Vnde non ſequitur, quod determinatio, quam producit voluntas, videlicet actus liber, procedat à voluntate non prædeterminata à Deo per motionem præuiam operationi eiuſdem voluntatis, neque quod voluntas ipſa non ſit libera, quoad facultatem ipſam operandi, vel quantum ad vſum illius.

Indifferentia voluntatis eſt paſſiua in ordine ad auxiliũ, & actiua in ordine ad cõſenſum.

XXVI. Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod, vt dictum eſt diſput. 18. concurſus Dei generalis eſt influxus immediatus in cauſam; vnde ex hoc, quod potentia, quæ eſt domina ſui actus, poſſit ſua intrinſeca virtute cum generali concurſu primæ cauſæ ſeipſam ad ſuum actum determinare; ſequitur, quod indigeat prædeterminatione primæ cauſæ. Nec eſt eadem ratio, quantum ad hoc de voluntate humana, & diuina; etenim Deus habet abſolutum, & primum dominium ſui actus; & ideo non habet aliam cauſam priorem ſuæ determinationis, ſed ipſa voluntas diuina primo ſeipſam libere determinat ad obiectum, ad quod habet habitudinem non neceſſariam. Voluntas autem creata, vt diſput. 117. patebit, quia non habet ſimpliciter primum, & abſolutum dominium ſui actus, non eſt primum ſe determinans: vnde ſuæ determinationis habet aliam cauſam priorem, ſcilicet Deum. Solutio eſt S. Thom. 1. p. q. 19. art. 3. ad 5. Et cum arguitur: nam voluntas creata ſecundum ſe eſt virtualiter in actu; reſpondetur, quod, licet ſecundum ſe ſit in actu primo, reſpectu operationis ſibi proportionatæ; non tamen eſt in actu primo completo omnino; vnde, vt exeat in actum ſecundum, oportet, quod compleatur, & prædeterminetur per auxilium efficax, propter rationes diſput. 18. à nobis aſsignatas.

Voluntas diuina nõ prædeterminatur ab alio, ſicut humana.

Ad confirmationem reſpõdetur, quod quamuis hæc duo non repugnent, videlicet voluntatem eſſe indifferentem ſecundum ſe, & determinari per actum ſecundum; hæc tamen duo manifeſtam inuoluunt repugnantiam, quod ſcilicet voluntas ſit indifferens ſecundum ſe, & cauſa contingens, & ſit ſimpliciter primum ſe determinans per actum ſecundum; quoniam cauſa, quæ primo ſe determinat, non poteſt ſecundum ſe eſſe contingens, & indifferens in actu primo indifferẽtia, quæ includit potentialitatem ex parte ipſius potentiæ, vt diſp. præcedenti nu. 36. oſtenſum eſt, & colligitur ex S. Tho. 1. p. q. 19. art. 3. ad 5. XXVII.

Ad tertium reſpondetur, quod, ſi loquamur de determinatione voluntatis in actu ſecundo, nihil aliud eſt, voluntatem determinari, niſi ipſam velle. & hæc determinatio non poteſt eſſe aliquid præuium ad ipſum velle, nec produci ab extrinſeco agente ſine influxu libero ipſius voluntatis. ſi autẽ ſermo ſit de determinatione voluntatis in vltimo complemento actus primi; id, per quod determinatur voluntas ad operandum, eſt quid realiter diſtinctum ab operatione ipſius voluntatis, vt diſp. 19. oſtenſum eſt. Et ad impugnationem reſpondetur, quòd id, per quod prædeterminatur voluntas, neque eſt formaliter actus ſecundus, nec ſimpliciter actus primus, ſed medium quoddam, videlicet vltimum complementum actus primi, vt ex S. Thoma ſuperius dictum

Determinatio voluntatis in actu ſecundo nihil aliud eſt, quam operatio eiuſdem volũtatis.

Digitized by Google

dictum eſt. Et ad id, quod obijcitur ex Ariſt. reſpondetur primo, quod quamuis non tradidiſſet medium iſtud inter actum primum, & ſecundum; non tamen illud negauit; argumentum autem ab auctoritate negatiua eſt inefficax. Secundo reſpondetur, quod Ariſt. non obſcure tradidit complementum illud actus primi, cũ docuit, cauſas ſecundas indigere præuia motione vniuerſaliſſimæ cauſæ, vt in illam reducantur tamquam in primum agens ſimpliciter omnes effectus earumdem cauſarum, vt patet ex verbis illius in 18. diſput. à nobis adductis, & explicatis.

Inter potentiam, & actum ſecundũ datur mediũ.

XXVIII Ad confirmationem reſpondetur, quod habitus ſupernaturalis, quo voluntas fit potens ad producendum ſupernaturales operationes, ſubditur vſui ipſius voluntatis, ſicut alij habitus; quia non prædeterminat illam ad operandum, quantum ad exercitium actus. Cæterum auxilium efficax ſupernaturale, quo voluntas perfecta per habitum ſupernaturalem mouetur, & applicatur ad conſenſum, non ſubditur vſui eiuſdem voluntatis, ſicut habitus; ſed potius voluntas ſubditur Deo ſic mouenti: Deus enim per illam motionem ſubijcit ſibi humanam voluntatem, & efficit, quod voluntas creata adhibeat ſuum liberum influxum, vt diſp. 86. & 87. patebit. vnde per eandem motionem voluntatem prædeterminat ad volẽdum.

Habitus, & auxiliũ actuale in quo differant.

Ad quartum argumentum reſpondetur, quod determinatio voluntatis, per quam formaliter determinatur in actu ſecundo, debet eſſe libera, & voluntaria; quoniam nihil aliud eſt, niſi ipſa libera operatio, vt procedit à voluntate. Cæterum determinatio voluntatis in vltimo complemento actus primi non eſt formaliter libera, reſpectu voluntatis creatæ; quia non eſt ab illa effectiue, ſed à ſolo Deo, nec præſupponit neceſſario alium actum liberum eiuſdem voluntatis, ſed ſolum eſt libera cauſaliter, quatenus efficit, quod voluntas mota à Deo, libere, & infallibiliter ſeipſam determinet. Poteſt etiam dici libera ex parte termini, ad quẽ vltimate ordinatur; quia ſcilicet, prædeterminat eandem voluntatem ad producendum actum liberum, & quia poteſt motionem Dei abijcere, ſi velit. Ad id autem, quod obijcitur, quia poſt receptam motionem efficacem voluntas neceſſario prodit in opus; ita vt non poſſit non operari; reſpondetur, quod ſimpliciter loquendo, non exit voluntas in opus neceſſario, ſed libere, etiam poſt receptã motionem, & ſimpliciter poteſt non operari toto tempore, quo habet illam motionem, vt diſp. 115. & 116. patebit: de facto tamen infallibiliter operabitur. nam motio prædeterminans non aufert à voluntate proximam potentiam ad actum oppoſitum; ſed ſolum efficit, quod homo libere, & infallibiliter ſe determinet ad vnum actum in particulari, vt diſput. 18. nu. 23. explicatum eſt.

Determinatio volũtatis qualiter ſit libera.

Ad quintum negatur antecedens. Ad probationem iam ex profeſſo reſponſum eſt diſput. 18. nu. 20. & diſput. 23. nu. 32. 33. & 34. vbi conſimile prorſus argumentum propoſitum eſt, & ſolutum, & ſumma ſolutionis conſiſtit in hoc, quod auxilium efficax non eſt neceſſarium, vt homo abſolute, & ſimpliciter poſſit operari, ſed ſolum requiritur, vt actu operetur. Vnde, ex eo, quod homo non recipiat huiuſmodi auxilium, non infertur, quod non poſſit operari; ſed ſolum, quod non operabitur: nec ſequitur, quod homo non ſit liber, ſed tantum ſequitur, quod homo non ſit ſimpliciter primum liberum. Nec exemplum adductum de manu mota à voluntate eſt ad propoſitum: nam manus à voluntate ita mouetur ad actum liberum, quod non ſe mouet per actiuum principium liberum ſibi intrinſecum. Cæterum voluntas creata ita mouetur, & prædeterminatur à Deo præuia motione ad actum liberum, quod in eodem inſtanti temporis ſeipſam libere mouet per actiuum principium ſibi intrinſecũ; quoniam, vt ex Sancto Auguſtino dictum eſt, homines aguntur, vt agant, non, vt ipſi nihil agant. XXIX.

Liberũ arbitriũ motum ſe mouet.

Ad ſextum reſpondetur, quod, vt dictum eſt, cum auxilio efficaci prædeterminante volũtatem, ad operandum talem actum, ſtat ſimul in eadem voluntate facultas, qua poſſit operari oppoſitum, ſi velit; & hoc tantum definitur in Concil. Trid. vt inferius patebit; non tamen ſtat ſimul cum illo auxilio efficaci actus oppoſitus illi, ad quem prædeterminat, nec Concilia cit. loquuntur in ſenſu compoſito, ſed abſolute, & in ſenſu diuiſo, vt diſput. 92. & 94. manifeſtum fiet, vbi veram XXX.

Diſput. 18. nu. 23.

Digitized by Google

rram intelligentiam ſenſus compoſiti, & diuiſi ſubijciemus.

Ad confirmationem negatur antecedens. Ad probationem dicitur, nos non aſſerere, quod, quando illa motio eſt in homine, voluntas non poſſit illi diſſentire, ſicut impie aſſeruerunt Lutherus, & Caluinus; ſed ſolum dicimus, quod nunquam diſſentiet: quoniam Deus per illam motionem efficit fortiter, & ſuauiter, vt, cum voluntas tunc poſſit diſſentire, non tamen diſſentiat, ſed libere conſentiat Deo vocanti, & excitanti. Concil. autem Tridentinum definit, quod, etiam quando motio efficax eſt in homine, poſſit illi diſſentire abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo: non tamen definit, quod poſſit illi diſſentire in ſenſu compoſito, vt diſput. 93. & 94. manifeſtum fiet. In quo autem errauerint hæretici noſtri temporis, libertatem arbitrij abnegantes, iam diſput. 3. nu. 7. & ſeqq. diſp. 22. nu. 30. & 31. explicatum eſt, de quo latius agendum erit diſp. 97. nu. 11. & diſp. 98. n. 10.

Ad ſeptimum reſpondetur, ſimile argumentum obiectum fuiſſe S. Auguſtino à Pelagianis, vt patet ex eodem Auguſt. lib. 2. contra duas epiſtolas Pelagian. c. 5. & lib. 4. contra Iulianum cap. 8. in quibus locis illud diſſoluit. Eodem argumento conuicti Semipelagiani, negauerũt præoperantem gratiam, vt refert S. Hilar. in epiſt. ad S. Auguſtinum ſtatim à principio, & S. Aug. lib. de corrept. & gratia c. 3. & 4. Ad argumentum ergo negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, auxilium efficax non eſſe principium neceſſarium, vt homo poſſit agere, aut operari, ſed vt actu operetur, vt ſupra dictum eſt. Quia ergo per auxilium ſufficiens, quod omnibus confertur, vel offertur, poteſt homo reuera operari; ideo cum Deus imponit homini præceptum de aliquo actu virtutis, non præcipit ei aliquid impoſſibile.

XXXI. Secundo reſpondetur, quod quamuis peccator, qui non implet præcepta diuina, non habeat auxilium efficax, quod neceſſarium eſt, vt actu operetur; poteſt tamen, abſolute loquendo, illud habere, & ſua culpa illud non habet. Et hæc poſſibilitas fundatur in miſericordia Dei, qui *vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, qui & omnes vocat, & allicit ad bonum, & in conditione ſtatus viatoris, in quo liberum arbitrium eſt flexibile ad bonum, & malum: quod expreſſe docet S. Tho. 3. p. q. 8. ar. 3. ad 1. vbi ait: *quod illi, qui ſunt infideles, & ſi actu non ſunt de Eccleſia, ſunt tamẽ de Eccleſia in potentia, quæ quidem potentia in duobus fundatur: primo quidem, & principaliter in virtute Chriſti, quæ eſt ſufficiens ad ſalutẽ totius generis humani: ſecundario in arbitrij libertate.* Vnde iſta conſequentia eſt nulla: Vt homo actu operetur, requiritur neceſſario auxilium efficax; ſed Petrus non habet auxilium efficax: ergo non poteſt operari: ſed ſolum infertur, ergo non operatur actu; & inſtantia eſt manifeſta in formis naturalibus; non enim ſequitur: Petrus vt ſit albus, neceſſe eſt, vt habeat albedinem: ſed Petrus non habet albedinem: ergo non poteſt eſſe albus. nam antecedens eſt verum, & conſequens falſum; ſed ſolum infertur: ergo Petrus non eſt albus.

Auxiliũ efficax poteſt quilibet habere dum eſt in via.

1. Tim. 2.

XXXII. Ad octauum negatur antecedens, iuxta ea, quæ dicta ſunt ad argumentũ præcedens, & diſput. 18. nu. 20. & diſput. 22. nu. 34. vbi idem argumentum propoſitum eſt, & ſolutum. Diximus enim pluries, & nunc dicimus, illud auxilium eſſe vere ſufficiens, comparatione alicuius effectus, vltra quod non requiritur aliud principium tribuens poſſe operari; cum hoc tamen ſtat, quod aliquod principium ſit vere ſufficiens, tribuens homini poſſe operari, ſi velit; & nihilominus ſit neceſſarium aliud auxilium actuale, vt potentia illa ad actum ſecundum reducatur, quod Ferrarien. 3. contr. Gent. cap. 155. optime explicat. Eſt exemplum in potentia viſiua, quæ quidem eſt ſufficiens ad videndum in ratione actus primi; quia in iſto genere non requiritur alia potentia, per quam homo habeat virtutem habitualem, qua poſſit videre. Nihilominus vt hæc potentia reducatur ad actum, vltra illam, neceſſarium eſt lumen, & applicatio obiecti, & motio potentiæ. Cum ergo motio, qua Deus efficienter prædeterminat liberum arbitrium ad operandum talem actum bonum in particulari, non ſit neceſſaria, vt homo poſſit operari actum illum, ſi velit, ſed ſolum, vt reipſa operetur illum, & velit; relinquitur ſaluari in homine verum auxilium ſufficiens, quo vere poſſit pie operari, ſi velit,

etiamſi

Digitized by Google

etiamſi non recipiat in ſe auxilium efficax, quo Deus efficienter prædeterminat illum, vt velit. Et ad exemplum allatum de habente quatuor ſuffragia,&c.reſpondetur, quod,vt homo poſſit eligi in Prælatum,ſufficit,quod nullum habeat impedimentum, & electores poſſint illum eligere; vt autem de facto eligatur in caſu poſito, requiritur, quod de facto ferat ſuffragia in fauorem illius maior pars eligentium;vnde exemplum illud nihil contra noſtram ſententiam concludit.Videatur circa ſolutionem huius argumenti Caietanus 12.q.109.ar. 10.

XXXIII Ad nonum reſpondetur, quod eodem argumento Pelagiani, & Semipelagiani impugnauerunt gratiæ neceſſitatē, quam prædicabat Auguſtinus, obtendentes inducere homines in quandam deſperationem, & neceſſitatem admonitionum de medio tollere; & illud ſoluit Proſp.lib.2. de vocat gent.c.36.Et aduertimus,quod idem argumentum retorqueri poſſet contra auctores oppoſitæ ſententiæ. Nam, vt ipſi fatentur, gratia, ſeu motio congrua, ideſt data à Deo in illis circunſtantijs, in quibus præſcit, hominem eſſe cooperaturum;eſt neceſſaria,vt actu conuertatur,& cooperetur: cum ergo non ſit in poteſtate hominis eiuſmodi motio cōgrua, ſed ſolum in poteſtate Dei, qui pro ſua mera voluntate eam confert quibus vult, & quando vult; ſequitur, quod fruſtra, & deluſoriæ ſint exhortationes, & admonitiones, comparatione eorum, quibus Deus ſtatuit prædictam gratiam congruam non conferre pro ſua voluntate. Et, ſi argumentum aliquid probaret, etiam concluderet, non eſſe neceſſariam diuinam prædeſtinationem ad hominum ſalutem; quia non eſt in poteſtate hominis conſtitutum,vt prædeſtinetur, vel non prædeſtinetur à Deo,cum Deus pro mera ſua voluntate iſtum prædeſtinet, & non illum.Reſpondetur ergo ad argumentum, negando antecedens. Ad probationem dicendum, quod ratio, propter quam Scriptura ſacra non omnes hortatur, vt prophetent, vel reuocent ad vitam mortuos, aut ſanent inſanabiles ægritudines; non eſt illa, quæ tangitur in argumento; quia videlicet non eſt in hominum poteſtate, & arbitrio conſtitutum habere, vel obtinere dona, quibus hæc poſſint efficere; ſed ratio legitima eſt, quoniam hæc facere, pertinet ad gratias gratis datas, quæ per ſe primo donantur in vtilitatem aliorum, & non ad propriam, vt ex profeſſo docet S.Thom.p.2.q.111.art.1.Vnde & Apoſtolus ait: *Diuiſiones vero gratiarum ſunt; idem autem ſpiritus; & diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus; & diuiſiones operationum ſunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Vnicuique autem datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem,* ſcilicet aliorum; *alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij autem ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum, alteri fides in eodem ſpiritu, alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alij operatio virtutum, alij Prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum; hæc autem operatur vnus, atque idem ſpiritus diuidens ſingulis, prout vult.* Et poſt pauca: *Nunquid omnes Apoſtoli? nunquid omnes Prophetæ? nunquid omnes Doctores? nunquid omnes Virtutes? nunquid omnes gratiam habentes curationum? nunquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur?* Cum ergo gratia gratis data non competat omnibus, ideo ſcriptura ſacra ad earum actus non omnes hortatur, ſed quoſdam. Cæterum declinare à malo, & bonum facere pertinet ad vtilitatem vniuſcuiuſque propriam; ideo ſacræ litteræ hortantur omnes ad opera virtutum.Licet enim ſint quidam virtutum actus, quos non poteſt homo ex ſolis viribus naturæ facere; nullus tamen eſt aſſignabilis, quem non poſſit efficere, ſaltem ex auxilio gratiæ; *quod quidem auxilium quibuſcunque diuinitus datur, miſericorditer datur; quibus autem non datur, in poenam præcedentis peccati non datur, ſaltem originalis*, vt ex S.Auguſt.lib.de corrept.& gratia c.6.& 5.docet S.Tho.2.2.q.2.ar.5.ad 1.

Aug lib.de bono perſen. c.19.

Gratia gratis data in aliorū vtilitatem datur.

1.Cor. 12.

Ad decimum argumentum reſpondetur,quod etiam ad actum peccati,inquantū actus eſt,requiritur motio præuia Dei, voluntatem creatam prædeterminans ad eundem actum,inquantum actus eſt.Etenim actio illa,quantumuis alias ſit intrinſece mala, vt procedit à voluntate deficiente; tamen,vt ens eſt,& vt actio eſt,bona eſt, & conſequenter procedit à primo bono, tanquam à prima cauſa efficiente, vt diſputat.ſeq. perſpicuum fiet. XXXIV

Diſpu-

Digitized by Google

Diſputatio XXIV.

Vtrum Deus præuia motione liberum arbitrium vere efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ præmoueat ad actum peccati, inquantum actus, & vt ens eſt.

I. EST prima ſententia cuiuſdam Doctoris ex recentioribus, qui non ſolum negat Deum præmouere, vel prædeterminare voluntatem creatam ad actũ peccati, inquantũ eſt ens, ſed etiã negat, materiale peccati, cui ſemper, vel hic, & nunc, & neceſſario eſt annexa malitia, cauſari ſimpliciter à Deo, ſed ſecundum quid. Et aſſignat rationẽ, quia licet Deus ſit eius cauſa per ſe, tamen eſt cauſa tantum permiſſiua, ſeu per voluntatem permiſſiuam, à qua neceſſario pendet talis actus. & addit, Deum ſimpliciter non eſſe cauſam motus mali, etiam vt motus quidam eſt, ſeu ratione poſitiui: & tribuit hanc ſententiam Auguſtino 2. de lib. arbitr. cap. 20. & lib. 3. cap. 1. Et lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 8. & lib. 1. retract. c. 9. Sed tamen S. Auguſtinus in eiſdem locis aperte docet contrariam, vt infra patebit. Imo & alij auctores, qui motionem Dei phyſice prædeterminantem voluntatem noſtram ad liberos actus etiam bonos non admittunt; fatentur Deum abſolute, & ſimpliciter influxu ſimultaneo efficere cum voluntate creata quemcunque actum peccati, inquantum ens eſt, abſque eo quod ad illius malitiam concurrat. Vnde hæc prima ſententia tamquam improbabilis reijcienda eſt, idq. rationibus pro 1. & 2. concluſione adducendis: præſertim nã ſequeretur ex illa, Deum non eſſe primam cauſam efficientẽ cuiuſcunque entis poſitiui, inquantũ eſt ens, & conſequenter eſſent admittenda duo prima rerum principia.

Secunda ſententia eſt aliorum Theologorum, qui, cum cenſeant, Deum abſque præiudicio noſtrę libertatis non poſſe voluntatem creatam phyſice prædeterminare ad actus bonos etiam ſupernaturales; à fortiori id aſſerunt de actibus peccaminoſis, etiam inquantum actus ſunt. Eamdem ſententiam defendunt alij nonnulli doctores etiam ex illis, qui in actibus bonis, præſertim ſupernaturalibus præuiam Dei prædeterminationem efficacem admittunt: quam probant

Primo auctoritatibus ſacræ Scripturæ: dicitur enim Iacob. 1. *Deus intentator malorum eſt, ipſe autem neminem tentat*: ſed tentatio non fit alio modo, quàm inclinando, & mouendo hominem ad actum malum; hac enim ratione dicitur Diabolus hominem tentare: ergo Deus non inclinat voluntatem, nec eam mouet, aut prædeterminat ad actum malum, præſertim quando eſt intrinſece peccatum, ſicut odium Dei, aut blaſphemia.

Confirmatur. Si Deus moraliter moueret voluntatem hominis, ſuadendo, vt cõſentiret in actum blaſphemiæ, vel odij Dei, diceretur illum tentare: ergo à fortiori dicetur tentare illum, ſi phyſice mouet, & prædeterminat voluntatem eius ad conſenſum, ſiue ad actum odij Dei, vel blaſphemię. Patet conſequentia: nam efficacior cauſa malitiæ eſt, quæ mouet phyſice voluntatem ad actum malum, quàm, quæ ſolum morali modo mouet.

Idem probatur ex illo Eccleſiaſt. 15. *Ne dixeris: Per Deum abeſt; quæ enim odit, ne feceris. non dicas: Ille me implanauit; non enim neceſſarij ſunt illi homines impij.* Si autem Deus efficaciter prædeterminat hominis voluntatem ad actum peccati, implanat illum: & quemadmodũ de actibus bonis dicitur Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum.* & ad Philip. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere.* & Ezech. 36. *Faciã, vt faciatis.* & ſimilia; ita poſſet dici de actibus peccaminoſis, quod nullus poſſit præbere conſenſum in actum peccati, niſi Pater cœleſtis traxerit eum ad talẽ conſenſum, & quod Deus operetur in nobis velle, & perficere actũ peccati, & quod faciat, vt faciamus; & operetur, vt operemur actus intrinſece malos; hoc autẽ nihil aliud eſt, quam hominẽ implanare: ergo.

Et augetur difficultas huius argumenti: II.
ſi conſtituamus hominem graui quadam tentatione libidinis vexatũ, qui antequam conſentiat per iudicium rationis cõſideret, quid turpe, quidue delectabile

ſit: ex vi cuius conſiderationis poteſt pro libertate ſua conſentire, vel cum diuina gratia diſſentire: tunc enim conſideremus etiam Deum, adiungentem efficaciam ſuam, & ea præuenientem conſenſum huius hominis, & determinantem voluntatem eius, vt conſentiat, & velit actum illum libidinoſum, vt ſibi delectabilem. Certe talis homo poterit iuſte excuſari, & conqueri dicens: Per Deum abfuit; ipſe enim potuiſſet meam voluntatem ad diſſentiendum determinare, & noluit, non mea culpa, ſed ſua voluntate. nam, antequam ego quidquam peccarem, ipſe ita decreuit, & fecit. Vere etiam dicere poſſet: Ipſe me implanauit; nam ipſe voluntatem meam determinauit, & fecit, me facere actum peccati: & niſi ipſe talem voluntatem in me inchoaſſet, ego non potuiſſem incipere, nec poſtquam ipſe me determinauit, vitare ego potui malitiam, quam cum tali actu coniunctam habui. Item Oſeæ 13. dicitur: *Perditio tua ex te, tantummodo in me auxilium tuum*. Si ergo à Deo tantummodo eſt auxilium; ergo non eſt ab illo prædeterminatio ad actum peccati, alias magis eſſet perditio noſtra ex Deo, quam ex nobis. Præterea ad Rom. 9. cum de reprobis dixiſſet Apoſtolus: *Suſtinuit Deus in multa patientia vaſa iræ, apta in interitum*; poſtea de prædeſtinatis loquens, ait: *Vt oſtenderet diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam.* de electis, inquit, præparauit in gloriam: de reprobis vero ſolum, ſuſtinuit. Quomodo autem ſolum ſuſtineret, & non præpararet, ſi efficaciter prædeterminaret ad medium condemnationis, ſcilicet ad actus, qui ſunt intrinſece peccata?

III. Secundo arguitur auctoritate Conciliorum, nam in Conc. Arauſ. 2. can. 23. dicitur: *Suam voluntatem homines faciunt nō Dei, quando id agunt, quod Deo diſplicet.* Et can. 25. *Aliquos vero ad malum diuina poteſtate prædeſtinatos eſſe, non ſolum non credimus, ſed etiam ſi ſunt, qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione in illos anathema dicimus.* Vbi clare definitur, Deum non inchoare actum malum, nec poteſtate ſua prædeterminare voluntatem hominis ad illum. Prædeſtinare enim, vt ſupra dictum eſt, idem ſignificat, quod prædeterminare: & ſtatim ſubdit Conc. differentiam inter mala opera, & bona: *Hoc*, inquiens, *ſalubriter profitemur, & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus, & poſtea per Dei miſericordiam adiuuamur, ſed ipſe nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem ſui prius inſpirat.* ſentit ergo, quod in quocunque opere malo nos primo incipimus, & non Deus, alias quantum ad hoc nulla prorſus eſſet differentia inter bona opera, & mala.

Diſput. 21. nu. 14.

Item in eodem Conc. Trident. ſeſſ. 6. de Iuſtificat. can. 10. ſic definitur: *Si quis dixerit, non eſſe in poteſtate hominis, vias ſuas malas facere, ſed mala opera ita, vt bona, Deum operari, non permiſſiue ſolum, ſed etiam proprie, & per ſe; adeo vt ſit proprium eius opus non minus proditio Iudæ, quam vocatio Pauli; anathema ſit.* Et can. 17. anathematizatur, qui dixerit, *non prædeſtinatos vocari quidem, ſed gratiam non accipere, vtpote diuina poteſtate prædeſtinatos ad malum.* In quo decreto expendenda ſunt illa verba, eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere. quod vtique non eſſet verum, ſi ad actum peccati neceſſario requireretur præuia motio, & efficax Dei humanam prædeterminans voluntatem, cum hæc motio non ſit in poteſtate hominis, ſed in ſola poteſtate Dei; ac per conſequens opera mala ita, vt bona, eſſent in poteſtate Dei.

Si dicatur, Concilium loqui de malitia peccati, non autem de actu peccati, inquantum actus, & ens eſt, contra: nam Concilium definit, Deum non operari mala opera proprie, & per ſe; ergo non tantum loquitur de malitia operum, ſed etiam de ipſis malis operibus, quæ proprie non dicuntur, niſi actus ipſi reales, qui à voluntate fiunt contra legem. IIII.

Confirmatur: nam alias Concilium nihil determinaſſet contra huius temporis hæreticos; illi enim non aſſerunt, Deum eſſe auctorem peccati, vel inſtigare ad peccatum, ſed inquiunt, Deum eſſe auctorem illius voluntatis, qua homo conſentit, dum peccat, & tentationi ſuccumbit, & ad illam vel inſtigari à Deo, vel determinari; ita loquitur Beza in reſponſione ad Sebaſtianum Caſtilionem in refutatione ſecundæ calumniæ, explicans ſententiam Caluini in aphoriſ. 22. vbi ait, non tantum à Deo ſini liberum

rum

rum arbitrium in opere peccati, ſed etiam ad illud impelli, excitari, moueri, regi. Neque vero dicit, Deum eſſe auctorem peccati, quatenus malum, & deforme eſt; nam hac ratione in ſolam voluntatem creatam peccatum refert, in aphoriſ. 31. ſed dicit, ad opus ipſum peccati voluntatem noſtram à Deo impelli, excitari, moueri, & regi. Eodem modo loquuntur Caluinus lib.3. inſtit. c.22. §.9. & lib.3. c.23. §.2. & 4. Zuinglius in ſerm. de prouid. cap.6. quorum verba diſp.3. nu.14. retulimus. Nec potuerunt hæretici dicere, quod Deus cauſet, aut velit peccatum, vt peccatum eſt, cum etiam voluntas creata illud ſub hac ratione velle non poſſit; quia, vt dicit Dionyſ. *Nemo intendens ad malum operatur.*

Dion. c. 4. de diu. no.

V. Tertio probatur auctoritate SS. Patrũ, præſertim Auguſt. de ſpiritu, & littera, c. 31. vbi ait: *Nuſquam legimus in ſanctis ſcripturis, non eſt voluntas, niſi à* Deo, *& recte non ſcriptum eſt, quia verum non eſt. alioquin etiam peccatorum (quod abſit) auctor eſt* Deus, *ſi non eſt voluntas, niſi ab illo; quoniam mala voluntas iam ſola peccatum eſt, etiam ſi deſit effectus.* Item lib. de articulis falſo ſibi impoſitis, art. 10. *Deteſtanda, & abominanda,* inquit, *opinio eſt, quæ Deum cuiuſque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit auctorem, cuius prædeſtinatio nunquam extra bonitatem, nunquam extra iuſtitiam eſt: vniuerſæ enim viæ Domini miſericordia, & veritas. Adulteria enim matronarum, & corruptelas virginum non inſtituere nouit ſancta* Diuinitas, *ſed damnare; nec diſponere, ſed punire.* Et in eodem art. paucis interiectis, ſic loquitur: *Non ergo caſus ruentium, nec malignitatem iniquorum, nec cupiditates peccantium prædeſtinatio* Dei *aut excitauit, aut ſuaſit, aut impulit.* Ecce non ſola entia rationis, formaliaue peccatorum negat Auguſtinus eſſe à Deo, ſed etiam volitiones ipſas, & actiones, quibus tranſgreſſio fit mandatorum, nempe adulteria matronarum, corruptelas virginũ, &c. & art. 6. inquit: *Sicut præuaricatoribus Angelis* Deus *non intendit illam, qua in veritate non ſteterunt, voluntatem; nec etiã hominibus pari ratione hunc affectum, quo Diabolum imitantur, inſeruit.* Et art. 11. loquens de quibuſdam actibus crimino ſis, inquit: *Si Diabolo obijceretur, quod talium facinorum ipſe auctor, ipſe eſſet inuentor, hac ſe poſſet exonerare inuidia, & talium ſcelerum patratorem de ipſorum voluntate vinceret; quia, & ſi delectatus ſit de furore peccantium; probaret tamen non intuliſſe vim criminum. Qua ergo inſipientia, quauè dementia definiatur, ad* Dei *referendum eſſe conſilium, quod nec* Diabolo *in toto adſcribi poteſt?* Item lib.5. de Ciuit. Dei cap.9. inquit: *Voluntates malæ ab illo non ſunt, quia contra naturam ſunt.* Et lib. 2. de peccatorum meritis, & remiſſione cap.18. tractans illud Pauli: *Quid habes, quod non accepiſti?* refert expoſitionem aſſerentium, id dictum eſſe, quia Deus dedit nobis liberum arbitrium, & bene operandi facultatem. Ipſe autem hoc impugnat, dicens, non ideo dictum eſſe, ſed quia non tantũ facultatem, verum etiam ipſum velle bonum nobis donat Deus; quia alias, inquit, *etiam illud dici poteſt, malam quoque voluntatem* Deo *auctori eſſe tribuendam; quia neque ipſa eſſe poſſet in homine, niſi homo eſſet, in quo eſſet: vt autem homo ſit,* Deus *auctor eſt; ita & quidquid eſt malæ voluntatis, quæ niſi hominem haberet, in quo eſſet, eſſe omnino non poſſet, ad auctorem* Deum *eſſet referendum, quod nefas eſt dicere.* Et inferius eodem modo tractat illud ad Philipp.2. *Deus operatur in nobis velle, & perficere:* quod negat vllo modo dici poſſe de malo velle. ait enim: *Quocirca, quoniam, quod à* Deo *nos auertimus, noſtrũ eſt, & hæc eſt voluntas mala.* vbi clare loquitur de ipſa reali actione peccati. Leo Nonus in epiſt. ad Petrum Antiochenum in ſua fidei profeſſione ait, Deum prædeſtinaſſe ſolummodo bona; præſciuiſſe autem bona, malaq. S. Proſper ad obiecta Vincent. in 4. & 11. obiectione ſæpius repetit, deteſtandam, & abominandam eſſe opinionem, quæ Deum cuiuſque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit auctorem, Damaſc. lib.2. fid. orthod. c.30. dicit, Deum non prædefinire omnia, quia non prædefinit peccata. Fulgent. lib.2. de præd. ex profeſſo oſtendit, impoſſibile eſſe, Deum prædeterminare mala opera: & Sanctus Thomas prima ſecundæ, quæſt. 9. art.6. ad tertium, idipſum videtur docere, & alij quamplurimi Patres, quorum teſtimonia pene innumera pro eadem ſententia referuntur ab Auctoribus eiuſdem ſententiæ. Sed quoniam

S. Auguſt. *1. Cor. 4.* VI. *Leo IX.* *S. Proſp.* *S. Damaſc.* *Fulgent.* *S. Thomas.*

Digitized by Google

nullam habent nouam difficultatem, præter illam, quæ in verbis Sanctorum ſupra allegatis tangitur, conſulto omittuntur.

Quarto. Si Deus prædeterminaret voluntatem ad actum peccati, ſequeretur, eum eſſe auctorem peccati. Probatur: nam eſſet prima radix, & cauſa, quòd homo hic, & nunc, cum tali aduertentia rationis, velit hoc obiectum contrarium rationi; ſed homo non peccat, niſi hoc volendo: ergo Deus eſt illi cauſa, vt peccet, ac per conſequens erit auctor peccati.

Confirmatur. Quia, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, Deus non ſolum voluit permittere, vt Iudas venderet Chriſtum, ſed etiam id definite voluit; imo præuoluit, & præordinauit priuſquam præſciret, Iudam id voliturum; ideo enim id voluit Iudas, quia Deus voluit, vt id vellet, & fecit etiam, vt vellet: ergo illa ſententia vere facit Deum auctorem peccati.

VII. Quinto. Sequeretur ex eadem ſententia, quod, vt Deus cognoſcat peccatum hominis futurum, & vt peccatũ illud ſit, nulla requiratur neceſſario permiſſio diuina: conſequens eſt contra Conc. Trid. loco cit. vbi habetur, Deum permiſſiue ſolum mala opera operari: ergo. Sequela probatur: nam quidquid neceſſaria conſequutione, & concomitantia ſequitur ad actum prædeterminatum, poteſt præſciri in prædeterminatione eiuſdem actus, ſecluſa alia permiſſione, ſed deformitas neceſſario concomitatur actum intrinſece malum, à Deo prædeterminatũ, prout determinatus eſt: nam iuxta oppoſitam ſententiam Deus efficaci motione prædeterminat voluntatem, & facit illam conſentire libere in actum blaſphemiæ cũ omnibus ſuis circumſtantijs; quod ſine peccato à creata voluntate fieri non poteſt: ergo in ſola illa prædeterminatione, ſecluſa quacunque permiſſione, poteſt Deus infallibiliter cognoſcere peccatum futurum.

Sexto. Si Deus prædeterminat voluntatem ad actum mẽtiendi, ſequitur, quod, vt quis mentiatur, indigeat auxilio efficaci præuio; ac per conſequens, qui mẽtitur habeat maius auxilium Dei, quam qui non mentitur, & ita per illud auxilium Deus diſcerneret mentientem à nõ mentiente, ſicut per auxilium efficax ſupernaturale diſcernit illum, qui conuertitur ab eo, qui perſiſtit in peccato.

Septimo. Deus ab æterno voluit, & ſua lege præcepit, vt nullus cõmitteret opus malum contra rationem; ſed cum hac voluntate non ſtat ſimul voluntas efficax, prædeterminans liberum arbitrium ad actum, quem neceſſe eſt eſſe peccatum, & malum contra rationem: ergo.

Octauo. Motio, vel prædeterminatio phyſica voluntatis ad aliquẽ actum, fieri non poteſt abſque motione morali, ſe tenente ex parte obiecti; ſed eam neceſſario præſupponit, cum nihil ſit volitum, quin præcognitum; alias enim voluntas non operaretur libero, & humano modo. Sed Deus non poteſt mouere moraliter volũtatem, ſuadendo, aut conſulendo actũ peccati, aut etiã pręcipiendo, cum potius ſuadeat, & præcipiat, vt ille actus non fiat: ergo non poteſt ad illum actum voluntatem creatam efficienter prædeterminare. VIII.

Nono. Quidquid Deus operatur, pertinet ad iuſtitiam, vel miſericordiam, iuxta illud Pſal. 24. *Vniuerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas*. Sed inclinare, & prædeterminare voluntatem hominis ad actum peccati, non pertinet ad iuſtitiam, ſaltem in primo peccato; quia nullũ præceſſit aliud peccatum, in cuius pœnam Deus inclinet, & prædeterminet voluntatem ad alium actum peccati: nec etiam id pertinet ad miſericordiam, cum homo operando actum peccati, in maximã potius incidat miſeriam, quàm ſubleuetur ab illa: ergo Deus ad talem actum non prædeterminat voluntatem creatam.

Decimo. Deus, quia eſt ſumma bonitas, & prima veritas, non poteſt infundere habitum per ſe inclinantem voluntatem ad actum intrinſece malum, vel ad falſum: ergo nec poteſt infundere auxilium prædeterminans voluntatem ad actum malum.

Vndecimo. Sequeretur ex oppoſita ſententia, indurationem peccatoris, vel eius excæcationem conſiſtere in collatione alicuius auxilij poſitiui prædeterminantis efficaciter voluntatem ad actus malos: conſequens eſt contra communem ſententiam Sanctorum, qui docent, Deum indurare, & excæcare peccatores non poſitiue, ſed negatiue: quia videli-

videlicet eos non emollit, neque illuminat, ſed ſuum ab eis ſubtrahit auxilium. Ita enim docet S. Auguſt. lib. de præd. & gratia, c.34. & lib. 1. ad Simplicianum q. 2. & lib. 20. de Ciuit. Dei c. 19. Eutim. ſuper Pſal. 78. & ſuper cap. 15. Ioannis Chryſoſt. hom. 6. in Ioan. Hieron. q. 10. ad Edibiam. & Damaſc. lib. 4. de fid. orthod. cap. 20. ergo, &c.

IX. Duodecimo arguitur argumento communi: Qui eſt cauſa efficax alicuius actus, eſt conſequenter cauſa eius, quod per ſe, & intrinſece ſequitur ad talem actum: ergo, ſi Deus eſt prima cauſa præmouens, & prædeterminans voluntatem creatam ad actum intrinſece malum, ſcilicet ad actum blaſphemię; erit conſequenter cauſa malitiæ moralis, quæ per ſe conſequitur ad talem actum, & ſic erit cauſa peccati pro formali, & in quantum eſt peccatum; quod tamen concedere impium eſt, & blaſphemum.

Confirmatur. Peccatum pro formali eſt quid poſitiuum, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ: ergo, ſi Deus prædeterminat voluntatem ad actum peccati, ſecundum omnem rationem entis poſitiui, quam habet; ſequitur, quod prædeterminet ad actum peccati, vt peccatum eſt.

X. Oppoſitam ſententiam tenent omnes Doctores, qui defendunt, ad omne opus bonum eſſe neceſſarium auxilium efficax, liberum arbitrium prædeterminans, quantum ad exercitium actus. Hi enim conſequenter dicunt, Deum ad modum cauſæ phyſicæ præmouere, & prædeterminare voluntatem ad actum peccati, inquantum actus, & vt ens eſt: & noſtro iudicio hæc eſt expreſſa ſententia S. Auguſtini, & S. Thomæ, vt inferius oſtendemus.

Igitur pro reſolutione huius difficultatis ſupponendum eſt, actus peccaminoſos eſſe in duplici differentia; quidam ſunt boni ex obiecto, vel ſaltem ex obiecto non ſunt moraliter mali; habent tamẽ malitiam adiunctam ex aliqua circũſtantia, vt, ſi quis det eleemoſynam propter vanam gloriam, vel exeat in agrum, vt occidat inimicum. Alij vero ita ſunt intrinſece mali, vt à creata voluntate ſine peccato fieri non poſſint, ſi libere producantur: huiuſmodi ſunt actus blaſphemiæ, vel odij Dei, mendacium, & alij conſimiles actus, qui habent intrinſece annexam malitiam moralem.

Notandum ſecundo; quod, vt docet S. Tho. in 2. ſent. d. 37. q. 2. ar. 2. in fin. corp. omnes loquutiones, in quibus ſignificatur, Deum eſſe cauſam peccati, vel mali moralis, abſolute loquendo, cauendæ ſunt, & negandæ. Et ideo, ait: *Quodcumque nomen deformitatem ſimul cum actu ſignificat, ſiue in generali, ſiue in ſpeciali non poteſt dici, quod hoc à Deo ſit ſimpliciter: vnde non poteſt dici abſolute, quod peccatum ſit à Deo, vt homicidium, aut aliquid huiuſmodi, niſi cum hac additione, inquantum eſt actus, & inquantum eſt ens:* Illæ igitur loquutiones, in quibus ſignificatur, quod Deus ſit primus auctor, & prima cauſa cuiuſcunque entitatis, inquantum eſt actus, & ens, etiam ſi talis actus alias habeat moralem malitiam adiunctam ex creata voluntate deficiente; ſunt concedendæ: nam omne ens per participationem, in quantum huiuſmodi, reduci debet, tamquam in primam cauſam, in ens per eſſentiam, quod eſt Deus. XI. Peccati cauſa Deus non eſt.

Tertio ſupponenda ſunt, quæ diximus diſputatione 18. de concurſu Dei generali, & diſputatione 7. de ſcientia media, & quæ in duabus præcedentibus diſputationibus adnotauimus, circa prædeterminationem tam extrinſecam per abſolutum, & efficax Dei decretum, quàm intrinſecam per motionem voluntati creatæ inhærentem, qua Deus eamdem voluntatem efficienter prædeterminat ad omnes actus bonos in particulari, ſecundum omnes ſuas circumſtantias. Ex his enim, quæ ibi dicta ſunt, perſpicuum fiet, quid circa actum peccati, in quantum actus eſt, ſit dicendum. Sed pro maiori explicatione, & breui ſolutione huius diſputat. vt à clarioribus incipiamus, ſit XII.

PRima Concluſio. Deus efficaci volũtate prædeterminauit omnes actus bonos ex obiecto, qui fiunt in tempore, & eos, qui ex obiecto non ſunt mali; inquantum actus ſunt, quamuis alias in indiuiduo ſint peccata ex mala circumſtantia. Hanc concluſionem probat efficaciter locus ille Iſa. 10. *Aſſur virga furoris mei & baculus ipſe eſt; ad gentem fallacem mittam eum, & contra populũ furoris mei mandabo illi.* Et poſt pauca: *Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exalta-* XIII. Prædeterminat Deus efficienti motione uoluntatẽ ad actus bonos ex obiecto, etiam ſi ex malitia operantis ſint mali.

exaltabitur ſerra contra eum, à quo trahitur? quomodo ſi eleuetur virga contra eleuantem ſe, & exaltetur baculus, qui vtique lignum eſt? Ex quo teſtimonio deſumitur argumentum. Aſſur peccauit ex mala circumſtantia finis, gentes debellando; & tamen Deus prædeterminauit, quod gentes deuaſtaret, & ad id eum miſit, & mouit; propter quod, vt notauit S. Tho. virgæ aſſimilatur, baculo, & ſerræ; quia ex motione Dei victorias obtinuit, quas tamen ſibi ſuperbe arrogauit, vt ex diſcurſu eiuſdem cap. conſtat: ergo &c. Item etiam Iſai. 14. dicitur: *Hoc conſilium, quod cogitaui ſuper omnem terram, & hæc eſt manus extenta ſuper omnes gentes: Dominus enim exercituum decreuit: & quis poterit infirmare? & manus eius extenta, & quis auertet eam?* ex quo teſtimonio habetur, æterno decreto prædeterminatam eſſe pœnam, quam iuſto iudicio infert Deus peccatoribus in hoc ſæculo, ſiue per ſe immediate, ſiue miniſterio Angelorum, vel hominum eam inferat; & tamen multoties homines, quorum miniſterio vtitur, peccant, ex mala circunſtantia: ergo, &c.

S. Thomas Opuſ. de regim. princi pum. lib. 3. c. 8.

Confirmatur ex illo Matth. 10. *Nonne duo paſſeres aſſe væneũt, & vnus ex illis nõ cadet ſuper terram ſine Patre veſtro?* hoc eſt ſine prouidentia, & voluntate patris veſtri, vt explicant communiter ſancti Patres ſuper eundem locum. Sed contingit multoties, quod homo, cuius miniſterio, & induſtria vnus ex duobus paſſeribus cadit ſuper terram, peccet venialiter, paſſerem occidendo, vt ſi ex vana gloria id faciat; & aliquando mortaliter, vt ſi occidat paſſerem intendens inimicum interficere: ergo.

XIV. Præterea probatur. Conſecratio ſacerdotis exiſtentis in peccato mortali, & ſimiliter abſolutio confeſſarij, qui exiſtẽs in affectu peccati mortalis, pœnitentem abſoluit; eſt mala actio, & peccatum mortale in indiuiduo propter malam circumſtantiam, quamuis ex obiecto ſit bona; & tamen Deus efficaci decreto ſuæ voluntatis mouet, & applicat ſacerdotem, & confeſſarium ad illam actionem, in quantum eſt conſecratio, vel abſolutio: nam ſacerdos conſecrans, & confeſſarius abſoluens habent ſe, tanquam cauſæ inſtrumentales Dei; non enim id efficiunt, vt cauſa principalis: de ratione autem inſtrumenti eſt præmoueri, & applicari à principali agente: ergo Deus præmouet, & prædeterminat voluntatem ad actionem bonam ex obiecto, inquantum eſt actio, quamuis alias ex mala circumſtantia ſit peccatum.

Sacerdos conſecrat ex motione diuina.

Secunda Concluſio. Quidquid entitatis reperitur in quocunque actu peccati, etiam ſi alias ſit intrinſece malus, debet reduci in Deum, tanquam in primam cauſam præmouentem, & prædeterminantem actuali motione voluntatẽ creatam ad talem actum, inquantum actus eſt, & ſecundum quod eſt ens. Hæc concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ, defenditur tamen ab auctoribus ſecundæ, & illam docet Capreolus in 2. ſent. d. 37. art. 3. ad 2. principale, vbi loquens de motione, qua Deus determinat voluntatem creatam ad actum peccati, inquantum actus eſt, inquit: *Quantum ad omne poſitiuum, quod eſt in actu voluntatis, actio voluntatis creatæ eſt poſterior actione Dei in producendo quodlibet tale; quia nulla creatura agit, niſi mota à Deo.* Et ſubdit: *Motio Dei non determinat voluntatem creatam ad aliquid, quod ſit ſecundum ſe malum, ſed ad illud, quod eſt ſecundum ſe bonum ex natura ſua, licet ſit malum, quoad deformitatem, quam habet, relatum ad cauſam ſecundam.* Neque eſt ad mentem Capreoli explicatio, quam illi tribuunt nonnulli, quod ſcilicet loquatur, non de præuia determinatione, ſed de determinatione, quæ fit per ipſummet actum: hæc enim explicatio ſimilis eſt illi, quam tribuunt verbis S. Thomæ dicentis, quod voluntas creata debet determinari à Deo, vt producat actum determinatum: quia ex ſe indifferenter ſe habet ad multas operationes: dicunt enim, S. Thomam eſſe intelligendum non de præuia motione, ſed de illa, quæ fit per ipſummet actum. Quam explicationem, tanquam menti S. Thomæ contrariam, ſuperius reiecimus, & inferius etiam impugnabimus. Eodem modo reijcienda eſt hæc explicatio Capreoli; nam ex argumento ſecundo, ad quod reſpondet, euidenter conſtat, illum loqui de præuia determinatione, & motione; nam ſecundum argumentum illius erat eiuſmodi: *Si Deus coagit actui voluntatis,* XV.

Peccati actus, ſecundum omnẽ ſuam entitatem poſitiuam, eſt efficienter à Deo, vt à primo mouente.

Capreoli ſententia circa cauſalitatem Dei reſpectu actus peccati ex penditur.

Diſp. 22. n. 11. & diſp. 23. n. 15.

aut

Digitized by Google

aut hoc eſt, quia ſequitur determinationem voluntatis in illo actu ſic, quod voluntas prius natura determinet ſe ad actum illum; & ex hoc coagit Deus voluntati determinatæ; aut è contra, prius Deus determinat ſe ad agendum, & voluntas noſtra ſequitur determinationem eius; aut veniunt ad iſtam actionem ex æquo. Sed nullo iſtorum modo: non primo, quia tunc Deus voluntariè coageret ad peccatum, & etiam habetur propoſitum, cum in illo determinare non coagat ſibi Deus, & ſic non eſt cauſa omnis actus poſitiui. Nec poteſt dari ſecundus modus; quia tunc voluntas determinaretur à Deo ad peccatum; ideo non ageret à ſe, ſed ab alio: & ita voluntas non peccaret; quia de ſe non haberet, vnde eſſet cauſa peccati; quia non liberè: determinaretur enim ab extrinſeco. Nec eſt poſſibilis tertius modus, tum quia iſte modus eſſet caſualis, tum quia Deus voluntariè coageret ad peccatum. Et ad hoc argumentum reſpondet per verba ſuperius allegata, & ſtatim ſubdit: *Item negatur alia conſequentia ibi facta, ſcilicet voluntas non agit à ſe, ſed ab alio; igitur non à ſe, ſed ab alio habet, quod ſit cauſa mali, & per conſequens non peccat: cuius ratio eſt, quia voluntas creata non ideo peccat, quia illum actum agit; ſed quia illum taliter agit. Primum habet à Deo, non autem ſecundum.* Loquitur ergo Capreolus de præuia determinatione, & non de illa dumtaxat, quæ fit per ipſum actum, ſeu operationem creatæ voluntatis.

XVI. Eamdem ſententiam defendit Ferrara 3. contra Gent. c. 71. circa finem; vbi docet, quod ex mente S. Thom. agens primum vere mouet cauſam ſecundam ad agendum entitatem actionis peccati, inquantum actio eſt, abſque eo, quod agat ad eius deformitatem: Eius verba adduximus. diſput. 18. num. 22. Idem docet M. Soto lib. 1. de natura, & gratia, c. 18. circa finem, vbi dicit: *Theologos confiteri, entitatis, quæ eſt peccatum, Deum eſſe cauſam, eo efficientiæ genere, quo cuncta, & animantia, & inanima ad ſuas naturales actiones præmouet.* Idem ſentiunt M. Cano, lib. 2. de locis c. 4. ad 7. M. Medin. p. 2. q. 79. art. 2. & q. 109. art. 2. M. Bañes 1. p. q. 19. art. 10. dub. 1. poſt tertium fundam. & q. 49. art. 2. Fauet eidem ſententiæ Caiet. in commentar. ſuper lib. 2. Regum c. vlt. & ientaculo 6. q. 2. Denique omnes fere Thomiſtæ, vno, aut altero excepto, docent, hanc concluſionem, quæ plane eſt de mente S. Auguſtini, & S. Tho. & probatur.

Primo: nam S. Auguſtinus, lib. 2. de lib. arb. c. 19. proponit hanc noſtram quæſtionem ſub his verbis: *Sed tu fortaſſis quæſiturus es: quoniam mouetur voluntas, cum ſe auertit ab incorruptibili bono ad mutabile bonum, vnde ei iſte motus exiſtet? qui profecto malus eſt.* Et ſtatim c. 20. ad quæſtionem reſpondens, inquit: *Omne bonum ex Deo: nulla ergo natura eſt, quæ non ſit ex Deo; motus ergo ille auerſionis, quem fatemur eſſe peccatum, quoniam defectiuus motus eſt: omnis autem defectus ex nihilo eſt; vide quo pertineat: & ad Deum pertinere non dubites, qui tamen defectus, quoniam eſt voluntarius, in noſtra poſitus eſt poteſtate.* Vbi S. Auguſt. diſtinguit manifeſte, in actu peccati motum realem, & phyſicum voluntatis, inquantum motus eſt, & iſtum docet ex Deo eſſe, & ad Deum pertinere. Alterum eſt defectus à recta ratione, quem ad ſolam voluntatem creatam deficientem reducit, quæ quidem ex eo habet, quod ſit defectibilis; quia proceſſit ex nihilo. Et lib. 5. contra Iulian. c. 3. inquit: *Ita eſſe in Dei poteſtate non ſolum bonas hominum voluntates, quas ipſe facit ex malis, ſed etiam illas, quæ conſeruant ſæculi creaturam, vt eas, quo voluerit, & quando voluerit, faciat inclinari.* Et iterum: *Operatur,* inquit, *Deus in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit; ſiue ad bona pro ſua miſericordia, ſiue ad mala pro meritis eorum:* vbi intelligendus eſt de actu malo, vt actus eſt. Et contra Iulianum diſputãs, multa adducit teſtimonia ſacræ Scripturæ ad probandum, quod Deus mouet, vel inclinat voluntates ad actus malos, quatenus videlicet actus ſunt; præſertim illud Iſai. 19. *Dominus miſcuit illis ſpiritum erroris.* Et Iſai. 63. *Quid errare feciſti nos Domine à via tua? indurasti corda noſtra, vt non timeremus te.* Et ad Rom. 1. *Propterea tradidit illos Deus in reprobum ſenſum,* &c.

Reſpondent quidam, phraſim conſuetam Scripturæ ſacræ eſſe, quæ Deus permittit, maxime ſi in pœnam, vel eiuſdem, vel alterius peccati, ea permittat, aut in aliquem peculiarem finem, ac bonum XVII.

Deo,

Digitized by Google

Deo quaſi effectori tribui, non quidem poſitiue, & proprie, quaſi in effectum influat, ſed negatiue, quia id non impedit, cum poſsit, ſed permittit: & ſic dicunt, eſſe intelligenda verba Auguſtini. Sed hęc explicatio manifeſte pugnat cum contextu S. Auguſt. nam eodem c. 3. impugnans Iulianum, qui hanc eamdem explicationem verbis adductis ſacræ Scripturæ tribuerat, ſic ait: *Quid eſt autem, quod dicis, cum deſiderijs ſuis traditi dicuntur; relicti per diuinam patientiam intelligendi ſunt, non per potentiam in peccata compulſi? quaſi non ſimul poſuerit hæc duo idem Apoſtolus: & patientiam, & potentiam; vbi ait: Sic autem volens Deus oſtendere iram, & demonſtrare potentiam ſuam.*

Rom. 9.

Deũ præmouere voluntatẽ efficiẽter ad actum peccati, oſtenditur ex S. Thom.

Secundo probatur manifeſtiſſimis teſtimonijs S. Thom. & præſertim in ſecundo ſentent. diſt. 37. quæſt. 2. art. 2. vbi clariſsime docet noſtram ſententiam; quod, vt appareat, verba ſancti Doctoris referamus. In titulo articuli quærit: Vtrum actio peccati, inquantum actio, ſit à Deo; & reſpondens, ait: *Circa hanc quæſtionem tanguntur à magiſtro duæ opiniones, quarum vna dicebat, omnes actus, inquantum actus ſunt, ex Deo eſſe: ſed, inquantum deformitatem habent, à Deo non ſunt; ſed ab homine, vel à Diabolo: & horum rationes ſupra 31. diſtinctione proſequutus eſt. Alia opinio dicebat, actus peccatorum nullo modo, nec etiam inquantum actus ſunt, à Deo eſſe; & hæc opinio tangitur in præſenti diſtinctione, quam ad præſens nulli, vel pauci tenent; quia propinquiſſima eſt errori duplici. Primo, quia ex ea videtur ſequi, quod ſint plura prima principia: hoc enim eſt de ratione primi principij, vt agere poſſit, ſine auxilio prioris agentis, & influentia eius. Vnde, ſi voluntas humana actionem aliquam poſſet producere, cuius actor Deus non eſſet; voluntas humana rationem primi principij haberet. Quamuis hoc ſoluere nitantur dicentes, quod voluntas, & ſi per ſe poſſit actionem producere ſine influentia prioris agentis; non tamen habet à ſe eſſe, ſed ab alio, quod etiam exigeretur ad rationem primi principij. Sed hoc videtur inconueniens, vt, quod à ſe eſſe non habet, à ſe agere poſſit, cum etiam per ſe durare non poſſit, quod à ſe non eſt. Omnis etiam virtus ab eſſentia procedit, & operatio à virtute. Vnde, cuius eſſentia ab alio eſt, oportet, quod virtus, & operatio ab alio ſit. Et præterea, quamuis per hanc reſponſionem euitaretur, quod non eſſet primum ſimpliciter; non tamen poſſet vitari, quin eſſet primum agens, ſi eius actio in aliquod prius agens non reduceretur, ſicut in cauſam. Secundo, quia, cum actio etiam peccati ſit ens quoddam, non ſecundum quod priuationes, & negationes entia dicuntur: ſed etiam, ſecundum quod res in genere exiſtentes entia ſunt, eo quod & ipſe actiones in genere ordinantur; ſequeretur, quod ſi actiones peccati à Deo non ſunt, aliquod ens, eſſentiam habens, à Deo non eſſet; & ita Deus non eſſet vniuerſalis cauſa omnium entium: quod eſt contra perfectionem primi entis. Primum enim in quolibet genere eſt cauſa eorum, quæ ſunt poſt, vt in ſecundo Methaph. dicitur. Et ideo cum prima opinione dicendum eſt, quod actus, inquantum actus, à Deo eſt, & vt ſic, non habet aliquid, quod deformitatem habeat: quod qualiter ſit, ita conſiderari poteſt. In omnibus enim, in quibus incidit defectus ex cauſa ſecunda, & non ex cauſa prima, oportet, quod quidquid eſt in effectu deficiente eſſentiæ, & bonitatis, totum à prima procedat: quod autem defectus, reducatur in cauſam ſecundã deficientem, vt patet in claudicatione, quæ eſt à virtute greſſiua, mediante tibia: per cuius ſcilicet tibiæ curuitatem obliquitas in greſſu claudicantis relinquitur. Vnde quidquid eſt ibi de greſſu, totum eſt à virtute greſſiua: ſed defectus, vel obliquitas greſſus non eſt à virtute greſſiua, ſed à tibia tantum. Similiter etiam eſt ordo* Dei *ad voluntatem cauſatam, ſicut cauſa prima ad cauſam ſecundam: ideo ex parte Dei nullus defectus incidere poteſt. Voluntas autem cauſata ad effectum poſſibilis eſt; & ideo quidquid eſt in actu deficiente, ſcilicet peccato, de ratione actus, & entis, & boni, totum hoc à primo agente, ſcilicet* Deo, *procedit, mediante voluntate: ſed ipſe defectus, qui eſt in actu hoc modo eſt à voluntate: quod à* Deo *non procedit. Et ideo quodcũque nomen deformitatem ſimul cum actu ſignificat ſiue in generali, ſiue in ſpeciali, non poteſt dici, quod hoc à* Deo *ſit ſimpliciter. Vnde non poteſt dici abſolute, quod peccatum ſit à Deo, vt homicidium, aut aliquid huiuſmodi, niſi cum hac additione, inquantum eſt actus, & in quantum eſt ens.* Quibus verbis clariſsime docet, quod actus peccati, inquantum actus, à

Vide 12. q. 79. ar. 1. & 2.

Tex. 6.

Deo

Deo eſt, tamquam à cauſa priori efficiente. Nec poteſt S. Thomas explicari de ſolo concurſu ſimultaneo, quo Deus cum voluntate ſe determinante ſimul concurrit ad actum peccati, vt actus eſt. Nam per huiuſmodi concurſum non producit Deus actum peccati, mediante voluntate, ideſt influendo in ipſam voluntatem, vt in cauſam, ſed immediate cum voluntate. At S. Thomas dicit, quod quidquid eſt in actu peccati de ratione entis, & boni; totum hoc à primo agente, ſcilicet à Deo procedit, *mediante voluntate*. ſentit ergo, quod præmouet eamdem voluntatem ad productionem actus peccati, inquantum actus eſt. Id ipſum conſtat apertius ex ſolutione ad 2. Vbi ſoluens argumentum, quod eſt potiſſimum fundamentum oppoſitæ ſententiæ; (nam, ſi Deus eſſet cauſa actionis, in qua malum, ſeu peccatum inſeparabiliter conſiſtit, eſſet reuera cauſa peccati, vel cooperaretur ad peccatum) reſpondet, *quod illud dicitur ad malum cooperari, quod inclinat ad actionem, ſecundum quod actio deformitati ſubſtat; vnde mala eſt: hoc autem Deo non conuenit, & ideo non oportet, vt ad malum cooperari dicatur, quamuis actionis illius cauſa ſit, in qua malum conſiſtit, ſecundum quod influit agenti eſſe, poſſe, & agere, & quidquid perfectionis in agente eſt*. Ergo loquitur de influxu præuio. Etenim per concurſum ſimultaneum, Deus non influit agenti ipſum agere, ſed immediate influit in actionem cum libero arbitrio ſe determinante. At S. Thomas aperte dicit, Deum eſſe cauſam illius actionis, in qua malum conſiſtit, ſecundum *quod influit agenti eſſe, poſſe, & agere*. Et obijcientibus: nam ſequeretur, quod Deus eodem modo dicendus eſſet actor malarum actionum, ſicut eſt actor bonarum, reſpondet in ſolutione ad tertium eiuſdem articuli, quod, *Deus dicitur cauſa bonarum operationum, non ſolum quantum ad eſſentiam actus, ſed etiam quantum ad perfectionem, ſecundum quam bonæ dicuntur; vtrumq. enim agenti influit, & vt agat, & vt bene agat: ſed in malis actionibus, quamuis ſit cauſa earum, quantum ad eſſentiam, non tamen eſt cauſa quantum ad defectum; & ideo abſolute dicendus eſt cauſa bonorum operum, non autem peccatorum*. Placuit hæc omnia verba S. Thomæ referre, vt conſtet, ſententiam, quam defendimus, eſſe reuera expreſſam illius, præſertim cum omnia fere argumenta, quæ contra noſtram à modernis Theologis obijciuntur, prius ſibi obijecerit S. Thomas, & ea diſſoluerit eiſdem prorſus ſolutionibus, quas nos ex eodem S. Doctore acceptas eiſdem argumentis adhibemus. Eamdem doctrinam confirmat 1. 2. q. 79. art. 2. & q. 3. de malo, art. 2. præſertim in 2. ratione. vbi expreſſe loquitur de cauſalitate actus peccati per influxum præuium, in libero arbitrio immediate receptum: & idem colligitur ex ſolutione ad quartum. Præterea q. 3. de potentia, art. 7. in corp. & ad 7. & 3. cont. Gent. c. 70. & 1. p. q. 105. art. 4. præſertim in ſolutione ad tertium, & alibi ſæpe docet, quod Deus mouet, & applicat omnes cauſas ſecundas ad operandum ſuas operationes, ſicut artifex mouet, & applicat inſtrumenta ad opus artis: ſentit ergo, quod Deus, tamquam prima cauſa efficienter moueat, applicet, ac prædeterminet voluntatem creatam ad actum peccati, inquantum actus eſt: nam reſpectu illius, inquantum eſt actus, voluntas creata eſt vere cauſa ſecunda efficiens, non prima; alias eſſent admittenda duo prima principia; quod eſſet in errorem Manichæorum incidere. Præterea quodlib. 12. q. 4. ar. 4. inquit, quod à prouidentia Dei *omnia ſunt prædeterminata*, & ordinata; quod etiam aſſerit alijs pluribus in locis in duabus præced. diſp. adductis: ergo actus peccati, inquantum eſt actus, vere procedit ex prouidentia, & prædeterminatione diuinæ voluntatis. Nec poteſt explicari S. Thom. de motione, vel determinatione ſimultanea: nam verbum, prædeterminat, præcedentem prædeterminationem ſignificat.

XVIII.

Tertio, probatur ratione S. Thom. in 2. ſent. ſupra cit. Omne ens per participationem debet reduci in ens per eſſentiã, tamquam in primum agens ſimpliciter; ſed actus peccati, inquantum actus, eſt ens per participationem: ergo ſub hac ratione debet reduci in ens, per eſſentiã, ſcilicet in Deum, tamquam in primum agens ſimpliciter: ſed Deus per decretum ſuæ voluntatis abſolutum, & efficax, operatur omnia, quæ producit in tempore, XIX.

vt ſu-

vt ſupra diximus ex S. Auguſtino, & S. Thom. 1.p.q.25. art.5. ad 1. ergo Deus, abſoluto, & efficaci decreto determinauit, quod voluntas creata produceret actum peccati, inquantum actus eſt.

Confirmatur: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, eſſe plura prima principia; hoc enim eſt de ratione primi principij, vt agere poſſit ſine auxilio prioris agentis,& influentia eius: ergo, ſi voluntas creata actionem aliquam poſſet producere, cuius auctor Deus non eſſet, voluntas creata reſpectu talis actionis haberet rationem primi principij, & ita eſſent plura principia prima.

Voluntatē creatā non eſſe primū principiū ſuæ determinationis, qualiter intelligendum.

Si dicatur, quod voluntas creata non habet rationem primi principij ſimpliciter, quia non habet à ſe eſſe, ſed ab alio: vnde, quamuis per ſe poſſit actionem peccati producere ſine influētia prioris agentis, non ſequitur quod ſint plura prima principia: contra hanc ſolutionem inſurgit S. Tho. art.2. citato, eam impugnans duplici ratione, vt patet ex verbis Sancti Doctoris ſupra inductis. Vnde in 2. ſent. ad Annib. d.37.q.vnic. art.1. in corp. diſputans quæſtionem: Vtrum oporteat ponere omne ens eſſe à Deo, his verbis reſpondet: *Hæreticum eſt dicere aliquod ens, inquantum ens, non eſſe à Deo, nec ſolum fidei contrarium eſt, ſed etiam rationi.* Et loquitur etiam de entitate actus peccati, vt patet ex ſolutione ad tertium eiuſdem articuli.

XX. Quarto probatur, deſtruendo fundamentum potiſſimum contrariæ ſententiæ; ex eo enim probat, Deum præuia motiona non prædeterminare ad modum cauſæ phyſice voluntatem creatam ad actum peccati, inquantum actus eſt; quia ſequeretur, Deum eſſe cauſam peccati: ſed hoc non ſequitur: ergo. Minor probatur: nam, vt diſput. 18. num. 21. dicebamus, & fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ; Deus auxilio ſimultaneo concurrit effectiue ad entitatem cuiuſcumque actus peccati, vt actus eſt in particulari, abſque eo, quod concurrat ad eius deformitatem: ergo etiam influxu præuio prædeterminante voluntatem ad eumdem actum, vt actus eſt. Probatur conſequentia: nam malitia moralis, & deformitas peccati nō eſt minus annexa actui odij Dei in exercitio, quàm applicationi, & determinationi voluntatis ad talem actum: ergo ſi Deus ſimul cum voluntate immediate producit effectiue actum odij Dei, inquantum actus eſt, abſque eo quod concurrat ad eius deformitatem; etiam poterit præmouere, & prædeterminare voluntatem efficienter ad eumdem actum, inquantum actus eſt, abſque eo quod illam moueat, ac prædeterminet ad peccatum, vel concurrat ad malitiam moralem, quæ conſequitur ad talem actum, vt eſt à voluntate deficiente.

Deus concurrit ad entitatem actus peccati, nō autē ad eius deformitatem.

Confirmatur. Per concurſum ſimultaneum magis immediate attingit Deus actum peccati, vt actus eſt, quàm per motionem præuiam: ergo, ſi per influxum ſimultaneum attingit actum peccati, abſque eo quod operetur ad eius deformitatem, à fortiori poterit id efficere per concurſum præuium.

Reſpondent, negando conſequentiam, & aſſignant rationem diſcriminis: nam concurſus Dei generalis, quo immediate influit cum voluntate creata in actum peccati, eſt ſecundum ſe indifferens; homo vero, dum peccat, abutitur ſua malitia eodem influxu ad actum peccati: & propterea malitia moralis, quæ reperitur in tali actu, ſolum debet refundi in voluntatem creatam: nam Deus, quantum eſt ex parte ſua, non præbet homini influxum determinatum ad actum malum. Cæterum illo auxilio præuio prædeterminaret voluntatem creatam ad actum peccati, inquantum actus eſt in particulari: nam, quantum eſt ex parte ſua, tribueret homini ſuum concurſum ad actum illum determinatum cum omnibus ſuis circumſtantijs; ac per conſequens malitia moralis, quæ eſt vna circumſtantia conſequens talem actum, ſecundum quod fit in indiuiduo, tribueretur Deo: & conſequenter vere Deus eſſet cauſa peccati. Sed hęc ſolutio falſo innititur fundamento: nam concurſus Dei generalis non eſt indifferens ſecundum ſe, vt diſputat. 21. oſtenſum eſt; alias concurſus Dei determinaretur à voluntate creata, & eſſet ea poſterior: ac per conſequens volūtas creata in ordine ad aliquem actum realem, vt actus eſt, eſſet ſimpliciter primum agens, & conſequenter iſta cauſalis eſſet concedenda: Quia voluntas creata operatur talem actum, vt eſt ens, Deus cooperatur: XXI.

tur: hanc autem nullatenus eſſe concedendam probat efficaciter S. Thom. in 2. ſent. citato: nam ſequeretur, quod eſſent conſtituenda duo prima principia; & quod Deus non eſſet ſimpliciter prima cauſa omnium, quæ quodcumque habent eſſe.

Præterea impugnatur eadem ſolutio. Licet Deus prædeterminet voluntatem ad actum peccati in indiuiduo, vt actus eſt, & ad omnes circumſtantias, ſecundum quod tales circumſtantiæ habent rationem entis; non tamen prædeterminat voluntatem ad actum peccati, vel ad illas circumſtantias, quatenus habent rationem peccati, vel malitiæ moralis: etenim in ordine ad Deum hæc duo poſſunt ſeparari, vt ex dictis tum in hac, tum in diſput. 18. num. 21. conſtat.

XXII. Quinto probatur. Deus habet perfectam prouidentiam actus peccati, inquantum actus eſt; cum prouidentia diuina ſe extendat ad omnia, quæ quomodocumque habet rationem entitatis: ergo æterno decreto ſuę voluntatis prædeterminauit, & prçordinauit in finem talem actum, inquantum actus eſt. conſequentia patet; nam prouidentia eſt ratio ordinis mediorum in finem, vt 1. p. quæſt. 22. docet S. Thom.

Denique probatur omnibus argumentis, quibus diſput. 18. oſtendimus, concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam, quo eam mouet, & prædeterminat, iuxta propriam naturam ad ſingulas operationes; ſed Deus concurſu generali eſt prima cauſa cuiuſcumque actionis, etiam peccaminoſæ, inquantum actio eſt, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ: ergo per eundem concurſum efficienter mouet, & prædeterminat voluntatem creatam ad talem actum, inquantum actus eſt. Id ipſum confirmant omnia argumenta facta in duabus præcedentibus diſput. ad probandum, Deum prædeterminaſſe omnes actus bonos creatæ voluntatis: omnia enim procedunt etiam de actibus peccatorum, inquantum actus ſunt: nam ſub hac conſideratione habent ratione boni.

XXIII. Tertia concluſio. Abſolute loquendo, non eſt concedendum, quod Deus ſit cauſa peccati, aut mali moralis; nec etiam eſt concedendum abſolute, quod Deus ſit cauſa blaſphemiæ, aut mendacij, vel odij Dei, vel quod homo indigeat Dei auxilio ad mentiendum. Hanc concluſionem probant efficaciter argumenta facta à principio, & illam tradit S. Thomas in 2. ſent. d. 37. ſuperius allegata. Vtrum autem hæc propoſitio ſit concedenda, Deus eſt cauſa peccati pro materiali; non conuenit inter Theologos: quidam eam concedunt; quidam negant, etiam ex his, qui ſequuntur noſtram ſententiam; ſed melius eſt eam diſtinguere. Si enim illud verbum, pro materiali, accipiatur formaliter, & vt dicit reſpectum ad formale peccati, neganda eſt illa propoſitio: nam actus non habet ex cauſalitate Dei, quod dicat ordinem ad formale peccati, vel fundet malitiam moralem, aut ſubijciatur illi, ſed ex defectu creatæ voluntatis: & in hoc ſenſu explicari poſſunt illi Theologi, qui, licet nobiſcum fateantur, Deum phyſice prædeterminare voluntatem creatam ad actus bonos; negant tamen eam præmouere, vel prædeterminare ad actum peccati, & mali moralis, etiam pro materiali. Si autem materiale peccati ſumatur abſolute pro entitate actus peccati, vt actus eſt, cui tamen accidit malitia ex defectu creatæ voluntatis; ſic concedi poteſt, Deum eſſe cauſam eius, quod eſt materiale in peccato, ſcilicet entitatis actus, inquantum ens eſt, vt patet ex S. Thoma locis citatis: & in eodem ſenſu concedi etiam poteſt, Deum præmouere, & prædeterminare voluntatem ad actum peccati pro materiali.

Deum eſſe cauſa peccati pro materiali, in quo ſenſu concedi poſſit.

XXIV. Ad primum argumentum ex auctoritatibus ſcripturæ reſpondetur, ſolum probare tertiam concluſionem, quod ſcilicet Deus non prædeterminet voluntatem creatam ad peccatum, abſolute loquendo, neque eam neceſſitet ad illud, ſicut dicebant hæretici; non tamen probant, quod non moueat, aut prædeterminet illam ad entitatem actus peccati, inquantum entitas eſt, & quædam perfectio poſitiua. Diabolus autem dicitur hominem tentare, quia moraliter inclinat illum ad peccandum, ſuadendo videlicet ipſum peccatũ: ſuadet enim actum, vt eſt contra Deum, & vt habet rationem culpæ; quia quidquid operatur, vt Caiet. ait, refert virtualiter ad malum finem: quod quidem Deus non facit, ſed mouet efficienter voluntatem ad actum poſitiuum pecca-

Caiet. 1. p. q. 64. ar. 2. in fine.

peccati, inquantum ens eſt, quia, vt ſic, bonum quoddam eſt.

Deus non implanat hominem.

Ad alium locum ex Eccleſ.15. reſpondetur, quod Deus non implanat hominem; quia non neceſſitat eius voluntatem, nec eam mouet ad malum, vt dictum eſt. Et ad locum inductum ex Ioan. 6. & Philipp. 2. reſpondetur, quod Deus ſpeciali quadam ratione dicitur trahere homines ad Chriſtum, & operari in nobis velle, & perficere actus ſupernaturales; quia videlicet auxilio ſupernaturali ſpeciali, non ſolum efficienter ex parte potentiæ, ſed etiam moraliter ex parte obiecti eos mouet, ſuadendo, vt ad Chriſtum veniant, & bene operentur. Cæterum ſolum concurſu generali mouet voluntatem ad entitatem actus peccati, vt actus eſt. Præterea per auxilium ſpeciale efficax, non ſolum influit voluntati ipſum agere, ſed etiam bene agere, & ſupernaturaliter agere: per concurſum autem generale influit voluntati agere actū peccati, non autem tribuit ei male agere, ſeu deficienter agere, vt dicit S.Tho.2. ſen. d. 37.q.2.ar.2.ad 3. vnde non eſt ſimile.

XXV. Ad illud vero, quod in eodem argumento tangitur de homine in graui libidinis tentantione cōſtituto, reſpondetur, quod nullo modo poteſt excuſari, aut de Deo iuſte conqueri, ſi in delectationem carnalem conſentiat: nam etiam in ipſo inſtanti, in quo à Deo prædeterminatur eius voluntas ad actum peccati, inquantum actus eſt, hoc non obſtante ipſe poteſt, abſolute loquendo, non conſentire, & libere conſentit. Vnde ſibi, & non Deo imputare debet peccatum, ſiue malitiam moralem, quæ ad illum actum, ſecundum quod eſt à voluntate deficiente, conſequitur.

Ad alium locum ex c.13. Oſeæ, reſpondetur, quod motio illa Dei, qua voluntas creata prædeterminatur ad actum peccati, inquantum eſt actio, vere eſt auxilium actuale ipſius, ſine quo creatura nil faciet

Ioan. 15. iuxta illud, quod Veritas ait: *Quia ſine me nihil poteſtis facere*. Vnde ſicut à Deo eſt omne auxilium noſtrum, ita etiam ab illo procedit, & ab illo eſt, quod voluntas ſe determinet ad quamcunque actionem, etiam peccati, inquantum actio eſt; quia, vt ſic, bona eſt.

XXVI. Ad locum ex cap. 9. ad Rom. reſpondetur, quod de reprobis, ſeu de vaſis iræ ſolum dicit Apoſtolus, quod ſuſtinuerit, non autem quod præparauerit ea; quoniam non præparauit, nec prædeterminauit ad malum, ſiue ad peccatum, abſolute loquendo: cum hoc tamen ſtat, quod prædeterminauerit ad actum peccati, inquantum actus eſt.

Concilia, quæ docēt Deum non prædeterminare homines ad actus malos, expenduntur.

Ad ſecundum argumentum ex auctoritate conciliorum reſpondetur ex dictis, concilia loqui de actibus malis formaliter, ſiue de peccatis, vt peccata ſunt: Etenim ſecundum hanc rationem Deo diſplicent, non autem, inquantum entia ſunt: nam omne ens, inquantum ens, bonum eſt, & conſequenter ſub hac ratione Deo diſplicere non poteſt, aut odio haberi. Vnde in qualibet actione, inquantum actio eſt, qui primo inchoat mouendo potentiam, eſt Deus; alias enim voluntas creata eſſet ſimpliciter prima cauſa ſuæ actionis, ſi eius cauſalitas non reduceretur in aliud prius agens. Si autem loquamur de ipſo peccato, aut malo morali abſolute, referendum eſt in ſolam voluntatem creatam, quæ ex natura ſua defectibilis eſt, quia ex nihilo eſt. Differentia autem, quam Conc. Trid. inter opera bona, & mala conſtituit, reſpectu operationis diuinæ, conſiſtit in hoc, quod Deus in nobis, atque nobiſcum operatur, vt operemur bona opera, non ſolum inquantum actus ſunt, ſed etiam inquantum bona ſunt. Mala autem opera operatur Deus in nobis, atque nobiſcum, inquantum actus ſunt, non autem, inquantum mala ſunt. Quam differentiam prius conſtituit S.Thom. in 2. ſent. d.27. cit. q.2. ar.2. vbi cum in 3. argumento obieciſſet, quod, *ſi Deus ipſarum actionum malarum, inquantum actiones ſunt, à potentia egredientes, cauſa eſſet; eodem modo dicendus eſſet auctor malarum actionum, ſicut eſt auctor bonarū:* Reſpondet ad tertium, *quod Deus dicitur auctor, & cauſa bonarum operationum, non ſolum quantum ad eſſentiam actus, ſed etiā quantum ad perfectionem, ſecundum quam bonæ dicuntur. Vtrumq. enim agenti influit, & vt agat, & vt bene agat: ſed in malis actionibus, quamuis ſit cauſa earum, quantum ad eſſentiam, non tamen eſt cauſa, quantū ad defectum; & ideo abſolute dicendus eſt cauſa bonorum operum, nō autem peccatorū.*

Ad confirmationem, in qua obijcitur: XXVII.

Nam

Digitized by Google

nam hæretici huius temporis, cõtra quos loquitur Conc. Trid, numquam dixerunt, Deum eſſe auctorem, aut cauſam peccati, inquantum peccatum eſt: quin potius expreſſis verbis ſub hac ratione in voluntatem creatam dumtaxat illud referunt; reſpondetur, quod nõnumquam Lutherani, & Caluiniani verbis quidem concedebãt, Deum non eſſe auctorem peccati, ſed ſolum voluntatem creatam, cum tamen reuera ſentirent, quod aliquãdo verbis ambiguis obtegebant; ſicut Pelagius verbis quidem negabat, gratiam ſecundum merita noſtra dari, vt diſp. 1. nu. 5. euidentiſſimis teſtimonijs S. Aug. oſtenſum eſt, & tamen in rei veritate id ſemper tenuit, & ſenſit; ſed tamẽ gratię vocabulo ſæpe vſus eſt, *frangens*, hoc verbo, *inuidiam, offenſionemq. declinans*, vt dicit idem Auguſt. lib. de gratia Chriſti. Vnde S. Hieron. de quibuſdam hæreticis loquens: *Sic*, inquit, *verba temperant, ſic ordinem vertunt, & ambigua quæq. concinnant, vt & noſtram, & aduerſariorum confeſſionem teneant, vt aliter hæreticus, aliter catholicus audiat.* Et poſt pauca: *Credimus, inquiunt, reſurrectionem futuram corporum. Hoc ſi bene dicatur, pura confeſſio eſt; ſed quia corpora ſunt cæleſtia, & terreſtria, & aer iſte, & aura tenuis iuxta naturam ſuam corpora nominantur; corpus ponunt non carnem, vt orthodoxus, corpus audiens, carnem putet, hæreticus ſpiritum recognoſcat.* Non diſſimiliter Lutherani verbis aſſerebant, peccata non referri in Deum, ſed in voluntatem creatam, vt offenſionem verbi euitarent; ſed in rei veritate ſentiebant, Deum eſſe auctorem peccati, & cauſam, vt homo peccaret. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quod, vt ex dictis in 3. diſp. conſtat, in duobus potiſſimum errauerunt Lutherani, & Caluiniani. Primus error eorum fuit, Deũ producere in nobis opera mala, ſicut & bona, voluntate creata mere paſſiue ſe habente; ita enim aſſeruit Lutherus. Caluinus autem, & alij nonnulli dixerunt, hominem ad peccandum neceſſitari à Deo, vel à Diuina prouidentia, & prædeterminatione, quamuis ſpõte peccaret; eo quod voluntate ſua concurrebat actiue ad peccatum, non tamen libere. Ita dicit lib. 3. inſt. §. 9. vbi ait: *Excuſabiles peccando haberi volunt reprobi, quia euadere nequeunt peccãdi neceſſitatem, præſertim cum ex Dei ordinatione ſibi iniyciatur huiuſmodi neceſſitas*: Et idẽ dicit alijs in locis. & Zuinglius c. 6. cit. inquit: *Coactus eſt homo ad peccandum.* Contra iſtum errorẽ definit Cõc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. can. 10. vbi anathematizatur, qui *dixerit non eſſe in poteſtate hominis, vias ſuas malas facere*: clare oſtendens, non ſolũ ſponte, ſed etiam libere homines peccare: nã vere ſunt liberi reſpectu eorũ, quæ habent in ſua poteſtate, Secundus error eorũ fuit, Deum eſſe verã cauſam non ſolũ efficientem, ſed etiã moralem, quod homo, vel Angelus peccet: in quo ſenſu cõcedebant, Deum eſſe auctorẽ peccati, eo quod faceret homines peccare: addebant autem, Deum hoc efficiendo nõ peccare, neque denominari peccantẽ, eo quod legi non ſit ſubiectus. Ita dixit Zuinglius ſerm. de prouid. c. 5. vbi ait: *Cũ Deus Angelum, vel hominẽ tranſgreſſorem facit, ipſe tamẽ non tranſgreditur, vt qui cõtra legem non veniat.* Et c. 6. *Vnum igitur, atque idem facinus, puta adulterium, aut homicidium, quãtum Dei auctoris, motoris, ac impulſoris opus eſt, crimen non eſt; quantum autem hominis eſt, crimen, ac ſcelus eſt: ille enim lege non tenetur.* Et in eodem cap. inquit: *Quod Deus facit, libere facit, alienus ab omni affectu noxio; igitur, & abſque peccato.* Eodẽ modo loquitur Caluinus lib. 3. inſt. c. 23. §. 8. *Cadit*, inquiens, *homo Dei prouidentia ſic ordinante.* & §. 9. ſubdit: *Deus hoc faciendo non peccat, quia id facit ſibi cognita æquitate*, & idem dicit lib. de ęter. Dei prędeſt. pag. 946. Beza in aphoriſ. 19. & 31. & in reſponſ. ad Sebaſtianum Caſtilionẽ in refut. 2. calũniæ: & alij hæretici diſp. 3. n. 14. allegati. Cõtra iſtum errorẽ definitur in Conc. Trid. cum damnatur, qui dixerit: *Nõ eſſe in poteſtate hominis, vias ſuas malas facere, ſed mala opera ita, vt bona Deum operari, non permiſſiue ſolum, ſed etiam proprie, & per ſe; adeo vt ſit propriũ eius opus non minus proditio Iudæ, quam vocatio Pauli.* Non definit Conc. quod actus peccati, ſeu conſenſus volũtatis creatæ in actum malum, quatenus actus eſt, nõ ſit à Deo, tamquã à primo auctore, imo oppoſitũ nõ obſcure ſupponit. Si enim magis eſt à Deo actus bonus, quam malus; ſequitur, quod actus malus ſecũdum aliquã rationẽ ſit à Deo, videlicet, vt actus eſt: nam comparatiuum ſupponit poſitiuum. Nec ſatis eſt dicere, quod actus peccati, inquantum actus, proce-

Heretici in quo ſenſu aſſeruerũt, Deum eſſe auctorẽ peccati.

Hæretici verbis ambiguis ſuas hæreſes palliare conãtur.

Aug. lib. de gratia Chriſti cont. Pelag. & Celeſt. c. 37. tom. 7.

S. Hieron. epi. ad Pãmachium, tom. 2.

Caluini erroris aſſerentis, Deum eſſe cauſam peccati, expenditur.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. can. 6

Digitized by Google

procedit à Deo per concurſum ſimultaneum, nõ autem per motionem præuiam: nã, vt diſp. 18. oſtenſum eſt, ad ſaluandam cauſalitatem primæ cauſæ, reſpectu omnium, ac ſingularum actionum, non ſufficit ponere concurſum iſtum ſimultaneum cum cauſis ſecundis, ſed neceſſe eſt præuium etiã admittere. Cũ autẽ ait Concil. Deũ permiſſiue ſolum operari opera mala, non autem proprie, & per ſe; loquitur de illis abſolute, vel quantũ ad malitiam moralem, & deformitatem, quam habent; hæc enim in ſolam voluntatem creatam deficientem refunditur, non ſolum denominatiue; quia videlicet ſola voluntas creata denominatur peccans; ſed etiã effectiue. Deus enim, prædeterminando voluntatem ad actum peccati, inquantũ actus eſt, nec denominatur peccãs, nec facit, nos peccare. In actibus vero bonis, & meritorijs, quamuis Deus non denominetur merens, vere tamen facit, nos mereri, & bene operari, tum moraliter, tum etiam efficient[illegible] bene operandum, & merendum, nos m[illegible]endo.

XXVIII. Et cũ obijcitur: nã Hæretici non potuerũt dicere, quod Deus cauſet, aut velit malũ, vt malum eſt, cum etiam voluntas creata illud ſub hac ratione appetere non poſſit; reſpondetur, quod, vt docet S. Tho. p. 2. q. 78. ar. 1. ad 2. quamuis malum non poſſit eſſe ſecundum ſe intentũ ab aliquo, poteſt tamen eſſe intentum ad vitandum aliud malum, vel ad conſequendum aliquod bonũ; ſicut laſciuus magis vult peccando incurrere offenſam Dei, quàm delectatione priuari; quamuis vellet, ſi poſſet fieri, frui delectatione ſine Dei offenſa. Voluntas ergo creata, quando peccat, vult ſecundario, & conſequenter malum peccati; quia libere eligit actionem, ad quam conſequitur malitia peccati, ſecundum quod talis actio procedit ab eadem voluntate deficiente. Deus autẽ nec per ſe primo vult, nec cauſat malum culpæ, nec ſecundario, & indirecte, vt probat S. Tho. p. 2. q. 79. ar. 2. quia malitia moralis non ſequitur ad actum peccati, vt actus eſt, nec vt procedit à Deo, ſed quatenus eſt à voluntate deficiente, vt diſp. 18. nu. 21. & 22. dictum eſt.

Voluntas creata quo modo poſſit velle malum, ſeu peccatum.

XXIX. Ad tertium argumentum ex auctoritatibus S. Auguſtini reſpondetur, ipſum in locis ſuperius allegatis ſatis aperte docere, omnem actionem etiam peccaminoſam, inquantum actio eſt, in Deum, tamquam in primum auctorem eſſe referendam; neque alicubi S. Doctor oppoſitum dicit. Vnde, cum inquit, voluntatem malam non eſſe à Deo, & conſimilia verba, loquitur de mala voluntate abſolute, eo ſenſu, quo ſupra explicuimus verba Conciliorum. Et præſertim in lib. 5. de Ciuit. Dei, cũ ait: *Malæ volũtates ab illo non ſunt; quia contra naturam ſunt, quæ ab illo eſt*: luce clarius oſtendit, ſe non loqui de voluntate, ſeu actione mala, inquãtum actio eſt, ſed, vt mala eſt: nam, inquantum actio, ſiue inquantum ens eſt, non eſt contra naturam, quæ ab illo eſt; ſed ſolum, inquantum mala moraliter eſt contra naturam hominis, quæ ab illo eſt.

Ad locum autem ex lib. 2. de peccatorum meritis, & remiſs. reſpondetur, S. Auguſtinum ibi contra Pelagianos velle cõcludere, Deum eſſe cauſam rectæ operationis, non ſolum inquantum actio eſt, ſed etiam inquantum recta, & bona eſt; quod quidem non habet locum in operationibus malis: licet enim eas in nobis, atque nobiſcum operetur, inquantum actiones ſunt, nõ tamen eſt earum cauſa, inquantũ malæ ſunt. Ex poſitione autem Pelagianorum aſſerentium, Deum ea ſola ratione dici cauſam bonorum operum, quatenus contulit nobis liberũ arbitrium, per quod poſſumus bene operari, euidenter concludit S. Auguſt. quod etiam dicendus eſſet Deus auctor malorum operũ, abſolute, & formaliter loquẽdo: nam etiã dedit nobis liberum arbitriũ, per quod poſſumus male operari, & ſine quo nullus poteſt peccare.

Ad locum Leonis Papæ reſpondetur, quod ſolum negat, Deum prædeſtinaſſe mala opera, abſolute loquendo, ſiue inquantum mala ſunt. Et eodem modo reſpondetur ad auctoritatem Damaſceni, circa quam plura diximus diſp. 22. n. 20. & 21. & idem dicendum ad auctoritatem Fulgentij, & Proſperi. XXX.

Quod attinet ad S. Tho. euidenter cõſtat ex locis eius pro noſtra concluſione adductis, ipſum eamdem, quam nos defendimus, tenuiſſe ſententiã; neq. in p. 2. q. 9. cit. docet oppoſitã; verba enim illius ſunt hæc: *Ad tertiũ dicendum, quod Deus mouet voluntatem hominis, ſicut vniuerſalis motor ad vniuerſale obiectũ volũtatis, quod eſt bonum,*

Deus mouet voluntatẽ hominis ad bonum, ſicut vniuerſalis motor.

nũ, & ſine hac vniuerſali motione, homo non poteſt aliquid velle.; ſed homo per rationem doterminat ſe ad volendum hoc, vel illud, quod eſt vere bonum, vel apparens bonum. Sed tamen interdum ſpecialiter Deus mouet aliquos ad aliquid determinate volendum, quod eſt bonum, ſicut in his, quos mouet per gratiam, vt infra dicetur. Et refert ſe ad q. 109. & 111. In quibus verbis dumtaxat intendit docere tria. Primum eſt, quod in ordine ad vniuerſale obiectum voluntatis, quod eſt bonum, voluntas creata non ſe mouet per deliberationem, ſed mouetur à ſolo Deo, qui naturalem inclinationem ad bonum illi contulit. Secundum eſt, quod homo per rationem determinat ſe ad volendum hoc, vel illud, quod eſt vere bonum, vel apparens bonum; ac per cõſequeus ex determinatione libera creatæ voluntatis contingit, quod in aliquibus actionibus moueatur ad malũ, & peccet, cum videlicet appetit illud, quod non eſt vere, ſed apparens bonum. Ex hoc tamen non ſequitur, quod voluntas creata non determinetur à Deo ad actũ peccati, inquantum actus eſt: ſicut ex hoc, quod determinet, vel moueat ſe ad determinatũ bonum, non ſequitur, quod non moueatur, nec prædeterminatur à Deo: vt ex dictis in diſp. 22. & 23. conſtat. Quin potius ex primo dicto S. Thomæ colligitur oppoſitum; cum enim Deus voluntatem hominis moueat, ſicut vniuerſalis motor ad vniuerſale obiectum voluntatis, quod eſt bonũ; ſequitur euidẽter, quod Deus, ſicut motor vniuerſalis moueat voluntatẽ hominis ad actionẽ peccati, inquãtum eſt ens; quia, vt ſic, bona eſt. Tertium dictum S. Tho. eſt, quod Deus ſpecialiter mouet quoſdã per gratiam ad aliquid determinate volendum; ex quo tamen non infertur, quod voluntatẽ non moueat concurſu generali ad determinate volendum quamcunque aliam actionem; ſed ſolum ſequitur, quod non moueat eam ſpecialiter, ſicut quando mouet ſuos per gratiam. Itaq. iuxta mentem S. Tho. in ordine ad bonum vniuerſale, voluntas nõ ſe mouet moraliter per deliberationem, ſed mouetur à Deo, quia deliberatio non eſt reſpectu finis, ſed reſpectu mediorum, ſicut & electio, vt docet S. Tho. p. 2. q. 13. ar. 3. In ordine autem ad bonum particulare & ſe mouet, & mouetur à Deo; nam eſt mouẽs motum, ſed tamen reſpectu boni ſupernaturalis mouetur ſpecialiter à Deo per auxilia diuinæ gratiæ, vt ſupra dictum eſt.

Ad quartum argumentum negamus ex noſtra ſententia ſequi, quod Deus ſit auctor peccati: nam licet ſit prima radix, & cauſa, quod homo hic, & nunc cũ tali aduertentia rationis, habeat volitionẽ circa hoc obiectum contrarium rationi, inquantum volitio eſt actio; non tamẽ eſt cauſa, quod homo deficiẽter velit illud obiectũ, ſed huiuſmodi deficientia in creatã dumtaxat voluntatẽ referenda eſt. Homo autem non peccat, quia præciſe vult illud obiectum, ſed quia deficienter vult; vnde, vt dicit S. Th. 2. ſent. d. 37. q. 2. ar. 2. ad 3. Deus eſt quidem cauſa voluntati, vt agat, ſed non eſt cauſa, vt deficienter agat, & peccet; quia nõ eſt cauſa actus peccati, vt auerſiuus eſt à regula rationis, neque vt eſt fundamentum auerſionis ab ipſo Deo; ac per conſequens non eſt auctor peccati. Sed circa hoc argumentum plura diximus diſp. 18. nu. 21. & 22. XXXI.

Ad confirmanionem reſpondetur, Deũ non voluiſſe, aut præuoluiſſe, vel prærordinaſſe, vt Iudas venderet Chriſtũ, abſolute loquendo, ſed ſolum cum addito, cõſiderando videlicet illam actionem, inquantũ erat actio, & ſub ratione entitatis, quam habuit, & ſub hac ratione hæc cauſalis eſt concedenda: Ideo Iudas voluit illã actionem, inquantum actio, quia Deus voluit, vt illam vellet, inquantumens eſt: nec tamen propter hoc efficitur Deus auctor peccati, quia malitia moralis non ſequitur ad illam actionem, vt actio eſt, ſed vt eſt deficiens à regula rationis, vt diſp. 18. num. 21. dictum eſt.

Ad quintum argumentum negatur ſequela. Ad probationẽ reſpondetur, quod Deus prædeterminauit quidem creatã voluntatem ad actionem peccati, inquãtum actio eſt, & ad omnes eius circumſtantias, ſecundum quod tales circũſtantiæ habent rationem entis, non autem ſecundũ quod habent adiunctã malitiam moralem. Vnde, vt aliquod peccatum ſit futurum, & vt Deus cognoſcat certo, & infallibiliter eſſe futurum, vltra prædeterminationem actus peccati, neceſſario requiritur, quod Deus permittat eius malitiam. vt diſp. 11. n. 3. dictum eſt.

Ad ſextum reſpondetur, quod mentiri XXXII.

Digitized by Google

ſignificat actum cum deformitate, ſicut homicidium; vnde ad mentiendum non indiget homo auxilio præuio, nec per illud diſcernitur mentiens à non mentiente, ſed ex ſua malitia; fatemur tamẽ, quod producens actum mentiendi, inquantum actus eſt, habet aliquod auxilium præuiũ actuale Dei, ſeu concurſum præuium, (nõ enim fit vis in verbo) quod non habet alter, qui non producit talẽ actum, inquantũ actus eſt, ſicut auctores oppoſitæ ſententiæ tenentur id concedere in concurſu Dei ſimultaneo. Nec eſt inconueniens concedere, quod producens actum mentiendi, inquantum actus eſt, diſcernatur à Deo per auxiliũ actuale à non producente talem actum, inquantum actus eſt: nam inquantum peccatum eſt, ſua culpa, vel malitia ſe diſcernit peccãs ab eo, qui ſtat.

Ad ſeptimum reſpondetur, Deum voluntate antecedente, quæ eſt voluntas ſigni, voluiſſe ab æterno, quod nullus peccaret; cum hac tamẽ voluntate ſtat ſimul in Deo voluntas efficax, qua prædeterminauit, vt quidam producerent actum peccati, inquantum actus eſt; etenim iſtæ duæ voluntattes nõ ſunt repugnantes, ſed potius conſonant inter ſe: ſicut hæc duo non repugnant, quod ſcilicet iudex velit hominem viuere, inquantum homo eſt, & eum occidere in quantum malefactor eſt.

XXXIII Ad octauum reſpondetur, quod motio phyſica voluntatis præſupponit motionẽ moralem; ſed non oportet, quod ſemper motio moralis ſit ab eodem agente: diabolus enim mouet moraliter voluntatem ad actum peccati ſuadendo, & conſulẽdo illum actum, & tamen non poteſt eam efficienter mouere; vt docet S. Tho. q. 3. de malo, art. 3. in corp. Vnde non ſequitur, quod Deus moueat moraliter ad actum peccati, vt actus eſt.

Motio phyſica, & moralis, non oportet, quod ſint ab eodem agente.

Secundo reſpondetur, quod, vt docet S. Thom. in 2. ſent. ad Annib. d. 37. q. vn. art. 1. ad 3. non ſolum actus peccati, ſed etiam ipſa cogitatio, qua homo cogitat actum peccati exequendum, in quantum actus eſt, à Deo eſt: quod probat ex illo 2. ad Cor. 3. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis.*

Ad nonum argumentum reſpondetur, quod, vt dicit S. Thom. 1. p. q. 21. ar. 4. in corp. *Neceſſe eſt, quod in quolibet opere Dei miſericordia, & veritas, ſeu iuſtitia inueniatur; ſi tamen miſericordia pro remotione cuiuſcumque defectus accipiatur; quamuis non omnis defectus proprie poſſit dici miſeria, ſed ſolum defectus rationalis naturæ, quã contingit eſſe felicem.* Iuſtitia vero reperitur, quatenus, *quidquid in rebus creatis facit, ſecundum conuenientem ordinem, & proportionẽ facit, in quo conſiſtit ratio iuſtitiæ, & ſic oportet in omni opere Dei eſſe iuſtitiã.* Quo ſuppoſito, dicẽdum eſt, quod mouere, & prædeterminare voluntatẽ hominis ad actum peccati, inquantum actus eſt, pertinet ad Dei miſericordiam, quatenus per illã motionem reducit potentiam ad actũ ſecundum, & eam liberat à quodam defectu; qui eſt carere actu ſecundo, & eſſe in potentia ad illum: omne enim, quod eſt in potentia, inquantum huiuſmodi, quandam imperfectionem importat, cũ ex hoc recedat à perfectione Dei, qui eſt purus actus. Similiter etiã talis motio, & prædeterminatio ad actum peccati, inquantum actus eſt, pertinet ad iuſtitiam, inquãtum eam operatur ſecundum modum conuenientẽ ſapientiæ ſuæ, & bonitati, & ſecundum modũ creaturæ rationa lis, qui in libertate conſiſtit. Preterea etiam in actibus peccati, qui præſupponunt aliud peccatũ, apparet ſpeciali quadam ratione diuina iuſtitia, quatenus in pœnam præcedentis peccati prædeterminatur voluntas creata ad talem actũ peccati, inquantũ actus eſt, & permittitur cadere in nouum peccatũ.

Miſericordia, & iuſtitia in quolibet Dei opere inuenitur.

Ad decimum argumentũ negatur conſequentia: & ratio diſcriminis eſt: nã habitus vitioſus inclinat ad male operandũ, vt docet S. Tho. 1. p. q. 83. ar. 2. in corp. & Ariſt. 2. ethic. c. 6. & 5. Metaph. text. 25. Deus autẽ non poteſt immediate cauſare in nobis aliquid inclinans ad malum: nã eo ipſo malũ illud, & defectus eſſet à Deo. Cæterum auxilium actuale Dei neceſſarium eſt etiam ad ipſam entitatem actionis, vt actio eſt, iuxta illud Ioan. 15. *Quia ſine me nihil poteſtis facere.* Vnde bene poteſt Deus immediate præbere auxilium actuale ad producendam entitatem actus peccati, inquantum actus eſt, abſque eo quod cooperetur ad eius deformitatem. XXXIV

Habitum prauum non poteſt Deus in nobis immediate cauſare.

Ad vndecimum argumentum reſpondetur, quod Deus multipliciter dicitur peccatores indurare, & excæcare, vt in noſtris commentarijs ſuper c. 6. Iſai. n. 48. & duobus ſeqq. adnotauimus, primo negatiue, XXXV.

Indurare peccatores quo modo dicatur Deus.

Digitized by Google

gatiue, & permiſiue, quia videlicet in pœnam præcedentium delictorum non eos emolliat, neq. illuminet, vt explicant Doctores in argumento allegati. Secundo modo dicitur aliquos indurare, & excæcare non ſolũ negatiue, quia non emollit, neque illuminat, ſed etiam poſitiue, indirectè tamen, vt explicat S. Tho. ſuper cap. 9. ad Rom. in illa verba: *Quia in hoc ipſum excitaui te, &c.* quia videlicet tamquam iudex iuſtus vtitur miniſterio diaboli ad puniendum excæcationis pœna ipſos reprobos, iuxta illud Pſal. 77. *Immiſſiones per angelos malos.* Ita Aug. 20. de Ciuit. Dei c. 19. Chryſoſt. homil. 67. in Ioan. & hom. 8. ſuper ſecundam epiſtolam ad Corint. Orig. hom. 2. in li. iudic. Greg. lib. 25. mor. c. 12. & 13. in illa verba Iob. 34. *Inducet noctem, & conterentur.* & hom. 11. in Ezechiel. & Damaſ. lib. 4. fidei orthod. c. 20. Tertio dicitur peccatores indurare, & excæcare poſitiue; quia videlicet eorum voluntates ad malum inclinat occaſionaliter, proponendo aliqua ipſis peccatoribus interius, & exterius, quæ ſecundum ſe ſunt inductiua ad bonum; peccatores tamen ſuà malitia in malum proprium ea conuertunt; iuxta quem modum ipſe dominus loquens ad filios Iſrael, ait: *Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, in gentem inſipientem; in iram vos mittam.* Quod occaſionaliter accipiendum eſt: nam ex miſericordia gentibus collata, quæ ſecundum ſe erat inductiua ad bonum, occaſionem Iudæi ceperunt inuidiæ. In eodem ſenſu intelligendum eſt illud Sap. 14. *Quoniam creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium.* quia videlicet ex ipſis creaturis, quæ ſapientiam, omnipotentiam, & bonitatem creatoris oſtendunt, occaſionem peccandi ſua malitia inſipientes deſumunt. Hoc ergo eodem modo Deus excæcare dicitur, & indurare peccatores, vt Auguſtinus docet q. 10. in exod. & lib. de grat. & lib. arb. c. 20. & 21. & ſuper Pſal. 104. in illa verba: *Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius, & dolos facerent in ſeruos eius.* Nec tamen propterea exiſtimandum eſt, peccatores, qui indurantur à Deo, non indurare ſeipſos, aut non libere in peccatis perſiſtere: vtrumque enim veriſſimum eſt, & quod Deus indurat quoſdam peccatores, & quod ipſi libere indurant ſeipſos. Quod S. Aug. lib. de grat. & lib. arb. c. 23. his verbis notauit: *Nec ideo auferatis à Pharaone liberum arbitrium, quia multis locis dicit Deus: Ego indurau Pharaonem, vel indurau, vel indurabo cor Pharaonis. Non enim propterea ipſe Pharao non indurauit cor ſuum. nam & hoc de illo legitur: quando ablata eſt ab Aegyptijs cynomya, dicente Scriptura ſacra: Et ingrauauit Pharao cor ſuum, & in iſto tempore noluit dimittere populum. Ac per hoc & Deus indurauit per iuſtum iudicium, & ipſe Pharao per liberum arbitrium.* Igitur quotieſcumque Deus in pœnam præcedentiũ peccatorum indurat aliquos, ſiue negatiue, ſiue poſitiue; modis explicatis id facit, & permittit eos peccare, & actuali motione eos mouet ad actum peccati, inquantũ actus eſt; quoniam, vt teſtatur S. Th. p. 2. q. 109. ar. 9. in cor. *nulla res creata poteſt in quæcunque actũ prodire, niſi virtute motionis diuinæ.* quod, & ipſa Veritas nõ obſcure teſtatur, cũ ait: *Quia ſine me nihil poteſtis facere* *Ioan. 15.*

Rom. 12. Deut. 32.

XXXXI Ad duodecimum reſpondetur, quod hoc idem argumentum propoſitum fuit, & ſolutum diſp. 18. num. 21. 22. ſed quia ſæpius illud auctores oppoſitæ ſententiæ inculcant, oportet etiam illud ſæpe diſſoluere: nam, vt dicit Proſp. *Neceſſarium, & vtile eſt etiam, quæ ſcripta ſunt, ſcribere, ne leue exiſtimetur, quod non frequenter arguitur.* Simile argumentum obiecit Iulianus cont. S. Aug. ad probandum, quod in paruulis non ſit peccatum originale; ſic enim arguebat: Deus eſt cauſa generalis hominis; ergo ſi peccatum originale conſequitur ad talem generationẽ, Deus erit cauſa peccati originalis, qui enim eſt cauſa alicuius, eſt etiam cauſa eius, quod conſequitur ad illud. Vnde ad articulos ſibi falſo impoſitos reſpondens: *Hæc,* inquit, *obiectionis vanitas de illa procedit ſchola, in qua natura humana immunis à peccato Adæ, & illæſa defenditur, vt quia omnes homines præuaricationis reos, & damnationi obnoxios naſci, perituroſq. niſi in Chriſto renaſcantur, aſſerimus, eumdem videamur auctorem dicere culpæ, quem profitemur eſſe conditorem naturæ. quod nos à ſenſu noſtro penitus abdicamus, qui Deum iuſtum, bonum, ſic humanæ ſubſtantiæ, & interiorum, exteriorumq. ſenſuum nouimus creatorem;*

Proſp. epiſt. ad Aug. in fine.

Aug. ad ar ſibi falſo impoſ.

Vide Proſp. ad obiect. Vincent. obiect. 10. 11. & 12.

Digitized by Google

vt prorſus ab illo ſit, quidquid pertinet ad naturam; & prorſus ab illo non ſit, quidquid eſt contra naturam. Peccatum autem contra naturam eſt, de quo mors, & omnia, quæ ſunt mortis oriuntur. Ad argumentum ergo reſpondet S. Aug. lib. 3. cont. Iulian. c. 9. quod peccatum originale non ſequitur ad generationem hominis ſecundum ſuam naturam, vt generatio hominis eſt; ſed vt dicit ordinem ad primum parentem, qui voluntarie peccauit. Etenim ſi perſeueraſſet Adam in ſtatu innocentiæ, eſſet vera generatio hominis, abſque eo quod conſequeretur peccatum originale; & ita peccatum originale non eſt à Deo concurrente ad generationem hominis, & mouente ad illam; ſed à primo parente, qui totam naturam humanam ſua inobedientia maculauit; de quo diſp. 44. agendum erit. Proportionabiliter nos dicimus de peccato actuali, quod deformitas peccati, ſeu malitia moralis non ſequitur intrinſece, & ex natura rei ad actum blaſphemiæ, vel odij Dei, vt actus eſt; neque, vt eſt ens in genere naturæ, etiam in indiuiduo, ſed vt procedit à voluntate creata deficiente. Vnde in voluntatem deficientem, & non in Deum debet refundi malitia moralis, & defectus peccati. Solutio eſt S. Tho. q. 3. de malo, ar. 2. ad 2. & in 2. ſent. d. 37. q. 2. ar. 2. ad 2. quam latius proſequitur Capr. in 2. ſen. d. 37. ar. 3. in prin. Cuius verba ſunt hæc: *Conſiderandum eſt, quod aliqua priuatio, vel conditio poteſt conſequi aliquem actum dupliciter. Primo modo ex ipſa eſſentia, & natura actus in ſe, & abſolute conſiderata; ſicut hunc actum, qui eſt fornicari, ex natura ſua ſequitur, & concomitatur priuatio integritatis, & experientia voluptatis venereæ. Alio modo poteſt aliquem actum conſequi, & concomitari aliqua priuatio non ex propria natura, & eſſentia actus in ſe conſiderata, ſcilicet prout aſpicit obiectum, à quo ſpeciem habet in eſſe naturæ; ſed concomitatur actũ, prout à tali agente egreditur: ſicut actum illum, qui eſt fornicari, concomitatur priuatio ordinis, & rectitudinis, prout fit à tali agente, quod, agendo talem actum, diſcrepat à ſua regula, & lege, & non prout actus ille conſideretur in eſſe naturæ, ſed in eſſe moris. Tunc dicitur, quod quidquid producit aliquem actum, producit, vel cauſat omnem priuationem, vel proprietatem conſequentem actũ primo modo: ſed non oportet, quod ſit cauſa priuationis conſequentis actũ ſecundo modo: illo modo autem deformitas conſequitur actum peccati, & non primo modo. Et ideo* Deus *poteſt cauſare quidquid abſolutum, & poſitiuum eſt in actu peccati, non cauſando deformitatem conſequentem actum.* Et hanc ſolutionem aſſerit eſſe S. Tho. q. 3. cit. de malo, quam etiã proſequuti ſumus, diſp. 18. n. 21. & 22.

Peccatum originale non tribuitur Deo, etiã ſi traducatur cum natura.

Per hæc manet ſolutum vltimum argumentum factum diſp. præcedenti: dicimus enim, etiam ad actus malos, inquantum actus ſunt, prærequiri auxiliũ actuale prædeterminans voluntatem creatam ad tales actus, ſecundum omnem rationem entitatis, quam habent.

XXXVII. Sed quoniã aliqui ex Thomiſtis (quamuis pauci) tenent, Deum actuali motione non præmouere, vel prædeterminare voluntatem creatam ad actum peccati, etiam inquantum actus eſt; reſpondetur ſecundo ad illud argumentũ, quod dato, & non conceſſo, Deum non præmouere, nec prædeterminare volũtatem noſtram ad actus malos, inquantum actus ſunt; non licet ex hoc inferre, ſicut quidam inferunt, quod eam non prædeterminet ad actus bonos ſupernaturales, & præſertim ad illos, per quos prædeſtinati perueniunt ad vitam æternam. Et ratio diſcriminis eſt; quia, vt docet S. Tho. p. 2. q. 109. ar. 9. in corp. etiam ille, qui iam conſequutus eſt gratiã, indiget auxilio diuino, quo à Deo moueatur ad recte agẽdum propter duas rationes: *Primo quidem ratione generali, quia videlicet nulla res creata poteſt in quemcũque actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ. Secundo ratione ſpeciali, propter conditionem ſtatus humanæ naturæ, quæ licet per gratiam ſanetur quantum ad mentem, remanet tamen in ea corruptio, & infectio, quantum ad carnem, per quam ſeruit legi peccati, vt dicitur ad* Rom. 7. *Remanet etiam quædam ignorantiæ obſcuritas in intellectu, ſecundum quam, quid oremus, ſicut oportet, neſcimus.* Et ita non perfecte participat pro iſto ſtatu ipſam gratiam, vt explicat in ſolutione ad ſecundum: * *Manifeſtum eſt autem, quod vnumquodq. quod perfecte habet naturam, vel formam aliquam, aut virtutem, poteſt per ſe ſecundum illam operari, non tamen excluſa operatione* Dei, *qui in omni natura, & voluntate interius operatur; ſed id, quod imperfecte habet naturam*

Etiam ſi admittatur, Deum non prædeterminare lib. arb. ad actus malos, vt actus ſunt, non inde colligitur, quod non eã prædeterminet ad actus bonos.

Rom. 8.

* S. Thom. 12. q. 68. ar. 2. c.

Digitized by Google

turam aliquam, vel formam, aut virtutem, non poteſt per ſe operari, niſi ab altero moueatur, ſicut Sol, quia eſt perfecte lucidus, per ſeipſum poteſt illuminare; Luna autem, in qua eſt imperfecte natura lucis, non illuminat, niſi illuminata. Medicus etiam, qui perfecte nouit artē medicinæ, poteſt per ſe operari, ſed diſcipulus eius, qui non eſt plene inſtructus, non poteſt per ſe operari, niſi ab eo inſtruatur. Quia ergo natura intellectualis pro iſto ſtatu imperfecte participat formas ſupernaturales, eo quod non habet plenam earum poſſeſſionem, ſecundum illud Apoſtoli: *Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus*: ideo ſpeciali ratione indiget motione diuina, vt ſecundum tales formas operetur. Vnde, quamuis admitteretur, ad actum peccati, inquantum actus eſt, non eſſe neceſſariam motionem Dei præuiam propter primam cauſam, ratione videlicet ſubordinationis eſſentialis ad primum agens; adhuc aſſerendum eſſet propter ſecundam rationem, quod ſit neceſſaria ad actus bonos, præſertim ſupernaturales, de quibus potiſſime noſtra diſputatio procedit.

1. Cor. 13.

Diſputatio XXV.

Vtrum omnes actus contingentes, & liberi, à Deo prædeterminati, neceſſario fiant neceſſitate infallibilitatis, ſiue ex ſuppoſitione prædeterminationis diuinæ voluntatis.

I. QVIDAM Theologi admittunt in actibus liberis neceſſitatem ex ſuppoſitione præſcientiæ diuinæ, qua præſciuit, vt aiunt, ante prædeterminationē ſuæ voluntatis, quòd ſi voluntas creata conſtitueretur in tali ordine rerum, ipſa pro ſua innata libertate eſſet operatura hoc in particulari. Non tamen admittunt in eiſdem actibus neceſſitatem ex ſuppoſitione diuini decreti, vel auxilij efficacis prædeterminantis voluntatem ad ſuos actus bonos in particulari cū omnibus ſuis circumſtantijs; exiſtimant enim hanc neceſſitatem ex ſuppoſitione repugnare creatæ libertati, quantum ad vſum illius, & conuincuntur argumentis, in tribus præcedentibus diſputat. factis, præſertim auctoritate Anſelmi inducta diſputat. 22. arg. 9. Et cum illis obijcitur, quia neceſſitas ex ſuppoſitione præſcientiæ diuinæ non tollit à noſtris actibus libertatem: ſtat enim, actum voluntatis eſſe liberum ſimpliciter, & ſecundum quid neceſſariū, ex ſuppoſitione videlicet præſcientiæ diuinæ: ergo ſimiliter neceſſitas ex ſuppoſitione voluntatis, & prædeterminationis diuinæ non erit aduerſa, vel repugnans voluntati creatæ, quantum ad actualem vſum illius: Reſpondent negando conſequentiam, & aſſignant rationem diſcriminis, quoniam neceſſitas ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ, vel auxilij præuenientis gratiæ, deſumitur ex aliquo antecedente, & præueniente determinationem creatæ voluntatis: & ita huiuſmodi neceſſitas eſt antecedens, ac ſubinde, iuxta ſententiam Anſelmi ſuperius allegatam, noſtram euertit libertatem: Neceſſitas autem ex ſuppoſitione præſcientiæ diuinæ non deſumitur ex aliquo antecedente, ſed potius conſequente liberam determinationem noſtræ voluntatis. Arbitrantur enim, non propterea aliquid eſſe futurum per cauſam liberam, & contingentem, quia Deus præſciuit illud eſſe futurum, ſed potius è conuerſo; quia eſt futurum, ideo præſciri à Deo, antequam fiat: de quo ex profeſſo egimus ſupra diſput. 16. Et ideo hæc neceſſitas appellatur conſequens, ac propterea iuxta doctrinam Anſelmi non tollit libertatem, quia eſt neceſſitas ex ſuppoſitione ipſius actus liberi; omne enim, quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe, vt dicit Ariſt. 1. periherm. cap. 6.

Contrariam ſententiam docet expreſſe S. Thomas, qui cum libertate arbitrij creati nulla præſuppoſita præſcientia media, ſeu conditionata, (quam, vt ex dictis diſput. 7. conſtat, non admiſit) admittit neceſſitatem ex ſuppoſitione abſoluti, & efficacis decreti voluntatis diuinæ prouidentiæ, & prædeſtinationis eius, atque auxilij efficacis præoperantis gratiæ: quam quidem neceſſitatem nunc appellat neceſſitatem in ſenſu compoſito, II.

to, nunc neceſſitatem modalis de dicto, nunc neceſsitatem infallibilitatis, nunc neceſsitatem immutabilitatis, nunc neceſsitatem conditionatam, nunc denique neceſsitatem conſequentiæ, quæ eſt neceſsitas ſecundum quid, non obſtans libertati. Et idem docet de neceſsitate ex ſuppoſitione præſcientiæ futurorum contingentium; quæ ſequitur huiuſmodi decretum diuinæ voluntatis: & per hanc diſtinctionem ſoluit quamplurima argumenta, quæ contra doctrinam Catholicam in materia de gratia, & libero arbitrio obijciuntur, necnon in materia de ſcientia Dei, de voluntate Dei, de prouidentia, & prædeſtinatione eius: & eadem diſtinctione vtuntur S. Auguſtinus, & alij Doctores & Theologi infra allegandi.

Neceſsitatem actus ex ſuppoſitione decreti volũtatis diuinæ ſimul ſtare cũ libertate, oſtenditur ex Doctoribus.

III. Et quidẽ ſub voce neceſsitatis ex ſuppoſitione, & neceſsitatis abſolutæ prædictam diſtinctionem tradidit quæſt. 23. de verit. ar. 4. vbi ad probandum, quod Deus ex neceſsitate velit, quæcunque vult, ſic arguit in primo argumento: *Omne æternum eſt neceſſariũ, ſed Deus ab æterno vult: ergo de neceſſitate vult, quidquid vult.* Ad quod tamen ita reſpondet: *Aliquid dicitur neceſſarium dupliciter: vno modo abſolute, alio modo ex ſuppoſitione; abſolute quidem dicitur aliquid eſſe neceſſarium propter neceſſariam habitudinem ad inuicem terminorum, qui in aliqua propoſitione ponuntur, ſicut hominem eſſe animal, vel omne totum eſſe maius ſua parte, aut alia huiuſmodi. Neceſſarium vero ex ſuppoſitione eſt, quod non eſt neceſſarium ex ſe, ſed ſolummodo poſito alio, ſicut Socratem cucurriſſe: Socrates enim, quantum eſt de ſe, non ſe habet magis ad hoc, quàm ad eius oppoſitum: ſed facta ſuppoſitione, quod cucurrerit, impoſſibile eſt eum non cucurriſſe. Sic igitur dico, quod Deum velle aliquid in creaturis, vt pote Petrum ſaluari, non eſt neceſſarium abſolute, eo quod voluntas diuina non habet ad hoc neceſſarium ordinem, vt ex dictis patet: ſed facta ſuppoſitione, quod Deus illud velit, vel voluerit, impoſſibile eſt, eum illud non voluiſſe, eo quod voluntas eius imutabilis eſt. Vnde huiuſmodi neceſſitas apud Theologos vocatur neceſſitas immutabilitatis.* Eamdem diſtinctionem, & ſolutionem tradit in ſolut. ad 4. & 8. ad 9. 12. & 14. eiuſdem art. & p. 1. quæſt. 19. art. 3. in corp. & ad primum.

S. Thom.

Neceſsitas ex ſuppoſitione, & neceſsitas abſoluta quæ dicatur.

Et ne quis dicat, S. Thomam in his locis ſolum admittere in actu libero diuinæ voluntatis neceſsitatem ex ſuppoſitione ipſius actus liberi, quæ ab auctoribus oppoſitæ ſententiæ dicitur neceſsitas conſequens, profero alium locum S. Tho. 1. p. q. 23. ar. 6. vbi in ſecundo argumento ad probandum; quod prædeſtinatio non ſit certa, ſic arguit: *Poſito poſsibili, nullum ſequitur impoſsibile; poſsibile eſt autẽ, aliquẽ prædeſtinatum, vt Petrum, peccare, & tunc occidi; hoc autem poſito, ſequitur prædeſtinationis effectũ fruſtrari, igitur, &c.* Ad quod tamen argumentũ ita reſpondet: *Licet ſit poſſibile, eũ qui eſt prædeſtinatus, mori in peccato mortali, ſecundum ſe conſideratum; tamen hoc eſt impoſsibile, poſito, prout ſcilicet ponitur, eum eſſe prædeſtinatum. Vnde non ſequitur, quod prædeſtinatio falli poſsit.* Ecce S. Thomas admittit neceſsitatem ex ſuppoſitione decreti voluntatis diuinæ prædeſtinantis, cũ libertate arbitrij creati, quantum ad actualem vſum illius; Eamdem neceſsitatem admittit expreſſius 1. p. q. 19. ar. 8. ad 1. & 3. cuius verba adducenda ſunt, & expendenda, nu. 6. Nec ſatis eſt reſpondere, hoc decretum prædeſtinandi non eſſe in Deo, niſi ſuppoſita ſcientia media, qua cognouit, quid in particulari ex cauſis contingentibus, & liberis futurũ eſſet ex hypotheſi, quod conſtituerentur in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantijs. Iam enim diſp. 7. oſtenſum eſt, obiectum hoc iuxta ſententiam S. Thomæ, ante omne decretum diuinæ voluntatis non eſſe ſcibile, ac per conſequens non eſſe in Deo, ante decretum actuale diuinæ voluntatis, certam & infallibilem cognitionem illius.

Sub voce neceſsitatis in ſenſu compoſito, & diuiſo, tradit eamdem diſtinctionem q. 6. de verit. art. 4. ad octauum, vbi dicit, eam eſſe communem; loquens enim de hac propoſitione: Deus poteſt non prædeſtinatũ prædeſtinare, ſic ait: *Quamuis de quolibet abſolute concedi poſſit, quod Deus poſſet eum prædeſtinare, vel non prædeſtinare; tamen ſuppoſito, quod prædeſtinauerit, non poteſt non prædeſtinare, vel è conuerſo; quia non poteſt eſſe mutabilis. Et ideo dicitur communiter, quod hæc: Deus poteſt non prædeſtinatum prædeſtinare, vel non prædeſtinare prædeſtinatum; in ſenſu compoſito eſt falſa; in diuiſo, vera: & ideo* IIII. I

Neceſſitas in ſenſu cõpoſito, & diuiſo quæ dicatur.

omnes

omnes loquutiones illæ, quæ ſenſum compoſitum implicant, ſunt falſæ ſimpliciter. Vnde non eſt concedendum, quod numero prædeſtinatorum poſſit fieri additio, vel detractio; quia additio præſupponit illud, cui fit additio, & ſubtractio illud, à quo ſubtrahitur; & eadem ratione non poteſt concedi, quod Deus poſsit plures prædeſtinare, quam prædeſtinet, vel pauciores. & prima parte quæſt. 23. art. 6. ad 3. inquit: *Non oportet dicere, quod Deus poſsit non prædeſtinare, quem prædeſtinauit, in ſenſu compoſito accipiendo; licet abſolute conſiderando, Deus poſsit prædeſtinare, vel non prædeſtinare.* Et primo cont. Gent. cap. 67. in fin. explicans, qualiter neceſſarium ſit eſſe, quod Deus cognoſcit, & argumenta in contrarium diſſoluens ait: *In his, & in omnibus ſimilibus, quæ Dei ſcientiam circa contingentia oppugnantes argumentantur, ſecundum compoſitionem, & diuiſionem falluntur.* Manifeſtum eſt autem in doctrina S. Thomæ, quod decretum diuinę voluntatis, determinantis futura, præſupponitur ad ea, & ad eorum cognitionem: ideo namque aliquid eſt futurum, quia Deus voluit eſſe futurum, ſi eſt bonum; vt ex præmiſsis in diſput. 16. conſtat. ergo ſecundum S. Thomam neceſsitas in ſenſu compoſito, quæ deſumitur ex decreto diuinæ voluntatis, ſtat ſimul cum libertate, & contingentia futurorum. Denique eādem diſtinctionē innuit cū ait: *Charitas ex parte Spiritus S. mouentis animam ad diligendum Deum, impeccabilitatem habet ex virtute Spiritus ſancti, qui infallibiliter operatur, quodcūq. voluerit: vnde impoſsibile eſt hæc duo eſſe ſimul vera, quod Spiritus ſanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & quod ipſe charitatem amittat peccando.* Et idem dicit 1 2. q. 112. art. 3. c. Ecce manifeſte docet, eſſe neceſſarium in ſenſu compoſito, quod creatura rationalis cooperetur, & non peccet, ſi Spiritus ſanctus efficaciter eam moueat ad actum charitatis; quia videlicet hæc duo ſimul eſſe vera non poſſunt, quod ſcilicet Spiritus ſanctus efficaciter eam moueat ad actum charitatis, & quod ipſa creatura in actum charitatis non prorumpat, ſed charitatem amittat, peccando.

S. Tho. 2. 2. q. 24. ar. 11 c.

V.

Sub voce neceſsitatis modalis de re, & de dicto eamdem diſtinctionem ſtatuit 1. p. q. 14. ar. 13. ad 3. vbi cum propoſuiſſet contra ſcientiam Dei hoc argumentum: *Omne ſcitum à Deo neceſſe eſt eſſe; quia etiam omne ſcitum à nobis, neceſſe eſt eſſe; cum tamen ſcientia Dei certior ſit, quam ſcientia noſtra: ſed nullum contingens futurum neceſſe eſt eſſe: ergo nullum contingens futurum eſt ſcitum à Deo*: reſpondet, *quod ea, quæ ſunt ſcita à Deo, oportet eſſe neceſſaria ſecundum modum, quo ſubſunt diuinæ ſcientiæ, non autem abſolute, ſecundum quod in proprijs cauſis conſiderantur. Vnde & hæc propoſitio: Omne ſcitum à Deo neceſſarium eſt eſſe, conſueuit diſtingui; quia poteſt eſſe de re, vel de dicto; ſi intelligatur de re, eſt diuiſa, & falſa, & eſt ſenſus: Omnis res, quam Deus ſcit, eſt neceſſaria; vel poteſt intelligi de dicto, & ſic eſt compoſita, & vera, & ſenſus eſt: Hoc dictum, ſcitum à Deo eſſe, eſt neceſſarium.* Et 1. contra Gent. cap. 67. cit. loquens de hac propoſitione: Quod videtur ſedere, neceſſe eſt ſedere: P*atet*, inquit, *eam de dicto intellectam, & compoſitam eſſe veram; de re vero intellectam, & diuiſam, eſſe falſam*: & ex hoc deducit, hanc propoſitionem de dicto intellectam, eſſe veram: Quod Deus ſcit eſſe futurum, neceſſe eſt eſſe. Scientia autem Dei comparatione futurorum, præſupponit abſolutum, & efficax decretum diuinæ voluntatis, vt ſupra dictum eſt. Præterea in 1. ſent. d. 38. q. vn. ar. 5. ad 5. inquit, quod *iſta propoſitio: Omne ſcitum à Deo, neceſſe eſt eſſe; poteſt eſſe de dicto, vel de re; & ſi ſit de dicto, vera eſt; & ſi ſit de re, falſa eſt.*

Propoſitio modalis de re, & de dicto, quæ dicatur.

VI.

Sub voce neceſsitatis infallibilitatis conſtituit eamdem diſtinctionem p. 2. q. 112. art. 3. in corp. vbi ita ait: *Si præparatio ad gratiam conſideretur ſecundum quod eſt à Deo mouente, tunc habet neceſſitatē ad id, ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, ſed infallibilitatis; quia intentio Dei deficere non poteſt, ſecundum quod Auguſtinus dicit in lib. de prædeſtinatione Sanctorum, quod per beneficia Dei certiſsime liberantur quicunque liberantur. Vnde ſi ex intentione Dei mouentis eſt, quod homo, cuius cor mouet, gratiam conſequatur, infallibiliter illam conſequitur, ſecundum illud Ioann. 6. Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.*

Neceſſitas infallibilitatis ſimul ſtat cū libertate.

Sub voce neceſsitatis abſolutę, & conditionatæ eam aſsignat 1. p. quæſt. 19. ar. 8. ad primum, vbi explicans dictum illud

Au-

Auguſtini: *Nullus ſit ſaluus, niſi quem Deus voluerit ſaluari, & ideo rogandus eſt, vt velit, quia neceſſe eſt fieri, ſi voluerit*: inquit, *quod per illud verbum Auguſtini, intelligenda eſt neceſſitas in rebus volitis à Deo, non abſoluta, ſed conditionalis; neceſſe eſt enim, hanc conditionalem veram eſſe: Si Deus hoc vult, neceſſe eſt hoc eſſe*. Et in ſol. ad 3. cum ad probandum, quod voluntas Dei neceſſitatem rebus volitis imponat, propoſuiſſet hoc argumentum: *Illud, quod habet neceſſitatem ex priori, eſt neceſſarium abſolute; ſicut neceſſarium eſt, animal mori; quia eſt ex contrarijs compoſitum, ſed res creatæ à Deo comparantur ad voluntatem Diuinam, ſicut ad aliquid prius, à quo habent neceſſitatem, cum hæc conditionalis ſit vera: Si aliquid Deus vult, illud eſt: omnis autem conditionalis vera eſt neceſſaria; ſequitur ergo quod omne, quod Deus vult, ſit neceſſarium abſolute*: Reſpondet, *quod poſteriora habet neceſſitatem à prioribus ſecundum modum priorum. Vnde & ea, quæ fiunt à voluntate diuina, talem neceſſitatem habent, qualem Deus vult ea habere, ſcilicet vel abſolutam, vel conditionatam tantum, & ſic non omnia ſunt neceſſaria abſolute*. Hic locus eſt valde notandus pro noſtra ſententia; fatetur enim expreſſe S. Thomas, quod neceſſitas, quæ ſumitur ex cauſa antecedente cooperationem noſtræ voluntatis, non ſemper obſtat libertati arbitrij: & virtualiter ſoluit argumentum fundatum in auctoritate Anſelmi, quo auctores oppoſitæ ſententiæ conuincuntur. Et q.23.ar.3. ad tertium, eadem vtitur diſtinctione: & in primo ſent. d.47. art.1. ad 2. ait: *Quamuis voluntas Dei ſit immutabilis, & inuincibilis, non tamen ſequitur, quod omnis effectus eius ſit neceſſarius neceſſitate abſoluta, quam habet res à cauſa ſua proxima, ſed ſolum neceſſitate conditionata, ſicut & de præſcientia dictum eſt*. Ecce S. Thom. expreſſis verbis docet neceſſitatem conditionatam, ſiue ex ſuppoſitione, nedum præſcientię, ſed etiam voluntatis Dei immutabilis, non tollere libertatem, aut contingentiam rerum, quæ in tempore fiunt.

Aug. in Enchirid. ad Laurent. c. 103.

Neceſsitas cõditionata libertatem non lædit.

VII. Denique ſub voce neceſſitatis conſequentiæ, & conſequentis eamdem diſtinctionem aſſignat quæſt. 24. de verit. ar. 1. vbi ad probandum, quod homo non ſit liberi arbitrij, hoc conſtituit 13. argumentum: *Quidquid Deus præſcit, neceſſe eſt euenire, cum præſcientia Dei falli non poſſit; ſed omnes actus humanos Deus præſcit: ergo de neceſſitate eueniunt, & ita homo non eſt liberi arbitrij ad agendum*. Ad quod tamen ita reſpondet: *Ex præſcientia Dei non poteſt concludi, quod actus noſtri ſint neceſſarij neceſſitate abſoluta, quæ dicitur neceſſitas conſequentis, ſed neceſſitate conditionata, quæ dicitur neceſſitas conſequentiæ, vt patet per Boetium in fine de conſolatione philoſophiæ*. Et 1. contr. Gent. cap. 67. cit. inquit: *Sic vnumquodque à Deo cognoſcitur, ſicut præſentialiter viſum; ſic neceſſarium erit, quod Deus cognoſcit; ſicut neceſſarium eſt, Socratem ſedere ex hoc, quod ſedere videtur. Hoc autem non neceſſarium eſt abſolute, vel vt à quibuſdam dicitur neceſſitate conſequentis; ſed ſub conditione, vel neceſſitate conſequentiæ; hæc enim cõditionalis eſt vera: Si videtur ſedere, ſedet.*

Neceſſitas conſequẽtiæ, & conſequentis.

Boetius 5. de cõſolat. proſ. vlt. à medio.

Nec Sanctus Thomas ſolus eſt in hac doctrina; eam quippe omnes Doctores, qui illum præceſſerunt, & poſt illum ſequuti ſunt, vnanimi conſenſu tradiderũt. Auctores etiam, cum quibus diſputamus, eam libentiſsime admitterent, ſi illis admitteretur præſcientia media, ſeu conditionata, omne decretum diuinæ voluntatis præueniens. Et quidem ante S. Thomam eamdem diſtinctionem docuit S. Auguſtinus lib. de prædeſt. Dei, & refertur in cap. vaſis iræ 23. q. 4. vbi: *Duæ ſunt*, inquit, *neceſſitates, ſimiplex vna, qua neceſſe eſt omnes homines eſſe mortales; altera conditionis, vt: Si, aliquem ambulare, quis ſcit, eum ambulare neceſſe eſt. Quod enim quiſque eſſe nouit, id eſſe aliter, quam notum eſt, nequit: ſed hæc minime ſecum illam ſimplicem trahit; hanc enim neceſſitatem nõ propria facit natura, ſed conditionis adiectio; nulla enim neceſſitas cogit incedere voluntatem gradientem; quamuis eum tunc, cum graditur, incedere neceſſarium ſit. Eodem igitur modo, ſiquid prouidentia præſens videt, id neceſſe eſt eſſe; tametſi nullam naturæ habeat neceſſitatem. Atqui Deus ea futura, quæ ex libertate arbitrij proueniunt, præſentia contuetur. Hæc igitur ad intuitum relata diuinum, neceſſaria fiunt per diſpoſitionem diuinæ motionis; per ſe vero conſiderata, abſolutam naturæ ſuæ libertatem non deſerunt. Fient igitur procul dubio cuncta, quæ futura Deus eſſe prænoſcit; ſed*

S. Aug. c. vaſis iræ 23. q. 4.

eorum

Digitized by Google

eorum quædam de libero proficiſcuntur arbitrio, quæ quamuis eueniant, exiſtendo tamen, naturam propriam non amittunt, qua priuſquam fierent, etiam non euenire potuiſſent. Quo in loco S. Auguſtinus non ſolum reſpectu præſcientiæ, ſed etiam reſpectu prouidentiæ diuinæ, & conſequenter reſpectu prædeſtinationis, quæ in eius ſententia præſupponit abſolutum, & efficax decretum diuinæ voluntatis, admittit neceſſitatem ex ſuppoſitione cum libertate arbitrij creati, quantum ad vſum actualem illius. Idem docet in Enchirid. ad Lauren. cap. 103. cuius verba ex gloſſa ordinaria inferius adducentur.

VIII. *Gratianus* S. Auguſtini doctrinæ ſubſcribit Gratianus eodem cap. paulo ante verba Auguſtini allegata, dum ait: *Non ergo neceſſitatem facit correctionis, vel obdurationis diuinæ prædeſtinatio, ſeu præſcientia, cum boni per gratiam corrigantur, & libero arbitrio mali pereant. Neque enim, quia prædeſtinatio, ſeu præſcientia* Dei *falli non poteſt, neceſſario eueniunt, quæ prædeſtinantur, vel præſciuntur; ſicut nec neceſſario prædeſtinantur, nec præſciuntur, quæ futura ſunt; ſed quia bona abſque eius gratia, mala præter eius ſcientiam euenire non poſſunt. Quamuis ergo conuenienter dicatur, ſi hæc prædeſtinata ſunt, vel præſcita, neceſſario euenient; non tamen ideo abſolute verum eſt, neceſſario euenient, quæ prædeſtinata ſunt, vel præſcita; quia hic neceſſitas refertur ad rerum euentum, ibi ad intuitum diuinæ præſcientiæ.* *Gloſſa decreti.* Conſentit Gloſſa decreti eodem cap. Explicans enim verba illa: *Quamuis ergo conuenienter*, &c. inquit: *Nota, quod omnes tales loquutiones ſunt duplices: Si* Deus *præuidit aliquid, neceſſario illud eueniet; quia ſi hæc dictio, neceſſario, determinat totalem conſequentiam, loquutio eſt vera, & tunc talis eſt ſenſus in conſequentia: Si Deus præuidit aliquid, illud euenire eſt neceſſarium. Si autem hæc dictio, neceſſario, determinat ipſum conſequens, eſt falſa. Similiter hæc eſt duplex:* N*eceſſarium eſt, Socratem ambulare, cum ambulat; quia ſi intelligatur compoſita, & de dicto, vera eſt: ſi de re, falſa eſt. Similiter hæc eſt duplex: Neceſſarium eſt hoc euenire, quod* Deus *præuidit: de dicto eſt vera, de re, eſt falſa. Illud enim, quod Deus præuidet, non eſt neceſſarium euenire. Et nota, quod talis argumentatio non valet: Si Deus præuidit aliquid, neceſſario illud eueniet: ergo ſi Deus præuidit aliquid, neceſſarium eſt, illud euenire; quia modo hæc dictio, neceſſarium, non poteſt determinare ipſam conſequentiam, ſed tantum conſequens.* *S. Anſel.* Idem docuit S. Anſel. lib. de concordia prædeſtinationis, & lib. arbitrij, cap. 2. paulo poſt princ. dicens: *Quando* Deus *vult effectum ſequi voluntatem, tunc neceſſe eſt voluntatem eſſe liberam, & eſſe, quod vult.* Et lib. 2. cur Deus homo cap. 27. inquit, quod fuit neceſſe Chriſtum pati, quia ſcriptum id erat, non tamen fuit neceſſarium ſimpliciter, clare innuens, quod neceſſitas ex ſuppoſitione ſcripturarum ſtat cum libertate, qua Chriſtus ſe obtulit morti: & tamen illa neceſſitas deſumebatur ex aliquo antecedenti liberam determinationem voluntatis humanæ ipſius Chriſti: ergo. Verba Anſelmi expendimus diſput. 22. nu. 40. & 41.

IX. *Gloſſa.* Item Gloſſ. in illud 1. ad Timoth. 2. *Qui vult omnes homines ſaluos fieri*, ait: *Rogandus eſt, vt velit; quod ſi vult, neceſſe eſt fieri*. Et eſt gloſſ. illa D. Auguſtini in Enchirid. c. 103. quam explicans D. Thom. 1. p. q. 19. art. 8. ad 1. inquit: *Per gloſſam Auguſtini intelligenda eſt neceſſitas in rebus volitis à Deo, non abſoluta, ſed conditionalis; neceſſe eſt enim, hanc conditionalem veram eſſe: Si Deus hoc vult, neceſſe eſt hoc eſſe.* (Si Deus vult aliquid, neceſſe eſt illud eſſe.) Quibus verbis tam S. Auguſt. quam gloſſ. & S. Thomas admittunt etiã reſpectu voluntatis Dei efficacis neceſſitatẽ conſequentiæ in actibus liberis cum libertate conſequentis. *Vgo de S. Vict.* In eadem ſententia eſt Vgo de S. Vict. q. 218. ſuper epiſt. ad Rom. Docet enim hanc conditionalem eſſe veram: Si Deus hoc prouidit, neceſſe eſt euenire. Et ſi obijciatur: nam per hanc neceſſitatem tollitur libertas; reſpondet, *ſolutionem communem eſſe per illam diſtinctionem de coniunctione, & diſiunctione*. Per coniunctionem autem, & diſiunctionem intelligit diſtinctionem, de neceſſario in ſenſu compoſito, & diuiſo, quam ait eſſe communem, & per illam argumentum factum communiter diſſolui. Item

X. *Magiſter ſent.* Magiſter ſent. in 1. d. 38. circa fin. loquens de præſcientia: *Impoſſibile eſt*, inquit, *illud non euenire, quod Deus præſciuit*: & ibi tradit diſtinctionem de ſenſu compoſito, & diuiſo ſub nomine coniunctionis, & diſiunctionis: & diſt. 40. loquens de prædeſtinatione idipſum docet, quod de præſcien-

Digitized by Google

præſcientia, inquit enim: *Impoſſibile eſt hæc duo ſimul eſſe vera, quod aliquis ſit prædeſtinatus, & damnetur.* & diſt. 47. in prin. ait: *Voluntas* Dei *ſemper efficax eſt, vt fiat omne, quod velit, & nihil fiat, quod nolit; quæ de homine ſemper impletur, quocunque ſe vertat*, quo nihil clarius pro noſtra ſententia dici potuit. Albert. Magn. cuius diſcipulus fuit S. Thomas, in 1. diſt. 38. art. 4. & 1. p. ſuæ ſummæ, q. 61. membro 5. docet eamdem diſtinctionem, & vtrobique aſſerit, haberi apud Boetium, & apud S. Anſelm. Alexander Alenſ. 1. p. q. 24. memb. 4. & 5. vtitur eadem diſtinctione de neceſſario in ſenſu compoſito, & diuiſo ſub eiſdem vocibus, & verbis, quibus eam docet S. Thom. locis ſup. cit. & affirmat, cum neceſsitate ex ſuppoſitione ſimul ſtare noſtri arbitrij libertatem. S. Bonauent. Doctor Eccleſiæ eamdem prorſus doctrinam docuit in 1. ſent. diſt. 47. in quodam art. vbi quærit: Vtrum voluntas Dei beneplaciti poſſit impediri. In corpore enim illius art. ait: *Dei voluntatem abſolutam neceſſe eſt impleri, conditionalem vero minime. Sed aduertendum, quod eſt neceſſitas conſequentiæ, ſicut ſupra dictum eſt de præſcientia; ipſa enim non habet neceſſitatem conſequentis, ſed conſequentiæ; quia neceſſario infertur, & ſequitur: Deus præſciuit hoc; ergo hoc erit. ſed tamen non neceſſario præſcit; quia in actu præſciendi frequenter notatur effectus contingens. Sic intelligendum eſt, quod voluntas* Dei *abſoluta connotat euentum rei; & ideo eſt ibi neceſſitas conſequentiæ, ſed non conſequentis; quia non mutat euentum rei, imo vult* Deus*, quod eueniat conſequens contingens. Vnde ſicut præſcientia, quia neceſſario infert effectum, non poteſt falli; ſic voluntas abſoluta, quia neceſſario infert, non poteſt impediri, imo eam neceſſarium eſt impleri*. Et poſt pauca: *Vnde bene ſequitur: vult iſtum ſaluari voluntate abſoluta: ergo ſaluabitur*. Et in ſolutione ad ſecundum argumentum, ſic ait: *Ad ſecundum, quod obijcitur, dicendum eſt, quod, ſicut diuina voluntas, ſiue diuinum velle connotat effectum, ita connotat efficientiam cauſæ particularis. Cum enim dicitur: Deus vult iſtum ſaluari, etiam vult, iſtum velle. Vnde ſicut diuina voluntas connotat iſtum effectum euenire, & ideo neceſſario ſequitur effectus ad ipſam; ita connotat, cauſam creatam concurrere; & ideo neceſſario ſequitur:* Si *Deus vult, iſtum ſaluari, quod iſte etiam velit; & ita numquam deficit, ſicut nec effectus; & ita nunquam impeditur*. Idem docet 1. diſt. 38. art. 2. quæſt. 1. & diſt. 40. art. 2. quæſt. 1.

Albertus Magnus. *Alex. Alenſ.* *S. Bonau.*

XI. Poſt S. Thomam, ſequuti ſunt eamdem doctrinam eius omnes diſcipuli tam antiqui, quàm moderni. Inter antiquos eſt Capreol. in primo ſent. diſt. 45. quæſt. 1. art. 2. per totum, præſertim in ſolutione ad tertiam rationem articuli, vbi approbat diſtinctionem de neceſſitate conſequentiæ, & conſequentis, & inquit: *Bene ſtat, quod volitum à* Deo *neceſſario eueniet, reſpectu Dei, neceſſitate immutabilitatis; & contingenter eueniet abſolute. Neceſſario quidem reſpectu Dei; quia verum eſt, quod eueniet à* Deo, *& non poteſt tranſire de vero ad falſum, nec deſinere eſſe verum, & hæc eſt neceſſitas immutabilitatis; contingenter autem eueniet, abſolute loquendo, quia non implicat contradictionem illud non euenire: imo Deus poſſet facere illud non euenire; & ideo neceſſitas immutabilitatis ſtat cum libertate arbitrij*. Durandus in primo, diſt. 47. art. 10. in calce corp. Idem confirmat, cum ait: *Ex quo patet, quod non bene dicunt illi, qui dicunt, quod omnia de neceſſitate eueniunt per comparationem ad voluntatem diuinam; quia, vt dictum eſt, omnia reſpectu diuinæ voluntatis eueniunt libere; & ideo, abſolute loquendo, poſſunt non euenire; quamuis ſtante ſuppoſitione, quod ſint volita, non poſſint non euenire; ſed hæc eſt neceſsitas ſuppoſitionis tantum*. Aegidius Columna Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis in primo ſent. diſt. 38. quæſt. vlt. ad ſecundum, eadem vtitur diſtinctione, & pro illa allegat S. Anſelmum, & Boetium.

Capreolus. *Durandus.* *Aegidius.*

XII. Ferrarienſ. primo contra Gentes cap. 85. inter explicandam quartam rationem S. Thom. verſ. ad euidentiam, inquit: *Ex eo, quod ponitur aliquid neceſſarium ex ſuppoſitione, non oportet ab eo remoueri contingentiam: & ita, cum ex eo, quod Deus aliquid velit, neceſſe ſit ex ſuppoſitione tantum, quod illud ſit; quia non ſtant ſimul, quod* Deus *velit euenire, & non eueniat, non autem abſolute; non oportet ex voluntate Dei à rebus contingentiam tollere*. Et in diſcurſu totius capituli probat eſſe impoſsibile in ſenſu compoſito, quod Deus

Ferrarienſ.

velit

velit voluntate efficaci aliquem effectum ſequi ex cauſa contingenti, & quod talis effectus non ſequatur. *Conradus.* Conradus 1. 2. quæſtione decima, art. 4. maxime ſuper ſolutione ad tertiũ Sancti Tho. & quæſt. 112. art. 3. expreſſe aſſerit, quod in ſenſu compoſito implicat, quod Deus moueat efficaciter hominem, vt operetur aliquid, & quod homo illud non operetur; quamuis abſolute poſſibile ſit non operari illud. *Caiet.* Caietan. 1. p. quæſt. 22. ar. 4. ſuper ſolutione ad primum D. Thomæ dicit, omnes Doctores affirmare, quod futuri actus contingentes ſunt euitabiles abſolute, & poſſunt non eſſe, tamen in ordine ad diuinam prouidentiam, & efficaciam diuinæ voluntatis ſunt ineuitabiles: & ait, diſtinctionem *de ſenſu compoſito, & diuiſo, de neceſſitate conſequentiæ, & conſequentis*, communiter aſſignari à Doctoribus, ad concordandam libertatem arbitrij, & contingentiam rerum cum infallibilitate prouidentiæ diuinæ: & ipſe Caietanus ibi approbat iſtam doctrinam, quamuis aſſerat, nõ quietare intellectum noſtrum; & ideo ipſe captiuat ſuum in obſequium fidei; in quo nimirum doctiſſime loquitur, & pijſſime.

XIII. Ex recentioribus etiã Thomiſtis eamdem doctrinam vnanimiter docent, & defendunt, *Mag. Soto.* M. Soto libro primo de natura & gratia, cap. 16. vbi ait, quod *concurſus* Dei, *quo mouet voluntatem ad rectam operationem: quamuis ſit in eodem inſtanti temporis, in quo eſt concurſus creatæ voluntatis, nihilominus eſt prius natura illo.* Et poſt pauca ſubdit: *In illo temporis momento, quo Deus mecum concurrit, ſum liber, vt tunc agere renuam; etenim dum libere moueor, poſſum in ſenſu diuiſo non agere, & tunc ceſſabit concurſus Dei; tametſi in ſenſu compoſito contra ſe inuicem pugnent, Deum agere erga me actione illa, & me non agere.* *M. Medina.* Magiſter Medina prima ſecundæ, quæſtione decima, art. 4. dub. 1. ante ſolutionem ad primum, vbi ait: *Poſito* Dei *concurſu, non eſt poſſibile, quod homo non moueatur, ſtante diuino concurſu; cæterum abſolute, & ſimpliciter poteſt non moueri. Quod perinde eſt, atque ſi diceretur, non eſſe poſsibile, hanc copulatiuam eſſe veram*: Deus concurrit mecum, *& mouet meam voluntatem, & mea voluntas non mouetur. Cæterum hæc copulatiua eſt vera*: *Deus concurrit mecum ad volendum, vel loquendum, & ego poſſum non velle, vel non loqui.* Et in ſolutione ad primum, ſic ait: *Adhuc poſito Dei concurſu, libere agit, & poteſt non agere, licet non ſtet, quod* Deus *concurrat, & quod non agat in ſenſu compoſito; ſicut non ſtat, quod Deus ſciuerit, Petrum ab æterno peccaturum, & Petrus non peccet; tamen adhuc poteſt non peccare.* XIV. *M. Bañes.* M. Bañes prima parte, quæſt. 19. art. 8. dub. 1. concluſ. ſecunda, vbi ait: *Effectus contingentes, aut liberi ſi comparentur ad ſcientiam, vel prouidentiam, vel voluntatem* Dei, *ſunt neceſſarij ſecundum quid, ſcilicet ex ſuppoſitione: quæ neceſsitas eſt conditionalis, ſeu potius conſequentiæ, non conſequentis.* & id probat, quia hæ conſequentiæ ſunt bonæ, & neceſſariæ: Deus vult aliquid fieri: ergo fiet, eo modo, & quando vult fieri: Deus prouidit hoc futurum: ergo erit, & quæſt. 23. art. 3. dub. vlt. poſt concl. 10. inquit:

Effectus omnes cõtingentes ſunt neceſſarii ſecundum quid.

Tandem aduertendum eſt, quomodo cum doctrina catholica conſonet, quod definitum eſt in Concilio Tridentino ſeſsione 6. can. 4. vbi dicitur: Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo *motum, & excitatum mere paſsiue ſe habere, velut inanime quoddam, nihilq. cooperari, quo, ad recipiendam gratiam ſe diſponat, nec poſſe diſſentire, ſi velit, anathema ſit. In quo canone duo obſerua. Primum eſt, quod illa cooperatio liberi arbitrij eſt effectus diuinæ miſericordiæ. Secundum eſt, quod hæc propoſitio: Liberum arbitrium poteſt diſſentire, ſi velit, debet intelligi, ſimpliciter loquendo: non autem in ſenſu compoſito, ita vt poſſint ſtare ſimul hæc duo, ſcilicet hoc auxilium efficax exiſtit in homine, & homo reſiſtit diſſentiendo: ratio autem eſt euidens: Voluntati enim eius quis reſiſtet? ſcilicet voluntati efficaci, & abſolutæ ipſius.*

Côc. Trid. expenditur

XV. M. Zumel. 1. p. q. 19. ar. 8. diſp. 2. concluſ. 2. vbi habet eadem fere verba, quæ ex M. Bañes eod. art. 8. retulimus. *Aſturicenſ.* M. Fr. Ioannes Vincentius Aſturicenſis, quõdam Vicarius generalis Ord. Prædic. & in Academ. Salmaticen. Sacræ Thelogiæ profeſſor eximius, in releĉt. de gratia Chriſti, q. 5. art. 3. concl. 3. pag. 430. vbi ait, quod *humana Chriſti voluntas fuit ſimpliciter, & in ſenſu diuiſo libera ad obediendum, vel non obediendum præcepto ſibi impoſito. At in ſenſu compoſito, & neceſſitate conſequentiæ non potuit nõ adimplere omnia*

Chriſti voluntas libere impleuit præcepta.

Digitized by Google

ſibi iniuncta præcepta, omnibusq. ſibi impoſitis obtemperare mandatis. Itaque non potuit ſtare, quod Chriſto imponeretur præceptum moriendi, & quod eius voluntas non acceptaret, & ſuo tempore non adimpleret. Et ibi affirmat, hanc eſſe communem doctrinam Thomiſtarum, & explicat, qualiter cum illa ſtet libertas arbitrij.

XVI. In ſchola etiam Scoti hæc eadem diſtinctio eſt communiter recepta. illam tradit Scotus in primo, diſtinct. 39. quæſt. vn. aſſerens, fuiſſe Boetij: & diſtinct. 40. quæſt. vnica: quem ſequuntur omnes eius diſcipuli. Eamdem diſtinctionem admittit Fr. Petrus Trigoſius Capuccinus in commentarijs ſuper ſummam Theologiæ S. Bonauenturæ 1. p. q. 15. art. 2. dub. 1. concl. 2. p. 459. vbi ſic ait: *Effectus contingentes, & liberi, ſi comparentur ad ſcientiam, prouidentiam, & voluntatem Dei, dicuntur neceſſarij ſecundum quid, ſiue ex ſuppoſitione, quæ neceſsitas vocatur conditionalis, & conſequentiæ; non tamen abſoluta, ſeu conſequentis.* Et aſsignat rationem; *quoniam iſtæ conſeqnentiæ ſunt optimæ: Deus præſciuit hoc futurum: ergo erit; Deus præuidit hoc futurum: ergo erit; Deus vult aliquid fieri: ergo fiet, eo modo, quo voluerit, & quãdo voluerit, quia non ſtat, dari antecedens verum, & conſequens falſum;* & ibi proponit contra hanc doctrinam argumentum aduerſariorum, affirmans, nihil concludere, & idem docet latius eodem art, dubio tertio, notab. 1. & in ſolutione ad primum.

Scotus.

XVII. Denique ex ſacris litteris, & Concilijs euidenter colligitur huius diſtinctionis neceſsitas; multa enim in illis habentur, quæ ad concordiam, niſi per hanc diſtinctionem redigi nõ poſſunt. Nam in Concilio Trident. ſeſſ. 6. can. 4. de Iuſtificatione definitur, quod liberum arbitrium motum, & excitatum à Deo, poteſt illi diſſentire, ſi velit: & cap. 5. dicitur, quod homo poteſt abijcere inſpirationem diuinam, &c. ſimiliter ſacra Scriptura clamat, quod nullus poteſt reſiſtere voluntati Dei, vt patet ex illo Eſther. 13. *Nec eſt, qui tuæ poſsit reſiſtere voluntati, ſi decreueris ſaluare Iſrael.* & Pſal. 75. *Tu terribilis es: & quis reſiſtet tibi?* Iſai. 14. *Dominus Deus decreuit, & quis poterit infirmare?* & cap. 46. *Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet.* & cap. 47. *Non reſiſtet mihi homo.* & ad Roman. 9. *Voluntati enim eius quis reſiſtet?* Hæc autem loca, quæ primo aſpectu videntur eſſe contraria, per diſtinctionem prædictam, & non aliter concordantur. Præterea 1. Ioann. 2. dicitur: *Omnis, qui natus eſt ex Deo, non peccat; ſed nec peccare poteſt, quoniam ſemen Dei manet in illo.* In alijs autem locis Scripturæ habetur, quod multi homines iuſti peccauerunt. Peccauit Dauid occidens Vriam, & ad vxorem illius, ipſo viuente, accedens: peccauit Petrus Apoſtolus, Chriſtum Dominum in nocte paſsionis abnegando; peccauerunt quamplurimi, quos conſtat prius per gratiam ex Deo natos fuiſſe. Hæc autem loca, quæ videntur contraria, etiam per diſtinctionem ſupra poſitam, in concordiam rediguntur. Quod enim dicit Sanctus Ioannes: *Qui natus eſt ex Deo, peccare non poteſt,* intelligitur in ſenſu compoſito; quia videlicet implicat, hæc duo ſimul eſſe vera, quod ſcilicet aliquis ſit natus ex Deo, & exiſtat in gratia, & peccet mortaliter: nam gratia, & peccatum mortale non poſſunt eſſe ſimul in eodem. Quod vero in alijs Scripturis habetur, videlicet multos iuſtos peccaſſe, & conſequenter peccare potuiſſe, intelligitur abſolute, & in ſenſu diuiſo; ergo neceſſario admittenda eſt illa diſtinctio.

Libertatẽ actus ſimul ſtare cum eius neceſſitate in ſẽſu compoſito, colligitur ex ſacris litteris.

2. Reg. 12.

Lucæ 22.

XVIII. Ad hæc omnia reſpondent auctores contrariæ ſententiæ, ſe libenter admittere diſtinctionem illam de neceſſario in ſenſu compoſito, & diuiſo, per quam SS. Doctores, & Scholaſtici communiter diſſoluunt argumenta hæreticorum contra diuinam prouidentiam, prædeſtinationem, & libertatem arbitrij creati. Dicunt tamen, Deum non habere decretum abſolutum, & efficax aliquid efficiendi per cauſam liberam prius in ſigno rationis, quàm per ſcientiam mediam, vel conditionatam exploratum habeat, ac certo, & infallibiter cognoſcat, quid in particulari voluntas creata pro ſua innata libertate eſſet operatura ex hypotheſi, quod conſtitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantijs. Sed hoc effugium ſupponit vnum falſum; non enim eſt ſcibile etiam à Deo ante decretum actuale ſuæ voluntatis, quid determinate ſit acturum liberum arbitrium

bitrium creatum, ſi poneretur in talibus circumſtantijs, vt diſp. 7. oſtenſum eſt.

Ad argumentum autem factum à principio iam abunde ſatisfecimus diſp. 22. nu. 40. & 41. vbi auctoritatem Anſelmi explicatam dedimus.

XIX. PRo complemento huius diſputationis eſſet diſputandum, quid ſit, actum liberi arbitrij creati eſſe neceſſarium in ſenſu compoſito, vel diuiſo, & qualiter explicari debeat, & intelligi neceſſitas in ſenſu compoſito: ſed de hoc agendum erit diſp. 94. Interim aduertimus, quoſdã Theologos in Dialecticis principijs deficere, dum arbitrantur, hanc propoſitionẽ; Homo motus à Deo auxilio efficaci, non poteſt diſſentire vocationi diuinæ in ſenſu cõpoſito, nihil aliud ſignificare, quàm quod tempore, quo illa motio eſt in homine, ille non poteſt diſſentire, ſed neceſſario cõuertitur; ablata vero motione efficaci, tunc poſſit diſſentire, & non conuerti; ſed iſti auctores non attingunt verum ſenſum compoſitum, ſed ſolum faciunt compoſitionem auxilij efficacis cum voluntate creata: non autem componunt auxilium efficax, & actualem reſiſtentiam in eodem ſubiecto pro eodem tempore; quã compoſitionem ſignificat iſta propoſitio: Liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci ad conſenſum, poteſt diſſentire in ſenſu compoſito. Sicut enim iſta propoſitio: Album non poteſt eſſe nigrum in ſenſu compoſito, non ſignificat, quod quando albedo eſt in homine, tunc non poſſit eſſe niger; ablata vero albedine, poſsit eſſe niger; ſed ſignificat, albedinem, & nigredinem eſſe formas ſimul incompoſſibiles in eodem ſubiecto; ita vt impoſsibile ſit aliquid ſimul eſſe album, & nigrum: & propterea eſt vera propoſitio: Ita hęc: Liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci, non poteſt diſſentire in ſenſu cõpoſito; non ſignificat, quod quando motio efficax eſt in homine, non poſſit diſſentire, ſi velit; ablata vero motione efficaci, tunc poſsit diſſentire: ſed ſignificat, hæc duo eſſe incompoſsibilia ſimul, quod ſcilicet auxilium efficax ſit in libero arbitrio, & liberum arbitrium diſſentiat: & propterea illa propoſitio eſt vera: quoniam auxilium efficax, & actualis reſiſtentia nec ſunt, nec eſſe poſſunt ſimul in eodem; quamuis efficax auxilium ſimul compatiatur ſecum in eodem arbitrio potentiam ad diſſentiendum, ſi velit: quod ſufficit, & requiritur ad libertatem, vt diſputatione 18, & 22, cæpimus adnotare, & inferius diſputatione 32, 92. & 93. 115, & 116, latius explicabimus.

Dubium.

Neceſſitas actus in ſẽſu compoſito male à quibuſdã explicatur

Diſputatio XXVI.

Vtrum prima radix contingentiæ ſit efficacia, ſiue omnipotentia diuinæ voluntatis.

PRAESENS quæſtio maxime deſeruit ad explicandum, qualiter cum abſoluto, & efficaci decreto diuinæ voluntatis prædeterminantis omnia futura contingentia, & libera, ſtet ſimul libertas arbitrij creati, quantum ad actualem vſum illius. Ideo congruenter, poſtquam oſtendimus Deum efficaciter prędeterminaſſe omnes actus futuros contingentes, & liberos; explicandum reſtat, quæ ſit prima radix, ex qua eorumdem actuum contingentia deſumenda eſt. I

Eſt ergo prima ſententia Scoti in primo ſententiarum, diſtinctione ſecunda, quæſtione quarta, diſtinctione octaua, quæſtione quarta, & quinta, diſtinctione trigeſimaoctaua, & trigeſimanona, & in ſecundo, diſtinctione prima, quæſtione tertia, in quibus locis aſſerit, quod prima radix contingentiæ non eſt efficacia, ſed libertas diuinæ voluntatis; ita quod ſublata Dei libertate, nulla in rebus maneret contingentia. Ex quo infert, philoſophos, qui dixerunt, mundum à Deo ex neceſsitate naturæ proceſsiſſe; & nihilominus rerum contingentiam admiſerunt, duas contradictorias latenter conceſsiſſe. Eamdem ſententiam defendit Corduba in ſuo quæſtionario libro primo quæſt. 55. quam ſequuntur omnes Scotiſtæ, & probatur

Primo. Nam, ſi Deus operaretur ex neceſsitate naturæ, neceſſario moueret, & applicaret cauſas ſecundas ad operandum: ergo omnes cauſæ ſecundæ operantur ex neceſsitate abſoluta, & nõ contingenter,

Digitized by Google

genter. Patet conſequentia: nam cauſa, quæ mouet, inquantum mota, ſi neceſſario mouetur, neceſſario mouet; ſed omnes cauſæ ſecundæ mouent, inquantum motæ, & applicatæ à Deo: ergo, ſi ex neceſſitate naturæ mouerentur à Deo, neceſſario mouerent, atque operarentur, & non libere: ergo, vt ſaluetur contingentia in rebus, requiritur, quod cauſa prima libere moueat ſecundas, ac per conſequens prima radix contingentiæ eſt libertas diuinæ voluntatis.

II. Secundo. Cauſa prima prius natura attingit effectũ, quam ſecunda: ergo, ſi cauſa prima ageret neceſſario; ex neceſſitate produceret effectum cauſæ ſecundæ: ergo cauſa ſecunda non produceret illũ libere; implicat enim, quod idẽ effectus ſimul ſit liber, & neceſſarius ſimpliciter, etiam reſpectu diuerſarum cauſarum: ergo requiritur libertas in prima cauſa, vt effectus liber ſit, & contingens.

Tertio. Idem numero effectus, qui producitur à cauſis ſecũdis, poteſt immediate produci à ſolo Deo; ſed ſi producatur à ſolo Deo, non poteſt talis effectus eſſe contingens, niſi cauſa prima producat illũ libere; ſi enim operaretur ex neceſſitate naturæ, effectus produceretur neceſſario: ergo nec erit effectus contingens, quã do producitur à Deo media cauſa ſecunda, niſi prima cauſa illũ libere operetur.

Quarto. Omne ens per participationẽ reducitur, tãquam in primam radicem, in primum ens per eſſentiam: ergo omne liberum per participationem debet reduci in primum liberum, quod eſt liberum per eſſentiam: ergo, ſi in voluntate diuina nulla eſſet libertas, non poſſet ſaluari libertas in cauſis ſecundis, quæ ſunt per participationem liberæ, neque in earum effectibus: ergo neque contingentia.

Confirmatur. Si Deus operaretur ex neceſſitate naturæ, liberum hominis arbitrium, vel Angeli, non poſſet libere moueri à ſeipſo, abſque eo, qnod moueretur ab alio priori agente; alias eſſet ſimpliciter primum mouens; & ita eſſet Deus: nec etiam à Deo; quia tunc Deus moueret neceſſario, & non libere: ergo nihil tunc operaretur libere.

III. Secunda ſententia eſt quorundam ex recentioribus Thomiſtis, qui aſſerunt, efficaciam diuinæ voluntatis eſſe primam radicem contingentiæ; dicunt tamen, quod libertas diuinæ voluntatis eſt cõditio neceſſario requiſita ad contingentiam rerum, & actualem libertatem noſtrorum actuum. Ex quo inferunt, quod, etiam ſi de facto Deus moueret cauſas ſecundas, & concurreret cum illis, ſicut modo concurrit (excepta libertate primæ cauſæ) nullus eſſet in rerum natura effectus contingens, & liber. Conuincuntur argumentis factis pro ſententia Scoti.

Tertia ſententia eſt aliorum Theologorum, qui, reiecta opinione Scoti, docẽt, quod prima radix, remota tamen, contingentiæ, eſt voluntas Dei creans arbitrium hominum liberum, & Angelorũ, & appetitum ſentientem beſtiarum. Proxima vero, & immediata eſt liberum arbitriũ hominis, & Angeli, & appetitus ſentiens beſtiarum, quoad eos actus, in quibus veſtigium libertatis habere videntur; quibus ſublatis, exiſtimat, nullam eſſe poſſe contingentiam in rebus. Et quidem, quod radix remota contingentiæ ſit voluntas diuina creans liberum arbitrium, ex eo probant: nã quidquid eſt radix contingentię, oportet tandẽ, quod habeat eſſe à diuina voluntate, cum diuina voluntas ſit prima cauſa omnium, quæ quomodocunque habent eſſe. Quod autem ſola libertas creata ſit immediata, & proxima radix contingentię, probant duobus argumentis ſequentibus; vnde in ordine ſit

Quintũ argumentũ. Omnes alię cauſæ ſecundæ, præter cauſas liberas, vel habentes veſtigium aliquod libertatis, agũt ex neceſſitate naturæ: ergo ex illis nõ poteſt deſumi immediata, & proxima cauſa contingentiæ; ſed ſolũ ex volũtate creata, quę in ſua poteſtate habet operari hoc, aut illud, vel omnino ab operatione ceſſare.

Sexto. Cauſæ naturales producunt ſuos effectus contingenter; quia libere applicantur, & mouentur à cauſis ſecũdis liberis, ſicut, v. g. lux lucernæ illuminat iſtam aulam contingenter, quia libere ab homine accenſa eſt; & in aulam introducta: cum tamen potuerit pro innata hominis libertate non accendi, nec in aulã introduci: ergo formalis, & proxima radix cõtingentiæ eſt libertas creata, vel potentia, habens veſtigiũ aliquod libertatis.

Septimo idipſum probatur. Effectus cauſæ ſecundæ dicitur contingẽs, quia eſt impe-

impedibilis, ſed non habet, quod ſit impedibilis per habitudinem ad diuinam voluntatem: dicitur enim Eſther. 13. *Nec eſt, qui voluntati tuæ poſſit reſiſtere*: nec etiam per habitudinem ad cauſas naturales, quia ſunt naturaliter determinatæ ad vnũ, & ex neceſsitate producunt ſuos effectus; ergo dicitur contingens per habitudinem ad cauſam liberam creatam, ac per conſequens in illam reducenda eſt omnis contingentia; & illa ſublata, nullus poteſt eſſe effectus contingens.

Confirmatur ex Ariſt. lib. 1. Periherm. vbi definit, contingens eſſe illud, quod non eſt ad vnam partem determinatum: & S. Tho. 1. p. q. 14. ar. 13. in corp. inquit, quod *ſi conſideretur cõtingens, vt actu exiſtens in ſeipſo, iam non conſideratur, vt ad vtrumlibet contingens, ſed determinatum ad vnum*.

IIII. Quarta ſententia eſt Caiet. 1. p. q. 19. ar. 8. & q. 14. ar. 13. qui ita reducit contingẽtiam rerum ad efficaciam diuinæ voluntatis, tamquam ad primam radicem, & cauſam, vt exiſtimet, libertatem eiuſdẽ voluntatis non eſſe conditionem neceſſario prærequiſitam, vt à cauſis ſecundis cõtingentibus effectus contingentes proueniant; ac per conſequens, etiam ſi Deus operaretur ad extra ex neceſsitate naturæ, adhuc eſſent effectus contingentes, & liberi. Eamdem ſententiam ſequitur Ferrar. 1. con. Gent. c. 67. & illam defendunt multi Thomiſtæ, præſertim M. Bañes 1. p. q. 19. ar. 8. c. 7. & M. Zumel q. 14. art. 13. diſput. 8. Sed non conueniunt omnes iſti Doctores in aſsignanda ratione, propter quam, ſuppoſito quod Deus operaretur ex neceſsitate naturæ, adhuc eſſent effectus contingentes, ſicut modo ſunt. Quidam enim, vt Caiet. Ferrar. & M. Zumel, dicunt, rationem eſſe deſumendam ex cauſa ſecunda libera, vel impedibili, quæ participat influxum indifferentẽ primæ cauſæ, & modificat illum iuxta ſuam naturam; alij vero, vt M. Bañes, nolunt admittere, quod influxus cauſæ primæ modificetur à cauſa ſecunda; & ita rationem contingentiæ aſsignant ex parte cauſarum ſecundarum contingentium, quæ per ſe ſunt impedibiles, ac per conſequens contingit, quod concurſus vnius impediat concurſum alterius: alij denique alias diuerſas aſsignat rationes.

Pro ſolutione tamen huius difficultatis ſupponendum eſt, quod cõtingens accipitur dupliciter. V. Primo in ampla quadã ſignificatione pro eo, quod, ſimpliciter loquendo, poteſt eſſe, & poteſt non eſſe, ſaltem de potentia Dei abſoluta; & in hac acceptione non ſolum corruptibilia dicũtur entia contingentia, ſed etiam corpora cęleſtia, & Angeli: nam, eſſe exiſtentiæ, nõ competit illis neceſſario neceſsitate abſoluta, ſed ex libera Dei voluntate. Etenim omnes creaturæ non ex neceſsitate naturæ, ſed libere proceſſerunt à Deo: & ſicut Deus libere illas produxit; ita etiã de ſua potentia abſoluta poteſt illas in nihilum redigere. Secundo modo accipitur contingens proprie pro eo, quod poteſt eſſe, & poteſt non eſſe, quantum eſt ex parte cauſæ ſecundæ, quia videlicet talis cauſa, ſecundum ſe, indifferens eſt ad producendum, vel non producendum effectum, qui dicitur contingens: vel ſi eſt determinata, poteſt impediri per concurſum aliarũ cauſarum ſecundarum. Inter effectus autem contingentes, actus liberi ſunt maxime contingentes, vt docet S. Th. in 1. ſent. d. 38. q. 1. ar. 5. nam cauſa libera ſe habet indifferenter ad oppoſita, & in hac ſecunda acceptione agimus de futuris contingentibus in præſenti.

Contingẽs dicitur tribus modis

Notãdum ſecundo, quod ad contingentiam proprie ſumptam, requiritur, quod virtus actiua cauſæ non ſit determinata ad vnum: nam quod eſt determinatum ad vnum quantum ad exercitium, ita vt effectus ſit in rerum natura; iã ex tali ſuppoſitione non dicitur effectus contingens: vel ſi cauſa eſt determinata ad vnum, neceſſe eſt, vt effectus ſit contingens, quod poſsit impediri per cõcurſum alterius cauſæ, ne producat ſuum effectum. Itaque nõ eſt de neceſsitate cauſę cõtingentis, quod ſe habeat indifferenter ad vtrumlibet, ſed ſufficit, quod poſsit impediri per aliã cauſam ſecundã. Docet hoc expreſſe S. Tho. & id probat exẽplo ignis, qui naturaliter eſt determinatus ad comburendũ lignum ſibi applicatum; & tamen illa combuſtio eſt contingens, quia per effuſionem aquæ poteſt impediri; vnde S. Doct. triplex genus contingentiũ diſtinguit. Primum eſt eorum, quæ eueniunt, vt in paucioribus, vt illa, quæ accidunt à caſu, vel fortuito. Secundum eſt eorum, quæ eueniunt, VI.

Contingẽs proprie, quot requirãt conditiones.

S. Thom. 1. perihermẽ. lect. 14. circa med.

Eodem lib. lect. 13. & 6. metaph. lect. 2. & 2. phy. lect. 8. in princ.

vt in pluribus, ſicut hominem caneſcere in ſenectute, quod cauſatur ex natura. Tertium eſt eorum, quæ ſe habent ad vtrumlibet; quia ſcilicet ſecundum ſe non magis ſe habent ad vnam partem, quam ad aliam: & iſta procedunt ex electione. Sentit ergo S. Thomas, præter contingentia, quæ procedunt ex cauſis liberis, eſſe alia, quæ procedunt ex cauſis neceſſarijs, ſed impedibilibus.

VII. Notandum tertio, quod voluntas Dei poteſt dupliciter conſiderari. Primo, quatenus creare voluit, & creauit liberum arbitrium hominum, & Angelorum, & alias cauſas ſecundas: & ratione huius voluntatis tribuitur Deo, vt primæ cauſæ per ſe efficienti, omnis virtus actiua cauſarũ ſecundarum, per quam conſtituuntur habitualiter in actu primo: ſecundo modo, quatenus efficaciter voluit, & præconſtituit, atque ordinauit, quod ex talibus cauſis contingentibus producerentur tales effectus contingẽtes cum talibus circumſtantijs, medio influxu cauſarum ſecundarum: & ratione huius voluntatis tribuitur Deo, tamquam primo principio efficienti ipſe actualis influxus, & operatio cauſæ ſecundæ ſecundũ omnem entitatẽ, quam habet. Item aduertendum, quod in præſenti poſſumus loqui de cauſa prima efficiente contingentiæ, & effectus contingentis, vel de cauſa formali proxima. Sit ergo

VIII. PRima Concluſio. Summa efficacia, & omnipotentia diuinæ voluntatis eſt prima radix, & prima cauſa efficiens contingentiæ, quæ reperitur in rebus. Hanc concluſionem docet expreſſe S. Th. in 1. p. q. 19. ar. 8. vbi explicans, vnde proueniat, quod quidam effectus ſint contingentes, & liberi, & non omnia ex neceſſitate abſoluta eueniant, ait, *quod hoc contingit propter efficaciam diuinæ voluntatis. Cum enim aliqua cauſa efficax fuerit ad agendum: effectus conſequitur cauſam: non tantum ſecundum id, quod fit: ſed etiam ſecundum modum fiendi, vel eſſendi. Ex debilitate enim virtutis actiuæ in ſemine contingit, quod filius naſcitur diſſimilis patri in accidentibus, quæ pertinent ad modum eſſendi. Cum igitur voluntas diuina ſit efficaciſſima: non ſolum ſequitur, quod fiant ea, quæ* Deus *vult fieri; ſed quod eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus neceſſario: quædam contingenter: vt ſit ordo in rebus ad complementum vniuerſi. Et ideo quibuſdam effectibus aptauit cauſas neceſſarias, quæ deficere non poſſunt: ex quibus effectus de neceſſitate proueniunt: quibuſdam autem aptauit cauſas contingentes defectibiles: ex quibus effectus contingentes eueniant. Non igitur propterea effectus voliti à* Deo *eueniunt contingenter: quia cauſæ proximæ ſunt contingentes: ſed propterea quia Deus voluit eos contingenter euenire, contingentes cauſas ad eos præparauit.* eamdem conc. ſequitur Caiet. & alij Doctores allegati pro quarta ſententia.

Contingẽtiæ prima cauſa efficiẽs eſt ſũma efficacia diuinæ volũtatis.

Probatur primo: nam ſumma efficacia diuinæ voluntatis eſt, quantum ad exercitium, cauſa rerum omnium ſiue naturalium, ſiue contingentium, vt ſupra dictum eſt; & ſimiliter præparat cauſas contingentes, & defectibiles, vt ex illis proueniant tales effectus contingentes: ergo eſt prima radix, & cauſa efficiens omnium contingentium.

Probatur ſecundo. Illa eſt prima radix, & cauſa contingentiæ, quæ primo continet formaliter, vel eminenter omnem modum cauſalitatis, quæ reperitur de facto in omnibus cauſis ſecundis; & efficit, quod tales cauſæ producant effectus ſuæ naturæ proportionatos: ſed, iuxta doctrinam S. Thomæ ſuperius inductam; ſumma efficacia diuinæ voluntatis continet formaliter, vel eminenter omnem modum cauſalitatis cauſarum ſecundarum, cum ſit cauſa vniuerſaliſſima, & efficiat, quod cauſæ ſecundæ influant in effectus ſuæ naturæ proportionatos: ergo. S. Th. 1. p. q. 19. ar. 8.

Secunda Concluſio. Summa efficacia diuinæ voluntatis non ea ſolum ratione eſt prima radix, & cauſa contingentiæ, quæ reperitur in rebus; quia videlicet creauit liberum arbitrium hominum, & Angelorum; ſed etiam quia abſolute, & efficaci voluntate præconſtituit, quod ex talibus cauſis contingentibus ſequerentur tales effectus contingentes cum talibus circumſtantijs. Concluſio eſt contra aliquos modernos Theologos, qui negãt voluntatem diuinam efficienter prædeterminare omnes cauſas ſecundas, & eas applicare ad operandũ. Contra quos egimus diſp. 22. 23. & 24. Noſtra tamen concluſio eſt expreſſa S. Thomæ locis allegatis in eiſdem diſputationibus. IX.

Proba-

Digitized by Google

Probatur primo: nam alias ſequeretur, quod effectus contingentes, & liberi, & actualis cauſalitas, ſiue influxus cauſarum ſecundarum, non alia ratione tribuerentur Deo, tamquam primæ cauſæ efficienti, niſi quia ipſe eſt, qui creauit liberum arbitrium; & ita homo, vel Angelus ſolum haberet efficienter à Deo poſſe operari per liberum arbitrium contingenter, & libere; ſed actualiter operari libere & contingenter haberet à ſeipſo, & id deſcenderet ex arbitrij fonte, ſiue ex innata libertate: quod tamen eſt expreſſe contra S. Auguſt. lib. de gratia Chriſti contra Pelag. & Cæleſtium, c.3. & ſequentibus, cuius verba adducta ſunt diſput. 1.

Secundo probatur ratione S. Thomæ, in ar. 8. cit. nam, ſi voluntas Dei ſolum eſt prima cauſa, & radix contingentium; quia creauit liberum arbitrium, non autem quia præparauit, & prædeterminauit cauſas contingentes, vt ex illis tales effectus contingenter procederent; ſequeretur, quod huiuſmodi effectus euenirent in particulari præter intentionem, & determinationem voluntatis diuinæ: & ita eſſent fortuiti, & caſuales reſpectu Dei, quod eſt impoſſibile.

Tertio probatur: nam, vt ſtatim patebit, etiam ſi nullum exiſteret liberum arbitrium creatum, adhuc poſſent eſſe plures effectus contingentes, qui, tamquam in primam cauſam efficientem, reducerentur in Deũ: ergo ratio adæquata, propter quam rerum contingentia reducitur in Deum, vt in primam cauſam, non eſt quia creauit liberum arbitrium hominum, vel Angelorum.

X. Tertia concluſio. Proxima, & formalis ratio contingentiæ, quæ reperitur in rebus, non eſt liberum arbitrium hominum, & Angelorum, nec appetitus ſentiens beſtiarum; ac per conſequens, etiam ſi excludamus omnem libertatem arbitrij creati, adhuc poſſunt dari effectus formaliter contingentes, qui procedant à cauſis naturalibus, quarum altera eſt defectibilis, & impedibilis. Concluſio eſt contra Auicenn. li. 10. ſuæ metaph. c. 1. quem refert, & impugnat S. Thomas 3. cont. Gent. c. 86. & contra aliquos Theologos: eſt tamen expreſſa eiuſdem S. Thom. eodem c. 86. & 1. p. q. 115. ar. 6. & 6. metaph. text. 5. & aſſerit, illam eſſe ſententiam Ariſt. in eodem text. & in lib. de diuinat. per ſomnium c. 2.

Contingentiæ ratio formalis, & proxima non eſt liberum arbitrium hominum, vel Angelorũ, vel appetitus beſtiarum.

Probatur primo: nam, vt docet S. Tho. Angeli virtute ſuæ naturæ nõ cognoſcunt certo, & infallibiliter futura naturalia, quæ dependent à cauſis ſecundis defectibilibus, licet deficiant, vt in paucioribus; cognoſcunt autem omnia, quæ eueniunt neceſſario: ergo à cauſis naturalibus poſſunt prouenire effectus contingentes. Patet conſequentia: nam alias Angeli cognoſcerent per ſuam naturam omnes effectus futuros à cauſis naturalibus dependentes.

S. Tho. 1. p. q. 57. ar. 3. & de ver. q. 8. ar. 12. & q. 16. de malo ar. 7.

Probatur ſecundo. Pluuias eſſe in hyeme, & tonitrua in æſtate, ſunt effectus formaliter contingentes, licet regulariter eueniant; quia aliquando deficiunt: ſed eorum contingentia non reducitur, tamquam in cauſam proximam, in libertatem alicuius agentis creati; quia non reducitur in libertatem hominum, vt de ſe patet: nam illi non poſſunt impedire pluuiã cæleſtem, nec illam cauſare: nec etiam reducitur in libertatem Angelorum, qui mouent cælum. Etenim Angeli quamuis per intellectum, & voluntatem cælos moueant, ſunt tamen ad talem motum determinati ad modum naturæ, & per motum cæli cauſant effectus corporum inferiorum: alias non eſſet miraculum, neque contra ordinẽ naturæ, quod Angeli nunc deſinerent mouere corpora cæleſtia; non enim eſt miraculum, quod Angelus ceſſet ab actione libera: ergo proxima, & formalis ratio contingentiæ, non eſt liberum arbitrium hominum, vel Angelorum.

Tertio probatur. Defectibilitas cauſarum ſecundarum naturalium ſufficit ad contingentiam, vt in primo fundamento dictum eſt; ſed hæc defectibilitas non conuenit rebus corporalibus ex aliqua libertate creata, ſed ex natura ſua, cum competat illis ex conditione materiæ, quæ poteſt deficere ab eſſe, & conſequenter ab operatione, vt oſtendit S. Thom. 3. con. Gent. c. 86. ratione 5. Ergo ad contingentiam non requiritur libertas hominum, vel Angelorum.

Quarto. Effectus caſuales, & fortuiti ſunt contingentes, vt ſupra dictum eſt; ſed ſecluſa quacumque libertate creata, dantur in rebus inferioribus multi effectus caſuales, & fortuiti; contingit enim

à caſu

à caſu, quod fulmen cadens de cælo conſumat arborem, quam ſua ſponte terra produxit in tali loco. Etenim, vt oſtendit S. Thom. 3. cont. Gent. allegato, & Ariſt. vbi ſupra contra Auicenn. concurſus duarum cauſarum concurrentium ſimul ad effectum fortuitum, & caſualem, non eſt effectus per ſe intentus ab aliquo agente creato, ſed per accidens conſequutus: ergo.

Denique probatur alijs rationibus, & auctoritatibus Damaſceni, & Ptholomæi, quas adducit S. Thom. 3. cont. Gent. cit. vbi etiam refert, & ſoluit ex doctrina Ariſtotelis argumentum, quo Auicen. conuictus eſt, de quo videndus eſt Ferrar. eodem loco.

XI. *Proxima, & formalis ratio contingẽtię eſt defectibilitas cauſæ ſecũdæ.*

Quarta concluſio. Proxima, & formalis ratio contingentiæ in iſtis rebus inferioribus ſumitur ex cauſa proxima defectibili, ſeu impedibili per concurſum alterius cauſæ. Hæc concluſio eſt Caiet. q. 14. cit. & videtur expreſſa S. Thomæ eadem q. ar. 13. ad primum, & 3. con. Gen. citato, ratione 2. vbi docet, quod licet cauſa ſuprema ſit neceſſaria: effectus tamen poteſt eſſe contingens propter cauſam proximam contingentem, ſicut germinatio plantæ eſt contingens propter cauſam proximam contingentem, licet motus Solis, qui eſt cauſa prima, ſit neceſſarius.

Probatur primo: Contingentia, formaliter loquendo, ſonat imperfectionem, & defectibilitatem: ergo proxima, & formalis ratio illius aſſignanda eſt ex parte cauſæ ſecundæ defectibilis, & impedibilis.

Secundo probatur: nam S. Thom. 3. cont. Gent. citato, ex eo probat, quod à cauſis naturalibus poſſint euenire effectus contingentes; quia deficere poſſunt propter conditionem materiæ: ergo defectibilitas cauſæ ſecundæ eſt proxima, & formalis ratio contingentiæ. Notandum tamen, quod, vt optime aduertit M. Bañes, concurſus Dei generalis non eſt indifferens ſecundum ſe, neque modificatur, aut determinatur à cauſis ſecundis; alias penderet ab illis: ſed ipſe Deus determinat ſuum concurſum, & modificat illum in cauſis ſecundis, & etiam determinat cauſas ſecundas ad operandum conformiter ad conditionem ſuæ naturæ; quoniam de ratione primæ cauſæ ſimpliciter eſt, quod ab illa procedat omne ens per participationẽ, & omnis particularis modus entis creati; contingẽtia autem eſt modus entis creati ſicut libertas, & neceſſitas: debet ergo procedere ex determinatione diuinæ voluntatis, de quo plura diximus ex profeſſo diſputatione 20. & tribus ſequentibus.

XII. *Si Deus operaretur ex neceſſitate naturæ, adhuc eſſet contingẽtia in rebus.*

Quinta concluſio. Etiam ſi Deus ageret ad extra ex neceſſitate naturæ, ſi tamen concurreret eodem concurſu, quo nunc concurrit mouendo, & adiuuando cauſas ſecundas, & ſolum eſſet differentia ex parte Dei in modo operandi per actum voluntatis naturalem, ſiue vt natura eſt, & non per actum voluntatis liberum, ſicut modo operatur, adhuc ſaluaretur in rebus contingentia. Hæc concluſio in hoc ſenſu intenditur à Caietano, & ab alijs auctoribus allegatis pro quarta ſententia.

Probatur primo: In tali caſu multę cauſæ ſecundę eſſent defectibiles per concurſum aliarum cauſarum, ſicut modo ſunt, & ſolum eſſet differentia ex parte actus immanentis diuinæ voluntatis; quia tunc eſſet neceſſarius actus: ergo eſſet contingentia in rebus. Patet conſequentia: nam, vt dictum eſt ex S. Thoma, ratio formalis, & proxima contingentiæ deſumitur ex cauſis ſecundis defectibilibus, & impedibilibus per alias cauſas.

Secundo probatur. Vt docet S. Tho. 1. p. q. 19. art. 8. prima cauſa contingentiæ, quæ reperitur in rebus, eſt ſumma efficacia diuinæ voluntatis; ſed etiam ſi actus diuinæ voluntatis, per quem operatur, eſſet in Deo neceſſarius, & non liber; adhuc diuina voluntas haberet ſummam efficaciam: ergo ſi per actum naturalem vellet, quod ex cauſis ſecundis defectibilibus ſequerentur effectus contingentes, eſſet in rebus contingentia.

Libertas voluntatis fundatur in iudicio rationis indifferenti.

Confirmatur: Si Deus moueret voluntatem hominis ad volendum aliquod bonum particulare, medio iudicio rationis indifferenti, quo iudicaret, illud bonum non eſſe ex neceſſitate diligendum; talis volitio hominis eſſet formaliter libera, etiam ſi Deus per actum naturalem ſuæ voluntatis moueret hominem ad volendum illud bonum: ergo volitio illa hominis eſſet contingens. Patet conſequentia: nam omnis actus liber creatus eſt cõtingens, cum poſſit eſſe, & poſſit non eſſe:

& an-

Digitized by Google

& antecedens probatur: nam libertas, quamuis formaliter ſit in voluntate, radicatur tamen, & fundatur in indifferentia iudicij rationis, vt docet S. Thom. 1. p. q. 83. ar. 3. ad 1. & 3. cont. Gent. cap. 85. ratione 4. ergo, ſi iudicium rationis eſt indifferens, actus voluntatis, qui ſequitur ad illud, erit liber, etiam ſi Deus operaretur ex neceſſitate naturæ.

Quarto probatur ratione deſumpta ex S. Tho. 3. cont. Gent. c. 86. rat. 2. A cauſa prima non ſequitur effectus de neceſſitate, niſi etiam cauſa media ſit neceſſaria: ſicut in ſyllogiſmis ex maiori neceſſaria, & minori contingenti non ſequitur concluſio neceſſaria, ſed contingens: Deus autem eſt cauſa prima inferiorum effectuum; proximæ autem cauſæ ſunt virtutes actiuæ, & paſſiuæ in iſtis inferioribus, quæ non ſunt cauſæ neceſſariæ, ſed contingentes; poſſunt enim deficere, vt in paucioribus: ergo, etiam ſi Deus ageret ex neceſſitate naturæ, eſſent effectus contingentes propter cauſam proximam contingentem.

XIII. *Propoſitio illa: cauſa, quæ operatur, inquantum mota, ſi neceſſario mouetur, neceſſario operatur, vt ſit intelligenda.*

PEr hęc patet reſponſio ad primum argumentũ factum pro ſententia Scoti, & ad propoſitionẽ illam aſſumptam: Cauſa, quæ operatur, inquantum mota, ſi neceſſario mouetur, neceſſario mouet. Reſpõdetur enim, quod ſolum habet verum in cauſis mere inſtrumẽtalibus, quę virtute propriæ formæ nihil conferunt ad productionem effectus, non autem in cauſis principalibus, quæ ex ſe, hoc eſt ex principio actiuo intrinſeco, aliquid conferunt ad productionem effectus, vt patet in exemplo adducto de planta, quæ germinat mota à Sole; quamuis enim neceſſario moueatur à Sole per ſuum motum, germinat tamen contingenter, propter conditionem propriæ naturæ: de quo videndus eſt S. Thom. q. 6. de potentia, ar. vnic. ad 3.

Ad ſecundum reſpondetur, quod, cum concurſus cauſæ primæ non attingat effectum cauſæ ſecundæ, niſi prius natura recipiatur in ipſa cauſa ſecunda, & modificetur in illa; in nullo priori, cauſa prima attingit effectum illum, in quo non attingatur à cauſa ſecunda. Vnde non ſequitur, quod omnes effectus eſſent neceſſarij ſimpliciter, ſi Deus ageret ex neceſſitate naturæ, vt ex ſupra dictis conſtat.

Ad tertium reſpondetur primo, quod eodem argumento probaretur, Deum modo de facto nullum producere effectum contingentem per cauſam ſecundam; quoniam ſi talis effectus produceretur immediate à ſolo Deo, non eſſet formaliter contingens; quia non dependeret ab aliqua cauſa defectibili. Secundo dicitur, quod quando effectus non dicit formalem ordinem ad cauſam ſecundam, vt actus vitales, tunc bene poteſt Deus per ſeipſum producere immediate eumdem effectum numero, quantum ad ſubſtantiam, qui producitur à cauſis ſecundis; eſſet tamen differentia, quantum ad modum cauſandi. Etenim, ſi produceretur à ſolo Deo, nulla interueniret cauſa defectibilis, aut impedibilis; & ita effectus nõ eſſet formaliter contingens. Cæterum, quando producitur media cauſa ſecunda, iam poteſt habere aliquam cauſam impedibilem, & per conſequens poteſt eſſe effectus ſimpliciter contingens.

XIV. *M. Bañes 1. p. q. 19. ar. 8. concl. vlt.*

Ad quartum argumentum M. Bañes reſpondet, quod, ſi Deus ad extra operaretur ex neceſſitate naturæ, nullum eſſet liberum arbitrium creatum, neque actus liber; & conuincitur argumento facto cum ſua confirmatione: & iuxta ſententiam illius, reſpondetur ad quartum argumentum, quod, etiam ſi nulla eſſet libertas in cauſis ſecundis, adhuc ſaluaretur contingentia in alijs cauſis naturalibus defectibilibus, vt in 3. concluſione dictum eſt. Mihi autem videtur multo probabilius, quod in tali caſu ſaluaretur libertas in cauſis ſecundis, ſicut ſaluaretur contingentia in rebus naturalibus: & ratio huius eſt; nam ſi Deus ſeruaret ordinem vniuerſi, & naturam cauſarum ſecundarum, & præberet illis concurſum ad extra, ſicut nunc tribuit, & ſolum eſſet differentia in actu immanenti diuinæ voluntatis, quantum ad hoc, quod ex neceſſitate naturæ vellet creaturas; tunc, ſicut cauſæ naturales eſſent defectibiles, ita liberum arbitrium producens vnum actum, haberet potentiam actiuam, qua poſſet producere oppoſitum, ſi vellet, propter conditionem propriæ naturæ: ergo ſicut in tali caſu eſſet contingentia in cauſis ſecundis naturalibus; ita eſſet libertas in ſecundis cauſis liberis.

Libertas eſſet in rebus creatis etiã ſi Deus operaretur ex neceſſitate naturæ, dũ tamen eas moueret medio iudicio rationis indifferenti.

Confirmatur auctoritate S. Thom. q. 6. de po-

de potentia, ſupra cit. ad 3. vbi ait, quod *Deus mouet voluntatem immobiliter propter efficaciam virtutis mouentis, quæ deficere non poteſt: ſed propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter ſe habet ad diuerſa, non inducitur neceſſitas, ſed manet libertas: ſicut etiam in omnibus prouidentia diuina infallibiliter operatur; & tamen à cauſis contingentibus proueniunt effectus contingentes, inquantum Deus omnia mouet proportionabiliter, vnumquodq. ſecundum ſuum modum.* ſed ſeruato ordine huius vniuerſi, Deus moueret omnia proportionabiliter, vnumquodque ſecundum ſuum modum: ergo, etiam ſi ex neceſſitate naturæ operaretur, adhuc eſſent effectus liberi. Dixi, ſeruato ordine huius vniuerſi; quoniam, ſi Deus operaretur ſecundum vltimum potentiæ, & ab æterno produxiſſet ſimul omnia, quæ poteſt producere, & non conſeruaret naturas cauſarum ſecundarum, quæ modo ſunt: in tali caſu nullus eſſet effectus contingens, nec liber. Reſpondetur ergo ad quartum argumentum, quod, ſi Deus ageret ex neceſſitate naturæ, & ſeruaret ordinem vniuerſi, libertas creata reduceretur in Deum, tamquam in primum liberum eminenter; non autem, tamquam in primum liberum formaliter: nam in tali caſu Deus non eſſet cauſa libera formaliter, ſed ſolum eminenter, ſicut eſt eminenter æquus; quia eſt prima cauſa illius: & ſimiliter eminenter eſt modo cauſa contingens, non autem formaliter; ſicut ergo de facto, effectus contingentes referuntur in Deum, vt in primam cauſam efficientem, licet Deus non ſit formaliter cauſa contingens: ita in caſu poſito, actus liberi reducerentur in Deum, tamquam in primam cauſam efficientem; licet Deus non eſſet formaliter liber, ſed ſolum eminenter.

XV. Ad confirmationem reſpondetur, quod in caſu poſito voluntas creata operetur libere, mota à Deo motione inhærente, & proportionata naturæ voluntatis motæ, ſicut de cauſis contingentibus dictum eſt, & ita poſſet producere actum liberum, ſicut modo illum producunt.

Ad quintum argumentum reſpondetur, quod omnes cauſæ naturales agunt ex neceſſitate naturæ; niſi impediantur per concurſum aliarum cauſarum: & quia cauſæ ſecundæ naturales poſſunt impediri, ideo ex illis ſequuntur effectus contingentes. Et, ſi fiat argumentum: nam cauſa naturalis impediens operatur ex neceſſitate naturæ: ergo ex neceſſitate naturæ impedit effectum alterius cauſæ: ac per conſequens ab illa numquam procedet effectus contingens; ad hoc argumentum reſpondet ex profeſſo S. Thom. 3. cont. Gent. c. 85. citato, quod, quamuis cauſa naturalis per ſe producat proprium effectum; non tamen habet per ſe, quod impediat effectum alterius cauſæ: & ratio eſt; quoniam illæ duæ cauſæ non coniunguntur per ſe, ſed per accidens, ſicut per accidens coniungitur albedo homini muſico; vnde, quod album ſit muſicum, non habet cauſam per ſe.

Ad ſextum negatur antecedens, vt patet ex dictis in tertia concluſione.

Ad ſeptimum reſpondetur, quod effectus dicuntur formaliter, & proxime contingentes per habitudinem ad cauſam ſecundam defectibilem, ſiue illa ſit cauſa libera, ſiue naturalis. Ad confirmationem ex Ariſtot. reſpondetur, quod contingens dicitur illud, quod non eſt ita ad vnum determinatum, vt impediri non poſſit: ſi enim ita ſit determinatum, vt impediri non poſſit, agens reduceret in actum ex neceſſitate abſoluta potentiam paſſiuam materiæ, circa quam operatur: ſi autem impediri poſſit, iam non reduceret ex neceſſitate in actum potentiam paſſiuam materiæ, & ita effectus eſſet ſimpliciter contingens. Et iuxta hanc doctrinam intelligendus eſt Ariſtot. vt explicat S. Thomas lib. 1. periherm. lectione 14. §. eſt autem conſiderandum. XVI. Contingẽs quid ſit.

Ad aliam auctoritatem ex S. Thoma reſpondetur, ſolum concludere, quod effectus contingentes ſint neceſſarij ex ſuppoſitione, quod habent eſſe; quia omne, quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe, vt dictum in 1. periherm. c. 6. hæc tamen neceſſitas non deſtruit rerum contingentiam, vt inquit S. Tho. 1. p. q. 14. ar. 13. ad 2. & in alijs locis diſput. præcedenti allegatis.

Diſpu-

Diſputatio XXVII.

Vtrum aliquis effectus poſſit dici formaliter contingens in ordine ad cauſalitatem Dei, præſertim quando immediate producitur ab illo.

PARTEM affirmatiuam defendunt Scotus in primo ſent. loco citato diſp. præcedenti, Gabr. & alij nōnulli Theologi. Et probari poteſt eorum ſenten-
I. tia: nam effectus immediate producti à Deo non ſunt neceſſarij; alias Deus ex neceſſitate naturæ produxiſſet mundum: ergo ſunt contingentes; inter neceſſarium enim, & contingens non datur medium: ergo Deus eſt cauſa eorum contingens. Confirmatur. Non neceſſarium, & contingens idem omnino ſunt, ſed effectus producti à Deo ſunt non neceſſarij, reſpectu cauſalitatis illius: ergo ſunt contingentes, & ita Deus erit eorum cauſa contingens.

Secundo. Illud dicitur contingens, quod ex natura ſua non eſt determinatum ad eſſe, ſed indifferenter poteſt eſſe, & non eſſe; ſed effectus producti immediate à Deo indifferenter poſſunt eſſe, & non eſſe: ergo ſunt contingentes, ac per conſequens cauſa eorum erit contingens.

Partem negatiuam tenent Caietanus 1. p. quæſt. 14. art. 13. §. quo ad ſecundum igitur, Ferrar. 3. contra Gent. c. 67. & 70. & eſt expreſſa ſententia S. Thomæ in primo ſent. diſt. 43. quæſt. 2. artic. 1. ad 4. & quæſt. 16. de malo, art. 7. ad 15. & quæſt. 23. de veritate, art. 1. ad 2. in quibus locis docet, Deum non eſſe cauſam rerum neceſſariam, neque contingentem, ſed liberam, & huius rei duplicem aſſignat rationem.

Deus nec eſt cauſa formaliter neceſſaria, nec contingens, ſed libera.

II. Prima eſt, quia neceſſarium, & contingens ſunt conditiones propriæ cauſæ creatæ, & limitatæ, ſed voluntas diuina, cum ſit cauſa vniuerſaliſſima omnium, eſt ſuper omnem conditionem, & modum cauſæ creatæ: ergo non eſt formaliter cauſa contingens. Hanc rationem aſſignat quæſt. 16. citata, de malo.

Secunda ratio eſt: nam de eſſentia cauſæ contingentis eſt, quod ſit mutabilis, & impedibilis, ſed voluntas diuina nec eſt mutabilis, nec impedibilis per aliam cauſam: ergo non eſt cauſa formaliter contingens. Hanc aſſignat in 1. ſent. & q. 23. de verit. citata.

Confirmatur. Cauſa contingens, vt contingens, includit intrinſece imperfectionem: ergo non poteſt Deo formaliter competere, in quo nulla poteſt eſſe imperfectio.

Quidam Theologi exiſtimant, quæſtionem eſſe de nomine, & dicunt, quod, ſi contingentia ſolum ſignificet indifferentiam quamdam, quam habet effectus in ordine ad ſuam cauſam, inquantum ex vi illius poteſt eſſe, & poteſt non eſſe: ſic effectus ſunt contingentes in ordine ad Deum, quia hoc nihil aliud eſt, quam non eſſe ſimpliciter neceſſarium: ſi autem contingentia, præter indifferentiam prædictam, includat aliquam imperfectionem, ſecundum hoc Deus non eſt cauſa contingens, ſed libera.

Nihilominus dicendum eſt, quæſtionem non eſſe de nomine, ſed de re; niſi quis velit terminos, & nomina confundere, & cauſam liberam pro contingenti ſermone in proprio vſurpare; à quo tamen omnis Metaphyſicus debet, & Theologus abſtinere. Vnde Caiet. loco citato, poſtquam dixit, quod contingentia imperfectionem in libertate importet, quia ponit mutabilitatem; ſubdit: *Ed idcirco D. Thomas in 1. ſent. diſtinct. 38. præueniens inepta modernorum vocabula, negat, Deum cauſare contingenter.* & rationes adductæ ex S. Thoma hoc ipſum efficaciter probant.

AD primum argumentum negatur conſequentia, quia neceſſarium, & contingens non opponuntur immediate, niſi in ordine ad cauſas creatas: in ordine autem ad cauſam increatam, inter neceſſarium, & contingens, datur medium, ſcilicet liberum. III.

Ad confirmationem reſpondetur eodem modo: dicimus enim, non neceſſarium competere non ſolum cauſis contingentibus, ſed etiam liberis: cauſa autem

Non neceſſarium & cauſis competit contīgētibus, & liberis.

autem libera non habet, quod ſit formaliter contingens, niſi ſit mutabilis, vel impedibilis, ſicut eſt cauſa libera creata, vt ex dictis patet.

Ad ſecundum reſpondetur, quod, vt aliquid ſit contingens reſpectu alicuius cauſæ, non ſufficit, vt ex natura ſua non ſit determinatum ad vnum; ſed vltra hoc, requiritur, quod cauſa, quæ dicitur contingens, ſit defectibilis, vel impedibilis: nam effectus contingens, vt ſic, dicit formalem ordinem ad cauſam defectibilem; ſicut motus deficiens dicit intrinſecum ordinem ad cauſam ſecundam deficientem. Vnde, ſicut Deus non poteſt immediate per ſeipſum producere motum, aut alium effectum deficientem, niſi interueniat cauſa ſecunda deficiens, cui tribuatur defectus; ita non poteſt immediate per ſeipſum producere effectum formaliter contingentem, ſed ſolum media cauſa ſecunda defectibili: niſi contingens in ampla ſignificatione accipiatur pro eo, quod poteſt eſſe, & poteſt non eſſe, ſaltem per potentiam Dei abſolutam, iuxta acceptionem diſp. precedenti num. 3. explicatam. In hac enim acceptione, quælibet res creata poteſt dici contingens, ſeu contingenter eſſe, quia ipſum eſſe exiſtentiæ non competit creaturæ ab intrinſeco, & ex natura ſua, ſed per gratuitam Dei communicationem; cum, habere eſſe per eſſentiam, ſit proprium, & quidditatiuum prædicatum ſolius Dei. Vnde & Moyſi interroganti: *Si dixerint mihi: Quod eſt nomen eius; quid dicam eis?* Reſpondit Dominus, *Ego ſum, qui ſum. Sic dices filijs Iſrael: Qui eſt, miſit me ad vos.* Et ſi quis interroget: An actus diuinæ voluntatis, quo ſtatuit res producere ad extra, poſſit dici contingens in ampla illa ſignificatione, qua contingens appellatur illud, quod poteſt eſſe, & poteſt non eſſe; reſpondetur, quod in Deo volitio efficax producendi creaturas duo includit, ſcilicet abſolutum, quod eſt ipſa eſſentia diuina; & quantum ad hoc volitio prædicta nullo modo poteſt dici contingens, ſed omnino neceſſaria; quia, quantum ad abſolutum, non potuit non eſſe in Deo. Alterum eſt reſpectiuum, ſcilicet habitudo rationis ad creaturas producendas, & quantum ad huiuſmodi reſpectum illa volitio potuit non eſſe in Deo; quia, vt dicit S. Tho. voluntas diuina, licet ex ſe neceſſitatem habeat; in ordine tamen ad creaturas producendas; *dicit habitudinem non neceſſariam.* Quia tamen voluntas diuina eſt omnino immutabilis, vtpote nullam dicens potentialitatem ad eſſe, & non eſſe; quam tamen importat, ſaltem in ordine ad potentiam Dei abſolutam, quælibet res creata; ideo actus diuinæ voluntatis nullo modo debet dici contingens, ſed liber, comparatione creaturarum, vt ex ſupradictis conſtat.

Contingẽs aliquid addit ſupra liberũ.

Exod. 3.

S. Tho. 1. p. q. 19. ar. 3. ad 5.

Finis Libri Tertij.

DE

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia

Liber Quartus,

IN QVO AGITVR DE PROVIDENTIA Dei, & eius infallibilitate.

I. CVM prædeſtinatio ſit pars ſubiectiua prouidentiæ, vt 1. parte, quæſt. 23. artic. primo docet S. Thomas; antequam ad peculiares difficultates, quæ his tẽporibus circa prædeſtinationem, & reprobationem agitantur, perueniamus; oportet quædam dubia circa diuinam prouidentiã diſſoluere, ex quorum reſolutione ſternitur via ad ea, quæ de prędeſtinatione dicenda erunt: ignorata enim prouidentia, neceſſe eſt etiam prædeſtinationem ignorare. Et quamuis multa ſoleant circa prouidentiam à Doctoribus in dubium verti, quæ S.Thom. 1.p.q.22. profunde, & breuiter in quatuor articulis attingit; quinque dumtaxat in præſenti examinabimus.

I. Vtrum Deus habeat prouidentiam omnium indiuiduorum in particulari, ſecundum omnes circumſtantias.

II. Vtrum mala pœnæ, abſoluta, & efficaci voluntate ſint à Deo volita, & vt euenirent, prædeterminata; an ſolum permiſſa.

III. Vtrum ſit de ratione diuinæ prouidentiæ, non ſolum ordo mediorum in finem, ſed etiam infallibilis aſſequutio ipſius finis.

IIII. Vtrum cauſæ ſecundæ contingentes, & liberæ poſſint ſe ſubtrahere, vel exire ab ordine, qui per diuinam prouidentiam eſt eis præfixus.

V. Vtrum liberum arbitrium creatum omnipotenti Deo valeat reſiſtere, vel contra ordinem diuinæ prouidentiæ reniti.

Diſputatio XXVIII.

Vtrum Deus habeat prouidentiã non ſolum omnium generum, & ſpecierum; ſed etiam omnium indiuiduorum in particulari, ſecundum omnes circumſtãtias loci, temporis, &c.

PRO huius difficultatis explicatione notandum eſt, quod habere prouidentiam omnium rerum ſecundum genera, & ſpecies eſt determinare, quot nam ſint genera, & ſpecies futuræ, ſiue in genere ſubſtantiæ, ſiue in genere accidentis; ita vt, nec plures, nec pauciores dentur, quam Deus decreuerit: & ordinare illis media, quibus infallibiliter in proprium finem perueniant. Habere autem prouidentiam omnium II.

indiuiduorum in particulari ſecundum omnes circumſtantias, eſt ordinare omnia huiuſmodi indiuidua in eorum finem, & prædefinire, quot indiuidua ſint futura, ita vt nec plura ſint, nec pauciora, quàm Deus præordinauerit. Hæc enim prædefinitio, & præordinatio includitur in ratione prouidentię diuinæ, vt inferius patebit. Hoc ſuppoſito, eſt nobis in hac parte duplex concertatio, altera cum Philoſophis antiquis, altera cum modernis Theologis.

Eſt enim prima ſententia quorumdam Philoſophorũ, qui omnino Dei prouidentiam negabant, vt Epicurus, & alij nonnulli, quos refert Lactantius lib. 1. de Ira Dei, cap. 9. & 10. Sed iſtum errorem excludit S. Thom. 1. p. q. 22. art. 1. Præterea Cicero, lib. 1. de diuinatione, negauit, in Deo eſſe præſcientiam futurorum; aſſeruit enim, omnia, quæcunque fiunt in tempore, fato fieri: & conſequenter prouidentiam humanorum actuum à Deo abſtulit, exiſtimans, eam cum humana libertate cohærere non poſſe. Iſtum errorem Ciceronis refert, & impugnat S. Auguſtinus lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 9, & 10. Alij denique dixerunt, quod, quamuis Deus habeat prouidentiam omnium rerum in communi, tam ſecundum genera, quam ſecundum ſpecies, non tamen habet prouidentiam omnium indiuiduorũ, & ſingularium, præſertim quantum ad indiuidua quædam minutiſſima: iſtam ſententiam refert Sanctus Thomas in primo, & ſecundo argumento queſt. 22. primę partis.

Pro qua arguitur primo. Indiuidua corruptibilia non ſunt per ſe intenta à natura, ſed ſolum ad conſeruationem ſpeciei, quæ per ſe intenditur, & per ſe pertinet ad perfectionem vniuerſi: vnde, quando indiuidua ſunt incorruptibilia, vt Angeli, aut corpora cæleſtia, auctor naturæ ſolum produxit vnum ſub vna ſpecie: ergo non ſunt per ſe intenta à Deo; eadem eſt enim intentio naturæ, & Dei, vt eſt auctor naturæ: ergo aliqua indiuidua multiplicari poſſent, ſaltem in ſpeciebus imperfectis, præter intentionem, & ordinem particularem diuinæ prouidentiæ.

Arguitur ſecundo. A cauſis ſecundis producuntur per accidens, & præter intentionem naturæ aliqua indiuidua imperfectiſſima, & minutiſsima, quæ otioſa videntur, & ad nihilum deſeruire in vniuerſo, cuiuſmodi ſunt muſcæ, & pulices: hæc enim animalia non ordinantur ad aliquẽ finem, ſed conſequuntur per accidens ratione materiæ: ergo Deus non habet eorum prouidentiam in particulari. Patet conſequentia: nam prouidentia eſt ordinatio mediorum in finem.

Confirmatur: nam videtur indecens, quod Deus habeat curam iſtorum animalium imperfectorum, quod etiam videtur innuere Apoſtolus, cum ait: *Numquid de bobus cura eſt Deo?* ergo. 1. Cor. 9.

III. Secunda ſententia eſt quorumdam Theologorum, qui, & ſi fateantur, Deum habere prouidentiam, & quidem perfectiſſimam omnium indiuiduorum, etiam corruptibilium in particulari, & ſecundum omnes circumſtantias; dicũt tamen, per talem prouidentiam non prędefiniri, nec prædeterminari in particulari, & ſecundum omnes circumſtantias omnia indiuidua, præſertim imperfectiſſima, & minutiſſima: nec talem prædeterminationem eſſe neceſſariam ad perfectam prouidentiam, præſertim in actibus liberis; & ſolum admittunt in diuina prouidentia prædefinitionem actus liberi, ſuppoſita illa ſcientia media, diſput. 7. explicata, & à nobis impugnata. Alij explicantes modum diuinæ prouidentiæ, dicunt, per diuinam prouidentiam non prædeterminari à Deo cauſas liberas, ſeu contingentes, ante omnem reſpectum ad earum concurſum. Et quidem ſi intelligant, quod diuina prouidentia, & prædeterminatio dicat, & includat reſpectum ad liberum cauſarum ſecundarum concurſum, tamquam ad effectum eiuſdem prouidentiæ, & prædefinitionis diuinæ in genere cauſæ, proprie efficientis; veriſſimum eſt, in diuina prouidentia includi talem reſpectum. Si autem intelligant, (vt videntur intelligere) quod diuina prouidentia dicat reſpectum ad liberum influxum cauſarum ſecundarum, tamquam ad aliquid, à quo dependeat efficacia diuinæ prouidentiæ, & prędefinitionis, vel tamquam ad aliquid, quod pręſupponatur præcognitum per ſcientiam mediam, ſeu conditionatam; coincindunt cum ſecunda ſententia.

Pro

Pro qua arguitur tertio auctoritate Sancti Thomæ 1. p. quæſt. 23. art. 7. in corp. vbi docet, Deum determinaſſe numerum partium eſſentialium, vt cælorum, elementorum, & omnium ſpecierum, non tamen determinaſſe numerum indiuiduorum corruptibilium, vt culicum, muſcarum, &c. neque, vt hæc muſca hodie naſcatur, cras illa, ſed tantum in genere prouidiſſe, quod non deficiat ſpecies vlla animalium in vniuerſo mundo. Pro eadem ſententia adducitur Sanctus Thomas quæſt. 6. de verit. art. 3. in corpore, & 3. contra Gent. cap. 9. & Orig. homilia tertia in Geneſim, vbi ait: ***Mementote, quia nihil ſine Dei prouidentia geri dicimus, non ſine voluntate; multa enim ſine eius voluntate geruntur, nihil ſine prouidentia.*** Sentit ergo, quod ad perfectam Dei prouidentiam non requiratur voluntas prædefiniens omnes actus prouiſos.

Arguitur quarto. Nam ad perfectionem prouidentiæ tria tantum ſunt neceſſaria, ſcilicet ſcientia, voluntas, & potentia, vt videtur docere Sanctus Thomas 1. p. quæſt. 19. art. 4. ad 4. & quæſt. 22. art. 1. & 2. & quæſt. 15. art. 5. ad 1. Sed ex nullo capite iſtorum eſt prædefinitio illa neceſſaria ad perfectionem prouidentiæ diuinæ: ergo. Minor probatur, quia non eſt neceſſaria ex parte ſcientiæ; etenim ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quæ præſupponitur ad prouidentiam, nullam includit prædefinitionem diuinæ voluntatis, cum ſit ſcientia naturalis, antecedens omnem actum liberum. Item etiam, ſcientia media, ſeu conditionata, quæ antecedit prouidentiam in ſigno rationis, non includit prædefinitionem diuinæ voluntatis, cũ antecedat omnem liberum actum illius; ſed ad prouidentiam, quantum eſt ex parte ſcientiæ, ſufficit huiuſmodi ſcientia conditionata, ſuppoſita ſcientia ſimplicis intelligentiæ: ergo ex parte ſcientiæ nulla requiritur prædefinitio ad perfectam prouidentiam. Quod autem non requiratur ex parte potentiæ diuinæ, eſt certiſſimum; non enim ideo Deus poteſt rem producere, quia decreuit producere; alias omnipotentia non competeret Deo naturaliter. Quod vero non requiratur prædefinitio ex parte voluntatis, probatur: nam ſuppoſito, quod Deus voluit, & ſua prouidentia ordinauit, quod cauſæ ſecundæ operarentur contingenter, & libere, ſatis eſt, (quantum eſt ex parte voluntatis) quod Deus velit potentiam ſuam applicare ad concurrendum cum cauſa ſecunda libera, ſi ipſa pro ſua libertate concurrere voluerit: ergo ex nullo capite neceſſariæ ſunt ad perfectionem diuinæ prouidentiæ prædefinitiones huiuſmodi.

Confirmatur hoc: nam ad prouidentiam, quam Deus habet de actibus peccatorum, inquantum actus ſunt, non requiritur prædefinitio diuinæ voluntatis; & tamen Deus habet perfectam prouidentiam illorum actuum in particulari: ergo perfectio diuinæ prouidentiæ nec includit, neque exigit prædefinitionem obiecti prouiſi.

Tertia ſententia eſt Sancti Thomæ, & communis inter Thomiſtas, pro cuius explicatione ſtatuuntur ſequentes concluſiones.

IIII.

Prouidentiam perfectiſsimã omniũ rerũ in particulari Deus habet.

PRima concluſio. Deus habet perfectiſſimam prouidentiam omnium rerum etiam contingentium, & quæ dependent ab humana libertate, non ſolum in communi, ſed etiam in particulari, & ſecundum omnes circumſtantias. Concluſio eſt contra omnes Philoſophos antiquos ſupra allegatos, eam tamen admittunt auctores ſecundæ, & tertiæ ſententiæ, quam probant efficaciter loca ſcripturæ quę 1. p. quæſt. 22. art. 1. & 2. adducit Sanctus Thomas, & M. Bañes: illam demonſtrat Sanctus Auguſtinus contra Ciceronem, lib. 5. de Ciuit. Dei ſupra allegato.

Præterea probatur ex Sancto Dionyſio, cap. 4. de cæleſti hierarchia, vbi ait: ***Omnia, quæ ſubſiſtunt, prouidentia Dei reguntur***: ergo ſecundum Dionyſium, omnia ſingularia, quę quomodocumque habent eſſe, ſubduntur diuinæ prouidentiæ.

Probatur ſecundo ratione S. Tho. 1. p. q. 22. citata, quæ conſiſtit in hoc. Diuina prouidentia ad omnia illa ſe extendit, ad quæ ſe extendit eius omnipotentia, & cauſalitas: cum enim Deus agat per intellectum, & voluntatem, oportet, quod omnia, quæ producit, ordinet in finem, ac per conſequens habeat eorum prouidentiam; ſed omnipotentia Dei, & eius cauſalitas ſe extendit in particulari ſecundum om-

nes circumſtantias ad omnia indiuidua in particulari, quantumuis minutiſſima, ſecundum omnem rationem entitatis, quam habent; quia, cum ſint entia per participationem; oportet, quod procedant effectiue ab ente per eſſentiam, quod eſt Deus: ergo habet omniũ prouidentiã.

V. Secunda concluſio. Deus prouidentia ſua antecedenter ad præſcientiam cooperationis cuiuslibet cauſæ ſecundæ futuræ etiam ex hypotheſi, quod in talibus circumſtantijs conſtituatur, prædefiniuit omnia ſingularia in particulari ſecundum omnes circumſtantias, quantum ad omnem rationem entis, quam habent, ſiue talia entia procedant à cauſis proximis naturalibus, ſiue liberis, & contingentibus. Itaque Deus ſua prouidentia prædefiniuit in particulari, quod hæc muſca naſcatur hodie, & illa cras; quod Petrus producat talem actionem tali tempore, & cum tanta intenſione, & alijs circumſtantijs ſecundum omnem rationem entis, quam habent. Hæc concluſio eſt contra auctores ſecundæ ſententiæ; eſt tamen expreſſa doctrina S. Thomæ, vt conſtat ex diuerſis locis illius, quæ adduximus diſput. 22. 23. & 24. ſed præſertim eam probat ex profeſſo, 3. contra Gentes c.76. vbi in confirmatione illius adducit illud Iudith. 9. *Tu feciſti priora, & illa poſt illa excogitaſti, & hoc factum eſt, quod ipſe voluiſti*. Eidem ſentẽtiæ fauent SS. Doctores allegati eiſdem diſputationibus, dum aſſerunt, omnia bona opera eſſe à Deo prædefinita, vel prædeterminata; ſed præſertim Dionyſius Areopagita cap. 5. de diuinis nominibus, titulo de exemplaribus, lect. 3. apud Sanctum Thomam, vbi docet omnes res exiſtentes habere in Deo rationes prædeterminatiuas, & effectiuas earumdem rerum: & ſubdit, quod *huiuſmodi rationes Theologia prædefinitiones vocat, & diuinas, & bonas voluntates exiſtentium prædeterminatiuas, & effectiuas, ſecundum quas ſubſtantialis eſſentia omnia prædefiniuit, & produxit*. Ex quibus verbis deſumitur argumentum. Diuina prouidentia includit cauſalitatem voluntatis, & omnipotentiæ ipſius; ſed cauſalitas diuinæ voluntatis, & omnipotentiæ includit prædeterminationem omnium eorum, quæ in tempore producit: etenim, vt ſupra oſtenſum eſt, diuina voluntas ab æterno prædeterminauit facere in tempore, quæcumque facit: ergo.

Prouidentia ſua Deus omnia ſingularia prædefiniuit ſecundm omnes circumſtãtias.

Probatur ſecundo auctoritate Irenæi, lib. 2. cap. 45. vbi ait: Omnia eſſe prædefinita à Deo, ordinata, & diſpoſita, quantumcumque minima, & ſecundum numerum, & modum, & quantitatem. Et eos acriter reprehendit, qui circa prouidentiam diuinã ſunt nimis curioſi, volentes plus ſapere, quã oportet. Verba Irenæi ſunt: *Quid autem, ſi quis interroget nos, ſi omnis numerus omnium, quæ ſunt facta, & quæ fiunt, fiant à Deo, &, ſi ſecundum illius prouidentiam vnuſquiſque eorum eam, quæ ſecundum ſe eſt, accepit quantitatem: nobiſq. conſentientibus, & confitentibus; quia nihil omnino horum, quæ facta ſunt, & quæ fiunt, & fient, Deum fugit; ſed per illius prouidentiam vnumquodque eorum & habitum, & ordinem, & numerum, & quantitatem accipere, & accepiſſe propriam, & nihil omnino, neque vane, nec vt prouenit factum, aut fieri, ſed cum magna aptatione, & conſonantia ſublimi, & eſſe admirabilem rationem, & vere diuinam, quæ poſſit huiuſmodi & diſcernere, & cauſas proprias enunciare: accipiens à nobis huiuſmodi teſtimonium, & conſenſum, pergat adhuc, vt arenam enumeret, & calculos terræ, ſed etiam fluctus maris, & ſtellas cæli, & cauſas excogitare numeri, qui putatur inuentus; nonne in vanum laborans, & delirus hic talis, & irrationabilis ab omnibus, qui ſenſum habent, iuſte dicetur?* quibus verbis aperte docet, Deum minima quæq. ſua prouidentia determinaſſe. VI.

Probatur tertio: nam alias illa minima indiuidua, quæ Deus non prædeterminauit in particulari, eſſent à caſu, reſpectu diuinæ voluntatis: hoc autem non eſt dicendum: ergo. Sequela probatur: nam illud contingit à caſu, quod euenit præter intentionem operantis: ergo, ſi aliqua indiuidua in particulari fiunt in rerum natura à cauſis ſecundis, præter intentionem, & determinationem diuinæ voluntatis, erunt à caſu reſpectu Dei.

Reſpondent ad hoc, quod, vt futura contingentia, quæ Deus non prædeterminauit in particulari, non eueniant à caſu reſpectu Dei; ſufficit, quod Deus certo, & infallibiliter ab æterno præcognouerit, quod talis effectus eſſet ſequuturus ex tali

tali cauſa. Sed contra eſt argumentum: nam caſuale dicitur illud, quod euenit præter intentionem operantis: ergo, ſi aliquod ens in particulari ſub ratione talis entitatis euenit præter intentionem, & prædeterminationem diuinæ voluntatis; erit à caſu, reſpectu Dei. Confirmatur: nam ſequeretur ex hac ſolutione, quod reſpectu talium effectuum prouidentia Dei non eſſet perfecte prouidentia, ſed præuidentia. Probatur: nam perfecta prouidentia non ſolum importat præſcientiam futuri euentus, ſed etiam rationem ordinis mediorum in finem: ergo, vt Deus habere dicatur perfectam prouidentiam, reſpectu alicuius obiecti, non ſufficit, quod præſciat illud eſſe futurum. Nam, vt ſupradictum eſt ex Sancto Thoma, prouidentia, quam Deus habet, reſpectu omnium entium in particulari, præſupponit diuinam voluntatem, qua Deus vult illa producere ſecundum omnem rationem entitatis: ſed voluntas diuina efficax includit prædeterminationem actuum futurorum in particulari, vt oſtenſum eſt: ergo.

VII. Reſpondent, quod ad omnes actus bonos ordinis naturalis, & ad perfectam prouidentiam, quam Deus habet de illis, neceſſe eſt, quod voluntas diuina ex æternitate prædefinierit producere iſtum vniuerſum, & omnes cauſas antecedentes voluntatem Petri, verbi gratia, ex quibus dependet, quod Petrus exiſtat in rerum natura. Similiter etiam requiritur prædefinitio, qua Deus decreuit producere Petrum cum talibus potentijs, & virtutibus operatiuis, & illum conſtituere in talibus circumſtantijs, in quibus præſciebat, quod ipſe pro ſua innata libertate erat conſenſurus in talem actum: ac denique, etiam prærequiritur prædefinitio, qua prædefiniuit conferre illi ſuum concurſum generalem ad loquendum, verbi gratia, ſi pro ſua libertate ita loqui vellet. Si autem actiones ſunt ſupernaturales, ad illas requiritur, vltra omnia prædicta, prædefinitio vocandi, & excitandi voluntatem Petri, præueniente auxilio ſupernaturali, & prædefinitio concurrendi cum illo ad actum ſupernaturalem, ſi ipſe voluerit conſentire. Addunt tamen, non eſſe neceſſarium ad perfectam prouidentiam, quam Deus habet, actuum humanorum, quod prædefiniat abſoluto, & efficaci decreto ipſum liberum influxum arbitrij creati, vt, quod Petrus, verbi gratia, cooperetur in talibus circumſtantijs, & velit tale obiectum ſibi propoſitum. Arbitrantur enim, hanc prædefinitionem repugnare creatæ libertati. Addunt aliqui, quod, ſi per impoſſibile admitteremus, aliquam voluntatem futuram eſſe tam prauam, vt omnibus temporibus, & momentis repugnatura eſſet cuicumque vocationi, quantumuis potentiſſimæ: data illa hypotheſi; Deus non poſſet talem voluntatem efficaciter, & libere conuertere; poſſet tamen illam conuertere, quo vellet, impediendo libertatis vſum; neque hoc, inquiũt, repugnat diuinæ omnipotentiæ, ſed potius conſonat ſuaui diſpoſitioni illius; quoniam, niſi præſupponatur præſcientia illa conditionata futuri conſenſus ex hypotheſi, quod voluntas conſtituatur in talibus circumſtantijs; impoſſibile eſt, quod conuertatur, aut operetur, ſaluo vſu libertatis. Deum conuertere nõ poſſe volũtatem creatam, ſeruata eius libertate in aliquo caſu, ſentiũt quidam.

Sed contra: nam ex hac doctrina ſequeretur, quod ipſum influere, & conſentire voluntatis creatæ ſubtraheretur à cauſalitate diuina, vt patet ex rationibus factis diſputat. 18. 21. & 22. & ex ijs, quæ diſput. 36, 38. & 39. adducendæ ſunt: & conſequenter etiam ſubtraheretur à prouidentia diuina; quod tamen nullatenus eſt concedendum.

Confirmatur: nam Deus non ſolum eſt omnipotens reſpectu eorum, quæ facit, quantum ad ſubſtantiam actus, ſed etiam quantum ad modum producendi; non enim ſolum eſt cauſa efficaciſſima reſpectu actus, ſed etiam attingit, & poteſt attingere omnem modum illius: ergo, ſi data illa hypotheſi, Deus ſua omnipotentia non poſſet libere conuertere ad ſeipſum voluntatem; non eſſet ſimpliciter omnipotens.

Ex his ſequitur, hæc duo non poſſe ad inuicem cohærere, quod videlicet Deus habeat perfectiſſimam prouidentiam cuiuſcumque actionis liberæ in particulari, & tamen non prædefiniat talem actionem ſecundum omnem rationem entitatis, quam habet.

Ad primũ argumentum reſpondetur, quod indiuidua corruptibilia: quãuis non ſint per ſe primo intenta à natura VIII.

Indiuidua corruptibilia ſũt per ſe ſecundo intenta. ſunt tamen à natura intenta per ſe ſecundo ad conſeruationem ſpeciei, ad quam ordinantur, & ſimiliter producta ſunt propter gloriam Dei, & pulchritudinem vniuerſi; vnde & ſcriptum eſt: *Omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*; ac per conſequens etiam in particulari cadunt ſub diuina prouidentia.

Prou. 16.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod tangit difficultatem, quam tractat Sanctus Auguſtinus lib. 3. ſuper Geneſ. ad litteram cap. 14. Vtrum videlicet minuta animalia, & alia, quæ nocent homini, ſicut ſunt ſpinæ, & vepres, & ſimilia, producta fuerint à Deo ante peccatum, & ad quem finem fuerint producta: & ad illam reſpondet S. Doctor, quod à principio fuerunt producta etiam ante peccatum, quod probat in cap. 16. ex verbis illis Geneſ. 3. *Spinas, & tribulos germinabit tibi*: quæ verba dicta ſunt homini poſt peccatum: & ex illis colligit, quod ante peccatum erant ſpinæ, ſed nondum deſeruiebant Deo ad vltionem peccati; quia nondum fuerat commiſſum, ſed poſt peccatum dictum eſt homini: *Germinabit tibi*, id eſt, vt ſint in pœnam peccati commiſſi, & puniant illud, tamquam inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ. Ad argumentum ergo dicendum, quod, vt docet S. Thomas 1. p. quæſt. 22. artic. 2. ad primum; licet caſualia, & quæ producuntur per accidens, ſint præter intentionem cauſæ particularis; non tamen poſſunt euenire præter intentionem, & ordinem cauſæ vniuerſalis: nam omnis effectus intrinſece dependet ab vniuerſali agente, quod per intellectum, & voluntatem operatur, quæcumque operatur.

Spinæ, vepres, muſcæ, &c. fuerunt productæ à Deo ante peccatũ.

Ad confirmationem reſpondetur, quod gubernator particularis, qui habet curam huius Ciuitatis, vel Regni, non debet in particulari deſcendere ad minima, quæ geruntur in Regno, eo quod eſt limitatæ virtutis: ac per conſequens ſi in particulari prouideret de minimis, impediretur eius cura, & prouidentia circa maiora. Vnde Iſaiæ 32. dicitur: *Princeps, quæ digna ſunt principe, cogitabit, & ipſe ſuper* Duces *ſtabit*; & Exod. 18. Ietro dedit conſilium Moyſi, vt conſtitueret tribunos, & Centuriones, qui attenderent in particulari ad cauſas minores populi Iſraelitici, vt ipſe poſſet maioribus intendere. Cæterum vniuerſaliſſimus omnium gubernator Deus, quia eius prouidentia eſt infinitæ, & illimitatæ virtutis, non impeditur, ne perfectiſſime maioribus prouideat, dum minutiſsimis in particulari attendit, & de omnibus illis prouidet. Colligitur hæc ſolutio ex Sancto Thoma 3. contra Gent. cap. 94. vbi agens de perfectione diuinæ prouidentiæ, & explicans, qualiter ad minutiſſima quæq. in ſingulari ſe extendat, quod agens particulare facere non poteſt, inquit: *Quod in præmeditando ordinem, tanto eſt prouidentia perfectior, quanto magis vſque ad minima ordo prouidentiæ poteſt produci. Quod enim nos omnium particularium ordinẽ præmeditari non poſſumus circa ea, quæ ſunt diſponenda à nobis; ex defectu noſtræ cognitionis prouenit, quæ cuncta ſingularia complecti non poteſt. Tanto autem vnuſquiſque in prouidendo ſolertior habetur, quanto plura ſingularia præmeditari poteſt: cuius autem prouiſio in ſolis vniuerſalibus conſiſteret, parum de prudentia participaret*. Et infra: *Oportet autem, quod diuina prouidentia, in ſummo perfectionis conſiſtat: quia ipſe eſt ſimpliciter, & vniuerſaliter perfectus; vt in primo libro oſtenſum eſt. In prouidendo igitur, ſuæ ſapientiæ præmeditatione ſempiterna, omnia ordinat, quantumcumque minima videantur*.

Reſpondetur ſecundo, tantum concludere argumentum, eſſe conueniens prouidentiæ diuinæ, quod inferiora per ſuperiora gubernet: quod quidem, ſecundum ordinem diuinæ prouidentiæ, ita ſtabilitum eſt, vt 1. p. quæſt. 22. ar. 3. & alibi ſæpe docet S. Thomas.

Ad tertium argumentum factum pro ſecunda ſententia reſpondetur, quod in illo articulo 7. citato, non dicit abſolute Sanctus Thomas, quod Deus non prædefiniat omnia indiuidua corruptibilia in particulari, vt numerum bouum, & culicum; ſed ſolum docet, quod non prædefiniuit illa, quaſi principaliter, ſed quaſi ſecundario; quia non ſunt propter ſe volita à Deo, ſed propter bonum vniuerſi, & ad conſeruationem ſpecierum, quæ principaliter pertinent ad bonum illius. Verba quippe Sancti Thomæ ſunt hæc: *Indiuidua corruptibilia non ordinantur ad bonum vniuerſi, quaſi principaliter; ſed quaſi ſecundario, inquantum in eis ſaluatur* IX.

Numerus culicum, & muſcarum eſt à Deo prædefinitus.

uatur bonum ſpeciei. Vnde, licet Deus ſciat numerum omnium indiuiduorum; non tamen numerus vel bouum, vel culicum, vel aliquorum huiuſmodi, eſt per ſe praordinatus à Deo. *Sed tot ex huiuſmodi, diuina prouidentia produxit, quot ſufficiunt ad ſpecierum conſeruationem.* Vbi S.Thom. non dicit abſolute, quod numerus bouum, vel culicum, &c. non ſit abſolute præordinatus à Deo, ſed quod non eſt *per ſe præordinatus*: neque in alijs locis adductis docet contrarium, quin potius in his, quæ nos adduximus diſput. 22. & 23. expreſſe docet, omnia eſſe à Deo prædefinita. Et cum Scriptura ſacra dicat, Deum
Sap. 11. feciſſe omnia *in numero, pondere, & menſura*; certiſsimum eſt, Deum, abſolute loquendo, determinaſſe numerum omnium indiuiduorum in particulari, quæ futura ſunt ſub quacumque ſpecie, ita vt nec plura ſint, nec pauciora, quam Deus decreuerit.

Peccatũ cadit ſub diuina prouidentia, non autẽ ſub diuina voluntate.

Ad auctoritatem Origenis reſpondetur, quod loquitur de peccato, quod quidem cadit ſub diuina prouidentia, inquantum illud permittit, vt inferius patebit: non autem ſub diuina voluntate; quia Deus non vult peccata abſolute loquendo, ſed ſolum vult ea permittere. Vnde S. Auguſtinus in Enchirid. cap. 95. inquit: *Non ergo fit aliquid, niſi Omnipotens fieri velit, vel ſinendo, vt fiat, vel ipſe faciendo: nec dubitandum eſt, Deum facere bene, etiam ſinendo fieri, quæcunque fiunt male.* Et licet Deus non velit peccata fieri, vult actum peccati, inquantum actus eſt; quia vt ſic, bonus eſt; & ſimul vult permittere eius malitiam, vt diſputatione 11. & 24. dictum eſt.

X. Ad quartum reſpondetur, quod ex parte ſcientiæ liberæ, per quam Deus eſt in actu ſecundo cauſa rerum, & ex parte voluntatis, per quam producta ſunt omnia; requiritur ad perfectam Dei prouidentiã prædeterminatio omnium indiuiduorum in particulari, quę futura ſunt, iu-
Sap. 11. xta illud: *Quomodo aliquid permaneret, niſi tu voluiſſes?* Ad illud autẽ, quod obijcitur de ſcientia conditionata, quam alij mediam appellant, reſpondetur, quod, vt diſput. 7. oſtenſum eſt, ante decretum diuinæ voluntatis non eſt ſcibile, etiam à Deo, quid in particulari faceret creata voluntas ex hypotheſi, quod conſtitueretur in talibus circumſtantijs; ſed ad id eſt neceſſarium, quod præcedat decretum diuinum prædeterminans voluntatem creatam ad talem actum particularem in illis circumſtantijs; ſiue decretum illud ſit abſolutum, ſiue conditionatum ex parte obiecti voliti, vt in eadem diſputatione 7. explicatum eſt.

Ad confirmationẽ reſpondetur, quod, vt oſtenſum eſt diſp. 11. & 24. Deus prædefiniuit actum peccati ſecũdum omnem rationem entitatis, quam habet, & ſimiliter decreuit permittere malitiam illius ad oſtenſionem ſuæ iuſtitiæ in reprobis: in prædeſtinatis autem permittit peccata ad maiorem oſtenſionem ſuæ miſericordiæ, vt humilientur, & magis cauti deinceps efficiantur. Vnde S. Auguſtinus lib. de natura, & gratia, contra Pelagianos cap. 78. inquit: *Deſerit aliquando* Deus: *vn de ſuperbis, vt ſcias, non tuum, ſed eius eſſe, & diſcas ſuperbus non eſſe.* & hæc prædefinitio ſufficit, vt Deus habeat perfectiſsimam prouidentiam, quæ poteſt haberi reſpectu peccatorum.

Prędeſtinatos peccare permittit Deus, vt humiles, & cautiores fiãt.

Diſputatio XXIX.

Vtrum mala pœna ſint per diuinam prouidentiam abſoluta, & efficaci voluntate volita, & prædeterminata in particulari, an ſolum permiſſa.

EST quorumdam Theologorum ſententia, aſſerentium, nulla ratione admittendum eſſe, effectus omnes, qui in hoc mundo eueniunt, prouiſos eſſe à Deo, vt ita euenirent, præparaſſeq. illis cauſas, vt ita fierent. Affirmant etiam, interfectiones, quibus aliqui interdum præter ipſorum ſpem à graſſatoribus interficiuntur; ſuffocationesq. aliorum in fluminibus, & alios ſimiles effectus à diuina prouidentia non fuiſſe intentos, vt ita euenirent; neque Deum præparaſſe nexum cauſarum, ex quibus proficiſcuntur: & ſolum admittunt, eiuſmodi effectus præuiſos eſſe à Deo, & permiſſos. I.

Digitized by Google

permiſſos. Probant ſuam ſententiam.

Primo, quia non conſonat cum diuina bonitate, & clementia, vt eo fine liberum arbitrium natantium condiderit, vel ordinauerit, vt mare tranſmeantes ſuffocarentur in aquis, vel vt tranſeuntes iter, interficerentur à latronibus: ergo tales effectus non ſunt voliti à Deo, ſed ſolum permiſſi.

Secundo. Suffocationes hominum in fluminibus, & ſimiles effectus pendent à peccato primorum parentum, ex quo ſubſequuti ſunt, & conſequenter non eſſent in rerum natura, ſi peccatum illud non præceſſiſſet: ergo non ſunt voliti à Deo, alias peccatum ipſum primi parentis fuiſſet volitum: nam qui vult aliquem effectum, vult etiam cauſam illius.

Confirmatur. Vindicatio, quæ fit à Deo, inferendo mala pœnæ, exerceri non poteſt ab illo, niſi præceſſerit malum culpæ: ergo, ſi Deus voluntate efficaci voluit inferre mala pœnæ, & nexum cauſarum ſecundarum præparauit, vt huiuſmodi mala pœnæ eſſent in rerum natura; ſequitur, quod voluntate efficaci voluerit eſſe malum culpæ, quod committunt eadem mala inferentes.

II. Nihilominus certiſſime tenendum eſt, omnes effectus etiam fortuitos, & caſuales, qui accidunt hominibus præter eorum intentionem, eſſe à Deo volitos voluntate abſoluta, & efficaci, quantum ad omnem rationem entitatis, quã habent, & non ſolum permiſſos; & conſequenter præparaſſe nexum cauſarum ſecundarũ, vt ex illis euenirent. Concluſio eſt S. Th. 1. p. q. 19. art. 8. in corpore, cuius verba diſput. 26. nu. 8. retulimus. Idem docet q. 22. art. 2. præſertim in ſolutione ad 1. vbi ait, eſſe impoſſibile, aliquem effectum ab ordine cauſæ vniuerſalis exire. Eamdem concluſionem docet ex profeſſo S. Auguſtinus ſuper Pſal. 148. in illa verba: *Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum; quæ faciunt verbum eius*. vbi ait. Ex voluntate, & prouidentia Dei procedere, quod animalia minutiſſima, & nociua homini, & ſimiliter monſtra naſcantur propter pulchritudinem vniuerſi; & quod fulmen cadens de cælo percutiat montem, & non latronem, vel iſtum hominem, & non illum. Verba Auguſtini ſunt: *Multi ſtulti non valentes contemplari, & diſcernere creaturam locis ſuis, & ordine ſuo, ſub nutu, & iuſſu* Dei *agentem motus ſuos; viſum eſt illis, quia ſuperiora omnia* Deus *gubernat, inferiora vero deſpicit, abijcit, deſerit, vt nec curet iſta, nec regat, ſed caſibus regantur*. Et poſt pauca: *Non tibi ergo videantur caſibus moueri, quæ verbo Dei in omni motu ſuo deſeruiunt. Quo vult* Deus, *illuc lucet ignis, illuc fertur nubes, ſiue pluuiam, ſiue niuem, ſiue grandinem portet. Et quare aliquando percutiunt montem fulmina, & non percutiunt latronem?* Et infra: *Hæc omnia, quæ vanis videntur in rerum natura temere fieri, non faciunt, niſi verbum eius; quia non fiunt, niſi iuſſu eius.* Et poſt pauca: *Quidquid ergo hic accidit contra voluntatem noſtram, noueris non accidere, niſi de voluntate Dei, de prouidentia ipſius, de ordine ipſius: &, ſi nos non intelligimus hoc, quare fiat; demus hoc prouidentiæ ipſius, quia non fit ſine cauſa, & non blaſphemabimus*. Eamdem ſententiam ſequuntur omnes Thomiſtæ.

Effectus omnes cõtingentes, qui nõ habent ratione peccati voliti ſunt à Deo, & prædefiniti.

Pſal. 148.

Et probatur manifeſtiſſimis locis Scripturæ; dicit enim Iſaiæ 45. *Ego Dominus, & non eſt alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc*. Vbi per malum intelligunt SS. Doctores malum pœnæ, præſertim S. Auguſtinus lib. 1. contra Adimantum Manichæi diſcipulum cap. 27. vbi verbum illud, creans malum, refert ad ſeruitutem, & pęnas, quas Deus infert. Idem ſentit Irenæus lib. 4. cap. 77. Chryſoſt. hom. 23. ſuper cap. 6. Matth. vbi ſic ait: *Malum non intelligit Propheta auaritiam, aut rapinam, aut quidquid huius notæ, ſed plagas, quæ diuinitus inferuntur*. & idem docet S. Baſilius in quadam hom. cuius titulus eſt: Quod Deus nõ eſt cauſa malorũ. & S. Gregor. lib. 3. mor. c. 7. Coniunxit autem Propheta illa duo, videlicet, *faciens pacem, & creans malum*, vt innueret, quod hæc mala pœnæ non ſunt contra pacem, pulchritudinem, & ordinem vniuerſi, ſed potius conducunt ad maiorem pulchritudinem, & ordinem illius. Item etiam Ieremiæ 32. dicitur in perſona Dei: *Adduxi ſuper populum omne malum hoc grande*. Et Amos 3. *Si eſt malum in Ciuitate, quod* Dominus *non fecerit*. quaſi dicat, nullum, & loquitur de malo pœnæ, iuxta communem interpretationem Sanctorum.

Mala pœnæ ſunt à Deo volita, & cauſata ac prędefinita ſuppoſito peccato, & nõ tantũ permiſſa.

Præte-

Digitized by Google

Præterea eſt ad idem probandum alius inſignis locus, qui habetur 3. Reg. cap. vlt. vbi dicitur: *Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum ſagittam dirigens, & percuſſit Regem Iſrael inter pulmonem, & ſtomachum.* & tamen conſtat ex contextu illius cap. & ex cap. 22. quod ille effectus caſualis reſpectu emittentis ſagittam, volitus fuit à Deo, & ordinatus, vt puniretur Achab propter vineam, quam per iniquitatem tulerat à Naboth, *iuxta verbum* Domini, *quod loquutus fuerat*, vt ibidem dicitur: ergo idem erit dicendum de alijs effectibus caſualibus reſpectu cauſarum ſecundarum: ergo omnes illi ſunt voliti, & ordinati à Deo ad aliquem finem.

III. Præterea Matthæi 10. dixit Chriſtus Dominus: *Nonne duo paſſeres aſſe vaneunt? & vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine Patre veſtro.* hoc eſt ſine prouidentia patris veſtri, vt ibi explicat S. Hieron. & gloſſ. interlinealis: ergo à fortiori, quod ex duobus hominibus, qui nauigant mare, vel natant ſuper flumen, vnus cadat, & ſubmergatur in aquis præter eius intentionem, & non alius, non fit ſine voluntate, & prouidentia Dei.

Nô ſolum ſine præſciētia, ſed etiam ſine prouidentia, & voluntate Dei, paſſer non cadit in terram.

Nec valet ſolutio quorundam aſſerentium, quod vnus paſſer dicitur non cadere in terram ſine Patre cæleſti, quia nô fit ſine eius præſcientia. Hæc namque ſolutio nô videtur congruere verbis Chriſti Domini: voluit enim oſtendere à fortiori, quod Deus habeat prouidentiam omnium hominum in particulari, ex prouidentia, quam habet circa paſſeres, & alia parua animalia: imo & circa flores campi; ait enim: *Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt, non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt, ſicut vnum ex illis*: ergo intellexit Chriſtus, quod vnus paſſer non cadit ſuper terram ſine voluntate, & decreto Dei, & non ſolum ſine præſcientia eius.

Præterea: nam Eccleſ. 11. dicitur: *Bona, & mala; vita, & mors; paupertas, & boneſtas à* Deo *ſunt*. Et Iob. 1. poſtquam nuncij retulerunt, quod irruerint latrones, & abſtulerint boues, & aſinas illius, & pueros percuſſerint gladio, & quod ignis ceciderit, & tactas oues, puerosq. conſumpſerit, & alios huiuſmodi effectus, ſubintulit: *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut* Domino *placuit, ita factum eſt.* vbi in diuinam voluntatem, & prouidentiam, tamquam in primam cauſam, refert prædictos effectus: Nec inquit, ſicut Dominus permiſit, vel præſciuit; ſed *ſicut Domino placuit:* cui conſonat illud 1. Regum 2. *Dominus mortificat, & viuificat; deducit ad inferos, & reducit: Dominus pauperem facit, & ditat, humiliat, & ſubleuat.* ergo mala pœnę ſunt à Deo volita.

Nec obſtat, quod dicitur Sapientiæ 1. *Deus mortem non fecit.* Senſus enim huius loci eſt, quod Deus non intendit per ſe primo mortem alicuius, ſed ratione alterius maioris boni coniuncti. Secundo explicatur iſte locus de morte, quantum ad eius cauſam, ſcilicet peccatum, de quo dicitur ad Romanos 5. *Et per peccatum mors*. Vtraque explicatiò eſt conformis contextui: ſubditur enim: *Nec lætatur in perditione viuorum; creauit enim, vt eſſent omnia.* & poſt pauca: *Impij autem manibus, & verbis accerſierunt illam*, ſcilicet mortem.

Probatur ſecundo ratione: Deus voluntate ſua poſitiua vult facere omnia illa, ad quæ ſe extendit cauſalitas eius; nam, vt dictum eſt ſupra, quidquid Deus cauſat, vult cauſare, cum operetur per intellectum, & voluntatem, ſed Deus eſt vere cauſa poſitiua, infligens quodcunque malum pœnæ, etiam ſi reſpectu cauſæ proximæ ſit caſuale: ergo per eamdem voluntatem decreuit, & voluit eſſe omnia mala pœnæ. Hanc rationem tangit S. Thomas 1. p. q. 22. art. 2. ad 1. & q. 103. art. 5. & 7. quę loca ſunt videnda. IIII.

Probatur tertio. Deus præparauit media efficacia, & nexum cauſarum, vt prædeſtinatus moriatur infallibiliter in gratia, & ſaluetur: ſed multoties mors caſualis, vel ſuffocatio inſperata in flumine eſt medium ſecundum ordinem diuinæ prouidentiæ neceſſarium, vt prædeſtinatus moriatur in gratia, iuxta illud Sapientiæ 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius*. ergo Deus efficaci voluntate præparauit nexum cauſarum ſecundarum, vt prædeſtinatus tali tempore ſuffocaretur in flumine, vel immatura morte raperetur.

Probatur denique alia ratione S. Tho. in ſolut. cit. ad primum. Nam licet effe-

ctus

Digitized by Google

ctus poſſit exire ab ordine cauſæ particularis; impoſſibile tamen eſt, quod ſubterfugiat ordinem vniuerſaliſſimæ cauſæ, quod etiam diſput. 31. patebit: ergo impoſſibile eſt, quod aliquis effectus fiat in rerum natura, qui per diuinam prouidentiam non ſit volitus, & ordinatus ad aliquem finem.

V. AD primum argumentum reſpondetur, quod, vt docet S. Thom. 1. p. q. 19. art. 9. malum pœnæ, formaliter loquendo, non eſt volitum à Deo; quia ſub ratione mali non eſt appetibile; ſed quatenus eſt coniūctum cum bono, quod directe Deus vult, & iſto modo volendo bonum ſuæ iuſtitiæ, & miſericordiæ, vult malum pœnæ inferre peccatori: neque hoc repugnat diuinæ miſericordiæ, & clementiæ. Non ergo Deus hoc fine principaliter creauit hominem, vt ſuffocaretur in flumine, ſed prædeſtinatū creauit principaliter, vt in illo ſuam miſericordiam oſtenderet, & conſequeretur efficaciter vitam æternam: vt autem perueniret ad illam, decreuit natantem in flumine ſuffocari, dum eſſet in gratia. Si autem erat reprobus exiſtens in peccato mortali, etiā præparauit nexum cauſarum ſecūdarum, vt ſuffocaretur in aquis, idq. ſecundum rectum ordinem ſuæ prouidentiæ facit; primo, ne ſuperuiuens maiora committeret delicta, in quo etiam ſplendet eius miſericordia: ſecundo, vt oſtenderet ſuam iuſtitiam in eius punitione: tertio, ad maiorem cautelam iuſtorum, vt diſcant Deum timere: quarto, vt magis ſplendeat eius miſericordia in electis.

Reprobū, dum eſt in peccato, mori Deus vult, quatuor de cauſis.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, Deum noſtro modo intelligendi dupliciter velle, aliquid fieri. Primo, quando vult illud, non ſuppoſito alio, & iſto modo voluit voluntate beneplaciti mundum creare; quia creatio mundi non dependet ex parte voliti ab alio. Secundo modo vult aliquid eſſe, ſuppoſito tamen alio, cuius ipſe non eſt cauſa, niſi permiſſiua, & ſic voluit voluntate beneplaciti, vt Verbum diuinum aſſumeret carnem humanam, ſuppoſito peccato primi parentis, in cuius remedium venit; Deus enim non fuit cauſa poſitiua illius peccati, ſed ſolum permiſit illud. Dico ergo, mala pœnæ eſſe volita à Deo, vt coniuncta bono diuinæ iuſtitiæ, & miſericordiæ, ſuppoſito malo culpæ, quod Deus permittit: ſicut iudex vult ſuſpendere malefactorem, ſuppoſito crimine illius, cuius iudex non eſt cauſa.

Ad confirmationem reſpōdetur. Ex eo, quod Deus velit mala pœnæ, modo explicato, non ſequi, velle etiam malum culpæ, quod præſupponitur, ſed ſolum quod velit illud permittere: alias eodem argumento probaretur, quod Deus voluerit peccatum Adæ: nam efficaci voluntate voluit, vt Verbum aſſumeret carnem humanam in remedium illius; ita vt non exiſtente peccato, Verbum diuinum, vt 3. p. q. 1. ar. 3. oſtendit S. Thomas, non fuiſſet incarnatum; quod tamen nullatenus eſt dicendum.

Diſputatio XXX.

Vtrum ſit de ratione prouidentiæ Diuinæ non ſolum ordinatio mediorum in finem, ſed etiam aſſequutio finis à Deo intenti.

HVIC quæſtioni eſt alia valde cōſimilis annexa, quæ ſolet ſub his terminis proponi: Vtrum videlicet ordo diuinæ prouidentiæ ſit certus, immobilis, indiſſolubilis, & ineuitabilis, quantum ad effectus aſſequutionem: vnde ſimul de vtraque diſputandum eſt. I.

Prima igitur ſententia eſt aſſerentium, ad prouidentiam diuinam non eſſe neceſſarium, vt id, quod ad finem ordinatur, eum conſequatur. Defendunt hanc ſententiam quidam ex recentioribus Theologis, qui arbitrantur eſſe expreſſam S. Thomæ, & addunt, quod, ſecluſa præſcientia media, qua Deus nouit conſenſum liberi arbitrij futurum ex hypotheſi, quod conſtituatur in talibus circumſtantijs, ordo diuinæ prouidentiæ, reſpectu actuum, qui pendent ab humana libertate, non eſt certus, immobilis, & indiſſolubilis, quantum ad aſſequutionem effectus prouiſi. quod probant

Primo. Auctoritate S. Thomæ q. 6. de verit. art. 1. & in primo ſententiarum diſt. 40. q. 1. art. 2. vbi conſtituit differentiam inter

inter diuinam prouidentiam, & prædeſtinationem in hoc, quod prædeſtinatio ſemper aſſequitur finem, ad quem ordinatur prædeſtinatus: prouidentia autem ordinat media ad finem, ſed non ſemper conſequitur finem.

Secundo. Omnes homines per diuinam prouidentiam ordinantur ad beatitudinem, tamquam ad vltimum finem, vt docet S.Thomas, vbi ſupra, & conſtat ex illo primæ ad Timotheum 2. *Deus vult, omnes homines ſaluos fieri*; & tamen non omnes aſſequuntur beatitudinem ſupernaturalem, vt fides catholica docet: ergo, &c.

Confirmatur: nam alias Deus non haberet prouidentiam ſupernaturalem reſpectu reproborum; hoc autem non eſt dicendum: ergo. Sequela probatur: nam prouidentia ſupernaturalis debet eſſe reſpectu finis ſupernaturalis, vel in ordine ad finem ſupernaturalem; ſed reprobi non aſſequuntur finem ſupernaturalem: ergo ſi in diuina prouidentia includitur aſſequutio finis, Deus non habet prouidentiam ſupernaturalem reproborum. Falſitas conſequentis probatur: nā Deus omnibus reprobis confert auxilia ſufficientia ſupernaturalia, & aliquando eis concedit auxilia efficacia, & gratiam habitualem, à qua tamen poſtea decidūt. Hæc autem dona, cum ſint ſupernaturalia, ſunt effectus prouidentiæ diuinæ ſupernaturalis: nam à ſola prouidentia naturali procedere non poſſunt: ergo Deus habet ſupernaturalem prouidentiam reproborum.

Tertio. Ad prouidentiam prudentis ducis, medici, & diligentis agricolæ ſatis eſt, ſi adhibeat accommodata media ad finem, quem intendit, ſiue ſequatur, ſiue impediatur aliunde: ergo idem erit dicendum de prouidentia diuina. Patet conſequentia: nam per prouidentiam humanam, quam experimur, deuenimus ad cognitionem prouidentiæ diuinæ.

Quarto arguitur ex definitione prouidentiæ: eſt enim prouidentia ratio ordinis mediorum in finem, vt 1.p.q. 22. ar. 1. in c. docet S.Thomas: ſed in hac definitione non includitur aſſequutio finis: ergo.

Quinto. Per diuinam prouidentiam quælibet pars terræ ordinatur ad centrū, tamquam ad finem proprium, in quo naturaliter quieſcit, & tamen non quælibet pars terræ conſequitur illū finem: ergo.

Sexto probatur, quod, ſecluſa præſcientia, non ſit certus ordo diuinæ prouidentiæ, neque indiſſolubilis; etenim multi ſunt actus prouiſi à Deo, qui pendent neceſſario ab arbitrio voluntatis humanæ; ſed liberum arbitrium, nihil impediente diuina prouidentia, poteſt facere, & non facere actum liberum prouiſum à Deo; ergo poteſt diſſoluere ordinem diuinæ prouidentiæ: ergo, ſecluſa præſcientia futuri conſenſus, non eſt indiſſolubilis talis ordo, quantum ad aſſequutionem effectus. Minor probatur: nam alias tolleretur humani libertas arbitrij, ſi voluntas non poſſet facere oppoſitum eius, quod Deus prouidit, vt faceret.

Septimo. Omnia, quæ ab arbitrio creato pendent, etiam ſi includatur ipſa beatitudo, & meritū tàm hominis, quàm Angeli; ſolum voluit Deus voluntate conditionata, videlicet, ſi homines, & Angeli id quoque vellent: præuidens vero, quænam futura erant pro arbitrij creati libertate, complacet in illis, vultq. voluntate abſoluta, vt fiant: ergo, ſecluſa præſcientia futuri conſenſus liberi arbitrij creati, ex vi ſolius prouidentiæ diuinæ, & decreti voluntatis eius, non eſt certus, & indiſſolubilis ſemper ordo diuinæ prouidentiæ.

Confirmatur: nam certitudo, formaliter loquendo, eſt firma adhæſio intellectus: ergo dicit intrinſecum ordinem ad intellectum; ergo neceſſario debet præſupponi præſcientia diuina, reſpectu futuri conſenſus, vt aſſeramus, ordinem prouidentiæ diuinæ eſſe certum, & indiſſolubilem.

Secunda ſententia eſt Caietani 1.p. q. 22. art. 4. quam modo defendunt communiter Thomiſtæ, & meo iudicio eſt expreſſa S.Thomę, locis inferius allegandis. Pro cuius explicatione II. *Caiet. 1.p. q.22.*

Notandum eſt primo, de prouidentia Dei poſſe nos loqui dupliciter: primo in genere, ſecundum communem rationem prouidentię, abſtrahendo à prouidentia diuina, vel humana: ſecundo modo de prouidētia, vt diuina, quę perfectiſſima eſt

Notandum eſt ſecundo, quod cū prouidentia ſit ratio ordinis mediorum in finem, neceſſario præſupponit volitionē ſeu

ſeu intentionem finis; nullus enim ordinat media ad finem, niſi prius velit ipſum finem, ſicut medicus prius intẽdit ſanitatem infirmi, quam applicet congruentes medicinas, & illas ordinet ad conſequendum iſtum finem. Eſt autem duplex volitio finis: altera abſoluta, quæ appellatur voluntas beneplaciti, ſeu voluntas conſequens: altera conditionata, quæ dicitur antecedens, ſeu voluntas ſigni. Prouidentia ergo ſupponit abſolutam volitionem, ſeu intentionem finis; imprudens enim eſſet agricola, ſi mitteret ſemina in agrum, niſi abſolute vellet fructus colligere; quamuis per accidens impediatur aliquando per concurſum aliarum cauſarum ſecundarum ab aſſequutione huius finis. Hoc fundamentum, quod eſt potiſſimum huius ſententiæ, eſt de mente S. Thomæ 1. p. q. 22. ar. 1. ad 3. vbi ſic ait: *Prouidentia præſupponit volitionem finis; nullus enim præcipit de agendis, niſi velit finem*. Voluntas autẽ finis apud S. Thomam ſignificat abſolutam voluntatem ipſius finis: nam conditionata voluntas non eſt ſimpliciter voluntas, ſed eſt velleitas. Et confirmatur: nam efficax volitio mediorum non poteſt oriri, niſi ex abſoluta volitione finis, cum medium, vt medium, non ſit appetibile, niſi propter finem: ergo voluntas abſoluta ordinandi media apta ad finem conſequendum, naſcitur ex abſoluta intentione finis.

Prouidentia præſupponit intẽtionẽ finis.

Volitio finis duplex

III. Supponendum eſt tertio, hanc eſſe differentiam inter prouidentiam humanam, & diuinam, quod prouidentia humana, quamuis abſolute, & efficaciter velit finem intentum, & applicet congrua media ad conſequutionem illius; contingit tamen multoties, vt non conſequatur talem finem; quoniam poteſt impediri ex concurſu aliarum cauſarum: vnde omnis prouidentia humana eſt imperfecta, & incerta, quantum ad aſſequutionem finis, ſiue effectus prouiſi, iuxta illud Sapientiæ. *Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ*. Prouidentia autem diuina eſt perfectiſſima, & efficaciſſima, ſicut & voluntas ipſius, ac perinde impediri non poteſt, aut ſuperari ab aliqua cauſa creata, etiam libera, ne aſſequatur finem intentum: quod pluribus rationibus oſtendit S. Thom. 3. contr. Gent. cap. 94. & nos diſp. ſeq. id ipſum probabimus. Vnde S. Auguſtinus in Enchirid. ad Laur. cap. 95. illud Pſalm. explicans: *Omnia, quæcunque voluit Dominus, fecit*: & adducens hæc verba in confirmationem huius ſententiæ, inquit: *Quod vtique non eſſet verum, ſi aliqua Deus voluit facere, & non fecit, & (quod eſt indignius) ideo non fecit; quia, ne fieret, quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impediuit*. Et cap. 96. ſubdit: *Neque enim veraciter ob aliud Deus vocatur Omnipotens, niſi quia quidquid vult, poteſt, neque voluntate cuiuſpiam creaturæ, voluntatis impeditur Omnipotẽtis effectus*. Et lib. de correp. & gratia cap. 14. inquit: *Sic velle, & nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem: de his enim, quæ faciunt, quæ non vult, facit ipſe, quæ vult*. & infra: *Non eſt itaque dubitandum, voluntati Dei, qui in cælo, & in terra omnia, quæcunque voluit, fecit, & qui etiam illa, quæ futura ſunt, fecit; humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quo minus faciat ipſe, quod vult, quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus, quod vult, facit*, &c. *ſine dubio habens humanorum cordium, quo placeret inclinandorum, omnipotentiſſimam poteſtatem*. Et in fine eiuſdem capitis ſubdit: *Deus magis habet in poteſtate voluntates hominum, quam ipſi ſuas*. Et cap. 7. eiuſdem libri, loquens de vocatis ſecundum propoſitum, inquit: *Horum ſi quiſquam perit, fallitur* Deus; *ſed nemo eorum perit, quia non fallitur* Deus: *horum ſi quiſquam perit, vitio humano vincitur* Deus; *ſed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur* Deus.

Prouidentiæ diuinæ & humanę diſcrimen.

Sap. 9.

Pſal. 134.

PRima Concluſio. Ad prouidentiam ſecundum communem rationẽ prouidentiæ non requiritur neceſſario aſſequutio finis intenti. In hac concluſione conueniunt auctores vtriuſque ſententiæ, & eam probant efficaciter argumenta facta à principio.

Probatur præterea: nam in prouidentia humana ſaluatur cõmunis ratio prouidentiæ, ſed hæc non ſemper aſſequitur finem, ad quem ordinat media, vt patet ratione facta in tertio fundamento: ergo.

Secunda Concluſio. De intrinſeca ratione prouidentiæ diuinæ, quatenus diuina, non ſolum eſt ordo mediorum in finem, ſed etiam aſſequutio finis intenti. Concluſio eſt Caietani 1. p. q. 22. art. 1. IIII.

§. circa

Digitized by Google

Prouidentia, vt diuina eſt, includit aſſequutionem finis intenti.

§.circa difficultatem, & M. Bañes eodem art.dubio 1.& ait, illam ſequi vniuerſos Doctores graues noſtri temporis. Probatur ex S.Thom. 1.p.q. 22. art.2. ad 1. vbi ait, quod *cum omnes cauſæ particulares contineantur ſub vniuerſali cauſa; impoſſibile eſt, aliquem effectum ordinem cauſæ vniuerſalis effugere*. & in ar.4.ad 2.inquit, quod *in hoc eſt immobilis, & certus diuinæ prouidentiæ ordo, quod ea, quæ ab ipſo prouidētur, cuncta eueniunt eo modo, quo ipſe prouidet, ſiue neceſſario, ſiue contingenter*: Et in ſol. ad 3. ſubdit, quod *diuina prouidentia non deficit à ſuo effectu, neque à modo eueniendi, quem prouidit*. & 3. contra Gent.cap. 94. citato, aperte docet, quod diuina prouidentia eſt certa, & quantum ad ordinem mediorum, & quantum ad euentum, ſed præſertim in §.præterea, inquit, quod *ordo diuinæ prouidentiæ immutari omnino non poteſt*. & §.ſi autem, ait, *quod diuina prouiſio omnino caſſari non poteſt*.

Probatur ſecundo, ratione deſumpta ex S.Thom.eod. cap. Nam diuina prouidentia in ſummo perfectionis conſiſtit, & hoc habet ex ſua intrinſeca ratione, quatenus diuina, quod ſit perfectiſſima; ſed ad perfectiſſimam prouidentiam non ſolum requiritur ordo mediorum in finē, ſed etiam aſſequutio finis, vt etiam fatentur nonnulli ex auctoribus contrariæ ſententiæ: ergo, &c.

Probatur tertio: nam quamuis prouidentia non ſit de fine, ſed de medijs propter finem; præſupponit tamen abſolutam volitionem finis intenti, vt conſtat ex dictis in ſecundo fundamento: ſed impoſſibile eſt, quod voluntate abſoluta velit Deus per media conſequi finem, & non aſſequatur illum; alias voluntas diuina eſſet inefficax, & impediretur, ac ſuperaretur à voluntate creata, vel ab alijs cauſis ſecundis; quod tamen eſt impoſſibile, & contra S. Auguſt. vt oſtenſum eſt in tertio fundamento: ergo.

V. Tertia Concluſio. In vniuerſum ordo diuinæ prouidentię eſt certus, immobilis, & indiſſolubilis, quantum ad effectus aſſequutionem, ita videlicet, vt huiuſmodi certitudo, & indiſſolubilitas fundetur in ipſo ordine, & cauſalitate mediorum, atque in efficacia diuinæ voluntatis, & prouidentiæ independenter omnino à futuro conſenſu, vel vſu creatæ voluntatis,

Prouidentiæ diuinæ ordo eſt certus, immobilis, & indiſſolubilis.

præcognito per ſcientiam mediam. Hæc concluſio eſt S. Thomæ locis allegatis, & 1.par.quæſt.116. art.1.2. & 3. præſertim cum S.Thom.numquam admiſerit ſcientiam illam mediam, vt diſputatione 7. oſtenſum eſt.

Præterea probatur auctoritate Boetij lib. 4. de conſolatione, proſa 6. vbi ait: quod *fatum eſt immobilis diſpoſitio, rebus mobilibus inhærens*. & iterum ait: *Ab immobilibus prouidentiæ proficiſcens, actus, futuraq. hominum, indiſſolubili cauſarum annexione aſtringit*. vbi in ipſo nexu cauſarum & mediorum fundat indiſſolubilitatem diuinæ prouidentiæ.

Reſpondent, quod S.Thomas, & Boetius intelligendi ſunt, quantum eſt ex parte Dei, qui habet propoſitum exequendi talem ordinem; nihilominus ex parte cauſæ ſecundæ contingentis, & liberę contingere poteſt, quod talis ordo diſſoluatur: & addunt, quod, niſi iſto modo intelligantur, defendi non poſſunt. Arbitrantur enim tolli libertatem arbitrij, ſi antecedenter ad præſcientiam mediam ordo diuinæ prouidentiæ ſit certus, & immobilis ex ipſa cauſalitate mediorum.

Sed hæc explicatio pugnat manifeſte cum mente Sancti Thomæ, & Boetij, qui ex nexu cauſarum, & mediorum volunt, diuinam prouidentiam eſſe certam, quantum ad aſſequutionem finis. Confirmatur: nam, vt patebit diſputatione 41. prædeſtinatio eſt certa, certitudine cauſalitatis mediorum; & tamen hæc certitudo non deſtruit libertatem arbitrij, vt eadem diſputatione manifeſtum fiet: ergo certitudo ordinis, & cauſalitatis mediorum non repugnat libertati.

AD primum argumentum eſt prima ſolutio M. Bañes: quod S. Thomas in illa quæſtione ſexta de verit. loquitur de humana prouidentia. Hæc tamen ſolutio non videtur conformis textui, in quo expreſſe loquitur de prouidentia diuina: ſic enim ait: *Per Dei prouidentiam omnes homines ad beatitudinem ordinantur; ſed prædeſtinatio reſpicit etiam exitum, vel euentum ordinis; vnde non eſt niſi eorum, qui gloriam conſequuntur*. Sentit ergo S. Thomas, quod diuina prouidentia non ſemper reſpicit euentum ordinis, niſi ſit talis prouidentia, ſcilicet prædeſtinatio. VI.

X Secun-

Secunda ſolutio eiuſdem M. Bañes, quā prius adhibuit Caietanus, eſt, S. Thomam mutaſſe ſententiam in prima par. q. 22. & 3. cont. Gent. loco citat. Sed melius fortaſſe reſpondetur, quod ſicut in Deo diſtinguitur duplex voluntas, altera volūtas ſigni, quæ eſt voluntas ſecundū quid, & non ſemper impletur: altera volūtas beneplaciti, quæ eſt voluntas ſimpliciter, & ſemper impletur; ita poteſt diſtingui duplex prouidentia, altera, qua voluntate beneplaciti res ordinantur ad talem finem principaliter intentū, & hæc ſemper aſſequitur talem finē, vt ſtatim patebit: altera, qua, voluntate antecedente, res ordinantur ad talem finem, non autem voluntate beneplaciti; ita videlicet, vt ille finis ſit principaliter, vel per ſe intentus: & talis prouidentia non ſemper aſſequitur finē illum; nihilominus infallibiliter aſſequitur alium finē, ad quē res principaliter ordinantur, vt ſtatim explicabimus in prouidentia ſupernaturali, quā Deus habet reſpectu reproborum. Et iuxta hanc doctrinam dicendū eſt, quod S. Tho. in q. 6. de verit. loquitur de prouidentia Dei, reſpectu finis, ad quē res non ordinantur principaliter, ſed propter alium finem, magis principaliter intentum. At in 1. parte loquitur de prouidentia diuina reſpectu illius finis, ad quem res principaliter ordinantur, & per hæc concordantur diuerſa loca S. Thomæ, neque oportet dicere, S. Thomam mutaſſe ſententiam.

Prouidentia diuina ſemper aſſequitur finem principaliter intentum.

VII. Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod omnes homines ordinantur ad beatitudinem ſupernaturalem voluntate antecedente: voluntate autem conſequente, ſeu beneplaciti ſolum prædeſtinati ordinatur ad illam. Voluntate enim conſequente, Deus nō vult reprobis beatitudinem ſupernaturalem; nec principaliter ordinantur ad conſequutionē illius, ſed ad bonū iuſtitiæ diuinæ, & ad bonum electorum. Vnde S. Tho. 1. p. q. 23. ar. 3. ad 1. inquit, quod *Deus omnibus vult bonum, ſed non omnibus vult hoc bonum, quod eſt vita æterna.* Dona autem gratiæ, quæ Deus reprobis multoties confert, ſunt effectus prouidentiæ ſupernaturalis, qua illi principaliter ordinantur ad bonū electorum, & vt magis ſplendeat in illis diuina miſericordia: non autem ſunt effectus prædeſtinationis reproborum; quia non ſunt prædeſtinati; neque ſunt effectus prouidentiæ ſupernaturalis, qua principaliter ordinentur reprobi ad beatitudinem propriā; quia, vt dictum eſt, non ordinantur principaliter ad beatitudinem propriam. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quod, vt docet S. Tho. q. 5. de verit. ar. 7. in corp. cum homines per peccatum comparentur iumentis inſipientibus, & ſimiles fiant illis, vt dicitur in Pſal. 48. Deus habet prouidentiam reproborum ſecundum modum brutorum animalium, & de illis ordinat ſecundum ordinem, qui brutis cōpetit, vt videlicet ea, quæ in eis bona, vel mala ſunt, non ordinentur in eorū bonum proprium, ſed in bonum aliorum, ſcilicet electorum, quibus *omnia cooperantur in bonum*, vt dicitur ad Rom. 8. Et iſtum finē conſequitur infallibiliter diuina prouidentia, cum permittit peccata reproborum, vel dona gratię illis concedit, quibus tamen ſua malitia abutūtur. Et propterea inquit S. Th. quod, quando reprobi exeūt ab vno ordine diuinæ prouidentiæ, incidunt in alium, qui à Deo eſt principaliter intentus, modo ſupra explicato. Videantur, quæ docet circa prouidentiam reproborum 1. p. q. 22. ar. 2. ad 4. Ad confirmationem iam patet per ea, quæ dicta ſunt ad ſecundum argumentum.

Reprobi voluntate Dei antecedēte ordinatur ad beatitudinē ſupernaturalē, non autem voluntate conſequenti.

Prouidentiā reproborum habet Deus ſecundum modū brutorum.

Ad tertiū negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt: nam, vt dicebamus in 3. fundamento, prouidentia humana eſt imperfecta, & impediri poteſt, ne aſſequatur finem principaliter intentū, ad quem ordinat media; prouidentia autem diuina impediri non poteſt, ne finem, qnem principaliter intendit, conſequatur.

Ad quartum reſpondetur, quod in abſoluta volitione finis principaliter intenti, quam ſupponit prouidentia, includitur virtualiter aſſequutio illius, ſi loquamur de prouidentia diuina, vt conſtat ex dictis in 3. fundamento.

Ad quintum argumentum reſpondetur, quod quælibet pars terræ principaliter ordinatur per diuinam prouidentiam ad bonum vniuerſi, & pulchritudinem illius; & iſte finis ſemper conſequitur: & quantū ad iſtum finem expedit, quod non quælibet pars terræ aſſequatur finem particularem, qui eſt in centro quieſcere; ideo non oportet, quod quælibet pars terræ per diuinā prouidentiā aſſequatur iſtum finem; VIII.

& idem

& idẽ dicẽdum eſt proportionabiliter de igne,& de alijs huiuſmodi creaturis. quod S.Thom.3.contra Gent. cap. 94. his verbis explicuit: *Conſiderandum eſt, quod omne agens intendit ad bonum,& melius, quod poteſt, vt ſupra oſtenſum eſt. Bonum autem, & melius non eodem modo conſiderantur in toto, & in partibus: in toto enim bonum eſt integritas, quæ ex partium ordine,& compoſitione relinquitur. Vnde melius eſt toti, quod ſit inter partes eius diſparitas, ſine qua ordo, & perfectio totius eſſe non poteſt, quã quod omnes partes eſſent æquales, vnaquaque earum perueniente ad gradum nobiliſſimæ partis. Qualibet autem pars inferioris gradus in ſe conſiderata, melior eſſet, ſi eſſet in gradu ſuperioris partis, ſicut patet in corpore humano: dignior enim pars eſſet pes hominis, ſi oculi pulchritudinem, & virtutem haberent; corpus autem totum eſſet imperfectius, ſi ei pedis officiũ deeſſet. Ad aliud igitur tendit intentio particularis agentis, & vniuerſalis: nam particulare agens tendit ad bonum partis abſolute, & facit quanto meliorem poteſt. Vniuerſale autem agens tendit ad bonum totius. Vnde aliquis defectus eſt præter intentionem particularis agentis, qui eſt ſecundum intentionem agentis vniuerſalis.*

Prouidentiæ diuinæ indiſſolubilitas arbitrii libertatem non lædit.

Ad ſextum reſpondetur ex doctrina S. Thomæ 3. contra Gent. cap. 94. allegato; Non obſtante certitudine,& indiſſolubilitate diuinæ prouidentiæ, liberum hominis arbitrium poſſe abſolute, & in ſenſu diuiſo non facere actum illum, quẽ Deus prouidit, vt faceret; tamen in ſenſu compoſito impoſſibile eſt, quod non faciat illum actum, vel faciat oppoſitum. Etenim ex ſuppoſitione prouidentiæ, & voluntatis diuinæ, neceſſe eſt neceſſitate infallibilitatis, quod faciat illum actum; non autem neceſſitate abſoluta; vnde per talem neceſſitatem conditionatam non tollitur libertas arbitrij; vt diſputatione 25. explicatum eſt.

Ad ſeptimum negatur, quod Deus ſolum voluntate conditionata voluerit actus liberos, qui à creata voluntate fiunt in tempore: iam enim ſupra diſput.22. & 23. oſtenſum eſt, quod voluntate abſoluta,& efficaci eos voluerit, & prædeterminauerit, quantum ad omnem eorum entitatem.

Ad confirmationem reſpondetur cum S.Tho. q.6. de verit.art.3.in corp. duplicem eſſe certitudinem: altera enim eſt certitudo cognitionis, & hæc ſumitur per habitudinem obiecti cogniti ad intellectum: altera vero eſt certitudo ordinis, & cauſalitatis; & hæc deſumitur ex habitudine infallibili cauſæ ad effectum, ſicut eſt certum,& infallibile, quod ſi Sol oriatur, dies eſt; & ſi ignis debite applicetur, calefaciet. Et iſto ſecundo modo eſt etiam certa diuina prouidentia, vt in eodem articulo loquens de prædeſtinatione docet S. Thomas. Hæc autem omnia ex his, quæ diſp.41. dicemus, dilucidiora fient, vbi operoſius eadem difficultas de certitudine prædeſtinationis, quantum ad aſſequutionem effectus, pertractanda eſt.

Diſputatio XXXI.

Vtrum cauſæ ſecundæ contingentes, & liberæ poſſint ſe ſubtrahere, vel exire ab ordine, qui per Diuinam Prouidentiam eſt eis præfixus.

AVCTORES, qui negant, actiones contingentes, & liberas eſſe à Deo in particulari prædeterminatas, antecedenter ad præſcientiam cooperationis voluntatis creatæ, docent conſequenter, cauſas ſecundas contingentes, & liberas poſſe exire ab ordine, & prædeterminatione diuinæ prouidentiæ: & hanc ſententiam aptiſſimam eſſe aſſerunt ad reſiſtendum erroribus, quos hæretici noſtræ tempeſtatis, Lutherus præſertim, & Caluinus introducere conati ſunt. Argumenta potiſsima, quibus probant ſuam ſententiam, eadem fere ſunt cum illis, quæ diſputatione 22. & duabus ſequentibus contendebant probare, Deum, neque decreto extrinſeco ſuæ voluntatis, neque motione aliqua inhærente voluntati creatæ, eam poſſe ad alteram partem prædeterminare, ſalua eius libertate. Quæ tamen argumenta iam in eiſdem diſputationibus ſufficienter diſſoluta eſſe arbitramur. In præſenti autem ea dumtaxat adducenda ſunt, & I.

 ſoluenda,

Digitized by Google

ſoluenda, quæ ſpecialiter ſuadere videntur ſententiam propoſitam.

PRimum argumentum eſt: nam Lutherus, quem adducit Roffenſis art. 36. contra Lutherum, aſſeruit, reſpectu diuinę prouidentiæ omnia ex neceſſitate euenire; quia voluntas creata, & omnes aliæ cauſæ ſecundæ, quæ diuina prouidentia reguntur, non poſſunt ab eius ordine, aut prædeterminatione ſeipſas ſubtrahere, vel aliud facere, niſi illud, quod diuina prouidentia ſtabilitum eſt, & ordinatum. Verba Lutheri ſunt: *Nobis ad inferna ſpectantibus res apparent arbitrariæ: ſed ad ſuperna ſpectantibus omnia ſunt neceſſaria, quia non, ſicut nos, ſed ſicut ille vult, ita videmus, facimus, patimur omnes, & omnia*: & Caluinus lib. 2. de lib. arbit. contra Pighium pag. 236. ſic loquitur: *Proinde, quæ fortuita maxime videntur, ea dicimus fieri neceſſario, non ſuapte natura; ſed quoniam æternum, & ſtabile Dei conſilium in illis gubernandis regnat*. ergo non eſt concedendum, voluntatem creatam exire non poſſe ab ordine per diuinam prouidentiam eis præfixo.

Secundo arguitur. Voluntas creata poteſt reſiſtere, & de facto reſiſtit multoties ordini prouidentiæ diuinæ; alias enim non oraret Pſalmiſta: *A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi me, vt pupillam oculi*; nec S. Stephanus Iudæos increpaſſet, dicens: *Vos Spiritui ſancto ſemper reſtitiſtis*. ergo voluntas creata poteſt ſeipſam ſubtrahere ab ordine gubernationis diuinæ, & ab eius prædeterminatione exire.

Pſal. 16.

Act. 7.

Tertio. Voluntas creata libere exequitur ordinem prouidentiæ, & gubernationis diuinæ, quantum ad eos effectus, quos diuina prouidentia cauſat in rebus, medijs cauſis liberis, & contingentibus; alias periret omnino arbitrij libertas: ergo eadem voluntas creata, quantum ad huiuſmodi effectus, poteſt exequi, & non exequi ordinem gubernationis diuinæ; ac per conſequens poterit ſe ab eodem ordine ſubtrahere. Probatur conſequentia: nam alias ex neceſſitate, & non libere exequeretur ordinem prouidentiæ, & gubernationis diuinæ.

Quarto. Si liberum arbitrium faceret oppoſitum eius, quod per diuinam prouidentiam ordinatum eſt, & definitum, ſubtraheret ſe de facto ab eius ordine, & prædeterminatione: ergo, ſi poteſt facere oppoſitum eius, quod per diuinam prouidentiam ſtatutum eſt, poterit ſeipſum ab ordine eiuſdem prouidentiæ ſubtrahere. Sed vt docet Conc. Trid. liberũ arbitrium poteſt reuera facere oppoſitum eius, quod Deus ordinauit, & voluit, vt fieret per idem arbitrium: ergo poteſt ſe ſubtrahere ab ordine diuinæ prouidentiæ.

Cõc. Trid. ſeſ. 6 decreto de Iuſtificatione c. 5. & can. 4

Quinto. Nullus Rex iuſte punit eos, qui ab eius ordinatione non recedunt: ergo ſi liberum arb. creatum non recedit, aut recedere non poteſt ab ordine diuinæ prouidentiæ, nullus iuſte puniretur à Deo.

Oppoſitam ſententiã docent multi grauiſſimi Thomiſtæ, inter quos eſt M. Bañes 1. p. q. 14. ar. 13. dub. vlt. vbi, loquens de neceſſitate infallibilitatis, quæ reperitur in actis liberis, & contingentibus, à Deo prouiſis, & volitis, ait: *Iſta neceſsitas ſumitur ex efficaciſsima primæ cauſæ virtute, quæ ita determinat omnes cauſas ſecundas ad ſuos effectus producendos, quòd nulla cauſa ſecunda poteſt exire ab eius determinatione*. Quæ ſententia, ſi recte intelligatur, eſt ſine dubio S. Auguſtini, & S. Thomæ, ac ſacris litteris valde conformis. Ad cuius euidentiam ſupponendum eſt cum S. Thoma, quod ordo diuinæ prouidentiæ dupliciter poteſt conſiderari: vno modo in generali, ſecundum videlicet, quod progreditur à cauſa gubernatiua totius, ſcilicet à Deo: alio modo in ſpeciali, ſecundum quod progreditur à cauſa particulari, quę eſt exequtiua prouidentiæ, & gubernationis diuinæ. II.

S. Tho. 1. p. q. 103. ar. 8

PRima ergo Concluſio ſit. Liberũ arbitriũ creatum poteſt ſeipſum ſubtrahere ab ordine prouidentiæ, & gubernationis diuinæ, ſecundum quod procedit per aliquam cauſam particularem. Concluſio eſt expreſſa S. Tho. 1. p. q. 103. ar. 7. in cor. vbi inquirens: Vtrum aliquid præter ordinẽ diuinæ gubernationis contingere poſſit; reſpondet, *quod præter ordinem alicuius particularis cauſæ, aliquis effectus euenire poteſt; non autem præter ordinem cauſæ vniuerſalis*. Et idem dicit in ſolut. ad 1. & 2. eiuſdem artic. & in art. 8. ſeq. Hanc Concluſionem probant 2. 3. & 5. argumentum ex factis à principio. III.

Lib. arbit. creatũ poteſt ſe ſubtrahere à quolibet ordine particulari prouidentiæ diuinæ

Præterea probatur. In rebus reperiuntur multa mala, præſertim in libero arbitrio creato, quod multoties incurrit malum

Digitized by Google

S.Tho.1.p. q.103.ar.7 ad primũ argumentũ

malum peccati;ſed, vt docet S. Thomas, res aliqua dicitur mala per hoc,quod exit ab ordine alicuius particularis boni:ergo liberum arbitrium creatum poteſt exire ab ordine alicuius particularis boni ; ac per conſequens, poterit etiã exire ab aliquo ordine particulari diuinę prouidẽtię.

Secundo probatur:nam in rebus multã fiunt à caſu,vt omnes fatentur . ſed non fit aliquid à caſu , niſi eueniat præter ordinem alicuius cauſæ particularis: nam ; vt docet S.Tho. *aliqua dicuntur eſſe caſualia in rebus per ordinem ad cauſas particulares , extra quarum ordinem fiunt* : ergo cum in actibus liberis reperiantur contingentia caſualia, relinquitur, liberum arbitrium poſſe exire ab ordine alicuius cauſæ particularis.

Eod. ar. 7. ad 2.

Tertio probatur. In rebus naturalibus hoc reperitur, quod,licet vna forma particularis non poſſit effugere formam vniuerſalem entis,aut totaliter ab ea recedere,quia redigeretur in nihilum ; poteſt tamen recedere ab alia forma particulari, ſicut albedo recedit à nigredine: ergo ſimiliter,quamuis liberum arbitrium creatum non poſſit totaliter recedere ab ordine cauſæ vniuerſalis , aut illum effugere; poterit nihilominus recedere ab ordine diuinæ prouidentiæ, qui conſideratur ſecundum aliquam particularem cauſam.

IIII. Secunda Concluſio. Liberum arbitriũ creatum non poteſt totaliter effugere ordinem diuinæ prouidentiæ in generali, ſecundũ ſcilicet quod progreditur à cauſa gubernatiua totius. Hæc concluſio eſt S. Auguſt.lib.de ſpiritu & littera,c.32.vbi ait: *Infideles quidem contra volũtatem Dei faciunt,cum eius Euangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt,verũ ſe ipſos fraudant magno,& ſummo bono,malisq; pœnalibus implicant,experturi in ſupplicijs poteſtatem eius , cuius in donis miſericordiam contempſerunt . Ita voluntas* Dei *ſemper inuicta eſt:vinceretur autem , ſi non inueniret , quid de contemptoribus faceret: aut vllo modo poſſent euadere , quod de talibus ille conſtituit. Cum enim dicit, verbi gratia , volo, vt hi omnes ſerui mei operentur in vinea , & poſt laborem requieſcentes epulentur ; ita vt quiſquis eorum hoc noluerit, in piſtrino ſemper molat ; videtur quidem quicumque contempſerit,contra voluntatem* Domini *ſui facere: ſed tunc eam vincet , ſi & piſtrinum contemnens effugerit : quod nullo modo fieri poteſt ſub* Dei *poteſtate* . Eadem concluſio eſt etiam expreſſa S. Thomæ locis ſuperius allegatis,quam probat S. Doctor.

Lib. arbit. creatũ non poteſt vniuerſaliter effugere ordinẽ prouidẽtiæ diuinæ.

Primo : *nam præter ordinem particularis cauſa nihil prouenit , niſi ex aliqua alia cauſa impediente, quam quidem cauſam neceſſe eſt reducere in primam cauſam vniuerſalem: ſicut indigeſtio contingit præter ordinem virtutis nutritiuæ ex aliquo impedimento; puta ex groſſitie cibi , quam neceſſe eſt reducere in aliam cauſam , & ſic vſque ad cauſam primam vniuerſalem . Cum igitur* Deus *ſit prima cauſa vniuerſalis, non vnius generis tantum , ſed vniuerſaliter totius entis;impoſſibile eſt,quod aliquid contingat præter ordinem diuinæ gubernationis . Sed ex hoc ipſo , quod aliquid ex vna parte videtur exire ab ordine diuinæ prouidentiæ, qui conſideratur ſecundum aliquam particularem cauſam ; neceſſe eſt , quod in eumdem ordinem relabatur ſecundum aliam cauſam .*

Prima ratio S. Tho. ar.7.cit.in corp.

Secundo probatur : *nã ordo diuinæ prouidentiæ totaliter in bonum tendit ,ſed vnaquæque res in ſua operatione, & conatu non tendit niſi ad bonum; nullus enim reſpiciens ad malum, operatur , vt* Dion. *dicit* . Ergo nulla res poteſt totaliter exire ab ordine Diuinæ prouidentiæ.

Secunda ratio S. Tho. eod.ar.8.

Dion.

Confirmat hoc S. Tho. *nam omnis inclinatio alicuius rei, vel naturalis , vel voluntaria, nihil eſt aliud, quàm quædam impreſſio à primo mouente, ſicut inclinatio ſagittæ ad ſignum determinatũ nihil aliud eſt, quàm quædam impreſſio à ſagittante . Vnde omnia, quæ aguntur vel naturaliter, vel voluntarie , quaſi propria ſponte perueniunt in id, ad quod diuinitus ordinantur. Et ideo dicitur* Deus *omnia diſponere ſuauiter*:ergo.

Tertio . Nihil inuenitur in mundo, quod ſit totaliter malum ; quia malum ſemper fundatur in bono , vt 1. p. quæſt. 44.art.3.& quæſt.49.art.3. oſtendit Sanctus Thomas : ergo in omnibus rebus reperitur aliquod bonum . Sed omne bonum , qualecunque illud ſit, ex ea parte, qua bonum eſt, procedit à ſummo bono, ſcilicet à Deo: cum ergo Deus ſua prouidentia omnia bona particularia , quorũ ipſe eſt cauſa, ordinet in ſeipſum, tamquam in vltimum finem ; relinquitur, nihil eſſe in mundo, quod totaliter exeat ab ordine diuinæ prouidentiæ .

Tertia ratio ex Sancto Thoma eod. art.7. ad 1.

Digitized by Google

Quarta ratio ex S. Th. eod. ar. 7. ad 2. & 3.

Quarto. Quod fit præter ordinem alicuius agentis, eſt à caſu, reſpectu illius; caſus enim eſt cauſa agens præter intentionem, vt 2. phyſ. text. 49. & 50. docet Ariſtoteles, & S. Thomas 2. 2. q. 64. ar. 8. in corp. & lib. 3. cont. Gent. cap. 5. ſed reſpectu Dei nihil fit à caſu, vt docet S. Thom. 1. p. q. 103. ar. 7. ad 1. vbi ait, *quod aliqua dicuntur eſſe caſualia in rebus per ordinem ad cauſas particulares, extra quarum ordinem fiunt. Sed quantum ad diuinam prouidentiam pertinet: nihil fit caſu in mundo, vt Auguſtinus dicit in lib. 83. quæſt.* ergo nihil exit totaliter ab ordine prouidentiæ diuinæ.

Quinta ratio S. Tho. 1. p. q. 19. art. 6. in corp.

Quinto: nam, cum effectus conformetur agenti ſecundum ſuam formã, eadem ratio debet eſſe in cauſis agentibus, quæ eſt in cauſis formalibus. Sed in cauſis formalibus nihil reperitur, quod poſſit effugere formam vniuerſalem entis; quamuis poſſit recedere ab iſta forma, vel illa particulari; poteſt enim eſſe aliquid, quod nõ ſit homo, aut viuum; non autem poteſt eſſe aliquid, quod non ſit ens; alias enim eſſet nihil: ergo ſimiliter in cauſis agentibus; quamuis poſſit aliquid fieri extra ordinem alicuius cauſæ particularis agẽtis, non tamen poterit fieri extra ordinẽ cauſæ vniuerſaliſsimæ, ſub quà omnes cauſæ particulares comprehenduntur; ſed prouidentia diuina eſt cauſa vniuerſaliſsima omnium rerum, & omnium cauſarũ: ergo nulla cauſa, vel effectus etiam liber poteſt exire ab ordine prouidentiæ diuinæ.

Ex S. Tho. eod. ar.

Confirmatur: nam quod recedere videtur à diuina voluntate, & prouidentia ſecundum vnum ordinẽ, relabitur in ipſam ſecundum alium. Sicut peccator, qui, quãtum eſt in ſe, recedit à diuina voluntate, peccando; incidit in ordinem diuinæ voluntatis, dum per eius iuſtitiam punitur: ergo non poteſt voluntas creata totaliter effugere ordinem prouidentiæ diuinæ.

V. Tertia Concluſio. Liberum arbit. creatum non poteſt aliquid operari, quod nõ fuerit prius à Deo prædefinitũ, & per eius prouidentiam in aliquem finem diſpoſitũ, & ordinatum. Hæc concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ; aſſeritur tamen à recentioribus Thomiſtis: ad cuius euidentiam ſupponendum eſt, prædictam propoſitionem duplicem ſenſum habere poſſe: primus eſt diuiſus; & tunc ſignificat: liberum arbitrium creatum non habere potentiam ad faciendum oppoſitum eius, quod Deus ſua voluntate, & prouidentia ordinauit, vt per liberum arbitrium creatum fieret; & in hoc ſenſu non intelligitur prædicta propoſitio à catholicis, qui eam docent: nam ad veram libertatem, quam ſecundum fidem catholicam defendere tenemur; neceſſario requiritur, quod in voluntate creata ſit potentia ad operandum, & non operandum, cum libertas arbitrij in facultate voluntatis, & rationis ad vtrumlibet conſiſtat, vt diſput. 115. & 116. patebit. Secundus ſenſus illius propoſitionis eſt compoſitus, quem explicuimus diſp. 25. in fine, & ſignificat, hęc duo ſimul eſſe incompoſsibilia, quod ſcilicet aliquid fiat per liberum arbitrium, & non ſit prius per diuinam prouidentiam prædefinitum & ordinatũ; & in hoc ſenſu aſſerimus, liberum arbitriũ creatum non poſſe aliquid operari, niſi quod fuerit prius à Deo prædefinitum, & per eius prouidentiam ordinatum. In ſenſu conſimili explicuimus diſp. 22. nu. 33. cum S. Thoma illam propoſitionem: Deus non poteſt facere, niſi quæ præſciuit, ſe eſſe facturum. Cuius ſenſus & verus, iuxta interpretationem S. Thom. q. 1. de potentia art. 5. ad 1. eſt. Fieri non poteſt, quod aliquid producatur à Deo, & nõ ſit à Deo præſcitũ. Probatur: nam liberũ arbitrium creatum reſpectu Dei habet ſe, tamquam inſtrumentum, quod non poteſt operari, niſi moueatur à principali agente. Dicit enim S. Thomas ſuper caput 10. Iſaiæ in illa verba: *Nũquid gloriabitur ſecuris, &c. Hic ponitur gloriantis increpatio, quia etiã eſt, ſicut inſtrumentum, quod non poteſt operari, niſi motu artificis.* & opuſculo 20. de regimine principum lib. 3. cap. 8. eundem locum Iſaiæ explicans, ſic inquit: *Se habet virtus dominantis ad Deum, ſicut virtus baculi ad percutientem, & ſicut virtus ſerræ ad artificem. Conſtat autem, quod virtus ſerræ, vel ſecuris in artificio nulla eſt, niſi per artificem mouentem, & dirigentem: ita etiam de virtute dominantis contingit, quod nulla eſt ſine* Deo *mouente, & gubernante.* Et 1. p. quæſt. 2. art. 3. in corp. inquit: *Mouentia ſecunda non mouent, niſi per hoc, quod ſunt mota à primo mouente, ſicut baculus non mouet, niſi per hoc, quod eſt motus à manu:* Et idem dicit

Lib. arbit. creatũ nõ poteſt in ſenſu compoſito operari, niſi quod eſt diuina prouidentia præfinitũ.

Lib. arb. in quo ſenſu ſe habeat, vt baculus vel ſecuris, reſpectu motionis Diuinæ.

8. phyſ.

8. phyſ. littera B. vbi ait, *quod ſecundum mouens non poteſt mouere ſine primo, ſicut baculus non poteſt mouere lapidem, niſi moueatur ab homine*. Denique 1. 2. q. 109. in corp. ait: *Quantumcumque natura aliqua corporalis, vel ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à Deo*. Et idem repetit ar. 9. eiuſdē quæſtionis. Sed omnis motio Dei eſt ſecundum ordinem ſuæ diuinæ prouidentiæ: ergo numquam contingit, quod liberum arbitrium creatum aliquid operetur, niſi prius fuerit à Deo prouiſum, & ordinatum.

Secundo probatur omnibus argumentis, quibus diſput. 18. & 23. oſtenſum eſt, cauſas ſecundas nihil operari, niſi prius Deus in eas influat præuiam motionem, per quam ad operandum prædeterminet.

VI. Sed contra hanc doctrinam quidam obijciunt: nam hæretici noſtri temporis, qui liberum impugnant arbitrium, & præſertim Caluinus, ſępe docent, hominis voluntatem reſpectu Dei ſe habere, vt baculus, & ſecuris, vel ſerra, quæ non poteſt operari, niſi ab artifice moueatur, flectatur, & dirigatur; & ex hoc intulerunt, liberum arbitrium eſſe rem de ſolo titulo, aut titulum ſine re. Verba Caluini ſunt: *Impios, veluti ſerras, eſſe in manu Dei, quæ moueat, vertat, dirigat eos, quorſum vult, non ex Luthero eſt, ſed ex Spiritu ſancto, ſi tamen eum per Prophetas loquutū eſſe confitetur Pighius; dicit enim Iſaias de Sennacherib: Numquid gloriabitur ſerra contra eum, à quo trahitur*: Et in alio loco explicans illud? *Sicut palmes non poteſt à ſe ferre fructum, &c.* ait: *Nec enim aliud vult Chriſtus, quàm nos aridum, & nibilum eſſe lignum, vbi ſumus ab eo ſeparati; quia ſeorſum nulla ſit illa in nobis bene agendi facultas*.

Calu. lib. 2. de lib. arb. cont. Pigh. pag. 241. §. ſed videte.

Iſai. 10.

Lib. 2. inſt. cap. 3. §. 9. fol. 95.

Reſpondetur, Caluinum non erraſſe; quia aſſeruit voluntatem moueri à Deo ad operandum, & ſe habere aliquo modo, reſpectu illius, ſicut ſe habet ſerra, vel ſecuris, aut baculus, reſpectu eius, à quo trahitur, vel mouetur. Etenim, cum Scriptura ſacra pluries huiuſmodi ſimilitudine vtatur, negari non poteſt, illam, quantum ad aliquid, tenere, & eſſe aptam ad explicandam dependentiam à Deo, quam in ſua operatione habet liberum arbitrium creatum; alias enim dicendum eſſet, Spiritum Sanctum inepta ſimilitudine vſum fuiſſe, quod tamen abſque ingenti blaſphemia non poteſt dici. Errauit ergo Caluinus, quia ex antecedenti catholico per malam conſequentiam intulit contra fidem, liberum arbitrium eſſe titulum ſine re, aut rem de ſolo titulo, vt diſp. 22. n. 30. oſtenſum eſt, & patebit amplius, diſp. 115. & 116.

Caluini error.

Et per hæc patet ſolutio ad primum argumentum.

Ad ſecundum reſpondetur, quod, vt patebit diſputatione ſequenti, voluntas creata poteſt reſiſtere, & de facto reſiſtit ordini prouidentiæ diuinæ, qui conſideratur ſecundum aliquam particularem cauſam; non tamen poteſt reſiſtere; nec reſiſtet vnquā ordini, qui attenditur ex parte voluntatis Dei efficacis, & prouidentiæ vniuerſalis, vt dictum eſt.

Ad tertium reſpondetur, quod diuina prouidentia diſpoſuit, & ordinauit, vt arbitrium libere exequeretur ordinem, per eamdem prouidentiam ſtatutum, iuxta conditionem, & naturam creatæ voluntatis. Vnde magis repugnaret diuinæ prouidentiæ, & gubernationi illius, ſi voluntas ex neceſſitate moueretur, vel exequeretur ordinem diuinæ prouidentiæ, & ex neceſſitate operaretur, quod ſuæ naturæ non competit; quam ſi moueretur libere, prout competit ſuæ naturæ, vt 1. 2. q. 10. ar. 4. ad 1. dicit S. Thomas.

Ad quartum negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt: nam Deus non ordinauit, nec potuit ordinare, vt liberum arbitrium faceret oppoſitum eius, quod per diuinam volūtatem, & prouidentiam eſt definitum, & prædeterminatum; ordinauit autem, vt poſſet facere oppoſitum eius, quod Deus voluit, vt fieret per ipſum arbitrium: nam ordinauit, vt libere fieret: & conſequenter diſpoſuit, vt ita fieret, quod poſſet non fieri, ſi homo vellet non facere; vnde non eſt ſimile.

Secundo reſpondetur, tantum concludere argumentum, liberum arbitrium creatum poſſe aliquid facere præter ordinem diuinæ prouidentiæ, & gubernationis, qui attenditur ſecundum aliquam particularem cauſam, non autem præter ordinem cauſæ vniuerſalis.

Ad quintum reſpondetur cum S. Thoma 1. p. q. 103. art. 8. ad 1. quod impij iuſte

iuſte puniuntur à Deo; quia ſubtrahunt ſe ab ordine, qui attenditur ſecundum determinatum bonum, quod eſt eis conueniens, ſecundum ſuam naturam, aut ſtatum. Hęc autem omnia amplius patebunt diſputatione ſequenti.

Diſputatio XXXII.

Vtrum liberum arbitrium creatum omnipotenti Deo valeat reſiſtere, vel contra ordinem diuinæ prouidentiæ reniti.

1. CVM infallibilitas præſcientiæ, prouidentiæ, ac prædeſtinationis diuinæ, & efficacia auxiliorum gratiæ, quibus certiſſime liberātur, quicumque liberantur; in omnipotentia Dei, atque in virtute infinita voluntatis eius, qua *omnia, quæcumque voluit, fecit in cælo, & in terra*, innitatur; non erit alienum à noſtro inſtituto, operoſius inquirere, & explicare, an contra voluntatem Dei, liberum arbitrium creatum poſſit adniti, illiq. reſiſtere, atque contradicere. Eſt hęc difficultas valde affinis alteri, quam in 1.2. q.6.ar.4. tractat S. Thomas: Vtrum videlicet voluntati poſſit inferri violentia à Deo. Vbi etiam diſputatur à Thomiſtis: Num aliqua creatura poſſit immediate moueri à Deo, motu violento. Cum autem motus violentus ſit à principio extrinſeco, paſſo non conferente vim, ideſt reſiſtente; reſolutio huius quæſtionis non modicam vtilitatem, & claritatem ad ea, quę de reſiſtentia liberi arbitrij dicenda ſunt, afferet. Et ideo in pręſenti diſputatione quędam circa hanc vltimam difficultatem ſunt etiam breuiter attingenda.

Pſal. 134.

Probatur ergo primo, quod liberum arbitrium creatū poſſit omnipotenti Deo, ac voluntati eius reſiſtere. Nam Iſaię 3. dicitur: *Lingua eorum, & adinuentiones eorum contra Dominum, vt irritarent oculos Maieſtatis eius*. Et Pſal. 16. *A reſiſtentibus dextera tua cuſtodi me, vt pupillam oculi*. & Act. 7. *Vos Spiritui Sancto ſemper reſtitiſtis*. Quibus verbis ſignificatur, voluntatem creatam non ſolum poſſe, ſed etiam actu reſiſtere multoties voluntati diuinæ.

Secundo arguitur. Voluntas creata poteſt cogi, & violentiam pati à Deo, ſaltem per potentiam eius abſolutam: ergo poteſt ei reſiſtere. Probatur conſequentia: nam cum motus coactus, ſeu violentus ſit à principio extrinſeco, paſſo non conferente vim, ideſt reſiſtente per propriam inclinationem; ſi Deus poteſt cogere voluntatem ad aliquem actum, ipſa poterit Deo reſiſtere. Antecedens autem probatur; nam intellectus poteſt cogi à Deo: ergo & voluntas.

Confirmatur primo: nam, vt fatentur communiter Theologi in 2. ſententiarum d.25. voluntas poteſt pati violentiam in actibus à ſe imperatis: ergo & in actibus à ſe elicitis. Probatur conſequentia; quia non ſolum actus aliarum potentiarū poſſunt eſſe imperati à voluntate, ſed etiam actus ab eadem voluntate eliciti; voluntas enim poteſt reflecti ſupra ſe, & imperare ſibi actum dilectionis, vt docet S. Thom. 1.2. q.16. ar.4. ad 3. & colligitur ex illo Pſal. 118. *Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni tempore*.

Confirmatur ſecundo: nam voluntas poteſt habere actum amoris contra inclinationem, & impetum proprij imperij, vt ſi Petrus velit efficaciter odio habere Paulum, & Deus infundat Petro amorem Pauli, vertendo cor eius: quod Deum efficere poſſe, imo & aliquando efficere, colligitur ex illo Prouerb. 21. *Cor Regis in manu Domini, ſicut diuiſiones aquarum, quocumque voluerit, vertet illud*, Et Eſther 15. *Conuertitq. Deus ſpiritum Regis in manſuetudinem*. Quod ex eiſdem locis colligit S. Auguſtinus: ergo poteſt cogi à Deo ad actum amoris, ac per conſequens poterit Deo reſiſtere.

S. Aug. lib. 1. cōt. duas epiſ. Pelag. c.20. to.7.

Tertio. Dęmones, & animæ damnatorum detinentur à Deo violenter in inferno: ergo patiuntur violentiam reſpectu Dei: ergo reſiſtunt voluntati eius.

Confirmatur: nam triſtitia interior, qua damnati torquentur in inferno, infertur illis à Deo contra eorum inclinationem; & tamen huiuſmodi triſtitia eſt actus elicitus voluntatis: ergo in huiuſmodi actibus poteſt voluntas creata cogi

à Deo

à Deo contra propriam inclinationem; ac per conſequens poterit Deo reſiſtere: nam motus coactus ſine reſiſtentia mobilis eſſe non poteſt.

Quarto. Aliæ creaturę poſſunt reſiſtere Deo mouenti: ergo & voluntas creata, quæ eſt ſuperior illis. Antecedens probatur: nam, ſi Deus immediate per ſeipſum moueret lapidem ſurſum, non ad ſupplendum vacuum, ſed, ſicut illum mouet aliquod agens particulare; tunc lapis per grauitatem, quam habet, inclinaretur deorſum: ergo tunc reſiſteret Deo mouenti ſurſum.

II. Quinto. In caſu, quòd Petro volente efficaciter per quadrantem horę permanere in actu dilectionis alicuius obiecti, ſi Deus poſt inceptum actũ ſubtrahat à Petro ſuum concurſum generalem, cogeret eius voluntatem, eam impediendo, ne exeat in actum, quem vult habere: ergo etiam poterit Deus eam cogere ad eliciendum aliquem actum, quem non vult habere: & ita poterit voluntas creata reſiſtere Deo mouenti. Antecedens probatur: nam qui impeditur, ne eliciat actum, ad quem inclinatur, vere cogitur; lapis enim cùm detinetur ſurſum, violentiam patitur, & cogitur; quia impeditur, ne exeat in motum deorſum, ad quem per grauitatem inclinatur.

Sexto. Liberum arbitrium poteſt reſiſtere auxilio efficaci, quo Deus vult hominem conuertere: ergo poteſt reſiſtere Deo, ac voluntati eius. Antecedens probatur ex Conc. Senon. decreto fidei, 15. vbi dicitur: *Nec tale eſt Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit*: Et S. Auguſtinus, lib. 3. de lib. arb. c. 18. inquit. *Quæcumque iſta cauſa eſt voluntatis, ſi non poteſt ei reſiſti, ſine peccato ei ceditur: ſi autem poteſt, non ei cedatur, & non peccabimus*. Conſequentia vero probatur: nam in auxilio efficaci eſt intentio Dei, & virtus voluntatis diuinę, vt 1. 2. q. 112. ar. 3. docet S. Thomas: ergo ſi liberum arbitrium poteſt reſiſtere auxilio efficaci; poterit etiam reſiſtere ipſi Deo, ac voluntati eius.

Confirmatur: nam, vt dicit Apoſtolus. *Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit; non enim eſt poteſtas, niſi à Deo*: ergo, qui poteſt reſiſtere auxilio efficaci, poterit etiam ipſi Deo reſiſtere; quia omne auxilium efficax eſt à Deo, ſecundũ illud Pſal. 120. *Auxilium meum à Domino*. & Oſeę 13. *Perditio tua ex te, ò Iſrael; tantummodo in me auxilium tuum*. (Rom. 13.)

In contrarium eſt, quod dicitur Eſther 13. *Domine Deus, Rex omnipotens, in ditione tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit reſiſtere tua voluntati, ſi decreueris ſaluare Iſrael*. Et ad Rom. 9. *Voluntati eius quis reſiſtet*? Et S. Thom. 1. p. q. 103. art. 8. docet, nihil poſſe reniti contra ordinem gubernationis diuinę in generali, ſecundum ſcilicet quod progreditur à cauſa gubernatiua totius. III.

Pro explicatione huius difficultatis notandum, aliud eſſe voluntatem neceſſitari, aliud vero cogi ad aliquem actum; ad hoc enim, quod neceſſitetur, ſufficit, quòd determinetur ad vnum per modum naturę, ita vt in facultate illius non ſit conſtitutum operari oppoſitum, ſi velit, aut non operari: & ſic neceſſitatur in Patria ad diligendum Deum, vt ſupra dictum eſt. Ceterum ad hoc, quod violentiam patiatur, aut cogatur, neceſſarium eſt, vt actus, ad quem cogitur, inſit rei à principio extrinſeco ipſa voluntate actualiter, aut virtualiter reſiſtente, vt in p. 2. q. 9. art. 4. in corp. & ad 2. docet S. Thomas. (Voluntatē neceſſitari & cogi ad aliquem actum, non ſunt idem.)

Nota ſecundo, cum eodem S. Thoma 1. 2. q. 6. ar. 4. in c. *quod duplex eſt actus voluntatis: vnus quidem, qui eſt eius immediate, velut ab ipſa elicitus, ſcilicet velle. Alius, qui eſt actus voluntatis, à voluntate imperatus, & mediante alia potentia exercitus, vt ambulare, & loqui, qui à voluntate imperantur mediante potentia motiua. Quantum igitur ad actus à voluntate imperatos, voluntas violentiam pati poteſt, in quantum per violentiam exteriora membra impediri poſſunt, ne imperium voluntatis exequantur: ſed quantum ad ipſum proprium actum voluntatis, non poteſt ei violentia inferri. Et huius ratio eſt; quia actus voluntatis nihil eſt aliud, quam inclinatio quædam procedens ab interiori principio cognoſcente: ſicut appetitus naturalis eſt quædam inclinatio ab interiori principio, & ſine cognitione: quod autem eſt coactum, vel violentum, eſt ab exteriori principio. Vnde contra rationem ipſius actus volũtatis eſt, quod ſit coactus, vel violentus; ſicut etiam eſt contra rationem naturalis inclinationis, vel motus lapidis, quod feratur ſurſum. Poteſt* (Volũtatis actus eſt duplex ſcilicet elicitus, & imperatus.)

enim

Digitized by Google

enim lapis per violentiam ferri ſurſum; ſed quod iſte motus violentus ſit, ex eius naturali inclinatione eſſe non poteſt: ſimiliter etiam poteſt homo per violentiam trahi; ſed quod hoc ſit ex eius voluntate, repugnat rationi violentiæ. Hæc doctrina Sancti Thomæ communis eſt apud Theologos in ſecundo ſententiarum diſt. 25. & in 4. diſt. 29. quam ſequuntur omnes Thomiſtæ.

Notandum tertio, quod voluntas Dei eſt duplex, altera eſt voluntas ſigni, ſeu voluntas antecedens, altera eſt voluntas beneplaciti, ſeu voluntas conſequens; quæ

IIII. diſtinctio cum ſuis partibus ex profeſſo diſput. 34. explicanda eſt. Notandum quarto, quod poſſe reſiſtere accipitur dupliciter.

Reſiſtere accipitur dupliciter.

Primo communiter pro eo, quod eſt poſſe diſsētire, aut poſſe facere oppoſitum eius, quod Deus voluit, vt liberum arbitrium faceret, & in hoc ſenſu non procedit noſtra diſputatio: nam omnes catholici fatentur, liberum arbitrium poſſe diſſentire, ſi velit, & facere oppoſitum eius, quod Deus voluntate abſoluta voluit fieri per ipſum arbitrium. Nec hoc eſt repugnare Deo, aut illi reſiſtere, ſed potius implere eius voluntatem; quoniã Deus decreuit, & ordinauit, vt Petrus, verbi gratia, ita conſentiret Deo vocanti, vt poſſet diſſentire, ſi velit; nam decreuit, quod libere conſentiret: ad libertatem autem neceſſario requiritur, quod ſit in cauſa libera facultas ad vtrumlibet, vt diſp. 115. & 116. patebit. Secundo modo accipitur ſtricte pro eo, quod eſt per contrariam inclinationem, aut motum proprium, vel impetum, contra niti, & repugnare Deo, aut eius voluntati abſolutæ, & efficaci; & in hoc ſenſu accipitur in præſenti. Denique ſupponenda eſt illa diſtinctio diſput. 25. tradita, & explicata de ſenſu diuiſo, & compoſito, de qua etiam diſput. 93. & 94. plura dicenda erunt. Vbi hæc eadem difficultas de auxilio efficaci voluntati inhærente diſputabitur.

PRima ergo concluſio ſit, liberum arbitrium creatum non ſolum in ſenſu diuiſo, ſed etiam in ſenſu compoſito poteſt reſiſtere, & de facto reſiſtit voluntati Dei antecedenti, ſeu voluntati ſigni. In hac concluſione omnes conueniunt, & eam probant efficaciter loca ſcripturæ in primo argumento adducta, conſtatq. ex ijs, quæ in diſputatione præcedenti, concluſione prima dicta ſunt.

V. Voluntati Dei efficaci, arbitriũ creatũ reſiſtere non poteſt.

Secunda concluſio, liberum arbitrium creatum nec reſiſtit vmquam, nec poteſt reſiſtere Deo, aut voluntati eius efficaci, ſi proprie, & ſtricte de reſiſtentia loquamur: & intelligitur hoc non ſolum in ſenſu compoſito, ſed etiam in ſenſu diuiſo. Itaque nulla reperitur, nec poteſt reperiri in arbitrio creato potentia, qua poſſit Deo reſiſtere, aut efficaci eius voluntate repugnare.

Probatur primo hęc concluſio euidentiſſimis ſacrarum litterarũ teſtimonijs: & præter ſuperius adducta, quæ efficaciſſima ſunt, quæ ſequuntur, concluſionem noſtram conuincunt: nam Geneſis 50. *Dixit Ioſeph fratribus ſuis: Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati? vos cogitaſtis de me malum; ſed Deus vertit illud in bonum, vt exaltaret me, ſicut in præſentiarum cernitis; & ſaluos faceret multos populos.* Et Iob. 9. *Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt.* & cap. 41. *Quis reſiſtere poteſt vultui meo?* Sap. 11. *Virtuti brachij tui quis reſiſtet?* & Iſai. 47. *Vltionem capiam, & non reſiſtet mihi homo.*

Secundo probatur teſtimonijs Sanctorum Patrum, & in primis id docet S. Auguſtinus lib. de correptione, & gratia, cap. 14. vbi ait: *Cui volenti ſaluum facere, nullum hominum reſiſtit arbitrium: ſic enim velle, vel nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem. De his enim, qui faciunt, quæ non vult, facit ipſe, quod vult.* Reſpondent quidam, non dixiſſe, Auguſtinum liberum arbitrium non poſſe Deo reſiſtere, ſed tantum non reſiſtere, quo pacto alibi dixit, gratiam efficacem à nullo duro corde reſpui, non vero reſpui non poſſe; quia abſolute poteſt. Hæc tamen explicatio nec eſt ad mentem Sancti Auguſtini; ſed potius repugnat expreſſe ipſius contextui: nam paulo inferius ſubdit: *Non eſt itaq. dubitandum, voluntati* Dei, *qui in cælo, & in terra omnia, quæcumque voluit, fecit: & qui etiam illa, quæ futura ſunt, fecit, humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quo minus faciat ipſe, quod vult, quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult, facit:* nec videtur eadem explicatio congruere locis ſcripturæ ſuperius adductis, in quibus vtrumque habetur expreſſum, & quod li-

berum

berum arbitrium creatũ Deo non reſiſtat, vel eius voluntati, & quod non poſſit illi reſiſtere. Subſcribit S. Proſper in epiſt. ad Ruffin. de lib. arb. cum ait: ***An dicendum, voluntati Dei humanas obſiſtere volũtates, & tam feros, tamq. intractabiles horum hominum mores, vt Euangelium ideo non audiant; quia prædicationi impia corda non pateant? Et quis iſtis corda mutauit, niſi, qui finxit ſingillatim corda eorum? quis huius rigoris duritiem, ad obediendi molliuit affectum, niſi qui potens eſt de lapidibus Abrahæ filios excitare?*** Et S. Hieron. ſuper 1. epi. ad Epheſ. c. 1. explicans illud: ***Prædeſtinati ſecundum propoſitum eius, qui vniuerſa operatur ſecundum conſilium voluntatis ſuæ.*** inquit: *Homines pleraq. volumus facere conſilio; ſed nequaquam voluntatem ſequitur effectus. Illi autem nullus reſiſtere poteſt, quin omnia, quæ voluerit, faciat*, Nec ex hoc ſequitur, quod voluntas non poſſit reſiſtere gratiæ efficaci, libero arbitrio inhærenti, vt diſp. 93. manifeſtum fiet.

S. Hieron.

Boetius.

Præterea Boetius lib. 3. de conſolatione proſa 12. *Non eſt*, inquit, *aliquid, quod ſummo huic bono vel velit, vel poſſit obſiſtere.* Et S. Thom. 1. p. q. 103. ar. 8. id ipſum docet expreſſe, & q. 19. art. 6. in corp. & ad 3. & 3. cont. Gent. cap. 94. vbi ait: *Impoſſibile eſt, quod aliquod agens diuinæ prouidentiæ exequutionem impediat, ſibi cõtrarium agendo.* Et Paulo poſt ſubdit, *quod diuina prouiſio omnino caſſari non poteſt*. Idem docet in alijs locis, diſputatione præcedenti adductis.

Tertio probatur ratione. Liberum arbitrium creatum ſeipſum mouere non poteſt, aut aliquid efficere, niſi moueatur à Deo; ſed Deus non poteſt mouere lib. arb. creatum, vt reſiſtat voluntati eius efficaci; alias Deus contra ſeipſum pugnaret, quod eſt contra S. Dionyſium; nec operaretur omnia propter ſemetipſũ, quod repugnat Scripturæ ſacræ dicenti: *Omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus.* Ergo impoſſibile eſt, quod arbitrium creatum Deo reſiſtat, aut voluntati eius efficaci.

Prou. 16.

Quarto probatur: nam ſimpliciter loquendo, implicat, quod aliqua creatura moueatur immediate à Deo, & talis motus ſit ei ſimpliciter violentus, vt docet S. Thom. q. 1. de potentia, ar. 3. ad 1. & alij Doctores quamplurimi, & ratio id ſuadet: nam Deus non poteſt immediate mouere aliquam creaturam, niſi ordinando talem motionem in ſuam bonitatem, vt 1. p. q. 44. ar. 4. docet S. Thom. & colligitur ex locis ſcripturæ ſupra inductis. Sed omnis creatura magis inclinatur ad diuinam bonitatem, quam lapis in centrum: ergo impoſſibile eſt, quod aliquis motus creaturæ procedat immediate à Deo, & talis motus ſit ei violentus; ac per conſequens nulla creatura poterit reſiſtere Deo immediate mouenti: ergo ſimiliter creata voluntas non poterit Deo, aut voluntati eius efficaci reſiſtere. Confirmatur: nam alias miracula, quæ Deus facit præter ordinem naturæ, cauſarent violentiam in ipſis creaturis contra communem ſententiam Doctorum, & contra S. Thom. q. 6. de potentia, art. 1. ad 17. vbi ait, *quod in re qualibet naturali eſt naturalis ordo, & habitudo ad cauſas omnes ſuperiores. Et inde eſt, quod illa, quæ fiunt in corporibus inferioribus ex impreſſione cæleſtium corporum, non ſunt violenta; licet videantur eſſe contraria naturalibus motibus inferiorum corporum, vt patet in fluxu, & refluxu maris, qui ſequitur motum Lunæ. Et multo minus eſt violentum, quod à Deo fit in iſtis inferioribus.* Et idem docet q. 3. de potentia, artic. 3. ad 1. cui conſonat illud, quod dicitur Sapient. 16. *Hic autem*, ſcilicet ignis, *iterum, vt nutrirentur iuſti, etiam ſuæ virtutis oblitus eſt. Creatura enim tibi factori deſeruiens exardeſcit in tormentum aduerſus iniuſtos, & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.* quaſi diceret. Ignis non minus refrigerat iuſtos, & ad recreandum eos inclinatur, quando ad id mouetur, & applicatur à Deo, ac ſi virtutem ignẽdi, & torquendi non haberet. Conſonat etiam illud Iob 9. *Sapiens corde eſt, & fortis robore; quis reſiſtit ei, & pacem habuit?* ac ſi apertius diceret: Creatura pacem habet, cum Deo non reſiſtit, ſed ei ſubijcitur; vt explicat S. Thom. in hæc verba: *Aliter homo obtinet pacem à potentiori, aliter à minus potente, vel ab æque potente. Manifeſtum eſt enim, quod potentior à minus potente pacem acquirit, contra eum pugnando, ſicut cum Rex potens contra aliquem rebellem in ſuo regno bellum mouet, & victoriam obtinens, pacem regni reformat. Similiter etiam ab æquè potente,* cum

S. Bonau. in 2. d. 25. p. 2. art. 1. q. 5. Caiet. 1. p. q. 82. ar. 1. Conrad. 1. 2. q. 6. ar. 4.

Digitized by Google

cum aliquis pacem obtinet pugnando: licet enim eum ſuperare non poſſit, tamen aſſiduitate pugnæ eum fatigat, vt ad pacem reducatur: ſed à magis potente nunquam aliquis pacem obtinet reſiſtendo, vel pugnando, ſed ſe ei humiliter ſubdendo. Hoc eſt ergo euidens ſignum, quod fortitudo Dei omnem humanam fortitudinem excedit; quia nullus cum eo pacem habere poteſt reſiſtendo, ſed ſolum humiliter ei obediendo. Vnde dicitur Iſa. 26. Seruabis pacem, quia in te ſperauimus. ergo, &c.

Quinto probatur. Vt aliquis reſiſtat alteri oportet, quod habeat æqualem, vel maiorem virtutem cum illo: nam à proportione minoris inæqualitatis non fit actio; ac per conſequens nec efficax reſiſtentia, quæ ſine actione fieri non poteſt: ſed nullũ arbitrium creatum habet æqualem, aut maiorem virtutem, quam Deus: nam virtus, & efficacia diuina eſt infinita: omnis autem virtus, & efficacia creata eſt finita, & limitata; ergo impoſſibile eſt, liberum arbitrium creatum reſiſtere Deo, aut voluntati eius efficaci.

VIII. AD primum argumentum reſpondetur, quod tantum probat primam concluſionem: quatenus vero contra ſecundam videtur militare, reſpondetur cum S. Thoma: *Quod aliqui dicuntur vel cogitare, vel loqui, vel agere contra* Deum: aut etiam illi reſiſtere; *non quia totaliter renitãtur ordini diuinæ gubernationis; (quia etiam peccantes intendunt aliquod bonum) ſed quia cõtranituntur cuidam determinato bono; quod eſt eis conueniens ſecundum ſuam naturam, aut ſtatum*.

S.Tho.1.p. q. 103. ar. 8. ad 1.

Ad ſecundum reſpondetur, voluntatem creatam poſſe quidẽ neceſſitari à Deo ad aliquem actum eliciendum, ſicut neceſſitatur in patria ad diligendum Deum clare viſum, ſed non poteſt cogi ad volendũ aliquid; nã alias ipſa voluntas ſimul vellet, & nollet idem obiectum, quod eſt impoſſibile; vt 1.2.q.9.art.4. ad 2. oſtendit S. Thomas.

Ad primam confirmationem reſpondetur, quod, cum docent Theologi, voluntatem poſſe ad actus imperatos cogi, & in illis violentiam pati; id intelligunt de actibus imperatis voluntatis, quando tales actus ſunt eliciti ab alijs potẽtijs: non autẽ quando ſunt eliciti ab ipſa voluntate, ſicut ſunt actus, ſupra quos reflectitur eadem voluntas: nam ratio S. Thomæ, qua probat, voluntatem non poſſe in actibus à ſe elicitis violentiã pati, etiam procedit de illis, qui immediate cauſantur à voluntate, & non media alia potentia. Nec eſt ſenſus, quod aliqua operatio actu imperata à voluntate, ſit ei violenta; hoc enim manifeſtam inuoluit contradictionem: nam, cum voluntas, etiam quando eſt imperans, ſit inclinatio totius; impoſſibile eſt, actum violentum eſſe de facto, imperatum à voluntate; ſequeretur enim, illum actum eſſe contra inclinationem hominis, & ſecundum eius inclinationem: ſed ſenſus eſt, quod actus aliarum potentiarum, qui ſolent eſſe à voluntate imperati, poſſunt eſſe violenti, vt ſi contra imperium voluntatis aliquis cogatur ad ambulandum, vel ad aliam conſimilem actionem exercendam, ſed de hoc agitur ex profeſſo 1. 2. q.6.ar.4.

Volũtas ad actus imperatos cogi poteſt.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur cum S. Thoma: *Quod Deus poteſt immutare voluntatem: non tamen poteſt eam cogere. Quantumcumque enim voluntas immutetur in aliquid, non dicitur cogi in illud. Cuius ratio eſt, quia ipſum velle aliquid, eſt inclinari in illud: coactio autem, vel violentia eſt contraria inclinationi illius rei, quæ cogitur. Cum igitur* Deus *voluntatem immutat, facit, vt præcedenti inclinationi ſuccedat alia inclinatio, & ita prima aufertur, & ſecunda manet. Vnde illud, ad quod inducit voluntatem, non eſt contrarium inclinationi iam exiſtenti, ſed inclinationi, quæ prius inerat: vnde non eſt violentia, nec coactio. Sicut lapidi ratione ſuæ grauitatis ineſt inclinatio ad locũ deorſum: hac autem inclinatione manente, ſi ſurſum proijciatur, erit violentia: ſi autem Deus auferat à lapide inclinationem grauitatis, & det ei inclinationem leuitatis, tunc ferri ſurſum non erit ei violentia: & ita immutatio motus poteſt eſſe ſine violentia. Et per hunc modum intelligendum eſt, quod Deus voluntatem immutat ſine eo, quod voluntatem cogat.* Quia ergo in caſu propoſito in argumento: Deus immutando voluntatem Petri, efficit, vt præcedenti inclinationi odij, quo voluntas Petri proſequebatur Paulum, ſuccedat amor eiuſdem Pauli; ſicut de facto cor Aſſueri contraria affectione præoccupatum, in lenitatẽ conuertit, vt ſupra dictum eſt: ideo ille amor IX.

S.Tho.q 22 de veri. ar. 8. in corp.

Deus immutãdo voluntatẽ nõ eam cogit.

non

non eſt coactus, ſed voluntarius, vt pote à principio intrinſeco procedens ſecundum eius inclinationẽ, vnde idem S. Thomas in ſecundo ſententiarum, diſt. 25. q. 1. ar. 2. ad primum argumentum, ait: *quod Deus operatur in voluntate, & in libero arbitrio, ſecundum eius exigentiam: vnde etiã ſi voluntatem hominis in aliud mutet; nihilominus tamen hoc ſua omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntarie velit: & ita coactionis ratio tollitur; alias eſſet contradictionis implicatio, ſi diceretur velle illud, in quod mutatur, & cogi ad illud; quia neceſſitas coactionis voluntati contraria eſt, vt in 5. Metaph. Philoſophus dicit.* Idẽ dicit S. Tho. alijs locis diſp. 22. & 23. adductis.

X. Ad tertium reſpondetur, quod dæmones, & animæ damnatorum detinentur à Deo in inferno medio igne, cui alligantur, & per quem multis miris, ſed veris modis, vt ait Auguſtinus, torquentur; vnde violentia, quam patiuntur, eſt reſpectu ignis, qui contra voluntatem eorum damnatos detinet, non antem reſpectu Dei. Sed contra hoc eſt argumentnm: nam etiam ſi Deus immediate damnatos in inferno detineret, adhuc ibi detinerentur violenter: ergo poteſt aliqua creatura immediate pati violentiam à Deo. Reſpondetur, quod ſi illa alligatio fieret immediate à Deo, non eſſet ſecundum ſe, & ſimpliciter violenta: nam talis alligatio fit per intellectum, qui omnipotentiæ diuinæ ſubijcitur; eſſet tamen violenta ſecundum quid, & in genere moris, in ordine ad deprauatam voluntatem damnatorum, quæ per ſe non eſt neceſſaria ad illam detentionem, vt patet: nam animæ detinentur modo in purgatorio voluntarie, & non violenter, vt docet M. Soto, & alij plures graues auctores.

Animæ dãnatorũ detinentur violenter in inferno.

M. Soto in 4. d. 49. q. 3. ar. 3.

Ad confirmationem reſpondetur, quod in actu doloris interni patiuntur damnati violentiam, & vim ab obiectis apprehenſis: nam contra eorum voluntatem & inclinationem cogitur intellectus, ea, quæ triſtitiam cauſant, apprehendere; vnde violentia non eſt reſpectu Dei in voluntate damnatorum, niſi ſecundum quid, & in genere moris, vt ſupra dictum eſt. Licet enim Deus neceſſitet voluntatem damnatorum, media apprehenſione obiecti nociui, & triſtabilis, vt actum doloris eliciat, & præ anguſtia ſpiritus gementes, infructuoſam pœnitentiam agant; non tamen eos cogit ad prædictos actus voluntatis, vt ex ſupradictis patet.

Triſtitia damnatorum vnde cauſetur.

Ad quartum reſpondetur, quod, vt dictum eſt, nulla creatura poteſt immediate à Deo pati violentiam; eſſet enim imperfectio Dei, ſi aliqua creatura reſiſteret illi. Et præterea: nam violentia non poteſt alicui inferri, niſi à cauſa extrinſecus operante, vt patet ex eius definitione; dicitur enim violentum, quod eſt à principio extrinſeco, paſſo non conferente vim: Deus autem intime operatur in omnibus rebus cum pleno, & perfecto earum dominio. Vnde, ſicut non poteſt eſſe violentus motus, cum aliquid mouet ſeipſum, ita etiam cum mouetur immediate à Deo, non poteſt violenter moueri: nam omnis motus cuiuſq. rei magis dependet à Deo, quàm à quolibet principio intrinſeco tam actiuo, quam paſſiuo ipſius mobilis. Sicut ergo ille motus, qui à principio intrinſeco actiuo, vel paſſiuo ipſius mobilis procedit, eſſe non poteſt violentus, ita non erit violentus, ſi procedat à Deo immediate. XI.

Et, ſi fiat argumentum: nam quidquid Deus poteſt facere cum cauſa ſecunda, poteſt etiam facere per ſeipſum immediate; ſed Deus poteſt cauſare in rebus motum violentum, medijs cauſis ſecundis: ergo per ſeipſum immediate poterit illum cauſare; Reſpondetur, quod, quando in effectu importatur habitudo ad talẽ cauſam, non ſolum in genere cauſæ efficientis, ſed etiam in genere cauſæ formalis; non poteſt Deus facere ſe ſolo, quod poteſt operari per cauſam ſecundam, vt patet in actionibus vitalibus; & idem contingit, quando in ipſo effectu, vel motione includitur intrinſece aliqua imperfectio, quæ, cum non poſſit reduci in primam cauſam, ſed ſolum in cauſam ſecundam, eo quod primę cauſæ omnis imperfectio repugnat; ideo talis effectus poteſt produci à Deo media cauſa ſecunda, non autem per ſeipſum immediate. Vnde non poteſt Deus immediate producere aliquod monſtrum, aut motum defectiuum, vel habitum vitioſum, quem tamen poteſt producere media cauſa ſecunda. Similiter etiam non poteſt producere immediate per ſeipſum aliquem effectum, qui ſit formaliter contingens; quia, vt di-

Propoſitio Quidquid poteſt Deus facere cum cauſa ſecũda, poteſt facere ſe ſolo, quomodo ſit intelligenda.

vt di-

Digitized by Google

vt diſput. 26. & 27. oſtenſum eſt, effectus contingens, inquantum eſt formaliter contingens, dicit intrinſecum ordinem ad cauſam defectibilem, ſeu impedibilẽ per concurſum alterius cauſę. Deus autem non eſt, ſed nec eſſe poteſt cauſa defectibilis, aut impedibilis: nam in hoc includitur intrinſece imperfectio. Et tamẽ certiſsimum eſt, Deum per cauſas ſecundas multos producere effectus contingentes. Proportionabiliter dicendum eſt in præſenti, Deum medijs cauſis ſecundis multos producere motus violentos, quos tamen immediate per ſeipſum cauſare nõ poteſt, non propter aliquã ipſius Dei impotentiam, ſed potius propter ſummam, & infinitam eius perfectionem, & omnipotentiam, cui ſubinde nulla imperfectio, nullus defectus poteſt attribui.

XII. Ad quintum reſpondetur, quod tangit difficultatem, de qua ex profeſſo diſputari ſolet 1.2.q.6.ar.4. allegato: Vtrum videlicet, quando voluntas, vel alia potentia ceſſat ab actu; quia Deus ſuum generalem ſubtrahit concurſum, vere dicatur cogi, aut violẽtiam pati. Almaynus tract. 1. moralium c.2. partem defendit affirmatiuam, cui ex parte adhæret M. Medina, ar.4. citato, concl.4. Ait enim, quod aliquo modo tunc cogitur potentia. Idem dicit Durandus, loquens de voluntate. Reſpondetur tamen, quod in caſu poſito, proprie loquendo, non cogeretur voluntas, nec pateretur violentiam; & idem dicendum de quacumque alia potentia. Docet hoc Conrad. ar. 4. cit. & M. Victoria, M. Soto, & Caiet. 1.p, q.82. ar.1. Et ratio huius eſt: nã ceſſante concurſu Dei generali, nullam habet voluntas actualem inclinationem ad actum, cum omnis inclinatio cuiuslibet cauſæ ſecundæ, intrinſece dependeat à Deo, tamquam à cauſa priori per ſe efficiente, vt diſp. 18. 22. & 23. oſtenſum eſt, & patebit amplius, diſp. 96. & 97.; ergo tunc voluntas non ceſſaret ab actu contra propriam inclinationem: ergo non cogeretur. Confirmatur hoc: nam ſublato concurſu Dei generali, nulla eſſet reſiſtentia in voluntate: ergo non pateretur violentiam, aut coactionem. Probatur conſequentia: nam illud dicitur violentum, quod eſt à cauſa extrinſeca, paſſo nõ conferente vim, ideſt reſiſtente: ergo vbi nulla eſt reſiſtentia, nulla erit violentia. Preterea: nam ſi voluntas vellet ceſſare ab actu amoris alicuius obiecti, & non poſſet, quia Deus illam neceſſitat ad illum actum, quantum ad exercitium, ſicut neceſsitatur in Patria ad diligendum Deum; non diceretur cogi, aut violentiam pati, ſed ſolum neceſſitari: ergo ſimiliter non cogeretur, ſi ceſſaret ab actu; quia Deus ſubtrahit ſuum cõcurſum generalem.

Durand. 2. ſent. d. 25. q. 4. & in 4. d. 29. q. 3

Concurſus generalis ſubtractio uiolentiã in rebus nõ cauſat.

Et, ſi fiat argumentum: nam quando potẽtia progreſſiua impeditur aliquo exteriori impedimẽto, ne proſequatur ſuum motum; vere cogeretur, ſicuti etiam cogitur lapis, cum detinetur ſurſum, & impeditur, ne deſcendat deorſum: ergo ſimiliter cogeretur voluntas, ſi Deus, ſubtrahendo ſuum concurſum generalem, eam impediret, ne actum incœptum proſequatur, ſed ab eo deſiſtat: Reſpondetur, negando conſequentiam: nam in caſu antecedentis eſt actualis reſiſtentia ex parte paſſi, non autem in caſu conſequentis. Sed obijciunt aliqui; nam Ariſt. 2. Ethic. appellat violentum, quod agens extrinſecum, præter internum impetum mouerit, aut ſedauerit. Reſpondetur, Ariſtotelem loqui de violento improprie, & largo modo ſumpto. Vt autem ſit aliquid proprie violentum, non ſufficit, quod res, vel eius potẽtia detineatur, vel impediatur ab operatione, ad quam habet inclinationem radicalem, ſeu habitualem, & in actu primo; ſed requiritur, quod impediatur contra actualem inclinationem, vel contra virtualem: Vel, ſi Ariſtoteles loquatur proprie de violento, intelligendus eſt, quando mobile renititur per actualem impetum, ſicut renititur lapis, cum detinetur ſurſum, aut cum impeditur, ne ea velocitate deorſum tendat, quæ proportionata eſt eius grauitati: nam vt docet S. Thom. 2.2. q.175. ar.1. in corp. dupliciter aliquis motus dicitur violentus; *vno quidem modo, quantum ad finem inclinationis*, ſiue ſecundum ſubſtantiam motus, quæ attenditur ex parte termini, *puta ſi lapis, quia naturaliter inclinatur ad hoc, quod feratur deorſum, proijciatur ſurſum. Alio modo, quantum ad modum tendendi, puta ſi lapis velocius proijciatur deorſum, quàm ſit motus eius naturalis*. Tunc enim ille motus eſt violentus, quantum ad modum; quia velocius mouetur, quàm eius naturæ

naturæ congruat; & eadem ratione, ſi ab aliquo agente extrinſeco impediatur, ne ea velocitate feratur deorſum, qua deſcenderet ex natura ſua, ille motus eſſet violentus, quantum ad modum.

XIII. Ad ſextum argumentum reſpondetur, quod, ſi auxilium efficax inhærens creatæ voluntati, conſideretur ſecundum ſuam phyſicam entitatem, præſcindendo, vel abſtrahendo à decreto Dei, volentis abſolute per illud auxilium hominem ad ſe conuertere; liberum arbitrium poteſt eidem auxilio reſiſtere; quia tunc reſiſtentia accipitur comparatione cauſæ particularis. Si autem conſideretur, vt eſt inſtrumentũ diuinæ voluntatis, intendentis hominem ad ſe conuertere, & quatenus intentionaliter in ſe continet virtutem eiuſdem voluntatis diuinę; ſecundum iſtam rationem non poteſt liberum arbitrium eidem auxilio reſiſtere, ſicut non poteſt reſiſtere voluntati Dei efficaci, cuius eſt inſtrumentum.

Auxilio efficaci, ut eſt quædam entitas phyſica poteſt liberum arbitrium reſiſtere.

Ad Confirmationem deſumptam ex verbis Apoſtoli ad Rom. 13. reſpondetur, quod, cum dicit, eos, qui reſiſtunt poteſtati, Dei ordinationi reſiſtere; loquitur de reſiſtentia, quæ fit ordinationi diuinæ, quæ attenditur ſecundum aliquam particularem cauſam, vel de ordinatione diuina, quæ eſt ſecundum voluntatem ſigni, & ſecundum voluntatem Dei antecedentem. Huic namq. ordinationi, & voluntati Dei ſæpe homines reſiſtunt, vt in prima concluſione dictum eſt, & conſtat ex locis ſcripturæ in primo argumento huius diſputationis inductis. Si autem loquamur de ordinatione, quæ attenditur ſecundum cauſam vniuerſalem, hoc eſt ſecundum voluntatem Dei conſequentem, quæ eſt voluntas beneplaciti, & efficax; nullus vmquam reſtitit, vel reſiſtere poteſt ordinationi diuinæ. Nec loquitur Apoſtolus de hac ordinatione, ſed de ordinatione ſuperius explicata, vt colligitur ex S. Thoma dicente: *Si poteſtas principum, inquantum talis eſt, à Deo eſt, & nihil eſt à Deo ſine ordine; conſequens eſt, quod etiam ordo, quo inferiores poteſtatibus ſuperioribus ſubijciuntur, ſit à Deo. Itaq. qui contra hunc ordinem reſiſtit poteſtati,* Dei *ordinationi reſiſtit.* 1. *Reg.* 8. *Non te abiecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos. Luc.* 10. *Qui vos ſpernit, me ſpernit. Reſiſtere autem diuinæ ordinationi, contrariatur honeſtati virtutis. Vnde contra virtutem agit, quicumque poteſtati reſiſtit in eo, quod pertinet ad ordinationem ſuæ poteſtatis.* Quibus verbis non obſcure docet, Apoſtolum loqui de illa reſiſtentia dumtaxat, quæ fit voluntati Dei antecedenti, ſeu voluntati ſigni, quæ, vt ait 1. p. q. 19. art. 6. non ſemper impletur. Vtrum autem auxilio efficaci, vt eſt inſtrumentum voluntatis diuinæ, poſſit liberum arbitrium reſiſtere, proprie loquendo de reſiſtentia, diſputat. 93. & 94. explicabitur.

S. Thom. Rom. 13. lect. 1.

* * *

Finis Libri Quarti.

Digitized by Google

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia.

Liber Quintus,

IN QVO AGITVR DE GRATVITÀ Prædeſtinatione Sanctorum.

I. QVONIAM prędeſtinatio, vt ſupra diximus, pars eſt ſubiectiua prouidentiæ Diuinæ: poſtquam de his, quæ pertinent ad Dei prouidētiam egimus; ordo poſtulat doctrinæ, vt quæ his temporibus circa diuinam prædeſtinationem controuertuntur, operoſius diſcutiamus. Circa quod ſe offerunt decem diſputanda.

I. Vtrum omnes explicationes, quas S. Auguſtinus tribuit verbis illis Apoſtoli 1. ad Tim. 2. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri*; ſint legitimæ.

II. Quid ſit voluntas Dei antecedens, quid voluntas conſequens: & vtrum voluntas antecedens importet formaliter in Deo aliquem actum conditionatum, ſeu velleitatem.

III. Quid ſit prædeſtinatio, & in quo actu formaliter conſiſtat, in actu voluntatis, vel potius in actu intellectus.

IIII. Vtrum bonus vſus liberi arbitrij, quo prædeſtinatus conſentit Deo vocanti, & excitanti, conſideratus, in quantum emanat à libero arbitrio; ſit effectus prædeſtinationis, an vero præſupponatur ex parte noſtra ad ipſam prædeſtinationem.

V. Vtrum bonus vſus liberi arbitrij, procedens ex auxilio gratiæ, ſit cauſa ratio, vel conditio, ſine qua non, prædeſtinationis in adultis.

Vbi agitur de prædeſtinatione ad gratiam ſingillatim, & de prædeſtinatione ad gloriam.

VI. Vtrum prædeſtinatio paruulorum fuerit dependens ex præſcientia boni vſus liberi arbitrij parentum, vel aliorum, per quos ad baptiſmi gratiam peruenerunt, & eam præſupponat.

VII. Vtrum merita Chriſti Domini præuiſa, ſint cauſa prædeſtinationis noſtræ, quantum ad integrum effectum illius.

VIII. Vtrum gratia ſtatus innocentiæ fuerit Adæ collata ex meritis Chriſti.

IX. Vtrum prædeſtinatio, quantum ad effectus aſſequutionem, ſit in ſe certa, & infallibilis, non ſolum certitudine præſcientiæ; ſed etiam certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum.

X. Vtrum poſſit aliquis, ſecluſa diuina reuelatione, certitudine infallibili cognoſcere, ſe, vel alium eſſe in numero prædeſtinatorum. Vbi quædam ſigna prædeſtinatorum notantur.

Diſpu-

Diſputatio XXXIII.

Vtrum omnes explicationes, quas S. Auguſtinus tribuit verbis illis Apoſtoli: Deus vult omnes homines ſaluos fieri; ſint legitima.

1. Tim. 2.

I. SANCTVS Auguſtinus quatuor adhibet explicationes verbis inductis Apoſtoli. Prima eſt ſecundum quādam diſtributionem accommodam; ita, vt ſenſus ſit, non quod velit, vniuerſaliter omnes homines ſaluari; ſed quia nullus fit ſaluus, quem Deus non velit ſaluum fieri, eo modo loquendi, quo dici conſueuit: Hic Magiſter docet omnes pueros in ciuitate, non quod vniuerſaliter omnes doceat, ſed quia nullus addiſcit litteras, niſi quem ipſe docuerit. Sic explicat lib. 4. cont. Iulian. c. 8. lib. de corrept. & grat. c. 14. lib. de prædeſt. SS. c. 8. vbi adducit illud exemplum de Magiſtro: in Enchirid. ad Laur. c. 102. & lib. 6. Hypognoſt. ad finem, & epiſt. 107. ad Vitalem.

Prima explicatio.

Deū uelle omnes homines ſaluos fieri, in quatruplici ſenſu explicat Auguſtinus.

Secunda explicatio

Secunda explicatio eſt, iuxta quam illa diſtributio (omnes) accipitur incomplete pro generibus ſingulorum; non autem complete pro ſingulis generum: & ſenſus eſt, quod Deus ex omnibus ſtatibus hominum vult aliquos ſaluos fieri, videlicet ex diuitibus, pauperibus, Iudæis, & Gentilibus, maſculis, & fœminis; regibus, & ſubditis, &c. ſicut quando dicimus: Omne animal fuiſſe in Arca Noe, non eſt ſenſus, omne animal abſolute fuiſſe ibi, ſed cuiuſcūque ſpeciei animalis aliquod animal fuiſſe in Arca Noe. Hanc expoſitionem tradit S. Aug. in Enchirid. ad Laur. c. 103. quam etiam ſequitur Fulgent. lib. de Incarn. & grat. Chriſti c. 31. Beda, & Anſelm. ad illum locum S. Pauli. Tertia explicatio eſt, quod Deus vult, ideſt facit, vt homines velint, omnes ſaluos fieri, eo ſenſu, quo dicitur ad Rom. 8. *Spiritus poſtulat pro nobis*, ideſt poſtulare nos facit, *gemitibus inenarrabilibus*: & Geneſ. 22. *Nunc cognoui*, ideſt cognoſcere feci, *quod timeas Dominum*. Sic explicat S. Aug. lib. de corrept. & grat. c. 15. vbi ait: *Poteſt etiā ſic intelligi, quod omnes homines Deus vult ſaluos fieri; quoniam nos facit velle, ſicut miſit ſpiritum filij ſui clamantem: Abba Pater; ideſt nos clamare facientem: Nos ergo clamamus, ſed ille clamare dictus eſt, qui efficit, vt clamemus. Si ergo clamantem ſpiritum recte dixit Scriptura, à quo efficitur, vt clamemus; recte etiam & volentē Deum, à quo efficitur, vt velimus.* Quarta explicatio docet, loqui Apoſtolum de volūtate Dei antecedente, quæ eſt voluntas ſigni, & voluntas ſecundum quid; vt dicetur diſput. ſequenti. Hanc explicationem etiam tradit S. Aug. lib. ad art. ſibi falſo impoſitos, art. 2. & c. 15. cit. de corrept. & grat. quam ſequitur Damaſc. lib. 2. de fide orthod. c. 29. Proſp. lib. 2. de vocat. gent. c. 19. & c. 25. & in reſponſione ſecūda ad obiectiones Vincent. Theophylactus, & Oecumenius ſuper eamdem epiſt. & S. Thom. eodem loco, & in 1. p. q. 23. art. 4. ad 3. & q. 19. art. 6. in corp. vbi etiam admittit primam, & ſecundam explicationem S. Auguſtini. Denique S. Chryſ. hom. 1. in epiſt. ad Epheſ. & S. Ambroſ. ad c. 2. pri. ad Tim. hanc vltimam explicationē tradunt, & eſt ſatis cōmunis inter Doctores.

Diſtributio incompleta, quæ dicatur.

Tertia explicatio.

Quarta explicatio.

Sed tres priores explicationes S. Augi diſplicent quibuſdam modernis Theologis, aſſerentibus, illas eſſe parum conſentaneas ſacris litteris; ac per conſequens probandas non eſſe, neque admittendas. Conuincuntur ſequentibus argumentis. II.

Primo: nam Deus ordinauit omnes homines, & Angelos, nullo excepto, ad vitā æternam, & omnes poſuit in manu conſilij ſui, vt adiuti gratia diuina, ſaluari poſſent, ſi vellent; & de facto conſequerentur illam, niſi per eos ſtaret: ergo Deus vere, & proprie vult, omnes ſaluos fieri, niſi per eos ſtaret: ergo non debet reſtringi auctoritas Apoſtoli, ſicut eam reſtringit Sanctus Auguſtinus.

Secundo. Altera diſtributio, qua Apoſtolus in eodem contex. ait: *Obſecro, fieri obſecrationes, orationes, &c. pro omnibus hominibus*, nullam ſimilem reſtrictionem patitur: ergo neque illa diſtributio: Vult, omnes homines ſaluos fieri. Antecedens ab omnibus conceditur; alias ſolū eſſet orandum pro prædeſtinatis, vel pro aliquibus ex ſingulis generibus hominum, quod eſt pluſquā falſum: & conſequentia probatur:

nam S. Paulus manifeſte vtramque diſtributionem æquiparat, & ex eo, quod Deus vult, omnes homines ſaluos fieri, infert, pro omnibus eſſe faciendas orationes, & obſecrationes. Sentit ergo, Deum velle omnes illos ſaluos fieri, pro quibus dicit orandum eſſe.

III. Tertio arguitur. In Deo eſt verus actus voluntatis, quo vult vniuerſaliter, quod omnes homines, nullo excepto, ſeruent præcepta, & conſilia, ſi velint: ergo etiam in illo eſt vera voluntas, qua vniuerſaliter vult, omnes homines ſaluos fieri, ſi ipſi velint, aut niſi per eos ſtet. Antecedens patet ex illo Matth. 6. *Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra*: quæ oratio eſſet deriſoria, niſi in Deo conſtitueretur prædictus actus voluntatis circa obſeruantiam præceptorum.

Quarto arguitur. Duæ priores explicationes S. Auguſtini non bene conſonāt cum locis ſcripturæ, in quibus habetur, quod Deus non vult mortem peccatoris, ſed vt omnes conuertantur, & viuāt. Dicitur enim Ezech. 18. *Numquid voluntatis meæ eſt mors impij, & non vt conuertatur, & viuat?* & c. 33. *Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem impij*: & Matt. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti?* ergo.

Quinto probatur: nam alias inuitationes ad pœnitentiam, & obſeruantiā mandatorum, quæ ex parte Dei fiunt omnibus hominibus, eſſent fictitiæ, & irriſiones potius, quam veri animi inſinuationes; etenim, ſi Deus non habeat veram voluntatem, vt omnes ſalui fiant indifferenter, ſi velint, vt quid eos vocat, & inuitat, vt ad cœnam veniant, & ſalui fiant?

Sexto arguitur: nam ſi conſideretur ſalus, & gloria æterna omnium hominum ſecundum ſe, & abſolute, eſt bona: ergo non poteſt Deo non placere; ergo circa ſalutem omnium hominum non eſt ſolum in Deo voluntas ſigni, ſed etiam volūtas beneplaciti: ergo voluntate beneplaciti vult, vt omnes ſalui fiant, niſi per eos ſteterit. Confirmatur: nam Apoſtolus, cum ait, orationes eſſe faciēdas pro omnibus, aſſignat rationem ſubdens: *Hoc enim beplacitum eſt coram Deo, qui vult, omnes homines ſaluos fieri*; ergo loquitur de voluntate beneplaciti. 1. Tim. 2.

Septimo arguitur contra tertiā explicationem: Deus nō facit, vt ſinguli velint ſaluari, & rectam vitam agere, vt compertum eſt: ergo recurrendum eſt ad aliquam ex prioribus explicationibus, ac per conſequens tertia explicatio per ſe ſubſiſtere non poteſt.

Hæc tamen argumenta nedū non conuincunt, ſed nec probabiliter ſuadent, tres haſce S. Auguſtini explicationes nō eſſe admittendas: nā S. Thomas, & alij plures Doctores eas admittunt locis ſupra cit. & in materia de gratia, & prædeſtinatione, circa quam ſummi Pontifices hanc huius viri Sanctiſſimi doctrinam receperunt, vt diſp. 5. oſtenſum eſt, nullus debet ab ea diſcedere. Sed quoniā ſententia, quā præalſegati Theologi circa modum prædeſtinationis defendunt, cum duabus illis primis explicationibus S. Auguſtini cohærere nō poteſt; ideo tot argumentis eas conatur excludere. Sed ex eorum ſolutione nō obſcure patebit, quā ſine cauſa S. Auguſtinū impugnent. Et præterea id cōſtare poteſt: nam voluntas beneplaciti Dei ſemper impletur, vt cōmuniter docet Theologi, præſertim S. Th. 1. p. q. 19. ar. 6. Caiet. ſup. 1. ep. ad Tim. c. 2. Scot. in 1. d. 46. q. vn. ad 1. S. Bonau. ead. diſt. ar. 1. q. 1. ſed nō omnes ſaluantur: ergo Deus non vult voluntate beneplaciti, vt omnes ſaluētur; ac per conſequens explicationes illæ S. Auguſtini, & S. Thomę neceſſario ſunt admittendæ. Tota ergo difficultas in ſolutionibus argumentorum conſiſtit.

IIII. AD primum argumentum reſpondetur, omnes electos, voluntate conſequente, quæ eſt volūtas ſimpliciter, ordinatos, ſeu prædeſtinatos eſſe ad vitā æternam cōſequendam; quia, cum prædeſtinatio ſit ratio ordinis mediorū in finem ſupernaturalem, qui eſt vita æterna; impoſſibile eſt, aliquem ſimpliciter pręordinatum eſſe ad vitā æternam; quin etiam ſit prædeſtinatus: reprobi autem voluntate Dei antecedente, quæ, vt dicit S. Tho. 1. p. q. 19. ar. 6. in c. eſt volūtas ſecundū quid; ſunt ordinati per diuinam prouidentiam ad vitam æternam, vt diſput. 30. num. 7. explicatum eſt. Vnde Deus non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, vult, quod reprobi ſalui fiant. Et cum obijcitur: nam omnes ſunt poſiti in manu conſilij ſui; reſpondetur, omnes homines non ideo dici

Reprobi ſecundum quid, ſeu voluntate antecedēti ſunt ordinati ad vitam æternam.

Digitized by Google

dici poſitos eſſe in manu conſilij ſui; quia Deus velit vniuerſaliter omnes ſaluari; ſed, quia ſaltem per auxilium gratiæ, quod omnibus quamdiu ſunt in via, eſt poſsibile ex miſericordia diuina; poſſunt operari bonum, & ſaluari, vel ex ſua malitia à bono diſcedere; ſunt enim flexibiles in bonum, & in malum, vt ſupra dictum eſt.

Sed contra: nam quilibet, dum eſt in via, poteſt per auxilium gratiæ ſaluari: ergo Deus vult voluntate beneplaciti, vt omnes ſalui fiant, niſi per eos ſteterit. Reſpondetur, negando conſequentiam; ſolum enim infertur, Deum velle, vt omnes ſaluari poſsint; quod quidem veriſſimum eſt, quia, quantum eſt ex parte ſua, paratus eſt omnibus gratiam dare, vt diſp. 112. & 113. manifeſtum fiet.

Ad ſecundum reſpondetur cum S. Auguſtino lib. de corrept. & gratia cap. 14. quod, cum neſciamus, quis pertineat ad prædeſtinatorum numerum, quis non pertineat; ſic etiã affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus ſaluos fieri, & oremus pro omnibus, vt ſalui fiant.

Orationes quare pro omnibus fundendæ. Secundo reſpondetur, orationes eſſe pro omnibus fundendas, etiam ſi Deus voluntate beneplaciti non velit omnes ſaluos fieri; ſed ſolum voluntate antecedente, ſeu voluntate ſigni: nam Chriſtus Dominus orauit ad Patrem: *Si poſsibile eſt, tranſeat à me Calix iſte*; etiam ſi cognouerit certo, Patrem decreuiſſe, vt Chriſtus mortem pateretur. *Matth. 26.*

Reſpondetur tertio, quod cum Deus habeat vniuerſalem omnium prouidentiã, ad ipſum pertinet aliquos ordinare ſimpliciter ad vitam æternam conſequẽdam, & alios relinquere, & permittere, vt ab ea deficiant, & damnentur per peccatum; vt ſeruetur maior pulchritudo in rebus, & diuina miſericordia magis ſplendeat in electis; & ideo non vult, vniuerſaliter omnes ſaluos fieri. Cæterum quilibet homo particularis ſolum habet particularem prouidentiam; vnde ad ipſum pertinet pro omnibus indifferenter orare, & omnibus velle bonum illud vitæ æternæ, quamdiu ſunt capaces illius.

V. Ad tertium reſpondetur, Deum voluntate antecedente, ſeu voluntate ſigni, quæ eſt voluntas ſecundum quid, velle, vt omnes vniuerſaliter obſeruẽt eius præcepta; non autem id vult voluntate conſequente; alias omnes adimplerent Dei præcepta: nam voluntas Dei abſoluta, ſeu conſequens ſemper impletur, vt 1. p. q. 19. ar. 6. docet S. Thomas: ſed propter maius bonum vult permittere, quod aliqui præcepta tranſgrediantur: & idem dicendum eſt proportionabiliter de voluntate, qua vult omnes ſaluos fieri. Voluntate ſigni vult Deus, vt omnes ſeruent eius præcepta.

Ad quartum argumentum negatur antecedens, & ad loca Scripturæ adducta reſpondetur, illa intelligi de morte ſpirituali, quæ eſt per peccatum. Hanc enim non vult Deus, ſed ſolum permittit. Colligitur hæc explicatio ex contextu: ait enim: *Sed vt magis conuertatur, & viuat*. Si autem explicentur de morte ſecunda, ſcilicet de damnatione æterna, dicendum eſt, quod Deus non vult hanc mortem alicui inferre, niſi ſuppoſito peccato, vt diſput. 109. & 110. patebit.

Ad quintum iam ex profeſſo reſponſum eſt diſp. 23. nu. 33. vbi teſtimonijs S. Hilarij, & S. Auguſtini oſtendimus, ſimilem obiectionem contra illas explicationes, & doctrinam eiuſdem S. Auguſtini olim propoſitam fuiſſe, quam tamen idem S. Doctor diſſoluit, vt ibi dictum eſt; & dicetur amplius diſp. 109. nu. 9.

Ad ſextum argumentum reſpondetur, quod, quamuis Deus velit vniuerſaliter ſalutem omnium ſecundum ſe, & abſolute conſideratam; ſi tamen conſideretur ſecundum omnes circumſtantias, quatenus videlicet ſi omnes ſaluarentur, non eſſet in vniuerſo tanta pulchritudo, neque ita ſplenderet miſericordia Dei in electis; ſecundum hanc rationem non vult, omnes ſaluos fieri, vt dictum eſt, & patebit amplius diſput. ſeq. Et quoniam voluntas fertur in res, vt ſunt ad extra, ſecundum omnes circumſtantias; hinc fit, quod voluntas, quã Deus vult, aliquem ſaluum fieri, penſatis omnibus circumſtantijs, ſit voluntas ſimpliciter; voluntas autem, quã vult ſalutem æternam alicuius abſolute conſideratam, non autem conſideratis omnibus circumſtantijs; ſit voluntas ſecundum quid, vt ait expreſſe S. Thom. 1. p. q. 19. ar. 6. ad 1. Et per hæc reſpondetur ad confirmationem.

Ad ſeptimum reſpondetur, quod Deus facit, vt velint ſaluari omnes, qui ſaluantur, & ſimiliter facit, quod velint aliorum omnium

omnium ſalute, quotquot illam volunt: neque ex hoc ſequitur, quod tertia explicatio non ſit admittenda, aut quod per ſe ſubſiſtere non poſſit: nam, licet ex parte conueniat cum prima, & ſecunda explicatione; aliquid tamen ſuper vtramque addit, quod quidem argumento facto non impugnatur.

Diſputatio XXXIV.

Quid ſit voluntas Dei antecedens, quid voluntas conſequens, & vtrum voluntas antecedens importet formaliter in Deo aliquem actum conditionatum, ſeu velleitatem.

I. EST prima ſententia aſſerentium, quod voluntas antecedens ſit voluntas, quæ ita à ſolo Deo procedit, vt nullã ex noſtris malis operibus occaſionem captet, aut illa præſupponat. Conſequens vero voluntas eſt, quæ à noſtro vitio ortum habet, & illud præſupponit, pro qua ſententia

Arguitur auctoritate S. Thomæ 1. p. q. 19. ar. 6. ad 1. vbi ait, quod voluntate antecedente iudex iuſtus vult, omnem hominem viuere, ſed conſequenter vult homicidam ſuſpendi; ſcilicet, ſuppoſito peccato, & hoc modo, inquit, *Deus antecedenter vult, omnem hominem ſaluari, ſed conſequenter vult, quoſdam damnari ſecundum ordinem ſuæ iuſtitiæ*. Iuſtitia autem Dei vindicatiua ſupponit peccatum: ergo ſecundum S. Thom. voluntas Dei conſequens ſupponit mala noſtra opera.

Confirmatur ex S. Auguſt. lib. 3. contra Iulian. c. 18. dicente: *Poteſt Deus aliquos ſine bonis meritis liberare, quia bonus eſt: non poteſt aliquos ſine malis meritis damnare; quia iuſtus eſt*. Et ſi quis interroget, quem actum importet voluntas Dei antecedens reſpectu ſalutis omnium; reſpondent, quod importat actum conditionatum, ex parte obiecti voliti, quo vult, omnes ſaluari, ſi ipſi voluerint, aut per eos non ſteterit. Ex quo inferunt, quod Deus ſemper voluntate antecedente vult oppoſitum eius, quod vult voluntate conſequente. Dicunt enim, quod voluntas conſequens eſt, qua, ex adiunctione aliquarum circumſtantiarum, eſt aliquid abſolute volitum, manente velleitate de oppoſito.

Hæc tamen ſententia non recte, neque adæquate explicat, quid ſit voluntas Dei antecedens, quid conſequens, neque eſt ad mentem S. Tho. 1. p. q. 19. ar. 6. citato, vbi de hac re agit ex profeſſo. Pro cuius explicatione ſupponẽdũ eſt primo, quod, vt docet S. Tho. ar. 6. citato, vnumquodque, ſecundum quod eſt bonum, eſt volitum à Deo; nec ſub hac ratione poteſt odio haberi, cum bonum ſit, quod omnia appetunt. Notandum ſecundo, quod aliquid abſolute, & ſecundum ſe conſideratum, poteſt eſſe bonum, & amabile, quod tamen in indiuiduo conſideratum, ſecundum omnes circumſtantias adiunctas, quas habet, non ſit bonum; ſed induat rationem mali; quia videlicet priuat alio maiori bono, quod eſt magis appetibile: nam minus bonum comparatione maioris boni induit quamdam rationem mali, ſicut diligere & conſeruare merces, eſt bonum ſecundum ſe; non tamen eſt bonum conſeruare merces cum detrimento vitæ. Supponendum eſt tertiò, voluntatem, quę reſpicit aliquod obiectum ſecundum ſe conſideratum, eſſe voluntatem antecedentem: voluntatem autem, quæ reſpicit obiectum cum omnibus adiunctis, & circumſtantijs, dici conſequentem, vt docet expreſſe S. Thom. art. 6. citato, ad 1. Et ratio, quam aſſignat S. Doctor eſt: nã conſideratio obiecti ſecundum ſe, antecedit conſiderationem eiuſdem obiecti, prout habet tales circumſtantias adiunctas. Sit ergo II.

III. PRima Concluſio. Voluntas Dei antecedens eſt, quæ fertur in obiectum aliquod abſolute conſideratum, & ſecundum ſe: dicitur autem hæc voluntas antecedens, non quia antecedat bonum, vel malum vſum noſtri arbitrij, vt arbitrantur auctores primæ ſententiæ; ſed quia antecedit voluntatem, qua Deus fertur in obiectum conſideratum cum aliquo adiuncto, quæ eſt conſequens, & poſterior conſideratio eius. Hanc concluſionem non obſcure docet S. Tho. ar. 6. citat. & non

Voluntas Dei antecedens, & conſequẽs quæ dicatur.

S. Tho. 1. p. q. 19. ar. 6.

&non aliter probatur, quàm ex fundamentis poſitis, & ex ipſa verborum ſignificatione.

Salus reproborum ſecundũ ſe eſt volita à Deo; non tamen veſtita omnibus circũſtantiis.

Secunda Concluſio. Si conſideretur ſalus reproborum ſecundum ſe, & abſolute, ſic eſt à Deo volita: ſi autem conſideretur, ſecundum quod habet adiunctam priuationem, aut carentiam maioris boni, videlicet boni vniuerſalis prouidentiæ diuinæ, pulchritudinis vniuerſi, manifeſtationis iuſtitiæ diuinæ in reprobis, & maioris ſplendoris miſericordiæ eius in electis; ſic non eſt volita à Deo. Et ſecundum hoc aſſerimus, quod, voluntate conſequente, Deus non velit omnes ſaluos fieri, ſed ſolum prædeſtinatos. Prima pars huius concluſionis ab omnibus conceditur; ſecunda autem negatur ab aſſertoribus primæ ſententiæ; eſt tamen de mente S.Thomæ 1.p.q.23.ar.3.ad 1. vbi ait, *quod Deus omnes homines diligit, & etiam omnes creaturas, inquantum omnibus vult aliquod bonum: non tamen quodcunque bonum vult omnibus. Inquantum igitur quibuſdam non vult hoc bonum, quod eſt vita æterna, dicitur eos habere odio, vel reprobare*. Et art. 5. eiuſdem quæſt. ad 3. idipſum confirmat. Probatur ex fundamentis poſitis: nam bonum particulare cum detrimento maioris boni non eſt appetibile, cum ex adiunctis induat rationem mali; ſed, ſi omnes vniuerſaliter ſaluarentur, impediretur bonum vniuerſale prouidentię diuinę, ac perfectio vniuerſi, ad quam requiruntur diuerſi gradus in rebus, & quod ex illis quædam ſupremum, quædam infimum locum teneant: impediretur etiam manifeſtatio iuſtitiæ diuinæ, & maior ſplendor miſericordiæ eius circa electos: quæ bona ſunt multo maiora, quàm ſalus aliquorum: ergo.

IIII.

Deus non ſẽper vult voluntate conſequẽtia oppoſitũ eius, quod vult volũtate antecedente.

Tertia Concluſio. Nõ eſt neceſſe, quod Deus voluntate antecedente velit oppoſitum eius, quod vult voluntate conſequente. Concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ, ſed probatur manifeſtiſſimis rationibus. Primo: nam Deus voluntate conſequente voluit, S. Petrum ſaluari; ſiquidem ſaluus factus eſt, & etiã voluit ſalutem illius voluntate antecedente: nam hac voluntate vult omnes ſaluos fieri: ergò non ſemper vult Deus voluntate conſequente oppoſitum eius, quod vult voluntate antecedente, nec è conuerſo. Secundo probatur. S. Petrum ſaluari, eſt bonum ſecundum ſe conſideratum: ergo volitum à Deo voluntate antecedente. Conſequentia patet: nam uoluntas antecedens eſt, quæ fertur in obiectum abſolute conſideratum, & ſecundum ſe; ſimiliter etiam, S. Petrum ſaluari, ſi conſideretur cum omnibus adiunctis, & circumſtantijs, eſt bonum, ſiquidem fuit iuſtus, & ſanctus, & in illo maxime ſplenduit miſericordia Dei, & pulchritudo vniuerſi: ergo eſt volitum à Deo voluntate conſequente; & idem argumentum procedit de omnibus prædeſtinatis: ergo idem, quod prius. Probatur denique: nã prædeſtinatio includit voluntatem antecedentem, & conſequentem de alicuius ſalute, ut docet expreſſe S.Tho. in primo ſent. ad Annibaldũ diſt. 46.q.vn. ar. 2.ad 1. ergo Deus ſtoluntate antecedente, & conſequente vult æternam ſalutem omnium prædeſtinatorum. Non ergo Deus ſemper vult voluntate conſequente oppoſitum eius, quod vult voluntate antecedente.

V.

Voluntas antecedẽs importat actũ conditionatum.

Quarta Concluſio. Voluntas antecedens importat formaliter in Deo actum conditionatum, quo vellet ſalutem omnium, niſi ex hoc impediretur pulchritudo vniuerſi, & bonum vniuerſale diuinæ iuſtitiæ, & miſericordiæ. Prima pars concluſionis defenditur, tamquam probabilis à M. Bañes, & Zumel art. 6. citato; quamuis illi aſſerant, probabiliorem eſſe oppoſitam ſententiam. Dicunt enim, quod actus conditionatus, ſeu velleitas ſolum eminenter reperitur in Deo. Noſtram tamen ſententiam defendunt alij plures Thomiſtæ, & probatur auctoritate S. Thom. ar.6. cit. vbi docet, quod, ſicut iudex habet illam voluntatem antecedentem: Vellem omnes homines viuere; ita Deus vult, omnes homines ſaluos fieri: & idem dicit q.23.de ver.ar. 1. ſed in iudice reperitur formaliter voluntas antecedens & velleitas, reſpectu conſeruationis vitæ omnium: ergo etiam in Deo. Probatur ſecundo. Deus amore actuali amicitiæ, amat reprobum, dum exiſtit in gratia: ergo volitione formali vult illi beatitudinem. Patet conſequentia: nam beatitudo eſt bonum, quod Deus vult amicis ſuis, ſed illa volitio beatitudinis non eſt abſoluta, quia non impletur: ergo eſt for-

formaliter volitio conditionalis ex parte obiecti voliti, videlicet, ſi perſeuerauerit vſque in finem. Iſta conſequentia probatur: nam omnis volitio formalis debet eſſe abſoluta, vel non abſoluta, & conſequenter conditionalis. Secunda pars conclusionis patet ex dictis tum in ſecunda concluſione, tum in diſput. præcedenti, & præterea probari poteſt auctoritate S. Auguſtini dicentis, quod *multi ſalui non fiunt, non quia ipſi nolint, ſed quia Deus non vult; quod abſque vlla controuerſia manifeſtatur in paruulis*: ergo conditio, quæ includitur in voluntate antecedente, qua Deus vult omnes homines ſaluos fieri, non eſt iſta, ſi ipſi voluerint, aut per eos non ſteterit.

S. Aug. li. 4 con. Iulianum c. 8. & in Enchir. cap. 25. & 107.

VI. Sed contra primam partem huius conclusionis eſt argumentum. Velleitas dicit intrinſecam imperfectionem: ergo non reperitur formaliter in Deo; ſed ſolum eminenter.

Secundo arguitur. In Deo non eſt formaliter deſiderium: ergo nec voluntas cõditionalis, aut velleitas. Probatur conſequentia: nam velleitas quoddam deſiderium videtur importare.

Tertio arguitur auctoritate Agathonis Papæ in quadam epiſt. decretali, quæ refertur in ſexta Synodo generali, actione 4. vbi dicitur, Chriſtum Dominum habuiſſe duas voluntates, diuinam ſcilicet, & humanam, inter quas hæc aſſignatur differentia, quod voluntas diuina Chriſti ſemper impletur, non autẽ humana, vt patet, quando Marc. 7. *voluit latere, & nõ potuit*. Ex quo deſumitur argumentum, ſi in Deo eſſet formaliter velleitas, differentia aſſignata inter voluntatem diuinam, & humanam Chriſti Domini eſſet nulla; etenim voluntas humana Chriſti abſoluta ſemper fuit impleta, non autem voluntas conditionalis, vt quando dixit: *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Si autem in voluntate diuina reperitur formaliter velleitas, eodem modo voluntas diuina Chriſti, quando eſt abſoluta, ſemper impletur; non autem conditionalis: ergo.

Chriſti uoluntas diuina, & humana, in quo differant.

Matth. 26.

AD primum argumentum reſpondetur, quod velleitas non dicit intrinſecam imperfectionem ex parte actus voluntatis in ipſo Deo; ſed ſolum ex parte obiecti; quia videlicet non eſt amabile à Deo, prout habet adiunctam priuationem maioris boni: ſed ſolum eſt amabile abſolute, & ſecundum ſe conſideratum. Eſt exemplum in voluntate diuina, quæ quidem neceſſario amat ſuam bonitatem; non autem bonitatem creaturarum, ſed libere, non quidem propter impefectionem actus diuinæ voluntatis, ſed propter imperfectionem obiecti ſecundario voliti; quia videlicet non habet neceſſariam connexionem cum bonitate diuina; ac per conſequens non eſt diligibile à Deo ex neceſſitate, ſed libere.

VII. Ad ſecundum reſpondetur, in Deo non eſſe formaliter deſiderium reſpectu boni proprij, quia ſemper habet illud præſens, non tamen repugnat, quod habeat formaliter deſiderium conditionale de aliquo bono creaturarum ſecundum rationem eius antecedentem.

Deſideriũ in Deo nõ eſt.

Ad tertium reſpondetur, quod voluntas diuina Chriſti Domini per ſe, & ex propria natura habet omnipotentiam, & eſt efficax ad perficiendum omnia, quæcunque voluit in cælo, & in terra, ſiue per ſeipſam immediate, ſiue miniſterio creaturarum operetur; voluntas autem humana Chriſti Domini etiam abſoluta, non erat efficax per ſe, & ex ſua natura ad faciendum omnia, quæ volebat fieri, ſed virtute ei communicata ex coniunctione ad Verbum, vt diſputatur tertia parte, quæſt. 13. art. 4. Vnde non eſt eadem ratio de vtraque voluntate.

AD argumentum autem factum à principio pro prima ſententia reſpondetur, Sanctum Thomam ibi conſtituiſſe exemplum in quodam obiecto particulari, quod Deus vult voluntate conſequente, ſuppoſito peccato; non tamen eſt neceſſarium, vt id, quod Deus vult voluntate conſequente, ſemper præſupponat peccatum, vt dictum eſt in tertia concluſione. Et per hæc reſpondetur ad auctoritatem S. Auguſtini.

Diſpu-

Diſputatio XXXV.

Quid ſit prædeſtinatio, & in quo actu formaliter conſiſtat, an in actu voluntatis, vel potius in actu intellectus.

I. PRO introductione huius diſputationis, explicandæ ſunt in primis variæ acceptiones, quibus ſolent accipi hæc nomina, Prædeſtinatio, ſeu Prædeſtinatus; Præſcientia, ſeu Præſcitus. Deinde ſtatuenda eſt legitima Prædeſtinationis definitio: tandem inquirendum, num in actu intellectus, an voluntatis formaliter conſiſtat Prædeſtinatio.

Prædeſtinare quid ſignificet. Circa primum notandum, quod prædeſtinare (quod attinet ad etymologiam nominis) idem ſignificat, quod ante deſtinare, vel præmittere, aut præordinare, deſtinando aliquid in finem, tanquam in ſcopum, ſicut ſagitta præmittitur à ſagittante in ſignum deſtinatum. Et licet in ampliſſima ſignificatione accipiatur hoc nomen, pro Prædeſtinatione, qua quælibet res in ſuũ finem etiam naturalem ordinatur; apud Theologos tamẽ ſumitur magis ſtricte, & proprie, ſecundum quod ſignificat præordinationem creaturæ intellectualis in finem ſupernaturalem, cum propoſito eam tranſmittendi efficaciter in talem finem, ſicut ſagitta tranſmittitur à ſagittante. Ad hanc ſimilitudinem alludere videtur Propheta, cum loquens de prædeſtinatis, præſertim de
Pſal. 126. Apoſtolis ait: *Sicut ſagittæ in manu potentis, ita filij excuſſorum*. In hac acceptione ſumitur prædeſtinatio ad Roman. 1. *Qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute*. & cap. 8. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui*. Et ad Eph. 1. *Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorũ per Ieſum Chriſtum, in ipſum, ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio ſuo*. Verum eſt, quod aliquando SS. Doctores vtuntur nomine prædeſtinationis cum addito, ad ſignificandam reprobationem. Sic S. Auguſtinus lib. 5. de ciuit. Dei, cap. 1. ait: *Ciuitates myſticæ duæ ſunt, atque duæ hominum ſocietates, quarum vna prædeſtinata eſt in æternum regnare cum Deo, altera in perpetuum ſubire ſupplicium cum diabolo*. Et in Concilio Trident. ſeſs. 6. decreto de Iuſtif. can. 17. *Si quis dixerit iuſtificationis gratiam nonniſi prædeſtinatis ad vitam contingere; reliquos vero omnes, qui vocantur, vocari quidem, ſed gratiam non accipere, vtpote diuina poteſtate prædeſtinatos ad malum; anathema ſit.* Sed tamen, cum prædeſtinatio ponitur ſine addito, ſemper accipitur in bonam partem. Similiter etiam nomen II.
præſcientiæ, ſeu præſcitus ſolet accipi in ampla ſignificatione, vt deſignat illud, Præſcientia quid ſignificet. quod cognoſcitur, antequam fiat: ſic dicitur Deus præſcire omnia futura contingentia, quia certo, & infallibiliter ea cognoſcit, antequam producantur in propria menſura: & ipſum obiectum præcognitum à Deo ab æterno dicitur præſcitum. Vnde eſſe præſcitum, ſeu præcognitum in hac acceptione, eſt quædam denominatio rationis, proueniens à reali cognitione cognoſcentis, ſicut eſſe viſum, eſt denominatio rationis in obiecto, proueniens à reali viſione, quæ eſt in vidente. Sed tamen ex accommodatione vſus apud Theologos hoc nomen, præſcitus, communiter ſignificat reprobos, qui ſuppoſita præſcientia peccati, præordinati ſunt ad æternum ſupplicium. Verum eſt, quod aliquando in Scriptura ſacra, & apud SS. Doctores prædeſtinatio ſignificatur nomine præſcientiæ, & Electi dicuntur præſciti, ſeu præcogniti à Deo, ſicut ad Rom. 8. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit*. & cap. 11. *Non repulit Deus plebem ſuam, quam præſciuit*, ideſt, *quam elegit, & prædeſtinauit*, vt explicat S. Auguſt. lib. de dono perſeu. cap. 18. cuius verba hæc ſunt: *Aliquando eadem prædeſtinatio ſignificatur etiam nomine præſcientiæ, ſicut ait Apoſtolus: Non repulit Deus plebem ſuã, quam præſciuit. Hoc, quod ait, præſciuit, non recte intelligitur, niſi prædeſtinauit, quod circumſtantia ipſius loquutionis oſtendit: loquebatur enim de reliquijs Iudæorum, quæ ſaluæ factæ ſunt pereuntibus cæteris.* Hinc etiam Apoſtolus ait: *Nouit Dominus, qui ſunt eius*, ideſt approbauit, & dilexit. E contrario autem, Deus dicitur neſcire reprobos, quia neque eos approbat, 2. ad Tim. 2.

bat, nec eorum opera, vt patet ex illo Matth. 25. *Neſcio vos, diſcedite à me operarij iniquitatis*.

III. Quod attinet ad definitionem prædeſtinationis, notandum, quod quidam Theologi, vt prædeſtinationem, quæ ſit à Deo, non ſine præſcientia meritorum defendant, ſic eam definiunt. Prædeſtinatio eſt ratio ordinis mediorum in Deo, quibus præuidet, creaturam rationalem perducendam in vitam æternam, cum propoſito eumdem ordinem exequendi. Quam definitionem magis explicant, aſſerêtes, quod ratio ordinis mediorum, quibus Deus per ſcientiam naturalem, & mediam inter liberam, & mere naturalem præuidet, creaturam aliquam mente præditam peruenturam in vitam æternam cum propoſito, determinationeue Diuinæ voluntatis ex parte ſua id exequutioni mandandi; eſt prædeſtinatio. Ex quo inferunt, prædeſtinationem non eſſe certam, quantum ad aſſequutionem effectus, certitudine ordinis, ſeu cauſalitatis mediorum, ſed ſolius præſcientiæ, ita videlicet, vt, ſi ſecludamus illam ſcientiam mediam, certum non ſit, effectum prædeſtinationis talis adulti eſſe futurum. Hæc tamen definitio prædeſtinationis definitioni, quam SS. Auguſtinus, & Thomas tradiderunt, non eſt conſona, vt patebit infra, nec gratuitæ prædeſtinationis proprietates ſatis explicat: nam præterquam quod certitudinem prædeſtinationis reuocat ad fundamentum, quod à parte rei non eſt, videlicet ad ſcientiam mediam; quam impoſſibilem eſſe diſp. 7. oſtendimus; ſequeretur ex eadem definitione, quod prædeſtinatio diuina, formaliter loquendo, in ratione prædeſtinationis, & efficacia illius, ac omnium auxiliorū gratiæ, quæ Deus noſter in tempore confert prædeſtinatis, penderent, tamquam à conditione, ſine qua, non ex libera cooperatione noſtri arbitrij à Deo præcognita per ſcientiam mediam; quod tamen eſſe falſum, & contra doctrinam SS. Auguſt. & Thomæ oſtendam inferius.

Legitima ergo definitio prædeſtinationis eſt, quam tradit S. Auguſtinus lib. de bono perſeu. cap. 14. & S. Thom. 1. p. q. 23. ar. 1. videlicet, Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur, quicunque liberantur. Hac definitione ſæpiſſime vtitur S. Thom. quamuis aliquando ſub his terminis eam tradat: *Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro*. aliquando vero ſub iſtis: *Prædeſtinatio eſt ratio tranſmiſſionis creaturæ rationalis in vitam æternam, in mente Dei exiſtens*, vt 1. p. q. 23. ar. 2. in c. & 3. p. q. 24. ar. 1. in c. & q. 6. de verit. ar. 1. Pro cuius explicatione notandum, quod præſcientia in definitione prædeſtinationis, non ſumitur pro ſcientia media, vt eius defenſores contendunt, ſed pro ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ſeu naturali, qua Deus cognoſcit creaturas poſſibiles; hæc enim præſcientia præſupponitur in Deo in ſigno rationis ad prædeſtinationem; vel pro ſcientia libera, qua Deus præcognouit ſubiectū prædeſtinandum: nam etiam hæc præſcientia noſtro modo intelligendi prædeſtinationem antecedit. Vnde S. Th. 3. par. q. 1. art. 3. ad 4. *Prædeſtinatio*, inquit, *præſupponit præſcientiam futurorum*, quod quidem communiter interpretantur Thomiſtæ, præſertim Caiet. non quidem de præſcientia omnium futurorum, ſed aliquorum, eorū videlicet, quæ non conſtituuntur, vel efficiuntur per ipſam prædeſtinationem, qualis fuit præſcientia futuri peccati primi parentis, in cuius remedium prædeſtinatus eſt Chriſtus. Poteſt etiam nomine præſcientiæ in definitione prædeſtinationis intelligi præſcientia beneficiorum, quibus certiſſime liberantur, quicumque liberantur. Sed in hac ſententia, quam pluribus in locis Auguſtinus ſequitur; dicendum eſt, eiuſmodi præſcientiam non antecedere in ſigno rationis, ſed potius ſubſequi liberum decretum Dei prædeſtinantis. Ideo quippe Deus hæc præſciuit, quia prædeſtinauit, vt apertiſſimis teſtimonijs S. Auguſt. diſp. 7. oſtenſum eſt. Ex quibus potiſſimum eſt illud de prædeſtinatione SS. cap. 10. *Prædeſtinatione quippe Deus ea præſciuit, quæ fuerat ipſe facturus, vnde dictum eſt: Fecit, quæ futura ſunt*. Et cap. 17. *Electi ſunt itaque ante mundi conſtitutionem ea prædeſtinatione, in qua Deus ſua futura facta præſciuit*. Et cap. 19. *Cum ergo nos prædeſtinauit, opus ſuum præſciuit, qui nos ſanctos, & immaculatos facit*. & idem repetit lib. de dono perſeu. c. 14. 17. & 18. — Præſcientia in def. Prædeſt. poſita qualis ſit.

& de

& de hac præſcientia loquitur Apoſt. ad Rom.8.cum ait: *Nã quos præſciuit, & prædeſtinauit*. Per hæc manet excluſa eorum ſententia, qui definitionem S. Auguſtini ſic explicant: Prædeſtinatio eſt præſcientia, quid facturum ſit liberum arb. ex hypotheſi, quod tali gratia, in talibus circũſtantijs excitaretur; & beneficiorũ præparatio, quibus certiſſime liberantur, quicũque liberantur. Nã, iuxta noſtrã vltimam explicationem definitionis S. Auguſtini, ad idem prorſus obiectũ refertur præſcientia, & prædeſtinatio, ſcilicet ad beneficia Dei, quibus certiſſime liberãtur electi. At præſcientia media nõ habet pro immediato obiecto hæc Dei beneficia, ſed affectionem, & inclinationem humanæ voluntatis, in talibus circumſtantijs conſtitutę: ergo nomine præſcientiæ non intelligit S. Auguſtinus præſcientiam mediam, ſeu conditionatam, ſed abſolutam, quæ ſequitur prædeſtinationem.

Præterea eſt obſeruandũ, quod, vt 1.p. q.23.ar.2.ad 3. docet S.Tho. præparatio eſt duplex, altera, quæ eſt in præparato, & hęc reperitur in homine, vel Angelo prædeſtinato; altera eſt in præparante, & hæc non reperitur in paſſo, ſcilicet in prædeſtinato, ſed in agente, ideſt in Deo prędeſtinãte. Pręparatio ergo in definitione prędeſtinationis nõ accipitur formaliter pro ea, quæ reperitur in præparato; ſed pro illa, quæ eſt in Deo pręparante, eo modo, quo aliquis dicitur ſe præparare ad aliquid agendum, cum diſponit, ordinat, & ſe accingit ad illud exequendum.

Præparatio eſt duplex.

IIII. His ſuppoſitis reſtat explicandum: An prædeſtinatio formaliter, & eſſentialiter conſiſtat in actu intellectus Diuini, vel in actu voluntatis.

Sunt circa hoc duæ ſentẽtię. Prima eſt Scoti in 1.ſent.d.40. q.vn.in princ. S.Bonauenturę ead.diſt.ar.1.q.2.Gregorij Ariminen. q.1.ar.1. qui aſſerunt, prædeſtinationem eſſentialiter conſiſtere in actu voluntatis, quo Deus vult electis vitã æternam. Potiſſimum argumentum huius ſententiæ deſumitur ex illis verbis Apoſt. ad Eph.1. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti*, &c. vbi prædeſtinatio vocatur electio: electio autẽ eſſentialiter eſt actus voluntatis, vt 1.2.q.13. ar.1.docet S.Thomas: ergo.

Confirmatur ex illo ad Rom.9. *Vt ſecũdum electionem propoſitum Dei maneret, nõ ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt; quia maior ſeruiet minori.* Quibus verbis prædeſtinatio dicitur propoſitũ Dei; propoſitum autem eſt actus voluntatis: ergo.

Secundo: nã licet prædeſtinatio includat actum intellectus, & voluntatis diuinæ; principaliter tamen importat actũ voluntatis, & ſolum in obliquo connotat actum intellectus practici, quo Deus ordinat media in finẽ: ergo prædeſtinatio ſubſtantialiter, & eſſentialiter ſupponit pro actu voluntatis. Antecedens probatur: nã, (vt 1.p.q.23.ar.1.notauit Caietanus) ordo mediorum in finem à diuino intellectu excogitatus, vt antecedit approbationem, & acceptationem voluntatis, ſolum habet rationem excogitati, & non prædeſtinationis: ergo cõſtituitur formaliter in ratione prædeſtinationis per approbationem, & acceptationem diuinæ voluntatis; ac per conſequens in actu voluntatis conſiſtit principaliter, & formaliter ipſa prædeſtinatio.

Tertio: nã prædeſtinatio, & reprobatio ſunt actus eiuſdem potentiæ, cũ vnus ſit alteri oppoſitus, ſicut velle, & nolle; ac per conſequens procedunt ab eadẽ potentia; ſed reprobatio non eſt eſſentialiter, & formaliter actus intellectus, ſed voluntatis, ad quam pertinet approbare, & reprobare aliquid: ergo & prædeſtinatio.

Secunda ſententia eſt S.Tho.1.p.q.23. art.1. & q.6.de ver.ar.1. vbi docet, quod prædeſtinatio eſt actus intellectus, quãuis connotet, & habeat adiunctum actum voluntatis. Defendunt eius ſententiã Duran. in 1.ſen.diſt.40.q.1. Alexan. Alenſ.1.p.q. 28.memb.2.ar.1.& 2.Caiet.M.Bañes, & omnes Thomiſtæ. Ad cuius euidentiã notandum, quod, quãuis Deus ſit ſimpliciſſimus, & nõ reperiatur in illo multiplicitas actuũ; qui inter ſe realiter, aut formaliter ſint diuerſi; nihilominus ratione ratiocinata diſtinguimus in eo plures actus tã ex parte intellectus, quam ex parte voluntatis, qui ad prædeſtinationẽ concurrunt: & ex illis quidã ſe habent antecedẽter ad ipſam prędeſtinationem, quidã vero conſequenter. Primus eſt actus intellectus, quo Deus per ſciẽtiã ſimplicis intelligẽtiæ cognouit omnes homines, & Angelos poſſibiles. Secũdus eſt actus volũtatis, quo ex omnibus creaturis intellectualibus V.

bus poſſibilibus, libere elegit, & dilexit quaſdã, vt eſſent, tã ſecundũ eſſe naturale, quàm ſupernaturale. Tertius eſt, diſpoſitio actiua, qua Deus res productas in diuerſis gradibus collocauit. Quartus eſt actus diuinę volũtatis circa finẽ, quo Deus efficaciter voluit aliquibus vitam æternã conferre. Quintus eſt actus prouidẽtiæ ſupernaturalis, ſeu prędeſtinationis, quo res inter ſe diſpoſitę efficaciter ordinãtur per talia media ad finem ſupernaturalem, qui in clara Dei viſione conſiſtit. Qualiter autem diſpoſitio partium ſe habeat reſpectu ordinis earum in finem, explicat S. Tho. q. 5. de ver. ar. 1. ad 9. & in 1. ſent. diſt. 39. q. 1. art. 1. in corp. & ad 4. Sextus, & vltimus actus eſt exequutio iſtius ordinis, quem Deus adimplet in tempore, vocando, iuſtificando prædeſtinatos, & glorificando, ſecundum illud ad Rom. 8. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit; quos autem iuſtificauit, illos & magnificauit.*

Dicendum eſt ergo, prædeſtinationem eſſentialiter, & formaliter conſiſtere in actu intellectus, quamuis antecedenter ſupponat actum voluntatis. Probatur ex definitione prædeſtinationis ſuperius tradita: nam prędeſtinatio eſt ratio ordinis mediorum in finem ſupernaturalem in mente diuina exiſtens, ſed ratio ordinis eſſentialiter, & formaliter pertinet ad intellectum: nam ordinare eſt rationis, & intellectus; vnde ordinare pertinet ad ſapientem, vt in principio libri 1. con. Gent. docet S. Thom. ergo, &c.

Confirmatur ex illo Actor. 13. *Crediderunt, quotquot præordinati erant ad vitam æternam*, vbi prædeſtinati pręordinati dicuntur; quia prædeſtinatio in præordinatione mediorũ ad vitam æternã conſiſtit. Vnde S. Aug. li. de dono perſ. c. 17. *Præordinare* (inquit) *eſt in præſcientia diſponere futura, & ordinare.* & Auctor libri Hypognoſticon lib. 6. in prin. ait: *Prædeſtinatio à prǣuidendo, & ordinando id, quod futurum eſt, dicitur.* Cum ergo ordinatio mediorum in finem ſit eſſentialiter actus intellectus, relinquitur, prędeſtinationem eſſentialiter, & formaliter in actu intellectus conſiſtere.

Præterea probatur: nam prædeſtinatio eſt prima cauſa omniũ beneficiorum, quæ Deus in tempore cõfert prædeſtinatis, vt patet ex verbis Apoſtoli ſupra inductis: *Quos autẽ prædeſtinauit, hos & vocauit, &c.* ſed Deus omnia cauſat per actum intellectus, quamuis præſupponat actum voluntatis: nam, vt diſp. 16. & 17. oſtenſum eſt, Deus operatur omnia per intellectum, vt mouetur à voluntate: ergo prædeſtinatio eſſentialiter, & formaliter in actu Diuini intellectus conſiſtit.

VI. Ad primum argumentum pro ſententia Scoti reſpondetur, quod etiã in ſacra Scriptura prædeſtinatio appellatur præordinatio, & prædeſtinati dicũtur præordinati ad vitã æternam, vt ex præmiſſis patet. Aliquando autem eadem prædeſtinatio ſignificatur nomine electionis, vel propoſiti diuini, quod pertinet ad voluntatẽ; non quia prædeſtinatio ſit formaliter, & ſubſtantialiter electio, ſeu actus voluntatis; ſed quoniam eſt electio antecedenter, eo modo, quo S. Th. 1. 2. q. 13. allegata, inquit, quod *electio eſt actus rationis, non quidem ſubſtantialiter*, ſed antecedẽter, quia videlicet actum rationis præſupponit. Et per hæc patet ad confirmat.

Ad ſecundum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, ſolũ concludere, prædeſtinationem, quæ in actu intellectus conſiſtit, intrinſece connotare actum diuinæ voluntatis, tũ antecedenter, quatenus ſupponit dilectionẽ Dei, & electionem, tum etiam conſequenter, ſecundum quod approbat, & acceptat rationem ordinis tranſmittendorum in vitã ęternam.

Ad tertiũ reſpondetur, quod, vt docet S. Tho. 1. p. q. 23. ar. 3. in c. reprobatio eſt pars prouidẽtiæ, ſicut prædeſtinatio, quãuis in hoc differant inter ſe: nam prædeſtinatio eſt cauſa & eius, quod expectatur in futura vita à prędeſtinatis, ſcilicet glorię, & eius, quod percipitur in prȩſenti, ſcilicet gratiæ. Reprobatio vero non eſt cauſa eius, quod eſt in prȩsẽti, ſcilicet culpę, ſed eſt cauſa derelictionis à Deo: eſt tamẽ cauſa eius, quod redditur in futuro, ſcilicet pœnę ęternę. Sed culpa prouenit ex lib. arb. eius, qui reprobatur, & à gratia deſeritur. Prouidentia autem eſt formaliter, & eſſentialiter actus intellectus; quãuis pręſupponat actum voluntatis. Vnde, ſicut prędeſtinatio eſt actus diuini intellectus, habens antecedenter, & conſequẽter adiunctum actũ voluntatis; ita reprobatio eſt eſſentialiter, & principaliter actus intellectus,

tellectus, quo Deus ad oſtenſionem ſuę iuſtitiæ, in ipſis reprobis, & maioris miſericordiæ in electis, quoſdam permittit à fine ſupernaturali deficere: &, ſuppoſito peccato, æternis ordinauit ſupplicijs punire; quamuis adiunctum habeat actū voluntatis, quo vult peccatum permittere, & pęnam propter illud inferre. Notandū tamen, reprobationē formaliter non conſiſtere in deordinatione poſitiua ab vltimo fine, (hæc enim ex peccato ipſius reprobi procedit) ſed in ordinatione permiſſionis peccati, & punitionis reproborum pro peccato, ad oſtenſionem diuinæ iuſtitiæ in reprobis, & miſericordiæ in electis, vt dictum eſt. Ad illud autem, quod in eodem argumento obijcitur: nam approbatio eſt formaliter actus voluntatis: ergo & reprobatio: Reſpōdetur, quod approbatio eſt actus intellectus, cum ſit quædam examinatio ſimul cū iudicio rationis, vt patet ex illo 2. Cor. 13. *Vos ipſos tentate, ſi eſtis in fide, vos ipſos probate.* & 1. ad Cor. 11. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.* Vnde S. Thom. q. 5. de verit. art. 4. in cor. & ad 1. duplicem diſtinguit Dei prouidentiam, approbationis alteram, alteram conceſſionis. Primam docet eſſe bonorum tantum; ſecundam vero malorum. Sed tamen etiā actus approbationis connotat actum voluntatis, ſicut de reprobatione, & prædeſtinatione dictum eſt.

Diſputatio XXXVI.

Vtrum bonus vſus auxiliorum gratiæ, vt emanat à libero arbitrio, ſit effectus Prædeſtinationis.

I. HVIVS difficultatis reſolutio præambula eſt ad illam, quam diſputatione ſequenti diſcutiemus: An videlicet detur ex parte boni vſus liberi arbitrij, cauſa, ratio, vel conditio, ſine qua non, prædeſtinationis. Si enim bonus vſus liberi arbitrij eſt prædeſtinationis effectus, eſſe non poteſt cauſa, ratio, vel conditio ipſius prædeſtinationis: nam, vt docet S. Thomas, impoſſibile eſt, vt id, quod ſub prędeſtinationē cadit, ſit cauſa, aut ratio ipſius: alias idem, reſpectu eiuſdem, eſſet cauſa, & effectus, prius, & poſterius in eodem genere cauſæ; quod eſt impoſſibile. Si autem bonus vſus auxiliorum gratiæ, vt emanat à libero arbitrio, non eſt prædeſtinationis effectus; poterit eſſe cauſa, ratio, vel conditio, ſine qua non, eiuſdem prædeſtinationis. Illi ergo auctores, qui docent, dari ex parte noſtri arbitrij conditionem, ſine qua ratio ordinis mediorū in finem ſupernaturalē non ſortiretur rationem prædeſtinationis, comparatione talium hominum, ſed retineret rationem tantum communis prouidentiæ ſupernaturalis; defendunt conſequenter, bonum vſum liberi arbitrij, quo Deo excitāti, & vocanti conſentit, quatenus præciſe emanat à libero arbitrio; computandū non eſſe inter effectus prædeſtinationis. Argumenta huius ſentent. ſunt, quæ ſequūtur.

S. Tho. 1. p. q. 23. ar. 5.

II. Primo: nam bonus vſus lib. arbit. eſt id, quod ſe tenet ex parte prædeſtinati, & Deus ab illo exigit, vt ipſo Deo cooperante, adultus quoque ipſe libere conſentiat, & cooperetur, vt ea ratione opera prædeſtinati ſint libera, & meritoria vitæ æternæ: & quædam diſpoſitiones prędeſtinati, quibus ſua libertate ſeipſum diſponit ad gratiā: ergo talis bonus vſus ſub ea ratione præciſe, qua emanat à libero arbitrio, non eſt effectus prædeſtinationis.

Cōfirmatur, & explicatur magis vis huius argumenti. Nam quemadmodū in deſtinatione ſagittæ in ſcopum, aliud eſt ſagitta, quæ deſtinatur, aliud vis, quæ illi à ſagittante imprimitur, qua in ſcopū ab eo deſtinari dicitur: ſic etiam in prędeſtinatione, aliud eſt id, quod ita deſtinatur, nēpe adultus ipſe, ſua innata libertate præditus, in manuq. conſilij ſui conſtitutus; aliud vero media, quibus à Deo deſtinatur, adiuuarique dicitur, vt, cooperando per ſuum liberum influxum, in vitam æternam perueniat. Ergo, ſicut ex parte Dei prędeſtinantis, ſe tenent omnia auxilia, quibus prædeſtinatum adiuuare, & in vitam æternam perducere conſtituit: ita ex parte prædeſtinati ſe tenet innata libertas arbitrij, ſeu bonus vſus auxiliorum gratiæ, quatenus eſt liber, ſiue vt à libero arbitrio, tamquam ab vna parte cauſæ integræ, emanat.

Secundo. Quod actus à gratia præueniente,

Digitized by Google

niente, & ab arbitrio elicitus liber ſit, eaq. de cauſa capax rationis, virtutis, laudis, & honoris, quæ propter eum homini, libere eo pacto influenti, tribuuntur; profecto non eſt effectus gratiæ præuenientis, ſed arbitrij per eum influxum. Gratia namque præueniens determinata eſt ad vnum, eoq. ipſo, quod tunc in arbitrio prædeſtinati recipitur, ex neceſſitate naturæ mouet, ac ſollicitat: ipſum autem arbitrium eſt, quod ſua innata libertate per eum influxum ſibi proprium libere agit, ex eoq. ſolo influxu habet actus ille, quod libere ab homine prædeſtinato eliciatur, eaq. ratione in laudem, & honorem ipſi cedit: ergo bonus vſus liber, quatenus emanat à libero arbitrio, non eſt effectus prædeſtinationis. Probatur conſequentia; quia bonus vſus liber non poteſt eſſe effectus prædeſtinationis, niſi etiam ſit effectus præuenientis gratiæ.

Confirmatur. Quod è duobus, qui æquali motu gratiæ præueniuntur, ac mouentur, vnus conſentiat, concurrat cum gratia, eliciat actum, & conuertatur; alter vero non; certe ſolum prouenit ab innata, & propria, & intrinſeca libertate vtriuſque, bonis, & malis; reprobis, & prædeſtinatis communi. Gratia namque præueniens ex parte ſua æqualiter vtrumque mouet, naturæq. neceſſitate ex parte ſua agit: ex eo autem, quod vnus eorum libere adhibere vult influxum illum ſui arbitrij proprium, & alter non; vnus eorum conuertitur, alter non item: ergo bonus vſus gratiæ, vt emanat à libero arbitrio, non eſt effectus ipſius gratiæ; ac per conſequens nec prædeſtinationis. Alias enim ille, qui conuertitur, ſemper haberet maius auxilium præuenientis gratiæ, quàm alter; quod tamen eſt contra hypotheſim factam.

Confirmatur ſecundo. Quod auxilia præuenientis gratię efficacia ſint, aut inefficacia ad conuerſionem, pendet ex influxu proprio liberi arbitrij: propter quod vnus cũ ęquali auxilio gratię pręuenientis intenſius, aut remiſsius operatur, dignusq. efficitur, cui plura peccata quo ad pœnam remittantur, & cui tribuantur dona, quę à ſegnibus auferuntur, quod ab influxu ipſi arbitrio proprio emanat, rationeq. illius, dicitur vnus magis, aut minus ſtrenue vti gratia, quàm alius: ergo talis bonus vſus, vt emanat à lib. arb. eſſe non poteſt effectus prędeſtin. aut gratię.

Tertio. Nam ratione huius influxus ipſis prædeſtinatis proprij, dixit S. Bernardus: *Quod in nobis minus eſt, ipſe ſupplet,* (Deus ſcilicet) *modicum tamen illud, quod cunque noſtrum, non patitur reſeruari.* & propter eumdem influxum docet Conc. Trid. quod, *tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem,* homo ipſe aliquid agit, *inſpirationem illam recipiens, quippe qui illam & abijcere poteſt;* ergo idem, quod prius. III.

Bern ſerm. de eo quod legitur in Iob. in ſex tribulationibus.

Cõc. Trid. ſeß. 6. c. 5.

Quarto. Gratia, & liberum arbitrium ſunt duæ cauſę partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim. Si enim Deus per auxilia pręuenientis gratiæ; non influat in piam operationem, talis operatio nõ erit in rerum natura: & ſimiliter, ſi liberum arbitrium creatum pro innata ſibi libertate nolit in eãdem operationem influere; illa operatio non erit: ergo pia operatio conſiderari poteſt, vt præciſe emanat à libero arbitrio, tamquã ab vna parte integræ cauſæ: ergo ſub hac conſideratione bonus vſus liberi arbitrij tribuendus eſt eidem arbitrio pro ſola, & innata eius libertate, & non gratiæ; ac per conſequens ſub eadem conſideratione, nõ erit effectus prædeſtinationis, ſed aliquid ad illam prærequiſitum ex parte noſtra.

Contrariam ſententiam defendunt ex mente S. Auguſtini, & S. Thomæ, omnes Thomiſtæ, qui ſentiunt, nullã dari ex parte noſtra cauſam, rationem, vel conditionem, ſine qua non, prædeſtinationis diuinæ; quorum teſtimonia diſput. ſeq. adducenda erunt. Ad cuius euidentiã, vt aperiamus id, in quo punctum difficultatis conſiſtit; ſupponenda ſunt ea, in quibus vtriuſque ſententiæ auctores conueniunt. Primo conueniunt, Deũ per auxilia præuenientis gratiæ, & lib. arb. à Deo motũ, & excitatũ efficienter concurrere ad quẽlibet ſupernaturalem bonum vſum liberi arbitrij; ac per conſequens, eumdem bonũ vſum, & ſingulas illius partes effectũ eſſe prædeſtinationis, & gratię, abſolute loquẽdo: eò quod nihil omnino reale, aut formale in eo reperitur, quod non ſit totũ à Deo, & ab ipſa gratia, totalitate effectus, & totũ à lib. arb. à Deo moto, & excitato. Hoc enim auctores, cũ quibus diſputamus expreſſe fatentur; quamuis aſſerant, non IIII.

Digitized by Google

rreo habere, quod ſit effectus prædeſtinationis; quia arbitrium, & libertas humana ad illum cooperatur; ſed quia Deus per prædeſtinationem, & auxilia gratiæ eumdem bonum vſum cooperatur. Conueniunt ſecundo, bonum vſum auxiliorũ gratiæ, etiam vt emanat ab arbitrio creato, in Deum referri, tum vt in auctorẽ ipſius arbitrij; qui in ſimiles bonos vſus vim illam hominibus contulit, tum vt in eum, ex cuius generali concurſu quicunque arbitrij influxus pendet, tum etiam tamquam in eum, qui ſuis ſupernaturalibus donis, auxilijſue præuenientis gratiæ, arbitrium ipſum inuitat, & allicit, vt conſenſum præbeat in eiuſmodi bonos vſus ſupernaturales.

V. Tota ergo differentia inter auctores vtriuſque ſententiæ in hoc conſiſtit: An bonus vſus auxiliorum gratiæ, quatenus emanat à libero arbitrio, procedat efficiẽter à Deo prædeſtinante; ac per conſequens, ſub ea ratione, qua dependet à libero arbitrio, ſit effectus prędeſtinationis. Sub hac enim ratione, qui defendunt primam ſententiam, negant eumdẽ bonum vſum eſſe prædeſtinationis effectum.

NOs autem, qui cum S. Auguſtino, & S. Thoma defendimus, nullam dari cauſam ex parte noſtra, rationem, vel conditionem, ſine qua ratio ordinis mediorum in finem, in mente Diuina præexiſtens, nõ haberet rationem prædeſtinationis; conſequenter affirmamus, bonum vſum auxiliorum gratiæ, etiam vt emanat à libero arbitrio, & ab illo dependet, eſſe effectum prædeſtinationis, & gratiæ, atque in Deum ipſum eſſe referendũ, non ſolum vt in auctorem ipſius arbitrij, qui vim illam hominibus contulit, nec ſolum vt in eum, ex cuius generali concurſu quicunque arbitrij influxus dependet; aut tamquam in eum, qui ſuis ſupernaturalibus donis, auxilijſuè præuenientis gratiæ arbitrium ipſum inuitat, & allicit, vt conſenſum præbeat; hæc enim etiã Pelagiani, vt ſuprà dictum eſt, non negarunt; ſed etiam referendum eſſe in Deum, tamquam in cauſam vere efficientẽ, quæ per auxilium præoperantis gratiæ efficit, liberũ arbitrium influere in ipſum bonum vſum auxiliorum gratiæ, ita videlicet, vt actualis dependentia, & emanatio eiuſdẽ boni vſus à libero arbitrio, ſeu conſenſus, quatenus procedit à libero arbitrio, referendus ſit in diuinam prædeſtinationem, & gratiam, tamquam cauſam per ſe efficientem.

Diſp. 1. & 2.

VI. Probari poteſt in primis hæc doctrina omnibus argumentis, quibus diſp. 18. 22. & 23. oſtenſum eſt, concurſum Dei generalem tam naturalis, quàm ſupernaturalis ordinis eſſe influxum immediatũ in cauſas ſecundas, eaſq. pręmouere, ac prædeterminare ad actualiter operandum, vnãquamque conformiter ad ſuam naturam. Ex hoc enim principio euidẽter infertur, bonum vſum auxiliorum gratię, & quãcunque aliam piam operationem, etiam vt emanat à libero arbitrio, effectum eſſe prędeſtinationis, & gratiæ, non ſolum in genere cauſæ moralis, ſed etiam efficientis. Probari id etiam poteſt omnibus teſtimonijs Scripturæ, ſummorum Pontificum, & Sanctorum Patrum, ac rationibus Theologicis, ex eis deſumptis, quibus inferius manifeſtum fiet, Deum, ſiue auxiliũ efficax eſſe cauſam adæquatam, quod homo conuertatur; ac per conſequens gratiam, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim; ſed Deum per auxilium efficax diuinæ gratiæ, non ſolum moraliter, ſed etiam ad modum cauſæ phyſicæ facere, vt faciamus, & operari, vt operemur. Ex his enim manifeſte ſequitur, bonum vſum auxiliorum gratiæ, etiam quatenus emanat à libero arbitrio, effectum eſſe prædeſtinationis diuinæ. Denique id ipſum probari poteſt argumentis, quibus ſequenti diſputatione oſtendam, nullam dari cauſam, rationem, vel conditionem, ſine qua non, ex parte noſtra, à qua prædeſtinatio in ratione prædeſtinationis dependeat.

Diſput. 96. 97. 98. 100 & diſp. 85. & 86.

VII. Secundo probatur auctoritate Sancti Thomæ prima parte, quæſtione vigeſima tertia, articulo quinto, in corpore, vbi eorum ſententiam impugnans, qui dixerunt, merita ſequentia prædeſtinationis effectum, eſſe rationem prædeſtinationis, inquit: *Iſti videntur diſtinxiſſe inter id, quod eſt ex gratia, & id, quod eſt ex libero arbitrio, quaſi non poſſit eſſe idem ex vtroque. Manifeſtum eſt autem, quod id, quod eſt gratiæ, eſt prædeſtinationis effectus, & hoc non poteſt poni, vt ratio prædeſtinationis, cum hoc ſub prædeſtinatione*

concludatur. Si igitur aliquid aliud ex parte noſtra ſit ratio prædeſtinationis; hoc erit præter effectum prædeſtinationis. Non eſt autem diſtinctum, quod eſt ex libero arbitrio, & ex prædeſtinatione; ſicut nec eſt diſtinctum, quod eſt ex cauſa ſecunda, & cauſa prima; Diuina *enim prouidentia producit effectus per operationes cauſarum ſecundarum. Vnde & id, quod eſt per liberum arbitrium, eſt ex prædeſtinatione.* Et prima ſecundæ, quæſt. 111. art. 2. ad ſecundum, inquit, *quod* Deus *non ſine nobis nos iuſtificat, quia per motum liberi arbitrij, dum iuſtificamur,* Dei *iuſtitiæ conſentimus: ille tamen motus non eſt cauſa gratiæ, ſed effectus, vnde tota operatio pertinet ad gratiam.* Quibus verbis manifeſte docet, cooperationem liberi arbitrij eſſe effectum gratię, & prędeſtinationis diuinæ. Et quęſt. 6. de verit. art. 2. ad 11. ait: *Hoc ipſum, quod eſt velle accipere gratiam, eſt nobis ex prædeſtinatione diuina.*

Tertio probatur ratione. Omne illud, quod conducit ad ſalutem, & vt prędeſtinatus vitam ęternam conſequatur, eſt effectus prædeſtinationis, vt patet ex definitione prædeſtinationis traditę ab Auguſtino: *Prædeſtinatio eſt præparatio beneficiorum* Dei, *quibus certiſſime liberantur, quicunque liberantur*: ſed bonus vſus auxiliorum gratię, etiam vt emanat à libero arbitrio, eſt aliquid conducens ad ſalutem, & vt prędeſtinatus vitam ęternam conſequatur: ergo ſub eadem ratione, eſt effectus prædeſtinationis. Confirmatur. Deus per gratiam efficacem, quæ eſt prædeſtinationis effectus, non ſolum concurrit ad bonum illum vſum liberi arbitrij, cooperando, & influendo in eum actum, vnà cum eodem arbitrio; ſed etiã efficienter mouendo arbitrium, vt, ad eliciendum eum actum, concurrat: ergo actus ille, etiam vt eſt à libero arbitrio, eſt effectus gratiæ præuenientis, & per conſequens prædeſtinationis.

Aug. lib. de bono perſe. c. 14. to. 7.

VIII. Reſpondent ad hoc argumentũ, diſtinguendo antecedens; ſi enim intelligatur ita, vt per ſolum motum gratiæ præueniẽtis, arbitrium influat, & concurrat, neque neceſſarius inſuper ſit proprius, & peculiaris influxus, ſeu concurſus ipſius arbitrij, quem, nihil impediente tali motu gratiæ, poſſit ſuſpendere, caſſumq. gratię motum reddere; negandum eſt, inquiunt, antecedens. Si vero intelligatur ita, vt non per ſolum gratiæ motum, arbitriũ influat, & concurrat, ſed neceſſarius inſuper ſit proprius, ac peculiaris ipſius arbitrij influxus, ſeu concurſus, quẽ, nihil impediente motu gratiæ præuenientis, libere inſuper adhibeat; concedunt antecedens, ſed tunc negant conſequentiã, qua infertur: ergo actus ille etiam, vt eſt à libero arbitrio, eſt effectus gratiæ præuenientis, & per conſequens prædeſtinationis; ſi conſequens intelligatur de eo actu pręciſe ſpectato, vt emanat à peculiari illo, & proprio influxu liberi arbitrij inſuper neceſſario: nam eo modo ſpectatus, non eſt, inquiunt, effectus gratiæ præuenientis, ſed ſolius arbitrij.

Hæc tamẽ ſolutio non euacuat vim argumenti. Fatemur quidem, præter concurſum Dei, ſeu præuenientis gratiæ, eſſe neceſſarium ad piam operationem liberum concurſum noſtri arbitrij, quo ita conſentiat Deo vocanti, vt poſſit diſſentire, ſi velit, idq. eſſe definitum in Conc. Trid. Contendimus tamen, eumdem influxum arbitrij eſſe quidem illi proprium; quia procedit à principio intrinſeco, ſe mouente, & libere mouente; nõ tamen ita eſſe proprium, vt ſub ea ratione, qua emanat à libero arbitrio, non dependeat à Deo, tamquam à cauſa efficiente, ipſum arbitrium concurrere, & libere conſentire, ac per cõſequens, eumdem influxũ arbitrij ſpectari non poſſe, vt præciſe emanat à libero arbitrio. Sicut enim conceptus vltimæ differentiæ conſiderari non poteſt, vt pręſcindit ab ente; quia conceptus entis eſt vniuerſaliſſimus, ac per conſequens intrinſece intimus cuicũque rationi formali particularis entis: propter quod, ſi ab vltima differentia præſcindatur ratio entis, nihil remanet: ſic operatio diuina, quia eſt operatio primæ, & vniuerſaliſſimæ cauſæ, ita eſt intima cuicũque rationi formali cooperationis, ſeu concurſus agentis particularis, vt actio creata conſiderari non poſſit, vt procedit à particulari agente, quin in eadem ratione formali intime includatur operatio diuina, & dependentia à Deo, vt à cauſa vniuerſali. Vnde, ſi præſcindamus dependentiam ab operatione diuina, nullus poterit concurſus particularis cauſæ remanere. Sed de hac ratione diſput. 97. plura ſunt dicenda.

Ens intime includitur in cõceptu vltimæ differentiæ.

Digitized by Google

Quidam Theologi etiam ex ijs, qui ſcientiam mediam defendunt, fatentur quidem, veram eſſe ſententiam, quæ docet, omnia opera ſupernaturalia electorũ, quæ cũ effectu aliquid conferunt ad conſequutionem vitæ æternæ, eſſe effectum prædeſtinationis, quo ad totum id, quod in eiuſmodi operibus inuenitur, & ſub omni habitudine ſiue ad Deum, ſiue ad aliam priorem gratiam, ſiue ad liberum arbitrium. Addunt tamen, quod, formaliter loquendo, non dicitur aliquis actus, prædeſtinationis effectus; quia procedit ex ſpeciali voluntate abſoluta: qua ille effectus, vel actus eſt in particulari prædefinitus cum omnibus circumſtantijs ſuis; ſed quia media, ſeu principia neceſſaria ad illum dantur ex intentione efficaci ſaluandi hominem: vel certe, quia ſunt ex tali prouidentia Dei erga hominem, qua tandem perducitur cum effectu ad vltimam ſalutem. Addunt etiam, hanc ipſam cooperationem eſſe effectum gratiæ efficacis, quæ ſine dubio eſt effectus prædeſtinationis: id quod explicant, & declarant tum de cauſalitate morali (nam Deus per vocationem, & auxilia excitantia trahit hominem moraliter, vt velit, & cooperetur, & hoc modo, inquiunt, facit, vt velimus, & faciamus) tum etiam de cauſalitate phyſica, quod probant; quia illa cooperatio aliquid reale eſt ad pietatem pertinens, & ad ſalutem valde neceſſarium: ergo non poteſt eſſe à nobis ſine Deo, & gratia eius iuxta illud: *Sine me nihil poteſtis facere*. & : *Quid habes, quod non accepiſti*? quæ vera ſunt etiam ſecundum realem, & phyſicam efficientiam.

Ioan. 15.

1. Cor. 4.

Sed hic modus dicendi non ſatis explicat, an cooperatio noſtri arbitrij ita ſit effectus Dei, & prædeſtinationis ipſius ſecundum phyſicam cauſalitatem; vt non ſolum eſſe non poſſit ſine Dei influxu ſupernaturali, ſed etiam ſit effectus operationis diuinæ in genere cauſæ efficientis. Non enim admittunt, quod actio Dei antecedat, ordine cauſalitatis, noſtram cooperationem, niſi accipiendo actionem Dei pro illa, qua in nobis producit vocationem, qua moraliter facit, vt velimus, & faciamus. Denique hic modus dicendi fundatur in illa ſententia diſp. 86. impugnanda, quod ſcilicet Deus, per gratiam efficacem, ſolum moraliter facit, nos facere, ſeu cooperari, non autem vere efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ. Nos autem credimus, Deum per gratiam efficacem vere efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ facere, nos cooperari, & libere cooperari; ac per conſequens in eodem genere cauſæ fatemur, cooperationem noſtri arbitrij, etiam vt manat ab ipſo arbitrio, effectum eſſe prædeſtinationis; quamuis non fiat ſine nobis libere conſentientibus.

AD primum argumentũ reſpondetur, bonũ vſum liberi arbitrij tenere ſe ex parte prædeſtinati, non quidem, tamquam aliquid ad prædeſtinationem præſuppoſitum ex parte noſtra, ſed tamquam liber actus à prædeſtinato elicitus, vt à cauſa proxima, qui & in Deum, tamquam in primam cauſam efficientem, & in gratuitam eius prædeſtinationem, & gratiam eſt referendus; & hac ratione ille bonus vſus informatus gratia, eſt meritorius vitæ æternæ, & per illum ſeipſum diſponit adultus ad infuſionem gratiæ, vel ad augmentum illius. IX.

Ad confirmationem reſpõdetur, quod illud exemplum potius noſtræ ſententiæ fauet, quam illam impugnet. Sicut enim ad deſtinationem ſagittæ in ſcopum, ſupponitur ſagitta deſtinanda cum ſuis naturalibus proprietatibus; ſed omnis vis, & motus, quo tendit in ſcopum, eſt illi à ſagittante, ſeu deſtinante; ita homo cum ſua innata libertate, & reliquis potentijs, pertinentibus ad naturam; ſupponitur ad prædeſtinationem: ſed tamen actualis motus, & vſus eiuſdem libertatis, quo in vitam æternam tendit, eſt illi à prædeſtinante, vt à primo mouente, & dirigente: propter quod S. Dionyſius Areopagita dixit, quod Deus eſt cauſa amoris, ſicut ſagittator, & ſicut emiſſor. Cum ergo cooperatio, ſeu bonus vſus auxiliorum gratiæ, etiam ſecundum quod emanat à libero arbitrio, ſit aliquid, quo prædeſtinatus mouetur ad vitam æternam, relinquitur, quod ſub eadem ratione ſit à prædeſtinante, vt à primo mouente, & conſequenter ſit etiam effectus prædeſtinationis, & gratiæ.

S. Dionyſ.

Ad ſecundum reſpondetur, quod actus elicitus à gratia præueniente, & libero arbitrio, habet, vt ſit liber à gratia ipſa, & creato arbitrio, aliter tamen, & aliter: nam X.

ab ar-

ab arbitrio id habet, vt à principio, quod; à gratia vero, vt à principio quo: nam gratia non ſolū facit, vt homo conſentiat, ſed etiam, vt libere conſentiat, eo quod Deus per gratiam non deſtruit, ſed perficit naturam, & attingit actum cum modo libertatis ſibi proprio, ſicut etiam vitalitas proxima, & formalis actus ſupernaturalis eſt, vt quo, à principio ſupernaturali, &, vt quod, à potentia naturali eleuata per ſupernaturalem formam, vt diſput. 64. patebit. Nec eſt admittendum, gratiam determinare ad vnum ex neceſſitate; aut ex neceſſitate naturæ mouere ad actum; quia non efficit liberum arbitrium operari ex neceſſitate naturæ, ſed ſecundum modum ſuæ libertatis, niſi ſermo fiat de gratia præueniente excitante, qua ratione mouet voluntatem, vt natura eſt ad quoſdam actus imperfectos, & indeliberatos. Sed vltra iſtam præuenientem gratiam conſtituenda eſt gratia præueniens efficax, quæ non ex neceſſitate naturæ, ſed cum modo libertatis moueat, & prædeterminet liberum arbitrium ad conſenſum, vt diſp. 18. & 23. dictum eſt, & inferius explicabitur.

Ad primam confirmationem reſpondetur, negando antecedens: ſemper enim ille, qui conuertitur, accipit à Deo aliquod maius auxilium præuenientis gratiæ, quàm ille, qui non conuertitur: maius, inquam, non ſolum in ratione extrinſeca beneficij; quia videlicet datur in illis circumſtantijs, in quibus Deus præſcit, quod, ſi liberum arbitrium per illud præmoueatur, ſit præſtiturum conſenſum; ſed etiam ſecundum realem virtutem eiuſdem auxilij, vt procedit à Deo, vt diſput. 108. manifeſtum fiet.

XI. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, quod, vt patebit diſp. 73. & 90. efficacia auxiliorum gratiæ non dependet ex cooperatione noſtri arbitrij cum illis, ſed eſt à ſolo Deo; ſimiliter etiam maior intenſio cooperationis arbitrij nō eſt menſuranda ex ſola, & innata eius libertate, ſed reducenda eſt in Dei miſericordiam, & in auxilium magis intenſum, quod recipit ille, qui intenſius operatur, vt diſp. 62. & 78. manifeſtum fiet.

Ad tertium argumentum reſpondetur, quod S. Bern. appellauit influxum arbitrij, noſtrum proprium, non quia ſit in nobis, ex nobis, ſed quia eſt efficienter ex noſtro libero arbitrio, vt à cauſa ſecunda: ſed tamen quod liberum arbitrium influat cooperando Deo vocanti, habet aliam cauſam priorem efficientem, videlicet ipſum Deum, qui per auxilium efficax præoperantis gratiæ efficit, vt liberum arbitrium influat, & libere conſentiat, vt ipſemet S. Bern. expreſſe docet in tract. de gratia, & libero arb. cum ait: *Quod à ſola gratia captum eſt, pariter ab vtroque*, ſcilicet à gratia, & à voluntate: *perficitur, vt mixtim, non ſingillatim, ſimul, non viciſſim per ſingulos profectus operentur. Non partim gratia, partim liberum arbitrium; ſed totum ſingula, opere indiuiduo, peragunt. Totum quidem hoc, & totum ex illa, ſed vt totum in illo, ſic totum ex illa*. Et ſimiliter intelligendum eſt Concil. Trid. circa cuius explicationem plura dicenda erunt, diſp. 115. nu. 12. & diſp. 116. nu. 10.

Ad quartum, quod eſt potiſſimum fundamentum ſententiæ contrariæ, reſpondendum erit latius diſp. 85. vbi oſtendemus, gratiam, & liberum arbitrium non eſſe duas cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim, ſed vnamquamque eſſe totalem in ſuo genere, ex quibus liberum arbitrium ſubordinatur gratiæ, ſiue Deo mouenti per gratiam, à quo, vt à cauſa efficiente, habet, quod actualiter influat, & cooperetur. Hæc autem omnia ex ijs, quæ dicemus diſputatione ſequenti dilucidiora fient. XII.

Diſputatio XXXVII.

Vtrum bonus vſus liberi arbitrij, procedens ex auxilio gratiæ ſit cauſa, ratio, vel conditio, ſine qua non, prædeſtinationis in Adultis.

OMISSIS Henrici, Iauelli, & aliorum Theologorum varijs ſententijs, quas referunt, & impugnant M. Bañes, & Zumel 1. p. q. 23. art. 5. & alij expoſitores S. Thomę, ſolum erunt adducendæ, I.

cendæ, & impugnandę ſententiæ Ambroſij Catherini, & quorumdam ex recentioribus Theologis: eſt ergo

Sixtus Senen. lib. 6. Bibliot. c. 248.

Ambroſij Catherini ſententia circa prædeſtinationem.

Prima ſententia Ambroſij Catherini, qui (vt refert Sixtus Senenſis eius diſcipulus) aſſeruit, Deum ab æterno ſua gratuita bonitate, omnes homines nemine excluſo, nouiſſe, dilexiſſe, elegiſſe, deſtinaſſe, ita videlicet, vt ſalua arbitrij libertate, ordinarentur ad vitam æternam, non tamē eodem modo. Diſtinguit enim duas claſſes prædeſtinatorum, in quarum prima conſtituit Deus (vt ipſe arbitratur) quoſdā ſpecialiter prædeſtinatos, ſpecialiter præelectos, & præuocatos, vt B. Virginem, Apoſtolos, & alios, pauciſſimos tamen, quos Deus ab æterno abſoluto decreto, & efficaci voluntate prædeſtinauit, & tot auxilia gratiæ conferre decreuit, vt, ſalua arbitrij libertate, à ſalute ęterna excidere nequeant. Et in his affirmat, non dari cauſam prędeſtinationis ex parte boni vſus liberi arbitrij præuiſi; quod probat: nam aliter non poſſent ſaluari loca Scripturæ, quę de prędeſtinatis loquuntur, ſicut eſt illud: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* & illud: *Prædeſtinauit nos ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti*. & illud: *Non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos*. Secunda claſſis eſt aliorum omnium, qui ſalui fiunt de facto. De his enim, inquit, illos eſſe quidem prædeſtinatos à Deo, non abſoluto, immobili, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, ſed ſub conditione quadam mutabili boni vſus liberi arbitrij, videlicet, ſi ipſi voluerint bene operari: quod probat multis argumentis, quæ fere ſunt eadem cū his, quæ adducemus pro ſecunda ſententia. Hanc doctrinam Ambroſij Catherini ſequutus eſt Sixtus Senenſis, vt ipſe refert, *& eam*, inquiens, *per decem annos prædicaui in multis, & præcipuis Italiæ vrbibus: ſed tamen poſtea, cum animaduertiſſem, huiuſmodi aſſertionem difficultatibus, & anguſtijs non paucis premi, & ob id pleriſq. doctis, & pijs Theologis non probari, ſatius duxi ab eius prædicatione deſiſtere, quàm pio. eruditorum iudicio improbata docere.* Hanc ſententiam ſufficienter impugnant recentiores Theologi, quam prius in antiquis Pelagianis Auguſt. damnauit, cum dixit: *Prædeſtinationem igitur negare, quam apud Deum eſſe breuiter probauimus, immanis blaſphemia eſt, quam non tantum, ſicut ſoletis dicere, in Apoſtolis debemus accipere, ſed in Patriarchis, & Prophetis, & Martyribus, & Confeſſoribus, & in omnibus Sanctis, & digne ſeruientibus* Deo.

Rom. 8. *1. Petri. 1.* *Tit. 3.*

Prædeſtinatorum duas claſſes ſtatuit Catherinus.

Loco citato.

Aug. lib. 6. hypogn. in fine.

Secunda ſententia eſt, quorumdam Theologorum; quam vt explicent, & defendāt, ſequentes ſtatuunt propoſitiones. II.

Dicunt primo, Deum ex æternitate voluiſſe omnes homines, & Angelos, nullo excepto, ſaluos fieri; ſub conditione tamen, ſi per ipſos, aut primum parentem non ſtaret: extenduntq. hanc Dei volitionem ad omnes illos, qui poſita conſtitutione huius vniuerſi extitiſſent, ſi pro hominū arbitrio mundus hic, quoad generationes hominum, alium curſum teneret, & alij homines diuerſi numero gignerentur. Hos omnes, inquiunt, voluit etiam Deus ſaluos fieri, ſub conditione, ſi (vt naturaliter eſſe potuit) gignerentur.

Dicunt ſecundo, quod, quamuis Deus omnibus conferat auxilia ad ſalutem, & gratiam excitantem, ac præuenientē ſufficientē: nihilominus, regulariter loquendo, niſi præcedant aliqui actus liberi arbitrij; conferre eam non ſolet. Addunt, quod Chriſtus Dominus ſuis meritis nobis obtinuit, & hanc legem cum Patre conſtituit: vt quoties ex noſtris viribus naturalibus conaremur facere, quod in nobis eſt, præſto nobis eſſent auxilia gratiæ, quibus id, vt oportet ad ſalutem, efficeremus.

Dicunt tertio, quod auxilia præuenientis gratiæ, per quæ prædeſtinati re ipſa perueniunt ad vitam æternam, non ſunt efficacia ſecundum ſe, neque ex qualitate, & virtute intrinſeca, quam habent, vt veniunt à Deo: ſed dicuntur efficacia ab effectu, qui ſimul ab arbitrij libertate pendet. Ex quo inferunt, quòd vt auxilia præuenientis, atque adiuuantis gratiæ; quæ lege ordinaria viatoribus conferuntur; efficacia, aut inefficacia ad conuerſionem, & iuſtificationem ſint; pendet à libero conſenſu, & cooperatione arbitrij noſtri cum illis: atque adeo in libera noſtra poteſtate eſt poſitum, illa reddere efficacia, conſentiendo, aut inefficacia, continendo conſenſum.

Dicunt quarto, Prædeſtinationem non eſſe certā certitudine cauſalitatis mediorum, ſed ſolius præſcientiæ, quod etiam exten-

Digitized by Google

extendunt ad confirmatos in gratia; ſed de hoc dicto agendum erit diſp. 41.

Dicunt quinto, prædeſtinationem non fuiſſe factam propter præſcientiam boni vſus liberi arbitrij, ita videlicet, vt bonus vſus illius, præcognitus à Deo, ſit cauſa, ratio, vel conditio, propter quam Deus ex æternitate decreuerit conferre prædeſtinatis ea media, per quæ præſciebat, illos pro ſua libertate peruenturos ad vitã æternam. Et ratio, quam eiuſdem ſcientiæ auctores aſſignant, eſt: nã Deus de multis pręſciuit, quod, ſi cõſtituerentur in tali ordine rerum, vel cum talibus auxilijs, ipſi pro ſua libertate bene vterētur libero arbitrio ſuo, & ſalui fierent: & tamen Deus neque conſtituit illos in tali ordine rerũ, neque prædeſtinauit. Addunt tamen, prædeſtinationem factam non fuiſſe ſine præſcientia boni vſus liberi arbitrij, futuri ex hypotheſi, quod in talibus circumſtantijs conſtitueretur.

Dicunt ſexto, quod præſcientia boni vſus liberi arbitrij futuri eſt conditio, ſine qua decretum conferendi adultis media ad ſalutem, non habuiſſet rationem prædeſtinationis: ſed retineret dumtaxat rationem communis prouidentiæ ſupernaturalis. Et nomine præſcientiæ intelligunt ſcientiam mediam, quam diſput. 7. impugnauimus.

III. Probatur hæc ſententia primo auctoritatibus Scripturę: dicitur enim ad Rom. Rom. 8. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit, conformes fieri, &c.* Quę verba de nulla alia pręſcientia commodius intelligi poſſunt, quàm de illa, quæ præuia neceſſario eſt ad prædeſtinationem: hæc autem eſt ſcientia media, qua Deus cognouit, quid liberum arbitrium cuiusq. hominis pro ſua libertate eſſet operaturum ex hypotheſi, quod cõſtitueretur in tali ordine rerum, & cum talibus auxilijs. Item etiam ad Rom. 11. *Non repulit Deus plebem ſuam, quam præſciuit.* Ergo præſcientia boni vſus liberi arbitrij ſupponitur ad prædeſtinationem. Præterea 1. Petri 1. dicitur: *Petrus Apoſtolus Ieſu Chriſti ſecundum præſcientiam Dei Patris in ſanctificationem ſpiritus, &c.* Quibus verbis innuitur, quod prædeſtinatio in ſanctificationem, & gloriam eſt ſecundum præſcientiam boni vſus liberi arbitrij. Denique in 2. epiſt. c. 1. inquit: *Satagite, Fratres, vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis:* Ergo certitudo electionis, & prædeſtinationis pendet ex præſcientia bonorum operum; ac per conſequens prædeſtinatio ſine illa eſſe non poteſt: prædeſtinatio enim eſt certa, quantum ad effectus aſſequutionem.

Secundo. Patres Græci, qui ante S. Auguſt. ſcripſerunt, vnanimi conſenſu docuerunt, prædeſtinationem eſſe factam ſecundum pręſcientiam boni vſus liberi arbitrii, vt conſtat ex S. Proſp. epiſt. ad Auguſt. dicente: *Penè omnium* (ſcilicet antiquorum Patrũ) *par inuenitur, & vna ſententia, qua propoſitum, & prædeſtinationem Dei ſecundum præſcientiã receperunt, vt ob hoc* Deus *alios vaſa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem vniuſcuiuſque præuiderit, & ſub ipſo gratiæ adiutorio, in qua futurus eſſet, voluntate, & actione præſcierit.* Et idem docet Orig. lib. 7. in epiſt. ad Rom. vbi explicãs illud ad Rom. 9. *An non habet poteſtatem figulus, &c.* inquit, *Iacob electum fuiſſe vas in honorem, quia ſe emundauit;* *videns enim* Deus *puritatem eius, ex eadem maſſa Adæ illum fecit vas in honorem.* Et idem ſentit Chryſoſt. hom. 16. in epiſt. ad Rom. Theod. Theoph. & Oecumenius ſuper illud ad Rom. 8. *Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit.* Omnes enim docent, electionem fuiſſe factam ex meritis præuiſis. Ex Patribus Latinis S. Hieron. epiſt. ad Ediuiam q. 10. non obſcure docet idipſum: nam, poſtquam de reprobatione, & prædeſtinatione multa dixit, ſubdit: *Ex quo oſtenditur, non gentes eligi, ſed hominum voluntates.* Et S. Auguſt. lib. de prædeſt. SS. c. 10. inquit, quod *prædeſtinatio ſine præſcientia eſſe non poteſt.* Denique S. Thom. 3. p. q. 1. ar. 3. ad 4. ait, quod *prædeſtinatio præſupponit præſcientiã futurorum,* quod de præſcientia conditionata debet intelligi: ergo talis præſcientia præſupponitur ad prædeſtinationem.

Tertio. Deus decreto æterno ſuæ voluntatis eo modo prædeſtinauit nos iuſtificandos, & ſaluandos, quo in tempore de facto iuſtificamur, & ſaluamur, vt docet S. Thom. 1. p. q. 23. ar. 5. arg. ſed contra. ſed omnes adulti iuſtificantur, & ſaluantur dependenter à bono vſu liberi arbitrij: ergo, quòd ex æternitate fuerint prædeſtinati per illa media, per quæ iuſtificantur & ſaluantur, non pendet ſolum

ex di-

ex diuina voluntate, qua Deus illa media ad ſalutem conferre prędeſtinatis decreuit, ſed etiam ex libera cooperatione, & influxu arbitrij, præcognito à Deo.

Quarto. Cum eiſdem auxilijs ex parte Dei, cum quibus vnus iuſtificatur, & ſaluatur, alius pro ſua libertate, neque iuſtificatur, neque ſaluatur: ergo, quod voluntas cōferendi talia auxilia habeat formaliter rationē prædeſtinationis, pendet ex libero influxu arbitrij creati, ſiue ex præſcientia, qua Deus præcognouit, prædeſtinatum bene vſurū illis auxilijs. Antecedens probatur: nam poſitis quibuſcūque auxilijs præuenientis gratiæ, integrū eſt homini cooperari cum illis, & non cooperari; alias non cooperaretur libere: ergo, ſi cooperetur, vt poteſt, ſaluabitur; ſi autem non cooperetur, nō ſaluabitur. Sed poteſt contingere, vt cum eiſdem auxilijs vnus cooperetur, alius non cooperetur: ergo poteſt contingere, quod cum eiſdem auxilijs ex parte Dei vnus ſaluetur, & fit prędeſtinatus, alius damnetur, & reprobus fiat; ac per conſequens prædeſtinatio non eſt ſine præſcientia boni vſus liberi arbitrij.

Confirmari poteſt hæc ſententia omnibus argumentis, quibus diſp. 22. contendebamus probare, Deum abſoluto, & efficaci decreto antecedēter ad præſcientiam mediam non prædeterminaſſe actus noſtros liberos etiam ſupernaturales: eadem enim videntur probare, prædeſtinationem non eſſe factam antecedenter ad præſcientiam boni vſus liberi arbitrij.

IIII. Tertia ſententia eſt aliorum Theologorum, qui aſſerunt, præſcientiam boni vſus liberi arbitrij nō antecedere in ſigno rationis prędeſtinationem, ſeu decretum diuinæ voluntatis, quo homines prędeſtinauit; ſed eſſe ſimul cum ipſa prędeſtinatione, taliter quod pręſcientia, neque antecedat prædeſtinationem, neque ſequatur illam. Arbitrantur, hanc ſententiam eſſe expreſſam S. Auguſtini, & S. Thomæ: & loquuntur expreſſe de ſcientia viſionis, qua Deus præſcit merita futura ex auxilio gratiæ. Probant autem ſuam ſententiā multis auctoritatibus SS. Auguſt. Thomę, & Proſp. qui vniuerſaliter videntur aſſerere, præſcientiam meritorum eſſe ſimul cum prædeſtinatione. Idem probant rationibus quam plurimis, ex quibus pręcipuę ſunt, quę ſequuntur.

Arguitur quinto. Si Deus omnino antecedenter ad pręſcientiam boni vſus liberi arbitrij prędeſtinaſſet aliquos, ſequeretur vnum ex tribus maximis abſurdis. Sequeretur enim, tale decretum prędeſtinationis non eſſe penitus certum, aut poſſe in exequutione impleri ſine prędeſtinati cooperatione, aut imponere prędeſtinato neceſſitatem abſolutam. Probatur hoc: nā, vel, poſito illo decreto, antecedente præſcientiā cooperationis, poteſt adhuc prædeſtinatus non cooperari; vel neceſſario ex hypotheſi eiuſdem decreti cooperabitur: ſi poteſt adhuc non cooperari; ergo illud decretum poterit non impleri, atque adeo eſſet incertum; vel ſi eſt certum, & nihil obſtāte implebitur, poterit impleri ſine cooperatione prædeſtinati. Si autem dicatur, quod neceſſario cooperatur ex hypotheſi illius decreti: ergo illud decretum imponit abſolutam neceſſitatē cooperandi ipſi prædeſtinato: neceſſitas enim ex aliqua hypotheſi, quæ neque eſt ipſe actus, neque includit in ſe reſpectum ad exercitium illius, eſt neceſſitas ſimpliciter.

Sexto: nam ſequeretur, quod omnes homines ſint prædeſtinati à Deo, quantum eſt ex parte ſua, vel quod aliquibus exiſtentibus in hac vita non ſit poſſibilis ſalus æterna. Et cōſequenter etiam ſequeretur, quod Chriſtus Dominus non eſſet mortuus pro omnibus, quantum ad ſufficientiam; quod tamen eſt contra expreſſa loca Scripturæ. Sequela probatur: nam, ſi prædeſtinatio facta eſt antecedenter in ſigno rationis ad præſcientiam boni vſus liberi arbitrij: ergo, qui non ſunt prædeſtinati ante illam præſcientiam, non poterunt ſaluari: prædeſtinatio enim Dei eſt neceſſaria ad ſalutem æternam conſequēdam, cum ſoli prædeſtinati ſalui fiant: ergo vel omnes ſunt prædeſtinati ante illam præſcientiam, vel erunt aliqui exiſtentes in via, qui ſaluari non poſſint.

Septimo. Deus non eſt acceptor perſonarum; dicit enim Petrus Apoſtolus, Act. 10. *In veritate comperi, quod non eſt acceptio perſonarum apud Deum*. Eſſet autem acceptio perſonarū, ſi ante præſcientiam boni, vel mali vſus liberi arbitrij quoſdam prædeſtinaret, alios reprobaret: etenim quando duo ſunt æquales omnino, &

no, & in cauſa æquali, acceptio perſonarum eſt vnum alteri præferre abſque aliqua cauſa; omnes autem ſunt ſecundum ſe æquales tum in natura, tum in peccato originali: ergo.

V. Quarta ſententia eſt aliorum Doctorũ ex recentioribus, qui diſtingunt inter prædeſtinationem ad gratiam, & prædeſtinationem ad gloriam, quo ſuppoſito;

Dicunt primo, prædeſtinationem ad gratiam factam fuiſſe à Deo antecedẽter ad præſcientiam boni vſus liberi arbitrij; & hoc tantum voluiſſe probare S. Auguſtinum contra Pelagianos, & Semipelagianos, cum docet, electionem Dei non eſſe ex meritis, ſed ſolum ſecundum gratuitam Dei voluntatem. Nam ante primũ auxilium gratiæ, nullum poteſt intelligi meritum in natura, propter quod gratia donetur; alias gratia iam non eſſet gratia, ſed merces.

Dicunt ſecundo, electionem efficacem ad gloriam factam fuiſſe ex meritis gratiæ præuiſis: & hanc doctrinam S. Auguſtinum tradidiſſe, & nullibi oppoſitum vel leuiter inſinuaſſe. Pro illa adducunt, quæ ſequuntur argumenta.

Arguitur octauo. Deus voluntate antecedenti, ſeu conditionata, vult omnibus vniuerſaliter dare vitam æternam; non autem voluntate conſequente, quæ eſt voluntas efficax: ſed voluntas antecedens conſtituitur in Deo ante præuiſa merita, vel demerita; & ideo eſt æqualis reſpectu omnium: voluntas autem conſequens non eſt in Deo ante præuiſa merita, vel demerita, ſed poſt illa; ideo enim dicitur voluntas conſequens; & non eſt æqualis reſpectu omnium; quia eſt in Deo poſt præſcientiam diuerſorum meritorũ: ergo electio efficax ad gloriã nõ eſt facta ante prẹuiſa merita, procedẽtia ex gratia.

Arguitur nono ex analogia ad ea, quæ contingunt in humanis. Nã, ſi Rex proponeret præmium certantibus, hac lege, vt nullus conſequatur illud, niſi victor euadat; certe numquam decerneret voluntate abſoluta, & efficaci dare alicui præmium propoſitum, quamuis eum amaret, antequam illũ victorẽ videret: ſed Deus proponit omnibus, tamquam præmium, vitam æternam, hac lege conferendam, vt nullus conſequatur hoc præmium, niſi legitime certauerit, vt patet ex illo 2. ad Tim. 2. *Nullus coronabitur, niſi qui legitime certauerit*: ergo ante præuiſa merita procedentia ex gratia non decreuit alicui dare gloriam.

Decimo. Eumdem ordinem, quem re ipſa habent obiecta inter ſe, aſſignare debemus ſecundum diuerſa ſigna rationis in diuino decreto. Cum enim voluntas diuina ſit ſimpliciſſima, & actus illius vnicus, & ſimpliciſſimus; non debemus eum diſtinguere, etiam noſtro modo intelligendi, niſi ſecundum diuerſum ordinem, quem inter ſe habent obiecta à Deo volita: ſed hoc obiectum, quod eſt beatitudo æterna, non habet ordinem ad prædeſtinatos adultos, niſi præſuppoſitis meritis; nullus enim dignus eſt vita æterna, niſi præceſſerint merita: ergo Deus ſuo abſoluto, & efficaci decreto, non vult alicui vitam æternam, niſi præſuppoſitis meritis gratiæ à Deo præcognitis; ac per conſequens prædeſtinatio ad gloriam eſt ex præuiſis meritis.

Confirmatur: nam licet efficax intentio finis ſit prior, quam electio mediorum, quando media ſunt cauſa phyſica conſequutionis finis, ſicut medicina reſpectu ſanitatis: tamen quando media ſunt tantum cauſa moralis, ſeu meritoria conſequutionis finis; intentio efficax finis non præcedit electionem mediorum, ſed eam præſupponit. Atqui merita procedentia ex gratia non ſunt cauſa phyſica conſequutionis gloriæ, ſed ſolum cauſa moralis: ergo in Deo voluntas efficax prędeſtinandi ad gloriam, quæ eſt finis intellectualis creaturæ, non præcedit electionem meritorum, vel eorum præſcientiam, ſed eam præſupponit. Alias rationes à poſteriori adducunt in confirmationẽ ſuæ ſententiæ, deſumptas ex libertate arbitrij, & ab efficacia meritorum, quæ non habent nouam difficultatem præter eam, quæ in præcedẽtibus argumentis tãgitur.

Quinta ſententia affirmat, electionem Dei efficacem tam ad gratiam, quàm ad gloriam antecedere in ſigno rationis merita præuiſa, ita videlicet, vt intentio efficax dandi prædeſtinatis gratiam, & gloriam, procedat ex ſola gratuita voluntate Dei, nullis præuiſis meritis. Hæc eſt ſententia communis Thomiſtarum, & expreſſa SS. Auguſtini, & Thomæ, atque aliorum doctorum, vt patebit inferius. VI.

Pro

Digitized by Google

VII. 1 Pro reſolutione huius difficultatis ſupponenda ſunt omnia, quæ circa ſcientiam futurorum conditionatorum diximus diſput. 7. Vbi oſtendimus, nullam dari ſcientiã mediam inter mere naturalem, & merè liberam; quia ante liberum decretum diuinæ voluntatis, non eſt ſcibile, quid faceret creata volũtas, ſi in talibus circumſtantijs conſtitueretur. Supponenda ſunt etiam, quæ circa efficaciam decreti diuinæ voluntatis, & auxiliorum gratiæ dicemus diſput. 72. & 90. Et, vt veritas, quam ex animo inquirimus, manifeſtior appareat; notandum eſt primo, quod, vt docet Sanctus Thomas 1. par. quæſt. 23. artic. 2. 3. & 4. ex Sancto Auguſtino libro de dono perſeu. cap. 14. & nos ſupra diſput. 35. notauimus: *Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum* Dei, *quibus certiſſime liberantur, quicunque liberantur*. Quæ definitio ſolet tradi ſub alijs verbis ab eiſdem Sanctis Doctoribus, videlicet: *Prædeſtinatio eſt præparatio gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro*. Vbi nomine gratiæ, & beneficiorum Dei comprehenditur non ſolum gratia iuſtificans, & opera meritoria, quæ procedunt ex illa; ſed etiam omnia dona, & auxilia ſupernaturalia, quibus homo diſponitur, & perducitur ad vitam æternam. Hæc autem præparatio, vt notauit Sanctus Thomas 1. par. quæſt. 23. artic. 2. ad tertium, eſt duplex: alia in præparante, videlicet in Deo, quatenus per intellectum, & voluntatem præconcipit, & diſponit rationem eorum, quæ facienda ſunt in tempore, vt per eam electi perducantur ad vitam æternam: & talis præparatio eſt formaliter prædeſtinatio. Alia eſt præparatio, quæ reperitur in homine præparato, qua à Deo diſponitur, vt efficaciter conſequatur vitam æternam, & huiuſmodi præparatio paſſiue ſumpta, dicitur etiam prædeſtinatio communi vocabulo, accipiendo nomen cauſæ ad ſignificandum effectum: qui loquendi modus frequens eſt in ſacra Scriptura, vt primæ ad Theſal. 4. *Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra*. Vbi ſanctificatio, quæ reperitur, & recipitur in nobis, dicitur voluntas Dei, quia eſt effectus illius.

Prædeſtinationis definitio.

Præparatio eſt duplex, alia in præparante, alia in præparato.

Notandum ſecundo, influxum liberi arbitrij, quo prædeſtinatus libere conſentit Deo vocanti, & excitanti, etiam ſi conſideretur formaliter, vt emanat à libero arbitrio; eſſe effectum prædeſtinationis, vt diſput. præcedenti oſtenſum eſt, & patebit amplius diſput. 96. & 97. ac per conſequens non præſupponitur ex parte noſtra ad ipſam prædeſtinationem.

VIII. Notandum tertio, aliquid poſſe dici prius alio tripliciter. Primo prioritate temporis, ſicut Adam fuit prior Antichriſto. Secundo prioritate naturę, quando videlicet eſt cauſa alterius; cauſa enim quamuis ſit in eodem inſtanti temporis cum ſuo effectu, eſt tamen prius natura, ſicut Sol eſt prius natura, quã radij eius. Tertio dicitur aliquid prius altero in ſigno rationis, quando videlicet noſtro modo intelligendi concipitur, & intelligitur prius, quàm aliud, licet nec tempore, nec natura præcedat illud. Sicut, verbi gratia, ſcientia ſimplicis intelligentiæ, qua Deus cognoſcit res poſſibiles, eſt prius in ſigno rationis, quàm ſcientia viſionis; quia noſtro modo intelligẽdi prius concipimus; Deum cognoſcere res poſſibiles, quàm actu exiſtentes; & tamen ſcientia ſimplicis intelligentiæ non eſt in Deo prius tempore, nec prius natura, quam ſcientia viſionis; quia in Deo nihil poteſt eſſe cauſa alterius. Et idem dicendum proportionabiliter de eſſentia Diuina, reſpectu perſonarum, vel proprietatum notionalium, aut etiam relationum. Prius enim in ſigno rationis intelligitur à nobis eſſentia, quàm perſonæ, aut earum proprietates, vel relationes diuinæ.

Prius alio dicitur aliquid tripliciter.

Supponendum eſt quarto, quod, quamuis Deus non intelligat, aut velit prius vnum obiectum, quam aliud, ſed vnico, & ſimpliciſſimo actu intellectus, & voluntas illius ſimul ab æterno intelligat, & velit, quæcumque vult, & intelligit; nihilominus noſtro modo intelligendi diuerſa inſtantia, & ſigna rationis diſtinguenda ſunt: in quibus ex parte obiecti dicitur prius intelligere, aut velle vnum, quàm aliud. In primo ergo ſigno rationis cognoſcit Deus per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ omnes creaturas poſſibiles: in ſecundo vero ſigno ex omnibus creaturis poſſibilibus decreuit pro ſua mera, & gratuita voluntate ad oſtenſionem ſuæ bonitatis, creare, ſeu produ-

In Deo diuerſa ſigna rationis ſunt diſtinguenda.

Aa cere

cere ordinem huius vniuerſi, cum omnibus creaturis, tam corporalibus, quam ſpiritualibus, quæ ad illum pertinent: & inter illas primos parentes cum gratia, & iuſtitia originali: quæ quidem gratia, ſecundum quod pertinebat ad ſtatum innocentiæ, non fuit effectus prædeſtinationis Adæ, neque illi collata ex meritis Chriſti Domini, vt diſput. 40. manifeſtum fiet: quia non fuit gratia hominis infirmi, aut redempti, ſed fuit effectus prouidentiæ ſupernaturalis Dei. In tertio ſigno decreuit permittere peccatum primi parentis propter maius bonum, videlicet, vt in remedium illius Verbum diuinum aſſumeret carnem humanam. In quarto ſigno voluit Verbi incarnationem in remedium peccati, & prædeſtinauit Chriſtum Dominum, ſecundum quod homo, tamquam omnium prædeſtinatorum caput, & exemplar Sanctorum. In quinto ſigno dilexit, elegit, & prædeſtinauit in Chriſto Domino, & per Chriſtum omnes prædeſtinatos, atque abſoluta, & efficaci voluntate voluit illis bonum vitæ æternæ: reliquos vero reprobauit volens abſoluta, & efficaci voluntate non dare illis hoc bonum, quod eſt vita æterna. In ſexto ſigno decreuit prædeſtinatis conferre auxilia gratiæ efficacia, & bona merita, per quæ reipſa eos perduceret ad vitam æternam; reprobis vero auxilia ſufficientia, per quæ poſſent ſaluari. Auxilia autem efficacia, per quę re ipſa ſaluarentur, decreuit non dare; ita vt de facto reciperent illa: ſed voluit ad oſtenſionem ſuæ iuſtitiæ, & ſplendorem miſericordiæ ſuæ in electis, peccata reproborum permittere, & perſeuerantiam in illis vſque in finem vitæ, ac demum propter eadem peccata, etiam ſtatuit æternam pœnam illis inferre. His ergo ſuppoſitis ſit

IX. *Prædeſtinatio in ratione prædeſtinationis nõ ſupponit pręſcientiam boni vſus futuri liberi arbitrii.*

PRima propoſitio. Prædeſtinatio, formaliter loquendo, in ratione prædeſtinationis non dependet, etiam tamquam à conditione ſine qua non, ex bono vſu liberi arbitrij præcognito à Deo, neque præſupponit in ſigno rationis pręſcientiam illius. Et quidem, ſi loquamur de bono vſu procedente ex ſola facultate naturę, concluſio admittitur ab auctoribus primę, & ſecundę ſententiæ; quamuis nonnulli aſſerant, quod aliqui actus liberi arbitrij ex ſola facultate naturæ pręcedant regulariter loquendo primam gratiam præuenientem, vt ſupra dictum eſt: Sed tamen Sanctus Auguſtinus, vt diſput. 56. adnotabimus, ſæpiſſime oſtendit contra Semipelagianos, quod gratia Dei, ſeu auxilium ipſius, à quo ſumitur primum noſtræ ſalutis exordium, debet antecedere, ita vt nihil ſupponatur ex principijs naturæ, quo poſito detur infallibiliter auxilium gratiæ.

Nihilominus probatur vniuerſaliter concluſio, etiam vt extenditur ad bonum vſum procedentem ex auxilio gratiæ. Primum argumentum deſumitur ex auctoritate Apoſtoli ad Roman. 9. *Cum non dum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali; vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret; non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, quia maior ſeruiet minori; ſicut ſcriptum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*. Quibus verbis, vt patet ex toto contextu litterę, intendit excludere omnem cauſam prędeſtinationis, ſe tenentem ex parte noſtra, & omnem rationem, & conditionem, ſine qua non; & reducere beneficium prædeſtinationis in meram, & gratuitam Dei voluntatem. Vnde Sanctus Auguſtinus, q. 2. ad Simplicianum, expendens prędllegata verba Apoſtoli, notat primo, Apoſtolum conſulto dixiſſe, Iſaac ex vno concubitu vtrumque filium genuiſſe, Iacob, & Eſau, vt ſcilicet tolleretur ſuſpicio refundendi prędeſtinationem vnius ad merita parentum, quę habuerunt, quando genuerunt illum, vt ſi eſſent in gratia in conceptu vnius, & in peccato in conceptu alterius; & etiam, vt auferret ab Aſtrologis occaſionem referendi tam diuerſas ſortes ad varium aſtrorum aſpectum, in quo ipſi nati eſſent. Notat ſecundo, conſulto dixiſſe, cum nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, ne quis referret prędeſtinationem, vel reprobationem eorum ad merita propria, vel demerita præcedentia. Tertio aduertit, propterea addidiſſe, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, &c. vt ſcilicet oſtenderet, prędeſtinationẽ vnius, & reprobationem alterius non eſſe referendam in diuerſitatem operum ſubſequentium, ſeu ad merita propria, vel demerita præuiſa, ſed ſolum ad diuinam volun-

Rom. 9. voluntatem, cum dicitur: *Miſerebor cuius miſereor, & miſericordiam præſtabo cui miſerebor*. Et iterum ait: *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Et rurſus: *Ergo, cuius vult miſeretur, & quem vult, indurat*: & iterum: *O homo, tu quis es, qui reſpondeas* Deo, *numquid dicit figmentū ei, qui ſe finxit, quare me feciſti ſic?* quæ verba ſæpius repetit, & inculcat S. Auguſt. vt contra Pelagianos, & Semipelagianos oſtendat, prędeſtinationē non fuiſſe factā ex meritis præuiſis, etiā in gratia fundatis, ſed ex Dei mera voluntate, & gratia.

X. Repondent aliqui, ex hoc loco Apoſtoli ſolum concludi, prædeſtinationem non fuiſſe factam ex meritis præuiſis, neque ſecundum merita præuiſa etiam fundata in gratia, ſed ex ſola, & libera Dei voluntate: non tamen intendit docere Apoſtolus, aut probare, quod prædeſtinatio fuerit facta ſine præſcientia meritorum procedentium ex gratia, vel ante huiuſmodi pręſcientiam, per quā Deus cognouit merita futura ex hypotheſi, quod liberum arbitrium conſtitueretur in talibus circumſtātijs, & cum talibus auxilijs.

Sed contra hanc ſolutionem vrget argumentum: nam Apoſtolus intendit excludere quidquid ſe tenet ex parte noſtra, ne liberum arbitrium in ſeipſo glorietur, & non in Deo, & ſic aliquid ſibi arroget, quod non acceperit: ſentit ergo, nihil pręſupponi ex parte noſtra, quod ſit etiam conditio, ſine qua Deus non prædeſtinaſſet ſuos electos. Prętereà: nam alias omnia argumenta, quæ proponit Apoſtolus in eodem cap. poſſent facile ſolui, & non oportuiſſet recurrere ad altitudinē diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, neque ad profunditatem, & incomprehenſibilitatem iudiciorum eius. Poſſet enim reſponderi, quod iam Deus præſciebat ante decretum ſuæ voluntatis prædeſtinantis, vel reprobantis, quidnam illi acturi eſſent, pro innata libertate cum auxilijs gratiæ ſibi datis, vel conferendis; & quid acturi non eſſent alij: & ita iſti manſerunt prædeſtinati cum iſtis auxilijs, quia præuiſi ſunt, quod bene erant vſuri ſuo arbitrio; alij vero cum eiſdē auxilijs manſerunt reprobi, propterea quod non erant bene vſuri ſuo arbitrio: & tamen Apoſtolus non recurrit ad hanc ſolutionem, ſed ad meram, & gratuitam Dei voluntatem, & ad iudicia eius inſcrutabilia.

Nec valet ſolutio quorumdam Theologorum aſſerentium, quod propterea Apoſtolus recurrit ad ſolam Dei voluntatem, & inſcrutabilia iudicia eius; quia ex ſola ſua gratuita voluntate voluit conſtituere prædeſtinatos in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantijs, in quibus præſciebat, ipſos bene vſuros auxilijs gratiæ; cum tamen potuiſſet conſtituere in alijs circumſtantijs, in quibus præſciebat, quod eſſent male vſuri eiſdem auxilijs ex hypotheſi, quod in eiſdem circumſtantijs conſtituerentur. Reprobos etiam decreuit pro ſua mera voluntate conſtituere in tali ordine rerum, & in talibus circumſtantijs, in quibus præſciebat ipſos pro ſua innata libertate male vſuros ſuo arbitrio; cum tamen potuiſſet eoſdem conſtituere in alijs circumſtantijs, in quibus præſciebat, ipſos ita bene vſuros ſuo arbitrio, vt cum diuino auxilio ſalutem conſequerentur æternam ex hypotheſi, quod in illis circumſtantijs conſtituerentur. Neque quantum ad hoc præſupponitur aliqua conditio, ſine qua non, ex parte noſtra: nam de multis hominibus præſciuit Deus, quod, ſi crearentur in talibus circumſtantijs; bene vterentur gratia excitante, & ſaluarentur: quos tamen, nec creare ſtatuit, nec in eiſdem circumſtantijs conſtituit. Hæc, inquam, ſolutio non valet: nam cum Pelagius conceſſerit expreſſe, liberum arbitrium gratis omnino à Deo creari abſque vllis meritis, etiam ex hypotheſi futuris; à fortiori Maſſilienſes vel conceſſerunt, vel facilime conceſſiſſent, aſſignari non poſſe ex parte boni vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi, rationem, propter quam ex infinitis hominibus poſſibilibus, qui (vt ipſi aſſerebant) bene vſi fuiſſent ſuo arbitrio, ſi crearentur à Deo in talibus circumſtantijs; hos in particulari, vel illos ſtatuerit creare, & in eiſdem circumſtantijs conſtituere, in quibus ſalui fierent, ſed totum id referrent ad meram, & gratuitam Dei voluntatem. Nec eſt credibile oppoſitum; alias enim cogerentur fateri, omnes homines, & Angelos poſſibiles, qui bene vſi fuiſſent ſuo arbitrio ex hypotheſi, quod tali gratia in talibus circumſtantijs excitarentur, & mouerentur, eſſe reuera à Deo

Prædeſtinationis cauſam nō dari, qualiter à quibuſdā explicetur.

Digitized by Google

abſoluta, & efficaci voluntate prædeſtinatos: nam illa ratio æqualiter procedit de omnibus hominibus, & Angelis poſſibilibus; hoc autem illis in mentem venire non potuit: ergo cum S. Auguſtinus ex locis ſcripturæ vrget Pelagianos, & horum reliquias, quod non detur ex parte boni vſus liberi arbitrii, præuiſi à Deo, cauſa prædeſtinationis; non ſolum contendit, quod non detur cauſa, propter quam Deus ſtatuerit creare hominem, & illum conſtituere in illis circumſtantijs, in quibus præſciebat, illum ita bene vſurum ſuo arbitrio, vt ſalutem conſequeretur æternam; ſed etiam intendit, quod non detur ratio, vel conditio ex parte boni vſus liberi arbitrij futuri; à qua depẽdeat, quod ratio ordinis mediorum in finem præexiſtens in mente diuina ſortiatur rationem formalem prædeſtinationis, vel ſolum retineat rationem communẽ prouidentiæ ſupernaturalis. Secundo id ipſum oſtenditur: nam alias, tamquam ad primam radicem eſſet recurrendum ad ſolam præſcientiam, & non ad gratuitam Dei voluntatem, vt conſtituamus differentiam inter prædeſtinatos, & non prædeſtinatos: & conſequenter vltima differentia, quæ reperitur inter illos, eſſet referenda in naturalem libertatem, ex qua ſolum procedit iuxta ſententiam aduerſam, quod vnus adhibeat ſuum liberum influxum, conſentiendo auxilijs excitantis gratiæ. Probatur manifeſte: nam iuxta oppoſitam ſententiã ille influxus, vt procedit à libero arbitrio, nõ eſt effectus gratiæ, neque prædeſtinationis, vt ex dictis in præcedenti diſputatione conſtat: ſed per illud influxum diſtinguitur prædeſtinatus à nõ prædeſtinato: ergo per aliquid, quod habet ex innata libertate, & non accepit ex gratia, diſtinguitur prædeſtinatus à non prædeſtinato. Tertio, quia non ſolum eſt referendum in gratuitam Dei voluntatem, quod conſtituerit electos in illis circumſtantijs, in quibus præſciebat illos bene vſuros ſuo arbitrio, conſentiendo auxilijs gratiæ præuenientis; ſed etiam eſt referendum in eamdẽ voluntatem, quod velint conſentire, & conſentiant Deo vocanti. Vnde S. Proſp. lib. 1. de vocat. Gent. c. 25. ait: *Illa quæſtio, quam ſecundum mentem Apoſtoli impenetrabilem confitemur, per liberi arbitrij velle, & nolle, non ſoluitur; quia licet inſit homini bonum nolle, tamen niſi donatum, non habet bonum velle.*

Hanc rationem confirmat S. Tho. q. 6. de verit. ar. 3. in corp. vbi ait: *Non poteſt dici, quod Prædeſtinatio ſupra certitudinem prouidentiæ, nihil aliud addat; niſi certitudinem præſcientiæ: vt ſi dicatur, quod Deus ordinat prædeſtinatum ad ſalutem, ſicut & quemlibet alium, ſed cum hoc de prædeſtinato ſcit, quod non deficiet à ſalute. Sic enim dicendo, non diceretur prædeſtinatus differre à non prædeſtinato ex parte ordinis, ſed tantum ex parte præſcientiæ euentus; & ſic præſcientia eſſet cauſa prædeſtinationis, nec prædeſtinatio eſſet per electionem prædeſtinantis, quod eſt contra auctoritatem Scripturæ, & dicta Sanctorum.* Vbi clariſſime S. Tho. excludit ſententiam, quam impugnamus, & aſſerit, differentiã inter prædeſtinatos, & non prædeſtinatos non eſſe deſumendam ex præſcientia boni vſus lib. arb. cõſentientis Deo vocanti, ſed ex electione prædeſtinantis. Vnde S. Aug. tom. 3. lib. de ſpiritu, & littera c. 34. poſt multa, quę docet in confirmationẽ huius doctrinæ, ſic concludit: *Iam ſi ad illam profunditatem ſcrutandam quiſquam nos arctet, cur illi ita ſuadeatur, vt perſuadeatur, alteri autem nõ ita; duo ſola occurrũt interim, quæ reſpondere mihi placeat. O altitudo diuitiarum: & numquid iniquitas apud Deum? Cui autem reſponſio iſta diſplicet, quærat ſapientiores, ſed caueat, ne inueniat præſumptiores.* XII.

Prædeſtinatio eſt certa certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum.

Quidam reſpondebant ad loca inducta ex c. 9. ad Rom. Apoſtolum difficultati ſuccubuiſſe, neque inueniſſe, quid poſſet reſpondere quęſtioni, & argumento propoſito. Sed hanc ſolutionẽ reprobat etiam S. Aug. tom. 4. lib. 83. qq. q. 68. in hæc verba: *Cum videatur Apoſtolus corripuiſſe curioſos, dicendo: O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? de hoc ipſo illi quæſtionem mouent, & in ea ſententia non deſinunt eſſe curioſi, qua obiurgata eſt ipſa curioſitas, & impia quidem contumelia, vt dicant, Apoſtolũ in ſoluenda quæſtione defeciſſe, & obiurgaſſe quærẽtes, quia non poterat, quod quærebatur, exponere.* Et poſt pauca: *Quidam autem bona, & pia mente Scripturas legentes quærunt, quid poſſit hic vel male dicentibus, vel calumniantibus reſponderi. Sed nos auctoritati Apoſtolicæ ſalubriter inhærentes, ſentiamus, quod verum eſt, indi-* XIII.

Apoſtolus in ſoluẽda quæſtione prædeſtinationis non defecit, vt quidam dixerunt.

indignos, & infirmos nos eſſe ad intelligenda diuina ſecreta, quibus iſta clauduntur, & eis murmurantibus, & indignantibus, quod conſilia Dei *non diſcunt, cum dicere cœperint: Ergo cuius vult, miſeretur, & quem vult, indurat: quid adhuc quæritur? Reſpondeamus fidentiſſime: ò homo, tu quis es, qui reſpondeas* Deo?

XIV. Secundo probatur noſtra concluſio ex illo ad Rom. 11. *Reliquiæ ſecundum electionē gratiæ ſaluæ factæ ſunt.* Et ad Ephe. 1. *Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum ſecundum propoſitum volūtatis ſuæ, in laudem gloriæ gratiæ ſuæ*. Et poſt pauca: *In quo nos ſorte vocati ſumus, prædeſtinati ſecundum propoſitum eius.* Vbi notandum, quod prædeſtinatio dicitur ſors, quia non ex meritis etiam præuiſis contingit electis, ſed ex gratuita Dei voluntate, quam explicant illa verba, *ſecundum propoſitum voluntatis eius*, & ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti*. Non ait, ſecundum præſcientiam boni vſus liberi arbitrij, non ſecundum merita præuiſa, ſed *ſecundum propoſitum voluntatis eius*. Nec eſt admittenda quorumdam modernorum explicatio, aſſerentium, Apoſtolum loqui de propoſito hominis, ita vt ſenſus ſit, quod prædeſtinati ſunt ſecundum propoſitum voluntatis, ſeu liberi arbitrij noſtri, conſentientis Deo vocanti. Hanc enim explicationem reprobat expreſſe S. Auguſt. lib. 2. cont. duas epiſtolas Pelag. cap. 9. & lib. de corrept. & grat. c. 7. vbi ait: *Electi ſunt autem, quia ſecundum propoſitum vocati ſunt. Propoſitum non ſuum, ſed Dei, de quo alibi dicit: Vt ſecundum electionem propoſitum* Dei *maneret*. &: *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia maior ſeruiet minori.* Eſt ad idem alius locus, qui habetur Matth. 11. *Confiteor tibi* Pa*ter, Domine cæli, & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Ita* Pater*, quia ſic placitum fuit ante te*. Vbi ad merum beneplacitum diuinæ voluntatis electorum prædeſtinationem referendam eſſe docet. Vnde quidam graues auctores ex his, qui noſtra ætate contra hæreticos ſcripſerunt, affirmant, nullam rationem aſſignari poſſe noſtræ prædeſtinationis, neque conditionem ſine qua non; neque merita proprie dicta, nec etiam proprium vſum liberi arbitrij, aut gratiæ, aut vtriuſque ſimul à Deo præuiſum; etiam ſi non dicatur eſſe meritum, niſi de congruo: & etiā ſi non dicatur vera cauſa; ſed tantum conditio, ſine qua non prædeſtinaretur is, qui prædeſtinatur. Vnde S. Auguſtinus in lib. de don. perſeu. c. 18. dicit: *Hoc vnum ſcio, neminem contra iſtam prædeſtinationem, quam ſecundum Scripturam ſanctam defendimus, niſi errando diſputare poſſe.*

Prædeſtinatio ſors dicitur.

Prædeſtinatio ſecundum propoſitū de propoſito Dei nō hominis intelligenda eſt.

Rom. 9.

Auguſtini ſentētia de prędeſtinatione eſt certa.

Tertio probatur auctoritate S. Thomæ in 1. p. q. 23. art. 5. & tertio cont. Gent. c. 163. & q. 6. de verit. art. 2. & ſuper cap. 15. Io. lect. 5. & ad Rom. 9. lect. 2. & ad Epheſ. 1. lect. 1. In quibus locis affirmat, præſcientiam meritorum non eſſe cauſam prædeſtinationis, quantum ad integrum illius effectū. Et intendit etiam S. Thomas excludere conditionem, ſine qua non, vt ex contextu ipſo euidenter conſtat.

Quarto probatur ratione deſumpta ex eodem S. Thom. 1. p. q. 23. ar. 5. ad 3. XV. Ad cuius euidentiā ſupponendum eſt, id quod in corp. eiuſdem art. & q. 20. ar. 2. docuit, videlicet hanc eſſe differentiam inter Dei voluntatem, & noſtrā, quod voluntas Dei non preſupponit bonitatem in rebus, quas diligit, & eligit: ſed diligendo, & eligendo illas, cauſat in eis bonitatem, & conuenientiam ad finem, in quē per diuinam prouidentiam ordinantur. Vnde Apoſtolus inquit: *Idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti.* vbi primo poſuit idoneos, quàm miniſtros: nam prius Deus confert idoneitatem hominibus ad aliquod miniſterium, quàm ipſum miniſterium: & eligendo facit miniſtros idoneos. Cęterum voluntas creata præſupponit in obiecto, quod diligit, veram, aut apparentem bonitatem cauſatam ab alio. Hoc ſuppoſito, ſic arguitur. Nulla poteſt aſſignari cauſa, vel ratio, aut conditio, ſine qua non, ex parte creaturæ, à qua ſit dependēs, quod ex omnibus Angelis poſſibilibus Deus potius creauerit iſtos, quā illos; nec etiam poteſt aſſignari ratio ex parte elementorum, à qua dependeat, quod hęc pars aquæ, vel aeris in prima conditione producta fuerit à Deo, potius in hoc, quam in illo loco: ſed id ſolum refunditur in meram Dei voluntatem: ergo à fortiori nulla poterit aſſignari ratio,

Voluntas Dei cauſat bonitatem in rebus, noſtra eā præſupponit.

2. Cor. 3.

vel conditio, ſine qua nõ, ex parte noſtra, à qua ſit dependens, quod ratio ordinis mediorum in finẽ comparatione huius hominis ſortiatur rationem prædeſtinationis. Probatur conſequentia. Sicut voluntas Dei fuit cauſa creaturarum, quantum ad earum eſſe naturale, ita etiam gratuita voluntas, & dilectio Dei eſt vera cauſa, & prima radix prædeſtinationis, & omnium bonorum ſpiritualium, quæ confert creaturis intellectualibus in ordine ad æternam ſalutem.

Quinto probatur. Vt oſtenſum eſt diſput. præcedenti, bonus vſus liberi arbitrij, quo quis conſentit Deo vocanti, & excitanti, etiam vt emanat à libero arbitrio, eſt in prędeſtinatis effectus prædeſtinationis: ergo non præſupponitur ex parte noſtra ad ipſam prædeſtinationem, etiam tamquam conditio, ſine qua non. Patet conſequentia: nam effectus non poteſt præſupponi ad ſuam cauſam, nec prærequiri, etiam vt conditio, ſine qua non, ad cauſalitatem illius.

Sexto probatur. Ante prædeſtinationem non pręintelligitur bonus vſus liberi arbitrij creati, præcognitus à Deo per ſcientiam viſionis: nam talis ſcientia in ſigno rationis ſequitur decretum diuinæ volũtatis, & prędeſtinationem illius. Ideo namq. Deus pręuidit talem bonum vſum, quia prædeſtinauit illum, vt expreſſe docet S. Auguſt. locis diſput. 7. num. 28. allegatis: neque etiam talis bonus vſus prę-ſupponitur præcognitus per ſcientiã conditionatam, qua aſſeritur, Deum ante actuale decretum ſuæ voluntatis etiam conditionatum ex parte obiecti voliti, certo, & infallibiliter cognoſcere, quid eſſet factura creata voluntas in particulari ex hypotheſi, quod conſtitueretur à Deo in tali ordine rerum: hoc enim obiectum non eſt ſcibile etiam à Deo antecedenter ad decretum actuale voluntatis eius, vt eadem 7. diſput. ex profeſſo oſtendimus: ergo, &c.

XVI. Secunda concluſio. Præſcientia meritorum non eſt ſimul in eodem ſigno rationis cum prædeſtinatione. Concluſio eſt contra tertiam ſententiam; eſt tamen communis Thomiſtarum, & de mente SS. Auguſtini, & Thomæ; nam Sanctus Auguſtinus ex eo docet, Deum certo ſcire futuram hominis ſalutem, quia prædeſtinauit illam: ſentit ergo, prædeſtinationem antecedere in ſigno rationis præſcientiam futuræ ſalutis, vel cooperationis liberi arbitrij. Antecedens probatur: nam cap. 10. de prædeſtinatione Sanctorum, inquit: *Prædeſtinatione quippe ea præſciuit, quæ fuerat ipſe facturus; vnde dictum eſt: Fecit, quæ futura ſunt*. Et cap. 17. *Electi ſunt itaq. ante mundi conſtitutionem, ea prædeſtinatione, in qua Deus ſua futura facta præſciuit.* Et idem dicit c. 19. & lib. de don. perſeu. cap. 14. 18. 22. & 24.

Præſcientia meritorum nõ eſt ſimul in eodem ſigno rationis cũ prędeſtinatione.

Secundo: nam ſcientia viſionis ſequitur decretũ diuinæ voluntatis: ergo prius eſt in ſigno tationis ipſum decretum, quã talis præſcientia; ergo prædeſtinatio non fit ex præuiſo bono vſu liberi arbitrij, prę-cognitio à Deo in eodem ſigno rationis, in quo intelligitur prædeſtinatio.

Tertio. Vocatio eſt effectus prædeſtinationis, vt patet ex auctoritate Apoſtoli ad Rom. 8. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit, &c.* ergo prædeſtinatio antecedit in ſigno rationis bonum vſum liberi arbitrij, & præſcientiam illius. Patet iſta conſequentia: nam ille bonus vſus eſt poſterior ipſa vocatione; nullus enim vtitur bene ſuo arbitrio, niſi præcedat vocatio Dei mouentis: cum ergo prædeſtinatio antecedat vocationem, relinquitur, quod etiam antecedat in ſigno rationis futurum bonum vſum liberi arbitrij, & præſcientiam illius.

Tertia concluſio. Non ſolum prædeſtinationis ad gratiam, ſed etiam prædeſtinationis ad gloriam nulla datur cauſa ex parte noſtra, neque conditio ſine qua non; ſed talis prædeſtinatio facta eſt antecedenter in ſigno rationis ad præuiſa merita. Itaque nullis præſuppoſitis meritis præuiſis, habuit Deus intentionem efficacem dandi gloriam omnibus electis. Hæc concluſio, quo ad primam partem, ſatis manet probata ex dictis in prima concluſione; ſecunda vero pars eſt contra auctores quartę ſententiæ; aſſeritur tamen communiter à Thomiſtis. Illam docet Caietanus 1. p. q. 23. art. 4. Sot. ſup. cap. 9. ad Rom. Durand. in primo d. 41. q. 1. num. 8. Aegid. Rom. eodem loco, art. 2. Scot. eadem diſt. q. 1. S. poteſt aliter. Cordub. lib. 1. q. 56. opinion. 5. Zumel 1. p. q. 23. art. 5. diſput. 1. ad primum argumentum. XVII.

Nõ ſolum prędeſtinationis ad gratiã, ſed nec prædeſtinationis ad gloriã datur cauſa ex parte noſtra.

Proba-

Probatur primo ex ſacris litteris: dicitur enim Actor. 13. ***Crediderunt quotquot erant praeordinati ad vitam æternam.*** vbi non obſcure inſinuatur, ordinationẽ electorum in vitam æternam antecedere in ſigno rationis dona gratiæ, ſeu voluntatem dandi illis auxilia efficacia, per quæ mereantur vitam æternam.Itẽ etiam Lucæ 12.dicitur: ***Nolite timere puſillus grex; quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum.*** quibus verbis explicatur gratuita voluntas, qua Pater cæleſtis ante præuiſa merita gratiæ,habuit voluntatem, ſeu intentionem efficacem dandi illis gloriam. Confirmatur auctoritate Conc. Valentini, ſub Lothario Imperatore, cap. 3. dicentis: ***Fatemur,prædeſtinationem electorũ ad vitam, & prædeſtinationem impiorum ad mortem;in electione tamẽ ſaluandorum, miſericordiã*** Dei ***præcedere meritum bonũ.***

Probatur ſecundo auctoritate S. Aug. lib.de corrept.& grat.cap.7.vbi agens de gratuita Dei electione, inquit: ***Profecto electi ſunt per electionem,vt dictum eſt,gratiæ, non præcedentium meritorum.*** & explicans,ad quid fuerint electi, ſubdit: ***Electi autem ſunt ad regnandum cum Chriſto.*** Et poſt pauca: ***Illos,*** inquit, ***elegit ad obtinendum regnum ſuum.*** & cap. 13. ***De his,*** inquit, ***loquor, qui prædeſtinati ſunt in regnum*** Dei. & lib.de dono perſeu.cap.14. inquit: Multis non dari auxilium ad credẽdum, quia D*ei altiori iudicio,à perditionis maſſa non ſunt gratiæ prædeſtinatione diſcreti*. vbi clare ſupponit, quod dona gratiæ, per quæ electi perueniunt infallibiliter ad vitam æternam,ſeu merentur illam, ſunt effectus prædeſtinationis ad gloriam; ac per conſequens,quod prædeſtinatio ad gloriam præcedit in ſigno rationis voluntatem dandi merita gratiæ.

Idem docet S.Thom. 1.p.q.23. art.4. in c.Ait enim, ***quod prædeſtinatio aliquorũ in ſalutem æternam præſupponit ſecundum rationem,quod*** Deus ***illorum velit ſalutem, ad quod pertinet electio, & dilectio:*** vbi loquitur aperte de volitione efficaci, qua Deus vult electis ſalutem æternam. Et nomine ſalutis æternę non intelligit S.Tho. ſolam gratiam iuſtificantem,aut perſeuerantiam in gratia, ſeu voluntatem dandi congrua auxilia,vt interpretantur auctores oppoſitæ ſententiæ, ſed æternam gloriam,quia loquitur expreſſe de voluntate finis, quam ſupponit prudentia,vt præceptiua mediorum. Et art.3. ad 1. inquit, quod *inquantum* (Deus) *quibuſdam non vult hoc bonum,quod eſt vita æterna, dicitur eos habere odio, vel reprobare.* Sentit ergo, quod, ſecundum quod electis vult vitam æternam, dicitur eos eligere; electio autem ſecundum S.Thomam, eſt ex gratuita Dei voluntate ante præuiſa merita: ergo iuxta ſententiam illius,prædeſtinatio ad gloriam, cũ ſequatur electionem,eſt ante præuiſa merita.

Tertio probatur ratione: nam communiter Sancti Patres, imo & Scripturæ ſacræ docent abſolute, prædeſtinatos eſſe electos ante præuiſa merita, vt patet ex locis ſupra inductis;ſed non dicuntur electi ſimpliciter,& abſolute, niſi illi dumtaxat, qui electi ſunt ad gloriam, vt patet ex illo Matth. 24. ***Propter electos breuiabuntur dies illi.*** & 2.ad Tim.2. ***Omnia ſuſtineo propter electos,vt & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Ieſu cum gloria cæleſti.*** alias enim reprobi, dum ſunt in gratia,dicerentur ſimpliciter electi: ergo electio ad gloriam facta eſt ante præuiſa merita.

Quarto probatur: quia intentio efficax finis prior eſt ordine cauſalitatis, & rationis,ſaltẽ ex parte obiecti voliti, quàm electio mediorum; cum media in ratione mediorum non ſint appetibilia, niſi propter finem:ſed voluntas eligendi aliquos ad gloriam eſt intentio efficax finis: nam gloria eſt finis meritorum: ergo voluntas eligendi ad gloriam prior eſt in ſigno rationis in Deo, quàm voluntas dandi merita gratiæ; non ergo poteſt eſſe electio ad gloriam ex meritis gratiæ. **Intẽtio efficax finis præcedit natura electionẽ mediorum.**

XVIII.

Quarta Concluſio. Electio ad gloriã, quantum ad exequutionem, quæ fit in tempore, non eſt abſque præcedentibus meritis gratiæ, ſaltẽ abſque meritis Chriſti: quod dico propter paruulos baptizatos, qui abſque proprio merito gloriam conſequuntur propter merita Chriſti Domini ſibi applicata per baptiſmum in lege gratiæ,per circumciſionem in lege ſcripta,aut per aliud remediũ in lege naturę. **Prædeſtinatio, aut electio ad gloriam, quantũ ad exequutionẽ,non eſt ſine meritis præcedentibus.**

Pro intelligentia huius concluſionis ſupponendum eſt, quod, vt docet S. Auguſtinus tract. 68. in Ioan.duplex eſt electio: altera per modum intentionis,altera per modum exequutionis temporalis; illa **Electio duplex,ſcilicet per modũ intentionis, & exequutionis.**

illa facta eſt ab æterno; hæc autem fit in tempore: vel, vt proprius loquamur, exequutio eius fit in tempore, ſecundum illud Matth. 13. *Elegerunt bonos in vaſa ſua*. & de hac ſecunda electione ad gloriam aſſerimus, quod præſupponat merita gratiæ. Hanc concluſionem dumtaxat intendit docere S. Auguſtinus, cum ait: *Nemo eligitur, niſi iam diſtans ab illo, qui reijcitur: Vnde quod dictum eſt: Quia elegit nos Deus ante mundi conſtitutionem, non video, quomodo ſit dictum, niſi præſcientia*, ſcilicet meritorum. Et loquens de Iacob, inquit: *Non electus eſt, vt fieret bonus, ſed bonus factus eligi potuit*. & ſerm. 7. de verbis Domini, ſecundum Matth. ait: *Elegit autem* Deus (*ſicut inquit Apoſtolus*) *ſecundum ſuam gratiam, & ſecundum illorum iuſtitiam*. Vbi duplicem electionem ad gloriam inſinuat, alteram ſecundum ordinem intentionis, quam dicit eſſe factam ſecundum gratiam, alteram in exequutione: & hanc dicit eſſe factam ſecundum illorum iuſtitiam, quia præſupponit merita gratiæ, quibus ex iuſtitia reſpondet gloria, iuxta illud 2. ad Tim. 4. *De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ*. Et explicans illud ad Rom. 11. *Reliquiæ, ſecundum electionem gratiæ, ſaluæ factæ ſunt*, inquit: *Ego eos elegi, quia vidi mentes eorum de me præſumentes, & non de Baal*.

Aug. lib. 1. ad Simpli. q. 2. circa med. to. 4.

XIX. Sed obijciunt: nam S. Aug. loco citato ad Simplician. expreſſe loquitur de electione Dei æterna. Nam adducit teſtimonium Apoſtoli ad Epheſ. 1. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem*. & ait, ſecundum præſcientiam eſſe intelligendum: nō ergo loquitur de exequutione electionis, quæ fit in tempore. Reſpondetur, quod electio Dei æterna poteſt dupliciter conſiderari. Primo, vt eſt intentio dandi gloriam. Secundo, vt eſt diſpoſitio exequutionis, ſeu ipſa exequutio in mente Dei præconcepta: & in hoc ſecundo ſenſu loquitur S. Auguſtinus, non autem in primo. Et in eodem ſenſu explicant multi viri docti locum Ambroſij lib. 7. in Lucam, vbi ait: *Quos præſciuit ſibi deuotos futuros, ipſos elegit ad æterna præmia*. & ſimiliter explicandi ſunt Patres Græci, qui dicunt, electionem fuiſſe factam ſecundum præſcientiam meritorum, & cum doctrina S. Auguſtini concordandi.

Secundo probatur ex illo Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei: poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare*, &c. Quibus verbis ſignificatur, bona opera ex charitate facta, eſſe cauſam meritoriam conſequutionis gloriæ, quod etiā expreſſe docet S. Tho. 1. p. q. 23. ar. 5.

AD primum argumentum ex factis à principio pro ſecunda ſententia reſpondetur, quod, vt docet Caietanus, ſuper auctoritatem inductam S. Paul. præſciētia, de qua ibi loquitur Apoſtolus, ſequitur ipſam prædeſtinationem, ſeu decretū diuinæ voluntatis. Ideo enim Deus præſciuit futuram ſalutem electorū, quia prædeſtinauit illam, vt inquit S. Auguſt. locis allegatis diſput. 7. nu. 28. & in hac diſputatione nu. 16. XX.

Reſpondetur ſecundo, quod, vt ex locis Scripturæ, & S. Auguſt. diſput. præcedenti nu. 2. adductis conſtat, præſcire in ſacris litteris multoties idem ſignificat, quod prædeſtinare, approbare, vel diligere: ſicut neſcire ſignificat idem, quod reprobare. Et per hæc reſpondetur ad loca inducta ex cap. 11. ad Rom. & 1. Pet. 1. Ad aliam auctoritatem ex epiſt. 2. S. Petri reſpondetur, ſolum concludere, quod certitudo prædeſtinationis, quantum ad conſequutionem vltimi effectus, ſcilicet gloriæ, pendeat ex præcedentibus meritis gratiæ, vt in 4. concluſione dictum eſt.

Præſcire aliquando idem eſt, quod prædeſtinare.

Ad ſecundū reſpondetur, Patres Græcos non fuiſſe contrarios ſententię S. Auguſtini, vt idem S. Auguſtinus inſinuat lib. de dono perſeu. c. 14. Intelligēdi enim ſunt iuxta ea, quæ diximus in 4. concluſione. Et eodem modo explicanda eſt auctoritas S. Hieronymi, & S. Aug. cap. 10. de prædeſt. SS. Vel dicendum, ibi loqui S. Auguſtinum de præſcientia viſionis, vel approbationis, quæ ſequitur decretum diuinæ voluntatis prædeſtinantis, vt dictum eſt.

Ad auctoritatem S. Thomæ ex 3. p. reſpondetur ex doctrina Caiet. ſuper eumdem locum, prædeſtinationem præſupponere præſcientiam futurorum, ſed non omnium. Nō enim præſupponit præſcientiam eorum futurorū, quæ per ipſam prædeſtinationem conſtituuntur; ſed potius prædeſtinatio præſupponitur in ſigno rationis ad horum futurorū præſcientiam. Solum ergo præſupponit prædeſtinatio eorum XXI.

Prædeſtinatio præſupponit præſcientiam futurorū, quod per prædeſtinationē non conſtituuntur.

Digitized by Google

eorum futurorum præſcientiam, quæ per ipſam prædeſtinationem non conſtituuntur. Et hoc modo prædeſtinatio Chriſti præſuppoſuit in ſigno rationis in Deo præſcientiam futuri peccati Adę, in cuius remedium, Verbum caro factum eſt.

Ad tertium reſpondetur, quod ordo exequutionis contrarius eſt ordini intentionis. Primo enim finis intenditur, & tamen vltimo exequutioni mandatur. Vnde quamuis in exequutione, prædeſtinatus adultus non conſequatur gratiam iuſtificantem, & gloriam ſine libero conſenſu arbitrij moti à Deo auxilio ſpeciali; in intentione tamen prius in ſigno rationis voluit Deus gloriam electis, quàm ſtatueret illis conferre media, per quæ iſtum finem aſſequerentur. Et ad auctoritatem S. Thomæ reſpondetur, ſenſum illius eſſe, quod, ſicut Deus in tempore *non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit*: ita etiam ab æterno diſpoſuit, ſaluos nos facere ſecundum ſuam miſericordiam, & non ex præcedentibus meritis, quatenus ſcilicet voluit omnino gratis conferre prædeſtinatis primũ prædeſtinationis effectum. Et ſicut in exequutione tribuit electis gloriam propter merita gratiæ; ita etiam ab æterno ſuo decreto hanc exequutionem in mente ſua diſpoſuit: poſtquam abſoluta voluntate voluit illis gloriam, vt finem.

Tit. 3.

XXII. Ad quartum argumentum negatur antecedens; ſi ſermo ſit de omnibus auxilijs præuenientis gratiæ tã ſufficientis, quàm efficacis: ſemper enim, vt diſput. 108. manifeſtum fiet, ille, qui conuertitur, & ſaluatur, recipit in ſeipſo nouum auxilium gratiæ efficacis, quod non recipit alter, qui in peccato perſiſtit. Hoc autem auxilium efficax eſt maius, & excellentius quibuſcumque auxilijs ſufficientibus. Et ad probationem antecedentis reſpondetur, quod, poſito auxilio efficaci præuenientis gratiæ, neceſſario cooperatur homo neceſſitate dumtaxat infallibilitatis, & conſequentiæ, quæ non repugnat libertati, non autem neceſſitate abſoluta, vt diſputatione 25. explicatum eſt.

Et per hæc reſpondetur ad quintum argumentum pro tertia ſententia. Dicimus enim, nullum abſurdum ex illis tribus ſequi ex noſtra doctrina. Prædeſtinatio enim, ſeu decretũ Dei prædeſtinantis eſt certiſſimum, quantum ad aſſequutionem effectus, non ſolum certitudine præſcientiæ, ſed etiam certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, vt diſput. 41. patebit. Et ſimiliter, quantum ad aliquos effectus prædeſtinationis, talis exequutio non fit ſine libero conſenſu noſtri arbitrij. Ex hoc autem nõ ſequitur, quod tale decretũ imponat libero arbitrio neceſſitatem abſolutam cooperandi; ſed ſolum conditionatam, vt dictum eſt. Et, cum obijcitur, quod neceſſitas actus ex aliqua hypotheſi, quę neque eſt ipſe actus, neque includit in ſe ordinem ad exequutionem illius, ſit neceſsitas ſimpliciter; reſpondetur, quod decretũ diuinum, ex cuius ſuppoſitione eſt neceſſarius conſenſus liberi arbitrij neceſsitate infallibilitatis, dicit ordinem ad exequutionem eiuſdem conſenſus liberi, tamquam ad effectũ, quem Deus efficit per liberum arbitrium. Vnde præſcientia huius conſenſus futuri non præcedit ipſum decretum, nec eſt ſimul cum illo in ſigno rationis, ſed poſterius: nam effectus ſemper intelligitur poſterior ſua cauſa efficiente. Quomodo autem cum neceſsitate infallibilitatis ſtet libertas arbitrij, diſput. 22. nu. 40. & 41. explicatum eſt.

Prædeſtinantis decretum nõ imponit lib. arb. neceſſitatem abſolutã.

Ad ſextum reſpondetur, quod quilſbet homo, quamdiu eſt in via, abſolute loquendo, poteſt ſaluari, quamuis non ſit prædeſtinatus: prædeſtinatio enim non eſt neceſſaria, vt quis abſolute poſſit ſaluari, ſed vt infallibiliter ſaluetur. Videatur S. Tho. 1. p. q. 23. art. 3. ad 3. vbi idem argumentum proponit, & diſſoluit.

Ad ſeptimum reſpondetur, quod in his, quæ ſunt omnino gratuita, nõ habet locum acceptio perſonarum, vt patet ex illo Matth. 20. *Numquid non licet mihi, quod volo, facere; an oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum? Amice tolle, quod tuum eſt, & vade in pace.* Cum ergo beatitudo æterna, & gratia nulli puræ creaturæ debeatur, non eſt acceptio perſonarum, quod Deus pro ſua gratuita voluntate ante præuiſa merita, vnum eligat ad vitam æternam, & alium non eligat, etiam ſi quantum ad naturalia ſint omnes æquales. XXIII.

Acceptio perſonarũ non habet locum in gratuitis.

Ad octauum reſpondetur, voluntatem conſequentẽ reperiri in Deo antecedenter

Digitized by Google

ter ad præſcientiam meritorum, & demeritorum, vt diſp. 34. dictum eſt.

Ad nonum reſpondetur, quod Rex temporalis non poteſt efficaciter victorem efficere eum, quem diligit, & cui vult coronam tribuere. Vnde non poteſt abſoluta voluntate illi velle coronam propoſitam pro victoria, niſi eadem victoria præſuppoſita: Deus autem poteſt efficaciter victorem efficere quemcunque voluerit; vnde bene poteſt abſoluta voluntate velle electis coronam gloriæ, per modum intentionis, antequam præuideat eorum victoriam. Vnde in feſto B. Vincentij Martyris canit Eccleſia: *Ipſe tibi coronam paratam ſeruat in cælis, qui te fecit victorem in pœnis.*

In officio Ord. Præd.

Ad decimum reſpondetur, quod beatitudo æterna ſecundum intentionem diuinam, habet ordinem ad prædeſtinatos adultos ante præuiſa merita, quamuis non in exequutione: nam beatitudo in exequutione præſupponit merita, vt dictum eſt in 4. concluſione.

Ad confirmationem reſpondetur, quod intentio efficax finis ſemper præſupponitur in ſigno rationis ad electionem mediorum, ſiue media ſint cauſa phyſica aſſequutionis finis, ſiue cauſa moralis; medium enim ex ſua intrinſeca ratione hoc habet, quod præſupponat bonitatem, ſeu volitionem finis.

Diſputatio XXXVIII.

Vtrũ prædeſtinatio Paruulorum fuerit dependens ex præſcientia boni vſus liberi arbitrij parentum, vel aliorum, per quos ad baptiſmi gratiam peruenerunt; & eam præſupponat.

I. IN hac difficultate eſt nobis duplex concertatio; altera cum hæreticis, altera cum Catholicis: hæretici namque Pelagiani negantes, peccatum originale eſſe in paruulis, & aſſerentes baptiſmum non eſſe neceſſarium ad remiſſionem peccati originalis; ſed, vt conſequerentur regnum cælorum; conſequenter dixerunt, paruulos decedentes ſine baptiſmate prędeſtinari, & reprobari propter bona, vel mala opera, quæ commiſiſſent, ſi vixiſſent. Sed hanc ſententiã, tamquam erroneam reprobat S. Auguſt. lib. de prædeſt. SS. c. 12. & 13. & lib. de don. perſeu. c. 9. & 10. & epiſt. 107. ad Vitalem; quia nullus iudicatur ſecundum ea, quæ feciſſet, ſi vixiſſet: neque ſecundum ea, quæ operatus fuiſſet, ſi talis, vel talis occaſio illi ſe ſe obtuliſſet; ſed ſecundum ea, quæ geſſit in corpore, hoc eſt tempore, quo anima vixit in corpore, vt patet ex illo 2. ad Corint. 5. *Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque ſecundũ ea, quæ geſſit in corpore, ſiue bonum, ſiue malũ geſſit*, inquit, non, *facturus eſſet.*

Paruuli nõ prędeſtinãtur, nec reprobantur propter bona, vel mala opera, quæ feciſſent.

Paruuli cõparebũt in Iudicio vniuerſali

Et ſi obijciatur: nam paruuli nihil geſſerunt in corpore dignum præmio, vel pœna; reſpondetur cum S. Auguſtino, quod vel per ſe, vel per alios aliquid geſſerunt dignum prꝑmio, vel pœna: nam per alios baptizati ſunt aliqui, aliqui non ſunt baptizati, ſed mortui in peccato, quod ex primo parente contraxerunt. Præterea probatur: nã alias adultus, qui diſceſſit in gratia, puniendus eſſet æterno ſupplicio, propter peccata mortalia, quæ feciſſet, ſi diutius vixiſſet. Similiter qui in peccato mortali vitam finiuit, eſſet dignus gloria propter pœnitentiam, quam habuiſſet, ſi vita longior fuiſſet illi conceſſa; quod tamen aſſerere ineptiſſimum eſt.

Aug. lib. 6. contra Iulian. cap. 4.

Inter catholicos vero eſt ſentẽtia quorundam Theologorum aſſerentium, quod prædeſtinatio paruulorum, quamuis non fuerit facta propter bonũ vſum liberi arbitrij parentum, aut eorum, qui paruulos baptizauerunt; nihilominus tamquam à conditione, ſine qua ratio prouidendi illis de medijs ad ſalutem non habuiſſet rationem prædeſtinationis; dependens fuit prędeſtinatio paruulorum ex prꝑſcientia, qua Deus præſciuit liberam voluntatem applicantis baptiſmum, & liberam voluntatem parentum, qui eoſdem paruulos genuerunt. Ex quo inferunt, quod certitudo, quod paruuli conſequantur vitã æternam, non eſt ex certitudine mediorum, effectuſuè prædeſtinationis, ſed ex certitudine diuinæ præſcientiæ. II.

Probant hoc primo. Si paruuli non fuiſſent

fuiſſent à parentibus geniti, aut baptizãs non habuiſſet intentionem baptizandi, & moreretur ſine baptiſmate, non eſſent prædeſtinati: ergo, quod volũtas Dei, qua illis prouidit de medijs ad ſalutem, ſortiatur in particulari rationem prædeſtinationis, reſpectu paruulorum; pendens fuit, tamquam à conditione, ſine qua non, ex preſcientia voluntatis parentum, & legitimæ intentionis baptizantis.

Secundo. Remedium contra peccatum originale prouiſum à Deo, potuit non applicari paruulo, etiam prædeſtinato: nam libere, & contingenter applicatur illi. Itẽ potuit mori in vtero matris, & etiam potuit peruenire ad vſum rationis, & multa poſtmodum peccata committere, & damnari: ergo prædeſtinatio illius non erat certa, & infallibilis ex vi mediorum, effectuumuè prædeſtinationis, ſed ex certitudine diuinæ præſcientiæ. Quidam autem hanc ſententiam moderantur, aſſerentes, huiuſmodi præſcientiam non præintelligi ante prædeſtinationem paruulorũ, ſed eſſe ſimul cum illa in eodem ſigno rationis, ſicut ſupra de prædeſtinatione adultorum dictum eſt.

III. Reſpondetur tamen iuxta ea, quæ diximus diſputatione præcedenti, prædeſtinationem paruulorum, formaliter loquendo, in ratione prædeſtinationis non dependere, etiam tamquam à conditione, ſine qua non, ex præſcientia voluntatis parentum, vel applicantis baptiſmum, neque pendere ex cõcurſu aliarum cauſarum naturalium, quæ concurrunt ad generationem, & conſeruationem prolis; ſed ex mera, & gratuita Dei voluntate, ſicut de prædeſtinatione adultorum ſuperius dictum eſt. Hæc concluſio defenditur ab omnibus Thomiſtis, eſtq. S.Thom. & S. Auguſtini lib. de dono perſeu. cap. 12. in fin. vbi hanc paruulorum pertractãs quæſtionem, ait: *Neque enim fato cogitur Deus illis infantibus ſubuenire, illis autem non ſubuenire, cum ſit vtriſque cauſa communis: Aut res humanas in paruulis non diuina prouidentia, ſed fortuitis agi caſibus, opinabimur, cum rationales vel damnandæ, vel liberandæ ſint animæ, quandoquidem nec paſſer cadit in terram ſine voluntate Patris noſtri, qui in cælis eſt: aut parentum negligentiæ ſic tribuendum eſt, quod paruulus ſine baptiſmo moritur, vt nihil ibi agant ſuperna iudicia: tamquam ipſi, qui hoc modo male moriuntur, parentes ſibi negligentes, voluntate propria, de quibus naſcerentur, elegerint. Quid dicam, quod paruulus aliquando, antequã illi per miniſteriũ baptizantis ſuccurri poſſit, expirat? Plerunque enim feſtinantibus parentibus, & paratis miniſtris, vt baptiſmus paruulo detur, Deo tamen nolente, non datur, qui eum paruulum in hac vita non tenuit, vt daretur.*

Prædeſtinatio paruulorum nõ fuit ex præuiſis operibus parentum, &c.

Locis ſupra citatis.

Et probatur: nam, quod paruulus conſequatur reipſa remedium contra peccatum originale, & moriatur, antequam perueniat ad vſum rationis, in quo poſſit peccare mortaliter; eſt effectus prædeſtinationis illius: ergo prædeſtinatio paruuli in ratione prædeſtinationis, non dependet ex futura applicatione baptiſmatis, aut ex futura morte immatura, nec præſupponit præſcientiam illius. Patet conſequentia: nam effectus non præſupponitur ad ſuã cauſam. Antecedens probatur: nam media, per quæ prædeſtinatus conſequitur vitam æternam efficaciter, ſunt effectus prædeſtinationis illius, vt patet ex definitione prædeſtinationis ſuperius explicata: quod etiam colligitur ex S.Thoma, locis diſput. ſeq. nu. 1. allegandis; ſed per remedium applicatũ contra peccatum originale, & per immaturam mortem, conſequitur paruulus efficaciter vitam æternam: ergo hæc ſunt prædeſtinationis paruulorum effectus.

Secundo: nam, ſuppoſito, quod Deus prædeſtinauerit aliquem paruulum; ad prouidentiam illius pertinet, quod ille naſcatur, & conſeruetur, quouſque poſſit remedium contra originale peccatum illi applicari: ergo, ſtante huiuſmodi ſuppoſitione, impoſsibile eſt in ſenſu compoſito, quod paruulus ille non naſcatur, vel quod decedat, antequam remedium contra peccatum originale applicetur illi: quamuis, abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo, eidem poſſit non applicari.

Tertio: Quoniam alias concedendum eſſet, ex parte liberi arbitrij creati aliquid dari, à quo dependeat prædeſtinatio paruuli; & ita non eſſet mere gratuita.

Reſpondent, prædeſtinationem paruulorum etiam fuiſſe mere gratuitam, quia ex mera Dei voluntate ortũ habuit, quod paruulus prædeſtinatus conſtitueretur in tali ordine rerum, & in talibus circumſtan-

Digitized by Google

ſtantijs, in quibus Deus præſciebat, per liberam voluntatem parentum eſſe concipiendum, & per cauſas naturales ducendum ad tempus, in quo poſſet illi applicari Sacramentum baptiſmi, & applicaretur de facto. Sed hæc ſolutio iam in præcedenti diſp. nu. 10. & 11. impugnata eſt.

IIII. AD primum argumentum reſpondetur, ſuppoſita prædeſtinatione paruuli, impoſſibile eſſe, in ſenſu compoſito non applicari illi remedium contra peccatum originale, vel eum non naſci; quamuis, abſolute loquendo, potuerint parentes illum non generare, & ſimiliter potuerit illi non applicari baptiſmus. Vnde, licet in ordine ad cauſam proximam fuerit illi baptiſmus contingenter applicatus; ac per conſequens potuerit non applicari; in ordine tamen ad voluntatem diuinam, quæ infallibiliter operatur, quæcunque vult, talis applicatio baptiſmi, & generatio pueri, & mors immatura induit quamdam neceſſitatem immutabilitatis, ſeu conſequentiæ, vt diſputatione 25. dictum eſt: & per hæc patet ad ſecundum argumentum.

His ſuppoſitis inquirendum eſt: An ex parte meritorum Chriſti aſsignari poſſit cauſa prædeſtinationis.

Diſputatio XXXIX.

Vtrũ merita Chriſti præuiſa ſint cauſa prædeſtinationis noſtræ, quantum ad integrum effectũ.

I. HANC quæſtionem ſatis diffuſe tractat M. Bañes 1. p. q. 23. art. 5. dub. 2. Zumel eodem art. diſp. 2. & de illa ſolet etiam diſputari 3. p. q. 19. art. 4. & quæſt. 24. art. 4. Aſturicenſis eam luculenter pertractat q. 7. de gratia Chriſti, dub. 3. pag. 974. circa quam eſt

Prima ſententia multorum Theologorum etiam ex Thomiſtis, aſſerentium, quod gratia vocationis, & fides, & diſpoſitiones ſupernaturales, quæ gratiam iuſtificantem antecedunt, non conferuntur nobis ex meritis Chriſti; ſed ex mera, & gratuita Dei voluntate. Ita tenet Driedo lib. de captiuitate, & redemptione generis humani tract. 4. c. 2. par. 8. memb. 3. Ruar. art. 6. contra Lutherum. Somnius lib. 2. demonſtrationum fidei tract. 3. cap. 19. Eamdem ſententiam docuit Capreol. in 3. diſt. 18. q. 1. & Ferrar. 4. cont. Gent. c. 55. circa ſolutionem ad ſeptimam rationem; quamuis reſtringat ſuam ſententiam ad diſpoſitiones remotas; & ex conſequenti tenentur iſti auctores concedere, quod merita Chriſti præuiſa non fuerint cauſa noſtræ prædeſtinationis, quantum ad integrum effectum illius. Pro qua ſententia

Arguitur primo: Prædeſtinatio noſtra, & gratia eſt ex mera, & gratuita voluntate Dei, vt diſput. 37. dictum eſt: ergo non eſt merces correſpondens meritis Chriſti. Patet conſequentia: nam quod redditur meritis, tamquam merces, debetur ſecundum iuſtitiam, & non donatur ſecundum gratiam, iuxta illud ad Rom. 4. *Ei, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitũ.* Et c. 11. *Si autem ex operibus; iam gratia non eſt gratia.*

II. Confirmatur: nam S. Thom. 3. p. q. 19. ar. 4. cum quoddam argumentum propoſuiſſet ad probandum, Chriſtum Dominũ non meruiſſe gratiam, quæ nobis confertur; reſpondens ad illud in ſolutione ad tertium clariſsime docet, quod quãuis Chriſtus Dominus meruerit, quod detur gratia regeneratis per baptiſmum; tamen *hoc ipſum eſt gratiæ, quod homini concedatur regenerari per baptiſmum:* & ex hoc concludit, quod *ſalus hominis eſt ex gratia.* Idem docet q. 29. de verit. ar. 7. ad vltimum. Sentit ergo, quod applicatio baptiſmi non eſt ex meritis Chriſti: & ita merita Chriſti non erunt cauſa totius effectus prædeſtinationis; applicatio enim baptiſmi in prædeſtinatis eſt effectus prædeſtinationis eorum.

III. Secundo: Chriſtus non meruit, neque mereri potuit ſuam prædeſtinationem, ſicut non potuit mereri Verbi incarnationem: ergo nec meruit noſtram prædeſtinationem, quantum ad omnes effectus, & beneficia, quæ Deus prædeſtinauit, & præparauit eis. Patet conſequentia: nam inter hæc beneficia connumeratur prædeſtinatio Chriſti, & incarnatio, quæ fons, & origo eſt omnium beneficiorum, & bonorum ſupernaturalium, quæ Deus ſuis electis præparauit.

Con-

Confirmatur: nam prædeſtinatio eſt præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur, quicunque liberantur, vt diſputatione 35. dictum eſt: ſed Chriſtus Dominus non fuit cauſa meritoria omnium beneficiorum, quæ Deus nobis præparauit; quia non fuit cauſa meritoria ſuæ incarnationis, vt dictum eſt: ergo non eſt cauſa noſtræ prædeſtinationis.

II. Tertio. Noſtro modo intelligẽdi, prius intelliguntur alij homines prædeſtinati, quàm intelligatur prædeſtinatus Chriſtus Dominus: ergo prædeſtinatio noſtra non pendet ex meritis Chriſti; prius enim non pendet à poſteriori. Antecedens probatur. Prius in ſigno rationis decreuit Deus ſaluare genus humanũ, quã ſtatuerit mittere Saluatorem. Etenim ſalus hominum fuit finis incarnationis; intentio autem finis præcedit ordine naturæ volitionem eorum, quæ ordinantur ad finem. Sed illud decretum ſaluandi homines fuit prædeſtinatio: nam prædeſtinatio eſt præparatio gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro, vt docent SS. Auguſt. & Thomas locis diſput. 35. allegatis: ergo prius alij homines fuerunt prædeſtinati, quàm Chriſtus Dominus.

Confirmatur. Prius in ſigno rationis Adam intelligitur gratus, quam Chriſtus prædeſtinatus: alias gratia, quam habuit Adam in ſtatu innocentiæ fuiſſet illi collata ex meritis Chriſti, quod eſt falſum, vt patebit diſputatione ſequenti. Sed illa gratia Adæ fuit effectus prædeſtinationis illius; nam per illam conſequutus eſt aliquem gradum gloriæ, ſicut & per opera meritoria, quæ habuit in ſtatu innocentiæ: ergo merita Chriſti non fuerunt cauſa totius effectus prædeſtinationis Adæ, & eadem erit ratio de alijs prædeſtinatis.

Quarto. Si propter aliquam rationem merita Chriſti eſſent cauſa prædeſtinationis noſtræ, quantum ad integrum effectum illius; maxime, quia ipſe eſt caput omnium hominum, & per cõſequens debet in eos influere, tamquam in membra, omnem vitam, & motum ſpiritualem, quem habent. ſed hæc ratio eſt nulla: ergo. Minor probatur: nam Chriſtus eſt etiam caput Angelorũ, vt docet Sanctus Thomas 3. p. q. 8. ar. 4. quod manifeſte conſtat ex illo ad Coloſſ. 2. *Qui eſt caput omnis principatus, & poteſtatis*. & tamen merita Chriſti prçuiſa non fuerunt cauſa prçdeſtinationis Angelorum, aut omniũ effectuum illius, tum quoniã alias, etiam Adamo non peccante, Verbum fuiſſet incarnatum ad complendam Angelorum prædeſtinationem; tum etiam: nã gratia, per quam ſunt Angeli prædeſtinati, & gloriam conſequuti; non fuit illis collata ex meritis Chriſti, ſicut neque gratia collata primis parentibus in ſtatu innocentiæ fuit ex meritis Chriſti: ergo merita Chriſti nõ fuerunt cauſa prædeſtinationis noſtræ.

Secunda ſententia eſt quorundã Thomiſtarum, qui, quamuis fateantur, merita Chriſti præuiſa fuiſſe cauſam prædeſtinationis noſtrç, quantum ad integrum effectũ illius; negant tamen fuiſſe cauſam meritoriam ipſius actus, ſeu preordinationis prçdeſtinantis, quantum ad terminationem ad tale obiectum. Pro qua ſententia III.

Arguitur quinto ex Sancto Thoma, prima parte, quçſt. 23. articulo octauo, in corp. vbi ait, quod *quantum ad ipſam præordinationem, nullo modo prædeſtinatio iuuatur precibus Sanctorum. Non enim precibus Sanctorum fit, quod aliquis prædeſtinetur à Deo*: & art. 5. eiuſdem quçſt. in corp. inquit, quod *nullus fuit ita inſanæ mentis, qui diceret merita eſſe cauſam diuinæ prædeſtinationis ex parte actus prædeſtinantis*: ergo.

Sexto: nam propterea nullius merita poſſunt eſſe cauſa ipſius actus prçdeſtinãtis: quia prçdeſtinatio, quantũ ad actum prçdeſtinantis eſt çterna, & omne meritum eſt temporale; nullum autem temporale poteſt eſſe cauſa eius, quod eſt çternum: ſed etiam actus prçdeſtinantis, quãtum ad terminationem ad tale obiectum ſecundarium eſt çternus: ergo nullius merita, etiam Chriſti Domini potuerunt eſſe cauſa prçdeſtinationis, quantũ ad actum prçdeſtinantis, vt terminatur ad tale obiectum. Pro reſolutione tamen ſit

IIII. PRima Concluſio. Merita Chriſti Domini prçuiſa, ſunt cauſa omnium auxiliorum, & totius gratiæ, quç in natura lapſa conferuntur hominibus. Et idẽ dicendum de omnibus diſpoſitionibus tam proximis, quàm remotis, iuſtificantem gratiam antecedentibus: & de augmento gratiç, & omnibus meritis; omnia enim hçc à Deo nobis cõferuntur ex meritis Chriſti. Hæc cõcluſio eſt de mente S. Thomç

Chriſti merita fuerũt cauſa omniũ donorum, quæ hominibus conferuntur.

Thomę 3.p.quæſt.7.articulo nono, decimo, & vndecimo, & quæſtione octaua articulo tertio, & expreſſe illam docet quæſtione vigeſimanona de verit. articulo 1. præſertim in ſolutione ad octauum, vbi ait, quod *meritum Chriſti ſufficienter operatur, vt quædam cauſa vniuerſalis ſalutis humanæ; ſed oportet hanc cauſam applicari ſingulis per ſacramenta, & per fidem formatam, quæ per dilectionem operatur; & ideo requiritur aliquid aliud ad ſalutem noſtram præter meritum Chriſti; cuius tamen meritum Chriſti eſt cauſa*. Sentit ergo, meritum Chriſti eſſe cauſam applicationis ſacramentorũ,fidei noſtræ, & omnium meritorum, ac donorum,quæ requiruntur ad ſalutem.

Probatur Concluſio primo ex ſacris litteris, & præſertim ex illo ad Epheſios 1. *Qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto Ieſu*, ideſt, ex meritis Chriſti, vt explicat Ambroſ.Et Ioann.1.*De plenitudine eius omnes nos accepimus.* Et iterum ait:*Lex per Moyſem data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.* Item Ioan.15.dicitur: *Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite, ita & vos niſi in me manſeritis.* Ex quo teſtimonio Concil.Trident. ſeſs.6. cap.16. probat, quod Chriſtus influat virtutem in homines iuſtos, tamquam caput in membra, & ſicut vitis in palmites. Sic enim ait: *Ille ipſe Chriſtus Ieſus,tamquam caput in membra, & tamquam vitis in palmites,in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influit, quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur: & ſine qua nullo pacto* Deo *grata,& meritoria eſſe poſſent*.

Præterea in Pſalm. 67. dicitur ad litteram de Chriſto Domino: *Aſcendiſti in altum, cepiſti captiuitatem, accepiſti dona in hominibus*. Quibus verbis ſignificatur, omnia dona gratiæ hominibus collata præmium eſſe meritorum Chriſti, quod quidem præmiũ accepit in ſuis membris.

Probatur ſecundo ratione. Gratia,quæ hominibus redemptis confertur, dicitur Chriſti, vt patet in Concilio Mileuitan. can.3.& 4.vbi gratiam,qua iuſtificamur, appellat gratiam Dei *per Ieſum Chriſtum.* & in Concilio Tridentino ſeſs. 6. cap. 5. dicitur: *Ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Deo per Ieſum Chriſtum præueniente gratia ſumendum eſſe*. ſed ea ratione talis gratia dicitur gratia Chriſti, ſeu per Ieſum Chriſtum;quia per ipſius merita nobis confertur: ergo.

Tertio probatur. Humanitas Chriſti eſt inſtrumentum coniunctum diuinitati, per quod operatur Deus omnia bona, & dona ſupernaturalia, quæ hominibus redemptis confert: ergo,cum integer effectus noſtræ prædeſtinationis referatur in voluntatem Dei, tamquam in cauſam;debet etiam referri in humanitatem Chriſti Domini, tamquam in inſtrumentum, atque in merita eius præuiſa.

Secunda Concluſio. Prædeſtinatio Chriſti eſt cauſa noſtræ prædeſtinationis, quoad integrum effectum illius in triplici genere cauſæ, ſcilicet in genere cauſæ efficientis, inquantum ipſe eſt mediator noſtræ ſalutis: & in genere cauſæ formalis, inquantum in filios Dei ad imaginem eius prædeſtinamur:& in genere cauſæ finalis,inquantum noſtra ſalus in eius gloriam redundat. Concluſio eſt expreſſa S.Thomæ in 3.diſt.10.quęſt.3.quęſtiunc. 3.quam probat ex illo ad Epheſ. 1. *Prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum ſuorum per Ieſum Chriſtum*;ſed dictio,*per*,denotat cauſam efficientem, vt 1.p. quæſt. 36. art.3. in c. dicit S.Thom. ſicut quando dicitur, Patrem operari omnia per filium,iuxta illud Ioan. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt*: ergo prædeſtinatio Chriſti eſt cauſa efficiens prædeſtinationis noſtræ, quoad integrum effectũ illius. Quod autem ſit cauſa exemplaris, quæ dicitur cauſa formalis extrinſeca, probatur ex illo ad Romanos 8. *Quos prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui*. ſed imago eſt exemplaris cauſa,quæ reducitur ad formalem: ergo. Quod vero ſit cauſa finalis, probatur; quia noſtra prædeſtinatio ordinatur, tamquam in finem ad perfectionem corporis Chriſti myſtici, iuxta illud ad Epheſios 4. *Alios autem Paſtores, & doctores ad conſummationem Sanctorum in opus miniſterij in ædificationem corporis Chriſti*. Et primæ Corinthiorum, tertio. *Omnia enim veſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas, ſiue mundus, ſiue vita, ſiue mors, ſiue præſentia, ſiue futura; omnia enim veſtra ſunt: vos autem Chriſti: Chriſtus autem Dei*. Quaſi diceret: Omnia inferiora homini, ordinantur ad

V. Chriſti prędeſtinatio fuit cauſa prædeſtinationis noſtrę quo ad omnes eius effectus.

Digitized by Google

ad illum, tãquam ad finem, propter quẽ ſunt creata; homines autem ordinantur ad gloriam Chriſti, humanitas autẽ Chriſti ordinatur, tamquã ad finem vltimum,
Prou. 16. ad gloriam Dei, iuxta illud: *Omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*.

Probatur præterea ratione Sãcti Thomæ tertia parte, quæſtione vigeſima quarta, artic. 4. Deus ab æterno prædeſtinauit ita electorum ſalutem, vt etiam prædeſtinauerit, quod compleretur per Chriſtum: ſub prædeſtinatione enim æterna non ſolum cadit id, quod eſt faciendum in tempore; ſed etiam modus, & ordo, ſecundum quem eſt complendum: ergo prædeſtinatio Chriſti eſt cauſa finalis noſtræ prædeſtinationis, eam complens, & perficiens.

VI. Tertia Concluſio. Chriſtus meruit nobis prædeſtinationem, & efficacẽ electionem ad gloriam, non quidem quantum ad abſolutum ipſius actus prædeſtinantis, ſed quantum ad reſpectiuum, quod connotat, ſeu quantum ad terminationem ad aliquas perſonas, & ad tale, vel tale obiectum ſecundarium. Itaque ipſamet voluntas efficax Dei, qua prædeſtinatos ordinauit ad vitam æternam, habuit fundamentum aliquod in meritis Chriſti præuiſis, & propter eadem merita talis dilectio, & prædeſtinatio libera terminata eſt ad tale obiectum ſecundarium, vt in concluſione ſequenti explicabimus. Hæc concluſio ſic intellecta eſt contra aliquos diſcipulos S. Thomæ; aſſeritur tamẽ ab aliis Thomiſtis, & videtur expreſſa ſententia S. Thomæ ſuper illud Apoſtoli: *Elegit nos*
1.Pet.1. *in ipſo ante mundi conſtitutionem*. Inquit enim ita: *Benedixit nos nõ noſtris meritis, ſed ex gratia Chriſti, ſicut elegit nos, & gratis à maſſa perditionis ſeparandos præordinauit nos in ipſo, id eſt per Chriſtum.* vbi illa propoſitio, *per*, cauſam denotat meritoriam eiuſdem electionis. Et eadem videtur ſententia S. Auguſt. lib. de prædeſt. Sanct. cap. 18. quam inter alios Thomiſtas defendit Aſturicenſis in relect. citata de gratia Chriſti, pag. 983. & ſeqq.

Chriſtus meruit, quod actus Dei prædeſtinãtis ad tales perſonas terminaretur.

Probatur auctoritate Apoſt. ad Epheſ. 1. *Qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto.* ſed potiſſima benedictio ſpiritualis, ex qua aliæ benedictiones emanant, eſt æterna Dei electio, & prædeſtinatio: ergo hæc eſt ex meritis Chriſti, à Deo præuiſis.

Confirmatur auctoritate Sancti Chryſoſtomi homilia 1. ſuper eamdem epiſtolam, vbi ait: *Per quem nos benedixit, per eumdem nos elegit.*

Probatur ſecundo. Chriſti merita fuerunt à Deo præuiſa, antequam alios homines prædeſtinaret: ergo fuerunt cauſa noſtræ prædeſtinationis. Antecedens probatur: nam Chriſtus fuit primus prædeſtinatorum: ergo prædeſtinatio illius, & merita præceſſerunt in ſigno rationis in mente diuina prædeſtinationem aliorum, qui per Chriſtum redempti ſunt. Conſequentia probatur: nam merita Chriſti nõ alia ratione præuiſa ſunt à Deo ante prædeſtinationem noſtram, niſi vt cauſa illius meritoria, finalis, & exemplaris.

Probatur tertio. Deus redemptos per Chriſtũ prædeſtinare potuit propter merita eius præuiſa: etenim ex parte obiecti voliti aſſignari poteſt cauſa, vel ratio diuinæ voluntatis, vt omnes Thomiſtæ docent cum Sancto Thoma prima parte, quæſtione decimanona, articulo quinto: ſed ad dignitatem, & excellentiam Chriſti Domini, & meritorum illius pertinet, quod ita fuerint prædeſtinati: ergo.

Maior difficultas eſt: Vtrum electio comparatiua, & efficax huius in particulari præ alio, fuerit facta ex meritis Chriſti. Aliqui enim Thomiſtæ, qui defendunt noſtram tertiam concluſionem intellectam de electione abſoluta, eam negant de electione cõparatiua. Sit nihilominus

Qarta Concluſio. Chriſtus Dominus meruit electionem comparatiuam prædeſtinatorum formaliter ſumptam. Pro cuius explicatione, notandum eſt, Chriſtum Dominum non meruiſſe, quod aliqui in particulari, vel in communi non diligerentur, aut non eligerentur à Deo: neque hoc aſſerimus in noſtra concluſione; ſed dicimus meruiſſe, quod, cum omnes homines poſſint à ſeipſis à fine ſupernaturali, ſuppoſita diuina permiſſione, deficere; aliqui tamen in particulari deſignarentur à Deo, in quibus ipſa Chriſti merita ſuum conſequerentur effectum: Deſignationem autem materialem eligendorum Chriſtus Dominus reliquit Patri; ſicut ſi aliquis offerret ſua bona Reipublicæ in pauperes diſtribuenda, & relinqueret eiuſdem Reipublicæ diſpoſitioni, & electioni determinationem materia- VII.

Chriſtus meruit electionẽ cõparatiuam prędeſtinatorũ formaliter ſumptam, non autem materialiter.

Digitized by Google

lem illorum pauperum. Hanc concluſionem ſic explicatam docet Aſturicenſis, vbi ſupra concluſione 3. & probatur rationibus factis pro præcedentibus. Nam in Scriptura habetur, quod per Chriſtum Dominum, & in ipſo electi, ſunt à Deo præordinati ad vitam æternam, vt patet ex verbis Apoſt. inductis: ſed electio, formaliſſime loquendo, importat aſſumptionem vnius, relicto alio; eſt enim electio inter plures: ergo Chriſtus Dominus meruit electionem comparatiuam prædeſtinatorum formaliter ſumptam.

Probatur ſecundo. Chriſtus Dominus obtulit ſua merita, vt in aliquibus efficaciter ſortirentur effectum; vnde & Redemptor dicitur omnium, quantum ad ſufficientiam, & aliquorum, quantum ad efficaciam, vt diſp. 71. patebit: ergo, quod ex multis aliqui eligerentur ad gloriam, fuit ex præuiſis meritis Chriſti: ergo meruit electionem comparatiuam.

Confirmatur: In Scriptura ſacra promiſſa eſt in præmium paſſionis, & mortis Chriſti Domini multitudo magna filiorum, in quibus eadẽ merita ſortirẽtur effectum; dicitur enim Iſa. 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur*: id eſt, per merita, & opera illius ſuam Deus adimplebit voluntatẽ in electione prædeſtinatorum. & iterum, ait: *Generationem eius quis enarrabit? quoniam abſciſſus eſt de terra viuentium*: ac ſi apertius diceret: Innumerabilis erit multitudo filiorum, quos per paſſionem ſuam, & mortem acquiret, vt in commentarijs noſtris ſuper eumdẽ locum notauimus: ergo.

VIII. Sed contra hanc concluſionem arguũt auctores oppoſitæ ſententiæ. Huius electionis comparatiuæ vnius præ alio nullum habere poteſt fundamentum in meritis Chriſti; nã alias iſta cauſalis eſſet concedenda: Quia Chriſtus Dominus voluit efficaciter applicare ſua merita Petro in particulari, ideo Petrus eſt electus à Deo, & prædeſtinatus: & idem de alijs. Hoc autem eſt magnum inconueniens: nam alias totum negocium prædeſtinationis, & electionis hominum, primo, & radicaliter reducendum eſſet in humanã Chriſti voluntatem, & non in diuinam electionẽ.

Arguunt ſecundo: nam alias Chriſtus meruiſſet, quod aliqui non eligerentur à Deo. Probatur: nam mereri electionem comparatiuam eſt mereri, quod vnus eligatur, alius relinquatur, & deſeratur.

Ad primum reſpondetur ex doctrina tradita, quod electio huius in particulari, materialiter loquendo, ſecundum quod eſt huius, non fuit ex meritis Chriſti, ſed ex mera, & gratuita Dei voluntate. Quãuis enim Chriſtus Dominus in præſcientia Dei, antequam intelligatur prædeſtinatio noſtra, applicauerit ſua merita, & obtulerit Patri, vt aliqui in particulari, formaliter loquendo, eligerentur à Deo, in quibus eius paſſio ſuum conſequeretur effectum; materialem tamen deſignationem eligendorum liberæ voluntati Dei reliquit, vt dictum eſt. Præterea etiam alia ratione reducitur primo in Dei gratuitam voluntatem noſtra prædeſtinatio. Quoniam, licet Chriſtus meruerit, quod aliqui non determinate, ſed vage eligerentur à Deo; ex mera tamen, & gratuita Dei voluntate nullis præuiſis meritis, etiam ipſius Chriſti, proceſſit incarnatio Verbi, & Chriſti Domini prędeſtinatio. Dicit enim Auguſtinus in libro de prędeſtinatione SS. cap. 15. *Ille homo, vt à Verbo, Patri coæterno, in vnitate perſonæ aſſumptus Filius Dei vnigenitus eſſet, vnde hoc meruit? quod eius bonum qualecumque præceſſit? quid egit ante, quid credidit, quid petiuit, vt ad hanc ineffabilem excellentiam perueniret?* Vnde, ſuppoſito incarnationis myſterio, & prædeſtinationis Chriſti, prius in ſigno rationis, quàm Deus aliquid determinaret in particulari circa electionem, & prędeſtinationem noſtram, præuidit merita Chriſti, & eius humanam voluntatem offerentem eadem merita, vt eorum intuitu aliqui in particulari, ſed vage eligerentur à Deo, & prædeſtinarentur in ipſo. In ſecũdo ſigno intelligitur libera, & gratuita voluntas Dei, qua, cum poſſet alios eligere, & diligere in particulari, & deſignare materialiter, vt eos daret Chriſto; iſtos tamen elegit determinate. In tertio ſigno intelligitur applicatio, qua Chriſtus Dominus ſua merita applicauit. Sciens quippe, tales homines in particulari eſſe à Deo gratis electos, applicauit pro illis ſua merita, quantum ad efficaciam: & preces fudit, vt eos Deus ſeruaret à malo, iuxta illud, quod ipſe ait Ioann. 13. *Ego pro eis rogo, non*

Chriſtus ſuã prædeſtinationẽ nõ meruit.

Signa rationis circa Chriſti prædeſtinationem, & noſtrã.

Digitized by Google

pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi. ideſt, rogo pro prædeſtinatis. vnde Sanctus Thomas 3.p. quæſt.21. art.4. ad 2. explicans illud Lucæ 22. *Pater ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt*, inquit, *quod Chriſtus non orauit pro omnibus crucifixoribus, neque etiam pro omnibus, qui erant credituri in eo, ſed pro his ſolum, qui erant prædeſtinati, vt per ipſum vitam conſequerentur æternam.* Hæc igitur Chriſti oratio, & applicatio meritorum intelligitur in tertio illo ſigno rationis.

Ad ſecundum reſpondetur, quod, vt Chriſtus Dominus dicatur meruiſſe electionem comparatiuam aliquorum, non requiritur, quod meruerit aliorum derelictionem, vel reprobationem, ſed ſufficit, quod propter merita eius præuiſa ex multis, qui poterant ex ſeipſis à ſalute æterna deficere, aliqui fuerint electi, vt ad eamdem ſalutem infallibiliter peruenirent.

IX. AD primum argumentum ex factis à principio reſpondetur, quod prędeſtinatio noſtra refunditur in Dei gratuitam voluntatem, quatenus facta eſt ante omnia merita noſtra præuiſa; non tamen inconuenit, quod ante illam fuerint præuiſa merita Chriſti, modo ſuperius explicato. Prima enim vocatio ſimpliciter dicitur, & eſt gratuita; quia fit nullis præcedentibus meritis noſtris; quamuis Chriſtus eam meruerit nobis, vt dictum eſt. Item etiam eadem prędeſtinatio eſt mere gratuita, quatenus deſignatio prædeſtinatorum in particulari abſque vllis meritis etiã ipſius Chriſti à Deo præuiſis facta eſt, vt ex præmiſſis conſtat.

Ad confirmationem ex auctoritate S. Thomæ reſpondetur, quod, cum ait, regenerari in Chriſto eſſe donum gratuitum, intelligitur eſſe donum gratuitum, reſpectu hominis, qui regeneratur, non autem reſpectu ipſius Chriſti.

Secundo reſpõdetur, ex verbis S.Tho. ſolum concludi, quod deſignatio perſonæ determinatæ, cui conceditur regenerari in Chriſto per baptiſmum, & ſaluari; ex mera Dei voluntate abſque præuiſis meritis ipſius Chriſti, proceſſerit.

Chriſti prędeſtinatio nõ fuit effectus prædeſtinationis noſtrę.

Ad ſecundum reſpondetur, prædeſtinationem Chriſti non fuiſſe effectum prædeſtinationis noſtrę; alias enim prius intelligeretur prędeſtinatio noſtra, quàm prædeſtinatio Chriſti, ſed fuiſſe quid præſuppoſitum ad illam, ſecundum ordinem, quem Deus de facto ſeruauit in prædeſtinandis hominibus. Vnde ex eo, quod Chriſtus non meruerit ſuam incarnationẽ, aut prędeſtinationẽ, non ſequitur, quod non meruerit prædeſtinationem noſtrã, quantum ad integrum effectum illius, de quo videndus eſt Aſturicenſ. vbi ſupra concl. 4.

Ad confirmationẽ reſpondetur, prædeſtinationem non eſſe præparationẽ quorumcunque beneficiorum Dei, ſed eorum, quæ per ipſam prædeſtinationem conſtituuntur, & intrant ipſum ordinem prædeſtinationis. Chriſti autem prædeſtinatio, aut incarnatio nõ conſtituitur per prædeſtinationem noſtram, nec intrat ordinem illius, ſed extrinſece præſupponitur ad illam, vt dictum eſt; & iuxta hanc doctrinam intelligenda eſt definitio prædeſtinationis tradita à S. Auguſtino.

Ad tertiũ negatur antecedens. Ad probationem dicendũ, illam voluntatem ſaluandi genus humanũ, quę prędintelligitur in Deo ante prædeſtinationẽ Chriſti, non fuiſſe actum prędeſtinationis ipſius generis humani, neque formaliter pertinere ad prædeſtinationẽ noſtram; ſed antecedenter ſe habuiſſe ad illã, & præſuppoſitiue. Cuius ratio eſt: nã voluntas Dei, quæ formaliter pertinet ad prædeſtinationẽ, attingit perſonas particulares cum ſuis circũſtantijs, & medijs, quibus ad ſalutẽ æternam perueniunt: electio namque eſt de particularibus. Voluntas autem ſaluandi genus humanum, ſecundũ quod præſupponitur in Deo ad prædeſtinationẽ Chriſti, ſolum reſpiciebat generis humani ſalutem in communi, non autem attingebat in particulari ſalutem iſtius, vel illius, ſecundum quod diſcernitur ab alio. Vnde talis voluntas non pertinebat formaliter ad prædeſtinationem noſtram. X.

Ad confirmationem reſpõdetur, quod prius in ſigno rationis intelligitur Adam gratus in ſtatu innocentię, quam Chriſtus prædeſtinatus; ſed tamen illa gratia, quatenus pertinebat ad ſtatũ innocentię, non erat effectus prædeſtinationis Adæ, ſed cuiuſdam ſupernaturalis prouidentiæ, vt in ſequenti diſputatione patebit. XI.

Ad quartũ reſpondetur, quod nõ ex ſola generali ratione capitiscolligimus, totũ effectũ noſtræ prędeſtinationis procedere ex meritis Chriſti, ſed ex habitudine capitis

pitis ad talia membra, ad quorum reparatioñe venit principaliter Chriſtus. Vnde S.Tho.q.29.de verit.art.4.citato ad 5.ex fine incarnationis; quia ſcilicet principaliter facta eſt propter liberationem hominum à peccato; colligit quod humanitas Chriſti ordinetur ad influentiam, quam facit in homines redemptos, ſicut ad finem intentum, non autem ad influendum in Angelos. Ait enim, quod *Chriſtus non ſolum ſecundum diuinam naturam, ſed etiam ſecundum humanam, eſt Angelorum caput; quia eos illuminat ſecundum humanam naturam, vt Dionyſius dicit ſeptimo capite de Diuinis nominibus. Vnde & ad Coloſſen.2. dicitur, quod ipſe eſt caput omnis principatus, & poteſtatis. Sed tamen humanitas Chriſti aliter ſe habet ad Angelos, quàm ad homines, quantum ad duo. Primo, quantum ad naturæ conformitatem, per quam eſt in eadem ſpecie cum hominibus; non autem cum Angelis. Secundo, quantum ad finem incarnationis, quæ quidem principaliter facta eſt propter hominum liberationem à peccato. Et ſic humanitas Chriſti ordinatur ad influentiam, quam facit in homines, ſicut ad finem intentum. Influxus autem in Angelos non eſt, vt finis incarnationis, ſed vt incarnationem conſequens.* Sed de hac difficultate agendum eſt latius diſputatione ſequenti.

Influxus in Angelos nō fuit incarnationis finis, ſed incarnationem conſequēs

Diſputatio XL.

Vtrum gratia ſtatus innocentiæ fuerit Adæ collata ex meritis Chriſti.

I. PRO explicatione huius difficultatis notandum eſt, gratiam ſtatus innocentiæ dupliciter conſiderari poſſe: primo, ſecundum quòd poſt peccatum fuit reparata per pœnitentiã Adæ; & ſecũdum iſtam rationem omnes Theologi fatentur, fuiſſe ex meritis Chriſti. Cuius ratio eſt: nam illa gratia, quatenus reparata per pœnitentiam, fuit hominis redempti per Chriſtum, & per illam, vt ſic reparatam, fuit Adã efficaciter perductus ad vitam æternam: nam ratione illius habet aliquem gradum gloriæ: & idem dicendum eſt de actibus meritorijs, quos produxit Adã in ſtatu innocentiæ: nam, vt docet S. Thomas 3.p. quæſt.89. art. 5. opera meritoria, per ſequens peccatum mortificata, reuiuiſcunt per pœnitentiam. Quod autem Adam egerit pœnitentiam, habetur Sap. 10. *Hæc illum, qui primus formatus eſt à Deo, patrem orbis terrarum, cuſtodiuit, & eduxit illum à delicto ſuo.* Secundo conſiderari poteſt illa gratia ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum quod formaliter pertinebat ad ſtatum innocentiæ: Et ſecundum hanc etiam rationem quidam dixerunt, illam datam fuiſſe Adæ ex meritis Chriſti. Addunt, hanc ſententiam eſſe valde conſentaneã ordini prædeſtinationis Chriſti, pertinereque ad eius honorem, & excellentiam. Eamdem doctrinam, tamquam probabilem defendit Aſturicenſis in relectione de gratia Chriſti. Quæſt. 6. pag.739.

Prima ratio huius ſententiæ eſt: nam Chriſtus eſt fons vniuerſalis, & origo totius gratiæ, quæ hominibus confertur: ergo etiam gratia ſtatus innocentiæ fuit ex influxu meritorum Chriſti; alias non eſſet fons vniuerſalis gratiæ.

Secunda, quia, vt docet S.Thomas 2.2. quæſt.2.art.7.& 3.p.q.1.art.3.ad 5. Adã ante peccatum habuit fidem explicitam incarnationis Chriſti, vt ordinabatur ad conſummationem gloriæ: ergo iuſtificatus eſt per fidẽ Chriſti, ac per conſequens ex meritis eius. Patet conſequentia: nam iuſtificatio, quæ fit per fidem Ieſu Chriſti, fit ex meritis eius, eo quod per fidem applicantur merita Chriſti, vt patet ex illo ad Rom. 3. *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius.*

Tertio. Gratia collata Adæ in ſtatu innocentiæ erat ſubiecti prædeſtinati: ergo erat effectus prædeſtinationis eius; ergo ex meritis Chriſti. Patet conſequentia: nam cum Chriſtus Dominus meruerit noſtram prædeſtinationem, vt ſupra dictum eſt; omnis gratia, quæ eſt effectus prædeſtinationis, eſt ex meritis eius.

Quarto. Chriſtus, inquantum homo, eſt caput omnium hominum, vt docet S. Th. 3.p.q.8.ar.3.in corp. ergo fuit caput primorum parentum in ſtatu innocentiæ; ſed de ratione capitis eſt, quod influat motũ, & vitã in membra: ergo gratia ſtatus innocẽtiæ fuit ex influxu meritorũ Chriſti.

Quinto.

Digitized by Google

Caiet. 3.p. q.7. ar.11. ſ. nota.

Quinto. Vt docet Caietanus, gratia collata eſt Angelis ex meritis Chriſti, quod etiam docere videtur S. Bernard. ſer.22.in cant. vbi explicans illud Apoſt. *Factus eſt nobis iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio*, inquit: ***Qui erexit hominem lapſum, dedit ſtanti Angelo, ne laberetur; ſic illum de captiuitate eruens, ſicut hunc à captiuitate defendens; & hac ratione fuit æque vtrique redemptio, ſoluens illum, & ſeruans iſtum***. Vnde ad Epheſ.1. dicitur: ***Inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cælis, & quæ in terra ſunt in ipſo***: ergo à fortiori gratia Adæ collata in ſtatu innocentiæ fuit ex meritis Chriſti.

II. Gratia ſtatus innocétiæ nō fuit ex meritis Chriſti.

OPpoſitam ſententiã reputo probabiliorem, & magis ad mentem S. Thomæ, quam tenet M. Soto lib.1. de natura, & gratia, c.6. & eſt communis inter Thomiſtas, colligiturq. manifeſte ex S.Thoma 3.p.q.1.ar.3. vbi docet, quod, ſi Adam non peccaſſet, Verbum incarnatum non fuiſſet; ſed ſi gratia ſtatus innocentiæ fuiſſet ex meritis Chriſti, ſecundũ quod gratia illa pertinebat ad ſtatum innocentiæ, etiam non exiſtente peccato, Verbum Diuinum fuiſſet incarnatum ad conſummandã illam gratiam Adę, & perducendum ipſum ad vitam æternam per merita ipſius Chriſti: ergo.

Angelis nō fuit collata gratia & gloria eſſentialis ex meritis Chriſti.

Probatur præterea; quia, vt docet S.Tho. in 3.ſent. d.13.q.2. ar.2. quæſtiunc. 1. in corp. gratia collata Angelis non fuit ex meritis Chriſti, eo quod illa gratia non fuit ſubiecti redempti, cum nullum in Angelis bonis fuerit peccatum: ſed etiam gratia ſtatus innocentiæ, formaliter loquendo, non erat hominis redempti, aut captiui; quia nullum præceſſerat peccatum: ergo.

Confirmatur: nam Chriſtus, in quantum homo, fuit cauſa meritoria illius dũtaxat gratiæ, per quam liberantur homines à peccato; venit enim, tamquam medicus, & vt redemptor ſaluare, & liberare, quod perierat, vt dicitur Matth. 9. & 18. & Luc.5. ſed gratia ſtatus innocentiæ non erat hominis infirmi, ſed ſani: ergo.

III. AD primum argumentum oppoſitæ ſententiæ reſpondetur, Chriſtum, in quantum Deus, fontem eſſe vniuerſalem, & cauſam efficientem principalem totius gratiæ; ſed in quantum homo, ideſt ſecundum humanitatem, ſolum eſt fons, & cauſa meritoria, atque efficiens ſecundaria, & inſtrumentalis illius gratiæ, quæ hominibus lapſis, & redemptis confertur.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod, vt quis iuſtificetur fide Chriſti, & meritis illius, requiritur, quod prius fuerit captiuus, & infirmus, vt patet in Angelis, qui iuſtificati non ſunt ex meritis Chriſti, vt docet S.Thom. in 3. d.13. cit. & tamen à principio ſuæ creationis habuerunt fidẽ incarnationis Chriſti, quantum ad ſubſtantiam, vt docet idẽ S.Tho. 1.p.q.64.ar.1.ad 4. Vnde, licet Adam ante peccatum habuerit fidem incarnationis Chriſti; non ſequitur, quod habuerit gratiam in ſtatu innocentiæ ex meritis Chriſti.

Gratia ſtatus innocétiæ nō fuit effectus prędeſtinationis, niſi vt reparata per Chriſtum.

Ad tertium reſpondetur, quod, vt gratia hominis prædeſtinati ſit effectus prædeſtinationis eius, requiritur, quod per illam gratiam efficaciter ſit tranſmittendus ad vitam æternam. Per gratiam autem ſtatus innocentiæ, ſecundum quod erat ſtatus innocentiæ, non fuit Adam efficaciter tranſmiſſus ad vitam æternam, neque ad illam efficaciter ordinatus; vnde nõ fuit effectus prædeſtinationis eius, ſed cuiuſdam ſupernaturalis prouidentiæ diuinæ, ſicut gratia, quæ ad tempus datur reprobis, non eſt prædeſtinationis eorum effectus; quia per illam non tranſmittuntur efficaciter ad vitam æternam.

Reſpondetur ſecundo, ſolum concludere argumentum, illam gratiam ſtatus innocentiæ ſecundum aliquam rationem fuiſſe effectum prædeſtinationis Adæ, & conſequenter ex meritis Chriſti, quatenus ſcilicet reparata eſt per pœnitentiam Adæ, vt ſupra dictum eſt.

Chriſtus eſt cap. omnium fidelium, & prędeſtinatorum.

Ad quartum reſpondetur primo, quod Chriſtus, in quantum homo, fuit caput fidelium in ſtatu innocentiæ; quia licet nõ meruerit gratiam illis collatam in eo ſtatu, quantum ad ſubſtantiam; habuit tamen influxum in eamdem gratiam ſecundum aliqua accidentia, vt dictum eſt. Ad rationem autem capitis præſertim myſtici, non eſt neceſſe, quod influat eodem modo in omnia membra. Reſpondetur ſecundo, quod Chriſtus, in quantum homo, eſt vniuerſale caput totius Eccleſiæ etiam triumphantis; ſuppoſito tamen myſterio Incarnationis; ſi enim Adam non peccaſſet, Verbum carnem humanam non

aſſum-

Digitized by Google

S. Th. 3.p. q.1.ar.3 aſſumpſiſſet, vt docet S.Thom. & conſequenter Chriſtus, vt homo, non eſſet caput Eccleſiæ, ſed ſolum, inquantũ Deus, vt expreſſe docet S. Thom.q.29. de ver. ar.4.ad 3.& quia ſtatus innocentiæ prçintelligitur prius, quam intelligatur Verbi incarnatio, vel decretum diuinum, circa incarnationem; ideo non oportet, quod Chriſtus, inquantum homo, fuerit caput ſtatus innocentiæ, niſi ex conſequenti, ſicut de Angelis dicit S. Thomas q. citata de veritate, art.4. ad 5.

IIII. Ad quintum reſpondetur, gratiam Angelorum ſecundum ſubſtantiam conſideratam non fuiſſe ex meritis Chriſti, vt in 3.d.13.cit. dicit S.Tho. ſed ſolum quantum ad aliqua accidentia, ſcilicet quantum ad illuminationem. Chriſtus enim, etiam inquantum homo, illuminat Angelos, vt S.Dionyſius c.1. cæleſt.hierar.colligit ex illo Eſai.63.vbi aſcendente Chriſto introducitur Angelorum interrogatio dicentium: *Quis eſt iſte, qui venit de Edon, tinctis veſtibus de Boſrha?* cui interrogationi Chriſtus, in quantum homo, reſpondet: *Ego, qui loquor iuſtitiã, & propugnator ſum ad ſaluandum*. Item etiam, in quantum homo, mittit Angelos ad nos, vt S. Thom. 3. p. q. 59. art. 6. colligit ex illo Hæbr. 1. *Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis*. Præterea, in quantum homo, habet iudicare Angelos, & conferre illis accidentalia præmia: vnde S.Thom.eod.art.6. docet, quod iudiciaria poteſtas, quæ eſt in Chriſto Domino, in quantum homo, etiam ſe extendit ad Angelos. Addit tamen in eodem art. quod, in quantum homo, non habuit influentias in præmium eſſentiale bonorum Angelorum, ſed ſolum, in quantum Deus. Ex quo manifeſte colligitur, quod gratia Angelorum, & merita, per quæ ad illud præmium eſſentiale peruenerunt, non fuerint ex influentia Chriſti, in quantum homo, neque ex meritis eius. Et ad auctoritatem S. Bernardi inductam reſpondetur, eſſe intelligendã de Chriſto, inquantum Deus. Et ſenſus illius eſt, quod per Chriſtum, in quantum Deus, ſteterũt Angeli boni, ſicut per eumdem Chriſtum, in quantum Deus homo, reparatus eſt, & redemptus homo lapſus. Ad locum Apoſtoli reſpondetur, quod Chriſtus, in quantum homo, inſtaurauit, quæ in cælis ſunt, quatenus redimendo, & ſaluando homines lapſos, ſedes vacuas Angelorum, qui ceciderunt, impleuit.

Angelis meruit Chriſtus multa præmia accidẽtalia.

Diſputatio XLI.

Vtrum prædeſtinatio, quantum ad effectus aſſequutionem, ſit certa, & infallibilis, certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum.

QVIDAM dixerunt, prædeſtinationem ſolum eſſe certam certitudine præſcientiæ mediæ, ſeu conditionatæ, quam putant neceſſario præſupponi in ſigno rationis ad prædeſtinationem: quod probant primo auctoritate Apoſt. 2. ad Tim. 2. vbi ad præſcientiam diuinam reducit certitudinem prędeſtinationis, cum inquit: *Firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: Nouit Dominus, qui ſunt eius*. & ſtatim ſubdit: *In magnâ autem domo non ſolum ſunt vaſa aurea, & argentea, ſed etiam fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam in contumeliam*. & ſubiurgit: *Si quis autem emundauerit ſe, erit vas in honorẽ, ſanctificatũ, & vtile, &c.* Ex quibus verbis deſumitur argumẽtum. In poteſtate cuiuſcumque adulti poſitum eſt mundare ſeipſum, & fieri vas in honorem, aut ſeipſum peccatis coinquinare, & facere vas contumeliæ: ergo ex parte ordinis, & cauſalitatis mediorum non eſt certa prædeſtinatio, ſed ſolum ratione præſcientiæ, qua Deus præuidit hominẽ, in talibus circumſtantijs poſitum, bene vſurum ſuo arbitrio, vt fiat vas in honorem, & ſanctificatum. I.

Arguitur ſecundo, & eſt potiſſimum fundamentum huius ſententiæ. Auxilia gratiæ, quòd efficacia ſint ad ſalutem, aut inefficacia pendet ex libera cooperatione noſtri arbitrij cum illis: ergo ex vi auxiliorũ diuinæ gratiæ, ſi ſecludamus præſcientiam boni vſus liberi arbitrij futuri; non erit certa alicuius prædeſtinatio. Antecedens probatur: nam homo libere coope-

Digitized by Google

cooperatur, & aſſentitur quibuſcumque auxilijs præuenientis gratiæ: ergo poteſt illis cooperari,& non cooperari, nihil impedientibus illis auxilijs: ergo ſi cooperetur, reddet efficacia auxilia gratiæ; ſi autem non cooperetur, ſicut poteſt, reddet illa inefficacia; ac per conſequens, quod efficacia ſint ad ſalutem, non habēt ex ſeipſis, nec ex ſola virtute intrinſeca, ſed id habent dependenter ex futura cooperatione arbitrij.

Si dicatur, quod in ſenſu diuiſo,& abſolute loquendo, poſſit homo non cooperari auxilijs efficacibus præuenientis gratiæ, non autem in ſenſu compoſito; contra hoc militant omnia argumēta, quibus ſupra diſp. 22. & 23. contendebant probare, præſertim ex Conc. Trid. & Senonenſ. hominem excitatum, & motum à Deo, etiam in ſenſu compoſito diſſentire poſſe cuicūque auxilio præuenientis gratiæ, de quo etiam diſput. 91. & 93. redibit ſermo.

Tertio arguitur; nam certitudo, formaliter loquendo, ſicut, & veritas, ſumitur per ordinē ad intellectum. Dicit enim S.Tho.in 3. d.26.q.2.art.4. in corp. quod *certitudo eſt firmitas adhæſionis virtutis cognoſcitiuæ ad ſuum obiectum*: & artic. 1. eiuſdem quæſtionis, & diſt. 23. quæſt. 2. articulo 2. quæſtiuncula tertia in corp. ait, *quod certitudo eſt determinatio intellectus ad vnum*: ergo certitudo, quod prædeſtinati per talia media ad vitam peruenient ſempiternam; ſolum ſumitur ex præſcientia diuina, non autem ex cauſalitate mediorum.

Quarto: nam Caluini ſententia fuit, certitudinem prædeſtinationis pendere ex mera prædeſtinatione diuina, vt patet lib.3. inſtitut. cap.21. §.5. & 9. ergo ſaltem, ne conueniamus cum hæreticis etiam in verbis, dicendum eſt, prædeſtinationē non eſſe certam ex mera præordinatione diuina, ſed fundari in præſcientia, qua Deus certo præſciuit, liberum arbitrium eſſe conſenſurum, ſi tali, vel tali modo excitaretur.

Alij vero Theologi, ita prædictam ſententiam moderantur, vt aſſerant, quod licet præſcientia illa media, ſeu conditionata, ſit neceſſaria conditio præſuppoſita in Deo ad decretum prædeſtinationis; nō tamen propterea dicendum eſt, prædeſtinationem habere totam ſuam certitudinem, vel infallibilitatem ab huiuſmodi præſcientia. Et aſſignant rationem; nam abſoluta certitudo futuri euentus, videlicet, quod iſte ſaluabitur, vel conuertetur; non oritur formaliter, & proxime ex præſcientia illa media, ſed ex abſoluto decreto voluntatis Dei, qui potens eſt facere, quod vult, & immutabiliter facit, quod abſolute decernit. Scientia enim media nō habet pro obiecto aliquid abſolute futurum, ſed ſolum ex hypotheſi, quod voluntas in talibus circumſtantijs tali excitatione alliceretur, & moueretur. Addunt tamen, dici poſſe, infallibilitatem prædeſtinationis oriri radicaliter ex præſcientia illa conditionata, tāquam ex conditione neceſſaria, vt voluntas diuina poſſit in abſolutum illud decretum prorumpere. Sed hęc ſententia parum, aut nihil differt à pręcedenti; de hoc enim eſt controuerſia: Vtrum vltimate, & quaſi radicaliter ſit certitudo pręedeſtinationis ad abſolutum decretum, & efficax Dei prædeſtinantis referenda; an vero ad præſcientiam futuræ cooperationis arbitrij cum gratia, ſiue præſcientia illa ſit conditionata, ſiue abſoluta.

Quidam extendunt hanc doctrinam ad numerum prædeſtinatorū, & ad quantitatem gloriæ, ad quam ſunt electi. Dicunt enim, hæc non eſſe certa ex mera prædeſtinatione, ſed etiam ex præſcientia conditionata, in cuius certitudine certitudo pręedeſtinationis fundatur. Pro quo aduertunt, tripliciter poſſe aliquid futurum, eſſe certum Deo ab æterno. Primo ex mera pręedeſtinatione, vt numerus ſtellarum futurarum, aut aliarum rerū, quas ipſe immediate abſque interuentu cauſarum ſecundarū contingentium erat facturus; tot enim ſtellæ, & non plures, nec pauciores erant futuræ, quot Deus ab æterno ſua mera præordinatione, nulla habita ratione, aut conſideratione influxus alicuius cauſæ ſecundæ, decreuit producere cum tali, vel tali perfectione. Secundo ex mera præſcientia, vt peccata futura, quæ quidem Deus non præordinauit, nec prædeſtinauit, vt fierent, ſed ſolum præſciuit ex malitia creatæ voluntatis eſſe futura. Tertio ex præordinatione, ſeu prædeſtinatione præſupponente in Deo pręſcientiam partim conditionatam,

ſeu mediam liberę cooperationis arbitrij futuræ ex hypotheſi, quod tali excitatione tangeretur; partim vero abſolutam, quæ ſequitur decretum dandi prædictam excitationem, cum qua Deus nouit, hominem eſſe cooperaturum cum tanta, vel tanta intenſione actus. Et hoc tertio modo ſentiunt, prædeſtinationem eſſe certam, & infallibilem, quantum ad aſſequutionem effectus; non autem primo modo. Conuincuntur quarto argumento ex factis à principio, & alijs diſputatione 7. 22. & 23. adductis ad probandum, Deum nullum actum liberum prædeterminaſſe, niſi præſuppoſita præſcientia liberę cooperationis, & actionis arbitrij: alias enim exiſtimant certitudinem, & infallibilitatem prædeſtinationis cum libertate arbitrij cohærere non poſſe, vel concordari. Omnes iſti modi explicandi certitudinem prædeſtinationis, conueniunt in eodem principio, de quo potiſſime procedit noſtra controuerſia, quod ſcilicet certitudo prædeſtinationis radicaliter fundetur in certitudine illius præſcientiæ conditionatæ; & ideo eiſdem rationibus veniunt impugnandæ. Et quæ de certitudine prædeſtinationis, quantum ad aſſequutionem effectus ex mente S. Auguſtini, & S. Thomæ dicemus, intelligenda ſunt, & extendenda ad numerum prædeſtinatorum in particulari, & ad quantitatem gloriæ, ad quam ſunt prædeſtinati, necnon ad media, & ad actus meritorios, per quos ad eiuſmodi quantitatem glorię perueniunt.

Prædeſtinatio eſt certa, & infallibilis quoad aſſequutionem effectus.

PRima ergo Concluſio ſit. Secundum fidem Catholicam aſſerendum eſt, prædeſtinationem eſſe certam, & infallibilem, quantum ad aſſequutionem effectus. In hac concluſione omnes catholici conueniunt: illã quippe docuit Chriſtus Dominus Ioann. 10. vbi ad litteram loquens de prædeſtinatis, inquit: *Oues meæ vocem meam audiunt, & ſequuntur me: & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & nemo rapiet eas de manu mea*. Ex quo teſtimonio clare colligitur certitudo prædeſtinationis. Item etiam ad Rom. 8. *Scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti*. Vbi loquitur de prædeſtinatis, de quibus ſtatim ſubdit: *Quos prædeſtinauit, hos & vocauit; & quos vocauit, hos & iuſtificauit; quos autem iuſtificauit, illos magnificauit*. Et poſt pauca: *Certus ſum, quod neque mors, neque vita, neque Angeli, &c. poterunt nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu*. Expendatur verbum illud, *certus ſum*: ex illo namque colligit S. Auguſtinus certitudinem prædeſtinationis lib. de corrept. & gratia cap. 7. Et quamuis prædeſtinati poſſint per peccatum mortale ſeparari à Deo, ſecundum præſentem iuſtitiam, tamen in ſenſu compoſito non poſſunt ſeparari ſecundum æternam prædeſtinationem: nam tandem conuertentur, & ſalui fient. De confirmatis autem in gratia, an poſſint peccare mortaliter, diſp. 104. diſcutiendum erit.

Secundo probatur ex illo 1. Ioan. 2. *A nobis exierunt, ſed non erant ex nobis; ſi enim ex nobis fuiſſent, permanſiſſent vtique nobiſcum*. Quem locum S. Auguſt. lib. de dono perſeu. cap. 8. intelligit de prædeſtinatis, & ex illo probat certitudinem infallibilem prædeſtinationis.

Tertio probatur ex definitione prædeſtinationis à nobis explicata diſput. 35. Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur, quicunque liberantur: ergo &c.

Quarto probatur. De fide eſt, quod voluntas Dei efficax ſemper impleatur, vt probat S. Aug. in Enchir. ad Lauren. cap. 95. & 96. ex illo Pſal. *Omnia, quæcumque voluit Dominus, fecit in cælo, & in terra*: ſed Deus vult abſoluta, & efficaci voluntate omnibus prædeſtinatis ſalutem æternam, vt ſupra oſtenſum eſt: ergo. Pſal. 134.

III. Secunda Concluſio. Prædeſtinatio nõ ſolum eſt certa certitudine præſcientiæ, ſed etiam certitudine prouidentiæ, ordinis, & cauſalitatis mediorum, quæ Deus prædeſtinatis præparauit. Et nomine præſcientiæ non intelligimus ſcientiam mediam; hanc enim non dari oſtendimus diſputatione 7. ſed ſcientiam abſolutam, & liberam, quæ decretum prædeſtinationis ſupponit in Deo, vt in eadem diſp. n. 27. & 24. ex doctrina S. Auguſt. explicuimus. Concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ; illam tamen docet Caiet. 1. p. q. 23. art. 7. Bañes, & Zumel art. 8. & omnes Thomiſtæ. Illam etiam tradit conceptis verbis S. Thom. eodem art. 7. in corp. vbi ait, quod *numerus prædeſtinatorum eſt certus Deo, non ſolum ratione cognitionis, quia*

Prædeſtinatio non eſt ſolum certa ex præſciẽtia, ſed etiam cauſalitate mediorum.

ſcilicet

ſcilicet ſcit, quot ſint ſaluandi; ſed etiam ratione electionis, & prædefinitionis cuiuſdã. & clarius in 1. ſent. ad Annibal. diſt. 40. quæſt. vn. art. 3. ad 2. vbi ait, *quod prædeſtinatio reſpectu gratiæ, & gloriæ, habet certitudinem præſcientiæ, & cauſæ.* Et in hoc aſſignat ibi differentiam inter prędeſtinationem reſpectu gratiæ, & reprobationẽ reſpectu culpæ, quod reprobatio reſpectu culpæ ſolum habet certitudinem præſciẽtiæ; prædeſtinatio autem etiam reſpectu gratiæ habet vtramque certitudinem, pręſcientię ſcilicet, & cauſæ. Et quęſt. 6. de ver. ar. 3. in corp. inquit, *quod præter certitudinem præſcientiæ, ipſe ordo prædeſtinationis habet infallibilem certitudinem.* quod ibi probat S. Doct. excludens oppoſitam ſententiam: nam *ex illa*, inquit, *ſequeretur quod prædeſtinatio non eſſet ſecundũ electionem vocantis, quod tamen eſt contra auctoritatem Scripturæ, & dicta Sanctorum.*

Probatur præterea auctoritate Apoſtoli ad Roman. 4. vbi ad ipſam gratiam refert certitudinem prædeſtinationis, cum ait: *Ideo ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio.* quem locum explicans S. Auguſt. lib. de prædeſt. Sanct. cap. 10. inquit: *Hoc non de noſtræ voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. Promiſit enim, quod ipſe facturus fuerat, non quod homines: nam & ſi faciant homines ea, quæ pertinent ad colendum Deum, non ipſi faciunt, vt ipſe faciat, quod promiſit; alioquin vt Dei promiſſa impleantur, non in Dei, ſed in hominum eſſet poteſtate; & quod à Domino promiſſum eſt gẽtibus, ab ipſis redderetur Abrahæ. Non autem ſic credidit Abraham, ſed credidit, dãs gloriam Deo; quoniam quæ promiſit, potens eſt & facere. Non autem ait: Potens eſt prædicere, & præſcire: nam & aliena facta poteſt prædicere, & præſcire; ſed ait: Potens eſt & facere, ac per hoc, facta non aliena, ſed ſua.* Quibus verbis docet, ſecundum mentem Apoſtoli bona opera & ſalutem prædeſtinatorum eſſe certam, non ſolum ex præſcientia: nam hoc modo etiam peccata ſunt certò futura; ſed certitudine ordinis, & cauſalitatis ipſius gratiæ, per quam Deus efficit, vt prædeſtinati infallibiliter, & libere ſaluentur. Idem colligitur ex Apoſtolo ad Epheſ. 1. *Prædeſtinati ſecũdum propoſitum eius, qui vniuerſa operatur ſecundum conſilium voluntatis ſuæ.* Quæ verba exponens S. Hieronymus ſuper eamdem epiſtolam, inquit: *Prædeſtinatio, & propoſitum ſimul poſita, ſunt, iuxta quæ operatur omnia* Deus *ſecundum conſilium volũtatis ſuæ, quo vniuerſã, quæ facit, conſilio facit, & voluntate, quòd ſcilicet & ratione plena ſint, & poteſtate facientis. Nam homines pleraq. volumus facere conſilio, ſed nequaquam voluntatem ſequitur effectus. Illi autem nullus reſiſtere poteſt, quin omnia, quæ voluerit, faciat.* quibus verbis non obſcure docet, prædeſtinationem eſſe certam pro libera voluntate prædeſtinantis, qua Deus quæcunque decreuit, potens eſt & facere.

Item etiam ad Rom. 9. dicitur: *Vt ſecundum electionem propoſitum* Dei *maneret, non ex operibus, ſed ex vocante, &c.* ex quibus verbis colligit ibi S. Thom. prædeſtinationem eſſe certam, & firmam ex electione Dei, atque voluntate, ac per conſequens ex cauſalitate mediorũ: nam *omnia quæcunque voluit Dominus, fecit in cælo, & in terra*, cui conſonat illud Ezechiel. 36. *Faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini*; iuxta quod & in Concil. Arauſ. c. 9. definitur: *Quoties bona agimus*, Deus *in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Item etiã probatur concluſio ex illo Ioan. 6. *Omne, quod dat mihi Pater, ad me venit. Hæc eſt enim voluntas Patris mei, vt omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo.* vbi ad meram & liberam voluntatem Patris refert Chriſtus Dominus infallibilitatem prædeſtinationis. Et Ioann. 10. loquens de ouibus ſuis, ideſt electis, ait: *Et non peribunt in æternum, & nemo rapiet eas de manu mea*, ideſt, de poteſtate mea. Vbi eamdem certitudinem prædeſtinationis ad omnipotentiam refert voluntatis Dei, qui quæcumque decreuit, vel promiſit, potens eſt & facere.

Pſal. 134.

IIII. Secundo probatur auctoritate S. Aug. lib. de corrept. & grat. c. 7. vbi loquens de certitudine prædeſtinationis, inquit: *Horum* (ſcilicet prædeſtinatorum) *ſi quiſquã perit, vitio humano vincitur* Deus, *ſed nemo eorum perit; quia nulla re vincitur Deus. Horum ſi quiſquam perit, fallitur Deus; ſed nemo eorũ perit; quia non fallitur* Deus. Vbi vtramque certitudinem conſtituit, ſcilicet certitudinem cauſalitatis mediorum, quam explicant verba illa: *Nulla re vincitur Deus*: & præſcientiæ ſubſequentis

Digitized by Google

tis decretum prædeſtinantis, quam ſignificant illa verba, *quia non fallitur Deus*.

Tertio probatur ratione deſumpta ex S. Thoma q. 6. de verit. ar. 3. citato: alias enim ſequeretur, quod prædeſtinatus non differret à non prædeſtinato ex parte ordinis, ſed tantum ex parte præſcientiæ euentus: & ita præſcientia eſſet cauſa prædeſtinationis, ac per conſequens prædeſtinatio non eſſet ex electione prædeſtinantis, ſed ſecundum præſcientiam boni vſus liberi arbitrij, & conſequenter daretur ex parte noſtra aliqua cauſa prædeſtinationis: quod eſt contra S. Auguſt. vt diſp. 37. oſtenſum eſt.

Confirmantur hæc omnia ex his, quæ diximus diſput. 30. de infallibilitate prouidentiæ diuinæ, vbi oſtendimus, ex ipſa efficacia voluntatis diuinę, prouidentiam Dei eſſe certam, quantum ad aſſequutionem effectus: ergo à fortiori id erit dicendum de prædeſtinatione, quæ eſt prouidentia perfectiſſima.

Reſpondent, prædeſtinationem eſſe certam ex decreto abſoluto prædeſtinantis, quod tamen decretũ preſupponat ſcientiã mediã futuræ cooperationis arbitrij, ſi in talibus circumſtantijs excitetur. Similiter fatentur, prædeſtinationem eſſe certam certitudine præſcientiæ abſolutæ; quæ tamen præſupponat illam conditionatam. Sed hæc ſolutio eiſdem argumentis impugnari poteſt, quibus diſp. 7. oſtenſum eſt, ſcientiam mediam non eſſe admittendam.

Tertia concluſio. Nõ ſolum eſt certum certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, quod electi ad vitam æternam peruenient; ſed etiam eſt certum eadem certitudine, quod peruenient ad talem gradum gloriæ, ita vt nec maiorem, nec minorem conſequantur: quæ quidem certitudo non in præſcientia futuræ cooperationis arbitrij, ſed in abſoluto, & efficaci decreto gratuitæ voluntatis Dei, tamquam in prima radice fundatur. Hæc concluſio partim manet probata ex dictis tũ in hac diſputatione, tum in diſp. 37. concluſione tertia.

Præterea probatur: nam, vt ſupra dictum eſt, prædeſtinatio eſt pars prouidentiæ perfectiſſima; ſed ad perfectiſſimam prouidentiam pertinet, quod natura, præſertim intellectualis non ſolum ordinetur ad finem, ſed etiam ad talem, vel talem gradum participationis eiuſdem finis: ergo quilibet prædeſtinatus ordinatus eſt à Deo, abſoluta, & efficaci voluntate, non ſolum ad gloriam; ſed etiam ad certum, & determinatum gradum gloriæ: ac per conſequens, ex libero decreto Dei prædeſtinantis eſt certum, & infallibile, quod quilibet prædeſtinatus conſequetur illum gradum gloriæ, ad quem eſt præordinatus à Deo. Probatur conſequentia: nam, vt diſp. 30. oſtenſum eſt, voluntas Dei efficax inducit infallibiliter effectum.

Secundo probatur: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quod Deus ſolũ prædeſtinaret hominem ad gloriam in communi; homo vero ex ſua innata libertate intenſius cooperando auxilijs gratiæ, cõſequeretur maiorem, atque intenſiorem gloriam, quàm alij; & per conſequens poſſet in ſeipſo gloriari aduerſus alium, quòd cæteris paribus ex parte prædeſtinationis diuinæ, conſequutus ſit maiorẽ gloriam: quod tamen videtur contra illud Apoſtoli: *Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* 1. Cor. 4.

Tertio probatur: nam, vt dicit Apoſtolus 1. ad Cor. 15. *Deus dat illi*, ſcilicet tritico, *corpus, ſicut vult, & vnicuique ſeminum proprium corpus*, maius nempe, vel minus, prout ſibi placuerit: quod prius de corporibus humanis docuit Chriſtus Dominus, cum dixit: *Nemo poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum*, ſignificans Matth. 6. non eſſe in poteſtate hominis corpus ſuũ magnum facere, vel paruum, ſed ex mera volũtate Dei ortum fuiſſe, quod vnuſquiſque in tali, vel tali quantitate corpus accipiat. Multo ergo magis erit certum, ex gratuito decreto Dei prædeſtinantis procedere, quod vnuſquiſque prædeſtinatus conſequatur talem, vel talem quantitatem gloriæ: nec conſequetur quis maiorem, vel minorem, quàm ſit à Deo præordinatum.

Quarta concluſio. Omnia opera meritoria, quibus electi perueniunt ad gradum illum gloriæ, ad quem ſunt prædeſtinati; præordinata ſunt, & prædeterminata à Deo, ita vt, nec plura, nec pauciora, nec magis, aut minus intenſa producenda ſint in tempore per liberum arbitrium prędeſtinatorũ, quàm pręordinatũ ſit per liberum

liberum decretum prædeſtinantis; ac per conſequens, ex eodem decreto, tamquam ex prima radice, eſt certum, & infallibile, quod prædeſtinati producent in tempore per liberum arbitrium omnia illa pia opera in particulari, cum omnibus ſuis circumſtantijs; per quæ Deus præordinauit eos ad tantam gloriam perducere. Colligitur hæc concluſio ex Apoſtolo ad Epheſios 2. vbi loquens de prædeſtinatis, inquit: *Ipſius enim ſumus factura, creati in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.* quæ verba exponens S. Athanaſius, ait: *Sciens autem hæc,* ſupple bona opera, *parauit Deus, quæ differri non potuerunt, neque prætermitti, quin peragantur, tamquam diuinitùs ſint præfinita, idque per multam erga nos prouidentiam.* Ergo ex decreto prædeſtinantis certũ eſt, quod electi producunt in tempore bona illa opera, per quæ Deus præordinauit eos ad gloriam perducere. Idem docet Theodoretus, cuius verba diſp. 22. num. 10. retulimus.

Athanaſius ſuper c. 2. ad Epheſios in impreſſ. Lugdunenſi 1532.

Secundo probatur: nam, qui efficaciter vult finẽ, præparat, ac prædeterminat media, per quę vult finẽ illum conſequi; alias exponeret ſe periculo nõ aſſequendi finẽ, ſicut ille, de quo dicitur: *Hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare.* Sed Deus ante omnem præſcientiam futuræ cooperationis arbitrij, voluit prædeſtinatis beatitudinem æternam, tamquam finẽ conſequẽdum in exercitio per opera meritoria: ergo præparauit, & prædeterminauit omnia, & ſingula bona opera, per quæ prædeſtinati re ipſa conſequuturi erant beatitudinem æternam. Cum ergo Deus infallibiliter operetur, quæcunque decreuit facere; relinquitur, quod ex virtute eiuſdem decreti, ſit certum, & infallibile, quod prædeſtinati elicient in tempore omnia illa pia opera.

Luc. 14.

Confirmatur: nã, vt diſp. 22. 23. & 28. oſtẽſum eſt, Deus abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, prædeterminauit in ſingulari omnia, quæ in tempore fiunt, ſecundum omnem rationẽ entitatis, & bonitatis, quam habent; atque adeo ex virtute eiuſdem decreti, eſt certum, quot muſcæ ſint futuræ, tali tempore; & ſic de alijs indiuiduis cuiuſlibet ſpeciei: ergo multo magis id erit verum in actionibus meritorijs, per quæ prædeſtinati conſequuturi ſunt vitam æternam. Probatur conſequentia: nam prædordinatio Diuina perfectiſſime ſplẽdet in prædeſtinatis, atque in diſpoſitione, & prædeterminatione actuũ, quibus ad vitam æternam perueniunt.

Tertio. Vt diſp. 62. patebit, quantitas cooperationis arbitrij cum gratia menſuratur ex quantitate auxilij efficacis, quo Deus præmouet idẽ arbitrium ad cooperandum. Itaque, ſi Deus mouet per auxilium intenſum, vt quatuor: liberum arbitrium cooperabitur, vt quatuor: & ſi moueat per auxilium intenſum vt ſex, cooperabitur vt ſex: ergo in decreto, quo Deus ſtatuit prædeſtinatis dare talia auxilia efficacia ad eos actus bonos cum tanta intenſione producendos; fundatur tamquam in prima radice infallibilitas, & certitudo, quod prædeſtinati eoſdem actus elicient.

Nec ex hoc ſequitur, vt quidã arguunt, prædeſtinatos non poſſe aliud, vel aliter operari, quàm ſit à Deo prædordinatum, ſi verbũ, poſſe, accipiatur in ſenſu diuiſo; ſed ſolum infertur, quod de facto non operabuntur aliud, nec aliter, quàm ſit à Deo prædordinatum: quamuis in ſenſu compoſito concedendũ ſit, eos non poſſe aliud, vel aliter operari, quam ſit à Deo prædordinatũ; quia videlicet hæc duo ſimul eſſe vera non poſſunt, quod prædeſtinatus aliquod bonũ operetur, & illud non ſit prædordinatum à Deo; ſicut etiam è conuerſo, iſta duo ſimul vera eſſe nõ poſſunt, quod Deus prædeterminauerit, vt prædeſtinatus operetur tale bonum; & tamen illud prædeſtinatus non exequatur. Vnde minus ex doctrina licet inferre, quod prędeſtinati non operentur libere, vt ex ſuprà dictis conſtat.

Diſput. 18. nu. 20. diſp. 22. nu. 30. & ſeqq. diſput. 23. & 25. per totam.

V.

AD primum argumentum reſpondetur, quod ex auctoritate Apoſtoli inducta, ſolum concluditur, prędeſtinationem eſſe certam certitudine præſcientiæ, non tamẽ quod ſit certa ex ſola præſcientia. Etenim ex alijs Scripturæ locis pro 2. concluſ. adductis, conſtat, quod etiam certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorũ ſit infallibilis ipſa prædeſtinatio. Quinimo ex eo Deus ſcit, eſſe certo futuram ſalutẽ prædeſtinatorũ; quia eam efficaci decreto prædeterminauit, & prædeſtinauit, vt ex varijs locis S. Auguſt. oſtendimus diſp. 7. Neque obſtat, quod prædeſtinatus poſſit

Cc coope-

cooperari, & non cooperari cum auxilijs præuenientis gratiæ. Licet enim, abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo, poſſit non cooperari; ex ſuppoſitione tamen, quod ſit prædeſtinatus, neceſſario cooperabitur neceſſitate infallibilitatis, ſeu conſequentiæ, quæ eſt neceſſitas ſecundum quid, non obſtans libertati, vt diximus diſputatione 25.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, efficaciam auxilij præuenientis gratiæ non dependere ex libero conſenſu noſtri arbitrij, etiam tamquam à conditione ſine qua non, vt infra patebit.

Diſp. 73. & 90.

Ad tertium reſpondetur, quod, vt docet S. Thomas, duplex eſt certitudo, ſcilicet *cognitionis*, & *ordinis*. *Cognitionis quidem certitudo eſt, quando cognitio non declinat in aliquo ab eo, quod in re inuenitur: ſed hoc modo exiſtimat de re, ſicut eſt. Et quia certa exiſtimatio habetur de re præcipue per cauſam rei; ideo tractum eſt nomen certitudinis ab ordine cauſæ ad effectum, vt dicatur ordo cauſæ eſſe ad effectum certus, quando cauſa infallibiliter effectum producit.* Dicimus ergo, quod certitudo cognitionis ſumitur per comparationem obiecti ad intellectum; at certitudo ordinis, ſeu cauſalitatis ſumitur per habitudinem, & connexionem infallibilem effectus ad cauſam. Et vtroque modo eſt certa prædeſtinatio, quantum ad aſſequutionem effectus, vt in eodem articulo docet Sanctus Thomas.

S. Tho. q. 6. de ver. ar. 3. c.

Ad quartum reſpondetur, ſenſum Caluini hæreticum, & ab omnibus Catholicis execrandum, fuiſſe, prædeſtinationem ita eſſe certam ex mera Dei præordinatione, vt nullam prorſus certitudinem habeat ex præſcientia liberæ cooperationis arbitrij, abſolutè futuræ ex decreto prædeſtinantis; quia exiſtimauit, prædeſtinationem Dei omnem liberam electionem arbitrij ſubmouere, vt diſputatione 3. oſtenſum eſt: & diſputatione 97. num. 11. diſput. 98. num. 10. & diſput. 121. num. 10. dicetur latius. Nos autem aſſerimus, ex vtroque capite prædeſtinationem eſſe certam, & infallibilem. Primo quidē, & principaliter ex libera electione, & præordinatione Dei prædeſtinantis, qui potens eſt, id quod prædeſtinauit, implere. Secundario, & conſequenter ex præſcientia abſoluta liberæ cooperationis arbitrij, futuræ ex auxilio efficaci præoperantis gratiæ. Quæ quidem ideo infallibiliter futura eſt, quoniam Deus, nulla præſuppoſita ſcientia media eiuſdem cooperationis, illam prædeſtinauit, &, vt libere fieret, præordinauit. Qualiter autem cum huiuſmodi præordinatione, & prædeſtinatione ſtet ſimul libertas noſtri arbitrij, ex parte dictum eſt ſupra diſputationibus 18. 22. & 23. & latius explicandum eſt infra diſputationibus 116. 117. & 121. Alia argumenta, quæ contra noſtram ſententiam obijci ſolent, diſputatione 30. à nobis adducta ſunt, & ſoluta.

Diſputatio XLII.

Vtrum poſsit aliquis, ſecluſa diuina reuelatione, certitudine infallibili cognoſcere, ſe, vel alium eſſe in numero Prædeſtinatorum, aut ex aliquibus ſignis id colligere.

PROBATVR, quod certitudine infallibili id poſſit cognoſci. Primo ex illo 1. Ioan. 5. *Hæc ſcribo vobis, vt ſciatis, quia vitam habetis, qui creditis in nomine filij Dei.* ſcientia autem dicit cognitionem certam, & infallibilem: & ad Rom. 8. loquens Apoſtolus nomine omnium prædeſtinatorum, de quibus præmiſerat: *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit, &c.* inquit: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti, &c.* & ſtatim ſubdit: *Certus ſum, quod neque mors, nec vita, &c. poterunt nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu.* Vbi verbum, certus ſum, certitudinem infallibilem deſignat. 1.

Arguitur ſecundo ex illo ad Rom. 8. *Ipſe ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod filij Dei ſumus; ſi autem filij, & hæredes*; ſed teſtimonium Spiritus ſancti eſt infallibile, cum ſit fidele, iuxta illud Pſal. 18. *Teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans paruulis*: ergo, &c.

Arguitur tertio. Sicut prædeſtinatio, & electio pendet ex ſola voluntate diuina,

na, ita & gratia; ſed, ſecluſa ſpeciali reuelatione, poteſt aliquis certitudine infallibili, abſque formidine cognoſcere, ſe eſſe in gratia; dicit enim S. Bern. ſerm. 68. & 69. in cant. de aliquibus viris ſanctiſſimis, quod, ſi voluerint gloriari de diuina amicitia, non erunt inſipientes. Et ſecundæ ad Corint. 13. dicit Apoſtolus: *Non cognoſcitis, quod Chriſtus in vobis habitat, niſi forte reprobi eſtis?* ergo poteſt quis eſſe certus certitudine infallibili, ſe eſſe prædeſtinatum.

II. In contrarium eſt, quod dicitur Eccleſiaſtes 9. *Nemo ſcit, vtrum odio, an amore dignus habeatur, ſed omnia in futurum ſeruantur incerta*: quem locum de odio, & amore ſecundum æternam reprobationem, & prædeſtinationem intelligunt S. Bern. ſerm. de ſeptuageſ. & S. Auguſt. lib. de ſpir. & anima c. 59. Et Conc. Trident. ſeſſ. 6. cap. 12. admonet omnes fideles, ne quiſquam, dum in hac mortalitate viuitur, vſque adeo præſumat, vt certo ſtatuat, ſe eſſe in numero prædeſtinatorum, & ſtatim ſubdit: *Nam, niſi ſpeciali reuelatione ſciri non poteſt, quos Deus ſibi elegerit.*

In hac controuerſia notandi, & cauendi ſunt duo errores hæreticorum. Primus eſt aſſerentium, prædeſtinatos ſemper eſſe in Dei gratia, nec poſſe aliquando ab ea excidere; reprobos vero eſſe in perpetuo odio Dei, nec poſſe ad illius gratiam pro aliquo tempore peruenire. Ita Vvicleph damnatus in Conc. Conſtant. qui etiam diſtinctionem illam de dilectione Dei ſecundum æternam prædeſtinationem, & ſecundum præſentem iuſtitiam reijciendam eſſe, & irridendam aſſeruit. Eamdem hæreſim, quod attinet ad prædeſtinatos, tenuit Caluinus lib. 3. inſtit. c. 2. §. 11. & 12. contra quam optime diſputat Andreas de Vega lib. 11. ſuper Conc. Trid. c. 1. & ſeqq.

Secundus error fuit Martini Buzeri in colloquio Latrisbonenſi, vbi affirmare auſus eſt, non eſſe verum Chriſtianum, qui non credit ea certitudine fidei ſe habiturum vitam æternam, qua credit Chriſtum hominem, vel Deum eſſe. Eamdem hæreſim ſequutus eſt Caluinus lib. 3. inſt. c. 2. §. 16. & Chemnitius in examine Concil. Trident. vbi verba, quæ ex cap. 12. ſeſſ. 6. adduximus, acriter reprehendit.

Sit tamen contra iſtos hæreticos

Prima concluſio. Secundum fidem catholicam aſſerendum eſt, prædeſtinatos, qui non ſunt in gratia confirmati, poſſe peccare mortaliter, & gratiam ad tempus amittere; & ita contingere de facto in aliquibus. Concluſio eſt contra primum errorem, ſed probatur maniſeſte ex ſacris litteris: nam Petrus Apoſt. fuit prædeſtinatus, & tamē peccauit mortaliter, & gratiam ad tempus amiſit, negando Chriſtum in nocte paſſionis, vt narrant Euangeliſtæ. Idem argumentum de Dauid, & Paulo Apoſt. fieri poteſt, qui de numero extiterunt prædeſtinatorum; & tamen Dauid peccauit mortaliter peccato adulterij, & homicidij, vt patet ex illo 2. Reg. c. 12. *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum.* Similiter Paulus peccauit mortaliter, Chriſtum, & eius diſcipulos perſequēdo, vt ipſe teſtatur 1. ad Tim. 1. *Quoniam blaſphemus fui, & contumelioſus, & perſequutor*; qui tamen prædeſtinatus à Deo erat: ergo. III.

Prædeſtinati, qui non ſunt confirmati in gratia, peccare poſſunt mortaliter

Et, ſi fiat argumentum: nam Deus prædeſtinatis ſemper vult vitam æternā, cum ab æterno eos prædeſtinauerit, & voluerit illis hoc bonum, alias mutaretur: ergo ſemper diligit illos, ac per conſequens, numquam poterunt ab eius gratia excidere; Reſpondetur, quod Deus ſemper vult prædeſtinatis vitam beatam ſecundum æternam prædeſtinationem; quia licet aliquando peccent, tandem conuertet eos, & ſaluabit; non tamen vult illis ſemper vitam æternam ſecundum præſentem iuſtitiam, niſi quando ſunt in gratia.

Probatur præterea concluſio ratione. Prædeſtinati, quādiu ſunt in hac vita, habent liberum arbitrium flexibile in bonū, & malum: nam quamuis prædeſtinatio efficiat infallibiliter, quod prædeſtinatus moriatur in gratia, cum donum perſeuerantiæ ſit effectus prædeſtinationis; non tamen efficit in omnibus prædeſtinatis, quod numquam peccent, aut peccare poſſint mortaliter: ergo poſſunt peccare, niſi in gratia ſint confirmati, de quibus diſp. 104. diſcutiendum eſt, an peccare poſſint.

Secunda concluſio. Multi reprobi pro aliquo tempore ſunt in gratia, & vere diliguntur à Deo ſecundum præſentem iuſtitiam. Hæc concluſio etiam eſt de fide, & probatur ex ſacris litteris: nam Saul IIII.

Reprobi pro aliquo tempore ſunt multoties vere iuſti.

Digitized by Google

erat in gratia, quando fuit electus in Regem, vt patet ex lib. 1. Reg. c. 9. vbi dicitur: *Et erat eius filius vocabulo Saul electus, & bonus; & nõ erat de filijs Iſrael melior illo*. Et tamen ille fuit reprobus, & damnatus, vt docet S. Aug. lib. 2. ad Simplic. q. 1. & colligitur ex illo 1. Paralip. 10. *Mortuus eſt Saul propter iniquitates ſuas, eo quod præuaricatus ſit mandatum Domini*. & 1. Reg. c. 28. dicitur, quod Samuel dixit ad Saul: *Quid interrogas me, cũ Dominus receſſerit à te?* & ita tenet cõmuniter Doctores catholici; quamuis aliqui ex Hæbreis exiſtiment, illum ſaluum factum fuiſſe; vt videri poteſt in Gloſſ. ordinaria p. 2. ſuper 1. lib. Reg. c. 2. & in additionibus ſuper 1. lib. Paralip. c. 10. in illa verba: *Mortuus eſt Saul*; vbi Gloſſ. ordin. tenet noſtram ſententiam. Item etiam Salomonem aliquando fuiſſe Dei amicum, & in eius gratia, conſtat ex lib. 2. Paralip. cap. 7. vbi habetur: *Cumque compleſſet Salomon fundens preces, ignis deſcendit de cælo, & deuorauit holocauſta, & victimas, & maieſtas Domini impleuit domum*. hoc autem erat manifeſtum ſignum, quod ipſe, & eius orationes, & ſacrificia erant Deo grata; & tamen reprobatus fuit, & damnatus ſecundum magis communem Doctorum ſententiam, quam tenet S. Aug. lib. 22. contra Fauſtũ, c. 88. & in comment. ſuper Pſal. 126. expreſſe dicit, quod Salomon reprobatus eſt à Deo: & idem tenet lib. 17. de Ciuit. c. 20. & Cypr. lib. 1. epiſt. 5. & Gloſſ. ſuper 2. lib. Reg. c. 17. in illa verba: *Miſericordiam autem meam non auferam ab eo*. & lib. 4. Reg. c. 23. in illa verba: *Excelſa quoque, quæ erant in Ieruſalem, non abſtulit*. & ſuper c. 1. Iſai. in illa verba: *Et idola penitus contererentur*: & latius ſuper cap. 30. Prouerbiorum in principio; quamuis aliqui Doctores Catholici pie credant, Salomonem ſaluum factum fuiſſe: quam ſententiam ſequitur S. Hieron. ſuper c. 1. Eccleſiaſt. & expreſſius ſuper c. 43. Ezechielis: vbi ait, quod Salomon peccauit, & offendit Deum, licet poſtea egerit pœnitentiam, ſcribens prouerbia: & id probat auctoritate Prouerb. c. 24. vbi iuxta aliam tranſlationem de ſeipſo ait Salomon: *Nouiſſime ego egi pœnitentiam, & reſpexi, vt eligerem diſciplinam*. Eamdem ſententiam defendit Genebradus lib. 1 ſuæ Coſmographiæ pag. 112. & mouetur auctoritate Hieron. & Prouerbiorum inducta: & idem etiam ſentiunt communiter Hæbrei, vt notauit Lyranus ſuper c. 30. Prouerb. ſed tamen in editione vulgata non habetur verba illa adducta ex c. 24. Prouerb. neque conſonant cum tex. Hæbraico, vt notauit Fr. Ludouicus à Soto maiori in præfet. ſuper Cant. in S. De Salomonis autem pœnitentia. Sed quidquid ſit de hoc, probatur alijs exemplis, de quibus non eſt controuerſia: nam Lucifer reprobus eſt, & damnatus, vt habetur ex c. 28. Ezechiel.: *Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore, in delicijs Paradiſi Dei fuiſti*. & infra: *In multitudine negociationis tuæ repleta ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti: & eieci te de monte Dei, & perdidi te, ò Cherub protegẽs, de medio lapidum ignitorum*. Et Iſai. 14. *Quomodo cecidiſti, Lucifer, qui manè oriebaris?* quem locum de primo Angelo interpretatur S. Aug. lib. 3. de doctr. Chriſt. c. 3. & tamẽ primus Angelus creatus fuit in gratia, ſicut & cæteri, vt docet S. Tho. 1. p. q. 61. ar. 3. Item etiam Iudas fuit reprobus, & damnatus, vt habetur Pſ. 108. & colligitur ex verbis illis Euangelij: *Et abiens, laqueo ſe ſuſpendit*. & tamen aliquãdo fuit in gratia, à principio ſcilicet ſui Apoſtolatus: ergo. Matth. 27.

Salamõ an damnatus fuerit.

Probatur ſecundo concluſio ex definitione Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 17. vbi dicitur: *Si quis iuſtificationis gratiam non niſi prædeſtinatis ad vitam, contingere dixerit; reliquos vero omnes, qui vocantur, vocari quidem, ſed gratiam non accipere, vtpote diuina poteſtate prædeſtinatos ad malum; anathemata ſit*.

Probatur tertio ratione. Reprobus, quãdiu eſt in via, non habet animum obſtinatum in malo; hoc enim eſt proprium exiſtentium in inferno, vbi nulla eſt redemptio: ergo per Dei auxilium poterit gratiam conſequi, quamuis deficiet tandem, vt patet ex illo 1. Ioan. 2. *Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis; ſi enim ex nobis fuiſſent, permanſiſſent vtique nobiſcũ*: ergo reprobus pro aliquo tempore poteſt ad Deum conuerti, & eſſe in gratia.

V. Tertia concluſio. Secluſa ſpeciali reuelatione Dei, nemo poteſt certo, & infallibiliter cognoſcere, ſe de prædeſtinatorum numero eſſe, & multo minus tenetur

certa

Digitized by Google

Cognoſcere certo nullus poteſt, ſecluſa reuelatione diuina, ſe eſſe prędeſtinatum.

certa fide id credere. Concluſio eſt contra ſecundam hæreſim, ſed probatur auctoritate Eccleſiaſtes ſupra inducta: *Nemo ſcit, vtrum odio, an amore dignus habeatur.* & ex verbis illis Prouerb. 27. *Ne glorieris in craſtinum, ignorans, quid ſuperuentura pariat dies.* Cui conſonat illud 3. Reg. 20. *Non glorietur accinctus, æque vt diſcinctus.* Quem locum ad hoc propoſitum late explicuimus in noſtris Commentarijs ſuper Iſai. c. 45. nu. 3.

Probatur ſecũdo ex definitione Conc. Triden. ſeſſ. 6. cit. can. 15. vbi ſic dicitur: *Si quis dixerit, hominem renatũ, & iuſtificatũ teneri ex fide ad credendum, ſe certo eſſe in numero prædeſtinatorum; anathema ſit.* & Can. 16. ſubditur: *Si quis magnum illud, vſque in finem perſeuerantiæ donum ſe certo habiturum infallibili, & abſoluta certitudine dixerit, niſi hoc ex ſpeciali reuelatione didicerit; anathema ſit.*

Probatur tertio, auctoritate Sanctorũ, qui vnanimiter docent noſtram concluſionem, præſertim Cypriani lib. 1. epiſt. 5. S. Greg. hom. 38. ſuper Euang. Ambroſ. ſerm. ſuper Pſal. 118. in illa verba: *Statue ſeruo tuo eloquium tuum in timore tuo.* S. Hieron. ſuper c. 9. Eccleſ. Aug. lib. de corrept. & grat. cap. 13. & de dono perſeu. c. 22. Proſp. lib. ad art. falſo Auguſtino impoſitos art. 13. & S. Bern. vbi ſupra.

Probatur denique ratione; nam prædeſtinatio pendet ex gratuita Dei voluntate, vt diſp. 37. oſtenſum eſt. Sed ea, quæ pendent ex mera Dei voluntate, non poſſunt à nobis certo, & infallibiliter cognoſci, niſi ex ſpeciali Dei reuelatione, vt patet ex verbis illis Apoſt. *Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit?* ergo. Rom. 11.

Ex hac concluſione ſequitur, quod nõ ſolum certitudine infallibili fidei, ſed neque etiam certitudine morali, cui nõ poſſit ſubeſſe falſum, ſecluſa ſpeciali reuelatione, non poteſt aliquis eſſe certus, ſe eſſe prædeſtinatum. Itaque non poteſt de hoc ita eſſe certus moraliter, ſicut eſt certus, ſe eſſe baptizatum; vel ſacerdotem, qui conſecrat eſſe vere ſacerdotem, vel habere debitam intentionem conſecrandi. Probatur: nam certitudo moralis, qua credit, ſe eſſe baptizatum, vel ſacerdotem celebrantem habere intentionem cõſecrandi, excludit omnem formidinem, & dubitationem; ſed nullus poteſt eſſe, ita certus de ſua prædeſtinatione, etiam moraliter, vt certitudo illa excludat omnem formidinem, & dubitationem, vt conſtat ex dictis: ergo.

Quarta concluſio. De facto aliqui ex reuelatione ſpeciali Dei fuerunt certi certitudine infallibili de ſua prædeſtinatione, & ſalute. Hæc concluſio colligitur ex ſacris litteris: nam Geneſ. 15. & 22. *Dixit Dominus ad Abraham: Noli timere, ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis.* Et poſt pauca: *Tu autem ibis ad Patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona.* Quibus verbis ſignificauit illi prædeſtinationem propriam, vt communiter explicant Doctores. Idem reuelatum eſt Moyſi Exod. 33. in illis verbis: *Ego oſtendam tibi omne bonum.* Apoſtolis etiam reuelata eſt propria prædeſtinatio, Lucæ 22. *Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus, regnum, vt edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo:* & præſertim Paulo Apoſt. vt patet ex illo 2. ad Tim. 4. *De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex:* & Latroni, cui Lucæ 23. dictum eſt: *Hodie mecum eris in paradiſo.* Denique de aliquibus viris ſanctiſſimis narrant Eccleſiaſticæ hyſtoriæ, fuiſſe illis in præmium ſuorum laborum reuelatam prædeſtinationem propriam, & ſalutem. Prædeſtinationis ſuæ certus eſſe poteſt quis ex reuelatione diuina.

VII. Quinta concluſio. Etiam ſecluſa ſpeciali reuelatione, poteſt ex aliquibus ſignis certa eſſe fidelibus propria, vel alterius prædeſtinatio, certitudine quadam morali, cui, abſolute loquendo, poſſit ſubeſſe falſum, & quæ non excludat omnem formidinem, & timorẽ de oppoſito. Prædeſtinatũ ſe eſſe poteſt, quis probabiliter cognoſcere ex quibuſdam ſignis

Pro intelligentia huius concluſionis notandum eſt, quod, vt docet S. Bern. ſerm. 2. in octaua Paſchæ; quamuis Dominus decreuerit beneficium hoc prædeſtinationis, durante vita mortali, eſſe nobis occultum, vt iuxta præceptum Apoſt. ad Philip. 2. *cum timore, & tremore ſalutem noſtram operaremur*; non tamen penitus aliquo conſolationis teſtimonio electos ſuos in hac parte dereliquit, ſed quibuſdã ſignis eos notauit, ex quibus probabiliter liceat colligere, eos prædeſtinatos eſſe ad vitam ęternam: quod & innuere videtur Apoſt. cum dicit: *Ipſe Spiritus* Rom. 8.

teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod filij Dei ſumus.

VIII. A Doctoribus autem ſanctis enumerantur diuerſa ſigna prædeſtinationis, ex quibus tantum, quæ potiſſima ſunt, colligemus, & aliquibus ſacræ Scripturæ teſtimonijs comprobabimus.

Prædeſtinatorũ ſigna.

Primum ſignum eſt, frequentes in hoc ſæculo aduerſitates, & tribulationes patienter toleratæ. Hoc ſignum conſtituit, & probat latiſſime S. Chryſoſt. in illa verba Lucæ 16. *Fili, recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala*. & lib. 1. de prouid. circa finem, & hom. 66. ad populum Anthiochenum. S. Greg. lib. 5. mor. c. 1. & 2. in illa verba: *Quare miſero data eſt lux?* Ad cuius euidentiam ſupponenda ſunt duo fundamenta, quæ ſupponit Chryſoſt. hom. 8. citata.

Chryſoſt. hom. 8. ex varijs in Lucã, quæ eſt 3. de Lazaro paulo poſt princ.

Primum fundamentum eſt, quod nullus homo purus eſt ita iuſtus, & innocens, (B. Virgine dumtaxat excepta) qui aliquod ſaltem peccatum veniale, propter quod pœnam mereatur, non commiſerit. Dicitur enim Iacob. 2. *In multis offendimus omnes*, & 1. Io. 1. *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt*. & Prouerb. 14. *Septies in die cadit iuſtus*. Similiter etiam nullus reprobus eſt ita impius, qui vnum, aut alterum opus morale bonum non fecerit: quod S. Chryſoſt. probat ex illo Lucæ 18. vbi de quodam iudice iniquitatis dicitur, quod miſericordiam egerit cum vidua, eos cohibens, qui illam afficiebant iniurijs.

Iuſti non ſunt immunes ab omni peccato.

Secundum fundamentum eſt, quod Deus, cum ſit ſumme iuſtus, & miſericors, nullum opus prauum relinquit impunitũ, neque opus bonum, etiam morale irremuneratum. Sed tamen bona, quæ reprobi operantur, præmiat Deus bonis temporalibus in hoc ſæculo, ſicut Ezechiel. 29. dicitur de Rege Babylonis: *Et dedi ei terram Aegypti, pro eo quod laborauerit mihi*. Et de quibuſdam, qui iuſtitiam faciebant coram hominibus, vt viderentur ab eis, dicitur Matth. 6. *Receperunt mercedem ſuam*; ſed pro peccatis commiſſis condignam pœnam recipient in futuro. Electorum autem peccata punit Deus temporalibus pœnis; bona autem eorum merita, æterna retributione coronat.

IX. Ex his fundamentis deducit hanc concluſionem S. Chryſoſt. *Quem igitur videtis improbam agentem vitam, nec quidquam hic acerbi patientem, ne reputetis illum beatum, ſed deflete potius, & deplorate, velut illum omnia triſtitia perpeſſurum, quemadmodum diues ille fecit. Rurſus quem videris virtutis ſtudioſum, & eumdem innumeris affligi moleſtijs, beatum exiſtima, felicem iudica, vtpote qui & hic omnia ſua peccata deleuerit, & illic multã habeat mercedem paratam, quemadmodum huic euenit Lazaro*. Hactenus Chryſoſt. quod etiam innuunt illa verba, quæ reſpondit Abrahã diuiti Epuloni: *Fili, recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala; nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris*. Propter quod S. Aug. epiſt. 5. ad Marcell. *Nihil*, inquit, *eſt infelicius felicitate peccantium*: & in Pſ. 143. poſtquã Pſalmiſta de reprobis dixerat: *Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud*; vt excluderet hominum vanam æſtimationem ſubdit: *Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt*: ſed, *beatus populus, cuius Dominus Deus eius*. Hoc etiam ſignum Apoſt. ad Hæbr. 12. inſinuaſſe videtur, cũ dixit: *Quis enim filius, quem non corripit pater? quod ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes; ergo adulteri, & non filij eſtis*. Vnde S. Auguſt. *Domine hic vre, hic ſeca, vt in æternum parcas*. Sciebat enim, quod Dominus per Naun c. 1. promiſerat: *Non conſurget duplex tribulatio*, vel, vt transferunt 70. *Non vindicabit bis in idipſum*, quaſi dixerit: Non continget, puniri cum reprobis in futuro ſæculo eos, qui in præſenti, tamquam aurum in fornace, probati fuerint. Denique S. Bern. ſerm. 23. in cant. explicans illud Pſal. 72. *In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur*, inquit: *Qui in labore hominum non ſunt, in labore dæmonum profecto erunt, dicente Domino: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius*. Videatur S. Aug. tom. 8. ſuper Pſ. 91. in illa verba: *Nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ*. & ſuper Pſ. 93. in illa verba: *Vſquequo peccatores gloriabuntur &c.* vſque ad illa verba: *Donec fodiatur peccatori fouea*.

Tribulationum patiens tolerantia ſignum eſt prædeſtinationis.

Luc. 16.

Matth. 25.

X. Secundum ſignum eſt miſericordia, qua ex corde miſerijs aliorum, vt proprijs condolentes, eas affectu charitatis ſubleuare ſtudent. Hoc ſignum conſtituit S. Aug.

Digitized by Google

Aug. tract.5.in primam epiſt. Ioann. vbi ait, dilectionem ſolam eſſe, quæ diſcernit inter filios regni, & filios perditionis: & tom.10.ſerm. 44. ad fratres in eremo, in princ.ait: *Fratres mei chariſſimi, numquam recordor, me legiſſe, mala morte periſſe illum, qui libenter in hac vita opera charitatis, vel pietatis voluit exercere. Habet enim multos interceſſores pius homo, & ille, qui opera charitatis exercet hilariter, &c. ideo impoſſibile eſt, vt preces multorũ non exaudiantur*. Habetur etiam hoc ex ſacris litteris; dicitur enim Ioan. 13. *In hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem*. Et Matth. 5. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. E contrario dicit de reprobis Scriptura: *Iudicium ſine miſericordia ei, qui non facit miſericordiam*. & Tobiæ 4. *Eleemoſina ab omni peccato, & morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram Domino eleemoſina omnibus facientibus eam*. Vnde Apoſt. miſericordiam, & eleemoſinam appellat rationem dati, & accepti, ad Philipp.4.dum ait: *Nulla mihi eccleſia communicauit in ratione dati, & accepti, niſi vos ſoli*. vbi, vt notauit Chryſoſt.hom. 15. ſuper eamdem epiſt. non dixit: Nulla mihi eccleſia dedit; ſed *communicauit in ratione dati, & accepti*: nã diues tribuit pauperi pecuniam, aut quid ſimile, & pro ea accipit regnum cælorũ; quia eleemoſina eſt quædam communicatio dati, & accepti. Videatur idem Chryſoſt. in argumento eiuſdem ep.col.3.vbi in eodẽ ſenſu explicat illud Prouerb. 3. *Eleemoſina, & veritas te non deſerant*; aduertens, quod non dixit: Ne deſtituas eleemoſinas, ſed *ne te eleemoſinæ deſerant*, indicans nimirum, quod nos eleemoſinis, quas elargimur, indigemus potius, quàm illæ nobis indigeant.

Miſericordia, & eleemoſina ſigna ſunt prædeſtinationis.

Miſericordia dicitur ratio dati, & accepti.

XI. Tertium ſignum deſumitur ex ipſo bono, ac ſancto vitæ decurſu. Sancta enim vita bonam mortem; peruerſa autem mortem peſſimam parit regulariter. Hoc ſignum conſtituit S.Aug.lib.de don. perſeu.c.22.& S.Bern. ſerm.22. in cant. explicans illud Numer.23. *Moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant ſimilia horũ nouiſſima mea*. vbi aperte docet, quod ad mortẽ iuſtorum per iuſtorum vitam peruenitur. Vnde S. Aug.affirmat, quod, ſi quis peruerſe viuens, veram pœnitentiam agat in hora mortis, remittentur ei abſque dubio peccata, & ſaluabitur: quod tamen aliquis inueteratam vitam habeat in peccatis, & poſtmodum in hora mortis veram apud Deum agat pęnitentiam, dubitat Auguſtinus; quia raro id contingit, iuxta illud Prouerb. 22. *Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non diſcedet ab ea*. Videatur ſuper Pſalm.118. in illa verba: *In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam?*

Mors ſancta fine vitæ ſanctitate regulariter non inuenitur.

Quartum ſignum eſt, libenter audire verbum Dei, & quadam interiori dulcedine, & ſuauitate guſtare illud: quod S. Gregorius colligit ex illo Ioan. 8. *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis*. Et Ioan.10. dicitur: *Oues meæ vocem meam audiunt, & ſequuntur me*. In cuius ſignum cum Ezechiel.cap.3.& Ioannes Euangeliſta Apocalyp.10. librum oblatum à Deo, in quo diuina continebantur eloquia, deuoraſſent; in ore eorum dulcis, in ventre amarus viſus eſt; quia videlicet electis, qui per os Domini deſignantur, iuxta illud Ier.15. *Si ſeparaueris pretioſum à vili, quaſi os meum eris*; verba Dei dulcia ſunt, & ſuauia: peccatoribus autem, & reprobis, qui per ventrem ſignificantur: quoniam, vt dicit Apoſtolus, eorum *Deus venter eſt*; amara, & inſuauia fiunt. Vnde Auguſt. explicans illud Pſal.5. *Secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos: quoniam inamaricauerunt te Domine*, ait: *Peccatoribus autem panis veritatis amarus eſt. Vnde os vera dicentis oderunt. Ipſi ergo amaricauerunt Deum, qui peccando in eam ægritudinem deuenerunt, vt cibum veritatis, quo ſana animæ gaudent, tamquam felleum ſuſtinere non poſſint*. Electorum autem homine ait Propheta: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua: ſuper mel ori meo*. Ori meo, inquit, ideſt iuſtis, non ventri meo, hoc eſt, reprobis.

Verba Dei libẽter audire, ſignũ eſt prædeſtinationis

Pſal.5. S.Aug. ſuper eumdẽ Pſal.

Philip.3.

Quintum ſignum eſt teſtimonium bonæ conſcientiæ; dicit enim Apoſt. *Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ*. & iterum: *Ipſe ſpiritus teſtimonium reddit, quod filij Dei ſumus; ſi autem filij, & hæredes*: & rurſus: *In quo & credentes ſignati eſtis ſpiritu promiſsionis ſancto, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ*. vbi, vt notauit S. Thomas lect. 5. Spiritus Sanctus XII.

2. Cor.1.

Ad Rom.8.

Ad Eph.1.

dicitur

dicitur pignus, vel arrha hæreditatis noſtræ, vt habet alia littera apud Gloſ. quia nunc aliquid datur electis de ipſo pretio, quod non eſt auferendum, ſed complendum in patria. Hoc ſignum conſtituit S. Bernar. ſerm. 1. & 2. in octaua Paſchæ: vbi ad noſtrum propoſitum explicat illud 1. Ioan. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & ſanguis.* Qui ergo, regulariter loquendo, à peccatis mortalibus abſtinent, & pacatam habent, pacificam, & quietam conſcientiam, ad illud pacis regnum veriſimile eſt pertinere; de quo dicit Apoſt. *Non eſt regnum Dei eſca, & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto.* De alijs ſignis videatur Andr. de Vega lib. 12. de iuſtif. cap. 19. Medin. lib. 3. de recta in Deum fide, cap. 3. M. Soto lib. 3. de natura, & gratia, cap. 11. 12. & 13.

Bonæ conſciētiæ teſtimoniū ſignum eſt prędeſtinationis.

Rom. 14.

XIII. AD primum argumentum ex factis à principio reſpondetur, quod auctoritas illa S. Ioann. intelligitur de certitudine fidei, qua tenemur credere, vitam ęternam eſſe paratam credentibus in Filium Dei, & ipſum diligentibus; ſi tamen perſeuerauerint vſque in finē, vt explicat S. Tho. ſuper eumdem locum. Cognitione autem conditionata, nobis certiſſima eſt noſtra ſalus, ſi videlicet ſeruauerimus Dei mandata, & perſeuerauerimus vſque in finem. Vtrum autem abſolute iſte, vel ille in particulari ſit perſeueraturus vſque in finem, aut vere diligat Deum, ſecluſa ſpeciali reuelatione, niſi ex coniecturis, quibus tamen poſſit ſubeſſe falſum, non poteſt nobis eſſe certum.

Ad alium locum ex epiſt. ad Rom. reſpondetur primo, quod ibi loquitur Apoſtolus de ſeipſo, & de alijs habentibus ſpecialem reuelationem ſuæ prædeſtinationis, & ſalutis, vt S. Aug. explicat lib. de grat. & lib. arb. cap. 17. Secundo reſpondetur, quod, ſi intelligatur auctoritas illa vniuerſaliter de omnibus iuſtis; ſenſus eſt, quem adhibet S. Bern. ſerm. de duplici baptiſmo, quod, qui ſunt in charitate, à nulla cauſa extrinſeca ſeparari poſſunt ab illa, niſi ipſi velint. Propter quod Apoſt. inter ea, quæ numerauit, dicens: *Neque mors, neque vita, nec Angeli, nec Principatus, neque Virtutes, neque inſtātia, neque futura, neque fortitudo, nec altitudo, neque profundum, nec creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei;* non connumerauit ipſum hominem: non enim ait: Neque nos, vt indicaret, quod proprio libero arbitrio poteſt iuſtus ſeparari à charitate Dei, peccando mortaliter. Quod elegantiſſime proſequitur S. Chryſoſt. hom. 9. cuius titulus eſt: Quod nemo læditur, niſi à ſemetipſo, vbi latiſſime probat, quod nulla cauſa extrinſeca poteſt hominem lædere in ſpiritualibus, niſi ipſe velit. Vnde Hieron. ait: *Debilis eſt hoſtis, qui non vincit, niſi volentem.*

S. Bern.

Rom. 8.

S. Chryſoſt. to. 5.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod locus ille intelligitur de quadam fiduciali certitudine, cui poteſt ſubeſſe falſum, vt dictum eſt, vel poteſt explicari de ipſis Apoſtolis, qui ſpecialem ſuæ ſalutis reuelationem habuerunt.

Ad tertium reſpondetur, quod etiam, ſecluſa ſpeciali reuelatione, nullus poteſt eſſe certus certitudine infallibili, ſe eſſe in gratia, vt docent communiter Theologi p. 2. q. 112. ar. 5.

Diſputatio XLIII.

Vtrum ſaltem ex fidelibus ſint plures electi, quàm reprobi.

SVPPOSITO, quod non poteſt quis abſque diuina reuelatione, certo, & infallibiliter cognoſcere, an ipſe, vel alius in particulari ſit prædeſtinatus; inquirendum eſt: Vtrum in communi ſit certum, ex hominibus, ſaltem fidelibus, plures eſſe prædeſtinatos, quā reprobos. I.

Sunt circa hoc diuerſæ ſententiæ Doctorū. Damaſc. in quodā ſermone de defunctis, tenet fere omnes fideles ſaluari. Sylu. in roſa aurea tract. 2. ſuper Euang. Dominicæ in Septuageſima, dicit probabiliter defendi, quod maior pars Chriſtianorum, habentium fidem rectam, & viuentium ſub obedientia S. Romanæ Eccleſiæ ſaluetur. Idem ſentit Franciſcus à Chriſto in 1. ſent. d. 41. q. vn. concl. 3. de reprobatione; & alij nonnulli Theologi, quorum ſententia probari poteſt ex illo Matth. 22. vbi, cum intraret Rex, vt videret diſcumbentes, vnum dumtaxat inter

ter plurimos inuitatos inuenit, qui ſordida veſte eſſet indutus: ergo ex vocatis ad fidem plures ſaluantur, & pauciores damnantur.

Secundo. Ex Angelis plures prædeſtinati ſunt, quàm reprobati; dicitur enim de dracone magno, per quem Lucifer deſignatur: *Cauda eius trahebat in terram tertiam partem ſtellarum cæli*, ſcilicet Angelorum, qui ceciderunt ad imitationem Luciferi: ergo ſimiliter ex hominibus ſaltem Chriſti fidelibus in lege gratię plures ſunt electi, quàm reprobi. *Apoc. 12.*

Tertio arguitur, ex cap. 7. Apoc. vbi, poſtquã Propheta euãgelicus retulit prędeſtinatorum multitudinem *ex omni tribu filiorum Iſrael*, ſubdit: *Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, tribubus, populis, & linguis ſtantes ante thronum*: ergo ex omnibus tribubus pauciores damnantur, ſaltem ex fidelibus; alias non dixiſſet turbam prędeſtinatorum ex omnibus gentibus eſſe magnam.

Quarto: nam ex paruulis, qui ante vſum rationis moriuntur, maxima multitudo decedit cum baptiſmo: ex adultis vero, licet maior pars ſæpius mortaliter peccet, tamen ſæpius reſurgunt; & ita cadendo, & reſurgendo vitam trãſigunt. Denique ex his multo maior pars recipit Sacramenta Eccleſiæ in articulo mortis, quæ faciunt ex attrito contritum: ergo, penſatis omnibus, veriſimile eſt, plures ex ijs Chriſtianis ſaluari.

Arguitur quinto. In alijs animalibus defectus à ſuo fine contingit in paucioribus: ergo idem erit in hominibus; alias eſſent peioris conditionis, quàm bruta animalia.

II. Oppoſitam ſententiam magis communiter defendunt Sancti, qui aſſerunt, plures perire etiam ex Chriſti fidelibus, quã ſaluari. Sic docet S. Greg. hom. 19. ſuper Euangelia, vbi ait: *Ad fidem multi veniunt, ſed ad cæleſte regnum pauci perducuntur*: & ſuper c. 6. Cant. explicans illud: *Et adoleſcentularum non eſt numerus*: & illud Pſ. 39. *Multiplicati ſunt ſuper numerum*; expreſſe dicit, vagas animas, ideſt reprobas, numerum electarum excedere. & S. Aug. lib. 3. contra Creſconium Grammaticum cap. 66. explicans illud Matt. 8. *Multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham*, inquit, quod *electi nunc multi dicuntur, nunc pauci; quia ijdem ipſi boni, veriq. Chriſtiani, qui per ſeipſos multi ſunt, in comparatione malorum falſorum; itidem pauci ſunt: ſicut multa grana, quibus horrea magna complentur, pauca dicimus in comparatione palearum*. Et epiſt. 48. ad Vincent. & lib. 13. contra Fauſt. c. 16. idipſum confirmat. & ad id probandum adducit locum illum Geneſ. *Sicut ſtellæ cæli, & ſicut arena maris, ſic erit ſemen tuum*: vbi per ſtellas cæli electos intelligit, & per arenam maris reprobos: ergo in quo numero arena maris excedit ſtellas cæli, in eodem numerus reproborum excedit numerum electorũ. Idem inſinuat S. Chryſoſt. hom. 40. ad populum; ait enim: *Quot putatis eſſe in hac ciuitate, qui ſalui fiant? non poſſunt inueniri in tot millibus centum, qui ſaluentur; quin & de his dubito: quanta enim in iuuenibus malitia, quantus in ſenibus torpor?* Et quamuis hęc verba per hyperbolem dicta videantur, certiſſimum exiſtimat eſſe Chryſoſtomus, plures damnari, quàm ſaluari. Denique Caietanus explicans illud Matth. 25. *Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes*; arbitratur, quod ex Chriſtianis, qui apparent boni, & habent aliqualem curam ſuæ ſalutis, medietas perit: & iſtum putat eſſe legitimum ſenſum litteralem illius parabolæ de decem Virginibus, quinque fatuis, & quinque prudentibus. Hæc ſecunda ſententia eſt valde conformis locis Scripturæ: vnde pro reſolutione ſit

Prædeſtinati pauci, reprobi multi sũt.

Gen. 22.

III. Prima concluſio. Si loquamur abſolute de omnibus hominibus, multo maior eſt, & incomparabiliter maior numerus reproborum, quam electorum. Hanc concluſionem docent auctores allegati in ſecundo loco, & colligitur ex ſacris litteris: primo ex lib. 4. Eſdræ c. 8. vbi dicitur: *Hoc ſæculum fecit Altiſſimus propter multos; futurum autem propter paucos*, ſcilicet propter electos: & explicans ſtatim optimo exemplo multitudinem maximam reproborum, & electorum paucitatem, ſubdit: *Terra dabit multam terram, vnde fit fictile, paruum autem puluerem, vnde aurum fit; ſic multi quidem creati ſunt, pauci autem ſaluabuntur*: ac ſi apertius diceret: Qua proportione terra ſuperat puluiſculos auri, ea reprobi electos exce-

reproborũ numerus imcompabiliter excedit numerũ prædeſtinatorum.

excedunt. Et quamuis ille liber non ſit canonicus, magnam tamen poſt Scripturam canonicam auctoritatem habet; vnde & à Sanctis Doctoribus; præſertim ab Ambroſio, & Auguſtino pluries allegatur ad confirmationem ſuæ doctrinæ.

Prędeſtinatio quare ſors dicatur. Secundus locus habetur ad Epheſ. 1. vbi loquens Apoſtolus de electis, inquit: *Qui dignos nos fecit in partem ſortis Sanctorum*: & ad Coloſſ. 1. *Sorte vocati eſtis*. vbi electos dicit eſſe ſorte vocatos, vt eorum paucitatem deſignet. Nam ſicut ſortes, cum inter plura hominum millia mittantur; pauciſſimis tamen contingunt, & interdum inſipientibus, & pauperibus; relictis ſapientibus, & diuitibus, nobilibusq; ita pauciſſimis inter multa hominum millia ſors prædeſtinationis contingit, in qua non attenditur generis nobilitas, non humana ſapientia, non magnitudo diuitiarum, aut operum præcedentium merita, ſed pro ſua miſericordia, & gratuita voluntate, *cuius vult, miſeretur* Deus, *& quē vult, indurat*. Vnde & Apoſtolus: *Videte*, inquit, *vocationem veſtram, fratres, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, nō multi nobiles; ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, vt confundat ſapientes; & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non ſunt, vt ea, quæ ſunt, deſtrueret: vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius*. Rom. 9. 1. Cor. 1.

IIII. Tertius locus habetur in Pſ. 39. vbi de reprobis dicitur: *Multiplicati ſunt ſuper numerū*, ſcilicet electorū, vt explicat S. Gre. vbi ſupra. Vnde & Eccleſiaſtes 1. dicitur: *Stultorum infinitus eſt numerus*. Et Iſa. cap. 24. paucitatem electorum confert paucis oliuis, & racemis, qui remanſerunt, finita vindemia, dum ait: *Quomodo ſi paucæ oliuæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, & racemi, cum fuerit finita vindemia*. Et cap. 17. inquit: *Et relinquetur in eo, ſicut racemus duarū, vel trium oliuarum in ſummitate rami, ſiue quatuor, aut quinque, in cacuminibus eius, fructus eius*. Vnde reliquię dicuntur electi, quia pauci, vt ad Rom. 9. *Si fuerit numerus filiorum Iſrael, ſicut arena maris, reliquiæ ſaluæ fient*: & cap. 11. *Reliquiæ ſecundum electionem ſaluæ factæ ſunt*. Iſai. 24.

V. Secunda Concluſio. Etiam ex fidelibus, qui fuerunt ab initio naſcētis Eccleſiæ vſque ad finem mundi, plures homines ſunt reprobi, quàm electi. Hanc concluſionem docent auctores ſecundæ ſentētiæ, & colligitur ex locis Scripturæ adductis pro præcedenti concluſione. Præterea probatur ex illo Matth. 20. *Multi ſunt vocati; pauci vero electi*: vbi ſermo eſt de hominibus, qui vocati ſunt ad fidē. item etiam 1. ad Corin. 10. loquens Apoſtolus de Iudæis, inquit: *Nolo vos ignorare, fratres, quod patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt; ſed non in pluribus beneplacitum eſt Deo: nā proſtrati ſunt in deſerto*. & poſtea ſubdit, hoc in figura contigiſſe illis. Præterea Cāt. 2. dicitur: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Non inquit inter extraneas, vt notauit Bernar. ſed *inter filias*, ſiue inter domeſticas fidei. nam ſicut ſpinæ excedunt lilia in numero, ita etiam ex fidelibus reprobi excedūt electos. Denique Matth. 7. ipſa Veritas clamat: *Arcta eſt via, quæ ducit ad vitam, & pauci ingrediuntur per eam; lata eſt via, quæ ducit ad perditionem, & multi ingrediuntur per eam*. Reprobi etiam ex fidelibus ſunt plures, quam electi. Bern. ſerm. 48. in Cāt.

Tertia Concluſio. Etiam ex fidelibus, qui in lege gratiæ naſcuntur, plures ſunt reprobi, quàm electi. Hæc concluſio non eſt ita certa, ſicut præcedens; loca tamen Scripturæ adducta eam perſuadere videntur. Illam docet Caiet. exponens parabolam illam Matth. 25. de decē virginibus: vbi affirmat, etiam ex illis, qui in Eccleſia peculiarem aliquam ſuæ ſalutis curā habent, qui ſubinde per virgines deſignantur, dimidiam partem damnari: ergo ſi numeremus prædictos fideles legis gratiæ, plures ſunt reprobi, quàm electi. Experientia enim conſtat, quamplurimos fideles, eos præſertim, qui viuunt, vbi nulla viget diſciplina, aut raro prædicatur Verbum Dei; paruā, aut nullam ſuæ ſalutis curam habere. Præterea, etiā in ſtatu legis Euangelicæ propter corruptionē naturæ, cuius ſenſus, & cogitatio in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua; multo plures ſequuntur inclinationem ſenſus, quàm rationis, vt ex ſolutione ad 2. & ad 5. patebit. In particulari autem, quot ſint prædeſtinati, ſoli Deo cognitum eſt, vt S. Thom. probat ex oratione illa Eccleſiæ: *Deus, cui ſoli cognitus eſt numerus electorum in ſuperna felicitate locandus, &c.* S. Th. 1. p. q. 23. ar. 7. in corp.

AD

VI.

AD primum argumentum reſpondetur, quod, vt Hieron. explicat, nomine vnius intelligitur in illo loco Matt. 22. omnium reproborum congregatio, quæ ad vnam ciuitatem pertinet Babylonis, & ſignificatur nomine vnius; quoniã reprobi in vnum coniuncti, quaſi ſpinæ ſe inuicẽ complectũtur, iuxta illud Naum, 1. cap. *Quia ſicut ſpinæ ſe inuicem complectuntur, ſic conuiuium eorum pariter potantium*. Aut vero quia omnes reprobi, ſeu damnati in vna pęna damni conueniunt, propter quam dicuntur congregati congregatione vnius faſcis, iuxta illud Iſai. Vaticinium cap. 24. *Et congregabuntur congregatione vnius faſcis in laqueum, & detrudentur in carcerem*: vt in noſtris commentarijs ſuper eumdem locum obſeruauimus.

Reprobi ſpinis conferuntur.

Ad ſecundum negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt; quia in homine eſt duplex natura, ſcilicet rationalis, & ſenſitiua; & quoniam per operationem ſenſus peruenit homo ad actum rationis; ideo plures ſequuntur inclinationem naturæ ſenſitiuæ, quàm ordinem rationis, vt explicat S. Thom. p. 2. q. 71. art. 2. ad 3. Et præſertim hoc habet verum in natura corrupta; vnde Ariſt. 2. ethic. cap. 3. inquit: *Cunctis vnà cum hominibus, ab ipſis incunabulis, voluptas eſt enutrita: quapropter arduum eſt, hunc affectum inſitum vita excludere*. Hæc autem ratio non procedit de Angelis; vnde non eſt ſimile.

Senſus inclinationẽ quare plures ſequantur.

Ad tertium reſpondetur, quod, ſicut S. Auguſt. ait locis ſuperius allegatis, prædeſtinati, abſolute loquendo, ſunt multi, ſed reſpectu multitudinis reproborum pauciſſimi: quod & in eodem loco Apoc. innuitur: nam, vt ibi adnotauit S. Thom. cum dicitur, *ex omni tribu, lingua, populo, & natione*; illa dictio, *ex*, delectum quemdam, & ſegregationem paucorum denotat ex multis.

Ad quartum argumentũ reſpondetur, quod etiam quamplurimi ante vſum rationis, abſque lauacro regenerationis decedunt, vel quia moriuntur in vtero, aut quia etiam ex vtero nati, ad baptiſmum non peruenerunt: Et licet plures ex his decedãt ante vſum rationis cũ baptiſmate, & ſaluentur; ſi tamen conferantur cum multitudine adultorum, qui pereunt; cõſtabit, plures etiam in lege Euangelica eſſe reprobos, quàm electos. Ad id vero, quod obijcitur de ſuſcipientibus Sacramenta Eccleſiæ in articulo mortis, reſpondetur, quod, ſi recte conſideretur, plurimi Chriſtiani abſque ſuſceptione Sacramentorum decedunt; & dato quod maior pars in articulo mortis ſacramenta ſuſcipiat, pauciores ad effectum ſacramentorum ſuſcipiendum ſe præparant.

Ad quintum negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt, quam aſſignat S. Th. 1. p. q. 23. art. 7. ad 3. Nam finis aliorum animalium eſt proportionatus eorum naturæ; beatitudo autem æterna excedit cõmunem ſtatum naturæ creatæ, & præcipue, ſecundum quod eſt gratia deſtituta per corruptionem originalis peccati. Bonum autem proportionatum cõmuni ſtatui naturæ accidit vt in pluribus, & deficit in paucioribus; ſed bonum, quod excedit communem ſtatum naturæ, inuenitur in paucioribus, & deficit in pluribus. Vnde, quamuis ex brutis animalibus multo plura conſequantur ſuum finem; ex hominibus tamen plures ab eo deficiunt. Eſt & alia ratio, quam in eadem ſolutione aſſignat S. Thom. quia videlicet in hoc maxime apparet Dei miſericordia, eo quod aliquos ad æternam ſalutem eligit, à qua plures deficiunt. Sed de hoc inferius agendum eſt inter diſputandum; Diſp. III.
Verum oſtenſio diuinæ iuſtitiæ in reprobis, & maioris miſericordiæ in electis, ſit ex parte Dei ſufficiens reprobationis ratio. Nec ex hoc ſequitur, homines eſſe peioris conditionis, quàm animalia bruta, imo quia ſunt melioris conditionis, plura requirunt, vt finem vltimum, ad quem ſunt conditi, aſſequantur; ac propterea, vt in pluribus ab eo deficiunt. Et hæc de imperſcrutabili Prædeſtinationis myſterio dicta ſufficiant.

Libri Quinti Finis.

DE

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,

Liber Sextus.

IN QVO EXPLICATVR QVAS VIRES naturales ad bonum naturæ proportionatum cognoſcendum, vel exequendum, & ad malum reſpuendum habeat Liberum Arbitrium, præſertim in natura lapſa.

Conſideratis autem his, quæ ad auxilia Dei extrinſeca pertinent; reſtat conſideratio de auxilijs intrinſecis, quibus prædeſtinati adiuuantur à Deo, vt declinent à malo, faciant bonũ, vitam æternam promereantur, & conſequantur. Sed, vt ex infirmitate liberi arbitrij euidenter appareat, adiutorium gratiæ eſſe ad hæc omnia ſimpliciter neceſſariũ; oportet de viribus naturalibus eiuſdem arbitrij nõnulla diſcutere: hac enim ratione, vt obſeruauit S.Tho. non ſtatim poſt lapſum primi hominis Verbum caro factum eſt, propter conditionem humani peccati, quod ex ſuperbia prouenerat. Vnde eo modo erat homo liberandus, vt humiliatus, recognoſceret ſe liberatorẽ indigere. In cuius confirmationem adducit S. Doctor gloſſam ordinariã, quæ explicans illud ad Galat. 3. *Ordinata per Angelos in manu mediatoris*; ait: *Magno Dei conſilio factum eſt, vt poſt hominis caſum, non illico* Dei *filius mitteretur. Reliquit enim* Deus *prius hominem in libertate arbitrij in lege naturali, vt ſic vires naturæ ſuæ cognoſceret: vbi cum deficeret, legem accepit, qua data, inualuit morbus, non legis, ſed naturæ vitio; vt ita cognita ſua infirmitate, clamaret ad medicum, & gratiæ quæreret auxilium.* Et S. Auguſt. *Saluberrime*, inquit, *confitemur, Deum ſic ordinaſſe Angelorum, & hominum vitam, vt in ea prius oſtenderet, quid poſſet eorum liberum arbitrium, deinde quid poſſet ſuæ gratiæ beneficium, iuſtitiæq; iudicium.* Et in primis conſiderandum eſt, quid poſſit liberum arbitrium in ordine ad actus ordinis naturalis, deinde quid in ordine ad actus ſupernaturales. Quia vero liberum arbitrium conſiderari poteſt in triplici ſtatu, ſcilicet ante receptionem gratiæ, in receptione gratiæ, & poſt receptionem gratiæ in ordine ad actus tam naturalis, quàm ſupernaturalis ordinis; primo inquirendum eſt, quid ex facultate naturæ poſſit liberum arbitrium ante receptionem gratiæ in ordine ad actus naturales: ſecundo, quid poſſit in ordine ad actus ſupernaturales: tertio, quas vires habeat in ordine ad bonum ſupernaturale, poſtquã à Deo accepit priora auxilia diuinæ gratiæ. Sed ante hæc omnia, vt recto ordine procedamus, explicandus eſt ſtatus humanæ naturæ poſt primum Protoparentis peccatum, & quæ damna per illud incurrerit, vt ex hoc, ad quos actus neceſſaria ſit gratia, colligamus. Circa quod erunt quatuor diſputanda.

S.Tho.3.p. q.1.ar.5.c.

S.Aug.lib. de corrept. & gratia, cap.10. to. 7.

Liberũ hominis arbitriũ conſiderari poteſt in triplici ſtatu, ante receptionẽ, in receptione & poſt receptionem gratiæ.

I. Vtrum omnes paruuli per ſeminalem propagationem deſcendentes ex Adam,

Adam, contrahant peccatum originale.

II. Vtrum per originale peccatum ſolum fuerit homo ſpoliatus originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis; an etiam in naturalibus vulneratus.

III. Quæ ſint vulnera, quæ homo per originale, vel actuale peccatum incurrit.

IIII. Vtrum liberum arbitrium in natura lapſa, ſecluſis auxilijs gratię, habeat eaſdem vires naturales ad bonum, quas habiturum eſſet, ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet.

Diſputatio XLIV.

Vtrum per ſeminalem propagationem filij Adæ contrahant peccatum originale, quod in illis vere, & proprie habeat rationem culpæ.

I. CIRCA hanc difficultatē fuerunt quidam Iudęi ante aduentū Saluatoris noſtri, qui aſſeruerunt, circūciſionem non fuiſſe à Deo inſtitutam in remedium peccati originalis; ſed ad ſignandum populum ſuum, & diſtinguendum illum ab alijs nationibus: quod probabant ex illo Gen. 17. *Circumcidetis carnem præputij veſtri, &c. vt ſit ſignum fœderis:* atque adeo negabant peccatum originale. Poſt promulgatum autem Euangeliū primus hæreticus, qui expreſſe negauit peccatū originale, fuit Pelagius, & ſocius eius Cæleſtius, vt refert S. Aug. Eumdem errorem ſequutus eſt Iulianus Pelagianus in libris 4. quos ſcripſit aduerſus peccatum originale, vt refert idem S. Aug. Poſtmodum vero per annos quamplurimos ſiluit hæc hæreſis; ſed circa annum Domini ſexcenteſimum eumdem errorem, per Aug. ſepultum, ſuſcitauerunt Armeni, vt refert Guido Carmelita. Quem etiam errorē S. Antoninus 4. p. tit. 11. c. 7. §. 5. tribuit Albigenſibus. Deinde circa annum Domini 1520. Iacobus Faber Stapulenſis ſuper c. 5. ad Rom. aſſeruit, nihil paruulos cōtrahere ex Adam. Alij vero hæretici nomine Sacramentarij, admittentes contagium peccati originalis à primo parente per ſeminalem propagationem contractum, aſſeruerunt, illud non eſſe proprie peccatū, nec promereri aliquam pœnam, etiam damni: ſed eſſe quemdam morbum, & miſeriam; ſicut eſt miſeria, & nō culpa, quod homo naſcatur leproſus, aut ſeruus. Idem tenuit Zuinglius, & Ioannes Oecolampadius. Argumenta horum hæreticorū adducit, & ſoluit S. Aug. locis infra allegandis. Sed nos ea in medium tantū proferemus, quæ maiorem habent difficultatem.

S. Aug. lib. de peccat. meritis, & remiſſ. c. 1. 2. 3. 9. & 19. to. 7. Aug. lib. 3. contra Iulian. c. 5.

Guido de Armenis.

Zuing. tractat. 3. de Baptiſmo, fol. 89. Oecolamp. in reſp. ad confeſſ. Lutheri.

PRimum argumentum eſt Iuliani cōt. S. Aug. De ratione peccati eſt, quod ſit voluntariū: ſed in paruulis ante vſum rationis nullum eſt voluntarium, nec eſſe poteſt: ergo nec peccatū. Si dicatur, peccatum originale eſſe paruulis voluntariū, non quidem voluntate propria actuali, ſed voluntate primi parentis, quæ quodammodo fuit omnium paruulorum voluntas, cum Adā extiterit eorum caput; contra hoc eſt argumentum. Peccatum originale vere auertit à Deo ipſam voluntatem paruuli, & eam conuertit ad bonū commutabile: ergo non ſufficit voluntas primi parentis, nec peccatum illius, vt paruuli contrahant aliquod peccatum. Conſequentia probatur: nam illa voluntas, & peccatum primi parentis nihil ponit intrinſecum in voluntate paruuli, ſed omnino ſe habet extrinſece ad illam: ergo eſt impoſſibile, quod ratione illius, voluntas paruuli dicatur intrinſece auerſa.

Confirmatur, & oſtēditur vis huius argumenti. Potētiæ exequutiuæ exteriores, quia non habent in ſeipſis aliquam voluntatem, ſed ſolum dicuntur voluntarij earū actus, denominatione extrinſeca à voluntate, quæ eſt in potentia interiori animæ; non ſunt capaces alicuius peccati, niſi extrinſeca dumtaxat denominatione: ergo ſimiliter voluntas paruuli, quia nō habet actualem libertatem, ſolum extrinſeca denominatione; dicetur contrahere, vel habere pecatum originale.

Secundo. Nemo dat, quod non habet: ſed Adā iam non habet peccatū originale: ſimiliter etiam & proximi parentes, ſi ſint baptizati, nō habent peccatum originale: ergo nō transferūt illud in poſteros.

Tertio. Actus coniugalis eſt de ſe licitus, & quandoque meritorius: ergo non traducitur per illum peccatum originale. Patet conſequentia: nam ſi per illum traduceretur, iam talis actus eſſet cauſa peccati, & conſequenter peccatū. Hoc etiam argumentum eſt Iuliani, & Pelagij.

Digitized by Google

Quarto arguitur ratione Pelagij apud Aug. epiſt. 156. Anima rationalis non eſt ex traduce, cum à Deo creetur: ergo non contrahit peccatum originale. Iniuſtum eſt enim, vt hodie producta anima, non ex maſſa Adæ, tam antiquum peccatum alienum portet: ergo nulla ratione debet concedi, quod Deus, qui propria peccata dimittit, imputet aliena. Cum ergo peccatum ſit per ſe primo in anima, & nõ in carne; relinquitur, filios Adæ nullum prorſus naturę peccatum contrahere.

II. Quinto. Adam non tranſmittit peccatum originale in poſteros moraliter, ſeu per modum meriti, nec etiam efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ: ergo nullo modo illud tranſmittit; ac per conſequens, filij Adæ non contrahunt ab eo peccatum originale. Conſequentia probatur; quia non eſt poſſibilis alius modus, quo Adam poſſit tranſmittere in ſuos filios originale peccatum. Antecedens autem, quoad primam partem probatur: nam, ſicut demeritum Adæ habuit ortum ex eius peccato; ita & meritum illius, ſi perſeueraſſet, ortum habuiſſet ex gratia, & iuſtitia originali, quæ erat donum collatum toti naturæ humanæ in Adam. ſed ſi Adam perſeueraſſet in iuſtitia originali, non tranſmiſiſſet illam in poſteros per modum meriti; alias gratia, & iuſtitia originalis non daretur paruulis mere gratis, ſed ex meritis ipſius Adæ, quod videtur repugnare ipſi gratiæ. Si enim gratia, iam non ex operibus: alioquin gratia non eſt gratia, vt arguit Apoſtolus ad Rom. 11. ergo Adam non tranſmittit peccatum originale in filios per modum demeriti, ſiue vt cauſa moralis. Quod vero illud non tranſmittat, vt cauſa phyſica, probatur: nam id, quod non eſt actu, nec virtute, non operatur phyſicè: ſed Adam, & peccatum illius non eſt actu, vt de ſe patet: nec etiam manet in virtute; etenim ſi maneret, maxime in virtute ſeminis; ſed ibi non manet aliqua virtus cauſatiua peccati originalis: ergo.

Confirmatur. Peccatum originale non eſt formaliter aliquid poſitiuum, ſed priuatiuum: ergo non habet cauſam poſitiuam phyſicam: priuatio enim, cum non ſit ens, cauſam phyſicam habere non poteſt: ergo Adam non poteſt eſſe cauſa phyſica tranſmiſſionis peccati originalis.

Sexto. Peccatum originale non tranſmittitur per ſeminalem propagationem, tanquam per inſtrumentum: ergo nullo modo tranſmittitur ab Adam. Probatur conſequentia: nam ſi tranſmitteretur, neceſſarium eſſet aſſignare aliquod medium, ſiue inſtrumentum, per quod tranſmittatur: nullum autem poteſt aliud medium aſſignari, præter ſeminalem propagationem. Antecedens autem probatur: nam inſtrumentum operatur per aliquam virtutem ſibi communicatam à principali agente; ſed ipſum ſemen deciſum ab Adam, ſeu ſeminalis propagatio nullam habet realem virtutem ſibi communicatã ab ipſo Adam, vt inſtrumentaliter poſſit concurrere ad tranſmittendum cum natura humana peccatum originale in poſteros: ergo.

Septimo. Non eſt aſsignabile aliquod inſtans, in quo filij Adæ contrahãt peccatum originale: ergo non contrahunt illud. III.
Antecedens probatur: quia nõ contrahũt huiuſmodi peccatum in inſtanti, in quo anima rationalis creatur à Deo; alias enim ipſa anima haberet peccatũ ex eius creatione, & ita idem peccatum tribueretur Deo. Propter hanc enim rationem S. Thomas docet, fuiſſe impoſsibile, quod Angelus in primo inſtanti ſuæ creationis peccauerit per inordinatum actum liberi arbitrij: quoniam illud peccatum tribueretur Deo, eo quod operatio, quæ ſimul incipit cum eſſe rei, eſt ei ab agẽte, à quo habet eſſe: ſicut moueri furſum ineſt igni à generante. Nec etiã filij Adę contrahũt peccatũ originale in inſtanti, in quo anima vnitur corpori; quia peccatũ non deriuatur à corpore in animam, cum ſubiectum immediatum eiuſdem peccati nõ ſit corpus, ſed anima, vel potentia rationalis: ergo nullum eſt ſignabile inſtans, in quo filij Adæ contrahant peccatum originale; non ergo illud contrahunt. S. Tho. 1. p. q. 63. ar. 5. in corp.

Inter Catholicos vero Hieron. Oſorius lib. 7. de Iuſtitia: & Ambroſ. Catherinus opuſc. de pecc. orig. c. 5. & 6. admittentes originale peccatum, dixerunt, extrinſeca denominatione conſtitui paruulos peccatores per peccatum, quod præceſsit in Adam. Pro qua ſententia eſt

Septimum argumentum ex Apoſt. ad Rom. 5. dicẽte: *Vnius delicto, peccatores cõſtituti ſunt multi.* Quibus verbis ſignificare videtur, omnes homines conſtitui for-

maliter

maliter peccatores primi parẽtis delicto. Sed delictum Adæ non poteſt denominare peccatores filios illius, niſi extrinſeca denominatione, quia peccatum non denominat intrinſece, niſi ſubiectum, in quo eſt: ergo, &c.

Denique alij Catholici, quamuis admittant cum omnibus Theologis, peccatũ originale ſingulis ineſſe proprium, atque intrinſece denominare, & conſtituere peccatores filios Adæ; aſſerunt tamen, quod paruuli abſque regenerationis lauacro decedentes poſt diem Iudicij, cũ ipſorum animæ ſuis fuerint corporibus reſtitutæ; ab omnibus moleſtijs, & ærumnis, quibus in hac mortali vita ſubiacemus; ſupernaturaliter liberabuntur, melioremq. in naturalibus vitã, vitio omni mentis, & corporis immunem, in perpetuas æternitates ducent, quàm vllus vnquam mortalium duxerit. Quam ſententiã videtur inſinuare Ambroſ. Catherinus ad cap. 3. epiſt. 1. S. Petri. de qua tamen diſp. 114. agendum erit ex profeſſo.

In contrarium eſt, quod dicit Apoſtolus: *Omnes in Adam peccauerunt*. ex quo teſtimonio ſacra Concilia, ſummi Pontifices, & SS. Doctores inferius allegandi colligunt, omnes deſcendentes ex Adam per ſeminalem propagationem contrahere cum natura peccatum originale. *Rom. 5.*

IIII. Pro explicatione huius difficultatis notandum primo, quod peccatum originale dicitur peccatum naturæ, ſecundum illud ad Eph. 2. *Eramus natura filij iræ*: eo quod totã maſſam naturæ humanæ corrupit, & cõmaculauit in primo parente, qui fuit caput, & principiũ, à quo in alios natura humana deriuatur. Dicitur etiam peccatum mundi, Ioan. 1. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*; quoniam omnes homines, vno excepto, qui eſt Deus, & homo, per quẽ alij redimendi erant, inuaſit. Vnde S. Hieronymus vocat illud peccatum humanæ conditionis. Explicans enim locum Pſalm. 50. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea*; inquit: *Nõ in iniquitatibus matris meæ, vel certe meis, ſed in iniquitatibus humanæ conditionis*. Et S. Chryſoſt. illud appellat *peccatum radicale*; quoniam ex originali peccato, ſublato fræno originalis iuſtitiæ, concupiſcentia inordinata ſubſequuta eſt, & cupiditas, quę, vt dicit Apoſt. *radix eſt omnium malorum*. Vnde & peccatum originale radix fuit, & principium quodammodo omnium peccatorũ: propter quod & peccatũ radicale non inconueniẽter appellatur. Vnde idem Chryſoſt. hom. de Adam, & Eua: *De ipſo*, inquit, *peccato transgreſsionis pullulant omnia peccata. Cum ergo dicitur tradi homo deſiderijs ſuis, ex ipſa propagine fit reus, quia deſertus à Deo, cedit cupiditatibus, atque conſentit, vincitur, capitur, trahitur, poſsidetur.*

Peccatum originale dicitur peccatum naturæ, ſeu peccatum mundi.

Hieron. ſuper cap. 47 Ezech.

Chryſoſt. hom. 40. ſuper 1. epiſt. ad Corint.

Notandum ſecundo, hanc eſſe differentiam inter peccatum originale, & actuale priuatæ perſonæ, quod actuale peccatum committitur propria voluntate ipſius peccantis: vnde in alium transfundi non poteſt. Dicitur enim per Ezechielẽ: *Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filij: iuſtitia iuſti ſuper eum erit, & impietas impij erit ſuper eũ*. Peccatum autem originale, cum ſit peccatũ naturæ, non requirit propriam, & particularem voluntatem eius, qui illud contrahit, ſed ſufficit voluntas primi parentis: nam voluntas capitis reputatur volũtas totius naturæ humanæ, & omniũ, qui per originem ab illo participant humanam naturam, vt S. Thomas optime notauit.

Peccati actualis, & originalis differẽtia.

Ezech. 18.

V. Tertio notãdum, quod, vt aduertit M. Soto, quando paruulus concipitur in vtero, & infunditur illi anima; non dicitur proprie peccare in illo inſtanti, ſed concipi in peccato, vel contrahere peccatum cũ natura vitiata. Etenim proprie loquendo, in illo inſtanti omnes filij Adæ peccauerunt originaliter, in quo ipſe Adam peccauit actualiter, edendo de ligno vetito, iuxta illud, quod Apoſtolus ait: *Omnes in Adam peccauerunt*. Peccatũ quippe Adæ, non ſolum fuit peccatum perſonæ, ſed etiam naturæ.

M. Soto li. 1. de nat. & gra. c. 9.

Peccatum originale cõtrahere quid ſit.

Rom. 5. c.

Quarto notandum, quod aliter ſe habet natura humana infecta in ordine ad Adã, ſiue ad peccatum illius, & aliter ſe habet in ordine ad paruulos, & ad peccatum originale, quod contrahunt. Etenim in Adam prius fuit infecta perſona peccato actuali, quã inficeretur natura; quoniã à perſona redundauit contagiũ in naturã. Vnde iſta cauſalis eſt vera: quoniam Adam infectus fuit peccato actuali; ideo maculata eſt in illo natura humana. Cæterum reſpectu filiorum illius, res ſe habet è con-

In Adam prius fuit infecta perſona, quã natura, in paruulis è contra.

cōuerſo. Prius enim intelligitur vitiata ipſa natura, quàm intelligatur peccato originali maculata perſona; eo quod peccatum originale à natura vitiata redundat in perſonas ab Adam deſcendentes. His ſuppoſitis fundamentis ſit

VI. PRima Concluſio. Secundum fidem Catholicam aſſerendum eſt, paruulos deſcendentes ex Adam per ſeminalem propagationem contrahere peccatum originale. Concluſio eſt contra omnes hæreticos ſupra allegatos. Probatur tamen euidentiſſimis teſtimonijs ſacræ Scripturæ, tam ex veteri, quàm ex nouo teſtamento deſumptis. Primum teſtimonium habetur Geneſ. 17. *Maſculus, cuius præputij caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illius de populo ſuo, quia pactum meum irritum fecit*. vbi neceſſaria aſſeritur circumciſio paruulis ad remiſſionem peccati, ne propter illud pereant in æternum, quia irritum fecerunt pactum Dei. Ex quo teſtimonio ſic arguit Sanctus Auguſtinus contra Pelagianos. Paruuli non fecerunt irritum pactum Dei per actuale peccatum; quia, cum non habeant vſum liberi arbitrij, peccatum actuale committere non poſſunt: ergo irritum fecerunt pactum Dei per originale peccatum: ergo contrahunt illud, per originem. Vbi eſt obiter aduertendum, quod ipſe paruulus dicitur irritum feciſſe pactum illud, quod Dominus pepigit cum Adam dicens: *In quacunque die comederis ex eo, morte morieris*: quoniam vere, & propriè in Adam peccauit, & in ipſo irritum fecit illud pactum Domini.

Peccatum originale contrahūt omnes filii Adæ.

Aug. lib. 1. de pecc. orig. c. 30. & 35. & lib. 2. de nuptijs & cōcupiſcētijs. c. 17.

Geneſ. 2.

Secundum teſtimonium habetur in Pſalm. 50. in quo Regius Propheta, nomine omnium deſcendentium ex Adam, inquit: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea*. Ex quo loco omnes fere Patres tam Græci, quàm Latini probant, noſtram concluſionem eſſe de fide. Et potiſſimum inter Græcos Origenes homil. 8. in Leuit. Baſilius Magnus in Scholijs ad Pſalmum 50. Chyſoſtomus homil. de Adam, & Eua: Iſichius lib. 3. in Leuit. cap. 12. aduertens, quod *non ſuæ matris peccatum aliquod his verbis accuſat, ſed matrem naturam appellat, immunditiam peccati Adæ, & Euæ in omne genus humanū deſcendiſſe ſignificans*. In eodem ſenſu explicant eūdem locum Eutimius ſuper eumdem Pſalm. Et inter Patres Latinos S. Hilarius ad Pſal. 118. in illa verba: *Viuet anima mea, & laudabit te*. Ambroſius lib. 1. de pœnit. c. 2. Hieronymus ſuper cap. 47. Ezechielis, cuius verba ſuperius retulimus: Ruffinus ſuper Pſalm. 50. Beda ſuper cap. 21. Leuit. Innocentius Tertius lib. 1. de contemptu mundi, cap. 3. & Gregorius Magnus ſuper 4. Pſalm. pœnitentialem.

Teſtimonium tertiū habetur Eccleſiaſtici 40. *Iugum graue ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vſque in diem ſepulturæ, in matrem omniū.* quem locum explicans S. Auguſtinus: *Quod eſt hoc*, inquit, *graue iugum, niſi peccatum? Et quare dictum eſt iugū, niſi quia ex duobus Adam, & Eua veniat? vel duorum premat, & conterat colla? ideſt, maſculi, & fœminæ, malorum videlicet, & impiorum, quia in vtroque ſexu iugum ſunt. Ideo ait generaliter: Graue iugum ſuper filios Adā. Dicendo ergo ſuper filios, ætates non diſcreuit, vel ſexus; & comparando iugum peccato propter Chriſtum, qui, vt cæteri, ex vſu coniugatorum natus non eſt, omnes cæteros eſſe peccatores æquauit. Hoc iugo, ideſt originali peccato, reuincti maiores, atque minores, vitio ex ipſo orti, tamquam aratrum trahimus, quamdiu ſumus in mortis corpore, cuius cupiditatis vomere proſcinditur, hoc eſt corrumpitur terra noſtra*. Ex eodem loco colligunt alij plures Sancti Doctores, peccatum originale contrahi à paruulis. VII.

Aug. lib. 5. Hypognoſticon, paulo poſt princ.

Peccatum originale dicitur iugum, quia ex duobus eſt.

Quartum, & potiſsimum teſtimonium ex nouo teſtamento deſumptum habetur Ioannis 3. vbi ipſa Veritas ait: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum* Dei. Quo teſtimonio S. Auguſt. ſæpius aduerſus Pelagianos triumphat, oſtendens, paruulos ex Adam peccatum originale contrahere, à quo, niſi per lauacrum regenerationis liberentur; in perpetuum manebūt à regno cælorum excluſi. Id quod latiſsime proſequitur pluribus in locis, ſed præſertim lib. 6. de baptiſ. contra Donatiſtas c. 12. & lib. 1. de peccat. meritis, & remiſs. c. 17. 20. 29. & 30. & lib. 2. c. 27. Ad hoc autem argumentum reſpondebat Pelagius; paruulos quidem baptizari; non tamen in remedium alicuius peccati originalis, ſed vt admitteretur cum Chriſto in regno Dei.

Sed

Digitized by Google

Parnuli baptizantur in remediũ peccati.

Sed contra hanc euaſionem eſt argumentum S. Auguſtini, quo etiam vtitur contra Pelagianos. Infantes non baptizati excluſi manent à regno Dei, vt fatetur Pelagius: ergo propter aliquod peccatũ; nullus enim de facto excluditur à regno Dei, niſi pro peccato, vt oſtendit S. Th. 4. con. Gen. c. 50. ſed nõ excludũtur propter peccatũ actuale: ergo propter originale.

VIII. Aliqui ex Pelagianis reſpondebant, quod paruuli decedentes abſque baptiſmate, manebunt excluſi à regno Dei, non quidem propter peccatum aliquod originale, quod cõtraxerint, vel actuale, quod commiſerint; ſed propter peccata mortalia, quæ commiſiſſent, ſi vixiſſent: quã ſolutionem videbantur ſibi colligere ex illo Sap. 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam illius*. Sed hanc ſolutionem impugnat S. Aug. lib. de prædeſt. SS. cap. 14. oſtendẽs, auctoritatem inductam ex cap. 4. Sapientiæ, non eſſe intelligendam ſecundũ præſcientiam, ſed ſecundum pericula vitæ, vt diſp. 7. dictum eſt. Præterea impugnatur: Deus non condemnat aliquem propter peccata, quæ commiſiſſet, ſed propter illa, quæ de facto committit, aut contrahit; alias enim, ſi paruuli non baptizati damnantur propter peccata, quæ commiſiſſent, ſi vixiſſent, etiam ſaluarentur multi ex illis propter merita, quæ ex Dei gratia habuiſſent, ſi vixiſſent; vel propter baptiſmum, quod recepiſſent, ſi ex vtero matris nati fuiſſent.

Paruuli abſque remedio decedẽtes nõ damnãtur propter peccata, quæ commiſiſſent, ſi vixiſſent.

Quintũ teſtimonium habetur ad Rom. 5. *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ſic in omnes homines mors pertanſijt, in quo omnes peccauerunt*. Ex quo loco probant noſtrã concluſionem, tamquã de fide S. Chryſ. homil. de Adam, & Eua. Theodoretus ad Pſal. 50. S. Auguſt. lib. 1. de peccatorum meritis, & remiſs. c. 9. lib. 4. contra duas epiſt. Pelagianorum, c. 4. lib. 1. contra Iulianum Pelagianum, c. 2. & lib. 6. c. 12. S. Proſp. lib. 3. de vita contempl. cap. 12. & Magiſter ſent. lib. 2. diſt. 3.

Secundo probatur concluſio auctoritate ſummorum Pontificum, præſertim Cæleſtini epiſt. ad Neſtorium, vbi illum laudat; quod de originis vitio recte ſentiat; quodq. naturam ipſam culpa obſtrictam non negat. Item etiam Leo Magnus epiſt. 86. ad Nicetam docet, baptiſmum omnibus prodeſſe in remedium peccati originalis: & Leo Nonus in epiſt. ad Petrum Epiſcopum, ait: *Animam non eſſe partem Dei; ſed ex nihilo creatam, & abſque baptiſmate originali peccato obnoxiam & credo, & prædico*.

IX. Tertio probatur ex definitione Conciliorum: nã in Conc. Mileuitano can. 2. & refertur de conſecratione diſt. 4. ſic dicitur: *Item placuit, vt quicunque paruulos recẽtes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remiſſionem quidem peccatorũ eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expietur, vnde ſit conſequens, vt in eis forma baptiſmatis in remiſsionem peccatorũ non vera, ſed falſa intelligatur; anathema ſit. Quoniam non aliter intelligendum eſt, quod ait Apoſtolus: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertrãſijt, in quo omnes peccauerunt; niſi quemadmodum Eccleſia Catholica, vbique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam paruuli, qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc committere potuerunt; ideo in peccatorum remiſsionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod ex generatione traxerunt*. Et Concilium Arauſicanum can. 2. *Si quis ſoli Adæ præuaricationem ſuam, non & eius propagini aſſerit nocuiſſe, aut certe mortem tantum corporis, quæ poena peccati eſt, non autem & peccatum, quod mors eſt animæ, per vnum hominem in omne genus humanum tranſijſſe teſtatur; iniuſtitiam Deo dabit, contradicens Apoſtolo dicenti: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors in omnes homines pertranſijt, in quo omnes peccauerunt*.

Cap. placuit.

Rom. 5.

Ex Aug. li. 4. con. duas epiſ. Pelag. c. 4. to. 7.

Rom. 5.

Quarto probatur auctoritate antiquorum Patrum, qui ex Scripturis ſacris eamdem veritatem colligunt, præſertim Origenes ſuper epiſt. ad Rom. cap. 6. vbi ſic loquitur: *In lege pro illo, qui natus fuerit, iubetur offerri hoſtia, par turturum, aut duo pulli columbarũ, ex quibus vnus pro peccato, & alius in holocauſtomata. Pro quo peccato offertur hic pullus vnus? Nũquid nuper peccare potuit? Et tunc habet peccatũ, pro quo hoſtia iubetur offerri, à quo mundus negatur quis eſſe, & ſi vnius diei fuerit vita eius*. Ex

Digitized by Google

hom.8.in Leuit.1. *Quæcũque anima in carne naſcitur, iniquitatis, & peccati ſorde polluitur*. Eamdem veritatem docet Iuſtinus Martyr dialog. cum Tryphone: & Irenęus lib.5.c.17.& 19. Athanaſius de Incarnatione Verbi: Cyrillus Hieroſol. Cath. 2. Baſilius Magnus ſuper Pſal.32. explicans illud: *Miſericordia Domini plena eſt terra*: & ſuper illud Pſ.50. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum*: Gregorius Nazianzenus orat. 42. in ſanctum Paſcha, & orat. 38. in Chriſti natiuitatem: Chryſoſtomus homil. de Adam, & Eua; vbi multis teſtimonijs Scripturæ id probat: Cyrillus Alexand. lib. 1. in Geneſ. Theodoretus ad Pſal.50. ſuper illa verba: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum*: Ioan. Damaſc. lib. 2. fidei Orthod. cap. 28. & alij plurimi Patres Græci.

X. Ex Latinis etiam eamdem fidem vnanimi conſenſu docuerunt, Cyprianus epi. 59. Hilarius Pictauięſis ad Pſal. 118. Ambroſius lib. de Tobia, cap. 9. & ad Pſal. 48. vbi explicans illud: *Iniquitas calcanei mei circumdabit me*: *Alia eſt*, inquit, *iniquitas noſtra, alia calcanei noſtri, in quo Adã dente ſerpentis eſt vulneratus, & obnoxiam hæreditatem ſucceſſionis humanæ ſuo vulnere dereliquit, vt omnes illo vulnere claudicemus*. Idem dicit lib. 1. de pœnit. cap. 2. Hieronymus ad cap. 42. Ezechielis: Auguſt. lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 1. & epiſt. 89. S. Proſper reſp. 1. ad capitula obiectionum Vincentia. & lib. 3. de vita contemplatiua cap. 2. Fulgentius de gratia Ieſu Chriſti, cap. 31. & lib. de fide ad Petrum c. 26. S. Gregorius ad Pſal. 4. pœnitent. Beda ſuper caput 21. Leuit. & ad caput 9. Marci: S. Bernardus feria 4. hebdomadæ pœnoſæ de paſſione Domini: Magiſter Sententiarum lib. 2. diſt. 30. littera I, cũ omnibus Scholaſticis, eadem diſt. Horum auctorum verba refert Theſaurus Catholicus Iodoci Cocci, tom. 2. lib. 2. art. 2. de peccato originali, & aliqua ex eiſdem teſtimonijs etiam refert ſumma Catholicæ fidei Fratris Petri Creſpetij Cæleſtini, verbo, Peccatum.

Iniquitas calcanei, quæ dicatur.

Quinto probatur ratione: nam in omni lege, etiam naturæ, ſemper fuit aliquod remedium inſtitutum ad delendum peccatũ originale, vt cum S. Th. probant Theologi 3. p. q 61. ar. 3. & 4. ergo omnes filij Adæ vere contrahunt peccatũ originale.

Confirmatur primo ratione Concilij Toletani, & Tridentini. Nam ſi in paruulis nullum eſt peccatum originale, quod per baptiſmum deleatur; ſequitur formã baptiſmi eſſe falſam: nam facit ſenſum, quod baptizatus lauatur per baptiſmum à macula peccati: ergo ſi in paruulis nullum eſt peccatum originale, ſequitur, formam baptiſmi eſſe falſam.

Confirmatur ſecundo. Qui baptizatur, moritur peccato per baptiſmũ, vt probat eleganter S. Aug. lib. 6. cont. Iulianũ, cap. 1. ex illo ad Rom. 6. *Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus; conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in morte, vt ſicut Chriſtus reſurrexit à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus*. ergo, ſi paruuli baptizantur, moriuntur peccato: ergo ante baptiſmum erant in peccato originali.

Sexto probatur. De fide eſt, Chriſtum Dominum eſſe Redemptorem omnium, vt patet ex verbis illis Apoſtoli: *Qui eſt Redemptor omnium, maxime fidelium*: & Ioãnes Euangeliſta ait: *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris; non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi*. ergo de fide eſt, Chriſtum vere redemiſſe omnes paruulos, quoſdam quidem, quantum ad ſufficientiam; eos videlicet, quibus applicatum non eſt Sacramentum baptiſmi; quoſdam vero, quantum ad efficaciam, vt illi, qui de facto baptiſmum ſuſceperunt. Sed nullus vere poteſt dici redemptus, niſi, qui per peccatum fuit anteą captiuus, vt Sozimus Papa his verbis determinat: *Nullus enim, niſi, qui peccati ſeruus eſt, liber efficitur, nec redemptus dici poteſt, niſi, qui vere per peccatum fuerit ante captiuus, ſicut ſcriptum eſt: Si vos filius liberauerit, vere liberi eritis*. Cum ergo paruuli ante vſum rationis decedentes, non fuerint peccato actuali captiui; relinquitur, eos peccato originali obſtrictos eſſe. XI.

1. Tim. 4. 1. Ioan. 2. Sozimus epiſt. ad totius orbis Epiſcopos. Habetur apud Aug. epiſt. 117. ad Optat. Ioan. 8.

Confirmatur ratione S. Auguſt. lib. 6. contra Iulianum cap. 2. & 4. vbi ſic arguit. Apoſtolus dicit 2. ad Corinth. 5. *Si vnus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt, & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus*. ergo omnes mortui ſunt; ſed Chriſtus mortuus eſt pro paruulis, cum redemerit illos; ergo illi mortui ſunt peccato; ergo aliquando fuerunt in illo: non in actuali; ergo in originali.

Nec

XII. Nec ſunt audiendi quidam inſipientiſſimi Pelagiani, qui negantes originale peccatum in paruulis; aſſeruerunt, eos committere neſcio quæ peccata actualia, cum primum naſcuntur ex vtero. Hos redarguit S. Aug. *Ecce, inquiens, infantes in ſuis vtique operibus innocentes ſunt, nihil ſecum, niſi, quod de primo homine traxerũt, habentes: quibus propterea eſt Chriſti gratia neceſſaria, vt in Chriſto viuificentur, qui in Adam mortui ſunt; vt, quia inquinati ſunt generatione, purgentur regeneratione. Ipſos ergo teſtes citabo: reſponde mihi, quare moriuntur; ſi omnes homines immortales naſcuntur? & quoniam peccant, ideo moriuntur? Quid putatis dici potuiſſe? Quæ aures ferant? Peccauerũt & ipſi? Vbi peccauerunt, rogo, quando peccauerunt, quomodo peccauerunt? Bonum, & malum quid ſit, neſciunt. Peccatum accipiunt, qui præceptum non capiunt? Proba mihi peccatores infantes. Quid dixiſti? Vere, quia oblitus es, quod fuiſti: proba mihi peccatum infantum. An quia plorant, peccant? Quia, motibus quaſi mutorum animalium, moleſtias repellunt, voluptates accipiunt, ideo peccant? Si motus ibi peccata ſunt, ampliores peccatores in baptiſmo fiunt: quia dum baptizantur, vehementiſſime reluctantur. Quare illis in tanta reluctatione non imputatur peccatum, niſi, quia nullum eſt adhuc voluntatis arbitriũ? Sed aliud dico. Iſti, quia nati ſunt, vt arbitraris, peccauerunt: nam ſi non peccarent, inquis, non morerentur. Quid de illis dicis, qui in vtero moriuntur? O anguſtia. Et ipſi, inquit, peccarunt, ideo moriuntur. Mentiris, an falleris? Contra dicit Apoſtolus: Nondum natis, nec aliquid agentibus boni, aut mali. Magis Apoſtolum audio, quam te: magis Apoſtolo credo, quam tibi, nondum natis, nec aliquid agentibus boni, aut mali. Si autem hoc teſtimonium refellis, vade potius ad illas vagationes, & dic, quia in cælo peccauerunt, & inde in corpora præcipitantur.* Alias rationes pro iſta concluſione adducit S. Thom. 4. cont. Gent. cap. 50. de quibus videndus eſt ibi Ferrarienſis, & M. Soto lib. 1. de nat. & gratia, cap. 7.

Aug. ſerm. 7. de verbis Apoſt. circ. finem.

Paruuli nõ committũt aliquod peccatum, cũ primũ naſcuntur ex vtero.

Secunda concluſio. Peccatum originale non ſolum eſt miſeria quædam, ſicut ſeruitus mancipij, ſed vere, & proprie eſt peccatum, & culpa. Hæc concluſio eſt contra Armentarios hæreticos ſupra inductos: ſed probatur rationibus factis pro concluſione præcedenti.

Peccatum originale non eſt ſolum miſeria, ſed verum peccatum.

Præterea: nam originale peccatum cauſat maculam in anima, & conſtituit homines filios iræ, iuxta illud ad Epheſ. 2. *Eramus natura filij iræ*: denique excludit hominem à Regno Dei, vt conſtat ex auctoritate S. Ioannis c. 3. ſupra inducta: ergo eſt vere peccatum, & non tantum miſeria. Patet conſequentia: nam ſolum propter peccatum excluditur homo à regno Dei, vt 4. cont. Gent. cap. 50. probat Sanctus Thomas.

Tertia concluſio. Peccatum originale non extrinſeca denominatione conſtituit paruulos peccatores, quaſi ipſum peccatum originale ſolum præceſſerit in Adam, & ab eo dicatur formaliter peccatores eius filij; ſed in ſingulis paruulis eſt proprium peccatum originale à primo parente contractum, atque in illis exiſtens, per quod formaliter ſunt peccatores, & Dei inimici. Concluſio eſt contra Hieronymum Oſorium, & Ambroſium Catherinum locis ſuperius allegatis. Eſt tamen adeo certa, vt poſt Concilium Tridentinum negari non poſſit: nam in ſeſſ. 5. in decreto de peccato originali, Can. 3. ſic definitur. *Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum eſt; & propagatione, non imitatione transfuſum omnibus, ineſt vnicuique proprium; vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium aſſerit tolli, quàm per meritum vnius mediatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti; anathema ſit.* Vbi Verbum, ineſt, denominationem intrinſecam deſignat. XIII.

Paruuli dicuntur peccatores à culpa originali in illis exiſtente.

Præterea probatur ratione. Paruuli per baptiſmum vere mundantur à macula peccati, vt patet ex illo ad Epheſ. 5. *Mundans eam lauacro in Verbo vitæ*: ergo in ſe habebant peccatum originale, à primo parente contractum.

Secũdo probatur: nã ita ſe habet peccatum Adæ in ordine ad peccatores, ex Adã genitos generatione carnali, ſicut ſe habet iuſtitia Chriſti in ordine ad iuſtos, regeneratos ſpiritualiter, vt patet ex verbis illis Apoſtoli: *Sicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Chriſto omnes viuificabuntur*: & ad Rom. 5. *Sicut per inobedientiã vnius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per vnius obeditionem iuſti conſtituentur multi.* Sed regenerati ex Chriſto Domino non ſunt iuſti formaliter, extrinſeca

1. Cor. 15. e

Rom. 5.

trinſeca dumtaxat denominatione per iuſtitiam, quæ eſt in Chriſto, ſed per gratiam, & iuſtitiam ſibi inhærentem, vt definitur in Concilio Tridentino ſeſſ. 6. de iuſtificatione, can. 10. vbi anathematizatur, qui *dixerit, homines ſine Chriſti iuſtitia, per quam nobis meruit, iuſtificari, aut per eã ipſam formaliter iuſtos eſſe*: ergo ſimiliter paruuli ſunt peccatores formaliter per culpam originalem in illis exiſtentem: nec dicuntur filij iræ, ſola extrinſeca denominatione à peccato, quod præceſſit in primo parente.

XIV. Quarta concluſio. Paruuli decedentes abſque regenerationis lauacro, cum eorum animæ fuerint ſuis corporibus reſtitutæ, non liberabuntur ſupernaturaliter ab omni miſeria, neque meliorem in naturalibus vitam, omni vitio mentis, & corporis immunem, in perpetuas ducent æternitates, quàm vllus vnquam mortalium duxerit. Hanc concluſionẽ probat S. Auguſt. cuius verba adduceda ſunt, & expendenda diſp. 114. vbi de hac concluſione erit ex profeſſo diſputandum.

Paruuli decedẽtes in orig. pecca. to, erunt in morte perpetua.

Aug. lib. 1. cont. duas epiſt. Pelag. cap. 22. to. 7.

XV. AD primum argumentum ex factis à principio reſpondetur ex dictis in fundamẽtis poſitis, quod peccatum originale eſt voluntarium paruulis voluntate primi parentis; ſecundum quod fuit caput totius naturæ, quæ in eo corrupta eſt: & hoc voluntarium ſufficit ad peccatum originale. Cuius ratio eſt: nam peccatum originale, vt originale eſt, non eſt peccatum perſonæ, ſed naturæ. Vnde non requiritur, quod propria voluntate perſonæ, quæ maculatur, contrahatur: ſed ſufficit voluntarium, quod præceſſit in capite totius naturæ. Et ad argumentum: nam illa voluntas eſt extrinſeca paruulis; reſpondetur, quod fuit illis extrinſeca, ſi conſiderentur, vt perſonæ particulares ſecundum ſe; non autem ſi conſiderentur, vt membra Adæ, & vt partes naturæ viciatæ: nam vt ſic, conſtituunt vnum cum Adam. Eſt exemplum in homine mouente ſua voluntate appetitum ſenſitiuum ad actum intemperantiæ, quę quidem voluntas eſt extrinſeca appetitui ſenſitiuo hominis, ſecundum ſe conſiderato; non autem eſt extrinſeca illi, vt eſt appetitus ſenſitiuus hominis; quia voluntas eſt inclinatio totius ſuppoſiti humani; & conſequenter omnium partium illius, vt partes ſunt: atque adeo in appetitu ſenſitiuo reperitur intrinſece vitium, & virtus, etiam ſi in ipſo appetitu non reperiatur formaliter aliquod voluntarium proprium ipſius appetitus, ſed ſolum voluntarium participatum à voluntate, quæ eſt inclinatio totius ſuppoſiti. Idem ergo proportionabiliter dicendum eſt de paruulis, qui contrahunt per generationem peccatum ſibi proprium, & intrinſecum; quamuis non reperiatur in illis aliud voluntarium, præter voluntarium primi parentis, qui fuit caput totius naturæ; illud enim voluntarium cenſetur paruuli; vt dictum eſt.

Peccatum originale qualiter ſit paruulis voluntarium.

Ad confirmationem reſpondetur, non eſſe omnino eamdem rationem de paruulis, reſpectu peccati originalis, & de potentijs exequutiuis exterioribus in ordine ad peccatum actuale. Et ratio diſcriminis eſt: nam potentiæ exteriores non ſunt capaces virtutis, aut vitij ſibi inhærentis, vt oſtendit S. Tho. 1. 2. q. 50. ar. 1. & ibi Caietanus, & M. Medina, eo quod tales potentiæ ſunt determinatæ ad vnũ, & non habent ex ſe aliquem proprium motum, quo repugnare poſſint motioni voluntatis, atque adeo non perficiuntur per habitus. Nam, vt inquit Ariſtot. 2. Ethic. c. 1. ea, quæ ſunt determinata ad vnum, non aſſueſcunt per habitus, & virtutes: paruuli autem ſunt ſubiectum capax vitij, & virtutis. Vnde licet non poſſint habere ante vſum rationis peccatum actuale ſibi intrinſecũ; poſſunt tamen contrahere peccatum originale ſibi propriũ.

Potentiæ exteriores non ſunt ſubiectum virtutis, aut vitij.

Ad ſecundum reſpondetur, quod illa propoſitio: Nemo dat, quod non habet, intelligitur ſic: Nemo dat, quod non habet actu, vel virtute. Sol enim producit calorem, quem tamen non habet actu formaliter, ſed virtute. Parentes ergo baptizati communicant filijs peccatum originale: quia licet ipſi non habeant peccatum originale actu, habent tamen illud in virtute ſeminis, & concupiſcentiæ naturæ corruptæ.

Propoſitio nemo dat, quod non habet, qualiter ſit intelligenda.

Secundo reſpondetur ſolutione S. Aug. lib. 2. de peccatorum meritis, & remiſ. cap. 9. & lib. 3. cap. 8. & 9. parentes baptizatos, & ſanctos, non generare filios, quatenus ſancti ſunt, & baptizati, quia vt ſic, non ſunt filij Adæ, ſed Dei, eo quod non habet ſanctificationem; quia nati ex Adã; ſed quia ex Deo renaſcũtur per gratiam, ſecun-

Digitized by Google

ſecundum illud Ioan. 1. *Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.* Generant ergo filios, qui ſunt filij Adæ, à quo naturam vitiatã acceperunt, & ſic vitiatam eam transfundunt in poſteros: ſicut vas aureum, vel argenteum, ſi ex fonte accipit aquam corruptam, & turbidã, corruptam etiam communicat alijs. Poteſt hoc etiam magis illuſtrari alio exemplo, quo vtitur idem S. Aug. Sicut enim triticum, humana diligentia, purgatũ, generat aliud triticum non purgatum, ſed paleis, & ariſtis inuolutum; quia eodem modo natum eſt triticum ſeminatum; ita proportionabiliter, quia parentes proximi nati ſunt ex Adam cum peccato originali; etiam ſi per baptiſmum, aut pœnitentiam fuerint ab illo purgati: nihilominus poſtmodum generant filios ſuos infectos peccato originali, in quo & ipſi nati ſunt.

XVI. Ad tertium argumentum, quod multis in locis pertractat Auguſtinus, reſpondetur, quod deformitas peccati originalis conſequitur ex generatione carnali, non quidem ſecundum ſe, vt eſt generatio, vel quatenus eſt à proximis parentibus, ſed in quantum reducitur ad primum parentem, qui voluntarie peccauit, & peccando totam naturam humanam infecit. Vnde defectus peccati originalis primo parenti, & non proximis parentibus tribuendus eſt, ſicut dicebamus ſupra diſp. 18. & 24. quod defectus, & malitia, quæ ſequitur ad actum peccati, tribuitur cauſæ deficienti, ſcilicet voluntati humanæ, & non Deo: quia talis defectus, licet ſequatur ad actum peccati; non tamen ſequitur ad illum, vt eſt actus, nec vt eſt à Deo; ſed quatenus procedit à voluntate creata deficiente.

Aug. lib. 1. de nuptijs, & cõcupiſ. c. 1. & 23. & lib. 2. c. 5. & 7. & lib. 2. de pecc. orig. c. 33.

Sed contra hoc eſt argumentum. Sequitur ſaltem, quod quotieſcumque paruulus aliquis contrahit peccatum originale, peccet Adam. Probatur: nam ille eſt cauſa principalis inducens in pueros peccatum originale: ergo peccat Adam, quoties aliquis per carnalem propagationem ab eo procedit.

Adam non peccat in eo inſtãti, in quo eius filii cõtrahunt pecc. orig.

Reſpondetur, quod, quando paruuli contrahunt peccatum originale, non peccat Adam, ſed tota malitia talium peccatorum originalium præceſſit in peccato illo actuali, quo comedit de ligno vetito, quia, vt dicit S. Thom. 2.2. q. 163. ar. 3. ad 2. illud peccatum Adæ fuit grauiſſimum ratione circumſtantiæ, ſeu ratione nocumenti peccati originalis, quod transfundit in poſteros. Explicatur hæc ſolutio à S. Thom. Certum eſt, quod, ſi aliquis inflixit vulnus lethale Petro, ex quo poſtea moritur, pœnitet tamen illius peccati, antequam moriatur; in inſtanti, in quo, Petrus moritur, non peccat nouo peccato ille, qui occidit Petrum, ſed tota malitia illius homicidij exterioris præceſſit in illo actu, qui fuit cauſa mortis ſubſequutæ: ita in præſenti dicendum eſt proportionabiliter de peccato Adæ, reſpectu mortis paruulorum.

XVII. Et, ſi fiat argumentum: nam proximi parentes poſſunt impedire, ne paruuli contrahant peccatum originale, quia poſſunt illum non generare, & non impediunt: ergo peccant; Reſpondetur, negando conſequentiam, quia non tenentur tale peccatum impedire. Ad hoc autem, quod non impediens aliquod malum peccet, non ſufficit, quod poſſit illud impedire, & non impediat, ſed vltra hoc requiritur, quod teneatur illud impedire; vt docet S. Thom. 1.2. q. 6. ar. 3. in corp. & 2.2. q. 79. ar. 3. in corp. & ad 2.

Peccatum non impediens, cum poſſit, peccat, ſi impedire tenetur.

Ad quartum argumentum reſpondet S. Aug. epiſt. 156. citata, quod potius aſſerendum eſſet à Pelagio, originem animæ ſibi latere, quam negandum, filios Adæ originale peccatum contrahere.

Peccatum originale, non refunditur in Deum.

Reſpondetur ſecundo, animam quidem à ſolo Deo per creationem produci, ſecundum ſuum eſſe, quod habet independenter à corpore, & ex hac parte nullũ contrahit, aut contrahere poteſt originale peccatum; alias enim illud peccatum tribueretur Deo. Si autem conſideretur anima rationalis, in quantũ eſt actu pars humanæ naturæ, & forma corporis; ſub hac ratione non eſt à ſolo Deo, ſed effectiue etiam attingitur ab homine generante totum compoſitum, virtute ſeminis deciſi à primo parente, qui voluntarie peccauit, & ex hac parte contrahit peccatum originale, cum natura: & ideo huiuſmodi peccatum, & defectus non in Deum, ſed in cauſam ſecundam deficientem reducendus eſt.

Ad quintum, Varij ſunt modi dicendi

Pri-

Digitized by Google

Driedo lib. de captiu. & redē generis humani tract. 2. cap. 2. p. 4. circa 4. concluſ.

Primus eſt Ioannis Driedonis aſſerentis, Adam non per modum meriti, ſeu moraliter, ſed per modum naturæ cauſaſſe in filijs peccatum originale. Alij vero Theologi ſentiunt, & per modum meriti, & per modum cauſæ efficientis transfundi ab Adam peccatum originale in poſte-

XVIII. ros. Quorum ſententia eſt rationabilior, & magis ad mentem S. Thomæ. Et quidem, quod ſit cauſa meritoria traductionis originalis peccati, aſſerit S. Thomas 3. p. q. 19. ar. 4. in arg. ſed contra: vbi ait, quod demeritum Adæ deriuatur in poſteros, & eſt cauſa condemnationis eorum: & ex hoc probat meritum Chriſti prodeſſe iuſtificatis. Eamdem ſententiam tenet Leo Papa ſermone 5. de natali Domini, vbi ait, quod Adam, obtemperans Diabolo vſque ad præuaricationem, meruit, vt in illo omnes moreremur; meritum autem cauſalitatem moralem importat. Et ratio deſumpta ex S. Thoma, id ſuadet: nam ita ſe habet peccatum Adæ in ordine ad eius filios, ſicut iuſtitia Chriſti in ordine ad iuſtificatos, vt patet ex illo ad Rom. 5. *Sicut per vnius delictū in omnes homines in condemnationem; ſic & per vnius iuſtitiam in omnes homines in iuſtificationem.* Sed iuſtitia Chriſti fuit cauſa meritoria iuſtificationis noſtræ: ergo peccatum Adę fuit cauſa meritoria peccati originalis, & condemnationis filiorum ſuorum.

Adam fuit cauſa meritoria, & phyſica traductionis peccati originalis in poſteros.

Præterea: nam qui committit aliquam culpam, cui ſtatuta eſt talis, vel talis pœna, eſt cauſa moralis, & meritoria illius pœnæ; ſed Adam commiſit culpam, propter quam ipſe, & eius filij inciderunt in pœnam mortis æternæ: ergo eſt cauſa moralis transfuſionis peccati originalis in filios, ratione cuius incurrunt illam pœnā.

Confirmatur; quia non ſolum mors animæ, ſed etiam peccatum originale, quod contrahunt filij Adę, eſt pœna peccati actualis eiuſdem Adæ. Etenim hac lege data eſt illi iuſtitia originalis, quod ſi ſeruaret præceptum Dei, illam transfunderet in ſuo filios per generationem carnalem; ſin minus, priuaretur tali iuſtitia ipſe, & poſteri illius.

Denique probatur: nam, vt dicit S. Th. 1. 2. q. 6. ar. 3. Qui poteſt, & tenetur aliquid vitare, & non vitat, eſt cauſa moralis illius, & cenſetur illud velle indirecte: ſed Adam poterat, & tenebatur vitare peccatum originale filiorum: nam poterat, & tenebatur non committere peccatum actuale, ex quo ſubſequutum eſt in poſteros peccatum originale, & non vitauit illud: ergo.

Quod autem primus parens, ſeu peccatum illius fuerit etiam cauſa phyſica, & realis, transfuſionis peccati originalis in poſteros; probatur: nam qui eſt cauſa phyſica, & realis alicuius qualitatis, ad quā ſequitur priuatio alterius, eſt ex conſequenti, & indirecte cauſa phyſica talis priuationis, eo modo, quo priuationes habent cauſam. Etenim, qui cauſat albedinem in ſubiecto, cauſat ex conſequenti priuationem nigredinis. Sed primus parens fuit cauſa realis conuerſionis ad obiectum contrarium rationi, edendo de ligno vetito; & ad illam conuerſionem inordinatam ſubſequuta eſt priuatio iuſtitiæ originalis tam in ipſo, quam in tota natura, atque in eius filijs: ergo.

Vnde ad obiectionem factam in contrarium in quarto argumento principali, reſpondetur, quod ſicut homo iuſtus exiſtens in gratia, ſi peccet, meretur per peccatum amiſſionem illius; (cum tamen nullo modo meruerit per aliquem actum eius infuſionem, quia prima gratia non cadit ſub merito) ita proportionabiliter in præſenti, licet propter demeritum Adæ maneant priuati eius filij originali iuſtitia, ſicut & ipſe priuatus manſit; tamen, ſi perſeueraſſet Adam in eadem iuſtitia, nō meruiſſet transfuſionē illius in poſteros; quoniam à principio, abſque vllis præcedentibus meritis, dono gratuito eam pro ſe, & pro ſuis filijs accepit à Deo. Vnde, ſi Adam perſeueraſſet in originali iuſtitia, eius perſeuerantia ſolum eſſet conditio, ſine qua non transfunderetur iuſtitia originalis in poſteros: non autem eſſet propriè cauſa meritoria eiuſdem transfuſionis. Eſt & alia differentia: nam prima radix boni, & meriti eſt ex Deo, atque ex gratia illius; malum autem, & demeritum ſolum procedit ex nobis; ſecundum illud Oſeæ 13. *Malum tuum ex te Iſrael, tantummodo in me auxilium tuū.* Et ideo Adā potuit eſſe prima cauſa moralis, & demeritoria transfuſionis peccati originalis: non autem fuiſſet prima, vel principalis cauſa moralis, aut meritoria transfuſionis originalis iuſtitiæ, etiam ſi per-

Digitized by Google

perſeueraſſet in gratia.

Et, ſi contra hoc fiat argumentum: Quoniam Adam non fuit primum caput morale naturæ humanæ, ſed ſolum caput naturale, vtpote influens, & transfundens naturam in poſteros phyſica generatione carnali: ergo non traducit moraliter, ſeu per modum demeriti peccatum originale in poſteros, ſed ſolum per modum naturę; Reſpondetur, quod Adam habuit vtrũque, & quod ſit caput naturale totius naturæ, quatenus humanam naturam communicauit realiter omnibus ſuis filijs per carnalem propagationem; & quod ſit caput morale, quatenus per actum moralem, & liberum maculauit totam naturã, & meruit, quod priuaretur iuſtitia originali. Vnde vtroque modo eſt cauſa originalis peccati, & moraliter, & efficienter, ſeu phyſicè, quod idem eſt.

Ad aliam obiectionem, qua probatur, Adam non eſſe cauſam phyſicam traductionis peccati originalis, reſpondetur, quod Adam, & peccatum illius manet in ſuis poſteris virtute, in ſemine videlicet ab Adam deciſo, vt dicit ordinem ad fomitem naturæ corruptæ: & virtute relicta in ſemine traducit Adam efficienter cum natura in poſteros originale peccatum, vt patebit in ſolutione ad ſecundum argumentum.

XIX. Ad confirmationem reſpondetur, quod tangit difficultatem: Num peccatum originale pro formali ſit aliquid poſitiuum, an priuatiuum. Quidam dixerunt eſſe pro formali aliquid poſitiuum, ſcilicet qualitatem quamdam vitioſam, & morbidam naturæ corruptæ inhærentem, qua ad bonum commutabile, abſque ordine rationis, inclinatur. Tenet hoc Altiſiodorenſis, qui duplicem qualitatem morbidam in peccato originali diſtinguit: alteram, quæ immediate eſt in anima: in qua quidem qualitate docet originale peccatum eſſentialiter conſiſtere; alterã, quæ eſt in corpore, & pertinet conſequenter ad peccatum originale, tamquam effectus illius. Eamdem ſententiam defendunt Henricus, & Gregorius Ariminenſis, & eam aſſerit eſſe probabilem Gabriel in 2. diſt. 30. q. 2. ar. 2. concl. 2. & Driedo lib. 1. de gratia, & libero arbitrio tract. 3. cap. 3. p. 4. Fundamenta potiſſima huius ſententiæ ſunt hæc. Primo: nam Concili Trid. ſeſſ. 5. decret. de peccato orig. can. 3. definit. quod peccatum originale omnibus ineſt; quod etiam docet S. Thom. 1. 2. quæſt. 82. art. 3. ſed ineſſe eſt proprium entis poſitiui: ergo. Secundo: nam Sanctus Thomas eodem art. 3. ait, quod peccatum originale eſt habitus, ſicut ægritudo; ſed ægritudo eſt pro formali aliquid poſitiuum: nam ponitur in prædicamento qualitatis, & opponitur contrarie ſanitati, vt eſt videre apud S. Tho. q. 27. de verit. ar. 1. ad 4. ergo. Tertio: nam S. Auguſt. lib. 5. contra Iulianum, cap. 3. ait, quod anima in carne, ſicut aqua in vaſe vitiato, corrumpitur; ſed aqua corrumpitur per qualitatem vitioſam, quam contrahit ex vaſe: ergo. Quarto: peccatum actuale commiſſionis eſt pro formali aliquid poſitiuum; quia dicit eſſentialiter conuerſionem ad obiectum contrarium rationi, à quo ſpecificatur, vt cum S. Thoma, & Caietano docent communiter Thomiſtæ. Sed ſimiliter peccatũ originale dicit eſſentialiter conuerſionẽ ad obiectum contrarium rationi, & ab eo ſpecificatur: nam auerſio à bono incommutabili ſequitur ex conuerſione ad bonum commutabile. Cum ergo in peccato originali ſit auerſio à bono incommutabili; neceſſe eſt, vt ſequatur ex conuerſione ad bonum commutabile contrariũ rationi, & quod ab eo ſpecificetur: & ita erit peccatum originale pro formali aliquid poſitiuum, ſicut eſt peccatum actuale. Quinto: peccatum originale eſt peccatum commiſſionis, & non omiſſionis: dicit enim S. Thom. q. 5. de malo, art. 1. ad 12. quod originale peccatũ in paruulis non eſt omiſſionis, ſed commiſſionis: ergo eſt pro formali aliquid poſitiuum. Probatur conſequentia: nam peccatum commiſſionis eſt contra præceptum negatiuum, quod non frangitur, niſi per actũ poſitiuum contrarium rationi, vt 2. 2. q. 79. ar. 2. 3. & 4. docet S. Thom. Confirmatur: nam idem S. Thom. q. 2. de malo, ar. 1. ad 4. ait, quod *in peccato omiſſionis per ſe loquendo verum eſt, quod eſt ſola priuatio*: non autem peccatum tranſgreſſionis, ſeu commiſſionis: ergo, ſi peccatum originale eſt peccatum tranſgreſſionis, & commiſſionis; erit formaliter aliquid poſitiuum, & non priuatio pura. Sexto: peccatum originale non poteſt cõſiſtere

Altiſio. lib. 2. ſumm. Theologia, tract. 27. c. 2. & 3.

Hēr. quodl. 1. q. 21. Greg. 2. d. 31. q. 1. ar. 2.

Peccatum orig. pro formale eſſe aliquid poſitiuum quidã ſentiunt.

ſiſtere formaliter in priuatione iuſtitiæ originalis: ergo nõ conſiſtit in aliqua priuatione, ac per conſequens erit formaliter aliquid poſitiuum. Tenet conſequentia; quia non poteſt aſſignari alia priuatio, in qua conſiſtat eſſentialiter peccatũ originale. Antecedens probatur: nam S. Thom. 1. 2. q. 76. ar. 1. ait, quod priuatio gratiæ ſecundum ſe non eſt peccatum, ſed pœna peccati: ergo neque priuatio iuſtitiæ originalis erit formaliter peccatum, ſed pœna peccati.

Quidam Thomiſtæ dicunt, peccatum originale eſſe in duplici genere, ſcilicet in genere mali ſimpliciter, & in hoc genere non eſſe pro formali aliquid poſitiuum, ſed priuatiuum, ſicut de peccato actuali fatentur cum S. Thoma omnes eius diſcipuli. Secundo, eſt in genere mali moralis, & in hoc genere dicunt, peccatum originale eſſe pro formali aliquid poſitiuum. Et, ſi inquiratur quid ſit hoc poſitiuum; reſpondent, quod eſt habitualis quædam conuerſio ad bonum commutabile, quæ ortum habet ex conuerſione primi parentis, in quo omnes conuerſi ſumus ad bonum commutabile per voluntatem ipſius Adæ, quatenus erat caput totius naturæ, etenim voluntas illius reputatur noſtra: vnde & Apoſtolus ait: *Omnes in* Rom. 5. *Adam peccauerunt*. Et tribuunt hanc ſententiam S. Thomæ, & pro ea referũt alios plures graues auctores. M. Medina 1. 2. q. 82. ar. 1. valde dubius eſt, & vi argumentorum, modo in vnam partem, modo in aliam videtur inclinare. M. Victoria (vt refert Soto lib. 1. de natura, & gratia c. 8. in fine) difficultatem hanc conabatur explicare, inquiens; quod peccatum originale nihil aliud eſt, quàm quædam inimicitia, quam ſermone Hiſpano appellabat, *deſgratia*, qua omnes propagati à primo parente conſtituuntur filij iræ.

XX. Peccatum orig. pro materiali eſt quid poſitiuũ, pro formali eſt priuatiuũ.

Alia ſententia, quam ego reputo eſſe veram, & de mente S. Thomæ aſſerit, peccatũ originale pro materiali eſſe aliquid poſitiuum; pro formali autem eſſe priuationem originalis iuſtitiæ, quantũ ad primarium illius effectum. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quod, vt docet Caietanus, & M. Soto, dupliciter dicitur aliquid eſſe materiale, reſpectu alicuius. Vno modo proprie, ſicut corpus eſt materiale reſpectu albedinis; quia informatur albedine, & denominatur ab illa: & iſto modo in peccato actuali commiſſionis ipſa ſubſtãtia actus interioris eſt materiale; quia eſt ſubiectum malitiæ moralis, per quam formaliter conſtituitur peccatum. Secundo modo dicitur eſſe materiale peccati magis communiter id, quod eſt effectus illius, & hoc modo actus exterior dicitur eſſe materiale, reſpectu interioris, vt docet S. Th. 1. 2. q. 18. ar. 6. ad 2. Et in iſto ſenſu dicimus nos, concupiſcentiam inordinatam, & alias vires inferiores inordinatas eſſe materiale in originali peccato, quia eſt effectus rationis formalis illius. Vnde S. Aug. multis in locis appellat huiuſmodi concupiſcentiam filiam peccati originalis, potiſſime lib. 1. retra. c. 15. & lib. 1. de nuptijs, & concupiſcentijs c. 24. & lib. 1. con. duas epiſt. Pelag. c. 13. Non autem poteſt dici materiale primo modo; quia cũ huiuſmodi inordinata concupiſcentia ſit in carne, ſeu in appetitu ſenſitiuo; peccatum autem originale pro formali ſit in eſſentia animæ; non poteſt talis concupiſcẽtia eſſe proprium ſubiectum immediatũ illius. In hoc ergo ſenſu aſſerimus, peccatũ originale pro materiali eſſe aliquid poſitiuum, videlicet concupiſcentiã inordinatã, & peccati fomitẽ; vt probat S. Tho. q. 82. cit. ar. 3. Vtrum autẽ huiuſmodi concupiſcentia, ſeu fomes ſit qualitas morbida ſuperaddita potentijs inferioribus, ab illis diſtincta, tãquam res à re; an vero ſit ipſe appetitus inordinatus, & inclinatus habitualiter ad bonum commutabile; parum refert ad præſentẽ quæſtionem. Videatur circa hoc S. Th. q. 4. de malo, ar. 2. & 3. p. q. 15. ar. 2. & q. 27. ar. 3. & ibi Caiet. & Med. Quod autem peccatũ originale pro formali ſit priuatiuum, probatur ex S. Tho. 1. 2. q. 82. ar. 3. dicente, quod formale originalis peccati eſt priuatio iuſtitiæ originalis; ſic enim ait: *Peccatum originale materialiter quidẽ eſt concupiſcentia, formaliter vero eſt defectus originalis iuſtitiæ*. Et clarius q. 4. de malo, ar. 2. ad 4. ex obiectis in contrarium id ipſum docet, cũ ait, *quod priuatio gratiæ non eſt in ipſo actu, ſed in ſubiecto actus, & ideo non pertinet ad peccatum actuale. Sed carentia originalis iuſtitiæ eſt in natura, & ideo poteſt pertinere ad originale peccatum, quod eſt peccatũ naturæ*. Nec valet ſolutio aliorum Thomiſtarum aſſerentium, S. Thom. loqui ibi de peccato

Peccati originalis materiale, quid ſit.

XIX.

XXI.

Caiet. 1. 2. q. 82. ar. 2. & q. 83. ar. 3. dub. vlt. Soto lib. 1. de nat. & gratia, c. 9.

peccato originali, non vt eſt malũ morale, ſed vt eſt malũ ſimpliciter: ſicut de peccato actuali ſæpiſſime docet. Non, inquã, valet hęc explicatio: nam in illa ſolutione ad 4. conſtituit S. Tho. differentiam inter peccatũ actuale, & originale, & ait, quod priuatio gratiæ non pertinet ad peccatũ actuale; quia nõ eſt in ipſo actu, ſed in ſubiecto, ſcilicet in anima: carẽtia vero originalis iuſtitiæ eſt in natura, ſiue in eſſentia animæ, & ideo poteſt pertinere ad peccatũ originale, quod eſt peccatũ naturæ. Si autẽ S. Thomas loqueretur de peccato originali, vt eſt malũ ſimpliciter, non autem de illo ſecundum ſuam particularem rationem, quam habet in genere moris; differentia eſſet nulla; quia tam peccatum actuale, quam originale conueniunt in hoc, quod vtrumque eſt priuatiuum, ſecundum quod reponitur in genere mali ſimpliciter. Sentit ergo S. Thomas, peccatum originale in ratione mali moralis eſſe pro formali aliquid priuatiuum. Præterea: nam peccatum originale non includit in ſua eſſentia conuerſionem ad bonum commutabile, ſed ſolum auerſionem à bono incommutabili: ergo pro formali eſt priuatio. Patet conſequentia: nam auerſio eſt aliquid priuatiuum. Antecedens autem probatur ex S. Thom. q. 24. de veritate, artic. 12. ad 2. vbi ait, quod peccatum originale, & mortale non differunt, quantum ad auerſionem; quia in vtroque eſt habitualis auerſio à bono incommutabili; ſed ex parte conuerſionis; quia in peccato mortali eſt habitualis conuerſio ad indebitum finem. Et q. 5. de malo, ar. 2. in corp. ait, quod in peccato originali non eſt conuerſio, ſed ſolum auerſio. Confirmatur idem antecedens. Peccato originali nulla correſpondet pœna ſenſus, ſed tantum pœna dãni, vt fatetur S. Thom. q. 5. ar. 2. vbi probat, quod in decedẽtibus cum ſolo peccato originali, nulla eſt pœna, neque dolor interior voluntatis, nec etiã poſt diem iudicij: ergo peccatum originale cõſiſtit in auerſione, & non in conuerſione. Patet cõſequentia: nam, ſecundum S. Tho. in eodem art. pœna damni correſpondet peccato ex parte auerſionis; pœna vero ſenſus ex parte cõuerſionis. Denique probatur: nã concupiſcentia inordinata, & quælibet alia qualitas poſitiua, quæ in peccato originali reperitur, non pertinet ad formale illius, ſed ad materiale; vt 1. 2. ſuperius allegata; docet S. Thomas: non ergo eſt pro formali aliquid poſitiuum.

Peccatum orig. nullã includit cõuerſionem, ſed ſolũ auerſionem.

Peccato orig. nulla debetur pęna ſenſus, ſed tantum pœna dãni

XXII. Vnde ad primam rationem factam pro oppoſita ſententia ex Concilio Tridentino reſpondetur, quod peccatum originale dicitur ineſſe largo modo, ſicut dicitur cæcitas eſſe in oculis: nã ibi eſſe debet priuatio viſus, vbi & viſus. Vel dicendum, quod peccatum originale ineſt proprie, nõ quidem pro formali, quaſi ipſum formale originalis peccati inhæreat, ſed pro materiali; quia videlicet effectus ipſius peccati, nempe fomes, & inordinata concupiſcentia inhærent.

Peccatum orig. dicitur ineſſe pro materiali, non pro forma li, niſi largo modo.

Ad 2. Ad ſecundũ reſpondetur, S. Thomam expreſſe tenuiſſe, quam defendimus, ſentẽtiam, vt patet ex locis à nobis inductis. Et ad locũ adductum in cõtrarium reſpondetur, quod illa ſimilitudo ægritudinis, qua vtitur S. Doctor ad explicandã naturã originalis peccati; non tenet in omnibus, ſed in hoc, quod, ſicut, ſublata ſanitate, ſequitur ęgritudo corporalis; ita ſublata iuſtitia originali, & ſubiectione animæ ad Deũ; ſequitur languor, & inordinatio potentiarum inferiorum, & rebellio cõtra ſpiritum, atque fomes peccati, qui eſt aliquid poſitiuum, ad modum ſupra explicatum. Sed tamen hoc ens poſitiuum non pertinet formaliter ad conſtitutiuum peccati originalis, ſed materialiter, tamquam effectus ex eodem peccato ſubſequutus, vt ſupra dictum eſt.

Ad 3. Et per hæc reſpondetur ad tertium argumentum, deſumptum ex ſimilitudine aquæ in vaſe corrupto exiſtentis, qua vtitur S. Auguſt. ad explicandam naturam originalis peccati.

Ad quartum reſpondetur, quod peccatũ originale in paruulis non ſpecificatur ex conuerſione inordinata ad bonum cõmutabile, vt dictum eſt. Hæc enim conuerſio inordinata pręceſſit in actuali peccato Adæ. Et ad impugnationem reſpondetur, quod in peccato actuali auerſio ſequitur ex conuerſione ad bonum commutabile, vel ad obiectum, à quo ſpecificatur; quia tota eſſentia peccati actualis intelligitur, antequam intelligatur formalis auerſio: in peccato autem originali, quia non committitur per proprium actum, aut per propriam voluntatem perſonalem paruuli contrahentis, ſed traducitur per originem cum natura vitiata in primo parente; ideo eſſentia illius non po-

Peccatum origin. in Adam fuit cum cõuerſione ad bonum cõmutabile, nõ autem in paruulis.

Digitized by Google

teſt conſiſtere in conuerſione, ſed in priuatione iuſtitiæ originalis, vt dictum eſt.

XXIII. Ad quintum reſpondetur, quod peccatũ originale, vt eſt in paruulis, nõ eſt proprie peccatum omiſſionis, aut commiſſionis; illa enim diuiſio, qua diuiditur peccatum in peccatum cõmiſſionis, & omiſſionis, datur de peccato actuali. Vnde S. Th. in illa ſolutione ad 12. non inquit, quod peccatũ originale paruuli ſit cõmiſſionis, ſed tantum ait, quod nõ eſt omiſſionis; ex quo tamen non licet inferre, eſſe commiſſionis. Quod ſi aliquando dixiſſet S. Thomas, peccatum originale eſſe cõmiſſionis, intelligẽdus eſſet de peccato originali, prout præceſſit in primo parente, in quo idẽ peccatum ſub vna ratione fuit peccatum actuale perſonæ, & ſub alia fuit peccatum naturæ. Et per hæc reſpondetur ad alia, quæ contra iſtam doctrinam obijci ſolent.

Peccatũ orig. paruulorum non eſt proprie peccatum cõmiſsionis vel omiſsionis.

Ad ſextum reſpondetur, quod priuatio gratiæ, quæ conſequitur ad peccatum actuale in adultis, non eſt peccatum, ſed effectus ipſius in genere cauſę demeritorię: in peccato autem originali ipſa priuatio cõſtituit peccatum, vt dictum eſt. Et ratio diſcriminis inter vtrumque peccatum aſſignatur à S. Th. q. 4. de malo, ar. 2. in corp. & ad 4. principale, & in ſolut. ad 4. ex obiectis in contrariũ: nam peccatũ actuale, cum conſiſtat in actu voluntario perſonæ; neceſſario debet eſſe ſubiectiue in potentia, quæ eſt principium actionis, atque adeo includit intrinſece cõuerſionem ad aliquod obiectum inordinatum, per quã cõſtituitur in ſua ſpecie. Vnde non poteſt conſiſtere per ſe primo in priuatione gratiæ; quia talis priuatio non eſt ſubiectiue per ſe primo in aliqua potentia, ſed in eſſentia ipſius animæ, in qua ſubiectabatur gratia habitualis. Cæterum peccatũ originale, cum pertineat ad naturam, eſt in eſſentia animæ, ſicut & iuſtitia originalis, cui opponitur: vnde talis priuatio poteſt pertinere ad eſſentiã originalis peccati.

Priuatio gratiæ eſt effectus actualis peccati, originalis autem eſt eſſentiale.

XXIV. Habemus ergo, peccatum originale pro formali eſſe priuationem originalis iuſtitiæ. Ad cuius maiorem explicationẽ aduertere oportet, quod in originali iuſtitia tria poſſunt conſiderari: primo, ipſum donum iuſtitiæ originalis ſecundum ſe: ſecundo, effectus eius primarius, qui eſt rectificatio animæ cum Deo: tertio, effectus illius ſecũdarius, quo rectificabãtur vires inferiores cum ratione. Quando ergo aſſerimus, peccatum originale pro formali eſſe priuationẽ originalis iuſtitiæ, non loquimur de priuatione originalis iuſtitiæ ſecũdum ſe. Ratio enim peccati originalis non poteſt cõſiſtere in priuatione iuſtitiæ originalis ſecundum ſe, vt quidã opinati ſunt: nam alias non remitteretur vere per baptiſmum peccatum originale, quantum ad id, quod formaliter habet verã, & propriam rationẽ peccati; quod tamen decretis Concili Mileuitani, & Tridentini repugnat. Sequela probatur: nam priuatio nõ poteſt tolli, niſi reſtituatur forma, qua priuat; ſicut cæcitas nõ tollitur, niſi reſtituatur viſus. Sed per baptiſmum nõ reſtituitur iuſtitia originalis, ſecundũ ſe: ergo non tollitur priuatio iuſtitiæ originalis ſecundum ſe: ergo ſi peccatũ originale pro formali conſiſtit in priuatione originalis iuſtitiæ, ſecundum ſe conſiderata; ſequitur, quod nõ remittatur peccatum originale, quantum ad id, quod habet verã, & propriam rationem peccati. Neceſſe eſt ergo dicere, quod conſiſtat in priuatione originalis iuſtitię, quantũ ad primarium illius effectũ, vt multi doctiſſimi Thomiſtæ ſentiunt: quod & S. Tho. 1. 2. q. 82. ar. 3. non obſcure docet, cum ait, quod priuatio iuſtitiæ originalis, per quam voluntas ſubdebatur Deo, eſt formale in originali peccato. Et ratio manifeſta id ſuadet; nã peccatum originale pro formali eſt illa priuatio, quæ per ſe primo tollitur per baptiſmum: ſed per baptiſmũ tollitur per ſe primo priuatio rectitudinis animæ cũ Deo: nam per gratiã baptiſmalẽ reconciliatur, & rectificatur anima cũ Deo, à quo fuerat per originale peccatum auerſa: ergo peccatum originale pro formali eſt priuatio iuſtitiæ originalis, quantum ad effectum illius primarium, qui erat rectificatio animæ cum Deo.

Iuſtitia originalis tripliciter cõſiderari poteſt.

Hiſpalen. in 2. diſt. 20 ar. 3. not. 4.

Conc. Mil.

Caiet. 1. 2. q. 82. ar. 2. dub. 1. Soto lib. 1. de nat. & grat. c. 9.

Et, ſi contra hanc ſententiã retorqueatur argumentum ſupra factum: nam priuatio effectus primarij, & formalis alicuius formæ nõ poteſt tolli, niſi reſtituatur ipſa forma, à qua procedit talis effectus; ſed per baptiſmum non reſtituitur ipſum donum iuſtitiæ originalis: ergo etiam non reſtituitur effectus primarius talis doni: ergo peccatum originale non poteſt conſiſtere in priuatione iuſtitiæ originalis, quantum ad primum illius effectum; alias non tolleretur per baptiſmum; Reſpondetur, quod animam rectificari in ordine

ad

Digitized by Google

Rectificatio animæ in ordine ad Deũ eſt effectus in adæquatus iuſtitię originalis.

ad Deũ non eſt effectus formalis adæquatus ipſius doni iuſtitiæ originalis; quoniã abſque iuſtitia originali poteſt anima rectificari in ordine ad Deum per gratiam habitualem, quæ diſtinguitur adminus formaliter à iuſtitia originali. Vnde, vt tollatur priuatio iuſtitiæ originalis, quantum ad primarium effectum per baptiſmũ, & rectificetur anima in ordine ad Deum; non oportet, quod reſtituatur ipſum donum iuſtitiæ originalis, ſecundum ſe; ſed ſufficit, quod reſtituatur gratia habitualis, per quam etiam anima rectificatur in ordine ad Deum.

Ex his facile reſpondetur ad confirmationẽ quarti argumenti principalis, cuius occaſione hanc mouimus difficultatẽ; dicimus enim, quod peccatum originale, quamuis pro formali ſit priuatio; pro materiali tamen eſt aliquid poſitiuum, vt dictũ eſt: & ex hac parte poteſt habere cauſam efficientem realem, & ſimiliter eam habere poteſt pro formali eo modo, quo priuationes cauſam habent. Cęcitas enim habet cauſam realẽ, quæ per ſe primo terminatur ad qualitatem contrariam potentiæ viſiuæ, ex qua ſcilicet qualitate contraria conſequitur priuatio viſus.

XXVI.

Semen an habeat virtutẽ intentionalẽ ſuperadditã, qua pecc. orig. traducat.

Ad quintum argumentum principale reſpondetur, quod petit aliam difficultatem: Vtrum videlicet in ſemine ſit aliqua qualitas, ſaltem intentionalis, cuius virtute peccatũ originale traducatur in poſteros; ſicut in alijs inſtrumentis ponitur motio quędã virtuoſa principalis agẽtis, ſuperaddita naturæ inſtrumenti, qua attingit effectum eiuſdem agentis principalis.

Alber. Magnus lib. de mirabili ſcitia Dei q. 17. ar. 3.

Albertus Magnus tenuit, quod ex illa maledictione Dei, quæ habetur Gen. 3. *Maledicta terra in opere tuo*; cõmunicata fuit ſemini humano quædam virtus ad maculandam animam illius, qui ex Adam per propagationẽ carnalem deriuatur. Probat hoc ex illo Sap. 12. *Semen enim erat maledictum ab initio.* Capreolus etiam ponit in ſemine virtutem quamdã intentionalem, cauſatiuã peccati originalis: cuius ſententia videtur habere fundamentum in S. Tho. q. 4. de malo, ar. 1. ad 4. vbi ait, quod peccatum originale eſt in ſemine viri, ſecundum quãdam eius intentionẽ.

Capr. 2. d. 31. q. vn. ar. 2. ad argum. Duran. cõtra 3. con.

Nihilominus dicendum eſt, quod nulla requiritur virtus realis in ipſo ſemine, vt per illud originale peccatum in filios Adæ traducatur. Ita ſentiunt Caietanus, Ferrarienſis, & Scotus. Et probatur ratione Ferrarienſis: nam peccatum originale pro formali eſt pura priuatio iuſtitiæ originalis, vt ſupra dictum eſt: ergo non habet cauſam realem, quæ directe, & per ſe, ad illud terminetur: ac per conſequens, nõ oportet ponere in ſemine aliquam virtutem realem, vel intentionalem productiuam peccati originalis, diſtinctã à fomite peccati, vt Adam virtute ſeminis dicatur transfundere in poſteros efficienter peccatum originale. Probatur conſequentia: nam in inſtrumentis tunc ponitur aliquid incompletũ, & intentionale ad producendum effectum principalis agentis, quãdo actio inſtrumẽti terminatur directe ad aliquid reale, cuius intentio debet præcedere in ipſo inſtrumento. Præterea, probatur ratione deſumpta ex S. Tho. quæſt. 4. de malo, ar. 3. ad 2. Nam cum peccatum originale ſit peccatum naturæ, non pertinet ad animã, neque ab illa contrahitur, niſi in quantum eſt pars humanæ naturæ, quæ in Adam corrupta eſt: ergo eo ipſo, quod anima efficitur pars humanæ naturæ corruptæ, incurrit peccatum originale: ergo non oportet ponere in ſemine aliquã virtutem realem cauſatiuã illius; ſed ſufficit virtus, quam habet vniendi animam cum corpore, vt fiat pars naturæ humanæ, & habitudo, quam dicit ſemen ad fomitem, & ad primum parentem, qui voluntarie peccauit. Ex quo ſequitur, quod, ſi anima rationalis nõ vniretur corpori, tamquam forma materiæ, ſed tãquam motor mobili, vt Platonici poſuerunt, non inficeretur peccato originali; quia tunc non efficeretur pars totius naturæ: ita dicit S. Thom. q. 3. de pot. ar. 4. ad 3. & ad 4.

Caiet. 1. 2. q. 81. ar. 1. cir ſol. ad 3. Ferrar. 4. cont. Gent. c. 50. Scotus in 2. d. 31. q. vn. in reſp. ad 3. quæſt.

Vnde ad rationem Alberti reſpõdetur, quod in illo loco Sap. 12. ſemen non ſignificat ſemẽ virile, ſed homines impios, in qua acceptione multoties ſumitur in ſacris litteris, ſicut Iſa. 1. *Væ genti peccatrici, ſemini nequam, filijs ſceleratis.* & Dan. 17. *Semen Canaam, & non Iuda.*

Ad auctoritatem S. Thomæ pro ſententia Capreoli adductam reſpõdetur, quod S. Thom. appellat intentionem peccati originalis, nõ qualitatem aliquam ſuper additam, ſed defectum, & priuationem rectitudinis, ex qua prouenit, quod natura humana virtute ſeminis producta ſub-

Digitized by Google

iaceat culpæ originali. Ita reſpondent Ferrarienſis, & Caietanus. Dicitur autem huiuſmodi defectus intentio peccati originalis; quia eſt quædam ſimilitudo illius ſecundum proportionem.

Secundo reſpondetur, quod ipſum ſemen, ſecundum quod dicit habitudinem ad fomitem, & ad primum parentem, qui voluntarie peccauit, abſque alia qualitate ſuperaddita dicitur quædam intentio peccati originalis.

XXVII. EX his manet ſolutum quintum argumentum principale; dicimus enim quod ſemen, ſeu actus generationis virtute ſeminis, ſecundum quod dicit ordinem ad fomitem, & ad primum parentem, qui voluntarie peccauit; concurrit, vt inſtrumentum, ad traducendum peccatum originale. vnde S. Thom. 1. 2. q. 81. ar. 1. ad 2. ait, quod *per virtutem ſeminis traducitur humana natura à parente in prolem, & ſimul cum natura, naturæ infectio*, Et q. 83. ar. 1. ad 2. ait, quod *peccatum originale cauſatur ex ſemine, tamquam ex cauſa inſtrumentali*.

XXVIII Ad ſextum argumentum principale reſpondetur, quod peccatum originale contrahitur in inſtanti, in quo anima virtute ſeminis vnitur corpori; nam in illo inſtanti fit anima actualiter pars naturæ corruptæ, quam concomitatur originalis culpa, vt 1. 2. q. 81. ar. 1. ad 3. dicit S. Tho. Et ad impugnationem reſpondetur, quod anima non inficitur per carnem, ſed per ſemen. Cuius ratio eſt, quam aſſignat S. Tho. 1. 2. q. 81. ar. 1. ad 4. nam ſemen eſt principium generationis, quæ eſt proprius actus naturæ, eius propagationi deſeruiens; & ideo magis inficitur anima per ſemen, quàm per carnem perfectam, quæ iam determinata eſt ad perſonam; in ſemine autem non eſt peccatum originale formaliter, ſed cauſaliter, tamquam in inſtrumento, vt dictum eſt.

Peccatum originale, in quo inſtanti contrahatur.

Ad ſeptimum argumentum reſpondetur, quod delicto Adæ conſtituuntur peccatores omnes eius filij cauſaliter; quoniam ex ipſo, tamquam ex cauſa, corruptio naturæ ortum habuit; non autem conſtituuntur formaliter peccatores per delictum, quod fuit in Adam, ſed per peccatum proprium, quod ſinguli contrahunt, vt dictum eſt de iuſtitia Chriſti in ordine ad regeneratos per gratiam.

Diſputatio XLV.

Vtrum per originale peccatum ſolum fuerit homo ſpoliatus originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis; an etiam in naturalibus vulneratus.

IN hac parte eſt nobis duplex controuerſia: altera cum hereticis, qui expreſſe originale peccatum abnegarunt: altera cum Catholicis, qui admittentes cum Eccleſia Chriſti, peccatum originale contrahi à filijs Adæ; naturalia poſt peccatum integra dicunt permanſiſſe. Etenim Pelagius, vt refert Aug. lib. de nat. & gratia, c. 19. ſicut negauit peccatum originale, ita etiam conſequenter dixit, per peccatum Adæ debilitatam non fuiſſe, aut immutatam hominis naturam. Et ratio potiſſima illius fuit: nam peccatum aut eſt aliqua ſubſtantia, aut omnino ſubſtantia caret: ſi detur primum, ſequitur, quod peccatũ ſit à Deo: nam omnis ſubſtantia creata à Deo eſt. Si autem ſecundum concedatur, quomodo potuit peccatum humanam debilitare, vel mutare naturam? Quod enim ſubſtantia caret, & non eſt res, non exiſtentia, non corpus aliquod; corrumpere vtique, aut debilitare naturam non poteſt. I.

Alij vero hæretici per oppoſitum extremum, dixerunt, naturalem hominis libertatem per peccatum non ſolum læſam, aut debilitatam fuiſſe; ſed etiam penitus extinctam. Ita ſenſit Lutherus, & alij hæretici huius temporis, diſp. 3. allegati, ſed præſertim Caluinus lib. 1. inſt. c. 15. §. 8. vbi dicit, corruptionem naturæ in hoc conſiſtere, quod homo per peccatum amiſit liberum arbitrium, quod ante peccatum habuerat. Argumenta horum hæreticorum erunt adducenda, & diſſoluenda inferius inter diſputandum de concordia liberi arbitrij, cum efficacia auxiliorum diuinæ gratiæ.

Inter Catholicos autem, qui peccatum originale, & liberum hominis arbitrium etiam poſt lapſum admittunt, quidam dixerunt, peccatum primi parentis ſolum

Digitized by Google

ſolum in gratuitis nobis nocuiſſe,& ob id naturalia in nobis poſt peccatum integra remanſiſſe, qualia eſſent ſuapte natura, ſi nullo dono ſupernaturali fuiſſent affecta. Probatur hæc ſententia.

Primo auctoritate S. Thom. 1.p.q.95. art.1.in corp.vbi ait: *Manifeſtum eſt,quod illa ſubiectio corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem non erat naturalis; alioquin poſt peccatum manſiſſet,cum etiam in dæmonibus data naturalia poſt peccatum permanſerint, vt Dionyſius dicit c.4. de diuin. nomin.* Quibus verbis aperte docet,in primo parente, ſicut & in dæmonibus naturalia poſt peccatum integra permanſiſſe.Sentit ergo,hominem per peccatum ſolum fuiſſe ſpoliatum ſupernaturalibus donis, & non vulneratum in naturalibus. Vnde M.Medina 1.2.q.85.ar. 3. §.Secundo infertur,eamdẽ ſententiam ex mente S.Thomæ defendit:*Hæc eſt*,inquiens,*vera, diuinaq. Theologia,quam docent vniuerſi Theologi; nominatim Caietanus 1.2. q.85.ar.3. & q.109. ar.2. Marſ. in 2. q.18. ar. 1. Doctiſſimus Pater Soto 1. lib.de nat. & grat. c.13.*

Confirmatur:nam S. Thom. comparat hominem poſt peccatũ dæmonibus,quan tum ad mala ex ipſo peccato ſubſequuta; ſed dęmones per peccatum ſolum fuerũt ſpoliati ſupernaturalibus donis, non autem vulnerati in naturalibus: ergo, & homines.

Secundo arguitur; quia hoc ſolum intereſt inter naturam humanam poſt peccatum ante dona gratiæ, & eamdem naturam, ſi in puris naturalibus fuiſſet condita, quod excluſio à gloria, & carentia gratiæ, & iuſtitiæ originalis habent proprie rationem priuationis,& pœnæ, reſpectu eorum, qui in Adam peccauerunt,nõ autem reſpectu hominis in puris naturalibus conſtituti: ergo per peccatum non fuit homo in naturalibus vulneratus,ſed ſolum ſpoliatus donis gratuitis.

Tertio. Homo poſt peccatum originale, & in puris naturalibus differunt; ſicut homo nudus,& nudatus: etenim in puris naturalibus eſſet homo nudus, quia non haberet gratiam, & charitatem, quæ eſt veſtis nuptialis animæ; ſed in ſtatu peccati originalis dicitur nudatus; quia amiſit ſupernaturalia dona, quibus erat ornatus: ergo, quantum ad naturalia, non eſt homo magis vulneratus in natura lapſa, quàm in puris naturalibus, ſi in eo ſtatu conditus fuiſſet.

Quarto. Per peccatum originale non eſt diminuta in homine inclinatio naturalis ad bonum: ergo per tale peccatum non fuit in naturalibus vulneratus. Patet conſequentia; quia non poteſt intelligi vulnus naturæ rationalis,niſi per illud diminuatur inclinatio naturalis ab bonum rationis. Et antecedens probatur: nam inclinatio naturalis ad bonum rationis eſt proprietas,ſeu propria paſſio conſequens ex principijs rationalis naturæ; quoniam non eſt aliud, niſi ipſa potentia rationalis ad bonũ inclinata. ſed proprietas naturæ,ſeu propria paſſio illius minui non poteſt: nam propria paſſio ſemper ſe habet eodem modo, cum prædicetur de ſubiecto,conuertibiliter,& intranſmutabiliter, vt dicit Porphyrius capite de Proprio. Vnde S. Tho. 1.2.q.85. ar.1.in corp. ait, donum naturæ, ideſt principia, ex quibus conſtituitur ipſa natura,& proprietates ex eiſdem principijs cauſatas non tolli, nec diminui per peccatum: ergo.

Confirmatur primo idem antecedens. Inclinatio naturalis humanæ naturæ eſt finita, cum natura ipſa humana finita ſit: ergo ſi per peccatum minuitur, per multiplicationem peccatorum poterit totaliter deſtrui. Omne enim finitum per ablationem conſumitur, ſi ablatio non fiat per partes proportionales: in præſenti autem ablatio non fieret per partes proportionales, vt 1.2.q.85. ar.2. docet S. Thom. Sed eſt impoſſibile,quod inclinatio naturalis ad bonum rationis, manente natura humana, totaliter deſtruatur, vt in eodem articulo ſecundo probat Sanct. Thomas: ergo.

Confirmatur ſecundo idẽ antecedens. Per actus virtutum non augetur inclinatio naturalis ad bonum rationis:ergo nec minuitur per peccatum.

Quinto arguitur. Peccatum eatenus diminuit bonum naturæ, quatenus generat habitum vitioſum; ſed peccatum originale nõ generat habitum vitioſum, nec aliquam morbidam qualitatem, cum pro formali ſit pura priuatio originalis iuſtitiæ, & conſiſtat in auerſione, & non in conuerſione inordinata, vt ſupradictum eſt; ergo idem quod prius.

Contrariam ſententiam docet S. Tho. 1.2.q.85.ar. 1. & Thomiſtæ quampluri-mi. Vnde ſit

PRima concluſio contra Pelagianos: Secundum fidem catholicam aſſerendum eſt, naturam humanam per peccatũ immutatam, infirmatam, & debilitatam fuiſſe. In hac concluſione conueniunt omnes catholici; colligitur enim ex ſacris literis, præſertim ex Pſal. 40. *Ego dixi Domine miſerere mei, ſana animã meam, quia peccaui tibi.* Quæ verba explicans S. Aug. ait: *Quid ſanatur, ſi nihil eſt vulneratum, nihil ſauciatum, nihil debilitatum, atque vitiatum?* & Iſai.1. *Omne caput languidum, & omne cor moerens, à planta pedis, vſque ad verticem, non eſt in eo ſanitas: vulnus, & liuor, & plaga tumens. Non eſt circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo.* & Matth.9. *Non eſt opus valentibus medico, ſed male habentibus: non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.* Secundo probatur, ex definitionibus conciliorum, præſertim Arauſicani, & Tridentini, infra adducendis, in quibus noſtra concluſio contra Pelagianos definitur. Tertio probatur auctoritate Sanctorum, præſertim S. Chryſoſt. hom. 30. ad populum Antiochenum; vbi comparat peccatorem infirmo, febre correpto, qui non tantum hanc paſſus eſt moleſtiam, quod infirmatur; verũ & quod poſt morbum iam erit imbecillior; licet ad bonam valetudinẽ ex longa redeat ægritudine. S. Proſper lib. 1. de vocat. gent. c.7. ait: *Inde* (ſcilicet ex peccato primi hominis) *tracta mortalitas; inde multiplex corporis animiq. corruptio.*

Secunda concluſio, Natura humana per peccatum originale non fuit ſolũ expoliata donis gratuitis, ſed etiam in naturalibus vulnerata. Concluſio eſt contra aliquos recentiores Theologos, ſed probatur. Primo: nam de homine illo deſcendente ab Hieruſalem in Hierico, qui typũ gerebat peccatoris, dicitur Luc. 10. quod incidit in latrones, qui eum expoliauerunt, *ac plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto*: vbi non ſolum aſſeritur, hominem illum expoliatum eſſe gratuitis, ſed etiam vulneratum in naturalibus, vt exponit Beda in gloſſa ordinaria ſuper eumdem locum: & Ambr. lib. 7. in Lucam.

Peccato originali infirmata fuit, & debilitata humana natura.

Secũdo probatur ex definitione Conc. Arauſicani can. 1. vbi ſic dicitur. *Si quis per offenſam præuaricationis Adæ non totũ, id eſt ſecundum corpus, & animã in deterius dicit hominem commutatum, ſed animæ libertate illæſa durante, corpus tantũmodo corruptioni credit obnoxium; Pelagij errore deceptus, aduerſatur Scripturæ dicenti: Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur. Et neſcitis, quoniam, cui exhibitis vos ſeruos ad obediendum, ſerui eſtis eius, cui obeditis? Et à quo quis ſuperatur, eius & ſeruus efficitur.* Eãdem definitionem ſacrum Conc. Trident. ſeſſ. 5. decreto de peccato originali ſub his verbis confirmat: *Si quis non confitetur, primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiſo fuiſſet transgreſſus, ſtatim ſanctitatem, & iuſtitiam, in qua conſtitutus fuerat, amiſiſſe, incurriſſeq. per offenſam præuaricationis huiuſmodi, iram, & indignationem Dei, atque adeo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatẽ ſub eius poteſtate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc eſt Diaboli, totumq. Adam per illam præuaricationis offenſam ſecundum corpus, & animam in deterius commutatum fuiſſe; anathema ſit.* Vbi ea ratione per peccatum originale dicitur homo ſecundum animam, & corpus in deterius commutatus: quia non ſolum fuit expoliatus ſupernaturalibus donis, ſed etiam in naturalibus vulneratus. Idem conſtat ex Concilio Valentino cap. 6. cuius verba diſp. 54. n. 10. referenda ſunt.

Ezech. 18. Rom. 6. 2. Pet. 2.

Caleſt. 1. epiſt. 1. c. 4.

Gen. 2.

Reſpondent auctores oppoſitæ ſententiæ, quod Concilia loquuntur comparatione virium, quas liberum arbitrium habebat in ſtatu innocentiæ ex præſentia iuſtitiæ originalis; non vero comparatione virium, quas habuiſſet, ſi homo in puris naturalibus eſſet conditus.

Hæc tamen ſolutio non videtur congruere verbis Conciliorum, & ſacræ Scripturæ ſupra inductis. Nã ſi nõ loquuntur de homine comparatione ſtatus in puris naturalibus, cũ dicunt, eum per peccatum ſecundum animam, & corpus fuiſſe in deterius commutatum; ſequeretur, quod nullam plagam in ſeipſo per peccatum acceperit homo, nec fuerit relictus ſemiuiuus, vt Scriptura ſignificat; nam reuera in puris naturalibus nullam haberet homo plagam, nec diceretur ſemiuiuus; licet in eo eſſet rebellio appetitus ſenſitiui, & pugna inter carnem, & ſpiritum ex ipſa natura hominis conſequuta.

Præte-

Digitized by Google

Præterea: nam, vt infra patebit, liberum arbitrium in natura lapſa non habet eaſdem vires naturales ad bonum, quas habiturum erat, ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet: non enim poteſt in natura lapſa, abſque auxilio gratiæ, elicere vllũ actum dilectionis Dei ſuper omnia, vt eſt auctor naturæ, quem tamen elicere poterat, ſi homo in puris naturalibus conditus fuiſſet, vt patebit infra: ergo per peccatũ non ſolum fuit in deterius commutatum, reſpectu ſtatus, quem habuit in natura integra; ſed etiam reſpectu ſtatus, quem habiturum eſſet, ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet.

IIII. Tertio probatur concluſio: nam inclinatio naturalis ad bonũ rationis humanæ naturę proportionatum, minuitur per peccatum, vt 1.2.q.85.ar.1.& 2.docet S. Thom.& ibi Caietanus, & Conradus, Capreolus in 2.diſt.24.q.vnica, ar.1.con.3. Ferrar. 3.cont. Gen. c.12. Alex. Halenſis 2.par.q.94.memb.8.ar.4.in corp.& ad 2. Richardus in 2.diſt.35. circa ſecundum principale, q.1. & 2. Greg. eadem diſt. q. vnica, art.1. ad 6. contra primam concluſionem. Et ratio id ſuadet: nam habilitas potentiæ naturalis ad bonũ, ſiue ad exercitium bonorũ actuum minuitur per peccatum, eo quod ratione illius redditur potentia minus prompta ad operandum bonum, quàm ſi nullũ peccatum habuiſſet; quod experientia ipſa nos docet: ergo per peccatum originale conſtituitur homo in deteriori ſtatu, quantum ad huiuſmodi inclinationem, & propenſionem naturalem ad bonum virtutis, quàm eſſet in puris naturalibus, ſi in eo ſtatu conditus fuiſſet.

Liberi arbitrii naturalis inclinatio ad bonũ imminuta fuit per peccatum.

Ad argumẽtum Pelagij factum à principio reſpondetur cum S. Auguſtino, lib. de natura, & gratia, cap. 20. quod, ſicut abſtinere à cibo non eſt ſubſtantia: & tamen ſubſtantia corporis, ſi omnino abſtineat à cibo, langueſcit, valetudinis inæqualitate corrumpitur, exhauritur viribus, laſſitudine debilitatur, & frangitur: ſic peccatum, quamuis non ſit ſubſtantia, potuit humanam debilitare naturam, eius vires minuere, & infirmam reddere.

Secundo reſpondetur, quod licet peccatum originale non ſit pro formali aliquid poſitiuum, ſed priuatiuum, vt ſupra dictum eſt; peccatum tamen actuale eſt pro formali aliquid poſitiuum, & cauſat in anima habitum vitij oppoſitum contrarie habitui virtutis; & ex hac etiam parte poteſt vires naturales humanæ naturæ minuere, atque eam debilitare, ne poſſit per ſeipſam opera naturæ ſanæ perficere, niſi diuinitus adiuuetur, & ſanetur per gratiam.

AD primum argumentum, pro ſententia Catholicorum inductum, reſpondetur, quod S. Thomas expreſſe docet noſtram ſententiam, locis ſuperius allegatis; neque in loco inducto ex prima parte dicit oppoſitum. Ibi enim non ait, quod naturalia poſt peccatum manſerint integra in hominibus, aut in dæmonibus, quantum ad omnia: ſed ſolum inquit, quod manſerunt integra; ſi ſermo ſit de bono primo naturæ, quod eſt eſſe, viuere, & intelligere: ſic enim explicat Dionyſiũ in ſolut. ad 1. eiuſdem articuli. Et per hęc reſpondetur ad confirmationem.

Naturalia poſt peccatum an integra remanſerint.

Secundo reſpondetur, quod in dæmonibus non eſt concupiſcentia, vel deordinatio appetitus ſenſitiui, ſicut eſt in homine lapſo: nam in Angelis non eſt appetitus ſenſitiuus. Vnde ex hac parte poteſt homo per peccatum magis vulnerari in naturalibus, quàm diabolus.

V. Ad ſecundum argumentum negatur antecedens: quoniam in natura lapſa carentia gratiæ, & iuſtitiæ originalis non habet ſolum rationem pœnæ, ſed vere habet rationem culpæ, ex qua vulnerata manet natura humana, & impotens ad bona opera perfecta, etiam naturalia, qualia ſunt diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter, & reſiſtere grauioribus tentationibus. Hæc enim, & ſimilia non poteſt homo, etiam per breue tempus, in natura lapſa perficere, niſi ſanetur, & adiuuetur per gratiam; cum tamen in puris naturalibus potuerit vnum, aut alterum actum mere naturalẽ dilectionis Dei ſuper omnia elicere ex viribus naturæ, & paruo tempore grauioribus tentationibus reſiſtere, vt inferius patebit.

Hominis in puris naturalibus, & in natura lapſa differẽtia.

Ad tertium reſpondetur, quod homo in natura lapſa, & in puris naturalibus, differunt quidem, ſicut homo nudus, & nudatus; ſed non tantum differunt in hoc, ſed etiam, quia in natura lapſa eo ipſo, quod eſt nudatus per peccatum, plurima in naturalibus paſſus eſt vulnera,

quæ

Digitized by Google

quæ tamen in puris naturalibus non habuiſſet.

Potẽtia rationalis intrinſecè nõ minuitur, ſed per appoſitionẽ impedimẽti.

Ad quartum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, quod potentia rationalis naturæ humanæ non poteſt minui intrinſece, & entitatiue per deſtructionem alicuius gradus eiuſdem potentiæ; poteſt tamẽ minui per appoſitionem impedimenti, quale eſt peccatum, vel per inclinationem contrariam ad peccata: quæ inclinatio generatur per actus malos. Neceſſe eſt enim, quod ex hoc, quod aliquid inclinatur ad vnum contrariorum, diminuatur inclinatio eius ad aliud. Cum ergo peccatum ſit contrarium virtuti, ex hoc ipſo, quod homo peccat, diminuitur bonum naturæ, quod eſt inclinatio ad virtutem, vt 1.2.q.85.ar.1.in corp.docet S.Thomas.

VI. S.Tho.1.2. q.85.ar.2. ad 1.

Ad primam confirmationem reſpondetur cum S.Thoma, quod obiectio illa procedit, quando fit diminutio per ſubtractionem. Per peccatum autem non minuitur inclinatio naturalis ad bonum per ſubtractionem, ſed per appoſitionem impedimenti, quod neque tollit, neque minuit radicem inclinationis. Cum enim peccatum non diminuat ipſam naturam rationalem, minuere non poteſt radicem naturalis inclinationis ad bonum, quæ identificatur cum ipſa natura. Solum ergo minuitur huiuſmodi inclinatio ex parte termini; quatenus videlicet per peccatum ponitur impedimentum pertingendi ad terminum, vt in corpore eiuſdem articuli explicat S. Thomas. Vnde, quantumuis in infinitum multiplicentur peccata, non poteſt totaliter deſtrui inclinatio naturalis illius ad bonum rationis. Eamdem ſolutionem proſequitur S. Doctor 1.p.q.48.ar.4.ad 3.

Sed contra hanc ſolutionem vrget argumentum; quia tot poſſunt impedimenta apponi, totq. peccata multiplicari, vt inclinatio naturalis humanæ naturæ ad virtutem, non ſolum difficilius poſſit in actum virtutis, ſed etiam omnino non poſſit: ergo poterit huiuſmodi inclinatio naturalis per multiplicationem peccatorum totaliter deſtrui. Probatur conſequentia: nam, qua ratione inclinatio naturalis ad bonum poteſt diminui per appoſitionem impedimenti, ita vt difficile poſſit actum bonum exercere, eadem ratione tot poterunt impedimenta multiplicari, vt omnino in actum bonum exire non poſſit. Reſpondetur, negando conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: nam, vt inclinatio naturalis ad bonum minuatur, ſufficit, quod aliquo modo fiat minor, ſiue intrinſece id fiat per ſubtractionem, ſiue extrinſece per appoſitionem impedimenti; vt autem omnino deſtruatur, neceſſe eſt, quod entitas tota eiuſdem inclinationis pereat.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, quod actus virtutum, quatenus generant habitum, per quem perficitur potentia in ordine ad actus virtutum; quodammodo augent inclinationem illius. VII.

Peccatum mortale quomodo vulneret naturam.

Ad quintum reſpondetur, quod peccatum mortale actuale, vulnerat naturam intellectualem, minuendo inclinationem eius ad bonum per appoſitionem contrariæ inclinationis, etiam ſi ſit peccatum omiſsionis; quoniam in exercitio numquam reperitur abſque omni actu. Originale autem peccatum vulnerat in naturalibus per remotionem originalis iuſtitiæ, & aliorum donorum, quibus vires inferiores ſub fræno rationis cõtinebantur, & quatenus per idem peccatum auertitur creatura intellectualis à ſuo vltimo fine, ac ſubinde redditur impotẽs ad perfectiſsimos actus eiuſdem naturæ, qualis eſt dilectio Dei ſuper omnia, vt eſt finis naturalis, exercendos. Vnde peccatum actuale vulnerat hominem in naturalibus, inducendo inclinationem poſitiuam vitij, inclinationi virtutis oppoſitam contrariè: peccatum autem originale vulnerat in naturalibus, ſubtrahendo à potentijs rationalibus ea dona, quibus in officio continebantur, & inducendo maculam in anima, & eam à ſuo vltimo fine, vt dictum eſt, auertendo. Videatur M. Soto.lib.1. de natura, & gratia.c.14.

Diſpu-

Digitized by Google

Diſputatio XLVI.

Quæ ſint vulnera, quæ homo per originale, vel actuale peccatum incurrat.

I. HANC difficultatem tangit S. Thomas 1.2.q.85. ar.3. in quo quærit: Vtrũ conuenienter ponantur vulnera naturæ, ex peccato conſequentia, infirmitas, ignorantia, malitia, & concupiſcentia. Et reſpõdet concluſione affirmatiua, quam probat auctoritate venerabilis Bedæ, quæ habetur in gloſſa ordinaria, in illa verba Lucæ 10. *Et plagis impoſitis, abierunt ſemiuiuo relicto*. Vbi prædicta quatuor vulnera, quæ homo per peccatum incurrit, enumerat. Et in corpore articuli, horum vulnerum ſufficientiam ſic colligit: Nam *per iuſtitiam originalem perfectè ratio continebat inferiores animæ vires, & ipſa ratio à Deo perficiebatur ei ſubiecta. Hæc autem originalis iuſtitia ſubtracta eſt per peccatũ primi parentis, ſicut iam dictum eſt; & ideo omnes vires animæ remanent, quodammodo deſtitutæ proprio ordine, quo naturaliter ordinantur ad virtutem: & ipſa deſtitutio vulneratio dicitur naturæ. Sunt autem quatuor potentiæ animæ, quæ poſſunt eſſe ſubiecta virtutum; vt dictum eſt, ſcilicet, Ratio, in qua eſt prudentia: Voluntas, in qua eſt iuſtitia: Iraſcibilis, in qua eſt fortitudo: Concupiſcibilis, in qua eſt temperantia. In quantum ergo ratio deſtituitur ſuo ordine ad verum, eſt vulnus ignorantiæ: in quantum vero voluntas deſtituitur ordine ad bonum, eſt vulnus malitiæ: inquantum vero iraſcibilis deſtituitur ſuo ordine ad arduum, eſt vulnus infirmitatis: in quantum vero concupiſcentia deſtituitur ordine ad delectabile moderatum ratione, eſt vulnus concupiſcentiæ. Sic igitur iſta quatuor ſunt inflicta toti humanæ naturæ ex peccato primi parentis. Sed quia inclinatio virtutis ad bonum in vnoquoque diminuitur per peccatũ actuale, vt ex dictis patet, etiam iſta ſunt quatuor vulnera ex alijs peccatis conſequentia, in quantum ſcilicet per peccatum & ratio hebetatur, præcipue in agendis; & voluntas induratur ad bonum, & maior difficultas bene agendi accreſcit; & concupiſcentia magis exardeſcit.*

Peccatum quatuor vulnera infert naturæ.

1.2. q. 61. ar.2. & q. 57.

II. Sed pro maiori explicatione, notandũ eſt, quod, vt docet S. Thom. 1.2.q.109.ar.2.ad 3. natura humana, magis corrupta eſt per peccatum, quantum ad appetitum boni, quàm ſecundum cognitionem veri, eo quod volũtas eſt inclinatio totius hominis; vnde plura poteſt cognoſcere per ſe ipſum, abſque auxilio gratiæ, quàm poſſit viribus naturæ perficere; quamuis etiam in intellectu fuerit vulnerata. Igitur, quantum ad intellectum vulneratus eſt homo per peccatum, ignorantiæ vulnere: quia, licet poſſit per vires naturæ aliquod verum cognoſcere, non ſolum ſpeculatiuum; ſed etiam practicum, ex his, quæ pertinent ad ordinem naturæ; non tamen poteſt omne verum, præſertim practicum ex ijs, quæ ad rectam inſtitutionem vitæ naturalem pertinent ſine auxilio gratiæ cognoſcere. Vnde S. Proſp. Caſsianum acriter reprehendit, eo quod ex verbis illis Geneſ. 3. *Ecce Adam factus es, ſicut vnus ex nobis: ſciens bonum, & malum*; male intulerit: *Concepit ergo Adam poſt præuaricationem, quam non habuerat, ſcientiam mali; boni vero, quam acceperat, ſcientiam non amiſit*. Quam doctrinam alibi impugnans idem S. Proſp. *Nunc autem*, inquit, *cum ſine ſacramento regenerationis æternam mortem nemo poſſit euadere: nonne ex ipſius remedij ſingularitate apertiſsime patet, in quàm profundum malũ totius humani generis natura demerſa ſit, illius præuaricatione, in quo omnes peccauerunt; & quidquid ille perdidit, perdiderunt? Perdidit autem primitus fidem; perdidit Continentiam, perdidit Charitatem: ſpoliatus eſt Sapientia, & Intellectu; caruit Conſilio, & Fortitudine: & impie altiora ſectando, à veritatis ſcientia, & obedientia pietate deiectus eſt*. Et infra: *Inde, priuſquam edendo carnem filij hominis, & bibendo ſanguinem eius, lethalem digerat cruditatem; labitur memoria, errat iudicio, nutat inceſſu, neque vllo modo idoneus eſt, ad illud bonum eligendum, & concupiſcendum, quo ſe ſponte priuauit*. Et cap. 21. *Poſtquam autem Adam ſe, hoc eſt imaginem, & templum* Dei *deceptori ſuo ſubdidit; perdidit boni ſcientiam, quia perdidit bonam conſcientiam*. Vnde Sap. 9. ſcriptum eſt: *Cogitationes mortalium timidæ,*

Voluntas magis corrupta eſt per peccatum, quàm intellectus

S. Proſp. li. cont. Colla. c.17.

Cap. 19.

Digitized by Google

de, & incertæ prouidentiæ noſtræ: corpus enim, quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. Et difficile æſtimamus, quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cum labore. Quæ autem in cælis ſunt, quis inueſtigabit? Vbi ex corruptibilitate corporis, ex peccato prouenien te, infert, hominum prouidentiam eſſe incertam. Vnde paulo poſt principium eiuſdem capitis præmiſerat: *Homo infirmus, & exigui temporis, & minor ad intellectum iudicij, & legum. Nam & ſiquis erit conſummatus inter filios hominum, ſi ab illo abfuerit ſapientia tua, in nihilum computabitur.* quaſi diceret: Pauca poterit, & cum difficultate homo infirmus cognoſcere, vt recte iudicet, & leges condat, niſi per ſapientiam tuam ſanatus fuerit. vnde & ſtatim illam poſtulat à Deo: *Mitte illam*, inquiens, *de cælis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit, & mecum laboret, & ſciam, quid acceptum ſit apud te.* Peccatum ergo oculos in primis rationis obnubilat, vt miſerabilis homo poſtmodum abſque fræno in barathrum pertrahatur. In cuius ſignum, prius Samſon oculos amiſit, & poſtmodum à Phyliſtæis ad molam deputatus eſt. Vnde Gregorius: *Quia plerunque prius oculus contemplationis amittitur, & poſt per carnis deſideria, huius mundi laboribus animus ſubiugatur, teſtatur Samſon ab Allophylis captus, qui poſtquam oculos perdidit, ad molam deputatus eſt: quia nimirum maligni, poſtquam tentationum ſtimulis intus aciem contemplationis effodiunt, foras in circuitum laborum mittunt.*

Greg. li. 7. Mor. c. 13.

Iud. 16. Sāſon typus fuit peccatricis animę.

III. Hinc etiam peccatum nocti comparatur, quia ſicut nocte inter album, & nigrum corporalis oculus non diſcernit; ita & peccator, quid ſit bonum, quid malum per oculos rationis vix iudicat; quod his verbis notauit Chryſoſt. *Sicut enim in tenebris, neque amicus, neque inimicus agnoſcitur; ſed omnia penitus ignorantur: itidem in peccato vſu venit. Quippe, qui lucro inhiat, nullam amici, inimicive intelligit differentiam, & inuidus familiariſſimum, non ſecus, quàm inimicum conſpicatur: & latrones ſimiliter in omnes bellum gerunt, omnibus inſidiantur: & omnino quicunque ſe vitiorum ſordibus coinquinant, nihil ad rerum differentias dignoſcendas ab ebrijs, inſanientibusq. differunt. Et quemadmodum noctu, amoto lumine lignum, plumbum, ferrum, argentum, lapides pretioſos, & alia omnia eodē modo & videmus, & dijudicamus; ita qui ſordide, & vitioſe vitam viuunt, neque modeſtiæ vim, neque ſapientiæ diſcernunt pulchritudinem. In tenebris enim, vt iam dixi, pretioſi etiam lapides nullam ſpeciem, nullum præſeferunt fulgorem, non ſua, ſed caligantium oculorum culpa. Neque hoc dumtaxat nobis, dum ſub impia vitiorum tyrannide viuimus, moleſtum eſt; verum etiam illud, quòd formidine propterea angimur. Et veluti, qui per obſcuram noctem iter faciunt, vt nihil metuendum ſit, metu tamen concutiuntur: ſic, qui ſcelus aliquod admittunt, & ſi nemo id videat, nemo reprehendat; nihilo tamen melius ſibi fidunt, ſed omnia formidant, omnia ſuſpicantur; quippe qui perpetuis conſcientiæ ſtimulis agitantur, omnia formidoloſe circumſpiciūt.* Et homil. 22. ſuper 1. epiſt. ad Corinth. *Quemadmodum*, inquit, *latrones, cum quid precioſum rapere volunt, extincto lumine id aggrediuntur; ſic in peccatoribus corrupta ratio. Etenim in nobis rationis lumen eſt ſemper ardens, quod, ſi ſpiritus iniquitatis vehementiori impetu aggreſſus extinxerit; quam primum animam obſcurauit, expugnauitq. & quicquid in ea conditum eſt, compilat. Quippe quæ, cum à libidinis cupiditate capta eſt, ſicut nebula, & caligine corporei oculi, ſic ab illa mentis prouidentia praeoccupata; nihil intueri poteſt vlterius, non præcipitium, non gehennam, non formidinem: & tamquam paries ſine oſtio oculis obiectus, non ſinit iuſtitiæ radiū mentes noſtras illuſtrare. Et quemadmodum cæci, licet in ipſo meridie ſub dio verſentur, nullam tamen lucem accipiunt; itidem & hi, quamuis innumera vndique dogmata eorum inſonent auribus; animo hoc affectu præoccupato, omnibus rationibus obſtruunt auditum.* Hinc etiam Origenes, explicans illud Iob. 3. *Noctem illam tenebroſus turbo teneat*; ſic ait: *Niſi primum obſcurauerit diabolus corda hominum, niſi primum infuſcauerit animas eorum, niſi prius obliuioni dederit timoris Dei, atque terribilium iudiciorum eius, non vtique valebit vmquam peccatorum ſemen ſeminare in cordibus eorum. Poſtquam vero obſcurauerit animam, & à Deo auerterit; tunc ſcilicet ad omnia mala, ad impudicitiam, ad infidelitatem, atque ad omnia carnis deſideria, tamquam*

Peccatum nocti comparatur.

Chryſoſt. ho. 4. in Ioan. tol. 1. to. 3.

Orig. lib. 2. in Iob. to. 2.

tamquam eos, qui in tenebris ſunt, facilè conuertit.

Voluntas, quæ mala per peccatum incurrat. Rationis iudicio vulnerato, ad reliquas animi vires peccati venenum diffunditur, nihil intactũ, nihil non læſum relinquens; & in primis voluntas, quæ appetitus eſt totius hominis, eodem veneno infecta, quàmplurima damna incurrit. Nam auerſa à ſuo vltimo fine tam naturali, quàm ſupernaturali permanſit; ac per conſequens, abſque ſufficientibus viribus, vt per ſe ipſam poſſet ad ipſum Deum, etiam inquantum eſt auctor naturæ, ſe conuertere. Hinc etiam impotens manſit ad ſeruandam totam legem naturalem, & reſiſtendum grauioribus tentationibus occurrentibus. Hinc conſuetudine peccandi magis, ac magis debilitatum manet liberum arbitrium, vtpote diaboli poteſtati vltro traditum. Vnde S. Auguſt. *Suſpirabam*, inquit, *ligatus, non ferro alieno, ſed* Aug. lib. 8. confeſ. c. 5. tom. 1. *mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me. Quippe ex voluntate peruerſa facta eſt libido: &, dum ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo: &, dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas: quibus, quaſi anſulis quibuſdam ſibimet innexis, vnde catenam appellaui, tenebat me obſtrictum dura ſeruitus.* Qualiter autem per diuerſitatem peccatorum, varijs vulneribus afficiatur anima, ijs verbis explicat Origenes: *Anima, quoties peccat, toties vulneratur; & ne dubites peccatis eam,* Orig. hom. 8. in cap. 13. Num. *velut telis, & gladijs vulnerari. Audi Apoſtolum monentem, vt ſumamus ſcutum fidei, in quo poſſimus omnia tela nequiſſimi ignea extinguere. Vides ergo peccata maligni eſſe iacula, quæ in animam diriguntur. Patitur autem & anima non ſolum vulnera iaculorum; ſed & fracturas pedum, cùm laquei parantur pedibus eius, & ſupplantantur greſſus eius. O ſi poſſemus per vnumquodque peccatum videre, quomodo homo noſter interior aſſidue vulneratur. Vulneratur per linguam anima, vulneratur & per cogitationes, & concupiſcentias malas: frangitur autem, & conteritur per opera peccati. Quæ ſi omnia videre poſſemus, & vulnerata animæ ſentire cicatrices; certum eſt, quod vſque ad mortem reſiſteremus aduerſus peccatum.*

IIII. Voluntate per peccatum ſauciata, atque vulnerata, reliquæ etiam potentię, & vires inferiores remanſerunt infectæ, atque infirmæ, videlicet iraſcibilis, & concupiſcibilis: quæ quidem potentiæ, cum hominì fuerint à Deo collatæ in adiutorium rationis, non ſecus ac mulier viro, dicente Domino: *Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi*; ipſam nihilominus rationem, vt in peccatum conſentiendo caderet, iuuerũt. Hinc homo miſer varijs paſſionibus agitatur, metuit, dolet, gaudet de eo, quod metuendum non erat, nec dolendũ, aut gaudendum. Vnde Auguſtinus: *Omnes affectus iſtos vita recta rectos habet, peruerſa peruerſos. Electi enim metuunt poenam æternam, cupiunt vitam æternam. Dolent in re, quia ipſi in ſemetipſis adhuc ingemiſcunt adoptionem, expectantes redemptionem corporis ſui. Gaudent in ſpe, quia fiet ſermo, qui ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in victoria. Item metuunt peccare, cupiunt perſeuerare, dolent in peccatis, gaudent in operibus bonis, &c. Peruerſi autem his affectibus prauis, tamquam morbis, & perturbationibus quatiuntur.* Hinc denique Apoſtolus in perſona lapſi hominis loquens: *Video*, inquit, *aliã legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in legem peccati: infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius?* Et ſibi ipſi reſpondens, ait: *Gratia Dei per Ieſum Chriſtum.* Vt intelligamus hæc vulnera, quæ natura humana per peccatum Protoparentis incurrit, non niſi per gratiam Ieſu Chriſti poſſe ſanari.

Potentiæ inferiores, qualiter per peccatum fuerũt infectæ.

Geneſ. 2.

Aug. 14. de Ciuit. Dei, cap. 9.

1. Cor. 15.

Rom. 7.

Diſputatio XLVII.

Vtrum liberum arbitrium in natura lapſa, ſecluſis auxilijs gratiæ, habeat eaſdem vires naturales ad bonum, quas habiturum eſſet, ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet.

ILLI auctores, qui dicunt, hominem per peccatum ſolum fuiſſe ſpoliatum donis gratuitis, non autem in naturalibus vulneratum; conſequenter docent, liberum hominis arbi- I.

trium

trium in natura lapſa, eaſdem prorſus vires naturales ad bonum habere, quas habiturum eſſet, ſi in puris naturalibus conditum fuiſſet. Probant hoc eiſdem argumentis, quibus diſputatione præcedenti contendebant probare, hominem per peccatum non fuiſſe in naturalibus vulneratum. Si enim potentiæ naturales reuera per peccatum vulneratæ non ſunt, ſed omnino integræ permanſerunt; per euidentem conſequentiam infertur, eaſdem prorſus vires naturales retinere poſt peccatum, quas habuiſſent, ſi homo in puris naturalibus fuiſſet conditus.

Præterea probatur eadem ſententia: Homo in puris naturalibus conditus eandem prorſus pugnam appetitus contra rationem haberet, quam reuera nunc habet in natura lapſa; & conſequenter eadem difficultas ad operandum bonum naturæ proportionatum eſſet in vtroque ſtatu; & ſimiliter potentiæ naturales eſſent eiuſdem rationis, ſicut & ipſa hominis natura: ergo & vires naturales ad bonum rationis exequendum eſſent eædem prorſus in vtroque ſtatu.

Secundo. Nullum eſt ſignabile opus bonum, quod poſſet homo viribus naturæ producere in puris naturalibus, & non in natura lapſa: ergo in vtroque ſtatu haberet eaſdem vires naturales ad bonum. Probatur conſequentia: nam tota perfectio virium naturalium attenditur, vel ſaltem à poſteriori cognoſcitur ex bonis operibus, quæ poſſunt producere. Et antecedens probatur: nam bona opera ſunt in duplici differentia: quædam ſunt ſupernaturalis ordinis, ſicut Fides, Spes, & Charitas; & hæc non potuit homo ſolis viribus naturæ in puris naturalibus elicere, ſicut neque in natura lapſa. Alia vero ſunt naturæ conſona, & proportionata, ſicut eſt actus temperantiæ, miſericordiæ, aut liberalitatis: quæ quidem opera indifferenter poſſunt produci ab homine poſt lapſum abſque auxilio gratiæ, & etiã in puris naturalibus, ſi in eo ſtatu conditus fuiſſet: ergo, &c.

II. Tertio. Homo per peccatum non amiſit liberum arbitrium, vt contra Lutherum, & Caluinum definit Concilium Tridentinum: ergo per vires liberi arbitrij poteſt in natura lapſa quodcunque opus bonum operari, quod in puris naturalibus exercere potuiſſet; ac per conſequens in vtroque ſtatu haberet eaſdem vires naturales ad bonum. Probatur conſequentia: nam, vt diſp. 115. patebit, liberum arbitrium eſt facultas voluntatis, & rationis ad vtrumlibet, ſcilicet ad operandum, & non operandum; vel ad operandum hoc, & illud. Si ergo per peccatum non amiſit homo liberum arbitrium, conſequens eſt, ipſum habere naturalem facultatem ad operandum omnia illa opera bona, quæ in puris naturalibus exercere potuiſſet: alias enim reſpectu eorumdem operum, non haberet poſt peccatum liberum arbitrium.

Cõc. Trid. ſeſ. 6. can. 5

Confirmatur. Nullus tenetur ad impoſſibile; cum nullus peccet in eo, quod vitare non poteſt; ſed homo in natura lapſa tenetur ex præcepto naturali operari bonum ſuæ naturæ proportionatum, & vitare malum illi oppoſitum, ſicut teneretur in puris naturalibus; ergo habet naturalem facultatem ad id præſtandum, ſicut eam haberet in puris naturalibus; & ita ſequitur idem, quod prius.

Quarto. In homine lapſo eſt lumen naturale ad cognoſcendum malum, & bonum fini naturali accommodatum, vt conſtat ex Pſal. 4. vbi, cum Propheta præmiſiſſet: *Multi dicunt, quis oſtendit nobis bona?* mox ſubiungit: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*: quo ſcilicet, quid bonum, & proſequendũ; quid malum, & fugiendum ſit, cognoſcamus: ergo ſunt in illo vires naturales ad bonum ſibi proportionatum amplectendum, & ad malum fugiendum, ſicut eas habuiſſet in puris naturalibus: ergo in vtroque ſtatu haberet eaſdem vires. III.

Confirmatur primo ex illo ad Rom. 2. *Cum gentes, quæ legem non habent*, (ſcriptam ſcilicet) *naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt, eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex: qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis*. Ecce Paulus, naturaliter, hoc eſt ex ſolis viribus naturæ, ait, gentes interdum efficere, quæ legis naturalis ſunt, quæ plane ſunt bona moralia fini naturali accommodata.

Confirmatur ſecundo auctoritate Auguſtini lib. 3, Hypogn. dicentis: *Eſſe fatemur liberum arbitrium in omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod ſit idoneum, quæ ad* Deum *pertinent*,

uenit, ſine Deo, aut incboare, aut certe peragere; ſed tantum in operibus vitæ præſentis tam bonis, quàm etiam malis. Vbi non obſcure docet, liberum arbitrium ſine gratia poſſe velle quidquid bonum ad præſentem vitam pertinet, ſolumq; excludit bonum, quod ad Deum, vt finis ſcilicet ſupernaturalis eſt, pertinet: ergo ſecundum Auguſtinum liberum arbitrium habet eaſdem vires naturales ad bonum, quas habiturũ eſſet in puris naturalibus.

Denique poterunt adduci pro eadem ſententia omnia argumenta, diſputatione 54. referenda, quibus ijdẽ auctores probare contendunt, hominem in natura lapſa, quamdiu iudicium rationis non abſorbetur, habere abſque auxilio gratiæ naturalem facultatem reſiſtendi, pro ſingulis inſtantibus, quibuslibet etiam grauiſſimis tentationibus, quas pro ſeruanda lege naturali, neceſſe ſit vincere. Hoc enim ſemel admiſſo, euidenter ſequitur, in eo eſſe prorſus eaſdem vires naturales ad bonum ſibi proportionatum amplectendum, & malum fugiẽdum, quas in puris naturalibus habiturus eſſet.

Hæc tamen ſententia, ſicut & illa, quam in præcedenti diſputatione confutauimus, viris doctiſſimis non probatur; nec eſt conſona doctrinæ Sanctorum Auguſtini, & Thomæ; ſed ab ea prorſus aliena. Vnde ſit

IIII. Prima Concluſio. Homo in natura lapſa abſque auxilio gratiæ non habet eaſdem vires ad bonum naturale amplectendum, & malum fugiendum, quas habuiſſet in puris naturalibus. Hæc concluſio ſequitur manifeſte ex dictis: nam homo per peccatum, non ſolum fuit exſpoliatus donis gratuitis; ſed etiam in naturalibus potentijs vulneratus, debilitatus, atque in deterius commutatus. In puris autem naturalibus, reuera non eſſet vulneratus in naturalibus, aut debilitatus, vel plagis affectus: ſed homo vulneratus, plagis affectus, atque infirmitate debilitatus, non habet eaſdem vires ad opera naturæ exercenda, quas haberet, ſi nullam infirmitatem, aut membrorum debilitatem incurriſſet: ergo.

Homo in natura lapſa eaſdẽ vires non habet, quas habuiſſet in puris naturalibus.

Secundo: nam homo per peccatum originale, vel mortale auerſus eſt à Deo, non ſolum vt eſt finis ſupernaturalis; ſed etiam vt eſt finis naturalis: eſt enim impoſſibile, quod homo ordinatus ad vitam æternam, auertatur per peccatum à fine ſupernaturali, quin etiam auertatur, ſaltem conſequenter à fine naturali; alias poſſet ſimul eſſe auerſus à Deo, vt eſt auctor gratiæ, & conuerſus in illum, vt eſt auctor naturæ: quod manifeſtam inuoluit repugnantiam. Sed in puris naturalibus nullo modo eſſet auerſus à Deo, etiam vt eſt auctor naturæ: nam ille ſtatus excludit gratiam, & peccatum: & conſideratur homo in eo ſtatu, ſecundum illa præciſe, quæ ei competunt ex principijs naturæ; ſed homo auerſus à ſuo vltimo fine, etiam naturali, non habet eaſdem vires ad bonum eidem fini proportionatum, quas habiturus eſſet, ſi ab eodem fine auerſus non fuiſſet: ergo, &c. Minor probatur: nam, vt dicit Ariſtoteles, vltimus finis in practicis habet ſe, vt prima principia in ſpeculatiuis; ſed intellectus auerſus à primis principijs ſpeculatiuis non habet eaſdem vires ad inferendas ſcientificas concluſiones, quas haberet, ſi de principijs eſſet bene inſtructus: ergo ſimiliter homo auerſus per peccatum ab vltimo fine naturali, non habet eaſdem vires ad bonum eidem fini proportionatum amplectendum, & malum fugiendum; quas haberet, ſi ab eodem fine per peccatum auerſus non eſſet.

Tertio probatur: quia, vt diſputatione 51. patebit, homo in natura lapſa, non poteſt ſolis viribus naturæ diligere Deũ ſuper omnia ſimpliciter, etiam vt eſt finis naturalis: at in puris naturalibus poſſet proprijs viribus elicere vnum, aut alterum actum dilectionis Dei ſuper omnia, in quantum eſt finis naturæ, vt in eadem diſputatione manifeſtum fiet: ergo in natura lapſa non habet eaſdem vires, quas habiturus eſſet in puris naturalibus. Et per hæc reſpondetur ad obiecta.

V. Ad primum igitur argumentũ reſpondetur, quod homo in natura lapſa eſt auerſus ab vltimo fine, etiam naturali: à quo tamen non eſſet auerſus, ſi in puris naturalibus conditus eſſet: & ex hac parte habet maiorem difficultatem ad operandum bonum ſuæ naturæ proportionatum, quàm haberet in puris naturalibus. Si autem præter peccatum originale habeat actualia; appetitus ſenſitiuus fortior efficitur, vt contra rationem

Hominis in natura lapſa, & in puris naturalibus differentia.

Digitized by Google

pugnet,& per habitum vitij, qui ex multiplicatis actibus generatur, voluntas magis,ac magis inclinatur ad malum; & ex hac parte minores vires habebit ad bonum exequendum, quam haberet in puris naturalibus.

Ad ſecundum reſpondetur, quod in puris naturalibus poſſet homo, per ſolam facultatem naturæ, elicere vnum, aut alterum actum mere naturalem dilectionis Dei ſuper omnia ſimpliciter; quem tamen non poteſt elicere in natura lapſa, vt dictum eſt.

Ad tertium reſpondetur, quod,quãuis liberum arbitrium hominis non fuerit per peccatum extinctum;fuit tamen ſauciatũ, vulneratum, & læſum,vt ſupra dictum eſt diſp.45.& 46. quæ tamen vulnera in puris naturalibus nõ habuiſſet:& propterea proprijs viribus in natura lapſa nõ poteſt perficere omne illud opus bonum, etiam naturale,quod in puris naturalibus exercere potuiſſet.Nec ex hoc ſequitur,hominem per peccatum amiſiſſe liberum arbitrium, reſpectu eorum operum, quæ ſine auxilio gratiæ exercere non valet; poteſt enim quemcunque actum,ſaltem ex auxilio ſpeciali,producere,quod ſufficit,vt cẽſeatur habere liberum arbitrium,reſpectu cuiuſcunque boni operis; nam quod per amicos poſſumus,per nos ipſos poſſe cenſemur, vt dicit Ariſt.3. Eth.c.3.

VI. Ad confirmationem reſpondetur cum S. Thoma, quod ſi in poteſtate hominis eſſe dicatur aliquid, excluſo auxilio gratiæ;ſic ad multa tenetur homo,ad quæ nõ poteſt ſine gratia præparante,ſicut ad diligendum Deum,& proximum; & ſimiliter ad credendum articulos fidei. Sed tamen hoc poteſt cum auxilio gratię,quod quidem auxilium quibuſcunque diuinitus datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur,ex iuſtitia non datur in pœnam præcedentis peccati,& ſaltem originalis peccati, vt Auguſt. dicit in lib.de correptione & gratia.

S.Tho.2.2. q.2. art.5. ad 1. Et 1.2. q.109. ar.4. ad 2.

Homo ad multa tenetur, quæ facere non poteſt ſine auxilio gratiæ.

Ad quartum reſpõdetur, quod,vt docet S.Thomas,natura humana magis corrupta eſt per peccatum, quantum ad appetitum boni, quàm ſecundum cognitionem veri: vnde non ſequitur, quod voluntas poſſit abſque auxilio gratiæ operari totum illud bonum, quod intellectus lumine naturæ poteſt cognoſcere.

S.Tho.1.2. q.109.ar.2 ad 3.

Ad confirmationem reſpondetur, ſenſum Apoſt.non eſſe illum,qui in argumẽto tangitur; alias ex ſolis viribus naturæ poſſet homo in natura lapſa implere omnia legis præcepta naturalia, & diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter, vt eſt auctor naturæ;quod tamen eſt falſum,vt diſput.51.patebit. Addo, illam explicationem Apoſt. fuiſſe prius traditam à Iuliano,vt Auguſt.refert, cum ait: *Vnde,& illi, quos commemorare voluiſti, de quibus ait Apoſtolus: Gentes legem non habentes, ſibi ſunt lex, qui habent opus legis ſcriptum in cordibus ſuis: quid te adiuuent,omnino non video. Per hos enim probare conatus es, etiam alienos à fide Chriſti veram poſſe habere iuſtitiam,eo quod iſti, teſte Apoſt. naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt.* Locus ergo Apoſtoli dupliciter in eodem cap.à S. Auguſt. explicatur. Prima explicatio eſt, quod gentes dicuntur ſine lege, *naturaliter*,quæ legis ſunt,facere, ideſt, per naturam correctam per gratiam. Sic enim ait: *Ideo dicuntur ſine lege naturaliter,quæ legis ſunt facere: quia ex gentibus venerunt ad Euangelium, non ex circumciſione; cui lex data eſt: & propterea naturaliter, quia vt crederent, ipſa in eis eſt per Dei gratiam correcta natura: nec per eos potes probare; quod vis, etiam infideles veras poſſe habere virtutes: ſunt quippe iſti fideles.* Eamdem explicationem tradit libro de ſpiritu, & littera c.26.& 27.quam in multis locis ſequitur S.Th.præſertim 1.2.q.109.ar.4.ad 1. Cum enim ad probandum hominẽ ſine gratia per ſua naturalia poſſe præcepta legis implere,adduxiſſet locũ prędallegatum Apoſt. reſpondet, *quod,ſicut Aug.dicit in libro de ſpiritu,& littera,non moueat, quod naturaliter dixit eos,quæ legis ſunt facere:hoc enim agit Spiritus gratiæ; vt imaginẽ Dei,in qua naturaliter facti ſumus, inſtauret in nobis.* Secũda explicatio S. Aug. vbi ſupra, eſt, quod ſi locus inductus Apoſtoli, intelligatur de gentibus, quæ fidem Chriſti non habent,non debet extendi ad quæcumque legis præcepta;ſed ad aliqua facilia,& de impletione pręcepti in aliqua particulari materia, quantũ ad ſubſtantiã actus; non autem quantum ad rectitudinẽ, quæ ſumitur ex vltimo fine. Sic enim ait Aug. *Aut ſi fidẽ non habent Chriſti, profecto nec iuſti ſunt, nec Deo placent, cum ſine fide placere impoſſibile ſit. Sed ad hoc eos*

Aug.lib.4. contra Iulianum c.3 poſt med.

Rom. 2.

Gẽtes quomodo dicãtur naturaliter quę legis ſunt facere.

in die iudicij cogitationes ſuæ defendent, vt tolerabilius puniantur; quia naturaliter, quæ legis ſunt, vtcumque fecerunt, ſcriptum habentes in cordibus opus legis hactenus, vt alijs non facerent, quod perpeti nollent: Hoc tamen peccantes, quod homines ſine fide, nõ ad eũ finem iſta opera retulerunt, ad quem referre debuerunt. Minus enim Fabritius, quàm Catilina punietur; non quia iſte bonus, ſed quia ille magis malus: & minus impius, quàm Catilina, Fabricius, non veras virtutes habendo, ſed à veris virtutibus non plurimum deuiando. quod diſp. 50. latius explicabitur.

VII. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, quod S. Aug. in eodem loco explicat, quænã ſint illa bona opera moralia, quæ poteſt homo facere in natura lapſa abſque auxilio gratiæ; ſtatim enim ſubdit: *Bonis dico, quæ de bono naturæ oriũtur, id eſt, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum; velle habere indumenta, velle fabricare domum, vxorem velle ducere, pecora nutrire, artem diſcere diuerſarum rerum bonarum, velle quidquid bonum ad præſentem pertinet vitam: quæ omnia non ſine gubernaculo diuino ſubſiſtant, imo ex ipſo, & per ipſum ſunt, vel eſſe coeperunt.*

Bona aliqua moralia poteſt homo facere ex ſolis viribus naturæ.

HIS ſuppoſitis, quæ ad Originale peccatum, & vulnera per illud toti naturæ humanæ inflictã pertinent; explicandum eſt conſequenter, quas vires naturales ad bonum naturæ proportionatũ cognoſcendum, vel exequendum; & ad malum reſpuendum habeat liberum arbitrium, præſertim in natura lapſa. Circa quod ſe offerunt ſeptem diſputanda.

I. Vtrum liberum hominis arbitrium poſſit ex ſolis ſuis viribus, abſque auxilio gratiæ cognoſcere omne verum, pertinens ad ordinem naturæ.

II. Vtrum per ſolas vires naturæ poſſit omnibus myſterijs ſupernaturalibus ſibi propoſitis, & explicatis aſſentiri, tamquam reuelatis à Deo, aſſenſu mere naturali, certo, & firmo ex parte credentis.

III. Vtrum abſque auxilio gratiæ poſſit operari aliquod opus virtutis moralis bonum ex obiecto, & omnibus circumſtantijs, quod, comparatione vltimi finis naturalis, ſit verè bonum, ac veræ virtutis opus.

IIII. Vtrum in natura lapſa poſſit ex ſolis ſuis viribus, cum concurſu Dei generali, elicere actum abſolutum mere naturalem dilectionis Dei ſuper omnia, cum abſoluto propoſito illi in omnibus placendi.

Vbi explicatur: Vtrum homo, ſi conditus eſſet in puris naturalibus, poſſet proprijs viribus elicere aliquem actum naturalem dilectionis Dei ſuper omnia.

V. Vtrum liberum arbitrium cum ſolo concurſu Dei generali attritionem, vel contritionem, quoad ſolam actus ſubſtantiam, cum propoſito abſoluto numquam amplius peccandi mortaliter, elicere valeat.

VI. Vtrum homo poſſit per vires naturales ſui arbitrij reparare bonum ſibi connaturale, quod per peccatum amiſit.

VII. Vtrum homo lapſus poſſit, abſque auxilio gratiæ, ſeruare omnia mandata, & reſiſtere pro quolibet temporis momento omnibus tentationibus, etiam grauiſſimis ſibi occurrentibus, quas pro ſeruanda lege naturali neceſſe ſit vincere.

Diſputatio XLVIII.

Vtrum homo poſsit ex ſolis viribus naturæ, abſque auxilio gratiæ, cognoſcere omne verum pertinens ad ordinem naturæ.

PRO explicatione huius difficultatis notandum eſt, veritates naturales eſſe in duplici differentia. I.
Aliæ ſunt mere ſpeculatiuæ, vt, quod quantitas diſtinguatur, vel non diſtinguatur à re quanta: quod principia rerum naturaliũ ſint tria, & aliæ huiuſmodi; & de his certiſſimum eſt, atque experientia compertum, quod ſine ſpeciali auxilio gratiæ poſſit homo cognoſcere aliquas veritates naturales. Et ratio eſt, quoniã per peccatum non fuit lumen naturale extinctũ, ſed tantum læſum. Aliæ vero ſunt veritates morales, quæ reſpiciunt morales operationes bonas, in genere moris, ſicut: Furtũ eſt fugiendum: Honorandi ſunt parentes.

Digitized by Google

Circa quas verſatur iudicium practicum in particularibus operabilibus, &c. Et loquendo de iſtis veritatibus, eſt ſententia Gregorij Ariminenſ. in 2. diſt. 27. q. 1. diſt. 1. & Capr. eodem lib. diſt. 28. q. 1. concl. 1. quod homo poſt lapſum non poſſit cognoſcere aliquam veritatem moralem ex ſolis naturæ viribus, abſque ſpeciali auxilio gratiæ. Argumenta eorum potiſſima adducuntur à M. Medina p. 2. q. 109. art. 1. dub. 1. Sed hæc ſententia communiter reijcitur à Theologis; vnde pro reſolutione ſit

II. PRima Concluſio. Homo in natura lapſa poteſt ſine ſpeciali auxilio gratiæ aliquas virtutes morales cognoſcere. Probatur ratione facta: nam per peccatum non fuit extinctum dictamen, nec lumen rationis naturalis, ſed tantum vulneratum, & læſum: ergo poteſt viribus proprijs cum concurſu Dei generali aliquam veritatem naturalem cognoſcere. Præterea probatur: nam, vt diſputatione 50. patebit, homo lapſus poteſt ex viribus naturæ operari aliquod opus bonum moraliter, vt plantare vineas, dare indigenti aliquam paruam eleemoſinam: ergo multo magis poterit cognoſcere ex ſolis viribus naturæ, opus illud eſſe faciendum. Patet conſequentia: nam, vt dicit S. Thom. p. 2. q. 109. ar. 2. ad tertium: *Magis eſt natura humana corrupta per peccatum, quantum ad appetitum boni, quàm quantum ad cognitionem veri*.

Cognoſcere quæ poſſit homo ſine auxilio gratiæ.

Secunda Concluſio. Homo poſt lapſum non poteſt ex ſolis viribus naturę cognoſcere omnes veritates morales, pertinentes ad ordinem naturæ, neque habere certum iudicium de eo, quod eſt faciendum, vel fugiendum in omni euentu. Iſta concluſio eſt communis, quam probat Medina vbi ſupra, concluſione 2. Et ratio potiſsima eſt: quia natura infirma, & vulnerata non poteſt in omnia illa, ad quæ ſe extendit natura ſana, & integra: ſed cognoſcere, quid ſit faciendum, quid fugiendum in omni euentu eſt naturæ integræ, & ſanæ: ergo in natura lapſa non poteſt homo hæc omnia cognoſcere, niſi prius ſanetur, & iuuetur auxilio medicinæ. Hinc ait Sapiens: *Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ: corpus enim, quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem: & difficile æſtimamus, quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cum labore*. Videantur circa iſtam concluſionem, quæ in diſputatione 46. nu. 2. dicta ſunt.

Sap. 9.

Tertia Concluſio. Homo etiam in natura integra, ſecluſa gratia habituali, & omni auxilio, aut dono ſpeciali, non poterat, moraliter loquendo, cognoſcere collectiue omne cognoſcibile, pertinens ad ordinem naturæ, ita vt omnium rerum naturalium haberet ſimul ſcientiam. Ad euidentiam huius concluſionis notandum eſt, quod, vt docet S. Thom. 1. p. quæſt. 101. art. 1. ſi in ſtatu innocentiæ aliqui pueri natifuiſſent; illi non ſtatim fuiſſent in ſcientia perfecti, ſed miniſterio ſenſuum eam acquiſiſſent ſucceſsiue per inuentionem, aut per magiſtrum; abſque vlla tamen difficultate. Cuius ratio eſt: nam, vt docet Ariſtot. 3. de ani. tex. 14. anima noſtra, ſecundum ſuam naturam, eſt tamquam tabula raſa, in qua nihil eſt depictum: ergo, ſecluſo dono gratiæ, nullus homo habet ſcientiam, neque haberet in illo ſtatu, niſi eam acquireret. Probatur ergo noſtra concluſio: quia, moraliter loquendo, eſſet impoſsibile etiam in illo ſtatu, vnum hominem vti miniſterio ſenſuum ad cognoſcendum collectiue, quidquid eſt cognoſcibile per naturam. Nam virtus cuiuſcunque intellectus humani eſt limitata: & ſecluſo dono gratiæ, oportet, vt accipiat ſpecies ab obiectis cognoſcibilibus. Dum autem intellectus attendit ad vnum cognoſcibile, diuertitur ab alio: ergo moraliter non poterat cognoſcere collectiue omne cognoſcibile, pertinens ad ordinem naturæ. Confirmatur: nam in Angelis ſanctis, licet nulla ſit ignorantia, eſt tamen neſcientia reſpectu aliquorum, vt docet Dionyſius capite 7. Cæleſt. hierar. ergo etiam in homine, ſi natus fuiſſet in ſtatu iuſtitiæ originalis, poſſet admitti ignorantia, reſpectu aliquorum ſcibilium per naturam; quando illud ſcibile non pertineret ad eius ſtatum. III.

Pueri in ſtatu innocentiæ nõ fuiſſent ſtatim in ſciẽtia perfecti.

Angeli beati habent neſcientiã reſpectu aliquorũ.

Sed contra ſecundam, & tertiam concluſionem eſt argumentum: Omnes veritates naturales ſunt proportionatæ intellectui noſtro, ſecundum ſuam naturalem virtutem: ergo, etiam ſecluſo auxilio gratiæ, poterit omnes illas veritates cogno- IIII.

cognoſcere. Antecedens eſt certiſſimum: nam omnes veritates naturales continentur intra limites naturæ : ergo omnes ſunt intellectui noſtro proportionatæ. Confirmatur. Omnes veritates naturales ſunt cognoſcibiles per naturam : ergo poſſunt ab aliquo intellectu cognoſci per naturam: ergo poterit dari intellectus alicuius hominis ita perfectus, vt cognoſcat omnes veritates naturales viribus naturæ abſque auxilio gratiæ.

Reſpondetur. Omnes veritates naturales diuiſiue ſumptas eſſe proportionatas intellectui noſtro in natura integra; non tamen ſi ſumantur collectiue : ſicut materia prima eſt proportionata omnibus formis naturalibus diuiſiue, atque adeo poteſt omnes illas naturaliter recipere diuiſiue, non tamen collectiue.

Reſpondetur ſecundo, quod, ſi argumentum procedat in natura lapſa, nullam habet difficultatem; quoniam per peccatum eſt vulneratus intellectus, atque adeo non habet proportionem cum omni cognoſcibili per naturam. Si autem procedat de homine in natura integra, dicimus, quod, ſecluſo dono gratiæ, etiam ſi omnes veritates naturales collectiue haberent proportionem cum intellectu hominis, metaphyſice loquendo, quoniam ſunt eiuſdem ordinis; non tamen haberent proportionem, moraliter loquendo, propter rationes ſuperius aſſignatas. Ad confirmationem reſpondetur, omnes veritates naturales collectiue ſumptas eſſe cognoſcibiles per naturam alicuius intellectus, etiam creati, videlicet per intellectum Angelicum; non tamen oportet, quod omnes per naturam ſint cognoſcibilies collectiue ab eodem intellectu humano, ſaltem moraliter loquendo. Alia, quæ ad iſtam difficultatem pertinent, videnda ſunt apud M. Medin. loco ſuperius allegato.

Ad conf.

COnſequenter agendum eſt de veritatibus ſupernaturalibus, & explicandum, quas vires naturales habeat homo, præſertim in natura lapſa, ad aſſentiendum huiuſmodi veritatibus.

Diſputatio XLIX.

Vtrum homo per ſolas vires naturæ poſſit omnibus myſterijs ſupernaturalibus ſibi propoſitis, & explicatis aſſentiri, tamquam reuelatis à Deo aſſenſu certo, & firmo, ex parte credentis.

CIRCA iſtam difficultatem ante Pelagij tempora fuit hæreſis Baſilidis, qui cum Valentinianis dixit, fidem eſſe homini naturalem. Ita refert Clemens Alexandr. lib. 4. Strom. Poſtmodum vero circa annum 400. exorta fuit Pelagij hæreſis, qui, vt refert S. Aug. epiſt. 106. ad Paulin. & epiſt. 107. ad Vitalem, & S. Tho. 22. q. 6. ar. 1. aſſeruit, fidem non eſſe donũ Dei, ſed ineſſe nobis ex nobis, à Deo autem pendere dũtaxat, quatenus ipſe, quæ ſunt credenda, reuelat per prædicatores, aut per legem & doctrinam. In eodem errore fuit Thiconius ante Pelagij tempora, vt refert S. Aug. lib. 1. de doctr. Chriſt. c. 3. imo & ipſe S. Aug. antequam diligẽtius iſtam excuſſiſſet quæſtionem, prædictæ ſententiæ adhæſit, vt ipſemet fatetur lib. de prædeſtinatione SS. c. 3. vbi ait, ſe erraſſe ante pontificatum, cum putaret fidem, qua in Deum creditur, non eſſe donum Dei, ſed à nobis eſſe in nobis; & per illam nos impetrare Dei dona, quibus pie viuamus in hoc ſeculo: & idem refert lib. 1. retract. c. 23. Deinde vero circa annum 440. Fauſtus Gallus Regienſis Epiſcopus eumdem errorem ſequutus eſt, vt refert Ioan. Maxentius in reſponſione ad epiſt. Hormiſdæ Papæ, & in præfatione fidei; atque Fulgentius lib. de incarnat. & gratia Chriſti : & colligitur manifeſte ex libris eiuſdem Fauſti de gratia Dei, & humanæ mentis libero arbitrio, cuius verba diſputatione 2. retulimus. I.

Hæreſis antiqua circa fidem.

Fauſti error circa fidem.

Similiter Caſſianus, & alij quidam Semipelagiani Maſſilienſes huic errori adhæſerunt: nam in collat. 13. cap. 17. diſtinguit duplicem modum vocationis ad fidem, & ad ipſam gratiam, & dicit, quod

Caſsiani error circa fidem.

Digitized by Google

in aliquibus hominibus gratia Dei, atque auxilium eius omnem præuenit hominis voluntatem, ita vt non petentes, neque pulſantes, ſed dormientes præuenait, vt veniant ad fidem, ſecundum illud Iſai. 65. & ad Rom. 10. *Inuentus ſum à non quærentibus me, palam apparui ijs, qui me non interrogabant*; aſſerebat tamen, quod iſti inuiti veniebant ad fidem. Ita refert S. Proſp. lib. contra Collat. c. 4. Aliquando vero homo ipſe ex viribus naturæ incipiebat credere, petere, pulſare, & deſiderare fidem, & habebat ex vigilantia liberæ voluntatis initia quædam imperfecta, propter quæ Deus ſtatim conferebat auxilium gratię, vt plenius, atque perfectius crederet: & tunc homo libere credebat. Ita refert idem Proſp. lib. con. Collat. per totum, præſertim c. 5. 6. 8. & 9. & in epiſt. ad Auguſt. verſ. *quidam vero horum*: cuius verba adduximus diſput. 2. vbi Semipelagianorum errorem ex profeſſo retulimus. Huius ſentẽt. argumenta ſunt hæc.

Primum argumentum deſumitur ex illo ad Rom. 10. *Si credideris, ſaluus eris*, & Marc. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit*: vbi aliquid exigitur ab homine, videlicet fides, & aliquid offertur illi, videlicet ſalus: ergo, ſicut ſalus, quæ offertur, eſt in Dei poteſtate; ita & fides, quæ exigitur, erit in poteſtate hominis: atque adeo homo poterit credere ex viribus naturæ; nihil enim eſt in poteſtate alicuius, niſi quod ipſe præſtare poteſt.

II. Secundo arguitur argumento Caſſiani collat. cit. cap. 9. ex illo ad Rom. 7. nam velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio. & Iſaiæ 1. *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*. & Lucæ 12. *Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis*, &c. & Iſai. 30. *Ad vocem clamoris tui, ſtatim vt audierit, reſpondebit tibi*: ergo ex bono naturæ poſſunt prodire quædam initia bonæ voluntatis, quibus fidem quærat, petat, deſideret, &c.

Confirmat hoc in cap. 11. & 12. multis alijs teſtimonijs Scripturæ, ex quibus colligit, initium bonæ voluntatis non ſemper gratiæ, neque ſemper libero arbitrio eſſe tribuendum, ſed aliquando gratiæ, aliquando libero arbitrio: nam in ſacris litteris habetur, quod multoties incipit ipſa gratia, vt ad Rom. 10. & Iſai. 65. *Inuentus ſum à non quærentibus me, palam apparui ijs, qui me non interrogabant*, &c. & Iſai. *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, ſed contradicentem mihi*. Pſal. 48. *Deus meus, miſericordia eius præueniet me*, Pſal. 118. *Expectabam eum, qui ſaluum me fecit*, &c. In alijs vero locis habetur, quod liberum arbitrium præuenit gratiam Dei, vt Pſal. 87. *Et mane oratio eius præueniet te*. Pſal. 118. *Præueni in maturitate, & clamaui*. Iſai. 30. *Propterea expectat Dominus, vt miſereatur veſtri*. Idem probat cap. 13. ex Euangelio: nam Matth. 4. Petrum, & Andream nihil de ſua ſalute cogitantes, præuenit vocando, & ad ſe trahendo: & tandem Lucæ 18. Zaccheus ſuo deſiderio præuenit Dominum: nam, vt illum videret, aſcendit ſuper Sycomorum, & Dominus ſuſcepit voluntatem eius, & honorauit illum, & ad ſe conuertit. Iſai. 65.

Tertio arguitur pro eadem ſententia. Secundum commune philoſophorũ proloquium, potentia eſt ſimpliciter neceſſaria ad operandum; habitus autem, cum ſit perfectio potentiæ, non eſt neceſſarius ad ſimpliciter operandum; ſed ſolum ad operandum melius, & perfectius: ſed donum fidei eſt habitus, ſimiliter etiam auxilium actuale præmouens reducitur ad habitum, vel eſt complementum illius, vt diſput. 19. oſtenſum eſt: ergo, neque habitus fidei, neque auxilium ſpeciale eſt ſimpliciter neceſſarium ad credendum, ſed ſolum ad credendum facilius, & melius. Si dicatur, quod habitus acquiſiti ſunt neceſſarij ad melius, & perfectius operandum: habitus autem infuſi ſunt neceſſarij ad operandum ſimpliciter, quia eleuant potentiam ad operandum ſupra totam facultatem naturæ; contra. De eſſentia cuiuſcunque habitus operatiui eſt, quod ſit perfectio potentiæ; ergo ſupponit virtutem actiuam potentiæ, quam perficiat: ergo intellectus etiam ſine auxilio ſpeciali habet rationem potentię in ordine ad actum credendi: ergo poterit illum producere per ſolam virtutem ſuam naturalem, ſaltem quantum ad ſubſtantiam actus.

Quarto arguitur ex illo Matth. 11. *Si in Tyro, & Sydone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te; olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent*, quem locum explicans III.

plicans S. Aug. lib. de dono perſeuer. cap. 14. inquit: *Tyrij, & Sydonij credere potuerunt, ſi mira illa Chriſti ſigna vidiſſent. Sed quoniam, vt crederent, non erat eis datum; etiam vnde crederent eſt negatum. Ex quo apparet habere quoſdam in ipſo ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, ſi congrua ſuis mentibus vel audiant verba, vel ſigna cõſpiciant. Et tamen, ſi Dei altiori iudicio à perditionis maſſa nõ ſunt gratiæ prædeſtinatione diſcreti, neque ipſa eis adhibentur vel dicta diuina, vel facta, per quæ poſſent credere, ſi audirent vtique talia, vel viderent.* Et lib. 1. ad Simplicianum q. 2. explicans illud Matth. 20. *Multi ſunt vocati, pauci vero electi*, inquit: *Illi enim electi, qui congruenter vocati: illi autem, qui non congruebant, neque contemperabantur vocationi, non electi; quia non ſequuti, quamuis vocati*. Quibus verbis videtur ſignificare, ex Deo eſſe, quod proponatur exterius, vel etiam interius Euangelium congrue, ſignis videlicet, & verbis, quibus fiat credibile: ex homine autem, atque ex facultate liberi arbitrij naturali procedere, quod ſuppoſita huiuſmodi propoſitione Euangelij, præbeat aſſenſum. Et idem videtur colligi ex illo ad Rom. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt, &c.* & poſtea ſubdit: *Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti.* Idem videtur dicere Fulgentius lib. de gratia Chriſti, c. 23. vbi docet, quod poſſit homo naturaliter credere.

IIII. Inter recentiores autẽ Theologos quidam ad propoſitam difficultatem quibuſdã dictis reſpondent. Primum dictum eſt: Homo cum ſolo concurſu Dei generali poteſt actu mere naturali aſſentiri omnibus myſteris ſupernaturalibus, tamquã reuelatis à Deo; & quia à Deo reuelata ſunt, aſſenſu certo, & firmo ex parte credentis: addũt tamẽ, quod ille aſſenſus non eſt, ſicut oportet ad ſalutem. Et, vt clarius ſuam explicent ſententiam; affirmant, quod cũ circa obiecta, in quibus Lutheranus non errat, illis adhibens aſſenſum, tamquam à Deo reuelatis, & quia à Deo reuelata ſunt, nos ſupernaturalem aſſenſum eliciamus; Lutheranus vero naturalem ex ſuis ſolis naturalibus ſine influxu mediato, vel immediato ſupernaturali Dei: vtrique quo ad infallibilitatem in obiectis ex prima illa radice, quod vere Deus illa reuelauerit

Primum dictum.

Fidei myſteria credere poſſe hominem quoad ſubſtantiam actus, dixerunt quidam.

Eccleſiæ per ſuos ſeruos, ac miniſtros, pares illi ſunt nobiſcum; nec plus tali aſſenſui Lutherani poteſt ſubeſſe falsũ, quã noſtro. Dicunt ſecundo, quod neque habitus fidei, neque auxilium Dei ſpeciale eſt neceſſarium, vt intellectus noſter facile aſſentiatur prædictis myſteris, & diſcrete; neque item vt actus aſſentiendi ſit certus, & firmus certitudine, & firmitate ex parte credentis, ſed vt actus illi credendi ſit ſupernaturalis, & qualis ad ſalutem oportet. Dicunt tertio, quod, poſtquam homo edoctus fuerit, ſupernaturalem aſſenſum eſſe ad ſalutem neceſſarium; poteſt optare ita credere, atque etiã conari ex dono, & auxilio Dei ſupernaturali aſſentiri: denique poteſt petere, vt auxiliũ illud ſibi donetur, & ad illud recipiendũ ſatagere ſe ipſum diſponere. Dicunt quarto, quod facienti totum, quod in ſe eſt ex viribus naturæ, vt aſſentiatur myſterijs fidei ſibi propoſitis, Deus infallibiliter, atque ex certa lege, quam Pater ſtatuit cum filio, propter merita paſſionis eius; dabit auxilium gratiæ, vt credat, ſicut ad ſalutem oportet. Et hac ratione docent, actum credendi ſupernaturalem eſſe poſitum in facultate noſtri arbitrij. Quoniã ſi homo faciat totum, quod in ſe eſt, vt credat; Deus dabit illi auxilium ſpeciale, vt actus fidei ſit ſupernaturalis, & qualis ad ſalutem oportet. Sed de hac lege operoſius agendum eſt diſp. 65. Ad probandum ergo tria priora dicta, præſertim primum, & ſecundum eſt

Secundum dictum.

Tertium dictum.

Quartum dictum.

Quintum argumentum. Si alicui proponatur Euangelium ſignis, & miraculis, quibus appareat maxime credibile; peccat homo contra fidem, ſi non credat: ergo ſuppoſita prædicta Euangelij propoſitione, poterit homo credere, quantum ad ſubſtantiam actus per facultatem naturæ: Patet conſequentia; quia nemo peccat, ſi non faciat id, quod reuera non poteſt; nullus enim tenetur ad impoſſibile. Si dicatur, quod ille poteſt credere, cum auxilio tamen ſpeciali, & ideo peccat, ſi non credat; contra. Supponamus caſum, quod Deus ſtatuerit non dare illi aliquod auxilium ſpeciale, ſed ſolum concurſum generalem; tunc eſt argumentum. Ille homo in caſu poſito peccat, ſi non credat, vel diſcredat: ergo per ſolam facultatem naturę poterat producere actum credẽdi, V.

quoad

quoad ſubſtantiam, quo præceptum credendi impleret; alias in caſu poſito ille homo neceſſario peccaret.

Sexto arguitur. Actus fidei eſt naturalis, quantum ad ſubſtantiam, & tantum eſt ſupernaturalis, quantum ad modum: ergo quãtum ad ſubſtantiam, poteſt produci à ſola facultate naturali intellectus. Antecedens patet: nam actus fidei, quantum ad ſubſtantiam, intrinſece eſt actus vitalis, atque adeo dicit intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem, ſcilicet ad intellectum, qui eſt potentia naturalis: ergo ex hac parte actus fidei eſt naturalis, quantum ad ſubſtantiam: ergo poterit produci ex ſola facultate naturæ.

Septimo: nam Conc. Trid. ſeſſ. 6. decreto de iuſtificat. can. 3. & Conc. Arauſ. 2. c. 6. & 25. cum determinant, ad actum credendi eſſe neceſſarium auxilium Dei ſpeciale, ſemper addunt illam particulã, *ſicut oportet*, vt homini iuſtificationis gratia conferatur. Sentit ergo vtrumq. Conc. hominem per ſolam facultatem naturę poſſe credere myſterijs ſupernaturalibus, tamquam reuelatis à Deo, aſſenſu mere naturali; non tamen, vt oportet ad ſalutem; quoniam alias fruſtra addidiſſent Concilia illam particulam, ſicut oportet.

Octauo arguitur ex illo Ioan. 15. *Si non veniſſem, & loquutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent; nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo:* & rurſus: *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent*: ergo ſaltem qui Chriſtum audierunt, & miracula illius viderunt; potuerunt cum ſolo concurſu Dei generali aſſenſum præbere doctrinæ Chriſti Domini.

VI. Contrariam ſententiam affirmo eſſe S. Auguſt. & S. Thom. Ad cuius euidentiam notandum primo, quod, vt docet S. Th. 2. 2. q. 4. ar. 2. in corp. credere myſteria ſupernaturalia eſt actus intellectus, ſecundum quod mouetur à voluntate ad aſſentiendum. Vnde S. Aug. lib. de prædeſt. SS. c. 5. in fine ait, quod fides in credentium voluntate conſiſtit, inquantum videlicet ex imperio voluntatis intellectus aſſentitur credibilibus: vnde ex parte voluntatis requiritur pia affectio. Cuius ratio eſt; quia, cum obiectum fidei non conuincat intellectum, oportet, vt ipſe intellectus moueatur à voluntate, ad aſſentiendum rebus fidei. Notandum ſecundo, dupliciter poſſe aliquem aſſentiri myſterijs fidei: primo, aſſenſu quodam opinatiuo, & fallibili, quantum eſt ex parte rationis formalis aſſentiendi, ita vt materialiter tantum credat myſteria reuelata; non tamen formaliter aſſentiatur illis, tamquam reuelatis à Deo, ſeu propter diuinam reuelationem, quæ infallibilis eſt, ſed propter aliquod motiuũ humanum, ſeu rationẽ probabilẽ, cui, per ſe loquendo, poteſt ſubeſſe falſum. Secundo poteſt aſſentiri aſſenſu certo, & firmo, atque infallibili ex parte credentis prædictis myſterijs, tamquã reuelatis à Deo, ſeu propter diuinam reuelationem, tamquam propter rationem formalem credendi. Notandum tertio, quod præſens difficultas non tantum procedit de fide per charitatem formata, ſed etiam de fide informi, qualis reperitur in peccatore fideli: nam, vt oſtendit S. Thom. 2. 2. q. 6. ar. 2. huiuſmodi fides informis eſt vere, & proprie fides Chriſtiana, de qua Concilia, Summi Pontifices, & ſancti Doctores determinant, eſſe donum Dei. Quarto, ſupponendum, apud omnes eſſe certiſſimum, ad aſſenſũ fidei prærequiri ex parte Dei, vt per ſeipſum immediate proponat interius obiectum credendum, vel miniſterio prædicatorum exterius explicet credibilia ſufficienter; quod manifeſte conſtat ex illo ad Roman. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante?* Neque hoc negauerunt ipſi Pelagiani, vt refert expreſſe S. Aug. lib. 1. de gratia Chriſti contra Pelagium, & Celeſtium c. 7. vbi hæc refert verba Pelagij: *Adiuuat nos Deus per doctrinam, & reuelationem ſuam, dum cordis noſtri oculos aperit, dum nobis, ne præſentibus occupemur, futura demonſtrat, dum diaboli pandit inſidias, dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cæleſtis illuminat.* Ex quibus verbis, vt notauit Aug. eodem lib. cap. 8. apparet manifeſte, hanc Pelagium gratiam confiteri, qua demonſtrat, & reuelat Deus, quid agere debeamus, & credere: non autem, qua donat, & adiuuat, vt agamus, & credamus. Et idem refert c. 33. & alijs in locis diſp. 1. num. 6. & ſequentibus adductis, quod infra diſput. 95. amplius explicabitur:

Fundamentũ primũ.

Credere eſt actus intellectus, vt motus à voluntate.

Secundum

Tertium.

Quartum.

Ad fidem requiritur propoſitio credendorum.

tur. Ibi enim apertiſſimis teſtimonijs S. Auguſt. & aliorum Patrum comprobabo, potiſſimam quæſtionem, quã habuerunt cum Pelagio, non fuiſſe de gratia excitante, ſed de adiuuante. Tota ergo controuerſia eſt de ipſo aſſenſu interiori, quo homo credit, & aſſentitur aſſenſu certo, & infallibili, ex parte credentis, prædictis myſterijs ſibi propoſitis, & explicatis, tamquam reuelatis à Deo: Vtrum ad huiuſmodi aſſenſum eliciendum, ſit ſimpliciter neceſſarium ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, tam ex parte intellectus, quàm ex parte voluntatis: ſit ergo.

VII. PRima concluſio. Homo non poteſt, ex ſola facultate naturæ aſſentiri prædictis myſterijs, tamquam reuelatis à Deo, aſſenſu Christiano, abſque ſpeciali Dei auxilio. Hæc concluſio à nullo Doctore catholico negatur; eſt enim definita ab Eccleſia contra Pelagianos in Concilio Arauſ. 2. can. 5. & 7. in Conc. Mileuit. can. 4. & in Trid. ſeſſ. 6. decreto de iuſtificatione, can. 3. quam probat latiſſime S. Aug. lib. de dono perſeu. c. 17. & 19. vbi pro eadem ſententia refert S. Cyprianum, Ambroſium, & Gregorium Naziazen. Idem probat epiſt. 105. & duabus ſequentibus, & lib. de ſpiritu, & littera, c. 31. & 32. & S. Proſp. Aquit. lib. 1. de vocatione gentium, c. 24. & lib. contra collatorem, c. 36. & 37. & in reſponſione 8. ad capita Gallorum.

Fidei myſteriis aſſentiri aſſenſu Chriſtiano nullus poteſt ſine auxilio.

Secundo probatur ex illo ad Philip. 1. *Vobis donatum eſt, non ſolum vt in ipſum credatis, ſed etiam vt pro illo patiamini.* Et ad Epheſ. 2. *Gratia eſtis ſaluati per fidem; & hoc non ex vobis; Dei enim donum eſt.* Et 1. ad Cor. 4. *Quid habes, quod non accepiſti?* Quo præcipue teſtimonio ſimul cum auctoritate Cipriani fatetur Aug. lib. de prædeſt. Sanctorum c. 3. ſe fuiſſe conuictum ad retractandam ſententiam, qua ante Epiſcopatum aſſeruit: *Fidem non eſſe donum Dei, ſed in nobis eſſe ex nobis.* Etenim Apoſtolus ad comprehendendam etiam ipſam fidem abſolute dicit: *Quid habes, quod non accepiſti, &c.* Fides enim quid eſt, & quid conducens ad ſalutem. (1. *Cor.* 4.)

VIII. Tertio probatur: nam ſi talis aſſenſus fidei eſt ex nobis abſque adiuuantis gratiæ auxilio ſpeciali; ſequitur, quod initium primum noſtræ iuſtificationis ſit ex nobis; atque adeo, quod vnus homo per facultatẽ ſui arbitrij ſe diſcernat ab alio, ſaltem initiatiue; quod eſt contra illud Apoſt. 1. ad Cor. 4. *Quis enim te diſcernit?* Sequela probatur: nam primum initium iuſtificationis eſt fides Chriſtiana, iuxta illud Apoſtoli: *Accedentem autem ad Deum oportet credere, &c.* ergo ſi homo ex ſola facultate naturæ poteſt credere aſſenſu Chriſtiano; poterit ex ſola facultate naturæ adhibere primum initium ſuæ iuſtificationis. (*Heb.* 11.)

Quarto probatur ratione S. Thomæ 2. 2. q. 6. ar. 1. Myſteria fidei excedunt totam facultatem naturæ: ergo non poteſt aliquis ex ſolis viribus naturalibus illis aſſentiri aſſenſu Chriſtiano; niſi intellectus, & voluntas eleuentur per aliquod auxilium ſpeciale præuenientis gratiæ, vt aſſentiantur eiſdem myſterijs.

Confirmatur: nam aqua non poteſt calefacere, niſi calefacta ab igne; quia calefacere excedit totam virtutem naturalem ipſius aquæ: ſed etiam credere myſteria fidei aſſenſu Chriſtiano multo magis excedit totam virtutem intellectus creati: ergo, niſi eleuetur per donum ſupernaturale, non poterit aſſentiri fidei myſterijs, aſſenſu Chriſtiano.

Secunda Concluſio. Etiam ad ipſum primum initium fidei Chriſtianæ requiritur neceſſario ſpeciale auxilium præuenientis gratiæ. Itaq. non poteſt ex ſolis viribus naturæ, neque ex ſola vigilantia liberi arbitrij prodire initium aliquod, neque inchoatio fidei Chriſtianæ, quantumuis imperfecta, ſiue ſit petere, ſiue deſiderare talem fidem, ſiue quodlibet aliud. Hæc concluſio eſt contra Caſſianum, & contra reliquos Semipelagianos Maſſilienſes; aſſeritur tamen à S. Patre Aug. lib. de prædeſt. Sanctorum, c. 2. & lib. de dono perſeu. c. 20. & habetur definita in Conc. Arauſ. 2. can. 5. vbi dicitur: *Si quis, ſicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipſumque credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui iuſtificat impium, & ad regenerationem baptiſmatis peruenimus; nõ per gratiæ donum, id eſt, per inſpirationem Spiritus ſancti, corrigentem voluntatem noſtram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem; ſed naturaliter nobis ineſſe dicit: Apoſtolicis dogmatibus aduerſarius approbatur, beato Paulo dicente: Confidimus,* IX.

Vide lib. de prædeſt. SS. vſque ad c. 9.

Philipp. 1.

quia

quia qui cæpit in vobis bonum opus, perficiet vſque in diem Domini Noſtri Ieſu Chriſti. Et illud: *Vobis datum eſt pro Chriſto, non ſolum vt in eum credatis, ſed etiam vt pro illo patiamini. Et gratia ſalui facti eſtis per fidem, non ex vobis*: Dei donum eſt. *Qui enim fidem, qua in* Deum *credimus, dicunt eſſe naturalem, omnes eos, qui ab Eccleſia Chriſti alieni ſunt, quodāmodo fideles eſſe definiunt*. Quibus verbis non obſcure docet, nedum actum credendi, ſed etiam ipſum affectū credulitatis, ſeu deſiderium credendi in eum, qui iuſtificat impium, non ineſſe nobis naturaliter, ideſt, ex viribus naturæ, ſed ex inſpiratione Spiritus ſancti. Expendantur illa verba, *initium fidei*, *ipſum credulitatis affectum*. Significant enim, affectum, ſeu deſiderium credendi eſſe initiū fidei: nam fides, licet ſit actus intellectus, prærequirit pium affectum voluntatis, vt 2.2.q.2.ar.2. docet S. Tho. Notentur etiā loca Scripturæ, quæ in confirmationem eiuſdem doctrinæ adducit Concilium. Præterea can. 6. immediate ſequenti, ait: *Si quis ſine gratia Dei, credentibus, volentibus, deſiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, ſtudentibus, petentibus, quærentibus, pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri diuinitus, non autem, vt credamus, velimus, vel hæc omnia, ſicut oportet, agere valeamus; per infuſionem, & inſpirationem ſancti Spiritus in nobis fieri confitetur, & aut humilitati, aut obedientiæ humanæ ſubiungit gratiæ adiutorium, nec vt obedientes, & humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe conſentit; reſiſtit Apoſtolo dicēti: Quid habes, quod non accepiſti? & : Gratia Dei ſum id, quod ſum*. Et can. 7. definit, per naturæ vigorem non poſſe hominem Euangelicæ prædicationi conſentire, abſque illuminatione, & inſpiratione Spiritus ſancti, qui dat omnibus ſuauitatem in conſentiēdo, & credendo. *Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, vt expedit, aut eligere, ſiue ſalutari, ideſt Euangelicæ prædicationi conſentire poſſe confirmat, abſque illuminatione, & inſpiratione Spiritus ſancti, qui dat omnibus ſuauitatē in conſentiendo, & credendo veritati; hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem* Dei *in Euangelio, dicentis: Sine me nihil poteſtis facere. Et illud Apoſtoli: Non quod idonei ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*. Ex quibus verbis habetur, hominem abſque auxilio gratiæ conſentire non poſſe prędicationi Euāgelij ſibi propoſiti, & explicati. Nec ſatis eſt reſpondere, Concilium non dixiſſe abſolute, quod homo non poſſit conſentire ex ſolis viribus naturæ Euangelio ſufficienter propoſito, ſed cum illo addito, vt expedit, vel ſicut oportet. Contra hoc enim eſt: nam aſſentiri omnibus myſterijs fidei propoſitis, tamquam reuelatis à Deo, ſeu propter diuinam reuelationem, tamquam propter rationem formalem credendi, eſt aſſentiri eiſdem myſterijs, ſicut expedit ad ſalutē. Id ipſum confirmat idem Concil. can. 25. circa fin. vbi ſic ait: *Hoc etiam ſalubriter confitemur, & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus, & poſtea per Dei miſericordiam adiuuamur; ſed ipſe nobis nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem ſui prius inſpirat*. Si autem aſſenſus fidei eſſet ex nobis, iam homo inciperet credere abſque inſpiratione Spiritus ſancti: ergo.

Eph. 2.

1. Cor. 4.
ibid. 15.

Vide Aug. c. 26. lib. de gratia Christi.

Ioan. 15.

2. Cor. 3.

Confirmatur hoc, inſigni quodam teſtimonio S. Aug. lib. 2. contra duas epiſtolas Pelagianorum, cap. 8. vbi eorum referens, & impugnans ſententiam: *Iſti*, inquit, *volunt in homine ab ipſo homine incipere cupiditatem boni, vt huius cæpti meritum etiam perficiendi gratia conſequatur*: & infra: *Fortaſsis ergo ipſi eo modo ſaltem ſeruant locum gratiæ, vt ſine illa putent, hominem poſſe habere boni, ſed imperfecti cupiditatem; perfecti autem, non facilius per illam poſſe, ſed niſi per illam, omnino non poſſe; verum etiam ſic gratiam Dei dicunt ſecundum merita noſtra dari*. & idem probat c. 9. & 10. vbi in confirmationē huius doctrinæ adducit illud Pſ. 76. *Et dixi: Nūc cæpi*: aduertēs, quod *non ait, hæc mutatio arbitrij mei, ſed, dextera excelſi*. quia etiā ipſum initium quantumuis imperfectum fidei, & cuiuſcumque alterius piæ operationis non ineſt nobis ex nobis; ſed ex præuenientis gratiæ auxilio. Cum ergo aſſentiri omnibus myſterijs ſupernaturalibus, tamquam reuelatis à Deo, ſit aliquod initium fidei; immo & perfecta fides, quantum ad ſuam eſſentiam, cum credere nihil aliud ſit, quam cum aſſenſu cogitare; relinquitur, huiuſmodi aſſenſum ſine auxilio gratiæ haberi non poſſe.

Secundo, probatur ex illo ad Philip. 2.

Conſi-

Confidimus, quoniam qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti: ex quibus verbis prædictum Concilium c. 5. probat, & initium, & conſumationem fidei procedere ex dono gratiæ.

Tertio probatur ex illo ad Rom. 11. *Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*; ex quibus verbis ſic arguit contra Maſſilienſes S. Auguſt. lib. de prædeſt. Sanct. c. 2. Iuxta decretum Apoſtoli, ex Deo ſunt omnia: ergo, & ipſum initiū fidei eſt ex Deo. *Neque enim*, inquit Auguſtinus; *hoc excepto, ex ipſo ſunt cætera, ſed ex ipſo, & per ipsũ, & in ipſo ſunt omnia.*

Fidei initiũ ex Deo eſt.

Quarto probatur ratione eiuſdem Auguſtini in eodem cap. nam ſi homo ex viribus naturæ incipit credere, & habere aliquod initium bonæ voluntatis, quærendo, petendo, pulſando, propter quod fides ipſa donetur, ſiue auxilium gratiæ; ſequitur, quod illa gratia detur ex meritis, cõtra illud Apoſt. *Si autem ex operibus, iam gratia non eſt gratia.* Sequela probatur: nam ille, qui cœpit ex ſe credere, ab illo, in quem credit, meretur donum fidei. Hanc rationem proſequitur S. Proſper libro contra collat. c. 6. cum ait: *Quomodo autẽ non aduertis, te in illud damnatum incidere, quod, velis nolis, conuinceris dicere, gratiam Dei ſecundum merita noſtra dari; cum aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratiã conſequantur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi poteſt petentis fides, quærentis pietas, pulſantis inſtantia: præcipue cum omnes eiuſmodi & accipere, & venire, & intrare dicantur. In quo ſuperfluum, imo impium eſt, ſic velle meritis ante gratiam exiſtentibus locum facere, vt non ex toto verum ſit, quod ait Dominus: Nemo venit ad me, niſi Pater, qui miſit me, attraxerit eum; ſi cuiuſquam hominis ſine Dei illuminatione eſſet credenda conuerſio; aut vllo modo ſe voluntas hominis ad Deum ſine Deo poſſet extendere, qui eum vocatum ad filium trahit: non reſiſtentem, inuitumq; compellit, ſed ex inuito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem reſiſtentis inclinat, vt cor audientis, obediendi in ſe delectatione generata, ibi ſurgat, vbi premebatur: ibi diſcat, vbi ignorabat: inde fidat, vnde diffidebat: inde velit, vnde nolebat.* En S. Proſper colligit, gratiam ſecundum merita noſtra dari, ſi ſemel cõcedatur, ex viribus naturæ aliquod bonum opus procedere; ſiue ſit petere, deſiderare, aut aliud ſimile, quo poſito, dona gratiæ infallibiliter homo aſſequatur. Nec ſatis eſt reſpondere, illud opus naturæ non eſſe meritorium gratiæ, nec eiuſdem ordinis cum illa. Hanc enim ſolutionem tacite videtur reijcere S. Proſper verbis illis inductis: *Velis nolis, conuinceris dicere, gratiam ſecundum merita noſtra dari, &c.* Eodem genere argumentationis vtitur S. Aug. epiſt. 143. ad Anaſtaſium contra *quoſdam, qui nimium arrogant humanæ voluntati, quam lege data putãt ad eam implendam ſibi poſſe ſufficere, nulla ſuper doctrinam legis gratia ſanctæ inſpirationis adiutam.* Contra quos arguens ſic loquitur: *Per quorum diſputationem infirmitati hominum miſeræ, atque indigæ ſuadetur, vt nec orare debeamus, ne intremus in tentationem. Non quia hoc audent aperte dicere, ſed eorum ſententiam, velint nolint, hoc vtique ſequitur. Nam, vt quid nobis dicitur: Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem? vt quid etiam ſecundum hanc exhortationẽ, cum doceret orare, præcepit, vt dicamus: Ne nos inferas in tentionem; ſi hoc non impletur ex adiutorio gratiæ diuinæ, ſed id totum eſt in arbitrio voluntatis humanæ?*

Manth. 7. — Ioan. 6. — Matth. 26.

Quinto probatur alia ratione eiuſdem Auguſtini c. 2. cit. de prædeſt. Sanctorum ex illo 2. ad Cor. 3. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis.* Ex quibus verbis ſic arguit Auguſtinus. Minus eſt cogitare, quam credere, imo & quam incipere credere: nam credere eſt cum aſſenſu cogitare: vnde includit & cogitare, & aſſentiri; ſed ipſum cogitare myſteria fidei credenda non eſt ex nobis, ſed ex dono Dei, vt dicit Apoſtolus: ergo à fortiori ipſum initium fidei non erit ex nobis. Eamdem concluſionẽ probat Auguſtinus locis allegatis pro concluſ. præced. Videatur circa illam M. Soto lib. 2. de nat. & grat. c. 8.

X.

Fidei myſteriis aſſentiri poteſt homo ex viribus naturæ aſſenſu opinatiuo.

Tertia Concluſio. Homo poteſt, ex ſolis viribus naturæ, myſterijs ſupernaturalibus ſibi propoſitis aſſentiri aſſenſu quodam opinatiuo, & fallibili, quantum eſt ex parte credentis; non quidem, tamquã reuelatis à Deo, ita quod diuina reuelatio, ſeu veritas prima reuelans ſit ratio formalis aſſentiendi; ſed propter aliud motiuum, aut rationem humanam. Concluſio

cluſio eſt S. Thomæ 2. 2. q. 5. ar. 3. in corp. & ad 1. quam etiam tenet Capr. in 3. d. 24. q. 1. ad 1. & 4. Scoti contra ſecundam concluſionem. Caiet p. 2. q. 109. ar. 1. & 4. Med. eodem ar. 1. dub. vlt. Sot. vbi ſupra, Bañ. 2. 2. q. 6. art. 1. & eſt communis ſententia.

Probatur primo: nam hæreticus, qui diſcredit vnum articulũ, aſſentitur alijs, quia vult, vt experientia conſtat; & tamen ille aſſenſus non procedit ex auxilio gratiæ: ergò procedit ex viribus naturæ.

Secũdo probatur. Talis actus, quo quis aſſentitur materialiter myſterijs reuelatis, non tamen, vt ſunt reuelata à Deo; nõ eſt verus actus fidei Chriſtianæ, ſed ſolũ æquiuoce: nam de eſſentia fidei Chriſtianæ eſt, vt innitatur primæ veritati reuelanti, tamquam rationi formali credendi, vt probat S. Tho. 2. 2. q. 5. art. 1. ergo ad illum actum non eſt neceſſarium auxilium ſpeciale; ac per conſequens, procedit ex ſolis viribus naturæ. Secunda vero pars patebit ex probationibus ſequentis concluſionis.

XI. Quarta concluſio. Homo non poteſt actu mere naturali, cum ſolo concurſu Dei generali, aſſentiri omnibus myſterijs ſupernaturalibus, tamquam à Deo reuelatis, aſſenſu certo, & firmo, ſiue infallibili ex parte credentis; ſed ad eliciendum talem actum neceſſario requiritur ſpeciale auxilium præuenientis gratiæ. Hæc concluſio conſtat manifeſte ex doctrina S. Auguſtini, & S. Thomæ, & ex communi ſententia Thomiſtarum, & eſt adeo certa, vt oppoſita nullam prorſus probabilitatem habere videatur; quod ſic oſtenditur.

Aſſentiri omnibus myſteriis fidei, tamquam reuelatis à Deo non poteſt homo actu mere naturali.

Primo: nam, vt patet ex prima, & ſecunda concluſione, & ex rationibus pro illis adductis; nullus abſque ſpeciali auxilio gratiæ poteſt elicere verum aſſenſum fidei Chriſtianæ, & diuinæ; ſed aſſenſus, de quo loquimur in hac concluſione eſt verus aſſenſus fidei Chriſtianæ: ergo. Minor probatur: nam, vt colligitur ex S. Tho. 2. 2. q. 1. ar. 1. & q. 5. ar. 3. in corp. & ad 1. in hoc diſtinguitur fides Chriſtiana, ab humana, quod fides diuina, ſeu Chriſtiana innititur primę veritati, tãquam rationi formali: fides autẽ humana innititur teſtimonio humano, tamquam rationi formali credendi, aut alteri humano motiuo. Ex quo rurſus ſequitur alia differentia, quod fides Chriſtiana eſt certa, & infallibilis ex parte credentis; quia videlicet innititur rationi formali infallibili, & indefectibili, nempe primæ veritati reuelanti, quæ nec falli, nec fallere poteſt; fides autem humana eſt ex parte credentis fallibilis, & defectibilis; quia innititur fundamento fallibili, ſcilicet teſtimonio humano, quamuis alias ex parte obiecti ſit infallibilis. Sed aſſenſus, de quo loquimur, innititur diuinæ reuelationi, tamquã rationi formali: nam per illum aſſentitur homo myſterijs ſupernaturalibus, tamquam reuelatis à Deo, & quia à Deo reuelata ſunt. Item etiam talis aſſenſus eſt certus, firmus, & infallibilis ex parte credentis, tanta certitudine, quantam habet fides Chriſtiana, vt patet ex ſecundo dicto ſententiæ, quã impugnamus: ergo eſt vere, & proprie aſſenſus fidei Chriſtianæ.

Fides diuina, & humana, in quo diſtinguantur.

Confirmatur primo. Nullus aſſenſus eſt infallibilis, niſi ſit aſſenſus rei cognitę lumine euidenti primorum principiorũ, aut ſcientiæ; aut vero lumine ſupernaturali nõ euidenti, ſicut eſt lumen fidei, aut prophetiæ; ſed prædictus aſſenſus eſt infallibilis, & non eſt aſſenſus rei cognitæ lumine primorum principiorum, nec lumine ſcientifico: ergo neceſſario debet eſſe aſſenſus rei cognitæ lumine fidei, aut prophetiæ: ergo requiritur ad illum ſpeciale auxilium gratiæ.

Aſſenſus quando ſit infallibilis.

Confirmatur ſecundo: nam fidem Petri aſſerentis: *Tu es Chriſtus filius Dei viui*; ex eo laudauit Chriſtus Dominus, quia innitebatur diuinæ reuelationi, tamquam rationi formali, vt patet ex verbis illis Matth. *Beatus es Symõ Bariona, quia caro, & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed Pater meus, qui in cælis eſt*: ergo quilibet aſſenſus, quo quis aſſentitur omnibus myſterijs fidei, tamquam reuelatis à Deo, laudandus eſt, & reputandus, tamquam verus aſſenſus fidei Chriſtianæ. *Matth. 16.*

Secundo probatur: nam S. Aug. & Proſper locis cit. aperte docent contra Pelagium, & Maſſilienſes, quod nulla inchoatio, nullum initium fidei, quantumuis imperfectum, poſſit ex ſolis viribus naturæ prodire; ſed aſſenſus certus, & firmus, quo quis aſſentitur omnibus myſterijs ſupernaturalibus, tamquam reuelatis à Deo, eſt ſaltẽ aliqua inchoatio, & aliquod initium

tium

Digitized by Google

tium imperfectum fidei, & conducit aliquo modo ad perfectã fidem conſequendam, ſiue ad conſequendũ auxilium ſpeciale gratiæ: ergo non poteſt haberi ex ſolis viribus naturæ. Minor probatur: nam, vt aſſerit ſecunda ſententia in 4. dicto, poſito illo aſſenſu mere naturali ex parte hominis, Deus ſtatim ex certa lege tribuit auxilium gratiæ, quo illud opus fiat ſupernaturale, & quale ad ſalutem oportet: ergo eſt aliquale initium ſalutis, & aliquid conducit ad conſequendum auxilium gratiæ.

Tertio probatur, & impugnatur magis quartum dictum: nam, ſi homo poteſt ex ſolis viribus naturæ habere actum credendi, quo poſito, ex certa lege detur auxilium gratiæ; ſequi videtur, gratiam ſecundum merita noſtra dari. Sequela probatur: nam, vt inquit S. Aug. lib. de præd. Sanctorum, c. 2. *Quis dicat eum, qui iam cæpit credere, ab illo, in quem credit, nihil mereri?* ſed ille iam incæpit credere ex viribus naturæ: ergo meretur perfectam fidem ab illo, in quem credidit, conferendam.

XII. Si dicatur, illum aſſenſum, qui præcedit gratiam, vtpote mere naturalem, nullius eſſe valoris, aut meriti ad gratiam conſequendam, neque habere proportionem cum illa, quia ſunt diuerſi ordinis. Contra: nam etiam Fauſtus, & Caſſianus affirmabant, illa bona initia eſſe mere naturalia. Item dicebãt, nullius eſſe meriti in homine ad gratiam conſequendam, & gratiam ſemper gratuitã perſeuerare, vt patet ex dictis diſput. 2. nu. 15. 26. & 28. & tamen S. Proſp. ex dictis eius illum redarguit, quod ponat meritum gratiæ; ſic enim ait: *Quomodo autem non aduertis, te in illum damnatum errorem incidere, quod, velis nolis, conuinceris dicere, gratiam* Dei *ſecundum merita noſtra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratiam conſequantur, affirmes? Non enim nullius meriti haberi poteſt petentis fides, quærentis pietas, pulſantis inſtantia: præcipue, cum omnes eiuſmodi & accipere, & venire, & intrare dicantur*: ergo ſi omnes, qui ex viribus naturæ habent prædictum actum credendi, ex certa lege accipiunt auxilium gratiæ, veniunt, & intrant; iam per illum actum credendi dederunt aliquod initium gratiæ, & aliquo modo merentur intrare.

Gratię initia, quæ in natura cõſtituerunt Semipel. ſunt merita gratiæ.

Proſp. lib. con. Collat. c. 6.

Quarto probatur auctoritate Apoſtoli ad Rom. 4. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum*. Ex quibus verbis deſumitur argumentum: nam, vt diſp. 56. patebit, ſi Rex pro ſua liberalitate, vel ad inſtantiam Principis ſtatueret iſtam legem: Qui primo ingreſſus fuerit talem ciuitatem, dabo illi eamdem ciuitatem; tunc reuera ille, qui primo ingreditur ciuitatem illam, facit eam ſibi debitam, & Rex ſuppoſita lege tenetur ex aliqua iuſtitia illam dare: nam alter fecit opus, cui promiſſa eſt illa ciuitas; operanti autem merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum; & tamen illud opus ſecundum ſe non habet proportionem cũ ciuitate, neque æqualem valorem; ſed ſuppoſita lege, debetur illi: ergo proportionabiliter, ſi eſt lex ſtatuta propter merita Chriſti, quod credenti ex mera facultate naturæ detur auxilium gratiæ, tale auxilium erit debitum operanti, ſuppoſita illa lege, etiam ſi opus illud ſecundum ſe nullius ſit meriti, aut valoris in ordine ad tantum præmium.

Lex nõ eſt, quod detur gratia faciẽdi, quod in ſe eſt ex natura.

XIII. Denique probatur: nam, vt conſtat ex dictis diſp. 1. propter hoc inter alia errauit Pelagius; quoniam cenſuit, hominem per ſeipſum incipere poſſe actum fidei, & charitatis; quem tamen Deus ſtatim ſubſequente gratia perficiebat: & licet ille negauerit, gratiam eſſe ſimpliciter neceſſariam ad perficiendum actum fidei, & alia bona opera; Iulianus tamen id conceſſit, vt diſp. 1. nu. 5. dictum eſt: ergo.

Confirmatur, quia Pelagiani, & Semipelagiani numquam dixerunt, actum fidei, quem conſtituerunt in natura, eſſe ſupernaturalem ex parte cauſæ efficientis, cum implicet in adiecto, quod aliquis actus ex ſola facultate naturę procedens, ſit effectiue ab agente ſupernaturali: ergo actus fidei, quem auctores oppoſitæ ſententiæ dicunt eſſe ex noſtro libero arbitrio, cum ſolo concurſu generali; videtur in omnibus, & per omnia conſimilis actui fidei, quem Pelagiani, & Semipelagiani conſtituerunt in natura. Patet conſequentia: nam iuxta ſententiam, quam impugnamus, nihil prorſus deficit actui fidei, producto ex ſolis viribus

Pelagiani nũquã dixerũt, actũ fidei, quem conſtituũt in natura, eſſe ſupernaturalem.

 ribus

Digitized by Google

ribus naturæ, niſi quod eſt ſupernaturalis ex nouo influxu gratiæ cum libero arbitrio.

Ex his ſequitur contra ſecundum dictũ eiuſdem ſententiæ, quod ſpeciale auxiliũ gratiæ non ſit ſolum neceſſarium ad hoc, vt actus credendi ſit ſupernaturalis, & qualis ad ſalutem requiritur; ſed etiam, vt aſſenſus ille ſit certus, & infallibilis ex parte credentis. Item etiam eſt neceſſarium, vt actus credendi feratur in obiectũ ſupernaturale, vt eſt reuelatũ à Deo: ac denique, vt ſimpliciter ſit talis aſſenſus fidei. Sequitur ſecũdo contra 3. dictũ, quod, poſtquam homo edoctus fuerit, ſupernaturalem aſſenſum eſſe ad ſalutẽ neceſſarium; non poteſt abſque auxilio gratiæ optare ita credere, neque conari ex dono, & auxilio Dei ſupernaturali aſſentiri, nec petere, vt auxilium illud ſibi donetur, nec ſatagere ſeipſum diſponere, ad idem auxilium recipiendum. Probatur ex dictis: nam petere, optare, ſeu deſiderare, & conari ad fidem habendam, &c. eſt aliquale initium fidei: ergo tales actus, ſeu conatus haberi non poſſunt ex ſolis viribus naturæ, ſed ad vnumqueque illorum eliciendum neceſſario prærequiritur ſpeciale auxilium præuenientis gratiæ.

XIV. *In poteſtate Dei ſũt, quæ à nobis Deus exigit.*

AD primum argumentum factum pro errore Pelagij, & Maſſilienſium reſpondet ex profeſſo S. Aug. lib. de prædeſt. Sanctorum, c. 10. & nos dicimus cum illo, vtrumque eſſe in Dei poteſtate, & quod à nobis exigit, & quod nobis offert: quod probat S. Doct. nam ad Roman. 8. dicitur: *Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis*: vbi à nobis exigitur, vt facta carnis mortificemus; vt autem viuamus offertur: *Nũ igitur placet*, inquit Auguſtinus, *vt facta carnis mortificare, non donum Dei eſſe dicamus, neque id donum Dei eſſe fateamur; quoniam exigi audiuimus à nobis, præmio vitæ, ſi hoc fecerimus, oblato? abſit, vt hoc placeat participibus, & defenſoribus gratiæ*. Dicimus ergo, quod ipſum credere noſtrum, eſt in poteſtate Dei, tamquam in donante auxilium ad credendum, & tamquam in primo incipiente: & ſuppoſito auxilio gratiæ, eſt etiam in poteſtate noſtri arbitrij, tamquam in cauſa proxima libere eliciente eũdem actum, quia, vt inquit Cæleſtinus: *Tanta eſt erga nos benignitas Dei, vt noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona*: vnde lib. 1. Paralipomenon. c. 9. dicitur: *Tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi*. *Celeſt. 1. in epiſt. ad Epiſcopos Gall. c. 12. ex Chr. ho. de Adam. & Eua.*

XV.

Ad ſecundum argumentum Caſſiani, quod attinet ad auctoritatem Apoſtoli ad Rom. 7. reſpondet S. Proſp. lib. contra Collator. c. 8. quod idem Apoſtolus, qui dixit: *Velle adiacet mihi*: etiam dixit ad Philip. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere*: & 2. ad Cor. 3. *Non, quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis*. Vnde vox illa: *Velle adiacet mihi*, vox eſt hominis vocati à Deo, & ſub gratia conſtituti, qui condelectatur quidem legi Dei, ſecundum interiorem hominem; ſed videt aliam legẽ in membris ſuis, repugnantem legi mentis ſuæ, & captiuantẽ ſe in lege peccati.

Ad alia duo loca Scripturæ reſpondetur, vere nos eſſe, qui volumus, & qui petimus; ſed Deus ſpeciali auxilio gratiæ facit, vt velimus, & petamus, ſecundũ illud Apoſtoli: *Miſit Deus ſpiritum filij ſui in corda veſtra clamantẽ, Abba pater*, ideſt clamare facientem, vt ſæpe explicat S. Auguſtinus, & S. Thomas. Et iterum ait: *Nã quid oremus, ſicut oportet, neſcimus; ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus*, ideſt poſtulare nos facit, vt explicant communiter ſancti Patres. Et Ezechielis 36. dicitur: *Faciam, vt faciatis, & in præceptis meis ambuletis, &c.* *Homo vult ſed Deus facit, vt velit.* *Galat. 4.* *Rom. 8.*

Ad confirmationem reſpondetur, ex doctrina Conc. Trid. decreto de iuſtific. cap. 5. quod *in ſacris litteris cum dicitur: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos; libertatis noſtræ admonemur. Cum autem nos reſpondemus: Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur; Dei nos gratia præueniri confitemur*. Idẽ nos dicimus in præſenti, quod in illis locis Scripturæ, in quibus aſſeritur, quod oratio noſtra præuenit Deum, vel, quod Deus expectat, vt miſereatur noſtri; libertatis noſtræ admonemur, quia non coacte, ſed libere credimus, & diligimus. In alijs autem locis ſignificatur, quod, priuſquam nos velimus, & credamus, præuenimur auxilio gratiæ diuinæ. Vel dicendum, quod, vt docet S. Th. 1. 2. q. 111. ar. 3. in corp. idem effectus gratiæ reſpectu diuerſorum, poteſt eſſe præueniens, & ſubſequens. Cum ergo dicitur in Scriptura: *Oratio mea præueniet te*, *Zachar. 1.* *Thren. 5.* *Pœnitens conuertitur à Deo, & ſe conuertit.*

te, illa oratio eſt effectus ſubſequens reſpectu primæ vocationis, & primæ gratiæ præuenientis; ſed in ordine ad vlteriorem effectum gratiæ, dici poteſt præueniens. Sed de hoc dicetur latius diſput. 95. vbi explicabitur, in quo ſenſu dicatur Deus expectare, vt velimus.

XVI. Ad illud autem, quod dicit Caſſianus, quod non libere veniunt, qui præueniuntur à gratia Dei; reſpondet Proſp. lib. contra Collatorem c. 39. definit. 6. quod, ſi aufertur liberum arbitrium, cum à gratia præuenitur; etiam dicendum eſt, quod aufertur gratia, cum à libero arbitrio præuenitur. Sicut ergo nō aufertur à cauſis naturalibus proprius modus operandi, ſed potius perficitur, cum mouetur à Deo; ita etiam liberū arbitrium non deſtruitur, ſed perficitur, cum præuenitur à gratia: nam gratia mouet, ſecundum quod liberum arbitrium aptum eſt moueri, hoc eſt libere, vt diſp. 18. 21. & 22. dictum eſt. *Libere veniunt ad Chriſtum, qui præueniuntur ab illo.*

Ad tertium negatur maior: dicimus enim, illam non eſſe differentiam eſſentialem inter habitum, & potentiā: ſed differentiam accidentalem inter potentiā, & habitum acquiſitum, qui, quatenus acquiſitus, habet, quod præſupponat facultatem in potentia ad producendum actū ſecundum ſubſtantiam. Et probatur hoc: nam habitus primorum principiorum eſt neceſſarius ad ſimpliciter operandum. Dicimus ergo, habitum ſupernaturalem, vel auxilium ſpeciale, eo quod eleuat potentiam ad aliquid, quod eſt ſupra totam facultatem naturæ; gerere vicem potentiæ, & requiri ad ſimpliciter operandum: nam habitus ſupernaturalis, cum ſit ſupremus inter omnes habitus, attingit quodammodo rationem potentiæ, iuxta illud commune proloquium: Supremum infimi attingit infimum ſupremi. Et ad replicam reſpondetur, ab omni habitu operatiuo ſupponi potentiam, quam talis habitus perficiat, vel quam eleuet ſupra facultatem ſuæ naturæ. Vnde intellectus ſine auxilio ſpeciali, non habet proxime, & formaliter rationem potentiæ in ordine ad actum ſupernaturalē credendi; ſed fundamentaliter, & remote, quatenus natura ſua eſt capax, vt poſsit eleuari per auxilium gratiæ ad actum credendi eliciendum, quod non habent aliæ potentię exteriores, vt 1 2. q. 50. ar. 1. docet S. Th. *Habitus, & potentia in quo differant.*

Ad quartum reſpondetur, in illo loco Matth. 11. non aſſeri, ſolummodo per illa ſigna exteriora, ſi nimirum facta fuiſſent in Tyro, & Sydone, credituros Tyrios, & Sydonios fuiſſe; ſed tantum affirmari ſimpliciter, quod ſi facta fuiſſent, credidiſſent. Quod tamē intelligendū eſt, accedente efficaci motione Dei interiore, per ſpeciale auxilium gratiæ, quod Deus ſua miſericordia dediſſet Tyris, & Sydonijs, ſi inter illos facta fuiſſent ſigna, quæ in Chorozain, & Behſaida facta ſunt, vt diſput. 7. num. 23. explicatum eſt. XVII. *Tyrii, & Sydonii quibus ſignis credidiſſent.*

Ad auctoritatem Aug. ex c. 14. de dono perſeu. reſpondetur, illum ibi loqui de his, quę requiruntur ad fidē ex parte propoſitionis credibilium, & quantū ad motionem, quæ ſe tenet ex parte obiecti. Naturale eſt enim, quod aliqui magis afficiantur ex parte obiecti ad rem propoſitā talibus ſignis, aut verbis, quàm ſi aliter proponeretur. Nā aliqui naturaliter ſunt magis inclinati ad gaudium, quàm ad triſtitiam; vnde congruentius proponitur illis Euangelium, quando inducuntur ad credendum, ex parte eiuſdem obiecti, per motiua proportionata inclinationi illorū. Et quoniam, vt crederent, non erat datū Tyrijs, & Sydonjs; etiam hoc fuit eis negatū, videlicet congrua propoſitio Euangelij. Quæ explicatio colligitur ex ipſo contextu: nam loquitur de miraculis, & ſignis, quibus proponuntur, & confirmantur credenda: ſed tamen, præter iſtā congruam propoſitionem obiecti credibilis, requiritur neceſſario ad fidem alia motio interna ex parte potentiæ, per auxilium ſpeciale, vt expreſſe fatetur idem Aug. ſępiſſime, pręſertim lib. 1. cont. duas epiſtolas Pelag. c. 34. & 35. & lib. 1. de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cæleſtium, c. 24. vbi ſic ait: ***Legant ergo, & intelligant, intueantur, & fateantur, non lege, atque doctrina inſonante forinſecus, ſed interna, atque occulta, mirabili, atque ineffabili poteſtate operari Deum in cordibus hominum, non ſolum veras reuelationes, ſed etiā bonas voluntates.*** Et ſuper c. 6. Ioan. inquit: ***Hæc ſi ab hominibus audiunt; tamen, quod intelligunt, intus datur, intus coruſcat, intus reuelatur.*** Et ſuper Pſ. 87. circa fin. ait: ***Quomodo crederē, niſi audirē? ſed, vt audita crederē, ipſe me attraxit.*** Vnde Act. 16. dicitur: ***Et quadā mulier nomine Lydia purpuraria,*** *Ad fidē requiritur obiecti propoſitio cōgrua.* *Ad fidē requiritur motio efficax Dei interna pręter obiecti propoſitionē congruam.*

Digitized by Google

colens Deum, audiuit; cuius Dominus aperuit cor, intendere ijs, quæ dicebantur à Paulo. Ex quibus verbis Proſp. lib. 1. de vocat. gent. c. 2. & in epiſt. ad Ruffinum, & lib. contra Collator. c. 30. probat, præter propoſitionē Euangelij, quantumuis congruam, requiri neceſſario ad fidem, internam Dei motionem, ex parte potentiæ, per auxilium ſpeciale. Eodem modo intelligenda eſt auctoritas S. Aug. inducta ex q. 2. ad Simplicianum, vt etiam conſtat ex ipſo contextu; ſubditur enim ſtatim poſt verba inducta: *Videmus, alios aliter ijſdem rebus demonſtratis, vel ſignificatis, ad credendū moueri, ſicut verbi gratia* Luca 2. *Simeon in Dominum Noſtrum Ieſum Chriſtum adhuc infantē paruulum credidit, ſpiritu ei reuelante cognoſcens. Nathanael ad vnam ſententiam, quam ab illo audiuit:* Ioan. 1. *Priuſquam te Philippus vocaret, cum eſſes ſub arbore fici, vidi te; reſpondit: Rabbi tu es filius Dei, tu es Rex Iſrael; quod tanto poſt quia confeſſus eſt Petrus, meruit audire, quod beatus eſſet, & quod ei darentur claues* Matth. 16. *regni cœlorum. Miraculo facto in Cbana Galileæ (quod initium ſignorū Ieſu Ioannes Euangeliſta commemorat) aqua in vinum* Ioan. 2. *conuerſa, crediderunt in eum diſcipuli eius. Cum autem alius ſic, alius autem ſic moueatur ad fidem, eademq. res ſæpe alio modo dicta moueat, alio modo dicta non moueat, aliumq. moueat, alium non moueat; quis audeat dicere, defuiſſe Deo modum vocandi; quo etiam Eſau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemq. coniungeret, in qua Iacob iuſtificatus eſt?* Ecce Auguſt. expreſſe loquitur de motione morali, quæ fit per diuerſa dicta, vel facta.

XVIII. Ad locum Fulg. reſpondetur, quod cum ait, poſſe hominem naturaliter credere; loquitur de potētia remota, ſeu capacitate, quæ naturaliter ineſt homini, eo quod ſit intellectualis natura, & habeat liberū arbitrium, in vtramquem partem flexibile; in quo ſenſu dixit Auguſtinus: *Poſſe habere fidem natura eſt hominum: habere autem, non niſi fidelium*. Colligitur hæc explicatio ex ipſo contextu; ſubdit enim Fulg. diuinitus donari homini, vt credat. Vel iſtud verbum, naturaliter, intelligendum eſt, ideſt per naturam ſanatam per gratiam; in quo etiam ſenſu explicat Sanctus Auguſtinus illud, Roman. 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt.*

Peccat homo, ſi non credat, etiā ſi id nō poſſit ſine auxilio gratiæ.

Aug. vbi ſupra.

Ad quintum reſpondetur, quod, vt docet S. Thom. 2. 2. q. 2. art. 5. ad primum: *Si in poteſtate hominis eſſe dicatur aliquid, ſecluſo auxilio gratiæ; ſic ad multa tenetur homo, ad quæ non poteſt ſine gratia præparante; ſicut ad diligendum Deum, & proximum, & ſimiliter ad credendum articulos fidei: ſed tamen hoc poteſt cum auxilio gratiæ, quod quidem auxilium quibuſcumque diuinitus datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur, iuſte non datur in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis*, vt dicit Auguſtinus, lib. de corrept. & gratia, cap. 5. & 6. Et idem docet tertio contra Gent. c. 159. & 160. Igitur in caſu argumenti, ſi ille homo contemnat fidem, & non credat, peccat mortaliter contra fidem: non quidem, quia, præſuppoſita illa prædicatione Euangelij, poterat ex ſolis viribus naturæ elicere actum credendi, vt argumentum prætendit; ſed quia id poterat cum auxilio gratiæ, & non voluit, ſed malitioſe impediuit, ne daretur illi tale auxilium. Quod ſi homo audiens Euangelium, nullo auxilio interiori, etiam ſufficienti excitetur à Deo, & moueatur ad credendum; ille non peccat contra fidem, per hoc, quod non eliciat actum credendi; quia reuera non poteſt illum elicere ſine auxilio ſpeciali: vnde ſolum erit infidelis negatiue, non autem contrarie, vt colligitur ex S. Thom. 2. 2. q. 10. art. 1. quod etiam ibi docet expreſſe M. Bañes, dub. 3. concluſ. 5. Dixi, ſi non eliciat actum fidei: nam ſi ille poſitiue repugnet Euangelio, ſufficienter propoſito, & contemnat illud, peccabit contra fidem, vt ibidem explicat M. Bañes.

Infideles negatiue qui dicantur.

Ad ſextum negatur antecedens, de quo in diſput. 65. agendum erit ex profeſſo. Ad probationem reſpondetur, quod etiam vitalitas actus fidei proxima, & formalis eſt ab ipſo habitu fidei, vt quo, ſiue ab auxilio ſpeciali: quia, cum ille actus ſit vnicus, & ſimpliciſſimus; impoſſibile eſt, quod ſit compoſitus ex duplici entitate, altera naturali, altera ſupernaturali. Et præterea, id conſtat ex auctoritate Euangelij: *Ego vitam æternam do eis*; Ioan. 10. vbi ipſa vita, quam habet actus viſionis beatificæ, tribuitur dono gratiæ. Et ratio eſt, quia cum vitalitas illa viſionis beatificæ ſit indefectibilis ex natura ſua, non

Vitalitas proxima actus ſupernaturalis eſt, vt quo à principio ſupernaturali.

non poteſt procedere ex ſola virtute naturali intellectus creati, quæ ſecundum ſe defectibilis eſt; ſed oportet, quod procedat ab intellectu eleuato per lumen gloriæ indefectibile, vt diſp. 64. patebit, & idem dicendum de alijs actibus ſupernaturalibus. Et ad impugnationẽ reſpondetur, quod actus fidei, eo quod vitalis eſt, dicit intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem; eleuatam tamen per habitum fidei, vel per auxilium ſpeciale. Ad rationem quippe actus vitalis ſufficit, quod producatur à potentia vitali, vel ſecundum ſuam virtutem naturalem, vel per virtutem, quam accipit ex habitu ſuperaddito, vt patet in viſione beatifica.

Ad ſeptimum reſpondetur, quod illa particula, vt oportet, addita eſt in Concilijs ad differentiam aſſenſus opinatiui, & fallibilis ex parte credentis, quo quis aſſentitur myſterijs ſupernaturalibus, non vt reuelata ſunt, ſed propter aliquod motiuum, vel rationem humanam; qualis reperitur in hæretico. Talis enim aſſenſus non eſt, vt oportet, neque ab illo incipit proceſſus iuſtificationis; nec ſubinde loquuntur Concilia de illo. Aſſenſus autem, quo quis credit firmiter, ex parte credentis, omnia myſteria reuelata, vt reuelata ſunt, ſiue propter diuinam reuelationem, tamquam propter rationem formalem; eſt vero aſſenſus, ſicut oportet: & ab illo ſumitur primum initium iuſtificationis, & ita non poteſt haberi, abſque ſpeciali auxilio gratiæ.

XIX. Credere, vel pœnitere ſicut oportet, quid ſit.

Ad octauum negatur conſequentia: etenim Iudæi, de quibus fit mentio in illis locis, non ideo peccauerunt, quia potuerunt ex ſola facultate naturæ cum ſolo concurſu generali præbere aſſenſum doctrinæ Chriſti, tamquam reuelatæ à Deo; ſed quia cum poſſent credere per auxilium gratiæ; Deo vocanti repugnauerunt, & eidem gratiæ appoſuerunt impedimentum, vt dictum eſt.

* * *

Diſputatio L.

Vtrum abſque auxilio gratiæ poſſit Homo in natura lapſa operari aliquod opus morale, quod, comparatione vltimi finis naturalis, ſit vere bonum, ac veræ virtutis opus.

VT titulum quæſtionis explicemus, & punctum, de quo eſt controuerſia, notum fiat, aduertere oportet, quod, vt ſecunda ſecundæ, quæſtione vigeſimatertia, articulo ſeptimo in corpore, docet Sanctus Thomas, dupliciter poteſt dici, aut eſſe aliqua vera virtus. Primo, in ordine ad bonum particulare, & ad finem proximum eiuſdem virtutis, ſiue ad obiectum illius; quia videlicet obiectum particulare, quod immediate virtus reſpicit, non eſt bonum apparens, ſed vere bonum, vtpote ordinabile, quantum eſt in ſe ad principale bonum, quod eſt vltimus finis. Eſt exemplum in illo, qui exiſtens in peccato mortali, tribuit amico pauperi eleemoſinã paruam ex pietate naturali; non apponendo malam circumſtantiam: & idem de alijs huiuſmodi bonis operibus. Et in hoc ſenſu non procedit præſens difficultas: certiſsimum eſt enim in doctrina Sancti Thomæ, imo & iuxta decretum bullæ Pij V. quam in calce ſequentis diſput. allegabimus, poſſe hominem, abſque auxilio gratiæ elicere aliquem actum bonum moraliter, qui ſit vere bonum, ac veræ, ſed tamen imperfectæ virtutis opus, comparatione obiecti, ſeu boni particularis, vt in caſu poſito: nam prędictus actus eſt ordinabilis, quantum eſt in ſe ad principale bonum, quod eſt vltimus finis. Et in hoc diſtinguitur ab actu virtutis ficto, & non vero, qui verſatur circa particulare bonum apparens, ſicut eſt auarorum temperentia, qua luxuriæ, quæ ſumptuoſa eſt, cohibent appetitum, & auarorum fortitudo, qui multis periculis exponũt ſeipſos, vt diuites fiant. Huiuſmodi enim virtus non eſt I.

Digitized by Google

vera virtus, etiam imperfecta; ſed falſa ſimilitudo virtutis. Ita docet expreſſe S. Thom. art. 7. allegato, ait enim: *Si accipiatur virtus, ſecundum quod eſt in ordine ad aliquem finem particularem; ſic poteſt aliqua virtus dici ſine charitate, inquantum ordinatur ad aliquod particulare bonum. Sed ſi illud particulare bonum non ſit verum bonum, ſed apparens; virtus etiam, quæ eſt in ordine ad hoc bonum, non erit vera virtus; ſed falſa ſimilitudo virtutis: ſicut non eſt vera virtus, auarorum prudentia, qua excogitant diuerſa genera lucellorum: & auarorum iuſtitia, qua, grauium damnorum metu, contemnunt aliena: & auarorum temperantia, qua luxuriæ, quæ ſumptuoſa eſt, cohibent appetitum; & auarorum fortitudo, qua (vt ait Horatius) per mare pauperiem fugiunt, per ſaxa, per ignes. vt Auguſt. dicit in 4. lib. contra Iulianum. Si vero illud bonum particulare ſit verum bonum, puta conſeruatio ciuitatis, vel aliquid huiuſmodi; erit quidem vera virtus, ſed imperfecta, niſi feratur ad finale, & perfectum bonum: & ſecundum hoc ſimpliciter, vera virtus ſine charitate eſſe non poteſt.* Idem docet alijs pluribus in locis, ex quibus habetur, quod comparatione boni particularis poteſt eſſe abſque charitate vera virtus moralis; quamuis imperfecta: nã in ordine ad proprium obiectum, à quo ſpecificatur, ſortitur veram eſſentiam virtutis; quamuis actus illius ex parte operantis non referatur in Deum ſumme dilectum, vt in vltimum finem.

Secundo modo poteſt dici vera virtus, & actus illius vere bonus, ac veræ virtutis opus, nedum comparatione obiecti, ſeu boni particularis; ſed etiam comparatione vltimi finis, ſeu boni vniuerſalis, ita videlicet, vt non ſolum ille actus, quantum eſt in ſe, ſit ordinabilis ad principale bonum, quod eſt vltimus finis; ſed etiam ex parte operantis, referatur actu, vel virtute in Deum, tamquam in vltimum finem, ſuper omnia dilectum dilectione naturali, vel ſupernaturali. Et in hac acceptione procedit præſens difficultas, non autem in priori.

Eſt ergo prima ſententia quorumdam Theologorom aſſerentium, quod, cum ſolo concurſu generali Dei, abſque alio dono, vel auxilio gratiæ, poteſt homo efficere opus bonum morale, quod fini naturali hominis accommodatum, atque comparatione illius ſit vere bonum, ac virtutis opus. Addunt, liberum arbitrium ex viribus ſuis naturalibus, ſolo concurſu Dei generali, referre poſſe huiuſmodi actus bonos moraliter in Deum, tamquam in vltimum finem, lumine naturali cognitum. Et, ſi conſequenter loquantur, id intelligunt de relatione formali, aut virtuali facta per actum charitatis; quo ſolis viribus arbitrij diligitur Deus ſuper omnia ſimpliciter, inquantum eſt auctor naturæ: nam, vt in ſequenti diſputatione patebit, ſentiunt, ab homine in natura lapſa elici poſſe eiuſmodi actum charitatis naturalis, abſque auxilio gratiæ. Probant autem ſuam ſententiam ſequentibus argumentis.

Primo. In homine eſt lumen naturale ad cognoſcendum bonum, vel malum morale, vt patet ex Pſal. 4. vbi, cum Propheta præmiſiſſet: *Multi dicunt, quis oſtendit nobis bona?* ſubiungit: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*: ſignificans, lumen naturale, à Deo nobis impreſſum oſtendere bonum morale proſequendum, & malum fugiendum. Cum ergo in multis bonis, vt in honore parentibus exhibendo, tribuenda pauperi eleemoſina, & alijs huiuſmodi, nulla ſit grauis difficultas; relinquitur, ex ſolis naturæ viribus poſſe hominem, hæc non ſolum velle, ſed etiam efficere.

Confirmatur: Homo ad agendum honeſte, tamquam in finem naturalem, eſt conditus: ergo per ſolas vires naturæ poteſt, etiam poſt peccatum, aliquod bonum morale efficere, quod ſit vere bonum, ac veræ virtutis opus: alias per peccatum liberum arbitrium non ſolum eſſet læſum, ſed etiam extinctum.

Secundo arguitur, ex illo ad Rom. 2. *Cum gentes, quæ legem non habent* (ſcriptam ſcilicet) *naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt, eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex; qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis.* Ecce Paulus, naturaliter, hoc eſt, ex ſolis viribus naturæ, ait, gentes interdum efficere, quæ legis naturalis ſunt; quæ plane ſunt bona moralia, fini naturali accommodata.

Tertio arguitur auctoritate S. Auguſt. lib. de ſpiritu, & littera, c. 28. vbi aperte docet, II.

docet, peccatores poſſe efficere aliqua bona opera moralia. Verba eius ſunt: *Sicut non impediunt à vita æterna iuſtum quædam peccata venialia, ſine quibus hæc vita non viuitur; ſic ad ſalutem æternam nihil proſunt impio aliqua bona opera, ſine quibus difficillime vita cuiuslibet peſſimi hominis inuenitur.* Et lib. 3. Hypogn. ait: *Eſſe fatemur liberum arbitrium in omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod ſit idoneum, quæ ad Deum pertinent, ſine Deo aut inchoare, aut certe peragere; ſed tantum in operibus vitæ præſentis tam bonis, quàm etiam malis.*

Quarto: nã in Conc. Trid. ſeſs. 6. can. 1. definitur: *Si quis dixerit, hominem ſuis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiunt, abſque diuina per Ieſum Christum gratia poſſe iuſtificari coram Deo; anathema ſit.* quibus verbis ſatis innuit, fieri poſſe bona opera moralia per ſolas vires naturæ humanæ, vel legis doctrinam: cum definiat, illa non ſatis eſſe ad iuſtificationem, abſque diuina per Ieſum Chriſtum gratia.

Quinto. Vt aliquis actus moralis ſit vere bonus, ac veræ virtutis opus, non requiritur neceſſario, quod ordinetur ad vltimum finem ſupernaturalem; ſed ſufficit, quod ex obiecto, & circumſtantiis ſit bonus, & ad vltimum finem naturalem: ſcilicet ad Deum, vt lumine naturali eſt cognitus, ordinetur; ſed infidelis, aut peccator fidelis, poteſt abſque auxilio gratiæ facere aliquod opus morale bonum ex obiecto, non apponendo malam circumſtantiam; & illud ordinare ad verum Deum, vt lumine naturæ cognitum: ergo poteſt efficere per vires naturæ aliquod opus morale, quod ſit vere bonum, ac veræ virtutis opus.

III. Oppoſitam ſententiam videtur manifeſte docere S. Auguſt. lib. 1. retract. cap. 3. & latius lib. 4. cont. Iulianum cap. 3. vbi multis teſtimoniis Scripturæ oſtendit, nõ eſſe in aliquo veram virtutem, etiam moralem, niſi iuſtus ſit. Impoſſibile eſt autem, aliquem eſſe, aut fieri iuſtum ſine auxilio gratiæ; alias enim, vt arguit Apoſtolus: *Si per legem iuſtitia; ergo Chriſtus gratis mortuus eſt.* Igitur ſine auxilio gratiæ non poteſt eſſe aliqua vera virtus, vel actus veræ virtutis.

Gal. 2.

Hanc difficultatem diſputat S. Thom. 2. 2. q. 23. art. 7. vbi quærit: Vtrum ſine charitate poſſit eſſe aliqua vera virtus, & 1. 2. q. 65. art. 2. diſputat: Vtrum virtutes morales poſſint eſſe ſine charitate: & ar. 4. idem inquirit de fide, & ſpe. & q. 14. de verit. ar. 6. & omnes Thomiſtæ in eiſdem locis, præſertim M. Bañes 2. 2. citata eamdem difficultatem tractat: & ideo breuiter eſt à nobis diſſoluenda, ea dumtaxat attingendo, in quibus eſt differentia inter Thomiſtarum, aliorumq. Theologorum ſententiam. Suppponendum eſt ergo in primis, ex communi Theologorum ſententia, hominem, ſiue fidelis ſit, ſiue infidelis, poſſe ex ſolis viribus naturæ efficere aliquod opus morale; quod in indiuiduo non ſit peccatum, etiam veniale; ſed bonum in genere moris: id quod ex profeſſo probat S. Tho. 2. 2. q. 10. ar. 4. & ibi Caiet. & omnes Thomiſtæ, vbi oſtendunt, non omnia opera infidelium eſſe peccata. Supponendum eſt ſecundo etiam ex communi ſententia, in qua auctores, cum quibus diſputamus, conueniunt; liberum arbitrium, non ſolum in natura lapſa, ſed etiam in natura integra abſque auxilio gratiæ, nullum poſſe actum virtutis operari, qui in ordine ad ſupernaturalem finem ſit vere bonum, aut veræ virtutis opus. Hoc etiam probat S. Thom. 2. 2. q. 23. citata ex auctoritate Apoſtoli, 1. Cor. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam: charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt.* Præterea: nam finis ſupernaturalis, qui in clara Dei viſione conſiſtit, excedit omnem facultatem naturæ creatæ: ergo niſi eleuetur per auxilium gratiæ, operari non poteſt aliquem actum virtutis, qui ad huiuſmodi finem ordinetur.

Tota ergo difficultas conſiſtit in hoc: IIII.
Vtrum poſſit liberum arbitrium in natura lapſa, abſque ſpeciali auxilio gratiæ efficere aliquod opus morale, quod, comparatione vltimi finis naturalis, ſit vere bonum, ac veræ virtutis opus, vt in explicatione tituli quæſtionis notaui. Et quamuis aliqui Theologi differentiam eſſe in ſolo nomine, contendant; re tamen penitus inſpecta, & explicata, apparebit non de ſolo nomine, ſed etiam de re ipſa controuerſiam eſſe.

Pro breui reſolutione huius difficultatis

tis conſiderandum eſt, hominis liberum arbitrium per peccatum, non ſolum fuiſſe ſpoliatum originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis, ſed etiam vulneratum, & læſum in bonis naturalibus, & ita attenuatum, & inclinatum, vt opera perfecta, & difficiliora, etiam naturalis ordinis, niſi ſanetur, & adiuuetur per gratiam, vt diſputatione 45. oſtenſum eſt, exercere non valeat.

V. Notandum ſecundo, quod, ſicut per peccatum mortale liberum hominis arbitrium manet auerſum à Deo, non ſolum vt eſt finis ſupernaturalis, ſed etiam vt eſt finis naturalis intellectualis naturę; ita per actum charitatis conuertitur, ordinaturq. in Deum, inquantum eſt vniuerſale bonum, & vltimus finis naturæ rationalis. Et quidẽ, ſi actus charitatis fuerit naturalis, qualẽ poterat Adam in natura integra ſolis viribus naturæ elicere; per talem actum homo ordinatur in Deũ, vt eſt finis naturæ. Si autem actus charitatis fuerit ſupernaturalis, ſicut eſt ille, qui ex auxilio gratiæ procedit in iuſtificatis; per illum actum ordinabitur in Deum, vt eſt auctor gratiæ, & ſupernaturalis finis: & ſub eadem ratione illum attinget. Cum autem virtus, quæ attingit aliquem finem, ordinet actus aliarum virtutum in eumdem finem: fit, vt actus temperantiæ, & cuiuſcumque alterius virtutis moralis per actum charitatis in Deum, tamquam in vltimum finem, ordinentur, vt 2.2.q.23.ar.8.docet S.Tho. Vnde impoſſibile eſt, quod tales actus virtutum formaliter, aut virtualiter in Deum, vt in vltimum finem, ſint ex parte operantis ordinati, niſi per actum charitatis referantur.

VI. Dicendum eſt ergo, nullum actũ moralem, in natura lapſa elicitũ ab homine, abſque auxilio gratiæ, eſſe vere bonũ veræq. virtutis opus in ſenſu, ſuperius explicato etiam comparatione vltimi finis naturalis. Hæc eſt perpetua S. Auguſtini doctrina; præſertim cap. illo 3. lib. 4. contra Iulianum, vbi ſic loquitur: *Cum virtus ſit pudicitia, cui vitium contrarium eſt impudicitia, omneſq. virtutes, etiam quæ per corpus operantur, in animo habitent; quomodo vera ratione pudicum corpus aſſeritur, quando à vero Deo ipſe animus fornicatur?* Et poſt pauca: *In quo enim vis, hominem, ſicut loqueris, ad aliquid laudabile generoſi cordis ſtimulis incitari, in hoc eum non vis in* Domino, *ſed in libero arbitrio gloriari, ac priorem dare, vt retribuatur illi, eoq. modo gratia non ſit gratia; quia non eſt gratuita.* Et infra: *Quanto tolerabilius illas, quas dicis in impijs eſſe virtutes, diuino muneri potius, quàm eorum tribueres tantummodo voluntati? licet ipſi hoc neſciant, donec, ſi ex illo ſunt prædeſtinatorum numero, accipiant ſpiritũ, qui ex* Deo *eſt, vt ſciant, quæ à* Deo *donata ſunt eis. Sed abſit, vt ſit in aliquo vera virtus, niſi fuerit iuſtus; abſit autem, vt ſit iuſtus vere, niſi viuat ex fide; iuſtus enim ex fide viuit.* Et quidem, quod in eodem ſenſu impugnetur à S. Aug. prima ſentẽtia ſuperius propoſita, in quo aſſerta eſt ab auctoribus illius, ex eo conſtat: nam illi dicunt, opus moraliter bonum, factum ex ſolis viribus naturæ, eſſe vere bonum; ac virtutis opus accommodatum fini naturali, non autem ſupernaturali. Hoc autem etiam Iulianus, quem impugnat S. Auguſtinus, aſſerebat, nempe, opera bona moralia impiorũ non eſſe fini ſupernaturali accommodata, ſed eſſe fructus ſteriles, niſi à gratia adiuuentur: vt patet ex verbis illis Aug. paulo poſt principium eiuſdem cap. *Cum ergo diuinitus adiuuatur homo, non tantum ad capeſſendam perfectionem adiuuatur, quod ipſe poſuiſti, vtique volens intelligi, eũ per ſe incipere ſine gratia, quod perficit gratia; ſed quod Apoſtolus loquitur, vt qui in vobis opus bonum cæpit, perficiat vſque in finem.* Et circa finem eiuſdem capitis refert Iulianum dicentem, bona opera infidelium ſterilia eſſe, nec eos ad ſalutem ſempiternam, regnumq. perducere. Sic enim ait Auguſtinus: *Sed reſponſurus es, Iuliane, quid? niſi vana? Ego, inquis, ſteriliter bonos dixi homines, qui non propter Deum faciendo bona, quæ faciunt, non ab eo vitam conſequuntur æternam.* Et infra, cum hanc ſententiam impugnaſſet S. Auguſtinus, ſubdit: *Aut certe, quoniam ſaltem concedis opera infidelium, quæ tibi videntur bona, non tamen eos ad ſalutem ſempiternam, regnumq. perducere; ſcito, nos illud bonum hominum dicere illam voluntatem bonam, illud opus bonum, ſine* Dei *gratia, quæ datur per vnum mediatorem* Dei, *& hominum, nemini poſſe conferri, per quod ſolum homo poteſt ad æternum* Dei *donum, regnumq.*

Homo in natura lapſa nõ poteſt abſque auxilio gratiæ operari aliquod bonum, quod ſit veræ virtutis opus.

Rom. 4.

Rom. 4.

regnumq. perduci: Omnia proinde cætera, quæ videntur inter homines habere aliquid laudis, videantur tibi virtutes veræ, videantur opera bona, & ſine vllo facta peccato. Quod ad me pertinet, hoc ſcio, quia non ea facit voluntas bona: Voluntas quippe infidelis, atque impia non eſt bona. Vbi S. Auguſtinus, vt aliquis actus ſit veræ virtutis comparatione vltimi finis, exigit neceſſario, quod voluntas ſit recta, ſeu rectificata, & per charitatem referat talem actum virtutis in Deum, ſuper omnia dilectum, tamquam in vltimum finem. Nec ſatis eſt reſpondere, S. Auguſtinum loqui dumtaxat de vltimo fine ſupernaturali, comparatione cuius nulla eſt vera virtus ſimpliciter ſine charitate. Contra hoc enim eſt: nam S. Auguſtinus tam in cap. illo tertio allegato, quàm alijs in locis, diſputatione ſequenti adducendis, non obſcure docet, abſque auxilio gratiæ non poſſe hominem in natura lapſa diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter, etiã vt eſt auctor naturæ: & eadem eſt ſententia S. Thomæ, vt in eadem diſputatione dicetur. Neque enim poteſt voluntas eſſe bona, & recta, atque ordinata in Deũ, tamquam in finem vltimũ naturalem, & à Deo auerſa, inquantum eſt vltimus finis ſupernaturalis ordinis, vt dicetur infra.

In eadem ſententia eſt S. Cyprianus lib. de bono patientiæ, in princ. vbi probat, in infidelibus non eſſe veram virtutem patientiæ, & inter alia, inquit: *Hanc ſe ſectari Phyloſophi quoque profitentur, ſed tam illic patientia falſa eſt, quàm & falſa ſapientia eſt. Vnde enim vel ſapiens eſſe, vel patiens poſſit, qui nec ſapientiam, nec potentiam Dei nouit: quando ipſe de ijs, qui* Iſai. 29. *ſibi ſapere in mundo videtur, moneat, & dicat: Perdam ſapientiam ſapientium, prudentiam prudentium reprobabo?* Loquitur autem S. Cyprianus de vera virtute comparatione finis vltimi in ſenſu à nobis ſuperius explicato. Sic etiam loquitur S. Th. 2.2.q.23.ar.7. allegato, cum ait, quod *ſimpliciter vera virtus ſine charitate eſſe non poteſt*. Et probatur.

Primo. Nam, licet omnis actus moralis bonus ſit ſecundum ſe ordinabilis in Deum, tamquam in vltimum finem ſuper omnia dilectum, amore naturali, vel ſupernaturali; de facto tamen, & in exercitio non ordinatur, niſi per actum charitatis, vt dictum eſt. Sed in natura lapſa homo non poteſt abſque auxilio gratiæ elicere actum charitatis, quo diligitur Deus ſuper omnia ſimpliciter, etiam vt eſt finis naturalis; nam huiuſmodi actus eſt præſtantiſſimus naturæ ſanæ, quem ſubinde exercere non poteſt liberum arbitrium hominis infirmi, vt diſp. 51. oſtẽdendum eſt: ergo nullus actus bonus moraliter poteſt, abſque auxilio gratiæ formaliter, aut virtualiter, ab operante referri in Deum, tamquam in vltimum finem. Cum ergo ad actum veræ virtutis, etiam comparatione finis naturalis, neceſſarium ſit, quod in Deum, tamquam in vltimum finem, prædicto modo referatur; relinquitur, nullum actum moralem elicitum ab homine in natura lapſa, abſque auxilio gratiæ, etiam comparatione finis naturalis, eſſe vere bonũ, veræq. virtutis opus.

Confirmatur. Sine charitate nulla eſt vera virtus: ergo nec actus veræ virtutis, etiam comparatione vltimi finis naturalis. Probatur conſequentia: nam, cum habitus ſit propter actus, & ab illis ſpecificetur; quæ neceſſaria ſunt, vt habitus ſit vera virtus, à fortiori requiruntur, vt actus ab eodem habitu elicitus ſit opus veræ virtutis; ſicut actus fidei ſine gratia, & charitate non eſt formatus, ſed informis; quia fidei habitus ſine gratia, & charitate informis eſt. Antecedens autem eſt S. Tho. 2.2. quæſt. 23. ar. 7. & probatur ratione, quam aſſignat in ſolut. ad ſecundum; quia finis ſe habet in agibilibus, ſicut principium in ſpeculabilibus: ſed non poteſt eſſe ſimpliciter vera ſcientia, ſi deſit recta æſtimatio de primo, & indemonſtrabili principio: ergo non poteſt eſſe ſimpliciter vera iuſtitia, aut vera caſtitas, ſi deſit ordinatio debita per charitatem in Deum, tamquam in vltimum finẽm ſuper omnia dilectum, quantumcunque aliquis ſe recte habeat circa alia.

VII. Secundo probatur. Virtus, vt docet Ariſt. eſt, quæ bonum facit habentem; ſed nullus habitus moralis abſque gratia facit bonum habentem; quia nullus eſt bonus, etiam comparatione vltimi finis naturalis, ſine gratia, & charitate: ergo ſine charitate nulla eſt vera virtus, etiã moralis: ergo nec actus veræ virtutis.

Tertio probatur ratione ex Sancto Auguſtino contra Iulianum deſumpta: nam,

ſicut

Digitized by Google

ſicut de lege veriſſime ait Apoſtolus: *Si per legem iuſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt*: ita veriſſime dicitur, ſi per naturam, voluntatemq. iuſtitia; ergo Chriſtus gratis mortuus eſt. Sed Chriſtus non gratis, & ſine cauſa mortuus eſt; ſed, vt dicit idem Apoſtolus: *Chriſtus mortuus eſt, vt iuſtitiæ viuamus*; non ergo poteſt per naturam, aut voluntatem, abſque auxilio gratiæ acquiri, vel haberi vera iuſtitia. — Galat. 2.

Confirmat hoc idem S. Doctor eodem loco: nam, per quod eſt vera iuſtitia, per hoc eſt etiam regnũ Dei. Deus namque ipſe, quod abſit, eſſet iniuſtus, ſi ad eius regnum verus non admittitur iuſtus; cum & ipſum eius regnum iuſtitia ſit, quemadmodum ſcriptum eſt: *Non eſt regnum Dei eſca, & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium*. Porro ſi veram iuſtitiam non habent impij, profecto nec alias virtutes comites eius, & ſocias habebunt. — Rom. 14.

Quarto. Idem oſtenditur ratione eiuſdem Auguſtini. Nam, vt actus moralis ſit veræ virtutis opus, requiritur, quod fiat prudenter, fortiter, temperanter, & iuſte: nam ad veram virtutem non ſatis eſt iuſtum facere, niſi fiat iuſte, & cum alijs debitis circumſtantijs, ſecundum illud: *Iuſte, quod iuſtum eſt, perſequeris*; ſed in natura lapſa, non poteſt homo, abſque auxilio gratiæ, facere aliquod opus morale prudenter, fortiter, temperanter, & iuſte: nam, vt fiat fortiter, oportet, quod tali animi conſtantia fiat, vt nullis periculis, aut tentationibus, etiam timore mortis, ab illo bono dimoueatur, & in contrarium malum abducatur. Conſtat autem ex ſupradictis, abſque auxilio gratiæ non poſſe hominem lapſum ſuperare omnes tentationes, quas pro ſeruanda lege naturali, etiam reſpectu huius, vel illius materiæ particularis, neceſſe ſit vincere: ergo idem, quod prius. — Deuter. 16. — Vide diſp. 54.

VIII. *Quinta ratio ex eodẽ Aug cap. 3 citato, ver. An forte & illis.* Quinto. Secundum fidem Catholicam, poſt diẽ iudicij nullus dabitur ſtatus medius inter ſummam fælicitatem, qua fruentur electi, & ſummam miſeriã, quam reprobi ſuſtinebunt. Sed omnes, qui cum Chriſto Domino æterna gloria non fruentur, pœnis æternis damni, aut etiã ſenſus, ſi adulti fuerint, erunt addicti, vt conſtat ex illo Matth. 25. *Et ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam*: ſed ſi ex ſolis viribus naturæ, abſque auxilio gratiæ quis veram virtutem, aut veram iuſtitiam haberet; neceſſario eſſet aſſignandus poſt diem iudicij medius ſtatus inter illos duos, in quo pro operibus illis bonis æternam remunerationem acciperet: ergo. Minor probatur: nam, qui ex ſolis viribus naturæ facit iuſtitiam, nõ perueniet ad regnum cælorum: nam illi Deo non placuerunt, cum non habuerint fidem, ſine qua, vt dicit Apoſtolus: *Impoſsibile eſt placere Deo*; qui autem non placent Deo, ad regnum cælorum non perueniunt: nec etiã erunt ignibus æternis inuoluti, alias illi eſſent in damnatione ſempiterna, in quibus eſt vera iuſtitia; quod Dei æquitas non patitur: ergo ſignandus erit medius locus inter damnationem, & regnum cælorum, vbi iſti non ſint in miſeria, ſed in beatitudine ſempiterna. — Heb. 11.

Cõfirmantur hęc omnia ex illo Matth. 7. *Non poteſt arbor mala bonos fructus facere*. vbi creata voluntas arbori, opera autem eius bona fructibus arboris conferuntur. Si ergo arbor, quamdiu eſt mala, non poteſt bonos fructus facere; ſequitur, quod voluntas mala, niſi per gratiam ſanetur, & mutetur in bonam; non poſſit bona efficere, quæ ſint vere bona, ac virtutis opera. Hanc rationem aduerſus Iulianum his verbis vrget Auguſtinus: *Noli præcipitare ſententiam, diligenter conſidera, quid te reſpondere conueniat. An dicis hominem infidelem arborem bonam? Placet ergo* Deo; *neque enim bono poteſt non placere, quod bonum eſt. Et vbi erit, quod ſcriptũ eſt: Sine fide impoſsibile eſt placere Deo? An reſpondebis, non inquantum infidelis eſt, ſed inquantum homo, arbor bona eſt? De quo ergo Dominus ait: Non poteſt arbor mala bonos fructus facere? quandoquidem quicunque erit, aut homo, aut Angelus erit. Sed ſi homo, inquantum homo eſt, arbor bona eſt; profecto & Angelus, inquantum Angelus, arbor bona eſt. hæc enim Dei ſunt opera, qui naturarum conditor eſt bonarum. Ac per hoc nulla erit arbor mala, de qua dictũ eſt, quod non poſsit facere fructus bonos. Quis infidelis ita infideliter ſapiat? Non itaque inquantum homo eſt, quod eſt opus Dei, ſed inquantum malæ voluntatis eſt, quiſque arbor mala eſt, & bonos fructus facere non poteſt. Vide itaque, vtrum infidelem voluntatem audeas bonam dicere voluntatẽ. Sed* — Arbor mala nõ facit fructus bonos. — Aug. c. 3. citato, nõ longe à fine. — Heb. 11.

forte

forte dicturus es: Miſericors voluntas bona eſt. Recte iſtud diceretur, ſi, quemadmodum fides Chriſti, id eſt, fides, quæ per dilectionem operatur, ſemper eſt bona; ita miſericordia ſemper eſſet bona.

IX. Sexto. Rectitudo animæ erga Deum, vt eſt finis naturæ, & quatenus eſt ſupernaturalis finis, ita ſunt de facto in homine ordinato ad vitam æternam coniũctæ, vt vna ſine alia dari non poſſit. Ergo impoſſibile eſt, animam eſſe rectificatam in ordine ad Deum, vt eſt vltimus finis naturalis, quin ſit recta in ordine ad Deum, vt eſt ſupernaturalis finis. Sed ſecundum fidem Catholicam, nullus poteſt ſine auxilio gratię rectificari in ordine ad finem ſupernaturalem: ergo in natura lapſa nullus etiam poterit ſine auxilio gratię rectificari in ordine ad vltimum finem naturalem, ac per conſequens, neque elicere aliquod opus, quod ſit vere bonum, ac veræ virtutis opus, etiam comparatione vltimi finis naturalis. Nam per verã virtutem rectus efficitur homo, ſaltem reſpectu eiuſdem finis, vt patet ex eius definitione, quam ex S. Auguſt. tradit S. Thom. *Virtus eſt bona qualitas mentis, qua recte viuitur, qua nullus male vtitur.*

S. Tho. 1. 2. q. 56. ar. 4. Aug. 1. retrac. c. 9 & li. 2. de lib. arbit. c. 18. & 19.

X. Ad primum argumentum reſpondetur, poſſe quidem hominem ex viribus naturæ dare paruã eleemoſinam, honorare parentes ex pietate naturali, nõ apponendo malam circumſtantiam, ita, vt in indiuiduo in tali actu nõ peccet; ſed tamen, niſi per actum charitatis formaliter, aut virtualiter eiuſmodi actus in Deũ, tamquam in vltimum finem referantur, non ſunt veræ virtutis reputandi.

Ad cõfirmationem reſpondetur, quod in natura integra poterat homo ex ſolis viribus naturæ operari omne opus bonũ fini naturali proportionatum; ſed in natura lapſa id non poteſt ſine auxilio gratiæ, nec habere actum etiam naturalem dilectionis Dei ſuper omnia, per quem in ipſum Deum, tamquam in vltimum finem opera moralia referantur. Poteſt tamen ex bono naturæ aliqua bona opera moralia, licet imperfecta, & in quibus nulla eſt grauis difficultas, efficere; & hoc ſufficit, vt eius liberum arbitrium non ſit per peccatum extinctum.

Ad ſecundum reſpondetur, idem argumentum obiectum fuiſſe olim Sancto Auguſtino, cui reſpondens idem S. Auguſt. ait: *Vnde & illi, quos commemorare voluiſti, de quibus ait Apoſtolus: Gentes, legẽ non habentes, ſibi ſunt lex, qui habent opus legis ſcriptum in cordibus ſuis; quid te adiuuent omnino non video. Per hos enim probare conatus es, etiam alienos à fide Chriſti veram poſſe habere iuſtitiam, eo quod iſti, teſte Apoſtolo, naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt. Vbi quidem dogma veſtrum, quo eſtis inimici gratiæ Dei, quæ datur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui tollit peccatũ mundi, euidentius expreſsiſti, introducens hominum genus, quod placere Deo poſsit ſine Chriſti fide, lege naturæ. Hoc eſt, vnde vos maxime Chriſtiana deteſtatur Eccleſia.* Et poſt pauca reſpondet explicando verba Apoſtoli in duplici ſenſu, vt diſput. 47. nu. 6. & 7. viſum eſt.

Lib 4. cont. Iulian. c. 3 poſt mediũ.

Gẽtes, quę legem non habent naturaliter, quæ legis ſunt facere, quomodo intelligendum.

XI. Et, ſi quis inquirat, ad quid illa bona opera imperfecta deſeruiebant gentibus; reſpondetur, quod ad vitandum nouum peccatum, & vt mitiori pœna in inferno punirentur. Vnde in eodem contextu S. Auguſtinus ſubdit: *Sed ad hoc eos in die iudicij cogitationes ſuæ defendent, vt tolerabilius puniantur; quia naturaliter, quæ legis ſunt, vtcumque fecerunt, ſcriptum habentes in cordibus opus legis hactenus, vt alijs non facerent, quod perpeti nollent; hoc tamen peccantes, quod homines ſine fide, nõ ad eũ finem iſta opera retulerunt, ad quem referre debuerunt. Minus enim Fabritius, quàm Catilina punietur; non quia iſte bonus, ſed quia ille magis malus: & minus impius, quàm Catilina, Fabricius, non veras virtutes habendo, ſed à veris virtutibus non plurimum deuiando.*

Opera bona facta ab infidelibus ad quę deſeruiãt.

Ad tertium reſpondetur, illa bona opera, quæ Auguſtinus docet fieri poſſe à peccatoribus per facultatem naturæ, non eſſe actus veræ virtutis, ſicut nunc loquimur de vera virtute, vt ipſemet Auguſtinus in alijs locis ſuperius inductis ſæpiſsime docet. Et ſimiliter dicendum ad quartum argumentum.

Ad quintum reſpondetur, Ad actũ veræ virtutis requiri, quod per charitatem ordinetur in Deum, ſaltem vt eſt finis naturalis; quod quidem ab homine in natura lapſa abſque auxilio gratiæ fieri non poteſt, vt ex præmiſsis conſtat, & patebit amplius ex his, quæ circa actum charitatis dicentur diſputatione ſequenti.

Diſpu-

Digitized by Google

Diſputatio LI.

Vtrum in natura lapſa poſſit homo ex ſolis viribus naturæ cũ concurſu Dei generali elicere actum abſolutum mere naturalem dilectionis Dei ſuper omnia, cum abſoluto propoſito illi in omnibus placendi.

I. QVIDAM reſpondent, quod in ſtatu naturę lapſę non poſſit natura humana ita abſolute, & efficaciter ſuas vires naturales exercere in hoc amore naturali Dei, ſicut poſſet in natura integra. Sed de hoc non eſt controuerſia. An vero abſolute loquendo elicere poſſit homo in natura lapſa abſque auxilio gratiæ vnum, aut alterum actum dilectionis Dei ſuper omnia ſimpliciter; non determinant expreſſe, quamuis latenter id inſinuare, vel ſupponere videantur. Alij vero abſolute dicunt, hominem poſſe in natura lapſa, abſque ſpeciali auxilio gratiæ, ex facultate ſuæ naturæ, elicere prædictum actum dilectionis Dei ſuper omnia, cum abſoluto propoſito de cætero nõ peccandi; quamuis multo facilius, & prõptius potuerit illum producere in natura integra. Ad cuius explicationem diſtingunt tres actus voluntatis, reſpectu dilectionis Dei ſuper omnia. Primus eſt velleitas quædam, qua quis, ex dilectionis affectu, vellet ſeruare mandata omnia; ſimpliciter tamen, & abſolute id nõ vult, atque adeo non habet actum abſolutum dilectionis Dei ſuper omnia: etenim, qui ſic diligit Deum, debet proponere omnia mandata eius ſeruare; ſecundum illud: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit*. Secundus actus eſt actus dilectionis Dei ſuper omnia abſolutus, & efficax, quo ex eadem dilectione vult abſolute omnia præcepta ſeruare; & id poſtmodum opere complet. Tertium actum conſtituunt medium inter velleitatem, & dilectionem abſolutam, & efficacem, quem appellant dilectionem Dei abſolutam ſuper omnia, ſed inefficacem; quia videlicet, quamuis ex affectu, & dilectione Dei ſuper omnia ſtatuat homo, abſoluto propoſito, omnia mandata eius ſeruare, & placere illi in omnibus, & per omnia; tamen opere id non implet poſtea. Et hanc dilectionem Dei ſuper omnia inquiunt poſſe habere hominem in natura lapſa, ex ſolis viribus naturæ, abſque ſpeciali auxilio ex parte voluntatis, præſertim ſi adſit fides ex parte intellectus: & idem dicunt de dilectione Dei ſupernaturali, de contritione, & quocunque alio actu virtutis infuſæ, quãtum ad ſubſtantiam actus. Affirmãt enim, poſſe hominem talem actũ elicere ex ſola facultate naturæ; & allegant pro hac ſententia M. Sotum in 4. diſt. 17. q. 1. ar. 5. & lib. 2. de nat. & grat. cap. 14. & 22. M. Cano in relect. de pœnit. Caiet. q. 1. de contritio. S. Bonau. in 4. diſt. 17. art. 2. q. 3. & alios doctores.

Dilectionis Dei tres actus diſtinguntur.

Ioan. 14.

II. Probatur hæc ſententia ex S. Thom. in 4. diſt. 17. q. 2. ar. 1. quæſtiunc. 1. ad 6. vbi ait, quod *contritio eſt à ſolo Deo, quantum ad formam, qua informatur; ſed quantum ad ſubſtantiam actus, eſt à libero arbitrio, & à Deo, qui operatur in omnibus operibus & naturæ, & voluntatis*; ergo ſecundum S. Thomam, cum ſolo concurſu generali poteſt liberum arbitrium elicere actum contritionis, & abſolutã dilectionem Dei ſuper omnia, quantum ad ſubſtantiam actus. Patet conſequentia: nam Deus per concurſum generalem operatur in omnibus operibus naturæ, & voluntatis. Item etiam 2. 2. q. 171. art. 2. ad 3. docet expreſſe, actum aliquem eſſe ſupra naturam humanam *dupliciter: Vno modo, quantum ad ſubſtantiam actus, ſicut miracula facere, & cognoſcere occulta, & incerta diuinæ Sapientiæ: & ad hos actus non datur homini donum gratiæ habitualis. Alio modo eſt aliquid ſupra naturam humanam, quantum ad modum actus, non autem, quantum ad ſubſtantiam ipſius, ſicut diligere Deum, & cognoſcere eum in ſpeculo creaturarum; & ad hoc datur donum gratiæ habituale*: ergo ſecundum S. Thom. actus dilectionis Dei ſuper omnia, ad quem datur gratia habitualis, non excedit naturæ facultatem, quantũ ad ſubſtantiam actus, ſed ſolum quantum ad modum, quatenus videlicet ille actus eſt ſupernaturalis, aut meritorius vitæ æternæ: ergo quantum

Actus dupliciter dicitur eſſe ſuper naturã, ſcilicet quantũ ad ſubſtantiã, & quantũ ad modũ.

Digitized by Google

quantum ad ſubſtantiam poterit produci ex ſola facultate naturæ. Eamdem doctrinam tradit q.24.de verit.art.14. in corp. vbi ſic ait: ***Eſt autem duplex bonum: quoddam, quod eſt humanæ naturæ proportionatum; quoddam vero, quod excedit humanæ naturæ facultatem: & hæc duo bona, ſi de actibus loquamur, non differunt ſecundum ſubſtantiam actus, ſed ſecundum modum agendi.*** Et idem docet in ſolutione ad 1. & 2. eiuſdem art. vbi ait, quod ***nullum præceptum eſt homini impoſsibile ad ſeruandum; quia in ſubſtantiam actus poteſt ex facultate liberi arbitrij, & in modum poteſt ex dono gratiæ.*** Denique in 1.ſentent. diſt. 17.q.1.art.4. in corp. ait, quod per dilectionem, quæ procedit ab habitu, non diſcernitur: Vtrum actus ſit ab habitu infuſo, vel acquiſito. Sentit ergo, quod actus dilectionis Dei ſuper omnia, quantum ad ſubſtantiam, poſſit produci ex ſolis viribus naturæ; alias per actum dilectionis ſupernaturalis, quem homo iuſtus in ſeipſo experitur, poſſet certo cognoſcere, ſe habere habitum charitatis ſupernaturalis, & conſequenter ſe eſſe in gratia: quod tamen eſt contra expreſſa loca Scripturę, & Conciliorum, vt ex præmiſſis in diſputatione 42. conſtat.

Secundo. Homo poteſt cognoſcere per vires naturæ, Deum eſſe ſumme bonum, & ſumme diligibilem, & peccatum eſſe ſumme deteſtabile, ex eo quoque quamplurima mala animæ prouenire: ergo voluntas poteſt ex viribus naturæ diligere Deum ſuper omnia, & deteſtari peccatum ſuper omne deteſtabile, quantum ad ſubſtantiam actus. Patet conſequentia: nam talis cognitio bonitatis diuinæ potens eſt ad excitandam, & pręmouendam voluntatem, præſertim in homine fideli, vt cum ſolo concurſu Dei generali eliciat actum dilectionis Dei ſuper omnia, & deteſtetur peccatum ſuper omne deteſtabile, quantum ad ſubſtantiam actus: ergo poteſt ex ſe illum producere.

Confirmatur: quia non eſt difficile homini, etiam lapſo, elicere actum dilectionis Dei ſuper omnia, præſertim quando abſunt difficultates, & tentationes grauiſſimæ, atque occaſiones peccandi: quia tunc nullum eſt impedimentum obſtans huiuſmodi actui dilectionis: ergo. Antecedens probatur: nam tota difficultas actus dilectionis Dei ſuper omnia eſt in implendo poſtea propoſitum abſolutum placendi illi in omnibus, quod requiritur, vt dilectio illa ſit efficax: ergo in dilectione Dei abſoluta, ſed inefficaci, nulla eſt difficultas grauis, quam homo, ſolis viribus naturæ, ſuperare non poſſit.

Tertio. Homo poteſt abſque auxilio ſpeciali gratiæ accedere ad Sacramētum pœnitentiæ, cum propoſito abſoluto vitandi de cætero omnia peccata mortalia, vno excepto, homicidio verbi gratia: nam huiuſmodi propoſitum non procedit ex ſpeciali auxilio gratiæ; quia Spiritus ſanctus non mouet ad deteſtandum vnum peccatum mortale ſine alio; cum impium ſit à Deo dimidiam ſperare veniam, & vnum peccatum mortale ſine alio remitti non poſſit, vt tertia parte, quæſtione 86. articulo tertio docet Sanctus Thomas: ergo poterit ex viribus naturæ accedere, cum propoſito abſtinendi ab omnibus lethalibus, & etiam ab illo vno peccato homicidij; & ita poterit habere propoſitum abſtinendi ab omnibus. Patet conſequentia: nam propoſitum abſtinendi ab illo vno peccato homicidij, ſi conferatur cum propoſito abſtinendi ab omnibus alijs; parum, aut nihil habet difficultatis: ergo qua ratione poteſt homo ex viribus naturæ proponere abſtinere ab omnibus alijs, vno excepto homicidio; poterit habere propoſitum abſtinendi ab omnibus abſolute. III.

Quarto. Actus temperantiæ infuſæ, & acquiſitæ ſunt eiuſdem ſpeciei, quantum ad ſubſtantiam actus: etenim comeſtio temperata ſemper eſt eiuſdem ſpeciei, quantum ad ſubſtantiam, ſiue eliciatur à temperantia infuſa, ſiue ab acquiſita: ergo ſimiliter actus dilectionis Dei infuſæ, & acquiſitæ erunt eiuſdem ſpeciei, quantum ad ſubſtantiam. Sed actus dilectionis acquiſitæ, vel temperantiæ acquiſitæ non excedit facultatem naturæ, quantum ad ſubſtantiam: ergo neque actus dilectionis infuſæ, aut temperantiæ infuſæ excedunt facultatem naturæ, quantum ad ſubſtantiam: poterunt ergo ex viribus naturæ elici à libero arbitrio.

Quinto arguitur: quoniā ſequeretur ex oppoſita ſententia, quod Angelus ex facultate ſuæ naturæ cognouerit per experientiam, ſe habere habitum charitatis

Digitized by Google

ſupernaturalis, & gratiam. Conſequens eſt impoſſibile: nam gratia non poteſt cognoſci euidenter per ſolam facultatem naturæ: ergo. Sequela probatur. Angelus experiebatur in ſe actum dilectionis Dei ſuper omnia, quem habuit in primo inſtanti ſuæ creationis: ergo, ſi ſubſtantia illius actus erat ſupernaturalis, per experientiam cognoſcebat Angelus euidenter, illum actum procedere ex gratia, & charitate. Etenim, cum euidenter Angelus cognouerit omnia naturalia, & non viderit inter entia naturalia ſubſtantiam illius actus; neceſſario cognoſcebat per experientiam, illum actum eſſe ſupernaturalem, quantum ad ſubſtantiam; & conſequenter cognoſcebat, procedere ex habitu ſupernaturali.

Sexto: nam Concil. Arauſ. 2. cap. 6. & 25. & ſimiliter Conc. Trident. ſeſſ. 6. can. 3. quando determinant, ad actum dilectionis fidei, & ſpei eſſe neceſſarium auxilium ſpeciale præuenientis gratiæ; addũt illam particulam, ad diligendum, credendum, & ſperandum, *ſicut oportet*, vt ei iuſtificationis gratia conferatur. Sentiunt ergo, hominem poſſe abſque ſpeciali auxilio gratiæ diligere Deum ſuper omnia, credere, & ſperare; non tamen ſicut oportet ad ſalutem, vel ad iuſtificationis gratiam, aut gloriam obtinendam; ſed ſolum quantum ad ſubſtantiam actus.

Confirm. Confirmatur: nam, argumento à contrario ſenſu videtur Concilium ſignificaſſe, veram eſſe ſententiã, quæ aſſerit, prædictos actus abſque auxilio gratiæ elici poſſe, quantum ad ſubſtantiam, & non ſicut oportet ad ſalutem; alias fruſtra in ſua definitione addidiſſet illam particulam, ſicut oportet ad ſalutem.

IIII. Secunda ſententia eſt Sancti Auguſtini locis inferius allegandis, & S. Thomæ p. 2. q. 109. ar. 4. & alijs pluribus in locis, quam ſequuntur communiter Thomiſtæ. Ad cuius explicationem notandum primo, quod, vt docet Sanctus Thomas, 1. 2. quæſtione 100. artic. 10. & ibi Caietanus, & omnes Thomiſtæ; quamuis modus charitatis non cadat ſub præcepto aliarum virtutum, neque includatur neceſſario in actibus earum, vt in præcepto virtutis temperantiæ, aut fortitudinis; cadit tamen ſub præcepto ipſius virtutis charitatis, & includitur in illo. Vnde, ſi occurrat pręceptũ ieiunij, aut pręceptum honorandi parentes; huiuſmodi præceptum impletur per actum ieiunij factum in peccato mortali, & per actum pietatis erga parentes, etiam ſi fiat in peccato mortali, quia modus non cadit ſub præcepto. Si vero occurrat præceptum naturale, quo homo tenetur elicere actum interiorem dilectionis Dei ſuper omnia; ex vi huius præcepti tenetur diligere Deum, etiam quantum ad modum dilectionis, vt eum diligat ex toto corde, iuxta illud Matth. 22. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua*. Diligere autem ex toto corde, vt docet Sanctus Thomas eodem art. 10. ad ſecundum, & 2. 2. quæſt. 44. art. 4. & 5. eſt ita Deum diligere, vt ſe, & omnia referat in Deum, tamquam in finem vltimum, & nihil admittat in corde ſuo diuinæ dilectioni contrarium.

Charitatis modus cadit ſub præcepto charitatis, non tamen aliarũ virtutum.

Matth. 22. Deut. 6.

Notandum ſecundo, quod dilectio Dei abſoluta includit in virtute obſeruantiam omnium mandatorum, ſaltem in præparatione animi. Ita docet Medina 1. 2. q. 109. art. 3. dub. 1. §. deinde aduertendum: & conſtat ex illo Ioann. 14. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit*, & 1. Ioan. 6. *Hæc eſt dilectio, vt eius mandata cuſtodiamus*; vnde toto tempore, quo durat huiuſmodi dilectio ſuper omnia, aut virtus illius, habet coniunctam obſeruantiã omnium pręceptorum ſaltem naturalium, ſi dilectio eſt ſolum naturalis; & etiam ſupernaturalium, ſi fuerit ſupernaturalis dilectio. Quia vero actus charitatis, & virtus illius pro iſto ſtatu poteſt interrumpi per contrarium actum; hinc eſt, quod etiam, ſi quis habeat verum actum abſolutum, & efficacem dilectionis Dei ſuper omnia, etiam ſupernaturalem, & abſolutum propoſitum placendi illi in omnibus, & ſeruandi omnia mandata; contingit poſtea de facto, quod illa non ſeruet, ſed interrumpatur virtus præcedentis actus charitais, per peccatum mortale.

Dilectio Dei abſoluta includit in virtute obſeruantiã omnium mãdatorum.

V. Notandum tertio, quod, vt actus dilectionis Dei ſuper omnia, & propoſitum abſolutum ſeruandi omnia mandata cenſeatur efficax; non eſt neceſſarium, quod toto tempore vitæ ſuæ homo ſeruet omnia mandata, ſed ſufficit, quod illa ſeruet toto tempore, quo durat ille actus dilectionis, aut virtus illius. Hoc fundamentum

Propoſitũ ſeruãdi omnia mandata, quomodo dicatur efficax.

tum

tum eſt contra auctores ſententiæ allegatæ. Sed probatur: nam alias nulla dilectio, etiam ſupernaturalis, quantumuis intenſa, eſſet efficax, niſi illa dumtaxat, quæ habet coniunctum donum perſeuerantiæ vſque in finem; quod tamen videtur abſurdum. Confirmatur: nam ſi quis ſemel dilexit Deum ſuper omnia, & virtute huius dilectionis ſeruauit omnia mãdata per integrum menſem; iam dilectio fuit efficax toto illo menſe, quo durauit virtus illius: ergo, etiam ſi, elapſo menſe, frangat præceptum vnum, adhuc dilectio præcedens fuit efficax eo tempore, quo durauit virtus illius. Ex quo ſequitur, quod omnis abſoluta dilectio Dei ſuper omnia, & omne propoſitum abſolutũ ſeruandi omnia mãdata ſit efficax, ſaltẽ pro illo inſtanti, in quo elicitur: nã impoſſibile eſt, quod homo in eodem inſtanti, in quo elicit huiuſmodi dilectionem; frangat aliquod præceptum obligans ad mortale: quia, vt inquit Apoſtolus: *Plenitudo legis eſt dilectio*: ergo ſemper habet coniunctã, pro aliquo inſtanti, vel breui tempore, obſeruantiam omnium mandatorum, atque adeo pro tunc efficax erit. Denique ſupponenda eſt diſtinctio dilectionis naturalis, & ſupernaturalis. Naturalis dilectio Dei ſuper omnia eſt, quæ fertur in Deum, vt auctorem naturæ, tamquam in vltimum finem, illum omnibus præferendo. Supernaturalis autem dilectio eſt, qua diligimus Deũ auctorem gratiæ, & tamquã vltimũ finem ſupernaturalẽ: ſit ergo

Rom. 13.

Dilectio Dei, alia naturalis, alia ſuper naturalis.

VI. PRima Concluſio. Homo in natura lapſa, exiſtens in mortali, poteſt abſque ſpeciali auxilio gratiæ habere actum conditionatum dilectionis Dei ſuper omnia, ſeu velleitatem quãdam, quæ explicatur his verbis: Vellem ſuper omnia diligere Deum, & illi in omnibus placere. Concluſio eſt communis inter Theologos, quam probat M. Medina p. 2. q. 109. ar. 3. dub. 1. concl. 3. Et ratio eſt: nam iſte actus dilectionis non eſt perfectiſſimus actus naturæ ſanæ, nec vera dilectio Dei ſuper omnia, nec per illum auertitur homo à peccato mortali, nec conuertitur de facto in Deum, tamquam in finem vltimum: ergo poteſt viribus naturæ haberi.

Secunda Concluſio. Homo in natura lapſa, præſertim ſi exiſtat in peccato mortali, non poteſt abſque ſpeciali auxilio præuenientis gratiæ diligere Deum ſuper omnia, abſoluta dilectione naturali; neque habere abſolutum propoſitũ placendi illi in omnibus. Concluſio eſt contra ſententiam ſuperius adductam; eſt tamen expreſſa S. Th. ar. 3 cit. & 1. 2. q. 100. art. 10. ad 3. vbi ait, quod præceptum charitatis non impletur ſine gratia; & loquitur etiam de præcepto charitatis, ad quod tenetur homo ex lege naturæ. Reſpondet quidam, ſenſum S. Thomæ eſſe, hominem in natura lapſa non poſſe diligere Deum ſuper omnia, dilectione efficaci, quæ duret toto tempore vitæ ſuæ, ita quod in nullo deficiat; quod tamen poterat in natura integra. Hæc tamen ſolutio eſt contra mentem S. Thomæ: docet enim, quod non poteſt homo in natura lapſa implere præceptum charitatis ſine gratia, ſed per actum abſolutum dilectionis Dei ſuper omnia impletur præceptum charitatis, etiam ſi poſtmodum frangatur aliquod præceptum de facto; alias ſolum implerent præceptum charitatis, qui habent donum perſeuerantiæ: ergo. Eadem ſententia eſt expreſſa S. Auguſt. epiſt. 107. ad Vitalem, vbi inquit: *Liberum arbitrium ad diligendum* Deum, *primi peccati granditate perdidimus*, ideſt amiſimus virtutem, ad diligendum Deum per ſolam facultatem naturæ. Idem docet lib. de gratia, & lib. arb. cap. 18. vbi inter alia verba, inquit: *Si non ex Deo, ſed ex hominibus dilectio Dei, & proximi eſt; vicerunt Pelagiani: ſi autem ex Deo, vicimus Pelagianos.* Eamdem concluſionem contra Caſſianũ ſtatuit S. Proſper lib. contra Collat. cap. 30. & 31. & S. Gregorius 33. moral. cap. 20. vbi ait: *Si noſtra dilectio Deum præuenit, vbi eſt, quod Ioannes Apoſtolus dixit: Non quia nos dilexerimus* Deum; *ſed quia ipſe prior dilexit nos.*

Diligere Deũ ſuper omnia, nõ poteſt homo in natura lapſa, abſque auxilio gratiæ.

Reſpõſio.

Cõfutatio

1. Io. 4.

Præterea probatur ex locis Scripturæ, quæ adducit Proſp. locis citatis: nam in ſacris litteris aſſeritur, charitatem, ſeu dilectionem Dei ſuper omnia eſſe donum Dei, ſicut ad Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritũ ſanctum, qui datus eſt nobis.* Et 1. Io. 4. *Charitas ex Deo eſt.* Item etiã in Conc. Mileuit. can. 4. definitur, quod *vtrumque eſt donũ Dei, & ſcire, quid facere debeamus, & diligere, vt faciamus.* Et in Conc. Arauſ. 2. can. 25. dicitur: *Prorſus donum Dei eſt diligere Deum*: VII.

Charitas eſt donum Dei.

ergo. Si dicatur, Scripturam ſacram, & Concilia loqui de dilectione ſupernaturali, vt ſupernaturalis eſt, & de dilectione, quæ procedit ex habitu infuſo; contra: nam Pelagius, numquam docuit, dilectionem, quam ipſe ſtatuit in natura, eſſe ſupernaturalem, aut procedere ex habitu infuſo; ſed abſolute dixit, dilectionem Dei ſuper omnia, & propoſitum abſolutum numquam peccandi haberi poſſe ſimpliciter ex viribus naturæ: implicat enim, dilectionem eſſe ſupernaturalem, & procedere ex ſolis viribus naturæ; alias ſimul eſſet, & non eſſet ſupernaturalis. Et tamen hanc eius aſſertionem impugnat S. Auguſtinus, & Proſper: ergo. Confirmatur: nam, ſi Pelagius aſſeruit, dilectionem Dei ſuper omnia haberi poſſe ex ſolis viribus naturæ; ergo loquebatur de dilectione mere naturali. Patet conſequentia: nã dilectio procedens ex ſolis viribus naturæ, eſt mere naturalis: ergo Sancti, qui determinant contra Pelagium, hominem ex ſolis viribus naturæ non poſſe diligere Deum ſuper omnia; loquuntur etiam de dilectione naturali, qua abſolute diligitur Deus ſuper omnia. Reſpondent aliqui Theologi, Scripturam, & Concilia loqui de dilectione efficaci, non autem de dilectione abſoluta, quæ eſt inefficax. Sed contra: nam, vt oſtendimus in ſecundo, & tertio fundamento, omnis actus abſolutus dilectionis Dei ſuper omnia eſt efficax, ſaltem pro illo inſtanti, & tempore, quo durat, cum eſſentialiter includat obſeruationem omnium mandatorum pro eodem inſtanti, vel tempore: ergo.

Pelagius de dilectio ne naturali loquebatur, cũ dixit, poſſe haberi ex viribus naturæ.

VIII. Secundo probatur. Actus abſolutus dilectionis Dei ſuper omnia non compatitur ſecum peccatum mortale: ergo, ſi homo poteſt ex ſolis viribus naturæ elicere actum dilectionis Dei ſuper omnia, poterit ex eiſdem viribus reſurgere à peccato mortali; quod tamen concedi non poteſt, vt oſtendit S. Thom. p.2.q.109.ar.7. Antecedens probatur: nam impoſſibile eſt, quod homo ſit auerſus à Deo, tamquam ab vltimo fine, & ſimul ſit conuerſus in Deum, tamquam in vltimum finem: alias ſimul eſſet auerſus à Deo, & conuerſus in Deum; quod implicat. Sed, qui eſt in peccato mortali, eſt auerſus à Deo, & conuerſus ad creaturam, tamquam in vltimũ finem. qui autem diligit Deum ſuper omnia, conuertitur in illum, tamquam in vltimum finem: ergo impoſſibile eſt, quod actus dilectionis Dei ſuper omnia ſecum compatiatur peccatum mortale. Confirmatur hæc ratio: nam, vt docet S. Tho. p.2. q.1.art. 5. impoſſibile eſt, quod aliquis ſimul habeat duos vltimos fines: ſed, ſi homo manens in peccato mortali poſſet elicere actum abſolutum dilectionis Dei ſuper omnia; ſimul haberet duos vltimos fines: ergo impoſſibile eſt, vt manens in peccato mortali, eliciat talẽ actum dilectionis Dei ſuper omnia. Minor probatur: nam, qui eſt in peccato mortali, habet pro fine vltimo creaturam; ſed ille manet in peccato mortali, vt ſupponitur: ergo habet pro fine vltimo creaturam. Rurſus, qui diligit Deum ſuper omnia abſoluta dilectione, diligit eum, tamquã vltimum finem: ergo, ſi exiſtens in peccato mortali, poteſt ex viribus naturæ diligere Deum ſuper omnia; poterit ſimul eum diligere, tamquam vltimum finem: ergo, ſi de facto diligat, habebit Deum pro vltimo fine, & ſimiliter creaturam, quod tamen ſpecialiter videtur cõtra illud Apoſt. ***Quæ conuentio lucis ad tenebras***, &c. Hæc concluſio amplius patebit ex rationibus, quæ adducentur pro concluſione ſequenti. 2. Cor. 6.

Dilectionis Dei ſuper omnia abſolutus actus non cõpatitur ſecum peccatũ mortale.

IX. Tertia Concluſio. Homo in natura lapſa nõ poteſt diligere Deum ſuper omnia, vt eſt finis ſupernaturalis ex ſolis viribus naturæ, etiam ſi ſermo ſit de actu dilectionis, quantum ad ſubſtantiam, & de homine fideli. Itaque quantumuis per intellectum proponatur voluntati Deus, vt eſt ſummum bonum ſupernaturale, & vt maxime diligibilis; voluntas non poteſt actu abſoluto illũ diligere ſuper omnia, etiam quantum ad ſubſtantiam actus, neque habere abſolutum propoſitum placendi illi in omnibus, abſque ſpeciali auxilio gratiæ. Hæc concluſio ſequitur à fortiori ex concluſione præced. atque ex rationibus illius. Et probatur. Primo: nã homo lapſus in mortale, non poteſt, abſque ſpeciali auxilio gratiæ, habere imperfecta deſideria, neque imperfectas inchoationes virtutum, aut ſemina, vt contra Caſſianum oſtendit Proſper lib. contra Collat. per totum, præſertim cap. 27. & 28. cuius errorem retulimus diſput. 2. ergo multo minus poterit habere perfectiſſimum actum, qualis eſt dilectio Dei ſuper

omnia,

Digitized by Google

omnia, vt eſt finis ſupernaturalis; præſertim cum, iuxta oppoſitam ſententiam, poſito illo actu dilectionis merè naturali, Deus ex certa lege conferat auxilium gratiæ, vt actus ſit, qualis oportet ad ſalutem, vt demonſtrabimus diſputatione 56. & ſeqq.

X. Secundò probatur: nam ſequitur ex oppoſita ſententia, quod homo poſsit pati martyrium pro dilectione Dei auctoris ſupernaturalis, abſque auxilio gratię. Conſequens non eſt dicendum: nam ſi poſſet pati martyriū abſque Dei auxilio, poſſet conſequi vltimam ſalutem abſque auxilio gratiæ: dicitur enim Matth. 10. *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam*, & Aug. ait: *Iniuriam facit martyri, qui orat pro ipſo*: ergo. Sequela probatur: nam, ſi poteſt diligere Deum ſuper omnia abſolute ex viribus naturæ: ergo poteſt eum diligere plus, quàm ſeipſum, & plus, quàm vitam propriam: ergo poterit exponere vitam pro dilectione Dei: ergo poterit ex viribus naturæ pati martyrium pro dilectione Dei. Reſpondent ad hoc argumentum, negando ſequelam: nam ad rationem martyrij non ſatis eſt exponere vitam pro aliquo actu virtutis, ſed neceſſario requiritur, vt exponatur, ex dilectione Dei ſupernaturali, vt patet per Apoſt. 1. ad Cor. 13. *Si tradidero corpus meum ita, vt ardeam; charitatem autem non habuero, nihil ſum*. Sed contra hanc ſolutionem eſt argumentum: nam, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, lex eſt ſtatuta à Deo, vt qui fecerit totum, quod in ſe eſt, diligendo Deum ſuper omnia, &c. cōſequatur auxilium gratiæ, quo ille actus fiat ſupernaturalis, & qualis oportet ad ſalutem: ergo, qui ex facultate naturæ diligit Deū ſuper omnia, & exponit vitam propriam ex facultate naturæ; conſequitur auxilium gratiæ, vt actus ille ſit, qualis oportet, ad verum martyrium: ergo ex viribus naturæ euadit martyr. Confirmatur hoc: nam ſaltem ſequitur, initium martyrij, ſiue martyrium imperfectum eſſe ex viribus naturæ, & auxilium gratiæ ſolum eſſe neceſſariū, vt martyrium, & actus dilectionis ſit perfectus; hoc autem admitti non poteſt, vt ex præmiſsis patet: ergo.

Reſpōſio.

Ad martyriū, quid requiratur

Cōfutatio

XI. Tertio probatur ex Concilio Trident. ſeſ. 14. cap. 4. de ſac. pœni. vbi ſic dicitur: *Illam autem contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur; quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & poenarum metu communiter concipitur; ſi voluntatem peccati excludat cum ſpe veniæ, declarat, non ſolum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verum etiam donum* Dei *eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adbuc quidem inhabitantis, ſed tantum mouentis, quo poenitens adiutus, viam ſibi ad iuſtitiam parat*: ergo cenſet, voluntatem, & propoſitum abſolutum numquam deinceps peccandi eſſe donum Dei, & procedere ex motione Spiritus ſancti; atque adeo haberi non poſſe ex ſolis naturæ viribus. Reſpondent, quod Concilium non intendit determinare, nec determinat, attritionem illam eſſe donum Dei, & impulſum Spiritus ſancti ex ea parte, qua includit abſolutum propoſitum non peccandi, quantum ad ſubſtantiam actus, ſed ex ea parte, quæ eſt diſpoſitio ad ſalutem; & efficitur ſupernaturalis, & vt in homine fideli, procedit ex ſpe veniæ, atque timore gehennæ. Sed hæc explicatio non videtur ſufficiens, neque ad mentem Cōcilij. Primo, quia eadem difficultas procedit de ſpe veniæ, & de timore, atque alijs actibus ſupernaturalibus; quia (vt auctores, cum quibus diſputamus, aſſerunt) homo poteſt illos elicere ex viribus naturæ, quantum ad ſubſtantiam actus. Secundo, quoniam Concilium abſolute determinat, attritionem, quæ habet omnes illas conditiones, eſſe donum Dei. Reſtringere autem Concilium ad attritionem ſupernaturalem, ita vt ſenſus ſit, quod attritio ſupernaturalis eſt donum Dei, & procedit ex motione Spiritus ſancti, eſt nimis reſtringere illud decretum. Poſſent enim alia decreta Conciliorum eodem modo reſtringi; & ita non haberemus firmum decretum contra Pelagiū: nam, vt ſupra dicebamus, Pelagius numquam aſſeruit, quod dilectio ſupernaturalis, procedens ex habitu infuſo, ſit effectiue ex ſolis viribus naturæ, cum id manifeſtam inuoluat repugnantiam. Præterea: nam dicere, quod attritio ſupernaturalis ſit ex motione ſupernaturali Spiritus ſancti, eſt dicere virtualiter, quod attritio ſupernaturalis ſit ſupernaturalis: ergo Concilium aliquid amplius definire intendit, ergo attritio illa eſt donū Dei.

Attritio eſt donum Dei.

Reſpōſio.

Cōfutatio.

Digitized by Google

Præterea: nam de actu fidei, & ſpei iam Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. de Iuſtificatione canone 3. definierat, ad huiuſmodi actus eſſe neceſſarium auxilium gratiæ: ergo, cum poſtmodum in ſeſſ. 14. docet, attritionem propter pœnas inferni, quæ voluntatem peccandi excludit, cum ſpe veniæ, eſſe donum Dei; intelligit, quod ſit donum Dei, non ſolum ratione fidei, vel ſpei veniæ, vel ratione timoris pœnarum inferni, qui actus ſolent præcedere ipſam attritionem; ſed etiam ratione eiuſdem attritionis, ſiue doloris peccatorum, cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi.

XII. Vltimo probatur noſtra concluſio argumento, quo vtitur Proſper contra Caſſianum: nam alias liberum arbitrium non fuiſſet læſum, neque vulneratum per peccatum, ſiquidem poteſt ex ſola facultate naturæ elicere perfectiſsimum actum naturæ ſanæ, qualis eſt naturalis dilectio Dei ſuper omnia. Conſequens autem eſt falſum, vt diſput. 45. oſtenſum eſt: ergo.

XIII. AD primum argumentum ex auctoritate S. Thomæ in 4. ſententiarum, reſpondetur, quod locus ille potius eſt pro nobis: nã forma contritionis eſt gratia, & charitas, ex cuius imperio naſcitur contritio; contritio namque eſt dolor pro peccatis aſſumptis propter Deum ſumme dilectum. Cum ergo S. Tho. inquit, quod *contritio eſt à ſolo Deo, quantum ad formã*, ſatis aperte docet, quod Charitas habitualis, ex imperio cuius procedit cõtritio, eſt ſolum ab ipſo Deo. Cum autẽ S. Tho. ait, quod contritio, quantum ad ſubſtantiam eſt à libero arbitrio, & à Deo; non intelligit, quod ſit à Deo per concurſum generalem; ſed per auxilium ſpeciale. Neque obſtant illa verba: *Qui operatur in omnibus operibus naturæ, & voluntatis*; non enim ait S. Tho. quod ſit à Deo, vt operatur in omnibus operibus naturæ, &c. ſed inquit, *eſſe à Deo, qui operatur in omnibus operibus naturæ*, &c. quod veriſsimũ eſt: nam idem eſt Deus, qui operatur in omnibus operibus ſupernaturalibus, & in operibus naturæ; ſed tamen in operibus naturæ operatur, vt auctor naturæ formaliter; in operibus autẽ ſupernaturalibus, vt auctor gratiæ. Vnde, quamuis contritio ſecundum ſubſtantiam actus ſit ex libero arbitrio, & à Deo per auxilium ſpeciale, adhuc ſaluatur, & verificatur, quod ſubſtantia illius actus ſit ex libero arbitrio, & à Deo, qui operatur in operibus naturæ, & voluntatis. Addit autem S. Thom. hæc verba, vt explicaret vniuerſalem dependentiam, quam habet omnis actus voluntatis ab ipſo Deo, tamquam à primo operante. Hæc ſolutio, & explicatio S. Thomæ colligitur ex ipſo argumento, ad quod reſpondet, & eſt huiuſmodi. Contritio à Deo nobis datur; ſed quod datur, non aſſumitur: ergo contritio non eſt dolor aſſumptus: ad quod in ſumma reſpondet S. Tho. quod, etiam ſi detur à Deo modo prædicto, nihilominus dolor ille eſt aſſumptus à nobis, quia voluntarie illum elicimus, ſuppoſita operatione diuina. Ex hoc tamen non colligitur, quod illa operatio ſit per concurſum generalem; neque enim ad ſoluendũ hoc argumentum erat neceſſarium aſſerere, quod contritio, quantum ad ſubſtantiã actus, non procederet ex auxilio ſpeciali: alias actus charitatis ſupernaturalis, vt ſupernaturalis eſt, non eſſet liber, nec libere aſſumptus: nam etiam in opinione contraria, vt ſupernaturalis eſt, procedit ex auxilio ſpeciali. Cõſtat etiam hæc ſolutio: nam, vt probat Med. 1. 2. q. 62. artic. 2. ex Concil. Mileuit. Arauſ. & Africano, auxilium ſupernaturale eſt omnino neceſſarium ad quemcunque actum virtutis Theologicæ, non ſolum quantum ad modum operis, ſed etiam quantum ad ſubſtantiam actus: & idem docet Caiet. 3. p. q. 76. art. 7. poſt medium comm. vbi oſtendit, quod actus elicitus virtutum Theologicarum, non ſolum in genere moris, ſeu quantum ad modum; ſed etiam in eſſe naturæ, & quantum ad ſubſtantiã, diſtinguatur ſpecie ab actibus virtutum naturalium circa eamdem materiã: quod etiam aperte colligitur ex S. Thom. q. 62. citata; & à nobis diſp. 65. id erit ex profeſſo comprobandum. Non ergo vmquam intellexit S. Thom. quod actus charitatis, ſeu contritionis procedat, quantũ ad ſubſtantiam actus, ex ſola facultate naturæ cum ſolo concurſu Dei generali.

Contritio eſt dolor datus à Deo, & aſſumptus à pœnitente

Ad alium locũ ex 2. 2. reſpondet Med. q. 62. cit. in ſolutione ad primum, quod S. Tho. loquitur ibi de dilectione Dei in genere, vt abſtrahit à dilectione naturali, & ſupernaturali: & hæc non excedit facultatem XIIII.

-cultatem naturæ, quantum ad ſubſtantiam: & intelligit Medina de dilectione abſolute, ſiue de dilectione imperfecta; non tamen de dilectione Dei ſuper omnia ſimpliciter. Hæc explicatio, quamuis verum contineat, non tamen videtur eſſe ad mentem S. Thom. in illo loco: etenim in illa ſolutione ad tertium expreſſe loquitur de actu charitatis, ad quem datur donum gratiæ habitualis: ſed ad dilectionem Dei in genere, vt abſtrahit à naturali, & ſupernaturali; non datur donum gratiæ habitualis: ergo non loquitur de illa Sanctus Thomas.

Charitatis actus imperatus poteſt ſecundũ ſubſtantiam produci ex ſolis viribus naturæ.

Melius ergo reſpondetur, quod S. Tho. ibi loquatur de actu charitatis ſupernaturalis, non quidem de actu elicito immediate ab ipſa charitate ſupernaturali: nam talis actus, vt diſp. 65. citata manifeſtum fiet, etiam quantum ad ſubſtantiam, excedit vires naturæ, ſicut actus viſionis beatificæ; ſed de actu charitatis imperato, qualis eſt actus fortitudinis, & aliarum virtutum, qui, vt refertur à charitate in finem ſupernaturalem; dicitur actus ſupernaturalis charitatis, imperatus tamen. Loquitur etiam de actu exteriori; huiuſmodi enim actus non excedunt facultatem naturę, quantum ad ſubſtantiam actus, ſed ſolum quantũ ad modum, ſecundum videlicet quod ex charitate fiunt. Et per hæc reſpondetur ad locum adductum ex q. 24. de verit. ibi enim ſeipſum explicat, ſicut explicatur à nobis Etenim poſt verba adducta ſubdit: *Vtputa iſte actus, qui eſt dare eleemoſinam, eſt bonum proportionatum viribus humanis, ſecundum quod ex quadam naturali dilectione, vel benignitate homo ad hoc mouetur e excedit autem humana natura facultatem, ſecundum, quod ad hoc homo inducitur ex charitate, qua mentem hominis Deo vnit.*

Ad alium locum ex primo ſententiarum reſpondetur eodem modo; vel dicendum eſt, ex illa auctoritate ſolum colligi, hominem habere poſſe abſque habitu infuſo, vel abſque auxilio gratiæ aliquam dilectionem Dei imperfectam, quæ eſt velleitas, aut etiam dilectionem quandam naturalem, qua diligitur Deus, non quidem ſuper omnia ſimpliciter, nec ſecundum ſe, ſed dumtaxat, quatenus eſt bonum commune, à quo omnia dependent in ſuo eſſe. Hanc enim dilectionem imperfectam idem S. Thom. 1. p. q. 60. ar. 5. ad 5. fatetur eſſe in dæmonibus, quibus conſtat nullum conferri à Deo auxilium ſpeciale. Et 1. 2. q. 109. ar. 3. in corp. eamdem doctrinam confirmat, oſtendens, vnamquaque creaturam naturali dilectione plus diligere Deum, vt eſt bonum vniuerſale, à quo omne bonum particulare dependet, quàm ſeipſam.

Voluntas eſt magis vulnerata per peccatum, quam intellectus

Ad ſecundum argumentum negatur conſequentia: nam vt docet S. Tho. 1. p. q. 109. ar. 2. ad 3. magis eſt natura humana corrupta per peccatum, quantum ad appetitum boni, quàm quantum ad cognitionem veri. Cuius rei ratio eſt: nam peccatum conſummatur in conſenſu voluntatis. Et ad probationem negatur antecedens; ſi ſermo ſit de motione phyſica, quæ vires tribuit voluntati humanæ, vt actum dilectionis Dei ſuper omnia eliciat: nam, talis cognitio, cum ſit extrinſeca voluntati, & ſolum repræſentet illi obiectum, & conuenientiam ipſius; non tribuit voluntati infirmę vires, vt poſſit elicere actum adeo perfectum, qui eſt proprius naturæ ſanæ. XV.

Ad confirmationem negatur antecedens: dicimus enim, difficultatem illius actus, non ſolũ conſiſtere in hoc, vt poſtmodũ homo impleat, quod propoſuit, & ſeruet de facto omnia mandata toto tempore vitæ ſuæ, ſed etiam quia eſt difficile, imo & impoſſibile naturæ infirmæ elicere actum adeo perfectum, qualis eſt dilectio Dei ſuper omnia ſimpliciter, niſi adiuuetur, & ſanetur per gratiam: nam, vt dictum eſt, huiuſmodi actus toto tempore, quo durat virtus illius, habet coniunctam obſeruantiam omnium mandatorum.

Ad tertium argumentum negatur conſequentia: nam propoſitum abſtinendi ab omnibus alijs peccatis, præterquàm ab vno homicidio, eſt ſimpliciter malum propoſitum, qua parte includit propoſitum non abſtinendi ab vno; quia malum conſurgit ex quocunque defectu, atque adeo illud propoſitum poteſt eſſe ex nobis. Cæterum propoſitum abſtinendi ab omnibus ſimpliciter, eſt propoſitum bonum, & perfectum: vnde ex hoc, quod poſſit homo, abſque auxilio gratiæ habere primum propoſitum; male infertur, quod poſſit habere etiam ſecundum.

Ad quartum argumentum reſpondetur, XVI.

tur,

tur, quod actus exterior temperantiæ infuſæ, & acquiſitæ ſunt eiuſdem ſpeciei, quantum ad ſubſtantiam actus, non autem actus interior elicitus, vt ſupra dictũ eſt. Ratio autem huius aſſignatur ab eodẽ S. Thom. 1.2.q.62. citata: nam actus interior temperantiæ, aut charitatis infuſæ, & acquiſitæ habent formaliter diuerſa obiecta: ergo formaliter differunt ſpecie; actus enim ſpecificantur ex obiectis.

XVI. Ad quintum argumentum negatur ſequela: nam, vt docet S. Thom. p.2.q.62. ar.1. in fin. corp. habitus virtutum Theologicalium ſolum diuina reuelatione cognoſcuntur certo, & infallibiliter. Imo M. Bañes locis infra diſp. 118. & 119. allegandis, addit, quod non poſſunt euidenter cognoſci ſecundum ſuam vltimam differentiam, per ſpeciem aliquam creatam; ſed ſolum per viſionem beatificam, quæ elicitur per ſpeciem increatam. Et ad impugnationem reſpondetur, quod propter ſimilitudinem, quam habent actus charitatis infuſæ, & acquiſitæ; non poteſt quis, ſecluſa diuina reuelatione, cognoſcere infallibiliter actum charitatis, quem habet in via, eſſe ſupernaturalem, nec diſcernere certo; vtrum procedat effectiue ab habitu infuſo, vel acquiſito, aut à nuda potentia. Solutio eſt S. Thomæ in 1. ſent. d.17.q.1.ar.4. & M. Soti lib.1. de natura & grat. c.22. coroll.3. quam latius proſequitur Caiet. 2.2.q.6.ar.1. & ibi M. Bañes, & ar.2. dub.2. & q.5. ar.1. ad 1. contra primam concluſionem S. Thomæ, & ad 3. pro ſententia Caietani, & 1.p.q. 32. ar.1. dub.2. ad 1. & 3. Ratio autem, quare experientia actuum, quantumuis ſint ſupernaturales, non inferat infallibiliter experientiam habituum ſupernaturalium, a quibus procedunt, ſed tantum probabiliter; eſt, quia ratio formalis, ſub qua eliciuntur actus ſupernaturales, non poteſt infallibiliter per experientiam cognoſci, ſed ſolum per reuelationem diuinam. Hanc rationem aſſignat M. Bañes, vbi ſupra. Et cum arguitur: nam Angelus cognoſcebat euidenter, ſubſtantiam illius actus non eſſe naturalem: ergo cognoſcebat euidenter, eſſe ſupernaturalem; reſpondetur, negando antecedens; quia, licet Angelus, ſecluſo ſpeciali miraculo, relictus ſuæ naturæ, cognoſcat omnia naturalia, ſiue ſint ſubſtantia, ſiue accidentia; Deus tamen ſua potentia abſoluta poteſt occultare illi aliquam rem naturalem: & hoc euidenter cognoſcit Angelus per ſuam naturam, quia cognoſcit, Deum eſſe omnipotentem, & infinitum. Et quoniam Angelus non cognoſcebat euidenter, nec poterat cognoſcere ex facultate ſuæ naturæ: Vtrum Deus vteretur, vel non vteretur hac ſua potentia abſoluta; hinc eſt, quod non habuerit euidentiam, ſubſtantiam illius actus non eſſe naturalem. Similis ſolutio ſolet adhiberi à pleriſq. Thomiſtis circa illam quæſtionem: Vtrum Angelus ex facultate naturæ poſſit cognoſcere infallibiliter, humanitatẽ Chriſti poſſe ſubſiſtere per ſubſiſtentiam increatam: de qua videatur Medina in introductione ad 3. p. q. 2. in reſponſ. ad 6. ex obiectis 2. loco. Eadem ſolutio adhibetur argumento, quod fit 3.p.q.66.ar.7. circa quæſtionem: Vtrum Angelus cognoſcat viribus naturæ conuerſionem ſacramentalem panis in corpus Chriſti; de quo videatur Sotus in 4. d.10. q.1. ar.7. & quæ nos in diſp. 118. & 119. vbi de eadem difficultate huius argumenti erit agendum; adnotabimus.

Habitus ſupernaturales, ſolum per viſionẽ beatificam cognoſcũtur quidditatiue.

Angelus per naturã non cognoſcit euidenter actus ſupernaturales.

Ad ſextum argumentum reſpondetur primo, quod Concil. Milleuitanum, & Arauſ. locis cit. pro concluſione ſecunda abſolute determinant, eſſe donum Dei diligere Deum: & intelligunt de abſoluta dilectione Dei ſuper omnia: & idem dicunt abſolute SS. Patres, præſertim Auguſtinus, nec additur ibi illa particula, ſicut oportet. Reſpondetur ſecundo, quod, qui diligit Deum ſuper omnia abſolute, & illum præfert omnibus nullo excepto; diligit eum, ſicut oportet, quemadmodum dicebamus diſp. 50. ad ſeptimum argumentum; quod, qui aſſentitur myſterijs ſupernaturalibus certo, & infallibiliter, tamquam reuelatis à Deo; aſſentitur, ſicut oportet ad ſalutem. Concilium autem Trid. & Arauſ. locis cit. in argumento addiderunt illam particulam, ſicut oportet, ad excludendam dilectionem Dei imperfectam, quæ non eſt ſuper omnia ſimpliciter, nec fertur in Deum abſolute, ſed ſolum diligit illum, quatenus eſt bonum commune, & vniuerſale; à quo omne bonum particulare dependet intrinſece. Hanc enim dilectionem, vt ſupra diximus ex S. Thoma, habent naturaliter XVII.

Diligere: Vel credere ſicut oportet quid ſit.

Digitized by Google

raliter dæmones, imo & quælibet res naturalis magis inclinatur ad conſeruationem totius, quam ad conſeruationem propriam. Et per hæc patet ad confirmationem.

Ad auctores autem adductos pro prima ſententia dicimus, eos nullo modo illi fauere, ſed præſertim M. Sotus lib. 1. de natura, & gratia, cap. illo 22. concl. 3. & §. At dilectione Dei, ex profeſſo impugnat primam ſententiam; & affirmat, quod homo lapſus non poſſit ex viribus naturæ habere dilectionem Dei ſuper omnia etiã naturalem, nec propoſitum abſolutum placendi illi in omnibus; etiam ſi ſermo ſit de dilectione, & propoſito, quod poſt modum in exequutione non impletur: & aſſerit, hanc eſſe ſententiam Auguſtini; & adducit plura loca illius, & in §. Igitur ad propoſitam quæſtionem, docet, quod homo in natura lapſa non poſſit, abſque auxilio ſpeciali gratiæ, implere præceptum naturale interioris dilectionis Dei ſuper omnia. Caiet. etiam p. 2. q. 109. art. 3. §. Ad euidentiam, apertiſſime docet, quod homo lapſus non poſſit ex ſolis naturalibus diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter: & art. 4. docet, ab homine non poſſe abſque ſpeciali gratiæ auxilio impleri præceptum dilectionis Dei, & ſpei; etiam quantum ad ſubſtantiam actus. Quod ſi forſitan Caietanus, aut alius Doctor allegatus pro prima ſententia, aliquod verbum ſubobſcurum dixerit alicubi, quod videatur illi fauere; in alijs locis ſe explicuit in bono ſenſu.

Vnum tamen argumentum in calce huius diſputationis reſtat diſſoluendum, quo noſtram quidam Theologi ſententiam impugnant, & deſumitur ex quadã bulla Pij V. à Gregorio XIII. confirmata anno 1579. 4. Kal. Februarij, Pontificatus illius anno VIII. contra Michaelẽ Baium Doctorem, vt fertur, Louanienſẽ. Vbi inter propoſitiones huius auctoris damnatas refertur 34. nempe: *Diſtinctio illa duplicis amoris naturalis, vt quo Deus amatur, vt auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur, vt beatificator, vana eſt, & commentitia, & ad illudendum ſacris litteris, & pluribus veterum teſtimonijs excogitata*: ergo iuxta decretum Sedis Apoſtolicæ, aſſerendum eſt, dari charitatem naturalem, qua ex viribus proprijs liberi arbitrij, abſque auxilio gratiæ diligitur Deus ſuper omnia, vt auctor naturæ; alias illa diſtinctio duplicis amoris vana eſſet, & commentitia.

Pro ſolutione huius argumenti, & aliorum, quę ex eadem bulla poſſunt deſumi, aduertere oportet, propoſitiones Michaelis Baij in eadem bulla contentas, damnatas fuiſſe in ſenſu ab aſſertore intento, vt patet ex tenore bullæ, vbi poſt ſeptuaginta nouem propoſitiones relatas, ſic dicitur: *Quas quidem ſententias, ſtricto coram nobis examine ponderatas, quamquã nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent: in rigore, & proprio verborum ſenſu ab aſſertore intento hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes reſpectiue; ac quæcumque ſuper his, verbo, ſcriptoq. emiſſa, præſentium auctoritate, damnamus, circumſcribimus, & abolemus, deq. eiſdem, & ſimilibus poſthac quoquo pacto loquendi, ſcribendi, & diſputandi facultatem interdicimus.* Hoc ſuppoſito reſpondetur, diſtinctionem illam duplicis amoris eſſe quidem admittendam: ſed ex illa non bene infertur, quod abſque auxilio gratiæ poſſit homo in natura lapſa diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter, inquantum eſt auctor naturæ, neque id docet vllo modo ſummus Pontifex. Nec item eſt neceſſarium, quod amor Dei, ſiue actus charitatis naturalis ex obiecto amato, ſit etiam naturalis ex principio eliciente eumdem actum. Etenim ad multos actus, qui ex obiecto non excedunt facultatem liberi arbitrij, datur à Deo ſpeciale auxilium gratiæ, vel propter infirmitatem naturæ rationalis, quæ non poteſt perſeipſam exire in actus perfectos, etiam ſibi proportionatos, niſi adiuuetur auxilio medicinæ: vel etiam vt actus, qui alias poterat, quantum ad ſubſtantiam, ex ſolis viribus naturæ produci, ingrediatur ordinem ſupernaturalem, tamquam diſpoſitio ad gratiam, vel tamquam meritum gloriæ, vt patet in multis actibus virtutum moralium, qui eliciuntur à peccatore ex impulſu ſpeciali Spiritus ſancti, nondum quidem inhabitantis, ſed mouentis; & ſimiliter quando eliciuntur ab homine iuſto, & ordinantur per charitatem in finem ſupernaturalem, in quo tales actus ſunt meritorij gloriæ. Et tamen certum eſt, eiuſmodi actus

non

Digitized by Google

non eſſe ſupernaturales ex obiecto proximo, à quo ſpecificantur, ſed ex principio eliciente, & fine vltimo, ad quem ordinantur. Secundo reſpondetur, quod ad ſaluandam, etiam in praxi, illam diſtinctionem duplicis amoris, ſufficit, quod in ſtatu innocentiæ potuerint primi parentes ex ſolis viribus naturæ diligere Deũ ſuper omnia, inquantum eſt auctor naturæ. Accedit etiam, quod voluntas creata magis inclinatur naturaliter ad amandum Deum, inquantum eſt bonum vniuerſale, à quo omnia alia bona particularia in ſuo eſſe depẽdent, quàm inclinetur ad amandum ſeipſam. Sed tamen hac ratione etiam dæmones magis diligunt Deum, quam ſeipſos, vt docet S. Thomas locis numero 14. huius diſputationis inductis.

Poſſumus nos ex eadem bulla noſtram confirmare ſententiam: nam inter propoſitiones prædicti Michaelis Baij damnatur iſta propoſitio, quæ eſt 33. *Charitas* Rom. 13. *illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper coniuncta cum remiſſione peccatorum*. Ex quo deſumitur argumentum. Actus charitatis, quo diligitur Deus ſuper omnia ſimpliciter, inquantum eſt auctor naturæ, includit in virtute obſeruantiam omnium mandatorum, ſaltem quantum ad ſubſtantiam pro illo inſtanti, aut tempore, quo elicitur ille actus charitatis, aut quo durat virtus illius, cum tranſgreſſio vnius, vel alterius præcepti ſit incompoſſibilis cum actu illo charitatis: ergo talis dilectio eſt ſemper coniuncta cum remiſſione peccatorum; ac per conſequens non poteſt procedere ex ſolis viribus naturæ. Ergo neceſſe eſt, vt procedat ex auxilio diuinæ gratiæ: alias enim homo ex ſolis viribus naturę per illum actum charitatis ſe diſponeret ad conſequendam, & re ipſa conſequeretur remiſſionem omnium peccatorem: quod tamen non poteſt admitti.

DVbium paruum eſt appendix quæſtionis præcedentis: Vtrum homo, ſi conditus eſſet in puris naturalibus, poſſet ex viribus naturæ elicere vnum, aut alterum actum naturalem dilectionis Dei ſuper omnia ſimpliciter. M. Medina opinatur, hominem in puris naturalibus non poſſe diligere Deum ſuper omnia, ex ſola facultate naturæ, ſicut, neque in ſtatu naturæ corruptæ; quod probat. Primo: nam homo in puris naturalibus differt ab homine in natura lapſa, ſicut homo nudus ab homine nudato: ergo non habet maiores vires naturales homo in puris naturalibus, quàm in natura lapſa: ſed homo in natura lapſa non poteſt, abſque ſpeciali auxilio gratiæ, diligere Deum ſuper omnia, vt oſtenſum eſt ſupra: ergo neque in puris naturalibus. Secundo: nam alias homo in puris naturalibus poſſet ex ſola facultate naturæ implere omnia legis præcepta, & perſeuerare in bono vſque ad finem vitæ, & in nullo deficere; quod tamen nullus concedit. Sequela probatur: nam dilectio Dei ſuper omnia includit in virtute obſeruantiam omnium mandatorum, vt ſupra dictum eſt: ergo ſi ex facultate naturæ poſſet homo in puris naturalibus diligere Deum ſuper omnia, poſſet etiam ſeruare omnia mãdata.

Medi. 1. 2. q. 109. ar. 3. dub. 1. concl. 2. & in introductione ad tractat. de grat. §. Dubitatur ergo.

Primum argum.

Secundum argum.

XIX. VEra nihilominus mihi apparet aliorum Thomiſtarum ſententia aſſerentium, hominem in puris naturalibus poſſe ex facultate naturæ, pro aliquo breui tẽpore producere actũ dilectionis Dei ſuper omnia. Ratio potiſſima huius eſt: nam in illo ſtatu homo haberet præceptũ naturale diligendi Deum ſuper omnia, vt eſt auctor naturæ: nam hoc præceptum concomitatur ipſam naturam: ergo poſſet adimplere illud præceptum. Patet conſequentia: nam præcepta non dantur de impoſſibilibus, vt docet Hieronymus in expoſitione Catholicæ fidei ad Damaſum: ſed in illo ſtatu non haberet homo aliquod auxilium gratiæ, per quod poſſet implere illud præceptum; ſi enim haberet homo auxilium gratiæ, iam non eſſet in puris naturalibus: quia huiuſmodi ſtatus excludit gratiam, & peccatum, & ſolum includit ea, quæ competunt homini ex ſua natura: ergo ex facultate naturæ poſſet, vnico, aut altero actu, illud implere.

Homo in puris naturalibus poſſet elicere vnum, aut alterum actum dilectionis Dei ſuper omnia.

XX. AD primum reſpondetur, hominem in puris naturalibus differre ab homine in natura lapſa, ſicut homo nudus ab homine nudatõ, quantum ad deſtitutionem gratiæ, & iuſtitiæ originalis; quia videlicet in neutro ſtatu haberet gratiã, neque iuſtitiam originalem; ſicut, ita caret veſte homo nudatus, vt homo nudus. Sed tamen ex alia parte, vt diſputatione 45. oſtendimus, eſt differentia in

Hominis in natura lapſa, & in puris naturalibus differentia.

hoc,

hoc, quod ſtatus hominis in puris naturalibus nullam includit culpam, per quã ſit auerſus ab vltimo fine, & vulneratus in ſuis naturalibus; ſtatus autem naturæ lapſæ includit culpam, ſaltem originalem, per quam eſt auerſus ab vltimo fine ſupernaturali, & vulneratus in naturalibus, ſicut explicat S. Tho. p.2. q.85. præſertim art.3. vbi ex Beda quatuor vulnera enumerat, quæ incurrit homo per peccatum; de quibus diſp.46. dictum eſt. Vnde homo lapſus non poteſt ex viribus naturæ diligere Deum ſuper omnia dilectione naturali; alias ſimul eſſet auerſus à Deo, vt eſt finis ſupernaturalis, & conuerſus in illum, vt eſt auctor naturæ; quod implicat. Hæc autem ratio non procedit de homine in puris naturalibus; quia in illo ſtatu non eſſet auerſus à fine ſupernaturali, neque vulneratus per peccatum;

XXI. vnde non eſt ſimile. Ad ſecundum argu-

Ad 2. arg. mentum reſpondetur, quod in puris naturalibus poſſet homo breui tempore diligere Deum ſuper omnia; vnde poſſet ſeruare omnia mandata, quæ moraliter illi occurrerent pro eodem tempore; non tamen poſſet per totam vitam, aut longo tempore ſeruare omnia præcepta collectiue: nam propter pugnam appetitus ſenſitiui contra rationem, quæ eſſet in illo ſtatu, tandem homo deficeret. Dicit enim Auguſtinus: *Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate, propter elationem reprimendam, perfici virtutem oportebat; ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei, ſine quo perſeuerare non poſſent, manerent, ſi vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent, inter tot, & tantas tentationes, infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet; & ideo perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut non ita vellent, infirmitate voluntatis, vt poſſent.*

Homo in puris naturalibus tandem peccaret.

Aug. lib. de corrept. & grat. c.12.

Diſputatio LII.

Utrum liberum arbitrium cum ſolo concurſu generali attritionem, vel contritionem, quo ad ſolam actus ſubſtantiam, elicere valeat.

CIRCA iſtam difficultatem aliqua, diſputatione præcedenti breuiter attigimus, quæ ad maiorem elucidationem propoſitæ quæſtionis de actu dilectionis Dei pertinere videbantur. Nunc autem preſſius eſt examinanda, vt imbecillitas humani arbitrij poſt lapſum euidentius appareat, & ad Dei auxilium, vt de peccatis doleat propter Deum sũme dilectum, fidentius confugiat. Eſt ergo prima ſententia aſſerentium, liberum noſtrum arbitrium, cum ſolo concurſu generali Dei elicere poſſe non ſolum actum attritionis naturalem, ideſt dolorem de peccatis ex Dei timore cum propoſito amplius non peccandi lethaliter; ſed etiã actum contritionis naturalem, qui idem propoſitum non peccandi amplius lethaliter includat. Et pro ea referunt plures auctores, & inter eos S. Thom. in 4. ſententiarum, diſt.17. q.2. ar.1. quæſtiunc. 1. ad ſextum, & alijs in locis diſput. præcedenti, n.1. alleg. Probant hanc ſententiam. Primo: quia, præexiſtente maxime lumine fidei, quo agnoſcimus Deum conditorem noſtrum, innumeraq. & maxima beneficia tum naturæ, tum gratiæ, quæ in nos contulit, vſque ad proprij ſanguinis in Cruce effuſionem; quo inſuper cognoſcimus, iuſtis ſempiternam fælicitatem, impijs vero ignem ſempiternum, extremamq. miſeriam eſſe propoſitam; lethale autem peccatum tam extremum eſſe malum, adeoq. Diuinam Maieſtatem offendere, vt vel vnum ſit ſatis, vt qui illud commiſerit, niſi de eo doleat; ſtatuatque nihil tale deinceps committere; ſupremam amittat fælicitatem, in extremamq. incidat miſeriam: proculdubio, tam potens eſt hæc cogitatio ad excitandam, & permouendam voluntatem, vt I.

Prima ſententia.

Primum argumem.

libe-

Digitized by Google

liberũ arbitrium eius, qui hæc ſibi perſuaſerit, atque proprio acumine, aut alterius ſuggeſtione, & hortatu, rem attente conſiderauerit, cum ſolo concurſu generali Dei elicere valeat, intuitu quidem extremorum malorum, in quæ alias incidet; dolorem, ſeu deteſtationem ſuorum ſcelerum, cum propoſito cauendi in poſterũ omnia peccata lethalia; in quo conſiſtit attritio, quoad ſubſtantiam actus: intuitu vero bonitatis, ac beneficiorũ Dei; ſimilem deteſtationem, ac propoſitum, in quibus poſita eſt ratio contritionis, quo ad ſubſtantiam actus, inſufficientis ad ſalutem, eo quod peculiari impulſu Spiritus ſancti excitata non ſit, nec affecta.

Confirmatur; quoniam in abſentia ſaltem obiectorum, atque occaſionum peccandi, non eſt multum difficile: quin, tamquam facile ſeſe offert elicere, quoad ſolam actus ſubſtantiam, deteſtationem peccati ſuper omne deteſtabile, & abſolutum propoſitum non peccandi deinceps lethaliter, quale ad contritionem, & attritionem ſufficit. Quiuis namque in ſeipſo experietur, ſi fidei lumine ante mentis oculos proponat; ſibiq. perſuadeat, excludendum ſe eſſe à ſempiterna beatitudine, innumerisq. alijs malis circunuentũ iri, & vndique ſempiterno igni eſſe cruciandũ, niſi de peccatis præteritis doleat, atque ſtatuat non peccare deinceps lethaliter; in facultate ſui arbitrij, cum ſolo concurſu generali, eſſe poſitum elicere in genere abſolutum propoſitũ non peccandi vlterius lethaliter, vt tantum malum effugiat. Eſt namque cuique naturale, propoſitis duabus moleſtijs ſubeundis, ſaltem in vtriuſque abſentia, eligere potius minorẽ, eamq. ſtatuere potius ſubire, vt maiorem euitet. Ergo, ſaltem qui lumine fidei fuerit illuminatus, cũ ſolo concurſu Dei generali, poterit, quoad ſolam ſubſtantiam actus, elicere actum contritionis, vel attritionis cum abſoluto propoſito de cætero non peccandi.

Secundo id probant: nam contritio, vel attritio, quo ad ſolam ſubſtantiam actus, propoſitumq. abſolutum de cætero non peccandi lethaliter, eſt extra totam latitudinem ordinis gratiæ, nihil proinde conducens ad finem ſupernaturalem, eſtq. vnicus actus in ſe mere naturalis, propriusq. libero arbitrio. Quare lumen ipſum naturale intellectus, moralisq. ac naturalis philoſophia docet, denegari non debere viribus naturalibus humani arbitrij, Deo cooperante ſolum tamquam cauſa vniuerſali, per generalem ſolum concurſum, eo pacto, quo cum reliquis cauſis ſecundis cooperatur. Ac ſane ei, qui id negat, probare incumbit contrarium, quod non prius erit admittendum, quam legitimis fuerit rationibus comprobatum.

Confirmatur: quia non apparet, quod emolumentum ex eo ſequatur, quod naturales vires humani arbitrij vſque adeo extenuentur, vt prædictus actus contritionis, & attritionis, quoad ſolam actus ſubſtantiam, & ſimiles actus naturales, ac ſimplices ab eo fieri poſſe negentur, abſque ſpeciali auxilio gratiæ.

Tertio: quoniam non minus difficile eſt aſſentiri myſterio Trinitatis, Incarnationis, Euchariſtiæ, & cæteris reuelatis, quæ lumen naturale tranſcendunt, quàm in abſentia obiectorũ, & occaſionum omnium dolere de peccatis cõmiſſis, propter Deum, vel ad euitandas pœnas inferni, & ſtatuere continere ſe ab omni lethali peccato. Sed illud primum poteſt homo, quoad actus ſubſtantiam, abſque ſpeciali auxilio, non quidem aſſenſu Chriſtiano, ſed mere naturali, vt diſputatione 49. oſtenſum eſt: ergo, eo præſertim intuitu, vt pœnas æternas euadat, ſempiternamq. conſequatur fælicitatem, & Deo, cui tot rationibus eſt deuinctus, obſequatur; poterit hoc ſecundum, quod rationi, luminiq. naturali eſt adeo conſentaneum.

Vltimo. Idem probant tertio argumento, diſput. præced. num. 3. adducto.

Contrariam ſententiam veram eſſe reputo, & ad mentem S. Auguſtini, & S. Thomæ. Vnde ſit.

Prima Concluſio. Liberum noſtrum arbitrium cum ſolo concurſu generali Dei, elicere non poteſt actum attritionis, ideſt dolorem de peccatis omnibus ex Dei timore, cum propoſito abſoluto amplius non peccãdi lethaliter, cum ſpe veniæ; ſed ad huiuſmodi attritionem eſt ſimpliciter neceſſarium ſpeciale auxilium gratiæ. Ad euidentiam huius concluſionis conſiderandum eſt, quod ex triplici capite poteſt intelligi, neceſſarium eſſe auxilium gratiæ ad prædictum attritionis II.

tionis

tionis actum eliciendum. Primo, ratione doloris, qui vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur. Secundo, ratione propoſiti abſoluti de cætero non peccandi lethaliter. Tertio, ratione ſpei veniæ, vel ratione fidei pœnarum inferni, quæ includitur in prædicto dolore. Dicimus ergo, quod non ſolum ratione fidei pœnarum inferni, nec ſolum ratione ſpei veniæ, quæ includitur in prædicto dolore; ſed etiam ratione eiuſdem doloris cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi lethaliter, requiritur ſpeciale auxilium gratiæ ad prædictam attritionem, vel contritionem eliciendam. Hanc concluſionem probare videtur auctoritas Concilij Tridentini, ſeſſ. 14. Decreto de Sacramento Pœnitentiæ, cap. 4. cuius verba adduximus, & expendimus, diſputatione præcedenti, num. 11. vbi etiam ex parte impugnauimus explicationē, quam auctores contrariæ ſententię tribuunt verbis Concilij Tridentini.

Præterea impugnari poteſt eadem explicatio: nam Concilium docet, illam attritionem, quæ eſt donum Dei, peccatorem ad Dei gratiā in Sacramento pœnitentiæ impetrandam, diſponere: ſed attritio non ſolum ratione timoris pœnarum inferni, vel ratione ſpei veniæ diſponit ad impetrandam gratiā in Sacramento pœnitentiæ; ſed etiam ratione ipſius doloris peccatorum, cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi: ergo etiam ratione eiuſdem propoſiti cenſet Concilium, attritionem eſſe donum Dei.

Præterea probatur: nam, vt diſputatione præcedenti oſtenſum eſt, homo in natura lapſa, abſque ſpeciali auxilio gratiæ, elicere non poteſt dilectionem Dei ſuper omnia, etiam quantum ad ſubſtantiam actus, eo quod huiuſmodi dilectio eſt actus proprius naturæ ſanæ, & valde difficilis, ac proinde excedit facultatem, & virtutem liberi arbitrij infirmi, quale eſt arbitrium hominis in natura lapſa; ſed etiam dolor de peccatis cum propoſito abſoluto numquam de cætero peccandi mortaliter, eſt valde difficilis: ergo abſque auxilio gratiæ non poterit elici ab homine peccatore, præſertim, cū inſurgentes paſſiones appetitus ſenſitiui, & tentationes diaboli, atque alia quamplurima incitamenta peccādi, quæ paſſim occurrunt in vita humana; eiuſmodi propoſitum abſolutum impediant: ergo.

Præterea: nam propoſitum abſolutum numquam peccandi includit in virtute obſeruantiam omnium mandatorum, ſaltem pro tempore, quo tale propoſitum, aut virtus illius perſeuerat, ſicut de actu charitatis in diſputatione præcedenti dictum eſt. Sed homo in natura lapſa non poteſt abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia mandata, nō ſolum per totam vitam, ſed etiam pro quolibet temporis momento, aut breui tempore, cum in eo occurrat multoties, vel occurrere poſſit pręceptum credendi, ſperandi, aut diligendi, quæ ſine auxilio gratiæ impleri non poſſunt, vt ex præmiſſis patet: ergo, &c.

Præterea id ipſum probatur: quoniam, quando occurrunt alia præcepta legis naturalis, contingit multoties, quod inſurgant vehementes tentationes appetitus ſenſitiui, quas pro ſeruandis eiſdem præceptis neceſſe ſit vincere; ſed abſque auxilio gratiæ non poteſt liberum arbitrium eiuſmodi tentationes ſuperare, vt ſequenti diſputatione manifeſtum fiet: ergo etiā non poterit abſque auxilio gratiæ ſeruare quodlibet pręceptū legis naturalis pro tēpore, quo eiuſmodi tentationes inſurgūt, ac per conſequens, neque habere propoſitum abſolutū de cætero non peccandi.

Reſpondent, hoc argumentum tantum procedere de propoſito abſoluto efficaci, non autem de propoſito abſoluto, inefficaci tamen, quod poſtmodum nō ponitur in exequutione. Hæc tamen ſolutio iam ex diſp. præced. manet impugnata, cū de abſoluta dilectione Dei ageremus. Oſtenſum eſt enim, omnem dilectionē Dei abſolutam eſſe efficacem, ſaltem pro tēpore, quo elicitur, & quo durat virtus illius: ergo idem ſentiendum eſt de propoſito abſoluto de cætero non peccandi; ac per cōſequens eiuſmodi propoſitum ſemper erit efficax pro inſtanti, in quo elicitur, & pro toto tempore, quo durat virtus illius.

Confirmatur: nam implicat contradictionem, quod pro aliquo inſtanti habeat quis propoſitum abſolutum numquā peccandi; & nihilominus in eodem inſtanti peccet mortaliter; tale enim propoſitum eſſet ridiculum, ac per conſequens, ſolo nomine diceretur propoſitum abſolutum

Digitized by Google

non peccandi: ergo verum propoſitũ abſolutum non peccandi ſemper eſt efficax pro eodem inſtanti, in quo elicitur, ac pro toto illo tempore, quo durat virtus illius.

Secunda Concluſio. Multo minus poteſt liberum arbitrium abſque auxilio gratiæ elicere actum contritionis, ideſt, dolere de peccatis propter Deum ſummè dilectum, cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi. Hanc concluſionem probant efficaciter argumenta facta pro concluſione præcedenti, quæ à fortiori procedunt de contritione.

Præterea probatur ex definitione illa Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtificatione, can. 3. *Si quis dixerit, ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur; anathema ſit.* Sed dolere de peccatis omnibus propter Deũ ſummè dilectum, cum ſpe veniæ, & cum propoſito abſoluto numquam peccandi, eſt pœnitere, ſicut oportet, vt iuſtificationis gratia conferatur; quia non ſtat, peccatorem ſic pœnitere, & quod non conferatur ei gratia iuſtificans: ergo talis dolor elici non poteſt ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius coadiutorio ex ſolis viribus naturæ.

Secundo probatur ex locis Scripturæ: etenim Threnorum 5, dicitur: *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.* ex quo teſtimonio Concilium Tridentinum, ſeſſ. 5. de iuſtific. cap. 4. probat, contritionem, qua peccatores ad Deum conuertuntur, procedere à gratia præueniente, hoc eſt à Dei vocatione, qua, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur; vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo, & cooperando, diſponantur. Ad hoc autem comprobandum adducit in calce eiuſdem capitis auctoritatem inductam: ergo. Item etiam probatur ex illo 2. Tim. cap. 2. *Ne forte det illis Deus pœnitentiam ad cognoſcendum veritatem, & reſipiſcant à Diaboli laqueis.* Ex quibus verbis S. Auguſtinus, lib. 5. contra Iulianum, cap. 3. eamdem veritatem colligit, dicens, *Quantumlibet enim præbeat patientiam, niſi ipſe dederit; quis aget pœnitentiam? An oblitus es, quod idem ipſe Doctor ait: Ne forte det illis Deus pœnitentiam, &c.* Et videtur loqui de pœnitentia, qua quis dolet de peccatis propter Deum ſummè dilectum, cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi: hæc enim eſt vera pœnitentia. Vnde idem Auguſtinus, epiſt. 106. circa finem: *Eam ipſam pœnitentiam*, inquit, *donum Dei dicit Apoſtolus, vbi ait de quibuſdam: Ne forte det illis Deus pœnitentiam.* Et libro ſecundo de peccatorum meritis, & remiſſione, cap. 18. inquit: *Quod à Deo nos auertimus, noſtrum eſt, & hæc eſt voluntas mala: quod vero ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, atque adiuuante, non poſſumus.*

Tertio probatur ratione: nam liberum arbitrium in natura lapſa non poteſt abſque auxilio gratiæ diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter, neque habere propoſitum abſolutum de cætero non peccandi lethaliter, vt ex dictis in præcedenti diſputatione conſtat: ergo nec elicere actum contritionis. Probatur conſequentia: nam dilectio Dei ſuper omnia, & propoſitum abſolutum de cætero non peccandi lethaliter, includuntur neceſſario in actu contritionis, vt ex ſupradictis patet.

Quarto probatur: nam, vt diſputatione 65. manifeſtum fiet, actus contritionis eſt ſupernaturalis, quantum ad ſubſtantiam actus, ſicut & actus Fidei, Spei, & Charitatis; ergo, etiam quantum ad ſubſtantiam, elici non poteſt à libero arbitrio, abſque auxilio gratiæ. Ad loca autem Sancti Thomæ, pro contraria ſententia adducta, iam in diſputatione præcedenti reſponſum eſt.

Ad primum argumentum ex factis à principio reſpondetur, quod illa conſideratio beneficiorum Dei, ſecundum quod ordinatur ad habendam contritionem, vel attritionem ſuperius explicatam, haberi non poteſt, abſque auxilio gratiæ. Dicit enim Apoſtolus: *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* 2. Cor. 2. Vnde attritio, vel contritio, quæ ex prædicta cogitatione, vel conſideratione conſurgit, non elicitur abſque ſpeciali auxilio excitantis, atque adiuuantis gratiæ.

Ad confirmationem reſpondetur, quod, etiam in abſentia occaſionum peccandi, non ſolum eſt difficile, ſed etiam impoſſibile,

Digitized by Google

ſibile, abſque auxilio gratiæ elicere deteſtationem peccati ſuper omne deteſtabile, & abſolutum propoſitum non peccandi deinceps lethaliter, quale ad contritionem, & attritionem requiritur. Neque experientia vlla docet oppoſitum: nam, vt dicit S. Gregorius, *Sæpe mens ſibi fallitur humana, & fingit ſe amare, quod non amat, & non amare, quod amat.* Et ad id, quod obijcitur de duabus moleſtijs propoſitis, reſpondetur, quod, quando propter aliquod motiuum humanum non tranſcendens vires proprias, vitandæ ſunt illæ moleſtiæ; naturale eſt ſubire minorem ad vitandam maiorem. Quod non contingit in præſenti: nam in actu contritionis includitur aliquid tranſcendens vires eiuſdem naturæ, ratione propoſiti abſoluti numquam peccandi lethaliter, vt pœnas vitet inferni. Vnde non eſt naturale, ſed verè gratuitum donum, quod liberum arbitrium actum illum contritionis eliciat.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, contritionem, etiam quantum ad ſubſtantiam actus, excedere facultatem naturæ, ſicut actus credendi, ſperandi, & diligendi Deum, inquantum eſt auctor gratiæ, vt diſputatione 65. patebit. Attritio autem cum omnibus conditionibus ſupra explicatis ingreditur ordinem ſupernaturalem: nam diſponit ſaltem remote ad iuſtificationis gratiam conſequendam, vt dictum eſt; vnde elici non poteſt ex ſolis viribus naturæ. Et idem dicendum de propoſito abſoluto numquam peccandi lethaliter: nam in homine ordinato ad vitam æternam, eiuſmodi propoſitum includit virtualiter obſeruantiam mandatorum ſupernaturalium Fidei, Spei, & Charitatis, &c. Quæ præcepta abſque auxilio gratiæ ſeruari non poſſunt; vt ex præmiſſis patet.

Reſpondetur ſecundo, quod dato, & non conceſſo, eiuſmodi propoſitum eſſe extra totam latitudinem ordinis gratiæ; adhuc liberum arbitrium ex ſolis viribus naturæ non poſſet illud elicere, ſicut neque actum dilectionis Dei ſuper omnia, vt eſt auctor naturæ, propter difficultatẽ, & perfectionem actus, ad quem ſubinde natura infirma pertingere non poteſt, niſi excitetur, & adiuuetur per gratiam.

Ad confirmationem reſpondetur in primis, quod idem argumentum retorqueri poſſet contra auctores ſententiæ contrariæ. Non enim apparet, quod emolumentum ex eo ſequatur, quod naturales vires humani arbitrij in natura lapſa, & infirma vſqueadeo comendentur, & exaltentur, vt actus perdifficiles, & excedentes debilem virtutem illius, abſque auxilio gratiæ eidem attribuantur. Iam enim ex ſupradictis patet, quot incommoda ex huiuſmodi aſſertione ſequantur.

Secundo reſpondetur, multa emolumenta ſequi ex eo, quod affirmemus, naturales vires humani arbitrij adeo extenuatas eſſe per peccatũ, vt aliquos actus, etiam mere naturales, qualis eſt dilectio Dei ſuper omnia, vt eſt auctor naturæ; & propoſitum abſolutum numquam peccãdi lethaliter contra legem naturalem elicere abſque auxilio gratiæ non valeat. Primum emolumentum eſt: nam per hoc liberum arbitrium humiliatur, & intra metam propriam continetur, vt ſuam infirmitatem, & debilitatem agnoſcens ad Dei auxiliũ recurrat; vt ex ſupradictis patet. Ex eo autẽ, quod iſti actus eidem arbitrio abſque auxilio gratiæ attribuantur; præbetur ei magna occaſio ſuperbiendi, & extollendi ſeipſum aduerſus gratiam Dei. Vnde S. Auguſtinus non defenſores, ſed elatores, dilapidatores, & præcipitatores liberi arbitrij Pelagianos, & Semipelagianos appellat, eo quod viribus naturalibus illius attribuebant actus excedentes eiuſdem arbitrij facultatem. *In proœmio ante diſp. 44.* Secundum emolumentum eſt: nam per hanc doctrinam conformamus nos dictis Scripturæ, Conciliorum, & Sanctorum Patrum, ſupra inductis, & inferius allegandis; & quamlonge diſcedimus, nedum ab erroribus Pelagij, ſed etiam ab eorum ſemitis. Et ex alia parte nulli nos exponimus periculo, ſed media via incedimus, dum affirmamus, liberum arbitriũ in natura lapſa poſſe abſque auxilio gratiæ elicere aliquos actus bonos moraliter; non tamen omnes, videlicet illos, qui grauem continent difficultatem, vt diſp. 50. explicatum eſt.

Ad tertium argumentum reſpondetur, quod, ſicut liberum arbitrium non poteſt abſque auxilio gratiæ elicere actum contritionis, vel attritionis cum propoſito abſoluto de cætero non peccandi; ita

etiam non poteſt, abſque eodem auxilio aſſentiri myſterio Trinitatis, & cæteris omnibus, tamquam reuelatis à Deo, vt diſput. 49. oſtenſum eſt.

Ad quartum patet ſolutio per ea, quæ in diſp. præcedenti ad tertium dicta ſunt.

Diſputatio LIII.

Vtrum Homo poſsit per vires naturales liberi arbitrij, reparare bonum ſibi connaturale, quod per peccatum amiſit.

I. PARS affirmatiua probatur primo auctoritate S. Thomæ in 2. diſt. 28. circa expoſitionem litteræ, in fine eiuſdem diſtinct. vbi ait: *Homo per poteſtatem naturalem, quam à Deo accepit, poteſt voluntatem mutare in melius*: ergo.

Secundo probatur. Rectitudo naturalis conſiſtit in hoc, quod voluntas ſit Deo ſubiecta; ſed hæc ſubiectio poteſt in naturalibus haberi per vires naturæ: nam homo, poſt quam peccauit, poteſt Deo ſubijci, & illi obedire in his, quæ pertinent ad ordinem naturæ: ergo poteſt reparare rectitudinem voluntatis, quam peccando amiſit.

Tertio. Habitus praui, & vitioſi non neceſſitant voluntatem, vt in illis permaneat ſemper: ergo poteſt voluntas viribus naturæ, per habitus virtutis illis oppoſitos, eos expellere, atque adeo reparare rectitudinem voluntatis, quam peccando amiſit.

II. REſpondetur breuiter concluſione negatiua, quam probat S. Auguſt. lib. 4. contra Iulian. cap. 3. vbi oſtendit, hominem non poſſe per ſolam facultatem naturæ reparare damna, quæ ſibi intulit, nec redire à vitio ad virtutem. Idem probat S. Thom. 1. 2. q. 109. art. 7. ad 2. vbi ait, *quod naturalis ratio, non eſt ſufficiens principium huius ſanitatis, quæ eſt in homine per gratiam iuſtificantem: ſed huius principium eſt gratia, quæ tollitur per peccatum. Et ideo non poteſt homo per ſeipſum reparari, ſed indiget, vt denuo ei lumen gratiæ infundatur; ſicut, ſi corpori mortuo reſuſcitando denuo infunderetur anima.* Et in ſolutione ad tertium, ait, *quod humana natura defluens per actum peccati; quia non manet integra, ſed corrumpitur; non poteſt per ſeipſam reparari, neque etiam ad bonum, ſibi connaturale, & multo minus ad bonum ſupernaturale iuſtitiæ.* Et ratio potiſsima huius eſt: nam homo non poteſt per facultatem naturæ tollere priuationem gratiæ, quam incurrit per peccatum; gratia enim eſt à ſolo Deo effectiue iuxta illud: *Gratiam, & gloriam dabit Dominus.* Nec etiam poteſt per ſeipſum rectificare ſuam voluntatem in ordine ad finem ſupernaturalem; cum id excedat totam facultatem naturæ; nec in ordine ad finem naturalem, eo quod ad talem rectificationem requiritur dilectio Dei ſuper omnia ſimpliciter, per quam conuertitur homo ad Deum auctorem naturæ, à quo per peccatum fuerat auerſus: ſed exiſtens in mortali, non poteſt diligere Deum ſuper omnia, etiam dilectione naturali, vt diſputatione 51. oſtenſum eſt: ergo.

Homo lapſus nō poteſt per vires naturę reparare damna quæ per peccatum incurrit.

Pſal. 83.

AD primum reſpōdetur primo, quod S. Thom. 1. 2. citata expreſſe docet noſtram ſententiam; vnde in ſecundo ſent. non loquitur de omnibus incommodis, quæ incurrit homo per peccatum; ſed ſolum quantum ad aliquod. Poteſt enim homo per naturam operari aliquod bonum morale, quod non ſit peccatum in indiuiduo; non tamen poteſt omnia bona moralia exercere abſque auxilio gratiæ. Præterea. Illud opus bonum morale, quod viribus naturæ exercet, non eſt ſimpliciter verum bonum, neque habet rationem veræ virtutis, quantum ad modum, vt Sanctus Auguſtinus docet, loco citato, & nos diſputatione 50. ſatis oſtendimus. III.

Ad ſecundum reſpondetur, quod homo exiſtens in mortali, poteſt abſque auxilio gratiæ Deo ſubijcere ſuam voluntatem, ſecundum quid, & quantum ad aliquam operationem moralem, adimplendo aliquod præceptum naturale, quantum ad ſubſtantiam actus; non tamen poteſt per ſolam facultatem naturæ ſe Deo ſubijcere ſimpliciter, nec habere actum dilectionis Dei ſuper omnia, in quo virtualiter continetur obſeruantia omnium mandatorum. Vnde

non

Digitized by Google

non ſequitur, quod poſſit ſibi reſtituere rectitudinem etiam naturalem voluntatis, quam peccando amiſit.

Ad tertium reſpondetur, ex eo, quod habitus vitioſi non neceſſitent ſimpliciter voluntatem, ſolum ſequi, quod libere peccet, quando peccat. Et, ſi quis obijciat: ergo poterit peccare, & non peccare; reſpondetur, quod ex ſe, & ex viribus proprijs poteſt peccare: & ſimiliter poteſt non peccare; ſed tamen ex auxilio gratiæ: etenim ex viribus naturæ, quamuis poſſit vitare vnum, aut alterum peccatum; non tamen poteſt ſimpliciter vitare omnia peccata; de quo videatur S. Thom. 3. cont. Gent. c. 149.

Diſputatio LIV.

Utrum Homo lapſus poſsit, abſque auxilio gratiæ, ſeruare omnia mandata, & reſiſtere pro quolibet temporis momento omnibus tentationibus, etiam grauiſsimis, ſibi occurrentibus; quas, pro ſeruanda lege naturali, neceſſe ſit vincere.

I. IN hac parte eſt nobis duplex concertatio, altera cum hæreticis, altera cum Catholicis. Inter hæreticos namque fuerunt duo errores extremi. Primus fuit Pelagij, qui, vt diſp. 1. adnotauimus, aſſeruit, adiutorium diuinæ gratiæ ſolum eſſe neceſſarium, vt, quod homo poterat per naturam, facilius poſſet implere per gratiam; nec eſſe neceſſarium, quod liberum arbitrium ſanetur prius per gratiam. Probari poteſt hæc ſententia. Primo: nam alias ſequeretur, quod, ſine gratia habituali, non poſſet homo ſeruare omnia mandata naturalia, etiam ſi adiuuaretur à Deo auxilio ſpeciali. Conſequens eſt falſum: ergo ſequela probatur: nam auxilium ſpeciale, ſine gratia habituali, non ſanat liberum arbitrium, cum reperiatur ſæpiſſime in hominibus, qui ſunt in peccato mortali, vt patet ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. de ſacram. pœnit. vbi habetur, attritionem procedẽtem ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu, *non ſolum non facere hominem hypocritã, & magis peccatorem, verùm etiam donũ* Dei *eſſe*, *& Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum mouentis, quo poenitens adiutus, viam ſibi ad iuſtitiam parat*: ergo ſolum auxilium ſpeciale non ſanat animam. Minor autem probatur: nam homo poteſt videre Deum per eſſentiam, abſque lumine gloriæ, per modũ habitus; ſi tamen detur ei lumen gloriæ per modum actualis motionis: ergo ſimiliter poterit ſeruare omnia mandata, præſertim naturalia, abſque dono gratię, per modum habitus; ſi tamen detur illi per modum motionis.

Secũdo arguitur. Homo in puris naturalibus poterat abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia mandata naturalia: ergo idẽ poterit in natura lapſa; nam in puris naturalibus non habuiſſet maiores vires, quam poſt peccatum.

Tertio. Liberum hominis arbitriũ poſt lapſum poteſt ex facultate naturę ſeruare quodcumque præceptum ſibi occurrens, pro aliquo inſtanti, vel ad breuę tempus, & ex obſeruantia vnius, vel alterius præcepti fit homo habilior, & promptior ad reliqua ſeruanda: ergo poterit ſeruare omnia abſque auxilio gratiæ.

Quarto. Homo poteſt abſque auxilio gratiæ ſeruare hoc mandatum, vel illud, & ſic de ſingulis: ergo poterit ſeruare omnia. Si dicatur, quod poteſt ſeruare omnia diuiſiue, non tamen collectiue; contra; quia nullum eſt præceptum ſpeciale, quo teneatur homo ſeruare omnia mandata collectiue: ſed ideo obligatur ad omnia collectiue, quia tenebatur ſingula diuiſiue obſeruare: ergo ſi ex facultate naturæ, poteſt ſeruare omnia mandata diuiſiue, poterit & collectiue.

Secundus error eſt Lutheranorum, qui per oppoſitum extremum aſſerunt, præcepta Dei eſſe impoſſibilia, nec poſſe iuſtum etiam per gratiam ea obſeruare, ac per conſequens iuſtum in omni opere ſuo peccare. Ita ſentiunt Lutherus, Caluinus, & alij hæretici, diſput. 3. num. 13 allegati. Contra iſtum errorem ſcribit Iodocus Coccius Canonicus Iuliacenſis in theſauro Catholico, tom. 2. de iuſtific. hominis, artic. 21. Et eumdem erro- II.

Digitized by Google

rem damnauit Concil. Trident. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 11. & can. 7. & 25. vt patebit infra.

Inter Catholicos vero ſunt etiam contrariæ ſententiæ. Prima eſt Dionyſij Ciſtertienſis in 1. d. 17. q. 1. Gregor. in 2. d. 26. q. 1. art. 2. & 3. qui dixerunt, hominem in natura lapſa nullum præceptum naturale ſeruare poſſe, etiam quoad ſubſtantiam, abſque auxilio gratiæ. Potiſſimum argumentum huius ſententiæ deſumitur ex illo Ioan. 15. *Sine me nihil poteſtatis facere*. & 2. ad Cor. 3. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis*.

III. Secunda ſententia eſt aliorum aſſerentium per oppoſitum extremum, hominem in peccato mortali exiſtentem, cum ſolo concurſu Dei generali, quandiu rationis iudicium non abſorbetur, poſſe in quocumque temporis momento ſeruare quodcumque præceptum obligans ad peccatum, quantum ad ſubſtantiam actus; etiam ſi præceptum ſit ſupernaturale. Addunt conſequenter, hominem lapſum habere ſufficientes vires, ſine ſpeciali auxilio Dei, ad non conſentiendum, in quocumque temporis momento, cuicumque graui, vehementioriq. tentationi, & ad ſuperandam quamcunque magnam difficultatem, quam, pro ſeruanda in illo inſtanti ſolo lege naturali, neceſſe ſit vincere; etiã ſi ea de cauſa mors ſit toleranda. Dicunt tamen, quod per totam vitam, aut longo tempore non poſſit abſque auxilio gratiæ ſeruare totam legem, ita vt in nullo deficiat, neque operari aliquod opus pietatis meritorium vitę æternæ, ſicut Pelagiani poſuerunt. Argumenta huius ſententiæ ſunt hæc.

Quinto arguitur ex S. Thoma, 1. 2. q. 10. ar. 2. & 3. vbi docet, à nullo omnino obiecto neceſſitari poſſe voluntatem, quamdiu eſt in via, quo ad exercitium actus, ſed ſemper manere liberam, vt eliciat, vel non eliciat actum: & ſpecialiter in art. 3. docet, à nulla paſſione, quantumuis vehementi, neceſſitari poſſe hominis voluntatem: ergo voluntas in nulla tentatione cogitur ad conſenſum in peccatum: ergo ex facultate naturæ, cum ſolo concurſu generali, poteſt vitare quodcumque peccatum pro inſtanti, quo currit præceptum: atque adeo poterit illud implere ex viribus naturæ. Idem probant ex Anſelm. lib. de lib. arb. c. 6. 7. 9. & 10. & in lib. de concord. præſcientiæ, prædeſtinationis, & gratiæ cum lib. arb. c. 1. quibus in locis docet, dum iudicium rationis non abſorbetur, nullam paſſionem, quantumuis vehementem, nullamq. difficultatem auferre poſſe voluntatis libertatem, ad non conſentiendum; atque adeo, in quocumque temporis momento conſentiat, peccare in tranſgreſſione præcepti.

Confirmant hoc auctoritate S. Auguſt. lib. de prædeſt. & grat. c. 9. & lib. cont. duas epiſtolas Pelagianorum, c. 5. vbi ait: *Liberum arbitrium ad peccandum valere in hominibus ſubditis diabolo.* Ex quibus inferunt, ex facultate arbitrij, cum ſolo concurſu generali, poſſe implere quodcũque præceptum, pro illo inſtanti, in quo currit, & vitare quodcumque peccatum, alias homo non poſſet non peccare. Idem probant ex Hieron. lib. 3. dialogorum, aduerſus Pelagianos: vbi ſub perſona Attici dicit Chriſtobulo, qui Pelagij perſonam agit: *Hoc eſt, quod tibi à principio dixeram, in noſtra eſſe poteſtate poſitum, vel peccare, vel non peccare, & vel ad bonum, vel ad malum extendere manum, vt liberum ſeruetur arbitrium, ſed hoc pro modo, & tempore, & conditione fragilitatis humanæ. Perpetuitas autem impeccantiæ ſoli reſeruatur Deo*, poſt pauca ſubdens; *quia ad breue poſſum, coges me, vt poſſim iugiter*? Quibus verbis aperte videtur docere Hieronymus, quod ad breue tempus poſſimus in quacumque occaſione, abſque ſpeciali auxilio Dei vitare quodcumque peccatum, & implere quodcumque præceptum: non tamen iugiter, ideſt per totam vitam, aut longo tempore.

Sexto arguitur. Quoniam alias admittendum eſſet, cauſas ſecundas, excitantes vehementes tentationes, aut notabiles difficultates, & ipſas tentationes auferre à voluntate innatam ſuam libertatem, & eam neceſſitare, quoad exercitium, ad conſenſum in peccatum, niſi ſupernaturali auxilio muniretur; quod tamen non eſt dicendum. IIII.

Septimo arguitur. Liberum arbitrium eaſdem prorſus habet vires in natura lapſa, quas habuiſſet in puris naturalibus, in quo ſtatu Deus nullum auxilium ſupernaturale contuliſſet homini; ſed in puris

puris naturalibus, quamdiu iudicium rationis non abſorberetur, poſſet ex facultate naturæ, cum ſolo concurſu generali ordinis naturalis, implere quodcunque præceptum pro inſtanti, quo obligat, & ſuperare quamcunque tentationem pro eodem inſtanti, & non conſentire peccato. Alias tūc Deus præciperet homini aliquid renera impoſſibile: nam in tali caſu, nec per auxilium gratiæ poſſet implere illud præceptum, quia nullū eſſet tale auxilium poſſibile, nec etiā id poſſet ex ſola facultate naturæ, vt ſupponitur; ac per conſequens, omnino eſſet impoſſibile implere illud præceptum. Ergo etiam in natura lapſa, quamdiu iudicium rationis non abſorbetur, poterit homo ex ſola facultate naturæ implere quodcunque præceptum occurrens, pro quolibet tēporis momēto.

Confirmatur: nam continere conſenſum in ſimilibus euentibus ſingulis, aut elicere contrarium diſſenſum, ſunt mere naturalia in ſeipſis, & propria libero arbitrio: etenim ad hoc collata eſt illi naturalis facultas, non minus, quā viſui ad videndum, & intellectui ad intelligendum: ergo ex facultate naturæ poterit libere continere conſenſum in peccatum, aut elicere contrarium diſſenſum pro quolibet temporis momento.

V. Octauo: nam alias ſequeretur, partem ſuperiorem hominis non dominari inferiori, niſi quando leues eſſent motus inferioris: quin potius pars inferior dominaretur ſuperiori, cum inſurgunt vehementes tentationes. Conſequens videtur contra illud, quod Dominus dixit ad Cain Geneſ. 4. *Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius*: ergo.

Nono: quoniam ſequeretur ex oppoſita ſententia aliud magnum inconueniēs; videlicet, quod homo quotieſcunque inſurgunt notabiles, aut vehementes tentationes, numquam peccaret, licet committeret quæcunque facinora, & ex conſequenti non eſſet dignus pœna, quia nullus peccat in eo, quod vitare non poteſt.

Decimo: quia non minus potenter voluntas humana in aliquibus viris ſanctiſſimis, præſertim in Domina noſtra, & Chriſto viatore, mouebatur ad bonum, quàm exorta vehementi aliqua tentatione, in alijs moueatur ad malum. Sed motio illa vehemens ad bonum liberam relinquebat voluntatem Dominæ noſtræ, & Chriſti ad non eliciendum actum circa illud obiectum, niſi contra fidem Catholicam à Domina noſtra, & à Chriſto viatore meritum velis auferre: ergo voluntas aliorum, exorta quacumque vehementi tentatione, ſibiq. ipſi relicta, libera in quocunque inſtanti manet ad non conſentiendum malo. Alijs quatuor argumentis probant iſti auctores ſuam ſententiam, ſed nullam habent difficultatem, quæ non tangatur in præcedentibus.

Tertia ſententia eſt Thomiſtarum, qui ex mente SS. Auguſt. & Thom. aſſerunt, hominem in natura lapſa implere non poſſe ex ſola facultate naturæ omnia præcepta, etiam quoad ſubſtantiam actus, nec ſuperare quamcunque magnam difficultatem, quam, pro ſeruanda lege naturali, pro quolibet temporis momento neceſſe ſit vincere. In hac controuerſia agendum eſt primo contra Lutherum, & Caluinum: ſecundo, contra Pelagianos: tertio expendenda ſunt dicta ſecundæ ſentētiæ, ac demum ſubijcienda erit, explicanda, & defendenda ſententia vera S. Aug. & S. Th. VI.

PRima Concluſio contra Lutherum, & ſequaces illius. Deus nihil impoſſibile per legem ſuam præcipit homini, ſiue lex ſit naturalis, ſiue lex ſcripta, ſiue lex gratiæ: ſed quodcunque mandatum poteſt homo implere, vel ex facultate naturæ, vel ex auxilio gratiæ. Concluſio eſt de fide, quam tenent omnes Catholici: & probatur primo, ex ſacris litteris, præſertim ex cap. 30. Deut. vbi dicitur: *Mandatum hoc, quod ego tibi præcipio hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum, neque in cælo ſitum, vt poſſis dicere: Quis noſtrum valet ad cælum aſcendere, vt deferat illud ad nos, vt audiamus, atque opere compleamus? neque trans mare poſitum, vt cauſeris, & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos vſque deferre, vt poſſimus audire, & facere, quod præceptum eſt? ſed iuxta te eſt ſermo, valde in ore tuo, & in corde tuo, vt facias illud*. Quo teſtimonio vtitur S. Auguſt. lib. de natura, & gratia, cap. 69. & Procopius Gazeus in comment. ſuper cap. 30. Deut. ad confirmandam noſtram concluſionem. Habet vim ſpecialiter hoc teſtimonium contra dictum Melanctonis diſp. 3. nu. 13. inductum. Item 1. Ioann. 1. dicitur: VII. Præcepta Dei ſunt poſsibilia

tur: *Hæc Charitas Dei eſt, vt mandata eius cuſtodiamus, & mandata eius grauia non ſunt*. Et Matth. 11. *Tollite iugum meũ ſuper vos, & diſcite à me; quia mitis ſum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris: iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue.* Quibus teſtimonijs eamdem veritatem probant Auguſtinus, & Procopius, vbi ſupra, Beda ad cap. 5. prioris epiſtolæ Ioan. & S. Greg. hom. 17. in Ezechiel. vbi etiam adducit in confirmationem eiuſdem doctrinæ illud pſalm. 118. *Latum mandatum tuum nimis*, & pſ. 16. *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras*. item Ioan. 14. dicitur: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit*: & Act. 13. *Inueni Dauid filium Ieſſe, virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas*. & Iob. 1. dicitur, quod *Iob erat vir ſimplex, & rectus, ac timens* Deum, *& recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam*. & iterũ: *In omnibus his non peccauit Iob labijs ſuis*. Si in his omnibus Iob non peccauit, quomodo ergo dicit Lutherus: *Iuſtum in omni opere ſuo peccare?* Et ad Philipp. 4. dicit Apoſtolus: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat*. Idem conſtat ex verbis Domini apud Ezechielem, cap. 36. *Dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri, & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, & ſpiritum meum ponam in medio veſtri; & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini*. Ex quibus verbis deſumitur argumentum: Quæ Deus promiſit, potẽs eſt & facere; vt dicitur ad Rom. 4. ſed Deus promiſit, quod per ſpiritum ſuum facturus ſit, vt iuſti cuſtodiant diuina mandata, vt ex verbis inductis Ezechielis conſtat: ergo ita facit: ergo iuſti adimplent Dei mandata: ergo adimplere ea poſſunt, ſaltem per auxilium gratiæ: non ergo Deus præcepit homini aliquid impoſſibile. Ad idem probandum eſt inſignis locus ad Rom. 8. vbi dicitur: *Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me à lege peccati, & mortis. Nam quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundum carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritũ*. Ex quo teſtimonio Cyrillus Alexand. lib. 3. contra Iulianum probat præcepta, quæ impoſſibilia erant per legem, poſſibilia nobis eſſe per gratiam.

VIII. Secundo probatur auctoritate Sũmorum Pontificum: nam Leo Primus in ſolennitate Epiphaniæ, cap. 3. & ſerm. 5. de quadrageſ. c. 1. docet eamdem veritatem: & Sixtus 3. tractatu de malis doctoribus, & operibus fidei, inquit: *Conueniat ſane Deo aliquid impoſſibile præcepiſſe, ſi vel homini conuenit. Si enim humana conditio iniquum putat contra poſſibilitatem cuiquam aliquid imperare, quæ peruerſitas eſt, hoc ſentire de Deo, quod nec mortalium quidem natura ſuſcipiat?*

Tertio probatur ex definitione Conciliorum: nam in ſecundo Conc. Arauſ. can. 25. ſic dicitur: *Hoc etiam ſecundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptiſmum gratia, omnes baptizati, Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare velint, adimplere*. Et in Conc. Trident. ſeſſ. 6. decreto de Iuſtificat. cap. 11. ſic dicitur: *Nemo debet temeraria illa, & à Patribus ſub anathemate prohibita voce vti, Dei præcepta homini iuſtificato ad obſeruandum eſſe impoſſibilia: nam* Deus *impoſſibilia non iubet, ſed iubendo monet & facere, quod poſſis, & petere, quod non poſſis, & adiuuat, vt poſſis: cuius mandata grauia non ſunt, cuius iugum ſuaue eſt, & onus leue*. Et can. 6. eiuſdem decreti anathematizatur: *Qui dixerit, omnia opera, quæ ante iuſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſint, vere eſſe peccata, aut odium Dei mereri*: & can. 25. ſic definitur: *Si quis in quolibet bono opere iuſtum ſaltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius eſt, mortaliter; anathema ſit*; ergo, &c.

IX. Quarto probatur ex conſenſu communi SS. Patrum: nam inter Græcos docent noſtram concluſionẽ Clemens Alexand. lib. 4. ſtromat. cap. 8. vbi ait: *Quin etiam præcepta ſunt eiuſmodi, vt à nobis poſſint fieri, vel nõ fieri, quod conſentaneum eſt, vt conſequatur laus, & vituperatio*. Athanaſ. libro de virginitate ſeruanda inquit: *Timentibus Dominum, præcepta* Domini *difficilia non ſunt*. Si difficilia non ſunt: ergo multo minus impoſſibilia. Baſilius Magnus in regulis breuioribus, reſponſ. 176. expli-

explicans illud Apoſtoli: *Eſtote imitatores Dei, ſicut filij chariſsimi, & ambulate in dilectione*, inquit: *Sine dubio autem non præcepiſſet hoc, qui bonus, ac iuſtus eſt, niſi etiam facultatem, qua id faceremus, fuiſſet largitus*. Et hom. in illud Moyſis: *Attende tibi ipſi: Impium*, ait, *eſt, aſſerere, præcepta Spiritus ſancti impoſsibilia eſſe obſeruatu*. Chryſoſt. ad Pſalm. 101. ſic loquitur: *Dei præcepta oportet cum magna voluptate ſuſcipere, & nihil eſſe difficile in eis exiſtimare; difficultatem enim non natura præceptorum; ſed multorum ſolet ſocordia efficere*. Et hom. 18. in Matth. *Ne igitur impoſsibilia putemus eſſe præcepta, quæ certe & vtilia nobis ſunt, & valde facilia*. Et hom. 8. de pœnit. *Nequaquam* Dominum *accuſes: haud mandat impoſsibilia; multi enim ipſa ſuperant præcepta*. Anaſtaſ. Nicenus q. 5. explicans illud Matth. 11. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue: Perſpicuum*, inquit, *eſt, quod, qui eſt & ſenex, & impotens, poteſt eius legem ſeruare*. & poſtquam in huius confirmationem plura adduxit loca Scripturæ, ſic concludit: *Vides, quod nihil ſit conſtitutum, quod ſit graue, & quod à nobis non poſsit fieri*. Inter Patres Latinos idem docet S. Hieronymus ad cap. 5. Matth. explicans enim illud: D*iligite inimicos veſtros*, ait: *Multi, præcepta Dei imbecillitate ſua, non Sanctorum viribus æſtimantes, putãt, eſſe impoſsibilia, quæ præcepta ſunt, & dicunt, ſufficere virtutibus non odiſſe inimicos: cæterũ diligere plus præcipi, quàm humana natura patiatur*. Sciendum eſt ergo, Chriſtum non impoſſibilia præcipere, ſed perfecta, quæ fecit Dauid in Saul, & Abſalon. Et lib. 3. aduerſus Pelagianos cap. 1. inquit: *Deus poſsibilia mandauit, hoc nulli dubium eſt*. S. Auguſtinus lib. de natura & gratia cap. 43. ait: *Non igitur* Deus *impoſsibilia iubet, ſed iubendo admonet & facere, quod poſsis, & petere, quod non poſsis*. Quæ verba deſumpſit ex Auguſtino Conc. Trident. cap. 11. citato. Præterea, ſermone 191. de tempore, ait: *Execramur etiam blaſphemiam eorum, qui dicunt, impoſsibile aliquid homini à Deo eſſe præceptum, & mandata Dei non à ſingulis, ſed ab omnibus in communi poſſe ſeruari*.

S. Chryſ.

Anaſtaſ.

S. Hieron.

S. Auguſt.

Quinto probatur ratione. Præcepta dãtur de actibus, qui ſunt in poteſtate hominis: alias nullum mereretur homo apud Deum præmium, ſi adimpleat; nec pœnã, ſi tranſgrediatur ea: naturalibus enim homo non meretur, nec demeretur, quia non ſunt in eius poteſtate: ergo implicat, quod aliquid præcipiatur homini, & illud non ſit in eius poteſtate, & conſequenter oportet, quod ſit ei poſſibile, ſaltem per auxilium gratiæ.

SEcunda Concluſio contra Pelagianos. Homo in natura lapſa non poteſt implere ſimpliciter omnia legis præcepta, ex ſola facultate naturæ, ſed neceſſario indiget ad id auxilio gratiæ ſupernaturalis. Hæc concluſio, vt iacet, eſt de fide, definita contra Pelagium in Conc. Mileuit. cap. 5. & refertur de conſecrat. diſt. 4. cap. placuit. Verba Concilij hæc ſunt: *Item placuit, vt quicunque dixerit, ideo nobis gratiam iuſtificationis dari, vt, quod facere per liberum iubemur arbitriũ, facilius poſsimus implere per gratiam, tamquam & ſi gratia non daretur, non quidem facile, ſed tamen poſsimus etiam ſine illa implere diuina mandata; anathema ſit*. Idẽ definitur in Concilio Africano, cap. 80. & in Concil. Arauſ. 2. per plura Cap. ſed præſertim can. 10. 18. 23. & 24. Item Concil. Cartaginen. in epiſtola ad Innocentium Primum de Pelagio, & Cæleſtio, & habetur inter epiſtolas Auguſtini epiſt. 90. eãdem veritatem determinat, quam ibi probat ex illo ad Rom. 8. *Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram*, &c. & ad Rom. 9. *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*. Item in Conc. Valent. cap. 6. idem definitur ſub his verbis: *De gratia, per quam ſaluantur credentes, & ſine qua rationalis creatura numquam beate vixit, & de libero arbitrio per peccatum in primo homine infirmato, ſed per Dei gratiam fidelibus eius redintegrato, & ſanato, idipſum conſtantiſsime, & plana fide fatemur, quod Sanctiſsimi Patres auctoritate ſacrarum litterarum nobis tenendum reliquerunt, quod Africana, quod Arauſicana Synodus profeſſa eſt, quod beatiſsimi Pontifices Apoſt. Sedis Catholica fide tenuerunt*. X.

Præcepta omnia implere non poteſt homo in natura lapſa, abſque auxilio gratiæ.

Secundo probatur ex definitionibus Summorum Pontificum: nam Gelaſius Primus epiſt. 5. poſt multa, quæ contra Pelagium docet, ſic ait: *Quis autem audeat dicere Chriſtianus, aliquid habere boni ſine gratia, quando Magiſter Gentium clamat* 1. *ad Corin.* 15. *Gratia* Dei *ſum id, quod ſum. & iterum: Plus omnibus laboraui,* XI.

Gelaſius.

ui,

ui, ſed non ego, ſed gratia Dei mecum. Item
Innocent. Innocentius Primus epiſtola 31. quæ eſt ad Conc. Carthaginen. eamdẽ veritatem contra Pelagium determinat, concludens in hæc verba: *Quiſquis ergo, in hæc aſſentiens, videtur eſſe ſententiæ, vt dicat adiutorio nobis non opus eſſe diuino; inimicum ſe Catholicæ fidei, & Dei beneficijs profitetur ingratum: nec noſtra communione ſunt digni, quam prædicando totaliter polluerunt.*
Pſal. 41. & epiſt. 32. quæ eſt ad Conc. Milleuit. inquit: *Merito in iſtos dixit Hymnidicus: Ecce homines, qui non poſuerunt Deum adiutorem ſuum.*
Cæleſtinus Denique Cæleſtinus Primus epiſt. 8. ad Epiſcopos Galliæ elegantiſſimis verbis eãdem veritatem definit: nam in cap. 10. ſic loquitur; *Illud etiam, quod intra Carthaginẽſis Synodi decreta conſtitutum eſt, quaſi proprium Apoſtolicæ Sedis amplectimur, quod ſcilicet tertio capitulo definitum eſt, vt quicumque dixerit, gratiam Dei, qua iuſtificamur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem valere peccatorum, quæ iam commiſſa ſunt, non etiam in adiutorium, vt non committantur; anathema ſit.* Et iterum 4. capitulo: *Item quiſquis dixerit, gratiam Dei per Ieſum Chriſtum propter hoc tantum nos adiuuare, ad non peccandum; quia per ipſam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, vt ſciamus, quid appetere, & quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præſtari, vt quod faciendũ cognouerimus, etiam facere diligamus, atque valeamus; anathema ſit. Cum enim dicat Apoſtolus:*

Adiutoriũ gratiæ, nõ ad facilius ſed ſimpliciter eſt neceſſarium ad implenda omnia præcepta.

1. ad Cor. 8 *Scientia inflat, charitas vero ædificat; valde impium eſt, vt credamus ad eam, quæ inflat, nos habere gratiam Chriſti, & ad eã, quæ ædificat, non habere, cum ſit vtrumque donum Dei, & ſcire, quid facere debeamus, & diligere, vt faciamus; vt ædificante charitate, ſcientia non poſſit inflare. Sicut autem de Deo ſcriptum eſt: Qui docet hominẽ*
Pſal. 93. *ſcientiam; ita etiam ſcriptum eſt: Charitas*
1. Ioan. 4. *ex Deo eſt.* Et in 5. capitulo ſubdit: *Item quiſquis dixerit, ideo nobis gratiam iuſtificationis dari, vt, quod facere per liberum iubemur arbitrium, facilius poſſimus implere per gratiam, tamquã & ſi gratia non daretur, non quidẽ facile, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere diuina mandata; anathema ſit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, vbi, non*
Ioann. 15. *ait: Sine me nihil difficilius poteſtis facere; ſed ait: Sine me nihil poteſtis facere.*

Tertio probatur ex communi conſenſu SS. Patrum, qui hanc veritatem contra Pelagium ex fontibus Scripturarum hauſerunt. Et inter Patres Græcos eam docet Gregorius Nazianzenus homilia in illud Euangelij Matthæi: *Cum conſummaſſet Ieſus ſermones.* vbi eam probat ex illo ad Rom. 9. *Non volentis, neque currentis,* &c. & ex illo pſal. 126. *Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam.* Idem docet Chryſoſt. hom. de Adam & Eua, circa fin. tom. 1. Cyrill. Alexandr. lib. 5. in Iſaiam, cap. 60. & adducit pro ſe illud Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* Et S. Aug. lib. de corrept. & gratia, cap. 12. cuius verba allegauimus in calce diſp. 51. Idipſum docet Maxentius in reſponſione ad epiſtolam Hormiſdæ, vbi ait: *Si proprijs bonis, & non Dei auxilio, inter aduerſantes poſſet proficere natura humana; numquã Propheta, ſpiritu Dei repletus, oraret, dicens pſal. 16. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, vt non moueantur veſtigia mea.* Idem probat in Confeſſione fidei, ex illo ad Philipp. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere.* Item etiam S. Maximus de Charitate, Centuria 2. cap. 28. id probat ex illo Io. *Sine me nihil poteſtis facere.* Damaſc. lib. 3. fidei orthod. cap. 30. ait, Deum ipſum omnis boni fontem, atque auctorem eſſe, nec citra ipſius auxilium fieri poſſe, vt bonum velimus, aut faciamus.

XII. Matth. 7. Ioan. 15.

Inter Patres Latinos idipſum ſentiunt Cyprianus lib. 3. ad Quirinum cap. 4. vbi id probat ex Apoſtolo 1. ad Cor. 4. *Quid habes, quod non accepiſti?* quẽ locum etiam adducit pro hac veritate Hieronymus ad Cteſiphontem lib. 1. cap. 3. Item Auguſtinus perpetuus eſt in hac ſententia; loquens enim contra Pelagium, in lib. de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cæleſtium, & contra duas epiſtolas Pelagianorum, & de ſpiritu, & littera: ſed præſertim epiſtola 79. quæ eſt ſecunda ad Hilarium, multis teſtimonijs Scripturæ eamdem veritatem corroborat, & ſimiliter epiſt. 90. impugnat ex profeſſo errorem Pelagij. Idẽ docet Genadius Maſſilienſis lib. de Eccleſiaſticis dogmat. cap. 22. Fulgentius de fide ad Petrum, c. 72. vbi ait: *Firmiſſime tene, & nullatenus dubites,* XIII.

Digitized by Google

bitrs, diuinis mandatis obedire neminē poſ-ſe, niſi quem Deus gratia ſua præuenit. Sc S. Iſidorus Hiſpalenſ. lib. 2. de ſummo bono, cap. 5. inquit: *Sciant liberi arbitrij defenſores, nihil poſſe hominum in bonum ſua præualere virtute, niſi diuinæ gratiæ ſubſtentetur iuuamine*. & S. Bernard. ſerm. 2. in die Pentecoſt. *Spiritus*, inquit, *dabit robur vitæ, & quod per naturam tibi eſt impoſsibile, per gratiam eius non ſolum poſsibile, ſed & facile fiat*. Confirmatur hæc omnia ex illo pſal. 118. *Viuifica me, & cuſtodiam ſermones tuos*. ſuper quem locum S. Ambroſ. ſerm. 11. aduertit, quod prius dixit, *viuifica me*, ſcilicet, per gratiam tuā, & poſtmodum ſubdit, *vt cuſtodiam*; vt oſtenderet, quod, niſi homo viuificetur per gratiam, non poteſt omnia cuſtodire mandata. Et hoc pluries repetit Pſalmiſta in eodem pſalmo, præſertim in verbis illis: *Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas*, &c. Vbi Aug. ſerm. 4. etiam aduertit, quod prius dixit, *dirigantur*; & poſtea ſubdit, *ad cuſtodiendas*; quoniam, niſi à Deo per gratiam ſuam liberum hominis arbitrium dirigatur, & iuuetur; iuſtificationes Dei, hoc eſt, mandata, cuſtodire non poteſt.

Pſal. 118.

Vltimo probatur ratione: nam inter mandata diuina quędam ſunt ſupernaturalia, vt præceptum credendi, ſperandi, diligendi: item etiam inter naturalia eſt præceptum diligendi Deū ſuper omnia, vt eſt auctor naturæ. Sed abſque auxilio gratiæ non poteſt homo adimplere illa mandata ſupernaturalia, vt late oſtendimus diſput. 49. Similiter etiam homo in natura lapſa non poteſt, abſque auxilio gratiæ, implere præceptum naturale dilectionis Dei ſuper omnia, vt probatum reliquimus diſput. 51. ergo, abſolute loquendo, non poteſt homo adimplere omnia mandata, abſque auxilio gratiæ. Vt autem cum Catholicis agamus, ſit

XIIII. Tertia Concluſio, Homo in natura lapſa poteſt abſque ſpeciali auxilio gratiæ implere vnum, aut alterum præceptū legis naturalis, quantum ad ſubſtantiam actus, vt præceptum honorandi parentes, conſeruandi vitam propriam, & alia huiuſmodi, in quibus non eſt grauis difficultas, & reſiſtere leuioribus tentationibus, quas, pro ſeruandis eiſdē præceptis, neceſſe ſit vincere. Hæc concluſio manet ſatis probata ex dictis diſput. 50. nam liberum arbitrium non fuit per peccatum extinctum, ſed ſolum vulneratum: ergo poteſt facere ex ſuis viribus aliqua bona opera moraliter, ſuæ naturæ proportionata: ergo ſi occurrat præceptum circa huiuſmodi opera, poterit illud implere, eadem bona opera eliciendo, & leuioribus tentationibus reſiſtendo. Confirmari poteſt hæc ſententia ex bulla Pij V. diſput. 51 nu. 17. allegato: vbi inter propoſitiones Michaelis Baij damnatur propoſitio 37. qua aſſerebat: *Cum Pelagio ſapit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex natura ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit*. & ſimiliter damnatur ibi 35. propoſitio. nempe: *Omne, quod agit peccator, vel ſeruus peccati, peccatum eſt*: ergo.

Quarta Concluſio. Homo in natura lapſa non poteſt abſque ſpeciali auxilio gratiæ ſeruare omnia præcepta legis; etiam quantum ad ſubſtantiam actus, nec reſiſtere grauioribus tentationibus, quas, pro ſeruandis eiſdem mandatis, neceſſe ſit vincere. Hæc concluſio poteſt intelligi in duplici ſenſu. Primus eſt ita, vt illa diſtributio, *omnia*, ſumatur collectiue, ſeu complexiue pro omnibus præceptis, quæ homini occurrunt per totam vitam, aut longo tempore: & in hoc ſenſu nullus Catholicus eam negat. Secundus ſenſus eſt ita, vt diſtributio, *omnia*, accipiatur diuiſiue pro quocunque præcepto occurrente in quolibet vno inſtanti, aut per breue tempus. Et in hoc ſenſu intelligimus noſtram concluſionem. Hæc ſententia ſic explicata colligitur ex S. Auguſt. & S. Thom. locis adductis diſput. 49. & 51. ad probandum, hominem in natura lapſa non poſſe implere præcepta ſupernaturalia fidei, ſpei, & charitatis, etiam quantum ad ſubſtantiam actus, ſine auxilio gratiæ: neque etiam præceptum dilectionis naturalis, quo tenemur, Deum ſuper omnia diligere, inquantum eſt auctor naturæ. Ita docet M. Sot. lib. 1. de natura, & gratia, cap. 22. concluſione 3.

Homo in natura lapſa nō poteſt abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia legis præcepta, etiam ſecūdum ſubſtantiam.

Probatur concluſio auctoritate Auguſtini epiſtola 106. ad Paulinum, vbi inter obiecta Pelagio in Concilio Palæſtino, quæ Pelagius ipſe in eodē Concilio anathematizauit, ne anathematizaretur & ipſe, commemorat illud, quo aſſerebat, gratiam Dei, & adiutorium illius non ad ſingulos

gulos

Digitized by Google

gulos actus dari; vbi etiam refert, fuiſſe aſſertionem Pelagij, victoriam noſtram non ex Dei adiutorio eſſe, ſed ex libero arbitrio. Et inter alia, quæ videnda ſunt, inquit: *Vnumquemque fidelem teneri confiteri, quando contra tentationes, concupiſcentiasq. illicitas dimicamus, quamuis & illic habeamus liberam voluntatem; non tamen ex illa, ſed ex adiutorio* Dei *noſtram prouenire victoriam*: ergo contra ſententiam Auguſtini eſt aſſerere, hominem ex ſola facultate arbitrij poſſe adimplere ſingula præcepta pro quocunque inſtanti, & ſuperare omnem tentationem pro illis ſeruandis, quantum ad ſubſtantiam actus: ergo id non eſt admittendum.

Præterea Innocentius Primus, in epiſt. ad Concilium Carthag. idipſum confirmat; ait enim: *Pares nos ad reſiſtendum, nō liberum arbitrium, ſed* Dei *ſolius poteſt facere auxilium.* Et Cęleſtinus Primus epiſt. 1. cap. 6. definit, neminem, etiam baptiſmatis gratia renouatum, idoneum eſſe ad ſuperandas diaboli inſidias, & ad vincendas carnis concupiſcentias, niſi per quotidianum Dei adiutorium perſeuerantiam bonæ conuerſationis acceperit.

XV. Ad omnes iſtas auctoritates duplicem adhibent ſolutionem. Prima eſt, quod in locis inductis ſermo eſt de victoria contra tentationes, quæ eſt cum merito vitæ æternæ, & cum laude veræ virtutis; non autem de victoria, quæ contingit abſque vllo prorſus merito vitæ æternę, & abſque laude veræ virtutis, reſpectu cuiuſcunque actus in particulari, & pro quocunque temporis momento. Sed hæc explicatio nec videtur ad mentem Concil. & Summorum Pontificum, nec S. Auguſtini. Arguitur enim contra illam. Primo: nam ſummi Pontifices, Concilia, & SS. Patres vtrumque damnauerunt contra Pelagiū, videlicet aſſertionem, qua dicebat, hominem abſque gratia ſupernaturali mereri poſſe vitam æternam; & illam, qua dixit, hominem ex ſola facultate naturæ poſſe adimplere omnia præcepta; nec reſtringunt ſuas definitiones ad impletionem omnium præceptorum cum merito, vel ſine merito: non ergo ſunt ita coarctanda eorum decreta. Alias poſſet quis dicere, quod homo poteſt per totam vitam ſeruare omnia pręcepta collectiue abſque auxilio gratiæ, reſtringendo iſtam aſſertionem ad obſeruationem omnium præceptorum ſine merito vitæ æternæ; quod tamen concedi non poteſt. Secundo idē impugnatur: nam Concilia, & Patres differentiam aſſignant inter naturam integram, & lapſam in hoc, quod homo in natura integra poterat abſque auxilio gratiæ ſeruare omnia præcepta naturalia; quod tamen non poteſt in natura lapſa, niſi ſanetur, & iuuetur per gratiam: ergo loquuntur de obſeruatione omnium præceptorum, quantum ad ſubſtātiam actus: nec reſtringunt ſuam doctrinam ad obſeruationē cum merito vitæ æternæ. Patet conſequentia: nam etiam in natura integra, ſecundum omnium catholicorum ſententiā, homo non poterat ſeruare omnia præcepta naturalia cum merito vitæ æternæ, abſque auxilio gratiæ, vt 1. 2. q. 109. ar. 4. & q. 114. art. 2. oſtendit Sanctus Thomas. Tertio arguitur contra eādem ſolutionē: quoniam, iuxta hanc explicationem, poſſet concedi, hominē habere ſufficientes vires in natura lapſa, vt ſe diſponat ad gratiam, ſaltē remote per actum attritionis. Conſequens autem videtur contra Concil. Trident. ſeſs. 14. de ſacram. pœnit. cap. 4. ergo. Sequela probatur: nam talis attritio non eſt cum merito vitæ æternæ. Imo concedendum eſſet, contritionem, quatenus ordine naturæ antecedit infuſionem gratiæ, elici poſſe ex ſola liberi arbitrij facultate; quia, vt præcedit gratiam iuſtificantem, non eſt meritoria, alias mereretur homo per illam infuſionem gratiæ: ſed ſolum eſt meritoria vitæ ęternæ, quatenus ordine naturæ ſequitur eamdem gratiam iuſtificantem, vt 1. 2. q. 112. ar. 2. ad 1. docet S. Th. Denique, abſque ſpeciali auxilio actuali præuenientis gratiæ, poſſet homo elicere actum fidei Chriſtianæ informis, quia non eſt meritorius vitæ æternæ.

Secundo reſpondent ad alia loca adducta, non eſſe determinatum contra Pelagium, quod homo non poſſit ex ſolis naturæ viribus obtinere victoriam aduerſus vnam, aut alteram tentationem, vel concupiſcentiam, quantumuis grauem, & moleſtam, dummodo non longo tempore duret. Ad id enim ſatis ſunt, inquiunt, vires liberi arbitrij, quamuis multo facilius, & melius comparetur talis victoria, ſi peculiari aliquo Dei auxilio adiuuemur; XVI.

mur;ſed eſſe ſermonem de victoria aduerſus omnes tentationes collectiue,quæ eſt victoria ſimpliciter. Quæ explicatio eiſdẽ argumẽtis,quibus præcedẽs impugnatur.

Præterea: nam tribuere naturali facultati arbitrij hominis lapſi,& infirmi,quod poſſit ſuperare breui tempore quamcunque maximam tentationem,eſt nimis tribuere arbitrio ita infirmo.Nam, ſi hoc eſſet verum, ſequeretur, non eſſe fidelibus neceſſarium petere à Deo auxilium quotidianum, ad ſimpliciter ſuperandas grauiſsimas tentationes,occurrẽtes pro quocunque inſtanti in particulari diuiſiue; aut pro breui tempore, etiam ſi occurrãt in articulo mortis; ſed ſufficeret petere auxilium, ad ſuperandũ facilius. Hoc autem concedere, quantum inconueniens ſit, conſtat ex S.Auguſt.epiſt.107. cit. & lib.de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cœleſtium,cap.27.& 28.& ex illa petitione orationis Dominicæ: *Et ne nos inducas in tentationem*; in qua iuxta communem explicationem Sanctorum, à Deo petimus,ne permittat, nos tentationibus ſuccumbere,ſed auxilium tribuat,ad illas nõ ſolum facilius ſuperandas, ſed etiam ſimpliciter, quando ſunt graues. Accedit, quod Innocentius Primus epiſt. ad Conc. Carthaginen.citata,docet, quotidianum Dei auxilium eſſe neceſſarium ad ſuperandas diaboli inſidias, & vincendas diaboli concupiſcentias: ſentit ergo, nedum per totam vitam,aut per longum tempus; ſed etiam per breue tempus, quale eſt vnius diei ſpatium,hominẽ in natura lapſa non poſſe abſque auxilio gratiæ, grauioribus tentationibus reſiſtere. *Matth.6.*

Præterea impugnatur eadem ſolutio ex S.Proſpero, lib.contra Collat.cap.33. & ſequentibus, vbi acriter reprehendit Caſſianum, eo quod dixerit,non ex Dei gratia, ſed ſuis viribus Iob ſuperaſſe diaboli tentationes; gratiam autem ſolum prohibuiſſe, ne violentiſsimus inimicus animam eius amentem faceret, & impotem ſenſu, atque impari eum, & iniquo certaminis pondere prægrauaret. Sed ſpecialiter in cap.35. loquens Proſp. contra Caſsianum,ſic ait: *Quod autem dicis,gratiam* Dei *ab Iob ex eo intelligendum,non penitus receſſiſſe, quòd tentatori eius tantam* Deus *tribuit poteſtatem, quantam & illum reſiſtendi nouerat habere virtutem,non ne verius,veraciusq. loquereris,ſi vbi dixiſti, quantam illum reſiſtendi nouerat habere virtutem, diceres potius, quantam & illi reſiſtendi nouerat, ſe dediſſe virtutẽ? vnius enim verbi correctio totam iſtam gloriam, quam humanis viribus aſſignare voluiſti, ſobrietate aliqua temperaſſet, vt illa mirabilis in tanta afflictione patientia, &* Dei *adiutorio, & libero hominis attribueretur arbitrio.Sed veritus es naturæ humanæ minuere laudem,ſi ei profitereris à Deo datam eſſe virtutem. Itaque conflictus illius,atque victoriæ non vis cooperatorem* Deũ *eſſe,ſed tantummodo ſpectatorem.* Et in definitione 10.inquit: *Si ipſe* Deus *ſciuit tantummodo, quod Iob poſſet, non etiam donauit, vt poſſet; teſtis patientiæ eius,non auxiliator fuit. Et in quo erit neceſſarium gratiæ adiutorium,ſi humanis ſolum viribus tanta illa eſt parta victoria?*

XVII. Ex his ſequitur,quod quando Sanctus Auguſtinus, & alij Patres determinant contra Pelagium,gratiam Dei eſſe ad ſingulos actus neceſſariam; ſi ſermo ſit de actibus ordinis naturalis, intelligendi ſunt de ſingulis actibus habentibus notabilem difficultatem, quam, propter infirmitatem naturæ, non poteſt homo lapſus proprijs viribus ſuperare. Quæ explicatio colligitur ex eiſdem Patribus, præſertim ex Auguſtino, qui, vt ſupra oſtenſum eſt,docet,hominem in natura lapſa poſſe abſque ſpeciali auxilio facere aliquos actus bonos ſuæ naturæ proportionatos, qui non habent graues difficultates: vt plantare vineas, conſeruare propriam vitam, manducare,habere amicum, iter facere,& alia huiuſmodi: & idem docet S. Tho.p.2.q.109.ar.3. *Adiutoriũ gratiæ ad ſingulos actus qualiter ſit neceſſarium.* *Diſp. 50.*

XVIII. AD primum argumentum ex factis à principio pro errore Pelagianorũ, reſpondetur, in eo tangi aliam difficultatem annexam præcedenti. Vtrum videlicet ſit neceſſaria gratia habitualis ad ſeruanda omnia mandata naturalia;an vero ſufficiat auxiliũ ſpeciale, videlicet motio actualis ſupernaturalis.Abulen.q.178.ſuper cap.19.Matth.tenet,quod ſufficiat ſupernaturalis motio,abſque habituali gratia:& idem tenet Riccard.in ſecundo,diſt. 28.art.1.quæſtione 6. Alij vero Theologi, inter quos eſt Vega quæſt.13. de Iuſtificatione,docent, ſine gratia iuſtificante, etiam cum auxilio actuali ſupernatu-

Digitized by Google

ralis non poſſe hominem ſecundum legẽ ordinariam ſeruare omnia mandata naturalia. Hanc ſententiam ſequuntur multi Thomiſtæ, & mihi probabilior videtur. Ratio potiſſima huius ſententiæ eſt; quoniam in Concilio Milleuitano can. 5. dicitur, gratiam iuſtificationis nobis dari, quoniam ſine illa non poſſumus implere diuina mandata. Præterea: nam vnum ex præceptis naturalibus eſt diligere Deum ſuper omnia: ſed iſtud præceptum, quantum ad actum interiorem, non poteſt impleri ab homine, exiſtẽte in peccato mortali, niſi prius natura iuſtificetur, & infundatur illi gratia: alias eſſet conuerſus in Deum, vt eſt auctor naturæ, & auerſus ab illo, vt eſt auctor ſupernaturalis, quod, vt ſupra diximus, eſt impoſſibile: ergo, &c. Et iuxta hanc ſententiam reſpondetur primo ad argumentum, gratiam, quæ requiritur ad ſeruanda omnia mandata naturalia longo tempore, ſanare animam formaliter: nam, vt ſupra dictum eſt, requiritur gratia iuſtificans, per quã homo ſanatur.

Gratia habitualis neceſſaria eſt homini lapſo ad ſeruanda omnia præcepta etiam naturalia.

Reſpondetur ſecundo iuxta alteram opinionem, quod auxilium actuale ſupernaturale ſanat animam initiatiue; quoniam primum initium ſalutis ſumitur ex huiuſmodi auxilio præuenientis gratiæ, vt habetur in Concilio Trident. ſeſs. 6. de Iuſtificatione: &, ſi auxilium actuale fuerit efficax ad iuſtificationem, ſiue ad conuertendum hominem in Deum, tale auxilium ſanabit animam initiatiue efficaciter. Vnde quando S. Thom. inquit, quod requiritur gratia ſanans, intelligendus eſt vel de gratia ſanante formaliter, qualis eſt gratia habitualis, vel de gratia ſanante initiatiue, cuiuſmodi eſt ſpeciale auxilium actuale, & ſupernaturale.

Auxiliũ efficax ſanat animã initiatiue, gratia autem habitualis ſanat eam formaliter

XIX. Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod in puris naturalibus poſſet homo, abſque auxilio gratiæ, ſeruare breui aliquo tempore omnia mandata naturalia, ſicut poterat diligere Deum ſuper omnia, pro eodem tempore; non tamen eſt eadem ratio de homine in natura lapſa, propter rationes aſſignatas diſput. 51. & 52. Videatur S. Th. 3. con. Gẽ. c. 160.

Ad tertium argumentum reſpondetur, quod homo in natura lapſa non poteſt, abſque ſpeciali auxilio gratiæ, ſeruare præceptum dilectionis Dei ſuper omnia, vt oſtenſum eſt diſput. 51. neque præceptum ſupernaturale Fidei, Spei, & Charitatis, etiam quantum ad ſubſtantiã actus. Vnde non poteſt ſeruare omnia mandata, etiam naturalia, quæ occurrunt, vel occurrere poſſunt pro vno quocunque inſtanti, licet ſeruare poſsit vnum, aut alterum præceptum naturale. Videatur alia ſolutio huius argumenti apud M. Medinam in ſolutione ad quartum, contra ſecundam concluſionem 1. 2. q. 109. ar. 4.

Ad quartum reſpondetur, in natura lapſa neque diuiſiue, neque collectiue poſſe hominem ſeruare omnia præcepta, etiã naturalia, abſque auxilio gratiæ, vt dictũ eſt. Secundo reſpondetur, dato, & nõ conceſſo, quod poſsit ſeruare ſingula diuiſiue, non tamen ex hoc ſequitur, quod poſſit omnia ſeruare collectiue; tenet enim argumentum à ſenſu diuiſo ad compoſitum. Et ad impugnationem reſpondetur, quod, licet non ſit ſpeciale præceptũ ſeruandi omnia collectiue; eſt tamen ſpecialis difficultas in obſeruatione omniũ, quæ non reperitur in obſeruatione ſingulorũ diuiſiue, ſicut maior difficultas eſt vitare omnia peccata venialia collectiue, quàm ſingula diuiſiue. XX.

Peccata omnia vitare collectiue magis difficile eſt, quã vitare omnia diuiſiue.

AD fundamentum Lutheri, & aliorum hæreticorum, aſſerentiũ, præcepta Dei eſſe impoſsibilia, patet ex dictis concluſione prima. Ad ea vero, quæ pro prima ſententia Catholicorum afferuntur, reſponſum eſt ex profeſſo diſputatione quinquageſima.

Ad quintum argumentum factum pro ſecunda ſententia, ex auctoritate S. Thomæ, fatemur libentiſsime, nullum obiectum in via, nullamq. paſsionem, quantumuis vehementem, cogere voluntatem, aut eam neceſsitare, quoad exercitium actus, vt conſentiat in peccatum: & hoc tantum eſt, quod ibi docet S. Tho. Ex hoc tamẽ male infertur, quod volũtas ex ſola facultate naturæ poſsit vitare quodcunq. peccatum in quibuſcũque tentationibus imminentibus. Etenim, vt voluntas creata ſit libera, quoad exercitium actus in quocunque momẽto, ſufficit, quod poſsit operari, & non operari; conſentire, vel non conſentire, aut ex ſeipſa, aut ex auxilio gratiæ. Voluntas autem creata habet ex ſeipſa, quod poſsit conſentire peccato, & libere conſentire per iudiciũ rationis indifferens: habet etiam ex ſe, quod poſsit impedi-

Voluntatẽ in via nullum obiectũ neceſſitat, quoad exercitiũ actus.

impedimentum præſtare, ne illi detur auxilium gratiæ, & hoc competit voluntati creatæ; quia facta eſt ex nihilo: propter hanc enim rationem eſt peccabilis, & defectibilis ſecundum ſe, vt ex S.Aug.docet S.Thom.locis diſp.101.nu.8.allegandis. Similiter etiam in quibuſcũque occaſionibus poteſt non conſentire peccato, ſed reſiſtere ſaltẽ ex auxilio gratiæ. Etenim, vt abſolute dicatur, teneri ad aliquẽ actũ, nõ requiritur, quod poſſit illum producecere ex ſola facultate naturæ, ſed ſufficit, quod poſsit vel ex ſe, vel ex auxilio gratiæ. Colligitur manifeſte hæc ſolutio ex S.Th.1.2.q.109.ar.4.ad 2.& ar.8.ad 1.& 2.2.q.2.ar.5.ad 1.& 3.cont.Gent.c.159.

Voluntas ex ſuppoſitione neceſsitatur ad peccandum, non tamẽ ſimpliciter.

Nihilominus dicendum eſt, quod, ſuppoſito, quod voluntas ſe libere impediuit, ne daretur illi auxilium gratiæ neceſſarium, ad vitandum aliquod peccatum, in caſu, quo immineant vehementes tentationes, vel in alio caſu; neceſſario incidet in illud peccatum, non quidem neceſſitate abſoluta: nam hæc repugnat libertati; ſed neceſſitate infallibilitatis, aut conſequentiæ, ſiue neceſsitate ex ſuppoſitione, quæ eſt neceſsitas ſecundum quid, non obſtans libertati: vt diſp.25.oſtenſum eſt. Eodem modo reſpondetur ad auctoritatem Anſelmi in argumento inductam.

Ad confirmationem, ex auctoritate S. Auguſtini locis allegatis, reſpondetur, eſſe potius pro nobis: confirmat enim, quod diximus, videlicet liberum arbitrium creatum, maxime, quando eſt ſubiectum diabolo per peccatum, ex ſe poſſe conſentire peccato, & libere conſentire, quamuis ex ſuppoſitione prædicta neceſſario conſentiat, neceſsitate infallibilitatis, vt late docet S.Thom.3. cont.Gent. cap. 160. Sed tamen, quod reſiſtat viriliter, & pugnet in grauioribus tentationibus, numquam docuit Auguſt. voluntatem hoc ex ſeipſa habere abſque auxilio gratiæ; ſed potius docet oppoſitum. Etenim in libro de gratia Chriſti contra Pelagium & Cæleſt. c.27. arguit Pelagium, quia dicebat, per ſolas vires naturæ poſſe hominem reſiſtere nequam ſpiritui. Verba Auguſtini ſunt: *Volens vtique credi, tantas eſſe naturæ vires, quas extollendo præcipitat, vt etiam ſine auxilio Spiritus ſancti, & ſi minus facile, tamen aliquo modo nequam Spiritui reſiſtatur*: ergo, &c.

Ad auctoritatẽ S.Hieron.reſpondetur. XXI.
quod ex verbis illius ſolum concluditur; hominem poſſe, abſque auxilio gratię, facere aliquod bonum ſuæ naturæ proportionatũ, quod nos libentiſsime fatemur; non tamen poteſt, ex ſola facultate naturæ, perſeuerare in illo bono vſque in finem. Similiter etiam non poteſt ſuperare grauiſsimas tentationes, etiam breui tempore abſque auxilio gratiæ: nec S.Hiero. docet ibi, neque alicubi contrarium.

Cauſæ naturales, vel paſsiones non neceſsitãt voluntatẽ ad peccandum.

Ad ſextum argumentum negamus ſequi ex noſtra ſententia, quod cauſæ naturales excitantes vehementes paſsiones, neceſsitatem inferant voluntati, aut auferant ab illa ſuam innatam libertatẽ; quia, vt dictum eſt, voluntas poteſt elicere conſenſum in peccatum, & peccare ex ſe ipſa; & ſimiliter poteſt reſiſtere quibuſcunque tentationibus, ex auxilio tamẽ præuenientis, ac præoperantis gratiæ, vt dictum eſt.

Ad ſeptimum reſpondetur, quod, vt oſtenſum eſt diſp.47. liberum hominis arbitriũ in puris naturalibus maiores vires habuiſſet ad bonum exequendum, quàm nunc habeat abſque auxilio gratiæ in natura lapſa. Vnde ex eo, quod in puris naturalibus poſſet per facultatem naturæ implere pro quolibet inſtanti quodcumque præceptum ſibi connaturale, non ſequitur, quod in natura lapſa id poſsit abſque auxilio gratiæ.

Ad cõfirmationem reſpondetur, quod continere conſenſum in peccatum, & viriliter pugnare in euentibus ſingulis, vbi adeſt notabilis difficultas, aut elicere cõtrarium diſſenſum, non eſt propriũ liberi arbitrij infirmi, & vulnerati, niſi prius ſanetur, & adiuuetur per gratiam, vt S. Thomas dicit pri.2.quæſt.109. art.4. de dilectione naturali Dei ſuper omnia, quæ propria eſt hominis in natura integra, & ad illam in eo ſtatu habebat ſufficientes vires; non tamen in natura lapſa: ſicut etiam proprium eſt hominis poſſe currere, non tamen hoc eſt proprium hominis infirmi. XXII.

Ad octauum negatur conſequentia: nam, etiam quando motus inordinati appetitus ſenſitiui ſunt vehementes, poteſt liberum arbitrium illis reſiſtere per auxilium gratiæ, & eos ſubijcere rationi. Vnde ſemper manet dominus ſuorũ actuũ: & appetitus manet illi ſubiectus, niſi homo

Digitized by Google

ſua culpa ſe velit illis ſubijcere, impedimentum præſtando, ne illi conferatur auxilium gratiæ, per quod eos reprimere poſſit, & reprimat.

Ad nonum negatur ſequela. Ad probationem reſpondetur, quod nullus peccat in eo, quod vitare non poteſt, vel ex proprijs viribus naturalibus, vel ex auxilio gratiæ. Et eodem modo reſpondetur ad illam propoſitionem: Nemo tenetur ad impoſſibile; videlicet ad impoſſibile, quod etiam per gratiam eſt impoſſibile. Illud enim, quod per amicos poſſumus, per nos poſſumus, vt dicit Ariſt. Solutio eſt S.Thom. 1.2. q.109. ar.4. ad 2. & 2.2. q.2. art.5. ad primum.

Ad decimum reſpondetur, quod inclinatio vehemens ad bonnm, quæ erat in aliquibus viris ſanctiſſimis, præſertim in B. Virgine, non procedebat ex ſola natu-
Geneſ. 8. ra: *Senſus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua*, ſed procedebat ex auxilio gratiæ: quod quidem auxilium mouebat eorum voluntatem, vt libere operarentur bonum, iuxta modum eiuſdem voluntatis. Vnde mouebat ad ſic operandum infallibiliter tale bonum, vt poſſent illud non operari, ſi vellent: quamuis ſtante motione illa efficaci, impoſſibile erat in ſenſu compoſito, quod non operarentur illud bonum, vt ex dictis in diſputatione 25. conſtat. Sicut ergo voluntas humana cuiuſcunque Sancti; quantumuis perfecti, ſtante vehementi hac inclinatione ad bonum, libera erat ad operandum bonum illud ex auxilio gratiæ, & ad non operandum ex ſeipſa, eo quod, non operare, cum ſit negatio, nullum prærequirit auxilium gratiæ; quia negatio dicitur tam de eo, quod eſt, quàm de eo, quod non eſt: ita proportionabiliter voluntas aliorum, exorta quacunque vehementi tentatione, libera in quocunque inſtanti manet, & potens ad non conſentiendum, & cōſentiendum malo; aliter tamen, & aliter. Nam hoc vltimum, ideſt conſentire malo, poterit ex ſe, quia ex natura ſua defectibilis eſt, eo quod ex nihilo creata eſt. Primum autem, ideſt non conſentire malo, quod fit, proſequendo bonum oppoſitum, poterit ex auxilio gratiæ, & non aliter, ſuppoſita infirmitate naturæ, & vehementi tentatione exorta. Et ratio eſt, quam 1. 2. quæſt. 112. art. 3. ad ſecundum aſſignat S. Thomas; quia defectus prima cauſa eſt ex nobis; boni autem prima cauſa eſt ex Deo, ſecundum illud: *Perditio tua ex te* Oſeæ 13.
Iſrael, tantummodo in me, auxilium tuum. Nec enim ad libertatem arbitrij eſt neceſſarium, quod homo relictus ſuæ naturæ, poſſit conſentire, & non conſentire cuicunque obiecto, ſibi propoſito; ſed ſufficit, quod id poſſit vel ex ſe, vel ex auxilio gratiæ. Alias nullus iuſtus, quantumuis perfectus, haberet liberum arbitrium ad diligendum Deum, vt eſt auctor ſupernaturalis: nam ſuæ naturæ relictus, ſecluſo quocunque auxilio gratiæ, talem actum elicere non valet; neque in illum conſentire, quantumuis ex ſe conetur, ſupernaturalem dilectionem producere: licet proprijs viribus elicere poſſit actum contrarium charitati.

Libri Sexti Finis.

DE

Digitized by Google

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia,

Liber Septimus.

IN QVO EXPLICATVR QVAS VIRES habeat Liberum Arbitrium, præſertim in natura lapſa, ſine Auxilio Gratiæ in ordine ad bonum ſupernaturale conſequendum.

POST hæc inquirendum eſt, quid per facultatem naturæ poſſit liberum arbitrium, in ordine ad conſequutionem gratiæ tam habitualis, quàm actualis. Et prius id inquirendũ eſt de libero arbitrio, antequam recipiat priora auxilia præuenientis gratiæ: deinde erit hoc ipſum diſputandum de libero arbitrio in ipſa receptione priorum auxiliorum gratiæ, & poſtquam à Deo accepit eadem auxilia. Circa primum tria ſunt conſideranda.

I. Vtrum abſque auxilio gratiæ poſſit homo, proprijs viribus, ſaltem remote, ſe diſponere ad conſequendam gratiam, petendo, quærendo, pulſando.

II. Vtrum facienti totum, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ, dentur infallibiliter, & ex certa lege auxilia ſupernaturalia præuenientis gratiæ, quibus id, prout oportet ad ſalutem, exequatur; & alias regulariter non dentur.

III. Vtrum, ratione maioris conatus liberi arbitrij, conſequatur homo auxilia maiora, ſeu intenſiora excitantis, & præuenientis gratiæ.

Diſputatio LV.

Vtrum abſque Auxilio Gratiæ poſsit homo, ſaltem remote, ſe diſponere ad conſequendam gratiam, petendo, quærendo, pulſando, &c.

FVIT error Pelagianorũ, & Semipelagianorum aſſerentium, primũ initium gratiæ procedere ex naturali facultate noſtri arbitrij, vt ex dictis in 1. & 2. diſput. conſtat. Sed contra iſtum errorem non oportet modo diſputare; ſatis enim illum impugnauimus diſp. 49. n. 12. 1.

Prima ergo ſententia eſt Durandi, in 1. ſent. q. 6. prolog. ar. 3. & in 2. diſt. 28. q. 5. vbi docet, quod homo per vires liberi arbitrij poteſt ſe diſponere ad gratiã, diſpoſitione, cui detur gratia nõ ex debito, ſed ex pacto, & ordinatione diuina. Inter recentiores Theologos ſunt, qui aſſerant, quod, ſicut vnũ peccatũ permitti ſolet in pœnam alterius peccati, ſic propter eleemoſinas, & alia moraliter bona, facta ab exiſtente in lethali peccato; conſueuit ſæpe Deus opitulari citius, ac magis vni, quàm alteri, vt à peccato reſurgat; eaq. ratione eiuſmodi opera non immerito appellari

Digitized by Google

pellari conſueuerunt diſpoſitiones remotæ ad gratiam.

II. Probatur hęc ſententia primo, argumento Durandi; nam, licet anima rationalis creetur à ſolo Deo; homo tamen habet naturalem virtutem, vt diſponat materiam ad introductionem animæ rationalis: ergo proportionabiliter, quamuis gratia ſit effectiue à ſolo Deo, liberum tamē arbitrium poterit, naturali virtute, elicere diſpoſitionem, cui ex pacto diuino, & non ex debito reſpondeat gratia.

Secundo. Liberum arbitrium, cum diſponitur ad gratiam habitualem conſequendam, aliquid ex ſe operatur; alias haberet ſe mere paſsiue, tamquam inanime quoddam, ſi nihil ex ſe conferret: quod tamē aſſerere, eſt hæreſis Lutheri: ergo ex ſe aliquid efficit, quo diſponatur ad gratiā.

Tertio. Vltima diſpoſitio ad gratiā eſt conſenſus, quo liberum arbitrium aſſentitur Deo vocanti, ſed, ſuppoſita vocatione diuina, quod liberum arbitrium conſentiat, vel non conſentiat; non aliunde eſt, quàm ab innata ipſius libertate: ergo idem, quod prius.

Quarto idipſum probatur de diſpoſitione ſaltē remota. Exiſtens in peccato mortali poteſt operari, ex ſolis viribus naturæ, plura opera bona moraliter, vt facere eleemoſinas ex pietate naturali, aliquas preces ad Deum fundere, infirmos viſitare, &c. Sed propter huiuſmodi opera ſępiſſime Deus confert auxilia præuenientis gratiæ, & ſi, homo illis auxilijs bene vtatur (quod in facultate eius eſt poſitum) conſequetur gratiam habitualem: ergo poteſt ex viribus naturæ ſe diſponere ad gratiam, ſaltem remote.

Confirmatur. Vt conſtat ex c. 10. Act. Apoſt. Cornelius propter orationes, & eleemoſinas vocatus fuit ad fidem Chriſti: & Geneſ. 22. propter inſignem illam obedientiam, dixit Dominus ad Abrahā: *Quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me, benedicam tibi*, &c. ergo propter bona opera conſequitur vnus potius, quàm alius auxilia præuenientis gratiæ: ergo per eadem bona opera aliquo modo ſe diſponit ad conſequutionem gratiæ.

III. Quinto arguitur: nam rationi eſt valdę conſentaneum, quod Deus ſpeciali auxilio gratiæ ſuæ illum potius adiuuet, & ad ſe trahat, qui intendit prædictis bonis operibus moralibus, quàm alium, qui, abutens ſuo arbitrio, quamplurima peccata abſque timore committit: ergo per illa bona opera aliquo modo ſe diſponit ad gratiam.

Confirmatur ex illa parabolā Matt. 25. qua, diſtribuens taleta, *vni dedit quinque, alij vero duo, alij autem vnum, vnicuique ſecundum propriam virtutem*. quibus verbis ſignificari videtur, Deum ſuæ gratiæ dona diſtribuere ſecundum virtutē vniuſcuiuſque; ergo talis virtus eſt aliqualis diſpoſitio, ſaltem remota, ad conſequutionem gratiæ.

Confirmatur ſecundo. Qui habet bonas inclinationes à natura, & ſortitus eſt animam bonam, & poſtmodum ſe exercet in bonis operibus, eſt minus elongatus à gratia, quàm alter corruptis moribus inquinatus: ergo habet aliquam diſpoſitionem ad illam.

Sexto. Angeli conſequuti ſunt gratiā, ſecundum quantitatem ſuorum naturalium, vt docet S.Tho. 1. p. q. 62. ar. 6. ergo per naturalem virtutem aliquo modo ſe diſpoſuerunt ad gratiam: ergo & homo poterit eodem modo ſe diſponere.

Septimo. Maior diſtantia eſt, & improportio inter humanitatem, & vnionē hypoſtaticam, ſeu eſſe verbi, quàm ſit inter bona opera moralia, & donum habitualis gratiæ; etenim inter humanitatem, & Verbum eſt diſtantia infinita, quæ non reperitur inter bona opera moralia, & gratiam; ſed ex parte naturę humanę eſt congruitas ad vnionem hypoſtaticam, vt docet S.Tho. 3. p. q. 4. ar. 1. ergo ex parte bonorum operum moralium eſt congruitas ad gratiā: ergo ſunt diſpoſitiones ſaltem remotæ, quibus de congruo correſpondeat gratia; quamuis non ex debito, neque ex merito noſtri liberi arbitrij.

Secunda ſententia eſt S. Auguſt. & S. Proſp. locis infra allegandis, quā ſequitur S.Tho. 1. 2. q. 109. ar. 6. & q. 24. de ver. ar. 15. & 3. cont. Gen. c. 149. & omnes Thomiſtę; quod videlicet nulla ſit diſpoſitio ad gratiam ex ſola facultate naturæ. Et quoniam hæc ſententia eſt certiſsima, pro eius expoſitione notandum, in hac parte, nos loqui poſſe de gratia ipſa habituali, aut vero de auxilio actuali, quo ad pie operandum liberum arbitrium mouetur à Deo. IIII.

Deo. Quod ergo attinet ad gratiam habitualem, ſit

Diſpoſitio vltima ad gratiā haberi non poteſt ex ſolis viribus naturæ.

PRima Concluſio. Vltima diſpoſitio ad gratiam non poteſt haberi ex ſolis viribus naturæ, ſed ad illam requiritur neceſſario ſpeciale Dei auxilium interius mouentis liberum arbitrium, & bonum illi inſpirantis. Ita docet S. Thom. locis citatis, & in 2. ſent. diſt. 5. q. 2. art. 1. & d. 28. ar. 4. & de verit. q. 24. art. 15. quodl. 1. ar. 7. & ad Hebræos 12. lect. 3. Ferrar. 3. cont. Gentes, cap. 149. cit. & eſt communis antiquorum ſententia. Probatur omnibus argumentis, quibus diſput. 54. concl. 2. oſtenſum eſt contra Pelagianos, auxilium gratiæ ſpeciale eſſe ſimpliciter neceſſarium ad ſalutem. Præterea probatur ex illo Prou. 8. *Præparatur voluntas à* Domino, quo teſtimonio Cõc. Arauſ. can. 4. probat, ipſum velle purgari à peccato, quo homo præparatur ad gratiam, procedere in nobis ex Spiritus ſancti infuſione, & operatione. Idem probat ex eodem teſtimonio S. Auguſt. lib. 1. contra duas epiſt. Pelag. c. 8. & lib. 4. c. 6. & lib. de prædeſt. Sanctorum, & de dono perſeu. ſæpiſſime: in quibus locis tenet, præparationem ad gratiam eſſe ex ſpeciali auxilio præmouentis gratiæ. Idem probat ex eodem teſtim. S. Proſp. libro de gratia, & lib. arb. ad Ruffinum; vbi ait: *Quis ambigat, tunc liberum arbitriũ cohortationi vocantis obedire, cum in illo gratia* Dei *affectum credendi, obediendiq; generauerit? alioquin ſufficeret, moneri hominem, non etiam in ipſo nouam fieri voluntatem, ſicut ſcriptum eſt: Præparatur voluntas à* Domino.

V. Neque obſtat, quod idẽ Salomon Prouerb. 16. capite inquit: *Hominis eſt præparare animã*. Intelligit enim, hominis eſſe, quia libere producit conſenſum, quo præparatur ad gratiam; ſed tamen id efficit, ſuppoſito auxilio ſpeciali Dei inſpirantis bonum, & interius mouentis. Sic explicat iſtum locum S. Aug. lib. 2. cont. duas epiſt. Pelag. cap. 8. citato, & lib. de gratia, & lib. arb. cap. 5. Eodem modo explicanda ſunt illa verba Scripturæ: *Si quis aperuerit mihi, introibo*. (*Apoc. 3.*) & illud Iſai. 30. *Expectat Deus, vt miſereatur veſtri*. Non enim expectat conſenſum noſtrum, qui ex ſola facultate naturę procedit, quaſi talis conſenſus naturalis ſit diſpoſitio ad gratiam; ſed expectat conſenſum, quem tamen ipſe in nobis, atque nobiſcum cauſat per ſpeciale auxilium præuenientis gratiæ, vt diſp. 95. manifeſtum fiet.

Secundo probatur ex illo ad Heb. 12. *Deus autem pacis aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, faciens in vobis, quod placet coram ſe per Ieſum Chriſtum*. Quem locum explicans S. Thom. ibidem lect. 3. inquit: *Dupliciter autem aptatur homo ad benefaciendum, vno modo exterius operãdo, & ſic vnus homo aptat alium, perſuadendo, vel comminando: alio modo, aliquid interius exhibendo; & ſic ſolus* Deus *aptat voluntatem, qui ſolus ipſam poteſt immutare, ſecundum illud* Prou. 21. *Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, vertet illud*: ergo, &c.

Aptatur homo dupliciter ad bene operandum.

Tertiò probatur ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. vbi docet ſancta Synodus, homines peccatores per excitantem, atque adiuuantem Dei gratiam, ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo, diſponi. Vbi ſatis aperte dicit, diſpoſitionem vltimam ad gratiam eſſe ex auxilio gratiæ. Quem locum diſp. 51. & 52. explicatum dedimus, & idem conſtat ex can. 3. & 4. eiuſdem ſeſſ. & ex ſeſſ. 14. can. 4. de Sacramento pœnitentiæ.

Quarto probatur. Vltima diſpoſitio ad gratiam eſt initium noſtræ iuſtificationis: ergo, ſi illa procedit, aut procedere poteſt ex ſola facultate naturæ; initium noſtræ iuſtificationis, & ſalutis erit ex nobis; quod tamen aſſerere Pelagianum eſt; vt omnes Catholici fatentur.

Quinto: nam, vt diſp. 68. patebit, vltima diſpoſitio ad aliquam formam eſt ab ipſa forma in genere cauſæ formalis, aut efficientis: ergo vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem eſt ex auxilio eiuſdem gratiæ: non ergo poteſt procedere ex ſola facultate naturæ. Videantur aliæ rationes optimæ pro hac concluſione apud S. Thom. 3. contra Gentes, cap. 149. citato. Hæc concluſio amplius patebit ex ſequentibus.

VI. Diſpoſitio etiam remota ad gratiā haberi non poteſt ex ſolis viribus naturę

Secunda Concluſio. Nulla diſpoſitio remota ad gratiam haberi poteſt ex ſola facultate naturæ, ſiue ſit petere, ſiue deſiderare ipſam gratiam, ſiue quodlibet aliud: ſed ad illam neceſſario requiritur ſpeciale auxilium præmouentis gratiæ. Hæc

Digitized by Google

Hæc concluſio eſt certiſſima, & colligitur ex doctrina S. Auguſtini, Proſp. & S. Thom. locis ſup. citatis. Et probatur rationibus factis pro concluſione præcedenti; quæ iſtam etiam probant. Etenim non ſolum diſpoſitio vltima, ſed etiam diſpoſitio remota ad gratiam eſt vere aliquod initium noſtræ iuſtificationis, & ſalutis; licet in hoc differat, quod diſpoſitio proxima ſit initium perfectum: diſpoſitio autem remota initium imperfectũ. Sed nullum initium noſtræ ſalutis, etiam imperfectum, eſt ex nobis, vt probat S. Auguſt. lib. de prædeſt. Sanctorum, præſertim c. 3. & 4. & lib. 4. contra Iulianum Pelag. c. 6. vbi inter alia inquit: *Ibi enim vos, vt video, ponere iam cæpiſtis merita, gratiam præcedentia, quod eſt petere, quærere, pulſare, vt ijs meritis debita illa reddatur, ac ſic gratia inaniter nuncupetur, tamquam gratia nulla præceſſerit, & cor tetigerit, vt beatificum bonum peteretur à Deo, vt quæreretur* Deus, *vt pulſaretur ad* Deum; *fruſtraq. ſit ſcriptum*: *Miſericordia eius præueniet me*. & idem dicit Proſper contra Collatorem, cap. 4. & ſeqq. ergo. Confirmatur: nam, vt diximus diſput. 2. inter alios errores Semipelagianorũ, vnus fuit, quo aſſerebant, imperfecta deſideria præcedere gratiam, & quaſdam imperfectas inchoationes illius, quæ ortum habebant ex vigilantia liberi arbitrij: ſed remotæ diſpoſitiones ad gratiam ſunt imperfectæ inchoationes illius: ergo.

Pſal. 58.

Num. 13. & 25.

Secundo probatur. In naturalibus non ſolum diſpoſitio vltima, ſed etiam diſpoſitio remota eſt effectiue ab eodem agente, à quo producitur forma: etenim non ſolum calor, vt octo, quo materia proxime diſponitur ad introductionem formæ ignis, eſt effectiue ab igne generante; ſed etiam calor, vt vnũ, & vt quatuor, &c. Sed gratia habitualis eſt effectiue à Deo ſecundum illud Pſalmiſtæ: *Gratiam, & gloriam dabit Dominus*: ergo.

Pſal. 83.

VII. Tertio probatur ratione S. Thomæ 3. cont. Gent. c. 149. & ſuper c. 5. ad Hebr. lect. 1. in illa verba: *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem*, &c. Nihil diſponit ſeipſum ad ſtatum altiorem ſua natura, nec perducit ſe ad illum, niſi perducatur ab alio ſuperiori agēte, ſicut aer nō facit ſeipſum ignē, ſed fit à ſuperiori virtute. Sed gratia habitualis eſt ſupra totam naturā creatā intellectualē: ergo nulla natura creata diſponit ſeipſam propria virtute, etiā remote, ad conſequutionē gratię. Confirmatur. Omnis actio, procedens ex ſola facultate naturæ, eſt inferioris ordinis ad gratiam, & improportionata illi: ergo non poteſt eſſe diſpoſitio ad illam, etiam remota; omnis enim diſpoſitio debet eſſe eiuſdem ordinis cum forma.

Denique probatur ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. de Sacram. pœnit. cap. 4. vbi, vt diſp. 51. & 52. oſtendimus, docet ſancta Synodus: *Contritionem imperfectam, &c. eſſe donum* Dei, *& Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum mouentis, quo poenitens adiutus, viam ſibi ad iuſtitiam parat*. Quibus verbis aſſerit Concilium, illam diſpoſitionem remotam eſſe à Deo per auxilium ſpeciale præmouentis gratiæ, & eadem ratio eſt de quacumque alia diſpoſitione remota. Vt autem aperiamus, quid ſentiendum ſit de actuali auxilio gratiæ; ſit

VIII. Tertia Concluſio. Sententia, quæ aſſerit, quod propter eleemoſinas, & alia opera moraliter bona, facta ab exiſtente in peccato mortali, Deus conferat vni magis, quam alteri auxilium gratiæ, ſecundum legem ordinariam, vel citius adiuuet illum; eſt contra S. Auguſtinum, S. Proſperum, & S. Thomam. Quod ſit contra S. Auguſtinum, patet ex locis pro cōcluſ. præced. allegatis, ſed præſertim ex lib. 2. quæſtionum ad Simplicianum, q. 2. circa finem; vbi explicans, quam occulta ſit electio Dei ad ſalutem, ſic ait: *Certe ita occulta eſt hæc electio, vt in eadem conſperſione nobis prorſus apparere non poſſit, aut ſi apparet quibuſdam, ego in hac re infirmitatem meam fateor. Non enim habeo, quod intuear in eligendis hominibus ad gratiam ſalutarem, ſi ad examen huius electionis aliqua cogitatione permittor, niſi vel maius ingenium, vel minora peccata, vel vtrumque: addamus etiam, ſi placet, honeſtas, vtilesq. doctrinas. Quiſquis ergo fuerit his præditus, eligendus videtur ad gratiam? Sed cum hoc ſtatuero, irridebit me ille, qui infirma mundi eligit, vt confundat fortia, & ſtulta mundi, vt confundat ſapientes, vt eum intuens, & pudore correptus, ego irrideam multos, & præ quibuſdam peccatoribus caſtiores, & præ quibuſdam piſcatoribus oratores*. Quod ſtatim probat exem-

Propter bona opera naturæ Deus non cōfert auxiliũ gratiæ.

Auguſt. tom. 4.

1. Cor. 1.

Digitized by Google

exemplis: *Nonne*, inquiens, *aduertimus multos fideles noſtros, ambulãtes viam* Dei, *ex nulla parte ingenio comparari, non dicam quorumdam hæreticorum, ſed etiam mimorum? Item non videmus quoſdam homines vtriuſque ſexus in coniugali caſtitate viuentes ſine querela, & tamen vel hæreticos, vel Paganos, vel etiam in vera Fide, & vera Eccleſia ſic tepidos, vt eos miremur meretricum, & hiſtrionum ſubito conuerſorum non ſolum ſapientia, & temperantia, ſed etiam Fide, Spe, Charitate ſuperari?*

August. Confirmatur: nam ſæpiſſime S. Aug. docet, nullam eſſe rationem ex parte noſtra, propter quam conferat Deus auxilia gratiæ huic potius, quam alteri, ſed præſertim ſuper Io. in illa verba: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater traxerit illũ*, inquit: *Quare iſtum trahat, & illũ non trahat; noli velle iudicare, ſi non vis errare.* Et ſemper reducit vocationẽ noſtram ad gratuitam, & meram voluntatem Dei, ſecundum illud Matth. 11. *Confiteor tibi Pater, qui abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis; ita Pater, quoniam ſic placitum fuit ante te.* Et ad Rom. 9. *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Sed ſi ſententia, quam impugnamus, vera eſſet, iam poſſet aſſignari aliqua ratio, vel conditio, ex parte noſtra, propter quã Deus cõferret auxilia gratiæ vni magis, quam alteri: & ita vocatio non reduceretur in meram, & gratuitam voluntatem Dei, & conſequenter neque electio.

Ioan. 6.

IX. Secundo probatur ex S. Proſpero, qui in lib. contra Collatorem, cap. 6. impugnat Caſſianum; quia dixit, auxilia gratiæ dari à Deo propter imperfecta quædam deſideria, antecedentia gratiã, quæ dimanabant ex vigilantia noſtri arbitrij, & propter opera, quædam imperfecta, qualia ſunt petere, quærere, pulſare, &c. vt patet ex verbis illius ſupra inductis.

Reſpondent, Caſſianum merito reprehendi propter hoc, quia dicebat, gratiam dari propter illa bona opera, tamquam propter meritũ, & propter opera pietatis, habentia proportionem cum gratia; ita vt quamdam vim inferrent regno Dei; quod tamen nõ aſſerit ſententia ſuperius adducta. Sed hæc ſolutio videtur contra ipſum contextũ S. Proſp. qui in cap. 6. citato, ſic ait: *Quomodo autem non aduertis, te in illum damnatum incidere, quod, velis nolis, conuinceris dicere, gratiam* Dei *ſecundum merita noſtra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratiam conſequantur, affirmas? non enim nullius meriti haberi poteſt petentis fides, quærẽtis pietas, pulſantis inſtantia, præcipue cũ omnes eiuſmodi & accipere, & intrare dicantur.* Ex quibus verbis, & ex his, quæ diſput. 2. diximus, ſatis conſtat, Caſſianum non poſuiſſe expreſſis verbis meritum gratiæ; quin potius illud negabat, affirmans, ſe nullum ponere meritum ipſius gratiæ; quod etiam affirmauit Fauſtus, vt patet ex 1. lib. de lib. arb. quem conſcripſit: vbi reprehendit Pelagium, eo quod aſſeruerit gratiam ſecundum merita noſtra dari; ſed tamen ex dictis Caſſiani eum redarguit, & conuincit Proſper, quod, velit nolit, relabatur in damnatum errorem Pelagij dicentis, gratiam ſecundum merita noſtra dari. Et idem argumentum facit contra Caſſianum Maxentius in reſponſione ad epiſtolam Hormiſdæ Papę. Confirmatur hoc ex verbis eiuſdem Proſperi, cap. 37. eiuſdem libri, vbi ait: *Quoquouerſum ergo te conferas, à temetipſo & vinciris, & vinceris. Si enim gratiam merita non præcedunt, & fides non poteſt eſſe ſine meritis; fides gratiam non præcedit: & omni modo, ex gratia habetur, quidquid illud eſt, ex quo meritum naſcitur, quod ante gratiam non habetur.*

Tertio probatur ex S. Thom. 1. 2. q. 112. art. 3. in corp. vbi inquirit: Vtrum neceſſario detur gratia præparanti ſe ad illam: & reſpondet, quod præparatio, ſi conſideretur, *ſecundum quod eſt à libero arbitrio, nullam neceſſitatem habet ad gratiæ conſequutionem; quia donum gratiæ excedit omnem præparationem virtutis humanæ*; ſi autem conſideratur, *ſecundum quod eſt à Deo mouente*, habet neceſſitatem infallibilitatis; nam ad illam infallibiliter conſequitur gratia. Sentit ergo, quod nulla præparatio ad gratiam, etiam remota, haberi poteſt ex ſola facultate naturæ. Hæc concluſio patebit amplius, ex ijs, quæ diſput. 56. concluſione prima ſubijciemus. Occaſione huius controuerſiæ diſputant multi Thomiſtæ contra Scotum: Vtrum præparatio aliqua ad gratiã habitualem ipſam gratiam mereatur, ſaltem de congruo: ſed iſta difficultas habet propriam ſedem, eadem 1. 2. q. 114. art. 5. de X.

Digitized by Google

de qua inferius agendum erit.

XI. AD primum argumentum reſpondetur, quod anima rationalis eſt eiuſdem ordinis naturalis cum diſpoſitionibus, poſitis ab homine virtute propria, quæ præſupponūtur ad vnionem illius cū materia: vnde, quamuis creetur à ſolo Deo, poteſt nihilominus homo propria virtute diſponere materiam ad introductionem illius. Gratia autem eſt ſuperioris ordinis ad omnem preparationem virtutis humanæ. vnde nulla præparatio ex ſola facultate naturæ poteſt eſſe diſpoſitio ad illam. Eſt & alia differentia: nam anima rationalis ſecundum ſe habet eſſe incompletum, independens à materia: quod autem præuijs diſpoſitionibus naturalibus vniatur corpori; competit illi, inquantum eſt naturalis forma compoſiti. Gratia vero, cum non creetur proprie, ſed educatur de potentia obedientiali intellectualis creaturæ, non habet eſſe per ſe ſubſiſtens, neque eſt forma naturalis alicuius creaturę, ſed neque eſſe poteſt, vt diſput. 69. patebit. Vnde diſpoſitio ad illam non poteſt procedere ex ſola facultate naturæ. Confirmari poteſt, & explicari magis hæc ſolutio: nam, vt docet S. Thom. 1. p. q. 70. art. 3. Sol, & quodcumque corpus cæleſte non attingit virtute propria vnionem animæ cum corpore, ſeu productionem viuentis, quia nullus effectus excedit virtutem, & perfectionem ſuæ cauſæ; corpus autem cæleſte, cum non ſit viuens, exceditur ſimpliciter à quocumque corpore viuente; ſed tamen virtute intelligentiæ, à qua mouetur, poteſt producere viuentia, & diſponere materiam ad vnionem animæ cum corpore. Proportionabiliter dicimus in præſenti, quod, cum gratia ſit ſuperioris ordinis ad omnem ſubſtantiam creatam, atque adeo excedat virtutem naturalem illius; nulla præparatio creaturæ poteſt ſecundum ſe eſſe diſpoſitio ad gratiam, niſi quatenus procedit ex motione ſuperioris agentis, per auxilium ſpeciale diuinæ gratiæ.

Corpus cæleſte nō attingit virtute propria productionem rei viuentis.

XII. Ad ſecundum reſpondetur, quod, vt docet S. Thom. 1. p. q. 105. ar. 4. ad 2, & 3. dupliciter poteſt intelligi, quod liberum arbitrium aliquid ex ſe operetur, quando elicit conſenſum. Primo ita, vt operari ex ſe, idem ſignificet, quod moueri ex ſe, hoc eſt, à principio actiuo intrinſeco; & iſto modo, quotieſcumque voluntas aliquid libere operatur, operatur illud ex ſe, ideſt ex principio intrinſeco; de ratione enim agentis liberi eſt, vt iſto modo operetur ex ſe. Alio modo poteſt accipi operari ex ſe, ſiue moueri ex ſe, ita vt excludat hoc, quod eſt moueri ab alio agente extrinſeco, ſeu motionem agentis extrinſeci; & in iſto ſenſu liberum arbitrium creatum nihil operatur ex ſe, vt diſput. 96. & 97. patebit: quia non habet eſſe à ſeipſo, ſed ab alio: neque eſt primum agens ſimpliciter, ſed ſolum agens proximum; atque adeo ita operatur ex proprio principio intrinſeco, vt hoc ipſum operari accipiat à primo operante ſimpliciter, tamquam à primo mouente. Non enim eſt de ratione cauſæ liberæ, vt principium intrinſecum, à quo actio libera procedit, ſit primum principium illius, ſicut nec de ratione cauſæ eſt, quod ſit prima cauſa. Hanc doctrinam proſequitur S. Thom. eadem 1. p. q. 83. ar. 1. ad 3. & in 2. ſententiarum diſtinct. 37. q. 2. ar. 2. in corpore; de qua etiā inferius redibit ſermo. Dicimus ergo ad argumentum, quod, dum liberum arbitrium conſentit Deo vocanti, operatur quidem aliquid ex ſe in primo ſenſu, ideſt, ex principio intrinſeco; non tamen operatur aliquid ex ſe, in ſecunda acceptione; ſed ipſum conſentire habet ex auxilio efficaci præuenientis gratiæ, ſecundum illud ad Philippenſ. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis velle, & perficere.* & 1. Cor. 4. *Quid habes, quod non accepiſti? &c.*

Liberū arbitrium creatū, in quo ſenſu operetur aliquid ex ſeipſo.

XIII. Ad tertium reſpondetur, præter vocationem ſufficientem, quæ tribuit voluntati poſſe conſentire; requiri etiam, vt actualiter conſentiat, vocationem efficacem, qua fiat conſentiens. Hanc enim duplicem vocationem, tamquam diſtinctam, conſtituit S. Aug. lib. de prædeſt. Sanctorum, cap. 16. vt diſp. 71. videbimus. Quod ergo liberum arbitrium conſentiat, vel non conſentiat Deo vocanti, in poteſtate, ac libertate illius eſt conſtitutum; aliter tamen, & aliter hoc illi competit. Quod enim non conſentiat, ſed reſiſtat vocationi, non aliunde prouenit, quàm ab innata eius libertate, quæ, cum ſit ex nihilo, deficere poteſt. Quod autem conſentiat, eſt quidem ab innata libertate

Diſſentire vocationi Dei prouenit ex ſola innata arbitrii libertate, cōſentire autem ex auxilio gratiæ.

tate

tate voluntatis, eleuatæ tamen, & motæ, per auxilium efficax præuenientis gratiæ. Vnde ſola innata libertas non poteſt ſe diſponere ad iuſtificationem. Et ad propoſitionem allatam in argumento, reſpondetur, quod, ſuppoſita vocatione ſufficiente, aliunde eſt, quam ab innata libertate, quod homo conſentiat; procedit enim hoc ab auxilio efficaci præmouente, quod vt diſp. 71. & 72. patebit, diſtinctum eſt ab auxilio ſufficiente. Suppoſito tamen auxilio efficaci, quòd voluntas conſentiat, non aliunde eſt, quam ab innata libertate; ſed tamen innata libertas non eſt primum incipiens, nec prima cauſa ſimpliciter illius conſenſus, ſed ſecunda, vt diſp. 89. & 98. manifeſtum fiet.

Ad quartum reſpondetur, quod, vt dictum eſt, Deus non confert gratiam propter bona opera moralia, facta ex ſola facultate naturæ; quia homini exiſtenti in peccato mortali, nihil debetur, niſi pœna æterna. Vnde, ſi detur illi gratia habitualis, vel actualis, erit pura Dei miſericordia. Ad confirmationem reſpondetur,

XIV. quod Cornelius, quando ad illum miſſus eſt Petrus, non erat in peccato mortali, ſed in gratia. Dicitur enim Act. 10. cap. quod *erat religioſus, & timens Deum, cum omni domo ſua, faciens eleemoſinas multas plebi, & deprecans* Deum *ſemper.* Vnde orationes, & eleemoſinæ illius procedebāt ex ſpeciali motione Spiritus ſancti; atque adeo propter talia opera potuit Deus illi concedere fidē Chriſti explicitam; cum prius habuerit fidem implicitam; & idem dicendum proportionabiliter de obedientia Abrahæ. Ex hoc tamen non bene infertur, quod ſit eadem ratio de operibus moraliter bonis, factis ab exiſtente in peccato mortali, ex ſola facultate naturæ; & ratio diſcriminis ex dictis eſt manifeſta.

Cornelius erat in gratia, cū propter eleemoſinas ad illum miſſus eſt Petrus.

Ad quintum argumentum reſpondetur, quod, ſi Deus velit ſua miſericordia, adiuuare ſpeciali auxilio gratiæ illum, qui ex ſola facultate naturæ, bene vtitur ſuo arbitrio; id erit rationi valde conſentaneum, ſecundum ordinem diuinæ prouidentiæ; quia voluntas diuina, quæ eſt prima regula bonitatis, & conuenientiæ, ita voluit. Si autem occulto iudicio, ſed recto, voluerit dare illi auxilium gratiæ excitantis, non autem efficacis, ſed relinquere in ſuo peccato, & damnatione; hoc etiam erit rationi valde conſentaneum, ſecundum ordinem eiuſdem prouidentiæ. Cum enim gratia nulli creaturæ ſit debita, non eſt ſecundum ſe magis rationi cōſentaneum, quod detur huic, quam illi, ſed hoc debet fundari in gratuita donatione Dei; alias gratia non eſſet gratia. Sicut ſecundum ſe, antecedenter ad liberam Dei voluntatem, non eſt magis rationi conſentaneum, aut conueniens, quod ex omnibus creaturis poſſibilibus Deus creet iſtas potius, quam illas, ſed tota cōuenientia deſumitur ex libera Dei voluntate, qui voluit dare eſſe exiſtentiæ creaturis, quas de facto produxit, & non alijs: de quo videndus eſt S. Thom. 1. p. quæſt. 25. artic. 6.

Rationi eſt conſentaneū, vt in rebus creatis fiat quod Deus vult.

XV. Ad primam confirmationem reſpondetur cum S. Thom. 2. 2. q. 24. ar. 3. ad. 1. *quod illa virtus, ſecundum quam Deus ſua dona dat vnicuique, eſt diſpoſitio, vel præparatio præcedens, ſiue conatus gratiam accipientis; ſed hanc etiam diſpoſitionem, & conatum præuenit Spiritus ſanctus mouens mentem hominis vel plus, vel minus, ſecundum ſuam voluntatem. Vnde & Apoſtolus dicit ad Coloſſenſes* 1. *Qui dignos nos fecit in partem ſortis Sanctorum in lumine,* & ad Epheſ. 4. *Vnicuique noſtrum data eſt gratia ſecundū menſurā donationis Chriſti.* & 1. ad Cor. 12. *Hæc omnia operatur vnus, atque idem Spiritus, diuidens ſingulis, prout vult.* Vnde ſola virtus, aut conatus naturalis nullo modo diſponit ad gratiam, vel ad maius incrementum illius, vt diſput. 57. & 62. manifeſtum fiet. Eamdem ſolutionem proſequitur S. Thom. de virtutibus in communi, q. 2. quæ eſt de Charitate, ar. 7. ad 9. vbi eumdem locum Matt. explicans, ait: *Quod autem dicitur, dedit vnicuique, ſecundum propriam virtutem; non eſt referendum tantum ad virtutem naturæ (erroneum eſt enim dicere, quod dona gratiæ, & gloriæ dentur ſecundum menſuram naturalium) ſed intelligenda eſt virtus, quæ eſt etiam per gratiam, &c.* Idem docet 1. ad Cor. 12. lectione 2.

Gratia Dei noſtros præuenit bonos conatus.

Gratia nō datur ſecundum quantitatem virtutis naturalis.

Ad ſecundam confirmationem reſponderetur: quod, quamuis ille, qui ſortitus eſt animam bonam, & eſt bene inclinatus, & pauciora habet peccata, & exercet ſe in aliquibus bonis operibus moralibus ex ſola facultate naturæ, ſit minus elongatus

Digitized by Google

tus à gratia, quam alter homo peſſimus; neuter tamen eſt poſitiue diſpoſitus ad illam; quia omnis operatio, aut virtus naturæ eſt inferioris ordinis ad gratiam. Vnde non eſt admittenda ex ſolis viribus naturæ aliqua diſpoſitio etiam negatiua, ad quam infallibiliter ſequatur gratia: nam eadem inconuenientia ſequuntur ex eo, quod talis negatiua diſpoſitio tribuatur naturæ, & non gratiæ. Propter quod S. Auguſtinus ait: *Miſericordiæ tuæ deputo, peccata quæ non commiſi*. Eſt ſimile in rebus naturalibus: certum eſt enim, lignum aridum minus elongatum eſſe ab igne, & minus indiſpoſitum ad formam ignis, quàm lignum viride, quod habet qualitates magis repugnantes; & tamen neutrum eſt diſpoſitum ad formam ignis; nam omnis diſpoſitio eſt per calorē productum ab igne, vel in virtute ignis, vel alterius cauſæ ſuperioris.

Ad gratiā nullus poſitiue diſponitur per naturam.

XVI. Ad ſextum reſpondetur, Deum ſecundum ordinem ſuæ prouidentiæ voluiſſe miſericorditer, abſque vllo debito, Angelis perfectioribus in natura dare auxiliū efficax perfectius, vt intenſius conuerterentur in Deum, & ita conſequerentur maiorem gratiam habitualem, vt eſſet talis proportio inter Angelos bonos, ſecundum ordinem gratiæ, qualis reperitur, ſecundum ordinem naturæ. Vnde diſpoſitiue quantitas gratiæ habitualis data eſt Angelis, ſecundum quantitatem intenſionis motus liberi arbitrij, eleuati à Deo per auxilium ſpeciale præuenientis gratiæ: iuſtificati enim ſunt Angeli per propriam diſpoſitionem. Sed tamen quantitas auxilij data eſt illis gratis, iuxta perfectionem naturæ, propter rationes, quas aſſignat S. Thom. 1. p. citata, & 2. 2. q. 24. ar. 3. ad 3. vbi quantum ad hoc aſſignat differentiam inter Angelos, & homines, quibus non datur quantitas auxilij, ſecundum quantitatē perfectionis indiuidualis naturæ, vt expreſſe docet Auguſt. q. 2. ad Simplicianum ſupra citata.

Angelis ſāctis ex Dei ordinatione datum eſt auxiliū gratiæ perfectius iuxta perfectionē naturæ.

XVII. Ad ſeptimum reſpondetur, quod illa congruitas, qua natura humana eſt magis aſſumptibilis à Verbo, quā alia quæcumque natura creata, non attenditur ſecundum aliquā diſpoſitionem præcedentem in natura, ortam ex eius viribus, ratione cuius dicat ordinem ad actualem aſſumptionem; ſed ſecundum aptitudinem, quæ pertinet ad potentiam obedientialem; & hæc congruitas, vt docet S. Thomas 3. parte, q. 4. art. 1. citato, attenditur ſecundum duo, videlicet ſecundum eius dignitatem, & etiam ſecundum eius neceſſitatem. Secundum dignitatem, inquantum eſt rationalis, & intellectualis; & conſequenter eſt apta nata attingere ipſum Verbum diuinum per ſuā operationem, cognoſcendo, & amando ipſum: ſecundum neceſſitatem; quia indigebat reparatione. Diſpoſitio autem ad gratiam habitualem, de qua loquimur in præſenti, non attenditur tantum ſecundū potentiam obedientialem, quæ naturaliter competit homini, ſecundum illud dictum Auguſtini: *Poſſe habere fidem naturæ eſt hominum*, vbi per, poſſe, intelligitur capacitas naturalis ad fidem, quam non habet lapis: ſed attenditur ſecundum actualem præparationem proximam, vel remotam, quæ, vt dictum eſt, debet eſſe eiuſdem ordinis, cum ipſa gratia. Vnde non eſt ſimile.

Natura humana ſecūdum quandam congruitatem fuit magis aſſumptibilis à verbo, quam alia natura.

Lib. de præd. SS. cap. 5.

Diſputatio LVI.

Vtrum facientibus totum, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ, dentur à Deo infallibiliter, & ex certa lege auxilia præuenientis gratiæ, quibus id, prout oportet ad ſalutem, exequantur.

I. QVIDAM partem defendunt affirmatiuam, quam explicant quatuor dictis. Primum dictum. Secundum legem ordinariam, Deus non conſueuit dare hominibus auxilia præuenientis, & excitantis gratiæ, quibus ad ſalutem diſponantur; niſi illis, qui bene vtuntur ſuo arbitrio, faciendo, quod in ſe eſt, ex facultate naturæ.

Secundum dictum. Facienti totum, quod in ſe eſt, ex ſola facultate naturæ, infallibiliter dantur auxilia præuenientis gratiæ, & ex certa lege, quam Pater ſtatuit cum filio ob merita paſſionis eius.

Ad-

Digitized by Google

Addunt tamen, quod hæc auxilia non dantur propter merita præcedentia ipſius hominis, ſed propter merita Chriſti.

Tertium dictum, quo magis explicatur hæc ſententia. Sicut Deus ſemper præſto eſt per ſuum concurſum generalem libero arbitrio, vt naturaliter velit, aut nolit, prout placuerit; ita præſto eſt illi, per auxilium gratiæ ſufficiens, vt quoties, ex ſuis viribus naturalibus, aggredi voluerit opus aliquod, ex his, quæ ad iuſtificationem ſpectant; illud exequatur, prout ad ſalutem oportet. Addunt, quod Deus ſine vlla intermiſſione ad oſtium cordis ſtat paratus ſemper conatus noſtros adiuuare, deſideransq. ingreſſum. Non tamen ſatis explicant; an conatus ille, ex ſolis viribus naturæ procedens, ſit idem numero actus cum conatu, quo liberum arbitrium elicit diſpoſitionem ad gratiam, ita videlicet, vt idem actus numero procedens ex viribus naturæ perficiatur, & eleuetur per gratiam præuenientem ad ordinē ſupernaturalem, vt ſit, qualis ad ſalutē oportet, quamuis id inſinuare videantur.

Ex quibus inferunt quartum dictum, quod ſcilicet auxilia præuenientis, & excitantis gratiæ non ſint ſimpliciter neceſſaria, vt homo eliciat diſpoſitionem ad gratiam, quantum ad ſubſtantiam actus, ſed tantum, vt illam eliciat, ſicut oportet, ideſt vt actus ille ſit ſupernaturalis, & fini ſupernaturali accommodatus. Sed de hoc diſput. 65. agendum eſt.

II. Probant primum dictum: nam, vt diſput. 78. patebit, vocatio Dei interna ad fidem, interior excitatio fidelis ad pœnitentiam per gratiam præuenientem, imo & illuminationes, & auxilia, quibus iuſtificati à Deo adiuuantur, tum vt maiora incrementa Spiritus ſuſcipiant, tum ne tentationibus ſuccumbant; pendent quammaxime à libero arbitrio eius, qui vocatur, & excitatur: ergo ſecundum legem ordinariam non dantur hæc auxilia, niſi aliquid præcedat ex parte liberi arbitrij. Antecedens probatur. Primo: nā prærequiritur, quod homo accedat ad audiendam prædicationem Euangelij: potuit autem accedere, vel animo intendendi his, quæ dicebantur, vel animo irridendi, quod in facultate ipſius poſitum erat. Item etiam ad hoc, quod excitetur ad fidem, prærequiritur, quod ipſe prius comparet ſpecies intelligibiles, & notitias, ſine quibus Deus non excitaret illum actuali auxilio præuenientis gratiæ: ergo auxilia præuenientis gratiæ dependent ex libero arbitrio eius, qui vocatur.

Confirmatur primo. Huiuſmodi auxilia dependēt multoties ex miniſtris Eccleſiæ, ſine quorum operatione Deus non vocat homines, vt diſput. 77. patebit, & tamē hæc dependentia nihil derogat gratiæ: ergo ſimiliter poterit dependere vocatio à libero arb. eius, qui vocatur, abſque eo quod aliqua iniuria inferatur gratiæ.

Confirmatur ſecundo. Interiora auxilia præuenientis gratiæ conſiſtunt in illuminatione intellectus, & excitatione voluntatis, vt conſtat ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. vbi dicitur: *Declarat præterea, ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei per Chriſtū Ieſum præueniente gratia ſumēdum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur*. Vocatio autem fit à Deo interius per illuminationem intellectus, & excitationem voluntatis, Vnde inferius ſubditur: *Ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem, &c.* Quibus verbis ſignificatur, illuminationem intellectus eſſe gratiam præuenientē: ſed hæc illuminatio intellectus, & excitatio voluntatis, cum ſint formaliter actiones vitales; dependent intrinſece ex noſtris potentijs vitalibus, videlicet ex intellectu, & voluntate elicientibus huiuſmodi operationes: ergo talia auxilia aliquo modo dependent ex conatu noſtri intellectus, & voluntatis: ergo ſine illo Deus non confert auxilia præuenientis gratiæ, regulariter loquendo.

Secūdo arguitur, ex auctoritate S. Aug. lib. 19. de Ciu. Dei, c. 13. Vbi ait: *Deus dedit hominibus quadā bona huic vitæ cōgrua, ideſt pacē temporalem, pro modulo mortalis vitæ, in ipſa ſalute, & incolumitate, ac ſocietate ſui generis; & quæcūq. huic paci vel tuendæ, vel recuperandæ neceſſaria ſunt, ſicut lux iſta viſibilis, auræ ſpirabiles, aquæ potabiles, &c. eo pacto æquiſſimo, vt quicumque mortalis talibus bonis recte vſus fuerit, accipiat ampliora, atque meliora; ipſam ſcilicet immortalitatis pacem, atque conuenientem gloriam, & honorem in vita æterna, ad fruendum Deo, & proximo in Deo. Qui autē perperam, ideſt iniuſte, nec illa accipiat, &* III.

hæc amittat. Quibus verbis aperte videtur ſtatuere legem, quam aſſerit ſecundum dictum huius ſententiæ.

Tertio eſt argumentum pro alijs dictis, & præſertim pro ſecundo, & deſumitur ex varijs locis Sancti Thomæ: etenim quæſtione 14. de veritate, articulo 11. ad primum, ſic ait: *Si quis in ſyluis enutritus, ductum naturalis rationis ſequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certiſſime tenendum eſt, quod ei Deus vel per internam inſpirationem reuelaret ea, quæ ad credendum ſunt neceſſaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, ſicut miſit Petrum ad Cornelium, Actor.* 10. Vbi Sanctus Thomas docet aperte, quod, ſi ille homo faciat, quod in ſe eſt, ſequendo dictamen rationis naturalis in appetitu boni, & fuga mali, certiſſime illuminabitur à Deo: quod idem eſt, ac ſi diceret, infallibiliter. Hæc autem infallibilitas non poteſt fundari niſi in lege ſtatuta à Deo, propter merita Chriſti, & in decreto dandi auxilia præuenientis gratiæ omnibus illis, qui faciunt totum, quod in ſe eſt. Sentit ergo Sanctus Thomas, eſſe talem legem. Idem colligitur ex ſolutione ad ſecundum eiuſdem articuli, vbi ait, *quod, quamuis non ſit in poteſtate noſtra cognoſcere ea, quæ ſunt fidei, ex nobis ipſis; tamen ſi nos fecerimus, quod in nobis eſt, vt ſcilicet ductum naturalis rationis ſequamur; Deus non deficiet nobis in eo, quod nobis eſt neceſſarium.* Item etiam tertio contra Gentes, cap. 149. inquit, quod *Deus, quantum in ſe eſt, paratus eſt omnibus gratiam dare: ſed illi ſoli gratia priuantur, qui in ſe ipſis gratiæ impedimentum præſtant.* Sed, qui facit totum, quod in ſe eſt, ex facultate naturæ, nullum impedimentum pręſtat gratiæ, vt ex ſe patet: ergo ex mente Sancti Thomæ certiſſime, & infallibiliter recipiet auxilia pręuenientis gratiæ. Et in ſecundo ſententiar. diſt. 28. quæſtione 1. articulo quarto, ait, *quod etiam ad fidem habendam aliquis ſe præparare poteſt per id, quod in naturali ratione eſt. Vnde dicitur, quod, ſi aliquis in barbaris natus nationibus, quod in ſe eſt, faciat,* Deus *illi reuelabit illud, quod eſt neceſſarium ad ſalutem, vel inſpirando, vel doctorem mittendo.* Et quæſtione 24. de veritate, articulo 1. ad ſecundum, inquit: *Gratiam autem, quæ opera meritoria facit, quamuis homo non poſſit ex libero arbitrio acquirere; poteſt tamen ſe, ad gratiam habendam præparare, quæ ei à Deo non denegabitur, ſi fecerit, quod in ſe eſt; & ideo non eſt omnino extra poteſtatem liberi arbitrij opera meritoria agere, quamuis ad hoc per ſe poteſtas liberi arbitrij non ſufficiat:* ergo.

Quarto arguitur. Deus de facto ſemper tribuit auxilium ſufficiens facienti, quod in ſe eſt: ergo decreuit illud conferre; quidquid enim Deus facit, decreuit facere. Sed decretum Dei eſt lex ipſius Dei; ſicut lex Principis eſt decretum Principis: ergo reuera eſt lex à Deo ſtatuta dandi auxilia præuenientis gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt. Antecedens probatur: nam Deus tribuit auxilium ſufficiens illis, qui non faciunt, quod in ſe eſt; alias deficeret in neceſſarijs ad ſalutem: ergo multo magis confert tale auxilium infallibiliter, ſi faciant totum, quod in ſe eſt; alias multo melius fuiſſet prouiſum illis, qui non faciunt, quod in ſe eſt ex facultate naturæ, quàm facientibus, quod in ſe eſt. Et conſequenter ſequeretur, quod fruſtra eſſent admonitiones, quibus peccatores inducuntur ad bona opera facienda, & ſimiliter ipſa bona opera, facta in peccato mortali, eſſent fruſtra, quod non eſt admittendum.

Quinto arguitur. Prædicta lex colligitur ex locis ſacræ Scripturæ, præſertim ex illo Ioan. 1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum.* & 2. ad Tim. 2. *Deus vult, omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire:* quod profecto falſum eſſet, ſi aliquando non illuminaret Deus, nec daret auxilia gratiæ facienti totum, quod in ſe eſt. Quomodo enim vult, omnes homines ſaluos fieri, ſi, facienti totum quod in ſe eſt, non dat auxilia neceſſaria ad ſalutem, imo neque ſufficientia? ergo eſt lex de dandis huiuſmodi auxilijs facienti, quod in ſe eſt. Item etiam Apocal. tertio dicitur ex perſona Domini: *Ego ſto ad oſtium, & pulſo; ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, introibo ad illum, & cænabo cum illo, & ipſe mecum.* Ex quibus verbis colligitur, quod Deus abſque vlla intermiſſione ſtat ad oſtium cordis noſtri, paratus ſemper conatus noſtros adiuuare, deſideransq. IIII.

ingreſ-

Digitized by Google

ingreſſum; ſi homo faciat, quod in ſe eſt.

Sexto: quia ſequeretur ex oppoſita ſententia vnum magnum inconueniens, quod videlicet aliquis adultus ex neceſſitate damnetur; quod tamen nullatenus eſt admittendum, vt docet Sanctus Thomas, quæſtione 14. de veritate citata. Sequela probatur; quia ſi non eſt lex, vt facienti totum, quod in ſe eſt, dentur auxilia præuenientis gratiæ; continget aliquando, vt homo faciat totum, quod in ſe eſt, & tamen Deus non conferat illi talia auxilia: ſed, hoc poſito, talis homo ex neceſſitate damnabitur, quia ſaluari non poteſt ſine auxilio gratiæ; quod tamen neque habet, neque poteſt habere, quia Deus non vult dare, quidquid ille faciat. Item etiam ſequeretur aliud inconueniens, quod videlicet peccatum veniale poſſet eſſe in aliquo cum ſolo originali: hoc autem eſt contra Sanctum Thomam, prima ſecundæ, quæſtione 89. articulo 6. Sequela probatur. Si puer non baptizatus perueniens ad vſum rationis, faciat totum, quod in ſe eſt ex facultate naturæ, vt ſe conuertat in Deum, non peccat mortaliter contra præceptum, quo, ſecundum Sanctum Thomam, tenetur in illo inſtanti ſe conuertere ad Deum; nullus enim peccat, ſi faciat totum, quod poteſt, alias obligaretur ad impoſſibile; neque etiam conſequitur remiſſionē peccati originalis, quia peccatum deleri non poteſt abſque auxilio gratiæ, quod tamen ſupponitur Deum non conferre illi puero. Tunc eſt argumentum. Tranſacto illo tempore, puer ille poteſt peccare venialiter, antequā peccet mortaliter: ergo ſi de facto venialiter peccet, reperietur in illo peccatū veniale cum ſolo originali.

Septimo. Salus eſt poſita in poteſtate hominis adulti, quamdiu viuit in hoc ſæculo: ſed non eſſet in eius poteſtate, niſi eſſet lex infallibilis, quod facienti totum, quod poteſt ex facultate naturæ, dabuntur auxilia præuenientis gratiæ, vt operatio illa ſit, qualis ad ſalutem oportet: ergo. Maior patet ex illo Eccleſ. 15. *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui. Appoſuit tibi aquam, & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors; bonum, & malum; quod placuerit ei, dabitur illi.* Et Pſalm. 118. dicitur: *Anima mea in manibus meis ſemper*, ideſt in poteſtate mea. Minor autem probatur; quia ſi non eſſet lex dandi auxilia præuenientis gratiæ facienti totum, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ; non eſſet in poteſtate eius habere eadem auxilia, ſed ſolum in poteſtate Dei: & conſequenter ſalus, quæ ſine auxilijs gratiæ haberi non poteſt, non eſſet in poteſtate hominis, ſed ſolum in poteſtate Dei.

Confirmatur ex illo Ioan. 1. *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri: his, qui credunt in nomine eius, &c.* Quibus verbis ſignificatur, quod, eatenus facta eſt hominibus poteſtas, vt filij Dei fiant, quatenus, ſi quantum in ſe eſt, conentur, præſto illis aderit Deus, vt fidem, & gratiam conſequantur, neque deſiderio ſuo fraudentur: ergo, &c.

Secunda ſententia eſt præcedenti oppoſita, quam defendunt omnes Thomiſtæ, & alij Doctores locis infra allegandis; & quoniam hæc ſententia certiſſima eſt, & de mente SS. Auguſt. & Thomæ; pro eius explicatione ſit VI.

Medin. 1. 2. q. 112. ar. 3. Zumel eodem ar.

Prima Concluſio: Nulla lex fuit vmquam à Deo ſtatuta, dandi auxilia præuenientis gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ: neque Chriſtus Dominus meruit, aut voluit, eſſe talem legem. Probatur ex Sancto Auguſtino locis allegatis diſputatione præcedenti, concluſ. 2. & 3. & epiſtola 107. ad Vitalem: vbi pro certo habet, quod ſtantibus duobus hominibus in æquali cauſa, vnum Deus illuminat, quia vult, & alium non illuminat, quia non ſibi placet, *quod abſque vlla contradictione manifeſtatur in paruulis*, vt idem Sanctus Auguſtinus dicit in eadem epiſtola, arguens contra Pelagianos, & addit Sanctus Doctor, quod non poteſt aſſignari differentia ex parte parentum. Sic enim, ait: *Quomodo dicitur, omnes homines eam gratiam fuiſſe accepturos, ſi non illi, quibus non donatur, ſua voluntate reſpuerent: quoniam Deus vult, omnes homines ſaluos fieri; cum multis non detur paruulis, & ſine illa plerique moriantur, qui non habent contrariam voluntatem: & aliquando cupientibus, feſtinantibusq. parentibus, miniſtris quoque volentibus, ac paratis, Deo nolente, nō detur, cum repente, antequā detur, expiret, pro quo, vt acciperet, currebatur? Vnde manifeſtū eſt,*

Lex nulla eſt dandi auxilia gratiæ facientibus totū, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ.

eos, qui huic reſiſtunt tam perſpicuæ veritati, non intelligere omnino, qua loqutione ſit dictum, quod omnes homines vult Deus ſaluos fieri, cum tam multi ſalui non fiant; non quia ipſi, ſed quia Deus non vult, quod ſine vlla caligine manifeſtatur in paruulis: Præterea in lib. 1. quæſtionum ad Simplicianum, quæſt. 2. præſertim circa finem, idem docet clariſſime, vt patet ex verbis illius ſupra inductis, quibus affirmat, quod multoties Deus relinquit in infidelitate homines, qui intendũt bonis operibus moralibus ex facultate naturæ, & alios vocat ad fidem, qui ſunt moribus corrupti, peſſimi, & maximi peccatores. Sentit ergo Auguſtinus, non eſſe legem ſtatutam à Deo de dandis auxilijs gratiæ facientibus, quod in ſe eſt ex facultate naturæ. Item etiam lib. 1. contra duas Epiſtolas Pelagianorum, cap. 8. inquit: *Si enim ſine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni, ipſum cæptum erit meritum, cui, tamquam ex debito, gratia veniat adiutorium, ac ſic gratia* Dei *non gratis donabitur, ſed meritum noſtrum dabitur*. Quibus verbis aperte videtur docere, quod operationes antecedentes gratiam, ex ſola facultate naturæ procedentes, quibus poſitis detur gratia, ſunt initium aliquod eiuſdem gratiæ, & aliquale meritum ipſius; quod etiam docet latius lib. de prædeſt. Sanctorum, cap. 2. ergo S. Aug. intellexit, non eſſe talẽ legem.

VII. Confirmatur euidenti argumento à poſteriori: nam Sanctus Auguſtinus ſæpe docet, non poſſe aſſignari aliquam rationem ex parte hominis, quare Deus vocet iſtum, & non illum: quod præſertim aſſerit quæſt. 2. citata, ad Simplicianum, in fine, cuius verba ſunt: *Quare tamen & huic ita, & huic non ita? Homo, tu quis eſt debitum ſi non reddis, habes, quod gratuleris; ſi reddis, non habes, quod quæraris*. Ex quibus conſtat, quod duobus petentibus, pulſantibus æqualiter, & deſiderantibus ex mera facultate naturæ, ſecundum Auguſtinum, vnũ vocat Deus, quia vult, & alium non vocat, quia non vult; vt verax inueniatur, qui dixit: *Non eſt volentis, neque currentis, ſed* Dei *miſerentis*. Et iterum: *Ergo, cuius vult, miſeretur; & quem vult, indurat*. Sentit ergo S. Auguſtinus, non eſſe prædictam legem, neque Deum ſtatuiſſe, vt, regulariter loquendo, non vocetur per gratiam, qui nõ fecerit prius, quod in ſe eſt ex facultate naturę, neque etiam quod facienti totum, quod in ſe eſt, detur infallibiliter auxiliũ gratiæ; alias poſſet aſſignari ratio ex parte hominis, quare Deus vocet iſtum, & non illum; quia videlicet, iſte fecit prius totum, quod in ſe erat ex facultate naturæ, non autem ille. Alia loca Auguſtini, quæ maxime fauent huic doctrinæ, adducemus concluſione ſequenti. Nec ſatis eſt reſpondere, opera bona antecedentia, ex ſola facultate naturæ facta, ſolum eſſe conditionem, ſine qua regulariter Deus non donat auxilium præuenientis gratiæ, non autem rationem, propter quam gratia conferatur. Nam, iuxta doctrinam traditam ab Auguſtino, idem eſt dicere, quod detur ex parte noſtra conditio, ſine qua non, ipſius prædeſtinationis, & gratiæ: & dicere, dari cauſam prædeſtinationis, & gratiæ, ſeu rationem, propter quam homo ſit prædeſtinatus, & vocatus ad fidem, vt diſputatione 37. oſtenſum eſt.

Rom. 9.

Secundo probatur ex S. Proſp. libro contra Collatorem, cap. 4. 5. & 6. Vbi impugnat Caſſianum aſſerentem: *Qui, cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe. Vnde non facile humana ratione diſcernitur, quẽadmodum Dominus petentibus tribuat, à quærentibus inueniatur, aperiatq. pulſantibus, &c.* Quibus verbis, vt diſputatione 2. num. 24. & ſeqq. oſtenſum eſt, aſſeruit Caſſianus, quod ſi homo facit, quod in ſe eſt, petendo, pulſando, quærendo, &c. Deus ſtatim aderit per gratiam excitantem, vt illuminet hominem, & incrementum tribuat actioni, quam ex noſtro conatu viderat emerſiſſe. Et tamen S. Proſper redarguit Caſſianum, quod per hanc aſſertionem ponat in natura initium gratiæ, quamuis imperfectum, & aliquale meritum illius; cum tamen Caſſianus non aſſeruerit expreſſe, eſſe legem à Deo ſtatutam, quod facienti, quod in ſe eſt ex facultate naturæ, petendo, quærendo, pulſando, &c. dentur auxilia gratiæ, aut quod dentur propter opera naturæ, vt propter meritum, ſed ſolum VIII.

dixe-

dixerit: Omnes, qui ex facultate naturæ fecerint, quod in ſe eſt, quærendo, pulſando, &c. & accipere, & venire, & intrare dicantur, vt ipſe Proſper refert eodem libro, cap. 6. Idem, quod Caſſianus, ſenſit Fauſtus Regienſis, vt diſputatione 2. num. 13. & ſeqq. dictum eſt. Contra quos idem Proſper lib. 1. de vocat. gent. cap. 9. inquit: *Manet prorſus, & quotidie impletur, quod Abrahæ Dominus ſine conditione promiſit, ſine lege donauit:* Sentit ergo, nullam fuiſſe à Deo ſtatutam legem dandi auxilia gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ: alias promiſſio ſalutis filijs Abrahæ facta, non fuiſſet abſoluta, ſed conditionata; ſi videlicet fecerint ipſi, quod in ſe eſt, & ipſa gratiæ donatio non eſſet facta ſine lege, ſi vera eſſet oppoſita ſententia.

Promiſsio facta filiis Abrahæ fuit abſoluta.

IX. Tertio probatur auctoritate S. Thomæ prima ſecundæ, quæſt. 112. artic. 3. in corpore, vbi aperte docet noſtram ſententiam. Ait enim, quod præparatio, ſi conſideretur, ſecundum quod eſt à libero arbitrio, nullam neceſſitatem habet ad gratiæ conſequutionem; ſed ſecundum quod eſt à Deo mouente, &c. Et idem docet quæſt. 109. ar. 6. ad ſecundum. & ad Roman. 10. lectione 3. vbi explicat illud axioma: *Facienti, quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam*; de faciente, quod in ſe eſt, vt eſt motus auxilio diuino; ſic enim ait: *Si qui tamen eorum feciſſent, quod in ſe eſt, Dominus eis ſecundum ſuam miſericordiam prouidiſſet, mittendo eis prædicatorem fidei, ſicut Petrum Cornelio. Act. 10. & Paulum Macedonibus, vt habetur Act. 16. Sed tamen hoc ipſum, quod aliqui faciunt, quod in ſe eſt, conuertendo ſe ſcilicet ad* Deum, *ex Deo eſt, mouente corda ipſorum ad bonum. Thren. 5. Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.*

Reſpondent, Sanctum Thomam loqui ibi de gratia habituali, ad quam non ſufficit quælibet præparatio humana. Sed contra: nam eadem prorſus ratio eſt, de auxilijs actualibus præuenientis gratiæ. Etenim, cum ſint ſimpliciter prima dona gratiæ, non minus dantur gratis à Deo, quàm habitualis gratia; quin potius ratio ipſa gratuitæ donationis multo magis ſplendet in collatione primi auxilij gratiæ, quàm in alijs donis, quæ priora auxilia gratuita præſupponunt: vt ex ijs, quæ diſputatione 58. & 59. dicemus, manifeſtum fiet. Præterea: nam ratio propter quam Sanctus Thomas loco inducto affirmat; nullam præparationem, ſecundum quod eſt à libero arbitrio, habere neceſſitatem, ideſt infallibilitatem ad conſequutionem gratiæ; eſt, quia donum gratiæ excedit omnem præparationem virtutis humanæ. Sed ſimiliter actualia auxilia præuenientis gratiæ, cum ſint in ſua eſſentia ſupernaturalia, excedunt omnem præparationem virtutis humanæ, & totum ordinem naturæ: ergo. Præterea, eſt alius locus Sancti Thomæ, in quo expreſſe loquitur de auxilijs actualibus, videlicet tertio contra Gentes, cap. 149. vbi ex profeſſo probat multis rationibus, quod homo non poſſit prædictum auxilium mereri, ſed neque conſequi illud propria virtute: & inter alia inquit in prima ratione: *Non propter hoc datur nobis auxilium diuinum, quia nos ad illud per bona opera promouemur; ſed potius nos ideo per bona opera proficimus, quia diuino auxilio præuenimur.* Et in tertia ratione idem probat his verbis: *Nullum agens particulare poteſt vniuerſaliter præuenire actionem primi, & vniuerſalis agentis, eo quod omnis actio particularis agentis, originem habet ab vniuerſali agente; ſicut in iſtis inferioribus, omnis motus præuenitur à motu cæleſti; ſed anima humana ordinatur ſub Deo, ſicut particulare agens ſub vniuerſali. Impoſſibile eſt ergo, eſſe aliquem rectum motum in ipſa, quem non præueniat actio diuina.*

Quarto probatur, ratione fundata in ſacris litteris. Etenim quidquid datur ex lege, & pacto homini operanti, datur illi ex iuſtitia ſaltem imperfecta: nam lex, & conuentio fundat rationem iuſtitiæ, vt patet ex illa parabola Matth. in qua operarij conuenerunt cum Domino de denario; ibi enim Dominus dixit vni: *Nonne, ex denario diurno conueniſti mecum? tolle, quod tuum eſt, & vade in pace*: ergo ſi auxilia actualia præuenientis gratiæ dantur à Deo ex pacto, & conuentione, facientibus totum, quod poſſunt ex facultate naturæ; dantur illis ex iuſtitia fundata in pacto, & conuentione diuina; atque adeo auxilia illa non erunt dona gratiæ, ſed debita operibus, & ita gratia nō eſſet gratia, dicitur enim ad Rom. 11. *Si autem gratia:* X. *Matt.* 20.

iam non ex operibus; alioquin gratia iam non eſt gratia. Cõfirmatur ex illo ad Rom. 4. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecũdum debitum*: ergo, ſi eſt lex, quod operanti ex facultate naturæ totum, quod poteſt, dentur auxilia gratiæ; talia auxilia dabuntur illi ſecundum debitum, & non ſecundum gratiam.

Chriſtus nõ meruit, vt Deus ſtatueret legem dandi auxilia gratiæ facientibus totũ, quod in ſe eſt, ex ſola facultate naturæ.

Reſpondent ad hoc, quod, licet ſit lex prædicta; tamen, quia hæc lex ſtatuta eſt propter merita Chriſti; non autem propter aliquam condignitatem, proportionem, ſiue pietatem, quæ reperiatur in operibus factis ex facultate naturæ; ideo auxilia illa solũ ſunt debita in ordine ad Chriſtum, qui ea promeruit nobis, & cuius intuitu, ac meritis ſtatuta eſt illa lex; non autem in ordine ad illos, qui bene vtuntur ſuo arbitrio ex ſola facultate naturæ. Sicut iuſtificatio impij, ſeu gratia habitualis, quæ datur illis, pro quibus Chriſtus Dominus obtulit ſuam paſſionem, quantum ad efficaciam; eſt debita in ordine ad Chriſtum, non autem in ordine ad ipſos peccatores, quia omnino gratis iuſtificantur.

Sed contra: nam etiam Semipelagiani, cum obijceretur illis à SS. Auguſt. & Proſpero, gratiam in eorum ſententia ſecundum merita noſtra dari; reſpondebant, bona naturæ nullo modo eſſe meritoria gratiæ, ſed ſolum occaſionẽ, qua motus Deus, auxilia præuenientis gratiæ cõferebat: & ita ſemper gratuita perſeuerabat, vt conſtat ex verbis Fauſti, & Caſſiani, diſput. 2. num. 15. 26. & 28. adductis. Præterea impugnatur à ſimili eadem ſolutio: nam ſi aliquis Rex ad inſtantiam principis conderet legem, daturum ſe talem ciuitatem cuicumque ex militibus ſui exercitus illam prius ingredienti; certe qui prius ingrederetur ciuitatem, faceret eam ſibi debitam ex iuſtitia fundata in lege ſtatuta, ad inſtantiam principis, & ſuppoſita lege, opus illud haberet aliquam proportionem cum valore illius ciuitatis; quia lex dedit illi talem proportionem, quamuis ſecundum ſe, & ſecluſa lege, nullam proportionem haberet: ergo ſimiliter in præſenti, &c. Neque eſt eadem ratio de exemplo adducto gratiæ habitualis. Etenim, quando lex ſtatuitur, quod dabitur aliquid operanti prius; vere reperitur aliqua obligatio in ordine ad illum, qui operatur, ita vt ipſi operi ſit debitum id, quod eſt lege promiſſum. Chriſtus autem non meruit, quod iuſtificatio, aut gratia habitualis daretur peccatori, tamquam prius operanti ex ſola facultate naturæ; alias Chriſtus meruiſſet, quod gratia eius non eſſet gratia. Vnde exemplum non eſt ad propoſitum.

XL. Chriſtus venit primo propter Iudæos: nam illis fuit promiſſus, non autẽ gentibus.

Quinto probatur ex illo ad Roman. 15. *Dico enim, Chriſtum Ieſum miniſtrum fuiſſe circumciſionis, propter veritatem* Dei, *ad confirmandas promiſiones Patrum; gentes autem ſuper miſericordia honorare Deum*. Quem locum explicans Sanctus Thomas, lectione prima, inquit, *quod Chriſtus in propria perſona non exhibuit ſeipſum, niſi Iudæis propter veritatem Dei, vt, ſcilicet, veritas Dei promittentis comprobaretur. Vnde ſubdit: Ad confirmandas promiſiones Patrum, ideſt, vt per hoc implerentur promiſſiones Patribus factæ. Vnde hoc non habet locum, quantum ad gentiles, ſed ſunt propter miſericordiam ſuſcepti*. Ex quo deſumitur argumentum. Chriſtus in ordine ad gentes venit ex mera miſericordia, quia non fuit illis promiſſus; in ordine autem ad Iudæos venit, vt ſeruaret veritatem in promiſſis: ergo auxilia præuenientis gratiæ, ex veritate, quæ pars potentialis eſt iuſtitiæ, aliquo modo debentur facientibus, quod in ſe eſt, ſi ſunt illis promiſſa per legem ſtatutam: ergo non eſt admittenda hæc lex.

Debitũ legale minuit rationem gratiæ.

Confirmatur primo: nam, vt 2. 2. q. 80. art. 1. in corpore, docet Sanctus Thomas, debitum legale eſt, ad quod reddendum aliquis lege aſtringitur: ergo, ſi Deus aſtrinxit ſeipſum ſua lege ad danda auxilia præuenientis gratiæ facientibus, quod in ſe eſt; talia auxilia ſunt illis debita ſecundum legem.

Confirmatur ſecundo: nam in eodem loco docet Sanctus Thomas, quod veritas eſt pars iuſtitiæ potentialis, in qua reperitur debitum morale: ergo, quod redditur ad ſeruandam veritatem in promiſſis, redditur ex iuſtitia imperfecta, quando promiſſio facta eſt per legem, aliquid operanti: ergo non eſt talis lex.

Vltimo probatur ex Concilio Arauſ. can. 6. Vbi dãnatur, qui dixerit: *Sine gratia Dei, credentibus, volentibus, deſiderantibus,*

tibus,

Digitized by Google

tibus, & pulſantibus nobis miſericordiam conferri, &c. Quibus verbis non obſcure docet abſolute, quod non datur miſericordia credentibus ex ſola facultate naturæ, *volentibus, pulſantibus*. Et obſeruandum eſt illud verbum, *miſericordiã conferri*; nam Semipelagiani, contra quos loquitur Concilium, dicebant, auxilia gratiæ dari ex miſericordia, & non ex iuſtitia, vel ex debito omnibus credentibus, volentibus, deſiderantibus; vt patet ex ijs, quæ refert Proſper, & nos ſupra, circa ſententiam Fauſti, & Caſsiani: ergo à fortiori, dici non poteſt, quod volentibus, deſiderantibus, & pulſantibus ex ſola facultate naturæ detur ex certa lege miſericordia præuenientis gratiæ. Sentit ergo Concilium, nullam eſſe talem legem.

Diſp. 2. nu. 25. & 26.

XII. Secunda Concluſio. Falſum eſt, quod aſſeritur in primo dicto primæ ſententiæ, quod videlicet Deus ſecundum legem ordinariam, ſeu communem modum, quem ſeruat, non det auxilia præuenientis gratiæ, niſi facientibus, quod in ſe eſt, ex facultate naturæ. Probatur ex dictis in prima concluſione. Præterea: nam alias ſecundum legem ordinariam, & communem modum, quem Deus ſeruat, gratiæ adiutorium ſubiungeretur humilitati, aut obedientiæ humanæ, quod eſt cõtra Concilium Arauſicanum ſecundum can. 6. Item etiam ſequeretur, quod Deus ſecundum eamdem legem, & modum, quem ſeruat, expectaret voluntatem noſtram, vt priora auxilia excitantis gratiæ nobis cõferat, &, vt purgari velimus: quod videtur contra idem Concilium can. 4. Probatur hoc: nam, ſi communiter loquendo, Deus non dat auxilia præuenientis gratiæ, niſi credentibus, quantum ad ſubſtantiam actus, volentibus, & pulſantibus, & facientibus, quod in ſe eſt, ex facultate naturæ; ergo præueniens gratia, communiter loquendo, ſubiungitur voluntati, & obedientiæ humanæ, & Deus, regulariter loquendo, expectat noſtram voluntatem, vt nobis tribuat prima dona præuenientis gratiæ: quod non poteſt admitti, vt diſputatione 95. patebit.

Auxilia gratiæ præuenientis confert Deus regulariter, etiã ſi prius homo non faciat, quod in ſe eſt.

Secundo: nam, vt diſput. 2. num. 21. oſtenſum eſt, primum illud dictum aſſertum fuit à Caſsiano, collatione 13. vbi ſic ait: *Ita ſemper gratia Dei noſtro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque illud in omnibus adiuuat, protegit, & defendit, vt nonnumquam etiam ab eo quoſdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet, ne penitus dormienti, aut inerti otio diſſoluto ſua videatur dona conferre*, &c. Et tamen S. Proſper, Caſsianum propter hãc aſſertionem reprehendit, lib. contra Collatorem per plura capita, ſed præſertim cap. 39. definitione 6. vbi ait: *Quaſi ita vtrumque recipiendum ſit, vt in alijs hominibus voluntas gratiam, in alijs gratia præueniat voluntatem, & non ita, vt in omnibus voluntas gratiam ſequatur, Quoniam ſecundum ipſos, ſi aufertur liberum arbitriũ cum à gratia præuenitur; aufertur gratia, cum à libero arbitrio præuenitur.* Ergo multo magis reprehendiſſet Caſsianum, ſi dixiſſet, auxilium præuenientis gratiæ non dari à Deo, regulariter loquendo, niſi præcederet voluntas humana, faciendo totum, quod in ſe eſt.

Conatus noſtros Deus non expectat.

Tertio: nam ſi primum dictum eſſet verum; ſequeretur, gratiam præuenientem, regulariter loquendo, non eſſe præuenientem ſimpliciter, neque ipſam vocationem primam Dei, & excitationem eſſe primo præuenientẽ nos, ſed eſſe præuenientem, à creata voluntate præuentam. Probatur: nam præueniretur à libero arbitrio faciente, quod in ſe eſt ex facultate naturæ: ergo eſſet gratia præuenta à natura, & non præueniens illam. XIII.

Quarto. Deus præuenit auxilijs gratiæ eos, qui male vtuntur ſuo arbitrio, & eos vocat in fragranti delicto exiſtentes, vt patet ex multis locis Scripturæ; ait enim: *Inuentus ſum à non quærentibus me, palam apparui his, qui me non interrogabant.* & iterum: *Tota die aperui manus meas ad populum non credentem, ſed contradicentem.* & Iſai. 50. *Quia veni, & non erat vir; vocaui, & non erat, qui audiret*: Et in hoc ſplendet maxime Dei miſericordia, quia deſides, & negligentes vocat ad ſeipſum, & peccatores indignos, & ingratos. Id quod Deus nedum regulariter, ſed ſemper obſeruat, cum peccatores vocat: *Omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei*: ergo, &c. *Rom. 3.*

Confirmatur hoc inſigni teſtimonio S. Auguſtini, quod quidem habetur lib. 1. de peccatorum meritis, & remiſsione, c. 22. vbi explicans illud: *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt; quia maior ſeruiet*

uiet minori: & illud: *O altitudo diuitiarum. Vnde*, inquit, *ſit, vt homo ab ineunte pueritia, modeſtior, ingenioſior, temperantior, & ex magna parte libidinum victor, qui oderit auaritiam, luxuriam deteſtetur, atque ad virtutes cæteras prouectior, aptiorq. conſurgat; & tamen eo loco ſit, vbi ei prædicari gratia Chriſtiana non poſsit? Quomodo enim inuocabunt, in quẽ non crediderunt; aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante? Alius autem tardus ingenio, libidini deditus, flagitiis, & facinoribus coopertus, ita gubernetur, vt audiat, credat, baptizetur, rapiatur, aut ſi detentus hic fuerit, laudabiliter viuat? vbi duo iſta tam diuerſa merita contraxerunt? non dico, vt iſte credat, ille non credat, quod eſt propriæ voluntatis, ſed vt iſte audiat, ille non audiat. Hoc enim non eſt in hominis poteſtate. Vbi, inquam, hæc tam diuerſa merita contraxerunt?* Et multa alia ibi proſequitur in hunc modum, oſtendẽs nulla merita, vel demerita, antequam anima infunderetur corpori, præceſſiſſe, propter quæ vnus tardus ingenio, ac libidini deditus naſceretur, aut vocaretur à Deo, alius non item. Hoc argumentum adeo efficax putauit Auguſtinus, vt paucis interiectis dicat: *Quid huic reſpondeãt, omnino non video, qui, volẽtes humanis coniecturis iuſtitiam Dei defendere, & ignorantes altitudinem gratiæ, fabulas improbabiles texuerunt.* Et idipſum dicit lib. 1. ad Simp. q. 2. cuius verba adduximus ſupra: ergo ſecundum Auguſtinum nulla eſt lex à Deo ſtatuta vocandi ad fidem eos, qui faciunt, quod in ſe eſt ex facultate naturæ, aut bonis moribus ſunt prediti: nec exigit, vt illi prius faciant, quod in ſe eſt, vt auxilia præuenientis gratiæ conferat eis.

Diſp. 55. n. 8.

XIV. Denique probatur, & explicatur hæc ſententia duplici exemplo, quo vtitur S. Fulgentius ad eam comprobandam. Primum habetur in lib. de Incarnatione, & gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cap. 19. vbi ſic ait: *Sicut in natiuitate carnali omnem naſcentis hominis voluntatem præcedit operis diuini formatio, ſic in ſpirituali natiuitate, qua veterem hominem deponere incipimus, &c.* Secundum exemplum ſubiungit in cap. 20. eiuſdem libri, vbi ait: *Forma præceſsit in carne Chriſti, quam in noſtra fide ſpiritualiter agnoſcamus: nam Chriſtus filius* Dei, *ſecundum carnem de Spiritu ſancto conceptus, & natus eſt: carnem autem illam nec concipere Virgo poſſet aliquando, nec parere, niſi eiuſdem carnis Spiritus ſanctus operaretur exordium. Sic etiam in hominis corde, nec concipi fides poterit, nec augeri; niſi eam Spiritus ſanctus effundat, & nutriat: ex eodem namque Spiritu renati ſumus, ex quo natus eſt Chriſtus.* Et in confirmationem huius adducit illud Iſai. 26. *A facie tua Domine concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus ſpiritum ſalutis*: cui conſonat illud ad Galatas 4. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.* En Sanctus Fulgentius aperte docet, nihil ex parte noſtra præcedere in collatione gratiæ, per quam regeneramur; ſicut nec præcedit in generatione carnali. Sentit ergo, falſum eſſe, quod ſecundum legem ordinariam Deus non conferat hominibus auxilia præuenientis gratiæ, niſi fecerint ipſi prius, quod in ſe eſt.

Generationem ſpiritualẽ carnali comparat S. Fulgentius & conceptioni Chriſti.

Tertia Cõcluſio. Conatus, quo homo elicit diſpoſitionem ſupernaturalẽ ad gratiam, non eſt idem cum conatu illo, quo ex viribus ſolius naturæ facit, quod in ſe eſt. Concluſio eſt certiſſima, & probatur: nam conatus, qui procedit elicitiue à potentia eleuata per auxilium ſupernaturale, non eſt idem ſecundum ſubſtantiam cum conatu mere naturali, vt diſput. 65. patebit; ſed conatus, qui eſt diſpoſitio ad gratiam, procedit à potentia eleuata per auxilium ſupernaturale, præſertim ſi ſit vltima diſpoſitio: ergo non eſt idem ſecundum ſubſtantiam cum conatu procedente ex ſola facultate naturæ. XV.

Opera incepta per naturam non perficiũtur per gratiam.

Secundo: nam alias ſequeretur, hominem ex viribus naturæ ſuæ adhibere inchoationem imperfectam propriæ ſalutis, & diſpoſitionem ad illam ſecundum ſubſtantiã; à Deo vero ſolum tribui perfectionem, & conſummationem talis diſpoſitionis: atque ita primas partes daret ſibi homo, poſteriores Deo. Hoc autem non poteſt admitti, vt oſtendit Sanctus Auguſtinus lib. de prædeſtinatione Sanctorum cap. 2. & 3. S. Proſper lib. contra Collatorem cap. 3. & ſequentibus. Dicebat enim Caſſianus, quod, cum Deus in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat confeſtim, & confortat, incitatq. ad ſalutem, vt patet ex iis, quæ

Caſſiani error circa conatus naturales antecedentes gratiã impugnatur.

quæ nu. 8. dicta ſunt. Nec valet ſolutio, quod nimirum conatus antecedens gratiam, nihil conducat ad ſalutem, eo quod non ſit ſupernaturalis, neque, vt oportet: hæc enim ſolutio excluſa eſt iam diſp. 55. nu. 9. & præterea impugnari poteſt: nam etiam Caſſianus aſſerebat, illum conatum non eſſe ſupernaturalem, neque conducere aliquid ad ſalutem, niſi Deus ſua gratia illum adiuuaret, vt patet ex S. Hilario epiſtola ad Auguſtinum, paulo poſt principium, vbi ait: *Neque enim alicui operi curationis eorum annumerãdum putant, exterrita ſupplicij voluntate, vnumquemque ægrotum velle ſanari.* & infra: *Nec negari gratiam, ſi præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum quærat; non autem quidquam ipſa iam valeat. Nam illa teſtimonia, vt eſt illud, ſicut vnicuique partitus eſt menſuram fidei, & ſimilia; ad id volunt valere, vt adiuuetur, qui cæperit velle; non vt etiam donetur, vt velit.* Expendatur illud verbum, *non autem quidquam ipſa iam valeat:* quod idem eſt, ac ſi diceret, voluntatem quærendi medicum nihil ex ſe valere, nihil cõducere, neque eſſe, vt oportet, ad ſalutem, niſi gratia Dei adiuuetur, & perficiatur. Idẽ etiã colligitur ex verbis Caſſiani, quæ refert S. Proſper contra Collatorem cap. 8. Explicans enim Caſſianus illud ad Rom. 9. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis.* Et ad Philip. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis;* inquit: *In his omnibus & gratia Dei, & libertas noſtri declaratur arbitrij: & quia etiam ſuis interdum motibus homo ad virtutũ appetitus poſſit extendi; ſemper vero à Domino indigeat adiuuari. Neque enim, cum voluerit quis, ſanitate perfruitur, aut de ægritudinis morbo pro arbitrij ſui deſiderio liberatur.* Et ſtatim ſubdit Caſſianus hæc verba: *Etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum eſt, nonnumquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen, niſi à Deo dirigantur, ad conſummationem virtutum peruenire non poſſunt.* Et cap. 15. & 16. eiuſdem libri, hæc refert Proſper verba Caſſiani: *Vtrumque nos pariter debere ſuſcipere, gratiam videlicet, & liberum arbitrium pietatis ratione colligimus, ne vnum horum homini ſubtrahentes, Eccleſiaſticæ fidei regulam exceſſiſſe videamur.* Et explicãs, quomodo ſe habeat gratia Dei ad liberũ arbitrium, ſubdit: *Nam, cum viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrit, dirigit, atque confortat,* &c. Et tamen S. Propſper locis citatis Caſſianum conuincit ex his eius dictis, ipſum ponere initium gratiæ in natura. Idem probatur ex Hilario in epiſtola ad Auguſtinum, paulo poſt principium, vbi loquens de Maſſilienſibus, inquit: *Illud teſtimonium, ſicut vnicuique partitus eſt menſuram fidei, & ſimilia, ad id volunt valere, vt adiuuetur, qui cæperit velle, non vt etiam donetur, vt velit.* Videantur ſupra dicta diſput. 2. Cap. 16. cõtra Collat. ad Rom. 12

XVI. Denique probatur noſtra concluſio quodam inſigni teſtimonio S. Auguſtini lib. 1. contra duas epiſtolas Pelagianorũ, cap. 18. vbi refert hæc verba Iuliani: *Hominem,* inquit, *Dei opus defendimus, nec ex illius potentia, vel in malum, vel in bonum, inuitum aliquem cogi, ſed propria voluntate, aut bonum facere, aut malum: in bono vero opere à Dei gratia ſemper adiuuari, in malum vero diaboli ſuggeſtionibus incitari.* Et tamen Auguſtinus in cap. 19. hãc eius aſſertionem impugnat verbis diſp. 1. nu. 11. adductis, quibus reprehendit Iulianum, quia dixit, voluntatem noſtram non moueri à gratia ad bonum opus: ait enim: *Cur enim non dixiſti, hominem Dei gratia in bonum opus excitari, ſicut dixiſti, in malum diaboli ſuggeſtionibus incitari? Sed dixiſti in bono opere à Dei gratia ſemper adiuuari, tamquam ſua voluntate, nulla* Dei *gratia bonum opus aggreſſus, in ipſo iam opere diuinitus adiuuetur, pro meritis videlicet bonæ voluntatis, vt reddatur debita gratia, non donetur indebita: & ſic gratia non ſit gratia.* Idem dicit alijs in locis diſput. 1. n. 3. & 9. adductis. Ecce Iulianus poſuit, quod ipſum opus cæptum à natura, adiuuabatur, & perficiebatur, ſubſequente gratia Dei. Et lib. 2. contra duas epiſt. Pelagianorum cap. 8. *Iſti,* id eſt Pelagiani, *volunt in homine ab ipſo homine incipere cupiditatem boni, vt huius cæpti meritum etiam perficiendi gratia conſequatur.* Et infra: *Fortaſsis ergo ipſi, eo modo ſaltem, ſeruant locum gratiæ, vt ſine illa putent, hominem poſſe habere boni, ſed imperfecti cupiditatem; perfecti autem non facilius per illam poſſe, ſed, niſi per illam, omnino non poſſe: verum & ſic gratiam* Dei *dicunt ſecundum merita noſtra dari.* Et in diſcurſu illius capitis, & in cap. 9. contra Pelagianorum error aperitur, & impugnatur.

Pela-

Pelagianos probat Sanctus Auguſtinus, conatum, aut bonum opus cæptum ex ſolis viribus naturæ, non effici per ſubſequentem gratiam ſupernaturale, ſed ante eoſdem conatus antecedere adiutorium gratiæ: nam alias ſequeretur, gratiam ſecundum merita noſtra dari. Nec ſatis eſt reſpondere, quod Deus non det auxilia præuenientis gratiæ propter opera naturæ antecedentia, vel ex aliquo priori merito, ſed mere gratis; quamuis ſine illis regulariter eam non tribuat. Hæc enim ſolutio iam ſupra impugnata eſt.

Ex his ſequitur primo, Chriſtum Dominum non meruiſſe, quod fieret lex ſupradicta. Probatur: quia Chriſtus non meruit, quod fieret lex derogans gratiæ ipſius; ſed lex, de qua loquimur in præſenti, derogare videtur gratiæ nobis collatæ per Chriſtum, vt ex ſupradictis colligitur: ergo, &c. Sequitur ſecundo, falſum eſſe tertium dictũ ſupra poſitum; videlicet Deum præſto eſſe homini per auxilium gratiæ ſufficiens, vt quoties ipſe voluerit ex ſuis viribus naturalibus aggredi aliquod opus ex his, quæ ad iuſtificationẽ ſpectant, illud exequatur, prout ad ſalutem oportet; eadem enim inconuenientia ſequentur ex hoc dicto, quæ ex alijs tribus.

XVII. AD primum argumentum negatur antecedens: dicimus enim, quod, quamuis effectus actualis auxilij præuenientis gratiæ, & vocationis internæ, videlicet actus noſtræ voluntatis, & intellectus, pendeant in genere cauſæ efficientis ab eiſdem potentijs motis, & excitatis à Deo; auxilium tamen ipſum primo præueniens, vt diſput. 74. & 78. patebit, non dependet actiue à noſtro libero arbitrio, ſed à ſolo Deo, qui ſolus nos vocat interius, & præmouet, iuxta illud: *Vocabis me, & ego reſpondebo tibi*. Et ad primam probationem reſpondetur, quod accedere ad audiendum Euangelium, animo irridendi illud, vel intendendi his, quæ dicuntur, & ea ſuſcipiendi; eſt quidem poſitum in noſtra poteſtate, aliter tamen, & aliter. Nam accedere animo irridendi, eſt in nobis, ex nobis ipſis: accedere autem animo intendendi his, quæ dicuntur, & Euangelium ſuſcipiendi, non eſt à nobis, ex nobis, ſed ex auxilio præuenientis, & præoperantis gratiæ, vt patet ex illo Act. 17. *Mulier quædam nomine Lydia purpuraria, Ciuitatis Theaterinorum, colens Deũ, credidit, cuius Dominus aperuit cor, intendere his, quæ à Paulo dicebantur*. Vbi Spiritui ſancto mouenti tribuitur, quod Lydia attenderit ijs, quæ prædicabat Apoſtolus Paulus. Vnde Ioannis 1. dicitur: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. quod, vt notauit S. Auguſt. lib. 1. de peccatorum meritis, & remiſſione, cap. 25. *ideo dictum eſt, quia nullus hominum illuminatur, niſi illo lumine veritatis, quod Deus eſt, ne quiſquam putaret ab eo ſe illuminari, à quo aliquid audit, vt diſcat: non dico, ſi quemquam magnum hominem, ſed nec ſi Angelum ei contingat habere doctorem. Adhibetur enim ſermo veritatis extrinſecus vocis miniſterio corporali: verumtamen neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat; ſed, qui incrementum dat, Deus. Audit quippe homo dicentem vel hominem, vel Angelum, ſed, vt ſentiat, & cognoſcat verum eſſe, quod dicitur, illo lumine intus mens eius aſpergitur, quod æternum manet, quod etiam in tenebris lucet*. Quibus verbis apertiſſime docet S. Doctor, quod ſentire, & cognoſcere, verum eſſe, quod à prædicatore proponitur, non procedit ex ſolis viribus naturæ, ſed ex illuſtratione, & inſpiratione Spiritus ſancti: quamuis audire verbum Dei animo irridendi, ſit in nobis ex nobis. Et ratio huius eſt, quam aſſignat S. Thomas. Nam *defectus gratiæ prima cauſa eſt ex nobis, ſed collationis gratiæ*, & præparationis ad illam, *prima cauſa eſt ex Deo; ſecundum illud Oſeæ 13. Perditio tua Iſrael, ex te; tantummodo in me auxilium tuum*.

Auxilium præuenientis gratiæ eſt effectiue à ſolo Deo.

Iob. 14.

Gratia Dei tetigit cor mulieris Purpurariæ, vt intenderet prædicationi Pauli.

S. Tho. 1. 2. q. 112. ar. 3. ad 2.

XVIII. Ad aliud de ſpeciebus intelligibilibus, & notitijs, quod in eodem argumento objicitur, reſpondetur, quod, ſicut ad gratiam ſupponitur materialiter ipſa natura, tamquam ſubiectum ſuſceptiuum, quod per gratiã perficitur, & eleuatur; ita proportionabiliter ſupponuntur, quaſi materialiter, ſpecies intelligibiles in natura; ſed per auxilium gratiæ eleuantur, vt deſeruiant fidei. Vnde notitiæ, quibus homo apprehendit obiectum credibile, vt aſſentiatur illi, non procedunt effectiue ex ſola facultate naturæ, ſed eliciuntur ab intellectu eleuato per ſpeciale auxiliũ gratiæ præuenientis, ſecundũ illud, quod dicit Apoſtolus: *Non ſumus ſufficientes cogitare*

Species intelligibiles naturales eleuantur per gratiã, vt per eas intelligat homo myſteria fidei.

Digitized by Google

1. Cor. 3. *cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Ex quo teſtimonio S. Auguſt. probat efficaciter, quod nihil eorum, quæ ad religionem, & pietatem pertinent, poteſt homo facere abſque auxilio gratiæ, etiam ſi ſit minima cogitatio, antecedens conſenſum, & actũ fidei. Accedere autem ad audiendum Euangelium, animo intendendi his, quæ dicuntur, & veritatẽ ſuſcipiendi, aliquid eſt pertinens ad religionem, & pietatem. Vnde S. Thom. 2. 2. q. 6. ar. 1. in corp. loquens de errore Pelagianorum, inquit: *Propter hoc dicebant Pelagiani, quod initiũ fidei eſt ex nobis, inquantum ſcilicet ex nobis eſt, quod parati ſimus ad aſſentiendum his, quæ ſunt fidei: ſed conſummatio fidei eſt à Deo.* Certe, ſi aliquis ex ſola facultate naturæ accederet ad audiendum Euangelium, animo ſuſcipiendi illud; accederet ex ſeipſo paratus ad aſſentiẽdum his, quæ ſunt fidei: nam hæc eſt vna ex potiſſimis præparationibus antecedentibus actum fidei: non ergo poteſt hoc facere liberum arbitrium ex ſola facultate naturæ.

S. Aug. lib. de prædeſt. SS. c. 2. & 4. & lib. 2. contra duas epiſt. Pelag. c. 8.

XIX. Ad primam confirmationem reſpondetur, quod, vt diſput. 77. explicabitur latius, à miniſtris Eccleſiæ pendet effectiuè vocatio exterior; vocatio autem Dei interior, quæ eſt per internam motionem intellectus, & voluntatis, licet regulariter præſupponat externam vocationem, aut propoſitionem obiecti, factam per prædicationem alterius, aut lectionem ſacrã; tamen effectiue eſt à ſolo Deo, qui ſolus poteſt interius immutare voluntatem alterius, & effectiue eam mouere, vt docet S. Thom. 1. p. q. 106. ar. 2. & q. 111. art. 2. Colligitur hæc ſolutio ex eodem S. Tho. ad Heb. 13. lect. 3. in illa verba: *Deus autem pacis aptet vos.* Vbi ſic ait: *Voluntas humana, cum ſit quædam inclinatio rationis, eſt principium actuum humanorum: ſicut grauitas eſt principium motus grauium deorſum: vnde ſe habet ad actus rationis, ſicut inclinatio naturalis ad actus naturales. Res autem naturalis dicitur apta ad illud, ad quod habet inclinationem. Sic etiam homo, quando habet voluntatem benefaciendi, dicitur aptus eſſe ad illud. Deus etiam, quando immittit homini bonã voluntatem, aptat eum, ideſt facit ipſum aptum. Et ideo dicit: Aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, ideſt, faciat, vos velle omne bonum. Prou. 11. Deſiderium iuſtorum omne bonum. Hæc eſt enim voluntas Dei, ſcilicet, quod Deus vult, nos velle; aliter enim non eſſet bona voluntas noſtra.* Et poſt pauca: *Dupliciter autem aptatur homo ad benefaciendum. Vno modo exterius operando; & ſic vnus homo aptat alium, perſuadendo, vel comminando. Alio modo aliquid interius exhibendo; & ſic ſolus* Deus *aptat voluntatem, qui ſolus ipſam poteſt immutare. Prouerbior. 21. Cor Regis in manu Domini, quocunque voluerit, inclinabit illud. Vnde dicitur, faciens in vobis. Phil. 2. Deus eſt, qui operatur in vobis velle, & perficere. Quid autem facit? quod placitum eſt corã ſe, ideſt facit vos velle, quod placet ei. Hæc autem ſunt fides, & manſuetudo, & timor Domini:* hactenus S. Thomas.

Vocatio interior non pendet ex miniſtris Eccleſiæ.

Aptari voluntatẽ hominis ad bona opera quid ſit

XX. Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, quod interiora auxilia actualia præuenientis gratiæ, etiam ſufficientis, ſi ſint prima auxilia ſimpliciter, non ſunt formaliter actiones vitales noſtri intellectus, aut voluntatis; ſed cauſaliter, vnde auxilia iſta, formaliter loquendo, non dependent effectiue à noſtro intellectu, & voluntate; ſed ſunt in nobis à ſolo Deo, vt diſputatatione 74. & 78. patebit.

Ad ſecundum argumentum ex auctoritate S. Auguſtini reſpondetur, quod ex locis ſuperius adductis pro prima concluſione, conſtat, illum ſenſiſſe auxilia præuenientis gratiæ non dari ex lege facientibus totum, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ; ſed omnino gratis, & abſque vlla dependentia ab iiſdem operibus naturæ. Neque in loco inducto ex lib. 19 de ciuit. Dei contrarium docet. Quando enim inquit, bona temporalia hominibus à Deo donata eſſe, eo pacto æquiſſimo, vt quicumque mortalis talibus bonis recte vſus fuerit, accipiat ampliora, atque meliora, ſcilicet immortalitatis pacem, & gloriam, &c. loquitur de recto vſu temporalium, non quidem habito ex ſolis viribus naturæ, ſed ex auxilio gratiæ ſpeciali. Nam homo iuſtus per bona opera meretur ex condigno vitam æternam, *quam repromiſit Deus diligentibus ſe.* Propter quod Apoſtolus beatitudinem æternam appellauit coronam iuſtitiæ, dum ait: *De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quã reddet mihi Dominus in illa die iuſtus Iudex:* quia videlicet, ſuppoſita promiſſione 1. Tim. 4.

ne

ne diuina, ex iuſtitia debetur iuſtis propter bona opera ex charitate facta.

XXI. Ad tertium. Quod attinet ad auctoritatem S. Thom. q. 14. de veritate, eſt prima ſolutio, quod S. Doctor 1.2. q. 109. ar. 6. ad ſecundum, q. 112. a. 3. & lib. 3. contra Gent. cap. 149. ad meliorem, & clariorem formam reduxit id, quod docuit in quæſt. 14. de veritate. Ita dicit Driedo, & Ruardus Taper, & Caiet. 12. q. 109. ar. 6. §. nec obſtat.

Driedo lib. de concord. lib. arb. fol. 56. pag. 2. Taper art. 3. cont. Luther. pag. 220.

Secunda ſolutio aliorum eſt, quod illi puero facienti, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ in prima deliberatione, dabitur regulariter, & ex pura Dei miſericordia auxilium ſupernaturale, quo ſe diſponat ad gratiam; non tamen infallibiliter, & ex lege, ita vt ſecundum communem modum, quem Deus ſeruat, debeat neceſſario præcedere gratiã conatus bonus naturæ. In hanc ſententiam videtur inclinare M. Bañes 2.2. q. 10. ar. 1. dub. 2. ad 4. Eamdem explicationem adhibent verbis S. Thomæ multi doctiſſimi Thomiſtæ. Et, ſi fiat argumentum: nam, certiſſime, idem ſignificat, quod, infallibiliter: quod enim aliquando deficit, non euenit certiſſime; reſpondent, quod in moralibus contingit certiſſime, quod regulariter contingit; quamuis aliquando non ita eueniat, ſicut dicimus, quod in hyeme certiſſime ſunt pluuiæ; & in hac acceptione ſumitur illud verbum, certiſſime, lib. 3. Regum, cap. 11. & Exodi 34. cũ dicitur: *Non ingrediemini ad eas*, ſcilicet ad Mulieres Moabitidas, & Amonitidas, *certiſſime enim auertent corda veſtra, vt ſequamini Deos earum*. Vnde S. Tho. 1.2. q. 105. ar. 4. ad 6. docet, quod in iſtis verbis explicatur morale periculũ ſeductionis. Sed hęc explicatio nõ videtur ſatisfacere argumento ſuperius facto: nã demus caſum, quod puer ille faciat totum, quod poteſt ex ſolis viribus naturæ, & Deus nõ det illi auxilium gratiæ; ille non peccabit mortaliter contra præceptum, quo tunc tenetur conuertere ſe in Deum, & bonum rationis, quia nullus peccat, ſi facit totũ, quod poteſt ad implendum præceptum, alias obligaretur ad impoſſibile: ergo tranſacto illo tempore poterit peccare venialiter, antequam peccet mortaliter. Dicere autem, quod pertinet ad diuinam prouidentiam, vt non permittat illum peccare venialiter, antequam mortaliter peccet, vel iuſtificetur à Deo; videtur voluntarium.

De puero perueniente ad vsũ rationis.

Certiſsime fit moraliter, quod regulariter fit.

Tertia explicatio eſt, quam late proſequitur M. Medina 1.2. q. 89. art. 6. quod ibi loquitur S. Thom. de faciente totum, quod in ſe eſt, non quidem ex ſola facultate naturæ, ſed ex auxilio præuenientis gratiæ. Et quoniam hæc explicatio eſt expreſſa S. Thomæ ſuper cap. 10. ad Romanos lectione 3. cuius verba ſuperius adduximus; pro eius intelligentia notandum, quod cognitio fidei explicita, omnibus ſimpliciter neceſſaria, & in omni ſtatu ad iuſtificationem eſt cognitio, qua homo credit, Deum eſſe, & habere prouidentiam de rebus humanis: id quod S. Thom. colligit in eod. ar. 11. in corp. ex illo ad Heb. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quod eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator eſt*, in quo implicite continetur fides eorum, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Dicimus ergo, quod in illo inſtanti morali, & in breui ſpatio vſus rationis, ſimul cum illuſtratione naturali, Deus ſpeciali auxilio mouet ſufficienter intellectum, & excitat voluntatem peruenientis ad vſum rationis, vt conuertatur in Deum, tamquam in finem vltimum, eo modo cognitum, quo illa ætas patitur. Cuius ratio eſt: nam ſuppoſito, quod eſt præceptum, quo in illo inſtanti tenetur puer ſe conuertere in Deum, tamquam in finem vltimum, proponendo in omnibus illi placere, atque ſeruare omnia præcepta naturalia; (hoc enim eſt ſequi ductum rationis) ad diuinam prouidentiam pertinet, vt det illi auxilium ſufficiens: nam in natura lapſa non poteſt homo ex ſola facultate naturæ ſic ſe cõuertere in Deum, nec proponere abſoluta voluntate illi placere in omnibus, vt diſp. 51. & 52. dictum eſt. Vult ergo docere S. Doctor, quod ſi ille puer faciat, quod in ſe eſt, ex prædicto auxilio ſupernaturali; Deus vel per aliquem prædicatorem, vel per internam inſpirationem illuminabit illum, vt credat alia myſteria, quæ ad conſequendam vltimam ſalutem, neceſſarium eſt credere explicite, vt incarnationem Verbi, & alia huiuſmodi. Magis enim requiritur ex parte fidei ad conſequendam gloriam, quàm gratiam. Colligitur hæc explicatio ex eodem contextu; XXII.

Si puer perueniens ad vſum rationis faciat, quod in ſe eſt ex aux. gratiæ, illuminabitur à Deo, & iuſtificabitur.

Digitized by Google

textu:nam ibi ponit exemplum S. Tho. in Cornelio, ad quem Dominus miſit Petrū Actor. 10. quia fecit, quod in ſe erat, dando eleemoſinas, &c. & tamen, vt ſupra dicebamus, Cornelius non ex ſola facultate naturæ fecit, quod in ſe erat, antequam illuminaretur per Apoſt. Petrum circa myſteria Euangelij, ſed ſpeciali auxilio præuenientis gratiæ: id, quod fatetur S. Tho. 2. 2. q. 10. ar. 4. ad 3. vbi ſic ait: De *Cornelio autem ſciendum eſt, quod infidelis non erat, alioquin eius operatio accepta non fuiſſet* Deo, *cui ſine fide nullus poteſt placere: habebat autem fidem implicitam, nondum manifeſtata Euangelij veritate. Vnde, vt eum in fide plenius inſtrueret, miſſus eſt ad eum Petrus*. Ex his patet, quomodo non detur peccatum veniale cum ſolo originali: nam ſi puer faciat, quod in ſe eſt cum illo auxilio, iuſtificabitur: ſi autem non faciat, peccabit mortaliter. Conſonat etiam hæc explicatio cum verbis S. Thomæ 1. 2. quæſt. 89. art. 6. in corp. vbi ait, *quod, ſi puer ille ordinauerit ſeipſum in inſtanti vſus rationis ad debitum finem per gratiam*, *conſequetur remiſſionem originalis peccati*. Vbi loquitur de ordine ad debitum finem, ex ſpeciali auxilio; alias abſque aliquo auxilio præuenientis gratiæ conſequeretur homo gratiam habitualem: quod falſiſſimum eſt, vt oſtendit M. Medina loco ſuperius allegato. Iuxta hanc doctrinam interpretanda ſunt, & intelligenda, quæ in alijs locis, eodem argumento tertio adductis, dicit S. Thomas.

Cornelius fecit, quod in ſe erat ex auxilio gratiæ.

Peccatum veniale nō poteſt dari cum ſolo originali.

XXIII. Sed contra hanc doctrinā eſt argumentum difficile. Sequitur enim, quod nullus detur adultus, qui ſit infidelis negatiue: conſequens eſt contra S. Tho. 2. 2. q. 10. ar. 1. ergo. Sequela probatur: quoniam iuxta doctrinam ſuperius traditā, omnis, qui peruenit ad vſum rationis, habet auxilium ſufficiens ad credendum: ergo poteſt credere. Cū ergo teneatur ad credendū; ſi non credat, peccabit mortaliter peccato omiſſionis cōtra præceptum fidei; ac per conſequēs, erit infidelis contrarie. Vt enim omiſſio alicuius actus imputetur ad culpam, ſufficit, & requiritur, quòd homo poſſit illum actum facere, quòd teneatur facere, & non faciat, vt 1. 2. q. 6. docent communiter Thomiſtæ. Reſpōdetur, quod in caſu poſito, immediate quidem tribuitur illi puero à Deo auxilium ſufficiens ſupernaturale ad implendum præceptum naturale, quo tenetur ſe conuertere in Deum, vt eſt auctor naturæ, paratus ei tribuere auxilium ſufficiēs, quo poſſit per fidem, & charitatem ſupernaturalem ſe conuertere in Deum, vt eſt auctor gratiæ. Vnde, ſi non adimpleat præceptum illud naturale, peccabit mortaliter; non quidem, quia non ſe conuertit in Deum, vt eſt auctor gratiæ; ſed, quia non eſt conuerſus ad illum, vt eſt auctor naturæ; ac per conſequens manebit infidelis negatiue; non autem contrarie. Si autem ex auxilio illo ſupernaturali ſequatur ductū rationis, & faciat, quod in ſe eſt, conuertendo ſe in Deum auctorem naturæ, ſtatim illuminabitur ab ipſo Deo, & adiuuabitur, vt habeat fidem ſupernaturalem, & conſequatur iuſtificantem gratiam. Sed tunc dabitur infallibiliter gratia, facienti totum, quod in ſe eſt, non quidem ex ſolis viribus naturæ, ſed ex præueniente auxilio gratiæ.

Infideles pure negatiue qui dicantur.

XXIIII. Ad quartum reſpondetur, quod facientibus, & non facientibus, quod in ſe eſt, Deus, quando ſibi placet, confert auxilia præuenientis gratiæ, & aliquando etiam propter præcedentia peccata, eis eadem auxilia non confert, vt inferius patebit. Sed cum dat hæc auxilia faciētibus, quod in ſe eſt ex viribus naturæ; illa opera naturæ nec ſunt ratio, propter quam dentur eadem auxilia, nec conditio, ſine qua regulariter non darentur: ſed concomitanter ſe habent, & per accidens. Vnde non fecit legem, quod ſi homo faciat prius totū, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ, ipſe daturus ſit illi infallibiliter auxilia gratiæ, & alias non, ſecundum communem modum, quem ſeruat in collatione eorumdem auxiliorū. Nec etiam decreuit huiuſmodi auxilia conferre propter meritum, etiam de congruo, neque tamquam propter cauſam, aut rationem, nec tamquam propter conditionem, ſine qua non. Nec ſtatuit illa dona conferre, vt ſic ille conatus naturalis eleuetur per ſubſequens auxilium gratię, & fiat, qualis oportet ad ſalutem. Nec ex hoc ſequitur, quod ſint fruſtra admonitiones, & fruſtra fiant illa bona opera moralia ab exiſtente in peccato mortali; quoniam, licet nullo modo ſint diſpoſitiones ad gratiā, etiam remotæ; conducunt tamen ad eui-

tandum nouum peccatum mortale, quando opera illa bona moralia ſunt in præcepto: & ad generandum aliqualem habitum virtutis moralis, qui per actus multiplicatos producitur: ac denique, vt mitius reprobus in inferno crucietur, vt diſputatione 50. num. 11. ex Auguſtino dictum eſt. Vnde non fiunt fruſtra, neque admonentur fruſtra peccatores, vt in illis ſe exerceant.

Bona opera facta in peccato mortali ex ſolis viribus naturę ad quid deſeruiant.

XXV. Ad quintum reſpondetur, ex illis locis Scripturæ ſolum colligi, quod Deus, quantum eſt ex parte ſua, omnibus adultis tribuat auxilia ſufficientia ad ſalutem, non autem, quod ante eiuſmodi auxilia debeant præcedere bona opera noſtra, aut conatus naturæ, quibus homo ſe diſponat, ac præparet, vt infallibiliter auxilia illa conſequatur. Sed ſpecialiter ad locum Apoſtoli: Deus *vult, omnes homines ſaluos fieri*; reſpondetur, quod inter alias explicationes, S. Thom. 1. p. q. 19. art. 6. de quibus diſput. 33. egimus ex profeſſo, intelligitur de voluntate antecedente, quæ eſt voluntas ſigni, non autem de voluntate conſequente, quæ eſt beneplaciti, & ſemper impletur. Ad alium locum ex Apocalypſi, reſpondetur, quod cum inquit: *Si quis audierit vocem meam*, &c. loquitur de illo, qui audit, aperit, & reſpondet vocationi ex auxilio gratiæ, donante ipſum velle, & ipſum aperire; non autem de illo, qui reſpondet ex ſola facultate naturæ, aut conatur facere, quod in ſe eſt, viribus naturalibus. Imo ex eodem loco non obſcure colligitur, vocationem Dei præuenire omnem noſtrum conatum. Ait enim: *Ego ſto ad oſtium, & pulſo*, quaſi diceret, non vocatus venio, ſed vocatum præuenio, pulſando.

Deus voluntate cōſequente non vult, omnes homines ſaluos fieri.

1. Tim. 2.

Apoc. 3.

XXVI. Ad ſextum argumentum negatur, ſequi ex noſtra ſententia primum illud inconueniens: nam, vt diſp. 112. & 113. patebit, Deus omnibus hominibus tribuit auxilia ſufficientia ad ſalutem: homo autem ſua culpa non vult illis bene vti. Vnde, ſi damnatur, ſibi imputet. Ad aliud inconueniens, quo inferebatur, peccatum veniale eſſe poſſe in adulto cum ſolo originali, iam patet ex dictis in ſolutione ad primum, & tertium argumentum.

Ad ſeptimum reſpondetur, quod, vt dicebamus ad primum, perditio, & ſalus eſt quidem poſita in hominis poteſtate; aliter tamen, & aliter: nam perditio eſt nobis ex nobis, ſalus autem ex Deo. Vnde, vt diſputatione 98. & 117. patebit, ſalus noſtra primo eſt in poteſtate ſolius Dei, tamquam in primo incipiente ſimpliciter: vt expreſſe docet S. Auguſt. lib. de dono perſeuerantiæ, cap. 8. & S. Ambroſius, cuius verba eodem loco adducit Auguſt. Vnde ſalus non eſt in poteſtate hominis, tamquam in primo inchoante, aut incipiente, ſed tamquam in conſentiente libere, & cooperāte, ſuppoſito auxilio præuenientis gratiæ, vt dictum eſt. Vnde ante huiuſmodi auxilium nil poteſt homo operari, quod habeat ordinem ad ſuam ſalutem, ſiue in ratione diſpoſitionis, ſiue conditionis, ſine qua non.

Perditio, & ſalus qualiter ſint in poteſtate noſtri arbitrii.

XXVII. Ad confirmationem reſpondetur, quod explicatio illa in argumento inſinuata, nullo modo eſt admittenda; illam quippe reijcit, & impugnat S. Auguſtinus lib. 4. contra Iulianum cap. 8. & lib. 2. contra duas epiſt. Pelag. cap. 3. & libro de dono perſeu. cap. 8. & S. Proſper epiſt. ad Aug. Sēſus ergo legitimus illius loci eſt, quem adhibet S. Auguſtinus, & communiter alij Sancti Patres, quod videlicet, recipientibus eum per fidem, & credentibus dedit Deus poteſtatem, vt per gratiam habitualem fierent filij Dei: nam fides eſt primum initium iuſtificationis. Tamen, quod homines credant, nō habent à ſeipſis, ſed ex dono Dei, vt diſp. 49. oſtenſum eſt. Vbi aduertendum cū Caietano, quod non dixit: Dedit eis poteſtatem, vt ſe facerent filios Dei, ſed ait: *Dedit eis poteſtatem, filios Dei fieri*: vt deſignaret, hominem ex facultate naturę nullam habere virtutem, qua ſe faciat filium Dei; ſed eam accipere ex dono præuenientis gratiæ. Vnde S. Bernardus in tractatu de gratia, & libero arbitrio explicans, qualiter gratia, & liberum arbitrium ad iuſtificationem concurrāt, inquit: *Quod à ſola gratia cæptū eſt, pariter ab vtroque perficitur, vt mixtim, non ſigillatim; ſimul, nō viciſſim per ſingulos profectus operentur. Nō partim gratia, partim liberum arbitrium, ſed totum ſingula opere indiuiduo peragunt. Totum quidem hoc, & totum ex illa; ſed ſicut totum in illo, ſic totum ex illa.*

Ioan. 1.

Poteſtas, vt ſimus filii Dei, à Deo eſt.

Diſpu-

Diſputatio LVII.

Vtrum ratione maioris conatus liberi arbitrij conſequatur homo auxilia maiora, ſeu intenſiora excitantis, & præuenientis gratiæ.

I. ILLI auctores, qui docent, eſſe à Deo ſtatutam legem de conferendis auxilijs præuenientis gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ; dixerunt conſequenter, dari illis à Deo auxilia præuenientis, & excitantis gratiæ, maiora, vel minora iuxta quantitatem præcedentis conatus liberi arbitrij: non quidem ita, vt ille maior conatus arbitrij ſit cauſa meritoria, aut ratio, propter quam dentur auxilia perfectiora gratiæ præuenientis; ſed ſolum conditio, ſine qua non darentur regulariter à Deo. Probari poteſt hæc ſententia.

Primo, ex illa parabola Matth. 25. & Lucæ 19. de talentis, & pecunijs ſeruis traditis, vt propria induſtria illis negotiarentur: vbi talentorum nomine auxilia gratiæ ſignificantur, & innuitur, quod à propria induſtria, & conatu maiori, vel minori liberi arbitrij proueniat, quod plura, vel pauciora talenta vnuſquiſque ſeruus acceperit.

Secundo. Deus optimus maximus ordinarie non tribuit hominibus auxilia gratiæ præuenientis, & excitantis ad fidem, niſi præuia aliunde notitia, & conſideratione eorum, quæ fides docet: ſed dum adultus notitias accipit ex prædicatione, & inſtructione alterius, vel ſi ipſe legat, aut in memoriam reducat, vel conſideret ea, quæ fides docet; ſolet Deus ſe inſerere per gratuita dona eiſdem notitijs, & eas eleuare, vt ſint ſupernaturales, & illuminent intellectum ad excitandam voluntatem: ergo, quando homo conatur magis, vt perfectiorem notitiam producat, & intenſiorem conſiderationem eorum, quæ fides docet; gratia præueniens, & excitans erit intenſior, & maior. Probatur conſequentia: nam, vt ex Concilio Tridentino conſtat, gratia præueniens, & excitans in illuminatione intellectus, quæ fit per notitiam, & excitatione voluntatis, conſiſtit.

Tertio. Vocatio Dei interna multum dependet à libero arbitrio eius, qui vocatur, tum quia potuit accedere, aut non accedere ad audiendum, vel legendum verbum Dei, vnde notitias compararet, quibus Deus ſe inſerere, & ad fidem vocare ſolet: tum etiam, quia poſtquam acceſſit, potuit diuertere alio cogitationẽ, neque intendere ijs, quę credenda proponebantur: tum denique, quia accedere potuit vel animo addiſcendi, atque amplectendi, quod verum, bonumq. eſſe iudicaret; vel animo irridendi, aut impugnandi; quę dicerentur: ergo pro diuerſitate conatus liberi arb. eius, qui vocatur, erit ipſa vocatio interna magis, vel minus intenſa.

Quarto arguitur: Motus gratiæ præuenientis, & excitantis non efficiuntur à ſolo Deo, ſed ſimul etiam intellectus noſter efficienter concurrit ad illuſtrationes gratiæ, quibus illuſtratur & voluntas ad affectus, & motus gratiæ excitantis, quos ſuſcipit: ergo quantitas præuenientis gratiæ menſurari debet ex quantitate conatus intellectus, & voluntatis noſtræ. Probatur conſequentia: nam, vt 2.2. quæſt. 24. artic. 3. in corpore docet S. Thomas, vniuſcuiuſque rei quantitas dependet à propria cauſa rei. II.

Confirmatur. Motus gratiæ præuenientis ſunt formaliter actiones vitales: ergo dependēt intrinſece à principio intrinſeco vitali, ſcilicet ab intellectu noſtro, & voluntate; non quidem, vt libera, ſed vt natura eſt: eo enim modo concurrit ad motus præuenientis gratiæ, quo ad motus primo primos: ergo eo erit gratia præueniens magis intenſa, quo ipſe conatus intellectus, & voluntatis intenſior fuerit.

Quinto. Motus gratiæ præuenientis, & excitantis ſæpe ſunt admodum debiles propter modicam præparationem, & conatum noſtrum, & præcedentia multa delicta, prauaſq. affectiones: ergo, ſi conatus noſtri arbitrij eſſet intenſior, gratia præueniens eſſet maior, & perfectior: ergo ratione maioris conatus liberi arbitrij, dantur homini maiora, & perfectiora auxilia præuenientis gratiæ.

Contrariam ſententiam docent conſequenter omnes Doctores ſupra allegati, qui ſentiunt, nullā legem eſſe à Deo ſtatutam, conferendi auxilia præuenientis gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ: quorum ſententiam de mente S. Auguſtini, & S. Thomæ, & veram eſſe cenſeo. Vnde ſit

Auxilia præuenientis gratiæ non menſurātur ſecūdum perfectionē præcedētis conatus arbitrii.

PRima Concluſio. Auxilia actualia præuenientis gratiæ non menſurātur in ſua perfectione, & intenſione, ſecundum quantitatem maiorem, vel minorem præcedentis conatus liberi arbitrij; ſed ſecundum gratuitam omnino, & liberam voluntatem Dei. Itaque in collatione, aut diſtributione talium auxiliorum, nullus habetur reſpectus ad præcedentes conatus noſtri liberi arbitrij, neque ad aliquid naturale: ſed Deus, pro ſua voluntate, vni tribuit perfectiora auxilia præuenientis gratiæ, & magis intenſa, alteri vero minora, quia ita ſibi placet. Iſta concluſio aſſeritur paſſim ab Auguſtino, præſertim in locis cit. diſput. 56. maxime in quæſtione ſecunda ad Simplicianum, in fine, cuius verba adduximus ſupra. Sanctus Thomas expreſſe etiam docet hanc noſtram concluſionem, ſecunda ſecundæ, quæſt. 24. art. 3. quam probat ex Apoſtolo 1. ad Corinth. 12. *Hæc omnia operatur vnus, & idem Spiritus, diuidens ſingulis, prout vult.* Et ad Epheſ. 4. *Vnicuique noſtrum data eſt gratia, ſecundum menſuram donationis Chriſti.* Item etiam 1. ad Corinth. 1. dicitur; *Videte vocationem veſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, ſed ignobilia mundi elegit Dominus, vt confundat fortia, & ea, quæ non ſunt, vt ea, quæ ſunt, deſtrueret*, &c. Quibus verbis manifeſte docet, vocationem Dei non attendi, neque menſurari ſecundum aliquid naturale, nec ſecundum ſapientiam, aut virtutem humanæ naturæ, ſed ſecundum gratuitam voluntatem Dei. Præterea probatur ratione. Gratia præueniens non dependet ex aliqua naturali virtute, ſed ex ſola miſericordia diuina datur, quibuſcumque datur; gratia enim excedit omnem facultatem naturæ: ergo ſimiliter quantitas, & perfectio eiuſdem gratiæ non deſumitur ex aliquo naturali, ſed ex ſola miſericordia Dei vocantis. Confirmatur; quoniam, vt oſtenſum eſt in duabus diſputationibus præcedentibus, conatus omnes, & bona opera moralia, procedentia ex ſola facultate naturę, nullum dicunt ordinem ad gratiam, nec habēt proportionem cum illa: ergo non poſſunt quantificare perfectionem, aut intenſionem illius; alias iam dicerent ordinem ad gratiam; nam omnis diſpoſitio quantificans formam, dicit aliquem ordinem ad illam. Secundo probatur. Opera naturæ præcedentia gratiam præuenientem, nihil omnino conducunt ad conſequutionem gratiæ, etiam tamquam diſpoſitiones remotę, vt diſputatione 55. oſtenſum eſt: ergo ratione illorum non datur homini gratia præueniens: non ergo menſuratur quantitas eiuſdem gratiæ iuxta intenſionem conatus liberi arbitrij.

Diſput. 55. nu. 8.

III. Tertio. Gratia præueniens, & excitans eſt efficienter à ſolo Deo; ſolus enim Deus eſt, qui vocat hominem ad ſe, & hoc importat ipſum nomen gratiæ præuenientis, quando eſt primo præueniens; ideo enim dicitur primo præueniens, quia præuenit ſaltem ordine naturæ omnem efficientiam intellectus, & voluntatis, non ſolum qua voluntas libera eſt, ſed etiam vt natura eſt, vt diſputatione 74. patebit: ergo quantitas, & perfectio eiuſdem gratiæ ſolum referenda eſt in Deum, atque in meram, & gratuitam voluntatē illius.

Gratia pręueniēs qualiter à quibuſdā explicetur.

Reſpondent ad hoc. Gratiam præuenientem, & excitantem non pendere efficienter à libero arbitrio, ſed à ſolo Deo; quia, licet motus eiuſdem gratiæ præuenientis ſint actiones vitales intellectus, & voluntatis; tamen, proprie loquendo, non ſunt actus liberi arbitrij, non ſolum quoniam illuſtratio intellectus eſſe poteſt per cogitationes, in quas, abſque vlla deliberatione, motuue liberi arbitrij, inciderit homo, vel quas Angelus, aut Deus in eum impreſſerit, aut excitauerit, vel alius per ſermonem ſuggeſſerit, antę omnem motum liberi arbitrij; ſed etiam quoniam, quod cogitatio illa euadat illuſtratio, & gratia præueniens, ſolū id habet ex influxu ſupernaturali Dei, & per comparationem ad Deum, tamquam ad cauſam illuminantem; non vero per comparationem ad intellectum noſtrū; quamuis, niſi ſimul cooperaretur intellectus, cogitatio, & illuſtratio illa non eſſet in rerum natura. Quare talis illu-

ſtratio

ſtratio, qua illuſtratio intellectus eſt, & gratia præueniens, nõ eſt actus liberi arbitrij. Affectus vero ſupernaturalis voluntatis circa ea, quæ ad fidem ſpectant, mere naturaliter oritur in voluntate, exiſtente illuſtratione intellectus, ſimulque influente Deo in illum, per concurſum particularem: neque cooperatio voluntatis ad illum eſt in libera poteſtate voluntatis, ſed mere naturaliter ex ea reſultat, quatenus natura eſt; non vero quatenus liberum arbitrium eſt: tametſi, vt liberum arbitrium eſt, arcendo cogitationem, aut adducendo rationes allicientes voluntatem in partem oppoſitam, poſſit impedire, ne inſurgat.

IIII. In hac tamen ſolutione multa inuoluuntur diſcutienda: & in primis, vt patebit diſput. 70. gratia primo præueniens, formaliter loquendo, non eſt actus vitalis indeliberatus, ſed motio Dei, ordine cauſalitatis antecedens actum noſtrum vitalem ordinis ſupernaturalis. Nam Deus, per auxilium gratiæ præuenientis, eleuat intellectum, & voluntatem, & eam mouet, vt eliciat ſupernaturales actus: ſiue illi ſint liberi, aut deliberati, ſiue indeliberati; cum ante huiuſmodi auxilium, nullam habeat proximã virtutẽ, vel actiuitatem intellectus noſter, & voluntas ad eliciendos actus ſupernaturales, etiam indeliberatos, &, vt aiunt, primo primos. Secundo: nam gratia præueniens, qua Deus efficit, vt notitia intellectus noſtri, aut cogitatio credendorum, aut motus, etiam ſubitanei noſtræ voluntatis ſupernaturales ſint, & quales oportet ad ſalutem; non eſt influxus immediatus in actus intellectus, & voluntatis; ſed eſt influxus immediatus in ipſas potentias, &, medijs potentijs, in earum actus: vt ex dictis in diſputatione decima octaua conſtat. Sed influxus immediatus in intellectum, & voluntatem non poteſt eſſe efficienter ab ipſo intellectu, & voluntate: nam intellectus & voluntas nihil in ſeipſis influunt antecedenter ad actus, quos eliciunt: ergo gratia præueniens non procedit effectiue ab intellectu, aut voluntate noſtra, etiam ſecundum entitatem ſuam: non ergo eſt magis, vel minus intenſa pro maiori, vel minori conatu eiuſdem arbitrij, non ſolum, vt liberum, ſed etiam, vt natura eſt. Tertio: quoniam, licet cogitatio, non ſolum indeliberata, ſed etiam libera, poſſit eſſe gratia præueniens in ordine ad alios actus ſupernaturales ſubſequentes; impoſſibile tamen eſt, quod aliqua cogitatio ſit ſimpliciter prima gratia præueniens: nam, cum illa cogitatio ſit ſupernaturalis; oportet, quod ante illã cogitationem intellectus moueatur, & eleuetur per aliquod auxilium ſupernaturale, vt illam cogitationem eliciat: alias aliquis actus ſupernaturalis; ſcilicet, cogitatio credendorum, procederet ex ſola facultate naturæ, contra illud Apoſtoli: *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*: ergo, &c. *2. Cor. 3.*

Gratia primo præueniens non eſt actus hominis indeliberatus.

V. Secunda concluſio. Non eſt dicendum, quòd Deus ſe inſerat notitijs, aut alijs actibus intellectus, aut voluntatis inceptis ex ſola facultate naturæ, vel quod ſuo influxu ſupernaturali in eoſdẽ actus, eos acuat, vel efficiat ſupernaturales, vt in ſuo ordine ſint, quales oportet ad ſalutem, ſortianturq. rationem gratiæ præuenientis, comparatione ſupernaturalis conſenſus liberi in actum fidei, ſpei, aut charitatis, vel aliorum actuum ſupernaturalium. Hæc concluſio partim manet probata ex dictis diſputatione præcedenti, concluſione tertia. Præterea probatur. Primo: nam hic modus loquendi erat frequens apud Maſſilienſes, inter quos Fauſtus libro primo de gratia, & libero arbitrio, cap. 4. *Totum*, inquit, *gratiæ eſt, ſed omnibus eã offert, atque ingerit ad ſalutem*. Et Caſſianus inquit: *Qui cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe*. Et iterum ait: *Nam cum viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrit, dirigit, atque confortat. Ad vocem enim clamoris tui, ſtatim vt audierit, reſpondebit tibi. Et inuoca me, inquit, in die tribulationis, & eripiam te, & glorificabis me*. Quæ verba Proſper Sanctus refellens: *Quis*, inquit, *non videat, quod hæc doctrina meritum libero aſſignat arbitrio, quo præueniatur gratia, quæ ei famuletur, reddens debitum, non conferens donum? Quæ definitio in Epiſcoporum Palæſtinæ Synodo, etiam à Pelagio anathemate damnata eſt. In eo enim, qui*

Deus, ſeu gratia præueniens nõ ſe inſerit operibus naturæ.

Caſſian. apud Proſp. lib. contra Collatorem cap. 3.

Eod. lib. c. 16.

Iſa. 30.

Pſal. 49.

S. Proſper c. 3. cit.

Digitized by Google

bonum incipit velle, & cupit ab iniquitate, atque ab errore diſcedere, gratiam Dei hoc ipſum profitemur operari. ergo ſententia, quæ aſſerit, Deum,ſua gratia excitante, ſeu præueniente, ſe inſerere actibus viribus naturæ incæptis, & eos fouere, &c.

VI. non eſt admittenda. Confirmatur hoc: nam idem S.Proſper epiſt. ad Auguſtinũ, Maſſilieſes impugnat,quia dixerint,quod *bona appetentem, gratia Dei foueat.* imo & S.Auguſtinus lib.1.contra duas epiſt. Pelag.c.19.cuius verba diſput.1. nu.11. retulimus, propter hoc etiam reprehendit Iulianum, quoniam aſſeruit,quod homo nulla Dei gratia præuentus incipiat, ſeu aggrediatur opus bonum, & poſtea *in ipſo iam opere diuinitus adiuuetur*: ex qua aſſertione infert ibi S. Aug.quod Dei adiutorium detur ex meritis: nam immediate poſt illa verba Iuliani: *In ipſo iam opere diuinitus adiuuetur*: ſubdit: *pro meritis videlicet voluntatis bonæ, vt reddatur debita gratia, non donetur indebita; ac ſic gratia iam non ſit gratia, ſed ſit illud, quod Pelagius in iudicio Palæſtino ficto corde damnauit, gratiam Dei ſecundum merita noſtra dari.* Ex quo apparet, Iulianum ſenſiſſe bonos conatus liberi arbitrij ex ſolis viribus naturæ incæptos à gratia ſe inſerente foueri, atque perfici: ergo hæc ſentententia non eſt admittenda.

Secundo probatur:nam alias ſequi videtur, quod homo bono naturæ bene vtendo, ad ſalutarem gratiam, initialis gratiæ ope perueniat, quod tamen in Maſsilienſibus impugnat S.Proſper epiſt. ad Auguſtinum, cum ait: *Quidam vero horum in tantum à Pelagianis ſemitis non declinant, vt quum ad confitendam eam Chriſti gratiam, quæ omnia præueniat merita humana,cogantur, ne ſi meritis redditur, fruſtra gratia nominetur: ad conditionem hanc velint vniuſcuiuſque hominis pertinere, in qua eum nihil prius merentem, quia nec exiſtentem liberi arbitrij, & rationalis gratia Creatoris inſtituat, vt per diſcretionem boni, & mali, & ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum eius poſsit ſuam dirigere voluntatem: atque ad hanc gratiam, qua in Chriſto renaſcimur, peruenire,per naturalem ſcilicet facultatem, petẽdo,quærendo, pulſando: vt ideo accipiat, ideo inueniat, ideo introeat,quia bono naturæ bene vſus, vt ad iſtam ſaluantem gratiam, initialis gratiæ ope meruerit peruenire.* Vnde etiam S.Hilarius ſcribens ad S. Auguſtinum, & eorumdẽ Maſsilienſium ſententiam referens,ait,eos aſſerere: *Nec negari gratiam, ſi præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum quærat: nõ autem quidquam ipſa iam valeat. Nã illa teſtimonia, vt eſt illud: Sicut vnicuique partitus eſt menſuram fidei: & ſimilia; ad id volunt valere, vt adiuuetur, qui cœperit velle, & nõ vt etiam donetur, vt velit*: ergo nõ eſt admittendũ,quod liberum arbitriũ ex ſolis viribus naturæ incipiat, quærẽdo, petendo, pulſando,& gratia poſtmodum, ſeu ipſe Deus per gratiam,eiſdem actibus ſe inſerat,eos acuendo, & fouendo,vt ſupernaturales ſint. Tertio probatur,quia non eſt intelligibile, quomodo Deus influendo ſupernaturali influxu immediate in actus ex viribus naturæ incæptos, eos efficiat ſupernaturales.Non enim fieri poteſt, vt Deus efficiat actus vitales, niſi mediante potentia vitali: ergo non poteſt influere immediate ſupernaturali influxu in cogitationem, & notitiam credendorum, niſi prius natura influat in potentiam, eamq. moueat, vt eiuſmodi actus ſupernaturales producat. Confirmatur rationibus, quibus diſp.18. oſtenſum eſt,concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum in cauſas ſecundas, eaſque præmouere, & applicare, vt ſuas operationes producant. Rom. 12.

VII. AD primum argumentum reſpondetur,quod, nomine talentorum, intelliguntur dona gratiæ, quæ Deus diſtribuit vnicuique iuxta eius diſpoſitionem; ſed ipſam diſpoſitionem operatur in eis Spiritus ſanctus, in maiori, vel minori intenſione, prout vult; ſicut concluſione 1. dictum eſt. Solutio eſt expreſſa S. Thom. 22.q.24.art.3.ad 1. Sed contra: nam ſequitur,dari proceſſum in infinitum;quia, ad recipienda dona gratiæ requiritur diſpoſitio, & ad illam diſpoſitionem, cum ſit etiam donum gratiæ, requiritur alia diſpoſitio, & ſic in infinitum. Reſpondetur,quod dona habitualia gratiæ, quia ſunt perfecta, & non ordinantur ex ſe ad aliam formam, prærequirunt ex parte recipientis diſpoſitionem in adultis, quibus Deus non infundit hæc dona abſque eorum conſenſu: dona autem actualia quia dantur per modum tranſeuntis, non prære-

Talentorũ nomine intelligũtur dona gratiæ.

Digitized by Google

prærequirunt aliam diſputationem; ſed per ea Deus præparat liberum arbitrium, vt eliciat actus ſupernaturales, & diſpoſitionem ad gratiam iuſtificantem; vnde non ſequitur proceſſus in infinitum.

Notitia myſteriorum fidei eſt ex auxilio gratiæ.

Ad ſecundum reſpondetur, quod ſpecies intelligibiles ſupponuntur quidem à natura regulariter, ſed tamen notitia, ſeu cogitatio, qua eiſdẽ ſpeciebus apprehendit homo res fidei, vt illis aſſentiatur, non eſt à ſola natura, ſed ex motione Spiritus ſancti eleuantis ſpecies, & ipſam potentiam intellectiuam, vt ea, quæ ſunt fidei, apprehendat, conſideret, & expendat, atque illis aſſentiatur. Vnde & ipſa notitia credẽdorum, & eius intenſio eſt à Spiritu ſancto, tamquam à primo mouente per auxilium gratiæ, vt ſupra dictũ eſt.

VIII. Donũ Dei eſt audire Verbũ Dei animo obediendi.

Ad tertium reſpondetur, quod non ex ſolis naturæ viribus, ſed ex motione Spiritus ſancti procedit, quod quis accedat ad audiendum, vel legendũ verbum Dei, vt illi obediat: & ex eadem motione procedit, quod, poſtquam acceſſit, non diuertat ad aliam rem cogitationem, ſed attendat his, quæ dicuntur. Sicut Act. 16. dicitur de illa muliere Purpuraria, *cuius Deus aperuit cor, intendere ijs, quæ à Paulo dicebantur*: vt ſupra explicatum eſt. Et similiter procedit ab eodem auxilio, quod accedat animo addiſcendi, & amplectendi ea, quæ dicuntur, vt expreſſe docet Sanctus Auguſtinus, lib. de don. perſeuer. c. 14. dum ait: ***Sed illis, qui veritatis exhortationem obedienter audiunt, ipſum donum Dei datum eſt, boc eſt obedienter audire: illis autem, qui non ſic audiunt, non eſt datum.*** Et infra: ***Hinc eſt, quod* Dominus, *cum eis loqueretur, qui carnales aures apertas baberent, dicebat tamen: Qui babet aures audiendi, audiat: quas non omnes babere proculdubio nouerat. A quo autem babeant, quicumque babent, ipſe* Dominus *oſtendit, vbi ait:* Dabo eis cor cognoſcendi *me, & aures audientes. Aures ergo audiendi, ipſum eſt donum obediendi.*** Quibus verbis manifeſte docet, quod intendere his, quæ dicuntur, & verba Dei audire, animo obediendi, ſit etiam donum Dei. Vnde etiam iſtorum actuum intenſionem partitur Spiritus ſanctus vnicuique, prout vult. Quod autem non accedat ad audiendum Verbum Dei, vel ſi accedat, non intendat ijs, quæ dicuntur, vel animo ea irridendi accedat; hoc habet ex ſua mala voluntate, aut etiam ex ſuggeſtione diaboli; vt ſupra dictum eſt.

Lucæ 8.

Ad confirmationem reſpondetur, quod prima gratia præueniens non eſt formaliter actus vitalis, ſed cauſaliter: eſt enim motio ad actum vitalem, vt diſput. 74. dicetur: gratia autem præueniens, quæ non eſt ſimpliciter prima, eſt actus vitalis, dependens quidem effectiue à noſtro intellectu, & voluntate, vt à cauſa proxima; ſed tamen eius intenſio, & perfectio tandem reduci debet in priorem gratiam præuenientẽ, quæ non ſit formaliter actus vitalis, ſed motio Dei præuia ad actum vitalem ſupernaturalem. Et per hæc reſpondetur ad quartum argumentum. IX.

Gratia pręueniẽsquę nõ eſt ſimpliciter prima, poteſt eſſe actus vitalis.

Ad quintum reſpondetur, quod, vt docet S. S. Thomas 1. 2. q. 112. ar. 3. ad 2. ***Prima cauſa defectus gratiæ eſt ex nobis: ſed collationis gratiæ prima cauſa eſt à Deo, ſecundum illud Oſeæ 13. Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum.*** Vnde, quod motus gratiæ præuenientis ſint debiles, procedere poteſt ex nobis, quatenus Deus, propter præcedentes culpas, non tribuit abundantiora præuenientis gratiæ auxilia: ſed quod ea conferat in magna abundantia, & intenſione; totum debet refundi in meram, & gratuitam Dei voluntatem, & miſericordiam; vt dictum eſt.

Motus pręuenientis gratiæ vnde habent, quod ſint debiles.

Conſequenter explicandum eſt, quas vires habeat liberum arbitrium in ordine ad bonum ſupernaturale, poſtquã à Deo accepit auxilia priora diuinæ gratiæ. Circa quod 12. occurrunt diſputãda.

I. Vtrum facienti totum, quod in ſe eſt, ex prioribus auxilijs gratiæ, vt ex auxilio ſufficienti; dentur infallibiliter, & ex certa lege poſteriora auxilia, vt auxilium efficax, quo infallibiliter conuertatur, & ſaluetur.

II. Vtrum facienti totum, quod in ſe eſt, ex auxilio efficaci, detur infallibiliter, & ex certa lege gratia habitualis, ſeu iuſtificans.

III. Vtrum per actus Charitatis æquales habitui pręexiſtenti, aut etiã per actus remiſſos, conſequatur homo infallibiliter, & ex certa lege augumentum gratiæ habitualis, charitatis, & gloriæ eſſentialis.

IIII. Vtrum propter merita mortificata

ficata conſequatur pœnitens infallibiliter, & ex lege à Deo ſtatuta maiorem gratiam habitualem, & ius ad gloriam eſſentialem magis intenſam.

V. Vtrum, ratione maioris conatus liberi arbitrij, vel influxus cum auxilio æquali gratiæ adiuuantis, vnus, cæteris paribus, conſequatur magis intenſam gratiam iuſtificantem, quàm alius.

VI. Vtrum intellectus naturaliter perfectior, cum æquali lumine gloriæ, producat actum viſionis beatificæ magis inteſum, quàm alius. Et eadem difficultas procedit de alijs actibus ſupernaturalibus.

VII. Vtrum actus fidei ſupernaturalis, & charitatis, aut viſionis beatificæ, inquantũ eſt formaliter actio vitalis, procedat effectiue, vt quo, à principio ſupernaturali; an à ſola potentia naturali, ſecundum ſuam innatam virtutem.

VIII. Vtrum actus Fidei, Spei, & Charitatis ſint, quantum ad ſubſtantiam, ſupernaturales; an ſolum quantum ad modum.

IX. Vtrum vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem, procedat effectiue ab ipſa gratia habituali; an à potentia eleuata per ſolum auxilium ſpeciale.

X. Vtrum abſque auxilio gratiæ voluntati creatæ inhærente, ſola aſſiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti, poſſit liberum arbitrium elicere actum ſupernaturalem Fidei, Spei, Charitatis, vel pœnitentiæ, quo ſeipſum proxime, vel remote ad gratiam iuſtificantem diſponat.

XI. Vtrum homo in actibus ſupernaturalibus, quos operatur ex gratia, ſit cauſa in ſuo ordine principalis; an ſolum inſtrumentum Dei.

XII. Vtrum de potentia Dei abſoluta creari poſſit aliqua ſubſtantia intellectualis, cui ex ſolis viribus naturæ competat diligere Deum ſuper omnia, vt eſt auctor gratiæ, & alios actus ſupernaturales elicere.

Diſputatio LVIII.

Vtrum facienti totum, quod in ſe eſt, ex prioribus auxilijs præuenientis gratiæ, dentur infallibiliter, & ex certa lege poſteriora auxilia.

TOTA difficultas huius diſputationis conſiſtit in hoc: An poſſit homo per bonum vſum auxilij ſufficientis, conſequi, propria induſtria, auxilium efficax, bene vtendo ex ſua innata libertate eodem auxilio ſufficienti, ac pie cum illo operando. Quidam enim partem affirmatiuam defendunt, quam hæc argumenta probare videntur. I.

Primo: nam Deus hominem non deſerit, niſi prius ipſe deſerat Deum, vt habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 11. ergo ſi homo faciat totum, quod poteſt, in virtute auxilij ſufficientis: dabit illi Deus infallibiliter auxilium efficax, quo pie operetur, & ſaluetur; alias enim reuera Deus deſereret hominem, denegando illi auxilium efficax, priuſquam ipſe homo deſerat Deum.

Secundo. Deus, quantum eſt ex parte ſua, paratus eſt omnibus gratiam dare: *Vult enim, omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Vnde, vt 3. contr. Gent. c. 159. docet S. Thom. illi ſoli gratia priuantur, qui eidem gratiæ impedimentum præſtant: ſed qui, poſtquam accepit à Deo auxilium ſufficiens ad ſalutem, facit totum, quod poteſt per illud auxilium, non præſtat impedimentum gratiæ efficaci: ergo infallibiliter eam conſequetur à Deo. 1. Tim. 2.

Tertio. Per auxilium ſufficiens poteſt reuera homo ad Deum conuerti, pie operari, perſeuerare vſque in finem, & ſaluari: ideo enim dicitur ſufficiens, quia per illud poteſt homo hæc præſtare: ſed non eſſet ſufficiens ad ſalutem, ſi homini bene vtenti eodẽ auxilio, nõ darentur infallibiliter à Deo auxilia efficacia, quibus ſaluetur: ergo facienti totũ, quod in ſe eſt, ex auxilio ſufficiẽti, dabitur infallibiliter auxi-

auxilium efficax. Minor probatur: nam alias ſtarent ſimul hæc duo, quod ſcilicet homo faciat totum, quod poteſt ex auxilio ſufficienti, & Deus nolit dare illi auxilium efficax: & ſi hoc admittatur, euidenter ſequitur, illum hominem, quidquid faciat, neceſſario perire, quod tamē à Dei miſericordia videtur alienum.

II. Quarto. Poſtquam Deus, ſua miſericordia, nullis noſtris præcedentibus bonis meritis, vocauit peccatorem per gratiam ſufficientem, prius eſt in ſigno rationis, quod liberum arbitrium eiuſdem peccatoris, motum à Deo gratia excitante, & ſufficiente, ſe determinet ad conſenſum, quàm, quod Deus det illi gratiam adiuuantem, ſeu efficacem; quia gratia efficax, inquantum efficax, pendet, vt à conditione ſine qua non, ex libera cooperatione, qua noſtrum arbitrium vult conſentire Deo vocanti, & excitanti: ergo ipſe peccator, faciendo totum, quod poteſt per auxilium ſufficiens; infallibiliter conſequitur à Deo auxilium efficax; ac per cōſequens, poſteriora auxilia diuinæ gratiæ dantur infallibiliter, & ex certa lege facientibus totum, quod in ſe eſt ex prioribus auxilijs.

Confirmatur: nam hæc cauſalis eſt vera: Quia homo vult conſentire Deo excitanti, & vocanti, ideo adiuuatur à Deo: cum liberum arbitrium determinet gratiam ad concurrendum ſecum, & nō prædeterminetur ab ea, quantum ad exercitium; alias homo non conſentiret, quādo vult, & prout vult, ſed quando Deus vult; & ita periret omnino eius libertas: ergo infallibiliter, & ex certa lege datur auxilium gratiæ adiuuantis, ſeu efficacis facientibus totum, quod in ſe eſt ex auxilio gratiæ ſufficientis.

III. Quinto arguitur omnibus argumentis, quibus diſput. 56. contendebamus probare, auxilia excitantis, & ſufficientis gratiæ dari infallibiliter à Deo facientibus totum, quod in ſe eſt ex facultate naturæ. Ex hoc enim euidenter deducitur à fortiori, auxilia efficacia gratiæ adiuuantis dari infallibiliter à Deo facientibus pro innata libertate totum, quod in ſe eſt ex auxilio gratiæ ſufficientis: maior enim diſtantia, & improportio reperitur inter opera naturæ, & priora auxilia gratiæ ſufficiētis, quàm inter opera procedentia ex prioribus auxilijs gratiæ ſufficientis, & poſteriora auxilia gratiæ efficacis: nam opera naturæ non ſunt eiuſdem ordinis cum gratia: at vero opera procedentia ex auxilio ſufficienti, ſunt eiuſdem ordinis ſupernaturalis cum auxilio efficaci: ergo, ſi facientibus totum, quod in ſe eſt ex facultate naturæ, dantur infallibiliter prima auxilia præuenienris gratiæ; ſequitur, quod facientibus totum, quod poſſunt ex auxilio ſufficienti, detur infallibiliter auxilium efficax.

Sexto. Homo exiſtens in gratia poteſt per bona opera promereri perſeuerantiæ donum, & infallibiliter illud obtinere à Deo: dicit enim Aug. lib. de dono perſeu. c. 6. *Hoc Dei donū*, ſcilicet perſeuerantię, *ſuppliciter emereri poteſt; ſed, cum datum fuerit, amitti non poteſt*. Sed donum perſeuerantiæ pertinet ad poſteriora auxilia diuinæ gratiæ: ergo bene vtenti auxilijs prioribus gratiæ, dantur à Deo infallibiliter, & ex certa lege poſteriora auxilia, quibus ſaluus fiat.

Hæc tamen ſententia non videtur dictis S. Auguſtini, & S. Thomæ conformis, nec conſonat cum his, quæ de efficacia motionis diuinæ dicta ſunt diſput. 18. 19. 22. & 23. & dicentur infra. Ad cuius euidentiam obſeruandum eſt, bonum vſum auxilij ſufficientis non eſſe à ſolo auxilio ſufficienti, ſeu à libero arbitrio, ſolo auxilio ſufficienti eleuato. Nam, vt inferius patebit, propterea ponitur auxilium efficax, tribuens actualiter bene operari, vt potentia, quæ per auxilium ſufficiens ſolū erat in actu primo conſtituta, & potens operari ſupernaturales actus, infallibiliter eos producat. Sit ergo

IIII. PRima Concluſio. A poſteriori eſt ſignum certum, donatum fuiſſe homini à Deo auxilium efficax, ſi liberum eius arbitrium faciat totum, quod per auxiliū ſufficiens poteſt facere. Probatur primo: nam per auxilium ſufficiens reuera poteſt homo ad Deum conuerti, & pie operari: ſed, vt actu conuertatur ad Deum, & pie operetur, neceſſarium eſt auxilium efficax, vt diſput. 88. manifeſtum fiet: ergo à poſteriori eſt ſignum, illum habuiſſe auxilium efficax, ſi faciat totum, quod per auxilium ſufficiens poteſt facere.

Bonus vſus auxilii ſufficientis eſt ſignū à poſteriori, datum fuiſſe homini auxilium efficax.

Secunda Concluſio. Nulla lex eſt à Deo ſtatuta, dandi infallibiter poſteriora

auxi-

Digitized by Google

auxilia gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt cum prioribus auxilijs, & bene illis vtentibus ex ſua innata libertate. Hæc concluſio ſtatuitur contra aliquos Doctores, qui arbitrantur, Deum miſericorditer quidem tribuere homini prima auxilia excitantis, & ſufficientis gratiæ. Quòd ſi liberum eius arbitrium pro ſua innata libertate voluerit cum eiſdem auxilijs conſentire Deo excitanti, & cooperari; Deus etiam cooperabitur cum illo, & auxilium excitans, ſeu ſufficiens habebit nouum influxum cum eodem arbitrio in operationem, & ſortietur rationem gratiæ adiuuantis; & ita infallibiliter conſequetur à Deo auxilium efficax, ſeu cooperans. Si autem pro eadem libertate noluerit cooperari, tunc auxilium excitans manebit intra limites auxilij excitantis, & ſufficientis ad ſalutem, & non ſortietur rationem auxilij adiuuantis efficacis. Noſtra tamen Concluſio eſt expreſſa Sancti Thomæ, locis diſp. 56. allegatis. Præterea 1.2. q. 114. art. 9. idem docet, loquens de dono perſeuerantiæ. Et probari poteſt in primis omnibus argumentis, quibus diſput. 36. oſtenſum eſt, bonum vſum gratiæ excitantis non procedere à ſola, & innata libertate; ſed ad illum prærequiri auxilium efficax, in cuius virtute liberum arb. cooperetur: ergo non poteſt eſſe lex à Deo ſtatuta de dandis auxilijs efficacibus ijs, qui pro ſola, & innata ſua libertate bene vtuntur, aut vſi ſunt auxilijs ſufficientibus.

Auxilia efficacia nõ dãtur propter bonũ vſum auxilii ſufficientis.

V. Secundo probatur: quia, vt diſp. 56. oſtendi, nulla lex eſt ad Deo ſtatuta dandi prima auxilia præuenientis gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ: ergo etiam non eſt aliqua lex à Deo ſtatuta dandi auxilia poſteriora gratiæ efficacis ijs, qui ex ſua innata, & ſola libertate volunt bene vti auxilijs ſufficientibus, & cooperari cũ illis. Probatur conſequentia: nam propterea non eſt lex dandi prima auxilia gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt ex viribus naturæ; quia tunc initium priorum auxiliorum gratiæ eſſet ex natura, & non ex mera, & gratuita Dei voluntate; & ita ſequeretur, gratiam ſecundum merita noſtra dari; ſed hoc ipſum inconueniens videtur ſequi, ſi aſſeratur, eſſe legem à Deo ſtatutã dandi infallibiliter auxilium efficax bene vtentibus, aut vti volentibus, ex ſola ſua innata libertate, auxilio ſufficienti: nam iam initium gratiæ efficacis eſſet ex natura, & ex innata hominis libertate, volentis bene vti auxilio ſufficienti: ergo.

Reſpondebunt fortaſſis, non eſſe vtrobique eamdem rationem: quoniam in caſu antecedentis nullum præceſſit auxiliũ gratiæ bona opera naturæ: vnde ſi facienti totum, quod in ſe eſt ex facultate naturæ, darentur ex certa lege prima auxilia præuenientis gratiæ, tunc primum initium gratiæ eſſet ſimpliciter ex natura. Cæterum in caſu huius noſtræ diſputationis non conſtituitur in natura primum initium gratiæ efficacis, ſed in gratia ſufficienti, quæ anteceſsit rectum vſum voluntatis, & opera ipſa, quibus ex certa lege dãtur ſemper à Deo poſteriora auxilia efficãcia: & ita totũ reducitur vltimate ad gratiam, quæ primo liberum hominis arbitrium miſericorditer præuenit, & excitauit. Sed contra iſtam ſolutionem eſt efficax argumentum. Nam, vt diſput. 68. patebit, iuxta auctores contrariæ ſententiæ, Deus per gratiam præuenientem non efficit actiue proprie, ſed ſolum moraliter, vt liberum arbitrium ſe determinet, & cooperetur Deo excitanti: ergo tamquam ad cauſam per ſe efficientem ſolum reducitur ad innatam libertatem arbitrij, quod velit cooperari cum gratia excitante. Ergo, ſi volentibus ſic cooperari datur infallibiliter auxilium efficax gratiæ adiuuantis; ſequitur, quod ipſa opera, propter quæ ex certa lege dantur à Deo auxilia efficacia, reducantur ad ſolam naturam, tamquam ad cauſam efficientem, & gratia excitans, quæ eadem opera anteceſſit, ſolum ſit conditio; ſine qua liberum arbitrium non ſe determinaret ad recte vtendum eadem gratia excitante; ſicut ſerra, vel fabricator ſerræ, qua artifex vtitur ad faciendum ſcamnum, ſolum eſt conditio, ſine qua non eſſet ille vſus; non autem eſt vere cauſa efficiens eiuſdem vſus. Ergo, ſi vera eſt ſententia, quam impugnamus, primum initium gratiæ efficacis eſſet ex natura, ſimplicirer loquendo, & ex gratia excitante erit initium gratiæ efficacis ſolum cum addito diminuente, ſcilicet tamquam ex conditione, ſine qua non eſſet bonus vſus eiuſ-

dem

dem gratiæ excitantis.

VI. Tertio probatur: nam, vt docet S. Tho. 1.2. q. 114. ar. 9. donum perſeuerantiæ, quod eſt potiſſimum, & vltimum auxilium efficax, non cadit ſub merito de condigno, quia dependet ſolum ex motione diuina, quæ eſt principium omnis meriti, & conſequenter non poteſt eſſe terminus meriti; quia impoſſibile eſt, idem reſpectu eiuſdem eſſe principium effectiuum meriti, & terminum meriti: ergo auxilia efficacia non dantur infallibiliter, & ex certa lege, bene vtentibus auxilijs ſufficientibus: alias caderent ſub merito de condigno, ſi bonus vſus auxilij ſufficientis eſſet ab homine exiſtente in gratia: ea enim, quæ ſolum cadunt ſub merito de congruo, non ſemper conſequitur homo per meritum, nec infallibiliter, vt 1. 2. q. 114. docent communiter Thomiſtæ.

Donũ perſeuerantiæ non cadit ſub merito de condigno.

VII. AD primum reſpondetur, quod, ſi homo eſt in gratia iuſtificante, non prius Deus illum deſerit, ſubtrahendo ab eo gratiam ipſam, niſi prius natura ipſe homo per peccatum deſerat Deum. Si autem eſt in peccato mortali, iam ipſe homo prius deſeruit Deum per peccatum actuale, vel originale, quàm Deus illum deſerat, non ei tribuendo auxilium efficax: nam, vt docet S. Thom. ex Sancto Auguſtino, in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis, iuſte nõ tribuit Deus peccatori auxilium efficax, quo actualiter conuertatur, licet miſericorditer ei conceſſerit auxilium ſufficiens, quo poſſit conuerti. Secundo reſpondetur, quod, ſi inſtante præcepto conuertẽdi ſe in Deũ, peccator, qui mouetur auxilio ſufficienti, nolit conuerti, ſed in peccato perſiſtere, iam committit nouum peccatum actuale, propter quod Deus iuſte non tribuit illi auxilium efficax, eo quod per peccatum mortale de nouo commiſſum, quod incompoſſibile eſt cum auxilio efficaci, eidem auxilio impedimentum præſtat. Et ſi quis objiciat: nam prius eſt, quod Deus non det auxilium efficax ad conuerſionem, quàm quod homo apponat impedimentum eidem auxilio, committendo nouum peccatum: ſi enim Deus dediſſet illi auxilium efficax ad conuerſionem, non appoſuiſſet impedimentum, nec peccaret, vt 1.2.q.79. ar.2. in corp. docet S. Tho. reſpondetur, quod ſi carentia auxilij efficacis cõſideretur, vt eſt ſimplex negatio; prius intelligimus, Deum non dare auxilium efficax, quam hominem peccare: ſi autem conſideretur vt priuatio, ſeu pœna peccati; prius intelligimus, hominem peccare, ſeu velle perſiſtere in peccato, quam Deum non dare auxilium efficax ad vitandum peccatum. Nec eſt inconueniens, quod idem reſpectu eiuſdem ſecundum diuerſam rationem, ſit prius, & poſterius, vt ſupra dictum eſt.

Deus non prius deſerit hominem, qua deſeratur ab eo.

S. Tho. 2.2. q.2. art.5. ad 1. S. Aug. lib. de corrept. & grat. c. 5. & 6.

Ad ſecundum reſpondetur, quod licet peccator, qui per auxilium ſufficiens facit totum, quod poteſt facere, antequam illi detur auxilium efficax, non apponat nouum impedimentum gratiæ efficaci; tamen per peccatum præcedens impedimentum appoſuit, quod ſemper manet, quouſque Deus illud miſericorditer ſua gratia deleat, vt 3. cont. Gent. c. 160. & 161. docet S. Thom. VIII.

Ad tertium reſpondetur, quod per auxilium ſufficiens poteſt quidem peccator ad Deum conuerti, vt diſput. 18. dictum eſt, ſed per ſolum auxilium ſufficiens nũquã de facto conuertetur: plura enim ſunt neceſſaria, vt quis actu conuertatur, quã vt poſſit conuerti. Nec eſt inconueniens, ſuppoſito, quod homo ſua culpa incidit in peccatum, propter quod damnationem meruit æternam, quod ex neceſſitate pereat, quidquid faciat ex viribus naturæ, vel cum ſolo auxilio ſufficienti: nam illa neceſſitas non eſt abſoluta, ſed ſecundum quid, & ex ſuppoſitione præcedentis peccati. Vnde non Deo, ſed homini, qui peccauit, eſt imputandum, ſi pereat. Confirmari poteſt hæc ſolutio auctoritate S. Hieron. lib. 3. contra Pelagianos, vbi explicans illud Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi pater meus, qui miſit me, traxerit eum*, ait: *Quando dicit: Nemo poteſt venire ad me, frangit ſuperbientem arbitrij libertatem; quia etiam ſi velit ad Chriſtum pergere, niſi fiat illud, quod ſequitur; niſi pater meus traxerit eum; nec quidquam cupiat, & fruſtra nitatur*; ergo ſecundum Hieronymum fruſtra nititur homo innata ſua libertate, etiam ſi conetur cum ſolo auxilio ſufficienti ad Chriſtum venire, niſi auxilio efficaci præoperantis gratiæ trahatur à Patre

Ad quartum reſpondetur, prius eſſe in genere cauſæ efficientis, quod Deus IX.

conſe-

conferat homini auxilium efficax, & eum determinet ad conſentiendum gratiæ excitanti, quàm, quod homo ſe determinet per liberum arbitrium, & velit eidem gratiæ conſentire, vt ex ſupradictis patet. Nec admittendum eſt, gratiam efficacem pendere etiam, tamquam à conditione ſine qua non, ex libera comparatione arbitrij, vt diſp. 73. & 90. perſpicuum fiet.

Ad confirmationem reſpondetur. Illam cauſalem eſſe falſam: Quia homo excitatus à Deo vult conſentire, & coöperari Deo vocanti, ideo adiuuatur à Deo: hanc autem cauſalem eſſe veram: Quia homo excitatus gratia ſufficiente, adiuuatur à Deo auxilio efficaci; ideo cooperatur, vt diſput. 99. patebit.

Ad quintum patet ſolutio ex dictis diſputatione præcedenti.

Ad ſextum reſpondetur, quod de condigno nullus poteſt mereri ſibi donum perſeuerantiæ, nec facere aliquod opus, quo poſito, infallibiliter & ex certa lege tale donum ei concedatur; quia, cum ſit principium effectiuum merendi, non poteſt eſſe terminus meriti, vt 1. 2. q. 114. ar. 9. docet S. Thom. Auctoritas autem Auguſti intelligitur de merito congrui, quod non conſequitur infallibiliter id, quod meretur, vt ſupra explicatum eſt.

Diſputatio LIX.

Vtrum facienti totum, quod in ſe eſt ex auxilio efficaci, hoc eſt elicienti actum charitatis, & contritionis; detur infallibiliter, & ex certa lege gratia iuſtificans.

I. RATIO dubitandi eſt: nam prima gratia iuſtificans datur omnino gratis: ergo non eſt lex, quod dabitur infallibiliter operanti ex auxilio efficaci actũ charitatis, vel contritionis, quo ad eamdem gratiam iuſtificantẽ diſponitur. Probatur conſequentia: nam, vt dicit Apoſtolus: *Ei, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum*: & iterum ait: *Non ex operibus, alioquin gratia iam non eſt gratia.* Rom. 4. Rom. 11.

Confirmatur: nam Sanctus Proſper infert contra Collatorem, in eius ſententia, gratiam ſecundum merita noſtra dari; quoniam aſſerebat, aliquid boni operis præcedere in hominibus, propter quod gratiam conſequantur: ergo, ſi ante infuſionem gratiæ iuſtificantis aliquod bonum opus noſtrũ præcedit, propter quod gratiam iuſtificantem infallibiliter, & ex certa lege conſequamur, ſequitur, talem gratiam ſecundum merita noſtra dari. Proſp. lib. cont. Collatorem c. 6.

Secundo arguitur. Per actum charitatis, & contritionis, qui eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, non meretur peccator, etiã de congruo, gratiam iuſtificantem: alias enim non iuſtificaretur mere gratis, ſed ex operibus; quod tamen repugnat Apoſtolo dicenti: *Iuſtificati gratis per gratiam ipſius*: ergo nulla eſt lex à Deo ſtatuta dandi infallibiliter gratiam iuſtificantem peccatori, elicienti actum charitatis, & contritionis ex auxilio efficaci. Probatur conſequentia: nã ſi eſſet talis lex, & promiſſio diuina, peccator per actum contritionis mereretur, ſaltem de congruo, infuſionem gratiæ iuſtificantis: imo etiam ex iuſtitia imperfecta, ſeu de condigno: nam promiſſio diuina dandi aliquid, propter opus ſupernaturale antecedens, fundat meritum de condigno. Rom. 3.

Tertio arguitur. Donum perſeuerantiæ non datur infallibiliter, & ex certa lege facienti totum, quod in ſe eſt ex præcedentibus auxilijs gratiæ; quia tale donum eſt principium effectiuum meriti. Sed etiam gratia habitualis eſt principium effectiuum meriti: nam omne opus meritorium procedit à gratia habituali, mediante charitate, vt 1. 2. q. 114. ar. 4. docet S. Thomas: ergo idem, quod prius. II.

Quarto arguitur. Si eſſet aliqua lex ſtatuta à Deo dandi gratiam habitualem ſe diſponenti per actum contritionis ad illã, colligeretur ex ſacris litteris, ex quibus dumtaxat nobis innoteſcunt ea, quæ pendent ex ſimplici Dei voluntate; ſed nullus eſt locus in ſacra Scriptura, ex quo poſſit prædicta lex colligi, aut probari: ergo.

Quinto arguitur. Actus meritorij, quos producit iuſtus poſt acceptam gratiã iuſtificantem, ſunt Deo magis accepti, quã actus antecedentes infuſionẽ primæ gratiæ iuſtificantis; ſed reparatio poſt lapſum

non

Digitized by Google

nõ datur infallibiliter, & ex certa lege, hominibus iuſtis, elicientibus poſt acceptam gratiam prædictos actus meritorios; alias homo iuſtus poſſet mereri ſibi reparationem poſt lapſum, quod eſt contra S.Tho. 1.2.q.114. ar.7. ergo ſimiliter gratia iuſtificans non dabitur infallibiliter, & ex certa lege elicienti actum contritionis.

Sexto arguitur. Sicut homo per actum charitatis, & contritionis ſe diſponit ad conſequutionem gratiæ habitualis, & charitatis; ita etiam per ſubſequentes actus charitatis, vel contritionis ſe diſponit ad augmentum eiuſdem gratiæ, & charitatis. Et, ſicut dicit Conc.Trid. per eoſdem actus meretur iuſtus augmentum habitus gratiæ; ſed nulla lex à Deo eſt ſtatuta dandi augmentum habitus ſe diſponenti per proprios actus ad tale augmentum: ergo ſimiliter non erit lex à Deo ſtatuta conferendi gratiam habitualem elicienti ex auxilio gratiæ actum contritionis, vel charitatis, quo ſe ad gratiæ iuſtificantis conſequutionem diſponit. Minor probatur: nam contingit multoties, quod homo iuſtus eliciat actus charitatis remiſſiores, quàm ſit habitus præexiſtens, & numquam exeat poſtmodum in feruentiorem actum, & moriatur; tunc non conſequetur augmentum habitus: ergo.

Seſſ. 6. de Iuſt.can.24

IV. In his argumentis quatuor inuoluũtur difficultates. Prima: Vtrum ex natura rei detur infallibiliter gratia iuſtificans elicienti actum cõtritionis, & charitatis. Secunda: Vtrum per eumdem actum mereatur homo de congruo iuſtificantem gratiam. Tertia: Vtrum iuſtus per bona opera poſſit mereri ſibi reparationem poſt lapſum. Quarta: Vtrum per actus remiſſiores habitu gratiæ, & charitatis præexiſtentis, mereatur homo augmentum habitus; & quando conferatur ei hoc augmentum. Tres priores difficultates diſſoluentur in præſenti: quarta pro ſequenti diſputatione reſeruabitur.

PRo reſolutione primæ difficultatis ſit Prima Concluſio. Homini elicienti actum contritionis, & charitatis ex auxilio gratiæ, infallibiliter, & ex certa lege infunditur à Deo habitus gratiæ iuſtificãtis, & charitatis, ac reliqui habitus infuſi, qui gratiam iuſtificantẽ comitantur. Concluſio eſt expreſſa S.Th.1.2. q.112.ar.3. in corp. Et probatur. Primo: quia ſecundum legem ordinariam, formæ introducuntur infallibiliter in materiam, poſita vltima diſpoſitione, alias diſpoſitio vltima non eſſet vltima: ſed actus cõtritionis, & charitatis eſt vltima diſpoſitio ad gratiam iuſtificantem, vt ſæpe docet S.Tho. ergo, ſecundum legem ordinariã, gratia infallibiliter introducitur in animam, cũ primum elicit actum contritionis, & charitatis. Secundo probatur. Vt ſupra oſtenſum eſt, eadem contritio, quæ eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, & in genere cauſæ materialis antecedit illã; in genere tamen cauſæ formalis, & efficientis, eſt effectus eiuſdem gratiæ. Et propterea, quãuis non ſit meritoria gratiæ, eſt tamen meritoria vitæ æternæ, vt 1.2. quæſt.112. ar.2. ad 1.dicit S. Thomas: ergo non poteſt dari cõtritio, quæ eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, quin in eodẽ inſtanti tẽporis gratia iuſtificans infundatur homini: ergo datur infallibiliter præparanti ſe per actum contritionis, procedentis ex auxilio gratiæ.

Gratia iuſtificãs infallibiliter datur elicienti actũ contritionis ex auxilio ſpeciali

Tertio probatur ratione S.Tho.1.2.citata. Præparatio ad gratiam, ſecundũ quod eſt à Deo mouente, habet neceſſitatem ad id, ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, ſed infallibilitatis; quia intentio Dei deficere non poteſt, ſecundũ quod Auguſtinus dicit in lib. de prædeſt. Sanctorum, quod per beneficia Dei certiſſime liberantur, quicumque liberatur: ergo, ſi ex intentione Dei mouentis eſt, quod homo, cuius cor mouet, gratiam iuſtificantẽ conſequatur; infallibiliter eã conſequitur: ſed per actũ contritionis mouet Deus peccatorem à ſtatu peccati ad iuſtitiã, & iuſtificationem, vt 1.2.q.113.ar.5. in corp. dicit S.Thomas; idque cũ efficaci intentione, vt iuſtificationis gratiam cõſequatur: ergo infallibiliter eam conſequitur. V.

Confirmantur hæc omnia ex Conc. Trid. ſeſſ.6. de iuſtif.cap.7. vbi, poſtquam in capite præcedenti modũ præparationis ad gratiam, qui eſt per actum contritionis, & charitatis explicuiſſet; ſubdit hæc verba: *Hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem iuſtificatio ipſa conſequitur; quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed & ſanctificatio, & renouatio interioris hominis, per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum. Vnde homo ex iniuſto fit iuſtus, & ex inimico amicus, vt ſit hæres ſecundum ſpem vitæ æternæ.* Sentit ergo Concilium, gra-

Nn tiam

tiam iuſtificantem infallibiliter dari ijs, qui actum contritionis, & charitatis eliciunt ex auxilio gratiæ.

VI. Vtrum autem ex natura rei, an ex ordinatione, & diſpoſitione diuina, gratia iuſtificans habeat infallibilem connexionem cum actu contritionis, & charitatis, qui eſt vltima diſpoſitio; diſputatur 1. 2. q. 112. ar. 1. & 3. & q. 113. vbi de iuſtificatione impij agitur ex profeſſo. M. Medina 1. 2. q. 112. citata ar. 1. dub. 2. ad 1. argumentum reſpondet, actũ contritionis non eſſe ex natura rei diſpoſitionem ad gratiam eo modo, quo calor vt octo eſt vltima diſpoſitio ad formam ignis. Ait enim, quod hæc præparatio, quam ponit homo diuina gratia præuentus, de ſe, & ex meritis ſuis, non habet, quod ſit vltima diſpoſitio ad gratiam, ad quam ex neceſſaria connexione ſubſequatur gratia; quin potius hoc habet ex acceptatione diuina, quod quidem colligit ex D. Paulo dicente: *Ei, qui non operatur; credenti autem in eũ, qui iuſtificat impium, fides reputatur ad iuſtitiam ſecundũ propoſitum gratiæ Dei*; vbi ſermo eſt de fide formata: & dicit, ex Dei miſericordia reputatur, & acceptatur ad iuſtitiam coram Deo. Sit nihilominus

Rom. 4.

VII. Secunda Concluſio. Actus cõtritionis, & charitatis, qui eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, non ſolum ex acceptatione diuina, ſed etiam ex natura ſua habet connexionem cum gratia habituali. Hæc concluſio defenditur ab alijs doctiſſimis Thomiſtis, & videtur magis ad mentem S. Tho. 1. 2. q. 112. ar. 2. in corp. & ad 1. vbi abſolute docet, præparationẽ vltimam ad gratiam ſimul eſſe cum infuſione gratiæ. Et clarius in q. 113. ar. 8. ad 2. id ipſum tenet. Verba eius ſunt: *Diſpoſitio ſubiecti præcedit ſuſceptionem formæ, ordine naturæ: ſequitur tamen actionem agentis, per quam etiam ipſum ſubiectum diſponitur; & ideo motus liberi arbitrij, naturæ ordine, præcedit conſequutionem gratiæ; ſequitur autem gratiæ infuſionem*. Sentit ergo S. Thom. contritionem eſſe effectum gratiæ: ergo ex natura ſua, habet connexionem cum gratia habituali, & ab ea dependet: ergo non ex ſola acceptatione diuina connectitur eidem gratiæ. Confirmatur. Contritio, qua pœnitens vltimate diſponitur ad infuſionem gratiæ habitualis, eſt meritoria vitæ æternæ, vt 1. 2. q. 112. ar. 2. ad 1. docet S. Thom. ergo eſt effectus gratiæ habitualis: nulla enim operatio hominis eſt meritoria vitæ æternæ, niſi procedat à gratia habituali, & ordine ſaltem naturæ ſit ea poſterior: ergo huiuſmodi contritio ex natura rei habet connexionem cum gratia habituali: alias enim opera hominis iuſti, ſolum acceptationę Dei extrinſeca, eſſent meritoria vitæ æternę; & conſequenter, proprie loquendo, non eſſent meritoria de condigno; quod tamen eſt contra communem ſententiam Theologorum, & contra S. Thomam 1. 2. q. 114. ar. 3.

Actus contritionis habet ex natura rei conexionẽ cum infuſione gratiæ iuſtificantis.

VIII. Vnde ad rationem, qua M. Medina conuincitur, reſpondetur, ex auctoritate illa Apoſtoli ſolum colligi, hominem iuſtificari gratis, hoc eſt abſque proprijs meritis, ipſam iuſtificationis gratiam antecedentibus: non autem intendit Apoſtolus excludere antecedentem diſpoſitionem procedentẽ ex libero arbitrio, à Deo excitato, & moto per auxilium præuenientis gratiæ; cui diſpoſitioni debeatur gratia, non quidem tãquam merces merito, ſed ſolum tãquam forma ſuæ vltimæ diſpoſitionis: vnde Conc. Trid. *Gratis*, inquit, *iuſtificari ideo dicimur; quia nihil eorũ, quæ iuſtificationẽ præcedũt, ſiue fides, ſiue opera, ipſã iuſtificationis gratiã promeretur; ſi enim gratia eſt, iam non ex operibus: alioquin, vt idem Apoſtolus inquit, gratia iam nõ eſt gratia*. Sed de hoc plura dicenda ſunt infra.

Iuſtificari gratis hominẽ quomodo intelligatur.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 8.

Rom. 11.

Circa ſecundam difficultatem, quæ in ſecundo argumento propoſito à principio huius diſputationis tangitur, notandum eſt, quod Durandus q. 6. prologi primi ſententiarum, ar. 3. & in 2. ſententiarũ, d. 28. q. 1. & Scotus eadem, diſt. q. vn. & in 4. ſententiarum, diſt. 14. q. 2. tenuerunt, quod homo per vires liberi arbitrij poſſit ſe diſponere ad gratiam, ea diſpoſitione, cui detur infallibiliter gratia; non quidem ex debito, ſed ex pacto, & ordinatione diuina. Addit Durandus in primo, d. 17. q. 2. illam diſpoſitionem eſſe meritoriam gratiæ de congruo. Alij vero Theologi nõ contemnendæ auctoritatis, quamuis fateantur, hominem ex ſolis viribus naturæ non poſſe ad gratiam proxime, vel remote ſe ipſum diſponere, ſed eſſe ad id neceſſarium ſpeciale auxiliũ gratiæ, quo liberum arbitrium moueatur à Deo; dicunt tamen, eiuſmodi arbitrij diſpoſitionem, elicitam ex auxilio ſpeciali,

eſſe

Digitized by Google

eſſe meritoriam de congruo iuſtificantis gratiæ. Sequuntur hanc ſententiam multi, & graues Doctores antiqui, inter quos eſt Ferrar. 3. cont. Gent. c. 149. in fine. Argumenta potiſſima, quibus conuincuntur, inferius erunt adducenda, & ſoluenda, quamuis ex parte diſput. 55. ſuperius tacta fuerint. Contrariam ſententiam defendunt grauiſſimi Thomiſtæ, & meo iudicio eſt expreſſa Sancti Thomæ, locis inferius allegandis. Ad cuius euidentiam ſupponendum eſt, ex dictis diſput. 55. hominem ex ſolis viribus naturæ non poſſe elicere diſpoſitionem aliquam, non ſolum proximam, ſed nec etiam remotam, per quam ſeipſum præparet, vel diſponat, vt gratia iuſtificans infundatur illi; ſed omnes huiuſmodi diſpoſitiones procedere ex auxilio gratiæ. Sit ergo in ordine huius diſputationis

IX Tertia Concluſio. Bona opera moralia, ex ſolis viritus naturæ producta, nullo modo merentur etiam de congruo ipſam gratiam. Probatur omnibus argumentis, quibus diſp. 55. & 56. oſtenſum eſt, nullum initium gratiæ, quantumuis imperfectum, procedere poſſe ex ſolis viribus naturæ; ſed meritum de congruo, quo quis meretur gratiam, eſt aliquod initium, ſaltem imperfectum, eiuſdem gratiæ: ergo per bona opera moralia, quæ procedunt ex ſolis viribus naturæ, non meretur homo etiam de congruo ipſam gratiam.

Bona opera naturæ non merẽtur etiam de cõgruo ipſam gratiam.

Præterea probatur: nam Concilia, Summi Pontifices, & Sancti Patres, dum condemnauerunt Pelagium, aſſerentem, gratiam ſecundum merita naſtra dari; non ſolum voluerunt excludere ab operibus naturæ meritum perfectum, quale eſt meritum de condigno; ſed etiam quodcumque aliud meritum imperfectum, ſiue de congruo, vt patet ex his, quæ S. Auguſtinus, & S. Proſper contra Pelagianos, & Semipelagianos docuerunt, locis ſuperius allegatis. Hæc concluſio patebit amplius ex his, quæ in concluſione ſequenti dicenda ſunt.

Obiectio. Sed contra hanc concluſionẽ, quidam obijciunt S. Tho. 1. 2. q. 114. art. 3. vbi inquirens: Verum homo in gratia conſtitutus poſſit mereri vitam æternam ex condigno; reſpondet, quod, *ſi opus meritorium hominis conſideretur ſecundũ ſubſtantiam operis, & ſecundũ quod procedit ex libero arbitrio, ſic non poteſt ibi eſſe condignitas, propter maximã inæqualitatem, ſed eſt ibi congruitas, propter quamdam æqualitatem proportionis. Videtur enim congruum, vt homini operanti ſecundum ſuam virtutẽ, Deus recompenſet ſecundum excellentiam ſuæ virtutis*: & idem dicit art. 6. eiuſdem quæſtionis, in corp. ergo, &c.

Reſpondetur, S. Thomã eſſe intelligendum de congruitate, quæ ſe tenet ex parte Dei, non autẽ ex parte operis, vel operantis, quia ex ſolis viribus naturæ nõ poteſt homo exiſtẽs in peccato mortali producere aliquem actum bonum, qui ſit meritorius gratiæ etiam ex congruo, vt ſupra oſtenſum eſt. Itaq. explicandus eſt S. Thomas in eo ſenſu, quo tertia parte docuit, naturam humanam ſecundum quãdam congruitatem eſſe magis aſſumptibilem à Verbo diuino, quàm aliam quamcumque naturam creatam: vt iam ſuperius dictum eſt. 3. p. q. 4. art. 1. Secundo reſpondetur, quod S. Tho. non loquitur ibi de merito peccatoris, reſpectu primæ gratiæ iuſtificantis, ſed de merito hominis iuſti cõparatione vitæ æternæ: & ſenſus S. Tho. eſt, quod opera meritoria hominis iuſti, ſi cõſiderentur, quatenus procedunt ex libero arbitrio, non habent condignitatem cum vita æterna ſecundum ſuam ſubſtantiã, & ita non merentur illã de condigno, ſecundũ illud Apoſtoli ad Rom. 8. *Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futurã gloriã, quæ reuelabitur in nobis*: ſunt tamen meritoria, ſecundum quamdã congruitatem: nam etiam peccatores per bona opera ex obiecto, quamuis ab ipſis mala intẽtione ſint facta, merentur bona tẽporalia ſibi à Deo collata, vt ar. 10. eiuſdẽ quæſt. docet S. Thomas. Cæterum ſi conſiderentur eadem bona opera iuſtorũ, quatenus procedunt à gratia iuſtificante; ſecundum iſtam rationẽ ſunt meritoria vitæ æternæ de condigno: nam ab ipſa gratia valorem accipiunt, & condignitatẽ, ſuppoſita promiſſione diuina: Et hoc tantum voluit docere ibi S. Thom. Vnde argumentum nihil concludit contra noſtram concluſionem.

Quarta Concluſio. Etiã diſpoſitiones procedentes ex auxilio gratiæ, ſiue ſint diſpoſitiones remotæ, ſiue proximæ, nõ merentur etiam de congruo primã gratiam iuſtificantem, propriè loquẽdo de merito cõgrui. Hęc concluſio eſt contra Henricũ, & alios auctores ſupra alleg. eam tamen X.

 defen-

Diſpoſitiones ad gratiã non merẽtur etiã de cõgruo iuſtificantem gratiã

defendit Capreolus in 4. diſt. 14. q. 2. ad arg. Henrici; videtur tamen expreſſa ſententia S. Tho. 1. 2. q. 114. ar. 5. in corp. vbi inquirens: An homo poſſit ſibi mereri primam gratiam, reſpondet, *quod donum gratiæ conſiderari poteſt dupliciter. Vno modo, ſecundum rationem gratuiti doni, & ſic manifeſtum eſt, quod omne meritum repugnat gratiæ: quia, vt ad Rom. vndecimo Apoſtolus dicit: Si autem gratia, iam non ex operibus. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum naturam ipſius rei, quæ donatur, & ſic etiam non poteſt cadere ſub merito non habentis gratiam; tum quia excedit proportionem naturæ, tum etiam quia ante gratiam, in ſtatu peccati, homo habet impedimentum promerendi gratiam, ſcilicet ipſum peccatum. Poſtquam autem iam aliquis habet gratiam, non poteſt gratiam iam habitam promereri; quia merces eſt terminus operis: gratia vero eſt principium cuiuslibet boni operis in nobis, vt ſupra dictum eſt. Si vero aliud donum gratuitum aliquis mereatur, virtute gratiæ præcedentis, iam non erit prima. Vnde manifeſtum eſt, quod nullus poteſt ſibi mereri primam gratiam.* Quibus verbis non obſcure docet; neminem poſſe ſibi mereri primam gratiam, non ſolum merito condigni, ſed nec etiam merito congrui: nam abſolute negat omne meritum primæ gratiæ. Si autem intellexiſſet S. Doctor, eſſe meritum congrui primæ gratiæ in operibus bonis, ſiue diſpoſitionibus eamdem gratiam antecedentibus, id vtique explicuiſſet, ſicut fecit in ar. 6. eiuſdem quæſtionis, vbi inquirens: Vtrum homo poſſit alteri mereri primam gratiam; reſpondet, *quod merito condigni nullus poteſt alteri mereri primam gratiam, niſi ſolus Chriſtus*; bene tamen *merito congrui*. Accedit, quod in ar. 7. eiuſdem quæſtionis in corp. ait, quod *nullus poteſt ſibi mereri reparationem poſt lapſum futurum, nec merito condigni, nec merito congrui*: & aſſignat rationem, quia *ratio huius meriti* ſcilicet condigni *dependet ex motione diuinæ gratiæ; quæ quidem motio interrumpitur per ſequens peccatum.* Et eadem ratione id probat de merito congrui, *quia efficacia meriti congrui impeditur per peccatum ſubſequens.* Et in ſolutione ad 2. ſatis aperte docet, ad meritum congrui, quo quis meretur aliquod bonum ſupernaturale, eſſe neceſſarium, quod operatio meritoria procedat à gratia iuſtificante, in qua fundatur omne meritum; ſed diſpoſitiones tempore antecedentes gratiam iuſtificantem, non procedunt ab eadem gratia, cum ſecum compatiantur peccatum mortale: ſimiliter etiam vltimæ diſpoſitiones, quamuis non compatiantur ſecum peccatum mortale, ſed ſint in eodem inſtanti temporis, in quo infunditur gratia iuſtificans: ordine tamen naturæ eam antecedunt: ergo tales diſpoſitiones nõ merentur gratiam iuſtificantem, etiã de congruo. Denique in eadem 1. 2. q. 112. ar. 2. ad primum ait, quod *præparatio hominis ad gratiam, quæ eſt ſimul cum infuſione gratiæ, eſt quidem meritoria, ſed non gratiæ, quæ iam habetur, ſed gloriæ, quæ nondum habetur*: vbi expreſſe negat, vltimam diſpoſitionem ad gratiam gratum facientem eſſe meritoriam eiuſdẽ gratiæ. Et ſtatim loquens de præparatione, tẽpore antecedente gratiam iuſtificantem: *Eſt*, inquit, *alia præparatio gratiæ imperfecta, quæ aliquando præcedit donum gratiæ, gratũ facientis; quæ tamẽ eſt à Deo mouente; ſed iſta non ſufficit ad meritum, nondum homine per gratiam iuſtificato: quia nullum meritum poteſt eſſe, niſi ex gratia, vt infra dicetur*. Et remittit ſe ad art. 2. q. 114. vbi docet, in nulla natura creata eſſe ſufficiens principium actus meritorij alicuius boni excedentis proportionem eiuſdem naturæ; & aſſignat rationem: *Nam actus cuiuſcũque rei non ordinatur diuinitus ad aliquid excedens proportionẽ virtutis, quæ eſt principiũ actus: hoc enim eſt ex inſtitutione diuinæ prouidentiæ, vt nihil agat vltra ſuã virtutẽ.*

Primã gratiã, nec merito condigni, nec merito congrui poteſt quis mereri.

XI. Præterea probatur ratione. Nam omne meritum, reſpectu præmij ſupernaturalis, fundatur in amicitia, & dignitate perſonæ merentis, iuxta illud Geneſis 4. *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius; ad Cain autem, & ad munera eius non reſpexit*. Quibus verbis ſignificatur, munera Abel fuiſſe Deo accepta; quia perſona offerens erat Deo grata; Cain autẽ munera Deo accepta non fuiſſe, quia perſona offerens non erat ei grata. Et Iſa. 1. dicitur: *Incenſũ abominatio eſt mihi. Neomeniã, & ſabbatum, & feſtiuitates alias non ferã, &c. manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſũt.* vbi propter peccata, quibus Iudæi erãt maculati, oſtenditur, eorum oblationes, ſolennitates, ſacrificia, & orationes non fuiſſe

Meritum omne reſpectu prẽmii ſupernaturalis fundatur in gratia.

Digitized by Google

fuiſſe Deo grata, & accepta, ſed potius moleſta. Cum ergo diſpoſitiones antecedentes gratiam gratum facientem, inquantum ſunt diſpoſitiones, non procedant à gratia habituali, nec à ſubiecto grato, eo quod ſub hac ratione gratiam iuſtificantem ordine naturæ antecedunt; relinquitur, nullo modo eſſe meritorias eiuſdem gratiæ, non ſolum ex condigno, ſed nec etiam de congruo.

CIrca tertiam difficultatem, quæ in quinto argumento inſinuatur, videnda ſunt, quæ docet S.Th. 1.2.q.114.ar.7. vbi diſputat: Vtrum homo poſſit ſibi mereri reparationem poſt lapſum. Et notandum, quod S.Bonau. in 2. ſentent. d.28. circa litterã Mag. Gabriel, diſt.26. q.vn, ar.3, dub.3. Vega q.6. de iuſtific. ad 6. argumentum; & nonnulli recentiores Theologi dixerunt, hominem per bona opera, ex gratia iuſtificante procedentia, mereri ſibi poſſe de congruo reparationem poſt lapſum. Oppoſitam ſententiam docent S. Tho. ar.7. citato. Albertus Magnus in 2. diſt.28. ar.2. Alexander Alenſis, 3.p. q. 69. memb.5. art.2. & omnes Thomiſtæ, præſertim M. Medina 1. 2. allegata. Et quoniam hæc ſententia eſt valde conformis ſacris litteris, ſubijcio ſequentem concluſionem.

XII. Quinta Concluſio. Homo iuſtus neque merito condigni, neque merito congrui poteſt ſibi mereri reparationem poſt lapſum. Et quidem, ſi loquamur de merito condigni, concluſio eſt certiſſima, & communiter recepta ab omnibus Theologis: eam probant à fortiori argumenta, quæ ſtatim adducemus ad probandum, etiam merito congrui nullum mereri ſibi reparationem poſt lapſum. Probatur ergo vniuerſaliter noſtra concluſio ex illo Ezechielis 18. *Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius, quas fecit, non recordabuntur.* Quod vtique non eſſet verum, ſi per opera iuſtitiæ, quæ fecit iuſtus, mereretur, ſaltem de congruo, reparationem poſt lapſum: etenim etiam poſt commiſſum peccatum mortale, recordaretur Deus operum bonorum, quæ prius fecerat, vt propter illa, tamquam propter merita congrui, in priſtinam gratiam illum reſtitueret. Si dicatur verbum illud, *non recordabuntur*, eſſe reſtringendum comparatione vitæ æternæ, quia videlicet bonorum operum, quæ in prima charitate ſunt facta, non recordatur Deus, vt pro illis conferat vitam æternam, niſi per pœnitentiã reuiuiſcant; contra hoc eſt: nam eadem ratio procedit à fortiori de merito, comparatione reparationis poſt lapſum: quia etiam comparatione illius mortificata ſunt per ſubſequẽs peccatum omnia merita in prima charitate facta: ergo in quacumque die iuſtus peccauerit mortaliter, non recordatur Deus priorum meritorum, vt propter illa reparet peccatorem poſt lapſum.

Iuſtus nec merito cõdigni, nec merito cõgrui poteſt ſibi mereri reparationẽ poſt lapſum.

Secundo probatur. De fide eſt, peccatorem gratis iuſtificari, vt patet ex Conc. Trident. ſupra allegato, & ex verbis illis Apoſtoli. *Iuſtificati gratis, per gratiam ipſius.* & ad Rom. 11. *Non ex operibus, alioquin gratia iam non eſt gratia*: ergo non iuſtificatur ipſe peccator propter aliquod meritum præcedens. Cum ergo bona opera in prima charitate facta præcedant reparationem poſt lapſum; relinquiquitur, quod per ea nõ poſſit iuſtus eamdem reparationem promereri.

Rom. 3.

Tertio probatur. Sequeretur ex oppoſita ſententia, quod de facto eſſet in homine iuſto aliquod meritum, quod reuera non mortificaretur per peccatum mortale ſubſequens. conſequens non eſt dicendum: nam, ſecundum communem ſententiam Theologorũ, peccatum mortale omnia merita præcedentia mortificat: ergo. Sequela probatur: nã, ſi homo iuſtus per bona opera meretur, quod detur illi gratia, qua reparetur, cum ceciderit in peccatum mortale: ergo, adhuc eo exiſtente in peccato mortali, manet meritum præcedens viuũ, & acceptum apud Deum, ita vt propter illud detur peccatori gratia: ergo illud meritum non fuit mortificatum.

Reſpondent auctores oppoſitæ ſententiæ, quod per peccatum mortale mortificatur omne meritum præcedens, reſpectu præmij conferendi ex condigno: non autem eſt inconueniens, quod non mortificetur reſpectu præmij de congruo conferendi. Sed contra eſt argumentum; quia bona opera non habent vim promerendi illud, quod non poteſt reddi merenti, niſi quando fuerit in peccato mortali: etenim de ratione præmij eſt, quod reddatur dignis, cum talis redditio ſit actus iuſtitiæ; ſecundũ illud Apoſtoli: *De reliquo repoſita* XIII.

Digitized by Google

2. Tim. 4. *eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex*. Qui autem eſt in peccato mortali, non eſt dignus aliquo præmio, ſed pœna æterna. Cum ergo reparatio poſt lapſum non poſſit reddi merenti, niſi quando fuerit in peccato mortali; relinquitur, nullum hominem quantumuis iuſtum poſſe ſibi mereri etiã de condigno reparationem poſt lapſum.

XIV. Contra hanc concluſionem ſunt argumenta, quibus conuincuntur auctores oppoſitæ ſententiæ. Primo arguitur: nam Ariſtot. 9. Ethicorum, cap. 3. ait, aliquid tribuendum eſſe veteri amicitiæ: ergo ſaltem de congruo, meretur qui fuit in gratia, quod reparetur poſt lapſum.

Amicitiæ veteri aliquid eſt tribuendũ ex pura miſericordia. Reſpondetur, aliquid tribuendum eſſe veteri amicitiæ, non quidem tamquam merces propter meritum, etiam de congruo; ſed ex pura miſericordia, & bonitate conferentis. Vnde multoties Deus, ex ſola ſua miſericordia, & liberalitate, gratiam tribuit poſt lapſum veteribus amicis: non tamen ſemper id facit; quia nulla eſt lex, aut iuſtitia, quæ hoc expoſcat.

X V. Secundum argumentum deſumitur ex verbis illis Apoſtoli ad Hebræos 6. *Non enim iniuſtus Deus, vt obliuiſcatur operis, & laboris*: quem locum Sanctus Thomas ibi lectione 3. explicat de reparatione poſt lapſum, & de merito congrui. Cum enim obijeciſſet hoc argumentum: *Iuſtitia reſpicit meritum: ſi ergo iuſtitia Domini exigit, quod* Deus *non obliuiſcatur, ſi pœniteat, ſicut dicit gloſſa; ergo cadit ſub merito, quod homo reſurgat à peccato, & ſic mereretur gratiam, quod eſt impoſſibile*; reſpondet, *quod duplex eſt meritum: vnum, quod innititur iuſtitiæ, & iſtud eſt meritum condigni: aliud, quod ſoli miſericordiæ innititur, quod dicitur meritum congrui. Et de iſto dicit, quod iuſtum eſt, id eſt congruum, quod homo, qui multa bona facit, mereatur.* Quibus verbis non obſcure docet, hominem iuſtum mereri ſibi ex congruo reparationem poſt lapſum.

Reſpondetur, quod S. Thom. 1. 2. citata, verbis expreſſis docet, hominem iuſtũ, per bona opera, non mereri ſibi, etiam de congruo, reparationem poſt lapſum. Vnde vel dicendum eſt, quod S. Tho. in 1. 2. mutauit ſententiam, vel explicandus eſt nõ de merito congrui prouenĩete ex operibus factis in gratia, mortificatis per ſubſequens peccatum, ſed proueniente ab ipſa contritione, per quam præparatur proxime ad infuſionem gratiæ. Talis enim contritio poteſt dici aliquo modo meritoria ex congruo ipſius gratiæ, non quidem proprie, & ſtricte, ſed largo modo, vt ſupra dictum eſt. Et hæc explicatio videtur conformis contextui: nam in verbis immediate antecedentibus præmiſerat, *quod homo, qui cadit poſt gratiam, dupliciter poteſt ſe habere: vno modo, quod in malo perſeueret, & tunc* Deus *omnes iuſtitias eius obliuiſcitur: alio modo, quod pœniteat, & tunc bonorum præcedentium recordatur, quia reputantur ſibi ad meritum. Vnde dicit gloſſa, quod mortificata reuiuiſcunt.* Duo ergo vult dicere S. Thom. Alterum eſt, quod homo, per bona opera in prima charitate facta, ſi poſt peccatum pœniteat, & poſtmodo perſeueret, conſequitur ex iuſtitia vitam æternam: nã per pœnitentiam reuiuiſcunt. Alterum eſt per actum pœnitentiæ, & charitatis, quo diſponitur ad gratiam, mereri hominem infuſionem gratiæ, merito congrui, in ampla acceptione ſumpti, inquantum importat debitũ, quo forma debetur ſuæ vltimæ diſpoſitioni; non autem, vt importat habitudinem ad iuſtificationem, tamquam ad mercedem, & præmium. Et ad locum Apoſtoli inductum reſpondetur, eſſe intelligendum de merito condigni, reſpectu gloriæ: non autem de merito, reſpectu reparationis poſt lapſũ: & ſenſus eſt, quod, quantũuis Deus permittat, iuſtos in peccatum mortale incidere, per quod præcedentia merita mortificantur; ſi tamen per veram pœnitentiã poſtmodum reſurgant, non obliuiſcitur propter hoc eorumdem meritorum: nam relinquitur illis prǣmiũ æternum, iuxta illud Apoſtoli 2. Tim. 4. *De reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ.* Sic explicat locum Apoſtoli Concilium Tridentinum, ſeſſione 6. de iuſtificatione, cap. 16. *Hac*, inquiens, *ratione, iuſtificatis hominibus ſiue acceptam gratiam perpetuo conſeruauerint, ſiue amiſſam recuperauerint, proponenda ſunt Apoſtoli verba: Abundate in omni opere bono, ſcientes, quod labor veſter non eſt inanis in Domino.* 1. Cor. 15. *Non enim iniuſtus eſt Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius.* Heb. 6. *Et: Nolite amittere confidentiam veſtram, quæ* Heb. 10.

Contritio poteſt dici de cõgruo meritoria gratiæ aliquo modo

quæ magnam habet remunerationem. Atque ideo bene operantibus vſque in finem, & in Deo ſperantibus proponenda eſt vita æterna, & tamquam gratia filijs Dei per Chriſtum Ieſum miſericorditer promiſſa, & tamquam merces, ex ipſius Dei promiſſione bonis operibus, & meritis fideliter reddenda. Hæc eſt enim illa corona iuſtitiæ, quam poſt ſuum certamen, & curſum repoſitam ſibi eſſe aiebat Apoſtolus, à iuſto iudice ſibi reddendam; non ſolum autem ſibi, ſed & omnibus, qui diligunt aduentum eius. Eamdem explicationem tradit S. Chryſoſtomus homil. 10. ſuper epiſtolam ad Hebr. quam etiam ſequitur Caietanus 1.2.q. 114.ar.7. Andreas de Vega lib.13. de iuſtificatione cap. 10. & eſt communis, ac valde conformis contextui Apoſtoli.

2.Tim.4.

XVI. Tertium argumentum eſt. Illa oratio pſal. 70. *Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me*, eſt Deo accepta: ergo meretur id, quod poſtulat, ſaltem merito congrui; ſed in illa Propheta loquens nomine omnium iuſtorum, petit, vt, poſtquam ceciderit in peccatum, reparetur à Deo per gratiam: ergo per illam orationem meretur iuſtus de congruo reparationem poſt lapſum.

Reſpondetur, quod in illa oratione petit Propheta, nomine iuſtorum, auxilium diuinum, quo tempore tribulationis præſeruentur à peccato. Hoc autem auxilium poſſunt iuſti per bona opera ex gratia procedentia mereri ſibi de congruo. Hãc explicationem ſequitur S. Auguſt. ſuper eumdem pſalmum, & gloſſa Lyrani: & eſt ſatis frequens inter Doctores. Inde tamen non ſequitur, quod iuſtus poſſit ſibi mereri de congruo reparationem poſt la-
XVII. pſum. Secundo reſpondetur, quod, ſi in illa oratione petat iuſtus reparationem, poſt lapſum, vt alij Doctores ſentiũt, quibus videtur conſentire S.Thomas 1.2.q. 114. art.7. ad primum: talis oratio poterit dici impetratoria eiuſdem reparationis poſt lapſum; non autem meritoria, etiam de cõgruo. Et ratio diſcriminis eſt, quam in eadem ſolutione ad primum inſinuat S.Thomas, & expreſſius 2.2.q.83. ar.16. ad ſecundum: nam meritum innititur iuſtitiæ, & promiſſioni diuinæ: vnde infallibiliter, & ex certa lege correſpondet illi præmiũ, niſi mortificetur per ſubſequens peccatum. Impetratio autem non innititur iuſtitiæ, ſed miſericordiæ, & liberalitati diuinæ: vnde & peccatores orando multa bona impetrant à Deo, vt 2.2.q.83.ar.16.ad 2.probat idẽ S.Doctor: propter quod S. Auguſt. dicit ſuper Ioannem: *Si peccatores non exaudiret Deus, fruſtra publicanus dixiſſet: Domine propitius eſt mihi peccatori.* Et Chryſoſt. ſuper Matthæum ait: *Omnis, qui petit, accipit*; ideſt ſiue iuſtus ſit, ſiue peccator.

Oratio iuſti eſt impetratoria ſuæ reparationis poſt lapſum, nõ autẽ meritoria.

Aug. tract. 44. ſuper Ioan. à medio tom. 9.

Luc. 18.

Chryſoſt. hom. 18. im perfecti. ante medium tom. 2.

Quartum argumentum eſt. Iuſtus meretur alteri de cõgruo reparationem poſt lapſum, vt 1.2.q.114.ar.6.docet S.Tho. ergo & ſibi poteſt eam mereri. Probatur conſequentia: nam meritum hominis magis ordinatur ad id, quod eſt ſibi conferendum, quàm ad illud, quod eſt conferendum alteri.

Reſpondetur, negando conſequentiã: nã in caſu antecedentis nõ oportet, quod alter, pro quo iuſtus meretur reparationem, incidat in nouum peccatum mortale, ad hoc, quod reparetur, & cõſequatur merens præmium, quod meretur de congruo. Cæterum, vt homo iuſtus mereatur ſibi reparationem poſt lapſum, neceſſarium eſt, quod incidat in nouum peccatum mortale ad hoc, quod illi conferatur tale præmium, vnde non eſt ſimile.

Iuſtus poteſt alteri mereri de cõgruo reparatione poſt lapſũ.

Sed contra eſt argumentum. Sequitur ex hac ſolutione, quod non poſſit vnus homo iuſtus mereri alteri iuſto reparationem poſt lapſum, etiam de congruo. Sequela probatur: nam impoſſibile eſt in hoc caſu, quod detur tale præmium, niſi alter, pro quo meruit reparationem, incidat in nouum peccatum mortale. Etenim, qui eſt in gratia, non poteſt reparari poſt lapſum, niſi peccet mortaliter. Reſpondetur, negando conſequentiam, cum S.Tho. art.6.cit. Et ratio eſt: nam in caſu conſequentis, vt detur illud præmiũ, nõ eſt neceſſarium, quod merens incidat in nouum peccatum mortale, ratione cuius interrumpatur, & mortificetur meritum præcedens. Vnde ſemper manet illud meritum acceptum apud Deum, etiam ſi ex parte alterius interueniat peccatum mortale, quod præſupponitur ad reparationem. Verumtamen, quando aliquis meretur ſibi reparationem, oportet, quod ipſe merens incidat in peccatum mortale, vt detur illud præmiũ; vnde nõ eſt ſimile.

Sed adhuc vrget argumentum. Quid XVIII.
erit

Digitized by Google

erit dicendum, ſi Petrus exiſtẽs in gratia mereatur Paulo reparationẽ poſt lapſum, & antequam Paulus reparetur, amittat Petrus gratiam, peccando mortaliter? numquid Paulus reparabitur poſtea propter meritum Petri, ſaltem de congruo? Ad hoc reſpondent quidam Thomiſtæ, quod, etiam ſi Petrus peccet mortaliter, antequã reparetur Paulus, adhuc remanet meritum illud apud Deũ. Et aſſignant rationem: nam ex eo, quod Petrus merens peccet mortaliter, non amittit Paulus ius acquiſitum de congruo, quod habet ex merito Petri ſibi iam applicato; quia peccatum Petri interuenit per accidens: hæc autem ratio non procedit, quando aliquis meretur ſibi reparationem: quoniã tunc peccatum merentis per ſe præſupponitur ad hoc, quod reparetur. Multis alijs Thomiſtis hæc ſolutio non placet, & merito quidem: nam ex illa ſequeretur, quod per peccatum mortale Petri, reuera non mortificarentur omnia eius merita antecedentia: ſiquidem adhuc maneret meritum illud congrui, quo idem Petrus meruit, vt Paulus repararetur poſt lapſum. Dicendum eſt ergo cum M. Medina 1.2.q.114. ar.1.ad 2. quod, ſi, antequam Paulus reparetur, peccet mortaliter Petrus, qui meruit de congruo reparationem Pauli; non reparabitur Paulus poſtea ex merito Petri; quia interruptum eſt, & mortificatum per ſubſequens peccatum. Vnde ſi Paulus de facto reparetur poſt lapſum, eius reparatio fiet ex mera Dei miſericordia, abſque vllo merito eiuſdem Petri; non ſecus, ac ſi Petrus numquam meruiſſet de congruo reparationem Pauli.

XIX. Quintum argumentum eſt, Peccatum mortale ſubſequens nõ deſtruit meritum reſpectu gloriæ, quod fuit in operibus bonis factis in gratia: alias præſciti nihil mererentur per bona opera facta, quando erãt in gratia: ergo nec deſtruit meritum reſpectu reparationis poſt lapſum: ergo ſicut præſciti per bona opera facta in gratia vere merentur vitam æternam de condigno; quamuis de facto non conferatur illis poſtea propter impedimentum peccati; ita etiam iuſtus per bona opera meretur, ſaltem de congruo, reparationem poſt lapſum; quamuis multoties non conferatur illi hoc præmium propter impedimentum peccati.

Reſpondetur, quod, vt docet S. Thom. 1.2.q.114: allegata ar.7. præſciti, quamdiu ſunt in gratia, vere merentur per bona opera vitam æternam, quamuis per peccatum ſubſequens apponatur impedimẽtum, ne conſequantur illud præmium. Et ratio eſt, quia ex natura rei non erat neceſſarium, quod merens peccet mortaliter, ad conſequendum illud præmium, quoniam poterat ex auxilio diuino perſeuerare vſque in finem. At vero, vt homo iuſtus conſequatur reparationẽ poſt lapſum, neceſſarium eſt, vt interueniat nouum peccatum mortale, & ideo implicat, quod ſibi mereatur reparationem poſt lapſum, vt dictum eſt. *Reprobi exiſtentes in gratia per bona opera vere merentur vitã æternam.*

Circa difficultatem quartam, quæ in ſexto argumento ex factis à principio inſinuatur, nihil eſt modo dicendum; ne huius diſputationis diſcurſus longius, quàm par ſit, protrahatur; & ideo ad ſequentem diſputationem eius reſolutionem reſeruamus. Per hæc, quæ dicta ſunt facile reſpondetur ad omnia argumenta facta à principio.

AD primum argumentum iam circa ſecundam concluſionem diximus, hominem iuſtificari gratis, hoc eſt abſque proprijs operibus, ipsã iuſtificationis gratiam promerentibus; non autem abſque præuia eius diſpoſitione, ſi adultus ſit, cui infallibiliter detur gratia, non quidem tamquam merces merito, ſed tamquam forma ſuæ vltimæ diſpoſitioni. XX.

Ad confirmationem reſpondetur, quod Semipelagiani poſuerunt infallibilẽ connexionem inter opera naturæ, & conſequutionem gratiæ, vt ſupra dictum eſt: & ideo merito illos reprehendit S. Proſper. Nos autem ſolum conſtituimus infallibilem connexionem inter gratiam iuſtificantem, & vltimam eius diſpoſitionem, procedentem ex motione Dei gratuita. Vnde tota operatio reducitur ad gratiã; ac per conſequens non ſequitur, gratiam ſecundum merita noſtra dari.

Ad ſecundum argumentum iam patet ex dictis in 3. & 4. concluſione, qualiter diſpoſitiones etiã vltimæ non ſint meritoriæ de condigno, vel de congruo ipſius iuſtificationis, quãuis gratia gratũ faciens infallibiliter detur, & ex certa lege, eliciẽti actum contritionis ex auxilio ſpeciali.

Ad

Digitized by Google

XXI. Ad tertium reſpondetur, quod gratia eſt principiū meriti radicale, & habituale: donum autem perſeuerantiæ in adultis eſt principium actuale, & proximum, quod per modum motionis tranſeuntis confertur adultis; & ideo ante infuſionē gratię præcedit præparatio liberi arbitrij, moti auxilio Dei ſpeciali, cui infallibiliter correſpondeat gratia, tamquam forma ſuæ vltimæ diſpoſitioni; ſed ante motionem diuinam nulla prærequiritur præparatio liberi arbitrij, vt 1.2.quæſt. 109. ar.6.ad 3.docet S.Thomas, cuius rei duplicem eodem loco rationē aſſignat. Altera, quia Deus eſt primum mouens; vnde, vt moueat liberum arbitrium, non requiritur, quod illud prius diſponat per aliam motionem. Altera: nam daretur proceſſus in infinitum, quia ad illam priorem motionem eſſet neceſſaria alia motio, & ad illam requireretur alia, & ſic in infinitum, quod eſt inconueniens, quia nulla ſequeretur actio, cum infinitum non ſit pertranſibile.

Auxilium Dei actuale non poteſt cadere ſub merito.

Ad quartum argumentum reſpondetur, ex ſacris litteris colligi, Deum infallibiliter, & ex certa lege infundere gratiam iuſtificātem omnibus peccatoribus, ſpeciali Dei auxilio elicientibus actum charitatis, & contritionis, per quem ad infuſionem gratiæ præparantur: dicitur enim Zachariæ 1. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos*. & Ezechielis 18. *Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium, & iuſtitiam; vita viuet; & non morietur: omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt, non recordabor: in iuſtitia ſua, quam operatus eſt, viuet*. vita videlicet ſpirituali, quæ eſt per gratiam iuſtificantem. Cum ergo his verbis promittat Deus vitam pœnitentibus: relinquitur, ex ſacris litteris haberi, quod infallibiliter detur gratia elicientibus actum contritionis ex auxilio Dei ſpeciali.

XXIII. Ad quintum argumentum reſpodetur, actus meritorios, quos producit iuſtus poſt acceptam gratiam iuſtificantem, non eſſe diſpoſitiones ad reparationem poſt lapſum. Contritio autem, ordine naturæ antecedens gratiam, eſt vltima diſpoſitio ad eius infuſionem: vnde non eſt ſimile.

Ad ſextum argumentum patebit ſolutio ex ijs, quæ in diſputatione ſequenti dicenda ſunt.

Diſputatio LX.

Vtrū per actus Charitatis, æquales habitui præexiſtenti, aut etiam per actus remiſſos, conſequatur homo infallibiliter, & ex certa lege augmentum gratiæ habitualis, charitatis, & gloriæ eſſentialis.

QVAMVIS hæc diſputatio non ſit ad noſtrum inſtitutum multum neceſſaria; quia tamen nōnullam claritatem ijs, quæ in ſuperioribus diſputationibus dicta ſunt, afferet; ad complementum doctrinæ, propter quorumdā inſtantiam, viſum eſt in præſenti eam pertractare. Et difficultas in hoc poſita eſt: vtrum, verbi gratia, ſi Petrus habeat habitum gratiæ, & charitatis intenſum vt octo, & prorumpat in plures actus charitatis, vel alterius virtutis æquales, aut remiſſiores ipſo habitu, & numquam prorumpat in actum intenſiorem; mereatur per tales actus augumentum gratiæ, & charitatis, & acceptetur ad nouum gradum gloriæ eſſentialis, ita videlicet, vt ſi decedat in gratia, detur illi infallibiliter, ratione illorum actuum, maior, ſiue intenſior gloria eſſentialis; & in quo gradu ei conferatur huiuſmodi augumentum. I.

Pro cuius explicatione notandū eſt, quod vt 3.p.q.7.ar.11.docet S.Thomas, gratia poteſt dupliciter conſiderari: primo in eſſe habitus, & qualitatis, ſecundum phyſicam realitatem, quam habet: ſecundo in eſſe gratiæ, quatenus videlicet per illam iuſtus acceptatur ad gloriam, medijs bonis operibus meritorijs. Similiter etiam charitas poteſt conſiderari in eſſe habitus, & qualitatis, vel ſecundum rationem propriam charitatis, ideſt amicitiæ ad ipſum Deum.

Gratia cōſideratur in eſſe gratię, & in eſſe habitus.

II. Prima ergo ſententia docet, quod per quemcumque actum charitatis, etiam remiſſum, augetur ſtatim habitus gratiæ, & cha-

& charitatis, non ſolum in eſſe gratiæ, & charitatis; ſed etiam in ratione habitus; Atque adeo, quando actus meritorius eſt intenſior habitu, augetur habitus ſecundũ totam latitudinẽ intenſionis ipſius actus, & in eadem proportione propter illum actum dabitur poſtea maior gloria eſſentialis. Ita tenent Gabriel in 1. diſt. 17. q. 4. & Maior. diſt. 22. q. vn. Sed hæc ſententia nullam prorſus habet probabilitatem, & eam ſufficienter impugnat Bañes 2. 2. q. 24. ar. 6. dub. 2. S. prædicta opinio.

Secunda ſententia fuit ſapiẽtiſſimi M. Victoriæ, in relectione de augmento charitatis, vbi docet, quod per actus remiſſos meritorie augetur gratia, & confertur poſtea propter illos maior gloria eſſentialis; non tamen augetur charitas. Ex quo infert, gloriam eſſentialem non proportionari ſecundum quantitatem habitui charitatis, ſed gratiæ; nec eſſe neceſſarium, quod gratia, & charitas habeant æquale gradum intenſionis.

Hæc tamen opinio nõ videtur ad mentem S. Tho. docet enim ſępius S. Doctor, gloriam proportionari charitati, & menſurari ſecundũ quantitatem illius: ſed præſertim 1. p. q. 12. ar. 6. in corp. vbi ait, quod qui plus habet de charitate, perfectius Deum videbit, & beatior erit. Et in eodem art. docet, quod lumen gloriæ, per quod Beatus videt Deum, datur ſecundum menſuram charitatis: & q. 95. art. 4. in corp. inquit, *quod quantitas meriti ex duobus poteſt penſari: vno modo ex radice gratiæ, & charitatis, & talis quantitas meriti reſpondet præmio eſſentiali, quod conſiſtit in Dei viſione: qui enim ex maiori charitate aliquid facit, perfectius Deo fruitur.*

Præterea impugnatur hæc ſententia. Nam charitas eſt propria paſſio, & prima ipſius gratiæ: ergo impoſſibile eſt, quod augeatur gratia, & non augeatur charitas. Patet conſequentia: nam quo perfectior fuerit eſſentia, eo eſt perfectior paſſio, vt patet in naturalibus. Præterea: nam ſequeretur, quod aliquis magis diligatur à Deo, & ipſe minus diligat Deũ: Conſequens videtur contra illud Prou. 8. *Ego diligentes me, diligo*, & Ioann. 14. *Si quis diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.* Quibus verbis ſignificatur, quod magis diligentes Deũ, magis diliguntur à Deo: charitas enim eſt mutua amicitia, vt docet S. Thom. 2. 2. quæſt. 23. ar. 1. Sequela probatur: nam per gratiam homo diligitur à Deo; gratia enim facit hominem obiectum diuinæ dilectionis. Per charitatem autem homo diligit Deum: nam charitas facit hominem dilectorem Dei: ergo, ſi eſt maior gratia in aliquo, quam charitas, magis diligitur à Deo, quàm ipſe diligat Deum.

III. Tertia ſententia eſt, quod gratia, & charitas, etiam ſecũdum propriam rationem gratiæ, & charitatis, non augentur, niſi per actus intenſiores: ac ſubinde quantumuis multiplicentur actus remiſſi, aut etiam æquales cum habitu præexiſtenti; nullo modo augetur habitus, nec conſequetur poſtea iuſtus propter illos actus magis intenſam gloriã eſſentialem, ſed ſolum accidentalem. Hæc eſt ſententia M. Bañes ar. 6. citato: & pro illa refert Capreolum, Paludanum, Alenſem, Petrũ Bergomenſem, & S. Vincentium Ferreriũ in quodam ſermone Septuageſimæ: & arbitratur, hanc ſententiam eſſe expreſſam S. Tho. Eamdem ſequuntur modo aliqui Thomiſtæ, quam etiam videtur docere Caiet. 1. 2. q. 114. ar. 8. & Cõradus eodem loco. Eſt tamen aduertendum, quod poſtea M. Bañes in quadam relectione de augumento charitatis, quam edidit Salmanticæ in vigilia Penteceſtes an. 1589. magis explicat ſuam ſententiam. Fatetur enim, quod pro actibus remiſſis charitatis, aut etiam æqualibus datur poſtea maius præmium eſſentiale; non tamen maior gloria eſſentialis. Poteſt enim contingere, quod gloria in ratione prę̨mij ſit maior ſe ipſa, conſiderata in ratione gloriæ; ſicut de facto videmus in gloria animæ Chriſti, quę quidem in ratione prę̨mij eſt infinita, quoniam data eſt illi ex rigore iuſtitiæ: cæterum in ratione gloriæ eſt finita, cum ſit formaliter quid creatum. Argumenta potiſſima huius ſententiæ ſunt quæ ſequuntur.

IIII. Primo arguitur auctoritate S. Tho. in 1. ſent. diſt. 17. q. 2. art. 3. in corp. & ad 2. vbi dicit, quod non quolibet actu charitatis augetur charitas, neque cuicumque correſpondet augmentum præmij. Et in ſolutione ad quintum, inquit, quod *ad multitudinem actuum non ſequitur de neceſſitate augmentum præmij ſubſtantialis.*

Et

Et in 2.ſenten.diſt.27.q.1.ar.5. ad ſecundum, inquit: *Non oportet, quod quilibet actus meritorius augmentum gratiæ mereatur, quia non in quolibet actu meritorio inuenitur illa conditio, per quam ex actu conſequitur augmentum habitus.* Et in 3. ſent.d.18.q.1.art.2, ad 4. habet hæc verba: *Ille, qui meretur, non oportet, quod proficiat quantum ad mercedem, quam meretur, vt ſibi illam debitam faciat vel ſimpliciter, vel quantum ad aliquem modum, quo ſibi debita prius non erat.* Quibus verbis videtur ſignificare, quod, vt aliquis dicatur mereri gloriam eſſentialem per aliquem actum; non requiritur, quod faciat ſibi debitum nouum gradum gloriæ; ſed ſufficit, quod eumdem gradum gloriæ, alias debitum, faciat ſibi debitum nouo titulo. Item etiam in 1.p. q.12. art.6. inquit, quod, *qui plus habet de charitate, plus habet de lumine gloriæ, & plus videt* Deum. Et q.95.ar.4.in corp. inquit, *quod ex radice gratiæ, & charitatis attenditur quantitas præmij eſſentialis, quod conſiſtit in* Dei *fruitione: qui enim ex maiori charitate aliquid facit, perfectius Deo fruitur*; ſed ex quãtitate operis attenditur quãtitas *præmij accidentalis, quod eſt gaudium de bono creato.* Expendatur illud verbum: Qui ex maiori charitate aliquid facit. Significat enim, quod quantitas meriti, in ordine ad præminm eſſentiale, attenditur ex intenſione ipſius charitatis. Denique ſuper primam epiſtolam ad Corinthios cap. 3. explicans illa verba: *Vnuſquiſque mercedem accipiet, ſecundum proprium laborem;* inquit, quod *qui ex maiori charitate laborat, licet minorem laborem patiatur; plus de præmio eſſentiali accipiet.*

V. Secundo. Si propter aliquam rationem eſſet tenenda contraria ſententia; maxime propter definitionem Conc.Tridentini, locis infra nu.13. allegandis: ſed loca illa nihil concludunt contra iſtam ſententiam: ergo. Minor probatur; nam intentio Concilij in illis locis eſt definire contra Lutheranos, qui aſſerebant, iuſtũ per bona opera non vere mereri vitam æternam, neque augmentum gratiæ, & gloriæ; ſed opera illa ſolum eſſe ſigna obtentæ iuſtificationis, & fructus illius. Sed ad ſaluandam iſtam definitionem ſatis eſt aſſerere, quod per aliqua bona opera iuſtus meretur nouum gradum gloriæ eſſentialis, & augmentum gratiæ, & charitatis, videlicet per actus intenſiores, & ſimiliter, quod per actus remiſſos meretur eamdem gloriam eſſentialem nouo titulo: ergo, &c.

Confirmatur: nam Chriſtus Dominus per actus ſubſequentes vere meruit; & tamen non meruit aliquid de nouo, niſi id, quod antea meruerat per primum actum: etenim primus actus illius, cum fuerit infinite meritorius, habuit tãtum meritum, quantum omnes actus poſtea ſubſequentes, cum non detur aliquid maius infinito: ergo ſimiliter poterit ſaluari verum meritum in omnibus actibus charitatis, etiam remiſſis, quamuis non correſpondeat illis nouus gradus gloriæ eſſentialis, ſed idem pluribus titulis.

Tertio. Actus gratiæ, & charitatis concurrit non ſolum meritorie, ſed etiam diſpoſitiue phyſice ad augmentum habitus. Sicut enim Deus non infundit primã gratiam abſque diſpoſitione liberi arbitrij; ita etiam non auget illam ſine diſpoſitione liberi arbitrij: ſed quando Deus infundit primam gratiam adulto, infundit illam ſecundum quantitatem diſpoſitionis: ergo ſimiliter, quando auget gratiam, auget illam ſecundum quantitatem diſpoſitionis: ergo ſolum augetur per actus intenſiores ipſo habitu.

Quarto. Si quolibet actu charitatis VI. etiam remiſſo, augeretur gratia, & charitas; & ſimiliter gloria eſſentialis ſequeretur quod deberet augeri ſecundum totam latitudinem actus meritorij; quia nõ eſt maior ratio, propter quam augeatur ſecundum vnum gradum, vel ſecundum duos, aut tres, quàm ſecundum omnes; atque adeo, ſi habens gratiam, & charitatem vt decem; prorumperet in actum vt octo; augeretur gratia vſque ad intenſionem vt decem & octo; & ſimiliter correſponderet illi gloria eſſentialis intenſa, vt decem & octo: & idem proportionabiliter eſſet dicendum de omnibus actibus charitatis ſubſequentibus. Hoc autem videtur abſurdum; ergo. Minor probatur: nam, ſi hoc eſſet verum, ſequeretur, quod vnus homo iuſtus, qui per triginta annos vixit in gratia, & ſemper operatus eſt remiſſe; eſſet ſimpliciter magis Sanctus, & haberet multo maiorem gloriam eſſentialem, quam alter, qui tantũ vixit per vnum annum

annum in gratia, ſed in illo anno operatus eſt cum magno feruore opera charitatis, & paſſus eſt martyrium pro Chriſto. Probatur manifeſte: nam tot actus remiſſi multiplicati per 30. annos exſuperãt in quãtitate actus, quos ille Martyr operatus eſt in vno anno; ſi vera eſt ſententia, quæ aſſerit, per actus remiſſos augeri habitum, & præmium eſſentiale ſecundum totam latitudinem actus. Confirmatur ex ſimilitudine ad computationem illam vulgarem. Si enim quis in prima die anni ſoluat vnum granum tritici, & in ſecunda ſoluat duo, in tertia quatuor, in quarta autem octo, & ſic multiplicando proportionabiliter per totum annum; in fine anni erit tanta granorũ multiplicatio, vt incomparabiliter excedat numerũ omnium granorum tritici, quæ reperiuntur in toto mundo: ergo idem erit in augumẽto meriti: ergo, ſi in prima die anni iuſtus mereatur, vt vnum, in ſecunda vero mereatur, vt duo, ſiue vnico, ſiue pluribus actibus, in tertia vero, vt quatuor, & in quarta mereatur, vt octo, & ſic deinceps; in fine anni habebit gratiam, & charitatem tot gradibus intenſam, vt numerari non poſſint omnibus granis tritici, quæ ſunt in mundo: ergo ad euitandum hoc inconuenıens, dicendum eſt, quod non quolibet charitatis actu augetur gratia, & charitas, ſed ſolum per actus intenſiores.

VII. Quinto. Si per actus remiſſos augeretur gratia, & charitas; ſequeretur, quod etiã propter maiorem continuationem actus augeretur gratia, & charitas, atque gloria eſſentialis: & ita correſponderet maior gloria actui, ſecundum quod continuatur maiori tempore. conſequens eſt falſum: ergo. Sequela probatur: nam alias eſſet peioris conditionis ille, qui per vnã horam integram continuat actum charitatis intenſum, vt vnum; quàm alter, qui eumdem actum interrumpit, & ſucceſſiue producit in ılla hora tres actus charitatis, vt vnum. Etenim, ſi ratione continuationis non augetur gratia, & charitas; actui intenſo, vt vnum, continuato per vnam horam, dabitur ſolum præmium, vt vnum: alteri vero, qui interrũpit actũ, dabitur præmium, vt tria; quia produxit tres actus. Falſitas autem conſequentis probatur: nam alias ſequeretur, quod nulla eſſet proportio inter meritũ actus charitatis, qui durat ſolum per vnum inſtans, & præmium actus, qui duraret aliquo tẽpore. Probatur: nam inter inſtans, & tempus nulla eſt proportio: quodlibet enim tempus in infinitum excedit vnum inſtãs, cum in quolibet tempore, & in qualibet parte illius ſint infinita inſtãtia: ergo qui produceret actum charitatis, & illum continuaret per aliquod tempus, conſequeretur maius præmium eſſentiale in infinitum, quàm alter conſequatur propter eũdem actum, ſi duraret ſolum per vnum inſtans.

Confirmatur primo. Cuicumque inſtanti correſpondet adæquate aliquod præmium eſſentiale; ſiquidem meritum charitatis poteſt eſſe in inſtanti; ſed in quocumque tempore ſunt infinita inſtantia: ergo actui charitatis duranti per aliquod tempus, correſpondebit præmium infinite intenſum. Confirmatur ſecundo. Si quis in duobus inſtantibus vnius horæ diſcontinuatis produceret duos actus meritorios, duplicaret meritum, & mereretur in duplo, quàm in vno inſtanti: ergo ſi continuat actũ charitatis per integram horam, obtinebit præmium maius in infinitum, ſi ita eſt, quòd ratione continuationis actus augetur meritum.

Sexto. Quando quis per pœnitentiam reſurgit à peccato, gratia præcedens, & omnia bona opera meritoria, quæ fecerat ante peccatum, quando erat in gratia, vere, & proprie reuiuiſcunt per pœnitentiam; & tamen non datur pro illis aliquis nouus gradus gratiæ, vel gloriæ eſſentialis; ſed ſolum datur nouo titulo idem gradus gloriæ, qui correſpondet pœnitentię, per quã reſurgit: ergo ſimiliter per actus charitatis æquales, aut magis remiſſos multiplicatos, non dabitur nouus gradus gloriæ eſſentialis; ſed idem nouo titulo: quamuis omnes illi actus vere ſint meritorij augmenti gratiæ, & gloriæ. Conſequentia tenet ex paritate rationis; & antecedens probatur ex Concilio Tridentino ſeſſione 6. de iuſtificatione, cap. 7. vbi dicitur, quod peccator, quãdo conuertitur in Deum per pœnitentiã, recipit iuſtitiam: *Vnuſquiſque ſuã ſecundum menſurã, quã Spiritus ſanctus partitur ſingulis, prout vult, & ſecundum propriam cuiuſque diſpoſitionem, & cooperationem*: ergo pœnitens, qui conuertitur ad Deum, ſolum VIII.

recipit

Digitized by Google

recipit gratiam, & charitatē, iuxta quantitatem præſentis diſpoſitionis, & cooperationis; non autem iuxta quantitatem meritorum præcedentium. Etenim merita præcedentia nō ſunt diſpoſitiones, quibus pœnitens cooperatur ad ſuam iuſtificationem; quia iam præceſſerunt: ergo eadem gloria reſpondet illis, nouo titulo.

Confirmatur idem antecedens auctoritate expreſſa S. Tho. 3. p. q. 89. art. 5. ad 3. vbi ait, *quod ille, qui per pœnitentiam reſurgit in maiori charitate, conſequetur quidem præmium eſſentiale, ſecundum quantitatem charitatis, in qua inuenitur: habebit tamen maius gaudium de operibus, in prima charitate factis, quàm de operibus, quæ in ſecunda fecit, quod pertinet ad præmium accidentale*. Sentit ergo S. Thom. quod in tali caſu non dabitur nouū præmium eſſentiale, propter præcedētia opera viuificata per pœnitentiam, ſed ſolum accidentale; ita tamen, quod idem gradus gloriæ eſſentialis detur nouo titulo.

Confirmatur ſecundo: nam, ſi propter opera mortificata datur pœnitenti nouus gradus gratiæ, & gloriæ; ſequeretur, quod pœnitens ſemper reſurgat in maiori gratia, quàm habuerit ante peccatum. Conſequens eſt contra Sanctum Thomam in tertio ſententiarum diſtin. 35. quæſt. 1. ar. 4. quæſtiuncula 3. & 3. p. quæſt. 89. art. 2. vbi ex profeſſo probat, quod pœnitens *quandoque reſurgit in maiori gratia, quàm prius habuerat: quandoque autem in æquali; quandoque etiam in minori*: ergo. Sequela probatur: nam, ſi per pœnitentiam reſtituitur tota gratia, & omnia merita, quę homo habebat ante peccatum; & præter illam, ratione præſentis contritionis, per quam reſurgit, datur nouus gradus gratiæ, ſecundum quantitatem eiuſdem contritionis; euidenter ſequitur, quod habet maiorem gratiam, quàm antea: etenim habet illam, & aliquid amplius.

IX. Quarta ſententia, quæ communis eſt inter Thomiſtas recētiores, aſſerit, quod, quamuis in eſſe habitus, gratia, & charitas nō augeantur, niſi quando homo prorumpit in actum feruentiorem; tamen in eſſe gratiæ, & charitatis augentur etiam per actus æquales, & ſimiliter per actus remiſſos, ita videlicet, vt in patria correſpondeat illis noua gloria eſſentialis. Probant hoc argumentis, quæ pro hac ſententia adducentur infra.

Pro reſolutione tamen huius difficultatis ſupponendum eſt primo, quod ſicut gratia, & charitas producuntur effectiue à ſolo Deo, ita etiam à ſolo Deo augentur effectiue: noſtris autem actibus augentur meritorie, & diſpoſitiue, quia videlicet, per illos meremur, quod Deus augeat gratiam, & charitatem, & ſimiliter ad illius augmentum diſponimur, & pręparamur per eoſdem actus. Supponenda eſt ſecundo diſtinctio illa Sancti Thomæ, numero 1. explicata de gratia in eſſe gratiæ, & in eſſe qualitatis, ſeu habitus. Supponendum eſt tertio, quod, vt docet Sanctus Thomas in quarto, diſtinctione duodecima, quæſtione ſecunda, articulo primo, quæſtiuncula ſecunda, & de veritate quæſtione vigeſima ſexta, artic. ſexto ad octauum, & quæſtione ſecunda de malo, art. 2. præmium correſpondens in Patria bonis operibus, eſt duplex, videlicet præmium eſſentiale, quod conſiſtit in viſione Dei beatifica, & in gaudio de ipſo Deo, & præmium accidentale, quod eſt gaudium de bonis operibus, aut de quocunque alio bono creato. Sit ergo *Præmium duplex, eſſētiale, & accidētale*

Prima Concluſio. Gratia, & charitas, ſi conſiderētur in eſſe habitus, & qualitatis, non augentur à Deo, niſi quando homo iuſtus prorumpit in actum feruentiorem. In hac concluſione conueniunt auctores tertiæ, & quartæ ſententiæ, & illam docere intendit expreſſe S. Thomas locis ſuperius allegatis, quam probant efficaciter argumenta adducta pro ſententia M. Bañes.

Secunda Concluſio. Gratia, & charitas in eſſe habitus augentur per actus intenſiores, ſecundum exceſſum actus ſupra habitum præexiſtentem, non autem ſecundum totam latitudinem actus. Itaque, ſi habens charitatem, vt quinque, prorumpat in actum feruentem, vt decem, augetur habitus vſque ad decem; non autem vſque ad quindecim. In hac concluſione etiam conueniunt auctores vtriuſque ſententiæ. Ratio potiſſima illius eſt: nam Deus auget effectiue habitus ſupernaturales, ſeruando proportionem, quæ inuenitur in naturalibus, vt expreſſe docet S. Thomas 1. 2. q. 114. art. 8. ad 3. & 2. 2. quæſtione 24. art. 6. ſed in naturalibus qualitas non augetur, niſi ſecundum X. *Gratia, & charitas in eſſe habitus augētur per actus intenſiores ſecū dum exceſſum actus ſupra habitum.*

Oo exceſſum

exceſſum actus, vt patet: nam, ſi aquæ calidæ, vt duo, applicetur calefactiuum, vt quatuor, ſolum auget calorem aquæ iuxta exceſſum agentis ſupra paſſum, videlicet vſque ad quatuor gradus: ſimiliter etiam habitus, qui augentur effectiue per noſtros actus, ſolum augentur ſecundum exceſſum actus ſupra habitum, vt docent communiter Thomiſtę 1.2.quęſt. 52. art. 2. ergo.

XI. Sed contra vtramque concluſionem eſt argumentum difficile. Charitas non poteſt prorumpere in actū feruentiorem ſeipſa: ergo habens charitatem habitualem, vt quatuor, verbi gratia, non poteſt prorumpere in actum feruentem, vt ſex: ergo, ſi charitas, & gratia in eſſe habitus non augetur, niſi quando homo prorumpit in feruentiorem actum, numquam poterunt augeri. Antecedens probatur: nam effectus non poteſt excedere virtutem ſuę cauſæ: ergo habitus charitatis, vt quatuor, non poteſt eſſe principium effectiuum actus intenſi, vt ſex. Reſpondetur, quod, quãuis habitus charitatis, vt quatuor, ſecundum ſe conſideratus, non poſſit eſſe principium effectiuum intenſionis actus charitatis, vt ſex; nihilominus, quatenus ei coniungitur auxilium Dei actuale intenſum, vt ſex, habet proportionatam virtutem, vt actum intenſum, vt ſex, efficienter producat. vt diſputatione 66. nu. 8. dicetur latius.

Gratia remiſsa eleuata per auxilium actuale poteſt intenſum actum producere

XII. Tertia Concluſio. Gratia in ratione gratiæ, & ſimiliter charitas in eſſe charitatis augetur meritorie per actus æquales, & ſimiliter per actus remiſſiores ipſo habitu, ita vt illis reſpondeat in Patria nouus gradus gloriæ eſſentialis. Concluſio eſt contra M. Bañes, & contra alios Doctores ſupra allegatos: eam tamen docent magis communiter Thomiſtæ; quam etiam tenet Scotus in primo, diſtinctione 22. quæſtione prima, & colligitur ex S. Thoma 1.2. quæſt. 114. ar. 8. in ſolutione ad tertium, vbi, cum propoſuiſſet argumentum de actibus remiſſis, reſpondet, *quod quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ, ſicut & conſummationem eius, ſcilicet gloriam: ſed ſicut gloria non ſtatim confertur, ſed ſuo tempore; ita etiam augmentum gratiæ non ſtatim confertur, ſed ſuo tempore, cum videlicet aliquis fuerit diſpoſitus ad gratiæ augmentum.* Et idem dicit ſecunda ſecundæ, quæſtione 24. art. 6. ad primum: ergo, niſi homo apponat impedimentum peccati, ratione actus remiſſi, dabitur illi nouus gradus gloriæ.

Gratia, & charitas in eſse gratiæ, & charitatis augentur meritorie per actus remiſsos.

Probatur Concluſio. Primo ex ſacris litteris: nam Eccleſiaſtici 16. dicitur: *Omnis miſericordia faciet locum vnicuique, ſecundum meritum operum ſuorum.* Et ad Roman. 2. dicitur, quod Dominus *reddet vnicuique ſecundum opera eius.* Et primæ ad Corinth. 3. *Vnuſquiſque mercedem accipiet, ſecundum proprium laborem.* In quibus locis abſolute promittitur merces pro bonis operibus, nec reſtringitur promiſſio ad opera intenſa, vel remiſſa: ergo, etiam pro operibus remiſsis factis de nouo, dabitur noua gloria eſſentialis. Patet conſequentia; quia nomine mercedis intelligitur in ſacris litteris gloria eſſentialis, tamquam principale præmium, quamuis ſub illa etiam comprehendatur accidentalis. Confirmatur ex illo ſecundæ ad Corint. 9. *Qui parce ſeminat, parce & metet.* Quorum verborum ſenſus legitimus eſt iuxta communē explicationem Doctorum, quod, qui operatur remiſſe, recipiet remiſſum gradum gloriæ, & pro paucis operibus conſequetur paruos gradus gloriæ. Vnde Sanctus Bernardus hūc locum explicans ait: *Parua ſeminis detractio, magna ſegetis eſt diminutio.* Item etiam pſalm. 61. *Tu reddes vnicuique iuxta opera ſua.* Quæ verba Chriſtus Dominus Matthæi 16. confirmauit: *Filius*, inquiens, *hominis venturus eſt in gloria Patris ſui, cum Angelis ſuis, & tunc reddet vnicuique ſecundum opera eius*: & ab Apoſtolo repetuntur ad Romanos 2. cum ait: *Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuique ſecundum opera eius: ijs quidem, qui ſecundum patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam.* In quibus locis abſolute dicitur, Deum eſſe redditurum vitam æternam vnicuique ſecundum opera eius, ideſt mercedem parem meritis, ita videlicet, vt, ſi merita magna fuerint, & intenſa, vita æterna illis correſpondēs, quæ in viſione clara Dei conſiſtit, etiam ſit intenſa: ſi autem merita fuerint remiſſæ; etiam vita æterna, & viſio Dei illis cor-

correſpondens ſit remiſſa. Præterea Matthæi decimo dicit Chriſtus Dominus: *Veſtri autē capilli capitis omnes numerati ſunt:* hoc eſt, omnia opera veſtra bona, omnes cogitationes, quantumuis leues,& capillis ſimiles; tamen numeratæ ſunt apud Deum, vt ijs dignam mercedem in die iudicij largiatur: vt explicat Ambroſius libro ſecundo de Spiritu ſancto, cuius explicatio valde conſonat ijs, quæ Chriſtus Dominus ſubiungit eodem loco: *Quicunque dederit potum aquæ frigidæ vni ex minimis iſtis, tantum in nomine diſcipuli, amē dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Ponderandū eſt illud, *in nomine diſcipuli*, vel, vt ait Marcus, *in nomine meo*; quaſi expreſſe diceret: Id tantum exigitur, vt iuſtus boni operis mercedem non amittat, vt fiat in nomine meo; id eſt propter Deū, ergo non requiritur maior intenſio charitatis in opere bono, vt per illud conſequatur iuſtus nouum gradum gloriæ eſſentialis.

Ad hæc. Secundæ ad Corinthios 4. ait Apoſtolus: *Quod momentaneum eſt, & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum, in ſublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum: Nullum eſt opus ex charitate factum, quantumuis momentaneum, ac leue, ſeu remiſſum, quod ex ſe pondus aliquod, & ſemen æternæ gloriæ non producat; gradus enim gloriæ ad menſuram, & pondus meritorum confert Deus electis, ſecundum illud Lucæ ſexto: *Menſuram bonā, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum*: ſicut etiam in reprobis, *iuxta menſuram delicti, erit plagarum modus*: vt dicitur Deuteronom. 25. cui conſonat illud Apocal. 18. *Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*: ergo cuicumque operi, quantumuis remiſſo, ſi ex charitate fiat, correſpondet aliquod pondus gloriæ eſſentialis.

XIII. Secundo probatur ex locis Conciliorum: nam in Concilio ſecundo Arauſicano, capite decimo octauo ſic definitur: *Debetur merces bonis operibus, ſi* ex gratia *fiant*, vbi non exigitur, quod opus meritorium ſit intenſius ipſo habitu, vt illi debeatur merces, ſed ſolum, quod fiat ex gratia. Et in Concilio Tridentino ſeſſione ſexta de Iuſtificatione cap. 10. docet Sancta Synodus: *Iuſtificati per obſeruationem mandatorum Dei, & Eccleſiæ, in ipſa iuſtitia per Chriſti gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, creſcunt, atque magis iuſtificantur, ſicut ſcriptum eſt: Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc.* Apoc. 22. *& iterum: Ne verearis vſque ad mortem iuſtificari.* Eccl. 18. *Hoc vero iuſtitiæ incrementum petit Sancta Eccleſia, cum orat: Da nobis Domine fidei, ſpei, & charitatis augmentum.* Ex quibus verbis ſic formo argumentum. Concilium docet, per bona opera, quibus mandata Dei, & Eccleſiæ obſeruant, iuſtos creſcere in gratia, qua iuſtificati ſunt; ſed ad obſeruationem mandatorum non eſt neceſſarium, quod operentur ex actu intenſiori charitatis, quā ſit habitus præexiſtens: ergo, vt creſcant in gratia, & charitate, non requiritur, quod actus meritorius eiuſdem augmenti ſit intenſior habitu præexiſtente: ac per conſequens, per actus, etiam remiſſos, augetur gratia, & propter eoſdem actus conſequetur iuſtus nouum gradum gloriæ eſſentialis. Præterea in capite decimoſexto eiuſdem ſeſſionis dicitur: *Cum enim ille ipſe Chriſtus Ieſus, tamquam caput in membra, & tamquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria eſſe poſſent; nihil ipſis iuſtificatis amplius deeſſe credendum eſt, quo minus plene illis quidem operibus, quæ in Deo ſunt facta, diuinæ legi pro huius vitæ ſtatu ſatisfeciſſe, & vitam æternam, ſuo etiam tempore, ſi tamen in gratia deceſſerint, conſequendam, vere promeruiſſe cenſeantur.* Quibus verbis Concilium, vt homo iuſtus bonis operibus mereatur vitam æternam, nihil aliud exigit, niſi, vt operetur ex influxu gratiæ, & meritorum Chriſti, mediante ſcilicet fide, & charitate: ergo vltra hoc, non requiritur, quod opera meritoria ſint magis intēſa, quàm charitas præexiſtens; ac per conſequens, per opera remiſſa, meretur eſſentialis gloriæ incrementum, & illud ſuo tempore, ſi in gratia deceſſerit, infallibiliter conſequetur. Et in can. 24. eiuſdem ſeſſionis, ſic definitur: *Si quis dixerit, iuſtitiam acceptam non conſeruari, atque etiā augeri coram Deo per bona opera; ſed opera ipſa fructus ſolummodo, & ſigna eſſe iuſti-*

Digitized by Google

ficationis adepta, non autem ipſius augendæ cauſam; anathema ſit. Et can. 26. anathematizatur, qui *dixerit, iuſtos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare, & ſperare æternam retributionem à Deo, per eius miſericordiam, & Ieſu Chriſti meritum, ſi bene agendo, & diuina mandata cuſtodiendo, vſque in finem perſeuerauerint*. Denique in can. 32. definitur: *Si quis dixerit, ipſum iuſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Ieſu Chriſti meritum, cuius viuum membrum eſt, fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ (ſi tamen in gratia deceſſerit) conſequutionem, atque etiam gloriæ augmentum; anathema ſit*. Vbi Concilium abſolute definit, iuſtum per bona opera vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, atque etiam gloriæ augmentum, & eiuſdem gloriæ conſequutionem. Nec diſtinguit Concilium inter opera meritoria intenſa, vel remiſſa: ergo non eſt dicendum, per opera ex charitate facta, abſque maiori illa intenſione, iuſtum non conſequi maiorem gloriam eſſentialem, ſi in gratia deceſſerit.

XIV. Ad hæc argumenta quatuor ſolent adhibere ſolutiones auctores oppoſitæ ſententiæ. Prima ſolutio eſt, quod Concilium Tridentinum ſolum intendit deſinire contra hæreticos Lutheranos, qui dixerunt, gratiam non augeri per bona opera iuſtorum, ſed ipſa opera ſolum eſſe ſigna obtentæ iuſtitiæ, & fructus illius, vt patet ex can. 24. ſupra inducto. Et propoſitio hæreticorum erat vniuerſalis, videlicet: Per nullum opus bonum meretur iuſtus augmentum gratiæ. Vnde ad ſaluandam definitionem Concilij, cum ſit contradictoria aſſertioni hæreticorum; non requiritur, quod per quodcumque opus bonũ augeatur gratia, & charitas præexiſtens; ſed ſufficit, quod augeatur per aliquod bonum opus, aut per aliqua, videlicet per actus intenſiores. Confirmant hanc ſolutionem: nam alias ſententia, quæ aſſerit, ad meritum non ſufficere, quod opus ſit bonum, & exiſtentis in gratia, ſed vltra hoc requiri, quod referatur in finem ſupernaturalem per actum charitatis proxime præcedentem; eſſet contra illam definitionem Concilij Trid. nam Concil. locis inductis nullam docet

Cõc. Trid. circa merita iuſtorũ expenditur.

eſſe neceſſariam ad meritum relationẽ in finem ſupernaturalem, per actum charitatis proxime præcedentẽ. Conſequens autem non eſt admittendum: nam inter Doctores ſunt variæ ſententiæ circa relationem, quę ad meritũ eſt neceſſaria, vt oſtendit Medina 1.2.q.114.ar.4. Quidã enim, inter quos eſt M. Sotus lib. 3. de natura, & grat. c. 4. & Vega ſuper Concilium Tridentinum docent, ſufficere relationem habitualem, dum tamen opus ſit bonum moraliter, & exiſtentis in gratia. Alij ſequuti Durandum, & Scotum, ſentiunt ad meritum requiri actualem ordinationem operum, per charitatis actum in finem ſupernaturalem. Alij media via procedunt, & exiſtimant non ſufficere relationem habitualem, neque requiri actualem, ſed virtualem, quæ procedat ex actu charitatis proxime præcedenti: ita tenet M. Cano, & quidam Thomiſtæ. Alij denique, inter quos eſt Caiet. 1.p.q.63. ar.6. & Capreolus 2.ſent.d.40. q.vnica, art.1. dicunt, ſufficere relationem virtualem remotam in virtute actus charitatis, quo quis eſt iuſtificatus. Cui ſententiæ videtur adhærere S. Thom. q.2. de malo, art.5. ad ſeptimum, & ad vndecimum, & 2.ſent. diſt.40.q.1.art.5. ad ſextum argumentũ. Sicut ergo ex verbis Concil. Trident. non poteſt probari, ad meritum ſufficere relationem habitualem, vel non eſſe neceſſariam actualem, aut virtualem relationem in Deum factam per actum charitatis, quia Concil. id reliquit diſputandum inter Theologos, eo quod non agebat de hoc ex profeſſo; ita etiam ex eodẽ Conc. non probatur efficaciter, actibus æqualibus, aut magis remiſſis habitu charitatis, & gratiæ prę exiſtentis, correſpondere nouum gradum glorię eſſentialis; quia etiam Conc. non agebat de hac difficultate, ſed illã inter Theologos diſputandã reliquit.

Relatio in vltimum finẽ requiſita ad meritũ, an debeat eſſe actualis, vel virtualis.

Durand. 2. ſent. diſt. 40 q. 2. Scotus diſt. 41. q. vnica.

Hæc tamen ſolutio, quamuis apparens videatur, & propterea ab omni cenſura ſententiam oppoſitam excuſet, non tamen euacuat omnino vim argumenti: nam licet Concilium per ſe primo intendat excludere illum errorem hæreticorũ, conſequenter tamen ad illum excludendum, determinat propoſitionem abſolutam, quæ æquiualet vniuerſali: quod videlicet iuſtus per opera meritoria meretur augmentum gratiæ, & gloriæ: ergo XV.

non

Digitized by Google

non ſunt reſtringenda verba Concilij ad actus intenſiores, ſed vniuerſaliter intelligenda de quocunque actu meritorio. Neque inſtantia allata in confirmatione ſolutionis aliquid concludit: nam Cōcilium loquitur de actibus meritorijs. Cadit antē ſub opinione: Vtrum ad meritum requiratur relatio charitatis proxima, vel ſufficiat remota.

XVI. Secunda ſolutio eſt, quod Concilium ſolum definit, iuſtificatum bonis operibus mereri augmētum gratiæ, & gloriæ, quod quidem veriſſimum eſt, etiam ſi loquamur de bonis operibus remiſſis: neque hoc negant auctores oppoſitæ ſententiæ, ſed id fatentur expreſſe cum S. Thoma 1.2.quæſt.114.art.8.ad tertium, vbi ait, quod *quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ, ſicut & gratiæ conſummationem, quæ eſt vita æterna: Sed, ſicut vita æterna non ſtatim redditur, ſed ſuo tempore, ita nec gratia ſtatim augetur, ſed ſuo tempore, cum ſcilicet aliquis ſufficienter fuerit diſpoſitus ad gratiæ augmentum:* non tamen determinat Concilium, quod, pro quolibet actu remiſſo, ſemper detur de facto augmentum gratiæ, vel gloriæ eſſentialis, etiam ſi iuſtus perſeueret in gratia vſque in finem.

Contra hanc tamen ſolutionem eſt efficax argumentum: nam merito debetur præmium ex iuſtitia, vt ſupra dictum eſt: ergo ſi iuſtus quolibet actu charitatis, etiā remiſſo, meretur augmentum gratiæ; tandem conſequetur illud præmium, etiam ſi non prorumpat in actum feruentiorem, dummodo non apponat impedimentum peccati; alias daretur meritum ſine præmio debito ex iuſtitia, & ita Deus eſſet iniuſtus, contra illud ad Hebræos 6. *Non enim iniuſtus Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri, & laboris*, &c. vbi, licet Apoſtolus loquatur de meritis mortificatis, quæ per pœnitentiam reuiuiſcunt: tamen à fortiori procedit de operibus meritorijs, quæ numquam fuerunt mortificata. Confirmatur. Impoſſibile eſt, quod Deus non impleat promiſſum, ſed promiſit augmentum gratiæ pro quolibet opere meritorio hominis iuſtificati, & ſimiliter augmentum gloriæ: ergo de facto eam tribuit, ſi homo impedimentum peccati non apponat.

XVII. Tertia ſolutio eſt inſinuata ſuperius in ſecundo argumento pro tertia ſententia propoſito: quod ſcilicet pro quolibet opere meritorio, dabitur prædeſtinatis in Patria noua gloria in ratione præmij eſſentialis; quia videlicet nouo titulo dabitur eadem gloria, quæ antea erat debita propter alia opera meritoria æqualia, vel magis intenſa; ſicut de præmio correſpondente meritis Chriſti dictum eſt: non tamen dabitur maior gloria, in ratione gloriæ, ſeu quantum ad intenſionem phyſicam viſionis beatæ. Hanc ſolutionem proſequitur M. Bañes in relectione ſuperius allegata. Sed etiam non videtur ſufficiens; quia non ſaluat cum proprietate, quod detur de facto augmentum gratiæ, & gloriæ pro bonis operibus remiſſis, etiam ſi iuſtus perſeueret vſque in finem: etenim forma non dicitur cum proprietate augeri, niſi creſcat in intenſione. Cum ergo Concilium abſolute doceat, iuſtum per bona opera mereri augmentum gratiæ, & gloriæ, & conſequutionem illius, ſi perſeueret vſque in finē; non videtur ſatisfieri Concilio, niſi dicatur, iuſtum per bona opera, etiam remiſſa mereri augmentum gratiæ, & gloriæ ſecundum intenſionem; & huiuſmodi augmentum conſequuturum eſſe infallibiliter, ſi perſeueret vſque in finem, etiam ſi numquam proruperit in actum feruentiorem, quàm ſit habitus præexiſtens.

Gloriā eſſentialem nouo titulo dari operibus remiſsis quidā ſentiūt.

Gloria maior in ratione præmii eſſentialis, & in ratione gloriæ quę dicatur.

Quarta ſolutio aſſerit, ad ſaluandam cum rigore doctrinam Concilij Tridentini, & eius definitionem ſufficere, quod fateamur, bonis operibus remiſſis reſpondere nouam gloriam accidentalem; dum tamen aſſeratur, quod, quando merita ſunt magis intenſa, gratia, & charitate præexiſtente; correſpondet illis gloria eſſentialis magis intenſa. Et videtur hæc ſolutio habere fundamentum in Sancto Thoma prima parte, quæſtione nonageſimaquinta, articulo quarto, in corpore, cuius verba ſuperius adduximus. Sed ex ſupradictis facile impugnatur: nam Concilium indifferenter loquitur de operibus meritorijs intenſis, vel remiſſis: ergo ſicut bonis operibus intenſioribus correſpondet intenſior gloria eſſentialis, & accidentalis; ita etiam actibus bonis remiſſis hominis iuſti, ſi perſeueret in gratia, correſpondet nouus gradus gloriæ eſſentialis, & non ſolum gloria accidentalis. XVIII.

Digitized by Google

XIX. Tertio probatur concluſio ex Sanctis Patribus, qui vniuerſaliter docēt, mercedem æternæ gloriæ commenſurandam eſſe iuxta quantitatem, & numerum meritorum, ita vt quanto plures, ac maiores in Dei obſequio labores quis ſuſtinuerit, eo maiorem, ac magis intenſam gloriam conſequatur: dicit enim Gregorius in moralibus: *Quo hic alius alium merito ſuperat, illic alius alium retributione tranſcendet.* Et loquitur de retributione gloriæ eſſentialis, vt ex verbis præcedentibus, & ſubſequentibus conſtat. Idem docet Hieronymus ſuper cap. 4. & 18. Ezechielis, & lib. 2. cōtra Iouinianum, vbi dicit: Secundum inæqualitatem meritorum futuram eſſe in beatis inæqualem gloriam. Item S. Proſp. lib. 2. de vocatione gentium cap. 36. ad finem, ait: *Per laborem operationum, per inſtantiam ſupplicationum, per exercitia virtutum fiunt incrementa meritorum, & qui bona geſſerint, ſecundum ſua bona coronantur.* Idem docet S. Ambroſius lib. de ſancta virginitate cap. 26. 27. & 44. & ſermone 59. de verbis Domini.

Greg. 4. moral. c. 42. alias 31.

Quarto probatur auctoritate Scolaſticorum. Nam præter Sanctum Thomam, locis ſuperius allegatis, Capreolus qui eſt in omnibus fideliſſimus interpres, & defenſor doctrinæ Sancti Doctoris in 4. diſtinct. 14. quæſt. 2. art. 3. ad primum Scoti contra ſecundam concluſionem, docet iuxta ſententiam S. Thomæ, pro quolibet actu charitatis, quantumuis remiſſo, conferendum eſſe in cælo ſpecialem gradum gloriæ eſſentialis, & ſimiliter per multiplicationem horum actuum, licet nullus ex illis ſit actus intenſior. Eodem modo intellexerunt S. Thomam multi grauiſſimi Thomiſtæ.

Victoria in relect. de augmento charitatis nu. 11. M. Zumel 1. p. q. 95. ar. 4.

XX. Quinto probatur ratione: nam meritū de condigno includit intrinſece debitum fundatum in promiſſione diuina, atque in ipſa perfectione, & dignitate operis meritorij, quatenus procedit ex gratia, & motione Spiritus ſancti, vt 1. 2. q. 114. ar. 1. docet S. Th. & colligitur ex illo 2. ad Timoth. 4. *Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ.* & ad Heb. 6. *Non enim eſt iniuſtus Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri.* Sed quolibet actu charitatis, etiam remiſſo meretur homo de condigno augmentum gratiæ, & gloriæ eſſentialis, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ; & conſtat ex Concilio Tridentino, & S. Thom. locis ſuperius allegatis: ergo intercedit ibi debitum reddendi præmiū, ſi homo iuſtus non apponat impedimentum peccati, & perſeueret in gratia vſque in finē; ac per conſequens, conſequetur homo infallibiliter huiuſmodi præmium; alias enim dicēdum eſſet, Deum non ſtare promiſſis, & mercedem debitam operibus meritorijs non ſoluere; quod tamen eſt falſum, & contra illud Apoſtoli: *Ille fidelis permanet, & negare ſeipſum non poteſt.* Confirmatur. Deus magis pronus eſt ad præmiandum bona opera, quàm ad puniendum peccata: ſed reprobis pro quolibet peccato retribuet Deus ſpecialem pœnam, vt conſtat ex locis Scripturæ ſupra inductis: ergo electis pro quolibet opere meritorio retribuet ſpecialem gradum gloriæ. *2. Tim. 2.*

XXI. Sexto: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quod ſi Petrus, verbi gratia, cum actu charitatis intenſo, vt decem, omnia bona ſua diſtribueret inter pauperes, & profiteretur ſtrictiſſimam Religionem, in qua per 60. annos perſeuerauit in gratia, multa exercendo opera virtutum cum intenſione, vt decem, & tandem cum eadem intenſione charitatis pateretur martyrium pro Chriſto, non conſequeretur maiorem gloriam eſſentialem, in ratione gloriæ eſſentialis, quā Martinus, qui per vnam horam dumtaxat perſeuerauit in gratia, & in illa fecit vnum opus virtutis intenſum, vt decem, & mortuus eſt. Conſequens autem, quamuis concedatur ab auctoribus oppoſitæ ſententiæ, videtur multum detrahere meritis iuſtorum, & nullatenus eſſe concedendum: nam per hoc retraherentur fideles à multis bonis operibus, & laboribus, ſi ſemel concipiāt, nullam maiorem gloriam eſſentialem eſſe conſequuturos per mille actus bonos, imo & per centum millia, quàm per vnum eiuſdem intenſionis. Item etiam ſequeretur ex eadem ſententia, quod per actus fidei, ſpei, religionis, pœnitentiæ, miſericordiæ, & aliarum virtutum moralium, informatos gratia, & à charitate imperatos, nullum ſpecialem gradum gratiæ, vel gloriæ eſſentialis conſequantur iuſti præter illum, qui correſpondet actui charitatis, à quo in finem ſupernaturalem ordinantur. Conſequens autem eſt contra doctrinam S. Thomæ 1. 2. q. 114. ar. 4. vbi docet, gratiam

Digitized by Google

tiam eſſe principium merendi primo, & principalius per charitatem: ſecundario autem per alias virtutes, ſecundum quod earum actus à charitate imperantur. Et in ſolutione ad 2. ſubdit, laborem, & difficultatem prouenientem ex magnitudine operis, pertinere ad augmentum meriti: non obſcure indicans, actum cæteris paribus eo eſſe magis meritorium, quo fuerit magis laborioſus, & difficilis, difficultate proueniente ex magnitudine operis: & idem docet 2.2.q.182.ar.2.ad 1. vbi ait, quod augmentum meriti, reſpectu præmij eſſentialis, conſiſtit principaliter in charitate. Sentit ergo, quod etiam conſiſtat in actibus aliarum virtu-

XXII. tum, quamuis minus principaliter. Confirmatur ſecundo, & augetur difficultas præcedentis arg. à ſimili, quoniam in naturalibus perfectio fructus materialis non tantum ex radice arboris perpenditur, ſed etiam ex ramis, quibus medijs, virtus radicis ad fructus peruenit, & propterea ex meliori ramo melior, virtute radicis, fructus naſcitur: ergo ſimiliter fructus meriti, vel præmij eſſentialis non ſolum eſt penſandus ex radice charitatis; ſed etiam ratione aliarum virtutum, quibus mediantibus, charitas fructum operis meritorij producit: ac per conſequens, meritum, & gloria eſſentialis illi correſpondens, cæteris paribus, erit eo maior, quo excellentior fuerit virtus, per quam operatur charitas; alias enim ſoli charitati præmium eſſentiale vitæ æternæ eſſet repromiſſum, & ſola charitas haberet remuneratione͂, contra loca expreſſa Scripturæ. Dicitur enim Matth. 10. *Omnis, qui confitebitur me coram hominibus*, ſcilicet per fidem, *confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt*. Et ad Hebr. 10. *Nolite amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem*. Et Matth. 5. *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*. Vbi etiam alijs pluribus virtutibus, & eorum actibus vita æterna promittitur. Et Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare; ſitiui, & dediſtis mihi bibere; hoſpes eram, & collegiſtis me; in carcere eram, & veniſtis ad me*. Quibus verbis oſtendit Chriſtus Dominus, gloriam eſſentialem reddendam eſſe non ſolum propter actum charitatis, ſed etiam propter merita procedentia ab alijs virtutibus: ergo augetur per illa.

Opera excellentioris virtutis ſunt cæteris paribus magis meritoria.

Septimo idipſum probatur. Si habens charitatem, vt quatuor, operetur actum intenſum, vt ſex; ratione illius conſequetur maiorem gloriam eſſentialem: ergo ſi habens charitatem intenſam, vt centum, operetur actum charitatis intenſum, vt nonaginta; ratione illius conſequetur nouam gloriam eſſentialem. Patet conſequentia: nam alias melioris conditionis eſſet iuſtus, qui operatur remiſſe, quam ille, qui operatur intenſe.

Quidam exiſtimant, hæc argumenta reddere noſtram tertiam concluſionem, ita certam, vt oppoſita ſit valde temeraria, & erronea in fide. Sed tamen hæc cenſura non videtur rationabilis, vt ex ſupradictis conſtat.

Quarta Concluſio. Gratia in eſſe gratiæ, & ſimiliter charitas in eſſe charitatis ſtatim augentur, etiam per actus remiſſos, & augentur ſecundum totam latitudinem actus ſupra habitum. Probatur prima pars: nam ſtatim quod homo operatur actum remiſſum meritorium, habet ius ad nouam gloriam eſſentialem: ergo per illam ſtatim augetur gratia in eſſe gratiæ. Patet conſequentia: nam gratiam augeri in eſſe gratiæ, nihil aliud eſt, quàm quod per illam acceptetur iuſtus ad maiorem gloriam. Secunda vero pars probatur: quia non eſt maior ratio, propter quam augeatur gratia in eſſe gratiæ per actus remiſſos ſecundum vnum gradum, quàm ſecundum duos: ergo augetur ſecundum totam latitudinem actus. Præterea probatur: nã ſuppoſito, quod labor vnius diei tres valet arge͂teos: ſiquis laboret vna die, meretur tres argenteos: ſi autem laboret alia die, meretur alios tres: ergo ſimiliter, ſi habens meritum, vt quatuor, prorumpat in alium actum meritorium, vt quatuor; remanebit cum merito, vt octo, ac per conſequens acceptabitur ad gloriam eſſentialem intenſam, vt octo, & ſic de alijs actibus meritorijs.

XXIII. Gratia in eſſe gratiæ ſtatim augetur per actus, etiã remiſſos.

Quinta Concluſio. Augmentum gratiæ, & charitatis in eſſe habitus, quod homo meretur per actus remiſſos, dabitur poſtea in primo inſtanti glorificationis. Hæc concluſio colligitur ex S. Thom. 1.2. q.114. art. 8. ad 3. vbi docet, quod per actus

XXIV. Gratię augmentum in eſſe habitus, reſpondens actibus remiſsis dabitur in primo inſtanti viſionis beatificę.

actus remiſſos meretur homo augmentum gratiæ, & charitatis, conferendum, *cum ſcilicet ſufficienter fuerit diſpoſitus ad gratiæ augmentum*, ideſt, cum ſe diſpoſuerit per feruentiorem actum. Ex quo deſumitur argumentum: nam iuſtus in hac vita numquam ſe diſponit per feruentiorem actum, vt detur illi augmentũ, quod meruit per actus remiſſos: ergo diſponetur à Deo in alia vita per actum ita intenſum, vt adæquet totam quantitatem meriti, quod præceſſit in via, vt ſic tandem ſaluetur proportio inter gratiam, & charitatem in eſſe meriti, & in eſſe habitus. Patet conſequentia: nam alias actus meritorij remiſſi manerent ſine præmio, quod ex iuſtitia meruerunt. Antecedens autem probatur: nam, quando iuſtus in hac vita prorumpit in feruentiorem actũ, augmentum gratiæ, & charitatis in eſſe habitus; quod tunc confertur, datur pro ipſo actu feruentiori, ſicut daretur, ſi nullus præceſſiſſet actus remiſſus: ergo nihil intenſionis tunc ſuperadditur pro actibus remiſſis præcedentibus. Confirmatur: nam altera vita eſt tempus recipiendi præmiũ adæquatum, quod meruit per actus præcedentes in via: ergo præmium, quod non confertur in hoc ſæculo, debet conferri in alio. Neque ex hoc ſequitur, quod homo mereatur in alia vita. Sicut enim tunc diſponetur iuſtus ad viſionem beatificam per lumen gloriæ, abſque eo quod ſit meritum in alia vita; ita etiam per actum intenſum charitatis diſponetur iuſtus ad intenſionem habitus in eſſe habitus, quam meruit per actus remiſſos præcedentes in via, abſque eo quod in Patria ſit aliquod meritum.

XXV. Sed contra iſtas duas Concluſiones ſe offerunt tria argumenta. Primo arguitur: nam ſequeretur, quod in hac vita numquam ſaluaretur æqualitas inter gratiam, & charitatem in eſſe meriti, & in eſſe habitus; poſtquam homo iuſtus prorupit in actus remiſſos. Sequela probatur: nam per actus remiſſos ſtatim augetur gratia in eſſe gratiæ; & charitas in eſſe meriti, vt ſupra dictum eſt, & augetur ſecundum totam latitudinem actus, non autem ſtatim augetur in eſſe habitus: ergo ſemper erit maior gratia in eſſe gratiæ, quàm in eſſe habitus; & ſimiliter charitas.

Reſpondetur, nullum eſſe incõueniens, quod in via non ſemper ſaluetur æqualitas, & proportio inter quantitatem gratiæ in eſſe habitus, & in eſſe gratiæ, ſeu meriti: ſed ſufficit, quod ſeruetur in Patria, vbi etiam ſeruabitur æqualitas inter quantitatem gratiæ, & quantitatem gloriæ: nam in Patria omnia conſummata erunt, & perfecta. *Gratia in eſſe habitus, & in eſſe gratiæ aliquando ſunt inæquales.*

Secundum argumentum eſt: nam de eſſentia gratiæ, & charitatis eſt, quod ſit habitus: ergo, ſi per actus remiſſos ſtatim augetur in eſſe gratiæ, & charitatis, etiam debet augeri ſtatim in eſſe habitus. Patet conſequentia: quia non poteſt augeri ratio ſpecifica, quin augeatur generica: ſi enim intenditur albedo, conſequenter debet intendi color: ſed ratio habitus eſt generica ad rationem gratiæ, & charitatis: ergo. Reſpondetur, quod gratia in eſſe gratiæ poteſt conſiderari dupliciter. Primo modo in eſſe phyſico; ſecundum quod eſt vltima differentia phyſica contrahens habitum ad talem ſpeciem. Secundo in genere morali, quatenus mediantibus operibus meritorijs, per illam acceptatur homo ad gloriam. Dicimus ergo, quod, quando gratia ſecundum rationem propriam ſpecificam gratiæ augetur in eſſe phyſico, etiam debet augeri in ratione habitus; non autem eſt neceſſarium, quod augeatur gratia in eſſe habitus, quando augetur in eſſe gratiæ in genere morali. Eſt exemplum in gratia Chriſti habituali, quæ quidem in eſſe phyſico finita eſt, etiam ſecundum differentiam ſpecificam gratiæ, vt 3. p. q. 7. art. 11. docent communiter Thomiſtæ; tamen ſecundum moralem dignitatem, inquantum eſt principium infiniti meriti, & ſatisfationis infinitæ, eſt in eſſe gratiæ infinita, ratione ſuppoſiti operantis: vt eodem articulo docet S. Thomas. XXVI. *Gratia in eſſe gratiæ conſideratur dupliciter.*

VXVII. Tertium argumentum eſt: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quod per ſolam acceptationem extrinſecam acceptaretur iuſtus ad illam maiorẽ gloriam eſſentialem, quam meretur per actus remiſſos. Conſequens videtur contra Concilium Tridentinum, ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 7. & can. 11. vbi dicitur, quod per iuſtitiam inhærentem remittuntur peccata, & fit homo dignus vita æterna: non autem per fauorem ſolum extrinſecum, aut non imputationem. Sequela probatur: nam gratia, *Iuſtus habens plura merita remiſſa acceptatione intrinſeca eſt acceptus ad maiorem gloriam eſſentialem.*

tia,

Digitized by Google

-tia, & charitas non perficiuntur intrinſece in ſeipſis in ratione qualitatis, quando iuſtus prorumpit in actus remiſſos: ergo, ſi propter illos actus acceptatur homo ad maiorem gloriam eſſentialem; illa acceptatio erit mere extrinſeca in ordine ad illam maiorem gloriam. Reſpondetur, negando ſequelam. Ad probationem dicendum, quod per gratiam habitualem præexiſtentem, ſecundum quod de nouo fuit cauſa realis noui actus remiſſi; acceptatur homo ad illam maiorem gloriam eſſentialem, correſpondentem actui remiſſo. Vnde non eſt acceptatio mere extrinſeca, aut per fauorem tantum extrinſecum, ſed per iuſtitiam intrinſecam, ſecundum quod dicit nouum reſpectum ad nouum actum meritorium. Per hæc patet ſolutio ad argumenta facta à principio in fauorem tertiæ ſententiæ. Dicimus enim, quod reddunt illam probabilem. Quatenus vero militant contra noſtram ſententiam, reſpondetur ad ſingula.

XXVIII A D primum argumentum factum à principio ex S. Thoma reſpondetur, quod illa loca adducta ſatis perſuadent, eum tenuiſſe illam opinionem in libris ſententiarum; quam tamen in ſumma, locis ſuperius adductis, retractauit. Eſt tamen aduertendum, illam propoſitionem, quam S. Thom. concedit 1. ſententiarum: videlicet non quolibet actu charitatis mereatur homo augmentum charitatis; non intelligi à S. Thoma ſimpliciter, ita vt abſolute loquendo, non mereatur illud augmentum, ſed quod non mereatur augmentum charitatis, ſtatim conferendum in eſſe habitus, vt ex antecedentibus, & ſubſequentibus conſtat. Intendit enim Sanct. Doctor aſſignare differentiam inter actus intenſos, & remiſſos, in hoc, quod per actus intenſiores habitu, meretur homo augmentum habitus, ita vt ſtatim conferatur: per actus autem remiſſiores habitu, non meretur augmentum habitus, ita vt ſtatim conferatur. Videatur circa iſtam ſolutionẽ Caietanus 1.2. ſolutione ad tertium eiuſdem articuli 8. q. 114. Ad locum adductum ex prima parte reſpondetur, Sanctum Thomam loqui de charitate in eſſe charitatis, & meriti, ſenſúq; illius eſſe, quod, qui plus habet de charitate in eſſe charitatis, plus habet de lumine gloriæ, & plus videt Deũ: ac ſi apertius diceret: Qui plus meruit in via, plus Deum videt in Patria. Ad alium locum ex q. 95. reſpondetur, quod, cum ait: *Qui ex maiore charitate aliquid facit, perfectius Deo fruitur*; intelligitur reſpectu cuiuſcumque actus: & ſenſus eſt, quod actus, qui fit ex maiori charitate, eſt magis meritorius gloriæ eſſentialis, quam actus, qui fit ex minori charitate: quod idem eſt, ac ſi diceret: Actus charitatis intenſior, ſiue ſit elicitus, ſiue imperatus, eſt magis meritorius, quàm actus remiſſus; non tamen ex hoc concluditur, quod per multiplicationem actuum eiuſdem intenſionis, aut per actus remiſſos, non mereatur homo nouam gloriam eſſentialem. Et per hæc reſpondetur ad alium locum ex epiſt. ad Cor. Denique in ſolutione ad vlt. argum. magis patebit de mente S. Thomæ.

Actus intẽſi, & remiſſi comparatione meriti, ſeu præmii differentia.

XXIX. Ad ſecundum. Iam patet ex dictis in ſecunda probatione tertiæ concluſionis; qualiter noſtra ſententia ſit magis conformis doctrinæ Concilij, & cũ maiori proprietate ſaluet definitionem illius.

Chriſtus nouo titulo meruit per actus ſequentes, quod meruerat per primum actum.

Ad confirmationem reſpondetur, quod Chriſtus Dominus per actus ſubſequentes meruit, nouo titulo id, quod iam per primum actum meruerat; quoniam quilibet actus illius erat infinite meritorius. Vnde per plures actus non meruit magis; quàm per vnum; quia infinito, qua ratione infinitum eſt, nulla poteſt fieri additio: hæc autem ratio non procedit de meritis noſtris, quæ finita ſunt: vnde nõ eſt ſimile.

Ad tertium reſpondetur, ſolum concludere, quod per actus remiſſos, non augetur ſtatim charitas, & gratia in eſſe habitus; ſed ſolum, quando homo prorumpit in feruentiorem actum, quod nos libentiſsime fatemur cum S. Thoma, vt ſupra dictũ eſt. Nihilominus in eſſe gratiæ, & in genere morali ſtatim augetur: quia augmentum morale non requirit phyſicam diſpoſitionem æqualem, ſed ſufficit multiplicatio actus meritorij.

Gratia per actus remiſſos augetur ſecundũ totam latitudiné actus ſupra habitum.

XXX. Ad quartum concedimus, per actus remiſſos augeri gratiam in eſſe gratiæ, & ſimiliter charitatem in eſſe charitatis, ſecundum totam latitudinem, & intenſionem actus meritorij. Et ad impugnationem reſpondetur, quod, moraliter loquendo, magis ſanctus eſt, & maiorem gloriam eſſentialem conſequetur ille, qui per vnum annum deuotiſſime, & feruentiſſime

Digitized by Google

me Deo inſeruiuit, & tandem paſſus eſt martyrium, quam alter, qui per 20. aut 40. annos in actibus remiſſis charitatis ſe exercuit. Primo: quia moraliter loquendo, ille, qui eſt feruentiſſimus in Dei obſequio, ſæpius multiplicat actus charitatis, & plura, & excellentiora bona opera facit magis intenſa, quàm alter, qui remiſſe operatur: nam, vt dicit Gregorius: *Amor operatur magna, ſi eſt, ſi autem operari renuit, amor non eſt.* Et iterum ait: *Probatio dilectionis exhibitio eſt operis.* Vnde tota multiplicatio actuum facta per 40. annos ab eo, qui remiſſe operatur, non adæquabit totam intenſionem meritorum vnius anni, quam habuit ille, qui vixit feruentiſſime. Secundo: nam, licet gratia, & charitas in eſſe gratiæ, & charitatis augeatur ſecundum totam latitudinē actus; tamen, ſi vnus habet actum charitatis intenſum, vt viginti; alius vero producat duos actus charitatis intenſos, vt decem; magis meretur ille vno actu intenſo, vt viginti, quam iſte duobus actibus intenſis, vt decem: & forte erit neceſſarium multiplicare quatuor, vel ſex actus, vt decem, vt adæquet totum meritum actus intenſi, vt viginti. Cuius ratio eſt: nam intenſio, & feruor actus eſt potiſſimum, & excellentiſſimum, quod in hac parte conſideratur, & multo difficilius eſt, & magis arduum habere vnum actum intenſum, vt viginti, quàm diuerſis actibus intenſis, vt quatuor, vel vt decem, pertingere tandem ad meritum, vt viginti. Et confirmari poteſt hoc manifeſtiſſimo exēplo. Etenim in humanis rationabiliter princeps pluris æſtimat, & magis prçmiat vnum actum excellentiſſimū alicuius ſubditi, qui ſemel expoſuit vitam cum excellentiſſima dilectione principis, quàm plures actus alterius remiſſos, & faciles: ergo ſimiliter Deus pluris æſtimat, & plus præmiat vnum actum intenſum, vt centū; quàm decem actus intenſos, vt decem: & hoc videtur innuere ſapiens cum dixit. *Conſummatus in breui expleuit tempora multa.* Quorum verborum ſenſus eſt: Iuſtus, qui feruentiſſime Deo inſeruit, breui tempore explet numerum meritorum plurium annorum.

S. Greg. ho. 30. in Euangelia.

Sap. 4.

Ad confirmationem reſpondetur, quod etiam tenentur ſoluere argumentum factum auctores oppoſitæ ſententiæ: nam eodem modo procedit de præmio accidentali, quod ipſi etiam fatentur augerī, per actus remiſſos. Sicut ergo per quemlibet actum remiſſum datur nouum præmium accidentale, in omnium ſententia, abſque eo quod prçmium iſtud augeatur, ſecundum gradus innumerabiles, & incredibiles; ita etiam pro quolibet actu meritorio datur, in noſtra ſententia, nouum præmium eſſentiale, abſque eo quod creſcat in intenſione quadam incredibili, & innumerabili. Reſpondetur ergo ad argumentum, quod licet forma intenſibilis, & remiſſibilis ſit ſecundum intenſionem diuiſibilis in infinitum; nihilominus ſemper manet intenſionis determinatæ; quātumuis diuidatur in plures partes: ſicut contingit in quantitate vnius palmi, quæ determinata eſt; & tamen ſyncathegorématice eſt diuiſibilis in infinitum, & poteſt fieri multiplicatio partium per ſingulos dies vnius anni, iuxta computationem factā in argumento, abſque eo quod ſequatur aliquod abſurdum. Et hoc præſertim habet verum in gratia, & charitate, quæ, cum ſit participatio quædam diuinæ naturæ, augeri poteſt in infinitum, vt 2.2.q.24.ar.7. docet S. Thom. Vnde quantumcunque augeatur, numquā pertinget ad ſummam intenſionem poſſibilem, de potentia Dei abſoluta.

Ad quintū reſpondetur, quod ratione continuationis actus, cçteris paribus, correſpōdet eo maior gloria eſſentialis, quo magis continuatur actus. Et ad impugnationem reſpondetur, quod eamdem difficultatem habet de præmio accidentiali, quod in omnium opinione augetur ratione continuationis actus meritorij. Reſpondetur ergo, eſſe impoſſibile, quod actus charitatis duret ſolum per iſtans: quoniam duratio inſtantis non eſt duratio; res autem, quæ in tempore producitur per aliquam actionem, debet menſurari aliqua duratione. Præterea: nam, ſi actus charitatis duraret ſolum per inſtās; ſequeretur, quod in eodem inſtanti eſſet, & non eſſet. Etenim actus charitatis, cum ſit res ſpiritualis, incipit per primum ſui eſſe, & deſinit per primum non eſſe: ergo, ſi in eodem inſtanti incipit, & deſinit; in eodem inſtanti erit, & non erit. Si dicatūr, quod deſinit per vltimum ſui eſſe; contra: nam, quod deſinit per vltimum ſui

XXXI.

Continuatio maior actus meritorii conducit ad maius meritū reſpectu prçmii eſſentialis.

Actus charitatis non poteſt durare ſolum per vnum inſtans.

Digitized by Google

ſui eſſe, definit in tempore: verum enim eſt dicere: Nunc eſt, & immediate poſt hoc non erit. Illud autem, quod ſequitur immediate poſt inſtans, debet eſſe tempus; quia, vt oſtenditur 6. & 7. phyſ. vnum inſtans non poteſt eſſe alteri immediatũ; atque adeo neceſſario debet durare per aliquod tempus; & iuxta hanc ſententiã non procedit argumentum: nam inter quamcumque partem temporis, & tempus eſt proportio.

Reſpondetur ſecundo, iuxta aliorum ſententiam, qui admittunt, actum charitatis poſſe durare ſolũ per inſtans: quod præmium correſpondẽs ſubſtantiæ actionis meritoriæ, ſecundum quod actu producitur, eſt maius, quàm illud, quod reſpondet continuationi eiuſdem actus. Cuius ratio eſt: nam continuatio eſt modus ſubſtantiæ rei: maius autem præmium debet reſpondere ſubſtantiæ rei, quàm accidenti illius; niſi continuatio ſit adeò magna, quod tãdem adæquet, vel exuperet meritum correſpondens productioni actus. Vnde, licet, cæteris paribus, ille, qui continuat actum charitatis per aliquod tempus, mereatur magis, quàm ille, cuius actus durat ſolum per inſtans; non tamen habet meritum duplo maius, niſi continuatio ſit tanta, vt æquiualeat productioni inſtantaneæ alterius actus. Verbi gratia, ſi illa continuatio duret per quadrantem horæ, & aliquis producat actum charitatis intenſum, vt decem in primo inſtanti illius quadrantis, & actus ille duret ſolũ per inſtans; merebitur gloriam, vt decem: continuans autem actum, vt decem per quadrantem horæ, merebitur, vt viginti; verbi gratia, eo quod continuatio per quadrantem horæ æquiualet productioni alterius actus; ſi vero continuet actum per dimidiam partem quadrantis, merebitur, vt quindecim, & ſic proportionabiliter. Etenim, ſicut quælibet pars quadrantis vnius horæ eſt diuiſibilis in infinitum, ita etiam quælibet pars meriti, aut præmij illi correſpondẽs, eſt diuiſibilis in infinitum, vt dictum eſt. Vnde ex noſtra ſententia non ſequitur abſurdum, quod intendit argumentum. Et per hæc reſpondetur ad primam, & ſecundam confirmationem.

XXXII. Ad ſextum argumentum reſpondetur, quod tangit illam celebrem difficultatẽ, de qua diſputat S. Thom. 3. p. q. 89. art. 5. qualiter bona opera facta in gratia, & charitate, per peccatum ſubſequens mortificata, reuiuiſcãt poſtmodum per pœnitentiam, & in qua quantitate: & quoniam ſpeciali diſcuſſione indiget hęc difficultas; examinanda eſt diſputatione ſequenti.

Ex his, quæ dicta ſunt in hac diſputatione manet ſolutum ſextum argumentum, factum à principio. Dicimus enim, quod etiam per actus remiſſos charitatis conſequitur iuſtus infallibiliter augmentum habitus, vt oſtenſum eſt.

Diſputatio LXI.

Vtrum propter merita mortificata conſequatur pœnitens infallibiliter, & ex lege ſtatuta, maiorem gratiam habitualem, & ius ad gloriam eſſentialem magis intenſam.

CIRCA iſtam difficultatem M. Bañes 2. 2. q. 24. artic. 6. dubio 6. tenet conſequenter ad ſuam ſententiam, opera mortificata ita reuiuiſcere per pœnitentiam, vt non correſpondeat illis noua gloria eſſentialis, diſtincta ab ea, quæ dabitur pro contritione, per quam reſurgit; ſed eadem gloria reſpondebit omnibus præcedentibus meritis, nouo titulo; & ſolum erit maior illa gloria in ratione præmij, vt ſupra explicatum eſt; quamuis illis operibus, viuificatis per pœnitentiam, reſpondeat noua gloria accidentalis. Fundamentum illius potiſſimum eſt auctoritas Sancti Thomæ, adducta in conformatione ſexti argumenti diſputationis præcedentis. I.

Oppoſitã ſententiam tenet Scotus in 4. d. 16. q. 2. ar. 2. Ledeſ. in 1. p. 4. ſent. ar. 2. & 5. Eã etiã defendunt conſequenter omnes Theologi, qui docent, quolibet actu charitatis augeri gratiam, & charitatem, in eſſe gratiæ, & charitatis, & hæc ſententia eſt probabilior. Ad cuius euidentiam ſupponendum eſt primo, omnes Theologos in hoc conuenire, quod opera mortificata, II.

Digitized by Google

-ficata, reuiuiſcant per pœnitentiam, id quod efficaciter probat S. Thomas 3. p. citata. Supponendum eſt ſecundo, quod vt docet S.Thom. 3.p.citata, art.4. opera in charitate facta dicuntur mortificari, quatenus per ſubſequens peccatum mortale impediuntur, ne perducant hominem ad vitam æternam. Vnde opera mortificata reuiuiſcere per pœnitentiam, nihil aliud eſt, quàm, quod ablato impedimento peccati, recuperent efficaciam, perducendi ad vitam æternam hominem, qui ea produxit. Supponenda eſt tertio illa diſtinctio gratiæ in eſſe gratiæ, & in eſſe habitus, & qualitatis: quæ quidem diſtinctio eſt expreſſa S.Tho.3.p.q.7. art. 11. Iſtæ autem duæ conſiderationes gratiæ, ſeu rationes eiuſdem gratiæ, ita ſe habent, quod in eadem gratia vna poteſt eſſe maior alia. Poteſt enim contingere, quod gratia in eſſe entis ſit intenſa, vt quinque, & in eſſe acceptationis ad gloriam ſit, vt centum: quod etiam colligitur ex S.Thoma ibi ad 3. vbi de gratia Chriſti aſſerit, quod in eſſe entis eſt finita, & tamen, ſecundum propriam ratione gratiæ, eſt infinita. Sit ergo

Merita mortificari quid ſit.

III.

Merita mortificata qualiter per pœnitentia reuiuiſcant.

PRima Concluſio. Præter gloriam, quæ correſpondet præſenti contritioni pœnitentis, datur noua gloria eſſentialis, ratione præcedentium meritorum, quæ per pœnitentiam reuiuiſcunt, & in eadē proportione eſt maior gratia in eſſe gratiæ. Probatur hæc concluſio ratione. Omnia merita mortificata vere reuiuiſcūt per pœnitentiam, vt dictum eſt: ergo recuperant efficaciam perducendi hominē ad gloriam, quam meruerat per illa merita. Patet conſequentia: nam, vt dictum eſt in ſecundo fundamento, hoc eſt opera mortificata reuiuiſcere: ergo præter ius ad gloriam, quod correſpondet præſenti cōtritioni, habet pœnitens, ratione præcedentium meritorum, ius ad vlteriorem gradum gloriæ eſſentialis. Etenim per opera charitatis mortificata non meretur pœnitens illum gradū gloriæ, qui correſpondet præſenti contritioni; ſed alium diſtinctum: nam opera meritoria fuerunt diuerſa à præſenti contritione. Confirmatur: nam alias non ſaluaretur cum proprietate, quod merita illa mortificata reuiuiſcerent ſaltem quoad præmium eſſentiale: ſi quidem nulla noua gloria eſſentialis illis correſponderet. Nec ſatis eſt reſpondere, quod eadem gloria eſſentialis, quæ correſpondet contritioni, datur nouo titulo propter merita, quæ per pœnitentiam reuiuiſcunt. Hæc enim ſolutio, & aliæ conſimiles, quæ adhiberi ſolent, iam ſuperius num. 14. & ſequentibus impugnatæ ſunt.

Secundo probatur: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quod, ſi vir ſanctiſſimus, qui per plures annos perſeuerauit in gratia, & habuit actus plurimos valde intenſos, caderet in peccatum mortale, & poſtea reſurgeret contritione intenſa, vt duo; & alius homo ſceleratiſſimus pœniteat etiam contritione intenſa, vt duo, & ſtatim moriantur; conſequerentur eamdem gloriam eſſentialem, ita videlicet, vt ille vir ſanctiſſimus non habeat maiorem gloriam eſſentialem, quam alter. Probatur clare: nam vterque ſolum conſequitur gloriam intenſam, vt duo, eſſentialem, iuxta quantitatem contritionis. Conſequens autem, quamuis admittatur ab auctoribus oppoſitæ ſententiæ, eſt duriſſimum, & impugnatur ex illo Ezech. *Impietas impij non nocebit ei, in quacumque die conuerſus fuerit ab impietate ſua*, & cap. 18. *Si impius egerit pœnitentiam, &c. omnium iniquitatum eius non recordabor amplius*. Certe iam recordaretur Deus iniquitatum præcedentium, & impietas impij noceret ei, ſi poſt pœnitentiam nihil amplius tribueretur gloriæ eſſentialis, ratione præcedentium meritorum: hoc enim eſſet magnum nocumentū proueniens ex peccatis commiſſis, iam dimiſſis: ergo correſpōdet illis noua gloria. *Ezech. 33.*

IIII. Tertio probatur arguendo ex conceſſis contra auctores oppoſitæ ſententiæ: nam, vt ipſi fatentur, gratia ſacramentalis amiſſa per peccatum mortale, reparatur per pœnitentiam, ita vt præter gradum gratiæ, & gloriæ, qui reſpondet præſenti contritioni, conferatur nouus gradus gratiæ, & ius ad maiorem gloriam eſſentialem: ergo idem erit de gratia non ſacramentali. Patet conſequentia: nam per peccatum mortale tam gratia ſacramentalis, quam non ſacramentalis amittitur, & ſimiliter per pœnitentiam eodem modo reuiuiſcunt merita vtriuſque gratiæ: ergo idē dicendū eſt de vtraque.

Reſpondent auctores oppoſitæ ſententiæ,

Digitized by Google

tiæ, quod gratia ſacramentalis confertur, ex opere operato non ponenti obicem, & ſimiliter ius ad gloriam, quod conſequitur ad gratiam ſacramentalem. Gratia vero non ſacramentalis ſolum confertur ex opere operantis, & ſimiliter ius ad gloriam, quod ſequitur ex gratia non ſacramentali, medijs operibus meritorijs: & ideo hoc ius, & ſimiliter gratia non ſacramentalis non debet excedere quantitatem præſentis diſpoſitionis: gratia autem ſacramentalis debet dari vltra illam, quæ reſpondet præſenti diſpoſitioni. Sed contra iſtam ſolutionem eſt argumentum: nam quamuis ita ſit, quod Sacramentum à principio contulit gratiam, ex opere operato: tamen, poſtquam ſemel contulit gratiam ſacramentalem, gratia illa, ſi amittatur per peccatum, non reparatur per actum contritionis, niſi ex opere operantis. Etenim, poſtquam Sacramentum iam ſuſceptum ſemel produxit totum ſuum effectum, non amplius producit illum ex opere operato: ergo eadem omnino ratio eſt de gratia ſacramentali, & non ſacramentali, quod attinet ad præſentem quæſtionem.

V. Maior difficultas eſt, in qua quantitate reuiuiſcant per pœnitentiam opera mortificata per peccatum. Vtrum reſurgant ſecundum omnem gradum meriti, quem habuerunt ante peccatum; an vero iuxta quantitatem contritionis, per quam reſurgit pœnitens. Quidam recentiores Theologi reſpondent, quod ſemper reuiuiſcunt quantum ad omnem intenſionem meriti, quam habebant ante: Itaque ſi quis habuit decem actus meritorios intenſos, vt decem, & peccet mortaliter, & poſtea reſurgat, contritione intenſa, vt vnum, & ſtatim moriatur, conſequetur vnum gradum gloriæ, ratione præſentis contritionis, & ſimiliter omnem gloriam eſſentialem, quam antea meruit per decem illos actus, & habebit gloriam intenſam, vt centum, & vnum.

Ratio potiſſima illorum eſt: nam remoto impedimento, ſequitur effectus, ſicut ante, ſi non fuiſſet appoſitum impedimentum: ſed peccatum mortale, per quod mortificata ſunt opera præcedentia, ſolum fuit impedimentum obſtans, ne illa merita perducerent hominem ad vitam æternam: ergo, remoto peccato, eodem modo prædicta opera perducunt hominem ad vitam æternam, ac ſi nullum commiſiſſet peccatum mortale. Adduntque, ſe non inuenire apud Sanctum Thomam, ſaltem in ſumma, quod hoc alicubi expreſſe negauerit. Et obijcientes ſibi, locum Sancti Thomæ, ex tertia parte, quæſtione 89. articulo 5. ad tertium, vbi contrariam ſententiam aperte docet, vt patet ex verbis ſupra inductis, in vtrumque latus ſe vertunt, vt illum explicent, & tandem concludunt, in hac parte ſententiam Sancti Thomæ eſſe difficilem, & obſcuram. Sed nobis non eſt difficilis ſententia S. Tho. neque obſcura, ſed clara, & facilis. Vnde iuxta mentem illius, & communem explicationem Thomiſtarum ſit.

VI. Secunda Concluſio. Non ſemper reuiuiſcunt opera mortificata, ſecundum omnem gradum meriti, quem habuerunt ante peccatum, ſed iuxta quantitatem præſentis contritionis, ſiue diſpoſitionis, per quam pœnitens reſurgit. Itaque, ſi quis ante peccatum habuit decem opera meritoria intenſa, vt decem; & cadat in peccatum mortale, & poſtea reſurgat contritione, vt vnum, quodlibet opus reſurgit, vt vnum, & manebit pœnitens cum merito, vt vndecim. Hanc concluſionem tenet Sotus vbi ſupra, & videtur expreſſa Sancti Thomæ, tertia parte, quæſtione 89. citata: & probatur: nam contritio non ſolum eſt diſpoſitio ad gratiam, ſed etiam eſt diſpoſitio, vt merita mortificata reuiuiſcant: ergo reuiuiſcunt iuxta quantitatem illius. Patet conſequentia: nam, vt docet Sanctus Thomas, articulo 2. eiuſdem quæſtionis, quantitas formæ intenſibilis, & remiſſibilis menſurari debet ſecundum quantitatem diſpoſitionis. Addit tamen Sotus, quod per actus ſequentes contritionis, vel charitatis reuiuiſcunt magis opera mortificata, quouſque in integrum reſtituantur, quo ad omne meritum. Et confirmari poteſt hæc ſententia, exemplo ſatis accommodato, quo vtitur Sanctus Auguſtinus ad hanc eadem rem explicandam, tomo octauo, in illa verba Pſalm. 125. *Conuerte Domine captiuitatem noſtram, ſicut torrens in Auſtro.* Aqua enim torrentis, quæ curſu ſuo ad mare properat, frigore hyemis, aut Aquilonis

Merita mortificata reuiuiſcũt ſecundum quantitatem pœnitentiæ.

lonis congelatur, & adhæret pauimento, atque impeditur, ne ad ſuum terminum perueniat; Auſtro autem flante, reſoluitur in toto, vel in parte, iuxta calorem Auſtri, & mouetur ſicut antea. Proportionabiliter dicendum eſt in præſenti. Etenim gratia ipſa, & merita ſunt aqua tendens in vitam æternam, iuxta illud Ioann. 4. *Fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam*: congelatur autem aqua iſta frigore ſubſequentis peccati mortalis, de quo Hieremiæ ſexto dicitur: *Sicut frigidam facit ciſterna aquam ſuam, ita frigidam fecit Iſrael iniquitatem ſuam*: & ita mortificantur merita, & impediuntur, ne hominem perducant ad vitam æternam. Sed Spiritu ſancto flante, reſoluitur aqua; vt iterum fluat, iuxta quantitatem feruoris, in quo homo reſurgit. Vnde in Pſalmo 147. ſcriptum eſt: *Mittit cryſtallum ſuam, ſicut bucellas; ante faciem frigoris eius quis ſuſtinebit? Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea, flabit ſpiritus eius, & fluent aquæ*. Videantur, quæ in vtroque loco dicit Sanctus Auguſtinus, & quæ notauimus in commentarijs noſtris ſuper Iſaiam, cap. 1. num. 54. & cap. 44. num. 13.

Ad argumentum factum pro ſententia oppoſita reſpondetur, quod contritio, per quam pœnitens reſurgit, non ſolum eſt remouens prohibens, ſed ſimul etiam diſpoſitio menſurans quantitatem, in qua reſurgunt opera mortificata, ſicut calor non ſolum remouet duritiem, qua impeditur aqua, ne fluat; ſed etiam diſponit, vt ex toto reſoluatur, vel in parte. Et per hæc remanet ſolutum ſextum argumentum principale, factum diſputatione precedenti.

Diſputatio LXII.

Vtrum ratione maioris conatus, vel influxus liberi arbitrij cum æquali auxilio gratiæ adiuuantis, vnus conſequatur maiorem gratiam iuſtificantem, quàm alius.

QVIDAM dixerunt, ab inæquali conatu, & influxu liberi arbitrij pro ſua libertate prouenire poſſe, vt, conferente Deo duobus hominibus æquale auxilium gratiæ adiuuantis, vnus eorum intenſius operetur, meliusq; ſe diſponat ad gratiam iuſtificantem, quàm alius: & vt, conferente eiſdem inæqualia auxilia, æque operentur, aut is interdum plus, qui minore ſuffultus eſt auxilio. Argumenta, quibus conuincuntur, ſunt hæc. I.

Primo arguitur ex illa parabola Matt. 25. & Lucæ 19. de talentis, & pecunijs ſeruis traditis: nam *vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij vero vnum, vnicuique ſecundum propriam virtutem*. Quibus verbis ſignificatur, à propria virtute, induſtria, & conatu maiori, vel minori liberi arbitrij prouenire, quod plura, vel pauciora talenta vnuſquiſque ſeruus acceperit.

Secundo arguitur ex Concilio Tridentino, ſeſſione ſexta, de iuſtificatione, cap. 7. Vbi explicans ſancta Synodus, vnde menſuretur quantitas gratiæ habitualis, qua iuſtificamur, inquit: *Vere iuſti nominamur, & ſumus, iuſtitiam in nobis recipientes, vnuſquiſque ſuam, ſecundum menſuram, quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis, prout vult, & ſecundum propriam vniuſcuiuſque diſpoſitionem, & cooperationem*: ergo, ſecundum quod pro ſua libertate vnus cooperatur intenſius vocationi diuinæ, atque auxilijs præuenientis gratiæ, conſequitur maiorem gratiam iuſtificantem, quàm alius.

Tertio. Liberum arbitrium, vnà cum auxilio Dei, eſt cauſa libera influens in actum, quo ſe ad iuſtificantem gratiam diſpo-

diſponit: ergo pro ſua libertate poteſt influere maiori, vel minori conatu, & influxu: ergo cum æquali auxilio poteſt vnus conari magis, quam alius, & ita conſequetur maiorem gratiam iuſtificantem.

II. Quarto. Quando duæ cauſæ partiales ſimul concurrunt ad aliquem effectum, cæteris paribus, tanto producitur effectus perfectior, & intenſior, quanto altera illarum magis conatur ad productionem illius, vt patet in motu nauis, quæ trahitur à duobus. Sed gratia præueniens, & liberum arbitrium concurrunt partialiter, partialitate cauſæ ad productionem diſpoſitionis ad gratiam, ſicut duo trahentes nauim: ergo, cæteris paribus ex parte gratiæ præuenientis, producit magis intenſam diſpoſitionem ad gratiam habitualem, qui ex ſua innata libertate conatur magis. Minor probatur: nam illa eſt cauſa partialis comparatione alicuius effectus, quæ habet conſortium alterius cauſæ concurrentis ad productionē eiuſdem effectus: ſed Deus habet conſortium alterius cauſæ concurrentis ad productionem vltimæ diſpoſitionis ad gratiam; nā ad eam concurrit etiam liberū arb. vt ex Conc. Trid. conſtat: ergo tam Deus, quam etiam liberum arbitrium ſunt duæ cauſæ partiales eiuſdem diſpoſitionis.

Confirmatur. Liberum arbitrium, cum producit illam diſpoſitionem, aliquid ex ſe operatur, alias eſſet tamquam inanime quoddam mere paſſiue ſe habens, cuius oppoſitum definit Concilium Tridentinum, ſeſſione 6. decreto de iuſtificatione, cap. 5. & can. 4. ergo ratione proprij conatus liberi arbitrij conſurget intenſior diſpoſitio ad gratiam.

Quinto. Deus, cum per gratiam non deſtruat, ſed perficiat naturam liberi arbitrij, ita ſe habet cum illo, vt ante receptionem gratiæ, & in ipſa receptione gratiæ, & poſt illam, ſuum locum proprium eidem arbitrio relinquat: ergo ita eſt auctor omnium bonorum, vt nihilominus libero arbitrio propria induſtria, & laus conſeruetur, alias laudandus non eſſet homo, quia ſe diſpoſuit ad gratiam; ergo ex propria induſtria poterit quis ſe diſponere intenſius ad gratiam, quam alius; ſtantibus in illis hominibus auxilijs gratiæ præuenientis omnino æqualibus.

Confirmatur. Euenire poteſt, & ſæpius contingit, quod cum æqualibus auxilijs præuenientis gratiæ vnus, pro ſua libertate, conuertatur; alius in peccato permaneat, alias non operarentur libere: ergo pro eadem libertate euenire poterit, quod vnus illorum conuertatur intenſius, & melius ſe diſponat ad gratiam, quàm alius. III

Sexto. Homo, & Angelus eodem prorſus modo ſe habent comparatione gratiæ, cum neutri ſit debita per naturam: ſed Angelo data fuit maior gratia, ſecundum maiorem perfectionem naturalium, vt prima parte, quæſtione 62. articulo 6. docet Sanctus Thomas: ergo & homini:

Confirmatur: nam hac ratione Sanctus Thomas ibi docet, Angelum perfectioris naturę fuiſſe conſequutū maiorem gratiam, & gloriam, quia fortius, & efficacius ad Deum conuerſus eſt, eo quod Angelus operatur ſecundum vltimum potentiæ: ergo ſimiliter, quo aliquis homo pro innata ſua libertate maiori conatu in Deum conuertitur, conſequitur maiorem gratiam, quàm alius, cæteris paribus ex parte auxilij diuini.

Septimo. Vt docet Caietanus, tertia parte, quæſtione decima, articulo quarto, ſuper ſolutione ad ſecundum Sancti Thomæ, cum æquali lumine gloriæ intellectus perfectior perfectius videt Deum, quam alius, qui habet intellectum minus perfectum: IIII & ratio eſt, quia perfectior intellectus magis conatur ad videndum cum eodem lumine. Quod etiam videtur ſentire Sanctus Thomas in eadem ſolutione ad ſecundum, vbi ait, quod gradus in viſione beatifica attenduntur magis ſecundum ordinem gratiæ, quam ſecundum ordinem naturæ; quibus verbis ſupponere videtur, quod attendatur etiam ſecundum ordinem naturæ, quamuis minus principaliter; comparatiuum enim ſupponit poſitiuum: ergo eadem ratione cum æquali auxilio præuenientis gratiæ, vnus magis conabitur, quam alius, meliusq; ſe ad gratiam diſponet, & ita conſequetur maiorem gratiam.

Confirmatur: nam cæteris paribus ex parte obiecti, & medij, & ex parte ſpeciei viſibilis, qui habet magis perfectum, & acutum viſum, perfectiorem elicit viſionem, quam alius: ergo idem continget proportionabiliter in viſione beatifica,

Digitized by Google

& in diſpoſitione ad gratiam.

III. Oppoſitam ſententiam cenſeo eſſe S.Auguſt.& S. Thom. locis infra allegandis; quam ſequuntur eorum diſcipuli. Pro cuius explicatione notandum, nos in hac parte loqui poſſe de quantitate, & perfectione primæ gratiæ habitualis, aut vero de augmento illius, & ſimiliter de diſpoſitione, qua liberum arbitrium motum à Deo,& excitatum ſe diſponit ad illam conſequendam. Et quidem,ſi res attente inſpiciatur, eadem omnino ratio procedit de augmento gratiæ habitualis, quæ de prima illius infuſione. Si enim, ratione maioris conatus liberi arbitrij, infunditur alicui maior gratia iuſtificans, quam alteri; ſtantibus auxilijs æqualibus ex parte Dei; etiam poterit maius augmentum eiuſdem gratiæ conferri, ratione maioris conatus eiuſdem arbitrij. Vnde reſolutio huius controuerſiæ erit vniuerſalis, & procedet tam de infuſione primæ gratiæ habitualis, quàm de eius augmento. Secundo ſupponendum eſt, ex ſupradictis, auxilia præuenientis gratiæ non menſurari ex quantitate præcedentis conatus liberi arbitrij, ſed ex mera, & gratuita voluntate Dei, qui occulto ſuo iudicio, ſed recto, quibuſdam maiora, quibuſdam minora præuenientis gratiæ donat auxilia.

IIII. *Intenſio tota actus ſupernaturalis menſuratur ſecũdum intenſionem auxilii efficacis.* PRima ergo Concluſio ſit. Tota quantitas intenſionis actus, quo peccator proxime præparatur ad gratiam habitualem, menſuratur ſecundum quantitatem auxilij præuenientis gratiæ efficacis. Itaque impoſſibile eſt, quod ille, qui mouetur à Deo per auxilium efficax intenſum, vt quatuor, producat, ob maiorem conatum arbitrij, diſpoſitionem intenſam, vt 6. ſed in vniuerſum maior, vel minor conatus arbitrij debet attendi ſecundum quantitatem maioris auxilij, vel minoris, & illi æquari. Hanc concluſionem ſtatuit Sanctus Thomas ſecunda ſecundæ, quæſt. 24. articulo 3. quærit enim ibi: Vtrum charitas infundatur, ſecundum capacitatem naturalem? & eadem ratio eſt de gratia habituali. & in corpore articuli inquit: *Quantitas Charitatis non dependet ex conditione naturæ, vel ex capacitate naturalis virtutis: ſed ſolum ex voluntate Spiritus ſancti diſtribuentis ſua dona, prout vult*. Et in ſolutione ad primum inquit, *quod illa virtus, ſecundum quam ſua dona Deus dat vnicuique, eſt diſpoſitio, vel præparatio præcedens, ſiue conatus gratiam accipientis: ſed hanc etiam diſpoſitionem, vel conatum præuenit Spiritus ſanctus mouens mentem hominis plus, vel minus, ſecundum ſuam voluntatem*. Quibus verbis ſatis aperte docet, conatum illum,& diſpoſitionē menſurari ex quantitate motionis Spiritus ſancti, plus, vel minus mouentis ſecundum ſuam voluntatem: & idem docet 1. p. quæſt. 62. art. 6.& in 1.ſententiarum, diſtinct. 31. quæſt. 1. articulo 4.

Præterea probatur. Si habens auxilium gratiæ adiuuantis, vt quatuor, conuerteretur intenſione actus, vt 6. propter maiorem conatum liberi arbitrij; ſequeretur, quod illa maior intenſio diſpoſitionis ſupra quantitatem auxilij, & ſimiliter exceſſus gratiæ habitualis, quantum ad illos duos gradus, eſſent tribuenda libero arbitrio, ſecundum ſuam naturalem facultatem, & non adiutorio diuinæ gratiæ. Conſequens videtur contra illud 1. ad Corinth. 4. *Quis enim te diſcernit? quid habes, quod non accepiſti?* Item etiam ſequeretur, quod liberum arbitriũ poſſet ſeipſum inflare aduerſus Deum, & dicere: Gratias tibi Domine, quod me adiuuiſti auxilio, vt quatuor, ſine quo me ad gratiam diſponere non poteram; ſed gratias mihi, quod me conuerti, vt ſex, hæc enim maior intenſio mihi tribuenda eſt, & meæ induſtriæ: quod etiam pugnare videtur cum auctoritate Apoſtoli inducta. Sequela probatur manifeſte: nam actus, quò ad illam maiorem intēſionem, non poteſt eſſe effectiue ab auxilio gratiæ: nam auxilium, vt quatuor non poteſt eſſe principium effectiuum actus, vt ſex; quia non poteſt effectus excedere virtutem ſuæ cauſæ: ergo habens adiutorium gratiæ, vt quatuor, non poteſt producere actum intenſum, vt ſex: vel ſi producit, ille exceſſus non eſt ab auxilio, ſed ex naturali virtute arbitrij creati, & conſequenter quantum ad illum exceſſum ſe diſcerneret viribus naturæ ab alio, qui cum æquali auxilio actum minus intenſum produxit.

Reſpondent ad hoc argumentum, quod tota illa intenſio, & exceſſus ille, ſimul, ac præcipue eſt à Deo, per auxilium gratiæ V.

Digitized by Google

gratiæ præuenientis:nam cauſa totalis illius intenſionis non eſt ſolum auxilium, nec ſolum liberum arbitrium;ſed liberum arbitrium ſimul cum auxilio. Effectus autem poteſt excedere virtutem ſuæ cauſæ partialis,non autem virtutem ſuæ cauſæ totalis. Vnde liberum arbitrium vnius diſcernit quidem ſeipſum ab alio, non per aliquid, quod ita ſit proprium,vt principaliter non ſit à Deo, ſed per aliquid, quod ita eſt proprium, vt, ſecundum omnem rationem, & formalitatem, ſit principaliter à Deo per auxilium præuenientis gratiæ.

Sed contra: nam liberum arbitrium ex ſua naturali facultate nullam habet virtutem proximam actiuam in ordine ad actum ſupernaturalem, quo proxime ad ſuam iuſtificationem præparatur, ſed illam accipit ex auxilio excitantis, & adiuuantis gratiæ, ex quo,tamquam ex prima radice procedit, quod ſuum adhibeat influxum,& conſenſum: ergo etiam liberum arbitrium cum auxilio non poteſt producere magis intenſam diſpoſitionem ad gratiam, quam ſit intenſum auxilium Dei mouentis: vel ſi producit, à ſeipſo id efficit, & non ex adiutorio gratiæ; & ita ipſe homo ſe diſcernit ab alio,per aliquid proprium, quod, vt emanat à libero arbitrio, non accipit ex gratia. Nec ſatisfacit ſolutio data, quod ſolus Deus ſit, qui principaliter per auxilium gratiæ illum diſcernat: nam etiam Fauſtus, qui contra doctrinam Sancti Auguſt. vt ſupra vidimus ſcripſit, aſſerebat, gratiam habere ſemper primas partes in operibus, pertinentibus ad humanam ſalutem, vt patet ex dictis diſputatione ſecunda, numero.octauo.

Præterea arguitur contra eamdem ſolutionem: nam ſi intelligat, quod Deus per auxilium gratiæ præuenientis ſit cauſa principalis, quod homo eliciat diſpoſitionem intenſam, vt ſex, ita ſcilicet, vt per idem auxilium efficiat actiue proprie, quod homo cõuertatur intenſione actus, vt ſex; iam ille, qui conuertitur intenſione actus vt ſex, habet maius auxilium præueniens, quam alter, qui conuertitur, vt quatuor. Si vero intelligat, quod Deus ſit cauſa principalis illius intenſionis,ad eum modum, quo duæ cauſæ partiales concurrunt ad trahendam nauim, quarum vna eſt maioris virtutis, & vehementius influit,quam alia, ſicut intelligere videntur;cõtra arguitur, quia in huiuſmodi cauſis partialibus,conatus, & influxus vnius non dependet effectiue ex conatu, & influxu alterius; quamuis effectus dependeat ab vtraque: ſed vnaquæque cauſa per ſe, etiam ſi ſit minus principalis, adhibet ſuum proprium conatum, quem non accipit ex influxu, & conatu alterius; eo quod vna cauſa non ſubordinatur alteri in cauſando: ergo ſi hoc modo ſe habent gratia, & liberum arbitrium; ſequitur quod liberum arbitrium habeat aliquem influxum proprium in illam diſpoſitionem intenſam, vt ſex, quem non accipiat ex influxu, & operatione præuenientis gratiæ. Sed ratione illius maioris influxus, ſe diſcernit ab alio,qui conuertitur,vt quatuor: nam alter cum auxilio eodem adiuuante voluit conari ſolum, vt quatuor: ergo per aliquid ſibi proprium procedens ex innata arbitrij libertate ſe diſcernit ab alio.

Gratia, & lib. arb. nõ ſunt cauſæ partiales ſupernaturales actus

VI. Confirmatur hoc inſigni quodam teſtimonio Sancti Auguſtini libro de prædeſtinatione Sanctorum, cap. 5. vbi expendens præallegatum locum Apoſtoli: *Quis enim te diſcernit?* inquit: *Numquid per hæc dona, quæ omnibus communia ſunt hominibus, prius dixit: Quis enim te diſcernit? & deinde addidit: Quid habes, quod non accepiſti? Poſſet quippe dicere homo inflatus aduerſus alterum: Diſcernit me fides mea, iuſtitia mea, vel quid aliud. Talibus occurrens cogitationibus bonus Doctor inquit: Quid autẽ habes, quod non accepiſti? à quo, niſi ab illo, qui te diſcernit ab alio, cui non donauit, quod donauit tibi?* Quibus verbis ſatis aperte docet,nihil habere hominem à ſeipſo, quo diſcernatur ab alio etiam minus principaliter, quod non acceperit ex dono gratiæ: ergo, ſecundum Auguſtinum, qui intenſius conuertitur, accipit à Deo aliquod auxilium adiuuantis gratiæ magis intenſum, quam alius.

Secundo probatur noſtra concluſio. Nam communiter Sancti Patres docent contra humanam ſuperbiam, quidquid boni reperitur in homine, referendum eſſe in ſolum Deum,tamquam in primum auctorem; & non in liberum arbitrium, dicit enim Sanctus Cyprianus,libro 3. ad Quirinum, cap. 11. *In nullo gloriandum,*

Deo totum eſt tribuendum.

quando noſtrum nihil eſt, quæ verba refert, atque confirmat Sanctus Auguſtinus, libro de dono perſeuerantiæ, cap. 14. *Rectè*, inquiens, *viuimus*, *ſi totum Deo demus, non illi ex parte, & nobis ex parte*. Et in Enchirid. ad Laurentium, c. 32. explicans illud Apoſt. *non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, &c.* poſtquam retulit, & impugnauit quamdam explicationem, quam diſput. 97. num. 7. commemorabimus, ſic concludit: *Reſtat, vt propterea dictum rectè intelligatur, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, vt totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam*. Et Greg. Nazianz. in quadam hom. ſuper c. 19. Matt. explicans illud: *Non eſt volentis, &c.* inquit: *Quoniam velle ipſum à Deo quoque eſt, iure optimo totum Deo aſſignauit*. Et S. Anſelm. lib. de concordia prædeſt. & lib. arbit. paulo poſt principium. *Totum*, inquit, *imputandum eſt gratiæ, quia nec volentis eſt, quod vult, nec currentis, quod currit, ſed miſerentis Dei*. Et S. Bernardus in tract. de gratia, & libero arbitrio ait: *Non partim gratia, partim liberum arbitrium; ſed totum ſingula opere indiuiduo peragunt: totum quidem hoc, & totum illa; ſed vt totum in illo, ſic totum ex illa*: ergo totus conatus, quo liberum arbitrium ſe præparat ad gratiam, & tota intenſio illius referenda ſunt in auxilium gratiæ adiuuantis. Alia loca Sanctorum Patrum, quæ noſtram confirmant ſententiam in ſolutionibus argumentorum adducemus.

Confirmantur hæc omnia argumentis, quibus diſp. 85. manifeſtum fiet, gratiam, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales piæ operationis, ſed totales in ſuo genere, quarum vna ſubordinatur alteri. Idipſum confirmant argumenta, quibus diſput. 108. oſtendemus, eſſe impoſſibile, vt, ſtantibus auxilijs omnibus præuenientis gratiæ æqualibus in duobus hominibus; vnus conuertatur, & alter non. Si enim, qui conuertitur, accipit à Deo nouum aliquod auxilium, quod non eſt datum illi, qui non conuertitur; ſequitur, eadem ratione, maius, ſeu intenſius auxilium datum fuiſſe à Deo illi, qui intenſius conuertitur, quàm fuerit collatum ei, qui minus intenſe operatur.

Tertio probatur: nam quando mouens eſt infinitæ virtutis, cuius voluntati nullus poteſt reſiſtere, tanta intenſione mouetur mobile, quanta mouens mouet: ergo, ſi voluntas humana mouetur, vt ſe moueat intenſione, vt ſex, auxilium adiuuantis gratiæ, quo Deus mouet efficaciter eamdem voluntatem ad liberum conſenſum, debet eſſe intenſum, vt ſex: ergo non ſtat, quod aliquis habeat auxilium gratiæ adiuuantis, vt quatuor; & ipſe pro innata ſua libertate côuertatur ad Deum intenſione, vt ſex, aut etiam intenſione, vt duo, vel tria; ſed ſemper conuertetur intenſione, vt quatuor, iuxta quantitatem auxilij.

Secunda Concluſio. Tota quantitas habitualis gratiæ, quæ infunditur peccatori, tandem menſuratur iuxta quantitatem motionis diuinæ, ſiue auxilij gratiæ adiuuantis. Hæc concluſio ſequitur ex prima per euidentem conſequentiam: nam gratia menſuratur iuxta quantitatem præparationis liberi arbitrij; & ipſa præparatio menſuratur iuxta quantitatem auxilij gratiæ adiuuantis, vt oſtenſum eſt in concluſione præcedenti: ergo, de primo ad vltimum, quantitas gratiæ habitualis menſuratur ex quantitate eiuſdem auxilij.

Secundo probatur ex illo ad Epheſ. 4. *Vnicuique noſtrum data eſt gratia, ſecundum menſuram donationis Chriſti*. Et 1. ad Corinth. 12. *Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem ſpiritus diuidens ſingulis, prout vult*: ergo ex voluntate diuina, & motione gratiæ ipſius, menſuratur gratia in adultis, & non ex aliqua virtute naturali: gratia enim excedit omnem naturalem virtutem, & præparationem humanam, vt ſupra dictum eſt. VII.

Gratię habitualis quantitas in adultis tandē menſuratur ſecundum quantitatē auxilii diuini.

VIII. AD primum reſpondetur cum Sancto Thoma ſecunda ſecundæ, quæſtione 24. articulo 3. ad primum, quod illa virtus, ſecundum quam ſua dona Deus dat vnicuique, eſt diſpoſitio, vel præparatio præcedens, ſiue conatus gratiam accipientis; ſed hanc etiam diſpoſitionem, vel conatum præuenit Spiritus ſanctus mouens vel plus, vel minus ſecundum ſuam voluntatem, vt ſupra dictum eſt. Confirmari poteſt, & explicari hæc ſolutio ex alia parabola Euãgelij, in qua habetur, quod, qui à Deo accepit quinque talẽta, ſuperlucratus eſt alia quinque,

& qui

& qui duo talenta accepit, ſuperlucratus eſt alia duo. Non enim ait: *Domine quinque tradidiſti mihi*, & lucratus ſum octo, vel tria, ſed lucratus ſum alia quinque: neque inquit, tradidiſti duo, & lucratus ſum vnum, vel tria, ſed lucratus ſum alia duo, iuxta menſuram talenti traditi. In quo deſignatur, quod iuxta quantitatem motionis diuinę, quę per talentum à Deo traditum deſignatur, menſuratur quantitas cooperationis arbitrij, per quam lucratur homo vitam æternam, & meretur intrare in gaudium Domini ſui.

Actus dupliciter dicitur proprius hominis.

Ad ſecundum reſpondetur, dupliciter aliquã diſpoſitionem poſſe dici propriam alicuius; primo modo, quia eſt ab illo, & non ab alio gratis donata, vel accepta: & in hoc ſenſu nulla diſpoſitio ad gratiam eſt propria hominis; quia quidquid habet homo, eſt acceptũ à Deo, vt ſupra dictum eſt. Secundo modo dicitur propria, quia videlicet eſt à principio intrinſeco, & libere elicita ab iſto, & non ab alio homine: & in hoc ſenſu vnuſquiſque recipit gratiam ſecundum propriam diſpoſitionem, & cooperationem, quam tamen accipit ex dono gratiæ præuenientis, & mouentis efficaciter liberum arbitrium, vt dictum eſt. Et iuxta hanc doctrinam intelliguntur verba Concilij Tridentini, vt explicat Bañes 2.2. quæſt. 24. art. 3. ad 1. Eamdem doctrinam proſequitur S. Tho. ſuper cap. 25. Matth. & colligitur ex S. Auguſtino lib. 1. retractationum, vbi retractans id, quod in expoſitione quarumdam propoſitionum ex epiſtola ad Rom. cap. 23. dixerat, ſcilicet, *quod credimus, noſtrum eſt, quod autem bonum operamur, illius eſt, qui credentibus dat Spiritum ſanctũ*, inquit: *Vtrumque ergo noſtrum eſt propter arbitrium voluntatis; & vtrumque tamen datum eſt per ſpiritum fidei, & charitatis*. Et ſermone ſecundo de Aſcenſione Domini, qui eſt 175. de tempore, ait: *Non extollamur, nec de noſtris, quaſi de proprijs meritis præſumamus*. Quibus verbis aperte docet, merita noſtra non ita eſſe propria, vt ſint in nobis ex nobis. Sunt ergo propria, quoniam à nobis libere efficiuntur. Sed hoc noſtrum non erit noſtrum, niſi Deus dederit.

Circa finem S. cum preſbyter.

IX. Ad tertiũ reſpondetur, quod liberum arbitrium motum à Deo, & excitatũ auxilio ſpeciali, eſt quidem cauſa libera actus, quo ſe ad iuſtificantem gratiam diſponit; non tamen eſt prima cauſa illius, ſed proxima, atque adeo ſubordinata motioni ipſius Dei, qui eſt prima cauſa ſimpliciter: vnde, ſecundum quantitatem motionis diuinæ, erit inteſus actus liberi arb.

Ad quartum reſpondetur, quod auxilium gratiæ, & liberum arbitrium nõ ſunt duæ cauſæ partiales præparationis ad gratiam, ſed quælibet eſt totalis in ſuo genere, quarum vna ſubordinatur alteri, vt diſputatione 85. manifeſtum fiet.

Operari ex ſe accipitur dupliciter.

Ad cõfirmationem reſpondetur, quod operari ex ſe accipitur dupliciter: primo modo pro hoc, quod eſt operari aliquid à principio intrinſeco ſe mouente: & iſto modo voluntas, dum conſentit, & producit præparationem ad gratiam, aliquid operatur ex ſe. Secundo modo accipitur pro eo, quod eſt operari cum excluſione alterius prioris principij extrinſeci, mouentis, & iſto modo voluntas nil operatur ex ſeipſa, ſed ex motione Dei, iuxta quam menſuratur ipſe influxus voluntatis, vt dictum eſt. Hæc ſolutio colligitur ex S. Thoma 1. p. quæſt. 105. art. 4. ad ſecundum, & tertium, vt diſp. 96. patebit.

Libero arbitrio in quo ſenſu Deus relinquat propriam induſtriã, & laudem.

Ad quintum reſpondetur, quod Deus ante receptionem gratiæ, & in ipſa receptione gratiæ, & poſt receptionem gratiæ, relinquit proprium locum libero arbitrio: quatenus videlicet illud non cogit, aut neceſſitat neceſſitate abſoluta, ſed ſemper illud mouet libere iuxta conditionem ſuæ naturæ. Vnde liberum arbitrium in opere ſuæ iuſtificationis habet quidem ſuam propriam laudem, & induſtriam, ſecundum quod libere perducit diſpoſitionem ad gratiam, ſcilicet ipſum velle. Sed tamen ſicut velle non habet à ſeipſo, ſed illud accipit ex dono gratiæ, iuxta verbum Apoſtoli ad Philip. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis velle, & perficere*; ita etiam laudem illam, & induſtriam non habet liberũ arbitrium à ſeipſo, ſed ex dono gratiæ, vt *qui gloriatur, in Domino glorietur*, & non in ſeipſo. Dicitur enim Iſaiæ 42. *Gloriam meam alteri non dabo*. Quæ verba exponens S. Bernardus in ſermone de triplici gloria inquit: *Nouerat Apoſtolus gloriam propriam eſſe Creatoris, qui dicit: Gloriam meam alteri non dabo: ſed conſiderauit, rationalem naturam adeò affectare gloriam, vt aut vix,* — X.

S. Bern.

aut

aut numquam ab hoc compeſci deſiderio poſſit. Propterea, ſecundum datam ſibi à Deo ſapientiam, ſaluberrimum adinuenit conſilium, dicens: Quādoquidem perſuaderi nobis non poteſt non gloriari, ſaltem qui gloriatur, in Domino glorietur. Hanc ſolutionem proſequitur latiſſime S. Proſper libro contra Collatorem cap. 36. 37. 38. Vbi reprehendit Caſſianum, quia dixerat, in his, quæ pertinent ad pietatem, aliquid eſſe tribuendum libero arbitrio, quod nō eſſet acceptum ex dono gratiæ: loquens enim Caſſianus collatione 13. cap. 14. de patientia Iob, inquit, quod gratia Dei nō ita illum à Diaboli impugnatione protexit, vt nullum virtuti humanæ relinqueret locum. Et inferius explicās illud Matthæi 8. *Non inueni tantam fidem in Iſrael*, ſubdit: *Nullius enim laudis eſſet, aut meriti* (ſcilicet Centurionis fides) *ſi id in eo Chriſtus, quod ipſe donauerat, prætuliſſet. Alioquin dixiſſet: Non dedi tantam fidem Iſrael.* Et poſt pauca explicās illud Gen. 22. *Tentauit Deus Abraham*, inquit: *Non enim illam fidem, quam ei Dominus inſpirauerat, ſed illam, quam vocatus ſemel, atque illuminatus à Domino, per arbitrij libertatem poterat exhibere, experiri voluit diuina iuſtitia.* Quibus verbis aliquid attribuit libero arbitrio, non donatū ex gratia adiuuante. Hanc doctrinam impugnat S. Proſper, & inter alia conſideratione digna, quæ docet in cap. 36. citato, inquit: *At exigua concluſione pene totum tu Pelagianum dogma confirmas, dicendo: Nullius enim laudis eſſet, aut meriti, ſi id in eo Chriſtus, quod ipſe donauerat, prætuliſſet.* Et idem repetit cap. 37. & 38. Sed de his plura dicta ſunt ſupra. Ad confirmationem negatur antecedens, de quo ex profeſſo erit agendum diſput. 108.

Caſsiani error circa vires arbit. impugnatur.

XI. Ad ſextum reſpondet S. Tho. 1. p. q. 62. art. 6. ad 3. quod non eſt eadem ratio de homine, & Angelo: & differentia conſiſtit in hoc, quod Angeli ſpecie differunt inter ſe; homines autem ſolo numero. Differentia autem ſecundum ſpeciem eſt per formam, ſed differentia ſecundum numerum eſt per materiam. Vnde Deus, ſecundum ordinem ſuæ ſapientiæ, voluit miſericorditer Angelis dare auxilium gratiæ maius, vel minus ſecundum maiorem, vel minorem perfectionem naturæ, vt ſupra explicatum eſt. In hominibus autem non ſeruauit huiuſmodi proportionem. Vnde, tam in Angelis, quàm in hominibus quantitas conuerſionis in Deum, per quam ſe præparauerunt ad gratiam, deſumitur ex quantitate auxilij diuini. Non enim ſe præparauerunt Angeli ad gratiam, per conuerſionem naturalem in Deum, ſed per ſupernaturalem, quæ ſubinde menſurari debuit, iuxta quantitatem motionis Spiritus ſancti, ſicut menſuratur in nobis. Verumtamen (vt dictum eſt) Angelis perfectioris naturæ voluit Deus intenſius auxilium conferre, vt maiorem conſequerentur gratiam, & gloriam. Sed de hoc agūt Thomiſtæ ex profeſſo 1. p. q. 62. citata. Videatur S. Tho. 2. 2. q. 24. art. 3. ad 3. & ibi Caietanus. Et per hæc patet ad confirmationem.

Angelis collata eſt gratia ſecundum quantitatē naturaliū, homini nō item.

Ad ſeptimum argumentum in diſput. ſeq. reſpondendum erit ex profeſſo.

Ad confirmationē negatur conſequentia: nam potentia viſiua eſt ſecundum ſe eiuſdem ordinis cum actu viſionis, & ex ſua natura habet virtutem proximā actiuam, ad videndū quodcumque obiectum viſibile: ſpecies autem requiritur ex parte obiecti, vt vniatur cum potentia. Cæterum intellectus creatus ſine lumine gloriæ nullam habet virtutem proximam actiuam in ordine ad viſionem beatificā, ſed ſolum radicaliter, vt patebit diſputatione ſequenti, eo quod illa viſio eſt ſuperioris ordinis. Vnde non eſt ſimile.

Diſputatio LXIII.

Vtrū intellectus naturaliter perfectior, cum æquali lumine gloriæ producat actum viſionis beatificæ magis intēſum, quàm alius.

PARTEM affirmatiuam tenet Scotus in 4. diſt. 50. quæſt. 6. Durandus in 3. diſt. 14. q. 1. ad vltimum argum. Riccard. in 4. diſt. 49. art. 2. q. 8. Io. Maior ead. diſt. q. 10. ad 2. Olchot. in ſuis determinationibus quæſt. 8. art. 1. ad quartum, & pro eadem ſententia refertur Caietan. L.

3. p.

3. p. q. 10. ar. 4. Eam ſequuntur quidam recentiores Theologi, & arbitrantur, hanc ſententiam eſſe conſonā principijs Theologiæ, & veritati: Probatur hæc ſententia.

Primo auctoritate S. Tho. 3. p. cit. ar. 4. ad 2. vbi ait, *quod gradus in viſione beatifica attenditur magis ſecundum ordinem gratiæ, quàm ſecundum ordinem naturæ*. Sentit ergo, quod etiam attendatur ſecūdum ordinem naturæ, quamuis minus principaliter: illud enim comparatiuum, *magis*, præſupponit poſitiuum.

Arguitur ſecundo. Intellectus, per ſuā naturalem virtutem, vere concurrit actiue ad viſionem beatificam (vt docet S. Tho. p. 2. q. 3. ar. 2.) ergo aliquid confert ad illam: ergo, cæteris paribus, quo fuerit perfectior intellectus, eo erit viſio beatifica perfectior. Si dicatur, quod intellectus ex naturali virtute nullam habeat actiuitatem proximam reſpectu viſionis beatificæ, ſed totam participet à lumine gloriæ; & ideo, iuxta quantitatem luminis gloriæ, debet menſurari viſio beatifica; contra hoc

Arguitur tertio. Sicut lumen gloriæ eſt tota virtus ad videndum Deum, ita habitus fidei eſt tota virtus proxima ad credendum: etenim vterque actus excedit facultatem naturæ, & quantum ad ſubſtantiam, & quantum ad modum, vt patebit infra, ſed melior intellectus cum æquali lumine fidei, melius penetrat myſteria fidei, & aliquando producit actum intenſiorem ipſo habitu: ergo ſimiliter intellectus perfectior cum æquali lumine gloriæ producet viſionem beatificā magis intenſam, quam intellectus imperfectus. Diſp. 65.

Quarto. Species intelligibilis determinat intellectum poſſibilem, & eius actiuitatem, ad talem cognitionem, ſicut lumē gloriæ determinat intellectum ad viſionem beatificam; ſed intellectus perfectior cum eadem ſpecie perfectius intelligit idem obiectum, quam alius intellectus minus perfectus: ſicut cum eadem ſpecie viſibili, melius videt cęteris paribus, potentia viſiua auctior, & perfectior: ergo.

II. Quinto. Quando duæ cauſæ partiales concurrunt ad eumdem numero effectū, quo altera illarum eſt perfectior, eo perfectius influit, & perfectior producitur effectus, vt patet, ſi duo luminoſa applicentur diaphano; eo enim perfectius illuminant, quo alterum luminoſum fuerit perfectius; ſed virtus naturalis intellectus, & lumen gloriæ concurrunt, tamquam duæ cauſæ partiales ad viſionem beatificam: implicat enim, quod reſpectu eiuſdem effectus dentur duæ cauſæ particulares, & quod quælibet ſit totalis: ergo.

Sexto. Si cum medio demonſtratiuo concurrat medium probabile, producitur actus ſcientiæ eo intenſior, quo medium fuerit efficacius: ergo incrementum alicuius partis totius cauſæ conducit ad intenſionem maiorem effectus, etiam quando effectus eſt ſupra facultatem alicuius partis cauſæ talis: ergo, melior intellectus cum æquali lumine gloriæ producet viſionem magis perfectam.

Septimo. Viſio beatifica, inquantum eſt formaliter actio vitalis, non procedit à lumine gloriæ, ſed à potentia naturali, ſecundum ſuam naturalem virtutem. Hac enim ratione actio dicitur vitalis, quia procedit à potentia vitali; lumen autem gloriæ non eſt potentia vitalis, ſed ipſe intellectus: ergo, quo potentia naturalis fuerit perfectior, eo, cæteris paribus, perfectiorem actum producet.

Oppoſitam ſententiam tenet S. Tho. 1. p. q. 12. ar. 6. ad 3. & 3. contra Gentes, cap. 58. M. Soto in 4. diſt. 49. q. 3. art. 2. Medina 1. 2. q. 3. art. 2. dub. 3. ad quintum. Zumel. 1. p. citata diſputatione 1. concl. 2. & M. Bañes, & omnes Thomiſtæ, & eſt adeo certa, vt oppoſita nullam probabilitatem habeat, pro cuius explicatione.

Notandū primo, quod dupliciter vna actio eſſe poteſt perfectior alia: primo modo intrinſece, quia videlicet eſt perfectior ſecundum intenſionem actus, aut ſecundum aliam perfectionem illi intrinſecam, vt ſecundum claritatem, vel aliquid huiuſmodi. Secundo modo extrinſece, quia videlicet elicitur à perfectiori ſuppoſito, habente nobilius eſſe: in quo ſenſu S. Thomas p. 2. q. 4. art. 5. in corp. docet, quod poſt reſurrectionem, quando anima vnietur corpori, viſio beatificā cuiuſcumque beati erit perfectior, quā nunc ſit, cū anima eſt ſeparata à corpore. Et ratio S. Tho. eſt, quoniā, cum operatio dependeat ex natura, quanto anima erit perfectior in ſua natura, tanto perfectius habebit ſuam propriam operationem, eam præſertim in qua fælicitas conſiſtit. III.

Actio vna poteſt dupliciter eſſe alia perfectior.

Notan-

Digitized by Google

Quantitas viſionis beatæ in adultis correſpondet quantitati meritorũ.

Notandum eſt ſecundo, quod in adultis quãtitas viſionis beatificæ debet correſpondere quantitati meritorum. Hoc fundamentum eſt de fide: habetur enim definitum in Concilio Florentino in decreto fidei: vbi dicitur: Animas ad plenũ purgatas in cælum mox recipi, & intueri clare ipſum Deum trinum, & vnum; ſicuti eſt: pro meritorum tamen diuerſitate, alium alio perfectius. Quod etiam colligitur ex Apoſtolo dicente: *Reddet vnicuique ſecundum opera eius*; & in Euangelio id ipſum dicitur ſæpiſſime. Sit ergo

Rom. 2.

IIII. PRima Concluſio. Perfectione extrinſeca, quæ deſumitur ex maiori perfectione ſuppoſiti elicientis viſionẽ beatificam, nullum eſt inconueniens concedere, quod intellectus perfectior, cum æquali lumine gloriæ, producat actum viſionis beatificæ perfectiorem. Hæc concluſio videtur expreſſe S. Thom. p. 2. cit. & quantum ego exiſtimo, illam dumtaxat intendit docere Caiet. vbi ſupra; & ideo numquam dixit, quod intellectus perfectior poteſt cũ æquali lumine gloriæ producere actum viſionis beatificæ magis intenſum, ſed magis perfectum, quod explicari poteſt de perfectione extrinſeca.

Viſio beatifica nobilioris intellectus eſt extrinſece perfectior cæteris paribus viſione intellectus minus perfecti.

Probatur concluſio ratione S. Thomæ; Anima coniũcta corpori habet perfectius eſſe, quàm ſeparata, & ſimiliter vna anima habet perfectius eſſe indiuiduale, quàm alia: ſed operatio ſequitur ad eſſe: ergo ex parte ſuppoſiti elicientis, viſio beatifica vnius poteſt eſſe perfectior perfectione extrinſeca viſione beatifica alterius, etiam ſi lumen gloriæ ſit æquale. Idem argumentum poteſt fieri de Angelo; cũ enim eſſe Angeli ſit nobilius, quàm eſſe creatum cuiuſcumque animæ, ex hac parte viſio beatifica illius erit perfectior viſione beatifica hominis, cæteris paribus ex parte luminis gloriæ.

V. Secunda Concluſio. Intellectus quantumuis perfectus, etiam ſupremi Angeli, cum æquali lumine gloriæ, non videbit perfectius Deum, perfectione intrinſeca actus, quæ deſumitur ex parte intenſionis, aut claritatis viſionis. Probatur Primo: nã ponamus caſum, quod Angelus, & homo habeant æquale lumen gloriæ, & æqualia merita, vel ſint duo homines habentes æqualia merita; vnus tamen ex illis ſit perfectiſſimi intellectus, alius vero habeat intellectum valde imperfectũ; tunc eſt argumentum. Omnibus iſtis habentibus æqualia merita dabitur in Patria lumen gloriæ æquale, cum illud lumen detur propter merita: ergo, ſi cum æquali lumine, intellectus perfectior ſecundum naturam, intenſius, vel clarius videt Deum; ſequitur, quod ille exceſſus correſpondeat naturæ, non autem meritis; & ita vnus alio perfectius videret Deum, non pro meritorum diuerſitate, ſiquidem merita fuerunt omnino æqualia, vt ſupponimus; ſed pro diuerſitate naturæ, quod videtur contra Concilium Florentinum, vbi ſupra, & contra veritatem: nam ſequeretur, quod ille exceſſus gloriæ non daretur ex gratia, neque ex meritis Chriſti, ſed procederet ex natura, quod eſt contra illud Rom. 6. *Gratia autem Dei vita æterna*.

Intellectus perfectior cum æquali lumine gloriæ non producet viſionem beatificam magis intẽſam.

VI. Ad hoc argumentum, quod vehementer torquet auctores oppoſitæ ſententiæ, duas adhibent ſolutiones. Prima ſolutio eſt, quod in caſu poſito, Angelo, vel homini, habentibus perfectiorem intellectũ naturalem, dabitur minus lumen gloriæ, quàm alteri homini imperfectioris intellectus; quia minus lumen gloriæ ſufficit ad conſequendum præmium æquale ipſis meritis. Itaque quantum vnus ex illis ſuperat alium in facultate naturali intellectus, tãtum ab alio ſuperabitur in lumine gloriæ, & ita æqualibus meritis correſpondebit in illis æqualis viſio beatifica. Hæc tamen ſolutio non videtur ſubſiſtere. Primo: nam etiam lumen gloriæ datur adultis in præmium meritorum, cum ſit terminus operationis procedentis ex gratia: ergo, ſi habentibus æqualia merita datur inæquale lumen gloriæ, iam aliquod præmium non dabitur adultis, iuxta quantitatem meritorum: quod eſt contra Concilium Florentinum, vbi ſupra. Secundo: nam alias ſequeretur, eſſe melioris conditionis in patria, cæteris paribus illum, qui habet intellectum minus perfectum, quàm ſit Angelus, vel alius homo perfectiſſimi intellectus: nam habebit in Patria maiorem ornatũ ſupernaturalem; ſiquidem perfundetur maiori lumine gloriæ. Tertio: nam habitus, & actus charitatis proportionantur in Patria lumini gloriæ: ergo, ſi habenti minus perfectum in-

tellectum

tellectû datur maius lumen gloriæ, etiam debet dari maior charitas, & ita magis diliget Deum, quàm alter perfectioris intellectus, habens merita æqualia. Cũ enim habenti perfectiorem intellectum detur minus lumen gloriæ, etiam debet illi dari minor charitas, & ita exiſtentibus in duobus æqualibus meritis, vnus in Patria intenſius diligeret Deum, quàm alius, & conſequenter haberet maiorem beatitudinem, quod tamen non poteſt admitti.

Hac ſolutione impugnata, adhibent ſecundam, & inquiunt, quod in caſu poſito dabitur lumen gloriæ æquale habentibus merita æqualia, quamuis vnus ſit perfectiſſimi intellectus, vt Angelus, alius vero imperfecti: & gloria ſimiliter erit æqualis. Sed addit hæc ſolutio, ad diuinam prouidẽtiam pertinere, eo ipſo, quod Deus ſtatuit perducere in ſuam beatitudinem homines habentes facultates naturalis intellectus, & voluntatis inæquales, conferreq. illis beatitudinẽ pro quantitate meritorum cuiuſque; cõpenſare inæqualitatem illam virium naturalium ipſorum ſuo influxu immediato, quo vnà cum lumine gloriæ, & potentijs eorum influit in viſionem, amorem, & fruitionem: quod præſtabit, influendo tanto efficacius, eo influxu, quantum ſatis ſit, vt effectus ſint æquales: ita enim fiet, vt vbi merita fuerint æqualia, non ſolum præmia eſſentialia æqualia ſint, ſed etiam lumen gloriæ, & habitus charitatis exiſtens in volũtate. Sed hæc ſolutio non euadit difficultatem propoſitam; arguitur enim contra illam: nam, cum beati vtantur lumine gloriæ, ſecundum vltimum potentiæ, auxilium Dei actuale debet eſſe proportionatum lumini gloriæ; alias eſſet miraculum: ſicut eſſet miraculum, quod cum igne habente virtutem calefactiuam, vt octo, Deus ſolum concurreret auxilio actuali, vt ſex: ergo cum habentibus æquale lumẽ gloriæ, influit Deus in viſionem beatificã æquali auxilio actuali. Præterea: nam hac ſecunda ſolutione non vitant inconuenientia, propter quæ reijciunt, tamquam inſufficientem, primam ſolutionem; quoniam iuxta illam, aliqua perfectio, vel intenſio beatitudinis correſponderet naturæ, quæ nec procederet ex gratia, neque ex meritis Chriſti, quod ſic oſtenditur. Nam intellectus perfectior, cum æquali lumine gloriæ, perfectius influit in viſionem beatificam, quàm alius intellectus minus perfectus: ergo illa maior perfectio tribuitur maiori virtuti naturali intellectus: nam, vt ſupponimus, lumen gloriæ eſt æquale. Item etiam adhuc ſequitur, quod habentibus æqualia merita detur præmiũ inæquale. Probatur: nam, cum homo iuſtus per bona opera mereatur æternam beatitudinem, conſequenter etiam meretur, quod Deus auxilio actuali ſimul influat cum eius intellectu, & lumine gloriæ in viſionem beatificam: ergo, ſi cum intellectu minus perfecto influit Deus maiori auxilio actuali, quàm influat cum intellectu magis perfecto, ſtãtibus meritis æqualibus, iam vni ex illis dabitur in præmium maior influxus Dei, quàm alteri, & ita præmia manebunt inæqualia, & erit melioris conditionis ille, qui habebit intellectum minus perfectum.

Secundo probatur concluſio. Nam, vt ſupra oſtenſum eſt, lumen gloriæ eſt tota virtus proxima ad videndum Deum: ergo viſio beatifica non poteſt eſſe intẽſior, quàm lumen gloriæ; alias effectus excederet virtutem ſuæ cauſæ. Denique probatur omnibus argumentis, quibus ſupra oſtendimus, non poſſe contingere, vt cum æquali auxilio gratiæ adiuuantis, vnus intenſius operetur, & melius ſe ad gratiam diſponat, quàm alius.

AD primum argumentum reſpondetur primo, quod tantũ probat primam concluſionem. Quatenus vero contra ſecundam videtur procedere, reſpondetur ſecundo, illud aduerbium, *magis*, non accipi à S. Thoma comparatiue, ſed aduerſatiue, vt colligitur ex alijs eius locis ſupra inductis, vbi manifeſte docet, quod quantitas viſionis beatificæ nõ attenditur ex perfectione naturali intellectus, ſed ex lumine gloriæ. Et iſte modus loquendi eſt ſatis communis: ſicut cum dicitur, vitã ſtudioſam eſſe magis ſequendam, quàm vitioſam. Præterea reſpondetur, Sanctum Thomam ſolum ſignificare voluiſſe, ex maiori perfectione naturæ elicientis viſionem beatificã, deſumi quamdam eius perfectionem extrinſecam; ex parte ſuppoſiti operantis, in eo ſenſu, quo 1. 2. q. 4. citata, ar. 5. in corp. docuit, quod viſio beatifica erit perfectior, in B. Petro, verbi gratia, poſt reſurrectionem, quando VII.

anima

anima erit vnita corpori, quàm ſit modo, cum eſt à corpore ſeparata: vt in prima conclusione dictum eſt.

Ad ſecundum reſpondetur, intellectũ, vt eleuatum lumine gloriæ concurrere actiue ad viſionem beatificam; etenim, ſecundum ſe, nullam habet virtutem proximam actiuam. Vnde ex perfectione luminis gloriæ debet deſumi perfectio viſionis beatificæ, & non ex natuali perfectione intellectus.

Ad tertium reſpondetur, meliorem intellectum, cum æquali habitu fidei, non melius penetrare ea, quæ per ſe pertinent ad fidem, quàm alium habentem intellectum minus perfectum; ſi vterque vtatur habitu ſecundum vltimum potentiæ. Verum eſt, perfectiorem intellectum penetrare melius ea, quæ poſſent cognoſci lumine naturali, ex quorum cognitione remouentur impedimenta fidei. Quãdo autem habens intellectum perfectiorẽ, prorumpit in actum magis intenſum ipſo habitu, illa maior intenſio non procedit à maiori conatu potentiæ, ſecundum ſuam virtutem naturalem, ſed à conatu eiuſdẽ potentiæ, vt adiutæ, & motæ à Deo maiori auxilio ſupernaturali. In patria autem, quoniam Deus ęquali auxilio actuali adiuuat habentes æquale lumen gloriæ, & æqualia merita, ideo ſemper producunt viſionem beatificam æqualem.

Intellectus melior cum æquali auxilio non melius penetrat, quę ſunt fidei.

VIII. Ad quartum negatur conſequentia; & ratio diſcriminis eſt: nam ſpecies naturalis eſt ſubordinata intellectui, cum ſit quaſi forma inſtrumentalis illius, in ordine ad cognitionẽ. Ideo melior intellectus perfectiori modo eleuat ſpeciem, & conſequenter producit magis perfectam cognitionem: ſicut cum eodem calamo eodem modo præparato, melius ſcribit vnus, quã alius, quia melius, ac perfectius eleuat illud inſtrumentum. Cæterum eſſentia diuina, in ratione ſpeciei intelligibilis, & lumen gloriæ non ſubordinantur proprie intellectui, quia non participant ab eo virtutem proximam, ſed potius communicant eam illi ad videndum Deum clarè. Vnde non eſt ſimile.

Intellectus perfectior cum eadẽ ſpecie naturali, perfectiorem intellectionẽ producit.

Ad quintum argumentum reſpondetur, intellectum, & lumen gloriæ non eſſe duas cauſas partiales viſionis beatificæ, ſed totales ſubordinatas. Intellectus enim eam producit, vt quod; & lumen gloriæ, vt quo: nec eſt inconueniens, quod, reſpectu eiuſdem effectus, dentur duæ cauſæ totales, quando ſunt prædicto modo ſubordinatæ, vt diſp. 85. manifeſtum fiet.

Intellectus, & lumẽ gloriæ non ſunt duæ cauſæ partialis viſionis beatificæ.

Ad ſextum reſpondetur, quod mediũ probabile non facit actum ſcientiæ eſſe magis intenſum, & perfectum intrinſece: ſed ſolum confirmat, quaſi ab extrinſeco, ipſam ſcientiam, & remouet impedimenta, quæ illi poſſent obſtare: ſicut ratio naturalis inducta ad ea, quæ ſunt fidei, confirmat ab extrinſeco ipſam fidem. Proportionabiliter dicimus in præſenti, quod maior perfectio naturalis intellectus nõ cõducit, cæteris paribus, ad hoc, quod viſio beatifica ſit intrinſece magis perfecta; ſed ſolum extrinſece, vt dictum eſt.

Mediũ probabile non intendit ſcientiam.

Ad ſeptimum reſpondetur, vitalitatem proximam viſionis beatificæ procedere, vt quo, à lumine gloriæ, vt diſputatione ſequenti manifeſtum fiet.

Per hæc manet ſolutum ſeptimum argumentum factum diſputatione præcedenti. Dicimus enim, quod, ſicut tota intenſio actus ſupernaturalis menſuratur ex quãtitate efficacis auxilij; ita ſimiliter tota intenſio viſionis beatificæ mẽſuratur iuxta intenſionem luminis gloriæ. Nec docet oppoſitum Caietanus, aut S. Thom. vt ex ſupradictis conſtat.

Secundò reſpondetur, quod reſpectu gratiæ ſunt ſpecialia loca Scripturæ, Summorum Pontificum, & Conciliorum, ac Sanctorum Patrum auctoritates, quæ cogunt nos, vt aſſeramus, in opere ſuæ iuſtificationis nihil habere hominem à ſeipſo, quod ex dono præoperantis gratiæ non acceperit, à quo etiam habet, quod conſentiat cum tali intenſione, vel tali. Cæterum de lumine gloriæ, & viſione beatifica non ſunt tot teſtimonia, quæ ita conuincant, perfectionem viſionis beatificæ nullo modo attendi ſecundum naturalem perfectionem intellectus. Vnde multo magis falſum eſt, & magis improbabile aſſerere, quod ratione maioris conatus liberi arbitrij, eliciat homo magis intenſam diſpoſitionem ad gratiam, cæteris paribus ex parte auxilij diuini; quàm aſſerere, cũ æquali lumine gloriæ, intellectum perfectioris naturæ perfectius videre Deum, quàm videat alius minus perfectus. Eſt exemplum huius differentiæ in anima rationali, & in Angelo: licet enim Angelus ſit

Animã rationalẽ eſſe immortalem eſt de fide.

ſit perfectior ſecundum ſuam naturam, quã anima rationalis: nihilominus magis certum eſt, animam rationalẽ eſſe immortalem, ſeu incorruptibilem, quàm ſit certum, Angelum eſſe incorruptibilem: nam de anima rationali ſunt peculiares definitiones Eccleſiæ, quæ tamen non ſunt de Angelo. Vnde, qui negaret immortalitatẽ animæ rationalis, eſſet hæreticus: non autem qui negaret, Angelum eſſe natura ſua immortalem; ſed erraret in principijs philoſophicis, & ſimiliter erraret ſecundario contra fidem.

Diſputatio LXIV.

Vtrum Viſio beatifica, inquantum eſt formaliter actio vitalis, procedat effectiue, vt quo, à lumine gloriæ; an à ſolo intellectu, ſecundum ſuam innatam virtutem.

I. EADEM difficultas procedit de actu fidei, reſpectu intellectus, & de actu charitatis, reſpectu voluntatis. Vtrũ videlicet formalis vitalitas, quæ in illis reperitur, procedat efficienter à ſola potentia naturali intellectus, aut voluntatis; an vero neceſſario debeat concurrere ad vitalitatem horum actuum principium ſupernaturale, videlicet habitus fidei, aut charitatis, aut aliud ſupernat. principium.

Eſt enim circa hoc duplex ſententia inter Thomiſtas. Prima aſſerit, quod viſio beatifica, inquantum formaliter eſt actio vitalis, procedit effectiue ab intellectu beati, ſecundum ſuam naturalem virtutem, & non dependet, vt quo, à lumine gloriæ. Et probatur

Primo: nã alias ſequeretur, quod beatus non eſſet cauſa principalis, ſed inſtrumentalis viſionis beatificæ; ſicut aqua calida eſt cauſa inſtrumentalis calefactionis. cõſequẽs eſt falſum: ergo. Sequela probatur: Ideo aqua habens calorem, ſolum calefacit inſtrumentaliter, tamquã deferens virtutem principalis agentis; quia ex natura ſua nullam habet actiuitatẽ ad calefaciendum, ſed tota virtus eſt à calore, ſibi communicato ab extrinſeco: ergo, ſi intellectus per ſua naturalia nullam habet virtutem actiuam ad videndum Deum, ſed totam accipit à lumine gloriæ; erit cauſa inſtrumentalis, reſpectu viſionis beatificæ.

Secundo. Lumen gloriæ non eſt ſimpliciter potentia, ſed habitus: ergo non tribuit intellectui totum poſſe, in ordine ad viſionem beatificam: ergo ſaltem vitalitas illius actionis eſt à facultate naturali intellectus. Antecedẽs probatur. Id, quod lumen gloriæ addit potentiæ operatiuæ, non eſt potentia, ſed habitus; alias potentia adderetur potentiæ, & ſubiectaretur in illa; ſed lumen glorię ſuperadditur potentiæ intellectiuę ad videndum Deum: ergo non eſt ſimpliciter potentia, ſed habitus. II.

Confirmatur ex S. Thoma 1. p. q. 12. art. 5. ad 1. vbi ait, quod lumen gloriæ eſt neceſſarium ad videndum Dei eſſentiam, vt ***intellectus fiat potens ad intelligendum per modum, quo potentia fit potentior ad operandum per habitum***. Sentit ergo S. Tho. quod intellectus, ſecundum ſe, habeat aliquam virtutem actiuam ad producendam viſionem beatificam, ſaltem inquantum vitalis eſt, & illa fiat potentior per lumen gloriæ.

Tertio. Viſio beatifica habet formaliter, quod ſit actio vitalis, quatenus procedit à principio intrinſeco viuente, & ſe mouente ad talem actionem, vt patet ex S. Th. 1. p. q. 18. ar. 1. & q. 4. de ver. ar. 8. in corp. quibus in locis docet, quod omne mouens ſe, quocũque motu, viuit propriè: nam vita, ſeu actio vitalis procedit à principio intrinſeco ſe mouẽte. Sed viſio beatifica procedit à principio intrinſeco viuente, & ſe mouente, quatenus procedit ab anima ſecundum ſuam naturalem virtutem, ſiue ab homine beato, in quo formaliter eſt vita, non autem, quatenus procedit à lumine gloriæ; quia lumen gloriæ nõ eſt principium intrinſecũ vitale; vita enim eſt in anima viuente: ergo ſecũdum quod procedit à naturali virtute ipſius animæ, habet, quod ſit actio vitalis.

Quarto. Ita ſe habet lumẽ gloriæ in ordine ad viſionem beatificã, ſicut habitus fidei infuſæ in ordine ad actũ ſupernaturalẽ fidei; ſed vitalitas actus fidei procedit ab anima, ſeu ab intellectu, ſecundũ ſuam naturalem virtutem, & non ab habitu fi-

Digitized by Google

dei: ergo ſimiliter vitalitas viſionis beatificæ. Minor probatur: nã fides infuſa poteſt eſſe in peccatore, in quo nulla eſt vita ſupernaturalis: ergo in illo vitalitas actus fidei procedit à vita naturali, quam habet anima, & intellectus ſecundum ſe.

III. Arguitur vltimo. Actus viſionis beatificæ non eſt pure ſupernaturalis: ergo eſt naturalis, quantum ad vitalitatem; ac per conſequens, vitalitas illius eſt à ſola potentia naturali. Antecedens probatur: nam ſi eſſet pure ſupernaturalis, non poſſet produci ab aliqua creatura, tamquam à cauſa principali: etenim S. Thom. p. 2. q. 112. ar. 1. in corp. ex eo probat, implicare contradictionem, quod aliqua creatura ſit cauſa principalis gratiæ; quia donum gratiæ eſt pure ſupernaturale, ac per conſequens, excedit omnem facultatem naturæ creatæ.

Confirmatur: nam, ſi viſio beatifica eſt pure ſupernaturalis: ergo principiũ eius effectiuum eſt pure ſupernaturale: ergo potentia naturalis intellectus nullo modo eſt principium effectiuum illius. Prima conſequentia probatur: nam, vt docet S. Th. q. vnica de vnione Verbi, art. 5. in cor. actiones ſpecificantur ex principijs: ergo actio pure ſupernaturalis producitur, tãquam à cauſa principali, à principio pure ſupernaturali, ac per cõſequẽs, intellectus non erit cauſa principalis illius viſionis.

IIII. Secunda ſententia eſt aliorum Thomiſtarum aſſerentium, non ſolum ſubſtantiam actus viſionis beatificæ, ſed etiam vitalitatem illius procedere, vt quo, à lumine gloriæ; ita videlicet, vt intellectus creatus ex viribus naturæ nullam habeat actiuitatem proximam in ordine ad illum actum, ſecundum quod eſt vitalis tali vitalitate. Et quoniam hæc ſententia eſt probabilior, pro eius explicatione notandum, quod duplex eſt principium vitalitatis alicuius actus, aliud formale, & proximum; aliud radicale, & remotum. Principium radicale nihil aliud eſt, quàm ipſa vita ſubſtantialis, quæ præſupponitur ad omnem operationem vitalem: principium autem proximum, & formale eſt ipſa potentia, per quam viuens operatur actionem vitalem. Sit ergo

PRima Concluſio. Vitalitas fundamentalis, & remota, reſpectu viſionis beatificæ, prouenit ab anima ſecundum ſuam naturalem virtutem, vel ab intellectu, & voluntate. Hæc concluſio admittitur ab auctoribus vtriuſque ſententiæ, & eã probant argumenta facta à principio. Præterea probatur: nam vitalitas radicalis alicuius actus prouenit à vita ſubſtantiali, quæ preſupponitur, tamquam primum fundamentum ad operationẽ vitalem; ſed huiuſmodi vita eſt ab anima, ſecundum ſuam naturalem virtutem: ergo.

Vitalitas radicalis, & remota actuum ſupernaturalium eſt à natura.

Secunda Concluſio. Vitalitas proxima, reſpectu viſionis beatificæ, tota procedit à lumine gloriæ, tãquam à principio formali: & idem dicendum de vitalitate, quę reperitur alijs in actibus ſupernaturalibus fidei, ſpei, & charitatis. Probatur primo. Vitalitas viſionis beatificæ eſt ſupernaturalis: ergo procedit formaliter à principio ſupernaturali; ſed intellectus, ſecundum ſuam naturalem virtutem nõ habet, quod ſit principium ſupernaturale: ergo non procedit ab illo proxime, niſi vt eleuato per lumen gloriæ. Antecedens probatur: nam illa vitalitas procedit ex gratia, & dono Dei, & ex natura ſua eſt indeficiens, vt patet ex illo Ioann. 10. *Ego vitam æternam do eis*: ergo. Probatur ſecundo: nam alias viſio beatifica eſſet eſſentialiter compoſita ex duplici entitate diuerſi ordinis; videlicet ex vitalitate naturali, & ex ratione ſpecifica ſupernaturali, quod eſt impoſſibile: nam omnia, quæ ſunt de quidditate alicuius, debent eſſe eiuſdẽ ordinis, & pertinere ad idem genus. Confirmatur. Omnes actus virtutis per ſe infuſæ ſunt ſupernaturales, nedum quantum ad modum, ſed etiã quantum ad ſubſtantiam; vt docent communiter Thomiſtæ p. 2. q. 63. quod infra diſp. 65. fiet manifeſtum: ergo tam ſubſtantia, quàm vitalitas eorum procedit, vt quo, à virtute ſupernaturali: ergo, à fortiori, viſio beatifica. Probatur tertio. Si intellectus haberet aliquam naturalem virtutem proximam, qua attingeret viſionem beatificam, quantum ad vitalitatem; ſequeretur, quod perfectior intellectus, cũ æquali lumine gloriæ, produceret magis perfectam, & intenſam viſionem beatificam, quàm alius: conſequens eſt falſum, vt oſtenſum eſt diſputatione præcedenti: ergo. Sequela probatur: nam, iuxta oppoſitam ſententiam, intellectus, ſecundum ſuam naturalem virtutem, proxime confert V.

Vitalitas proxima, & formalis viſionis beatificæ, procedit, vt, quo, à lumine gloriæ.

fert aliquid actiuitatis in ordine ad viſionem beatam: ergo, cæteris paribus, quo intellectus fuerit perfectior, eo viſio beatifica erit ex hac parte magis perfecta, & intenſa. Confirmatur. Quoties principium effectiuum alicuius operationis eſt perfectius, operatio eſt magis intenſa, ſi agens vtatur illo principio, ſecundum vltimum potentiæ; ſed beatus vtitur ſuo intellectu, & lumine gloriæ ſecundum vltimum potentiæ: ergo intellectus perfectior producit viſionem beatificam magis intenſam, cæteris paribus, ſi ex ſua naturali virtute producit vitalitatem illius actus: ergo hæc vitalitas eſt, vt quo, à principio ſupernaturali.

VI. AD primum argumentum negatur ſequela. Ad probationem reſpondetur; non eſſe eamdem rationem de aqua calida, reſpectu calefactionis, & de intellectu eleuato lumine gloriæ in ordine ad viſionem beatificam: eſt enim duplex differentia. Prima eſt: nam aqua, ſecundum ſuam naturam, nullam habet virtutem, neque actiuitatem, etiam radicalem, in ordine ad calefaciendum; imo potius oppoſita actio competit illi naturaliter: vnde in ordine ad calefactionem ſolum ſe habet, tamquam ſubiectum deferens virtutem principalis agentis; & ita ſolum concurrit ad illam inſtrumentaliter. Cæterum intellectus ſecundum ſuam naturam habet virtutem radicalem in ordine ad viſionem beatificam; quamuis tota virtus formalis proxima ſit à lumine gloriæ. Vnde ex ſe aliquid confert radicaliter in ordine ad illam viſionem; ac per conſequens, non poteſt eſſe merum inſtrumentum. Secunda differentia eſt: nam aqua per calorem non eleuatur ad actionem aliquam intra adæquatam latitudinem propriæ actiuitatis, & obiecti proprij, ſed ſupra illam; ſicut eleuatur ſacramentum corporale ad cauſandam gratiã; vnde aqua calida ſolum inſtrumentaliter producit calefactionem. Intellectus autem creatus eleuatur per lumen gloriẹ ad viſionem beatificam, quæ continetur intra latitudinẽ adæquati obiecti noſtri intellectus. Vnde intellectus non eſt ſimpliciter cauſa inſtrumentalis viſionis beatæ.

Aqua calida ſolum inſtrumentaliter concurrit ad calefaciendum.

Hæc ſolutio habet fundamentum in Sancto Thoma tertio contra Gentes, cap. 54. ad primum, vbi ait, quod *diuina ſubſtantia non ſic eſt extra facultatem intellectus creati, quaſi aliquid omnino extraneum ab ipſo, ſicut eſt ſonus à viſu, vel ſubſtantia immaterialis à ſenſu: nam ipſa diuina ſubſtantia eſt primum intelligibile, & totius intellectualis cognitionis principium, ſed eſt extra facultatem intellectus creati, ſicut excedens virtutem eius: ſicut excellentia ſenſibilium ſunt extra facultatem ſenſuum. Vnde & Philoſophus ſecundo metaphyſ. dicit, quod intellectus noſter ſe habet ad rerum manifeſtiſſima, ſicut oculus noctuæ ad lucem Solis*: Quibus verbis ſatis aperte docet, Deum clare viſum contineri intra latitudinem obiecti noſtri intellectus. Tex. com. 1

VII. Ad ſecundum reſpondetur, lumen quidem gloriæ habere rationem habitus ſimpliciter; attingit tamen perfectionem potentiæ, cum ſit ſupremus inter omnes habitus. Supremum namque infimi attingit infimum ſupremi, ac per conſequens tribuit intellectui totam actiuitatem formalem, & proximam, in ordine ad viſionem beatificam.

Habitus ſupernaturales attingunt perfectionẽ potentiæ.

Ad confirmationem ex Sancto Thoma reſpondetur, illam ſimilitudinem non tenere in omnibus; ſed in hoc, quod, ſicut habitus perficit potentiam in ordine ad obiectum, & propriam operationem; ita lumen gloriæ perficit intellectum, in ordine ad viſionem beatificam. Eſt tamen differentia in hoc, quod habitus acquiſitus & eſt purus habitus, & nullo modo attingit perfectionem potentiæ; ac per conſequens, non requiritur ad ſimpliciter operandum, ſed ad perfectius operandum; & ideo non tribuit potentiæ totam actiuitatem proximam. Cæterum lumen gloriæ, quoniam participat aliquid de ratione potentiæ, tribuit totam actiuitatem proximam intellectui in ordine ad viſionem beatificam. Quod etiam inſinuauit S. Thomas 1. p. citata, cum ait, quod lumen gloriæ requiritur, vt intellectus *fiat potens ad videndum* Deum: non enim inquit, vt fiat potentior, *ſed vt fiat potens* ſimpliciter.

VIII. Ad tertiũ reſpondetur, quod viſio beatifica habet radicaliter, quod ſit vitalis, quatenus procedit ab anima beati, in qua ſubſtantialiter eſt vita; proxime autem id habet à lumine gloriæ, tamquam à principio, quo. Et ad impugnationẽ reſpondetur, quod quamuis lumen gloriæ

Digitized by Google

non ſit principium ſe mouẽs ad viſionem beatificam: eſt tamen virtus proxima, & perfectio intrinſeca potentiæ ſe mouentis: nam intellectus, vt eleuatus lumine gloriæ, ſe mouet ad illam viſionem.

Ad quartum argumentum reſpõdetur, quod vitalitas proxima, & formalis actus fidei in peccatore procedit, vt quo, ab habitu fidei: nam licet peccator fidelis non habeat ſimpliciter vitam ſupernaturalẽ, cum hæc dependeat à gratia iúſtificante; habet tamen, aliquo modo, eſſe ſupernaturale per fidem habitualem, quæ quidem tribuit, ſecundum quid, eſſe ſupernaturale, & quamdam vitam imperfectam intellectui, vt actum vitalem ordinis ſupernaturalis producat. Et ad impugnationem reſpondetur, quod fides ſupernaturalis non ſolum habet rationem habitus operatiui; ſed etiam cuiuſdam viuificatricis virtutis. Et quidẽ, ſecundum quod eſt habitus operatiuus, immediate afficit potentiam, & conſtituit illam in actu primo ad operandum; in ratione autem cuiuſdam viuificatricis virtutis ſupponitur ad illam operationem vitalem.

IX. Obiectio. Sed contra hanc ſolutionem vrget argumentum. Omnis vitalitas potentiæ debet radicari in vita ſubſtantiali, vel quaſi ſubſtantiali eiuſdem ordinis, ſicut aliæ virtutes infuſæ dependent à gratia, quæ dat ſimpliciter vitam ſupernaturalem; ſed vitalitas fidei informis non radicatur in vita ſupernaturali, quaſi ſubſtantiali, quæ eſt per gratiam: ergo radicatur ſolum in vita naturali ipſius animæ; ac per conſequens vitalitas actus fidei erit vitalitas naturalis.

Fidei informis vitalitas in qua vita radicetur.

Solutio. Reſpondetur, quod, quãdo potentia vitalis eſt perfecta, ſemper radicatur, & dimanat à vita ſubſtantiali, vel quaſi ſubſtãtiali eiuſdem ordinis. Fides autem informis, quamuis ſit eſſentialiter virtus infuſa; eſt tamen virtus imperfecta; vt patet ex his, quæ docet S. Tho. p. 2. q. 65. ar. 4. & 22. q. 6. ar. 2. Vnde nõ oportet, quod vitalitas fidei dependeat à gratia habituali, ſed ab habitu fidei, quatenus habet rationem cuiuſdam viuificatricis virtutis, vt dictum eſt.

Ad vltimum argumentum reſpondetur, actum viſionis beatificæ eſſe pure ſupernaturalem, ad hunc ſenſum, quod tota virtus proxima, à qua formaliter procedit, eſt ſupernaturalis. Verum eſt, quod principium, quod eleuatur ad illam viſionem, eſt naturale, videlicet facultas naturalis intellectus, quæ quidem fit potentia ſupernaturalis per lumen gloriæ. Et ad impugnationem reſpondetur, quod non eſt eadem ratio de habitibus ſupernaturalibus, & de actibus. Differũt enim primo: nam habitus non ſunt formaliter actiones vitales, ſed principia actionum vitalium; principia autem operationum ſupernaturalium non ſunt effectiue ab homine operante, ſed à Deo. viſio autem beatifica eſt formaliter actio vitalis: vnde habitus ſupernaturales non poſſunt eſſe effectiue ab homine, tamquam à cauſa principali; actus autem ſupernaturales ſunt ab homine eleuato per formam ſupernaturalẽ. Secunda differentia eſt: nam ante actum ſupernaturalem poteſt in homine præexiſtere habitus ſupernaturalis, per quem conſtituitur in actu primo, vt tamquam cauſa principalis producat effectiuè actũ ſupernaturalem. Cæterum ante habitum ſupernaturalem non præintelligitur in homine aliquis habitus ſupernaturalis, per quem conſtituatur in actu primo; vt, tamquam cauſa principalis, producat habitus ſupernaturales. Et ratio eſt: nam omnis habitus operatiuus ex natura ſua eſt productiuus actus, non autem alterius habitus. Vnde ex hoc, quod non poſſit aliqua creatura eſſe cauſa principalis habitus ſupernaturalis; non ſequitur, quod non poſſit eſſe cauſa principalis actus ſupernaturalis. Sed de hoc in diſputatione 68. agendum erit.

Ad confirmationem reſpondetur, tantum concludere, quod principium proximum, & formale viſionis beatificæ, quod eſt lumen gloriæ, ſit pure ſupernaturale; non autem id concludit de principio radicali, quod eleuatur per lumen gloriæ, vt conſtat ex dictis.

Per hæc manet ſolutum ſeptimum argumẽtum factum diſputatione præcedenti. Dicimus enim, quod viſio beatifica, in quantum eſt actio vitalis tali vitalitate ſupernaturali, procedit efficienter à potentia vitali, ſcilicet ab intellectu creato, vt eleuato per lumen gloriæ, ſine quo nõ habet proxime, quod ſit potentia vitalis, reſpectu talis operationis ſupernaturalis. Vnde, ſecundũ quantitatem luminis gloriæ, & non ſecundum maiorem, vel minorem perfectionem naturalem intelle-

ctus,

Digitized by Google

ctus, menſuranda eſt perfectio intrinſeca, & intenſio viſionis beatificæ, etiam inquantum eſt actio vitalis.

Diſputatio LXV.

Vtrum actus credendi, ſperandi, & diligendi Deum, inquantum eſt auctor gratiæ, ſint ſupernaturales, ſecundum ſubſtantiam, & in eſſe naturæ; an ſolum quantum ad modum, & in genere moris.

I. SIMILIS difficultas ſub alijs terminis diſputari ſolet 1.2.q.62. Vtrum videlicet actus virtutis infuſæ, & virtutis acquiſitæ circa eamdem materiam, differat ſubſtantialiter in eſſe naturæ. Et quoniam ex reſolutione huius difficultatis manifeſtum fiet, eſſe neceſſarium ſimpliciter auxilium ſpeciale diuinæ gratiæ, vt liberum arbitrium eiuſmodi actus, etiã quantum ad eorum ſubſtantiam, eliciat; neceſſarium duxi, præſentem diſputationem præcedentibus inſerere.

Eſt ergo prima ſententia, quæ aſſerit, actus credendi, ſperandi, diligendi, & pœnitendi ſolum eſſe ſupernaturales, quantũ ad modum, quem habẽt in genere moris; non autem quoad ſubſtantiam actus in eſſe naturæ. Sequuntur hanc ſententiam conſequenter illi Theologi, qui, vt ſupra dixi, arbitrantur, hominem ex ſolis naturæ viribus, cum concurſu Dei generali, elicere poſſe prędictos actus, quantum ad eorum ſubſtantiam, ac per cõſequens ſolum eſſe neceſſarium auxiliũ gratiæ, vt ſupernaturales efficiantur, & quales ad ſalutem oportet. Ex hoc enim euidẽter ſequitur, ſubſtantiam eorumdem actuum non eſſe ſupernaturalem. Fundamenta potiſſima huius ſententiæ ſunt hæc.

Diſput. 49. & 51.

Primo arguitur ex multis locis S. Tho. in quibus aperte videtur docere hanc ſententiã. Etenim q.24. de ver. ar.14. in cor. ſic ait: *Duplex eſt bonum, quoddam, quod eſt humanæ naturæ proportionatum; quoddã vero, quod excedit humanæ naturæ facultatem; & hæc duo bona, ſi de actibus loquamur, non differunt ſecundum ſubſtantiam actus, ſed ſecundum modum agendi.* Idem docet in ſol. ad 1. & 2. eiuſdem ar. vbi ait, quod nullum præceptũ eſt homini impoſſibile ad ſeruandum, quia in ſubſtantiam actus poteſt homo ex facultate liberi arb. & in modũ actus ex dono gratię. Et 2.2. q.171. ar.2. ad 3. ait, quod diligere Deũ ſuperat naturam humanam, quantum ad modum actus, non autem quantũ ad ſubſtantiam ipſius: & in 1. ſent. diſt.17. q.1. ar.4. in corp. inquit, quod per dilectionẽ, quæ procedit ab habitu, *non diſcernitur, vtrum actus ſit ab habitu infuſo, vel ab habitu acquiſito.* Sentit ergo S. Tho. actum charitatis infuſæ, & acquiſitæ non differre ſecundum ſubſtantiam actus, ſed tantum ſecundum modum.

Secũdo arguitur. Actus charitatis infuſæ non eſt pure ſupetnaturalis: ergo eſt naturalis, quantum ad ſubſtratum, vel ſubſtantiam actus. Antecedens probatur: nã, ſi eſſet pure ſupernaturalis, nõ poſſet produci ab aliqua creatura, tamquam à cauſa principali: etenim S. Th. 1.2.q.112. ar.1.c. ex eo probat, implicare, aliquam creaturam eſſe cauſam gratiæ principalem; quia donum gratiæ excedit omnem facultatem naturæ creatæ.

Confirmatur: nã ſi actus charitatis eſt pure ſupernaturalis: ergo principium eius eſt pure ſupernaturale: ergo potẽtia naturalis nullo modo eſt principium illius. Prima conſequentia probatur: nam, vt docet S. Tho. q. vn. de vnione Verbi, ar.5. in cor. actiones ſpecificantur ex principijs: ergo actio pure ſupernaturalis debet habere principium pure ſupernaturale.

Tertio. Certitudo fidei infuſę eſt eiuſdẽ rationis cum certitudine naturali: ergo & actus erunt eiuſdem rationis quoad ſubſtantiam. Probatur conſequentia: nã certitudo alicuius habitus, vel actus debet eſſe eiuſdem ordinis, & rationis cũ ipſo habitu, vel actu; ſicut certitudo ſcientiæ eſt ſciẽtifica, & certitudo opinionis opinatiua. Et antecedẽs probatur; quia nulla forma intenditur per aliam diuerſæ ſpeciei: intenſio enim fit per hoc, quod eadem forma magis radicatur in ſubiecto, vt 1.2.q.52. ar.2. in cor. docet S. Th. Sed certitudo ſciẽtiæ naturalis intenditur per certitudinẽ fidei infuſæ: etenim philoſophus Chri- II.

Digitized by Google

ſtianus certior eſt de hac propoſitione: Deus eſt vnus; quàm ſit Philoſophus paganus: eo quod fides, & ſcientia mutuo ſe in his adiuuant, in quibus non repugnant, ſcilicet in certitudine: ergo.

Quarto. Quæ differunt ſecundum ſubſtantiã in eſſe naturæ, continuari non poſſunt. Sed actus fidei infuſæ, & acquiſitæ cõtinuantur: vt, ſi Iudæus paulo ante inſtans natiuitatis Domini, haberet hunc aſſenſum: Chriſtus naſcetur; & perſeueraret cõtinuo in illo per aliquod tempus, Chriſto iam nato, ille actus à principio erat fidei infuſę: nato autem Chriſto, erat fidei humanæ; quia fides infuſa non poteſt ad falſum inclinare: ergo actus fidei infuſæ, & humanæ non diſtinguuntur, quantum ad ſubſtantiam in eſſe naturæ.

Quinto. Actus fortitudinis, vel temperantiæ acquiſitæ, & infuſæ ſunt eiuſdem ſpeciei, quantum ad ſubſtantiã in eſſe naturæ: ergo & actus fidei acquiſitæ, & infuſæ. Probatur conſequẽtia: nam ſicut actus charitatis infuſæ eſt ſimpliciter ſupernaturalis, ita & actus fortitudinis infuſæ. Et antecedens probatur: nam temperata comeſtio ſemper eſt eiuſdem ſpeciei, quoad ſubſtantiam, ſiue procedat à temperantia infuſa, ſiue ab acquiſita. Similiter etiã ſubire fortiter mortem, eiuſdem ſpeciei eſt, quoad ſubſtantiam, ſiue actus iſte procedat à fortitudine infuſa, ſiue ab acquiſita.

Sexto: nã ſequeretur ex oppoſita ſententia, quod Angelus, dum erat viator, cognouerit infallibiliter per experientiam, ſe habere habitum ſupernaturalem fidei, vel charitatis. Cõſequens eſt falſum: nam huiuſmodi actus non poſſunt per certitudinem, niſi diuina reuelatione cognoſci; alias poſſet viator certo ſcire, ſe eſſe in gratia, quod eſt falſum, vt ſupra dictũ eſt: ergo. Sequela probatur: nam Angelus experiebatur in ſe actus fidei, & charitatis: ergo, ſi illi actus non erãt, quantum ad ſubſtantiam, naturales; euidens erat Angelo per experientiam, eoſdẽ actus eſſe, quantum ad ſubſtantiam, ſupernaturales; ac per conſequens, procedere ex principio ſupernaturali, ſcilicet ex habitu infuſo fidei, & charitatis.

Septimo. Vitalitas actus ſupernaturalis fidei, & charitatis eſt naturalis: ergo huiuſmodi actus ſunt, quantum ad ſubſtantiam, naturales. Antecedens probatur: nã iſti actus non habent, quod ſint vitales, vt procedunt ab habitu ſupernaturali, ſed, vt procedunt à potentia naturali, quæ eſt coniuncta vitæ intellectualis creaturæ: cũ habitus non ſit potentia vitalis, aut principio vitæ intrinſece coniunctus; ergo.

III. Secũda ſententia eſt, actus elicitos virtutum Theologalium non ſolum in genere moris, vel quantum ad modum; ſed etiam in eſſe naturæ, & quantum ad ſubſtantiam, ſpecie diſtingui ab actibus virtutis acquiſitæ circa eamdem materiam. Tenent hanc ſententiam Caietanus 3. p. q. 76. ar. 7. poſt medium commenti, §. ad euidentiam, vbi ait, *quod naturale, & ſupernaturale ſunt & differentiæ entis, & differentiæ modi faciendi. Nam oculi dati cæco nato, & vinum factum in nuptijs differebant ab alijs oculis, & vinis, ſecundum naturale, & ſupernaturale quoad modum fiendi tantum. Sed Charitas, & Incarnatio Chriſti, & Chriſtum eſſe ſub* Sacramento, *& lumen gloriæ, & ſimilia differunt à virtutibus naturalibus, & alijs, quæ entia naturalia vocamus, penes ſupernaturale, & naturale, quantum ad ipſa entia. Sunt enim hæc ex ſuo genere ſupernaturalia entia: quia nulli poſſunt enti eſſe, aut fieri connaturalia.* Quibus verbis correxiſſe videtur ſententiam, quam tenuit 2. 2. q. 171. ſuper ſolutione ad tertium S. Thomæ. Eamdem concluſionem defendit M. Medina 1. 2. q. 62. ar. 2. concl. 4. vbi ait: *Vero ſimilius videtur, & diuinæ Theologiæ magis conſentaneum: quod iſti actus differant etiam in genere naturæ, ſecundum ſubſtantiam.* Vnde pro reſolutione difficultatis ſit

IIII. Prima Concluſio. Actus cuiuslibet virtutis Theologicæ differt, ſecundũ ſubſtantiam, & in eſſe naturæ, ab actu virtutis acquiſitæ, circa eamdem materiam, qui ex ſolis viribus naturæ poteſt haberi. Probatur hæc concluſio. Subſtantia actus ſumitur ex obiecto formali: ſed actus charitatis infuſæ, & charitatis acquiſitæ habent diuerſa obiecta formalia: nam, vt docet S. Thom. 1. 2. q. 62. ar. 2. in corp. obiectum Theologicarum virtutum eſt ipſe Deus, qui eſt vltimus rerum finis, prout noſtræ rationis cognitionem excedit: obiectum autẽ virtutis acquiſitæ eſt aliquid, quod humana ratione comprehendi poteſt: ergo. Confirmatur: nam ratio formalis virtutis Theologicę eſt ſupernaturalis,

Actus virtutis infuſæ differt ſecundum ſubſtantiã ab actu virtutis acquiſitæ circa eamdem materiam.

turalis, & diuina; ratio autem formalis virtutis acquiſitæ eſt mere naturalis: ergo diſtinguuntur ex obiectis formalibus, ac per conſequens ſpecificè, etiam in eſſe naturæ. Secundo probari poteſt hæc concluſio omnibus rationibus, quibus ſupra ostenſum eſt, hominem, abſque auxilio gratiæ, non poſſe elicere actum fidei, ſpei charitatis, vel contritionis. Si autem huiuſmodi actus, ſecundum ſubſtantiam, non eſſent ſupernaturales, ſed naturales, poſſent ex viribus naturæ, abſque auxilio gratiæ produci: ergo.

Diſput. 49. & 51.

V. Tertio probatur: nam, vt probat M. Medina in prima Concluſione ex Concilijs Mileuitano, Arauſicano, & Africano, & communi ſententia Sanctorum Patrum; auxiliũ Dei ſupernaturale eſt ſimpliciter neceſſarium ad credendum, ſperandum, & amandum, & in vniuerſum ad vnum quéque actum virtutis Theologicæ, ita vt nõ requiratur tantum, quo ad modum operis; quod etiam ſupra diſput. 49. & 51. probauimus: ergo non eſt dicendum, ſubſtantiam eorumdem actuum eſſe mere naturalem. Probatur conſequentia: nam ſi eſſet mere naturalis ſubſtantia illorum actuum, vtique non eſſet ſimpliciter neceſſarium auxilium ſpeciale ad credendũ, ſperandum, & diligendum Deum, quantum ad ſubſtantiam actus.

Actus fidei & charitatis ſupernaturalis eſt ſecundum ſuam ſubſtantiã ſupernaturalis.

Secundo probatur: nam modus ſupernaturalitatis includitur intrinſece in ſubſtantia, & eſſentia actus virtutis Theologicæ, cum eiuſmodi virtutes per ſe ſint à Deo infuſæ, & ſupernaturales. Sed iuxta definitionem Cõciliorum actus cuiuſlibet virtutis Theologicæ eſt ſupernaturalis, quantum ad prædictum modum: ergo, etiam quantum ad ſubſtantiam actus.

VI. AD primum argumentum reſpondetur, quod Sanctus Thomas expreſſe docet noſtram ſententiam, vt ſupra oſtenſũ eſt, nec alicubi inſinuauit oppoſitam. Ad locum autem inductum ex q. 24. de verit. reſpondetur, quod loquitur de actu exteriori, vt colligitur ex ſolutione ad primum, & ſecundum eiuſdem articuli: nam præcepta dantur de actibus exterioribus. Et huiuſmodi actus, vt confeſſio fidei exterior, quamuis pertineant regulatiue ad virtutem Theologicam fidei; non tamen excedunt facultatem naturæ, quo ad ſubſtantiam actus: nam eadem eſt, ſecundum ſpeciem phyſicam entitas confeſſionis exterioris fidei, ſiue fiat à Chriſtiano ex motiuo ſupernaturali, ſiue ab hæretico propter aliquod motiuum humanum. Ad alium locum ex ſecunda ſecundæ adductum, iam abunde reſponſum eſt ſupra diſput. 51. nu. 14.

Ad vltimum locum ex 1. ſent. reſpondetur, quod, quamuis actus virtutis Theologicæ, & virtutis humanæ circa eamdem materiam differant ſecundum ſubſtantiam actus; nihilominus, propter ſimilitudinem, quam habent, non poteſt homo, ſecluſa diuina reuelatione, cognoſcere infallibiliter, actum charitatis, quem producit, eſſe ſupernaturalem, nec diſcernere; an procedat ab habitu infuſo, vel acquiſito, vt docet S. Thom. eod. art. 4. & M. Sotus lib. 1. de natura, & gratia, cap. 22. corollario 3. Imo, vt quidam docent graues auctores, habitus fidei, & alij habitus per ſe infuſi, ſecundum ſuam vltimam differentiam, non poſſunt euidenter cognoſci, niſi per viſionem beatificam; quia lumen fidei, ſicut & habitus gratiæ, & charitatis ſunt veluti ſemina quædam gloriæ. Vnde, quemadmodum virtus alicuius ſeminis non poteſt diſtincte, & euidenter cognoſci, niſi cognoſcatur diſtincte, & euidenter fructus; ita gratia Dei, charitas, vel fides non poſſunt diſtincte, & euidenter cognoſci, niſi cognoſcatur euidenter vita æterna. VII.

Actus, & habitus ſupernaturalis euidenter cognoſci nõ poſſunt, niſi per viſionẽ beatificã.

Ban. 1. p. q. 12. art. 1. dub. 2. ad 3. & 2. 2. q. 5. ar. 1. ad 1. cont. 1. concl. S. Tho. & ad 3. pro ſententia Cai.

Ad ſecundum reſpondetur, ad hunc ſenſum poſſe concedi, quod actus charitatis infuſæ ſit pure ſupernaturalis; quia videlicet potentia naturalis non poteſt illum attingere, etiam quo ad ſubſtantiam, niſi quatenus eleuatur per auxilium, vel per habitum ſupernaturalem. Et certe, ſi potentia naturalis haberet ſecundum ſe aliquam actiuitatem, reſpectu actus ſupernaturalis fidei, vel charitatis, quo ad ſubſtantiam; poſſet contingere, quod cæteris paribus ex parte habitus ſupernaturalis, & auxilij diuini, qui habet perfectiorem potentiam naturalem, produceret actum ſupernaturalem fidei, charitatis, aut viſionis beatificæ magis intenſum; quod tamen non eſt admittendum, vt diſput. 63. oſtenſum eſt. Et ad rationem adductam in oppoſitum ex Sancto Thoma reſpondetur, illam habere locum in habitibus, non autem in actibus. Et ratio diſcri-

Actus charitatis infuſæ eſt purę ſupernaturalis.

Digitized by Google

diſcriminis eſt, quoniam ante habitum, qui excedit totam facultatem naturæ, nō poteſt præintelligi aliquod principium ſupernaturale, ratione cuius homo ſit in actu, quo producere poſſit, vt cauſa principalis, habitum ſupernaturalem. Cæterum ante actum ſupernaturalem præintelligitur in potentia auxilium ſpeciale, vel habitus ſupernaturalis, per quem homo operatur, vt cauſa principalis, ſupernaturales actus fidei, ſpei, & charitatis; vnde non eſt ſimile.

Sed dicet quis, quod, licet habens habitum gratiæ, & charitatis, non poſſit in ſeipſo producere habitum ſupernaturalem; nulla tamen apparet repugnantia, quo minus poſſit illum in alio, vt cauſa principalis, producere: nam iam habet principium ſupernaturale, per quod eſt in actu. Reſpondetur, quod gratia non eſt immediate habitus operatiuus: charitas autem, & alij habitus infuſi habent quidem rationem principij operatiui, & productiui actuum; non autem habituum. Vnde, ſi Deus vteretur habitu, vel actu charitatis exiſtentis in Petro, ad producendum habitum charitatis in Paulo; Petrus ſolum eſſet inſtrumentalis cauſa talis habitus, non autē efficiens principalis.

Habitus ſupernaturalis non eſt productiuus alterius habitus.

Ad confirmationem reſpondetur, ſolum conuincere, quod potentia naturalis nullo modo concurrat ad actum ſupernaturalem, niſi vt eleuata per aliquod ſupernaturale principium actiuum: ſic tamen eleuata vere concurrit actiue ad eundem actum, vt cauſa proxima principalis; vt patebit inferius, diſput. 68.

VIII. Ad tertium reſpondetur, certitudinem ſcientiæ non intendi proprie, & formaliter, per certitudinem fidei; ſed ſolum ex parte ſubiecti: ſicut perficiuntur illa, quæ ſunt inferioris ordinis, ex coniunctione ad ea, quæ ſunt ordinis ſuperioris. Et ad impugnationem dicendum, quod, cæteris paribus, philoſophus Chriſtianus non eſt magis certus intenſiue, certitudine naturali, huius veritatis, Deus eſt, quàm philoſophus paganus; ſed ſolum extenſiue, quia videlicet pluribus modis eſt certus de illa veritate. Deficiente namque demonſtratione naturali, remanet in Chriſtiano lumen fidei, quo fixus manet in illa veritate, quod tamen non habet locum in philoſopho pagano.

Baſi. 2. 2. q. 1. ar. 5. ad 2.

Ad quartum reſpondetur, cum Medina, quod multa ad ſenſum videntur continuari, quæ reuera non continuantur, vt patet in virga, cuius medietas eſt ſicca, & medietas viridis, & in motu canis, de alta turri cadentis; cuius motus, ſi in via moriatur, interrumpitur, vt communiter dicunt philoſophi 4. phyſic. Similiter ergo dicendum in caſu poſito, quod ille actus fidei non eſt continuus, ſed per mutationem obiecti crediti interrumpitur, & vſque ad inſtans natiuitatis Domini elicitur à fide infuſa; poſtea vero producitur à fide humana. Poterit nihilominus vterque actus eſſe meritorius, vt ſi homo ille ſit in gratia, & habeat ignorantiam inuincibilem natiuitatis Domini, re ipſa iam exhibitæ.

Medina 1. 2. q. 61. ar. 2. in fin.

IX. Ad quintum reſpondetur, quod, ſi loquamur de actu interiori, diuerſæ ſpeciei ſunt, etiam quoad ſubſtantiam, & in eſſe naturæ, actus temperantiæ infuſæ, & acquiſitæ, propter diuerſam rationem formalem obiecti, quam habent. Si verò loquamur de actu exteriori, eiuſdem ſpeciei ſunt in eſſe naturæ, vt ſupra dictum eſt, quamuis in genere moris diſtinguantur. Et idem contingit in actu fidei, & charitatis, vt dictum eſt.

Actus exterior virtutis infuſæ, & acquiſitæ circa eamdē materiā ſunt eiuſdē ſpeciei in eſſe naturæ.

Ad ſextum negatur ſequela: nam, vt ſupra dictum eſt, propter ſimilitudinem, quam habent actus charitatis naturalis, & ſupernaturalis; certo diſcerni, abſque diuina reuelatione, non poteſt, vtrum ille actus à virtute infuſa, vel acquiſita ſit elicitus. Vnde, vt dicit Caietanus, experientia actuum, quantumuis ſint ſupernaturales, non infert infallibiliter experientiam ſupernaturalium habituum, à quibus procedunt, ſed tantum probabiliter. Et ratio huius eſt, quam aſſignat M. Bañes, quia ratio formalis, ſub qua eliciuntur actus ſupernaturales; non poteſt infallibiliter per experientiam cognoſci, ſed ſolum per reuelationem diuinam: nam illa ratio eſt omnino ſupernaturalis, & conſequenter excedit totum ordinem virtutis cognoſcitiuæ naturalis.

Habitus ſupernaturalis per experientiam actuum eui denter cognoſci non poteſt.

Caiet. 2. 2. q. 6. ar. 1.

Baſi. loctis citatis.

Sed vrget adhuc argumentum factum: nam Angelus propria virtute euidenter cognoſcit omnia naturalia: ergo, cum non videret intra totum ordinem naturæ aſſenſum illum, quo credebat, Deum eſſe trinum, & vnum; euidenter cognoſcebat

bat à poſteriori, aſſenſum illum eſſe, quantum ad ſubſtantiam, ſupernaturalem; ac per conſequens, euidenter cognoſcebat, ſe habere aliquod principium actiuum ſupernaturale, in cuius virtute produceret illum actum.

X. Ad hoc argumentum reſpondet Caietanus, quod *Angelis non ſunt inditæ ſpecies omnium ſpecierum, ſed earum tantum, quæ ad naturalem ordinē ſpectant, & propterea fidem, & charitatem non per naturalem cognitionem cognouerunt, niſi habentes illas in ſeipſis, vt pote ad eos ſpectantes.* Quibus verbis videtur concedere, quemlibet Angelum naturali cognitione proprium habitum fidei, ſpei, & charitatis à principio cognouiſſe, ſecundum quod erat accidens ad illum pertinens. Oppoſitam ſententiam docet S.Tho. 1.2. q.62. art.1. in fin. corporis, vbi ait, quod habitus virtutum Theologicarum ſola diuina reuelatione traduntur. Reſpondetur ergo ad argumentum, quod, vt patebit infra, Angelus non cognoſcebat euidenter, ſubſtantiā illorum actuum non eſſe ſupernaturalem: nam, licet viribus naturæ Angeli cognoſcant euidenter omnia naturalia, ſi relinquantur ſuæ naturæ; Deus tamen, ſua potentia abſoluta, poterat illis occultare aliquod obiectum naturale, & neſciebat Angelus: Vtrum Deus de facto ſua abſoluta poteſtate vteretur, reſpectu illorum actuum: & propterea non cognoſcebat euidenter à poſteriori, actus illos eſſe, quantum ad ſubſtantiam ſupernaturales. Et eadem ratione non cognouit euidenter per ſolam facultatem naturæ, humanitatem Christi ſubſiſtere per ſubſtantiā Verbi, etiam ſi non videret creatam ſubſtantiam eiuſdem humanitatis; quia reuera illam non habuit. Sed de hoc infra dicendum erit latius. Interim videatur M. Medina q.2. introductoria ad 3. p. in ſolutione ad ſextum argumentum ex obiectis ſecundo loco.

Caie. 3. p. q.76. ar.7. in fin. in reſponſ. ad vltim. confirmationem.

Angelus per naturę vires non cognoſcit certo habitus ſupernaturales.

Diſp. 118.

Ad ſeptimum argumentum reſpondetur, quod vitalitas proxima, & formalis actus fidei, & cuiuſcumque alterius actus ſupernaturalis procedit effectiue, vt quo, ab habitu ſupernaturali, vel motione diuina, vt ſupra oſtenſum eſt.

Diſputatio LXVI.

Vtrum vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem procedat effectiue ab ipſa gratia; an à ſolo auxilio actuali, ſiue à voluntate eleuata per tale auxilium.

CIRCA iſtam controuerſiam ſunt duæ celebres inter Doctores ſententiæ. Prima aſſerit, vltimam diſpoſitionē ad gratiam non produci effectiue à gratia habituali, neque ab habitu charitatis, aut pœnitentiæ, ſed à libero arbitrio moto, & eleuato actuali auxilio ſupernaturali. Sequuntur hanc ſententiam aliqui recentiores Theologi, cui fauet Dur. in 4. d.17. q.1. num.8. & probatur I.

Primo ex D.Tho. 1.2. q.109. ar.6. vbi ait, quod ad hoc, vt ſe præparet homo ad ſuſceptionem gratiæ habitualis, non oportet ponere aliquod aliud donum habituale in anima, quia ſic procederetur in infinitum; ſed oportet præſupponi aliquod auxilium gratuitum. Idem docet 1. p. q. 62. ar.2. ad 3. vbi ait, quod ad conuerſionem, per quā aliquis præparat ſe ad gratiam habendam, non requiritur aliqua habitualis gratia, ſed operatio Dei ad ſe animam conuertentis. Sentit ergo Sanctus Thomas, vltimam diſpoſitionem ad gratiam non procedere effectiue ab ipſa gratia habituali.

Secundo. Quādo habens habitum gratiæ, vt quatuor, diſponitur ad habitum, vt octo; illa diſpoſitio, vt octo, non procedit effectiue ab habitu gratiæ, & charitatis, vt octo: ergo ſimiliter diſpoſitio ad primam gratiam, & charitatem non procedit effectiue ab ipſa gratia, & charitate; ſed à libero arbitrio eleuato per auxilium actuale præuenientis gratiæ. Antecedens probatur: nam per diſpoſitionem intenſam, vt octo, meretur homo augmentum habitus, vt octo: ergo talis diſpoſitio antecedit ſimpliciter ipſum habitū, vt octo: meritum enim eſt via ad præmium, via autem

Digitized by Google

autem præcedit terminum: ergo talis diſpoſitio non poteſt eſſe effectiue ab habitu, vt octo. Patet conſequentia: nam cauſa efficiens debet ſimpliciter antecedere ſuum effectum: vnumquodque enim operatur efficienter, inquantum eſt actu: ergo ſi habitus intenſus, vt octo, eſt cauſa efficiens actus, vt octo, ſimpliciter eſt prior ſuo actu; ac per conſequens, non poterit eſſe eo poſterior: alias idem, ſecundum idem reſpectu eiuſdem, eſſet ſimpliciter prius, & poſterius.

Tertio. Implicat contradictionem, quod actio procedens effectiue ab aliqua forma, ſit vltima diſpoſitio ad eamdem formam: ergo actio procedés effectiue à gratia habituali, non poteſt eſſe vltima diſpoſitio ad illam. Antecedens probatur: nam licet calor, vt octo, ſit diſpoſitio vltima ad formam ignis; implicat tamen, quod calefactio, procedens effectiue à forma ignis, ſit vltima diſpoſitio ad eamdem formam. Et ratio huius eſt: nam calefactio eſt poſterior forma ignis, à qua procedit.

Quarto. Actus virtutis acquiſitæ, qui eſt vltima diſpoſitio ad productionem habitus, non poteſt effectiue procedere ab eodem habitu, vt docet S. Thom. 1. 2. q. 51. ar. 2. & 3. ergo ſimiliter actus virtutis infuſæ, quę eſt vltima diſpoſitio ad infuſionem habitus, non poterit procedere effectiue ab eodem habitu.

II. Quinto. In naturalibus vltima diſpoſitio ad formam ſubſtantialem non producitur effectiue à forma ſubſtantiali, ſed ab agente; etenim calor, vt octo, qui eſt vltima diſpoſitio ad formam ignis, producit effectiue formam ignis, tamquam inſtrumentum principalis agentis, atque adeo non poteſt eſſe effectiue ab igne genito; alias idē reſpectu eiuſdem eſſet cauſa, & effectus, prius, & poſterius in eodem genere cauſæ; quod implicat: ergo.

Confirmatur. Si vltima diſpoſitio ad formam ignis, quæ introducitur in lignū; eſt effectiue ab ipſa forma ignis geniti; ſequitur, quod ignis genitus producat efficienter ſeipſum; conſequens manifeſte implicat contradictionem: ergo. Sequela probatur: nam, qui attingit effectiue diſpoſitionem vltimā ad introductionem formæ ſubſtantialis in materiam, attingit effectiue ipſum compoſitum, quod generatur: homo enim ex eo dicitur generare hominem, quia attingit vltimam diſpoſitionem ad introductionem animæ rationalis in materiam: ergo, ſi calor, vt octo, qui eſt vltima diſpoſitio ad formam ignis, producitur effectiue à forma ignis geniti; ſequitur, ipſum ignem effectiue producere ſeipſum. Et eadem ratione gratia habitualis, & charitatis, quæ infunditur, attingeret effectiue productionem ſui ipſius, ſi ſemel admittatur, vltimam diſpoſitionem ad infuſionem gratiæ, & charitatis procedere effectiue ab eadem habituali gratia, & charitate.

III. Secunda ſententia docet, quod vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem, & ad habitum infuſum, procedit in genere cauſæ formalis, vel efficientis, ab ipſa gratia habituali, & ab habitu infuſo; quamuis illum antecedat in genere cauſæ materialis. Hanc ſententiam ſequuntur Ferrar. 3. cont. Gent. cap. 153. Caiet. 1. 2. q. 113. ar. 8. Sotus lib. 2. de natura, & gratia, cap. 18. propoſitione 2. vbi ait, quod *motus liberi arbitrij non præcedit gratiam ſimpliciter ordine naturæ, ſed cum limitatione, idest in genere cauſæ materialis: in genere enim gratiæ efficientis gratia præcedit.* Idē docet latius: & in 4. d. 14. q. 2. ar. 6. Conſentit M. Medina 1. 2. q. 113. art. 8. ad 1. Et quoniam hæc eſt expreſſa ſententia S. Thomæ, pro eius explicatione ſit

Prima Concluſio. Actus charitatis ſupernaturalis, & ſimiliter actus perfectæ contritionis eſt, proprie loquendo, vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem, non ſolum moralis, ſed etiam phyſica. Concluſio eſt contra aliquos Doctores, quos refert Medina 1. 2. q. 113. ar. 8. ad conf. 2. argumenti, aſſerentes, eſſe ſolum diſpoſitionem moralem. Sed probatur: nam, vt habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 6. decreto de iuſtificatione, cap. 5. & 6. peccator per actus liberi arbitrij, Deo adiuuante, diſponitur ad gratiam. Et can. 4. definitur, quod per eoſdem actus cooperatur Deo, & ſe diſponit, ac præparat, ad obtinendam iuſtificationis gratiam: vbi Concilium aperte loquitur de reali diſpoſitione, & phyſica. Præterea probatur ratione: quia, vt docet S. Tho. 1. 2. q. 112. art. 2. nulla forma perfecta poteſt recipi, niſi in materia diſpoſita; ſed gratia habitualis eſt forma ſupernaturalis perfecta, tribuens eſſe ſupernaturale: ergo

Actus charitatis, & contritionis eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, tum moralis, tū phyſica.

non

Digitized by Google

non recipitur, niſi in materia diſpoſita; ſed nulla eſt alia diſpoſitio vltima ad gratiam in lapſis adultis, niſi actus contritionis, & charitatis: ergo.

IIII. Secunda Cõcluſio. Actus contritionis, & charitatis, qui eſt vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem, procedit in genere cauſæ formalis, vel efficientis ab ipſa gratia habituali, & ab habitu infuſo pœnitentiæ, & charitatis. Itaque actus pœnitentiæ, & habitus gratiæ, & pœnitentiæ, ſeu charitatis, ſunt in eodem inſtanti temporis cum actu charitatis, & pœnitentiæ: at in genere cauſæ formalis, & efficientis, gratia, & charitas, & pœnitentia habitualis eumdem actum antecedunt. Cæterum in genere cauſæ materialis, ſeu diſpoſitiuæ, actus virtutis charitatis, & pœnitentiæ antecedit infuſionem habitus.

Diſpoſitio vltima ad habitũ gratiæ, & charitatis procedit effectiue ab ipſa gratia.

Probatur primo hæc Concluſio ex S. Thom. 1. p. q. 62. ar. 2. ad 3. vbi ait, quod ad conuerſionem in Deum, quæ eſt meritoria beatitudinis, ***requiritur habitualis gratia, quæ eſt merendi principium.*** Ex quibus verbis deſumitur argumentum. Contritio, quæ eſt vltima diſpoſitio ad gratiã, licet non ſit meritoria gratiæ, quæ iam habetur; eſt tamen meritoria gloriæ, quæ nondum habetur, vt 1. 2. q. 112. art. 2. ad 1. docet S. Thomas: ergo ſecundum S. Thom. vltima diſpoſitio ad gratiam habitualẽ procedit à gratia habituali. Nec valet ſolutio, quod videlicet nomine gratiæ non intelligat S. Thom. gratiam habitualem, ſed gratuitam Dei motionem, vt quidam exponunt. Contra hoc enim eſt, quod in illo articulo agit S. Thom. de infuſione gratiæ iuſtificantis: hæc vero eſt habitualis gratia: ergo loquitur de gratia habituali.

V. Præterea: nam idem S. Thom. q. 28. de veritate, art. 8. in corpore, expreſſiſſime docet, noſtram ſententiam: ait enim, quod diſpoſitio vltima tam ad formam naturalem, quàm ad gratiam, quamuis in genere cauſæ materialis ſit prior natura, quàm ipſa forma, ad quam diſponit; in genere tamen cauſæ formalis eſt poſterior natura ipſa forma; quia procedit ab illa. Hoc idem docet de calore reſpectu ignis; & de alijs diſpoſitionibus naturalibus 3. p. q. 7. ar. 13. ad 2. ait enim: *Calor, qui fuit diſpoſitio ad formã ignis, eſt effectus profluens à forma ignis iam præexiſtentis.* Idem dicit q. 9. ar. 3. ad 2.

Secundo probatur ratione: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quod aliquis adultus iuſtificatus extra ſacramentum conſequeretur gloriam, abſque omni proprio merito. Probatur ſequela: nam, ſit caſus, quod quis immediate, poſtquã habuit contritionẽ, per quam iuſtificatus eſt, moriatur; ille conſequitur vitam æternam, quia diſcedit in gratia: & tamen, iuxta oppoſitam ſententiam, illam conſequitur abſque proprio merito. Etenim actus contritionis, per quem iuſtificatus eſt, non fuit meritorius; ſi quidem non proceſſit à gratia habituali: ergo per illum actum contritionis non meruit vitam æternam: cum ergo nullum poſtmodum alium actũ meritorium produxerit, vt ſupponimus; relinquitur, aliquem adultum iuſtificatũ extra ſacramentum conſequi vitam æternam ſine proprio merito: Hoc autem eſſe pluſquam falſum probatur ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtificatione can. 32. vbi definitur, hominem iuſtificatum per bona opera mereri gloriam, & ipſius gloriæ augmentum: ergo per contritionem, per quã adultus iuſtificatur diſpoſitiue, meretur propriam gloriam.

VI. Tertia Concluſio. Vltima diſpoſitio ad gratiam eſt etiam conſequẽter diſpoſitio ad habitus infuſos charitatis, pœnitẽtiæ, & reliquos habitus infuſos. Probatur: nam diſpoſitio præparans ad aliquam formam, diſponit conſequenter ad omnia, quæ ad modum propriæ paſſionis, conſequuntur ad talem formam; vt patet in naturalibus: diſpoſitio enim vltima ad introductionem animæ rationalis, eſt etiam conſequenter diſpoſitio ad omnia, quæ per modum paſſionis eamdem animam conſequuntur. Sed habitus pœnitentiæ, & alij habitus ſupernaturales infuſi conſequuntur ad gratiam habitualem ad modum propriæ paſſionis, vt ait S. Tho. 1. 2. q. 110. ar. 4. ad 1. & 2. ergo contritio, quæ eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, eſt etiam conſequenter vltima diſpoſitio ad habitum pœnitentiæ, qui conſequitur infuſionem gratiæ.

Diſpoſitio vltima ad gratiam eſt etiam diſpoſitio ad habitũ charitatis &c.

Confirmatur. Contritio eſt prior natura, in genere diſpoſitionis, quàm gratia habitualis, vt probatum eſt: gratia autem habitualis eſt prior natura, quam habitus pœnitentiæ, qui conſequitur ad illam: ergo de primo ad vltimum, contritio in

tio in genere diſpoſitionis eſt prior, quam habitus pœnitentiæ. Ita Sotus, ar.6. allegato, & Medina vbi ſupra, quamuis Canus 1.p. relectionis de pœnitẽtia ad 4. teneat, actum pœnitentiæ eſſe non poſſe diſpoſitionem ad habitũ pœnitentiæ, à quo procedit: & mouetur tertio argumento facto initio quæſtionis.

VII. AD primum argumentum ex auctoritatibus S.Th. reſpondetur, ipſum tenere noſtram ſententiam, vt patet ex locis adductis. Reſpondeo ſecundo, primum actum contritionis poſſe dupliciter conſiderari. Primo, in ratione diſpoſitionis, quatenus in genere cauſæ materialis antecedit gratiam habitualem, & ſub hac ratione tribuitur gratiæ operanti, & Deo mouenti; atque adeo procedit à potentia eleuata per auxiliũ actuale ſupernaturale, nec intelligitur, vt ſic, procedere à gratia habituali. Et iuxta hanc conſiderationem procedunt verba S.Thom. adducta pro oppoſita ſententia. Secundo, poteſt conſiderari, quatenus informatur gratia, & eſt meritorius gloriæ, vt dictum eſt: & ſub hac ratione procedit à gratia habituali, in qua fundatur omne meritum vitæ æternæ. Sed contra: ſequitur ex hoc, quod vltima diſpoſitio ad gratiam habitualem, formaliter loquendo, non procedat effectiue ab ipſa gratia habituali, ſed ſolum materialiter. Reſpondetur, id non eſſe contra noſtram ſententiam; quia ſolum contendimus, eumdemmet actum contritionis, qui eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, procedere efficienter, vt à prima radice, ab ipſa gratia habituali.

Contritio dupliciter conſiderari poteſt.

VIII. Ad ſecundum. M.Bañes fatetur, quod etiam vltima diſpoſitio ad augmentũ habitus, vt octo, procedit, in caſu argumenti, effectiue ab ipſo habitu intenſo, vt octo; ſicut in prima infuſione habitus. Ratio, quæ illum conuincit eſt: nam, ſi illa maior intenſio actus non producitur effectiue ab habitu, ſed ab auxilio, & motione Dei; ſequitur, quod homo non eſſet cauſa principalis illius maioris intenſionis actus ſupra habitum præexiſtentem; ſed tantum inſtrumentalis. Probatur: nam vt colligitur ex S.Thom. 1.2.q.68. art. 3. ad 2. & 3.p.q.7.ar.1. ad 3. hæc eſt differentia inter cauſam principalem, & inſtrumentalem, quod cauſa principalis operatur per habitum, aut per formam ſibi intrinſecam, proportionatam cum effectu; inſtrumentum autem ſolum operatur ex motione exterioris agentis principalis: ergo, ſi illa maior intenſio actus nõ procedit ab habitu intenſo, ſed ex motione Dei; ſolum erit homo cauſa inſtrumẽtalis, reſpectu illius maioris intenſionis.

Bañ.1.2.q. 24. art. 6. dub. 2. ad 7.

Hæc tamen ſententia non videtur ad mentem S.Thom. 1.2.q.114.ar.9. in corpore, vbi ait, quod illud, quod comparatur ad actum liberi arbitrij moti à Deo, tamquam principium actus, non poteſt cadere ſub merito. Et hac ratione probat, donum perſeuerantiæ non poſſe cadere ſub merito; quia eſt principium effectiuum operis meritorij; alias idem, reſpectu eiuſdem, eſſet ſimpliciter principium meriti, & terminus meriti; quod implicat: ergo, ſi in caſu poſito actus pœnitentiæ, & charitatis, vt octo, procedit effectiue ab habitu pœnitentiæ, & charitatis, vt octo; erit impoſſibile, quod per talẽ actum intenſum mereatur homo augmentũ habitus: atque adeo numquã caderet ſub merito augmentũ habitus infuſi: quod eſt contra S. Tho. eadem quæſt. ar. 8. vt diſp. 60. n.12. viſum eſt. Et confirmatur hoc: nam præmium non poteſt, phyſice loquendo, eſſe prius ſimpliciter, quam meritum; ſed augmentum habitus, vt octo, eſt præmiũ correſpondens actui intenſo, vt octo: ergo tale augmentum habitus nõ poteſt, ſimpliciter loquendo, eſſe prius, quàm ſit actus, vt octo: ergo non poteſt eſſe cauſa efficiens illius, vt vult Bañes. Probatur conſequentia: nam, vt docet S.Tho. q.28. de verit. art.7. id, quod eſt prius in genere cauſæ efficientis, vel formalis; eſt ſimpliciter prius, quam id, quod antecedit ſolum in genere cauſæ materialis. Cuius ratio eſt: nam cauſa efficiens operatur, in quantum eſt actu; cauſa autem materialis poteſt cauſare, antequam intelligatur eſſe, vt Sotus ait 2. phyſic. quæſt. 3. etenim cauſalitas illius eſt via ad eſſe. Antecedens autem probatur: nam meritum eſt via ad præmium: ergo implicat, quod præmium ſimpliciter ſit prius ipſo merito; alias enim terminus antecederet ſimpliciter motum, ſeu viam ad terminum.

Diſpoſitio vltima ad augmentũ charitatis, vt octo, nõ procedit effectiue ab ipſo habitu, vt octo.

Reſpondetur ergo aliter ad argumentum, quod in caſu poſito actus charitatis intenſus, vt octo, non procedit effectiue ab habitu, vt octo, ſed ab habitu præexiſtente,

ſtente, vt quatuor, ſimul cum auxilio ſupernaturali intenſo, vt octo, per quod habitus, vt quatuor, eleuatur, vt poſſit effectiue producere ipſum actum intenſum, vt octo, per quem diſponitur ad augmentum habitus: nam, vt ſupra oſtenſum eſt, intenſio actus menſurāda eſt ex quantitate auxilij, ſeu motionis diuinæ. Et ad fundamentum M. Bañes reſpondetur, quod etiā reſpectu illius maioris intenſionis, homo eleuatus per auxilium, eſt vera cauſa principalis proxima, vt diſp. 68. patebit. Cuius ratio eſt: nā illud auxilium non eſt extrinſecum potentiæ, ſed illi inhærens antecedenter ad actum, in genere cauſæ efficientis, & ordine naturæ; quamuis non ordine temporis. Vnde non ſequitur, hominem eſſe merū inſtrumentum illius actus, quantum ad maiorem intenſionem, quam habet ſupra habitum præexiſtētem. Alias eodem argumento probaretur, hominem eſſe merum inſtrumentum, reſpectu omnium actuum ſupernaturalium, quos per auxilium actuale diuinæ gratiæ producit ante infuſionem habituum ſupernaturalium, quales ſunt attritio, timor inferni, & alij actus conſimiles, per quos liberum arbitrium remote diſponitur ad gratiam iuſtificantem: nam huiuſmodi actus non procedunt ab aliquo habitu ſupernaturali, ſed à potentijs, eleuatis per actuale auxilium ſupernaturale.

IX. Ex his ad ſecundum argumentum principale, conceſſo antecedente; negatur conſequentia. Et ratio diſcriminis eſt: nam, quando, per actum magis intenſum augetur habitus præexiſtens; talis actus eſt meritorius augmenti ipſius habitus, atque adeo non poteſt ab illo procedere effectiue. Cæterum in prima infuſione gratiæ vltima diſpoſitio non eſt meritoria ipſius gratiæ; vnde non eſt ſimile.

Ad tertium negatur maior. Ad probationem reſpondetur, quod, quando actio eſt ſucceſſiua, vel tranſiens, ſicut calefactio reſpectu ignis, implicat, quod actio procedens ab aliqua forma ſit vltima diſpoſitio ad productionem eiuſdem formæ; non autem, quando actio fuerit inſtantanea, & immanens, vt eſt contritio. Et ratio diſcriminis inter vtramque actionē eſt; quia diſpoſitio vltima debet eſſe in eodem inſtanti, in quo eſt forma; & ſimiliter recipi in eodem ſubiecto, ſumendo actionem pro qualitate, vel termino: actio autem inſtantanea, & immanens poteſt eſſe in eodem inſtanti, in quo recipitur forma; & ſimiliter recipitur in eodem ſubiecto. Vnde hæc actio poterit diſponere vltimate ad productionem formę, à qua procedit, non autem illa.

Actio procedens effectiue ab aliqua forma poteſt aliquo modo eſſe diſpoſitio ad eādem formam.

Ad quartum negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt: nam vltimus actus virtutis acquiſitæ producit effectiue ipſum habitum. Vnde non poteſt effectiue procedere ab illo; alias idem, reſpectu eiuſdem, eſſet cauſa, & effectus, in eodem genere cauſæ. Cæterum per actum virtutis infuſæ, per quem homo vltimate diſponitur ad infuſionem habitus, non producitur effectiue ipſe habitus, ſed ſolum diſpoſitiue: nam, vt docet Sanctus Thomas prima ſecundæ, quæſt. 51. artic. 4. ad tertium; habitus ſupernaturales non producuntur efficienter per noſtros actus, ſed tantum diſpoſitiue. Vnde huiuſmodi vltima diſpoſitio poteſt eſſe effectiue ab ipſo habitu. Sed contra. Sequitur ſaltem, quod contritio, quæ eſt pars ſacramenti pœnitentię, non procedat effectiue à gratia habituali, ſi infundatur in ipſa ſuſceptione ſacramenti. Probatur: nam talis contritio eſt cauſa inſtrumentalis efficiens gratiæ habitualis, vt docet Sanctus Thomas in 4. diſtinct. 17. quæſtione 2. articulo 5. quæſtiuncula 1. c. & ad primum: ergo eſt ſimpliciter prior, quam gratia habitualis: ergo non procedit effectiue ab illa. Reſpondeo cum Sancto Thoma, quæſtione 28. de veritate, articulo 8. ad ſecundum; quod illa contritio, per ſe loquendo, ſecundum ea, quæ habet, vt procedit à libero arbitrio, moto per auxilium gratiæ, ſolum eſt cauſa materialis habitualis gratiæ, & eſt ſimpliciter poſterior illa: at vero, ſecundum quod eſt pars ſacramenti, eleuatur à Deo ad cauſandam gratiam ſacramentalē inſtrumentaliter; & ſecundum hanc rationem non procedit effectiue à gratia ſacramentali, ſed potius illā producit, vt dictum eſt. Et pro maiori intelligentia, notandū, quod, quando homo accedit contritus ad ſacramentum pœnitentiæ, ſuſcipit duplicem gratiam, alteram, quæ correſpondet ipſi contritioni, ex opere operantis; alteram vero ſacramentalem, quæ correſpondet virtuti Sacramenti ex opere operato.

X. Obiectio.

Solutio.

Contritio, vt eſt pars ſacramenti pęnitētiæ, non procedit effectiue à gratia habituali.

Sacramēta nouę legis gratiā conferunt ex opere operato.

Digitized by Google

Vnde, ſi accedat cum contritione, vt quatuor, conſequitur gratiam, vt octo, ex quibus gradibus, quatuor correſpondent contritioni, etiam ſine Sacramento: alij vero quatuor gradus correſpondent virtuti Sacramenti. Etenim gratia ſacramentalis menſuratur ſecundum quantitatem diſpoſitionis.

XI. Ad quintum iam patet ex locis S. Th. ſupra inductis, qualiter etiam in naturalibus vltima diſpoſitio ſit à forma ſubſtantiali: nec ex hoc ſequitur, quod idem, ſecundum eamdem rationem, reſpectu eiuſdem, ſit cauſa, & effectus, prius, & poſterius in eodem genere cauſæ. Etenim calor, vt octo, verbi gratia, inquantum eſt diſpoſitio vltima ad formã ignis, eſt prior igne genito, in genere cauſæ materialis; & ſub hac ratione tribuitur generanti, vt cauſæ efficienti: ſi autem conſideretur idem calor, vt octo, quatenus eſt paſſio conſequens naturam ignis geniti, & eam conſeruans; eſt, vt ſic, effectus ignis geniti, & ab eo procedit, in genere cauſæ formalis.

Calor, vt octo, procedit à forma ignis geniti.

Ad confirmationem reſpondetur, ignẽ genitũ non producere efficienter ſeipſum; quia non producit effectiue vltimam diſpoſitionem ad introductionem ſuæ formæ ſubſtantialis in materiam, inquantum eſt formaliter vltima diſpoſitio ad eamdẽ formam: nam ſub hac ratione ſolum tribuitur generanti; vt dictum eſt. Etenim ad eamdem cauſam pertinet diſponere materiam, cui tribuitur productio compoſiti. Et eadem ratione gratia, & charitas habitualis non concurrit effectiue, etiam, vt quo, ad productionem ſui ipſius.

Sed contra: nam ſequitur ſaltem, quod pœnitens eliciens actum contritionis, attingat effectiue productionem gratiæ habitualis. Probatur: nam producit effectiue, vt cauſa principalis, vltimam diſpoſitionem ad infuſionem gratiæ habitualis, inquantum eſt vltima diſpoſitio: vt patet ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. vbi habetur, peccatorem per actum charitatis, & contritionis, ſeipſum diſponere, & præparare ad ſuam iuſtificationem: qui autem eſt cauſa efficiens principalis vltimæ diſpoſitionis, inquantum eſt vltima diſpoſitio ad introductionem formæ, eſt etiam cauſa principalis ipſius formæ, vel vnionis eius cum materia.

XII. Reſpondetur, ſolum Deum eſſe cauſam principalem effectiuam gratiæ, vt docet Sanctus Thomas prima ſecundæ, quæſtione 112. articulo 1. Vnde, non poteſt concedi, quod homo cauſet efficienter in ſe gratiam. Ita docet M. Canus lib. 12. de locis, cap. 13. ad ſeptimum argumentum. Cum enim iuſtificatio ſit quædam ſpiritualis generatio, ſecundum illud Ioan. 1. *Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt*. Et Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei*; ſicut homo non generat ſeipſum, ſed generatur ab alio; ita etiam non iuſtificat ſe, proprie loquendo, ſed iuſtificatur à Deo, tamquam à cauſa efficienti, & à gratia, vt à cauſa formali; ſed ſolum concurrit diſpoſitiue ad ſuam iuſtificationem, quod multis locis Scripturæ oſtendit Canus loco citato. Nec repugnat, ſed potius conſonat huic doctrinæ illud 1. Ioan. 3. *Omnis, qui habet hanc ſpem, ſanctificat ſe*. Non enim ſignificatur his verbis, hominem effectiue producere gratiã, qua formaliter ſanctificatur; ſed oſtenditur, illũ non iuſtificari, quando eſt adultus, ſine proprio actu liberi arbitrij, quo, motus à Deo, ſeipſum diſponit ad gratiã, & conſentit Deo vocanti, quia, vt ait Auguſtinus: *Qui fecit te ſine te, non ſaluabit te ſine te*. Ad argumentum ergo eſt prima ſolutio, quam adhibet M. Medina prima ſecundæ, quæſtione 112. articulo. 1. dubio 2. ad primum. quod ſcilicet, quando vltima diſpoſitio habet ex natura rei connexionem cum forma, ad quam diſponit; tunc qui eſt cauſa efficiens vltimæ diſpoſitionis, eſt etiã cauſa efficiens formæ, quæ introducitur, vel vnionis eius cum materia. Contritio autem non habet ex natura rei connexionem cum gratia iuſtificante, ſed ſolum ex ordinatione diuina. Vnde, licet pœnitens ſit cauſa efficiens contritionis, non ſequitur, quod ſit cauſa efficiens gratiæ, qua iuſtificatur.

Homo proprie nõ iuſtificat ſeipſum.

Cauſans effectiue vltimã diſpoſitionẽ ad formã, quando ſit cauſa efficiens formæ.

Sed hæc ſolutio nobis non placet: nam contritio, vt ſupra oſtenſum eſt, ex natura rei habet connexionem cum gratia. *Diſp. 59. n. 6. & 7.* Aliter ergo reſpondetur ad argumentum, quod, quamuis vltima diſpoſitio ad gratiam efficienter producatur à libero hominis arbitrio; non tamen procedit ab eo virtute propriæ formæ, ſed quatenus mouetur à Deo ſpeciali auxilio gratiæ, vt prima

Digitized by Google

prima ſecundæ, quæſt. 109. art. 6. docet Sanctus Thomas. Propoſitio autem aſſumpta in argumento ſolum habet verum in illis, qui virtute propria attingunt vltimam diſpoſitionem, vel introductionem formæ in materia. Vnde ſolus Deus eſt cauſa efficiens gratiæ, quæ ad illam diſpoſitionem ſequitur.

Diſputatio LXVII.

Vtrum abſque auxilio gratiæ, voluntati creatæ inhærente, ſola aſsiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti, poſsit liberum arbitriū elicere actum ſupernaturalem fidei, ſpei, charitatis, vel pœnitentiæ.

1. QVIDAM Theologi ſentiunt, abſque auxilijs gratiæ inhærentibus, Deum immediate ſua potentia abſoluta compenſare poſſe, & ſupplere concurſum habituum, & donorum ſupernaturalium, potentijs inhærentium, & tali, ac tanto influxu in actus fidei, ſpei, & charitatis cum libero arbitrio cooperari, vt efficiantur tales, quales eſſent, ſi præueniens gratia antecederet. Alij hanc ſententiam reputant probabilem, & addunt, actus ſupernaturales, qui ante infuſionem habitus eliciuntur, nullum habere in homine phyſicum principium ſupernaturale, potentijs eius inhærens; ſed Deum immediate, aſſiſtentia quadam extrinſeca, quam appellant Dei virtutem aſsiſtentem, ſupplere rationem habitus, & motionis inhærentis. Eamdem ſententiam docent conſequenter omnes, qui tenent, Deum, ſola aſſiſtentia extrinſeca, ac virtute, & concurſu ſpeciali, poſſe omnem efficacitatem qualitatis ſupplere, & cum ſolo intellectu creato, viſionem ſui producere, & probatur

Primo. Deus efficere poteſt, vt intellectus creatus, ſine lumine gloriæ, & abſque omni dono inhærente, clare videat eſſentiam diuinam, ſupplendo ſuo peculiari influxu immediato in viſionem, & compenſando influxum luminis gloriæ in eādem viſionem: ergo, à fortiori, id poterit efficere in actibus fidei, ſpei, charitatis, & contritionis. Probatur conſequentia: quia multo magis excedit facultatem naturæ actus viſionis beatificæ, quā actus charitatis. Antecedens autem probatur, actoritate Sancti Thomæ in 4. ſentent. diſtinct. 49. quæſt. 2. artic. 7. & de veritate, quæſt. 10. artic. 11. vbi ait, quod aliquando miraculoſe viſio beatifica poteſt communicari homini exiſtenti in ſolis diſpoſitionibus viæ. Cum ergo lumen gloriæ ſit diſpoſitio patriæ, ſequitur, ſine illo, iuxta ſententiam Sancti Thomę, poſſe alicui communicari viſionem beatificam. Item in eodem art. 11. ait, quod poteſt eſſentia diuina vniri intellectui in via, modo illo, quo vnitur in patria, abſque eo, quod lumine gloriæ perficiatur. Et 1. p. quæſt. 12. art. 1. in corpore, inquit, quod, licet Deus ſecundū ſe ſit maxime cognoſcibilis; non eſt tamen à nobis cognoſcibilis, propter exceſſum intelligibilis ſupra intellectum noſtrum: ſicut ſol, qui eſt maxime viſibilis, videri non poteſt à veſpertilione, propter exceſſum luminis. Et idē docet 3. cont. Gent. cap. 54. ad primum argumentum: ſed Deus ſua potentia abſoluta poteſt facere, quod oculi veſpertilionis videant lumen ſolis, non imprimendo illis aliquam qualitatem inhærentē: ergo.

Confirmatur primo idem antecedens. Si lumen gloriæ eſſet ſimpliciter neceſſarium ad videndum Deum; id eſſet propter duo: primo, tamquam diſpoſitio, qua diſponitur intellectus, vt illi vniatur eſſentia diuina, in ratione ſpeciei intelligibilis: ſecundo, tamquam perfectio intellectus, tribuens illi virtutem, ex parte potentiæ ad videndum Deum: ſed Deus, de potentia abſoluta, poteſt introducere formam in materiā, ſine præuia diſpoſitione: poteſt enim introducere formam ignis, abſque præuio calore, cum poſſit ſeparare calorem à forma ſubſtantiali ignis. Similiter etiam poteſt confortare intellectum, & tribuere illi virtutem actiuam ad videndum Deum, abſque aliqua forma ſupernaturali inhærente; poteſt enim efficere, quod ignis calefaciat ſine calore, cum poſsit ſupplere vicem cauſæ efficientis: ergo.

Confirmatur ſecundo. Deus poteſt facere,

cere, ſua potentia abſoluta, quod exiſtens in peccato mortali videat Deum per eſſentiam: ergo à fortiori poterit facere, quod exiſtens in gratia habituali, abſque lumine gloriæ, illum videat. Patet conſequentia: nam viſio beatifica, cum ſit vltima hominis beatitudo, non minus dependet à gratia iuſtificante, quam à lumine gloriæ. Et antecedens probatur. Peccatum mortale, & viſio beatifica, non habent formalem oppoſitionem: ergo non implicat, quod ſimul ſint in eodem.

II. Secundo arguitur: quia nulla apparet contradictionis implicatio in hoc, quod Deus ſuo influxu, vel aſſiſtente virtute ſuppleat vices habitus, & inhærentis auxilij: ergo ſine illis poteſt intellectus, & voluntas, aſſiſtente virtute Spiritus ſancti, actus ſupernaturales, quibus ſe ad gratiam diſponat, elicere.

Tertio. Habitus ſupernaturalis, vel auxilium inhærens non eſt tota virtus potentiæ ad credendum, vel diligendum Deum, actu ſupernaturali; ſed liberum arbitrium creatum influit etiam per ſeipſum immediate in eoſdem actus; alioquin non procederent à principio vitæ, ſed à forma ſupernaturali, & non eſſent vitales actiones: ergo, ſicut gratia inhærens, tamquam cauſa partialis, influit immediate cum libero arbitrio in actum ſupernaturalem; ita Deus poterit, ſua virtute aſſiſtente immediate, abſque gratia inhærente, influere cum eodem arbitrio in ſupernaturalem actionem.

Confirmatur. Quidquid Deus poteſt facere cum cauſa ſecunda efficiente, poteſt facere ſe ſolo: ſed forma ſupernaturalis inhærens libero arbitrio; ſiue per modum habitus, ſiue per modum actualis motionis conſideretur, concurrit efficienter ad actum ſupernaturalē producendum: ergo ſine tali forma inhærente, poterit Deus immediate cum libero arbitrio eumdem actum ſupernaturalem efficere.

Quarto. Probabilis ſententia eſt Scholaſticorum aſſerentium, liberum arbitriū, ſine auxilio gratiæ, producere poſſe actus ſupernaturales credendi, ſperandi, & diligendi, quantum ad ipſorum ſubſtantiā: ergo Deus poterit, ſuo influxu immediato, eleuare illos actus, vt ſint ſupernaturales, & quales ad ſalutem oportet, abſque eo, quod aliquid imprimat in libero arbitrio, quo eoſdem actus eliciat.

Confirmatur. Supernaturalitas actus credendi, & diligendi non procedit efficienter à libero arbitrio, ſed à Deo influente in eumdem actum per gratiam præuenientem, vel per habitum: ergo non eſt ſimpliciter neceſſarium, quod liberum arbitrium eleuetur per formam ſupernaturalem ſibi inhærentem, vt eumdem actum ſupernaturalem producat.

Quinto. Actus fidei, qui à Cathecumenis eliciuntur, antequam in baptiſmo infundatur illis habitus fidei, vere ſunt actus ſupernaturales, cum ſint diſpoſitiones ad gratiam iuſtificantem, vt patet ex Concilio Tridentino, ſeſſ. 6. de iuſtificatione, cap. 6. & tamen nullum habent in homine phyſicum principium effectiuum inhærens, præter intellectum, & voluntatem; ſed Deus ipſe, per ſeipſum, eſt virtus aſſiſtens, & efficacitate ſua ſupplet vicem habitus: ergo. Minor probatur, quia tunc Deus non poteſt eleuare voluntatem, aut intellectum, per intrinſecam virtutem habitualem, quia, vt ſupponitur, illi actus antecedunt habitum: neque per actualem, quia nulla eſt ſufficiens: ergo adiuuat per ſolam aſſiſtentiam extrinſecam ſuæ virtutis. III.

Oppoſitam ſententiam defendunt communiter recentiores Thomiſtæ; quam etiam docere tenentur conſequenter illi Doctores, qui ſentiunt, eſſe impoſſibile, per potentiam Dei abſolutam, intellectū beati, abſque lumine gloriæ, ſaltem per modum motionis inhærentis, videre Deū per eſſentiam. Hi ſunt Capreolus in 4. diſtinct. 49. quæſt. 4. articulo 1. con. 2. & artic. 3. ad argumenta Scoti cont. ſecundam concluſionem. Ferrarienſis 3. cont. Gentes, cap. 54. Caietanus 1. p. quæſt. 12. artic. 4. & 5. Sotus in 4. diſtinct. 49. quæſt. 2. art. 4. Hanc ſententiam veram eſſe reputo, & doctrinæ S. Thomæ, ac decretis Conciliorum valde conformem; vnde pro eius explicatione ſit

PRima Concluſio. Cum ſola aſſiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti non poteſt liberum hominis arbitrium de facto, & ſecundum legem ordinariam producere aliquem actum ſupernaturalem, fidei, ſpei, aut charitatis, etiam ex ijs, qui ordine naturæ, vel temporis infuſionem habitus antecedunt: ſed neceſſario conſti- IIII.

Digitized by Google

Liberũ arbitrium ſola aſsiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti non poteſt producere actus ſupernaturales.

conſtituendum eſt aliquod donum gratiæ eidem arbitrio inhærens, quo eleuetur ad eiuſmodi actus ſupernaturales producendos. Concluſio eſt contra aliquos auctores ex allegatis pro prima ſententia. Et probatur

Primo ex Concil. Trident. ſeſſione 6. de iuſtificatione, cap. 5. vbi ſic dicitur: *Declarat præterea, ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei, per Chriſtum Ieſum, præueniente gratia, ſecundum eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, qua, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur, vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam, ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo, & cooperando diſponantur*. Quo in loco non obſcure docet Sancta Synodus, per gratiam inhærentem adiuuari à Deo liberum hominis arbitrium, vt diſpoſitionem ad gratiam iuſtificantẽ eliciat. Et ſtatim ſubdit, quod *ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam, libera ſua voluntate, non poſſit*.

Gratia adiuuans eſt quid creatum.

Reſpondent quidam, Concilium intelligi poſſe de gratia increata. Ad cuius explicationem ſupponunt, gratiam adiuuantem poſſe dupliciter conſiderari. Vno modo in actu primo, & iſto modo, aiunt eſſe quid increatum, quia nihil eſt aliud, quam Deus ipſe, vt aſſiſtens animæ, quam ad ſuam conuerſionem excitauit, paratus eam ſpecialiſſime iuuare, & ſubleuare ad ſupernaturalem actum efficiendum, ſi ipſa cooperari voluerit. Alio modo poteſt conſiderari gratia adiuuans in actu ſecundo; & hac ratione ipſa actio, vt procedens à Deo, fatentur, quod eſt quid creatum: & poteſt etiam gratia adiuuans appellari; & ſub eadem ratione concedunt, gratiam adiuuantẽ eſſe aliquid inhærens voluntati, & concurſum ſupernaturalem Dei in ipſa recipi; adduntq. nõ eſſe neceſſarium, vt omne principium adiuuans inhæreat ipſi voluntati: neque hoc habere in Concilio fundamentum.

Hæc tamen explicatio non videtur ſacri Concilij Triden. verbis cõgruere: nam loquitur de gratia adiuuante creata; ac per conſequens de gratia inhærente, per quam, antecedenter ad eius conſenſum, & cooperationẽ mouetur à Deo, & præparatur, vt Deo vocanti conſentiat, quod etiam colligitur ex can. 4. eiuſdem ſeſſionis, in quo definitur, liberum hominis arbitrium *à Deo motum, & excitatum, &c.* poſſe diſſentire, ſi velit. Quo in loco verbum illud *motum, & excitatum* motionem creatam deſignat in libero arbitrio receptam: nam motus eſt in mobili. Idem innuitur cap. 5. eiuſdem ſeſſionis cum docet, quod *tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem* homo ipſe aliquid agit, *inſpirationẽ illam recipiens; quippe qui illam & abijcere poteſt*. Expendatur verbum illud, *tangente*, &, *inſpirationem illam recipiens, &c.* ſignificant enim aliquid creatum receptũ in anima, quod etiam innuit verbum illud *abijcere*, quo Sancta Synodus ſignificauit, liberum arbitrium poſſe abijcere, ſi velit, motionem illam præuenientis gratiæ, quam in ſe recipit, vt libere cooperando ſe diſponat, ac præparet ad iuſtificationis gratiam cõſequendam: ergo neceſſario dicendũ eſt, liberum arbitrium, per gratiam adiuuantem ſibi inhærentem, eleuari, vt actus ſupernaturales eliciat, quibus ſe ad gratiam iuſtificantem diſponat: non ergo producuntur huiuſmodi actus à ſolo libero arbitrio, cum aſſiſtentia Dei extrinſeca, abſque dono gratiæ inhærente.

Secundo probatur: nam ſola aſſiſtentia Dei extrinſeca non eſt ſufficiens, vt liberum arbitrium eleuetur ad producendos actus ſupernaturales: ergo neceſſario requiritur aliqua virtus ſupernaturalis inhærens, ratione cuius habeat proportionem cum actu ſupernaturali, & ſit eiuſdem ordinis cum illo. Antecedens probatur: nam, vt prima parte, quæſtione octaua, articulo primo, & tertio, docet Sanctus Thomas, Deus omnibus rebus intime aſſiſtit per eſſentiam, præſentiam, & potentiam: ergo illa aſſiſtentia extrinſeca virtutis diuinę non ſufficit ad eleuandum liberum arbitrium, vt actus ſupernaturales eliciat: ad hoc enim alia aſſiſtẽtia & virtus ſpecialis requiritur; quia liberũ arbitr. non poteſt eleuari ad actus ſupernaturales per id, quod generaliter competit eſſentiæ, aut virtuti diuinæ, reſpectu omnium rerum. V.

Si dicatur, quod illa aſſiſtentia diuinæ virtutis eſt ſpecialis, eo quod aſſiſtit libero arbitrio ad hunc effectum, vt videlicet cum illo immediate influat in actus ſupernaturales credendi, ſperandi, & di-

Digitized by Google

ligendi; contra hoc eſt argumentum: nam Deus ex eo habet in hominibus aſſiſtentiam ſpecialem, quia cauſat in illis aliquid ſupernaturale: hac enim ratione dicitur eſſe ſpecialiter in iuſtificatis; quoniam habitat in illis per gratiam, & charitatem inhærentem: ſed per illam aſſiſtentiam extrinſecam nihil ſupernaturale cauſat in libero arbitrio, etiam per modum diſpoſitionis tranſeuntis, quo adiuuetur, & potens reddatur ad actus ſupernaturales producendos: ergo illa aſſiſtentia ſolo nomine dicitur ſpecialis: nam re uera ſpecialis non eſt.

Tertio probatur: nam alias ſequeretur, quod liberum arbitrium per ſolam facultatem naturæ ſibi intrinſecam poſſit credere, diligere, & ſperare, atque alios actus ſupernaturales elicere: conſequens autem non poteſt admitti, vt diſputatione 49. & 51. oſtenſum eſt: ergo. Maior probatur: nam, ſi nullum donum gratiæ inhærens ponitur in libero arbitrio, quod ſit formale principium phyſicum, quo idem arbitrium producat actus ſupernaturales: ergo ex ſola ſua virtute naturali phyſice cooperatur Deo vocanti.

VI. Secunda Concluſio. Etiam de potentia Dei abſoluta, non poteſt liberum arbitrium prædictos actus ſupernaturales elicere, niſi per aliquod donum gratiæ, ſaltem per modum diſpoſitionis inhærens eleuetur, & conſtituatur in ratione proximæ potentiæ, reſpectu eorũdem actuum. Probari poteſt hęc concluſio omnibus argumentis, quibus 1.p.q.12.ar.5. probari ſolet, implicare contradictionem, quod intellectus creatus, abſque lumine gloriæ inhærente, ſaltem per modum motionis, videat Deum, ſicuti eſt. Præterea probatur. Actus fidei, ſpei, & charitatis ſunt, quantum ad ſubſtantiam, ſupernaturales, vt ſupra dictum eſt: ergo potentia proxima productiua horum actuum debet eſſe ſupernaturalis: nam actus, & potentia, neceſſe eſt, vt habeant proportionem; ſed liberum arbitrium, abſque dono gratiæ inhærente, non eſt formaliter potentia actiua ſupernaturalis, ſed mere naturalis; ergo impoſſibile eſt, quod actus quantum ad ſubſtãtiam ſupernaturales eliciat. Confirmatur: nam homo, ſeu liberum eius arbitrium, eſt proxima cauſa principalis actuum ſupernaturalium, vt ſupradictum eſt: ergo, vt eos producat, debet habere aliquam formam ſupernaturalem. Probatur conſequentia: nam, vt docet S.Tho. 1.2.q.112.art.1.& 3.p. quæſt.62. art.4. cauſa principalis debet operari per formam propriam proportionatam cum effectu: & hac ratione probat, quod homo non poteſt eſſe cauſa principalis gratiæ, ſed tantum inſtrumentalis: quia non poteſt ei communicari forma propria, per quam, tamquam cauſa principalis, producat gratiam effectiue.

Secundo probatur. Deus non poteſt influere immediate in actum ſupernaturalem fidei, aut charitatis, niſi tamquam vniuerſalis cauſa: quia, cum ſit actus vitalis, dicit formalem, & intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem, tamquam ad cauſam particularem, & proximam. Ergo, niſi aliquid ſupernaturale influat prius in liberum arbitrium; nõ poteſt cum eo producere actum fidei, aut charitatis: alias producere poſſet eoſdem actus, ſe ſolo, abſque cooperatione arbitrij: quod tamen manifeſtam inuoluit repugnantiã. VII.

Confirmatur hæc ratio omnibus argumentis, quibus ſupra oſtenſum eſt, concurſum Dei generalem eſſe influxum Dei immediatum in cauſas ſecundas: ex hoc enim euidenter deducitur, eſſe impoſſibile, quod Deus concurrat cũ libero arbitrio ad actus ſupernaturales, niſi aliquid ſupernaturale influat in ipſum arbitrium. Diſp. 18.

Tertio probatur: nam S.Thom. 2. cont. Gent. cap. 59. ratione 4. ex eo probat, hominem non poſſe intelligere per intellectum ſeparatum, quia non tribuit illi eſſe formaliter, & Ariſt. 2. de anima text. 24. ex eo infert, eſſe animam actum intrinſecum corporis, & dare illi eſſe formaliter, quia eſt principium operationis: ergo, ſi auxilium diuinum eſt principium tribuens homini virtutem proximam ad actus ſupernaturales, erit aliquid intrinſecum illi inhærens. Confirmatur: nam Anima Chriſti, etiam de potentia abſoluta, non potuit formaliter intelligere per intellectum diuinum: quia non erat eidem animæ inhærens, ſed aſſiſtens: ergo neque intellectus, aut voluntas creata poterit elicere actum ſupernaturalem, per ſolam virtutem extriſecam Dei; quia illa virtus non eſt inhærens intellectui, & voluntati, ſed ſolum aſſiſtens.

AD

Digitized by Google

VIII. AD primum argumentũ ex auctoritatibus S.Tho.reſpondetur cũ M.Soto,in fine art.4.ſuperius allegati,quod in illis duobus locis prioribus loquitur de lumine gloriæ per modum habitus: nam per modum habitus eſt propria diſpoſitio patriæ; per modum autem diſpoſitionis poteſt haberi in via, ſicut illud habuit S. Paulus in raptu: & ſine hoc lumine ſaltem per modum diſpoſitionis implicat, quod Deus videatur,ſicuti eſt. Ad alia loca S. Thomæ reſpondetur,quod illa ſimilitudo non tenet in omnibus, ſed in hoc, quod, ſicut lumen ſolis eſt obiectum excedens potentiam viſiuam veſpertilionis; ita eſſentia diuina excedit facultatem potentiæ cognoſcitiuæ creatæ. Eſt tamen differentia in hoc,quod lumen ſolis non excedit abſolute facultatem potentiæ creatæ, cum ſol naturaliter ſit viſibilis, ſed excedit facultatem huius, vel illius potentiæ, propter illius infirmitatem; ſed eſſentia diuina excedit omnem facultatem cuiuſcumque potentiæ creatæ, vel creabilis; vnde oportet, quod eleuetur per lumen gloriæ ſibi inhærens, ad hoc, vt clare videat Deum, ſicuti eſt in ſeipſo.

Ad primam confirmationẽ reſpondent quidam Thomiſtæ, quod, ſi lumen gloriæ conſideretur præciſe, inquantum diſponit intellectum,vt illi vniatur eſſentia diuina in ratione ſpeciei intelligibilis,nõ eſt ſimpliciter neceſſarium: & conuincuntur argumento facto: nam Deus poteſt vnire formam ſine præuia diſpoſitione: ſi autem conſideretur, quatenus tribuit virtutem actiuam intellectui ad videndum Deum,eſt ſimpliciter neceſſariũ, propter rationes ſuperius factas. Nos autem reſpondemus, quod propter vtramque rationem eſt ſimpliciter neceſſarium. Et ad impugnationem dicitur, quod, quando forma vnitur alicui in eſſe intelligibili, aut ſenſibili, diſpoſitio conſtituens potentiam in eſſe potentiæ proximæ, eſt ita neceſſaria, vt ſine illa non poſſit talis forma eidẽ potentiæ vniri,vt ſupra oſtenſum eſt.

Lumẽ gloriæ propter duo eſt ſimpliciter neceſſarium ad videndum Deum clare.

IX. Ad aliam impugnationem reſpõdetur, quod,quando cauſa ſecunda efficiens eſt vitalis, non poteſt Deus immediate per ſeipſum vicem illius ſupplere,eo quod effectus dependet ab illa, non ſolum in genere cauſæ efficientis, ſed etiam formalis, vt ſupra dictum eſt.Cum ergo lumen gloriæ ſit forma vitalis tribuens, vt quo, intellectui vitalitatem proximam, reſpectu viſionis beatificæ, vt ex præmiſſis patet; relinquitur,per nullam potentiã fieri poſſe, vt intellectus creatus abſque lumine gloriæ inhærente, Deum per eſſentiam videat. Et idem dicendum proportionabiliter de alijs actibus ſupernaturalibus.

Cauſæ ſecundæ vicẽ, ſi vitalis ſit, Deus ſupplere nõ poteſt.

Ad ſecundam confirmationem reſpondent aliqui Doctores, eſſe impoſſibile, etiam de potentia Dei abſoluta, quod viſio clara Dei, ſicut eſt in ſeipſo, communicetur exiſtẽti in peccato mortali, quod probant.Primo,quoniam viſio beatifica habet rationem vltimæ beatitudinis ſimpliciter; beatitudo autem ſimpliciter non poteſt eſſe cũ peccato mortali. Qui enim eſt in peccato mortali,eſt miſer ſimpliciter,& non beatus,vt ſæpe docet S.Thom. quia peccatum mortale eſt ſumma miſeria rationalis creaturæ. Secundo: nam ex clara Dei viſione ſequitur neceſſario dilectio Dei ſuper omnia, vt 1.2. & alijs in locis oſtendit S. Thomas. At cum dilectione Dei ſuper omnia nullum compatitur peccatum mortale: ergo neque compatitur cum clara Dei viſione.Oppoſitam ſententiam ſequuntur multi viri docti, iuxta quam dicendum eſt, per ſe loquendo, nullam implicare contradictionem, quod viſio clara Dei, ſicut eſt in ſeipſo, communicetur homini exiſtenti in peccato mortali, non quidem in ratione beatificantis hominem ſimpliciter, ſed præciſe in ratione claræ viſionis Dei. Et ratio tacta in argumento id ſuadet: nã viſio clara Dei in ratione viſionis, & peccatum mortale non habent,per ſe loquendo,formalem oppoſitionem: ergo non implicat, quod compatiantur ſimul in eodem. Dixi, per ſe loquendo, nam ſunt aliqua peccata mortalia, cum quibus non poteſt ſimul compati viſio beatifica, eo quod habent cum illa formalem oppoſitionem, ſicut peccatum hæreſis contra vnitatem Dei, & Trinitatem perſonarum,& ea,quę formaliter ſunt in Deo: implicat enim, quod error,& clara viſio circa idem obiectum ſimul compatiantur.Alia enim peccata mortalia,vt furtum,& homicidium, non habent huiuſmodi oppoſitionem formalem cum clara Dei viſione. vnde non implicat, quod per Dei potentiam abſolutam maneant cum illa. Et ad primam ratio-

Viſio clara Dei cõmunicari poteſt per potentiã abſolutã exiſtenti in peccato mortali.

rationem oppoſitæ ſententiæ reſpõdetur, ſolum concludere, viſionem Dei in ratione beatitudinis, ſeu viſionis beatificæ, ſimul eſſe non poſſe cum peccato mortali; non tamen probat, quod in ratione claræ viſionis Dei repugnet, ſimul eſſe cum peccato mortali. Ad ſecundam rationem reſpondetur, poſſe Deum ſua infinita potentia impedire, ne dilectio Dei ſuper omnia ſequatur ad viſionem beatificam, cum viſio clara Dei ex eius dilectione non pẽdeat eſſentialiter. Igitur, iuxta hanc ſententiam, reſpondetur ad ſecundam confirmationem, negando conſequentiam. Et ad probationem dicendum, clarã Dei viſionem pendere quidem à gratia iuſtificante, & eam præſupponere, ſecundum potentiam Dei ordinariam, & legem communem, non tamen ſecundum potentiam Dei abſolutam, vt ex præmiſſis patet. Cæterum viſio clara Dei ita pendet à lumine gloriæ inhærente, vt etiam de potentia abſoluta ſine illo produci non poſſit; quia pendet ab eo in genere cauſæ formalis, vt dictum eſt.

X. Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod, ſi intellectus, aut volũtas creata, abſque dono ſupernaturali inhærente, actus ſupernaturales produceret, ſequerentur duæ contradictoriæ veræ, videlicet: Intellectus creatus producit vitaliter actum ſupernaturalem, vt cauſa proxima principalis: & non producit vitaliter illum actum, vt cauſa proxima principalis. Affirmatiua enim propoſitio ſupponitur vera; negatiua autem probatur ex rationibus factis: nã cauſa principalis, & præſertim vitalis, neceſſe eſt, vt operetur per formam propriam cum effectu proportionatam. Cum ergo intellectus abſque dono gratię inhærente non habeat aliquam formam cum actu ſupernaturali proportionatam, per quam conſtituatur in actu primo, reſpectu eiuſdẽ actus; relinquitur, quod nõ ſit cauſa vitalis proxima, & principalis, eumdem actum producens.

Duæ contradictoriæ inferũtur, ſi aſſeratur, lib. arb. elicere actum ſupernaturalẽ abſque principio ſupernaturali inhærente.

Ad tertium reſpondetur, quod donum gratiæ inhærens, eſt, vt quo, tota virtus proxima potentiæ ad credendum, & diligendum Deum, vt ſupra dictum eſt: nam liberum arbitrium non habet à ſeipſo, ſed ex dono gratiæ, quod in actum ſupernaturalem influat. Nec ex hoc ſequitur, quod non ſit vere liberum in ſua operatione, ſed ſolum infertur, quod non ſit ſimpliciter primum liberum, vt dictum eſt ſupra, & dicetur infra. *Diſp. 22. n. 19 diſp. 98 nu. 8.*

Ad confirmationem reſpondetur, maiorem aſſumptam ſolum eſſe veram, quando cauſa ſecunda eſt pure efficiens; non autem, quando effectus dicit etiam habitudinem intrinſecam, & dependentiam à cauſa ſecunda in genere cauſæ formalis, vt contingit in actu vitali, ſicut dictum eſt ſupra.

Ad quartum reſpondetur, non eſſe probabile, quod actus credendi, aut diligendi Deũ ſuper omnia, vt eſt auctor gratiæ, ſint actus naturales, quantum ad ſubſtantiam actus, vel producibiles ab intellectu, & voluntate, ex ſolis viribus naturæ, etiam quantum ad ſubſtantiam eorũdem actuum, vt ex ſupradictis patet. Et etiam, ſi, per impoſſibile, id admitteretur, adhuc non poſſet liberum arbitrium eoſdem actus, inquantum ſupernaturales ſunt, efficienter producere, niſi per donum gratiæ inhęrẽs eleuetur; vt ſupra dictũ eſt. *Diſput. 49. & 51.*

Ad cõfirmationem reſpondetur, quod totus actus ſupernaturalis ſecundum omnem realitatem, & formalitatem, quam habet, producitur efficienter à libero arbitrio moto à Deo, vt à cauſa ſecunda, & proxima; vnde ipſe homo per liberum arbitrium producit actũ ſupernaturalem, vt quod, & donum gratiæ inhærens illum producit, vt principiũ formale, quo: Deus autem producit illum, vt prima cauſa ſupernaturalis, cui eſſentialiter liberum arbitrium in ſua operatione ſubordinatur, vt ſupra dictum eſt. *Actus ſupernaturalis eſt efficienter à Deo, & à libero arb.*

Ad quintum reſpondetur, actus ſupernaturales, qui à cathecumenis ante infuſionem habitus eliciuntur, eſſe in duplici differentia: quidam ſunt imperfecti; ſicut timor gehennæ, & attritio, quæ imperfecta contritio appellatur: & huiuſmodi actus non eliciuntur à potentijs eleuatis, per habitus ſupernaturales, ſed per auxilium ſpeciale Dei mouentis, vt Conciliũ Tridentinum docet de attritione loquẽs, Si autem ſint actus perfecti, vt actus contritionis, & dilectionis Dei ſuper omnia, per quos liberum arbitrium hominis proxime diſponitur, vt iuſtificationis gratiã conſequatur; tales actus producuntur efficienter à potentijs eleuatis per habitus ſupernaturales, qui in eodẽ inſtanti temporis XI.

Cathecumeni quo principio ſupernaturali eliciãt ſupernaturales actus *Seſ. 14. cap. 4. de Sacr. Penit.*

poris à Deo infunduntur; quamuis in genere cauſæ materialis ordine naturæ, actus antecedant infuſionem habitus, vt ſupra dictum eſt. Et etiam, ſi admitteretur, eoſdem actus non produci efficienter ab habitibus infuſis, iuxta illam ſententiam, dicendum eſſet, produci efficienter à potentijs eleuatis, per auxilium actuale ſupernaturalis ordinis, eiſdem potentijs inhærens: ſicut de alijs actibus ſupernaturalibus imperfectis dictum eſt. Et ad id, quod obijcitur, quia nullum auxilium actuale eſt ſufficiens, reſpondetur, quod, ſi auxilium actuale eſſet immediatus influxus Dei in effectum, vna cum libero arbitrio, vt opinantur auctores oppoſitæ ſententiæ, non eſſet ſufficiens ad eleuandum liberum arbitrium, vt actus ſupernaturales produceret; quia nihil reale poneret in illo antecedens eius conſenſum. At quia iuxta ſententiam SS. Auguſtini, & Thomæ, Deus ſuo actuali influxu prius influit in cauſam ſecundam, quàm in eius effectum, vt ſupra dictum eſt; ideo per ſuum auxilium ſpeciale poteſt eleuare liberum arbitrium, ante infuſionem habitus, vt in eius virtute actus ſupernaturales eliciat. *Diſp. 18.*

XII. Sed contra hoc eſt argumentum. Illud auxilium actuale, vt per illud actu producatur actus ſupernaturalis, debet eſſe efficax: nã cum ſolo auxilio ſufficienti numquam operabitur liberum arbitrium, vt auctores ſententiæ oppoſitæ fatentur; ſed, illud primum auxilium actuale, quod confertur Cathecumenis, non poteſt eſſe efficax: nam cum auxilium efficax præſupponit auxilium ſufficiens, impoſſibile eſſet, quod primũ auxilium alicui collatum ſit efficax: ergo nullum eſt ſignabile auxilium actuale, quo actus ſupernaturales producantur à Cathecumenis ante infuſionem habitus, ac per conſequens, Deus ſola aſſiſtentia extrinſeca ſuę virtutis, eleuat eorum liberum arbitrium ad eoſdem actus producendos.

Auxilium idẽ poteſt eſſe ſufficiẽs reſpectu vnius actus, & efficax reſpectu alterius.

Reſpondetur, quod, vt diſputatione 80 patebit, idem auxilium Dei actuale poteſt eſſe efficax reſpectu vnius, & ſufficiens reſpectu alterius; vnde auxiliũ ſpeciale, quo Deus eleuat liberum arbitriũ, vt producat actum attritionis, eſt efficax reſpectu attritionis, quam de facto efficit; & ſufficiens in ſuo ordine, reſpectu conuerſionis perfectæ. Nec eſt neceſſarium, quod auxilium efficax præſupponat aliud auxilium ſufficiens: nam in auxilio efficaci eminẽter continetur auxiliũ ſufficiens; & quandoque contingit, quod abſque diſpoſitionibus, tempore antecedentibus perfectam conuerſionem, Deus in vnico inſtanti peccatorem iuſtificet, ſecundum illud: *Facile eſt in oculis Domini ſubito honeſtare pauperem*, quod etiam 1, 2. quæſt. 113. art. 7. docet S. Thomas.

Diſputatio LXVIII.

Vtrum homo in actibus ſupernaturalibus, quos operatur ex gratia, ſit cauſa in ſuo ordine principalis, an ſolum inſtrumentum Dei.

PRIMA ſententia eſt, hominem, ſeu voluntatem humanam non concurrere ad actus ſupernaturales, vt cauſam ſecundam, in ſuo ordine principalẽ, ſed ſolum, vt inſtrumentum Dei. Docent hanc ſententiam quidam Theologi recentiores, quam probant I.

Primo: quia, cùm actus ſit ſupernaturalis, quoad ſubſtantiam, & totam entitatem ſuam, non poteſt voluntas, quæ eſt potentia inferioris ordinis, habere virtutem aliquam connaturalem, quæ, natura ſua ſit effectrix talis actus, neque vt cauſa totalis, neque vt partialis: ergo non concurrit ad actus ſupernaturales, vt cauſa ſecunda principalis, ſed ſolum, vt inſtrumentum Dei eleuantis.

Secundo. Voluntas non habet ex ſe aliquam potentiam naturalem, ad ſupernaturales actus, ſed tantum obedientialem: ſi enim haberet aliquam naturalem potentiam, ſaltem incompletam, ad eoſdem actus, haberet etiam connexionem cum ordine gratiæ, quodammodo connaturalem, vel ratione ſuæ naturæ ſibi debitam, & conſequenter eſſet ei debitus concurſus Dei ſupernaturalis; quia omnis virtus naturalis actiua, etiã ſi inchoata ſit, poſtulat ab auctore naturæ concurſum,

Digitized by Google

ſum, & complementum proportionatum, vt operari poſſit. Conſequens autem non eſt admittendum: nam tunc gratia nõ eſſet gratia, ſi aliquo modo eſt debita: ergo.

Tertio. Voluntas in his actibus non operatur, niſi vt eleuata ad ſuperiorem ordinem operationum, & effectuum, qui nullo modo ei debentur ex natura ſua; ſed quotieſcũque aliqua creatura ſic operatur, non agit vt cauſa principalis, ſed vt inſtrumentum cauſæ eleuantis, cum non agat virtute propria, ſed aliena, ſicut eleuatur intellectus creatus ad videndum Deum: cauſa enim principalis ſecundum S. Thom. hoc differt à cauſa inſtrumentali: nã cauſa principalis operatur per propriam formam, proportionatam cum effectu; inſtrumentalis autem operatur per virtutem alienam, & ſecundum quod mouetur à principali agente: ergo.

Confirmatur. Aqua ab igne calefacta ſolum concurrit, vt inſtrumentum ignis, ad calefaciendum aliud corpus, quia non operatur iſtum effectum per propriam, & ſibi connaturalem formam, ſed per alienam ab extrinſeco agente communicatã, & excedentem totã virtutem naturalem ipſius aquæ: ſed forma ſupernaturalis, ſcilicet gratia, & auxilium ſpeciale, multo magis excedit totam virtutem naturalem liberi arbitrij creati, quam excedat calor virtutem naturalem aquæ: ergo, &c.

II. Quarto arguitur in fauorem huius ſententiæ. Cauſa principalis creata, ſiue naturaliter, ſiue libere operetur, habet terminum limitatum, vltra quem tendere non poteſt, tam quoad ſpeciem, quàm quoad intenſionẽ, vt patet in omni agente creato, reſpectu actuum ſibi connaturalium. At intellectus, & voluntas, atque adeo homo in actionibus ſupernaturalibus non habet limitatum intenſionis terminum, ſed poteſt elicere actus magis, ac magis perfectos in infinitum: ergo.

Quinto. SS. Patres liberum arbitrium ſolent appellare inſtrumentũ diuinæ gratiæ, & ſimpliciter negant, eſſe agens principale in negotio ſalutis, cum aſſerunt, Deum eſſe, qui principaliter diſponit hominem ad gratiam: nec enim homo eſt, qui principaliter ſeipſum ad iuſtificationem diſponit: ergo.

Confirmatur. Nam, ſi homo eſt cauſa principalis, eliciens vltimam diſpoſitionẽ ad gratiam, ſequeretur, quod eſſet cauſa principalis gratiæ. Conſequens eſt contra S. Thomam 1. 2. q. 112. ar. 1. & contra omnes Theologos: ergo. Sequela probatur: nam qui eſt cauſa principalis vltimæ diſpoſitionis, eſt etiã cauſa principalis formæ, quæ ad illam conſequitur: ergo, ſi liberum hominis arbitrium eſt cauſa ſecunda principalis, eliciens vltimã diſpoſitionem ad gratiam; ſequitur, quod ſit cauſa ſecunda principalis effectiua gratiæ.

Secunda ſententia diſtinguit inter liberum arbitrium eleuatum per habitum ſupernaturalem, & per ſolum auxilium ſpeciale: & ait, quod, cum eleuatur per habitum, vere eſt cauſa ſecunda principalis vitalium operationum ſupernaturalium: ſi autem eleuetur ſolum per auxilium ſpeciale, non erit cauſa principalis illorũ actuum, ſed ſolum inſtrumentalis. Huic ſententiæ videtur adhærere M. Bañes 2. 2. q. 24. ar. 6. dub. 2. ad 7. argumentum. Et pro illa eſt III.

Sextum argumentum, quo hic auctor conuincitur: nam quando liberum arbitrium ſolum eleuatur per auxilium ſpeciale, non habet in ſe principium formale, quo conſtituatur in actu primo, vt ſit cauſa proportionata ad efficiendam maiorem intenſionem actus. Neque ſufficit reſpondere, quod Deus facit iſtam proportionem auxilio ſuo: quoniam ſolum auxilium diuinum, quo concurrit cum cauſis ſecundis, non efficit proportionem effectus cum cauſa ſecunda, niſi ipſa cauſa habeat in ſe principium proportionatum, vt patet inductiue in omnibus cauſis, cum quibus Deus cõcurrit ad ſuos effectus. Cæterum, quando inuenimus effectum excellentiorem, quàm ſit principium formale cauſæ ſecundæ; illam excellentiã tribuimus agenti ſuperiori; inferiori vero, tamquam inſtrumento; vt, verbi gratia, quando artifex, mouendo pẽnicillum, attingit ad figurandam imaginem; pennicillus ſolum dicitur eſſe inſtrumentum artificis: ergo, ſi liberum arbitrium ſolum eleuatur motione diuina ad ſupernaturales actus; non poſſunt tribui homini, vt cauſæ principali, ſed tantum vt inſtrumento.

Confirmatur. Si habens habitum charitatis, vt quinque, producat actum, vt ſex, illa maior intenſio actus non producitur effectiue ab habitu charitatis, vt quinque

quinque, eleuato per motionem diuinam, ſed à potentia eleuata per habitum charitatis, vt ſex, qui in eodem inſtanti augetur: nam alias habitus præexiſtens, ſolum eſſet cauſa inſtrumentalis actus charitatis, vt ſex, quantum ad illam maiorem intentionem actus ſupra habitum: ergo, vt liberum arbitrium nõ ſit purum inſtrumentum, ſed cauſa ſecunda principalis actuum ſupernaturalium, neceſſario requiritur, vt per habitum ſupernaturalem eleuetur, vt eos actus producat; nec ſufficit, quod eleuetur per motionem diuinam.

IIII. Tertia ſententia eſt aliorum, qui exiſtimant, quæſtionem hanc ſolum eſſe de modo loquẽdi, & vtriuſque partis auctores reipſa conformes eſſe: fatentur enim, inquiunt, rationales hominis potentias nõ attingere, vi ſua, ſupernaturales actus, nec habere ad illos vllam natiuam actiuitatem, aut proportionem, ſed eleuari per gratiam, aut per habitus infuſos, & huiuſmodi alia. Differunt autem, quod eorum quidam dicunt, ad rationem principalis cauſæ requiri virtutem propriam, & proportionatam, vel eminentioris ordinis, quàm ſit effectus: alij negant, id eſſe neceſſarium, ſi dentur aliæ conditiones, quæ propriæ ſunt agentis principalis, vt quod agat potius, quàm agatur; quod ad agendum ſe determinet, & ſimilia. Vnde primam ſententiã cenſent eſſe probabilẽ, quamuis oppoſitam, quantum ad modum loquendi, dicant eſſe magis probandam.

Nobis autem ſemper viſa fuit prima ſententia improbabilis, & exiſtimamus differentiam non eſſe de ſolo nomine, aut

V. modo loquendi, ſed de re ipſa. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quamlibet cauſam ſecũdam, etiam principalem, generali quadam ratione ſe habere, vt inſtrumentum, reſpectu Dei, comparatione effectus, quem producit, quatenus videlicet producit in effectu ipſum eſſe, quod non attingit, niſi inquantũ eſt inſtrumentum Dei, eo quod effectus vniuerſaliſſimus, qualis eſt eſſe, cauſæ vniuerſaliſſimæ debet attribui, vt oſtendit Bañes 1. p. q. 8. art. 1. ad 6. Et S. Thom. 2. cont. Gent. cap. 21. & præterea, quia nulla cauſa ſecunda operatur particularem effectum, niſi moueatur à Deo, vt ex ſupradictis conſtat. In præſenti ergo non loquimur de cauſa inſtrumentali in hac generali acceptione;

Cauſa ſecũda reſpectu Dei ſe habet, vt inſtrumentum.

Diſput. 18. 6. 22.

omnes enim fatentur, liberum hominis arbitrium non ſolum in ordine ad actus ſupernaturales, ſed etiam naturales eſſe quodammodo Dei inſtrumentum, quamuis ſit inſtrumentum liberum; ſic enim loquitur S. Tho. q. 24. de ver. art. 1. ad 5. vbi ait, *quod inſtrumentum dupliciter dicitur. Vno modo proprie, quando ſcilicet aliquid ita ab altero mouetur, quod non confertur ei à mouente aliquod principium talis motus, ſicut ſerra mouetur à carpentario, & tale inſtrumentum eſt expers libertatis. Alio modo dicitur inſtrumentum magis communiter, quidquid eſt mouens ab alio motum, ſiue ſit in ipſo principium ſui motus, ſiue non; & ſic ab inſtrumento non oportet, quod omnino excludatur ratio libertatis; quia aliquid poteſt eſſe ab alio motum, quod tamen ſeipſum mouet: & ita eſt de mente humana.* Et 3. contra Gent. cap. 100. in 2. ratione ait: *Cum Deus ſit primum agens, omnia, quæ ſunt poſt ipſum, ſunt quaſi quædam inſtrumenta ipſius.* Et idem dicit ſuper caput decimum Iſaiæ, in illa verba: *Aſſur virga furoris mei, & baculus ipſe eſt.* Et opuſc. 20. de regimin. princ. lib. 3. cap. 8. Difficultas ergo procedit de inſtrumento proprie, & ſtricte ſumpto, quod ſcilicet ita ab altero mouetur, quod non confertur ei à mouente aliquod principium talis motus, ſicut ſerra mouetur à carpentario, & baculus à manu hominis. VI.

Inſtrumentum dupliciter dicitur.

Notandum ſecundo. Cauſam ſecundam principalem hoc differre à cauſa pure inſtrumentali, quod cauſa ſecunda principalis aliquid confert per propriam formam ad productionem effectus: nã illum operatur à principio intrinſeco actiuo, ſiue illud principium ſit ei connaturale, ſiue ab agente ſupernaturali productum; eo quod per formam ſupernaturalem ſibi inhærẽtem, proportionatam cum effectu, illum attingit. Cauſa autem inſtrumentalis ſecundum propriam formam nihil confert, etiam radicaliter, ad productionem effectus; ſed ſolum ſe habet, tamquam deferens virtutem principalis agentis. Vnde non producit effectum, niſi ſecundum quod mouetur ab eodem agente principali: ſicut aqua calida ſolum attingit inſtrumentaliter calorem, quem in alio ſubiecto producit; quia ſolum ſe habet, tamquam ſubiectum deferens virtutem ignis, qui eſt cauſa principalis eiuſ-

dem

Digitized by Google

dem caloris, & ſolum attingit illum inquantum mouetur ab igne. Vnde S.Tho. q.4.de malo, art.3. in corp.inquit, quod effectus *eſt in cauſa principali, ſecundum ſimilitudinem formæ eius, vel eiuſdem ſpeciei, ſi ſit cauſa vniuoca, puta, cum homo generat hominem, vel ignis ignem; vel ſecundum aliquam excellentiorem formam, ſi ſit agens, non vniuocum, ſicut: Sol generat hominem. In cauſa autem inſtrumentali eſt effectus, ſecundum virtutem, quam recipit inſtrumentum à cauſa principali, inquantum mouetur ab ea*, vt art. 4. eiuſdem q. in ſolutione ad 15. explicat S. Doctor.

VII. Prima ergo Concluſio ſit. Voluntas, ſeu liberum arbitrium creatum eleuatum per habitum ſupernaturalem producit efficienter ſupernaturales actus, vt vera cauſa ſecunda principalis, & non vt merum inſtrumentum Dei. Hæc concluſio eſt S.Tho.q. 24.de ver.art. 1. ad 5. & omnium Thomiſtarum, quam adeo certam reputo, vt oppoſitam credam eſſe improbabilem. Et probatur

Liberũ arbitriũ eleuatum per gratiã, eſt cauſa ſecũda principalis actuũ ſupernaturalium.

Primo, ratione deſumpta ex S. Thoma q.24.citata de verit. Inſtrumentum, quod vere, & proprie eſt inſtrumentum, non eſt liberum ad agendum, cum non agat, niſi ſecundum quod aliquis eo vtitur: ergo, ſi liberum arbitrium creatum, comparatione actuum ſupernaturalium, eſt merum inſtrumentum, & non cauſa ſecunda principalis; ſequitur, quod non operetur libere eoſdem actus; conſequens autem non eſt admittendum: nam eſt contra definitionem Concilij Tridentini: ergo. Confirmatur: nam inſtrumentum ſolum attingit effectum principalis agentis, deferendo eius virtutẽ, ſicut ſerra attingit opus artificiatum, deferendo virtutem artis, ſiue artificis, quę intentionaliter eſt in eius inſtrumento, vt quæſtione 3.de potentia art.7. ad 7. docet S. Thomas: ergo, ſi liberum arbitrium ſolum attingit actus ſupernaturales, vt merum inſtrumentum, & non vt cauſa ſecunda principalis; videtur ſequi, quod ſolum concurrat ad eoſdem actus producendos, deferẽdo virtutem principalis agentis, ſcilicet Dei; & ita haberet ſe mere paſſiue, ſicut inanime quoddam: quod tamen eſſet incidere in errorem hæreticorum huius temporis, vt ex ſupradictis conſtat.

Cōc. Trid. ſeſ.6.de Iuſtif. cap. 5. & can.4.

Secundo. In quacunque actione debet aſſignari aliqua cauſa principalis, quam ipſa actio denominet, & cui effectus principaliter tribuatur, ſicut Deus denominatur creator à creatione, & artifex denominatur ædificator à reali conſtructione domus, quam efficit per inſtrumenta artis; ſed, cum liberum arbitrium eleuatum per formam ſupernaturalem producit actus fidei, ſpei, & charitatis ſupernaturalis, & per eos meretur vitam æternam; nulla eſt alia cauſa principalis, quam denominent huiuſmodi actus, niſi ipſe homo, aut liberum eius arbitrium: ergo vere concurrit ad eoſdem actus, vt cauſa ſecunda principalis. Minor probatur: nam, ſi alia cauſa principalis aſſignaretur, quam huiuſmodi actiones denominarent; eſſet ipſe Deus eleuans per gratiam liberum arbitrium ad ſupernaturales actus. Sed Deus non denominatur, neç dicitur formaliter merens, vel intelligens, aut volens ab huiuſmodi actionibus: nam mereri repugnat Deo, ſecundum naturam diuinam, cum impoſſibile ſit, illum habere ſuperiorem, apud quem mereatur. & præterea: nam omnia ſunt propria eius bona, ac titulo creationis ei debita. Similiter etiam non dicitur intelligens, aut volens ab intellectione, aut volitione, quæ eſt in nobis; ſed ab ea, quæ eſt in ipſo Deo, quæ etiam cum eſſentia diuina realiter, & formaliter identificatur: ergo.

Tertio. De ratione actus vitalis eſt, quod procedat à principio intrinſeco viuente, & coniuncto. Vnde & generatio, quia eſt actio vitalis, definitur à S. Tho. quod *ſit origo viuentis à principio viuente coniuncto, in ſimilitudinem naturæ*: ſed intellectio hominis, & volitio etiam ſupernaturalis, vere eſt actio vitalis: ergo neceſſe eſt, vt procedat à principio intrinſeco viuente, & coniuncto; ac per conſequens, homo per aliquod principium intrinſecum concurrit effectiue ad actus ſupernaturales: ſcilicet per vitalitatem potentiæ eleuatam per formam ſupernaturalem, ad modum ſuperius explicatum; ac per conſequens erit cauſa ſecũda principalis. Reſpondent, illum modum agendi per modum inſtrumenti non repugnare, reſpectu actus vitalis; quia vnãquamque facultatem Deus eleuare poteſt, modo illi accõmodato: atque ita eleuat potentiam vitalem ad efficiendum actum ſibi VIII.

S.Tho.1.p. q.27. ar.2. in corp.

Solutio.

Digitized by Google

bi immanentem, & tamquam principium intrinſecum eius, quod ſatis eſt ad rationẽ actus vitalis, ſiue talis potentia influat ex naturali vi, ſiue ex obediẽtiali, & vt inſtrumentum. Hæc tamen ſolutio videtur inſufficiens: nam, licet vnamquamque facultatem Deus eleuare poſſit, modo illi accommodato, ſicut eleuat actionem liberam ſacerdotis, verba cõſecrationis ſuper debitam materiam proferẽtis, vt pure inſtrumentaliter efficiant conuerſionem panis, & vini, in Chriſti corpus, & ſanguinẽ; impoſſibile tamen eſt, quod eleuet potentiam vitalem, vt actum vitalem ſibi immanentẽ mere inſtrumentaliter producat. Quod ſic oſtenditur: nam effectus non dicit formalem, & intrinſecam dependentiam à cauſa pure inſtrumentali, cum non concurrat ad effectum principalis agentis per formam, aut virtutem ſibi propriã, & proportionatam cum effectu, ſed per motionem, & eleuationem principalis agentis. Vnde, quando agens eſt infinitæ virtutis, ſicuti Deus, poteſt de potentia abſoluta indifferenter vti quolibet inſtrumento ad quemcunque effectum, & eumdem effectum immediate per ſeipſum abſque omni inſtrumento cauſare. Conſtat autem, actum vitalem etiam ſupernaturalis ordinis non poſſe produci à Deo, niſi media potentia vitali eleuata per auxilium gratiæ: ergo impoſſibile eſt, quod potẽtia vitalis ſit cauſa mere inſtrumentalis comparatione eiuſdem actus: ergo neceſſe eſt dicere, quod ſit cauſa principalis. Præterea impugnatur eadem ſolutio: nam videtur implicare in ſuis dictis. Fatetur enim ex vna parte, Deum eleuare per gratiam potentiam vitalem ad efficiendum actum ſibi immanentem, tamquam principiũ intrinſecum eius, & ex alia parte negat, potentiam vitalem eſſe cauſam ſecundã principalem eiuſdem actus: quæ duo inter ſe cohærere non poſſunt, vt oſtenſum eſt.

IX. Quarto: nam, vt docet S. Tho. locis ſuperius allegatis, ſed præſertim quæſt. 24. de verit. art. 1. ad quintum, cauſa pure inſtrumentalis proprie eſt illa, quæ ita mouetur ab alio agente extrinſeco, vt tamen ſeipſam à principio intrinſeco nõ moueat; ſed liberum hominis arbitriũ non ita mouetur à Deo ad actus ſupernaturales producẽdos, vt ſeipſum à principio intrinſeco non moueat: ergo, vel aſſerẽdum eſt, hominis arbitrium non eſſe cauſam liberã actuum ſupernaturalium, quod tamen nõ poteſt admitti; vel dicẽdum, illud eſſe cauſam ſecundam principalem, & non proprie inſtrumentum, comparatione eorumdem actuum. Confirmatur: nam, vt dicit S. Thom. 1. p. q. 105. art. 4. ad 2. & nos idipſum ex profeſſo oſtendemus diſput. 96. *moueri voluntarie eſt moueri ex ſe, ideſt à principio intrinſeco. Sed illud principium intrinſecum poteſt eſſe ab alio principio extrinſeco; & ſic moueri ex ſe nõ repugnat ei, quod mouetur ab alio*. Et in ſolut. ad 3. ſubdit, *quod, ſi voluntas ita moueretur ab alio, quod ex ſe nullatenus moueretur, opera voluntatis non imputarentur ad meritum, vel demeritum. Sed quia per hoc, quod mouetur ab alio, non excluditur, quin moueatur ex ſe, vt dictum eſt; ideo per conſequens non tollitur ratio meriti, vel demeriti*. Quibus verbis aperte docet, voluntatem non eſſe liberam, & conſequenter eius opera non poſſe illi imputari ad meritum, vel demeritũ, niſi moueatur ex ſe, ideſt à principio intrinſeco: ergo, ſi ad actus ſupernaturales ita mouetur à Deo, vt ex ſe, ideſt à principio intrinſeco nullatenus moueretur; ſequitur, non eſſe liberam, reſpectu actuum ſupernaturalium, & conſequenter per eoſdem actus nihil mereri: ergo neceſſario dicendum eſt, voluntatem à Deo excitatam, & motã à principio intrinſeco actiuo ſeipſam mouere, & conſequenter eſſe cauſam ſecundam, in ſuo ordine principalem eorumdem actuum.

Volũtarie moueri quid ſit.

Ad hoc argumentum reſpondent, non obſtare actui libero, quod voluntas concurrat ad illum, vt inſtrumentum proprie, quando eſt ſupernaturalis. Et aſſignãt rationẽ: nam ad actum liberum duo tantum ſunt neceſſaria. Primũ eſt poteſtas intrinſeca agendi: ſecundũ eſt poteſtas non agendi: hoc poſterius conuenit voluntati ex ſe, etiam reſpectu ſupernaturalium actuũ, & quoad hanc partem dici poteſt, libertatẽ actus eſſe ab illa, vt à cauſa principali, quia poteſtas nõ agẽdi, à qua actus denominatur liber, quoad iſtã partẽ, conuenit volũtati ex propria virtute; & ita, ſi careat actu, hæc carentia illi principaliter tribuitur. At vero, quoad aliã partẽ, ſcilicet poteſtatẽ agendi, ſufficit ad libertatem, quod voluntas talem poteſtatẽ habeat, quę ſufficiat ad vitaliter eliciendum ſuũ actũ, ſiue

ue hoc poſſit ex ſe, ſiue per amicos, ſeu, vt organum liberum diuinę gratię. Et ex hoc inferũt, quod, licet volũtas in his actibus ſupernaturalibus operetur, vt inſtrumẽtũ Dei, nihilominus eſt inſtrumẽtum liberũ, & vera cauſa libera eorumdem actuum.

Sed contra hanc ſolutionem eſt efficax argumentum. Nam, ſecundum fidem Catholicam, voluntas non ſolum eſt libera in non agendo actus ſupernaturales, ſed etiam in agendo eoſdem actus, vt conſtat ex Concilio Tridentino ſupra allegato, & ex definitione potentiæ liberæ, ad quam, vt inferius patebit, neceſſario requiritur poteſtas, ſeu facultas ad vtrumlibet, ſcilicet ad agendum, & non agendum; ergo non ſolum debet moueri voluntas ex ſeipſa, hoc eſt ab intrinſeco principio, cum non operatur, ſeu cũ vult non operari actum ſupernaturalem; ſed etiam cum operatur illum. Præterea: nam, ſi quoad poteſtatem agendi ſufficeret ad libertatem, quod ipſa voluntas talem poteſtatem habeat, quæ ſufficiat ad vitaliter eliciendum ſuum actum; ſequeretur, quod non eſſet magis libera ad producendum actus charitatis, quos elicit in via, quam ad diligendum Deum clare viſum in patria; & ita non haberet nunc ſufficientem libertatem ad merendum per actum charitatis; nam in amore beatifico non eſt ſufficiens libertas ad merendum, cum ille actus ſit ſimpliciter neceſſarius, vt ſupra dictum eſt. Sequela probatur: nam in patria voluntas reuera habet poteſtatem ad vitaliter eliciendum actum dilectionis beatificæ: ergo ſi hæc poteſtas ſufficit ad libertatem actus dilectionis, eadem libertate erit liber actus dilectionis Dei in patria, & in via. Pręterea: quoniam ſtat, actum eſſe vitalem, & non eſſe liberum, vt patet in actibus intellectus, & voluntatis primo primis, & in cognitione, & amore, quo Deus ſeipſum cognoſcit, & diligit; plura enim requiruntur ad actũ liberum, quàm ad actum vitalem: ergo poteſtas, ad vitaliter eliciendum ſuum actum, non eſt ſufficiens, vt libere illum producat ea libertate, quæ ad meritum, vel demeritum eſt neceſſaria.

Diſp. 115. 116. & 117.

X. Quinto idipſum probatur, deſtruendo fundamentum potiſſimum oppoſitæ ſententiæ. Ex eo enim probat, voluntatem non eſſe cauſam ſecundam principalem actuum ſupernaturalium, ſed ſolum inſtrumentalem, quia ſecundum ſe nullam habet virtutem actiuam reſpectu illorum actuum, ſed ſolum potentiam obedientialem, ſecundum illud, quod dicit Auguſtinus: *Poſſe habere fidem natura eſt hominum*; ſed hæc ratio ſupponit falſum: ergo, &c. Minor probatur: nam, quamuis intellectus, & voluntas, ſecundum ſe, nullam habeant naturalem virtutem proximam actiuam comparatione actuum ſupernaturalium, habent nihilominus radicaliter actiuitatem, reſpectu eorumdem actuum, inquantum ſunt vitales. Vitalitas enim actionum ſupernaturaliũ, quamuis formaliter procedat, vt quo, à principio ſupernaturali: radicaliter tamen dependet à vita naturali, quæ procedit ab anima, vt diſputatione 64. oſtenſum eſt; hæc autem dependentia eſt ſufficiens, vt vitales potentiæ eleuatæ per formam ſupernaturalem ſint cauſæ ſecundæ principales actionum ſupernaturalium, vt dictum eſt ſupra, & patebit amplius in ſolutionibus argumentorum: ergo.

Lib. de Præd. SS. c. 5.

Vitalitas actus ſupernaturalis procedit, vt quo à principio ſupernaturali.

Confirmatur. Si intellectus, & voluntas ſecundum ſe nullam habent actiuitatem radicalem, & remotam, comparatione vitalium actionum ſupernaturalium, ſed ſolum potentiam quamdam obedientialem, qualis reperitur in omnibus rebus, vt in illis, & de illis fiat quidquid Deus voluerit; ſequeretur, quod, ſicut Deus vtitur intellectu, & voluntate ad producendos actus ſupernaturales, poſſet indifferenter vti quacunque alia creatura, vel potentia creata ad producẽdum eoſdem actus; & ita poſſet per lapidem, vel per potentiam viſiuam, vel per aliam quamcunque rem naturalem producere actum charitatis, & fidei ſupernaturalis; quod eſt abſurdum. Probatur ſequela: nam, ſicut Deus vtitur aqua baptiſmali ad cauſandam gratiam habitualem, poteſt ſua potentia abſoluta indifferenter vti quacumque alia creatura, & actione creata ad eumdem effectum producendum; quoniam aqua concurrit ſolum inſtrumentaliter ad productionem gratiæ: ergo, ſi voluntas ſolum concurrit inſtrumẽtaliter ad productionem actus ſupernaturalis; ſequitur, quod Deus poſſit per quamcunque aliam creaturam, vel potẽtiam, eumdem actum producere. Item etiam ſequeretur,

retur, quod liberum arbitrium eleuatum per habitum charitatis non aliter, neque in alio genere cauſæ attingeret actũ charitatis, niſi in eo genere, quo ſacramenta nouæ legis efficiũt gratiam iuſtificantem: nã etiam ſacramenta inſtrumentaliter attingunt gratiã. Conſequens autem eſt abſurdum: nam alias in iuſtificatione liberum arbitrium haberet ſe omnino, tamquam inanime, quod tamen eſt contra Concilium Tridentinum: ergo.

XI. Sexto. Cauſa inſtrumentalis debet, ratione propriæ formæ, habere aliquam actionem præuiam, per quam operetur diſpoſitiue ad effectum principalis agentis, vt prima parte, quæſtione quadrageſima quinta, articulo quinto docet Sanctus Thomas. Sed in homine nulla poteſt eſſe, nec imaginari actio prçuia, per quam operetur diſpoſitiue ad actus ſupernaturales producendos: ergo, reſpectu eorumdem actuum, non eſt cauſa inſtrumentalis. Cum ergo vere ſit cauſa efficiens talium actuum; relinquitur, quod ſit cauſa ſecunda eorum principalis.

Septimo. Potentia naturalis concurrit, vt cauſa ſecunda principalis ad naturales operationes ſibi proportionatas, ſicut potentia viſiua ad videndum: ergo potentia ſupernaturalis concurret etiam, vt cauſa ſecunda principalis ad ſupernaturales operationes eidem potentiæ proportionatas. Sed voluntas per habitũ charitatis, fit potentia ſupernaturalis eiuſdem ordinis cum gratia: nam, vt ſupra dictum eſt, habitus ſupernaturales, cum ſint ſupremi inter omnes habitus, attingunt rationem potentiæ, eo quod ſupremum infimi attingit infimum ſupremi. Vnde huiuſmodi habitus ſunt neceſſarij, non ſolum ad facilius, ſed ad ſimpliciter operandum: ergo voluntas eleuata per habitum charitatis, erit cauſa ſecunda principalis actuum ſupernaturalium charitatis, cum quibus habet proportionem.

XII. Secunda Concluſio. Etiamſi liberum arbitrium non eleuetur per habitus ſupernaturales ad ſupernaturales actus producendos, ſed per auxilium ſpeciale, & per motionem ſupernaturalem tranſeuntem, erit nihilominus cauſa ſecunda principalis talium actuum, & non purum inſtrumentum. Probatur concluſio argumẽtis pro concluſione præcedẽti à nobis factis, quæ hanc etiam efficaciter concludũt. Præterea: nam, quòd forma ſupernaturalis, per quam actuatur liberum arbitrium, & eleuatur, vt actus ſupernaturales producat, inſit illi per modum permanentis, aut per modum tranſeuntis; eſt impertinens, & omnino ſe habet per accidens ad hoc, quod liberum arbitrium concurrat, vel non concurrat inſtrumentaliter. Etenim, ſiue iſto modo, ſiue illo perficiatur, ſemper eleuatur ad producendum actum ſupernaturalem, intra latitudinem adæquati obiecti, vt ſupra explicatũ eſt. Et præterea, quia ipſe actus ſupernaturalis, inquantum vitalis eſt, & liber; ſemper procedit radicaliter à vitalitate, & libertate potentiæ naturalis; ſcilicet liberi arbitrij, quod quidem, etiam per potentiam Dei abſolutam, non poſſet eleuari ad actum charitatis liberum, & alios ſimiles actus efficiendos, niſi ex natura ſua eſſet potentia vitalis, & libera: ſed quando eleuatur per habitum ſupernaturalẽ, vere eſt cauſa ſecunda principalis illarum actionum: ergo ſimiliter eſt cauſa principalis, quando eleuatur per motionem præuiam, ſeu auxilium ſpeciale.

Lib. arbit. eleuatum per motionem diuinã eſt cauſa ſecunda principalis actuum ſupernaturalium.

Confirmatur. Quoniam alias ſequeretur, quod omnes diſpoſitiones ſupernaturales, tempore antecedentes infuſionem habitus, ſicut ſunt attritio, timor inferni, pia deſideria, & alij huiuſmodi actus vitales, & liberi, qui reuera ſunt ſupernaturales; non producerentur ab homine, vt à cauſa ſecunda principali, ſed ſolum, tamquam à cauſa inſtrumentali: nam liberum arbitrium non eleuatur per habitum ſupernaturalem, ſed per auxilium ſpeciale, vt hoſce actus producat: ergo, ſi eſt neceſſarius habitus, vt ſit cauſa principalis actuum ſupernaturalium; ſequitur, quod non ſit cauſa principalis, ſed inſtrumentalis iſtorum actuum.

AD primum argumentum reſpondetur, voluntatem creatam non habere virtutem aliquam connaturalem, quæ, natura ſua, efficientia proxima, & formali, ſit effectrix actus ſupernaturalis, neque vt cauſa totalis, neque vt partialis; nihilominus tamen dicendum eſt, eam habere virtutem connaturalem, radicalem, & remotam, qua, ſuppoſita eleuatione per formam actiuam ſupernaturalem efficiat vt cauſa ſecunda principalis & to- XIII.

Digitized by Google

talis in ſuo genere ſupernaturales actus; & ideo eleuata non concurrit ſolum, vt inſtrumentum Dei eleuantis, ſed vt cauſa proxima principalis.

Potentia obedientialis, quam habet voluntas in ordine ad Deum eſt duplex.

Ad ſecundum reſpondetur, quod in voluntate creata reperitur duplex potentialitas in ordine ad Deum, vt eſt auctor gratiæ. Altera comparatione habituum ſupernaturalium, quos Deus poteſt in ea producere; & hæc eſt potentia obedientialis paſſiua, & non actiua: nam ſub hac ratione ſolum eſt potentia ad recipiendum habitum ab eo, non autem ad illum producendum: & ideo non poteſt eſſe ei debitus concurſus Dei ſupernaturalis; eo quod talis concurſus, cum ſit ad agendum, non confertur, niſi potentiæ actiuæ. Altera eſt potentia ad agendum actum ſupernaturalem; & hæc vel eſt remota, qualis reperitur in ipſa natura rationali, ſecundum ſe conſiderata; & tali potentiæ actiuæ non debetur concurſus ſupernaturalis Dei; quia immediate non ordinatur ad agendum, ſed inter illam, & actum ſupernaturalem mediat habitus ſupernaturalis, vel actuale auxiliũ ſpeciale, quo immediate, & proxime fit potens, vt talem actum producat. Si autem potentia ad agendum ſupernaturalem actũ, ſit proxima, adhuc non debetur illi concurſus Dei, quo ad actualiter operandum moueatur, & prædeterminetur; quoniam hæc motio, & prædeterminatio gratis confertur à Deo, nec poteſt homo, etiam iuſtus, eam præuenire, aut promereri, vt ſupra dictum eſt. Quod ſi Deus, ſua miſericordia, velit hominem iuſtum præmouere, atque ad pie operandum prædeterminare, & efficere, vt operetur; tunc concurſus ſupernaturalis, quo Deus, vnà cum libero arbitrio ad actum ſupernaturalem concurrit, erit ei proportionatus ſecundum ordinem gratię. Vnde non ſequitur, quod gratia ſit debita naturæ.

XIII.

Ad tertium reſpondetur, quod, quamuis forma actiua ſupernaturalis, per quam eleuatur voluntas ad actus ſupernaturales eliciendos, non ſit à natura, ſed ab auctore gratiæ; eſt tamen actuans formaliter creatam voluntatem, & eam perficiens conformiter ad ſuam naturam, & in ordine ad aliquid, quod continetur intra latitudinem adæquati obiecti illius; & ita ſic eleuata operatur actus ſupernaturales, vt cauſa principalis. Et idem dicendum de intellectu per lumen gloriæ eleuato ad viſionem beatificam.

Secundo reſpondetur, quod dupliciter poteſt aliqua creatura operari, vt eleuata, & mota à ſuperiori agente. Primo ita, quod motio illa, & eleuatio ſit tota ratio tam formalis, & proxima, quàm radicalis, & remota, attingendi effectum; ſicut aqua ab igne calefacta, & mota, atque ab eo eleuata calefacit manum. Aqua enim, ſecundum ſe, nullam habet actiuitatem, etiam radicalem, & remotam, reſpectu calefactionis; quin potius ex natura ſua, illi competit eſſe principium infrigidandi; & tunc ſolum concurrit inſtrumentaliter. Secundo, quando eleuatio eſt quidem tota ratio proxima, & formalis operandi; ſed tamen ſupponit in potentia, quæ eleuatur, radicalem virtutem actiuam, & remotam, quæ quidem per eleuationem conſtituitur in ratione potentiæ proximæ, comparatione talis obiecti, quod licet excedat eius naturam, continetur tamen intra latitudinem adæquati obiecti eiuſdem potentiæ; & tunc potentia, quæ operatur, vt eleuata, concurrit ad actum, vt cauſa ſecunda principalis, & non vt merum inſtrumentum: & ſic operatur viſionem beatificam intellectus eleuatus per lumen gloriæ, & voluntas operatur actum charitatis eleuata per habitum charitatis, vel per auxilium ſpeciale. Et cum arguitur: nam ſecundum Sanctum Thomam cauſa principalis eſt illa, quæ operatur per propriam formam proportionatam cum effectu; reſpondetur, quod nomine propriæ formæ non intelligit tantum eam formam, quæ competit rei ex proprijs principijs naturæ; ſed etiam illam, quæ, licet ſit ſupra eius naturam, & inſit ei ab agente extrinſeco; perficit tamen potentiam ad modum propriæ naturæ, & in ordine ad proprium eius obiectum adæquatum, & propriam operationem. Motio enim inſtrumenti non perficit illud in ordine ad propriam operationem, ſed ad operationem propriam alterius agentis, nempe ad faciendum opus, quod eſt proprium artificis. Et ſimiliter aqua ab igne calefacta, per motionem ignis non mouetur ad propriam operationem, ſed ad effectum proprium alterius agentis, nempe ignis, à quo eleuatur

XIV.

Aqua calida inſtrumentaliter concurrit ad calefaciendum.

Cauſa principalis quæ dicatur.

uatur ad calefaciendum; & ideo non eſt cauſa principalis huius effectus, ſed pure inſtrumentalis. Quia ergo habitus charitatis perficit voluntatem in ordine ad propriam eius operationem, quæ eſt velle, & diligere, cum huiuſmodi actus non poſſit ab alia potentia, quàm à voluntate produci; ideo cum voluntas operatur per talem habitum, cenſetur operari per propriam formam proportionatam cum effectu, ac per conſequens producit illum, vt cauſa ſecunda principalis, & non vt merum inſtrumentum. Et per hæc patet ſolutio ad confirmationem.

Ad quartum reſpondetur, omne agẽs principale creatum habere quidem actum determinatum, quoad genus, vel ſpeciem actionis: non tamen oportet, quod eius actus ſit determinatus, quoad intenſionem; alias actus naturalis charitatis Dei non eſſet ab homine, vt à cauſa ſecunda principali: nã, vt ſecunda ſecundæ, quæſt. 24. ar. 7. docet S. Thomas. charitas ſemper poteſt augeri in infinitum; & idem eſſet dicendum de alijs actibus virtutum, qui poſſunt creſcere in infinitum, quantum ad intenſionem actus.

XV. Ad quintum reſpondetur, quod, vt dicit Sanctus Thomas quæſtione vigeſima quarta de veritate, art. 1. ad quartum, *cauſa prima dicitur eſſe principalis, ſimpliciter loquendo, propter hoc, quod magis influit in effectum: ſed cauſa ſecunda ſecundum quid principalis eſt, inquantum effectus ei magis conformantur.* Iuxta iſtum modum Sancti Patres, qui dicunt, liberum arbitrium eſſe inſtrumentum diuinæ gratię, loquuntur de inſtrumento in generali quadam acceptione, vt ſupra dictum eſt. Et ſimiliter cum negant, liberum arbitrium eſſe agens principale in negotio noſtræ ſalutis; loquuntur de agente principali ſimpliciter, & omnibus modis, quatenus diſtinguitur ab agente principali, quod ita agit, vt non agatur, vel moueatur ab alio. Hoc enim modo ſolus Deus eſt agens principale, etiam reſpectu actuũ ſupernaturalium, quibus homo ad gratiam diſponitur: nam liberum arbitrium, aliquo modo eſt agens inſtrumentale, reſpectu eorumdem actuum, vt ſupra dictum eſt. Vel explicandi ſunt de agente principali, reſpectu gratiæ iuſtificantis, & habituum ſupernaturalium, quorum ſolus Deus eſt cauſa efficiens principalis: nam liberum arbitrium ſolum concurrit diſpoſitiue ad eoſdem habitus producendos, vel, vt plurimum, inſtrumentaliter: ſicut contingit, quando contritio eleuatur per Sacramentum pęnitentiæ ad cauſandam gratiam in anima.

Lib. arb. in quo ſenſu dicatur inſtrumentũ diuinæ gratiæ.

Ad cõfirmationem reſpondetur, quod, licet liberum hominis arbitrium, à Deo motum, & excitatum, ſit cauſa ſecunda principalis vltimæ diſpoſitionis ad gratiam; non tamen eſt cauſa ſecunda principalis gratiæ: propter rationem aſſignatam diſputatione ſexageſima ſexta, num. 12. & præterea: nam auxilium Dei, ſicut & habitus, non perficit potentiam ad productionem alterius habitus, qualis eſt gratia, ſed ad productionem actus.

Ad ſextũ negatur antecedens. Ad eius probationem reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt in ſecunda concluſione. Et, ſi argumentum aliquid probaret, concluderet, liberum arbitrium non eſſe cauſam etiam inſtrumentalem actionum ſupernaturalium: nam etiam auxilium diuinum quo concurrit cum cauſis ſecundis, non conſtituit formaliter ipſam cauſam in ratione inſtrumenti, cum huiuſmodi concurſus generalis ſit, & communis ad cauſas ſecundas principales, & inſtrumentales. Reſpondetur ergo, quod, quando auxilium diuinum, quo concurrit cum cauſis ſecundis, eſt generale, non efficit proportionem effectus cum cauſa ſecunda, niſi ipſa cauſa habeat in ſe principium proportionatum. Cæterum, quando auxilium eſt ſpeciale, & tribuitur potentiæ vitali, ad actus, qui continentur ſub vniuerſali ratione proprij obiecti adæquati, ſicut contingit in caſu noſtræ diſputationis; tunc auxilium diuinum efficit proportionem effectus cum cauſa ſecunda, ſcilicet cum potentia vitali, quæ per illud auxilium primo eleuatur ad eſſe ſupernaturale, & conſtituitur proxime in ratione potentiæ, comparatione actuum ſupernaturalium, quando non inuenit potentiam eleuatam per habitum: tũc enim auxilium ſpeciale ſupplet, quantum ad hoc, vicem ipſius habitus. Nec eſt eadem ratio de pennicillo, qui mouetur ab artifice ad figurandam imaginem, vt ex dictis in ſecunda concluſione, & in ſolutione ad tertium argumentum conſtat.

Digitized by Google

XVI. Ad confirmationem negatur antecedens: iam enim ſupra oſtenſum eſt, illam maiorem intenſionem actus charitatis, ſupra habitum præexiſtentem, non poſſe produci effectiue ab habitu, qui in illo inſtāti augetur, ſcilicet ab habitu, vt ſex, ſed ab habitu præexiſtente, vt quinque, eleuato per auxilium Dei actuale intenſum, vt ſex. Nec ex hoc ſequitur, quod, reſpectu illius maioris intenſionis, liberum arbitrium, habitu præexiſtente informatum, ſit cauſa inſtrumentalis, vt ex ſupradictis conſtat.

Obiectio. Sed vrget contra hoc argumentum: nam, ſi Deus ſuo concurſu ſpeciali eleuaret ignem habentem ſolum calorem, vt octo, vt per illum produceret calidum, vt decem; tunc ignis ſolum eſſet agens inſtrumentale, reſpectu illius maioris intenſionis; quia non operaretur illam virtute propriæ formæ proportionatæ cum effectu, ſed per motionem alterius agentis: ergo ſimiliter, quando liberum arbitrium producit actum ſupernaturalem, aut maiorem eius intenſionem, per ſolam motionē auxilij ſpecialis; erit cauſa inſtrumentalis, & non principalis comparatione eiuſdem actus, aut intenſionis illius.

Solutio. Reſpondetur, negando conſequentiam: nam ignis, cum ſit agens naturale, eſt ex natura ſua determinatus ad vnum, & quantum ad ſpeciem actionis, & quantum ad intenſionem illius, nec eſt potentia vitalis; & ideo, ſi eleuetur ad effectum magis intenſum, quàm ſit propria forma naturalis, ſolum concurret ad illum, vt purum inſtrumentum, ſi conſideretur effectus ſecundum maiorem intenſionem, in qua excedit naturalem formam ignis. At liberum arbitrium eſt agens liberum, & potentia vitalis. Vnde, quomodocunque eleuetur à Deo per aliquid inhærens, vt actum liberum producat; ſemper erit cauſa ſecunda principalis, reſpectu eiuſdem actus, vt dictum eſt.

Diſputatio LXIX.

Vtrum de potentia Dei abſoluta creari poſſit aliqua ſubſtantia intellectualis, cui ex ſolis viribus naturæ competat diligere Deum ſuper omnia, vt eſt auctor gratiæ, & alios actus ſupernaturales elicere.

CONSIMILEM difficultatem S. Thomas pertractat in particulari de viſione beatifica 1. p. q. 12. ar. 4. & 5. & ibi eius interpretes. Sed quoniā ex eius intelligentia dilucidiora fient, quæ de viribus naturalibus creati arbitrij in ſuperioribus dicta ſunt, & quæ de neceſſitate, & quidditate gratiæ dicentur infra; viſum eſt in præſenti generaliter de omnibus actibus ſupernaturalibus idipſum inquirere. I.

Eſt ergo prima ſententia aſſerentium, eſſe creabilem à Deo ſubſtantiam intellectualem, cui ſit connaturale, ex proprijs viribus, videre Deum per eſſentiam, & alios actus ſupernaturales elicere. Adduntq. nullam ſibi occurrere rationē, quæ euidenter demonſtret, id eſſe impoſſibile.

Probatur primo hæc ſententia. Deus poteſt creare aliquam ſubſtantiam ſupernaturalem, ex qua ad modum paſſionis fluat lumen gloriæ, & alij ſupernaturales habitus fidei, charitatis, &c. ergo poterit creare ſubſtantiam, cui connaturale ſit videre Deum per eſſentiam, & illum ſuper omnia, vt eſt auctor gratiæ, diligere. Probatur conſequentia: nam, cum lumen gloriæ, & habitus charitatis ſit virtus actiua, ad videndum Deum, & illum, vt eſt auctor gratiæ, diligendum; cui fuerint connaturales huiuſmodi habitus, erit etiam connaturale, Deum per eſſentiam videre, & illum, vt eſt auctor gratiæ, diligere. Antecedens autem probatur: nam Deus producit de facto accidentia ſupernaturalia, vt habitum gratiæ, & charitatis: ergo non implicat, quod producat aliquam ſubſtantiam ſupernaturalem, ex qua fluat lumen gloriæ,

Digitized by Google

gloriæ,& alij habitus infuſi. Non enim eſt aſſignabilis ſufficiens ratio, propter quam dari poſſint accidentia creata ſupernaturalis ordinis,& implicet, dari ſubſtantiam creatam eiuſdem ordinis.

Confirmatur. Accidens eſt quædam participatio ſubſtantiæ: ergo, ſi datur accidẽs ſupernaturale, creari poterit à Deo ſubſtantia ſupernaturalis, ex qua ſupernaturalia accidentia ad modum proprietatis naturalis dimanent.

Secundo arguitur. Quod eſt accidens commune, reſpectu vnius, eſt, aut eſſe poteſt propria paſsio, reſpectu alterius; vt patet in calore, qui, reſpectu aquæ, eſt accidens commune, & ſeparabile; reſpectu autem ignis, eſt propria paſsio naturaliter dimanans ab eius eſſentia; ſed gratia habitualis, & alij habitus infuſi ſunt accidentia communia, & ſeparabilia, reſpectu hominis: ergo creabilis eſt à Deo aliqua ſubſtantia, ex qua, per modum paſsionis, huiuſmodi habitus dimanent.

Tertio. Gratia habitualis, & charitas eſt connaturalis animæ Chriſti, vt videtur docere S.Thom.3.p.q.2.ar.12. & S.Aug. in Enchirid. ad Laurent. cap.40. ſed anima Chriſti eſt ſubſtantia creata: ergo alicui ſubſtantiæ creatæ connaturalis eſt, aut eſſe poteſt gratia, & charitas: ergo etiam erit illi connaturale diligere Deum ſuper omnia, vt eſt auctor gratiæ. Probatur conſequentia: nam, cui habitus eſt connaturalis, eſt etiam connaturalis actus ab eodem habitu procedens.

II. Quarto. Si propter aliquam rationem non poſſet communicari alicui ſubſtantiæ creatæ, vel creabili, vt ex ſolis viribus naturæ videat Deum per eſſentiam, & actu ſibi connaturali illum diligat, inquantum eſt auctor gratiæ; maxime, quia hoc eſt propria perfectio, & connaturalis ſolius Dei; ſed hæc ratio nihil concludit: ergo. Minor probatur: nam etiam eſt propria perfectio, & connaturalis Dei, habere eſſe, & exiſtere: dicitur enim ex perſona Dei Exod.3. *Qui eſt, miſit me ad vos*. Et iterum: *Ego ſum, qui ſum*. Et tamen de facto, Deus communicat creaturis, vt ex proprijs principijs habeant eſſe,& exiſtere; connaturale eſt enim homini eſſe, & Angelis connaturale eſt, incorruptibiles eſſe, vt prima parte docet Sanctus Thomas: ergo, quamuis videre Deum per eſſentiam, & illum, inquantum eſt auctor gratiæ, ſuper omnia diligere ſit connaturale ipſi Deo; poterit communicari puræ creaturæ, vt ex principijs naturæ Deum clare videat, &c.

Confirmatur. Solum eſt incommunicabile creaturæ, quod habeat à ſeipſa eſſe,& operari: non tamen eſt ei incommunicabile, habere ex principijs naturæ eſſe dependens à Deo, vt à prima cauſa efficiente, & ſimiliter operari: ergo etiam poterit communicari creaturæ, quod dependenter à Deo, vt à prima cauſa efficiente, per ſuam ſubſtantiam ſit ordinis ſupernaturalis: ſicut communicatur illi, quod per ſuam ſubſtantiam habeat eſſe naturale: non ergo repugnat, dari ſubſtantiam ſupernaturalem, ex qua habitus ſupernaturales ad modum paſsionis dimanent: poterit ergo illa ſubſtantia creata, ex proprijs naturæ principijs, clare videre,& ſuper omnia diligere Deum, & alios actus ſupernaturales elicere.

Quinto arguitur, deſtruendo rationem S. Thomæ. Ex eo enim probat, eſſe impoſſibile, intellectum creatum per ſua naturalia, diuinam eſſentiam videre, quia Deus, cum ſit ſuum eſſe, excedit modum eſſendi, & cognoſcendi cuiuſcumque intellectus creati, & ita non poteſt ab eo, proprijs viribus, euidenter cognoſci: nam cognitum eſt in cognoſcente, ſecundum naturam cognoſcentis; ſed hæc ratio eſt nulla: ergo. Minor probatur: nam ex illo principio S. Thomæ, cognitum eſt in cognoſcente, ſecundum modum cognoſcentis; non ſequitur, quod natura cognoſcentis, debeat æquari cum obiecto cognito; ſed ſolum infertur, quod cognitio debeat eſſe proportionata cognoſcenti; alias enim Angelus inferior, ex viribus naturæ, non poſſet quidditatiue cognoſcere ſuperiorem: nam modus eſſendi ſuperioris angeli excedit modum eſſendi angeli inferioris: ergo, quamuis intellectus creatus non poſsit, per ſua naturalia, adæquari eſſentiæ diuinæ, quantum ad modum eſſendi; poterit nihilominus, de potentia Dei abſoluta, viribus naturæ, diuinam eſſentiam cognoſcere.

Confirmatur: nam ſequeretur ex ratione S. Thomæ, quod intellectus creatus, adhuc illuſtratus lumine gloriæ, non poſſet clare videre eſſentiam diuinam; conſequens,

Digitized by Google

ſequens eſt erroneum: ergo. Sequela probatur: nam intellectus creatus, etiam cum lumine gloriæ, non adæquat modum eſſendi ipſius eſſentiæ diuinæ: nam adhuc cum lumine gloriæ non eſt purus actus, nec ſuum eſſe; ſed ſemper habet admixtam potentiam: ergo.

III. Secunda ſententia eſt S. Thom. 1. p. q. 12. artic. 4. & 5. & quæſt. 4. de malo, art. 1. ad 14. & quæſt. 8. de veritate, artic. 3. & in 4. ſent. diſtinct. 49. quæſt. 2. artic. 6. & 12. quæſt. 5. ar. 5. vbi aperte docet, nullum intellectum creatum poſſe, ex ſolis naturæ viribus, Deum per eſſentiam videre; & idem dicit de alijs actibus ſupernaturalibus 1. 2. q. 109. ar. 5. & 6. & rationes S. Thom. concludunt, id eſſe impoſſibile, etiam per potentiam Dei abſolutam. Eamdem ſententiam ſequuntur communiter Thomiſtæ: eam docet expreſſe Caietanus 3. p. q. 76. art. 7. §. ad euidentiam, vbi ait, quod *entia, ex ſuo genere ſupernaturalia, nulli poſſunt enti eſſe, aut fieri connaturalia*. Et idem dicit 1. p. q. 12. art. 5. ad 3. Durandi. Ad cuius explicationem notandum primo, quod modus cognoſcendi ſequitur modum eſſendi; vnde ſicut diſtinguūtur quatuor gradus rerum, & potentiarum in modo eſſendi; ita debent diſtingui in modo cognoſcendi. Primus gradus eſt rerum corporalium, ſiue potentiæ corporalis, quæ vtitur organo corporeo, & huiuſmodi potentijs connaturale eſt cognoſcere res, ſecundum quod ſunt in materia indiuiduali: vnde ſenſus non poteſt cognoſcere, niſi ſingularia, iuxta illud Ariſt. Senſus eſt ſingularium; intellectus autem vniuerſalium. Secundus eſt potentiæ, quæ, ſecundum ſe non dependet à materia, neque vtitur organo corporeo, verumtamen ratione ſtatus dependet in ſua cognitione ab indiuiduis materialibus, à quibus abſtrahit naturam vniuerſalem, quam cognoſcit, ſicut intellectus hominis: & huic intellectui connaturale eſt cognoſcere naturam abſtractam à materialibus indiuiduis. Vnde nō poteſt, per ſolas vires naturæ, quidditatiue cognoſcere ſubſtantias ſeparatas à materia, vt docet S. Tho. 1. p. q. 88. art. 1. & 2. Tertius gradus eſt potentiæ, quæ neque eſt materialis, neque in materia, habet tamen aliquā potentialitatē, & imperfectionē quamdam admixtā, eo quod non eſt ſuum intelligere, nec ſuum eſſe, ſicut intellectus Angelicus; & huic eſt connaturale cognoſcere naturas per ſe exiſtentes ſine materia, quæ non ſunt ſuū eſſe, neque ipſa actualitas. Quartus, & ſupremus modus, ſeu gradus potentiæ eſt, quæ neq; eſt materialis, neq; in materia, neque habet aliquam potentialitatem, ſed eſt ſuum eſſe per eſſentiam, ſicut intellectus diuinus, cui tantum connaturale eſt, videre clare ipſum eſſe per ſe ſubſiſtēs; cuiuſmodi eſt eſſentia diuina.

Rerū quatuor ſunt gradus.

Potentiarum quatuor ſunt gradus, ſicut, & rerum.

IIII. Notandum ſecundo, quod propoſitio illa aſſumpta à S. Thoma; cognitū eſt in cognoſcente, ſecundum modum cognoſcentis; ſic eſt intelligenda, quod inter obiectum cognitum, & virtutem cognoſcitiuam ipſius cognoſcentis, debet eſſe proportio, taliter quod obiectum cognitum, & virtus cognoſcentis ſint eiuſdem ordinis. Cum ergo implicet contradictionem, quod aliquis intellectus creatus, per ſua naturalia, ſit ordinis diuini; euidenter ſequitur, quod non poſſit, per vires naturæ, videre Deum per eſſentiam. Quod autē nullus intellectus creatus, vel creabilis poſſit eſſe per ſua naturalia ordinis diuini, ex eo patet, quoniam alias eſſet Deus per eſſentiam; quod implicat. Nulla enim ſubſtantia habet per ſua naturalia, quod ſit ordinis diuini, niſi ſolus Deus: ergo, neque intellectui creato poteſt competere, quod per ſuam eſſentiam ſit ordinis diuini.

Cognitum eſſe in cognoſcente ſecundum modum cognoſcentis quo modo intelligatur.

V. Ex his fundamentis deducitur euidens ratio pro concluſione Sancti Thomæ. Nihil, quod eſt inferioris naturæ, quantum ad prædictos quatuor gradus eſſendi, poteſt per ſua naturalia cognoſcere quidditatiue id, quod eſt ſuperioris naturæ; anima enim rationalis, quandiu habet modum eſſendi in corpore, non poteſt per ſua naturalia cognoſcere quidditatiue Angelum, qui habet modum eſſendi extra omne corpus: ſed eſſentia diuina habet modum eſſendi ſuperioris ordinis ad quemlibet intellectum creatum, & creabilem, quia eſſentia diuina eſt ſuum eſſe, & purus actus; nullus autē intellectus creatus, aut creabilis eſt, aut eſſe poteſt ſuum eſſe, aut purus actus: ergo nullus intellectus creatus, aut creabilis poteſt per ſua naturalia Deum per eſſentiam videre.

Intellectus nullus creatus, vel creabilis poteſt per ſua naturalia Deū per eſſentiam videre.

Secundo probatur. Fides Catholica docet,

docet, viſionem beatificam eſſe ſupra totam naturam intellectus creati, vt patet ex Concilio Viennenſi ſub Clemente v. & habetur in Clementina Ad noſtrum, de hæreticis: vbi, inter errores Begardorum, & Veguinorum, damnatur quintus, quod ſcilicet quælibet intellectualis natura in ſeipſa naturaliter eſt beata, quodque anima non indiget lumine gloriæ, quo eleuetur ad Deum videndũ: Et probatur ex illo 1. ad Tim. 6. *Lucem habitat inacceſſibilem, quem nullus hominum videt, ſed nec videre poteſt*, ſcilicet ex viribus naturæ. Et Iſai. 64. *Oculus non videt, Deus, abſque te, quæ præparaſti expectantibus te*. Et ad Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna*. Ergo nullus intellectus creatus poteſt, per ſua naturalia, Deum per eſſentiam videre: alias enim viſio beatifica non eſſet ſupra totum ordinem naturæ.

VI. Reſpondet, ex prædictis locis Scripturæ, & Concilij ſolum haberi, viſionem beatificam eſſe ſupra omnem naturam intellectus creati; nõ tamen definiunt, quod ſit ſupra naturam cuiuſcunque intellectus creabilis, de potentia Dei abſoluta, quia ſolũ loquũtur de intellectu creato à Deo, vel creando. Hæc tamen ſolutio non videtur verbis Scripturæ, & Concilij congruere: nam abſolute docent, quod viſio beatifica eſt ſupernaturalis: ergo ſentiunt, eam eſſe ſupra omnem facultatem naturæ creatæ, & creabilis. Probatur conſequentia: nam, quod eſt ſupra facultatem huius naturæ creatæ, & non alterius, non dicitur ſimpliciter ſupernaturale, ſed ſecundum quid; ſicut ignire non eſt aliquid ſupernaturale ſimpliciter, quia licet ſit ſupra naturam aquæ, non tamen eſt ſupra naturam ignis.

Tertio probatur. Nullus poteſt videre Deum clare, niſi eſſentia diuina vniatur eius intellectui, in ratione ſpeciei intelligibilis: quia, vt docet Sanctus Thomas, per nullam ſpeciem creatam poteſt Deus quidditatiue cognoſci; ſed implicat, quod aliquis intellectus creatus, vel creabilis habeat per facultatem naturæ, ſibi vnitam eſſentiam diuinam, in ratione ſpeciei intelligibilis: ergo. Confirmatur. Lumen gloriæ, ex natura ſua, eſt diſpoſitio ad hoc, quod eſſentia diuina recipiatur in intellectu creato per modum ſpeciei intelligibilis: ergo non poteſt eſſe connaturale alicui intellectui, niſi illi ſit connaturale habere ſibi vnitam eſſentiam diuinam: ſicut calor, vt octo, non poteſt eſſe alicui connaturalis, niſi cui eſt connaturalis forma ignis, eo quod ex natura ſua, eſt vltima diſpoſitio ad ignem; ſed nulli intellectui creato eſt connaturale habere eſſentiam diuinam ſibi vnitam: ergo non poteſt eſſe illi connaturale, habere lumen gloriæ: ergo nec viſio beatifica poteſt eſſe illi connaturalis. Probatur iſta conſequentia: quoniam, vt infra patebit, lumen gloriæ eſt ſimpliciter neceſſarium ad videndum Deum quidditatiue.

1. p. q. 12. ar. 2.

VII. Quarto. Impoſsibile eſt, aliquam ſubſtantiam intellectualem à Deo creari, cui ex natura ſua competat eſſe impeccabilem: quoniam eo ipſo, quod liberum arbitrium producitur ex nihilo, eſt ex natura ſua defectibile, & peccabile. Ita docet Sanctus Auguſtinus, lib. 12. de Ciuitate Dei, cap. 1. & lib. 2. de vitijs, & concupiſcentijs, cap. 28. S. Greg. 25. moral. c. 5. Niſſenus, lib. 1. de libero arbitrio, cap. vlt. Damaſc. lib. 2. fidei orthod. cap. 27. Cyrillus, lib. 11. in Ioan. cap. 25. Rupertus, lib. 1. in Gen. cap. 15. Sanctus Thomas 2. ſent. diſtinct. 34. quæſt. 1. art. 3. ad quartum: ergo etiam eſt impoſſibile, dari ſubſtantiam intellectualem creatam, cui, ex naturæ principijs, competat videre Deum per eſſentiam. Probatur conſequentia: nam ad claram viſionem diuinæ eſſentiæ neceſſario conſequitur impeccabilitas, vt 1. 2. q. 5. ar. 4. docet S. Thomas.

Lib. arb. ex natura ſua eſt peccabile, quia ex nihilo productũ eſt.

Quinto id ipſum probatur generaliter de omnibus habitibus, & actibus ſupernaturalibus fidei, ſpei, & charitatis: nã, vt diſp. 64. dictũ eſt, etiam huiuſmodi actus ſunt, ſecundũ ſubſtantiam, ſupernaturales, ſicut eſt viſio beatifica: ergo non poſſunt eſſe connaturales vlli ſubſtantiæ creatæ, vel creabili, aut produci ab illa ex ſolis viribus naturæ.

Sexto arguitur. Ea, quæ in ſuo conceptu formali important infinitam perfectionẽ, non poſſunt, etiam per Dei potentiam abſolutam, puræ creaturæ communicari; ſicut eſſe purum actum, habere eſſe à ſeipſo, & ſimilia: ſed producere actus ſupernaturales ex proprijs principijs naturæ, importat formaliter infinitam perfectionem, quoniam ad hoc requiritur, vt ſuppoſitum eliciens illos actus, ſecundum ſe,

Digitized by Google

ſe, ſit ordinis diuini, & conſequenter Deus per eſſentiam: ergo.

VIII. Septimo. Impoſſibile eſt, quod gratia habitualis ſit connaturalis alicui ſubſtantiæ creatæ, vel creabili: ergo etiam eſt impoſſibile, quod charitas, vel eius actus ſit ei connaturalis, aut ex ſolis viribus naturæ procedens. Probatur conſequentia: nam cui non eſt connaturalis eſſentia, non poteſt eſſe connaturalis propria eius paſſio: charitas autem ſequitur ad gratiam habitualem, tamquam propria paſſio, vt prima ſecundæ docet Sanctus Thomas. Et antecedens probatur, quia contra rationem gratiæ eſt, quod ſit debita naturæ; ex eo enim gratia dicitur, quia gratis datur, & non ex debito ſecundum illud Apoſtoli: *Non ex operibus, alioquin gratia iam non eſt gratia.*

Habitus ſupernaturales nõ poſſunt eſſe connaturales alicui ſubſtantiæ creatæ, vel creabili.

Rom. 11.

AD primum argumentũ negatur antecedens. Ad probationem autem reſpondetur, non eſſe eamdem rationem de accidentibus, & ſubſtantia: etenim accidentia non ſubſiſtunt per ſe, neque habent eſſe, vt quod, ſed ſolum, vt quo aliquid accidentaliter eſt tale; & ideo non implicat, Deum producere accidentia ſupernaturalis ordinis, per quæ natura intellectualis eleuetur accidẽtaliter ad eſſe ſupernaturale, & ad ſupernaturales operationes. Cæterum ſubſtantia creata eſt per ſe ſubſiſtens, vt quod: ſimiliter etiam intellectus creatus, quamuis non ſit per ſe ſubſiſtens; conſequitur tamen ad modum paſſionis ex principijs naturæ creatæ, per ſe ſubſiſtentis. Vnde, ſi daretur ſubſtantia, vel intellectus creatus, qui ex natura ſua eſſet ordinis diuini, ſequeretur, quod eſſet Deus per naturam, & non per gratuitam, & accidentariam participationem, quod eſt impoſſibile.

Ad confirmationem reſpondetur, accidentia naturalis ordinis eſſe quamdam participationem ſubſtantiæ creatæ in genere cauſæ materialis, vel formalis, aut etiam efficientis, quia vel dimanant ab ipſa ſubſtantia creata per ſimplicem reſultantiam, vt propriæ paſſiones, vel dependent ab ea, vt à cauſa efficiente, vel materiali. Cæterum accidentia ſupernaturalis ordinis non ſunt participatio ſubſtantiæ creatæ, ſed diuinæ: charitas enim creata eſt participatio infinitæ charitatis Spiritus ſancti, vt 2. 2. quæſt. 24. art. 7. in corpore docet Sanctus Thomas, & ſimiliter gratia eſt participatio naturæ diuinæ, ſecundum illud: *Magna, & pretioſa nobis promiſſa donauit, vt diuinæ eſſemus conſortes naturæ.* Vnde non eſt ſimile.

2. Pet. 1.

IX. Ad ſecundum reſpondetur, non eſſe neceſſarium, quod omne accidens commune ſit propria paſſio, reſpectu alicuius ſubiecti. Nigredo enim non eſt, proprie loquendo, paſſio corui, vel alterius ſuppoſiti, ſed accidens conſequutum ratione materiæ. Propria enim paſſio conſequitur ad naturam ratione formæ. Vnde non eſt neceſſe, quod gratia habitualis, & alij habitus infuſi ſint propriæ paſſiones, reſpectu alicuius ſubſtantiæ creabilis.

Ad tertium reſpondetur, quod gratia habitualis, & charitas dicitur connaturalis reſpectu Chriſti Domini: non quidem quaſi cauſata fuerit ex principijs humanæ naturæ in Chriſto, ſed quia à natiuitate illam habuit, & quia ex diuina natura, quæ in eodem ſuppoſito verbi coniuncta erat naturæ humanæ, proceſsit, vt 3. p. q. 2. ar. 12. explicat S. Thomas.

Chriſto fuit connaturalis gratia, & charitas.

Ad quartum reſpondetur, perfectiones Dei eſſe in duplici differentia: quædam in ſuo conceptu formali nõ includunt infinitatem, ſed abſtrahunt ab illa, vt eſſe, viuere, intelligere; & huiuſmodi perfectiones ſunt communicabiles creaturis. Aliæ vero perfectiones in ſuo conceptu formali includunt infinitatem, vt eſſe purum actum, creare: & huiuſmodi perfectiones ita ſunt Dei propriæ, vt puræ creaturæ cõmunicari non poſſint. Et per hęc patet ad confirmationem.

Dei perfectiones quę ſint cõmunicabiles creaturis.

X. Ad quintum reſpondetur, rationem S. Thomæ eſſe demonſtratiuam, vt patet ex eius fundamentis ſuperius explicatis. Et ad impugnationem reſpondetur, quod modus eſſendi Angeli ſuperioris, excedit modum eſſendi Angeli inferioris, quantum ad gradum ſpecificum, non autem, quantum ad gradum genericum, ſecundum quod diſtinguũtur quatuor gradus eſſendi, & cognoſcendi ſuperius explicati. Vnde bene poteſt Angelus inferior naturaliter cognoſcere quidditatiue Angelum ſuperiorem.

Angelus inferior per ſuã naturam cognoſcit quidditatiue ſuperiorem.

Ad confirmationem negatur ſequela. Ad probationem reſpondetur cum Ferrarienſi, 3. cont. Gent. cap. 54. circa 6. dubium; quod licet intellectus cum lumine gloriæ

Digitized by Google

gloriæ non ſit ſuum eſſe, nec purus actus, tamen lumine gloriæ eſt diſpoſitio ad recipiendam eſſentiam diuinam, in ratione ſpeciei intelligibilis; quæ eſt ſuum eſſe, & purus actus: & per conſequens eſt eiuſdem ordinis cum Deo; quoniam diſpoſitio vltima, vt ſic, eſt eiuſdem ordinis cum forma. Vnde S. Thom. in 4. diſt. 49. q. 2. ar. 6. in corp. explicans, qualiter intellectus creatus ſine lumine gloriæ non habeat proportionem cum viſione beatifica, & per illud lumen eidem viſioni ſit proportionatus, ait: *Vltima diſpoſitio ad formam ſecūdum eamdem rationem recipitur in perfectibili, & forma ipſa: ita quod ſi vnum eſt naturale, & aliud, quia perfectibile per vltimam diſpoſitionem ad formam cōtingit ipſam formam: forma autem, quæ eſt diuina eſſentia, omnem facultatem, & capacitatem naturalem excedit. Potentia enim, & proprius eius actus ſemper accipiūtur in eodem genere. Vnde potentia, & actus diuidunt quodlibet genus entis, vt patet in 3. phyſic. & ideo facultas, ſiue potentia creaturæ non ſe extendit, niſi ad ſui generis formam, & ſic eſſentia diuina, quæ eſt extra omne genus, excedit naturalem facultatem cuiuslibet intellectus creati: & ideo diſpoſitio vltima, quæ eſt ad vnionem intellectus cum tali eſſentia, excedit omnem facultatem naturæ. Vnde non poteſt eſſe naturalis; ſed ſupra naturam: & iſta diſpoſitio eſt lumen gloriæ, de quo dicitur in Pſalm. 35. In lumine tuo videbimus lumen.* Idem dicit q. 8. de veritate, art. 3. in corp. Vbi ex illo principio: *Diſpoſitio vltima ad formam, & forma ſunt vnius ordinis in hoc, quod ſi vnum eſt naturale, & reliquum;* infert, fieri non poſſe, quod intellectus creatus, ex ſuis naturalibus principijs, videat Deum per eſſentiam, quia eſt impoſsibile, vt lumen gloriæ, quod eſt diſpoſitio, vt eſſentia diuina vniatur intellectui creato in eſſe intelligibili, ſit connaturale alicui ſubſtantiæ creatæ. Et intelligit id eſſe impoſſibile etiam de potentia abſoluta, vt ex diſcurſu articuli, & ex alijs locis ſupra inductis colligi poteſt. Quia ergo intellectus, per lumen gloriæ, efficitur Deiformis, iuxta illud 1. Io. 3. *Scimus autem, quoniam, cum apparuerit, ſimiles ei erimus,* eo quod eſt forma pertinens ad ordinē diuinum; ideo intellectus creatus illuſtratus lumine gloriæ, poteſt ad claram Dei viſionem pertingere. Reſpondetur ſecundo, quod, vt intellectus per ſua naturalia cognoſcat quidditatiue aliquod obiectū; requiritur, quod habeat eumdem modum eſſendi cum illo, non autem eſt hoc neceſſarium, quando per formam ſuperiorem eleuatur ad talem cognitionem. Etenim anima rationalis adhuc exiſtens in corpore poteſt ſupernaturaliter Angelum cognoſcere quidditatiue, quamuis habeat inferiorem modum eſſendi. Ratio enim S. Thomæ ſolum procedit de cognitione connaturali, vt manifeſte colligitur ex contextu articuli.

Intellectus cũ lumine gloriæ eſt eiuſdem ordinis cum Deo.

tex. com. 3. & 9. meth. com. 1.

Libri Septimi Finis.

DE

Digitized by Google

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia.

Liber Octauus.

IN QVO AGITVR DE DIVISIONE Auxiliorum Gratiæ, ac de Gratia Excitante, & Sufficiente.

COGNITA infirmitate liberi arbitrij poſt lapſum, neceſſe eſt, ad auxilia intrinſeca, quibus à Deo roboratur, & adiuuatur, vt declinet à malo, & faciat bonum, procedamus. Et primo agendum eſt de diuiſione auxiliorum diuinæ gratiæ in communi; deinde in particulari de ſingulis membris diuidentibus erit diſputandum. Circa primum quatuor ſunt examinanda.

I. Vtrum Gratia conuenienter diuidatur in operantem, & cooperantem: vbi etiam agitur de diuiſione gratiæ in excitantem, & adiuuantem; in preuenientem, & ſubſequentem.

II. Vtrum auxilium gratiæ conuenienter diuidatur in auxilium ſufficiens, ſiue inefficax, & auxilium efficax.

III. Vtrum, cum diuiditur auxilium gratiæ in auxilium efficax, & inefficax, immediatum diuiſum huius diuiſionis ſit auxilium preueniens in tota ſua latitudine; an ſolum auxilium ſufficiens.

IIII. Vtrum diuiſio auxilij in auxilium efficax, & inefficax, ſolum ab effectu, qui ſimul ab arbitrij cooperatione pendet, deſumatur; an etiam ex virtute intrinſeca ipſius auxilij.

Diſputatio LXX.

Vtrum Gratia conuenienter diuidatur in operantem, & cooperantem; in excitantem, & adiuuantem; in præuenientem, & ſubſequentem.

DE hac difficultate agunt ex profeſſo Sanctus Thomas, & eius diſcipuli, parte ſecunda, quæſt. 111. artic. 2. & 3. & ideo à nobis eſt breuit abſoluenda. Inter hæreticos autem Pelagianos quidam dixerunt, nullam eſſe conſtituendam gratiam adiuuantem, præuenientem liberum noſtrum arbitrium; ſed potius è conuerſo, quòd opera noſtri arbitrij antecedant ipſam gratiam; ita videlicet, vt ideo Deus conferat homini auxilium ſpeciale adiuuantis gratiæ; quia homo vult bene operari. In hoc errore fuerunt Pelagiani, vt ex dictis diſp. 1. & 2. apertiſſime conſtat; & conſequẽter hi hæretici abnegarunt veram gratiam præuenientem adiuuantem, dum aſſeruerunt, illam eſſe pediſſequam humanę voluntatis, & ſecundum merita noſtra dari. Hinc etiã non admittunt diuiſiones gratiæ, de quibus procedit noſtra diſpoſitio. I.

 Potiſ-

Digitized by Google

Potiſſimum argumentum eorum erat: quia, ſi ſtatuatur, tamquam neceſſaria ad ſalutem, & piam operationem gratia adiuuans ordine cauſalitatis præueniens humanam voluntatem, & conatus illius; nulla relinquitur in nobis libertas arbitrij: non enim poſſet homo operari, quando ipſe vult, ſed quando Deus vult ſua gratia illum præuenire, & adiuuare. Hoc argumentum innuit Pelagius apud S. Auguſtinum lib. 1. de gratia Chriſti, contra Pelag. & Cæleſt. cap. 7. cuius verba diſp. 1. num. 6. adducta ſunt. Idem fuit argumentum Iuliani, teſte S. Auguſt. lib. 1. ad Bon. contra duas epiſtolas Pelag. cap. 18. vt ex dictis diſputatione 1. numero 11. & 13. colligi poteſt. Ex quibus conſtat,

II. Iulianum propterea negaſſe præuenientis gratiæ adiuuantis neceſſitatem, & ſolum admiſiſſe adiuuantē gratiam conſequentem ad creatam voluntatem; quoniam putauit, quod, ſi gratia adiuuās noſtras præueniret voluntates, & ex nolentibus volentes efficeret, deſtrueret penitus arbitrij humani libertatem. Idem ſenſerunt reliquiæ Pelagianorum in Gallia, præſertim Fauſtus, & Caſſianus, vt diſp. 2. num. 16. & diſp. 49. num. 1. oſtenſum eſt. Quidam recentiores Theologi ad ſaluandam hominis libertatem dixerunt, Deum regulariter auxilia præuenientis, & excitantis gratiæ non conferre, niſi ijs, qui prius ex viribus naturæ faciunt, quod in ſe eſt: facientibus autē ex facultate naturæ, quod in ſe eſt, infallibiliter, & ex certa lege conferri, vt ea ratione, dum eſſemus in via, ſemper in manu liberi arbitrij noſtri poſita eſſet ſalus noſtra; per noſq. ipſos ſtaret, quod ad Deum non conuerteremur. Sed contra iſtam doctrinam egimus ex profeſſo diſput. 56. & 58.

III. Vt autem diuiſiones gratiæ, iuxta doctrinam S. Auguſtini, & S. Thomæ, communiter receptam, explicemus, notādum, nos in præſenti non loqui de gratia, in ea communiſſima acceptione, qua ſignificat, vel comprehendit etiam naturam gratis à Deo creatam: in hac enim ſignificatione, ad decipiendas ſimplices mentes fidelium, vſurpauit Pelagius ſæpiſſime nomen gratiæ, vt aduertit S. Aug. ſed loquimur de gratia in ſignificatione magis ſpeciali, vt diſtinguitur contra naturam gratis creatam, & ſignificat donum ſupernaturale, ſiue ſit habituale donum, ſicut eſt gratia iuſtificans, ſiue actuale auxilium Dei, mouens nos ad bonum. Vtrumque enim, vt ſæpe docet S. Thomas, gratiæ nomine ſignificatur.

Gratiæ nomine quid intelligatur.

Aug lib. de hæreſibus, hær. 88. t. 6.

S. Tho. 1. 2. q. 109. art. 9 & 10. in corp. & q. 110. ar. 1. & 2. in cor. q. 111. art. 1. in corp. & q. 112. ar. 2. in cor.

PRima ergo Concluſio ſit. Gratia, prima ſua diuiſione, diſtribuitur in gratiam gratum facientem, & gratiam gratis datam. Concluſio eſt S. Tho. 1. 2. q. 111. ar. 1. in corp. quam probat, quia: *Sicut Apoſtolus dicit ad Rom. 13. Quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt. In hoc autem ordo rerum conſiſtit, quod quædā per alia in Deum reducuntur, vt Dionyſ. dicit in lib. cæl. hier. Cum igitur gratia ad hoc ordinetur, vt homo reducatur in Deum; ordine quodam hoc agitur, vt ſcilicet quidam per alios in Deum reducantur. Secundum hoc igitur duplex eſt gratia. Vna quidem, per quam ipſe homo Deo coniungitur, quæ vocatur gratia gratum faciens. Alia vero, per quam vnus homo cooperatur alteri ad hoc, quod ad Deum reducatur. Huiuſmodi autem donum vocatur gratia gratis data; quia ſupra facultatem naturæ, & ſupra meritum perſonæ, homini conceditur. Sed quia non datur ad hoc, vt homo ipſe per eam iuſtificetur, ſed potius, vt ad iuſtificationem alterius cooperetur, ideo non vocatur gratia gratum faciens. Et de hac dicit Apoſt. 1. ad Corinth. 12. Vnicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem, ſcilicet aliorum.*

Gratia diuiditur in gratiā gratum facientem, & gratis datam.

IIII. Ex quo apparet inter gratiam gratum facientem, & gratiam gratis datam quadruplicem eſſe differentiam. Prima, & potiſſima eſt, quam in verbis inductis aſſignat S. Thomas: nam gratia gratum faciens, ex natura ſua, & ſecundum ſe, ordinatur ad vtilitatem illius, cui donatur, vt videlicet filius Dei ſit, & hæres regni cæleſtis. Dicitur enim 2. Petr. 1. *Magna, & precioſa nobis promiſſa donauit, vt diuinæ eſſemus conſortes naturæ*, Et ad Titum 3. *Vt iuſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundum ſpem vitæ æternæ*. Gratia autem gratis data, per ſe primo, & immediate, ſolum ordinatur ad vtilitatem aliorum; vt colligitur ex illo 1. ad Corinth. 12. *Vnicuique datur manifeſtatio Spiritus ad vtilitatem*, ſcilicet aliorum; vt explicat Sanctus Thomas 1. 2. citata. Et ad Epheſ. 4. dicitur: *Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios vero Euangeliſtas, alios autem paſtores, &*

Gratia gratum faciēs & gratis data qualiter differāt

Digitized by Google

doctores ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti. Et 1. Petr. 4. *Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes*, ideſt in vtilitatem proximorum.

Secunda differentia eſt: quod gratia gratum faciens non poteſt ſimul eſſe cum peccato mortali, bene tamen gratia gratis data. Hanc differentiam aſſignat S. Tho. 2.2.q.172.ar.4. Clemens Alexandrinus, lib.8. de conſtitutionibus Apoſtolicis c.1. vbi in huius doctrinæ cõfirmationem adducit illud Num. 24. vbi refertur, Balaam fuiſſe Prophetam; & illud, quod dicitur de Caypha Io. 11. *Cum eſſet Pontifex anni illius, prophetauit*: & tamen certum eſt, illum fuiſſe magnum peccatorem. Denique S. Greg. hom. 17. in Ezechielem colligit eamdem doctrinam ex illo Matth. 7. *Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus?* quibus tamen reſpondit Dominus: *Neſcio vos, diſcedite à me operarij iniquitatis*.

Tertia differentia eſt, quod gratia gratum faciens ſemper eſt eiuſdẽ rationis in omnibus, licet in aliquibus magis, in aliquibus minus intẽſa reperiatur: gratia vero gratis data non eſt in omnibus eadem, ſecundum ſpeciem, iuxta illud: *Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus: & diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem autẽ Dominus: & diuiſionis operationum ſunt; idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus*. (1. ad Cor. 12.) Et poſtquam enumeraſset omnes gratias gratis datas, ſic concludit: *Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem Spiritus, diuidens ſingulis, prout vult*. Solus Chriſtus Dominus, qui eſt fons omnium gratiarũ, habuit ſimul omnes gratias gratis datas, vt docet S.Tho. 3.p.q.7.art.7. & Auguſt. epiſt. 57. ad Dardanum.

Quarta differentia eſt, quod gratia gratum faciens eſt qualitas inhærens animæ per modum habitus, vt 1.2.q.110.ar.1. dicit S. Thomas: gratia vero gratis data nõ ſemper datur per modum habitus; ſed aliquando per modum actus, ſeu motionis, ſicut prophetia, vt docet S.Tho. 2.2. q.171.art.2. In Chriſti anima ſanctiſſima propter vnionem ad Verbum fuerunt gratiæ gratis datæ per modum permanentis, vt in noſtris commentarijs ſuper c. 3. Iſai. nu. 26. oſtendimus. Videantur, quæ de gratijs gratis datis docet S. Doctor 2.2. q.176. & inf. & 3. cont. Gent. cap. 154.

Secunda Concluſio. Gratia, ſiue accipiatur pro habituali dono, ſiue pro auxilio actuali, conuenienter diuiditur in gratiam excitantem, & adiuuantem. Concluſio habetur ex ſacris litteris, & Concilijs. De gratia enim excitãte dicitur Apoc. 3. *Ecce ego ſto ad oſtiũ, & pulſo, ſi quis aperuerit mihi, introibo, & cænabo cum illo, & ipſe mecum*. Et Apoſtolus ait: *Surge, qui dormis, & ex ſurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus*. (Epheſ. 5.) De adiuuante autem ait Pſalmiſta: *Adiuua nos Deus ſalutaris noſter*. Et Pſ. 118. *Adiuua me, & ſaluus ero*. (Pſal. 78.) Et Apoſtolus ad Rom. 8. *Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram*. Et alia conſimilia habentur in Scriptura quãplurima: propter quę ſacrum Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. cap. 5. gratiam diuiſit in excitantem, & adiuuantem cum ait: *Declarat præterea ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei, per Chriſtum Ieſum, præueniente gratia, ſumendum eſſe: hoc eſt ab eius vocatione, qua, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur; vt, qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo, & cooperando, diſponantur*. Et cap. 6. *Diſponuntur autem ad ipſam iuſtitiam, dum, excitati diuina gratia, & adiuti, fidẽ ex auditu concipientes, libere mouẽtur in Deum*. Eamdem diuiſionem tradit S. Aug. tum in lib. 2. de pecc. merit. & remiſſ. c. 18. *Quod à Deo*, inquiens, *nos auertimus, noſtrum eſt, & hæc eſt voluntas mala: quod vero ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo axcitante, atque adiuuante, non poſſumus, & hæc eſt voluntas bona*: tum etiam in alijs locis diſp. 88. allegandis, vbi manifeſtum fiet, etiam in eo, qui habet habitus infuſos, ad eliciendum actum ſupernaturalem eſſe neceſſarium ſpeciale auxilium non ſolum excitantis gratiæ, ſed etiam adiuuantis, vbi pro eadem diuiſione plura adducemus loca Sanctorum. V.

Et, ſi fiat argumentum: nam S. Thomas, qui in 1.2. accuratius omnibus Doctoribus Scholaſticis diuiſit gratiam in ſua membra, numquam meminit huius diuiſionis; reſpondetur, quod, ſicut gratia operans, & gratia cooperãs ſunt idem, quod gratia præueniens, & ſubſequens, vt docet S. Tho. de ver. q. 27. ar. 5. ad 6. vbi ait VI.

ſecun-

Digitized by Google

ſecundum hos modos idem videtur eſſe gratia præueniens, & ſubſequens, quod operans, & cooperans, & in 2.ſent. diſt.26.art.5. in cor.idẽ dicit; quod gratia excitans,& gratia adiuuans non differt à gratia præueniente, & ſubſequente. Vnde S. Thom. dum in 1.2.q.111.art.3. diuiſit gratiam in præuenientem, & ſubſequentem; ſub hac diuiſione illam comprehendit, quã Concilium Tridentinum diuiſit gratiam in excitantem, & adiuuantem.

VII. Tertia Concluſio. Gratia conuenienter diuiditur in gratiam operantem, & cooperantem. Hanc diuiſionem etiam conſtituit S.Tho.1.2.citata, & 2. ad Cor. 6.& in 2.ſent.diſt.26.ar.5.& de veritate, q.27.ar.5.ad 1.& 2.Colligiturq. manifeſte ex ſacris litteris,& Concilijs. Nam de gratia operante dicitur ad Philip.2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere*. Et Iſaiæ 26. *Omnia opera noſtra operatus es nobis, Domine*. Vnde S. Aug. lib. de gratia,& lib.arb.c.17. ait: *Et quis iſtam, & ſi paruam, dare cœperat charitatem, niſi ille, qui præparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incæpit? Quoniam ipſe, vt velimus operatur incipiens; qui volentibus cooperatur perficiens. Propter quod ait Apoſtolus: Certus ſum, quoniam qui operatur in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu. Vt ergo velimus, ſine nobis operatur: cum autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum cooperatur. Tamen ſine illo, vel operante, vt velimus, vel cooperante, cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus. De operãte illo, vt velimus, dictum eſt: Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle. De cooperante illo, cum iam volumus, & volendo facimus: Scimus, inquit, quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.*

Philip. 1. Philip. 2. Rom. 8.

1 Rationem huius diuiſionis,& eius ſufficientiam aſſignat S. Thomas: nam *operatio alicuius effectus non attribuitur mobili, ſed mouenti. In illo ergo effectu, in quo mens noſtra eſt mota, & non mouens, ſolus autem Deus mouens, operatio Deo attribuitur: & ſecundum hoc dicitur gratia operans. In illo autem effectu, in quo mens noſtra & mouet, & mouetur; operatio non ſolum attribuitur* Deo, *ſed etiam animæ; & ſecundum hoc dicitur gratia cooperans. Eſt autem in nobis duplex actus. Primus quidem interior voluntatis: & quantum ad iſtum actum, voluntas ſe habet, vt mota:* Deus *autem, vt mouens, & præſertim cum voluntas incipit bonum velle, quæ prius malum volebat. Et ideo ſecundum quod* Deus *mouet humanam mentem ad hunc actum, dicitur gratia operans. Alius autem actus eſt exterior; qui cum à voluntate imperetur, conſequens eſt, quod, quantum ad hunc actum, operatio attribuatur voluntati. Et quia etiã ad hunc actum* Deus *nos adiuuat, & interius confirmando voluntatem, vt ad actum perueniat, & exterius facultatem operandi præbendo; reſpectu huiuſmodi actus dicitur gratia cooperans. Vnde poſt præmiſſa verba ſubdit Auguſt. Vt autem velimus, operatur: cum autem volumus; vt perficiamus, nobis cooperatur. Si igitur gratia accipiatur, pro gratuita* Dei *motione, qua mouet nos ad bonum meritorium, conuenienter diuiditur gratia per operantem, & cooperantem. Si vero accipiatur gratia pro habituali dono; ſic eſt duplex gratiæ effectus, ſicut & cuiuſlibet alterius formæ: quorum primus eſt eſſe; ſecundus eſt operatio: ſicut caloris operatio eſt facere calidum, & exterior calefactio. Sic igitur habitualis gratia, inquantum animam ſanat, vel iuſtificat, ſiue gratam* Deo *facit; dicitur gratia operans: inquantum vero eſt principium operis meritorij, quod ex libero arbitrio procedit, dicitur cooperans.* Quid autem ſit gratia operans, quid cooperans diſp. 81. erit ex profeſſo explicandum.

S.Tho.1.2. q.111.ar.2.

Gratia operans, & cooperans quæ dicatur.

Quarta Concluſio. Similiter etiam gratia recte diuiditur in præuenientem, & ſubſequentem. Concluſio eſt S. Thomæ 1.2. q.111. art.3.& S. Aug.lib.de natura, & gratia, cap.32. vbi ait: *Præuenit, vt ſanemur, ſubſequitur, vt ſanati vegetemur. Præuenit, vt vocemur; ſubſequitur, vt glorificemur*. Et colligitur ex ſacris litteris. Nam de gratia præueniente dicitur Pſal. 58. *Miſericordia eius præueniet me*, & Pſ. 20. *Quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis*. Ex quibus teſtimonijs præuenientẽ gratiam probat Sanctus Auguſtinus, libro 2.contra duas epiſtolas Pelagianorum, cap.9. dicens: *Auertat* Deus *hanc amentiam, vt in donis eius nos priores faciamus, poſteriorem* Deum; *quoniam: Miſericordia eius præueniet me: & ipſe eſt, cui veraciter, fideliterq. cantatur: Quoniã præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.* VIII.

Pſal. 58. Pſal. 20.

Digitized by Google

De eadem gratia præueniente ait Cæleſtinus Primus: *Non dubitemus, ab ipſius gratia omnia hominis merita præueniri, per quem fit, vt aliquid boni & velle incipiamus, & facere*. Et S. Proſper lib. contra Collat. cap. 38. Caſſianum impugnans, qui non omnes, ſed quoſdam gratia Dei præueniri aſtruebat, inquit: *Hac ergo diſcretione, praſcripta erit, vt definis, in vna Eccleſia iſta diuerſitas; vt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, de quo dictum eſt: Et vocabis nomen eius Ieſum; ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum: & de quo dictum eſt: Nec enim eſt aliud nomen ſub cælo datum hominibus, in quo oportet ſaluos fieri; non omnium Chriſtianorum, ſed quorumdam ſaluator, quorumdam vero ſuſceptor ſit: vt hi tantum ſaluati, quos ad percipiendam gratiam* Deus *auerſos, reluctantesq. compulerit: hi autem ſuſcepti ſint, qui vocationem ſpontanei curſus feruore præuenerint: & illis quidem conferatur gratuitum donum; iſtis vero debitum præmium rependatur: illi nullius ſint laudis, ac meriti, qui nihil boni habeant, niſi quod acceperint: iſti autem & gloria abundent, & remuneratione diteſcant, qui propria facultate deuoti, quod non acceperant, obtulerunt; atque ita Ieſus Chriſtus alios liberos inuenerit, alios liberarit; & non ad omnes pertineat, quod ait: Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos; ſi ſunt, à quibus, cum eos non elegiſſet, electus eſt: non ad omnes pertineat: Nemo venit ad me, niſi datum ei fuerit à Patre meo; ſi ſunt, qui, non dante patre, ad filium venire potuerunt: non ad omnes pertineat, quod ait Euangeliſta: Erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; ſi ſunt, qui aut ita in hunc mundum venerunt, vt non eſſent tenebra, aut ita lux eſſe cœperunt, vt illuminatione veri luminis non egerent: nec de omnibus adoptatis accipiendum ſit, quod ait Apoſtolus: Qui eruit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſua; ſi quidem ipſi rumpunt vincula ſua, & iugo veteris captiuitatis excuſſo, à dominatione* Diaboli *in regnum* Dei, *libera alacritate, tranſcurrunt*: ex quibus colligitur, doctrinam, quæ aſſerit, Deum ſua gratia non omnes præuenire, ſed quoſdam: alios vero ſuis bonis conatibus præuenire ipſam gratiam, petendo, quærendo, & pulſando, & faciendo totum, quod in ſe eſt, ex ſola facultate naturæ; nullatenus eſſe admittendam, vt ex dictis diſp. 55. conſtat.

Cæleſt. 1. ep. ad omnes Epiſc. Gal. c. 12. — Matth. 1. — Luc. 1. — Act. 4. — Ioan. 15. — Ioan. 6. — Ioan. 1. — Coloſſ. 1.

IX. De gratia vero ſubſequente dicitur in Pſalm. 22. *Et miſericordia ſua ſubſequetur me*. Vtramque gratiam Concilium Tridentinum his verbis explicauit: *Ipſe Chriſtus Ieſus, tamquam caput in membra, & tamquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influit. Quæ virtus bona eorum opera antecedit ſemper, & comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto* Deo *grata, & meritoria eſſe poſſent*. Vbi, nomine virtutis antecedentis, gratiam præuenientem intelligit, de qua in cap. 5. & 6. ſermonem fecerat: nomine autem virtutis concomitantis, & ſubſequentis, gratiam intellexit ſubſequentem. Ad cuius maiorem explicationem, notandum eſt cum Sancto Thoma, *quod ſicut gratia diuiditur in operantem, & cooperantem, ſecundum diuerſos effectus; ita etiam in præuenientem, & ſubſequentem, qualitercumque gratia accipiatur. Sunt autem quinque effectus gratia in nobis; quorum primus eſt, vt anima ſanetur: ſecundus, vt bonum velit: tertius eſt, vt bonum, quod vult, efficaciter operetur: quartus eſt, vt in bono perſeueret: quintus eſt, vt ad gloriam perueniat. Et ideo gratia, ſecundum quòd cauſat in nobis primum effectum, vocatur præueniens reſpectu ſecundi effectus: & prout cauſat in nobis ſecundum, vocatur ſubſequens reſpectu primi effectus. Et ſicut vnus effectus eſt poſterior vno effectu, & prior alio, ita gratia poteſt dici præueniens, & ſubſequens ſecundum eumdem effectum, reſpectu diuerſorum. Et hoc eſt, quod Auguſtinus dicit in lib. de natura, & gratia; Præuenit, vt ſanemur; ſubſequitur, vt ſanati vegetemur; præuenit, vt vocemur; ſubſequitur, vt glorificemur*.

Cõc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſt. cap. 16. — S. Tho. 1. 2. q. 111. ar. 3 in corp. — Gratia eadem dicitur præueniens, & ſubſequẽs reſpectu diuerſorum. — Cap. 32. parum à princip. tom. 7.

X. Ex quo infert S. Doctor, quod gratia non diuerſificatur per hoc, quod eſt præueniens, & ſubſequens ſecundum eſſentiam, ſed ſolum ſecundum effectum, ſicut de operante, & cooperante dictum eſt.

Eod. art. ad 2.

Ex eadem doctrina colligimus, gratiam non ex eo dici ſubſequentem, quia ſubſequatur ad opera naturæ, vt Pelagiani poſuerunt; aut quia in aliquibus hominibus conatus quoſdam naturales præſupponat, vt Caſſianus ſenſit; aut quia, regulariter loquendo, hanc gratiam Deus homi-

Gratia quare dicatur ſubſequens.

Digitized by Google

hominibus non conferat, niſi prius ipſi fecerint totum, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ, vt quidam arbitrati ſunt; ſed quoniam ad alium priorem effectum gratiæ ſubſequitur, vt hac ratione primum initium gratiæ, & noſtræ ſalutis ex Deo ſit, & non ex nobis. Alias enim, vt contra Pelagianos arguit Sanctus Auguſtinus, ſequeretur, gratiam ſecundum merita noſtra dari; & conſequenter, gratiam non eſſe gratiam, vt Apoſtolus colligit dicens: *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum*. Et iterum: *Si autem gratia, iam non ex operibus; alioquin gratia iam non eſt gratia*. Hæc autem omnia amplius patebunt ex ijs, quæ inferius, de quidditate gratiæ excitantis, & adiuuantis; operantis, & cooperantis; præuenientis, & ſubſequentis dicenda erunt.

Rom. 4. & 11.

XI. AD argumentum autem factũ à principio reſpondetur, quod, vt notauit Sanctus Proſper, multo verius dici poteſt deſtrui nomen gratiæ, ſi præueniatur à libero arbitrio; quàm deſtrui liberum arbitrium, ſi gratia ipſum præueniat. Nõ enim eſt periculum liberi arbitrij gratia Chriſti, ſed ſalus: niſi quis velit dicere, naturam deſtrui, cum ſanatur. Vnde Cæleſtinus Papa, poſtquam docuit, à Dei gratia omnia hominis merita præueniri, ſubdit: *Quo vtique auxilio, & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur, vt de tenebroſo lucidum, de prauo rectum, de languido ſanum, de imprudente ſit prouidum. Tanta enim eſt erga omnes homines bonitas Dei, vt noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona, & pro his, quæ largitus eſt, æterna præmia ſit donaturus*. Qualiter autem cùm hac præueniente, ac præoperante gratia adiuuante, integra ſemper, atque illæſa noſtri arbitrij libertas conſiſtat; iam ſupra à nobis explicatum eſt abunde; & inferius erit amplius declarandum, præſertim inter diſputandum de legitima, & antiqua noſtri arbitrij cum auxilij diuinæ gratiæ concordia.

S. Proſper. lib. contra Collat. deſ. 6.

Cæleſtinus I. in ep. ad quoſdã ep. Galliæ c. 12

Diſp. 18. n. 23. diſput. 22. 23. & diſp. 121.

Diſputatio LXXI.

Vtrum Auxilium gratiæ conuenienter diuidatur in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax.

NON defuerunt, qui affirment, gratiæ diſtinctionem in ſufficientem, & efficacem, eſſe plane inſufficientem, inutilem, & à ſacris litteris, Concilijs, Patribus, & ratione alienam: & allegant pro ſe Hieronymum Oſorium lib. 9. de iuſtitia pag. 2. & 3. & Ioan. Antonium Delphium in libro de Iuſtificatione, inter explicandas partitiones gratiæ. Probant ſuam ſententiam. I.

Paulus Bẽnius Patauinus in libro, quẽ inſcripſit, qua tandem ratione dirimi poſſit cõtrouerſia de efficaci Dei auxilio, & libero arbitrio c. 3. 4 & 8.

Primo: nam partitio auxilij in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax, ſub his terminis, non habetur ex ſacris litteris, nec ex Concilijs, aut Patribus, vel Scholaſticis Doctoribus antiquis: quinimo Concilium Tridentinum, quod inter alia accuratius de gratia, & libero arbitrio aduerſus antiquos, & modernos hæreticos tractauit; nullam fecit mentionem gratiæ ſufficientis, aut efficacis, ſed adæquate diuiſit gratiam in excitantem, & adiuuantem: ergo diuiſio gratiæ in ſufficientem, & efficacem, explodenda eſt, tamquam noua.

Secundo. Prædicta diuiſio quamplurimos habet ſcopulos, cum recentiores Theologi tantopere diſſideant in notione, & explicatione ſufficientis, & efficacis gratiæ: ergo, ad huiuſmodi ſcopulos euitandos, ſatius erit, hac noua diuiſione reiecta, antiquam excitantis, & adiuuantis gratiæ retinere.

Tertio. Omnia, quæ Scriptura ſacra, Concilia, & Patres de gratia diuina, vel auxilio ſpeciali tradiderunt, poſſunt Catholice, & commode, vna excitantis, & adiuuantis auxilij partitione adhibita, explicari, & intelligi: nam, quæ dicit Scriptura: *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis mihi aperuerit, intrabo ad illum*: *Vocaui, & renuiſtis*; & ſimilia: intelliguntur de gratia excitante. Quod autem ait: *Sine me nihil poteſtis facere*: *Deus eſt, qui operatur in nobis & velle, & perficere*: & *Omnia opera noſtra operatus eſt in nobis*: & alia

Apoc. 3. *Prouer. 1.* *Ioan. 15.* *Philip. 2.* *Iſai. 26.*

& alia huiuſmodi, ſufficienter intelliguntur de gratia adiuuante: ergo ſuperflue multiplicatur diſtinctio auxilij diuini in efficax, & ſufficiens.

Quarto. Reprobi, dum ſunt in gratia, operantur plura opera charitatis, virtute auxilij diuini; & tamen non operantur illa opera, virtute auxilij ſufficientis: nam auxilium ſufficiens eſt illud, quod tribuit poſſe, non autem actualiter operari; nec etiam virtute auxilij efficacis: nam hoc auxilium eſt proprium prædeſtinatorum; cum, ſecũdum Auguſtinum, ſit auxilium, ſecundum propoſitum miſerentis Dei, & potiſſimum beneficiorum inter illa, quibus certiſſime liberantur, quicumque liberantur: ergo inſufficiens eſt diſtinctio iſta; ac proinde non apta, quæ, dubitationibus de Dei auxilio emergentibus enodandis, adhibeantur.

Confirmatur. Qui eliciunt actum attritionis, quæ prærequiritur ad ſuſceptioné ſacramenti pœnitentiæ, adiuuantur aliquo Dei auxilio ſupernaturali; cum, ſecundum Concilium Tridentinum, hęc attritio *ſit donum Dei, & Spiritus ſancti impulſus, non adhuc quidem inhabitantis, ſed mouentis, quo poenitens adiutus, viam ſibi ad iuſtitiam parat.* Et tamen illud auxiliũ non eſt ſufficiens, alias homo reſpueret auxilium illud, nec operaretur aliud cum illo; nec etiam eſt auxilium efficax: alias virtute illius peccator infallibiliter cõuerteretur, & conſequeretur gratiam iuſtificantem: ergo idem, quod prius.

Cõc. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. de ſacramẽto pœnitentia.

Quinto. Auxilium efficax, quocumque modo ab eius aſſertoribus explicetur, deſtruit verum auxilium ſufficiens: ergo non recte diuiditur auxilium gratiæ in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax. Probatur conſequentia: quia vnum membrum diuiſionis non debet deſtruere naturam alterius. Antecedens autem probatur: nam, ſi aſſeratur cum Thomiſtis, auxilium efficax eſſe vnum ex antecedenter, & neceſſario prærequiſitis ad operandum; conſtat, auxilium ſufficiens non eſſe ſufficiens, niſi ſolo nomine. Quomodo enim dici poteſt ſufficiens, ad aliquam operationem illud auxilium, vltra quod neceſſario prærequiritur aliud auxilium, vt re ipſa talis operatio producatur? Si autem iuxta aliorum Theologorum ſenſum, auxilium ſufficiens ſit illud; quod confertur à Deo incongruo tempore, & in alijs circumſtantijs non accommodatis, in quibus videlicet Deus præſcit, hominem non eſſe conſenſurum, ſi conferatur illi talis gratia; etiam in hac ſententia, auxilium, quod dicitur ſufficiens ad credendum, non eſt reuera ſufficiens. Si enim medicus ægroto pituita redundanti, ac febri ob huius exceſſum laboranti potionem tribuat, præcipuam illam quidem, ſed quæ pituitæ ſanandæ minime accommodata ſit; is non ſufficientem medicinam, ſed nec medicinam dediſſe dicendus eſt: & idem contingeret, ſi morbo non malum farmacum applicaret, ſed alieno tempore, & incongruo, vt cum, verbi gratia, nõ dum coctus fuerit humor, ſed cruditate reſiſtat: ergo ſimiliter Deus non cenſetur tribuere auxilium ſufficiens ad ſanandum hominem à peccato, ſi illud auxilium congruum, & attemperatum non ſit homini, cui applicatur, aut conferatur ei tempore inopportuno, quando videlicet Deus præſcit, illum non eſſe conſenſurum.

Sexto eſt argumentum, quod quidem auctores oppoſitæ ſententiæ Lydium lapidem appellant. Sit caſus, quod vnus, & idem cõcionator multis peccatoribus de inferni pœnis, aut paradiſi gloria ſermoné faciat, & interim Spiritus ſanctus æquali gratia excitet, ac moueat interius cor eorum; euenire poteſt, quod aliqui eorum conuertantur; aliqui vero non, vt conſtat ex Matth. c. 11. vbi ſapientia Verbi incarnati nobis reuelauit, futurum fuiſſe, vt ſi ea ſigna, & virtutes, quas fecit Iudæis, factæ fuiſſent Tyrijs, & Sidonijs, hi olim pœnitentiam egiſſent; aperte oſtendens Iudæos eiſdem virtutibus reſtitiſſe, quibus conuerſi eſſent Tyrij, & Sidonij: ergo gratia illa non erat tantum ſufficiens; alias nullus per eam conuerteretur: nec etiam efficax; alias omnes conuerteret: ergo aliud genus gratiæ ſtatuendum eſt; nimirum indifferens, cui videlicet pro arbitrij libertate reſiſtere liceat, aut conſentire, vt habetur in Concilio Tridentino: non ergo admittenda eſt illa diſtinctio ſufficientis gratiæ, & efficacis.

Cõc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. & can. 4.

Septimo. Vnum membrum diuiſionis non debet includi in alio, quia diuiſio debet dari per oppoſita: ſed gratia ſufficiens includitur in gratia efficaci; nam omnis

omnis gratia efficax eſt, à fortiori, ſufficiens. Si enim actu per illam homo operatur, poteſt ſine dubio per eam operari: ergo gratia non recte diuiditur in ſufficientem, & efficacem.

Octauò. Quia nomen gratiæ efficacis fuit inuentum Caluini, vt patet lib. 2. Inſtitutionum cap. 3. nu. 11. vbi ait: *Neque ſecus accipi ſententia Chriſti poteſt: Omnis, qui audiuit à Patre meo, venit ad me: quàm, vt efficacem à ſeipſa Dei gratiā doceat*: ergo ſaltem, ne in nominibus cum hæreticis conueniamus, vſurpanda non eſt in ſcholis Theologorum diſtinctio illa gratiæ in ſufficientem, & efficacem.

II. Contrariam ſententiam docent communiter Doctores. Vnde dicendum eſt, auxilium gratiæ conuenienter, & ſufficienter diuidi in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax: quæ quidem diuiſio, nedum non eſt inutilis, vel à ſacris litteris, Concilijs, Patribus, aut ratione aliena; ſed illis omnibus valde conformis, ac per conſequens vtilis, & neceſſaria ad ea omnia explicanda, quæ de gratia, & libero arbitrio Catholica ſemper docuit Eccleſia. Et quidem, ſi de re ipſa loquamur, nullus Catholicus poteſt dubitare de illa diuiſione, cum gratia ſufficiens ſit eadem cum excitante, & gratia efficax ab adiuuante realiter non diſtinguatur, vt ſupra dictum eſt. Conſtat autem partitionem gratiæ in excitantem, & adiuuantem haberi ex ſacris litteris, & Concilijs; præſertim ex Tridentino, & Sanctis Patribus: ergo, quantum ad rem ipſam, nō poteſt reijci diuiſio gratiæ in ſufficientem, & efficacem. Sed probatur, diuiſionem illam eſſe neceſſario admittendam, ac etiā ſub proprijs nominibus haberi ex ſacris litteris, Concilijs, & Patribus, ac Doctoribus ſcholaſticis, præſertim ex S. Thoma.

Diſp. 76. vide diſp. 76.

III. Primo probatur hæc diuiſio ex ſacris litteris: nam de auxilio ſufficiente dicit Apoſtolus: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat*, & iterum ait: *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Quibus verbis expreſse conſtituit, gratiam ſufficientem, qua poſſumus pie operari, eamq. docet, non in nobis ex nobis, ſed ex Deo eſſe. Vnde Conc. Arauſ. can. 7. & S. Thom. ex his verbis colligit, ſufficientiam gratiæ, dicens: *Licet autem non ſimus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, tāquam ex nobis: tamen habemus aliquam ſufficientiam, qua ſcilicet bonum poſſumus velle, & credere incipiamus, & hoc à Deo eſt*, 1. Cor. 4. *Quid habes, quod non accepiſti?* Accedit, quod idem Apoſtolus ait: *Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominū rogaui, vt diſcederet à me, & dixit mihi: ſufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.* Si ſecundum verbum Domini gratia ſufficit ad omnes tētationes vincendas: ergo datur vera gratia ſufficiens, qua poteſt homo tentationes vincere, & opera pietatis exercere: ergo ſub conceptis terminis habetur gratia ſufficiens ex ſacris litteris. Sub alijs autem æquiualentibus habetur expreſſa alijs in locis. Dicitur enim prouerb. 1. *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam, & in capite turbarum clamitat.* Et actor. 7. vbi S. Stephanus dixit Iudæis: *Vos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis*; aperte ſignificans, quibuſdam inſpirari bona deſideria, vt conuerti poſſint, quibus tamen ſua malitia reſiſtunt. Si enim per illam vocationem Spiritus ſancti non poſſent cōuerti, non fuiſſent à Stephano reprehenſi Iudæi, quia reſtiterunt. Item Iſaiæ 5. ſic loquitur Dominus: *Habitatores Hieruſalē, & viri Iuda, iudicate inter me, & vineam meam. Quid eſt, quod vltra debui facere vineæ meæ, & non feci ei? an quod expectaui, vt faceret vuas, & fecit labruſcas?* ex quibus conſtat, Iudæos, quos reprehendit Dominus, gratiam efficacem non habuiſſe, alias feciſſent vtique fructum bonum: habuerunt autem gratiam vere ſufficientem, per quam conuerti potuerunt, & fructus dignos pœnitentiæ facere: alias enim non reprehendiſſet eos Dominus, quod vuas non protulerint, ſed labruſcas: ergo ex ſacris litteris habetur gratia ſufficiens diſtincta ab efficaci.

2. Cor. 3. · *S. Th. lect. 1. ſuper eādem epiſt. in fin.* · *2. Cor. 12.*

IIII. Idipſum probatur de gratia efficaci ex illo Ezechielis 36. *Et Spiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini.* Quo teſtimonio ſæpiſſime probat S. Auguſt. contra Pelagianos, & Semipelagianos, admittendam eſſe gratiam efficacē, quæ tribuit vires efficaciſſimas voluntati, vt patebit infra.

De

Digitized by Google

De eodem auxilio efficaci intelligitur illud Ioannis 6. *Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* Vbi declaratur efficacia vocationis diuinę, qua vocatus infallibiliter venit: & Ioan. 10. *Et non rapiet eas quiſquam de manu mea, & non peribunt in æternum.* Quod ideo dictum eſt, quoniã prædeſtinatos ſuos efficaci auxilio præuenit, vt infallibiliter ſaluentur. Item ad Rom. 8. *Quos vocauit, hos & iuſtificauit*: & cap. 9. *Non ex operibus, ſed ex vocante, dictum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Vbi ſignificatur vocatio efficax, de qua idem Apoſt. alibi dicit: *His, qui ſecundum propoſitum, vocati ſunt Sancti*. Et ad Philip. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona volũtate.*

V. Prima Solutio. Reſpondent primo, hæc, & ſimilia loca Scripturæ procedere contra Pelagium, qui diuino auxilio generali contentus, ſpeciale auxilium, excitantemq. gratiam, atque adiuuantem negauit; non autem aliquid probare aduerſus eos, qui neceſſitatem excitantis gratiæ, & adiuuantis agnoſcunt. Cõfutatio Hæc tamen ſolutio vim argumenti non euacuat; tũ quia Pelagius admiſit gratiam excitantem, vt diſput. 1. viſum eſt, & patebit amplius diſp. 95. & ſimiliter Iulianus admiſit gratiã adiuuantem pediſſequam, & ſubſequentem ad determinationem creatæ voluntatis, vt in eadem 1. diſput. nu. 11. oſtenſum eſt; tum etiam quia non ſolum probat argumentum, admittendam eſſe gratiam excitantem, & adiuuantem, ſed etiam concludit, dari gratiam, quę ſit vere ſufficiens ad ſalutem, & gratiam, quę non ſolum ſufficiẽs ſit, verum etiam efficax. Secũda Solutio. Reſpondent ſecundo, verba Scripturæ inducta, & ſimilia perſeuerantiæ donum indicare. Vnde ex illis non poteſt probari auxilium efficax: nam donum perſeuerantiæ eſt proprium donum prædeſtinatorum; gratia autem efficax communis eſt perſeuerantibus finaliter, & ijs, qui bonum agunt, ſed non perſeuerant vſque in finem. Ex quo inferunt, medium genus gratiæ concedendum eſſe, quod ijs ſeruiat, qui bona agũt, nec tamen finaliter perſeuerant, ac per cõſequens, diuiſionem prædictam eſſe inſufficientem, qua diuiditur gratia in ſufficientem, & efficacem.

Hæc etiam ſolutio nullam prorſus apparentiam habet. Primo: nam, licet aliqua loca Scripturæ de prædeſtinatis, qui perſeuerant vſque in finem, intelligantur; aliqua tamen indifferenter loquuntur de prædeſtinatis, & de illis, qui opera pietatis exercent, etiam ſi vſque in finem non perſeuerent, ſicut eſt illud Philip. 2. *Deus eſt, qui operatur in vobis & velle, & perficere.* Ezech. 36. *Faciam, vt in præceptis meis ambuletis*: & illud Ioann. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* Qui enim credit in Chriſtum, & illum diligit, ad Chriſtum venire dicitur, etiam ſi finaliter à gratia decidat, & damnetur. Secundo: nam, licet auxilium gratiæ immediate diuidatur in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax; poſtea tamen auxilium efficax rurſus ſubdiuiditur in auxilium efficax ad credendum, & auxilium efficax ad diligendum, &c. atque in auxilium efficax ad perſeuerandum, vt diſp. 84. manifeſtum fiet. Vnde ex hoc, quod detur aliquod auxilium efficax proprium prædeſtinatorum, nempe donum perſeuerantiæ, & aliquod auxiliũ efficax, quod ſit commune prædeſtinatis, & non prædeſtinatis; illud videlicet, quo quis credit Deum, & illum ſuper omnia diligit; non ſequitur, diuiſionem gratiæ in gratiam ſufficientem, & efficacem non eſſe adæquatam.

Secundo probatur ex definitione Conciliorum: nam in Concilio Arauſicano ſecundo cap. 19. dicitur: *Cum ſine gratia Dei ſalutem non poſſit homo cuſtodire, quam accepit; quomodo ſine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?* ergo gratia tribuit poſſe perſeuerare, & poſſe reparare per pœnitentiam damna, quæ per peccatum incurrit: ergo datur gratia ſufficiens ad perſeuerandum, & pœnitendum. Idem probatur de gratia efficaci ex can. 9. eiuſdem Concilij, vbi ſic dicitur: *Diuini eſt muneris, cum recte cogitamus, & pedes noſtros à falſitate, & iniuſtitia tenemus: quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* & can. 20. *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo; nulla vero facit homo bona, quæ non Deus præſtet, vt faciat homo.* Quibus verbis gratiam efficacem expreſſit, quę facit, vt faciamus; & operatur, vt operemur. Et can. 25. *Hoc etiam ſecundum fidem Catholicam credimus, quod, accepta per baptiſmũ gratia, omnes baptizati, Chriſto auxiliante, & coope-* VI.

& cooperante, quæ ad ſalutem pertinent, poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere. Quibus verbis aperte docet, omnes exiſtentes in gratia, per Dei auxilium, poſſe perſeuerare, ſi velint; & ea, quæ ad ſalutem pertinent, adimplere.

Eadē diuiſio gratiæ colligitur ex Concilio Tridentino ſeſs. 6. de Iuſtificatione, cap. 11. vbi ait: *Deus impoſſibilia non præcipit, ſed præcipiendo monet & facere, quod poſsis, & petere, quod non poſſis; & adiuuat, vt poſſis*. Et ſtatim ſubdit, quod *cum diuino auxilio*, quæ Deus iubet, *præſtare poſſūt*: ergo, ſecundum Concilium Tridentinum, datur gratia ſufficiens, qua poteſt homo ſeruare omnia diuina mandata. Et in can. 1. & 2. definit, ſine gratia non poſſe hominem iuſtificari, aut vitam æternam promereri, clare oſtendens, gratiam tribuere homini poſſe iuſtificari, poſſe vitam æternam promereri: gratia autē, quæ tribuit poſſe, eſt gratia ſufficiens, vt ſupra dictum eſt. Et in can. 4. non obſcure traditur gratia efficax, cum definit, *liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum* aliquid *cooperari, aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam iuſtificationis gratiam, ſe diſponat, ac præparet*. Vbi ſermo eſt de gratia efficaci, quæ facit, hominem cooperari Deo excitanti, atque vocanti.

VII. Eſt ad eamdem gratiam efficacē comprobandam inſigne teſtimonium Benedicti Papæ vij. in quadam oratione tenoris ſequentis: *Adeſto nobis, quæſumus Domine Sancte Spiritus, peccati quidem immanitate detentis, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregatis. Veni ad nos, & dignare illabi cordibus noſtris. Doce nos, quid agamus; quo gradiamur, oſtende; quid efficiamus, operare. Eſto ſalus, & ſuggeſtor, & effector iudiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre, & eius Filio nomen poſſides glorioſum. Non nos patiaris perturbatores eſſe iuſtitiæ; qui ſumma veritatis diligis æquitatem, vt in ſiniſtrum nos non ignorantia trahat, non fauor inflectat, non acceptio muneris, vel perſonæ corrumpat: ſed iunge nos tibi efficaciter, ſolius tuæ gratiæ dono; vt ſimus in te vnum, & in nullo deuiemus à vero; quatenus in nomine tuo collecti; ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis iuſtitiam, vt à te in nullo diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro bene geſtis conſequamur præmia ſempiterna*. Expendatur illud verbū, *efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono*: ergo negari non poteſt gratia efficax, etiam quantum ad ipſum nomen.

Oratio Benedicti Papæ vii. in Conc. Salegunitadiēſi.

Tertio probatur auctoritate Sanctorum Patrum, præſertim S. Auguſtini, qui expreſſis verbis diſtinguit gratiam in ſufficientem, ſine qua pie operari non poſſumus, & efficacem, qua actualiter bene operamur; vt patet ex locis ſuperius inductis. Et præterea ex libro de prædeſtinatione Sanctorum cap. 16. vbi ait: *Vocat enim Deus prædeſtinatos multos filios ſuos, vt eos faciat membra prædeſtinati vnici filij ſui, non ea vocatione, qua vocati ſunt, qui noluerunt venire ad nuptias; illa quippe vocatione & Iudæi vocati ſunt, quibus Chriſtus crucifixus ſcandalū eſt; & gentes, quibus Chriſtus crucifixus ſtultitia eſt; ſed ea vocatione prædeſtinatos vocat, quam diſtinxit Apoſtolus, dicens: Ipſis vocatis Iudæis, & Græcis prædicare ſe Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam. Sic enim ait: Ipſis autem vocatis; vt illos oſtenderet non vocatos; ſciens eſſe quamdam certam vocationem eorum, qui ſecūdum propoſitum vocati ſunt, quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes imaginis filij ſui. Quam vocationem ſignificans ait: Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: Quia maior ſeruiet minori. Numquid dixit, non ex operibus, ſed ex credente? Prorſus etiam hoc abſtulit homini, vt totum daret Deo. Dixit ergo: Sed ex vocante, non quacumque vocatione, ſed qua vocatione fit credens*. Appellat autem S. Auguſtinus vocationem ſecundum propoſitum eam, quæ procedit ex propoſito, ſeu decreto abſoluto, & efficaci voluntatis diuinæ, conuertendi, vel ad ſe per piā operationem trahendi, vel iuſtificandi hominem, aut etiam ſaluandi, & glorificandi. Vocationem vero non ſecundum propoſitum eam dicit, quæ procedit ex voluntate Dei antecedente, qua vult, omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Item etiam in libro de correptione, & gratia cap. 11. ait: *Tale quippe erat adiutorium, quod deſereret, cum vellet, & in quo permaneret, ſi vellet, nō quo fieret, vt vellet. Hæc eſt prima gratia, quæ data eſt primo Adam: ſed hæc potentior eſt in ſecundo Adam. Prima eſt enim, qua fit, vt habeat homo iuſtitiam, ſi velit: ſecunda ergo plus poteſt, qua etiam fit, vt velit, & tantum velit*,

Luc. 14. 1. Cor. 1. 1. Cor. 1. Rom. 8. Rom. 9.

Vocatio ſecundū propoſitū quæ dicatur.

lit, tantoq. ardore diligat, vt carnis voluptatem contraria concupiſcentem, voluptate ſpiritus vincat. Et infra: *Et tanto amplius datur per Ieſum Chriſtum* Dominum *noſtrum, quibus id dare Deo placuit, vt non ſolum adſit, ſine quo permanere nõ poſſumus, etiam ſi velimus, verum etiam tantum, ac tale ſit, vt velimus. Eſt quippe in nobis, per hanc* Dei *gratiam, in bono recipiendo, & perſeueranter tenendo, non ſolum poſſe, quod volumus, verum etiam velle, quod poſſumus.* Quibus verbis, duplex diuinæ gratiæ auxilium diſtinguit; aliud tribuens poſſe; quod eſt auxiliũ ſufficiens: aliud tribuens nobis velle; quod eſt auxiliũ efficax. Præterea cap. 12. eiuſdem libri: *Ipſa*, inquit, *adiutoria diſtinguenda ſunt. Aliud eſt adiutorium, ſine quo aliquid non fit, & aliud eſt adiutorium, quo aliquid fit*. Et infra: *Primo itaque homini, quid in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat poſſe non peccare, poſſe non mori, poſſe ipſum bonum non deſerere; datum eſt adiutorium perſeuerantiæ, non quo fieret, vt perſeueraret, ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeuerare non ppſſet. Nunc vero Sanctis in Regnum Dei per gratiam Dei prædeſtinatis, non tantum tale adiutorium perſeuerantiæ datur, ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur; non ſolum, vt ſine iſto dono perſeuerantes eſſe non poſſint, verum etiam vt per hoc donum non niſi perſeuerantes ſint.* Quibus verbis aperte diſtinguit adiutorium, ſiue auxilium gratiæ in adiutorium, quod ſolũ tribuit poſſe operari, vel poſſe perſeuerare, quale fuit adiutorium primis parentibus in ſtatu innocentiæ collatum: & in adiutoriũ, quod non tantum poſſe tribuit, ſed etiam actualiter pie operari, vel perſeuare vſque in finem: gratia autem, quæ tribuit poſſe, eſt ſufficiens, quæ autem confert actualiter operari, eſt efficax: ergo.

VIII. De auxilio efficaci extant vrgentiora teſtimonia apud eumdem S. Auguſtinum, ex quibus nonnulla ſuperius adduximus; ſed præſertim lib. 1. contra duas epiſtolas Pelagianorum cap. 20. & lib. de prædeſtinatione Sanctorum, cap. 20. & lib. de gratia, & lib. arb. cap. 14. 16. & 17. quibus in locis adducit, & expendit verba illa Ezechielis 36. *Faciam, vt faciatis*; ad probandum donari à Deo auxilium efficax, quo facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur. Et lib. de gratia, & libero arbitrio, cap. 5. *Vt* Paulus *de cælo vocaretur, & tam magna, & efficaciſſima vocatione conuerteretur, gratia* Dei *erat ſola, quia eius merita erant magna, ſed mala*.

Reſpondent, gratiam illam efficaciſſimam ex priuilegio ſpeciali cõceſſam fuiſſe Paulo Apoſtolo. Vnde non debet trahi in regulam ad probandum, gratiam efficacẽ dari omnibus pie operantibus, & multo minus poſſe ex ea probari partitionem gratiæ in ſufficientem, & efficacem; alias enim eodem, ac potiori iure diuidenda eſſet gratia in occultiſſimam, & patentiſſimam: nam etiam S. Auguſtinus occultiſſimæ gratiæ nomen vſurpat, vt patet libro 1. de peccat. merit. & remiſs. cap. 9. & de prædeſt. Sanct. cap. 8. IX.

Sed contra hanc ſolutionem vrget argumentum: nam, etiam ſi ex prærogatiua ſpeciali collata fuerit Apoſtolo efficaciſſima illa gratia; adhuc tamen illa gratia vere fuit efficax, ac diſtincta ab ea, quæ tribuitur his, qui non conuertuntur; poſſunt tamen conuerti, quæ ſine dubio eſt gratia ſufficiens: ergo admittenda eſt diuiſio gratiæ in ſufficientem, & efficacem. Nec ex hoc ſequitur, diſtribuendam eſſe gratiam, ſecundum S. Auguſtinum in occultiſſimam, & patentiſſimam: nam gratia Dei ſupernaturalis, de qua in præſenti loquimur, ſemper eſt occulta, nec poteſt per experientiam, aut naturalem rationem euidenter cognoſci, vt ſupra dictum eſt, & patebit infra. At non omnis gratia eſt efficax, aut efficaciſsima; ſed aliqua eſt tantum ſufficiens. Vnde non eſt ſimile. *Diſput. 42. 118. & 119.*

Accedit, quod S. Auguſtinus alijs pluribus in locis conſtituit gratiam efficacẽ communem omnibus, qui pie operantur, aut vitam ęternam promerentur; ſed præſertim lib. de gratia, & lib. arb. cap. 16. vbi ait: *Certum eſt nos facere, cum facimus; ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit: Faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis*. *Ezech. 36.* Ecce, vires efficaciſſimas contra vires ſufficientes diſtinguit, & illas dari omnibus, qui pie operantur, definit: iſtas vero concedi ijs, qui bene operari poſſunt, ſed ſua culpa, operari nolunt. Et lib. 1. contra duas epiſtolas Pelagianorum c. 20. loquens de poteſtate Diuina, qua ad oratione Reginæ Eſther conuertit Deus cor Regis Aſſueri, & tranſtu-

Digitized by Google

& tranſtulit indignationem eius in lenitatem, inquit: *Qui cor Regis, antequam mulieris ſermonem poſcentis audiſſet, occultiſſima, & efficaciſſima poteſtate conuertit, & tranſtulit ab indignatione ad lenitatem; hoc eſt de voluntate lædendi ad voluntatem fauendi, ſecundum illud Apoſtoli; Deus eſt, qui operatur in vobis & velle.*

X. Extat ad eamdem diuiſionem comprobandam inſigne S.Cyrilli teſtimonium in libro de adoratione, & cultu in ſpiritu & veritate: vbi narrans hiſtoriam Geneſ. c. 19. quomodo Loth recepiſſet Angelos hoſpitio, ac poſtea ipſi apprehenderint manum eius, & manum vxoris eius, & filiorum; & myſtice explicans illam apprehenſionem manuum, ait: *Indicium tibi ſit, Palladi, valde manifeſtum; dum non ſolis verbis nos ſtimulat, & adhortationibus menti immiſſis, vt diſcedamus à peccato, ſed tantam benignitatem nobis etiam exhibet vniuerſorum Saluator Deus, vt efficaci ſubſidio adiuuet, ſecundum quod ſcriptum eſt: Apprehendiſti manum dexteram meam, & in conſilio tuo deduxiſti me. Nam quoniam hominis natura non valde generoſa eſt, neque ſatis idonea, vt malum effugere queat, ſimul quodammodo nobiſcum certat Deus, & duplex concedere beneficium videtur, perſuadens admonitionibus, vt ſubſidium inueniamus, & fortius illud præſtans, quàm vt malum præſens, & violentum præualere poſſit.* Quibus verbis clariſſime diſtinguit duplex Dei ſubſidiũ, ſiue auxilium: aliud ſufficiens, tribuens poſſe bene operari: quod per adhortationes menti immiſſas deſignauit: aliud autem auxilium fortius, nempe auxilium efficax, præſtans homini pie operari, & malum imminens effugere.

S.Cyrillus

Pſal. 72.

XI. Quarto probatur auctoritate Scholaſticorum, qui diuiſionem gratiæ ſufficientis, & efficacis ſtatuerunt: inter quos primum locum tenet S. Thomas: nam in 3. ſent. diſt. 13. q. 2. art. 2. quæſtiunc. 2. ad 5. ait, *quod Chriſtus ſatisfecit pro tota humana natura ſufficienter; non tamen efficienter, quia non omnes illius ſatisfactionis participes fiunt: quod ex eorum importunitate eſt, non ex ipſius inſufficientia ſatisfactionis.* Et diſt. 19. q. 1. art. 1. quæſtiunc. 2. ad 3. vtitur eadem diſt. paſſionem Chriſti conferens cum medicina, quę antequam applicetur infirmo, ſufficiens eſt ad ſanandum, ſed efficientiam, ideſt efficaciam, non habet, niſi applicetur infirmo: & 3. p. q. 79. art. 7. ad 2. ait, *quod ſicut paſſio Chriſti prodeſt quidem omnibus, quantum ad ſufficientiam, & ad remiſsionem culpæ, & adeptionem gratiæ, & gloriæ: ſed effectum non habet, niſi in illis, qui paſſioni Chriſti coniunguntur per fidem, & charitatem:* ita & ſacrificium miſſæ, *quod eſt memoriale Dominicæ paſſionis, non habet effectum, niſi in illis, qui coniunguntur huic ſacramento per fidem, & charitatem.* Et ſup. cap. 26. Matt. explicans illud: *Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum:* ait: *Et pro multis, & pro omnibus, quia, ſi conſideretur ſufficientia; ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, & non pro noſtris tantũ, ſed pro totius mundi. Sed, ſi conſideremus effectum, non habet effectum, niſi in his, qui ſaluantur, & hoc ex culpa hominum.* Ex his deſumitur argumentum. Paſſio Chriſti ſatisfecit pro omnibus hominibus, quantum ad ſufficientiam, & pro aliquibus, quantum ad efficaciam: ergo ſimiliter gratia, quam per paſſionem nobis meruit, diſtingui poteſt, & debet in gratiam ſufficientem, per quam poteſt homo pie operari, aut ſaluari; & in gratiam efficacem, per quam reipſa pie operatur, vel ſaluatur.

Paſsio Chriſti ſatisfecit pro omnibus quoad ſufficientiã, & pro aliquibus quantũ ad efficaciã.

1. Ioan. 2.

Sed dicunt, Sanctum Thomam in omnibus præallegatis locis nullam prorſus mentionẽ feciſſe efficaciæ paſſionis Chriſti, ſed ſolum docuiſſe, paſſionem Chriſti eſſe ſufficientem pro omnibus; in aliquibus vero efficientem, & in illis habere effectum: ergo ex mente S. Tho. non eſt diſtinguenda paſſio, vel gratia Chriſti in ſufficientem, & efficacem; ſed in ſufficientem, & efficientem. Hæc tamen obiectio nulla eſt: nam gratia efficiens apud S.Th. deſignat gratiam efficacem; nam ſignificat eam gratiam, quæ facit, vt faciamus; & operatur, vt operemur. Conſtat autem, hanc eſſe gratiam efficacem, ſeu quæ vires efficaciſſimas, vt Auguſtinus ait, tribuit voluntati. Præterea etiam S. Thom. alijs in locis expreſſam mentionem facit gratiæ efficacis, vt diſtinguitur contra gratiam ſufficientem: præſertim ſuper caput 6. Ioannis, vbi explicans verba illa; *Omnis, qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me,* ait: *Attractio Patris efficaciſſima eſt, quia omnis, qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad Chriſtum.* Videantur alia loca

S.Aug.

S.Aug. & S. Tho.quæ pro gratia efficaci, prædeterminante voluntatem creatam ad bonum, adduximus diſputatione 23. num.9.& ſequentibus.

XII. Quinto probatur ratione eadem diuiſio,& eius ſufficientia. Quia, ſi non daretur gratia vere ſufficiẽs; ſequeretur, quod illi omnes,qui non conuertuntur, aut ſaluantur,reuera conuerti non poſſent, aut ſaluari: quod tamen non poteſt admitti. Probatur antecedens: nam illi non habẽt gratiã efficacem; alias enim conuerterentur,aut ſaluarentur: hæc enim gratia tribuit actualiter bene operari, vel perſeuerare vſque in finem: ergo, ſi non habent gratiã vere ſufficientem, quæ tribuit poſſe;omnes illi conuerti,pie operari, vel ſaluari non poſſent;& ita nõ imputaretur eis ad culpam, quod nõ conuerterentur, nec adimplerent diuina mandata; & conſequenter Deus irrationabiliter conquereretur de illis,& ſine cauſa eos increparet: quod tamen ſacrarum litterarum teſtimonijs videtur repugnare. Dicitur enim prouerb.1. *Quia vocaui, & renuiſtis: extendi manum meam,& non fuit qui aſpiceret,&c. ego quoque in interitu veſtro ridebo*, &c. & pſal. 4. *Filij hominum vſquequo graui corde? vtquid diligitis vanitatem,& quæritis mendacium?* Et Chriſtus Dominus in die iudicij ſedens pro tribunali,dicet illis,qui à ſiniſtris erunt: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum,qui paratus eſt Diabolo, & angelis eius: eſuriui enim, & non dediſtis mihi mãducare*,&c. Relinquitur ergo, eos habuiſſe auxilium ſufficiens, quo hæc omnia poterant adimplere: ergo neceſſario admittenda eſt diuiſio gratiæ in ſufficientem, & efficacem. *Matth.25.*

Denique probatur ſpecialiter, quod ſit conſtituendum auxilium efficax ab auxilio ſufficienti diſtinctum: nam alias tolleretur certitudo, & infallibilitas prædeſtinationis, quæ fundatur in efficacia auxiliorum diuinæ gratiæ,quibus certiſſime liberantur, quicumque liberantur, vt ait Auguſt. lib. de prædeſt.Sanctor. cap. 14. Hæc autem patebunt amplius ex ijs, quæ dicentur infra inter diſputandum de efficacia auxiliorum præuenientis gratiæ. *Diſput.83. & 91.*

XIII. AD primum argumentum iam patet ex dictis,quàm ſit conformis ſacris litteris,Concilijs,& Patribus diuiſio gratiæ in ſufficientem,& efficacem: & ad id, quod obijcitur ex Concilio Tridentino; reſpondetur,nomine excitantis, & adiuuantis gratiæ, comprehendiſſe gratiam ſufficientem, & efficacem, vt ex alijs ſupra inductis locis eiuſdem Concilij aperte conſtat.

Ad ſecundũ reſpondetur,quod eædem fere difficultates, quas Theologi diſputant circa gratiam ſufficientem, & efficacem,moueri poſſunt, circa gratiam excitantem, & adiuuantem. Vnde, ſi propter illas non eſſet admittenda diuiſio gratiæ in ſufficientem, & efficacem; eadem ratione reijcienda eſſet partitio gratiæ in excitantem, & adiuuantem: quod tamen concedi non poteſt. Secundo reſpondetur,difficultates omnes, quæ circa diſtinctionem gratiæ ſufficientis, & efficacis oriuntur,ex principijs Theologicis diſſoluuntur quàm facile, ex Scripturis videlicet, Concilijs,& Patribus,vt ex ſupra dictis patet, & ex ijs, quæ ſunt inferius dicenda. Dato etiam, quod,poſita eadem diſtinctione, multa ſe offerant,quæ plene non poſſint à nobis intelligi, aut explicari;non propterea neganda eſſent, aut reijcienda. Vnde Auguſt. *Numquid propterea dicturi ſumus, quod ita eſſe perſpicimus;non ita eſſe,quoniam,cur ita ſit,non poſſumus inuenire? Numquid ideo negandum eſt, quod apertum eſt, quia comprehendi non poteſt, quod occultum eſt?* Et in alio loco,ait: *Ego autem etiam ſi refellere iſtorum argumenta non valeam, video tamen inhærendum eſſe ijs, quæ in ſcripturis ſunt apertiſſima, vt ex ijs reuelentur obſcura, aut ſi mens nondum eſt idonea, quæ poſſit ea vel demonſtrata cernere, vel abſtruſa inueſtigare, ſine vlla dubitatione credantur*: de quo plura in diſputatione 118.& 119.dicenda ſunt. *Aug.lib.de dono perſe. cap.14.* *Lib.3.de pecc. mer. & remiſſ. c.3.& 4.*

Ad tertium reſpondetur. Quod cum gratia ſufficiens,& efficax ab excitante,& adiuuante realiter non diſtinguantur; loca ſcripturæ, quæ de gratia, & libero arbitrio loquuntur, ſicut recte explicantur de gratia excitante, vel adiuuante; ita etiã rectiſſime poſſunt de gratia ſufficiente,vel efficaci interpretari.

Ad quartum reſpondetur, reprobos, dum ſunt in gratia, operari opera bona, & meritoria vitæ æternę,virtute gratię efficacis:ſed illa gratia eſt quidẽ efficax ad credendum,vel diligendum Deum; non tamen eſt efficax ad perſeuerandum.Gratia

tia

Digitized by Google

tia enim efficax diuiditur in diuerſa membra, vt ſupra dictum eſt. Vnde ex eo, quod gratia reprobis collata non ſit efficax ad perſeuerandum; non ſequitur, eam non eſſe efficacem, vel quod ſit conſtituendum medium genus gratiæ à ſufficienti, & efficaci diſtinctum. Gratia autem efficax dicitur gratia ſecundum propoſitum Dei, ſiue illud propoſitum ſit efficiendi in nobis, atque nobiſcum pios actus fidei, ſpei, & charitatis, vt contingit in reprobis exiſtentibus in gratia, ſiue ſit etiam propoſitum ſaluandi, ſeu glorificandi, ſicut eſt propoſitum, quod circa electos habet. Cum ergo S. Auguſt. ait, quod *prædeſtinatio eſt præſcientia; & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur, quicumque liberantur*; nomine beneficiorum Dei, comprehendit non ſolum gratiam efficacem, qua homo credit, ſperat, diligit Deum, vel alia opera pietatis exercet; ſed etiam eam gratiam, per quam Deus efficit illum perſeuerantem vſque in finem.

Ad confirmationem reſpondetur, auxilium actuale, quo actus attritionis elicitur, eſſe quidem auxilium ſufficiens, comparatione conuerſionis perfectæ, & ſimul efficax, comparatione attritionis, vel aliorum actuum imperfectorum, qui regulariter antecedunt contritionem perfectam; quia, vt dicetur diſp. 80. idem auxilium, quod eſt ſufficiens, comparatione vnius effectus; ſimul eſt efficax, comparatione alterius.

Ad quintum reſpondetur, auxiliũ efficax eſſe vnum ex antecedenter prærequiſitis, vt homo actualiter bene operetur, ſicut dictũ eſt ſupra. Nec ex hoc ſequitur, nullam aliam gratiam, præter efficacem, eſſe ſufficientem, vt diſp. 18. nu. 20. & diſputatione 23. nu. 29. oſtenſum eſt.

XIV. Ad ſextum reſpondetur, Stantibus in duobus hominibus omnibus auxilijs præuenientis gratiæ tã externis, quàm internis omnino æqualibus, numquam contingere, quod vnus conuertatur, alter non conuertatur; ſed ſemper ille, qui conuertitur, recipit aliquod fortius auxilium præuenientis gratiæ, quod nõ recipit ille, qui non conuertitur, vt diſp. 108. manifeſtum fiet: vbi etiam reſpondendum erit ad id, quod ex Matth. 11. cap. obijcitur.

Ad ſeptimum reſpondetur, quod gratia ſufficiens eminenter includitur in gratia efficaci, non autem formaliter: nam gratia ſufficiens, formaliter loquendo, vt ab efficaci diſtinguitur, eſt illa, quæ ſolum tribuit poſſe operari illum actum, comparatione cuius dicitur ſufficiens: gratia autem efficax, quamuis tribuat poſſe operari, non tamen confert ſolum poſſe, ſed etiã actualiter operari, vt dictum eſt.

Secundo reſpondetur, quod, etiã quando conuerſio peccatoris fit in vnico inſtãti, Deus & mouet liberum arbitrium gratia adiuuante, quæ eſt efficax; & ſimiliter per gratiam excitantem, vel ſufficientem illuminat intellectum, & excitat eius voluntatem, vt libere conuertatur: quæ quidem excitatio, quamuis ſit in eodem inſtanti temporis, præſupponitur tamen in priori ſigno rationis ad gratiam efficacẽ.

Ad octauũ reſpondetur, quod, vt diſp. 3. dicebamus, & patebit etiam inferius, *Diſp. 121. nu. 10.* Caluinus non errauit, dum gratiã Chriſti eſſe efficacem aſſeruit; ſed quia ita ex ſe efficacem eſſe confinxit, vt cum ea noſtrum arbitrium non cooperetur libere, ſed ſolum motu ſpontaneo.

Diſputatio LXXII.

Vtrum in ea diuiſione, qua auxilium gratiæ diuiditur in auxilium efficax, & auxilium inefficax immediatum diuiſum, ſit auxilium ſufficiens.

QVIDAM dixerunt, immediatum diuiſum huius diuiſionis eſſe auxiliũ ſufficiens; ita videlicet, vt illud auxilium ſufficiens, ſiue maius, ſiue minus in ſe ſit, efficax dicatur, cum quo arbitriũ prò ſua libertate conuertitur; illud vero dicatur inefficax, cum quo arbitrium pro eadem libertate non conuertitur. I.

Ex quo inferunt, præter auxilium ſufficiens præuenientis gratiæ nullum aliud requiri auxilium præueniens ſecundum realem virtutem diſtinctum ab auxilio ſufficienti, vt peccator conuertatur, & pie operetur; ſed idem auxilium, quod eſt tantum ſufficiens, quando homo non vult conuerti, fit efficax, ſi homo velit

Vu pro

pro innata ſua libertate, bene vti illo auxilio, & ad Deum conuerti libere conſentiendo eidem auxilio, & cooperando. Dicunt etiam, quod, quamuis auxilium efficax, & auxilium ſufficiens non diſtinguantur realiter, ſecundum eorum perfe-ctionem, & virtutem intrinſecam; diſtinguatur tamen ratione in genere beneficij, & in genere doni, ſicut gladius, datus alicui tempore pacis, & tempore belli, realiter idem gladius eſt; tamen in genere doni, & in genere beneficij, maius donum, & maius beneficium recipit ille, cui datur gladius tempore belli, quando vtetur illo, vt ſe defendat ab inimicis, quàm ſi donaretur tempore pacis, quo illi gladius vſui neceſſarius non eſſet.

Primum argumentum, quo ſuam ſententiam corroborare nituntur, deſumitur ex Concilio Trident. ſeſſ. 6. de iuſtificat. cap. 5. & can. 4. vbi habetur, quod liberũ hominis arbitrium excitatum, & motum à Deo, libere conſentit Deo excitanti, & vocanti, & poteſt diſſentire, ſi velit: ergo, ſtante quocumque auxilio præuenientis gratiæ, homo poteſt illi conſentire, & diſſentire. Sed, poſito in homine auxilio efficaci, non poteſt homo illi diſſentire; alias enim non eſſet efficax: ergo huiuſmodi auxiliũ non eſt præueniens, nec comprehenditur ſub auxilio præuenientis gratiæ: ergo ſolum auxilium ſufficiens erit præueniens; ac per conſequens in ea diuiſione, qua auxilium præuenientis gratię diuiditur in auxilium efficax, & inefficax, immediatum diuiſum erit auxilium ſufficiens, & non aliquid abſtrahens ab auxilio ſufficiente, & efficaci.

Secundo arguitur. Immediatum diuiſum illius diuiſionis, qua auxilium gratiæ diuiditur in efficax, & inefficax, eſt auxilium præueniens: ſed ſolum auxilium ſufficiens eſt præueniens: nam præter auxiliũ ſufficiens, nullum aliud datur auxiliũ prę-ueniens, neceſſario prærequiſitum ad piã operationem: ergo immediatum diuiſum eiuſdem diuiſionis erit auxiliũ ſufficiens, cui ſi lib. arb. conſentiat, efficax euadet, ſi autem non conſentiat, erit inefficax.

Tertio arguitur ex illo celebri teſtimonio Matth. 11. *Væh tibi Corozaim, væh tibi Bethſaida, quia, ſi in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, olim in cilicio, & cinere poenitentiam egiſſent.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum. Si illud auxilium ſufficiens, quod datum eſt Iudæis cum miraculis, & ſignis factis in Corozaim, non eſſet ſufficiens, vt cum illo ſolo, ſecluſo quocumque alio auxilio præuenientis gratiæ realiter diſtincto, conuerterentur Tyrij, & Sidonij; ſequeretur, quod non eſſet vera illa conditionalis, quam Chriſtus Dominus protulit: item etiam ſequeretur, quod abſque vlla cauſa obiurgarentur Iudæi, quod nõ fuerint conuerſi. conſequens non eſt dicendum: ergo. Sequela probatur: nam ad veritatem conditionalis requiritur, quod ſit bona conſequentia: ita vt, poſito antecedente, infallibiliter ponatur conſequens; ſed, poſitis adhuc in Tyrijs, & Sidonijs auxilijs datis Iudæis, & miraculis, & virtutibus factis; conuerſi non fuiſſent, niſi Deus dediſſet aliud maius auxilium præuenientis gratiæ, videlicet auxilium efficax, realiter diſtinctum à ſufficiente; quod tamen nõ eſt datum Iudæis: ergo, ſi tale auxilium eſſet neceſſarium, falſa eſſet illa conditionalis: *Si in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent*, &c. Quod vero fruſtra obiurgarentur Iudæi, probatur: nam poſſent reſpondere, non eſſe datum ſibi auxilium efficax neceſſarium, vt conuerterentur, quod ſi Deus illis dediſſet, etiam ipſi conuerſi fuiſſent.

Quarto arguitur. Nullum auxiliũ præueniens eſt ſecundũ ſe efficax, ideſt ſecundum ſuam naturam, neque ex ſe habet infallibilem connexionem cũ conſenſu arbitrij: ergo id habet dependenter ex libero influxu, & cooperatione eiuſdem arbitrij: ergo idem auxilium ſufficiens eſt efficax, ſi homo conſentiat: & inefficax, ſi nõ conſentiat; ac per conſequens, auxilium ſufficiens dicitur efficax, vel inefficax.

Quinto arguitur. Nã ſequeretur ex oppoſita ſententia, quod conuerſio, & alia quæcumque pia operatio nõ eſt in libera hominis poteſtate. Probatur: nam, ſi auxilium efficax eſt prędueniens, neceſſario debet fieri in homine à ſolo Deo, cum nullo modo dependeat ab influxu noſtri arbit. vt affirmat oppoſita ſentẽtia: ergo tale auxilium nõ eſt in libera poteſtate hominis. Patet conſequentia: nam ſolum illud eſt in poteſtate hominis, quod fit ab homine, & ab illo depẽdet: ergo neque actus liber, ad quem dicitur eſſe neceſſariũ tale auxilium,

liũ, erit in libera poteſtate hominis; quod tamẽ nullatenus eſt aſſerendũ. Conſequentia probatur, quia nõ poteſt talis actus eſſe in hominis poteſtate, niſi in eius poteſtate ſint illa etiam, quæ neceſſario requiruntur ad productionem illius actus.

Disp. 81. & 90. Sexto argumentantur omnibus rationibus, quibus, vt dicetur infra, probare contẽdunt, auxilium efficax, qua efficax eſt, non eſſe præueniens, ſed pariter cum libero arbitrio in piam operationem influens; ex hoc enim infertur, diuiſionem prædictam auxilij ſolum ab effectu eſſe deſumendam, non autem ex reali, & intrinſeca virtute ipſius auxilij.

II. Contrariam ſententiã defendunt conſequenter omnes aſſertores gratiæ, efficienter prædeterminantis liberum arbitrium ad conſenſum, eamq. eſſe de mente S. Aug. & S. Thomæ, ac ſacris litteris, Concilijs, & Patribus conformem affirmant, & ita ſine dubio tenendum eſt; vnde ſit

Auxilium efficax inquantũ efficax, eſt præueniẽs liberã cooperationẽ arbitrii.

PRima Concluſio. Non ſolum auxiliũ ſufficiens eſt præueniens, ſed etiam efficax, vt efficax eſt, præuenit ordine rationis, & cauſalitatis, cooperationẽ noſtræ voluntatis. Hæc concluſio, quod attinet ad auxilium ſufficiens, ab omnibus recipitur: de efficaci vero negatur à multis, qui aſſerunt, efficaciam phyſicam diuinæ gratię non conſiſtere in aliquo antecedente conſenſum, ordine cauſalitatis; ſed in actuali influxu, quo Deus ſimul cum libero arbitrio influit immediate in operationes ſupernaturales. Sed noſtra concluſio eſt S. Aug. & S. Tho. vt patebit infra. Et probatur primo ex Conc. Trident. locis

Disp. 71. ſupra citatis, vbi habetur, quod per gratiã præuenientem, quam diuidit in gratiam excitantem, & adiuuantem, homo diſponitur ad ſuam iuſtificationem, eidem gratiæ libere conſentiendo, & cooperando. Sentit ergo Conc. gratiam adiuuantem, quæ eſt gratia efficax, antecedere ordine rationis, & cauſalitatis noſtrum concurſum, & cooperationẽ. Præterea probatur ex locis S. Aug. & S. Thom. quibus ſupra diſp. 18. oſtenſum eſt, actualem influxum primæ cauſæ, quo adiuuat cauſas ſecũdas ad operandum, eſſe influxum immediatũ in ipſas cauſas ſecundas: ergo antecedit ordine naturæ, & cauſalitatis actualem concurſum cuiuſcunque cauſæ ſecũdæ: ac per conſequẽs etiam antecedit noſtrę voluntatis concurſum. Ratione probatur: nã aliquando contingit, quod Deus in vnico inſtanti conuertat peccatorem abſque diſpoſitionibus tempore antecedentibus, vt contigit in conuerſione S. Pauli. Tunc eſt argumentum. Auxilium, quo Deus eleuat in tali caſu intellectum, & voluntatem peccatoris ad actus ſupernaturales, debet recipi in potentia antecedenter ad actũ; quia ſine illo auxilio, intellectus, & voluntas non haberẽt virtutem ſufficientem ad tales actus: ergo tunc auxiliũ efficax pręuenit conſenſum voluntatis. Patet conſequentia: nã in conſimilibus caſibus ante auxiliũ efficax non eſt aliud auxilium ſufficiens, per quod intellectus, & voluntas poſſent producere actus ſupernaturales; ſed eodem auxilio efficaci Deus & tribuit poſſe, & actualiter operari. Sed de iſta concluſione agendum erit ex profeſſo diſputatione 82.

Auxilium ſufficiens qualiter ab efficaci diſtinguatur.

Secunda Concluſio. Auxiliũ ſufficiens, & efficax non diſtinguuntur ſolum ratione in genere doni, ſed diſtinguuntur per aliquid ſibi intrinſecum. Itaque auxilium efficax, ſecundũ ſe, & vt venit à Deo, habet ſaltem intentionaliter aliqualem realem virtutem ſibi intrinſecam, quam non habet auxilium, quod eſt tantũ ſufficiens. Hęc concluſio eſt contra quoſdã Theologos, qui tenent, nihil reale intrinſecũ habere auxilium efficax, quo à ſufficienti diſtinguatur: & addunt, quod idem auxiliũ gratiæ in ſe permanens inuariatũ, ſi conferatur in talibus circumſtantijs, erit tantum ſufficiens; quia liberum arb. non erat vſurum tali auxilio: collatum vero eidem homini in alio tempore, in quo Deus pręſciebat, ipſum eſſe vſurum eodem auxilio, erit efficax.

Sed probatur noſtra Concluſio ex illo 1. ad Cor. 4. *Quis enim te diſcernit? quid autẽ habes, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid glorIaris, quaſi nõ acceperis?* Ex quo deſumitur efficax argumentum. Si cũ eodem auxilio vnus conuertitur, quia vult, alius non, quia non vult; ſequitur, quod ille, qui cõuertitur, diſcernat ſe ab alio per aliquid propriũ, quod non accepit ex auxilio gratiæ. Conſequens eſt contra auctoritatem Apoſt. ergo. Sequela probatur: nã illi duo homines non diſcernuntur realiter per gratiam, quam acceperunt antecedenter ad liberã cooperationem arbitrij;

Vu 2 quia

Digitized by Google

quia,vt ſupponitur, auxilia fuerũt omnino æqualia in vtroque.In ijs autẽ,in quibus conueniunt,nõ diſcernuntur, vt Aug. docet lib.de præd.SS c.5.ergo diſcernuntur; quia iſte voluit vti tali auxilio ex innata ſibi libertate, alter vero noluit:ergo diſcretio, & differẽtia vltimate reducitur in liberam cooperationẽ huius, vel illius pro innata eius libertate. Vis huius argumenti patebit amplius ex ijs, quæ dicentur diſp.ſequẽti,& ex dictis diſp.36.&37. de prædeſtinatione : ibi enim varias ſolutiones auctorum ſententię aduerſæ retulimus, & impugnauimus.

III. Tertia Concluſio. Immediatum diuiſum diuiſionis ſupra poſitæ eſt auxilium præueniens, in tota ſua latitudine; non autem auxilium ſolum ſufficiens.Hæc concluſio manet probata ſufficienter ex dictis. Cum enim auxilium efficax, qua efficax eſt, ſit præueniens, vt ex præmiſſis patet, & diſputatione 82.& 90. conſtabit amplius; relinquitur in immediato diuiſo illius diuiſionis, qua auxilium præuenientis gratiæ in auxilium efficax, & inefficax diuiditur, comprehẽdi quodcumque auxilium prȩueniens;alias diuiſio nõ eſſet bona: ergo impoſſibile eſt, quod immediatum diuiſum ſit ſolum auxilium ſufficiens.

Auxilii diuini diuiſio in auxiliũ efficax, & inefficax,qualis ſit.

Confirmatur.Nam alias diuiſum coincideret cum vno membrorum diuidentiũ, quod eſt impoſſibile. Antecedens probatur:nam auxilium ſufficiens, & auxilium inefficax ſunt idem prorſus auxilium: ex eo enim dicitur auxiliũ ſufficiens;quia ſolum tribuit poſſe operari, non autẽ actualiter operari: auxilium autem inefficax dicitur,quia non efficit hominem operari : ergo ſi immediatum diuiſum eſt ſolum auxilium ſufficiens, coincideret diuiſio cum altero membrorum diuidentium.

IV. AD primum argumentum reſpondetur,quod liberum noſtrum arbitriũ excitatum, & motum à Deo libere conſentit,& conſequenter poteſt diſſentire, ſi velit; tamen, quando motio Dei eſt efficax, infallibiliter conſentiet: etenim hoc operatur gratia in libero arbitrio fortiter, & ſuauiter, quod,cum poſſit diſſentire, non diſſentiat.Cuius ratio eſt, quam aſſignat S.Thom.1.2. q.112.art.3. in corp. *Nam intentio Dei deficere non poteſt. Vnde, ſi ex intentione Dei mouentis eſt,quod homo, cuius cor mouet*, conſentiat, & *conſequatur gratiam*, *infallibiliter eam conſequitur*, & neceſſario neceſſitate infallibilitatis, non autem ex neceſſitate abſoluta, & idem docet 2.2.quæſt.24.art.11.in corp.Dicimus ergo ad argumẽtum in forma,quod, ſi homo conſentiat, non facit gratiam efficacem, ſed eſt ſignum à poſteriori,quod habuerit gratiam efficacẽ:conſenſus enim liberi arbitrij præſupponit gratiam efficacem, ordine rationis, & cauſalitatis. Si autem non conſentiat Deo vocanti, ſicut fecerunt illi,qui vocati ad nuptias noluerunt venire;non facit etiam gratiam ineſficacem,proprie loquendo;ſed eſt ſignum à poſteriori,quod vocatio Dei non fuerit efficax, vt venit à Deo, ſed ſolum ſufficiens. Et cum arguitur: nam vocationem eſſe efficacem eſt producere conſenſum; reſpondetur negando antecedens, ſi loquamur formaliter;verũ tamen eſt cauſaliter;per gratiam enim efficacẽ Deus efficit, vt liberum arbitrium cooperetur.

Auxiliũ efficax facit, quod cum homo poſſit diſſentire, infallibiliter conſentiat.

Ad ſecundum argumentũ negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, præter auxilium ſufficiens, quod tribuit poſſe,eſſe neceſſario prȩrequiſitum ad piã operationem auxilium efficax diſtinctum à ſufficienti, vt inferius patebit, & ex ijs, quȩ ſupradicta ſunt, conſtat.

V. Ad tertium argumentum reſpondetur, illam conditionalem Euangelij: Si in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te;pœnitentiam egiſſent;eſſe veriſſimam.Pro cuius intelligentia ſupponendum eſt ex dialectica, ad veritatem conditionalis non requiri, vt antecedens ſit cauſa conſequentis, ſed ſufficit, quod, poſito antecedente,ponatur conſequens, ſiue antecedens ſit adæquata cauſa conſequentis, ſiue effectus illius, ſiue conditio præſupponens aliam cauſam;ex cuius virtute ſequitur cõſequens. Verbi gratia, hæc conditionalis eſt vera: Si dies eſt,Sol lucet: & tamen antecedens non eſt cauſa conſequentis,ſed effectus illius.Itẽ etiam iſta eſt vera: Si ignis applicatur,calefacit: & tamen applicatio eſt ſolũ conditio. Ita dicimus in præſenti,quod ad verificandã illam conditionalem:Si in Tyro, & Sidone facta fuiſſent ſigna,& prodigia,quæ fecit Dominus in Corozain, & Bethſaida, cõuerſi fuiſſent;non eſt neceſſarium,quod antecedens ſit cauſa conſequentis, nec quod

Propoſitio cõditionalis, vt ſit vera non exigit, quod antecedens ſit cauſa conſequentis.

Digitized by Google

quod aliquis de facto conuertatur, ſolum ſignis, & auxilijs ſufficientibus, Iudæis collatis; ſed ſufficit, quod ſi in Tyro, & Sidone ponerentur illa ſigna, de facto cõuerterentur multi ex illis, non quidem ex ſolis ſignis, ſed ex alia cauſa, quam præſupponit Chriſtus, videlicet ex auxilio efficaci, quod Deus ſtatuerat conferre illis, ſi apud eos ſigna illa facta fuiſſent, quæ in Chorozain, & Bethſaida Dominus operatus eſt, vt diſp.7.n.24.dictũ eſt. Ad illud vero, quod in eodẽ argumento obijcitur, quoniam abſque vlla cauſa obiurgarentur Iudæi, quod non fuerint ad Chriſtum conuerſi; ſi quidem Deus non dedit illis auxilium efficax ad conuerſionem neceſſarium; reſpondetur, idem argumentum fieri poſſe contra auctores oppoſitæ ſententiæ. Nam, vt ipſi fatentur, vocatio congrua, id eſt collata in illis circumſtantijs, in quibus præſciebat Deus, hominem eſſe conſenſurum; eſt neceſſaria, vt homo conuertatur: ergo, ſi Deus Iudæis non dedit huiuſmodi gratiam, ſeu vocationem congruam; vt quid Chriſtus Dominus Iudæos increpauit, quod non fuerint conuerſi? Reſpondetur ergo, quod rationabiliter increpantur; quia ſua culpa impedimentum præſtiterunt, ne gratia efficax illis daretur, vt diſp.7. nu.24.& diſp. 18.nu.20.dictum eſt.

Iudæos Chriſtus Dominus iuſte increpauit, & quare.

VI. Ad quartum reſpondetur, quod, vt diſputatione ſequenti ad tertium argumentum, & diſputatione 83.patebit; auxilium gratiæ dicitur efficax ſecundum ſe, id eſt ſecundum realem virtutem, quam habet à Deo, quatenus videlicet eſt inſtrumentum Dei abſoluta, & efficaci voluntate, nulla præſuppoſita ſcientia media, volentis hominem, cuius cor mouet, ad ſe conuertere. Vnde numquam auxilium, quod ſecundum ſe eſt tantum ſufficiens, fit efficax ex libera cooperatione arbitrij.

Auxilium gratiæ in quo ſenſu dicatur ſecũdum ſe efficax.

Ad quintum reſponſum eſt diffuſe diſputatione decima octaua, nu.20. diſputatione vigeſima ſecunda, nu.32.& diſputatione vigeſima tertia, nu. 29.

Ad ſextum patebit diſput.82.& 90.

Diſputatio LXXIII.

Vtrum diuiſio auxilij præuenientis gratiæ in auxilium efficax, & inefficax, ſolum ab effectu, qui ſimul à libera cooperatione arbitrij pendet, deſumatur; an etiam ex reali virtute ipſius auxilij.

TOTA difficultas huius quæſtionis in hoc conſiſtit: Vtrum auxilium efficax addat ſaltem intẽtionaliter aliquam realem virtutem antecedentem piam operationem ſupra auxilium ſufficiens; an vero nihil reale addat, ſed idemmet auxilium, extrinſeca dumtaxat denominatione, dicatur efficax, quando homo cum illo vult cooperari; & ſimiliter dicatur inefficax, quando non vult cooperari. I.

Quidam dixerunt, diuiſionem auxilij præuenientis gratiæ, in auxilium efficax, & auxilium inefficax, ab effectu, qui ſimul ab arbitrij libertate pendet ſumi, atque adeo, quod efficax, aut inefficax ad conuerſionem, ſeu iuſtificationem ſit, pendere à libero conſenſu, & cooperatione arbitrij cum illo.

Probant ſuam ſententiam. Primo: nam auxilium efficax, inquantum efficax, formaliter loquendo, non eſt præueniens liberum conſenſum noſtri arbitrij, ſed ſolũ concomitans, & pariter cum eo influens in piam operationem: ex eo enim dicitur efficax, quia efficit nobiſcum eamdem operationem; ergo ſolum ab effectu dicitur efficax; quia videlicet nobiſcum cooperatur, & eadem ratione dicitur inefficax, quia nihil nobiſcum cooperatur.

Secundo: nam, vt docet S.Tho.1.2.q. 111. ar.3. ad 2. *Gratia non diuerſificatur per hoc, quod eſt præueniens, & ſubſequens ſecundum eſſentiam, ſed ſolum ſecundum effectum, ſicut & de operante, & cooperante dictum eſt: quia etiam ſecundum quod gratia ſubſequens ad gloriam pertinet, non eſt alia numero à gratia præueniente, per quam*

Digitized by Google

nunc iuſtificamur. ergo ſimiliter gratia non diuerſificatur ſecundum eſſentiam, vel ſecundum realem, & intrinſecam virtutem per hoc, quod eſt efficax, vel ſufficiens: ſed ſolum ſecundum effectum: ergo ſolũ ab effectu gratia dicetur efficax, quia liberum arbitrium cooperatur cum illa; & ſimiliter dicetur inefficax: quia pro ſua innata libertate noluit cum ea cooperari.

Tertio. Nullum auxilium præuenientis gratiæ eſt ex natura ſua inefficax: ergo ſimiliter nullum auxilium præuenientis gratiæ erit ab intrinſeco, & ex natura ſua efficax. Probatur conſequentia: nam in diuiſione per ſe, quando vnum membrum competit ex natura ſua alicui ſubiecto, alterum etiam membrum debet per ſe conuenire alteri, ſicut in diuiſione, qua diuiditur animal in hominem, & equum, &c. neceſſario debet aſſignari aliquod animal, cui per ſe, & ex natura ſua competat eſſe equũ; ſicut aſſignatur animal, cui per ſe competit eſſe hominem. Antecedens autem probatur: nam, ſi daretur aliquod auxilium præuenientis gratiæ, quod per ſe, & ex natura ſua eſſet inefficax; ſequeretur, quod repugnaret eidẽ auxilio effectum habere, ac per cõſequens, liberum arbitrium reuera non poſſet per illud auxilium operari, & ita nullum relinqueretur auxilium ſufficiens; etenim, vt patebit infra, auxilium ſufficiens illud dicitur, cum quo liberum arbitrium poteſt operari. Relinquitur ergo, diuiſionem gratiæ in ſufficientem, & efficacem ſolum ab effectu, qui ſimul à liberi arbitrij cooperatione pendet, eſſe deſumendam.

Quarto. Idem omnino auxilium inuariatum in ſeipſo manens, poteſt eſſe ſufficiens, & efficax: ergo hæc diuiſio non deſumitur ex natura, aut virtute intrinſeca ipſius auxilij, ſed ab extrinſeco, ſcilicet ab effectu, quem habet, vel non habet. Antecedẽs probatur: nam, poſſibili poſito in eſſe, nullum ſequitur inconueniens, ſed ſi hoc poſſibile, homo per auxiliũ ſufficiẽs poteſt pie operari, ponatur in eſſe; & de facto pie operetur, in tali caſu idem auxiliũ, quod dicebatur ſufficiens, erit reuera efficax, nulla facta reali mutatione ex parte eiuſdem auxilij: ergo idem prorſus auxilium abſque aliqua ſua mutatione, erit ſufficiens, & efficax; & ita ſolum ab extrinſeco dicetur ſufficiens, vel efficax auxilium. Idem argumentum fieri poteſt de auxilio efficaci: nam, ſignato quocunque auxilio, quantumuis efficaci, adhuc liberum arbitrium poteſt cum illo operari, & non operari; conſentire, & diſſentire, vt definit Concilium Tridentinum. Ponatur ergo, quod non operetur, ſed diſſentiat, tunc idem auxilium præuenientis gratiæ, quod dicebatur efficax, erit inefficax; ſiquidem effectum non haberet: ergo idem, quod prius. *Cōc. Trid. ſeſ. 6. de Iuſtif. cap. 5. can. 4.*

Contrariam ſentẽtiam veram eſſe exiſtimo, & ad mentem SS. Aug. & Thomæ, ac ſacris litteris, & Concilijs valde conformem. Pro cuius explicatione ſit

II.

PRima Concluſio. Diuiſio auxilij præuenientis gratiæ in auxiliũ ſufficiens, ſiue inefficax, & auxilium efficax, non eſt deſumenda ſolum ab effectu, qui ſimul à liberi arbitrij cooperatione pendet, ſed etiam ex reali, & intrinſeca virtute eiuſdem auxilij, quam habet, vt venit à Deo, quatenus videlicet eſt inſtrumentum voluntatis diuinæ. Itaque auxilium efficax præoperantis gratiæ ſemper habet intentionaliter aliquam realem virtutem ad efficiendum, vt liberum arbitrium cooperetur; quam tamen in ſeipſo non habet auxilium ſufficiens. Probatur primo hæc ſententia auctoritate S. Auguſtini epiſtola 107. ad Vitalem, vbi eius referens ſententiam circa gratiam ſufficientem, quæ dat poſſe, & illam, quę operatur in nobis velle & perficere, quæ eſt gratia efficax; inquit: *Quomodo dicis, quod te audio dicere; vt recte credamus in Deum, & Euangelio conſentiamus, non eſſe donum Dei, ſed hoc nobis eſſe à nobis, id eſt ex propria voluntate, quam nobis in noſtro corde non operatus eſt ipſe? Et ad hoc, cum audieris; quid eſt ergo, quod ait Apoſtolus: Deus in nobis operatur & velle, & perficere? reſpondes, per legem ſuam, per ſcripturas ſuas, Deum operari, vt velimus, quas vel legimus, vel audimus; ſed eis conſentire, vel non conſentire ita noſtrum eſt, vt, ſi velimus, fiat: ſi autem nolimus, nihil in nobis operationẽ Dei valere faciamus. Operatur quippe ille, dicis, quantum in ipſo eſt, vt velimus, cum nobis nota fiunt eius eloquia: ſed, ſi eis acquieſcere nolumus, nos, vt operatio eius nihil in nobis proſit, efficimus.* Quibus verbis, Vitalis Carthaginenſis conſtituiſſe videtur diuiſionem gratię inefficacis, & efficacis ſolum ab effectu, qui ſimul

Auxilii diuiſio in auxilium ſufficiens, & efficax nō ſumitur tātū ab effectu.

Digitized by Google

ſimul à liberi arbitrij cooperatione depẽdet. Quod indicant illa eius verba: ***Sed eis conſentire, vel non conſentire ita noſtrum eſt, vt ſi velimus, fiat; ſi autem nolimus, nihil in nobis operationem*** Dei ***valere faciamus***. Quod idem eſt, ac ſi diceret: Gratia præueniens, quæ, accedente noſtro conſenſu, eſt efficax; redditur inefficax, ſi pro noſtra libertate contineamus cõſenſum. Quam ſententiam impugnans S. Auguſtinus ſubdit: ***Quæ, ſi dicis, noſtris orationibus contradicis.*** Quod inferius confirmat multis teſtimonijs Scripturæ. Si dicatur Vitalem, nullam admiſiſſe præuenientem gratiam interiorem, ſed ſolam legem externam, atque doctrinam; contra hoc eſt: quia non ſolum Maſsilienſes, ſed etiam Pelagius in tertio ſtatu ſuæ hæreſis tandem admiſit illuminationem per doctrinam internam, & ſuaſionem, ſiue excitationem ſtupentis voluntatis, vt diſput. 1. num. 6. oſtenſum eſt, & patebit amplius diſput. 95. ſemper tamen negauit adiutorium gratiæ efficacis, quo Deus ex nolentibus volentes efficeret, vt ex diſputatione prima, numero 13. & 14. liquido conſtat.

Secundo probatur: nam, vt ſupra dictum eſt, auxilium ſufficiens illud eſt, quo poteſt quis operari, ſi velit: auxilium autẽ efficax eſt illud, quo quis actualiter operatur; ſed maioris virtutis eſt principium tribuens actualiter operari, quam principium tribuens ſolum poſſe, eo quod actus ſecũdus nobilior eſt, quam actus primus, vt infra patebit: ergo auxilium efficax habet aliquam realem virtutem ad efficiendum hominem pie operari, quam tamen non habet auxilium ſufficiens: ergo diuiſio auxilij præuenientis gratiæ in efficax, & ſufficiens non deſumitur ſolum ab effectu, qui ſimul à liberi arbitrij cooperatione pendet, ſed etiam ex reali virtute ipſius auxilij.

Diſp. 28. num. 12.

III. Tertio. Vt docet S. Thomas, in auxilio efficaci eſt intentionaliter virtus Dei, voluntate abſoluta, volentis, vt homo, cuius cor mouet, conuertatur, vel pie operetur, quod etiam diſput. 22. & 23. latius oſtendimus. Hæc autem virtus intentionalis non eſt in auxilio ſufficienti, ſeu inefficaci: ergo aliqua realis virtus eſt in auxilio efficaci, quam tamen auxilium ſufficiens non habet: ergo prædicta diuiſio non ſumitur tantum ab effectu, qui ſimul à noſtri arbitrij cooperatione pẽdet, ſed etiam ex reali; & intrinſeca virtute ipſius auxilij. Confirmatur. Quando agẽs, præſertim ſi habeat infinitam virtutem, vtitur inſtrumento ad aliquid efficiendũ, tribuit ei, in ipſo actuali vſu, virtutem intentionalem ad effectum illum producendum, vt patet in ſacramentis nouæ legis, quæ, virtute diuina, gratiam efficiunt, quam ſignificant. Sed Deus vtitur auxilio efficaci, tamquam inſtrumento, ad efficiendum, vt noſtrum liberum arbitrium actualiter cooperetur Deo excitanti, & vocanti: ergo tribuit illi intentionalem virtutem ad huiuſmodi effectum infallibiliter producendum, quam non tribuit auxilio ſufficienti, quo Deus efficaci voluntate ſolum intendit tribuere libero arbitrio poſſe operari; non autem actualiter operari; ac per conſequens, prædicta diuiſio attenditur ſecundum realem virtutem ipſius auxilij præuenientis gratiæ: non ergo deſumenda eſt ſolum ab effectu.

S. Tho. 1. 2. q. 112. art. 3. corp. & q. 3. de pot. ar. 7. ad 7.

Auxilium efficax continet intentionaliter, virtutẽ voluntatis diuinæ.

Si dicatur, quod idem auxilium ſufficiens, cum ſubordinatione, & reſpectu ad Deum, volentem efficaciter cum illo conuertere hominem; redditur efficax, abſque eo quod tribuatur illi aliqua realis virtus etiam intentionalis, per quam ab auxilio tantũ ſufficienti diſtinguatur; contra hoc eſt: nam S. Thom. in 4. ſent. diſt. 1. q. 1. ar. 4. quæſtiunc. 1. in corp. ex eo probat, Deum, cum vtitur ſacramentis nouæ legis ad cauſandam gratiam, tribuere illis intentionaliter quãdam realem virtutem cauſatiuam gratiæ: nam alias ipſa ſacramenta reuera non cauſarent gratiam, ſed ſolus Deus ad eorum pręſentiam gratiam produceret: ergo, ſi Deus, cum vtitur auxilio creato ad conuertendum hominẽ, non tribuit illi intentionaliter aliquam realem virtutem, qua faciat hominem conſentire, quæ non eſt in auxilio ſufficienti, ſequitur, quod ſolus Deus conuerteret hominem ad præſentiam auxilij efficacis, & conſequenter ipſum auxilium gratiæ reuera nihil operaretur, aut efficeret ad conuerſationem hominis: & ita ipſa conuerſio non eſſet in Dei gratiã referenda. Confirmatur hoc, quia ſola relatio, cum non ſit actiua, tribuere non poteſt virtutem aliquã efficiendi, ſed habitudo

Digitized by Google

bitudo auxilij ſufficientis ad decretum efficax Dei, volentis hominem ad ſe cõuertere, eſt relatio: ergo hæc ſola non tribuit virtutem auxilio ad conuertendum hominem: ergo præter iſtam habitudinem debet auxilium efficax habere intentionaliter aliquam realem virtutem ſibi communicatam ab eodem decreto, qua hominem infallibiliter conuertat.

Diſp. 23. & diſp. 91. Quarto probari poteſt hæc ſententia omnibus argumentis, quibus ſupra oſtenſum eſt, & conſtabit infra, auxilium efficax præuenientis gratiæ non ſolum moraliter, ſed etiam phyſice prædeterminare noſtrum liberum arbitrium ad conſentiendum, & cooperandum Deo excitanti, & vocati. Cum enim auxilium ſufficiens, ſiue inefficax vim nõ habeat, qua ſic prædeterminet liberum arbitrium ad pie operandum; relinquitur, aliquã realem virtutem eſſe in auxilio efficaci, quam reuera non habet auxilium ſufficiens. Confirmari poteſt eadem ſentẽtia rationibus, quibus diſput. 90. manifeſtum fiet, auxilium præuenientis gratiæ eſſe efficax independenter à cooperatione noſtri arbitrij, eáq. ordine naturæ præuenire. Ex hoc enim, per euidentem conſequentiã deducitur; idem auxilium non dici efficax ſolum ab effectu; alias enim, inquantum efficax, nõ eſſet præueniens, ſed ſubſequens liberam determinationẽ eiuſdem arbitrij, ab eaq. in ſua efficacia dependeret.

Secunda Concluſio. Prædicta diuiſio ſumitur ex reali, & intrinſeca virtute, quam habet auxilium, vt venit à Deo. Hæc concluſio probanda erit ex profeſſo diſp. 83. & 90. vbi oſtendemus, auxilium efficax non pendere in ſua efficacia ex influxu liberi arbitrij cum illo; ſed eam habere à ſolo Deo. Cum enim auxilium, quod eſt ſolum ſufficiens, hanc realem efficaciam non habeat, relinquitur, in auxilio efficaci eſſe aliquam realem virtutẽ ad permouendum liberum arbitrium, quæ non eſt in auxilio ſufficienti; ac per conſequens, diuiſionem, ſeu diſtinctionem auxilij in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax, ſumendam eſſe ex reali, & intrinſeca virtute, quæ intentionaliter eſt in vno auxilio, & non in alio. Idem conſtat ex ijs, quæ in concluſione præcedenti dicta ſunt.

IIII. AD primũ ergo reſpondetur, auxiliũ efficax, inquantum efficax, eſſe præueniens, vt ex præmiſsis patet: non enim ex eo ſolum dicitur efficax, quoniam nobiſcum efficit piam operationem; ſed etiam quia efficit, vt liberũ arbitriũ ſecum cooperetur, ad libere conſentiendum ipſum arbitrium prædeterminando. Auxiliũ efficax habet aliquã realem virtutem, quæ non eſt in auxilio ſufficienti.

Ad ſecundum negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt: nam gratia cooperans per ſe habet, quod ſimul etiam cooperetur nobiſcum. Cæterum gratia ſufficiens nõ habet per ſe, quod tribuat actualiter operari actum illum, cuius comparatione dicitur ſufficiens; vnde non eſt ſimile. Et ſi fiat argumentum: nam, cũ peccator ſubito ad Deum perfecte conuertitur, abſque diſpoſitionibus tempore antecedentibus infuſionem gratiæ; idem auxilium, quod tribuit actualiter operari, tribuit etiam poſſe operari: cum in illo non conſtituantur duo auxilia diuerſa, aliud tribuens poſſe, aliud tribuens operari: ergo in eo caſu, auxilium ſufficiens, & efficax ſolum diſtinguuntur ſecundum diuerſos effectus, ſicut gratia operans, & cooperans; ac per conſequẽs, auxilium gratiæ ſolum ab effectu dicetur ſufficiens, vel efficax; non autem propter realem diſtinctionem ipſius auxilij; Obiectio. Reſpondetur, quod auxilium efficax continet eminenter omnem perfectionem ſufficientis auxilij, ſicut omne perfectum alicuius generis eminenter cõtinet, quidquid perfectionis eſt in quolibet imperfecto eiuſdem generis. Vnde non oporteret, quod auxilium, quod eſt formaliter efficax, & eminenter ſufficiens, ad inuicem diſtinguantur realiter. Cæterum, quando auxilium eſt ita formaliter ſufficiens, vt ſolum tribuat poſſe; non autem actualiter operari actum illum, comparatione cuius dicitur ſufficiens; tunc neceſſe eſt, vt realiter ab auxilio efficaci diſtinguatur, hoc eſt, ex aliqua reali virtute exiſtente intentionaliter in auxilio efficaci; vt venit à Deo, & vt eſt inſtrumentum Dei abſolute volentis, hominem, cuius cor mouet, ad ſe conuertere; quam tamen virtutem in ſe non habet auxilium ſufficiens. Auxiliũ efficax continet eminẽter omnẽ perfectionem ſufficientis auxilii.

Ad tertium reſpondetur, quod auxilium gratiæ poteſt dupliciter dici efficax ex natura ſua. Primo, ita, vt illud verbum ex natura ſua, ſolum importet phyſicam enti- V.

Auxilium gratiæ in quo ſenſu dicatur efficax ex natura ſua.

entitatem, quam habet in genere entis; qua vere ex natura ſua, ideſt naturaliter determinet liberum arbitrium ad operandum. Et in hoc ſenſu nullum auxilium gratiæ dicitur efficax ex natura ſua. Alio modo poteſt auxilium gratiæ dici efficax ex natura ſua, quam habet, vt eſt inſtrumentum diuinæ voluntatis, ita vt verbũ, ex natura ſua, accipiatur, vt condiſtinguitur cõtra auxiliũ, quod ſolum dicitur efficax ab effectu qui ſimul dependet ex libera cooperatione noſtri arbitrij. Et in hoc ſenſu datur auxiliũ efficax ex natura ſua, hoc eſt, ex ſe, & ex reali virtute intẽtionali, quam habet à Deo independenter ex libera cooperatione noſtri arbitrij. Et in eodem ſenſu datur auxilium ſufficiens ex natura ſua; quia videlicet, vt eſt inſtrumẽtum diuinæ voluntatis, ſolum tribuit poſſe; non autem actualiter operari actum illum, cõparatione cuius dicitur ſufficiēs. Et ad impugnationem reſpondetur, auxilium gratiæ non propterea dici inefficax, quia non poſsit habere effectum, comparatione cuius dicitur inefficax; ſed quia de facto non eſt illum habiturum, culpa eius, cui confertur. Cum enim reuera poſſit per illud auxilium ad Deum conuerti, aut pie operari; ex culpa ſua procedit, quod non operetur, vt ex ſupradictis patet.

VI. Ad quartum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, quod, quando aliquid eſt poſsibile non ſolũ in ſenſu diuiſo, ſed etiam in ſenſu compoſito, nullum ſequitur inconueniens ex eo, quod ponatur in eſſe. Cæterum, quando eſt poſſibile ſolum in ſenſu diuiſo, non autem in ſenſu compoſito, tunc ſequitur magnum inconueniens, ſi de facto ponatur in eſſe, ſuppoſito aliquo, cum quo eſt incompoſsibilis talis poſitio; ſicut patet in quolibet prædeſtinato, qui dum eſt in via, poteſt abſolute, & in ſenſu diuiſo damnari: quia tamen id eſt impoſsibile in ſenſu compoſito; ſequeretur magnum inconueniens, ſi poneretur in eſſe, poſito, prout ponitur, illum eſſe prædeſtinatum. Sequeretur enim, prædeſtinationem non eſſe certam, quantum ad aſſequutionem effectus; quod eſt impoſsibile, vt ex ſupradictis patet. Quia ergo liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci, non poteſt illi diſſentire in ſenſu compoſito, ſed in ſenſu diuiſo, vt inferius patebit; ideo eſſet magnum inconueniens, ſi hoc poſsile poneretur in eſſe. Sequeretur enim, quod voluntas Dei eſſet inefficax, & impedibilis per hominis voluntatem, quod, vt Auguſtinus dicit, & nos ſupra oſtendimus, eſt impoſsibile. *Diſp. 91.*

Poſsibili poſito in eſſe abſolute loquẽdo nullum ſequitur inconueniēs

Conſequenter agendum eſt, in particulari, de auxilio gratiæ excitantis, & ſufficientis, à quo prædeſtinatorum iuſtificatio primo incipit, ſecundum illud Apoſt. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit*, cui conſonat Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. dicens: *Ipſius iuſtificationis exordium in adultis à* Dei, *per Chriſtum Ieſum, præueniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, qua, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur*. Et circa hoc ſe offerunt quinque diſputanda.

I. Vtrum gratia excitans ſit formaliter aliquis actus vitalis liberi arbitrij; an vero aliquid antecedens omnem actum vitalem.

II. Quis ſit proprius effectus gratiæ excitantis, inquantum eſt formaliter excitans.

III. Vtrum gratia excitans ſit idem, quod gratia ſufficiens.

IIII. Vtrum gratia excitans, quæ ſecundum communem modum hominibus confertur, dependeat à miniſtris Eccleſiæ.

V. Vtrum dependeat à propria induſtria, & conatu eius, qui excitatur.

Diſputatio LXXIV.

Vtrum gratia excitans, ſeu præueniens ſit formaliter aliquis actus vitalis liberi arbitrij; an vero aliquid antecedens omnem actum vitalem.

I. QVIDAM dixerunt, gratiam præuenientem, & excitantem nihil aliud eſſe formaliter, niſi actiones quaſdã vitales, quas Deus in nobis ſine nobis operatur; ſine nobis, inquam, libere cooperantibus; non tamen ſine nobis vitaliter, & ef-

& efficienter concurrentibus: & conſiſtere in illuſtratione, & illuminatione intellectus, atque excitatione, & ſuaſione voluntatis, quæ quidem efficienter procedunt ab intellectu, & voluntate; non quidem vt libera, ſed vt natura eſt.

Probant hanc ſententiã primo ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. vbi ſic ait: *Declarat præterea, ipſius iuſtificationis exordium in adultis, à Dei, per Ieſum Chriſtum, præueniente gratia ſumendum eſſe; hoc eſt, ab eius vocatione, qua, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur, vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam, ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo, & cooperando, diſponantur; ita vt, tangente Deo cor hominis, per Spiritus ſancti illuminationem, neque homo ipſe nihil agat, inſpirationem illam recipiens; quippe qui illam & abijcere poteſt, neque tamen ſine gratia Dei mouere ſe ad iuſtitiam coram illo libera ſua voluntate poſſit.* Ex quibus verbis habetur; gratiam præuenientem, & excitantem formaliter conſiſtere in Dei vocatione, in tactu, quo Deus cor hominis tangit per illuminationem intellectus, & excitationem voluntatis; ſed illuminatio intellectus, & excitatio voluntatis ſunt formaliter actiones vitales elicitæ ab intellectu creato, & voluntate, vt natura eſt; cum ſint actiones indeliberatæ: ergo gratia præueniens, & excitans ſunt formaliter actiones vitales. Et cap. 6. eiuſdem ſeſſ. atque in can. 3. & 4. gratiam excitantem, & præuenientem nũc appellat inſpirationem Spiritus ſancti, nunc tactum diuinum, per Spiritus ſancti illuminationem: nunc diuinam vocationem, quæ omnia conſtat eſſe actiones vitales. Vnde Conc. Arauſic. ſecundum, per hanc illuminationem, & inſpirationem ait, Deum trahere homines ad ſe, & operari in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate. Et Cęleſtinus Papa epiſt. 1. ad Epiſcopos Galliæ c. 8. referẽs quamdam epiſtolam Epiſcoporum Africæ, in qua laudabant, & ponderabant verba illa Zoſimi Papæ: *Nos autem inſtinctu Dei, &c.* ait: *Quid tam libero feciſtis arbitrio, quam quod vniuerſa in noſtræ humilitatis conſcientiam retuliſtis? & tamen inſtinctu Dei factum eſſe, fideliter, ſapienterq. vidiſtis. Ideo vtique, quia præparatur voluntas à Domino: & vt boni aliquid agant, paternis inſpirationibus, ſuorum ipſe tangit corda fidelium.*

Confirmatur. Pia cogitatio, quæ antecedit primum actum fidei, pertinet ad gratiam præuenientem, cum antecedat liberum conſenſum voluntatis, quo quis vult credere myſterijs fidei ſibi propoſitis, & explicatis; item etiam motus indeliberati tam intellectus, quam voluntatis ex impulſu, & inſpiratione Spiritus ſancti procedentes, pertinent ad gratiam præuenientem. Cum ergo cognitio ipſa, & actus indeliberati ſint formaliter actiones vitales, ab intellectu, & voluntate efficienter productæ, ſine quibus, etiam de potentia abſoluta à ſolo Deo effici non poſſunt; relinquitur, gratiam præuenientem, & excitantem eſſe formaliter actiones vitales.

Secundo arguitur auctoritate Auguſtini, qui de hac gratia præueniente ſermonem faciens, ſemper eam appellat inſpirationem, illuminationem, & vocationem Dei: vt videre licet li. de ſpiritu, & littera, c. 33. & 34. Et lib. de prædeſtinatione Sanctorum, cap. 16. & 19. & epiſt. 107. Et lib. 1. ad Simplicianum q. 2. Eodem modo loquitur Cyrillus Alexandrinus, lib. 4. in Ioannem cap. 7. Et Proſper 2. de vocatione gentium, cap. 26. vbi ait: *Gratia quidem Dei in omnibus iuſtificationibus principaliter præeminet, ſuadendo exhortationibus, mouendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corque ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo.*

Tertio arguitur ratione. Hæc gratia excitans, & præueniens eſt aliquid inhærens animæ, quia per ea, quæ ſunt extra animam, non excitatur anima, niſi media aliqua re, quæ ipſi animæ inhæreat. Vnde, licet cauſę, vel obiecta extrinſecus excitantia poſſint eſſe extra animam; tamen ipſa excitatio formalis neceſſario debet animæ inhærere; quia neceſſe eſt, vt illam formaliter, imo & vitaliter afficiat: ſed hæc excitatio inhærens animæ, non eſt habitus illius: nam, dum anima eſt tantum in habitu, eſt quaſi dormiens, vt Ariſtoteles dixit: per hanc autem excitationem hoc in ea fit, vt actu vigilet, & attendat; ac ſi dicatur illi: *Exſurge, qui dormis, & exſurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus*; ergo hæc excitatio fit per motum II. Epheſ. 5.

animę

animæ vitalem, quem propterea neceſſe eſt ab ipſa fieri, & non à ſolo Deo.

Quarto probari poteſt hæc ſententia omnibus argumentis, quibus diſput. 18. contendebamus probare, concurſum Dei generalem non eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam; neque aliquid præuium ad eius operationem; ſed eſſe influxum immediatum cum cauſa in eius effectum. Ex hoc enim principio non obſcure colligitur, auxilium ſpeciale præuenientis, & excitantis gratiæ non eſſe aliquid præuium ad actus noſtros vitales, ſed ſupponere pro iiſdem actibus, vt procedunt à Deo, ſupernaturaliter influente, & eleuante ipſos actus vitales ad eſſe ſupernaturale, vt ſint, quales oportet ad ſalutem. Videnda etiam ſunt argumenta adducta diſp. 57. ad probandum, quod, ratione maioris conatus liberi arbitrij, conſequatur homo auxilia præuenientis, & excitantis gratiæ magis intenſa.

III. Hanc difficultatem obiter attigimus diſput. 18. & 19. & diſp. 57. n. 4. & 9. & de illa iterum agendum erit diſp. 120. nu. 2. Sed nunc eſt preſsius examinanda, vt plene intelligatur natura, ſiue eſſentia gratiæ præuenientis, & excitantis. Ad cuius explicationem notandum, gratiam in duplici ſenſu poſſe dici præuenientem, & excitantem. Vno modo, quia eſt primo præueniens, ante quam ſubinde nulla alia intelligitur gratia inhærens animæ. Alio modo dicitur præueniens, & excitans nõ quidem primo, ſed reſpectiue, quia licet ſit præueniens, & excitans in ordine ad vnum actum: non tamen eſt pure præueniens, ſed ſubſequens ad aliam priorem gratiam, vel ad alium priorem actum, quem præſupponit: vt explicat S. Thom. 1. 2. q. 111. art. 3. c. & ad 2. cuius verba diſput. 70. num. 9. retulimus.

IIII. Gratia primo præueniens non eſt formaliter actus vitalis.

Prima ergo Concluſio ſit. Gratia pure præueniens, ſeu quæ primo præuenit nos, non eſt formaliter actus noſter vitalis, ſed cauſaliter. Hanc concluſionem docent communiter Thomiſtæ, eſtq. valde conformis doctrinæ Conciliorum, & probatur. Primo ex Conc. Arauſic. 2. can. 20. vbi ſic dicitur: *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo*; quod potiſſime dixit Concilium, propter gratiam præuenientem, qua homo primo à Deo mouetur: ergo gratia primo præueniens, & excitans non eſt formaliter actus vitalis intellectus noſtri, aut voluntatis, etiam vt natura eſt, ſed aliquid ſupernaturale ad eiuſmodi actus præuium. Reſpondent, Solutio. ea, quæ Concilium Arauſicanum dicit, fieri in homine, quæ homo non efficit, eſſe tum habitus ſupernaturales infuſos, quos ſolus Deus efficienter producit, tum etiam motus gratiæ præuenientis, qui, vt explicatum eſt, non ſunt ab homine cooperante per intellectum, & voluntatem, quatenus rationem liberi arbitrij ſortiuntur: nam illa ſolum cenſetur homo facere, quæ, per liberum arbitrium, qua liberum arbitrium eſt, efficit. Eſt enim ibi ſermo aduerſus Pelagianos de bonis, quæ ad vitam æternam ſpectant. Cum enim illi contenderent, hominem per ſuum liberum arbitrium abſque auxilio gratiæ poſſe, imo re ipſa efficere aliqua eiuſmodi bona, quibus auxilia gratiæ ſibi deinceps cõferenda promererentur; definiunt Concilij Patres, Deum quidem ſine homine cooperante per ſuum liberum arbitrium, efficere in homine aliqua de numero eorum bonorum; hominem vero per ſuum liberum arbitrium, nullum eorum poſſe efficere, niſi Deus illi per ſuam gratiam præſtet, vt illud efficiat. Quare non negant Patres, vel intellectum, vel voluntatam, quatenus natura eſt, cooperari ad motus gratiæ præuenientis. Sed contra Cõfutatio. hanc ſolutionem eſt efficax argumentum: nam Concilium non ſolum intendit Pelagianos damnare, quia dicebant, hominẽ per ſuum liberũ arbitrium ex viribus naturę mereri poſſe vitam æternam, vel auxilia gratiæ, quibus ad beatitudinẽ perueniret; ſed etiam quia ſentiebant, eadem auxilia pendere ex natura, vt ex ijs, quæ in diſput. 1. & 2. diximus, conſtat: ergo Concilium, cum ait: *Multa in homine fiunt bona, quæ non facit homo*, intendit etiam innuere, primum auxilium præuenientis gratiæ eſſe efficienter à ſolo Deo, nec pendere in ſuo eſſe à libero arbitrio vitaliter influente, & cauſante idem auxilium, etiam per influxũ indeliberatum. Et confirmatur. Si primum auxilium præuenientis, & excitãtis gratiæ eſt formaliter actus vitalis; ſequeretur, quod penderet efficienter & à Deo, & à nobis; & ita non dixiſſet Propheta: *Auxilium meum à Domino*, Pſal. 120. ſed dixiſſet auxilium meum à Domino

mino

Digitized by Google

mino, & à me ipſo; ac per conſequens, initium primũ noſtræ ſalutis non eſſet reducendum in ſolum Deum, ſed in Deum, & in naturam; quod tamen nullus Theologus concedet.

V. Secundo probatur ex verbis illis Apoc. 3. *Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.* Quibus verbis ſignificatur, Deum ſe habere ad inſtar pulſantis ad oſtium, cum peccatores præuenit ſua gratia, vocat, & excitat: ſed pulſatio ſolum procedit effectiue à pulſante, & excitante, non autem ab eo, qui excitatur, vel ad cuius oſtium pulſatur: ergo gratia primo præueniens, & excitans non eſt formaliter actus vitalis, procedens effectiue ab intellectu noſtro, aut voluntate, etiam vt natura eſt, ſed aliquid præuium ad eoſdem actus vitales.

Reſponſio. Reſpondent ad hoc argumentum, eſſe magnam differentiam inter oſtij, & cordis pulſationem: nam licet vtraque ea ex parte, qua pulſatio præciſe eſt, ſit ſolum efficienter à pulſante; neque enim motus gratiæ præuenientis ea ex parte, qua ſunt ab intellectu, & voluntate, ſunt pulſationes, neque per eas intellectus, aut voluntas ſeipſa pulſant, ſed ſolus Deus eſt, qui per eos intellectum pulſat, & voluntatem; nihilominus ad actionem pulſandi nullo modo concurrit efficienter oſtium, ſed ſolus is, qui pulſat, interuentu eiuſmodi actionis, efficit ſonum, qui, ſi ad aures perueniat exiſtentis intra domum, auditu percipitur; integrum tamen illi manet aperire, vel non aperire oſtium: ad rem vero, quæ eſt pulſatio cordis, neceſſe eſt, vt efficienter concurrat cor ipſum, vt & percipi valeat, & inde pro ſua libertate ad aperiendum cor Chriſto Domino, homo poſſit moueri.

Cordis, & oſtii pulſatio in quo differant.

Cõfutatio. Sed ex hac ſolutione deſumitur efficax argumentũ pro noſtra ſententia. Ipſa actio vitalis intellectus, & pia affectio elicita à voluntate per actum indeliberatum, non eſt ſimpliciter prima gratia præueniens; ſed ante huiuſmodi actiones neceſſe eſt, antecedat aliquod donum gratuitum, receptum in intellectu, & voluntate, quo Deus eleuet huiuſmodi potentias ad eliciendas actiones illas vitales: nam, cum ſint actiones ſupernaturales, & ad ſalutem non modicum conducant; produci non poſſunt à ſola natura: alias enim primum initiũ ſalutis eſſet ex natura, & nõ ex gratia, vt Pelagiani dixerunt: ergo neceſſario dicendũ eſt, primam gratiam præuenientem, qua Deus efficit, vt homo eliciat eiuſmodi actus vitales indeliberatos, non eſſe formaliter actionem noſtram vitalem, ſed aliquid præuium ad illam, nempe motionem quamdam actualẽ Dei virtuoſam, vt diſput. 19. inter diſputandum de concurſu Dei generali latius diximus. De hac etiam ratione plura dicta ſunt diſputatione 57. nu. 3. & 4. vbi etiam alias rationes, quibus hæc noſtra concluſio corroborari poteſt, breuiter attigimus. Denique probatur omnibus argumẽtis, quibus diſput. 67. oſtenſum eſt, abſque auxilio gratiæ inhærente, ſola aſſiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti, non poſſe lib. arb. elicere actus ſupernaturales credendi, ſperandi, & diligendi.

Secunda Concluſio. Auxilia excitãtis, & præuenientis gratiæ, quæ non ſunt ſimpliciter prima auxilia, ſed in ordine ad vnum effectum gratiæ, præueniunt; in ordine ad alium, ſubſequuntur; non inconuenit, quod ſint formaliter actiones vitales elicitæ ab intellectu, & voluntate non ſolum, vt natura, ſed etiam vt voluntas eſt. Hæc concluſio colligitur ex S. Thom. 1. 2. ſuperius allegata, & eam probant argumenta facta à principio: ad quæ tamen, quatenus intendũt primam noſtram concluſionem impugnare, reſpondere oportet.

VI. AD primum reſpondetur, Conc. Trid. nomine vocationis etiam comprehendere motionem illam præuiam Spiritus ſancti, qua efficit, vt homo eliciat pias cogitationes, per quas illuſtratur intellectus, & pias affectiones, per quas allicitur voluntas ad conſentiendum Deo vocanti, & excitanti. Nomine etiam inſpirationis, & tactus Spiritus ſancti pariter comprehendit donum illud præueniens omnem actum noſtrum vitalem: nam ad hoc infundit Deus illud donum, vt in virtute illius poſſit homo actiones vitales ordinis ſupernaturalis elicere, quibus cor eius tangitur, allicitur, & inuitatur ad libere cooperandum Deo vocanti. Vnde non ſequitur, quod prima gratia præueniens, vel excitans ſit formaliter actio vitalis. Et per hæc patet ad confirmationem.

Vocationis nomine quid intelligat Cõc. Trid.

Ad

Ad ſecundum reſpondetur. Piam cogitationem, & illuſtrationem ſupernaturalē intellectus, quæ fit formaliter per actum, ab eodem intellectu productum, eſſe quidem gratiam præuenientem, comparatione conſenſus liberi, ad quem voluntas excitatur; ſed tamen, comparatione motionis ſupernaturalis, per quam Deus efficit, vt intellectus pias cogitationes eliciat, dicitur gratia ſubſequens: nam, vt
2. Cor. 3. dicit Apoſtolus: *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.*

VII. Ad tertium reſpondetur, primam gratiam præuenientem, & excitantem eſſe aliquid inhærens intellectui, & voluntati; non tamen eſt habitus, vel actus vitalis, ſed quædam motio præuia ad actum vitalem, vt diſputatione 18. & 19. dictum eſt. Et licet per actum vitalem excitetur homo formaliter; cauſaliter tamen, ſeu efficienter poteſt etiam excitari per aliquid, antecedens ordine naturæ omnem actum vitalem. Cum ergo nomine gratiæ præuenientis, & excitantis comprehendatur etiam donum illud, quo Deus efficit, vt homo conſideret, & apprehendat ea, quæ pertinent ad ſalutem, vt ex præmiſſis patet; relinquitur, gratiam excitantem non eſſe ex neceſſitate actum vitalem, formaliter loquendo.

Ad quartum iam in diſputatione 18. & 57. ex profeſſo reſponſum eſt, & oſtenſum, concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum in cauſas ſecundas, auxiliaq. præuenientis gratiæ non menſurari ex quantitate conatus præcedentis liberi arbitrij, ſed ex gratuita Dei voluntate.

Diſputatio LXXV.

Quiſnam ſit proprius effectus gratiæ excitantis, inquantum eſt formaliter excitans.

I. HAEC difficultas etiam erit inferius attingenda, cum verſauerimus illam quæſtionem: An gratia excitans ſit idem, quod gratia ſufficiens. Ex his autem, quæ in præcedenti diſputatione dicta ſunt, facillimum erit ad præſentem difficultatem reſpondere. Ad cuius explicationem notandum, gratiam excitantem comprehendere excitationem tum externam, quæ fit per creaturas, & ſigna ſenſibilia; tum etiam internam, quæ fit à Deo immediate, cum immittit pias cogitationes, & proponit ea, quæ inducere poſſunt liberum arbitrium ad actum fidei, & charitatis, & alias ſupernaturales operationes, vt ex dictis diſput. 70. colligi poteſt. (Gratia excitans alia interna, alia externa.) Huius duplicis gratiæ excitantis meminit S. Auguſtinus lib. de ſpiritu, & littera, cap. 34. cum ait: *Viſorum ſuaſionibus* (vel vt alij codices correctiores habent, *binis ſuaſionibus*) *agit Deus, vt velimus, & vt credamus, ſiue extrinſecus per Euangelicas exhortationes, vbi & mandata legis aliquid agunt, ſi ad hoc admonent hominem infirmitatis ſuæ, vt ad gratiam iuſtificantem credēdo confugiat: ſiue intrinſecus, vbi nemo habet in poteſtate, quid ei veniat in mentem*, Similia verba habet libro 83. quæſt. 68. *Quoniam*, inquit, *nec velle quiſquam poteſt, niſi admonitus, & vocatus; ſiue intrinſecus, vbi nullus hominum videt; ſiue extrinſecus per ſermonem ſonantem, aut per aliqua ſigna viſibilia, efficitur, vt etiam ipſum velle Deus operetur in nobis*. Quibus verbis duplicem excitationem diſtinguit, nempe excitationem, & vocationem externam, quę fieri poteſt, & ſæpe fit, miniſterio hominum: & vocationem internam, quæ fit à ſolo Deo, per quam nedum intellectum illuminat; ſed etiam voluntatem excitat, & mouet, vt bonum ipſum, per intellectum propoſitum, exequatur. Vtramque gratiam excitantem, externam videlicet, & internam breui, & eleganti ſermone complexus eſt S. Proſper, Explicans enim illud Ioan. 6. Proſp. lib. cont. collat. c. 14. pag. 152. fac. 2. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum*; inquit: *Si ergo nemo venit, niſi attractus; omnes, quocumque modo veniant, attrahuntur. Trahit igitur ad Deum contemplatio elementorum, omnium, quæ in eis ſunt, ordinatiſſima pulchritudo.* Rom. 1. *Inuiſibilia enim eius à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur. Trahit rerum geſtarum cognitio, & diuinorum operum relatura animum audientis inflamant, narrantes laudes domini,* Pſal. 77. *& virtutes eius, & mirabilia eius, quæ fecit.*

Digitized by Google

Prou. 1. *trahit timor; principium enim ſapientiæ timor Domini:* Pſal. 121. *trahit lætitia; quoniam: Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi: in domum* Domini *ibimus: trahit deſiderium:* Pſal. 83. *quoniam: Concupiſcit, & deficit anima mea in atria* Domini*: trahit delectatio lectionis:* Pſal. 118. *Quã dulcia enim faucibus meis aloquia tua: ſuper mel, & fauum ori meo. Quis perſpicere, aut enarrare poſſit, per quot affectus viſitatio* Dei *animum ducat humanum, vt quæ fugiebat, ſequatur; quæ oderat, diligat; quæ faſtidiebat, eſuriat: ac ſubito, commutatione mirabili, quæ clauſa ei fuerant,* 1. Cor. 12. *ſint aperta; quæ oneroſa, ſint leuia; quæ amara, ſint dulcia; quæ obſcura ſint lucida.* 1. Cor. 4. *Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem ſpiritus, diuidens ſingulis, prout vult.*

II. Gratia excitãs plures actus includit.

Notandum ſecundo, gratiam excitantem ad actum perfectum conuerſionis in Deum, vel ad actum charitatis comprehendere diuerſos actus pios, elicitos tum ab intellectu, tum à voluntate, tum etiam ab appetitu ſenſitiuo; ſicut ex verbis Proſperi, quæ nunc induximus, ſatis aperte colligitur. Ex parte enim intellectus complectitur cognitionem creaturarum; diuinorum operum contemplationem; apprehenſionem credendorum, & cuiuſcumque alterius boni, quod proponitur voluntati, tamquam conueniens: ex parte voluntatis complectitur delectationem ſacræ lectionis, pia deſideria, & alios huiuſmodi affectus. Ex parte autem appetitus ſenſitiui complectitur ſenſibilem deuotionem, timorem, & alias huiuſmodi affectiones ſenſibiles, per quas Deus ſolet liberum arbitrium allicere, vt credat, diligat, & alias pias operationes eliciat. Comprehendũtur etiam miracula, & alia facta externa, quibus Deus miſericorditer inducit homines ad bonum. Vnde S. Aug. lib. 1. ad Simplicianum, q. 2. Sanctus Auguſtinus: *Videmus*, inquit, *alios aliter, iiſdem rebus demonſtratis, vel ſignificatis, ad credendum moueri; ſicut,* Luc. 2. *exempli gratia, Simeon in* Dominum *noſtrum Ieſum Chriſtum adhuc infantem paruulum credidit, ſpiritu ei reuelante, cognoſcens. Nathanael ad vnam ſententiam,* Ioan. 1. *quam ab illo audiuit: Prius, quam te Philippus vocaret, cum eſſes ſub arbore fici, vidi te; reſpondit, Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Iſrael. Quod, tanto poſt, quia confeſſus eſt Petrus, meruit audire, quod beatus eſſet, & quod ei darentur claues regni cælorum:* Matth. 16. *Miraculo facto in Chana Galilææ,* Ioan. 2. *quod initium ſignorum Ieſu Ioannes Euangeliſta commemorat, aqua in vinum conuerſa, crediderunt in eum diſcipuli eius. Multos loquendo inuitauit ad fidem: multi nec, ſuſcitatis mortuis, crediderunt. De cruce, atque morte eius conterriti etiam diſcipuli titubarunt, & tamen latro tunc credidit, cum eum non præſtantiorem videret in operibus, ſed conſortio Crucis æqualem. Vnus etiam de numero diſcipulorum, poſt eius reſurrectionem, non tam viuentibus membris, quam recentibus cicatricibus credidit. Multi ex eorum numero, à quibus crucifixus eſt, qui videntes eum miracula facientem contempſerant, diſcipulis eum prædicantibus, & in nomine eius talia facientibus crediderunt.* Quibus verbis facta exteriora, & ſigna varia diſtinguit, quibus Deus, pro diuerſa hominum qualitate, eos mouere ſolet ad bonum, alios quidem ſic, alios autem ſic, prout in ſua gratuita prædeſtinatione diſpoſuit. Vnde, & in lib. de dono perſeuerantiæ, cap. 14. explicans illud Matth. 11. *Quia ſi in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te*, inquit: *Non erant ergo, ſic excæcati oculi, nec ſic induratum cor Tyriorum, & Sidoniorum, quoniam credidiſſent, ſi qualia viderunt iſti ſigna, vidiſſent: Sed nec illis profuit, quod poterant credere; quia prædeſtinati non erant ab eo, cuius inſcrutabilia ſunt iudicia, & inueſtigabiles viæ: nec iſtis obfuiſſet, quod non poterant credere, ſi prædeſtinati eſſent, vt eos cæcos* Deus *illuminaret, & induratis cor lapideum vellet auferre.*

Tertio notandum. Ad gratiam excitantem non ſolum pertinere illuſtrationes intellectus, quibus Deus homini oſtendit, quid credere, quid ſperare, quid diligere, quid amplecti debeat, quid reſpuere; ſed etiam pias affectiones voluntatis, quibus liberum arbitrium allicit, & inclinat, vt quod faciendum didicerit, opere adimpleat. Et ratio huius eſt; quia non ſolum intellectus, dum non cognoſcit, aut non conſiderat ea, quæ cognoſcere, vel conſiderare tenebatur; ſed etiam voluntas, dum torpens eſt, & quaſi ſtupens ſe habet ad modum dormientis. De intellectu namque ſcriptum eſt; Prou. 23. *Et eris, ſicut dormiens in medio mari, & quaſi ſopitus gubernator, & ammiſſo clauo: & dices:*

ces:

Digitized by Google

ces: Verberauerunt me, & non dolui; traxerunt me, & ego non ſenſi. Propter voluntatis autem, quem patiebatur, ſomnum, clamat Propheta: *Dormitauit anima mea præ tædio: confirma me in verbis tuis.* Et Prouerb. 6. *Vſquequo piger dormies? quando conſurges de ſomno tuo? paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conſeres manus tuas, vt dormias; & veniet tibi, quaſi viator, egeſtas, & pauperies, quaſi vir armatus.* Vnde Sanctus Auguſtinus explicans ſtatum peccatoris, qui graui ſomno oppreſſus, excitantem Dominum non audit: *Ego autem,* inquit, *adhuc terra obligatus, militare tibi recuſabam, & impedimentis omnibus ſic timebam expediri, quemadmodum impediri timendum eſt. Ita ſarcina ſæculi, velut ſomno aſſolet, dulciter premebar, & cogitationes, quibus meditabar in te, ſimiles erant conatibus expergiſci volentium: qui tamen ſuperati ſoporis altitudine, remerguntur. Et ſicut nemo eſt, qui dormire ſemper velit, omniumq. ſano iudicio vigilare præſtat; differt tamen plerunque homo ſomnum excutere, cum grauis torpor in membris eſt, cumque iam diſplicentem carpit libentius, quamuis ſurgendi tempus aduenerit: ita certum habebam, eſſe melius tuæ charitati me dedere, quàm meæ cupiditati cedere; ſed illud placebat, & vincebat, hoc libebat, & vinciebat. Non enim erat, quid tibi reſponderem dicenti mihi: Surge, qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus; & vndique oſtendenti vera te dicere, non erat omnino, quid reſponderem, veritate conuictus, niſi tantum verba lenta, & ſomnolenta: modo, ecce modo, ſine paululum. Sed modo, & modo non habebant modum; & ſine paululum in longum ibat.* Cum ergo tam intellectus hominis, quam volũtas, dum nihil operantur, quaſi dormire videantur, neceſſe eſt, vt vtraq. potentia gratia excitetur diuina ad operationes ſupernaturales exequendas.

Pſal. 118. — *S. Aug. lib. 8. confeſſio. cap. 5.*

III. *Gratiæ excitantis effectus.*

His ſuppoſitis, facile erit explicare, quem effectum habeat in homine gratia excitans, inquantum eſt formaliter excitans. Dicendum eſt enim, Deum per gratiam excitantem efficere, vt homo euigilet, & attendat ad illa, quæ ad amplectendum bonum, & reſpuendum malum conducere poſſunt. Vt, verbi gratia, cum per peccatum eſt à Deo auerſus, gratia excitante, intellectum eius Deus illuſtrat, vt videat, quam malum, & amarum eſt reliquiſſe Dominum, in quãto periculo animæ, & corporis ſit conſtitutus, qui funibus peccatorum ſuorum conſtringitur; quot damna peccatum mortale inferat peccatori; & ſimilia. Sic *aperuit Dominus cor* mulieris purpurariæ Thyatirenorum, *vt intenderet ijs, quæ à Paulo dicebantur.* Per eamdem etiam gratiam excitantem cauſat Deus quoſdam actus ſupernaturales, licet imperfectos, quibus, remote diſponit hominẽ ad iuſtificationis gratiam conſequendam, vel, ſi iam eſt iuſtificatus, per eoſdem actus imperfectos, liberum eius arbitrium inclinat, vt Deo excitanti, & vocanti conſentiat, & cooperetur. Huius generis ſunt ſubitanei motus, quibus timet pœnas inferni, vel ſperat beatitudinem æternam, pia deſideria, & aliæ huiuſmodi affectiones cordis, quæ liberum conſenſum antecedunt. *Act. 16.*

Ex his ſequitur, quod licet actus deliberati fidei, & ſpei, quatenus alliciunt hominẽ ad actum charitatis, vel ad alias pias operationes, comprehendantur nomine gratiæ excitantis, tamen ſecundum ſe, & abſolute conſiderati, effectus ſunt gratiæ adiuuantis. Et ratio eſt: nam per huiuſmodi actus non vocamur à Deo, nec excitamur, vt credamus, vel ſperemus; ſed potius nos illi vocanti, & excitanti reſpondemus, conſentiendo, & cooperando eoſdem actus: ergo, ſimpliciter loquendo, ſunt effectus gratiæ adiuuantis. Iam enim diximus ſupra, eumdem actum ſecundum diuerſas conſiderationes pertinere poſſe ad gratiam præuenientem, & ſubſequentem; ad gratiam excitantem, & adiuuantem.

IIII. *Obiectio.* *Ad gratiã excitãtem pertinẽt aliqui actus deliberati.*

Et, ſi fiat argumentum: nam ſi per actus liberos, & deliberatos nos reſpondemus Deo vocanti: ergo nullus actus deliberatus pertinet ad gratiam excitantem, etiam comparatione aliorum actuum ſubſequentium; gratia enim, inquantum eſt excitans, non procedit à libero arbitrio, ſed à ſolo Deo: nam ſolus Deus eſt, qui excitat, & vocat: liberum autem arbitrium non excitat, nec vocat ſe ipſum; Reſpondetur, quod, ſicut vltima diſpoſitio ad gratiam, inquantum eſt diſpoſitio, non tribuitur homini, quamuis ab eo eliciatur per liberum arbitrium, ſed ſolum Deo *Solutio.*

Digitized by Google

infundenti gratiam, eo quod diſpoſitio, inquantum diſpoſitio, tribuitur agenti, inducenti formam; ita etiam actus deliberati fidei, & ſpei, inquantum excitant hominem, & illum alliciunt ad obſeruantiam mandatorum, non tribuuntur homini, qui excitatur, ſed Deo vocanti, & excitanti. Vnde ſub hac ratione non comprehenduntur nomine gratiæ adiuuantis, ſed ad gratiam excitantem reuocantur.

Diſputatio LXXVI.

Vtrum gratia excitans ſit idem, quod gratia ſufficiens.

I. PRO parte negatiua eſt primum argumentum. Gratia ſufficiens vere tribuit libero arbitrio vires ſufficientes, quibus poſſit ad Deum conuerti, & pie operari: hac enim ratione dicitur ſufficiens, quia tribuit poſſe operari; ſed gratia excitans non tribuit libero arbitrio vires ſufficientes, quibus poſſit ad Deum conuerti, & pie operari: ergo gratia excitans nõ eſt idem, quod gratia ſufficiens. Minor probatur: nam, qui excitat hominem infirmum, vel claudum à ſomno, per talem excitationem non tribuit illi vires naturales ad currendum, vel exercendum opera hominis ſani, eo quod per talem excitationem nullo modo ipſum ſanat, ſed ſolum efficit, vt euigilet, & ad pericula, quæ ſibi imminent, attendat: ergo eadem ratione, cum Deus excitat ſtupentem hominem, non tribuit illi per gratiam excitantem vires ſufficientes, quibus poſſit ſe in Deum conuertere, & opera arbitrij ſani, præſertim ſupernaturalia, exercere: nam etiam gratia excitans nullo modo ſanat arbitrium; ſed ſolum efficit, vt euigilet, & attendat ad ea, quæ ſibi conueniunt.

Secundo: nam, cum voluntas fuerit magis læſa per peccatum, quam intellectus, vt dictum eſt ſupra, magis indiget, vt roboretur, & confortetur per gratiam ad exercendum opera virtutum, ea præſertim, quæ finem eius naturalem excedunt; ſed per gratiam excitantem non roboratur voluntas, neque eleuatur ad virtutum opera exercenda, ea præſertim, quæ finem naturalem excedunt: nam gratia excitans eſt in intellectu, ac ſubinde nihil reale intrinſecum ponit in voluntate, quo eleuetur ad prædicta virtutum opera exercenda: ergo idem, quod prius. Si dicatur, gratiam excitantem ponere in volũtate quaſdam repentinas affectiones, ſeu motus primo primos, & pia deſideria imperfecta, quæ ſunt aliquid inhærens eidem voluntati, ac ſubinde, per huiuſmodi motus, procedentes ex impulſu Spiritus ſancti, eleuari, & confortari voluntatem, vt reuera poſſit, ſi velit, elicere actus ſupernaturales fidei, ſpei, & charitatis; contra hoc eſt

Tertium argumentum. Actus indeliberati, quantumuis ſupernaturales, non poſſunt eſſe formalia principia actuũ deliberatorum fidei, ſpei, & charitatis: nam vnus actus alicuius potentiæ non eſt principium formale effectiuum alterius, ſed potius terminus principij formalis. Cum ergo motus indeliberati efficienter producantur ab intellectu, & voluntate; relinquitur, eos non eſſe formalia principia actiua, etiam ſufficientia, comparatione actus ſupernaturalis deliberati; ſed potius terminum productum à principio formali ſupernaturali, ſcilicet à prima gratia præueniente.

Confirmatur. Actus deliberati ſupernaturales ſunt perfectiores actibus indeliberatis: ergo actus indeliberati eſſe non poſſunt formale principium effectiuum actus ſupernaturalis deliberati. Probatur conſequentia: nam effectus eſſe non poteſt nobilior, ſeu perfectior ſua cauſa efficiente; cum omnis perfectio cuiuſcumque effectus debeat in ſua cauſa efficiente præexiſtere; quia vnumquodque operatur, inquantum eſt actu.

Quarto. Ad conuerſionem in Deum, vltra gratiam excitantem, neceſſaria eſt gratia adiuuans, vt ex Tridentino conſtat: ergo gratia excitans nõ eſt ſufficiens ad conuerſionem: illud enim dicitur ſufficiens ad aliquem effectum, vltra quod non requiritur aliud ad eumdem effectum producendum. *Seſſ. 6. cap. 5.*

II. Pro parte autem affimatiua eſt argumentum: nam Concilium Tridentinũ ſufficien- *Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. cap. 5.*

ficienter diuiſit præuenientem gratiam in excitantem, & adiuuantem: ergo gratia ſufficiens, cum vere ſit gratia præueniens, debet ad aliquod membrum ex his duobus reuocari. Sed non reuocatur ad gratiam adiuuantem: nam gratia adiuuans ſemper eſt efficax; qui enim adiuuatur, aliquid agit, vt Auguſtinus dicit: ergo gratia ſufficiens reuocari debet ad gratiam excitantem; alias illa diuiſio eſſet inſufficiens, ſi quidem membra diuidentia non exhaurirent totam confuſionem diuiſi: ſequitur ergo, gratiam excitantem eamdem eſſe cum gratia ſufficiente.

Aug.

Pro reſolutione huius difficultatis ſupponendum eſt, gratiam excitantem aliam eſſe externam, aliam internam, & hęc poteſt eſſe ſolum ex parte intellectus, & poteſt eſſe ex parte intellectus, & voluntatis. Et quia de ijs membris diuidentibus excitantem gratiam iam egimus diſp. 70. & ſeqq. non oportet exemplis vnumquodque amplius explicare.

III. *Gratia excitãs exterior nõ eſt eadem cũ gratia ſufficiente.*

Sit ergo prima Concluſio. Gratia excitans exterior non eſt eadem cum gratia ſufficiente, ſimpliciter loquendo. In hac concluſione omnes Catholici conueniunt. Probatur. Gratia ſufficiens tribuit libero arbitrio vires ſufficientes, quibus reuera poſſit ad Deum conuerti, aut pie operari: ſed gratia excitans exterior, non tribuit ſufficientes vires libero arbitrio, quibus poſſit ad Deum conuerti, aut pie operari: ergo. Minor probatur: nam gratia excitans exterior, ſi pure externa ſit, nihil reale intrinſecum ponit in libero arbitrio: ergo non tribuit illi vires ſufficientes ad pie operandum. Etenim, vt diſputatione 67. oſtenſum eſt, liberum arbitrium eleuari non poteſt ad opera, quæ naturales eius vires excedunt, præſertim ſi ſupernaturalia ſint, niſi per aliquid ſupernaturale eidem arbitrio inhærens eleuetur ad illa opera exercenda. Confirmatur: quia, vt diſputatione 1. dictum eſt, Pelagius in ſecundo ſtatu ſui erroris aſſeruit, ſolam prædicationem, & excitationẽ externam, per quam Deus docet, quid faciendum, quidue ſit fugiendum, abſque interiori gratia ſufficere, vt homo per liberum arbitrium omnia poſſit adimplere mandata, & vitam æternam conſequi: ergo ſententia, quæ aſſerit, ſolam gratiam excitantem exteriorem eſſe gratiam ſufficientem, non debet admitti.

Dixi in concluſione, ſimpliciter loquendo: nam, ſecundum quid, non eſt inconueniens concedere, gratiam excitantem exterius eſſe ſufficientem ad ſalutem, in ſuo genere, videlicet in ratione prædicationis, vel alterius ſuaſionis, & excitationis externæ. Et ratio huius eſt: nam excitatio exterior talis eſſe poteſt, vt ex parte illius, nihil amplius requiratur ad credendum, vel pie operandum, ac vitam æternam conſequendum: ergo talis excitatio exterior dici poterit ſufficiens in ſuo genere, & ſecundum quid.

Secunda Concluſio. Etiam gratia excitans, qua illuſtratur, vel mouetur ſolus intellectus, non eſt idem, quod gratia ſufficiens, ſimpliciter loquendo: ſed ſolum ſecundum quid, vt in præcedenti concluſione dictum eſt. Probatur hæc concluſio ex dictis: quia non ſolum intellectus, ſed etiam voluntas indiget motione diuina, & præueniente gratia, qua potens reddatur ad opera pietatis exercenda; eo quod voluntas magis corrupta eſt per peccatum, quam intellectus, vt ſupra dictum eſt: ergo ſola gratia excitans in intellectu recepta, non eſt gratia ſufficiens ad ſalutem, vel ad pietatis opera exequenda. IIII.

Secundo probatur. Ad ſalutem non ſolum eſt neceſſarium, vt intellectus cognoſcat, quid faciendum ſit, quidue fugiendum; ſed etiam oportet, quod voluntas velit bonum amplecti, & malum fugere, ac Deum ſuper omnia diligere: ſed per gratiam excitantem in ſolo intellectu receptam, non poteſt voluntas aliquid velle, quod ſit ad ſalutem conducẽs, nec Deum ſuper omnia diligere; quia gratia exiſtens in intellectu, extrinſeca eſt voluntati; ac per conſequens non tribuit illi ſufficiens principium, quo poſſit pietatis opera exercere: ergo ſola gratia excitans in intellectu recepta, non eſt gratia ſufficiens ad ſalutem.

Confirmatur. Sola virtus exiſtens in vna potentia non tribuit alteri potentiæ ſufficiens principium ad operandum; eo quod virtus operatiua ſuperaddita potentiæ, concurrit cum illa ad operandum, vt principium, quo, ipſius operationis: ergo gratia excitans, quæ recipitur in ſolo intellectu, non eſt ſe ſola

ſufficiens, vt voluntas per eam poſſit exercere opera, quæ vires naturales illius excedunt.

Tertio probatur à ſimili: nam, ſi homo claudus, vel infirmus in aliquo magno periculo conſtitutus dormiat, & excitetur ab alio, vt ſibi imminentia pericula videat, & fugiat; per talem excitationem non tribuit illi principium ſufficiens, quo poſſit currere, & in loco tuto ſe ipſum conſtituere; eo quod adhuc excitatus claudus manet, vel infirmus: nam excitatio illa nullo modo illum ſanat, aut tribuit vires ad currendum: ergo ſimiliter, cum peccator dormit, per hoc ſolũ, quod excitetur à Deo, eius intellectus, vt attendat, & videat, quàm malum, & amarum eſt reliquiſſe Dominum, & quàm multis periculis ſit expoſitus; per hanc excitationem tantum, non tribuitur illi ſufficiens principium, quo à Diabolo fugere, & ad Deum currere valeat, ac per conſequens, gratia excitans in ſolo intellectu recepta, præſcindendo omnem motionem ſupernaturalem voluntatis, non erit, ſimpliciter, & abſolute loquendo, gratia ſufficiens ad ſalutem.

V. Tertia Concluſio. Gratia excitans, vt complectitur non ſolum illuminationem externam, & internam intellectus; ſed etiam motionē ſupernaturalem receptam in voluntate; idem eſt realiter, quod gratia ſufficiens: ita vt omnis gratia prædicto modo excitans ſit gratia ſufficiens, comparatione effectus, ad quem excitat; vt ſi excitet ad credendum, erit gratia ſufficiens comparatione actus fidei; & ſi excitet ad diligendum Deum ſuper omnia, erit gratia ſufficiens reſpectu actus dilectionis Dei: & idem dicendum proportionabiliter de alijs pijs operationibus. Hanc concluſionem probat efficaciter argumentum factum in contrarium. Præterea probatur. Qui prædicto modo excitatur à Deo ad credendum tempore, quo currit præceptum fidei, peccat, ſi non credat: ergo talis excitatio erat ſufficiens ad credendum. Probatur conſequentia; quia, ſi ille non haberet ſufficiens auxilium ad credendum, non peccaret contra fidem, non credendo: ſed eſſet dumtaxat infidelis negatiue, vt ſupra dictum eſt: ergo huiuſmodi gratia excitans ad credendum, eſt gratia ſufficiens, qua reuera poteſt homo credere, ſi velit. Ad argumenta facta à principio reſpōdetur, quod ſolum probant primam concluſionem: quatenus vero procedunt contra tertiam, ſingulis eſt occurrendum.

Gratia excitans, quæ identificatur cũ gratia ſufficiente qualis eſſe debeat.

VI. Ad primum reſpondetur, gratiam excitantem, quæ non ſolum recipitur in intellectu, ſed etiam in voluntate, tribuere homini vires ſufficientes, quibus ad Deum conuerti poſſit, vel pie operari, ſi velit. Licet enim huiuſmodi gratia excitans non ſanet formaliter hominem, nec illum liberet à peccato; initiatiue tamen, & diſpoſitiue illum ſanat; cum ſit initium quoddam, & diſpoſitio remota iuſtificantis gratiæ, & ſanantis, ſeu initium eiuſdem diſpoſitionis: nam hæc gratia excitans ad pœnitentiam perfectam, ſemper habet coniunctos, ex parte intellectus, & voluntatis, aliquos actus ſupernaturales, vt eſt timor inferni, attritio propter turpitudinem peccati, vel propter pœnas inferni, vel alios huiuſmodi actus, qui ad perfectam conuerſionem non pertingunt. Vnde, ſicut gratia ſufficiens eſt quidem ſufficiens, comparatione conuerſionis perfectæ, licet ſemper ſit efficax reſpectu alicuius effectus, vt diſputatione 80. manifeſtum fiet; ita gratia excitans, de qua in tertia noſtra concluſ. loquebamur, eſt ſufficiens comparatione eiuſdem conuerſionis perfectæ; ſed reſpectu actuũ imperfectorum ſupernaturalium, quos in intellectu, & voluntate producit, eſt efficax; ſiue illi actus deliberati ſint, ſiue indeliberati.

Ad ſecundum reſpondetur, quod voluntas eſt magis læſa per peccatum, quam intellectus, vt prima ſecundæ, quæſt. 109. art. 2. ad 3. docet S. Thomas. Vnde, vt conuertatur, magis indiget gratia ſibi inhærente, quam intellectus. Vnde gratia excitans, quæ ſimpliciter eſt ad conuerſionem ſufficiens, includit motionem ſupernaturalem non ſolum in intellectu receptam, ſed etiam in ipſa voluntate, vt dictum eſt.

Ad tertium reſpondetur, quod, vt diſp. 74. dicebamus, gratia primo excitans non conſiſtit formaliter, & eſſentialiter in illis actibus indeliberatis: nā huiuſmodi actus non ex neceſſitate antecedunt perfectam conuerſionem: gratia autem excitans ſemper antecedit, ſaltem ordine naturæ,

con-

Digitized by Google

conuerſionem perfectam, vt patebit diſp. 88. ſed conſiſtit in quadam motione diuina à ſolo Deo in nobis producta, per quam efficaciter quidem efficit, vt intellectus noſter, & voluntas producat aliquẽ ſupernaturalem actum imperfectum, & ſufficienter nos mouet ad actus perfectos charitatis, vel pœnitentiæ, vel alios huiuſmodi actus ſupernaturales. Sed eſt notandum, quod aliquis actus ſupernaturalis poteſt dici imperfectus reſpectu vnius; & perfectus reſpectu alterius; ſicut actus fidei informis eſt imperfectus, comparatione fidei formatæ; ſed comparatione aliorum actuum, qui fidem etiam informem regulariter antecedunt; ſicut eſt, accedere ad Eccleſiam animo audiendi verbum Dei: attentas aures præbere his, quæ à prædicatoribus dicuntur: expendere ea, quæ credenda ſunt, &c. cẽſendus eſt actus perfectus, & idem proportionabiliter de alijs actibus ſentiendum eſt.

Ad quartum reſpondetur. Gratiam excitantem non eſſe omnibus modis ſufficientem ad perfectam conuerſionem, ſed in genere gratiæ, quę tribuit homini poſſe pie operari, ſi velit, ſicut diſput. 23. nu. 32. de gratia ſufficiente dictum eſt, & diſput. 79. nu. 2. dicetur latius.

Diſputatio LXXVII.

Vtrum Gratia excitans, quæ ſecundum communem modum, hominibus confertur, dependeat à Miniſtris Eccleſiæ.

I. NONNVLLI Theologi defendunt partem affirmatiuã: dicunt enim, internam Dei vocationem ad fidem, licet donum Dei ſit, multum tamen à Miniſtris, & conatu Eccleſiæ pendere. Addunt tamen, illã dependentiam à conatu Eccleſiæ ſolum eſſe, tamquam à conditione; ſine qua non illuminaremur, & vocaremur à Deo, ſecundum communem curſum diuinæ prouidentiæ. Probant ſuam ſententiam

Act. 16. Primo ex viſione illa Troade oſtenſa Paulo: *Vir Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eum, dicens: Tranſiens in Macedoniam, adiuua nos.* Quibus verbis ſignificauit, ex prædicatione, & induſtria Pauli, vocationem eorũ ad fidem, & ſalutem dependere. Item etiam Lucæ 7. cum ſeptuaginta duos diſcipulos Chriſtus mitteret binos ante faciem ſuam, dixit: *Meſſis quidem multa, operarÿ autem pauci: rogate ergo Dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam*; clare indicans, fidem, & ſalutem hominum, quam per meſſem ſignificauit, ex operarijs Eccleſiæ multum pendere.

Secundo: nam Deus non conſueuit vocare ad fidem, immittendo ſingulis per ſe ipſum ſpecies intelligibiles, vel notitias eorum, quæ ad fidem ſpectant; ſed facta prædicatione externa. Dicit enim Apoſtolus: *Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante? quomodo vero prædicabunt, niſi mittantur? ergo fides ex auditu, auditus autem per verbũ Chriſti:* ergo gratia præueniens, ſeu vocatio interior ad fidẽ, pendet à miniſtris Eccleſiæ, & eorum conatu, ſaltẽ vt à conditione, ſine qua homines ad fidem regulariter non vocarentur. Rom. 10.

Confirmatur. Vocatio interior ad fidẽ pẽdet ex ſpeciebus intelligibilibus, & notitijs eorum, quæ credenda ſunt, ſed huiuſmodi ſpecies, & notitiæ ſecũdum communem curſum, pendent ex miniſtris, & conatu Eccleſiæ: nam propter corruptionem, debilitatem, & miſeriam naturæ humanæ poſt peccatum, regulariter loquendo, nullus facit totum, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturæ, Deum cognoſcendo, colendo, eiq. obtemperando, vt ſupra communem curſum, aut præter leges ordinarias, ſupernaturaliter ab eo immediate illuminetur: ergo, de primo ad vltimum, gratia præueniens, ſeu vocatio interior ad fidem pendet à conatu, & miniſtris Eccleſiæ.

Tertio. Nullum præiudiciũ præuenienti gratiæ Dei infertur, nec in aliquo minuitur ratio gratuitæ vocationis internæ per hoc, quod aſſeratur, eam pendere à miniſtris, & conatu Eccleſiæ, vt à conditione, ſine qua non: ergo reuera pendet ab illis. Antecedens probatur, quia ſemper Deus gratis omnino vocat ad ſe homines, ſiue ipſa vocatio interna dependeat à miniſtris Eccleſiæ, ſiue non; eo quod conatus miniſtrorum non ſunt merita interioris II.

rioris gratiæ vocantis, quæ confertur à Deo, ſed ſolum conditio, ſine qua regulariter homines non vocarentur à Deo.

Confirmatur. Quia non infertur præiudiciũ gratiæ vocanti per hoc, quod aſſeratur, eam multum pendere à conatu, & induſtria eius, qui vocatur: ſiquidem reuera depēdet à ſpeciebus intelligibilibus, & notitijs, propria induſtria, vel alterius miniſterio acquiſitis; eo quod Deus non ſemper infundit nouas ſpecies, vel notitias credendorum eis, quos ad fidem vocat, ſed ſupponit eas aliunde acquiſitas: ergo multo minus infertur præiudicium gratiæ excitanti, & vocãti per hoc, quod aſſeratur, eam pendere à conatu, & induſtria miniſtrorum Eccleſiæ.

III. Pro reſolutione huius difficultatis notandum, quod dupliciter poteſt intelligi, præuenientem gratiam, ſeu vocationem internã pendere à miniſtris, & conatu Eccleſiæ. Primo modo ita, vt ipſi conatus miniſtrorum Eccleſię, vt externa prędicatio, miraculorum operatio, & ſimilia, quibus infideles ad fidem, & fideles ad opera pietatis ſuaderi ſolent, nomine gratię prçuenientis, vel excitantis comprehendantur: nam, vt dictum eſt ſupra, non ſolum interius, ſed etiam exterius Deus mouet, & excitat infideles ad fidem, & fideles peccatores ad pœnitentiam. Secundo modo, poteſt vocatio Dei interior pendere à miniſtris, & conatu Eccleſiæ, vt à conditione, ſine qua non; ita vt ipſe conatus, & induſtria miniſtrorum Eccleſiæ non comprehendantur nomine præuenientis gratiæ, ſed ad illam, vt conditio, ſine qua non, ex parte naturæ ſupponantur. Et in hoc ſecundo ſenſu videntur ſuam ſententiam auctores ſuperius allegati intelligere: nam eodem modo loquuntur de conatu, & induſtria miniſtrorum Eccleſiæ, quo de conatu, & induſtria eius, qui à Deo vocatur. Conſtat autem ex his, quæ ſuperius notata ſunt, & dicentur infra, in eorum ſententia, conatus eius, qui vocatur, antecedentes internam gratiam excitantem, non comprehendi nomine gratiæ præuenientis, & excitantis, ſed ad illã ſupponi ex ipſa natura, tamquã conditionẽ, ſine qua regulariter homines interius nõ vocarentur, nec excitarentur à Deo. Vnde, & conſequenter affirmant, facienti totum, quod in ſe eſt, ex ſolis viribus naturę,

Gratia excitãs qualiter depẽdeat à miniſtris Eccleſiæ.

Deum conferre gratiam præuenientem, qua id, vt ad ſalutem oportet, exequatur, vt diſput. 56. viſum eſt.

Prima ergo Concluſio ſit. Si nomine gratiæ præuenientis, & excitantis cõprehendantur conatus Eccleſiæ, & miniſtrorum eius, quibus Deus ad fidem homines vocare ſolet; concedi poteſt, & debet, internam vocationem, ſeu gratiam excitantem, regulariter loquendo, pendere à miniſtris, & conatu Eccleſiæ, vt à conditione, ſine qua Deus regulariter nõ eos interius vocaret. Hæc concluſio nobis certa videtur, nec putamus negari, aut impugnari à Catholicis Doctoribus. Eam probant, ſi quid probant, argumenta facta à principio.

Præterea probatur, Quoniã ſæpe Deus ſtatuit, medio conatu, & induſtria Eccleſiæ, interius vocare homines infideles ad fidem, peccatores ad pœnitentiam, & non aliter: id, quod ex locis Scripturæ ſupra inductis non obſcure colligitur: ergo interior hominis vocatio, ſecundum communem ordinẽ diuinæ prouidentiæ, pendet aliquo modo ex induſtria, & conatu Eccleſiæ. Confirmatur: nam, vt 1. 2. q. 112. ar. 2. ad 2. docet S. Tho. iuſtificatio, regulariter loquendo, pendet ex diſpoſitionibus, tempore antecedentibus infuſionem gratiæ, eo quod ſecundum communem curſum Deus non iuſtificat peccatorẽ, abſque prædictis diſpoſitionibus, quamuis aliquando abſque illis, in vnico inſtanti, in progreſſu peccati exiſtentem ad ſe perfecte conuertat, ſicut conuertit Paulum: ergo etiam vocatio interna hominis pendet ex conatu, & induſtria Eccleſiæ, ſeu miniſtrorum eius. Probatur conſequentia: nam, regulariter loquendo, Deus non vocat interius homines ad fidem, vel peccatores ad pœnitentiam, niſi medio conatu, & induſtria Eccleſiæ, & miniſtrorum eius.

Secunda Concluſio. Hæc dependentia vocationis hominis internæ à conatu, & induſtria Eccleſiæ, & miniſtrorũ eius non eſt ſolum dependentia, vt à conditione, ſine qua non, concomitanter, vel per accidens ſe habente; ſed, vt à cauſa exterius proponente, & ſuadente, quæ moraliter mouet, exterius inuitando, & alliciendo voluntatem, vt proſequatur bonum propoſitum. Ad cuius euidentiam conſide- IV.

randum

randum eſt, quod, vt colligitur ex S.Tho. 4.ſententiarum diſt.1.q.1.ar.4. quæſtiun. 1.c.& 5.metaphyſicæ,lect.6. in principio, Cauſa, ſine qua non, eſt in duplici differentia. Alia eſt, quæ *nihil omnino facit, ad inducendum effectum, vel diſponendo, vel meliorando, quantum ad rationem cauſandi*; & hæc nihil habet, comparatione effectus *ſupra cauſas per accidens; ſicut albū eſt cauſa domus, ſi ædificator ſit albus*. Secundo modo dicitur conditio, ſine qua non; id, *quod, licet non ſit principalis cauſa rei, eſt tamen concauſa, & cooperatur aliquo modo ad productionem effectus*, *ſicut reſpirare* eſt cauſa, ſine qua non, vitæ animalis reſpirantis; *quia ſine reſpiratione viuere non poteſt; ipſa enim reſpiratio, & ſi non ſit cauſa vitæ, eſt tamen concauſa, inquantum cooperatur ad contemperamientum caloris, ſine quo non eſt vita: & ſimiliter eſt de cibo, ſine quo animal viuere non poteſt, inquantum cooperatur ad reſtaurationem deperditi, & impedit totalem conſumptionem humidi radicalis, quod eſt cauſa vitæ*. Hoc ergo ſecundo modo poteſt conatus, & induſtria miniſtrorum Eccleſiæ dici cauſa, ſine qua, regulariter loquendo, homines non vocarentur interius à Deo: non autē primo modo. Probatur: nam cauſa, ſine qua non, in prima acceptione ſumpta eſt cauſa per accidens, & nihil omnino cooperatur ad effectum principalis agentis, ac per conſequens, non cadit ſub conſideratione ſcientiæ; quod enim eſt per accidens, omittitur ab arte: ſed conatus, & induſtria miniſtrorū Eccleſiæ aliquid cooperatur ad vocationem internam, diſponendo ſubiectum, aut ſuadendo, vel remoueudo impedimenta: ergo non eſt cauſa, ſine qua non, in prima acceptione; ſed in ſecunda. Minor probatur: nam vnus miniſtrorum Eccleſiæ, immo & Eccleſiæ poſt Chriſtum fundator: *Adiuuantes*, inquit, *exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*. Vbi illud verbum, *adiuuantes*, ſignificat, miniſtros Eccleſiæ ſua prædicatione, & induſtria, ad finem intentum, quodammodo Deum adiuuare; non quidem vires illi miniſtrando ad aliquid agendum, ſed mandata eius exequendo; & in hoc ſenſu explicat S.Tho.illud 1. ad Corint. 3. *Dei adiutores ſumus*. Confirmatur ex illo pſal. *Dominus dabit Verbum Euangelizantibus, virtute multa*. & iterum ait: *Dabit voci ſuæ vocem virtutis*. Vbi non obſcure ſignificatur, Deum tribuere quamdam virtutem prædicatorum verbis, vt cor auditorum emolliant, & ad bonum exequendum inclinent; cui conſonat illud Apoſtoli: *Non erubeſco Euangeliū: virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti*. Vnde Chryſoſtomus: *Humana corpora*, inquit, *curantibus diuerſa ſuppetunt medicamenta, itemq. & inſtrumentorum apparatus varij, & cibi ægrotantibus congrui; plerumque autem & ſola aeris natura ſatis fuerit ad ſanitatem laboranti reſtituendam; alias enim ſomnus, qui opportune obrepſerit, medicum ipſum labore omni leuat, liberatq. At vero hic nihil huiuſmodi comminiſci licet, ſed vna quadam, poſt operum præſtationem, ars, ac curationis via tenenda, ſequendaq. eſt, nempe per ſermonem Euangelicum doctrina: ſiquidem hoc demum inſtrumentum eſt, hoc cibus, hoc aeris temperamentum optimum, hoc medicamenti inſtar, hoc ignis loco, hoc ferri vice: ac ſi vel vrere, vel ſecare opus, hoc ipſo vti neceſſe, atque hoc, ſi nihil profuerit, reliqua omnia euanida pereant, oportet. Hoc & iacentem animam ſuſcitamus, & tumeſcentem compeſcimus: hoc & ſuperuacanea amputamus, & quæ deſunt, ſupplemus, cæteraq. omnia conficimus, quæ ad animi conferunt incolumitatem. At ſane, vt vitam, quamoptime conſtituas, alterius hominis vita te ad idem exemplum, æmulationemq. parem pertrahere poſſit. At cum humanus animus decretorum minime verorū, ſententiarumq. à fide abhorrentium morbis laborauerit, hic demum Euangelici ſermonis vſus magnopere neceſſarius, non ſolum, vt qui tibi domeſtici ſunt, robores, atque confirmes; verum etiam, vt, cum externis bellum geras, ac manus conſeras*. Et alia, quæ proſequitur in hunc modum. Hinc S.Auguſt. ad attente, & reuerenter audiendum verbum Dei, filios ſuos exhortans ait: *Interrogo vos fratres, vel ſorores. Quid vobis plus eſſe videtur, Verbum Dei, an corpus Chriſti? Si verum vultis reſpondere, hoc vtique dicere debetis, quod non ſit minus Verbum* Dei, *quàm corpus Chriſti. Et ideo quanta ſolicitudine obſeruamus, quando nobis corpus Chriſti miniſtratur, vt nihil ex ipſo de noſtris manibus in terram cadat, tanta ſolicitudine obſeruemus, ne Verbum* Dei, *quod nobis erogatur, dū aliquid aut cogitamus, aut loquimur, de corde noſtro pereat. Quia non minus*

reus

S.Th.6.metaph.lect.6

2.Cor.6.

S.Tho.eod. c.6. lect.5.

Pſal.67.

Eodem loco

Chryſ.tom. 5.lib.4. de ſacerdotio, poſt med.ū.

S.Aug. homil. 26. & refertur 1. q. 1. c. Interrogo.

reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quàm ille, qui corpus Chriſti in terram cadere negligentia ſua permiſerit: ergo prædicatores Verbi Dei, comparatione vocationis internæ, non ſunt cauſa, ſine qua non, in prima acceptione, qua conditio, ſine qua non, per accidens ſe habet, & nihil conducit ad productionẽ effectus.

V. Tertia Cõcluſio. Conatus, & induſtria Eccleſiæ, ac miniſtrorũ eius, per quos infideles inducuntur ad fidem, & fideles ad pietatis opera exequenda; comprehendũtur nomine gratiæ præuenientis. Itaque gratiæ Dei, & ſingularis cuiuſdam prouidentiæ eius donum eſt, quod quis habeat prædicatores, & ſuaſores ad bonum. Hæc concluſio eſt expreſſa S. Aug. ſententia lib. 1. de peccatorum merit. & remiſs. cap. 22. cuius verba iam adduximus, & expendimus diſput. 56. nu. 13. idem docet ſuper pſal. 134. in expoſitione myſtica, vbi explicans illud: *Suſcitans nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit. Quas nubes?* Inquit, *prædicatores Verbi veritatis ſuæ: de quibus nubibus, alio loco iraſcens vineæ ſuæ, dicit: Mandabo nubibus meis, ne pluant ſuper illam imbrem, &c. De ipſis autem nubibus quid operatur? fulgura in pluuiam fecit, minas ad miſericordiam flexit, de terroribus irrigauit. Quãdo tibi minatur* Deus *per Prophetam, & per Apoſtolũ, & times; nonne corruſcatio terruit te? ſed, cum poenitendo corrigeris, & agnoſcis hoc miſericordia fieri, in pluuiam vertitur fulguris terror*. Idem dicit ſuper Pſalmum 87. vbi ſic loquitur: *Nimis occulta Dei gratia eſt, qua hominum mentes quodãmodo reuiuiſcunt, vt poſſint à quibuslibet eius miniſtris præcepta ſanctitatis audire, &c.* & poſt pauca: *Propterea*, inquit, *dixi vobis: Quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo: vt oſtenderet, eam ipſam fidem, qua credit, & ex morte ſui cordis anima reuiuiſcit, dari nobis à Deo. Quantumlibet ergo exiſtãt excellentes Verbi prædicatores, & veritatis, etiam per miracula ſua fortes, tamquam magni medici agant cum hominibus, ſi mortui ſunt, & ſua gratia non reuixerint: Nũquid mortuis facies mirabilia, aut medici exſuſcitabunt, & hi, quos exſuſcitabunt, confitebuntur tibi?* Et homilia 23. *Hæc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mihi, ſeruabam te mihi, vt adulterium non committeres, ſuaſor defuit: & vt ſuaſor deeſſet, ego feci; locus, & tempus defuit; & vt hæc deeſſent, ego feci. Adfuit ſuaſor, non defuit locus, non defuit tempus: vt non conſentires, ego terrui. Agnoſce ergo gratiã eius, cui debes, & quod non admiſiſti. Nullum eſt enim peccatum, quod fecit homo, quod non poſſit facere alter homo, ſi deſit rector, à quo factus eſt homo.* Idem fere eiſdem verbis dicit in ſoliloquijs cap. 15. & 16. Fauet S. Gregorius: *Idem*, inquiẽs, *ſæpe Doctori verbũ pro gratia tribuitur auditoris, & ſæpe propter culpam ſubtrahitur ſermo doctori. Pro auditoris namque gratia datur bonus etiam malis ſermo doctoribus: ſicut potuerunt phariſæi ſuppetere verba prædicationis, de quibus ſcriptum eſt: Omnia, quæcumque dixerint vobis, ſeruate, & facite: ſecundum autem opera eorum nolite facere. Propter auditorum vero reprobationem, bonis etiam Doctoribus ſermo ſubtrahitur, ſicut ad Ezechielem contra Iſraël dicitur: Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quaſi vir obiurgans, quia domus exaſperans eſt. Aliquando autem ſermo prædicationis propter vtroſque datur, aliquando propter vtroſque ſubtrahitur. Propter vtroſque enim datur, ſicut diuina voce Paulo apud Corinthios dicitur: Noli timere, ſed loquere. Et paulo poſt: Quia populus multus eſt mihi in hac ciuitate. Propter vtroſque vero ſubtrahitur: ſicut Heli ſacerdos & prauam filiorum cognouit actionem, & dignam increpationis non exercuit vocem, cum profecto futurum eſſet, vt in mortis ſupplicio, & iſtos reatus flagitij, & illum ſilentij poena mulctaret.* Quibus verbis expreſse docet, gratiam fieri auditoribus, cum eis à Deo prædicatores mittũtur: ergo conatus miniſtrorum Eccleſiæ, & eorum prædicatio nomine præuenientis gratiæ debet comprehendi. Confirmari poteſt hæc cõcluſio ex ijs, quæ in proœmio huius operis notauimus: ibi enim oſtendimus, auxilia externa, ſiue extrinſeca à libero arbitrio, per quæ homo inducitur ad Dei amorem, nomine gratiæ excitantis comprehendi.

Gratiæ Dei eſt, quod quis habeat prę dicatores.

Iſaiæ 5.

Gregor. lib. 20. moral. c. 18.

Matth. 23.

Ezech. 3.

Act. 18.

1. Reg. 3.

VI. Quarta Concluſio. Interior vocatio, & excitatio hominis non pendet ex induſtria, & conatu miniſtrorũ Eccleſiæ, quaſi talis induſtria ſupponatur ex natura, & nullo modo ſub nomine gratię præuenientis comprehendatur. Colligitur hæc concluſio ex præcedenti. Ad cuius maiorem explicationem notandum, aliquid poſſe

ad

Digitized by Google

ad gratiam pertinere dupliciter. Primo quidem modo: quia ſecundum ſuam eſſentiam,& entitatem eſt aliquid ſupernaturale, ſicut eſt habitus gratiæ,& charitatis,auxilium internum ſpeciale,quo Deus efficienter mouet liberũ arbitrium ad piã operationẽ:hæc enim ſunt dona Dei gratuita ſupernaturalia, ſecundum ſuam entitatem.Secundo modo poteſt aliquid ad gratiam,ſeu donum gratuitum pertinere, quia, licet ſecundum ſuam phyſicam entitatem non ſit quid ſupernaturale; ordinatur tamen ad ſalutem,& finem ſupernaturalem à Deo, qui illud aſſumit,tamquã medium ad excitandum interius,vel mouendum liberum arbitrium, vt tendat in finem ſupernaturalem. Huius generis eſt excitatio,qua per creaturas ſenſibiles,aut per externum prædicatorem,vel ſuaſorẽ, Deus mouet, & inclinat infidelem ad fidem,& peccatorem ad pœnitentiam. Illa enim externa prædicatio ſecundum ſuam entitatem non eſt intrinſece aliquid ſupernaturale, præſertim ſi fiat propter vanam gloriam, vel propter aliquem finem, qui ſit peccatum mortale;nihilominus ſecundum quod ordinatur à Deo ad conuertendum ad ſe peccatores,ordinem ſupernaturalem ingreditur, & ſub nomine gratiæ excitantis, qua Deus præuenit liberum eius arbitrium,comprehenditur;ac per conſequens ad gratiam excitantem in tota ſua latitudine ſumptam non præſupponitur, etiam vt conditio, ſine qua Deus homines ad ſe vocare non conſueuit.

Ad gratiã præuenientem pertinet aliquid dupliciter.

VII. Probatur hoc. Actus exteriores,quãuis ſecundum ſuam eſſentiã, & entitatem non ſint intrinſece actus morales;in exercitio tamen, ſecundum quod procedunt ex imperio voluntatis, & ad eius finem ordinantur, vere pertinent ad genus moris,vt 1.2.q.20.ar.1.& 2.docent communiter Thomiſtæ: ergo ſimiliter exterior prædicatio, & induſtria miniſtrorum Eccleſiæ, quamuis ſecundũ ſuam entitatem non ſint actiones ſupernaturales, tamen ſecundum quod ordinantur à Deo ad ſalutem eius,qui vocatur,vere comprehenduntur ſub vocatione diuina,& ſub ratione gratiæ præuenientis.

Actus exterior, vt pendens à volũtate, pertinet ad genus moris.

AD primum,& ſecundum argumentum ex factis à principio,facilis eſt ſolutio ex dictis: ſolum enim probant,vocationem internam regulariter pendere ex vocatione externa,quæ etiam nomine gratiæ præuenientis comprehenditur. Id quod ex locis Scripturæ eiſdem argumentis inductis non obſcure colligitur:nam in illis expreſſe aſſeritur,Deũ ipſum,qui peccatores iuſtificat, mittere prædicatores, vt ſalutem conſequantur, quotquot ſunt præordinati ad vitam æternam. Ait enim, Dominum meſſis mittere operarios in meſſem ſuam,&: *Quomodo prædicabunt,niſi mittantur.* Deus ergo eſt, qui ſua miſericordia prædicatores mittit:nõ ergo prędicatorum,& miniſtrorum Eccleſiæ induſtria,ad Dei præuenientem gratiam,etiam vt conditio,ſine qua non, interius homines vocarẽtur, præſupponitur ex natura.

Matth. 9. *Rom. 10.*

Ad tertium, cum ſua confirmatione, diſputatione ſequenti reſpondebo.

Diſputatio LXXVIII.

Vtrum Gratia excitans, quæ regulariter hominibus cõfertur, dependeat à conatu, & induſtria eius; qui excitatur.

I. ILLI doctores, qui ſentiunt, vocationem, & excitationem Dei internam pendere, vt à conditione, ſine qua non,ex induſtria, & conatu Eccleſiæ, & miniſtrorum eius; docent conſequenter, etiã pendere ex conatu, & induſtria eius, qui excitatur,& vocatur. Primum,& potiſſimum argumentum huius ſententię eſt illud, quod in confirmatione tertij argumenti diſputationis præcedentis tetigimus, Quia Deus regulariter non infundit nouas ſpecies, aut notitias credendorum ijs, quos ad fidem vocat; ſed ſupponit eas aliunde acquiſitas: atqui ad acquirendas neceſſario requiritur propria induſtria, & conatus eius, qui vocatur, vt quod ad audiendum Verbum Dei, animo intendẽdi his,quæ dicũtur,accedat,quod libros ſacros,vnde huiuſmodi ſpecies, & notitias acquirat; attente legat: ergo.

Secundo arguitur: nam Deus regulariter non confert hominibus gratiam præuenientem, & excitantem, niſi ipſi prius faciant, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ,

Digitized by Google

turæ, vt diſp. 56. nu. 2. & 3. contendebant probare: ſed ad faciendum, quod in ſe eſt ex viribus naturæ; requiritur propria induſtria, & conatus: ergo gratia excitans interior regulariter pendet ex propria induſtria, & conatu eius, qui vocatur, ſaltem vt à conditione, ſine qua regulariter non vocaretur à Deo.

Tertio arguitur, deſtruendo fundamentum potiſſimum oppoſitæ ſententiæ: ex eo enim probat, vocationem internam nullo modo pendere, etiam vt à conditione, ſine qua non, à conatu, & induſtria eius, qui vocatur, quia tunc vocatio interior nō eſſet gratuita, ſed debita: quod eſt contra rationem gratiæ; hæc autem ratio eſt nulla: ergo. Minor probatur: nam conditio, ſine qua non, nullo modo deſtruit, aut minuit rationem gratiæ, quia talis conditio non eſt alicuius valoris, nec importat meritum, cui ex debito correſpondeat gratia; alias vſus rationis, qui in adultis præſupponitur ad infuſionem gratiæ, tolleret, aut minueret rationem gratiæ: quia etiam eſt conditio, ſine qua non iuſtificarentur.

II. HVius difficultatis reſolutio facilis eſt, ſuppoſitis ijs, quæ diſp. præcedenti, & diſput. 56. dicta ſunt. Si enim loquamur de conatu, & induſtria eius, qui vocatur, procedente ex ſolis naturæ viribus; dicendum eſt, excitationem internā eius, qui vocatur, non pendere, etiam vt à conditione, ſine qua non, ab illius induſtria: idq; propter rationes, quibus diſputatione 56. oſtenſum eſt, falſam eſſe eorum ſententiam, qui dicunt, ſecundum communem modum, quem Deus ſeruat, non dare alicui auxilia præuenientis gratiæ, niſi prius ipſe faciat, quod in ſe eſt ex facultate naturæ. Eiſdem quippe argumentis efficaciter probatur; vocationem internam non pendere, etiam vt à conditione, ſine qua non, ab induſtria, & conatu eius, qui vocatur. Si autem loquamur de induſtria, & conatu procedente ex priori auxilio excitantis, & præuenientis gratiæ; nullum eſt inconueniens fateri, quod ſicut vnus effectus gratiæ dependet ab alio, ita vna excitatio interior dependeat ex alia, & eam præſupponit ſecundum communem modum, quem Deus ſeruat in excitandis hominibus, & vocandis. Sicut excitatio ad actum pœnitentiæ dependet ab excitatione ad actum timoris pœnarum inferni, qui regulariter præcedit perfectam contritionem: & idem dicendum proportionabiliter de pijs cogitationibus, deſiderijs, & petitionibus, quæ antecedunt actum pœnitentiæ, vel charitatis. Excitationē enim ad hos actus præcedit excitatio diuina, & motio per auxiliū ſpeciale ad pias cogitationes, deſideria, & orationes, quibus peccator pulſat ad oſtium diuinæ miſericordiæ. Omnes enim huiuſmodi actiones procedunt ex auxilio ſpeciali præuenientis gratiæ, vt ſupra oſtenſum eſt. Vnde perueniendum eſt tandem ad primam excitationem, ſiue ad gratiam præuenientem primam ſimpliciter, quæ à conatu, & induſtria eius, qui vocatur, etiam vt à conditione, ſine qua non, etiā ſecundum communem modū, quem in vocādis hominibus Deus ſeruat, minime dependeat: vt ſic primum initium ſalutis in ipſum Deum auctorem gratiæ, & non in facultatem naturalem noſtri arbitrij reducatur.

Vocatio interior nō dependet ab induſtria, & conatu naturali eius, qui vocatur.

Vocatio interior dependet quādoque ab alia, & eam præſupponit.

Gratia primo præueniens non pendet à conatu arbit. etiā vt à cōditione, ſine qua non.

III. PER hæc reſpondetur ad primum argumentum, quod illæ notitiæ, quæ antecedunt actum credēdi, procedunt ex ſpeciali impulſu Spiritus Sancti, vt S. Auguſtinus, & S. Thomas probant ex illo 2. Corinth. 3. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Quibus verbis Apoſtolus, ipſum cogitare myſteria fidei, vt credantur, ex Deo eſſe contendit, atque ex motione illius ſpeciali.

Aug. lib. de præd. SS c. 2. S. Tho. 1. p. q. 23. ar. 5. c.

Ad ſecundum reſpondetur, antecedens non eſſe admittendum, vt diſputatione 56. oſtenſum eſt.

IV. Ad tertium iam conſtat ex dictis eadē diſputatione 56. qualiter ratio gratiæ lædi videatur, ſi affirmet quis, vocationem internam pendere ab induſtria, & conatu eius, qui vocatur. Et ad inſtantiam propoſitam reſpondetur, quod, ſi loquamur de vſu rationis actuali, ex ſola facultate naturali procedente; eadem ratio eſt de vſu rationis, & de induſtria, & conatu eius, qui vocatur. Si autem ſermo ſit de vſu rationis, quaſi in habitu; talis vſus rationis tenet ſe ex parte ſubiecti: & ideo, quod præſupponatur ad iuſtificationem in adultis, non deſtruit rationem gratiæ; quia ratio gratiæ tunc tantum euertitur, quando datur propter aliquod opus naturæ,

Rationis vſus in quo ſenſu præſupponatur ad gratiam in adultis.

ræ, ſecundum illud, quod dicit Apoſtolus: *Si ex operibus; iam gratia non eſt gratia.*

Rom. 11.

POſt hæc diſputandum eſt de gratia ſufficienti. Circa quam duo pro nunc ſunt examinanda.

I. Quodnam auxilium dicatur vere ſufficiens ad ſalutem.

II. Vtrum omne auxilium ſufficiens ſecundum aliquam rationem ſit efficax.

Diſputatio LXXIX.

Quodnam auxilium gratiæ dicatur vere ſufficiens.

I. AD hanc difficultatem reſpondent communiter Theologi, illud auxilium gratiæ dici ſufficiens ad aliquem actũ, quo vere poteſt quis illum actum exercere, ſicut auxilium ſufficiens ad credendum eſt illud, quo homo poteſt credere; & auxilium ſufficiens ad pœnitendum eſt illud, quo homo poteſt pœnitere; & ſic proportionabiliter de alijs actibus virtutum. Ex quo inferunt, auxilium ſufficiens ad ſalutem eſſe illud, quo homo poteſt ſaluari. Colligunt hoc ex S. Auguſtino lib. de corrept. & gratia, c. 11. & 12. cuius verba diſput. 71. nu. 7. adduximus. Sed recentiores Theologi vlterius inquirunt, quidnam ſit neceſſarium ex parte auxilij diuini, vt per illud dicatur homo poſſe credere, poſſe diligere, aut poſſe perſeuerare. Quidam enim exiſtimant, quod, vt aliquod auxilium gratiæ dicatur vere ſufficiens, quo poſſit credere, diligere, aut perſeuerare, neceſſarium eſt, quod ſit ita ſufficiens, vt ex parte principij actiui, ſiue ex parte præuenientis auxilij nullum aliud auxilium ſit neceſſario prærequiſitum, vt actualiter credat, diligat, aut perſeueret. Probant ſuam ſententiam.

Diſp. 18. n. 20. & diſp. 23. nu. 32.

Primo ex ipſa etymologia nominis: Illud enim dicitur ſufficiens, vltra quod nõ requiritur aliud; ſi enim aliud neceſſariũ requireretur, illud ſolum auxilium, quod dicitur ſufficiens, reuera non eſſet ſufficiens: ergo illud auxilium eſt ſufficiens ad credendum, vltra quod nullum aliud auxilium antecedens cooperationem arbitrij ad actum credendi eſt neceſſarium, vt actualiter homo credat.

Secundo arguitur à ſimili: nam ſi ad aliquam electionem canonicã eſſent ſimpliciter neceſſaria duodecim ſuffragia, & Petrus, verbi gratia, ſolum haberet octo ſuffragia, non diceretur habere ſufficientia ſuffragia ad illam electionem: ergo ſimiliter, ſi vltra illud auxilium, quod dicitur ſufficiens ad credendum, eſt ſimpliciter neceſſarium aliud auxiliũ; illud primum auxilium reuera non erit ſufficiens, comparatione actus credendi, ſed ſolo nomine diceretur ſufficiens.

Tertio. Inter auxiliũ ſufficiens ad credendum, & actum ipſum credendi nullũ aliud axilium mediat: ergo illud eſt auxilium ſufficiens ad credendum, vltra quod nullum aliud auxilium eſt neceſſarium, vt homo actualiter credat. Probatur conſequentia: nam alias iam daretur auxilium medium inter auxilium ſufficiens, & actũ ipſum credendi. Antecedens autẽ probatur; quia non poteſt explicari, quidnam ſit illud medium; nõ enim eſt habitus, aut qualitas: nam habitus eſt aliquid permanens; medium autem illud non poteſt eſſe permanens, nec etiam eſt actus; alias enim inter auxilium ſufficiens ad credendum, & actum ipſum credendi mediaret alius actus credendi, quod eſt impoſſibile: ergo tale auxilium medium nihil eſt.

Confirmari poteſt hęc ſententia omnibus argumentis, quibus diſp. 98. contendemus probare, præter auxiliũ ſufficiens, non eſſe conſtituendum tamquam neceſſarium ad credendum auxilium efficax, ab auxilio ſufficiente realiter diſtinctum: ex hoc enim euidenter ſequitur, illud eſſe auxilium ſufficiens ad aliquam operationem, vltra quod nullum aliud auxilium præueniens eſt neceſſarium.

Contrariam ſententiam docent omnes doctores, qui ſentiunt præter auxilium ſufficiens, quod tribuit homini poſſe credere, poſſe diligere, aut poſſe perſeuerare, neceſſarium eſſe aliud auxilium efficax præuenientis gratiæ, quo Deus efficit, vt homo actualiter credat, diligat, aut perſeueret. Hi enim doctores cum neceſſitate talis auxilij efficacis ſaluant veram ſufficientiam auxilij ſufficientis, vt ex parte dicebamus diſputatione 18. nu. 20. diſput. 23. n. 32. ex S. Th. Pro cuius explicatione II.

Digitized by Google

Ferrar. 3. cont. Gent. cap. 155. Caiet. 1. 2. q. 109. art. 10. Medin. eodem art.

Supponendum eſt cum Caietano, & Ferrarienſe, & M. Medina, quod dupliciter intelligitur, liberum arbitriũ poſſe per aliquod auxilium producere aliquẽ actum. Primo modo abſolute, & ſimpliciter, hoc eſt ſine addito, ſicut cum aſſerimus, hominem per potentiam viſiuam poſſe videre, quia videlicet, quantum eſt ex parte potentiæ, per quam conſtituitur in actu primo ad videndum, non requiritur, vt vere dicatur poſſe videre, quod ſuperaddatur illi aliqua alia potentia, aut virtus, tribuẽs in actu primo ipſum poſſe videre; quamuis vltra potentiam viſiuam alia plura requirantur, vt quis actu videat; vnde ex ſola potentia nõ poteſt inferri vſus, ſeu operatio illius in actu exercito. Et in hoc ſenſu aſſerendum eſt, per auxilium ſufficiens vere poſſe hominem operari actum illum, cõparatione cuius dicitur ſufficiens, etiãſi numquam ſit operaturus, niſi Deus auxilio efficaci efficiat, vt illud poſſe reducatur ad actum ſecundum. Secundo modo id poteſt intelligi de principio, ſiue auxilio, quo poteſt complete operari: ita videlicet, vt non ſolum habeat quis principium, quo vere poſſit operari, ſed etiam habeat complementum, diſputatione 18. nu. 10. & diſputatione 19. num. 5. inſinuatum, quo in ipſo exercitio operetur, & velit; de quo diſputatione 23. nu. 32. aliqua diximus.

III. Prima ergo Concluſio ſit. Illud auxilium dicitur complete in hac ſecunda acceptione ſufficiens ad aliquam operationem, vltra quod nullum aliud auxilium eſt abſolute neceſſarium, vt illa operatio actu producatur. In hac concluſione conueniunt auctores vtriuſque ſententiæ, & eam probant efficaciter argumenta facta à principio.

Auxilium gratiæ, quod dicatur vere ſufficiens.

Secunda concluſio. Illud auxilium dicitur vere ſufficiens in prima acceptione ad aliquam operationem, quod tribuit poſſe, comparatione eiuſdem operationis, ita videlicet, vt nullum aliud auxilium ſit abſolute neceſſarium, vt homo vere dicatur poſſe illam operationem producere; ſicut auxilium ſufficiens ad credendum eſt illud, quo homo poteſt credere: & auxilium ſufficiens ad perſeuerandum eſt illud, quo poteſt perſeuerare, ſi velit. In hac etiam concluſione nulla eſt controuerſia inter doctores; eſt enim conceptis verbis aſſerta ab Auguſtino locis ſuperius allegatis, quam etiam probant efficaciter argumenta facta à principio.

Tertia Concluſio. Hæc duo ſimul ſunt compoſſibilia, quod ſcilicet præter auxiliũ ſufficiens, quod tribuit poſſe, ſit abſolute neceſſarium aliud auxilium præuenientis gratiæ efficacis, tribuens actualiter pie operari, & nihilominus auxilium illud, quod dicitur ſufficiens, ſit vere ſufficiens. IIII.

Itaque, vt auxilium præuenientis gratiæ ſit ſufficiens, non requiritur, quod ſit ita ſufficiens, vt ad operandum actualiter non ſit neceſſarium ſimpliciter aliud auxiliũ ordine cauſalitatis præueniẽs ipſam operationem. Hanc concluſionem ſtatuit Caiet. Ferrar. & M. Medina locis citatis, & probatur. Primo: nam plura ſunt neceſſaria, vt quis actu operetur, quam vt poſſit operari, vt ex præmiſſis patet: ergo bene ſtat, quod aliquis habeat omnia prærequiſita, quibus reuera poteſt operari, abſque eo, quod habeat omnia neceſſario prærequiſita, vt actualiter operetur: ergo vere ſaluatur auxilium ſufficiens, quo homo poteſt credere, diligere, aut perſeuerare, ſi velit, etiã ſi aſſeratur, vt homo actualiter credat, diligat, aut perſeueret, eſſe ſimpliciter neceſſarium aliud auxiliũ prçuenientis gratiæ, quo Deus efficiat, hominem credere, diligere, aut perſeuerare. Reſpondent auctores oppoſitæ ſententiæ, ea, quæ neceſſario requiruntur ad actualẽ operationem, nempe actualẽ concurſum Dei generalem, vel concurſum gratiæ adiuuantis, non eſſe ex prærequiſitis antecedenter ad piam operationem; ſed ex concomitantibus, & ſimul concurrentibus cũ libero arbitrio ad eamdem operationem. Sed hæc ſolutio ſatis manet impugnata ex dictis diſp. 18. & 23. Oſtẽſum eſt enim, concurſum Dei generalem eſſe influxum Dei immediatũ in cauſas ſecundas, eaſq; præmouere, ac prædeterminare ad ſuas operationes, vnãmquamque iuxta modũ propriæ naturæ: ergo connumerari debet inter prærequiſita antecedenter, non quidem ordine temporis, ſed rationis, & cauſalitatis ad piam operationem. *Reſpõſio.* *Cõfutatio*

Secundo probatur. Potentia viſiua eſt principium ſufficiens ad vidẽdum, etiam ſi actualis viſio numquam fiat, niſi accedẽte lumine, & cauſa vniuerſali eã mouente: ergo ſimiliter auxiliũ ſufficiens ad credendum V.

Digitized by Google

dendum eſt vere ſufficiens in ſuo genere; quamuis vltra illud ſit ſimpliciter neceſſarium auxilium efficax, quo Deus efficit, vt homo credat.

Tertio idipſum probari poteſt: nam, vt diſput. 86. manifeſtum fiet, Deus per auxilium gratiæ efficacis, vere efficienter facit nos cooperari, eidem gratiæ libere conſentiendo; ergo prædictum auxilium efficax eſt ex prærequiſitis, & antecedentibus, non quidē ordine temporis, ſed ordine rationis, & cauſalitatis ad operādū.

VI. AD primum argumentum reſpondetur, illud dici auxilium ſufficiens, vltra quod nō requiritur aliud auxilium, tribuens poſſe operari; non tamen inconuenit, quod vltra auxilium ſufficiens ſit neceſſarium aliud auxiliū tribuens actualiter operari.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, quod, vt quis poſſit eligi ad aliquod officium, ſufficit, quod poſſit habere ſuffragia, quæ ſecundum ius Pontificium ad electionem canonicam requiruntur. Vt autem eligatur de facto, requiritur in caſu poſito, quod habeat pro ſe duodecim ſuffragia. Et eodem modo, vt quis poſſit credere, requiritur, quod habeat in ſe receptum auxilium ſufficiens, tribuens poſſe: vt autē actualiter credat, neceſſarium eſt, vt habeat auxilium efficax, quo fiat actualiter credens. Ad cuius maiorem explicationem notandum, quod, vt quæſtione ſexta de veritate, artic. 3. ad ſeptimum, docet Sanctus Thomas, *dupliciter dicitur aliquid poſſe in aliquid. Primo modo, conſiderando potentiam, quæ eſt in illo; ſicut dicimus, quod lapis poteſt moueri deorſum. Alio modo, conſiderando id, quod ex parte alterius eſt, ſicut ſi diceremus, quod lapis poteſt moueri ſurſum per potentiam proÿcientis.* Sic ergo dicēdum eſt, quod, qui actualiter mouetur à Deo ad credēdum auxilio ſufficienti, inhærente intellectui, & voluntati, dicitur poſſe credere per potentiam formalem, & proximam, quæ eſt in ipſo. Sed, ſi nullo modo à Deo moueatur ad credendum, ſicut ſunt infideles negatiue, qui nihil de Euangelio audierunt; illi dicuntur poſſe credere, tum per potentiam, quæ eſt in alio, quia poſſūt moueri à Deo auxilio ſufficienti, quod tribuit poſſe; tum etiam per radicalem potentiam, quæ eſt in creato arbitrio: quia, dum eſt in via, flexibile eſt à malo in bonum. Et hac ratione Sanctus Thomas tertia parte, quæſtione octaua, articulo tertio, ad primum docet, Chriſtum eſſe caput etiam infidelium: quia *infideles, etſi actu non ſint de Eccleſia; ſunt tamen de Eccleſia in potentia: quæ quidem potentia in duobus fundatur. Primo quidem, & principaliter in virtute Chriſti, quæ eſt ſufficiens ad ſalutem totius humani generis. Secundario in arbitriÿ libertate:* quia, videlicet quilibet homo, dum eſt in via, habet liberum arbitrium vertibile à malo in bonū, eo quod in malo nullus viator eſt totaliter obfirmatus: hoc enim ſolum competit damnatis, quia ſunt in termino.

Ad tertium reſpondetur, quod inter auxilium ſufficiens ad credendū, & actum credendi mediat auxilium efficax, prædeterminans liberum arbitrium ad actum ipſum credendi, vt ſupra oſtenſum eſt. Et ad impugnationem dicendum, illud auxilium non eſſe habitum, vel qualitatem, nec actum noſtrum, ſed motionem virtuoſam ad actum, vt diſputatione 18. & 19. latius explicuimus. *Diſp. 19. n. 11. & diſp. 22. n. 22.*

Diſputatio LXXX.

Vtrum omne auxilium ſufficiens, ſecundum aliquam rationem ſit efficax.

PRIMA ratio dubitandi eſt: nam auxilium ſufficiens, & efficax eſſentialiter, & ſpecifice inter ſe diſtinguūtur: ergo etiam ſecundum diuerſas rationes, vel comparatione diuerſorum, non poſſunt ſimul eidem auxilio conuenire. I.
Probatur conſequentia: nam ſpecies ex equo diuidentes genus, non poſſunt ſimul eidē conuenire; impoſſibile eſt enim, idem animal ſimul eſſe hominem, & equum, quia homo, & equus ſunt ſpecies animalis inter ſe diſtinctæ.

Secūdo. Vt ſupra dictum eſt, auxilium ſufficiens tribuit poſſe operari; auxilium autem efficax tribuit actualiter operari: ſed poſſe operari, & actualiter operari non ſunt idem: ergo auxilium ſufficiens, &

Digitized by Google

auxilium efficax non ſunt idem: impoſſibile eſt ergo, quod idem auxilium ſimul ſit efficax, & ſufficiens, etiam comparatione diuerſorum.

Tertio. Habitus, eo quod ſpecificatur per actus, & actus per obiecta, non poteſt eſſe principium ſufficiens reſpectu vnius actus, & efficax reſpectu alterius, niſi actus ille ad eamdem ſpeciem pertineat, vt patet in habitu temperantiæ, cui contingit eſſe principium efficax actus temperantiæ circa carnes, & principium ſufficiens actus temperantiæ circa oua: at vero impoſſibile eſt, quod ſit principium ſufficiens, comparatione actus temperantiæ, & principium efficax, comparatione actus alterius virtutis, vt puta fortitudinis, vel iuſtitiæ. Sed ſimiliter auxilium actuale ſpecificatur per actus, ad quos ordinatur, & actus per obiecta: ergo impoſſibile eſt, quod idem auxilium ſimul ſit efficax, comparatione vnius actus, & ſufficiẽs, comparatione alterius, niſi actus illi ſint eiuſdem ſpeciei; ac per conſequẽs auxilium ſufficiens, reſpectu contritionis perfectæ, efficax eſſe non poterit, comparatione timoris pœnarum inferni, vel alterius actus, ſpecie diſtincti ab actu contritionis perfectæ. Et ſi hoc admittatur idẽ eſſet dicere, aliquod auxilium eſſe ſufficiẽs, comparatione vnius actus, & efficax, comparatione alterius, ac ſi diceretur, aliquod auxilium eſſe ſufficiens, comparatione vnius actus fidei, & ſimul efficax comparatione alterius actus eiuſdem virtutis fidei, quod etiam eſt impoſſibile.

Quarto. Auxilium actuale non eſt aliquid permanens in anima, ſed tranſiens, & effluens cum ipſa operatione: ergo, ſi eſt efficax reſpectu vnius actus, non poteſt eſſe ſufficiens reſpectu alterius. Probatur conſequentia: nam, tranſacta illa operatione, reſpectu cuius eſt efficax, iam habuit omnem effectum, quem poteſt habere, & totaliter deſiuit eſſe; ac per conſequens non poterit dici amplius auxilium ſufficiens, reſpectu alicuius operationis. Confirmatur, Auxilium actuale identificatur realiter cum operatione, ad quam datur, ſicut motus identificatur realiter cum ſuo termino: ſed nullum auxilium actuale identificari poteſt cũ duabus actionibus ſpecie diſtinctis; alias illæ operationes identificarentur realiter inter ſe: nam quæ ſunt idem realiter vni tertio, ſunt idem realiter inter ſe: ergo impoſſibile eſt, quod idem auxiliũ actuale ſit ſufficiens reſpectu vnius actus, & efficax reſpectu alterius.

HIS tamen non obſtantibus, dicendum eſt, omne auxilium ſufficiens comparatione vnius actus, ſemper eſſe efficax, reſpectu alterius, ad quem efficiendum decreto abſoluto diuinæ voluntatis deſtinatur. II.

Auxilium ſufficiens comparatione vnius actus, ſemper eſt efficax cõparatione alterius.

Vt verbi gratia, auxilium ſufficiens ad actum fidei efficaciter producit in homine pias cogitationes, & notitias credendorum, vel pia deſideria habendi fidem, & alios huiuſmodi actus imperfectos, qui regulariter loquendo, antecedunt aſſenſum fidei. Similiter auxilium ſufficiens ad actum contritionis producit efficaciter in homine conſiderationem pœnarum inferni, aut bonitatis diuinæ, vel turpitudinis peccati, timorem inferni, vel attritionem, aut alios huiuſmodi actus imperfectos; qui regulariter perfectam contritionem antecedunt. Hãc ſententiam docent communiter recentiores Thomiſtæ, præſertim M. Medina 1. 2. q. 109. ar. 10. circa finem. Et probatur.

Primo ex illo Iſaiæ 55. *Et quomodo deſcendit imber, & nix de cœlo, & illuc vltra non reuertitur, ſed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat ſemen ſerenti, & panem comedenti; ſic erit Verbum meum, quod egredietur de ore meo. Non reuertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcumque volui, & proſperabitur in his, ad quæ miſi illud.* Quibus verbis ſignificatur, vocationem internam, qua Deus alloquitur animam, vacuam non eſſe, aut ſine fructu; ſed ſemper habere in homine aliquem effectum, illum videlicet, quem Deus efficaciter vult, vt habeat; quamuis eadem vocatio interior, comparatione actus perfecti, ad quem vltimate ex voluntate Dei antecedente ordinabatur, ſit ſufficiens: ergo idem auxilium, quod eſt ſufficiens, comparatione alicuius actus perfecti, ſimul eſt efficax, comparatione aliorum actuum imperfectorum, qui perfectum actum regulariter antecedunt, & ad illum ordinantur.

Secundo probatur; quoniam auxilium actuale numquam reperitur in intellectu hominis, aut voluntate abſque operatione eiuſdem intellectus, & voluntatis: III.

in

in hoc enim diſtinguitur ab habituali auxilio: nam habitus eſt aliquid permanens in anima, etiam quando nihil operatur: auxilium autem actuale eſt aliquid fluens, ſicut & operatio; vnde & cum ipſa operatione tranſit: ergo auxilium ſufficiens actuale ſemper habet coniunctã aliquam operationem, quam producit: ergo reſpectu eiuſdem operationis, tale auxilium erit efficax, quamuis comparatione vlterioris actus perfecti, ad quem vltimate ordinabatur, ſit ſufficiens.

Excitatio animæ nõ ſit abſque eius operatione. Tertio probatur: nam Deus per auxilium ſufficiens excitat animam, vt ſupra dictum eſt, ſed implicat contradictionem, quod anima excitetur formaliter, niſi per actum vitalem à ſe elicitum, cum eiuſmodi excitatio ſit vitalis, quæ ſine actu vitali fieri non poteſt: ergo auxilium ſufficiens ſemper producit in homine aliquem actum vitalem, ſaltem indeliberatum: ergo comparatione illius, tale auxilium ſemper eſt efficax.

IV. Quarto. Impoſſibile eſt, quod Deus actualiter moueat animam, & anima non moueatur actualiter, cum mouens, & motum dicantur correlatiue; ſed per auxiliũ ſufficiens actuale, Deus mouet animam: ergo anima mouetur actualiter: ergo per aliquem actum à ſe elicitum; anima enim numquam mouetur actualiter, niſi elicien do aliquem actum: ergo auxilium ſufficiens erit ſemper efficax, comparatione illius actus.

Quinto. Sicut gratia diuiditur in gratiam ſufficientem, & efficacem, ita etiam diuiditur in præuenientem, & ſubſequentem, vt prima ſecundæ, quæſt. 111. art. 3. docet S. Thomas: ſed gratia, reſpectu vnius effectus, poteſt eſſe præueniens, & ſubſequens reſpectu alterius, vt in corp. eiuſdem articuli docet Sanctus Thomas: ergo ſimiliter idem auxilium actuale poterit eſſe efficax comparatione vnius effectus, & ſufficiens cõparatione alterius.

Confirmatur. Idem habitus eſt ſimul ſufficiens in ordine ad vnum effectum, & efficax in ordine ad alium: habitus enim gratiæ efficaciter iuſtificat animã, & eam ſanat, & ſimul eſt ſufficiens radix comparatione operis meritorij: ſimiliter etiam habitus charitatis efficaciter facit hominem dilectorem Dei, & ſimul eſt principium habituale ſufficiens, comparatione dilectionis Dei actualis: ergo ſimiliter idẽ auxilium actuale poterit ſimul eſſe auxilium ſufficiens, comparatione vnius effectus, & efficax reſpectu alterius.

Sexto probatur. Magis diſtant inter ſe album, & nigrum, quàm auxiliũ ſufficiens, & auxilium efficax, cum illa duo ſint inter ſe contraria, non autem hæc: ſed idem ſubiectum, reſpectu diuerſorum, poteſt eſſe album ſimpliciter, & nigrum ſecundum quid: ergo ſimiliter idem auxilium poterit eſſe ſimpliciter ſufficiens, & ſecundum quid efficax, reſpectu diuerſorũ effectuũ.

Ad primum argumentum reſpondetur primo, quod ſicut gratia non diuerſificatur ſecundũ eſſentiam per hoc, quod eſt præueniens, & ſubſequens; operans, & cooperans, ſed ſolum ſecundum diuerſos effectus; ita proportionabiliter auxilium actuale non ſemper diuerſificatur ſecundum eſſentiam per hoc, quod eſt ſufficiens, & efficax; ſed quandoque diuerſificatur ſolum ſecundum diuerſos effectus. Dicitur enim efficax comparatione effectus, ſiue actus imperfecti, quem producit, & ſufficiẽs comparatione actus perfecti, quem poteſt producere, & ad quem vltimate ordinatur. Secundo reſpondetur facilius. Auxilium, quod eſt abſolute, & ſimpliciter efficax, diſtingui realiter, & ſecundum eſſentiã ab auxilio, quod eſt ſolum ſufficiens, non tamen inconuenit, quod auxilium efficax ſecundum quid, identificetur realiter cum auxilio, quod ſimpliciter eſt ſufficiens. V.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, ſolum concludere, quod idem auxilium non ſit ſufficiens, & efficax reſpectu eiuſdem, ſed ſolum reſpectu diuerſorum.

Habitus eſt principiũ actuũ in eſſe naturæ differentiũ ſpecie. Ad tertium reſpondetur, quod actus imperfecti non ſpecificant habitum, ſed ſolum actus perfecti; quia imperfecti actus ordinantur ad actus perfectos. Vnde idem habitus poteſt eſſe principium actuum in eſſe naturæ differentium ſpecie; præſertim ſi vnus ad aliũ ordinetur, dum tamen in genere moris ad eamdem ſpeciem pertineãt; ſicut temperata comeſtio carnium, & temperata comeſtio piſcium diſtinguuntur ſpecie in eſſe naturæ; cũ tamen in genere moris certum ſit, ad eamdem ſpeciem virtutis pertinere. Similiter etiam colligere pecunias ad reſtitutionẽ faciendam, & velle reſtituere ſunt actus

ſpecie diſtincti, & tamen, quia vnus ordinatur ad alium, poteſt eadem virtus iuſtitiæ eſſe principium vtriuſque actus. Cum ergo actus imperfecti, quos de facto producit in nobis auxilium ſufficiens, ordinentur, tamquam ad finem, ad vlteriorem actum perfectum; non inconuenit, quod idem auxilium ſit efficax comparatione actuum imperfectorum, & ſimul ſit ſufficiens, comparatione actus perfecti, ad quē vltimate dirigitur. Nec eſt eadem ratio de habitu, comparatione actus temperantiæ, & fortitudinis, vel iuſtitiæ: nam huiuſmodi actus ſunt perfecti, quorum vnus non ordinatur per ſe ad alium: & ideo non poteſt idem habitus eſſe principium ſufficiens, comparatione actus temperantiæ, & principium efficax, comparatione actus iuſtitiæ, vel fortitudinis. Secundo reſpondetur, quod etiam habitus ſuo modo eſt principium efficax reſpectu vnius, & principium ſufficiens, reſpectu alterius: nam, vt ſupra dictum eſt, habitus efficaciter conſtituit potentiam in actu primo, tribuens illi virtutem operatiuã, ipſamq. qualificans, & ſimul eſt principium ſufficiens, reſpectu operationis, quam poteſt producere.

VI. Ad quartum reſpondetur, quod toto illo tempere, quo auxilium ſufficiens potentiam afficit, ſimul producit efficaciter actus illos imperfectos, de quibus diximus ſupra, & eſt principium ſufficiens in ſuo genere, cõparatione actus perfecti, ad quem ordinatur. Quod ſi de facto liberum hominis arbitrium per illud auxilium actũ perfectum non producit, id ex eius culpa procedit; quia noluit bene vti eodem auxilio; ſed, illi reſiſtendo, impedimentum poſuit, ne Deus ſua gratia progrederetur vlterius, hominem adiuuando, vt perfectum actum produceret. *Deus enim*, vt S. Thomas docet, *quantum in ſe eſt, paratus eſt omnibus gratiam dare. Vult enim, omnes homines ſaluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire, vt dicitur* 1. *ad Timot.* 2. *Sed illi ſoli gratia priuantur, qui in ſeipſis gratiæ impedimentum præſtant; ſicut Sole mundum illuminante, in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, ſi ex hoc aliquod malum ſequatur, licet videre non poſſit, niſi lumine Solis præueniatur.* *S.Thom.3. cont. Gent. c. 159.*

Ad confirmationem reſpondetur, auxilium actuale tam ſufficiens, quàm efficax diuinæ gratiæ realiter diſtingui ab operatione, ad quam ordinatur, vt diſputatione 19.nu.8.dictum eſt.

In calce huius tractatus de gratia excitante, & ſufficiente, ſe offerebat grauis difficultas examinanda: Vtrum auxilium ſufficiens diuinæ gratiæ detur omnibus hominibus etiam reprobis, & obduratis. Sed de hoc agendum erit ex profeſſo inferius, inter diſputandum de reprobatione. Et hæc de gratia excitante, & ſufficiente dicta ſufficiant. *Diſp.111.*

* *
*

Libri Octaui Finis.

DE

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia.

Liber Nonus.

IN QVO AGITVR DE AVXILIO GRATIAE Operantis, & Cooperantis, Adiuuantis, ſeu Efficacis.

CONSIDERATIS auxilijs gratię excitantis, & ſufficientis; reſtat, vt de auxilijs gratiæ adiuuantis, operantis, & cooperantis, ſeu efficacis diſputemus. Cum autem hæc auxilia poſſint dupliciter conſiderari, videlicet ſecundum ſe, & per comparationem ad auxilia gratiæ excitantis, & ſufficientis; primo agendum eſt de his auxilijs ſecundum ſe; poſtea conſiderandum de illis per comparationem ad auxilia gratiæ excitantis, & ſufficientis. Circa primum 14. ſunt examinanda.

I. Quid ſit gratia operans, quid cooperans, & quomodo à gratia operante diſtinguatur.

II. Vtrum gratia cooperans, inquantum cooperans, ſeu adiuuans ſit præueniens, ſeu præmouens liberum arbitrium ad conſenſum; an ſolum ſimultanee cum libero arbitrio in eumdem conſenſum influat.

III. Quid ſit auxilium efficax, & in quo eius efficacia conſiſtat.

IIII. Quotuplex ſit auxilium efficax.

V. Vtrum auxilium gratiæ adiuuantis, cooperantis, vel efficacis, & liberum arbitrium in ordine ad piam operationem ſint duæ cauſæ partiales, ſicut duo trahentes nauim.

VI. Vtrum Deus per auxilium efficax præoperantis gratię, faciat efficienter proprie, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, quod liberum arbitrium ſuum adhibeat influxum in conſenſum; an ſolum moraliter id efficiat, ſuadendo, inuitando, alliciendo.

VII. Vtrum auxilium efficax actuale ſubiaceat noſtri arbitrij poteſtati, quantum ad vſum, ſicut ſubiacent habitus, quibus vtimur, cum volumus.

VIII. Vtrum in eo, qui habet habitus infuſos ad eliciendum actum ſupernaturalem, ſit neceſſarium auxilium ſpeciale non ſolum excitantis, ſed etiam adiuuantis gratiæ, ab auxilio habitus infuſi realiter diſtinctum.

IX. Vtrum liberum arbitrium creatum ſit prima cauſa, vel prima radix ſuæ determinationis.

X. Vtrum auxilium gratiæ in ratione efficacis auxilij dependeat ex libero influxu arbitrij creati cum illo: an vero ſit efficax ſecundum ſe, & vt venit à Deo antecedenter ad liberum conſenſum eiuſdem arbitrij. Vbi expenduntur quidam modi loquendi circa naturam auxilij efficacis.

XI. Vtrum Deus per auxilium efficax præoperantis gratiæ prædeterminet liberum arbitrium ad conſenſum.

XII. Vtrum liberum arbitrium, motum à Deo auxilio efficaci, poſſit etiam in ſenſu compoſito idem auxilium abijcere,

Digitized by Google

cere, diſſentire, & non conuerti. Vbi expenduntur, & explicantur quædam decreta Concilij Tridentini, & Senonenſis.

XIII. Vtrum poſſit liberum hominis arbitrium reſiſtere efficaci auxilio.

XIV. Quomodo explicandus ſit, & intelligendus ſenſus compoſitus, & diuiſus, cum aſſeritur, liberum hominis arbitrium, à Deo motum auxilio efficaci, nõ poſſe in ſenſu compoſito diſſentire, aut non conuerti, ſed ſolum in ſenſu diuiſo.

Diſputatio LXXXI.

Quid ſit gratia operans, quid cooperans, & quomodo inter ſe diſtinguantur.

I. HVIVS difficultatis reſolutio valde neceſſaria eſt, ad intelligendam, & explicandam naturã, & proprietatem efficacis gratię, atque ad aperiendã mentem Sanctorum Auguſtini, & Thomæ circa eiuſdem gratiæ virtutem, & efficacitatem, & concordanda varia loca eiuſdem Auguſtini, quæ primo aſpectu inter ſe videntur contraria. Sunt tot ſententię in hac parte, quot capita, ſed quæ magis circumferuntur apud Theologos, reducuntur ad quatuor. Prima eſt aſſerẽtium, quod gratia dicitur operans in ordine ad actus interiores; cooperans autem in ordine ad actus exteriores. Probant ſuam ſententiam.

Primo ex S. Thoma, 1. 2. q. 111. ar. 2. vbi ait, quod, quantum ad actum interiorem, voluntas ſe habet, vt mota: & ideo, ſecundum quod Deus mouet voluntatem ad hunc actum, dicitur gratia operans: & inferius ſubdit, quod reſpectu actus exterioris dicitur gratia cooperans. Idem dicit in 2. d. 26. q. 1. art. 5.

Secundo arguitur auctoritate S. Aug. lib. de gratia, & lib. arb. c. 17. vbi explicans illud ad Philippenſes 2. *Deus eſt, qui operatur in vobis & velle, & perficere: Pro bona voluntate*, inquit. *Ipſe, vt velimus, operatur, incipiens, qui volentibus cooperatur, perficiens*; & mox ſubdit: *Vt velimus, ſine nobis operatur; cum autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum cooperatur.* Quibus verbis ipſum velle, qui eſt actus internus, tribuit gratiæ operanti; opus autem externum, quod verbum, facere, ſignificat, tribuit gratiæ cooperanti.

Confirmatur auctoritate S. Bernardi, qui eumdẽ locum ad Philippenſes 2. explicans, inquit, quod, cum tria ſint, bene cogitare, bene velle, & bene operari, duo priora ſunt ipſius Dei, tertium vero dicitur Dei, & noſtrum. Vbi actum ipſum internum, ſcilicet bene cogitare, & bene velle tribuit gratiæ operanti: actum autem externum bonum refert in Deum, nobiſcum cooperantem. *S. Bern. lib. de grat. & lib. arb. circa finem.*

II. Secunda ſententia eſt quorumdam ex recentioribus Theologis, qui affirmant, gratiam operantem eamdem eſſe cum gratia excitante, alliciente, inuitante, ſeu moraliter mouente liberum arbitrium ad actus ſupernaturales: cooperantem vero identificari cum gratia coadiuuante, ſeu pariter cum libero arbitrio in piam operationem influente. Dicunt enim, vnam, & eamdem numero gratiam, quatenus excitat, allicit, & inuitat arbitrium noſtrum ad actus credendi, ſperandi, diligendi, aut pœnitendi, appellari præuenientem, ac excitantem gratiam; eaq. conſideratione præuenire arbitrium noſtrum ad eiuſmodi actus; quatenus vero conſentiente iam noſtro arbitrio, & cooperante actus, ad quos illa inuitat, & allicit; ipſa quoque nouo influxu, & actione cooperatur eoſdem actus; appellari adiuuantem, & cooperantem gratiam. Et pro hac ſententia eſt

Tertium argumentum, quod eius auctores ſæpius inculcant, & ſumitur ex Cõcilio Tridentino, ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. cuius verba diſp. 74. num. 1. adduximus, vbi Concilium eamdem appellat præuenientem, excitantem, & adiuuantem gratiam, eidemq. gratiã aſſentiendo, & cooperando, ait, liberum arbitrium ad iuſtificationem diſponi. Diſpoſitio ergo illa fit cooperante, & conſentiente libero arbitrio cum gratia præueniente, ac excitante; ac proinde cooperante ſimul cum eodem gratia illa, quæ actum liberũ præuenit, & ad eiuſmodi actũ excitauit. Non ergo ſunt diſtinctæ gratiæ, præueniens, & cooperans, atque adiuuans; ſed vna, & eadem, quæ ſpectata, antequam liberum

arbi-

Digitized by Google

arbitrium cum ea cooperetur, eliciatq. actum liberum, per quem ad iuſtificationem diſponatur; dicitur præueniens: ſpectata vero, prout cooperante iam cum illa libero arbitrio, ipſa etiam cooperatur, & influit in eumdem actum, dicitur cooperans, & adiuuans.

Confirmatur ex verbis illis can. 4. eiuſdem ſeſſ. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari, aſſentiendo Deo excitanti, &c.* Vbi vides, Concilium affirmare, liberum arbitrium cooperari cum Deo excitante, dum aſſentitur, ac ſe ad gratiam iuſtificantem diſponit, ac proinde Deum per gratiam excitantem cooperari etiam cum illo ad eamdem diſpoſitionem: cooperans enim cooperanti dicitur cooperans: ergo gratia operans idem eſt, quod gratia excitans; & gratia cooperans, idem, quod adiuuans.

III. Quarto, idem probant auctoritate S. Auguſtini, lib. 1. de gratia, & libero arbitrio, c. 16. dicente: *Certum eſt, nos mandata ſeruare, ſi volumus: ſed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum eſt, vt tantum velimus, quantum ſufficit, vt volendo faciamus. Certum eſt, nos velle, cum volumus, ſed ille facit, vt velimus bonum, de quo dictum eſt: Præparatur voluntas à Domino, & à Domino greſſus hominis dirigentur: &: Deus eſt, qui operatur in vobis & velle, & perficere. Certum eſt, nos facere, cum facimus, ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit: Faciam, vt in iuſtitijs meis ambuletis.* Et cap. 17. *Quis*, inquit, *iſtam, & ſi paruam, dare cæperat charitatem, niſi ille, qui præparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incepit: Quoniam ipſe, vt velimus, operatur, incipiens, qui volentibus cooperatur, perficiens. Vt ergo velimus, ſine nobis operatur; cum autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum cooperatur; tamen ſine illo, vel operante, vt velimus, vel cooperante, cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.* Ex quo teſtimonio colligitur, gratiam operantem eſſe illam, qua præparatur voluntas à Domino, & hanc eamdem eſſe, qua dicitur Deus facere, vt velimus, vel vt faciamus. Conſtat autem, hoc fieri à Deo in nobis per gratiam excitantem: per illam enim nos illuminando, dirigit greſſus noſtros, quod huic gratiæ operanti ibidem Auguſtinus tribuit, & alliciendo voluntatem, eam præparat, vt ſuauiter velit credere, amare, aut operari: ergo ſecundum Auguſtinum gratia operans eadem eſt cum excitante, & cooperans eadem eſt cum adiuuante.

Pſal. 36. *Philip. 2.* *Ezech. 36.*

IIII. Quinto. Deus non ideo dicitur operari in nobis, vt velimus, quia ipſe ſolus faciat in nobis ipſum velle, ſed quia ipſe eſt, qui operatur in nobis initium bonæ voluntatis, quæ non perficitur ſine nobis: hoc enim eſt, quod Auguſtinus ait: *Ipſe, vt velimus, operatur, incipiens, qui volentibus cooperatur, perficiens.* Non operatur autem Deus in nobis initium ſalutis, niſi per excitantem gratiam, vt ex Concilio Tridentino conſtat: eſt ergo idem munus operantis, & excitantis gratiæ, & conſequenter idem erit etiam cooperantis, & adiuuantis.

Sexto. Probatur ex ipſa nominum ſignificatione: nam denominatio cooperantis gratiæ per ſe notiſſima eſt, & apertiſſime quadrat gratiæ adiuuanti, quæ ſtudijs cooperatur humanis, vt recte Ambroſius dixit lib. 2. in Lucam. Et (quod valde notandum eſt) indicatur in illa voce quædam ſimultanea coniunctio voluntatis, & gratiæ adiuuantis ad eumdem actum, vel actionem, ad quam mutuo cooperari dicuntur, ita vt ſub ea ratione neutra alteram antecedat, vel impellat, ſed ſolum ſimul operentur. Operans autem gratia vocatur, quantum ex Auguſtino colligitur, vel quia per eam Deus in nobis ſine nobis operatur, vel quia per eam Deus, etiam ſolus, & ſine nobis, vt velimus, operatur, iuxta illud Cōc. Arauſ. II. cap. 20. ex Aug. lib. 2. cont. duas epiſtolas Pelagian. cap. 8. *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo: nulla vero facit homo bona, quæ non Deus præſtet, vt faciat homo*: ergo.

Septimo: nam ſæpe S. Auguſtinus cooperationem tribuit adiutorio Dei, ideſt gratiæ adiuuanti, operationem vero vocationi, ideſt gratiæ excitanti: vocat enim Deus per excitantem gratiam, vt Concilium Tridentinum dixit: & per eamdem operatur in nobis bonā voluntatem. Hoc enim ſignificant illa verba S. Aug. *Aliter enim Deus præſtat, vt velimus, aliter vero, quod voluerimus: vt velimus enim, &*

ſuum

Digitized by Google

ſuum eſſe voluit, & noſtrum; ſuum vocando, noſtrum ſequendo. Quod autem voluerimus, ſolus præſtat, ideſt poſſe bene agere, & ſemper beate viuere. Vbi eodem modo tribuit vocationi Dei, ideſt gratiæ excitanti, vt ſit id, quo Deus operatur in nobis, vt velimus, quamuis ipſum velle non fiat ſine nobis.

V. Tertia ſententia eſt, quod opus bonum, quatenus procedit à Deo, tamquam à cauſa principali, vocatur gratia operans: ſecundum vero quod procedit à noſtro libero arbitrio, appellatur cooperans. Ratio potiſſima huius ſententiæ eſt; quoniã nos cooperamur Deo, vt definitur in Cõcilio Tridentino: ergo operatio Dei dicitur gratia operans, noſtra vero cooperatio erit gratia cooperans. *Cit. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. can. 4.*

Quarta ſententia eſt Caiet. 1. 2. q. 111. art. 2. & M. Soti lib. 1. de natura, & gratia, cap. 16. quod ſcilicet gratia dicitur operans, ſecundum quod in nobis cauſat intentionem finis: cooperans vero ſecundum quod nobiſcum cooperatur rectam electionem mediorum. Quam ſententiam defendunt multi recentiores Thomiſtæ, & videtur expreſſa ſententia S. Thomæ 1. 2. q. 111. ar. 2. citato, vbi ait: *Eſt autem in nobis duplex actus. Primus quidem interior voluntatis: & quantum ad iſtum actum voluntas ſe habet, vt mota, Deus autem vt mouens: & præſertim cum voluntas incipit bonum velle, quæ prius malum volebat. Et ideo ſecundum quod Deus mouet humanam mentem ad hunc actum, dicitur gratia operans.* Quod probat ibi auctoritate S. Auguſt. ſupra inducta; dicentis: *Vt autem velimus, operatur; cum autem volumus, vt perficiamus, nobis cooperatur.* Et in ſolut. ad 3. ſubdit: *Cooperari dicitur aliquis alicui non ſolum ſicut ſecundarium agens principali agenti, ſed ſicut adiuuans ad præſuppoſitum finem: homo autem per gratiam operantem adiuuatur à Deo, vt bonum velit. Et ideo præſuppoſito iam fine, conſequens eſt, vt gratia nobis cooperetur.*

VI. Pro reſolutione tamen huius difficultatis ſupponendum eſt primo cum S. Tho. art. 2. citato, *quod operatio alicuius effectus non attribuitur mobili, ſed mouenti. In illo ergo effectu, in quo mens noſtra eſt mota, & non mouens, ſolus autem Deus mouens, operatio Deo attribuitur: & ſecundum hoc dicitur gratia operans. In illo autem effectu, in quo mens noſtra & mouet, & mouetur, operatio nõ ſolum attribuitur Deo, ſed etiam animæ: & ſecundum hoc dicitur gratia cooperans.* Idem docet q. 27. de verit. art. 5.

Notandum ſecundo, quod voluntas poteſt ſeipſam mouere dupliciter. Primo modo moraliter, quod contingit quando ex præuia volitione finis ſe applicat ad electionem mediorum. Secundo poteſt ſe mouere phyſice, quando ſcilicet libere producit actum, etiam ſi non deliberet proprie de illo: poteſt enim aliquis actus eſſe liber, etiam ſi non ſit deliberatus, ſicuti contingit in volitione finis. Etenim, cum quis appetit ſanitatem, tamquam finem, vel per actum charitatis ſe conuertit in Deum, tamquam in vltimum finem; certum eſt, quod talis actus eſt abſolute liber, cum ſit meritorius vitæ æternæ; non tamen dicitur deliberatus, quia non præſupponit aliquam deliberationem rationis. Deliberatio enim non eſt de fine, vt finis eſt, ſed de medijs ad finem, atque adeo in illo non ſe mouet voluntas moraliter, ſed ſolum phyſice. *Volũtas ſe mouet moraliter, & phyſice.*

Notandum tertio, quod voluntas in omni operatione libera, ſiue ſit circa finem, ſiue circa media, ſemper ſe mouet phyſice, quoniam (vt ſupra dictum eſt, & inferius patebit amplius) de ratione actus voluntarij eſt, quod procedat efficienter à principio intrinſeco ſe mouente ſaltem phyce, non tamen eſt neceſſe, quod in omni ſua operatione, etiam libera, ſe moueat moraliter per deliberationem, vt patet in volitione finis. Cuius ratio eſt: nam, vt docet Sanctus Thomas prima ſecundæ, quæſtione 13. artic. 3. & quæſtione 14. ar. 2. deliberatio, & conſilium non eſt circa finem, ſed ſolum circa media: ergo cum quis vult finem, vt finis eſt, non ſe mouet moraliter: vt enim ſe moraliter moueat; oportet quod deliberet, & conſilietur circa exercitium actus. Dixi, cum vult finem, vt finis eſt: nam ſi finis intermedius conſideretur, quatenus habet rationem medij in ordine ad vlteriorem finem, bene poteſt voluntas ſe mouere moraliter, cum appetit illum. Ratio eſt: nam finis, quatenus induit rationẽ medij, eſt obiectum deliberationis, & cõſilij: poteſt enim aliquis deliberare: Vtrũ in ordine ad conſequutionẽ vitæ æternæ expediat ſibi habere perfectam ſanitatem; quamuis ſanitas, *Voluntas comparatione tantũ mediorum ſe mouet moraliter.*

tas, vt eſt finis medicinæ, ſub conſultatione, & deliberatione non cadat.

VII. Prima ergo concluſio noſtra ſit. Gratia operans moraliter, eadem eſt cũ gratia excitante. Hanc concluſionem damus auctoribus ſecundæ ſententiæ, quæ ſolum probant, ſi quid probant, argumenta pro ea adducta. Præterea probatur; nam gratia operans moraliter eſt illa, quæ alliciendo, inuitando, & ſuadendo facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur, vt ex ſupradictis patet: ſed totum hoc cõpetit gratiæ excitanti: per illam quippe Deus illuſtrat intellectum, & allicit voluntatem, vt ſequatur bonum, ſicut dictũ eſt ſupra: ergo, &c. Quo fit, vt gratia cooperans ſolum moraliter, à gratia excitante non differat: qui enim excitat alium, & ſuadet illi bonũ, eſt cauſa moralis eiuſdem boni: ergo moraliter cooperatur illi ad tale bonum volendum, vel exequendum: ergo gratia cooperans ſolum moraliter, eſt eadem cum gratia excitante. Verum, quia ſacra Scriptura, Concilia, & Patres præſertim S. Auguſt. & Tho. non loquuntur ſolum in hoc ſenſu de gratia operante, vel cooperante, ſed in alio altiori, videlicet de gratia, quæ phyſice, ſeu vere efficienter facit nos operari; & ſic operatur, vt operemur; ideo ſit

Gratia operans moraliter eadẽ eſt cũ gratia excitante.

VIII. Secunda concluſio. Gratia operans phyſice diſtincta eſt realiter à gratia excitante. Concluſio eſt contra auctores ſecundæ ſententiæ, qui, vt ſupra viſum eſt, & patebit infra, nullam admittunt operantem gratiam, quę vere efficienter, ſeu phyſice prædeterminando voluntatem, faciat nos facere: & omnia loca Scripturæ, Conciliorum, S. Auguſtini, & S. Thomæ, quæ in contrarium adducuntur, explicant de gratia præoperante moraliter. Noſtram tamen concluſionem docet omnes recentiores Thomiſtæ, quam prius non obſcure tradiderunt Sancti Auguſtinus, & Thomas, vt dicetur ex profeſſo diſput. 86. vbi multis teſtimonijs ſacrarum litterarum definitionibus Conciliorum, præſertim Concilij Arauſicani, & Sanctorum Patrũ Auguſtini, & Thomæ apertiſſimis locis, ac rationibus Theologicis manifeſtũ fiet, Deum per auxilium præoperantis gratiæ facere, vt faciamus, & operari, vt operemur, non ſolum ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter etiam interius moraliter attrahendo: ſed etiam vere efficienter, & efficaciter faciẽdo, ipſum arbitrium cooperari, & libere conſentire Deo mouenti, & vocanti. Ex hoc enim euidenter concluditur, gratiam hanc operantem realiter ab excitante diſtingui; cum gratia excitans huiuſmodi effectum non habeat, vt auctores ſententiæ oppoſitæ fatentur. Nec ſatis eſt reſpondere, gratiam excitantem, culpa eius, qui mouetur, & excitatur, huiuſmodi effectus non habere, quia liberum arbitrium cooperari non vult, nec conſentire Deo mouenti, & excitanti. Contendimus enim, Deum per gratiam operantem, de qua nunc loquimur, certo, & infallibiliter ſibi ſubijcere humanam voluntatem, ac facere ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes: quod tamen per ſolam gratiam excitantẽ non efficit, vt patet ex his, quæ de effectibus gratiæ excitantis ſuperius dicta ſunt. *Diſp. 75.*

Diſput. 4. & 86.

Gratia operans phyſice, diſtinguitur realiter à gratia excitante.

IX. Secundo, idem probatur. Gratia cooperans realiter diſtinguitur ab excitante: ergo & gratia operans. Probatur conſequentia: nam gratia operans, & cooperans non ſunt diſtinctæ, ſed eadem ſecundum diuerſos effectus, vt 1. 2. q. 111. ar. 2. in corp. & ad 4. docet S. Thomas. Antecedens probatur: nam gratia cooperans attingit effectiue piam operationem: gratia autem excitans non producit eamdem operationem efficienter, ſeu phyſice: ſed ſolum moraliter attingit conſenſum voluntatis; ac per conſequens, quando producitur pia operatio, ſæpe non exiſtit talis gratia excitans: vnde efficienter operari non poteſt, quia quod non eſt, non operatur; cum vnumquodque operetur, inquantum eſt actu: ergo gratia operans realiter diſtinguitur ab excitante.

Præterea probatur noſtra cõcluſio omnibus argumentis, quibus diſp. 22. & 23. oſtenſum eſt, Deum per motionem præoperantis gratiæ phyſice prædeterminare liberum arbitriũ ad cooperandum, & conſentiendum Deo vocanti: cum ergo gratia excitans non ſic prædeterminet liberum arbitrium ad operandum, ſed illud ita indeterminatum relinquat, vt cum ipſa gratia excitante ad cõſenſum ſimul ſtet eiuſdem arbitrij diſſenſus; relinquitur, talem gratiam excitantem realiter à gratia operante diſtingui.

Ter-

Digitized by Google

Gratia operās, & cooperans cōcurrit ad quamlibet piam operationem.

Tertia concluſio. Ad quamcumque piam operationem, ſiue ſit intentio finis, ſiue electio mediorum, ſiue ſit actus interior, ſiue exterior, ſemper concurrit gratia operans, ſaltem phyſice, & gratia cooperans. Probatur: nam gratia operans phyſice eſt, qua Deus operatur, vt operemur, prædeterminando voluntatem noſtram ad conſenſum: cooperans autem gratia illa eſt, qua Deus nobiſcum piam operationem operatur, ſed in quacumque pia operatione Deus vere efficienter per ſuam gratiam facit nos operari, & ſimiliter operatur nobiſcum ipſam operationē, vt conſtat ex definitione illa Conc. Arauſ. can. 9. *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur*. Vbi illud verbum, in nobis, denotat effectum gratiæ operantis, ſicut illud verbum, nobiſcum, denotat effectum gratiæ cooperantis: ergo ad omnem piam operationem concurrit gratia operans in nobis, qua videlicet Deus operatur, vt operemur, faciens nos facere, id quod ipſe ſolus efficit, vt ſupra oſtenſum eſt, & gratia cooperans, qua videlicet ipſam piam operationem efficit nobiſcum.

Secundo probatur. Noſtrum liberum arbitrium non operatur aliquem actum ſupernaturalem, niſi motum à Deo, vt habetur in Trident, ſeſſ. 6. de iuſtif. can. 3. & 4. ergo in omni operatione ſupernaturali liberum arbitriū & mouetur à Deo, & ſe mouet ſaltem phyſice: ergo eſt ibi vtraque gratia, operans ſcilicet, & cooperans. Probatur conſequentia: nam ſecundum S. Thomam, gratia operans dicitur in ordine ad illum effectum, reſpectu cuius voluntas noſtra ſolum ſe habet, vt mota: cooperans autem dicitur in ordine ad effectum, in quo mota ſe mouet.

Confirmatur. Voluntas noſtra in ordine ad motionem præuiam, qua mouetur à Deo ad actus ſupernaturales, habet ſe paſſiue, cum talis motio non producatur actiue à noſtro libero arbitrio, ſed ſolum à Deo, à quo eſt auxilium præoperantis gratiæ: ergo in ordine ad talem effectum gratia ſola operatur, & ita erit gratia operans. Rurſus voluntas mota à Deo producit actiue, & libere operationes ſupernaturales meritorias vitæ æternæ, & alias operationes ſupernaturales liberas: ergo ibi concurrit gratia cooperans.

Tertio probatur apertiſſimis S. Auguſtini teſtimonijs, in quibus noſtram docet ſententiam, ſed præſertim libro de gratia, & libero arbitrio, cap. 16. vbi ait: *Certum eſt, nos velle, cum volumus; ſed ille facit, vt velimus bonum*, & infra: *Certum eſt, nos facere, cum facimus; ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati*. Quibus verbis in omni pia operatione duo diſtinguit S. Doctor. Primum eſt facere nos velle, quod de vera efficientia ad modum cauſæ phyſicæ, vt patebit infra, intelligendum eſt: & hoc ſoli Deo tribuit, ac per conſequens gratiæ operanti: nam gratia dicitur operans comparatione illius effectus, in quo voluntas ſe habet tantum, vt mota: ſolus autem Deus mouet, vt ſupra dictum eſt. Secundū eſt ipſum velle voluntatis noſtræ, cuius nō ſolum Deus, vel ſola gratia eius eſt cauſa efficiens, ſed etiam noſtrum liberum arbitrium cū illa, iuxta verbum Apoſt. *Abundantius omnibus laboraui, non autem ego ſolus, ſed gratia Dei mecum*. Vnde comparatione huius effectus mens noſtra nō eſt ſolum mota à Deo, ſed ſimul etiam ſe mouet ſaltem phyſice; ac per conſequens, talis effectus neceſſario debet attribui gratiæ cooperanti. Sentit ergo S. Auguſtinus ad quamcumque piam operationem concurrere gratiam operantem, & cooperantem. Quod magis confirmant verba illa eiuſdem libri, cap. 17. *Vt velimus, ſine nobis operatur; cum autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum operatur. Tamen ſine illo operante, vt velimus, vel cooperante, cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus*: quod probat auctoritate Apoſtoli, cum ſubdit: *De operante illo, vt velimus, dictum eſt: Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle. De cooperante illo, cum iam volumus, & volendo facimus: Scimus, inquit, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Et lib. 1. ad Simplicianum, q. 2. circa medium: *Aliter*, inquit, *Deus præſtat, vt velimus, aliter præſtat, quod voluerimus. Vt velimus enim, & ſuum eſſe voluit, & noſtrum: ſuum vocando, noſtrum ſequendo: quod autem voluerimus, ſolus præſtat*, ac ſi diceret: Nos volumus cū Deo, ſed ſolus Deus facit nos velle: de quo plura in diſp. 100. dicenda erunt. Denique lib. de don. perſe. c. 13. ſic cōcludit: *Nos ergo volumus, ſed Deus in nobis operatur*

Diſp. 86.

1. Cor. 15.

Philip. 2.

Rom. 8.

tur & velle: nos ergo operamur, ſed Deus in nobis operatur etiam operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere: hoc eſt pium, hoc verum, vt ſit humilis, & ſubmiſſa confeſſio, & detur totum Deo.

Reſpondent ad primum teſtimonium de gratia, & libero arbitrio, Auguſtinum dixiſſe, Deum facere, vt velimus, etiam ſi nos velimus, cum volumus; & facere, vt faciamus, etiam ſi nos faciamus, cum facimus; quia tali vocatione ſecreta, noſtram præparat voluntatem, vt conſenſum facile eliciat: in ſecundo etiam, & reliquis teſtimonijs idem omnino, & nihil aliud docere voluiſſe.

Hæc tamen ſolutio ambigua eſt, & noſtræ poteſt, & illorum adaptari ſententiæ. Vnde contra illam ſic argumentamur: nam, cum inquiunt, Deum facere, vt velimus, & vt faciamus, quia tali vocatione ſecreta, noſtram præparat voluntatem, &c. vel per talem vocationem ſecretam intelligunt vocationem, qua Deus ſolum ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter, etiam interius moraliter attrahendo, facit nos velle, & operari. Et hoc doctrinæ Sancti Auguſtini minime congruit, quia in eius ſententia Deus per gratiam præoperantem, quam vocationem altam, atque ſecretam ſæpius appellauit, non ſolum moraliter modo explicato id facit, ſed etiam vere efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, efficit, nos cooperari, & liberum influxum in conſenſum adhibere, vt diſputatione 86. manifeſtum fiet. Si autem intelligant vocationem altam, & ſecretam, quæ vtroque modo, videlicet moraliter, & phyſice, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, facit nos cooperari; conſentiunt noſtræ ſententiæ: ac per conſequens fateri tenentur, Deum per auxilium properantis gratiæ phyſice determinare voluntatem ad quamcumque piam operationem in particulari cum omnibus ſuis circumſtantijs, vt diſputatione 22. & 23. nos diximus, & patebit amplius diſputatione 91. Præterea cum adijciunt, Deum vocatione ſecreta noſtram præparare voluntatem, vt conſenſum facile eliciat, difficultatem facit illud verbum, facile: vt quid enim hoc verbum interponunt? An vero non erat integer ſenſus, vt conſenſum eliciat? nam, vt diſputatione octuageſima octaua manifeſtum fiet, auxilium gratiæ non eſt ſolum neceſſarium, vt facile, ſed vt ſimpliciter liberum arbitrium conſenſum in piam operationem eliciat.

Si dicatur, Deum efficienter, ac phyſice facere, vt faciamus, quia videlicet phyſicè, ac efficienter producit in intellectu, & voluntate illuminationes, & excitationes indeliberatas hoc fine, & hac intentione, vt faciamus; contra: nam hoc eſt phyſice efficere in nobis motiones illas indeliberatas, quibus moraliter tantum, ſiue per modum ſuadentis, & inuitantis facit voluntatem cooperari; non autem ſaluatur per hoc, quod Deus ſua gratia præoperante vere efficienter, ſeu phyſicè faciat nos cooperari.

Quarto probatur: nam ad quamcumque piam operationem duo ſunt neceſſaria, ſcilicet & concurſus Dei, & concurſus arbitrij creati; ſed concurſus Dei eſt prior, vtpote primæ cauſæ, quæ ſua operatione influit in omnes cauſas ſecundas prius ratione, & cauſalitate, quàm illæ ſuos attingant effectus, vt diſputatione 18. oſtenſum eſt: ergo in quacumque pia operatione inuenitur aliquid, quod ſoli Deo, & gratiæ operanti tribuitur, ſcilicet influxus in liberum arbitrium, vt in cauſam, quo præparatur, ſeu prædeterminatur ad pie operãdum, & ipſa pia operatio à Deo, & à libero arbitrio procedens, quæ ſubinde attribui debet gratiæ cooperanti.

Iuxta hanc doctrinam intelligenda eſt ſententia Caietani, M. Soti, & aliorum Thomiſtarum: non enim intendunt negare hanc tertiam concluſionem, ſed ſolum docere, in intentione finis voluntatem noſtram non mouere ſeipſam moraliter per deliberationem rationis, ſed moueri ſolum à Deo, quantum ad ſpecificationem actus; ac per conſequens, gratiam dici operantem comparatione finis, modo ſuperius explicato, cooperantem vero reſpectu mediorum. In eodem ſenſu poteſt intelligi prima ſententia: nam per actum interiorem voluntatis ſignificat intentionem finis, & per actum exteriorem, electionem mediorum, in qua acceptione ſumitur actus interior, & exterior à Sancto Thoma, prima ſecundæ, quæſtione 18. artic. 6. in corpore, cum ait: *In actu voluntario inuenitur duplex actus, ſcilicet actus* X.

Digitized by Google

Actus interior voluntatis ſignificat intentionẽ finis, exterior electionem mediorũ.

interior voluntatis, & actus exterior: & vterque horũ actuum habet ſuum obiectum: finis autem proprie eſt obiectum interioris actus voluntarij. Quibus verbis, vt ibi explicat Caietanus, per actum interiorem voluntatis intelligit intentionem, quæ eſt circa finem; ac per conſequens, per actum exteriorem intelligit electionem: vnde in ſolutione ad ſecundum eiuſdem articuli ait, quod ordinari ad talem finem, etſi accidat exteriori actui; non tamen accidit actui interiori voluntatis, qui comparatur ad exteriorem, ſicut formale ad materiale.

PEr hæc patet ſolutio ad primum, & ſecundum argumentum cum ſua confirmatione facta pro prima ſententia.

XI. Ad tertium pro ſecunda ſententia reſpondetur, primum, & remotum initium iuſtificationis in adultis ſumi à gratia excitante; proximum autem à gratia adiuuante, quæ gratiam operantem, & cooperantem includit, per quam Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur. Vnde negandum eſt, Concilium Tridentinum in verbis inductis ſignificaſſe, gratiam operantem, de qua in tertia concluſione loquuti ſumus, eamdem eſſe cum gratia excitante: neque enim gratia excitans concurrit efficienter cum libero arbitrio ad piam operationem, ſed ſolum moraliter, vt ex præmiſſis patet. Gratia autem adiuuans eſt, quæ in libero arbitrio, & cum illo eamdem piam operationem efficit; & hæc gratia, quatenus mouet liberum arbitrium, & illud phyſice prædeterminat ad conſentiendum; dicitur operans, eo quod, comparatione huius effectus, voluntas noſtra eſt mota, & non mouens: ſolus autem Deus eſt mouens. Quatenus vero cũ libero arbitrio ſic moto à Deo producit effectiue piã operationẽ, dicitur gratia cooperans; quia in hoc effectu voluntas noſtra & mouet ſe, & mouetur: & ideo operatio non ſolum attribuitur Deo, ſed etiam animæ. Vnde gratia adiuuans, quatenus mouet, & determinat liberum arbitrium ad operandum, dicitur operans; quatenus vero cũ libero arbitrio moto à Deo producit piam operationem, dicitur cooperans. Et hic eſt legitimus ſenſus Concilij Tridentini, vt patet ex can. 4. inducto, vbi antecedenter ad liberum conſenſum non ſolum requirit excitationem, per quam Deus moraliter facit, vt faciamus; ſed etiam motionem efficacem, per quam vere efficienter Deus efficit nos conſentire: quam quidem prædeterminantem motionem gratiam phyſicè operantem appellamus. Et per hæc patet ad confirmationem.

Ad quartum reſpondetur, loca illa Auguſtini noſtram ſententiam efficaciter confirmare, & contrariam penitus euertere. Ex illis enim habemus primo, quod, quamuis liberum hominis arbitrium libere velit; ſolus tamen Deus eſt, qui facit eum velle, non ſolum moraliter ſuadendo per gratiam excitantem, ſed etiam vere efficienter per gratiam operantem, faciendo, vt ipſum arbitrium conſentiat, & cooperetur, & ſimul tempore nobiſcum cooperando ipſum conſenſum. Habemus ſecũdo, Deum duobus modis præparare voluntatem, vt conſentiat. Primo ſuaſione quadam morali, quæ eſt per gratiam excitantem. Secundo per motionem prædeterminantem voluntatem ad conſenſum, quod fit per gratiam operantem, qua operans eſt. XII.

Ad quintum reſpondetur, quod Deus ideo dicitur operari in nobis, vt velimus, quia ipſe ſolus facit, nos velle: licet enim homo libere velit, non tamen facit, ſe velle, ſed ſolus Deus per gratiam operantem id efficit, vt diſputatione 100. ex diuerſis locis Sancti Auguſtini, & aliorum Patrum oſtendemus. Deus autem facit, nos velle, & operatur in nobis initium bonæ volũtatis non ſolum moraliter ſuadendo, ſed etiam vere efficienter, & efficaciter faciendo, nos libere conſentire: & ratione huius effectus dixit Auguſtinus: *Ipſe, vt velimus, operatur incipiens*: Quia vero etiam nos libere cooperamur, ideo ſubdit: *Qui volentibus cooperatur perficiens*. Vnde quamuis idem ſit munus gratiæ operantis moraliter ipſum velle, & gratiæ excitantis; non tamen eſt idem munus gratiæ operantis phyſice, & gratiæ excitantis; & conſequenter iſtæ duæ gratiæ realiter inter ſe diſtinguuntur.

Ad ſextum reſpondetur, quod ex ipſa nominũ ſignificatione nos colligimus noſtram ſententiam: operari enim ſolum moraliter non eſt proprie operari, ſed metaphorice, vt ſupra oſtenſum eſt. Vnde, cum Aug. ait, quod ſolus Deus operatur incipiens, XIII.

piens,

Digitized by Google

piens, vel quod ipſe ſolus operatur, vt velimus; non eſt intelligendus de ſola operatione morali, ſeu de operatione, quæ ſolum moraliter primo incipit ipſum velle, ſed etiam de operatione phyſica, per quam Deus primo inchoat noſtrum velle, faciendo, vt illi cooperemur, & libere conſentiamus. Neque admittimus, gratiam adiuuantem, ſeu cooperantem, qua ratione adiuuans eſt; influxu dumtaxat ſimultaneo concurrere cum noſtro libero arbitrio ad piam operationem: nam, vt diſputatione ſequenti manifeſtũ fiet, gratia adiuuans, & cooperans, quamuis ſimul tempore ſit cum influxu arbitrij; illum tamen ordine rationis, & cauſalitatis præcedit.

Ad ſeptimum reſpondetur, quod in illis verbis nomine vocationis S. Auguſt. non ſolum comprehendit gratiam excitantem, quæ moraliter operatur, vt velimus, ſed etiam gratiam, qua Deus vere efficienter facit, nos facere, vt dictum eſt. Vnde S. Thom. 1.2. quæſt. 113. ar. 1. ad 3. nomine vocationis intelligit auxilium gratiæ excitantis, & mouentis, id eſt efficaciter adiuuantis. Sic enim ait: *Vocatio refertur ad auxilium Dei interius mouentis, & excitantis mentem ad deſerendum peccatum: quæ quidem motio Dei non eſt ipſa remiſſio peccati, ſed cauſa eius.*

Diſputatio LXXXII.

Vtrum gratia cooperans, inquantum cooperans, ſit præueniens, ſeu præmouens liberum arbitrium ad conſenſum; an ſolum pariter, & ſimultanee cum illo in piam operationem influens.

1. HANC difficultatem breuiter attigimus diſp. 72. concl. 2. ſed nunc operoſius diſcutienda eſt, & explicãda: quoniam ex eius intelligentia efficacia auxiliorum gratiæ, quam iuxta doctrinam SS. Aug. & Thom. defendere nitimur, lucidior apparebit.

Quidam ergo recentiores Theologi ſentiunt, gratiam cooperãtem, qua ratione cooperãs eſt; non præuenire influxum, ſeu liberam cooperationẽ noſtri arbitrij, ſed pariter, & coinſtantanee influere cum illo in operationes credendi, ſperandi, diligendi, &c. Probant ſuam ſententiam.

Primo auctoritate S. Bernardi, lib. de gratia, & libero arbitrio, vbi explicans gratiæ operantis, & cooperantis naturam, ſic ait: *Ipſa liberum excitat arbitrium, cum ſeminat cogitatum: ſanat, cum immutat affectum: roborat, vt perducat ad actum: ſeruat, ne ſentiat defectum. Sic autem iſta cum libero arbitrio operatur, vt tantum illud in primo præueniat, in cæteris comitetur. Ad hoc vtique præueniens, vt iam ſibi deinceps cooperetur: ita tamen, quod à ſola gratia captum eſt, pariter ab vtroque perficitur: vt mixtim, non ſingillatim, ſimul, non viciſſim, per ſingulos profectus operentur. Non partim gratia, partim liberum arbitrium: ſed totum ſingula opere indiuiduo peragunt.* Quibus verbis expreſſe docet, gratiam Dei ſolum præuenire liberum arbitrium, cũ illud excitat: in cæteris enim, inquit, quod gratia comitatur liberum arbitrium, cum videlicet cooperatur illi. Et cum ait, *quod à ſola gratia captum eſt, pariter ab vtroque perficitur*; clariſſime oſtendit, auxilium gratiæ cooperãtis non eſſe præueniens, ſed pariter cum voluntate noſtra in piam operationem influẽs: quod etiam docet Chryſoſtomus, homil. 12. ſuper epiſtolam ad Hebræos, cum ait: *Non antecedit noſtras voluntates, ne lædatur liberum arbitrium:* quæ verba intelligenda ſunt de gratia cooperante: nam de gratia excitante in alijs locis docuerat, præuenire idem arbitrium.

Secundo. Cooperari alteri ad aliquem effectum, eſt pariter cũ illo eumdem effectum producere; cooperans enim, vt patet ex ipſa nominis ſignificatione, dicit reſpectum ad alterum ſimul operans: ergo gratia cooperans, inquantum cooperans, nullo modo antecedit liberum influxum, & cooperationem noſtri arbitrij, ſed eſt ſimul, & natura, & tempore cum illa.

Confirmatur. Ille, cui cooperatur alter, aliquid agit, vt Auguſtinus docet; ſed ante proprium influxum noſtrum li- *Aug. locis allegandis diſput. 96. num. 1.*

 berum

berum arbitrium nihil agit, cum operatio arbitrij abſque eius influxu eſſe non poſſit, neque intelligi: ergo ante talem influxum Deus non cooperatur libero arbitrio; ac per conſequens gratia cooperans non eſt præueniens influxum eiuſdem arbitrij.

II. Tertio. Cooperatio gratiæ ad noſtram conuerſionem, vel quamcumque aliam piam operationem, pendet ex libera cooperatione noſtri arbitrij, non ſecus atque concurſus, & influxus habituum virtutum ad noſtras operationes, pendet à cooperatione ipſarum potentiarum: id quod cauſa eſt, vt habitibus vtamur ad noſtras operationes, quando pro arbitrio noſtro volumus operari; eiſque non vtamur, quando ab operatione pro eodem arbitrio ceſſare volumus: ergo gratia cooperans non præcedit, ſed comitatur liberum influxum; & cooperationem noſtri arbitrij, ſicut influxus habitus in operationem concomitatur influxum potentiæ. Probatur conſequentia: nam quod dependet ab alio, non præcedit illud etiam ordine naturæ; quia id, quod eſt prius, non dependet à poſteriori.

Quarto. Gratia cooperans, & liberum arbitrium ſunt duæ cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim: ſed cauſæ partiales trahentes nauim, vel concurrentes ad alium effectum producendum, ita concurrunt ſimul ad illum effectum, vt neutra alteram præcedat; ſed à ſe inuicem in productione illius effectus pendent: ergo gratia cooperans non præcedit, nec præuenit cooperationem noſtri arbitrij, ſed ſimul omnino eſt cum illa.

Quinto. Qui cooperatur, aliquid cooperatur, ſed auxilium diuinæ gratiæ in illo priori ſigno rationis, vel inſtanti naturæ, antequam liberum arbitrium influat in conſenſum, nihil cooperatur: quia non cooperatur ipſum conſenſum, alias ante cooperationem arbitrij intelligeretur cōſenſus ipſe productus à ſola gratia, & ita liberum arbitrium mere paſſiue ſe haberet in cooperatione eiuſdem conſenſus; quod eſt contra definitionem Concilij Tridentini; nec cooperatur in illo priori aliquid aliud, quia non eſt ſignabile, quid ſit illud: ergo ante liberum influxum noſtri arbitrij non intelligitur gratia cooperans; ac per conſequens, talis gratia non præcedit etiam ordine naturæ eumdem influxum, vel cooperationem arbitrij. Si dicatur, quod gratia cooperans, eatenus eſt præueniens ordine naturæ liberam cooperationem noſtri arbitrij, quatenus Deus per illam facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur; quod quidem antecedenter ad influxum eiuſdem arbitrij facit Deus in nobis; & ex hac parte gratia cooperans eſt præueniens, quamuis comparatione ipſius piæ operationis ſimul concurrat cum libero arbitrio; contra hoc eſt.

Cōc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. cap. 5. can. 4.

III. Sextum argumentum. Gratia Dei, quatenus facit, vt faciamus, non eſt gratia cooperans, ſed gratia operans phyſice, vt diſput. præcedenti dictum eſt; nam comparatione huius effectus voluntas noſtra non ſe mouet, ſed ſolum mouetur à Deo; ergo gratia cooperans, formaliter loquēdo, inquantum cooperans, non eſt præueniens, ſed concomitans liberum influxum noſtri arbitrij.

In contrarium eſt. Quia nos cooperamur gratiæ Dei ſubſequendo: ergo gratia Dei cooperatur nobis antecedendo, ac per conſequens gratia cooperans præuenit ordine naturæ cooperationem noſtri arbitrij. Antecedens eſt expreſſum Gelaſij Papæ I. in epiſt. 5. ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum; vbi explicans illud 1. ad Cor. 15. *Non autem ego, ſed gratia Dei mecum*, ait: *Quis autem audeat dicere Chriſtianus, aliquid habere boni ſine gratia? quando Magiſter gentium clamat, cuncta breuiter in ſe dona concludens: Gratia Dei ſum id, quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit: vt oſtenderet, quia donum gratiæ non ipſe præceſſerit, ſed fuerit ſubſequutus, atque monſtraret, cooperatorem ſe eſſe gratiæ ſubſequendo? Sed plus omnibus, inquit, illis laboraui. Ac rurſus veritus, ne de ſe præſumere videretur, adiunxit: Non ego, ſed gratia* Dei *mecum. Non dixit: Ego, & gratia* Dei *mecum, ſed præpoſuit gratiam præcedentem ſe, atque ſubiunxit. Quid autem haberi poſſit ſine gratia, cum ſit fides ipſa per gratiam?* Conſequentia vero probatur, quia verificari non poteſt, quod liberum arbitrium cooperetur gratiæ, ſubſequendo, niſi gratia cooperetur eidem arbitrio, influxum illius ordine cauſalitatis antecedendo. *Gelaſius.*

IV. Pro explicatione huius difficultatis notan-

tandum eſt, quod in præſenti non loquimur de antecedentia, ſeu prioritate ſecundum ordinem temporis. Certum eſt enim apud omnes Theologos, gratiam cooperantem eſſe in eodem inſtanti temporis cũ influxu, ſeu cooperatione arbitrij creati. Nec etiam loquimur de prioritate ſecundum dignitatem: nã omnes fatentur, cooperationem Dei excellentiorem eſſe, & magis principalem cauſam piæ operationis, quàm cooperatio liberi arbitrij: id quod etiam Semipelagiani, præſertim Fauſtus, ingenue fatebantur, vt diſput. 2. num. 8. viſum eſt. Loquimur ergo de antecedentia, vel prioritate ſecundum ordinem rationis, & cauſalitatis. Et controuerſia eſt: An gratia cooperans, formaliter loquendo, præueniat ordine rationis, & cauſalitatis cooperationẽ noſtri arbitrij, ita videlicet, vt iſta cauſalis ſit vera: Quia Deus cooperatur, liberum arbitrium cooperatur; hæc autem ſit falſa: Quia liberum arbitrium cooperatur, Deus cooperatur: de qua quidem cauſali agendum erit ex profeſſo diſput. 98. & 99.

V. Secundo ſupponendum eſt ex dictis diſputatione præcedenti, gratiam cooperantem diſtingui realiter ab excitante; hoc enim eſt vnum ex potiſſimis fundamentis noſtræ ſententiæ. Recolenda ſunt etiam, quæ circa concurſum generalem, & modum, quo Deus concurrit cum cauſis ſecundis ad ſuas operationes, dicta ſunt diſput. 18. 22. 23. & quæ circa dependentiam cooperationis liberæ eiuſdem arbitrij à Deo, præſertim in actibus ſupernaturalibus ſcripſimus, diſput. 36. & quæ de eadem re dicemus diſp. 85. & 86. diſputatione 96. & ſeq. vſque ad diſputationem 100. Ex ijs enim, quæ in præallegatis diſputationibus dicta ſunt, & dicentur, reſolutio præſentis difficultatis facile colligi poterit.

VI. PRima ergo concluſio ſit. Gratia cooperans, quatenus ab excitante diſtinguitur, eſt præueniens liberam cooperationem arbitrij creati. Concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ: eam tamen docet expreſſe Magiſter Medina, prima ſecundæ, quæſtione 111, articulo 2. §. hæc doctrina, vbi ait: *Gratia operans, ſiue præueniens duplex eſt. Vna, qua præuenit peccatorem, vt reſurgat: altera, qua peccator præuenienti Deo aſſentiẽs, iam reſurgit. Vtraque voluntatẽ præuenit* Deus, *ſed priorem ſubminiſtrando, ſolus operatur ſæpenumero, dum immittit in corda noſtra bonum cogitatum, & excitat nos. In altera voluntas noſtra,* Deum *præuenientem ſubſequens, ei per velle, ſeu aſſenſum cooperatur, dum excitata, & mota à* Deo, *incipit bene operari*. Quibus verbis aperte docet, gratiam adiuuantem, ſeu cooperantem eſſe præuenientem, & cooperationem noſtri arbitrij ſubſequi ordine cauſalitatis ad eamdem gratiam. Quod circa medium commenti magis explicat dicens: *Itaq. velle poenitere, velle reſipiſcere, velle accipere remiſſionem peccatorum, non eſt à ſola voluntate, ſed illud nobiſcum operatur Deus, dum immutando maleuolam voluntatem, eam facit beneuolam, & ſuæ voluntati conſentientem. Vnde voluntatem quidem noſtram* Deus *immutat gratia ſua operante, & ſic operatur in nobis velle; ſed tamen quia voluntas inuita mutari nequit, Deo cooperatur, dum ei conſentit*. Ecce ait, gratiam, qua Deus operatur in nobis velle, (quam diſtinguit ab excitante) eſſe præuenientem. Eamdem ſententiam defendunt omnes aſſertores, & propugnatores efficacis gratiæ; phyſice prædeterminantis liberum arbitrium ad conſenſum, & eſt certa, ac valde conformis ſacris litteris, decretis Summorum Pontificum, & Cõciliorum, ac dictis Sanctorum Patrum, præſertim Auguſtini, & Thomæ. Probatur ex illo ad Philipp. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere*. Et Iſaiæ 26. *Omnia opera noſtra operatus es in nobis, Domine.* Dicens enim *operatur in nobis*, quamdam anteceſſionem ſignificat, qua Deus per gratiam cooperantem eadem opera efficit nobiſcum. Vnde Sanctus Proſper in epiſt. ad Auguſtinum, propter huiuſmodi anteceſſionem, & prioritatem ſecundum ordinem cauſalitatis, eamdem gratiam *præoperantem* appellat. Idem probari poteſt alijs locis Scripturæ, & definitionibus Conciliorum, quibus diſputatione 86. manifeſtum fiet, Deum per auxilium efficax præoperantis gratiæ facere actiue proprie, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, vt liberum arbitrium ſuum adhibeat influxum, & cooperationem in conſenſum. Præterea idem confirmat auctoritas Gelaſij Papæ, argumento in contrarium inducta.

Gratia cooperans eſt præueniẽs cõcurſum lib. arb.

S. Proſper.

Digitized by Google

Secundo probatur auctoritate Sancti Thomæ, prima ſecundæ, quæſtione 111. articulo 2. in corpore, vbi ait: *In illo effectu, in quo mens noſtra & mouet, & mouetur, operatio non ſolũ attribuitur Deo, ſed etiam animæ, & ſecundum hoc dicitur gratia cooperans.* Quibus verbis aperte docet, mentem noſtram, ſeu liberum arbitrium, comparatione effectus, qui gratiæ cooperanti attribuitur, & moueri à Deo, & mouere ſe ipſum: ergo gratia cooperans, inquantum cooperãs, & mouet liberum arbitrium, & ſimul cum illo moto à Deo piã operationem producit: ſed omne mouens, inquantum mouens præcedit ſaltem ordine naturæ motum mobilis: ergo gratia cooperans præcedit ordine naturæ cooperationem liberi arbitrij creati, qua ſeipſum mouet, & libere conſentit Deo mouenti.

Confirmatur ex definitione illa Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium, à Deo motũ, & excitatũ nihil cooperari, aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, &c. anathema ſit.* Ecce ait, liberum hominis arbitrium cooperari; motum tamen à Deo: quod vtique non ſolum fit per gratiam excitantem, ſed etiam per adiuuantem, & cooperantem, quam in cap. 5. eiuſdem ſeſſ. præuenientem eſſe non obſcure docuerat, vt ſuperius declaratum eſt.

VII. Tertio probatur. Quodcumque opus meritorium filiorum Dei eſt effectus gratiæ cooperantis, vt 1. 2. q. 114. in procemio docet S. Thomas, cum ait: *Deinde cõſiderandum eſt de merito, quod eſt effectus gratiæ cooperantis:* ſed in quocumque opere meritorio voluntas noſtra nõ ſolum ſe mouet phyſice, ſed etiam mouetur à Deo, vt patet ex illo Roman. 8. *Qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei.* Ex quibus verbis colligit Sanctus Auguſtinus locis diſputatione 18. num. 16. allegatis, quod filij Dei *aguntur, vt agant, non vt ipſi nihil agant:* ergo prius eſt, quod filij Dei agantur, ſeu moueantur à Deo, quàm quod ipſi aliquid agant. Aguntur autem phyſice per gratiam adiuuantem, ſeu cooperantem: nam per gratiam excitantem ſolum mouentur moraliter ad liberum conſenſum, vt ſupra dictum eſt, & inferius patebit amplius: ergo gratia adiuuans, ſeu cooperans præuenit ordine naturæ, & cauſalitatis liberam cooperationem arbitrij.

Quarto. Gratia cooperans, ſeu ipſe Deus per gratiam cooperantem influens, & liberum arbitrium, non ſunt duæ cauſæ partiales piæ operationis, ſed totales; quarum vna, ſcilicet liberum arbitrium, intrinſece ſubordinatur alteri, & ab ea, tamquam à ſuperiori, & priori cauſa efficiente, non ſolum in eſſe, ſed etiam in ſua cooperatione dependet, vt diſp. 85. 96. & 97. manifeſtum fiet: ergo gratia cooperans præcedit ordine rationis, & cauſalitatis cooperationem arbitrij. Probatur conſequentia: nam vbi eſt realis depẽdentia vnius ab alio, eſt ordo prioris, & poſterioris ſecundum ordinem naturæ. Reſpondent, quod ſicut vnum relatiuum pendet ab alio correlatiuo, non tamen eſt prius, aut poſterius illo, ſed ſimul natura, vt Ariſtot. docet in prædicamento relationis, & à ſe inuicem pendẽt, ita vt poſito vno relatiuo, ponatur aliud in rerum natura, & eo ablato, neceſſe ſit alterum auferri: ita proportionabiliter, quamuis cooperatio liberi arbitrij ſubordinetur cooperationi diuinæ; neutra tamen eſt prior altera, ſed à ſe inuicem pendent, & ſimul natura ponuntur in re, vel auferuntur. VIII. Reſponſio. Facile tamen impugnatur hæc ſolutio: nam vnum correlatiuum non ſubordinatur alteri, tamquam cauſæ per ſe efficienti, ſed tamquam termino, in ordine, ad quem eſſentialiter definitur; & propterea non poteſt intelligi vnum relatiuum ſine altero, ac per conſequens ſunt ſimul natura. Cõfutatio. Cæterum cooperatio noſtri arbitrij dependet à Deo cooperante, tamquam à priori cauſa per ſe efficiente, vt ſupra dictum eſt, & inferius patebit. Vnde neceſſe eſt, quod diuina cooperatio ordine naturæ, & cauſalitatis creati arbitrij cooperationem præcedat.

Quinto probatur: nam Fauſtus Regienſis, vt diſp. 2. nu. 5. & 8. viſum eſt, aſſeruit, gratiam, & liberum arbitrium pariter ſociari in his, quæ pertinent ad ſalutem, eamq. eſſe comitem, non præuiam humanorum meritorum, qui tamen primas partes ſoli gratiæ in opere noſtræ ſalutis tribuebat, & loquebatur de gratia adiuuante, ſiue cooperante: nam, vt patet ex dictis in diſputatione 2. nu. 6. & 7. ille non negauit, ſed expreſſe conceſſit à gratia exci-

Digitized by Google

excitante humanas præueniri voluntates in operationibus pijs, quæ fidem ſequuntur, quamuis aſſeruerit, fidem eſſe in nobis ex nobis: & tamen Sancti, qui contra illum ſcripſerunt, contendunt gratiam adiuuantem, ſeu cooperantem, nedum eſſe comitem, ſed etiam præuiam humanorum meritorum: ergo.

IX. Secunda concluſio. Gratia cooperans, inquantum cooperans, præcedit ordine rationis,& cauſalitatis cooperationem arbitrij creati cum illa. Hæc concluſio ſequitur ex præcedenti: nam gratia cooperans, quatenus ab excitante diſtinguitur, eſt præueniens, vt oſtenſum eſt; ſed inquantum cooperans,eſt realiter diſtincta à gratia excitante; vt ex præmiſſis patet: ergo inquantum cooperans, eſt præueniens influxum creati arbitrij. Hæc concluſio amplius patebit ex ſolutione vltimi argumenti.

AD primum ergo argumentum reſpondetur. Senſum S. Bernardi eſſe, quod in ſola excitatione præueniat gratia cooperationem arbitrij, ſecundum ordinem temporis: nam, regulariter loquendo,gratia excitans tempore antecedit liberum conſenſum arbitrij. Cum autem ſubdit, quod *in cæteris comitatur*; loquitur de concomitantia ſecundum inſtans temporis, non autem ſecundum inſtans naturæ; nam in eodem cõtextu non obſcure fatetur, cooperationem gratiæ ordine naturæ, & cauſalitatis præcedere cooperationem arbitrij: nam ſtatim ſubdit: *Non partim gratia, partim liberum arbitrium; ſed totum ſingula opere indiuiduo peragunt. Totum quidem hoc, & totum ex illa: ſed vt totum in illo, ſic totum ex illa*. Ac ſi diceret; quamuis gratia, & liberum arbitrium pariter, & ſimul tempore piam operationem producant; ordine tamen naturæ, & cauſalitatis gratiæ cooperatio præcedit. Id quod illa verba à S. Bernardo bis repetita deſignant: nempe totum ex illa: quibus deſignat, cooperationem arbitrij ex cooperatione gratiæ pendere; ac per conſequens gratiam,eiuſdem arbitrij cooperationem ordine cauſalitatis præcedere.Iuxta hanc doctrinam intelligenda eſt auctoritas Chryſoſtomi in eodem argumento inducta, de qua plura dicta ſunt diſp.22.nu.22.& 23.

S.Bern. auctoritas circa gratiam cooperantem expéditur.

X. Ad ſecundum argumentum reſpondetur,quod cooperari alteri ad aliquem effectum, eſt ſimul tempore cum illo eumdem effectum producere; non tamen eſt neceſſe, quod ſimul natura, ſeu cauſalitatis ordine vterque concurrat.

Ad confirmationem reſpõdetur,quod, vt gratia libero cooperetur arbitrio, ſufficit, vt in eodem inſtanti temporis, in quo gratia cooperatur,cooperetur etiam ipſum arbitrium, libere influendo in conſenſum; quamuis ſecundum inſtans naturæ cooperatio gratiæ præcedat, non quidem eliciendo piam operationem ſine nobis, ſed faciendo, quod nos libere,& infallibiliter conſentiamus.

Ad tertium argumentum reſpondetur; quod,quamuis cooperatio gratiæ non ſit, niſi in eodem inſtanti temporis adſit libera cooperatio arbitrij: non tamen dependet ab illa, ſicut Sol non dependet ex radio, quamuis numquã ſit ſine illo. Neo eſt eadem ratio de cooperatione,& influxu habituum,& influxu gratiæ cooperantis: nam habitus non prædeterminat potentiam, quantum ad exercitium actus, cum actualis vſus illius ſubiaceat poteſtati arbitrij: vtimur enim habitibus,cum volumus. Cæterum gratia cooperans non ſubiacet, quantum ad vſum,poteſtati noſtræ voluntatis, ſed potius eam ſibi ſubijcit,& obſequentem facit, vt diſp.87. perſpicuum fiet. Vnde cooperatio gratiæ præcedit ordine naturæ cooperationem noſtri arbitrij: influxus autem habitus in opera pietatis non præcedit ordine naturæ, ſed comitatur influxum potentiæ, eadem opera producentis.

Habitus & auxilii actualis differẽtia.

Ad quartum negatur antecedens, de quo ex profeſſo in diſp.85. agẽdum erit.

Ad quintum reſpondendum erit latius diſput. 98. Nunc breuiter dicimus, quod inſtans naturæ non eſt inſtans,in quo,ſed inſtans,à quo. Vnde non oportet, quod pro aliquo inſtãti aſſignetur aliquid productum à ſola gratia cooperante, & non à libero arbitrio; ſed ſufficit, quod intelligatur dependentia, quam influxus arbitrij habet à cooperatione gratiæ. Vnde nõ ſequitur, quod liberum arbitrium mere paſſiue ſe habeat, recipiendo conſenſum à ſola gratia productum. XI.

Secundo reſpondetur, quod, quamuis conſenſus liberi arbitrij non procedat effectiue à ſola gratia,ſed à gratia,& libero arbi-

arbitrio; primum tamen initium eiuſdem conſenſus à ſola gratia adiuuante procedit: ipſa enim eſt, quæ ſuppoſita gratia excitante, primo incohat noſtrum conſenſum, mouendo, & applicando liberum arbitrium ad operandum, vt in eadem diſputatione 98. patebit.

Ad ſextum reſpondetur, quod effectus proprius gratiæ operantis eſt mouere tantum: nam, vt ex S. Thoma dictum eſt, gratia dicitur operans, comparatione illius effectus, *in quo mens noſtra eſt mota, & non mouens; ſolus autem Deus mouens*; effectus autem gratiæ cooperantis eſt ille, in quo mens noſtra & mouet, & mouetur. Nec ex hoc ſequitur, quod gratia dicatur operans, & cooperans comparatione eiuſdē effectus; alius enim effectus gratiæ eſt mouere tantum voluntatem; alius vero, eamdem voluntatem mouendo, piam operationem ſimul tempore cum illa producere. Primus quidē effectus gratię operanti, ſecundus autem gratiæ cooperanti attribuitur: vnde non ſolum gratia operans, ſed etiam gratia cooperans, inquantum cooperans, eſt præueniens.

Gratię operantis, & cooperantis effectus

Diſputatio LXXXIII.

Quid ſit Auxilium Efficax præoperantis gratiæ, & in quo eius efficacia formaliter conſiſtat.

I. PRO intelligentia legitima ſtatus huius controuerſiæ ſupponenda ſunt, & recolenda, quæ in principio diſputationis 23. circa titulum quæſtionis obſeruauimus, ne vocibus ambiguis, & quæ ingenerare confuſionem poſſunt, veritas, quā ex animo inquirimus, occultari contingat. Ad hanc ergo quæſtionem quidā doctores reſpondent, eiuſmodi efficaciā non conſiſtere in vno tantum, ſed in tribus, quæ ad illam conſtituendam ſunt neceſsario requiſita. Primū eſt entitas motionis diuinæ tam ex parte intellectus, quàm voluntatis, qua videlicet Deus intellectum illuminat, & voluntatem mouet interius, eam inclinando, & alliciendo per modum ſuadentis, vt Deo excitanti, & vocanti conſentiat. Secundum eſt congruitas illius motionis cum tali ſubiecto ſic diſpoſito, & in talibus circumſtantijs conſtituto: aliqua enim motio pręuenientis gratiæ eſt congrua reſpectu vnius, qui habet talem complexionē, & inclinationem, vel minora peccata, aut tentationibus dæmonis, vel ſtimulis carnis non vexatur; quæ tamen non eſt congrua reſpectu alterius, eo quod duram complexionem habeat, vel maiora peccata, aut quia tentationibus dæmonis, vel carnis aſſidue vexatur. Ex quo inferunt, aliquam gratiam præuenientem eſſe congruam, & efficacem, ſi in tali tempore, & in talibus circumſtantijs alicui conferatur, quæ tamen non eſſet ei cōgrua, neque efficax, ſi eidem alio tempore, vel in alijs circumſtantijs donaretur. Tertium eſt pręſcientia media, qua Deus, antecedenter ad decretum efficax conuertendi hominem, certo præſcit, vt aiunt, motionem illam ita aptari, & congruere voluntati huius hominis in particulari, vt ſi per illam pręmoueretur in talibus circumſtantijs, eſſet infallibiliter conſenſurus.

Dicunt ergo primo, omnimodam efficaciam huius vocationis in hoc conſiſtere, II.
quod Deus infinita ſua ſapientia præuidens, quid vnaquæque cauſa, ſeu voluntas in omni euentu, & occaſione operatura ſit, ſi in ea conſtituatur; etiam cognoſcit, quando, & cui vocationi ſit vnaquæque voluntas aſſenſum præbitura, ſi ei detur. Vnde, quando vult hominem conuertere, vult etiam illum vocare illo tempore, & modo, quo nouit illum conſenſurū: & talis vocatio appellatur efficax, quia licet ex ſe non habeat infallibilem effectum; tamen, vt ſubeſt tali ſcientiæ diuinę, infallibiliter eſt illum habitura: quod interdum poterit accidere cum ſpeciali cōgruitate, & efficacia morali talis vocationis, interdum ſine illa, cooperante libero arbitrio cū generali influxu gratiæ Dei: & vtroque modo gratia erit efficax, quamuis vna ſit copioſior, quàm alia.

Auxilii præuenientis gratiæ efficacia, in quo cōſiſtat ſecūdū aliquos

Hinc inferunt, hanc efficaciam non eſſe phyſicam, ſed moralem, neque eſſe ſpectandam ex ipſa vocatione ſecundum ſe, ideſt ſecundum illam entitatem, vel motionem, quam ponit in homine, ſed prout progreditur à Deo, & eſt ſub intentione, ac ſcientia, ſeu directione eius. Et

per ſcien-

Digitized by Google

per ſcientiam intelligunt ſcientiam mediam, de qua in diſputatione 7. mentionem fecimus.

Iuxta hunc efficacitatis modum, intelligendam eſſe aiunt doctrinam Auguſt. & rationem reddunt, quia non conſiderauit tantum congruitatem, quam vocatio ſecundum ſe habet cum ingenio, vel natura hominis, quę eſt congruitas quaſi in actu primo; ſed etiam, ac præcipue, proportionem illam conſiderauit, quæ in hoc conſiſtit, quod vocatio tunc datur, quando operatura eſt, quæ proprie conſiſtit in actu ſecundo, & maxime congrua dici poteſt; quia maxime congruit homini, cui melius eſt vocari, quando reſponſurus eſt, etiam ſi remiſſe vocetur, quàm fortiter vocari, cum conſenſurus non eſt. Probant hanc ſententiam

Primo auctoritate S. Auguſtini, qui ad gratiam efficacem, quam ſæpius vocat gratiam ſecundum propoſitum, præter entitatem motionis in intellectu, & voluntate receptæ, prædictam congruitatem requirit: ſic enim ait: *Illi enim electi, qui congruenter vocati: illi autem, qui non congruebant, neque contemperabantur vocationi, nō electi; quia non ſequuti, quamuis vocati.* Et poſt pauca: *Non volentis, inquit, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, qui hoc modo vocauit, quomodo aptum erat eis, qui ſequuti ſunt vocationem. Nam cuius miſeretur, ſic eum vocat, quomodo ſcit ei congruere, vt vocantem non reſpuat.* Et ad idem videtur alludere lib. de ſpiritu, & litt. cap. 34. dicens: *Viſorum ſuaſionibus agit Deus, vt velimus, & vt credamus, ſiue extrinſecus per Euangelicas exhortationes, ſiue intrinſecus, vbi nemo habet in poteſtate, quid ei veniat in mentem; ſed conſentire, vel diſſentire propriæ voluntatis eſt.* Et ſtatim ſubdit: *His ergo modis Deus agit cum anima rationali, vt credat.* Quibus verbis aperte ſignificat Deum facere, vt credamus per moralem ſuaſionem. Item etiam lib. 2. de peccatorum meritis, & remiſs. cap. 17. explicans, in quo conſiſtat efficacia vocationis, inquit: *Nolunt homines facere, quod iuſtum eſt, ſiue quia latet, an iuſtum ſit, ſiue quia non delectat. Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certius, quàm bonum ſit, nouimus, tamque delectamur ardentius. Vt autem innoteſcat, quod latebat, & ſuaue fiat, quod nō delectabat, gratia Dei*

Aug. lib. 1. quæſt. ad Simplicianum, quæſt. 2. tom. 4.

eſt; quæ hominum adiuuat voluntates. Et tract. 16. in Ioannem, explicans illud: *Niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum*, intelligit hoc detractione morali: ait enim: *Voluntate credo, ſi trahor: parum eſt voluntate, etiam voluptate traheris, non neceſſitate.* Et poſt pauca: *Nuces puero demonſtrantur, & trahitur, & amando trahitur. Si verum eſt: Trahit ſua quemque voluptas, non trahet reuelatus Chriſtus à Patre?* Quibus verbis, per moralem ſuaſionem trahi hominem ad Chriſtum ſignificat. Et epiſt. 105. ait, per illam vocationem altam, atque ſecretam, *ſic Deum agere ſenſum, vt ei accommodet aſſenſum*; in illis enim particulis, *ſic*, &, *vt*, ſignificat, in hac vocatione ſeruare Deum modum vnicuique accommodatum, vt in aſſenſum, ſeu conſenſum inducatur. Idem indicat lib. de prædeſt. Sanct. cap. 8. dicens: *Valde remota eſt à ſenſibus carnis hæc ſchola, in qua Pater ſic docet, nec agit hoc cum carnis aure, ſed cordis.* Item etiam libro de dono perſeuerantiæ cap. 14. cum de Tyrijs, & Sidonijs dixiſſet: *Quoniam, vt crederent non eis datum, etiam vnde crederent, eſt negatū;* ſubdit: *Ex quo apparet, habere quoſdam in ipſo ingenio diuinū naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, ſi congrua ſuis mentibus vel audiant verba, vel ſigna conſpiciant*, &c. Quibus verbis ad efficaciam gratiæ requirere videtur congruitatem vocationis, quæ conſiſtit in quadam proportione inter talem illuminationem, vel inſpirationem, tali modo à Deo effectam in homine talis complexionis, naturæ, & conditionis.

Ioan. 6.

Secundo probatur, etiā eiuſmodi congruitatem non ſatis eſſe ad illam efficaciā, quam Auguſtinus tribuere intendit tali vocationi, nimirum quod omnino infallibiliter conſequatur effectum. Nā hæc infallibilitas tanta eſſe debet, vt implicet contradictionem aliquando deficere, ſed ex vi illius congruitatis ſolius non poteſt eſſe tanta infallibilitas; ergo illa non ſufficit ad efficaciam vocationis. Maior patet: nam hæc vocatio eſt medium accommodatum intentioni Dei efficaci: implicat autem contradictionem, voluntatem Dei efficacem non impleri; ergo non poteſt illa vocatio eſſe proportionatum medium, niſi ſit ita infallibilis, vt prorſus repugnet, & contradictionem implicet, non III.

conſequi

conſequi effectum ſuum. Minor vero probatur: nam tota illa congruitas ex ſe ſolum inducit quamdam moralem certitudinem, cui abſolute non repugnat, vt vocationi ſic congruæ liberum arbitrium reſiſtat, adeo vt Anſelmus dixerit, potuiſſe Paulum reſiſtere ſuæ vocationi quantumuis efficaciſſimæ: ſic enim ait Math. 6. circa illa verba: *Fiat voluntas tua: Licet ſit percuſſus Paulus, tamen volūtas eius erat libera, vt reſiſteret, ſi vellet.* Propter quod Chryſoſt. homil. 31. & 56. in Matth. agēs de vocatione Matthæi, & Pauli, dicit, non prius Deum illum vocaſſe, quia prænouit, tunc vocationem fuiſſe penetraturam eius animam. Sentit ergo, non ſufficere efficaciam, quam poterat habere vocatio ex peculiari congruitate ad ingenium, vel conditionē Pauli, aut Matthæi; ſed oportuiſſe, vt Deus etiam obſeruaret tempus, in quo præſciret, vocationem illam fuiſſe effectum habituram, ſi ei daretur.

Tertio id probant, quia propterea S. Aug. efficaciam huius vocationis non ponit in neceſſitate, ſed in infallibilitate, & certitudine, vt ſignificaret, ad eamdem efficaciam eſſe neceſſariam præfatam Dei præſcientiam: neceſſitas enim ad cauſam, certitudo autem, & infallibilitas ad præſcientiam ſpectant, vt alias Capreolus notauit 1. diſt. 40. quæſt. 1. art. 1. ad 1. contra 2. concluſionem. Vnde Auguſtinus de bono perſeuer. cap. 14. hanc vocationem ait pertinere ad ea beneficia, *quibus certiſſime liberantur, quicumque liberantur.* Propterea etiam numquam dixit, voluntatem non poſſe reſiſtere tali vocationi, ſed ſolum numquam ei reſtituram, vt patet lib. de præde. SS. cap. 8. quia præſcientia non aufert poteſtatem ſimpliciter faciēdi oppoſitum eius, quod præuiſum eſt.

IIII. Hunc etiam modum efficacitatis vocationis ſignificaſſe aiunt Chryſoſtomum citatis locis, & eumdem indicaſſe Ambroſium, vel qui ſub nomine eius exponit verba illa ad Rom. 8. *Iis, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti*, dicens: *Ii ſecundum propoſitum vocantur, quos credentes præſciuit* Deus *futuros ſibi idoneos, vt antequam crederent, ſcirentur.* Et pro eadem ſententia referunt Origenem ad Rom. 9. dicentem: *Certum eſt, Deum non ſolum ſcire vniuſcuiuſque propoſitum, ſed etiam præſcire. Sciens, & antea præſciens, tamquā bonus diſpenſator, & iuſtus, vniuſcuiuſque motibus, & propoſito vtitur ad ea perficienda, quæ vniuſcuiuſque animus, & voluntas elegit*: ergo, &c.

Confirmant eamdem ſententiam omnibus argumentis diſput. 7. adductis, quibus perſuadere nituntur, eſſe in Deo conſtituendam ſciētiam illam mediam, qua, ante omne liberum decretum ſuæ voluntatis, Deum certo prēſcire exiſtimāt, quid ex ſua innata libertate arbitrium noſtrum eſſet operaturum ex hypotheſi, quod conſtitueretur à Deo in talibus circumſtantijs, & tali, vel tali excitatione moueretur.

Quarto id probant ratione, quia nullo alio conuenienti modo poteſt efficacia auxilij gratiæ declarari: & hic modus eſt ſufficientiſſimus, & aptiſſimus tum ad conciliandam libertatem cum gratia, tum ad declarandum, quo modo efficacia gratiæ, quæ conſequitur effectum, non excludat ſufficientiam eius, quæ effectum non conſequitur: tum denique ad concilianda varia dicta Sanctorum de diuina prædefinitione, ſeu prædeſtinatione circa hominē. Probant antecedens; nam alius modus efficaciæ, qui conſiſtit in phyſica prædeterminatione voluntatis ad conſentiendum, & cooperandum Deo excitanti, & vocanti, & repugnat libertati, & tollit ſufficientiam gratiæ ab ijs, quibus hæc gratia phyſice prædeterminans nō datur. Nec oporteret, Deum obſeruare tempus, & modum excitandi, & vocandi eum, quem vellet conuertere; quia prædeterminatio hæc phyſica ſemper, & neceſſario habebit effectum, ſi adhibeatur. Vnde neque, vt homo feruentius conuertatur, quidquam referret maior vocatio, ſeu excitatio, quia Deus poteſt prædeterminare liberum arbitrium, prout voluerit, & totum pendet ex hac prædeterminatione. Quod autem hic modus ſit ſufficientiſſimus, & aptiſſimus ad conciliandam libertatem cū gratia; probatur: quoniam iſta cauſalitas vocationis eſt moralis: nam fit per modum ſuaſionis, & inductionis: moralis autem perſuaſio, & inductio libertati arbitrij nō repugnat, vt per ſe conſtat, neque etiam infallibilitas, quæ oritur ex præſcientia: quia illa, vt ſic, non eſt ex cauſa, ſeu ex ſuppoſitione antecedente, ſed ex ſuppoſitione ipſius rei futuræ, in ratione obiecti veri, & cognoſcibilis. Et hinc conſequenter

ter facile intelligitur, quomodo ſine hac efficacia gratię poſſit eſſe gratia ſufficiens in his, qui non conuertuntur; quia poteſt id prouenire ex ſola volũtate eorum, quæ poteſt non conſentire, etiam ſi gratia in actu primo habeat omnem ſufficientiam, *Matth.23.* & ita loquitur Scriptura: *Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti?* & ſæpe alias.

V. Quinto. Gratia, quæ eſt efficax reſpectu vnius, eſt inefficax reſpectu alterius; & ſimiliter eadem gratia comparatione eiuſdem perſonæ eſt efficax, ſi conferatur in hoc tempore, & in talibus circumſtantijs, & inefficax, ſi conferatur in alijs: ergo efficacia gratiæ non conſiſtit in aliqua motione phyſice prædeterminante liberum arbitrium ad conſenſum: hæc enim gratia prædeterminans quocumque tempore, & in quibuſuis circumſtantijs collata, ſuum infallibiliter ſortitur effectum: ergo conſiſtit in motione congrua, & attemperata complexioni, qualitati, & diſpoſitioni ſubiecti, quam Deus præſcit habituram effectum, ſi ei conferatur. Antecedens probatur, quia in naturalibus propter diuerſam diſpoſitionem, vel reſiſtentiam mobilis, eadem prorſus motio eſt efficax ad mouendum vnum ſubiectum, & inefficax ad mouendum aliud. Si enim quis virtute motiua, vt quatuor, intendat mouere ſubiectum reſiſtens, vt octo, non mouebit illud: quoniam, vt dicit Ariſtoteles, à proportione minoris inæqualitatis non fit actio: ſi autem moueat ſubiectum reſiſtens, vt duo, efficaciter mouebitur: quoniam reſiſtentia paſſi minor eſt motione mouentis. Sed ſimiliter cõtingit in actionibus liberis, etiam ſupernaturalibus: contingit enim vnum ſubiectum habere maiorem reſiſtentiam, quàm aliud; quia videlicet eſt duræ cõplexionis, prauæ inclinationis, aut pluribus eſt inuolutũ peccatis; quod etiam contingere poteſt comparatione eiuſdem ſubiecti pro diuerſis temporibus; nam in vno tempore eſt bene affectũ ad diuina, minoraq. habet peccata, nullisq. tentationibus dæmonis incitatur ad malum; in alio autem tempore eſt duræ ceruicis, male diſpoſitum, vel affectum ad res diuinas, & pluribus peccatis conſtrictum, atque vehementi aliqua tentatione vexatum: ergo eadem motio præuenientis gratiæ erit efficax comparatione vnius ſubiecti, & inefficax comparatione alterius: & idem erit dicendũ de gratia præueniente reſpectu eiuſdem ſubiecti pro diuerſis temporibus, in quibus contingit diuerſimode eſſe affectum.

Confirmari poteſt hoc argumentũ omnibus rationibus diſp. 108. adducendis, quibus auctores oppoſitæ ſententiæ probare contendunt, exiſtentibus in duobus hominibus auxilijs præuenientis gratiæ omnino æqualibus, cõtingere, quod vnus conuertatur, perſeueret in gratia, & ſaluetur; alter vero in peccato permaneat, & damnetur. Ex hoc enim principio, ſi ſemel admittatur, deducitur, gratiam præuenientem non eſſe efficacem ſecundum ſuam realem, & intrinſecam virtutem: ſed ex congruitate prædicta ſimul cum præſcientia, qua Deus ſcit, quod, ſi liberum arbitrium per eam præmoueatur, ſit infallibiliter præſtiturum conſenſum.

In contrarium eſt. Nam, vt ex præmiſſis patet, Deus, inquantum eſt auctor naturæ, per concurſum generalem, ad modum cauſæ phyſicæ, prædeterminat omnes cauſas ſecundas, etiam liberas, ad ſuas operationes, iuxta modum propriæ naturæ: ergo inquantum eſt auctor gratiæ per auxilium ſupernaturale prædeterminat, ad modum cauſæ phyſicæ, noſtrum liberum arbitrium ad conſentiendum Deo excitanti, & vocanti. VI. *Diſput. 18. 22. & 23.*

Huius difficultatis reſolutio ex ijs, quæ in lib. 3. de concurſu Dei generali dicta ſunt, colligi poteſt, & præſertim ex notatis diſput. 18. 22. 23. & duabus ſequentibus, in quibus fundamenta ſententiæ, quæ aſſerit, Deum per auxilium efficax præoperantis gratiæ, ad modum cauſæ phyſicæ prædeterminare voluntatem noſtram, vt libere, & infallibiliter cooperetur Deo excitanti, & vocanti, ſtabilita ſunt. Sed pro maiori explicatione huius difficultatis, ſupponendum eſt primo, quod in omnium ſentẽtia ad auxilium efficax præoperantis gratiæ præſupponitur motio moralis, ſeu per modum ſuadentis, quæ fit per obiecti propoſitionem congruam, per quam apparet obiectum illud amabile, & cõueniens volũtati. Cuius ratio eſt. Quia, cum nihil ſit volitum, quin præcognitum, voluntas non poteſt aliquid appetere, niſi prius per intellectũ ei proponatur, tamquam conueniens. Ex hoc autem, quod ſic proponitur obiectum, vt amabile, inclina- VII. *Auxilii diuini efficacia præſupponit motionẽ moralem.*

clinatur moraliter voluntas, allicitur, & quaſi inuitatur, vt illud velit. Quia vero voluntas, dum eſt in via, non poteſt efficaciter moueri ab aliquo obiecto, vt expreſſe docet S. Thomas; hinc eſt, quod motio illa moralis ſola, quantumuis perfecta, non poteſt inducere infallibiliter conſenſum volũtatis: vnde ex alio capite prouenire debet infallibilitas futuri conſenſus: ſuaſio enim non cogit inuitum, vt ex S. Auguſtino docet S. Tho. quæſt. 3. de malo, art. 3. in corpore.

S. Tho. 1. p. q. 106. ar. 2 in corp. & q. 111.

Gratia efficax ſemper eſt cõgrua, vt per illam operetur lib. arb.

Supponendum eſt ſecundo, quod in omnium ſententia, gratia efficax eſt congrua, qua ita moueatur voluntas, vt ſit infallibiliter præſtitura conſenſum. Cum enim Deus attingat à fine vſque ad finem fortiter, & diſponat omnia ſuauiter, ſi mouet efficaciter voluntatem, vt conſentiat, congrue mouet; & vt congruit naturæ voluntatis. Vnde S. Thom. p. 2. q. 10. art. 4. inquit, *quod magis repugnaret diuinæ motioni, ſi voluntas per eam neceſſario moueretur, quod non competit ſuæ naturæ, quàm ſi moueretur libere, prout congruit ſuæ naturæ*. Difficultas ergo eſt, vnde proueniat talis congruitas gratiæ; an illã ſecum afferat ipſum auxiliũ, quod dicitur efficax, ita vt cuicumque homini tribuatur, & in quibuſuis circumſtantijs ſit congruum ad mouendum efficaciter voluntatem: an vero hæc cõgruitas ſit extrinſeca, vel deſumatur ex circumſtantijs extrinſecis ipſi auxilio efficaci, ita videlicet, vt varietur, ſecundum diuerſas circumſtantias, & qualitates ſubiecti: atque adeo motio, quæ eſt congrua reſpectu vnius, non ſit congrua reſpectu alterius, & ſimiliter motio, quæ eſt congrua reſpectu vnius in tali tempore, & in talibus circumſtantijs, non ſit congrua reſpectu eiuſdem in alio tempore, & in alijs circumſtantijs.

Gratiæ efficacis cõgruitas eſt illi intrinſeca.

VIII. PRima igitur concluſio ſit. Auxilium efficax præoperantis gratiæ, ſecundum ſuam realem virtutem, & perfectionem intrinſecam, quam habet, vt venit à Deo, eſt congruum, vt per illum efficaciter moueatur voluntas, in quibuſcumque circumſtantijs tribuatur illi. Itaque illa congruitas auxilij non dependet ex complexione naturali ſubiecti, neque ex alijs accidentibus illius, nec variatur ex diuerſitate illorum, qui per motionem efficacem adiuuantur. Probatur hæc concluſio. Nam, vt diſputatione præcedenti; & diſput. 73. oſtenſum eſt, auxilium præoperantis gratiæ non dependet in ſua efficacia ex libero influxu, & cooperatione arbitrij creati cum eodem auxilio, etiam vt à conditione, ſine qua efficax non eſſet, ſed ab intrinſeco habet, quod ſit efficax, ſcilicet à reali virtute, & perfectione, quam ſecũ affert, vt venit à Deo, & quatenus videlicet eſt inſtrumentum voluntatis Dei, nulla præſuppoſita ſcientia media, efficaciter volentis, hominem, cuius cor mouet, ad ſe conuertere: ergo cuicũque tribuatur, & in quibuſcumque circũſtantijs, eſt congruum, vt virtute illius liberum arbitrium ſit infallibiliter conſenſurum, & cooperaturum Deo excitanti, & vocanti. Confirmatur. Nam, vt diſp. 87. patebit, poſtquam Deus excitauit hominem, non expectat voluntatem eius, vt purgari velit, ſed per auxiliũ efficax præoperantis gratiæ actiue proprie efficit, vt velit; id quod ex profeſſo diſp. 95. & ſeq. latius oſtenſuri ſumus: ergo ſecundum ſe & prout venit à Deo, eſt congruum, vt, ſi liberum hominis arbitrium in quibuslibet circumſtantijs poſitum, per illud præmoueatur, ſit infallibiliter conſenſurum. *Diſp. 87.*

Voluntas Dei eſt efficaciſſima

Secundo probatur. Quando agens infinitæ virtutis mouet aliquod ſubiectum, tale ſubiectũ infallibiliter mouetur, quia tunc reſiſtentia paſſi nõ ſuperat, nec adæquat virtutem agentis. Sed Deus eſt agẽs infinitæ virtutis: dicitur enim Eſther 13. *Domine, Domine, Rex omnipotens: in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere volũtati, ſi decreueris ſaluare Iſrael.* Vnde S. Thom. 2. 2. q. 24. art. 11. in corp. ait, quod *Spiritus Sanctus infallibiliter operatur, quodcumque voluerit*, & 1. 2. q. 113. ar. 3. in corp. inquit: *Si ex intentione Dei mouentis eſt, quod homo, cuius cor mouet, gratiam conſequatur, infallibiliter ipſam conſequitur, ſecundum illud Ioan. 6. Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me*: quod etiam ex profeſſo oſtendit S. Auguſt. in Enchirid. ad Laur. cap. 95. & alijs in locis diſput. 31. & 32. à nobis inductis: ergo motio Dei efficax reſpectu cuiuſcumque hominis, in quibuslibet circumſtantijs poſiti, erit medium congruũ, & aptum, vt infallibiliter inducat effectũ, ad quem ex Dei intẽtione datur: faciatq. ſubinde hominem libere conſentire, & pie IX.

ope-

Digitized by Google

operari: alias per voluntatẽ hominis volũtatis diuinæ impediretur effectus; quod eſſe impoſſibile, ſupra oſtendimus. Reſpondent, quod Deus non habet abſolutum, & efficax decretum conuertendi hominem, niſi præſuppoſita ſcientia media, qua ante decretum ſuæ voluntatis certo cognouit, quod, ſi Petrus moueretur tali auxilio, in talibus circumſtantijs, ſit ex innata eius libertate infallibiliter conſenſurus. Sed hæc ſolutio falſo innititur fundamento. Iam enim ſupra diſput. 7. ex profeſſo oſtendimus, ſcientiam illam mediã, quam ante liberum decretum voluntatis eius, conſtituunt, non dari etiam in Deo.

Reſponſio.

Cõfutatio.

Tertio probatur. Quoniam ſequeretur, quod vltima ratio differentialis, propter quam auxilium gratiæ eſt congruum, reſpectu huius ſubiecti, & conſequenter efficax, ſit reducenda ad aliquid naturale, videlicet in particularem complexionem huius indiuidui, aut in aliquam conſtellationem cæleſtem, aut vero in aliquam ſumptionem cibi, aut potus. conſequens eſt falſum: nam eſſet reducere gratiam in natura: ergo. Sequela probatur; nam, iuxta auctores oppoſitæ ſententiæ, idem auxilium Dei datũ homini in talibus circumſtantijs, in quibus habet cor lætum, aut etiã tali complexione diſpoſitum, auxilium eſt congruum illi, & alias non eſſet congruum; ſed talis complexio, aut diſpoſitio poteſt prouenire ex conſtellatione cæleſti, vel ex alia cauſa naturali: ergo.

X. Confirmatur hæc ratio auctoritate S. Auguſtini libro de prædeſtinatione Sanctorum c. 5. vbi reijcit omnia naturalia, cum agitur de gratia Chriſti; ſic enim ait: ***In hac Apoſtoli euidentiſſima intentione, qua contra humanam ſuperbiam loquitur, ne quiſquam in homine, ſed in Domino glorietur, dona*** Dei ***naturalia ſuſpicari, ſiue ipſam totam, perfectamq. naturam, qualis in prima conditione donata eſt, ſiue vitiata naturæ qualeſcumque reliquias, nimis, quantum exiſtimo, abſurdum eſt***. Idem dicit q. 2. ad Simplicianum, verbis diſputatione 55. num. 8. inductis. Nec ſatis eſt reſpondere, quod S. Auguſtinus in his locis ſolum intendit docere, non dari ex parte naturæ aliquod meritum, rationem, vel conditionem, propter quam Deus conferat alicui gratiam congruam, vel attemperatam eius complexioni, vel diſpoſitioni; non tamẽ negat dari ex parte naturæ, ſeu complexionis, aut diſpoſitionis eius aliquam conditionem, ſine qua gratia præueniens, quam pro ſua ſola, & gratuita liberalitate, Deus confert tali ſubiecto, non eſſet illi attemperata, nec congrua, vt ſi per illam præmoueatur, ſit infallibiliter conſenſurum: cum in alijs locis ſupra inductis, non obſcure videatur docere contrarium. Hæc enim ſolutio ſufficienter, vt arbitror, impugnata eſt ſupra, cum de gratuita Dei prædeſtinatione ageretur. Ibi enim oſtenſum eſt, iuxta doctrinam Sancti Auguſtini, etiam non dari ex parte noſtra rationem, vel conditionem, ſine qua ratio ordinis mediorum in finem in Deo præexiſtens, non haberet rationem prædeſtinationis, comparatione huius, vel illius hominis: ergo ſimiliter dari non poteſt ex parte noſtra aliqua ratio, vel conditio, ſine qua gratia præueniens non eſſet congrua, vel efficax cõparatione huius, vel illius hominis: eadem quippe argumenta procedunt de ipſa prædeſtinatione, & de gratia congrua, & efficaci, quæ eſt illius effectus.

Solutio.

IX

Cõfutatio

Diſp. 37.

XI. Quarto probatur. Congruitas auxilij præuenientis gratiæ, vel eius efficacia non expectat humanam voluntatem, vt purgari velit: ſed efficit eam velle, vt diſputatione 95. patebit, neque obſeruat, vel requirit neceſſario circumſtantias tẽporis, aut loci, vel diſpoſitiones alias ſe tenentes ex parte ſubiecti, vt patet ex S. Proſpero lib. de ingratis cap. 15. vbi ait:

Gratiæ efficacia nõ pendet ex circũſtantiis ſubiecti, loci, tẽporis, &c.

At vero Omnipotens hominem cum gratia ſaluat:
Ipſa ſuũ conſummat opus, cui tẽpus agẽdi
Sẽper adeſt, quæ geſta velit; nõ moribus illi
Fit mora, nũ cauſis anceps ſuſpẽditur vllis;
Nec, quod ſola poteſt, cura, officioq. miniſtri
Exequitur, famuliſue vicem committit agendi.

Quibus ſane verbis docet, gratiam Dei ita eſſe ex ſe congruam, & efficacem ad exequendũ, quod Deus vult per eam operari, vt quocumque tempore conferatur, & in quibuſcumque circumſtãtijs, id perficiat, ad quod ex efficaci Dei volũtate, & intentione deſtinatur, cui opportunitatẽ agendi, neque confert, neque aufert liberi arb. qualiſcumque diſpoſitio, vel cõplexio: ergo congruitas eiuſdem gratiæ præuenientis non pendet, etiam vt à cõditione, ſine

qua non, ex tali, vel tali complexione, vel diſpoſitione ſubiecti; aut ex alijs circumſtantijs, in quibus confertur; ac per conſequens ipſa gratia efficax ſecundum ſuã realem virtutem, & prout venit à Deo, ſecum affert congruitatem, quæ ad eius efficaciam requiritur.

XII. Secunda cõcluſio. Efficacia auxilij preuenientis gratiæ non pendet, etiam vt à conditione, ſine qua non, ex præſcientia media, ſiue ex preuiſione boni vſus liberi arbitrij per eamdem ſcientiam mediam à Deo præcogniti, neque vllo modo eam in Deo præſupponit. Hæc cõcluſio probatur omnibus argumentis, quibus diſp. 7. oſtendimus, ſcientiam illam mediam non ſubſiſtere, & conſequenter non eſſe in Deo.

Gratiæ efficacia nõ pendet ex præſciẽtiá boni vſus liberi arb.

Tertia concl. Deus per auxilium efficax gratiæ, phyſicè, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ, prędeterminat arbitrium creatum, vt libere, & infallibiliter conſentiat, & cooperetur Deo excitanti, & vocanti. Hanc concluſionem defendunt omnes Thomiſtæ, quam arbitror eſſe expreſſam doctrinã S. Tho. & à S. Aug. & alijs Patribus, verbis æquiualentibus traditã. Et probatur omnibus argumentis, quibus diſp. 23. oſtenſum eſt, Deum inquantũ eſt auctor naturæ, per concurſum generalem præuia motione inhærente prædeterminare, ad modum cauſæ phyſicæ, quamlibet cauſam ſecundam, etiam liberã ad omnes actus bonos in particulari, cum omnibus circumſtantijs ſalua proprietate, & natura earũdem cauſarum. Ex hoc enim principio ſequitur à fortiori, Deum, inquantũ eſt auctor gratiæ, per concurſum ſpecialem gratiæ efficacis, ſiue adiuuantis, eodem modo prædeterminare arbitrium creatum ad actus ſupernaturales, ſalua eius proprietate, & libertate.

Gratia efficax prædeterminat lib. arb. ad cooperandum.

XIII. Præterea probatur. Auxiliũ gratiæ adiuuãtis eſt ex ſe efficax, prout venit à Deo antecedenter ad liberam cooperationem noſtri arbitrij, cum ab illa in ſua efficacia non pendeat, etiã tamquam à conditione ſine qua non, vt ex ſupradictis patet: ergo phyſice prædeterminat voluntatẽ ad conſenſum. Probatur conſequentia: nã, vt fatentur aliqui ex auctoribus oppoſitæ ſententiæ, auxilium, ſeu prædeterminatio ex ſe efficax, & auxilium phyſice prædeterminans idem ſignificant, neque eſt hærendum in voce.

Diſput. 72. & 73.

Secundo probatur. Auxiliũ efficax adiuuantis gratiæ, quà efficax, & adiuuans eſt, non eſt influxus Dei immediatus cũ noſtro libero arb. in operationem vtriuſque, ſed eſt influxus immediatus in ipſum arbitrium, tãquam in cauſam, vt patet ex his, quæ in diſp. 18. de cõcurſu Dei generali dicta ſunt: ergo phyſice prædeterminat liberum arbitrium ad cooperandum Deo excitanti, & vocanti. Probatur cõſequentia: nam huiuſmodi influxus Dei immediatus in liberũ arb. vt in cauſam, eſſe nõ poteſt, neque intelligi abſque phyſica prædeterminatione. Vnde auctores oppoſitæ ſentẽtiæ, qui huiuſmodi prædeterminationem impugnant, docent conſequenter, auxilium gratię adiuuantis, ſeu efficacis, inquantũ eſt adiuuans, non eſſe influxum Dei immediatum in liberum arb. vt in cauſam, ſed eſſe influxum ſimultaneũ, & coinſtantaneum cum libero arbitrio in eius effectum, vt vidimus diſput. 82.

Tertio. Deus per auxilium efficax gratiæ adiuuantis non ſolum ſuadendo, inuitando, alliciẽdo; aut aliter, etiam interius moraliter attrahendo, facit, vt faciamus; ſed etiã vere efficienter id efficit, vt diſp. 86. probandũ eſt: quod etiam patebit amplius diſp. 96. 97. & 100. vbi manifeſtum fiet, ipſum influxum, ſeu cooperationem liberi arbitrij cum gratia non producere à ſola, & innata eius libertate; ſed tandem eſſe reducendam in ipſum Deum, & eius adiutorium, tamquam in priorem cauſam per ſe efficientem: ergo phyſice prędeterminat liberum arbitrium ad conſenſum. Probatur conſequentia: nam phyſice prædeterminare nihil aliud eſt, quàm vere efficienter facere, vt ipſum arbitrium libere, & infallibiliter cooperętur Deo excitanti, & vocanti, vt patet ex ipſa nominis ſignificatione. XIIII.

Confirmatur: nam qui efficit, vt liberum arbitriũ ſe determinet, ipſum ad operandum prædeterminat: nam prædeterminare eſt prius in ſigno rationis determinare, vel efficere, vt aliquid ſe determinet; ſed Deus per auxilium efficax vere efficit, quod liberum arbitrium ſe phyſice determinet cooperando, & conſentiendo Deo vocãti: ergo phyſice prædeterminat.

Quarto. Auxilium efficax gratiæ adiuuantis non ſubiacet, quantum ad vſum, poteſtati noſtri arbitrij, ſicut ſubiacẽt habitus,

bitus, quibus vtimur, cũ volumus, ſed potius ſubijcit ſibi ipſum arbitrium, vt diſp. 87. patebit: ergo phyſice prædeterminat illum ad conſentiendum, & cooperandum.

Quinto. Liberum arbitrium creatũ non eſt ſimpliciter prima cauſa ſuæ determinationis, præſertim comparatione actuũ ſupernaturalium, nec primo inchoat ipſam determinationẽ, vt diſp. 89. late oſtendemus; ergo prædeterminatur ab alia priori cauſa, ſcilicet à Deo: hæc autem prædeterminatio, comparatione actuũ ſupernaturalium, fit per auxiliũ efficax: ergo Deus per auxilium efficax phyſice prædeterminat liberum arbitrium ad influendum in actus ſupernaturales.

Sexto. Auxilia efficacia præuenientis gratiæ, ſicut & prædeſtinatio diuina, certò, & infallibiliter inducunt effectum, ad quem dantur, vt diſp. 30. & 41. oſtenſum eſt: ſed hæc certitudo, & infallibilitas nõ fundatur in præſcientia media: nam, vt ex dictis diſp. 7. cõſtat, eiuſmodi ſcientia media non datur à parte rei etiã in Deo, neç eius obiectum eſt ſcibile ante decretũ volũtatis diuinæ: ergo neceſſario debet fundari in prædeterminatione, qua Deus ſuo abſoluto, & æterno decreto, atque in tempore per eadem auxilia liberum arbitriũ prædeterminat ad cooperãdũ gratiæ Dei. Probatur conſequentia: nam ſublata certitudine, & infallibilitate, prouenientе ex ſcientia media, ſiue ex futura cooperatione liberi arb. à Deo præcognita per eamdem ſcientiam, nullum aliud reſtat fundamentũ, in quo fundari poſſit talis certitudo, niſi prædeterminatio, qua Deus per auxilium efficax phyſice prædeterminat liberum arb. ad cooperandum eidẽ gratiæ, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ: nam ſola prædeterminatio moralis nõ facit infallibiliter liberum arbitrium conſentire, cum poſſit pro ſua libertate, etiam in ſenſu compoſito, cuicumque ſuaſioni diſſentire: ergo neceſſario aſſerendũ eſt, Deũ per auxilium efficax gratiæ phyſice prædeterminare liberum arbitrium ad conſentiendum, & cooperandum eidem gratiæ.

Confirmatur, & aperitur magis vis huius argumenti, ad cuius explicationẽ conſiderandum eſt, quod, vt docet Ariſtot. & alij philoſophi, artes ſunt in duplici differentia, quædam dicuntur demonſtratiuæ; quædã vero coniecturales. Artes demonſtratiuæ ſunt illæ, quæ, ſi adhibeantur media ſecundũ regulas artis, infallibiliter cõſequuntur finem intentum, eo quod omnia neceſſario prærequiſita ad conſequutionem finis ſunt in poteſtate artificis; vt patet in arte domificatiua, per quã infallibiliter conſtruitur domus apta, vt homines defendat à pluuia: quia in poteſtate artificis ſunt omnia media, quibus ad iſtũ finem peruenitur. Artes vero coniecturales illæ dicuntur à Phyloſopho, quæ, licet procedant ſecundum regulas artis, nõ tamen aſſequuntur infallibiliter finẽ intentum, eo quod non habent in ſua poteſtate omnia media, quibus cõſequitur finis per artem illã intentus. Eſt exemplum in arte medicandi. Licet enim medicus applicet omnia medicamenta infirmo ſecundũ regulas medicinæ, apta infirmitati curandæ, vt ſanet infirmũ; non tamen aſſequitur infallibiliter iſtum finem, quia non habet in ſua poteſtate virtutem naturæ, ſeu calorẽ naturalẽ ipſius infirmi, ſine quo medicamenta non cooperantur ad ſanitatem illius. Similiter etiam ars oratoria non eſt demonſtratiua, ſed coniecturalis, quia licet vtatur omnibus medijs ſecundũ regulas perfectiſſimi oratoris ad permouendã voluntatem Petri, vt diligat inimicũ, non tamen aſſequitur infallibiliter iſtum finẽ, quia voluntas Petri, quæ neceſſaria eſt, vt orator vincat, & aſſequatur iſtum finem, non eſt in poteſtate oratoris, nec poteſt eã efficaciter immutare, aut inclinare, quo voluerit. Hoc ſuppoſito, ſic arguitur: Ars ſupremi medici, hoc eſt Chriſti Domini, qui *venit quærere, & ſaluare, quod perierat*, nõ *Matth. 18.* eſt coniecturalis, ſed demonſtratiua, atque adeo infallibiliter conſequitur finem, quẽ abſolute, & efficaci voluntate intendit, vt ex dictis diſput. 30. & 41. conſtat; ſed non aſſequeretur infallibiliter finem intẽtum, videlicet conuerſionem peccatoris, & ſalutem eius vltimã, niſi haberet in ſua poteſtate voluntatem eiuſdem peccatoris, & poſſet eam efficaciter per ſuam gratiã inclinare, & determinare, quo voluerit, quia conuerſio, & ſalus peccatoris abſque concurſu liberæ volũtatis illius non fit, iuxta dictum Auguſtini: *Qui fecit te ſine te, non ſaluabit te ſine te*: ergo Deus per gratiam efficacem prædeterminat phyſice, ſeu efficienter voluntatem ad conſentiendum, & cooperandum cum gratia adiuuante.

Artes ſunt in duplici differẽtia.

Digitized by Google

Quid autem ſit auxilium gratiæ phyſice prædeterminans; quomodo ab auxilijs ſolum moraliter prædeterminantibus diſtinguatur, & qualiter cum eadem prædeterminatione arbitrij noſtri libertas, & actualis vſus illius cohæreant, abunde ſatis in diſput. 18. 22. & 23. explicatum eſt, in quibus etiam plura adduximus teſtimonia S. Auguſtini, S. Thomæ, aliorum Patrum, & Scholaſticorum, qui noſtram ſententtam docuerunt, quæ propterea in præſenti diſputatione cōſulto omittimus.

XV. Quarta concluſio. Efficacia auxilij præoperantis gratiæ, qua ratione præuenit ordine cauſalitatis cooperationē noſtri arbitrij, non eſt ſolum efficacia moralis, ſed etiam phyſica, quæ ad modū cauſæ phyſicæ liberum arbitrium præmouet efficaciter ad conſentiendum, vel pie operandū, aut etiam ad perſeuerandum vſque in finē. Concluſio eſt contra auctores primæ ſententiæ: ſequitur tamen per euidentem conſequentiā ex præmiſsis: nam efficacia ſolum moralis eſt illa, quæ ſolum ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter etiam interius moraliter attrahendo, facit, liberum arbitrium cooperari Deo excitāti, & vocanti; ſed auxilium efficax præoperantis gratiæ, non ſolum prædictis modis facit liberum arbitrium cooperari, ſed etiā vere efficienter id efficit, vt diſp. 86. oſtenſum eſt: ergo efficacia eiuſdem auxilij non eſt ſolum moralis; ſed etiam phyſica, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ.

Auxilii diuini efficacia non eſt ſolum moralis, ſed etiā phyſica.

Secundo. Efficacia moralis non prædeterminat phyſice noſtram voluntatem ad operandum, ſed eam indeterminatā, & ita indifferentē relinquit, vt, ſi vult, operetur, ſi non vult, nihil operetur: ſed efficacia auxilij præuenientis gratiæ, ſiue Deus, per ipſum auxilium efficax, phyſice prędeterminat noſtram voluntatem ad operandū, vt concluſ. præc. & diſp. 23. oſtenſum eſt: ergo efficacia auxilij gratiæ adiuuantis non eſt ſolum moralis.

Tertio: nā ſequeretur, quod Deus per ſuam gratiam non alia efficacia traheret nos ad bonum, quā Diabolus ſua malitia trahit peccatores ad malum: nam etiam Diabolus morali quadā efficacia facit homines peccare, in quo sēſu dicitur in Scriptura, quod Draco, ideſt Lucifer, cauda ſua, ideſt morali ſuaſione, & exemplo, traxit in terram tertiam partem ſtellarum.

Apoc. 12.

Conſequens autem, licet ab aliquibus auctoribus contrariæ ſententiæ concedatur, non videtur poſſe admitti: ergo.

Quarto. Vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, ſola moralis efficacia, vel determinatio, quatumuis ſummum gradū perfectionis attingat, non facit certitudine metaphyſica voluntatē infallibiliter conſentire, ita videlicet, vt ex ſuppoſitione talis efficaciæ, impoſsibile ſit in ſenſu cōpoſito, voluntatem motā morali efficacia nō conſentire, aut diſſentire: ſed prædeterminatio, atque efficacia auxilij præoperātis gratiæ ita certo, & infallibiliter facit volūtatem conſentire Deo excitanti, & vocāti, vt, etiā metaphyſice loquendo, ſit impoſſibile in ſenſu compoſito, voluntatem non conſentire, aut diſſentire, vt diſp. 92. & duabus ſeqq. manifeſtū fiet: ergo. Cōfirmatur idem antecedēs ratione ſexta facta pro concluſione præced. & alijs argumentis diſput. 23. nu. 16. 17. & 18. adductis.

Efficacia ſola moralis non inducit infallibiliter effectum.

XVI. AD primum argumentū reſpondetur. Gratiam efficacem iuxta mētem S. Aug. eſſe congruā, non quidem congruitate, quę dependeat ex aliqua diſpoſitione naturali liberi arbitrij, vel ex alijs circũſtantijs extrinſecis loci, & temporis; ſed quam ſecum affert ipſum auxiliū efficax, vt in 1. concluſ. huius diſput. & diſp. 7. n. 28. dictum eſt: vbi auctoritatem inductā S. Aug. ex quæſt. 2. ad Simplicianū explicuimus. Ad alium locū ex cap. 34. de ſpiritu, & littera reſpōdetur, S. Auguſt. ibi non aſſerere, quod ſolum viſorū ſuaſionibus, vel his tantum modis agit Deus, vt velimus. Hoc enim eſt expreſſe contra doctrinam ipſius S. Doctoris. lib. de gratia Chriſti contra Pelag. & Cęleſt. cap. 7. & 10. & multis alijs in locis, in quibus præter ſuaſiones externas, & internas aliquid aliud requirit ex parte gratiæ, vt credamus, & pie operemur. Sed docet, quod viſorū, ſeu binis ſuaſionibus mouet Deus ad fidē, videlicet exterius, & interius ſuadendo, & proponēdo obiectum, quod veriſſimū eſt; ſed pręter hanc motionē ipſe Aug. in eod. loco aliā conſtituit, ex parte potentiæ, per quam Deus actiue proprie facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur. Nam in c. 35. ſeq. ait, quod *hoc nullo modo facit homo, niſi illo donante, & operante*: & loquitur de operatione proprie dicta, non autem de operatione tantum morali, vt patet ex

Auguſt. auctoritas viſorū ſuaſionibus expeditur.

ex alijs locis eiuſdem Sancti Auguſtini ſupra inductis, & infra adducendis. Secundo reſpondetur, quod aliquando S. Auguſtinus nomine ſuaſionis, vel doctrinæ, intelligit efficacem motionem prædeterminantem liberum arbitrium ad conſenſum, quæ ita ſuadet, vt perſuadeat, & inducat infallibiliter effectum, vt conſtat ex eodem Auguſt. libro de gratia Chriſti contra Pelag. & Cœleſt. c. 13. dicente: *Hac gratia, ſi doctrina dicenda eſt, certe ſic dicatur, vt altius, & interius eam Deus cum ineffabili ſuauitate credatur infundere, non ſolum per eos, qui plantant, & rigant extrinſecus, ſed etiam per ſeipſum, qui incrementũ ſuum miniſtrat occultus; ita vt non oſtendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat charitatem. Sic enim docet* Deus *eos, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt, ſimul donans, & quid agant, ſcire, & quid ſciunt, agere.* Et per hæc patet ſolutio ad alia loca S. Auguſtini, quæ in eodem argumento adducuntur ex epiſtola 107. & cap. 8. de prædeſtinatione Sanctorum.

Diſput. 22. 23. & 86.

Suaſionis nomine quid intelligat Aug.

I.

Ad aliud teſtimonium ex cap. 14. de dono perſeuerentiæ reſpondetur; S. Auguſtinum non intendere, quod illis tantum ſignis exterioribus, virtuti naturali intellectus congruis, credidiſſent Tyrij, & Sidonij, ſi apud eos facta fuiſſent: ſed loquitur manifeſte de his, quæ ex parte propoſitionis obiecti requiruntur ad fidem: & ſenſus eſt, quod aliqui habent intellectum naturalem ita diſpoſitum, vt quantum eſt ex parte obiecti, magis afficiantur, & moueantur obiectiue per hæc ſigna, aut facta, quàm per alia. Sed præter hanc motionem, aliam requirit ipſe Aug. ex parte potentiæ, vt homo actu credat: & hæc eſt auxilium efficax voluntatem prædeterminans ad conſenſum. Quæ explicatio colligitur ex eodem contextu: ſubdit enim: *Sed nec illis profuit*, ſcilicet Tyrijs & Sidonijs, *quod poterant credere, quia prædeſtinati non erant ab eo, cuius inſcrutabilia ſunt iudicia, & inueſtigabiles viæ, nec iſtis obfuiſſet*, id eſt Iudæis, *quod non poterant credere, ſi prædeſtinati eſſent, vt eos cæcos Deus illuminaret, & induratis cor lapideum vellet auferre.* Et poſt pauca: *Audiunt enim hæc, & faciunt, quibus datum eſt: non autem faciunt, ſiue audiant, ſiue non audiant, quibus non datum eſt.*

Auguſtini ſententia ex quo apparet, etc. explicatur

II.

XVII. Ad ſecundum argumentum reſpondetur, congruitatem, quam ex mente Sancti Auguſtini gratia efficax ſecum affert, talem eſſe, vt contradictionem implicet, illam aliquando deficere, & non conuerti ad Deum cor hominis, cui confertur. Licet enim, abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo, poſſit liberum hominis arbitrium diſſentire vocationi efficaci; id tamen eſt impoſſibile in ſenſu compoſito, vt diſput. 92. manifeſtum fiet. Vnde, vt vocatio efficax infallibiliter ſortiatur effectum, non prærequiritur, nec præſupponitur in Deo præſcientia media futuræ cooperationis arbitrij, nec quod Deus expectet, vel obſeruet opportunitatem loci, & temporis, vt ex ſupradictis patet. Scit enim, vocationem efficacẽ certo, & infallibiliter habituram eſſe effectum, quocumque tẽpore, & in quibuslibet circumſtantijs homini conferatur; vt ſupra dictum eſt. Cũ ergo ait Anſelmus, quod voluntas Pauli poterat reſiſtere vocationi efficaci, ſi vellet; intelligitur abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo, non autem in ſenſu compoſito. Et intelligit de reſiſtẽtia communiter dicta, ſecundum quod reſiſtere idem ſignificat, quod diſſentire: de quo diſp. 93. agẽdum erit. Vel dicẽdum, quod verbum Anſelmi eſt intelligendum ſub conditione volũtatis: hęc enim conditionalis eſt vera: S. Paulus potuit reſiſtere vocationẽ efficaci, ſi vellet: in quo ſenſu S. Tho. q. 1. de potẽtia, ar. 6. ad 3. explicat verbum illud philoſophi, lib. 4. Topicorum cap. 5. *Poteſt Deus & ſtudioſus praua agere.* Inquit enim, *quod verbum,* Philoſophi *eſt intelligendũ ſub conditione voluntatis. Hæc enim conditionalis eſt vera: Deus poteſt praua agere, ſi vult. Nil enim prohibet conditionalem eſſe veram, licet antecedens, & conſequens ſint impoſſibilia, vt patet in hac: Si homo volat, habet alas;* Itaque S. Paulus poterat reſiſtere, ſi vellet vocationi Dei efficaciſſimę, ſed ipſa gratia effecit, vt non reſiſteret. Ad locum autem Chryſoſt. reſpondetur, eſſe intelligendum de præſcientia, quæ ſequitur decretũ diuinæ voluntatis, qua Deus id, quod prædeſtinauit, impleuit; non autẽ de pręſcientia boni vſus liberi arbitrij, antecedẽte idem decretum, vt diſp. 7. dictum eſt. Vnde non ſequitur, quod ad efficaciam auxiliorum gratiæ ſit neceſſaria ſcientia media.

Diſp. 7. nu. 26.

Ad tertium argumentum reſpondetur, S. Auguſtinum non ſolum in infallibili- XVIII.

tate, & certitudine effectus; ſed etiam in cauſalitate auxilij conſtituiſſe efficaciam vocationis, vt diſput. 25.30.& 41.oſtenſum eſt. Sicut enim certitudo,& infallibilitas, quæ ſumitur ex præſcientia, non aufert à libero arbitrio liberam facultatem, qua, abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo, poteſt non operari, ſi velit; ita & neceſſitas ex ſuppoſitione decreti abſoluti voluntatis diuinæ, ſeu efficacis auxilij eamdem facultatem non aufert, vt ſupra oſtenſum eſt. Ad illud autem, quod obijcitur, quia neceſſitas ad cauſam; certitudo autem, & infallibilitas ad præſcientiam ſpectant; reſpondetur, quod certitudo ordinis mediorum ad finem ſpectat ad cauſam, vt diſp.41. diximus ex S.Thoma, cũ de certitudine prædeſtinationis ageretur. Verba autem Chryſoſtomi, Ambroſij,& Origenis, quæ ad comprobandam neceſſitatem ſcientiæ mediæ adducuntur, iam à nobis ſuperius explicata ſunt.

Libertatẽ actus non tollit neceſsitas ex ſuppoſitione decreti diuini.

Diſput.18. nu.23.

Diſp.7.nu. 26.& ſeqq.

Ad confirmationem abunde in diſputatione 7. ſatisfecimus.

Ad quartum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, modum explicandi efficaciam gratiæ, qui à nobis eſt traditus, nullo modo repugnare libertati, nec tollere ſufficientiam gratiæ, vt ſupra oſtenſum eſt, quia talis efficacia, ſi adhibeatur, habebit quidem effectum neceſſario, neceſſitate conditionata, ſiue ex ſuppoſitione, non autem neceſſitate abſoluta, vt diſput.25. oſtenſum eſt; quinimmo modus explicandi efficaciam gratiæ, qui in præſcientia media fundatur, multa ſecum affert incommoda, quæ partim attigimus diſputatione 7. & latius in diſputatione 120. declaranda erunt.

Diſp.18. n. 20.& diſp. 22. nu.25. & diſput. 23.n.29.

Ad quintum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, quod, quando agens eſt infinitæ virtutis, ſicut eſt Deus mouens per gratiam efficacem, ſuperat quamcumque reſiſtentiam paſſi, eo quod nulla creatura poteſt illi reſiſtere, aut impedire, ne effectus, quem vult producere, conſequatur, vt diſp.31. & 32. dictum eſt; & dicetur amplius diſput.93.

Ad confirmationem, ſatisfaciendum erit diſputatione 108. vbi ex profeſſo tractabitur quæſtio, quæ in eadem confirmatione tangitur.

Diſputatio LXXXIV.

Quotuplex ſit Auxilium Efficax Præuenientis Gratiæ.

CVM actus, ad quos auxilium efficax tribuitur, ſint diuerſi, merito poteſt in dubium reuocari: An iuxta diuerſitatem actuum ſupernaturalium ſint auxilia efficacia diſtinguenda, ita videlicet, vt auxilium efficax ad credendum, ſpecie diſtinguatur ab auxilio efficaci, quo diligitur Deus; ſicut diſtinguuntur actus credendi, & diligẽdi. Et eadem difficultas procedit de alijs actibus tam naturalibus, quàm ſupernaturalibus. I.

Et ratio prima dubitandi eſt. Auxilium ſufficiens non diſtinguitur ſpecie iuxta diuerſitatem actuum, ad quos confertur; poteſt enim idem auxilium ſufficiens eſſe principium actuum ſpecie differentium, ſicut deſiderandi, timendi, &c. qui cum eliciantur à diuerſis potentijs, neceſſe eſt, vt ſpecie diſtinguantur: ergo nec auxilium efficax.

Secundo. Non ſunt multiplicanda auxilia efficacia ſine neceſſitate; ſed nulla apparet neceſſitas conſtituendi tot auxilia efficacia, quot ſunt actus ſupernaturales; alias eſſent pene infinita eiuſmodi auxilia: nam actus ſupernaturales ſunt pene innumeri: ergo.

Tertio: nam alias ſequeretur, quod ad credendum eſſent plura auxilia efficacia neceſſaria: conſequens eſt contra communem Theologorum ſententiam: ergo. Sequela probatur: nam ad actum credendi concurrũt plures actus ſpecie diſtincti; ſcilicet cogitare credenda, deſiderare, velle, credere, id à Deo petere, & actus ipſe credẽdi. Velle, aut credere, & actu credere ſunt actus ſpecie diuerſi; cum à diuerſis potentijs ſint eliciti: ergo, ſi iuxta diuerſitatem ſpecificam actuum, diſtinguenda ſunt auxilia efficacia: ſequitur, quod ad vnum actum credendi ſint plura auxilia efficacia neceſſaria.

Illi auctores diſputatione 71. inducti, qui vanam eſſe, & inutilem arbitrantur diuiſionem auxilij in auxilium ſufficiens, & au- II.

[*Paulus Benius de auxilijs c.3.in princ.*] & auxilium efficax, ſentiunt, quod proprie loquendo, dici non poteſt auxilium efficax, niſi illud, quo quis perſeuerat vſque in finem, & ſaluatur; ac per conſequens non eſſe quærendam diſtinctionem inter auxilia efficacia: quod probant ſequentibus rationibus, vnde ſit in ordine

Quartum argumentum. Gratia efficax eſt illa, per quam aliquis certo, & infallibiliter liberatur, vt patet ex Auguſtino [*Aug.lib.de prædeſt.SS. c.14.*] dicente: *Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum* Dei, *quibus certiſſime liberantur, quicumque liberantur*: ſed, qui non perſeuerant vſque in finem, quantumuis in diſcurſu vitæ ſuæ ſint in gratia, & in operibus charitatis ſe exerceant, non liberantur, proprie loquendo, ſed damnantur: ergo vere, & proprie nullum habuerunt auxilium efficax, ac per conſequens vnicum dumtaxat erit auxilium efficax; ſcilicet donum perſeuerantiæ.

Confirmatur: nam gratia efficax eſt effectus diuini amoris, quo gratiam iſtam recipientes ad vitam æternam perducuntur. Dicit enim Apoſtolus: *Quos autem* [*Rom.8.*] *prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & magnificauit*: ergo gratia efficax ſolum prædeſtinatis confertur: ergo nullum aliud auxilium præter donum perſeuerantiæ dicendum eſt proprie auxilium efficax.

Quinto. Vocatio efficax non ſemel ab Auguſtino dicitur vocatio ſecũdum propoſitum, qui modus loquendi ſumitur ex illis verbis Apoſtoli: *Diligentibus* Deum [*Ibid. cap.*] *omnia cooperantur in bonum, his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti*: quod non de propoſito hominis, ſed de propoſito Dei intelligendum eſt, misericorditer volentis, quos vocauit, ſaluare; vt in alijs [*Aug.lib.2. cont. duas epiſt.Pelag. c.9. & lib. de correp. & grat. c. 7.*] locis idem Aug. explicat. Sed ſola vocatio, ſiue auxilium, quo prædeſtinati ſaluantur, eſt vocatio ſecundum propoſitum gratiæ Dei: ergo hoc auxilium dumtaxat dicendum eſt efficax.

Sexto, idipſum probari poteſt: nam auxilium, quod ſolum eſt ſufficiens, comparatione vlterioris effectus, ad quem principaliter ordinatur, quamuis ſit efficax, comparatione alterius, non dicitur ſimpliciter auxilium efficax, ſed cum addito, & ſecundum quid, vt ex dictis in diſputatione 80. colligitur; ſed omne auxilium gratiæ ordinatur principaliter ad conſequutionem vitæ æternæ; cum vita æterna ſit finis vltimus, ad quẽ debent media principaliter ordinari. Cum ergo ſolum donum perſeuerantiæ ſit efficax reſpectu conſequutionis vitæ æternæ; relinquitur, nullum aliud auxilium poſſe dici ſimpliciter auxilium efficax.

In contrarium eſt; nam iuxta diuerſitatem ſpecificã actuum, ſpecie diſtinguuntur habitus, eo quod habitus ſpecificantur per actus, & actus per obiecta; ſed ſimiliter auxilia efficacia ſpecificantur per actus, ad quos ordinantur, cum ſint principia actiua, quibus noſtrum liberum arbitrium eoſdem actus operatur: ergo iuxta diuerſitatem ſpecificam actuum, debẽt auxilia efficacia ſpecie diſtingui.

III. De hac difficultate parum, aut nihil in Doctoribus Scholaſticis ſcriptum reperi; ideo ſolum ex principijs Theologicis erit diſſoluenda. Ad cuius euidentiam, conſiderandum eſt, quod, cum auxilium efficax ſit aliquid inhærens potentiæ, præuiũ ad eius operationem, vt ex ſupradictis patet, [*Diſp. 18. & 23.*] eius differentia deſumi poteſt non ſolum ex parte obiecti, ſed etiam ex parte ſubiecti, & aliarum circumſtantiarum loci, & temporis. Ex parte quidem ſubiecti [*Auxilia efficacia vnde ſumant diſtinctionem numericam.*] ſumitur differentia numerica, ſicut in alijs accidentibus. Vnde auxilium efficax collatum Petro ad credendum, differt numero ab auxilio efficaci, quod confertur Paulo, ad eumdem actum; eo quod hæc auxilia ſunt in diuerſis ſubiectis. Similiter etiam auxilium efficax collatum Petro in vno tempore ad diligendum Deum, differt numero ab auxilio efficaci, quod alio tempore eidẽ Petro confertur ad eliciendum actum dilectionis. Sicut enim ad diuerſitatem numericam motus ſufficit diuerſitas temporis, vt dicitur in libris phyſicorum: ita etiam ſufficit ad diſtinctionem numericam efficacis auxilij, eo quod auxilium efficax eſt quædam motio fluẽs cum actu, ad quem confertur, vt ex dictis in diſput.18. & 19. colligitur. Et in hoc, vt arbitror, nulla eſt controuerſia inter Theologos. Maior difficultas eſt de diſtinctione ſpecifica efficacis auxilij, & conſiſtit in hoc: Vtrum omnia auxilia efficacia ſint eiuſdem, vel diuerſæ ſpeciei, & vnde ſit deſumenda eiuſmodi vnitas, vel diuerſitas. Pro cuius explicatione ſit

Prima

Digitized by Google

IIII. Prima concluſio. Non ſolum perſeuerantiæ donum dicendum eſt auxilium efficax, ſed etiam plura alia auxilia ſunt ſimpliciter, & abſolute efficacia nuncupanda, vt auxilium, quo reprobi conuertuntur ad Deum, vel gratiam iuſtificantem conſequuntur. Hæc concluſio eſt certiſſima, & expreſſa Sancti Auguſtini, & S. Thomæ, communiterq. à Theologis recepta, quam probo. Primo: nam auxilium, quo Deus facit, vt faciamus; & operatur, vt operemur quamcumque operationem piam, eſt auxilium efficax; vt ſupradictum eſt, & conſtat ex verbis Ezech. 36. *Faciam, vt faciatis*: & Philipp. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere*: & Conc. Arauſi *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur*; quæ teſtimonia de auxilio efficaci à Sanctis Patribus, præſertim Auguſtino ſemper intellecta ſunt: ſed Deus ſua gratia non ſolum facit, vt prædeſtinati faciant pias operationes, ſed etiam id efficit in reprobis, qui non habent donum perſeuerantiæ: ergo, præter donum perſeuerantiæ, dantur alia auxilia ſimpliciter efficacia.

Præter donum perſeuerantiæ dantur plura alia auxilia efficacia.

Cōc. Arau. can. 9.

Secundo. Gratia habitualis, qua iuſtificantur reprobi, & ad tempus ſunt Dei amici, eſt vera gratia, abſolute, & ſimpliciter loquendo, vt patet ex definitione illa Conc. Trid. ſeſſ. 6. decreto de iuſtificatione, can. 17. *Si quis iuſtificationis gratiam non niſi prædeſtinatis ad vitam contingere, dixerit; reliquos vero omnes, qui vocantur, vocari quidem, ſed gratiam non accipere, vt pote diuina poteſtate prædeſtinatos ad malum; anathema ſit*: ergo ſimiliter auxilium, quo Deus efficit, vt operentur opera pietatis, eſt abſolute verum auxilium gratiæ efficax.

Tertio probatur: nam, vt diſp. 71. oſtenſum eſt, auxilium gratiæ ſufficienter diuiditur in auxilium ſufficiens, & auxilium efficax: ſed auxilium, quo reprobi, dum ſunt in gratia, operantur opera meritoria vitæ æternæ, non eſt auxilium ſolum ſufficiens: ergo eſt vere, & proprie auxilium efficax. Minor probatur: nam, vt diſput. 79. dicebamus, auxilium ſufficiens eſt illud, quod ſolum tribuit poſſe pie operari; efficax autem eſt, quod tribuit actualiter pie operari: ſed auxiliū, quo reprobi operantur opera meritoria vitæ æternæ, non tribuit ſolum poſſe pie operari, ſed ipſam piam operationem: ergo non eſt auxilium ſolum ſufficiens; relinquitur ergo, quod ſit vere, & proprie auxilium efficax; & per conſequens, præter donum perſeuerantiæ, quod eſt proprium prædeſtinatorum, aſſignanda ſunt alia auxilia efficacia. Quæ autem ſint hæc auxilia, & quomodo inter ſe diſtinguantur, ex concluſione ſequenti patebit.

Secunda concluſio. Auxilium efficax, quo liberum arbitrium credit, eſt diſtinctum ſpecie ab auxilio efficaci, quo diligit Deum ſuper omnia, vel alios actus ſupernaturales producit. Ad euidentiam huius concluſionis ſupponendū eſt, quod cum fides etiam informis ſit donum Dei, vt 2. 2. q. 6. ar. 2. docet S. Thomas, & nos ex parte oſtendimus diſp. 49. vt exeat in actum, neceſſario requiritur auxilium efficax. Vnde S. Aug. lib. de prædeſt. Sanctorum, cap. 16. explicans illud Rom. 9. *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia maior ſeruiet minori*; ait: *Numquid dixit: Non ex operibus, ſed ex credente? prorſus etiam hoc abſtulit homini, vt totum daret Deo. Dixit ergo: Sed ex vocante, non quacumque vocatione, ſed qua vocatione fit credens*, non obſcure docens, dari à Deo auxilium efficax, quo hominem credentem efficit. Quo ſuppoſito probari poteſt in primis noſtra concluſio argumento in contrarium ſupra facto. V.

Auxilia efficacia, vnde ſumant diſtinctionem ſpecificam.

Præterea probatur. Auxilium efficax eſt illud, quo liberum arbitrium actualiter operatur, vt ſupra dictum eſt: ergo auxilium efficax ad credendum ſpecie diſtinguitur ab auxilio efficaci ad diligendum. Probatur conſequentia: nam principium actiuum, quo actum credendi operamur, non eſt eiuſdem ſpeciei cum principio actiuo, quo actum diligendi producimus; cùm principia actiua penes terminos diſtinguantur.

Secūdo. Motus ad terminos ſpecie diſtinctos, diſtinguuntur ſpecie, vt 3. phyſic. docet Ariſtot. ſed auxilium efficax eſt motus quidam, ſeu motio, qua Deus mouet liberum arbitrium ad terminos ſpecie diſtinctos, ſcilicet ad actus pios diuerſæ ſpeciei: ergo iuxta diſtinctionem actuum, debent auxilia efficacia ſpecie diſtingui.

Tertio. Vt aſſerit quorumdam Theologorum opinio, quam diſput. 19. diſcuſ-

ſimus

Digitized by Google

ſimus, auxilium efficax non diſtinguitur realiter, tamquam res à re ab actu, qui per ipſum producitur, ſed ſolum formaliter: ergo auxilium, quo credimus, eſt idẽ entitatiue cum actu credẽdi, & auxilium, quo diligimus Deum, erit idem entitatiue cum actu diligendi; ſed actus credendi, & diligendi ſpecie diſtinguuntur: ergo auxilium, quo credimus, ſpecie diſtinguitur, ab auxilio, quo Deum diligimus: & idem erit proportionabiliter dicendum de alijs actibus.

VI. Et, ſi fiat argumentum: nam id, quod non eſt directe in genere, vel ſpecie non poteſt ab alio ſpecie diſtingui, ſed auxilium efficax non eſt directe in aliquo genere, vel ſpecie, cum ſit quid incompletum, & fluens, ſicut eſt motus, vt diſp. 18. & 19. oſtenſum eſt: ergo vnum auxilium non poteſt ſpecie diſtingui ab alio.

Reſpondetur. Quod eo modo, quo auxiliũ efficax reponitur in genere, vel ſpecie, poterit ſpecie diſtingui ab alio auxilio, ſicut motus ad qualitatem diſtinguitur ſpecie à motu ad quantitatem; quamuis non ſit directe in aliquo genere, vel ſpecie; ſed reductiue pertineat ad ſpeciem ſui termini: ſicut imperfectum reducitur ad ſpeciem ſui perfecti, quemadmodum embrio hominis ad ſpeciem hominis: & embrio equi ad ſpeciem equi reducitur, vt q. 3. de potentia, art. 9. ad 19. docet Sanctus Thomas.

Ex his ſequitur quinta concluſio directe reſponſiua ad quæſtionem. Efficacia auxilij præuenientis, ſeu præoperantis gratiæ cõſiſtit formaliter in quadam motione in intellectu, & voluntate recepta, qua Deus vere efficienter, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ prẹmouet liberum hominis arbitrium, & facit ipſum libere, & infallibiliter cooperari Deo excitanti, & mouenti. Quam quidem motionem ſæpe Sanctus Auguſtinus appellat vocationem altam, atque ſecretam, vocationem ſecundum propoſitum, non quidem hominis, ſed Dei abſoluta, & efficaci voluntate volentis, hominem, cuius cor mouet, per piam, & liberam eius operationem ad ſe conuertere, nulla præſuppoſita præſcientia media eiuſdem cooperationis futuræ etiam ex hypotheſi, quod tali excitatione tangeretur, & moueretur. Et quoniam ex prædicto decreto Dei prædeſtinantis, communicatur intentionaliter motioni efficaci præuenientis gratiæ quædam ſpecialis virtus, quæ non eſt in auxilio gratiæ excitantis, vel ſufficientis; ideo S. Auguſtinus docet, hac motione Deũ tribuere *vires efficaciſſimas voluntati*, & *facere ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes*, duritiam cordis auferre, ipſum emolire, & ad ſe conuertere, quamuis hoc non fiat ſine nobis ſimul tempore, ſed poſterius ordine rationis, & cauſalitatis libere conſentientibus, & cooperantibus. Hæc omnia manent ſatis probata ex dictis, tum in præcedentibus concluſionibus, tum etiam in diſput. 18. 22. 23. 73. & 82. & patebunt amplius ex his, quæ diſput. 86. 90. & tribus ſequentibus dicenda ſunt. Et ſi quis interroget: An eiuſmodi auxilium efficax præoperantis gratię ſit qualitas, Reſpondetur, nõ eſſe qualitatem, ſed motionem Dei virtuoſam, quæ tribuit libero arbitrio vltimum complementum actus primi, ſicut de concurſu generali, quo prima cauſa præmouet, & determinat cauſas ſecundas ad operandum, dictum eſt diſputatione 19.

Aug lib. de gratia, & lib. arb. c. 17. & lib. de prædeſt. SS. c. 8.

VII. AD primum argumentum ex factis à principio reſpondetur, idem eſſe ſentiendum de auxilio ſufficienti, quod de efficaci dictum eſt. Ad cuius euidentiam aduertimus, auxilia ſufficientia præuenientis gratiæ eſſe in duplici differentia. Quædam enim primo pręueniunt nos, ante quæ ſubinde nullum aliud præceſſit auxilium; & cum huiuſmodi auxilia non ſint formaliter actus vitales, ſed quid pręuium ad actum vitalem, vt diſp. 74. oſtendimus; neceſſe eſt, vt iuxta diuerſitatem ſpecificam actuum vitalium, quos in nobis efficiunt; ſpecie etiam diſtinguantur. Iam enim in diſput. 80. diximus, omne auxilium ſufficiens eſſe efficax ſecundum quid, comparatione videlicet illius effectus, quem actualiter in nobis producit; Alia vero ſunt auxilia ſufficientia, quæ nõ præueniunt primo voluntatem, ſed præueniuntur à prioribus auxilijs, & induunt rationem auxilij ſubſequentis, comparatione vnius effectus, & præuenientis, comparatione alterius; & hęc auxilia ſunt formaliter actus vitales, vt in præallegata diſp. 74. dictum eſt. Vnde neceſſe eſt, quod ſpecie diſtinguantur ſecundum diuerſitatem ſpecificam obiecti formalis; ſicut

Auxilium ſufficiens quotuplex ſit.

cut illuſtratio intellectus ſpecie diſtinguitur à pia affectione voluntatis, phyſice loquendo. Si tamen huiuſmodi actus imperfecti conſiderentur moraliter, eorum vnitas ſpecifica, vel differentia attendenda eſt ex parte actus perfecti, ad quem ordinantur, ſicut, verbi gratia, illuſtratio intellectus circa res fidei, cogitatio credendorum, deſiderium credendi, petitio, & pia affectio voluntatis circa eadem obiecta, & alij huiuſmodi actus, quamuis in eſſe naturæ ſpecie diſtinguantur, vtpote à diuerſis potentijs eliciti: nihilominus in genere moris ſunt eiuſdem ſpeciei, quia ordinantur ad eumdem finem, nempe ad producendum actum fidei, & idem proportionabiliter dicendum eſt de alijs cõſimilibus actibus.

Ad ſecundum, negatur minor. Ad probationem reſpondetur, auxilia efficacia non eſſe infinita, ſed determinata ſecundum ſpeciem: quamuis ſecundum numerum poſſint in infinitum multiplicari.

Ad tertium, negatur ſequela. Ad probationem reſpondetur, quod omnes illi actus imperfecti tempore antecedẽtes ipſum actum fidei, ſeu liberum aſſenſum, circa credenda, comprehenduntur ſub auxilio ſufficienti ad credendum; & pertineant ad eamdem ſpeciem auxilij, in genere moris, quamuis in eſſe naturæ ſpecie diſtinguantur, vt dictum eſt.

VIII. Ad quartum, quod probare intendit, nullum aliud dari auxilium efficax, præter donum perſeuerantiæ, reſpondetur, gratiam efficacem eſſe illam, per quam aliquis certò, & infallibiliter liberatur: non tamen eſt neceſſarium ad gratiam efficacem, quod ille, cui tribuitur, ab æterna damnatione liberetur; ſed ſufficit, quod liberetur, ſecundum præſentem iuſtitiam; aut quod per eam liberetur à peccato, quod committeret, ſi in contrarium actum prorumperet.

Auxiliũ efficax qualiter ſit effectus diuini amoris.

Ad confirmationem reſpondetur, gratiam efficacem eſſe effectum diuini amoris, ſiue ille amor attendatur ſecundum æternam prædeſtinationem, ſiue ſecundum præſentem iuſtitiam, ſiue ſit ſimpliciter ſupernaturalis, ſiue ſecundum quid; quod dixerim propter eos, quibus, dum in peccato mortali exiſtunt, Deus donat fidem, vel ſpem actualem: hos enim non diligit Deus amore ſupernaturali, ſimpliciter loquendo; cum abſolute ſint eius inimici, ſed ſecundum quid. Et quidem, quod eos diligat aliquo amore ſupernaturali, ex eo patet: nam Deus, diligendo creaturas, communicat illis bonum, quod habent, vt 1.p.q.20.ar.2. in corp. docet S. Thomas. Vnde quale fuerit illud bonum, talis debet eſſe amor Dei, à quo procedit. Donum autem fidei eſt donum ſupernaturale: vnde neceſſe eſt, amorem, quo Deus diligit peccatorem fidelem, inquantum eſt fidelis, eſſe ſupernaturalem. Peccatores autem non diligit Deus amore ſupernaturali, abſolute loquendo, quin potius ſimpliciter eos odio habet, iuxta illud Sap. 14. *Odio ſunt Deo impius, & impietas eius.* Relinquitur ergo, quod ſecundum quid eos diligat, cum aliquod donum ſupernaturale illis communicat.

Ad quintum reſpondetur, quamcumque vocationem efficacem eſſe ſecundum propoſitum gratiæ Dei, quo abſolute vult, creaturam rationalem ad vitam æternam perducere, vel ad aliquod bonum ſupernaturale efficaciter mouere.

Ad ſextum reſpondetur, quod, quando actus ſupernaturales ſunt imperfecti, & ex natura ſua ordinãtur ad alios actus, ſicut cogitare, deſiderare, & petere; tunc auxilium, quod dicitur efficax comparatione horum actuum, non debet dici efficax ſimpliciter, ſed ſecundum quid, vt diſput. 80. dictum eſt. Cæterum, quando actus ſunt perfecti in ſuo genere, ſicut ſunt actus fidei, & charitatis; tunc auxilium, quod eſt efficax comparatione horum actuum, debet ſimpliciter, & abſolute dici efficax; quamuis poſtmodum ille, cui confertur, cadat in peccatum mortale, & damnetur. Secundo reſpondetur, quod, vt docet S. Thomas, dupliciter poteſt aliquid dici ſimpliciter tale, vno modo ſecundum quod ſimpliciter idem eſt, quod abſolute; ſicut ſimpliciter dicitur, quod nullo addito dicitur, vt Philoſophus dicit 2. topic. & hoc modo auxilium efficax, quo credimus, vel diligimus Deum, dicitur efficax ſimpliciter; etiam ſi ille, cui tribuitur, non perſeueret vſque in finem. Alio modo ſimpliciter idem eſt, quod omnibus modis, vel totaliter, & in hoc ſenſu ſolum donum perſeuerantiæ, poteſt dici ſimpliciter efficax: quia ſolum hoc donum omnibus modis, & totaliter facit homi-

IX.

S. Tho. 3. p. q. 50. ar. 5. in corp. & 2. 2. q. 58. ar. 10. ad 2.

hominem bonum operari, ita vt à fine ſupernaturali non recedat.

Diſputatio LXXXV.

Vtrum Deus, ſeu auxilium efficax, & liberum arbitrium ſint duæ cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus; ſicut duo trahentes nauim.

I. QVIDAM recentiores Theologi partem defendunt affirmatiuam. Quam vt explicent, dicunt, quod totus effectus, & à Deo eſt, & à cauſis ſecũdis, ſed neque à Deo, neque à cauſis ſecundis, vt à tota cauſa, ſed vt à parte cauſæ, quæ ſimul exigit concurſum, & influxum alterum, non ſecus ac cum duo trahunt nauim, totus motus proficiſcitur ab vnoquoque trahentium, ſed non tamquam à tota cauſa motus, ſiquidem quiuis eorum ſimul efficit cum altero omnes, ac ſingulas partes eiuſdẽ motus. Extendunt hanc doctrinã ad actus ſupernaturales, in quibus efficiendis ſentiunt, Deum ſuo concurſu, & liberum arbitrium eſſe duas cauſas partiales eorũdem actuum, ſicut duo trahentes nauim, comparatione motus nauis. Probatur hæc ſententia.

Primo: quia ſecundum Fidem Catholicam, in Concilio Tridentino contra Lutheranos definitam, non ſolum Deus, vel ſola gratia eſt cauſa efficiens ſupernaturalis conſenſus, ſed etiam liberum arbitrium eſt vera cauſa illius efficiens, ac Deo cooperans: ergo Deus, & liberum arbitrium ſunt cauſæ partiales eiuſdem actus liberi, ſicut duo trahentes nauim. Probatur conſequentia: nam cauſa partialis, comparatione alicuius effectus, eſt illa, quæ habet conſortium alterius cauſæ, ſicut cauſa totalis illa dicitur, quæ alterius cauſæ conſortium non habet.

Secundo. Deus, & liberum arbitrium non eodem influxu influunt in actum liberum, ſed tam Deus, quam liberum arbitrium habet ſuum influxum proprium, & peculiarem ad eumdem effectum neceſſarium; alias liberum arbitrium non eſſet cauſa ſecunda principalis actuum ſupernaturalium, ſed merum inſtrumentum; quia non haberet propriam vim actiuam, nec propriam actiuitatem, & influxum reſpectu illorum actuum, ſed ſolum operaretur per influxum principalis agentis, ſicut pennicillus operatur imaginem; cuius cõtrarium diſputatione 68. oſtenſum eſt: ergo Deus, & liberum arbitrium partialitate cauſæ, vt aiunt, vere ſunt duæ cauſæ partiales eiuſdem effectus.

Tertio, probatur auctoritate Theologorum, qui expreſſe docent, Deum, & liberum arbitrium eſſe duas cauſas partiales eiuſdem effectus: ſic enim loquitur Capreolus in 2. ſent. diſt. 28. q. 1. art. 3. ad 12. contra 3. concluſionem, vbi ait: *Non ſolum iuuat Deus ad bonum, partialiter coefficiendo, qui eſt modus communis, quo cõcurrit ad cuiuslibet agentis effectum, &c.* Et eadem formalia verba habet Gregor. Arimin. eadem ſolut. ad 12. Similiter Gabriel in 2. diſt. 1. q. 2. ar. 1. *Deus*, inquit, *producens effectum in cauſa ſecunda, eſt cauſa partialis, ſicut & cauſa ſecunda*. Et diſt. 37. q. 1. ar. 1. ad argumentum de quarta via: *Deus volendo cauſat omnia; non tamen ideo eſt cauſa totalis, quia vult ſecum concurrere alias cauſas*. S. Bonauentura in 1. diſt. 40. q. 1. art. 2. ait: Prædeſtinatio, inquantum dicit rationem cauſæ, non neceſſario ponit effectum, quia non eſt cauſa per neceſſitatem. Et iterum. Non eſt tota cauſa, ſed cum alia cauſa contingente, ſcilicet cum libero arbitrio. Olcoth. in 2. q. 1. ar. 3. in princ. inquit: *Imaginandum eſt, quod Deus, & creatura ſunt duæ cauſæ partiales*. Lychetus in 2. ſent. diſt. 37. q. 2. §. ad ſolut. ait, quod, licet voluntas diuina ſemper concurrat ad omnem actionem noſtram, *vt cauſa partialis*; vult tamen cauſam ſecundã ſibi cooperari. Raphael Venuſtius lib. 2. de prædeſt. & libero arbitrio, vbi argumentando contra Lutherum, ait: *Non aduertit, Deum eſſe cauſam operis noſtri partialem, & totalem, ſed non totaliter influentem.* Denique Thomas Elyſius Ord. Prædicat. ſacræ Theologiæ Magiſter tractatu de donis Spiritus ſancti pag. 478. *Sufficientia*, inquit, *diſpoſitionum eſt à Deo, & à nobis, vt à duabus cauſis partialibus facientibus vnam totalem.* Cum ergo tot graues auctores Catholici fatean-

Venuſtius fol. 80. pag. 1. & fo. 149 pag. 1.

fateantur; Deum, & liberum arbitrium, & quācumque aliam cauſam ſecundā eſſe cauſas partiales, ſeu partialiter concurrere ad eumdem effectum producendum; relinquitur, hanc ſententiam, & modum loquendi eſſe ad minus valde probabilē.

Quarto. Idipſum poteſt ſuaderi omnibus argumētis ſuperius adductis ad probandum, Deum ſuo influxu non prædeterminare phyſice liberum arbitrium, & alias cauſas ſecundas, ad operandum, neque efficere, vt ſecum cooperentur: ex hoc enim principio euidenter ſequitur, Deum, & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales eiuſdem effectus, ſicut duo trahentes nauim; quamuis hæc ſimilitudo non teneat in omnibus, ſed in hoc, quod Deus, & liberum arbitrium habent proprium conatum, & influxum in actum liberum, ſicut duo trahentes nauim, comparatione motus ipſius nauis. (Diſp. 18. 22. & 23.)

Et confirmari etiam poteſt hęc ſententia, argumentis diſp. 97. adducendis, quibus contendunt probare, influxum arbitrij, quo Deo excitanti, & mouenti libere cooperatur, procedere efficienter à ſola, & innata eius libertate; nec eſſe reducendum in Deum, vel in auxilium efficax gratiæ, tamquam in priorem cauſam, per ſe efficientem. Ex hoc enim, ſi ſemel ſtatuatur, infertur, Deum, & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales conſenſus liberi, ſicut duo trahentes nauim, in ſenſu ab auctoribus, cum quibus diſputamus, intento.

II. Contrariam ſententiam docet expreſſe S. Tho. 4. cont. Gent. c. 7. num. 16. & lib. 3. c. 70. in fine, quam prius docuit S. Auguſtinus locis inferius allegandis, & in alijs, quæ diſput. 100. adducemus ad probandum, collationem auxilij efficacis eſſe adæquatam, & ſolam cauſam efficientem, vt liberum arbitrium conuertatur, & pie operetur. Hanc ſententiam ſequuntur omnes Thomiſtæ, inter quos eſt M. Bañes, 1. p. q. 23. art. 3. dub. 3. ad 3. arg. & 2. 2. q. 10. artic. 1. dub. 2. doc. 3. §. ex dictis. Ad cuius euidentiam, vt ſeparemus ea, in quibus auctores vtriuſque ſententię conueniunt, & id, in quo diſſentiunt, aperiamus: notandum eſt, quod dupliciter poſſunt aliquæ duæ cauſæ dici, vel eſſe partiales, comparatione alicuius effectus. Primo modo, quia quælibet illarum in productione eiuſdem effectus habet conformē alterius cauſæ cooperantis, & influētis in eumdē effectum: & in hoc ſenſu auctores vtriuſque ſententię, vnanimi conſenſu fatentur, Deum, & liberum arbitrium eſſe duas cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus. Et idem docent de concurſu Dei, & aliarum cauſarum ſecundarum, etiam contingentium, comparatione effectuum naturalium, quia non ſolus Deus producit efficiēter illum effectum, ſed etiā cauſa ſecunda effectiue eumdem effectum producit, vt 3. cont. Gent. cap. 69. & 70. oſtendit S. Tho. contra poſitionem eorū, qui rebus naturalibus proprias ſubtrahebant actiones. Quod etiā ſpecialiter probat de electionibus voluntatis humanæ, cap. 89. 90. & 91. eiuſdē lib. Secundo modo poſſunt duæ cauſæ dici partiales, quia, licet vna tribuat alteri potētiam, ſeu virtutem actiuam in actu primo, qua poſſit cum altera producere effectum, tamen quælibet illarū, ita ex ſe ipſa adhibet proprium conatum, quo influit cum altera in effectum, vt illum conatum, & influxum actualem non accipiat ab altera in genere cauſæ propriæ efficiētis: Sicut ſi ponamus duos equos, quorum vnus genitus eſt ab altero, mouere currū: quilibet adhibet proprium conatum, & influxum in illum motum, neque vnius influxus dependet ab alio, vt à cauſa efficiente, quamuis dependeat ab eo, tamquam à cauſa tribuente virtutem, ſeu potētiam motiuam. In hoc ergo ſenſu aſſerunt auctores primæ ſententiæ, Deum per auxilium gratiæ, & liberum arbitrium eſſe cauſas partiales in ſupernaturalem actum pariter influentes; quia quamuis Deus conferat libero arbitrio eſſe potentiæ volitiuæ, & auxiliū ſufficiens, vel habitum, quo poſſit proxime in actum ſupernaturalem influere; tamen influxus actualis, & conatus, quo liberum arbitrium, gratia excitante motū, vel habitu ſupernaturali adiutum, elicit actus ſupernaturales; ita dicunt tribuendum eſſe libero arbitrio, vt cauſæ efficienti, atque influenti pro ſua innata libertate: vt à Deo, vel ab auxilio efficaci, tamquā à cauſa priori, & per ſe efficiente non dependeat; ſed ſolum, tamquam à cauſa alliciente, inuitante, ſuadēte, aut aliter etiam interius moraliter attrahente; alias exiſtiment, arbitrij noſtri libertatē illæſam conſeruari nō poſſe. Contra hanc ſententiā ſit Pri-

(Cauſæ partiales ſupernaturalis actus, in quo ſenſu dicātur gratia, & lib. arb.)

(Simile.)

III. Deus, & lib. arb. nō ſunt propriè cauſæ partiales ſupernaturalis operationis.

PRima concluſio. Deus, ſeu gratia eius efficax, & liberum arbitrium non ſunt cauſæ partiales actus credendi, ſperandi, & diligendi, & aliorum actuum ſupernaturalium, ſicut duo trahentes nauim; ſed quælibet eſt cauſa totalis in ſuo genere: quarum vna, ſcilicet liberum arbitrium, in ſuo influxu, & cooperatione, ſubordinatur alteri, ſcilicet Deo, vt cauſæ priori, non ſolum ſuadenti, ſeu moraliter mouenti interius; ſed etiam, tamquam cauſæ vere efficienti, vt ipſum liberum arbitrium ſecum concurrat, & cooperetur. Hanc concluſionem eſſe expreſſam doctrinam SS. Patrum, præſertim S. Auguſtini, & S. Thom. & aliorum doctorum, qui eorum ſententiam defendunt, ſequentia teſtimonia demonſtrant.

In primis S. Auguſtinus explicans illud ad Roman. 9. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis*, & quamdam explicationem impugnans eorum, qui aſſerebant, propterea dictum eſſe, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, quia videlicet ex vtroque fit, partialiter, ideſt ex voluntate hominis, & miſericordia Dei; infert ex hac explicatione, è contrario etiam recte dici poſſe, non miſerentis eſt Dei, ſed volentis eſt hominis, quia id miſericordia Dei ſola non implet, Vnde ſic concludit S. Doctor: *Porro ſi nullus Chriſtianus dicere audebit:* Non *miſerentis eſt* Dei, *ſed volentis eſt hominis, ne Apoſtolo apertiſſime contradicat: reſtat, vt propterea recte dictum intelligatur, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, vt totū Deo detur, qui hominis voluntatē bonā & præparat adiuuandā, & adiuuat præparatam.* Et lib. de præd. SS. c. 2. impugnans aſſerentes, Deum, & liberum arbit. eſſe cauſas partiales actus ſupernaturalis fidei, ſic loquitur: *Nolens ergo his tam claris teſtimonijs repugnare, & tamen volens, à ſeipſo ſibi eſſe, quod credidit, homo quaſi componat cum Deo, vt partem fidei ſibi vendicet, atque illi partem relinquat: & quod eſt elatius, primam tollit, ſequentem dat illi: & in eo quod dicit, eſſe amborum, priorem ſe facit, poſteriorem Deum. Non ſic pius atque humilis doctor ille ſapiebat, Cyprianum beatiſſimum loquor, qui dixit, in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil ſit. Quod, vt oſtenderet, adhibuit Apoſtolum teſtem dicentem: Quid autem habes, quod non accepiſti?* Et cap. 7. eiuſdem libri, ait: *Quidquid igitur, & antequam in Chriſtum crederet, & cum crederet, & cum credidiſſet, bene operatus eſt Cornelius; totum* Deo *dandum eſt, ne forte quis extollatur.* Et cap. 16. inquit: *Apoſtolus ait:* Non ex *operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: Quia maior ſeruiet minori, Numquid dixit, non ex operibus, ſed ex credente? Prorſus etiam hoc abſtulit homini, vt totum daret Deo. Dixit ergo: Sed ex vocante, non quacumque vocatione, ſed qua vocatione fit credens.* Et lib. de dono perſeuer. cap. 6. ſic concludit: *Tutiores igitur viuimus, ſi totum Deo damus: non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus.* Et cap. 13. eiuſdem libri: *Nos ergo volumus, ſed* Deus *in nobis operatur & velle, Nos ergo operamur, ſed* Deus *in nobis operatur & ipſum operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere. Hoc eſt pium, hoc verum, vt ſit humilis, & ſubmiſſa confeſſio, & detur totum Deo.* Quibus verbis S. Auguſtinus ex eo probat, Deo totum eſſe tribuendum; quia licet homo libere velit, & operetur; Deus tamen ſua gratia efficit, vt homo velit, & operetur: vnde lib. de præd. SS. c. 2. idem Auguſtinus ait: *Ipſe ergo fidem gentium fecit, qui potens eſt facere, quod promiſit. Porro ſi operatur* Deus *fidem noſtram, miro modo agens in cordibus noſtris, vt credamus; numquid metuendum eſt, ne totum facere nō poſſit? & ideo homo ſibi primas eius vendicat partes, vt nouiſſimas ab illo accipere mereatur, Videte, ſi aliud agitur iſto modo, niſi vt gratia* Dei *ſecundum merita noſtra detur, quolibet modo, & ſic gratia non ſit gratia.*

Auguſt. in Enchir. ad Laurent. c. 32. tom. 3.

Idem docet S. Chryſoſt. quem etiam ipſe Iulianus Pelagianus honorabiliter, teſte Aug. cōmemorat, & ſicut Sanctū, eruditumq. laudat, atque teſtimoniū, & gloriam de conſortio veritatis ſuſcepiſſe affirmat. Is enim ſuper 2. epi. ad Corinth. c. 3. explicans illa verba: *Non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis*, ait: *Quaſi dicat Paulus planius:* Non *ita dicebam, fiduciam habemus, vt partim ſit noſtrum, partim ſit* Dei, *ſed totū illi tribuo, acceptumq. fero.* Et hom. 4. ſuper 2. epiſt. ad Theſſal. c. 2. *Ego,* inquit, *ſane dixi, totū vero Dei eſt.* Et hom. 15. ſuper acta Apoſtol. *Hoc ſolū nobis curæ ſit,* inquit, *quomodo vincamus diabolū, imo vero nō noſtri opus eſt, ſed diuinæ gratiæ totū eſt.* Eodem modo cōtra

Aug. lib. 1. cont. Iulia. c. 2.

Pelagianos S. Hieronymus loquitur, ſuper cap. 18. Ieremiæ, vbi explicans illud: *Ecce, ſicut lutum in manu figuli*; poſtquam docuerat, gratiam, & liberum arbitrium ſaluari in operationibus pijs, ſubdit: *Nec ſtatim totum erit hominis, quod eueniet, ſed eius gratiæ, qui cuncta largitus eſt: ita enim libertas arbitrij reſeruanda eſt, vt in omnibus excellat gratia largitoris, iuxta illud Propheticum: Niſi Dominus ædificauerit domum: in vanum laborauerunt, qui ædificant eam. Niſi Dominus cuſtodierit Ciuitatem: in vanum vigilabit, qui cuſtodit eam. Non enim volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Et ſanctus Baſilius hom. 22. de humilitate: *Nihil*, ait, *tibi relictum eſt, o homo, de quo gloriari poſſis*. Et S. Ambroſius lib. 2. de Abraham, cap. 7. inquit, *non eſt volentis, neque currentis, ne te ipſum iuſtificares, ſed omnia tribueres Deo, qui te vocauit*; vocatione ſcilicet efficaci, qua vt operemur, operatur. Subſcribit Paulus Oroſius in fine Apologiæ de arbitrij libertate, quam aduerſus Pelagium adhuc viuentem conſcripſit; vbi explicans illud Ioan. 15. *Ego ſum vitis, vos palmites*, ait: *Quodcumque habet palmes, ſcilicet de vite habet. Non enim, inquit Apoſtolus: Tu radicem portas, ſed radix te. Quid ſe ergo extollit in fructibus, qui videntur in eo, cum totum pertineat ad vitem, non ſolum vt poſſit, verum etiam vt ſit? Alioquin excidetur, & in ignem mittetur. Non enim palmes, ſed vitis poteſt, & quod vitis poteſt, palmes oſtendit. Sufficit ergo vnicuique, vt habeat. At vero vbi, & vnde habeat, & humiliter agnoſcat, & patienter expectet, ne, dum non habet, & habere ſe credit, idipſum, quod habet, auferatur ab eo*, Sanctus Cyprianus ſermone de ieiunio, & tentatione, ait: *Deo totum debemus, quod viuimus, quod mouemur, quod ſumus*. Et Sanctus Anſelmus lib. de conc. prædeſt. & liberi arbitrij, paulo poſt principiũ: *Totum*, inquit, *imputandum eſt gratiæ, quia, nec volentis eſt, quod vult, neque currentis, quod currit; ſed miſerentis eſt Dei*. Et ſuper cap. 2. epiſt. ad Epheſ. in illa verba: *Gratia eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis, &c.* inquit, *Dei donum eſt ipſa fides, vel vocatio veſtra, & non partim, ſed pure donum Dei; quia non ex operibus veſtris, id eſt non eſt ibi admiſtio operum, vt ne quis glorietur*. Quibus verbis non obſcure docet, Deum, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales actus fidei, & aliorum ſupernaturalium, ſicut duo trahentes nauim, quod indicant illa verba: *Non partim, ſed pure*, & illa: *Non eſt ibi admiſtio operum*; ſignificant enim, influxum, ſeu cooperationem arbitrij eſſe tandem referendum in ipſum Deum, tamquam in cauſam efficientem, vt fides non partim, ſed pure ſit donum Dei. Sentit ergo, Deum, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales piæ operationis, ſicut duo trahentes nauim. Idem docent Gregorius Nazianzenus, Cyprianus, & Bernardus, quorum teſtimonia adduximus diſputatione 62. num. 6. Præterea idem ſentit S. Damaſcenus in hiſt. de Balaam & Ioſaphat viris illuſtribus, inquiens: *Qui plus virtutis habebat, totum Dei gratiæ adſcribebat*.

Pſal. 126. — Philipp. 2. — S. Baſil. — S. Ambroſ. — Paulus Oroſius. — Rom. 11. — S. Cyprianus. — S. Anſelm. — S. Damaſc.

Denique Sanctus Thomas 1. 2. q. 111. art. 2. ad 2. eamdem doctrinam amplectitur: ait enim, *quod Deus non ſine nobis nos iuſtificat, quia per motum liberi arbitrij, dum iuſtificamur, Dei iuſtitiæ conſentimus. Ille tamen motus non eſt cauſa gratiæ, ſed effectus; vnde tota operatio pertinet ad gratiam*. Et clarius 3. cont. Gent. cap. 70. in fine idipſum docet his verbis: *Non ſic idem effectus cauſæ naturali, & diuinæ virtuti attribuitur, quaſi partim à Deo, & partim à naturali agente fiat, ſed totus ab vtroque, ſecundum alium modum, ſicut idem effectus totus attribuitur inſtrumento, & principali agenti etiam totus*. Sed agens principale, & inſtrumentum non ſunt duæ cauſæ partiales effectus, cum inſtrumentum ſubordinetur in ſuo influxu principali agenti: ergo, ſecundum Sanctum Thomam, Deus, ſeu gratia efficax, & liberum arbitrium non ſunt cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim. S. Thomas.

IIII. Confirmari poteſt hæc ſentẽtia ex verbis illis Iacobi: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens à Patre luminum*. Cum ergo cooperatio liberi arbitrij conſentientis Deo vocanti, ſit aliquid optimum, & perfectum; relinquitur, eſſe Deo tribuendum, ac per conſequens, Deum non eſſe cauſam partialem, ſed totalem, in quam ipſa cooperatio arbitrij, tamquam in priorem cauſam efficientem, reducenda eſt, propter

Iacobi 1.

pter quod Eccleſia Catholica, in quadam oratione inquit: *Deus, cuius eſt totum, quod eſt optimum*, &c. Quibus verbis ſignificatur, Deum non partialem cauſam eſſe, ſed in ſuo genere totalem cuiuſcumque actus ſupernaturalis noſtri arbitrij, vel alterius effectus producti, etiam interuentu cauſæ ſecundæ.

Reſpondent ad omnia hæc argumenta, Deum eſſe quidem cauſam totalem, totalitate effectus, quia videlicet totus effectus producitur à Deo, ſicut etiam totus producitur à cauſa ſecunda: non tamẽ totalitate cauſæ, quia non ſolus Deus producit in nobis effectiue actum liberũ, ſed cooperante ſimul libero arbitrio, & pariter cum illo in ipſam piam operationem influente. Sicut, cum duo trahunt nauim, quilibet producit totum effectum, nec eſt aſſignabilis aliqua pars motus nauis, quæ producatur ab vno, & non ab altero; neuter tamen eſt totalis cauſa motus nauis, ſed partialis, quia non producit illum motum, niſi adiutus ab altero ſimul influente, & producẽte eumdẽ motũ.

V. Contra hanc tamen ſolutionem eſt efficax argumentum. Nam, vt docet Sanctus Thomas 4. cont. Gent. quando multa agentia partialiter trahũt nauim: *Quia virtus cuiuſlibet imperfecta eſt, & inſufficiens ad iſtum effectum, ex diuerſis virtutibus congregatur vna virtus omnium, quæ ſufficit ad trahendum nauim.* Sed virtus Dei non eſt imperfecta, ſed infinita, vt 1. cont. Gent. cap. 43. oſtendit idem Sanctus Thomas: ergo Deus, & liberum arbitrium, non ſunt cauſæ partiales actus ſupernaturalis, ſicut duo trahentes nauim: alias virtus Dei eſſet inſufficiens, & imperfecta, & indigeret virtute alterius ad aliquem effectum producendum.

S. Thom. 4. cont. Gent. c. 7. nu. 16.

Secundo probatur, deſtruendo potiſſimum fundamentum oppoſitę ſententiæ. Nam ſi propter aliquam rationem Deus, & liberum arbitrium eſſent cauſæ partiales actionis ſupernaturalis credendi, ſperandi, & diligendi, &c. maxime, quia non ſolus Deus, ſed ſimul etiam liberũ hominis arbitriũ eiuſmodi actus producit: ſed hæc ratio eſt nulla; ex illa enim ſequeretur, Patrem, & filiũ partialiter producere Spiritum ſanctum, ſicut duo trahentes nauim; etenim nec ſolus Pater producit Spiritum ſanctũ, nec ſolus Filius; ſed Pater, & Filius ſimul illum producunt; conſequens autem non eſt admittendum, vt 4. cont. Gent. ſuperius allegato oſtendit S. Thomas: ergo, etiamſi Deus, & liberum arbitrium ſimul producant actum ſupernaturalem, non ſequitur ex hoc, eſſe cauſas partiales eiuſdem actus, ſicut duo trahentes nauim.

Tertio probatur: nam, vt ſupra oſtenſum eſt, ipſa cooperatio, & influxus liberi arbitrij in piam operationem, procedit efficienter à Deo, ſiue ab auxilio gratiæ efficacis: propter quod, vt infra dicemus, Deus, ſeu collatio efficacis auxilij eſt adæquata cauſa, quæ efficit, vt homo conuertatur, vel pie operetur: ergo Deus, & liberum arbitrium non ſunt cauſæ partiales eiuſdẽ operationis, ſicut duo trahentes nauim. Probatur conſequentia: nam in huiuſmodi cauſis partialibus quęlibet habet influxum, & conatum ita ſibi proprium, vt neutra ab altera, vt à cauſa proprie efficiente, illum recipiat, vt ſupra dictum eſt. *Diſp. 100.*

Quarto probatur. Omnibus argumẽtis, quibus diſp. 96. & 97. manifeſtũ fiet, liberum arb. dum conſentit Deo excitanti, & mouenti nihil ex ſeipſo operari, quod à Deo nõ acceperit, vt à priori cauſa per ſe efficiente; ac per cõſequens eius cooperationem cum gratia non procedere à ſola, & innata eius libertate. Ex hoc enim euidenter concluditur, Deum, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim ſunt partiales cauſæ motus ipſius nauis. Et confirmari poteſt hoc argumentum: nam actus credendi, ſperandi, & diligendi Deum, vt eſt auctor gratiæ, ſunt quantum ad ſubſtantiam, & omnem ſuam entitatem actus ſupernaturales, vt diſputatione 65. oſtenſum eſt: ergo voluntas ſecundum ſe, & ſuam naturalem virtutem, cum ſit potentia inferioris ordinis, habere non poteſt virtutem aliquam ſibi connaturalem, qua tales actus, etiam vt cauſa partialis efficiat: alias haberet ex ſe, & ex natura ſua connexionem, & proportionem ſibi connaturalem cum ordine gratiæ, ac per conſequens ordo gratię non eſſet ſupra totũ ordinem naturæ, quod tamen admitti nõ poteſt. Id ipſum probant VI. argumenta, quibus diſp. 18. & 23. oſtenſũ eſt, cõcurſum Dei generalem tã naturalis,

quam ſupernaturalis ordinis eſſe influxū Dei immediatum in cauſas ſecundas, etiā liberas, eaſq. efficiēter præmouere ad proprias operationes, vnamquamque iuxta modum ſuæ naturę; quod tamen non competit cauſis partialibus, ſeu partialiter cōcurrentibus ad productionem eiuſdem effectus, vt ex ſupradictis conſtat.

VII. AD primum argumentum reſpondetur, quod, quamuis ſola gratia non producat ſupernaturalem operationem hominis, ſed ſimul etiam ad eam concurrat effectiue liberum arbitrium, cooperādo gratię Dei; nihilominus ſolus Deus, & ſola gratia efficit, vt liberū arbitrium, cooperetur, vt ſupra oſtenſum eſt: & ideo non eſt cauſa partialis, ſed totalis in ſuo genere cuiuſlibet actus ſupernaturalis. Nam ad cauſam partialem partialitate cauſæ, vt aiunt, non ſufficit, quod habeat conſortium alterius cauſæ ſimul influentis in effectum: ſed vltra hoc requiritur, quod quælibet per ſe, & ſeorſum ſumpta, ſit imperfecta, habeatq. virtutem imperfectam, cooperatione eiuſdem effectus, vt dictum eſt. Et præterea etiam requiritur, quod influxus, & conatus vnius cauſæ non ſit efficienter ab altera, quod tamen in præſenti non contingit.

Liberi arbitrii influxus qualiter ſit illi proprius.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, liberum hominis arbitrium habere quidem proprium influxum in actum ſupernaturalem procedentē à principio intrinſeco, eleuato per gratiam; ſed hunc eūdem influxum actualem accipit à Deo, vt à cauſa vere efficiente, vt oſtenſum eſt. Dicit enim Hieronymus: *Meum eſt velle & currere; ſed ipſum meum ſine Dei ſemper auxilio non erit meū.* Vnde quāuis per propriam formam idem arbitrium producat actus ſupernaturales, non vt merū inſtrumentū, ſed vt cauſa principalis, iuxta ea, quæ diſputatione 68. dicta ſunt, nihilominus tam ipſe Deus, quam liberum arbitrium eſt cauſa totalis in ſuo genere eorumdem actuum; non autem partialis partialitate cauſæ, vt dictum eſt. Videantur pro confirmatione huius ſolutionis, quæ diſputatione 62. num. 8. dicta ſunt.

10. 2. epiſt. ad Cteſiphontē, c. 3.

Ad tertium argumentum reſpondetur, Doctores Catholicos, qui docent, Deum eſſe cauſam partialē effectuum, quos per cauſas ſecundas producit, eſſe intelligendos, de cauſa partiali communiter ſumpta, quatenus ſignificat cauſam habentem conſortium alterius cauſæ concurrētis effectiue ad productionem eiuſdem effectus, vt ex verbis eorum inductis non obſcure colligitur. Quod ſi forſitan vnus, aut alter loquutus eſt in hac parte minus proprie, aſſerendo, Deum, & liberum arbitrium eſſe duas cauſas partiales, facientes vnam cauſam totalem; non propterea recedendum eſt à ſententia, & modo loquendi Sancti Auguſtini, & Sancti Thomæ, & aliorum Patrum, qui, vt ſupra oſtenſum eſt, affirmant, Deum non eſſe cauſam partialem, ſed totalem, à qua non ſolum ipſum velle noſtrum, ſed etiam cooperatio, & influxus noſtri arbitrij, tamquam à priori cauſa efficiente dependet, vt oſtenſum eſt, & in diſputatione ſequenti patebit amplius.

Ad ea vero quæ in quarto argumento, tanguntur, iam in diſputatione 22. 23. & 24. abunde ſatis reſponſum eſt. Ad confirmationem patebit diſput. 97.

Diſputatio LXXXVI.

Vtrum Deus per auxilium efficax præoperantis gratiæ vere efficienter faciat, vt faciamus; an ſolum ſuadendo, inuitando, & alliciendo, aut aliter, etiam interius moraliter attrahendo.

CVM non ſolum apud S. Auguſtinum, ſed etiam in ſacris litteris, & Concilijs habeatur expreſſum, Deum facere, vt faciamus; & operari, vt operemur, vt luce clarius loca inferius alleganda conuincunt; nullus Catholicus eſt, qui verbis neget, Deum per auxilium gratiæ facere, vt faciamus, & operari, vt cooperemur. Differentia tamen eſt inter Theologos circa modum, quo Deus id faciat. I.

Quidam namq. licet fateantur, Deum per auxilium efficax gratiæ vere efficienter, ac phyſice efficere vnà cum libero arbitrio actum ſupernaturalem; negant tamen, ipſum Deum per auxilium efficax

gratiæ

Digitized by Google

gratiæ præuenientis vere efficienter facere, vt noſtrum arbitrium influat, & cooperetur Deo vocanti, & mouenti; vnde omnia loca Scripturæ, Conciliorũ, & Sanctorum Patrum, quæ aſſerunt, Deum per ſuam gratiam præuenientem facere, vt faciamus, quatenus aliqua ratione ſoli Deo, & gratiæ præuenienti tribuitur; explicant de efficientia tantum morali, ſeu metaphorica, quæ fit tantũmodo ſuadendo, alliciendo, inuitando, & proponendo interius congrue, & opportune obiectum, eo modo, quo Deus præſcit, voluntatem creatam præſtituram conſenſum. Potiſſimum fundamentum eorum eſt: nam aliàs exiſtimant, arbitrij noſtri libertatem illæſam conſeruari non poſſe: quia ſi, antequã voluntas creata eliciat ſuum actum, aut cooperetur Deo mouenti, neceſſe eſt, vt prius ratione, & cauſalitate Deus efficiat, vt ipſa voluntas velit; non erit in poteſtate eiuſdem voluntatis velle, aut nolle, quando ſibi placuerit; ſed ſolum in poteſtate Dei, qui efficit nos velle, aut nolle, quando ſibi placet, & ita libertas erit ſolum in Deo, non autẽ in voluntate creata.

Fundamentum primę ſententiæ.

Præterea probari poteſt hæc ſententia: nam Deus facit, vt faciamus, operando in nobis ſine nobis initium bonæ voluntatis, quæ non perficitur ſine nobis: dicit enim Auguſtinus lib. de gratia, & lib. arb. c. 17. *Sine nobis operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens*: ſed Deus non operatur in nobis ſine nobis initiũ bonæ voluntatis, niſi tantum moraliter ſuadendo, alliciendo, inuitando: nam phyſice efficere non poteſt ſine nobis initium actus voluntatis; quia, cum ſit actus vitalis, produci à ſolo Deo non poteſt ſine concurſu, & cooperatione creatæ voluntatis: ergo Deus ſolũ moraliter facit, vt faciamus: non autem vere efficienter, ſeu phyſice.

Confirmatur. Quia initium phyſicum actus bonæ voluntatis eſt homini liberũ; alias totus actus non eſſet homini liber; cũ enim actus voluntatis ſit inſtantaneus, ſi eius initium non eſſet liberum reſpectu hominis, etiam totus actus non eſſet eidẽ homini liber, ſed ſolum Deo; ſed impoſſibile eſt, quod actus liber, vel aliquod eius phyſicum initium producatur ſine libero conſenſu, & cooperatione noſtræ voluntatis: ergo impoſſibile eſt, quod Deus per gratiam operantẽ, ſeu præuenientem, qua ratione præueniens eſt, phyſice, ſeu vere efficienter faciat, vt faciamus: ergo ſolum id efficit moraliter.

Secundo. Tota cauſalitas præuenientis gratiæ, qua Deus facit, vt faciamus, reducitur ad motionẽ finis: nam per hanc gratiam facit Deus, vt obiectum, quod amãdum proponitur, honeſtius appareat, & amore dignius; & quod timendũ, horribilius; & quod odio habendum, turpius: & ſic de cæteris: ſed cauſalitas finis ſolum eſt moralis, non autem vere, & proprie efficiens; alias cauſa efficiens, & finalis confunderentur, & coinciderent: ergo Deus per gratiam præuenientem ſolum moraliter facit, vt faciamus; non autem vere efficienter.

Confirmatur: nam per gratiam præuenientem, qua Deus facit, vt faciamus, mouet Deus hominem, vt homo eſt, ad operandum, ac per conſequens eum mouet, vt operetur libere, iuxta modum ſuæ naturæ; ſed homo, vt homo, mouetur ad operandnm ex fine præconcepto, vt 1. 2. quæſt. 1. art. 1. docet S. Thomas: vnde actiones humanæ ſumunt ſuam ſpeciem à fine, vt in eadem quæſt. art. 3. oſtendit: ergo per gratiam præuenientem ſolum moraliter facit Deus, vt faciamus.

Tertio. Operari, vt velimus, ſeu facere, vt velimus, nihil aliud eſt, quam operari in nobis aliquid, quo diſponamur, vel inclinemur ad volendum, & eo animo, & intentione, vt velimus: ſed hoc totum pertinet ad genus cauſalitatis moralis, nec includit intrinſece veram efficientiã, comparatione actus volendi: ergo ex eo, quod, iuxta Scripturam ſacram, Concilia, & Patres, Deus operetur in nobis, vt velimus, & faciat, vt faciamus; non ſequitur, quod vere efficienter faciat, nos velle; ſed omnes illæ loquutiones, quatenus ſoli Deo tribuuntur, poſſunt, & debẽt intelligi de efficientia morali, ſeu metaphorica. Minor probatur: nam excitans, & præmouens interius hominem ad diligendũ, aliquid operatur, quo voluntatem diſponit, & inclinat ad amandum: operatur enim illuſtrationem intellectus, & inſpirationem, per quam præparatur voluntas, & mouetur ad diligendum: nam etiam diabolus præparat voluntatem, & eam ſuadendo mouet ad peccandum, illi proponendo amabilitatem obiecti; & II.

 ſimi-

ſimiliter vnus homo poteſt ſuadẽdo præparare, & inclinare voluntatem alterius, ad aliquid faciendum, & tamen diabolus non facit vere efficienter, vt homo peccet, ſed ſolum moraliter, ſicut etiam vnus homo ſolum moraliter facit, vt alius homo velit: ergo.

Confirmatur. Aliud eſt facere in nobis velle; aliud vero facere, vt velimus; qui enim rogat, vel præcipit alteri, vt velit, facit, vt ille velit; non tamen operatur in illo actum volendi: ergo ſimiliter per gratiam prẹuenientem, vt præueniens eſt, facit Deus, ſuadendo, vt velimus, abſque eo, quod per eamdẽ gratiam, vt præuenit liberam cooperationem noſtri arbitrij, efficiat in nobis ipſum velle.

Quarto. Actionis non eſt actio, alias ad illam priorem actionẹ neceſſaria eſſet alia actio, & ad illam alia, & ſic in actionibus, & in cauſis efficientibus daretur proceſſus in infinitum: ergo ante actionem, & cooperationem liberi arbitrij nulla præintelligitur actio diuina, per quam Deus phyſice, ſeu vere efficienter faciat liberũ arbitrium cooperari, ac per conſequens per gratiam præuenientem efficacem ſolum moraliter facit, vt faciamus.

Quinto. Idipſum probari poteſt omnibus argumentis ſuprapoſitis, quibus auctores huius ſententię ſuadere contendũt, Deum ſuo auxilio efficaci non prædeterminare liberum arbitrium ad operãdum, ſed actualem determinationem eiuſdem arbitrij procedere à ſola, & innata eius libertate. Ex hoc enim principio (ſi eſſet verum) euidenter deducitur, Deum per auxilium efficax præuenientis gratiæ ſolum moraliter facere, vt faciamus; non autem phyſice, ſeu vere efficienter. *Diſput. 22. & 23.*

III. His tamen non obſtantibus, certiſſime tenendum eſt, Deum per auxilium efficax præuenientis gratiæ facere, vt faciamus, & operari, vt operemur, non ſolum ſuadendo, alliciendo, inuitando, aut aliter, etiã interius moraliter attrahendo, ſed etiã vere efficienter, atque efficaciter faciendo, vt ipſum arbitrium à Deo motũ, & excitatum ſe libere determinet ad bene operandum, & operetur. Hæc eſt expreſſa ſententia S. Auguſtini, & S. Thomæ, vt patet ex locis ſupra adductis, & ex ijs, quæ adducentur infra.

Deus per auxiliũ efficax præoperãtis gratiæ & moraliter, & efficienter facit nos cooperari.

Probatur. Primo manifeſtiſſimis teſtimonijs ſacrarũ litterarum, inter quæ præcipuum eſt illud Ezech. 36. *Et dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri; & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, & ſpiritum meum ponam in medio veſtri: & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini.* Quo teſtimonio S. Auguſtinus ſæpe vrgebat Pelagianos, & Semipelagianos, contra eos concludens, Deum facere, vt faciamus, & operari, vt operemur, idq. non ſolum ſuadẽdo, alliciendo, inuitando, aut aliter, etiã interius moraliter attrahendo, ſed etiã vere efficienter, & efficaciter faciendo, vt noſtrum arbitrium cooperetur. Sed præſertim in lib. de prædeſt. SS. cap. 11. *Ideo*, inquit, *hæc & nobis præcipiuntur, & dona Dei eſſe monſtrantur, vt intelligatur, quod & nos ea faciamus, &* Deus *facit, vt illa faciamus; ſicut per Prophetam Ezechielem apertiſſime dicit: Quid enim apertius, quam, vbi dicit: Ego faciã, vt faciatis? Locum ipſum ſcripturæ, fratres chariſſimi, attendite, & videbitis, illa Deum promittere facturum ſe, vt faciant, quæ iubet, vt fiant.* Et lib. de gratia, & lib. arb. c. 16. *Certum eſt nos mãdata ſeruare, ſi volumus; ſed quia præparatur voluntas à* Domino, *ab illo petendum eſt, vt tantum velimus, quantũ ſufficit, vt volendo faciamus. Certum eſt, nos velle, cum volumus, ſed ille facit, vt velimus bonum, de quo dictum eſt, quod paulo ante poſui, quod præparatur voluntas à* Domino, *de quo dictum eſt: A domino greſſus hominis dirigentur, & viam eius volet: de quo dictum eſt:* Deus *eſt, qui operatur in vobis & velle, & operari. Certum eſt, nos facere, cum facimus; ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit: Faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis. Cum dicit, faciã, vt faciatis, quid aliud dicit, niſi auferam à vobis cor lapideum, vnde non faciebatis, & dabo cor carneum, vnde faciatis? Et hoc quid eſt, niſi auferam cor durum, vnde non faciebatis, & dabo cor obediens, vnde faciatis? ille facit, vt faciamus, cui dicit homo: Pone* Domine *cuſtodiam ori meo; hoc eſt enim dicere, fac, vt ponam cuſtodiam ori meo: quod beneficium* Dei *iam fuerat conſequutus, qui dixit: Poſui ori meo cuſtodiam.* Eumdem locum Ezechielis in eodem ſenſu explicat contra Collatorem Sanctus Proſper, & San-

Aug. lib. de prædeſt. SS. c. 11. & 20. lib. de gratia, & lib. arb. c. 14. 16. 17. lib. 1. cõt. duas epiſt. Pelag. cap. 20.

Pſal. 36. *Philipp. 2.* *Ezech. 36.* *Pſal. 140.* *Pſal. 38.*

Proſp. cont. Colla. c. 23 Fulg. lib. 1 ad Monimũ, paulo poſt princ.

& Sanctus Fulgentius, ex verbis Prophetæ ſic concludens: *Dat ergo Deus cor nouum, vt in iuſtificationibus eius ambulemus, quod pertinet ad bonæ voluntatis initium. Dat etiam, vt iudicia eius obſeruemus, & faciamus, quod pertinet ad bonæ operationis effectum. Vnde cognoſcimur* Dei *eſſe, vt bonum facere velimus; & vt bonum facere valeamus.* Et paulo inferius, explicans

Pſal. 59.

illud: *In* Deo *faciemus virtutem*, ſubdit: *Hoc autem in Deo facimus, quod Deo in nobis faciente datur nobis, vt faciamus. Quod euidenter in epiſtola ad Hebræos oſtenditur: vbi cum de* Deo *dictum eſſet:*

Heb. 13.

Aptet vos in omni bono, vt faciatis voluntatem eius, continuo ſequitur: Faciens in vobis, quod placeat coram ſe per Ieſum Chriſtum. Omne igitur opus, quod in Deo *fit*, Deus *in nobis facit. Ex ipſo enim, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. Ex ipſo ergo eſt & voluntas bona, & operatio bona. Quod Doctor gen-*

Philipp. 2.

tium bis verbis affirmat: Deus *eſt enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate.* Eamdem ſententiam

Diſput. 18. 22. & 23.

docuit S. Thom. locis ſuperius allegatis; præſertim 3. cont. Gent. cap. 88. vbi ex loco inducto ad Philippenſes 2. *Deus eſt, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate*: & Prouerbior. 21. *Cor regis in manu Domini, quocumque voluerit, vertet illud*, probat ſolum Deum *poſſe mouere voluntatem per modum agentis*, ideſt vere efficienter, vt diſtinguitur contra ſolam motionem moralem, vt colligitur ex quinta ratione, vbi explicans, quid ſit moueri per modum agentis, ait: *Dico autem moueri ab extrinſeco principio, quod moueat per modum agentis, & non per modum finis.* Et in cap. 89. referens, & impugnãs intelligentiam eorum, qui male interpretabantur loca inducta Scripturæ, ait: *Quidam vero non intelligentes, qualiter motum voluntatis Deus in nobis cauſare poſſit; abſque præiudicio libertatis voluntatis, conati ſunt has auctoritates male exponere; vt ſcilicet dicerent, quod Deus cauſat in nobis velle, & perficere, inquantum dat nobis virtutem volendi; non autem ſic, quod faciat nos velle hoc, vel illud: ſicut Origenes exponit in 3. Periarchon, liberum arbitrium defendens cõtra auctoritates prædictas. Et ex hoc proceſſiſſe videtur opinio quorumdam, qui dicebant, quod prouidentia non eſt de his, quæ ſubſunt libero arbitrio, ſcilicet de electionibus: ſed prouidentia refertur ad exteriores euentus. Non enim qui elegit aliquod conſequi, vel perficere, puta ædificare, vel ditari, ſemper poterit ad hoc peruenire: & ſic euentus actionum noſtrarum non ſubiacent libero arbitrio, ſed prouidentia diſponũtur. Quibus quidem auctoritatibus ſacræ Scripturæ reſiſtitur euidenter. Dicitur enim Iſai. 26. Omnia opera noſtra operatus es in nobis Domine. Vnde non ſolum virtutem volendi à* Deo *habemus, ſed etiam operationem. Præterea, hoc ipſum, quod Salomon dicit: Quocumque voluerit, inclinabit illud; oſtendit, non ſolum diuinam cauſalitatem ad potentiam voluntatis extendi, ſed etiam ad actum ipſius. Item, Deus non ſolum dat rebus virtutem, ſed etiam nulla res poteſt propria virtute agere, niſi agat in virtute ipſius, vt ſupra oſtenſum eſt: ergo homo non poteſt virtute voluntatis ſibi data vti, niſi inquantum agit in virtute* Dei. *Illud autem, in cuius virtute agens agit, eſt cauſa non ſolum virtutis, ſed etiam actus: quod in artifice apparet, in cuius virtute agit inſtrumentum, etiã quod ab hoc artifice propriam formam non accipit, ſed ſolum ab ipſo applicatur ad actũ. Deus igitur eſt cauſa nobis non ſolum volũtatis, ſed etiam volendi.* In quo teſtimonio expendat Lector verba illa S. Thomæ, *non autem ſic, quod faciat nos velle hoc, vel illud*: quibus impugnat aſſerentes, quod Deus non facit nos velle hoc, vel illud: quia non intelligebant, qualiter hoc facere poſſet abſque præiudicio libertatis. Sentit ergo, Deum vere efficienter facere nos velle hoc in particulari, vel illud. Nam, ſi intelligeretur tantum de efficientia morali, ſeu metaphorica, nulla poterat eſſe ratio etiam leuiſſima, quæ moueret Origenem, & alios, per talem Dei cauſalitatem præiudicari arbitrij noſtri libertati: loquitur ergo S. Thom. de vera efficientia, quæ phyſica appellari ſolet, qua Deus efficit non ſolum actum volendi cum homine volente, ſed etiam efficit, vt velit; quod indicant verba illa S. Thomæ: *Deus igitur eſt cauſa nobis non ſolum voluntatis, ſed etiam volendi.*

Secundo probatur ex Concil. Arauſic. can. 9. vbi dicitur: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Quibus verbis non obſcure docet, Deum non ſolum nobiſcum efficienter operari bona opera, ſed etiam in nobis,

Digitized by Google

bis, efficiendo videlicet, nos cooperari cũ Deo. Si enim Deus ſolum influxu ſimultaneo operaretur nobiſcum bona opera, non autem efficeret, vt nos cooperemur, ſolum dixiſſet: *Quoties bona agimus, Deus nobiſcum operatur*: nec neceſſarium fuiſſet addere illud verbum, *vt operemur, operatur*. Et in can. 20. ſubditur: *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo: nulla vero facit homo bona, quæ non Deus præſtet, vt faciat homo*.

IIII. Ad hæc omnia argumenta dupliciter reſpondent auctores oppoſitæ ſententiæ. Reſpondent primo, Deum facere, vt faciamus, & operari, vt operemur, non quidem phyſice, ſeu vere efficienter prædeterminando voluntatem, vt bene operetur; ſed interius ſuadendo, & alliciendo eamdem voluntatem, & moraliter attrahendo eo modo, quo præſcit voluntatem eſſe conſenſuram, & in hoc ſenſu dicunt eſſe intelligenda loca Scripturæ, Conciliorum, & SS. Patrum ſupra inducta.

Hæc tamen ſolutio non videtur ſatisfacere teſtimonijs inductis. Primo: nam abſolute docent, Deum operari, vt operemur. Operari autem ſolum moraliter ſuadendo, non eſt proprie operari, ſed ſolum metaphorice, vt q. 3. de malo, ar. 3. in cor. docet S. Thom. Secundo: nam S. Auguſt. expreſſe loquitur de efficientia phyſica, vt diſtinguitur contra cauſalitatem, quæ eſt tantum moralis, vt patet ex lib. de corrept. & grat. c. 11. & 12. cuius verba diſp. 71. nu. 7. adduximus. Aſſignat enim differentiam inter gratiam, Adæ collatam, & eam, quæ nobis confertur per Chriſtum: nam gratia primi ſtatus ſolum faciebat, vt homo haberet iuſtitiã, ſi vellet, & operaretur bonum, ac perſeueraret in illo, ſi vellet: gratia autem Chriſti eſt potentior: nam per eam Deus efficit, vt homo velit. Et, vt S. Auguſtinus falſam intelligẽtiam de ſola cauſalitate morali, ſuperius aſſignatam excluderet, vſus eſt verbo efficiendi, quod veram efficientiam ſignificat. Tertio: nam, vt ſupra oſtenſum eſt, Pelagiani, & Semipelagiani admiſerunt præuenientem gratiam interiorem, quæ conſiſtit in illuminatione intellectus, & ſuaſione, atque excitatione ſtupentis voluntatis, per quam Deus moraliter tantum, ſeu metaphorice facit, vt velimus, & eam abnegarũt, quæ vere efficienter id operatur: vt ex dictis in 1. & 2. diſputatione conſtat: ergo cum S. Auguſtinus, & Concilia aduerſus Pelagianos docent, Deum per gratiam efficacem facere, vt faciamus, & operari, vt operemur; loquuntur de efficientia phyſica, & non de illa, quæ eſt tantum moralis, ſeu metaphorica.

Reſpondent ſecundo, Auguſtinum, & Concilia etiam loqui de efficientia phyſica: nam cum Deus tribuit auxilium efficax, aliquid phyſicum influit, & cauſat vere efficienter in ipſo intellectu, & volũtate, nempe illuminationem internam, quæ eſt aliquid reale, & phyſicum, ac excitationem, piamq. affectionem voluntatis, quæ ſimiliter eſt aliquid reale, & phyſicum in eadem voluntate receptum: &, ſi voluntas noſtra pro innata ſibi libertate voluerit ſeipſam determinare ad operandum actum pium, ad quem mouetur per gratiam excitantem, etiam Deus per eamdem gratiam concurſu ſimultaneo vere efficienter producit nobiſcum piam operationem: & in hoc ſenſu fatentur, Deum phyſice, ſeu vere efficienter facere, vt faciamus, & operari, vt operemur. V.

Facile tamen impugnatur hæc explicatio. Etenim Concilia, & Patres non ſolum intendunt ſtatuere contra Pelagiũ, & Semipelagianos, Deũ efficienter operari aliquid phyſicũ in intellectu noſtro, & voluntate, quando facit, vt faciamus; hoc enim Pelagiani, vt dictum eſt, non negarunt. Nec etiam intendunt ſolum docere, Deum ſimul cooperari phyſice actum pium cum voluntate noſtra, ſi ipſa voluerit ſe ad operandum determinare; nam etiam hoc Pelagiani, vt ſupra dictum eſt, non negabant: ergo aliquid amplius definire voluerunt, Deum nempe ſua gratia vere efficienter facere, vt ipſa voluntas libere ſe determinet, & cooperetur Deo vocanti, ita vt ipſa cooperatio, & determinatio, ſeu influxus creatæ voluntatis ſit effectus operationis diuinæ in genere cauſæ vere efficientis, quia videlicet ſua gratia Deus efficit nos cooperari, libere eidem gratiæ aſſentiendo. Accedit ad hoc, quod, quamuis Deus efficienter aliquid cauſet in intellectu, & voluntate, cum excitat liberum arbitrium ad operandum, nempe illuminationes, & excitationes internas; per has tamen, ſolum moraliter ſuadendo facit, vt voluntas Diſp. 1. & 2.

Digitized by Google

tas ſe determinet, non autem vere efficienter, ſicut etiam vnus homo cum ſuadet alteri, quod bonum eſt, operatur aliquid vere efficienter, & phyſice: nam illa ſuaſio aliquid reale eſt, effectiue procedens à ſuadente: ſed per illud non efficit, niſi moraliter, vt alter conſentiat; nec facit illum volentem ex nolente, aut conſentientem ex repugnante; quod tamen efficit Deus in nobis per gratiam præuenientem, vt ſæpe docet Auguſtinus.

VI. Nec ſatisfacit id, quod in eadem ſolutione addunt de influxu, ſeu concurſu Dei ſimultaneo: nam per illum operatur Deus nobiſcum, ſi volumus; non tamen efficit, nos velle. Sanctus autem Auguſtinus locis inductis contendit, Deum non ſolum nobiſcum cooperari, cum volumus; ſed etiam operari in nobis, vt velimus. Vnde in libro de gratia, & libero arbitrio, capite 17. inquit: *De operante illo, vt velimus, dictum eſt. Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle. De cooperante illo, cum iam volumus, & volendo, facimus: Scimus, inquit, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Et q. 2. ad Simplicianum ait: *Deus enim eſt, qui operatur in vobis & velle, & operari pro bona voluntate: vbi ſatis oſtendit, etiam ipſam bonam voluntatem in nobis operante Deo fieri: nam ſi propterea ſolum dictum eſt, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei: quia voluntas hominis ſola non ſufficit, vt iuſte, recteq. viuamus, niſi adiuuemur miſericordia Dei; poteſt & hoc modo dici: Igitur non miſerentis eſt Dei, ſed volentis eſt hominis: quia miſericordia Dei ſola non ſufficit, niſi conſenſus noſtræ voluntatis addatur. At illud manifeſtū eſt, fruſtra nos velle, niſi Deus miſereatur. Illud autem neſcio quomodo dicatur, fruſtra Deum miſereri, niſi nos velimus. Si enim Deus miſeretur, etiam volumus: ad eamdem quippe miſericordiam Dei pertinet, vt velimus. Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & operari pro bona voluntate*: ergo ſecundum Auguſt. ipſum operari noſtrum eſt effectus operationis diuinæ; in eo genere, & tam proprio cauſalitatis, quo eſt à noſtro libero arbitrio. Et lib. de præd. SS. cap. 8. *Quare, inquit, non omnes docet? Si dixerimus, quia nolunt diſcere, quos non docet, reſpondebitur nobis, & vbi eſt, quod ei dicitur: Domine tu conuertens viuificabis nos? aut ſi non facit volentes ex nolentibus Deus, quid orat Eccleſia ſecundum præceptum Domini, pro perſecutoribus ſuis?* Eſt igitur ita manifeſtum in ſententia Auguſtini, Deum adiutorio præoperantis gratiæ vere efficienter facere, vt faciamus, & operari, vt operemur, vt ſuperfluum ſit in hoc immorari. Videatur idem Auguſtinus lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 20. & 21. vbi inter alia, quæ ad noſtrum propoſitum faciunt: *Agit, inquit, omnipotens in cordibus hominum, etiā motum voluntatis eorum, vt per eos agat, quod per eos agere ipſe voluerit, qui iniuſte aliquid velle non nouit.*

Philip. 2. *Rom. 8.* *Aug. q. 2. ad Simpli. poſt med.* *Pſal. 84.*

Tertio probatur ratione. Illuminationes internæ intellectus, & excitationes voluntatis, & ſuaſiones, quantumcunque ſint perfectæ, & multiplicetur, eſſe poſſunt in nolente: ergo per ſolam motionem moralem non facit Deus efficaciter, vt velimus: ergo, præter huiuſmodi excitationes, & ſuaſiones conſtituendum eſt auxilium efficax, per quod Deus vere efficienter faciat, nos facere; & operetur, vt operemur. VII.

Quarto. Deus per gratiam præuenientem operatur in nobis bona opera non permiſſiue tantum, ſed proprie, & per ſe; vt definit Concilium Tridentinū, eos anathematizans, qui dixerint *mala opera, ita vt bona Deum operari, non permiſſiue ſolum, ſed etiam proprie, & per ſe; adeo, vt ſit proprium eius opus, non minus proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli.* Quibus verbis cōſtituit differentiam inter mala opera, & bona: quia, vt docet S. Thomas: *Deus dicitur cauſa bonarum operationum, non ſolum quantum ad eſſentiam actus, ſed etiam quantum ad perfectionem, ſecundum quam bonæ dicuntur: vtrumque enim agenti influit, & vt agat, & vt bene agat: ſed in malis actionibus, quamuis ſit cauſa earum, quantum ad eſſentiam, non tamen eſt cauſa, quantum ad defectum: & ideo abſolute dicendus eſt cauſa bonorum operum, non autem peccatorum.* Ergo, ſecundum definitionem Concilij, Deus proprie, & per ſe eſt cauſa efficiens influens agenti, vt bene operetur: ergo non ſolum moraliter, ſed etiam vere efficienter facit, vt faciamus: cauſa enim moralis nō eſt cauſa per ſe, ſed metaphorice dicitur cauſa, vt docet Sanctus Thomas, cum ad illam non ſequatur effectus, neque incipiat motus ab ea, nec influat

Conc. Trid. ſeſſ. 6. de Iuſtif. can. 6. *S. Thom. 2. ſent. diſt. 37 q. 2. art. 2. ad 3.* *S. Tho. q. 3. de malo, ar. 3. 6.*

influat agenti ipſum agere.

Quinto. Idipſum cõfirmari poteſt omnibus argumentis, quibus diſputatione 96. & 97. manifeſtum fiet liberi arbitrij determinationem, & cooperationem non procedere efficienter à ſola, & innata eius libertate; ſed reducendam eſſe, tamquam in priorem cauſam per ſe efficientem, in decretum abſolutum, & efficax voluntatis diuinæ, quamuis eam non efficiat ſine nobis libere conſentientibus, & cooperantibus.

Denique ad idem probandum adduci poteſt locus Apoſtoli 1. ad Cor. 4. *Quis enim te diſcernit? quid autem habes, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Si enim Deus per ſuam gratiam efficacem, vere efficienter non facit, vt faciamus: ſed homo, ſuppoſita gratia excitante, pro ſua, & ſola innata libertate ſeipſum determinaret ad piam operationem, poſſet in ſeipſo gloriari aduerſus alterum, in illa determinatione, & per illã ſeipſum diſcerneret ab eo, qui in peccato perſiſtit, vel Deo vocanti, & excitanti non cooperatur. Vt S. Aug. arguit loco citato diſput. 62. nu. 6.

AD fundamentum ſententiæ contrariæ reſpondetur, ſolum concludere, ipſum velle non eſſe primo, & per ſe in poteſtate creatæ voluntatis, ſed in poteſtate Dei, qui ſolus habet primum, & abſolutum dominium cuiuſcumque actionis creatæ, vt diſp. 117. patebit. Nam libertas per eſſentiam ſolum reperitur in Deo: in creaturis autem intellectualibus inuenitur libertas, & dominium per participationem à primo libero, & à primo domino, vt à cauſa efficiente dependens, etiam in vſu eiuſdem dominij.

VIII. Ad primum argumentum factum in confirmationem eiuſdẽ ſententiæ reſpondetur, Deum non ſolum moraliter, ſed efficienter operari in nobis prius natura initium bonæ voluntatis, quamuis non prius tempore, ſed ſimul influente, & libere cooperante eadem voluntate, vt ſupra dictum eſt. Et per hæc patet ſolutio ad confirmationem.

Ad ſecundum reſpondetur, quod, quãuis tota cauſalitas moralis præuenientis gratiæ ad motionem finis reducatur; non tamen reducitur ad ſolam motionem finis cauſalitas illa auxilij efficacis, qua Deus efficit, vt homo conuertatur, ſed vere pertinet ad genus cauſæ efficientis, vt dictum eſt. Vnde per gratiã præuenientem, non ſolum moraliter, ſeu motione ex parte obiecti, vel finis, ſed & vere effectiue facit Deus, vt faciamus.

Ad confirmationem reſpõdetur, quod homo, vt homo, ad operandum mouetur tum moraliter ab obiecto, ſiue à fine præconcepto, tum etiam efficienter à Deo, tamquam à primo mouente, vt 1. 2. q. 9. ar. 1. & 4. docet S. Thom. & vtraque motione indiget ad operandum, vt diſputatione 91. patebit.

Ad tertium argumentum reſpondetur, quod operari, vt velimus, eſt operari in nobis aliquid, quo diſponamur, & efficaciter inclinemur, & determinemur ad volendum: hoc autem non pertinet ſolum ad genus cauſalitatis moralis, cum ſola ſuaſio nõ tranſmutet voluntatem ab vno in aliud, vt ex S. Auguſtino, & Thoma ſupra dictum eſt. Vnde, præter internam illuſtrationẽ intellectus, & excitationem ſtupentis volũtatis, requiritur, quod Deus vere efficienter faciat, vt faciamus; alias non inclinabit efficaciter liberũ arbitrium ad volendum; ſed ſolum ſufficienter, ſicut diabolus non facit efficaciter, hominẽ peccare, vt q. 3. de malo, ar. 3. in corp. docet S. Thomas: & aſſignat rationem: quia ſolum ſuadendo præparat, & inclinat voluntatem eius ad peccandum. *Deſi operari, vt velimus, quid ſit.*

Ad confirmationem reſpõdetur. Aliud quidem eſſe facere, vt velimus, aliud facere ipſum velle; dicimus tamen, Deum vere efficienter per gratiam ſuam facere vtrumque. Primum videlicet, ſine nobis facientibus, nos velle: ſecundum autem operatur nobiſcũ ſimul tempore conſentientibus, & cooperantibus, vt dictum eſt. Nec eſt eadem ratio de homine, vel Angelo, qui rogat, vel præcipit alteri, vt velit; ille enim non proprie, ſed metaphorice facit eũ velle, vt ex præmiſſis cõſtat.

Ad quartum reſpondetur, quod auxilium efficax, quo Deus facit, vt faciamus; & operatur, vt operemur, non pertinet directe ad prædicamentum qualitatis, quia eſt motio, qua liberum arbitrium applicatur ad agendum, & dicetur motio virtuoſa, vt diſp. 19. oſtenſum eſt: vnde non ſequitur, quod in actionibus, vel in cauſis efficientibus detur proceſſus in infinitum.

Ad

Digitized by Google

Ad quintum argumentum patet per ea, quæ in diſputatione 22. & duabus ſequentibus dicta ſunt.

Diſput. LXXXVII.

Vtrum auxilium efficax actuale ſubiaceat noſtri arbitrij poteſtati, quantum ad vſum, ſicut ſubiacent habitus, quibus vtimur, cum volumus.

I. PARTEM affirmatiuam defendunt conſequenter omnes auctores, qui negant, auxiliũ efficax phyſice prædeterminare liberum arbitrium ad conſenſum: quod probant omnibus argumentis ſupra factis, quibus eiuſmodi prædeterminationem impugnant. *Diſput. 22. & 23.*

Præterea probatur auctoritate S. Tho. 1. p. q. 83. ar. 1. ad 5. vbi, cum propoſuiſſet quintum argumentum ad probandum, hominem non eſſe liberi arbitrij, in hunc modum: *Philoſophus dicit 3. Ethic. cap. 5. Qualis vnuſquiſque eſt, talis finis videtur ei. Sed non eſt in poteſtate noſtra aliquales eſſe, ſed hoc nobis eſt à natura: ergo naturale eſt nobis, quod aliquem finem ſequamur: non ergo ex libero arbitrio*; reſpondet, quod inclinationes, vel diſpoſitiones prouenientes ex quacumque impreſſione corporearum cauſarum, non præiudicant libertati arbitrij, quia ſubiacent iudicio rationis, cui obedit inferior appetitus. Et paulo ante præmiſerat, quod homo naturaliter appetit vltimum finem, ſcilicet beatitudinem, & non libere; quia appetitus naturalis non ſubiacet libero arbitrio. Sentit ergo S. Thomas, quod, vt aliqua inclinatio, vel diſpoſitio non præiudicet arbitrij libertati; neceſſe eſt, vt quantum ad vſum ſubiaceat iudicio rationis, ac poteſtati liberi arbitrij: ergo, ſi auxilium efficax non ſubiacet, quantum ad vſum, poteſtati noſtri arbitrij, deſtruet eius libertatem.

Secundo arguitur: nam habitus ſupernaturales fidei, ſpei, & charitatis, quamuis inclinent potentias ad alterã partem, videlicet ad producendos actus virtutum ſibi proportionatos, quantum ad vſum tamẽ actualem, ſubiacent arbitrij poteſtati: nam habitibus vtimur, cum volumus: ergo & auxilia efficacia diuinæ gratię, quãuis inclinent potentias ad ſimiles actus producendos; tamen, quantum ad vſum actualem, ſubiacere debent poteſtati noſtri arbitrij, atque illi ſubdi. Probatur conſequentia: nam eadem omnino ratio eſt de auxilio, quæ eſt de habitu, cum auxilium ad ſpeciem habitus reducatur.

Tertio. Auxilium efficax diuinæ gratiæ non habet effectum in nobis, abſque libera cooperatione noſtri arbitrij; alias produceret in nobis piam operationem, ſine nobis libere conſentiẽtibus, & cooperantibus: quod repugnat decretis Conc. Tridentini: ergo quantum ad productionem actualem eiuſdem effectus; ac per conſequens, quantum ad vſum actualem, ſubiacet poteſtati noſtri arbitrij. Vſus enim auxilij conſiſtit in actuali productione actus, ad quem datur. *Cõc. Trid. ſeſ. 6. cap. 5. & can. 4. de Iuſtif.*

Quarto. Voluntas creata nõ vtitur neceſſario auxilio efficaci præuenientis gratiæ: alias neceſſario operaretur, & non libere: cum non aliter vtatur auxilio, niſi operando: ergo vtitur libere eodem auxilio, ac per conſequens poterit eo vti, & non vti: ergo, quantum ad vſum, ſubiacet poteſtati noſtri arbitrij.

Quinto. Auxilium, cui liberum arbitriũ poteſt reſiſtere, non ſubdit ſibi liberum arbitrium; quin potius eidẽ arbitrio ſubditur, quantum ad vſum: ſed auxilio efficaci poteſt liberum arbitrium reſiſtere; dicitur enim in Conc. Senon. *Nec tale eſt Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit*: ergo huiuſmodi auxilium ſubditur poteſtati liberi arbitrij, quantũ ad vſum. *Concil. Senon decreto Fidei 15.*

Contrariã ſententiam defendunt etiam conſequenter omnes Thomiſtæ, & alij auctores, qui ſentiunt, Deum ſua gratia efficaci phyſice prædeterminare hominis voluntatem, vt conſentiat, & pie operetur. Et quoniam hæc ſententia eſt certa, ac ſacris Concilijs, & Sanctis Patribus valde conformis; II.

Pro eius explicatione, & vt titulus quæſtionis manifeſtus fiat, atque id, in quo diſſentiunt à nobis auctores, cũ quibus diſputamus, intelligatur; præmittere oportet, omnes Catholicos in hoc conuenire

Digitized by Google

nire cõtra Lutherum, & Caluinum, quod homo concurrit libere cum auxilio efficaci, cooperando, & aſſentiendo Deo excitanti, & mouenti; & per conſequens poteſt, abſolute loquendo, non operari, & diſſentire, ſi velit. Id quod in Tridentino Concilio ſeſſ. 6. can. 4. ſub anathemate definitur, & cap. 5. eiuſdem ſeſſionis docet Sancta Synodus, hominem per liberum arbitrium abijcere poſſe inſpirationem, quam à Deo recipit. Vnde, ſi in præſenti diſputatione, nomine vſus auxilij efficacis, intelligatur cooperatio arbitrij cum illo, ſeu terminus, ad quem idem auxilium mouet liberum arbitrium, ſcilicet operatio; abſque dubio talis vſus ſubiacet noſtri arbitrij poteſtati, vt moti à Deo: tum propter rationem tactam ex Tridentino: nam liberum arbitrium etiam quando mouetur auxilio efficaci ad pie operandum, reuera poteſt, abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo, inſpirationem illam abijcere, & diſſentire, ſi velit; quamuis nõ ſtet ſimul cum auxilio efficaci, quod de facto illud abijciat, aut diſſentiat. Sed quoniam vti aliqua re, ſtricte loquendo, & proprie eſt eam applicare, & determinare ad operandum, vel ad effectum, ad quem ordinatur, vt ſtatim dicemus; difficultas eſt: Vtrum auxilium efficax actuale ita ſubiaceat poteſtati noſtri arbitrij, quantum ad vſum, vt voluntas noſtra pro ſua libertate applicet, ac determinet auxilium efficax ad ſecum cooperandum; ac per conſequens ſtent, aut ſtare poſſint hæc duo ſimul, quod auxilium illud, conſideratum ſecundum omnem ſuam realem virtutem, quam habet à Deo, ſit in homine; & homo non cooperetur actum illum, ad quem mouet; quia non vult vti eodem auxilio, ſicut contingit in habitibus, quibus vtimur, cum volumus; & quia non ſemper volumus vti habitu, ſtat ſimul habere habitum, & nihil operari cum illo.

Notandum eſt ergo ſecundo, quod, vt dicit S. Thomas 1. 2. q. 16. art. 1. *Vſus rei alicuius importat applicationem rei illius ad aliquam operationem. Vnde & operatio, ad quam applicamus rem aliquã, dicitur vſus eius: ſicut equitare eſt vſus equi; & percutere eſt vſus baculi.* Vnde quia voluntas vtitur alijs potẽtijs tã interioribus, quàm exterioribus, conſequenter vti eſt actus voluntatis, tamquam primi mouentis, rationis autem tamquam dirigẽtis; ſed aliarum potentiarũ, tamquam exequentium, quæ comparantur ad voluntatem, à qua applicantur ad agendum, ſicut inſtrumenta ad principale agens. Quo fit, vt auxiliũ efficax diuinæ gratiæ ſubdi non poſſit, aut ſubiacere, quantum ad vſum, poteſtati liberi arbitrij, niſi ab eo applicetur, & determinetur ad actualiter operandum.

Vſus rei quid ſit.

Dicendum eſt ergo. Auxilium efficax præoperantis gratiæ, non ſubdi in hoc ſecundo ſenſu, quantum ad vſum, poteſtati noſtri liberi arbitrij, ſicut ſubijciuntur habitus, quibus vtimur, cũ volumus: ſed potius è conuerſo, ipſum auxilium fortiter, & ſuauiter humanam ſibi ſubijcere voluntatem, & obſequentem facere: ac per conſequens hæc duo ſimul eſſe incompoſſibilia, quod auxilium efficax conſideratum ſecundum omnem realem virtutem, quam habet, vt venit à Deo, ſit in homine, & homo non cooperetur cum illo; quamuis poſſit, ſi velit, non cooperari.

Auxilium efficax gratiæ, non ſubditur arbitrio ſed illud ſibi ſubdit.

Probatur primo: nam, ſi liberum arbitrium vtitur auxilio efficaci; ita vt pro ſua libertate determinet illud ad ſecum concurrendum; ſequeretur, quod ipſum auxilium, ſiue adiutorium gratiæ ſubiungeretur humilitati, aut obedientiæ humanæ, quod ſic oſtenditur. Nam, ſiquando voluntas vult obedire, & cooperari, tunc auxilium efficax concurrit cum illa, & non aliter, & voluntas obedientis eſt, quæ applicat auxilium ipſum ad ſecum concurrendum, & ſi non vult obedire, auxilium ipſum non efficit in nobis, aut nobiſcum piam operationem: ergo adiutorium gratiæ ſubiungitur humilitati, aut obedientiæ humanæ. Conſequens autem eſt contra Concil. Arauſic. can. 6. vbi dicitur: Si quis *humilitati, aut obedientiæ humanæ ſubiungit gratiæ adiutorium, nec, vt obedientes, & humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe conſentit, reſiſtit Apoſtolo dicenti: Quid habes, quod non accepiſti? Et, gratia Dei ſum id, quod ſum.* Quibus verbis determinat Concilium, adiutorium gratiæ non ſubiungi humilitati, aut obedientiæ humanæ. Si dicatur, ſenſum Concilij eſſe gratiæ adiutorium non ſubiungi humilitati, aut obedientiæ humanæ ex ſolis viribus naturæ habitæ, ſicut de prima vocatione dixerunt Semipelagiani, aſſerentes, Deum ſuam gratiam præuenientem

1. Cor. 4.
Ibidem 15.

confer-

Digitized by Google

conferre quærentibus, pulſantibus, conantibus ex viribus naturæ; non autem definire aliquid contra eos, qui dicunt, quod, poſtquam Deus ſua gratia excitauit liberum arbitrium, atque ipſum miſericorditer præuenit, eadem gratia ſubdatur, aut ſubiungatur libero arbitrio. Contra hoc militant omnia argumenta, quibus diſp. 95. oſtendemus, quod etiam poſt primam excitationem gratiæ non expectat Deus voluntatem noſtram, vt purgari velimus. Videatur Auguſtinus lib. de corrept. & gratia cap. 1.2.& 8. vbi ait: V*oluntas humana non libertate conſequitur gratiam, ſed gratia potius libertatem*, &c. ideſt, gratia adiuuans facit, vt ſubſequatur libera cooperatio arbitrij.

Secundo probatur: nam S. Auguſtinus, vt diſputatione 73. nu. 2. viſum eſt, epiſt. 107. ad Vitalem, docet, noſtris orationibus contradicere eos, qui dicunt vocationi Dei *conſentire, vel non conſentire, ita noſtrum eſſe, vt ſi velimus, fiat: ſi autem nolimus, nihil in nobis operationem* Dei *valere faciamus*. Sentit ergo S. Auguſtinus orationibus Eccleſiæ contradicere eos, qui dicunt, adiutorium gratiæ ita ſubdi, quantum ad vſum, poteſtati noſtri arbitrij, vt, ſi velimus, cooperemur cum illo; ſi autem nolimus, nihil in nobis adiutorium illud valere faciamus.

Confirmatur. Vt ſæpe docet Auguſt. Deus per auxilium gratiæ efficacis efficit ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes: ergo per idem auxilium ſubijcit ſibi humanas voluntates: non ergo ſubditur ipſum auxilium, quantum ad vſum, voluntatibus humanis.

S. Proſper epiſt. ad Auguſt. poſt medium. Tertio probatur. Nam S. Proſper referens ſententiam Maſſilienſium, ait, eos ſenſiſſe, *quod voluntas hominis diuinæ gratiæ ſibi pariat opem: non gratia ſibi humanam ſubijciat voluntatem*: quam ſententiam impugnans lib. 1. de vocat. gentium, cap. 25. ait: *Numquid illa virtus gratiæ, quæ ſibi, quos voluit, ſubdidit, conuertere eos, qui inconuertibiles permanſere, non potuit?* Quibus verbis aperte docet, auxilium efficax diuinæ gratiæ humanas ſibi ſubdere, ac ſubijcere voluntates: ergo neceſſe eſt dicere, quod gratia ipſa ſubijciat ſibi liberum arbitrium, quantum ad rectum vſum: non ergo eſt è contra aſſerendum, quod gratia efficax ſubijciatur, quantum ad exercitium, poteſtati arbitrij creati.

Quarto probatur. Id, quod eſt potentius, & fortius in agendo, ſuperat, ac ſubijcit ſibi id, quod in agendo, aut reſiſtendo eſt minus potens; dicitur enim Lucæ 11. *Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia, quæ poſſidet: ſi autem fortior illo ſuperueniens, vicerit eum, vniuerſa arma eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet*. Sed voluntas Dei efficax eſt multo potentior in agendo, quam ſit liberum hominis arbitrium in reſiſtendo: dicit enim Auguſtinus: *Cui volenti ſaluum facere, nullum hominis reſiſtit arbitrium, ſic enim velle, & nolle in nolentis, aut volentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem. De his enim, qui faciunt, quæ non vult, facit ipſe, quod vult*. Et poſt pauca: *Non eſt itaque dubitandum* Dei *voluntati, qui in cælo, & in terra omnia, quæcumque voluit, fecit: & qui etiam illa, quæ futura ſunt, fecit; humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quo minus faciat ipſe, quod vult; quandoquidem etiam de ipſis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult, facit*: & infra: Deus, inquit, *magis habet in poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas*. Et in Enchirid. ad Laurentium cap. 95. *Deus*, inquit, *noſter in cælo ſurſum, in cælo, & in terra, omnia, quæcumque voluit, fecit. Quod vtique non eſt verum, ſi aliqua voluit, & non fecit. Et, quod eſt indignius, ideo non fecit, quoniam, ne fieret, quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impediuit*. Et infra: *Hoc, niſi credamus, periclitatur ipſum noſtræ fidei confeſſionis initium, qua nos in Deum patrem omnipotentem credere confitemur. Neque enim veraciter ob aliud vocatur Omnipotens, niſi, quia qudquid vult, poteſt, nec voluntate cuiuſpiam creaturæ, voluntatis Omnipotentis impeditur effectus*: ergo gratia efficax ſubdit ſibi liberum arbitrium, quantum ad vſum: non ergo ſubditur eidem arbitrio. *Aug. lib. de corrept. & gratia, c. 14. to. 7.*

Confirmatur. Gratia efficax emollit liberum hominis arbitrium, duritiam eius aufert, & ſuperat reſiſtentiam; dicit enim Auguſtinus: *Hæc itaque gratia, quæ occulte humanis cordibus diuina largitate tribuitur, à nullo duro corde * recipitur. Ideo quippe tribuitur, vt cordis duritia primitus auferatur*. Et Dominus per Prophetam ait: *Et dabo eis cor nouum, & ſpiritum* *Aug. lib. de prædeſt. SS. cap. 8.* ** al. reſpuitur.* *Ezech. 11.*

Digitized by Google

tum nouum tribuam in viſceribus eorum, & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum, vt in præceptis meis ambulent, & iudicia mea cuſtodiant, faciantq. ea. Et cap. 36. *Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini*: ergo gratia efficax ſubdit ſibi liberum arbitrium, quantum ad vſum, & non è contra.

Quinto probatur: quoniam alias ſequeretur, quod gratia efficax non applicet liberum arbitrium ad operandum, ſed è conuerſo liberum arbitrium applicet gratiam efficacem, vt ſecum cooperetur. Conſequēs eſt contra ſupradicta: ergo. Sequela probatur: nam, vt docet S.Th. 1.2.q.16. citata, vti aliqua re, eſt illā ad operandum applicare: ergo, ſi gratia efficax ſubijcitur libero arbitrio, quantū ad vſum; ſequitur, quod ipſum arbitrium applicet gratiam efficacē, ad operandum. Confirmatur hęc ratio omnibus argumentis, quibus diſput. 23. oſtenſum eſt, Deum per auxilium efficax præmouere, applicare, ac prædeterminare humanas voluntates ad operandum. Idē concludunt argumenta, quibus diſp. 21. oſtendimus, cōcurſum Dei generalem non eſſe ſecundū ſe indifferentem. Diſput. 23. n. 9. & 10.

III. AD primum argumentum reſpondetur, quod S.Thom. optime deducit qualitates, vel diſpoſitiones prouenientes ex impreſſione cauſæ corporalis, non lædere arbitrij libertatem, quamuis aliqualiter inclinent voluntatem ad alterā partem, ex eo quod huiuſmodi qualitates, & inclinationes ſubiacent iudicio rationis, inquantum in nobis eſt tales qualitates acquirere vel cauſaliter, vel diſpoſitiue, vel à nobis excludere; ex hoc tamen non ſequitur, quod, ſi in noſtra poteſtate non ſit acquirere cauſaliter, vel diſpoſitiue gratiam efficacem; vel, ſi eadem gratia efficax poteſtati noſtri arbitrij, quantum ad actualē vſum, non ſubijciatur, pereat eiuſdem arbitrij libertas. Ad hoc enim, quod maneat libertas in homine ad operandū, vel non operandum; ſufficit, quod abſolute, & in ſenſu diuiſo poſſit abijcere gratiā efficacem, & diſſentire, ſi velit; quamuis in ſenſu compoſito eam abijcere non poſſit, aut diſſentire, vt ſupra dictum eſt, & inferius patebit amplius. Diſput. 25. 91. 93. & 121.

Ad ſecundum negatur conſequentia: & ratio diſcriminis eſt: nam habitus tribuit tantum poſſe, vel illud perficit; auxiliū autē efficax tribuit potentiæ actualiter operari. Vnde habitus non ſubdit ſibi liberū arbitrium, quātum ad vſum actualem, ſed illi ſubditur, ſecundum quod actuali motione mouetur à Deo: auxilium autem efficax ſubdit ſibi voluntatem creatam, & eam obſequentem efficit, vt dictum eſt.

IIII. Ad tertium reſpondetur, auxilium efficax habere duplicem effectum in nobis, ſeu duplicem modum cauſandi, quorum vnus conſequitur ad alterum. Primus eſt influere immediate in liberum arbit. vt in cauſam, illud mouendo, applicando, prædeterminando, & efficiendo, vt cooperetur, & conſentiat; & iſtum effectum operatur in nobis antecedenter ad cooperationem noſtri arbitrij; non quidem prioritate temporis, ſed rationis, & cauſalitatis, vt ſupra dictum eſt; & ſecundum hoc nullo modo ſubditur poteſtati arbitrij noſtri; ſed ſolum poteſtati Dei: nam ſolus Deus mouet nos, & facit, vt faciamus, vt ſupra oſtenſum eſt. Secundus eſt producere cū voluntate, quam mouet, liberum conſenſum; & ſecundum hoc ſubditur poteſtati noſtri arbitrij ex parte termini; ſcilicet ex parte actus liberi, ad quem datur: quia ipſe actus eſt ſub poteſtate noſtri arbitrij à Deo moti, & excitati; ipſum autem auxilium, etiam vt influit in conſenſum liberum, non eſt proprie in noſtra poteſtate; quia, licet auxilium ipſum non influat in conſenſum, ſine nobis libere concurrentibus; tamen liberum noſtrum arbitrium non facit, vt auxilium influat, ſed è conuerſo, Deus per idem auxilium efficit, vt noſtrum arbitrium concurrat. Auxiliū efficax quos effectus cauſet in nobis.

Ad quartum reſpondetur, quod voluntas noſtra libere vtitur ſeipſa, quatenus mota, & applicata à Deo, ſiue à gratia adiuuante, ſeipſam libere mouet, & applicat, vt cauſa proxima ad operandum, & operatur: non tamen vtitur voluntas auxilio, proprie loquendo, cum non applicet, aut determinet illud ad operandū: vnde non ſequitur, quod neceſſario, vel libere vtatur illo, niſi in ſenſu explicato in primo fundamento. Sed dices: Si auxilium applicat voluntatē ad operandum: ergo volūtas non applicat ſeipſam, ac per conſequēs, nec operatur libere, ſed neceſſario. Reſpōdetur, conſequens non ſequi, ſed Obiectio. Solutio.

ſed ſolum ſequitur, quod voluntas creata non ſit ſimpliciter primũ ſe mouens, primum ſe applicans, aut primum ſe determinans, vt ſupra dictum eſt.

Diſput. 18. 22. & 23.

Ad quintum reſpondetur, quod, ſi auxilium efficax conſideretur, ſecundũ phyſicam entitatem auxilij, præſcindendo à decreto efficaci diuinæ voluntatis, cuius virtutem continet intentionaliter, poteſt voluntas ei reſiſtere: ſi vero conſideretur, vt eſt inſtrumentum Dei volentis, hominem ad ſe conuertere, non poteſt ei reſiſtere, proprie de reſiſtentia loquendo, ſicut non poteſt reſiſtere voluntati beneplaciti Dei, vt ſupra dictum eſt, & patebit infra. Si autem largo modo de reſiſtentia loquamur, vt complectitur potentiam diſſentiendi, & non operandi, poteſt quidem liberum arbitrium ſimpliciter, & in ſenſu diuiſo reſiſtere, hoc eſt diſſentire auxilio efficaci, non tamen in ſenſu compoſito, quia auxilium efficax non compatitur ſecum actualem arbitrij diſſenſum; quamuis compatiatur ſecum potentiam diſſentiendi, vt in diſput. 18. num. 23. & diſput. 25. dictum eſt.

Diſput. 32. & 93.

Diſput. LXXXVIII.

Vtrum in eo, qui habet habitus infuſos ad ſingulos actus ſupernaturales, ſit neceſſarium auxilium ſpeciale, non ſolum excitantis, ſed etiam adiuuantis gratiæ, ab auxilio habitus infuſi realiter diſtinctum.

I. PRIMA ſententia affirmat, ſufficere habitum fidei ad actus ſupernaturales fidei producẽdos, nec eſſe neceſſarium auxiliũ ſpeciale gratiæ excitantis, vel adiuuantis. Et idem dicit hæc ſententia de alijs actibus ſupernaturalibus. Ita ſentiunt aliqui Theologi, qui de hac re ſic loquuntur. Poſtquam vero habitus eſt infuſus, is cum concurſu generali Dei, ſatis eſt ad eliciendos actus credendi ſupernaturales, fini ſupernaturali accommodatos; quamuis negandum non ſit per illuſtrationes, & auxilia particularia, collata per dona Spiritus ſancti, ſapientiæ, intellectus, cõſilij, pietatis, & timoris, &c. multum adiuuari habitum fidei, & cæterarum virtutum ſupernaturalium ad eliciendos ſuos actus feruentiores, & præſtantiores.

Probatur primo hæc ſententia auctoritate Sancti Thomæ, 1, 2. q. 113. ar. 8. in corpore, vbi ait, quod, quando iuſtificatur impius, *ipſa Dei mouentis motio eſt gratiæ infuſio*: & ex hoc infert, quod, *naturali ordine, primum in iuſtificatione impij eſt gratiæ infuſio, ſecundum motus liberi arbitrij in Deum, tertium eſt motus liberi arbitrij in peccatum, quartum vero eſt remiſſio culpæ*, ad quam tota iſta tranſmutatio ordinatur, ſicut ad finem. Et art. 6. eiuſdem quæſtionis in corpore, ait, *quod quatuor enumerantur, quæ requiruntur ad iuſtificationem impij, ſcilicet gratiæ infuſio, motus liberi arbitrij in Deum per fidem, & motus liberi arbitrij in peccatum, & remiſſio culpæ*: & poſt pauca: *Ex parte igitur motionis diuinæ accipitur gratiæ infuſio.* Quibus verbis, præter infuſionem gratiæ, & habituum ſupernaturalium, nullum aliud auxilium ſpeciale ab eiſdem habitibus realiter diſtinctum requirit Sanctus Thomas, tamquam neceſſarium, vt liberum arbitrium actus ſupernaturales fidei, charitatis, & contritionis eliciat.

Confirmatur: nam in articulo ſeptimo eiuſdem quæſtionis in corpore, inquit, *quod tota iuſtificatio impij originaliter conſiſtit in gratiæ infuſione: per eam enim, & liberum arbitrium mouetur, & culpa remittitur.* Quibus verbis aperte docet, per gratiæ infuſionem, ſeu per infuſam gratiam, Deũ mouere liberum arbitrium ad actus ſupernaturales, quibus ad iuſtificationem diſponitur. Sentit ergo, in eo, qui habet habitus infuſos, non eſſe ſimpliciter neceſſarium aliquod auxilium ſpeciale adiuuantis, vel excitantis gratiæ: nam ipſe habitus habet rationem adiutorij diuini, vt colligitur ex illis verbis Cõcilij Milleuitani, can. 3. *Quicumque dixerit gratiam Dei, qua iuſtificamur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, non etiam ad adiutorium, vt non committantur; anathema ſit.* III.

Secundo. Auxilium ſpeciale excitantis & adiuuantis gratiæ ex eo eſt neceſſariũ, II.

vt actus credẽdi, ſperandi, & diligendi, & alij huiuſmodi actus, qui, quãtum ad eorũ ſubſtantiam, poſſunt produci à libero arbitrio ex ſolis viribus naturæ, fiant ſupernaturales, & quales oportet ad ſalutem: ſed per habitus infuſos, ſeu per concurſum eorumdem habituũ ſupernaturalium ſufficienter eleuantur prædicti actus, vt ſint ſupernaturales; ad hoc enim infunduntur à Deo huiuſmodi habitus potentijs operatiuis, vt in ſe ipſis habeant principium formale actiuũ ſupernaturalis ordinis, huiuſmodi actibus proportionatũ; ergo in his, qui habent habitus infuſos, nullum aliud auxilium ſpeciale, ab eiſdem habitibus realiter diſtinctum, eſt ſimpliciter neceſſarium, vt ipſæ potentiæ eleuatæ per habitus, actus ſupernaturales eliciant.

Tertio, Auxilium ſpeciale excitantis, & adiuuantis gratiæ non eſt ſimpliciter neceſſarium in eo, qui habet habitus infuſos, vt potentiam conſtitutam in actu primo phyſice prædeterminet ad operandum; tũ quia talis prædeterminatio, cum tollat indifferentiam ad operandum, & non operandum, in qua eſſentialiter libertas arbitrij conſiſtit, cum libertate eiuſdem arbitrij cohærere nõ poteſt; tum etiam; nam habitibus vtimur, cum volumus, ac per conſequens, vt quis vtatur habitu fidei, vel charitatis ſibi à Deo infuſo, vt vnum, aut alterum actum fidei, & charitatis eliciat, præter innatam arbitrij libertatem, non erit neceſſariũ aliud ſpeciale auxilium excitantis, vel adiuuantis gratiæ; nec etiam eſt tale auxilium ſpeciale ſimpliciter neceſſarium, vt Deus ſimul cooperetur cum potentia, & habitu ſupernaturali in ſupernaturales actus: nã ad id ſufficit concurſus generalis, quo Deus ſimul concurrit cum omnibus alijs cauſis ſecundis, conſtitutis in actu primo per formas proportionatas cum ſuis effectibus; cum non ſint multiplicãdi tot Dei concurſus abſque neceſſitate: ergo ſuperflue ponitur, tamquam neceſſarium ad operandum actus ſupernaturales, auxilium ſpeciale excitantis, vel adiuuantis gratiæ in eo, qui habet iam potentiam perfectam per ſupernaturales habitus.

III. Secunda ſententia eſt aliorum Theologorum, qui ſentiunt, ad actus ſupernaturales, qui ab habitibus infuſis eliciuntur, eſſe quidem ſimpliciter neceſſariam gratiam excitantem, illis proportionatam, & concurſum ſimultaneum ordinis gratiæ: præter hæc autem nullam aliam adiuuantem gratiam eſſe ſimpliciter neceſſariam ad eliciendum ſupernaturalem actum; ſed vt plurimum vtilem, vt facilius, ſuauius, magiſq. perſeueranter fiat, ſi Deus velit illam conferre, quia auget vires ad operandum. Addit tamen hæc ſententia, quod, quamuis noua gratia adiuuãs non ſit neceſſaria homini iuſtificato ad ſingulos actus ſupernaturales præſtandos: tamen homini exiſtenti in ſtatu naturæ lapſæ neceſſaria eſt, vt in gratia diu perſeueret; nam ad perſeuerandum in gratia neceſſarium eſt ſpeciale auxilium, vt Concilia definiunt; ſeu perſeuerantiæ donum, quod & gratiam excitantem, & adiuuantem includit. Conuincuntur hi auctores ſequentibus argumentis. *Reuerẽdiſ. Maſcareñas tract. de auxilijs diſp. 1. ꝗ. 3. n. 5. pag. 10*

Quarto: nam ex doctrina Sancti Thomæ prima ſecundæ, quæſtione 109. artic. 1. 2. & 3. plane colligitur, nullam aliam adiuuantem, præter concurſum ordinis gratiæ, eſſe ſimpliciter neceſſariam in eo, qui habet habitus infuſos, vt actus ſupernaturales eliciat.

Quinto. Per habitum habet potentia ſufficiẽtem virtutẽ in ratione cauſæ proximæ, & per concurſum ſupernaturalem habet illa cauſa proxima ſufficiens adiutorium cauſæ primæ in illo ordine: quid ergo aliud eſſe poteſt neceſſarium? Si dicatur fortaſſe requiri actuale complementum, vt aiunt, quod non datur ſufficienter per ſolum habitum, quia actus ſecundus eſt perfectior, & magis actualis, quam primus. Potentia autem cum habitu eſt ſolum conſtituta in actu primo, & ideo nondum habet completam virtutem ad eliciendum actum, donec aliam gratiam actualem, quaſi fluentem recipiat, vt perfecte compleatur.

Contra hoc eſt ſextum argumentum. Si hæc ratio eſſet alicuius momenti, non ſolum in actibus gratiæ, ſed etiam in actibus naturalibus probaret, potentiam cum habitu non habere ſufficiẽtẽ vim ad connaturalem actum, cum tamen omnes philoſophi dicant, non ſolum ſufficientem, ſed etiam ſuperabundantem vim habere; & ideo non tantum poſſe, ſed etiam faciliter, & delectabiliter poſſe ſuum actum exercere. Deinde idem dicendum eſſet

Digitized by Google

de qualibet vi actiua naturali, quantumuis perfecta; quod falſum eſſe conſtat rationibus, diſputatione decima octaua factis ad probandum concurſum Dei generalem non eſſe influxum immediatum in cauſas ſecundas. Tandem idem dicendum eſſet de illa qualitate fluente, quam alij fingunt: nã illa qualitas non eſt actus vitæ ab anima elicitus) vt ipſi etiam fatentur, ſed eſt à ſolo Deo præinfuſa ordine naturæ ad eliciendum actum; ergo illa etiam comparatur ad actioné, vt primus actus ad ſecundum, & in hoc eſt minus perfecta, quod non conſtituit formaliter potentiam in vltimo actu; ſicut actio ipſa, ſeu actus ſecundus. Erit ergo etiam illa incompleta virtus, & indigebit alio complemento: & ſic procederetur in infinitum, quia ſemper illud complementũ eſt tantum actus primus. Si conſtituatur differentia inter habitum, & illam qualitatem, quod habitus eſt ſeparabilis ab actu ſecundo, non vero qualitas illa fluens; contra arguitur.

IIII. Septimo. Nam hoc in primis nihil iuuat, quia inſeparabilitas non tollit illam differentiam inter actum primũ, & ſecundum: ſicut lumen gloriæ habet etiam inſeparabilem viſionem, & charitas illi coniuncta habet inſeparabilem amoré: & nihilominus ſunt actus primi, adeo vt etiam in illis auctores oppoſitę ſententiæ prærequirant prædictam qualitatem fluentem. Quocirca ex illa differentia ſolum ſequitur, illam qualitatem eſſe actum primum naturaliter agentem tanta neceſſitate, vt voluntatem etiam ſecum rapiat; & conſequenter etiã tollat liberũ operandi vſum.

Octauo. Actus primus, præſertim ſupernaturalis, ſimpliciter eſt perfectior, quàm actus ſecundus, quia non ſolũ dat facilius operari, ſed etiam tribuit ſimpliciter poſſe; actus vero ſecundus ſolum ſecundum quid, dicitur perfectior, quia eſt vltimus, & non relinquit vlteriore potentiam; nihil autem obſtat, quominus quod eſt ſimpliciter perfectius, efficiat id, quod abſolute inferius eſt, & minus perfectum; quamuis ſecundum quid, videatur excedere: ergo ruit fundamentum contrariæ ſententiæ, quo, ex eo quod actus ſecundus eſt ſimpliciter perfectior, quàm habitus, infert, potentiam eleuatam per habitum indigere ſpeciali auxilio adiuuantis gratiæ, quo, ad operandum præmoueatur: ergo ſine tali auxilio poterit cum ſolo habitu actus ſupernaturales elicere.

Confirmant hanc ſententiam omnibus argumentis ſupra adductis, quibus probare contendunt, concurſum Dei generalem, & ſimiliter gratiam adiuuantem, quà ratione adiuuans eſt, non eſſe influxum Dei immediatum in liberum arbitrium, vt in cauſam, neque illud ad operandum præmouere, aut prædeterminare; ſed ſolum eſſe influxum immediatum cum cauſa ſecunda in eius effectum. *Diſput 18. 23. & 82.*

V. Tertia nihilominus ſententia eſt S. Auguſtini, & S. Thomæ, & nobis indubitata, quam defendunt communiter Thomiſtę, qui aſſerunt, in eo, qui habet habitus infuſos, præter ipſos habitus, & concurſum ſimultaneum eiuſdem ordinis cum gratia, eſſe ſimpliciter neceſſarium, ad ſingulos actus ſupernaturales, ſpeciale auxiliũ gratiæ tum excitantis, tum etiam adiuuãtis, ab ipſis habitibus realier diſtinctum, quo liberum arbitrium per habitus infuſos, in actu primo conſtitutum, in ſua virtute actiua compleatur, & ad operandum præmoueatur, & determinetur. Vnde ad reſolutionem huius difficultatis tres concluſiones ſtatuendæ ſunt, & probandæ.

Auxilium ſpeciale excitãtis, & adiuuãtis gratiæ eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſariũ.

Prima concluſio. Etiam in eo, qui habet habitus infuſos, eſt ſimpliciter neceſſarium ad ſingulos actus ſupernaturales, ſpeciale auxilium gratiæ excitantis, vel adiuuantis. Itaque numquam producet per ſolum habitum actum ſupernaturalem, niſi ſpeciali auxilio excitetur, vel adiuuetur à Deo. Loquimur in præſenti concluſione diſiũctiue de auxilio ſpeciali gratiæ excitantis, vel adiuuantis: nam in ſequentibus cõcluſionibus explicandum erit: Vtrum ad ſingulos actus vtrumque auxilium ſit neceſſarium. Concluſio eſt contra primam ſententiã, ſed probari poteſt in omnibus argumentis, quibus diſp. 20. oſtenſum eſt, concurſum generalé, quo Deus concurrit cum libero arbitrio eleuato per habitus ſupernaturales ad actus fidei, ſpei, & charitatis, eſſe concurſum ordinis ſupernaturalis, & diuerſæ rationis ab eo, quo cum cauſis ſecundis naturalibus ad effectus mere naturales concurrit.

Præterea probatur ex illo Ioan. 15. *Sine me nihil poteſtis facere,* quod Apoſtolis dictum eſt, qui ſine dubio erant iuſti: &

Digitized by Google

Pſal. 26. dicitur in perſona iuſtorum: *Adiutor meus eſto; ne derelinquas me*. Ex quibus teſtimonijs S. Aug. lib. de corrept. & gratia c. 1. concludit, quod etiam cũ quis fuerit à peccati damnatione liberatus, adhuc indigeat ad operandum bonum ſui Liberatoris auxilio. Nec poteſt explicari Auguſtinus de concurſu Dei generali: nã loquitur de auxilio Saluatoris, quod nobis confertur per Chriſtum. Hoc autem conſtat eſſe auxilium ſpeciale: etenim concurſus generalis non eſt auxilium Redemptoris, ſed Creatoris Dei, commune omnibus creaturis etiam irrationalibus, & inſenſibilibus, quæ redẽptionis Ieſu Chriſti capaces non ſunt: ergo præter habitũ infuſum neceſſarium eſt ad ſingulos actus ſupernaturales actuale auxilium excitantis, vel adiuuantis gratiæ. Item etiã Pſal. 126. de hominibus iuſtificatis dicitur: *Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam*; Quæ verba S.
Ambroſius lib. 2. in Lucam. Hilarius ſuper eumdem Pſal. Ambroſius, & Hilarius de anima iuſti interpretantur, quæ ſine protectione, & auxilio Dei non poteſt, bonum operando, tentationibus reſiſtere.

Secundo probatur ex Cæleſtino Papa, epiſt. ad Epiſcopos Galliæ cap. 8. vbi docet, inſtinctu Dei iuſtos bona opera facere, *ideo vtique quia præparatur*, inquit, *voluntas à Domino, & vt boni aliquid agant, paternis inſpirationibus ſuorum ipſe tangat*
Rom. 8. *corda fidelium. Quotquot enim ſpiritu Dei aguntur, hi filij Dei ſunt: vt nec noſtrum deeſſe ſentiamus arbitrium, & in bonis quibusque voluntatis humanæ ſingulis motibus magis illius valere non dubitemus auxiliũ*. Et cap. 10. De *fructibus*, inquit, *mandato-*
Ioan. 15. *rum Dominus loquebatur, vbi non ait: Sine me nihil difficilius poteſtis facere, ſed ait: Sine me nihil poteſtis facere*; & loquitur de auxilio actuali. Sentit ergo, præter gratiam iuſtificantem, eſſe neceſſarium ſpeciale auxilium ad quodlibet opus bonum, & meritorium, non ſolum facilius, vt dicebat Pelagius, ſed etiam ſimpliciter efficiendum.

Tertio probatur ex definitione Conciliorum; ſed præſertim ex Conc. Arauſic. 2. can. 10. vbi dicitur: *Adiutorium Dei, etiã renatis, ac ſanctis ſemper eſt implorandum, vt ad finem bonum peruenire, vel in bono poſſint opere perdurare*. Vbi non ſolum ad perſeuerandum vſque in finem, ſed etiam ad bonum opus perſeueranter præſtãdum, neceſſarium eſſe docet gratiæ adiutoriũ, quod clarius declarat in canone 25. *Hoc etiam*, inquiens, *ſecundũ fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptiſmum gratia, omnes baptizati, Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutẽ pertinent, poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere*. Quibus verbis, præter gratiam habitualem ad opera bona, quibus adimplentur mandata, ſpeciale auxilium docet eſſe neceſſarium. Et in Concilio Tridentino ſeſſ. 6. de Iuſtif. cap. 16. docet S. Synodus, quod *ipſe Chriſtus Ie-* *1. Cor. 11. Ioan. 15.*
ſus, tamquam caput ad membra, & tamquam vitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua, nullo pacto Deo grata & meritoria eſſe poſſent. Quibus verbis ad quodlibet opus meritorium, præter iuſtificantem gratiam, & habitus infuſos, auxilium ſpeciale, quod nomine virtutis explicuit, docet eſſe ſimpliciter neceſſarium.

Quarto probatur: Vt fatetur Auguſti- *Aug. epiſt. 107.*
nus, in pluribus Concilijs antiquis contra Pelagium definitum eſt, gratiam Dei ad ſingulos actus dari; hoc eſt ad ſingulos actus pios eſſe ſimpliciter neceſſarium ſpeciale Dei auxilium: de hoc enim loquebantur Patres, dum vrgebant Pelagium, vt ex ſupra dictis conſtat. Vnde ipſe Pelagius, vt refert Auguſtinus epiſt. 106. in Concilio Palæſtino, ne damnaretur & ipſe, anathematizauit id, quod aſſeruerat, gratiam Dei, id eſt actuale auxilium, ſiue adiutorium gratiæ non eſſe ad ſingulos actus pios neceſſarium: & ipſe S. Auguſtinus in epiſt. 107. *Hæc eſt*, inquit, *illa Pelagianorum mala, male diffamata, meritoq. reprobata, & ab ipſo etiam Pelagio timente damnari, in Orientalium Epiſcoporum iudicio damnata ſententia, qua dicunt, gratiam Dei non ad ſingulos actus dari, ſed in libero arbitrio eſſe, vel in lege, atque doctrina*. Et poſt pauca, ex multis locis Scripturæ, noſtram probat concluſionem, ſic concludens: *Non eſt igitur gratia Dei in natura liberi arbitrij, & in lege, atque doctrina, ſicut Pelagiana peruerſitas deſipit, ſed ad ſingulos actus illius voluntate datur, vt in Deum credamus, & pie viuamus*. Idem probat libro 1. de gratia Chri-

Digitized by Google

ſti cont. Pelag. c. 2. & 3. Subſcribit S. Proſper in libro reſponſionum ad capitula Gallorum reſponſ. 8. vbi hanc ipſam doctrinã iudicio ducentorũ quatuordecim Sacerdotum ſancitam eſſe docet. Idem proſequitur latiſſime contra Pelagianos S. Hieronymus, epiſt. ad Creſiphontem; Ita inquiens: *Dei gratiam ponunt, vt non per ſingula opera, eius nitamur, & regamur auxilio, &c. & non intelligunt iſta dicentes, quod per os eorum intollerabilem blaſphemiam diabolus ſibilet*. Quod etiam ibi probat multis teſtimonijs ſcripturæ, & lib. 3. dialog. contra Pelagianos, & ſuper epi. ad Galat. cap. 3. in illa verba: *Qui ergo tribuit vobis ſpiritum*. Et ſuper c. 2. ad Epheſ. explicans illud: *Ipſius enim ſumus factura*. Et ſuper cap. 25. Ieremiæ, & ſuper c. 31. in illa verba: *Conuerte me Domine, & conuertar*. Denique Vincentius Lyrenen. in libro aduerſ. profanas hæreſeon nouitates pag. 22. in impreſſione Louan. ait: *Quis vnquam ante profanum illum Pelagium tãtam virtutem liberi præſumpſit arbitrij, vt ad hoc in bonis rebus per actus ſingulos adiuuandum, neceſſariam Dei gratiã non putarit?* Hæc concluſio amplius patebit ex rationibus, quæ pro duabus ſequentibus concluſionibus adducentur.

VI. Secunda concluſio. Homo iuſtus, præter habitus infuſos, ad bona opera tam interna, quam externa facienda, indiget noua gratia excitante. Hæc concluſio eſt contra aliquos Theologos, aſſerentes, quod homo iuſtus poteſt, quando vult, iuſtitiam tam internam, quam externam exercere, ideſt bona opera facere, ac præcepta diuina ſeruare; neque indiget ordinarie noua gratia excitante, ſed ſolum adiuuante. Probatur tamen noſtra concluſio ex dictis in præcedenti cõcluſione.

Gratia excitans, etiã in homine iuſto eſt ad ſingulos actus meritorios neceſſaria.

Preterea probatur. Primo ex Cõc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. vbi declarat, ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei, per Chriſtum Ieſum, præueniente gratia, ſumendum eſſe, hoc eſt ab eius vocatione, qua, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur: vt qui per peccata à Deo auerſi erant, *per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam* ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo, & cooperando, diſponantur. Et cap. 6. ſubdit, homines diſponi ad ipſam iuſtitiam, dum, *excitati diuina gratia, & adiuti*, fidem ex auditu concipientes, libere mouentur in Deum: ergo, ſicut ad actus ſupernaturales, qui ante iuſtificationem eliciuntur, neceſſaria eſt gratia excitans, iuxta doctrinam Concilij Tridentini; ita etiam erit neceſſaria eadem gratia ad actus ſupernaturales, qui poſt iuſtificationem eliciuntur. Probatur conſequentia: nam, ſicut præparatur voluntas, & mouetur à Domino, vt eliciat actus ſupernaturales fidei, ſpei, & charitatis, quibus ad iuſtificationem diſponitur; ita etiam præparatur à Domino, vt conſimiles actus poſt iuſtificationem producat. Cum ergo huiuſmodi præparatio fiat per auxilium ſpeciale gratię excitantis, & adiuuantis; relinquitur, eam gratiam neceſſariam eſſe, ad actus ſupernaturales eliciendos, etiam in eo, qui habet habitus infuſos. Idem probatur ex Conc. Arauſ. can. 25. vbi Patres Concilij, *hoc*, inquiunt, *ſalubriter profitemur, & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus, & poſtea per Dei miſericordiam adiuuamur; ſed ipſe nobis, nullis præcedentibus meritis, fidem, & amorem ſui prius inſpirat, vt poſt cum ipſius adiutorio, quæ ſibi ſunt placita, implere poſſimus*. Vbi præter auxilium gratiæ adiuuantis, quod ad impletionem mandatorum ſupernaturalium requiritur, nẽpe ad fidem, & amorem Dei, docet eſſe neceſſariam gratiam excitantem, quam per inſpirationem diuinam ſignificauit Concilium.

Confirmatur. Vt diſp. 90. num. 6. patebit, liberum arbitrium etiam in actu primo conſtitutum indiget, vt operetur motione morali ex parte finis. Sed in actibus ſupernaturalibus hæc motio moralis fit à Deo per gratiam excitantem, ſicut motio phyſica eſt ab eo per gratiam adiuuantem: ergo in ſingulis actibus ſupernaturalibus liberis excitatur voluntas à Deo, vt eiuſmodi actus eliciat.

Secundo probatur auctoritate Auguſtini, cuius videtur expreſſa hæc noſtra concluſio: nam lib. 2. de pecc. merit. & remiſs. cap. 18. ait: *Quod à Deo nos auertimus, noſtrum eſt: & hæc eſt voluntas mala: quod vero ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, & adiuuante non poſſumus; & hæc eſt voluntas bona*: vbi indifferenter loquitur de conuerſione ad Deũ per actum bonum, ſiue ante infuſionem,

ſiue

ſiue poſt infuſionem habitus fiat, & hanc docet fieri non poſſe, niſi Deo excitante. Sentit ergo, præter habitus infuſos, ad ſingulos actus ſupernaturales dari gratiam excitantem. Idem docet libro de ſpiritu, & litera, cap. 34. in hæc verba: *Viſorum ſuaſionibus agit Deus, vt velimus, & vt credamus, ſiue extrinſecus per Euangelicas exhortationes, vbi & mandata legis aliquid agunt, ſi ad hoc admonent infirmitatis ſuæ, vt ad gratiam iuſtificantem credendo confugiat; ſiue intrinſecus, vbi nemo habet in poteſtate, quid ei veniat in mentem; ſed conſentire, vel diſſentire propriæ voluntatis eſt.* Et lib. 83. quæſtionum. q. 68. ait generaliter de omnibus actibus bonis: *Nec velle quiſquam poteſt, niſi admonitus, & vocatus.* Denique in q. 2. ad Simpl. *Quis,* inquit, *poteſt credere, niſi aliqua vocatione, hoc eſt aliqua rerum teſtificatione tangatur? quis habet in poteſtate, tali viſo attingi mentem ſuam, quo eius voluntas moueatur ad fidem?* Idem docet S. Proſper, lib. 2. de vocat. gent. cap. 26. *Gratia,* inquiens, *Dei principaliter præeminet, ſuadendo exhortationibus, mouendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corq. ipſum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo. Sed etiam voluntas hominis ſubiungitur ei, atque coniungitur, quæ ad hoc prædictis eſt excitata præſidijs, vt diuino in ſe cooperetur operi.*

Tertio probatur ratione. Voluntas nũquam operatur aliquod opus bonum, niſi per intellectum fuerit illi propoſitum: eo quod nihil eſt volitum, quin præcognitum, vt Auguſtinus dicit. Sed illa propoſitio, qua per intellectum proponitur voluntati bonum ſupernaturale, vt proſequendum, & amandum, tamquam ſibi conueniens, pertinet ad gratiam excitantem, cum per illam ſuadeatur voluntas, alliciatur, & inuitetur, vt proſequatur illud bonum: ergo quantumuis ſit homo iuſtus, & habeat habitus infuſos, adhuc indiget gratia excitante ad ſingulos actus ſupernaturales.

Confirmatur. In homine iuſto illuſtratio intellectus, qua proponitur voluntati bonum ſupernaturale, vt proſequendum, & amandum, etiam ſi per quamdam recordationem, vel memoriam præcedentis excitationis diuinæ fiat, non procedit ex ſolis viribus naturæ, alias primum initium boni operis in nobis eſſet ex nobis: ergo procedit ex auxilio gratiæ excitantis: ergo præter habitus infuſos eſt ſimpliciter neceſſarium ſpeciale auxilium excitantis gratiæ ad ſingulos actus ſupernaturales. Reſpondent ad hæc argumenta, ipſum habitum gratiæ, & charitatis, & alios habitus infuſos in homine iuſto habere rationem gratiæ excitantis, eo quod inclinant liberum arbitrium ad ſupernaturales actus: vnde ſicut poteſt homo, nondum iuſtificatus, ex ſemine bonæ inſpirationis producere fructum conuerſionis, & operum pœnitentiæ; multo magis ex ſemine gratiæ, gratum facientis, producere poterit fructum iuſtitiæ, & bonorum operum abſque vlla noua gratia excitante. Solutio.

Sed contra hanc ſolutionem eſt argumentum: nam quamuis gratia, & alij habitus infuſi inclinent liberum hominis arbitrium habitualiter ad ſupernaturales actus eliciendos; non tamen illud inclinant actualiter, niſi per gratiam excitantem, & adiuuantem actualiter moueatur ad eaſdem operationes eliciendas: ergo ſolus habitus infuſus non ſupplet vices ſpecialis auxilij excitantis gratiæ. Cõfutatio

VII. Tertia concluſio. In homine iuſto præter gratiam excitantem, & concurſum ſupernaturalẽ ſimultaneum, quo Deus vna cum libero arbitrio, & habitibus infuſis actus ſupernaturales producit, requiritur neceſſario ad ſingulos actus ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis. Concluſio eſt contra auctores ſecundæ ſententiæ; eſt tamen expreſſa S. Aug. lib. de nat. & grat. cap. 26. vbi ait: *Sicut oculus corporis etiam pleniſſime ſanus, niſi candore lucis adiutus, non poteſt cernere: ſic homo etiam perfectiſſime iuſtificatus, niſi æterna luce iuſtitiæ diuinitus adiuuetur, recte non poteſt viuere. Sanat ergo Deus, non ſolum vt deleat, quod peccauimus, ſed vt præſtet etiam, ne peccemus.* Et lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 6. idipſum confirmat multis teſtimonijs Scripturæ, ſed præſertim ex illo Canticorũ 8. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit dealbata, incumbens ſuper dilectum ſuum? Alba facta,* inquiẽs, *bene ambulat: ſed ſi ſuper eum, à quo dealbata eſt, perſeueranter incumbat; propter quod, & ipſe Ieſus, ſuper quem incumbit dealbata, dixit diſcipulis ſuis: Sine me* Auxilium ſpeciale gratiæ adiuuantis, etiã in homine iuſto eſt ad ſingulos actus neceſſarium.

me nihil poteſtis facere. Eadem eſt ſententia S. Thom. 1.2.q.109.art.1. in corpore, vbi ait, quod *quantumcumque natura aliqua corporalis, vel ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à Deo*. Et idem docet ar. 9. Nec poteſt explicari S. Thomas de ſola gratia excitante: nam per illam Deus non mouet phyſice liberum arbitrium ad pias operationes, ſed ſolum moraliter: & multo minus poteſt exponi de ſolo concurſu ſimultaneo, vt ſupra oſtenſum eſt; ſed neceſſario debet intelligi de gratia adiuuante, per quam liberum arbitrium præmouetur, & prædeterminatur ad operandũ. Eamdem ſententiam docet S. Thomas locis ſuperius allegatis. Et probari poteſt in primis argumentis factis pro concluſione præcedenti.

Præterea probatur ex definitione illa Conc. Arauſic. can. 9. *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur*. Vbi vniuerſaliter loquitur de omnibus operibus bonis, etiam hominis iam iuſtificati: & ad huiuſmodi opera neceſſarium eſſe docet ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, quo non ſolum nobiſcum ſimul operetur opus bonũ, ſed etiam in nobis, efficiendo videlicet per idem auxilium, vt nos libere cooperemur Deo, vt ex ſupradictis conſtat, vbi in hoc eodem ſenſu expendimus verba Concilij. Alias enim dixiſſet: Quoties bona agimus, Deus nobiſcum operatur; neque oportuiſſet addere illud verbũ, Deus in nobis, atque nobiſcum. Confirmatur ex Innocent. 1. in reſcripto ad Concilium Carthaginenſe, vbi ait: *Omnes Sancti ſine adiutorio Dei, nihil ſe agere poſſe teſtantur*. Et in reſcripto ad Concilium Milleuitanum: *Neceſſe eſt*, inquit, *vt reſtituta nobis priſtini ſtatus libertate per gratiam, eam gratiam quæramus, quippe qui neque alias diaboli tentationes, & machinas, niſi gratia adiuuante, poſſumus euitare*. Et Cæleſtinus primus, epiſt. ad omnes Epiſcopos Galliæ cap. 8. & 9. decernit, gratiam ad ſingulos actus eſſe neceſſariam, & refert Zoſimum Papam aſſerentem in epi. ad totius Orbis Epiſcopos, *quod in bonis quibuſque voluntatis humanæ ſingulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium*, quodque *omnis ſancta cogitatio, omniſq. motus bonæ voluntatis ex Deo ſit, quia per illum aliquid boni poſſumus, ſine quo nihil poſſumus*. Et loquitur de ſpeciali auxilio gratiæ adiuuantis, per quod agit Deus in nobis, vt, quod vult, & velimus, & agamus, vt dicit idem Cæleſtin. cap. 12. eiuſdem epiſtolæ. Propter hæc teſtimonia M. Medina 1.2.q.109. ar. 9. conc. 3. hanc noſtram ſententiam adeo veram, & certam exiſtimat, vt contrarium docere, putet eſſe improbabile.

Secundo. Solus Deus eſt, qui etiam in hominibus iuſtificatis primo inchoat phyſice, ſeu vere efficienter quodcumque opus bonum, vt ſupra oſtenſum eſt; ſed hæc inchoatio fit à Deo per ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, quatenus videlicet per tale auxilium pręmouet liberum arbitrium, & efficit, vt ſecum cooperetur: ergo præter habitus infuſos, neceſſarium eſt ad ſingulos actus in hominibus iuſtis ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, non ſolum ſimultaneum, ſed etiam præuium ad cooperationem arbitrij, & eam ordine cauſalitatis præueniens.

Tertio. Ab eo, quod eſt ad vtrumlibet, non ſequitur aliqua actio, niſi ab aliquo alio determinetur ad vnum, vt 2. phyſic. tex. 48. dicit Commentator, ſed liberum hominis arbitrium, etiam habitu ſupernaturali perfectum, ſe habet ad vtrumlibet, ſcilicet ad operandum, & non operandum: cum habitus non determinet potentiam, quantum ad exercitium actus, ſed ſolum quantum ad ſpecificationem: ergo numquam prorumpet in actum particularem, niſi determinetur à Deo ad producendum hic, & nunc talem actum ſupernaturalem: ſed hæc determinatio fit à Deo per auxilium ſpeciale gratiæ adiuuantis, vt ſupra oſtenſum eſt: ergo ad quemlibet actum ſupernaturalem indigent etiam iuſti ſpeciali auxilio gratiæ adiuuantis.

Quarto. Concurſus generalis tam ordinis naturæ, quam ordinis gratiæ, quo Deus concurrit cum cauſis ſecundis conſtitutis in actu primo, per formas ſuis effectibus proportionatas, eſt influxus immediatus in cauſas ſecundas, eas complens, & perficiens, vt actualiter operentur, vt diſput. 18. 19. & 23. oſtenſum eſt; ergo ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, neceſſarium ad ſingulos actus ſupernaturales, non conſiſtit in ſolo concurſu ſimultaneo,

taneo,

taneo, quo Deus vnà cum libero arbitrio eleuato per habitum influit in actum ſupernaturalem; ſed etiam in motione præuia, qua Deus efficit, vt liberum arbitrium ſecum concurrat: ergo ad ſingulos actus ſupernaturales præter habitus infuſos indigent homines iuſti ſpeciali auxilio gratiæ adiuuantis.

VIII. AD primum argumentum reſpondetur, Sanctum Thomam expreſſe docere noſtram ſententiam multis in locis, ſed præſertim prima ſecundæ, quæſtione 109. artic. 9. vbi dicit, quod etiam ille, qui iam conſequutus eſt gratiam, vltra habituale donum, per quod natura humana corrupta ſanatur, & eleuatur ad operanda opera meritoria vitæ æternæ, *indiget auxilio gratiæ, ſecundum alium modum, vt ſcilicet à Deo moueatur ad rectè agendum*. Per quod auxilium intelligit S. Thomas ſpeciale auxilium adiuuantis gratiæ, non ſolum ſimultaneum, ſed etiam præuium. Neque in locis inductis docet contrarium, quoniam infuſionis gratiæ nomine comprehendit tũ gratiam habitualem, per quam formaliter fit homo iuſtus, tum etiam auxilium ſpeciale, ſeu actuale, quo liberum arbitrium mouetur, vt actus, quibus ad iuſtificationem diſponitur, eliciat; quod quidem auxilium inſeparabiliter comitatur in adultis primam infuſionem gratiæ habitualis. Vnde cum in articulo 6. citato ait, quod ex parte motionis diuinę accipitur gratię infuſio (quibus verbis ſignificare videtur, Deum per infuſionem gratiæ mouere liberum arbitrium in ipſa iuſtificatione ad ſupernaturales actus) non intelligit, quod per ſolam gratiam habitualem id efficiat, ſed etiam per ſpeciale auxilium actuale: per gratiam quidem radicaliter, ſiue habitualiter; per auxilium autẽ ſpeciale actualiter, & formaliter. Et per hæc patet ad confirmationem, & ſimiliter ad Concilium Milleuitanum; intelligitur enim de adiutorio habituali, non excludendo motionem actualẽ: nam gratia iuſtificans nõ ſolum remittit peccata; ſed tribuit vires medijs alijs habitibus, ſeu virtutibus infuſis, quibus homo poſſit deinceps non peccare, ſed in bono perſeuerare, ſi velit: ſed vltra hoc adiutorium habituale, eſſe neceſſarium ſpeciale auxilium actuale, quo in exercitio bene operetur, aut perſeueret, Summi Pontifices, & Concilia ſupra adducta docent.

A 1 confirmationẽ.

IX. Ad ſecundum reſpondetur, auxilium ſpeciale non eſſe ſolum neceſſarium, vt actus credendi, ſperandi, & diligendi Deũ ſit ſupernaturalis; ſed etiam, vt ſimpliciter ſit, & in exercitio producatur à libero arbitrio, vt ex ſupra dictis colligitur. Nec admittendũ eſt, eoſdem actus poſſe, quantum ad ſubſtantiam, produci ex ſolis viribus naturæ, vt ex dictis diſput. 65. conſtat. Et quamuis per habitus infuſos liberum arbitriũ ſufficienter eleuetur in actu primo ad ſupernaturales actus eliciẽdos; nihilominus, vt in exercitio eliciat de facto eiuſmodi actus, neceſſariũ eſt ſpeciale auxilium excitantis, & adiuuantis gratiæ, propter rationes ſuperius aſſignatas.

Auxilium ſpeciale gratiæ nõ eſt ſolũ neceſſarium, vt actus ſit ſupernaturalis.

Ad tertium reſpondetur, ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis eſſe neceſſariũ, tum vt potentiam per habitum ſupernaturalem conſtitutam in actu primo, prædeterminet ad operandum; nec ex hoc ſequitur, deſtrui libertatem arbitrij, vt diſp. 18. & 23. oſtenſum eſt, & inferius clarius patebit: tum etiam, vt Deus ſimul cum potẽtia eleuata per habitum efficiat operationem ſupernaturalem: nam quandò cauſa ſecunda eſt ſupernaturalis, etiam concurſus Dei generalis debet eſſe ſupernaturalis, vt diſp. 20. oſtenſum eſt.

Ad quartum pro ſecunda ſententia reſpondetur, quod, iuxta doctrinam S. Thomæ, concurſus ſupernaturalis, qui ex parte Dei requiritur ad ſupernaturales actus, non eſt ſolum ſimultaneus, ſeu pariter cũ libero arbitrio influens in eoſdem actus, ſed etiam præuius, & immediatus in ipſum arbitrium, vt ex ſupradictis diſp. 18. & 23. conſtat.

X. Ad quintum reſpondetur, potentiam habere quidem per habitum ſupernaturalem efficientem virtutem ſufficientẽ, qua vere poſſit actus ſupernaturales elicere, ſi velit, ſed non tribuitur illi per ſolum habitum, vt actu velit; alias quamdiu haberet habitum, ſemper actualiter operaretur. Vt ergo actu operetur per habitum, neceſſario requiritur ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, quo ad operandum moueatur, & prædeterminetur, vt ſupra dictum eſt: nam concurſus ſimultaneus non prædeterminat liberum arbitrium ad operandum, & ſecum concurrendum, ſed

præ-

præſupponit ipſum ex ſua innata libertate velle vti habitu ſupernaturali, & operari cum illo.

Ad ſextum reſpondetur, illam non eſſe ſolam, aut potiſſimam rationem, propter quam neceſſarium eſſe dicimus, etiã in hominibus iuſtis, ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis ad ſingulos actus ſupernaturales: ſunt enim aliæ vrgentiores rationes ex locis Scripturæ, Summorum Pontificum, & Conciliorum depromptæ, quibus efficacius id probauimus. Fatemur tamen, illam rationem magnã etiam vim habere. Et ad eius impugnationem dicendum, potentiam cum habitu habere quidem vim ſufficiẽtem, & ſuperabundãtem, qua poſſit operari, ſi velit, non tamen habet virtutem efficacem, qua actualiter operetur; vnde ad id neceſſariũ eſt, quod per cõcurſum Dei actualẽ ſupernaturalis ordinis moueatur, & ad operandũ prædeterminetur, vt latius oſtenſum eſt ſupra. Et idem dicendum proportionabiliter de quacumque virtute actiua naturali permanente quantumuis perfecta, vt ex S. Thoma 1.2.q.109.ar.2. & 9. colligi poteſt, & ex ijs, quæ diſputatione 18. & 23. dicta ſunt.

Ad confirmationem reſpondetur, illud auxilium ſpeciale, ſeu motionem per modum tranſeuntis nõ indigere alia motione Dei, per quam ad operandum moueatur, vel prædeterminetur, ſicut indigent potentiæ perfectæ, aut eleuatæ per habitus. Et rationem diſcriminis aſſignat S. Thomas: nam licet per gratiam, & alios habitus infuſos ſanetur homo, quantum ad mentem, & perficiatur in actu primo ad operandum, adhuc remanet in eo corruptio, & infectio, quantum ad carnem, per quam ſeruit legi peccati, vt dicitur ad Rom. 7. Remanet etiam quædam ignorantiæ obſcuritas in intellectu, ſecũdum quam, vt etiam dicitur Rom. 8. *Quid oremus, ſicut oportet, neſcimus*; ac per conſequens per ſolam gratiam habitualem non adhæret immobiliter bono, neque ad illud actu proſequendum, & amandum prædeterminatur: & ideo adhuc indiget ſpeciali auxilio adiuuantis gratiæ, quo indeclinabiliter, & inſuperabiliter ad bonum operandum moueatur. Hæc autem ratio non procedit de eo, qui habet ſpeciale auxilium adiuuantis gratiæ, vel donum perſeuerantiæ. Vnde non ſequitur, quod adhuc indigeat alio auxilio, vel quod detur proceſſus in infinitum. Et cũ arguitur: nam etiam illud ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, ſeu motio fluens comparatur ad actum ſupernaturalem, ſicut actus primus ad ſecundum; reſpondetur, quod illud auxilium, ſeu motio præuia, nec eſt formaliter actus primus, neque actus ſecundus, ſed complementum actus primi, & medium quoddam inter eumdem actum primum, & ſecundum, vt diſp. 18. & 19. dictum eſt.

S. Tho. 1.2. q. 109. ar. 9 in corp. & ad 3.

XI. Ad ſeptimum reſpondetur, ex differentia aſſignata inter habitum, & ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis non ſequi, idem auxilium naturaliter agere tanta neceſſitate, vt voluntatem ſecum rapiat; nec enim per gratiam mouetur voluntas motu raptus, vt Lutherus dixit: ſed tantum ſequitur, habitum non efficere, vt voluntas libere, & infallibiliter ſecum cooperetur; quod tamen efficit Deus per ſpeciale auxilium adiuuantis gratiæ, quia mouet voluntatem conformiter ad propriam naturam, vt ſupra dictum eſt. Vnde auxilium ſpeciale non ſolum non deſtruit, ſed mirum in modum perficit arbitrij libertatem: nam tribuit illi actualem vſum eiuſdem libertatis, vt ex præmiſſis patet.

XII. Ad octauum reſpondetur; actum ſecundum, ſimpliciter loquendo, eſſe magis perfectum, quam ſit habitus, quamuis ſecundum quid habitus ſit præſtantior. Ita docet S. Thom. 1.2.q.71.ar.3. in corp. & in ſolut. ad 1. & ad 3. & 1.p.q.25. art.1. ad 2. Riccardus in 4. diſt.49. art. 1. q.4. Sotus eadem diſt. q.1.ar.2. circa primam concluſionem. Et Aegydius quodl.4. q. 19. fauet Caietanus 1.p.q.27. ar. 1. circa finem, vbi ait, quod actus eſt præſtantior habitu in ratione actualitatis. Et ratio eſt: nam actus ſecundus magis participat de actualitate, & conſequenter agens per illum magis aſſimilatur Deo, quàm per habitum, qui potentialitatem quamdam, & imperfectionem includit. Et præterea: nam habitus ordinatur ad actum, tamquam ad finem, propter quem eſt neceſſarius ipſe habitus. Vnde beatitudo, ſecundum communem ſententiã Theologorum conſiſtit eſſentialiter in actu, & non in habitu, vt patet 1. 2. q. 3. art. 2. & in

Actus eſt ſimpliciter nobilior potentia, vel habitu

Digitized by Google

&in 4.ſent. diſt.49. ergo operatio, cum ſit vltimus actus, eſt ſimpliciter perfectior, quam habitus. Beatitudo enim formalis, cum ſit vltimus actus hominis, debet conſiſtere in eo, quod eſt perfectius, & magis actuale. Neque obſtat, quod habitus eſt cauſa efficiens actus; ex hoc enim non ſequitur, quod ſit ſimpliciter perfectior actu, ſed ſolum ſecundum quid: nam habitus non eſt cauſa principalis ipſius actus, ſed inſtrumentalis: cauſa autẽ inſtrumentalis, non oportet, quod ſit ſimpliciter perfectior ſuo effectu, præſertim, quando effectus eſt finis, ad quem ipſa cauſa ordinatur. Quia ergo actus ſecundus, eſt ſimpliciter perfectior, quam habitus, oportet, quod potentia eleuata per habitum moueatur à Deo per auxilium ſpeciale, ſeu actuale adiuuantis gratiæ, vt actum ſibi proportionatum eliciat.

Beatitudo noſtra cõſiſtit formaliter in actu.

Ad confirmationem iam diſputatione 18. ſatisfactum eſſe exiſtimo: ibi enim ad omnia argumenta, quibus probatur, concurſum Dei generalem non eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam, abunde ſatis, vt arbitror, reſponſum eſt.

Diſputatio LXXXIX.

Vtrum liberum arbitrium creatum ſit prima cauſa, vel prima radix ſuæ determinationis.

I. ALIA quæſtio conſimilis diſcutienda erit infra diſputatione 98. vbi diſputabitur; An ſuppoſita gratia excitante, conſenſus, vel cooperatio liberi arbitrij ſit primo inchoanda à voluntate creata; an vero à voluntate diuina, ſiue ab auxilio efficaci præoperantis gratiæ. Sed propter diuerſos modos loquendi, quibus nonnulli recentiores Theologi vtuntur in hac parte, neceſſarium duxi quæſtionem propoſitam ex profeſſo pertractare. Quidam dixerunt, quod voluntas creata, quantum ad determinationem actionis, eſt quodammodo prima radix; fatentur etiam, omnem voluntatem liberam poſſe in ſuo genere dici primam radicem ſuæ determinationis: dicunt tamen, Deũ ſuo concurſu ad eamdem voluntatis determinationem ſimul concurrere.

Alij vero Theologi diſtinguunt inter conuerſionem voluntatis, & determinationem eiuſdem voluntatis, & aſſerunt, quod, quamuis conuerſio, & conſenſus voluntatis ſit ab ipſa voluntate, & à Deo ſimul cum voluntate, eamdem conuerſionem, & conſenſum efficiente: determinatio tamen voluntatis, quæ vtrobique ſit, eſt ab ipſa voluntate, pro ſua innata libertate ſe libere applicante, ac determinante ad conſenſum, aut diſſenſum, & non à Deo, ſua omnipotentia illam determinante. Adduntq. non eſſe concedendum Deũ cũ voluntate ſeipſam determinante ſimul eam determinare; ſicut conceditur, Deum cum voluntate ſimul natura producere effectum. Probatur hæc ſententia.

Primo. Voluntas creata in illo priori naturæ, antequam ſe determinet, eſt omnino indeterminata, & nullam habet neceſſitatem influendi, neque ſimpliciter, neque ex ſuppoſitione alterius actus ſui ipſius, ſed ex ſola ſua indifferentia libertatis actum inchoat, quando, & qualem vult: ergo in eamdem voluntatem, tam, quam in primam radicem, & cauſam, debet eiuſmodi determinatio reuocari.

Confirmari poteſt hoc argumentum: quia licet voluntas creata in ſuo eſſe dependeat ab alia cauſa priori per ſe efficiente, ſcilicet à Deo, & propterea non poſſit appellari ſimpliciter prima cauſa: cõparatione tamen determinationis ſui actus, non habet aliam cauſam priorem per ſe efficientem; cum talis determinatio procedat à ſola, & innata eius libertate, vt diſputatione 96.97.& 98. probabitur: ergo in hoc genere, ſeu comparatione talis determinationis, appellari poteſt prima cauſa. Probatur conſequentia: nam, ſecundum hanc rationem, prima cauſa alicuius determinationis illa dicitur, quæ non habet aliam cauſam priorem eiuſdem determinationis.

Secundo arguitur. Liberum arbitrium creatum habet abſolutum dominium ſui actus, vt videtur docere S. Aug. & S. Thomas locis diſp. 117. nu. 1. & 2. allegandis. In cuius confirmationem plures ibi adducentur rationes: ergo determinatio actionis in ipſum arbitrium, tamquam in primam cauſam per ſe efficientem, debet II.

referri. Probatur conſequentia: nam homo non dicitur proprie habere dominium eius, quod pendet à voluntate alterius, quantum ad vſum, cum dominium ſit propria facultas vtendi re in omnes vſus lege permiſſos.

Tertio. Repugnat omnino libertati, quod determinatio ſui actus inſit ſibi ab alio, vt patet ex S. Thoma in ſecundo ſententiarum, diſt. 25. quæſt. 1. art. 1. ad primum, vbi ait, quod in Deo ſaluatur liberum arbitrium, quantum ad hoc, quod determinatio ſui actus nõ eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo; & ex hoc infert, Deum eſſe vere Dominum ſui operis. Cum ergo veram habeat libertatem voluntas, vt ex Tridentino conſtat, relinquitur, quod determinatio voluntatis noſtræ ad talem, vel talem actum non ſit illi ab alio, ſed à ſeipſa; ac per conſequens, poterit dici, in ſuo genere, prima cauſa, ſeu prima radix ſuæ determinationis.

Quarto probatur, Deum non determinare voluntatem, etiam ſimul cum eadem voluntate ſeipſa determinante, nec concurrere efficienter ad talem determinationem: nam influxus Dei, ſi eſſet adhibendus ad determinandam voluntatem, eſſe deberet immediate in voluntatem, quo voluntas applicaretur, atque moueretur ad conſentiendum, ſeu ad determinandum ſe ad conſenſum: ſed impoſſibile eſt, dari talem influxum immediatum in voluntatem ad actionem, vel determinationem liberam producendam, vt patet ex argumentis diſputatione 18. in principio propoſitis: ergo Deus neque concurſu generali, neque aliquo alio concurſu, etiam ſimultaneo, eſt cauſa determinationis voluntatis; ac per conſequens, voluntas creata dicenda eſt prima, & ſola cauſa eiuſdem determinationis.

Quinto. Determinatio voluntatis non eſt actio voluntatis, ſecundum omnem ſui conſiderationem, ſed eſt ipſa actio, prout habet rationem influxus ſolius voluntatis, qui determinatio voluntatis dicitur, quatenus ita voluntas eo influit, cooperatur, & conſentit; vt in poteſtate ipſius ſitum ſit non ita influere, non cooperari, & non conſentire: ergo nihil aliud conſtituendum eſt, quod ſit cooperatio Dei ad ita determinandam voluntatem, vnà cum ipſamet voluntate: ergo ſola voluntas ex ſua innata libertate ſe determinat, ac per conſequens erit prima, & ſola cauſa ſuæ determinationis.

Confirmant hoc omnibus argumentis, quibus, vt patebit diſputatione 96. & 97. probare contendunt, bonum vſum auxiliorum gratiæ, vt emanat à libero arbitrio, procedere à ſola, & innata eius libertate: cum enim determinatio voluntatis ad actus ſupernaturales nihil aliud ſit, quam prædictus bonus vſus, vt emanat à libero arbitrio; relinquitur, determinationem voluntatis in ſolam, & innatam eius libertatem eſſe referendam; ac per conſequens, voluntatem creatam eſſe primam, & ſolam cauſam ſuæ determinationis.

Sexto. Poſita quacumque actione, vel cooperatione Dei ad voluntatem determinandam ad conſenſum, adhuc voluntas poteſt ſe non determinare, & non conſentire: ergo per eam actionem, ſeu cooperationem non determinatur, ſed adhuc reſtat, vt voluntas ſe ipſam determinet, aut non determinet, & conſentiat, aut non conſentiat: ergo nulla actio, & cooperatio Dei eſt determinatio voluntatis, ac per conſequens voluntas eſt prima, & ſola cauſa ſuæ determinationis.

Secunda ſententia docet, determinationem voluntatis eſſe referendam in Deum, tamquam in priorem cauſam per ſe efficientem, vt diſputatione 75. & 86. viſum eſt, & dicetur latius diſputatione 96. quamuis Deus non efficiat in nobis, eamdem arbitrij determinationem ſine nobis, ſimul tempore, ſed poſterius ratione libere concurrentibus, & cooperantibus, vt ſacrũ Concilium Tridentinum docet, ac per conſequens, voluntatem creatam eſſe non poſſe, aut dici primam radicem, vel primam cauſam efficientem ſuæ determinationis. Hanc ſententiam ſequuntur omnes defenſores gratiæ efficacis, phyſice prædeterminantis liberum arbitrium ad conſenſum, quorum teſtimonia in diſputatione vigeſima ſecunda, & vigeſima tertia ſunt adducta. Et arbitror, eam eſſe ita certam, vt oppoſita omni probabilitate careat. Vt autem expendamus varios modos loquendi, quibus nonnulli Theologi vtuntur, & quid ſentiendũ ſit de III.

Voluntas creata non eſt ſola, aut prima cauſa ſuæ determinationis.

ſit de illis, explicemus: præmittenda ſunt, & ſupponenda ea, in quibus auctores vtriuſque ſententiæ conueniunt, nec de illis vllus vmquam Theologorum dubitauit. Conueniunt primo, voluntatem creatam, ſeu liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum eſſe proximam cauſam, ne dum piæ operationis, ſed etiam ſuæ determinationis, qua, ad pie operandum ſe determinat: alias enim mere paſſiue ſe haberet, recipiendo operationem à ſolo Deo productam; quod repugnat Concilio Tridentino: neque eius actiones eſſent liberę, & conſequenter non eſſent meritoriæ, vel demeritoriæ. Conueniunt ſecundo, quod liberum arbitrium creatum vere ſe ipſum mouet, & determinat, dum liberam actionem producit: nam de ratione operationis liberæ eſt, quod procedat, tamquam à cauſa proxima à principio intrinſeco ſe mouente, & determinante, vt diſputatione 117. fiet manifeſtum, & ex parte oſtenſum eſt ſupra diſputatione 18. & 19. Conueniunt tertio, cum addito, & ſecundum quid, poſſe concedi, liberum arbitrium eſſe primam, & ſolam cauſam ſuæ determinationis, vel piæ operationis; nempe in genere cauſæ ſecundæ proximæ eamdem operationem elicientis: nam in hoc genere nullum habet conſortium alterius cauſæ proximæ, ſeu ſecundæ, quæ ſimul cum ipſa voluntate eamdem determinationem, vel piam operationem efficiat. Difficultas ergo eſt, an voluntas creata dicenda ſit prima radix, vel prima cauſa efficiens ſuæ determinationis; ita vt nullam habeat aliam cauſam, quæ prius cauſalitate, vel ſimul cum voluntate creata, eamdem determinationem efficiat.

Aſſertiones, in quibus conueniunt auctores vtriuſque partis.

IIII. Pro cuius explicatione notandum eſt; quod dupliciter poteſt aliquid dici prima cauſa alicuius effectus: primo modo poſitiue; quia videlicet per virtutem non acceptam ab alia ſuperiori cauſa producit illũ effectum: & hoc modo ſolus Deus eſt prima cauſa cuiuſcũque effectus creati, ſiue illum producat immediate per ſe ipſum, ſiue media alia cauſa ſecunda. Alio modo poteſt dici prima cauſa negatiue, quia videlicet non habet aliam cauſam priorem per ſe efficientem, à qua, concurſus eiuſdem cauſæ, quo effectum illum producit, dependeat.

Cauſa prima alicuius effectus dicitur dupliciter.

Prima ergo concluſio ſit. Voluntas creata non poteſt dici prima radix, vel prima cauſa ſuæ determinationis in hoc vltimo ſenſu à nobis explicato. Concluſio eſt Sancti Thomæ in ſecundo ſententiarum, diſt. 37. q. 2. art. 2. in corpore, & probatur eius ratione, quam adduximus diſputatione 18. num. 14. & diſputatione 24. num. 19. nam alias voluntas creata comparatione ſuæ determinationis haberet rationem primi principij, & ita eſſent admittenda duo prima principia, quod non eſt dicendum.

Reſpondent, voluntatem creatam non habere ſimpliciter rarionem primi principij, comparatione propriæ determinationis, quia licet poſſit ſe ipſam determinare, & determinet abſque influentia prioris agentis eam prædeterminantis; non tamen habet eſſe à ſeipſa, nec poteſt operari abſque concurſu generali ſimultaneo primi agentis; quod tamen eſt neceſſarium, vt rationem primi principij haberet. Sed hanc ſolutionem impugnat ex profeſſo Sanctus Thomas loco allegato, & manet ſatis excluſa ex ijs, quæ dicta ſunt diſp. 18. & 24. adductis.

Secundo probatur. Determinatio, qua voluntas ſe determinat, nihil aliud eſt, quam ipſa libera volitio, vt procedit efficienter ab eadem voluntate, tamquam à cauſa proxima: ſed ſub hac ratione talis determinatio non reducitur in voluntatem creatam vltimate, ſed in Deum, tamquam in priorem cauſam per ſe efficientem; vt diſputatione 36. oſtenſum eſt; & latius patebit diſputatione 96. & duabus ſequentibus: ergo voluntas creata non eſt prima cauſa, etiam negatiue, ſuæ determinationis. Probatur conſequentia: nam illa dicitur prima cauſa negatiue, comparatione alicuius effectus, quæ non habet aliam cauſam priorem, in quam talis effectus reducatur. Cum ergo determinatio voluntatis, ſeu actus liber, etiam vt emanat à voluntate, reducatur in Deum, tamquam in priorem cauſam per ſe efficientem; relinquitur, quod voluntas creata dici non poſſit prima cauſa, vel prima radix ſuæ determinationis.

Tertio probatur. Sicut voluntas creata non eſt ſimpliciter primum ſe mouens, ita non eſt ſimpliciter primum ſe determinans,

minans, vt conſtat ex dictis diſputatione 22. & 23. alias eſſet ſimpliciter primum deliberans, & primum liberum; ſi eius determinatio in aliam priorem cauſam efficientẽ non reduceretur: ergo non eſt prima cauſa ſuæ determinationis. Reſpondent, eſſe magnam differentiam inter libertatem Dei, & libertatem creatæ voluntatis: Deus enim non ſolum eſt liber, ſed etiam eſt per ſe, & eſſentialiter liber; & vſum libertatis habet non ſolũ abſque dependentia ab alio; ſed etiam abſque vlla potentialitate, compoſitione, aut imperfectione; & ideo infinitam perfectionem ad illum modum libertatis requirit; quæ propterea ſecundum illum modum nulli creaturæ communicabilis eſt. Participatio autem eius libertatis, & indifferentiæ cum vero dominio ſui actus communicari poteſt creaturæ, abſque infinita perfectione; atque adeo, vt potentia ex ſe indifferens vnum actum determinate efficiat potius, quàm alium, non ex determinatione alterius, ſed ſua ſponte, & intrinſeca vi (quamuis non ſine concurſu alterius) non requirit infinitam perfectionem. Quapropter non ſequitur, voluntatem liberam ſic operantem, vel primo ſe determinantem eſſe primum liberum, niſi in hac voce ſit magna æquiuocatio. Nã primũ liberum proprie dicitur, quod eſt per eſſentiam liberum; vel quod libertatem habet prorſus ab alio independentem: neutrum autem horum conuenit voluntati creatæ, cum non habeat libertatem, niſi participatam à libertate Dei, & ab eadem in ſuis determinationibus pendentem. Si autem primum liberum dicatur illud agens, à quo in ſuo genere primo eſt determinatio libera, ſic verum eſt, omnem voluntatem liberam poſſe in ſuo genere dici primam radicem ſuæ determinationis: quia ſcilicet, ſine illa fieri non poteſt, nec aliter, quàm ex intrinſeca, & libera applicatione eius. Addunt, hanc eſſe improprijſſimam acceptionem huius vocis, & ideo illa vtendum non eſſe, nec voluntati creatæ attribuendam. Sed contra hoc eſt; nam, vt arguit Sanctus Thomas in ſecundo ſententiarum diſt. 37. q. 2. art. 2. quamuis per hanc reſponſionem euitaretur, quod voluntas noſtra non eſſet primum ens ſimpliciter, non tamen poſſet euitari, quin eſſet primum agens, ſi eius actio, & determinatio in aliquod prius agens non reduceretur, tamquam in cauſam efficientem.

V. Solutio.

Libertatis increatæ, & creatæ differentia

Cõfutatio

Præterea ex eadem ſolutione deſumitur efficax argumentum contra auctores oppoſitæ ſententiæ: nam qua ratione voluntas creata improprijſſime dicitur primum liberum, eadem etiam debet dici improprijſſime prima cauſa ſuæ determinationis; ac per conſequens, non eſt hac voce vtendum, nec voluntati creatæ attribuenda. Sed dicunt, hanc vocem non eſſe ſimpliciter voluntati creatę attribuendam, niſi in actibus malis: in bonis autem, præſertim ſupernaturalibus non poſſe nos ſimpliciter ita loqui: quia licet in tali determinatione libera voluntas ſuas partes habeat, tamen primum initium eius non eſt ab ipſa, ſed ex Deo, qui eam præparat, & adiuuat, vt ſe determinet. Sed contra hoc eſt: nam ſi auctores huius ſolutionis intelligant, primum initium determinationis liberæ non eſſe efficienter ab ipſa voluntate, ſed ex Deo; tenentur conſequenter nobiſcum fateri, talem determinationem non eſſe reducendam, tamquam in primam cauſam efficientem, in voluntatem creatam, ſed in ſolum Deum, qui per auxilium gratiæ adiuuantis vere efficienter, & efficaciter facit, vt ſe determinet. Si autem intelligant, primum initium ſuæ determinationis eſſe à Deo ſolum moraliter, quatenus per gratiam excitantem alliciendo, inuitando, & ſuadendo, mouet voluntatem ad conſenſum; videtur ſequi, voluntatem creatam cum omni proprietate dicendam eſſe primam cauſam efficientem phyſicam ſuæ determinationis: neque eſſe addendam in eadem loquutione illam particulam, in ſuo genere, vel quodammodo; ſed abſolute liceret fateri, quod, licet voluntas creata rationem primi principij non habeat, vere tamen eſt prima cauſa ſuæ determinationis: quod tamen nec ipſi auctores ſolutionis, quam impugnamus, concedunt.

Secunda concluſio. Negari non poteſt, Deum concurrere efficienter ad determinationem, qua voluntas creata ſe determinat. Hanc concluſionem probant à fortiori argumenta facta pro concluſione præcedenti: nam alias ſequeretur, illam determinationem ſolum eſſe tri- VI.

 buendam

Digitized by Google

buendam creatæ voluntati; non autem Deo,& conſequenter Deus non eſſet primus auctor, & cauſa omnium entium, quæ pertinent ad ordinem naturæ, vel gratiæ.

VII. *Solutio.* Reſpondent, eatenus determinationem voluntatis ad actus bonos poſſe auctori naturæ aliquo modo tribui, quatenus emanat à facultate arbitrij ad ita libere ſe determinandum ab eodem naturæ auctore collata; eo quod non ſit abuſus liberi arbitrij, ſicut eſt determinatio ad actum peccati; & quatenus idem auctor naturæ ſæpe ad eam determinationem adiuuat, & inuitat arbitrium peculiaribus ſuis donis, & auxilijs: ſimpliciter tamen eamdem determinationem ipſi arbitrio eſſe tribuendam.

Determinatio voluntatis qualiter Deo tribuatur.

Cōfutatio Sed hæc ſolutio impugnatione non indiget: nam iuxta illam, voluntatis determinatio ad actus bonos ſolum reduceretur in Deum, tamquam in cauſam, ſine qua non, quia videlicet,niſi ipſe liberum arbitrium creaſſet, eius determinatio ad talem, vel talem actionem non extitiſſet in rerum natura, vel ſolum reduceretur in Deum, tamquam in cauſam moralem, non autem, vt in cauſam efficientem phyſicam: quod quidem, quam ſit falſum, ex dictis diſput. 36.& 86. liquido conſtat.

Præterea: nam libera potentia, qua voluntas noſtra ſeipſam poteſt libere determinare, tribuitur Deo, tamquam primæ cauſæ efficienti: ergo etiam actualis determinatio eiuſdem volūtatis erit Deo tribuenda, vt primæ cauſæ per ſe efficienti; alias profecto, vt arguit Sanctus Auguſtinus,quod eſt minus perfectum,Deo; id autem, quod eſt magis perfectum, non Deo, ſed libero tribueremus arbitrio: quod tamen pugnat cum verbis Iacobi Apoſtoli dicentis: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum de ſurſum eſt à Patre luminum*: conſtat enim actualem determinationem ad bonum eſſe quid perfectius potentia ſe determinandi, ſicut actus eſt ſimpliciter perfectior habitu, vt dicit Sanctus Thomas, prima ſecundæ, quæſtione 71. articulo tertio, ad primum, & tertium: & prima parte, quæſt. 25. artic. 1. ad ſecundum: quod etiam docet Ariſtot. 9. methaph. tex,19, dicens: *Qualibet potentia melior eſt eius actus*, & nos idem probauimus diſputatione præcedenti, num. 12.

Lib. de præ deſt. SS.c.2

Iacobi. 1.

Præterea probatur concluſio,deſtruendo potiſſimum fundamentū ſententiæ contrariæ; ex eo enim probat, Deum etiam ſimul cum voluntate non efficere determinationem illius: nam alias deſtrueretur libertas arbitrij, reſpectu eiuſdem determinationis,quæ nō eſſet libera,ſi Deus ſimul cum voluntate eam efficeret. Hæc autem ratio ſupponit falſum: ergo, &c. Minor probatur: nam volitio voluntatis, & quælibet alia pia eius operatio vere eſt libera, etiam ſi Deus ſimul cum eadē voluntate illam operationem efficiat: ergo ſimiliter determinatio voluntatis erit libera, etiam ſi Deus ſimul cum voluntate eius determinationem efficiat. Probatur conſequentia: quia non magis repugnat libertati, quod Deus ſimul cum voluntate eius operationem producat, quā quod efficiat eius determinationem ſimul cum voluntate ſeipſam determinante. VIII.

Determinatio voluntatis qualiter ſit libera.

Solutio. Reſpondent,negando conſequentiam, & aſſignāt rationē diſcriminis: nam influxus Dei in actionem eſt immediatus in actionem ipſam,& non in voluntatē,& per volūtatem ab eo motam in actionē: influxus vero Dei, ſi eſſet adhibendus ad determinandam voluntatē, eſſe deberet immediate in voluntatem, quo voluntas applicaretur, ac moueretur ad conſentiendū, ſeu ad determinandū ſe ad cōſenſum:& ideo concedendum non eſt, Deum concurrere efficienter ſimul cū voluntate ad eius determinationem,ſicut concurrit ad actionē ipſam.

Cōfutatio Ex dictis tamen in diſp. 18. 22. & 23, manet ſufficienter impugnata hæc ſolutio: oſtenſum eſt enim, concurſum Dei generalem tā ad actus ordinis naturalis, quam ſupernaturalis eſſe influxū Dei immediatum in cauſam, quo eam mouet,applicat, & prædeterminat ad operandum: & per talem influxum, nedum non lædi, ſed mirum in modum perfici libertatem arbitrij creati.

AD primum argumentum reſpondetur,voluntatem creatā in illo priori naturæ,antequā ſe determinet,eſſe quidem indeterminatam in actu ſecūdo, ſeu determinatione, quæ fit formaliter per actum ipſius voluntatis: nō tamen eſt indeterminata præuia determinatione, ſiue quantum ad complementum actus primi, quę fit per auxiliū Dei efficax,vt diſp.23. oſtenſum eſt.Et licet volūtas in illo priori nul- IX.

Voluntas prius natura,quam ſe determinet, qualiter intelligatur indeterminata.

Digitized by Google

ri nullam habeat neceſſitatem abſolutam influendi, neque ex ſuppoſitione alterius actus producti ab eadem voluntate: habet tamen neceſſitatem conditionatam influendi, ſiue ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ, & auxilij efficacis, vt diſput. 25. oſtenſum eſt; quæ quidem neceſſitas eſt neceſſitas ſecundum quid, ac propterea non repugnat libertati, vt ex dictis in eadem diſputatione conſtat.

Ad confirmationem reſpondetur, quod voluntas creata non ſolum in ſuo eſſe, ſed etiam in ſua cooperatione, & influxu dependet à Deo, vt à cauſa priori, per ſe efficiente, vt dictum eſt, & patebit amplius diſputatione 96. 97. & 98. vbi argumenta, quæ in contrarium ſolent adduci, diſſoluentur. Vnde etiam comparatione ſuæ determinationis non poteſt dici prima cauſa efficiens, ſed proxima, & ſecunda.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, liberum arbitrium creatum habere quidem dominium ſui actus, non tamen primum, & abſolutum dominium, vt diſput. 117. perſpicuum fiet, vbi teſtimonijs S. Auguſtini, & S. Thomæ, quæ inſinuantur in argumento, fiet ſatis.

X. Ad tertium argumentum reſpondetur, repugnare quidem potentiæ liberæ, quod determinatio ſui actus inſit ſibi ab alio, eadem potentia mere paſſiuè ſe habente: non tamẽ repugnat potentiæ liberę, quod determinatio ſui actus ſit ſibi ab alio, dũ tamen ipſa potentia ad determinationem ſui actus concurrat ex ſe, hoc eſt ex principio intrinſeco actiuo non determinato per modũ naturæ, vel naturaliter ad vnũ; ſed retinente verã facultatem ad vtrumlibet, quam retinet liberum arbitrium etiã prædeterminatum à Deo, vt diſp. 18. nu. 23. dictum eſt. Et per hæc reſpondetur ad auctoritatem inductam S. Thomæ, quæ latius in diſp. 117. erit explicanda.

Libera potẽtia quid requirat.

Ad quartum negatur minor; etenim concurſus Dei eſt influxus immediatus in voluntatem, vt diſputatione 18. & 19. oſtenſum eſt.

Ad quintum reſpondetur, determinationem voluntatis, de qua loquimur, eſſe ipſam actionem, prout habet rationem influxus, non quidem ſolius voluntatis, ſed voluntatis motæ, & prædeterminatæ per Dei influxum, vt ſe determinet ad libere operandum, & cooperetur, vt ex dictis diſp. 18. & 23. liquido conſtat.

Ad confirmationem diſp. 96. & 97. reſpondebo ex profeſſo.

Ad ſeptimum dicendum, quod, poſita actione Dei prædeterminante voluntatem ad conſenſum, voluntas non poteſt in ſenſu compoſito ſe non determinare, quamuis abſolute poſſit, & in ſenſu diuiſo, vt diſputatione 25. dictum eſt, & diſp. 92. 93. & 94. dicetur latius.

Diſputatio XC.

Vtrum auxilium gratiæ, in ratione efficacis auxilij, dependeat ex libero influxu arbitrij creati cum illo; an vero ſit efficax ſecundũ ſe, & vt venit à Deo antecedenter ad liberam cooperationem eiuſdem arbitrij.

HANC difficultatem obiter attigimus diſp. 72. & 73. inter diſputandum de qualitate diuiſionis auxilij gratuiti in auxiliũ ſufficiens, & auxilium efficax: nunc autem eſt de illa operoſius diſputandum. I.

Quidam recentiores Theologi docent, auxilium gratiæ non eſſe efficax ex ſe, ſiue ex ſola vi, & virtute intrinſeca ipſius auxilij, ſed dependenter ex libera cooperatione arbitrij creati cum illo. Ex quo inferunt, liberum noſtrũ arbitrium pro innata eius libertate efficere poſſe, vt idem auxilium inuariatum in ſe ipſo manens, fiat efficax, vel inefficax. Probant ſuam ſententiam argumentis in prǽallegata diſputatione 73. propoſitis.

Præterea idem probant: quoniam homines in ſtadio huius vitæ conſtituti, poſiti ſunt in manu conſilij ſui, vt ad quod voluerint, porrigant manum, vt patet ex illo Eccleſiaſt. 15. *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui, &c.* Sed reuera non eſſet conſtitutus in manu conſilij ſui, niſi pro ſua innata libertate efficere poſſet, vt auxilium, quod eſt efficax ad præmouen-

Digitized by Google

dum, ſit inefficax, illi non conſentiendo, & vt illud, quod eſt inefficax, fiat efficax illi conſentiendo, ſtrenueq. cum illo cooperando: ergo pro ſua libertate id poterit efficere, ac per conſequens nullum datur auxilium, quod ſit efficax ex natura ſua antecedenter, vel independenter à libera cooperatione noſtri arbitrij. Probatur conſequentia; nam ſi eſſet efficax ex natura ſua, arbitrium noſtrum non poſſet illud reddere inefficax; imo & Deus hoc facere non poſſet, quia non eſt in eius poteſtate naturam, ſiue eſſentiam rei immutare; ſicut non poteſt per vllam potentiam fieri, quod aliquid ſit homo, & non ſit animal rationale; quoniam animal rationale eſt ipſamet eſſentia hominis.

II. Secundo. Auxilium efficax nihil aliud eſt, quàm auxilium, actu piam volitionem vel operationem efficiens, vt patet ex ipſa nominis ſignificatione, ſed nullum auxilium efficit ex natura ſua volitionem, vel piam operationē antecedenter ad liberum influxum, & cooperationem arbitrij noſtri cum illo, alias liberum arbitriū mere paſſiue ſe haberet, recipiendo piam operationē à ſolo Deo productam, quod tamen aperte definitioni Concilij Tridentini repugnat: ergo nullum auxilium eſt efficax ex natura ſua, ſiue independenter ex libera cooperatione arbitrij, ac per cōſequens ſolum erit efficax ab euentu, vel ab effectu, qui ſimul à liberi arbitrij cooperatione dependet.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. & can. 4.

Tertio arguitur. Nullum auxilium gratię eſt efficax naturaliter; alias naturaliter, & non libere facere hominem cooperari: ergo nec erit efficax ex natura ſua: quod enim ex natura ſua eſt tale, naturaliter cenſetur eſſe tale; ergo erit efficax accidentaliter, & ab extrinſeco, ſcilicet ex libera cooperatione arbitrij.

Quarto. Auxilium gratiæ ſolum eſt efficax, vt ſubeſt præſcientiæ, & voluntati Dei, qui per tale auxilium, in talibus circumſtantijs tali homini collatum, vult illum ad ſe conuertere: ergo ſolum extrinſeca denominatione erit efficax. Probatur conſequentia: nam præſcientia, & voluntas Dei ſunt quid extrinſecum ad ipſum auxilium: non ergo eſt efficax per aliquam realem, & intrinſecam virtutem exiſtentem in ipſo auxilio efficaci, quæ non ſit in auxilio ſufficiente.

Quinto. Quia tollitur omnino libertas arbitrij, ſi conſtituatur auxilium gratiæ efficax ex natura ſua, ſiue ex reali, & intrinſeca virtute ipſius auxilij: ergo non eſt cōſtituendum. Antecedens probatur: nam ſi eſt efficax ex natura ſua, & ab intrinſeco: ergo liberum arbitrium non poterit cum illo non operari: ergo per tale auxilium deſtruitur facultas arbitrij ad operandum, & non operandum: ac per conſequens peribit eius libertas, quæ in facultate ad vtrumlibet conſiſtit.

Confirmant ſuam ſententiam omnibus argumentis diſput. 23. propoſitis, quibus probare contendunt, Deum per auxilium efficax non prædeterminare ad modum cauſæ phyſicæ voluntatē creatam ad conſenſum; ſed eam omnino indifferentem, atque indeterminatam relinquere, vt ſi vult, operetur; ſi non vult, non operetur. Ex hoc enim principio conſequitur, nullum auxilium gratiæ eſſe ex ſe ipſo, & ab intrinſeco efficax, ſed ſolum ab effectu: nā auxilium, quod ex ſe, & ab intrinſeco eſt efficax, habet vim prædeterminandi phyſice liberum arbitrium ad conſenſum. Huc etiam tendunt argumenta diſp. 18. & 85. propoſita, quibus probare nituntur, concurſum Dei generalem tam naturalis ordinis, quam ſupernaturalis non eſſe influxum immediatum in cauſam ſecundam, ſed in eius effectum, & conſequenter, Deū, & liberum arbitrium eſſe duas cauſas partiales piæ operationis, ſicut duo trahentes nauim ſunt cauſæ partiales motus nauis. Ex hoc enim ſequitur per euidentem conſequentiam, auxilium gratiæ non eſſe efficax ab intrinſeco, vel ex natura ſua. III.

Hæc tamen ſententia non videtur poſſe admitti. Vnde contrariam defendunt omnes Thomiſtæ, & alij Doctores, qui ſentiunt, efficaciam auxilij præoperantis gratiæ non eſſe ſolum efficaciam moralem, ſed etiam phyſicam, atque ad modū cauſæ phyſicæ, noſtrum arbitrium ad libere conſentiendum prædeterminare. Sed in modo loquendi non omnes conueniunt. Quidam enim dicūt, eſſe efficax ex ſe: alij aſſerunt, eſſe efficax ex natura ſua: alij iſtum loquendi modum impugnant, eo quod duriuſcule ſonare videatur; & volunt, quod dicatur efficax antecedenter ad liberam cooperationem arbitrij, & independenter ab illa: alij denique IIII.

nullum

Digitized by Google

nullum modum loquendi ex prædictis approbant: & credunt, auxilium gratiæ eſſe dicendum efficax, non ſecundum ſe, vel ex ſeipſo, aut ex natura ſua; ſed vt eſt inſtrumentum decreti abſoluti, & efficacis voluntatis Dei, excluſa ſcientia media; volentis, quod liberum arbitrium cooperetur Deo mouenti, & conſentiat.

Auxilium gratiæ qualiter ſit efficax ex ſe, vel ex natura ſua

Vt autem ſententiam meam circa rem ipſam, & circa prædictos modos loquendi in medium proferam, aduertere oportet, quod, cum dicitur, auxilium gratiæ eſſe efficax ex ſe, prout venit à Deo: illa particula, ex ſe, poteſt accipi dupliciter: primo, vt præſcindit à decreto abſoluto, & efficaci Dei volentis, vt homo hic, & nunc conuertatur, vel pie operetur: & in hoc ſenſu nullus Catholicus dixit, auxilium gratiæ eſſe efficax ſecundum ſe, vel ex ſeipſo: nam lumine naturæ eſt per ſe notum, nihil fieri in rerũ natura, niſi Deo volente, aut permittente, cùm per intellectum, & voluntatem ipſe ſit cauſa omnium, quæ quomodolibet habent eſſe, vt diſput. 26. oſtenſum eſt. Secundo modo poteſt auxilium gratiæ dici efficax ex ſe, ita vt particula, ex ſe, vel ſecundum ſe, importet independentiã à libera cooperatione noſtri arbitrij. Itaque idem eſt dicere, auxilium gratiæ eſſe efficax ſecundũ ſe, vel ex ſeipſo, ac ſi diceretur, eſſe efficax antecedenter, & independenter à libera cooperatione noſtri arbitrij: & in hoc ſenſu intelligunt prædictam propoſitionẽ eius aſſertores, in quo etiã veriſſima eſt, vt patebit infra. Similiter etiam, cum aſſeritur, auxilium gratiæ eſſe efficax ex natura ſua, verbum, *ex natura ſua*, poteſt accipi dupliciter: primo, vt ſignificat idẽ, quod naturaliter, ac ſi diceretur, Deum per auxilium efficax facere, hominem naturaliter operari: & in hoc ſenſu illa propoſitio eſt falſa, neque intenta ab auctoribus Catholicis, cum aduerſus Lutheranos, & Caluinianos expreſſe doceant, hominem non naturaliter, ſed libere cooperari Deo excitanti, & mouenti. Quidam tamen volunt prædictam propoſitionem defendere, ſane intellectam, & pie, quatenus ſignificat naturaliter, ſiue ex natura ſua competere auxilio efficaci, eſſe medium, quo Deus efficit hominẽ liberè, atque infallibiliter operari. Sicut enim motioni efficaci, qua Deus cauſas ſecundas naturales applicat ad operandũ naturaliter cõpetit eſſe medium, quo ipſe Deus efficit cauſas ſecundas naturales naturaliter operari, & abſque vſu libertatis; ita non reputant inconueniens concedere, quod ex natura ſua, ſeu naturaliter competat auxilio efficaci diuinæ gratiæ, eſſe medium, quo Deus efficit, hominem libere cooperari, & conſentire vocationi diuinæ: nam ita intrinſece, & eſſentialiter auxilium efficax gratiæ facit cauſas libere operari, ſicut concurſus Dei generalis facit, cauſas naturales naturaliter operari. Cuius ratio eſt, quam aſſignauimus ſupra: nam concurſus Dei facit cauſas ſecundas operari, vnamquamque iuxta propriam naturam, vt 1.p. q. 19. art. 8. docet S. Thomas. Poſſet quidem in hoc ſenſu prædictus modus loquendi tolerari; ſed quia valde ambiguus eſt, nec conſtat: an illud verbum, ex natura ſua, ſeu naturaliter, in propoſitione illa determinet verbum, competit, in præallegato modo loquendi expreſſum, vel ſubintellectũ, ita vt ſenſus ſit competere naturaliter auxilio efficaci, facere hominem operari, & libere operari: an vero determinet verbum, operari; ac ſi diceretur, Deum per auxilium efficax facere, hominem naturaliter operari; ne quis ex ignorantia, vel inaduertentia illã propoſitionem in hoc ſecundo ſenſu, qui hæreticus eſt, intelligat, vel accipiat; ideo nõ eſt eo vtendum, præſertim cum non deſint alia verba, quibus clariſſime, & proprijſſime, atque ſine vllo periculo offenſionis poſſit efficacia auxilij præoperantis gratiæ explicari, & defendi, vt ex his, quæ dicentur infra, conſtare poterit. Secundo, poteſt accipi illud verbum, *ex natura ſua*, vt ſignificat idem, quod, ex reali, & intrinſeca virtute, quam habet à ſolo Deo antecedenter, ad liberam cooperationem arbitrij, etiam præcognitam per ſcientiam, quam vocant mediam: & in hoc ſenſu intelligitur illa propoſitio à Catholicis, qui eam proferunt, qui ſenſus catholicus eſt. Quia vero ille modus loquendi, vt dictum eſt, æquiuocatione non caret, ideo melius erit alijs verbis infra deſignandis, efficaciam auxilij diuinæ gratiæ explicare.

V. Secundo aduertendum eſt, quod hoc nomen, efficacia, in præſenti diſputatione non accipitur pro actuali efficientia, qua auxi-

auxilium gratiæ ſimul cũ voluntate piam operationem efficit, ſed pro reali, & intrinſeca virtute, quam ipſum auxilium habet à Deo ad permouendum liberum arbitrium, & efficiendum, vt libere cooperetur, & conſentiat: in quo ſenſu loquutus eſt S. Auguſtinus de efficacia gratiæ, cum dixit: Certũ eſt, nos facere cum facimus, ſed ille facit, vt faciamus, *prebendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit: Faciam, vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis, & operemini.* Vbi per vires efficaciſſimas virtutem realem, & intrinſecam voluit intelligi, quam à Deo habet auxilium efficax ad efficiendum, vt liberum arbitrium cooperetur Deo, & conſentiat: & idem intelligit per adiutorium *potentius, & fortius*: quo verbo etiam vſus eſt S. Cyril. ad explicandam efficaciã gratiæ, vt patet ex verbis illius diſp. 71. nu. 10. inductis. Quia vero aliqui ex recentioribus Theologis ſumunt etiam efficaciam pro actuali efficientia; ad abundantiam doctrinæ opportunum erit de ipſa efficacia in vtraque ſignificatione pertractare.

Gratiæ efficacis nomen quid ſignificet.

Lib. de gratia, & lib. arb. c. 16.

Ezech. 36.

Lib. de correp. & gratia. c. 11.

Tertio Notandum, quod, cũ auxilium efficax ſit influxus Dei immediatus in liberum arbitrium, vt in cauſam, & cum libero arbitrio in operationẽ illius, vt conſtat ex dictis diſp. 18. 22. & 23. duplicem inducit effectum: quorum vnus ſubordinatur alteri, & ſequitur ad illum. Primo enim præmouet, & efficit, vt liberum arbitrium cooperetur, & conſentiat, vt diſp. 86. oſtenſum eſt, & hoc illi competit, quatenus eſt influxus Dei immediatus in liberum arbitrium, vt in cauſam. Secundo producit ſimul tempore cum ipſo arbitrio moto à Deo piam operationem, qui effectus eidem auxilio efficaci tribuitur, quatenus eſt influxus cum libero arbitrio in operationem, quæ ab vtroque dependet.

Quarto Notandum, quod, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ, dependentia, proprie loquendo, in cauſis efficientibus importat quamdam ſubordinationem, & inferioritatem eius, qui dependet ab illo, à quo dependet. Vnde, quamuis prima cauſa operans ad extra, medijs cauſis ſecundis, non producat earum effectus ſine influxu, & cooperatione cauſarum ſecundarum; nihilominus operatio diuina in productione talium effectuum, proprie loquendo, non pendet à cooperatione, & influxu cauſarum ſecundarum, ſed potius è conuerſo ipſa cooperatio, & influxus cuiuſlibet cauſæ ſecundæ pendet ab operatione Dei, vt diſput. 86. dictum eſt, & patebit amplius diſput. 96. & 97. Tota ergo dependentia attribuenda eſt cauſæ ſecundæ comparatione primæ, à qua in ſuo eſſe, & in ſuo influxu, & cooperatione dependet, & ſimiliter piæ operationi, quæ à libero arbitrio, vt à cauſa proxima, & à Deo, vt à prima cauſa per ſe efficiente, dependet.

VI. Prima ergo concluſio ſit. Si loquamur de efficacia auxilij diuinę gratię in prima, & propria ſignificatione, quatenus videlicet importat realem, & intrinſecam virtutem auxilij, per quod Deus efficit, vt liberum arbitrium cooperetur, & conſentiat; dicendum eſt, eiuſmodi efficaciam non pendere ex libera cooperatione arbitrij; ſed illam præuenire ordine rationis, & cauſalitatis. Hæc concluſio facile probari poteſt ex dictis in diſputationibus præcedentibus: nam auxilium efficax eſt influxus Dei immediatus in liberum arbitrium, vt in cauſam, vt diſputatione 18. oſtenſum: & Deus per idem auxilium applicat, & phyſice prædeterminat ipſum arbitrium ad cooperandum, & conſentiendum, vt ex diſputatione 22. & 23. conſtat, & patebit amplius diſputatione 91. ergo eius efficacia non dependet ex influxu, & cooperatione arbitrij.

Gratiæ efficacia nõ pendet ex lib. cooperatione arbitrii.

Secundo. Id, quod eſt prius, non dependet à poſteriori; ſed efficacia gratiæ eſt prior cooperatione arbitrij, cum gratia efficax, ſit adiuuans, in quantum adiuuans, & cooperans ſit præueniens, vt diſputatione 82. oſtenſum eſt influxus autem, & libera cooperatio arbitrij eſt poſterior, cum ſit effectus eiuſdem efficacis auxilij, vt conſtat ex dictis diſputatione 66. & ex ijs, quæ dicentur diſputatione 96. & 97. ergo efficacia auxilij præuenientis gratiæ non pendet ex libera cooperatione arbitrij.

Tertio. Collatio efficacis auxilij eſt adæquata cauſa faciens, quod liberum arbitrium cooperetur, vt diſp. 100. patebit: ergo efficacia eiuſdem auxilij non dependet ex libero influxu, & cooperatione ipſius arbitrij. Probatur conſequentia: nam efficacia cauſæ non dependet ab eius

effectu,

effectu,ſed potius è conuerſo, effectus dependet ex virtute, & efficacia ſuæ cauſæ: ſicut efficacia, quam habet ignis ad calefaciendum non dependet ex calefactione, vel calore producto, ſed è contra ipſa calefactio, & calor productus pendet ex virtute intrinſeca, & efficacia ignis.

Quarto. Auxilium, quod in ſua efficacia pendet ex libero influxu, & cooperatione arbitrij cum illo, ſolū eſt efficax ab effectu: ſed auxilium gratiæ adiuuantis non eſt ſolū efficax ab effectu, ſed ex reali virtute,quam habet,vt venit à Deo,antecedenter ad eamdem cooperationem arbitrij,vt diſputatione 73.oſtenſum eſt:ergo auxilium efficax,qua efficax eſt,non dependet ex libero influxu, & cooperatione arbitrij creati cum illo.

VII. Secunda concluſio. Si efficacia auxilij diuinæ gratiæ accipiatur pro eius efficientia, qua efficit, vt liberum arbitrium influat cum ipſa gratia, & cooperetur; talis efficacia, ſeu efficientia non dependet ex libero influxu,& cooperatione eiuſdem arbitrij. Probatur hæc concluſio rationibus factis pro concluſione præcedēti.Præterea probatur, quia ſola gratia efficit in nobis hunc effectum: licet enim homo libere velit, ſolus tamen Deus eſt, qui tribuit vires efficaciſſimas voluntati, & per gratiæ auxilium efficit, vt cooperetur, & velit,ſicut in diſputatione 86. oſtenſum eſt, & patebit amplius diſput. 100. ergo huiuſmodi efficientia gratiæ præintelligitur ante liberam cooperationem arbitrij, ac per conſequens non dependet ab illa.

Gratiæ actualis efficiētia nō eſt ſine lib.cooperatione arbitrii non tamen dependet ab illa.

Tertia concluſio. Si efficacia auxilij gratuiti accipiatur pro efficientia actuali, qua nobiſcum efficit ipſum velle, ſeu piā operationem; talis efficacia, ſeu efficientia non eſt ſine libera cooperatione arbitrij: non tamen dependet ab illa proprie loquendo. Primam partem huius concluſionis indubitanter recipiunt auctores vtriuſque ſententiæ, & ratio euidens eſt: nam alias liberum arbitrium mere paſſiue ſe haberet, recipiendo piam operationem à ſola gratia productam, quod definitioni Concilij Tridentini repugnat.Secundam vero partem auctores primæ ſententiæ non admittunt: ſed probatur rationibus factis pro prima concluſione, & ex his,quæ in fundamento quarto dicta ſunt: nam dependentia in cauſis efficientibus importat quamdam ſubordinationem, & inferioritatem eius, qui dependet ab illo, à quo dependet: ſed efficacia gratiæ, etiam ſi pro ipſa efficientia gratiæ accipiatur,non eſt inferior ad cooperationem arbitrij, nec ſubijcitur illi, ſed potius ipſa gratia efficax ſubijcit humanam voluntatem, & eam ſibi obſequentem facit, vt diſputatione 87.oſtenſum eſt: ergo efficacia gratiæ, & eius efficientia non dependet à libera cooperatione arbitrij.

Præterea probatur: quoniam alias eſſet in poteſtate noſtri arbitrij auxilia gratiæ reddere efficacia, cooperando cum illis; vel in efficacia, continendo conſenſum: quod tamen eſt impoſſibile, vt diſp. 73. oſtenſum eſt, & oſtendetur amplius diſp. 108. Confirmatur: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quod auxilia efficacia ſolum haberent à Deo vim, qua poſſint actualiter efficere:actualem autem efficientiam mēdicarent à libero arbitrio actualiter efficiente; ſi per illius influxū, & cooperationem efficitur efficax auxilium gratiæ, quod ſecundum ſe non erat efficax, ac per conſequens noſtrum arbitrium tribueret auxilijs gratiæ efficaciam, quam habent. VIII.

Lib. arbit. non reddit efficacia auxilia diuinæ gratiæ.

Solutio.

Reſpondent, quod, quando aſſeritur, conſenſum noſtrum efficacia reddere auxilia gratiæ,non ita id intelligendum eſt, quaſi arbitrium noſtrum vim aliquam, aut efficacitatem tribuat auxilijs ipſis: nam potius auxilia vim, & propenſionem arbitrio tribuunt ad cōſenſum eliciendū, arbitrium ipſum ad id inuitando,alliciendo, atque adiuuando. Sed in hoc ſenſu, inquiunt,id dicimus,quod,cum auxilium eſſe efficax, non aliud ſit, quàm momento, & inuitatione ſua, quam naturæ neceſſitate, quatenus gratia præueniens eſt, habet, permouere arbitrium ad conſentiendū, ſeu cooperandum ſecū ad contritionem,aut actum alium, ad quem præueniens gratia inuitat; permouere autem arbitrium, vt conſentiat, ſeu cooperetur cum gratia præueniente ad contritionem, ab innata arbitrij libertate pendeat, qua talem conſenſum, & cooperationem elicere vult, aut non vult; vtique quod auxilium gratię pręuenientis efficax ſit,hoc eſt, effectum illum habeat, ad quem arbitrium inuitat; ab ipſo arbitrio libere conſentiente, & cooperante ſecum pendet,

tamquam

Digitized by Google

tamquam à parte cauſæ, quæ ſecum producere debet talem effectũ, comparatione cuius, ſi producatur, dicitur auxilium efficax; ſi vero non producatur, quia arbitrium non vult conſentire, & cooperari, dicitur inefficax. Ex quo inferunt, quòd, arbitrium prius natura motum, & excitatum per auxilium gratiæ præuenientis, conſentire libere, & cooperari cum eodem auxilio, non ſit efficacitatem illi tribuere, ſed adhibere conditionem, ſine qua tale auxilium non habebit rationem efficacis per comparationem ad talẽ effectum; neque rationẽ gratiæ coadiuuantis arbitrium ad contritionem per nouum eiuſdem auxilij influxũ in contritionem, quo eam cũ arbitrio cooperetur; eo quod deſit libera cooperatio arbitrij ſecũ concurrentis ad eamdem contritionẽ. Itaque iuxta hanc ſolutionem, quamuis tota ſupernaturalis efficacia, & efficientia ſit ab auxilio gratię; nihilominus talis efficacia, vel efficientia pendet ex libera cooperatione arbitrij, vt à conditione, ſine qua non haberet rationem efficacis per comparationem ad talem effectum.

IX. Cõfutatio. In hac tamen ſolutione multa inuoluuntur, quæ ſuperius ſatis ſunt impugnata, & in ſequentibus etiam impugnabuntur. In primis namque falſum eſt id, quod aſſerit, quod auxilium eſſe efficax nihil aliud ſit, quam effectum illum habere, ad quem arbitrium allicit, & inuitat. Iã quippe oſtenſum eſt ſupra, auxiliũ præoperantis gratiæ potiſſime eſſe, & dici efficax à reali, & intrinſeca virtute, per quam Deus efficit ad modum cauſæ phyſicæ, vt liberum arbitrium cooperetur, illud ad talem cooperationem prędeterminando. Falſum eſt etiam id, quod aſſerunt, nempe efficacitatem auxilij pendere, vt à conditione, ſine qua non, ex libera cooperatione arbitrij. Nam conditio, ſine qua non, antecedit, ſaltem in ſigno rationis, effectum illum, qui ab ea dependet, ſed libera cooperatio arbitrij non antecedit, etiam in ſigno rationis, efficaciam gratiæ, ſed potius è conuerſo efficacia gratiæ ordine naturæ, & cauſalitatis præcedit liberã cooperationem arbitrij; cum auxilium efficax, quatenus efficax, & adiuuans, ſit præueniens, vt diſput. 82. & 86. oſtenſum eſt: ergo impoſſibile eſt, quod efficacia gratiæ pendeat, etiam vt à conditione, ſine qua non, ex libera cooperatione arbitrij. Confirmatur primo: nam ſi cooperatio arbitrij eſt conditio, ſine qua gratia actualis non eſſet efficax: ergo talis cooperatio, ſeu influxus arbitrij præcedit ordine naturæ efficacitatem gratiæ, ſicut applicatio ignis præcedit actionem, qua ignis comburit lignum: ergo cooperatio, ſeu conſenſus arbitrij non eget efficacitate gratiæ, ſiquidem præintelligitur ante illam. Ex quo rurſus ſequitur, quod gratia efficax, inquantum efficax, ſit ſubſequens ad influxum, & cooperationem arbitrij, quod tamen non poteſt admitti.

X. Prædeſtinatio non dependet ex lib. cooperatione arbitrii. Confirmatur ſecundo. Nam alias ſequeretur, diuinam prædeſtinationem, qua per hæc, & illa auxilia homines ad vitam æternam efficaciter ordinantur, pendere ex libera cooperatione arbitrij illorum, vt à conditione, ſine qua non haberet rationem prædeſtinationis, comparatione talium hominum; ſed retineret ſolum rationem communis prouidentiæ ſupernaturalis: conſequens autem eſt expreſſe contra doctrinam S. Auguſtini, vt diſp. 37. oſtenſum eſt: ergo. Sequela probatur: nam prædeſtinatio includit auxilia efficacia, eo quod prædeſtinatio, vt ex Auguſtino diximus ſupra, eſt præparatio beneficiorũ Dei, quibus certiſſime liberãtur, quicumque liberantur: ergo ſi efficacia eorumdem auxiliorum pendet, vt à conditione, ſine qua non, ex libera cooperatione arbitrij cum illis; ſequitur, diuinam prædeſtinationem ab eadem cooperatione libera pendere, tamquam à conditione, ſine qua non. *Diſp. 35.*

XI. Homo qualiter dicatur conſtitutus in manu conſilii ſui. AD primum argumentum reſpondetur, quod homo non ex eo dicitur conſtitutus in manu conſilij ſui, quia poſſit reddere efficax auxilium, quod alias eſſet inefficax; ſed quia habet electionem ſui actus, & poteſt operari, & non operari. Licet enim ex ſuppoſitione, quod mouetur efficaciter à Deo ad cõſenſum, non poſſit in ſenſu compoſito non conſentire, vt probatum eſt diſput. 25. abſolute tamen, & in ſenſu diuiſo ſemper poteſt diſſentire, ſi velit, de quo latius erit agendum diſput. 92. 93. & 94. Videantur circa eamdem auctoritatem, quæ diſput. 21. nu. 11. & diſput. 23. nu. 44. dicta ſunt.

Ad ſecundum reſpondetur, quod auxilium gratiæ eſſe efficax, non eſt ſolum piam

Digitized by Google

piam operationem efficere, ſed liberum arbitrium ad cooperãdum, & conſentiendum phyſice prædeterminare, efficiendo, vt actu concurrat cum ipſa gratia, & hoc efficit prius in ſigno rationis, quàm liberum arbitrium cooperetur, vt dictum eſt. Secundo reſpondetur, quod etiam ſumendo efficaciam pro actuali efficientia auxilij, adhuc non dependet à libera cooperatione arbitrij, quia licet ſit in eodem inſtanti temporis cum illa, eam tamen ordine rationis, & cauſalitatis præcedit, non quidem efficiendo conſenſum ſine libera cooperatione arbitrij, ſed applicando ipſum arbitrium, vt libere cooperetur, & influat in conſenſum.

Ad tertium argumentum patet ſolutio per ea, quæ ſuperius dicta ſunt.

XII. Ad quartum reſpondetur, quod auxilium gratiæ eſt quidem efficax, vt ſubeſt decreto abſoluto, & efficaci Dei volentis, antecedenter ad omnem præſcientiam futuræ cooperationis arbitrij noſtri, hominem, cuius cor mouet, ad ſe conuertere. Et licet illud decretum, vt importat formaliter actum diuinæ voluntatis, ſit quid extrinſecum auxilio efficaci; vt tamen importat effectum illius decreti, non eſt extrinſecum eidem auxilio: nam, vt ex præmiſſis diſput. 19. 31. 32. & 73. conſtat, ponit in illo virtutem quamdam intẽtionalem Dei, ſicut eſt virtus artis in inſtrumento artificis, dum ab eo mouetur: quæ quidem virtus deficere nõ poteſt, aut per humanam voluntatem impediri, ne effectus, quem Deus, per illud auxilium efficere intendit, ſubſequatur, nedum quantum ad ſubſtantiam, ſed etiam quantum ad modum libertatis, voluntati creatæ congruentem.

Auxilium efficax, vt ſubeſt decreto Dei volẽtis hominẽ conuertere, addit nouã virtutẽ ſuper auxilium ſufficiens.

Ad quintum negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, quod, vt diſp. 25. oſtenſum eſt, & dicetur latius diſput. 92. & 93. ille, qui mouetur à Deo auxilio efficaci, poteſt quidem, abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo diſſentire, & non operari, quamuis ſecundum quid, & in ſenſu compoſito diſſentire non poſſit, aut non operari. Ad libertatem autem noſtri liberi arbitrij ſufficit, quod abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo poſſit non operari, nec requiritur, quod in ſenſu cõpoſito poſſit non operari, de quo plura dicenda erunt diſp. 115. 116. & 121.

Ad confirmationem iam in diſputationibus ibidem allegatis ſufficienter, vt arbitror, ſatisfactum eſt.

Diſputatio XCI.

Vtrum Deus per auxilium efficax præoperantis gratiæ ad modum cauſæ phyſicæ, ideſt vere efficienter, prædeterminet liberum arbitrium ad conſenſum.

QVAMVIS, dum ageretur in genere de concurſu Dei generali, præſens difficultas ſatis diffuſe agitata fuerit diſputat. 22. & duabus ſequentibus; & præterea diſp. 73. 83. & 90. vbi quædam de auxilijs gratiæ prędeterminantibus liberum arbitrium ad conſenſum breuiter attigimus; ad maiorem tamen explicationem doctrinæ viſum eſt, poſt tot determinatas quæſtiones, quæ huic nõ modicam lucem afferre poſſunt, propoſitam difficultatem de auxilijs gratiæ ſpecialiter pertractare. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, quod, vt diſp. 23. præmiſimus, duplex eſt determinatio, alia moralis, alia phyſica, ſiue ad modum cauſæ phyſicæ. Moralis prædeterminatio eſt illa, quæ fit ſuaſionibus, quibus exterius, vel interius voluntas humana inuitatur, allicitur, & ex parte obiecti inclinatur, vt bonum ſibi propoſitum, tamquam conueniens, proſequatur. Hæc autem prædeterminatio, vt auctores, cum quibus diſputamus, fatentur: non poteſt eſſe tam perfecta, vt certo, & infallibiliter illum inducat effectum, ad quem prædeterminat voluntatem, niſi certitudine morali, cui, abſolute loquendo, nõ repugnat ſubeſſe falſum. Et ratio huius eſt: nam, vt ſupra ex S. Auguſtino, & S. Thoma dicebamus, ſuaſio non cogit inuitum, nec efficit ex nolente volentem. Vnde, etiam ſuppoſita quacumque ſuaſione, vel prædeterminatione morali ad vnum actum, adhuc poteſt voluntas etiam in ſenſu cõpoſito operari oppoſitum, aut non operari. Prædeterminatio phyſica, ſiue ad modum I.

Determinatio moralis, & phyſica qualiter differant.

dum

dum cauſæ phyſicæ illa dicitur, qua Deus non ſolum moraliter ſuadendo, alliciendo, inuitando, ſed etiam vere efficienter facit, vt noſtrum liberum arbitrium libere ſe determinet, & cooperetur. Vnde in hoc differunt prædeterminatio moralis, & phyſica: nam illa ſolum moraliter facit, vt faciamus, ſicut qui rogat, ſuadet, vel conſulit; hæc vero id efficit phyſice, ſeu vere efficienter, vt diſputat. 86. oſtenſum eſt. Ex hac differentia ſequitur alia: nam prædeterminatio moralis non inducit infallibiliter effectum, ad quē mouet; prædeterminatio autem phyſica illum infallibiliter inducit: nam eſt vera cauſa efficiens illius: cauſa autem, vt Ariſt. ait, eſt, ad quam ſequitur effectus. Tertia differentia eſt: nam prædeterminatio moralis non eſt ſimpliciter, & abſolute prædeterminatio, ſed ſecundum quid; ſicut efficientia moralis eſt ſecundum quid efficientia, vt ex ſupradictis patet: prædeterminatio autem phyſica eſt ſimpliciter, & abſolute prædeterminatio, ſicut efficientia phyſica eſt abſque vllo addito diminuente vera, & realis efficientia.

Prædeterminatio moralis, & phyſica in quo differant.

Per hanc doctrinam excluſa manet illorum ſententia, qui dicunt, in hoc potiſſime differre prædeterminationem moralem à prædeterminatione phyſica, quod moralis prædeterminatio relinquit potētiam ad oppoſitum, etiam in ſenſu compoſito; & propterea, etiam ſi præueniat, ſeu antecedat vſum liberum, non impedit libertatem: prædeterminatio autem phyſica non relinquit potentiam ad oppoſitum, compoſitione facta, quæ cum ſit ex ſuppoſitione prorſus antecedente, & cauſa rei, libertati repugnat. Hæc enim differentia impugnata eſt diſputat. 18. & 23. vbi oſtenſum eſt, prædeterminationem phyſicam ad vnum actum non tollere potentiam eiuſdem arbitrij ad oppoſitū; ſed ſolum efficere, quod, cum poſſit homo ex ſua innata libertate diſſentire, ſi velit, non diſſentiat; ſed libere, & infallibiliter conſentiat.

II. Prima ergo ſententia dicit primo, nullam prædeterminationem etiam moralem eſſe ad liberum conſenſum, ſeu ſupernaturalem actum efficiendum neceſſariam. Dicit ſecundo, prædeterminationem phyſicam, nedum non eſſe neceſſariā ad actus bonos etiam ſupernaturalis ordinis; ſed neque compoſſibilem cum eorum libertate; ac per conſequens, Deum per auxilium efficax gratiæ non prædeterminare phyſice liberum arbit. ad piam operationem.

Probant hoc. Primo, quoniā alias nulla gratia excitans, quæ non efficeret in homine hanc moralem determinationem, eſſet in ſuo ordine auxilium ſufficiens ad conuerſionem, vel actum ſupernaturalem efficiendum. Sequela patet, quia illa gratia excitans dicitur ſufficiens, quæ in ſuo ordine ſatis eſt ad effectum, ad quem ſufficere dicitur: hoc enim ipſa vox ſufficientis ſignificat. Si ergo maior excitatio neceſſaria eſt; illa, quæ minor fuerit, non poterit vere appellari auxilium ſufficiens in ratione gratiæ excitantis. Conſtat autem, cæteris paribus, ſeu reſpectu eiuſdem, maiorem, ſeu vehementiorem excitationem requiri ad determinandam moraliter voluntatem, quam ad mouendam, & inclinandam illam abſque tali determinatione: ergo ſi excitatio moraliter determinans neceſſaria eſt, omnis alia minor, quæ non fuerit ſufficiens ad prædeterminandam moraliter voluntatem, nō erit etiam ſufficiens ad conuerſionem eius: conſequēs autem eſt plane falſum; alioquin, vel nullus, vel certe pauciſſimi ex his, qui ſufficienter excitantur, vt credant, vel pœnitentiam agant, repugnarent vocationi: vel è contrario, moraliter loquendo, ſeu ſecundum id, quod frequentius accidit, omnes, qui de facto non credunt, vel non conſentiunt, quando vocantur, non ſufficienter vocantur; quod nullus Catholicus audebit concedere: quia alias pauciſſimi, aut fere nullus peccaret, non credendo, aut pœnitentiam non agendo, vt conſtat ex ſuperius dictis de gratia ſufficiente.

Primū argumentū.

Confirmatur. Voluntas moraliter prædeterminata ad cōſenſum, aut numquam, aut vix, & raro diſſentit, quamuis poſſit: ergo poſita hac prædeterminatione, etiā reſpectu actuum ſupernaturalium, regulariter, aut fere ſemper fiunt: ergo, ſi illa eſt ſimpliciter neceſſaria ad ſupernaturalem actum, cum regulariter homines illam nō habeant, neque habere poſſint, regulariter etiam nō habebunt auxiliū ſufficiens.

Secundo. Voluntas ex ſe, vt libere operetur actus naturales, non indiget illa morali determinatione antecedente, neque abſoluta, neque morali neceſſitate: ergo neque

Digitized by Google

neque in actibus ſupernaturalibus illa indigebit: Antecedens conſtat tũ experientia; quia frequentius homo operatur cum morali indifferentia, & ad ſummum intercedit illa moralis determinatio, quãdo ex habitu, vel ex vehementi affectu concupiſcentiæ, aut timoris, aut ex clara notitia, ſeu forti iudicio obiecti proſequendi, operatur: tum etiam ratione, quia, propoſito obiecto ſub ratione ſufficiente, vt in eum feratur voluntas, eſt in homine proxima potentia phyſica, vt per voluntatem in id feratur, quæ potentia non eſt aliunde impedita, vt ſupponitur: ergo, licet non ſit amplius determinata nec phyſice, nec moraliter, poteſt & phyſice, & moraliter operari, vel non operari, & eligere hoc medium, vel illud.

Tertio. Diuina voluntas elegit hunc hominem ad gloriam potius, quàm illum; vel creationẽ huius mundi potius, quàm alterius, nõ ex prædeterminatione aliqua phyſica, vel morali; ſed ex ſua libertate: ergo etiam poterit volũtas noſtra, abſque tali prædeterminatione operari per participatam libertatem ſuã. Si dicatur, eiuſmodi prædeterminationem eſſe neceſſariam, non quidem ſimpliciter, ſed regulariter loquendo: contra hoc arguitur

III. Quarto. Abſque omni prædeterminatione phyſica, vel morali concurrere poſſunt omnes cauſæ phyſicæ neceſſariæ ad talem actum, tũ ex parte obiecti, & intellectus; tũ ex parte Dei excitantis ſufficienter, & ſuum adiutorium offerentis; & nullum ex neceſſitate interuenit impedimentum, quod voluntati obſtet, aut difficultatem magnam ingerat, ne libertate ſua moraliter vti poſſit, & ſeſe coniungere cæteris cauſis ad ſupernaturalem actum eliciendum: ergo, per ſe loquendo, nõ eſt, cur moralis hæc determinatio neceſſaria ſit, etiam moraliter, & regulariter loquendo; quamuis per accidens ſit neceſſaria in aliquo ſubiecto ob eius maximam indiſpoſitionem, vt in hominibus obduratis.

Quinto. Probant ſpecialiter, prædictum auxilium efficax phyſice prædeterminans non eſſe neceſſarium ad conſenſum liberum, & ſupernaturalẽ præſtandum: nã auxilium, quod dicitur ſufficiens, eſt vere, & realiter ad hoc ſufficiens, ſi liberum arbit. cum diuina gratia cooperari velit: ergo aliud non eſt ſimpliciter neceſſarium. Vel è contrario, ſi huiuſmodi auxiliũ hoc ſenſu efficax, vt phyſice, & ex ſe noſtram voluntatem prædeterminet, ſit ſimpliciter neceſſarium ad ſupernaturalem actum humanum, ſeu ad liberum conſenſum ſupernaturalẽ; ſequitur, eos, qui nõ conuertuntur, non habere ſufficiens auxiliũ, vt conuertantur, ſeu vt cõuerti poſſint. Probatur conſequentia: quia auxiliũ ſufficiẽs includit aliquo modo, quidquid eſt neceſſariũ ad effectum, ad quẽ dicitur ſufficiens: ſed auxilium datum ei, qui non conuertitur, nullo modo includit motionẽ phyſice, & efficaciter prædeterminantem liberũ arb. ergo ſi hæc præmotio phyſica eſt neceſſaria, illud auxilium non eſt ſufficiens.

Confirmatur: quia Lutherani, & Caluiniani videntes, per conſequentiam irrefragabilem tolli ſufficientem gratiam, ſi aſſeratur, auxiliũ gratiæ phyſice prædeterminans, eſſe neceſſarium ad conſentiendum vocationi diuinæ, cũ ipſi ex alia parte auxilium efficax conſtituant in ſimili motione, ac determinatione voluntatis humanæ à diuina; conſequenter negãt, relinqui auxilium ſufficiens pro his, quibus nõ datur auxilium efficax. Nã, quomodo, inquiunt, ſufficiens eſſe poteſt, cui aliquid neceſſarium deeſt? Ita referunt Catholici auctores, qui his temporibus cõtra eos ſcripſerunt, qui eos non impugnãt, eo, quod male inferant, ſed eo, quod hæreticũ dogma ex falſo principio inferant: neque putant, ſe poſſe illis ſatisfacere, illationẽ inficiando, ſed negando, auxilium efficax phyſice prædeterminans eſſe ad conuerſionẽ, vel piam operationem neceſſarium. Si dicatur, huiuſmodi auxilium non eſſe neceſſarium, vt homo poſſit conuerti, ſed vt de facto conuertatur; plura enim requirũtur, vt quis actu operetur, quã vt operari poſſit, ſicut ex ſupradictis conſtat; contra hoc eſt Solutio.

Sextum argumentum: quia, vel hoc auxilium efficax eſt neceſſarium per modum principij, aut per modũ concurſus immediati in ipſum actum. Si dicatur primũ, vt neceſſario dicere debẽt auctores oppoſitæ ſententiæ, quia nõ ponunt, hoc auxiliũ eſſe immediate in effectum, ſeu actum, ſed in cauſam, id eſt in voluntatem, vt eliciat actũ: ſi hoc, inquam, dicatur, ſequitur, hoc auxilium eſſe neceſſariũ ad poſſe velle, & non tantũ ad velle, quia ſine illo nondum eſt conſtitutum ſufficiens principium, nec IIII. Impugnatio. V.

Digitized by Google

ſufficiens potentia ad agendum; ac per conſequens implicat intelligere ſufficiens auxilium ſine efficaci auxilio; ſufficiens enim dicitur illud principium comparatione alicuius effectus, vltra quod non requiritur aliud principium actiuum. Si vero hoc auxilium efficax dicatur tãtum neceſſarium per modum concurſus, verum quidẽ eſt, tale auxilium, vt actu collatum, & exhibitum, eſſe neceſſarium ad agendum, vel volendum, & non ad poſſe; quia tale auxilium hoc modo conſideratũ, non eſt aliud, quàm noſtra actio, vt manans à Deo. Nihilominus tamen, vt homo ante exhibitum hoc auxilium in actu ſecundo ſit ſimpliciter potens, & habeat auxilium ſufficiens, ad talem actũ eliciendum, neceſſarium eſt, vt habeat illud auxilium ita præparatum, ſeu oblatum ex parte Dei, vt ſit in manu, & poteſtate hominis habere illud, ſi voluerit. Item etiam auxilium, quod datur per modum concurſus, non eſt influxus in potentiam, ſed in effectum: ergo non poteſt eam phyſice ad conſentiendum prædeterminare.

Septimo arguitur contra eamdẽ prædeterminationem: quia, licet gratis demus, aliquid eſſe neceſſarium ad actionẽ, quod non eſt neceſſarium ad potentiam, quod quidem eſt verum in cõcurſu actuali, non in actu primo; tamen ad potentiam ſimpliciter, ſcilicet proxime expeditam ad agendum, cum omnibus prærequiſitis, neceſſarium eſt, vt homo, ſaltem in actu primo, ſeu in poteſtate ſua habeat, quidquid ad actionem eſt neceſſarium: quia alias potentia non erit proxima, & præſertim moralis; ſed tantũ remota, & inſufficiens: ergo, ſi auxilium efficax eſt neceſſarium ad velle, oportet, vt ſaltem ſit in poteſtate hominis habere illud: alioquin nullo modo dici poteſt homo habere auxilium ſufficiens, & moralẽ potentiam ad eliciẽdos hos actus: & conſequenter nec voluntati eius poterit attribui, quod illos nõ eliciat.

V. Octauo probatur, quod non ſit poſſibilis, vel ſaltẽ non detur de facto alicui huiuſmodi gratia phyſice prædeterminans: nã omnis gratia actualis, vel eſt excitans, vel adiuuans; operans, vel cooperans; ſed nulla gratia ex iſtis phyſice prædeterminat voluntatem ad liberum conſenſum: ergo nedum non eſt neceſſaria talis gratia, ſed nec poſſibilis. Maior patet ex his, quę diſp. 70. circa diuiſionem auxiliorum gratiæ dicta ſunt. Minor, quod attinet ad gratiam excitantem, eſt apud auctores vtriuſque ſententiæ manifeſta: nam gratia excitans, vt ſupra viſum eſt, non mouet hominẽ ad conſenſum, niſi vel illuminando intellectum, qua ex parte tota hæc motio reducitur ad obiectum, vel afficiendo, aut terrẽdo affectũ per imperfectos quoſdam, & indeliberatos motus timoris, affectionis, vel gaudij: ſed neuter ex his modis mouendi voluntatem ſufficiens eſt ad illam phyſice determinãdam: ergo gratia excitans nõn determinat phyſice voluntatem. Minor, quoad priorem partem, per ſe conſtat, quia extra viſionẽ beatificam, nullum particulare obiectum determinat voluntatem, præſertim quoad exercitium actus. Quoad alteram vero partẽ probatur eadem minor; quia illi motus gratiæ excitantis, qui in voluntate oriuntur, ſeu inſpirantur, in ſuo ordine ſunt imperfecti, & ſimplices quidã affectus, ſeu velleitates, quædam: ergo ex intrinſeca illorũ vi non poteſt voluntas phyſice determinari ad plenum, & abſolutum conſenſum præſtandum: nam voluntas ex vi vnius actus non determinatur ad alium, niſi quando habent inter ſe neceſſariam connexionem, vt eſt inter electionem vnici medij, & efficacẽ intentionem finis. At vero efficax, & abſoluta voluntas non habet huiuſmodi connexionem cum ſimplici, & imperfecta velleitate; immo, ſi talis connexio neceſſaria ibi intercederet, cum motus gratiæ excitantis nõ ſit liber, ſed neceſſarius; etiam conſenſus, qui cum illo eſſet neceſſario coniunctus, non eſſet liber, ſed ſimpliciter neceſſarius. Non eſt ergo, vnde ſola gratia excitans ex ſe poſſit voluntatem phyſice determinare.

Idem probant de gratia operante: nam gratia operans iuxta mẽtem S. Aug. nihil aliud eſt, quàm gratia excitans, vt loca diſp. 81. adducta oſtendere vidẽtur: ergo, ſi gratia excitans non prædeterminat phyſice voluntatem ad liberũ conſenſum, nec gratia operãs prædeterminauit illã. Quod autem gratia adiuuans, ſeu cooperans nõ prædeterminet phyſice eamdem voluntatem, probatur: nã gratia hæc, inquantum eſt adiuuans, & cooperans, non eſt præueniens liberam determinationem arbitrij, ſed pariter cum illo in piam operationem influens:

influens: ergo non prædeterminat phyſice liberum arbitrium ad conſenſum. Id enim, quod habet vim phyſice prædeterminandi aliquam potentiam ad ſuam operationem, oportet, quod immediate influat in ipſam potentiam, & eius determinationem præueniat.

In confirmationem eiuſdem ſententiæ proferunt omnia argumenta diſp. 22. 23. & 24. propoſita, quibus probare nituntur, Deum, vt eſt auctor naturæ, neque decreto extrinſeco ſuæ voluntatis, neque auxilio intrinſeco, ſeu motione inhærente prædeterminare phyſice voluntatem ad liberos actus bonos ſuæ naturæ proportionatos, neque ad actum peccati, inquantum actus eſt. Ex ijs quippe fundamentis deducunt, Deum, vt eſt auctor gratiæ, non prædeterminare phyſice eamdem voluntatem ad ſupernaturales actus. Et inter alia ſæpius inculcant argumentum illud, pluries in ſuperioribus repetitum: nã per phyſicam prædeterminationẽ tollitur indifferentia, quæ eſt de eſſentia libertatis, ac per conſequens de medio, tollit ipſam libertatem, ſaltem, quantum ad vſum actualem illius.

M. Fr. Petrus de Lorca Complutenſis 1. 2. diſp. 20. de gratia mẽbro 1. pag. 673.

Secunda ſententia eſt aliorum Theologorum, qui mediam quamdam viã ſequuntur. Dicũt enim, quod Deus efficaci phyſica motione prædeterminat voluntatem ad aliquos actus ſupranaturales, videlicet ad actum pium, quo infidelis ad fidẽ, & peccator ad Deum conuertitur, & ſimiliter vt perſeueret vſque in finẽ, & hac ratione efficit, vt operemur, ſalua, & illæſa libertate. Quam ſententiam ſentiunt eſſe S. Thomæ, atque indubitatam doctrinam. Addunt tamen, eſſe poſſibile, & ſæpe contingere, vt auxilium efficax ſit aliquod motiuũ morale intus, & extra à Deo propoſitum, & eius protectio, & gubernatio: nec eſſe neceſſarium, vt ſemper Deus phyſica motione præueniat voluntatem, eam efficaciter ad ſingulos actus etiam ſupernaturales prædeterminando. Probant ſuam ſententiam, ſequentibus argumentis. Vnde fit in ordine

Nonum argumentum. Quia nec S. Auguſt. nec S. Thom. vnquam docuerunt, voluntatem creatã indigere prȩuia Dei motione prædeterminante ad omnes actus, nedum naturales, ſed neque etiam ſupernaturales, ſed potius pluribus in locis nõ obſcure inſinuant contrarium: ergo. antecedens probatur: nam S. Thom. 1. 2. q. 9. art. 6. ad 3. inquit, *quod Deus mouet voluntatem hominis, ſicut vniuerſalis motor ad vniuerſale obiectum voluntatis, quod eſt bonum, & ſine hac vniuerſali motione homo non poteſt aliquid velle: ſed homo per rationem determinat ſeipſum ad volendum hoc, vel illud, quod eſt vere bonum, vel apparens bonum; quamuis interdum Deus moueat aliquos ad aliquid determinate volendum, ſicut in his, quos mouet per gratiam.* Ecce, determinationẽ ad particularia obiecta ab ipſa voluntate ex iudicio rationis, à Deo vniuerſim eſſe negatur. Nec enim poteſt dici, hanc determinationem volũtatis eſſe prius à Deo, quia ſubdit, Deũ aliquando determinare ad aliquid determinate volendum: quod ergo aliquando dicit fieri, negat ſemper eſſe neceſſariũ, ſecus non erat, quare diceret aliquando à Deo fieri, ſi ſemper fit, & à voluntate, niſi, Deo præueniente, fieri non poteſt.

Confirmant hoc ipſum auctoritate Caietani, & Conrandi: nam Caietanus ita præallegatũm locum S. Thomæ interpretatur, vt aſſerat, illã vniuerſalem motionem, quam S. Thomas neceſſariam docet, eſſe motionem ad quemdam actum volitionis boni in communi, qui prȩcedit omnem actum voluntatis, quo actu ſuppoſito, voluntas ad particulares actus à ſeipſa, & non à Deo determinatur. An hæc interpretatio vera ſit, quoad illum actum priorem volitionis boni in communi, prima ſec. diſcuti ſolet, & nihil refert, ſatis eſt Caiet. auctoritate confirmaſſe, non eſſe neceſſariũ, vt voluntas ad omnem actum determinetur à Deo. Conradus vero, exponens eamdem ſolutionem, inter alia profert hæc verba: *Si aliquem Deus determinate ad bonum mouet, non eſt generale, ſed gratuitum.*

Decimo id probant auctoritate Sancti Thomæ 1. 2. q. 10. art. 4. vbi ait: *Sic Deus mouet voluntatem, quod non ex neceſſitate ad vnum determinat.* Et quæſt. 80. art. 1. ad tertium, ait, *quod Deus eſt vniuerſale principium omnis motus interioris humani, ſed quod homo determinetur ad malum, hoc directe quidem eſt à voluntate humana, & indirecte à diabolo per modum ſuadentis, vel appetibilis proponentis.*

Vndecimo arguunt rationibus, quas in

in diſputationibus 22. & 23. tetigimus, & ideo ſatis erit in præſenti eas innuere. Et prima ratio eſt: nam ſequeretur, Deum prædeterminare voluntatem ad actum peccati, inquantum actus, & ens eſt. Secunda, quia ſi neceſſarium eſt, Deum inchoare omnem actionem voluntatis, ſuperflua, & otioſa eſſet omnis cauſa moralis ad determinationem voluntatis, nempe cauſæ conſulentes, præcipientes, ſuadentes, comminantes, & ſiquæ ſunt aliæ. Etenim ſi expectanda eſt diuina præmotio, quæcumque cauſæ morales voluntati applicentur, nihil agent ad eius determinationem, quia licet multæ interueniant, id ſolum fiet, ad quod Deus mouerit, & determinauerit, quod æque fieret ipſis abſentibus.

Duodecimo id ſpecialiter probant de actibus ſupernaturalibus. Nam ſententia, quæ aſſerit prædictum auxilium efficax præmouens, & prædeterminans liberum arbitrium ad quamlibet piam, & ſupernaturalem operationem, nullum fundamentum habet in doctrina Patrum, & definitionibus Eccleſiæ. Etenim, quandocumque Patres, & Concilia agunt de neceſſitate gratiæ ad opera pietatis, nullam aliam rationem aſſignant, propter quam natura non ſufficiat, & gratia requiratur, quàm læſionem liberi arbitrij poſt peccatum, & multiplices occaſiones peccandi, quæ hominem impugnant ob appetitus rebellionem, & tentationes diaboli, & mundi illecebras, vt patet ex epiſtolis Innocentij, Zoſimi, & Cæleſtini, ſæpius allegatis, & Concilijs Milleuitano, & Arauſicano, & ex Auguſtino frequenter: numquam tamen dixerunt, ideo gratiam eſſe neceſſariam, quia creatura pendet à Creatore in omni ſua operatione, vt ab eo præmoueri, & prædeterminari debeat: nec huius rationis aliquod veſtigium apud eos inuenitur.

Decimotertio argumentatur: nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, quod nullum ſit auxilium vere ſufficiens in eo, qui non habet in ſe auxilium efficax: nam ſi cauſa ſecunda operari non poteſt actus ſupernaturales, niſi à Deo efficaciter moueatur, & prædeterminetur, quidquid aliud abſque hac motione conferatur, non erit ſufficiens, ſiquidem nõ habet totũ id, quod requiritur ad pie operandum.

Tertia ſententia eſt Thomiſtarum, quam ego exiſtimo eſſe expreſſam Sanctorum Auguſtini, & Thomæ. Pro cuius explicatione ſupponendum eſt, liberum arbitrium creatum indigere duplici motione, vt actualiter operetur. Altera ſe tenet ex parte obiecti, & finis: nam vt 1. 2. q. 1. artic. 1. & 2. docet Sanctus Thomas, propriũ eſt naturæ rationalis agere propter finem, ſe mouendo in ipſum finem. Vnde oportet, vt ab ipſo fine præconcepto moueatur, & determinetur ad determinatum effectum producendum: alias enim non produceret potius iſtam actionem, quàm illam. Altera vero motio ſe tenet ex parte potentiæ, qua videlicet mouetur à Deo vere efficienter, & applicatur ad operandum: tum quia, cum ſit in potentia ad operandum hoc, vel illud, vel etiam ad non operandum, oportet, quod ex parte potentiæ moueatur, & reducatur in actum à Deo, qui eſt purus actus: tum etiam propter alias rationes diſput. 18. 22. & 23. à nobis adductas. Prima motio communiter dici ſolet motio moralis, quia, licet in ſeipſa ſit aliquid reale, & phyſicum, tamen non mouet potentiam efficienter ad actum liberum, ſed ſolum per modum ſuadentis. Secunda vero motio dicitur phyſica: nam Deus per illam phyſice, ſeu vere efficienter mouet, & applicat liberum arbitrium ad operandum, vt diſputatione 23. dictum eſt. Vtramque motionem ſtatuit S. Thomas quæſtione 3. de malo, art. 3. in corpore, & 1. parte, quæſt. 106. art. 2. & quæſt. 111. art. 2. Vnde idem Sanctus Doctor 1. 2. quæſtione 9. poſtquam in art. 1. explicuit, qualiter voluntas moueatur à fine, ſtatim in ar. 4. explicat, qualiter ex parte potentiæ moueatur à Deo, vt à cauſa efficiente. Sit ergo VI.

Voluntas ad operãdum indiget motione ex parte finis, & ex parte potentiæ.

Prima concluſio. Prædeterminatio moralis, quæ ſe tenet ex parte obiecti, & finis, eſt neceſſaria ad ſupernaturales actus eliciendos. Hæc concluſio potius explicatione indiget, quàm probatione. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, hanc prędeterminationem moralem fieri poſſe, vel per ſuaſionem, quæ moraliter loquendo inducat effectum; vel per propoſitionem, etiam internam, obiecti ita conuenientis, vt delectatione ſua ipſam voluntatem ad ſe trahat, iuxta illud, quod dicit S. Auguſtinus: *Si poeta dicere licuit:*

Prædeterminatio moralis eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſaria.

Trahit

Aug. tract. 26. in Ioannem.

Trahit ſua quemque voluptas non neceſſitas, ſed voluptas; non obligatio, ſed delectatio: quanto fortius nos dicere debemus, trahi hominem ad Chriſtum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur iuſtitia, delectatur ſempiterna vita, quod totus Chriſtus eſt? & infra: *Ramum viridem oſtendis oui, & trahis illam: nuces puero demonſtrantur, & trahitur: & quod currit, trahitur, amando trahitur; ſine læſione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur. Si ergo iſta, quæ inter delicias, & voluptates terrenas reuelantur amantibus, trahunt: quoniam verum eſt: Trahit ſua quemque voluptas, non trahet reuelatus Chriſtus à Patre?* Idem proſequitur lib. de ſpiritu, & littera, cap. 34. lib. 83. quæſt. & libro 1. ad Simplicianum quæſt. 2. cuius verba adduximus diſputatione 75. num. 1. & 2. Præterea etiam in eadem quæſt. 2. ad Simplicianum, circa finem ait: *Quis poteſt credere, niſi aliqua vocatione, hoc eſt aliqua rerum teſtificatione, tangatur? Quis habet in poteſtate, tali viſo attingi mentem ſuam, quo eius voluntas moueatur ad fidem? Quis autem animo amplectitur aliquid, quod eum non delectat? Aut quis habet poteſtatem, vt vel occurrat, quod eum delectare poſſit, vel delectet, cum occurrerit? Cum ergo nos ea delectant, quibus proficiamus ad* Deum; *inſpiratur hoc, & prebetur, gratia Dei.* Et paulo inferius: *Voluntas ipſa, niſi aliquid occurrerit, quod delectet, atque inuitet animum, moueri nullo modo poteſt. Hoc autem, vt occurrat, non eſt in hominis poteſtate. Quid volebat* Saulus, *niſi vt inuaderet, & traheret, vinciret, & necaret Chriſtianos? Quàm rabida voluntas, quàm furioſa, quàm cæca, qui tamen vna deſuper voce proſtratus, occurrente vtique tali viſo, quo mens illa, & voluntas, refracta ſæuitia, retorqueretur, & corrigeretur ad fidem, repente ex Euangelij mirabili perſequutore, mirabilior prædicator effectus eſt.* Quibus verbis non obſcure docet, prædeterminationem moralem, quæ fit per delectationem, & conuenientiam obiecti propoſiti, neceſſariam eſſe, vt homo de facto ad Deum conuertatur, & pie operetur.

Idem probat Sanctus Proſper multis locis Scripturæ, præſertim ex illo Ioannis 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum,* vt patet ex verbis illius diſputationis 75. numero 1. inductis. Nec tamen ex ijs licet colligere, efficaciã auxilij præuenientis gratiæ conſiſtere ſecundum Auguſtinum, & Proſperum in ſola motione, & tractione morali: licet enim eiuſmodi motio præſupponatur ad efficaciam phyſicam, qua Deus vere efficienter facit, vt faciamus, tamen ſola prædeterminatio, vel motio moralis nõ inducit infallibiliter effectum iuxta ſententiam Sancti Auguſtini, & S. Proſperi, niſi, vt coniuncta cum efficacia, ſeu præmotione phyſica, vt diſputatione 83. numero ſeptimo, & ſequentibus oſtenſum eſt. Solet etiam Deus mouere, & prædeterminare moraliter liberum arbitrium ad conuerſionem, vel obſeruantiam mandatorum per timorem pœnarum, præſertim inferni, quarum conſideratio vehementer ſolet imperfectos mouere, vt declinent à malo, & faciant bonum. Demum aliquando alijs diuerſis modis fieri conſueuit eiuſmodi prędeterminatio moralis, quæ prærequiritur, vt liberum arbitrium ſe moueat ad recte operandum.

S. Proſper lib. con. Collatorem c. 14.

His ſuppoſitis probatur concluſio ex dictis: quia, vt ex locis Sancti Thomæ inductis conſtat, quòd voluntas ad operandum indiget determinari à fine præconcepto. Sed hæc prædeterminatio eſt moralis: quia fit per modum ſuaſionis, & propoſitionis obiecti conuenientis: ergo ad ſingulos actus neceſſaria eſt prædeterminatio moralis.

Secundo probatur: nam, vt diſputatione 88. concluſione prima, & ſecunda oſtenſum eſt, etiam in homine iuſtificato, præter virtutes infuſas, eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſarium ſpeciale auxilium gratiæ excitantis, ſed eiuſmodi auxilium mouet, & prædeterminat moraliter liberum arbitrium, vt pie operetur: nam prædeterminatio moralis eſt, quæ fit ſuaſione, & propoſitione obiecti conuenientis, quo allicitur, & quaſi inuitatur liberum arbitrium ad proſequendum illud bonum, conſtat autem id fieri per gratiam excitantem: ergo.

Secunda concluſio. Datur de facto auxilium efficax phyſice prædeterminans liberum arbitrium ad actus ſupernaturales. Iſtam concluſionem ſtatuunt aſſertores ſecundæ ſententiæ, & illam admittunt aliqui ex auctoribus primę, aſſerentes, eiuſmodi auxilium collatũ fuiſſe ad maiorem

Digitized by Google

abundantiā quibuſdam Sanctis eximijs: illud tamē non eſſe ſimpliciter neceſſarium ad opera ſupernaturalia producenda. Hoc ſecūdum impugnandum erit in ſeq. concluſ. nunc autem probatur primum: Nam anima Chriſti Domini erat phyſice prædeterminata ad bonum, quia peccare non poterat, vel à bono deficere; ſimiliter etiā anima Beatiſſimæ Virginis, ſaltem in illis actionibus, quæ opus Redemptionis noſtræ concernebant, vt cum dixit: *Ecce Ancilla Domini; fiat mihi ſecundum verbum tuum*, & ſimilibus, prædeterminabatur per auxilium gratiæ ad eoſdem actus eliciendos: alias ordo diuinæ prouidentiæ circa ſalutē generis humani potuiſſet per contrariam Virginis voluntatem impediri, vel caſſari, quod eſt impoſſibile, vt ex ſupradictis conſtat: ergo, &c.

Chriſti Domini anima erat prædeterminata ad bonū, ſalua eius libertate.

Luc. 1.

VII. Confirmatur. Conuerſio Apoſtoli Pauli, cum fuerit miraculoſa, atque in vnico inſtanti completa, vt 1.2.q.112.art.2.ad 2.docet S.Thom. per phyſicam prædeterminationem gratiæ, qua ex perſequutore factus eſt vas electionis, conſummata eſt: quod innuere videntur verba illa Act. 9. *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare*, ac ſi diceretur: Quantumuis libero arbitrio efficaciſſimæ Dei vocationi coneris reſiſtere, fruſtra niteris, & nihil efficies; nam per gratiam Dei, in bono firmaberis. Idem argumentum poteſt confici de confirmatis in gratia: qui per dona ſupernaturalia ita firmantur in bono, vt ab eo excidere nequeant, ſicut de fide Petri docet Auguſtinus lib. de corrept. & gratia, cap. 8. & c. 12. loquens de dono perſeuerantiæ, inquit: *Nūc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædeſtinatis, non tantum tale adiutorium perſeuerantiæ datur; ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur, non ſolum, vt ſine iſto dono perſeuerantiæ eſſe non poſſint; verum etiam, vt per hoc donum non niſi perſeuerantes ſint.* Id autem non efficeret donum perſeuerantiæ, vel confirmationis in gratia, niſi haberet vim prædeterminandi phyſice voluntatem ad bonum: nam, vt ait Auguſtinus: *Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate, propter elationem reprimendā, perfici virtutem oportebat, ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei, ſine quo perſeuerare non poſſent, maneret, ſi vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellent; inter tot, & tantas tentationes, infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet; & ideo perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut non ita vellent in infirmitate voluntatis, vt poſſent.* ergo dicendum eſt, per huiuſmodi dona phyſice prædeterminari voluntatem noſtram ad proſequendum bonum, & tenendum. Hæc concluſio patebit amplius concluſ. ſeq.

S. Pauli cōuerſio fuit miraculoſa.

Aug. lib. de corrept. & gratia. c. 8. Eod. lib. c. 12.

Eod. c. 12.

VIII. Tertia concluſio. Auxilium gratiæ, phyſice prædeterminans liberum arbitriū ad bonum exequendum, eſt ſimpliciter neceſſarium ad ſingulos actus ſupernaturales eliciendos, ita videlicet, vt nūquam de facto voluntas creata producat aliquē actum ſupernaturalem, niſi auxilio efficaci præmoueatur phyſice, & prædeterminetur ad eumdem actum efficiendum. Concluſio eſt directe contra auctores ſuperius allegatos, ſed probatur

Auxiliū efficax prædeterminans lib. arb. ad bonū, eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſariū.

Primo: nam præter habitus infuſos, eſt ad ſingulos actus ſimpliciter neceſſarium auxilium ſpeciale gratiæ adiuuantis, vt diſputatione 88. concluſ. 3. oſtenſum eſt; ſed huiuſmodi auxilium phyſice prædeterminat liberum arbitrium ad cooperandum gratiæ Dei: ergo ad ſingulos actus eſt ſimpliciter neceſſarium auxilium phyſice prædeterminans. Minor probatur: nam auxilium gratiæ adiuuantis præuenit ordine naturæ, & cauſalitatis liberam cooperationem arbitrij, eſtq. immediatus Dei influxus in ipſum arbitrium, vt in cauſā, applicans illud ad operandum, ſicut in diſput. 18. 22. & 23. oſtenſum eſt: ergo ad ſingulos actus eſt neceſſariū auxilium gratiæ, phyſice prædeterminans voluntatem noſtram ad conſenſum. Probatur conſequentia: nam auxilium, quo Deus influit immediate in voluntatem, vt in cauſam, eam applicando, vt operetur, eſt auxilium phyſice illam prædeterminans ad operandum.

Secundo. Auxiliū illud, per quod Deus non ſolum ſuadendo, alliciendo, inuitando, vel aliter etiam interius moraliter attrahendo, ſed vere efficienter, & efficaciter facit nos operari, phyſice prædeterminat liberum arbitriū ad cooperandum: nam prædeterminare, vt ex ſupradictis patet, nihil aliud eſt, quam efficere, vt ipſum arbitrium ſe determinet: ſicut prēmouere phyſice liberum arbitriū nihil aliud eſt, quàm motione inhærente vere efficienter

Digitized by Google

cienter facere, vt ipſum arbitrium ſe moueat. Sed ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſario requiritur auxilium gratiæ efficacis, per quod Deus non ſolum ſuadendo, alliciendo, inuitando, vel aliter etiam interius moraliter attrahendo, ſed vere efficienter, & efficaciter facit nos operari, vt diſput.86. oſtenſum eſt: ergo ad ſingulos actus ſupernaturales eſt neceſſarium auxilium gratiæ phyſice prædeterminans liberum arbitrium ad operandum.

Tertio. Auxilium, quod non ſubditur, quantum ad vſum poteſtati noſtri arbitrij, ſicuti ſubiacent habitus, quibus vtimur, cum volumus, ſed potius ſubijcit ſibi ipſum arbitriū, & obediens efficit; phyſice illud prædeterminat ad operandum; ſed auxilium efficax diuinæ gratiæ non ſubditur, quantum ad vſum poteſtati noſtri arbitrij, ſicut ſubijciuntur habitus, ſed potius ſubijcit ſibi ipſum arbitrium, & humanam voluntatem obſequentem facit, vt ex præmiſſis in diſput.87. liquido conſtat: ergo auxilium efficax gratiæ phyſice prædeterminat liberum arbitrium ad operandum: cum ergo ad ſingulos actus ſupernaturales ſit neceſſarium ſimpliciter auxilium efficax gratiæ præuenientis; relinquitur, quod ad eoſdem actus ſit neceſſarium ſimpliciter auxilium phyſice prædeterminans liberum arbitrium ad cooperandum.

IX. Quarto. Auxilium, quod eſt efficax de ſe, independenter ex libera cooperatione arbitrij, phyſice illud prædeterminat ad operandum: nam, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ; idem eſt, auxilium eſſe efficax de ſe, & eſſe phyſice prædeterminans; ſed auxilium præoperantis gratiæ eſt efficax de ſe independenter ex libera cooperatione arbitrij, vt diſput. præcedenti oſtenſum eſt; igitur phyſice prædeterminat liberū arbitrium ad conſenſum. Cum ergo ad ſingulos actus ſupernaturales ſit neceſſarium auxilium præoperantis gratiæ, vt ex præmiſſis in diſput. 88. conſtat, relinquitur, ad ſingulos actus ſupernaturales eſſe neceſſarium auxilium efficax phyſice prædeterminans noſtram voluntatem ad conſenſum.

V. Quinto. Impoſſibile eſt, quod auxilium inhærens libero arbitrio ex ſola reali, & intrinſeca virtute, quam habet, vt venit à Deo, excluſa ſcientia media, inducat certo, & infallibiliter conſenſum, niſi habeat virtutem phyſice prædeterminandi voluntatem ad eumdem conſenſum eliciendū: etenim ſecluſa determinatione phyſica, & præſcientia conſenſus futuri ex hypotheſi, quòd liberum arbitrium conſtituatur in talibus circumſtantijs, non eſt aliquod fundamentum, cui certitudo, & infallibilitas futuri conſenſus inniti poſſit, vt ſupradictum eſt; ſed auxilium efficax præoperantis gratiæ ex ſua virtute reali, & intrinſeca, quam habet, vt venit à Deo, excluſa ſcientia media, inducit certo, & infallibiliter conſenſum voluntatis: nam illa ſcientia media admittenda non eſt, vt ex præmiſſis in diſput. 7. conſtat, ac per conſequens in illa fundari non poteſt infallibilitas futuri conſenſus arbitrij: ergo auxilium efficax habet virtutem phyſice prædeterminandi voluntatem ad conſenſum eliciendum.

Confirmatur. Nam diuina prouidentia, & prędeſtinatio, quantum ad exequutionem effectus intenti, eſt certa, & infallibilis certitudinę ordinis, & cauſalitatis mediorum, vt ex ſupradictis patet: ergo media, & auxilia efficacia, quibus hæc infallibilitas innititur, habent virtutē phyſice prædeterminandi voluntatē ad conſenſum, quem Deus vult produci ab homine. *Diſput. 30. 31. 32. & 41.*

Confirmatur ſecundo. Illud auxilium, cum quo non poteſt ſimul ſtare in libero arbitrio diſſenſus, phyſice prædeterminat liberum arbit. ad conſenſum, vt fatentur auctores oppoſitæ ſententiæ: ſed cum auxilio efficaci præoperantis gratiæ non poteſt ſimul ſtare diſſenſus arbitrij, vt ex præmiſſis conſtat, & patebit amplius diſp. 92. & duabus ſequentibus: ergo eiuſmodi auxilium, quod ad ſingulos actus neceſſarium eſt, phyſice prædeterminat liberum arbitrium ad conſenſum.

Denique probari poteſt eadem concluſio locis Scripturæ, Conciliorum, & Sanctorum Patrum, præſertim Auguſtini, & Thomæ, quorum teſtimonia diſp.18.22. & duabus ſequentibus adducta ſunt, & præſertim ex lib. de correptione, & gratia, cap. 2. & alijs in locis adductis diſp. 18. num.16. in quibus aſſerit, quod qui filij Dei ſunt *aguntur, vt agant:* quod quidem non ſit abſque præuia motione prædeterminante

minante ad agendum: nam Auguſtinus, loquitur de motione, ad quam ſequitur effectus, vt patet ex verbis illis: *Agis, & ageris, & tunc bene agis, ſi ab eo agaris: Spiritus enim Dei, qui te agit, agentibus adiutor eſt.* His addo alium ſpecialem locum S. Auguſtini in lib. de geſtis Pelagij contra aduerſarios gratiæ Domini noſtri Ieſu Chriſti, ad ſanctum Aurelium Epiſcopum. Hunc librum inter ſuos refert idem Auguſt. lib. 2. retractationum, c. 47. ſed non extare putabatur, vt doctores Lobanienſes adnotarunt in calce lib. de natura, & gratia. Poſtmodum vero repertus eſt manu ſcriptus in Bibliotheca S. Bartholomæi Feſulanæ diœceſis Ordinis Canonicorũ Regularium Lateranenſium, cuius copia Romæ ad manus meas peruenit: Igitur in c. 3. eiuſdem libri, explicans illud Apoſtoli: *Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei*, & Pelagium impugnans, cõtendentem, omnes voluntate propria regi, ſic loquitur: *Nam proculdubio plus eſt agi, quam regi. Qui enim regitur, aliquid agit, & à Deo regitur, vt recte agat. Qui enim agitur, agere aliquid ipſe vix intelligitur: & tamen tantum præſtat voluntatibus noſtris gratia Saluatoris, vt non dubitet Apoſtolus dicere: Quotquot ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei: nec aliquid in nobis libera voluntas, melius agere poteſt, quàm, vt illi ſe agendã cõmendet, qui male agere non poteſt: & hoc cum fecerit, ab illo ſe, vt faceret, adiutam non dubitet, cui dicitur in Pſalmo: Deus meus, miſericordia eius præueniet me.* Et infra explicãs illud: *Inuocaui, & venit in me ſpiritus ſapientiæ*; ait: *Hoc enim ſpiritu, non viribus propriæ voluntatis reguntur, & aguntur, qui filij Dei ſunt.* Sentit ergo Auguſt. Deum per gratiam adiuuantem, præmouere, & prædeterminare efficienter noſtram voluntatem ad ſingulos actus ſupernaturales. Quod etiam lib. de correptione, & gratia, c. 8. confirmat, loquens de fide Petri, pro qua Chriſtus Dominus, ne deficeret, orauit; ſic enim ait: *Quando rogauit ergo, ne fides eius deficeret, quid aliud rogauit, niſi vt haberet in fide liberrimã, fortiſſimã, inuictiſſimam, & perſeuerantiſſimam voluntatem?* Et cap. 11. eiuſdem libri: *Tale quippe erat adiutorium, quod deſereret, cum vellet, & in quo permaneret, ſi vellet, non quo fieret, vt vellet. Hæc eſt prima gratia, quæ data eſt primo Adam: ſed hæc potentior eſt in ſecundo Adã. Prima eſt enim, qua fit, vt habeat homo iuſtitiam, ſi velit: ſecunda ergo plus poteſt, qua etiam fit, vt velit, & tantum velit, tantoq. ardore diligat, vt carnis voluntatem contraria concupiſcentem voluntate ſpiritus vincat.* Et cap. 12. *Subuentum eſt igitur infirmitati voluntatis humanæ; vt diuina gratia indeclinabiliter, & inſeparabiliter ageretur: & ideo quamuis infirma, non tamen deficeret, neque aduerſitate aliqua vinceretur.* Certe hæc, & alia, quæ de gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti dicit Auguſt. quamplurima, non competunt præuenienti gratiæ excitanti dumtaxat, aut moraliter ſuadenti. Hæc enim ſola non eſt gratia potentior, quàm gratia Adæ collata: neque illa ſola tribuit vires efficaciſſimas, nec facit, vt voluntas noſtra inuictiſſime, indeclinabiliter, & inſuperabiliter operetur bonũ; quę tamen omnia competunt auxilio efficaci præoperantis gratiæ, phyſice præmouenti, & applicanti voluntatem noſtram ad pie operandum: ergo ſecundum Auguſtinũ eiuſmodi auxilium eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſarium. Vnde Auguſt. lib. de gratia Chriſti, c. 23. ait: *Magnum profecto adiutorium Diuinæ gratiæ, vt cor noſtrum, quo voluerit Deus, ipſe declinet.* Sed declinare cor eſt illud determinare, vt operetur, quod Deus voluerit: ergo, &c.

Aug. ſerm. 36. de verbis Apoſtoli poſt medium.

Pſalm. 58.

Sapien. 7.

Vltimo probatur noſtra concluſio contra auctores ſecundæ ſententiæ. Ipſi enim fatentur auxilium efficax præueniens (& loquuntur de auxilio efficaci prædeterminante) requiri, vt homo conuertatur ab infidelitate ad fidem, & vt conuertatur à peccato ad iuſtitiam, & vt in bono vſq. in finem perſeueret: adeo vt illis ſolis contingat, hos effectus aſſequi, qui hoc auxilio præuenti fuerint; & non alijs. Quod probant ex illo Ioan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum.* Et Ioan. 10. *Propterea vos non creditis, quia non eſtis de ouibus meis.* Et 2. Theſ. 3. *quia non omnium eſt fides.* Et de pœnitentia dicitur 2. ad Timoth. 2. *Nequando det illis Deus pœnitentiam, & reſipiſcant à diaboli laqueis.* Hierem. 31. *Conuerte me Domine ad te, & conuertar, poſtquam enim conuertiſti me, egi pœnitentiam.* Et de perſeuerantia dicitur in Conc. Trident. ſeſſ. 6. cap. 13. quod *aliunde haberi non poteſt, niſi*

Pater Alu ca. vbi ſupra mūro ſecundo.

niſi ab eo, qui potens eſt eum, qui ſtat, ſtatuere. Et idem habetur can. 16. Sed hæc teſtimonia, & alia conſimilia, etiam procedunt eadẽ ratione de omnibus operationibus ſupernaturalibus, præſertim quando ſunt meritoriæ vitæ æternæ: ergo.

Confirmatur: nam Scriptura ſacra in multis locis indiſtinctè, & abſolute affirmat, auxilium efficax præueniens eſſe neceſſarium, etiam in iuſtificatis ad opera pietatis exequenda: dicitur enim Exech. 36. *Ego faciam, vt in præceptis meis ambuletis, &c.* Et ad Philippenſ. 2. *Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Et ad Rom. 9. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis.* Vnde Conc. Arauſicanum can. 9. vniuerſaliter intellexiſſe videtur prædicta teſtimonia, cum ait: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Et can. 20. *Nullum bonum facit homo, quod non Deus præſtet, vt faciat homo.* Hæc autem, & alia conſimilia teſtimonia in confirmationem huius ſententiæ à nobis inducta diſp. 88. num. 5. & ſeqq. intelliguntur de auxilio efficaci præoperantis gratiæ: nam facere, vt faciamus, & operari, vt operemur ad eiuſmodi auxilium pertinet: ergo. Reſpondent auctores ſecundæ ſententiæ, poſſe teſtimonia hæc exponi, ſi intelligamus, ſignificari, neceſſarium eſſe hoc donum ſaltem mediate, quatenus ab eo dependet prima iuſtificatio, & fides, ſine qua non contingeret alicuius boni ſupernaturalis operatio: nõ tamen intelligamus, negari, poſſibile eſſe aliquod bonum ſupernaturale, homine ſemel iuſtificato, abſque ſpeciali efficaci auxilio. Addunt, hanc ſolutionem colligi poſſe ex S. Auguſt. lib. 1. ad Simplicianum, q. 2. vbi agens de conuerſione Latronis dicit: *Conſequerentur enim bona opera eius, ſi percepta gratia, diu inter homines viueret; ſed non præceſſerunt, vt gratiam mereretur*; & infra: *Præcipitur, vt recte viuamus: ſed quis poteſt recte viuere, & operari, niſi iuſtificatus ex fide? præcipitur, vt credamus, &c. Sed quis poteſt credere, niſi aliqua vocatione tangatur?* in quibus verbis, ſemel accepta iuſtificatione, videtur concedere, poſſibilem eſſe bonam operationem. Facile tamen impugnari poteſt hæc ſolutio, & explicatio: nam eadem ratione poſſet quis loca Scripturę, & Conciliorum, in quibus aſſeritur, eſſe neceſſarium ſpeciale auxilium, ſeu donũ ad perſeuerandũ vſque in finem, explicare, quod ſit neceſſarium mediate, quatenus videlicet prima iuſtificatio dependet ab auxilio ſpeciali præuenientis gratiæ efficacis, & ſimiliter fides, ſine qua non contingeret alicui perſeuerãtia vſque in finem, quod tamen admitti non poteſt.

Solutio. / *Cõfutatio* (marginal notes)

AD primum argumentum reſpondetur, gratiam excitantem eſſe in ſuo ordine ſufficientem gratiam, etiam ſi non prædeterminet efficaciter liberum arbitrium ad conſenſum: nã eiuſmodi prædeterminatio non eſt neceſſaria, vt quis reuera poſſit conuerti, vel pie operari, ſed vt de facto conuertatur, vel pie operetur, ſicut de auxilio phyſice prædeterminante dictum eſt. Et per hæc patet ad confirmationem. *Diſp. 23.* Addimus præterea, quod, licet homo aliquando non habeat excitationem, quæ illum moraliter prædeterminet ad pie operandum, nihilominus quamdiu eſt inuia, poteſt eã habere, ſicut de prædeterminatione phyſica ſuperius dictum eſt.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, voluntatem creatam numquam elicere actum ſuæ naturæ proportionatum, niſi prædeterminetur moraliter ab obiecto, vel proponente obiectum, vt delectabile, & conueniens eidem voluntati: idq. propter rationes ſuperius adductas, quæ non ſolum procedunt de actibus ſupernaturalibus, ſed etiam naturalibus; cum in vtriſque, vt voluntas operetur, neceſſarium ſit, quod appareat in obiecto aliquid eam delectans, alliciens, & trahens, vt obiectum illud proſequatur: quod vtique abſque morali determinatione nõ fit. *Voluntas mouetur ab obiecto.*

Ad tertium, negatur conſequentia, & ratio diſcriminis eſt: nam, vt docet S. Thom. 1. p. q. 20. ar. 2. in corp. voluntas noſtra non eſt cauſa bonitatis rerum, ſed ab ea mouetur, ſicut ab obiecto. Voluntas autem diuina non mouetur à bonitate quæ præſupponatur in obiecto creato: ſed eam cauſat per actum amoris, & ideo non oportet, quod voluntas Dei prædeterminetur moraliter ab ipſo obiecto, vt habeat actum amoris circa illud, quod tamen requiritur in voluntate creata. Eſt & alia differentia: nam voluntas diuina eſt purus actus habens libertatem per eſſentiam: vnde non oportet, quod phyſice, vel *Voluntas creata præſupponit bonitatem obiecti, nõ autem voluntas diuina.* *Voluntas diuina eſt purus actus, non autem voluntas humana.*

Digitized by Google

ce, vel moraliter prædeterminetur ab alio; ſed ipſa voluntas diuina ſe determinat ad obiectum, ad quod habet habitudinem non neceſſariam, vt 1.p. q.19. ar. 3. ad 5. dicit S.Thom. Voluntas autem creata non eſt purus actus, ſed habet libertatem participatam, quæ includit aliquid potentialitatis: & ideo, vt exeat in actum, neceſſe eſt, quod præmoueatur,& prædeterminetur phyſice à Deo, & moraliter ab obiecto.

Ad quartum reſpondetur, negando antecedens; vna enim ex cauſis prærequiſitis, vt quis actualiter bene operetur, eſt prædeterminatio moralis, & phyſica, vt dictum eſt, quarum altera phyſice attingit actum, altera vero ſolū moraliter.

XIV. Ad quintum iam ex profeſſo oſtenſum eſt ſupra diſput. 18,22.& 23.qualiter auxilium ſufficiens dicatur,& ſit vere,& realiter ſufficiens ad conuerſionem, vel piam operationem, etiam ſi vltra illud ſit neceſſarium aliud auxilium phyſice prædeterminās,vt homo de facto pie operetur.

Ad ſextum reſpondetur, hoc auxilium efficax eſſe neceſſarium per modum principij,ſeu vltimi complementi actus primi, vt ſupra dictum eſt. Vnde ſine illo datur quidem auxilium ſimpliciter ſufficiens ad conuerſionem,vel piam operationem;non tamen omnibus modis ſufficiens, vt diſp. 23. num.32. explicatum eſt. *Diſput.18. & 19.*

Ad ſeptimum reſpondetur, quod, vt diſp.112. patebit, Deus tribuit omnibus pro loco, & tempore auxilium ſufficiens, quo bene operari poſſint, & ſimul offert auxilium efficax,quo actualiter bene operetur,ſed ex eorum culpa procedit,quod tale auxilium efficax nō recipiant:& ideo voluntati eorum tribuendum eſt, quod piam operationem non eliciant; de quo plura diximus diſput. 18. & 23.

Ad octauum reſpondetur, ſolam gratiam excitantem non prædeterminare phyſice liberum arbitrium ad conſenſum, vt argumentum factum euidenter probat, ſed id efficit gratia adiuuans,quę gratiam phyſice operantē, & cooperantem includit. Et ad impugnationem dicēdum,gratiam operantem non eſſe confundendam cum gratia excitante: nam ab ea realiter diſtinguitur, vt ſupra oſtenſum eſt. Ad id vero,quod obijcitur de gratia adiuuante, ſeu cooperante, dicendum eſt,huiuſmodi gratiam,inquantum cooperans eſt, eſſe præuenientem liberum influxum noſtri arbitrij, vt diſput.82. dictum eſt. Vnde bene poteſt phyſice liberum arbitrium ad conſenſum prædeterminare.

Ad alia argumenta, quæ ibidem inſinuantur, ad ea præſertim, quæ contendunt per phyſicam prædeterminationem deſtrui libertatem arbitrij, ſeu indifferentiam, quæ eſt de eſſentia eiuſdem libertatis, iā in ſuperioribus diſputationibus ſufficienter, vt arbitror, reſponſum eſt, & in ſequentibus amplius de eodem argumento dicentur plura, inter explicandam definitionem liberi arbitrij. *Diſput.22. & 23.* *Diſp. 115. & 116.*

Ad nonum argumentum factum pro ſecunda ſententia reſpondetur facile per ea, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, Sanctos Auguſtinum, & Thomam ſatis aperte docuiſſe, voluntatem creatam, quantumuis per habitum ſupponatur perfecta, indigere præuia Dei motione efficaci ad ſingulos actus bonos præſertim ſupernaturales, vt patet ex locis diſp. 18. & 23.& in hac eadem diſp adductis. Nec alicubi S. Thomas docuit, aut inſinuauit contrarium. & ad locum adductū ex 1.2. q.9.ar.6. ad tertium iam ſupra diſput.22. num.39. reſponſum eſt, & nunc breuiter dicimus, quod cū S. Doctor inquit,quod interdū Deus mouet aliquos ad aliquid determinate volendum, ſicut in ijs,quos mouet per gratiam,non excludit, ſed potius præſupponit motionem generalem, qua Deus mouet omnes cauſas ſecundas ad ſuas operationes,ſicut alijs in locis docet; & ſolum affirmat, quod Deus auxilio ſpeciali mouet per gratiam liberum arbitrium ad aliquid determinate volendū, quod eſt vere bonum, quæ aſſertio cum ſit doctrinalis,æquiualet vniuerſali, ac ſi diceret,Deum ſemper ſpeciali auxilio mouere ad aliquid determinate volendum eos,quos mouet per gratiam: quo quidē auxilio non mouet ſemper liberum arbitrium,quia videlicet ad opera ordinis naturalis non mouetur liberum arbitrium à Deo auxilio ſpeciali,ſed alia motione generali,quæ communis eſt omnibus cauſis ſecundis, quamuis moueat vnamquamq. conformiter ad eius naturam.

Ad cōfirmationem reſpondetur,quod, quando voluntas mouetur à Deo ad bonum in communi; ita mouetur,quod non ſe mo-

ſe mouet per deliberationem, vt ſupra dictum eſt. Cæterũ comparatione boni particularis, ſeu reſpectu mediorum, & mouetur à Deo, & ſe mouet per deliberationem, & iuxta hanc doctrinam intelligenda ſunt, quæ docent Caietanus, & Conradus.

Ad decimum reſpondetur, verba illa S. Thomæ, ſic Deus mouet voluntatem, quod non ex neceſſitate ad vnum determinat, non eſſe ſic accipienda, quaſi diceret, non eſſe neceſſariũ, quod Deus moueat voluntatem ad alteram partem, vt voluntas operetur, vt innuere videtur argumentum: ſed ſenſus eſt, quod, licet Deus determinet ſua motione voluntatem creatam ad operandum in ſingulis operationibus bonis, non tamen eam determinat ad operandum ex neceſſitate, ſicut determinat cauſas naturales, ſed ad operãdum libere, ſeu cum modo libertatis, ſicut congruit eius naturæ, vt diſp. 22. & 23. oſtenſum eſt. Quæ explicatio clare colligitur ex ipſo contextu totius articuli S. Thomæ, & ex argumento ad quod reſpondet. Ad alium locum ex q. 80. reſpondetur, ſolum probare, quod Deus non moueat, nec determinet voluntatem creatam ad malum: ex hoc tamen non bene infertur, quod eã non moueat efficaci auxilio ad ſingulos actus bonos præſertim ſupernaturales, vt ex ſupradictis conſtat.

Diſp. 24. n. 37.

Ad vndecimum reſpondetur, omnes rationes in eo congeſtas, tactas eſſe iam, & ſolutas in ſuperioribus. Ad primam enim duplicem ſolutionem adhibuimus diſput. 24. Altera eſt admittendo, quod Deus præmoueat phyſica motione ad actum peccati, inquantum actus, & ens eſt, vt ex mente S. Thomæ oſtenſum eſt diſp. eadẽ. Altera ſolutio eſt, ex eo, quod Deus moueat, & prædeterminet voluntatem creatam ad ſingulos actus bonos, præſertim ſupernaturales, non ſequi, quod eam præmoueat ad actus malos, etiam inquantum actus ſunt, vt in eadẽ diſp. 24. n. 37. explicatũ eſt. Ad ſecundam rationẽ reſponſum eſt diſp. 23. n. 33. & ſi aliquid concluderet etiam procederet contra auctores primæ ſententiæ; ipſi enim admittunt, eſſe neceſſariũ auxilium efficax præueniens, & præmouens voluntatem ad aliquos actus ſupernaturales, nempe ad actũ fidei, & contritionis, qua quis reſurgit à peccato, & ad perſeuerandum vſque in finem. Sicut ergo non ſunt otioſæ, aut ſuperfluæ exhortationes, & præcepta comparatione iſtorum actuum, etiam ſi expectanda ſit præmotio Dei efficax, vt voluntas de facto eos eliciat; ita etiam non erunt otioſæ cõparatione aliorum actuum ſupernaturalium, etiam ſi fateamur, expectandam eſſe motionem Dei efficacem, vt liberum arbitrium hominis iam iuſtificati quemlibet illorum producat.

Ad duodecimum argumentũ negatur antecedens. Ad probationem reſpõdetur, quod S. Th. 1. 2. q. 109. ar. 9. in corp. duas rationes aſſignat, propter quas ille, qui iã ſequutus eſt gratiam iuſtificantem, indiget adhuc, quod à Deo moueatur ad recte agendum. *Primo quidẽ ratione generali propter hoc, quod, ſicut ſupra dictum eſt, nulla res creata poteſt in quemcumque actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ. Secundo ratione ſpeciali propter conditionem ſtatus humanæ naturæ, quæ quidem, licet per gratiam ſanetur, quantum ad mentem, remanet tamẽ in ea corruptio, & infectio, quantum ad carnem, per quam ſeruit legi peccati, vt dicitur ad Rom. 7. Remanet etiam quædam ignorantiæ obſcuritas in intellectu, ſecundum quam, vt etiam dicitur Rom. 8. quid oremus, ſicut oportet, neſcimus. Propter varios enim rerum euentus, & quia etiam nos ipſos non perfecte cognoſcimus, non poſſumus ad plenum ſcire, quid nobis expediat, ſecundum illud Sapient. 9. Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentiæ noſtræ. Et ideo neceſſe eſt nobis, vt à Deo dirigamur, & protegamur, qui omnia nouit, & omnia poteſt.* Et licet Sancti Patres, & Cõcilia, dum contra Pelagium ſtatuerũt, eſſe neceſſarium ad recte operandum ſpeciale adiutoriũ gratiæ, aſſignauerint multoties ſecundam rationem, ſæpe etiam aſſignauerũt primam, vt patet ex locis tum in hac diſputatione, tum in diſputatione 18. & 23. inductis.

Art. 2. eiuſdem quæſt.

Ad tertiumdecimum argumentum reſpondetur primo, quod, ſi quid probaret contra noſtram doctrinam, etiam procederet contra auctores primæ ſententiæ: ipſi enim admittunt, eſſe neceſſarium auxilium efficax præmouens liberum arbitrium, vt ab infidelitate ad fidem, & vt à ſtatu peccati ad Deum per pœnitentiam conuertatur: & tamen ipſi non negabunt,

nec

Digitized by Google

nec negãt, dari verum auxilium ſufficiens ad fidem, & ad pœnitentiã, etiam illis, qui non habent in ſe auxiliũ efficax, nec conuertuntur ad Deum per actum fidei, aut contritionis: ergo nullam ſpecialem difficultatem habet argumentum factum in ſententia, quæ aſſerit, auxiliũ efficax præmouens liberum arbitrium eſſe neceſſariũ, etiam in homine iuſtificato ad ſingulos actus ſupernaturales, quæ non procedat in ſententia contraria. Reſpondetur ſecundo, quod auxilium efficax non eſt neceſſarium, vt homo reuera poſſit operari actus ſupernaturales, ſed vt de facto operetur. Vnde, etiamſi homo non recipiat auxilium efficax, quo pie operetur, adhuc ſaluatur in eo verum auxilium ſufficiens, quo reuera poſſit pie operari, ſi velit, vt diſputatione 18. nu. 20. explicatum eſt.

Vnum tamen argumentum reſtat diſſoluendum pro complemento huius, & præcedentis diſputationis, quo aliqui doctores probare nituntur, gratiam efficacem non prædeterminare liberum arbitrium ad conſenſum: nam efficacia eiuſdem auxilij, quamuis non dependeat ex libera cooperatione arbitrij cum gratia præueniente, pendet tamen ex quadam eius diſpoſitione negatiua, hoc eſt ex non reſiſtentia: ergo auxilium efficax nõ prædeterminat vere efficienter liberum arbitrium ad conſenſum. Probatur conſequentia: quoniam auxilium prædeterminans nullam præſupponit in libero arbitrio diſpoſitionem etiam negatiuam, aut non reſiſtentiam, cum ex ſe ſolo habeat ſuperare quamcumque reſiſtentiam, & facere, vt liberum arbitrium infallibiliter conſentiat. Antecedens autem videtur S. Thomæ 3. cont. Gentes, cap. 159. vbi ait, eſſe *in poteſtate liberi arbitrij impedire diuinæ gratiæ receptionem, vel non impedire.* Et ex hoc infert, quod *non immerito in culpam imputatur ei, qui impedimentum præſtat gratiæ receptioni.*

Confirmatur: quia vix ſaluari poteſt arbitrij innata libertas comparatione actuum ſupernaturalium, niſi ex parte arbitrij ſupponatur ad efficaciã gratiæ præuenientis eiuſmodi negatiua diſpoſitio, ſeu non reſiſtentia, qua ſinat ſe à gratia efficaci præmoueri ad conſentiendum.

Hoc argumentum diſſoluendum eſt ex profeſſo diſput. 105. vbi de efficacia doni perſeuerantiæ agendũ eſt. Pro nunc dicimus, efficaciã auxilij nõ pendere ex prædicta diſpoſitione negatiua, ſeu non reſiſtentia arbitrij, nec eam præſupponere ex facultate naturę. Eadem quippe inconuenientia, & forſitan maiora ſequerentur, ſi ſemel admittatur, efficaciã auxilij præuenientis gratiæ pendere ex prædicta diſpoſitione negatiua: quæ, vt ſupra oſtendimus, ſequuntur ex eo, quod aſſeratur, eamdem efficaciam pendere ex poſitiua diſpoſitione, aut libera cooperatione arbitrij cum gratia excitante. Id quod diſput. 105. allegata probandum erit.

Diſputatio XCII.

Vtrum liberum arbitrium motum à Deo auxilio efficaci poſsit in ſenſu compoſito eidem auxilio diſſentire, & non conuerti.

QVIDAM dixerunt, quod, ſtante in homine quocumque auxilio præuenientis gratiæ, ſecundum omnem realem virtutem, & perfectionem, quam habet, vt venit à Deo, poſſit etiam in ſenſu compoſito diſſentire, & non conuerti. Probant hanc ſententiam 1.

Primo ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. vbi dicitur, quod homo libere aſſentitur gratiæ excitanti, atque adiuuanti, ita vt *tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem,* homo aliquid agat, *inſpirationem illã recipiens: quippe qui illam & abijcere poteſt.* Quibus verbis aperte videtur docere, hominem poſſe in ſenſu compoſito abijcere gratiam efficacem. Illa enim verba, *tangente Deo cor hominis,* & illa, *quippe qui illam & abijcere poteſt,* manifeſte loquuntur de inſpiratione, qua actualiter homo tangitur, & mouetur: & hanc dicit poſſe hominem abijcere. Sentit ergo, quod etiam ex ſuppoſitione eiuſdem motionis poſſit homo in ſenſu compoſito diſſentire, illam inſpirationem abijciendo. Et in can. 4. eiuſd. ſeſſ. definitur: *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari, aſſentiendo Deo excitanti, at-*

ti, atque vocanti, quo ad obtinendam iuſtificationis gratiam ſe diſponat, ac præparet; neque poſſe diſſentire, ſi velit, ſed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereq. paſſiue ſe habere; anathema ſit: ergo, ſecundum definitionem Concilij, poſtquam homo excitatus eſt, & motus à Deo, poteſt diſſentire: ergo in ſenſu compoſito, ſuppoſita videlicet motione efficaci, id poteſt.

Confirmatur hoc ex definitione Concil. Senonen. decreto fidei quintodecimo, vbi loquens de auxilio efficaci, quo homo trahitur à Deo, vt iuſtificetur, inquit: *Nec tale eſt* Dei *trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit*, vbi etiam videtur loqui in ſenſu compoſito, & ex ſuppoſitione talis auxilij: quod ex eo patet: nam poſtquam Concilium contra Pelag. docuit, voluntatem indigere gratiæ præuenientis auxilio, vt ſe conuertat in Deum, ſubdit contra Lutherum: *Neque tamen tanta gratiæ neceſſitas libero præiudicat arbitrio, cum illa ſemper ſit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non ſtet ad oſtium, & pulſet, cui ſiquis aperuerit ianuam, intrabit ad illum, & coenabit cum illo: nec denique tale ſit eiuſmodi trahentis* Dei *auxilium, cui reſiſti non poſſit.* Et vt id probet, adducit locum Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti?* Et quod dixit S. Stephanus Iudæis Act. 7. *Vos Spiritui ſancto ſemper reſtitiſtis*. Sentit ergo Concilium, hominem motum auxilio efficaci diſſentire poſſe etiam in ſenſu compoſito eidem auxilio, & actualem diſſenſum ſimul componere cum tota entitate, & virtute intrinſeca eiuſdem auxilij.

II. Secundo. Illa verba, *diſſentire, reſiſtere, abijcere*, quibus vtuntur Concilia, referuntur ad rem præſentem, ideſt ad excitationem actu exiſtentem, cui homo poteſt diſſentire: non enim homo dicitur proprie diſſentire tentationi, qua realiter non tangitur: ergo diſſenſus, de quo Concilium determinat, quod poſſit homo diſſentire motioni Dei, accipitur reſpectu motionis actu exiſtentis in homine: ergo poteſt illi diſſentire in ſenſu compoſito.

Tertio: nam dicere, quod ante conſenſum noſtræ voluntatis ponatur in nobis tale auxilium, & tali auxilio poſito, non poſſint homines diſſentire, ſed neceſſario operari ex ſuppoſitione talis auxilij; eſt dicere, quod ex ſuppoſitione eiuſdem auxilij non operentur libere, atque adeo, quod non habeant vſum libertatis: ergo.

Confirmatur. Si Deus vellet ſua potentia abſoluta neceſſitare voluntatem ad aliquem actum, non alia ratione id faceret, niſi imprimendo illi talem motionem, qua poſita, voluntas non poſſet non operari talem actum: ergo, ſi poſita in homine motione efficaci, voluntas non poteſt diſſentire in ſenſu compoſito; ſequitur, quod neceſſitetur ad conſenſum: hac enim ratione beati neceſſitantur in patria ad amandum Deum, quia poſita viſione beatifica, non poſſunt non diligere Deum: ergo.

Quarto. Vt refert Albertus Pighius Campenſis, hoc fuit expreſſum dogma Caluini; aſſerebat enim, ſuppoſita motione efficaci hominem non poſſe diſſentire. Verba enim Caluini ſunt hæc: *Voluntatem noſtram mouet*, ſcilicet Deus, *non qualiter multis ſæculis traditum eſt, & creditum, vt noſtræ poſtea electionis ſit motioni eius obtemperare, aut refragari, ſed illam efficaciter afficiendo*: ergo ſententia, quæ aſſerit, non poſſe voluntatem diſſentire auxilijs efficacibus in ſenſu compoſito, coincidit, ſaltem in verbis, cum errore Caluini.

Quinto. Concilium aduerſus Lutheranos, & Caluinianos duo definit: alterum eſt, quod liberum arbitrium excitatum, & motum à Deo non ſe habeat mere paſſiue, ſed libere cooperetur motioni diuinæ: alterum vero eſt, quod poſſit diſſentire, ſi velit; ſed primum plane intelligitur in ſenſu compoſito: ergo & ſecundum; alias eſſet æquiuocatio in verbis Conc. quæ habentur in eodem contextu, quod tamen nullatenus eſt admittēdum, quia definitio illa eſſet valde ambigua.

Confirmatur, quia Lutherani, & Caluiniani numquam dixerunt, hominē non poſſe diſſentire diuinæ motioni efficaci in ſenſu diuiſo, ideſt, ſi auferatur motio Dei efficax: ſed loquuti ſunt in ſenſu compoſito, ideſt ſuppoſita motione. Ridiculum enim eſset dicere, eos ſenſiſse, hominem non poſse gratiæ efficaci diſsentire, ſi auferatur gratia efficax à ſubiecto; ſed

Digitized by Google

docuerunt, hominem non poſſe diſsentire gratiæ in ſenſu compoſito, ſuppoſito videlicet, quod per eam gratiam moueatur à Deo: ergo Concil. definiens contra eoſdem hæreticos intelligit, quod poſsit homo diſſentire gratiæ efficaci, etiam in ſenſu compoſito.

III. Sexto. Concilium non potuit definire, hominem poſſe diſſentire gratiæ efficaci in ſenſu diuiſo: ergo ſentit, quod poſsit illi diſſentire in ſenſu compoſito. Antecedens probatur: nam dicere, hominem poſſe diſſentire gratiæ efficaci, in ſenſu diuiſo, ſignificat, hominem poſſe carere motione efficaci, qua ſi careat, diſſentiet. Sed hic ſenſus manifeſtam inuoluit implicationem: nam hoc ipſo, quod aliquis vocatione careat, impoſsibile eſt, quod illi diſſentiat poſitiue, moraliter loquendo.

Confirmatur. Concilium non loquitur de potentia metaphyſica, & remota, ſed de potentia phyſica, & proxima, quæ poteſt moraliter reduci ad actum per libertatem hominis, etiam ſtante motione ipſa efficaci; alias non magis, neque in alio ſenſu eſſet vera hæc propoſitio: Homo poteſt diſſentire auxilio efficaci, quo tangitur: quàm iſta: Homo cæcus poteſt videre: nam etiam in ſenſu diuiſo, hoc eſt, facta diuiſione, & ſeparatione cæcitatis ab homine, non implicat, illum videre.

Septimo. Actus, qui eſt neceſſarius ex ſuppoſitione aliqua antecedente conſenſum liberum noſtræ voluntatis, eſt neceſſarius abſolute, & non liber, vt patet ex doctrina expreſſa Sancti Anſelmi lib. de concord. cap. 1. & lib. 2. cur Deus homo, cap. 17. & 18. vbi diſtinguit duas ſuppoſitiones, vnam antecedentem noſtram voluntatem, alteram conſequentem; & inquit, illam tollere libertatem, quotieſcumque ex eius ſuppoſitione actus eius eſt neceſſarius, non autem ſecundam. Etenim homo libere ſedet, quamuis ex ſuppoſitione, quod ſedeat, neceſſarium ſit, ipſum ſedere: ergo cum ſuppoſitio auxilij efficacis ſit ſuppoſitio antecedens omnino liberum influxum noſtræ voluntatis, vt aſſerit oppoſita ſententia; ſequitur, actum voluntatis, qui eſt neceſſarius ex ſuppoſitione talis auxilij, eſſe abſolute neceſſarium, & non liberum.

Contraria ſententia vera eſt, & de mente Sancti Thomæ, omniumq. doctorum, quos diſputatione 25. adduximus. Pro cuius explicatione ſupponendum primo ex S. Thoma, duplicem eſſe modalem propoſitionem: prima eſt compoſita, quæ alio nomine appellatur modalis de dicto. Secunda eſt diuiſa, quæ ſolet dici modalis de re. Modalis compoſita eſt illa, in qua dictum ſubijcitur, & modus prædicatur, vt Prædeſtinatum damnari, eſt impoſsibile. Modalis autem diuiſa eſt illa, in qua modus interponitur dicto: vt, Sortem impoſsibile eſt currere. Similiter etiã eſt modalis diuiſa, quando modus ſe tenet ex parte verbi, vt: Homo albus poteſt eſſe niger. Hoc fundamentum communiter recipitur ab omnibus dialecticis: illud docet Ferr. 1. contra Gentes, cap. 67. circa finem, Sotus lib. 3. ſummularum, cap. de modalibus. IIII. *Locis cit. diſp. 25. n. 4.* Propoſitio modalis eſt duplex

Secundo notandum eſt, quod formæ importatæ in propoſitione modali per extrema dicti, aliquando ſignificant actũ primum, ſeu potentiam; vt quando dicimus, riſibile eſſe flebile eſt poſsibile: aliquando important actum ſecundum; vt, ſi dicamus, ridentem flere eſt impoſsibile. Quando ergo extrema dicti ſignificant actum ſecundum, ad veritatem modalis compoſitæ de poſsibili ſufficit, vt requiratur, quod vterque actus ſignificatus per extrema dicti, ſit ſimul conpoſsibilis in eodem ſubiecto, pro eodem inſtanti. Etenim hæc propoſitio: Album eſſe nigrum eſt poſsibile; in ſenſu compoſito eſt falſa; quia albedo, & nigredo non poſſunt ſimul compati in eodem ſubiecto. Quãdo autem extrema ſignificant actum primum, ſufficit, & requiritur ad veritatem modalis compoſitę de poſsibili, quod ipſæ potentiæ ſint compoſsibiles in eodem ſubiecto. Vt in hac propoſitione: Riſibile eſſe flebile eſt poſsibile; ad eius veritatem ſufficit, & requiritur, quod potentia ridendi, & potentia flendi poſsint eſſe ſimul in eodem ſubiecto: nec requiritur, quod actus ridendi, & actus flendi ſimul ſint compoſsibiles in eodem.

Quando autem vnũ extremum dicti importat actum primum, alterum vero extremum importat actum ſecundum; tunc ad veritatem modalis compoſitæ de poſsibili ſufficit, & requiritur, quod ille actus

primus,

primus, & actus ſecundus, importati per extrema dicti, ſimul eſſe poſsint in eodẽ: hæc enim propoſitio: Riſibile eſſe album eſt poſſibile; ideo eſt vera, quia potentia ridendi, & albedo ſimul compatiuntur in eodem ſubiecto.

V. Tertio nota, quod propoſitio modalis, ſi vera eſt, eſt neceſſaria; & ſi eſt falſa, eſt impoſſibilis: ita docet Sotus vbi ſupra, & Sanctus Thomas locis diſput. 7. nu. 7. allegatis. Ad veritatem autem modalis affirmatiuæ de poſſibili ſufficit, & requiritur, quod eius de ineſſe, ſit poſſibilis. Verbi gratia, hæc eſt vera: Album currere eſt poſſibile, quia eius de ineſſe, ideſt, album currit, eſt poſſibilis. Ex quo infero, quod ſenſus compoſitus propoſitionis modalis non eſt ille, quo vna forma ex importatis per dictum componitur cum ſubiecto, vt falſo arbitrantur auctores oppoſitæ ſententiæ, ſed quo duæ formæ importatę per extremum dicti ſimul componuntur in eodem ſubiecto.

Propoſitio modalis vera eſt neceſſaria, & falſa eſt impoſſibilis.

PRima ergo concluſio ſit. Quãdo Theologi, aut dialectici dicunt, aliquid eſſe poſſibile in ſenſu compoſito, nihil aliud ſignificant, quàm modalem compoſitam modificatam modo de poſſibili eſſe verã: ſimiliter etiam, quando dicunt, aliquid eſſe impoſsibile in ſenſu compoſito, ſignificant, modalem compoſitam de poſſibili eſſe falſam. Verbi gratia, quando dicitur, prædeſtinatum nõ poſſe damnari, in ſenſu compoſito, ſignificatur, quod eſſe prædeſtinatũ, & actualis damnatio non poſſunt ſimul eidem competere. Impoſſibile eſt enim, quod aliquis ſimul ſit prædeſtinatus, & damnetur. Vnde in præſenti controuerſia, quando dicitur, hominem motum auxilio efficaci non poſſe diſſentire in ſenſu cõpoſito, nihil aliud ſignificatur, niſi quod motio illa efficax, & actualis diſſenſus non ſint ſimul compoſſibiles in eodem homine; non autem eſt ſenſus, quod motio efficax, & potentia ad diſſentiendum ſint incompoſſibiles in eodem. Hæc concluſio ſic explicata eſt Sancti Thomæ prima parte citata, & 1. contra Gentes, cap. 67. & in primo, diſtinct. 38. quæſtione vnica, artic. 5. ad 5. & Ferrar. vbi ſupra. Et probatur ex dictis: nam ſenſus compoſitus eſt proprius modalis compoſitæ: ergo, vt hæc propoſitio verificetur: Motus auxilio efficaci poteſt diſſentire in ſenſu compoſito; oportet, quod modalis compoſita ſit vera; ſed ad veritatem modalis compoſitæ requiritur neceſſario, quod extrema importata per dictum ſimul ſint compoſſibilia in eodem ſubiecto: ergo ad veritatem huius propoſitionis: Excitatus auxilio efficaci, poteſt diſſentire in ſenſu compoſito; requiritur, quod motio illa efficax, & actualis diſſenſus poſſint eſſe ſimul in eodem: ſed impoſsibile eſt, quod motio Dei efficax ad conſentiendum, & actualis diſſenſus compatiantur ſimul in eodem: ergo. Minor probatur: nam alias motio Dei efficax nõ eſſet efficax. Et confirmatur eadem minor auctoritate expreſſa S. Thom. q. 23. de veritate, artic. 5. ad quintum, cuius verba referam ſequenti concluſione.

Impoſſibile in ſenſu compoſito quid dicatur.

VI. Secunda concluſio. Si compoſitio fiat vnius actus cum potentia ad oppoſitum, veriſsime affirmatur, quod, Motus à Deo auxilio efficaci ſimul retinet potentiam, qua poteſt diſſentire, ſi velit. Hæc concluſio colligitur aperte ex S. Thom. q. 23. de veritate, ar. 5. ad 5. vbi ait, quod, quãuis non eſſe effectus diuinæ voluntatis, non poſsit ſimul ſtare cum diuina voluntate; tamen potentia efficiendi effectum ſimul ſtat cum diuina voluntate: non enim ſunt iſta incompoſsibilia: Deus vult iſtum damnari, & Iſte poteſt ſaluari: ſed hæc ſunt incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & Iſte damnatur. Et idem dicit alijs in locis, diſputatione 18. nu. 23. inductis. Proportionabiliter nos dicimus, hæc eſſe ſimul compoſsibilia: Petrus mouetur à Deo auxilio efficaci, & Petrus poteſt diſſentire, ſi velit: hæc tamen duo ſunt incompoſsibilia: Petrus mouetur auxilio efficaci, & diſsentit. Probatur hoc. Auxilium efficax, & potentia ad diſsentiendum non opponuntur inter ſe; ſed ſolum repugnant ad inuicem auxilium efficax ad conſentiendum, & actualis diſsenſus: ergo ſimul ſeſe compatiuntur in eodem ſubiecto auxilium efficax, & potentia ad diſsentiendum. Antecedens probatur: nam auxilium efficax mouet hominem, vt conuertatur libere: ergo efficit, vt ita conuertatur infallibiliter, vt etiam poſsit, ſi velit, non conuerti; hoc enim eſt de ratione libertatis, quod ſcilicet potentia, quæ fertur ad vnum oppoſitorum, retineat facultatem, qua poſſit facere

Lib. arb. dũ eſt ſub vno actu, retinet ſimul potentiam ad oppoſitum.

Digitized by Google

cere actum oppoſitum, ſi velit: eo quod potentia libera ſe habet indifferenter ad vtrumlibet, vt patebit diſputatione 115. & 116. ergo auxilium efficax non opponitur potentiæ diſſentiendi, ſed ſimul compatitur cum illa. Confirmatur: nam ſedere, & poſſe ſtare non opponuntur inter ſe; etenim homo per hoc, quod ſedet non deſtruit in ſe aliquam potentiam realem, ſed ſolum opponuntur ſedere, & ſtare ſimul. Item forma ligni, qua actuatur materia prima, non eſt incompoſsibilis cũ potentia, quam habet eadem materia prima ad formam ignis, vel ad aliam formã ſubſtantialem; ſed ſolum eſt incõpoſſibilis cũ alia forma in eadem materia; alias materia ligni non haberet appetitũ alterius formæ, & ita lignum eſſet incorruptibile, & ſimiliter eſſet incorruptibile quodcumque aliud ens naturale; quod tamen philoſophiæ, experientiæq. repugnat: ergo ſimiliter motio Dei efficax, & potentia diſſentiendi non opponuntur; ergo poſſunt eſſe ſimul.

VII.

Auxilio efficaci non poteſt lib. arb. reſiſtere in ſenſu compoſito

Tertia concluſio. Si fiat compoſitio auxilij efficacis cum actuali diſſenſu, impoſsibile eſt in ſenſu compoſito, quod motus à Deo auxilio efficaci ad conſentiendum, diſſentiat auxilio gratiæ, vel illud abijciat. Hæc concluſio eſt S. Auguſt. & S. Tho. nam S. Tho. 1. p. & q. 23. citata de veritate expreſſe affirmat, prædeſtinatum non poſſe dãnari in ſenſu compoſito, quia ſcilicet repugnat, hęc duo eſſe ſimul vera, quod aliquis ſit prædeſtinatus, & damnetur. Similiter & S. Aug. in Enchi. ad Laur. cap. 95. expreſſe docet, eſſe impoſsibile, quod Deus velit, aliquid fieri; & tamen illud non fiat, humana reſiſtente, vel impediente voluntate. Verba Auguſt. ſunt: *Deus autem noſter in cælo ſurſum, in cælo, & in terra, omnia, quæcumque voluit, fecit. Quod vtique nũ eſt verum, ſi aliqua voluit, & non fecit: &, quod eſt indignius, ideo non fecit, quoniam, ne fieret, quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impediuit.* Et infra: *Neque enim veraciter ob aliud vocatur Omnipotens, niſi quia quidquid vult, poteſt; nec voluntate cuiuſpiam creaturæ voluntatis Omnipotentis impeditur effectus.* Ratione probatur: nam aliquid eſſe impoſsibile in ſenſu compoſito, nihil aliud eſt, quàm modalem compoſitam de poſsibili non eſſe veram, vt patet ex fundamentis poſitis, ſed hæc modalis compoſita non eſt vera, nempe, Motum à Deo auxilio efficaci diſſentire eſt poſsibile: ergo. Minor probatur: nam ad veritatem modalis compoſitæ de poſsibili ſufficit, & requiritur, vt eius de ineſſe ſit poſsibilis: ſed propoſitio de ineſſe prædictæ modalis non eſt poſsibilis, ſcilicet motus auxilio efficaci diſſentit: habet enim eamdem impoſsibilitatem, quam iſta: Prædeſtinatus damnatur: ergo.

Solutio.

Reſpondent ad hoc, quod, quamuis auxilium efficax, inquantum efficax, & actualis diſſenſus non compatiantur ſimul in eodem; tamen auxilium efficax conſideratum in ſua entitate, & ſecundum ſuam virtutem intrinſecam, quã habet, & actualis diſſenſus ſimul compatiuntur in eodẽ. Arbitrãtur enim, nullum auxilium diuinę gratię eſſe efficax ab intrinſeco, & antecedenter ad noſtrum liberũ conſenſum.

Cõfutatio

Sed hæc ſolutio iam impugnata eſt diſput. 18. & 23. & 91. vbi oſtenſum eſt, auxilium efficax habere aliquam realem virtutem, ſecundum quod eſt inſtrumentum Dei volentis, hominem ad ſe conuertere: quam tamen non habet auxilium, quod eſt tantum ſufficiens.

Quarta concluſio. Quando Concilium Tridentinum, & Seno. determinant, hominem excitatum, & motum à Deo poſſe diſſentire, ſi velit, loquuntur in ſenſu diuiſo, ſi ſermo ſit de auxilio efficaci. Itaque iuxta determinationem Concilij, cuicumque auxilio præuenientis gratiæ poteſt homo, abſolute loquendo, diſſentire, ſi velit: non tamen eſt neceſſe, quod cuicumque auxilio præuenientis gratiæ poſſit homo diſſentire in ſenſu cõpoſito.

VIII.

Cõc. Trid. cũ definit, hominem poſſe diſſẽtire auxilio gratiæ, loquitur, etiã de auxilio efficaci.

Pro expoſitione huius concluſionis notandũ, quod aliqui Theologi dicunt, Conc. Trid. loqui de auxilio ſufficienti, non de efficaci: mihi tamen videtur dicendum cũ alijs, quod loquitur etiam de efficaci. Loquitur enim de auxilio, quod homo habet in inſtanti iuſtificationis, quod conſtat eſſe auxilium efficax. Eſt tamen differentia: nam ſi ſermo ſit de auxilio ſufficienti, homo excitatus tali auxilio, poteſt illi diſſentire, etiam in ſenſu compoſito: nam diſſenſus actualis, & auxilium ſufficiens ſimul compatiuntur in eodẽ. Si autem loquamur de auxilio efficaci, liberũ arbitrium motũ tali auxilio poteſt diſſentire abſolute, & in ſenſu diuiſo, non autẽ in ſenſu cõpoſito: & iuxta

iuxta hanc doctrinã loquuntur Concilia. Probatur primo: nam dictæ propoſitiones Conciliorum non ſunt modales compoſitæ, nec habent formam modalis compoſitæ, ſed diuiſæ: ergo faciunt ſenſum diuiſum. Antecedens probatur: nam, vt ſupra diximus, ex S.Thom. tunc modalis eſt compoſita, quando ſubijcitur dictum, & prædicatur modus, vt in hac propoſitione: Album eſſe nigrum, eſt poſsibile. Sed in prædictis propoſitionibus nõ ſubijcitur dictum, quoniam modus interponitur inter partes dicti, ſicut fit in modali diuiſa: Conc. enim ait, liberum arbitrium motum à Deo, & excitatum poſſe diſſentire, ſi velit: vbi modus ponitur inter extrema dicti: ergo loquitur in ſenſu diuiſo. Secundo probatur: nam hæc propoſitio: Album poteſt eſſe nigrum: Prædeſtinatus poteſt damnari; vt iacet, non eſt modalis compoſita, nec facit ſenſum compoſitum: alias eſſet falſa; quod eſt contra S. Thomã locis ſupra citatis: ergo ſimiliter iſta: Motus à Deo auxilio efficaci poteſt diſſentire; non eſt modalis compoſita, nec facit ſenſum compoſitum, ſed diuiſum. Tertio idem probatur ex intentione Conciliorũ: nã in illis locis intendũt dãnare hæreſim Lutheranorum aſſerentium, per prouidentiam diuinam, & per gratiam efficacẽ deſtrui libertatem arbitrij; ſed ad hoc damnandum ſufficiebat definire, quod in inſtanti, in quo liberum arbitrium mouetur à Deo efficaciter, manet in eo libera, & expedita facultas, qua poteſt non operari, ſi velit; hoc enim ſufficit ad libertatem, quantum ad exercitium actus: ergo non fuit mens Conciliorum definire, motum à Deo auxilio efficaci poſſe diſſentire in ſenſu compoſito. Confirmatur: nam, vt ſupra dicebamus, impoſsibile eſt in ſenſu compoſito, quod motus à Deo auxilio efficaci diſſentiat: hæc enim eſt impoſsibilis: Motus auxilio efficaci diſſentit: ergo definitio Concilij Tridentini intelligi nõ poteſt in ſenſu compoſito. Quod etiam colligitur ex verbis Concilij: nam inquit, quod liberum arbitrium excitatum, & motum à Deo, auxilio videlicet efficaci, aliquid operatur, aſſentiendo Deo vocanti, licet poſsit diſſentire, ſi velit. In quo & efficaciam gratiæ, & libertatem deſignauit arbitrij. Efficaciam quidem gratiæ: nam virtute illius homo ſemper conſentit, quia gratia ipſa efficax facit ipſum cõſentire. Libertatem autem arbitrij: nam, licet nũquam ſtet diſſenſus cum gratia efficaci, cum eadem tamen gratia ſimul ſtat vera, & expedita facultas, qua poſsit diſſentire ſi velit, in quo conſiſtit vera libertas arbitrij, vt diſput. 115, & 116. patebit.

IX. Quinta concluſio. Neceſsitas ex ſuppoſitione decreti diuini abſoluti, & efficacis, vel neceſsitas ex ſuppoſitione auxilij efficacis præoperantis gratiæ nec tollit, nec minuit libertatẽ arbitrij, quantum ad exercitium actus, ſed eã potius perficit, & corroborat. Et idem dicendum eſt de neceſſitate conditionata, cõſequentis, infallibilitatis; & de neceſſitate in ſenſu cõpoſito. Hæc concl. eſt S. Thomæ; qui ſub terminis formalibus fatetur, libertatem arbitrij ſtare ſimul cum neceſſitate ex ſuppoſitione, conditionata, cum neceſſitate conſequentiæ, & infallibilitatis. Id, quod etiam docet S. Auguſtinus, & communiter Doctores, vt diſp. 25. oſtenſum eſt ex profeſſo. Præterea probatur. Quoniam etiam auctores oppoſitæ ſententiæ, cũ premuntur argumentis, admittunt neceſſitatẽ ex ſuppoſitione alicuius antecedentis. Et cũ obijcitur, quod tolleretur libertas, reſpondent per illam diſtinctionem, de neceſſario in ſenſu compoſito, vel diuiſo. Explicãtes enim libertatem Chriſti Domini in adimpletione præceptorũ, dicunt, & bene, quod Chriſtus Dominus libere adimplebat præcepta; quãuis ex ſuppoſitione præcepti non potuerit non adimplere in ſenſu cõpoſito. Et loquentes de confirmatione Beatæ Virginis, inquiunt, quod libere operabatur bona opera, quamuis ex ſuppoſitione gratiæ confirmantis, nõ potuerit, in ſenſu compoſito, non bene operari, inſtante præcepto, aut peccare. Si ergo ipſi hac diſtinctione vtuntur ad ſoluendum argumenta, quæ illis obijciuntur contra libertatem arbitrij, & dicunt, eam optime coherere cum neceſſitate ex ſuppoſitione gratiæ confirmantis; licebit etiam nobis eadem diſtinctione vti, & ſaluare arbitrij libertatem cum neceſsitate ex ſuppoſitione præoperantis gratiæ efficacis. Præterea probatur ratione: nam in ſacris litteris habentur quamplurima, quæ concordari non poſſunt, niſi per communem diſtinctionem de ſenſu compoſito, & diuiſo. Dicit enim Io. *Qui natus eſt ex Deo,*

Neceſsitas ex ſuppoſitione non tollit, nec minuit libertatem.

non peccat, ſed nec peccare poteſt, quod ab omnibus intelligitur in ſenſu compoſito; quia videlicet non ſtant ſimul hæc duo, quod quis habeat gratiam habitualem, quæ eſt ſemen gloriæ, & peccet mortaliter. Vnde idem S. Ioan. ſubdit: *Quia ſemen* Dei *manet in illo*, quaſi dicat, quia non poſſunt eſſe ſimul ſemen Dei, & peccatum mortale. Denique probatur, oſtendendo implicationem ſententiæ oppoſitæ, cuius dicta non conſonant inter ſe. Etenim ex vna parte contendit neceſſitatem ex ſuppoſitione alicuius antecedentis, quod non eſt in facultate noſtra, ſed à ſolo Deo producitur effectiue, tollere libertatẽ arbitrij: & ex alia parte conſimilem neceſſitatẽ admittit. Docet enim, ex ſuppoſitione gratiæ congruæ præcognitæ à Deo per ſcientiam mediam, quod talis gratia ſit habitura effectum, neceſſario conuerti hominem neceſſitate conſequentiæ, & infallibilitatis. Tunc eſt argumentum. In eorum ſententia, illa gratia congrua antecedit noſtrũ conſenſum, & talis gratia effectiue producitur à ſolo Deo: nõ enim eſt in facultate noſtri arbitrij, quod Deus det nobis illam gratiam, tali tempore, vel tali, ſed ipſe Deus pro ſua mera libertate eam tribuit, quibus vult, & quãdo vult: ergo in eorum ſententia tollitur libertas per gratiam illam congruam, vel ſi non tollitur, etiam non tollitur per gratiam efficacem, quam nos ſtatuimus, quãuis ex ſuppoſitione illius non poſſit homo non conuerti in ſenſu compoſito, vt explicatum eſt. Hæc doctrina amplius patebit ex ſolutionibus argumentorum.

X. AD primum argumentum reſpondetur, Concilium quidẽ loqui de homine actu excitato, & moto per gratiã efficacẽ, & de illo determinare, quod poſſit diſſentire, ſi velit: ſed ex hoc nõn concluditur, Concilium loqui in ſenſu cõpoſito. Ad impugnationẽ reſpondetur ex dictis; quod ſenſus compoſitus illius propoſitionis non eſt ille, quo auxilium efficax componitur, & coniungitur cum ſubiecto, videlicet cum libero arbitrio, vt argumentũ intendit: ſed quo auxiliũ efficax, & actualis diſſenſus ſimul coniunguntur in eodẽ ſubiecto. Et eodem modo reſpondetur ad confirmationem ex Concilio Senonenſi, de quo in diſputationibus ſequentibus latius erit agendum.

Ad ſecundum reſpondetur, quod actu diſſentire motioni Dei, & actu abijcere illam, dicit quidem reſpectum ad motionẽ, & inſpirationem præſentem, qua liberum arbitriũ actu tangitur, & mouetur à Deo; & de illa dicimus nos, quod poſſit homo diſſentire illi, ſi velit: ſed numquam diſſentiet, vt conſtat ex dictis. Sicut homo albus poteſt eſſe niger, ſed tamen quamdiu eſt albus, numquam erit niger. Secundo reſpondetur, quod quamuis actualiter diſſentire dicat relationem ad motionẽ præſentem, tamen poſſe diſſentire non dicit ſolum relationem ad motionem præſentẽ; ſed ad præſentem, vel poſſibilem; quia verbum poteſt, ampliat ante ſe, & poſt ſe omnes terminos ad poſſibilia. Vnde non ſolum poteſt liberum arbitrium diſſentire motioni Dei, qua actu tangitur, ſed etiam illi, qua tangi poteſt, & moueri: actualis tamen diſſenſus hominis ſemper eſt reſpectu motionis, qua actu excitatur.

Ad tertium reſpondetur, quod etiam poſito auxilio efficaci in voluntate, componitur cum illo potentia ad diſſentiendum, quamuis nulla ſit potentia ad coniungendum actualem diſſenſum cum auxilio efficaci: nam, vt dictum eſt, auxilium efficax nõ opponitur potentiæ diſſentiendi, ſed actuali diſſenſui: aliud eſt enim poſſe diſſentire, aliud vero actu diſſentire. Vnde per tale auxilium non læditur in aliquo, neque impeditur vſus actualis noſtræ libertatis. XI.

Ad confirmationem reſpõdetur, quod, ſi Deus vellet neceſſitare voluntatem ad aliquẽ actum, ita vt in exercitio non eſſet liber ea libertate, quæ requiritur ad meritum, vel demeritum, poſſet id facere imprimẽdo voluntati talem qualitatem, ſeu motionem præuiam, vt per illam naturaliter, ſiue ad modum naturæ, determinaretur ad vnum, medio iudicio naturaliter determinato ad vnum, quo videlicet intellectus iudicaret, bonum propoſitum voluntati habere neceſſariam connexionem cum bono in communi, ad quod naturaliter eſt determinata voluntas. Et iſto modo neceſſitatur voluntas in patria ad diligendum Deum. Cuius ratio eſt, quia per viſionem beatificam expletur tota capacitas creaturæ intellectualis, & aufertur, reſpectu illius obiecti, indifferentia iudicij, in quo fundatur libertas voluntatis

Deus qualiter poſſit neceſsitare voluntatem ad aliquẽ actum

lunta-

luntatis: intellectus enim non poteſt in patria proponere voluntati, vt bonum, ceſſationem ab actu dilectionis beatificæ. Vnde reſpectu talis actus neceſſitatur voluntas fæliciſſima quadam neceſſitate. Hæc autem ratio non procedit de auxilio efficaci, reſpectu piæ operationis, quæ habetur in via; nam per tale auxilium non aufertur poteſtas, qua intellectus poteſt proponere voluntati, vt bonum, ceſſare ab illo actu; nec etiam à volũtate aufertur facultas, qua poteſt non

Obiectio. operari, ſi velit. Sed contra hoc vrget argumentum: nam etiam dilectio beatifica ſolum eſt neceſſaria ex ſuppoſitione luminis gloriæ: etenim, ſi auferatur lumen gloriæ, nulla remanebit neceſſitas diligendi Deum: ergo eadem prorſus neceſſitate eſt neceſſaria dilectio beatifica, ſicut in

Solutio. via eſt neceſſarius actus charitatis.

XII. Reſpondetur ex dictis diſp. 22. nu. 43. quod, quamuis amor beatificus ſit neceſſarius, ſuppoſito lumine gloriæ, & ſtatu beatifico; nihilominus eſt neceſſarius ſimpliciter, & non neceſſitate dumtaxat ſuppoſitionis. Et ratio eſt, quoniam in illo ſtatu manet expleta tota capacitas intellectualis naturæ. Vnde non ſolum non habebit actum contrarium viſioni, aut dilectioni beatificæ; ſed nec etiam poterit illum habere; ſicut materia cæli non ſolum nõ habebit aliam formam ab ea, quam actu habet, ſed neque poteſt illam habere; quia per formam, quam habet, expletur tota capacitas illius. Hæc autem ratio non procedit de actu charitatis, qui habetur in via. Vnde dilectio beatifica eſt neceſſaria abſolute, & non libera libertate ſufficienti ad meritum; conuerſio autem peccatoris eſt ſimpliciter libera, quamuis ſecundum quid, ſit neceſſaria neceſſitate ſuppoſitionis, vt diſputat. 22. 23. & 25. explicatum eſt.

Amor beatificus eſt ſimpliciter actus neceſſarius, & non liber.

XIII. Ad quartum reſpondetur, quod Pelagius, & Caluinus, & Lutherus eadem via, atque eodem argumento conuicti in contrarios errores inciderunt; exiſtimantes enim, hanc conſequentiã eſſe euidentem: Datur gratia efficax præueniẽs, per quam Deus facit nos facere; ergo per illam tollitur libertas noſtri arbitrij: vnus illorum, videlicet Lutherus cum ſequacibus concedendo gratiam efficacem, impie aſſeruit, per illam deſtrui libertatem arbitrij, atque adeo liberum arbitrium eſſe in homine rem de ſolo titulo. Alter vero, hoc eſt Pelagius cum Semipelagianis argumentati ſunt ex oppoſito cõſequentis ad oppoſitum antecedentis: Eſt in homine liberum arbitrium: ergo non eſt admittẽda gratia efficax præueniens, per quam Deus facit, vt faciamus. Vnde concedentes liberum arbitriũ, impie dixerunt, gratiam eſſe rem de ſolo titulo, negantes adiutorium gratiæ efficacis præuenientis. Verum eſt, fuiſſe differẽtiam inter Lutherum, & Caluinum, quòd Lutherus aſſeruit, liberum arbitrium mere paſſiue ſe habere, recipiendo dumtaxat opera tam bona, quàm mala, quæ dicebat fieri à ſolo Deo in nobis, vt patet ex definitione Cõcil. Trid. facta cõtra illum, ſeſſ. 6. cap. 5. & can. 4. Caluinus autem, vt ſupra aduertimus, moderatus vtcumque errorẽ Lutheri, aſſeruit, hominem actiue concurrere ad ſuum actum, nõ tamen libere, ſed ſpontanee, quia non contradicebat, ſicut equus, & mulus, cum ducitur à ſeſſore, & non recalcitrat. Nos autẽ aſſerimus, conſequentiam illam eſſe peſſimam, atque adeo optime componi, & ſaluari libertatem arbitrij cum efficacia præoperantis gratiæ. Neque errauit Caluinus, quia dixit, Deũ per gratiam efficacẽ operari in nobis velle: id enim docet Apoſtolus; ſed quoniam aſſeruit, ita operari Deum in nobis velle, vt liberum arbitrium non producat libere ipſum velle. Nos autem dicimus, quod Deus operetur in nobis velle, & nos libere cooperemur Deo, producendo ipſum velle, virtute motionis efficacis.

Pelagius, & Caluinus eodem argumẽto cõuicti in contrarios errores inciderunt.

Diſp. 3. n. 9

Ad quintum reſpondetur, quod ſenſus compoſitus, vel diuiſus eſt proprius modalis compoſitæ, vel diuiſæ: illa autem propoſitio: Liberum arbitrium excitatũ, & motum à Deo, non ſe habet mere paſſiue, ſed libere cooperatur; non eſt modalis propoſitio, ſed ſimplex, quæ in communi modo loquẽdi ſemper accipitur eodem modo. Altera vero propoſitio, nempe: Liberum arbitrium motum à Deo poteſt diſſentire, ſi velit; vere eſt modalis, & cum habeat formam modalis diuiſæ, facit ſenſum diuiſum, vt ſupra oſtenſum eſt. XIIII.

Ad confirmationẽ reſpondetur, quod Lutherani, & Caluiniani arbitrati ſunt, cũ auxilio efficaci non poſſe eſſe ſimul potentiam ad oppoſitum actum: nec facultatem,

Digitized by Google

tatem, qua homo poſſit diſſentire, ſi velit: nos autem aſſerimus, quod cum auxilio efficaci ſtat ſimul potentia ad oppoſitum actum, ſcilicet ad diſſenſum. Hoc docet expreſſe S. Auguſtinus, tum in locis citatis, tum etiam lib. de dono perſeu. cap. 6. vbi ait: *Quomodo poteſt amitti, per quod fit, vt non amittatur, etiam quod poſſit amitti?* Et loquebatur de dono perſeuerantiæ. Proportionabiliter dicimus nos, quod diſſenſus actualis non ſtat ſimul cum auxilio efficaci: nam ipſum auxilium efficit, quod homo non diſſentiat, etiam ſi per liberum arbitrium poſſit diſſentire, ſi velit.

Cõc. Trid. circa gratiam efficacem expenditur. Ad ſextum argumentum negatur antecedens. Ad probationẽ reſpondetur, quod hæc propoſitio: Petrus motus auxilio efficaci poteſt diſſentire; accepta in ſenſu diuiſo, habet legitimum, & planum ſenſum: verificatur enim ſic: Petrus mouetur; vel poteſt moueri à Deo auxilio efficaci, & Petrus poteſt diſsẽtire, ſi velit. Vtraque enim propoſitio eſt veriſſima, quemadmodum hæc propoſitio: Petrus albus poteſt eſſe niger; in ſenſu diuiſo accepta verificatur ſic: Petrus eſt, vel poteſt eſſe albus, & Petrus eſt, vel poteſt eſſe niger: ergo Petrus albus poteſt eſſe niger. Ratio huius eſt, quoniam verbum, poteſt, ampliat ante ſe, & poſt ſe ad poſſibilia.

XV. Et, ſi fiat argumentum: quoniã illa propoſitio: Petrus poteſt diſſentire auxilio efficaci, eſt falſa: quia ſua de ineſſe, per quam immediate regulatur, eſt impoſſibilis, videlicet iſta: Petrus diſſentit auxilio efficaci: nam, vt dictum eſt, implicat, hæc duo ſimul eſſe vera, quod videlicet auxiliũ efficax ſit in Petro, & Petrus diſsẽtiat.

Reſpondetur, illam propoſitionem eſſe veram, & ad impugnationem dicimus, quod, vt verificetur illa propoſitio, non requiritur, hæc duo ſimul eſſe vera, quod auxilium efficax ſit in Petro, & Petrus diſſentiat. Etenim, cum dicimus: Petrus diſſentit auxilio efficaci; non eſt ſenſus; quod diſſentiat auxilio efficaci, quod actualiter eſt in Petro: ſed quod apponat impedimentum efficaci auxilio, quod ſibi offertur à Deo, cum mouetur per gratiam ſufficientem: quemadmodum ſupremus gradus albedinis pręſtat impedimentum cuicumque gradui nigredinis, non quidem exiſtenti in ſubiecto, ſimul cum ſumma albedine; quia nullus gradus nigredinis eſt compoſſibilis cum albedine in ſummo: ſed qui exiſteret, niſi impediretur per ſummam albedinem. Sed vrget adhuc argumentum, quia liberum arbitrium non ſolum poteſt reſiſtere, aut diſſentire auxilio efficaci ſibi oblato, ſed etiã auxilio efficaci, quod in ſe recipit: ergo propoſitio illa de ineſſe erit poſſibilis: Liberum arbitrium reſiſtit, vel diſſentit auxilio efficaci, quo actu mouetur, ac per conſequens, auxilium efficax, & actualis diſſenſus poterunt componi, ſeu ſimul poni in eodem ſubiecto. Obiectio. Reſpondetur, quod illa propoſitio: Liberum arbitrium poteſt diſſentire auxilio efficaci, quo actualiter mouetur à Deo; eſt quidem vera, abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo, non autem in ſenſu compoſito. Solutio. Sed non debet, nec poteſt regulari, aut probari per propoſitionem de ineſſe, propter connotationem virtualem, ſeu modum, qui ſe tenet ex parte prædicati, & ęquiualenter reducitur ad connotationem ex parte ſubiecti, ratione cuius ſi reduceretur ad propoſitionem de ineſſe, faceret ſenſum compoſitum, & haberet eumdem ſenſum, quem facit propoſitio de ineſſe modalis compoſitæ. Vnde prædicta propoſitio non aliter debet regulari, aut probari, quàm per ſimplicem conuenientiam extremorum. Quia ergo poſſe diſſentire auxilio efficaci competit libero arbitrio, moto eodem auxilio ad operandum; ideo illa propoſitio eſt vera in ſenſu diuiſo.

Ad confirmationem, fatemur, Concilium loqui de potentia phyſica, quæ poteſt reduci in actum, abſolute loquendo: ſed tamen illa potentia numquam reducetur in actum, ſtante in homine auxilio efficaci, quia ipſum auxilium facit, quod illa potentia non reducatur in actum eidem auxilio repugnantem. Sicut potentia, quam habet materia ligni ad formam ignis, phyſica eſt, & realis; ſed numquam reducetur in actum, perſeuerante in eadem materia forma ligni: alias eadem materia ſimul actuaretur duabus formis ſubſtantialibus, ſcilicet forma ligni, & forma ignis: & ita haberet duplex eſſe ſubſtantiale, quod eſt impoſſibile.

Ad vltimum argumẽtum iam patet ex dictis, diſputatione 25. qualiter poſſit eſſe ſimul libertas noſtri arbitrij cum neceſſitate ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ,

næ, vel auxilij efficacis. Et ad impugnationem iam diſputatione 22. num. 40. reſponſum eſt, vbi luce clarius oſtendimus, Anſelmum non aduerſari, ſed potius fauere noſtræ ſententiæ, & legitimum ſenſum illius in verbis inductis explicuimus.

Diſputatio XCIII.

Vtrum Liberum Arbitrium creatum poſſit reſiſtere auxilio efficaci, proprie loquendo de reſiſtentia.

I. CVM in ſuperioribus explicatum ſit, in quo ſenſu poſſit liberum arbitrium diſſentire Deo vocāti, & mouenti: & præuenientem gratiā abijcere; reliquum eſt, vt explicemus: Vtrum, proprie loquendo, poſſit auxilio efficaci reſiſtere; an vero, ſicut non poteſt Deo reſiſtere, ac voluntati eius conſequenti iuxta ea, quæ diſputatione 31. & 32. dicta ſunt, ita etiam auxilio efficaci reſiſtere non valeat.

Auctores, qui negant, Deum ſuo auxilio efficaci efficere actiue proprie, vt liberum hominis arbitrium pie cooperetur; docent conſequenter, quod, quāuis creata voluntas non poſſit reſiſtere Deo, aut eius voluntati beneplaciti; nihilominus vere poteſt reſiſtere cuicumque motioni creatæ, & cuicumque auxilio, quantumuis efficaci. Probari poteſt hæc ſententia

Primo: nam in Concilio Trident. expreſſe definitur liberũ hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum (& loquitur etiam de arbitrio moto auxilio efficaci) poſſe diſſentire eidem auxilio: diſſentire autem idem eſt, quod reſiſtere: non enim reſiſtit arbitrium auxilio, niſi diſſentiendo, & non operando actum, ad quem mouetur, aut etiam operando actum oppoſitum. Et in Concil. Senon. decr. fidei 15. definitur: *Nec tale eſt Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit*: ergo.

Secundo arguitur auctoritate S. Tho. quodl. 1. art. 7. ad 2. vbi ait, quod *Deus mouet omnia ſecundum modum eorum; & ideo diuina motio à quibuſdam participatur cum neceſſitate; à natura autem rationali cum libertate, propter hoc, quod virtus rationalis ſe habet ad oppoſita: & ideo ſic Deus mouet mentem humanam ad bonum, quod tamen poteſt huic motioni reſiſtere.* Quibus verbis S. Thomas ex eo probat, voluntatem hominis moueri à Deo libere; quia motioni eius poteſt reſiſtere. Sentit ergo, voluntatem hominis reſiſtere poſſe motioni efficaci; alias enim non moueretur ab ea libere.

Tertio. Cauſa, quæ habet æqualem, vel maiorem virtutem, poteſt reſiſtere alteri habenti minorem virtutem, vel actiuitatem; ſed liberum arbitrium habet maiorem virtutem quacumque motione, vel entitate in eo recepta: nam talis motio eſt inferior arbitrio, & ſubiacet, quantum ad vſum, poteſtati eiuſdem arbitrij, ſicut ſubiacent habitus, quibus vtimur, cum volumus: ergo poteſt cuicumque motioni Dei, quantumuis efficaci reſiſtere.

Ad hanc queſtionem ſub diſtinctione reſpondent Doctores, qui ſentiunt ex mente S. Auguſtini, & S. Thom. Deum ſua gratia efficaci, non ſolum moraliter, ſed etiam proprie efficere, vt liberum arbitrium cooperetur, & conſentiat Deo vocanti, & excitanti, quorũ ſententiam veram eſſe reputo, & ſacris Scripturis, & Concilijs valde conformem. Ad cuius euidentiam obſeruandum eſt, quod auxilium efficax poteſt dupliciter conſiderari. Primo ſecundum ſuam entitatem præciſe, quatenus videlicet eſt quædam realis motio, ſeu entitas creata in intellectu, & voluntate recepta. Et ſecundum iſtam rationem, nulla eſt controuerſia inter auctores vtriuſque ſententiæ; cum omnes fateantur, liberum arbitrium reſiſtere poſſe auxilio efficaci, ſi ſecundum ſuam entitatem præciſe conſideretur. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum omnem realem virtutem, quā habet, vt venit à Deo, & vt eſt inſtrumentum voluntatis Dei, volentis efficaciter hominem, cuius cor mouet, ad ſe conuertere. Et ſecundum iſtam rationem dicẽdum eſt, liberum arbitrium creatum reſiſtere non poſſe auxilio efficaci, proprie loquendo de reſiſtentia, ſicut non poteſt reſiſtere Deo, aut eius voluntati. Probatur hoc omnibus locis Scripturæ, teſtimonijs SS. Patrum, & rationibus Theologicis, quibus diſputat. 31. & 32. oſtenſum II.

Auxiliũ efficax poteſt dupliciter conſiderari, ſcilicet ſecundũ ſuā entitatem, &, vt eſt inſtrumentum diuinæ voluntatis.

Auxilio efficaci, vt eſt inſtrumentũ diuinæ volũtatis, nullus poteſt reſiſtere.

oſtenſum eſt, liberum arbitrium Deo reſiſtere non poſſe, aut voluntati eius efficaci. Idem enim probant de auxilio efficaci arbitrio creato inhærente, ſecundum quod eſt inſtrumentum voluntatis diuinæ, quæ per illud auxilium operatur quæcumque vult: & poſſumus formare argumentum in hunc modum. Auxilium efficax, vt eſt inſtrumentum voluntatis diuinæ, continet intentionaliter virtutem Dei; nam virtus principalis agentis eſt in inſtrumento, ſecundum quemdam modum incompletum, vt q. 3. de potentia, art. 7. ad 7. & in 4. ſent. diſt. 1. q. 1. art. 4. q. 1. &c. docet S. Thomas: ſed liberum arbitrium creatum non poteſt Deo reſiſtere, aut eius voluntati abſolutæ, vt diſputat. 31. & 32. oſtenſum eſt: ergo nec motioni efficaci, vt eſt inſtrumentum Dei, volentis hominem ad ſe conuertere. Probatur conſequentia: nam reſiſtere inſtrumento, inquantum actu mouetur à principali agente, eſt reſiſtere virtuti principalis agentis, cum omne inſtrumentum operetur in virtute agentis principalis, neque habeat, inquantum inſtrumentum, aliam actionem, niſi ipſam actionẽ principalis agentis, quod per inſtrumentum operatur, & in eo limitat ſuam virtutem ad cauſandum per tale inſtrumentum ipſum effectum, & non aliter.

Confirmatur: nam S. Tho. 1. 2. q. 112. art. 3. in corp. ex eo, quod intentio Dei, quæ eſt in motione eius, vel auxilio efficaci, deficere non poteſt: concludit, quod, *ſi ex intentione* Dei *mouentis eſt, quod homo, cuius cor mouet, gratiam conſequatur, infallibiliter ipſam conſequitur, ſecundum illud Ioann. 6. Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me*. Et idem probat 2. 2. q. 24. ar. 11. in corp. loquens de actu charitatis: ergo, ſicut liberum arbitrium creatum, reſiſtere non valet intentioni voluntatis diuinæ, ita etiam non poterit reſiſtere auxilio efficaci, inquantum continet intentionaliter, & ſecundum modum quemdam incompletum virtutem eiuſdem intentionis diuinæ.

Confirmatur auctoritate S. Hieronymi, qui explicans illud ad Epheſios 1. *Prædeſtinati ſecundum propoſitum eius, qui vniuerſa operatur ſecundum conſilium voluntatis ſuæ*, inquit: *Prædeſtinatio, & propoſitum ſimul poſita ſunt, iuxta quæ operatur omnia Deus, ſecundum conſilium voluntatis ſuæ, quo vniuerſa, quæ facit, conſilio facit, & voluntate; quod ſcilicet & ratione plena ſint, & poteſtate facientis. Nam homines pleraque volumus facere conſilio, ſed nequaquã voluntatem ſequitur effectus. Illi autem nullus reſiſtere poteſt, quin omnia, quæ voluerit, faciat.*

AD primum argumentum ex Concilio Tridentino, & Senonen. iam in diſputatione præcedenti, & alias ſufficienter, vt arbitror, reſponſum eſt. Nunc autem dicimus, Concilium Tridentinum, quod formalius de gratia, & libero arbitrio loquutum eſt, numquam vſum fuiſſe verbo illo, reſiſtere, ſed verbo, diſſentire, & abijcere, vt inſinuaret, non eſſe idem formaliter, reſiſtere, ſeu poſſe reſiſtere auxilio efficaci, & poſſe diſſentire, ſeu abijcere gratiam vocationis; niſi verbum, reſiſtere, in generali quadam ſignificatione accipiatur, vt ſignificat idem, quod diſſentire. Etenim, ſi ſtricte verba hæc, diſſentire, & reſiſtere accipiantur; differunt in hoc, quod poſſe diſſentire, conuenit intrinſece potentiæ liberæ conſentiẽti, eo quod facultas ad oppoſita, ſcilicet ad operandum, & non operandum, eſt de intrinſeca ratione potentiæ liberæ, vt patebit infra. Vnde eo ipſo, quod Deus decreuit, & ordinauit, vt liberum arbitrium libere conſentiat Deo excitanti, & vocanti, conſequenter ordinauit, vt ita conſentiat, quod poſſit diſſentire, ſi velit; ac per conſequens ex hoc, quod liberum arbitrium poſſit diſſentire Deo mouenti, non ſequitur, quod poſſit Deo reſiſtere, aut eius voluntati efficaci; ſed potius infertur, quod exequatur diuinam voluntatem, ſecundum modum, quem eidem arbitrio creato conſtituit, vt explicat S. Thom. 1. 2. q. 10. art. 4. ad 1. & 1. p. q. 19. ar. 8. præſertim in ſolut. ad 2. & q. 83. art. 1. Cæterum verbum, reſiſtere, in ſua formali ſignificatione importat quamdam renitentiam, quæ reſpectu Dei non poteſt competere alicui creaturæ propter rationes, diſputatione 31. & 32. aſſignatas. Vnde, licet arbitrium motum auxilio efficaci ad conſentiendum, poſſit diſſentire, ſi velit; non tamen poteſt Deo reſiſtere, vel auxilio eius efficaci: ſecundum quod eſt inſtrumentum voluntatis diuinæ. Et iuxta hæc, dicendum eſt ad Concilium Senonen. quod, cum inquit:

III. Reſiſtere, & diſſentire poſſe auxilio gratiæ differunt inter ſe.

IIII.

quit:

quit: *Liberum arbitrium poſſe reſiſtere Dei trahentis auxilio*; loquitur de auxilio, ſecundum quod eſt entitas,& cauſa quædam particularis; non autem ſecundum quod in illo eſt intentio voluntatis diuinæ,quæ eſt cauſa vniuerſalis omnium entium: nam, ſi ſub hac ratione poſſet reſiſtere auxilio efficaci, etiam poſſet voluntati Dei reſiſtere,cuius contrarium oſtenſum eſt ſupra. Habet hæc doctrina,ſiue expoſitio magnum fundamentum in S. Tho.1.p.q.103.ar.8.in cor.vbi inquiens, an aliquid poſſit reniti contra ordinem gubernationis diuinæ; reſpondet, nihil poſſe contra niti ordini diuinæ gubernationis,ſecundum quod progreditur à cauſa vniuerſali gubernatiua totius; bene tamen ſecundum quod progreditur à cauſa particulari, quæ eſt exequutiua diuinæ gubernationis.Sed de hoc iam diſput.31. & 32. egimus ex profeſſo. Vel poteſt explicari Concilium de reſiſtentia, in generali quadam acceptione, quatenus poſſe reſiſtere ſignificat idem, quod poſſe diſſentire,ſi velit, vt loquitur Sacrũ Concilium Tridentinum. Aut ſi magis placet dicat Theologus, Concilium Senonenſe loqui de auxilio efficaci oblato à Deo; non autem de auxilio efficaci recepto in ipſo arbitrio:quæ explicatio colligitur ex ipſo cõtextu. Nam loca Scripturæ adducta à Conc.oſtendunt,ipſum loqui de auxilio efficaci oblato,cui reſtiterunt Iudæi.

Conc. Senon.doctrina circa gratiã efficacẽ expenditur.

Ad ſecundum argumentum ex auctoritate S.Thomæ reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt ad Concilium Senonenſe.

Ad tertium reſpondetur, quod liberum arbitrium habet maiorem virtutem quacumque motione in eo recepta, ſi conſideretur illa motio ſecundum ſuam entatem, præſcindendo à decreto voluntatis diuinæ, cuius eſt inſtrumentum; non autem ſi conſideretur,ſecundum quod eſt inſtrumentum Dei,volentis efficaciter,hominem ad ſe conuertere, & quatenus in ſe continet intentionaliter virtutem voluntatis diuinæ, cui nulla creatura valet reſiſtere. Nec talis motio ſecundũ iſtam rationem ſubiacet,quantum ad vſum poteſtati arbitrij creati,ſed potius voluntatem humanam ſibi ſubijcit,& obſequentem facit,vt diſp.87. oſtenſum eſt.

Diſputatio XCIV.

Quomodo explicandus ſit, & intelligendus ſenſus compoſitus, & diuiſus, cum aſſeritur, liberum hominis arbitrium à Deo motum auxilio efficaci, non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire, aut non conuerti, ſed ſolum in ſenſu diuiſo.

HANC difficultatem breuiter attigimus diſputat. 18.& 23.& de illa iterum agendum erit diſp. 115. nunc autem eſt ex profeſſo diſcutienda, & explicanda,quoniam aliqui doctores,etiam ex illis, qui fatentur, concedendum eſſe auxilium efficax phyſicè prædeterminans noſtram voluntatem ad actus ſupernaturales, ſalua eius libertate, dicunt, quod ſenſus compoſitus in prædicta propoſitione, idem eſt,ac poſito,& explicato auxilio:diuiſus autem eſt conſiderando voluntatem abſolute,& ſine auxilio. Ita dicit F.Petrus Alorca Doctor Complutenſis 1.2.q.111.ar.3.circa finem. Similiter etiam illi, qui arbitrantur, deſtrui libertatem arbitrij, ſi aſſeratur, voluntatem noſtram non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire vocationi, ſeu motioni Dei efficaci; ex eo id aſſerunt; quia non recte explicant ſenſum iſtum compoſitum. Dicunt enim, hanc propoſitionem:Liberum arbitrium,motum à Deo auxilio efficaci, non poſſe diſſentire in ſenſu compoſito; nihil aliud ſignificare,niſi quod quamdiu illa motio efficax eſt in homine,non poſſit illi diſſentire; ablata vero motione, poſſit diſſentire, ac ſi motio illa exiſtens in voluntate auferret ab ea potentiam ad diſſentiendum,ſi velit. Et iſtum ſenſum impingunt doctoribus, qui prædictam propoſitionem admittunt, cum tamen ab eorum mente ſit omnino alienus. Probant ſuam ſententiam; nam ſenſus compoſitus eſt ille,quo motio efficax,vel alia forma ponitur in ſubiecto,ſeu ſimul componitur cum illo, vt patet ex ipſa nominis 1.

nis

nis etymologia. Senſus autem diuiſus eſt, quo eadem forma ſeparatur à ſubiecto, & diuiditur ab illo: ergo dicere, liberum hominis arbitrium non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire motioni efficaci, ſed ſolum in ſenſu diuiſo, nihil aliud eſt, quàm aſſerere, quod toto tempore, quo motio illa eſt in homine, reuera non poſſit illi diſſentire: ſeparata vero, & diuiſa eadem motione ab homine, poſſit diſſentire, vel non operari.

Lutherani, & Caluiniani non penetrantes prædictam diſtinctionem de neceſſitate in ſenſu cõpoſito, vel diuiſo, nec eam admittentes, de medio abſtulerunt libertatem arbitrij. Cum enim in ſacris litteris, & Patribus, præſertim in S. Auguſtino expreſſe haberi fateantur, hominem non poſſe aliud facere (quod in ſenſu compoſito intelligendum eſt) niſi illud, quod abſoluto, & efficaci decreto Deus voluit ab homine fieri, & ad quod faciendum impulerit, & conſequenter id negare non poſſint; aſſeruerunt, liberum arbitrium eſſe rem de ſolo titulo, aut titulum ſine re: quia capere nõ potuerunt, qualiter cum prædicta efficacia decreti, & motionis diuinæ, cui in ſenſu compoſito voluntas creata non poteſt reſiſtere, ſimul ſtet eius libertas.

II. Vt ergo viam facilem aperiamus, qua Lutherani, & Caluiniani ad Eccleſiam Catholicam poſſint redire, & veram intelligentiam ſenſus compoſiti, & diuiſi, de quo nunc agimus, ſtatuamus; ſupponenda eſt in primis legitima definitio liberi arbitrij, quam diſput. 115. ſubijciemus, & explicabimus, vbi alia quamplurima, quæ ad præſentem nodum diſſoluendum non parum conducunt, explicanda erunt.

Senſus cõpoſitus, & diuiſus aperitur.

Secundo ſupponendum eſt, in libero arbitrio ſimul eſſe potentiam ad oppoſita, non autem eſſe in illo potentiam ad oppoſita ſimul habenda. Etenim in libero arbitrio ſimul eſt potentia ad aſſentiendum, & diſſentiendum, quæ ſunt oppoſita contrarie; ad operandum, vel non operãdum, quæ opponuntur contradictorie: non tamen eſt in illo potentia, ad aſſentiendum, & diſſentiendum ſimul; vel ad operandum ſimul, & non operandum. Cuius ratio eſt: nam potentia ad vnum actum non opponitur potentię ad actum contrarium: duo autem actus contrarij ſunt incompoſſibiles in eodem ſubiecto, nec poſſunt ſimul de eodem verificari, ſicut nec duę contradictoriæ verificantur de eodem. Hoc ſub alijs terminis explicare poſſumus, ſi dicamus cum Capreolo in libero arbitrio eſſe ſimultatem potentiæ ad oppoſita, non autem potentiam ſimultatis; idest potentiam ad oppoſita ſimul habenda. *Capreol.*

Igitur, quando S. Thomas, vel eius diſcipuli dicunt, liberum hominis arbitrium motum à Deo auxilio efficaci, non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire, aut non operari; nihil aliud ſignificatur, quàm motionem illam efficacem, & actualem diſſenſum non poſſe ſimul poni in eodem arbitrio: qui ſenſus eſt catholicus, ac per conſequens propoſitio illa eſt catholica. Et in hoc ſenſu aliqui ex auctoribus, gratiam efficacem phyſice prædeterminantem impugnantibus, explicant illam propoſitionem: Prædeſtinatus poteſt damnari, quæ in ſenſu diuiſo eſt vera; in ſenſu autem compoſito falſa, & impoſſibilis, quia ſignificat, quod ad hoc ſe libertas extendat, vt poſſit ſimul in vnum coniungere damnationem cum prædeſtinatione, quod eſt impoſſibile. Et ad argumentum, quod ſolet obijci: nam prædeſtinatio eſt ſuppoſitio antecedens noſtram voluntatem: ergo, ſi ſuppoſita prædeſtinatione, non poteſt quis damnari in ſenſu compoſito; ſequitur, quod neceſſariò ſaluetur, & non libere; reſpondent, negandam eſſe conſequentiam ſimpliciter, & aſſignãt rationem, quia ad libertatem abſolute, & ſimpliciter, ſufficit hæc poteſtas, quæ vocatur in ſenſu diuiſo: nam in prædeſtinato vere, & realiter manet poteſtas ad vtrumque, non obſtante prædeſtinatione Dei, eo quod, etiam ſi ſupponatur perſona prædeſtinata, adhuc vere retinet poteſtatem peccandi, & perſeuerandi in peccato, ſi voluerit; quamquã hæc poteſtas numquam ſit reducenda in actum prædeſtinationi contrarium. Et hæc eſt communis intelligentia doctorum, vt ex dictis diſp. 25. colligi poteſt. Probatur hoc: nam ſenſus compoſitus non eſt ille, quo forma importata per vnum extremum ponitur in ſubiecto, ſed quo duæ formæ importatæ per vtrumque extremum, ſimul ponuntur in eodem ſubiecto. Sicut cum dicimus: Album poteſt eſſe nigrum, in ſenſu compoſito, non ſignificamus, quod albedo ſit, aut

Lib. arbit. non poſſe in ſenſu cõpoſito diſſentire auxilio efficaci, quid ſit.

Digitized by Google

aut eſſe poſsit ſeorſum in aliquo ſubiecto, vel nigredo ſit, aut eſſe poſſit in aliquo ſubiecto: ſed ſenſus eſt, quod albedo, & nigredo ſimul ſint cõpoſſibiles in eodem ſubiecto: & propterea propoſitio illa in ſenſu compoſito eſt falſa, quia impoſſibile eſt, quod aliquid ſimul ſit album, & nigrum: ergo ſimiliter cum aſſeritur, liberum arbitrium, motum à Deo auxilio efficaci, non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire, non ſignificatur ſolum, quod auxilium efficax ſit, aut eſſe poſſit in libero hominis arbitrio, vel quod diſſenſus ſit, aut eſſe poſsit in libero arbitrio, ſed quod auxilium efficax, & diſſenſus actualis non poſſint eſſe ſimul in eodem.

III. Confirmari poteſt hæc doctrina argumento ad hominẽ contra auctores oppoſitæ ſententiæ: nam cum vi argumẽtorum premuntur, quibus probari ſolet, cum infallibilitate præſcientiæ diuinæ cohærere non poſſe arbitrij noſtri libertatem: nam ſuppoſita præſcientia, qua Deus præſciuit, Petrum eſſe conſenſurum; impoſſibile eſt, quod diſſentiat; reſpondent, id eſſe impoſſibile in ſenſu cõpoſito, quia videlicet repugnat, hæc duo ſimul eſſe vera, quod ſcilicet Deus ſciat, Petrum conſenſurum; & nihilominus Petrus non cõſentiat, ſed diſſentiat; alias falſificaretur ſcientia diuina, quod eſt impoſsibile. Neque aliter poſſunt & ipſi ſenſum compoſitum explicare: ergo ſimiliter, quãdo nos aſſerimus, liberum arb. motum à Deo auxilio efficaci ad conſentiendũ non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire; ſenſus eſt, implicare cõtradictionẽ, hæc duo ſimul eſſe vera; quod nempe auxilium efficax ad conſentiendũ ſit in homine, & homo diſſentiat. Ex quo rurſus nos concludimus, quod, ſicut præſcientia, qua Deus nouit, Petrum conſenſurum, non aufert ab eo potentiã, qua poteſt diſſentire, ſi velit, ſed ſolum tollit ab eo actum diſſentiendi; ac per conſequens talis præſcientia nullo modo aufert, vel impedit arbitrij noſtri libertatem, etiam quantum ad actualẽ vſum illius: ita æternum, abſolutum, & efficax decretum voluntatis diuinæ, quo Deus per auxilium efficax præoperãtis gratiæ efficit, Petrum conſentire; non aufert ab eo potentiã, qua vere poteſt diſſentire, ſi velit; ſed ſolum facit, quod, cum per libertatem arbitrij diſſentire poſsit Deo vocanti; non tamen diſſentiat: de quo plura diximus diſp. 18. n. 23. diſp. 23. per tot. Reſpondẽt, non eſſe eamdem rationem de neceſsitate in ſenſu compoſito, ſiue ex ſuppoſitione præſcientiæ diuinæ, ac de neceſsitate in ſenſu compoſito, ſiue ex ſuppoſitione auxilij efficacis gratiæ, lib. arb. phyſice prædeterminantis ad conſenſum: nam illa neceſsitas eſt conſequens ipſam liberam operationem liberi arbitrij futuram: hæc autem eſt antecedens: ac propterea, iuxta doctrinam Anſelmi, illa neceſsitas libertatem nõ lædit, hæc autem omnino illi repugnat. Sed hæc obiectio tacta fuit, & ſoluta diſp. 22. n. 40. & 41. vbi expendimus doctrinã Anſelmi, & oſtendimus neceſsitatem in ſenſu compoſito, ſiue ex ſuppoſitione decreti efficacis voluntatis diuinæ, antecedentis in ſigno rationis præſcientiam cooperationis arbitrij futuræ, etiã ex hypotheſi, quod in talibus circumſtantijs conſtitueretur, non eſſe neceſsitatem antecedentem, de qua loquitur Anſelmus. Vnde non oportet, quæ ibi dicta ſunt, in præſenti diſputatione repetere. *Vide diſp. 115. nu. 4. & 5.* **Solutio.** **Cõfutatio**

IIII. EX his facile poterit Theologus reſpondere ad omnia argumenta, quibus efficacia gratiæ à nobis explicata, aut libertas arbitrij, quaſi cum illa cohærere non poſsit, impugnatur. Ad obiectionem autem in principio huius diſput. propoſitam reſpondetur, ſenſum compoſitum nõ eſſe illum, quem argumentum intendit, ſed quem nos in diſcurſu huius diſputationis, atque alijs in locis explicuimus.

DEinde agendum eſt de auxilio gratiæ adiuuantis, & efficacis per cõparationem ad auxilium gratiæ excitantis, & ſufficientis, circa quod octo ſunt conſideranda.

I. Vtrum, poſtquam Deus miſericorditer excitauit arbitrium creatum, expectet liberum eius conſenſum, vt purgari, aut iuſtificari velit. Vbi expenditur decretum Concilij Arauſ. can. 4.

II. Vtrum liberum arbitrium aliquid ex ſeipſo operetur, quando conſentit Deo excitanti, & vocanti.

III. Vtrum bonus vſus, ſeu cooperatio, & influxus liberi arbitrij, quo Deo excitanti conſentit, procedat à ſola, & innata eius libertate.

IIII. Vtrum, ſuppoſita gratia excitante, conſenſus, vel cooperatio liberi arbi-

Digitized by Google

trij ſit primo inchoanda à voluntate creata; an vero à voluntate diuina, ſiue ab auxilio efficaci præoperantis gratiæ.

V. Vtrum iſta cauſalis ſit vera: Quia homo præuentus gratia excitante vult conuerti, ideo adiuuatur à Deo, & conuertitur: an è contra, ideo conuertatur, quia à Deo adiuuatur.

VI. Vtrũ collatio efficacis auxilij ſit adæquata cauſa, quod liberum arbitrium à Deo excitatum, & motum conuertatur.

VII. Vtrum hæc cauſalis ſit vera: Quia homo non adiuuatur à Deo, ideo non conuertitur, ſed in peccato perſiſtit.

VIII. Vtrũ hæc cauſalis ſimiliter vera ſit: Quia homo excitatus à Deo, non vult rectè vti gratia ſufficienti; ideo non adiuuatur à Deo, nec conuertitur.

Diſputatio XCV.

Vtrum, poſtquam Deus miſericorditer excitauit Arbitrium creatum, expectet liberum eius conſenſum, vt purgari, aut iuſtificari velit.

I. QVIDAM Doctores partem defendunt affirmatiuam, quam probant Primo ex illo Apoc. 3. *Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum*, &c. Quibus verbis duo ſignificatur; alterum, in quo Deus voluntatem hominis non expectat, ſed eam præuenit, ſcilicet excitatio diuina, qua Deus ſtare ad oſtiũ dicitur, & pulſare: alterũ vero, quod Deus à nobis expectat, ſcilicet audire vocem eius, aperire ianuam, & intrare ad illum. Hoc enim à nobis exigit, quia per liberum noſtrum arbitrium exequendũ eſt.

In confirmationem eiuſdem ſententiæ afferri poteſt illud teſtimoniũ Iſaiæ 5. *Expectaui, vt faceret vuas, & fecit labruſcas.* Et cap. 30. *Propterea expectat Dominus, vt miſereatur veſtri.* Quibus verbis non obſcure ſignificatur, quod, poſtquã Deus miſericorditer excitauit voluntatẽ, expectat liberũ eius cõſenſum, vt miſereatur noſtri, & iuſtificantem gratiam nobis infundat.

Secũdo argumentantur auctoritate S. Ambroſ. ſer. 19. in pſal. 118. vbi explicans illa verba: *Præuenerunt oculi mei ad te diluculo*, ait: *Vult ſe præueniri Sol iuſtitiæ; &, vt præueniatur, expectat*, non vt præueniatur ante vocationem, ſed vt præueniatur per diſpoſitionem, antequam ingrediatur ad inhabitandum hominem per iuſtitiã. Vnde ſubdit Ambroſ. *Audi, quemadmodũ expectet, & cupiat præueniri.* Dicit Angelo *Pergami Eccleſiæ: Scribe. Poenitentiam age, &c.* Apoc. 2. & 3. *Et Angelo Laodicææ, Poenitentiam age. Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo, &c.* In quibus locis conſtat, vocationem Dei præcedere, & expectare nihilominus Deum diſpoſitionem liberam hominis, antequam per gratiam illũ inhabitet. Quod latius proſequitur idem Ambroſ. eod. ſerm. circa illa verba: *Prope es tu, Domine.*

Cõfirmatur hoc auctoritate S. Aug. lib. 83. quæſtionum, q. 68. dicentis: *Parum eſt velle, niſi Deus miſereatur; ſed Deus nõ miſeretur, qui ad pacẽ vocat, niſi voluntas præceſſerit; tamen, quia nec velle quiſquam poteſt, niſi admonitus, & vocatus, efficitur, vt etiam ipſum velle Deus operetur in nobis*; & ita ſeipſum idem Auguſt. expoſuit lib. 1. retractat. cap. 26.

Tertio arguitur. Deus non præuoluit, neque prędeterminauit abſoluta omnino, & efficaci voluntate, vt Petrus, v. g. conſentiret, & cooperaretur Deo excitãti, & vocanti; ſed quaſi ſub conditione ſubintellecta, ſi ipſe vellet libere conſentire; alias enim tolleretur libertas arbitri, quia conſenſus, vel diſſenſus non relinqueretur in eius poteſtate: ergo, poſtquam Deus ſua præueniente gratia excitauit liberum hominis arbitrium, expectat liberam determinationem voluntatis eius, vt, ſi vult, conſentiat, ſi non vult, non conſentiat.

Confirmatur. Deus ſua gratia efficaci non prædeterminat phyſice hominis voluntatem ad conſenſum, ſed ſolum eã mouet moraliter, ſuadendo interius, inuitando, & alliciendo, vt conſentiat, alias tolleretur eius libertas, quæ cõſiſtit in vera indifferentia, ſeu facultate ad vtraque partẽ contradictionis, ſcilicet ad volendum, & nolẽdum: ergo poſt primam excitationem, ſeu vocationem expectat noſtrã voluntatem, vt purgari velimus, & ſanari.

CONtrariam ſententiam defendunt omnes Theologi, qui ſentiunt, effi- II.

caciam

Voluntatẽ noſtrã, vt purgari velimus, Deus non expectat.

caciam gratiæ nullo modo pendere ex libera cooperatione noſtri arbitrij à Deo præcognita per ſcientiam, quam vocant mediam, aut quouis alio modo ab eo præuiſa. Quam ſententiam exiſtimo eſſe S. Auguſtini, & S. Thomæ, ac veriſſimam; & probatur ex Concil. Arauſicano can. 4.

Concil. Arauſ. can. 4. expenditur.

Si quis, vt à peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum expectare contendit; non autem vt etiam purgari velimus, per S. Spiritus infuſionem, & operationẽ in vos fieri confitetur, reſiſtit ipſi Spiritui S. per Salomonem dicenti: Præparatur voluntas à Domino: &

Prou. 8. Philip. 2.

Apoſt. ſalubriter prædicanti: *Deus eſt, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate.* In qua definitione videtur docere ſacrum Conc. Deum, etiam poſtquã excitauit liberum hominis arbit. non expectare voluntatem, ſeu liberũ eius conſenſum, vt purgari velit, ſed per ſuam gratiam efficaciter facere, vt ipſum arbitrium purgari velit, & ſaluari; nullus enim dicitur expectare, quod ipſe eſt facturus.

III. Reſponſio

Reſpondent, ſenſum Concil. eſſe, Deum ante primam vocationem non expectare peccatoris diſpoſitionem, & liberã operationem, vt in eo inchoet iuſtificationem, per quam à peccato purgatur: quod probant ex ratione Cõc. ſcilicet, quia is, qui dicit, Deum expectare voluntatem noſtrã, vt à peccato purgemur, contradicit Spiritui S. dicẽti: *Præparatur voluntas à Domino.* At, qui dicit, Deum expectare cõſenſum liberum hominis, poſtquam illum excitauit, & vocauit, non negat, pręparari voluntatem à Domino: ergo ſolus ille hoc negat, qui, ante primam vocationem dicit, eum expectare voluntatem hominis, vt in eo iuſtificationem inchoet.

Cõfutatio

Hæc tamen explicatio non videtur ſatisfacere verbis Concil. Arauſ. vt in commentarijs noſtris ſuper caput 30. Iſaiæ n. 12. dicere cæpimus. Nã definitio Conc. procedit cõtra Maſſilienſes, aſſerentes, quod, poſtquã Deus vocat peccatorem ad pœnitentiã, expectat eius voluntatem, vt ipſe, ſi vellet, conſentiret vocanti: non autẽ efficiebat, vt homo efficaciter, & infallibiliter præberet aſſenſum. Id quod non obſcure conſtat ex epiſtolis SS. Proſp. & Hilarij ad Auguſt. & ex eodẽ Auguſt. qui explicans illud pſal. 36. *A Domino greſſus hominis diriguntur, & viam eius volet,* inquit: *Nõ dixit: & viam eius diſcet, aut tenebit, aut ambulabit, aut aliquid huiuſmodi: quod poſſes dicere: A Domino quidẽ dari, ſed homini iam volenti, vt ſcilicet beneficium* Dei, *quo greſſus hominis dirigit, vt viam eius diſcat, teneat, gradiatur, ſua bona voluntate præcedat, & hoc* Dei *donum præcedente ſua voluntate mereatur.* Sed ideo *dixit: A Domino greſſus hominis dirigũtur, & viam eius volet: vt intelligeremus, ipſam voluntatem bonam, qua incipimus velle credere (quoniã* Dei *via quid eſt, niſi fides recta?) illius eſſe donũ, qui greſſus noſtros propterea dirigit primitus, vt velimus. Non enim ait Scriptura: A Domino greſſus hominis diriguntur, quia viam eius voluit; ſed diriguntur, inquit, & volet. Non igitur, quia voluit, diriguntur; ſed quia diriguntur, volet.* Et referens quorumdam explicationem, quam Vitalis amplectebatur, ſubiungit: *Hic tu rurſus fortaſſe dicturus es: Hoc fieri à Domino, dum doctrina eius legitur, vel auditur, ſi homo veritati, quam legit, vel audit, ſua conſentiat voluntate. Si enim lateret eũ, inquis, doctrina* Dei, *non dirigerentur greſſus eius, quibus directis vellet viam Dei. Ac per hoc tãtum putas à Domino greſſus hominis dirigi ad eligendam viam Dei; qu ia ſine doctrina Dei non ei poteſt innoteſcere veritas, cui propria voluntate conſentiat. Cui ſi conſentit, inquis, quod in eius libero arbitrio conſtitutum eſt, recte vtique dicuntur ab illo dirigi greſſus eius, vt viam eius velit, cuius doctrinam ſuaſione præcedente, ſubſequente conſenſione ſectatur, quod libertate naturali, ſi vult, facit; ſi nõ vult, non facit, pro eo, quod fecerit, præmium, vel ſupplicium recepturus.* In quibus verbis animaduertat Theologus, quod iuxta ſententiã Vitalis Carthaginenſis, & aliorum, qui ſentiebant cũ eo, illuminatio intellectus, quæ fit per doctrinam etiam internam, & ſuaſio volũtatis, atque eius excitatio præcedebat liberum conſenſum volũtatis, quæ poſt excitationem, vel ſuaſionem pręcedentem ex libertate naturali, ſi volebat homo, ſequebatur, ſi non volebat, nõ ſequebatur: quod aperte oſtendunt illa verba: *Cuius doctrinam ſuaſione præcedente, ſubſequente conſenſione ſectatur, quod libertate naturali, ſi vult, facit; ſi non vult, non facit.* Et idem conſtat apertè ex principio eiuſdem epiſtolæ, cuius verba diſput. 73. nu. 2. adduximus. Et tamen S. Auguſt. hanc doctrinam ſtatim impugnat: *Hæc,* inquiens, *eſt illa Pelagianorum mala, male diffamata, meritoq.*

Aug. epiſt. 107. ad Vital. paulo poſt princ. tom. 2.

reprobata, & ab ipſo etiam Pelagio timente damnari, in Orientalium Epiſcoporum iudicio damnata ſententia, qua dicunt, gratiam Dei non ad ſingulos actus dari, ſed in libero arbitrio eſſe, vel in lege, atque doctrina: ergo neceſſario dicendum eſt, quod Deus, nedum non expectat voluntatem noſtrã, vt nos excitet; ſed etiam eſt aſſerendum, quod adhuc, poſtquam illuminauit intellectum, & ſtupentem voluntatem excitauit, non expectat voluntatem noſtram, vt ſi purgari velimus, purgemur à peccatis; ſi autem nolimus, non purgemur. Etenim Cõcilium Arauſicanum, & S. Auguſtinus propterea docent, Deum non expectare noſtram voluntatem, vt purgari velimus, quia Deus operatur in nobis ipſum velle purgari, licet non ſine nobis libere conſentientibus, & cooperantibus. Hoc autem velle, & perficere non operatur Deus in nobis per ſolam gratiam excitantem, ſed potiſſime id operatur per adiuuantem, vt patet ex verbis illius Concilij Tridentini: *Vt qui per peccata à Deo auerſi erant, per eius excitantem, atque adiuuãtem gratiam ad conuertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ libere aſſentiendo, & cooperando, diſponantur:* & canone 3. *Si quis dixerit, ſine præueniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque eius adiutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut poenitere poſſe, &c. anathema ſit.* Quibus verbis Concilium vtrumque coniunxit, nempe excitationẽ, ſeu inſpirationem, & adiutorium gratiæ, vt innueret, quod etiam, poſtquam Deus nos excitauit, adhuc indigemus adiutorio præuenientis gratiæ, vt credamus, & alias pias operationes exerceamus. Igitur, poſtquam Deus nos excitauit, nõ expectat voluntatem noſtrã, vt purgari velimus; ſed potius nos excitati expectare debemus, & petere à Deo adiutorium gratiæ, quo piam operationem per gratiam excitantem inſpiratam, efficaciter producamus. Vnde S. Auguſtinus in eadem epiſt. ad Vitalem ſic concludit: *Quomodo Deus expectat voluntates hominum, vt præueniant eum, quibus det gratiam, cum gratias ei non immerito agamus de ijs, quibus non ei credentibus, & eius doctrinam voluntate impia perſequentibus miſericordiam prærogauit, eosq. ad ſe ipſum omnipotentiſſima facilitate conuertit, ac volentes ex nolentibus fecit? vt quid ei inde gratias agimus, ſi hoc ipſe non fecit?* Quibus verbis, ex eo probat Auguſtinus, Deũ non expectare hominis voluntatem, vt purgari velit, quoniam ipſe per ſuam gratiam adiuuantem efficit, hominem velle: ergo nedũ Deus ante primã vocationem, ſed etiam poſt eam non expectat hominis voluntatem, vt purgari velit. Licet enim homo ſua libera volũtate velit iuſtificari, & ſaluari; Deus tamen ſua præuenienti gratia adiuuante, non ſolum moraliter ſuadendo, alliciendo, & inuitando; ſed etiam vere efficienter, & efficaciter facit, hominem velle, vt diſp. 86. ex profeſſo oſtendimus.

Cõc. Trid. ſeſ. 6. de Iuſtif. cap. 5.

Aug. epiſt. ad Vital. circa fin.

Confirmatur, & aperiũtur magis vires huius argumenti. Nam Conc. non ait, Deũ non expectare humanam voluntatem, vt nos præueniat ſua gratia excitãte, ſed inquit, non expectare humanam voluntatẽ, *vt purgari velimus:* & aſſignat rationem, quia videlicet ipſa voluntas, qua purgari volumus, fit in nobis per S. Spiritus infuſionem, & operationem, ſecundum illud Apoſt. *Deus eſt, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate:* vbi Conciliũ per operationem, ſicut & Apoſt. per verbum, operatur, nõ intellexit ſolũ operationem moralẽ, ſeu per modum ſuadentis, etiam interius: hæc enim metaphorice operatio, & nõ proprie, vt ſupra oſtenſum eſt, dicitur: ſed operationem phyſicã, ſiue ad modum cauſæ phyſicę, ideſt verã operationem, & propriam, ſicut Conc. Nicenum diſp. 22. n. 2. inductum, per *phyſicam vnionem* intellexit, vnionem verã, & realem: neque inquit, Deus eſt, qui operatur nobiſcum velle, & perficere; ſed *qui operatur in nobis*, vt anteceſſionem quamdã, & prioritatem cauſalitatis diuinæ operationis deſignaret. Nõ enim concurrũt Deus, & liberum arb. ad piã operationem, tamquam duæ cauſę partiales, quarum neutra alteram ad ſecum concurrendum prædeterminat, vt auctores oppoſitæ ſententiæ, quos ſupra impugnauimus, ſentiunt, ſed quælibet in ſuo genere eſt cauſa totalis; ita tamen, vt liberum hominis arb. præmoueatur à Deo ad concurrendum cum illo, vt pluribus in locis ſupra oſtenſum eſt.

Philip. 2.

Diſp. 85.

IIII. Secundo probatur. Nam, vt diſp. 89 ex profeſſo oſtendimus, & patebit amplius diſput. 98. Deus non ſolũ remote primo inchoat noſtram iuſtificationem, excitando hominis voluntatẽ, ſed etiam vere efficiẽdo,

Digitized by Google

do, vt liberum arb. cooperetur, alias initium remotum iuſtificationis tribueretur Deo, proximũ autẽ vſurparet ſibi homo, quod, vt ſupra oſtenſum eſt, dici non poteſt: ergo etiam, poſtquam Deus primo excitauit peccatorem, non expectat eius voluntatem, ſeu liberam cooperationem, vt purgari velit.

Solutio.

Sed dicunt, Deum expectare voluntatem noſtram, vt libere conſentientem, & ſe diſponentem cum diuino adiutorio, vt à peccato purgemur; eo quod, ſicut Concilium Tridentinum definit, Deus non iuſtificat peccatorẽ abſque libera diſpoſitione, ac proprio influxu, & cooperatione liberi arbitrij. Concilium autem Arauſicanum ſolum eos damnat, qui ſentiunt, Deum expectare noſtram voluntatem, vt libere conſentientem, & ſe diſponentem abſque diuino adiutorio, vt à peccato purgemur.

Con. Trid. ſeſ. 6. de Iuſtif. c. 5. & can. 4.

Cõfutatio

Hæc tamen ſolutio ambigua eſt, & non euacuat vim argumenti. Cum enim aſſerunt, Deum expectare voluntatem noſtram, vt libere conſentientem, & ſe diſponentem cum diuino adiutorio, vel nomine adiutorij diuini, intelligunt adiutorium concomitans, ac pariter, & ſimultanee cum libero arbitrio, ex ſua innata libertate ſe determinante, in operationem piam influens; & tunc non videtur fieri ſatis argumento. Nam Conc. docet, Deum per adiutorium gratiæ operari, vt velimus; ac per conſequens per tale adiutorium influere non ſolũ pariter cum libero arbitrio in eius effectum, ſed etiam immediate in ipſum arbitrium, vt in cauſam, illud mouendo, & applicando ad concurrendum cũ gratia, vt ex præmiſſis conſtat; atque adeo adiutorium gratiæ nõ eſſe ſolum concomitans liberã cooperationem arbitrij, ſed etiam ordine rationis, & cauſalitatis eam præuenire. Si autem admittant, ſicut reuerà admittendũ eſt, adiutoriũ gratiæ, quo Deus ex nolentibus volentes efficit, eſſe præueniens; tũc affirmari non poteſt, etiam poſt primam vocationem, Deum expectare noſtrã voluntatem, vt libere conſentientem cũ adiutorio diuino: cum Deus ipſe per tale adiutorium efficiat, hominem libere conſentire.

Tertio probatur. Cauſa efficiens nõ expectat ſuum effectum, ſed illum efficit: atqui Deus per auxiliũ præoperãtis gratiæ eſt cauſa efficiẽs, quod homo velit purgari, & ſaluari: ergo etiam, poſt primã excitationem, non expectat hominis voluntatẽ, qua purgari vult, & ſaluari.

Solutio.

Si dicatur, cauſam efficientem non expectare ſuum effectũ, quando illum producit abſque interuentu, & cõcurſu, ſeu cooperatione alterius cauſæ liberæ: ſi autẽ illum effectum producat, interueniente cõcurſu, & cooperatione alterius cauſæ liberæ, ſine qua effectus non produceretur in rerum natura; tunc neceſſe eſt, vt vna cauſa expectet cooperationẽ alterius cauſæ libere ſe determinantis, vt illũ effectũ producat;

Cõfutatio

contra hoc eſt efficax argumentũ. Quia non ſolum ipſum velle noſtrũ, & pia operatio, ſed etiã ipſa libera cooperatio, & actualis influxus noſtri arbitrij eſt effectus operationis diuinæ, nã, vt diſputatione 97. patebit, talis cooperatio, & determinatio noſtri arbitrij nõ procedit ex ſola, & innata eius libertate, ſed neceſſario debet reduci in Deum, tamquam in priorem cauſam efficientem, arbitrium concurrere: ergo Deus poſt primam vocationem, nedum non expectat noſtrum velle, ſed nec etiam expectat liberum influxum, & cooperationem noſtri arbitrij, vt purgari velimus.

V.

Quarto. Sequeretur ex oppoſita ſententia, quod gratia diuina nõ ſubijceret ſibi humanam voluntatem, ſed potius ſubiungeretur illi, & eſſet pediſſequa illius: conſequens autem etiã ab auctoribus ſententiæ contrariæ non admittitur: nã videtur contra can. 6. Conc. Arauſ. vbi dicitur: Si quis *humilitati, & obedientiæ humanæ ſubiungit gratiæ adiutorium, nec, vt obedientes, & humiles ſimus, ipſius gratiæ donũ eſſe conſentit, reſiſtit Apoſt. dicenti: Quid habes, quod non accepiſti?* Item etiam ſequeretur, quod ideo quis adiuuetur, quia voluit; nõ ideo, quia adiuuatur, velit: conſequens non poteſt admitti, vt diſp. 1. oſtenſum eſt, & diſput. 99. clarius patebit: ergo.

1. Cor. 4.

AD primum argumentũ reſpondetur, ex illis locis Scripturæ ſolũ haberi, hominem libere cooperari, conſentire, & aperire Deo excitanti, vocanti, & pulſanti; ſed ipſum conſentire, & aperire, debet tandem reduci in Deũ, vt in cauſam priorem per ſe efficientem, vt dictum eſt. Neq; enim Deus exigit à nobis liberũ conſenſum, qui ſit in nobis ex nobis, ſed qui eſt etiã donũ Dei, vt verax inueniatur, qui dixit: *Quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi.* Vnde, & Cæleſt. PP. *Tanta*, inquit, *eſt*

1. Paralip. 29. D.

Celeſt epiſt. ad quoſdã Galliæ Epiſcop. c. 12. *erga omnes homines bonitas Dei, vt noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona, & pro his, quæ largitus eſt, æterna præmia ſit donaturus. Agit quippe in nobis, vt quod vult, & velimus, & agamus.* Sed ſpecialiter ad loca ex Iſaia inducta reſpondetur, quod, cum ait: *Expectat Dominus, vt miſereatur veſtri*: *Expectaui, vt faceret vuas*, & ſimilia, non eſt ſenſus, quod Deus expectet à peccatore liberam cooperationem, vel influxum, quem prius non acceperit ex dono gratiæ, efficaciter præmouentis, & prædeterminantis voluntatem ad concurrendum cum Deo: ſed per hæc verba deſignauit liberam cooperationem hominis, quam Deus exigit à peccatore, vt illum iuſtificet. Vnde Iſaias, in eodẽ contextu vt hanc interpretationem inſinuaret; poſtquam dixerat: *Expectat Dominus, vt miſereatur veſtri*, ne quis ſibi piam operationem, & conſenſum tribueret, ſed agnoſceret, à quo non ſolum poſſe bonũ, ſed & ipſum bonum velle acceperit, ſubdit: *Beati omnes, qui expectant eum*, vt ſciamus, quoniam ſi expectat Dominus, vt miſereatur noſtri, profecto expectat dona ſua, & beneficia ſua, quibus nos dignatur liberare, ſicut de præſcientia dicit Auguſtinus. Expectat tempus, in quo prædefiniuit, ſua liberali voluntate peccatoribus miſericordiam præſtare. Expectat ordinem à ſua diuina prouidentia ſtatutum, ſecundum quem ea, quæ prædeſtinauit, impleuit. Iuxta hanc doctrinam explicanda ſunt, & intelligenda verba Ambroſij in ſecũdo argum. facto à principio inducta, vt colligitur ex ipſo contextu: nam paucis interiectis, ſubdit: *Ipſe prius in tui cordis illuceſcit arcano: ipſe tibi dicenti: De nocte vigilat ad te ſpiritus meus; matutinum lumen temporibus faciet ſplendere nocturnis, ſi mediteris verba Dei.*

Qualiter expectet Deus, vt miſereatur noſtri.

VI. Ad 2. arg.

Iſaia 26.

Ad confir. Quod vero ad S. Auguſtinum attinet, iam ex verbis eius ſupra inductis patet, ipſum noſtram ſententiam aperte docuiſſe, quam etiam in quæſtione illa 68. ſubindicat, cum ait, quod etiam ipſum velle Deus operatur in nobis, quod de operatione proprie dicta intellexit. Accedit, quod iuxta ſententiam S. Auguſtini, adiutorium gratiæ non conſiſtit in ſolo concurſu ſimultaneo, quo Deus pariter cum libero arbitrio influit in eius operationẽ, ſed etiam in concurſu præuio, quo idẽ liberũ arbitrium, ad cooperandum, & conſentiendum præmouet, & applicat, vt ex ſupradictis patet. Neque in libro primo retractationum aliquid dicit, quod in fauorem cõtrariæ ſententiæ poſſit afferri; quin potius ibi nobis fauet. Nam commemorans, & explicans verba inducta ex quæſtione illa 68. ſubdit: *Hoc dictum eſt poſt pœnitentiam; nam eſt miſericordia Dei, etiã ipſam præueniens voluntatem, quæ ſi non eſſet, non præpararetur voluntas à Domino: & ad eam miſericordiam pertinet & ipſa vocatio, quæ etiam fidem præuenit.* Vbi nomine vocationis non intelligit ſolam excitationem, quia per hanc ſolam non præparatur voluntas à Domino, ſed potiſſime præparatur per gratiam adiuuantem, vt ex Concilio Tridentino, & eodem Auguſtino oſtenſum eſt diſput. 82.

Ad tertium argumentum reſpondetur, Deum, nulla præſuppoſita, aut ſubintellecta conditione, antecedenter ad præſcientiam futuræ cooperationis liberi arbitrij creati præuoluiſſe, & prædeterminaſſe efficaci, & abſoluta voluntate omnes actus bonos, qui in tempore fiunt, eos præſertim, per quos prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt: nec per talem volitionẽ, vel prædeterminationem vllo pacto læditur eiuſdẽ arbitrij libertas, vt diſp. 22. & 23. ex profeſſo oſtendimus; vbi etiam explicuimus, qualiter cum eadem prædeterminatione ſtet ſimul indifferentia, & vera facultas ad vtramque partem contradictionis, quæ eſt intrinſeca libertati: de quo etiam agendum erit latius diſput. 115. & 116. vbi explicabimus, quidditatem liberi arbitrij. Et per hæc reſpondetur ad confirmationem.

Diſputatio XCVI.

Vtrum Liberum Arb. ex ſeipſo aliquid operetur, quando conſentit Deo excitanti, & vocanti.

VT titulus quæſtionis manifeſtus fiat; & id, in quo conſiſtit difficultas, aperiamus; notandum eſt, quod, vt colligitur ex S. Thoma, dupliciter poteſt intelligi, liberum arbitrium moueri, vel aliquid operari ex ſeipſo. Primo, ita I.

S. Tho. 1. p. q. 105. ar. 4. ad 2.

Digitized by Google

ita vt moueri ex ſe idem ſignificet, quod moueri à principio intrinſeco. Secundo, ita vt moueri, vel aliquid operari ex ſe idem ſignificet, quod operari non ab alio priori agente, vel ab alia cauſa extrinſeca per ſe efficiente, quod ipſum arbitrium cooperetur.

Illi ergo Theologi, qui arbitrantur, influxum liberi arbitrij cum gratia, quatenus emanat à libero arbitrio, non procedere effectiue ab ipſa gratia, vel à Deo operante eumdem influxum per gratiam, tenent conſequenter, liberum arbitrium, dum conſentit Deo vocanti, aliquid ex ſe influere in hoc ſecundo ſenſu; ita videlicet, vt ipſum influere liberi arbitrij non procedat à Deo, tamquam à priori cauſa per ſe efficiente, quod liberum arbitrium conſentiat. Probari poteſt hæc ſententia.

Agit aliquid, qui ab alio adiuuatur. Primo; nam qui adiuuatur à Deo, aliquid ex ſe agit, vt patet per Auguſtinum in illud Pſalm. 78. *Adiuua nos Deus ſalutaris noſter*; vbi ait: *Cum adiuuari nos vult, neque ingratus eſt gratia, neque tollit liberum arbitrium; qui adiuuatur, etiam per ſeipſum aliquid agit*. Et tract. 4. in epiſt. Ioan. ait; *Si dicis: Adiutor meus eſto; aliquid agis: nam ſi nihil agis, quomodo ille adiuuat?* Idem docet de verbis Apoſt. ſerm. 13. & de perfectione iuſtitiæ, contra Cæleſtium. Sed liberum arbitrium adiuuatur à Deo ad conſenſum, vt definitur in Conc. Trident. ergo aliquid ex ſe agit, dum conſentit Deo vocanti.

Secundo. Liberum dicitur illud, quod eſt à principio intrinſeco ſe mouente ex ſe ipſo, ſed noſtrum arbitrium libere conſentit Deo excitanti, ita vt poſſit diſſentire, ſi velit; vt habetur in Conc. Trident. ergo conſenſus ille procedit à principio intrinſeco ſe mouente ex ſe ipſo, ac per conſequens liberum arbitrium, dum conſentit Deo, aliquid à ſe ipſo operatur. *Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtific. cap. 5. & can. 4.*

Tertio. Si liberum arbitrium nihil ageret à ſe ipſo, dum conſentit Deo vocanti; ſequeretur, quod in iuſtificatione mere paſſiue ſe haberet, recipiendo operationem cauſatam à ſolo Deo, ſicut baculus, dum mouetur ab alio, mere paſſiue ſe habet, recipiendo motum à cauſa extrinſeca productum. Conſequens autem eſt contra definitionem expreſſam Conc. Trid. ergo liberũ arbitriũ aliquid agit à ſeipſo.

II. Quarto. Voluntas creata hoc habet ex natura ſua, vt eius inclinatio non ſit ei ab alio, ſed à ſeipſa, vt S. Thom. docet, q. 22. de verit. ar. 4. in corp. vbi conſtituit differentiam inter appetitum brutorum, & rationalis creaturæ in hoc, quod *inclinatio* brutorum, *non eſt in poteſtate ipſius animalis, quod inclinatur, ſed eſt aliunde ei determinata; ſed natura rationalis habet in poteſtate ipſam inclinationem, vt non ſit ei neceſſarium inclinari ad appetibile apprehenſum; ſed poſſit inclinari, vel non inclinari: & ſic ipſa inclinatio non determinatur ei ab alio, ſed à ſeipſa*: ergo quando liberum arbitrium conſentit Deo vocanti, aliquid operatur à ſeipſo, ideſt nõ ab alia cauſa extrinſeca per ſe efficiente.

Quinto. Motus liberi arbitrij in Deum non poteſt eſſe violentus, cum voluntati nulla poſſit inferri violentia, aut coactio, vt ſæpe docet S. Thomas; ergo, quando conſentit Deo vocanti, motus illius non ineſt ei ab aliqua cauſa extrinſeca, ſed à ſeipſo; alias enim moueretur in Deum violenter, ſicut mouetur lapis, quando proijcitur ſurſum. Violentum enim, ſecundum Philoſophũ 3. ethic. c. 1. illud dicitur, cuius principium eſt extra, nihil conferente vim paſſo. Contingit autem multoties, quod liberum arbitrium non conferat vim, vt, ſi prius, quàm vocaretur à Deo ad conuerſionem, eidem conuerſioni reſiſteret per voluntatem contrariam: ergo.

Hæc tamen ſententia in ſenſu explicato alijs doctoribus non placet, & merito; contrariam quippe eſſe de mente S. Auguſtini, & S. Thomæ, ac veriſsimam, docent conſequenter omnes Theologi, qui tenent, efficaciam auxilij præoperãtis gratiæ non eſſe ſolum moralem, ſed ad modũ cauſæ phyſicæ prædeterminare voluntatem creatam, vt libere, & infallibiliter conſentiat. Et quoniam hæc ſententia eſt ſacris litteris, & Concilijs conformis, pro eius explicatione, ſuppoſita diſtinctione S. Thom. in principio huius diſputationis propoſita, duæ concluſiones ſtatuendæ ſunt.

Prima concluſio. Quando liberum arbitrium conſentit Deo excitanti, & vocanti, aliquid ex ſe operatur, ſi illa particula, ex ſe, accipiatur, vt ſignificat idem, quod à principio intrinſeco libere ſe mouente, & determinante. In hac concluſione

cluſione conueniunt omnes Theologi; ſequitur enim per euidentem conſequentiam ex principijs fidei, vt argumenta facta à principio demonſtrant.

Secunda concluſio. Liberum arbitrium creatum, dum conſentit Deo excitanti, & vocanti, nihil à ſeipſo operatur, in ſecundo illo ſenſu explicato, ſed ipſum operarari, ſeu influere in conſenſum, & piam operationem, reduci debet, tamquam cauſam priorem per ſe efficientem, in abſolutum, & efficax decretum diuinæ voluntatis; quamuis Deus non efficiat in nobis eumdem conſenſum, ſine nobis libere cooperantibus. Colligitur hæc concluſio ex Gelaſio PP. epiſt. 5. ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum; vbi ſic ait: *Quis autē audeat dicere Chriſtianus, aliquid habere boni ſine gratia? quando Magiſter gentium clamat, cuncta breuiter in ſe dona concludens: Gratia Dei ſum, id quod ſum, & : Gratia eius in me vacua non fuit; vt oſtenderet, quia donum gratiæ non ipſe præceſſerit, ſed fuerit ſubſequutus; atque monſtraret, cooperatorem ſe eſſe gratiæ, ſubſequendo. Sed plus omnibus, inquit, illis laboraui. Ac rurſus veritus, ne de ſe præſumere videretur, adiunxit: Non ego, ſed gratia* Dei *mecum. Non dixit: Ego, & gratia Dei mecum; ſed præpoſuit gratiam præcedentem ſe.* Sed cooperari Deo vocanti eſt aliquid boni: ergo id non habet à ſeipſo liberum arbitrium, ſed à gratia cooperante, qua Deus donat bonum velle. Eamdem concluſionem docet multis in locis S. Auguſtinus, ſed præſertim lib. 1. retract. c. 9. vbi ait: *Et quia omnia bona, ſicut dictum eſt, & magna, & media, & minima ex* Deo *ſunt, ſequitur, vt ex Deo ſit & bonus vſus liberæ voluntatis, quæ virtus eſt, & in magnis numeratur bonis.* Et lib. de gratia Chriſti, contra Pelag. & Cæleſt. c. 13. *Si data eſt*, inquit, *non dicitur iuſtitia noſtra, ſed Dei; quia ſic fit noſtra, vt ſit nobis ex Deo.* & lib. de don. perſeu. c. 14. *Si in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil eſt, profecto nec de obedientia perſeuerantiſſima gloriandum eſt, neque ita noſtra, tamquam non nobis deſuper donata, dicenda eſt*: & lib. 2. de peccatorum merit. & remiſſ. c. 18. *Sed laborant homines inuenire in noſtra voluntate, quod boni ſit noſtrum, quod nobis non ſit ex Deo, & quomodo inueniri poſſit ignoro.* Cum ergo concurſus noſtræ voluntatis conſentientis, quo Deo vocati, & mouenti cooperatur, inquantum eſt concurſus voluntatis, ſit aliquid; relinquitur, quod illum habeat ex Deo. Id ipſum confirmari poteſt alio inſigni teſtimonio eiuſdem Auguſtini lib. de geſtis Pelagij, cuius mentionem fecimus diſput. 91. nu. 9. Etenim in cap. 14. *Ipſe*, inquit Apoſtolus, *clamat, ipſe teſtatur, ipſe vt in ſe* Dei *dona commendet, nec in ſeipſo, ſed in* Domino *gloriatur.* Et infra: *Apoſtolus inquit: Non ſum dignus vocari Apoſtolus. Pelagius Monacus dignum Apoſtolum dicit fuiſſe, qui acciperet omnes gratias, &c. Apoſtolus inquit: Plus omnibus laboraui; proinde non laborauit, vt gratiam acciperet, ſed accepit, vt laboraret: atque ita, vnde ad accipienda debita præmia fieret dignus, gratiā gratis accepit indignus. Nec ipſum ſane laborem ſibi auſus eſt arrogare. Cum enim dixiſſet: Plus omnibus illis laboraui; continuo ſubiecit: Non ego, ſed gratia Dei mecum. O magnum gratiæ præceptorem, confeſſorem, prædicatorem. Quid eſt hoc? Plus laboraui: non ego. Vbi ſeſe extulit aliquantum voluntas, vbi continuo vigilauit pietas, & tremuit humilitas, quia ſe agnouit infirmitas.* Fauent huic ſententiæ SS. Patres, qui docent, totum eſſe tribuendum gratiæ. Hi ſunt Cyprianus, Greg. Naz. Baſilius, Ambroſ. Paulus Oroſius, Anſel. Bern. Damaſc. quorum verba diſput. 85. num. 3. adducta ſunt. Idem docet S. Proſper contra Collat. defin. 11. cum ait: *Impius ſenſus, qui putat beatiorem eſſe hominē, cui Deus nihil dederit, quàm cui vniuerſa contulerit.*

Gelaſius Papa.

Secundo, probatur concluſio auctoritate Concilij Arauſ. c. 16. vbi ſic dicitur: *Nemo ex eo, quod videtur habere, glorietur, tamquam non acceperit, aut ideo ſe putet accepiſſe, quia littera extrinſecus, vel, vt legeretur, apparuit; vel, vt audiretur, ſonuit. Nam ſicut Apoſtolus dicit:* Si per legem iuſtitia, *ergo Chriſtus gratis mortuus eſt. Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Inde habet, quicumque habet: Quiſquis autē inde ſe habere negat, aut vere non habet, aut id, quod habet, auferetur ab eo.* Quibus verbis determinare videtur, bonum vſum liberi arbitrij eſſe efficienter ex Deo.

1. Cor. 4. Gal. 2. Eph. 4. Pſ. 67. Matth. 25.

Tertio probatur ratione. Liberum arbitrium creatum non habet eſſe à ſeipſo, ſed à Deo: ergo non habet à ſeipſo, aliquid

quid

-quid operari, ſed à Deo, à quo accepit eſſe. Nam cuius eſſe eſt ab alio, opportet quod eius operatio ab alio ſit, vt in 2. ſent. diſt. 37. q. 2. ar. 2. in corp. docet S. Thomas. Vnde & filius Dei, quia non à ſeipſo, ſed à Patre eſſe habet, fatetur de ſeipſo: *Filius non poteſt à ſe facere quidquã.* Et Concilium Florentinum in decreto fidei ait: *Et quoniam omnia, quæ Patris ſunt, ipſe Pater vnigenito Filio ſuo gignendo dedit, præter eſſe Patrem, hoc ipſum, quod Spiritus ſanctus procedit ex Filio, ipſe Filius à Patre æternaliter habet, à quo æternaliter etiam genitus eſt.* Si ergo Filius, qui non per gratuitam, ſed naturalem communicationem procedit à Patre, non poteſt à ſe facere quidquam, quomodo liberum arbitrium creatum, cui non per naturalem emanationem, ſed per gratuitam, & voluntariam communicationem donatũ eſt eſſe, hanc gloriam ſibi arrogabit, vt poſſit à ſeipſo facere quidquam?

. arbit. pera- eſt eſ- iue à .

n. 5.

us Dei poteſt facere dquam a non et eſſe , ſed à re.

Quarto probatur. Deus operans per gratiam, & liberum arbit. non ſunt duæ cauſæ partiales reſpectu piæ operationis, ſed quælibet eſt totalis in ſuo genere, quarũ vna, videlicet liberum arbitrium, ſubordinatur alteri, ſcilicet Deo mouenti per gratiam, vt diſput. 85. oſtenſum eſt: ergo liberum arbitrium nihil operatur à ſeipſo, dum influit in piam operationem; ſed ipſum influere accipit ab ipſa gratia addiuuante. Probatur conſequentia: nã ſi liberũ arbitrium aliquid ex ſe operaretur; Deus, & liberum arbitrium concurrerent, vt duę cauſæ partiales; quotieſcumque enim duæ cauſæ ſimul concurrunt ad eumdem effectum, ita vt quælibet influat à ſeipſa abſque eo, quod prædeterminetur ab alia, vel ab ipſa accipiat actualem influxum; conueniunt ad illum effectum producendum, vt cauſæ partiales; vt apparet in duobus trahentibus nauim.

Quinto probatur: quia, vt diſput. 23. oſtendebamus, Deus auxilio actuali præmouet, & prædeterminat omnes cauſas ſecundas, etiam liberas ad omnes bonas operationes in particulari, ſecundum omnes ſuas circumſtantias: ergo quælibet operatio libera, præſertim ſupernaturalis, procedit à libero arbitrio, ſecundum quod præmouetur, auxilio Dei actuali: ergo liberum arbitrium non habet à ſeipſo, ſed à Deo mouente, quod conſentiat Deo vocanti. Confirmatur: nam alias ſequeretur, quod bonus vſus gratiæ in nobis eſſet ex nobis, quod tamen non ſolum ſententiæ S. Auguſtini, & S. Thomæ, ſed etiam doctrinæ Catholicæ videtur repugnare; vt diſput. 38. late oſtendimus, & diſp. 97. patebit amplius.

Sexto probatur omnibus argumentis, quibus diſput. 18. oſtenſum eſt, concurſum Dei generalem non eſſe ſolum influxum cum cauſa ſecunda in eius effectum, ſed etiam eſſe influxum immediatum in ipſam cauſam ſecundam. Ex illis enim etiam concluditur, gratiam, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales, ac per conſequens, influxum proprium liberi arbitrij non eſſe libero arbitrio ita propriũ, vt à ſeipſo illum habeat, & non ſit acceptus à Deo, vt à priori cauſa per ſe efficiente. Ad argumenta facta à principio reſpondetur, quod ſolum probant primam concluſionem, quatenus vero contra ſecundam videntur militare, eſt ſingulis occurrendum.

AD primum reſpondetur, non eſſe neceſſarium, quod ille, qui ab alio adiuuatur, aliquid ita ex ſe operetur, vt id à Deo non acceperit; ſed ſufficit, quod aliquid operetur ex ſe, hoc eſt à principio intrinſeco libere ſe applicante, quamuis ipſum operari ſit acceptum ab alio. Sicut ergo Deus adiuuat liberum arbitriũ ordine rationis, & cauſalitatis, illud præueniendo, ſeu præmouendo, & ſimul tempore producendo cum eodem arbitrio liberum conſenſum; ita & noſtrum arbitrium Deo libere cooperatur ſubſequendo, & in eodem inſtanti temporis libere influendo in eumdem conſenſum; vt diſput. 83. præſertim num. 3. auctoritate Gelaſij Papæ oſtenſum eſt. IIII.

Agit aliquid, qui ab alio adiuuatur.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, actum liberum eſſe quidem à principio intrinſeco ſe mouente, ſed illud principium, non oportet, quod ſit primum non motum, aut prædeterminatũ ab alio, aut quod influxus procedens à principio intrinſeco non ſit dependens ab alia priori cauſa efficiente. Nos ergo volumus, ſed Deus facit nos velle, ſicut Auguſtinus ait: certum eſt nos velle, cum volumus, ſed ille facit, vt velimus bonum: quod ibi probat latiſſime, vt diſputatione 86. nu. 3. vidimus. Et explicans illud Ioan. 6. *Nemo* V.

S. Aug. lib. de grat. & lib. arb. c. 16. tom. 7.

nemo

Digitized by Google

S. Aug. lib. 1. con. duas epiſt. Pelag. c. 19. tom. 7. *mo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum*, aduertit, quod non ait, *duxerit, vt illic aliquo modo intelligamus, præcedere voluntatem. Quis trahitur, ſi iam volebat? & tamen nemo venit, niſi velit ab illo, qui nouit intus in ipſis hominum cordibus operari; non vt homines, quod fieri non poteſt, nolentes credant, ſed vt volentes ex nolentibus fiant*.

VI. Ad tertium reſpondetur. Liberum arbitrium non ſe habere mere paſſiue, dum conſentit Deo vocanti, ſed actiue, & libere: quia vere à principio intrinſeco, non determinato ad vnum ex neceſſitate, producit ipſum cōſenſum. Nec eſt eadem ratio de baculo: nam baculus motus ab alio, non ſe mouet, ſed ſolum recipit motum ab alio agēte extrinſeco productum: cæterum liberum arbitrium motū à Deo, ſeipſum mouet per deliberationem rationis: nam vt ſæpe, docet S. Auguſtinus: *Qui Filij Dei ſunt, aguntur, vt agant, non vt ipſi nihil agant*.

Liberi arbitrii, & baculi differentia.

Aug. locis cit. diſput. 18. nu. 16.

Ad quartum reſpondetur, quod voluntas creata, inquantum creata, habet, quod dependeat in ſua operatione, & influxu à decreto, & operatione voluntatis increatæ, & ideo eius influxus reducendus eſt, tamquam in priorem cauſam efficientem, in decretum efficax voluntatis diuinæ: ſed inquantum voluntas habet, quod eius inclinatio, ſeu determinatio illius non ſit ab alio, tamquam ab obiecto; quoniam quandiu voluntas eſt libera, quoad exercitium actus, non poteſt efficaciter determinari ab obiecto, quoad exercitium. Vnde Deus, inquantum obiectum, numquā determinat voluntatē in via ad exercitium actus, vt docet S. Thomas: nihilominus, tamquam à prima cauſa efficiente, omnis inclinatio voluntatis eſt à Deo. Cum ergo ait, quod inclinatio voluntatis nō determinatur ei ab alio, ſed à ſeipſa, non ſignificat, eamdem determinationem non eſſe à Deo, tamquam à priori cauſa efficiente: nam in alijs locis diſput. 97. adductis, expreſſe docet contrarium; ſed ſolum ſignificat, quod non eſt ab alio, tamquam ab obiecto, vt ex ipſo contex. non obſcure colligitur. Ponit enim differentiam inter appetitum brutorum, & appetitum rationalem: nam appetitus brutorum ex neceſſitate rapitur abſque deliberatione rationis ab ipſo obiecto conuenienter propoſito, nec eſt in eorum poteſtate illud reſpuere. Cæterum appetitus rationalis non rapitur ab obiecto cōuenienter propoſito, ſed ſemper eſt conſtitutum in eius poteſtate ſequi, vel non ſequi illud. Vel dicendum, quod S. Tho. ſolum excludit à potentia libera determinationem ad vnum ex neceſſitate, ſeu determinationem, quæ ita eſt ab alio, vt ipſa voluntas non ſe determinet cum vera facultate, qua poſſit ſe ipſam non determinare, ſi velit. Hoc enim modo non poteſt ad vnum, etiam à Deo, tamquam à priori cauſa efficiente, determinari: nam talis determinatio repugnat eius libertati, vt diſput. 22. & 23. dictum eſt.

Volūtatis inclinatio quo modo ſit ab ipſa voluntate.

V.

VII. Ad quintum reſpondetur, quod motus liberi arbitrij in Deum non eſt ei violentus, quia, licet inſit ei ab agente extrinſeco, ſcilicet à Deo; tamen per principium intrinſecum confert vim, ſcilicet per propriam inclinationem, quam tamen à Deo donante accepit. Ad rationem autem violenti requiritur, quod paſſum nullam conferat vim, ſed reſiſtat per contrariam inclinationem, actu exiſtentem in illo. Hanc ſolutionem proſequitur S. Tho. q. 22. de verit. art. 8. in corp. vbi ait: *Quantumcumque voluntas à Deo immutetur in aliquid, non dicitur cogi in illud: cuius ratio eſt, quia ipſum velle aliquid eſt inclinari in illud; coactio autem, vel violentia eſt contraria inclinationi illius rei, quæ cogitur. Cum igitur Deus voluntatem immutat, facit, vt præcedenti inclinationi ſuccedat alia inclinatio, & ita quod prima aufertur, & ſecunda manet. Vnde illud, ad quòd inducit voluntatem, non eſt contrarium inclinationi iam exiſtenti, ſed inclinationi, quæ prius inerat; vnde non eſt violentia, neque coactio. Sicut lapidi ratione ſuæ grauitatis ineſt inclinatio ad locum deorſum: hac autem inclinatione manente, ſi ſurſum proijciatur, erit violentia. Si autem Deus auferat à lapide inclinationem grauitatis, & det ei inclinationem leuitatis, tunc ferri ſurſum non erit violentia; & ita immutatio motus poteſt eſſe ſine violentia: & per hunc modum intelligendum eſt, quod Deus voluntatem immutat ſine eo, quod voluntatem cogat*. Quia ergo Deus mouendo liberum arbitrium ad conſenſum tribuit illi actualem inclinationem, qua ſeipſum moueat, & conſentiat; ideo eiuſmodi conſen-

Lib. arb. motus non eſt violentus.

Motus lapidis ſurſum, ſi dareturei leuitas, non eſſet violentus.

Digitized by Google

conſenſus non eſt ei violentus, nec etiam eſt neceſſarius neceſſitate abſoluta, ſed ſolum conditionata, vel ex ſuppoſitione, quæ libertati non obſtat, vt diſp. 18. & 25. oſtenſum eſt, & patebit amplius diſput. 115. & 116.

Diſputatio XCVII.

Vtrum bonus vſus, ſeu cooperatio Liberi Arbitrij, quo Deo excitanti, & vocanti conſentit, procedat à ſola, & innata eius libertate.

I. HAEC difficultas ſatis affinis eſt præcedenti; ſed ad maiorem illius explicationem neceſſarium duxi ſub terminis propoſitis eam pertractare. Quidam dicunt, quod, ſi bonus vſus accipiatur pro ipſa libera operatione, ſeu pro actu voluntatis, quem elicit homo motus à Deo gratia excitante; tunc nihil reperitur in tali bono vſu, quod procedat à ſola, & innata libertate, ſed quidquid entitatis, aut rationis formalis eſt in illo, ſimul procedit à Deo, tamquam principaliori cauſa efficiente. Si autem bonus vſus accipiatur pro ipſo influxu actuali, quo liberum arbitrium, tamquam cauſa partialis, vt aiunt, influit cum Deo in eumdem actum; aſſerunt, eiuſmodi bonum vſum procedere à ſola, & innata arbitrij libertate; ac per conſequens, in eamdem libertatem eſſe reducendum, & non in Deum; vnde & hanc aſſertionem ſtatuũt. Si duo æquales per omnia in omnibus cõſpiciant eamdem mulierẽ pulchram, euenire poteſt à ſolâ libertate arbitrij vtriuſque, vt vnus conſentiat in peccatum, eam concupiſcendo, alter non item; eademq. eſt ratio de eodem modo affectis, æqualiterq. à Deo ad fidem vocatis; pro ſola namque eorum libertate euenire poteſt, vt vnus amplectatur fidem, alter vero eãdem contemnat. Concedunt etiam, nec dubitãdum eſſe, multos torqueri apud inferos, qui multo maioribus auxilijs ad ſalutẽ à Deo donati fuerunt, quàm multi, qui in cælo diuino cõſpectu fruuntur, &c. Sed quod hi cum maioribus auxilijs prædeſtinati, & ſalui non fuerint, illi vero cum minoribus prædeſtinati, ac ſalui fuerint, non aliunde fuit, niſi quia illi pro innata libertate noluerunt vti ita ſuo arbitrio, vt ſalutem conſequerentur: hi vero maxime. Dicentes, non aliunde fuit, clare ſignificant, à ſola, & innata libertate prouenire non ſolum, quod cum maioribus auxilijs vnus diſſentiat, & damnetur, ſed etiã, quod alius cũ minoribus auxilijs conſentiat, & ſaluetur. Quod vt magis explicẽt, adijciũt. Quod item è duobus, qui æquali motu gratiæ præueniuntur, ac mouentur, vnus conſentiat, concurrat cum gratia, eliciat actum, & conuertatur, alter vero non; certe ſolum prouenit ab innata, & propria, & intrinſeca libertate vtriuſque, bonis, & malis; reprobis, ac prædeſtinatis communi. Vt autem rigorem harum aſſertionum temperent, inquiunt, quod, ſi in ſummo rigore ſit loquendum; quando duobus adultis dantur æqualia auxilia gratiæ præuenientis, neque abſolute eſt affirmandum, cum æqualibus auxilijs vnum illorum conuerti, & alterum non conuerti, niſi addatur, & dicatur, gratiæ præuenientis. Etenim quando vnus illorum pro ſua libertate conuertitur, iam auxilium gratiæ præuenientis ipſi collatum habet in eo nouum influxum gratiæ cooperantis cum ipſius arbitrio, quem non habet in alio. Neque item affirmandum eſt, exiſtentibus in duobus adultis æqualibus auxilijs gratiæ præuenientis, vnum eorum pro ſola ſua libertate conuerti, & alterum non; quoniam, licet conuerſio illa à libertate pendeat, fiatq. ab arbitrio pro ſua libertate; non tamen fit pro ſola ſua libertate, ſed cooperante ſimul auxilio gratiæ præuenientis per influxum, à quo ſortitur rationem gratiæ cooperantis; quamuis, cum hic præſto ſit, gratiamq. præuenientem dependenter à cooperatione arbitrij comitetur, ſolum exigitur cooperatio liberi arbitrij noſtri. Probatur hæc ſententia

II. Primo. Nam id Iuſtinus Martyr. in reſponſ. ad Chriſtianos de neceſſarijs quæſtionibus, in reſponſione ad octauam, ſequentibus verbis aperte docet: *Quæſtio erat: Si boni, ac mali, itemq. ſtatus notitiam à Deo accepimus, qui fit, vt vtriuſque cauſa non ſit is, qui vtriuſque & notionem, & vim,*

& vim, illorum explicandorum cauſa, natura quaſi inſeuit? Sequitur Iuſtini explanatio, ſeu reſponſio: *Deus non ſolum eam vim nobis dedit, vt eſſemus, bonumq. ac malum cognoſceremus, atque faceremus, ſed etiã liberum arbitrium nobis conceſſit, poteſtatemq. fecit eligendi id, quod videretur pre eorum, quæ cognoſcuntur, præpoſitione: neque virtutem, aut vitium noſtrum in cognitione eorum, quæ cognoſcuntur, poſuit; ſed in electione eorum, quæ deliguntur. Non igitur cauſa eſt Deus virtutis noſtræ, ac vitij, ſed propoſitum noſtrum, & voluntas. Vt enim, qui ſcortum videt, ac ſcortum eſſe ſcit, ex ſcientia illa, & cognitione ſcortator non eſt; ſi vero motui aſſentiatur voluntas, tum denique ſcortator eſt, vel opere, vel affectione; ſic etiam non eſt cognitio, cur boni, & mali ſint homines; ſed voluntas, quæ ex præpoſitione eorum, id, quod videtur, ſequuta eſt.* Quibus verbis virtutem noſtram, & vitium non in Deum, quia vires, quibus ea exercemus, notitiamq. naturalem vitij, ac virtutis nobis tribuit, ſed in noſtrum arbitrium, nosq. ipſos, qui libere in vnam, aut alteram partem illud flectimus, tamquam in particularem, ac propriiſſimam eorum cauſam, docet eſſe referendam.

Secundo arguitur: nam potiſſimum fundamentum, propter quod Caluinus aſſeruit, hominem non cooperari libere Deo excitanti, & mouenti, eſt, quia Deus, per auxilium efficax diuinæ gratiæ, efficit in illo ipſum concurſum volũtatis. Ait enim, non offerri tantum à Domino gratiã, quæ libera cuiuſque electione, aut recipiatur, aut reſpuatur, ſed ipsã eſſe, quæ in corde & electionẽ, & voluntatẽ formet, vt, quidquid deinde ſequitur boni operis, fructus ſit ipſius, ac effectus; nec aliam habeat ſibi obſequentem voluntatem, niſi quam fecit. Quod probat auctoritate Auguſtini dicentis, *Dominum homines ſuis voluntatibus trahere, ſed quas ipſe operatus eſt;* & in alio loco: *Omne bonum in nobis opus non niſi gratiam facere.* Ergo ſententia, quæ aſſerit, bonum vſum liberi arbitrij eſſe in Deum reducendum, tamquam in cauſam priorem per ſe efficientem, errori Caluini fauere videtur.

Caluin. lib. 2. inſtit. c. 3. §. 13.

Tertio arguitur. Auctoritate S. Aug. lib. 12. de Ciuitate Dei c. 6. vbi docet ſentẽtiam ſuperius propoſitam; ait enim, ſi duo æquales per omnia in omnibus cõſpiciant eãdem mulierem pulchram, euenire poſſe à ſola libertate arbitrij vtriuſque, vt vnus conſentiat in peccatum, eam concupiſcendo; alter non item: ergo idem poterit contingere reſpectu cõſenſus, aut diſſenſus in illis, qui æqualiter à Deo vocantur. Qui ergo conſentit Deo excitanti, pro ſola, & innata libertate conſentit: non ergo debet reduci influxus liberi arbitrij, quo Deo excitanti aſſentitur, in Deum, tamquam in cauſam priorem per ſe efficientem, ſed in ſolam, & innatam creati arbitrij libertatem.

Quarto. Quia, licet nemo credere poſſit, aut pœnitere, vel diligere, ſicut ad ſalutem oportet, niſi præueniatur gratia diuina: nihilominus auxilium gratiæ non eſt ſola, & integra cauſa, quod fidei aſſentiatur; quandoquidem, poſita quacumque gratia præueniente, ſemper manet homo liber, vt per ſuum liberum arbitrium poſſit non conſentire, vt in Conc. Triden. definitur: ergo, qui aſſentitur Deo vocanti, pro ſola ſua, & innata libertate aſſentitur, & ſimiliter qui diſſentitur, id efficit pro eadem ſola, & innata libertate; & ita ſequitur idem, quod prius.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. & can. 4.

Quinto. Voluntatis conſenſus non habet, quod ſit actus liber, vt procedit à Deo, aut à gratia præueniente, ſed ſolum habet, quod ſit liber, & cõſequenter opus virtutis dignum laude, quatenus procedit ab innata propria, & intrinſeca libertate arbitrij creati, bonis, ac malis, reprobis, ac prædeſtinatis communi; in cuius poteſtate conſtitutum eſt Deo vocanti conſentire, aut diſſentire: ergo talis conſenſus, inquantum eſt formaliter influxus liberi arbitrij reduci debet in ſolam libertatem arbitrij creati; & non in Deum, vel in ipſam gratiam præuenientem, tamquã in cauſam priorem per ſe efficientẽ. Conſequentia eſt nota: quoniam nulla alia cauſa efficiens poteſt eſſe illius conſenſus, niſi libertas arbitrij, & gratia præueniens, ſeu Deus operans per gratiam præuenientem: ergo ſi conſenſus liberi arbitrij, inquantum eſt actus liber, non reducitur in Deum, vel in auxilium gratiæ præuenientis, tamquam in cauſam per ſe efficientem, ſolum debet reduci in libertatem arbitrij creati. Et antecedẽs probatur: nam ille conſenſus, quatenus præcipue eſt à III.

Deo

Deo ſimul cooperante per gratiam, ſolum habet, quod ſit ſupernaturalis, & qualis ad ſalutem oportet: ergo, vt procedit à Deo cooperante per gratiam, non habet formaliter, quod ſit actus liber: ergo, &c.

Sexto arguitur. Ille bonus vſus eſt proprius ipſius liberi arbitrij, & ideo propter illum eſt homo dignus laude, & præmio vitæ æternæ, ſicut quando vſus malus eſt, propter illum dignus eſt vituperio. Vnde Bernard. ait: *Quod in nobis minus eſt, ipſe ſupplet*, Deus ſcilicet, *modicum tamen illud, quodcumq; noſtrum eſt, non patitur reſeruari.* Et Conc. Trid. *Vere*, inquit, *iuſti nominamur, & ſumus, iuſtitiam in nobis recipiẽtes, vnuſquiſq; ſuam, ſecundum menſurã, quã Spiritus ſanctus partitur ſingulis, prout vult, & ſecundum propriam cuiuſq; diſpoſitionem, & cooperationem*. Et poſtea eos anathematizat, qui dixerint: *Hominis iuſtificati bona opera ita eſſe dona Dei, vt non ſint etiam bona ipſius iuſtificati merita*: ergo ille bonus vſus, ſeu influxus arb. procedit à ſola, & innata eius libertate; alias enim non eſſet proprius liberi arbitrij, ſed illi, & Deo communis.

Bern. ſer. de eo quod legitur in Iob in ſex tribulationibus. — *Conc. Trid. ſeſſ. 6. de Iuſtif. c. 7.* — *1. Cor. 12.* — *eadem ſeſſ. can. 32.*

IIII. Septimo. In poteſtate liberi arbitrij eſt, bene vti gratia excitãte, aut non vti, prout ſibi placuerit; cum libere omnino ea vtatur: ergo, quando bene vtitur, id efficit pro ſua libertate: ergo in ſolam libertatem creatam reducendum eſt, quod, cũ homo poſſit non vti gratia, bene vtatur illa: igitur bonus vſus liberi arbitrij procedit à ſola, & innata eius libertate.

Octauo. Vt homo bene vtatur gratia excitante, non requiritur noua gratia, ſed ſolum, quod lib. arb. velit vti, & cooperari cum illa; alias gratia excitans, & auxilium ſufficiens non eſſet vere ſufficiens ad conuerſionem, & ad ſalutem: ergo bonus vſus gratię excitantis non eſt effectiue ab ipſa gratia, & conſequenter non erit effectiue à Deo; cum nihil Deus operetur effectiue in homine, pertinens ad ſalutem, niſi mediante gratia: igitur bonus vſus gratiæ eſt effectiue à ſola, & innata hominis libertate.

Nono. Hæc cauſalis eſt vera: Homo nõ bene vtitur gratia excitãte, quia nõ vult: ergo hæc ſimiliter erit vera: Homo bene vtitur gratia excitante, quia vult. Quotieſcunque enim negatio eſt cauſa negationis, affirmatio etiã debet eſſe cauſa affirmationis: ergo ſola libertas arbitrij creati eſt cauſa boni vſus gratiæ, & ita non erit reducendus in Deum, tamquam in cauſam priorem per ſe efficientem.

Decimo. Deus non attingit in aliquo priori temporis, vel naturæ bonum vſum liberi arbitrij, antequam lib. arb. eumdem bonum vſum producat, alias cum ille vſus ſit indiuiſibilis, totus produceretur à Deo ſolo, & nihil relinqueretur producendum ab ipſo arbitrio creato, & per conſequens mere paſſiue ſe haberet, recipiendo in ſe actum liberum à ſolo Deo efficienter productũ: quod & libertati eiuſdem arbitrij, & doctrinæ Conc. Trid. repugnat: ergo bonus vſus procedit à ſola, & innata libertate, ſi ly ſola tantũ excludat aliam cauſam priorem per ſe efficientem.

Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 5. & can. 4. de Iuſtific.

Confirmatur. Deus non producit immediate illum bonum vſum, ſed mediate, cum illũ producat per lib. arb. & nõ aliter eo quod bonus vſus eſt actio vitalis, quæ ſubinde produci non poteſt, niſi à cauſa ſecunda vitali: ergo nõ eſt aſſignabile aliquod prius, in quo Deus attingat eumdẽ bonum vſum antecedenter ad concurſum liberi arbitrij: ergo ille bonus vſus non habet aliquam cauſam per ſe efficientem, priorem libero arb. in cauſando; & ita ſequitur idem, quod prius.

Vndecimo probatur omnibus argumentis, quibus Diſput. 22. & 23. contendebamus probare, Deum auxilio præoperantis gratiæ, non prędeterminare lib. arb. ad bonum vſum gratiæ excitantis: ex hoc enim manifeſte deducitur, eumdem bonũ vſum non eſſe reducendum in Deum, vel in auxilium actuale diuinæ gratiæ, tamquam in cauſam priorem in cauſando, quod etiam concludere videntur argumenta adducta Diſp. 18. ad ſuadendum, concurſum Dei generalem non eſſe influxum Dei immediatum in cauſam, ſed eſſe influxum ſimultaneum cum cauſa ſecunda in eius operationem.

Hæc tamen ſententia reijcienda eſt, & licet ſatis maneat impugnata ex dictis Diſput. 36. 82. & 86. ad maiorem abundantiam doctrinæ ſtatuuntur tres Concl. V.

Prima concluſio. Bonus vſus lib. arb. quo Deo vocanti, & excitanti conſentit, non procedit effectiue à ſola, & innata eius libertate, ſed neceſſario reducendus eſt in ipſum Deum, tamquam

Digitized by Google

in cauſam priorem operantem per auxiliū efficax præoperantis gratiæ, atque efficientē, vt homo libere cooperetur. Priorem, inquam, non quidem prioritate temporis, ſed rationis dumtaxat, & cauſalitatis, ita videlicet, vt iſta cauſalis ſit vera; Quia Deus operatur, præueniendo ordine rationis, & cauſalitatis liberum influxum arbitrij creati, ipſum liberum arbitrium ſubſequendo cooperatur. Probatur concluſio omnibus argumentis, quibus diſput. 36. oſtenſum eſt, bonum vſum auxiliorū gratiæ, inquantum emanat à lib. arb. effectū eſſe prædeſtinationis: & idem conſtat ex dictis diſput. 82. Præterea probatur ex Conc. Senon. in quo ita decernitur: *Accedentem ſiquidem ad Deum oportet primū diuinæ gratiæ munere adiutum credere, deinde bonis operibus intendere, in quibus efficiendis, & liberum arbitrium operatur, & gratia; primo tamen, & principalius gratia.* Cum ait, primo tamen, & principalius gratia, ſatis apertè declarat, ipſi gratiæ non ſolum principalius, ſiue vt cauſæ magis principali eſſe tribuendum bonum vſum liberi arbitrij, & omnia pietatis opera; ſed etiam primo, hoc eſt tamquā priori cauſæ efficienti: quod verba antecedentia non obſcure innuunt, ſcilicet: *In quibus efficiendis, & liberum arb. operatur, & gratia.* Sentit ergo Conc. bonum vſum liberi arbitrij in ipſum Deum, atque in adiutoriū gratiæ efficacis, tamquam in priorem cauſam per ſe efficientem, eſſe reducendū.

Conc. Senon à princ.

Gratia primo inchoat bonum vſum liberi arbitrii.

VI.

Apoſt. auctoritas, Quis te diſcernit expenditur.

Secundo probatur auctoritate Apoſtoli 1. Cor. 4. *Quis enim te diſcernit? quid autē habes, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Quo teſtimonio S. Aug. oſtendit, non ad ſolam, & innatam libertatem, quæ bonis, & malis; electis, & reprobis eſt communis, referendum eſſe, quod liberum arb. aſſenſum præbeat Deo excitanti, & ad fidem vocanti; ſed in adiutoriū diuinæ gratiæ, per quod fit, vt vnus bene vtatur ſuo arbitrio in Deum credens, & diſcernatur ab alio, qui in infidelitate perſiſtit: ſic enim ait: *Numquid enim per hæc dona, quæ omnibus communia ſunt hominibus, diſcernuntur homines ab hominibus? hic autem prius dixit: Quis enim te diſcernit? & deinde addit. Quid autem habes, quod non accepiſti? poſſet quippe dicere homo inflatus aduerſus alterum: Diſcernit me fides mea, iuſtitia mea, vel ſiquid aliud. Talibus occurrens cogitationibus bonus doctor: Quid autem habes, inquit, quod non accepiſti? à quo, niſi ab illo, qui te diſcernit ab alio, cui non donauit, quod donauit tibi? Si autem accepiſti, ait, quid gloriaris, quaſi non acceperis? Numquid quaſo, ait, aliud, niſi, vt qui gloriatur, in* Domino *glorietur? nihil autem huic ſenſui tam contrarium eſt, quàm de ſuis meritis ſic quemquam gloriari, tamquā ipſe ſibi ea fecerit, non gratia* Dei; *ſed gratia, quæ bonos diſcernit à malis, non quæ cōmunis eſt & bonis, & malis.* Si iuxta ſententiā Aug. gratia, quæ bonos diſcernit à malis, non eſt illa, quæ communis eſt bonis, & malis; ergo nullatenus concedendū eſt, bonum vſum liberi arbitrij, quo boni diſcernuntur à malis, ſolum prouenire ab innata, & propria, & intrinſeca libertate vtriuſq; bonis, & malis; reprobis, & prædeſtinatis communi.

Aug. lib. de prædeſtin. SS. c. 5. to. 7

Reſpondent, nihil eſſe in noſtra iuſtificatione, nullum opus, aut actionem nos diſcernentem ab alio, quæ ſit à nobis, & non ſimul, ac præcipue à Deo, eam per auxilia, & dona ſua euehente ad eſſe ſupernaturale: nam quidquid in iuſtificatis cernitur, totum eſt ſupernaturale Dei donū, ſiue ipſi cooperentur ad illud per ſuum arbitrium, ſiue non; eaq; ratione merito ait Paulus; *Quis te diſcernit?* tamquam, auctor videlicet, præcipuaq; cauſa donorū, quibus alios ſuperas, ab eiſq; differs. Nihilominus cōcedendum eſſe, dari in iuſtificatis aliquid ſupernaturale, eos ab impijs diſcernens, quod non ſimpliciter, ſed vt præciſe emanat à libero arb. tamquam à parte integræ cauſæ, & vt habet rationē concurſus proprij liberi arbitrij; referendū ſit in ſolam innatam libertatem eiuſdem arbitrij, & non in Deum, niſi tamquam in auctorem naturæ, & eiuſdem arbitrij, qui eam facultatem nobis contulit, vt eo pacto libere noſtras actiones bonas cum eo cooperemur, eaq; ratione in laudem, ac meritum nobis cederent, tamquam quæ eo modo in noſtra eſſent poteſtate: neque id negare intendit Apoſtolus. Ea enim de cauſa qui iuſtificatur, & qui poſt acceptam iuſtitiam cooperatur cum gratia, mereturq; incrementum illius, dignus eſt laude, & honorandus à Patre cæleſti in ſempiterna beatitudine.

Hæc tamen explicatio nec verbis Apoſtoli, nec doctrinæ videtur Auguſtini congruere. VII.

gruere: Apoſtolus enim non ſolum intendit docere, Deum eſſe cauſam præcipuam, ſeu magis principalem, quæ per ſuam gratiam iuſtos ab impijs, & prædeſtinatos à reprobis diſcernit: ſed eſſe totalem, & integram cauſam, in quam debet, tamquam in primam radicem reuocari quidquid iuſtum diſcernit à peccatore; quod aperte oſtendunt illa verba: *Quid habes*. Cum enim conſenſus, ſeu bonus vſus arbitrij, etiam ſub ea ratione, qua emanat à libero arbitrio conſideratus, qua ratione cooperatio eius dicitur, ſit aliquid; relinquitur, quod ſub eadem ratione ſit acceptus à Deo, & conſequenter, ſecundum mentem Apoſtoli, ſit in ipſum Deum (quia ſua gratia efficaci vere efficienter facit, hominē libere cooperari) reducendus, & non in ſolam, atque innatam eiuſdem arbitrij libertatem. Præterea: nam alias Apoſtolus non dixiſſet abſolute, & ſine vllo addito: *Quis te diſcernit?* ſed addidiſſet, quis te diſcernit, tamquam cauſa principalis, & auctor præcipuus. Si enim iuſtus, per influxum proprium ſui arbitrij cum gratia excitante, quem influxū non accepit à Deo, nec ab adiutorio gratiæ illius, tamquam à cauſa proprie efficiente, ſeipſum minus principaliter diſcernit ab alio; reſpondere vtique potuiſſet Apoſtolo interrogāti: Influxus liber mei arbitrij me diſcernit, quamuis minus principaliter, ac per conſequens, gloriari potero, quantum ad iſtū influxum, in me ipſo, & non in Deo, quod tamen menti, & verbis Apoſtoli repugnare videtur. Et idem docere intendit Aug. loco citato. Quod etiam colligi poteſt ex alijs eius teſtimonijs, præſertim ex Ench. ad Laur. c. 32. vbi ex verbis Apoſtoli ad Rom. 8. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed* Dei *miſerentis*; concludit, ex ſola Dei voluntate, & operatione, tamquam ex prima radice procedere, quod homo excitatus à Deo velit, & currat. Et adducens quorumdam explicationem, aſſerentium, propterea dictum eſſe: *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt* Dei; quia non ſufficit voluntas hominis, niſi adſit miſericordia Dei, quoniam ex vtroque fit conſenſus hominis; eam his verbis impugnat: *Cum procul dubio, ſi homo eius ætatis eſt, vt ratione vtatur, non poſſit credere, ſperare, diligere, niſi velit, nec peruenire ad palmam ſupernæ vocationis* Dei, *niſi voluntate cucurrerit, quomodo ergo non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt* Dei; *niſi quia & ipſa voluntas, ſicut ſcriptum eſt, à Deo præparatur? Alioquin, ſi propterea dictū eſt: Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt* Dei, *quia ex vtroq; fit, ideſt ex voluntate hominis, & miſericordia* Dei, *vt ſic dictum accipiamus, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt* Dei, *tamquàm diceretur, non ſufficit ſola voluntas hominis, ſi non ſit etiam miſericordia* Dei; *nō ergo ſufficit ſola miſericordia* Dei, *ſi nō ſit etiā volūtas hominis. Ac per hoc ſi rectè dictum eſt, non volentis hominis, ſed miſerentis eſt* Dei; *quia id voluntas hominis ſola non implet, cur nō & è contrario rectè dicitur, non miſerentis eſt* Dei, *ſed volentis eſt hominis, quia id miſericordia* Dei *ſola nō implet? porrò ſi nullus Chriſtianus dicere audebit: Non miſerentis eſt* Dei, *ſed volentis eſt hominis, ne Apoſtolo apertiſſime contradicat; reſtat, vt propterea rectè dictum intelligatur, non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt* Dei, *vt totum* Deo *detur, qui hominis voluntatē bonam & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam*. Eamdem doctrinam repetit alijs pluribus in locis.

Tertio probatur concluſio, & roboratur magis, atque aperitur afficacia argumenti præcedētis auctoritate SS. Patrum, qui vnanimiter docent, totum, quod in noſtra iuſtificatione inuenitur; etiam conſenſum liberi arbitrij, eſſe Deo tribuendū. Totum Deo tribuendū. Hi ſunt Cyprianus, Greg. Naz. Baſilius, Paulus Oroſius, Anſel. Bernar. Damaſc. quorum teſtimonia diſp. 85. num. 3. retulimus. SS. Patres totum Deo tribuendum eſſe docent, quia ipſe per auxilium præoperantis gratiæ efficit, quod liberum arbitrium ſuum cum gratia adhibeat influxum: ergo, quamuis bonus vſus gratiæ efficienter producatur à libero arbitrio; vt à cauſa proxima; tamen reduci debet in ipſum Deum, tamquam in priorem cauſā per ſe efficientem: non ergo debet reduci in ſolam innatam libertatem; ſi ly ſola, excludat quācumq; aliam cauſam priorē in cauſando. Confirmatur auctoritate S. Thomæ, qui, tractans illam quæſtionem: S. Tho. p. 2. q. 111. a. 2. Vtrum gratia conuenienter diuidatur in operantē, & cooperantē; pro parte negatiua hoc ſecundū conſtituit argumentum. *Si gratia aliquid operatur in nobis, maximè operatur in nobis iuſtificationem; ſed hoc*

Aug. tract. 72. in Ioan. poſt med. to. 9. & de verb. Apoſt. ſerm. 15.

non ſola gratia operatur in nobis; dicit enim Auguſtinus: Qui creauit te, ſine te, non iuſtificabit te, ſine te: ergo nulla gratia debet dici ſimpliciter operans. Et reſpondens ad hoc argumentum ait: *Quod Deus non ſine nobis nos iuſtificat, quia per motum liberi arbitrij, dum iuſtificamur, Dei iuſtitiæ conſentimus; ille tamen motus non eſt cauſa gratiæ, ſed effectus; vnde tota operatio pertinet ad gratiam.* Quibus verbis aperte docet, motum, qui procedit à libero arbitrio, in ipſam gratiam tamquam in priorem cauſam efficientem reducendum eſſe. Si enim influxus ipſe arbitrij eſt effectus gratiæ; neceſſe eſt, vt gratia, & Deus ipſe per gratiam ſit prior prioritate rationis in cauſando, quàm arbitrium creatum: ergo influxus liberi arbitrij in operationem piam reduci debet in Deum, tamquam in priorem cauſam efficientem, & non in ſolam, & innatam libertatem voluntatis creatæ. Vnde 1. p. q. 105. art. 1. ad 3. ait, quod *hoc ipſum, quod cauſæ ſecundæ determinantur ad determinatos effectus, eſt illis à Deo.* Alia loca Sancti Thomæ, quæ huic ſententiæ fauent, adduximus diſputatione 22. nu. 11.

Quarto probatur. Gratia eſt, quæ primo inchoat bonum vſum liberi arbitrij, vt patebit diſputatione 98. ergo bonus vſus liberi arbitrij non procedit à ſola, & innata eius libertate, ſed ab alia priori cauſa efficiente, ſcilicet à Deo mouente, & applicante arbitrium, vt libere conſentiat.

Confirmatur. Liberum arbitrium creatum, qua ratione liberum eſt, non habet magis, quod conſentiat Deo vocanti, quàm quod diſſentiat, aut quod feratur in vnum oppoſitorum potius, quàm in alterum, cum ex ſua natura ſe habeat indifferenter ad vtrumque, vt ſupra dictum eſt, & patebit amplius in ſequentibus: ergo non prouenit ex ſola, & innata libertate illius, quod conſentiat Deo vocanti; & excitanti.

VIII. Quinto. Omnis ſapientia creata in ſuo conceptu formali importat depẽdentiam à ſapientia increata, eo quod ſapientia creata eſt quædam participatio increatæ ſapientiæ: omne autem, quod eſt tale per participationem, reducitur in id, quod eſt per eſſentiam tale, & in ſuo eſſe dependet ab eo, vt ſæpe docet Sanctus Thomas, & Ariſtot. ſicut omne calidum dependet à primo calido, & omne lucidum à primo lucido; ſed libertas, quæ in actuali exercitio reperitur in bono vſu liberi arbitrij, eſt libertas creata, & conſequenter eſt libertas per participationem: ergo in ſuo conceptu formali importat depẽdentiam à libertate increata, ſiue à libero, & efficaci decreto voluntatis Dei; ac per conſequens in illum reduci debet, tamquam in cauſam priorem: ergo bonus vſus liberi arbitrij, etiam qua ratione procedit à libero arbitrio, cum ſit liber per participationem, habet aliam cauſam priorem, ſcilicet Deum, à quo dependent omnia, quæ quomodocumque habent eſſe: non ergo procedit à ſola, & innata libertate voluntatis creatæ.

Libertas creata in ſuo formali cõceptu importat dependẽtiã à libertate increata.

Confirmatur. Vt diſp. 64. oſtenſum eſt, vitalitas, quæ reperitur in actu viſionis beatificæ, & in quocumque alio actu ſupernaturali fidei, ſpei, & charitatis, non procedit à ſola potentia naturali; ſed, vt quo, producitur effectiue à principio ſupernaturali, ſcilicet ab habitu luminis gloriæ, vel ab alio habitu ſupernaturali, atque ab auxilio Dei actuali: ergo ſimiliter libertas boni vſus liberi arbitrij, conſentientis Deo vocanti, non procedit ex ſola, & innata eius libertate, ſed, vt quo, reduci debet in ipſum auxilium præoperantis gratiæ.

IX. Sexto. Influxus, quo lib. arb. influit in piam operationem, ſiue in bonum vſum gratiæ excitantis, eſt ſupernaturalis; cum ſit circa obiectum ſupernaturale: ergo debet prouenire à principio ſupernaturali; operationes enim ſpecificantur ex principijs actiuis, vt ſæpe docet S. Thomas. Sed ſola, & innata libertas non includit aliquod principium actiuum ſupernaturale, cum libertas ſecundum ſe pertineat ad ordinem naturæ: ergo ille influxus prouenire non poteſt à ſola, & innata libertate. Si dicatur, piã operationem habere, quod ſit ſupernaturalis, non quidem ex innata hominis libertate, ſed ex influxu gratiæ excitantis, quæ, conſentiente iam libero arbitrio, ſimul cum illo producit eamdem piam operationem; contra: nam liberum arbitrium motũ à Deo vere producit operationem ſupernaturalem, charitatis, verbi gratia, aut pœnitentiæ: ergo influxus in eamdem piam operationem, & cauſalitas eius debet eſſe ſupernaturalis; implicat

Liberi arbitrii influxus in actũ ſupernaturalem, eſt ſupernaturalis.

Solutio.

Cõfutatio.

Digitized by Google

eat enim actum eſſe ſupernaturalem, reſpectu alicuius potentiæ, vel cauſæ actiuæ; & quod cauſalitas, ſiue influxus eiuſdem cauſæ non ſit ſupernaturalis, ſed mere naturalis: alias idem actus indiuiſibilis eſſet intrinſece compoſitus ex entitate naturali, & ſupernaturali. Si enim ſupernaturalitas actus eſt à ſola gratia, & non à libero arbitrio, & libertas eiuſdem actus eſt effectiue à ſola innata libertate: ergo aliquid naturale reperitur in bono vſu liberi arbitrij, quod ſit eidem arbitrio pro ſola, & innata eius libertate tribuendum, & aliquid ſupernaturale, quod ſit referendum in ſolam gratiam, tamquam in cauſam efficientem, & ita idem actus erit compoſitus ex naturali, & ſupernaturali entitate.

Confirmatur. Quia, vt docet S.Thomas, *non eſt diſtinctum, quod eſt ex libero arbitrio, & ex prædeſtinatione, ſicut nec eſt diſtinctum, quod eſt ex cauſa ſecunda, & cauſa prima: diuina enim prouidentia producit effectus per operationes cauſarum ſecundarum*: ergo eadem ſupernaturalitas actus charitatis, aut pœnitentiæ, quæ producitur à Deo per gratiam, tamquam à cauſa prima ordinis ſupernaturalis, produci debet effectiue à libero arbitrio, tamquam à cauſa proxima per influxũ ſupernaturalem: ergo ex ſola, & innata libertate non poterit influere in actum ſupernaturalem, ſiue in bonũ vſum gratiæ excitantis: non ergo poterit idem bonus vſus reduci in ſolam, & innatam arbitrij creati libertatem.

S. Tho. 1. p. q. 23. ar. 5. in corp.

Denique probatur: nam conceptus entis, quia eſt conceptus vniuerſaliſſimus, intime clauditur in omnibus rebus, etiam in vltimis differentijs, ita vt nulla ſit, quæ conceptum entis ſubterfugiat; ſed operatio, vel cauſalitas diuina eſt vniuerſaliſſima, cum ſit operatio primæ cauſæ: ergo non poteſt dari aliqua cauſalitas, vel concurſus creatus, qui efficienter non procedat à cauſalitate diuina, vel illam ſubterfugiat: ergo bonus vſus liberi arbitrij reducendus eſt in Deum, tamquam in cauſam priorem per ſe efficientem.

X. Secunda concluſio. Quod ex duobus, qui æquali motu gratiæ præueniuntur, ac mouentur, vnus conſentiat, concurrat cum gratia, eliciat actum pium, & conuertatur; alter vero in peccato permaneat, non prouenit à ſola, & innata, & propria, & intrinſeca libertate vtriuſque, bonis, & malis; reprobis, ac prædeſtinatis communi; ſed, quod alter conuertatur, eſt referendum in Dei decretum abſolutum, & efficax, qui miſericorditer voluit eum conuertere, & efficaci auxilio præoperantis gratiæ præuenire, cum tamen alium iuſte in maſſa perditionis cum ſolo auxilio ſufficienti reliquerit.

Cum auxiliis ex parte Dei æqualibus, quod vnus conuertatur, aliter non conuertatur, vnde proueniat.

Hæc concluſio ſequitur manifeſte ex dictis in concluſione præcedenti, & probatur omnibus argumẽtis, quibus diſp. 108. oſtendemus, illi, qui conuertitur, conferri ſemper à Deo aliquod maius, & fortius auxiliũ præuenientis gratiæ; quod tamen non eſt donatum alteri, qui non conuertitur. Ex hoc enim concluditur euidenter, non prouenire à ſola, & innata libertate; quod ex duobus habentibus omnino æqualia auxilia præuenientis gratiæ, vnus eorũ conuertatur, alter vero in peccato permaneat. Quamuis enim, qui in peccato permanet, perſiſtat in illo pro ſua ſola, & innata libertate: tamen, qui ad Deum conuertitur, non pro ſola innata libertate, ſed pro ſpeciali auxilio efficaci, quod illi donatum eſt, & non alteri, ad Deum conuertitur.

Tertia concluſio. Etiam ſi addatur, & dicatur, cũ æqualibus auxilijs gratię præuenientis, qua gratiæ præuenientis auxilia ſunt, non eſt aſſerendum in caſu poſito, pro ſola, & innata libertate vnũ ex illis duobus hominibus ad Deũ conuerti. Probatur, quia in eo, qui conuertitur, non ſolum eſt nouus influxus præuenientis gratiæ, vnà cum libero arbitrio piam operationem producens, ſed etiam eſt aliquod nouum auxilium præuenientis gratiæ, ſcilicet auxilium efficax, quod non eſt in altero: etenim auxilium efficax gratiæ adiuuantis, ſeu cooperantis, qua ratione adiuuãs eſt, præuenit ordine rationis, & cauſalitatis liberum influxum, & cooperationem arbitrij, vt diſp. 23. 81. & 91. oſtenſum eſt. Sed de his latius agendum eſt diſputatione 108. citata.

XI. AD primum argumentum ex auctoritate Iuſtini Martyris reſpõdetur, quod in verbis inductis ſolum intẽdit docere, quod actus virtutis, aut vitij non fiat ſine nobis libere concurrentibus; ſeruata tamen proportione. Nam actus virtutis,

tutis, & inquantum actus eſt, & inquantum eſt virtutis, tribuitur Deo, tamquam primæ cauſæ mouenti, & tãquam auctori totius entitatis, & bonitatis etiam moralis, quæ in illo actu reperitur; libero autem arbitrio tribuitur, vt cauſæ ſecundæ, & proximæ, libere cooperanti Deo mouenti. Actus autem vitij, ſeu peccati, inquantum actus eſt, etiam tribuitur Deo, vt primo auctori, & libero arbitrio, vt cauſæ proximæ; ſed inquantum malus moraliter, ſeu peccatum eſt, ſolum in voluntatem creatam deficientem referẽdus eſt; vt diſputatione 18. num. 21. & 22. & diſputatione 24. dictum eſt.

Peccatũ in ſolam creatam voluntatem reducitur.

Caluini error.

Ad ſecundum reſpondetur, Caluinum non erraſſe in eo, quod aſſeruit, gratiam ipſam eſſe, quæ in corde & electionem, & voluntatem obſequentẽ efficit; ſed quia dixit, id fieri à Deo per gratiam efficacẽ, ſine nobis libere concurrentibus, & cooperantibus: quod ex Conc. Trident. manifeſte colligitur, in quo errores Lutheranorum, & Caluiniſtarum damnantur. Nõ enim hos hæreticos damnat, quia dixerunt, Deum per gratiam efficere in nobis obſequentem voluntatem; ſed quoniam ſtatuerunt, obſequẽtem voluntatem liberam non eſſe, nec reuera poſſe, Deo excitanti diſſentire, ſi velit, aut eius gratiam abijcere.

XII. Ad tertium ex auctoritate Auguſtini, lib. 12. de Ciuit. Dei c. 6. reſpondetur, quod tantum vult docere, ex illis duobus hominibus, vnum voluntarie peccare, alterum vero etiam voluntarie à peccato abſtinere, ſicut ad auctoritatem Iuſtini Martyris dictum eſt. Verba enim Auguſt. ſunt hæc: *Si enim aliqui duo æqualiter affecti animo, & corpore, videant vnius corporis pulchritudinem, qua viſa vnus eorum ad illicite fruendum moueatur, alter in voluntate pudica ſtabilis perſeueret, quid putamus eſſe cauſæ, vt in illo fiat, in illo non fiat voluntas mala?* Et infra: *Si eadem tentatione ambo tententur, & vnus ei cedat, atque conſentiat, alter idem, qui fuerat, perſeueret; quid aliud apparet, niſi vnum voluiſſe, alterum noluiſſe à caſtitate deficere? vnde, niſi propria voluntate, vbi eadem fuerat in vtroque corporis, & animæ affectio, amborum oculis pariter viſa eſt eadem pulchritudo, ambobus pariter inſtitit occulta tentatio?* Non tamen intelligit Auguſtinus, quod abſtinere à peccato ſit in nobis ex nobis, ſicut & conſentire peccato: nam ſtatim inter vtrumque conſtituit differentiam. Etenim in cap. 7. & 8. immediate ſequentibus inquirens cauſam malæ voluntaris, ſeu peccati, docet, primam, & totalem cauſam defectus, ſeu peccati eſſe ex noſtro arbitrio, quia ex nihilo factum eſt; vnde & defectibile eſt. In cap. autem 9. ſimiliter inquirens cauſam bonæ voluntatis, inquit, quod bona voluntas non eſt ex nobis, ſed ex Deo, à quo eſt voluntas: id quod probat in Angelis, ſubdens: *Si autem boni Angeli fuerunt prius ſine bona voluntate, eamq. in ſeipſis, Deo non operante, fecerunt: ergo meliores à ſeipſis, quàm ab illo facti ſunt.* Et infra: *At ſi non potuerunt ſeipſos facere meliores, quàm eos ille fecerat, quo nemo melius quidquam facit: profecto bonam voluntatem, qua meliores eſſent, niſi cooperante adiutorio Creatoris, habere non poſſent.* Quam doctrinam confirmat lib. 2. de peccator. meritis, & remiſſione, cap. 18. vbi ait: *Quocirca, quod à Deo nos auertimus, noſtrum eſt: quod vero ad Deum nos conuertimus, niſi ipſo excitante, atque adiuuante, non poſſumus.*

Ad quartum reſpondetur, quod, vt diſputatione 100. patebit, licet auxilium efficax diuinæ gratiæ non ſit ſola, & integra cauſa efficiens conſenſum liberi arbitrij, ſed ad illum etiam producendum libere concurrat noſtra voluntas, mota à Deo eodem auxilio; nihilominus ipſa gratia efficax, ſiue Deus per gratiam efficacem eſt ſola, & integra cauſa phyſice præmouens noſtram voluntatem ad liberum conſenſum, & faciens actiue proprie, quod liberum arbitrium ad illum concurrat. Vnde, quamuis in eodem inſtanti, quo à Deo efficaciter præmouetur ad conſenſum, poſſit diſſentire, ſi velit, pro ſua ſola, & innata libertate; tamen, quod aſſentiatur Deo vocanti, non habet pro ſua ſola, & innata libertate, ſed pro innata libertate, à Deo præuenta prædicto auxilio efficaci, quod non eſt donatum ei, qui non conuertitur, vt dictum eſt. XIII.

Gratia ſola facit, vt faciamus.

Ad quintum reſpondetur, quod, vt cõſtat ex dictis diſputatione 64. vitalitas, & libertas actualis, quæ in actu ſupernaturali reperitur, non eſt referenda in ſolam innatam, & intrinſecam libertatem X.

arbi-

arbitrij creati bonis, ac malis; reprobis, ac prædeſtinatis communi: ſed in voluntatem liberam, motam à Deo auxilio efficaci præoperantis gratiæ. Vnde conſenſus in operationem piam, inquantum eſt formaliter actus liber circa tale obiectum ſupernaturale, reducitur, tamquam in principium eliciens, vt quod, in liberum arbitrium creatum: cæterum, tamquam in principium formale quo, reduci debet in ipſum auxilium efficax, vt loco citato explicatum eſt.

[L]ibertas [a]ctus ſu[p]ernatura[li]s eſt, vt [q]uo, ab au[x]ilio grá[t]iæ.

Ad ſextum reſpondetur, quod, ſi proprium dicatur illud, quod ita procedit à libero arbitrio, vt non dependeat ab alio priori agente, nullus actus poteſt eſſe quid proprium liberi arbitrij, quia, vt ſupra dictum eſt, nihil habet à ſeipſo, ſed omnia à Deo miſericorditer accepit. Si autem dicatur proprium, quod producitur à principio intrinſeco actiuo cum dominio actus, ſic bonus vſus gratiæ eſt actus proprius liberi arbitrij, quia videlicet, tamquam à principio intrinſeco ſe libere mouente, & determinante, producitur efficienter à libero arbitrio huius hominis, & non illius; ſed non producitur ab illo, pro ſua ſola libertate, vt dictum eſt.

[C]onſenſus [q]ualiter di[c]atur pro[p]rius actus [l]ib. arb.

XIIII. Ad ſeptimum reſpondetur, quod non vti gratia excitante, & illa abuti eſt conſtitutũ in ſola libertate arbitrij creati: vti autem eadem gratia, conſtitutum quidem eſt in eadem hominis libertate, ſed non in ſola, ſed in libertate arbitrij à Deo præuẽti ſpeciali auxilio præoperantis gratiæ.

Ad octauum argumentum reſpondetur, quod ad actualem bonum vſum gratiæ excitantis requiritur alia gratia, videlicet gratia adiuuans, & efficax; vnde nunquam liberum arbitriũ volet vti gratia diuina, & cooperari cum illa, niſi efficaciter ad talem cooperationem à Deo præmoueatur; vnde bonus vſus gratiæ excitantis non eſt effectiue à ſolo libero arbitrio pro ſua innata libertate; ſed etiã procedit efficienter, vt quo, à gratia efficaci, vt dictum eſt. Nec ex hoc ſequitur, quod auxilium ſufficiens non ſit in ſuo genere vere ſufficiens ad ſalutem, vt diſputatione 18. & 23. oſtenſum eſt.

[G]ratię ex[c]itantis bo[n]us vſus [e]ſt efficien[t]er à gra[ti]a adiuuante.

Ad nonum negatur conſequentia, cum S. Th. p. 2. q. 112. art. 3. ad ſecundum, nam *defectus gratiæ prima cauſa eſt ex nobis: ſed collationis*, aut boni vſus *gratiæ prima cauſa eſt à Deo*, ſecundum illud *Oſeæ* 13. *Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo ex me auxilium tuum.* Vnde malus vſus liberi arbitrij in ipſum liberum arbitrium, vt in cauſam totalem, bonus autem in Deum, tamquam in primum auctorem, & motorem, referendus eſt: & ideo hæc cauſalis eſt vera: Quia homo non vult bene vti auxilio præuenientis gratiæ, ideo non vtitur illo. Hæc autem cauſalis eſt falſa: Quia homo vult bene vti eodem auxilio, ideo bene vtitur illo: ſi illa cauſalis importet primam radicem illius boni vſus. Quamuis enim homo volens bene vtatur vocatione diuina, & gratia ipſa excitante, eidem gratiæ libere conſentiendo, & cooperando; prima tamen radix, & primum initium effectiuum huius boni vſus non deſumitur ex libero arbitrio, ſed ex miſericordia Dei, quæ per auxilium efficax fecit actiue proprie, ſeu phyſice, vt diſtinguitur contra ſolum moraliter, vt liberum arbitrium bene vteretur eadem gratia, illi conſentiendo. Quod his verbis explicuit, & docuit Concilium Arauſic. *Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo diſplicet. Quando autem ita faciunt, quod volunt, vt diuinæ ſeruiant voluntati, quamuis volentes agant, quod agunt, illorum tamen voluntas eſt, à quo præparatur, & obitur, quod volunt.* Et can. 24. *Ita ſunt in vite palmites, vt viti nihil conferant, ſed inde accipiant, vnde viuant.* Et eadem eſt doctrina perpetua S. Auguſtini locis ſuperius allegatis.

Cõc. Arauſ. cap. 23. de volunt Dei & hominis

Ad decimum iam ex parte reſponſum eſt diſputat. 89. Nunc breuiter dicimus, quod quamuis Deus in eodem inſtanti temporis, ſimul cum libero arbitrio producat piam operationem, & bonum vſum gratiæ excitantis; in priori tamen rationis inchoat: nã primum initium eiuſdem boni vſus eſt à Deo, non quidem prioritate temporis, ſed rationis dumtaxat, & cauſalitatis. Nec ex hoc ſequitur, quod in aliquo priori Deus producat bonum vſum liberi arbitrij, in quo liberum arbitrium ad illum non concurrat: quia prioritas naturæ, & cauſalitatis non eſt prius, in quo res ſit, ſed à quo. Vel dicendum, quod operatio Dei eſt prior, quatenus præmouet efficaciter liberum arbitrium ad cooperandum, ſed tamẽ in nullo priori attingit Deus noſtrum actum liberum,

Digitized by Google

in ſe ipſo, in quo noſtrum arbitrium eumdem actum ſimul non efficiat, vt in ſequẽti diſputatione patebit.

Ad confirmationem reſpondetur ſimiliter, ſolum concludere, bonum vſum liberi arbitrij produci efficienter à libero arbitrio, & non ab alia cauſa extrinſeca, quæ in cauſando ſit prior prioritate temporis, non autem probat, quod non ſit ab alia cauſa per ſe efficiente, & priori in cauſando, prioritate naturæ dumtaxat.

Ad vndecimum argumentum iam ſuperabunde in diſputationibus, eodem argumento allegatis, ſatis factum eſt. Vnde non oportet ſpecialiter ad illud reſpondere. Videantur, quæ in diſputatione 91. ſuperius dicta ſunt.

Diſputatio XCVIII.

Vtrum, ſuppoſita gratia excitante, conſenſus, vel cooperatio liberi arbitrij ſit primo inchoanda à voluntate creata; an vero à voluntate diuina; ſiue ab auxilio efficaci præoperantis gratiæ.

I. HVIVS difficultatis explicatio valde neceſſaria eſt ad plenam intelligentiam non tantum eorum, quæ in precedentibus dicta ſunt, ſed etiam eorũ, quæ de gratia efficaci inferius dicenda erunt. In qua difficultate pauca à Doctoribus Scholaſticis ſcripta ſunt, eam tamen aliqui recentiores breuiter attigerunt, & ideo eſt in præſenti operoſius diſcutiẽda.

Quidam dixerunt, quod multæ loquutiones non ſolum Sanctorum, ſed etiam diuinæ Scripturæ non poſſunt ſatis intelligi, & ad veram praxim reduci, ſi ſupernaturalis conſenſus, etiam poſita excitatione, & alijs ex parte hominis prærequiſitis, inchoandus eſt ab efficaci Dei voluntate, prædeterminata ad vnum. Quibus verbis ſignificaſſe videntur, determinationem voluntatis, ſuppoſita gratia excitante, quæ ſolum moraliter mouet voluntatem ad actum liberum, primo inchoari ab eadem voluntate creata pro innata eius libertate. Probatur hæc ſentẽtia

Primo, auctoritate S. Proſperi, lib. 2. de vocat. gent. cap. 26. vbi ait: *Gratia Dei in omnibus iuſtificationibus principaliter præeminet, ſuadendo exhortationibus*, &c. *Sed etiam voluntas hominis ſubiungitur ei, atque coniungitur, quæ ad hoc prædictis eſt excitata præſidijs, vt diuino in ſe cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod ſuperno ſemine concepit ad ſtudium.* Ecce docet manifeſte, ſuppoſita gratia excitante, voluntatem creatam primo incipere ſuam cooperationem, vel conſenſum. Non ergo eſt Deus, qui primo incipit, vel inchoat eumdem conſenſum. Confirmatur ex illo Prouer. 16. *Hominis eſt præparare cor, & à Domino reſponſio linguæ.* Cor autem præparare eſt bonum inchoare: ergo liberum hominis arbitrium eſt, quod phyſice inchoat actum bonum, quo ad iuſtificantem gratiam præparatur.

Secundo: nam eo ipſo, quod Deus dedit homini liberum arbitrium, & voluit eum libere operari, conſtituit illum in manu conſilij ſui, Eccli. 15. vt ex innata ſua libertate, ad quam voluerit partem, ſe determinet: ergo ipſum arbitrium eſt, quod inchoat ſuam determinationem ad alteram partem; quando vult, & prout vult: non ergo eam primo inchoat Deus per gratiam efficacem.

Tertio: Deus, poſtquam præuenit hominem ſua gratia excitante, expectat, vt ipſa voluntas velit; iuxta illud Iſaiæ 30. *Expectat Dominus, vt miſereatur veſtri.* Et Apoc. 3. *Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis aperuerit mihi, introibo, & cœnabo cũ illo, & ipſe mecum*: ergo voluntas hominis à Deo excitata eſt quæ inchoat ſuum velle. Patet conſequentia: nam, ſi Deus prius cauſalitate, quàm voluntas, inchoaret illud velle, non diceretur expectare, vt voluntas velit; nullus enim expectat, quod ipſe efficit, ſed quod alius. II.

Quarto. Si non eſſet in poteſtate creatæ voluntatis inchoare hoc velle, niſi Deus primo incipiat, ſequitur, quod, abſolute loquendo, non ſit in eius poteſtate velle, & nolle, ſed ſolum in poteſtate Dei, qui, quando vult, incipit actum voluntatis, & quando non vult, non incipit; & ita homo reuera non eſſet liberi arbitrij. Sequela probatur: quia non poteſt eſſe in

pote-

poteſtate voluntatis createç velle, & nolle, niſi etiam ſit in eius poteſtate initiũ actus volendi, aut nolendi: nam actus voluntatis eſt indiuiſibilis: ergo ſi eius initium non eſt in noſtra poteſtate, ſed in poteſtate Dei, totus actus erit in poteſtate Dei, & non in poteſtate noſtræ voluntatis.

Quinto. Initium actus volendi non diſtinguitur realiter ab ipſo actu volẽdi: ſed in nullo priori etiam naturæ Deus efficit actum volendi, antequam ad illum concurrat effectiue noſtrum liberũ arbitrium: alias noſtrum arbitriũ in ordine ad actum volendi haberet ſe mere paſſiue, recipiendo ipſum actum à ſolo Deo productum, quod eſt hæreſis Lutheri, vt ſupra dictum eſt: ergo primum initium actus volendi, & eius inchoatio non eſt à Deo antecedenter ad liberum concurſum, & cooperationem noſtri arbitrij.

Aug. lib. de prædeſt. SS. cap. 2. Confirmatur: quia ex eo probat S. Auguſtinus primum initium fidei non eſſe in nobis ex nobis, ſed ex Deo; nam alias tota fides in nobis eſſet ex nobis: qui enim ſibi potuit inſtituere, quod non habebat, ipſe augere, & perficere poterit, quod incæpit: ergo, ſi Deus antecedenter ad cooperationem noſtri arbitrij inchoat in nobis ipſum velle, etiam Deus in nobis operabitur totum ipſum velle, & perficere antecedenter ad liberam cooperationem noſtri arbitrij: & ita noſtrum arbitrium haberet ſe mere paſſiue, recipiendo actum liberum à ſolo Deo efficienter productum, quod tamen, vt ex Concil. Trid. conſtat, ſalua fide affirmari non poteſt.

III. Sexto: nam Caluinus, cuius doctrina in Sacro Concilio Tridentino eſt damnata, ex eo negauit, eſſe in nobis arbitrij libertatem, quia credidit, à gratia efficaci inchoari arbitrij noſtri conſenſum. Verba Caluini ſunt: *Proinde, ſicuti prius negauit Chriſtus, homines ad credendum eſſe idoneos, niſi trahantur: ita nunc pronunciat, efficacem eſſe ſpiritus gratiam, qua trahuntur, vt neceſſario credant. His duobus membris prorſus euertitur tota liberi arbitrij facultas: nam ſi tunc demum venire ad Chriſtum incipimus, quum nos traxit Pater, fidei initium minime in nobis eſt, neque vlla præparatio. Rurſus, ſi veniunt omnes, quos Pater docuit, non credendi tantum optionem dat illis, ſed fidem ipſam. Ergo, quod directioni Spiritus ſponte obſequimur, hæc pars gratiæ eſt, & quaſi obſignatio: quia non traheret nos Deus, ſi tantum porrecta manu voluntatem noſtram in medio ſuſpenſam relinqueret. Proprie autem nos trahere dicitur, quũ ad plenum vſque fidei effectum Spiritus ſui virtutem extendit.* Et lib. 2. Inſt. c. 3. n. 10. ait: *Hunc itaque in modum & inchoat, & perficit Dominus opus bonum in nobis, vt illius ſit, quod recti amorem concipit volũtas, quod in eius ſtudium inclinatur, quod ad eius ſectandi conatum incitatur, & mouetur. Deinde, quod electio, ſtudium, conatus non fatiſcunt, ſed ad effectum vſque procedunt. Poſtremo, quod homo in illis conſtanter pergit, & in finem vſque perſeuerat.* Quibus verbis dicit primo, quod per gratiam efficacem incipimus venire, & velle: ita vt ab ipſa gratia trahente, noſtrum velle primo incipiat. Secundo, quod fidei initium non eſt in nobis, hoc eſt in noſtra poteſtate, ſed in ſola poteſtate Dei trahentis. Tertio, quod nulla præparatio præcedit in nobis, vt Deus nos trahat. Quarto, quod Deus non dat credentibus optionem credendi, aut non credendi, ſed ipſam fidem. Quinto, quod non traheret nos Deus, ſi tantum porrecta manu voluntatem noſtram in medio ſuſpenſam relinqueret. Ex quibus per euidentem conſequentiam intulit, non eſſe noſtri arbitrij obſequi, ſeu conſentire gratiæ Dei, ſed eiuſdem gratiæ effectum, & quaſi obſignationem, ac per conſequens hominem non eſſe liberi arbitrij: ergo non debet concedi, gratiam eſſe, quæ primo incipit, vel inchoat noſtrum conſenſum.

Calu. ſuper Euang. Io. cap. 6. n. 45

Septimo. Totus actus volendi eſt vitalis, etiam primum initium phyſicum illius: ſed impoſſibile eſt, quod actus vitalis producatur, vel inchoetur à ſolo Deo antecedenter ad concurſum potentiæ vitalis; nã talis actus dicit intrinſecum ordinem ad potentiam vitalem, vt in pluribus locis docet S. Thomas: ergo primum initium actus volendi, non poteſt eſſe à Deo effectiue, aut inchoari ab auxilio efficaci antecedenter ad liberam cooperationem noſtri arbirrij.

Octauo. Deus in nullo priori temporis, vel naturæ attingit ipſum primum initium volendi, in quo illud non attingat effectiue noſtrum liberum arbitrium; alias nihil relinqueretur producendum ab eodem arbitrio, cum ille actus ſit indiuiſibilis: IIII.

lis: ergo Deus per gratiam efficacem non inchoat primo ipſum velle; ſed Deus ipſe, & liberum arbitrium ſimul efficiunt illud initium, ſicut & totum actum volendi.

Hæc argumenta, & alia, quæ à diuerſis multiplicari ſolent, quibuſdam perſuaſerunt, oppoſitam ſententiam difficilem eſſe, ac pene inintelligibilem: ſed ex eorum ſolutione, atque explicatione doctrinæ antiquæ Sanctorum, præſertim Auguſtini, & Thomæ, Deo fauente, res ſic erit omnibus peruia, vt ad eamdem doctrinam confirmandam plurimũ conducant.

V. Ad cuius euidentiam ſupponenda ſunt ea omnia, quæ de concurſu Dei generali cum cauſis ſecundis ſuperius dicta ſunt, & explicata, necnon quæ de cauſis partialibus diſput. 85. adnotauimus. Oſtenſum eſt enim, Deum, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales conſenſus eiuſdem arbitrij, ſicut duo trahentes nauim, quorum neuter mouetur ab altero; vel ad ſecum concurrendũ, prędeterminat; ſed tam Deum, quàm liberum arbitrium eſſe cauſam totalem eiuſdem conſenſus: Deum quidem, vt prima cauſa, arbitrium autem, vt cauſa ſecunda, & proxima, ipſi Deo, non ſolum in eſſendo, ſed etiam in agendo eſſentialiter ſubordinata.

Diſput. 18.

Supponendum eſt ſecundo ex communi ſententia non ſolum Scholaſticorum, ſed etiam Sanctorum Patrum in Concilio Tridentino aduerſus Lutheranos definita, noſtrum arbitrium vere efficienter, & libere cooperari Deo, efficaci gratia illud mouenti, cum vera facultate ad vtrumlibet, qua videlicet poſſit conſentire, & diſſentire, ſi velit. Licet enim cum efficaci Dei motione, qua mouet liberum arbitrium, vt conſentiat, non ſtet ſimul, ipſum arbitrium actu diſſentire: tamen cum eadem motione, quantumuis efficaci ſimul ſtat in eodem arbitrio vera facultas, & poteſtas, qua poſſit diſſentire, ſi velit, vt inferius ſuo loco euidentiſſimis teſtimonijs Sanctorum, ac rationibus Theologicis manifeſtum fiet.

Supponendum eſt tertio, omnes Doctores Catholicos, etiam illos, cum quibus diſputamus, in hoc conuenire, Deum ſua præuenienti gratia primo incipere, & inchoare quodcũque noſtræ ſalutis exordium, quatenus videlicet ſua gratia excitante præuenit noſtrum velle, atque ipſum conſenſum, & cooperationem liberi arbitrij. Hoc enim in omni ſententia definitum eſt in Concilio Arauſic. II. can. 4. & 6. & in Tridentino ſeſſ. 6. de Iuſtif. c. 5. & 6. vbi dicitur: *Diſponuntur autẽ ad ipſam iuſtitiam, dum excitati diuina gratia, & adiuti, fidem ex auditu concipientes, libere mouentur in Deum.* & idem definitur can. 1. & 3. eiuſdem ſeſſionis. Sed quoniam Deus per ſolam gratiam excitantem, vel ſuadentem, aut moraliter tantum mouentem hominis liberum arbitrium, non inchoat phyſice, ſeu vere efficienter ipſum liberum conſenſum, & velle noſtrum, ſed ſolum moraliter, alliciendo, inuitando, & metaphorice attrahendo; remanet difficultas, à quo phyſice, ſeu vere efficienter primo inchoetur noſtrum velle, à gratia efficaci, an à noſtro libero arbitrio; an vero dicendum ſit ab vtroque ſimul inchoari, ita vt gratia, ſeu Deus, per gratiam efficacem non incipiat illum conſenſum prius natura, quàm concurrat ad illum noſtrum liberum arbitrium; nec è contra, noſtrum arbitrium concurrat prius natura, quàm efficax gratia. Quod, vt à nobis clarius explicetur

Notandum eſt quarto, quod in ſubiecta materia inchoatio conſenſus arbitrij non eſt attendenda, vel accipienda ſecundum prioritatem temporis, ſed ſecundum prioritatem cauſalitatis: nam in eodem prorſus temporis inſtanti Deus, & liberũ arbitrium diuina gratia excitatum, & motum ſimul inchoant, attingunt, & producunt ipſum velle, ſeu conſenſum eiuſdem arbitrij. Deus quidem, vt prima cauſa, arbitrium autem, vt cauſa proxima, Deo, non ſolum in eſſendo, ſed etiam in agendo ſubordinata. Prioritas autem cauſalitatis poteſt dupliciter explicari. Primo ita, vt in aliquo priori naturæ intelligatur actus liber inchoari à ſolo Deo, antequam ad illum concurrat noſtrum liberum arbitrium. Secundo ita, vt prioritas cauſalitatis ſolum attendatur inter cauſalitatem Dei, & cauſalitatem noſtri arbitrij, reſpectu conſenſus eiuſdem arbitrij, ratione cuius cooperatio noſtri arbitrij ſit effectus cauſalitatis, vel cooperationis diuinæ; ac per conſequens iſta cauſalis ſit vera: Quia Deus operatur, homo cooperatur: Quia Deus efficit, vt arbitrium creatum conſentiat, & velit, ideo conſentit, & vult. Ad cuius VI.

Prioritas cauſalitatis dupliciter explicari poteſt

cuius

cuius pleniorẽ explicationem conſiderandum eſt, quod prima cauſa includit duo. Habet enim, quod ſit prima, & ſecundum hoc dicit habitudinem ad ſecundam cauſam, quam mouet, & applicat ad operandum. Habet etiam, quod ſit cauſa, & ſecundum hoc dicit habitudinem ad effectum, ſeu operationem, quam producit per cauſam ſecundam. Similiter etiam in cauſa ſecunda diſtinguuntur iſtæ duæ rationes, ſeu habitudines: nam, in quantum ſecunda, dicit habitudinem ad primã cauſam, à qua mouetur, & applicatur ad operandum, ſed in quantum cauſa, dicit habitudinem ad effectum, ſeu operationẽ, quam à Deo mota, & adiuta producit. In cauſa autem prima prius intelligitur habitudo ad cauſam ſecundam, quàm intelligatur habitudo ad effectum, quem efficit per eamdem cauſam ſecundam. Similiter etiam in cauſa ſecunda prius ratione eſt habitudo ad cauſam primam, à qua mouetur, quàm habitudo ad effectũ, quẽ producit, eo quod cauſa ſecunda nõ mouet, niſi mota à prima, vt diſp. 18. & 23. oſtenſum eſt.

Ex quo infertur, quod, cum Deus ſua gratia adiuuante cooperatur nobiſcum velle, & perficere, eius operatio reſpicit duo, videlicet noſtram voluntatem, quam mouet efficaciter ad operandum hoc, & ipſum velle noſtrum, quod cum ipſa volũtate efficit. Voluntas autem noſtra ſecundum vnam tantum rationem habet, quod operetur, videlicet comparatione actus, vel effectus liberi, quem producit, eo quod non influit in ſeipſam antecedenter ad productionem actus liberi: ſed ſolum influit cum Deo, & gratia adiuuante in ipſum actum liberum.

Prima ergo concluſio ſit. Si prioritas cauſalitatis accipiatur ſecundum habitudinem, quam prima cauſa, & ſecunda dicunt ad effectum, quem producunt, ſeu ad actum liberum; dicendum eſt, quod Deus non inchoat phyſice noſtrum velle prius natura, vel cauſalitate, quàm ad illud concurrat arb. noſtrum. Hanc concluſionem probãt efficaciter plura argumenta ex factis à principio: nam, cum Deus non operetur illud velle, niſi per noſtram voluntatem liberam, quam mouet, & applicat, vt ipſa velit; & modificet ſuũ concurſum in ipſa cauſa ſecunda conformiter ad eius naturam; impoſſibile eſt, quod Deus in aliquo priori temporis, vel naturæ efficiat in nobis ipſum velle, aut aliquid illius, in quo ad illud efficiendum noſtrum liberum arbitrium nõ concurrat.

Secunda concluſio. Si prioritas cauſalitatis accipiatur ſecundum habitudinẽ immediatam, quam prima cauſa dicit ad cauſam ſecundam, & cauſa ſecunda ad primã, a qua præmouetur, & prędeterminatur ad operandum; dicendum eſt, conſenſum noſtri arbitrij primo inchoari phyſice à ſolo Deo, quatenus efficaci motione efficit nos velle; nec eſt admittendum, voluntatem creatam primo illum inchoare, ſed neceſſario fatendum eſt, cauſalitatem noſtri arbitrij eſſe poſteriorem ordine rationis cauſalitate Dei, & effectum illius. Itaq; prius ratione, quam liberum noſtrum arbitrium cauſet, operetur, aut velit, Deus ſua gratia efficit, vt ipſum arbitrium cauſet, operetur, & velit. Deũ prius natura inchoare noſtrum velle, qualiter intelligatur.

Probatur hæc cõcluſio primo ex Con. Arauſi. 2. can. 25. vbi ſic dicitur: *Hoc etiam ſalubriter profitemur, & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus, & poſtea per Dei miſericordiam adiuuamur: ſed ipſe nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem ſui prius inſpirat.* Ecce dicit concilium, quod in omni opere bono *nos nõ incipimus*: ergo Deus eſt, qui incipit, & inchoat, efficiendo, vt velimus. Et can. 9. *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atq; nobiſcum, vt operemur, operatur.* Et can. 20. *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo; nulla vero facit homo bona, quæ non* Deus *præſtat, vt faciat homo.* Ex quibus locis habetur, cauſalitatem liberi arbitrij, reſpectu conſenſus, & cuiuſcumq; piæ operationis, effectum eſſe cauſalitatis, vel operationis diuinæ: ac per conſequens priorem eſſe, ſecundum ordinem rationis, cauſalitate noſtri arbitrij; ergo Deus eſt, qui primo inchoat. Item in Conc. Trid. ſeſſ. 6. de Iuſtif. cap. 16. docemur, *Chriſtum, tamquam caput in membra, & tamquam vitem in palmites, in ipſos iuſtificatos virtutem influere, quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur.* Si ſemper antecedit: ergo primo inchoat conuerſionem noſtram, efficiendo, vt conſentiamus.

Secũdo probatur ex illa Eccleſiæ collecta:

lecta: *Actiones noſtras quæſumus Domine aſpirando præueni, & adiuuando proſequere; vt cuncta noſtra oratio, & operatio à te ſemper incipiat, & per te cœpta finiatur*. Ergo Deus eſt, qui primo incipit.

Tertio probatur auctoritate Sanctorum, præſertim Aug. dicentis: *Ipſe*, ſcilicet Deus, *vt velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens*, hoc eſt (Aug. de gratia, & lib. arb. cap. 17.) cõfert nobis ſine nobis præuenientẽ gratiã efficacem, qua conuerſionis opus incipit, non ſolum voluntatem alliciendo, excitãdoq; ad conſenſum, vt quidam perperam interpretantur; ſed vere efficiendo, vt arbitrium libere cooperetur, & conſentiat: & poſt pauca: *Vt ergo velimus, ſine nobis operatur; cum autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum operatur: tamen ſine illo, vel operante, vt velimus; vel cooperante, cũ volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus*. Quem locũ expendens Capreolus in 2. ſent. diſt. 28. quæſt. 1. art. 3. ad 12. ſic ait: *Per quæ verba: ſi bene conſiderentur, patet, eum diſtinguere duplicẽ Dei modum operandi circa bonum velle noſtrum. Vnus eſt ſibi proprius; in quo voluntas noſtra non cooperatur, vtpote facere nos velle. Ideo ait: Vt ergo velimus, ſine nobis operatur; ſine nobis, inquam, operantibus, vt ſcilicet velimus: quia licet voluntas velit, & cauſet volitionem; non tamen facit ſe velle, aut cauſare volitionem. Nec tamen, quia Deus facit; ideo ipſa non cauſat, ſed potius ideo cauſat. Et propterea ad illud excludendum Auguſtinus in de correctione, & gratia cap. 7. de filijs Dei, de quibus ait Apoſtolus, quod ſpiritu Dei aguntur, inquit: Aguntur enim, vt agant, non vt ipſi nihil agant. Alius eſt modus ſibi, & voluntati communis, ſcilicet cauſare volitionem. Ideo ait: Cum volumus, nobiſcum operatur; & quia vtrumq; nobis neceſſarium eſt, nec alterum tantum ſufficit ad bene velle, ideo addit: Tamen ſine illo operante, vt velimus, &c. Item in de vera innocentia: Quoties, inquit, bona agimus, Deus in nobis, atq; nobiſcum operatur, vt operemur. Item in eodem: Multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo: nulla vero facit homo, quæ Deus non facit, vt faciat homo*. Sentit ergo Auguſt. Deum primo inchoare conuerſionem noſtram, non quidẽ ſine nobis ſimul cooperantibus, ſed ſine nobis facientibus, vt velimus, & cooperemur. Et expreſſius idem docet lib. 2. cont. duas epiſt. Pelag. cap. 8. vbi ait: *Si enim ſine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni, ipſum cœptum erit meritum, cui tãquam ex debito gratiæ veniat adiutorium*: Et adducens in huius confirmationem illud Ioan. 15. *Sine me nihil poteſtis facere*, ſubdit: *Vt reſponderet futuris etiam iſtis, non ait: Sine me nihil poteſtis perficere; ſed facere. Nam ſi perficere dixiſſet, poſſent iſti dicere, non ad incipiendum bonum, quod à nobis eſt, ſed ad perficiendum eſſe Dei adiutorium neceſſarium. Verum audiant & Apoſtolum. Dominus enim cum ait: Sine me nihil poteſtis facere; hoc vno verbo initium, finemq; comprehendit: Apoſtolus vero tãquam ſententiæ Dominicæ expoſitor, apertius vtrumque diſtinxit, dicens: Quoniam qui in vobis opus bonum cœpit, perficiet vſq; in diem Chriſti Ieſu*. Et paulo inferius: *Non bene intelligendo falluntur*, ſcilicet Pelagiani, *vt exiſtiment cor præparare, hoc eſt bonum inchoare, ſine adiutorio gratiæ Dei, ad hominem pertinere*. Ergo ſecundum Auguſt. ad inchoandum bonum opus, requiritur adiutorium gratiæ, per quod Deus efficiat, vt homo inchoet illud opus bonum: quod etiam oſtendit cap. 8. ſequenti. Idem docet S. Proſper, cum ait: *Quis ambigat, tunc liberum arbitrium cohortationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credẽdi, obediendiq; generarit? Alioquin ſufficeret moneri hominem, non etiam in ipſo nouam fieri voluntatem, ſicut ſcriptum eſt: Præparatur voluntas à Domino; & ſicut ait Apoſtolus: Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate. Pro qua bona voluntate, niſi quam in ipſis operatus eſt Deus, vt quod donauerat velle, donaret & facere?* (Proſp. epiſt. ad Ruffin. paulo poſt princip.) Et in epiſt. ad Auguſt. ait, *quod originaliter malus receptionem boni non à ſummo bono, ſed à ſemetipſo inchoare male creditur*. Sẽtit ergo, Deũ primo inchoare opus bonum. Fauet maxime huic ſententię illud dictum, quod ex Chryſoſt. refert Sixtus Senenſis: *Nos quidquid boni habemus, ex præuenientis, vocantis, & ſemper incipientis gratiæ benignitate habere, nullumq; eſſe in nobis meritum, quod non ſit donum Dei, cuius quidem tanta eſt bonitas, vt velit noſtra eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona*. (Six. Senen. l. 5. biblioth. ſanctæ annot. 101.) Conſentit Bernardus, cum ait: *Ad hoc vtiq; præueniens*, nempe gratia, *vt iam ſibi deinceps cooperetur*, ſcilicet (Bern. tract. de grat. & lib. arb.)

libe-

Digitized by Google

liberum arbitrium, *ita tamen, vt quod à ſola gratia cæptum eſt, pariter ab vtroque perficitur, vt miſtim non ſingillatim; ſimul, non viciſim per ſingulos profectus operentur.*

Quarto probatur ratione: nam cauſalitas influxus, & coopetatio liberi arbitrij, qua vult Deo mouenti cooperari, & cooperatur; eſt effectus Dei, & auxilij efficacis in genere cauſæ efficientis, vt ſupra oſtenſum eſt: ergo ordine naturæ, & cauſalitatis prius eſt operatio Dei, quam cooperatio liberi arbitrij, ergo ipſe Deus inchoat conſenſum arbitrij, ipſum mouendo, vt cooperetur.

VIII. Sexto probatur. Liberum arbitrium cooperatur Deo, & gratiæ ipſius, ſubſeſequendo: dicit enim Gelaſius Papa, quẽ iam in ſuperioribus adduximus: *Quis audeat dicere Chriſtianus aliquid habere boni ſine gratia, quando Magiſter gentium clamat, cuncta in ſe bona cõcludens: Gratia Dei ſum id, quod ſum, &: Gratia Dei in me vacua non fuit? vt oſtenderet, quia donum gratiæ non ipſe præceſſerit, ſed fuerit ſubſequutus; atq; monſtraret cooperatorem ſe eſſe gratiæ, ſubſequendo*. Et idem docet S. Gregorius hom. 9. in Ezechielem: *Præueniente*, inquit, *gratia, & bona voluntate ſubſequente, hoc, quod Omnipotentis* Dei *donum eſt, fit meritum noſtrum. Quod bene Paulus breui ſententia explicat, dicens; Plus illis omnibus laboraui: Qui, ne ſuæ videretur virtuti tribuiſſe, quod fecerat, adiunxit: Non autem ego, ſed gratia Dei mecum, &c. Ac ſi diceret, in bono opere laboraui, non ego, ſed & ego. In hoc enim, quod ſolo* Domini *dono præuentus ſum, non ego: in eo autem, quod Domini voluntatẽ ſecutus ſũ, & ego*. Et lib. 33. Moral. cap. 20. aperte docet, noſtrum liberum arbitrium cooperari Deo, ſubſequendo: ergo Deus, & gratia efficax illius cooperatur eidẽ arbitrio, illud præueniendo, atque ordine cauſalitatis antecedendo.

Celaſ. epiſt. 5. ad Epiſ. per Picenũ.

1. Cor. 15.

Septimo. Si voluntas creata eſt, quæ primo inchoat ſuum conſenſum, quando vult, & prout vult pro innata eius libertate; ſequitur, quod initium proximum noſtræ ſalutis, quo iuſtus diſcernitur à peccatore, ſit in nobis ex nobis; ac per conſequens, quod imperfectum eſt, & inualidum, eſſet ex Deo; quod autem perfectum, & firmum, eſſet naturę tribuendum, & non gratiæ; quod tamen, ſalua fide concedere nullus poteſt. Sequela probatur: nã cõſenſus liberi arbitrij cooperantis Deo vocanti, eſt præparatio, ſeu proxima diſpoſitio ad iuſtificationem, vt ex Conc. Trid. habetur: ergo ſi primum initium huius conſenſus, & eius inchoatio eſt ex nobis pro innata arbitrij libertate, & ſolum Deus incipit illum conſenſum; excitando & alliciendo ad illum noſtram voluntatẽ; ſequitur, proximum initium ſalutis eſſe ex natura, & non ex gratia præparante.

Confirmatur. Si voluntas creata, eſt, quæ primo inchoat ſuum conſenſum, ſequitur, quod ſit primum liberum, prima radix, & prima cauſa ſuæ determinationis. Conſequens autem non eſt dicendũ; nam, cum omne liberum creatum ſit per participationem liberum, neceſſario debet reduci, tamquam in cauſam priorem, in primum liberum, quod eſt tale per eſſentiam, ſcilicet in Deum: alias darentur duo prima principia, vt ex S. Thoma ſuperius deducebamus.

Voluntas creata quare non ſit primum liberum.

Diſp. 24.

Reſpondent quidam, non ſequi, voluntatem liberam, ſic operantem, eſſe primũ liberũ, niſi in hac voce ſit magna ęquiuocatio: nam primum liberum proprie dicitur, quod eſt per eſſentiam liberum, vel quod libertatem habet prorſus ab alio independentem: neutrum autem horum conuenit voluntati creatæ, cum non habeat libertatem, niſi participatam à libertate Dei, & ab eadem in ſuis determinationibus pendentem. Si autem primum liberum dicatur illud agens, à quo, in ſuo genere, primo eſt determinatio libera; ſic verum eſt, omnem voluntatem liberam poſſe in ſuo genere dici primam radicem ſuæ determinationis, quia ſcilicet ſine illa fieri non poteſt, nec aliter, quam ex intrinſeca, & libera applicatione eius. Sed hæc, inquiunt, eſt improprijſſima acceptio huius vocis; & ideo illa vtendum non eſt, nec voluntati creatæ attribuenda.

Hæc tamen ſolutio ſubterfugere videtur difficultatem argumenti: non enim ſolum probat, voluntatem liberam in ſuo genere, hoc eſt in genere cauſæ proximæ, eſſe primam radicem, & cauſam ſuæ determinationis, (quod omnes fatentur) ſed etiam concludit, abſque vllo addito eſſe dicendam primam cauſam ſuæ determinationis, ſi inchoatio eiuſdẽ

determinationis liberæ, primo eſt ab ipſa voluntate creata, & non à Deo efficiente per auxilium efficax, vt voluntas ſe determinet: nam prima cauſa efficiens alicuius operationis eſt illa, à qua primo incipit operatio, nec habet aliam priorem cauſam eiuſdem operationis, de quo diſp. 24. num. 17. & 18. plura dicta ſunt.

IX. Ad primum argumentum reſpondetur, locum illum Proſperi potius noſtræ ſententiæ fauere, quam oppoſitæ. Nam immediate poſt verba allegata ſubdit: *De ſua habens mutabilitate, ſi deficit: de gratiæ opitulatione, ſi proficit.* Et cap. 28. ſequenti ſubdit, Deum donare ipſum velle. Et alibi expreſſe, ait, Deum ſua gratia primo inchoare, atque incipere, ſibi humanam ſubijciendo voluntatem. Addo, nomine excitationis Proſperum comprehendiſſe gratiam efficacem, qua Deus facit, vt faciamus; operatur, vt operemur; quod ex verbis inductis colligitur; ait enim: *Sed voluntas hominis ſubiungitur ei, atque coniungitur, vt diuino in ſe cooperetur operi*, ſubſequendo videlicet cooperationem diuinam.

S. Proſper ep. ad Aug.

Ad confirmationem reſpondetur, hominis eſſe præparare cor, non tamen ſine adiutorio gratiæ, quo Deus efficit, vt ipſe homo præparet cor. Vnde Auguſtinus lib. 2. cont. duas epiſt. Pelagian. cap. 8. *Quod ſcriptum eſt*, inquit, *hominis eſt præparare cor, non bene intelligendo falluntur, vt exiſtiment cor præparare, hoc eſt, bonum inchoare, ſine adiutorio gratiæ Dei, ad hominem pertinere.* Et hanc falſam intelligentiam impugnans ſubdit: *abſit, vt ſic intelligant filij promiſſionis, &c. Abſit, vt intelligant, niſi ſuperbi ſui arbitrij defenſores, & fidei Catholicæ deſertores. Ideo quippe ſcriptum eſt: Hominis eſt præparare cor, & à Domino reſponſio linguæ; quia homo præparat cor, non tamen ſine adiutorio Dei, qui tangit cor*: quod ibi probat latiſſime, & in cap. 9. ſequenti, multis teſtimonijs ſcripturæ. Quod etiam confirmari poteſt ex illo Act. 16. *Et quædam mulier nomine Lydia purpuraria ciuitatis Thyaterinorum colens Deum audiuit, cuius Dominus aperuit cor, intendere ijs, quæ dicebantur à Paulo.* Si ergo Deus ſua gratia tangit cor, vt intendat ijs, quæ prædicantur; multo magis neceſſarium erit idem adiutorium, vt bona opera, quæ prædicantur, inchoet.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur, hominem non ita eſſe conſtitutum in manu conſilij ſui, vt abſque Deo prædeliberante, & prædeterminante, ſeipſum determinet, ad quam voluerit partem, pro innata eius libertate: primo inchoando actum ſuum: nec hoc expoſcit libertas creata, vt ſupra dictum eſt, & infra latius explicabitur; ſed quia, ex libero iudicio rationis, ſe determinat ad alteram partem, tamquam ſecundum determinans, & proximum, ſub potenti manu primi determinantis, quod eſt Deus. Iuxta hanc doctrinam intelligendus eſt locus inductus ex Eccleſ. 15. vt ex dictis diſput. 21. num. 11. conſtat. Sic illum explicat Sanctus Auguſtinus lib. de geſtis Pelagij cap. 3. diſput. 91. num. 9. p. 608. allegato, vbi ſic loquitur: *Manifeſtum eſt, quod ſi ad ignem manum mittit, & malum, ac mors ei placet, id voluntas hominis operatur: ſi autem bonum, & vitam diligit, non ſolum voluntas id agit, ſed diuinitus adiuuatur. Sufficit enim ſibi oculus ad non videndum, hoc eſt ad tenebras; ad videndum vero, lumine ſuo non ſibi ſufficit, niſi illi extrinſecus adiutorium clari luminis præbeatur.*

Ad tertium reſpondetur, Deum, poſtquam nos excitauit, non expectare, vt purgari velimus, volũtatem noſtram, quæ ſit in nobis ex nobis, ſed voluntatem, ſeu cooperationem noſtram, quæ eſt in nobis à Deo efficiente, vt cooperari velimus.

Ad quartum reſpondetur, quod velle, & nolle eſt in noſtra poteſtate, tamquam in cauſa proxima; ſed bonum velle reducitur in Deum, tamquam in priorẽ cauſam efficientem, liberum arbitrium concurrere, vt ſupra dictum eſt.

Ad quintum reſpondetur, ſolum concludere, actum volendi non eſſe in aliquo priori à Deo, in quo non procedat efficienter à creata voluntate, à Deo mota: non tamen probat, cauſalitatem Dei, qua efficit, vt voluntas noſtra cooperetur, & conſentiat, nõ eſſe priorẽ ordine naturę libera cooperatione eiuſdem voluntatis.

Ad confirmationem reſpondetur, quod, ſicut prima inchoatio, & primum initium fidei, & cuiuſcumque alterius boni operis eſt ex Deo mouente, ita & totus

tus actus fidei, & cuiuſcumque alterius virtutis eſt ex Deo mouente, & hoc tantum concluditur ex illa ratione S. Auguſtini. Nec ex hoc ſequitur, quod noſtrum liberum arbitrium habeat ſe mere paſſiue in ordine ad conſenſum, quia Deus non producit illum conſenſum in nobis, ſine nobis libere cooperantibus, & conſentientibus.

X. Caluini error in quo conſiſtat. Ad ſextũ reſpondetur, Caluinum non erraſſe, quia dixit, Deum per gratiam efficacẽ primo inchoare, & incipere noſtrũ velle, & tribuere credentibus ipſam fidẽ: nec errauit, quia aſſeruit, nullã pręparationẽ in nobis pręcedere, vt Deus auxilio ſuo efficaci nos ad ſe trahat: ſed errauit, quoniam ita Deum ſua gratia efficaci nobis ipſam fidem donare ſenſit, vt noſtra voluntas non cooperetur libere Deo mouenti, ſed ſolum motu ſpontaneo, & non coacto. Errauit præterea, quia ex hoc antecedente catholico, Deus eſt, qui primo inchoat noſtrum velle; per conſequentiã peſsimam intulit, non eſſe in noſtra poteſtate *motioni Dei vel obtemperare, vel refragari*, vt ſupra dictum eſt.

Ad ſeptimum reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt circa ſecundam concluſionem, & ad confirmationem quinti argumenti.

Diſputatio XCIX.

Vtrum iſta cauſalis ſit vera: Quia homo prauentus gratia excitante, vult conuerti, ideo adiuuatur à Deo, & conuertitur: an è contra, ideo conuertatur, quia à Deo adiuuatur.

I. HAEC quæſtio fuit vna ex potiſſimis, quas S. Auguſtinus aduerſus Pelagianos, & Semipelagianos diſputauit, de qua etiam eumdem S. Doctorem Proſper, & Hilarius conſuluerunt, eſtq; valde connexa præcedentibus, atq; ad efficaciam diuinæ gratiæ intelligendam, & explicandam non parum neceſſaria.

Illi ergo auctores, qui exiſtimarunt, efficaciam præuenientis gratiæ, qua ratione præuenit noſtri arbitrij cooperationẽ, eſſe ſolum moralem, nec poſſe phyſice prædeterminare voluntatem ad piam operationem, ſalua eius libertate: dixerunt conſequenter, quod licet in eodem prorſus momento temporis, & naturæ Deus, & voluntas operari incipiant; tamen Deus operatur, quia voluntas noſtra operatur: & hoc eſſe, quod aliqui dicunt, voluntatem prius natura operari, quàm Deum, non prioritate inſtantis, in quo, ſed à quo. Et iuxta hanc doctrinam, hæc cauſalis erit vera: Quia homo vult conſentire, ideo adiuuatur à Deo: Quia homo vult conuerti, ideo gratia excitans tranſit in adiuuantem, ſiue cooperantem. Pro hac ſententia quatuor claſſes argumentorum poſſunt afferri.

Prima claſſis continet argumenta, quæ contendunt probare, Deum abſoluto, & efficaci decreto, antecedenter ad præſciẽtiam boni vſus liberi arbitrij, non prædeterminaſſe omnes noſtros actus liberos, nec phyſice voluntatem noſtram ad eoſdem actus producendos præuia motione applicare; ſed eam indifferentem relinquere, vt, ſi vult, conſentiat; ſi non vult, non conſentiat. Ex hoc enim principio, per euidentem conſequentiam deducitur, hanc cauſalem eſſe veram: Quia voluntas noſtra vult conſentire, & concurrere, ideo adiuuatur à Deo. Sed quoniam hęc argumenta diſp. 18. 22. & 23. propoſita ſunt, & ſoluta, ſuperfluum erit ea in præſenti ea repetere. Poterit lector, ſi voluerit, in diſputationibus præallegatis ea videre.

Secunda claſſis continet argumenta, quibus perſuadere nituntur, liberum arbitrium, pro ſola ſua innata libertate, adhibere ſuum influxum, & cooperari Deo excitanti, & cum illo conſtituere vnam integram cauſam totalem, reſpectu operationis liberæ, complectentem duas cauſas partiales, ſicut cum duo trahunt nauim, ac per conſequens influxum liberi arbitrij non eſſe in Deum reducendum, tamquam in priorem cauſam per ſe efficientẽ. Et ad eamdẽ claſſem pertinent argumenta, quibus probant, liberũ arbitriũ creatum, primo inchoare ſuum conſenſũ: Ex ijs enim euidenter infertur, iſtam cauſalem eſſe falſam: Quia homo adiuuatur

à Deo, ideo cooperatur, & conſentit: hanc autẽ eſſe veram: Quia liberum arbitrium, pro innata ſua libertate vult cooperari, ideo adiuuatur à Deo. At quoniam omnia hæc argumenta diſp. 85. & 97. adducta ſunt, & ſoluta, ad illum locũ lectorem remittimus.

Tertia claſſis argumentorum innititur rationibus, quibus probari ſolet, liberum arbitrium creatum habere dominiũ ſuarum actionum, ac per conſequens iura libertatis naturalis, quam Deus illi contulit, exigere, vt ex ſeipſo pro ſua innata libertate conſentiat, vel diſſentiat, quando vult, pro vt vult, & quia vult: ex quo ſtatim illæ cauſales, de quibus in præſenti diſputatione controuertitur, infallibili deductione conſequuntur. Hæc tamen argumenta lib. 12. diſp. 115. & duabus ſeqq. commodius afferentur, vbi de arbitrij creati libertate agendum erit.

Quarta claſſis ea profert argumenta, quibus probari ſolet, Deum ex lege ſtatuta conferre vlteriora auxilia gratiæ adiuuantis, ſiue efficacis ijs, qui auxilijs prioribus excitantis gratiæ, ſeu ſufficientis bene vtuntur: ex quo videtur inferri, hanc cauſalem eſſe veram: Quia homo vult bene vti auxilio excitantis gratiæ, ideo auxiliũ gratię adiuuantis ei confertur. Sed hæc etiam argumenta diſp. 58. propoſita ſunt, & ſoluta.

II. Sed ex proprijs huius materiæ poteſt in fauorem eiuſdem ſententiæ fieri argumentum. Nam, vt dicit Ariſtot. 1. Poſter. cap. 3. ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis: ergo, ſi iſta cauſalis affirmatiua eſt vera, ſcilicet: Quia homo adiuuatur à Deo, ideo conuertitur; negatio gratiæ addiuuantis erit cauſa, quod non conuertatur: & ita hac cauſalis erit vera: Quia homo non adiuuatur à Deo, non conuertitur; ac per conſequens Deo, & non homini tribuendum eſſet, quod non conuertatur.

Hoc argumentum diſp. 101. diſſoluetur

Oppoſitam ſententiam docent Thomiſtæ, quam reputo expreſſam eſſe S. Auguſt. S. Proſper. & S. Thomæ, & ideo in præſenti à nobis explicanda eſt, & defendenda.

Ad cuius euidentiam ſupponendum eſt primo, potiſſimam controuerſiam S. Auguſtini cum Pelagio, & Sanctorum Proſperi, & Hilarij cum Maſſilienſibus fuiſſe de auxilio gratiæ adiuuantis, quo Deus humanas præuenit voluntates, & efficit, vt libere conſentiant: quod ſic oſtenditur. Primo: nam S. Auguſt. epiſtola 107. ad Vitalem id expreſſe affirmat, cum ait: *Recognoſcis me, vt puto, in his, quæ nos ſcire dixi, non omnia, quæ ad fidem catholicam pertinent, commemorare voluiſſe, ſed ea tantum, quæ ad iſtam, quæ inter nos agitur de* Dei *gratia, quæſtionem: Vtrum præcedat hæc gratia, an ſubſequatur hominis voluntatem, hoc eſt, vt planius id eloquar: Vtrum ideo nobis detur, quia volumus, an per ipſam Deus etiam hoc efficiat, vt velimus.* En S. Auguſtinus clariſſime dicit, quæſtionem eſſe de adiutorio præcedente hominis voluntatem, quo Deus efficit, nos velle, ſeu quo efficit, vt velimus: non ergo fuit controuerſia principalis de gratia præueniente excitante, nec de gratia, quæ nobiſcum operatur, ſi volumus; ſed de adiutorio gratiæ, per quod vere efficienter Deus facit, vt velimus. Præterea in libro de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cæleſtium, cap. 10. idem S. Auguſtinus refert, Pelagium aſſeruiſſe: *Non adiutorio Dei, ſed ex nobis ipſis in nobis effici voluntatem bonam*: & eodem cap. S. Doctor impugnat vehementer Pelagium, eo quod locum illum Apoſtoli: *Deus eſt enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere*, quem videbat dogmati ſuo eſſe vehementer contrarium, conabatur exponere de operatione dumtaxat, quę fit à Deo per illuminationem intellectus, & excitationẽ ſtupentis volũtatis, vt patet ex verbis eiuſdẽ Aug. ſupra inductis. Et eodẽ lib. de gratia Chriſti c. 47. pluries dicit S. Aug. quæſtionem illius cum Pelagio eſſe de adiutorio gratiæ Dei. Ait enim: *Si ergo conſenſerit, etiam ipſam voluntatem, & actionẽ diuinitus adiuuari, vt ſine illo adiutorio nihil velimus, & agamus, eamq; eſſe gratiam* Dei *per Ieſum Chriſtum D. N. &c. nihil de adiutorio gratiæ* Dei, *quantum arbitror, inter nos controuerſia relinquetur*: ergo quæſtio potiſſima S. Auguſt. cum Pelagio non erat de gratia excitante, ſed de adiuuante. Secundo id conſtat: nam Pelagius admiſit gratiam excitantem, ideſt illuminationem intellectus, & excitationem voluntatis, præuenientem omnia merita hominis, vt patet ex ipſis verbis Pelagij

Diſput. 99.

Philip. 2.

Digitized by Google

lagij diſp. 1. num. 6. inductis. Fatebatur enim, quod Deus *operatur in nobis velle, quod bonum eſt, dum nos terrenis cupitatibus deditos, mutorum more animalium, tantummodo præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit: dum reuelatione ſapientiæ, in deſiderium Dei, ſtupentem ſuſcitat voluntatem: dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, ſuadet omne, quod bonum eſt*. Quibus verbis non obſcure admittit Pelagius præuenientem illuminationem intellectus, & excitationem voluntatis antecedentem humana merita: quod indicant verba illa: *Dum nos terrenis cupiditatibus deditos, &c.* & illa: *Stupentem ſuſcitat voluntatem*, ideſt nullum bonum opus, priuſquam excitetur, operantem, nec ſuperna, ſed potius terrena deſiderantem. Vnde, quando S. Aug. reprehendit Pelagium, eo quod aſſeruerit, gratiam ſecundum merita noſtra dari, loquitur de adiuuante gratia, qua Deus efficit nos velle.

Pelag. apud Aug. lib. de grat. Chriſti. cap. 10. num. 7.

Tertio: nam, vt conſtat ex locis inductis S. Auguſt. & ex Concilio Milleuitano can. 4. & ex Tridentino Seſſ. 6. can. 2. controuerſia S. Auguſt. cum Pelagio fuit de gratia Chriſti, hoc eſt de gratia illa, quę datur nobis per Chriſtũ Redẽptorẽ N. vt condiſtinguitur contra gratiam, Adę collatam in ſtatu innocentiæ. Licet enim gratia ſufficiens, quæ tribuit homini poſſe pie operi, ſi velit, detur nobis ex meritis Chriſti, tamen hęc gratia non deſtinguitur ab adiutorio gratię, Adæ collato. Gratia autem, quæ eſt propria Chriſti, eſt gratia adiuuans, qua Deus facit, vt velimus: ergo de hac gratia erat potiſſima quæſtio cum Pelagio.

Quarto. Id ipſum colligi poteſt ex ratione, qua Pelagius conuictus, negauit, præuenientem gratiam, quia videlicet exiſtimauit libertatem noſtri arbitrij cum illa cohęrere non poſſe. Non potuit autem venire in mentem Pelagio, per gratiam excitãtem deſtrui libertatem arbitrij, cum id nullam prorſus habeat apparentiam: ſi enim, poſtquam Deus excitauit hominem, liberum arbitrium, ſi vult, conſentit, ſi non vult, non conſentit, & Deus per gratiam preoperãtem non facit illum conſentire; quomodo potuit Pelagius ſuſpicari, per gratiam præuenientem deſtrui libertatem arbitrij? Signum ergo eſt, ipſum loquutum fuiſſe de pręueniente gratia adiuuante, qua Deus, poſtquam nos excitauit, vere efficienter facit, nos velle, & pie operari. De hac ergo gratia adiuuante, quæ ab excitante diſtinguitur, procedit præſens difficultas: Vtrum, videlicet, ideo Deus nos adiuuet, quia volumus pie operari; an vero è contra, ideo velimus, quia à Deo adiuuamur.

Secundo eſt notandum, iſtam propoſitionem cauſalem: Quia homo excitatus, & motus à Deo vult conſentire, & cooperari, ideo conſentit, & cooperatur; poſſe in duplici ſenſu explicari. Prior eſt, vt iſta cauſalis importet cauſam ſecundam, ſeu proximam cõſenſus arbitrij, & reddat rationem eiuſdem conſenſus, ex eadem cauſa proxima deſumptam; & in hoc ſenſu veriſſimum eſt, noſtrum arbitrium, motum à præuenienti gratia, ideo cooperari, & conſentire, quia vult conſentire; aut quia vult ſe determinare ad conſenſum, cum libere potuerit diſſentire; & in eodẽ ſenſu veriſſime aſſeritur, liberum arbitriũ ideo libere conſentire, quia eius natura hoc habet, vt ſi conſentit, libere conſentiat, & non ex neceſſitate. Si enim ex neceſſitate conſentiret, iam non vt liberum arbitrium indifferenter ſe habens ad plura, ſed vt natura ad vnum determinata conſentiret. Nec circa hoc eſt, aut fuit vnquam inter Doctores Catholicos diſſenſio. Secundus ſenſus, qui ad præſentem pertinet diſputationem, eſt, iuxta quem illa cauſalis importat primam radicem, & cauſam per ſe efficientem, ad quam tandem reuocatur vltimate, quod iſte homo tali gratia excitante præuentus, & motus, Deo vocanti conſentiat, & cooperetur. Et in hoc ſenſu neceſſe eſt dicere, iſtam cauſalem eſſe falſam: Quia homo vult conſentire, & cooperari Deo excitanti, vel conuerti; ideo conſentit, cooperatur, vel conuertitur. Et ratio huius eſt, quia, vt ſupra dictum eſt, ipſum cooperari liberi arbitrij reducitur in Deum, tamquam in priorem cauſam per ſe efficientem. Vnde, ſi quæratur, quare Petrus à Deo motus cõuertitur, recte reſpondemus, quia vult conuerti; ſi illa cauſalis importet cauſam proximam. Si autem rurſus quęratur, quare vult conuerti, non eſt reſpondendum, quia vult, nec ſiſtendum in ipſa facultate liberi arbitrij, vt quidam ſentiunt, ſed recurrendum eſt

Liberũ arbit. cooperari Deo quia vult in quo ſẽſu ſit verum.

ad aliam cauſam priorem, ſcilicet ad diuinam voluntatem, & dicendum, quia Deus voluit, vt Petrus conuerteretur, quia Deus ſua gratia efficaci fecit, vt cooperetur: nam proprium eſt voluntatis diuinę, quod non habeat cauſam priorem ſe, per quam determinetur ad operandum, cum ipſa ſit prima cauſa omniũ exiſtentium, vt ſupra dictum eſt: omnis autem voluntas creata, habet priorem cauſam, ſcilicet Deum, à quo dependet in eſſe, & in operari.

Quia Deus operatur homo cooperatur.

PRima ergo Concluſio ſit. Iſta propoſitio cauſalis eſt omnino falſa: Quia homo præuentus gratia excitante, vult conſentire, & cooperari, ideo adiuuatur à Deo.

Lib. arbitrium non ideo adiuuatur à Deo, quia vult cooperari.

Secunda concluſio. Iſtę propoſitiones cauſales ſunt veræ: Quia Deus operatur, ideo liberum hominis arbitrium cooperatur: Quia Deus adiuuat hominem, vt conſentiat, & conuertatur, ideo cõſentit, & conuertitur: Quia Deus vult, vt homo velit, ideo homo vult. Vtraq; concluſio ſequitur ex præcedentibus, & probari poteſt omnibus argumentis, quibus diſp. 86. oſtenſum eſt, cooperationem liberi arbitrij, & eius cauſalitatem, reſpectu actus volendi, eſſe effectum Dei, & operationis illius in genere cauſæ efficientis. Vtramq; etiam concluſionem conuincunt omnia argumenta, quibus diſp. 18. oſtenſum eſt, concurſum Dei generalem eſſe immediatum influxum in cauſas ſecundas, eaſquè efficaciter prædeterminare, vt conformiter ad propriam naturam operentur. Idem confirmant loca illa ſcripturæ: *Non eſt volentis, neq; currentis, ſed Dei miſerentis. Quis enim te diſcernit?* & ſimilia, quibus S. Auguſt. ſæpius aduerſus Pelagianos locis ſupra inductis triumphauit: Ex illis enim per bonam conſequentiam deducitur, ideo hominem velle, quia à Deo adiuuatur. Sed, ne claſſibus argumentorum propoſitis, conſimiles claſſes ex alijs materijs deſumptas videar opponere, probatur ex proprijs noſtra ſententia.

Rom. 9. 1. Cor. 4.

Primo auctoritate expreſſa S. Auguſt. epiſt. 107. ad Vitalem, vbi vnam ex potiſſimis controuerſijs eius cum Pelagio, circa prædictam cauſalem fuiſſe affirmat, vt ex verbis num. 2. adductis conſtat. Et in eadem epiſt. oſtendit S. Doctor, adiutorium gratiæ non ideo nobis dari, quia volumus, ſed per illam hoc etiam Deum efficere, vt velimus. Et lib. 3. hypognoſt. ait: *In omni itaque opere ſancto prior eſt voluntas Dei, poſterior liberi arbitrij; ideſt, operatur Deus, cooperatur homo. Quod ſi dicas, vt dicere conſueuiſti, quia ego prior volui, Deus voluit; iam meritum facis, vt gratia ex operibus iam non ſit gratia, ſed merces*. Quibus verbis aperte docet, gratiam ſecundum merita noſtra dari, ſi aliquid pręcedat ex nobis, propter quod gratia ipſa conferatur: ergo, &c.

Reſpondebunt fortaſis, Pelagium omnem gratiam præuenientẽ, etiam excitantem abnegaſſe; & propterea ad eius ſentẽtiã pertinere non poſſe illã cauſalem: Quia homo præuentus gratia excitante vult cooperari, ideo adiuuatur à Deo. Cauſalis namque Pelagij ab Auguſt. damnata hæc fuit: Quia homo ex ſolis viribus naturæ vult ad Deum conuerti, & operari; ideo adiuuatur ab eo. Ab iſta autem cauſali longiſſime diſtant alię cauſales, de quibus diſputamus; videlicet: Quia homo præuentus gratia excitante vult conuerti, ideo adiuuatur à Deo. Etenim in propoſitione cauſali Pelagij, natura, ſimpliciter, & abſolute præcedit omnem gratiam tam excitantem, quam adiuuantem. Vnde optime intulit Auguſt. contra Pelagium, gratiam ſecundum merita noſtra dari. Cæterum in propoſitione cauſali, de qua nunc agimus, gratia præcedit naturam. Vnde tota operatio vltimate reducitur ad gratiam, tamquam ad primum noſtræ ſalutis, & cuiuſcumq; piæ operationis initium.

Hac tamen ſolutione argumento S. Auguſtini non fit ſatis. Primo: nam, vt ſupra oſtenſum eſt, Pelagius in vltimo ſtatu ſuæ hæreſis auxilium gratię interioris ad poſſe conceſſit: negauit autem adiutorium gratiæ, per quam Deus efficiat, vt velimus: nam motus, ſeu conſenſus voluntatis non incipit phyſice à gratia excitante, ſed ſolũ moraliter: ergo, ſi homo excitatus à Deo, ideo cõuertitur, vel adiuuatur, quia vult; primum initium phyſicum noſtræ ſalutis procedit à libero arbitrio, ac per cõſequens ſalus, & gratia ſecundum merita noſtra dabitur. Secundo: nam idem argumentũ procedit, etiamſi aſſeratur, quod gratia excitans præcedat hominis conſẽ-

ſum

ſum: nam ſi liberum eius arbitrium, à Deo excitatum, ideo adiuuatur, quia vult cooperari; ſequitur, quod talis cooperatio præcedat gratiam adiuuantem: vnde gratia adiuuans eſſet pediſſequa, & non præuia cooperationi arbitrij, atq; humanorum meritorum, ac per conſequens, dicendum eſſet, gratiam adiuuantem ſecundum merita noſtra dari, quamuis prima gratia excitãs omnino gratis donetur. Si dicatur, Pelagium in vltimo ſtatu ſuæ hæreſis numquam admiſiſſe gratiam illam interiorem, quam, preſſus argumentis S. Auguſtini conceſſit ad poſſe, eſſe ſimpliciter neceſſariam ad ſalutem, ſed ſolum vt facilius poſſet homo implere per gratiam diuina mandata, quæ ſimpliciter poterat implere per naturam; contra hoc eſt efficax argumentum: nam, vt in primo fundamento dictum eſt, potiſſima controuerſia ſancti Auguſtini cum Pelagio non fuit de gratia excitante, ſed de adiuuante, qua Deus vere efficienter facit nos velle, & hanc gratiam adiuuantem aſſeruit Pelagius eſſe neceſſariam, vt facilius impleret homo, per gratiam, quod ſimpliciter poterat per naturam. Tertio: nam ſaltem Semipelagiani, vt ſupra vidimus, expreſſe admiſerunt, gratiam excitantem præuenire omnia pietatis opera; quia tamen dixerunt, ideo dari nobis gratiam adiuuãtem, quia homo eadem gratia excitante præuentus, vult cooperari, & conſentire Deo vocanti; merito impugnantur à S. Proſpero epiſt. ad Aug. dicente: ***Vnde, quia in iſtis Pelagianæ prauitatis reliquijs non mediocris virulentiæ fibra nutritur, ſi principiũ ſalutis male in homine collocatur, ſi diuinæ voluntati impie voluntas humana præfertur, vt ideo quis adiuuetur, quia voluit, non ideo, quia adiuuatur, velit***: quia adiuuatur, inquit, non quia excitatur: ergo in prædicta cauſali loquebantur de gratia adiuuante, & non ſolum de gratia excitante.

Semipelagiani admiſerũt internã gratiam ſufficientem.

V. Secundo probatur ratione: nã, ſi Deus adiuuat voluntatem, quia voluntas vult, & non è contra: ergo Deus operatur, quia voluntas creata cooperatur, & non è cõtra: & ita ſequitur, quod operatio Dei à creata voluntate dependeat, & aliquo modo ab ea ad actualiter concurrendum prædeterminetur: quod eſt impoſſibile, cum nulla actio cauſæ ſecundæ præuenire poſſit vniuerſaliter operationem primi agentis, vt 3. con. gen. cap. 149. docet S. Thom. Confirmatur, Quod eſt æternum, non poteſt ab aliquo temporali eſſe dependens; ſed efficax decretum Dei, quo ſtatuit, vt Petrus conuertatur tali tempore, eſt æternum; cooperatio autem Petri eſt temporalis: ergo efficacia eiuſdem decreti diuini pendere nõ poteſt à cooperatione arbitrij Petri: ergo nec temporalis cauſalitas Dei, quæ vim habet ab eodem decreto, pendere poteſt à cauſalitate, vel cooperatione arbitrij creati: quãuis non ſit ſine illa: non ergo ideo Deus in tempore operatur, quia homo cooperatur, ſed è conuerſo. Reſpondent, quod Deus non pendet, nec determinatur à voluntate humana, licet operetur, quia illa operatur: nam libere Deus condidit liberam voluntatem, & potuiſſet non cõdere: & rurſus libere voluit, & ab æterno decreuit concurrere ad opus libere voluntatis, quando ipſa operari voluerit: & denique poteſt etiam, quando vult, non cõcurrere, ſi velit, præter ordinem à ſe conſtitutum, aliquid fieri. Itaq; Deum operari, quia voluntas operatur, non eſt Deum pendere a creatura, ſed ab æterna ſua inſtitutione, & voluntate. Non tamen videtur hæc ſolutio vim argumenti euacuare. Contendimus enim, implicare contradictionẽ, Deum voluiſſe, aut ſua prouidentia ordinaſſe, vel inſtituiſſe, quod efficacia æterni decreti voluntatis eius, quo omnia, quęcumque voluit, fecit in cælo, & in terra, atque eius cauſalitas tẽporalis pendeat à cauſalitate, & cooperatione arbitrij creati, vel ab ea præueniatur; quod tamen videtur euitari non poſſe, ſi ſemel admittatur, ideo Deum operari, quia voluntas creata operatur. Licet enim Deus non operetur actum liberum ſine libero arbitrio cooperante, eo quod actus liber intrinſece dependet à libero arbitrio, tamquam à cauſa proxima; tamen Dei operatio non dependet ex cooperatione arbitrij, aut ab ipſo actu libero: nam cauſa non dependet à ſuo effectu, ſed contra effectus dependet à ſua cauſa; & oppoſitum eſſet ponere magnam imperfectionem in operatione diuina, & conſequenter in ipſo Deo, atque in decreto efficaci voluntatis eius, vt ex dictis in ſuperioribus conſtat.

Solutio.

Cõfutatio VI.

Diſpu-

Digitized by Google

Diſputatio C.

Vtrum collatio efficacis auxilij ſit adæquata cauſa, quod liberum arbitrium conuertatur.

I. POTEST hæc dubitatio ſub alijs æquiualentibus verbis agitari: Vtrum, videlicet, ſola gratia dicenda ſit cauſa noſtræ ſalutis: nam adæquata cauſa, & ſola cauſa idem videtur ſignificare: & hęc difficultas fere coincidit cum illa, quam Diſput. 85. diſcuſſimus: Vtrum gratia, & liberum arbitrium ſint duæ cauſæ partiales piç operationis, ſicut duo trahentes nauim. Nihilominus propter quorumdã inſtantiam, qui de hac re multum dubitant, viſum eſt ſub his terminis præſentem controuerſiam dirimere, & quoſdam modos loquendi Scripturæ, & ſanctorum Patrum in medium proferre, ac Theologicis rationibus confirmare, & explicare, ne Theologi nouitij in illis, aut ſcandalizentur, aut hæreant.

Eſt ergo prima ſententia aliquorum, qui contendunt, nulla ratione concedi poſſe, collationem diuini auxilij efficacis eſſe ſolam cauſam, & adæquatam quod homo cõuertatur in Deum: quod probãt:

Primo ex illis verbis Zachariæ 1. quibus ad hanc ſententiam comprobandam vtitur Concilium Trident. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Similia ſunt illa Ioelis 1. *Conuertimini ad me, in toto corde veſtro.* Ezech. 18. *Facite vobis cor nouum*; & c. 36. *Faciã, vt in præceptis meis ambuletis*; clariſſime enim hæc teſtimonia docent, Deum, vel collationem gratiæ efficacis non eſſe adæquatam, vel ſolam cauſam conuerſionis, cum ad illam etiam liberum arbitrium concurrat, & cooperetur Deo.

Conc. Trid. c. 5. de Iuſtific.

Confirmatur ex teſtimonio Apoſtoli 1. ad Corinth. 15. *Abundantius omnibus laboraui; non autem ego, ſed gratia* Dei *mecum*: quod quidem teſtimonium eleganter vrget S. Bernard. cuius verba inferius adducentur: oſtendit enim ex Apoſtolo, liberum arbitrium ſocium eſſe, & cooperatorẽ cum Deo: cui conſonat illud. Sap. 9. *Mitte illam de cælis ſanctis tuis, vt mecum ſit, & mecum laboret.* & 2. Corinth. 3. *Dei adiutores ſumus.* Vnde Cæleſtinus Papa, epiſt. ad Epiſc. Galliæ cap. 12. nos *cooperatores gratiæ Dei* appellat.

S. Ber. tract. de gratia, & lib. arb. non longe à fine.

Secundo arguitur ex definitione expreſſa Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. in quo habetur, hominem per excitantem, & adiuuantẽ gratiam diſponi ad conuertendum ſe, aſſentiendo, & cooperando eidem gratiæ, ipſumq; hominem agere, dum inſpirationem Dei recipit; atque ita agere, vt ipſam *abijcere poſſit.* Et can. 4. damnantur ſub anathemate, qui dixerint, liberum arbitrium à Deo motum nihil operari, aſſentiendo Deo excitanti, quo ſe diſponat, ac præparet ad iuſtificationis gratiam, neque poſſe diſſentire, ſi velit: ergo, ſi liberum arbitrium ex ſentẽtia, & definitione Concilij cooperatur, aſſentiendo gratiæ, atque ita agit, vt inſpirationem abijcere poſſit, & diſſentire, ſi velit; dici non poteſt, collationem auxilij efficacis eſſe ſolam cauſam, & adæquatam, vt homo conuertatur.

Tertio arguitur auctoritate Sanctorum, qui expreſſe docent, Deum, vel gratiam illius, non eſſe ſolam, & adæquatam cauſam conuerſionis. Nam S. Aug. explicans illud 1. Corinth. 15. *Non autem ego, ſed gratia Dei mecum: Non ego,* inquit, *ſed gratia Dei mecum: ideſt non ſolus, ſed gratia* Dei *mecũ, ac per hoc nec gratia* Dei *ſola, nec ipſe ſolus, ſed gratia* Dei *cum illo.* Et ſanctus Bernardus eumdẽ locum expendẽs, ſic loquitur: *Paulus, cum bona plurima, quæ per ipſum Deus fecerat, enarraſſet: Non autem ego, ait, ſed gratia* Dei *mecum. Potuit dicere per me, ſed quia minus erat, maluit dicere mecum, præſumens, ſe non ſolum operis eſſe miniſtrum, per effectum; ſed & operantis quodammodo ſocium, per conſenſum.* Et infra: *Vtitur,* ſcilicet Deus, *Angelis, & hominibus bonæ voluntatis, tamquam coadiutoribus, & commilitonibus ſuis. Vnde Paulus de ſe, ſuiſq; ſimilibus audacter pronunciat: Coadiutores enim* Dei *ſumus.* Et infra: *Itaque* Deus *homini benigne merita conſtituit, vbi per ipſum, & cum ipſo boni quidpiã operari dignanter inſtituit. Hinc coadiutores Dei, & cooperatores Spiritus ſancti promeritores regni nos eſſe præſumimus, quòd per conſenſum vtique voluntarium, diuinæ voluntati coniungimur.* Et paulo inferius: II.

Aug. de gratia, & lib. arb. c. 5.

Ber. in tra. de gratia, & lib. arb. non longe à fine.

Ipſa,

Ipſa, ſcilicet gratia, *liberum excitat arbitrium, cum ſeminat cogitatum, ſanat, cum immutat affectum, roborat; vt perducat ad actum, ſeruat, ne ſentiat defectum: ſic autem iſta cum libero arbitrio operatur, vt tantum illud in primo praeueniat, in cæteris comitetur, ad hoc vtique praeueniens, vt iam ſibi deinceps cooperetur: ita tamen, quod à ſola gratia cæptum eſt, pariter ab vtroque perficitur; vt miſtim, non ſingilatim, ſimul, non viciſſim per ſingulos profectus operentur.* Itẽ S. Aug. explicans illud Pſalm. 26. *Adiutor meus eſto, ne derelinquas me: Adiutor*, inquit, *noſter Deus dicitur, nec adiuuari poteſt, niſi qui etiam aliquid ſponte conatur; quia non ſicut in lapidibus inſenſatis, aut ſicut in eis, in quorum natura rationem, voluntatemq; non condidit, ſalutem noſtram Deus operatur in nobis.* Et lib. 2. con. duas epiſt. Pelag. c. 9. ait: *Quamuis, niſi adiuuante illo, ſine quo nihil poſſumus facere, os non poſſumus aperire, tamen os aperimus illius adiumento, & opere noſtro.* Et libro primo ad Simplicianum, q. 2. *Vt velimus*, inquit, *& ſuum eſſe voluit, & noſtrum; ſuum vocando, noſtrum ſequendo.* Et lib. de prædeſt. Sanct. c. 3. & lib. 1. retract. c. 13. *Vtrumque noſtrum eſt*, velle ſcilicet credere, & bonum operari, *propter arbitrium voluntatis; & vtrumque tamen datum eſt per Spiritum fidei, & charitatis.* Et lib. de Spirit. & littera ad Marcell. c. 43. *Conſentire vocationi, aut non conſentire, propriæ voluntatis eſt.* Et lib. de gratia, & lib. arbitr. cap. 15. *Non autem putetur, nihil ibi facere homines per liberum arbitrium: id in Pſalmo dicitur; Nolite obdurare corda veſtra. Et per Ezechielem dicitur: Proijcite omnes iniquitates veſtras.* Et lib. de gratia Chriſti c. 14. *Quis non videat, venire quemquã, aut non venire, eſſe in arbitrio voluntatis? Sed hoc arbitrium poteſt eſſe ſolum, ſi non venit; non autem poteſt eſſe, niſi adiutum, ſi venit.* Similia docet tract. 72. in Ioan. epiſt. 89. q. 2. Et epiſt. 106. & multis alijs locis. Denique S. Proſp. lib. 2. de vocat. gent. c. 26. *Gratia*, inquit, *Dei in omnibus iuſtificationibus principaliter praeminet, ſuadendo exhortationibus, &c. ſed etiam voluntas hominis ſubiungitur ei, atque coniungitur, vt diuino in ſe cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod ſuperno ſemine concepit ad ſtudium.* Et infra: *Quod à multis refutatur, ipſorũ eſt nequitia: quod autem à multis ſuſcipitur, & gratiæ eſt diuinæ, & voluntatis humanæ.* Et c. 3. con. Collatorẽ, illa Caſsiani verba expendẽs: *Noſtrum vero eſt, vt quotidie attrahentem gratiam humiliter ſubſequamur*; ait, recte fuiſſe dicta à Caſſiano, & ſubiungit: *Ne putaretur, nil ſupereſſe, quod per liberum arbitrium ageretur.* Ergo Deus, ſeu collatio efficacis auxilij non eſt adæquata, aut ſola cauſa, quod homo conuertatur.

Aug. lib. de peccat. meritis, & remiſſ. c. 5.

S. Proſper.

III. Quarto arguitur ratione: nam hæc propoſitio: Solus Pater eſt Deus; in ſermonis proprietate eſt falſa, vt 1. p. q. 31. art. 3. in corp. docet S. Thom. quia illa dictio, ſolus, tenens ſe ex parte ſubiecti, excludit quodcumque aliud ſuppoſitum à conſortio prædicati, & ita facit iſtum ſenſum: Pater eſt Deus, & nullum aliud ſuppoſitũ diſtinctum à Patre eſt Deus. Sicut ſi dicatur; ſolus Sortes ſcribit, ſenſus eſt, quod Sortes ſcribit, & nullus ſit ei conſors in ſcribendo: ergo ſimiliter hæc propoſitio: Solus Deus eſt cauſa, quod homo conuertatur, facit iſtum ſenſum: Deus eſt cauſa actus cõuerſionis, & nullum aliud ſuppoſitum à Deo eſt cauſa actus conuerſionis, vel conſors cum Deo in productione actus conuerſionis; ſed hic ſenſus eſt falſus: nam ſecundum fidem Catholicam, homo eſt etiam vera cauſa efficiens eiuſdem conuerſionis: ergo.

Quinto: nam error fuit Caluini in Concil. Trident. damnatus, ſolam gratiam totum in nobis operari, ac Deum ſolum eſſe cauſam noſtræ conuerſionis, neque in illa partes aliquas habere noſtrum liberum arbitrium. Verba Caluini ſunt: *Sed erunt, qui concedent, voluntatem, à bono ſuopte ingenio auerſam ſola Domini virtute conuerti; ſic tamen, vt præparata, ſuas deinde in agẽdo partes habeat, &c. Sed hoc perperam homini tribuitur, quod gratiæ praeuenienti, pediſſequa voluntate obſequatur.* & §. 11. *Ac voluntatem mouet, non qualiter multis ſæculis traditum eſt, & creditum, vt noſtræ poſtea ſit electionis, motioni aut obtemperare, aut refragari; ſed illam efficaciter afficiendo. Illud ergo toties à Chryſoſtomo repetitũ repudiare neceſſe eſt: Quem trahit, volentem trahit.* Et in alio loco: *Reſpondeant*, inquit, *an qui efficit in nobis velle ſimpliciter, voluntatẽ adiuuet. Paulus totum Deo vendicat, iſti nihil, præter adminiculum, acceptum ferunt; ſed in quo hominem Deo ſocium*

Calu. lib. 2 inſtit. c. 3. §. 7.

Hæc refert Ruardus. art. 7. pag. 242.

Digitized by Google

cium adiungunt? Denique ſic concludit Caluinus: *Hæc ſit ſumma: perperam ea facere, qui ſic inter* Deum, *& nos partiuntur, vt obedientiam piæ voluntatis, quæ* Dei *gratiæ aſſentitur, ad nos transſcribant, cum ſit propriũ ipſius* Dei *opus*. Vult ergo Caluinus, Deum eſſe adæquatam cauſam conuerſionis: igitur non debet tribui ſoli efficacitati diuinæ gratiæ, quod homo conuertatur, & pie operetur.

Confirmatur: nam, ſi efficacia diuini auxilij eſt cauſa ſola, & adæquata, quod homo conuertatur in Deum: ergo præter Deum, & diuini concurſus efficaciam, nõ erit alia cauſa conuerſionis. Nam cauſa adæquata, & ſola quamlibet aliam cauſã excludit: atque adeo voluntas nullo modo erit cauſa conuerſionis, quia videlicet ipſa efficientia voluntatis eſt ſolius Dei effectus, auxilio efficaci ita voluntatem determinantis ad conuerſionem, vt in ſenſu compoſito non poſſit diſſentire, ſi velit: quod tamen ſolum contendunt Caluinus, & alij hæretici; cum non negẽt, voluntatem actiue concurrere ad ſuos actus, eoſq; phyſice producere, vt multi viri docti adnotarunt.

IIII. Secunda ſententia eſt aliorum, qui in ſenſu ſano, & catholico ſentiunt, poſſe concedi, & debere, collationem auxilij efficacis eſſe adęquatã cauſã, quod homo cõuertatur, & pie operetur. Dicunt enim, quod ipſamet concurrentia liberi arbitrij effectus eſt neceſſario conſequens, neceſſitate conſequentiæ, ex diuino auxilio efficaci, ita vt verificetur illud Apoſtoli, quod illa conuerſio non eſt currentis, ſed miſerentis Dei: quam ſententiam prius docuit Capreolus, immo & S. Auguſt. S. Thomas, ac alij Patres, vt ſtatim patebit. Non quia homo poſſit ſe conuertere, niſi velit, ſed quia ipſemet Deus ſua miſeratione efficaciter hominis voluntatem conuertit ad ſe; ita vt conuerſio ipſa actualis ſit effectus diuinæ miſericordiæ, & non ſolũm poſſe conuerti, iuxta illud: *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur*.

Rom. 9.

Bañes 1. p. q. 23. a. 3. dub. 3. poſt conc. 10. & ad 6. arg.

Tren. 5.

Hanc ſecundam ſententiam, ſi recte intelligatur, & explicetur, veram eſſe exiſtimo, & modo loquendi ſacræ Scripturæ, & ſanctorum Patrum, præſertim Auguſtini, & Thomæ valde conformem. Ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, eſſe magnam differentiam inter iſtam propoſitionem: Solus Deus eſt cauſa, quod homo conuertatur, & iſtam: Solus Deus eſt cauſa actus conuerſionis, quia non eſt idẽ prædicatum vtriuſq;. Etenim in priori propoſitione prædicatum eſt totum illud cõplexum, cauſa, quod homo conuertatur, in quo inuoluitur concurſus liberi arbitrij hominis, quo influit in actum conuerſionis, & totũ illud prædicatur de ſolo Deo; & ita ſenſus proprius illius propoſitionis eſt, quod Deus, & nullus alius præter Deũ, efficit, vt homo conuertatur: qui ſenſus eſt veriſſimus, vt ex præmiſſis conſtat. Cæterum in hac propoſitione: Solus Deus eſt cauſa actus conuerſionis, prædicatum eſt illud complexum, cauſa conuerſionis, quod quidem prædicatum affirmatur de ſolo Deo: illa autem dictio, ſolus, tenet ſe ex parte ſubiecti, & excludit quodcumque aliud ſuppoſitum à conſortio prædicati, vt docet S. Thom. 1. p. q. 31. artic. 3. & ita ſenſus eſt, quod Deus, & nullum aliud ſuppoſitum, præter Deum, efficit actum conuerſionis: qui ſenſus eſt falſus, vt dictum eſt.

Deus facit vt homo conuertatur.

Prima ergo concluſio ſit. Non eſt concedendum abſolute, quod ſolus Deus, vel ſola collatio auxilij efficacis ſit cauſa actus conuerſionis. In hac concluſione conueniunt auctores vtriuſq; ſententiæ, nec eam vmquam negauit, aut negare potuit aliquis Catholicus: eſt enim de fide, vt ex argumẽtis factis à principio euidenter conſtat. Dixi, in concluſione, abſolute loquendo: nam cum addito concedi poteſt, vt ſi dicatur: Deus eſt adæquata, vel ſola cauſa, à qua primo incipit conuerſio, & in quam, tamquam in primam radicem, & cauſam per ſe efficientem, reducitur ipſa conuerſio. Licet enim homo libere conuertatur, ſolus tamen Deus eſt, qui ſua gratia efficaci facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur, ſicut ex concluſione ſubſequenti manifeſtum fiet. V.

Cõuerſionem non cauſat ſola gratia, ſed etiam lib. arbtr.

Secunda concluſio. Abſolute, & ſine vllo addito poteſt, & debet concedi, quod Deus, ſeu collatio auxilij efficacis ſit adæquata, vel ſola cauſa efficiens, vt homo conuertatur, & libere cooperetur Deo mouenti. Concluſio eſt ſancti Thomæ 1. 2. quæſt. 111. art. 2. vbi cum ad probandum, quod non ſola gratia operetur in nobis ſalutem, adduxiſſet illud Auguſtini: *Qui creauit te, ſine te, non iuſtificabit te,* *ſine*

Deus ſolus eſt cauſa adęquata faciens vt homo cõuertatur.

ſine te; reſpondet: *Quod Deus non ſine nobis nos iuſtificat: quia per motum liberi arbitrij, dum iuſtificamur, Dei iuſtitiæ conſentimus. Ille tamen motus non eſt cauſa gratiæ, ſed effectus; vnde tota operatio pertinet ad gratiã.* Quibus verbis totã ſalutẽ hominis tribuit gratiæ, quia per ipſam Deus efficit, vt liberum arbitrium cooperetur, & conſentiat. Hanc etiam concluſionem docere intendunt auctores ſecundæ ſententiæ, quam etiam ſtatuit expreſſe Capreolus in 2.ſen.diſt.28.q.1.a.3.ad 12. vbi ait: *Quod non ſolum iuuat nos Deus ad bonum velle, partialiter coefficiendo; ſed etiã quodammodo ſpeciali faciendo, ipſam voluntatem partialiter concurrere; ita quod ipſa voluntas partialiter concauſat applicata, & quaſi inſtrumentaliter mota à Deo ad ſic partialiter concauſandum.* Et poſtquam in confirmationem huius doctrinæ quædam loca Aug. inferius adducenda retuliſſet, ſubdit: *Eum*, ſcilicet Aug. *diſtinguere duplicem* Dei *modum operãdi, circa bonum velle noſtrum: vnus eſt ſibi proprius, in quo volũtas noſtra non cooperatur, vtpote facere nos velle; ideo ait: Vt ergo velimus, ſine nobis operatur; ſine nobis, inquam, operantibus, vt ſcilicet velimus: quia licet voluntas velit, & cauſet volitionem; non tamen facit ſe velle: aut cauſare volitionẽ. Nec tamen quia Deus facit; ideo ipſa non cauſat, ſed potius ideo cauſat.* Ecce affirmat, quod Deus ſit ſola, & adæquata cauſa faciens, vt velimus.

VI. Probatur primo teſtimonijs S. Auguſt. quæ pro eadẽ doctrina adducit Capreolus, vbi ſupra. Etenim lib. de gra. & lib. arb. c.16. ait: Certum eſt, nos velle, cum volumus: ſed ille facit, vt velimus bonum, de quo dictũ eſt: Præparatur voluntas à Domino: de quo dictum eſt, qui operatur in nobis velle. Certum eſt nos facere, cum facimus: ſed ille facit, vt faciamus, prębendo vires efficaciſſimas volũtati: qui dicit: Faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis, & faciatis. Item paulo poſt: *Vt ergo velimus, ſine nobis operatur. Cum autem volumus, & ſic volumus, vt faciamus, nobiſcum operatur: cum ſine vllo, vel operante, vt velimus: vel cooperante, cũ volumus, ad bona pietatis opera nil valemus.* Ex quibus verbis infert Capreolus, ſolum Deum eſſe, qui ſuo auxilio ſpeciali efficit, vt homo velit, cooperetur, & conuertatur. Sentit ergo Aug. Deum eſſe adæquatam, & ſolam cauſam, quę facit, vt homo cõuertatur. Alia duo loca Aug. adducit Capreolus, quę pro canone conſtituta ſunt in Conc. Arauſ. locis ſuperius allegatis. Præterea idem Aug. explicãs, qualiter homo trahatur à Deo, & lubens, ac volens veniat; inquit: *Quis trahitur, ſi iam volebat? Et tamen nemo venit, niſi velit. Trahitur ergo miris modis, vt velit, ab illo, qui nouit intus in ipſis hominum cordibus operari, non vt homines, quod fieri non poteſt, nolentes credant; ſed vt volentes ex nolentibus fiant.* Quibus verbis non obſcure docet, quod, quamuis homo per liberum arbitrium velit, ſolus tamen Deus ſuauiter illum ſua gratia trahendo efficit, vt velit. Eamdem doctrinam ſæpius confirmat Auguſt. & colligit ex pluribus locis Scripturæ, præſertim ex illo ad Rom. 9. *Non volẽtis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* & 1. Cor. 4. *Quis enim te diſcernit?* Et ad Philip. 2. *Deus eſt enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate.* Nõ enim ait Paulus: Deus eſt, qui cooperatur, nec ait, nobiſcum, ſed in nobis, vt intelligatur, quod ſolus Deus eſt, qui per gratiã efficacem facit nos velle, & cooperari. Vnde ex eiſdem teſtimonijs, & alijs, quæ ſũt in vtroque teſtamento quamplurima, cõuincit Pelagianos, ſolum Deum eſſe, qui operatur, vt operemur. Et in lib. de gra. & libero arb. c.5. ait: *Vt Paulus Apoſtolus efficaciſſima vocatione conuerteretur, gratia Dei erat ſola.* Sola, inquit, quia non cooperabatur voluntas humana Deo in illa actione, qua præueniebatur, & pręparabatur, vt vellet conuerti, & qua Deus efficiebat, vt conuerteretur; ſed ſolum cooperabatur, libere, & effectiue producendo ipſũ actum conuerſionis. Præterea S. Cyprian. Greg. Naz. Anſelm. Bernar. & alij SS. quorũ teſtimonia diſp. 85. n.3. adduximus, docent, totum eſſe Deo tribuendum, & gratiæ illius in ijs, quæ ad ſalutem pertinent. Cũ ergo cooperatio noſtri liberi arbitrij cum gratia pertineat ad ſalutem, erit etiã Deo tribuenda, ac per conſequens, Deus, ſeu collatio efficacis auxilij erit adæquata, & ſola cauſa, quod homo cõuertatur.

Aug eodem lib. c.17.

Aug. lib. 1. cont. duas epiſt. Pelag. c.19.

Sunt ad idem duo inſignia teſtimonia S. Proſperi, in quibus expreſſe docet, ſolã gratiam eſſe, quæ facit, vt homo cõuertatur. Primum teſtimoniũ habetur de ingratis cap. 14. vbi ſic loquitur. VII.

Vt

Vt tamē his ſtudijs auditor promoueatur,
Non doctor, neq; diſcipulus, ſed gratia ſola
Efficit, inque graues adolet plantaria fructus.

Et cap. 15.

At vero Omnipotens hominē cum gratia ſaluat.
Ipſa ſuū cōſummat opus; cui tēpus agendi
Semper adeſt, quæ geſta velit. Non moribus illi
Fit mora, non cauſis anceps ſuſpenditur vllis;
Nec quod ſola poteſt, cura officioque miniſtri
Exequitur, famuliſue vicem committit agendi:
Qui, quamuis multa admoueant mandata vocantis,
Pulſant, non intrant animas. Deus ergo ſepultos
Suſcitat, & ſoluit peccati cōpede vinctos.
Ille obſcuratis dat cordibus intellectum;
Ille ex iniuſtis iuſtos facit, indit amorem.
Quo redametur amans, & amor, quem conſerit, ipſe eſt.

Ecce S. Proſp. ſolā gratiā efficere ait, vt homo cōuertatur, & ſalutares fructus afferat.

Secundo probatur ratione: nā, vt oſtenſum eſt, gratia, & liber. arb. non ſunt cauſæ partiales cōuerſionis, ſicut duo trahētes nauim: ſed ipſa gratia determinat liberum arbitrium ad operādum, & efficit, vt ſecum ad conuerſionem concurrat: ergo gratia eſt cauſa totalis, & adæquata faciens, vt liberum arbitrium operetur.

Tertio probatur. Efficacia gratiæ eſt, qua Deus efficit, vt homo conuertatur: ſed efficacia eiuſdē gratiæ eſt à ſolo Deo, & nullo modo dependet ex cooperatione arbitrij creati, vt diſp. 73. & 90. oſtenſum eſt: ergo Deus eſt adæquata, & ſola cauſa, quæ facit, vt homo conuertatur.

Quarto probatur omnibus argumentis, quibus controuerſia præcedenti oſtendimus, Deum eſſe, qui primo inchoat noſtrā conuerſionem, quatenus ſua gratia efficit, vt homo ſuo libero arbitrio Deo excitāti, & vocanti conſentiat. Quæ omnia confirmari poſſunt ex ijs, quæ de concurſu generali diſ. 18. dicta ſunt. Per hæc facilis eſt reſponſio ad omnia argumenta facta à principio; ſolum enim probant primam concluſionem: quatenus vero contra ſecundā videntur militare, occurrendum eſt ſingulis.

VIII. Ad primum ex locis Scripturæ reſpōdet ipſum Conc. Trid. in eodem argumento allegatum: *Quod, cum dicitur in ſacris litteris: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis noſtræ admonemur. Cum reſpondemus: Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur; Dei nos gratia præueniri confitemur.* Quibus verbis docet, hominem quidem libere efficere actū conuerſionis, ſed præuenientem Dei gratiam facere, vt homo conuertatur, & cooperetur, vt dictum eſt.

Ad confirmationem ex auctoritate Apoſt. 1. Cor. 15. reſpōdetur, illius teſtimonium maxime fauere noſtræ ſentētiæ, iuxta explicationem, quam adhibet Gelaſius Papa, verbis diſp. 96. cōc. 2. inductis, in quibus docet, quod gratia cooperatur præueniendo, & liberum arbitrium cooperatur ſubſequendo. Cum ergo Apoſtolus, vt Gelaſius adnotauit, ante illa verba: *Sed gratia Dei mecum*, præpoſuerit illam negatiuam, videlicet, *non ego*, procul dubio ſignificauit, in ipſa conuerſione eſſe aliquid, quod ſoli Deo tribuendum erat, ſcilicet, ſua gratia efficere, vt liberum arbitrium conuertatur, & operetur. Ad alia teſtimonia Scripturæ reſpondetur, quod tantum probant primam concluſionem.

Gelaſius ep. 5. ad Epiſcopos per Picen.

Ad ſecundum argumentum ex Conc. Trid. reſpondetur, quod iuxta noſtrā ſententiam non excluditur liberum arb. à cauſalitate, qua Deus producit nobiſcum ipſum conuerſionis actum: nam Deus non operatur velle, & perficere, niſi per liberū arbitrium, ſed ſolum excluditur à cauſalitate illa, ſiue ab illo effectu cauſalitatis diuinæ, qua Deus efficit, vt liberum arbitriū conuertatur. Licet enim ipſum arbitrium velit, non tamen facit, ſe velle, quia non eſt primo ſe determinās ad volendum; ſed ſolūDeus operatur, vt velit, ſicut dictū eſt.

IX. Ad tertium ex auctoritate SS. reſpondetur, eos, locis allegatis pro ſecunda cōcluſione, expreſſe docuiſſe noſtram ſententiam. Vnde cū Aug. ait, quod nō ſola gratia, aut ſolus homo operatur, loquitur de operatione, qua immediate producitur conſenſus arbitrij, & alij actus liberi; non autem de operatione, ſecūdum quod, per illam Deus efficit, vt homo conſentiat, & cooperetur. Hoc enim ſolus Deus operatur, neque in eo habet ſocium, aut cooperato-

rato-

Digitized by Google

ratorem ipſum arbitrium, vt in alijs locis ſupra inductis docet idem Aug. dum ſæpius inculcat: *Certũ eſt nos facere, cum facimus, ſed ille facit, vt faciamus.* Et iuxta iſtũ ſensũ explicãda sũt, & intelligẽda alia loca Aug. Bern. & Proſp. in eodẽ argumento adducta, vt ex eorum verbis colligitur, & ex alijs pro ſecunda conc. adductis.

Ad quartũ reſpondetur ſimiliter, quod Deus nullum aliud ſuppoſitum habet ſocium, reſpectu huius effectus, qui eſt, ſua gratia efficere, vt liberum arbitrium cooperetur, & conuertatur, vt ex præmiſſis cõſtat, & ideo illa propoſitio; Deus eſt adæquata, & ſola cauſa faciens, vt homo cooperetur, & conuertatur, eſt vera.

Ad quintum reſpondetur, quod, vt dictum eſt diſp. præcedenti ad 6. Caluinus non errauit, quia dixit liberum arbitrium nullas partes habere in illa operatione, qua Deus, ſua virtute, & gratia efficaci facit, vt faciamus: ſed errauit, quia, ex hoc, quod ſolus Deus facit, vt faciamus, per conſequentiam peſſimam, intulit, non eſſe in noſtra poteſtate motioni Dei vel obtemperare, vel refragari, vt diſp. 21. nu. 30. & diſp. 92. nu. 13. dictum eſt.

Ad confirmationem reſpondetur, per ea, quæ ad 4. argumentum dicta ſunt.

Diſputatio CI.

Vtrũ hac cauſalis ſit vera: Quia homo non adiuuatur à Deo, ideo non conuertitur.

I. POSTQVAM in præcedentibus oſtenſum eſt, collationem auxilij efficacis eſſe cauſam, & cauſã adæquatam, quod homo conuertatur, cõſequenter explicare oportet: Vtrũ negatio eiuſdẽ auxilij efficacis ſit cauſa, quod nõ cõuertatur.

In hac parte eſt nobis duplex concertatio ineunda, altera cum hæreticis, altera cum catholicis; inter hæreticos namque antiquos Simon Magus, Marcion, Manichæi, Lutherus, & alij citati diſp. 3. dixerũt, Deum vere eſſe cauſam peccati, atq; eius prouidentia homines peccare, & cadere. Probatur hæc ſententia.

Primo: nã in locis Scripturæ ſignificatur, negationẽ efficacis auxilij, quo homo conuertitur, & pie operatur, cauſam eſſe, quod peccet, obduretur, vel in peccatis perſiſtat; dicitur enim Exodi 7. *Ego indurabo cor Pharaonis, & nõ audiet vos.* & Iſai. 6. *Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, & cõuertatur, & ſanem eum:* quibus verbis ſignificatur, obdurationẽ, & excæcationẽ cauſam eſſe, ad quam infallibiliter ſequitur, quod homo non audiat, non intelligat, non conuertatur, ſed in peccato perſiſtat; obduratio autem, & excæcatio, vt S. Aug. & S. Th. docent, importãt negationem, ſeu ſubtractionem auxilij efficacis, quo emollitur cor, & ad Deũ conuertitur: ergo talis negatio auxilij cauſa eſt, quod homo non conuertatur. Item etiã Ioan. 10. dicitur: *Vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis*, quibus verbis ſignificatur, ideo illos nõ credere, quia præ deſtinati nõ erant, nec Deus illis dedit auxilium, quo crederent.

Cõfirmatur hoc auctoritate S. Aug. lib. de prædeſt. Sanct. c. 6. dicentis: *Multi audiunt verbum veritatis, ſed alij credunt, alij non credunt. Volunt ergo iſti credere, nolunt autem illi. Quis hoc ignoret? quis hoc neget? Sed cum alijs præparetur, alijs non præparetur voluntas à Domino, diſcernendum eſt, vtiq. quid veniat de miſericordia eius, quid de iudicio.* Ex quibus verbis colligi videtur, quod illi infideles, quibus ſufficienter propoſitũ eſt euangeliũ, ideo nolunt credere, quia eorum voluntas non eſt à Domino præparata.

Secundo. Vrget argumentum ſupra factum: nam, ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis, vt 1. poſt. c. 3. docet Ariſt. Cum ergo collatio auxilij efficacis ſit cauſa, quod homo conuertatur, vt ſupra dictum eſt; relinquitur, quod negatio eiuſdem auxilij cauſa ſit, quod homo non conuertatur; & ita hæc cauſalis erit vera: Quia homo non adiuuatur à Deo, ideo non conuertitur. *Diſput. 99. nu. 2.*

Tertio. Cauſa eſt, ad quam ſequitur effectus, ſed poſita negatione auxilij efficacis, ſtatim ſequitur neceſſario neceſſitate cõſequentiæ, quod homo non cõuertatur, cum hæc duo non poſſint ſimul eſſe vera, quod ſcilicet Petrus, verbi gratia, nõ habeat auxilium efficax ad conuerſionem, II.

& nihilominus conuertatur: ergo negatio auxilij efficacis, ſeu gratiæ adiuuãtis cauſa eſt, quod homo nõ conuertatur: ergo eadẽ negatio cauſa erit, quod homo peccet.

Quarto. Deus certo, & infallibiliter cognoſcit peccata futura non ſolum in reali exiſtentia eorum in æternitate, ſed etiã in decreto efficaci ſuæ voluntatis, quo ſtatuit præmouere voluntatẽ creatã ad actũ peccati, in quantum actus eſt, & permittere malitiam peccati, non tribuendo auxilium efficax ad illud vitandum: ergo ex tali permiſſione, & negatione auxilij infallibiliter ſequitur, quod homo peccet, vel non conuertatur: ergo negatio eiuſdem auxilij cauſa eſt, quod homo peccet.

Quinto. Qui remouet prohibens, cauſa eſt, quod lapis ſuo pondere cadat deorſum; ſed Deus, ſubtrahendo auxilium efficax, remouet prohibens peccatum: nam vt dicit S. Thom. 1.2.q.79.art.1. in corp. *Si Deus daret auxilium* efficax *ad vitandũ peccatum, homo non peccaret*; cum ergo, remoto huiuſmodi auxilio, homo ſuo pondere in peccatum cadat, ſecundum illud, quod dicit Greg. *Peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, mox ſuo pondere ad aliud trahit*, relinquitur, ſubtractionẽ auxilij efficacis cauſã eſſe, quod homo non cõuertatur, ſed in peccato perſiſtat, aut cadat.

Vt autem cum Catholicis agamus, & diuerſa eorum placita intelligantur, & quid de aliquibus modis loquendi, quibus vtuntur, ſentiendum ſit, explicemus; aduertere oportet, quod negatio conuerſionis ad Deum dupliciter poteſt conſiderari. Primo modo vt eſt ſimplex, & pura negatio entis, ita vt illa carentia, vel abſentia conuerſionis conſideretur, non vt priuatio actus debiti ineſſe. Secundo modo conſiderari poteſt, vt eſt priuatio conuerſionis, vel alterius actionis debitæ ineſſe hic, & nunc: quæ tamen non ineſt propter defectum liberi arbitrij.

Negatio cõuerſionis in Deũ dupliciter accipitur.

Prima ſententia.

Eſt ergo prima quorumdam Theologorum ſententia aſſerentium, nulla ratione concedendum eſſe, quod negatio auxilij efficacis cauſa ſit non conuerſionis in Deum, etiam ſi conſideretur, quatenus eſt pura negatio entis, & non quatenus eſt priuatio actus debiti ineſſe. Et hanc ſententiam adeo certam exiſtimant, vt cẽſeant, oppoſitã defẽdi non poſſe: quod ſequẽtibus rationibus perſuadere conãtur.

Sextum igitur argumentum ſit: nam Oſeæ 13. dicitur. *Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo in me auxiliũ tuũ*. Vbi Oſeas non conuerſionem, ſeu perditionem in Iſrael refert, tanquam in cauſam, non autem in negationem auxilij. Si enim efficacis auxilij negatio eſſet adæquata cauſa non cõuerſionis, perditio hominis in Dei potius voluntatem, nolentem illa auxilia præbere, quàm in humanã voluntatẽ reijcienda eſſet, & rectius dici poſſet, perditio tua ex me Iſrael, quam *perditio tua ex te*.

Confirmatur ex illo Eccleſ. 15. dicentis: *Ne dixeris, per Deum abeſt*; ſtaret autẽ per Deũ, ne homo conuerteretur, ſiquidem per Deum ſtaret, ne daretur auxilium efficax, cuius negatio cauſa eſt non conuerſionis in Deum: ergo.

Septimo: nam contraria ſententia contradicit SS. Patribus, præſertim Hilario, in Pſal. 118. in illa verba: *Inclina cor meum Deus in teſtimonia tua*, vbi, impiæ voluntatis eſſe dicit, exiſtimare, propterea ſe ea, quæ ſunt credentium propria non conſequi, quod ſibi à Deo indulta non fuerint; & hanc nominat impiã excuſationẽ. Contradicit etiam Aug. lib. 2. de peccat. merit. & remiſſ. c. 17. præſertim ibi: *Scio ad correptionem meam pertinere, quod minus abs te adiuuor*. Et poſt aliqua: *Nullius proinde culpæ humanæ in Deum referas cauſam*. Et lib. 4. confeſ. c. 11. maxime in illis verbis: *Non deſeritur amor, ſi ipſe non deſerat*. Cõtradicit Fulgentio lib 1. ad Monim. cap. 28. ex Aug. potiſſimũ eo loco: *Vt nõ adiuuẽtur à Deo, in ipſis cauſa eſt, non in Deo*. Cõtradicit Proſpero 2. de vocat. gen. c. 19. præcipue in verbis illis: *Secundũ eas menſuras, quibus Deus donat, generalia ſpecialibus nouit cumulare muneribus, vt & qui exſortes gratiæ fuerint, de ſua nequitia redarguantur; & qui eius lumine enituerint, non in ſuo merito, ſed in Domino glorientur*. Et cap. 26. hæc dicit: *De ſua habens mutabilitate, ſi deficit; de gratia opitulatione, ſi proficit; quæ opitulatio per innumeros modos ſiue occultos, ſiue manifeſtos, omnibus adhibetur; & quòd à multis refutatur, ipſorũ eſt nequitiæ: quòd autem à multis ſuſcipitur, & gratiæ eſt diuinæ, & voluntatis humanæ*. Si dicatur, Deum eſſe cauſam non conuerſionis, quatenus eſt ſimplex negatio: non autẽ, vt eſt priuatio; contra arguitur

Octauo: vt fatentur auctores oppoſitæ ſen- III.

ſen-

ſententiæ, hoc modo dicitur Deus cor peccatoris excæcare, & indurare, negando videlicet auxilium efficax ad cõuerſionem: ex qua negatione ſtatim ſequitur, neceſſitate conſequentiæ, quod non conuertatur: ergo in eorũ ſententia, Deus erit cauſa excæcationis, & indurationis; quæ duo nemini dubium eſt non ad ſimplicem negationem, ſed ad priuationem auxilij referenda eſſe, & ex conſequenti fateri tenentur, Deum cauſam eſſe non conuerſionis, vt priuatio eſt, & peccatum.

Confirmatur. Contradictionem inuoluit, aliquem eſſe cauſam negationis formæ in ſubiecto, quod illius ſuapte natura capax eſt; & tamen non ſit cauſa priuationis eiuſdem formæ; ſiquidem nemo poteſt eſſe cauſa negationis lucis in aere, quin idem ſit cauſa priuationis eiuſdem, & tenebrarum: vel cauſa negationis viſus in animali; quin ſit cauſa excæcationis: nam priuatio, vt perſpicuum eſt, ſupra negationem addit tantummodo aptitudinem, ſeu debitum in ſubiecto percipiendi formam, qua qui priuat ſubiectum, eã formam ſuapte natura exigens, is procul dubio dicitur cauſa priuationis illius. Cũ ergo, iuxta ſententiam oppoſitam, Deus ſit cauſa negationis conuerſionis in homine, qui debet illam habere; ſequitur, illum eſſe cauſam priuationis eiuſdem conuerſionis, ſiquidem negatio conuerſionis, quæ ineſſe debet, priuatio eſt.

Nono arguitur. Oppoſita ſentẽtia fauet maxime doctrinæ, quam hoc potiſſimum tempore amplectũtur hæretici, & fundamẽto, ex quo deduxerunt, omnes culpabiles omiſsiones eſſe Deo adſcribendas: ergo non eſt aſſerendum, negationem auxilij efficacis eſſe cauſam, quod homo nõ conuertatur, etiamſi non conuerſio conſideretur, vt negatio conuerſionis.

IIII. Secunda ſententia eſt aliquorum Thomiſtarum, qui dicunt, nihil verendum eſſe concedere, quod, ſicut diuinum auxilium eſt cauſa efficax gratiæ, & conuerſionis in Deum, ita negatio auxilij efficacis cauſa eſt non conuerſionis in Deum, quatenus eſt pura negatio entis: immo hoc modo dicitur Deus excæcare, & indurare, negando illud auxilium efficax; ex qua negatione ſtatim ſequitur neceſſitate conconſequentiæ, quod aliquis non conuertatur. Quæ verba non ſic accipienda ſunt,

Baſ.es 1.p. q.23. a.3. dub. vlt ad 6.

vt illa particula, ſicut, dicat omnimodam ſimilitudinem, ac ſi diceretur, Deum æque non conuerſionis, ac cõuerſionis auctorem eſſe. Hic enim ſenſus non intenditur ab auctore, nec per illam propoſitionem ſignificatur, vt quibuſdam Theologis viſum eſt. Nec potuit viro catholico in principijs Theologicis mediocriter inſtructo, ſimilis propoſitio excidere, cum in Conc. Trid. anathematizetur, qui dixerit; mala opera, ita vt bona Deum operari. Sed ſolum ſignificatur, negationem auxilij efficacis eſſe cauſam non conuerſionis, ſi conſideretur præciſe, vt eſt ſimplex negatio actus, non quidem ſecundũ cauſam eſſendi, ſed ſecundum cauſam cõſequentiæ; ſequitur enim: Si Petrus non habet auxilium efficax, quod non conuertetur: & in hoc ſenſu vera eſt hæc ſententia, & à nobis defendenda.

PRrima ergo cõcluſio ſit aduerſus omnes hæreticos ſuperius allegatos Deus non ſolũ directe, ſed neq. etiam indirecte eſt, aut eſſe poteſt cauſa, quod homo peccet. Concluſio eſt de fide, quam 1.2. quæſt. 79. art. 1. ſtatuit ſanctus Thomas, & quæſt. 3. de malo art. 1. eam probant multis locis Scripturæ, auctoritatibus ſanctorum Patrum, ac rationibus Theologicis Medina eadem quæſt. 79. art. 2. & alij Doctores, qui contra hæreticos ſcripſerunt.

Deus etiã indirecte nõ eſt cauſa, quod homo peccet

Et probatur præſertim ex illo Eccli. 39. *Opera Domini vniuerſa bona valde.* Et Oſeæ. 13. *Perditio tua ex te Iſrael.* Et ad Rom. 9. *Numquid iniquitas apud eum?* Et 1. Ioan. 3. *Apparuit*, ſcilicet Deus, *vt peccata noſtra tolleret, & peccatum in eo non eſt*: ergo nõ facit, quod homo peccet.

Theſaurus catholicus to. 2. lib. 2. de peccato hom. art. 1.

Secundo probatur argumentis factis pro ſecunda ſententia, ex decretis Conciliorum, & alijs ſcripturę teſtimonijs, quę efficaciter etiam probant iſtam concluſionem: ergo &c.

Tertio probatur auctoritate ſanctorum Patrum: nam inter Græcos S. Dionyſius Areopagita. c. 4. de diuinis nominibus ait: *Itaque non eſt in* Deo *malum, & malũ diuinũ non eſt, ſed nec eſt ex* Deo *malũ.* Et infra: *Non igitur ex* Deo *malũ eſt, nec in* Deo, *nec eſt ſimpliciter, neque ſecundum tẽpus.* Clemens Alexandr. lib. 1. Pædag. c. 8. ait: *In Deum autem culpa conferri nequit:* & idẽ repetit lib. 5. Baſilius Magnus in qua-

S. Dionyſ.

Cle. Alex.

Baſil. Mag.

Digitized by Google

dã homilia, vbi ex profeſſo probat, quod
Damaſc. Deus nõ ſit auctor malorum. Et Damaſc.
Dialogo. aduerſ. Manichæos eamdem veritatem confirmat. Inter Latinos autem
Clem. Rom idem docent Clemens Romanus libr. 10. recogn. vbi ait: *Deus non facit malum; ſed qui ab eo creati ſunt, dum ſe iudicandos eſſe non credunt, indulgentes voluptatibus ſuis, à*
Auguſt. *pietate, & iuſtitia deuoluti ſunt.* S. Aug. lib. 2. de pecc. merit. & remiſſ. cap. 17. dicit: *Nullius culpæ humanæ in Deum referas cauſam.* Et c. 18. *Malam voluntatem ad auctorem Deum eſſe referendam nefas eſt dicere.*
Proſper. S. Proſper in reſponſ. ad capita Gallorum c. 14. ait: *Bonorum Deus auctor eſt, non ma-*
Fulgent. *lorum.* Fulgent. lib. 1. ad Monimum c. 19. *Mala*, inquit, *voluntas nõ pertinet ad optimum creatorem*. Et c. 21. *Et ſicut competit Deo bono, vt cauſa ſit totius operis boni; ſic in congruum eſt, vt imputetur ei cauſa cuiuſ-*
S. Greg. *libet operis mali.* S. Greg. Magn. lib. 29. Moral. c. 31. ait: *Dominus auctor eſt naturæ, nõ culpæ.* Et hom. 9. in Ezechielem: *Mala noſtra ſolummodo noſtra ſunt: bona autem noſtra & Omnipotentis Dei ſunt, & noſtra.*
Philo Iud. Et deniq; Philo Iudæus, lib. de confuſ. linguarum, hanc veritatem agnouit, & his verbis explicuit: *Supereſt illud conſiderandum*, Deum *bonorum tantummodo cauſam eſſe; mali autem prorſus nullius. Quandoquidem ipſe bonum omnium antiquiſſimum eſt, & perfectiſsimum. Decet autem ſuæ naturæ propria operari, optimum optima; improborũ autẽ poenas per eius miniſtros sãciri.*

Quarto probatur ratione S. Tho. nã omne peccatum eſt per receſſum ab ordine, qui eſt in Deum, ſicut in finem; ſed Deus non poteſt eſſe cauſa, quod aliquis recedat ab huiuſmodi ordine, cum omnia inclinet, & conuertat in ſeipſum, ſicut in vltimum finem, vt Dionyſ. c. 1. de diuin. nomin. ergo impoſſibile eſt, Deum eſſe directe cauſam, quod aliquis peccet.

Quinto probatur, quod etiã indirecte nõ poſſit eſſe cauſa peccati, quia tunc eſt aliquis indirecte cauſa peccati alterius, cum poteſt, & tenetur illum à peccato retrahere, & non facit, ſicut nauta eſt indirecte cauſa ſubmerſionis nauis, cum poteſt, & tenetur eam gubernare, & non facit: ſed Deus, quamuis poſſit omnes à peccato retrahere, conferendo illis auxilium efficax ad vitandum peccatum: quod ſi præberet, non peccarent; tamen non tenetur huiuſmodi auxilium conferre, aut eos à peccato retrahere; quia, ſecundum ordinem rectum ſuæ diuinæ prouidentiæ, quibuſdam confert huiuſmodi auxilium, quibuſdam non item; eo quod ad perfectionem eiuſdẽ prouidentiæ pertinet permittere, ꝙ cauſę defectibiles aliquandò deficiãt, vt patet 1. p. q. 23. a. 5. ad 3. ergo.

Secunda concluſio. Si conſideretur nõ conuerſio, vt præciſe eſt negatio conuerſionis, concedendum eſt, negationem auxilij efficacis eſſe cauſam non conuerſionis, non quidem influens etiam indirecte; ſed tantum illatiue; quia bene ſequitur: Si Deus non dat Petro auxilium efficax ad operandũ, ille non operabitur. Hanc concluſionem docet Bañes 1. p. & Medina 1. 2. q. 79. art. 2. ad 1. vbi ait: *Dicitur Deus excæcare, quia ſubtrahit diuinum lumen, quo ſublato, nihil ſupereſt, niſi caligo. Dicitur indurare, quia ſubtrahit adiutorium diuinæ gratiæ, quo ſemoto, corda noſtra cum lapidibus obdureſcunt.* Et idem ſentiunt communiter Thomiſtæ, imo & plures ſancti Doctores antiqui, quorum teſtimonia inferius adducam. Probant efficaciter eamdẽ con. plura argumẽta ex factis à principio. Probatur primo auctoritate S. Thomę, qui hanc ſententiam aperte docere videtur 1. 2. q. 79. art. 1. in fine corporis, vbi ait, *quod Deus aliquibus non præbet auxilium ad vitandum peccatum; quod ſi præberet, non peccarent.* Sentit ergo, Deũ, ſubtrahendo auxilium, eſſe cauſam non impedientem peccatum, ac ſubinde eſſe cauſã non conuerſionis, vt eſt mera negatio, modo ſuperius explicato. Et expreſſius q. 75. eiuſdem partis art. 1. in corpore, idipſum docet; nam inquirens: Vtrum peccatũ habeat cauſam, ait, *quod negationis alicuius poteſt duplex cauſa aſſignari. Prima eſt defectus cauſæ affirmationis: ad remotionem enim cauſæ ſequitur remotio effectus, ſicut obſcuritatis cauſa eſt abſentia Solis. Secunda eſt cauſa illa affirmationis: ad quam ſequitur negatio; illa enim eſt cauſa per accidens negationis conſequentis; ſicut ignis, cauſando calorem ex principali intentione, conſequenter cauſat priuationẽ frigiditatis.* Et ſtatim ſubdit, *quod primum, ſcilicet defectus cauſæ affirmationis poteſt ſufficere ad ſimplicem negationem, nõ autem ad inordinationẽ peccati; quia non eſt ſimplex negatio, ſed priuatio eius, quod aliquid natum eſt, & debet habere.*

[Right margin:] VI.
Negatio auxilii efficacis eſt cauſa non conuerſionis, vt eſt pura negatio.
Bañes 1. p. citatur.

habere. Ex quibus verbis deſumitur efficax argumentum. Secundum ſanct. Tho. ad ſimplicem negationem conuerſionis ſufficit defectus, ſeu abſentia cauſæ affirmationis eiuſdem conuerſionis, ſed collatio auxilij efficacis eſt cauſa affirmationis cõuerſionis: nã per illud auxilium Deus efficit, vt homo conuertatur: ergo negatio eiuſdem auxilij eſt cauſa negationis conuerſionis, vt eſt ſimplex negatio. Confirmatur. Ad remotionẽ cauſæ ſequitur remotio effectus, vt dicit ſanctus Th. ſed collatio auxilij efficacis eſt cauſa conuerſionis: ergo remotio eiuſdem auxilij erit cauſa, quod remoueatur effectus, & ſit non conuerſio, ſi conſideretur, vt eſt ſimplex negatio conuerſionis.

S. Iſidorus. Secundo probatur auctoritate ſancti Iſidori lib. 2. de ſummo bono c. 5. vbi ait: *Obcæcare quoſdam Deus dicitur, non vt in eis eamdem ipſe cæcitatem faciat, ſed quod pro eorum inutilibus meritis, cæcitatem ab eis ipſe non auferat.* Et *Beda.* Beda ad c. Marci 3. ait: *Qui poteſt animam ſaluam facere, an perdere, hoc eſt hominem curare, an non? Idem eſt, quod præmiſerat, bene, an male facere: non quod Deus ſumme bonus auctor mali nobis, aut perditionis eſſe poſſit, ſed quod eius non ſaluare, ſcripturæ conſuetudine perdere dicatur; ſicut dicitur induraſſe cor Pharaonis, non quod molle indurauerit, ſed quod, meritis præcedentibus obduratum miſericorditer emollire noluerit.*

VII. Tertio probatur deſtruendo potiſsimũ fundamentum contrariæ ſententiæ: ex eo enim probat, Deum, negãdo auxilium efficax, non eſſe cauſam non conuerſionis, vt negatio eſt: nam alias eſſet cauſa non conuerſionis, vt priuatio, & peccatum eſt: eo quod huiuſmodi negatio in tali ſubiecto, cui debet ineſſe cõuerſio, eſt priuatio: ſed hæc ratio nihil concludit: ergo. Minor probatur: nã Deus eſt cauſa permittẽs peccatum, & perſeuerantiam in illo, quia, vt dicit Aug. in Enchirid. ad Laurent. c. 95. *Non fit aliquid, niſi Omnipotens fieri velit, vel ſinendo, vt fiat; vel ipſe faciendo*: ergo ſimiliter poterit eſſe cauſa non conuerſionis, vt eſt negatio eo modo, quo negationes poſſunt habere cauſam, abſq; eo, quod ſit cauſa peccati, vel non conuerſionis, vt eſt priuatio conuerſionis debitæ ineſſe.

Confirmatur; nã, vt diſp. 24. oſtenſũ eſt, Deus eſt primus auctor actus peccati, in quantũ actus, & ens eſt, & tamen non eſt cauſa peccati, licet poſita permiſſione diuina, infallibiliter peccet homo: quia malitia moralis non ſequitur ad actum peccati, niſi vt procedit à creata voluntate deficiẽte: ergo ſimiliter poterit Deus, ſubtrahendo auxilium efficax, eſſe cauſa non conuerſionis, vt negatio eſt, abſque eo quod ſit cauſa non conuerſionis, vt eſt priuatio conuerſionis debitæ ineſſe, ſeu peccati. Probatur conſequentia: nam illa priuatio conuerſionis non ſequitur ad ſubtractionem auxilij; ſed ad voluntatem creatam, quatenus abſque regula rationis tendit per ſe in aliquod bonum commutabile, ad quod per accidens, ſiue præter intentionem operantis ſequitur priuatio conuerſionis, aut bonitatis debitæ ineſſe, vt 1.2. q. 75. ar. 1. in corp. docet S. Thom.

Tertia concluſio. Non conuerſionis, vt eſt priuatio, cauſa eſt ſola hominis mala voluntas. Itaque cauſa propria, quare homo non cõuertitur, eſt, quia non vult. Pro intelligentia huius concluſionis notandum eſt, quod, vt docet ſanctus Th. negationes, aut priuationes non habent cauſã per ſe, ſed per accidens, quia priuatio, vel negatio nõ eſt intenta ab aliquo agente, ſed conſequitur præter eius intentionem ad appetitum alicuius boni particularis, ad quod ſequitur priuatio alterius boni. Vnde voluntas creata carens directione regulæ rationis, & legis diuinæ, intendẽs aliquod bonũ commutabile, cauſat actũ quidem peccati per ſe, ſed inordinationẽ actus per accidens, & preter intentionem: prouenit enim defectus ordinis in actu ex defectu directionis in voluntate. Hanc cõcluſionem ſic explicatam probant efficaciter argumenta facta pro prima catholicorum ſententia. VIII. Cauſa quod homo non conuertatur eſt ſola eius mala volũtas. S. Th. 1. 2. q. 75. ar. 1. in corp 1. p. q. 19. ar. 9. in corp. & q. 49. ar. 1. in corp.

Præterea probatur ex Aug. libr. 12. de Ciuit. Dei c. 6. vbi ait: *Qui ergo dicit, eum, qui conſenſit tentanti, atq; ſuadenti, cui non conſenſit alius ad illicite vtendum pulchro corpore, quod vidẽdum ambobus pariter adfuit, cum ante illã viſionem, ac tentationem, ſimiles ambo animo, & corpore fuerint: ipſum ſibi feciſſe voluntatem malam, qui vtiq; bonus ante voluntatẽ malã fuerit; quærat, cur eam fecerit; vtrum, quia natura eſt, an quia ex nihilo facta eſt: & inueniet, voluntatem malã non ex eo eſſe incipere, quia natura eſt; ſed ex eo, quod de nihilo natura facta eſt. Nã* *S. Auguſt.*

Voluntas creata ideo defectibilis eſt, quia ex nihilo facta eſt.

ſi natura cauſa eſt voluntatis malæ, quid aliud cogitur dicere, niſi à bono fieri malũ, & bonũ eſſe cauſam mali: ſiquidem à natura bona fit voluntas mala. Quod unde fieri poteſt, vt natura bona, quamuis mutabilis, antequam habeat voluntatem malam, faciat aliquid mali, hoc eſt, ipſam voluntatem malam? Et cap. 7. ſic concludit: *Nemo ergo ex me ſcire quærat, quod me neſcire ſcio; niſi forte, vt neſcire diſcat, quod ſciri non poſſe ſciendum eſt.* Et infra: *Hoc ſcio, naturam* Dei *numquam, nuſquam, nulla ex parte poſſe deficere; & ea poſſe deficere, quæ ex nihilo facta ſunt. Quæ tamen quanto magis ſunt, & bona faciunt; tunc enim aliquid faciunt, cum cauſas habent efficientes; in quantũ autẽ deficiũt, & ex hoc mala faciunt, (quid enim tunc faciunt, niſi vana?) cauſas habent deficiẽtes.* Et idem confirmat cap. 8. Quam quidem S. Aug. doctrinam ſtylo Scholaſtico diſponit; & probat S. Tho. 2. ſent. diſt. 37. q. 2. art. 1. ad. 2. ait enim, *quod voluntas creata eſt poſſibilis ad defectum ex hoc, quod ex nihilo eſt.* & diſt. 34. q. 1. art. 3. ſed præſertim in fine corp. art, vbi ait: *Sic ergo patet, quòd eo modo, quo malum cauſam habere poteſt, bonum efficiens cauſa mali eſt, ſcilicet per accidens: non autem id, quod eſt perfectum, & ſummum bonum: quod patet per ſimilitudinem in agentibus naturalibus, in quibus inuenitur aliquod agens vniuerſale, & aliquod agens particulare. Agens particulare, quod habet actionem determinatã ad vnam formam, ſicut eſt cauſa formæ illius, ita eſt cauſa priuationis formæ alterius, vt patet in igne, vel aqua. Sol autem, cum ſit cauſa agens vniuerſaliter, ad omnem formam inferiorem corporalem, non eſt cauſa priuationis formæ, niſi per ſuam elongationem, vt dicitur in 2. de Generatione. Similiter etiam illud, quod eſt bonum particulare, cauſando aliquod bonum determinatum, excludit bonum alterum, quod non ſe cum illo compatitur; bonum autem completum, quod vniuerſaliter omnis boni cauſa eſt, non eſt cauſa defectus alicuius boni, neque etiam per ſuam abſentiam, quia ipſum, quantum in ſe eſt, ſemper præſens eſt, viciſſitudinem non patiens abſentiæ, & præſentiæ.* Et in ſolut. ad 4. omnia ſupra dicta breui reſolutione complectens ſubdit, *quod in voluntate creata inuenitur duplex defectus. Vnus, qui eſt potentialis cauſa mali; ſcilicet ex nihilo: ex hoc enim, quod ex nihilo eſt, poteſt deficere peccando, ſecundum vertibilitatem electionis: non tamen iſte defectus eſt actualis cauſa mali, quia ſequeretur, quod voluntas ſemper deficeret: ſicut crus claudũ ſemper claudicat. Alius autem eſt defectus actualis, ſecũdum quod actu deficit, & quidquid procedit ab ipſa, prout ſub iſto defectu ſtat, totum eſt malum: illius autem defectus, qui eſt in actu voluntatis, non oportet, quod ſit cauſa aliquis alius defectus in voluntate præexiſtens actu; quia ſic in infinitum iretur: ſed ipſamet voluntas, ſecundum ſe conſiderata, illius defectus cauſa eſt. Ille enim defectus in voluntate eſt, ſecundum quod voluntas ad aliquid, aliquo indebito modo, conuertitur. Eius autem, quod eſt conuerti ad bonum creatum indebito modo, volũtas dominium habet; quia ad vtrũlibet libera eſt: non enim eſt ſimile de voluntate, & agente naturali; agens enim naturale eſt determinatum ad vnũ ex ſua natura, vnde non poteſt eſſe cauſa actionis inordinatæ, niſi per hoc, quod aliquis defectus in ipſo agente eſt. Voluntas autem non eſt determinata ad vnum: ſed ſeipſam determinat, ſecundum quod huic, vel illi adhæret, & in tali adhæſione primum malum voluntatis conſiſtit: vnde primi mali culpæ, quod eſt in actu voluntatis, res bona, ſcilicet voluntas cauſa eſt: ſed per accidens, vt dictum eſt: ſecundi autẽ mali, quod eſt in actu exteriori, ipſa voluntas iam mala per interiorem actum cauſa eſt.* Omnia hæc verba. S. Thomæ conſulto retuli, vt appareat, auctores ſecundæ ſententiæ, quam defendimus, ipſa formalia S. Tho. verba vſurpaſſe.

Voluntas creata quo modo ſit cauſa mali

Volũtatis, & agentis naturalis differentia.

IX. Præterea probatur auctoritate Concilij Valentini. cap. 2. vbi ſic loquitur: *Fideliter tenemus, & placet tenere, Deum malos præſciſſe, per propriam malitiam malos futuros.* Et infra: *Nec prorſus vlli malo præſcientiam Dei impoſuiſſe neceſſitatem; vt aliud eſſe non poſſit; ſed quod ille futurus erat ex propria voluntate, ille, ſicut* Deus, *qui nouit omnia, antequam fiant, præſcit ex ſua omnipotentia, & incommutabili maieſtate. Nec ex præiudicio eius aliquem, ſed ex merito propriæ iniquitatis, credimus condemnari: nec ipſos malos ideo perire, quia boni eſſe non potuerunt, ſed quia boni eſſe noluerunt, ſuoq; vitio in maſſa damnationis, vel merito originali, vel actuali etiam permanſerunt.* Idem confirmat Fulgentius lib. de Incarnatione, & Gratia. cap.

24. & latius lib. 1. ad Monimum circa finem, vbi ad cõfirmationem eiuſdem doctrinæ plura adducit, & expendit S. Auguſtini teſtimonia. Deniq; probatur rationibus adductis pro prima concluſione, quæ hanc etiam efficaciter demonſtrant.

X. AD primum argumentum ex locis ſcripturæ reſpondetur cum Chryſoſtomo, quod tradere, & excæcare nihil aliud eſt, quam permittere, vt homo ſeipſum tradat in reprobum ſenſum, & cæcus efficiatur. Alias duas explicationes adhibui ſuper cap. 6. Iſa. num. 48. & ſeqq. quas eo loco, qui voluerit videre poterit. Ad locũ Ioan. c. 10. reſpondetur, quod illa vox, quia, non importat veram cauſalitatem, ſed infallibilem concomitantiam illationis, ac ſi diceretur: Si non eſt prædeſtinatũ à Deo, nec datũ alicui, vt credat, nõ credet, quia nullus credidit vnquam, aut credet, niſi datum fuerit illi deſuper.

Ad confirmationẽ ex auctoritate Aug. reſpondetur, illũ non aſſerere id, quod ex verbis eius infertur, nẽpe infideles ideo nõ credere, quia eorũ voluntas non pręparatur à Domino: & dato, id aſſeruiſſet, intelligendus eſſet, ſicut locus adductus Ioan. 10. Solum ergo colligi poteſt ex eius verbis, illorum, qui non credunt, voluntatẽ à Domino non pręparari, idque iuſto iudicio fieri. Proprie autem loquendo, ideo non credunt, quia credere nolunt, vt dictum eſt, qui tamen certiſſime crederent, ſi eis præpararetur voluntas à Domino.

Propoſitio illa: ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis explicatur.

Ad ſecundum argumentum quidam reſpondent, illam propoſitionem Ariſt. Si affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis, eſſe intelligendam, quando eſt cauſa adęquata affirmationis, non habens conſortium alterius cauſæ, vt v.g. quia eſſe rationale eſt cauſa, quod aliquid ſit riſibile; negatio rationalitatis erit cauſa, quod aliquid non ſit riſibile. Collatio autem auxilij efficacis non eſt cauſa adæquata conuerſionis; quia non eſt ſola cauſa, cum ad illam etiam concurrat liberum arbitrium, vt definitur in Conc. Trident. Vnde ex eo, quod auxilij efficacis collatio ſit cauſa, quod homo conuertatur, non ſequitur, quod ſubtractio eiuſdem auxilij ſit cauſa, quod non conuertatur: & ita ſolum in defectum creatæ voluntutis reducitur, quod homo non conuertatur. Hæc tamen ſolutio, videtur ſupponere vnum, quod nos non admitimus, videlicet, collationem auxilij efficacis non eſſe cauſam adæquatam, quod homo conuertatur, ſed partialiter concurrere cum libero arbitrio; ſicut duo trahentes nauim concurrunt ad motum eiuſdem nauis: quæ ſententia iam à nobis impugnata eſt. Licet enim auxilium efficax non ſit adæquata, & ſola cauſa actus conuerſionis, eſt tamen adæquata, & ſola cauſa faciens, vt homo conuertatur.

Aliter ergo reſpondetur, argumentum conuincere, negationem auxilij efficacis eſſe cauſam, quod homo nõ conuertatur, ſecundum quod non conuerſio eſt pura negatio. Nec ex hoc ſequitur, quod ſit cauſa non conuerſionis, quatenus eſt priuatio; vt dictum eſt ſupra, & in ſolutione ad 8. argumentum patebit amplius.

Ad tertium reſpondetur, quod, ſicut inordinatio peccati non ſequitur intrinſece ad actum peccati odij Dei, vt actus eſt, ſed ſolum, vt procedit à creata voluntate deficiente, propter quod entitas illius actionis tribuitur Deo; inordinatio autem ſolum voluntati creatæ deficienti, vt ſupra dictum eſt; ita proportionabiliter ad negationem auxilij efficacis non ſequitur intrinſece, quod homo non conuertatur, ſi negatio conuerſionis accipiatur priuatiue, vt ſignificat carentiam conuerſionis debitæ ineſſe: ſed hæc priuatio ſolum ſequitur ex voluntate creata deficiente, quæ voluntarie non conuertitur quando poterat, & tenebatur ad Deum conuerti, ſed ſolum ſequitur ad negationem auxilij carentia conuerſionis, vt eſt ſimplex negatio. Vnde priuatio conuerſionis ſolum tribuitur creatæ voluntati deficienti. Sed inſtabit quis: Ad negationem conuerſionis hic, & nunc, quando homo tenetur ad Deum conuerti, ſequitur neceſſario eiuſdem conuerſionis priuatio, quia negatio formæ, quæ ineſſe debebat, priuatio eſt: ergo ſi ſubtractio auxilij eſt cauſa non conuerſionis, vt negatio eſt, erit etiam cauſa non conuerſionis, vt eſt priuatio. XI.

Ad negationem auxilii efficacis nõ ſequitur intrinſece quod homo peccet.

Reſpondetur, illam priuationem conuerſionis non ſequi ad negationem conuerſionis, ſecundum ſe; ſed ſolum, vt eſt à voluntate deficiente; ſicut de inordinatione peccati dictum eſt: vnde argumentũ nihil contra noſtram ſentẽtiam includit.

Ad

Ad quartũ reſpondetur, ꝙ vt Deus certo cognoſcat peccata futura in decreto ſuæ voluntatis, non requiritur, quod tale decretum ſit cauſa, quod homo peccet, vel non conuertatur, ſi accipiatur non conuerſio, vt priuatio eſt, & peccatum; ſed ſufficit, quod idem decretum ſit cauſa actus peccati, in quãtum actus eſt; & permittat malitiam, quæ ex defectu creatæ voluntatis conſequitur.

XII. Remouẽs prohibens quãdo ſit cauſa dãni ſubſequuti. Ad quintum reſpondet abunde M. Bañes. 1. p. q. 23. ar. 3. dub. 2. in fine: & ſolutio conſiſtit in hoc, quod, quando remouens prohibens poterat, & tenebatur illud non remouere, ſiquod peccatum, vel damnum ſubſequatur, imputatur in directe ei, qui remouet prohibens: Deus autem non tenetur non remouere auxilia, quæ impedirent futura peccata, ſi hominibus darentur; ſed, vt dicit S. Thom. ſecundum ordinem ſuæ diuinæ prouidentiæ, quibuſdam hęc auxilia miſericorditer tribuit: quibuſdam autem iuſte ea nõ tribuit: vnde ex eo, quod non dat auxilium efficax, non infertur, quod ſit cauſa peccati etiam indirecte, aut non conuerſionis, vt priuatio eſt. *S. Tho. 1. 2. q. 79. ar. 1. in corp. & 1. p. q. 23. ar. 5. ad 3.*

Ad ſextum argumentum factum pro priori Catholicorum ſententia, ex auctoritate Oſeę 13. reſpondetur, quod perditio Iſrael, non conſiſtit in negatione conuerſionis, vt negatio eſt, cum negatio formaliter non ſit culpa, vel peccatũ, ſed cõſiſtit in deordinatione peccati, & priuatione rectitudinis conuerſionis, vel alterius actus debiti ineſſe; & quia huiuſmodi deordinatio, vel priuatio non in Deum, ſed in ſolam creatam voluntatem deficientem reducitur, ideo non poteſt recte dici: Perditio ex me ò Iſrael, ſed perditio tua ex te ò Iſrael. Ad alium locum ex Eccleſ. 15. reſpondetur, quod non ſtat per Deũ, ne homo conuertatur; ſed per ipſum hominem: nam Deus, quantum eſt ex parte ſua, paratus eſt omnibus gratiam dare, *vult* enim *omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, vt dicitur 1. ad Timoth. 2. propter ſuam autem culpam, homo eidem gratiæ impedimentum præſtat. Vnde non Deo, ſed ſolum homini imputatur, ſi aliquod damnum, vel peccatum incurrat, ex eo quod non habeat auxilium efficax. Solutio eſt S. Tho. 3. cont. gent. cap. 159. qui locus, cum commentario Ferrarienſis, eſt neceſſario videndus.

Per hæc patet ſolutio ad 7. argumentum ex locis ſanctorum Patrum, Hilarij, Auguſtini, Fulgentij, & Proſperi.

Ad octauum reſpondetur, quod ex negatione auxilij, ſecundum ſe, non ſequitur neceſſario neceſſitate conſequentiæ priuatio conuerſionis, ſed ſolum eius negatio: priuatio autem conuerſionis, & deordinatio peccati procedit à creata voluntate deficiente, vt diſp. 18. num. 21. & diſp. 24. ad 12. arg. dictum eſt. XIII.

Ad confirmationem reſpondetur, quod, licet contradictionem inuoluat, negationem formę in ſubiecto apto nato eſſe abſque priuatione illius, non tamen eſt neceſſarium, quod cuicumq; tribuitur negatio illius formæ, eidem tribuatur eius priuatio: quia poteſt contingere, quod aliquis, qui eſt cauſa negationis, non teneatur illam à ſubiecto remouere, inducendo formam, quæ negatur ab eodem ſubiecto; ſicut in exemplo ſuperius inducto de nauta ſubtrahente gubernationem à naui, quam gubernare non tenetur, euidentiſſime conſtat. Priuatio ergo cõuerſionis eſt inſeparabiliter coniũcta negationi eius, comparatione creatæ voluntatis, quæ poterat, & tenebatur, non apponere impedimentum auxilio gratiæ; non tamen eſt coniuncta eidem priuationi reſpectu Dei, qui, quamuis poſſit, non tamen tenetur auxiliũ efficax ad conuerſionem tribuere, nec alicui facit iniuriã, ſi *quibus vult ſubuenire, ſubuenit, & quibus non vult ſubuenire, non ſubuenit*, vt lib. de dono perſeu. cap. 11. & 12. docet Auguſt. *Negatio formæ, & eius priuatio non ſẽper eidem cauſæ tribuitur.*

Ad nonum reſpondetur, hæreticos deceptos fuiſſe, dum per conſequentiam fallacem intulerunt, Deo eſſe omnes culpabiles omiſſiones tribuendas, ex eo quod non confert auxilium efficax, ad implenda præcepta, quod ſi tribueret, non peccarent. Sed quàm inanis ſit hæc deductio, iam ex ſupra dictis conſtat.

Di-

Diſputatio CII.

Vtrum hæc cauſalis ſit vera: Quia homo excitatus à Deo, non vult vti gratia ſufficienti; ideo non adiuuatur à Deo, nec conuertitur.

I. PRIMA ratio dubitandi ſumi poteſt ex his, quæ ſuperius dicta ſunt: nam homo non poteſt recte vti gratia ſufficienti, niſi adiuuetur à Deo: etenim bonus vſus gratiæ ſufficientis; etiam vt emanat à libero arbitrio, eſt effectus gratiæ adiuuantis, vt diſputat. 36. oſtenſum eſt: ergo prius eſt, quod homo adiuuetur à Deo, quàm quod bene vtatur gratia excitante, vel auxilio ſufficienti: ergo iſta cauſalis erit falſa propoſitio: Homo nõ adiuuatur à Deo, nec conuertitur, quia non vult bene vti auxilio ſufficienti.

Secundo. Liberum arbitrium, etiam à Deo motum, & excitatum, non poteſt aliquid facere, quo gratiam adiuuantem, vel efficacem conſequatur; alias facienti, quod in ſe eſt auxilio ſufficienti, & excitante daretur infallibiliter, & ex certa lege auxilium adiuuantis gratiæ, ſeu efficacis; quod eſt contra ſupra dicta in diſp. 58. ergo ratio, propter quam non adiuuatur à Deo, aut non operatur pie, aſſignari non poteſt ex parte liberi arbitrij, quia videlicet, non vult bene vti gratia excitante, vel ſufficienti. Probatur conſequentia: nam illud, quod non eſt in poteſtate hominis, non debet ei attribui, præſertim, tamquam morali cauſæ.

Tertio. Deus pro ſua mera voluntate ante præuiſa merita noſtra, vel demerita, tribuit auxilium gratiæ adiuuantis, quibus vult; & quibus non vult, illud non tribuit, vt patet ex illo: *Gratias ago tibi Pater, Domine cæli, & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudẽtibus, & reuelaſti ea paruulis: ita Pater, quoniam ſic placitum fuit ante te.* Alias enim daretur cauſa prædeſtinationis, vel reprobationis ex parte noſtra, quod eſt contra ſupra dicta: ergo prima ratio ſimpliciter, propter quã iſte homo, vel ille non adiuuatur à Deo; deſumenda eſt ex parte diuinæ voluntatis, & non ex parte liberi arbitrij, nolentis bene vti gratia excitante, vel ſufficienti.

Math. 11.

Confirmatur. Ratio, propter quam non applicatur remedium paruulis, qui cum ſolo peccato originali decedunt, eſt; quia Deus non vult, vt patet in his, qui antequam naſcantur ex vtero, moriuntur: dicit enim Auguſtinus: *Quando dicitur, omnes homines eam*, ſciliet gratiam, *fuiſſe accepturos, ſi non illi, quibus non donatur, eam ſua voluntate reſpuerent, quoniam Deus vult, omnes homines ſaluos fieri, cum multis non detur paruulis, & ſine illa plerique moriantur, qui non habent contrariam voluntatem: & aliquando cupientibus, feſtinantibuſque parentibus, miniſtris quoq; volentibus, ac paratis, Deo nolente, non datur; cum repente, antequam detur, expiret, pro quo, vt acciperet, currebatur. Vnde manifeſtum eſt, eos, qui huic reſiſtunt tam perſpicuæ veritati; non intelligere omnino, qua loquutione ſit dictũ, quod omnes homines vult Deus ſaluos fieri; cum tam multi ſalui nõ fiant, non quia ipſi, ſed quia Deus nõ vult, quod ſine vlla caligine manifeſtatur: in paruulis.* Et lib. de dono perſeuerantiæ cap. 12. *Quid dicam, quod paruulus aliquãdo, antequam illi per miniſterium baptizãtis ſuccurri poſſit, expirat? Plerumq; enim feſtinantibus parentibus, & paratis miniſtris, vt baptiſmus paruulo detur, Deo tamen nolente, non datur, qui eum paruulum in hac vita non tenuit, vt daretur.* Eamdem doctrinam confirmat Proſper lib. 1. de vocat. gent. c. 13. & 14. ergo vltimata ratio, propter quam aliqui homines non adiuuantur a Deo, nec conuertuntur, non eſt, quia ipſi nolunt, ſed quia Deus non vult.

Aug. ep. 107 circa medium.

1. Tim. 2.

Quarto deſumitur argumentum ex eodem Auguſt. lib. de prædeſt. Sanct. c. 6. dicente: *Multi audiunt verbum veritatis: ſed alij credunt, alij contradicunt. Volunt ergo iſti credere; nolunt autem illi. Quis hoc ignoret? quis hoc neget? Sed cum alijs præparetur, alijs nõ præparetur voluntas à Domino; diſcernendum eſt vtiq; quid veniat de miſericordia eius, quid de iudicio.* Quibus verbis docere aperte videtur, quod ſicut alij credunt, quia voluntas eorum præparatur à Domino; ita alij non credũt, II.

ſed

Digitized by Google

ſed contradicunt, quia voluntas eorum à Deo non præparatur; hoc enim innuere videntur verba illa, cum alijs præparetur, alijs non præparetur voluntas à Domino: ergo ratio propter quam homines non adiuuantur à Deo, nec conuertuntur, non eſt, quia ipſi nolunt, ſed quia voluntas eorum non præparatur à Domino, vel quia Deus non vult.

In contrarium eſt, quod dicit Anſelmus in lib. de caſu Diaboli cap. 3. *Iſta eſt cauſa, quare Deus non concedit Diabolo gratiam, quia ipſe non voluit accipere, nec paratus fuit*. Quem locum expendens S. Tho. inquit, *quod defectus gratiæ primæ cauſa eſt ex nobis: ſed collationis gratiæ prima cauſa eſt à Deo, ſecundum illud Oſeæ 13. Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum.*

S. Tho. 1. 2. q. 112. ar. 3 ad 2.

III. HVius difficultatis reſolutio facilis eſt ex ijs, quæ in diſputatione præcedenti dicta ſunt. Ad cuius euidentiam ſupponenda eſt illa diſtinctio in eadem diſput. tradita, & explicata, quod ſcilicet carētia adiuuantis gratiæ, vel conuerſionis poteſt accipi dupliciter. Primo, vt eſt mera negatio: quæ dicitur, tam de eo, quod eſt, quā de eo, quod nō eſt, & appellari ſolet à Theologis non conuerſio. Et in hac acceptione concedi poteſt illa cauſalis in argumentis factis inſinuata: Ideo aliqui homines non adiuuantur à Deo, nec conuertuntur, quia Deus non vult, vt ex dictis in prællegata diſp. conſtat. Secundo poteſt accipi, vt eſt priuatio gratię adiuuantis, & in hac acceptione dicendū eſt, hanc cauſalem veram eſſe: Quia homo non vult operari, aut bene vti gratia excitante, vel ſufficiente; ideo non adiuuatur à Deo: Quia homo ſe ipſum impediuit, ne daretur illi gratia adiuuans, ideo non confertur. Probat hoc efficaciter locus Oſeæ inductus, & auctoritas S. Anſelmi, & S. Thomæ.

Quia homo nō vult operari, ideo nō adiuuatur à Deo.

Præterea probatur ex S. Aug. lib. 2. de peccat. merit. & remiſſ. c. 17. dicente, *quod homines non adiuuantur à Deo, in ipſis itidem cauſa eſt, non in* Deo. & lib. de correp. & grat. c. 5. & 6. quem refert S. Tho. 2. 2. q. 2. ar. 5. ad 1. ait, quod *auxilium gratiæ quibuſcumq; diuinitus datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur, ex iuſtitia non datur, in pœnam præcedentis peccati, & ſaltem originalis*. Et lib. 2. de peccat. merit. & remiſſ. c. 18. inquit: *Quocirca, quod à Deo nos auertimus, noſtrum eſt, & hæc eſt voluntas mala: quod vero ad* Deum *nos conuertimus, niſi ipſo excitante, atque adiuuante, non poſſumus; & hæc eſt voluntas bona*: ergo ſecundum Sanctum Auguſtinum, hæc cauſalis eſt vera: Quia homo non vult pie operari, ſed in peccato perſiſtere, ideo non adiuuatur à Deo.

Secundo probatur ex Sancto Proſpero lib. 2. de vocat. gentium cap. 26. vbi ait, quod voluntas hominis *de ſua habet mutabilitate, ſi deficit; de gratia opitulatione, ſi proficit: quæ opitulatio per innumeros modos, ſiue occultos, ſiue manifeſtos omnibus adhibetur, & quod à multis refutatur, ipſorum eſt nequitiæ, quod autem à multis ſuſcipitur, & gratiæ eſt diuinæ, & voluntatis humanæ.*

Tertio probatur ex Sancto Thoma prima ſecundæ, & ſecunda ſecundæ citata; vbi hanc ſententiam expreſſe docet. Et lib. 3. cont. gentes cap. 159. ait, quod *licet aliquis per motum liberi arbitrij diuinam gratiam nec promereri, nec acquirere poſſit; poteſt tamen ſeipſum impedire, ne eam recipiat*. Et infra: *Deus, quantū eſt in ſe, paratus eſt omnibus gratiā dare; vult enim omnes homines ſaluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire, vt dicitur. 1. ad Tim. 2. Sed illi ſoli gratia priuantur, qui in ſe ipſis gratiæ impedimentum præſtant: ſicut ſole mundum illuminante, in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, ſi ex hoc aliquod malum ſequatur: licet videre non poſſit, niſi lumine ſolis præueniatur*. Ex quibus locis conſtat, ideo hominē à Deo non adiuuari, quia non vult operari, aut quia impedimentum præſtat gratiæ. IV.

Quarto probatur ratione: nam homo per peccatum præcedens, ſaltem originale meruit, quod deſeratur à Deo, & non adiuuetur per auxilium gratiæ: ergo quotieſcumque Deus, iuſto ſuo iudicio, non tribuit alicui auxilium gratiæ, vt conuertatur, culpa hominis eſt quod tale auxilium non recipiat; ſed omnis culpa eſt voluntaria: ergo ideo homo non habet auxiliū gratię adiuuantis, quia non vult illud habere, aut conuerti. Sed pro maiori explicatione notandum, quod dupliciter poteſt quis gratię impedimentum præſtare: vno modo per peccatum V.

Nota.

Digitized by Google

tum præcedens, ſaltem originale: etenim cum huiuſmodi peccato nõ ſtat ſimul habitualis gratia, vel auxilium efficax, quo actualiter conuertitur, & Deum diligit ſuper omnia. Alio modo per impedimentum præſentis peccati, quod homo committit, dum excitatus à Deo illi reſiſtit; ſicut de quibuſdam habetur Iob 21. *Dixerunt Deo, recede à nobis, & ſcientiam viarum tuarum nolumus*. Et Iob 24. *Ipſi fuerunt rebelles lumini*. Et Act. 7. *Vos Spiritui ſancto ſemper reſtitiſtis*. Quando ergo liberum arbitrium à Deo excitatum reſiſtit vocationi diuinæ, & vult in peccatis perſiſtere, aut nouum peccatum committere, per illud impedit ſeipſum, ne efficax auxilium ad conuerſionem, quod cum eodem peccato eſt incompoſſibile, conferatur. Vtrum autem ſufficiat peccatum originale, vt ratione illius, ſeu in pœnam eius, non conferatur homini de facto auxilium ſpeciale, etiam ſufficiens ad credendum, vel diligendum Deum ſuper omnia; inferius erit examinandum. Hoc tamen pro nunc eſt aduertendum, quod qui ſemel deordinatus eſt per originale peccatum, vel actuale mortale, ſi diu ſibi relinquatur, in peccatum cadet, per quod nouum impedimentum præſtet gratiæ, quod S. Tho. his verbis obſeruauit: *Quod autem dictum eſt, in poteſtate liberi arbitrij eſſe, ne impedimentum gratiæ præſtet, competit his, in quibus naturalis potentia integra fuerit. Si autẽ per inordinationem præcedentem declinauerit ad malum, non erit omnino in poteſtate eius nullum impedimentum gratiæ præſtare. Etſi enim ad aliquod momentum ab aliquo peccati actu particulari poſſit abſtinere propria poteſtate; ſi tamen diu ſibi relinquitur, in peccatum cadet, per quod gratiæ impedimentum præſtatur*.

S. Th. 3. cõt. gen. c. 160

VI. Quinto probatur. Nam ſequeretur ex oppoſita ſententia, non eſſe imputandum homini, ſed Deo, quod careat gratia adiuuante, vel non operetur; quod tamẽ ſcripturis ſacris repugnat, præſertim verbis illis Eccleſ. 15. *Ne dicas, per Deum abeſt; quæ enim oderit, ne feceris.* Sequela probatur: nam ſi hæc cauſalis eſt falſa: Quia homo nõ vult operari, aut bene vti gratia excitante, ideo non adiuuatur à Deo: ergo quod non adiuuetur à Deo, vel non operetur, non eſt ex ipſo homine, ſed ex Deo, ac per conſequens non erit homini tribuendum, quod non adiuuetur, vel conuertatur, aut pie operetur, ſed ſoli Deo, qui in exequutione abſque aliqua culpa hominis, vel impedimento non tribuit homini gratiam adiuuantem, ad operandum neceſſariam, quia non vult.

AD primum argumentum reſpondetur, hominem poſſe quidem, abſolute loquendo, recte vti gratia ſufficiente: numquam tamen ea de facto vtetur; niſi adiuuetur à Deo: nam vt ſupra dictum eſt, auxilium gratiæ adiuuantis non eſt neceſſarium, vt cum gratia ſufficienti reuera poſſit quis pie operari, ſi velit; ſed vt de facto velit. Vnde quãuis prius ſit in ſigno rationis, quod homo iuuetur à Deo, quam quod bene vtatur gratia ſufficiente; non tamen eſt prius, quod adiuuetur à Deo, quàm poſſe bene vti eadem gratia ſufficiente. Cum ergo ante gratiam adiuuantem poſſit quis bene vti gratia ſufficiente, ſi velit; ideo recte dicitur, illum propterea non bene vti eadem gratia, quia non vult; ac per conſequens recte etiam dicitur ponere impedimentum gratiæ adiuuantis, quã Deus ex parte ſua paratus eſt omnibus conferre; vt ex præmiſſis cõſtat, & ex his, quæ dicentur infra. Qua propter illa cauſalis veriſſima eſt: Quia homo non vult bene vti auxilio ſufficienti, ideo non adiuuatur à Deo, nec conuertitur.

Ad ſecundum reſpondetur, quod, licet arbitrium noſtrum à Deo motum, & excitatũ non poſſit aliquid facere, quo gratiam adiuuantem, vel efficacẽ conſequatur; poteſt tamen, propria culpa, ſeipſum impedire, & demereri, ne gratia adiuuãs, ſeu efficax ſibi conferatur; ac per conſequens poteſt ex parte liberi arbitrij aſſignari cauſa, propter quam eadem gratia non confertur illi; quia videlicet impedimentum poſuit, vel gratia ſufficiente recte vti noluit. VII.

Ad tertium reſpondetur, ſolum concludere argumẽtum, carentiam gratiæ adiuuantis, vt eſt mera negatio, refundi in ſolam Dei voluntatem liberam; nihilominus; vt habet rationem priuationis, & pœnæ, comparatione talis ſubiecti, non debet in Deum, ſed ſolum in malitiam, & defectum voluntatis creatæ reuocari. Neque ex hoc ſequitur, dari cauſam prædeſtinationis, vel reprobationis ex parte noſtra:

Digitized by Google

noſtra: nā licet in exequutione Deus non tribuat hominibus gratiam adiuuantem, propter eorum præcedentem culpam, ſaltem originalem: in intentione tamen ante omnia demerita præuiſa habuit voluntatem abſolutam non dandi reprobis gloriam, & conſequenter nec auxilia efficacia, per quæ re ipſa ad eamdem gloriam peruenirent; & ideo non datur reprobationis cauſa ex parte noſtra, vt diſputatione 110. manifeſtum fiet.

Ad confirmationem reſpondetur, quod voluntate antecedente, ſicut Deus vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; ita omnibus vult media ad ſalutem, inter quæ lauacrum regenerationis computatur. Sed voluntate abſoluta, & conſequente quibuſdam non vult eiuſmodi remedium applicari, in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis; vt in paruulis decedentibus ſine baptiſmate: & iuxta hanc doctrinam accipienda ſunt verba S. Auguſtini ſupra inducta. Quæ autem ſit voluntas Dei antecedens, quæ voluntas conſequens diſp. 34. explicatum eſt.

VIII. Ad quartum reſpondetur, ex verbis Auguſtini non colligi, quoſdam non credere, quia non eis præparatur voluntas à Domino, ſed ſolum, quod voluntas eorum, qui non credunt, iuſto iudicio non præparatur à Deo, quod veriſſimum eſt: ſi enim eis eſſet voluntas à Domino præparata, infallibiliter crederent, vt ex ſupra dictis patet. Ex hac autē propoſitione abſoluta non licet cauſalem inferre; ſcilicet, eos propterea non credere, quia eorum voluntas non præparatur à Domino. Hanc autem eſſe mentem S. Auguſtini colligitur ex eodem contextu, vbi non in Deum, non præparantem voluntatem; ſed in malitiam eiuſdem voluntatis refert eorum incredulitatem: nam poſt pauca ſubdit: *Ecce miſericordia, & iudicium; miſericordia in electione, quæ conſequuta eſt miſericordiam* Dei: *iudicium vero in cæteros, qui excæcati ſunt: & tamen illi, quia voluerunt, crediderunt: illi, quia noluerunt, non crediderunt*. Vnde idem Auguſt. lib. de dono perſeuerantiæ c. 22. *Nec illud*, inquit, *quod ſequitur, eſt omnino dicendum, id eſt, cæteri vero, qui in peccatorum delectatione remoramini, ideo nondum ſurrexiſtis, quia nec dum vos adiutorium gratiæ miſerantis erexit*. Et rationem huius alijs in locis aſſignat, quia nullius culpæ humanæ in Deum reijcienda eſt cauſa.

Sed contra hanc explicationem vrget quidam locus Auguſtini lib. 2. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 17. vbi propoſitam diſcutiens quæſtionem, ſic ait: *Cum voluntate humana, gratia adiuuante diuina, ſine peccato in hac vita poſſit homo eſſe; cur non ſit, poſſem facillime, ac veraciſſime reſpondere, quia homines nolunt. Sed ſi ex me quæritur, quare nolint, imus in longum. Verumtamen etiam hoc, ſine præiudicio diligentioris inquiſitionis breuiter dicam. Nolunt homines facere, quod iuſtum eſt; ſiue quia latet, an iuſtum ſit, ſiue quia non delectat. Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certius, quam bonum ſit nouimus: eoq. delectamur ardentius, &c. Vt autem innoteſcat, quod latebat, & ſuaue fiat, quod non delectabat, gratiæ* Dei *eſt, quæ hominum adiuuat voluntates*. Quibus verbis aperttiſſime docet, ideo voluntatem humanam non abſtinere à peccato, pie operando; quia nō datur illi à Deo gratia adiuuans; per quam innoteſcat, quod latebat; & ſuaue fiat, quod non delectabat. IX.

Reſpondetur, quod in verbis immediate ſequētibus ſeipſum explicat S. Doctor, cum ſubdit: *Qua*, ſcilicet gratia, *vt non adiuuentur, in ipſis itidem cauſa eſt, non in* Deo; *ſiue damnandi prædeſtinati ſint propter iniquitatem ſuperbiæ; ſiue contra ipſam ſuam ſuperbiam iudicandi, & erudiendi, ſi filij ſint miſericordiæ*. Quibus verbis vltimate in malitiam voluntatis humanæ, tamquam in cauſam, refert, quod non adiuuetur à Deo, aut pie non operetur. Poſſet etiam explicari illa propoſitio cauſalis Auguſtini de carentia piæ operationis, vt eſt mera negatio, non autem, vt eſt priuatio actus debiti ineſſe, iuxta ea, quæ dicta ſunt ad tertium, Nam vt diſputatione præcedenti dictum eſt, negatio efficacis gratiæ eſt cauſa non conuerſionis, vt eſt mera negatio, non autem, vt eſt priuatio, vel moralis omiſſio conuerſionis debitæ ineſſe: ſub hac enim ratione in ſolam voluntatem deficientem reducitur, vt ibi explicatum eſt.

Quod non adiuuātur homines à Deo, in ipſis cauſa eſt.

Finis Libri Noni.

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia.

Liber Decimus.

IN QVO AGITVR DE AVXILIO GRATIAE ſpecialiſsimo, quod eſt proprium Prædeſtinatorum, ſcilicet de dono Perſeuerantiæ.

VLTIMO loco diſputandum eſt de magno illo Perſeuerãtię dono, quo Prędeſtinati infallibiliter ad beatitudinem ſupernaturalẽ perueniũt, circa quod ſex sũt examinanda.

I. Vtrum ſit neceſſarium donum perſeuerantiæ ad continuandam gratiam vſque ad finem vitæ.

II. Vtrum donum Perſeuerantiæ à dono confirmationis in gratia diſtinguatur.

III. Vtrum donum perſeuerantiæ in ratione doni perſeuerantiæ, atque efficacia illius dependeat ex libera cooperatione noſtri arbitrij cum illo.

IV. Vtrum in ſtatu innocentiæ primi parẽtes indiguerint ſpeciali dono perſeuerantiæ ad perſeuerandum in gratia vſque ad finem vitæ.

V. Vtrum donum perſeuerantiæ ſit omnibus fidelibus commune, an ſit proprium donum prædeſtinatorum.

VI. Vtrum exiſtentibus in duobus hominibus auxilijs gratiæ præuenientis omnino æqualibus, contingat, quod vnus conuertatur, perſeueret in gratia, & ſaluetur, alter vero in peccato permaneat, & damnetur.

Diſputatio CIII.

Vtrum ſit neceſſarium donũ Perſeuerantiæ ad continuandam gratiam vſque ad finem vitæ.

I.

PRO intelligentia tituli huius diſputationis notandum, quod triplex auxilium gratiæ ſolet à Theologis diſtingui. Primum eſt auxilium ſpeciale, quo ad ſingulos actus pios Deus concurrit, & adiuuat liberum arbitrium. Secundum eſt auxilium magis ſpeciale, quo ſemel iuſtificatus in bonis operibus longo tempore perſeuerat, ſed non vſque in finem vitæ. Tertium eſt auxilium ſpecialiſſimum, & proprium prædeſtinatorum, quo Deus miſericorditer illis tribuit actu perſeuerare vſque in finem, & communi vocabulo dicitur donum perſeuerantiæ, de quo Chriſtus Dominus ait: *Qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Difficultas ergo eſt: Vtrum ad perſeuerãdum vſque in finem, ſit neceſſarium ſimpliciter hoc tertium donum, ſiue auxilium gratiæ ſpecialiſſimum.

Triplex auxilium gratiæ.

Matth. 10. & 24.

Pars negatiua probatur. Primo: Ad perſeuerandum longo tempore ſufficit gratia habitualis, & virtutes cum illo ſecũdo au-

LII xilio

Digitized by Google

xilio ſpeciali: ergo ad finiendum vitam in gratia ſufficit idem auxilium, abſque alio dono perſeuerantiæ ſpeciali. Patet conſequentia: nam difficilius eſt in gratia perſeuerare per viginti annos, etiam ſi poſtea homo cadat in peccatum mortale, quam conſeruare gratiam habitualem per vnam horam, & in illa finire vitam: ergo ſi ad primum ſufficit ſecundum illud auxilium ſpeciale, abſque ſpeciali dono perſeuerantiæ; ſufficiet etiam ad ſecundum.

Confirmatur. Nam, moraliter loquendo, in vna hora non poſſunt ſe offerre tot impedimenta, & occaſiones peccandi, vt homo præditus gratia habituali, & auxilio ſpeciali, indigeat alio dono, & auxilio ſpeciali ad perſeuerandū vſque in finē.

Secundo arguitur. Vt docet S. Thom. 1.2. q. 109. art. 10. donum perſeuerantiæ eſt neceſſarium, vt homo protegatur contra tentationum impulſus: ſed paruuli decedentes cum baptiſmate ante vſum rationis, nullos habent, nec habere poſſunt tentationum impulſus: ergo ſaltem in illis non eſt neceſſarium donū perſeuerantiæ, vt gratia eorum habitualis continuetur vſque ad finem vitæ: ergo illud donum non eſt ſimpliciter neceſſarium.

Tertio arguitur. Donum confirmationis in gratia nō eſt neceſſarium ad finiendam vitam in gratia, neque ad conſequendam vitam æternam: ergo nec donum perſeuerantiæ. Antecedens eſt certiſſimum; multi enim ſaluantur, qui tamē in hac vita nō fuerunt confirmati: huiuſmodi nāq. priuilegium ſolum fuit Beatiſſimæ Virgini conceſſum, & Apoſtolis, & aliquibus Sanctis eximijs. Conſequentia vero probatur: nam donum confirmationis in gratia non diſtinguitur realiter à dono perſeuerantiæ: nam, vt docet S. Tho. q. 24. de verit. ar. 9. cōfirmatio in gratia importat quoddam donum, & auxilium diuinū ſpecialiſſimum, quo ſpeciali prouidentia tolluntur à iuſtis occaſiones peccandi, & mouentur ad bonum: ſed hoc idem confertur iuſtis per donum perſeuerantiæ, vt docet S. Thom. 1.2. loco citato, & 3. cont. Gent. cap. 155. ergo.

Confirmatur idem antecedens. Donum confirmationis in gratia eſt auxiliū quoddam diuinum ſupernaturale collatum per modum actus, ſiue per modum motionis: ſed non pertinet ad primū auxilium, neq. ad ſecundū ex ſupra poſitis: ergo pertinet ad tertium; ſed ſimiliter donū perſeuerantiæ pertinet ad illud tertium: ergo non diſtinguuntur donū confirmationis in gratia, & perſeuerantiæ: ergo ſi confirmatio in gratia non eſt neceſſaria ad conſequutionem vitæ æternæ, nec erit neceſſarium donum perſeuerantiæ.

II. Circa hanc difficultatem quidam aſſerūt, quod ad continuandā gratiam vſque ad finem vitæ ſufficit ſecundum illud auxilium ſpeciale ſupra poſitū: dicunt enim, quod illud idē auxilium continuatū vſq. ad finē vitæ, ſortitur rationem doni perſeuerantiæ, de quo affirmant Concilia, eſſe neceſſarium ad vltimam ſalutem. Si autē non continuetur vſque ad finem vitæ, ſed interrumpatur per peccatum mortale, nō habet rationē doni perſeuerantiæ: & ratio potiſſima illorum eſt: nam fruſtra multiplicantur tot auxilia ſine neceſſitate. Cōmunis ſententia Thomiſtarum eſt, donū perſeuerātiæ diſtingui realiter à ſecundo illo auxilio, atque adeo eſſe neceſſarium ad finiendam vitā in gratia ſpeciale aliud auxilium doni perſeuerantiæ. Et quoniam hæc ſententia eſt ad mentem S. Thomæ, pro eius explicatione ſit

III. PRima concluſio. Secundum fidē Catholicam aſſerendum eſt, præter gratiam habitualē, & virtutes infuſas eſſe neceſſarium ad perſeuerandū in bono vſque in finem auxilium ſpeciale ſupernaturale; ſcilicet donum perſeuerantiæ. In hac omnes Catholici conueniunt, & probatur au ctoritatibus Scripturę, quas adducit Med. 1.2. q. 109. ar. 10. dub. 1. & ex Concilijs, quæ adducentur pro 2. concluſione. Præterea probatur ex Aug. lib. de corrept. & gratia, c. 12. vbi ſic ſcribit: *Si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen infirmitate, propter elationem reprimendam, perfici virtutē oportebat, ipſis relinqueretur voluntas ſua, vt in adiutorio Dei, ſine quo perſeuerare nō poſſent, manerent, ſi vellēt, nec Deus in eis operaretur, vt vellet; inter tot, & tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ipſa ſuccumberet; & ideo perſeuerare non poſſent, quia deficientes infirmitate nec vellent.* Idē docet lib. de dono perſeu. præſertim c. 20.

Donū perſeuerantię eſt præter gratiā habitualem, & virtutes infuſas ad ſalutē ęternam neceſſarium.

Secundo probatur ratione S. Thomæ. Illud, quod natura ſua eſt variabile, ad hoc, quod figatur in vno, indiget auxilio alicuius mouentis immobilis; ſed liberum arbi-

S. Thom. 3. cont. Gent. c. 155.

arbitrium, etiam exiſtentis in gratia habitualí, adhuc manet variabile, & flexibile à bono in malum: ergo ad hoc, quod figatur in bono, & perſeueret in illo vſque in finem, indiget ſpeciali Dei auxilio.

Secunda concluſio. Ad finiendam vitã in gratia, præter ſecundum auxilium ſpeciale ſupra poſitũ, eſt neceſſarium tertium illud auxilium, quod eſt donum perſeuerantiæ. Itaq; donum perſeuerantiæ diſtinguitur ab illo ſecundo auxilio. Hæc concluſio non eſt ita certa, vt præcedens; eſt tamen S.Tho. 1.2.q.109.ar.10. Et probatur ex Conc. Arauſ. can. 10. vbi dicit: *Adiutorium Dei, etiam renatis, & ſanctis ſemper eſt implorandum, vt ad finem bonum peruenire poſſint, vel in bono opere perdurare.* In quibus verbis videtur Concilium diſtinguere auxilium, quod datur ad finiendam vitam in gratia, ab eo, quod confertur ad perſeuerandum longo tẽpore. Præterea probatur. Donum perſeuerantiæ eſt proprium prædeſtinatorum, vt patet ex illo: *Qui perſeuerauerit vſque in finẽ, hic ſaluus erit*: ſecundum autem auxilium ſpeciale ſupra poſitũ datur multoties etiam reprobis: ergo diſtinguuntur illa duo auxilia.

Si dicatur, diſtingui tantum in ratione doni, vel quòd idem donum continuatum vſque in finem vitę ſortiatur rationẽ doni perſeuerantię; Contra: nam ipſa continuatio gratiæ vſque ad finẽ vitæ, etiam ſi per vnam horam dumtaxat duret, habet ſpecialem difficultatem propter quamplurima impedimenta, tam intrinſeca, quam extrinſeca, quæ tunc occurrunt: ergo indiget homo ſpecialiſſimo auxilio doni perſeuerantiæ. Confirmatur: nam propter huiuſmodi difficultates, ſpeciali quadam ratione orabat Dauid, vt terminus vitæ eſſet bonus: dicitur enim in Pſalm. 120. *Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum*, & Pſal. 67. *Et Domini, Domini exitus mortis.*

Denique probatur. Secundum illud auxilium in ſua ratione formali habet, quod ſit motio actualis, qua liberum arbitrium actualiter moueatur à Deo ad bene operandum: donum autem perſeuerantiæ non includit eſſentialiter huiuſmodi motionẽ, ſed dumtaxat continuationẽ gratiæ habitualis vſque ad finem vitæ, vt patet in paruulis decedentibus cum ſolo baptiſmate, quibus datur perſeuerare vſque in finem abſque aliqua actuali motione liberi arbitrij: ergo.

IIII. Ex his ſequitur, donum perſeuerantiæ non habere in omnibus æqualem effectũ. Etenim in aliquibus iuſtis effectus doni perſeuerantiæ eſt mortis acceleratio iuxta illud Sap. 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius.* Et iterum: *Placita enim erat Deo anima illius, propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum.* In alijs autem donum perſeuerantiæ habet pro effectu prolongationem vitæ, vt agant pœnitentiam: & includit plura auxilia actualia, quibus mouentur ad bonũ, & ablationem tentationum, quibus ſuccumberent. In alijs autem cauſat ſpeciale robur, vt maximas ſuperent tentationes, & alios ſimiles effectus.

Perſeuerãtiæ donum non eŭdẽ effectus habet in omnibus.

AD primum argumentum reſpondetur, quod gratia, & virtutes tribuunt homini poſſe perſeuerare vſque in finem, ſi velit; nõ tamen quod actualiter velit, & perſeueret: & idem dicendum proportionabiliter de illo ſecundo auxilio, quod tribuit homini actualiter bene operari; non tamen continuitatem in bono vſq. in finẽ.

Ad confirmationem reſpondetur ex dictis, quod terminus vitæ habet ſpecialem difficultatem propter rationes ſupra factas. Vnde, vt ſit bonus, indiget homo ſpeciali auxilio doni perſeuerantiæ.

V. Ad ſecundum reſpondetur, etiam paruulis decedentibus in gratia dari donum perſeuerantię, vt videtur colligi ex Conc. Trident. ſeſſ. 6. de iuſtificatione, cap. 22. vbi dicitur: *Si quis dixerit, iuſtificatum vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum eo non poſſe; anathema ſit.* Vbi omnibus iuſtificatis neceſſarium eſſe donum perſeuerantiæ definitur: ergo etiam paruulis iuſtificatis erit neceſſarium, vt perſeuerent vſque ad finẽ. Et ad verba S.Thomę inducta reſpõdetur quod, dum inquit, donum perſeuerantiæ conſtitui ad protegendum hominem contra tentationum impulſus, non loquitur de effectu adæquato doni perſeuerantiæ, ſed de inadæquato, & qui magis communiter reperitur in natura humana; in paruulis autem habet alios effectus, vt dictum eſt.

Perſeuerãtiæ donum datur paruulis prædeſtinatis.

Ad tertium argumentum patebit diſputatione ſequenti, vbi difficultas, quam tangit, diſſoluetur.

Digitized by Google

Diſputatio C I V.

Vtrum donum perſeuerantiæ diſtinguatur realiter à dono confirmationis in Gratia.

I. PRIMA ſententia affirmat hæc dona non diſtingui: Alij dicunt, quod, licet diſtinguantur accidentaliter per maiorem, vel minorẽ intenſionem eiuſdem auxilij, non tamen diſtinguuntur realiter; ſed idem donum perſeuerantiæ, ſecundũ quod magis perficit hominem in vita ſpirituali, dicitur donum confirmationis in gratia. Huic ſententiæ fauere videntur quidam recentiores Theologi, qui aſſerunt, confirmationem in gratia aliquid addere vltra commune perſeuerantiæ donum. Dum hoc explicant, inquiunt, donum perſeuerantiæ ex ſe conferri per ordinaria auxilia, & dona gratiæ, hoc ſolum præſtante, & prouidente Deo, vt illa dentur congruis temporibus, & in eo numero, ſeu multitudine auxiliorum, quæ ad talem effectum ſufficiant: confirmationem vero in gratia addere propria, & peculiaria dona, & auxilia, per quæ Deus præuenit hominem in ſingulis actibus, & præſertim in occaſionibus peccandi, voluntatemq. eius moraliter efficaciſſime mouet non ſolum ſecundum præſcientiam, ſed etiam ſecundum virtutem auxiliorum: quæ, licet non determinent voluntatem, ita vt etiam phyſice non poſſit reſiſtere, moraliter tamen efficaciſſime illã inducũt. Quæ efficacia ſimul cum alia congruitate ex præſcientia, confirmationem præbet.

Probatur primo hæc ſententia argumento vltimo, facto diſputatione præcedenti, cum ſua confirmatione.

Secundo arguitur. Donum perſeuerantiæ facit hominem impeccabilem. Sed hoc ipſum efficit donum confirmationis in gratia, vt quæſtione 24. de veritate, articulo 8. & 9. docet Sanctus Thomas: ergo hæc dona habent eumdem effectum: ergo non diſtinguuntur.

Confirmatur: quia ſicut donum confirmationis in gratia non poteſt interrumpi per peccatum mortale, licet ſecum admittat peccatum veniale, ita etiam donum perſeuerantiæ ſecum compatitur peccatum veniale, ſed numquam interrumpitur per peccatum mortale, vt Auguſtinus ait lib. de dono perſeuerantiæ, cap. 6. Et ratio eius eſt: nam homo eo ipſo, quod peccat mortaliter, deſiſtit à bono incepto, & non perſeuerat: ergo implicat, quod donum perſeuerantiæ interrumpatur per peccatum mortale, aut illud ſecum admittat: ergo donum perſeuerantiæ, & confirmationis in gratia non diſtinguuntur.

Tertio. Quia nulla poteſt aſſignari differentia eſſentialis, per quam hæc dona diſtinguantur realiter: ergo non diſtinguuntur inter ſe.

Secunda ſententia eſt aliorum, qui admittunt diſtinctionem realem inter donũ perſeuerantiæ, & confirmationis in gratia: dicunt tamen, differentiam conſiſtere in hoc, quod in confirmatis in gratia non maneat libertas in adimpletione præceptorum, ſed neceſſario illa adimplent; quæ tamen libertas manet in habentibus donum perſeuerantiæ: ita ſentiunt aliqui recentiores. Ex quo inferunt, quod confirmati in ea gratia, in qua cõfirmati ſunt, neceſſario perſeuerant, & eatenus non libere, ſed neceſſario ſaluantur. Et addunt, quod non oportebit defendere, ab huiuſmodi prędeſtinatis, ſeu confirmatis in gratia obtineri ſalutem libere. Ratio potiſſima huius ſententiæ eſt: nam confirmati in gratia præueniuntur diuino auxilio, per quod prædeterminantur ad bonum: ergo neceſſario operantur illud: ergo non libere ſaluantur. Patet conſequentia: nam impoſſibile eſt, quod aliquid fiat neceſſario, & libere. Sed hæc ſententia omnino reijcienda eſt, vt dicetur infra.

Tertia ſententia eſt S. Thomæ, & communis diſcipulorum eius; pro cuius explicatione ſit

PRima concluſio. Non eſt idem donum perſeuerantiæ, & confirmationis in gratia. Concluſio eſt S. Tho. 1. p. q. 100. ar. 2. ad 1. vbi docet, *quod ſi Adam non peccaſſet, non generaret ex ſe filios gehennæ; ita ſcilicet, quod ab ipſo peccatum contraherent, quod eſt cauſa gehennæ; poſſent tamen fieri filij gehennæ per liberum arbitrium, peccando, vel ſi filij gehennæ non fierent per peccatum,* II. Perſeuerãtiæ donũ, qualiter à confirmatione in gratia diſtinguatur

catum,

tatum, hoc non eſſet per hoc, quod eſſent in iuſtitia confirmati, ſed propter diuinam prouidentiam, per quam à peccato conſeruarentur immunes. Sentit ergo, non eſſe idem donum confirmationis, & donum perſeuerantiæ.

Præterea: nam alias omnibus prædeſtinatis concederetur donum confirmationis in gratia, atque adeo non eſſet ſingulare priuilegium quorumdam Sanctorum. Sequela probatur: nam omnibus prædeſtinatis conceditur donum perſeuerantiæ: ergo ſi non diſtinguuntur donum perſeuerantiæ, & confirmationis in gratia, omnibus prædeſtinatis erit communis ipſa confirmatio in gratia.

Vt autẽ explicemus, in quo diſtinguantur iſta duo dona, notandum eſt ex S.Th. q.24. de verit. ar.9. in corp. quod aliquis poteſt confirmari in bono, & effici impeccabilis dupliciter. Primo totaliter ab intrinſeco, & ſimpliciter; ita videlicet, vt in ſeipſo intrinſecũ habeat ſuæ cõfirmationis principium, vt peccare non poſsit, & ſic ſunt impeccabiles omnes beati. Secundo poteſt effici impeccabilis ſecundum quid; & non ab intrinſeco totaliter, ſed partim ab intrinſeco, partim ab extrinſeco; quod contingit, quando alicui datur aliquod munus gratiæ, quo inclinatur in bonum; ita vt ab illo non poſsit de facili deflecti; non tamen per hoc ita retrahitur à malo, vt omnino peccare non poſsit, niſi diuina prouidentia protegatur, & cuſtodiatur.

Homo purus dũ eſt in via, ſem per eſt peccabilis ſimpliciter.

S. Thom. 4. cont. c. 70. ratione 2.

Secundo notandum cum eodẽ S.Tho. quod eodem modo, quo aliqua potentia eſt impeccabilis, eſſe debet immutabilis à bono in malum. Etenim peccatum tunc contingit, quando potentia rationalis à bono in malum mutatur. Immutabilitas autem ſimpliciter, & proueniens totaliter ab intrinſeco, non poteſt reperiri, niſi in beatis: cuius ratio illa eſt, quam aſsignat S.Tho. eod. cap. nã ex eo voluntas immutabilis redditur, quia totaliter eius capacitas impletur, ſicut cælum eſt immutabile ſubſtantialiter, & incorruptibile, quia tota capacitas materiæ cæli expletur per formam illius: ſed tota capacitas animæ rationalis non impletur, niſi in patria, vbi poſsidebit ſummum bonum, & habebit illud præſens: ergo voluntas hominis ſolum eſt in patria totaliter ab intrinſeco immutabilis à bono in malum: ſit ergo

Impeccabilitas vnde proueniat.

Secunda concluſio. Tam confirmati in gratia, dum ſunt in via, quã habentes donum perſeuerantiæ, ſunt ſimpliciter peccabiles. Hic non loquimur de Chriſto Domino, qui ſimpliciter, & ab intrinſeco erat impeccabilis, ratione ſuppoſiti. Hæc concluſio eſt Ferrar. 4. cont. Gent. c. 70. Med. 3. p. q. 27. ar. 4. conc. 3. vbi docet de omnibus confirmatis, quod, dum erãt in via, erant ſimpliciter peccabiles; quamuis ſecundum quid, eſſent impeccabiles. Probatur: nam hæc videtur expreſſa ſententia S.Tho. q. 24. cit. de verit. vbi ait, quod ſolũ beati ſunt ſimpliciter confirmati in bono, & 4. cont. Gent. c. 70. rat. 2. inquit, quod *immutabilitas voluntatis non poteſt homini competere, niſi ſecundum quod attingit vltimum finem*, quod ibi probat efficaciſsimis rationibus. Et 1. p. q. 100. ar. 2. in corp. loquens de confirmatione in bono ſimpliciter ait, quod *ex hoc creatura rationalis in iuſtitia confirmatur, quod efficitur beata per apertam* Dei *viſionem, cui viſo nõ poteſt non inhærere, cum ſit ipſa eſſentia bonitatis, à qua non poteſt auerti.*

Præterea probatur ratione deſumpta ex fundamẽtis poſitis. Vt creatura rationalis ſit ſimpliciter impeccabilis, oportet, quod ſit immutabilis ſimpliciter à bono in malum: ſed non eſt immutabilis ſimpliciter, niſi per viſionem beatificam: ergo. Minor probatur, quia ſolum per viſionem beatificam expletur tota capacitas creaturæ rationalis: ergo per ſolam viſionẽ beatificam fit ſimpliciter immutabilis à bono in malum. Ex quo ſequitur, quod tam confirmati in gratia, quam habentes donum perſeuerantiæ ſolum ſint impeccabiles ſecundum quid, & ex ſuppoſitione, quamdiu ſunt in via.

Tertia concluſio. Impeccabilitas ſecundum quid, quæ reperitur in confirmatis in gratia, prouenit partim ab intrinſeco ex perfectione gratiæ habitualis, & virtutum; partim ab extrinſeco, videlicet ex cuſtodia, protectione, & directione Dei: ſicut Adã in ſtatu innocentiæ erat immortalis, partim ab intrinſeco ob vigorem naturæ; partim ab extrinſeco, videlicet propter lignum vitæ, quo veſcebatur; & propter diuinã cuſtodiam, & prouidentiam, ad quã pertinebat remouere omne nociuum corporale. Hæc concl. quo ad ad primã partẽ, III.

Confirmati in gratia ſunt impeccabiles ſecundum quid.

Digitized by Google

Durand. in 3. diſt. 3. q. 4.

eſt contra Durandum, aſſerentem, quod impeccabilitas, quæ reperitur in confirmatis in gratia, ſolum prouenit ab extrinſeco, ſcilicet ex directione Spiritus ſancti, ſubmouentis omnes occaſiones peccati. Quo ad ſecundam vero partem eſt contra alios Doctores, aſſerentes, confirmatos in gratia eſſe impeccabiles totaliter ab intrinſeco ob plenitudinem gratiæ, & virtutum. Sed noſtra concluſio, quo ad vtramque partem eſt S.Tho. & Ferrar. vbi ſupra. Et quidem, quod illa impeccabilitas partim proueniat ab intrinſeco, probatur ex S.Tho.3.p.q.27.ar.5.ad 2. vbi loquens de gratia, per quam in bono confirmata eſt Beatiſſima Virgo, habuiſſe, docet quamdam perfectionem intrinſecam: ait enim, *quod in conceptione filij Dei, conſummata eſt eius gratia, confirmans eam in bono*. Quibus verbis oſtendit, gratiam confirmãtem Beatam Virginem in bono, in ſeipſa perfectam fuiſſe.

Præterea probatur. Anima confirmatur in bono, quatenus ita perfecte inclinatur in illud, vt de facili ab eo auerti non poſſit: eo quod per gratiæ perfectionem tolluntur defectus inclinantes ad peccandum, vt quæſtione 24. citata, de veritate, docet S. Thomas: ſed iſta inclinatio pertinet ad perfectionem intrinſecam ipſius gratiæ, & virtutum: ergo impeccabilitas, quæ reperitur in confirmatis in gratia prouenit aliquo modo ex intrinſeca ipſius gratiæ perfectione.

IIII. Gratia confirmans in bono in quo conſiſtat.

Si quis inquirat, in quo conſiſtat hæc maior perfectio gratiæ in bono confirmãtis, reſpondetur, non conſiſtere in maiori intenſione eiuſdẽ gratiæ habitualis. Etenim gratia non confirmans in bono, aliquando eſt magis intenſa, quam gratia in bono confirmans, quod ex eo patet: nam multi ſunt in via non confirmati in gratia, qui habent gratiam, & charitatem magis intenſam, quam aliqui exiſtentes in patria. Dicendum eſt ergo, quod hæc perfectio attenditur ſecundum quamdam participationem gratiæ, & charitatis patriæ, quæ ſecundum modum eſt alterius rationis à gratia, vel charitate non confirmante, vt ait S.Tho.2.2.q.24.ar.7. ad 3.

Secunda vero pars concluſionis probatur: nam facere hominem impeccabilem totaliter ab intrinſeco eſt proprium charitatis patriæ, vt dictum eſt: ergo donũ confirmationis in gratia non facit hominem impeccabilem totaliter ab intrinſeco, ſed partim ab intrinſeco, partim ab extrinſeco. Probatur præterea: nam gratia exiſtens in viatoribus confirmatis, non tollit ab eis omnem originem peccati, quia non tollit omnem ignorantiam, & inconſiderationem, ex qua peccatum poteſt prouenire; nec etiam efficit, quod intellectus, & voluntas ſemper ſint in actu ſecundo, reſpectu contemplationis, & dilectionis Dei, & ſimiliter non tollit fomitem peccati, vel omnem inordinationem appetitus ſenſitiui, ex qua etiam poteſt prouenire peccatum: ergo exigit protectionem ſpecialem Dei, vt faciat hominem impeccabilem.

Quarta concluſio. Nullatenus eſt admittendum, confirmatos in gratia non ſaluari libere, ſed neceſſario. Probatur: quoniam, ſi neceſſario ſaluarẽtur, & non libere; ſequeretur, quod neceſſario, & non libere adimplerent præcepta, & conſequenter nihil mererentur in eorũ impletione: quod nullatenus eſt concedendum: alias enim Beata Virgo, quæ in omnium ſententia fuit cõfirmata in gratia, & Chriſtus Dominus, qui per naturam ſuppoſiti diuini erat impeccabilis; non meruiſſet per actus virtutum, vt per paſſionem, & mortem; conſequens autem non poteſt admitti: ergo. — Confirmati in gratia ſaluantur libere.

Præterea: nam confirmati in gratia ſolum neceſſitantur ad bonum neceſsitate conditionata, & ex ſuppoſitione, non autem abſoluta: neceſsitas autem conditionata, & ex ſuppoſitione, cum ſit neceſsitas ſecundum quid, non deſtruit libertatem; vt diſp.25. oſtenſum eſt: ergo.

Ex his ſequitur, differentiam inter donum perſeuerantiæ, & confirmationis in gratia in hoc conſiſtere, quod donum perſeuerantiæ nullam perfectionem intrinſecam conſtituit in ipſa gratia habituali; quam tamen perfectionem intrinſecam illi tribuit confirmatio in gratia, vt dictum eſt.

V.

PEr hæc reſpondetur ad primum argumentum ex factis à principio, quod erat tertium controuerſiæ præcedentis. Dicimus, enim donum quidem confirmationis in gratia non eſſe ſimpliciter neceſſarium ad vitam ęternam conſequendam: ex hoc tamen non ſequitur, quod donum perſe-

Digitized by Google

perſeuerantiæ non ſit ſimpliciter neceſſarium. Et ad impugnationem reſpondetur, quod donum perſeuerantiæ, & donũ confirmationis in gratia quamuis in aliquibus conueniant, non tamen in omnibus, vt conſtat ex dictis: vnde non ſunt ſimpliciter idem auxilium.

Confirmatio in gratia includit donum perſeuerantiæ, & non è contra.

Ad confirmationem reſpõdetur, quod donum confirmationis in gratia includit donum perſeuerentiæ, & non è contra. Etenim omnis confirmatus in gratia perſeuerat vſque in finem: ſed non omnis, qui perſeuerat vſque in finem, eſt confirmatus in gratia. Vnde ex eo, quod confirmatio in gratia non ſit ſimpliciter neceſſaria ad vitam æternam conſequendam; non ſequitur, donum perſeuerantiæ non eſſe ad id neceſſarium. Secundo reſpondetur ad eamdem confirmationem, quod in illa diuiſione actualis auxilij ſupernaturalis ſupra aſsignata, qua in tria illa membra diuiditur, ſolum comprehenduntur auxilia, quæ nullam ponunt perfectionem intrinſecam in ipſa gratia habituali per modum permanentis, ſed ſolum auxilia, quibus per modum tranſeuntis Deus mouet actualiter ad bene operandũ opera ſupernaturalia. Vnde nõ oportet, quod cõfirmatio in gratia pertineat ad aliquod ex illis tribus auxilijs, quia, vt dictum eſt, ponit aliquam perfectionem intrinſecam in habituali gratia.

Ad ſecundum, cum ſua confirmatione, & ad tertiũ patet ex dictis: dicimus enim, quod, quamuis donum perſeuerantiæ, & confirmationis in hoc conueniant, quod neutrum per peccatum mortale interrumpitur; diſtinguuntur tamen ex alia radice, vt dictum eſt.

Ad quartum argumentũ pro ſecũda ſententia reſpondetur, quod illa determinatio nõ tollit libertatem, ſed perficit, quia non eſt determinatio ad vnum ex neceſsitate, ſed ſecundum modum libertatis, quia videlicet ita determinat ad bonum, vt ſimul relinquat in voluntate facultatem, qua poſsit operari oppoſitum, ſi velit, aut non operari, vt diſputatione 18. & 22. oſtenſum eſt: de quo etiam agendum erit inferius inter diſputandum de ratione concordiæ libertatis noſtri arbitrij cum efficacia auxiliorum gratiæ diuinæ.

Diſputatio CV.

Vtrum donum perſeuerantiæ, in ratione doni perſeuerantiæ, atque efficacia illius dependeat ex libera cooperatione noſtri arbitrij cum illo.

HAEc difficultas eadem fere eſt cum illa, quam ſuperius pertractauimus: vtrum ſcilicet efficacia auxilij præuenientis gratiæ dependeat ex libero influxu noſtri arbitrij cum eodem auxilio. I.

Prima ſententia, quam nonnulli ex recentioribus ſequuntur, aſſerit, ad donum perſeuerantiæ duo eſſe neceſſaria, vnum ex parte Dei; videlicet, vt ea auxilia conferre ſtatuerit, cum quibus præuidebat, adultum pro ſua libertate perſeueraturũ, cum potuerit pro eadem libertate non perſeuerare: alterum ex parte liberi arbitrij adulti, tamquam conditionem, ſine qua voluntas conferendi talia auxilia nõ habuiſſet rationem voluntatis, conferendi donum perſeuerantiæ, nempe quod adultus pro ſua libertate ita ſit cum eis cooperaturus, vt perſeueret: quod in facultate ipſius eſt conſtitutũm. Vnde in hac ſententia, efficacia doni perſeuerantiæ dependet ex libera cooperatione noſtri arbitrij, tamquam ex conditione, ſine qua non haberet rationem doni perſeuerantiæ comparatione huius hominis.

Probatur hæc ſententia. Primo ex Auguſtino, lib. de dono perſeuerantiæ, c. 6. vbi ait; *Perſeuerantia vſque in finem, quam non habet quiſquam, niſi qui perſeuerauerit vſque in finem, multi eam poſſunt habere, nulli amittere. Neque enim metuendum eſt, ne forte, cum perſeuerauerit vſque in finem, aliqua in eo mala voluntas oriatur, ne perſeueret vſque in finem.* Quibus verbis docere videtur, perſeuerantiam pendere ex libero hominis arbitrio.

Secundum argumentum eſt ex eodem Aug. lib. de corrept. & gratia, c. 6. vbi ait: *Si dixerimus, iſtam perſeuerantiam tam laudabilem, & tam felicem ſic eſſe hominis, vt ei non ſit ex Deo, euacuamus, quod ait Dominus*

minus Petro: Oraui pro te, ne deficiat fides tua. Vbi ſignificatur, ab homine etiam pendere perſeuerantiam, quamuis non ab illo ſolo, ſed ſimul etiam, & principaliter ab auxilio gratiæ. Deniq. lib. de Eccleſ. dogmatibus c. 21. dicitur: *Vt non labamur in adepto ſalutis munere, ſolicitudinis eſt noſtræ, & diuini pariter adiutorij*. Idem colligitur ex S. Proſpero lib. 2. de vocat. gen. cap. 26. vbi ait: *Siue igitur initia, ſiue profectus fidelium; ſiue vſque in finem perſeuerantium cogitemus genus, nulla ſpecies cuiuſque virtutis occurrit, quæ vel ſine dono diuinæ gratiæ, vel ſine cõſenſu noſtræ voluntatis habeatur*. Quibus verbis fatetur, quod perſeuerantia vſque in finem dependeat, ex conſenſu noſtræ voluntatis.

Tertio arguitur. Cum auxilio ex parte Dei, cum quo vnus vſque in finem vitæ non perſeuerat, poteſt, ſi velit, perſeuerare; ſimiliter etiam cum auxilio, cum quo perſeuerat, poteſt, ſi velit, non perſeuerare: ergo perſeuerare, aut non perſeuerare conſtitutum eſt in poteſtate noſtri arbitrij: ergo donũ perſeuerãtię dependet ab illo.

Confirmatur. Donum perſeuerantiæ non eſt efficax ſecundum ſuam naturam, & vt venit ab ipſo Deo, antecedẽter ad liberam cooperationem noſtri liberi arbitrij: ergo eſt efficax dependenter à libero influxu eiuſdem arbitrij. Antecedens probatur: nam ſi eſſet efficax antecedenter ad conſenſum noſtri arbitrij; ſequeretur primo, quod homo perſeueraret abſq; proprię voluntatis vſu, & ita perſeueraret neceſſario, & non libere. Item ſequeretur ſecundo, quod donum perſeuerantiæ cauſaret in nobis ipſum velle perſeuerare, ante conſenſum noſtri liberi arbitrij. Sequela probatur: nam, ſi eſt efficax antecedenter: ergo aliquid efficit, ſed non aliud, niſi ipſum velle perſeuerare: ergo producit ipſum velle antecedenter ad influxum, & conſenſum noſtri arbitrij: & ita mere paſſiue ſe haberet, recipiendo ipſum velle perſeuerare a ſolo Deo productum.

Quarto arguitur. Homo adultus non aliter perſeuerat in gratia, niſi obſeruando vſque in finem vitæ omnia mandata, obligantia ſub mortali: etenim perſeuerãtia non interrumpitur niſi per peccatum mortale: ſed obſeruantia mandatorum, cum fiat per actus noſtros liberos, pendet ex influxu noſtri liberi arbitrij: ergo & perſeuerantia dependet ex influxu eiuſdem arbitrij, ſimul & ex auxilio diuinæ gratiæ.

Quinto probatur: nam, vt conſtat ex Concil. Triden. decreto de iuſtificatione can. 22. homo ipſe eſt, qui perſeuerat: ergo perſeuerantia dependet ab homine.

Sexto eſt argumentum, quod in calce diſputationis 91. tetigimus: nam efficacia doni perſeuerantiæ, quamuis nõ pendeat ex libera cooperatione liberi arbitrij cum illo; præſupponit tamen in eodem arbitrio quamdam diſpoſitionem, ſeu non reſiſtentiam negatiuã, qua ſinat ſe à Deo moueri: ſi enim liberum arbitrium reſiſtat, nec ſinat, ſe à Deo moueri, quod in eius facultate poſitum eſt, motio Dei nõ erit efficax, neque inducet infallibiliter effectum, qui ab eiuſdem arbitrij libera cooperatione dependet: ergo efficacia doni perſeuerantiæ pendet ex prædicta diſpoſitione negatiua; ac per conſequens donum perſeuerantiæ non erit efficax, ſecundum ſe.

Confirmatur hoc auctoritate S. Thom. 3. contra gentes cap. 159. vbi ait, *Eſſe in poteſtate liberi arbitrij impedire diuinæ gratiæ receptionem, vel non impedire*. Et ex hoc infert, imputari homini ad culpam omiſſionem actus ſupernaturalis, qui eſt in præcepto, etiam ſi non poſſit abſque auxilio gratiæ præceptum illud implere: ergo admittit S. Thomas diſpoſitionem negatiuam, ſeu non reſiſtentiam liberi arbitrij, à qua dependeat collatio auxilij efficacis, ſeu efficacia eiuſdem auxilij. Eãdem diſpoſitionem negatiuam videtur ſtatuere S. Thomas, quæſt. 3. de malo, art. 2. in corpore. vbi ad recipiendum influxum, & motionem Dei, requirit in homine aliquam diſpoſitionem, iuxta quam producatur in eo bonus, vel malus actus. Sed non poteſt prærequiri ante influxum Dei vlla diſpoſitio poſitiua, cum nihil poſitiuum ſine Deo fieri poſſit: ergo prærequiritur diſpoſitio negatiua, ſeu non reſiſtentia, qua det locum Deo, vt ipſe faciat, & ducat liberum arb. quo voluerit.

Septimo probatur omnibus argumẽtis, quibus ſupra contendebamus probare, auxilium efficax præuenientis gratiæ pendere ex libero influxu noſtri arbitrij; eadem quippe eodem modo procedunt de dono perſeuerantiæ.

Con-

Digitized by Google

II. Contrariam ſententiam tenet S. Aug. & S. Thom. & alij doctores ſupra allegati, qui docent, efficaciam auxilij efficacis non pendere, etiam tamquam à conditione, ſine qua non, ex libera noſtri arb. cooperatione: & quoniam hæc ſententia veriſsima eſt, & doctrinæ Catholicæ valde conſona; pro eius explicatione

Perſeuerātiæ donum dupliciter ſumitur. Notandum eſt primo, donum perſeuerantiæ poſſe accipi dupliciter. Primo pro ipſo dono formaliter, ſiue pro auxilio præuenientis gratiæ, per quod Deus actiue proprie efficit, vt homo velit perſeuerare, & perſeueret vſque in finem. Secundo pro effectu ipſius doni perſeuerantiæ, qui in adultis comprehendit actus liberos, videlicet ipſum velle perſeuerare, & alios actus bonos morales, per quos adimplet diuina mandata. Præſens ergo controuerſia non procedit de dono perſeuerantiæ, vt accipitur pro eius effectu: omnes enim catholici fatētur, effectus liberos doni perſeuerantiæ procedere effectiue à libero arbitrio, moto auxilio gratiæ, ſicut pendent omnes actiones liberæ ſupernaturales, ſed ſolum procedit difficultas de ipſo dono formaliter, quatenus eſt perſeuerantia efficax, veluti in actu primo,

Perſeuerātiæ donum dicitur, & eſt efficax dupliciter Secundo notandum, donum perſeuerantiæ, ſicut & quodcumque aliud auxiliū ſupernaturale, poſſe dici efficax dupliciter, vno modo, veluti in actu primo, alio modo in actu ſecundo. In actu primo dicitur efficax; quatenus prius natura, quā voluntas operetur, tribuit illi vires efficaciſſimas, vt velit. Cæterum in actu ſecundo dicitur efficax, quatenus efficit actualiter, & in ipſo exercitio liberum conſenſum voluntatis vna cum influxu eiuſdem voluntatis. Sit ergo

III. Perſeuerātiæ efficacia non pendet ex libera cooperatione arbitrii. Prima concluſio. Donum perſeuerantiæ, in ratione doni perſeuerantiæ, & efficacia illius, nullo modo dependet effectiue ex libera cooperatione noſtri arbitrij; ſed à ſolo Deo, atque ab efficaci, & abſoluto decreto voluntatis eius, qui pro ſua miſericordia tribuit illud donum, cui vult. Hæc concluſio eſt S. Auguſtini, & S. Thomæ, vt patebit infra, quam defendunt vnanimi conſenſu omnes eius diſcipuli.

Et probatur: Primo ex Conc. Trident. ſeſſ. 6. de iuſtificatione cap. 13. vbi ſic dicitur: *Similiter de perſeuerantiæ munere, de quo ſcriptum eſt Matth. 10. & 24. Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit: quod quidem aliunde haberi non poteſt, niſi ab eo, qui poteſt eū, qui ſtat, ſtatuere, vt perſeueranter ſtet; & eum, qui cadit, reſtituere, nemo ſibi certe aliquid abſoluta certitudine polliceatur.* Ecce Concil. docet, perſeuerantiæ munus non aliunde haberi poſſe, niſi à Deo: ergo non dependet ex noſtro libero arbitrio; alias poſſet aliunde haberi, quam à Deo ſolo. Reſpondent ad hæc, quod ſolum à Deo habetur donum perſeuerantiæ, quia ſolus ille producit in nobis effectiue, ſine nobis libere conſentientibus, auxilium ſupernaturale, cum quo ipſe præſcit, hominem pro ſua libertate eſſe perſeueraturum: ſed quia homo cum illo auxilio poteſt perſeuerare, & non perſeuerare; quotieſcumque Deus præcognoſcit præſcientia illa media, hominem perſeueraturum eſſe; tale auxilium ſortitur rationem doni perſeuerantiæ. Si vero Deus præcognoſcit per eamdem ſcientiam, hominem pro innata ſibi libertate non eſſe perſeueraturum cum illo auxilio, tale auxilium non habebit rationem doni perſeuerātię, ſed retinebit communem rationem auxilij ſupernaturalis ſufficientis ad perſeuerandum. Vnde, in ratione doni perſeuerantiæ dependet, tamquam à conditione ſine qua non, ex futuro conſenſu arbitrij præcognito à Deo. Sed cōtra hanc reſponſionem eſt argumentum: nam Concilium loquitur abſolute, & formaliter de dono perſeuerantiæ: ergo quamuis actus producti à libero arbitrio moto à Deo per donum perſeuerantiæ, pendeant ex ipſo arbitrio; tamen efficacia auxilij in ratione doni perſeuerantiæ nullo modo dependet actiue, vel tamquam à conditione, ſine qua non, ex libera cooperatione noſtri arbitrij. Solutio. Cōfutatio

Præterea: nam Maſſilienſes, contra quos ſcripſit D. Aug. librū de prædeſtin. Sanct. & de dono perſeuerantię, hoc modo explicabant donum perſeuerantiæ: dicebant enim, quod Deus tribuebat homini auxilium ſupernaturale præuenientis gratiæ, ſine quo per liberum arbitrium perſeuerare non poterat; ſed tamen cum illo auxilio perſeuerabat homo actualiter, ſi volebat: ſi autem nolebat, non perſeuerabat. Affirmabant autem donum illud

amitti

Digitized by Google

amitti poſſe per hominis voluntatem: neque admittebant donum aliquod præoperantis gratiæ, per quod Deus actiue proprie efficeret hominem ex nolente volentem, & perſeuerantem vſque in finem, ſicut S. Auguſt. docuit; in cuius doctrina ſcandalizabantur. Conſtat hoc ex verbis S.Hilarij epiſtola ad Auguſtinum, vbi loquens de Semipelagianis, ſic ait: *Deinde moleſte ferunt, ita diuidi gratiam, quæ vel tunc primo homini data eſt, vel nunc hominibus detur, vt ille acceperit perſeuerantiam; non qua fieret, vt perſeueraret, ſed ſine qua per liberum arbitrium perſeuerare non poſſet: nunc vero ſanctis in regnum per gratiam prædeſtinatis non tale adiutorium perſeuerantiæ detur; ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur, non ſolum, vt ſine iſto dono perſeuerantes eſſe non poſſint, verum etiam, vt per hoc donum non niſi perſeuerantes ſint. His verbis ſanctitatis tuæ ita mouentur, vt dicant, quamdam deſperationem hominibus exhiberi*. Et paulo inferius ſubdit: *Quidquidlibet donatum ſit prædeſtinatis, id poſſe & amittere, & retinere propria voluntate contendunt. Quod tunc falſum eſſet, ſi verum putarent, eam quoſdam perſeuerantiam percepiſſe, vt niſi perſeuerantes eſſe non poſſint.* Vnde S.Aug. lib. de dono perſeuerantiæ, cap.1.2. 6.7.8. & 9. oſtendit, donum perſeuerantiæ amitti non poſſe contumaci hominis voluntate, ſed infallibiliter perſeuerare per illud donum.

IV. Probatur ſecundo auctoritate expreſſa eiuſdem D.Auguſt. lib. de correptione, & gratia cap.8. vbi explicãs illud Lucæ 22. *Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua*, &c. ait: *An audebis dicere etiam rogante Chriſto, ne deficeret fides Petri, defecturam fuiſſe, ſi Petrus eam deficere voluiſſet, id eſt ſi eam vſque in finem perſeuerare noluiſſet? Quaſi aliud Petus vllo modo vellet, quam pro illo Chriſtus rogaſſet, vt vellet? Nã quis ignorat, tunc fuiſſe perituram fidem Petri; ſi ea, quæ fidelis erat voluntas, ipſa deficeret: & permanſuram, ſi voluntas eadem maneret? ſed quia præparatur volũtas à Domino, ideo pro illo non poſſet eſſe inanis oratio. Quando ergo orauit, ne fides eius deficeret, quid aliud rogauit, niſi vt haberet in fide liberrimam, fortiſſimam, inuictiſſimã, & perſeuerantiſſimam voluntatem?* Et cap. 12. ait: *Primo itaq. homini, qui in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat poſſe non*

Petri conſtantia in fide vnde proceſſerit.

peccare, poſſe non mori, poſſe ipſum bonum non deſerere, datum eſt adiutorium perſeuerantiæ, non quo fieret: vt perſeueraret, ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeuerare non poſſet. Nunc vero ſanctis in regnum Dei *per gratiam* Dei *prædeſtinatis non tantum tale adiutorium perſeuerantiæ datur, ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur, non ſolum vt ſine isto dono perſeuerantes eſſe non poſſint, verum etiam vt per hoc donum non niſi perſeuerantes ſint. Non ſolum enim dixit: Sine me nihil poteſtis facere: verum etiam dixit: Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat. Quibus verbis eis non ſolum iuſtitiam, verum etiam in illa perſeuerantiam ſe dediſſe monſtrauit. Chriſto enim ſic eos ponente, vt eant, & fructum afferant, & fructus eorum maneat, quis audeat dicere, forſitan nõ manebũt?* Et paulo inferius explicãs illud ad Rom. 14. *Potens eſt enim Deus ſtatuere eum; inquit: Ipſe itaq. dat perſeuerantiam, qui ſtatuere potens eſt eos, qui ſtãt, vt perſeuerantiſſime ſtent, vel reſtituere, qui ceciderint:* Dominus *enim erigit eliſos*. Ioan. 15.

Ecce non obſcure docet, perſeuerãtiæ donum eſſe à ſolo Deo, qui potens eſt prædeſtinatos ſtatuere. Licet enim piæ operationes, ſeu meritoriæ, quæ ſunt effectus doni perſeuerantiæ, in adultis non fiant abſque libera cooperatione arbitrij creati cum gratia, ac per conſequens dependeant efficienter à libero arbitrio, moto à Deo; tamen ipſum donum perſeuerantiæ, quo Deus facit electos ſuos perſeuerare vſque in finem, atque efficacia eiuſdem doni nullo modo dependet ex libera cooperatione eiuſdem arbitrij, ſicut de efficacia aliorũ auxiliorum gratiæ dictum eſt. Vnde idem Auguſt. in calce eiuſdem cap. 12. ſubdit: *Ac per hoc, nec de ipſa perſeuerantia boni Deus voluit, ſanctos ſuos in viribus ſuis, ſed in ipſo gloriari. Quia non ſolum datur adiutorium, quale primo homini dedit, ſine quo non poſſint perſeuerare, ſi velint, ſed in eis operatur etiam & velle.* Et poſt pauca: *Subuentum eſt ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia inclinabiliter, & inſeparabiliter ageretur, & ideo, quamuis infirma, non deficeret, neq. aduerſitate aliqua vinceretur*.

Denique epiſt. 107. ad Vitalem in principio eos impugnat, qui dicunt, Deum ope-

Digitized by Google

operatur in nobis, vt velimus, quantum in ipſo eſt; ſi autem nolumus, nihil in nobis operationem Dei valere facimus: ergo ex mente S. Aug. efficacia doni perſeuerantiæ non dependet ex libero influxu noſtri arbitrij: alias poſſet homo efficere, & efficeret multoties, quod donum illud non ſortiretur in nobis effectum, nec perduceret hominem ad vitam æternam. Eandem doctrinam docet S. Tho. 1. 2. q. 109. art. 10. vbi diſtinguit donum, quo aliquis perſeuerat, ab eo, quo poteſt perſeuerare.

Tertio probatur ratione: Influxus actualis liberi arbitrij, quo homo vult perſeuerare, & perſeuerat vſque in finem, eſt effectus doni perſeuerantiæ, & efficaciæ ipſius; quamuis non fiat in nobis ſine nobis libere concurrentibus: ergo efficacia doni perſeuerantiæ non dependet ab eodem influxu noſtri arbitrij. Patet conſequentia: nam efficacia cauſæ efficientis non depēdet ab eius effectu; & efficacia ignis, quam habet ad calefaciendum, non dependet ex calefactione, ſed è contra.

V. Perſeuerātiæ efficacia præuenit ordine naturæ cooperationem arbitrii.

Quarto probatur: Efficacia doni perſeuerantiæ præuenit ordine rationis, & cauſalitatis liberum influxum noſtri liberi arbitrij: nam donum perſeuerantiæ efficax pertinet ad gratiam præuenientem: ergo non dependet ab eodem influxu. Patet conſequentia: nam ſi dependeret, iam efficax gratia eſſet ſubſequens noſtrum arbitrium, & pediſſequa illius: & conſequenter ipſa gratia efficax doni perſeuerantiæ ſubiungeretur humilitati, & obedientiæ humanæ; & non ſubijceret ſibi humanam voluntatem: quod tamen videtur pugnare cum doctrina Concili Arauſicani ſuperius allegata.

Quinto probatur: quia, ſi donum perſeuerantiæ, & efficacia illius, pendet ex libera cooperatione arbitrij, ſequitur, quod perſeueranria, quæ datur prædeſtinatis per Chriſtum, ſolū tribuat illis perſeuerare, ſi velint, non autem efficiat in eis, vt actu perſeuerent, & velint; ſed ipſum perſeuerare relinquatur in eorum arbitrio; quod ſi non perſeuerant, ex culpa illorum procedat. Conſequens eſt falſum; nam alias perſeuerantiæ donum, quod datur prædeſtinatis per Chriſtum, non eſſet aliud, nec maius donum, aut fortius, quam perſeuerantia, Adæ in ſtatu innocētiæ collata; quia etiam Adæ donata eſt perſeuerantia, qua perſeueraret, ſi vellet: ſed actualis perſeuerantia, ſeu ipſum velle perſeuerare in eius relictum eſt arbitrio, & culpa ſua non perſeuerauit. Probatur hoc ex S. Auguſt. lib. de corrept. & gratia, cap. 11. dicente: *Tale quippe erat adiutorium, quod deſereret, cum vellet, & in quo permaneret, ſi vellet, non quo fieret, vt vellet. Hæc eſt prima gratia, quæ data eſt primo Adam, ſed hac potentior eſt in ſecundo Adam. Prima eſt enim, qua fit, vt habeat homo iuſtitiam, ſi velit: ſecunda ergo plus poteſt, qua etiam fit, vt velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, vt carnis voluntatē contraria concupiſcentē, voluntate ſpiritus vincat. Nec illa quidem parua erat, qua demonſtrata eſt etiam potentia liberi arbitrij: quoniam ſic adiuuabatur, vt ſine hoc adiutorio in bono non maneret, ſed hoc adiutorium, ſi vellet, desereret. Hæc autem tanto maior eſt, vt parum ſit homini per illam reparare perditam libertatem: parum ſit denique non poſſe ſine illa vel apprehendere bonum, vel permanere in bono, ſi velit, niſi etiam efficiatur, vt velit. Tunc ergo dederat homini* Deus *bonam voluntatem: in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum. Dederat & adiutorium, ſine quo in ea non poſſet permanere, ſi vellet: vt autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio: Poſſet ergo permanere, ſi vellet, quia non deerat adiutorium, per quod poſſet, & ſine quo non poſſet perſeueranter bonum tenere, quod vellet. Sed quia noluit permanere, profecto eius culpa eſt; cuius meritum fuiſſet, ſi permanere voluiſſet.* Ex his deſumitur argumentum. Omnia, quæ competunt perſeuerantiæ, quæ nobis datur per Chriſtum, conueniēt etiam perſeuerantiæ, Adæ collatæ in ſtatu innocentiæ; ſi ſemel admittatur, efficaciam doni perſeuerantiæ, quæ datur per Chriſtum, pendere ex arbitrij creati cooperatione: quod ſic oſtenditur, quia ſi Deus, ſeu efficacia doni perſeuerantiæ non efficit vere efficienter, vt illi, quibus conceditur, velint perſeuerare; ſed ſolum facit perſeuerare, ſi ipſi voluerint: quod autem non perſeuerent, ex culpa eorum procedit; quod vero perſeuerent cum eodem auxilio, ex ipſorum prouenit innata libertate; & ideo eorum meritum fuiſſet, ſi permanſiſſent: certe nullā maiorem efficaciam haberet donū perſeuerātiæ ſecundi Adam, nec eſſet potentius,

Digitized by Google

tentius, aut fortius auxilium, quàm donum primi Adam: quoniam etiam perſeuerantia primo parenti in ſtatu innocentiæ collata, tribuebat illi perſeuerare, ſi vellet, & culpa ſua non perſeuerauit, ac demum meritum eius, ſi perſeueraſſet, fuiſſet, vt conſtat ex verbis Auguſtini, inductis: ergo neceſſe eſt dicere, efficaciam doni perſeuerantiæ non pendere ex libera cooperatione arbitrij, ſed eam præuenire, ac vere efficienter facere, vt liberum arbitrium perſeuerare velit, & actu perſeueret vſque in finem.

Secunda concluſio. Si efficacia doni perſeuerantiæ accipiatur in actu ſecundo, pro actuali efficientia, qua in nobis, atque nobiſcum efficit pias operationes, quibus iuſtus perſeuerat vſque in finem; talis efficacia non eſt abſque libera cooperatione arbitrij: non tamen dependet ab illa. Vtraq. pars huius conc. eiſdem rationibus probatur, quibus diſput. 90. conc. 2. & 3. oſtenſum eſt, quod, licet efficacia auxilij præoperãtis gratię, ſumpta pro actuali efficientia, nõ ſit abſque libera cooperatione arbitrij; ab illa tamen minime dependet: eadem quippe ratio eſt à fortiori de dono perſeuerantiæ, & de quacumque alio auxilio efficaci: cum ipſum perſeuerantiæ donum ſit potiſſimum inter omnia auxilia efficacia.

VI. Tertia concluſio. Donum perſeuerantiæ non tollit ab homine potentiam, qua poteſt non perſeuerare, ſi velit, ſed efficit, quod, cum poſſit non perſeuerare, infallibiliter perſeueret. Vnde hæc duo ſunt ſimul compoſſibilia: Petrus habet donum perſeuerantiæ, & Petrus poteſt non perſeuerare, ſi velit. Hæc tamen duo ſunt ſimul incompoſſibilia: Petrus habet donũ perſeuerantiæ, & Petrus non perſeuerat. Iſta concl. eſt S. Proſperi lib. 2. de vocat. gentium capit. 28. vbi ait: *Quod eos voluit Deus velle, voluerunt, qui ad obediendum ſibi, ipſum velle ſic donat, vt etiam à perſeueraturis illam mutabilitatem, qua poteſt nolle, non auferat.* Idem docet S. Thom. locis in diſp. 18. n. 23. allegatis, de quo redibit ſermo diſp. 115. n. 4. & diſp. 122. nu. 19.

Perſeuerãtię donum non tollit ab homine potentiam non perſeuerãdi, ſi velit.

Præterea probatur ratione: nam donũ perſeuerantiæ efficit, quod homo libere velit perſeuerare: ergo relinquit in eo liberam facultatem, qua poſſit nõ perſeuerare, ſi velit. Confirmatur: nam donũ perſeuerantiæ ad hoc datur, vt cum poſſit homo per liberum arbitrium deficere ab vltimo fine, non deficiat, iuxta illud: *Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus; facere malum, & non fecit:* ergo donum perſeuerantiæ non tollit ab homine potentiã, qua poteſt non perſeuerare, ſi velit. Eccli. 31.

Confirmari poteſt hæc ratio ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtifican. 4. vbi ſub anathemate definitur, liberum hominis arbitriũ à Deo motum, & excitatum aliquid cooperari, aſſentiendo Deo excitanti, atq; vocanti, poſſeq; diſſentire, ſi velit: ergo auxilium efficax doni perſeuerantiæ, quamuis efficiat, ſicut loquitur Aug. quod homo inſuperabiliter, indeclinabiliter, & inuictiſſime perſeueret: non tamen tollit ab illo veram facultatem, qua per liberum arbitrium poteſt diſſentire, & non perſeuerare, ſi velit.

Ad primum argumentum reſpondetur, quod S. Aug. in illis verbis adductis ex c. 6. de dono perſeuerantię oſtẽdit à poſteriori, donum perſeuerantię eſſe inamiſſibile. Vnde ex illo loco tantum cõcluditur, quod effectus liber ipſius doni perſeuerantiæ dependeat à noſtro arbitrio, moto à Deo: non autẽ, quod ipſum auxiliũ, formaliter loquendo, in ratione doni perſeuerantiæ, pendeat ex libero influxu noſtri liberi arbitrij. Et per hoc reſpondetur ad alia duo loca S. Auguſtini.

Ad ſecundũ argumentum ex auctoritate S. Proſperi reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt ad loca S. Auguſtini.

Ad tertium reſpondetur, quod cum auxilio, quo homo perſeuerat vſq; in finem, poteſt abſolute non perſeuerare, ſi velit, quia, vt dictũ eſt, illud auxilium non tollit potentiam non perſeuerandi, ſed actum: efficit enim, vt homo infallibiliter, & libere perſeueret. Vnde in ſenſu compoſito eſt impoſſibile, quod habens donũ perſeuerantiæ non perſeueret, quoniam fieri non poteſt, hæc duo ſimul eſſe vera, quod ſcilicet donum perſeuerantiæ ſit in homine, & homo non perſeueret; ſicut de auxilio efficaci diſp. 92. & duabus ſequentibus dictum eſt.

Perſeuerãtię donum qui habet non poteſt in ſenſu compoſito non perſeuerare.

Ad confirmationem negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur ex dictis, quod, ſi perſeueuerantia accipiatur formaliter pro ipſo auxilio, quatenus eſt efficax, quaſi in actu primo, ſeu in quã-

tum

Digitized by Google

tum tribuit vires efficaciſſimas voluntati, tale auxilium eſt in prædeſtinatis antecedenter ad liberum eorum conſenſum, non quidem prioritate temporis, ſed cauſalitatis: & ſub hac ratione prædeterminat efficaciter liberum arbitrium ad perſeuerandum; ſi vero accipiatur pro effectu libero, quem in nobis, atque nobiſcum producit, verum eſt, quod talis effectus dependeat effectiue à noſtro libero arbitrio, moto à Deo efficaci auxilio. Et per hoc reſpondetur ad aliã probationem eiuſdẽ antecedẽtis; & ſimiliter dicendũ ad 4. & 5.

Ad ſextum argumentum quidam Doctores etiam ex illis, qui nobiſcum ſentiunt, Deum auxilio efficaci phyſice præmouere, & prædeterminare liberum arbitrium ad ſingulos actus pios; admittunt illam diſpoſitionem negatiuam, ſeu non reſiſtentiam, quæ ex parte liberi arbitrij præſupponatur in genere cauſæ materialis ad receptionẽ auxilij efficacis. Et addũt, quod, quoties homo ſufficienter excitatur ad credendum, ſi ſinat ſe duci, infallibiliter determinabitur à Deo, vt velit credere; & niſi voluntas ſic incipiat diſpoſitiue, numquã determinabitur à Deo. Conuincuntur ad hoc aſſerendum, tum auctoritate S. Thomæ q. 2. de malo in argumẽto adducta: tum etiam, quia exiſtimant eſſe neceſſarium, quod auxilium efficax phyſice prædeterminans ſit in libera poteſtate hominis excitati à Deo, vt tam actus ſupernaturalis, quàm eius omiſſio, ſit illi voluntaria.

Magiſt. Cabrera 3. p. q. 18. ar. 4. diſp. 2. §. 11 nu. 157. & ſequentib.

Hic tamen modus dicendi numquam mihi placuit, nec videtur congruere cum his, quæ ex mente S. Auguſt. & S. Thomæ ſuperius dicta ſunt de auxilio efficaci: & impugnari poteſt prædicta ſententia. Primo: nam auxilium efficax præoperantis gratiæ non dependet ex libera cooperatione arbitrij, nec ex diſpoſitione illius poſitiua, vt ſupra oſtenſum eſt: ergo neq. ex diſpoſitione negatiua, ſeu non reſiſtentia. Probatur conſequentia: nam eadem inconuenientia ſequuntur ex eo, quod præcedat gratiam in aliquo genere cauſæ diſpoſitio negatiua liberi arbitrij, quæ ſequuntur ex eo, quod præcedat diſpoſitio poſitiua: nam tandem vltimate eſſet reducendum ad diſpoſitionem illam negatiuam, quod vnus habeat gratiam efficacem, perſeueret in gratia, & ſaluetur, & non alius; quia videlicet vnus ex ſe incipit per illam diſpoſitionem negatiuam, ſeu non reſiſtentiam, ad quam ſequitur gratia efficax prædeterminans; alter non item. Et ita quærentibus, quare iſte homo habeat gratiam efficacem, & donum perſeuerantiæ, & non alter; poſſet reſponderi, quia vnus ex ſe habuit illam diſpoſitionem negatiuam, ſeu non reſiſtentiam, & non alter; atque adeo rueret illa ſæpius repetita ſancti Auguſtini ſententia; quare iſtum trahat, & illum non trahat, noli velle dijudicare, ſi non vis errare. Item militant contra eamdem ſententiam omnia argumenta diſputatione 56. & 58. facta ad probandum, non eſſe legem à Deo ſtatutam de conferendis infallibiliter auxilijs gratiæ facientibus, quod in ſe eſt ex ſola facultate naturæ: nam etiam eſt inconueniens, & forſitan maius aſſerere, quod gratiæ dona, & auxilia habeant infallibilem ordinem, & connexionem cum diſpoſitione illa negatiua liberi arbitrij, quàm ſi dicatur, habere infallibilem connexionem cũ aliquo actu poſitiuo eiuſdem arbitrij: nã iam gratia efficax eſſet debita naturæ, & conſequenter gratia nõ eſſet gratia. Nec ſatis eſt reſpondere, illam diſpoſitionẽ negatiuã non procedere ex ſolis viribus naturę, ſed ſuppoſito auxilio præuenientis gratiæ excitantis. Contra hoc enim eſt: nã gratia excitans non facit ex ſe efficaciter, quod homo excitatus nõ reſiſtat eidem gratiæ, alias nullus à gratia excitante præuentus illi reſiſteret: ergo quod iſte homo nõ reſiſtat gratię excitãti, ſed mere negatiue ſe habeat, ſuſpẽdendo omnẽ actum, reuocatur ad eius naturalẽ libertatẽ: ergo ſi ratione huius diſpoſitionis datur illi infallibiliter auxiliũ efficax, videtur ſequi, idẽ auxiliũ efficax eſſe debitũ naturæ, ſe diſponẽte diſpoſitione illa negatiua. Secũdo impugnatur eadẽ doctrina, quia illa nõ reſiſtẽtia lib. arbitrij, vel eſt omnino naturalis, ac præueniens omnem actum voluntatis, vel eſt libera ſaltem indirecte. Si eſt mere naturalis, & pura negatio, nihil conducit, vt quis habeat gratiam efficacem, vel vt eadem gratia efficax dicatur eſſe in poteſtate liberi arbitrij: nam diſpoſitio mere naturalis etiam negatiua non eſt in poteſtate arbitrij; alias nõ eſſet mere naturalis, ſed voluntaria: ratione autem diſpo-

Reſponſio.

Impugnatio.

Mmm ſitio-

ſitionis, quæ non eſt in poteſtate arbitrij, nõ poteſt auxilium efficax eſſe in poteſtate eiuſdem arbitrij. Si autem dicatur, quod illa diſpoſitio negatiua non eſt mere naturalis, ſed libera ſaltem indirecte; ſequitur, quod illa diſpoſitio arbitrij, quæ præſupponitur ad gratiam efficacem, non ſit ſolum negatiua, ſed poſitiua ſaltẽ ratione actus, in quo eſt voluntaria. Tertio idipſum probatur, quia quod liberum arbitrium non reſiſtat, ſed ſinat, ſe à Deo moueri, eſt effectus gratiæ efficacis: nam gratia efficax omnem ſuperat, & aufert reſiſtentiam arbitrij, cor emolit, & eius duritiam primitus aufert. Dicit enim Auguſtinus: *Hæc itaque gratia, quæ occulte humanis cordibus diuina largitate tribuitur, à nullo duro corde * reſpuitur. Ideo quippe tribuitur, vt cordis duritia primitus auferatur.* Ergo talis non reſiſtentia arbitrij non eſt diſpoſitio prærequiſita ad gratiam efficacem, ac per conſequens efficacia doni perſeuerantiæ ex eadam diſpoſitione non pendet. Confirmatur hoc: nam liberum arbitrium ex eo non reſiſtit efficaci gratiæ, quia conſentit, & cooperatur cum illa, ſed cooperari cum gratia efficaci eſt effectus eiuſdem gratiæ, vt diſputatione 86. oſtenſum eſt: ergo quod liberum arbitriũ non reſiſtat, ſed ſinat ſe à Deo moueri, eſt effectus motionis efficacis: non ergo præſupponitur ad ipſam motionem efficacem. Quarto idipſum probatur: nam ſi gratia efficax penderet ex illa negatiua diſpoſitione, ſeu non reſiſtentia arbitrij, ſequeretur, quod ante decretum abſolutum dandi homini gratiam efficacem, qua actualiter conuertatur, & ſaluetur, præſupponatur in Deo ſcientia media, qua certo cognoſcat, illam non reſiſtentiã negatiuam futuram ex hypoteſi, quod tali excitatione volũtas moueretur; & ita eſſet cõſtituenda in Deo ſcientia media, cuius contrarium diſput. 7. oſtenſum eſt. Item etiam ſequeretur, quod gratia efficax ſubiungeretur illi diſpoſitioni, ſeu non reſiſtentiæ humanæ, & eſſet pediſſequa illius, quod tamen admitti non poteſt, vt ex ſupra dictis conſtat.

Aug. lib. de prædeſtin. SS. cap. 8.

* Alias recipitur.

Ad argumentum ergo reſpondetur, gratiam ipſam efficacem facere, quod, cum liberum arbitrium ex ſe poſſit reſiſtere vocationi diuinæ; non tamen reſiſtat, ſed libere, & infallibiliter conſentiat, & perſeueret vſque in finem. Nec eſt neceſſe, quod auxilium efficax ſit in noſtra poteſtate, vt actus, quem virtute eiuſdem auxilij producimus, ſit nobis liber.

Ad confirmationem ex auctoritate S. Thomæ 3. contra Gentes, reſpondetur, eſſe quidem in poteſtate liberi arbitrij ex facultate naturæ impedire gratiæ receptionem, diſſentiendo vocationi diuinæ: ſed tamen, vt idem ſanctus Thomas explicat c. 160. eiuſdem lib. 3. contra Gentes: *Quod dictum eſt, in poteſtate liberi arbitrij eſſe, ne impedimentum gratiæ præſtet, competit his, in quibus naturalis potentia integra fuerit. Si autem per inordinationem præcedentem declinauerit ad malũ, non erit omnino in poteſtate eius nullum impedimentum gratiæ præſtare.* Ex quibus verbis habetur, poſſe quidem liberum arbitrium in natura lapſa per aliquod breue tempus ex viribus proprijs non apponere nouum impedimentum gratiæ; quia poteſt elicere aliquod bonum opus morale, quo vitet nouum peccatum; ſed tamen auxilium gratiæ præſertim efficacis non habet infallibilem connexionem cum illo bono opere naturæ, & multo minus poteſt eam habere cum negatione operis, ſeu vitij contrarij. Vnde quotieſcumque non reſiſtentia eſt infallibiliter coniuncta cum auxilio efficaci, neceſſe eſt, quod eadem non reſiſtentia procedat ex efficaci auxilio, à quo prouenit, quod liberum arbitrium conſentiat, ac ſubinde, quod non diſſentiat, ſed ſinat ſe moueri à Deo. Ad aliud locum ſancti Thom. ex quæſt. 3. de malo. artic. 2. reſpondetur, ſanctum Thomam nullo modo fauere ibi ſententiæ contrariæ. Verba enim illius ſunt hæc: *Cum aliquid eſt in debita diſpoſitione ad recipiendum motionem primi mouentis, conſequitur actio perfecta ſecundum intentionem primi mouentis. Sed ſi non ſit in debita diſpoſitione, & aptitudine ad recipiendum motionem primi mouentis, ſequitur actio imperfecta. Et tunc id, quod eſt ibi actionis, reducitur ad primum mouens, ſicut in cauſam: quod autem eſt ibi de defectu, non reducitur in primum mouens, ſicut in cauſam; quia talis defectus conſequitur in actione ex hoc, quod agens deficit ab ordine primi mouentis.* Sed his verbis non

vult

Digitized by Google

vult docere ſanctus Thomas, ex parte naturæ præſupponi diſpoſitionem, ſeu non reſiſtentiam negatiuam ante motionem primi mouentis, vt voluntatem efficaciter moueat ad actus ſupernaturales, & multo minus colligi poteſt ex eiſdem verbis, auxilium efficax prædeterminans liberum arbitrium ad piam operationem, habere infallibilem connexionem cum eadem diſpoſitione negatiua. Senſus ergo ſancti Thomæ eſt, quod prius in ſigno rationis, quam voluntas eliciat actum bonum, vel malum, intelligitur in illa aliqua diſpoſitio, ratione cuius operatio, quam producit, ſit bona, vel mala; ſed tamen eadem diſpoſitio, quando actus liber eſt bonus, cauſatur ex motione primi mouentis; quia Deus, cum ſit agens infinitæ virtutis, non expectat, vel præſupponit in ſubiecto diſpoſitionem, quam ipſe non cauſet. Si autem actus ſit malus, prius intelligitur, quod Deus moueat voluntatem ad actum peccati, inquantum actus eſt, vt ex præmiſſis diſputatione 24. colligitur. Deinde intelligitur diſpoſitio voluntatis, qua libere vult actum, cui eſt annexa malitia, vt procedit ab eadem voluntate, deficiente à regula rationis: & conſequenter ab eadem voluntate deficiente habet actus productus, quod ſit peccatum. Vnde quidquid eſt deformitatis in eodem actu, in voluntatem deficientem, & non in Deum reducendum eſt. Et hic eſt legitimus ſenſus S. Thomæ loco inducto.

Ad ſeptimum argumentum factum à principio, reſpondetur per ea, quæ in diſput. 90. dicta ſunt. Iam enim ibi, & in alijs pluribus diſputationibus oſtenſum eſt, efficaciam auxilij præoperantis gratiæ non pendere ex libera cooperatione noſtri arbitrij cum illo; ſed illam habere à ſolo Deo, quamuis libera operatio, ad quã mouet, pẽdeat efficiẽter ex eodẽ arbitrio excitato à Deo, & moto: quod & S. Aug. lib. de correp. & gra. c. 3. docet vbi proponẽs querimoniã hominis, qui tale auxiliũ non accepit, ait: *Quomodo, inquit, meo vitio non habetur, quod nõ accepi ab illo, à quo niſi detur non eſt omnino alius, vnde tale ac tantum munus habeatur?* Quibus verbis ſupponit S. Auguſtinus auxilium efficax, & à fortiori donum perſeuerantiæ à nullo alio pendere, niſi à Deo.

Diſputatio CVI.

Vtrum in ſtatu innocentiæ Primi parentes indiguerint ſpeciali dono Perſeuerantiæ ad perſeuerandum in gratia vſque ad finem vitæ.

I. QVIDAM dixerunt, primos parentes in ſtatu innocentiæ, ad vitandum lethalia peccata, perſeuerandumq. in gratia vſque in finem, non eguiſſe auxilio particulari, ſuperaddito habitibus iuſtitiæ originalis, gratiæ, Theologaliumq. virtutum. Itaque iuxta hanc ſententiam, ſi primi parentes de facto perſeueraſſent, ſola iuſtitia originali, habitu gratiæ, & virtutum infuſarum, ac Dei concurſu generali, ſecluſo quocumque alio auxilio ſpeciali, perſeueraſſent. Probant ſuam ſententiam.

Primo: nam communis eſt ſententia S. Thomæ 1.2.q.109. art.2.3.4.& 8. atque art.10. hominem in ſtatu innocentiæ per ſuum liberum arbitrium, cum ſolo concurſu generali Dei, potuiſſe abſque alio auxilio ſpeciali implere, etiam ad longiſſimum tempus, totam legem, quo ad ſubſtantiam actus, quæ ad nihil ſupernaturale obligaret: atque adeo potuiſſe ſe continere ab omni peccato tam veniali, quam lethali, per quodcumque tempus, licet longiſſimum: ergo potuiſſet perſeuerare, & perſeueraſſet de facto, ſi voluiſſet, cum ſolis habitibus infuſis, & concurſu Dei generali, ſecluſo quocumque alio ſpeciali auxilio. Antecedens probatur, quia in illo ſtatu nulla erat inordinatio appetitus ſenſitiui, nullus labor, nullum tædium, nullaque interior tentatio, vel aliud impedimentum obſtans, quo minus totam legem, ad longiſſimum quoque tempus, etiam vſque ad finem vitæ ſuo libero arbitrio poſſet ſeruare, continereque ſe ab omni peccato lethali, & veniali.

Secundo. Iuxta communem ſententiam doctorum, Adam in eodem ſtatu innocentiæ per dona ſupernaturalia fidei, ſpei, charitatis, & gratiæ poterat cum cõmuni, & generali auxilio Dei operari ſuã ſalu-

Digitized by Google

ſalutem, vitamq; æternam promereri, abſque alijs auxilijs ſpecialibus; cum eiuſmodi habitus accommodati ſint ad eliciendum cum viribus naturalibus, & cõmuni Dei influxu actus, ad quos ordinãtur, nullaq. eſſet difficultas in Adamo, vel in efficiendis, vel in continuandis, & multiplicandis eiſdem actibus: ergo cum eiſdem habitibus, & concurſu Dei generali, ſecluſo quoq. alio auxilio ſpeciali, potuit perſeuerare vſque in finem, & perſeueraſſet de facto, ſi voluiſſet.

Confirmatur. Quoniam nos, comparato habitu fidei, ſpei, aut charitatis ſupernaturalis, poſſumus cum communi auxilio Dei elicere vnum, aut alterum actum fidei, ſpei, aut charitatis ſupernaturalis, elicereq. vnum, aut alterum opus meritorium, licet diu totam legem, propter rebellionem virium ſentientium, & debilitatẽ corporis, ac moleſtiam, implere non poſſimus, vt præter alios affirmat Sotus tertio de natura, & gratia cap. 4. Cum ergo in Adamo nulla eſſet tũc debilitas, moleſtia, aut rebellio, conſequens eſt, vt cum communi auxilio Dei potuerit operari ſuam ſalutem, vitamq. æternam promereri, ac perſeuerare vſque in finem.

Tertio idem probant auctoritate S. Auguſt. lib. de corrept. & gratia c. 10. & duobus ſequentibus; vbi pleniſsimam primos parentes habuiſſe libertatem affirmat, accepiſſeq. gratiam, & auxilium, non quidẽ, quo non potuerint non perſeuerare in gratia; id enim ad ſtatum ſempiternæ felicitatis ſpectat, ſed quo potuerunt perſeuerare, & non perſeuerare: per ſolum vero eorum liberum arbitrium ſtetit, quominus id opere implerent. Eamdem quoque plenitudinem libertatis affirmat, eos accepiſſe Hypognoſt. lib. 3. in princ. Item etiã cap. 11. eiuſdem libri: *Iſtam gratiam*, inquit, *non habuit homo primus, qua numquã vellet eſſe malus, ſed ſane habuit, in qua ſi permanere vellet, numquam malus eſſet, & ſine qua, etiam cũ libero arbitrio, bonus eſſe nõ poſſet; ſed eam tamen per liberũ arbitrium deſerere poſſet. Neq. ipſum ergo Deus eſſe voluit ſine ſua gratia, quam reliquit in eius libero arbitrio, quoniam liberum arbitrium ad malũ ſufficit; ad bonum autem* (ſupernaturale, intellige, de quo eſt ſermo) *parũ eſt, niſi adiuuetur ab Omnipotenti bono: quod adiutorium, ſi homo ille per liberum non deſeruiſſet arbitrium, ſemper eſſet bonus: ſed deſeruit, & deſertus eſt. Tale quippe erat adiutorium, quod deſereret, cum vellet, & in quo permaneret, ſi vellet; non quo fieret, vt vellet.* Et cap. 12. ait: *Primo itaq. homini, qui in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat poſſe non peccare, poſſe non mori, poſſe ipſum bonum non deſerere, datum eſt ei adiutorium perſeuerantiæ, non quo fieret, vt perſeueraret, ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeuerare non poſſet.* Et infra: *Vt perſeuerare, vel non perſeuerare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires eius habebat voluntas, quæ ſine vllo fuerat inſtituta peccato, & nihil illi ex ſeipſa concupiſcentialiter reſiſtebat, vt digne tãtæ bonitati, & bene viuendi facilitati perſeuerandi concomitaretur arbitrium.* Ecce per eadem habitualia dona, per quæ interna bella erant ſublata, ad bonumq. propendebat, ait, Adamum in innocentiæ ſtatu conſequutum fuiſſe arbitrium, facultatemque perſeuerandi, ſi vellet.

Lib. de correp. & gra.

Contrariam ſententiam veram eſſe cenſeo, & ad mentem SS. Auguſtini, & Thomæ; pro cuius explicatione ſit II.

Prima concluſio. Primi parentes in ſtatu innocentiæ per habitũ gratiæ, & iuſtitiæ originalis, per virtutes infuſas, & auxilia actualia, quæ de facto in eodem ſtatu fuerunt illis collata, potuerunt perſeuerare, ſicut per auxilium ſufficiens poteſt quis ad Deum conuerti, quamuis de facto numquam conuertatur, ſolo auxilio ſufficiente. In hac conc. conueniunt auctores vtriuſq. ſententiæ, & eam probant efficaciter argumenta facta à principio eſtque expreſſa ſententia ſancti Auguſtini locis in 3. argumento allegatis.

Perſeuerare potuerunt primi parentes in ſtatu innocentiæ per gratiam, & dona illis collata

Præterea probatur: nam reprobus per gratiam, & virtutes, infuſas, & per auxilia actualia, quæ illi, dum eſt in gratia, à Deo donantur, poteſt perſeuerare vſque in finem, quamuis cum reprobatione ſit incompoſſibilis actualis perſeuerantia vſque in finem: ergo à fortiori primi parentes in ſtatu innocentiæ potuerunt per ſupernaturalia dona habitualia, & actualia illis collata, perſeuerare vſque in finem, ſi voluiſſent, quamuis de facto non perſeuerauerint.

Confirmatur. Auxiliũ efficax doni perſeuerantiæ non eſt neceſſarium, vt quis poſſit perſeuerare, ſed vt de facto perſeue-

Digitized by Google

ſeueret; alias vel omnes perſeuerarent, vel illi, qui non perſeuerant, reuera perſeuerare non poſſent; ac per conſequens non imputaretur eis ad culpam, ſi non perſeuerent, quia nullus peccat in eo, quod vitare non poteſt: ergo etiam ſi primis parentibus in ſtatu innocentiæ non fuerit à Deo collatum donum perſeuerantiæ, quo actualiter perſeuerarent, adhuc perſeuerare potuerunt per dona habitualia, & auxilia actualia collata.

III. Dixi per dona habitualia, & auxilia actualia: quoniam certiſſimum eſt, primis parentibus in ſtatu innocentiæ non ſolum fuiſſe collata ſupernaturalia dona habitualia, ſed etiã auxilia actualia excitantis, & adiuuãtis gratiæ, quibus illa paruo tẽpore, quo perſtiterunt in gratia, nonnulla bona opera meritoria vitæ æternæ exercuerunt, quamuis per ſubſequens peccatum fuerint mortificata. Iam enim ſupra oſtenſum eſt, ad quamlibet piam operationem, præter habitualia dona, neceſſarium eſſe actuale auxilium excitãtis, & adiuuantis gratiæ: idque propter rationes ibi aſſignatas. His ergo donis potuerunt primi parentes in ſtatu innocentię perſeuerare, ſi voluiſſent, quamuis non fuerit illis à Deo donatum, vt vellent.

Gratiæ plura auxilia actualia collata fuere primis parẽtibus in ſtatu innocentiæ.

Diſp. 88.

IIII. Secunda concluſio. Vt actualiter perſeuerarent primi parentes in ſtatu innocentiæ, neceſſarium erat ſpeciale auxilium actuale doni perſeuerantiæ à gratia habituali, & virtutibus infuſis diſtinctum. Itaque ſi actualiter, vt potuerunt, perſeueraſsẽt, fuiſſet illis collatum ſpeciale præueniens auxilium doni perſeuerantiæ, quod de facto non fuit illis donatum, ac per conſequens non perſeueraſſent per ſolam originalem iuſtitiam, gratiam habitualem, & virtutes infuſas: Concluſio eſt ſancti Thom. 3. contra gentes cap. 155. vbi inter alia inquit: *Sicut liberum arbitrium non ſufficit ad iſtum effectum, qui eſt perſeuerare in bono, ſine exteriori Dei auxilio; ita nec ad hoc ſufficit aliquis habitus nobis infuſus; habitus enim, qui nobis infunduntur diuinitus ſecundum ſtatum præſentis vitæ, non auferunt à libero arbitrio totaliter mobilitatem ad malum; licet per liberum arbitrium aliqualiter ſtabiliatur in bono: & ideo cum dicimus, hominem indigere ad perſeuerandum finaliter auxilio gratiæ; non intelligimus, quod ſuper gratiam habitualem prius infuſam ad bene operandum, alia deſuper infundatur ad perſeuerandum; ſed intelligimus, quod, habitis omnibus habitibus gratuitis, adhuc indiget homo diuinæ prouidentiæ auxilio, exterius gubernantis.* Idem docet 1. 2. quæſt. 109. artic. 10.

Perſeuerãtiæ donum etiam in ſtatu innocentiæ erat neceſſariũ primis parentibus, vt perſeuerarent.

Probatur primo teſtimonijs Scripturæ, quæ pro illa adducit S. Tho. 3. cont. gent. citato: dicitur enim ad Philipp. 1. *Qui cæpit in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Ieſu Chriſti*. Et 1. Petri vlt. *Deus omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam gloriam ſuam, modicum paſſos, ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitq.* Et: *quis es, qui iudicas alienum ſeruũ? domino ſuo ſtat, aut cadit: ſtabit autem; potens eſt enim Deus ſtatuere illum.* Inueniuntur etiã in ſacra Scriptura multæ orationes, quibus à Deo petitur perſeuerantia; ſicut in pſalmo 16. *Perfice greſſus meos in ſemitis tuis, vt non moueantur veſtigia mea.* Et 2. ad Theſſalonic. 2. *Deus Pater noſter exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere, & ſermone bono.* Hoc etiam ipſum in oratione Dominica petitur, maxime, cum dicitur: *Adueniat regnum tuum*: non enim nobis adueniet regnũ Dei, niſi in bono perſeuerauerimus. Deriſoriũ autem eſſet à Deo aliquid petere, cuius ipſe dator non eſſet; ergo perſeuerantia in bono eſt homini à Deo, in quocumque ſtatu fuerit conſtitutus. Si dicatur, quod, ſi homo in ſtatu innocentiæ perſeueraſſet, talis perſeuerantia eſſet quidem donum Dei, ſed non proceſſiſſet ex auxilio ſpeciali ſuperaddito, ſed ex habitu gratiæ, & virtutum infuſarum cum Dei concurſu generali, cooperante ſimul libero hominis arbitrio; Contra hoc eſt: nam vt ſupra ex S. Thom. dicebamus, ad perſeuerãdum in bono nullus habitus infuſus eſt ſufficiens in hac vita: nam ſecundum pręſentẽ ſtatum habitus non auferũt à libero arbitrio totaliter mobilitatem ad malum, licet per eos liberum arbitriũ aliqualiter ſtabiliatur in bono: ergo præter habitus infuſos, neceſſarium eſt ad perſeuerandum ſpeciale auxilium ſuperadditum, non ſolum in ſtatu naturæ corruptæ, ſed etiam naturæ integræ, in quo etiam habitus infuſi non abſtulerunt à libero arbitrio totaliter mobilitatem ad malum.

Rom. 14.

Matth. 6.

Solutio.

Cõfutatio

Digitized by Google

Secunda, & potiſſima ratio ſumitur ex Concilio Arauſicano, cap. 19. vbi ſic dicitur: *Natura humana, etiam ſi in illa integritate, in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſeipſam, Creatore ſuo nō adiuuante, ſeruaret. Vnde cum ſine gratia* Dei *ſalutem non poſſit cuſtodire, quam accepit; quomodo ſine* Dei *gratia poterit reparare, quod perdidit?* Quibus verbis, videtur definitum, quod, ſi natura humana in illa integritate, in qua eſt condita permaneret, per ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis, iuſtitiæ originali, & habitibus infuſis ſuperadditum, perſeueraſſent. Reſpondent, ſupponendo in primis, Pelagianos aſſeruiſſe, ſolas vires naturales arbitrij noſtri præciſe ſpectatas à quocumque auxilio, & dono Dei ſuperaddito, eſſe ſatis tum ad conſeruandam amicitiam cum Deo, tum etiam ad illam reintegrandam, recuperandam vè per pœnitentiam, poſtquā per peccatum eſſet amiſſa. Supponunt ſecundo, Patres, dum aduerſus huiuſmodi Pelagianorum errores loquebantur, quidpiam vè definiebant, nomine auxilij gratiæ, id omne intellexiſſe, quod ſuperadditum viribus arbitrij noſtri, has adiuuat, vt non ſuccumbant, & vt ſupernaturalia opera exerceant, ſiue id eſſet habitus ſupernaturalis influens cum potentia, ſiue motio, & influxus ſine habitu. Atque id totum comprehendebant nomine gratiæ, qua aduerſus Pelagianos dicebant, arbitrium noſtrum, vltra ſuas vires naturales, indigere. Hoc iacto fundamento, dicunt Patres Concilij Arauſicani eo in capite, hanc potiſſimum concluſionem aduerſus Pelagianos intendiſſe definire. Homo ſalutem ſpiritualem amiſſam recuperare nō poteſt ſuis viribus ſine gratia, hoc eſt ſine Dei ſupernaturali adiutorio, modo paulo ante explicato; vt vero eam definirent, præmiſerunt: Natura humana, etiam ſi in illa integritate, in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſeipſam (ſuis ſcilicet ſolis viribus naturalibus, vt Pelagiani dicebant) Creatore ſuo non adiuuante; ſaltem per influxum habituum iuſtitiæ originalis, gratiæ, & Theologalium virtutum, ſeruaret. Vnde, cum ſine gratia Dei, ſolo ſcilicet influxu ſuarum virium naturalium ſalutem non poſſit cuſtodire, quam accepit; quomodo ſine Dei gratia, ſolis ſcilicet ſuis viribus, poterit recuperare, quod perdidit? Ex quo inferunt, neminem poſſe ex eiuſmodi definitione colligere, primos parentes in ſtatu innocentiæ ad perſeuerandum in gratia eguiſſe auxilio ſupernaturali ſuperaddito habitibus iuſtitię originalis, gratiæ, Theologaliumq. virtutum. Hæc tamen ſolutio, præterquā, quod aliqua præſupponit falſa, vim argumenti non euacuat, nec mentem Concilij, quantum par eſt, videtur defendere. Et, vt ab impugnatione primi fundamenti incipiamus, aduertimus, quod, quamuis in primo ſtatu ſuæ hæreſis Pelagius ſtatuerit, ſolas vires naturales arbitrij noſtri præciſe ſpectatas abſq. ſupernaturali auxilio, & dono Dei ſuperaddito, eſſe ſatis ad implēda omnia legis præcepta, recuperandam gratiam per pœnitentiam, & vitam æternam promerendam; poſtmodum tamen correctus à fratribus, quod nullum locum relinqueret gratiæ Dei, per Ieſum Chriſtum, adiecit, admittendam eſſe gratiam internam ad poſſe, illuminationem videlicet intellectus, & ſtupentis excitationem voluntatis, ac Dei adiutorium ſubſequens ad determinationem creatæ voluntatis, vt ex dictis in prima diſputatione cōſtat, vbi apertiſſimis teſtimonijs eiuſdem Pelagij, quæ in libris S. Auguſtini extant, & ex ſententia eiuſdem Auguſtini id comprobauimus.

Solutio.

Impugnatio.

V.

Auxiliū gratiæ nomine quid intellexerint SS.PP. diſputātes contra Pelagianos.

Nec eſt admittendum illud, quod in ſecundo fundamento inſinuatur, Patres videlicet, dum aduerſus Pelagianorum errores definierunt, nomine auxilij gratiæ ſolū intellexiſſe donū ſuperadditum viribus arbitrij noſtri, ſiue eſſet habitus ſupernaturalis, ſiue concomitans motio, eos vè intellexiſſe ſufficere ad pietatis opera exequenda, habitus gratiæ, & virtutum infuſarum, qui pariter cum noſtro libero arbitrio ſe determinante, in eaſdem pias operationes influerent, abſque alio quocumque actuali auxilio ſpeciali, eiſdem habitibus ſuperaddito. Etenim, quamuis nomine auxilij gratuiti, gratiam etiam habitualem, & virtutes infuſas comprehendant, ſicut intelligit S.Tho. 1. 2. q. 111. art. 2. & 3. potiſſime tamen in multis definitionibus, de auxilio actuali habitibus infuſis ſuperaddito, intelliguntur, vt patet ex Conc. Milleuitano can. 4. & Arauſicano can. 4. 6. 9. 10. & 20. vbi expreſſe loquitur de auxilio ſpeciali ſuperaddito,

quo

Digitized by Google

quo Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.

Confirmatur hoc omnibus argumentis, quibus diſput. 88. oſtenſum eſt, in eo, qui habet habitus infuſos ad eliciendum actum ſupernaturalem, neceſſarium eſſe auxilium ſpeciale, non ſolum excitantis, ſed etiam adiuuantis gratiæ, eiſdem habitibus infuſis ſuperadditum.

Tertio probatur concluſio, oſtendendo, Concilium Arauſicanum can. 19. allegato, per gratiam adiuuantem intelligere auxilium ſpeciale, gratiæ habituali, & virtutibus infuſis ſuperadditum: nam in prima parte illius canonis loquitur de primis parentibus in ſtatu innocentiæ, in quo præditi erant iuſtitia originali, habituali gratia, & virtutibus infuſis; & definit, in illis adhuc fuiſſe neceſſarium adiutorium gratiæ, vt ſalutem, quam acceperunt, cuſtodirent: ergo loquitur de adiutorio, ſiue auxilio ſpeciali, eiſdem habitibus infuſis ſuperaddito. Nec ſatis eſt reſpondere, ipſum habitum gratiæ, & virtutum, quatenus pariter cum libero arbitrio, ſe determinante, influit in piam operationem, habere rationem ſpecialis auxilij actualis. Contra hoc enim militãt omnia argumenta, quibus diſput. 18. oſtenſum eſt, ſpeciale Dei auxilium, ſicut & concurſum generalem eſſe influxum immediatum in liberum arbitrium, vt in cauſam, & aliquid præuium ad eiuſdem arbitrij influxum, per quod Deus præmouet, applicat, & prædeterminat voluntatem noſtram, vt libere, & infallibiliter cooperetur gratiæ mouenti.

VI. Confirmatur: quia ſequeretur ex oppoſita ſententia, quod libera cooperatio hominis cum habitibus infuſis eſſet cauſa, quod habitus gratiæ, & charitatis haberet influxum in operationes pias, quibus perſeuerat vſque in finem, & conſequenter donum perſeuerantiæ penderet, ſaltẽ, vt à conditione, ſine qua non, ex libera cooperatione noſtri arbitrij: cuius contrarium oſtenſum eſt in diſputatione præcedenti. Sequela probatur: nam ſi non requiritur præuia motio, & determinatio per auxilium ſpeciale, vt habitus gratiæ, & charitatis ſimul cum libero arbitrio influat in operationes pias: ergo libera cooperatio, & determinatio arbitrij erit cauſa, quod habitus gratiæ, & charitatis habeat nouum influxũ in operationes, quibus homo perſeuerat vſque in finem, ac per conſequens donum perſeuerantiæ pendet ex libera cooperatione arbitrij.

Habitus ſupernaturalis à quo determinetur ad operandum.

Quarto probatur. Quia in nobis, præter ipſum habituale donum gratię gratum facientis, & virtutes infuſas, vt actualiter perſeueremus vſque in finem, eſt neceſſarium ſpeciale auxilium doni perſeuerantiæ eiſdem habitibus infuſis ſuperadditum: ergo ſimiliter in Adam in ſtatu innocentiæ. Antecedens eſt expreſſa ſententia S. Thomæ 1. 2. q. 109. art. 9. & 10. & habetur definitum in Conc. Trident. ſeſſ. 6. de iuſtificat. can. 22. ſub his verbis: *Si quis dixerit, iuſtificatum, vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum eo non poſſe; anathema ſit*. Conſequentia autem probatur: nam ratio, propter quam S. Thom. docet, eum, qui iam conſequutus eſt gratiam iuſtificantem, indigere auxilio ſpeciali ſuperaddito, vt operetur bonum, & perſeueret vſque in finem, eſt, *quia nulla res creata poteſt in quęcumque actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ*: hæc autem ratio etiã procedit de primis parẽtibus in ſtatu innocentiæ: ergo. Reſpondent, negando conſequentiam, & aſſignant rationem diſcriminis: nam iuſtitia originalis continebat partem inferiorem, ne bellum aduerſus ſuperiorem moueret, neque inſurgerent paſsiones, vel tentationes appetitus ſenſitiui contra rationem; quod tamen non efficit gratia habitualis in ſtatu naturæ lapſæ: & ideo indiget homo iuſtus poſt lapſum, ſpeciali auxilio ſuperaddito, vt actualiter perſeueret, non autem in natura integra. Sed contra hanc ſolutionem eſt efficax argumentum: nam S. Thomas duplicem rationem aſsignat, propter quã ille, qui iam conſequutus eſt gratiam, indiget, vt bene operetur, ſpeciali auxilio ſuperaddito, quo à Deo moueatur ad recte agendum: *Primo ratione generali, eo quod nulla res creata poteſt in quemcumque actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ. Secundo ratione ſpeciali propter conditionem ſtatus humanæ naturæ, quæ quidem, licet per gratiã ſanetur, quantum ad mentem; remanet tamen in ea corruptio, & infectio, quantum ad carnem, per quam ſeruit legi peccati, vt dicitur ad Rom.* 7. ergo quamuis in ſtatu innocentiæ non procedat hæc ſecunda ra-

S. Tho. 1. 2. q. 109. art. 1. & 9.

Solutio.

VII.

Impugnatio.

S. Tho. ar. 9 citato.

Iuſtus dupliciratione indiget actuali auxilio ad recte operandum.

da ratio; adhuc tamen habet locum in eo ratio prima, ac per conſequens; propter illam dicendum eſt, primum parentem in ſtatu innocentiæ indiguiſſe ſpeciali auxilio, ſuperaddito habitibus infuſis, vt actualiter perſeueraret.

VIII. Quinto probatur: quia S. Aug. lib. de corrept. & grat. ſuperius allegato, & cum eo S. Thom. docent, maius donum accepiſſe nos per Chriſtum, quam acceperit Adam in ſtatu innocentiæ; eo quod Adæ ſolum fuit collatum donum, quo poſſet perſeuerare, ſi vellet; non autẽ quo actualiter perſeueraret, & vellet: prædeſtinatis autem datur per Chriſtum non tantũ donum, quo perſeuerare poſſint, ſi velint; ſed etiam quo actualiter perſeuerent, & velint. Sentiunt ergo, primum parentem in ſtatu innocentiæ, vt actualiter perſeueraret, indiguiſſe aliquo ſpeciali auxilio, ſeu dono; quod tamen non fuit illi collatum, ſicut per gratiam Chriſti confertur prædeſtinatis.

Gratię dona collata nobis per Chriſtum maiora sũt quam dona ſtatus innocẽtiæ.

Confirmatur: nam, vt ſupra dictum eſt, aliud eſt poſſe perſeuerare, aliud actu perſeuerare; ſicut aliud eſt poſſe operari, aliud actualiter operari: ſed tam poſſe perſeuerare, quam actualiter perſeuerare, ſunt donum Dei; dicit enim Auguſtinus: *Ipſius eſt non ſolum poſſe, quod volumus, ſed etiam velle, quod poſſumus*: ergo ſi Adam perſeueraſſet, vt potuit, ex aliquo ſuperaddito dono Dei perſeueraſſet: quod tamen de facto non fuit illi collatum; ac per conſequens indiguit in ſtatu innocentiæ ſpeciali auxilio, vt actualiter perſeueraret.

Adam ſi in ſtatu innocẽtiæ perſeueraſſet, ex ſpeciali dono perſeueraſſet.

Solutio. Reſpondent, S. Auguſtinum, & Thomam id intelligere ex parte effectus, quia maiorem effectum habuit gratia Chriſti in adultis, qui vſque ad finem vitæ perſeuerauerunt; cooperante tamen ad perſeuerandum libero ipſorummet arbitrio, quàm habuerit gratia Adamo collata, per quam ex Adami defectu non volentis cum ea cooperari, non perſeuerauit: non tamen negaſſe, neque negare poſſe, gratiam Adamo collatam, ſi per arbitrium Adami non ſtetiſſet, potuiſſe reipſa habere vtrumque effectum, ſolaq. culpa Adami illum non habuiſſe.

Impugnatio. Hæc tamen explicatio verbis S. Auguſtini, & S. Thomæ non congruit: nã expreſſe diſtinguit S. Auguſtinus ipſa adiutoria gratiæ: *Ipſa*, inquit, *adiutoria diſtinguenda ſunt: aliud eſt adiutorium, ſine quo aliquid non fit, & aliud eſt adiutorium, quo aliquid fit*. Et paulo ante præmiſerat, quod gratia data ſecundo Adam, eſt potentior prima gratia, quæ data eſt primo Adam. Sentit ergo, ex parte ipſius gratiæ, & non ſolum ex parte effectus, eſſe potentiorem, & maiorem gratiam eam, quæ confertur prædeſtinatis per Chriſtũ, & perſeuerantibus vſque in finem, gratia collata Adæ in ſtatu innocentiæ.

Aug. lib. de corrept. & grat. c. 11. & 12.

Accedit ad hoc: nam ſi eadem gratia duobus hominibus collata habet in vno effectum perſeuerandi vſque in finem, nõ autem in alio, idque non aliunde eſt, niſi quia vnus pro innata ſibi libertate voluit ita bene vti eadem gratia, vt ſalutem conſequeretur æternam, alius non item; ſequeretur, quod actualis perſeuerantia tãdem reduceretur in vires naturæ, ſiue in libertatem innatam creati arbitrij; quod tamen non poteſt admitti. Nec ſatisfacit Solutio. ſolutio aſſerentium, quod ſi Adamus, vt potuit, perſeueraſſet, certe eiuſmodi effectus, hoc eſt perſeuerantia ipſa in gratia, ſeipſum ab omni lethali culpa cõtinendo, nõ fuiſſet ex ſolis viribus Adami, ſed præcipue ex cooperatione Dei per habitualia dona, quæ ad perſeuerandum illi contulerat, per ſolumq. Adamum ſtetit, quo minus haberent eum effectum, ad quem, dependenter tamen ab ipſius arbitrio, fuerant eidem collata. Hæc, inquam, ſolutio Impugnatio. non ſubſiſtit; iam enim ſupra oſtenſum eſt, ſalutem noſtram non eſſe ſolum reducendam in ipſam gratiam, vt in cauſam partialem etiam principalem; ſed tamquã in cauſam totalem, & adæquatam, quia Diſp. 100. licet noſtrum arbitrium libere cooperetur Deo excitanti, & mouenti; ſola tamen gratia eſt, quæ efficit, vt ipſum arbitrium cooperetur. Fatemur ergo libentiſſime, per ſolum Adam ſtetiſſe, quod gratia illi collata, per quam perſeuerare poterat, nõ habuerit effectum; cum hoc tamen neceſſe eſt etiam fateri, quod, ſi talis effectus fuiſſet de facto ſubſequutus, cooperante libero arbitrio primi parentis, effectus ille non proceſſiſſet à ſola gratia collata Adæ, & libero eius arbitrio, cum Dei concurſu generali; ſed ab auxilio ſpeciali præmouente liberum eius arbitrium ad perſeuerandum, & tribuente non ſolum poſſe perſeuerare, ſed etiam velle.

Denique probatur ratione S. Thomæ, IX.

3. cont.

3. cont. Gent. c.155. Nam omne, quod eſt de ſe variabile, ad hoc, quod figatur in bono, indiget auxilio alicuius mouentis immobilis; ſed homo variabilis eſt, & de malo in bonum, & de bono in malum; ad hoc igitur quod immobiliter perſeueret in bono, quod eſt perſeuerare, indiget auxilio diuino. Hæc autem ratio etiam procedit de homine in ſtatu innocentiæ; nam eius liberum arbitrium erat variabile de bono in malum, cum de facto fuerit variatum; ergo.

Confirmatur alia ratione eiuſdem Sancti Thomæ: nam, licet homo per voluntatem, & liberum arbitrium ſit Dominus ſui actus; non tamen eſt Dominus ſuarum naturalium potentiárum: & ideo, licet liber ſit ad volendum, vel ad non volendũ aliquid: non tamẽ volendo facere poteſt, quod voluntas in eo, quod vult, ad id, quod vult, vel eligit, immobiliter ſe habeat: hoc autem requiritur ad perſeuerantiam, vt ſcilicet voluntas in bono immobiliter permaneat. Perſeuerantia igitur non eſt in poteſtate liberi arbitrij: opus eſt igitur adeſſe homini auxilium diuinæ gratiæ ad hoc, vt perſeueret. Quæ ratio etiã procedit de homine in ſtatu naturę integræ. Videãtur aliæ rationes eod. c.155.

AD primum argumentum reſpondetur, nedum non eſſe S. Thomæ, vel communem, ſed nec probabilem ſententiam illam, quæ aſſerit, hominem in ſtatu innocentiæ per ſuum liberum arbitriũ cum ſolo concurſu generali Dei potuiſſe abſque alio auxilio ſpeciali implere totã legem, etiam quo ad ſubſtantiam actus, vel perſeuerare vſque in finem. Licet enim potuerit per facultatem naturæ abſque auxilio ſpeciali implere totam legem naturalem; non tamen poterat abſque ſpeciali auxilio ſuperaddito implere præcepta ſupernaturalia, vt habetur 1.2.q.109. art. 4. in corp. Ad perſeuerandum autem vſque in finem, neceſſe eſt, non ſolũ præcepta naturalia, ſed etiam ſupernaturalia ſeruare. Neque eſt admittendum eiuſmodi præcepta, quo ad ſubſtantiam actus ſeruari poſſe per ſolas vires naturæ, quantũuis integræ, & perfectæ, vt ex dictis in 65. diſput. conſtat. Addimus præterea, hominem in ſtatu innocentiæ ad ſeruanda præcepta naturalia indiguiſſe auxilio Dei mouentis, vt 1. 2. citata, q. 109. ar. 1. 2. 3. & 4. docet S. Thomas. Vnde, abſolute loquendo, non potuit homo in ſtatu naturæ integræ, abſque ſpeciali auxilio, habitibus infuſis ſuperaddito, perſeuerare vſque in finem.

X. Ad ſecundum cum ſua confirmatione reſpondetur ſimiliter, quod, vt in diſput. 88. oſtenſum eſt, præter habitus infuſos, vt ſemel iuſtificatus quamlibet piam operationem producat, neceſſarium eſt ſpeciale auxilium gratiæ adiuuantis non ſolum in natura lapſa, ſed etiam in natura integra; idq. propter rationes in ead. diſp. aſſignatas. Nec M. Sotus, loco præallegato docet, poſſe quempiam, comparato habitu fidei, ſpei, aut charitatis ſupernaturalis, cum ſolo concurſu Dei generali elicere vnum, aut alterum actum fidei, ſpei, aut charitatis ſupernaturalis, ſed potius docet oppoſitum, ex ſententia S. Thomæ 1.2.q.109.ar.9. ſolum autem loquitur M. Sotus de opere moraliter bono, quod opinatur in homine iuſto eſſe meritorium vitæ æternæ, etiam ſi abſque ſpeciali auxilio gratiæ eliciatur, ſicut poteſt elici ab homine exiſtente in peccato mortali, vt diſputatione 50. oſtenſum eſt.

Ad tertium reſpondetur, ex omnibus illis locis S. Auguſtini ſolũ colligi, primis parentibus in ſtatu innocentię datũ fuiſſe gratiæ adiutoriũ, quo perſeuerare potuiſſent, & perſeuerarent, ſi vellent, quod, & nos libenter fatemur; nihilominus, iuxta ſententiam eiuſdem S. Auguſtini locis ſuperius allegatis, vt actualiter perſeuerarent etiam in ſtatu innocentiæ, indigebãt ſpeciali auxilio præoperantis gratiæ, & firmantis liberum arbitrium in bono.

Diſputatio CVII.

Vtrum donum Perſeuerantiæ ſit omnibus hominibus fidelibus commune; an vero ſit proprium donum Prædeſtinatorum.

I. QVIDAM diſtinguunt duplex donum perſeuerãtiæ: alterum, inquiunt, conſiſtere in quodam ſpeciali auxilio, & protectione, qua Deus ita protegit, & munit quoſdam, vt indeclinabiliter, & infalli-

fallibiliter in gratia perſeuerent vſque ad mortem: quale Apoſtolis poſt acceptum Spiritum ſanctum,& ijs,qui dicuntur confirmati in gratia, conceſſum eſt: quod ſubinde non eſt omnibus iuſtis commune. Aliud eſt perſeuerantiæ donum, quod cõſiſtit in quodam auxilio, & protectione; qua Deus ita adeſt hominibus, vt poſſint in gratia perſeuerare,ſi velint; & hoc donum, inquiunt, eſſe neceſſarium ad ſalutem, & dari omnibus iuſtis immediate in actu primo. Probari poteſt hæc ſententia.

Primo ex S. Auguſtino locis ſuperius allegatis, in quibus expreſſe diſtinguit duplex donum perſeuerantiæ. Alterum, quo poteſt homo, ſi velit,perſeuerare vſque in finem, ſed ſua culpa, non perſeuerat, qualis fuit perſeuerantia primis parentibus collata,in ſtatu innocentię. Alterum vero, quo non ſolum perſeuerare poteſt, ſed etiam actu perſeuerat vſque in finem, quale eſt donum collatum prædeſtinatis per Chriſtum. Sentit ergo, eſſe aliquod donum perſeuerantiæ omnibus hominibus iuſtis,& iniuſtis, etiam ſi reprobi ſint, commune.

Secundo. Quilibet homo iuſtus per gratiam habitualem, & virtutes infuſas, poteſt in actu primo operari quodcũque bonum, & implere omnia legis præcepta: ergo poterit etiam in actu primo perſeuerare, ſi velit,vſque in finem: ergo omnibus iuſtis datur cum ipſa gratia, & virtutibus infuſis poteſtas perſeuerandi vſque in finem:ergo omnibus iuſtis eſt commune donum perſeuerantiæ,quo perſeuerare poſſunt, ſi velint.

Tertio. Cum auxilio ex parte Dei,cum quo perſeuerat quis vſque in finẽ, poteſt, ſi velit, non perſeuerare; alias neceſſario perſeueraret,& non libere: ſimiliter etiam cum auxilio,cum quo non perſeuerat, qui vſque in finem,poteſt perſeuerare,ſi velit; alias non peccaret non perſeuerando: ergo donum perſeuerantiæ, quantum eſt ex parte auxilij diuini, commune eſt iuſtis perſeuerantibus, & non perſeuerantibus vſque in finem: & differentia inter eos conſiſtit in hoc, quod alij pro innata ſibi libertate voluerunt bene vti illo auxilio, vt perſeuerarent vſque in finem, alij vero noluerunt.

Quarto. Prædeſtinatio, quantum eſt ex parte Dei,& ex parte auxiliorum gratiæ, communis eſt prædeſtinatis, & non prædeſtinatis; etenim ſi non prædeſtinati ita recte vſi fuiſſent ſuo arbitrio,vt per auxilia gratiæ illis collata ſalutem conſequerentur æternam, manſiſſent prædeſtinati; ſicut alij, qui, recte vtendo ſuo arbitrio, cum eiſdem auxilijs ſalui facti ſunt: ergo donum perſeuerantiæ in actu primo etiã eſt commune ijs, qui ſaluantur,& ijs,qui ſua culpa pereunt, non bene vtendo eodem dono.

Hæc tamen ſententia nec eſt vera, nec videtur in aliqua probabili ratione fundata. Vnde ſit II.

PRima concluſio. Donum perſeuerantiæ ita eſt proprium prædeſtinatorũ, vt nulli alteri conueniat. Probatur primo: nam concilia, & Patres, præſertim Auguſtinus, nullam aliam perſeuerantiam agnouerunt, niſi illam, de qua ſcriptum eſt: *Qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit*. Sed huiuſmodi perſeuerantia ſolis conuenit prædeſtinatis: nam illi ſolum reuera ſaluantur:ergo. Maior probatur ex verbis illis Concilij Tridentini ſeſſ. 6. de iuſtificatione, cap. 13. *Similiter de perſeuerantiæ munere, de quo ſcriptum eſt: Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit: quod quidem aliunde haberi non poteſt, niſi ab eo, qui potens eſt eum, qui ſtat, ſtatuere, vt perſeueranter ſtet; & eum, qui cadit, reſtituere; nemo ſibi certi aliquid abſoluta certitudine polliceatur*. Et can. 16. *Si quis magnum illud vſque in finem perſeuerantiæ donum ſe certo habiturum abſoluta,& infallibili certitudine dixerit, niſi hoc ex ſpeciali reuelatione didicerit; anathema ſit*. Ex qua definitione habentur duo. Primum eſt donum perſeuerantiæ non eſſe illud,quo iuſtus ſolum perſeuerare poteſt,ſi velit, ſed quo actu perſeuerat vſque in finem, vt declarat locus Matth. 10. à Concil. inductus, & verba illa: *De quo dono nemo ſibi certi aliquid abſoluta certitudine debet polliceri*. Et tamen certiſſime poteſt quis ſibi polliceri, adfuturum ſibi Deum, vt perſeuerare poſſit, ſi velit. Sentit ergo Concilium, ad donum perſeuerantiæ neceſſarium eſſe, quod ille, cui conceditur, actu perſeueret vſque in finem: non ergo eſt commune eiuſmodi donum omnibus iuſtis, etiam reprobis. Secundum eſt, hoc donum aliunde haberi non poſſe, niſi à Deo, per quod videtur excludi

[Margin notes: Perſeuerãtiæ donum non eſt omnibus commune, ſed proprium prædeſtinatorum. — Matth. 10. & 24. — Perſeuerãtiæ donum à ſolo Deo eſt.]

excludi ſententia eorum, qui, vt diſputatione 108. obſeruabimus, dicunt, quod cũ æquali auxilio gratiæ vnus perſeueret vſque in finem, alius non perſeueret; non aliunde eſſe, niſi quia pro innata libertate vnus voluit bene vti eodem auxilio, vt ſalutem conſequeretur æternam, alius nõ item. Cum enim ſacrum Concilium doceat, donum perſeuerantiæ aliunde haberi non poſſe, niſi à Deo; conſequenter affirmare videtur, eiuſmodi donum, formaliter loquendo, in ratione doni perſeuerantiæ, non haberi à libero arbitrio creato, nec ex eius cooperatione pendere, etiam vt à conditione, ſine qua non, vt diſputatione 105. oſtendimus.

III. Secundo probatur auctoritate Sanctorum, qui vnanimiter docent, perſeuerantiæ donum eſſe proprium prædeſtinatorũ, per illudq. Deum omnibus illis tribuere non ſolum poſſe, ſed etiam actu perſeuerare vſque in finem; ita vt indeclinabiliter, & infallibiliter perſeuerent. Nam S. Hilarius epiſt. ad Auguſt. Semipelagianorum placita commemorans, inquit: *Nolunt autem, ita hanc perſeuerantiam prædicari, vt non vel ſuppliciter emereri, vel amitti contumaciter poſſit: nec ad incertum voluntatis* Dei *deduci ſe volunt, vbi eis, quantum putant, ad obtinendum, vel amittendum, euidens eſt, qualecumque ſit, initium voluntatis.* Et poſt pauca: *Deinde moleſte ferunt, ita diuidi gratiam, quæ vel tunc primo homini data eſt, vel nunc omnibus detur, vt ille acceperit perſeuerantiam, non qua fieret, vt perſeueraret, ſed ſine qua per liberum arbitrium perſeuerare non poſſit: nunc vero Sanctis in regnum per gratiam prædeſtinatis non tale adiutorium perſeuerantiæ detur; ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur, non ſolum vt ſine iſto dono perſeuerantes eſſe non poſſint, verum etiam, vt per hoc donum non niſi perſeuerantes ſint.* Et infra: *Vnde in hoc ſolo volunt à primo homine omnium diſtare naturam, vt illum integris viribus voluntatis iuuaret gratia volentem, ſine qua perſeuerare non poterat: hos autem, amiſſis, & perditis viribus, credentes tantum, non ſolum erigat proſtratos, verum etiam ſuffulciat ambulantes. Cæterum quidquidlibet donatum ſit prædeſtinatis, id poſſe & amittere, & retinere propria voluntate contendunt. Quod tunc falſum eſſet, ſi verum putarent, eam quoſdam perſeuerantiam percepiſſe, vt niſi perſeuerantes eſſe non poſſint.* Ex quo teſtimonio videtur colligi, ſententiam Maſſilienſium, quam S. Proſper impugnauit, fuiſſe, donũ perſeuerantiæ prædeſtinatis per Chriſtum non tribuere, vt indeclinabiliter, & infallibiliter perſeuerẽt, ſed vt poſſint perſeuerare, ſi velint; actualem autem perſeuerantiam procedere ex innata arbitrij libertate, quia cum illo auxilio perſeuerare voluit, cum quo alter non perſeuerauit, quia noluit.

Confirmat eamdem doctrinam S. Aug. lib. de dono perſeuerantiæ, c. 6. vbi reſpondens Proſpero, & Hilario, ait: *Sed nolunt, vt ſcribitis, iſti fratres, ita hanc perſeuerantiam prædicari, vt non vel ſuppliciter emereri, vel amitti contumaciter poſſit, vbi quid dicant, parum diligenter attendunt. De illa enim perſeuerantia loquimur, qua perſeueratur vſque in finem; quæ ſi data eſt, perſeueratum eſt vſque in finem, ſi autem non eſt perſeueratum vſque in finem, non eſt data: quod iam, & ſuperius ſatis egimus.* Et infra: *Perſeuerantiam vero vſque in finem, quoniam non habet quiſquam, niſi qui perſeuerauerit vſque in finem; multi eam poſſunt habere, nullus amittere. Neque enim metuendum eſt, ne forte, cum perſeuerauerit homo vſque in finem, aliqua in eo mala voluntas oriatur, ne perſeueret vſque in finem. Hoc ergo* Dei *donum ſuppliciter emereri poteſt: ſed cum datum fuerit, amitti contumaciter non poteſt. Cum enim perſeuerauerit quiſque in finem, neque hoc donum poteſt amittere, nec alia, quæ poterat ante finem. Quomodo enim poteſt amitti, per quod fit, vt non amittatur etiã quod, poſſet amitti?* Quibus verbis S. Doctor apertiſsime docet, donum perſeuerantiæ habere infallibiliter coniunctam actualem perſeuerantiam vſque in finem, nec poſſe voluntate hominis interrũpi, vel contumaciter amitti. Sentit ergo, idem donum non eſſe commune omnibus iuſtis, cum ex illis quidam perſeuerent, quidam non perſeuerent vſque in finem. (Perſeuerãtiæ donum uumquam amittitur.)

IIII. Eſt ad idem comprobandum aliud inſigne teſtimonium S. Auguſtini, lib. de corrept. & grat. cap. 12. vbi conſtituens differentiam inter donum gratiæ, primis parentibus in ſtatu innocentiæ collatum, & illud, quod in natura lapſa confertur electis per Chriſtum, docet, quod per donum

Digitized by Google

num primis parentibus collatum, donatum eſt eis, vt perſeuerarent, ſi vellent, ſed non eſt eis donatum, vt vellent. Prædeſtinatis autem per Chriſtum etiam donatur, vt perſeuerare velint, & perſeuerent. Verba Auguſtini ſunt: *Vt ergo non acciperet hoc donum Dei, ideſt in bono perſeuerantiam, primus homo, ſed perſeuerare, vel non perſeuerare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat eius voluntas, quæ ſine vllo fuerat inſtituta peccato, & nihil illi ex ſe ipſa concupiſcentialiter reſiſtebat, vt dignè tantæ bonitati, & bene viuendi facilitati, perſeuerandi committeretur arbitrium: Deo quidem præſciente, quid eſſet facturus iniuſte, præſciente tamen, non ad hoc cogente, ſed ſimul ſciente, quid de illo ipſe faceret iuſte. Nunc vero poſteaquam eſt illa magna peccati merito amiſſa libertas, etiam maioribus donis adiuuanda remanſit infirmitas. Placuit enim Deo, quò maxime humanæ ſuperbiam præſumptionis extingueret, vt non glorietur omnis caro coram ipſo,* ideſt omnis homo. Et idē docet alijs verbis ſupra inductis, ſed præſertim illis: *Subuentum eſt ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indiclinabiliter, & inſeparabiliter ageretur: & ideo quamuis infirma nō deficeret, nec aduerſitate aliqua vinceretur:* & illis: *Fortiſſimo quippe dimiſit, atque permiſit facere, quod vellet: infirmis ſeruauit, vt, ipſo donante, inuictiſſime, quod bonum eſt, vellent, nec hoc deſerere inuictiſſime nollent.* En S. Aug. nedum Apoſtolis, & alijs cōfirmatis in gratia ſubuentum eſſe ait per donum perſeuerantię; quo indeclinabiliter agerētur, & perſeuerarent vſque in finē; ſed etiam *infirmitati humanæ*, quæ in omnibus electis reperitur: ergo, ſecundum Auguſtinum hoc donum perſeuerantiæ proprium eſt omnium prædeſtinatorum; ita vt nulli alteri conueniat. Probatur conſequentia: nam reprobis non confertur à Deo aliquod donum, quo indeclinabiliter, & inuictiſſime, quod bonum eſt, vellent, nec hoc deſerere inuictiſſime nollent; alias à gratia, quam acceperunt, non caderent.

Hinc S. Proſper in reſponſ. ad capita Gallorum cap. 7. *Quomodo*, inquit, *eos haberet præordinata in Chriſto electio, cum dubium non ſit, donum Dei eſſe perſeuerantiam in bono vſque ad finem; quam iſtos ex eo ipſo, quod non perſeuerauerunt, non habuiſſe manifeſtum eſt?* Si ergo ſecundum Proſperum manifeſtum eſt, eos, qui non perſeuerauerunt in bono vſque in finem, donum perſeuerantiæ non habuiſſe, quomodo aſſeritur, tale donum omnibus iuſtis eſſe commune? dicendum eſt ergo ad ſolos prædeſtinatos pertinere.

Tertio probatur ratione. Si donum perſeuerantiæ eſt commune omnibus iuſtis, ſequitur, quod ex ſe, & prout à Deo procedit, ſolum tribuat illis poſſe perſeuerare. Sequela probatur: nam actu perſeuerare vſque in finem, non eſt commune omnibus iuſtis; alias ſemel iuſtificatus numquam peccaret mortaliter, nec caderet à gratia: quod tamen definitioni Cōcilij Tridentini repugnat: ergo ſolum eſt illis commune poſſe perſeuerare, ac per conſequens, ſi donum perſeuerantiæ eſt commune omnibus iuſtis, ſolū tribuet illis poſſe perſeuerare, & illi, qui actu perſeuerant, ſolum haberent ex dono Dei poſſe perſeuerare, ſi velint: actualem autem perſeuerantiam haberent à ſe ipſis; quia videlicet pro innata ſibi libertate cum auxilio tribuente ſolum poſſe, voluerunt actu perſeuerare vſque in finem, quod tamen admittendum non eſt. V.

Quarto. Prædeſtinatio ad gloriam non eſt omnibus iuſtis communis, ſed illis ſolum, qui re ipſa ſaluantur: ergo nec donum perſeuerantiæ. Antecedens patet ex verbis Apoſtoli ad Rom. 8. *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit, & quos vocauit, hos & iuſtificauit, & quos iuſtificauit, hos & magnificauit.* Et Ioan. 10. loquens Chriſtus Dominus de prædeſtinatis ait: *Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non recipiet eas quiſquam de manu mea.* Vnde & prædeſtinatio, quantum ad exequutionem effectus, eſt certa, & infallibilis certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, vt diſput. 41. oſtenſum eſt. Conſequentia vero probatur: nam donum perſeuerantiæ eſt proprius effectus prædeſtinationis ad gloriam: ergo, ſi prædeſtinatio ad gloriam nō eſt communis omnibus iuſtis, nec donum perſeuerantię erit illis commune. VI. Prædeſtinatio ad gloriã non eſt omnibus iuſtis communis

Ad hoc quidam auctor reſpondet, prædeſtinationem ad gloriam eſſe omnibus hominibus ſaltem iuſtis communem;

Prædeſtinatio cōpleta, & incōpleta diſtinguitur à quodam auctore.

ad cuius explicationem diſtinguit duplicem Dei prædeſtinationem, completam, & incompletam. Prædeſtinationem completam illam eſſe dicit, quæ ſe extendit ad totam ſeriem mediorum, quibus homo reipſa ſalutem aſſequitur, & perſeuerat vſque in finem, qualis eſt illa, de qua Aug. lib. de dono perſeu. c. 14. ait: ***Prædeſtinatio eſt præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſsime liberantur, quicumque liberantur.*** Incompletam prædeſtinationem illam appellat, quæ ſe profert tantum ad aliquam ſeriem beneficiorum, quibus ad ſalutem tenditur, præſertim vſque ad gratiam iuſtificationis; ſed non ſe extendit ad vltimum vitæ terminum. Dicit ergo, prædeſtinationem incompletam eſſe communem omnibus hominibus iuſtis; prædeſtinationem autem completam nō eſſe omnibus communem, ſed eorum propriam; qui reuera cum auxilio gratiæ præuenientis, & excitantis perſeuerant vſque in finem, & ſaluantur. Sed hanc prædeſtinationem completam pendere ait ex præuiſis meritis, ſequentibus gratiam præuenientem: & ratio illius eſt, quia exiſtimat electos, etiam Apoſtolos, Ioannem Baptiſtam, & alios Sanctos eximios, non fuiſſe à Deo abſoluta, & efficaci voluntate prædeſtinatos ad gloriā, niſi ſub tacita conditione, ſi perſeuerauerint vſque in finem; excipit tamē Beatam Virginem ob eius reuerentiam. Eodem modo diſtinguit duplex donum perſeuerantiæ, aliud incompletum, quo homo poteſt perſeuerare, ſi velit, quod appellat donum perſeuerantiæ efficax in actu primo: aliud completum, quo actu perſeuerat vſque in finem, & dicitur donum perſeuerantiæ in actu ſecundo. Perſeuerantiam incompletam ait eſſe communem omnibus iuſtis, completam autem perſeuerantiam, quam vocat perſeuerantiam efficacem in actu ſecundo, cenſet eſſe propriam prædeſtinatorū. Addit tamen, prędictam eius efficaciam pendere ex libera cooperatione arbitrij, ſicut de completa prædeſtinatione ad gloriam prædixerat: nam exiſtimat, nullum auxilium gratiæ præuenientis, qua ratione præueniens eſt, eſſe prius ordine cauſalitatis libera cooperatione noſtri arbitrij.

Prædeſtinatio ad gloriam an ſit cōditionata.

Hic tamen modus dicendi multa continet, quæ non modicam difficultatem habent, & ex ſupradictis manent ſatis impugnata. Et in primis illa diſtinctio duplicis prædeſtinationis ad gloriam, ſcilicet prædeſtinationis completæ, & incōpletæ non videtur admittenda; quia neque apud S. Aug. aut S. Thomam, aut aliquē alium grauem Doctorem reperitur; quin potius nomine prædeſtinationis ad gloriam ſolum eam prædeſtinationem intelligunt, qua electi ordinantur efficaciter, & tranſmittuntur ad vitam æternam, cuius effectus ſunt vocatio, iuſtificatio, opera meritoria, quæ fiunt per liberum arbitrium motum à Deo, & perſeuerantia in gratia vſque in finem. Alia vero prædeſtinatio ad gloriam non debet dici abſolute prædeſtinatio ad gloriam, ſed communis prouidentia ſupernaturalis, quam Deus habet circa reprobos, quos non ordinauit efficaciter, ſeu voluntate conſequente ad vitam æternam, ſed ſolum ſufficienter, & voluntate antecedente, vt ſupra dictum eſt: poſſunt tamen dici prædeſtinati ad gratiæ dona, quæ Deus illis confert, vt poſſint ad ſalutem æternam peruenire, ſi velint: ergo, abſolute loquendo, prædeſtinatio ad gloriam, non debet dici donum commune omnibus iuſtis, ſed proprium eorum, qui reipſa perueniunt ad vitam æternam, ac per conſequens, idem erit dicendum de perſeuerantia vſque in finem, cum ſit effectus prædeſtinationis ad gloriam: nam prædeſtinatio Dei eſt vere cauſa efficiens omnium beneficiorum, ſeu mediorum, quibus prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt.

Præterea idem impugnatur: nam ſequeretur, quod Deus ex parte ſua ſolum prædeſtinaret homines ad gloriam prædeſtinatione incompleta; homo autem ipſe bene vtendo gratia excitante, & pro ſua innata libertate perſeuerando cum illa vſque in finem, efficeret ſe prædeſtinatum prædeſtinatione completa; & conſequenter prædeſtinatio incompleta, & imperfecta tribueretur Deo, perfecta auautem, & completa tribueretur homini, & penderet ab illo, quod non videtur poſſe admitti. Licet enim aliqui effectus prædeſtinationis pendeant efficienter à libero hominis arbitrio, moto efficaciter à Deo, vt piæ operationes, & meritoriæ, quibus in exequutione conſequitur vitam æternam, tamen præordinatio Dei,

Digitized by Google

qua voluntate abſoluta, & efficaci ſtatuit electis conferre vitam æternam, in quo conſiſtit ratio prædeſtinationis, nullo modo pendet ex libera cooperatione liberi arbitrij, aut ex meritis præuiſis, quantumuis afferatur, eiuſmodi merita non procedere ex ſolis viribus naturæ, ſed ſupponere ſupernaturalem Dei excitationē, eo quod ipſa etiam cooperatio arbitrij eſt in prædeſtinatis effectus diuinæ prædeſtinationis, vt diſputatione 36. oſtenſum eſt. Vnde non eſt admittendum, Deum abſoluta, & efficaci voluntate non prædeſtinaſſe omnes electos ſuos, & à fortiori Apoſtolos, & alios Sanctos eximios ad gloriam ante præuiſionem meritorum ſubſequentium Dei excitationem, vel ante præuiſionem cooperationis eorum, qua volunt cooperari, & perſeuerant vſque in finem. Iam enim diſputatione 37. oſtenſum eſt ex profeſſo, qualiter iuxta mentem ſancti Auguſtini, & ſancti Thomæ prædeſtinatio abſoluta, & efficax ad gloriam non pendeat ex præuiſis meritis gratiæ.

Perſeuerātia completa, & incōpleta quæ dicatur.

Quod vero auctor ait de duplici auxilio efficaci doni perſeuerantiæ, completo ſcilicet, vel incompleto, ſiue in actu ſecundo, vel in actu primo, non videtur ſatisfacere, nec cum doctrina ſancti Auguſtini congruere: nam ſi per efficaciam doni perſeuerantiæ incompletam, ſiue in actu primo, intelligit, ſicut videtur intelligere, donum perſeuerantiæ, quo poteſt quis perſeuerare, ſi velit: hoc reuera non eſt donum efficax ad perſeuerādum, ſed ſolum ſufficiens; nec eſt perſeuerantiæ ſecundi Adam, ſed primi, vt ait Auguſtinus locis ſuperius inductis. Si autem nomine perſeuerantię efficacis incompletæ, ſiue in actu primo, intelligat efficaciam doni perſeuerantiæ, quatenus ordine rationis, & cauſalitatis præuenit liberam cooperationem noſtri arbitrij cum illo, & efficit, vt perſeueremus vſque in finem, non videtur ſubſiſtere eius doctrina: tum quia perſeuerantia, de qua loquimur, non eſt perſeuerantia in actu primo, à qua aliquando contingat ſeparari actum ſecundum perſeuerandi vſque in finem, vt ex verbis Auguſtini ſupra inductis conſtat. Nec enim hæc perſeuerantia eſt proprie actus primus; alias ſolum tribueret redemptis per Chriſtum poſſe perſeuerare, ſi velint, & non efficeret, vt velint: quod eſt contra Sanctum Auguſtinum locis citatis: ſed eſt medium quoddam inter actum primum, & ſecundum, & pertinet ad complementum actus primi, ſicut ſupra dictum eſt de quocumque alio auxilio efficaci. Nec eſt admittendum, perſeuerantiam, de qua loquimur, ſeu efficaciam eius completam pendere ex libera cooperatione arbitrij: nam ipſa libera cooperatio eſt effectus doni perſeuerantiæ efficacis, quamuis non efficiat illam ſine nobis libere concurrentibus. Vnde ipſum velle perſeuerare, ſeu piæ operationes, quibus perſeueramus vſque in finem, pendent quidem efficienter à noſtro libero arbitrio moto à Deo efficaci motione; efficacia autem doni perſeuerantiæ, & id, per quod formaliter conſtituitur complete in ratione doni perſeuerantiæ, non pendet ex libera cooperatione arbitrij, quamuis numquam detur ſine illa. Ex quo infertur, non eſſe in poteſtate noſtri arbitrij facere, quod ſimus à Deo prædeſtinati abſoluta, & efficaci voluntate; vel quód prędeſtinatio Dei ſit prędeſtinatio completa, & perfecta: id enim ſolum eſt in poteſtate Dei, qui pro ſua mera, & gratuita voluntante, quæ occulta eſſe poteſt, ſed non iniuſta, quos vult prædeſtinauit ad gloriam: & quos non vult, non prædeſtinauit. Vnde ipſe Deus ſua gratia efficit, quod omnes effectus prædeſtinationis à primo vſque ad vltimum, qui eſt glorificatio, compleantur. Quod non obſcure docet ſanctus Auguſtinus, cum ait: *Quando ergo promiſit Deus Abrahæ in ſemine eius fidem gentium, dicēs: Patrem multarum gentium poſui te; vnde dicit Apoſtolus: Ideo ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non de noſtræ voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. Promiſit enim, quod ipſe facturus fuerat, non quod homines: quia etſi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipſe facit, vt illi faciant, quæ præcepit: non illi faciunt, vt ipſe faciat, quod promiſit: alioquin, vt Dei promiſſa compleantur, non in Dei, ſed in hominum eſt poteſtate, & quod à Domino promiſſum eſt, ab ipſis redditur Abrahæ. Non autem ſic credidit Abraham, ſed credidit, dans gloriam Deo; quoniam quæ promiſit, potens eſt & facere. Non ait,*

Non eſt in poteſtate arbitrii facere, quod prædeſtinatio ad gloriam ſit abſoluta, & efficax.

Aug. lib. de prædeſt. SS. cap. 10.

Gen. 17.

Rom. 4.

ait, prædicere; non ait præſcire; nam & aliena facta poteſt prædicere, atque præſcire: ſed ait: Potens eſt & facere, ac per hoc facta non aliena, ſed ſua. Et infra, poſtquam oſtenderat, ea, quæ à nobis Deus exigit, vt ad vitam æternam perueniamus, ab ipſo Deo nobis donari, ſubdit: *Ideo enim hæc & nobis præcipiuntur, & dona Dei eſſe monſtrantur, vt intelligatur, quod & nos ea facimus, & Deus facit, vt illa faciamus: ſicut per Prophetam Ezechielem apertiſſime dicit. Quid enim apertius, quàm vbi dicit: Ego faciam, vt faciatis? Locum ipſum Scripturæ, fratres chariſſimi, attendite, & videbitis, illa Deum promittere facturum ſe, vt faciant, quæ iubet, vt fiant.* Ex quibus verbis habemus, efficaciam diuinæ prædeſtinationis abſolutæ, & auxiliorum gratiæ, præſertim doni perſeuerantiæ non pendere ex libera cooperatione noſtri arbitrij: ſed potius è conuerſo, liberam noſtram cooperationem, qua perſeueramus vſque in finem, pendere ex efficaci, & abſoluta prædeterminatione Dei prædeſtinantis; & conſequenter ex efficacia auxiliorum gratiæ, per quam facit, vt faciamus, & operatur, vt operemur: ergo donum perſeuerantiæ efficacis non eſt commune omnibus hominibus iuſtis, ſed prædeſtinatorum, ſiue eorum, qui vitam æternam conſequuntur, donum proprium.

Cap. 11. eiuſdem libri.

Cap. 36.

VII.

Perſeuerãtiæ donum eſt omnibus prędeſtinatis cõmune.

Secunda concluſio. Non ſolum Apoſtolis, & confirmatis in gratia, & alijs Sanctis virtutis inſignis, ſed etiam omnibus prædeſtinatis eſt cõmune magnum illud perſeuerantiæ donum, quo Deus efficit, vt infallibiliter, & indeclinabiliter perſeuerent. Concluſio colligitur ex Concilio Tridentino, & ex locis ſancti Auguſtini, & Proſperi ſuperius allegatis; nullam quippe faciunt diſtinctionẽ inter donum perſeuerantiæ conceſſum Apoſtolis, vel alijs confirmatis in gratia; & illud, quod reliquis prædeſtinatis tribuitur: quin potius ſanctus Auguſtinus lib. de correptione, & gratia, cap. 12. allegato non obſcure docet, huiuſmodi perſeuerantiæ donum omnibus electis eſſe commune, vt ſupra ex verbis eiuſdem Auguſtini oſtenſum eſt.

Secundo probatur ratione eiuſdem Auguſtini loco citato: nam alias poſſent aliqui prædeſtinati de actuali perſeuerantia in ſeipſis, ſeu in viribus ſuis, & non in Deo gloriari, & dicere: Gratias tibi Domine, qui ſolum dediſti mihi adiutorium, quale primo homini conceſſum eſt, ſine quo perſeuerare non poteram, etiam ſi vellem; ſed gratias mihi, qui pro innata arbitrij mei libertate perſeuerare volui, te non operante, neque efficiente, vt indeclinabiliter, inſeparabiliter, & inuictiſſime vellem. Conſequens autem videtur repugnare verbis Apoſtoli: *Quid autem habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* ergo neceſſario dicendum eſt, donum perſeuerantiæ, de quo loquitur noſtra concluſio, commune eſſe omnibus prædeſtinatis, nec poſſe ad Apoſtolos tantum, vel confirmatos in gratia coarctari. 1. Cor. 4.

Tertio probatur, Sequeretur ex oppoſita ſententia, prædeſtinatos, Beata Virgine, Apoſtolis, & confirmatis in gratia dumtaxat exceptis, non differre à non prædeſtinatis, ex parte ordinis, & cauſalitatis mediorum, ſed ſolum ex parte præſcientiæ euentus, quia videlicet Deus pręſciuit, prædeſtinatos bene vſuros ſuo arbitrio, & accepta gratia, vt perſeuerarent in illa, & ſalutem conſequerentur æternam; reprobos vero non item. Conſequens autem videtur contra apertiſſima loca Scripturæ, & dicta Sanctorum, vt quæſtione ſexta de veritate, articulo tertio docet ſanctus Thomas: & conſtat ex dictis diſputatione 37. præſertim numero 12. ergo donum perſeuerantiæ, quo infallibiliter, & indeclinabiliter perſeuerant, quicumque perſeuerant, eſt commune omnibus prædeſtinatis.

VIII.

Perſeuerãtiæ quædã noua diſtinctio impugnatur.

Tertia concluſio. Non poteſt admitti in prædeſtinatis illa diſtinctio duplicis doni perſeuerantiæ; quorum alterum ſolis Apoſtolis, & confirmatis in gratia, alterum vero reliquis prædeſtinatis conueniat. Hæc concluſio manet ſatis probata ex dictis in duabus præcedentibus. Præterea probatur: nam illa diſtinctio, non reperitur in Patribus antiquis, vel Doctoribus Scholaſticis: talis autem doctrina præſertim in rebus Theologis fugienda eſt, vt dicunt Vincentius Lyrenenſis, & alij Doctores diſput. 5. nu. 5. allegati: ergo. Secundo probatur: nam prædicta diſtinctio doni perſeuerantiæ non videtur abſimilis alteri, quã circa prædeſtinationem

Digitized by Google

conſtituit Ambroſ. Catherin. diſtinguens duas claſſes prædeſtinatorum; ad quarum primam pertinere, ait, Beatam Virginem, Apoſtolos, & alios pauciſſimos, quos Deus ab æterno abſoluto decreto, & efficaci voluntate prædeſtinauit, & tot auxilia gratiæ conferre decreuit, vt, ſalua arbitrij libertate, à ſalute æterna excidere nequeant. Ad ſecundam claſſem reliquos prædeſtinatos reuocat, quos exiſtimat non eſſe prædeſtinatos à Deo abſoluto, immobili, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, ſed ſub conditione quadam mutabili boni vſus liberi arbitrij; videlicet, ſi ipſi voluerint auxilijs gratiæ bene vti. Quod enim Ambroſ. Catherin. de prædeſtinatione ſtatuit; hæc ſententia, quam impugnamus, de dono perſeuerantiæ perſuadere conatur. Diſtinctio autē illa prædeſtinatorum Ambroſij Catherini, tamquam noua, & multis difficultatibus, atque anguſtijs non paucis inuoluta à doctis, & pijs Theologis improbatur, vt ex Sixto Senenſi eiuſdem Ambroſij diſcipulo, & alijs Theologis ſupra in diſputatione 37. in principio oſtendimus: ergo ſimiliter prædicta diſtinctio doni perſeuerantiæ erit pariter reijcienda. Tertio idem

IX. Perſeuerātiæ donum eſt eiuſdē rationis in omnibus prædeſtinatis.

probatur; quia ſequeretur ex oppoſita ſententia, donum perſeuerantiæ non eſſe eiuſdem rationis in omnibus prædeſtinatis; quod tamen communi Sanctorum conſenſui videtur repugnare. Sequela probatur: nam poſſe perſeuerare, & actu perſeuerare ſpecie diſtinguuntur, ſicut actus, & potentia, vel habitus: ergo ſi donum perſeuerantiæ quibuſdam prædeſtinatis ſolum tribuit poſſe perſeuerare, ſi velint; in alijs vero efficit, vt infallibiliter perſeuerent; ſequitur, quod donum perſeuerantiæ non ſit eiuſdem rationis in omnibus prædeſtinatis.

AD primum argumentum reſpondetur, donum illud, quo poteſt homo perſeuerare vſque in finem, ſi velit; non eſſe ſimpliciter donum perſeuerantiæ, ſed ſecundum quid; quia ſolum eſt perſeuerantia in potentia. Vnde ſtatuendum eſt aliud donum perſeuerantiæ, quo Deus efficit, vt prædeſtinati infallibiliter perſeuerent vſque in finem. Et iuxta hanc doctrinam intelligenda ſunt, quæ dicit S. Auguſtinus in locis præallegatis.

X. Ad ſecundum reſpondetur, quod, vt docet ſanctus Thomas prima ſecundæ, quæſt. 109. artic. 9. in corpore, ille, qui iam conſequutus eſt gratiam, non poteſt per ſeipſum operari bonum, & vitare peccatum abſque nouo auxilio Dei ipſum mouentis, dirigentis, & protegentis: quod etiam ex profeſſo in diſputatione 88. oſtenſum eſt. Vnde multo minus poterit per ſolam gratiam, & virtutes infuſas abſque ſpeciali auxilio perſeuerare vſque in finem.

Ad confirmationem reſpondetur, quod donum perſeuerantiæ antecedenter ad liberam cooperationem arbitrij, non ſolum tribuit prædeſtinatis poſſe perſeuerare, ſi velint, ſed vires efficaciſſimas, quibus Deus efficit, vt libere, & infallibiliter perſeuerent, ſicut ſupra de quocumque alio auxilio efficaci dictum eſt. Etenim inter poſſe perſeuerare, & pias operationes, quibus actu perſeuerat quis vſque in finem, datur medium, vt ex dictis diſputatione 18. & 19. ſatis conſtat. Vnde non ſequitur, quod liberum arbitrium mere paſſiue ſe habeat, in ordine ad actus bonos, quibus perſeuerat vſque in finem: nec etiam ſequitur, quod actualis perſeuerantia ſumpta pro actuali auxilio efficaci, quo perſeueratur vſque in finem, pendeat ex libera cooperatione arbitrij, quamuis effectus doni perſeuerantiæ in adultis, ſcilicet piæ operationes, non à ſolo perſeuerantiæ dono, ſed etiam à libera cooperatione arbitrij cum illo efficienter procedant, vt diſputatione 90. & 105. explicatum eſt.

Ad tertium reſpondetur, quod cum auxilio ex parte Dei, quo perſeuerat quis vſque in finem, poteſt quidem, ſi velit, non perſeuerare, abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo; non tamen in ſenſu compoſito, vt ex ſupradictis patet: neque ex hoc ſequitur, quod neceſſario perſeueret. Similiter etiam cum auxilio, quo quis non perſeuerat vſque in finem, poteſt perſeuerare, ſi velit, abſolute loquendo; ſed tamen cum ſolo illo auxilio numquā perſeuerabit. Plura enim requiruntur, vt homo actu perſeueret, quam vt perſeuerare poſſit, ſicut ſupra dictum eſt, cum de auxilio ſufficiente, & efficaci diſputaretur. Vnde non ſequitur, donum perſeuerantiæ eſſe commune omnibus iuſtis, ſiue perſeuerent, ſiue non perſeuerent vſque

Diſput. 23. 25. & 90.

que in finem; aut quod differentia inter perſeuerantes, & non perſeuerantes ſolum ſit deſumenda ex libera cooperatione vnius, quàm alius adhibere noluit.

Ad quartum reſpondetur; prædeſtinationem nō eſſe omnibus iuſtis communē, ſed ſpecialem aliquorum, ſcilicet eorum, qui reipſa ſalui fiunt. Neque eſt admittendus aliquis caſus, in quo non prædeſtinati ita bene vtantur ſuo arbitrio, vt cum auxilijs gratiæ ſibi collatis perſeuerent in finem, & ſaluentur. Licet enim non prædeſtinatus, abſolute loquendo, & in ſenſu diuiſo, poſſit mori in gratia, & ſaluari; id tamen eſt impoſsibile in ſenſu compoſito, vt ſupra dictum eſt. Vnde non ſequitur, donū perſeuerantiæ in actu primo eſſe commune omnibus iuſtis, etiam non prædeſtinatis.

Secundo reſpondetur, quod donum perſeuerantiæ in actu primo poteſt accipi dupliciter. Vno modo pro actu primo incompleto; ſcilicet pro ipſo poſſe perſeuerare; ſiue pro auxilio, quo poteſt quis perſeuerare, ſi velit, & in hac acceptione commune eſt omnibus iuſtis, etiam non perſeuerantibus. Sed hæc perſeuerantia non eſt ſimpliciter perſeuerantia, & in actu, ſed ſecundum quid, & in potentia, vt dictum eſt; nec loquitur de illa Christus Dominus, cum ait: *Qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Alio modo accipitur pro vltimo cōplemento actus primi; ſcilicet pro auxilio, quo liberū arbitrium efficaciter præmouetur ad perſeuerandum, & perſeuerat vſque in finem; & in hac acceptione donum perſeuerantiæ, etiam in vltimo complemento actus primi, nec eſt commune omnibus iuſtis, nec competit ſolis Apoſtolis, & alijs confirmatis in gratia; ſed eſt omnium Prædeſtinatorum donum proprium.

* * *

Matth. 10. & 24.

Diſputatio CVIII.

Vtrum exiſtentibus in duobus hominibus, omnibus auxilijs præuenientis gratiæ omnino æqualibus, fieri poſsit, & contingat aliquando, vt vnus conuertatur; perſeueret in gratia, & ſaluetur: alter vero in peccato permaneat, & damnetur.

PARTEM affirmatiuam ſequuntur aliqui Theologi, & conantur defendere ſententiam eorum, qui dicunt, in caſu poſito contingere aliquando pro ſola vtriuſque libertate, vt vnus credat, alius non credat. Verum eſt, quod limitant ſuam ſententiam ad auxilia præuenientis gratiæ, qua ratione præueniens eſt: nam in eo, qui conuertitur, fatentur eſſe nouum influxū gratiæ ſimultaneum, quo Deus ſimul cum libero arbitrio producit liberum conſenſum. I.

Probatur hæc ſententia. Primo ex illo Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent.* Quibus verbis ſignificatur, quod eiſdem ſignis, & auxilijs, quibus non fuerunt conuerſi Iudæi, conuerſi fuiſſent Tyrij, & Sidonij: ergo.

Secundo arguitur duobus teſtimonijs ſancti Auguſtini, in quibus videtur expreſſe tenere hanc ſententiam. Primum teſtimonium habetur lib. de præd. & grat. cap. 15. vbi loquens de Pharaone, & Nabuchodonoſor, ſic ait: *Quantum ad naturam, ambo homines erant; quantum ad dignitatem, ambo Reges; quantum ad cauſam, ambo captiuum populum Dei poſſidētes; quantum ad pœnam, ambo flagellis admoniti. Quid ergo fines eorum fecit eſſe diuerſos, niſi quòd vnus manum Dei ſentiens in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit; alter libero contra Dei miſericordioſiſſimam veritatem pugnauit arbitrio?* Quibus verbis videtur expreſſe fateri, quod, ſtantibus auxilijs gratiæ omnino æqualibus, vnus conuerſus eſt, quia voluit; alter non

eſt conuerſus, quia noluit. Alterum teſtimonium habetur lib. 12. de Ciuit. Dei, cap. 6. vbi loquẽs de duobus hominibus æqualiter affectis animo, & corpore, & eadem tentatione tentatis, ait: *Si eadem tentatione ambo tententur, & vnus ei cedat, atque conſentiat, alter idem, qui fuerat, perſeueret, quid aliud apparet, niſi vnum voluiſſe, alterum noluiſſe à caſtitate deficere? Vnde, niſi propria voluntate, vbi eadem fuerat in vtroque corporis, & animæ affectio?* Ecce docet, ex illis duobus hominibus æqualiter affectis, vnum perſeueraſſe in bono, quia voluit; alterum peccato conſenſiſſe, quia ſimiliter voluit: ergo cum æqualibus auxilijs præuenientis gratiæ continget aliquando, vnum conuerti ad Deum, perſeuerare in gratia, & ſaluari: alium vero peccare, in peccato perſiſtere, & damnari.

Tertio. Auxilia præuenientis gratiæ non prædeterminant voluntatem ad alteram partem, atque adeo quicumque mouetur huiuſmodi auxilijs, libera ſua facultate poteſt illis conſentire, & diſſentire, ſi velit, vt colligitur ex Concil. Trident. ſeſſ. 6. de iuſtificat. cap. 5. & can. 4. Tunc eſt argumentum: Poſſibili poſito in eſſe, nullum ſequitur inconueniens: ergo nullum ſequitur inconueniens, ſi ponatur, quod in caſu poſito vnus conuertatur, ſicut reuera poteſt conuerti cum illis auxilijs; alter vero non conuertatur, ſicut reuera etiã poteſt non conuerti: ergo continget aliquando, cũ eiſdem auxilijs præuenientis gratię quatenus gratiæ præuenientis auxilia ſunt, vnum conuerti, alterum autem in peccato perſiſtere.

Quarto. Ex duobus hominibus æqualiter à Deo iuſtificatis contingit, quod vnus perſeueret in gratia, & ſaluetur, alter cadat in peccatum mortale, & damnetur: ergo ſimiliter euenire poteſt, quod ex duobus habentibus æqualia auxilia præuenientis gratię, vnus conuertatur, & perſeueret vſque in finem, alter non.

Quinto. Id ipſum comprobatur omnibus argumentis, quibus ſupra contendebamus probare, idem auxilium ſufficiens, quod in vno eſt inefficax, quia non vult illo bene vti, in alio eſſe efficax, eo quod recte vtitur tali auxilio.

Pro reſolutione huius difficultatis ſupponendũ eſt, quod in præſenti poſſumus loqui de omnibus auxilijs præuenientis gratiæ, tam externis, quam internis: ſecundo poſſumus loqui ſolum de auxilijs externis, aut de internis ſufficientibus.

II. Prima concluſio. Si ſermo ſit de auxilijs externis præuenientis gratiæ; aut etiam de internis ſufficientibus tantum, euenire poteſt, & multoties contingit, quod ex duobus hominibus æqualiter à Deo vocatis, vnus conuertatur, alter perſeueret in peccato; immo aliquando contingit, quod ille, qui minori ſuffultus eſt auxilio ſufficienti, cõuertatur, alter, cui maiora donata ſunt auxilia externa, vel interna ſufficientia, in peccato perſiſtat: In hac concluſione omnes conueniunt, quam probant efficaciter argumenta facta à principio, præſertim auctoritas inducta ex cap. 11. Matthæi.

Auxiliis cõ equalibus ex ternis, & internis ſufficientibus ſtat vnum hominẽ ſaluari, alium damnari.

Secunda concluſio. Si loquamur vniuerſaliter de omnibus auxilijs præuenientis gratiæ, etiam internis; impoſſibile eſt, quod, exiſtentibus in duobus hominibus auxilijs gratiæ omnino æqualibus, vnus conuertatur, alter non; ſed ſemper ille, qui conuertitur, accipit aliquod maius auxilium præuenientis gratiæ, quod non accepit ille, qui non conuertitur: & idem dicendum de eo, qui perſeuerat in gratia vſque in finem. Hæc concluſio eſt S. Auguſt. lib. de prædeſtinat. Sanctorum, cap. 5. & 6. Eandem concluſionem docent omnes Thomiſtæ. Et probatur ex dictis in ſuperioribus: etenim ille, qui conuertitur, habet auxilium efficax, ille vero, qui non conuertitur, non habet auxilium efficax: ſi enim illud haberet, infallibiliter conuerteretur, vt docet S. Tho. 1. 2. q. 79. ar. 1. in corp. & 1. 2. q. 112. ar. 3. ergo ſemper, qui conuertitur, habet aliquod auxilium præueniẽtis gratiæ, quod non habet ille, qui non conuertitur. Patet conſequentia: nam, vt ſupra oſtenſum eſt, auxilium efficax præuenientis gratiæ, ſecundum aliquam realem virtutem, diſtinguitur ab auxilio, quod eſt tantũ ſufficiẽs.

Auxiliis omnibus æqualibus exiſtentibus in duobus, nõ ſtat vnum ſaluari, alium damnari.

Confirmatur primo. Auxilium efficax eſt multo maius auxilium, quam cætera omnia auxilia ſine auxilio efficaci: cum ergo ille, qui conuertitur, habeat auxilium efficax; quod tamen non habet, qui nõ conuertitur, manifeſte ſequitur, quod, qui conuertitur, habeat maius aliquod auxilium præuenientis gratiæ.

Confir-

Digitized by Google

III. Confirmatur ſecundo: nam alias vnus homo ſe diſcerneret ab alio per aliquid, quod non accepit ex dono gratiæ; contra illud Apoſtol. 1. Corinth. 4. *Quis enim te diſcernit?* Sequela probatur: nam, vt ſupponimus, auxilia ſunt æqualia, & tamen vnus diſcernitur ab alio: ergo non per auxilia, ſed per ſeipſum, ſiue per innatam libertatem diſcernit ſe ab alio; quod repugnat Apoſtolo, vt patet ex Auguſtino lib. de prædeſtin. Sanctor. cap. 5. vbi prædictum locum Apoſt. expēdens ait: *Numquid enim per hæc dona, quæ omnibus communia ſunt hominibus, diſcernuntur homines ab hominibus? Hic autem prius dixit. Quis enim te diſcernit? & deinde addidit. Quid autem habes, quod non accepiſti? poſſet quippe dicere homo inflatus aduerſus alterum: Diſcernit me fides mea, iuſtitia mea; vel ſiquid aliud. Talibus occurrens cogitationibus bonus doctor: Quid autem habes, inquit, quod non accepiſti? A quo niſi ab illo, qui te diſcernit ab alio, cui non donauit, quod donauit tibi? Si autem & accepiſti, ait, quid gloriaris, quaſi nō acceperis?* Et poſt pauca: *Gratia diſcernit bonos à malis, non quæ communis eſt bonis, & malis*: ergo ſecundum Auguſt. bonus diſcernitur à peccatore per gratiam, quæ non eſt data alteri peccatori.

Gratia diſcernit iuſtum à peccatore.

IIII. Nec ſatisfacit ſolutio, quam adhibent; reſpondent enim, quod ille, qui conuertitur, habet maius auxilium in ratione beneficij, & in ratione doni, ſicut gladius donatus alicui tempore belli, in quo eo eſt vſurus, vt vitet mortem, quamuis phyſice ſit idem; tamen moraliter in ratione beneficij, & doni maius eſt, quam ſi eidem daretur tempore pacis, quādo eo non indiget; nec eſt illo vſurus. Hæc enim ſolutio non videtur euacuare vim argumenti: nam, quod illud ſit maius beneficium, & maius donum, tandem deſumitur ex eo, quod liberum arbitrium pro innata ſua libertate ſit bene vſurum tali auxilio, & cooperaturum cum illo: ergo tandem differentia refunditur ad innatam libertatem huius hominis, & non ad aliquid acceptum ex gratia.

Auxilium maius in ratione beneficii, quod dicatur.

AD primum argumentum reſpondetur, quod Tyrij, & Sidonij non fuiſſent conuerſi ſolum iſtis ſignis exterioribus, & auxilijs ſufficientibus, ſed auxilio efficaci, quod Deus illis miſericorditer dediſſet ſi illa ſigna apud eos facta fuiſſent, vt diſp. 7. n. 23. explicatum eſt.

Ad ſecundum argumentum ex auctoritate S. Aug. reſpondetur, ſanctum Doctorem expreſſe tenere noſtram ſententiā lib. de prædeſt. Sanctor. ſuperius allegato; immo etiam in locis adductis in argumento, eam tradit in verbis ſubſequentibus: etenim poſt verba illa adducta ex lib. de prædeſt. & grat. c. 15. inquirens rationem; quare ex illis duobus regibus, vnus fuerit conuerſus, ſic ait: *Hic quicumque reſpondet, illi* nempe Nabuchodonoſor, *vt mutaretur, adfuiſſe diuinum, huic, vt induraretur, defuiſſe præſidium; & hoc contendit iniuſtū, propter quod rerum ipſarum fines in Dei voluntate conſtituens Apoſtolus dixit: Cuius vult, miſeretur, & quem vult, indurat: dicente Domino: Sine me nihil poteſtis facere; intelligat illa omnia, vel adiuuante Domino perfici, vel deſerente permitti.* Quibus verbis aperte docet, Nabuchodonoſor, vt conuerteretur, habuiſſe diuinum præſidium, id eſt auxilium efficax ſibi collatum, gratuita Dei voluntate; quod tamen, iuſto Dei iudicio, non eſt datum Pharaoni, qui in peccato permanſit. V.

Nabuchodonoſor poenitētia vnde proceſſerit.

Ad alium locum ex lib. 12. de Ciuitate Dei, reſpondetur, in illis verbis ſolum docere, ex illis duobus hominibus vnum voluntarie peccare, alterum etiam voluntarie in caſtitate perſiſtere, quod veriſſimum eſt. Sed ſtatim ſanctus Aug. in c. 7. & 8. primam radicem inquirit; vnde mala voluntas oriatur, & vnde bona. Et in cap. 7. docet, quod prima, & ſola cauſa defectus, & peccati eſt ex noſtro arbitrio, quia ex nihilo factum eſt; vnde & peccabile eſt. Et in cap. 9. ſubdit, quod *bona voluntas non eſt ex nobis, ſed ex Deo, à quo eſt voluntas*: id quod probat in Angelis, dicens: *Si autem boni Angeli fuerunt prius ſine bona voluntate; eamque in ſe ipſis, Deo non operante, fecerunt: ergo meliores à ſeipſis, quàm ab illo facti ſunt.* Quam doctrinam confirmat lib. 1. retract. cap. 9. vbi ait: *Et quia omnia bona, ſicut dictum eſt, & magna, & media, & minima ex Deo ſunt; ſequitur vt ex Deo ſit & bonus vſus liberæ voluntatis, quæ virtus eſt, & in magnis numeratur bonis.* Et lib. de gratia Chriſti, contra Pelag. & Cæleſt. c. 13. inquit: *Si data eſt, non dicitur iuſtitia noſtra, ſed Dei, quia ſic ſit noſtra, vt ſit nobis*

ex

ex Deo, & idem dicit lib. de dono perſeu. cap. 14. & lib. 2. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 14.

Gratia efficax prædeterminat lib. arb. ad pie operandum.

Ad tertium argumentum reſpondetur, quod Deus per gratiam efficacem prædeterminat voluntatem ad pie operandum, non quidem ex neceſſitate, ſed ſecundum modum potentiæ liberę, vt explicat S. Th. 3. cont. Gentes cap. 90. & 1. p. q. 23. art. 1. ad 1. & de veritate q. 5. art. 5. ad 1. & in alijs locis à nobis adductis diſput. 25. vbi de hoc egimus ex profeſſo. Vnde, qui mouetur à Deo auxilio efficaci, etiam in ipſo inſtanti, in quo mouetur, poteſt diſſentire, ſi velit; ſed non diſſentiet: nam ipſa gratia efficit, quod, cum homo per liberum arbitrium poſſit diſſentire, non diſſentiat; ſed libere, & infallibiliter conſentiat; ſicut prædeſtinatus poteſt damnari, ſed numquam damnabitur. Et cum arguitur: nam poſſibili poſito ineſſe, nullum ſequitur inconueniens; reſpondetur cum S. Thom. 1. p. q. 23. ar. 6. ad 2. quod ſi poſſibile ponatur ineſſe, ſuppoſito alio incompoſſibili, ſequitur magnum inconueniens, ſcilicet vnum impoſſibile, quod ſcilicet de eodem verificentur ſimul contradictoria, aut contraria, vt patet manifeſtiſſimo exemplo. Nam poſſibile eſt, quod Petrus ſit albus: ſi hoc poſſibile ponatur abſolute ineſſe, nullum ſequitur inconueniens, aut impoſſibile, quia tantum ſequitur, quod Petrus ſit albus: ſi autem ponatur ineſſe, ſuppoſito, quod nigredo maneat in Petro, quæ incompoſſibilis eſt cum albedine, ſequitur vnum impoſſibile, quod videlicet idem Petrus ſimul ſit albus, & niger. Proportionabiliter dicimus in præſenti, quod ſi abſolute ponatur ineſſe iſtud poſſibile: Petrus verbi gratia poteſt non conuerti, nullum ſequitur inconueniens: ſi autem poneretur ineſſe, ſuppoſito quod habet motionem Dei efficacem, ſequitur vnum impoſſibile, quod videlicet, motio efficax nō ſit efficax, aut vero, quod voluntas Dei abſoluta ſit inefficax, & impotens, quod eſt impoſſibile.

Poſſibili poſito ineſſe nullum ſequitur inconueniēs.

Ad quartum reſpondetur, negando conſequentiam. Et ratio diſcriminis eſt; nam gratia habitualis non tribuit homini, quod perſeueret vſque in finem, ſed ſolum, quod poſſit perſeuerare. Vnde contingit, quod ex duobus æqualiter iuſtificatis, vnus cadat in peccatum pro ſua libertate, & damnetur; alter vero per Dei miſericordiam perſeueret vſque in finem; quoniam Deus tribuit illi donum perſeuerantiæ, quod non dedit alteri occulto iudicio, ſed æquiſſimo. Cæterum auxilium efficax tribuit homini bene operari, aut perſeuerare vſque in finem. Vnde ille, qui bene operatur, aut perſeuerat, ſemper habet aliquod auxilium actuale præuenientis gratiæ, quod non habet alter, qui in peccatum labitur, aut perſiſtit in peccato.

Obiectio.

Sed vrget argumentum. Habitibus vtimur, cum volumus: ergo ſi iuſtus, vt poteſt, vtatur illis vſque in finem, ſaluabitur, ſi autem non vtatur, dum tenetur illis vti, peccabit, & damnabitur: ergo cum æqualibus auxilijs ex parte Dei continget aliquando, vnum hominem ſaluari, alium damnari.

Solutio.

Reſpondetur, habitibus quidem nos vti, cum volumus: ſed, vt velimus illis vti, prærequiritur motio Dei efficax, præmouens liberum arbitrium, vt vtatur habitu ad operandum, & operetur bonum, præſertim quando habitus ſunt ſupernaturales: quia, cum pertineāt ad ſuperiorem ordinem, habent ſpecialem rationem, propter quam potentia mere naturalis non vtitur eiſdem habitibus, niſi auxilio Dei ſpeciali moueatur, vt eiſdem habitibus vtatur, eo quod res ſuperioris ordinis non ſubijciuntur rebus ordinis inferioris. Neque obſtat illud 1. Corint. 14. *Et ſpiritus prophetarum prophetis ſubiectus eſt*: non enim eſt ſenſus, quod interior cognitio prophetica ſubijciatur prophetis, vel ſit in eorum poteſtate; etenim prophetia non datur per modum habitus, ſed per modum motionis tranſeuntis; ſed ſenſus eſt, quod ſpiritus prophetiæ eſt ſubiectus *prophetis, quantum ad pronunciationem*, vt explicat ſanctus Thomas, quia poſſunt ſibi reuelata pronunciare, & non pronuntiare. Sed tamen vt pronuncient, etiam mouentur à Deo, ſicut & ad alias operationes bonas.

S. Thom. 1. Corint. 14. Lect. 6.

Ad quintum argumentum, diſput. 73. & 90. reſponſum eſt.

Finis Libri Decimi.

DE

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia.

Liber Vndecimus.

IN QVO AGITVR DE REPROBATIONE, & Reprobis, qui à fine ſupernaturali deficiunt.

POST diſputationem de Prædeſtinatione, & auxilijs gratiæ, per quæ electi in finẽ ſupernaturalem perducuntur; agẽdum eſt de Reprobatione, & Reprobis, qui ab eodem fine propria malitia deficiunt, vt ex conſideratione iuſtitiæ diuinæ, quæ in eiſdem reprobis exercetur, magis ſplendeat abundantia miſericordiæ, quæ communicatur electis. Circa reprobationem ergo ſex ſunt conſideranda.

I. Vtrum reprobatio diuina includat actum poſitiuum, quo Deus voluntate abſoluta ante præſciẽtiam mali vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi, velit non admittere reprobos in regnum ſuum: an vero ſolum includat actum negatiuum.

II. Vtrum detur ex parte noſtra cauſa reprobationis, quantum ad integrum effectum illius.

III. Vtrum oſtenſio diuinæ iuſtitiæ in reprobis, & maioris miſericordiæ, in electis ſit ex parte Dei ſufficiens cauſa reprobationis.

IIII. Vtrum Deus omnibus hominibus, quantumuis obduratis, & reprobis, tribuat auxilia ſupernaturalia ſufficiẽtia, per quæ ad vitam æternam peruenire poſſint, & re ipſa perueniant, ſi velint.

V. Vtrum Deus ab æterno voluntate abſoluta, & efficaci antecedenter ad præſcientiã futuræ determinationis creatæ voluntatis ſtatuerit, non dare auxilia ſupernaturalia ſufficientia, vel efficacia ad ſalutem illis, qui reuera in tempore ea non recipiunt.

VI. Vtrum paruuli cum peccato originali decedentes ſint perpetuo manſuri in limbo ad mortem damnati, an vero ducturi poſt diem iudicij in hoc mundo vitam beatam.

De numero reproborũ dictũ eſt, diſp 43. inter diſputandũ de numero prædeſtinatorũ.

Diſputatio CIX.

Vtrum Reprobatio includat actũ poſitiuum, quo Deus voluntate abſoluta ante præſcientiam mali vſus liberi arbitrij velit non admittere reprobos in regnum ſuum.

PROBATVR, quod ſolum includat actum negatiuum. Primo: Deus ab æterno non habuit actum poſitiuum, quo voluerit non creare alium mundũ, ſed tantum ſe habuit negatiue: ergo ſimiliter I.

liter cum reprobis ſolum ſe habuit negatiue, non ordinãdo illos abſoluta, & efficaci voluntate in vitam æternam. Patet conſequentia ex paritate rationis. Antecedens probatur: nam ponere actum poſitiuum in Deo, quo velit non facere illa, quę re ipſa non efficiet, videtur ſuperfluũ; cum idem effectus ſequatur, ponendo in illo actum negatiuum circa illud obiectũ.

Secundo. Permiſſio peccati finalis impœnitentiæ non importat in Deo actum poſitiuum: nam talis impœnitentia in eo formaliter conſiſtit, quod Deus non conferat auxilium efficax, quo reprobus in fine vitæ conuertatur; hoc autem non eſt actus poſitiuus, ſed negatio auxilij: ergo ſimiliter reprobatio non conſiſtit in actu poſitiuo.

Tertio. Omnia, quæ in ſacris litteris, & concilijs traduntur de reprobatione Angelorum, & hominum, ſufficientiſſime ſaluantur abſque eo, quod dicamus, reprobationem dicere actum poſitiuum, quo Deus velit non admittere reprobos ad vitam æternam: ergo.

Quarto. Probatur, quod reprobatio, quamuis includat actum poſitiuum excludendi reprobos à beatitudine æterna; ille tamen actus non ſit abſolutus antecedenter ad præſcientiam mediam, ſeu conditionatam; ſed ſolum actus conditionatus, quo Deus voluit reprobos excludere à regno ſuo, ſi ipſi peccauerint, male vtendo auxilijs gratiæ: etenim indignum omnino videtur diuina bonitate, & clementia, conſtituere in Deo actum abſolutum, quo velit aliquos non admittere ad æternam beatitudinem; neque id eſt conſentaneum ſacris litteris. Ex alia vero parte, ſententia, quæ aſſerit, Deum ante præſcientiam mali vſus liberi arbitrij neminem reprobare, neque excludere à ſuo regno, maxime commendat miſericordiã Dei, de quo ſæpiſſime dicit Scriptura: *Non eſt voluntatis meæ mors impij: nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur, & viuat*, vt patet Ezechiel 18. & 33. ergo, &c.

Confirmatur: nam alias ſequeretur, fruſtra eſſe conſilia, fruſtra præcepta, quibus reprobi inducuntur ad bonum; immo tales exhortationes, & obiurgationes, quæ ex parte Dei fiunt in ſcripturis, potius viderentur irriſiones, & illuſiones, quam veræ, & ſinceræ miſericordiæ diuinæ ſignificationes: quia tandem, quomodocumque ſe habeat reprobus, manebit excluſus à beatitudine æterna, ſi antecedenter ad præſcientiam mali vſus liberi arbitrij Deus iam ab æterno ſuo decreto abſoluto illum excluſit.

Quinto. Deus, quantum eſt ex parte ſua, ab æterno voluit actu poſitiuo omnes homines indiſcriminatim ſaluari, neque excepit aliquem in particulari, vt patet ex illo 1. ad Timoth. 2. *Deus vult, omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*; ſed cum hac volitione non compatitur in Deo actus poſitiuus, & abſolutus, quo ſtatuerit, aliquos à regno excludere, vel non admittere antecedenter ad præſcientiam mali vſus liberi arbitrij: ergo reprobatio non includit talem actum poſitiuum.

Sexto: Deus omnibus hominibus, quãtumuis obduratis, & reprobis tribuit auxilia ſupernaturalia ſufficientia, per quę ad vitam æternam peruenire poſſint, & reipſa perueniant, ſi velint. Quod autem multi per illa auxilia non ſaluentur, ſed maneant reprobi, non habuit ortum ex aliquo decreto poſitiuo Dei, volentis nõ admittere illos ad regnum ſuum, ſed ſolũ prouenit ex malitia eorum; quia ſcilicet noluerunt ita bene vti auxilijs gratiæ, vt ſalutem conſequerentur æternam; ſi enim bene vterentur eiſdem auxilijs, ſicut poterant, ſalui fierent, & ex numero prædeſtinatorum eſſent: ergo.

Confirmatur: quoniam alias admittenda eſſet iſta cauſalis: Quia Deus reprobauit tales homines, vel Angelos, & noluit abſoluta voluntate admittere illos in ſuũ regnum, neque conferre eis auxilia efficacia; ideo manent excluſi ab illo. Hoc autem non eſt dicendum: nam eſſet refundere in voluntatem diuinam impiorum damnationem; quod eſt contra Scripturam, & loca Sanctorum: ergo.

Hæc difficultas viã ſternit ad illam celebrem quæſtionem, de qua agendum erit diſput. ſequenti: Vtrum ſcilicet ex parte noſtra detur cauſa reprobationis, aut ſaltem conditio, ex qua dependeat. Vnde variæ erunt explicandę Doctorum ſententię. Prima eſt aſſerentium, quod Deus in illo inſtanti, ſeu ſigno rationis, in quo prædeſtinauit electos ad vitam æter- II. Prima ſententia.

æternam, & voluit illis conferre gratiam, & gloriam, ſolum ſe habuerit negatiue circa reprobos; ita ſcilicet vt dicatur quoſdam reprobaſſe, quia non elegit illos, nec prædeſtinauit. Ex quo videtur inferri, reprobationem, quantum ad eſſentiam reprobationis, non includere actum poſitiuum, ſed ſolum quantum ad vltimum eius effectum, quem Deus infert, ſuppoſito peccato. Huic ſententiæ adhæret Scotus in 1.d.41.q.vn.& in 3.d.19.q.vn. §.in iſta quæſtione. Vbi diſtinguit quinque inſtantia, vel ſigna rationis in Deo, ſiue *in præuiſione diuina, primo enim Deus intellexit ſe ſub ratione ſummi boni: in ſecundo ſigno intellexit omnes alias creaturas: in tertio prædeſtinauit hos ad gloriam, & gratiam, & circa alios habuit actum negatiuum non prædeſtinando: in quarto præuidit illos caſuros in Adam: in quinto præordinauit, ſiue prouidit de remedio, quomodo redimerentur per paſſionem Filij: ita, quod Chriſtus in carne, ſicut & omnes electi, prius præuidebatur, & prædeſtinabatur ad gratiam, & gloriam, quam præuideretur paſſio Chriſti: vt medicina contra lapſum.* Hoc quintum ſignum rationis ad præſentem difficultatem non pertinet, ſed ad aliam, quæ tertia parte q.1.art.3. diſputari ſolet: vtrum videlicet, ſi Adam non peccaſſet, verbum diuinum incarnatum fuiſſet: *In primo inſtanti*, inquit, *Deus ex omnibus intellectualibus creaturis futuris, intellectui eius repræſentatis; quibuſdam voluit beatitudinem efficaci voluntate conferre; circa reliquas vero creaturas negatiue ſe habuit.* Vnde iuxta iſtam ſententiam datur cauſa reprobationis ex parte noſtra, non autem prædeſtinationis. Fundamenta illius tacta ſunt in tribus prioribus argumentis factis à principio.

Signa rationis quatuor diſtinguit Scotus in Deo

III. Secunda ſententia eſt quorumdam ex recentioribus Theologis, & conſiſtit in quatuor dictis. Primum dictum eſt. Deus voluit ab æterno, actu poſitiuo, omnes homines fieri ſaluos, ſi per ipſos, aut primũ parentem non ſteterit. Ex quo inferunt, quod antecedenter ad præſcientiam mali vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi; quod conſtituatur in tali ordine rerum, neminẽ Deus reprobauerit actu poſitiuo. Secundum dictum eſt. Ratio, ſiue ordo mediorum, cũ quibus Deus præſcit, creaturam intellectualem pro ſua libertate bene vſuram ſuo arbitrio, & peruenturã cum eiſdem auxilijs ad vitam æternam, cum propoſito mandandi exequutioni eumdem ordinem, eſt formaliter prædeſtinatio. Tertium dictum eſt. Eadem ratio, ſiue ordo mediorum in finem ſupernaturalem, cum quibus Deus præſcit, creaturam intellectualem male vſurã ſuo arbitrio, ita vt re ipſa ad beatitudinem æternam per illa media non perueniat, non habet formaliter rationẽ prædeſtinationis, ſed retinet communem rationẽ prouidentiæ, reſpectu finis ſupernaturalis. Si autem talis prouidentia habeat adiunctã voluntatem permittendi peccata, & perſeuerantiam in illis vſque ad finem vitæ, ac denique volũtatem excludendi homines, vel Angelos à regno cæleſti, propter huiuſmodi peccata, per talem voluntatem completur ratio reprobationis. Probant primum dictum tria vltima argumenta ex factis à principio: rationes vero, quibus probant tria poſteriora dicta, adducta ſunt diſp.35.36.& 37.

Primum dictum.

Secundum dictum.

Tertium dictum.

IIII. Pro reſolutione tamen huius difficultatis, & explicatione ſententiæ S. Thomæ, notandum eſt, quod, vt docet idẽ S.Th. p.1.q. 23.art.3. & ſuper cap.9. ad Rom. Lect.2.& 3.con.Gent.c.163. ſicut prædeſtinatio eſt pars diuinæ prouidentiæ, ita & reprobatio: vnde quidquid competit eſſentialiter diuinæ prouidentiæ, neceſſe eſt competat reprobationi. Notandum ſecundo, quod reprobatio opponitur approbationi: reprobatio autem eſt actus intellectus iudicantis, aliquam rem eſſe aptam, & conuenientem fini. Vnde S. Aug.lib.1. contra Academicos cap.4. & in Enchirid.c.17. definit errorem, quod ſit falſi pro vero approbatio: vnde reprobatio erit oppoſitum iudicium, quo aliquid reſpuitur, & reijcitur, vel iudicatur, non eſſe conueniens fini. Notandum tertio, excluſionem à regno cæleſti poſſe accipi dupliciter. Primo, inquantum habet rationem priuationis, & pœnæ dãni, quæ correſpõdet peccato ex parte auerſionis, ſecundum illud: *Diſcedite à me operarij iniquitatis*: & Matth.25. *Ite maledicti*: in hoc enim verbo explicatur pœna damni, ſicut in verbis ſequentibus deſcribitur pœna ſenſus, correſpondens peccatis, ex parte conuerſionis, cum ſubditur: *In ignẽ æternum*. Secundo poteſt accipi, vt importat

portat actum poſitiuum non dandi aliquibus beatitudinem, id ordinando ad gloriam ſuam, & ad maiorem ſplendorem miſericordiæ in electis.

V. PRima concluſio. Reprobatio Dei æterna includit actum poſitiuum, quo voluit quoſdam non admittere ad vitam æternam. Concluſio iſta videtur expreſſa S.Thom. 1.p.q.23.art.3.& probatur. Primo: nam ad reprobationem non ſufficit, quod Deus ſe habeat mere negatiue circa reprobos, non ordinando eos efficaciter ad vitam æternam: Deus enim vere non reprobauit homines, vel Angelos poſſibiles, qui numquam erunt, & tamen circa illos ſe habuit negatiue, non ordinando eos ad vitam æternam: ergo reprobatio includit actum poſitiuum. Probatur ſecundo. Electio eſt acceptatio vnius præ alio; ille enim proprie dicitur eligere, qui, propoſitis duobus medijs ad conſequutionem finis, vnum acceptat, & alterum reijcit; ſed Deus ab æterno actu poſitiuo quoſdam elegit ad vitam æternam; dicit enim Apoſt. *Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionẽ, vt eſſemus ſancti, &c.* ergo actu poſitiuo quoſdam voluit admittere, quoſdam non admittere ad ſuum regnum. Probatur tertio. Reprobatio, vt dictum eſt in primo fundamento; eſt pars diuinæ prouidentiæ: ſed prouidentia diuina eſſentialiter includit actum poſitiuum, quo res in finem ordinantur: ergo & reprobatio includit actum poſitiuum.

Reprobatio Dei includit actũ poſitiuum.

Ephes. 1.

VI. Secunda concluſio. Si conſideretur excluſio à regno cæleſti, inquantum habet formaliter rationem pœnæ damni, præſupponit culpam. De hac concluſione etiam non eſt difficultas; omnes enim tenentur admittere eam: nam pœna, in ratione pœnæ, & ſimiliter iuſtitia vindicatiua præſupponit culpam. Et hanc concluſionem probant efficaciter tria vltima argumenta facta à principio.

Reprobatio abſoluta antecedit præſciẽtiam mali vſus arb. futuri.

Tertia concluſio. Actus poſitiuus, quo Deus ab æterno voluit nõ admittere quoſdam in ſuum regnum, non fuit conditionatus, ſed abſolutus antecedens in ſigno rationis præſcientiam mali vſus liberi arbitrij futuri ex hypoteſi, quod conſtitueretur tali ordine rerum. Hæc concluſio eſt expreſſa S.Auguſtini, & S.Thomæ locis infra allegandis, quam defendunt cõmuniter Thomiſtæ præſertim Caiet. ſuper capit. 11. Matth. in illa verba: *Confiteor tibi Pater, Domine cæli, & terræ*, vſque ad hæc verba, *Ita pater, quia ſic placitum eſt ante te*. Veritas autem huius concluſionis potiſſime fundatur in ſententia illa, quæ aſſerit, nullam dari cauſam ex parte noſtra, reſpectu totius effectus reprobationis, de qua agendum eſt diſp. ſeq. Si ergo nulla datur cauſa reprobationis: ergo reprobatio non dependet ex præuiſo malo vſu liberi arbitrij etiam tamquam à conditione, ſine qua non: ergo importat actum abſolutum in Deo. Probatur concluſio: nam Apoſt. ad Rom. 9. poſtquam intulit ex his, quæ dixerat in eodem capite de prædeſtinatione, & reprobatione: *Ergo cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*; ſtatim proponit eorum querimoniam, quibus dura videtur prædeſtinatio, & reprobatio, antecedens præſcientiam meritorum, & ait: *Quid adhuc querimur? voluntati enim eius, quis reſiſtit?* & huic obiectioni occurrit ſubdens: *O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere quidem aliud vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* Hæc autem reſponſio, & obiurgatio non haberet locum, ſi Deus antecedenter ad præſcientiam mali vſus liberi arbitrij neminẽ reprobaſſet abſoluta, & efficaci voluntate; poſſet enim facile reſpondere Apoſt. quod ex bono, vel malo vſu liberi arbitrij creati, præcognito à Deo, tamquam ex conditione, ſine qua non, dependet, quod prouidentia ſupernaturalis Dei, circa vnum habeat formaliter rationem reprobationis, & non circa alium. Nec ſatis eſt reſpondere, profunditatem prædeſtinationis, & reprobationis in hoc conſiſtere, quod nulla datur cauſa, vel conditio ex parte noſtra, propter quam Deus ſtatuerit conſtituere hominem in tali ordine rerum, in quo præſciebat pro arbitrij ſui libertate bene vſurum auxilijs gratiæ, vel male; ita vt bene vtendo perueniat ad vitam æternam, vel male vtendo ab ea deficeret. Hæc enim ſolutio iam in tractatu de prædeſtinatione excluſa eſt.

Diſput. 37. nu. 10.

Secundo. Probatur auctoritate S. Aug. epiſt. 107. ad Vitalẽ: vbi poſt mediũ epiſt. noſtram concluſionẽ tradit: & inter alia inquit: *Multi ſalui non fiunt, non quia ipſi nolunt,*

nolunt, ſed quia Deus non vult; quod abſque vlla caligine mõſtratur in paruulis. Et idẽ docet de dono perſeuer.c.12.vbi ait, non eſſe adſcribendum fato, vel fortuitis caſibus, quod aliqui paruuli moriantur, antequam baptizentur, ſed Dei prouidentiæ, & voluntati. Idem dicit S. Proſp. lib. 1. de vocat. Gent. c.22. & lib.2.c.22. & 23. ergo actus poſitiuus, quo Deus reprobat aliquos, nõn eſt conditionatus, ſi per eos ſcilicet non ſteterit, ſed abſolutus ſecundũ ſententiam S. Auguſtini.

Probatur denique, deſtruendo potiſſimum contrariæ ſententiæ fundamentum; nam beatitudo ſupernaturalis non eſt debita alicui creaturæ, ſecũdum ſua naturalia conſideratæ; ergo pro ſua voluntate potuit Deus ab æterno abſq. alicuius iniuria ante præſcientiã boni, vel mali vſus liberi arbitrij, quoſdam eligere ad vitam æternam, & velle actu poſitiuo quoſdam non admittere, abſque eo, quod alicui faciat iniuriam: nam, vt quæſt.6. de veritate art.2.ad 8.dicit S.Thom. in gratuitis non habet locum iniuſtitia, vel acceptio perſonarum: *Poſſum enim vni dare, & alteri non dare pro mea libito voluntatis*, etiã ſi ambo ſint æquales. Hæc concluſio amplius patebit diſp. ſeq. de qua etiam videnda ſunt, quæ diximus diſp.37.

VII. AD primum argumentum ex factis à principio, negatur conſequentia; nã rerum poſſibiliũ, quæ numquam habebunt eſſe, non eſt propriè prouidentia: Deus autem propriè habet prouidentiã, non ſolum reſpectu prædeſtinatorum, ſed etiam reproborum, vnde non eſt ſimile.

Ad ſecundum reſpondetur primo, negationem auxilij efficacis, quo homo in fine vitæ cõuertitur, vel perſeuerat in gratia, eſſe effectũ reprobationis, vnde ante huiuſmodi negationem intelligitur in Deo actus poſitiuus, per quem quoſdam reprobauit. Reſpondetur ſecundo, ipſam negationem auxilij efficacis importare etiã in Deo actum poſitiuum, quo ad oſtenſionem ſuæ iuſtitiæ antecedenter ad præſcientiam mali vſus liberi arb. decreuit nõ conferre reprobis auxiliũ efficax, quo primũ peccatum, propter quod dãnantur vitarẽt: ſed permittere, vt laberẽtur in illud.

Ad tertium argumentum negatur antecedens; etenim niſi ponamus actum poſitiuum in Deo, reſpectu reproborum, non videtur poſſe ſaluari cõgrue illud ad Rom. 9. *Non ex operibus, ſed ex vocãte dictum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*; qui locus explicatur de ęterna prędeſtinatione, & reprobatione Iacob, & Eſau, & omnium aliorum electorum, & reproborũ. Sic illum locum explicat S. Aug. lib. 1. q. ad Simpl. q.2. & epiſt.105. ad Sixtum, & in Enchir. ad Laur. c.98. & 16. de Ciuit. c.85. S.Tho. 3. cont. Gent. vbi ſupra, Burgenſ. in additionibus ſuper c.1. Malachiæ, & alij multi Doctores; quæ explicatio eſt litteralis. In proprietate autem ſermonis, habere aliquem odio, non importat ſolam negationem, ſed actum etiam poſitiuum.

Ad quartum argumentum reſpondetur ex dictis in 3. cõcluſione. actum illum, per quem Deus reprobat, non eſſe conditionatum, ſed abſolutum. Et ad impugnationem dicendum, miſericordiã, & iuſtitiam Dei, reſpectu rationalis creaturæ, eſſe ſecundum ordinem prouidentiæ, & voluntatis diuinæ, quia vniuerſa propter ſemetipſum operatur. Vnde ad Rom.9. dicitur: *Miſerebor, cuius miſerebor; & miſericordiã præſtabo, cuius miſertus fuero*. Diuina autẽ voluntas cognoſcenda eſt à nobis, & inueſtiganda in his, quæ ſuperant facultatem naturæ per ſcripturam ſacram, vt docet S. Tho. 3. p. q. 1. art. 2. non autem per rationẽ naturalem, quæ attingere non poteſt ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. In ſcriptura autem habetur, quod *non ex operibus, ſed ex vocãte dictum eſt: Iacob dilexi, Eſau odio habui*; quæ verba, & alia, quæ adducta ſunt diſp. 37. & adducentur diſp. ſeq. non obſcure ſignificãt, quod reprobatio ipſa antecedat præſcientiã mali vſus liberi arbitrij; alias enim dicendum potius eſſet, non ex vocãte, ſed ex diuerſis operibus præuiſis, ſcilicet bonis, vel malis, *dictum eſt, Iacob dilexi; Eſau autem odio habui*. Neque hoc eſt indignum diuina bonitate, & clementia, ſed illi valde conſonum: etenim in gratuitis nullus eſt locus iniuſtitiæ; poteſt enim quis pro ſua libertate facere vni gratiam, alteri vero non item. Loca autem ſcripturæ, quæ adducuntur in contrarium, dupliciter explicantur. Prima explicatio eſt, eſſe intelligenda de peccato, quod Deus nõ vult, ſed permittit. Secunda explicatio eſt de morte æterna: & ſenſus eſt, Deũ, volũtate antecedente, nõ velle mortẽ peccatoris ęternã: nam hac volũtate, vult,

VIII. (margin, at "Ad quartum")

Deum non velle mortem peccatoris, qualiter intelligatur.

Digitized by Google

Omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, vt dicitur 1. ad Tim. 2. Quem locum de voluntate antecedente explicat S. Thom. 1. part. q. 23. articulo 4. ad 3. nihilominus, ſuppoſito peccato, vult illum punire in inferno pœna perpetua, vt ar. 3. eiuſdem quæſt. dicit S. Thom.

IX. Ad confirmationẽ iam à nobis ſufficiẽter reſponſum eſt ſupra. Et nunc breuiter dicimus, exhortationes, & obiurgationes eſſe quidem fruſtra reſpectu reproborum, quatenus ſcilicet per illas non conſequuntur vltimam beatitudinem ſupernaturalẽ, non quidem ex culpa Dei, ſed propria; quia, vt dicitur Iob 24. *Ipſi fuerunt rebelles lumini;* & c. 21. dicit Iob in perſona reproborum: *Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus.* Non ſunt tamen fruſtra reſpectu Dei: nam ipſe conſequitur alios fines, de quibus diſput. 111. dicetur. Poteſt hæc ſolutio illuſtrari optimo exemplo: ſicut enim ſol non fruſtra illuminat vniuerſum orbem, etiam ſi ille, qui claudit oculos, vel feneſtram, non illuſtretur eius lumine; ita proportionabiliter Deus non fruſtra hortatur omnes ad virtutem, etiam ſi aliqui ſua malitia diuinis abutantur exhortationibus. De illo enim dicitur Ioan. 1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundum*. Videatur circa hoc exemplum S. Th. 3. cont. Gent. cap. 159.

Exhortationes reproborum non ſunt fruſtra reſpectu Dei

Ad quintum reſpondetur cum S. Tho. 1. p. q. 23. art. 4. ad 3. Deum voluntate conſequente, quę eſt voluntas ſimpliciter, nó velle omnes homines ſaluos fieri, quod etiam fatetur S. Auguſt. vbi ſupra, ſed tamen voluntate antecedente, quæ eſt voluntas ſecundum quid, vult omnes homines ſaluos fieri, & cum hac voluntate ſtat in Deo actus abſolutus, quo antecedẽter ad præſcientiam mali vſus liberi arbitrij, quoſdam vult non admittere in regnũ ſuum. Cum enim regnum illud non ſit debitum alicui creaturæ, poteſt Deus pro ſua voluntate dare, cui voluerit. Quod autem illæ duæ voluntates non ſint inter ſe repugnantes, patet manifeſte: nam, qui proijcit merces in mare tempore tempeſtatis, ſimpliciter vult eas proijcere, vt ſaluam faciant vitam; nihilominus eſt inuoluntarius ſecundum quid, & nollet illas proijcere: ergo eodem modo ſtat ſimul in Deo voluntas ſecundum quid, ſcilicet voluntas antecedens, qua vult omnes homines ſaluos fieri; & voluntas abſoluta, qua vult aliquos non fieri ſaluos ad oſtẽſionem ſuæ iuſtitiæ. Vtrum autem voluntas antecedens importet formaliter in Deo actum conditionatum, aut velleitatem, & in quo diſtinguatur à voluntate conſequente, iam diſp. 34. explicatũ eſt.

Vide diſp. 33.

Voluntas antecedẽs, & conſequens Dei non repugnãt inter ſe.

Ad ſextum argumentum patebit ex his, quæ diſputat. 112. dicenda erunt.

Ad confirmationem reſpondetur per ea, quæ diſput. 100. & 101. dicta ſunt.

Diſputatio CX.

Vtrum detur ex parte noſtra cauſa Reprobationis, quantum ad integrum effectum illius.

PARS affirmatiua probatur ex Con. Valen. ſub Lothario Imperat. c. 3. vbi ſic dicitur: *Fideliter fatemur, prædeſtinationem electorũ ad vitam, & prædeſtinationem impiorum ad mortem: in electione tamen ſaluandorum miſericordiam Dei præcedere meritum bonum; in damnatione vero peccatorum meritum malum præcedere iuſtum iudicium* Dei. Sed per iuſtum iudicium Dei reprobantur aliqui homines: ergo peccatum, ſeu præſcientia illius præcedit reprobationem, ac per conſequens eſt cauſa meritoria illius. Idipſum videntur inſinuare loca ſcripturæ, in quibus habetur, Deum non velle mortem peccatoris, & creaſſe hominem, non vt periret, ſed vt ſalutem conſequeretur, ac per conſequens ſemper ſtare ad oſtiũ, & pulſare. I.

Arguitur ſecundo auctoritate S. Aug. quæ in materia de gratia, & prædeſtinatione maxima eſt: docet enim, peccatum originale eſſe cauſam in hominibus reprobationis. Ita dicit in epiſt. 105. ad Sixtũ, dũ ait: *Quærimus meritum obdurationis, & inuenimus; quærimus autẽ meritũ miſericordiæ, nec inuenimus, quia nullum eſt.* Nec poteſt explicari, de vltimo effectu reprobationis, cuius eſt cauſa peccatũ ſaltẽ originale; alias non bene aſſignaſſet differentiã inter prædeſtinationem, & reprobationem: nam etiam prædeſtinatio, quantum ad effectum vltimum habet aliquam cauſam ex parte noſtra; ſcilicet merita II.

gratiæ,

gratiæ, vt in 1.part.quęſt.23.art.3. docet S.Thom. Item etiam quæſt.2. ad Simplicianũ,& in Enchir. ad Laur.à c.94. vſque ad 106.& lib.de prædeſtin.& grat.cap.3. & 7.& de prędeſtinat.Sanctor.cap.8.& 9. & lib.6. Hypognoſt.ſæpiſſime repetit,cauſam reprobationis eſſe peccatum originale. Vnde S. Thom.quæſt.6.de ver.art.2. ad 9. expreſſe fatetur, quod ſecundum Auguſtinum: *Ratio reprobationis eſt in hominibus peccatum originale.*

Confirmatur hoc auctoritate S.Thom. ſuper cap.9. ad Roman.Lect.2.in fine, vbi ait,quod *præſcientia meritorũ nõ poteſt eſſe aliqua ratio prædeſtinationis; quia merita præſcita cadunt ſub prædeſtinatione, ſed præſcientia peccatorum poteſt eſſe aliqua ratio reprobationis ex parte pœna*: ex quibus verbis deſumitur tale argumentum. Ideo non datur cauſa prædeſtinationis ex parte noſtra, quia quidquid requiritur, vt prædeſtinatus conſequatur vltimum finem prædeſtinationis, cadit ſub prædeſtinatione, tamquam effectus illius, & conſequenter non poteſt eſſe cauſa, neque conditio, à qua dependeat prædeſtinatio: ſed hæc ratio non procedit de reprobatione: nam peccatum, quod requiritur, vt ſequatur vltimus effectus reprobationis, non cadit ſub reprobatione, tamquam effectus illius; vt docet ſanct.Thom.art.3.cit. ſed ſupponitur ex parte noſtra. Idem videtur docere S.Thom. eodem art.3. & in ſolut.ad 3. dum ait, quod *Deus voluit in aliquibus oſtendere ſuam bonitatem, per modum miſericordiæ, parcendo; & ideo eos prædeſtinauit ad gloriam*; vbi manifeſte videtur docere, quod prædeſtinatio præſupponat peccatum originale, & totam maſſam naturæ infectam in primo parente, & conſequenter, quod etiam reprobatio præſupponat peccatum originale:nam ex eadem maſſa quoſdam miſericorditer prædeſtinauit, & quoſdam iuſte reprobauit.

Tertio. Reprobare eſt aliquem odio habere; ſicut odio aliquem habere eſt velle illi malum, ſed neminem Deus odio habet, neque vult alicui malum pœnæ, niſi propter culpam: ergo reprobatio præſupponit præſcientiam culpæ.

Quarto.Reprobatio hominum præſupponit præſcientiam peccati originalis, quod eſt ſufficiens cauſa reprobationis: ergo datur ex parte noſtra cauſa reprobationis; antecedens probatur, qua prædeſtinatio Chriſti Domini ſupponit in ſigno rationis præſcientiam peccati originalis, & ita venit in remedium illius,& alias non veniſſet, vt docet ſanctus Thomas 3. part.quæſt.1.art.3. præſertim in ſolutione ad quartum: ergo prædeſtinatio noſtra præſupponit præſcientiam peccati originalis, alias prædeſtinationem Chriſti præcederet, & ita Chriſtus Dominus non eſſet primus prædeſtinatorum, neque eorum caput: ergo reprobatio etiam intelligitur poſt præſcientiam peccati originalis. Patet iſta conſequentia: nam prędeſtinatio in ſigno rationis antecedit reprobationem, ſicut affirmatio negationem: ergo ſi præſcientia peccati originalis antecedit prędeſtinationem noſtram, à fortiori debet antecedere reprobationem.

Quinto. Deus, quantum eſt ex parte ſua, neminem vult excludere à regno ſuo, vtpote, qui *vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, vt dicitur 1.Timot.2.ergo quod velit excludere aliquos à regno ſuo, præſuppo nit cauſam demeritoriam ex parte eorũ.

Arguitur ſexto.Reprobatio eſt actus iuſtitiæ punitiuæ,ſeu vindicatiuæ: ergo neceſſario pręſupponit culpam præuiſã,propter quã Deus decreuit homines punire.

Confirmatur: nam alias Deus eſſet crudelis, & non princeps clementiſſimus, ſi pro mera ſua voluntate reprobaſſet aliquos, ſciens, & videns,eo ipſo illos eſſe damnandos.

Septimo. Datur cauſa ex parte noſtra totius effectus reprobationis: ergo datur cauſa reprobationis. Conſequentia patet:nam ex eo S.Thom.1.p.art.cit.probat, ex parte noſtra nullam dari cauſam prædeſtinationis, quia non datur cauſa totius effectus prædeſtinationis: ergo ſi datur cauſa totius effectus reprobationis, dabitur cauſa reprobationis ex parte noſtra. Antecedẽs autẽ probatur:nã,vt docet S.Th.1.p.q.23.a.3.ad 2.& q.6.de verit.ar.1.in fin.corp. & ad Roman.9. Lect.4.duo ſunt reprobationis effectus, ſcilicet inflictio pœnæ æternæ, qui eſt vltimus effectus, & ſubtractio auxilij diuinæ gratiæ, ſiue derelictio in peccato; ſed vtriuſque effectus datur cauſa ex parte noſtra; III.

Ooo 2 etenim

etenim inflictionis æternæ pœnæ cauſa eſt culpa, vt fatentur omnes; ſimiliter etiam culpa, ſaltem originalis, cauſa eſt alterius effectus, ſcilicet derelictionis in peccato, vt patet ex ſancto Thoma 2.2.quæſt.2.articul.5.ad primum,vbi ait, quod *auxilium gratiæ quibuſcumque diuinitus datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur, in poenam præcedentis peccati non datur ſaltem originalis*, vt inquit ſanctus Auguſtinus lib.de corrept.& gratia. & 3. contra Gentes cap. 159. inquit, quod homines non adiuuentur à Deo, in ipſis cauſam eſſe, quia ſcilicet ſua culpa præſtant impedimentum gratiæ, & ita imputatur eis ad peccatum, ſi non conuertantur, etiam ſi id præſtare non poſſint ſine auxilio gratiæ. Denique pri.2. quæſt.112. art. 3. ad ſecundum, inquit, quod *defectus gratiæ prima cauſa eſt ex nobis, ſed collationis gratiæ prima cauſa eſt ex Deo, iuxta illud Oſeæ 13. Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum*. Et idem docet in primo ſent.d.40.quæſt.1.art.2. ergo ex parte noſtra datur cauſa totius effectus reprobationis.

Confirmatur. Deus potuit hominem reprobare propter peccatum originale: nã ſecundum ſe eſt ſufficiens cauſa reprobationis, & fuit decens diuinæ miſericordiæ, quod ita faceret, ne homines vllo vel apparenti colore poſſent de illo conqueri: ergo de facto reprobauit homines propter peccatum ſaltem originale.

Octauo. Permiſſio primi peccati, ſaltẽ originalis, non poteſt eſſe effectus reprobationis: ergo ex eo, quod non datur cauſa ex parte noſtra illius permiſſionis, non ſequitur, quod non detur cauſa totius effectus reprobationis. Antecedens probatur: quoniam eiuſdem peccati non eſt duplex permiſſio, ſed peccatum originale intelligitur permiſſum, & futurum, antequã intelligatur reprobatio: ergo permiſſio eiuſdem peccati nõ poteſt intelligi poſt reprobationem, & ita non erit illius effectus; alias idem peccatum bis permitteretur à Deo, vel idem eſſet prius, & poſterius reſpectu eiuſdem.

Confirmatur primo. Deus de facto permiſit, quod omnes homines peccarẽt originaliter, & ſimiliter permittit, quod multi prædeſtinati peccent mortaliter, & tamen permiſſio peccati originalis non eſt in omnibus effectus reprobationis, & ſimiliter permiſſio peccati actualis: ergo neque in aliquibus. Patet conſequentia: nam talis permiſſio ęqualiter ſe habet ad omnes.

Confirmatur ſecundo. Vt dicitur in Conc.Trid.ſeſſ.6.c.11. *Deus ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi prius deſeratur ab eis*: ergo ante diuinam permiſſionem: qua deſerit hominem, & permittit, vt cadat, sẽper præſupponitur aliquid ex parte hominis, ratione cuius deſerit Deũ; ac per cõſequens illa prima permiſsio peccati ſupponit cauſam ex parte noſtra.

Confirmatur tertio: nam S.Tho.1.p.q.94.a.4.ad 5.inquit, *quod in tentatione non eſt ſubuentum Adæ, quia iam præceſſerat peccatum in animo, & ad diuinum auxilium recurſum non habuit*: ergo ſecundum ſanctum Thom. ante permiſſionem peccati præſupponitur ex parte hominis aliqua negligentia.

In contrarium videtur S.Th.1.p.q.23.a.3.in ſolut.ad 2.& 3. vbi indifferenter loquitur de prædeſtinatione, & reprobatione, & docet, non eſſe ex præuiſis meritis.

In hac difficili quæſtione quidã auctor, vt prędeſtinationẽ, & reprobationẽ quietatiuam intellectus humani in Deo ſtatuat, qua facile argumentis, quæ vel in deſperationem, vel in ſegnitiem, & torporem inducere videntur, occurrere valeat: duplicem diſtinguit reprobationem, ſicut de prædeſtinatione ſuperius dictum eſt. Primam vocat reprobationem incompletam, & conditionatam, quæ habet tacitã conditionem ſubintellectam, & importat actum, quo Deus conditionaliter vult non admittere aliquos in regnum ſuum, ſed pro eorum peccatis pœnis æternis punire, ſi ipſi peccauerint, & in peccato perſeuerauerint vſque in finem. Secundã vocant reprobationem completam, & abſolutam; & hanc ſentiunt præſupponere in Deo præſcientiam finalis impœnitentiæ, ſiue perſeuerantiæ in peccato vſque ad mortem, & ex parte hominis ſupponere ipſum peccatum, & continuationem eius vſque ad vltimum vitæ terminum: atque adeo talem reprobationem eſſe ex præuiſis demeritis. Ex quo infert, neminẽ eſſe reprobatum abſoluta Dei voluntate, IIII. Prima ſententia.

ante

ante præuiſionem finis in ſtatu peccati. Infert etiam, quod Deus non ſtatuit decreto abſoluto, ante præuiſionem operum, qui ſint ſaluandi, qui damnandi. Conuincitur ad ſtatuendam hanc ſententiam.

Primo ex ſacris litteris: nam Matthæi 25. dicitur reprobis: *Ite maledicti in ignē æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius:* & ſubditur ratio: *Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare, &c.* vbi illa cauſalis, *enim*, cauſam demeritoriam præuiſam à Deo ſignificat, propter quam reprobati ſunt. Item Ezechielis 18. *Non eſt voluntatis meæ mors impij.* Iſaiæ 49. *Viuo ego dicit dominus, nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur, & viuat.* Sapient. 11. *Diligis omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti, &c.* Et 1. ad Tim. 2. *Qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Cum qua voluntate reuera nō compatitur reprobatio abſoluta aliquorum ante demerita præuiſa, & perſeuerantiam in illis vſque in finem. Quomodo enim vere, & ſincere vult omnes ſaluari, ſi in primo illo decreto de ſaluandis hominibus, quod ex ſe concepit, tam paucos ad ſalutem elegit, & tam immenſum numerum excluſit, & in ſecundo inſtanti, nullam illis, niſi incongruam gratiam ſaltem pro termino vitæ præparauit?

S. Hieron. Secundo id probat ex Patribus: nam ſanctus Hieronymus in cap. 1. Malachiæ: *Dilectio,* inquit, *& odium Dei, vel ex præſcientia naſcitur futurorum, vel ex operibus: alioquin nouimus, quod omnia Deus diligat, nec quidquam eorum oderit, quæ creauit: ſed proprie eos ſuæ vindicat charitati, qui vitiorum hoſtes ſunt, & rebelles: & è contrario illos odit, qui à* Deo *deſtructa cupiunt rurſus extruere.* Vbi aperte inſinuat, quod odium naſcitur ex operibus. Idem epiſtola ad Hedibiam quæſt. 10. *Vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam ſuam, non irrationabiliter ſaluat; & abſque veritate, ſed cauſis præcedentibus: quia alij non ſuſceperunt Filium* Dei, *alij autem recipere ſua ſponte voluerunt. Ex quo oſtenditur, non gentes eligi, ſed hominum voluntates.* At hoc verum non eſſet, ſi ante omnem voluntatum præuiſionem ex mero ſuo beneplacito hos eligeret ad gloriam, & non illos. Item etiam Ambroſius lib. 5. de fide cap. 3. explicans illud Apoſtoli: *Quos præſciuit, & prædeſtinauit,* inquit: *Non enim ante prædeſtinauit, quam præſciret; ſed quorum merita præſciuit, eorum merita prædeſtinauit.* Præterea Fulgentius ad Monimum de duplici prædeſtinatione cap. 24. ſic ait: *Oſtenſurus itaque* Deus, *quid reddendum præſciuerit, & quid dānandum, prædeſtinauit illos ad ſupplicium, quos à ſe præſciuit voluntatis malæ vitio diſceſſuros.* Sanctus Proſper ad obiectiones Vincent. reſp. 12. inquit: *Quia præſciti ſunt caſuri, non ſunt prædeſtinati: eſſent autem prædeſtinati, ſi eſſent reuerſuri.* Et ad capit. Gallorum reſpon. 7. *Quia ipſe ruituros propria voluntate præſciuit, ob hoc à filijs perditionis nulla eos prædeſtinatione diſcreuit.* Quibus verbis præſcientia operum electioni, & reprobationi aperte ſupponitur: ergo ante præuiſa merita, vel demerita non eſt in Deo prædeſtinatio abſoluta, & reprobatio, ſed conditionata.

S. Ambr. Rom. 8. Fulgentius S. Proſper.

Tertio: nam promiſſiones, & comminationes diuinæ, quibus electis vitam æternam promittit, & reprobis æternum ſupplicium comminatur, ſunt conditionatæ, & ſemper tacitam, vel expreſſam continent hypotheſim, nimirum, ſi mandata ſeruauerint, & perſeuerauerint vſque in finem, aut ſi lapſi fuerint, & pœnitentiam non egerint, vt patet ex Concilio Tridentino ſeſſione 6. de iuſtificatione canone 20. *Si quis hominem iuſtificatum, & quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad obſeruantiam mandatorum* Dei, *& Eccleſiæ, ſed tantum ad credendum; quaſi vero Euangelium ſit nuda, & abſoluta promiſſio vitæ æternæ, ſine conditione obſeruationis mandatorum; anathema ſit.* Et eadem conditio exprimitur capit. 13. eiuſdem ſeſſionis: *Deus enim (niſi ipſi eius gratiæ defuerint) ſicut cœpit opus bonum, ita & perficiet operans velle, & perficere:* & canone 32. definitur, *Iuſtificatum per bona opera mereri vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ (ſi tamen in gratia deceſſerit) conſequutionem.* Quæ conditio etiam exprimitur Matthæi 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata:* & Lucæ 13. *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis:* ergo reprobatio abſoluta non eſt in Deo ante demerita præuiſa.

Digitized by Google

Quarto. Reprobatio abſoluta ante præuiſa demerita non videtur congruere bonitati diuinæ, cui non eſt conſentaneũ, vt in bonis, quæ ex ſe ante omnem præuiſionem futurorum, creaturæ rationali præparat, aliquos excipiat. Nec etiam iuſtitiæ videtur ſatis congruere: in damnatione enim impiorum, & remuneratione iuſtorum nõ videtur in illo modo prædeſtinationis, & reprobationis relucere tanta æquitas, quanta ſi eſſet ex præuiſis meritis, vel demeritis. Præterea iuxta illum modũ difficile eſſet explicare, quomodo maxima hominum pars non ſit diuina poteſtate prædeſtinata ad malum, & creata, vt pereat: ergo.

Quinto: nam experientia docet, quoſdam, ex prædeſtinatione, & reprobatione abſoluta ante præuiſa merita, vel demerita in grauiſſimos melancoliæ affectus incidiſſe, alios ſtudium pietatis, & perfectionem religionis abieciſſe, alios pene per totam vitam in anxietate verſari, prædeſtinationem Dei ſuſpectam ſemper habentes. Si enim de omnibus ante omnem præuiſionem eorum, quæ ſumus facturi, iam eſt firmiter, & abſolutis decretis ſtatutum; ſi numerus ſaluandorum, qui nec augeri, nec minui poteſt, nullo operum, vel laborum noſtrorum habito reſpectu, immutabiliter eſt definitus; ſi ante examẽ operum de omnibus irreuocabili præiudicio eſt definitum; perſpicuum eſſe videtur, tolli omnem ſolicitudinem recte viuendi: quia ſi illo numero es comprehenſus, nulla iniuria faciet, vt excidas: ſi non es comprehenſus, nulla ſolicitudo iuuabit, vt intres: ergo ea ratio prædeſtinationis, & reprobationis ſtatuenda eſt, quæ ſolidum mentis ſolatium afferat, quæ ſtudium bonorum operum, ſæculi contemptum, & Chriſtianæ perfectionis amorem excitet. Hæc autem aſſequimur, ſi dicamus prædeſtinationem, & reprobationem ex parte Dei non eſſe abſolutam ante præuiſa merita, vel demerita, ſed conditionatam: ergo, &c. Alias rationes, quæ pro hac ſententia afferuntur, omitto: tum quia in ſuperius adductis comprehenduntur: tum etiam quoniam eo tendunt, vt impugnent abſolutas Dei prædeſtinationes, ſeu prædeterminationes, de quibus diſputatione 22. & 23. iam egimus ex profeſſo.

V.

Reprobationis cauſam fuiſſe peccatum arg. quæ ſentiant.

Secunda ſententia eſt aſſerentium, cauſam meritoriam reprobationis in hominibus fuiſſe peccatũ originale à Deo præuiſum, quo tota natura humana in primo parente infecta eſt: & conſequenter omnes, qui in Adam peccauerunt, meruerũt ſibi in illo iram, & pœnã æternam, iuxta illud ad Epheſ. 2. ***Et eramus omnes natura filij iræ***. Quam ſententiã ſequuntur multi Thomiſtæ conuicti auctoritatibus Aug. locis ſuperius allegatis, & affirmant duo. Primum eſt, peccatum originale eſſe cauſam generalem reprobationis in hominibus: nam Deus ab æterno præuidit, totam maſſam naturæ humanę infectam, propter peccatum primi parentis. Deinde ex hac maſſa perditionis elegit, pro mera ſua liberalitate, quoſdam in particulari, eoſq. prædeſtinauit, vt in illis oſtenderet abundantes diuitias miſericordię ſuæ; alios vero iuſte reliquit in eadem maſſa perditionis, & reprobauit propter peccatum naturæ, cui pœna æterna debebatur; iuxta illud Geneſ. 3. ***In quacumque die comederis ex eo, morte morieris***: in quo nulli facta eſt iniuria: ſicut, ſi duo homines eſſent in carcere propter eamdem cauſam ad mortem condamnati, & intraret Rex, & ſua miſericordia vellet donare vitam vni, & eum à morte eripere, alterum vero relinquere in carcere, vt ſuſpenderetur propter delictum commiſſum, vt in eo manifeſtaretur iuſtitia principis; nulli irrogaretur iniuria. Propter quod & ſanctus Auguſtinus ait: ***O homo debitum, ſi non accipias, habes, quod gratuleris; ſi autem accipias, non habes, quod queraris***. Secundum dictum eſt, peccata actualia præuiſa non eſſe cauſam reprobationis, quod probant ex ſancti Auguſtini auctoritate, & ex illo ad Rom. 9. ***Antequã nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, &c.*** ex quo teſtimonio tale deſumitur argumentũ. Eadem eſt ratio reprobationis Eſau, de qua loquitur Apoſt. & aliorum reproborum; ſed Eſau non fuit reprobatus propter propria demerita actualia: ergo neque alij.

Primũ dictum.

Aug. q. 2. ad Simpl. circa finem

Secundũ dictum.

Confirmatur: nam Apoſt. quamuis loquatur de Eſau, de quo fit mentio in loco Malachiæ, quem adducit; tradit nihilominus doctrinam generalem de prædeſtinatione, & reprobatione.

Tertia ſententia eſt aſſerentium, dari, quidem

quidem cauſam reprobationis ex parte noſtra; non tamen eſſe eamdem in omnibus. Dicunt enim in aliquibus, ſcilicet in paruulis, decedentibus ſine remedio contra peccatum originale, reprobationis cauſam fuiſſe peccatū originale à Deo præuiſum: in aliquibus autem cauſam reprobationis eſſe ſolum peccatum mortale, vt in Angelis reprobis, & in adultis baptizatis, qui damnantur ſolum propter peccatum mortale: in alijs denique vtrūque ſimul, vt in infidelibus, qui cum peccato originali, & actuali decedunt. Tenuit hanc ſententiam M. Sotus in comm. ſuper cap.9. ad Rom. quamuis in ſuis retractationibus, quas adiecit in fine lib.4. ſententiarum, non obſcure mutauerit hāc ſententiam. Argumenta potiſſima eiuſdem ſententię ſunt propoſita à principio.

VII. Quarta ſententia eſt aliorum Thomiſt. aſſerentium, quod reprobationis, quantum ad vltimum effectum, datur cauſa ex parte noſtra, ſcilicet culpa, ſiue ſit originalis, ſiue actualis, & ſimiliter quantum ad obdurationem, & perſeuerantiam in peccato vſque ad vltimum vitæ. Cæterum quantum ad primum effectum reprobationis, qui eſt prima permiſſio peccati, propter quod damnatur reprobus, ſiue illud ſit originale, ſiue actuale, nulla datur cauſa ex parte noſtra, ſed illius permiſſionis cauſa eſt mera voluntas Dei: & conſequenter docent, nullam dari cauſam totius effectus reprobationis. Hanc ſententiam defendunt M. Bañes 1. p. art.3. citato, M. Zumel diſp. 4. & multi alij doctiſsimi Thomiſtæ.

VIII. Pro reſolutione tamen huius difficultatis ſupponendum eſt primo, quod, vt docet S. Thomas locis ſupra cit. aliter ſe habet diuina prædeſtinatio in ordine ad prædeſtinatos, aliter reprobatio in ordine ad reprobos: etenim prædeſtinatio non ſolum eſt cauſa vltimi effectus, ſcilicet collationis gloriæ, ſed etiam eſt cauſa omnium eorum, per quæ prædeſtinatus ad conſequutionem illius vltimi effectus diſponitur, ſiue per modum meriti, ſiue per modum cauſæ materialis, etiam ſi nullum ibi intercedat meritum; ſicut contingit in diſpoſitionibus tempore antecedentibus infuſionem gratiæ. Cæterum reprobatio, quamuis ſit cauſa inferens vltimū effectum reprobationis, qui eſt pœna æterna, non tamen eſt cauſa mediorum, per quæ reprobus meretur pœnam æternam, quia non eſt cauſa peccati, ſiue demeriti ipſius reprobi.

Prædeſtinationis, & reprobationis diſcrimen.

Supponendum ſecundo, quod in proceſſu reprobationis, quantum ad eius effectum, vel quantum ad ea, quæ ſupponuntur ad cōſequutionem vltimi effectus, talis reperitur ordo. Primo namque eſt permiſſio peccati: non enim eſt intelligibile, & multo minus poſſibile, peccatum aliquod futurum eſſe, niſi Deo permittente, vt docet S. Auguſt. in Enchirid. ad Laur. c.95. & 96. *Nihil*, inquiens, *fit, niſi Omnipotens fieri velit, vel ipſe faciendo, vel ſinendo, vt fiat*. Secundo poſt permiſſionem peccati intelligitur ipſum peccatum futurum. Tertio perſeuerantia peccati vſque ad mortem, vel vſque ad terminum viæ, vt in Angelis. Quarto, & vltimo pœna æterna, ſiue ſit ſenſus, ſiue damni.

Supponendum tertio, potiſſimam difficultatem huius controuerſiæ conſiſtere in hoc: Vtrū ſcilicet permiſſio culpæ, propter quam reprobus damnatur, connumerāda ſit inter effectus reprobationis. Etenim, vt adnotauit Zumel, vbi ſupra, ſi prima permiſſio peccati eſt effectus reprobationis, euidens eſt, non dari cauſam reprobationis ex parte noſtra, quantum ad integrum effectum illius, ſicut non datur cauſa prædeſtinationis; ſi autem permiſſio culpæ non ſit effectus reprobationis; concedendum eſt, dari cauſam eiuſdem reprobationis ex parte noſtra.

Supponendum quarto, dupliciter poſſe intelligi præſentem quæſtionem de cauſa reprobationis. Primo modo abſolute, ſiue in communi: vtrum ſcilicet, quod aliqui reprobentur, habeat cauſam ex parte illorum. Secundo in particulari, & comparatiue, & tunc ſenſus eſt: Vtrum detur cauſa ex parte reproborum, propter quā iſti in particulari potius ſint reprobati, quam alij.

PRima ergo concluſio ſit, Reprobatio, qua Deus ſtatuit non dare aliquibus vitam æternam, & permittere peccatum eorum, non eſt conditionata, ſed abſoluta, nec præſupponit in Deo præſcientiam, vel præuiſionem demeritorum ipſius reprobi, aut perſeuerantiæ in peccato vſque ad vltimum vitæ. Hæc concluſio ſatis manet probata ex ijs, quæ diſpu-

tatione

Digitized by Google

tatione 36. & 37. dicta ſunt de prædeſtinatione, & patebit amplius ex ijs, quæ in ſequentibus concluſionibus, & ſolutionibus argumentorum dicenda ſunt.

IX. *In Angelis nulla data eſt cauſa reprobationis.*

Secunda concluſio. In Angelis, qui ceciderunt, nulla datur cauſa reprobationis ex parte ipſorum quantum ad integrum effectum illius, ſed ante præſcientiam peccati futuri Deus, pro ſua voluntate, quoſdam eorum reprobauit, & permiſit cadere in peccatum: & nomine cauſæ comprehendimus quamcumque rationem, vel motiuum, aut conditionem, ſine qua non, tenentem ſe ex parte Angelorũ. Probatur concluſio: nam S. Auguſtinus ſolum concedit, peccatum originale eſſe cauſam obdurationis, non autem actuale: ergo cum in Angelis nullum fuerit peccatum originale, ſed ſolum actuale, in illis non datur cauſa reprobationis. Secundo probatur ex illo ad Rom. 9. *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*. Et poſt pauca: *An non habet figulus poteſtatem ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* ex quibus teſtimonijs S. Thomas probat, peccatum actuale non eſſe cauſam reprobationis, quantum ad primum illius effectum. Tertio probatur ex dictis diſputatione præcedenti, vbi oſtendimus, Deum actu poſitiuo, ante præſcientiam peccati futuri, etiam ex hypotheſi, decreuiſſe, quoſdam non admittere in regnum ſuum; & patebit amplius hęc concluſio ex rationibus adducẽdis pro quarta concluſione.

X. *Reprobationis cõparatiuæ nulla datur cauſa in paruulis.*

Tertia concluſio. In paruulis decedentibus cum ſolo peccato originali nulla datur ex parte illorum cauſa reprobationis, ſi conſiderentur in particulari, & comparatiue in ordine ad alios, qui non ſunt reprobati: & idem dicendum proportionabiliter de adultis. In hac concluſione conueniunt omnes Thomiſtæ, & eſt expreſſa ſententia S. Thomæ in ſolut. ad 3. art. 3. cit. & 3. cont. Gent. c. 161. & ibi Ferrar. Probatur ratione, quam tangit S. Tho. in 3. arg. & in ſolut. illius: nam, quantum ad naturam omnes paruuli ſunt æquales, & ſimiliter quantum ad peccatum originale: etenim propter illud peccatum omnes æqualiter ſunt natura filij iræ, & merentur æqualiter damnationem æternam: ergo ex parte illorum non poteſt aſsignari ratio, vel cauſa particularis, propter quam vnus potius reprobetur, quam alius. Hoc argumentum idipſum probat de adultis: nam licet vnus habeat maiora peccata actualia, quam alius; in hoc tamen omnes ſunt pares, quod propter peccatum originale potuerint in maſſa perditionis relinqui.

Confirmatur exemplis adductis à S. Th. in eadem ſolut. ad 3. ex rebus naturalibus, & artificialibus; etenim non poteſt aſſignari aliqua ratio ex parte materiæ primæ, propter quam à principio hęc pars materiæ producta fuerit ſub iſta forma ſubſtantiali, & illa pars materiæ ſub alia: ſed id fuit dependens ex ſimplici Dei voluntate; quia quælibet pars materiæ, ſecundum ſe, indifferenter ſe habet ad quãlibet formã. Similiter in artificialibus non eſt aſſignabilis ratio, propter quã ex duobus lapidibus ęqualibus vnum conſtituat artifex in fundamento, alium in capite ædificij, ſed id dependet ex ſimplici voluntate artificis: ergo proportionabiliter ex duobus hominibus infectis eodem peccato originali, nulla eſt aſſignabilis ratio ex parte illorum, propter quam vnus potius, quam alius in maſſa perditionis relinquatur, & alius ad regnum aſſumatur.

XI. *Reprobationis nulla datur cauſa abſolute loquẽdo.*

Quarta concluſio. Non ſolum comparatiue, ſed etiam abſolute loquendo, nulla datur cauſa reprobationis. Itaq. neque peccatum actuale, neque originale, neque vtrumque ſimul præuiſum à Deo, fuit de facto cauſa meritoria, vel motiua reprobationis alicuius, quantum ad omnes illius effectus. Hanc concluſionem tenet non obſcure Caietanus in calce eiuſdem art. 3. vbi fatetur, permiſſionem peccati eſſe effectum reprobationis. Eamdem concluſionem docet Durand. in 1. d. 41. q. 2. præſertim num. 14. M. Bañes, & Zumel vbi ſupra; & M. Sotus in fine 4. ſent. in eamdem ſententiam magis videtur inclinare. Illam etiam defendunt multi grauiſſimi Thomiſtæ, & exiſtimo, S. Thomam reſolutorie eamdem docuiſſe ſententiam, etenim art. 3. cit. in corp. inquit, quod *ſicut prædeſtinatio includit voluntatem conferendi gratiam, & gloriam; ita reprobatio includit voluntatem permittendi aliquem cadere in culpam, & ferendi damnationis poenam pro culpa*: & idem dicit in ſolut. ad ſecundum, Ex quo loco deducit Caietanus

nus iuxta ſententiam S.Thomæ,reprobationem eſſe præſcientiam cum voluntate permittendi culpā, & damnandi pro culpa: ergo ſecundum S. Thom. permiſſio primi peccati, propter quod reprobus dānatur,eſt effectus reprobationis; ſed illius permiſſionis nulla datur cauſa ex parte reprobi: nam ante permiſſionem primi peccati, & ante primum peccatum, non datur aliud peccatum præcedens; alias illud non eſſet ſimpliciter primum, vel in homine præcederet aliud peccatum commiſſum, Deo non permittente, quod eſt contra S. Auguſt. in Enchirid. ad Laur. c.95.& 96. ergo ſecundum S.Thom.non datur cauſa totius effectus reprobationis. Item etiam eodem artic. 3. ad 1. inquit, quod *inquantum Deus quibuſdam non vult hoc bonum, quod eſt vita æterna, dicitur, eos odio habere, vel reprobare*; ſed ex ſimplici voluntate Dei procedit, quod non velit aliquibus hoc bonum vitæ æternæ: nam in gratuitis poteſt aliquis pro libito ſuo, abſque alia cauſa, dare huic aliquid, & alteri non dare: vt dicit S.Tho.ad 3.eiuſdem art. & q.6.de verit. art.2.ad 8. Præterea in eadem ſolutione ad 3. inquirens cauſā prædeſtinationis, & reprobationis, nullam aliam aſſignat, præter diuinam voluntatem: ait enim: *Quare hos eligat ad gloriam, & illos reprobet, nō habet rationem, niſi diuinam voluntatem*;quod etiam explicat exemplis. Nec ſatis eſt reſpondere, quod S. Thomas loquatur comparatiue de reprobatione aliquorum præ alijs;etenim eodem modo loquitur,quantum ad cauſam de reprobatione, & prædeſtinatione; ſed prædeſtinationis nulla datur cauſa, iuxta mentem S. Thomæ, quantum ad integrum effectum prædeſtinationis,non ſolum comparatiue,ſed nec etiam abſolute: ergo neque reprobationis. Accedit, quòd, cum S.Doct.q.6. de verit.ar.2.ad 9.aſsignaſſet duplicem cauſam reprobationis in hominibus, alteram ſecundū S. Aug. ſcilicet peccatum originale, alteram diuinam voluntatem, quæ rationabiliter poteſt velle denegare aliquid alicui, quod illi non debetur; tamen 1.p.in tertio articulo citato, vbi ex profeſſo agit de eadem quęſt.primam cauſam ſubticuit,& ſecundam aſsignauit: ſentit ergo, peccatum originale non fuiſſe cauſam reprobationis, quantum ad integrum illius effectum. Quæ autem fuerit ſententia S. Auguſt. dicam poſtea. Exiſtimo enim, etiam in hac parte S. Thomam ab eo non diſcedere.

Probatur ſecundo ratione. Prima permiſsio peccati, propter quod reprobus damnatur, ſiue ſit originale, ſiue actuale, eſt primus effectus reprobationis; ſed illius non datur cauſa ex parte noſtra, vt ſupra dictum eſt: ergo non datur cauſa totius effectus reprobationis, ac per conſequens nec ipſius reprobationis.Maior eſt S. Thomæ, vbi ſupra; & probatur; nam illud, quod prærequiritur, vt ſequatur vltimus effectus reprobationis, ſi non habeat rationem culpæ,eſt effectus ipſius reprobationis: ſed permiſsio, qua Deus permittit peccatum, propter quod infert reprobo vltimum effectum reprobationis, eſt neceſſaria, vt ſequatur ille effectus; nā ſi Deus non permittat peccatum, non erit peccatum, quia nihil fit, niſi Deo volente, aut permittente,& conſequenter, neque erit pœna æterna pro peccato. Et ex alia parte permiſsio peccati non habet rationem culpæ, ſed eſt bona: dicit enim S. Auguſt. in Enchirid. ad Laur. cap.95. *Neque dubitandum eſt, Deum facere bene, etiam ſinendo, quæcumque fiunt male*: ergo permiſsio peccati,propter quod reprobus damnatur,eſt effectus reprobationis.

Confirmatur: nam in Angelis permiſſio peccati fuit effectus reprobationis ipſorum: ergo & in hominibus, loquendo de peccato, propter quod quis dānatur. Hoc argumentum adeo efficax reputant aliqui Doctores, vt exiſtiment,euidenter oſtendere noſtram concluſionem. Argumenta autem, quibus probatur, primam permiſsionem peccati, propter quod aliquis damnatur, non eſſe effectum reprobationis, ſed præſupponi ad illam, ſaltem quando peccatum eſt originale, adducemus, & ſoluemus infra.

Probatur tertio. In illis, quibus peccatum originale remiſſum eſt per baptiſmum, non eſt cauſa reprobationis ipſum peccatum originale: ergo ſaltem in omnibus hominibus reprobis non erit peccatum originale cauſa reprobationis. Antecedens probatur: nam per baptiſmum vere remiſsum eſt peccatum originale, quantum ad totum illud, quod veram, & propriam peccati rationem habet, vt defini-

definitur in Concil. Trid. ſeſſ. 5. decret. de peccato orig. can. vlt. quod probat Cõcilium auctoritate Apoſtoli ad Rom. 6. cum ſubdit: *In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil damnationis eſt, in his, qui vere conſepulti ſunt cũ Chriſto per baptiſmũ in morte*: vbi Conc. indifferenter loquitur de baptizatis, ſiue ſint electi, ſiue reprobi: ergo per baptiſmum ſecundũ mentem Concilij vere remittitur reatus culpæ, & pœnæ æternæ: ergo adultus baptizatus non reprobatur propter peccatum originale dimiſſum; alias aliquid damnationis eſſet his, qui per baptiſmum ſunt renati, ac per conſequens, vel rediret poſtea peccatum originale, aut non fuiſſet vere remiſſum per baptiſmum, ſed tantum diceretur radi, vel non imputari: quod eſt contra Concilium.

Cõfirmatur. Peccatũ, propter quod aliquis reprobatur, eſt cauſa vltimi effectus reprobationis, ſed peccatum originale per gratiam baptiſmalem remiſſum, non eſt cauſa vltimi effectus reprobationis, ſcilicet pœnæ æternæ, alias non fuiſſet per baptiſmum vere remiſſum, quantum ad reatum pœnæ æternæ; & conſequenter, neque quantum ad culpam: nam reatus pœnæ æternæ manere non poteſt, niſi manente culpa: ergo.

Prima ſolutio.

Ad hoc argumentum multæ, ſed plane difficiles adhibentur ſolutiones. Prima eſt, quod per baptiſmũ vere remittitur peccatum originale, quantum ad culpam, & reatum pœnæ æternæ: atque adeo poſtea in exequutione peccatum originale dimiſſum non eſt per ſe cauſa reprobationis, quantum ad vltimum effectum illius: nihilominus ipſum peccatum originale præuiſum ante illius remiſſionem, fuit vera cauſa motiua ordinationis ad pœnam æternam in intentione Dei, & ſic dicitur cauſa reprobationis, quia per gratiam baptiſmalem non fuit immutatũ illud æternum Dei decretum, ſed ſolum ſecundum præſentem iuſtitiam fit Deo gratus, & acceptus ad vitam æternam talis reprobus baptizatus.

Impugnatio.

Sed hæc ſolutio non euacuat vim argumenti: etenim Deus ſuo æterno decreto non ordinauit aliquem ad pœnã æternam, propter originale peccatum, vel actuale vere remittendum in tempore, quantum ad culpam; ſed ſolum propter peccatum, in quo eſt perſeueraturus vſque ad mortem: ergo impoſſibile eſt, quod propter originale peccatum vere remittendum, quoad culpam, Deus habuerit æternum decretum ordinandi aliquem ad pœnam æternam.

Peccatũ orig. ſemel remiſſũ eſſe non põt cã reprobationis etiã per accidẽs

Secunda ſolutio.

Secunda ſolutio aliorum eſt, quod peccatum originale dimiſſum non eſt per ſe cauſa reprobationis, ſed ſolum per accidens; quatenus ſcilicet fuit cauſa, quod in primo parente reprobarentur propter illud peccatum omnes, qui naſcuntur filij iræ; quod quidem decretum manet in Deo, reſpectu eorum, qui in aliquo peccato mortali, vel originali, vel vtroque ſimul è vita decedunt.

Impugnatio.

Videtur tamen hæc ſolutio petere principium: hoc enim contendimus, quod Deus ab æterno non habuerit decretum reprobandi aliquem propter peccatum vere remittendũ, quantum ad culpam. Præterea: nam peccatum perfecte remiſſum eodem modo ſe habet in ordine ad reprobationem, ac ſi non fuiſſet commiſſum, vt patet ex illo Ezechiel. *In quacumque die ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius*. Sed ſi non fuiſſet commiſſum, nullo modo eſſet cauſa reprobationis, etiã per accidens: ergo nec etiã commiſſum, vel contractum, ſi poſtea per gratiam reuera fuit dimiſſum. Confirmatur: nam ablata cauſa, aufertur effectus: ergo, ſi peccatum originale eſt in omnibus cauſa reprobationis, ablato peccato originali, aufertur reprobatio.

Ezech. 23.

Tertia ſolutio.

Tertia ſolutio eſt, quod peccatum originale, quamuis remittatur per baptiſmũ, quantum ad culpam, & pœnam æternam: manet tamen ſecundum aliquem effectũ; ſcilicet quantum ad fomitem, quantum ad ærumnas corporis, & quantũ ad mortem temporalem. Sicut ergo Deus iuſte in pœnam peccati originalis iam remiſſi infert mortem temporalem, ita in pœnam eiuſdẽ peccati relinquit aliquos in quadam communi prouidentia ſupernaturali, cum auxilijs ſufficientibus ad ſalutem, & abſque auxilio efficaci, ſaltem doni perſeuerantiæ, ſciens illos eſſe peccaturos, & damnandos. Hanc ſolutionem adhibent multi viri docti:

Impugnatio.

ſed contra illam vrget argumentum: quia nullus punitur pœna ſpirituali propter peccatũ iam dimiſſum, ſed ſubtractio auxilij efficacis eſt magna pœna ſpiritualis: nam, illa poſita, ſequitur

Digitized by Google

tur infallibiliter hominis damnatio. Præterea: nam, vt aliquid dicatur ſimpliciter cauſa reprobationis, oportet, quod ſit cauſa totius effectus reprobationis, ſicut de cauſa prædeſtinationis dictum eſt; ideo enim opera procedentia ex gratia non ſunt ſimpliciter cauſa prædeſtinationis, quia non ſunt cauſa totius effectus prædeſtinationis; non enim ſunt cauſa primæ vocationis: ſed peccatum originale dimiſſum non eſt cauſa totius effectus reprobationis, quia non eſt cauſa inflictionis pœnæ æternæ, vt dictum eſt: ergo non poteſt eſſe cauſa reprobationis.

Quarta ſolutio. Quarta ſolutio eſt aliorum, qui, vt argumenti difficultatem euadant, fatentur, cauſam reprobationis in hominibus baptizatis non fuiſſe peccatum originale, ſed actuale, & contendunt hanc eſſe mentem S. Auguſt. Nam, licet vt plurimum reprobationis cauſam referre videatur ad peccatum originale, ratione cuius totum genus humanum factũ eſt quaſi maſſa quædam damnata; propterea id facit, quia inde incipit omnium reproborum damnatio. Et licet aliqui eruantur per baptiſmum ex hac maſſa, vt dicit Auguſt. epiſt. 54. ad Dardanum q. 2. tamen iterum per actuale peccatum reuertũtur ad maſſam; & ideo ſic habentur à Deo, quaſi numquam ab eadem maſſa fuiſſent ſeparati; & adducunt pro hac ſententia S. Auguſt. lib. de corrept. & grat. cap. 7. & 13. & Proſp. ad 2. cap. Gallorum.

Impugnatio. Hæc ſolutio non videtur ad mentem S. Auguſtini: nam locis ſupra citatis expreſſe docet, propter loca Apoſtoli inducta, peccatum actuale non eſſe cauſam reprobationis: neque alicubi dicit oppoſitum: nam lib. de corrept. & gratia ſolum aſſerit, quod illi, qui iuſtificantur, & pie viuunt, ſed perſeueraturi non ſunt, procul dubio neque illo tempore, quo bene, pieq. viuunt, in numero electorum computandi ſunt; quia non ſunt à maſſa illa perditionis, præſcientia Dei, & prædeſtinatione, diſcreti: quod in omnium ſententia veriſſimum eſt. Non tamen ibi dicit S. Auguſt. vel S. Proſp. vbi ſupra, quod illi ſint propter actuale peccatum reprobati, niſi ſit ſermo de reprobatione, quantum ad vltimum effectum, de quo non eſt controuerſia.

Quinta ſolutio. Vltima ſolutio aliorum eſt, quod peccatum originale dimiſſum per baptiſmũ redeat, quantum ad ingratitudinem, propter ſequentia peccata actualia, ſicut etiã peccata dimiſſa per pœnitentiam redeunt poſtea quantum ad ingratitudinẽ per ſequens peccatum, vt docet S. Thom. 3. p. q. 88. artic. 2. & hac ratione, omnes, qui damnantur, reprobati ſunt propter peccatum originale, & non propter ſolum actuale.

Impugnatio. Sed contra: nam contingere poteſt, quod aliquis inuincibiliter ignoret, peccatũ originale ſibi fuiſſe dimiſſum per baptiſmũ, vt ſi puer fuiſſet baptizatus, antequam perueniret ad vſum rationis, & raperetur ab infidelibus, & nutriretur in ſiluis, vbi nihil audiret de baptiſmo; talis puer ſi poſtea peccet mortaliter, & damnetur, illud peccatum actuale non haberet circumſtantiam ingratitudinis, ratione originalis peccati iam dimiſsi per baptiſmum. Præterea: nam illa ingratitudo non eſt peccatum originale, ſed actuale, aut circumſtantia illius: ergo ſemel baptizati non reprobantur propter peccatum originale.

Quarto probatur concluſio ex verbis Apoſtoli ad Rom. 9. *Cum enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: Quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Et infra: *An non habet poteſtatem figulus ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* In quo teſtimonio, vt diſput. 37. num. 9. ex doctrina S. Auguſtini, & S. Thomę oſtendimus, aperte ſignificatur, in electione abſoluta, & reprobatione hominum Deum non reſpexiſſe ad merita, vel demerita præuiſa, ſed pro ſuo beneplacito iſtum elegiſſe, & prædeſtinaſſe ad gloriam, illum non prædeſtinaſſe, ſed voluntate abſoluta ſtatuiſſe permittere peccatum illius, & obdurationem, ſiue perſeuerantiam in eodem peccato vſque ad vltimum vitæ, ac pœnam æternam infligere propter idem peccatum, ſiue pœna illa ſit ſolum damni, vt in paruulis decedentibus cum ſolo originali peccato, ſiue etiã ſenſus, vt in adultis reprobis, qui peccata actualia addiderunt: quod etiam ſignificant illa verba Apoſtoli: *Vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret*: electio enim eſt inter plures, ex quibus vnus aſſumitur XII. Rom. 9.

ſumitur, alius relinquitur: ergo ſecundum Apoſtolum prædeſtinatio, & reprobatio abſoluta antecedit in ſigno rationis præuiſa merita, vel demerita ſaltem actualia: nam de originali peccato quid ſentiendum ſit iuxta mentem S. Auguſtini, & S. Thomæ, infra dicetur.

Ad iſtum locum Apoſtoli duas adhibet explicationes auctor primę ſententię. Prima eſt, vt per illud verbum, non ex operibus, ſolum excludantur opera iam facta; non autem opera præuiſa: vel ſi excluduntur etiam opera præuiſa, vt ſentit Auguſtinus, & multi alij ipſum ſequuti, non eſt interpretandus locus ille de electione abſoluta ad gloriam, ſed ad gratiam. Hanc explicationẽ non oportet in præſenti iterum impugnare, cum iam in diſput. 37. num. 17. fuerit tamquam inſufficiens excluſa.

Secunda explicatio eſt de electione ad beneficia huius vitæ partim temporalia, partim ſpiritualia. Cum enim Deus elegiſſet Iacob, & poſteritatem ipſius, vt ex illis naſceretur Chriſtus, ſtatuit illos ſingularibus beneficijs proſequi, & diſponere ad Chriſti aduentum, idque non intuitu operum, ſed ex ſuo beneplacito. Eſau vero, & eius poſteris non præparauit tam eximia beneficia. Et vt melius intelligatur totus Apoſtoli in illo capite diſcurſus, aduertit, non eſſe ibi ſcopũ Apoſtoli oſtendere, Deum in vocatione ad fidẽ, aut electione ad gratiam iuſtificationis, non habere vllam rationem operum bonorum, aut malorum, ſed omnia facere ex nudo beneplacito ante omnem operum præuiſionem concepto: Non eſt iſta, inquit, mens eius, ſed ſcopus eius eſt docere, Deũ in conferenda ſalute, gratia iuſtificationis, & donis Spiritus ſancti, non habere rationem operum externorum præſertim legis, quę Iudæi tanti faciebant, & ob quę putabant ſibi omnia deberi, eſſeq. omnibus alijs præferendos, ſed fidei tantum, & interni affectus in Deum, & in Chriſtũ. Illa autem verba, quæ ex Malachia deſumpſit Apoſtolus: *Eſau autem odio habui*; ſic dicit eſſe accipienda, vt nomine odij non ſignificetur verum odium, quo pro ſuo beneplacito velit malũ Eſau, vel eius poſteris, ſed minorem amorem, qui comparatione fauoris impenſi alteri poſſit dici odium. Adducitur pro eadem explicatione Bartholomæus Camerarius in dialogo Catholico cap. 6. §. 1. & Ioannes à Bononia opuſc. de prædeſt. 1. p. §. *Verum vt eo reuertamur*.

Sed quidquid ſit de hac interpretatione, negari non poteſt, Apoſtolum loqui in illo cap. 9. de prædeſtinatione, & reprobatione, comparatione donorum ſupernaturalium gratiæ, & gloriæ, vt ex dictis in diſputatione de prædeſtinatione conſtat. Neque eſt tanta Bartholomæi Camerarij, & Ioannis à Bononia auctoritas, vt propter illam ad euadendam difficultatem argumenti recedendum ſit à communi explicatione SS. Patruum, qui locum Apoſtoli interpretantur de prædeſtinatione, & reprobatione, comparatione finis ſupernaturalis. Accedit, quod ex contextu Apoſtoli eodem cap. 9. & cap. 8. præcedenti colligitur, & ex eo colligunt ſancti Patres Latini, & Græci, Apoſtolũ de prædeſtinatione, & reprobatione loqui, de qua nunc agimus: nam illa verba cap. 8. *Quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis Filij ſui*. Et illa: *Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Deus, qui iuſtificat: quis eſt, qui condemnet?* Et quæ ſubdit in cap. 9. *Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*. Et illa: *Ergo cuius vult, miſeretur, & quem vult, indurat*; non ſunt coarctanda ad perſonam aliquã particularem, vel ad miſericordiam, vel negationem beneficiorum temporalium, ſed vniuerſaliter intelligẽda de miſericordia, ſeu prædeſtinatione, & reprobatione comparatione bonorum ſupernaturalium: quod verba illa ſubſequentia in eodem capite confirmant: *Quod ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ, apta in interitum, vt oſtenderet diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam; quos & vocauit non ſolum ex Iudæis, ſed etiam ex gentibus, &c.* Certe *vaſa iræ apta in interitum*, non dicuntur, niſi reprobi, qui à fine ſupernaturali deficiunt, & *vaſa miſericordiæ*, dicuntur prædeſtinati ad vitam æternam; quod indicant illa verba, *quæ præparauit in gloriam*.

XIII. Quinto probatur noſtra concluſio: nam ſi prædeſtinatio, & reprobatio abſoluta non eſt in Deo ante præuiſionem meritorum, vel demeritorum, ſequeretur, quod non

non eſſet adeo inſcrutabile, & inueſtigabile myſterium prædeſtinationis, & reprobationis; nam obiectioni, quam ex parte reproborum proponit Apoſtolus: *Quid adhuc quæritur? voluntati enim eius quis reſiſtit?* facile poſſet reſponderi, non eſſe mirum, quod iſti ſint abſolute prædeſtinati, illi reprobati: nam pro ſua libertate iſti voluerunt cooperari auxilijs præuenientis gratiæ non autem illi: atque adeo videtur ſequi, reprehenſionem illam Apoſtoli, & reſponſionem: *O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic?* eſſe ſuperfluam, neque oportuiſſet recurrere ad illam admirationem: *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius*, & conſequenter rueret illa S. Auguſt. ſæpius repetita ſententia, *quare hunc trahat, illũ non trahat; noli velle diiudicare, ſi non vis errare*. Et illa: *Ex duobus itaque paruulis originali peccato obſtrictis, cur iſte aſſumatur, ille relinquatur? & ex duobus ætate iam grandæuis impijs, cur iſte ita vocetur, vt vocantem ſequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, vt vocantem ſequatur? inſcrutabilia ſunt iudicia* Dei. *Ex duobus autem pijs, cur huic donetur perſeuerantia vſque in finem, illi autem non donetur? inſcrutabiliora ſunt iudicia Dei*. Vnde idem Auguſtinus epiſtola 105. ad Sixtum, expendens eumdem locum ad Rom. 9. & Malachiæ 1. ac prædeſtinationem, & reprobationem ex præuiſis meritis excludens, ait: *In quam ſententiam beatus Apoſtolus etiam teſtimonium Prophetæ longe poſterioris aſſumpſit: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui, vt intelligeretur hoc apertum poſtea per Prophetam, quod antequam illi naſcerentur, erat in* Dei *prædeſtinatione per gratiam. Quid enim diligebat in Iacob, antequam natus feciſſet aliquid boni, niſi gratuitum miſericordiæ ſuæ donum? Et quid oderat in Eſau, antequam feciſſet aliquid mali, niſi originale peccatum? Nam neque in illo diligeret iuſtitiam, quam nullam ille fecerat, neque in iſto odiſſet naturam, quam bonam ipſe perfecerat. Mirum autem, cum his coarctantur anguſtijs, in quanta ſe abrupta præcipitent, metuentes retia veritatis. Ideo, inquiunt, non dum natorum alium oderat, alium diligebat: quia eorum futura opera præuidebat. Quis iſtum acutiſſimum ſenſum defuiſſe Apoſtolo non miretur? Hoc quippe ille non vidit, quando ſibi velut aduerſantis obiecta quæſtione, non id potius tam breue, tam apertum, tam (ſicut iſti putant) verum, abſolutumq. reſpondit. Cum enim rem ſtupendam propoſuiſſet, quomodo de nondum natis, nec aliquid agentibus boni, aut mali recte dici potuerit, quod vnum Deus dilexerit, alium odio habuerit, ipſe ſibi obiecta quæſtione motum exprimens auditoris: quid ergo dicemus? inquit: Numquid iniquitas apud Deum? abſit. Hic ergo erat locus, vt diceret, quod iſti ſentiunt. Futura enim* Deus *opera præuidebat, quando minori maiorem ſeruiturum eſſe dicebat. Non autem hoc Apoſtolus dicit, ſed potius, ne quiſquam de ſuorum operum audeat meritis gloriari, ad Dei gratiam, & gloriam commendandam voluit valere, quod dixit. Cũ enim dixiſſet: Abſit, vt ſit iniquitas apud Deum, tamquam ei diceremus. Vnde hoc oſtendis, cum aſſeras, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſſe: Maior ſeruiet minori. Moyſes enim dicit, inquit, Miſerebor cui miſertus ero, & miſericordiam præſtabo, cui miſericors fuero. Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.* Ad hæc, & ſimilia verba S. Auguſtini reſpondet auctor, illum loqui contra eos, qui ponebant prædeſtinationem eſſe ex præuiſis meritis, procedentibus ex ſolis viribus naturæ, ſicut dixerunt Pelagiani; non autem contra illos, qui dicunt, prædeſtinationem eſſe ex præuiſis meritis, procedentibus ex gratia, ſicut aſſerit prima ſententia. Nihilominus cenſeo, affirmari non poſſe, prædeſtinationem eſſe ex præuiſis meritis gratiæ, vt patebit infra. Sed arguet quis ex contextu eiuſdẽ epiſtolæ. Nam ſtatim poſt verba inducta ſubdit: *Vbi nunc merita, vbi opera vel præterita, vel futura tamquam viribus naturæ, vel adimpleta, vel adimplenda?* Viribus naturæ, inquit, non viribus gratiæ. Et libro de prædeſtinatione Sanctorum, cap. 17. *Præſciebat ergo, ait Pelagianus, qui futuri eſſent ſancti, & immaculati per liberæ voluntatis arbitrium: & ideo eos ante mundi conſtitutionem in ipſa ſua præſcientia, quales futuros eſſe præſciuit, elegit. Elegit ergo, inquit, antequam eſſent, prædeſtinans filios, quos futuros ſanctos, immaculatosq. præſciuit: vtique ipſe non*

Rom. 9.

Rom. 11.

Aug. lib. de dono perſe. cap. 8.

fecit, nec ſe facturum, ſed illos futuros eſſe præuidit. Vbi ſolum loquitur de prædeſtinatione ex præuiſis meritis naturæ, quod indicant illa verba *per libera voluntatis arbitrium*, & hanc tantum prædeſtinationem, quam Pelagiani conſtituebant, impugnat in illis locis, & in alijs pluribus Auguſtinus.

Hæc tamen ſolutio poſſet vtcumque locum habere, ſi diceretur, prædeſtinationem eſſe ex præuiſis meritis gratiæ, ſeu vocationis diuinæ, non cuiuſcumque, ſed eius, per quam Deus non ſolum tribuit poſſe, nec ſolum pie operari, & perſeuerare, ſi volumus: nec ſolum concurrit nobiſcum ad piam operationẽ, vel alios actus liberos concurſu ſimultaneo, ſi nos volumus cooperari, ſed etiam ſua gratia vere efficienter facit nos velle, & perſeuerare vſque in finem. Nam de hac vocatione loquitur S. Auguſt. vt patet ex eodem Aug. lib. de prædeſt. Sanctorum, c. 16. vbi ait: *Dixit ergo non ex operibus, ſed ex vocante, non quacumque vocatione, ſed qua vocatione fit credens*. Et cap. 17. inquit: *Electi ſunt autem de mundo ea vocatione, qua Deus id, quod prædeſtinauit, impleuit. Quos enim prædeſtinauit, ipſos & vocauit, illa ſcilicet vocatione, ſecundum propoſitum*. Et idem dicit cap. 16. & 19. eiuſdem libri: ergo loquitur de vocatione, qua non ſolum facit Deus, vt credere, pie operari, & perſeuerare poſſimus, ſi velimus, vel qua perſeueramus, ſi volumus: ſed de illa, per quam Deus efficit, vt velimus. Nam vt idem Auguſtinus in eadem Epiſtola dicit: *Adiutorium Spiritus ſancti ſic expreſſum eſt, vt ipſe facere diceretur, quod, vt faciamus, facit*. Quod confirmat ex illo Rom. 8. *Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram*. De quo plura diximus diſput. 86. Quod etiam conſtat: nam, vt diſput. 99. num. 2. oſtenſum eſt, controuerſia ſaltem potiſſima Auguſtini cum Pelagianis non fuit de gratia excitãte, ſed de adiuuante, per quam Deus efficit, vt velimus. Si enim Deus per gratiam non efficit hoc modo, vt velimus, ſed innatæ libertati relinquitur, vt, ſi vult, ſe determinet, ſi non vult, nihil operetur; videntur procedere omnia argumenta contra prædeſtinationem ex præuiſis meritis, ſubſequentibus gratiam excitantem, quæ afferri ſolent cõtra prædeſtinationem ex præuiſis meritis naturæ. Immo addendum eſt, quod etiam ſi totum hoc admittatur, adhuc eſſet ſoluendum ab auctore primæ ſententiæ argumentum illud, quo Sanctus Thomas, prima parte, quæſt. 23. articulo 5. & ad Rom. 9. lectione 2. in fine excludit ſententiam, quæ aſſerit, prædeſtinationem pendere ex præuiſis meritis gratiæ: nam cum eiuſmodi merita ſint effectus prædeſtinationis, non poſſunt eſſe ratio, vel conditio, ſine qua non, à qua eadem prædeſtinatio in ratione abſolutæ prædeſtinationis dependeat, vt diſputatione 37. dictum eſt.

Ad illud autem, quod obijciebamus de profunditate, & inſcrutabilitate prædeſtinationis, & reprobationis diuinæ, reſpondet auctor primæ ſententiæ, non eſſe inſcrutabile Dei iudicium, quod ex duobus vocatis alter ſequatur, alter non ſequatur; aut quod ex duobus iuſtis alter perſeueret, alter non perſeueret; vt quidam volunt, huius diſcriminis cauſam, tamquam in primam originem referentes in diſcretionẽ illam, qua Deus ex ſe hunc elegit ad gloriam, illum non elegit. Certum enim eſt, cauſam, cur hic non ſequatur vocationem diuinam, aut non perſeueret, non eſſe defectum gratiæ, aut electionis diuinæ, ſed arbitrij libertatem, iuxta illud Oſeę 13. *Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum*. Et quod hic ſequatur, & perſeueret, cauſa vera, & propria eſt libertas arbitrij, auxilio diuino inſtructa; quæ ſicut in naturalibus, ita in ſupernaturalibus poteſt ſe in vtramque partem flectere. Ex quo infert, non eſſe etiam inſcrutabile, cur vocatio in illo ſit efficax in actu ſecundo, in iſto inefficax: id enim pendet ab arbitrij libertate, in cuius manu eſt facere, vt ſit efficax, vel inefficax. Idem dicit de auxilijs, quæ dantur ad perſeuerandum: vt enim iſta auxilia habeant rationem doni perſeuerantiæ, vel non habeant, pendet ſimiliter à libertate, quæ per illa poteſt actu perſeuerare, vel non perſeuerare. Et, ſi quidem perſeueret, illa auxilia habebunt rationem doni perſeuerantiæ; ſi non perſeueret, non habebunt. Addit, quod in his non ponit Sanctus Auguſtinus iſtam inſcrutabilitatem iudiciorum Dei, ſed in eo, quod cum Deus, priuſquam ſtatuat gratias ſuas diſtribuere, præſciat

de quo-

de quolibet, quæ gratiæ ſint in ipſo futuræ efficaces, quæ inefficaces, velit nihilominus dare huic eam, quam nouit fore efficacem, illi eam, quam inefficacem. Cur enim non dat etiam alteri efficacem? cur potius huic, quam alteri dat efficacem? Hoc à nobis certo, & in particulari ſciri non poteſt.

Hæc reſponſio eſt valde difficilis, nec ſatisfacit argumento noſtro. Fatemur quidem cauſam propriam, quod iſte homo non aſſentiatur vocationi diuinæ, vel non perſeueret in gratia vſque in finem, eſſe, quia ipſe non vult conſentire, nec perſeuerare, vt ex præmiſſis diſputatione 102. conſtat: nec referimus vllo modo in diuinam reprobationem, quod reprobus contradicat gratiæ, vel perſiſtat in peccato vſque in finem, ſed ſolum id refertur in voluntatem creatam deficientem. Nam vt 1. p. quæſt. 23. art. 3. ad 2. dicit ſanctus Thomas: *Aliter ſe habet reprobatio in cauſando, quam prædeſtinatio: nam prædeſtinatio eſt cauſa & eius, quod expectatur in futura vita à prædeſtinatis, ſcilicet gloriæ; & eius, quod percipitur in præſenti, ſcilicet gratiæ. Reprobatio vero non eſt cauſa eius, quod eſt in præſenti, ſcilicet culpa: ſed eſt derelictionis à Deo. Eſt tamen cauſa eius, quod redditur in futuro, ſcilicet pœna æterna; ſed culpa prouenit ex libero arbitrio eius, qui reprobatur, & à gratia deſeritur. Et ſecundum hoc verificatur dictum Prophetæ, ſcilicet: Perditio tua Iſrael ex te.* Contendimus tamen, primam radicem, & cauſam primi effectus reprobationis, nempe permiſſionis primi peccati, propter quod peccatum reprobus damnatur, reducendam eſſe in abſolutum decretum voluntatis diuinæ: nec præſupponere ex parte hominis demerita aliqua præuiſa (alias illa permiſſio non eſſet primi peccati, ſed ante illud ſupponeretur aliud) ac per conſequens, non dari cauſam reprobationis ex parte noſtra, quantum ad omnes eius effectus; licet detur cauſa, quantum ad aliquos, nempe quantum ad obdurationem in peccato, & perſeuerantiam in illo vſque in finem. Huius enim effectus cauſa demeritoria eſt ipſum peccatum hominis: nec impugnant hoc, ſed potius confirmant argumẽta facta pro oppoſita ſententia. Contendimus ſecundo, quod licet cauſa proxima, quare prædeſtinatus conſentit Deo excitanti, & mouenti, eſt quia vult conſentire: nam reuera libere conſentit, & poteſt diſſentire, ſi velit; tamen origo prima, & cauſa, quod ille velit conſentire, & perſeuerare vſque in finem, eſt prædeſtinatio abſoluta, & efficax Dei, qui per auxilium ſpeciale præoperantis gratiæ vere efficienter fecit, vt prædeſtinatus conſentiret, & perſeueraret vſque in finem; quod quidem auxilium non eſt collatum alteri, qui non perſeuerauit, vt ſupra oſtenſum eſt. Nec eſt admittendum, ex libera cooperatione noſtri arbitrij pendere, quod auxilium Dei præueniens habeat, vel non habeat rationem doni perſeuerantiæ, aut quod ſit efficax, vel non ſit efficax ad faciendum, quod liberum arbitrium conſentiat: id enim habet, prout venit à Deo; quamuis ipſe conſenſus, vel diſſenſus procedat efficienter ex libero arbitrio; conſenſus quidem ex libero arbitrio excitato, & moto à Deo gratia efficaci; diſſenſus vero, & peccatum à libero arbitrio ex ſeipſo, & ex ſua naturali facultate: nam ex ſe habet, quod peccet, à Deo autem, quod operetur bonum, & perſeueret in illo vſque in finem, vt dictum eſt.

Illud vero, quod additur in ſolutione, quam impugnamus, de inſcrutabilitate prædeſtinationis, & iudiciorum Dei, doctrinæ S. Auguſtini, & contextui Apoſtoli non videtur ſatis congruere. Primo quoniam Apoſtolus prædeſtinatos dicit eſſe electos, & vocatos *ſecundum propoſitum*, vt patet Rom. 8. his, *qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti*: & Auguſtinus ſæpe dicit, prædeſtinatos vocari *ſecundum propoſitum*, reprobos vero non vocari ſecundum propoſitum, quod de propoſito Dei, non de propoſito hominis, præuiſo à Deo, vt diſp. 38. num. 14. oſtendimus, intelligendum eſt: ergo ex eodem propoſito ante præuiſa merita, vel demerita quoſdam prædeſtinauit Deus ad vitã æternam, quoſdam reprobauit, & voluit permittere, quod ab hoc fine deficerent. XIIII.

Nec ſecundum mentem Auguſtini inſcrutabilitas prædeſtinationis, & iudiciorum Dei debet reuocari ad ſolam voluntatem illius, qua voluerit diſtribuere ſua dona gratiæ quibuſdam hominibus in illis circumſtantijs, in quibus præſciebat, illos pro innata libertate eſſe cooperatu- *Vide diſp. 37. nu. 10.*

Digitized by Google

vos eidem gratiæ, & perſeueraturos vſque in finem: alijs vero ſtatuit diſtribuere eadem dona gratiæ in talibus circumſtantijs, in quibus præſciebat, illos pro eadem libertate non eſſe cooperaturos, vel perſeueraturos vſque in finem: tum nam hic modus dicendi præſupponit eſſe in Deo ante omne liberum decretum voluntatis ipſius ſcientiam mediam, qua certo ſciat, quid in particulari ex ſua innata libertate faceret creata voluntas ex hypotheſi, quod in talibus circumſtantijs tali excitatione tangeretur, quam tamen præſcientiam non agnouit, ſed potius excluſit S. Auguſtinus, vt diſputatione 7. viſum eſt: tum etiam: nam ſi totum myſterium prædeſtinationis, & reprobationis, & inſcrutabilitas iudiciorum Dei ad id eſſent reuocanda; videtur ſequi, quod vltima reſolutio, in quam debet reduci, quod iſte ſit prædeſtinatus à Deo voluntate abſoluta, ſit cooperatio futura arbitrij à Deo præuiſa, vel præcognita per eamdam ſcientiam, & Deus conſtituens hominem in illis circumſtantijs, ſolum eſſet conditio, ſine qua homo ille non eſſet prædeſtinatus, vel vt plurimum ſolum tribueret illi homini, quod poſſit pie operari, & perſeuerare vſque in finem, ſi velit; non autẽ efficeret, vt velit, perſeueret in finem, & ſaluetur: quod tamen non eſt admittendum, vt ſupra oſtenſum eſt.

XV. Quinta concluſio. Reprobatio quantum ad vltimum effectum præſupponit in ſigno rationis præſcientiam peccati originalis, vel actualis, propter quod reprobus damnatur. Itaq. non ſolum in exequutione, ſed etiam in intentione efficaci non habuit Deus voluntatem puniendi aliquos pœna æterna, niſi propter culpam præuiſam. Hanc concluſionem videtur docere S. Auguſt. lib. 6. hypognoſt. & alijs locis ſupra allegatis. Et probatur: nam volũtas puniendi reprobos in perpetuum pertinet ad iuſtitiam vindicatiuam, quæ neceſſario præſupponit culpam; non enim eſt Deus vindex, niſi peccatorum, quæ propria voluntate commiſimus, aut voluntate primi parentis, quæ reputatur noſtra. Et, ſi quis obijciat: nam Deus ante præuiſa merita habuit intentionem efficacem conferendi electis gloriam, vt ſupra dictum eſt: ergo ſimiliter ante præuiſa demerita habuit intentionem efficacẽ inferẽdi reprobis pœnã æternam ad oſtenſionem ſuæ iuſtitiæ, etiam ſi poſtea in exequutione eam non inferat, niſi propter culpam; reſpondetur, negando conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: nam inflictio pœnæ æternæ non poteſt aliquo modo habere rationem doni gratuiti, ſed neceſſario pertinet ad iuſtitiam vindicatiuam, quæ ſupponit culpam; intentio autem efficax dandi gloriam, habet rationem doni gratuiti, quatenus in ſigno rationis antecedit præſcientiam meritorum, vnde ipſa gloria non ſolum appellatur in ſacris litteris corona iuſtitiæ, ſed etiam gratiæ, vnde non eſt ſimile.

Reprobationis quo ad vltimũ effectũ datur cauſa ex parte noſtra.

Obiectio.

Reſponſio

XVI. AD argumenta autem facta à principio reſpondetur, quod tantum probant quintam concluſionem: quatenus vero militant cõtra quartam concluſionem ſupra poſitam, reſpondetur ad primum, Concilium Valentinum non dicere, quod in reprobatione æterna meritum malum præcedat iuſtum Dei iudicium; ſed quod in damnatione periturorum meritum malum præcedat iuſtum iudicium Dei. Loquitur ergo Concil. de damnatione, ſeu pœna æterna, quæ non infertur, niſi propter culpam, vt dictum eſt: non autem loquitur de reprobatione, ſecundũ quod importat æternum Dei decretum, quo Deus voluntate conſequente voluit quibuſdam non conferre vitam æternam, quę non erat illis debita, & permittere peccatum: hanc enim voluntatem Deus habuit ante præuiſum peccatum, etiam originale, ſi conſideretur peccatum illud, vt cauſa reprobationis. Loca autem ſcripturæ, in eodem argumento adducta, iam explicata ſunt à nobis diſputatione 33. ſolutione ad 3. & 4.

Ad ſecundum argumentum ex auctoritate S. Auguſtini, quidam Thomiſtæ reſpondent, eum ſequutum fuiſſe ſententiam illam ad temperandam duritiam, quam videbatur Pelagianis habere prædeſtinatio, & reprobatio tradita ab eodem ſancto Auguſtino, & ex ſacris litteris deducta. Sed reſpondetur ſecundo; loca ſancti Auguſtini poſſe explicari primo quoad ſufficientiam; etenim peccatum originale præuiſum ante Verbi incarnationem, cauſa fuit ſufficiens, cur Deus, ſi voluiſſet, potuiſſet, abſque alicuius iniuria, omnes homines reprobare;

Auguſtini ſententia circa reprobationem expéditur.

bare; de facto tamen non fuit præuiſum ante reprobationem, tamquam cauſa illius, ſed ſolum, vt obiectum, ſeu morbus naturæ, in cuius remedium Chriſtus venit. Atque in hoc differt reprobatio à prędeſtinatione, quod, reſpectu prædeſtinationis nulla datur cauſa ex parte noſtra non ſolum efficax, ſed neque ſufficiens, propter quam Deus potuerit prædeſtinare aliquos, quia omnia noſtra bona merita præcedit indebita gratia. Secundo poteſt explicari S. Aug. de reprobatione, quoad effectum intermedium, qui eſt obduratio in peccato; illius enim cauſa eſt præcedens peccatum ſaltem originale, vt patet ex illo ad Rom. 1. *Propter quod tradidit illos Deus in reprobum ſenſum*, & etiã quoad vltimum effectum, qui eſt pœna æterna; illius enim cauſa eſt præcedens culpa. In prædeſtinatione autem merita gratiæ non poſſunt eſſe cauſa, propter quã Deus cõferat donum perſeuerantię, quia, vt docet S. Thom. p. 2. q. 114. art. 9. perſeuerantia non cadit ſub merito. Et hanc fuiſſe mentem S. Auguſtini ex eo conſtat: nam in locis pro contraria ſententia ſupra inductis, & vbicumque de hac materia loquitur, numquam dixit, quod detur cauſa reprobationis, ſed tantum ait, quod ex parte noſtra datur cauſa obdurationis, ſeu derelictionis in peccato. Cuius quidem obdurationis cauſa meritoria eſt ipſum peccatum: ſed ante ipſum peccatum etiam originale intelligitur in Deo permiſſio eiuſdem peccati; quæ comparatione reproborum eſt effectus primus reprobationis, cuius quidem permiſſionis non datur cauſa ex parte reprobi: & ita non datur cauſa totius effectus reprobationis.

Obiectio. Et, ſi fiat argumentum: nam etiam datur cauſa ex parte noſtra vltimi effectus prædeſtinationis, quia gloria confertur hominibus propter eorum merita, & ſimiliter datur cauſa meritoria effectus intermedij, ſcilicet, augmenti gratiæ, vt diſputatione 60. num. 12. oſtenſum eſt: ergo, quantum ad hoc nulla eſt differentia inter prædeſtinationem, & reprobationem;

Reſponſio. reſpondetur, quod quamuis bona opera procedentia ex gratia ſint cauſa meritoria vltimi effectus prædeſtinationis, ſicut mala merita ſunt cauſa vltimi effectus reprobationis; eſt tamen differentia, quòd bona merita gratiæ non ſunt in nobis ex nobis, ſed ex Deo, vt ſæpe docet Auguſtinus; mala autem merita ſunt in nobis ex nobis, & non ex Deo. Vnde S. Tho. ſuper cap. 9. ad Roman. lect. 2. in fine inquit: *Præſcientia meritorum non poteſt eſſe aliqua ratio prædeſtinationis, quia merita præſcita cadunt ſub prædeſtinatione, ſed præſcientia peccatorum poteſt eſſe aliqua ratio reprobationis ex parte pœnæ, quæ præparatur reprobis, inquantum Deus proponit, ſe puniturum malos propter peccata, quæ à ſeipſis habent, non à Deo; iuſtos autem proponit ſe præmiaturum propter merita, quæ à ſeipſis non habent, iuxta illud Oſeæ 13. Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum.* Et in hoc eodem ſenſu loquitur Auguſt. cum ait: *Quærimus cauſam prædeſtinationis, neque inuenimus*; quia ſcilicet etiam, quantum ad vltimum effectum, non inuenimus in nobis cauſam, quæ ſit ex nobis: *obdurationis autem cauſã quærimus, & inuenimus*, quæ ſcilicet ſit in nobis ex nobis reſpectu vltimi effectus reprobationis. Si autem fiat argumentum: nam eadem ratione poſſet concedi, quod peccatum actuale ſit cauſa reprobationis, ſicut originale, quod pugnat cum doctrina S. Auguſtini: probatur: nam etiam peccatum actuale eſt cauſa obdurationis, ſeu derelictionis in peccato: & ſimiliter eſt cauſa vltimi effectus reprobationis, & eſt in nobis ex nobis. Obiectio.

Reſpondetur, quod peccatum originale eſt, ſecundum ſe, cauſa reprobationis ſufficiens, reſpectu omnium hominum, quia eſt commune peccatum totius naturæ, peccatũ autem actuale non reperitur in omnibus, & ita non potuit eſſe cauſa reprobationis, quantum ad ſufficientiam reſpectu omnium hominum: S. Auguſt. autem loquebatur de cauſa communi reprobationis. Solutio.

Ad confirmationẽ reſpondetur, S. Thomã non dicere abſolute, quod præſcientia peccatorum poſſit eſſe aliqua ratio reprobationis, ſed cum addito, ſcilicet ex parte pœnæ. Et quamuis peccatum non ſit effectus reprobationis, ſed quid præſuppoſitum ad illam, quantum ad vltimum eiuſdem reprobationis effectum; permiſſio tamen peccati, propter quod reprobatur damnatus, vere eſt effectus reprobationis ſecundũ S. Tho. vt ſupra dictum eſt.

Ad locum autem alium adductũ ex 1. p. q. 23. ar. 5. in ſolut. ad 3. reſpondetur, ſolũ

Digitized by Google

concludere, quod prædeſtinatio præſupponat præſcientiam peccati originalis, ſecundum quod eſt obiectum, in cuius remedium venit Chriſtus, & vt erat cauſa finalis proxima incarnationis Verbi, non autem ſecundum quod dicit ordinem ad reprobationem.

XVIII. Ad tertium reſpondetur, quod Deus non ſolum dicitur odio habere aliquem, quatenus vult illi malum pœnæ æternæ propter culpam; ſed etiam quatenus, ante præuiſa demerita, pro ſuo libito, actu poſitiuo voluit quibuſdam nō dare vitam æternam. Vnde S. Thom. 1. p. q. 23. ar. 3. ad 1. ait, quod *Deus omnes homines diligit, & etiam omnes creaturas, inquantum vult omnibus aliquod bonum; non tamen quodcumque bonum vult omnibus. Inquantum igitur quibuſdam non vult hoc bonum, quod eſt vita æterna, dicitur eos habere odio, vel reprobare.*

Deū odio habere aliquem quid ſit.

Ad quartum reſpondetur, ſolum probare, quod peccatum originale fuerit ſufficiens cauſa reprobationis hominum; non autem quod de facto fuerint homines propter illud reprobati.

Reſpondetur ſecundo, quod ſicut gratia Adæ, in ſtatu innocentiæ, non fuit illi ex meritis Chriſti collata, neque effectus prædeſtinationis illius, ſed cuiuſdā generalis prouidentiæ ſupernaturalis, eo quod non fuerit gratia hominis redempti; ita & peccatum originale, ſecundum quod opponebatur ſtatui innocētiæ, & iuſtitiæ originali, non fuit effectus reprobationis alicuius, nec dicebat ordinē ad reprobationem, ſed ſolum conſideratur in illo priori, tamquam morbus naturæ, & tamquam obiectum, in cuius remedium prædeſtinatus eſt Chriſtus Dominus. Vnde ſecundum quod præintelligitur ante prædeſtinationem, & reprobationem hominum, non fuit præuiſum de facto, vt cauſa reprobationis. Si autem conſideretur idem peccatum, ſecundum quod opponitur gratiæ Redemptoris, ſic intelligitur poſterius reprobatione eorum, qui propter illud peccatum damnantur; nam permiſsio illius ſub hac conſideratione fuit primus effectus reprobationis, vt ſupra dictum eſt. Vnde ad argumentum in forma reſpondetur, conſequentiam illam de primo ad vltimum eſſe nullam, quia variatur genus cauſæ obiectiuæ, ſeu finalis proximæ in cauſam meritoriam; etenim in antecedente eſt ſermo de cauſa finali proxima incarnationis, in conſequenti autem de cauſa meritoria reprobationis.

Peccatum originale, vt iuſtitiæ originali opponebatur, nō fuit effectus reprobationis.

Ad quintum argumentum reſpondetur, Deum velle omnes homines ſaluos fieri, voluntate antecedente, quæ eſt voluntas ſecundum quid; non autem voluntate conſequente, quæ eſt voluntas ſimpliciter, vt diſputatione 33. & 34. explicatum eſt. XIX.

Ad ſextum argumentum reſpondetur, reprobationem, quantum ad vltimum effectum, eſſe actum iuſtitiæ vindicatiuæ; & ideo, quantum ad illum effectum, ſupponere culpam ex parte noſtra; cæterum quantum ad primum effectum, qui eſt prima permiſsio peccati, in quo reprobus perſeuerat vſque ad mortem, non eſſe actum iuſtitiæ vindicatiuæ, ſed ſimplicis Dei voluntatis, vt dictum eſt.

Ad confirmationem reſpondetur, quod, ſicut Deus non eſt crudelis, reprobando Angelos ante præſcientiam peccati futuri, ita nec reprobando homines; nulla enim crudelitas eſt, nec etiam inclemētia non dare alicui, quod illi non debetur. Vnde etiam ſi Deus, ante præuiſam culpam, velit non dare aliquibus gloriam, quod eſt eos reprobare, nulla eſt inclementia, aut iniuſtitia; eo quod gloria nulli eſt debita, ſecundum ſuam naturam.

Deus in reprobatione hominum nō eſt crudelis.

Ad ſeptimum argumentum, negatur antecedens. Ad probationem reſpondetur, inter effectus reprobationis connumerari primam peccati permiſsionem; propter quod peccatum reprobus damnatur, vt in alijs locis ſupra inductis docet ſanctus Thomas, & huius permiſsionis non dari cauſam ex parte noſtra. Hanc ergo permiſsionem comprehendit ſanctus Doctor ſub nomine ſubtractionis auxilij efficacis: nam permiſsio diuina ſupponitur ad peccatum, propter quod Deus ſubtrahit auxilium efficax. Et per hæc patet ad alia loca ſancti Thomæ inducta in eodem argumento.

Ad confirmationem reſpondetur, etiam in reprobatione facta ante præſcientiam peccati futuri, non poſſe homines de Deo rationabiliter conqueri, ſicut neque Angeli poſſunt, vt eſt oſtenſum ex auctoritate Apoſt. ad Rom. 9.

Digitized by Google

Ad octauum reſpondetur, negando antecedens; & ad primam probationem dicendum, quod, quamuis vnius peccati ſit vna dumtaxat permiſſio ſecundum vnam rationem; tamen eadem permiſſio, ſiue idem peccatum ſub vna ratione antecedit prædeſtinationem Chriſti, & conſequenter etiam antecedit prædeſtinationem, & reprobationem hominum: & ſecundum aliam ratione intelligitur poſterius ipſa reprobatione. Nec eſt inconueniens, quod idem, reſpectu eiuſdem, ſecundum diuerſam rationem, & in diuerſo genere cauſæ ſit prius, & poſterius.

Ad primam probationem reſpondetur, quod, quamuis peccatum, ſecundum ſe, æqualiter ſe habeat ad omnes homines; Deus tamen pro ſua voluntate, quæ iniuſta eſſe non poteſt, voluit in quibuſdam permiſſionem peccati non eſſe effectum reprobationis, eſſe autem in alijs.

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, ſenſum legitimum Concil. Triden. eſſe, quod Deus non priuat gratia habituali ſemel iuſtificatos, niſi illi prius natura peccatum mortale committant, per quod deſerunt Deum, & merentur gratia iuſtificante priuari; verumtamen ante illud peccatum mortale, per quod homo deſerit Deum, intelligitur in Deo permiſſio eiuſdem peccati, vt dictum eſt. Et per hæc reſpondetur ad auctoritatem S. Tho. quod ante illam negligentiam Adæ præceſſit Dei permiſſio, cuius Adam non fuit cauſa meritoria: nam ante primam negligentiam non intelligitur aliquod peccatum. Ex ijs facilis eſt ſolutio ad argumenta ſecundæ ſententiæ.

XX. AD primũ reſpondetur, quod ex illis locis ſolum colligitur, dari ex parte noſtra cauſam reprobationis, quantum ad vltimum effectum illius. Vnde illa cauſalis, *enim*, in loco Matthæi inducto, importat cauſam, ob quam reprobi puniuntur pœna æterna: ſed tamen ante peccata omnia intelligitur permiſſio diuina, qua permittit primum peccatum reprobi, quæ quidem permiſſio eſt primus effectus reprobationis, & huius permiſſionis nulla datur cauſa ex parte reprobi. Similiter dicendum ad locum Ezechielis 18. & Iſaiæ 49. quod Deus non vult peccatoribus mortem æternam, id eſt pœnam peccati, niſi ſuppoſito ipſo peccato, & perſeuerantiam in illo vſque in finem: ſed tamen ante omne peccatum voluit permittere primum peccatum, vt dictum eſt. Secundo poſſunt explicari eadem loca de ipſo peccato, ſeu morte ſpirituali, quam Deus non vult, ſed ſolum permittit. Ad locum Sapientiæ 11. reſpondetur, quod Deus diligit omnia, quæ ſunt, præſertim homines, quia omnibus vult bonum, & eſſe, quod habent; ſed tamen non omnibus hominibus vult voluntate conſequente hoc bonum, quod eſt vita æterna: & ſecundum hoc dicitur eos habere odio, vel reprobare. Solutio eſt S. Thom. 1. p. q. 23. ar. 3. ad 2. Ad locum 1. ad Timotheum 2. reſpondetur, Deum voluntate antecedente velle omnes homines ſaluos fieri, ſed voluntate conſequenti non vult omnes, ſed quoſdam, ſcilicet prædeſtinatos, ſaluos fieri. Qualiter autem iſtæ duæ voluntates cohæreant inter ſe, iam ſupra explicatum eſt. *diſp. 34. & 37.*

Ad ſecundum argumentum reſpondetur per ea, quæ dicta ſunt ad loca inducta ſcripturæ, & ad alias conſimiles auctoritates Patrum, ad quas diſp. 37. n. 18. & 20. reſponſum eſt. Sed ſpecialiter ad verba illa S. Proſperi: *Eſſent autem prædeſtinati, ſi eſſent reuerſuri*; reſpondetur, illum loqui ſecundum quamdam concomitantiam illationis. Sequitur enim argumento certo deſumpto à poſteriori, ſiue ab effectu, quod, ſi peccator reuertitur ad Deum, & perſeuerat vſque in finem, ſit prædeſtinatus; tamen hæc reuerſio ad Deum, non eſt cauſa prędeſtinationis abſolutę, ſed effectus, ſecundum illud: *Si ex nobis fuiſſent, permanſiſſent vtique nobiſcum.* *1. Ioann. 2.*

Ad tertium reſpondetur, quod, vt diſput. 30. dictum eſt, electio, & prædeſtinatio ad gloriam, ſecundum quod eſt in intentione diuina, nullam ſupponit conditionem ex parte noſtra, ſed ante omnia præuiſa merita gratiæ, Deus in ſua intentione voluit abſolutè vitam æternam electis, & ſuppoſita hac intentione, ſtatuit prouidere de medijs, quibus efficaciter perduceret electos ad vitam æternam. Cæterum ſecundum quod eſt in exequutione, numquam vita æterna datur prædeſtinatis adultis, niſi ſuppoſitis meritis gratiæ, quia Deus non voluit, neque ordinauit, quod in exercitio electi ſaluętur, ſiue

ſiue operentur bonum,ſiue operentur ma
lum, ſed quod ſaluentur per bona opera,
quæ etiam cadunt ſub prædeſtinatione
diuina, & ſunt effectus illius. Deus ergo
promiſit vitam æternam in exercitio con-
ſequendam ſub conditione bonorum ope
rum;ſed Deus ipſe ſua gratia efficit, quod
ponatur ineſſe illa conditio, & ipſa coo-
peratio noſtri arbitrij: nam facit, vt fa-
ciamus, & operatur,vt operemur. Vnde
S.Auguſt. epiſtol. 105. inquit: *De ipſa*
quippe gratia ſatis agebat Apoſtolus, & ideo
promiſſionis filios commendabat. Quod enim
promittit Deus, non facit, niſi Deus: habet
namque aliquid rationis, & veritatis, vt ho-
mo promittat, & Deus faciat: vt autem ho-
mo ſe facere dicat, quod promiſerit Deus, *ſu-*
perbæ impietatis eſt reprobus ſenſus. Quod
Rom.4. & Apoſtolus ſignificauit, cum dixit: *Ideo*
ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit pro-
miſſio omni ſemini. Quem locum explicans
idem Auguſt.lib.de prædeſt.Sanctor.cap.
10. ait: *Non de noſtra voluntatis poteſtate,*
ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. Promi-
ſit enim, quod ipſe facturus fuerat, non quod
homines: quia etſi faciunt homines bona, quæ
pertinent ad colendum Deum, ipſe facit, vt
illi faciant, quæ præcepit: non illi faciunt,
vt ipſe faciat, quod promiſit: alioquin, vt
Dei promiſſa compleantur, non in Dei, ſed
in hominum eſt poteſtate; & quod à Domino
promiſſum eſt, ab ipſis redditur Abrahæ.
Vnde bona opera, quibus vitam æternam
conſequimur, quamuis ſint merita noſtra;
quia à nobis libere elicita cum adiutorio
gratiæ, ſunt tamen accepta à Deo, qui no
ſtra vult eſſe merita, quæ ſunt ipſius do-
na. In reprobatione autem vltimus effe-
ctus, qui eſt perpetua damnatio, non in-
fertur peccatori; niſi ſuppoſito peccato,
quod tamen peccatum non habet repro-
bus à Deo, ſed à ſeipſo, vt 1.p.q. 23.art.
3. ad 2. docet S.Thom.

XXI. Ad quartum reſpondetur, quod repro-
batio abſoluta ante præuiſa demerita ni-
hil derogat bonitati diuinæ, aut iuſtitiæ
illius, ſed maxime congruit vtrique. Bo-
nitati quidem, quia magis oſtenditur eius
miſericordia in electis, ſi ante præuiſa
merita, vel demerita iſtum elegit, & præ-
deſtinauit; quia voluit: iſtum non præde-
ſtinauit, ſed permiſit, quod laberetur in
peccatum, & à fine ſupernaturali defice-
ret; quia ita ſibi placuit: quod Chriſtus
Dominus ſignificaſſe videtur, cum dixit:
Ita Pater; quoniam ſic placitum fuit ante te. Matth.11.
Oſtenditur etiam bonitas, & miſericordia
diuina in reprobis, dum illis auxilia,qui-
bus poſſint recte operari,& ad vitam æter
nam peruenire,ſi velint,confert; & auxi-
lia efficacia,quantum eſt ex parte ſua, of-
fert; quibus tamen ipſi ſua malitia impe-
dimentum præſtant. Item etiam, quia
non permittit eos labi in omnia peccata,
quæ per ſuum liberum arbitrium commit
tere poterant; quia, vt dicit Auguſtinus:
Nullũ eſt peccatum, quod faciat vnus homo, Auguſtin.
quod non faceret alius homo, ſi deſit adiutor,
per quem factus eſt homo. Vnde idem Au-
guſtinus: *Miſericordiæ tuæ*, inquit, *Domi-*
ne deputo peccata, quæ non feci. Denique
vt 1.p.q.21.artic.4.ad 1.dicit S.Thomas
etiam *in damnatione reproborum apparet*
miſericordia, non quidem totaliter relaxãs,
ſed aliqualiter alleuians, dum punit citra
condignum. Sed iuſtitia Dei ſpecialiter
apparet in reprobis, dum multis miris,
ſed veris modis pro delictis ſuis in æter-
num eos punit. Neque irrogat alicui in-
iuriam, ſi pro ſuo beneplacito abſque
præuiſis meritis, vel demeritis vnum eli-
gat, & prædeſtinet ad gloriam, alterum
non prædeſtinet, ſed permittat à fine ſu-
pernaturali deficere. Nam cum viſio bea-
tifica nõ ſit debita vlli puræ creaturæ, ſed
donum Dei gratuitum; etiam ſi ex duobus
in cauſa æquali exiſtentibus, vnus aſſu-
matur, alius relinquatur; nulli fit iniuria:
quoniam, vt dicit S.Thom. & ante illum S.Tho.1.p.
S. Aug. in gratuitis non habet locum ac- q.23.art.5
ceptio perſonarum, vel iniuſtitia. Poteſt ad 3. & q. 6.de verit.
enim quis vni facere gratiam, quia vult, ar.2.ad 8.
alteri non facere, quia non vult. Neque Aug.epiſt.
ex hoc ſequitur, quod maxima hominum 105.
pars ſit diuina poteſtate prædeſtinata ad
malum, vel creata, vt pereat; quoniam
Deus, licet permittat reproborum pecca-
ta, & perſeuerantiam in illis vſque ad fi-
nem vitæ; non tamen eſt cauſa, quod illi
peccent, vt diſput.24. oſtenſum eſt, nec
etiam creauit illos hoc fine, vt pereant,
ſed permittit eos peccare, & infert illis
pœnam æternam pro peccatis ſuis, vt in
eis ſplendeat iuſtitia diuina, & maior mi-
ſericordia in electis, ſicut patebit diſput.
ſequenti.

XXII. Ad quintum reſpondetur, quod eadem
obiectio fuit propoſita olim cõtra doctri-
nam

nam S. Auguſt. circa prædeſtinationem, & reprobationem ante præuiſa merita, vel demerita, vt ipſe refert lib. de prędeſtin. Sanctor. cap. 11. in hæc verba: quibus, & obiectioni reſpondet: *Sane, cum Apoſtolus dicat: Ideo ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio: miror homines infirmitati ſuæ ſe male committere, quàm firmitati promiſſionis Dei. Sed incerta eſt mihi, inquit, de me ipſo voluntas Dei. Quid ergo? Tua ne tibi voluntas de te ipſo certa eſt, nec times? Qui videtur ſtare, videat ne cadat. Cum igitur vtraque incerta ſit, cur non homo firmiori, quam infirmiori fidem ſuam, ſpem, charitatemque committit?* & iterum ait: *Tutiores ergo viuimus, ſi totum Deo demus; non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus.* Et ratio huius eſt: nam ſpes noſtra, quam, vt ait Apoſtolus, animæ habemus firmam, ac tutam, non in homine, non in libero noſtro arbitrio, ſed in Deo fundatur: dicit enim propheta: *Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor eius.* Vnde certitudo, & firmitas ſpei noſtræ ex Deo ipſo, & non ex nobis debet procedere, ac per conſequens prædeſtinatio, & electio abſoluta Dei pro ſua mera voluntate, tutior, & firmior debet reputari, quia potens eſt Deus ea, quæ prædeſtinauit, implere. Optimum ergo conſilium erit pro illis, qui circa prædeſtinationem, & reprobationem varijs perturbationibus commouentur, profundum hoc non intrare, ſed ſentire de Domino in bonitate, in ſimplicitate cordis quærere illum, orationi, & bonis operibus ſolicite intendere, ac mandata eius ſeruare. Certiſſimum eſt enim, quod, *qui perſeuerauerit vſq. in finem, hic ſaluus erit.* Hoc affectu, hac animi debita ſubiectione erga Deum omnes cordis perturbationes, & anxietates in conſideratione iudiciorũ Dei expellebat, qui dixit: *A mandatis labiorum eius non receſſi, & in ſinu meo abſcõdi verba oris eius. Ipſe enim ſolus eſt, & nemo auertere poteſt cogitationem eius, & anima eius, quodcumque voluit, hoc fecit. Cumque expleuerit in me voluntatem ſuam, & alia multa ſimilia, præſto ſum ei.* Cui conſonat illud: *Si autem dixerit mihi, non places, præſto ſum; faciat, quod bonum eſt coram ſe.* Legat Theologus S. Aug. lib. de dono perſeuerantiæ cap. 14. & videbit tacta, & ſoluta à S. Auguſt. omnia, quæ in argumento, de quo nunc agimus, inferuntur ex prædeſtinatione, & reprobatione ante præuiſa merita gratiæ, vel demerita propria. Videbit etiam, S. Auguſtinum, propter illa inconuenientia non receſſiſſe à ſententia, quam in ſuis libris circa eãdem prædeſtinationem, & reprobationem conſtanter docuit, & defendit. Legat præterea ſupradicta diſp. 2. num. 1. & 16. & ex illis colliget, quantum diſtet prima ſententia ſuperius propoſita à doctrina S. Auguſt. Videatur etiam S. Aug. libr. 1. q. 2. ad Simplicianum, vbi præſentem difficultatem diffuſſe pertractat.

Auguſtin. — Rom. 4. — Aug. lib. de dono perſeuer. c. 6. — Ierem. 17. — Matth. 24. — Iob 23. — 2. Reg. 15.

Ad ea vero, quæ afferuntur pro ſecunda, & tertia ſententia, iam patet ex dictis.

Diſputatio CXI.

Vtrum ex parte Dei aſſignari poſſit ſufficiens cauſa Reprobationis.

SVPPOSITO ergo, quod ex parte noſtra nulla detur cauſa reprobationis, quantum ad omnes illius effectus; inquirẽdum eſt; an detur ex parte Dei. Et difficultas eſt: Vtrum manifeſtatio diuinæ iuſtitiæ in reprobis, & maior ſplendor diuinæ miſericordiæ in electis ſit potiſſima, & per ſe ſufficiẽs cauſa reprobationis, quantum ad primum illius effectum, qui eſt permiſſio peccati, propter quod reprobus damnatur. Quidã defendunt negatiuam partem, pro quâ I.

Arguitur primo: nam velle cum tanta iactura, & damno creaturæ rationalis, permittere illius peccata, hac ſola, vel præcipua ratione, vt videlicet habeat, quod puniat, & in quo iuſtitia illius ſplẽdeat, repugnat omnino diuinæ clementiæ, & miſericordiæ: ergo. Antecedens probatur: nam princeps reputaretur ab omnibus vituperabilis, & abſque clementia, & miſericordia, ſi, cum poſſet impedire peccata omnia ſuæ reipublicæ, vellet tamen aliqua permittere hac ſola, vel præcipua ratione, vt habeat, quod iuſte puniat, & in quo iuſtitiam ſuam vindica-

ca-

catiuam exerceat: ergo.

Secundo. Multi alij ſunt fines præcipui, propter quos Deus permittit peccatum: ergo. Antecedens probatur: nam primus finis eſt, vt creaturam intellectualem libere agere permittat iuxta ſuam naturam, & permittat cauſas defectibiles aliquando deficere; quem finem videtur aſſignare S. Thom. 1. p. q. 23. art. 3. Secundus finis eſt, vt occaſione peccatorum ſequerentur in aliquibus alia maiora bona, vt incarnatio Verbi, & Martyrum corona, quæ non eſſent futura, ſi Deus non permiſiſſet primi parentis, & tyrannorum peccata.

Tertio. Deus non creauit reprobos eo fine, vt eos damnaret in æternum; quin potius illos ordinauit ad vitam æternam, tamquam ad finem vltimum ſupernaturalem intellectualis creaturæ: ergo non creauit illos hoc præcipuo fine, vt in illis oſtenderet ſuam iuſtitiam: ergo ſimiliter non permiſit eorum peccata hoc præcipuo fine, vt oſtenderet in illis iuſtitiam ſuam vindicatiuam.

Confirmatur: nam alias concedendum eſſet, Deum ſua prouidentia reprobos deſtinaſſe ad ſupplicium æternum, ſicut prædeſtinauit electos ad gloriam; ac per conſequens, Deum ſua prouidentia procurare, vt damnatio reproborũ, & punitio ſubſequatur: quod videtur contra illud Eccleſ. 15. *Ne dixeris, ille me implanauit*. Sequela probatur: nam ad prouidentiam Dei pertinet procurare, vt finis potiſſimus, quem intendit, infallibiliter ſequatur: ergo ſi oſtenſio diuinæ iuſtitiæ eſt finis potiſſimus à Deo intentus per reprobationem, ſequitur, quod ad Deum pertineat procurare, vt talis finis ſubſequatur.

Quarto. Splendor diuinæ iuſtitiæ ſufficientiſſime manifeſtatur in punitione Angelorum: ergo ſuperfluum eſt permittere, vt tanta hominum multitudo damnetur: quo ſplendeat in illis diuina iuſtitia.

II. Contrariam ſententiam docet S. Tho. in ſolut. ad 3. eiuſdem ar. pro cuius explicatione notandum eſt, Deum in operibus ad extra non intendere vllam prorſus in ſeipſo acquirere perfectionem, ſed ſuam potius alijs communicare, & manifeſtare. Vnde in creatione ſuam oſtendit omnipotentiam, in diſtinctione rerum ſuam manifeſtauit ſapientiam, & in ornatu bonitatem; & quoniam perfectiones Dei ſũt infinitę, neceſſarium fuit, vt multipliciter bonitas illius communicaretur, & manifeſtaretur in rebus creatis: vt docet S. Th. 1. p. q. 23. art. 3. de quo agit optime Pater Romeus Caſtilionus, quondam noſtri ordinis Generalis, in ſuo lib. de libertate, & neceſſitate operum verit. 12. & ita neceſſarium fuit, diuinam etiam iuſtitiam, & miſericordiam manifeſtari: ſit ergo

Prima concluſio. Splendor diuinæ miſericordiæ in electis, & ſimiliter oſtenſio diuinæ iuſtitiæ in reprobis, eſt vere, & proprie cauſa finalis, propter quam Deus permiſit peccata, tã in hominibus, quam in Angelis reprobis. Hæc concluſio, vt iacet, eſt de fide, quam non negant auctores oppoſitæ ſententiæ: tradita eſt enim à S. Paulo ad Rom. 9. cum ait, quod *ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia vaſa iræ apta in interitum, vt oſtenderet diuitias miſericordiæ ſuæ, & gloriæ in vaſa miſericordiæ, quæ præparauit in gloriam ſuam*: quibus verbis Apoſtol. docet, manifeſtationem ſuæ iuſtitiæ, & miſericordiæ fuiſſe cauſam, propter quam permiſit peccata. Idipſum oſtendit eodem cap. ex auctoritate Exodi 9. vbi dictum eſt de Pharaone: *Quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtenderem in te virtutem meam*. Splendor diuinæ iuſtitiæ, & miſericordiæ eſt ex parte Dei ſufficiens cauſa reprobationis.

Probatur ratione: nam Deus operatur omnia propter ſemetipſum iuxta illud: *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus, impium quoque ad diem malũ*; Prou. 16. ergo finis, propter quem Deus permittit peccata, eſt oſtenſio diuinæ iuſtitiæ, & miſericordiæ. Patet conſequentia: quia Deus non poteſt intendere aliquam perfectionem, quam de nouo acquirat, per opera ad extra, vt dictum eſt: ergo intendit manifeſtationem ſuarum perfectionum, ſed per permiſſionem peccati potiſſime manifeſtatur in reprobis diuina iuſtitia: ergo. Notentur illa verba: Impium quoque ad diem malum; quibus ſignificatur, Deum creaſſe hominem, qui ſua culpa futurus erat impius; & peccatum permiſiſſe, vt in die malo, in die iudicij ſuam oſtenderet iuſtitiam in punitione illius. Sic explicat illum locum Aymo ſuper eundem locum, & Lyranus, Rodulphus,

phus, & alij plures expoſitores. Præterea permittere malum culpæ eſt abſolute bonum, vt docet S. Aug. in in Enchir. ad Laur. c. 95. ſimiliter inflictio pœnæ æternæ, ſuppoſita culpa, eſt bona: ergo rationabiliter ordinatur ad oſtenſionem diuinæ iuſtitiæ, quæ eſt maius bonum, & vniuerſalius. Patet conſequentia; quia minus bonum ordinatur ad maius bonum.

III. Secunda concluſio. Oſtenſio diuinæ iuſtitiæ non eſt ita cauſa reprobationis, vt excludat alias cauſas, & fines particulares proximos. Iſtam concluſionem damus argumentis factis pro prima ſententia, quam probat præſertim ſecundum argumentum. Præterea; nam finis vniuerſalis nō excludit alios fines particulares, & proximos; ſed oſtenſio diuinæ iuſtitiæ eſt finis vniuerſalis, & vltimus permiſſionis peccati in reprobis; ergo.

Tertia concluſio. Oſtenſio diuinæ iuſtitiæ in reprobis, & ſplendor diuinæ miſericordiæ in electis eſt potiſſimus finis, & cauſa per ſe ſufficiens, propter quā Deus permittit peccata reproborum, & ea punit. Concluſio eſt S. Thom. 1. p. q. 23. ar. 3. vbi ait, quod *hæc eſt ratio, quare quoſdam elegit, & quoſdam reprobauit, vt videlicet repræſentaretur bonitas Dei in electis per modum miſericordiæ, parcendo: & in reprobis per modum iuſtitiæ, puniendo.* Et intendit S. Thom. aſſignare potiſſimam cauſam prædeſtinationis, & reprobationis; vt patet in argumento; ad quod reſpondet, & idem docet Caiet. in eadem ſolut. in reſponſione ad quādam confirmationem Aureoli; vbi ait, quod *reprobatio, quantum ad permiſſionem demeriti (etiam ſi nulla alia eſſet cauſa, niſi relucentia diuinæ iuſtitiæ) mala non eſſet.* & idem docent omnes Thomiſtæ. Probatur primo: nam ſacra Scriptura, præſertim Apoſtolus hanc aſſignat cauſam, propter quam Deus permittit peccata, vt ſcilicet manifeſtetur in reprobis diuina iuſtitia: ergo hæc eſt potiſſima cauſa, & per ſe ſufficiens. Patet conſequentia; nam ex eo S. Thom. 3. p. q. 1. ar. 3. probat, quod redemptio generis humani ſit potiſſima cauſa, & per ſe ſufficiens ad incarnationem Verbi: nam Scriptura ſacra iſtam cauſam aſſignat, cum agit de aduentu Chriſti. Probatur ſecundo: nam oſtenſio diuinæ iuſtitiæ eſt finis vniuerſaliſſimus permiſſionis peccati, ſub ſe continens alios fines particulares: ergo eſt potiſſimus. Patet conſequentia: nam finis vniuerſalis eſt potiſſimus omnium, ſicuti victoria, quia eſt finis vniuerſalis, principaliter intenditur per bellum, & eſt per ſe ſufficiens ad mouendum bellum iuſtum.

Probatur denique argumento ad hominem: nam oſtenſio diuinæ iuſtitiæ vere, & proprie eſt finis, propter quem Deus permittit peccata, & ea punit: ſed non eſt finis minus principalis, alias gloria Dei ordinaretur ad nos, tamquam ad finem potiſſimum; ergo eſt finis potiſſimus.

IIII. Ad primum argumentum reſpondetur ex Caietano, quod Deus non permittit peccatum, vt puniat illud, ſed permittit, & punit peccatum, vt ſplendeat diuina iuſtitia. Et ratio huius eſt, quoniam permiſſio peccati, & eius punitio, ſecundum ſe, non habent, neque poſſunt habere rationem finis, quia ſecundum ſe non habent, vnde ſint appetibiles; ſed per habitudinem ad gloriam Dei, & oſtenſionem iuſtitiæ eius, quæ bona eſt abſolute; ſicut medicina amariſſima non eſt per ſe appetibilis, ſed ſolum propter ſanitatem conſequendam. Et ad ſimilitudinem inductam in argumento, reſpondetur, quod non eſt eadem ratio de principe temporali, & Deo: nam Reſpublica non ordinatur per ſe ad principem, neque ad ipſius gloriam manifeſtandam, tamquam ad finem; ſed potius princeps ordinatur ad bonum Reipublicæ: creaturæ autem per ſe ordinantur, tamquam ad vltimum finem ad ipſum Deum, & ad gloriam eius manifeſtandam. Præterea; nam princeps eſt gubernator particularis, & ideo tenetur, quantum poteſt, peccata Reipublicæ ſuæ impedire: Deus autem eſt agens, & gubernator vniuerſalis ſimpliciter; & ideo ad illius pertinet prouidentiā, mala quædam particularia permittere, vt ex illis educat maiora bona.

Peccatum Deus non permittit, vt illud puniat.

Reſpondetur ſecundo, quod etiam princeps particularis iuſte permittit minora peccata, vt vitentur maiora: ſicut permittit meretrices, vt peccata contra naturam, quæ ſunt grauiora, euitentur.

V. Ad ſecundum reſpondetur, quod ſolum probat ſecundam concluſionem.

Ad tertiū dicendum, Deum non creaſſe reprobos eo fine, vt eos dānaret; quoniam

Deus non creauit reprobos eo fine, vt eos damnet.

Digitized by Google

niam eorum damnatio ſecundum ſe, non habet, vnde ſit appetibilis, ſed creauit reprobos, & permiſit eorum peccata, & dānauit eos in æternum propter peccata, vt in illis oſtenderetur diuina iuſtitia, & potētia. Neque ex hoc ſequitur, quod Deus procuret, vt fiant peccata ad conſequutionem huius finis; ſed ſolum, quod ea permittat, quoniam peccatum non poteſt ſe tenere ex parte Dei, ſed ſupponitur ex parte hominis, vt finis vltimus reprobationis ſequatur, ſicut docet S. Thom. art. 3. quæſt. cit. ad 2. Et per hæc patet ad confirmationem.

Ad quartum reſpondetur, etiam in hominibus neceſſe fuiſſe diuinam iuſtitiā, & miſericordiam manifeſtari. Splendet autem magis miſericordia in electis, ſi pauciores ſalui fiant; quoniam omne rarum eſt precioſum, ſecundum illud, quod dicitur 1. Reg. 3. *Erat ſermo Dei precioſus*, ſcilicet rarus; vt explicant SS. Doctores. Et Iſaiæ 13. *Precioſior erit vir auro, & homo, mundo obrizo*: quibus verbis ſignificatur propter bella futura, tot homines eſſe morituros, vt pauciſſimi inuenirentur, atque adeo eſſent precioſiores auro.

Diſputatio CXII.

An Deus omnibus hominibus, quantumuis obduratis, & Reprobis, tribuat auxilia ſupernaturalia ſufficientia, per quæ ad vitam æternam peruenire poſſint, & re ipſa perueniant, ſi velint.

I. PARS affirmatiua probatur multis auctoritatibus ſacræ Scripturæ: dicitur enim Apocalyp. 30. *Ecce ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis aperuerit mihi, intraibo, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum*: ſtare autem ad oſtium, eſt auxilia ſufficientia conferre: pulſare enim eſt excitare, & mouere homines ad bonum illud ſupernaturale, quod per cœnam ſignificatur. Item etiam Eccli. 15. dicitur: *Deus conſtituit hominem in manu conſilij ſui*. & iterum: *Ne dixeris: Per Deum abeſt, &c.* Si autem Deus nō daret auxilia omnibus ſufficientia ad ſalutem, ſtaret per Deum, quod aliquis non conuerteretur ad illum, nec eſſet poſitus omnis homo in manu cōſilij ſui, quamdiu eſt in via. Item etiam Apoſtolus 1. ad Timoth. 2. inquit: *Deus vult, omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*: ergo omnibus tribuit auxilia ſufficientia ad ſalutem. Præterea 2. ad Corinth. 5. inquit: *Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus*. Et iterum ait: quod *eſt Saluator omnium*: hac autem ratione dicitur pro omnibus mortuus, & Saluator omnium, quatenus videlicet omnibus tribuit auxilia ſufficientia, quibus, ſi velint, ſaluari poſſint. Propterea enim non eſt mortuus pro dæmonibus, nec dicitur eorum Saluator, quia nullum auxilium eis tribuit, quo ſaluari poſſint: ergo.

Secundo arguitur ex Concil. Senonēſi, in quo dicitur: *Nec tanta gratiæ neceſſitas libero præiudicat arbitrio, cum illa ſemper ſit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non ſtet ad oſtium, & pulſet, &c.* ergo auxilium ſufficiens ad ſalutem datur omnibus. Conc. Sen. dec. fidei 15

Tertio. Quilibet peccator, quamdiu eſt in via, poteſt ad Deum conuerti: alias daretur aliquis ſtatus peccatoris, de cuius ſalute eſſet deſperandum, & aliquod peccatum exiſtentis in via, quod per veram pœnitentiam deleri non poſſet, quod tamen eſt erroneum, vt probat S. Thom. 3. part. q. 86. art. 1. ergo quilibet peccator, quamdiu eſt in via, habet auxilium ſupernaturale ſufficiens ad ſalutem: alias non poſſet ad Deum conuerti, quia ſine huiuſmodi auxilio nullus poteſt ad Deum conuerti, & ſaluari.

Quarto. Qui non adimplet præceptum pœnitentiæ, peccat mortaliter; & idem eſt de præcepto charitatis, & de alijs: ergo habet auxilium ſufficiens ad huiuſmodi præcepta implenda: alias homines obligarentur ad impoſſibile, quod eſt falſum, quia nemo peccat in eo, quod vitare non poteſt, vt docet ſanctus Auguſt. lib. 3. de libero arbitrio cap. 18. & 19. & in alijs locis diſp. 54. num. 7. inductis. II.

Quinto. Vt docet S. Thom. p. 2. q. 86. art. 6. quilibet perueniens ad vſum rationis tenetur pro tunc ſe ipſum ad Deum conuertere: quod ſi fecerit, iuſtificabitur;

Digitized by Google

tur; & ex hoc principio concludit, quod non poſſit dari peccatum veniale cum ſolo originali: ergo quilibet perueniens ad vſum rationis accipit à Deo auxilium ſupernaturale, ſaltem ſufficiens, quo poſſit ſe ad Deum conuertere, ſi velit: aliàs facienti, quod in ſe eſt ſolis viribus naturæ, daretur aliquando gratia infallibiliter; quod tamen eſt contra doctrinam S. Auguſt. vt oſtenſum eſt diſp. 56. nu. 6. & ſeqq.

Auxilium ſufficiens ad immediate credendum non omnibus datur.

In contrarium eſt: nã S. Th. 2. 2. q. 2. ar. 5. ad 1. loquẽs de auxilio gratiæ, ſine quo non poteſt homo diligere Deum, & proximũ, & credere articulis fidei, inquit, quod hoc *auxilium quibuſcumq. diuinitus datur, miſericorditer datur; quibuſcumq. autẽ non datur, ex iuſtitia non datur, in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis, vt dicit S. Aug. lib. de correp. & grat. c. 5. & 6.* Sentit ergo, quod aliquibus non detur auxilium gratiæ, quo poſſint credere, & Deum diligere. Et q. 10. ar. 1. docet, quod aliqui sũt infideles ſolum negatiue, qui damnantur propter peccata commiſſa contra legem naturalem: ſi autem omnes haberent auxilium ſufficiẽs ad credendũ; nullus adultus eſſet infidelis ſolum negatiue; ſed omnes, qui non credunt, eſſent infideles contrarie: nam omnes tenentur credere: ergo ſi poſſunt credere per auxilium ſufficiens, quod habent, & non credunt, peccãt mortaliter contra fidem: hæc enim tria ſufficiunt, vt infidelitas imputetur illis ad culpam. Præterea S. Aug. tract. 19. ſuper Ioa. & epiſt. 105. ad Sixtũ inquit, quod in illis, qui non audierunt, neq. potuerunt, pœna peccati eſt non credere, nõ autem peccatum: ſentit ergo, quod non omnibus datur auxilium ſufficiens ad credendum.

Circa iſtam difficultatem eſt prima sẽtentia aſſerentium, eſſe aliqua peccata hominis viatoris, quæ per verã pœnitentiã deleri non poſsint: ſed hãc ſententiam tãquam erroneã cõmuniter reijciunt Theologi cũ S. Th. 3. p. q. 86. cit. vbi ex profeſſo diſputatur, an detur aliquod peccatum exiſtẽtis in via, quod reuera ſit irremiſsibile.

III. Secunda ſententia dicit, Deum aliquibus adultis in pœnam præcedentis peccati aliquando nõ dare auxilium ſufficiens ad ſalutem: quam ſequuntur multi, & probari poteſt locis S. Aug. & S. Th. à nobis adductis in argumento, ſed contra.

Tertia ſententia abſolute concedit omnibus in vniuerſum hominibus conferri à Deo auxilium ſufficiens ad ſalutem; nulla facta diſtinctione inter fideles, & infideles; quam ſententiam probant omnia argumenta facta à principio.

Quarta ſententia diſtinguit de hominibus fidelibus, & infidelibus, & docet, omnibus fidelibus dari auxilia ſufficiẽtia ad ſalutem: nã fides ſæpiſſime excitat eos ad bonum ſupernaturale proſequendum, & amandum. Si autem ſermo ſit de infidelibus, & præſertim de illis, qui numquã audierunt Euangelium; aſſerit hæc ſentẽtia, quod multis non datur auxiliũ ſufficiens ad vitam æternam conſequendam, ſed negatur in pœnam præcedentis peccati, vt dictum eſt: quod videntur probare loca adducta ex S. Aug. & S. Thom.

Quinta ſententia eſt M. Bañ. 1. p. q. 23. a. 3. dub. 3. præſertim concl. 8. & 9. vbi docet, quod verbum, dare, accipitur dupliciter. Primo, vt eſt correlatiuũ ad recipere; & in hoc ſenſu Deus non dat omnibus hominibus, etiam venientibus ad vſum rationis, auxilium ſupernaturale gratiæ præparantis vel ad credendum, vel ad pœnitẽdum: quod probat auctoritatibus S. Th. & S. Aug. ſupra inductis. Secũdo modo accipitur, prout ſignificat idem, quod paratum eſſe, quantum eſt ex parte ſua, omnibus conferre huiuſmodi auxilium; & in hoc ſenſu inquit, quod Deus det, ideſt paratus ſit dare omnibus hominibus, quamdiu ſunt in hac vita, auxilium, quo poſsint conuerti, & conuertantur, ſi velint. IIII.

Auxilia Dei extrinſeca, & intrinſeca, quæ dicãtur.

Pro reſolutione huius difficultatis notandum eſt primo, auxilia Dei eſſe in duplici differẽtia: quędam ſunt nobis extrinſeca, vt paſsio Chriſti Domini, exemplum illius, ſacramenta, exterior prædicatio Euangelij, miracula, & lex ipſa, de qua dicitur pſalm. 118. *Et iudicia tua adiuuabunt me.* Alia vero ſunt auxilia intrinſeca, & motiones diuinæ nobis inhærentes, per quas poſſumus operari opera illa, quæ excedunt vires naturæ. Notandum eſt ſecũdo, hæc auxilia intrinſeca aliquando tribui ad actus, qui ex obiecto formali, & quãtum ad ſubſtãtiam, ſunt ſupernaturales, vt actus Theologicalium virtutum fidei, ſpei, & charitatis, aliquando dantur ad actus, qui, ſecundum ſuum obiectum, & rationem formalem, nõ excedunt facultatem naturæ, abſolute loquendo; exce-

Digitized by Google

dunt tamen vires naturæ lapſæ, cuiuſmodi ſunt actus naturalis dilectionis Dei ſuper omnia, abſoluta, & efficax cõuerſio ad bonum rationis proportionatum naturæ, ad quam cõuerſionem præcepto naturali tenetur puer, cum primum peruenit ad vſũ rationis. Quibus autẽ modis, & medijs ſoleat Deus mouere homines ad bonũ, explicat optime S. Proſp. lib. cõtra collat. c. 14.

V. Prima concluſio. Si loquamur de auxilijs extrinſecis, Deus omnibus tribuit auxilia ſufficientia ad ſalutem, omnibus ea proponit, & offert, quantum eſt ex parte ſua, quamuis de facto nonnulli ea non recipiant. Probant hanc concluſionem loca Scripturæ in primo argumento adducta: nã pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, pro omnibus inſtituit ſacramenta, & omni creaturæ, præcepit Apoſtolis, vt prædicarent Euangelium, vt dicitur Marc. vlt.

Auxilia extrinſeca ad ſalutẽ omnibus tribuit Deus.

Secunda concluſio. Deus omnibus tribuit pro loco, & tempore auxilium ſupernaturale intrinſecum, & ſufficiens ad implenda præcepta naturalia, quæ, ſuppoſito peccato, impleri non poſſunt ex ſolis viribus naturæ. Verbi gratia, puero, quando peruenit ad vſum rationis, tribuit auxiliũ ſufficiens, quo poſſit conuerti ad bonum proportionatum ſuæ naturæ, & proponat viuere ſecundum rationem; & intelligitur concluſio, de facto omnes recipere huiuſmodi auxilium ſufficiens, ſaltem pro loco, & tempore, quo obligat huiuſmodi præceptum. Hanc concluſionem probant efficaciter quartum, & quintum argumentum ex factis à principio. Probatur præterea, qui non adimplet præceptum naturale tẽpore, quo obligat, peccat mortaliter, neque excuſatur ignorantia inuincibili, eo quod huiuſmodi præcepta per lumen rationis ſunt omnibus nota: ergo neceſſe eſt, quod habeat in ſe auxilium ſupernaturale intrinſecum, & ſufficiens, quo poſſit præceptum illud implere; etenim, vt ſupponimus per ſolas vires naturæ nõ poteſt implere illud. Confirmatur: nam alias tráſgreſſio illius præcepti non imputaretur hominibus ad culpam, qui per ſola naturalia non poſsũt illud implere; nullus autem peccat in eo, quod vitare non poteſt.

Auxilium intrinſecũ ſufficiens ad præcepta naturalia implenda Deus omnibus confert.

VI. Reſpondent ad hoc argumentum nonnulli, quod, quando aliquis propria culpa caret auxilio ſufficienti ad implendũ aliquod præceptum, eius tranſgreſſio imputatur nihilominus ad peccatum, quamuis non imputetur, ſi abſq. aliqua culpa præcedenti deſtituatur huiuſmodi auxilio: ſicut ebrietas, inculpabilis, vel ignorantia inuincibilis excuſat à peccato, quod quis in ipſa ebrietate, vel ignorantia cõmittit, occidens hominem, verbi gratia; non autẽ excuſat, quando ignorantia, vel ebrietas fuit culpabilis. Et videtur hæc ſolutio habere fundamentum in S. Th. 3. con. Gent. c. 160. circa finẽ, vbi ait: *Quamuis illi, qui in peccato ſunt, vitare non poſſint per propriam poteſtatẽ, quin impedimentum gratiæ præſtent, vel ponant, niſi auxilio gratiæ præueniatur, nihilominus tamen hoc eis imputatur ad culpam; quia hic defectus ex culpa præcedente in eis relinquitur, ſicut ebrius ab homicidio non excuſatur, quod per ebrietatẽ committit, quam ſua culpa incurrit*: & ex hoc concludit, quod *non immerito ei imputatur ad culpã*. Quod etiã docet S. Aug. lib. de corrept. & grat. c. 11. vbi loquẽs de adiutorio gratiæ, quo Adam poterat perſeuerare, ſi voluiſſet, ait: *Si autem hoc adiutorium vel Angelo, vel homini, quam primum facti ſunt, defuiſſet, quoniam non talis natura facta erat, vt ſine diuino adiutorio poſſet manere, ſi vellet, non vtique ſua culpa cecidiſſent. Adiutorium quippe defuiſſet, ſine quo manere non poſſent. Nunc autem quibus deeſt tale adiutorium, iam poena peccati eſt.* Sentit ergo, quod etiam ſi non detur homini adiutorium, quo pie operari, aut perſeuerare poſſit, ſi velit, imputatur illi peccatum ſubſequutum, quia in pœnã præcedentis peccati non eſt illi collatũ auxiliũ gratiæ, quo poſſet peccatum illud vitare.

Ebrietas, & ignorãtia quomodo excuſetur à peccato.

Sed contra hanc ſolutionẽ eſt argumentum: nam S. Aug. lib. 3. de lib. arb. c. 18. & 19. & lib. de natur. & grat. cap. 67. docet, hominem non ſemper peccare in eo, quod vitare nõ poteſt, etiã ſi impotentia illa ex peccato præcedente proueniat. Et ratio id perſuadet: nam alias qui culpa ſua incidit in amentiã, peccaret mortaliter non ieiunando, vel non audiendo miſſam ſuo tẽpore: nam etiam culpa ſua factus eſt impotens ad huiuſmodi præcepta implenda. Similiter etiam motus inordinati appetitus ſẽſitiui, qui nullo modo præcaueri poſsũt, imputarentur ad culpã in infidelibus, eo quod impotẽtia ad cauendũ tales motus, ortũ habuit ex præcedenti peccato originali. Et ad locum inductum ex S. Th.

reſpon-

reſpondetur, eũ aperte loqui de priuatione, auxilij efficacis, vt patet ex his, quæ dicit in verbis antecedentibus: etenim in c. 159. aperte docet, quod Deus, quantum in ſe, paratus eſt omnibus gratiam dare: & id explicat exẽplo Solis, qui ex parte ſua omnes illuminat. Et ad locum inductũ ex S. Aug. reſpondetur, illũ ſolũ docere, quod in natura lapſa ſit pœna peccati, quod nõ detur ei auxilium, quo perſeuerare poſſit: nõ tamen ſentit, quod ſit nouum peccatũ, ſi homo non faciat, quod ex corruptione peccati originalis nõ poteſt, niſi detur illi auxiliũ, quo id facere poſſit; vt patet in infidelitate negatiua: & ita ſe explicat Aug. c. 67. citato. Maior difficultas eſt de auxilio ſufficienti, quod datur immediate ad actus ſupernaturales fidei, ſpei, & charitatis. Quidam enim Thomiſtę reſpondẽt, huiuſmodi auxilia dari hominibus pro eo tempore, quo peccarent, ſi non adimplerent hæc præcepta, & ita dari, vt omnes in ſeipſis recipiant huiuſmodi auxilia intrinſeca, & ſufficientia: quę doctrina, quamuis vera ſit, nõ tamen videtur explicare exacte ſtatum quæſtionis. Vnde ſit

VII. Tertia concluſio. Abſolute dicendũ eſt, quod, ſi verbũ, dare, accipiatur, vt eſt correlatiuum ad recipere, Deus non tribuit omnibus, etiam peruenientibus ad vſum rationis, auxilium ſufficiẽs ſupernaturale, & intrinſecum ad producendũ immediate actus ſupernaturales fidei, & ſpei. Itaq. non omnes recipiunt auxilium phyſicum, & intrinſecũ ſufficiens, vt immediate poſſint credere: ſed hoc auxilium multis nõ datur in pœnam præcedentis peccati ſaltem originalis. Concluſio eſt M. Bañes, vbi ſupra, & ſatis cõmunis inter Thomiſtas, & meo iudicio eſt expreſſa S. Aug. & S. Th. locis adductis in argumento ſed contra; alias non daretur infidelis negatiue, vt in eodem argumento deducebamus. Probatur præterea: nam, vt dicitur ad Rom. 10. *Quomodo autem credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audiunt ſine prædicãte?* Sed aliqui ſunt, qui nihil vnquam audierũt de fide ſupernaturali, vt pueri apud barbaros in ſiluis nutriti: ergo. Patet conſequentia: nam ſine prædicante interius, vel exterius fidem ſupernaturalem, nullus dicitur habere auxilium ſufficiens ad credendum immediate. Dixi in concl. ad immediate credendum: nam ad credendum

Auxilium ſufficiẽs ad immediate credendum non omnes recipiunt.

mediate, vel immediate, omnes recipiunt, pro loco, & tempore auxilium ſufficiens, ſi perueniant ad vſum rationis: nã, vt ſupra dicebamus, ſi puer infidelis perueniẽs ad vſũ rationis faceret, quod in ſe eſt ex auxilio ſpeciali, ſe ad Deũ conuertendo, & ad bonum rationis naturæ proportionatum; Deus illuminaret illum de myſterijs fidei, & iuſtificaretur per gratiam. Et iuxta hanc doctrinam intelligenda ſunt, quę docet S. Th. q. 19. de verit. ar. 11. ad 1. vbi ait: *Quod ſi quis in ſiluis nutritus, ductum rationis naturalis ſequatur in appetitu boni, & fuga mali: certiſſime tenendum eſt, quod ei Deus vel per internam inſpirationem reuelaret ea, quæ ad credendum ſunt neceſſaria, vel aliquẽ prædicatorem dirigeret ad eum.* Et in 2. ſent. d. 28. q. 1. art. 4. ad 4. inquit: *Quod ad fidem habendam aliquis ſe præparare poteſt per id, quod in ratione naturali eſt. Vnde dicitur, quod ſi quis in barbaris natus nationibus, faciat, quod in ſe eſt; Deus illi reuelabit, quod eſt neceſſarium ad ſalutem, vel inſpirando, vel prædicatorem mittendo.* Non enim eſt ſenſus, quod facienti, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, detur infallibiliter auxilium gratiæ; vel quod ad fidem habendam aliquis ſe præparare poſſit per id, quod eſt in naturali ratione factum ex ſola facultate naturæ, vt quidã arbitrãtur; ſed per id, quod naturale eſt ex obiecto, factum tamen ex auxilio ſpeciali præuenientis gratiæ, vt dictũ eſt; alias prima præparatio ad auxilium gratiæ in nobis eſſet ex nobis: quod non poteſt admitti, vt diſp. 55. oſtenſũ eſt. Videantur, quæ circa hanc doctrinam S. Th. docet M. Medina 1. 2. q. 89. ar. 6. & M. Bañ. vbi ſupra, & 2. 2. q. 10. ar. 1. dub. 2. ad 4. Ad omnia argumenta facta à principio reſpondetur; quod, vt plurimum, probãt primam, & ſecundam concluſionem, quatenus vero contra tertiam videntur procedere, reſpondetur ad ſingula.

Puer in ſiluis nutritus quomodo illuminetur à Deo.

AD primũ ex c. 3. Apoc. reſpondetur, quod Deus, medijs creaturis, & lumine rationis, pulſat ad oſtium omniũ pro loco, & tempore, vt ſequantur bonũ rationis, naturæ proportionatũ: & ſimiliter pulſat pro loco, & tempore ad oſtium omniũ ſpeciali auxilio, vt idem bonũ ſequantur, præſertim quando perueniũt ad vſum rationis, vt dictum eſt; non tamen pulſat ſemper, tribuendo omnibus auxilium VIII.

Digitized by Google

ſupernaturale ſufficiens ad credendum immediate: ita vt omnes hoc auxilium recipiant, vt conſtat ex dictis. Et per hæc facile reſpondetur ad alia loca Scripturę, & per ea, quæ dicta ſunt in prima, & ſecunda concluſione.

Ad ſecundum argumentum ex Conc. Senon. reſpondetur ex ijs, quæ dicta ſunt ad 1. Non enim eſt ſenſus, quod pro quolibet momento quilibet peccator recipiat in ſe auxilium ſufficiens ad ſalutem: nam cum dormit, certe non mouetur actu ſufficienti auxilio: ſed ſenſus eſt, quod, quantum eſt ex parte Dei, ſemper habet illud in promptu, vt 3. cont. Gent. c. 159. & 160. docet S. Thom.

IX. Ad tertium reſpondetur, quod, vt dicit S. Th. q. 6. de verit. ar. 3. ad 7. *Aliquid poteſt dici poſſe dupliciter, vno modo conſiderando potētiam, quæ in ipſo eſt; ſicut dicimus, quod lapis poteſt moueri deorſum: alio modo conſiderando id, quod ex parte alterius eſt, vt ſi diceremus, lapidem poſſe moueri ſurſum, non per potentiam, quæ in ipſo ſit, ſed per potentiā proijcientis.* Proportionabiliter nos dicimus in præſenti, quod cum aſſeritur, quemlibet peccatorem, quādiu eſt in via, poſſe pro quolibet tempore, & momento ad Deum conuerti, & ſaluari; hoc poteſt dupliciter intelligi. Primo, quod poſſit cōuerti per potentiam proximam, & phyſicam, quæ actu ſit in illo, pro quolibet tempore, & momento. Secundo per potentiā, ſeu auxilium ſpeciale, quod Deus, quantum eſt ex parte ſua, paratus eſt omnibus dare pro quolibet momento, vt ſupra explicatum eſt: & in hoc ſecundo ſenſu propoſitio illa eſt veriſſima; non autem in primo, quoniam per ſolam facultatem naturæ non poteſt homo potentia proxima ad Deum conuerti, & ſaluari. Similiter etiam non omnes in ſeipſis habent receptum pro quolibet momento auxilium ſupernaturale ſufficiens, quo proxime poſſint ad Deum conuerti, & ſaluari, cum non pro quolibet momēto actu excitētur à Deo ad bonum ſequendum, vt patet in dormientibus, & in alijs pluribus. Nihilominus pro quolibet momēto poteſt quilibet peccator, quamdiu eſt in via, habere auxilium ſpeciale, per quod ſaluari poſſit, & hæc potentia fundatur in duobus, vt optime docet S. Th. 3. p. q. 8. art. 3. ad 1. primo quidem, & principaliter in virtute Christi, & in miſericordia Dei, quæ ſufficiens eſt ad ſalutem totius humani generis: ſecundo in arbitrij libertate: etenim, quamdiu homo eſt in via, habet liberum arbitriū flexibile in bonū, & in malum. Et quantum ad hoc, eſt differentia inter homines viatores, & damnatos: quod damnati non poſſunt, ſecundum potentiam ordinariam habere auxiliū ſpeciale ad ſalutem, etiam ſufficiens; & multominus illud habebunt, neque Deus paratus eſt illis huiuſmodi auxilium dare: & ex alia parte eorum liberum arbitrium, cum ſit in termino, eſt inflexibile, & obſtinatū in malo, quod quidem non competit viatoribus, quantumuis obduratis, & reprobis. Vnde non eſt eadem ratio de vtriſque.

Poſſe aliquid dupliciter contingit, ſcilicet per potentiā alterius, vel per potentiam, quę eſt in ipſo.

Auxilium ad ſalutem quilibet habere poteſt, dum eſt in via.

Liberū arb. dum eſt in via ſemper eſt flexibile in bonū & malum.

X. Ad quartum argumentum reſpondetur, illos, qui non recipiunt in ſeipſis, neque habent auxilium ſufficiens ad immediate credendum, non peccare contra fidem, vt docet S. Aug. & S. Th. vbi ſupra: quod manifeſte colligitur ex auctoritate illa Ioan. *Si non veniſſem, & loquutus eis nō fuiſſem, peccatum non haberent,* ſcilicet infidelitatis, quod commiſerunt non recipiendo Christum Dominum, vt ſæpe explicat S. Aug. & idē eſt de alijs præceptis ſupernaturalibus quantum ad ſubſtantiā actus, qui pręcipitur, ſicut eſt præceptum ſpei ſupernaturalis. Hoc tamen intelligendum eſt, quando ille, qui trāſgreditur præceptum, nouo actu non impedit auxilium, etiam ſufficiens. Sicut verbi gratia, ſi Deus imponeret præceptum alicui, vt volaret, & ipſe reſpōderet, nō habeo alas, quibus volare poſſim, & Deus offerret illi alas, ad volandum; certe ſi reſpōderet, nec volo habere alas, nec volare; imputaretur illi ad culpam tranſgreſſio præcepti. Ita proportionabiliter de actu fidei dicendū eſt: ſi enim impediret, ne ſibi prædicaretur Euāgelium, iam peccaret ſaltem indirecte contra fidem: quia tenetur præcepto fidei: ſufficientē propoſitionem Euangelij non impedire. Quando autem præcepta ſunt naturalia ex parte obiecti, ſemper habet homo auxilium ſufficiens ad ea implenda, quando obligat præceptū, & ita à culpa non excuſatur, qui illud nō adimplet. Videatur circa hāc ſolut. S. Th. 2. 2. q. 2. ar. 5. ad 1. & 3. cont. Gent. c. 159.

Ad quintum argumentum patet ſolutio ex dictis circa tertiam concluſionem.

Diſpu-

Digitized by Google

Diſputatio CXIII.

Vtrum Deus ab æterno, voluntate abſoluta, & efficaci, antecedenter ad præſcientiam futuræ determinationis creatæ voluntatis, ſtatuerit non dare auxilia ſupernaturalia ſufficientia, vel efficacia illis, qui reuera in tempore ea non recipiunt.

I NON defuerunt, qui exiſtiment, non poſſe concedi, Deum æterno, abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, decreuiſſe reuera non dare auxilia gratiæ ijs, qui in tempore ea non accipiunt; & hanc ſententiam adeo certam eſſe aſſerunt, vt oppoſitam reputent non modo periculum, & offenſionem pijs auribus; ſed etiam cauſam præbere deſperationis, & intermiſsionis bonorum operum. Quod probari poteſt.

Primo: nam ſequeretur, Deum tum omnibus, qui de facto non conuertuntur, tum iuſtis, qui actu non bene operantur, negare ſufficiens auxilium, quo conuertantur, & pie operentur. Conſequens eſt contra ſanctos Patres, & Doctores, qui Deum nemini ſufficiens auxilium denegare, tamquam principium ſine controuerſia certiſsimum, affirmant: ergo, &c. Sequela probatur. Nam ſi voluntate immutabili, & ante præuiſionem determinationis voluntatis humanæ, ſtatuit Deus non conferre auxilia ſupernaturalia ſufficientia, vel efficacia, quæ neceſſaria ſunt ad conuerſionem, aut piam operationẽ: ergo negat, quantum eſt ex parte ſua, auxilium neceſſarium ad ſalutem.

Confirmatur, & explicatur vis præcedentis argumenti. Si nollet Deus produci in oculo ſpecies, aut lumen in aere, quæ ad videndum omnino requiruntur, homo reuera non haberet neceſſaria ad videndum, & conſequenter videre reuera non poſſet: ergo eodem modo, ſi Deus, voluntate abſoluta, & efficaci, ante præſcientiam mali vſus liberi arbitrij, ſtatuit immutabili decreto non conferre aliquibus hominibus auxilia neceſſaria ad ſalutem, præſertim illud prædeterminans voluntatem, quod neceſſarium eſſe aſſeritur ad conuerſionem, & omnem ſupernaturalem actionem; ſequitur, Deum negare illis ſufficiens auxilium, cum non minus neceſſarium ſit tale auxilium ad conuerſionem, & ſupernaturales operationes, quam ad videndum ſit neceſſarium lumen, & ſpecies.

Confirmatur ſecundo. Quoties caret quis aliquo principio neceſſario ad actũ aliquem producendum, & non eſt in eius poteſtate illud habere, eo ipſo caret principio ſufficienti ad talem actum. Si enim quis ſit in loco tenebroſo, ex quo exire non poſsit, etiam ſi habeat potentiam vitalem videndi; tamen quia caret lumine, & ſpecie viſibili, quæ ad videndum neceſſario requiruntur; dici vere non poteſt habere ſufficiens principium videndi, cum etiam careat poteſtate pergendi ad locum, vbi lumen effulget: ergo, ſi Deus abſoluta voluntate ſtatuit, idq. independenter à præuiſione voluntatis creatæ, & hominis voluntas ſine his auxilijs, & determinatione nullo modo conuerti poteſt; ſequitur, huiuſmodi homines non habere ſufficiens principium ad conuerſionem, & alias operationes ſupernaturales, præſertim cum in eorum poteſtate non ſit hæc auxilia, & diuinam prædeterminationem habere.

Secundo. Voluntas, quando caret intellectione, non habet ſufficiens principium volendi, quoniam intellectio ad volitionem eſt prorſus neceſſaria: ergo, ſi illa auxilia, & Dei prædeterminatio neceſſaria ſunt ad ſupernaturales actus, quando homo illis caret, eo quod Deus ab æterno voluntate abſoluta ſtatuit non conferre, nec determinare voluntatem; voluntas non habebit principium ſufficiens ad bene, & ſupernaturaliter operandum. II.

Tertio. Non minus eſt neceſſarium hoc auxilium determinans voluntatem, vt homo ſe conuertat, & ſupernaturaliter operetur, quam ſit neceſſarius concurſus phyſicus Dei ad motum localem creaturæ: ſed ſi Deus ſtatueret independenter à voluntate creata non dare cõcurſum phyſicũ ad motum localẽ, tunc vere

Digitized by Google

homo careret auxilio neceſſario, nempe concurſu Dei, neceſſario requiſito ad motum localem: ergo pari ratione, ſi Deus independenter à voluntate humana, deneget auxilium neceſſarium, & concurſum præuium requiſitum ad conuerſionem, & ſupernaturales actiones, vere homo caret auxilio ad illas neceſſario, & principio earum ſufficienti.

Quarto: nam ſequeretur etiam ex oppoſita ſententia, non eſſe homini imputandum, quod, inſtante præcepto, ad Deũ non conuertatur, & quod maius eſt, eidem homini pręceptum conuerſionis in Deum imponi non poſſet. Probatur hoc: nam, ſi Deus iam decreuit non dare alicui homini auxilium ſufficiens, aut efficax ad conuerſionem neceſſarium, nec eſt in eius poteſtate illud à Deo obtinere: ergo non erit ei imputandum, quod non conuertatur, quia reuera ſine illo auxilio conuerti non poteſt: ideo enim infideles negatiue, qui propter peccata commiſſa priuantur notitia rerum fidei, non peccant contra fidem, non credendo; quia non habent principium ſufficiens, & neceſſarium vt credant: *Quomodo enim credent, quẽ non audierunt; quomodo autem audient ſine prædicante?* Et conſequenter etiam non poterunt præcepto aliquo ad conuerſionem obligari; vel dicendum eſſet, præcepta Dei eſſe ad implendum impoſſibilia contra expreſſam doctrinam, & definitionem Concilij Tridentini.

Rom. 10.

Con. Trid. ſeſſ 6 c. 11. & can. 18.

III. Quinto: nam ex eadem doctrina ſequitur, hominem prius à Deo deſeri, quã ipſe deſerat Deum; quod aduerſatur illis verbis Oſeæ 13. *Perditio tua ex te Iſrael.* Et Eccl. 15. *Ne dixeris: Per Deum abeſt:* & definitione Trid. Sinodi ſeſſ. 6. cap. 11. cuius verba ſunt: *Deus namque ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi ab eis prius deſeratur:* quo loco non ſolum de gratia habituali, ſed de quouis auxilio gratiæ Concilium agere conſtat ex fine, quem Concilium in eo capite propoſitũ habuit, quippe quod adhortari homines voluit, vt diuinę legi obtemperarent. Et conſtat præterea ex ipſa capitis inſcriptione, quę eſt de obſeruatione mandatorum, de illius poſſibilitate, & neceſſitate: ergo hãc gratiam, ſeu auxilium nemini Deus negat, præterquam illi, qui Deum antea deſeruit.

Confirmatur ex illis verbis cap. 13. eiuſdem ſeſſ. *Deus, niſi ipſi illius gratiæ defuerint, ſicut cœpit opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti:* ſed nulla alia maior derelictio fingi poteſt, ea, qua Deus, ante præuiſionem cuiuſcumque determinationis creatæ voluntatis, firmo propoſito decreuit non conferre illi auxilium, ſine quo homo conuerti non poſſit, nec bene operari, aut graui tentationi reſiſtere: ergo neceſſario dicendum eſt, Deum ante præuiſionem determinationis volũtatis creatæ, non ſtatuiſſe voluntate abſoluta, & efficaci eadem auxilia non conferre ijs, qui in tempore ea non accipiunt.

Sexto arguitur auctoritate S. Thomæ 2. 2. q. 2. art. 5. ad 1. vbi ait, quod *ſi in poteſtate hominis eſſe dicatur aliquid, excluſo auxilio gratiæ, ſic ad multa tenetur homo, ad quæ nõ poteſt ſine gratia præparãte, ſicut ad credendũ, & ad diligendum Deum ſuper omnia: tamen hoc poteſt cum auxilio gratiæ, quod quidem auxilium quibuſcumque diuinitus datur, miſericorditer datur: quibus autem non datur, ex iuſtitia non datur, in pœnam præcedentis peccati, ſaltem originalis,* vt dicit *Aug.* in lib. de corrept. & gratia, cap. 5. & 6. Ex quibus verbis deſumitur argumentum. Quidquid Deus ipſe in tempore facit, vel non facit; neceſſe eſt, vt ab æterno ſtatuerit facere, vel non facere; ſed in tẽpore ita res habet iuxta doctrinã S. Thomæ, & S. Auguſtini, quod quotieſcumque Deus non cõfert alicui auxilium gratiæ ad credendum, operandum, vel diligendum Deum, in pœnam præcedentis peccati ſaltem originalis tale auxilium non confert: ergo ab æterno ſtatuit non conferre idem auxilium in pœnã præcedentis peccati, & non aliter: ergo ante præuiſionem eiuſdem peccati non ſtatuit voluntate abſoluta, vel conſequente idem auxilium non conferre ijs, qui in tempore illud non recipiunt. Eſt ad idem probandum alius locus S. Tho. 1. 2. q. 112. artic. 3. ad 2. vbi ait, quod *defectus gratiæ prima cauſa eſt ex nobis, ſed collationis gratiæ prima cauſa eſt à* Deo, *ſecundũ illud Oſeæ 13. Perditio tua ex te Iſrael, tantummodo in me auxilium tuum.* Quibus verbis clariſſime docet, defectum gratiæ, & auxilij diuini non eſſe referendum in ſimplicem Dei voluntatẽ, ſed in præcedẽtem hominis culpam, propter quam Deus

idem

Digitized by Google

idem auxilium non confert: & conſequenter propter eãdem culpam, & non aliter ſtatuit ab æterno idem auxilium non dare ijs, qui in tempore illud non recipiunt. Item 3. cont. Gent. cap. 159. inquit, quod *illi ſoli gratia priuantur, qui in ſeipſis gratiæ impedimentum præſtant*. Et 1. p. q. 94. art. 4. ad 5. ait, quod *in tentatione non fuit primo parenti ſubuentum, ne deciperetur, licet tunc maxime indigeret, quia iam præceſſerat peccatum in animo, & ad diuinum auxilium recurſum non habuit*. Sentit ergo, Deum numquam denegare auxilium gratiæ, niſi propter præcedens peccatum, ac per conſequens ante præſcientiam illius non decreuiſſe idem auxilium nõ conferre ijs, qui in tempore illud non recipiunt.

Denique idipſum probari poteſt omnibus argumentis adductis diſputatione 101. ad probandum, negationem auxilij efficacis cauſam non eſſe, quod homo in Deum non conuertatur, etiamſi non conuerſio accipiatur, vt puram negationem ſignificat.

IIII. Oppoſitam ſententiã docent Thomiſtæ, inter quos eſt M. Bañes 1. p. q. 23. artic. 3. dub. 3. conc. 10. vbi ait: *Deus ab æterno ſtatuit voluntate vel abſoluta, vel conſequenti, non dare omnibus ſupernaturalia auxilia, videlicet eis, qui reuera non erunt recepturi*: & loquitur M. Bañes in eo ſenſu, quo verbum, dare, correlatiuum eſt verbi, recipere, vt patet ex 8. & 9. concluſione eiuſdem dubitationis, & ex ijs, quæ in diſputatione præcedenti à nobis dictą sũt. Si enim verbum, dare, abſolute, & ſimpliciter accipiatur, fatetur, Deum, quantum eſt ex parte ſua, paratum eſſe dare omnibus hominibus, quãdiu ſunt in hac vita, auxilium, quo fiant potentes conuerti; immo & auxilium ſpecialius, quo conuertantur, ſi velint. Et in hoc ſenſu veram eſſe reputo hanc ſecundam ſententiam, & neceſſario defendendam ab ijs Theologis, qui ſentiunt, nullam dari cauſam reprobationis ex parte noſtra, quantum ad integrum effectum illius.

Auxilii ſupernaturalis negatio conſiderari poteſt, vt eſt mera negatio, & vt eſt priuatio.

Ad cuius euidentiam obſeruandum eſt, quod, ſicut non conuerſio accipitur, vt eſt pura negatio conuerſionis, & vt eſt eius priuatio, & conſequenter peccatum, vt diſput. 101. latius explicauimus, ita etiam negatio ſupernaturalis auxilij, poteſt accipi dupliciter. Primo, vt eſt simplex negatio, quæ poteſt dici & de eo, quod eſt; & de eo, quod non eſt: vere enim dicimus, quod Deus non conferat auxilium gratiæ hominibus, aut Angelis poſſibilibus, qui numquam fuerunt, nec ſunt, aut erunt, vel etiam lapidibus, qui eiuſdem auxilij capaces non ſunt. Secundo poteſt accipi, vt ſignificat priuationem auxilij, & vt formaliter habet rationem pœnæ.

V. Prima ergo concluſio ſit. Deus ante præſcientiam, vel præuiſionẽ determinationis creatæ voluntatis ſtatuit ab æterno volũtate abſoluta, vel conſequenti nõ dare ſupernaturalia auxilia eis, qui reuerà ea non recipiunt, ſi verbum, non dare, accipiatur, vt ſignificat meram negationem auxilij, ſeu voluntatem abſolutã, & conſequentem non dandi tale auxilium.

Deus ante præſcientiam mali vſus arb. ſtatuit quibuſdam non dare auxilia ſupernaturalia ad immediate credendũ.

Probatur hæc concluſio primo: nam, vt diſp. 110. oſtenſum eſt, ex parte noſtra nulla datur cauſa reprobationis, quantum ad integrum effectũ illius: ſed ſicut prædeſtinatio, quantum ad primum eius effectum, refunditur in ſolam Dei voluntatem gratuitam: ita & reprobatio, quantum ad primarium eius effectum, qui eſt prima permiſſio peccati, propter quod reprobus damnatur, tribuitur ſimplici Dei voluntati: neque ante illam permiſſionem potuit eſſe, vel præintelligi aliud peccatum; alias illud primum peccatum, non eſſet primum: ergo antequam intelligatur aliquod peccatum præcedens in homine, qui reprobatur, intelligitur in Deo abſolutã voluntas permittendi illud peccatũ; ſed in voluntate permittendi peccatum, includitur neceſſario voluntas abſoluta non dandi auxilium efficax ad vitandum illud peccatum: nam, vt 1. 2. q. 79. art. 2. docet S. Thom. ſi Deus tribueret homini hoc auxilium, homo non peccaret: ergo ante omnem præuiſionem futuri peccati præcedit in Deo voluntas abſoluta, vel conſequens non dandi auxilium efficax eis, qui in tempore illud non recipiunt.

Confirmatur. Propterea ex parte noſtra nõ datur cauſa prædeſtinationis, quia reuera nõ datur cauſa primi effectus prædeſtinationis, vt ex præmiſſis diſput. 37. conſtat: ergo, ſi non datur ex parte noſtra cauſa reprobationis, etiam non dabitur cauſa primi effectus reprobationis. Cũ ergo in primo reprobationis effectu, inclu-

includatur voluntas abſoluta non dandi auxilium efficax, quo homo vitet primum illud peccatum, propter quod damnatur; relinquitur, Deum, ante præuiſionem mali vſus arbitrij creati ſtatuiſſe abſoluta voluntate non dare illud auxilium ijs, qui illud non recipiunt.

Secundo. Negatio ſimpliciter eſt quid ſuperius ad priuationem, quæ eſt propter culpam: cum omnis priuatio ſit negatio, & non è conuerſo: ergo vbicumque fuerit priuatio auxilij diuini, prius intelligitur eius negatio, qua Deus illud auxilium non tribuit, aut vult non tribuere: ſed ad huiuſmodi negationem nullum præſupponitur ex neceſſitate ex parte noſtra peccatum: nam cum illud auxilium non ſit alicui debitum, ſed mere gratuitum, poteſt Deus pro ſua tantum voluntate idem auxilium dare, cui voluerit; & cui noluerit, non dare: ergo, &c.

Confirmatur. Si ex neceſſitate præſupponeretur præcedens aliquod peccatum hominis, vt Deus voluntate abſoluta ſtatuiſſet illi non dare auxilium efficax; ſequeretur, quod etiam antequam Deus ſtatuiſſet non dare auxilium efficax ad vitandum primum peccatum ſimpliciter, & ante permiſſionē eiuſdem peccati, præintelligeretur aliud peccatum; quod eſt impoſſibile: tum quia illud peccatum, quod ſupponimus eſſe primum, reuera non eſſet primum, ſed ante illud eſſet aliud: & eadem difficultas procederet de illo peccato, & ſic daretur proceſſus in infinitum: tum etiam quia ſequeretur, aliquod peccatum fieri, Deo non permittente, quod eſt contra expreſſam doctrinam S. Auguſtini in Enchi. ad Laurent. cap. 95. & 96. Ad permiſſionem namque cuiuſcumque peccati neceſſario requiritur, quod præcedat in Deo abſoluta voluntas, ſeu volūtas conſequens non dandi auxilium, quo illud peccatum vitetur. Vnde ſi ante primum peccatum non præcederet in Deo voluntas abſoluta, vel conſequens non dandi eiuſmodi auxilium; tale peccatum fieret, Deo non permittente; ex quo rurſus ſequeretur, actum poſitiuum, cui coniungitur malitia peccati, fieri, inquantum actus eſt, Deo nō volente. Si enim aliquod peccatum fit ſine permiſſione diuina, ex conſequenti etiam entitas actus, ſine qua malum peccati eſſe non poteſt, eo quod non eſt dabile ſummum malum, fieret ab homine, antequam Deus velit illū actum, quod, vt ſupra oſtenſum eſt, non poteſt admitti. Diſp. 14.

Tertio. Deus, voluntate conſequenti, & abſoluta ante omnem præuiſionem mali vſus creatæ voluntatis, voluit reprobos non admittere ad ſuum regnum, vt diſputatione 109. oſtenſum eſt: ergo ſimiliter voluit ante præuiſionē eiuſdem mali vſus non conferre illis auxilia gratiæ, quibus ad idem regnum peruenirent. Probatur conſequentia: nam voluntas abſoluta, ſeu conſequens non conferendi alicui auxilia efficacia ad æternam ſalutem, includitur intrinſece in voluntate abſoluta, & conſequenti illum non admittendi ad regnum cælorum. VI.

Quarto. Vt diſput. 34. oſtenſum eſt, voluntas Dei conſequens eſt illa, qua Deus vult aliquod bonum conſideratum ſecundum omnes circumſtantias; antecedens autem Dei voluntas eſt, quæ fertur in bonum aliquod abſolute cōſideratum, & ſecundum ſe; & ideo voluntate antecedenti Deus *vult omnes homines ſaluos fieri*, & conferre illis auxilia ad ſalutem, quia hoc obiectum ſecundum ſe bonum eſt; quia tamen hoc bonum habet adiunctam priuationem alterius maioris boni, ſcilicet ſplēdoris iuſtitiæ diuinæ in reprobis, & maioris miſericordiæ in electis; ideo voluntate conſequenti Deus non vult omnes homines ſaluos fieri, ſed ſolum prædeſtinatos, vt 1. p. q. 19. art. 6. ad 1. docet S. Tho. ergo ſimiliter voluntate conſequenti, quæ eſt voluntas ſimpliciter, non vult Deus omnibus conferre auxilia efficacia ad ſupernaturales actus producendos, ſed aliquibus dumtaxat, illis videlicet, qui ea in tēpore recipiunt. Probatur conſequentia: nam quamuis abſolute, & ſecundum ſe bonum ſit omnes in ſe habere, & recipere huiuſmodi auxilia ſupernaturalia; id tamen nō reputatur bonum, conſideratis omnibus circumſtantijs particularibus, eo quod adiunctam habet carentiam maioris boni, nempe maioris ſplendoris diuinæ miſericordiæ in gratuita collatione horum auxiliorum: ergo quamuis Deus voluntate antecedenti velit, omnes habere auxilia gratiæ ad ſupernaturales actus eliciendos; id tamen non vult voluntate conſequenti. 1. Tim. 2.

Si di-

Solutio. Si dicatur, voluntatem conſeqnentem in Deo illam eſſe, quæ à noſtro vitio ortum habet, & illud præſupponit, & ideo voluntate conſequente Deũ ante præſcientiam mali vſus noſtri arbitrij non decreuiſſe non dare alicui auxilia gratiæ ad ſupernaturales actus producendos, ſed ſolum, ſuppoſito malo vſu eiuſdem arbitrij à Deo præcognito, & præuiſo; contra

Cõfutatio hoc militant argumenta, quibus diſputatione 34. oſtenſum eſt, voluntatem Dei conſequentem non præſupponere ex neceſſitate malum vſum arbitrij creati, neque ex illo occaſionem captare, alias non voluiſſet Deus, voluntate conſequenti, æternam ſalutem Angelis prædeſtinatis: nam talis voluntas non præſupponit aliquem malum vſum liberi arbitrij eorumdem Angelorum, neque ex illo occaſionem eos prædeſtinandi captauit.

VII. Quinto. Voluntas Dei conſequens ſemper impletur, vt 1. p. q.19. art.6. docet S. Thomas: ergo, ſi Deus voluntate conſequenti ab æterno ſtatuit, & voluit, vt omnes in ſeipſis reciperent auxilia gratiæ ſufficientia, vel efficacia ad ſupernaturales actus producẽdos; ſequitur, quod omnes pro loco, & tempore, huiuſmodi auxilia in ſeipſis recipiant; & ita nullus eſſet infidelis puræ negatiuæ: etenim ſi quilibet habet auxilium ſufficiens ad credendum, cum teneatur credere, peccabit mortaliter contra fidem, ſi non credat, & conſequenter quicumque non credit, erit infidelis contrarie, quod doctrinæ S.Tho. 2.2 q.10. art. 1. manifeſte repugnat; neceſſe eſt ergo dicere, Deum voluntate conſequenti antecedenter ad præuiſionẽ mali vſus liberi arbitrij voluiſſe non dare aliquibus auxilia gratiæ ſufficientia, vel efficacia ad ſupernaturales actus immediate producendos, illis videlicet, qui in tempore ea non recipiunt.

Confirmatur hoc ſpecialiter de auxilio efficaci: nam ſi Deus, voluntate conſequenti, vult omnes homines in ſeipſis recipere auxilium efficax ad credendum, & diligendum Deum: ergo omnes recipiunt huiuſmodi auxilium pro loco, & tempore: nam vt dictum eſt, voluntas Dei conſequens ſemper impletur, & ita omnes crederent, & diligerent Deum, inſtante præcepto: quod eſt falſum, & contra ipſam experientiam.

Secunda concluſio. In exequutione quotieſcumque Deus pro loco, & tempore non dat alicui auxilium ſufficiens, vel efficax ad credendum, diligendum, & alia ſupernaturalia opera exercendum, ſemper in pœnam præcedentis peccati, & ſaltem originalis illud non tribuit, ſiue tale peccatum præceſſerit ordine temporis, ſiue ordine dumtaxat naturæ. In hac concluſione conueniunt vtriuſque ſententiæ auctores, & eſt expreſſa S. Auguſtini, & S. Thomæ locis ſuperius allegatis, & eam probant efficaciter argumenta facta à principio. VIII.

Quod auxilium ſufficiens, vel efficax in exequutione homines nõ recipiant, ipſorum culpa eſt.

Præterea probatur ratione deſumpta ex S. Thoma 3. cont. Gent. cap. 159. nam *Deus, quantum in ſe eſt, paratus eſt omnibus gratiam dare. Vult enim omnes homines ſaluos fieri*, vt dicitur 1. *Timoth. 2. Sed illi ſoli gratia priuantur, qui in ſeipſos gratiæ impedimentum præſtant, ſicut, Sole mundum illuminante, in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, ſi ex hoc aliquod malum ſequatur; licet videre non poſſit, niſi lumine Solis præueniatur*: ergo quotieſcumque Deus non tribuit alicui auxilium gratiæ ſufficiens, vel efficax ad credendum, vel alios ſupernaturales actus eliciendum, illud negat in pœnam præcedentis peccati.

Secundo. Nam licet Deus ante præuiſum malum vſum liberi arbitrij ſtatuerit non admittere reprobos ad ſuum regnũ, quatenùs non admiſsio importat meram negationem eius, quod non eſt alicui debitum; nihilominus in exercitio nullum, excludit ab eodem regno, niſi propter præcedens peccatum, ſaltem originale; quia talis excluſio habet rationem pœnæ, quæ ſubinde non infertur alicui, niſi propter culpam: ergo ſimiliter, quamuis Deus ante præuiſum malum vſum liberi arbitrij ſtatuerit non dare aliquibus auxilium ſufficiens, vel efficax, quatenus id importat ſimplicem negationem auxilij ſupernaturalis, quod nulli ſubſtantiæ creatæ eſt debitum; in exercitio tamen numquam priuat aliquem pro loco, & tempore huiuſmodi auxilio, niſi propter præcedentem culpam: nam etiam hæc priuatio habet rationem pœnæ, quia ex neceſſitate præſupponit culpam, ſaltem ordine naturæ præcedentem, ſicut præſupponitur in eo, cui Deus non dat de facto, ſed ſolum offert auxilium efficax ad vitandum

primum

Digitized by Google

primum peccatum, per quod gratiam iuſtificantem amittit: tunc enim non præſupponitur aliquod peccatum, tempore antecedens priuationem gratiæ, vel auxilij efficacis, ſed ſolum natura: Deus enim homini iuſtificato tribuit auxilium excitans, & ſufficiens ad vitandum quodlibet peccatum, paratus conferre efficax, niſi ipſe ſua malitia eidem auxilio impedimẽtum præſtet. Quod ſi ille homo peccet mortaliter, propter huiuſmodi peccatum Deus non confert illi auxilium efficax: nam illud peccatum eſt impedimentum, cum quo auxilium efficax ad vitandum tale peccatum, non compatitur.

IX. Et, ſi fiat argumentum: nam cum peccato mortali cõpatitur auxilium ſufficiẽs ad credendum, & eliciendum alios actus ſupernaturales: ergo per illud peccatum non præſtat homo impedimentum eidem auxilio; reſpondetur, quod, quamuis cum peccato mortali ſimul compatiatur auxilium ſufficiens, nihilominus per idem peccatum, ſicut & per peccatum originale, fit homo indignus, ne tale auxilium ei conferatur: & ex hac parte, quantum eſt ex ſe, eidem auxilio impedimentum præſtat. Nihilominus etiam ſi, inquantum ordo rerum exigit, peccator ille gratiam præuenientem non deberet recipere; quia ea eſt indignus, tamen quia Deus præter ordinem rebus inditum operari poteſt, ſicut cum cæcum illuminat, vel mortuum reſuſcitat interdum ex abundantia bonitatis ſuæ, etiam eos, qui impedimentum gratiæ præſtant, auxilio ſuo præuenit, auertens eos à malo, & conuertens ad bonũ, vt 3. cont. Gent. cap. 161. dicit S. Tho. Multo ergo magis regulariter dabit auxilia ſufficientia ex abundantia eiuſdem bonitatis ad ſupernaturales actus eliciendos etiam ijs, qui per peccatum indigni ſunt eiuſmodi auxilijs, quamuis aliquando ea non conferat de facto aliquibus, in quibus vult ordinem ſuæ iuſtitiæ manifeſtari. Vnde videmus, quod ex duobus hominibus infidelibus, qui eiſdem peccatis detinentur, vnum præuenit, auxilium ſufficiens ad credendum ei tribuendo, miniſterio prædicatorum eum docendo, & interius ad fidem excitando, & mouendo; alium vero permittit ſecundum ordinem rerum procedere; nec eſt ratio inquirenda, quare hos præueniat, aut conuertat; hoc enim ex ſimplici eius voluntate dependet; ſicut ex ſimplici voluntate artificis procedit, vt ex eadem materia ſimiliter diſpoſita, quędam vaſa formet ad nobiles vſus, & quædam ad ignobiles, vt ex Apoſtolo ad Rom. 9. *An non habet poteſtatem figulus luti, &c.* oſtendit S. Thomas 1.p.q.23. art.5. ad 3.

Per quodlibet peccatũ mortale fit homo indignus auxiliis gratię.

Tertia concluſio. Datur cauſa ex parte reprobi, propter quam Deus permittit ipſum incidere in alia peccata, quæ committit poſt primum peccatum, in quo inuenitur; & cauſa demeritoria eſt peccatũ præcedens. Probant hanc concluſionem aliqua argumenta ex factis à principio. Præterea probatur: nam ad ſaluandum, quod non detur cauſa reprobationis ex parte reprobi, quantum ad integrum effectum illius, ſufficit, quod non detur cauſa permiſſionis primi peccati, propter quod reprobus damnetur: ergo non eſt incoueniens, quod detur cauſa permiſſionis ſequentium peccatorum: ergo ſicut in prædeſtinatione effectus intermedius eſt cauſa vltimi effectus, vt ex dictis diſput. 37. conſtat: ita & in reprobatione peccatum commiſſum poſt primam Dei permiſſionem eſt cauſa, non ſolum in exequutione, ſed etiam in intentione Diuinæ permiſſionis ſequentium peccatorum.

Ad primum argumentum reſpondetur, Deum omnibus tribuere, quantum eſt ex parte ſua, auxilium ſufficiens, imo & efficax ad ſalutem, & piam operationem, quia non ſtat per illum, ſi homines illud non recipiant; de facto tamen aliquibus non confert auxilium, etiam ſufficiens ad credendum immediate, ita vt illi tale auxilium recipiant, ſicut oſtenſum eſt diſputatione præcedenti in infidelibus pure negatiue. Et quamuis in propoſito ſuo abſoluta voluntate, ante pręuiſam determinationem arbitrij creati, qua vult committere peccatum illud, quod ſequitur ex culpa hominis poſt illam permiſſionem, ſtatuerit non dare hæc auxilia ijs, qui in tempore ea non recipiunt, ſi verbum, non dare, accipiatur, vt ſignificat ſimplicem negationem; in exercitio tamen propter culpam priuat hominem huiuſmodi auxilijs, vt dictum eſt: vnde non ſequitur, quod, quantum eſt ex parte ſua, neget alicui auxilium ſufficiens, vel neceſſarium ad ſalutem. X.

Ad

Ad primam confirmationem reſpondetur, quod ſi Deus, quantum eſt ex parte ſua, paratus eſſet producere ſpeciem in oculo, & lumen in aere, & in exercitio ſua culpa homo hæc non haberet, quia videlicet vtrique impedimentũ præſtat; tunc reuera haberet ſaltem in alio, ſcilicet in Deo, qui paratus eſt hæc ſubſidia ad videndum conferre, quæ ex parte ſpeciei, & luminis neceſſaria ſunt ad videndum; & ita per intrinſecam potentiam viſiuã, quam habet, videre poſſet, quamuis de facto ſua culpa non videat, eo quod impedimentum poſuit, ne ſpecies in oculis, & lumen in aere produceretur. Quia ergo Deus, quamdiu obligat præceptũ credendi, ita vt peccet, non credendo, tribuit de facto cuilibet homini auxilium intrinſecum, & ſupernaturale ſufficiens, quo credere poteſt, paratus ei dare auxilium efficax, niſi eidem auxilio impedimentum præſtet: ideo non ſequitur, Deum negare, auxilium ſufficiens omnibus, qui ad Deũ non conuertuntur, quãdo tenētur, & alios ſupernaturales actus non operantur, vt etiam in ſuperioribus dictum eſt. Addo, quod, vt ſupra ex Caietano, & Ferrarien. oſtenſum eſt, aliquod principium dupliciter dicitur ſufficiens ad aliquam operationem. Primo dicitur ſufficiens in ratione potentiæ, ſeu principij tribuentis poſſe operari, & hoc modo potentia viſiua dicitur ſufficiens ad videndum, etiam ſi careat ſpecie intelligibili, aut in loco tenebroſo ſit conſtituta, quia, quantum eſt ex parte virtutis, quæ tribuit poſſe videre, habet homo omnia neceſſaria ad videndum. Secundo dicitur ſufficiens omnibus modis, & in omni genere, quia videlicet continet in virtute omnia tam intrinſeca, quam extrinſeca ad operationem requiſita: & iſto modo qui caret ſpecie viſibili, aut eſt in loco tenebroſo, à quo exire non poteſt, reuera non habet ſufficiens principium videndi. Proportionabiliter dicendum eſt in propoſito, quod etiam ſi quis non habeat auxilium efficax in ſe receptum, ſi tamen excitetur à Deo, & moueatur ad ſupernaturales actus, vere dicitur habere principium in ſuo genere ſufficiens ad eoſdem actus producendos, videlicet in genere auxilij tribuentis poſſe, quamuis non ſit omnibus modis ſufficiens. Et per hæc patet ſolutio ad ſecundam confirmationem.

Sufficiens principiũ alicuius operationis dupliciter dicitur.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur eodem modo, quod voluntas, etiam ſi intellectus nihil ei proponat, habet in ſeipſa virtutem ad volendum ſufficientem in ratione potentiæ, quamuis ſola virtus eiuſdem voluntatis non ſit omnibus modis ad actualiter volendum ſufficiens. XI.

Ad tertium reſpondetur, quod ſicut carens concurſu Dei phyſico (ſi tamen habeat integram, & ſanã potentiam greſſiuam) reuera habet potentiam ſufficientem ad motum localem, quamuis actu nõ moueatur; ita etiam qui caret auxilio efficaci prædeterminante, caret quidem principio neceſſario, vt actu conuertatur, nihilominus habet auxilium ſufficiens, quo poſſit conuerti, vt dictum eſt, & ſua culpa præſtat impedimentum auxilio efficaci, oblato ſibi à Deo.

Ad quartum argumentum iam diſput. 18. num. 20. & diſput. 22. & 23. ſufficienter, vt arbitror, reſponſum eſt. Et nunc dicimus cum Ferrarien. quod, ſi quis propria voluntate in malum aliquod cadat, à quo per ſe liberari non poteſt, ſi non liberetur, non eſt abſque eius imputatione: debebat enim cauere, ne in illud malum incideret, à quo ſciebat, ſe propria virtute liberari non poſſe: ſicut non eſt abſque imputatione, quod aliquis non exeat ex puteo, ex quo non poteſt exire, niſi ab alio adiuuetur, quando propria voluntate in illum ſe deiecit. Homo autem, qui peccat, propria voluntate cadit, per quod gratia priuatur, quam per ſe acquirere non poteſt; ideo merito ſibi imputatur, ſi gratiam non habeat, etiam deficiente ſibi diuino auxilio, ad gratiæ præparationem neceſſario. Vnde, vt ex S. Auguſtino lib. de corrept. & grat. c. 11. colligitur, propoſitio aſſumpta veritatem habet dumtaxat, quando is, qui ſic priuatur, non fuit ob aliquam ſuam culpam cauſa talis priuationis: ſed ſi ipſe ſua culpa fuit huiuſmodi carentiæ, & priuationis cauſa, non eſt vniuerſaliter vera, vt colligitur ex Sanct. Thom. dicente, *quod, quamuis illi, qui in peccato ſunt, vitare non poſſint per propriam poteſtatem, quin impedimentum gratiæ præſtent, vel ponant, vt oſtenſum eſt, niſi auxilio gratiæ præueniantur; nihilominus hoc eis imputatur ad culpam, quia hic defectus ex culpa præ-*

Ferrar. 3. cont. Gent. cap. 159.

Auxiliũ efficax non habẽti imputatur ad culpã peccata.

S. Tho. eodem lib. c. 160. circa finem.

pa præ-

pa præcedente in eis relinquitur: ſicut ebrius ab homicidio non excuſatur, quod per ebrietatem committit, quam ſua culpa incurrit. Et cum arguitur: nam homo obligaretur ad impoſſibile; reſpondetur cum eodem Ferrar. quod non eſt inconueniens, hominem obligari ad aliquid, quod eſt factum ſibi proprijs viribus impoſſibile ex ſua culpa, ſicut accidit in propoſito: ſed bene eſſet inconueniens, ipſum obligari ad id, quod eſt abſolute impoſſibile, de quo videndus eſt S. Thom. 2. 2. q. 2. ar. 5. ad 1. Secundo reſpondetur melius, quod etiam ille, qui caret auxilio efficaci, non obligatur ad impoſſibile: nam per auxilium ſufficiens, in ſe receptum, poteſt operari actum ſupernaturalem, qui eſt in præcepto, & ſua culpa non vult operari. Nec ex hoc ſequitur, quod infideles pure negatiue peccent non credendo. Licet enim ſua culpa illi non habeant fidem; tamen illa culpa non fuit commiſſa contra fidem ſupernaturalem, quia nihil de ea audierunt; ſed contra legem naturæ: & ideo damnabuntur propter originale peccatum, & propter alia commiſſa contra legem naturalem, non autem propter peccatum infidelitatis, vt ſupra dictum eſt.

Ferr. eodē cap. 160. §. Ex ipſa.

XI. Ad quintum reſpondetur, quod, ſi ille, qui à Deo nō accipit auxilium ſufficiens, vel efficax ad credēdum, vel eliciendum alios actus ſupernaturales, ſit in peccato originali, vel mortali, iam ipſe prius deſeruit Deum, quam Deus illum deſerat; non dando ei actu eadem auxilia. Si autem ſit in gratia, numquam Deus illum deſerit, auferendo ab eo gratiam iuſtificantem, niſi ipſe prius natura deſerat Deum, ſe conuertendo ad bonum commutabile per peccatum mortale, quod cum gratia habituali eſt incompoſſibile; nec etiam Deus hominem iuſtum deſerit, ſubtrahendo ab eo auxilium ſufficiens, quo poſſit operari bonum, & perſeuerare vſque in finem. Quod ſi interdum non dat ei auxilium efficax, quo actu bonum operetur, & perſeueret vſque in finem; non eſt Deo, ſed homini imputandum: nam per auxilium ſufficiens poterat perſeuerare, & ſua culpa perſeuerare noluit: vnde in exercitio ipſe prius in genere cauſæ demeritoriæ deſeruit Deum peccando, quam Deus eum priuaret auxilio efficaci, vt ſupra dictum eſt.

Homo prius deſerit Deū, quā deſeratur à Deo.

XII. Ad ſextum reſpondetur, loca inducta S. Thomæ tantum probare ſecundam concluſionem, vt ex his, quæ circa illam dicta ſunt, conſtat. Et ad rationem in loco illo 3. cont. Gent. fundatam reſpondetur, quod, ſicut Deus in exercitio propter præcedens peccatum priuat multoties homines auxilio gratiæ, ita ab æterno ſtatuit in exequutione priuare eodē auxilio propter eadem peccata; & ſicut ab æterno, ante præuiſionem, aut præſcientiam mali vſus creatæ voluntatis, decreuit non dare aliquibus idem auxilium, quatenus non dare eſt pura negatio, ita etiam in exequutione, ex ſimplici ſua voluntate, illud non dat illis, qui tale auxilium non accipiunt: ſed quia illa negatio non eſt in exequutione mera negatio, ſed etiam priuatio, & pœna, quia inuenit, naturæ ſaltem ordine, antecedētem culpam: ideo ex hac parte in exequutione etiam præſupponitur culpa ex parte hominis, propter quam Deus aliquibus in pœnam auxilia gratiæ, quæ paratus erat omnibus dare, non tribuit. Explicari poteſt hæc ſolutio, & confirmari exemplo: nam, vt diſput. 100. dicebamus, negatio auxilij efficacis eſt cauſa adæquata non conuerſionis, ſi conſideretur, vt eſt mera negatio; non autem vt eſt priuatio conuerſionis debitæ ineſſe: ſub hac enim ratione ſolū tribuitur malitiæ arbitrij creati. Proportionabiliter ergo dicere poſſumus, ſolam Dei ſimplicem voluntatem eſſe cauſam non collationis auxilij efficacis, vt eſt mera negatio auxilij indebiti, non autem vt eſt priuatio, & pœna: nam ſub hac ratione, in liberum hominis arbitriū, tamquam in cauſam demeritoriam, refertur. Et per hæc reſpondetur ad alium locum S. Thom. ex p. 2. & 3. cont. Gent. adductum. Vel dicendum, quod in 1. 2. loquitur S. Thomas de gratia habituali, quam Deus non confert ijs, qui nolunt ſe ad illam præparare: auxilium autē actuale non prærequirit præcedentem præparationem, quia illa præparatio deberet fieri per aliud auxilium, & ad illud rurſus eſſet neceſſarium aliud auxilium, & ſic daretur proceſſus in infinitum. Quando ergo Deus priuat aliquem auxilio gratiæ, non ideo priuat illum, quia non ſe præparauit ad illud auxilium recipiendum; ſed quia apponit, vel appoſuit impedimen-

Auxiliū diuini carentia, vt eſt mera negatio culpā hominis no præſupponit.

tum

tum peccati, cum quo eſt incompoſſibile auxilium efficax ad peccatum illud vitandum, vel per quod meretur, quod Deus tale auxilium ei non conferat.

XIII. Ad alium locũ ex prima parte reſpondetur, quod, antequã actu exteriori Adam peccaret, edendo de ligno vetito, iam peccauerat actu interiori ſuperbiæ: & in pœnam huius peccati, & quia ad diuinum auxilium recurſum non habuit, non fuit ei ſubuentum, ne deciperetur; ſed ante illud peccatum actu interiori commiſſum intelligitur, Deum non tribuiſſe Adæ auxilium efficax, quo peccatum vitaret. Si enim tale auxilium recepiſſet, non peccaſſet, vt generaliter de omnibus dicit ſanctus Thomas, prima ſecundæ, quæſt. 79. artic. 2. in corp. Quia vero recepit auxilium ſufficiens, quo peccatum illud vitare poſſet, & ſua culpa in accepta iuſtitia perſeuerare noluit, sed impedimentum appoſuit auxilio efficaci; ideo merito imputatum eſt ei ad culpam illud primum peccatum.

Adæ non eſt datum auxilium propter eius culpam.

Diſputatio CXIV.

Vtrum paruuli cum peccato originali decedentes ſint perpetuo manſuri in Limbo ad mortem damnati, an vero ducturi poſt diem Iudicij in hoc mundo vitam beatam.

I. QVIDAM dixerunt, quod paruuli cum ſolo originali peccato decedẽtes poſt diem iudicij, cum ipſorum animæ ſuis fuerint corporibus reſtitutæ, ab omnibus moleſtijs, & ærumnis, quibus in hac mortali vita ſubiacemus, ſupernaturaliter liberabuntur, melioremq. in naturalibus vitam, vitio omni mentis, & corporis immunem, in perpetuas æternitates ducent, quam vllus vmquam mortalium duxerit. Quam ſententiam prius docuit Ambroſius Catherinus ad caput 3. epiſt. 2. S. Petri, vbi explicans illa verba: *Nouos autem cælos, & terram nouam,* ait: *Sed in quem vſum noua terra, ſi nullus habitaturus ſit in ea? Idcirco congruentiſſime creditur à multis, eos, qui peccato proprio non merebuntur infernum, nec tamen à Chriſto recepti fuerint per gratiam, quales pueri abſque baptiſmo decedentes, hanc nouam multo pulchriorem terram, puram ab omni inquinamento, & corruptione poſſeſſuros, vbi perpetuo laudabunt Dominum Deum.* Idem docet ex propria ſententia in opuſc. de ſtatu puerorum, abſque baptiſmate decedentium, & fauere videntur alij plures Doctores inferius allegandi. Et probatur.

Vide cõtra hac S. Aug. lib. 1. contra duas epi. Pelag. cap. 22. & lib. 2. c. 4. & Innoc. epiſt. 93. apud Aug.

Primo ex illo Eccleſiaſtes 4. cap. *Feliciorem vtroque iudicaui eum, qui nec dum natus eſt, nec vidit mala, quæ ſub Sole fiunt;* quibus verbis ſignificari videtur, prædictos paruulos poſt diem iudicij potituros vita iucundiori, quam poſſit in hoc mundo naturaliter haberi. Sic explicat hunc locum Nicol. Lyranus: *Fæliciorem,* inquiens, *id eſt, minus miſerum, vtroque, ſcilicet malo homine mortuo, & malo homine viuente, iudicaui, qui nec dum natus eſt, abortiuum, qui non habet experientiam aliquam mali poenæ, aut mali culpæ actualis, & ſic non ſuſtinet aliquam poenam ſenſibilem, ſed habet vitam magis delectabilem, quam poſſit haberi in vita præſenti, ſecundum omnes Doctores, qui loquuntur de dormientibus in ſolo peccato originali.*

Secundo idipſum probatur auctoritate Scholaſticorum, qui huic ſententiæ adhærere videntur. Etenim Ricchardus in ſecundo ſententiarum, diſtinct. 33. articulo tertio, quæſtione ſecunda, expreſſe docet, eos habituros multa bona, & gaudium percepturos ex eis, & forte plus gaudij de bonis creatis, quam peccatores habeant in hac vita. Scotus etiam eadem diſtinctione, quæſtione vnica, §. & ſi quæratur, tamquam probabile relinquit, eos conſequuturos rerum naturalium longe maiorem cognitionem, quam habuerint Philoſophi; verba Scoti ſunt: *Videtur probabile concedere, quod omnium naturaliter cognoſcibilium poſſunt naturaliter cognitionem habere, excellentius, quam aliqui Philoſophi habuerint pro iſto ſtatu: & ita aliqualem beatitudinem naturalem de Deo cognito in vniuerſali poterunt attingere.* Et Baſſolis eadem diſtinctione, quæſtione prima, articulo tertio,

ticiſ inquit: De his, vbi erant regio. Quidam nunc, eos in hac terra habitaturos, vt ſint amantes, cum ſummo motu, & ſuauitate, gaudeant, & delectentur, quam habeant quam ſeculares mundi. Denique Sanctus Thomas, ſecundo ſententiarum, diſtinct. 42. quæſt. 2. art. 2. in corp. docet, quod cognitionem perfectam habebunt eorum, quæ naturali cognitioni ſubiacent. Et in ſolut. ad 5. habet hæc verba: *Quamuis pueri non baptizati, ſint ſeparati a Deo, quantum ad illam coniunctionem, quæ eſt per gloriam: non tamen ab eo penitus ſunt ſeparati, imo ſibi coniunguntur per participationem naturalium bonorū: & ita etiam de ipſo gaudere poterunt, naturali cognitione, & dilectione.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum: nam paruuli cognoſcent Deum perfecta cognitione, quæ naturaliter poteſt haberi, & diligent illum ſuper omnia, inquātum eſt auctor naturæ, & nullam prorſus in corpore patientur moleſtiam: ergo, meliorem in naturalibus vitam, vitio omni mentis, & corporis immunem perpetuo ducent, quā vllus vmquam mortalium duxerit.

II. Tertio probatur argumento, quo aliqui auctores huius ſententiæ conuincuntur: nam paruuli reprobati, præterquam in gratuitis donis conſequendis, aut amittendis, in reliquis perinde ſe habebunt, ac ſi in ſolis naturalibus eſſent conſtituti; ſed ſi in puris naturalibus decederēt, poſt diem iudicij in corporibus reaſſumptis, meliorem in naturalibus vitam ducerent, quam vllus vmquam mortalium duxerit, omni vitio corporis, & mētis immunem: ergo eamdem vitam ducent, etiam ſuppoſito, quod per gratiam homo fuerit ordinatus ad vitam æternam.

Quarto. Poſt diem iudicij mundus iſte viſibilis innouabitur, & terra purior erit ab omni inquinamento, & ſimiliter aer, quam fuerit ante, vt ex verbis illis Iſa. 65. *Ecce ego creo calos, & terram nouam*; colligunt, ſanctus Hieronymus ſuper eumdem locum, ſanctus Iſidorus lib. de doctrina, & fide, cap. 36. Euthymius ſuper Pſal. 101. & omnes Theologi cum Magiſtro in 4. diſt. 47. Huiuſmodi autem innouatio eſſet ſuperflua, ſi nullus hominum, propter quos hæc ſublunaria creata ſunt, inhabitaturus eſſet terram iſtam viſibilem: cum ergo beati non ſint illam inhabitaturi, ſed cælum Empyreum, nec etiam reprobi adulti, qui propter peccata actualia æterno igne cruciabuntur in inferno; ſuperſunt igitur, inhabitandam eſſe poſt diem iudicij a paruulis, cum ſolo originali peccato decedentibus.

Quinto. Si paruuli eſſent poſt diem iudicij permanſuri in Limbo tenebroſo ſubtus terram exiſtente, triſtitia magna, & dolore afficerentur: nam cum homo potentia viſiua, amica lucis ſit præditus, non poteſt non conturbari, & dolere, videns ſe in carcere tenebroſo in perpetuas æternitates concluſum, abſque facultate videndi creaturas corporales, quæ propter ipſum factæ ſunt; ſed huiuſmodi paruuli poſt diem iudicij nullam prorſus habebunt triſtitiam, vel dolorem, aut pœnam ſenſibilem: nam, vt docet ſanctus Thomas, huiuſmodi pœna ſolum debetur peccato actuali, ratione inordinatæ conuerſionis ad bonum commutabile: ergo paruuli, poſt diem iudicij, & reſurrectionis vniuerſalis, non permanebunt in Limbo; ſed terram iſtam viſibilem inhabitabunt, ac meliorem in ea vitam perpetuo ducent, quàm vllus vmquam mortalium duxerit.

In contrarium eſt: nam paruuli decedentes cum peccato originali ſunt Dei inimici, atque ab eo auerſi, ac reprobi, & in perpetuum ſuſtinebunt pœnam damni, quamuis eam non cognoſcent, & ideo non afficientur triſtitia propter illā: ergo poſt diem iudicij non ducent meliorem in naturalibus vitam, vitio omni mentis, & corporis immunem, quàm vllus vmquam mortalium duxerit. III.

Hanc difficultatem ſuper caput 52. Iſaiæ breuiter tetigi, ſed nunc latius eſt examinanda, & diſſoluenda, circa quam tria ſunt determinanda.

Primum; Vtrum reuera paruuli decedentes cum ſolo originali detrudendi ſint in perpetuum in Limbum, aut in alium locum ſubtus terram exiſtentem; an vero inhabitaturi ſuper terram. Secundum: An ſint habituri fælicitatem aliquam naturalem, omni vitio mentis, & corporis immunem. Tertium; Vtrum paſſuri ſint propter peccatum originale pœnam aliquam ſenſibilem, quamuis mitiſſimam.

PRima ergo concluſio ſit, Ante diem vniuerſalis iudicij omnes paruuli dece- IIII.

Paruuli cũ orig. pec. decedẽtes ſtatim recipiuntur in limbo. decedentes in ſolo peccato originali, ſiue in lege naturæ, ſiue in lege ſcripta, ſiue in lege gratię deceſſerint, ſtatim recipiuntur in limbo puerorum, & in eo exiſtent conclusi vſque ad diem vniuerſalis iudicij. In hac concluſione conueniunt omnes Catholici. Et, vt ait M. Sotus in 4. diſt. 48. quæſt. 2. art. 4. ad 4. recepta eſt Patrum omnium ſententia, quam docet ſanctus Auguſtinus lib. de Bapt. paruulorum; & refertur de conſecr. diſt. 4. capite, Nulla præter. Idem docent Theologi, qui cum Magiſtro Sententiarum, & SS. Patribus diſtinguunt quinque receptacula animarũ poſt mortem. Primum eſt cælum Empyreum, ſecundum eſt Infernus, tertium Purgatorium, quartum Limbus puerorum, quintum Limbus Patrum. Quorum diſtinctionem, & ſufficientiam ex ſacris litteris colligit Sotus. Et Concilium Florentinum in decretis fidei expreſſam facit mentionem trium ex prædictis receptaculis: ſic enim loquitur: *Item definimus, ſi vere poenitentes in Dei charitate deceſſerint, antequam dignis poenitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint, & omiſſis, eorum animas poenis purgatorij purgari: &, vt à poenis huiuſmodi releuentur, prodeſſe his viuorum fidelium ſuffragia, miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro alijs fidelibus fieri conſueuerunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta. Illorum etiam animas, qui poſt baptiſma ſuſceptum nullam omnino peccati maculam incurrunt; illas etiam, quæ poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis corporibus, vel eiſdem exulæ corporibus (prout ſuperius dictum eſt) ſunt purgatæ, in cælum mox recipi, & intueri clare ipſum Deum Trinum, & Vnum, ſicuti eſt, pro meritorum tamen diuerſitate, alium alio perfectius. Illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, poenis tamen diſparibus puniendas.* Alia vero duo receptacula, nempe limbus ſanctorum Patrum, & limbus puerorum, colliguntur ex locis Scripturæ, quæ adducit M. Sotus, vbi ſupra. Nam de limbo Patrum dicitur Gen. 44. de Iacob: *Deducetis ſenectutem meam cum triſtitia ad inferos.* Et Luc. 16. appellatur idem limbus ſinus Abrahæ: de limbo autem puerorum fit mentio in capite, Nulla præter, de cõſecratione diſt. 4. vbi dicitur: *Nulla, præter baptiſmum Chriſti, ſalus promittitur infantibus, quia infantes, ſi per Sacramentum, quod ad hoc eſt diuinitus inſtitutum, in credentium numerum non tranſeant, profecto in tenebris manent.* Et deſumptum eſt hoc caput ex Auguſtino lib. 1. de peccatorum merit. & remiſſ. cap. 26.

Magiſter in 4. d. 45.

S. Tho. eadem diſt. q. 1. ar. 1.

Receptacula quinque animarum diſtinguuntur.

Sotus in 4. diſt. 45. q. 1. ar. 1.

Neceſſitatem autem, & ſufficientiam horum receptaculorum hac ratione colligunt Doctores: nam anima in hoc ſæculo in ſtatu eſt merendi, & demerendi; à corpore autem egreſſa, eo eſt in loco excipienda, quem promeruit, dum eſſet in corpore: quia in hac vita omne meritum, vel demeritum cõparatur. Igitur vel meruit perpetuum præmium, quod eſt hæreditas regni cæleſtis, aut perpetuum exilium ab eodem regno: ſi præmium, tunc vel aliquod habet impedimentũ, quo ab eius ingreſſu retardetur, aut nullũ: ſi nullum; deſtinatum ei receptaculum eſt cæleſtis Paradiſus. Si autem quodpiam habet obſtaculum, aut eſt ratione perſonæ, propter veniale, aut mortalium reliquias; & tunc eius receptaculum eſt purgatorium: aut ratione naturæ, quia nondũ erat per Chriſti mortem redempta, & ideo olim adhibebatur limbus patrum. Si vero anima eſt in exilium relegata, tunc aut propter mortale crimen, & propter hoc obtruditur in infernum: aut propter originalem labem; & tunc recipitur in limbũ puerorum. Ex his manet ſufficienter prima concluſio comprobata: nam quælibet anima, cum exit à corpore, excipitur in aliquo ex quinque receptaculis ſupra poſitis: ſed animæ paruulorum cum ſolo peccato originali decedentiũ non recipiuntur in cęlum Empyreum, quia peccato originali ſunt inquinatæ: nihil autẽ coinquinatum in ciuitatem illam cęleſtem introibit, vt dicitur Apoc. 21. nec etiã recipiuntur in infernum damnatorum, cum nullum cõmiſerint actuale peccatum: neque in purgatorium: nã in loco illo ſolum excipiuntur animæ decedentes in gratia, in quibus reperiuntur reliquiæ peccatorum purgandæ; aut etiam peccata venialia dimittenda: & multo minus recipiuntur in limbo Patrum, vt ex ſupra dictis conſtat: reſtat ergo, vt in limbo puerorum abſq. ſacramẽto ſalutis decedentiũ excipiantur. V.

Secunda concluſio, Omnes paruuli cũ VI.

Paruuli omnes cõparebunt in iudicio vt cũ aliis iudicẽtur.

ſolo originali peccato decedentes tempore vniuerſalis iudicij, à limbo, in quo nunc detinentur, exibunt, & coram omnium iudice præſentialiter cõparebunt, vt cum alijs iudicentur. Hanc concluſionem quidam non admittunt, eo argumento conuicti: nam Apoſtolus 1. Cor. 5. ait: *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chiſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis, pro vt geſſit, ſiue bonum, ſiue malum.* Et ad Rom. 14. *Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti, & vnuſquiſque noſtrum pro ſe rationem reddet Deo*; ſed paruuli nihil boni, vel mali geſſerunt in corpore: ergo non oportet, eos manifeſtari ante tribunal Chriſti. Noſtra tamen concluſio, vt ait Sotus, receptiſſima eſt, & huic obiectioni reſpondet Auguſtinus, verba Apoſtoli eſſe intelligenda de omnibus, qui dũ eſſent in corpore, aliquid boni, vel mali geſſerunt ſiue per ſeipſos, ſiue per alios; paruuli autem, quamuis propria voluntate nihil geſſerint per ſeipſos, dum eſſent in corpore; id tamen geſſerunt per alios. Verba Auguſtini ſunt: *Scimus, quod omnes adſtabimus ante tribunal Chriſti, vt ferat vnuſquiſque ſecundum ea, quæ per corpus geſſit, non ſecundum ea; quæ, ſi diutius viueret, geſturus fuit ſiue bonum, ſiue malum. Scimus etiam, paruulos ſecundum ea, quæ per corpus geſſerunt, recepturos vel bonum, vel malum. Geſſerunt autem non per ſeipſos, ſed per eos, quibus pro illis reſpondentibus, & renunciare diabolo dicuntur, & credere in Deum: vnde & in numero fidelium computantur, pertinẽtes ad ſententiam Domini, dicentis: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Propter quod & illis, qui hoc Sacramentum non accipiunt, contingit, quod ſequitur: Qui autem non crediderit, condemnabitur. Vnde & ipſi, ſicut dixi, ſi in illa parua ætate moriuntur, vtique ſecundum ea, quæ per corpus geſſerunt, ideſt tempore, quo in corpore fuerunt, quando per corda, & ora geſtantium crediderunt, vel non crediderunt, quando baptizati, vel non baptizati ſunt, quando carnem Chriſti manducauerunt, vel non manducauerunt; quando & ſanguinem biberunt, vel non biberunt. Secundum hæc ergo, quæ per corpus geſſerũt, non ſecundum ea, quæ, ſi diu hic viuerent, geſturi fuerant, iudicantur.* Probatur ergo concluſio euidentiſſimis ſacrarum litterarum teſtimonijs: dicitur enim Matth. 25. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hædis, & ſtatuet oues quidẽ à dextris ſuis; hædos autem à ſiniſtris.* Ex quibus verbis deſumitur argumentum: nam in die vniuerſalis iudicij, erũt à dextris iudicis inter oues paruuli, qui cum Sacramento ſalutis deceſſerunt, vt conſtat ex cap. 24. Matthæi, vbi dicitur: *Et mittet Angelos ſuos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cælorum vſque ad terminos eorum.* Ergo etiam erunt inter eos à ſiniſtris paruuli, cum peccato originali decedentes. Probatur conſequentia: nam ſicut paruuli reprobi nihil per ſeipſos geſſerunt in corpore, ſed ſolum per ſuos parentes, à quibus peccatum originale, propter quod damnantur, contraxerunt; ita etiam paruuli electi nihil per ſeipſos geſſerunt in corpore, ſed per eos, quorum miniſterio Sacramentum regenerationis ſuſceperunt.

Soto in 4. diſt. 48. q. 2. ar. 4. ad 4.

Aug. epiſt. 107 ad Vitalem poſt medium.

Marc. 16.

VII. Secundo probatur ex illo Act. 4. *Ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum, & mortuorum.* Vbi nulla fit exceptio paruulorum, ſed omnium mortalium iudicẽ eſſe Chriſtum Dominum decernitur. Et Apoc. 5. *Veniet, & videbit eum omnis oculus.* Confirmatur: nam propterea iudicium illud vltimum dicitur vniuerſale, quia vniuerſaliter in illo omnes comparebunt, vt præmium, vel pœnam à ſummo omnium iudice Chriſto Domino recipiant. Sed contra hanc concluſionem eſt argumentum: nam paruulos, qui ſine remedio deceſſerunt, non comprehendet iudicis ſententia; nec enim dicetur illis: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnũ*: quoniam, vt ſupra dictum eſt, non intrabunt in regnum cælorum, quod & Dominus docuit Ioan. 3. *Niſi qui renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei*; nec etiam eos comprehendet illa ſententia: *Ite maledicti in ignẽ æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius*: nam cruciatus ignis ſolum debetur reprobis, qui mortaliter deliquerunt: ergo reuera non comparebunt in iudicio.

Obiectio.

Solutio.

Sententia illa, ite maledicti, paruulos reprobos etiam comprehendet

Reſpondetur, quod illa verba: *Ite maledicti*, quibus ſignificatur pœna damni, ſeu ſeparatio à Deo, inquantũ eſt vltimus finis ſupernaturalis, comprehendet etiam paruulos peccato originali infectos: nam

pecca-

peccato originali vere correſpõdet pœna dãni, & carentia diuinæ viſionis, vt in Decretalibus dicit Innocentius, & S. Th. q. 5. de malo, ar. 1. Reliqua autem verba, ſcilicet: *In ignem æternum*, præcipue dirigentur ad eos, qui actualiter deliquerunt: nam pœna ſenſus, & internus dolor ſolum debetur peccato actuali, vt eadem q. 5. de malo, ar. 2. & 3. docet S. Thomas.

Innoc. capite maiores de baptiſmo, & eius effectu.

VIII. Tertia concluſio. Peracto iudicio, paruuli iterum detrudentur in limbum, vbi in perpetuas æternitates manebunt in morte. Hanc concluſionem docet S. Auguſtinus locis inferius allegandis, & eſt communis ſententia Theologorum aſſerentiũ, eos ſub terra eſſe manſuros in tenebris, ita docet M. Sotus in 4. ſent. diſt. 48. q. 2. ar. 4. ad 4. argumentum. Et probatur.

Paruuli reprobi poſt diẽ iudicii cum ſuis corporibus detrudentur in limbo.

Primo ex ſacris litteris: dicitur enim Ioan. 12. *Ego in mũdum veni, vt omnis, qui crediderit in me, non maneat in tenebris*, vbi à contrario ſenſu videtur declarare, eos, qui actu, vel habitu non crediderunt, in tenebris eſſe manſuros in æternum. Sic intelligit iſtum locum S. Auguſtinus, cum ait: *Hoc dicto, quid oſtendit, niſi in tenebris eſſe omnem, qui non credit in eum, & credendo efficere, ne maneat in tenebris? Has tenebras, quid niſi peccata intelligimus? Sed quodlibet aliud intelligãtur hæ tenebræ, profecto qui non credit in Chriſtum, manebit in eis, & vtique pœnales ſunt, non quaſi nocturna, ad quietem animantium neceſſaria. Proinde ſi paruuli per Sacramentum, quod ad hoc diuinitus inſtitutum eſt, in credentium numerum non tranſeant, profecto in his tenebris remanebunt.* Item etiam Ioan. 3. dicitur: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei*. Ex quo teſtimonio ſic arguit Auguſtinus. Paruuli non baptizati non erunt in regno cælorum: ergo erunt in inferno, ſcilicet in limbo. Probatur conſequentia: nam poſt diem iudicij non erit medius locus inter hæc duo. Verba Auguſtini ſunt: *Ecce non baptizatus, vitali etiam cibo, poculoq. priuatus, diuiditur à regno cælorum, vbi fons viuentium permanet Chriſtus: da mihi, præter hunc, alterum locum, vbi vita poſſit requies eſſe perennis. Primum enim locum fides Catholicorum diuina auctoritate regnum credit eſſe cælorum, vnde, vt dixi, non baptizatus excipitur. Secundum, gehennam, vbi omnis apoſtata, vel à Chriſti fide alienus æterna ſupplicia experietur. Tertium penitus ignoramus, imo nec eſſe in ſcripturis ſanctis inueniemus. Finge Pelagiane locum ex officina peruerſi dogmatis tui, vbi alieni à Chriſti gratia vitam requiei, & gloriæ poſſidere paruuli poſſint.*

Aug. lib. 1. de pecc. meritis, & remiſſ. c. 24. & 25.

Aug. lib. 5. hypogn. poſt medium.

Præterea: nam omnibus illis, qui à ſiniſtris iudicis erunt, dicetur: *Ite maledicti in ignem æternum*, ideſt in locũ pœnarum, proprijs delictis correſpondentium: nam, vt docet S. Thomas, ignis æternus, ſeu ſupplicium pœnam damni aliquando ſignificat, quæ eſt carentia diuinæ viſionis, & ſic intelligit illud dictũ Auguſtini de fide ad Petrum cap. 27. *Firmiſſime tene, & nullatenus dubites, paruulos, qui ſine Sacramento baptiſmatis de hoc ſæculo tranſierunt, æterno ſupplicio puniendos.* Sed paruuli abſque Sacramento regenerationis decedentes, erunt in die iudicij à ſiniſtris iudicis inter hædos: ergo, iuxta eiuſdem iudicis ſententiam, ibunt in locum pœnarum, correſpondẽtium peccato originali, propter quod ſolum dãnantur; quod ſtatim ipſe Dominus explicuit, cum ſubdit: *Et ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam.* Cum ergo locus pœnæ damni deputatus ijs, qui cum ſolo originali peccato deceſſerunt, ſit limbus puerorum, & non ſuperficies terræ; relinquitur, in die iudicij prædictos paruulos in carcerem illum tenebroſum eſſe detrudendos. Idem docet, & probat latius lib. 1. cont. duas epiſt. Pelag. cap. 22. cuius verba adduximus, & expendimus ſupra, cum de originali peccato ageretur.

S. Thom. in 2. diſt. 33. q. 2. ar. 1. ad 1.

Matth. 24.

Secundo probatur ex Ioanne Papa 8. in epiſt. ad Anſelmum Lemouic, eccleſiæ Epiſcopum, & refertur capite ad limina beatorum 30. q. 2. vbi docet, paruulos decedentes ſine baptiſmate ſub poteſtate auctoris mortis, & tenebrarum permanſuros. Verba Pontificis ſunt: *Vnde, ſi ſupradictus genitor filium ſuum corpore morientem aſpiciens, ne animam perpetua morte pereuntem dimitteret, ſacri vnda baptiſmatis lauit, vt eum de poteſtate auctoris mortis, & tenebrarum eriperet, & in regnum Chriſti iam regnaturum ſine dubitatione transmitteret; bene feciſſe laudatur.* Idem etiam S. Auguſtinus lib. de fide ad Petrum c. 27. & refertur de conſecratione diſt. 4. c. Firmiſſime, inquit, *firmiſſime tene, & nulla-*

Digitized by Google

tenus dubites, non ſolum homines iam ratione vtentes, verum etiam paruulos, qui ſiue in vteris matrum viuere incipiunt, & ibi moriuntur, ſiue cum de matribus nati, ſine Sacramento ſancti Baptiſmatis, quod datur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, de hoc ſaculo tranſeunt; ſempiterno igne puniendos: quia etſi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt; originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, & natiuitate traxerunt.

Tertio probatur ratione: nam, vt ſupra dictum eſt, ante diem iudicij omnes paruuli, cum ſolo originali peccato decedentes, vincti manent in limbo, tamquam in carcere tenebroſo: ſed nulla poteſt ſufficiens ratio aſſignari, propter quã iudicio peracto, debeant ab illo carcere liberari, cum etiam poſt diem iudicij vere ſint reprobi, Dei inimici, ac peccato originali infecti, propter quod ad illud ergaſtulum ſunt damnati: ergo.

Confirmatur: nam ſicut illi, qui cum peccato mortali deceſſerunt, detruduntur in infernum, vt igne crucientur, ita & paruuli, propter peccatum originale, ſtatim poſt mortem detruduntur in limbum, vbi pœna dãni afficiuntur: ſed illi poſt diem iudicij non liberabuntur à ſuo carcere; ſed in inferno perpetuo manebunt: ergo neque iſti à limbo, ſed ad illum iterum reuertentur.

IX. Quarta concluſio. Dici non poteſt, paruulos poſt diem iudicij in corporibus reaſſumptis fælicitatem naturalem eſſe habituros, aut meliorem in naturalibus vitam, omni vitio mentis, & corporis immunem, ducturos, quam vllus vmquam mortalium duxerit. Concluſio eſt S. Auguſtini locis ſuperius allegatis, & infra adducendis. M. Soti vbi ſupra. Et probatur. Primo: nam, vt dictum eſt, illi paruuli erunt in morte, ac damnatione perpetua; & in tenebris ſubtus terrã in reaſſumptis corporibus exiſtent; ſed cum ijs minime comparitur hominis fælicitas naturalis, aut melior vita in naturalibus, quam vllus vmquam mortalium duxerit: ergo.

Paruuli poſt diem iudicii vitam beatam, etiam naturalem non habebunt.

Secundo probatur ex S. Aug. epi. 106. ad Bonifacium, vbi explicans illud Apoſtoli; *Per vnum hominem peccatum, & per peccatum mors*, & illud; *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur: Vnde fit*, ait, *quod infantes non baptizati, non ſolum regnum calorum, verum etiam vitam aternam habere non poſſint?* Et lib. 2. de anima, & eius origine cap. 12. explicans illud Marci 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur*, ait: *Cuius myſterium credulitatis in paruulis per eorum reſponſionem, à quibus geſtantur, impletur; ne, ſi factum non fuerit, eant ex vno omnes in condemnationem; & tamen contra tam manifeſtas voces, quas concinit veritas, procedit in medium magis vecors, quam miſericors vanitas, & dicit: Non ſolum non erunt in damnatione paruuli, & ſi nullum eos Chriſtianæ fidei lauacrum à vinculo originalis peccati abſoluat, verum etiam fælicitate paradiſi poſt mortem interim perfruentur, poſt reſurrectionem vero etiam regni calorum felicitatem poſſidebunt. Hac iſte contra Catholicam, fundatiſſimamq. fidem numquid dicere auderet, ſi quaſtionem ſoluendam de anima origine, vires ſuas excedentem, ſuſcipere non auderet?* Quibus verbis aperte impugnat illam doctrinam, quæ paruulis non baptizatis fælicitatem concedit poſt mortem, & idem docuerat lib. 1. cap. 9.

Tertio probatur: nam paruulus peccato originis infectus differt à paruulo, qui abſque vllo peccato in puris naturalibus naſceretur: ergo etiam ſtatus, quem habebit poſt vniuerſalem reſurrectionem, differt ab eo, quem haberet, ſi in puris naturalibus conditus fuiſſet: ſed non poteſt aſſignari alia differentia, niſi, quia exiſtens in peccato originali eſt in perpetua miſeria, nullaq. fælicitate naturali etiam poſt reſurrectionem perfruitur, quam tamen haberet in puris naturalibus: ergo.

Quarto. Peccatum originale inficit non ſolum animam, ſed etiam eius potentias, vt ſupra dictum eſt; ac per conſequens, eſt vitium mentis, omni vitio corporis deterius; cum ergo paruuli, etiam poſt reſurrectionem, ſint in peccato originali, in quo deceſſerunt, permanſuri; relinquitur, eos non eſſe habituros meliorem in naturalibus vitam, omni vitio mentis, & corporis immunem, quam vllus vmquam mortalium duxerit.

Quinto. Id probat M. Sotus, vbi ſupra: nam, cum paruuli in hac vita nullam acquiſiuerint ſcientiam, neque ſuis meritis debe-

debeatur, vt poſt mortem ſibi diuinitus ſcientiæ naturales infundantur, nulla apparet ratio, propter quam debeant illis poſt mortem à Deo infundi, vt perfectam omnium rerum naturalium cognitionem habeant, in qua fœlicitas naturalis conſiſtit: non ergo eſt dicendum, illos fælicitatem naturalem eſſe habituros, aut vitã in naturalibus magis perfectã, quam vllus vnquam mortalium duxerit.

X. Paruuli reprobi etiã poſt diem iudicij nullam patiẽtur poenã ſenſus, ſed ſolũ dãni.

Quinta concluſio. Paruuli cum ſolo peccato originali decedentes, nulla prorſus, etiam poſt diem iudicij, afficientur pœna ſenſus, ſed ſolum punientur pœna damni, quæ in carentia viſionis diuinæ conſiſtit, & hæc eſt pœna mitiſſima, quam illis inferendam eſſe docet Auguſtinus. Ita docet expreſſe Innocentius III. in capite Maiores de baptiſmo, & eius effectu, vbi ait, peccati originalis pœnam eſſe carentiam diuinæ viſionis: actualis autem, gehennę perpetuum cruciatum. Eamdem ſententiam docet S. Th. q. 5. de malo. art. 2. & ait, eſſe communem: eam docet Magiſter in 2. diſt. 33. S. Th. eadem diſt. q. 2. ar. 1. & alij plures Doctores. Probat hanc concluſionem S. Th. triplici ratione.

S. Th. ar. 2. cit ex q. 5. de malo.

Primo: quia perſona qualibet eſt alicuius naturæ ſuppoſitum: & ideo ad ea, quæ ſunt naturæ per ſe, & immediate ordinatur; ad ea vero, quæ ſunt ſuper naturam, ordinatur mediante natura. Quòd ergo detrimentum aliquod patiatur aliqua perſona in his; quæ ſunt ſuper naturam, poteſt contingere vel ex vitio naturæ, vel ex vitio perſonæ: quòd autem detrimentum patiatur in his; quæ ſunt naturæ, hoc non videtur poſſe contingere, niſi propter vitium proprium perſonæ. Vt autem ex præmiſſis patet, peccatum originale eſt vitium naturæ: peccatum autem actuale eſt vitium perſonæ: gratia autem, & viſio diuina ſunt ſuper naturam humanam. Et ideo priuatio gratiæ, & carentia viſionis diuinæ debẽtur alicui perſonæ, non ſolũ propter actuale peccatum, ſed etiã propter originale. Pœna autem ſenſus opponitur integritati naturæ, & bonæ eius habitudini: & ideo poena ſenſus non debetur alicui, niſi propter peccatum actuale.

Secundo: *quia poenæ proportionatur culpæ: & ideo peccato actuali mortali, in quo inuenitur auerſio ab incommutabili bono, & conuerſio ad bonum commutabile, debetur & poena damni, ſcilicet carentia viſionis diuinæ, reſpondens auerſioni, & poena ſenſus reſpondens conuerſioni. Sed in peccato originali non eſt conuerſio, ſed ſola auerſio, vel aliquid auerſioni reſpondens, ſcilicet deſtitutio animæ à iuſtitia originali: & ideo peccato originali non debetur poena ſenſus, ſed ſolum poena damni, ſcilicet carentia viſionis diuinæ.*

Tertio: quia poena ſenſus numquam debetur habituali diſpoſitioni. Non enim aliquis punitur ex hoc, quod eſt habilis ad furandum, ſed ex hoc, quod actu furatur: ſed habituali priuationi, abſque omni actu debetur aliquod damnũ, puta qui non habet ſcientiam litterarum, ex hoc ipſo indignus eſt promotione ad Epiſcopalem dignitatem. In peccato autem originali inuenitur quidem concupiſcentia per modum habitualis diſpoſitionis, quæ paruulum facit habilem ad concupiſcendum, vt Aug. dicit: adultum autem actu concupiſcentem. Et ideo paruulo defuncto cum originali non debetur poena ſenſus, ſed ſolum poena damni: quia ſcilicet non eſt idoneus perduci ad viſionem diuinam propter priuationem originalis iuſtitiæ.

Aug. ſerm. 45. de tem.

Nec obſtat, quod Auguſt. dicit: Paruuli decedentes experientur gehennam: ibi enim per gehennam intelligitur pœna, & ponitur ſpecies pro genere. Sic etiam intelligitur id, quod dicit libro de fide ad Petrum cap. 27. eoſdem paruulos æterno ſupplicio eſſe puniendos, vt explicat S. Thom. art. 2. cit. ad 1. argumentum.

Aug. lib. de fide, & operib. c. 3. circa med. tom. 3.

Sexta concluſio. Paruuli cum ſolo originali decedentes nullum prorſus dolorẽ internum, vel triſtitiam patientur propter carentiam diuinæ viſionis. Concluſio eſt expreſſa S. Thom. q. 5. de malo. art. 3. Et in 2. ſent. d. 33. q. 2. ar. 2. quam etiam docent communiter Doctores, præſertim allegati ſupra. Et probatur triplici ratione S. Thom. Primo: nam dolor, ſeu afflictio pœnæ debetur delectationi culpæ, ſecundum illud Apoc. 18. *Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum ad luctum*; ſed in peccato originali, nulla fuit delectatio; hæc enim tenet ſe ex parte conuerſionis ad bonum commutabile, peccatum autem originale conſiſtit formaliter in priuatione originalis iuſtitiæ, vt ſupra dictum eſt: ergo. XI.

Paruuli cũ ſolo orig. pec. decedentes nullam internam patiẽtur triſtitiam propter carentiam viſionis beatæ.

Secundo. Interior afflictio eſt multo magis pœnalis, & multo magis opponitur mitiſſimæ pœnæ, quam S. Aug. eiſdem

Aug. Ench c. 93. in t. 3

pa-

paruulis attribuit, ſed in illis non erit aliqua poena ſenſus, vt ſupra dictum eſt: ergo nec interior afflictio, aut dolor, ſeu triſtitia.

Tertio. Quamuis animæ illorum puerorum à corpore ſeparatæ naturali cognitione non careant, qualis debetur animę ſeparatæ, ſecundum ſuam naturam: nihilominus carent ſupernaturali cognitione, quæ hic in nobis per fidem plantatur; eo quod neque hic fidem habuerunt in actu, nec ſacramentum fidei ſuſceperunt. Cum ergo illa gloria, quam ſancti poſſident, ſit ſupra cognitionem naturalem, & ſolum innoteſcat nobis per reuelationem diuinam, ſecundum illud: *Neque oculus vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis aſcendit, quæ præparauit* Deus *diligentibus ſe, nobis autem reuelauit per ſpiritum ſuum*: relinquitur, paruulos non cognoſcere, ſe propter originale peccatũ priuatos eſſe beatitudine ſupernaturali, neque an ſit talis beatitudo, ac per conſequens non dolent, ſe eãdem beatitudinem propter originale peccatum, quod etiam ignorant amiſiſſe; ſicut homo diues non doleret, ſi latro ab eo abſtuliſſet mille aureos, poſito, quod ignoraret, ſe eiiſdem aureis priuatum fuiſſe. 1. Corin. 2.

XII. Sed contra hanc rationem eſt argumentum difficile: nam omnes paruuli comparebunt in vniuerſali iudicio, vt præmiũ recipiant, vel poenam iuxta ea, quæ per alios geſſerunt, vel non geſſerunt, dum eſſent in corpore: ſed in iudicio opponitur, & detegitur reis delictum, propter quod damnantur, & ſit nota eis poena infligenda: ergo ſaltem poſt diẽ iudicij recognoſcent, ſe propter originale peccatum priuatos eſſe gloria beatorum, & ad carcerẽ perpetuum iuſte damnatos; ac per conſequens dolebunt ex tunc, & magna triſtitia afficientur, quod regnũ illud, ad quod per lauacrum regenerationis peruenire poterant, culpa originali amiſerint.

Reſpondent quidam recentiores Theologi, quod, quemadmodum eorum corpora poſt diem iudicij nihil mali accipient à contrarijs, vel à cauſis extrinſecus agẽtibus, ſic etiam eiuſmodi notitia nihil moeroris, doloriſve inferet, quia Deus ſuam operationem ſummouebit, & ſubtrahet, ita vt eorum voluntas nihil triſtetur, ac doleat. Et, ſi fiat argumentum: nam id eſt ponere miraculum, ſine neceſſitate; reſpondent, id miraculo tribuendum non eſſe, quia ſicut cæteræ cauſæ naturales tunc temporis non agent ſecundum conſuetum in hac vita naturæ ordinem, ſed iuxta præſcriptas diuinæ iuſtitiæ leges; ſic etiã mentis notitia, quæ nunc naturaliter ſolet triſtitiam parere; tunc nullum inducet, inferetue moerorem, diuinitus impedita.

Et videtur hæc ſolutio habere fundamentum in S. Thom. q. 5. de malo. ar. 2. ad 5. vbi aſſignatur rationem, propter quam corpora illorum puerorum poſt reſurrectionem, cum dotem impaſſibilitatis non habeant, ad præſentiam cauſarum extrinſecus agentium, poenam ſenſus non patiantur; ait, *quod in ſtatu futuræ vitæ, ignis, & alia huiuſmodi actiua non agunt in animas, aut in corpora hominum, ſecundum neceſſitatem naturæ: ſed magis ſecundum ordinem diuinæ iuſtitiæ, quia ille ſtatus eſt recipiendi pro meritis. Vnde cum diuina iuſtitia non exigat, quod pueris, qui cum ſolo originali peccato decedunt, poena ſenſus debeatur, nihil ab huiuſmodi actiuis tale patientur.*

Hæc tamen ſolutio reuera non eſt ad mentem S. Thomæ: nam in locis ſuperius allegatis ſolum tribuit paruulis cum ſolo originali decedentibus cognitionem naturalem, & expreſſe negat, eos cognoſcere ſupernaturalem beatitudinem, & propter originale peccatum, ſe eadem beatitudine priuatos eſſe: nec diſtinguit de pueris ante, vel poſt diem iudicij. Præterea: nã vt illa ſubtractio concurſus generalis, vel notitia, quæ nunc ſolet naturaliter dolorem parere, afficiat triſtitia paruulos, ſine miraculo eſſe non poteſt, cum naturaliter hominem torqueat cognitio priuationis boni, quod potuit habere, & ſua culpa, atque ſuorum negligentia amiſit. Nec eſt eadem ratio de cauſis extrinſece agentibus, aut inferentibus poenam ſenſus: nam ceſſante motu primi mobilis, quod abſque dubio poſt diem vniuerſalis iudicij ceſſabit, naturaliter ceſſat omnis alius motus, vel alteratio inferiorum agẽtium corporalium, eo quod, vt docet S. Tho. omnis motus, & alteratio corporum inferiorum à motu cæleſtium corporum, & præſertim primi mobilis dependet. Et ideo abſque vllo miraculo, licet pueri donum impaſſibilitatis non habeant, pati non

Paruuli cũ ſolo orig. pec. decedentes, nullam cognitionẽ habebunt ſupernaturalis beatitudinis.

S. Th. 1. p. q. 115. a. 3 & 1. 2. q. 109. ar. 1. in corp. & ar. 9.

non poterunt poſt diem iudicij pœnam ſenſus ab vllo agente corporali. Cæterum afflictio interna ex motu primi mobilis per ſe non dependet. Vnde, ſicut fuit miraculum, quod Deus cum igne fornacis Babylonis non concurreret ad moleſtiam inferendam tribus pueris, ita etiam eſſet miraculum, ſi ſuam operationem, vel concurſum generalem ſubtraheret, ne pueri contriſtarentur, & dolerent ex carentia diuinæ viſionis procedente ex peccato originali, ſi ſemel conſtituatur in illis poſt diem iudicij eiuſdem priuationis cognitio.

Aliter ergo reſpondetur ad argumentum, quod cum paruuli non damnentur propter aliquam culpam actualem, ſeu perſonalem, ſed propter originale peccatum, quod pertinet ad naturam; non eſt neceſſarium, quod illis in die iudicij reueletur, ſeu manifeſtetur culpa originalis, propter quam damnantur: nam vt docet S.Thom. *Etiam pueri ante perfectam ætatē decedentes in iudicio comparebunt, non vt iudicentur, ſed vt videant gloriam iudicis.* Et, ſi fiat argumētum: nā ſequeretur, quod etiam infidelibus adultis non ſit reuelandum in die iudicij, ſe propter peccatum originale, & actuale priuatos eſſe beatitudine ſupernaturali: nam illi etiam non reſurgent, neque apparebunt in iudicio, vt iudicentur, quia, vt dicitur Ioann.3. *Qui non credit, iam iudicatus eſt*: ſed comparebunt ad gloriam iudicis intuendam, vt in eodem ar.5.ad 2.ait S.Th. Reſpondetur, negando conſequentiam: nam infideles adulti damnabuntur, non ſolum propter peccatum originale, ſed etiā propter actualia, propter quę poena ſenſus, & interiori afflictione, ac verme conſciētiæ, qui non morietur, torquendi ſunt; & ideo ad eorum ſtatum, & damnationem pertinet, vt gloriam, & beatitudinem ſupernaturalem, quam propria culpa amiſerunt, ad ſuam ipſorum confuſionem cognoſcant, ſecundū illud, quod dicit Iſai. *Videant, & confundantur zelantes populi, & ignis hoſtes tuos deuoret*, vnde Pſalmiſta canit: *Peccator videbit, & iraſcetur; dentibus ſuis fremet, & tabeſcet: deſiderium peccatorum peribit.* Hæc autem non habent locum in paruulis; vnde non eſt ſimile.

S Thom. in addit. in 3 p.q.89. ar. 5. ad 3. — Obiectio. — Reſpōſio. — *Iſai.26.* — *Pſal. 111.*

XIII. AD primum argumentum reſpondetur, quod in illo loco non ſit cōparatio inter abortiuum ex vna parte, & homines mortuos, aut viuentes ex alia, ſed inter hominem, qui numquam fuit, & hominem mortuum, vel viuentem. Et ratio huius eſt: nam alias extrema illius cōparationis coinciderent inter ſe: quod ſic oſtenditur: nam, vel foetus abortiuus erat animatus, vel non; ſi erat animatus, computatur plane inter mortuos, & ita fieret comparatio eiuſdem ad ſeipſum, ſcilicet hominis mortui ad hominem mortuum; ſi autem non erat animatus, ergo non fuit homo: nam ante infuſionem animæ non eſt homo, nec contrahit ſubinde originale peccatum. Legitima ergo illius loci explicatio eſt, quam aſſignat S.Hieronymus; quod ſcilicet præſtantius ſit, ſeu minus malum, ſimpliciter loquendo, omnino non eſſe; quam infæliciter eſſe, vel viuere, ſcilicet cum peccato actuali. Dicitur enim Marc. 14. de Iuda proditore. *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.* Et Apocalypſis 9. *In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam, & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.* Et, ſi fiat argumētum: nam licet, pro ſumma miſeria cauenda, optabilius ſit non eſſe, quam infæliciter eſſe, tamen non eſt optabilius omnino non eſſe, quam videre calumnias innocentum, & neminem conſolatorem: Eccleſiaſtes autem loquitur de ipſis videntibus calumnias innocentum, vt conſtat ex ipſa littera; Reſpondetur, ea, quæ diximus, locum habere in principibus, de quibus loquitur Salomon: illis enim plurimæ calumniæ, & iniuſtitiæ, quæ fiūt innocentibus, imputantur ad culpam; quia vel ſunt earum directa cauſa, cum fieri præcipiunt: vel indirecta, quia prohibere poterant, & debebant, & non prohibuerunt, & ita peccatum mortale committunt, quod eſt grauius malum, & in ſtatu deteriori hominē conſtituit, quam dum non erat omnino. Cuius ratio eſt: nam bonum, cui formaliter opponitur peccatum mortale, eſt eſſe diuinum, quod participamus per gratiā: hoc autem bonū multo excellentius eſt, quam vita rationalis, aut eſſe naturale, quod per creationem accipimus, cum ſit ſuperioris ordinis: ergo maius malum eſt, bonum illud diuinum amittere per peccatum, quam natum non fuiſſe. Hinc eſt illud, quod in perſona damnatorum dici-

Abortiui nomine quid Iob intelligat. — Obiectio. — Solutio.

dicitur Sap. 5. *Nati cōtinuo deſiuimus eſſe, & in malignitate noſtra conſumpti ſumus.* Ac ſi dicerent. Peccata noſtra, quod accepimus, conſumpſerunt. Secundo poteſt explicari locus ille, ita vt Salomō loquatur more concionatorum, malum illud exaggerando, ac ſi diceret: Ea triſtitia ſum affectus, vidēs calumnias innocentū, vt optaſſem potius mortem, aut numquā fuiſſe, ne tanta mala oculis meis viderem: tam longe eſſe à calumnijs, quæ innocentibus fiunt, deſidero, ſicut ſunt mortui, vel potius illi, qui numquam eſſe habuerunt.

XIIII. Paruuli omnes reſurgent in virili ętate, & abſq. vllo defectu naturali corporis.

Ad auctoritatem Lyrani reſpondetur, quod pueri ſolo peccato originali infecti, reſurgent in virili ætate, & abſq. omni deformitate, tam proueniente ex defectu alicuius membri, quam ex indebita partium diſpoſitione, vel ex indebita quantitate, vel qualitate, aut ſitu, & ſimilibus defectibus; ſicut ſunt febres, & aliæ huiuſmodi ægritudines, vt in 4. d. 44. q. 1. art. 2. quæſtiunc. 1. & eiuſdē d. q. 3. ar. 1. quæſtiunc. 1. docet ſanctus Thom. loquens de damnatis. Et quantum ad hoc, certum eſt, paruulos meliorem vitam eſſe ducturos poſt diem iudicij, quam ducant mortales in hoc ſæculo. Item etiam, vt docet S. Th. cognoſcent beatitudinem naturalem, & diligent Deum, vt eſt auctor naturæ, & non erunt ſeparati à Deo, quantum ad participationem naturalium bonorum, quæ cognoſcunt; quia tamen erunt à Deo ſeparati, vt eſt finis ſupernaturalis, & peccato originali infecti; ideo, ſimpliciter loquendo, non habebunt fælicitatem naturalem, aut vitam perfectiorem in naturalibus, quam vllus vnquam mortalium duxerit; & hoc tantum intendit docere Lyranus cum Doctoribus ſuperius allegatis. Et per hæc patet ſolutio ad ſecundum, & ſimiliter ad alia loca adducta.

Th q. 5. de malo. a. 2. ad 4. & 2. ſent. diſt. 33 q. 2. a. 2 in corp.

Ad tertium reſpondetur, negando maiorem; iā enim diſp. 45. & duabus ſeqq. oſtenſum eſt, hominem in natura lapſa nō differre ab homine in puris naturalibus conſtituto, in eo dumtaxat, quod vnus ſit nudus, alter vero nudatus, ſed etiam, quia in natura lapſa vulneratus eſt, & læſus in naturalibus per peccatum, cum quo non compatitur fælicitas etiam naturalis: at in puris naturalibus non eſſet vulneratus per peccatum, & ideo non eſt ſimile.

XV. Mundi innouatio ad quid ſit futura.

Ad quartum reſpondetur, quod innouatio mundi non ideo eſt futura, vt paruuli decedentes cum originali peccato ſuper faciem terræ inhabitent, ſed propter perfectionem vniuerſi, & in teſtimonium gloriæ beatorum, vt dicit M. Sotus; quod etiam innuere videtur Apoſtolus, cum ait: *Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum* Dei *expectat. Vanitati enim creatura ſubiecta eſt non volens, ſed propter eum, qui ſubiecit eam in ſpe: quia & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſq. adhuc.* Quibus verbis, vt explicat S. Thomas, ſignificatur, creaturas ſenſibiles, quę nunc vanitati, id eſt mutabilitati ſubijciuntur, in renouatione mundi ad huiuſmodi mutabilitatibus eſſe liberandas in libertatem gloriæ filiorum Dei, quia videlicet hoc etiam libertati gloriæ filiorū Dei cōgruit; vt ſicut ipſi ſunt innouati, ita etiam eorum habitatio innouetur, ſecundum illud Iſaiæ 65. *Ecce creo cælos nouos, & terram nouam, & non erunt in memoria priora*, id eſt prior mutabilitas creaturæ non erit amplius.

Sot. vbi ſupra ad 4. argument.

Rom. 8. v. 19.

S. Th. Lect. 4. in 3. expoſit.

Ad quintum patet ſolutio per ea, quæ in 5. & 6. concluſione dicta ſunt.

Finis Libri Undecimi.

DE

Digitized by Google

DE AVXILIIS DIVINAE GRATIAE ET HVMANI ARBITRII VIRIBVS, ET LIBERTATE, AC LEGITIMA EIVS CVM EFFICACIA eorundem Auxiliorum concordia.

Liber Duodecimus.

IN QVO AGITVR DE LEGITIMA Ratione concordandi libertatem Arbitrij creati cum certitudine, & infallibilitate Præſcientiæ, & Prouidentiæ, ac Prædeſtinationis Diuinæ, & cum efficacia Auxiliorum Gratiæ.

POSTQVAM de omnibus auxilijs diuinæ gratiæ, tam extrinſecis, quam intrinſecis diſputatum eſt in præcedentibus: reſtat, vt in hoc vltimo libro explicemus, qualiter cum efficacia eorumdem auxiliorum illæſa conſeruetur arbitrij creati libertas. Et quoniã concordia duorum extremorum cognoſci non poteſt, niſi prius vtriuſque extremi natura dignoſcatur; antequam ad declarandam legitimam concordiam gratiæ, & liberi arbitrij deueniamus, neceſſarium erit quaſdam difficultates circa naturam eiuſdem arbitrij diſſoluere: nam de altero extremo, ſcilicet de auxilij efficacis quidditate, iam in ſuperioribus dictum eſt. Igitur circa naturam liberi arbitrij, ac illius concordiam cum infallibilitate præſcientię, prouidentiæ, & prædeſtinationis Diuinæ, octo ſunt conſideranda.

I. Quænam ſit legima definitio, ac propria natura liberi arbitrij.

II. Vtrum indifferentia ſit de eſſentia potentiæ liberæ, & in qua indifferentia conſiſtat formaliter libertas.

III. Vtrum liberum arbitrium creatum vere, & proprie habeat dominium ſui actus, & quale ſit huiuſmodi dominium.

IIII. Vtrum concordia liberi arbitrij cum infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis diuinæ poſſit naturali ratione demonſtrari.

V. Vtrum per potentiam Dei abſolutam poſſit aliqua creatura citra viſionem beatificam habere euidentem cognitionem myſterij Trinitatis, vel aliorum, quæ per ſe pertinent ad fidem.

VI. Varij modi concordiæ liberi arbitrij cum gratia; qui aſſignantur à diuerſis Theologis, referuntur, & confutantur.

VII. Antiqua, & legitima concordia liberi arbitrij cum infallibilitate diuinæ prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ ſtatuitur, explicatur, & defenditur.

VIII. Epilogus fere omnium, quæ in præcedentibus diſputationibus dicta ſunt ſubiungitur, continens propoſitiones viginti.

Diſpu-

Digitized by Google

Diſputatio C X V.

Quænam ſit legitima definitio, ac propria natura Liberi Arbitrij.

I. DOCTORES quidam recentiores dixerunt, liberum arbitrium eſſe id, quod, poſitis omnibus ad agendum requiſitis, poteſt agere, & non agere, aut ita agere vnum, vt contrarium etiam agere poſſit. Hæc definitio liberi arbitrij ſub hac forma neque apud Ariſt. neque apud Magiſtrum ſent. neque apud S. Thom. inuenitur, ſed apud aliquos nominales: quæ definitio, quamuis poſſit verum ſenſum, & catholicum habere; in illo tamen ſenſu, in quo ab aliquibus explicatur, non videtur poſſe ſubſiſtere. Intelligũt enim hanc definitionem, ita vt, poſitis omnibus requiſitis antecedenter ad actum liberum, & ad influxum actualē, quo voluntas influit in illum, liberum arbitrium poſſit, etiam in ſenſu compoſito, operari illum actum, & non operari, ſed ſuſpendere illum; aut etiam elicere actum contrarium. Procedit hæc ſententia ex mala intelligentia ſenſus compoſiti, & diuiſi, de quo diſp. 93. & 94. egimus ex profeſſo. Ex quo inferunt, eſſe neceſſarium ad veram libertatem, & vſum illius, quod motio, qua Deus mouet voluntatem ad conſenſum, poſſit ſimul ſtare in eodem libero arbitrio, & componi cum diſſenſu contrario.

Probāt hoc. Primo: nam id poſtulat interna vis, & indifferentia intrinſeca facultatis liberæ: nam alioqui, ſi in ſenſu diuiſo verbum illud, poteſt, in definitione liberi arbitrij poſitum interpretemur, deſtruetur proprium libertatis priuilegium. Erit enim ſenſus, quod cum illa potentia, & omnibus ad agendũ requiſitis, ita coniungitur actus, vt, quantum eſt ex ſe, poſſit etiam cum illa coniungi carētia actus, ſi aliquod ex prædictis requiſitis auferatur. Hæc autem non eſt vera libertas: nam etiam igni conuenire poteſt; ita enim calefacit, præſente ligno, vt poſſit ceſſare, ſi lignum remoueatur; ergo ad veram libertatem requiritur neceſſario, quod, poſitis omnibus requiſitis ad agendum, poſſit operari, & non operari etiam in ſenſu compoſito.

Secundo: nam Beatus ex neceſsitate abſoluta, & non libere, voluntate contradictionis, aut contrarietatis diligit Deum clare viſum, & tamen in ſenſu diuiſo poteſt à Dei amore ceſſare, ſi videlicet viſione beatifica priuetur, ad quam ex neceſsitate actus dilectionis ſequitur: ergo non ſufficit ad potentiam liberam reſpectu alicuius actus, & ad illius liberum vſum, quod, poſitis omnibus requiſitis ad operandum, poſsit in ſenſu diuiſo nō operari, ſed neceſſe eſt, quod id poſsit etiam in ſenſu compoſito.

Confirmatur: nam, etiamſi ipſum actum amandi inuoluas, qui actu amat, poteſt odiſſe in ſenſu diuiſo, ſicuti res alba poteſt eſſe nigra: ergo poteſtas operandi, & non operandi, quæ ponitur in definitione liberi arb. non eſt intelligenda in ſenſu diuiſo, alias non eſſet homo magis liber, & indifferens, antequam operetur, quamdum operatur.

Tertio: quia ſi liberum arbitrium creatum, poſitis omnibus requiſitis ad operādum, nō poſſet in ſenſu compoſito nō operari, maxime quia vnum ex requiſitis antecedenter ad noſtrum actum liberum, eſt motio Dei efficax, prædeterminans phyſice liberum arbitrium ad conſenſum, qua poſita, infallibiliter ſequitur talis actus; ſed talis motio non eſt requiſita antecedēter ad operandum; alias, qui non haberet illam motionem, nō poſſet operari ex defectu principij actiui, neceſſario prærequiſiti, & ita numquam imputaretur ei ad culpam omiſsio actus, & qui illam habet, non poſſet non operari, & ita periret omnino libertas noſtri arbitrij: ergo. II.

Confirmatur omnibus argumētis, quibus diſp. 23. contendebamus probare, huiuſmodi phyſicam prædeterminationem repugnare creatæ libertati, non ſolum quantum ad illius vſum, ſed etiam quantum ad ipſam liberam facultatem.

Quarto. In Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. de iuſtificat. dicitur, quod, tangente Deo cor hominis per Spiritus ſancti illuminationem, libere illam inſpirationē recipit, *quippe qui illā abijcere poteſt.* Et can. 4. definitur, lib. arb. à Deo motum, & excitatũ poſſe eidē motioni *diſſentire, ſi velit.* Vbi

Conc.

Conc.loquitur de homine,qui actu tãgitur,& actu mouetur à Deo:ergo loquitur in ſenſu compoſito. Sentit ergo,ad libertatem arbitrij eſſe neceſſarium,quod,poſitis omnibus requiſitis ad operandũ ex parte Dei, poſſit adhuc lib. arbitrium pro ſua innata libertate operari, & non operari,etiam in ſenſu compoſito.

Cõfirmatur ex Con.Senon.decreto fidei decimo quinto,vbi,poſtquã contra Pelagianos docuit, voluntatẽ creatã indigere gratiæ præuenientis auxilio,vt ſe conuertat in Deum,ſubdit contra Lutherũ: *Nec tamen tanta gratiæ neceſsitas libero præiudicat arbitrio, cum illa ſemper ſit in promptu, nec momentum quidẽ prætereat,in quo Deus non ſtet ad oſtiũ, & pulſet; cui ſiquis aperuerit ianuam,intrabit ad illum, & coenabit cum illo: nec denique tale ſit eiuſmodi trahentis Dei auxiliũ, cui reſiſti non poſſit.* Et, vt probet Conc.hominem poſſe reſiſtere auxilio Dei trahentis, adducit locum Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos,quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alis, & noluiſti?* Et etiam adducit, quod dixit S. Stephanus Iudæis actor.7. *Vos Spiritui ſancto ſemper reſtitiſtis.* Sentit ergo Conc.hominem motum etiam auxilio efficaci, ſtante illo auxilio,poſſe cum tota eiuſdem auxilii entitate, & virtute intrinſeca coniungere actualem reſiſtentiam,ac per conſequens, quòd poſſit illi reſiſtere in ſenſu cõpoſito.

III. Nos autem, vt legitimam liberi arbitrii definitionem aſſignemus, & explicemus eius naturã, duo fundamẽta neceſſario ſupponere oportet. Supponendum eſt primo,quòd, vt docet Ariſt. & S. Tho.9. met.lect.10.in cauſa contigenti, & libera ſimul eſt potentia ad vtrumque oppoſitorũ;non tamen eſt potentia ad oppoſita ſimul habenda,ſicut in homine ſimul eſt potentia ad ambulandũ,& ſedendum: nõ tamen eſt potentia ad ambulandũ, & ſedendũ ſimul;& ratio eſt: nam potentia ad vnum actũ non repugnat potẽtiæ ad actũ contrarium,nec etiam repugnat actui cõtrario; actus autem contrarii repugnant inter ſe in eodem ſubiecto. Vnde liberum arbitrium creatum,non ſolum antequam determinetur ad vnum actum, ſed etiã in ipſo inſtanti, in quo determinatur à Deo, & ſe ipſum determinat ad eũdem actum; ſimul habet potentiam, qua poteſt libere producere actum contrarium; non tamen habet potentiam ad actum contrarium ſimul habendum; nam duo actus contrarii ſimul in eadem potentia eſſe nõn poſſunt, ſed ſolum ſucceſſiue. Hinc habuit ortum illa diſtinctio communiter à Theologis, & metaphyſicis recepta dẽ ſimultate potentię,& potentia ſimultatis; eſt enim in libero arbitrio ſimultas potentiæ ad operandum,& non operandum: nã per hoc,quod operetur vnum actum, non deſtruit liberam facultatem,& potentiã, quam habet ad operandum actum contrarium,ſi velit,vel non operandum;& ſimiliter per hoc,quod non operetur talem actum, non amittit poteſtatem operandi illum actum; non tamen eſt in libero arbitrio,nec eſſe poteſt potentia ſimultatis ad actus contrarios, vel contradictorios: nam hi ſimul in eodem eſſe nõ poſſunt.Ad hoc igitur explicandũ deſeruit illa diſtinctio ſenſus cõpoſiti, & diuiſi, qua vtuntur cõmuniter Doctores,vt diſp.25.viſum eſt.

In cauſa contingenti, & lib. ſimul eſt potẽtia ad oppoſita, non tamen ad oppoſita ſimul.

Simultas potentiæ, & potẽtia ſimultatis quid ſit.

IV. Notandũ ſecundo,quod,cũ dicitur potentiã liberam eſſe, quæ poſitis omnibus requiſitis ad operandum, poteſt operari, & non operari etiam in ſenſu compoſito; hoc dupliciter intelligi poteſt: primo ita vt compoſitio fiat inter prærequiſita ad operandum, & potentiam ipſam operandi,& non operãdi:& tunc ſenſus eſt,quod potentia ad operandum,& non operandũ ſtat ſimul in eodem ſubiecto cum antecedenter prętequiſitis ad talem operationẽ; & hic ſenſus veriſſimus eſt, vt poſtea explicabimus.Secundo modo poteſt intelligi ita,vt compoſitio fiat inter antecedenter prærequiſita ad operandũ talem actũ, & carentiam talis actus, ſeu actum ipſum contrarium: & tunc ſenſus eſt, quod omnia prærequiſita etiam ex parte Dei ad operandũ talẽ actum particularẽ,& carentia eiuſdẽ actus,ſeu actus cõtrarius poſſint eſſe,aut aliquãdo ſint ſimul in eodẽ ſubiecto. In hoc ergo ſenſu intendimus prædictam definitionem impugnare. Vnde ſit

Lib.arbitr. poſitis omnibus requiſitis ad operationẽ in quo ſenſu poſſit operari, & non operari.

PRIMA concluſio. Ad liberum arbitriũ neceſſariò requiritur, quod poſitis omnibus antecedenter ſecundum ordinẽ rationis,vel tẽporis ad actum prę requiſitis, poſſit operari, vel non operari; ita videlicet,vt cum eiſdem prærequiſitis ſtet ſimul in libero arbitrio facultas, & potentia qua poſſit operari,ſi velit, vel non

In lib. arb. cum omnibus prærequiſitis ad operandũ ſtat ſimul potentia non operandi.

Digitized by Google

non operari, ſi velit. In hac concluſione conueniunt omnes Catholici: habetur enim definita in Conc. Trid. vbi ſupra, cõtra Lutherum, & Caluinũ. Lutherus enim aſſerebat, liberum arb. mere paſſiue ſe habere, recipiendo in ſe actum liberum, à ſolo Deo productum: Caluinus autem dixit, hominem quidem concurrere actiue ad actum, quem Deus in nobis producit; non tamen concurrere motu libero, ſed ſpontaneo dumtaxat, & non coacte, ſicut currit equus, cum ducitur à ſeſſore.

Probatur præterea: nam, ſi aliquod ex prærequiſitis ad operandum talem actum in particulari, tolleret à libero arbitrio facultatem, ſeu potentiam ad non operandum, vel ad operandum actum oppoſitũ; id efficeret motio Dei efficax, qua ad talẽ actum prædeterminatur; ſed huiuſmodi motio non tollit à libero arbitrio facultatem non operandi illum actum, vel operãdi actum contrarium: ſed ſolũ efficit, quod cum liberum arbitrium poſſit operari, & non operari talem actum; infallibiliter tamen, & libere operetur illum, vt patet ex S. Proſp. dicẽte: *Quod eos voluit Deus velle, voluerunt, qui, ad obediendum ſibi, ipſum velle ſic donat, vt etiã à perſeueraturis illã mutabilitatem, qua poteſt nolle, non auferat.* & S. Tho. q. 23. de ver. ar. 5. ad 3. inquit, quod, *quamuis non eſſe effectus diuinæ voluntatis non poſſit ſimul ſtare cum diuina voluntate, tamen potentia deficiendi effectum, ſimul ſtat cum diuina voluntate; non enim ſunt iſta incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, &: Iſte poteſt damnari; ſed tamen iſta ſunt incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & iſte damnatur*: & idem dicit q. 6. de ver. ar. 3. ad 7. Confirmatur: quoniam potentia diſſentiendi, & decretum Dei abſolutum, ſeu motio efficax, qua Deus mouet liberum arbitrium ad conſenſum, non opponuntur inter ſe, vt conſtat ex fundamẽtis poſitis: ergo prærequiſita ex parte Dei, vt liberum arbitrium operetur talem actum, non tollunt ab eodem arbitrio facultatem, qua poſſit non operari, ſi velit, aut operari actum contrarium. Ex ijs ſequitur voluntatem eſſe liberam, & habere facultatem veram, qua poſſit abſolute operari, & non operari, non ſolũ antequã ſe determinet ad operandum, ſed etiam in ipſomet inſtanti, quo operatur: ſed de hoc diſp. ſequenti agendum eſt.

Auxilium efficax nõ tollit à libero arb. potentiam non operandi.

S. Proſp. lib 2. de vocat. gen. c 27. in fin. & c. 28.

V. Secunda concluſio. Non eſt de ratione, aut definitione liberi arb. quod, poſitis omnibus, ſecundum ordinem cauſalitatis antecedenter prærequiſitis ad operãdum talem actum, poſſit eumdẽ actum non operari in ſenſu compoſito, ſi compoſitio fiat inter huiuſmodi prærequiſita, & carentiã talis actus, ſeu actum cõtrarium. Itaq. hæc duo ſimul ſunt incompoſſibilia, quod ſcilicet in libero arbitrio, pro aliquo inſtanti temporis, ſint omnia antecedenter prærequiſita, ſecundum ordinẽ cauſalitatis ad productionem talis actus, & non producat illum, ſed producat actũ contrarium: & nihilominus cum hac incõpoſſibilitate ſtat ſimul libertas arbitrij. Hæc concluſio eſt de mente S. Th. vbi ſupra, & in alijs locis infra allegandis, & probatur: nã inter prærequiſita antecedenter ad concurſum liberi arb. vt homo producat actũ (dilectionis verbi gratia) enumeratur abſolutum, & efficax Dei decretum, quo ſtatuit, vt liberum arb. producat talem actum, & auxilium efficax, quo in tempore pręmouet voluntatem ad eumdem actum; ſed cum pręedicto decreto, & auxilio efficaci nõ ſtat ſimul, quod liberum arb. non producat illũ actum dilectionis, aut eliciat actum odij contrarium, vt conſtat ex S. Th. 2. 2. q. 24. ar. 11. in corp. vbi ait: *Quod virtus Spiritus ſancti infallibiliter operatur, quodcumq. voluerit. Vnde impoſſibile eſt, hæc duo ſimul eſſe vera, quod Spiritus ſanctus velit aliquẽ mouere ad actum charitatis, & quod ipſe charitatem amittat, peccando.* & p. 2. q. 112. ar. 3. in corp. ait, quod *præparatio, ſecundũ quod eſt à Deo mouente; habet neceſsitatẽ ad id, ad quod ordinatur à Deo; non quidem coactionis, ſed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non poteſt. Vnde ſi ex intẽtione Dei mouentis eſt, quod homo, cuius cor mouet, gratiam conſequatur, infallibiliter ipſam conſequitur, ſecundum illud Ioannis 6. Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me, &c.* & S. Aug. in Ench. ad Laur. c. 95. ait: *Deus noſter in cælo, & in terra omnia, quæcumq. voluit, fecit: quod vtique non eſt verum, ſi aliqua voluit, & non fecit, & (quod eſt indignius) ideo non fecit, quia, ne fieret, quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impediuit*: ergo poſitis omnibus requiſitis ad producendum aliquem actum, non ſtat ſimul, quod liberum arb. non producat illum actum, aut eliciat actum contrariũ

De lib. arb eſſentia nõ eſt, quod poſitis omnibus prærequiſitis ad operandum poſſit in ſenſu cõpoſito non operari.

Re-

Digitized by Google

Reſpõſio. VI. Reſpondent, quod decretum abſolutum,& efficax,quo Deus ſtatuit, vt Petrus conuertatur, non eſt omnino antecedens conuerſionem futurã Petri, ſed ſupponit illam futuram ex hypotheſi,quod conſtitueretur in talibus circumſtantijs, & præcognitam à Deo per ſcientiam, quã mediam vocant. Vnde in ipſo Dei decreto iã inuoluitur conſenſus Petri futurus ex hypotheſi. Vnde argumentum nihil conuincit; quia non procedit de his,quæ antecedenter ſunt prærequiſita ad operandum; ſed de his,quæ præſupponunt futurã conuerſionem. Sed hæc ſolutio eiſdem argumẽtis impugnatur,quibus diſp.7. oſtendimus,ſcientiã illam mediã non ſubſiſtere.

Impugnatio.

Decretum efficax ſciẽtiam mediam non præſupponit.

Præterea: nam,ſi ante decretum diuinę voluntatis ſupponitur,quod voluntas ſit cooperatura ex ſua innata libertate, ex hypotheſi, quod conſtituatur in talibus circumſtantijs; ſequeretur, quod concurſus,& operatio creatæ voluntatis non reduceretur in Deum,tamquam cauſam efficientem,ſed ſolum in liberum arb.creatũ: & ita liberum arbitrium creatum eſſet prima cauſa ſui concurſus, & cooperationis, quod tamen eſt impoſsibile, vt ex profeſſo oſtendit S.Th.in 2.d.37.q.2.ar.2.

Secundo probatur concluſio. Vnum ex prærequiſitis, vt in tẽporis initio crearet Deus mundum,fuit æternum decretũ ſuæ voluntatis, quo ſtatuit illum creare;& tamen, poſito hoc decreto, non erat compoſsibile,quod de facto non crearet mundũ,alias Deus mutaretur:ergo, ſi ad actũ liberum requiritur,quod,poſitis omnibus antecedenter prærequiſitis, poſsit liberũ arb.operari,& non operari,etiam in ſenſu compoſito; ſequitur,quod Deus non produxiſſet libere mundum,ſed ex neceſsitate abſoluta.

VII. Liberi arb. legitima definitio explicatur.

Tertia concluſio. Legitima liberi arb. definitio ita ſe habet. Liberum arb. eſt facultas voluntatis, & rationis ad vtrũlibet agendum,vel non agendum,& ad agendũ vnum,vel alterum. Ad cuius explicationẽ obſeruandum eſt, quod, quamuis libertas ſit formaliter in voluntate,tamquam in ſubiecto proximo, & immediato: radicaliter tamen,& fundamentaliter eſt in intellectu; fundatur enim,& radicatur in indifferentia iudicij,quo intellectus iudicat,bonum propoſitum voluntati,vt amandum, non habere neceſſariam, ſeu naturalem connexionem cum bono in communi, ad quod naturaliter eſt determinata voluntas, quantum ad ſpecificationem. Ita docet S.Tho.p.2.q.17.art. 1.ad 2.vbi ait, quod *radix libertatis eſt voluntas,ſicut ſubiectum; ſed ſicut cauſa, eſt ratio: ex hoc enim voluntas libere poteſt ad diuerſa ferri, quia ratio poteſt habere diuerſas conceptiones boni: & ideo philoſophi definiunt liberum arbitrium, quod eſt liberum de ratione iudicium, quaſi ratio ſit cauſa libertatis*. Et quoniam pro iſto ſtatu quodcumque bonum proponat ratio voluntati, illud proponit cum hac indifferentia iudicij; ideo voluntas manet libera reſpectu talis boni, vt amet illud, vel non amet, quoad exercitium, vt optime explicat S.Thom. q.24.de ver.art. 1.& 3.contra Gent. cap. 83.rat.4.& 1.par.q.83.art.1. Hæc autem omnia comprehenduntur, & explicantur in definitione liberi arbitrij propoſita: quia enim libertas formaliter eſt in voluntate, tamquam in ſubiecto, quæ non eſt, ſecundum ſe ad vnum determinata, ſed per deliberationem rationis ſe determinat ad hoc,vel illud bonum; ideo dicitur in definitione liberi arbitrij, quod *ſit facultas voluntatis ad vtrumlibet*; illa autem particula (*& rationis*) ponitur ad explicandam radicem, ac fundamentum indifferentiæ voluntatis; quod, vt diximus, eſt indifferentia iudicij rationis: & nomine rationis intelligitur intellectualis cognitio, etiam ſi fiat ſine diſcurſu rationis, vt definitio extẽdatur etiã ad Angelorũ, & ad Dei liberum arbitrium, vt dicit S. Th.q.24.de ver.art.3.ad 1.vbi hanc definitionem conſtituit, quam etiam tradidit M.ſent.in 2.d.24. Reliquæ particulæ, videlicet, *ad agendum, vel non agendũ, &c.* ponuntur ad maiorem explicationem.

Libertas eſt formaliter in voluntate ſed radicatur in iudicio rationis indifferenti.

VIII. Ad libertatem ſufficit facultas ad oppoſita contradictorie.

Notandum ſecundo, quod ad libertatem non requiritur ex neceſſitate facultas ad oppoſita contrarie, vt ad faciendũ bonum, vel malum, ſed ſufficit facultas ad oppoſita contradictorie, vt ad operandum,& non operandum: ita docet S. Th. q. 24. de verit.art. 3. ad 3,& probatur: nam in Deo reperitur perfectiſſime liberũ arbitrium, vt docet S.Thom.1. par.q.19. ar.10.ſed in Deo nõ eſt facultas ad faciendum bonum, & malum,ſed tantum ad faciendum bonum: Dei enim perfecta ſunt opera, vt inquit Scriptura: ergo, &c. Ex

Digitized by Google

quo ſequitur, quod poſſe peccare nō pertinet ad rationem formalē liberi arbitrij, ſed potius eſt quædā imperfectio arbitrij creati competens illi, eo quod factum eſt ex nihilo: & hanc rationē aſsignat S. Aug. lib. 2. de vitijs, & concup. c. 28. & lib. 12. de Ciuit. c. 1. vnde S. Th. 1. p. q. 62. ar. 8. ad 3. ait, quod *liberum arbitrium diuerſa eligere poſſit, ſeruato ordine finis, hoc pertinet ad perfectionem libertatis eius; ſed quod eligat aliquid, diuertendo ab ordine finis, quod eſt peccare, hoc pertinet ad defectum libertatis*: & idē dicit q. 24. de ver. ar. 3. ad 2. Qualis autem indifferētia ſit de eſſentia libertatis, patebit diſp. ſeq. Ad argumēta omnia à principio facta reſpondetur; quod ſolum probant primam concluſionem; quatenus vero contra ſecundam procedere videntur, ſingulis eſt occurrendum.

Poſſe peccare nō eſt de eſsētia libertatis, ſed eius imperfectio.

IX. AD primum ergo reſpondetur, quod indifferētia intrinſeca facultatis liberæ non poſtulat, quod poſitis omnibus prærequiſitis ad operandum talem actū, ſtet ſimul, voluntatem non operari eūdem actum, ſed ſolum expoſtulat, quod, poſitis omnibus prærequiſitis antecedēter ad operationē, ſiue concurſum cauſæ liberæ; ſtet ſimul in eadem potentia facultas, qua ex principio actiuo intrinſeco poſsit nō operari talem actum, ſi velit; hoc autem nec igni, nec alicui potentiæ non liberæ cōuenire poteſt: nā poſitis omnibus prærequiſitis ad calefaciendum, non eſt in igne facultas, qua ex principio intrinſeco actiuo poſsit non calefacere, ſi velit; ſed ex neceſſitate naturæ eſt ad calefaciendum determinatus. Et quamquam, remoto ligno, nō calefaciat illud; hoc tamen non prouenit ex principio intrinſeco actiuo, habente facultatem ad vtrumlibet; ſed ab extrinſeco, videlicet ex remotione ligni.

Ad ſecundū reſpondetur, quod, vt diſp. 22. n. 43. dictum eſt, dilectio beatifica, quæ eſt in beatis, vt terminatur ad Deum, eſt actio ſimpliciter neceſſaria, & non libera; eo quod, poſita viſione beatifica, & clara viſione Dei, & omnibus prærequiſitis ad diligendum Deū, non manet in voluntate beati facultas, qua poſsit Deum non diligere, ſi velit. Et ratio huius eſt, quoniam, vt ſupra dicebamus ex S. Tho. facultas ad vtrumlibet, quæ eſt in voluntate libera, radicatur in intellectu, ſeu ratione, ſecūdum quod intellectus poteſt habere diuerſas cōceptiones boni: & quia intellectus videntis Deum per eſſentiam non poteſt concipere, vt bonum, ceſſare ab actu dilectionis Dei, vel Deum odiſſe: ideo voluntas beati non eſt libera, reſpectu talis dilectionis, ſicut volūtas viatoris; ſed in dilectione beatifica eſt neceſsitas abſoluta, & fælix neceſsitas, vt dicit Aug. Cæterum in noſtro libero arbitrio pro iſto ſtatu cū omnibus prærequiſitis ad diligendum, ſtat ſimul facultas, qua poteſt non diligere, ſi velit, quoniam intellectus poteſt proponere voluntati, vt bonum, ceſſare à tali dilectione, quamuis de facto id non proponat.

Amor beatificus eſt actus neceſſarius ſimpliciter.

Ad confirmationem reſpondetur, quod, vt patebit infra, etiam in inſtanti, in quo actu amat voluntas noſtra, retinet ſimul potentiam, & facultatem, qua poteſt non amare, ſi velit: nam etiā dum amat, libere amat, ſimpliciter loquendo; quamuis ſecundum quid, & ex ſuppoſitione quod amet, neceſſe ſit, eā amare; quia *omne, quod eſt, dū eſt, neceſſe eſt eſſe*: vt lib. 1. periherm. c. 6. dicit Philoſophus. Neq. eſt homo magis liber, antequam operetur, quam dum operatur, ſed potius, è conuerſo, dum operatur, habet magis perfectam libertatem: nam habet libertatē completam per actū ſecūdum, quæ quidem libertas perfectior eſt, quam libertas, dum eſt ſolum in actu primo: nā habet minus de potentialitate. Quod vero attinet ad indifferentiam, dicendū eſt, quod, ſi loquamur de indifferentia intrinſeca, & eſſentiali ipſi libertati, eādem indifferentiā habet liberum arb. antequā operetur, & dum actu operatur: nā indifferētia eſſentialis cōſiſtit in indiuiſibili, neç recipit magis, aut minus. Hæc autē indifferentia eſt illa, quæ opponitur determinationi ad vnum ex neceſsitate; quā quidem indifferētiam ſemper habet liberum arb. ſiue actu operetur, ſiue non. Si autē loquamur de indifferētia priuatiua, quę imperfectionē liberi arb. creati importat, magis indifferens eſt, antequā operetur, quia tunc habet priuationē actus ſecundi, quā tamen non habet, quando actu operatur. Hæc autem indifferentia non eſt de eſſentia, ſed imperfectio libertatis, vt 1. contr. Gent. c. 82. docet S. Thom. X.

Indifferentia eſſentialis libertatis in quo conſiſtat.

Ad tertium negatur minor. Ad probationem dicendum, quod, qui recipit in ſe motionem Dei efficacē, antecedenter prærequiſitam ad actū dilectionis, verbi gratia, XI.

tia, poteſt, ſimpliciter loquendo, non operari talem actum, ſi velit: quoniam, vt dictum eſt, motio Dei efficax non aufert à libero arbitrio potentiam, ſeu facultatem, qua poſſit non operari, aut diſſentire, ſi velit. Qui autem actu non recipit motionem efficacem ad operandum, poteſt etiã operari per potentiam actiuam, quam habet, aut per auxiliũ ſufficiens, quod pro loco, & tempore omnibus Deus, quantum eſt ex parte ſua, miſericorditer confert; ideo peccant, ſi non operentur: motio enim efficax non eſt neceſſaria, vt homo poſſit operari, ſed vt actu operetur, & potentia reducatur ad actum. Nec talis motio eſt in recto principium actiuum, ſed vltimum complementum virtutis actiuæ, vt docet S. Thom. 3. cont. Gent. c. *66*. rat. 4. & q. 3. de pot. art. *7*. ad *7*. Vnde ex eo, quod aliquis non præmouatur motione efficaci, ſolum infertur, quod non operabitur talẽ actum; non autem infertur, quod non poſſit illum operari: inſtatur enim manifeſte conſequentia illa. Etenim ex eo, quod aliquis non habeat albedinem, quæ neceſſario requiritur, vt ſit albus, non ſequitur, quod non poſſit eſſe albus, ſed ſolũ, quod non ſit albus; qui enim actu non habet albedinem, poteſt nihilominus eſſe albus, quia poteſt albedinem habere, per quam fiat albus. Proportionabiliter dicimus in præſenti, quod, qui non præmouetur efficaciter à Deo ad talem actum, non producet illum actum; poteſt tamen per virtutem actiuam, quam habeat naturalem, aut ſupernaturalem, ſcilicet per auxilium ſufficiẽs, illum actum producere: eo quod ſemper poteſt pro iſto ſtatu à Deo moueri efficaci motione, per quam virtus actiua compleatur, & applicetur: non tamen ſine cooperatione liberi arbitrij concurrentis eodem inſtanti temporis ad producendum libere eumdem actum: ſemper ergo poteſt homo habere motionem hãc efficacem. Et, ſi quis inquirat, in quo fundetur hæc potentia habendi motionem efficacem; dicendum, quod, (vt colligitur ex S. Th. 3. p. q. 8. ar. 3. ad 1.) fundatur in duobus. Primo quidem, & principaliter in miſericordia Dei, quæ poteſt quemlibet viatorem miſericorditer ad ſe conuertere, & ad bonum efficaciter præmouere. Secundario vero in arbitrij libertate, quod pro iſto ſtatu eſt flexibile in bonũ, & in malum; propter quod dixit Aug. *Poſſe habere fidem naturæ eſt hominum*; quia videlicet habet capacitatem naturalem ad fidem habendã ex miſericordia Dei; tamen ſtatim ſubdit Aug. H*abere autem, gratia eſt fidelium.* Videatur S. Tho. 3. cont. Gentes cap. 1*56*. & 1*59*.

Sine auxilio efficaci habet homo per auxilium ſufficiens poſſe operari

Potentia habẽdi auxilium efficax, fundatur in duobus.

Aug. lib. de prædeſt. Sanct. c. 5.

XII. Ad quartum argumentũ dicitur, Conc. Trid. loqui in ſenſu diuiſo, non in ſenſu cõpoſito, vt fatentur etiam aliqui ex auctoribus contrariæ ſententiæ. Et ad impugnationem dicendum, Conc. quidẽ loqui de homine, qui actu tangitur, & mouetur à Deo, non tamen propterea loquitur in ſenſu compoſito: etenim per illã propoſitionẽ Conc. intellectã in ſenſu cõpoſito, non ſignificatur ſolum, quod motio Dei cõponatur, & cõiungatur cum libero arbitrio; ſed ſignificatur, quod motio efficax, & actualis diſſenſus ſint compoſſibiles in eodẽ libero arbitrio: qui tamen ſenſus eſt falſus, & propterea illa propoſitio in ſenſu cõpoſito eſt falſa. Vnde non potuit in eodẽ ſenſu eſſe à ſacro Conc. intenta, & definita, ſed ſolũ in ſenſu diuiſo. Quod etiã ex ipſa forma propoſitionis in Cõc. definita colligitur: habet enim formã modalis diuiſæ, & non cõpoſitæ; quia vt docet S. Th. opuſc. 4. de modalibus, & poſt illũ Ferrar. 1. con. Gent. c. *67*. M. Sot. lib. 3. Sũmularũ c. de modalibus, & alij; Modalis cõpoſita, quæ ſẽſum cõpoſitum facit, eſt illa, in qua dictũ ſubijcitur, & modus prædicatur, vt: Prædeſtinatum damnari eſt poſſibile: Albũ eſſe nigrum, eſt poſſibile. Modalis autẽ diuiſa, quæ ſenſum diuiſum facit, eſt illa, in qua modus interponitur inter partes dicti vt: Prædeſtinatum poſſibile eſt dãnari: Albũ poteſt eſſe nigrũ, vel; Albũ poſſibile eſt eſſe nigrũ; ſed in illa propoſitione Conc. qua aſſeritur, liberum arbitrium motũ, & excitatũ à Deo poſſe diſſentire, ſi velit, nõ ſubijcitur totũ dictum, ſed potius verbũ, poteſt, ſeu modus, poſſibile, interponitur inter extrema dicti: ergo non eſt modalis compoſita, ſed diuiſa, ac per conſequens facit ſenſum diuiſum, & in ſenſu diuiſo eſt intenta à Concilio.

Con Trid. loquitur in ſenſu diuiſo, cum ait, quod lib. arbitr. poſſit diſſentire motioni efficaci.

Modalis quando ſit compoſita, quando vero diuiſa.

XIII. Vt autem explicemus generaliter, quãdo modalis in ſenſu compoſito ſit vera, aut falſa, vnica regula generalis ſtatuẽda eſt, ſcilicet, ad veritatem modalis cõpoſitæ de poſſibili, ſeu in ſenſu compoſito acceptæ, ſufficit, & requiritur, quod extrema im-

Digitized by Google

importata per dictum ipſius modalis, ſint cõpoſſibilia in eodem ſubiecto; hac enim ratione dicitur compoſita, quia prædicta extrema componit, ſeu ſimul ponit in eodem, mediante copula de poſſibili, vt in hac propoſitione: Album eſſe nigrum, eſt poſſibile; dictum modalis eſt totum illud: Album eſſe nigrum, cuius dicti alterũ extremum eſt, album, alterum vero, nigrum. Vt ergo hæc propoſitio ſit vera in ſenſu compoſito, neceſſario requiritur, quod ſit poſſibile, idem ſubiectum ſimul eſſe albũ, & nigrũ: & propterea illa modalis eſt falſa, quia propoſitio de ineſſe, per quam immediate regulatur, & probatur, ſcilicet: Album eſt nigrum, eſt propoſitio impoſſibilis. Proportionabiliter dicimus in præſenti, quod, quia hæc duo ſunt incompoſſibilia, quod ſcilicet liberum arbitriũ moueatur à Deo motione efficaci, & reſiſtat, aut diſſentiat; ideo illa propoſitio in ſenſu compoſito eſt falſa, videlicet: Liberum arbitrium, motum à Deo motione efficaci, poteſt diſſentire.

Ad modalis compoſitæ veritatẽ quid requiratur.

XIII. Ad vltimum argumentum reſpondetur ex dictis ad Conc. Trid. quod tam auxilio ſufficienti, quã auxilio efficaci poteſt homo, abſolute loquendo, diſſentire: ſed auxilio ſufficienti, etiam in ſenſu compoſito poteſt homo reſiſtere; & hoc tantum probant loca ſcripturæ adducta à Conc. Auxilio autem efficaci non poteſt homo diſſentire in ſenſu compoſito, vt probatum eſt; bene tamen poteſt diſſentire abſolute, & in ſenſu diuiſo: nam potentia ad diſſentiendum ſimul ſtat in libero arbitrio cum motione efficaci.

Auxilio cuicumq. poteſt diſſentire.

Obiectio. Sed obijciunt. Fruſtra eſt potentia, quæ numquam reducetur ad actum: ergo, ſi liberum arbitrium poteſt diſſentire auxilio efficaci, aliquando diſſentiet de facto, vel illa potentia erit fruſtra, aut ſaltem erit potentia remota, & nõ proxima.

Reſpõſio. Reſpondetur, quod, vt aliqua potentia non ſit fruſtra, non requiritur vt aliquando ſit reducenda ad quemlibet actũ, quem producere poteſt; ſed ſufficit, quod reducatur ad aliquem, vel aliquos actus; alias fruſtra eſſet potentia, quam habet Deus ad creandum alium mundũ, quia numquam reducetur in actum. Vnde liberum arbitrium eius, qui efficaciter mouetur ad actum amoris Dei, & potentia, quam habet ad vtrumlibet, non eſt fruſtra; quia licet talis potentia numquam ſit reducenda ad actum odij Dei; reducitur tamen ad actũ amoris, & alios actus. Similiter etiam dicimus; quod potentia liberi arbitrij, ad diſſentiendum, eſt potentia proxima, quia ex parte potentiæ nihil ſuperadditum requiritur, vt vere poſſit diſſentire, ſi velit, quamuis de facto non ſit diſſenſura.

Potentia, quæ numquam reducitur ad actũ, quomodo non ſit fruſtra.

Diſputatio CXVI.

Vtrum indifferentia ſit de eſſentia potentiæ Liberæ, & in qua indifferentia conſiſtat formaliter libertas.

PROBATVR primo, quod libertas arbitrij non conſiſtat in aliqua indifferentia: nam omnis indifferentia vel eſt paſſiua, vel actiua; ſed libertas arbitrij non conſiſtit formaliter in indifferentia paſſiua, neque in indifferentia actiua: ergo in nulla. Minor, quoad primam partem, probatur: nam alias homo non haberet maiorem, neque aliam indifferentiã, quam baculus: quia etiam baculus habet indifferentiam paſſiuam, vt ſurſum, vel deorſum; deſtrorſum, vel ſiniſtrorſum moueatur ab alio; & ita liberum arbitrium ſe haberet tamquam inanime quoddam, recipiendo motum cauſarum ab alio: & cõſequenter formalis libertas eſſet in Deo, mouente ad vnam partem, vel aliam liberum arbitrium, & non in libero arbitrio moto; quod repugnat definitioni Cõcil. Trid. ſeſſ. 6. c. 5. & can. 4. Quoad ſecundã partem, probatur: nam liberum arbitrium creatum prius natura, quam operetur aliquem actum, prædeterminatur efficienter ad illum, vt diſput. 22. & 23. oſtenſum eſt; ergo in inſtanti, in quo operatur, vel in priori naturę, non habet indifferentiam actiuam, vt ſe determinet, aut determinare poſſit ad vtrumlibet; quod enim eſt determinatum ab alio, non eſt indifferens actiue, ad ſe determinandum, vel nõ determinandum: nam quod ſe determinat, præintelligitur indeterminatum, prius quam ſe determinet: ergo indifferentia actiua non eſt intrinſeca libero arbitrio,

trio, ſaltem creato.

Confirmatur. Toto tempore, quo voluntas producit actum liberum, vere habet libertatem, reſpectu illius actus; & tamen toto illo tempore non habet indifferentiam ad vtrumlibet, cum iam ſit ad vnum oppoſitorum determinata: ergo indifferentia actiua non eſt de eſſentia libertatis.

Secundo. In Deo eſt liberum arbitrium perfectiſſimum, vt docet S. Thom. 1. p. q. 19. art. 10. & primo cont. Gent. cap. 88. & tamen in illo non poteſt eſſe aliqua indifferentia: nam indifferentia dicit potentialitatem ad contrarios, vel diuerſos actus ſucceſſiue habendos, quod Deo competere non poteſt; alias enim eſſet mutabilis, contra illud Iacobi 1. *Apud quem non eſt transmutatio, aut viciſſitudinis obumbratio*: ergo indifferentia non eſt de intrinſeca ratione liberi arbitrij, vt ſic, & ſecundum rationem communem.

Tertio. Chriſtus Dominus libere obediuit vſque ad mortem, & tamen, ſuppoſito præcepto, eius liberum arbitrium non habebat indifferentiam ad obediendum, & non obediendum: alias potuiſſet peccare: ergo indifferentia ad vtrumlibet nō eſt de intrinſeca ratione liberi arbitrij.

Quarto: nam Angelus malus nunc de facto peccat: ergo libere operatur; peccatum enim ſine libertate eſſe non poteſt: & tamen non habet indifferentiam in libero arbitrio ad peccandum, vel non peccandum; vel ad operandum malum, vel non operandum: nam eius arbitrium eſt obſtinatum in malum: ergo ad libertatem non requiritur neceſſario indifferentia ad vtrumlibet.

II. Quinto. Et probatur, quod ſaltem non ſufficiat ad libertatem indifferentia obiecti, & iudicij rationis: nam Deus, cum ſit voluntatis creatæ auctor, & Dominus, poteſt, quomodo voluerit, mouere voluntatem, impellere, neceſſitare, aut impedire, ne exeat in liberum actum, ſed in actum neceſſarium; dicitur enim Prouerb. 21. *Cor Regis in manu Dei, ſicut diuiſiones aquarum, quocumque voluerit vertet illud*: ergo etiam ſi obiectum ſit indifferens, & iudicium rationis indifferens, poterit voluntatem neceſſitare ad volendum illud obiectum.

Sexto. Omnes ſancti Doctores ad liberum vſum voluntatis hanc conditionem ex parte Dei requirunt, videlicet, vt eam moueri ſinat modo ſibi proprio. Supponunt ergo, poſſe Deum, pro ſuæ potentiæ efficacitate, eum operandi modum impedire, ſi velit: non ergo ſatis eſt ad vſum liberi arbitrij indifferentia obiecti, ſeu iudicij rationis; ſed neceſſarium etiam eſt, vt ab extrinſeco agente vis, ſeu neceſſitas non inferatur. *Cirill. lib. 4. in Ioan c. 7. Auguſt. de prædeſt. & grat. c. 15. Proſp. ad obiecta Gallorum c. 1. & 2.*

Septimo. Hæretici, præſertim Caluinus, non negant, operari nos ex perfecto iudicio, & aduertentia rationis: experiuntur enim, ſe ab ipſis obiectis non cogi, neque neceſſitatem pati; negant tamen, nos libere operari, eo quod Deus ſua omnipotenti voluntate nobis neceſſitatem imponat; in quo à Catholicis non reprehenduntur, eo quod aliquid aſſerant, quod etiam in re ipſa contradictionem, vel repugnantiam inuoluat; aut Dei omnipotentiam ſuperet; ſed redarguuntur, eo quod ex diuinis Scripturis, alijsq. fidei principijs conſtet, Deum ordinarie non vti nobiſcum ea efficacia, & omnipotentia ſua, neque id eſſe ſuæ ſapientiſſimæ, & ſuauiſſimæ prouidentiç conſentaneum.

In contrarium eſt definitio libertatis, diſput. præcedenti tradita, & explicata. III.

Circa iſtam difficultatem quidam Doctores duos referunt modos explicandi indifferentiam intrinſecam libertatis. Prior eſt, hanc indifferentiam paſſiue tantum eſſe intelligendam, ita videlicet, vt eatenus poteſtas volendi, & nolendi in voluntate creata reperiatur, quatenus ex ſe non eſt determinata ad hoc, vel illud obiectum volendum; neque ad volendum, aut nolendum idem obiectum: ſed ad vtrumque poteſt ab alio determinari. Crediderim tamen, nullum eſſe Catholicum Doctorem, qui ſentiat indifferentiam eſſentialē libertatis, etiam ſecūdum quod reperitur in creatura intellectuali, eſſe indifferentiam tantum paſſiuam; alias enim huiuſmodi indifferentia eſſet ſolum ad recipiendum actum, productum à ſolo Deo in voluntate creata, ipſa voluntate mere paſſiue ſe habente: quod tamen eſt hæreſis damnata contra Lutherum in Concil. Trident. ſeſſ. 6. can. 4. de iuſtific. Lutherus enim, vt diſputatione 3. nu. 8. oſtenſum eſt aſſeruit: *Liberum arbitrium non habere actiuitatem in bono opere, quando de*

do de interno opere loquimur: ſed mere paſſiue ſe habere.

III. Secunda ſententia, ſeu ſecundus modus explicandi indifferétiam eſſentialem libertati, eſt eorum, qui libertatem voluntatis radicaliter conſtituunt in indifferentia iudicij rationis, quo intellectus iudicat bonum propoſitum voluntati, vt proſequendum, non habere neceſſariam connexionem cũ bono in communi, ad quod eſt naturaliter determinata voluntas. Quando ergo intellectus proponit voluntati cum hac indifferentia obiectum; tunc voluntas reſpectu eiuſdem obiecti habet formalem libertatem; & ſi per huiuſmodi iudicium rationis appetat illud obiectum, ſemper fertur in illud cum libertate. Vnde auctores huius ſententiæ reputãt impoſſibile, quod voluntas moueatur per huiuſmodi iudicium rationis ad amãdum illud obiectum, & amet illud ex neceſſitate, & abſque vſu libertatis, quantumcumque moueatur à Deo efficaciter.

IIII. Hanc ſententiam falſam reputant quidam Theologi, & conuincuntur tribus vltimis argumentis, ex factis à principio: Nobis tamen veriſſima apparet, & arbitramur, illam eſſe expreſſam S. Thomæ. Vnde pro eius intelligentia, notandum primo, quod duplex eſt indifferentia, altera negatiua, priuatiua altera. Indifferens indifferentia negatiua dicitur illud, quod ſecundum ſe non eſt magis determinatum ad hoc obiectum, quã ad illud; vel ad operandum, aut non operandum: & hoc modo voluntas diuina, antequã ſtatuiſſet creare mundum, erat in illo priori ſigno rationis, ſecundum ſe indifferens, ad iſtam partem, vel ad illam; aut etiam ad creandum, vel non creandum aliud vniuerſum; quia non erat magis determinata, ſecundum ſe, ad vnum, quam ad aliud. Hæc autem indifferentia non importat in Deo aliquam priuationem alicuius perfectionis: nam Deus non perficitur in ſeipſo per hoc quod ſe determinet ad producendum aliquid ad extra; ſed tota perfectio ponitur in creaturis, quæ per diuinam voluntatem producuntur in eſſe; & ideo Deus eas dilexit, & produxit libere, eo quod creaturæ non habent neceſſariam connexionem cum bono diuino; ita vt ſine illis bonum diuinum non ſaluetur, ad quod amandum eſt naturaliter determinata diuina voluntas. Vnde S. Thom. 1. p. q. 19. art. 3. ad 5. ait, quod *voluntas diuina, quæ ex ſe neceſſitatem habet, libere determinauit ſe ad obiectum, ad quod habet habitudinem non neceſſariam.* Indifferẽs priuatiue dicitur, quod eſt aptum perfici, ac determinari per aliquem actum, ſiue determinetur, ac perficiatur à ſeipſo, ſiue ab alio, ſiue ſimul perficiatur à ſeipſo, & ab alio; & huiuſmodi indifferentia præſupponit in ipſa potentia aliquam imperfectionẽ, ſiue potentialitatem: vnde hæc indifferentia ſolũ potentiæ creatæ conuenire poteſt: quod & S. Tho. 1. cont. Gent. c. 82. his verbis explicuit: *Ad vtrumlibet eſſe alicui virtuti poteſt conuenire dupliciter. Vno modo ex parte ſui: alio modo ex parte eius, ad quod dicitur. Ex parte quidem ſui, quando nondum conſequuta eſt ſuam perfectionem, per quam ad vnũ determinetur: vnde hoc in imperfectionem virtutis redundat, & oſtenditur eſſe potentialitas in ipſa, ſicut patet in intellectu dubitantis, qui nondum aſſequutus eſt principia, ex quibus ad alterum determinetur. Ex parte autem eius, ad quod dicitur, inuenitur aliqua virtus ad vtrumlibet eſſe, quando perfecta operatio virtutis à neutro dependet, ſed tamen vtrumque eſſe poteſt: ſicut aliquis, qui diuerſis inſtrumentis vti poteſt æqualiter ad idem opus perficiendum; hoc autem ad imperfectionem virtutis non pertinet, ſed magis ad eius eminentiam, inquantum vtrumlibet oppoſitorum excedit, & ob hoc determinatur ad neutrum, ſed ad vtrumlibet ſe habens. Sic autem eſt in diuina voluntate reſpectu aliorum à ſe: nam finis eius à nullo aliorum dependet, cum tamen ipſa fini ſuo perfectiſſime ſit vnita: non igitur oportet, potentialitatem aliquam in diuina voluntate ponere.* Videatur ſanctus Doctor, quæſt. 24. de veritate, art. 3. in corp. vbi aſſignat differentiam inter liberum arbitrium diuinum, angelicum, & humanum.

Indifferentia alia eſt negatiua, alia priuatiua.

Voluntas diuina eſt indifferens negatiue reſpectu obiecti ſecundarii nõ autem priuatiue.

V. Notandum ſecundo, quod indifferentia potentiæ aliquando adiungitur potentiæ pure paſſiuæ, ſicut eſt indifferentia, quam habet materia prima ad iſtam formam ſubſtantialem, vel ad illam; & indifferẽtia ſubiecti reſpectu albedinis, vel nigredinis, quam recipit. Hæc enim indifferentia eſt ſolum paſſiua, eo quod nec materia prima concurrit effectiue ad productionem formæ ſubſtantialis, nec ſubiectũ concur-

Indifferentia alia paſſiua, alia actiua.

concurrit actiue ad productionem albedinis, ſed ſolum in genere cauſæ materialis: aliquando autem adiungitur potentiæ actiuæ, ſicut indifferentia, quam habet artifex ad faciendum, vel non faciendum aliquod artificiatum; aut etiam ad faciendum hoc, vel illud artificiatum. Tertio poteſt adiungi indifferentia potentiæ, quæ partim eſt actiua, partim autem paſſiua; vel eſt paſſiua in ordine ad vnum, actiua autem in ordine ad alterum: ſicut intellectus in ordine ad ſpeciem productam ab obiecto habet rationem potentiæ paſſiuæ, quia recipit in ſe ſpeciem illam; in ordine vero ad actum intelligendi, habet indifferentiam actiuam. Similiter voluntas in ordine ad productionem actus liberi habet indifferentiam actiuā, & quatenus in ſeipſa recipit actus immanentes, quos producit, habet aliquam rationem potentiæ paſſiuæ.

VI. *Indifferentia paſsiua, vel priuatiua nō eſt de eſſentia lib. arb.*

PRima concluſio. Indifferentia paſſiua, vel priuatiua non eſt de intrinſeca ratione liberi arbitrij, ſi conſideretur ſecundum rationem communē, quæ analogice competit Deo, & creaturis intellectualibus. In hac cōcluſione conueniunt omnes Theologi, & eam probat argumentum ſecundum ex factis à principio: nam in Deo reperitur quidquid pertinet ad rationem communem ſapientiæ; quoniam ſapientia eſt perfectio ſimpliciter, quæ formaliter reperitur in Deo; ſed etiam libertas eſt perfectio ſimpliciter exiſtens formaliter in Deo; ergo quidquid pertinet ad rationem communem, formalem, & eſſentialem libertatis, debet reperiri in libertate diuina; ſed non competit illi, neque competere poteſt aliqua indifferentia paſsiua, aut priuatiua, vt dictum eſt, alias Deus non eſſet purus actus, neque infinite perfectus: ergo.

Indifferentia negatiua, & actiua eſt de eſſētia lib. arb.

Secunda concluſio. Indifferentia negatiua, & indifferentia actiua, quæ importat poſſe agere, & poſſe non agere; vel poſſe agere hoc, vel illud, eſt de intrinſeca ratione libertatis. Iſta concluſio eſt etiam communiter recepta inter Theologos, & conſtat ex definitione libertatis tradita diſputatione præcedenti, & patebit ex quarta concluſione.

VII. Tertia concluſio. In omni libero arbitrio creato, qua ratione creatum eſt, reperitur aliqua indifferentia, ſeu potentia paſſiua, ſecundum aliquam rationem. Hæc concluſio eſt etiam certa, & probatur. Primo: nam omne liberum arbitrium creatum, cum non ſit purus actus, nec liberum per eſſentiam, ſicut eſt Deus, ſed per participationem, habet aliquam potētialitatem, quæ poteſt perfici per diuerſos actus; ſed omnis potentialitas perfectibilis per diuerſos actus, habet aliquam indifferentiam paſſiuam in ordine ad eoſdem actus ſuſcipiendos: ergo.

Arbitrium creatū habet aliquā indifferentiam paſſiuam.

Secundo. Omne liberum arbitrium creatum, vt ſupra dictum eſt ex Auguſtino, ex natura ſua eſt peccabile, & defectibile, eo quod factum eſt ex nihilo: ergo ex natura ſua eſt mutabile à bono in malum, ex iuſtitia in peccatum: peccatum enim eſſe non poteſt, niſi in libero arbitrio, & ex libero arbitrio; ſed omne ſubiectum mutationis per diuerſos actus, inquantum ſubiectum, habet potentiam, & aliquam indifferentiam paſsiuam, in ordine ad receptionē eorum actuum: ergo

Tertio. Liberum arbitrium creatum non eſt ſimpliciter primum ſe mouens, ſed mouet ſe libere, motum tamen à Deo prius ratione, vt diſput. 18. & 23. oſtendimus: ergo, quamuis in ordine ad productionem operationis liberæ, habeat indifferentiam actiuam; in ordine tamen ad motionem diuinam, qua mouetur à Deo, vt libere ſe determinet, & producat eoſdem actus, habet aliquam indifferentiam, & potentiam paſsiuam: ergo in omni libero arbitrio creato reperitur aliqua indifferentia paſsiua coniuncta indifferentiæ actiuæ.

VIII. Quarta concluſio. Formalis libertas arbitrij creati non conſiſtit formaliter in indifferentia obiectiua, neque in indifferentia paſſiua; ſed in indifferentia actiua ipſius facultatis liberæ, quæ indifferenter ſe habet ad oppoſita; quamuis adiunctam habeat, vel præſupponat aliquam indifferentiam paſſiuā ipſius potentiæ, & indifferentiam obiecti. Probatur concluſio. Primo: nam liberum arbitrium eſt eſſentialiter, & per ſe potentia actiua, vt docet S. Thom. q. 24. de verit. art. 4. præſertim in ſolutione ad 18. ergo indifferentia eſſentialis libertatis debet eſſe actiua: non ergo poteſt conſiſtere eſſentia libertatis in indifferentia paſſiua. Secundo probatur ex definitione liberi arbitrij: eſt enim facul-

Indifferentia, quę eſt eſſentia libertatis.

Digitized by Google

facultas voluntatis, & rationis ad vtrumlibet, ſeu facultas volendi, & nolendi; eligendi hoc medium, vel illud in ordine ad finem: ſed velle, & nolle; eligere hoc, vel illud ſunt actiones potentiæ actiuæ: ergo indifferentia, in qua formaliter conſiſtit libertas arbitrij debet eſſe formaliter indifferentia actiua.

IX. Quinta concluſio. Indifferentia obiecti, ſiue obiectiua, & indifferentia iudicij rationis, quo intellectus proponit voluntati ipſum obiectum, vt amandum non ex neceſſitate, ſed cum indifferentia actiua ipſius voluntatis ad vtrumlibet: quia videlicet iudicat, tale obiectum propoſitum non habere neceſſariam connexionẽ cum fine, & cum bono, ad quod amandum voluntas eſt naturaliter determinata, ita eſt radix libertatis, quæ formaliter reſidet in voluntate, vt impoſſibile ſit, quod voluntas per illud iudicium feratur in tale obiectum, & quod abſque libertate velit illud. Itaque ſi voluntas vult illud obiectum ſic propoſitum, neceſſe eſt, vt libere, & non ex neceſſitate abſoluta velit illud. Hæc concluſio eſt contra quoſdam Theologos, qui docent, poſſe Deum voluntatem ſua potentia abſoluta neceſſitare, & facere, quod abſque libertate feratur in obiectum indifferens ſecundum ſe, & propoſitum voluntati, vt amandum, per iudicium rationis indifferens, modo ſuperius explicato. Noſtra tamen concluſio eſt de mente S. Thomæ, p. 2. q. 17. ar. 1. ad 2. vbi ait, quod *ex hoc voluntas poteſt ad diuerſa ferri, quia ratio poteſt habere diuerſas conceptiones boni*; & 1. p. q. 83. ar. 1. in corp. inquit, quod, *quia iudicium rationis ad diuerſa ſe habet, & non eſt determinatum ad vnum, pro tanto neceſſe eſt, quod homo ſit liberi arbitrij, ex hoc ipſo, quod rationalis eſt*. Quibus verbis S. Thomas aperte docet, eſſe impoſſibile, quod voluntas velit aliquid ſub iudicio rationis, indifferenter ſe habente ad oppoſita, & quod velit illud ex neceſsitate abſoluta, & non libere.

Indifferentia obiecti & iudicii rationis eſt radix libertatis.

Probatur præterea ratione: nam obiectum voluntatis eſt bonum apprehenſum per intellectum: ergo impoſsibile eſt, quod volũtas ex neceſsitate abſoluta amet aliquod bonum, niſi intellectus eidem voluntati proponat illud bonum, vt amandum ex neceſsitate abſoluta: ergo ſi illud proponat, vt amandum, non ex neceſsitate abſoluta, ſed cum indifferentia ad oppoſita ſuperius explicata; impoſsibile erit etiam de potentia Dei abſoluta, quod voluntas, medio illo iudicio, tendat in illud bonum, & tamen ex neceſsitate abſoluta, & non libere amet illud.

X. AD primum argumentum ex factis à principio reſpondetur, quod liberum arbitrium creatum, in ordine ad præuiam motionem, qua mouetur à Deo, vt ſe libere determinet, habet ſe paſsiue, quatenus in ſeipſo recipit eamdem motionem: vnde indifferentia, quam habet reſpectu eiuſdem motionis, eſt paſsiua: cæterum reſpectu operationis liberæ, quã producit motum à Deo, habet indifferentiam actiuam, & in hac indifferentia eſſentialiter conſiſtit libertas; non autem in prima, quamuis eam præſupponat, vt dictum eſt. Et ad locum Concilij inductum reſpondetur, quod aperte confirmat id, quod diximus. Cum enim ait, liberum arbitrium moueri à Deo, non obſcure indicat potentiam, & indifferentiam paſsiuã, quã habet, reſpectu motionis gratiæ præuenientis, quam ſuſcipit; & cum ſubdit, quod libere cooperatur Deo mouenti, ita vt poſsit diſſentire, ſi velit; clariſsime docet, in libero arbitrio à Deo moto, & excitato eſſe indifferentiam actiuam reſpectu eiuſdem cooperationis: quæ indifferentia conſiſtit in hoc, quod poteſt operari, & non operari illum actum, abſolute loquendo. Et, vt oſtenderet Concilium, quod indifferentia arbitrij creati ita eſt actiua, vt habeat adiunctam aliquam indifferentiam paſsiuam, non definit abſolute, quod liberum arbitrium nullo modo ſe habeat paſsiue, ſed definit, quod non ſe habet *mere paſsiue, tamquam inanime quoddam, ita vt nihil omnino agat* libere in eodem inſtanti temporis, in quo recipit diuinam inſpirationem. Ad aliud, quod in eodem argumento tangitur: nam quod eſt determinatum ab alio, non ſe determinat; reſpondetur, quod, vt docet S. Tho. 1. p. q. 83. ar. 1. ad tertium, & p. 2. q. 9. art. 2. in corp. quamuis voluntas ſeipſam moueat; nihilominus priuſquam ſe moueat, mouetur à Deo; quia voluntas creata eſt mouens motum, & non eſt ſimpliciter primum ſe mouens; ſicut Pater Petri vere eſt cauſa illius, ſed non prima cauſa:

Indifferentia lib. arb. reſpectu auxilii diuini eſt paſſiua, ſed reſpectu actionis liberæ eſt actiua.

Cõc. Trid. non definit lib. arbit. non ſe habere paſſiue, ſed non ſe habere mere paſſiue.

nam

nam habet aliam cauſam priorem. Proportionabiliter nos dicimus in præſenti, quod voluntas creata determinat ſe, libere producendo actum ſecundum, per quē formaliter in actu ſecundo determinatur; ſed quia non eſt ſimpliciter primum liberum, nec primum ſe determinans, prædeterminatur à Deo in vltimo complemento actus primi, vt ſe determinet in actu ſecundo, producendo liberam operationē. Vnde S. Auguſt. lib. de corrept. & grat. cap. 2. quibuſdam obijcientibus, deſtrui libertatem, ſi dicatur, liberum arbitrium à Deo agi; reſpondet: *Intelligant, ſi filij Dei ſunt, ſpiritu Dei ſe agi; vt, quod agendum eſt, agant; & cum egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant; aguntur enim, vt agant, non, vt ipſi nihil agant.* Et idem dicit alijs in locis in diſput. 18. n. 16. inductis.

XI. Ad confirmationem, Occham in 1. d. 38. q. 1. & Gabr. ead. diſt. reſpondent, voluntatem in eo inſtanti, in quo elicit volitionem, non eſſe liberam ad eam non eliciendam, vel ad eliciendum actum contrarium. Hæc tamen ſententia eſt falſa, vt in calce huius diſputationis patebit: nā, vt ſupra dicebamus, libertas arbitrij in actu ſecundo eſt magis perfecta, quam libertas in actu primo. Præterea: nam alias numquam actus primus voluntatis eſſet liber; ac per conſequens non eſſet meritorius. Probatur: nam actus ille non eſt liber, antequam eliciatur, quoniam non eſt: nec eſt liber, poſtquam eſt productus: nam ad præteritum non eſt potentia: ergo ſi non eſt liber in inſtanti, in quo producitur à voluntate, numquam erit liber. Aliter ergo reſpondetur, quod quamuis voluntas ſit ſub vno actu, remanet tamen adhuc cum potentia ad eliciendum actū oppoſitum, vt ſupra dictum eſt; & ideo manet libera reſpectu eiuſdem actus etiā in eo inſtanti, in quo illum producit, quāuis non poſſit in ſenſu compoſito illum non perducere.

Volūtas in inſtanti, in quo vult, eſt libera ad volendū, & non volēdum.

Ad ſecundum reſpondetur, quod in Deo non poteſt eſſe indifferentia paſſiua, aut priuatiua; eſt tamen indifferentia actiua cum indifferentia obiecti ſecundarij, quod non habet neceſſariam connexionem cum bono diuino: & hæc indifferentia ſufficit, vt Deus non ex neceſſitate, ſed libere velit, creaturas eſſe, vt oſtendit S. Thom. 1. p. q. 19. art. 3.

In voluntate Dei nulla eſt indifferentia paſſiua, aut priuatiua.

Ad tertium reſpondetur, quod mors Chriſti Domini, in ordine ad eius voluntatem, erat obiectum indifferens, quia ex natura ſua non habebat neceſſariam connexionem cum bono, ad quod naturaliter erat determinata humana Chriſti voluntas; vnde, medio iudicio rationis indifferenti, propoſuit eius intellectus voluntati ipſam mortem acceptandam, & ideo libere mortuus eſt, & libere obediuit, ac per conſequens, ſimpliciter loquendo, habebat facultatem ad vtrumlibet, ad acceptandam ſcilicet, & refutandam mortem, quamuis, ſuppoſito pręcepto, eſſet cū eodem præcepto incompoſsibile, quod vellet non mori. Sed vrget adhuc argumentum. Chriſtus Dominus non habebat facultatem ad obediendum præcepto, & non obediendum; alias enim poſſet peccare: nam inobedientia, & tranſgreſsio præcepti ſine peccato eſſe non poteſt: ergo reſpectu obedientię, formaliter loquendo, non habuit facultatem indifferentem ad vtrumlibet; non ergo libere obediuit. Reſpondetur, quod Chriſtus Dominus non ſolum libere mortuus eſt, ſed etiam libere obediuit præcepto moriendi ſibi impoſito; alias non meruiſſet per actum obedientiæ formaliter, cum ad huiuſmodi meritum neceſſario requiratur, quod obedientia ſit libera. Conſequens autem eſt contra illud Apoſt. ad Philipp. 2. *Humiliauit ſe, &c. propter quod, & Deus exaltauit illum; & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Ad impugnationem factam reſpondetur, quod non obedire poteſt accipi dupliciter. Primo modo contrarie, ſeu priuatiue, vt ſignificat idē, quod inobedire, ſeu peccare peccato inobedientiæ; & iſto modo Chriſtus Dominus non potuit non obedire. Secundo modo accipitur negatiue, vt ſignificat merā negationem actus obedientiæ, quæ negatio poteſt dici de eo, quod eſt, & de eo, quod non eſt, & poteſt abſque vllo peccato competere alicui, etiam non exiſtente præcepto: ſicut ſi Petrus, verbi gratia, non audiat rem ſacram feria ſecunda, vel tertia, quando nullum eſt præceptum audiendi miſſam, veriſsime aſſeritur, quod Petrus tunc non obediuit præcepto audiendi miſſam, ſi non obedire accipiatur mere negatiue, quia vere ita eſt, quod non fecit actum obedientię audiendi miſ-

XII. *Chriſtus libere obediuit præcepto moriendi.* *Obiectio.* *Solutio.* XIII. *Chriſtus potuit obedire, & non obedire negatiue non autem priuatiue.*

ſam

ſam, quia nec erat præceptum, nec miſſam audiuit. Et hoc modo Chriſtus Dominus potuit non obedire negatiue, quia potuit non habere præceptum moriendi; ſicut hæc negatiua de facto eſt vera: Chriſtus non obediuit vſque ad mortẽ decollationis; nec obediuit, ſuſtinendo mortem decimo quinto ætatis ſuæ anno; quia reuera non habuit præceptum ſuſtinendi mortem decollationis: & in hoc ſenſu Chriſtus habuit facultatem ad obediendum, & non obediendum. Et hæc facultas ad oppoſita contradictorie ſufficit, vt libere obedierit: iam enim ſupra diximus, quod poſſe peccare, ſeu inobedire non pertinet ad rationem formalem libertatis, ſed ad eius imperfectionem, ſecundum quod in creatura defectibili inuenitur. Si dicatur: nam ſuppoſito præcepto non potuit non obedire, etiam negatiue: ergo etiam ſuppoſito decreto, & præcepto, non habebat indifferentem facultatem ad obediendum, & nõ obediendum, etiam negatiue, & ita non obediuit libere. Reſpondetur, quod inſtante præcepto, & præſuppoſito præcepto non poterat in ſenſu compoſito non obedire negatiue, quia etiã ex conſequenti inobediret contrarie: vnde ſicut tunc non potuit inobedire contrarie, ita etiam non potuit in ſenſu compoſito non obedire negatiue: ex hoc tamen non ſequitur, quod non obedierit libere: nam ad libertatem ſufficit, quod poſſit obedire, & non obedire negatiue, abſolute loquendo.

Obiectio.

Solutio.

XIV. Ad quartum reſpondetur, quod quãuis Angelus malus ſit obſtinatus in peccato; tamen obſtinatus eſt per operationem perfecte liberam, qua ſe ad talem electionem determinauit cum ſumma cognitione indifferentiæ mediorum ad finẽ, & omnium circumſtantiarum. Quia tamẽ liberum eius arbitrium, poſtquam ſemel perfecta libertate ſe determinauit ad aliquid, eſt ex natura ſua inflexibile; ideo non poteſt reſipiſcere à malo, quod ſemel ex plena libertate elegit: hoc tamen non minuit eius libertatem; quin potius eſt ſignum maioris libertatis; homo enim; quia natura ſua eſt rationalis, id, quod ſemel elegit, dum eſt in via, poteſt poſtea refutare; quoniam poſt primam electionem poſſunt ſe illi offerre nouæ rationes, & cognitio noua aliquarum circumſtantiarum, propter quas poterat reſpuere illud bonum, quod ſemel elegit. Similiter etiã habemus exemplum huius in Deo, qui poſtquam libere ſe determinauit ad faciendum aliquid, eſt incompoſſibile, quod mutet conſilium, aut eligat oppoſitum, propter immutabilitatem diuinæ voluntatis, & infinitatem ſcientiæ ipſius, quæ vnico ſimpliciſſimo actu omnia cognoſcit: & tamen libere producit ad extra id, quod voluit, de quo vide etiam S. Thom. 1. p. q. 19. ar. 3. & ar. 7. ad 4. Proportionabiliter dicimus de Angelis, quod, antequam adhæreant, poſſunt adhærere huic obiecto, & oppoſito; ſed poſtquam perfecta libertate adhæſerunt alicui obiecto, iam immobiliter adhærent illi, vt dicit S. Thom. 1. p. q. 64. art. 1. & tamen, abſolute loquendo, libere adhærent eidem obiecto: nam à principio exit actus à potentia non ex neceſſitate, ſed ſecundum modum libertatis. Alia argumenta, quæ contra quintam concluſionem poſſent obijci, adducta ſunt iam à nobis, & ſoluta diſput. 18. 22. & 23.

Dæmones obſtinati ſunt in malo, & nihilominus libere peccant.

XV. Dvbium appẽdix ſe offert in præſenti, quod ſuperius obiter tetigimus: Vtrum volũtas pro eo inſtanti, quo elicit aliquem actum, ſit vere libera, comparatione eiuſdem actus, vel ad eliciendum actum contrarium, ſi velit.

Prima ſententia eſt aſſerentium, voluntatẽ in inſtanti, quo elicit volitionem non eſſe liberam ad illam non eliciendam, vel ad eliciendum actum contrarium: & ſimiliter pro inſtanti, quo elicit nolitionem alicuius obiecti, liberam non eſſe ad volendum idem obiectum: adduntq. ſolum ante illud inſtans eſſe in ea libertatem, vt volitionem illius obiecti, aut nolitionem, prout ſibi placuerit, eliciat. Ita ſentiunt Occham in primo ſententiarum, diſt. 38. quæſtione 1. Gabr. eadem diſtinctione, & quæſtione, & alij nonnulli ex nominalibus. Probatur hæc ſententia: nam voluntas in inſtanti, quo vult aliquod obiectum, non poteſt illud non velle; quia non poteſt ſimul velle, & nolle idem obiectum: ergo pro eodem inſtanti non eſt in ea libertas ad nolendum idem obiectum. Probatur conſequentia: nam, vt ſupra dictum eſt, libertas eſt facultas voluntatis, & rationis ad oppoſita: ergo, ſi pro inſtanti, quo vult aliquod obiectum, non eſt in ea fa-

Primum argumentum.

ea facultas ad nolendum idem obiectum; ſequitur, quod pro eodem inſtanti non ſit in ea libertas ad volendum, & nolendum idem obiectum.

Secũdò probatur: quia, vt li. 1. Periher. cap. 6. docet Ariſtotelis: *Omne, quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe*: ergo pro inſtanti, quo volitio alicuius obiecti eſt in rerum natura, non poteſt non eſſe, ac per conſequens non eſt in voluntate facultas, vel libertas, vt eadem volitio non ſit, vel, vt ſit nolitio oppoſita eiuſdem obiecti.

Tertio. Ad actionem præteritam non eſt potentia, & conſequenter neque libertas, vt non ſit; quia iam habet eſſe extra ſuas cauſas: ergo neque ad operationem præſentem eſt libertas, vt non ſit: nam etiam habet eſſe extra ſuas cauſas.

XVI. Secunda ſentẽtia eſt aliorum, qui reiecta Occham ſententia, affirmant ex vna parte, voluntatem in inſtanti, quo volitionem alicuius obiecti elicit, reuera eſſe liberam comparatione eiuſdem volitionis; ſed ex alia, vt huiuſmodi libertatem defendant, recurrunt ad prioritatem naturæ, in qua voluntas intelligitur indifferens ad vtramque partem, priuſquam ſe determinet ad alteram. Dicunt enim, voluntatem ad quodcumque temporis punctum deueniat, prioritate naturæ antecedere ſuum actum, vt quæuis alia cauſa ſuum effectum præcedit: prius etenim natura eſt, voluntatem eſſe in quocumque temporis puncto, quàm in eodem ab ea actus emanent. Hæc autem naturæ prioritas verum fundamentum in re habet. Cum ergo voluntas ſuapte natura ſit cauſa libera, hoc eſt, in cuius poteſtate eſt velle, aut nolle, aut cõtinere omnino actum, & nihil velle, vtique in quocumque tẽporis puncto exiſtat, in eo priori eiuſdẽ puncti, in quo cum fundamento in re concipitur, vt naturæ ordine antecedens ſuum actum, in facultate ipſius eſt, vel nihil omnino agere, vel volitionem, aut nolitionẽ elicere, pro vt maluerit. Et hac ratione defendunt, operationem pręſentem libere elici à voluntate. Fatentur tamen, hoc ipſo, quod voluntas poſterius natura libere ſe determinat ad vnam partem contradictionis, iam non poſſe ad alteram ſe determinare, vel illi ſubiacere.

XVII. Hæc tamen ſententia parum, aut nihil differre videtur à ſententia Occham, nec ſatis explicat rationem, propter quam voluntas vere ſit libera, comparatione operationis præſentis: nam iuxta illam voluntas ſolum eſſet libera pro priori naturæ, in quo conſideratur, antequam volitionem, aut nolitionem eliciat, nõ autem pro inſtanti temporis, in quo eam elicit; ac per conſequens operatio præſens ſolũ eſſet libera in ſua cauſa, non autẽ formaliter in ſeipſa, quod eſſet reincidere in ſententiam Occham, quam impugnant.

Præterea: nam inſtans naturæ, non eſt inſtans, in quo, ſed à quo: ergo, ſi volũtas non eſt libera ad vtramque partem contradictionis, vel contrarietatis in inſtanti temporis, quo ſe determinat ad alteram partem, ſed ſolum pro priori naturæ, in quo conſideratur, antequam ſe determinet; ſequitur, quod pro nullo inſtanti temporis voluntas eliciat libere ſuam volitionem, aut nolitionem.

Nec ſatisfacit, ſi reſpondeatur, voluntatem poſſe operationem præſentem continuare, & ab ea deſiſtere, & propterea eſſe liberam: nam præterquam quod auctores primæ ſententiæ, id non negant, ſed expreſſe affirmant; per hoc ſolum ſaluaretur libertas in voluntate, comparatione proſequutionis actus, quæ pertinet ad tẽpus futurum: non autem comparatione operationis præſentis, prout fit in hoc inſtanti præſenti.

XVIII. Dicendum eſt ergo, iuxta ea, quæ in diſputatione præcedẽti pręmiſimus, voluntatem noſtram vere eſſe liberam, comparatione volitionis, aut nolitionis, quam elicit quolibet momento, vel inſtanti temporis; eſſeq. vere liberam nõ ſolum ea ratione, quia prius natura, quam ſe determinaret ad alteram partem, poterat ſeipſam non determinare ad eamdem partem, ſed ad oppoſitam: nec ſolum eſſe liberam, quia poteſt continuare, vel deſiſtere ab operatione, quam producit in inſtanti præſentis temporis: ſed etiam quia in inſtanti temporis, quo elicit ſuam operationem, veram retinet poteſtatem, & facultatem, qua poſſit eam non elicere, ſi velit, aut etiam elicere operationem contrariam.

Voluntas, eſt libera etiã in ipſo inſtãti quo operatur.

Probatur hæc ſententia auctoritate S. Anſ. lib. de concord. præſcientiæ, & præd. cap. 1. vbi conſtituit differentiam inter præteritũ ex vna parte, & præſens, & futurum

Ttt turum

Digitized by Google

turum ex alia: nam in re præterita non ſolum non manet iam potentia, ſeu libertas, vt præteritum ſimul non ſit præteritum, verum etiam iam fieri nequit, vt res illa, quæ præterita eſt, non ſit præterita. At verò circa præſens, & futurum aliter ſe habet potentia, & libertas: nam licet non ſit vlla potentia, qua fieri poſſit, vt ſimul præſens non ſit præſens, aut futurum non ſit futurum, eſt tamen potentia, vt res, quæ eſt præſens, non ſit præſens, & quæ futura eſt, non ſit futura: ergo ſecundum Anſelmum operatio præſens, elicita à voluntate, ita ſubditur eius poteſtati, & libertati, ſicut operatio futura: ſed comparatione operationis futuræ, voluntas veram habet poteſtatem, & libertatem, qua poteſt eam elicere, vel non elicere, aut etiam elicere operationem contrariam: ergo eamdem poteſtatem, & libertatem habet comparatione operationis

Reſponſio. præſentis. Reſpondent, reſtringendo auctoritatem Anſelmi ad præſens, quatenus habet aliquid commune cum futuro, videlicet poſſe adhuc continuari, & permanere, vel deſinere eſſe. Dicunt enim, quod præſens ex parte conuenit cum præterito, ex parte vero cum futuro. Habet enim actu eſſe extra cauſas, qua ratione cum præterito conuenit, & ex hac parte iam nulli ſubditur poteſtati, vt non ſit extra illas: tamdiu enim aliquem effectum dicimus manere in poteſtate alicuius, vt ſit, & non ſit, quamdiu non eſt extra cauſas, ſed adhuc indifferens eſt: ergo res, quæ præſens eſt, non poteſt iam non eſſe præſens, & hoc (inquiunt) nõ negaret Anſelmus. Sed præter hoc habet præſens aliquid commune cum futuro, quod nulla ratione conuenit rei iam præteritæ, nimirum poſſe adhuc cõtinuari, & permanere, vel deſinere: & ex hac parte dixit Anſelmus, rem præſentẽ ita ſubdi noſtræ libertati, ſicut futuram. At vero futurum, cum nihil habeat extra cauſas, adhuc dum eſt futurum, omnino libere in noſtra poteſtate manet. Hæc tamen explicatio non videtur ad mentẽ Anſelmi: nam iuxta illã,

XIX. Cõfutatio. operatio præſens ſolũ ſubiaceret poteſtati, & libertati voluntatis ſecundum id, quod habet de futuro, nempe ſecundum continuationẽ, vel deſitionem, quæ reuera non competit operationi ſecũdum inſtans primum, in quo incipit eſſe, ſed ſecundum tempus futurum, ac per conſequens differentia S. Anſelmi inter operationem præſentem, & præteritam eſſet nulla, nec debuiſſet eam aſſignare inter præteritum ex vna parte, & futurum ex altera; etenim iuxta explicationẽ datam res præſens ſecundum totum id, quod habet pro inſtanti temporis præſentis conuenit cum præterito, quantum ad hoc, quod non ſubditur poteſtati voluntatis, vt non ſit. Confirmatur hoc, & aperitur magis vis huius argumenti: nam operatio præſens elicita à voluntate, conſiderata ſecundum totũ id, quod habet pro inſtanti temporis præſentis, eſt magis perfecte libera, quã operatio futura. Præſens enim operatio eſt libera in actu ſecundo; futura autem, vt futura, ſolum eſt libera in actu primo, ſiue in potentia: id autem, quod eſt actu tale, magis perfectum eſt, quàm illud, quod ſolum eſt tale in potentia: ſed operatio futura, dum eſt futura, vt fatentur auctores ſolutionis, quam impugnamus, omnino in libera noſtra poteſtate, & libertate manet, iuxta ſententiam Anſelmi: ergo multo perfectius manet in noſtra poteſtate, & libertate operatio voluntatis præſens ſecundum totum id, quod habet pro inſtanti præſenti.

Denique contra auctores ſecundæ ſententiæ vrget argumentũ ſuperius inſinuatum ex Concil. Tridentino, quod meo iudicio videtur efficaciſsimũ; loquens enim de homine, actu conſentiente, & cooperãte Deo excitanti, & vocanti, definit, quod poteſt *diſſentire, ſi velit*, & ex hoc probat, quod libere conſentit: ergo ſecundum definitionẽ ſacri Concilij non ſolũ in priori naturæ, in quo voluntas conſideratur, antequã eliciat conſenſum, ſed etiam in eodem inſtanti tẽporis, quo conſentit, reuera *poteſt diſſentire, ſi velit*: ergo pro eodem inſtanti libere conſentit. Præterea: nam, ſi volũtas, abſolute loquendo, in inſtanti tẽporis, quo conſentit, nõ poteſt diſſentire, ſi velit; ſequitur, quod ſimpliciter loquendo, neceſſario conſentiat, & non libere; illud enim dicitur neceſſarium, quod abſolute aliter eſſe non poteſt.

Si dicatur, ex ſuppoſitione, quod voluntas conſentit, neceſſarium eſſe in ſenſu cõpoſito, quod conſentiat, cũ impoſſibile ſit, voluntatẽ comparatione eiuſdem obiecti ſimul conſentire, & nõ conſentire, ſeu diſſentire,

Digitized by Google

ſentire; contra hoc eſt, quia neceſsitas ex ſuppoſitione,ſiue in ſenſu cōpoſito, nō eſt abſolute dicenda neceſſitas,ſed ſecundum quid,vt diſp.25.oſtenſum eſt,& cōſequenter actus,qui ſolum dicitur neceſſarius ex ſuppoſitione,cōpatitur ſecum verā,& realem potentiam, quæ poſſit illum actū non
XX. producere,ſed elicere oppoſitum,ſi velit.

PEr hęc autem remanet ſolutum primū argumentum ex factis à principio; dicimus enim,quod, licet in homine in inſtanti, quo elicit conſenſum, non ſit libertas, ſeu libera facultas ad eliciendum diſſenſum ſimul cum conſenſu; eſt tamen pro eodem inſtanti in eo libera poteſtas, & facultas ad eliciendum,circa idem obiectum,diſſenſum,& conſenſum diuiſiue. Nam, vt ſupra dictū eſt, in libero arbitrio eſt facultas ad oppoſita; nō tamen eſt facultas ad oppoſita ſimul habenda,vel elicienda: neque huiuſmodi facultas requiritur ad libertatem; alias implicaret contradictionem, aliquem actum eſſe liberum non ſolum in exercitio, ſed etiam in ipſa facultate potentiæ.

Ad ſecundum reſpondetur cum S.Tho. 1.p.q.14.art.13. illam propoſitionē Ariſtotelis: Omne,quod eſt, dum eſt, neceſſe eſt eſſe;intelligendam eſſe,non de neceſſitate rei exiſtentis in ſe abſolute conſideratæ, ſed prout ſupponit rem exiſtere, vt ſi dicatur: Res exiſtēs eſt exiſtens;ſed hæc neceſſitas non tollit libertatē,aut contingentiā rei,abſolute,& inſeipſa cōſiderata.

Ad tertiū reſpondetur, quod ad actionem præteritam nulla eſt potentia,nec libertas,quia illud eſſe rei præteritæ extra cauſas iam totaliter deſijt; & quia à priuatione ad habitū non eſt regreſſus per naturam;ideo liberum arbitrium nullam habet libertatem, aut facultatem,qua poſſit efficere, vt volitio præterita non fuerit in rerum natura. Cæterum eſſe extra cauſas,quod competit operationi voluntatis pro quolibet inſtanti præſenti, reuera eſt in fieri, & procedit efficienter ab ipſa voluntate ſecundum modum libertatis.Cum ergo potentia libera ex ſua intrinſeca ratione hoc habeat, quod ita eliciat conſenſum,vt reuera poſſit illum non elicere, ſed contrarium diſſenſum, ſi velit, vt ex Concilio Tridentino conſtat; ideo in voluntate pro eodem inſtanti, quo elicit conſenſum, eſt vera libertas, & facultas, qua poſſit illum non elicere, ſed contrarium diſſenſum, ſi velit; quamuis, ſtante conſenſu, numquam de facto eliciet pro eodem inſtanti contrarium diſſenſum, ſicut ſupra dictum eſt de auxilio efficaci ad conſenſum, quòd, qui illud recipit, infallibiliter conſentit, & poteſt reuera diſſentire, ſi velit; ſed de facto non diſſentiet.

Secundo reſpondetur, ſolum concludere argumentum, non eſſe in libero arbitrio libertatem, aut facultatem ad faciendum, quod eius operatio præſens ſimul ſit,& non ſit: nam id eſt omnino infactibile etiam à Deo; non tamen probat, quod in inſtanti temporis, in quo liberum arbitrium conſentit,non poſſit abſolute loquendo, ſiue in ſenſu diuiſo,diſſentire, ſi velit.

Diſputatio CXVII.

Vtrum Liberum Arbitrium creatum vere, & proprie habeat dominium ſui actus, & quale ſit huiuſmodi dominium.

POTEST hæc difficultas ſub alijs terminis tractari: Vtrum videlicet cōſenſus liberi arbitrij, præſertim reſpectu actuum ſupernaturalium,ſit primo, & immediate in eius poteſtate; an in poteſtate Dei. I.

Circa quam illi auctores, qui exiſtimant, determinationem actualem voluntatis,ſuppoſita gratia excitante,primo inchoandam eſſe ab eadem voluntate creata, pro ſua innata libertate, vt iura libertatis eius illæſa conſeruentur; docent conſequenter, liberum arbitrium ita habere dominium ſui actus, vt determinatio talis actus, etiam quando eſt ſupernaturalis, ſit primo, & immediate in eius poteſtate; nec poſſe aliter libertatem illius, quantum ad vſum actualem,imo nec quātum ad ipſam potentiam liberam, defendi. Probari poteſt hæc ſententia.

Primo ex S. Aug.lib.1.de libero arbit. cap.12. dicente: *Vides igitur iam, vt exiſtimo, in voluntate noſtra eſſe conſtitutum, vt hoc vel fruamur, vel careamus tanto,& tam vero bono;quid enim tam in voluntate,*

Digitized by Google

quam ipſa voluntas ſita eſt? Et lib. 1. cap. 14. ait: *Quid, inquam, quiſque ſectandum, & amplectendum eligat, in voluntate eſſe poſitum conſiſtit*: Et libro 2. capite 18. *Homo ipſe, inquantum homo eſt, aliquod bonum eſt, quia recte viuere, cum vult, poteſt*. Et lib. 3. de libero arbitrio, cap. 3. *Non enim poſſum aliud ſentire, eſſe in poteſtate noſtra, niſi quod, cum volumus, facimus. Quapropter nihil tam in noſtra poteſtate, quam ipſa voluntas eſt; etenim prorſus nullo interuallo, mox, vt volumus præſto eſt*. Et cap. 17. *Quis*, inquit, *peccat in eo, quod nullo modo caueri poteſt? peccatur autem: caueri igitur poteſt*. Quibus verbis aperte docet Auguſtinus, velle, & nolle eſſe immediate in poteſtate voluntatis, ac liberum arbitrium vere, & proprie habere dominium immediatum ſui actus, alias non eſſet liberum, neque illi imputaretur ad culpam, cum peccat; nec eſſet dignum præmio, cum pie operatur.

II. Secundo arguitur auctoritate S. Thom. in ſecundo ſententiarum, diſtinct. 25. q. 1. artic. 1. in corpore, vbi ait, *quod iudicium de actione propria, eſt ſolum in habentibus intellectum, quaſi in poteſtate eorum conſtitutum ſit eligere hanc actionem, vel illam; vnde & dominium ſui actus habere dicuntur, & propter hoc, in ſolis intellectum habentibus, liberum arbitrium inuenitur; non autem in illis, quorum actiones non determinantur ab ipſis agentibus, ſed ab aliquibus alijs cauſis prioribus*. Et in ſolutione ad 1. ſic loquitur: *In Deo ſaluatur liberum arbitrium, quantum ad hoc, quod determinatio ſui actus, non eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo: vnde ipſe veriſſime ſui operis Dominus eſt, & propter hoc etiam in littera dicitur, quod liberum arbitrium aliter in Deo, quam in alijs inuenitur*. Et in ſolutione ad 2. ſubdit: *Hoc ad libertatem arbitrij pertinet, vt actionem aliquam facere, vel non facere poſſit, & hoc Deo conuenit: bona enim, quæ facit, poteſt non facere*. Et in ſolutione ad tertiū, loquens de libero hominis arbitrio, inquit: *Determinatio actionis, & finis in poteſtate liberi arbitrij conſtituitur: vnde remanet ſibi dominium ſui actus, licet non ita, ſicut primo agenti*. Quibus verbis aperte docet, ad libertatem arbitrij, ſiue in Deo, ſiue in hominibus neceſſario requiri, quod habeat dominium ſui actus, & poteſtatem, ad illum producendum, vel non producendum.

Confirmatur: nam ex eo S. Thom. in ſolutione ad 1. iam citata, probat, in Deo eſſe liberum arbitrium, quia *veriſſime eſt Dominus ſui operis*: & ex eo concludit, quod ſit Dominus ſui operis, *quia determinatio ſui actus non eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo*: ergo, ſecundum S. Thomam, vt aliquis habeat liberum arbitrium, neceſſario requiritur, quod habeat dominium ſui actus; & ſimiliter, vt habeat dominium ſui actus, erit neceſſarium, quod determinatio eiuſdem actus non inſit ei ab alio, ſed à ſeipſo; alias illa cauſalis S. Thomæ eſſet falſa, videlicet: *Quia determinatio ſui actus non eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo, ideo Deus ſui operis Dominus eſt*.

Tertio arguitur ex definitione liberi arbitrij recepta communiter à Theologis: eſt enim liberum arbitrium, quod, poſitis omnibus requiſitis ad operandum; poteſt operari, & non operari: ergo ad libertatem arbitrij neceſſario requiritur, quod habeat immediate poteſtatem proximam, & expeditam ſuper vtrumque actum, ſcilicet ſuper velle, & nolle: hoc autem eſt habere abſolutum dominium ſuper ipſum velle, & nolle: ergo. III.

Quarto. Homo non dicitur proprie habere dominium eius, quod dependet à voluntate alterius: ergo ſimiliter non dicetur homo habere liberum arbitrium, reſpectu actus, qui non eſt immediate in eius poteſtate, ſed in poteſtate Dei: ergo, vt vera libertas in homine defendatur, neceſſarium eſt dicere, conſenſum, aut diſſenſum eſſe immediate ſub dominio, & poteſtate eiuſdem arbitrij.

Confirmatur. Si voluntas hominis non habet dominium, aut poteſtatem, operandi, niſi, quod Deus vult, eam operari: ergo libertas ſolum erit in Deo, qui, pro vt vult, mouet voluntatem creatam ad iſtum actum, vel illum; non autem in voluntate ipſa creata: ſiquidem ipſa non poteſt, pro vt libuerit, ſe determinare ad operandum, ſed pro vt placet Deo.

Quinto. Si non eſt ſub dominio, & poteſtate noſtra arbitrium noſtrum, ſequitur non eſſe corripiendos homines, qui non bene operantur; nec laudandos, qui pie viuunt; ſed totam laudem eſſe Deo tribuendam; quia ſua poteſtate homines

ad

ad bene operandum induxit, & eadem ratione eſſet Deo imputandum, quod homines peccent, aut in peccatis perſiſtant, ſi quidem non eis tribuit, vt conuerterentur ad Deum.

IIII. Secunda ſententia affirmat, liberum arbitrium creatum habere quidem dominium ſui actus, non tamen primum, & abſolutum dominium: nam primum, & abſolutum dominium omnino independens ab alio, reſidet apud ſolum Deum, qui eſt vniuerſalis omnium Dominus. Et quoniam hæc ſententia vera eſt, & ad mentem ſancti Auguſtini, & ſancti Thomæ; pro eius explicatione notandum, quod, vt docet ſanctus Thomas: *Liberum arbitrium eſt cauſa ſui motus; quia homo per liberum arbitrium ſeipſum mouet ad agendum; non tamen hoc eſt de neceſſitate libertatis, quod ſit prima cauſa ſui id, quod liberum eſt, ſicut neque ad hoc, quod aliquid ſit cauſa alterius, requiritur, quod ſit prima cauſa eius.* Vnde motus voluntarius; etſi habeat principium proximum intrinſecum; quia tamen hoc principium eſt mouens motum ab alio, ideo principium primum eiuſdem motus voluntarij eſt ad extra; ſicut & primum principium motus naturalis eſt ad extra, quod ſcilicet mouet naturam: & ideo bene cohærent hæc duo, quod ſcilicet liberum arbitrium creatum moueat ſe, & præmoueatur ab alio: quod determinet ſe, tamquam proxima cauſa ſui motus, & prædeterminetur à Deo, vt à prima cauſa: eo quod liberum arbitrium creatum non eſt ſimpliciter primum ſe mouens, aut primum ſe determinans. Proportionabiliter in præſenti dicendum eſt, optime cohærere hæc duo inter ſe, quod ſcilicet liberum arbitrium creatum habeat dominium ſui actus, & quod deliberet de illo, & tamen non habeat primum, & abſolutum dominium illius, nec ſit ſimpliciter primum deliberans de tali actu, aut primum determinans illum; ſed neceſſario omnis deliberatio, & dominium creatæ voluntatis, reducendum eſt in Deum, tamquam in primum deliberans, & primum dominum ſimpliciter. Et ratio huius eſt, quoniam dominium creatum non excludit, ſed potius præſupponit dominium increatum, & ab eo dependet, ſicut cauſalitas creata cuiuſcumque cauſæ particularis non excludit, ſed potius præſupponit cauſalitatem Dei, & in illum, tamquam in priorē cauſam per ſe efficienē reducitur.

Liberũ arbitriũ creatum habet dominium ſui actus, ſed nõ primum.

S. Tho. 1. p. q. 83. ar. 1. ad 3. & 1. 2. q. 9. ar. 4. ad 1.

Lib. arb. ſe monet motũ à Deo.

V. PRima ergo concluſio ſit. Liberum hominis arbitrium habet dominium ſui actus, vt cauſa eius proxima. In hac concluſione conueniunt auctores vtriuſque ſententiæ, & eam probant efficaciter argumenta facta à principio.

Secunda concluſio. Liberum arbitrium creatum in actuali vſu dominij, & facultatis, quam ſuper ſuos actus habet, dependet à Deo, tamquam à Domino abſoluto prædeliberante, & prædeterminante ante præſcientiam futuræ cooperationis, quid in particulari ſit acturum ipſum arbitrium creatum. Itaque deliberatio, & determinatio arbitrij creati ad alteram partem, cadit ſub prædeliberatione, & prædeterminatione diuina, & ab ea dependet in genere cauſæ efficientis, quod liberum arbitrium creatum deliberet, & velit, quod bonum eſt. Tenent hanc concluſionem omnes Theologi, qui ſentiunt, Deum ſua motione, aut gratia efficaci, non ſolum moraliter, ſed etiam efficienter, ſeu phyſice facere, vt faciamus, & operari, vt operemur. Et probatur omnibus rationibus, quibus ſupra oſtenſum eſt, Deum ſuo decreto, & motione efficaci phyſice prædeterminare omnes cauſas ſecundas, etiam liberas, ad operandum, ſalua earum libertate, & natura.

Lib. arbit. creatum in vſum dominii ſui actus depēdet à Deo, tamquā à primo prædeliberante.

Diſput. 18. 22. & 23.

Secundo probatur: nam, vt diſputatione 28. oſtenſum eſt, omnes actus liberi in indiuiduo, & ſecundum omnes bonas circumſtantias, ſubiacent prouidentiæ diuinæ: ergo antequam voluntas creata deliberet de aliquo actu, aut vtatur ſuo dominio, & poteſtate producendi talem actum, præſupponitur, quod Deus prius præordinauerit, quod ipſum arbitrium creatum deliberet de tali actu, & vtatur ſua facultate ad eumdem actum producendum: alias liberum arbitrium creatum eſſet ſimpliciter primum liberum, & primum deliberās circa talem actionem, cuius contrarium probat ſanctus Thomas prima ſecundæ, quæſtione nona, articulo quarto.

VI. Reſpondent ad hoc argumentum, quod homo non eſt ſimpliciter primum deliberans, nec primus dominus ſui actus, ſed proximum; quia etſi deliberare poſ-

Digitized by Google

ſit de ſuo actu abſque Deo efficiente, vt homo deliberet; non tamen poteſt deliberare abſque Deo conſeruante liberum arbitrium, & pariter cum illo in eumdem actum influente. Sed hæc ſolutio diſput. 18. num. 14. & diſput. 24. num. 17. impugnata eſt.

Dominiũ ſui actus non eſt primo in poteſtate arbitrij creati, ſed in poteſtate Dei

Tertia concluſio. Dominium ſui actus non eſt primo in poteſtate arbitrij creati, ſed in poteſtate, & dominio Dei, præſertim reſpectu actuum ſupernaturalium. Volumus dicere, quod omne dominium, & actualis vſus dominij, quod volũtas creata, vt cauſa proxima, habet, aut exercet ſuper actus liberos, quos elicit, procedit à Deo, vt à potiſſima, & prima cauſa efficiente, & in illum tandem, tamquam in primum auctorem, & primum Dominum abſolutum debet reduci: & loquimur de omnibus actibus, qui in indiuiduo non ſunt peccata. Hanc concluſionem eſſe de mente ſancti Auguſtini, & ſancti Thomæ ſic oſtendo.

Primo: nam S. Auguſtinus lib. 1. retract, cap. 9. explicans illud: *Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio*, ait, quod *homo non habet in poteſtate, vt bonus ſit*. Et lib. 2. cap. 1. ſubdit: *Quamuis ſit in cuiuſque poteſtate, quid velit, non eſt tamen in cuiuſquam poteſtate, quid poſſit. Quod ideo dictum eſt, quia non dicimus eſſe in poteſtate noſtra, niſi quod, cum volumus, fit, vbi prius, & maxime eſt ipſum velle. Sine vllo quippe interuallo temporis, præſto eſt voluntas ipſa, cum volumus, ſed hanc quoque ad bene viuendum deſuper accipimus poteſtatem, cum præparatur voluntas à domino*. Et lib. de prædeſt. Sanctorum, cap. 10. explicans illud: *Ideo ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini*: *Hoc*, inquit, *non de noſtræ voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit. Promiſit enim, quod ipſe facturus fuerat, non quod homines: quia etſi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipſe facit, vt illi faciant, quæ præcepit: non illi faciunt, vt ipſe faciat, quod promiſit: alioquin, vt Dei promiſſa compleantur, non in Dei, ſed in hominum eſt poteſtate; & quod à Domino promiſſum eſt, ab ipſis redditur Abrahæ*. Quibus verbis aperte docet, poteſtatem, quam habet liberum arbitrium ſuper pias operationes, eſſe primo in poteſtate Dei, & ab eo accipere homines poteſtatem, quam habent ad faciendum ea, quæ pertinent ad cultum Dei. Quod etiam clarius docet libro de dono perſeuerantiæ, cap. 8. his verbis: *Sicut autem Apoſtolus ait, quod & in libro ſuperiori memoraui: Non ſumus idonei cogitare aliquid, quaſi ex nobiſmetipſis, ſed ſufficientia noſtra ex* Deo *eſt. Quem ſecutus beatus Ambroſius audet, & dicit: Non enim in poteſtate noſtra eſt cor noſtrum, & noſtræ cogitationes: quod omnis, qui humiliter, & veraciter pius eſt, eſſe veriſſimum ſentit*. Et paulo inferius, explicans illud Pſalm. 118. *Inclina cor meum in teſtimonia tua, & non in auaritiam*, ſubdit: *Non enim in poteſtate noſtra eſt cor noſtrum, & cogitationes noſtræ, quæ improuiſo effuſæ mentem, animumq. confundunt, atque alio trahunt, quam tu propoſueris: ad ſæcularia reuocant, mundana inſerunt, voluptuaria ingerunt, illecebroſa intexunt, ipſoque in tempore, quo eleuare mentem paramus, inſerti inanibus cogitationibus, ad terrena plerumque deijcimur. Non itaque in hominum, ſed in* Dei *eſt poteſtate, vt habeant homines poteſtatem filij Dei fieri. Ab ipſo quippe accipiunt eam, qui dat cordi humano cogitationes pias, per quas habeat fidem, quæ operetur per dilectionem: ad quod bonum ſumendum, & tenendum, & in eo perſeueranter vſque in finem proficiendum, non ſumus idonei cogitare aliquid quaſi ex nobiſmetipſis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, in cuius eſt poteſtate cor noſtrum, & cogitationes noſtræ*. Ex cap. 13. bis repetit præallegatum dictum Ambroſij: *Non enim eſt in poteſtate noſtra cor noſtrum, & cogitationes noſtræ*. Et cap. 19. obiectioni eorum reſpondet, qui ex eo, quod non eſt in poteſtate cor noſtrum, & cogitationes noſtræ, male inferebant, non eſſe hortandos homines, vt bene operentur; aut corripiendos, ſi peccauerint. Et lib. de gratia, & libero arbitrio, cap. 20. concludit ſic: *Scriptura diuina, ſi diligenter inſpiciatur, oſtendit, non ſolum bonas hominum voluntates, quas ipſe facit ex malis, & à ſe factas bonas in actus bonos, & in æternam dirigit vitam; verum etiam illas, quæ conſeruant ſæculi creaturam, ita eſſe in* Dei *poteſtate, vt eas, quo voluerit, quando voluerit, faciat inclinari, vel ad beneficia quibuſdam præſtanda, vel ad pœnas quibuſdam ingerẽdas, ſicut ipſe iudicat, occul-*

Rom. 4.

2. Cor. 3.

Ambroſ. de fuga ſæculi cap. 1.

Ioan. 1.

Galat. 5.

occultiſſimo quidem iudicio, ſed ſine dubitatione iuſtiſſimo. Et lib. de corrept. & grat. c. 14. inquit: *ſic velle, vel nolle in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem. De his enim, qui faciunt, quæ non vult, facit ipſe, quæ vult*. Et paulo inferius: *Si ergo cum voluerit reges in terra Deus conſtituere, magis habet in poteſtate voluntates hominum, quam ipſi ſuas, quis alius facit, vt ſalubris ſit correptio, & fiat in correpti corde correctio, vt cæleſti conſtituatur in regno?* Idē docet alijs in locis in ſolutione ad primū, & quintum argumentum adducendis.

VII. Eamdem ſententiam tenet S. Thom. 3. cont. Gent. c. 149. vbi explicans illud Apoſtoli: *Non eſt volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis*, inquit: *Non ergo per huiuſmodi verba excluditur liberum voluntatis arbitrium, ſicut quidam male intellexerunt, quaſi homo non ſit dominus ſuorum actuum interiorū, & exteriorum, ſed oſtenditur Deo eſſe ſubiectum.* Et cap. 160. explicans illud, quod in capite præcedēti dixerat, nempe eſſe in poteſtate liberi arbitrij impedire diuinæ gratiæ receptionem, vel non impedire, ſubdit: *Quod autem dictum eſt, in poteſtate liberi arbitrij eſſe ne impedimentum gratiæ præſtet, competit his, in quibus naturalis potentia integra fuerit. Si autem per inordinationem præcedentem declinauerit ad malum, non erit omnino in poteſtate eius nullum impedimentum gratiæ præſtare. Etſi enim ad aliquod momentum ab aliquo peccati actu particulari poſſit abſtinere propria poteſtate; ſi tamen diu ſibi relinquitur, in peccatum cadet, per quod gratiæ impedimentum præſtatur.* Et 2.2. q. 2. ar. 5. ad 1. ait: *quod ſi in poteſtate hominis eſſe dicatur aliquid, excluſo auxilio gratiæ; ſic ad multa tenetur homo, ad quæ non poteſt ſine gratia præparante; ſicut ad diligēdum Deū, & proximum, & ſimiliter ad credendum articulos fidei. Sed tamen hoc poteſt cum auxilio gratiæ.* Ex quibus locis euidenter conſtat, ſecundum ſententiam S. Thom. liberū hominis arbitrium nō à ſeipſo, ſed à Deo habere poteſtatem, & dominiū ſui actus, tamquam à prima cauſa efficiente, & mouente, & ab eo pendere non ſolum quantum ad ipſam facultatem potentiæ, & habituale dominium, ſed etiam quantum ad vſum eius actualem. Idem docet in omnibus locis ſupra adductis, & infra adducendis, in quibus aſſerit liberum arbitrium creatum, quantumuis ponatur perfectum, nihil poſſe operari, niſi moueatur à Deo. Sed præſertim 1.2. q. 109. ar. 2. ad 1. explicans, qualiter homo habeat dominium ſui actus, ait: *Mens hominis etiam ſani, non ita habet dominium ſui actus, quin indigeat moueri à Deo, & multo magis liberum arbitrium hominis infirmi poſt peccatum, per quod impeditur à bono per corruptionem naturæ.* Quibus verbis ſatis aperte docet, liberum arbitrium creatum non habere primum, & abſolutum dominium ſui actus, ſed in actuali vſu eiuſdem dominij pendere ex motione Dei, qui eſt primus, & abſolutus omnium dominus, iuxta illud Eſther 13. *Dominus omnium es, nec eſt, qui reſiſtat maieſtati tuæ.* Et primo cōtra Gentes c. 68. poſt quintam rationem idipſum confirmat his verbis: *Dominium autem, quod habet volūtas ſupra ſuos actus, per quod in eius eſt poteſtate velle, vel non velle, excludit determinationem virtutis ad vnum, & violentiam cauſæ exterius agentis, non autem excludit influentiam ſuperioris cauſæ, à qua eſt ei eſſe, & operari: & ſic remanet cauſalitas in cauſa prima, quæ Deus eſt, reſpectu motuum voluntatis.*

Rom. 9.

Secundo probatur ex illo Prouerb. 21. VIII.
Cor regis in manu Domini, ideſt in poteſtate Domini, *ſicut diuiſiones aquarum, quocumque voluerit, vertet illud.* Quibus verbis ſignificatur, dominium cordis, voluntatis, & liberi arbitrij, quod habet potiſſimus inter principes temporales, ſubditum eſſe, & ſubiectū, quantum ad omnes ſuos motus, poteſtati, & dominio liberi arbitrij diuini. Item etiam Rom. 9. *Non volentis*, ſcilicet velle, *nec currentis*, ſcilicet currere, *ſed miſerentis eſt Dei*: quæ verba nō ſignificant, hominē non habere dominiū, & poteſtatem ſupra ſuum velle, & nolle, ſed declarant, hominem non habere primum, & abſolutum dominium ſupra ſuum velle, & nolle; ſed Deum ſolum eſſe primum, & abſolutum noſtrarū actionum Dominum, & in poteſtate illius eſſe noſtrum velle, & nolle; & ab eius nutu, & voluntate pendere. Cui conſonat illud Hierem. 10. *Scio, Domine, quia non eſt hominis via eius, nec viri eſt, vt ambulet, & dirigat greſſus ſuos.*

Tertio probatur ratione: nam, vt docet S. Thom. Dominium eſt facultas vtendi

re,

Digitized by Google

re, ſed nulla creatura habet poteſtatem, vtendi ſuo arbitrio a ſeipſa, ſed omnis vſus actualis liberi arbitrij, reſpectu cuiuſcumque actus boni eſt à Deo, vt ſupra oſtenſum eſt: ergo nulla creatura habet primum, & abſolutum dominiũ ſui actus, ſed tale dominium eſt ſolum apud Deum, ac per conſequens, in actuali vſu huius dominij dependet à Deo, tamquã à priori cauſa per ſe efficiente. Ad omnia argumenta facta à principio reſpondetur, quod tantum probant primam concluſionem: quatenus vero ſecundam, & tertiam impugnare videntur, ſingulis eſt ſatisfaciendum.

IX. AD primum reſpondetur, quod ſanctus Auguſtinus expreſſe docet noſtram ſententiam, vt patet ex locis pro 3. concluſione adductis. Et ad teſtimonia in contrarium adducta reſpondet ipſemet Auguſtinus lib. 1. retract. capit. 9. vbi refert, eadem teſtimonia fuiſſe ſibi prius à Pelagio obiecta, contendente illum in ſuã ſententiã pertrahere, vt patet ex verbis eiuſdem Aug. diſp. 22. n. 28. adductis. Et cap. 10 eiuſdem libri ad obiecta teſtimonia reſpondens ait: *Quod vero dixi: Illud autem lumen non irrationabilium animalium oculos paſcit, ſed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore viſibilium rerum, & temporalium ſe ad eius præcepta implenda conuertunt, quod omnes homines poſſunt, ſi velint, non exiſtiment noui hæretici Pelagiani ſecundum eos eſſe dictum. Verum eſt enim omnino, omnes homines hoc poſſe, ſi velint; ſed præparatur voluntas à* Do*mino, & tantum augetur munere charitatis, vt poſſint. Quod hic ideo dictum non eſt, quoniã præſenti neceſſarium non erat quæſtioni*. Et cap. 22. eiuſdem libri: *Alio loco dixi: Niſi quiſq. inquam, voluntatem mutauerit, bonum operari non poteſt, quod in noſtra poteſtate eſſe poſitum alio loco* Domi*nus docet, vbi ait: Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum; aut facite arborem malam, & fructum eius malũ. Quod non eſt contra gratiam Dei, quam prædicamus. In poteſtate quippe hominis eſt mutare in melius voluntatem: ſed ea poteſtas nulla eſt, niſi à* Deo *detur, de quo dictum eſt: Dedit eis poteſtatem filios* Dei *fieri. Cum enim hoc ſit in poteſtate, quod cum volumus, facimus, nihil tam in poteſtate, quam ipſa voluntas eſt, ſed præparatur voluntas à* Do*mino. Eo modo ergo dat poteſtatem. Sic intelligendum eſt, & quod dixi poſtea, in noſtra poteſtate eſſe, vt vel inſeri bonitati* Dei, *vel excidi eius ſeueritate mereamur; quia in poteſtate noſtra non eſt, niſi quod noſtram ſequitur voluntatem. Quæ cum fortis, & potens præparatur à* Domino, *facile fit opus pietatis, etiam quod difficile, atque impoſſibile fuit*. Sententia ergo S. Aug. eſt, liberum hominis arbitrium habere poteſtatẽ, & dominium ſui actus, ſed hanc poteſtatem, & dominium non à ſeipſo habere, ſed à Deo, vt à primo, & abſoluto Domino, à quo bona cuncta procedunt; ſiue magna, ſiue minima ſint; aut media; ne quis in ſeipſo, ſed in Domino glorietur, ſicut Apoſtolus ait: *Quid habes, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?*

Pelagiani S. Aug. allegabant in fauorẽ ſui erroris

Matth. 12.

Ioan. 1.

1. Cor. 4.

X. Ad ſecundum reſpondetur ſimiliter, quod S. Thom. fatetur quidem, hominem per voluntatem, & rationẽ habere dominium ſui actus: non tamen primum dominium, & abſolutum, vt ex ſupra dictis cõſtat; & præſertim in 2. ſent. qui eſt primus locus adductus pro oppoſita ſententia; id expreſſe inſinuauit, cum dixit: *Homini remanet dominium ſui actus, licet non ita ſicut primo agenti*; quaſi diceret, hominem non habere primum, & abſolutum dominium ſui actus; ſed hoc dominium reſidere tantum apud Deum. Et ad id, quod objicitur ex ſolutione ad primum, reſpondetur, quod S. Thom. ex eo, quod determinatio ſui actus nõ eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo, recte infert, quod D*eus veriſſime ſui operis* D*ominus eſt*; non tamen requiritur neceſſario; vt homo ſit dominus ſui actus, quod determinatio eiuſdem actus non inſit ſibi ab alio, ſcilicet à Deo; ſed ſufficit, quod ipſe homo per liberum arbitrium ſit cauſa proxima determinationis ſui actus. Nec inconuenit, quod hæc determinatio ſit primo in poteſtate Dei, vt ſupra oſtẽſum eſt. Et per hæc patet ad alia loca S. Thom. in primo argumento inducta.

Secundo reſpondetur, quod, vt aliquis ſit *veriſſime*, ſeu perfectiſſime dominus ſui actus: neceſſario requiritur, quod eius determinatio non ſit ab alio, ſed ſolũ à ſeipſo. Vnde ſolus Deus eſt perfectiſſime Dominus ſui actus; quia eius dominium eſt omnino independens ab alio. Vnde S. Thom.

Ad libertatem actus, quid ſit neceſſarium.

Digitized by Google

S.Thom.cum magna aduertentia addidit illud aduerbium, *veriſsime*, non enim dixit, quia determinatio ſui actus nõ eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo, ideo Deus ſui operis dominus eſt; ſed adiunxit: *Vnde ipſe veriſsime ſui operis eſt* Dominus; id eſt perfectiſsime. Vnde explicari poteſt S.Tho. ita, vt ſenſus eius ſit, ad libertatem arbitrij requiri, quod eius determinatio non ſit ita totaliter ab alio, vt excludatur libera cooperatio arbitrij, qua, vt cauſa proxima, à ſeipſo, hoc eſt à principio intrinſeco, concurrat ad determinationem eiuſdem actus. Et per hæc reſpondetur ad confirmationem. Et ad id, quod in eadẽ confirmatione obijcitur, nam illa cauſalis S.Thom.eſſet falſa, videlicet: Quia determinatio ſui actus nõ eſt ſibi ab alio, ſed à ſeipſo;ideo Deus ſui operis Dominus eſt; reſpondetur primo, quod S.Thom. adiunxit illud verbum, ideo veriſſime, id eſt perfectiſſimo modo, ſui operis Dominus eſt. Secundo reſpondetur, quod etiam ſi non addidiſſet illam particulam, adhuc cauſalis eſſet vera:nam ad eius veritatem non requiritur, quod quicumque eſt dominus ſui actus, ita ſit cauſa illius, vt talis determinatio ſit ſolum à ſeipſo, & non ab alio. Sicut iſta cauſalis eſt vera:Quia Petrus eſt homo, Petrus eſt animal; non tamen licet ex eadem cauſali inferre, quod, vt aliquid ſit animal, debeat eſſe homo; poteſt enim eſſe animal, etiamſi non ſit homo.

XI. Potentia expedita ad operandum, dicitur dupliciter.

Ad tertium reſpondetur, quod potentia poteſt dupliciter dici proxima, & expedita ad operandum. Primo, quia nihil aliud requiritur ex parte ipſius potentiæ, quo in actu primo conſtituatur ad actualiter operandum, ſiue ad volendum, & nolendum, & hoc modo liberum arbitrium, poſitis omnibus requiſitis ad operandum poteſt potentia proxima, & expedita operari, & non operari; velle & nolle. Vnde S.Thom. 1.p.q.83.artic.2.ad 2.ait, quod *facultas nominat quandoq. potentiam expeditam ad operandum, & ſic ponitur in definitione liberi arbitrij*. Secundo modo poteſt dici facultas, vel potentia proxima, & expedita ad operandum; quia in ſua operatione non dependet ab alia priori cauſa efficienter ei tribuente ipſum cooperari, vel actualiter concurrere; & in hoc ſenſu nulla cauſa ſecunda, quantumuis ponatur perfecta, eſt ſecundum ſe, & ſeclusa præmotione diuina, expedita ad operandum; quia, vt ſupra dictum eſt ex S. Thom. nulla cauſa ſecunda quantumuis perfecta poteſt in ſuum actum prodire, niſi virtute motionis diuinæ.

Ad quartum reſpondetur, quod homo non dicitur habere dominium, aut liberũ arbitrium, reſpectu eius, quod nullo modo eſt in eius poteſtate, nec ab eius voluntate dependet; actus autem liberi, ſiue naturales ſint, ſiue ſupernaturales, ſunt in poteſtate liberi arbitrij creati, non tamen excluſa poteſtate, quam, vt primus, & abſolutus dominus, habet Deus ſuper eoſdẽ actus. Sed quando actus ſunt libero arbitrio proportionati, habet homo poteſtatem ſuper eoſdem actus, per facultatem naturalem liberi arbitrij, quam per creationem accepit, quamuis, vt hæc poteſtas exeat in actum, neceſſario requiratur concurſus Dei generalis præuius, vt ſupra dictum eſt. Si autem ſint ſupernaturales, vel excedentes naturales vires liberi arbitrij, non habet facultatem, ſeu poteſtatem ex viribus naturæ ad illos actus producendos; ſed hæc poteſtas competit ei per adiutorium gratiæ; vt S. Thom. dicit 2.2.q.2 ar.5.ad 1. Illud autem, quod per amicos poſſumus, per nos ipſos poſſe dicimur, vt 3.Ethicor.c.3.ait Ariſtoteles. XII. Diſp. 18.

Ad cõfirmationem reſpondetur, ſolum concludere, libertatem per eſſentiam, & independentem ab alia priori cauſa ſolum reperiri in Deo, qui eſt ſimpliciter primum liberum, à quo ſubinde, tamquam à priori cauſa per ſe efficiente pendet omnis libertas creata, & actualis vſus illius.

Ad quintum reſpondetur, idem argumentum fuiſſe obiectum olim contra doctrinam S. Auguſtini, ad quod tamen ſanctus Doctor reſpondet in hæc verba: *Puto, Cyprianum, & Ambroſium, quorum tã præclara teſtimonia poſuimus, debere ſufficere, & debere ad vtrumq. id eſt, vt gratiam Dei gratuitam, ſicut credenda, atque prædicanda eſt, per omnia credentes, per omnia prædicent: & eamdem prædicationem prædicationi, qua hortamur pigros, vel corripimus malos, non opinentur aduerſam: quia & iſti viri, cum ſic prædicarent Dei gratiam, vt vnus eorum diceret in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil ſit; alter autem, non eſſe in poteſtate noſtra cor noſtrum, & noſtras*

Aug. lib. de don. perſeu. cap. 19.

Prædeſtinatio, & efficacia gratiæ neceſſitatem exortationum, & prędicationis nõ tollit.

ſtras cogitationes, non tamen hortari, & corripere deſtiterunt, vt fierent præcepta diuina. Nec timuerunt, ne diceretur eis: Quid nos hortamini? Quid corripitis, ſi nihil boni habemus, quod ſit noſtrum, & ſi non eſt in poteſtate noſtra cor noſtrum?

Diſputatio CXVIII.

Vtrum Concordia liberi Arbitrij cum infallibilitate Præſcientiæ, Prouidentiæ, & Prædeſtinationis diuinæ, poſſit naturali ratione demonſtrari.

I. HAEC difficultas diſputari ſolet circa diuerſa fidei myſteria varijs in locis ſummæ Theologiæ S.Th. nam 1.p.q.32.ar.1. quærit S. Doctor: num Trinitas diuinarum perſonarum poſſit per naturalem rationē cognoſci. Et 3.p.q.1.ar.1. diſputant Thomiſtæ: Vtrum poſſibilitas myſterij incarnationis, aut realis eius exequutio poſſit, ſaltem à poſteriori, ſolo lumine naturæ euidenter cognoſci, aut demonſtrari. Et 2.2.q.1.art.4. in controuerſiam vertitur generaliter: Vtrum myſteria noſtræ fidei ſint euidenter poſſibilia. In præſenti autē ea ſunt à nobis de his quæſtionibus attingenda, quæ ad noſtrum propoſitum videbuntur conducere. Et quamuis omnes Catholici conueniant, eſſe certum, hominem habere liberum arbitrium; quo tamē lumine id ſit certum, & qualiter eiuſdem arbitrij libertas cum infallibilitate diuinæ præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis, atque cum efficacia auxiliorum gratiæ cohæreat, non eſt ita per ſe notū; vt omnes conſentiant, poſſe naturali lumine euidenter demonſtrari. Vnde ſanctus Auguſtinus, huius queſtionis difficultatem præſentiens: *Sunt*, inquit, *quidam, qui ſic gratiam Dei defendunt, vt negent hominis liberum arbitrium, aut quando gratia defenditur, negari exiſtiment liberum arbitrium.* Et iterum ait: *Iſta quæſtio, vbi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia diſputatur, ita eſt ad diſcernendum difficilis; vt quādo defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur: quando autem aſſeritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.* Et lib.2. de pecc. merit. & remiſſ. cap. 18. *Ipſa ratio*, inquit, *quæ de his rebus à talibus, quales nos ſumus, iniri poteſt, quemlibet noſtrum quærentem vehemēter anguſtat, ne ſic defendamus gratiam, vt liberum arbitrium auferre videamur; & rurſus, ne ſic liberum aſſeramus arbitrium, vt ſuperba impietate ingrati Dei gratiæ iudicemur.*

Cōcordiæ lib. arb. cū gratia difficultas.

Aug. lib. de grat. & lib. arb. c. 1.

Lib. de gra. Chriſti con. Pelag. & Caleſt. c. 47

II. Eſt ergo prima ſententia quorundam Catholicorum, qui affirmant, certum eſſe ex doctrina fidei, hominem eſſe liberi arbitrij, tamen id non poſſe naturali ratione conuinci. Hanc tamen ſententiam non oportet in præſenti ex profeſſo impugnare: nam in 1.p.q.83.art.1. & de verit. q. 24. & 1. & 2. & q.6. de malo art. vnico. S. Thom. non ſolum teſtimonijs ſcripturæ, ſed etiam euidentibus rationibus naturalibus demonſtrat, hominem habere liberum arbitrium. Vnde in q. 24. citata de verit. ar. 1. ait, quod *non ſolum fides docet, ſed etiam ratio euidens oſtendit, eſſe liberum arbitrium in hominibus.* Quam ſententiam pluribus rationibus demonſtrat M. Bañes 1.p.q.83.ar.1.dub.1.conc. 3. Sed potiſſima eſt, quam aſſignat S.Thom. eodem ar. quia lumine naturæ conſtat, hominem eſſe animal rationale: ergo euidens eſt, illū agere libero iudicio rationis, quo poteſt in diuerſa ferri, immo, & in oppoſita. Sed omne illud, quod agit ex libero rationis iudicio, potens ferri ad oppoſita, habet liberum arbitrium, quia vt 1.2. notauit S. Thom. Philoſophi definiunt liberum arbitrium, quod ſit liberum de ratione iudicium: ergo.

Hominem habere libe rum arb. & fide, & lumine naturali eſt notum.

S.Tho. 1.2. q.17. ar.1. ad 2.

III. Secunda ſententia eſt aliorum, qui per oppoſitum extremum affirmant, non ſolū eſſe naturali lumine euidenter notum, hominem arbitrij libertate eſſe præditum, ſed etiam concordiam eiuſdem arbitrij, cum infallibilitate diuinæ præſcientiæ, & prouidentiæ, dilucide, & facile per ſcientiam mediam concordari poſſe, de quo diſp. 120. agendum eſt. Probatur autem hæc ſententia.

Cōcordia lib. arb. cū gratia demonſtrari poſſe quidam ſentiunt.

Primo: quia id, quod eſt naturale, poteſt naturali lumine demonſtrari, ſed hominem habere liberum arbitrium, & actualem vſum illius, eſt veritas naturalis ſimiliter eſt naturalis præſcientia, & prouidentia,

Digitized by Google

uidentia, quam Deus habeat de rebus humanis, quæ non pertinent ad ordinem gratiæ: ergo demonſtrari poteſt ſolo lumine naturæ ratio concordiæ eiuſdem arbitrij in huiuſmodi rebus humanis cum infallibilitate præſcientiæ, & prouidentiæ diuinæ: ſed non habet maiorem difficultatem cōcordia liberi arbitrij cum gratiæ donis: ergo etiam poterit facile, & dilucide eadem concordia demonſtrari.

Secundo arguitur. Hæretici præſertim noſtri temporis, cum nouas, & inexplicabiles, & cum veritate Catholica repugnātes doctrinas introducere moliti ſunt, eas credere iubent, etiam ſi nec intelligi, aut cum fidei principijs, & rationis lumine accommodari poſſint. Sic Caluinus cum aſſeruiſſet, Deum opera mala ita, vt bona in nobis operari, ſubdit: *Si quis hoc mentis ſua captu ſuperius eſſe excipiat, idem de me fateor. Sed quid mirum, ſi modulum noſtrum incomprehenſibilis, & immenſa Dei maieſtas exſuperet? Atqui tantum abeſt, vt pro carnis ratione explicandum ſuſcipiā ſublime iſtud, reconditumque arcanum, vt quod initio præfatus ſum, aſſidue in memoriā redire velim, deſipere, qui plus ſcire appetunt, quam Deus reuelauerit. Quare nos potius docta ignorantia delectet, quàm intemperans, & ebria plus, quàm Deus permittit, curioſitas*: ergo non licet viro Catholico talem concordiam liberi arbitrij cum gratiæ donis ſtatuere, quæ plene intelligi, aut intellectu humano capi non poſſit; ſed ſit quaſi oculis clauſis accipienda, vel ſicut myſteriū Trinitatis credēda.

Calu. libr. de ater. Dei prædeſt. cōtra Pighinum pag. 316. ante S. proſequitur.

Tertio idipſum probari poteſt. Multa myſteria ſupernaturalia citra viſionem beatificam poſſunt euidēter cognoſci, aut rationibus euidentibus demonſtrari: ergo à fortiori demonſtrari poterit lumine naturali ratio concordiæ liberi arbitrij cum infallibilitate præſcientiæ, & prouidentiæ diuinæ. Antecedens probatur: nam habitus fidei poteſt euidēter cognoſci lumine naturæ. Angelus enim, dum erat viator, euidenter cognoſcebat omnia, quæ erant intra ipſum: habitus autem fidei erat intra ipſum Angelum; inhærebat enim eius intellectui: ſed huiuſmodi habitus per ſe inclinat ad aſſenſum myſterij Trinitatis: ergo inclinatio ad huiuſmodi aſſenſum poteſt lumine naturæ euidenter cognoſci, ac per conſequens etiam poterit cognoſci euidenter obiectum illius inclinationis, ſcilicet Trinitas perſonarum ſubſiſtentium in eadem numero natura diuina.

Confirmatur primo. Angelus euidenter cognoſcebat, ſe habere aſſenſum huius propoſitionis: Deus eſt trinus, & vnus; ſiquidem experiebatur in ſe talem aſſenſum: ergo euidens erat Angelo, quod ille aſſenſus erat ſupernaturalis. Patet conſequentia: nam inter naturalem, & ſupernaturalem aſſenſum non datur medium. Sed euidens erat Angelo, quod ille aſſenſus non erat naturalis: nam euidenter cognoſcebat omnia naturalia; inter quæ tamen non videbat talem aſſenſum, & obiectum illius: ergo euidēter cognoſcebat, illum aſſenſum, & obiectum illius eſſe ſupernaturale: ergo lumine naturali euidēter cognoſcebat verum eſſe, quod Deus ſit trinus, & vnus.

Confirmatur ſecundo. Lumine naturæ eſt euidens, Deum habere intellectum, & voluntatem: ergo eſt euidens, quod cognoſcit, & amat ſeipſum: ergo eſt euidēs, quod producit Verbum, & amorē eiuſdē ſubſtantię, & naturæ cum ipſo Deo: etenim per actionem intellectus, & voluntatis neceſſario producitur aliquis terminus manens in agente. Sed euidens eſt, quod talis terminus non poteſt in Deo eſſe accidens, cum lumine naturæ ſit notum, in Deo nullum dari accidens: ergo eſt euidens eſſe ſubſtantiam; ac per conſequens euidens eſt, quod in Deo ſit vna perſona producēs, & duæ productæ, vna per intellectum, alia per voluntatem: impoſſibile eſt enim, quod aliquis producat ſeipſum: ergo Trinitas perſonarum eſt euidenter cognoſcibilis per naturam.

Quarto arguitur. Myſterium Trinitatis eſt euidenter credibile, vt fatentur communiter Theologi: ergo euidenter poſsibile: ergo euidenter verum. Prima conſequentia probatur: nam quod eſt euidenter impoſsibile, eſt euidenter incredibile: ergo arguendo ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis, quod eſt euidenter credibile, erit euidenter poſsibile. Secunda vero conſequētia eſt nota: nam, vt docet Ariſtoteles, in æternis idem eſt eſſe, & poſſe. IIII.

Ariſtotel 3. phy. tex. 32

Tertia ſententia fatetur, arbitrij noſtri libertatem poſſe quidem ſolo lumine V.

Digitized by Google

ne naturæ euidenter cognoſci, & demonſtrari: qualiter autem actualis vſus illius ſtet ſimul cum infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtinationis diuinæ, atque cum efficacia auxiliorum diuinæ gratiæ, non poſſe perfecte ſolo lumine naturæ cognoſci, aut comprehendi: & ideo rationem huius concordiæ credendam eſſe, & captiuandum intellectum in obſequium fidei. In hanc ſententiam propendit Caietanus 1. p. q. 22. artic. 4. §. ad hanc dubitationem; vbi præſentem difficultatẽ reſoluens, poſtquam retulit ſententiam aſſerentium, quod idem actus contingens futurus euitabilis eſt, & ineuitabilis, euitabilis quidem ſecundum ſe, ineuitabilis vero ſecundum quod eſt prouiſus; ſic cõcludit: *Quieſcet intellectus noſter, non euidentia veritatis inſpectæ, ſed altitudine inacceſſibili veritatis occultæ. Et hoc ingeniolo meo ſatis rationabile videtur, tum propter rationem prædictam, tum quoniam, vt ait Gregor. Minus de Deo ſentit, qui hoc tantũ de illo credit, quod ſuo ingenio metiri poteſt. Nec propterea negãdum aliquid eorum, quæ ad diuinam immutabilitatem, actualitatem, certitudinem, atque vniuerſalitatem, & ſimilia ſpectare ſcimus, aut ex fide tenemus, ſuſpicor: ſed aliquod occultum latere, vel ex parte ordinis, qui eſt inter Deum, & euentũ prouiſum: vel ex glutino inter ipſum euentũ & eſſe prouiſum arbitror; & ſic intellectum animæ noſtræ oculum noctuæ eſſe conſiderãs, in ignorãtia ſola quietem illius inuenio. Melius eſt enim tam fidei Catholicæ, quam Philoſophiæ, fateri cæcitatem noſtram, quam aſſerere tamquam euidentia, quæ intellectũ non quietant: euidentia namque quietatiua eſt. Nec propterea omnes Doctores præſumptionis accuſo: quoniam balbutiendo, vt potuerunt, immobilitatem, ac efficaciam ſummam, & æternam diuini intellectus, voluntatis, poteſtatiſq. inſinuare intenderunt, omnes per infallibilitatem ordinis diuinæ electionis ad euentus omnes, quorum nihil præfata ſuſpicioni obſtat, quæ altius quid in eis latere credit. Et vere, ſi ſic prædicaretur, nullus forte circa prædeſtinationem erraret Chriſtianus, ſicut non errat in materia Trinitatis: quia dicitur, & ſcribitur, & ita eſt, quod occulta eſt humano intellectui, & ſola fides ſufficit.* Hæc ex Caietano tranſcripſi, quoniam pijſſime loquitur, & verba eius modeſtiam, & humilitatem redolent Chriſtianam. Quem imitatus M. Bañes, inquit: *Si quis non intelligit, quomodo vſus liberi arbitrij ſit liber, & nihilominus ſit effectus iam prædefinitus à diuina prouidentia, oportet eũ credere.* Et alibi: *Primum omnium debuiſſent credere, quod aiunt, ſe non poſſe intelligere: credimus enim Catholici myſterium Trinitatis, etiam ſi non intelligamus.*

Cõcordia liberi arb. cum efficacia diuinæ gratiæ ſolo lumine naturæ euidenter cognoſci nõ poteſt.

Bañes 1. p. q. 23. ar. 5.

2. 2. q. 10. art. 1.

VI. Hanc ſententiam veram eſſe cenſeo, & ad mentem S. Auguſt. & S. Tho, ad cuius euidentiam conſiderandum eſt, contingere multoties, quod aliqua duo extrema ſecundum ſe conſiderata euidenter cognoſcantur ſolo lumine naturæ, & tamen connexio, quam inter ſe habent, & modus connexionis abſque lumine ſuperiori, certo cognoſci non poſsit, aut demonſtrari. Verbi gratia, Deum eſſe, eſt per ſe notum: & hominem eſſe, etiam eſt notum lumine naturæ: ſed, quod Deus ſit homo, & homo ſit Deus, ſolum per diuinam reuelationem cognoſcitur. Similiter etiã, quando vnum extremum eſt naturaliter cognoſcibile, alterum vero ſolum cognoſcitur per lumen ſupernaturale, connexio vtriuſque, & modus, quo inter ſe cohæreant, euidenter demonſtrari non poteſt; quamuis alterum extremum ſolo lumine naturæ comprehendatur. Et ratio huius eſt: nam connexio inter duo extrema, & modus eiuſdem connexionis euidenter cognoſci non poteſt, niſi vtrumque extremũ euidenter cognoſcatur: ergo quotieſcumque alterum extremum eſt ſupernaturale, impoſsibile eſt, quod ſolo lumine naturæ euidenter cognoſcatur connexio, quam habet cum alio extremo; etiam ſi illud alterum extremum ordinem naturæ non tranſcendat.

Probatur ergo noſtra ſentẽtia teſtimonijs S. Aug. inductis, & alijs, quæ adducentur infra, in quibus expreſſe fatetur, concordiam liberi arbitrij cum prædeſtinatione, & gratia perfecte non poſſe humana ratione cognoſci, aut comprehendi.

VII. Secundo probatur ratione: nam in rebus fidei, cum ſit de non viſis, ſuſpecta eſſe debet omnis euidentia, aut claritas, nec propterea aliquid reputãdum eſt verũ, quia comprehẽdi, aut intelligi à nobis poteſt facile: nam contingit, quod ex vna parte aliqua doctrina facilitatẽ præ ſe ferre videatur, & ex alia principijs fidei ſit repugnans. Verbi gratia facilius con-

Claritas in rebus fidei ſuſpecta eſſe debet.

Digitized by Google

concipit intellectus noſter ſolo lumine naturæ ductus, quod corpus Chriſti ſit in ſacramento Euchariſtiæ, tamquam in ſigno, & non ſecundum realem præſentiam, ſicut aſſerunt hæretici Lutherani: nam per eorum poſitionem facile ſoluuntur omnes rationes naturales, quæ contra hoc venerandum ſacramentum ab infidelibus obijciuntur. Similiter etiam facilius percipit idem intellectus, Deum eſſe vnum in eſſentia, non autem trinum in perſonis, ſicut poſuerunt Philoſophi antiqui, non tamen propterea id debet à viro Catholico verum exiſtimari, quia illud facile noſter intellectus poteſt capere, aut quoniam apparet nobis clarius: alias profecto fides Catholica abijcienda eſſet, in cuius myſterijs explicandis, & defendendis occurrunt difficultates quamplurimæ, & ſolum ea, quæ intellectus noſter facile capit, ſuſcipienda: quod tamen & doctrinæ Eccleſiæ, & auctoritate ſcripturæ repugnat, quæ ait: *Nec oculus vidit, nec auris audit, neque in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus ijs, qui diligunt illum.* Vnde ſanctus Auguſtinus ait: *Numquid ideo negandum eſt, quod apertum eſt, quia comprehendi non poteſt, quod occultum eſt? Numquid, inquam, propterea dicturi ſumus, quod ita eſſe perſpicimus, non ita eſſe; quoniam, cur ita ſit, non poſſumus inuenire?* Et in alio loco inquit: *Ego autem, & ſi argumenta illorum ſoluere non valeam, video tamen inhærendum eſſe ijs, quæ in ſcripturis ſunt apertiſſima; vt ex his reuelentur obſcura, aut ſi mens nondum eſt idonea, quæ poſſit ea vel demonſtrata cernere, vel abſtruſa inueſtigare, ſine vlla hæſitatione credantur.* Et ſermo 20. de verbis Apoſtoli: *Melior eſt*, inquit, *fidelis ignorantia, quam temeraria ſcientia.* Et Hieronymus: *Melius eſt aliquid neſcire, quam cum periculo diſcere.* Et Iræneus lib. 2. aduerſus hæreſ. cap. 45. *Melius ergo, & vtilius, idiotas, & parum ſcientes exiſtere, & per charitatem proximum fieri* Deo, *quam putare multum ſcire, & multum expertos in ſuum Deum blaſphemos inueniri.* Non ergo propterea ratio concordiæ liberi arbitrij cum gratiæ donis, quæ à ſancto Auguſtino, S. Thoma, ac eorum diſcipulis aſſignatur, reijcienda eſt, quia eam plene intellectus noſter videre, aut comprehendere non poteſt.

1. Cor. 2.

Fidei myſteria etiã ſi non intelligãtur credenda ſunt.

Aug. lib. de don. perſeu. c. 14.

Aug. lib. 3. de pec. mer. & remiſſ. cont. Pelag. c. 4.

VIII. Tertio probatur. Quia, licet noſtrum liberum arbitrium intra limites naturæ contineatur, gratia tamen diuina, & eius efficacia totum naturæ ordinem excedit: ergo vtriuſque connexio, & concordia non poteſt perfecte, aut euidenter, pro hoc ſtatu, ab intellectu noſtro cognoſci, aut comprehendi. Patet conſequentia: nam, vt oſtenſum eſt, connexio, & concordia duorum extremorum, quorum alterum eſt ſupernaturale, non poteſt perfecte ſolo lumine naturę cognoſci, aut demonſtrari.

Quarto. Quia etiam in naturalibus multa ſunt, quorum rationes non poteſt homo perfecte cognoſcere, aut demonſtrare; ſcilicet modus, quo anima rationalis eſt tota in toto, & tota in qualibet parte: & modus, quo Deus eſt in omnibus rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam: & in formica, apibus, & alijs minutiſſimis animantibus multa reperiuntur, in quorum cognitione plurimum laborant homines, propter quod ait Sapiens: *Et difficile æſtimamus, quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cum labore. Quæ autem in cælis ſunt, quis inueſtigabit?* Sen*ſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris Spiritum ſanctum tuum de altiſſimis?* Vnde ſanctus Auguſtinus, poſtquam in ſecundo libro de Trinitate quæſtionem illam: Vtrum creaturæ ſpirituales ſua naturali virtute miracula facere poſsint, diligenter pertractaſſet, concludit in fine: *Mihi omnino vtile eſt, vt meminerim virium mearum, fratreſque meos admoneam, vt meminerint ſuarum, ne vltra quam tutum eſt, humana progrediatur infirmitas. Queadmodum enim hoc faciant Angeli, vel potius queadmodum* Deus *hoc faciat per Angelos ſuos, nec oculorum acie penetrare, nec fiducia rationis enucleare, nec prouentu mentis comprehendere valeo, vt tam certus loquar ad omnia, quæ requiri de his rebus poſſunt, quàm ſi eſſem Angelus, aut Propheta, aut Apoſtolus. Vnde & hac moderatione adhibita, abſque aſſertione, & ſententiæ melioris præiudicio procedendum eſt, quantum ratio, & auctoritas poterit adiuuare.*

Intelligi non poſſunt ab homine perfecte multa naturalia.

Sap. 9.

S. Aug. lib. 2. de Trin. in fine, quẽ refert S. Th. q. 6. de potẽtia art. 3 in corp.

Qninto. Omnipotentia Dei, cum ſit infinita, non poteſt ab humano intellectu perfecte cognoſci, aut cõprehendi, ſed

Digitized by Google

Deus ſua omnipotentia facit, quod homo, cuius cor mouet, velit, & libere velit. Dicit enim S. Thom, quod etiam ſi Deus voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus *tamen hoc ſua omnipotentia facit*, vt illud, in quod mutatur, voluntarie velit: ergo non poteſt perfecte ab homine cognoſci, aut comprehendi, quomodo ſtet libertas arbitrij cum motione Dei efficaci, aut cum infallibilitate prouidentiæ, & prædeſtinationis diuinæ.

S.Th.2.ſen d.25.q.1.a.2.ad 1.

Omnipotētia Dei perfecte ab homine cognoſci nō poteſt.

IX. AD primum argumentum reſpondetur, quod, quamuis ſit veritas naturalis, conſtetq. experientia ipſa, hominem habere liberum arbitrium, eius tamen connexio cum gratia efficaci, & modus connexionis demonſtrari non poteſt, aut pro iſto ſtatu euidenter cognoſci.

Ad ſecundum reſpondetur, quod hæretici ideo iubent, vt credantur, quæ docent, ne deprehendatur falſitas, impietas, & repugnantia cum veritate Catholica in ſectis eorum, quæ pro ſuo cerebro, Sede Apoſtolica repugnante, repugnantibus Concilijs ſacris, immo & diuinis litteris, atque naturali lumine, introducere conantur. Catholici autem credi volunt, quæ fides docet, vt intelligantur, quia humana ratione inueſtigari non poſſunt, aut comprehendi. Vnde Dominus de magno, atque à ſæculis abſcondito incarnationis myſterio loquuturus, ait: *Si non credideritis, non intelligetis*: vt innueret, fidei myſteria, vt intelligantur, credenda eſſe. Vnde S. Petrus Apoſtolus: *Nos*, inquit, *credimus, & cognouimus, quia tu es Chriſtus Filius Dei*. Vbi, vt adnotauit Auguſtinus, prius dixit, credimus, quam cognouimus; vt doceret, occulta Dei myſteria credenda eſſe, vt cognoſcantur, & fidem cognitioni eſſe præmittendam. Iudæi autem increduli videre prius cupiebant, quæ fide credenda erant. Dicebant enim: *Quod ergo tu facis ſignum, vt videamus, & credamus*? Volebant prius videre, quam credere. Thomas etiam Apoſtolus: *Niſi videro*, inquit, *fixuram clauorum in manibus eius, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manũ meã in latus eius, non credam*. Propter quod infidelitatis eum arguit Chriſtus Dominus: *Noli*, inquiens, *eſſe incredulus, ſed fidelis*. Et iterum: *Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati, qui non viderunt, & crediderunt*.

Fidei myſteria credēda ſunt, vt intelligantur.

Iſai. 7. iuxta tranſlat. ſeptuagin. Inter.

Ioan. 5.

Aug. tract. 7. ſup. Ioa.

Ioan. 6.

Ioan. 20.

Ad tertium reſpondetur, myſteria, quæ per ſe pertinent ad fidem, non poſſe, niſi per viſionem beatificam quidditatiue cognoſci, aut euidenter demonſtrari. Et ad impugnationem Caietanus videtur inſinuare, quod quilibet Angelus per ſpecies inditas, & connaturales euidenter cognouerit habitus ſupernaturales ſibi infuſos: ait enim, quod per illas ſpecies cognouerunt Angeli fidem, ſpem, & charitatem naturali cognitione, non abſolute, & ſecundum ſe; niſi, vt pertinent ad ipſum Angelum, qui ſe perfecte cognoſcit. Sed quidquid ſit de ſententia Caietani, reſpondetur, quod, vt docet ſanctus Thomas, obiectum Theologicarum virtutum, & conſequenter ipſæ virtutes Theologicæ naturali ratione comprehendi non poſſunt, aut euidenter demonſtrari. Vnde etiam ſupremus Angelus non cognouit euidenter per lumen naturæ habitus ſupernaturales, aut ſupernaturales actus, quos produxit; ſicut nec gratiam habitualem, quia vt prima ſecundæ, quæſt. 112. articulo quinto, docet ſanctus Thomas, nullus poteſt, ſecluſa diuina reuelatione, certitudine infallibili cognoſcere ſe, vel alium habere gratiam habitualem. Et ratio, quam aſſignat, id ſuadet, quia nullus poteſt ſcire, ſe habere ſcientiam alicuius concluſionis, ſi principium ignoraret. Principium autem gratiæ, & obiectum eius eſt ipſe Deus, qui, propter ſui excellentiam, eſt nobis ignotus, ſecundum illud Iob 36. *Ecce Deus magnus vincens ſcientiam noſtram*. Et ideo eius præſentia in nobis, & abſentia per certitudinem cognoſci non poteſt, ſecundum illud Iob 9. *Si venerit ad me, non videbo eum: ſi autem abierit, non intelligam*. X.

Caiet. 3.p. q.76. ar.7. in ſolut. ad vlt. confir.

S.Th. 1.2. q.62. ar.2. in corp.

Angelus etiam ſupremus ſolo lumine naturæ habitus infuſos cognoſcere euidenter nō poteſt.

Ad primam confirmationem reſpondetur, Angelum non cognouiſſe euidenter aſſenſum myſterij Trinitatis, quem eliciebat, eſſe ſupernaturalem, & non naturalem; quoniam, licet relictus ſuæ naturæ euidenter cognoſcat omnia obiecta naturalia, & omnes actus naturalis ordinis, etiam liberos à ſe elicitos; Deus tamen ſua potentia abſoluta poterat illi occultare aliquod obiectum naturale; & quoniam ipſe Angelus non poterat euidenter ſolo lumine naturæ cognoſcere, XI.

an

an Deus in hac parte vteretur ſua potentia abſoluta, cum id dependeat ex mera Dei voluntate: ideo non potuit euidenter cognoſcere, aſſenſum, quem eliciebat circa myſterium Trinitatis, aut circa obiectum illius non eſſe naturalem, ſed ſupernaturalem.

Sed contra: nam ſaltem Angelus ſupremus euidenter cognoſcebat, illam reuelationem myſterij Trinitatis non fieri ab alio Angelo inferiori: nam euidenter ſciebat, ſe eſſe omnibus ſuperiorem, & nullum Angelum inferiorem poſſe illuminare ſuperiorem, vt 1.part.quæſt. 107. articulo 3. oſtendit ſanctus Thom. ergo euidenter cognoſcebat, illam reuelationem ſibi à Deo immediate factam fuiſſe, & conſequenter, myſterium reuelatum eſſe verum: nam euidens illi erat, Deum mentiri non poſſe, aut quempiam decipere.

Reſpondent quidam, argumentum vt plurimum concludere, ſupremum Angelum habuiſſe euidentiam in atteſtante myſterij Trinitatis, & aliorum, quæ à principio cognouit per fidem. Nos tamen dicimus, quod, quamuis eſſet euidens ſupremo Angelo, ſe eſſe ſuperiorem omnibus ſecundum eſſe naturale, non tamen erat illi euidēs, ſe habere gratiam, vt ex præmiſsis conſtat: nec euidenter cognoſcebat, Angelum ſuperiorem in eſſe naturæ etiam eſſe ſuperiorem in ordine gratiæ. Per hanc doctrinam ſoluitur ſimile argumentum; quod in tertia parte fieri ſolet ad probandum, Angelos virtute naturali euidenter cognouiſſe, humanitatem Chriſti Domini ſubſiſtere per ſubſiſtentiam increatam, & ita cognouiſſe per ſua naturalia incarnationis myſterium, poſtquam reipſa fuit exequutioni mandatum. Dicendum eſt enim, illum non cognouiſſe euidenter ſolo lumine naturæ ſubſiſtentiam illam, qua humanitas Chriſti ſubſiſtebat, non eſſe creatam; quoniam, licet inter creatas ſubſiſtentias, non videret ſubſiſtentiam humanitatis Chriſti; neſciebat tamen, ſtando in ſolo lumine naturæ, an reuera humanitas Chriſti haberet propriam ſubſiſtentiam, & propter aliquod myſterium ei cælaretur. Angeli autem beati per diuinam reuelationem cognouerunt incarnationis myſterium, & conſequenter etiam cognouerunt certa cognitione humanitatem Chriſti immediate, & formaliter ſubſiſtere per increatam ſubſiſtentiam Verbi.

Angelus ſolo lumine naturæ no cognouit euidenter incarnationis myſterium.

XII. *Trinitatis myſterium non demõſtratur ratione naturali.*

Ad ſecundam confirmationem reſpondetur, quod, quamuis ſit certum, quod per cognitionem creatam naturalem producatur verbum, non tamen eſt euidens, aut certum, immo neque verum, quod per omnem cognitionem producatur verbum. Etenim probabiliſsima ſententia eſt, quod per beatificam viſionem beati non producant verbum, vt 1.parte, quæſtion. 12.docent Thomiſtæ quamplurimi; & de fide eſt, quod Spiritus ſanctus, & ſimiliter Filius Dei ſuam eſſentiam cognoſcendo, non producant Verbum; vnde non eſt euidens lumine naturæ, Deum, ſeipſum cognoſcendo, Verbum producere. Ratio autem, qua ex ijs, quę contingunt in cognitione creata, deducit ſanctus Thomas, in diuinis eſſe generationem ſubſtantialem Verbi, non eſt demonſtratiua, ſed probabilis coniectura ad ſuadendum, & explicandum ea, quæ de generatione æterna Verbi diuini docet fides Catholica.

Sed contra hoc eſt argumentum: nam, vt 1.part.quæſt.93.articulo 5. in corpore docet ſanctus Thom. in homine eſt imago Dei, non ſolum ſecundum imitationem diuinæ naturæ, ſed etiam ſecundum repręſentationem trium perſonarum, quia ſicut in diuinis ſunt tres perſonæ in vna eſſentia, ita proportionabiliter in homine ſunt tres potentiæ in eadem anima: ergo ſicut per lumen naturale poteſt homo à poſteriori euidenter demonſtrare, Deum eſſe; ita etiam poterit per effectus repræſentantes Trinitatem perſonarum, videlicet per cognitionem ſui, euidenter cognoſcere myſterium Trinitatis.

Reſpondetur, quod eſſe vnum Deum euidenter demonſtratur à poſteriori per creaturas, quoniam conſequentia iſta eſt euidens: Sunt creaturæ productæ: ergo datur vnum primum principium efficiens, & in ſuo eſſe independens ab alio: alias in cauſis efficientibus daretur proceſſus in infinitum, vt 1. part. quæſt. 2. articulo 3. in corp. oſtendit ſanctus Thomas: & quãtum ad an ſit, ipſe creaturæ perfecte demonſtrant Deum à poſteriori. Imago autē Dei, quæ eſt in homine non perfecte

Trinitatis imago qua liſſit in homine.

Digitized by Google

repræſentat Deum, vt eſt trinus, & vnus, etiam quo ad quæſtionem: An eſt, ſed ſolum imperfecto modo, vt in eodē ar. 5, q. 93. ſolut. ad 3. docet S. Thom. Et ratio huius eſt: nam relationes diuinæ conſtitutiuæ perſonarum ſolum important reſpectum ad intra: vnde ipſe Deus, in quantū trinus, nullum effectum producit ad extra, ſed per aliquid commune tribus perſonis, ſcilicet per ſuam omnipotentiam: vnde nullus effectus Dei poteſt euidenter, etiam à poſteriori demonſtrare Trinitatem perſonarum, ſed ſolum vnitatem diuinæ eſſentiæ.

XIV. *Trinitatis myſterium non eſt nobis euidenter poſsibile.*

Ad quartum reſpondetur, Myſterium Trinitatis eſſe quidem euidenter credibile, ſicut ſunt alia myſteria noſtræ fidei, nō tamen ſequitur, quod ſit nobis euidenter poſſibile, aut verum: nam multa falſa, immo & impoſſibilia ſunt probabiliora veris. Et ratio eſt; nam euidentia credibilitatis, & ipſa credibilitas ſumitur ex auctoritate dicentium, & ex alijs ſignis extrinſecis: poſſibilitas autem fundatur in ipſa natura rei. Vnde quamuis ſit magis probabile, & conſequenter euidenter credibile, quod quantitas diſtinguatur à re quanta: poteſt eſſe quod in re ſit impoſſibile. Ad impugnationem dicitur, conſequentiam factam non procedere ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis; quia tam antecedens, quàm conſequens vtriuſque conſequentiæ eſt affirmatiuum, & ita non opponuntur inter ſe. Vt autem ex oppoſito conſequentis huius conſequentiæ, hoc eſt euidenter impoſsibile: ergo eſt euidenter incredibile; fiat argumentum ad oppoſitum antecedentis, ſic debemus argumentari: Hoc non eſt euidenter incredibile: ergo non eſt euidenter impoſsibile, & in vtraque conſequentia conſequens eſt verum, ſicut & antecedens, quia neque habemus euidentiam, quod myſterium Trinitatis ſit poſsibile, neque quod ſit impoſsibile.

Conſequētia ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis quæ ſit.

Licet enim à parte rei non ſolum ſit poſsibile, Deum eſſe trinum, ſed etiam neceſſarium; id tamen euidenter, vt dictum eſt, nulli creaturæ poteſt conſtare, ſecluſa viſione beatifica.

Diſputatio CXIX.

Vtrum ſaltem per potentiam Dei abſolutam poſsit aliqua creatura, ſecluſa viſione beatifica, habere cognitionem euidentem Myſteriorum, quæ per ſe pertinent ad fidem.

PRO explicatione huius difficultatis notandum, quod dupliciter aliqua cognitio poteſt eſſe euidens. Primo extrinſece, quia videlicet obiectum non cognoſcitur euidēter in ſeipſo, ſed in alio, ſcilicet in atteſtāte, qui mentiri nō poteſt; vt ſiquis euidenter cognoſceret, Deū aliquid dicere, vel atteſtari, per euidentē conſequentiam deduceret, illud eſſe verum: nam euidens eſt, Deum mentiri non poſſe, aut aliquē decipere, cum ſit prima veritas. Secundo poteſt cognitio eſſe euidens intrinſece, & in ſeipſa, ſiue euidentia ſit à priori, ſiue à poſteriori, ſiue quantum ad quæſtionem; an res ſit, ſiue quantum ad quæſtionem; quid ſit. Et quidem in primo ſenſu agitur ex profeſſo de hac difficultate 2. 2. quæſt. 5. artic. 1. de qua diſputat ibi Bañes, & Caietanus & quæſt. 171. articulo 5. Denique in 3. part. quæſt. 11. articulo 1. diſputatur: An anima Chriſti per ſcientiam inditam euidenter cognouerit myſterium Trinitatis, & alios articulos noſtræ fidei; & grauiſſimi Theologi, quibus aſſentior, fatentur, illos euidenter cognouiſſe euidentia in atteſtante. Et ratio eſt: nam anima Chriſti per ſcientiam inditam certiſsime cognoſcebat, ſe in eſſe ſupernaturali gratię ſupremam eſſe inter omnes creaturas, & conſequenter certò ſciebat, Deum eſſe, qui immediate reuelabat illi hæc myſteria. Cum ergo ipſe euidenter cognouerit, Deum mentiri non poſſe; relinquitur, quod per ſcientiam inditam habuerit euidentiam in atteſtante myſteriorum fidei. Vtrum autem cum hac eadē euidentia ſit compoſsibilis fides in Angelis, vel hominibus, diſputatur ex pro-

feſſo

Digitized by Google

feſſo, ſecunda ſecundæ, quæſt. 5. allegata. In præſenti ergo non loquimur de euidentia in atteſtante, ſed de euidentia intrinſeca rei à priori, vel à poſteriori.

II. Eſt ergo prima ſententia quorumdam recentiorum aſſerentium, citra viſionem beatificam, & euidentiam in teſtificante, dari poſſe alijs modis euidentem cognitionem myſterij Trinitatis, & aliorum, quæ per ſe pertinent ad fidem. Probant hanc ſententiam.

Primo: nam quidquid non implicat contradictionem, poteſt Deus facere, ſed non implicat contradictionem, dari euidentem cognitionem myſterij Trinitatis alijs modis diſtinctis à viſione beatifica, & euidentia in atteſtante: ergo.

Secundo: nam, vt patebit infra, multi, & graues Doctores conſtituunt alios plures modos, quibus à pura creatura myſteriū Trinitatis poteſt euidenter cognoſci: ergo non eſt dicendum, id eſſe impoſſibile.

Trinitatis euidens cognitio haberi non poteſt niſi per viſionē beatam, & in atteſtante.

Contrariam ſententiā docet Duran. q. 3. prologi; quam ſequuntur communiter Thomiſtæ, & nobis videtur ad mentem S. Thom. 1. p. q. 32. art. 1. Probatur primo, ratione deſumpta ex eodem ar. 1. Nam, ſecluſa euidentia in atteſtante, & illa, quæ habetur per viſionem beatam, in qua eſſentia diuina vnitur intellectui creato, in ratione ſpeciei intelligibilis, nulla alia euidentia haberi poteſt myſterij Trinitatis, etiā à poſteriori: nam, vt 1. p. q. 12. art. 2. oſtendit S. Thom. nulla ſpecies creata poteſt quidditatiue Deum repreſentare, ſicut eſt in ſeipſo: ſed eſt impoſſibile, dari euidentem cognitionem à poſteriori myſterij Trinitatis; quia nullus effectus, repræſentat, aut repræſentare poteſt euidenter myſterium Trinitatis, quantum ad conſtitutionem, & diſtinctionem diuinarum perſonarum, vt ſupra oſtenſum eſt: ergo.

Secundo probatur, deſtruendo omnes alios modos, quibus auctores primæ ſententiæ contendunt, poſſe euidenter myſterium Trinitatis cognoſci. Primus modus eſt per notitiam abſtractiuam, qua cognoſcitur, non quidem Trinitatem actu exiſtere à parte rei, ſed connexio trium perſonarum cum diuinitate; ſicut quando dicimus, hominem eſſe animal rationale, admiratiuum, riſibile &c. hæc enim notitia eſt abſtractiua, quia nihil horum affirmamus exiſtere, ſed tantum aſſerimus connexionem prædicati cum ſubiecto, ita vt, ſi homo exiſtat, neceſſe ſit, animal rationale admiratiuum, ac riſibile exiſtere. Et hoc modo, affirmant, poſſe per ſpeciem creatam, Trinitatem perſonarum à puro viatore euidenter cognoſci. Ita ſentiunt aliqui ex recentioribus Theologis.

III. Sed hic modus impugnatur à Thomiſtis, qui ſentiunt, per nullam ſpeciem creatam poſſe repreſentari quidditatiue eſſentiam diuinam, vt eſt in ſe. Præterea oſtenditur impoſsibilitas illius; quia implicat, quod quis cognoſcat quidditatiue eſſentiam diuinam, quin cognoſcat actualem exiſtentiam illius: nam de quidditate Dei eſt exiſtentia actualis; immo habere eſſe per eſſentiam, ſiue eſſe ipſum ens per eſſentiam infinitum, & illimitatum, præhabens in ſe quidquid pertinet ad perfectionem entis, eſt propria quidditas, & eſſentia Dei, ſecundum noſtrum modum concipiendi; iuxta illud: *Qui eſt, miſit me ad vos*: Et: *Ego ſum, qui ſum*: quod etiam Sanctus Thomas docet 1. par. quæſt. 4. art. 2. & ratio id ſuadet: nam habere eſſe per eſſentiam eſt propria perfectio, quæ noſtro modo intelligendi præſupponitur in Deo ad omnes alias perfectiones, & per quam, tamquam per rationem, quæ primo concipitur de Deo, reliquæ demonſtrantur. Vnde Sanctus Thomas 1. par. quæſt. 3. art. 1. in ſecunda ratione demonſtrat, Deum non eſſe corpus, quia eſt primum ens per eſſentiam, nullam includens potentialitatem: & quæſt. 4. art. 2. oſtendit, in Deo eſſe perfectiones omnium rerum, quia eſt primum ens per ſe ſubſiſtens, & quæſt. 9. art. 1. ratione 1. concludit, Deum eſſe immutabilem, quia eſt purus actus. Denique in diſcurſu primæ partis, omnes alias perfectiones, quæ ſunt in Deo, reducit tamquam ad primam ſimpliciter, noſtro modo concipiendi, ad ipſum eſſe per eſſentiam; & in eo ſiſtit, nec ex alia priori ratione oſtendit, Deū habere eſſe per eſſentiā. Confirmatur: nam, quia eſſe animal rationale eſt quidditas hominis; impoſſibile eſt, hominem cognoſcere quidditatiue, niſi

Trinitatis euidens cognitio abſtractiua dari nō poteſt.

Eſſe per eſſētiam eſt primum & eſſentiale Dei prædicatum.

Exod. 3.

Digitized by Google

niſi cognoſcatur, illum eſſe animal rationale. Cum ergo eſſe exiſtentiæ ſit de quidditate Dei, impoſſibile erit cognoſcere Deum quidditatiue, quin cognoſcatur actualis exiſtentia, quam habet in tribus perſonis.

IV. Ad hoc argumentum duæ adhibentur ſolutiones. Prima eſt, quod licet de quidditate Dei ſit actualis exiſtentia, & ideo non poſſit perfecte cognoſci quidditatiue myſterium Trinitatis, quin actualis exiſtentia illius cognoſcatur; nihilominus imperfecte, & cōfuſe poteſt cognoſci quidditatiue abſque huiuſmodi exiſtentia. Dicunt enim, non eſſe neceſſarium, vt ille, qui cognoſcit aliquam rem quidditatiue, cognoſcat omnia eius prædicata quidditatiua; ſed ſufficere, quod potiora cognoſcat, alias quicumq; cognoſceret quidditatiue Deum, vel creaturam, cognoſceret etiam comprehenſiue; quod eſt falſum: nā omnes beati cognoſcunt Deum quidditatiue, quem tamen non comprehendūt. Hæc tamen ſolutio facile impugnatur: Primo: nam implicat in adiecto cognoſcere aliquid imperfecte, & confuse, & cognoſcere illud quidditatiue; cognitio enim quidditatiua eſt cognitio rei diſtincta, vt eſt in ſe. Vnde, qui ſolum cognoſceret de homine, quod eſt ens, non cognoſceret illum quidditatiue. Secundo: nam ad cognoſcendum aliquam rē quidditatiue; neceſſe eſt cognoſcere omnia eius prędicata eſſentialia. Qui enim ignoraret aliquod prædicatum eſſentiale hominis, vt quod ſit rationalis, aut quod ſit animal, nòn cognoſceret illum quidditatiue. Tertio: nam hæc ſolutio ſupponit vnum falſum, videlicet cognitionem, qua cognoſcuntur omnia prędicata quidditatiua Dei eſſe cognitionem comprehenſiuam illius: hoc enim eſt falſum, nam ad cognitionē comprehenſiuam alicuius rei, non ſufficit cognoſcere omnia eius prædicata quidditatiua, aut ea, quæ formaliter reperiuntur in illa re; ſed vltra hoc requiritur, quod cognoſcantur omnia, quę eminenter, aut virtualiter ſunt in illa: & propterea beati, etiam ſi videant omnia, quæ formaliter ſunt in Deo; quia tamen non cognoſcunt omnia, quæ ſunt virtualiter in potentia illius, videlicet omnes creaturas poſſibiles, ideo proprie non comprehendunt Deum, vt 1. par. quæſt. 12. art. 7. docet Sanctus Thomas.

Prima ſolutio.

Cognitio quidditatiua imperfecta, & cōfuſa eſſe nō poteſt.

Cognitio cōprehenſiua, quæ ſit.

V. Secūda ſolutio eſt, exiſtentiam actualem eſſe præcipuum prædicatum Dei, quo maxime diſtinguitur à creaturis. Vnde qui illud non attingeret, non diceretur ſimpliciter cognoſcere Deum quidditatiue: nihilominus diceretur cognoſcere illum in ſeipſo, & per propriam ſpeciem abſtractiue: & hac notitia abſtractiua, aſſerunt, Deum cognoſci poſſe, vt trinum, abſq; viſione beatifica. Sed contra hanc ſolutionem eſt argumentum: nam euidēs cognitio rei in ſeipſa, quæ non habetur à poſteriori per effectum, eſt cognitio quidditatiua: ergo, cum illa cognitio Dei non ſit ab effectu, & ſit cognitio euidens rei in ſeipſa, erit cognitio quidditatiua: cuius contrarium docet hæc ſolutio. Præterea: nam qui videret clare, & euidenter diuinam eſſentiam, vt eſt in ſe, neceſſario diligeret Deum, & conſequenter haberet vitam æternam, & eſſet beatus, vt patet ex illo Ioan. 17. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum*: ergo hęc euidentia non eſſet citra viſionem beatificam. Confirmatur hoc: nam ſola viſio beatifica, vel Deus cognitus per viſionem beatificam poteſt ex parte obiecti efficaciter mouere voluntatem, & eam neceſſitare ad diligēdum Deum, vt 1. p. q. 111. art. 2. & q. 106. art. 2. docet S. Thom. Sed Deus clare, & euidenter cognitus per huiuſmodi notitiam, efficaciter moueret ex parte obiecti voluntatem, & eam neceſſitaret ad diligendum Deum: ergo talis notitia eſſet beatifica, ac per conſequens, citra viſionem beatificam euidens cognitio Dei haberi non poteſt.

Secūda ſolutio.

Impugnatur.

Deus ſolus clare viſus efficaciter ex parte obiecti mouet voluntatem.

VI. Secundus modus, quo poteſt myſterium Trinitatis euidenter cognoſci citra viſionem beatificam aſſignatur ab alijs Theologis, videlicet per viſionem Trinitatis, quoad an eſt, & non quoad quod quid eſt. Hæc enim viſio, ſi Deus ſua potentia abſoluta eam communicaret alicui, non eſſet viſio Dei quidditatiua, & perfecta, ſed valde imperfecta, & confuſa. Et quidem huiuſmodi cognitionem eſſe poſſibilem, probatur: nam de facto Chriſtus Dominus per ſcientiam inditam cognouit euidenter myſterium Trinitatis, quo ad an eſt; non autem quo ad quid eſt: & ſimiliter Prophetæ cognouerunt euiden-

Digitized by Google

euidenter, lumine Prophetico, eſſe tres perſonas in diuinis: ergo non repugnat, dari viſionem Trinitatis, per quam euidenter cognoſcatur, Trinitatem eſſe, abſque eo quod cognoſcatur, quod quid eſt ipſius Trinitatis; ſed huiuſmodi cognitio non eſſet beatifica: ergo.

Hic modus eiſdem fere argumentis impugnatur, quibus præcedens: nam hæc cognitio euidens Trinitatis, quoad an eſt, vel eſſet cognitio euidens à poſteriori per effectus, & hoc non poteſt dici, quia, vt oſtenſum eſt, nullus effectus Dei oſtendit clare, & euidenter, eſſe in diuinis Trinitatem perſonarum: vel eſſet cognitio euidens à priori, vel quaſi à priori, quia videlicet per illã cognoſceretur an eſt Trinitatis, vt eſt in ſeipſa; & hoc etiam dici non poteſt: nam illa cognitio eſſet beatifica. Impoſsibile eſt enim cognoſci euidenter exiſtentiam Trinitatis, vt eſt in ſeipſa, quin euidenter cognoſcatur eſſentia diuina, & omnia eius attributa, ac cętera prædicata, quæ formaliter ſunt in Deo, propter quod omnes Thomiſtæ cum S.Thom. 1.p.q.12.art.7. docent contra Scotum, implicare contradictionem, quempiam videre clare, & euidenter vnam perſonam diuinam ſine alia, vel eſſẽtiam ſine perſonis, aut vnum attributum, vel quodlibet aliud prędicatum exiſtens formaliter in Deo, quin cognoſcantur alia omnia attributa, vel prædicata Dei. Cum ergo exiſtẽtia trium perſonarum Trinitatis ſit prędicatum Dei quidditatiuum, relinquitur, eſſe impoſsibile, quod euidenter cognoſcatur, vt eſt in ſeipſa, quin euidẽter cognoſcatur diuina eſſentia, & omnia attributa. Hęc autem non poſſunt euidenter cognoſci, niſi per viſionem beatificam, per quam Deus quidditatiue cognoſcitur, vt eſt in ſeipſo: ergo. Vnde ad argumentum factum reſpondetur, falſum eſſe, Chriſtum Dominum per ſcientiam inditam euidenter cognouiſſe myſterium Trinitatis, etiam quoad an eſt, vt docent communiter Thomiſtæ. 3.p.q.11.ar.1. & à fortiori eſt idem ſentiẽdum de Prophetis: nam alias ſequeretur, eoſdem Prophetas non habuiſſe fidem myſterij Trinitatis, quoad an eſt. Probatur hoc; nam de ratione fidei eſt obſcuritas, & ineuidentia; quæ, reſpectu eiuſdem obiecti cũ euidentia ſtare non poteſt: ergo, ſi Prophetæ habuerunt euidentiã myſterij Trinitatis, quoad an eſt, ſequitur, eos non habuiſſe fidem eiuſdem myſterij.

Tertius modus eſt, ſi Deus alicui infunderet lumen, quo eius intellectus determinaretur ad aſſenſum huius propoſitionis: Trinitas exiſtit; ita videlicet, vt per ſpecies creaturarum apprehenderetur Trinitas perſonarum, ſicut modo à nobis apprehenditur, & per lumen illud infuſum eleuarentur, & determinarentur, vt ſimul cum intellectu concurrerent ad aſſenſum eiuſdem propoſitionis: Trinitas exiſtit. Talis enim cognitio, non eſſet beatifica, nec euidens in atteſtante, ſed eſſet euidens ex terminis, non ſecundum ſe, ſed vt ſubiacet experientiæ intellectus videntis, & determinati ad aſſenſum illius propoſitionis. Hunc modum conſtituent aliqui recentiores Theologi, vt poſsibilem, ſed noſtro iudicio multo minus intelligibilis videtur, quam duo præcedentes. Primo quidem: nam hæc cognitio myſterij Trinitatis non haberet, quod eſſet clara, & euidens, ex eo quod lumen illud infuſum determinaret intellectum, quantum ad exercitium, ad aſſenſum myſterij Trinitatis. Etenim auxilium efficax diuinæ gratię phyſice prædeterminat, quantum ad exercitium, ipſum intellectum ad aſſenſum liberum eiuſdem myſterij, & tamen ille aſſenſus non eſt euidens, ſed obſcurus, cum ſit aſſenſus fidei, ad quam intrinſece requiritur obſcuritas. Nec etiam eſſet euidens illa cognitio, quia procederet ex lumine infuſo altiori, & eminentiori, quam ſit lumen fidei: etenim lumen infuſum, quo anima Chriſti Domini per ſcientiam inditam cognoſcit myſterium Trinitatis, eſt ſuperius ad lumen fidei, & excellentius illo: & tamen per ſcientiam inditam non cognouit euidenter Chriſtus Dominus myſterium Trinitatis in ſeipſo, etiam quantum ad an eſt, ſed ſolum in atteſtante, vt ſupra dictum eſt: ergo nullo modo illa cognitio myſterij Trinitatis eſſet euidens, vel clara, etiam quantum ad an eſt. Secundo quia nullum datur, nec dari poteſt lumen infuſum ſuperius ad lumen fidei, quo clare, & euidenter cognoſcatur myſteriũ Trinitatis in ſeipſo, niſi lumẽ gloriæ, quod eſt lumen beatificum; nam ſi eſſet dabile, conceſſum fuiſſet animæ Chriſti: conſtat autem

VII.

Chriſtus per ſcientiam inditam nõ cognouit euidenter myſterium Trinitatis in atteſtãte.

autem ex dictis, per ſcientiam inditam Chriſtum non cognouiſſe euidenter myſterium Trinitatis, etiam quantum ad an eſt, niſi euidentia dumtaxat in atteſtante: ergo nulla poteſt dari euidens cognitio myſterij Trinitatis, niſi beatifica. Illud autem, quod aſſerunt huius ſententiæ auctores in explicatione ſuæ ſententiæ, illam cognitionem eſſe euidentem ex terminis, non videtur intelligibile: nam cognitio euidens ex terminis haberi non poteſt, niſi circa prima principia vniuerſaliſſima, quæ lumine naturæ ſunt per ſe nota, vt: Quodlibet eſt, vel non eſt: Omne totum eſt maius ſua parte. Myſterium autem Trinitatis eſt ſuper omnia principia, etiam vniuerſaliſſima naturæ, & totum eius ordinem tranſcendit: ergo ex terminis non poteſt euidenter cognoſci.

Cognitio euidens ex terminis quæ dicatur.

Nec ſatis eſt reſpondere, illam cognitionem eſſe euidentem ex terminis non ſecundum ſe, ſed vt ſubiacent experientiæ: nam, vel per experientiam intelligunt experientiam terminorum; & hoc non, alias etiam nos euidenter cognoſceremus, Trinitatem eſſe: nam experimur ipſos terminos ſignificantes Trinitatem eſſe. Vel intelligunt, experientiam ipſius rei ſignificatæ per terminum, videlicet trium perſonarum Trinitatis; & hoc eſt petitio principij: contendimus enim, quod ipſa Trinitas, etiam quo ad an eſt, non poſſit per experientiam cognoſci; niſi per viſionem beatificam, qua quilibet beatus intuetur diuinas perſonas in ſeipſis. Imo, proprie loquendo, experientia haberi non poteſt per viſionem beatificam, eo quod experientia proprie pertinet ad ſenſum: per intellectum autem non habetur experientia, niſi large, vt docet S. Thomas 1. p. q. 54. ar. 5. ad 2. Habemus ergo, illum tertium modum euidentiæ eſſe impoſſibilem.

VIII. Quartus modus eſt per notitiam diſcurſiuam, ex multis prædicatis eſſentialibus cognitis per viſionem beatificam, & habentibus connexionem cum myſterio Trinitatis. Ex illis, dicunt aliqui, poſſe idem myſterium à priori, vel à poſteriori euidenter cognoſci, aut deduci.

Theologiæ euidentia reducitur in ſcientiã Dei, & beatorum.

Contra hunc tamen modum arguitur: nam euidentia Trinitatis, vt eſt in ſeipſa, non habetur per notitiam diſcurſiuam, niſi reducatur in ſcientiam beatam, per quam ſolum cognoſcuntur illa Dei prædicata, ex quibus infertur Trinitas perſonarum, ſicut euidentia noſtræ Theologiæ reducitur in ſcientiam beatorum, quia nos non cognoſcimus euidenter principia fidei, ex quibus concluſiones Theologicæ deducuntur. Præterea hic modus euidentiæ videtur omnino impoſſibilis: nam prædicata eſſentialia omnibus perſonis diuinis ſunt communia: ergo ex illis non poteſt euidenter cognoſci, aut deduci Trinitas perſonarum, alias de facto nos lumine naturali cognoſceremus euidenter, eſſe Trinitatem perſonarũ in diuinis: nam euidenter cognoſcimus à poſteriori prædicata Dei eſſentialia, vt quod ſit ens, infinitus, omnipotens, ſumme bonus: ergo ſi ex prædicatis eſſentialibus euidenter cognitis poteſt deduci, per conſequentiam euidentem, eſſe in diuinis Trinitatem perſonarum; ſequitur, myſterium Trinitatis poſſe à nobis ſolo lumine naturæ euidenter cognoſci, aut demonſtrari.

Quintus modus eſt per memoriam viſionis beatificæ iam habitæ: nam videns Deum Trinum, & Vnum, ſi illa viſione priuetur, recordabitur poſtea euidenter, ſe vidiſſe Deum Trinum, & Vnum, ſicut de facto recordatus eſt S. Paulus poſt raptum, vt patet ex illis verbis eiuſdem Apoſtoli: *Raptum huiuſmodi uſque ad tertium coelum, & ibi audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* IX.

Paulus à tranſacta viſione recordatus fuerit euidenter ſe vidiſſe Deum. 2. Cor. 12.

Contra iſtum modum militant argumenta, quibus prima parte, quæſt. 12. artic. 11. oſtendunt communiter Thomiſtæ, per ſpecies relictas in intellectu S. Pauli poſt raptum, non cognouiſſe clare, & euidenter viſionem beatificam, quam habuit, aut ſe vidiſſe Deum per eſſentiam, & multo minus potuit per eaſdem ſpecies Trinitatem perſonarum euidenter cognoſcere: alias poſt raptum non manſiſſet in Apoſtolo fides myſterij Trinitatis.

Relinquitur ergo, citra viſionem beatificam, & euidentiam in atteſtante, non poſſe ab aliqua creatura myſterium Trinitatis, vel alia, quæ per ſe pertinent ad fidem, euidenter cognoſci.

Di-

Diſputatio CXX.

In qua varij modi concordia liberi arbitrij cum gratia, qui aſſignatur à diuerſis Doctoribus referuntur, & confutantur.

I. QVAMVIS ſuperius ſatis ad longum propoſita fuerit, & confutata per diſputationes quamplurimas concordia, quæ ab aliquibus aſſignatur, nihilominus eam breuiter in præſenti attingere, & impugnare conueniens iudicaui, & aliorum cõcordias Theologorum perſtringere, vt concordia S. Auguſtini, & S. Thomæ, diſputatione ſequenti ſubijcienda, lucidior appareat.

Cõcordia quedã lib. arb. cum gratia proponitur, & impugnatur.

Prima igitur ratio concordiæ fundatur in ſcientia illa media, ſeu conditionata, (non enim fit vis in verbo) qua, vt aiunt, Deus ante omne liberum decretum ſuæ voluntatis prædeterminantis actus futuros data quacumque hypotheſi, certo, & infallibiliter cognouit, quid liberum arbitrium creatum ex ſua innata libertate eſſet acturũ in particulari, ex hypotheſi, quod in tali, vel tali ordine rerum, & in talibus circumſtantijs conſtitueretur, & tali motione externa, & interna allliceretur, & inuitaretur: cum tamen pro eadem libertate poſſet oppoſitum facere, ſi vellet. Ideo autem, vt ſupra obſeruauimus, hanc præſcientiam mediam in Deo conſtituunt, vt ex illa deſumatur infallibilitas diuinæ prædeſtinationis, & conſenſus arbitrij futuri, poſita gratia efficaci. Cum enim exiſtiment, Deum ſua gratia efficaci nõ prædeterminare vere efficienter creatam voluntatem, vt conſentiat Deo vocanti, & excitanti; eo quod putant, cum hac prædeterminante gratia conſiſtere non poſſe arbitrij noſtri libertatem; inferunt conſequenter, infallibilitatem prædictam fundari non poſſe in aliquo decreto Dei abſoluto prædeterminante efficaciter, & efficienter, quod homo ſuo libero arbitrio conſentiat, nec in reali virtute efficacis auxilij præuenientis gratiæ, ſiue antecedentis ordine cauſalitatis liberum conſenſum creatæ voluntatis. Vnde coguntur ad prædictam ſcientiam mediam recurrere, vt ad illam, tamquam ad primam radicem infallibilitas prædeſtinationis diuinæ, & futuræ cooperationis arbitrij creati reuocetur.

Scientia media ad quid introducta.

II. Secundo ſupponunt, gratiam præuenientem, & excitantem eſſe formaliter actiones quaſdam vitales, quas Deus in nobis ſine nobis operatur: ſine nobis, inquam, libere cooperantibus, non tamen ſine nobis vitaliter, & efficienter concurrentibus, & conſiſtere in illuſtratione, & illuminatione intellectus, atque excitatione, & ſuaſione voluntatis, quæ quidem efficienter procedunt ab intellectu, & voluntate, non quidem vt libera, ſed vt natura eſt, quamuis antecedenter pendeant à voluntate, vt liberum arbitrium eſt, quatenus videlicet ex eius libertate fuit dependens, quod homo compararet notitias myſteriorum fidei, vel eorum, quæ facienda erant, accedendo ad prædicatores, vel alio modo eas propria induſtria acquirendo, quibus notitijs Deus ſe inſereret, eas eleuando ſuo ſpeciali influxu, vt ſupernaturales ſint, & quales ad ſalutem oportet, & ſic ſortiantur rationem gratiæ præuenientis. Suppoſita ergo illuminatione, qua Deus illuminat intellectum, & proponit volũtati bonum, vt ſibi conueniens, affirmant, quod ſtatim abſque vlla libertate oritur mere naturaliter in voluntate motus affectionis ad bonum ſibi propoſitum, quo quidem motu allicitur, & quaſi inuitatur ad amandum illud bonum, & imperandum potentijs exequutiuis, vt illud exequantur, vt verbi gratia, ad imperandum intellectui, vt aſſentiatur rebus fidei propoſitis, & explicatis. In his ergo duobus motibus, videlicet in illuſtratione intellectus, & affectione voluntatis à Deo eleuatis ſuo ſpeciali influxu cõſiſtere, aiunt, gratiam præuenientem, & excitantem. Liberum autem arbitrium his duobus motibus gratiæ præuenientis adiutum, & excitatum, liberam habet poteſtatem imperandi, aut non imperandi aſſenſum fidei. Quod ſi voluntas fidem amplecti velit, actumq. credendi imperet intellectui, influente ſimul motu gratiæ præuenientis, quam habet, elicit in ſeipſa actum ſupernaturalem, quo fidem amplecti vult, quoq. aſſenſum imperat

Gratiam præuenientem, & excitantẽ eſſe formaliter actiones vitales indeliberatas quidã ſentiunt.

imperat intellectui, ſimulq. intellectus motus imperio illo ſupernaturali voluntatis; illuſtrationeq. diuina adiutus, elicit actum ſupernaturalem aſſentiendi reuelatis, & gratia excitans, ſeu præueniens nouo influxu, quo vnà cum libero arbitrio influit in ſupernaturalem actum fidei, ſortitur rationem gratiæ adiuuantis, cooperantis, & efficacis. Si autem voluntas, pro ſua innata libertate, fidem nolit amplecti, gratia excitans, & præueniens manet intra limites gratiæ ſufficientis, nec eſt efficax, quia voluntas, vt libera eſt, non voluit fidem amplecti, cum tamen per gratiam excitantem, & præuenientem, eam reuera amplecti potuiſſet.

III. His fundamentis ſtabilitis, & alijs pluribus, quæ ſupra à nobis relata ſunt, & impugnata, facilem, dilucidam, & omnibus peruiam, atque intelligibilem concordiam liberi arbitrij cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione, atque cum efficacia auxiliorum gratiæ, ſe tradere putant; per quam difficillima argumenta; quæ à Pelagianis, & Semipelagianis, & poſtmodum ab alijs contra prædeſtinationẽ diuinam ab Apoſtolo traditam, & à S. Auguſtino, & S. Thoma explicatam, obijciuntur, effugiunt, & vnius ſcientiæ mediæ ſubſidio, facile diſſoluere videntur.

Si enim quis interroget, vnde proueniat, idem auxilium eſſe efficax in vno, & non in altero, aut quod cum eiſdem auxilijs ex parte Dei preuenientis gratiæ, qua ratione præuenientis gratiæ auxilia ſunt, vnus ſit prædeſtinatus, ac iuſtificetur, perſeueret in gratia, & ſaluus fiat: alter vero non ſit prædeſtinatus, nec iuſtificetur, ſed reprobus maneat in æternum; reſpondent, quia vnus pro innata ſibi libertate voluit bene vti eiſdem auxilijs, & cum eis perſeuerare vſque ad finem; alius non item, idq. Deus ſua illa ſupereminenti ſcientia media præuiderit. Si quæratur rurſus, vnde proueniat, quod eadem gratia præueniens ſit efficax in vno, & non in alio; reſpondent, quia vnus voluit bene vti eadem gratia, & pro innata ſibi libertate cooperari cum illa, cum pro eadem libertate potuiſſet non cooperari: alius autem cooperari noluit, idq. Deus eadem præſcientia media præſcierit. Et cum vrgentur; quare Deus præſcierit per illam ſcientiam mediam, vnum eſſe cooperaturum, & non alium; reſpondent, quia per libertatem arbitrij vtriuſque, ita futurum erat à parte rei ex hypotheſi, quod illi homines conſtituerentur à Deo in tali ordine rerum, & talibus auxilijs in talibus circumſtantijs excitarentur, & allicerentur. Et ſi rurſus fiat inſtantia, vnde proueniat, quod ex duobus hominibus, æqualibus auxilijs gratiæ præuentis, vnus ſit conſenſurus, vel perſeueraturus vſque in finem; alius non item; reſpondent, quia ita futurum erat pro innata vtriuſque libertate, quia videlicet vnus erat voliturus, alius noliturus: & hic exiſtimant ſiſtendum eſſe, & non petendam aliam rationem, propter quam iſte homo cum talibus auxilijs erat conſenſurus, & non alter. Semper enim reſpondendum putant, quia ſic illis placuit, neque admittunt, voluntatem creatam habere aliam cauſam priorem, vere efficientem eam cooperari, videlicet efficaciam voluntatis diuinæ, ad quam, tamquam ad primum efficiens, reuocanda ſunt omnia, quæ in tempore fiunt.

IIII. Et cum eis obijcitur, ſecundum ſententiam S. Auguſtini, à multis ſummis Pontificibus approbatam, & ex euidentiſſimis ſacrarum Scripturarum teſtimonijs deſumpta, nullam aſſignari cauſam ex parte noſtra, rationem, aut conditionem, ſine qua non, prædeſtinationis; ſed refundendam eſſe in meram, & gratuitam Dei voluntatem, qui *cuius vult miſeretur, & quem vult indurat*; propter quod Apoſtolus ait: *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius*; reſpondent, admirationem Apoſtoli eo tendere dumtaxat, vt ſignificet, nullam poſſe ex parte noſtra aſſignari cauſam, rationem, aut conditionem, propter quam Deus voluerit vocare vnum eo tempore, & in illis circumſtantijs, in quibus per ſcientiam mediam præſciebat, illum eſſe conſenſurum, & perſeueraturum ex hypotheſi, quod tali gratia excitaretur, & alliceretur: & in eodem ſenſu verificari ſententiam S. Aug. circa prædeſtinationem gratuitam. Cum hoc tamen dicunt eſſe concedendũ, dari ex parte boni vſus liberi arbitrij futuri ex hypotheſi, conditionem, ſine qua, voluntas conferendi me-

Prædeſtinationis cauſã nõ dari in quo ſenſu quidam intelligãt.

Digitized by Google

media ad ſalutem, non ſortiretur rationem formalem prædeſtinationis comparatione huius hominis in particulari, ſed retineret communem rationem prouidentiæ.

HAEC ratio concordiæ ex ijs, quę in præcedentibus dicta ſunt, ſufficienter manet impugnata. Oſtenſum eſt enim, illam ſcientiam mediam re vera non dari etiam in Deo, vt patet ex dictis diſp.7. Vnde, cum fundamentum eiuſdem concordiæ non ſubſiſtat, neceſſe eſt, vt quæ ſuper illud ædificata ſunt, corruant. Oſtenſum eſt etiam, interpretationem illam admirationis Apoſtoli cum doctrina S. Auguſtini, & S. Thomæ non congruere, vt ex dictis diſp. 37. num. 10. & diſp. 110. num. 13. conſtat. Præterea arguitur contra eamdem concordiam: nam de fide eſt, diuinam pręſcientiam, prouidentiam, & prædeſtinationem, atq; auxilia efficacia pręuenientis gratiæ in nullo pręiudicare arbitrij noſtri libertati, ſed cum illa cohærere: ergo ratio eiuſdem concordiæ nec debet, nec poteſt reduci ad præſcientiam illam mediam, quam omnes antiqui Doctores negant, & noſtra ſententia certum eſt, præſcientiam illam non dari. Probatur conſequentia: nam res fidei non debet inniti, nec poteſt fundamento dubio, aut non ſubſiſtenti; alias fides ipſa dubia eſſet: ergo neceſſe eſt, abſque præſcientia media concordiam liberi arbitrij cum gratia, & diuina prædeſtinatione defendere, & explicare.

V. Præterea eſt argumentum à poſteriori ſatis vrgens, quo oſtenditur, modum illum concordiæ liberi arbitrij cum gratia, S. Augſt. doctrinæ non eſſe conformem: nam Pelagiani, & Semipelagiani, vt S. Auguſt. fatetur, obijciebant illi, quod eſſet aſſertor fati, & arbitrij creati libertatem euerteret, & homines in quamdam deſperationem induceret per prædeſtinationem, & gratiam, quam in ſuis libris conſtanter docuit, & ſuis diſputationibus defendit. Hoc autem non obieciſſent eidem Sancto Doctori, ſi concordiam liberi arbitrij cum prædeſtinatione, & gratia ad ſcientiam illam mediam reuocaſſet; etenim, ſi ex parte boni vſus futuri liberi arbitrij, à Deo præcogniti per ſcientiam mediam, aſſignaſſet alicubi differentiam, propter quam cum æqualibus auxilijs ex parte Dei vnus conuertitur, & ſaluatur, quia voluit, alius vero in peccato perſiſtit, & damnatur, quia noluit conuerti; quonam etiam ficto colore potuiſſent hæretici, qui acutiſſimi erant, quãuis peſſimi, Auguſtino obijcere, quod ſtatueret fatum, & homines in quamdam deſperationem induceret? Haberet enim Auguſtinus facilem ſolutionem, & reſpõdere poſſet: Non induco reuera fatum; homines enim pro ſua innata libertate bene vtuntur auxilijs gratię, quia volunt: alij vero eiſdem auxilijs non vtuntur, nec ſaluantur, quia nolunt. Et idem potuiſſet Apoſtolus reſpõdere obijcientibus: *Quid adhuc quæritur? volũtati enim eius quis reſiſtet?* Et tamen non ita reſpondent, ſed inquiunt; *O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo? O altitudo diuitiarum.* Et: *Non eſt iniquitas apud Deum*, vt diſp. 110. num. 13. cum eodem Aug. obſeruauimus: ergo, &c.

Prędeſtinationis infallibilitatẽ cũ libertatẽ arb. per ſciẽtiã mediã non cõcordauit Auguſt.

Confirmatur: nam S. Aug. ad ſoluenda argumenta Pelagianorum contra prædeſtinationem, quam prædicabat, nunquam recurrit ad præſcientiam mediam, ſed potius illam confutauit, vt diſput. 7. oſtenſum eſt: ergo intellexit, per eamdem præſcientiam, libertatem arbitrij noſtri cum infallibilitate prædeſtinationis, & gratiæ concordari non poſſe.

Sed dicunt, quòd, ſi hæc ratio concordiæ propoſita fuiſſet, & explicata Sanctis Auguſt. & Thom. aut ea de re conſulerentur, continuo reſponſuros, prædeſtinationem, & reprobationem factam non fuiſſe ſine præſcientia boni vſus liberi arbitrij: quod duritiem ſententiæ de prædeſtinatione gratuita, quam docuerunt, temperaſſet; ſed eos non aduertiſſe, quantum ad id conduceret additio illa ſcientiæ mediæ, quam nec negarunt, nec negaſſent, ſi de ea conſulti fuiſſent; & conſequenter per eamdem ſcientiam mediam concordaſſent arbitrij noſtri libertatem cum infallibilitate præſcientiæ, & prędeſtinationis diuinæ. Nos tamen dicimus, Sanctos Auguſtinum, & Thomam non fuiſſe adeo tardos ingenio, vt illis numquam occurrerit modus ille concordiæ, quæ in præſcientia media fundatur, ſi per illam libertas arbitrij cum infallibilitate diuinæ prædeſtinationis concordari potuiſſet. Cum ergo nullibi ad præſcientiam illam mediam recurrerint, ſed ad omni

poten-

potentiam, &efficaciam diuinæ voluntatis, quæ operatur omnia in omnibus, ſecundum vniuſcuiuſq; naturam, euidens videtur à poſteriori, eos exiſtimaſſe, per illam ſcientiam mediam libertatem arbitrij cum efficatia diuinæ prædeſtinationis, & gratiæ concordari non poſſe.

Pluribus potuiſſet hęc cócordia,& fundaměta,quibus innititur, impugnari,quæ tamen conſulto omittimus, quoniã abunde in diſcurſu totius huius operis impugnata ſunt.

VI. Secunda ratio concordiæ eſt ſecundũ ſententiam Durandi in 2.ſent.diſt.37.q.1 aſſerentis,nullũ eſſe neceſſariũ diuinę voluntatis concurſum ad actiones ſecundarũ cauſarum,ſed ſatis eſſe,quod Deus eas produxerit in eſſe,& ipſas naturas,earũq; virtutes poſtmodum conſeruet. Hæc tamen ſententia falſa eſt, & ſcripturis ſacris,ac Sanctis Patribus aduerſa, vt fatentur communiter Theologi: dicitur enim Iſai.26. *Omnia opera noſtra operatus es nobis Domine.* Et 1.Co.12. *Qui operatur omnia in omnibus.* Et ad Epheſ. 1. *Qui operatur omnia, ſecundum conſilium voluntatis ſuæ.* Et Ioan. 5. *Pater meus vſq; modo operatur, & ego operor.* Et in Conc. Arauſ. 2. can. 9. ſic dicitur: *Quoties bona agimus, Deus in nobis,atq; nobiſcum, vt operemur, operatur.* Quod etiam multis rationibus probat S.Tho. 3.cont. gen.cap.67. neceſſario ergo dicendum eſt, Deum non ſolum produxiſſe cauſas ſecundas, & virtutes ad operandum eis contuliſſe, ac in ſuo eſſe conſeruare, ſed etiam eas mouere, & applicare ad operandum, & cum eis pariter ſuos effectus producere: de quo plura in ſuperioribus diſputationibus dicta ſunt. Vnde per hanc doctrinam libertas arbitrij cum infallibillitate prædeſtinationis diuinæ concordari non poteſt.

Deus cum cauſis ſecũdis concurrit ad earũ actiones.

VII. Tertia ratio concordiæ aſſignatur ab alijs. Dicunt enim, cooperationem diuinam ſe tenere ex parte effectus, non ex parte cauſæ, hoc eſt, concurſum Dei non determinare voluntatem noſtram, nec aliquid in illam imprimere, aut operari; ſed immediate influere in effectum, eumque producere illo ipſo momento, quo à voluntate noſtra producitur. Ex quo inferunt, quod Deus non determinet voluntatem, nec voluntas Deum: nam vterq; concurſum ſuum libere adhibet, &, ſi alter nolit concurrere, opus non fiet; ſicut cum duo ferunt ingentem lapidem, quem vnus ferre non poſſet; neuter enim vires alteri addit, aut eum impellit, & vtriq; liberum eſt onus relinquere: quamquam Deus (niſi extraordinarie miraculum operari velit) ſemper concurret, quãdo voluntas noſtra concurrit, quoniam ad hoc ſe libere quodammodo obligauit, quando liberam voluntatem creauit. Inferunt ſecundo, quod licet in eodem prorſus momento temporis, & naturæ, Deus, & voluntas operari incipiant; tamen Deus operetur, quia voluntas creata operatur, & non è conuerſo: & hoc eſſe, quod aliqui dicunt, volũtatem prius natura operari, quàm Deum, non prioritate inſtantis in quo, ſed à quo. Tribuũt iſtum modum concordię Greg. Arimineñ. Scoto, & Gabrieli in 2.ſent.diſt.37. VIII.

Deũ operari, quia voluntas creata operatur, quidã ſentiunt.

Hic tamen modus concordiæ etiam non videtur conformis doctrinæ S. Aug. & S.Th. vt patet ex ijs, quæ ſuperius dicta ſunt. Oſtenſum eſt enim in diſp. 18. concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum in cauſas ſecundas, etiam liberas, eaſque præmouere, & prædeterminare, vt ſuos effectus producant naturaliter, aut libere, vel contingenter, iuxta modum propriję naturę. Oſtenſum eſt etiã diſp. 22.& 23. Deum, ſuo æterno, efficaci, & abſoluto decreto, antecedenter ad præſcientiam futuræ cooperationis arbitrij creati prædeterminaſſe omnes actus bonos, qui in tempore fiunt à voluntate creata; eos præſertim, per quos prædeſtinati ad vitam ęternam perueniunt. Oſtenſum eſt præterea diſp. 85. Deum, & liberum arbitrium non eſſe cauſas partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim, quorum vnus non mouet alterum ad concurrendum, nec ſuo influxu efficit, vt alter ſecum concurrat. Oſtenſum eſt deniq; diſp. 99. & 100. illam cauſalem eſſe falſam: Quia voluntas operatur, ideo Deus operatur; hanc autem eſſe veram: Quia Deus operatur, voluntas cooperatur. Cum ergo nullum prorſus fundamentum huius concordiæ videatur ſubſiſtere, neceſſe eſt, vt eadem concordia, quæ ſuperædificata eſt, corruat.

Accedit, quod hic modus conciliandi libertatem arbitrij cum infallibilitate præſcientiæ, prouidentiæ, & prædeſtina-

libera

Digitized by Google

tionis diuinæ, ac cum efficacia auxiliorum gratiæ, non videtur ſaluare prædeſtinationem Dei omnino gratuitam, atque independentem etiam tamquam à cōditione ſine quā non, ex futura cooperatione libera creati arbitrij, quod ſic oſtenditur. Nam ſi Deus cooperatur, quia homo cooperatur: ergo prius eſt in ſigno rationis, quod Deus præcognoſcat, liberum arbitrium eſſe cooperaturum, quàm quod velit ſua gratia cōcurrere cum illo ad piam operationem, & eum ordinare per talia media ad vitam æternam; ac per conſequens prædeſtinatio, quantum ad omnes ſuos effectus, erit dependens, ſaltem tamquam à conditione ſine qua non, ex bono vſu liberi arbitrij, præcognito à Deo. Ex quo rurſus videtur ſequi, gratiam eſſe pediſſequam liberi arbitrij, & obſequentem illi, ac per conſequens, eamdem gratiam ſecundum merita noſtra dari, quod nullus Catholicus admittit. Præterea etiam ſequeretur, gratiā efficacem, inquātum eſt formaliter efficax, ſeu adiuuans, non eſſe præuenientem, neque antecedentem ordine cauſalitatis liberam cooperationem noſtri arbitrij, ſed ſolum eſſe ſimultaneam, ſeu concomitantem, & pariter cum eodem arbitrio in piam operationem influentem; conſequens autem, quamuis ab auctoribus huius ſententiæ admittatur; non videtur poſſe concedi, vt patet ex ijs, quę de efficacia gratiæ ſuperius dicta ſunt: ergo hic modus concordiæ non eſt admittendus.

Diſput. 81. 86. 90. & 91.

Diſputatio CXXI.

In qua, legitima Concordia liberi Arbitrij cum infallibilitate diuinæ Prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum Gratiæ ſtatuitur, & defenditur.

I. EXCLVSA concordia, quæ à diuerſis doctoribus aſſignatur: reliquum eſt, vt cōcordiam legitimam liberi arbitrij, cum diuina præſcientia, prouidentia, & prædeſtinatione, atque cum efficacia auxilij diuinæ gratiæ ſubijciamus, quam ſanctus Auguſtinus, ſanctus Proſper, & Hilarius, ſanctus Anſelmus, & alij Patres, & inter Scholaſticos Doctores S. Thomas, & Thomiſtæ tradiderunt; quæ cum contraria ſit concordiæ in ſcientia media fundata, neceſſe eſt, vt contrarijs etiam fundamentis innitatur.

Cōcordiæ legitimæ prædeſtinationis cum arbitrii libertate fūdamenta quinque.

Primum igitur fundamentum ſit, non eſſe ſcibile, etiam à Deo, ante actuale decretum ſuæ voluntatis abſolutum ex parte actus volendi, & conditionatum ſaltem ex parte obiecti voliti, quid in particulari ex ſua innata libertate eſſet factura voluntas creata, ex hypotheſi, quod conſtitueretur in tali ordine rerum, & talibus auxilijs non prædeterminantibus eam efficaciter ad alteram partem, excitaretur, alliceretur, & inuitaretur. Quo fit, multo minus eſſe ſcibile ante idē decretum efficax, & abſolutum etiam ex parte obiecti voliti, quid in particulari ſit, abſolute futurum, ex libertate arbitrij, & ex alijs cauſis ſecundis contingentibus. Hoc fundamentum, ſancti Auguſtini, ſancti Thomæ teſtimonijs, & communi antiquorum Doctorum, & Thomiſtarum conſenſu ſtabilitum eſt diſputatione 7. & probatum. Quapropter infallibilitas prædeſtinationis, & futuræ cooperationis arbitrij creati non poteſt ad pręſcientiam Dei, tamquam ad primam radicem reuocari, ſed ad decretum eius abſolutum, & efficax, quo miſericorditer ſtatuit in nobis, atque nobiſcum opera noſtra operari, ſi ſunt bona, vel ea permittere, ſi ſunt mala. Et idem dicendum eſt proportionabiliter de futuris conditionatis contingentibus: nam eorum veritas dependet etiam ex libero decreto diuinæ voluntatis abſoluto ex parte actus volendi, quāuis ex parte obiecti voliti ſit conditionatum, quo Deus ſtatuit, vt fiant, poſita tali conditione, quędam futura contingentia, quæ in ſacris litteris habentur expreſſa: vt patet in decreto, quo Deus ſtatuit conuertere Tyrios, & Sidonios, ſi Chriſtus ea ſigna inter eos feciſſet, quæ in Corozain, & Bethſaida operatus eſt.

Prædeſtinationis infallibilitas & certitudo non poteſt in ſciētia media inniti.

II. Secundum fundamentum eſt, nullā eſſe legem à Deo ſtatutā, dandi infallibiliter auxilia pręuenientis gratię facientibus totum, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturę, ſed ex mera, & gratuita Dei miſericordia, & li-

Vid. diſpu. 56.

& liberalitate donari, quibuſcumque donantur, ita vt ex parte noſtra, nulla præſupponatur bona operatio, aut diſpoſitio, non ſolum propter quam conferantur; ſed etiam ſine qua non tribuerentur à Deo regulariter, & iuxta communem modum vocandi homines: nam alias videtur ſequi, gratiam eſſe pediſſequam, non præuiam humanæ voluntatis; ac per conſequens etiam ſequeretur, gratiam ſecundum merita noſtra dari, vt diſput. 56. ex profeſſo oſtenſum eſt. Quo fit, vt infallibilitas prædeſtinationis fundari non poſſit in aliquo, vel aliquibus operibus bonis moraliter à Deo præcognitis, nec ab eis pendere, aut ea ex parte noſtra præſupponi etiam tamquam conditionem ſine qua homines non prædeſtinarentur à Deo, ſed neceſſario talis infallibilitas, vt diſp. 30. & 41. dicebamus, debet reuocari, in meram, & gratuitam Dei voluntatem, & beneplacitum, ſecundum illud Matth. 11. *Ita pater, quoniam ſic placitum fuit ante te*.

III. Tertium fundamentum eſt. Concurſum Dei generalem eſſe influxum immediatum Dei in cauſas ſecundas, per quem præmouentur, applicantur, & determinantur, vt operentur vnaquæque, iuxta conditionem ſuæ naturæ, naturalis quidem naturaliter, libera autem libere; id quod diſput. 18. & 23. ex profeſſo oſtenſum eſt; quod potiſſime habet verum, quando cauſæ ſecundæ ſunt liberæ, & contingentes. Quo fit, vt cauſa prima, & ſecunda concurrant ad eumdem effectum, non vt cauſæ partiales, quarum vna non determinat alteram, nec facit eam ſecum partialiter concurrere, vt quãdo duo trahunt nauim, ſed quælibet ſit cauſa totalis in ſuo genere, quarum vna, ſcilicet liberum arbitrium, ſubordinatur alteri, ſcilicet Deo, non ſolum in eſſendo, ſed etiam in agendo. Vnde Deus ſua diuina motione efficit, vt liberum arbitrium ſecũ cooperetur libere, quod etiam diſp. 85. probatum reliquimus.

IIII. Quartum fundamentum eſt, Deum ſuo æterno abſoluto, & efficaci decreto, antecedenter ad omnem præſcientiam futuræ cooperationis noſtri arbitrij; prædeterminaſſe omnes actus bonos in particulari, ſecundum omnes circumſtantias, eos præſertim, per quos prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt, ſalua noſtri arbitrij libertate: & in tempore mouere ipſum arbitrium motione efficaci, vt eos actus eliciat, quos Deus ſuo æterno conſilio ſtatuit, vt fierent; id quod latiſsime per tres integras diſputationes oſtenſum eſt ſupra. *Diſput. 11. 22. & 23.* Et ex huiuſmodi decreto voluntatis Dei, tamquam ex prima radice, & cauſa, & ex efficacia motionis ipſius, tamquam ex inſtrumento Dei, ortum habet, quod liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum libere, & infallibiliter in tempore operetur eos actus, quos Deus prædefiniuit eſſe futuros, per liberam cooperationem eiuſdem arbitrij. Vnde S. Auguſtinus ad efficaciam mediorũ, effectuum vè prædeſtinationis, *quibus certiſsime liberantur, quicumque liberantur*, reducit prædeſtinationis certitudinem, quantum ad effectus aſſequutionem; & præſcientiam huius infallibilitatis reuocat, tamquam ad primã radicem, ad efficax decretum, quo ſuos ſtatuit miſericorditer liberare, vt diſp. 7. multis teſtimonijs eiuſdẽ Auguſtini oſtenſum eſt. Docet enim, ideo Deum hæc præſciuiſſe, quia ea facere decreuit. *Lib. de præd. ſt. Sanct. cap. 14.*

V. Quintum fundamentum, & in hac parte maxime obſeruandum, ac præ oculis habendum eſt, ad efficaciam diuinæ voluntatis, & infinitam virtutem Omnipotentiæ illius, tamquam ad primam radicem eſſe reducendam omnẽ libertatem actualem, & contingentiam, quæ in actibus humanis, & quibuſcumque alijs actionibus reperitur. Cum enim vt dicit S. Thomas: *S. Tho. 1. p. q. 19. art. 8. in corp.* *Aliqua cauſa efficax fuerit ad agendum, effectus conſequitur cauſam: non tantum ſecundum id, quod fit, ſed etiam ſecundum modum fiendi, vel eſſendi. Ex debilitate enim virtutis actiua in ſemine contingit, quod filius naſcitur diſſimilis patri in accidentibus, quæ pertinent ad modum eſſendi. Cum igitur voluntas diuina ſit efficaciſsima, non ſolum ſequitur, quod fiant ea, quæ Deus vult fieri, ſed quod eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus neceſſario, quædam contingenter, vt ſit ordo in rebus ad complementum vniuerſi: Et ideo quibuſdam effectibus aptauit cauſas neceſſarias, quæ deficere non poſſunt, ex quibus effectus de neceſsitate proueniunt, quibuſdam autem aptauit cauſas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eueniant. Non igitur propterea effectus*

Libertas creata ad efficaciã diuinę volũtatis, tamquam ad primã cauſã eſt reducenda.

Digitized by Google

ctus voliti à Deo eueniunt contingenter ; quia cauſæ proximæ ſunt contingentes : ſed propterea , quia Deus voluit eos contingenter euenire , contingentes cauſas ad eos præparauit : & idem docet eadem 1.p.q.22. art.4. Vnde ex hoc, quod Deus prædeterminauit, & voluit, quod Petrus tali tempore , & cum tanta intenſione conuertatur, neceſſario ſuquitur neceſſitate conſequentię , & infallibilitatis , quod Petrus conuertatur eadem intenſione, & libere conuertatur; quia vtrumque Deus prędefiniuit, & voluit: neque illa neceſſitas conſequentię, ſiue ex ſuppoſitione decreti voluntatis diuinæ, repugnat libertati, vt diſputatione 25. explicatum eſt. Et idem dicendum de omnibus alijs actibus bonis ; quia vt dicit S. Thom. 1.2.q.10.ar. 4. ad 1. *Voluntas diuina non ſolum ſe extendit , vt aliquid fiat per rem , quam mouet, ſed vt etiam eo modo fiat, quo congruit naturæ ipſius; & ideo magis repugnaret diuinæ motioni , ſi voluntas ex neceſſitate moueretur , quod ſuæ naturæ non competit , quàm ſi moueretur libere , pro vt competit ſuæ naturæ.* Hinc eſt illud quod S. Anſ. ait: *Quoniam quod Deus vult, non poteſt non eſſe, cum vult hominis voluntatem , nulla cogi, vel prohiberi neceſſitate, ad volendum, vel non volendum , & vult effectum ſequi voluntatem ; tunc neceſſe eſt voluntatem eſſe liberam, & eſſe, quod vult*. Ex quibus verbis euidenter conſtat , per decretum voluntatis diuinę non auferri, vel impediri libertatem noſtrę voluntatis, vel eius vſum actualem; ſed potius perfici, & cauſari. Vnde non debemus inferre: Deus vult Petrũ loqui: ergo neceſſario loquetur; ſed inferendum eſt: ergo loquetur libere , quia Deus voluit , vt ipſe Petrus libere loquatur .

Anſ. lib. de conc. præſcientiæ, & præd. Dei, cap. 1. paulo poſt medium.

VI. Ex his fundamentis infertur primo , prędeſtinationem eſſe certam, & infallibilem, quantum ad aſſequutionem effectus, certitudine ordinis, & cauſalitatis mediorum, quibus, vt Auguſtinus ait : *Certiſsime liberantur, quicumque liberantur, &* ſicut dicit Apoſtolus: *Vt ſecundum gratiam firma ſit promiſsio* . Cum enim huiuſmodi certitudo, & infallibilitas ex ſcientia media , vt ſupra oſtenſum eſt, non poſſit deſumi , neceſſe eſt , vt ex decreto abſoluto diuinę voluntatis, & ex auxiliorum efficacitate, quibus ad vitam ęternam ſuos electos Deus tranſmittere voluit , deſumatur, vt diſp. 30. & 41. oſtenſum eſt .

Prædeſtinatio eſt certa certitudine ordinis.

Lib. de prædeſt. Sanct. cap. 14.

Rom. 4.

Infertur ſecundo, infallibilitatem futuri conſenſus , effectus ve prędeſtinationis ex decreto abſoluto diuinę voluntatis , atque ex ipſa efficacitate auxiliorum pręuenientis gratię deſumptam, in nullo pręiudicare eiuſdem arbitrii libertati , ſiue quantum ad potentiam ipſam liberam , ſiue quãtum ad actualem vſum illius; ſed mirum in modum illam perficere, & roborare : quia , vt dictum eſt , Deus non ſolum decreuit , quod homo operetur , ſed etiam voluit, quod libere operetur, & ſuo auxilio efficaci eiuſdem hominis voluntatem , vt libere operetur , prædeterminat . Et ratio eſt quam aſſignat S. Thomas, quæſt. 24. de veritate, art. 1. in corpore, & alijs pluribus in locis : quia videlicet homo , per liberum iudicium rationis , quod eſt indifferens ad vtrumlibet , mouetur à Deo, & ſe mouet . Ipſe enim per virtutem rationis iudicans de agendis poteſt de ſuo arbitrio iudicare , inquãtum cognoſcit rationem finis, & eius, quod eſt ad finem, & habitudinem, & ordinem vnius ad alterum ; & ideo non eſt ſolum cauſa ſui ipſius in mouendo, ſed in iudicando ; & ideo eſt liberi arbitrij , ac ſi diceretur liberi iudicij de agendo , vel non agendo ; vnde non ſolum mouetur à Deo ad operandum , ſed etiam ad libere operandum .

VII. Infertur tertio, quod ſicut auctores oppoſitæ ſententiæ ad ſcientiam mediam confugiunt, vt libertatem arbitrij, cum infallibilitate diuinæ præſcientiæ , prouidentiæ , & prædeſtinationis , atque cum efficacia auxiliorum gratiæ concilient : ita & nos ad omnipotentiam, & ſummam efficaciam diuinæ voluntatis recurrimus, & ad dominiũ, quod ſua diuina maieſtas habet ſuper volũtates hominũ, vt eas quo voluerit, & quãdo voluerit faciat inclinari. Et hoc modo arbitramur, antiquã concordiam libertatis arbitrij creati, cum infallibilitate prædeſtinationis , & efficacia auxiliorum gratiæ, iuxta mentem S. Auguſtini , & ſancti Thomæ defendendam eſſe, & explicandam: vt ex dictis in diſcurſu huius operis ſatis conſtat , & ex locis ſcripturæ , quæ ad diuinam voluntatem , & omnipotentiam referunt omnia bona , quæ in tempore fiunt . Vnde S. Augu-

Cõcordia arbitrii cũ gratia, quã S. Auguſt. & Tho. tradiderunt.

Digitized by Google

Aug. lib. de nat. & gra tia, cap. 20. ſtinus, ait: *Scriptura diuina, ſi diligenter inſpiciatur, oſtendit, non ſolum bonas hominum voluntates, quas ipſe facit ex malis, & à ſe factas bonas in actus bonos, & in æternam dirigit vitam; ita eſſe in Dei poteſtate, vt eas quo voluerit, quando voluerit, faciat inclinari, vel ad beneficia quibuſdam præſtanda, vel ad pœnas quibuſdam ingerendas, ſicut ipſe iudicat, occultiſſimo quidẽ iudicio, ſed ſine vlla dubitatione iuſtiſſimo.* Idem docet alijs in locis ſuperius inductis, in quibus probat, humanas voluntates voluntati Dei non poſſe reſiſtere: ac Deum magis habere in poteſtate ſua hominum voluntates, quam ipſi ſuas; non obſcure indicans, ad omnipotentiam volũtatis Dei,
Iob. 25. *qui facit concordiam in ſublimibus*, eſſe recurrendum, vt libertatem arbitrij creati cum infallibilitate prædeſtinationis conciliemus. Ad hanc recurrit S. Thomas tũ locis ſuperius allegatis, tum etiam in 2. ſent. diſt. 25. q. 1. art. 2. ad 1. vbi ait, *quod Deus operatur in voluntate, & in libero arbitrio ſecundum eius exigentiam: vnde etiã ſi volũtatem hominis in aliud mutet; nihilominus hoc ſua omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntarie velit, & ita coactionis ratio tollitur*. Vbi S. Thomas, non ad præſcientiam, ſed ad omnipotentiam, & ſummam efficaciam diuinæ voluntatis recurrit, vt libertatem arbitrij cum diuina prouidentia, & cauſalitate concordet. Idem conſtat ex ijs, quæ dicit 1. p. & 1. 2. locis ſuperius allegatis.

Contra iſtam doctrinam, & rationem concordiæ liberi arbitrij cum diuina prædeſtinatione multa argumenta obijciuntur, quæ ex parte in præcedentibus diſputationibus tacta ſunt, & ſoluta: in præſenti tamen ad maiorem claritatem, & explicationem doctrinę SS. Auguſtini, & Thomæ pauca ſunt proponenda, & ſoluenda.

VIII. PRimum argumentum eſt: nam concordia, quæ prædeterminationem prædictam in voluntate creata, aut decretum diuinæ voluntatis efficax antecedẽter ad præſcientiã futuræ cooperationis arbitrij noſtri cõſtituit, nõ videtur poſſe diſtingui à ſententia hæreticorũ, negantium liberũ arbitrium, niſi quo ad voces. Nam hæretici non negant, Deum libere agere, cum determinat voluntatem noſtram, & homines habere plenum, atque perfectum iudicium rationis, cum aliquid eligunt, & ſponte, ac voluntarie eligere: ſed dicunt, decreto Dei, & prædeterminatione omnia fieri, nec poſſe Deo decernenti, & prædeterminanti reſiſti: & ideo liberum arbitrium hominis eſſe titulum ſine re, vel rem de ſolo titulo; ideſt, nomen inane, & ſuperuacaneum: ergo ſi nos etiam admittamus, ita determinari à Deo voluntatem noſtram, vt non agat, niſi id, ad quod à Deo determinatur; & tamen quia Deus eam libere determinat, & ipſa voluntarie, & cum pleno iudicio rationis agit, contendamus, hominem eſſe liberi arbitrij; ſequitur, quod tota controuerſia inter nos, & hæreticos ſit de nomine: Vtrum videlicet, homo ſit dicendus liberi arbitrij, necne, quod tamen non eſt admittendũ, quia labores tot hominum doctiſſimorum, & ipſius Concilij Oecumenici pro aſſerenda arbitrij libertate conſumpti, aliud nobis perſuadent. Nec enim ignorabant viri illi ſapientiſſimi, quod S. Auguſt. in epi. 28. ad Hieronymum, & alibi admonuit, *cum de re conſtat, non eſſe de nomine litigandum*.

Vt huius argumenti ſolutio euidentior appareat, obſeruandum eſt valde, hæreticos non in omnibus, ſed in aliquibus ab Eccleſia diſcedere, iuxta illud, quod dicit Pſalmiſta: *Quoniam in multis erãt mecum*: nam hęretici in multis quidem, ſed non in omnibus ſunt cum Catholicis, quod, & S. Auguſtinus loquens cõtra Donatiſtas his verbis notauit: *Baptiſmũ habebamus vterq. in eo erant mecum: Euangelium vterque habebamus, erant in eo mecum: feſta martyrũ celebrabamus, erant ibi mecum: Paſchæ ſolemnitatem frequentabamus, erant ibi mecum. In ſchiſmate non mecum, in hæreſi non mecum: in multis mecum, in paucis non mecum: ſed in his paucis, in quibus non mecum, non eis proſunt multa, in quibus mecum.* IX. Hæretici non in omnibus, ſed in aliquibus ab Eccleſia diſcedunt. Pſal. 54. Aug. ſuper eũdem Pſa. tom. 8.

Proportionabiliter nos dicimus de Caluino, illum non in omnibus, ſed in multis ab Eccleſiæ Catholicæ doctrina receſſiſſe. Cum ergo falſa veris, & vera falſis doceant hæretici permixta, oportet inter lepram, & lepram, & cutem ſanam, & doctrinam Catholicam, etiam in ipſis hæreticorum libris, caute diſcernere, non vtraque confundere, ſed verum à falſo ſeparari: ſcriptũ eſt enim: *Si ſeparaueris precioſum à vili, quaſi os meum eris.* Nec debent, aut poſſunt Catholici, ea, in quibus hæretici ab Eccleſia non diſcedunt, abnegare, Hierem. 5.

gare,

Digitized by Google

gare, alias profecto orationem Dominicam damnare iure poſſent, & deberent; quia Caluinus proferendam eſſe, & credendam aſſeruit. Errauit ergo primo Caluinus, vt quidam ex Doctoribus, qui contra illum ſcripſerunt, bene adnotauit, quoniam iſtam peſſimam conſequentiam approbauit: Voluntas diuina eſt prima cauſa omnium rerum: & iam ab æternitate decreuit, quid velit, aut non velit fieri; nulla igitur eſſe poteſt in homine libertas arbitrij: nam prima cauſa efficaciſſima eſt, & ſecundum ſcripturas non poteſt vllus diuinæ reſiſtere voluntati. Nos autem dicimus è contra, antecedens quidem eſſe verum, & ex ſacris litteris deſumptum; conſequentiam autem eſſe malam, & conſequens hæreticum: nam, vt docet Sanctus Thomas, ex eo quod voluntas Dei eſt efficaciſſima, cui nullus poteſt reſiſtere, potius ſequitur, quod fiant libere, vel contingenter ea, quæ ſic fieri voluit, quia voluntas diuina non ſolum ſe extendit, vt aliquid fiat per rem, quam mouet; ſed vt etiam eo modo fiat, quo congruit naturæ ipſius.

X. Caluini errores enumerantur.

S.Tho. 1.2. q. 10. ar. 4. ad 1. & 1. p. q. 19. art. 8. in corp. et ad 2.

Secundo errauit Caluinus: quoniam aſſeruit, Deum ita efficaciter mouere, & afficere hominis voluntatem, vt poſtea non ſit noſtræ electionis, motioni eius aut obtemperare, aut refragari, vt dixi diſp. 3. Nos autem dicimus è contrario, quod quamuis Deus efficaciter moueat liberum arbitrium, vt infallibiliter, & indeclinabiliter conuertatur, & pie operetur, ſicut Auguſtinus, & Thomas ſæpius docuerunt; nihilominus liberum noſtrum arbitrium poteſt motioni Dei vel obtemperare, vel refragari, &, vt loquitur ſacrum Concilium Tridentinum, *illi diſſentire, ſi velit*. Addimus, quod, quamuis fieri non poſſit, hæc duo ſimul eſſe vera, quod ſcilicet liberum arbitrium efficaciter moueatur à Deo ad pie operandum, & non operetur; nihilominus hæc duo ſimul ſunt compoſſibilia, quod ſcilicet liberum arbitrium efficaciter moueatur à Deo ad pios actus, & poſſit eoſdem actus non operari, ſi velit; vt ſupra dictũ eſt: & propterea volũtas in ſuis operationibus manet libera.

Caluin. lib. 2. inſt. c. 3. §. 11.

Cõc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtif. can. 4.

Tertio errauit Caluinus, quoniam dixit, Deum per gratiam, vel motionem efficacem ita operari in nobis velle, & nos ad ſeipſum conuertere, vt gratiæ præuenienti noſtrum arbitrium, pediſſequa voluntate, non obſequatur libere. Nos autem dicimus cum ſacro Concilio Tridentino, S. Thom. & omnibus SS. Doctoribus, Deum quidem ſua præueniente gratia efficaci, ita nos cõuertere ad ſeipſum, & operari in nobis velle, & perficere pro bona volũtate, vt nihilominus voluntas noſtra, mota à Deo præueniente gratia efficaci, pediſſequa voluntate, & libertate ſua obſequatur, & cooperetur Deo mouenti. Sicut enim Deus cooperatur homini, ipſum præueniendo, & mouendo; ita & noſtrum arbitrium præuenienti Deo libere cooperatur, ſubſequendo, vt Gelaſius Papa, ep. 5. ad vniuerſos Epiſcopos per Picenum, docuit, cuius verba pluries ſunt à nobis ſuperius adducta.

Calu. lib. 2. inſt. cap. 3. §. 7.

Quarto errauit Caluinus, quoniam gratiam ita eſſe à ſeipſa efficacem poſuit, vt excluderet motionẽ moralem, quæ eſt per conſilia, & ſuaſiones, & tolleret liberam cooperationem humanæ voluntatis. Nos autem dicimus, gratiam efficacẽ includere, vel ſupponere moralem motionẽ, & ſuaſionem, & eamdem gratiam efficacem non tollere, ſed potius perficere libertatem arbitrij.

Calui. lib. 2. inſt. c. 3. num. 11.

Quinto errauit Caluinus, & in Deum impius, & blaſphemus fuit in eo, quod dixit, *Decreto Dei, ac volũtate eius, & prouidentia homines peccare, ac Deum eſſe cauſam, & auctorem peccati, & mala opera in nobis ita, vt bona operari, non permiſſiue ſolum, ſed vere, & proprie*. Nos autem è contra cum ſacro Conc. Arauſ. & Trid. dicimus, Deum non operari mala opera ita, vt bona, ſed ſolum ea permittere: homines autem ſua dumtaxat mala voluntate peccare, non autem decreto aliquo, aut prouidẽtia Dei. Diſtinguimus tamen duo cũ SS. Auguſtino, & Tho. in operibus malis, alterum, quod entia ſunt; alterum vero, quod mala ſunt, & primũ tribuimus Deo, vt primæ cauſæ per ſe efficienti: nã omne ens per participationẽ procedit à primo ente per eſſentiã, quod eſt Deus. Secundũ autẽ ſolum tribuimus cauſæ ſecundæ deficienti, ſcilicet creatæ voluntati, quæ defectibilis eſt, eo quod ex nihilo producta eſt.

Caluin. loc. alleg. diſp. 3. nu. 14. & ſequentibus

Cõc. Arauſ. can. vltimo Conc. Trid. ſeſſ. 6. decr. de iuſtific. can. 6.

Aug. lib. 2. de lib. arb. cap. 19. to. 1.

S. Tho. 1. 2. q. 79. ar. 2. & 2. ſent. diſt. 37. art. 2. q. 2.

Sexto errauit Caluinus in eo, quod dixit, voluntatem noſtram, niſi per Dei gratiam flectatur in bonum, naturaliter eſſe ad malũ propenſam. Nos autem dicimus

Calu. lib. 3. inſt. cap. 3. nu. 8. & 9.

 cum

Digitized by Google

cũ SS. Doctoribus Auguſtino, & Thoma, voluntatem noſtram naturaliter inclinari ad bonum, tamquam in proprium obiectum, & hanc inclinationem habere ab auctore naturæ: quod autem ad malũ flectatur, ex ipſa mala voluntate, vel ex ſuggeſtione diaboli procedit.

Hæc, & alia deliramenta contra doctrinam Catholicam effutiuit Caluinus, propter quę merito cũ alijs hæreticis dãnatus eſt ab Eccleſia in Concilio Tridentino, vt conſtat ex capitibus, & canonibus editis ab eodem Concilio; non tamen errauit, aſſerendo, Deum æterno decreto ſuæ voluntatis, cui nulla creatura poteſt reſiſtere, prædeterminaſſe omnes actus bonos, qui in tempore fiunt, aut ſua gratia efficaciter flectere, & mouere eamdem voluntatem, vt tales actus infallibiliter operetur. Hoc enim verbum non eſt ex Caluino, ſed ex Auguſtino lib. de dono perſeuerantiæ, cap. 6. dicente: *Nihil fit, niſi quod, aut ipſe facit, aut fieri ipſe permittit. Potens ergo eſt, & à malo in bonum flectere voluntates, & in lapſum pronas conuertere, ac dirigere in ſibi placitum greſſum.*
Pſal. 84. *Cui non fruſtra dicitur: Deus tu conuerſus viuificabis nos.*

XI. His ſuppoſitis ad argumentum factum reſpondetur, hanc noſtram rationem concordiæ per efficax decretum voluntatis diuinæ non ſolum quoad voces, ſed etiam quoad rem ipſam, vt cælum à terra, diſtingui ab errore hæreticorum negantium liberum arbitrium. Nam licet hæretici non negent, Deum libere agere, cum determinat voluntatem noſtram, & homines habere plenum, atque perfectũ iudicium rationis, cum aliquid eligunt, & ſponte, abſque coactione eligere; negant tamen, hominem ſe libere determinare in actu ſecũdo, vt vera cauſa libera ſui actus: negant, ipſum habere iudicium rationis vere liberum, cum aliquid eligit: negant denique, hominem voluntarie eligere, ſi voluntarie, accipiatur, vt ſignificat idem, quod libere. Et cum inferunt ipſimet hæretici, ideo liberum arbitrium hominis eſſe titulum ſine re, vel rem de ſolo titulo, ex eo quod decreto Dei, cui prædeterminanti reſiſti non poteſt, omnia fiant, quæcũque fiunt in tempore; decipiuntur maxime in illatione conſequentiæ, & in ipſo conſequenti, dum ex antecedenti Catholico, per conſequentiam peſſimam, conſequens hæreticum intulerunt, vt latius à nobis oſtenſum eſt ſupra. Addo, Catholicos non concedere abſolute, liberum arbitrium creatum non poſſe diſſentire auxilio efficaci, vt arguens ſupponere videtur; ſed ſolum cum addito diminuente, nempe in ſenſu cõpoſito; quia videlicet, vt ſupra explicatum eſt, & probatum, hæc duo ſimul eſſe vera non poſſunt: Deus efficaciter mouet liberum arbitrium ad conſenſum; & liberum arbitrium diſſentit. Diſput. 15. 92. & 93.

Secundum argumentum eſt: nam hæc ratio conciliandi libertatem arbitrij cum gratia eſt pene inintelligibilis, nec quietat noſtrum intellectum, & propter eius difficultatem Pelagiani negauerunt neceſſitatem gratiæ efficacis: Lutherani autẽ, & Caluiniani, admittentes eiuſdẽ gratiæ efficaciam, de medio abſtulerunt libertatem arbitrij. Concordia autem, quæ ſcientiæ mediæ innititur, dilucide, ac facile libertatem arbitrij cum infallibilitate diuinæ prædeſtinationis, & efficacia auxiliorum gratiæ conciliat, ac viam aperit, qua Pelagiani, & Lutherani ad vnitatem Eccleſiæ redeant. Quæ quidem concordia, ſi data, explanataq. ſemper fuiſſet, forte neque Pelagiana hæreſis fuiſſet exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrij noſtri libertatem fuiſſent auſi negare, obtendentes cum diuina gratia, præſcientia, & prædeſtinatione cohærere non poſſe, neque ex Auguſtini opinione, concertationibusq. cum Pelagianis tot fideles fuiſſent turbati, ad Pelagianosq. defeciſſent; facileq. reliquiæ illæ Pelagianorum in Gallia, quorum in epiſtolis Proſperi, & Hilarij fit mentio, fuiſſent extinctæ; vt patet ex ijs, in quibus homines illos cum Catholicis conueniſſe, & ab eis diſſenſiſſe, eædem epiſtolæ teſtantur; concertationes denique inter Catholicos facile fuiſſent compoſitæ.

Reſpondetur, quod, vt ſupra dictum eſt, ratio concordiæ liberi arbitrij cum gratia non poteſt perfecte ab homine cognoſci pro iſto ſtatu, aut comprehendi. Diſp. 118. Vnde, licet non perfecte quietet intellectum concordia à nobis, imo & à SS. Auguſtino, & Thoma aſsignata, non propterea reijcienda eſt, cum ex ſupra dictis conſtet, teſtimonijs ſacrarum litterarum, & doctrinę Conciliorum eſſe conformem.

Clari-

Digitized by Google

Claritas autem, & facilitas, quam cõcordia in præſcientia media fundata, præ ſe ferre videtur, multas reuera inuoluit difficultates, quas in diſputat. 7. immo & in toto fere diſcurſu huius operis tetigimus. Nec videtur apta eiuſmodi concordia ad reſiſtendum Pelagianis, & Lutheranis, vt ex ſupradictis colligi poteſt. Addo, Pelagianos non propter antiquam concordiã, ab Auguſtino traditam negaſſe gratiæ efficacis neceſſitatem, aut Lutheranos propter eamdem concordiam libertatem arbitrij de medio abſtuliſſe; ſed quia ſapere voluerunt plus, quam oportet ſapere, ſolamquè doctrinam quietatiuã intellectus admittere. Vnde propter ſuam obſtinationem, & non propter concertationes S. Auguſtini cum Pelagianis à fide Catholica defecerunt, & negauerunt, quod certũ eſt, quia comprehendere non potuerunt, quod occultum eſt.

Tertium argumentum eſt: nam inducuntur homines in quamdam deſperationem, & deſpondent animos, ſi dicatur, iã diuino decreto omnino immobili, ante omnem reſpectum ad bonum, vel malum vſum liberi arbitrij, à Deo præcognitum per ſcientiam mediam; ſtatutum eſſe, ac determinatum, qui ad gloriam introducendi ſint, qui non admittendi. Datur enim per hanc doctrinam occaſio hominibus dicendi; Si de ſalute mea, vel damnatione iam definitum eſt, ſiue male, ſiue bene agam, aliter euenire non poteſt; qualiſcumque nunc ſim: talis denique ero, qualem Deus me futurum eſſe decreuit; & ita in torporem, ac ſegnitiem plerique conuertentur. Non ergo reuocanda eſt concordia liberi arbitrij cũ infallibilitate prædeſtinationis ad efficaciam decreti voluntatis diuinæ, ſed ad ſcientiam mediã: nam hoc modo nulla dabitur occaſio hominibus deſpondendi animos, ſed omnes curabunt ſtrenue ſe gerere in virtute, ſcientes, nihil Deum immobili decreto ſtatuiſſe circa eorum prædeſtinationem, aut reprobationem, antequam bonum, vel malum vſum liberi arbitrij illorum præſciret.

Prędeſtinatio ante præuiſa merita nõ inducit homines in deſperationem.

Ad hoc argumentum, quod etiã olim contra ſanctum Auguſtinum obiectum fuit, iam pluries reſponſum eſt ſupra: & ad illud ſanctus Auguſtin. ex profeſſo reſpondet lib. de dono perſeuerant. cap. 15. in hæc verba: *Sed aiunt, vt ſcribitis, neminem poſſe correptionis ſtimulis excitari, ſi dicatur in conuentu Eccleſiæ audientibus multis: Ita ſe habet de prædeſtinatione definita ſententia voluntatis Dei, vt alij ex vobis de infidelitate, accepta obediendi voluntate veneritis ad fidem, vel accepta perſeuerantia maneatis in fide: cæteri vero, qui in peccatorum delectatione remoramini, ideo nondum ſurrexiſtis, quia nec dum vos adiutorium gratiæ miſerantis erexit. Verumtamen, ſi qui eſtis nec dum vocati, quos gratia ſua prædeſtinauerit eligendos, accipietis eamdem gratiã, qua velitis, & ſitis electi. Et, ſi qui obeditis, ſi prædeſtinati eſtis reijciendi, ſubtrahentur obediendi vires, vt obedire ceſſetis. Iſta cum dicunt, ita nos à confitenda Dei gratia, id eſt, quæ non ſecundum merita noſtra datur, & à confitenda ſecundum eam prædeſtinationem Sanctorum, deterrere non debent: ſicut non deterremur à confitenda præſcientia Dei, ſi quis de illa populo ſic loquatur; vt dicat: Siue nunc recte viuatis, ſiue non recte, tales vos eritis poſtea, quales vos Deus futuros eſſe præſciuit; vel boni, ſi bonos; vel mali, ſi malos. Nũquid enim, ſi hoc audito, nonnulli in torporem, ſegnitiemq. vertantur, & à labore procliues ad libidinem poſt concupiſcentias ſuas eant; propterea de præſcientia Dei falſum putandũ eſt eſſe, quod dictum eſt? nonne, ſi Deus illos bonos futuros eſſe præſciuit, boni erunt, in quantalibet nunc malignitate verſentur: ſi autem malos, mali erunt, in quantalibet nunc bonitate cernantur?* Quibus verbis fatetur Auguſtinus, verum quidem eſſe, quod prædeſtinatus infallibiliter ſaluabitur, & reprobus ſimiliter infallibiliter dãnabitur. Sed non propterea debent homines deſperare, aut in bonis operibus exequendis diligentiam remittere. Quoniam, (Diſp. 110.) vt ſupra dicebamus, diſpoſitio diuinę prædeſtinationis non habet, quod quidquid faciat prædeſtinatus, conſequatur vitam æternam, ſed quod per bona opera, quæ ſunt etiam à Deo prædeſtinata, & præordinata, ſaluetur. Propter quod Petrus Apoſtolus ait: *Fratres magis ſatagite,* (2. Petr. 1.) *vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis.* Similiter etiã reprobus non punietur pœna æterna, niſi propter culpam, quam à ſeipſo, & non ex Dei præordinatione habet. Vnde vni ex reprobis dictum eſt: *Cur concidit facies* (Geneſ. 4.) *tuæ? Nonne, ſi bene egeris, recipies; ſin autem male,*

Digitized by Google

male ſtatim in foribus peccatum tuum aderit?

Alia plura argumenta contra noſtram doctrinam obijci ſolent, quæ tamen non oportet in præſenti referre, quoniam in diuerſis diſputationibus ſuperius propoſita ſunt, & ſoluta. Quædam enim contendunt, per hanc concordiam deſtrui libertatem arbitrij, quæ tamen diſput. 18. 22. & 23. ex profeſſo diſſoluimus. Quædam neceſsitatem orationis, & correptionis per eamdem doctrinam auferri nituntur probare, de quibus diſputatione 110. abunde egimus. Alia deniq; oſtendere contendunt, noſtrum modum concordiæ facere Deum crudelem, vt diſp. 37. & 38. referebamus, in quibus locis videri poterunt, quæ ad vitandam prolixitatem, & eorumdem argumentorum repetitionẽ inutilem, conſulto omittimus.

Epilogus fere omnium, quæ in præcedentibus Diſputationibus dicta ſunt, continens Propoſitiones viginti.

I. VT facilius ea omnia, quæ in toto hoc opere dicta ſunt, poſsint intelligi, viſũ eſt breui compendio in ſequentibus propoſitionibus ea comprehendere, &
Aug.lib. 1. ad Simpl. q.2 poſt mediũ to.4. perſtringere. Id enim gratum pijs Lectoribus fore iudicaui: nam vt, dicit Auguſt. *Eadem res ſæpe alio modo dicta mouet, alio modo dicta non mouet*. Nec tamen omnia commorare volui, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, ſed ea dumtaxat, quæ ad breuem reſolutionem ſpectare videntur.

Sed ad eorum plenam intelligentiam, duo fundamenta, in quibus omnes con-
Vid diſput 45. & 46. ueniunt, ſupponenda ſunt. Alterum eſt, liberum hominis arbitrium per originale peccatum nõ ſolum fuiſſe à Deo auerſum, ac originali iuſtitia, & ſupernaturalibus donis ſpoliatum; ſed etiam in bonis naturalibus vulneratum, attenuatum, & læſũ.
Lib.arbitr. per peccatum læſum fuit, & attenuatum. Docet hoc Cæleſtinus I. epiſt. 1. ad quoſdam Galliarum Epiſcopos cap. 4. Innocentius I. in epiſt. ad Concilium Carthaginenſe. Concilium Arauſ. can. 1. eum tamquam Pelagianum damnans, qui per offenſam præuaricationis Adæ, non totum, id eſt, ſecundum corpus, & animam, in deterius dicit hominem commutatum, ſed animi libertate illæſa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium. Confirmauit idem decretum ſub anathemate ſacrum Cõcilium Tridentinum ſeſſ. 5. decreto de pecc. origin. can. 2. & ſeſſ. 6. decr. de iuſtificat. cap. 1. in fine, vbi dicit, liberum arbitrium per præuaricationem Adæ attenuatum eſſe, & inclinatum, licet non extinctum. Idem docet S. Thom. 1. 2. q. 85. ar. 1. quod etiam probat ex Luc. c. 10. vbi homo deſcendens ex Hieruſalem in Hiericho, id eſt, in defectum peccati, expoliatur gratuitis, & vulneratur in naturalibus, vt Beda exponit.

Secundo ſupponendum eſt ex doctrina eiuſdem S. Thomæ 1. 2. q. 85. ar. 3. liberum hominis arbitrium, per peccatum Vid. diſp. 46.
primi parẽtis, quatuor vulnera incurriſſe, iuxta numerum potentiarum animæ, quæ virtutum, & vitiorum ſubiecta eſſe poſſunt, ſcilicet ignorantiam in intellectu; malitiam in voluntate, infirmitatem in iraſcibili; & concupiſcentiam in concupiſcibili. Sed quia voluntas eſt inclinatio totius hominis, *natura humana*, vt docet S. Thom. 1. 2. q. 109. ar. 2. ad 3. *magis corrupta eſt per peccatum; quantum ad appetitum boni, quàm ſecundum cognitionẽ veri*. Vnde plura poteſt homo cognoſcere per ſeipſum, abſque auxilio gratiæ, quam poſsit viribus naturę perficere. Hinc S.
Auguſt. *Suſpirabam*, inquit, *ligatus non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi cathenam fecerat, & conſtrinxerat me. Quippe ex voluntate peruerſa, facta eſt libido: & dum ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo: & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas: quibus quaſi anſulis quibuſdam ſibimet innexis*, (*vnde cathenam appellaui*) *tenebat me obſtrictum dura ſeruitus*. Aug.lib. 8. conf.cap.5. tom.1.

Hinc ortum habuit inclinatio, ſeu facilitas ad malum, de qua ſcriptum eſt: *Senſus, & cogitatio hominum in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua*, ac difficultas ad bonum rationis non ſolum amplectendum, ſed etiam cognoſcendum. Dicitur enim Sapien. 9. *Difficile æſtimamus, quæ in terra ſunt: & quæ in proſpectu ſunt inuenimus cũ labore*. Vt ergo liberum arbitrium poſsit operari opera perfecta ſuæ naturæ propor- Gen. 8.

tio-

Digitized by Google

tionata, neceſſe eſt, vt ſanetur, & roboretur per gratiam; & vlterius indiget diuino auxilio, vt eleuetur ad operandum opera ſupernaturalia, quæ totum naturæ ordinem, & facultatem excedunt, vt in ſequentibus propoſitionibus, oppoſitis è regione alijs ſuperius impugnatis, manifeſtum fiet.

De viribus liberi Arbitrij, præſertim in natura lapſa.

Vid. diſpu. 50. PRIMA propoſitio. Liberum hominis arbitrium in natura lapſa non poteſt abſq. auxilio gratiæ efficere opus morale, quod, comparatione finis naturalis, ſit verè bonũ, ac verę virtutis opus: ita vt ab operante referatur in Deum, vt in vltimum finem naturalem, dilectum ſuper omnia ſimpliciter.

Virtus vera ſine gratia eſſe nõ poteſt. Hanc docet S. Auguſt. lib. 1. retract. c. 3. vbi retractat, quod dixerat lib. 1. de ordine, Philoſophos videlicet non vera pietate præditos, virtutis luce fulſiſſe: & lib. 4. contra Iulianum cap. 3. multis teſtimonijs ſcripturæ manifeſte oſtendit, non eſſe in aliquo veram virtutem etiam moralem, niſi iuſtus ſit; impoſſibile eſt autem aliquẽ vere eſſe, aut fieri iuſtum ſine auxilio gratiæ: alias enim, vt arguit Apoſtolus *Ad Gal. 1.* *Si per legem, naturamq. iuſtitia: ergo Chriſtus gratis mortuus eſt*; igitur ſine auxilio gratiæ nulla vera virtus, vel actus veræ virtutis, etiam comparatione finis naturalis, eſſe poteſt.

Idem docet S. Thom. 2. 2. q. 23. artic. 7. vbi oſtendit, ſine charitate nullam eſſe poſſe veram virtutem; chatitas autem etiam naturalis, qua diligitur Deus ſuper omnia ſimpliciter, in natura lapſa haberi non poteſt ſine auxilio gratiæ, vt infra patebit. Et 1. 2. q. 65. ar. 2. docet, quod virtutes morales non habent perfecte, & veram rationem virtutis, niſi ſint operatiuæ boni, in ordinę ad finem ſupernaturalem: & in ſolutione ad 1. ſubdit, quod, ſi virtus moralis, ſecundum perfectam rationem virtutis accipiatur, bonum facit habentẽ, & cõſequenter cum peccato mortali eſſe non poteſt. Præterea probatur. Vera virtus eſt, quæ bonum facit habentem, & actum eius bonũ, ſed virtus moralis ſine charitate nõ facit vere bonum habentem, etiam cõparatione finis naturalis, & actũ eius vere bonum; dicitur enim 1. Cor. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam; charitatem autem non habeã, nihil mihi prodeſt.* Cum ergo charitas ſinę auxilio gratiæ haberi non poſſit, relinquitur, per ſolas vires naturæ, hominem lapsũ aliquod verę virtutis opus, in ſenſu explicato, etiam comparatione finis naturalis, exercere non poſſe. Confirmatur. Impoſſibile eſt, hominem eſſe auerſum, & deordinatũ à fine ſupernaturali, & quod ſit conuerſus in Deum, tamquam in finem vltimum naturalem, & rectificatus in voluntate reſpectu eiuſdem finis; ſed abſq. auxilio gratiæ non poteſt elicere aliquod opus, quod ſit vere bonum, ac verę virtutis opus comparatione vltimi finis ſupernaturalis: ergo neque comparatione vltimi finis naturalis.

SEcunda propoſitio. Homo per ſolas vires naturæ, non poteſt omnibus myſterijs ſupernaturalibus ſibi propoſitis, & explicatis aſſentiri, tamquam reuelatis à Deo, vel quia à Deo reuelata ſunt: ita videlicet, vt ratio formalis credẽdi ſit reuelatio diuina. II.

Vid. diſpu. 49. *Aſſentiri myſteriis ſupernaturalibus, tã quam reuelatis à Deo non poteſt homo ſine auxilio gratiæ.* Probatur hæc propoſitio ex ſacris litteri, sad Philip. 1. *Vobis donatum eſt non ſolum, vt in ipſum credatis, ſed etiam, vt pro illo patiamini.* Et ad Eph. 2. *Gratia eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum eſt.* Et 1. Cor. 4. *Quid habes, quod non accepiſti?* Quo præcipue teſtimonio, ſimul cum explicatione Cypriani, fatetur Aug. lib. de prædeſt. Sanctor. cap. 3. ſe fuiſſe conuictum ad retractandam ſententiam, qua ante Epiſcopatum aſſeruit, fidem non eſſe donum Dei, ſed eſſe in nobis ex nobis. Etenim Apoſtolus, ad comprehendendam etiam ipſam fidem, abſolute dicit: *Quid habes, quod non accepiſti? &c.* Fides autem quid eſt; & quid conducens ad ſalutem.

Secundo probatur ex Conc. Arauſic. 2. can. 7. vbi definitur, hominem per naturæ vigorem, Euangelicæ prædicationi *conſentire* nõ poſſe, abſque illuminatione, & inſpiratione Spiritus ſancti. Et in Triden. ſeſſ. 6. can. 3. de iuſtificat. anathematizatur, qui dixerit *ſine præueniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominẽ credere poſſe, ſicut oportet, &c.* Qui autem aſſentitur omnibus myſterijs ſupernatu-

naturalibus, tamquam reuelatis à Deo, proculdubio credit, ſicut oportet: nam credit propter reuelationem diuinam, tamquam propter rationem formalem; ſicut credit fides Chriſtiana. Hæreticus enim, aut infidelis, non aſſentitur myſterijs fidei, propter diuinam reuelationem, vt propter rationem formalem, ſed propter alia motiua, vel rationes humanas, & ideo non credit fide diuina, certa, & infallibili ex parte rationis formalis credendi, ſed humana, & fallibili, & ita non credit, ſicut oportet ad ſalutem. Et ad excludendam hanc fidē humanam addiderunt Concilia illam particulam, ſicut oportet. Confirmatur: nam, vt colligitur ex S.Tho. 2.2.q.1.ar.1.& q.5.ar.3.in corp. & ad 1. In hoc diſtinguitur fides Chriſtiana, & humana, quod fides diuina, ſeu Chriſtiana innititur primæ veritati reuelanti, tamquā rationi formali; fides autem humana innititur teſtimonio humano, tamquam rationi formali credēdi, aut alteri humano motiuo. Ex quo rurſus ſequitur alia differentia, quod fides Chriſtiana eſt certa, & infallibilis ex parte rationis formalis credendi; quia videlicet innititur rationi formali infallibili, & indefectibili, nempe primæ veritati reuelāti, quæ nec falli poteſt, nec fallere: fides autem humana eſt fallibilis, & defectibilis, quia innititur fundamento fallibili, ſcilicet teſtimonio humano: ergo aſſenſus, quo quis aſſentitur omnibus myſterijs ſupernaturalibus, tamquā reuelatis à Deo, & quia à Deo reuelata ſunt, eſt aſſenſus fidei Chriſtianæ, & qualis oportet ad ſalutem; non ergo poteſt haberi ex ſolis viribus naturæ.

Tertio probatur ex Auguſt. lib. de dono perſeuerantiæ cap.17. vbi probat, fidem eſſe donum Dei, ex illo ad Eph. 6. *Pax fratribus, & charitas à Deo Patre, & Domino Ieſu Chriſto*: Inquit enim: *A quo ergo pax, & charitas, ab illo eſt & fides; propter quod ab illo non ſolum augeri habentibus, verum etiam non habentibus poſcimus dari*. Et cap.9. pro eadem ſententia refert ſanctum Cyprianum, S. Ambroſium, & Gregorium Nazianzenum, & cap.20. *Quid*, inquit, *nobis primitus, & maxime Deus iubet, niſi vt credamus in eum? Et hoc ergo ipſe dat, ſi bene illi dictum eſt; Da, quod iubes*. Idem docet toto libro de prædeſtin. Sanctor. præſertim c.2. 3. 6. & 9. & epiſt. 105. & duabus ſequentibus, & tom.3. lib. de Spiritu, & littera cap.31. vbi ait: *Quid eſt enim credere, niſi conſentire, verum eſſe quod dicitur?* & poſt pauca ſubdit: *Nam & vt credamus, Deus dedit*. Quod probat auctoritate Apoſtoli 1. Corinth. 4. *Quid habes, quod non accepiſti?* Et capit. 32. & 33. idipſum confirmat.

Quarto probatur ex S.Th. 2.2.q.6.ar.1. vbi ait: *Ad aſſenſū hominis in ea, quæ ſunt fidei, præter ea, quæ exterius ad fidem adducunt, oportet ponere aliam cauſam interiorē, quæ mouet hominem interius, ad aſſentiendum ijs, quæ ſunt fidei*. Et in fine corporis ſic concludit: *Et ideo fides, quantum ad aſſenſum, qui eſt principalis actus fidei, eſt à Deo interius mouente per gratiam*.

Quinto. Nam actus fidei eſt noſtræ iuſtificationis initium, vt docet Concilium Tridentinum ſeſſ.6.cap.8. de iuſtificat. ex Apoſtolo ad Rom.5. *Iuſtificati ergo ex fide*. Ergo ſi actus fidei habetur ex ſolis viribus naturæ, initiū noſtræ ſalutis eſſet ex natura, ſiue ex nobis, quod non eſt admittendum.

Tertia propoſitio. Non ſolum ipſa fides, ſed etiam primum initium fidei procedit ex auxilio gratiæ, & non ex ſolis viribus naturæ. Habetur definita in Concil. Arauſ. can.5. vbi ex auctoritate Apoſtoli ad Philip.2. *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet, &c.* concludit, initiū fidei eſſe ex dono gratiæ. Et S. Auguſt. lib. de prædeſtin. Sanctor. c.2. ait: *Et ipſum igitur initiū fidei noſtræ, ex quo niſi ex ipſo eſt? Neque enim hoc excepto ex ipſo ſunt cætera, ſed ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*; quod ibi probat multis teſtimonijs ſcripturæ, præſertim ex illo 2. Cor.3. *Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*. Prius autem eſt cogitare, quàm credere; ergo, ſecundum Apoſtolum primum initium fidei non ex nobis, ſed ex Deo eſt: Idem docet cap. 20. III.

Fidei initium eſt à Deo.

Rom.11.

Secundo probatur ratione S. Auguſtini cap.2. de prædeſt. Sanctor. Nam ſi homo ex viribus naturæ incipit credere, vt Deus augeat ſuo dono, & perficiat ipſam fidem; ſequitur, gratiam, qua perficitur fides, ſedum merita noſtra dari: *Quis enim dicat eum, qui cœpit credere, ab eo, in quem credidit, nihil mereri?* Vnde idem Auguſt. lib. contra duas epiſt. Pelag. c.8. inquit: *For-*

Digitized by Google

Fortaſſis ergo ipſi eo modo ſaltem ſeruant locum gratiæ, vt ſine illa putent, hominem poſſe habere boni, ſed imperfecti cupiditatem; perfecti autem non facilius per illam poſſe; ſed niſi per illam, omnino non poſſe; verum & ſic, gratiam Dei, dicunt, ſecundum meritia noſtra dari.

Tertio probatur ratione eiuſdem ſancti Auguſtini libr. de prædeſtin. Sanctor. cap. 2. circa finem: nam, ſi initium fidei nō eſt ex gratia, ſed ex natura, ſequitur, quod fides ipſa aucta, & perfecta non ſit ex gratia, ſed ex natura. Verba Auguſt. ſunt: *Cur autem non totum tribuatur homini, vt qui ſibi potuit inſtituere, quod non habebat; ipſe quod inſtituit augeat, omnino non video, niſi quia reſiſti non poteſt manifeſtiſſimis teſtimonijs, quibus & fides, vnde pietas exordiū ſumit, donum Dei eſſe monſtratur.*

IV. Quarta propoſitio. Liberum hominis arbitrium in natura lapſa non poteſt, abſque auxilio gratiæ, diligere Deū ſuper omnia ſimpliciter, etiam vt eſt auctor naturæ. Probatur ex Concilio Mileuitano can. 4. vbi deſinitur *vtrumq. eſſe donum Dei, & ſcire quid facere debeamus, & diligere, vt faciamus.* Et in Conc. Arauſ. 2. can. 25. dicitur: *Prorſus donum Dei eſt diligere Deum.* Et in Trident. ſeſſ. 6. de iuſtif. can. 3. anathematizatur, qui dixerit *ſine præueniente Spiritus Sancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominem diligere poſſe, ſicut oportet, &c.* Dilectio autē Dei ſuper omnia ſimpliciter, eſt ſicut oportet ad ſalutē; quoniam cū illa non cōpatitur peccatum mortale, aut auerſio à Deo, vt propoſitione 2. dictum eſt. Illa enim particula, *ſicut oportet*, addita eſt in Concil. ad differentiam dilectionis imperfectæ, qua peccator diligit Deum, in quantum eum conſeruat, vel propter aliud motiuum humanum, non autem propter eius bonitatem, nec ſuper omnia ſimpliciter.

Vid. diſpu. 51.

Diligere Deum ſuper omnia non poteſt homo in natura lapſa abſque auxilio gratiæ.

Secundo probatur ex ſacris litteris, ad Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* Et 1. Ioan. 4. *Charitas ex Deo eſt.*

Idem docet S. Auguſt. epiſt. 107. ad Vitalem: *Liberum*, inquiens, *arbitrium, ad diligendum Deum, primi peccati granditate perdidimus*, id eſt amiſimus virtutem, ad diligendum Deum ſuper omnia ſimpliciter, ex ſola facultate naturæ. Et lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 18. *Si non ex Deo, ſed ex hominibus eſt dilectio Dei, & proximi, vicerunt Pelagiani: ſi autem ex Deo, vicimus Pelagianos.* Et S. Proſp. lib. cont. collatorem, cap. 30. *Tanta eſt*, inquit, *ſecundum iſtū liberi arbitrij, vel incolumitas, vel facultas; vt charitatem, quæ in omnium arce virtutum eſt, non ex Dei munere, ſed ex ſola habeat voluntate.* Quod ibi impugnat multis teſtimonijs ſcripturæ.

Secundo probatur ex S. Thoma 1. 2. q. 100. ar. 10. ad 3. vbi ait, quod *præceptū charitatis non impletur ſine gratia.* Et loquitur etiā de præcepto charitatis, ad quod obligatur homo, ex lege naturæ, & q. 109. art. 3. in corp. ſic ait: *Homo in ſtatu naturæ integræ non indigebat dono gratiæ ſuperaddito naturalibus bonis, ad diligendum Deum naturaliter ſuper omnia, licet indigeret auxilio Dei ad hoc eum mouentis: ſed in ſtatu naturæ corruptæ indiget homo etiā ad hoc auxilio gratiæ naturam ſanantis.*

Si dicatur, Scripturam ſacram, Concilia, & Patres loqui de dilectione ſupernaturali: non autem de dilectione mere naturali, qua Deus diligitur ſuper omnia ſimpliciter; contra: nam Pelagius, quem concilia, & Scriptura ſacra damnāt, numquam docuit, dilectionem, quam ipſe ſtatuit ex ſolis viribus naturæ, eſſe ſupernaturalem, ſed abſolute dixit, dilectionem Dei ſuper omnia, & propoſitum abſolutū numquam peccādi haberi poſſe ſimpliciter ex viribus naturæ; & tamen hanc eius aſſertionem damnant Concilia, & ſancti Patres, præſertim Aug. & Proſper: ergo.

Confirmatur: nam Pelagius aſſeruit, dilectionem Dei ſuper omnia haberi poſſe ex ſolis viribus naturæ: ergo loquebatur de dilectione mere naturali. Patet conſequentia: nam dilectio procedens ex ſolis viribus naturæ, eſt mere naturalis: ergo Concilia, quæ determinant contra Pelagium, hominem ex ſolis viribus naturæ non poſſe diligere Deum ſuper omnia, loquuntur etiam de dilectione naturali, qua abſolute diligitur Deus ſuper omnia. Accedit quod S. Thom. vbi ſupra expreſſe loquitur de dilectione naturali.

V. Quinta propoſitio. Homo in natura lapſa abſque auxilio gratiæ implere non poteſt omnia præcepta, etiam legis naturalis, aut ſuperare quamcumque magnam difficultatē, & tentationem pro quolibet etiam paruo tempore, quam,

Vid. diſpu. 54.

quam, pro eadem lege ſeruanda, neceſſe ſit vincere. Probatur ex Concilijs, & Patribus adductis propoſitione præcedenti: nam præceptum etiam legis naturalis diligendi Deum ſuper omnia ſimpliciter, nõ poteſt homo ſeruare in natura lapſa, abſque auxilio gratiæ, vt in eadem propoſitione oſtenſum eſt.

Tentationes grauiores ſine auxilio gratiæ vinci non poſſunt.

Probatur ſecundo: nam S. Auguſtin. epiſt. 106. ad Paulinum refert, fuiſſe aſſertionem damnatam Pelagij, victoriam noſtram non ex Dei adiutorio eſſe, ſed ex libero arbitrio, & ibidem docet, *vnumquemq. fidelem teneri confiteri, quando contra tentationes concupiſcentiaſq. illicitas dimicamus, quamuis & illic habeamus liberam voluntatem: non tamen ex illa, ſed ex adiutorio Dei, noſtram prouenire victoriam:* ergo, &c.

Tertio probatur: quia Innocentius I. in epiſt. ad Concilium Carthaginenſe ait: *Pares nos ad reſiſtendum, non liberum arbitrium, ſed Dei ſolius poteſt facere auxilium.* Et Cæleſtinus I. epiſt. 1. cap. 6. definit, *Neminem, etiam baptiſmatis vnda renouatum idoneum eſſe, ad ſuperandas diaboli inſidias, & ad vincendas carnis concupiſcentias; niſi, per quotidianum Dei adiutorium, perſeuerantiam bonæ conuerſationis acceperit*: & intelligitur de grauioribus tentationibus occurrentibus, pro quolibet etiam paruo tempore, quas ob infirmitatem naturæ, niſi adiuuetur per gratiam, non poteſt homo ſuperare. Vnde S. Proſp. lib. con. collat. capit. 33. & 35. acriter reprehendit Caſſianũ, eo quod dixerit: Nõ ex Dei gratia, ſed ſuis viribus, Iob ſuperaſſe diaboli tentationes: *Gratiã autem ſolũ prohibuiſſe, ne violentiſſimus inimicus animam eius amentem faceret, & impotem ſenſu, atque imparem eum, & iniquo certaminis pondere prægrauaret.*

De homine faciente, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ.

VI. Vid. diſpu. 56. 57. & 58.

SExta popoſitio: Nulla eſt lex, aut fuit vnquam à Deo ſtatuta, dandi auxilia actualia præuenietis gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt, ex ſola facultate naturæ, nec Chriſtus Dominus meruit, aut voluit eſſe talem legem.

Eſt S. Auguſt. lib. 1. queſt. ad Simplicianum circa finẽ, verſ. Non enim habeo, &c. vbi docet, quod multoties Deus relinquit in infidelitate homines, qui intendunt bonis operibus moralibus ex facultate naturæ, & alios vocat ad fidem, qui ſunt moribus corrupti, peſſimi, & maximi peccatores. Sentit ergo Aug. non eſſe legem ſtatutam à Deo, de dandis auxilijs gratiæ facientibus quod in ſe eſt ex facultate naturæ. Item etiam lib. 1. contr. duas epiſt. Pelag. cap. 8. inquit: *Si enim ſine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni; ipſum coeptum erit meritum, cui, tamquam ex debito, gratiæ veniat adiutorium; ac ſic gratia Dei non gratis donabitur, ſed meritum noſtrum dabitur.* Quibus verbis docet, quod operationes antecedentes gratiam, ex ſola facultate naturæ procedentes, quibus poſitis datur gratia, ſunt initiũ aliquod eiuſdem gratiæ, & aliquale meritum ipſius: quod etiam docet latius lib. de prædeſt. Sanctor. cap. 2. ergo S. Aug. intellexit, non eſſe talem legem; alias idem actus ex viribus naturæ incœptus infallibiliter eleuaretur à Deo per gratiam ſe inſerentem, & fieret ſupernaturalis, & qualis ad ſalutẽ oportet; & ita initium gratiæ eſſet ex nobis, quod tamen in Pelagianis, & Semipelagianis ſemper damnauit S. Auguſtinus.

Nulla lex eſt à Deo ſtatuta dandi auxilia gratiæ iis, qui bene vtuntur bonis naturæ.

Eſt S. Proſperi lib. contra collatorem cap. 4. 5. & 6. vbi illam Caſſiani aſſertionẽ impugnat: *Qui cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inſpexerit, illuminat eam confeſtim, atque confortat, & incitat ad ſalutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipſe plantauit, vel noſtro conatu viderit emerſiſſe.* Sentit ergo S. Proſper, nullam eſſe legem à Deo ſtatutam, conferendi facientibus, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, auxilia præuenientis gratiæ, quibus actus incœpti per naturam fiant, ſicut ad ſalutem oportet. Et cap. 6. ſubdit S. Proſper: *Quomodo autem non aduertis, te in illud damnatum incidere, quod velis nolis conuinceris dicere, Gratiam Dei ſecundum merita noſtra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipſis hominibus, propter quod gratiam conſequantur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi poteſt petẽtis fides, quærentis pietas, pulſantis inſtantia, præcipue cum omnes eiuſmodi, & accipere, & venire, & intrare dicantur.* Sentit ergo, gratiam ſecundum merita noſtra dari, ſi aſſeratur, Deum eam ex lege infallibiliter cõferre, facien-

Digitized by Google

facientibus totum, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, petendo, quærendo, pulſādo, &c. Vnde lib. de vocat. gent. c. 9. ait. *Manet prorſus, & quotidie impletur, quod Abrahæ dominus ſine conditione promiſit, ſine lege donauit.* Eadem eſt ſententia S. Thom. 1. 2. q. 112. ar. 3. in corp. vbi docet, quod *præparatio, ſi conſideretur ſecundũ quod eſt à libero arbitrio, nullam neceſſitatẽ habet ad gratiæ conſequutionem.* Et idem docet q. 109. ar. 6. ad 2. vbi explicat illud: *Facienti, quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam*; de faciente, quod in ſe eſt moto auxilio diuino, & eamdem explicationem tradit ſuper caput vndecimũ ad Roman. Lect. 3. circa mediũ; qui locus eſt inſignis, & neceſſario videndus. Et 3. cont. gen. c. 149. per totum præſertim, rat. 1. & 3. probat, non poſſe hominem auxilium diuinũ mereri, ſed neque cõſequi illud propria virtute; ſic enim ait in prima ratione: *Homo non mouet ſeipſum ad hoc, quod adipiſcatur diuinum auxilium, quod ſupra ipſum eſt: ſed potius ad hoc adipiſcendũ à Deo mouetur. Motio autem mouentis præcedit motũ mobilis ratione, & cauſa: non igitur propter hoc datur nobis auxilium diuinum, quia nos ad illud per bona opera promouemur: ſed potius nos ideo per bona opera proficimus, quia diuino auxilio præuenimur.* Si autem eſſet prædicta lex à Deo ſtatuta, homo propria virtute conſequeretur auxilium præuenientis gratiæ, faciendo totum, quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ. Præterea: nam, vt dicit ſanctus Thomas 2. 2. quæſt. 80. in corpor. debitum legale eſt, ad quod reddendum, aliquis lege aſtringitur: ergo ſi Deus aſtrinxit ſeipſum ſua lege, ad dāda auxilia præuenientis gratiæ facientibus, quod in ſe eſt, ex facultate naturæ: talia auxilia eſſent illis debita ſecundum legem, & ita gratia non eſſet gratia, quia non gratis, ſed ex debito daretur. Dicitur enim ad Roman. 4. *Ei, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum.* Et cap. 11. *Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia non eſſet gratia.*

Nec ſatis eſt reſpondere, gratiam præuenientem dari ex lege facientibus, quod in ſe eſt, non quidem propter eorum merita, quæ nulla ſunt ſine gratia, ſed propter merita Chriſti Domini: hoc enim non cõmendat, ſed potius obſcurat Chriſti merita infinita, cum id nihil aliud ſit, quàm mereri, quod gratia eius non eſſet gratia, ſed merces.

Ex quo ſequitur, hominem non poſſe ex ſolis viribus naturæ petere, vel deſiderare auxilium gratiæ, ſed neceſſario dicendum eſt, tale deſiderium procedere ex auxilio præuænientis gratiæ, alias initium gratiæ eſſet ex nobis. Dicit enim Auguſtinus libro de corrept. & gratia, capite 1. *Quis autem confugit ad gratiam, niſi cum à Dominó greſſus hominis diriguntur, & viam eius volet? Ac per hoc, & deſiderare auxilium gratiæ, initium gratiæ eſt: Et dixi, nunc coepi: hæc eſt immutatio dexteræ excelſi.* Et in Concilio Arauſicano canone 6. definitur: *Siquis ſine gratia Dei, credentibus, volentibus, deſiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, ſtudentibus, petentibus, quærentibus, pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri diuinitus: non autem, vt credamus, velimus, vel hæc omnia ſicut oportet agere valeamus, per infuſionem, & inſpirationem Sancti ſpiritus in nobis fieri confitetur, &c. reſiſtit Apoſtolo dicenti: Quid habes, quod non accepiſti? & gratia Dei ſum id quod ſum.* 1. Cor. 4. Ibid. 15.

De comparatione gratiæ, & liberi Arbitrij adinuicem.

Septima propoſitio. Deus ſua gratia adiuuante influit in liberum arbitriũ illud præmouendo, vt cooperetur, & ſimiliter vere efficienter cauſat ſimul cum eodem libero arbitrio, piam eius operationem. Itaque operatio diuina duo facit. Primum eſt mouere efficaciter liberum arbitrium, vt operetur. Alterum eſt, ſimul cooperari cum eodem arbitrio, & producere vere efficienter actum liberum. Et quidem quod Deus concurſu ſimultaneo producat efficienter cum libero arbitrio piam eius operationem in ſe ipſa, fatentur omnes Doctores Catholici contra Durandum, & conſtat ex dictis diſputatione 18. præſertim numero 11. & diſputatione 24. numero primo. Quod autem etiam prȩueniat liberum arbitrium illud mouendo, vt conſentiat, probatur auctoritate Gelaſij Papæ epiſtola 5. ad vni-

VII. *Vid. diſpu. 82. 86. & 87.* Gratia adiuuans eſt prȩueniẽs. *Vid. diſpu. 18. 23. & 86.*

Digitized by Google

vniuerſos Epiſcopos per Picenum, vbi ſic loquitur: *Magiſter Gentium clamat, cuncta breuiter in ſe dona concludens: Gratia Dei ſum id, quod ſum, & Gratia eius in me vacua non fuit; vt oſtenderet, quia donum gratiæ non ipſe præceſſerit, ſed fuerit ſubſequutus, atque monſtraret, cooperatorem ſe eſſe gratiæ, ſubſequendo.* Si ergo liberum arbitrium cooperatur gratiæ, ſubſequendo: ergo gratia adiuuans cooperatur eidem arbitrio, illud præueniendo, & mouendo.

Habetur inter epiſtol. decretales to. 3. p. 350

1. Corin. 15

Secundo probatur ex Concilio Tridentino ſeſſione 6. de iuſtificatione cap. 5. verſ. per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam &c. vbi gratiam præuenientem diuidit in excitantem, & adiuuantem. Sentit ergo gratiam adiuuantem, qua adiuuans eſt, eſſe præuenientem.

Tertio probatur ex ſancto Auguſtino epiſtola 107. ad Vitalem, vbi hanc dicit potiſſimam eius cum Pelagio, de Dei gratia, fuiſſe quæſtionem: *Vtrum præcedat hæc gratia, an ſubſequatur hominis voluntatem; hoc eſt: Vtrum ideo nobis detur, quia volumus, an per ipſam Deus etiam hoc efficiat, vt velimus.* Pelagius enim aſſerebat, dari, quia volumus: Sanctus autem Auguſtinus contendebat, per illam Deum efficere, vt velimus. Vnde libro 3. Hypognoſt. poſt medium, ait: *In omni itaque opere ſancto prior eſt voluntas Dei, poſterior liberi arbitrij; id eſt, operatur Deus, cooperatur homo. Quod ſi dicas, vt dicere conſueuiſti, quia ego prior volui, Deus voluit; iam meritum facis, vt gratia ex operibus, iam non ſit gratia, ſed merces.* Et ſanctus Proſper epiſtola ad Auguſtinum verſ. vnde quia in iſtis, ait: *Principium ſalutis male in homine collocatur, ſi diuinæ voluntati impiè voluntas humana præfertur, vt ideo quis adiuuetur, quia voluit, non ideo, quia adiuuatur, velit.* Cum ergo ſanctus Auguſtinus, & ſanctus Proſper contra Pelagianos, & Semipelagianos cõtendant, liberum arbitrium ideo velle, quia à Deo adiuuatur, euidens eſt, eos ſentire, gratiam adiuuantem, qua adiuuans eſt, præuenire liberam cooperationem arbitrij, non quidem tempore, ſed ordine dumtaxat rationis, & cauſalitatis.

Poſt mediũ epiſ. verſ. Non recognoſtis me.

Denique probatur ex S. Thom. 1. 2. q. 111. ar. 2. in corp. vbi auxilium diuinum, quo nos mouet, ad benè volendum, & agendum, diuidit in gratiam operantem, & cooperantem. Sentit ergo, Deum per gratiam cooperantem, ſiue adiuuantem mouere liberum arbitrium ad agendum, ac per conſequens eſſe præuenientẽ, quatenus prẹmouet ipſũ arbitriũ, vt operetur.

VIII. Octaua propoſitio. Poſtquam Deus ſua excitante gratia pulſat, & tangit hominum corda, non expectat, vt ipſa volũtas ex ſua innata libertate inchoet ſuum motum, conſentiendo; ſed Deus per gratiam adiuuantem efficit, vt libere, & infallibiliter conſentiat. Probatur ex Concilio Arauſic. 2. can. 4. *Si quis, vt à peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum expectare, contendit, &c.* Et intelligit Concilium, quod non expectat hominis liberum conſenſum, etiam poſtquam excitauit illum: nam ideo probat, quod non expectat, quia per Spiritus ſancti infuſionem, & operationem efficit, vt purgari velimus.

Vid. diſpu. 95.

Deus non expectat hominis conſenſũ.

Probatur ſecundo ex S. Aug. epiſt. 107. circa finem: *Quomodo,* inquit, *Deus expectat voluntates hominum, vt præueniant eum, quibus det gratiam; cũ gratias ei non immerito agamus, de ijs, quibus nõ ei credentibus, & eius doctrinam voluntate impia perſequentibus miſericordiam prærogauit, eoſq. ad ſeipſum Omnipotentiſſima facilitate conuertit, ac volẽtes ex nolentibus fecit; vt quid ei inde gratias agimus, ſi hoc ipſe non fecit?* Vbi Aug. loquitur de gratia efficaci, qua Deus facit ex nolentibus volentes: nam de iſta gratia fuit controuerſia eius ſaltẽ potiſſima cum Pelagio; vt diſput. 99. nu. 2. oſtenſum eſt. Cum ergo per iſtam gratiam Deus vere efficienter faciat, nos velle purgari, relinquitur, etiam poſtquam nos excitauit, non expectare noſtram voluntatem, vt purgari velimus; ſed ipſum velle Deum in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operari, vt in Conc. Arauſ. can. 9. dicitur.

IX. Nona propoſitio. Gratia adiuuans, & liberum arbitrium non ſunt cauſæ partiales ſupernaturalis conſenſus, ſicut duo trahentes nauim, ita vt neutra prẹmoueatur ab alia, vel efficiat eam ſecũ cooperari. Probatur ex locis Concil. & Patrũ allegatis in duobus præcedẽtibus propoſitionibus. Præterea id docet expreſſe S. Th. 4. con. Gen. c. 7. n. 16. vbi ait, quod, quan-

Vid. diſpu. 85.

Gratia, & lib. arb. nõ ſunt duæ cauſæ partiales. piæ operationis.

quando duo agentia partialiter trahunt nauim, quia virtus cuiuslibet imperfecta eſt, & inſufficiens ad iſtum effectũ, ex diuerſis virtutibus congregatur vna virtus omnium, quæ ſufficit ad trahendum nauim. Quibus verbis ſignificat, cauſas partialiter concurrentes eſſe imperfectas, & propterea ex duabus vnam integram, & totalem conſtitui: Impoſſibile eſt autem cauſalitatem diuinam eſſe imperfectam: ergo. Eãdam propoſitionem docet S.Aug. S.Anſ. S.Bernar. & alij Patres, quorũ teſtimonia diſp. 85.n.3. & diſp.62.n.2.adduximus.

De Præſcientia, & Prædeſtinatione Dei gratuita.

X. *Vid. diſpu. 7.* *Scientiam media non eſt conſtituenda.*

DEcima propoſitio. Non eſt in Deo conſtituenda ſcientia media, qua, ante actuale decretum voluntatis ſuæ, cognoſcat, quid arbitriũ creatum ex ſua innata libertate acturum eſſet, ſi in tali rerũ ordine collocetur; vel ſi tali, vel tali ſupernaturali excitatione, etiã interius inuitetur, & alliciatur: ſed omnis præſcientia cooperationis arbitrij futuræ, etiam ex hypotheſi prædicta, præſupponit in ſigno rationis liberum decretum voluntatis diuinæ, quo abſolute, vel data illa hypotheſi velit in nobis, atque nobiſcum operationem illam efficere, ſi eſt bona; aut permittere, ſi eſt mala. Probatur ex ſacris litteris, in quibus aſſeritur, nihil eſſe futurum, niſi Deus fieri velit. Apoc.4. *Tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erãt, & creata ſunt.* Sap.11. *Quomodo autẽ poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes?* ad Eph. 1. *Qui operatur omnia, ſecundum conſiliũ voluntatis ſuæ:* ergo ante prædictum decretum nihil eſt, aut intelligi poteſt, vt futurum, etiam data quacumque hypotheſi.

Secundo probatur ex S. Aug. in Ench. ad Laur.c.95.vbi ait: *Non ergo fit aliquid, niſi Omnipotens fieri velit, vel ſinẽdo, vt fiat, vel ipſe faciendo, &c. Cui proculdubio quam facile eſt, quod vult, facere; tã facile eſt, quod non vult, eſſe non ſinere.* Et expreſſius lib.de præd. SS.c.14.explicans illud Sap.4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectũ eius.* ait: *Hoc dictum eſt, ſecundum pericula vitæ huius, non ſecundũ præſcientiam Dei, qui hoc præſciuit, quod futurum erat, non quod futurum non erat, id eſt, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, vt tentationũ ſubtraheretur incerto: nõ quod peccaturus, eſſet, qui mãſurus in tentatione non eſſet.* Et lib.1. de anim.& eius orig.c.12.eos arguẽs, qui dicebant, Deum permittere, vt multi infantes in peccato originali decederent, quoniã præſciebat ipſos futuros iniquos, ſi viuerent: inquit: *Ipſa exinanitur omnino præſcientia, ſi quod præſcitur, non erit. Quomodo enim dicitur præſciri futurum, quod non eſt futurum?*

Præterea: nã hæc præſciẽtia media, ſeu conditionata fuit impugnata à SS. Proſp. & Hilar. Etenim S.Proſp.epiſt.ad Aug.ait: *Sed intantũ quibuſcumq. commentitijs meritis electionem Dei ſubijciunt, vt quia præterita, quæ non extant; futura, quæ non ſint futura, confingant, nouoq. apud illos abſurditatis genere, & non agenda præſcita ſint, & præſcita non acta ſint.* Et S.Hilar. epiſt. ad Aug. idipſum commemorat dicens: *Cum autem dicitur eis, quare alijs, vel alicubi prædicetur, vel non prædicetur, vel nunc prædicetur, quod aliquando penè omnibus, ſicut nunc aliquibus gentibus non prædicatum ſit, dicunt, id præſcientia eſſe diuinæ; vt eo tempore, & ibi, & illis veritas annũciaretur, vel annuncietur, quãdo, & vbi prænunciabatur eſſe credenda. Et hoc, non ſolum aliorum Catholicorum teſtimonijs, ſed etiam ſanctitatis tuæ diſputatione antiquiore ſe probare teſtantur.* Attribuebant enim Maſſilienſes prædictam ſcientiam conditionatorum præcedentem omne liberum diuinæ voluntatis decretũ Auguſtino. Quibus reſpondens S. Aug. lib.de præd. SS. docet, præſcientiam futuræ cooperarionis arbitrij ſequi ad decretum, quo Deus prædeſtinauit, vt homines Deo vocanti conſentirent. Nam c.10. ait: *Prædeſtinatione quippe Deus ea præſciuit, quæ fuerat ipſe facturus. Vnde dictum eſt: Fecit, quæ futura ſunt.* Et explicans illud ad Rom.4. *Quoniam quæcumq. promiſit potens eſt, & facere;* inquit: *Non ait prædicere, non ait præſcire: nam & aliena facta poteſt prædicere, ac præſcire, ſed ait: Potẽs eſt, & facere, ac per hoc facta non aliena, ſed ſua.* Et c.19. ſubdit: *Cum ergo nos prædeſtinauit, opus ſuũ præſciuit, qui nos ſanctos, & immaculatos facit.* Idem dicit lib. de dono perſeu.c.14. verſ. *An quiſquam dicere audebit.* Et c.18. verſ. *Nullius igitur.*

Hæc etiam eſt expreſſa ſententia S.Th. qui tantum conſtituit in Deo duplicem ſcientiam, videlicet ſimplicis intelligẽtiæ,

per quam cognoſcit omnia poſſibilia, & ſcientiam viſionis, per quam cognoſcit exiſtentia in aliqua differentia temporis; vt 1.p.quæſt.14.artic.9.in corp.3.p.q.10. art.2. ad 2. & alijs pluribus in locis diſp. 6.num.5.adductis. Accedit, quod ſanctus Doctor 1.part.quæſt.14. artic.13. in corp.docet, quod de futuro contingenti, vt eſt in ſua cauſa contingenti, haberi nõ poteſt, niſi coniecturalis cognitio. Et idẽ docet, q.57.a.3.& q.86.a.3.in corp.& ar. 4.etiam in corp.& q.16. de malo artic.7. Sentit ergo, ante decretum diuinæ voluntatis determinantis futurum contingens ad alteram partem, non eſſe ſcibile per certitudinem, etiam à Deo.

XI. *Vid. diſpu. 37. 38. & 110.*

Prædeſtinationis ex parte noſtra nulla datur cauſa.

Vndecima propoſitio. Nulla datur ex parte noſtra cauſa, ratio, vel conditio, propter quam diuina prouidentia, ſupernaturalis comparatione huius, vel illius ſortiatur rationem formalem prædeſtinationis, vel retineat rationem communem prouidentiæ: ſed prędeſtinatio ipſa reducenda eſt in ſolam Dei voluntatem gratuitam. Probatur ex ſacris litteris, ad Rom.9. *Cum enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, (vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret) non ex operibus, ſed ex vocãte dictum eſt ei: quia maior ſeruiet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*. Et rurſus: *Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*. Et ad Roman.11. *Reliquiæ, ſecundum electionem gratiæ ſaluæ factæ ſunt*. Et ad Epheſ.1. *Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum, ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ gratiæ ſuæ*. Et poſt pauca: *In quo nos ſorte vocati ſumus, prædeſtinati ſecundum propoſitũ*, quod de propoſito gratuito voluntatis Dei, non de propoſito hominis à Deo præcognito intelligendum eſſe, antiquorum Patrum communi conſenſu apertiſſime conſtat, præſertim Aug. lib.2. cont.duas epiſt. Pelag.c.9.& lib.de correp.& grat.c.7. Et Mat.11. *Ita Pater, quia ſic placitũ fuit ante te*. Eadem eſt ſententia S. Aug.q.2. ad Simplic. & lib.de prædeſtin.Sanct.c.15.16. & 17. verſ. *præſciebat ergo, ait Pelagianus*, & epiſt.106.vbi pro hac doctrina vrget locũ inductum Apoſt.ad Rom.9.Idẽ confirmat in omnibus fere ſuis libris contra Pelag.conſcriptis. Eamdem ſententiam docet ſanctus Thomas 1.par. quæſt.23. art.5.& 3.contra Gentes cap. 163. & quæſt. 6.de veritate articul.2.& ſuper capit.15. Ioan.Lect.5.& ad Roman.9. Lect.2. & ad Eph. 1. Lect. 1.in quibus locis affirmat, præſcientiam meritorum non eſſe cauſam prædeſtinationis, quantum ad integrum illius effectum. Et intendit ſanctus Thomas excludere etiam conditionem ſine qua non; & merita procedentia, non ſolum ex viribus naturæ, ſed etiam ex auxilio gratiæ, vt diſp.110.n.12. & 13. viſum eſt. Et ratio id conuincit: nam cum omnia merita, quibus prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt, ſint diuinæ prædeſtinationis effectus, non poſſunt eſſe eius cauſa, quantum ad integrum effectum illius.

XII. *Vid. diſpu. 18.& 21.*

Deus abſoluto decreto omnia prædeterminauit.

Duodecima propoſitio. Deus abſoluto, & efficaci decreto ſuæ voluntatis, antecedẽter ad præſcientiam boni vſus liberi arbitrij futuri, prædeterminauit omnes actus bonos, qui in tempore fiunt, eos præſertim, per quos prædeſtinati ad vitam æternam perueniunt. Probatur ex ſacris litteris, locis propoſitione 10. adductis. Pręterea probatur alijs auctoritatibus ſcripturæ, & ſanctorum Patrum, præſertim S.Dionyſij Areopagitæ, S.Anſelmi, S.Damaſc.S.Auguſt.S.Thom. & aliorum Doctorum, quorum teſtimonia diſp. 22.n.28. & ſeqq.adduxi. Videatur S.Th. quodlib. 12.q.3. ar.4.vbi ait, quod *à prouidẽtia Dei omnia ſunt prædeterminata, & ordinata*. Et idem dicit ſuper caput 5. Dionyſ.de diuin.nomin. Lect.3. & 1.p.q. 19.ar.3.ad 5.& q.116.ar.1.3.& 4.

XIII. *Vid. diſpu. 36.& 97.*

Liberi arb. cooperatio cũ gratia eſt prędeſtinationis effectus.

Decimatertia propoſitio. Cooperatio liberi arbitrij cum gratię donis eſt in prædeſtinatis effectus prædeſtinationis, & efficienter procedit à Deo faciente per auxiliũ gratiæ, quod nos libere cooperemur; ac per conſequens non dependet à ſola, & innata arbitrij libertate. Probatur ex Cęleſt.Pap.epiſ.ad Epiſc.Gall. c.7. vbi docet, quod nemo, niſi per Chriſtum, libero bene vtatur arbitrio.

Secundo probatur ex S.Aug.lib.de dono perſeu. c.14. dicente: *Nam ſi in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil eſt; profecto, nec de obediẽtia perſeuerantiſſima gloriandum eſt; nec ita noſtra, tamquam non nobis deſuper donata, dicenda eſt*. Et lib.1.retract.c.9.ait: *Et quia omnia bona, ſicut dictum eſt, & magna, & media, & mi-*

Digitized by Google

& minima ex Deo ſunt; ſequitur, vt ex Deo ſit & bonus vſus liberæ voluntatis, quæ virtus eſt, & in magnis numeratur bonis. Et libro 2. de peccat. merit. & remiſſ. cap. 18. *Sed laborant homines, inuenire in noſtra voluntate, quid boni ſit noſtrum, quod nobis non ſit ex Deo; & quomodo inueniri poſſit ignoro.* Et poſt pauca ex illis verbis Apoſtoli: *Quid habes, quod non accepiſti?* probat, bonum vſum arbitrij non eſſe ex nobis, ſed ex Deo. Et S. Proſper contra collatorem definit. 11. ait: *Impius ſenſus, qui putat beatiorem eſſe hominem, cui Deus nihil dederit, quàm cui vniuerſa contulerit.*

Tertio probatur ex ſancto Thoma 1. par. q. 23. a. 5. in corp. vbi oſtendit, bonum vſum gratiæ eſſe ex gratia, quia quidquid eſt in homine ordinans ipſum ad ſalutẽ, comprehenditur totum ſub effectu prædeſtinationis. Et in ſolut. ad 1. ait, quod *vſus gratiæ præſcitus non eſt ratio collationis gratiæ, ſed finis.* Et 1. 2. quæſt. 111. ar. 2. ad 2. ait, quod *Deus non ſine nobis nos iuſtificat, quia per motum liberi arbitrij, dum iuſtificamur, Dei iuſtitiæ conſentimus; ille tamen motus non eſt cauſa gratiæ, ſed effectus; vnde tota operatio pertinet ad gratiam.*

Quarto probatur ratione ſancti Auguſtini lib. 2. de pec. merit. & remiſſ. cap. 18. allegato: nam, ſi poſſe velle bonum eſt ex Deo, & bonus vſus ex nobis, ſequitur, quod melius ſit id, quod à nobis, quam quod à Deo eſt: nã actu operari bonũ, melius eſt, quàm poſſe bonum operari: cõſequens autem abſurdiſſime dicitur: ergo.

De duplici auxilio Gratiæ; ſufficienti ſcilicet, & efficaci.

XIV. DEcimaquarta propoſitio. Neceſſario diſtinguendum eſt duplex Dei adiutoriũ, ſiue auxilium gratię, aliud ſufficiens, quo homo poteſt ad Deum conuerti, vel pie operari, aliud efficax, quod Deus efficit, vt actualiter conuertatur, & pie operatur.

Auxilium gratiæ duplex aliud ſufficiẽs, aliud efficax.

Probatur ex ſacris litteris: nam de auxilio ſufficienti dicitur Apoc. 3. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo, &c.* Prou. 1. *Quia vocaui, & renuiſtis.* Matth. 20. *Multi ſunt vocati, pauci vero electi.* Act. 7. *Vos Spiritui ſãcto ſemper reſtitiſtis*, quo adiutorio vocati ſunt. Luc. 14. *Qui noluerunt venire* ad nuptias. De auxilio efficaci loquitur Apoſtol. 1. ad Cor. 1. cum dixit: *Ipſis vocatis Iudæis, & Græcis* prædicare ſe Chriſtum. Et ad Rom. 8. *Quos prædeſtinauit, hos & vocauit.* Et iterum: *Iis, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti.* Et rurſus: *Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia maior ſeruiet minori. Ex vocante non quacumque vocatione, ſed quâ vocatione fit credens*, vt Aug. ait q. 2. ad Simpl. De eodẽ adiutorio loquitur Dominus per Ezech. dicens: *Faciam, vt in præceptis meis ambuletis.* Et Ioan. 6. *Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. Non enim ait*, vt obſeruauit Auguſtinus: *Omnis qui audiuit à Patre & didicit, poteſt venire ad me; ſed ait: venit ad me; quia omnis, qui didicit à Patre non ſolum poteſt venire, ſed venit. Sic enim docet, Deus eos qui, ſecundũ propoſitum vocati ſunt, ſimul donans, & quod agunt ſcire, & quod ſciunt agere.* Hæc eſt gratia potentior, alta, atque ſecreta, per quam Deus operatur in nobis, quamuis non ſine nobis libere cooperantibus, conſenſum bonæ voluntatis: per quam gratiam non ſolũ auerſas, ſed & aduerſas ad ſe conuertit voluntates, faciens ex nolentibus volentes; ex non credentibus, vel diligentibus credentes, & diligentes; ex repugnantibus, conſentientes; cum gratia, quæ per Ieſum Chriſtum nobis confertur (vt verbis vtamur Aug.) ſit effectrix bonæ voluntatis.

Rom. 9.

Aug. lib. de grat. Chriſti cont. Pelag. & Celeſt. c. 14.

Aug. lib. 1. ad Simplic. q. 2.

Probatur auctoritate S. Aug. lib. de corrept. & grat. c. 12. dicẽtis: *Adiutoria gratiæ diſtinguenda ſunt, aliud eſt adiutorium, ſine quo aliquid non fit, & aliud eſt adiutorium, quo aliquid fit.* Et lib. de præd. SS. c. 16. eãdem diſtinctionem conſtituit, & eam probat multis teſtimonijs ſcripturæ.

Item ſanctus Thomas 1. 2. q. 109. art. 10. ad 2. & ſuper illud 1. Timothei 2. *Dedit ſe in redemptionem pro omnibus*, inquit, *pro omnibus ſufficienter, pro aliquibus efficaciter.* Idem dicit ad Hebræos 9. in fine in illa verba: *Ad multorum exhaurienda peccata.* Et in 4. ſentent. diſtinction. 8. quæſtione 2. articulo 2. quæſtiuncula 3. ad ſeptimum, inquit: *Quod ſanguis Chriſti effuſus eſt pro omnibus, quo ad ſufficientiam, ſed pro electis tantum, quo ad efficaciam.* Diſtinguitur autem auxilium efficax ab auxilio ſufficienti, non ſolum in ratione extrinſeca gratuiti doni, ſeu

Digitized by Google

beneficij, quia videlicet datur in illis circumſtātijs, in quibus Deus præſcit hominem eſſe conſenſurum, ſi per illud præmoueatur: ſed quia provt venit à Deo, atq. ex decreto eius abſoluto conuertendi hominem, habet intentionaliter quamdam realem virtutem ad permouendum liberū arbitrium, quam non habet auxiliū, quod eſt ſolum ſufficiens, vt conſtat ex dictis diſput. 72. num. 2.

XV. Auxilium efficax non ſolum moraliter, ſed etiam efficiēter mouet lib. arb. ad bene operandū.

DEcimaquinta propoſitio. Auxilium efficax præuenientis, ſeu præoperātis gratiæ mouet liberum arbitrium hominis ad bene operandum, non ſolum ſuadēdo, alliciendo, inuitando, aut aliter etiam interius moraliter attrahendo; ſed etiam efficaciter, & vere efficiendo, vt ipſum arbitrium à Deo motum, & excitatum ſe determinet ad bene operandum, & operetur. Probatur ex Concilio Arauſ. 2. can. 9. vbi dicitur: *Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiſcum, vt operemur, operatur.* Operari autem ſolum moraliter ſuadendo, eſt metaphorice operari, & nō propriè, vt docet S. Thomas q. 3. de malo art. 3. in corp. Et can. 6. definitur, per infuſionem, & inſpirationem Sancti ſpiritus in nobis diuinitus fieri, vt credamus, velimus, &c. Et in Trident. ſeſſ. 6. de iuſtif. can. 4. definitur, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, libere cooperari aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti. Probatur preterea ex ſancto Auguſtino lib. de grat. & libero arb. c. 16. vbi ait: *Certum eſt nos facere, cum facimus; ſed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati, qui dixit; Faciam, vt in iuſtificationibus meis ambuletis.* Et libr. 1. cont. duas Epiſt. Pelag. cap. 19. *Trahitur*, inquit, *miris modis, vt velit, ab illo, qui nouit intus in ipſis hominum cordibus operari, non vt homines, quod fieri non poteſt, nolentes credant, ſed vt volentes ex nolentibus fiant.* Nec poteſt explicari ſanctus Auguſtinus de efficacia ſolum morali, quæ eſt per ſuaſionem, & excitationem internam; hanc enim admiſit Pelagius, licet negauerit eſſe ſimpliciter neceſſariam ad ſalutem, quem tamen ſanctus Auguſtinus libro de gratia Chriſti cap. 7. & 10. vehementer impugnat, quia ſolum conſtituebat præueniētem gratiam moraliter ſuadentem, non autem vere efficientem, vt homo velit, vt patet ex verbis Pelagij relatis eodem c. 10. ab Auguſtino. Dicebat enim: *Non adiutorio Dei, ſed ex nobis ipſis in nobis effici voluntatem bonam.* Vbi verbum, *efficit*, veram efficientiam ſignificat. Eamdem concluſionem docet aperte ſanctus Proſper epiſtola de libero arbitrio ad Rufinum, vbi ait: *Quis ambigat, tunc liberū arb. cohortationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectū credendi, obediendiq. generauit? Alioquin ſufficeret moneri hominem, non etiam in ipſo nouam fieri voluntatem: ſicut ſcriptum eſt: Præparatur voluntas à Domino: Et ſicut ait Apoſtolus: Deus eſt enim, qui operatur in vobis, & velle, & perficere pro bona voluntate. Pro qua bona voluntate, niſi quam in ipſis operatus eſt Deus? Vt quod donauerat velle, donaret, & facere.* Prouer. 8. Philip. 2. Expendantur illa verba *Alioquin ſufficeret moneri hominem*: quibus euidenter oſtendit, efficaciam præoperantis gratiæ, non eſſe ſolum moralem, ſeu per modum ſuadentis, ſed etiam ad modum cauſæ phyſicæ, ſeu vere efficientis, vt liberum arbitrium cooperetur. Idem docet S. Th. ſuper c. 6. Ioan. Lect. 5. in illa verba: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater traxerit eum*: Vbi ait: *Trahit multos Pater ad Filium per inſtinctum diuinæ operationis mouentis interius cor hominis, ad credendum. Philip. 2. Deus eſt, qui operatur in nobis velle, & perficere.* Et ibi diſtinguit hanc tractionem ab ea, quæ fit ſuaſione, aut interna reuelatione. Et infra explicans illud: *Omnis, qui audit à Patre, &c.* inquit: *Attractio Patris efficaciſſima eſt*: quod probat: *quia omnis, qui audit à Patre, & didicit venit ad Chriſtum.* Et 2. 2. quæſt. 6. artic. 1. in corp. ait, quod *fides, quantum ad aſſenſum, eſt à Deo interius mouente, per gratiam.* Et 1. 2. q. 109. ar. 1. in corp. ait; quod *ſicut motus omnes corporales reducuntur in motum cæleſtis corporis, ſicut in primū mouēs corporale; ita omnes motus, tā corporales, quā ſpirituales reducūtur in primū mouens ſimpliciter: quod eſt* Deus. *Et ideo quantumcumq. natura aliqua corporalis, vel ſpiritualis ponatur perfecta, non poteſt in ſuum actum procedere, niſi moueatur à* Deo. Et idem dicit art. 9. in corp. & in omnibus fere articulis quæſt. 111. & 1. p. q. 105. ar. 4. in corp. & q. 106. art. 2. in corp. & q. 111. art. 2. in corp. quibus in locis, & alijs quā plurimis docet, Deum mouere voluntatem non ſolum ex parte obiecti, & per modum ſua-

ſuadentis, ſicut Angelus, aut homo poteſt mouere alterius voluntatem, ſed ex parte potentiæ, & per modum vere, & proprie agentis, & perficientis.

Eamdem propoſitionem confirmant omnia loca adducta pro aſſertione 13. Si enim ipſum cooperari, & conſentire liberi arbitrii eſt à Deo, tamquam à cauſa per ſe efficiente, relinquitur, Deum per auxilium efficax præuenientis gratiæ, non ſolum moraliter, ſed vere efficienter operari, vt ipſum arbitrium libere conſentiat.

XVI. *Vide diſp. 12. & 23.* Auxilii diuini efficacia fundatur in omnipotentia diuinæ voluntatis.

DEcimaſexta propoſitio. Efficacia auxilij præuenientis gratiæ, & connexio eius infallibilis cum libera cooperatione arbitrij, tota fundatur, & deſumitur, tamquam ex prima radice ex omnipotentia Dei, atque ex abſoluto, & efficaci decreto voluntatis eius volentis, vt homo, quem mouet conuertatur, & pie operetur: nec huiuſmodi efficacia vllo modo dependet, etiam tamquam à conditione, ſine qua non, ex futura cooperatione arbitrij creati: licet actus liber, quo perſeuerat homo, ab eius arbitrio moto à Deo effectiue dependeat. *Vide diſp. 90.*

Probatur ex locis Scripturæ, ſancti Auguſtini, & ſancti Thomæ propoſitione 14. adductis. Ideo enim ſanctus Auguſtinus gratiam efficacem appellat vocationem ſecundum propoſitum, quia dependet ex propoſito, & voluntate, non quidem hominis, ſed Dei vocantis, vt contra Pelagianos explicat idem Auguſtinus lib. de correptione, & gratia, cap. 7. verſiculo, electi ſunt.

Præterea etiam S. Thom. 1. 2. quæſt. 112. artic. 3. in corpore, infallibilitatem cooperationis arbitrij reuocat ad intentionem Dei mouentis, quia ex decreto voluntatis Diuinæ, cuius virtus eſt intentionaliter in auxilio efficaci, habet ipſum auxilium, quod infallibiliter efficiat, vt liberum arbitrium pie operetur.

Ratio euidens id ipſum ſuadet: nam gratia efficax, inquantum efficax, præuenit cooperationem arbitrij, vt diſput. 90. & 91. oſtenſum eſt: ergo antecedit illam ordine rationis, & cauſalitatis: non ergo dependet ab illa: prius enim non dependet à poſteriori.

Ad hæc. Cooperatio arbitrij eſt effectus auxilij efficacis in genere cauſæ vere efficientis: ergo efficacia eiuſdem auxilii non dependet ex cooperatione arbitrii: efficacia enim cauſæ non dependet ab eius effectu, ſed è contra effectus ipſe dependet ex efficacia cauſæ.

XVII. Gratia effi caci poſita in libero arbitrio infallibiliter & libere conuertetur.

DEcimaſeptima propoſitio. Poſita gratia efficaci in libero arbitrio, infallibiliter ſequitur, quod ipſum liberum arbitrium conſentiat, & pie operetur: ita, vt hæc duo ſimul ſint incompoſſibilia, quod ſcilicet gratia efficax ponatur in homine, & homo actu diſſentiat. Probatur ex illo Ioan. 6. *Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me*; non enim ait, poteſt venire ad me, ſed venit, vt notauit Auguſtinus lib. de gratia Chriſti contra Pelagium, & Cæleſt. cap. 14. Eſt enim gratia *effectrix bonæ voluntatis*, vt idem ſanctus Auguſtinus quæſtione 2. ad Simplicianum docet. Item ad Rom. 8. *Et quos vocauit* (ſcilicet vocatione ſecundum propoſitum, ſiue efficaci) *hos, & iuſtificauit*. Threnorum 4. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur*? Iſai. 46. *Conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet*. & Eſther 13. *Domine, Domine, Rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui tuæ poſſit reſiſtere voluntati, ſi decreueris ſaluare Iſrael.* Et Geneſ. 50. *Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati*? Pſalm. 134. *Omnia, quæcumque voluit, Dominus fecit*. Cum ergo auxilium efficax ſit vocatio ſecundum propoſitum Dei volentis, hominem ad ſe conuertere, & in eodem propoſito fundetur; ſit conſequens, vt, ſicut voluntas Dei efficax operatur infallibiliter, quæcumque vult: ita & auxilium efficax id ipſum infallibiliter operetur.

Secundo probatur ex S. Auguſtino lib. de corrept. & gratia, cap. 14. vbi ait: *Cui volenti ſaluum facere, nullum hominum reſiſtit arbitrium; ſic enim velle, vel nolle, in volentis, aut nolentis eſt poteſtate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem*. Et in Enchir. ad Laurent. cap. 95. ait: *Deus autem noſter in cælo ſurſum; in cælo, & in terra omnia, quæcumque voluit, fecit. Quod vtique nõ eſt verum ſi aliquid voluit, & non fecit, & quod eſt indignius, ideo non fecit, quoniam, ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impediuit. Hoc niſi credamus, periclitatur ipſum noſtræ fidei confeſſionis initium, qua nos in Deum Patrem Omnipotentem*

Digitized by Google

tem credere confitemur; Neque enim veraciter ob aliud vocatur Omnipotens, niſi quia quidquid vult, poteſt; nec voluntate cuiuſpiã creaturæ, voluntatis Omnipotentis impeditur effectus. Et cap. 103. ſubdit: *Nullus fit ſaluus, niſi quem* Deus *voluerit ſaluari; & ideo rogandus eſt, vt velit; quia neceſſe eſt fieri, ſi voluerit.* Et lib. de corrept. & gratia, cap. 8. explicans illud Lucæ 22. *Ego rogaui pro te Petre*, ait: *Quando rogauit, ne fides eius deficeret; quid aliud rogauit, niſi vt haberet in fide liberrimam, fortiſſimam, inuictiſsimam, & perſeuerantiſsimam voluntatem?* & cap. 12. *Subuentum eſt*, inquit, *infirmitati voluntatis humanæ, vt Diuina gratia indeclinabiliter, & inſuperabiliter ageretur; & ideo, quamuis infirma, non deficeret, nec aduerſitate aliqua vinceretur.* Et in lib. de dono perſeuerant. cap. 14. ait, quod *per beneficia Dei certiſsime liberantur, quicumque liberantur*: ergo, &c.

Tertio probatur ex S. Thom. 1. 2. q. 112. art. 3. in corpore, vbi ait, quod *ſi præparatio ad gratiam conſideretur ſecundum quod eſt à Deo mouente, tunc habet neceſsitatem ad id, ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, ſed infallibilitatis. Vnde ſi ex intentione* Dei *mouentis eſt, quod homo, cuius cor mouet, gratiam conſequatur; infallibiliter ipſam conſequitur; ſecundum illud Ioan. 6. Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* Et 2. 2. quæſt. 24. art. 11. in corpore, ait: *Virtus Spiritus ſancti mouentis animam infallibiliter operatur, quodcumque voluerit; vnde impoſsibile eſt hæc duo ſimul eſſe vera, quod Spiritus ſanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & quod ipſe charitatem amittat peccando.* Et quæſt. 23. de veritate, art. 5. ad 3. idem dicit. Et quæſt. 6. de malo, artic. vnico ad 3. ait: *Deus mouet voluntatem immutabiliter propter efficatiam virtutis mouentis, quæ deficere non poteſt.*

XVIII. Decimaoctaua propoſitio. Donum perſeuerantiæ, in ratione doni perſeuerantiæ, & efficacia illius non dependet, etiam vt à conditione, ſine qua non eſt cooperatione noſtri arbitrij, ſed ex propoſito, & decreto Dei abſoluto efficiente, vt homo vſque in finem in bono perſeueret.

Perſeuerãtiæ donũ, & eius efficacia ex liberi arbitrii cooperatione nõ pendet.

Eſt ſancti Auguſtini lib. de corrept. & gratia, cap. 12. vbi ait: *Ac per hoc, nec de ipſa perſeuerantia boni, voluit Deus ſanctos ſuos in viribus ſuis, ſed in ipſo gloriari, qui eis non ſolum dat adiutorium, quale primo homini dedit, ſine quo non poſsint perſeuerare, ſi velint: ſed in eis etiam operatur & velle; vt quoniam non perſeuerabunt, niſi & poſsint, & velint, perſeuerandi eis poſsibilitas, & voluntas diuinæ gratiæ largitate donetur.* Et lib. de dono perſeuerantiæ, cap. 7. ait: *Prorſus in hac re non operoſas diſputationes expectet Eccleſia, ſed attẽdat quotidianas orationes ſuas. Orat, vt increduli credant: Deus ergo conuertit eos ad fidem. Orat, vt credentes perſeuerent: Deus ergo donat perſeuerantiam, vſque in finem.* Et lib. de dono perſeuer. cap. 2. & lib. de corrept. & gratia, cap. 12. ait: *Cur perſeuerantia poſcitur à Deo, ſi non datur à Deo? An & iſta irriſoria petitio eſt, cum id ab eo petitur, quod ſcitur, non ipſum dare, ſed ipſo non dante, eſſe in hominis poteſtate?* Vide diſp. 105.

Eſt S. Thom. 1. 2. quæſt. 109. art. 10. in corp. vbi ait: *Ad continuationem boni vſque ad finem vitæ, homo in gratia conſtitutus indiget diuino auxilio ipſum dirigente, & protegente*, & quæſt. 114. art. 9. in corpore, ait: *Perſeuerantia autem viæ non cadit ſub merito, quia dependet ſolum ex motione* Diuina, *quæ eſt principium omnis meriti: ſed* Deus *gratis perſeuerantiæ donum largitur, cuicumque illud largitur.* Idem probant loca adducta pro tribus præcedentibus propoſitionibus. Denique ſacrum Concil. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtificat. cap. 13. ait, quod donum perſeuerantiæ *aliunde haberi non poteſt, niſi ab eo, qui potens eſt eum, qui ſtat, ſtatuere, vt perſeueranter ſtet, & eum, qui cadit, reſtituere*: Si ergo donum perſeuerantiæ *aliunde haberi non poteſt*, niſi à Deo: ergo eius efficacia non dependet ex cooperatione arbitrij, ſed à ſolo Deo.

Decimanona propoſitio. Auxilium efficax, & potentia diſſentiendi ſimul compatiuntur, & cõponuntur in eodem arbitrio. Probatur ex Concilio Tridentino ſeſſ. 6. de iuſtific. can. 4. vbi definitur, liberum arbitrium excitatũ, & motum à Deo poſſe diſſentire, ſi velit: ſentit ergo, motionem Dei efficacem, & facultatem diſſentiendi, ſi velit, ſimul eſſe in eodem arbitrio. XIX.

Auxilium efficax, & potẽtia diſſentiẽdi ſimul compatiuntur in lib. arb.

Præ-

Præterea probatur ex S. Proſpero lib. 2. de vocat. gent. cap. 27. & 28. vbi ait: *Quod Deus voluit eos velle, voluerunt: qui ad obediendum ſibi ipſum velle ſic donat, vt etiam à perſeueraturis illā mutabilitatem, quæ poteſt nolle, non auferat.* Et ſanctus Thomas quæſt. 23. de veritate, art. 5. ad tertium, ait, quod *quamuis non eſſe effectus Diuinæ voluntatis non poſſit ſimul ſtare cum Diuina voluntate: potentia tamen deficiendi effectum ſimul ſtat cum Diuina voluntate; non enim iſta ſunt incompoſſibilia; Deus vult iſtum ſaluari; & iſte poteſt damnari; ſed iſta ſunt incompoſſibilia: Deus vult iſtum ſaluari, & iſte damnatur.* Idem dicit quæſt. 6. de veritate, art. 3. ad 7. cuius verba diſput. 18. num. 23. adduximus.

XX. Vigeſima propoſitio. Per gratiam præuenientem prædicto modo efficacem non deſtruitur libertas arbitrij, nec vſus actualis illius impeditur, ſed mirum in modum perficitur, & roboratur. Probatur ex Concilio Tridentino, ſeſſione 6. de iuſtificatione, cap. 5. & can. 4. vbi definitur, quod liberum arbitrium *excitatum, & motum à* Deo *poteſt diſſentire ſi velit.* Item etiam Cæleſtinus Papa epiſt. ad Epiſcopos Galliæ, cap. 12. ait: *Quo vtique auxilio, & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, ſed liberatur; vt de tenebroſo lucidum, de prauo rectum, de languido ſanum, de imprudente ſit prouidum.*

Gratia efficax non deſtruit, ſed perficit libertatem arb.

Secundo probatur ex ſancto Auguſtino lib. de ſpiritu, & littera, cap. 29. dicente: *Liberum arbitrium euacuamus per gratiam? abſit. Sed magis liberum arbitrium ſtatuimus. Sicut enim lex per fidem, ita liberum arbitrium per gratiam non euacuatur, ſed magis ſtatuitur.* Et lib. 1. cont. duas epiſt. Pelagianorum, cap. 20. ait: *Numquid homines Dei, qui hæc ſcripſerunt; immò ipſe Spiritus Dei, quo auctore per eos conſcripta ſunt, oppugnauit liberum hominis arbitrium? abſit. Sed Omnipotentis in omnibus, & iudicium iuſtiſsimum, & auxilium Dei miſericordiſſimum commendauit.*

Tertio probatur ex ſancto Thoma in ſecundo ſententiarum, diſtinct. 25. quæſtione prima, articulo ſecundo, ad primum, vbi ait, *quod etiam ſi* Deus *voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus tamen hoc ſua Omnipotentia facit, vt illud, in quod mutatur, voluntarie velit.* Et prima ſecundæ, quæſtione 10. articulo 4. ad primum, ait: *Quòd magis repugnaret Diuinæ motioni, ſi voluntas ex neceſſitate moueretur, quod ſuæ naturæ non competit, quàm ſi moueretur libere, prout competit ſuæ naturæ.* Item prima parte, quæſt. 19. articulo octauo, & quæſtione 83. articulo primo, ad tertium, ait: *Deus igitur eſt prima cauſa mouens, & naturales cauſas, & voluntarias. Et ſicut naturalibus cauſis, mouendo eas, non aufert, quin actus earum ſint naturales; ita mouendo cauſas voluntarias, non aufert, quin actiones earum ſint voluntariæ; ſed potius hoc in eis facit. Operatur enim in vno quoque ſecundum eius proprietatem.* Et tertio contra Gentes, cap. 148. multis rationibus oſtendit, quod *per auxilium diuinæ gratiæ nullo modo præiudicatur arbitrij noſtri libertati.* Et probari poteſt ex dictis in 19. propoſitione: nam gratia efficax, qua Deus mouet liberum arbitrium ad conſentiendum vocationi diuinæ, reuera non aufert ab eodem arbitrio facultatem, qua poteſt diſſentire, ſi velit, vt ex Concilio Tridentino conſtat: & ex his, quæ in diſputatione 18. num. 23. dicta ſunt: ſed efficit, quod cum poſſit ex ſua innata libertate diſſentire, non tamen diſſentiat, ſed infallibiliter conſentiat: ergo non lædit in aliquo, ſed potius perficit, ac roborat eius libertatem. Etenim, vt diſputatione 115. & 116. dictum eſt, libertas conſiſtit in facultate voluntatis, & rationis ad vtrumlibet, ſcilicet ad operandum, & non operandum; ad conſentiendum, & diſſentiendum. Cum ergo voluntas etiam in illo inſtanti, in quo efficaciter mouetur ad conſentiendum vocationi diuinæ, retineat veram, & expeditam facultatem, qua poteſt diſſentire, ſi velit; relinquitur, per huiuſmodi gratiam efficacem non lædi, nec impediri libertatem arbitrij, quantum ad vſum actualem illius, ſed potius perfici, & ſanari. Quod & S. Proſper epiſt. ad Rufinum de libero arbitrio, his verbis confirmat: *Nimium vero ineptè, nimiumq. inconſideratè ab aduerſantibus dicitur, quod per hanc* Dei *gratiam libero nihil relinquatur arbitrio.* Et impugnans Collatorem, eo quod aſſeruit, per gratiam efficacem, qua Deus ex nolentibus efficit volentes, deſtrui libertatem arbitrij, ſic ait: *Quid de eliſarum argumentationum*

S. Proſper epi ad Rufinum verſus finem.

Digitized by Google

Lib. cont. Collat. cap. 12.

num ratiunculis fracta ſtudes arma colligere? Quid cineres extincti dogmatis refouendo, deficientis fumi nidorem in rediuiuam flammam conaris accendere? Non eſt periculum liberi arbitrij ex gratia Dei, nec voluntas aufertur, cum in ipſa bene velle generatur. Nam ſi ideo non putanda eſt noſtra, quia formatur, regitur, ordinatur, imbuitur; ſpoliantur libertate Filij Dei, qui aguntur Spiritu Dei, perdunt vigorem rationalis animi, & omni voluntariæ deuotionis laude priuantur, quibus datur ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, conſilij, & fortitudinis, ſcientiæ, & pietatis, ac timoris Domini. Et cap. 38. eiuſdem lib. ſubdit: *Non conturbat nos ſuperbientium inepta querimonia, qua liberum arbitrium cauſantur auferri, ſi & principia, & profectus, & perſeuerantia in bonis vſque in finem Dei dona eſſe dicantur: Quoniam opitulationes Diuinæ gratiæ ſtabilimenta ſunt voluntatis humanæ. Volentes oramus, & tamen miſit Deus Spiritum in corda noſtra clamantem Abba Pater. Volentes loquimur,* Rom. 8. *& tamen, ſi pium eſt, quod loquimur, non ſumus nos loquentes, ſed Spiritus Patris noſtri, qui loquitur in nobis.* Matth. 10. *Volentes operamur ſalutem noſtram, & tamen ipſum velle, atque operari, Deus eſt, qui operatur in nobis.* Philip. 2. Cui poteſtas, imperium, claritas, ſapientia, gratiarum actio, honor, & gloria in ſæcula ſempiterna. Amen.

Finis Libri Duodecimi, & Vltimi.

Omnia correctioni Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, quæ columna, & firmamentum eſt veritatis, humiliter ſubijcio.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE
QVAE IN HOC OPERE EXPLICANTVR.

Numerus diſignat paginam: A. primam columnam: B. ſecundam.

Geneſis.

3 *MALEDICTA terra in opere tuo.* 327. a
3 *Spinas, & tribulos germinabit tibi.* 234. a*
4 *Reſpexit* Dominus *ad Abel, & ad munera eius.* 424. b
4 *Nonne ſi bene egeris recipies.* 801. b
4 *Sub te erit appetitus eius.* 138. a 143. a
17 *Maſculus, cuius præputÿ caro, &c.* 316. a
19 *Apprehenditq. manum eius, &c.* 503. a
21 *Tentauit* Deus *Abraham.* 452. a
22 Sicut *ſtellæ cæli, & ſicut arena maris, ſic erit ſemen tuum.* 309. b
30 *Num Dei poſſumus reſiſtere volũtati?* 250. b

Exodi.

3 *Ego ſum, qui ſum.* 228. b. 787. b
4 *Ego indurabo cor Pharaonis.* 209. b
9 *Quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te virtutem meam.* 730. b
9 *Et ingrauatum eſt cor eius, & induratum nimis.* 209. b
18 *Et hos cõſtitue tribunos, & centuriones, &c.* 234. b
32 *Interroga patres tuos, & dicent tibi.* 42. a

Leuitici.

5 *Duos turtures, aut duos pullos columbarum.* 317. b

Numerorum.

32 *Moriatur anima mea morte iuſtorũ.* 307. a

Deuteronomij.

13 *Tentat te Dominus Deus tuus.* 22. b
16 *Iuſte quod iuſtum eſt, perſequeris.* 358. a
30 *Mandatum hoc, &c. non ſupra te eſt, &c.* 379. b
32 *Et ego irritabo eos in eo, qui non eſt populus.* 209. a

Ioſue.

10 *Sol contra Gabaon ne mouearis.* 146. a

Regum.

1 *Reg.* 2 *Dominus mortificat, & viuificat, deducit ad inferos, &c.* 237. b
1 *Reg.* 3 *Erat ſermo Dei precioſus.* 732. a
1 *Reg.* 8 *Non te abiecerunt, ſed me.* 235. b
1 *Reg.* 23 *Tradent te.* 69. b
2 *Reg.* 15 *Si autem dixerit mihi; Non places, praſto ſum.* 729. a
3 *Reg.* 11 *Certiſsime enim auertent corda veſtra.* 408. a
3 *Reg.* 22 *Vir autem quidam tetẽdit arcum, in incertum ſagittã dirigens, &c.* 237. a
4 *Reg.* 13 *Si percuſsiſſes quinquies, &c.* 72. a
4 *Reg.* 20 *Non glorietur accinctus æque, vt diſcinctus.* 305. a

Paralipomenon.

1 *Paralipomenon* 10 *Mortuus eſt Saul propter iniquitates ſuas.* 304. a

Eſdræ.

4 *Eſdræ* 8 *Hoc ſæculum fecit altiſsimus propter multos, futurum autem propter paucos. Terra dabit multam terram, unde fit fictile, &c.* vſque, *pauci autem ſaluabuntur.* 309. b*

Tobiæ.

4 *Eleemoſina ab omni peccato, & morte liberat.* 307. a

Iudith.

9 *Tu feciſti priora, & illa poſt illa excogitaſti.* 232. a

Eſther.

13 *Nec eſt, qui tuæ poſsit reſiſtere voluntati, ſi decreueris, &c.* 151. b. 552. b. 621. b
15 *Conuertitq. ſpiritum Regis, &c.* 503. a

Iob.

1 *Sicut Domino placuit, ita factum eſt.* 237. b
1 *In omnibus his non peccauit Iob.* 380. a
2 *Verumtamen animam illius ſerua.* 385. b
9 *Quis reſtitit ei, & pacem habuit?* 251. b*
23 *Cumq. expleuerit in me voluntatem ſuam, &c. praſto ſum ei.* 729. a

Pſalterij.

Pſal. 5 *Quoniam irritauerunt te Domine.* 307. b

Pſal.

Pſalm. 16 A reſiſtentibus dextera tua . 244. a 252. a
24 Vniuerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas . 208. b
26 Adjutor meus eſto . 121. a
36 A Domino greſſus hominis dirigentur, & viam eius volet . 627. a
38 Adiuua nos Deus ſalutaris noſter . 631. a
39 Multiplicati ſunt ſuper numerum . 309. a 310. a
40 Sana animam meam, quia peccaui tibi . 330. a
48 Iniquitas calcanei mei circumdabit me . 318. a *
50 Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum . 315. a *. 316. a
54 Quoniam in multis erant mecum . 798. b
63 Lætentur inſulæ multæ . 43. b. *
67 Accepiſti dona in hominibus . 290. a
67 Dominus Dabit verbum euangelizantibus virtute multa . 525. a. b
67 Et Domini Domini exitus mortis . 675. a
67 Dabit voci ſuæ vocem virtutis . 525. a. b
70 Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me . 427. a
72 In labore hominum non ſunt . 306. b
76 Et dixi Nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ excelſi . 346. b
77 Immiſsiones per angelos malos . 209. a
92 Eleuauerunt flumina Domine . 43. b. *
93 Qui facit mirabilia magna ſolus . 146. a. *
103 Omnia in ſapientia feciſti . 107. a
104 Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius . 209. a
118 Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas . 383. a
118 Dormitabit anima mea præ tædio . 519. a
118 Inclina cor meum in teſtimonia tua . 776. b
120 Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum . 675. a
120 Auxilium meum à Domino . 515. b
125 Conuerte Domine captiuitatem noſtram, ſicut torrens in auſtro . 445. a. 446. b
126 Sicut ſagitta in manu potentis, ita filij excuſſorum . 263. a
134 Omnia, quæcumque voluit, Dominus fecit. 91. b. 164. a. *. 240. b
134 Suſcitans nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit . 526. a. *
135 Qui facit cælos in intellectu . 107. a
143 Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt, &c. 306. b
144 Iuſtus Dominus in omnibus vijs ſuis . 156. a
147 Mittit chriſtallũ ſuam, ſicut buccellas, &c. 446. a
148 Ignis, grando, &c. quæ faciunt verbum eius . 236. a

Prouerbiorum.

3 Miſericordia, & veritas te non deſerant . 307. a
6 Vſquequo piger dormies ? &c. 519. a. *
8 Secundum ſeptuaginta. Præparatur voluntas à Domino . 151. b. 391. a
16 Omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus . 234. a. 251. a
16 Hominis eſt præparare cor . 391. a. 644. b. 648. b. 650. a. *
21 Cor Regis in manu Domini, ſicut diuiſiones aquarum, &c. 64. a. 151. b. *. 571. b
22 Terminos patrum tuorum ne trãſgrediaris . 42. a
23 Et eris ſicut dormiens in medio mari . 518. b
24 Secundum aliam litteram . Nouiſsime ego egi pœnitentiam . 304. a

Eccleſiaſtes.

1 Stultorum infinitus eſt numerus . 310. a
4 Faliciorem vtroque iudicaui eum, qui nec dum natus eſt . 753. a. b.
9 Nemo ſcit, vtrum odio, an amore, &c. 303. a
10 Muſcæ morituræ exterminant, &c. 42. b

Canticorum.

2 Sicut lilium inter ſpinas, ſic, &c. 310. b
6 Et adoleſcentularum non eſt numerus . 309. a
8 Quæ eſt iſta, quæ aſcendit dealbata, incumbens ſuper dilectum ſuum . 584. b

Sapientiæ.

1 Deus mortem non fecit, &c. 237. b
4 Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius. 59. a. 71. a. 237. b. 317. a. 675. b
4 Conſummatus in breui expleuit tempora multa . 442. a
8 Attingit à fine vſque ad finem fortiter . 115. b
9 Cogitationes mortalium timidæ . 340. a
10 Hæc illum, qui primus formatus eſt, &c. eduxit à delicto ſuo . 294. b
11 Diligis omnia, quæ ſunt . 727. b
12 Semen enim erat maledictũ ab initio . 327. a
14 Odio ſunt Deo impius, & impietas eius . 562. b
14 Creaturæ in odium factæ ſunt, & in tentationem, &c. 209. a
16 Creatura tibi deſeruiens, &c. lenior fit ad benefaciendum, &c. 251. b

Eccleſiaſtici.

11 Bona, & mala, vita, & mors, &c. 237. a
15 Et conſtituit eum in manu conſilij ſui . 138. a 143. a. 150. a. 650. b
15 Ne dicas, ille me implanauit . 193. a. 204. a
39 Opera Domini vniuerſa bona valde . 663. b
40 Graue iugum ſuper filios Adam . 316. b

Iſaiæ.

1 Semini nequam . 327. b
1 Omne caput languidum, &c. 330. a
1 Niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen, &c. 71. b.
1 Manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt . 424. b

Man-

Digitized by Google

5 Mãdabo nubibus meis, ne pluant, &c. 526.a
5 Expectaui, vt faceret vuas. 626.b.665.a
6 Excæca cor populi huius. 664.b.665.a
7 Iuxta aliam litteram. Si non credideritis non intelligetis. 784.a
10 Aſſur virga furoris mei, &c. 197.b
10 Numquid gloriabitur ſecuris, &c. 246.b
13 Precioſior erit vir auro. 732.a
14 Si non vt putaui, ita fiet. 91.b.151.a.*
14 Dominus exercituum decreuit, & quis poterit infirmare. 198.a
14 Quomodo cecidiſti Lucifer. 304.b
17 Et relinquetur in eo ſicut racemus duarum, vel trium oliuarum. 310.a
19 Dominus miſcuit illis ſpiritũ erroris. 199.b
24 Quomodo ſi pauca oliuæ, quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, &c. 310.a
24 Et congregabuntur congregatione vnius faſcis, &c. 311.a
26 Seruabis pacem, quia in te ſperauimus. 252.a
26 Omnia opera noſtra operatus es nobis. 571.b
26 A facie tua Domine concepimus, &c. 404.b
30 Expectat Deus, vt miſereatur veſtri. 391.a. 626.a. 630.a
32 Princeps quæ digna ſunt principe cogitabit, &c. 234.a
42 Gloriam meam alteri non dabo. 451.b
45 Faciens pacem, & creans malum. 236.b
53 Generationem eius quis enarrabit, quoniam abſciſſus eſt. 292.a
53 Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum. 159.b
53 Pro eo quod laborauit, videbit, & ſaturabitur. 159.b
53 Oblatus eſt, quia ipſe voluit. 160.a
53 Et volũtas Domini in manu eius dirigetur. 292.a
55 Non reuertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcumque volui. 532.b
61 Iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus. 71.b
63 Quid errare feciſti nos Domine à via tua. 199.b
63 Quis eſt iſte, qui venit de Edon, &c. Ego, qui loquor iuſtitiam, &c. 296.a
64 Oculus non vidit, Deus abſque te, &c. 489.a
65 Ecce creo cælos nouos, & terram nouã. 754.b

Ieremiæ.

10 Scio Domine, quia non eſt hominis via eius. 777.b
15 Si ſeperaueris precioſum à vili, quaſi os meũ eris. 307.b
17 Maledictus homo, qui confidit in homine. 729.a
32 Adduxi ſuper populum omne malum hoc grande. 236.b

Threnorum.

5 Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur. 374.a. 658.a

Ezechielis.

18 Si auerterit ſe iuſtus, &c. omnes iuſtitiæ eius quas fecit, non recordabuntur. 425.a
18 Si autem impius egerit pœnitentiam, &c. in iuſtitia, quam operatus eſt, viuet. 429.a
29 Et dedi ei terram Aegypti pro eo, quod laborauerit mihi. 306.a
33 Nolo mortem impij. 258.a.259.b.709.b
33 Impietas impij non nocebit ei, in quacumque die conuerſus fuerit. 444.b
36 Faciam, vt in præceptis meis ambuletis, &c. 499.b 502.a.b.570.b.*.699.a
3 Linguam tuam adhærere faciam palato tuo. 526.b

Danielis.

3 Nec quidquam moleſtiæ intulit. 122.a
9 Septuaginta hebdomadæ à breuiatæ ſunt. 159.b
13 Semen Canaam, & non Iuda. 327.b

Ioelis.

1 Conuertimini ad me in toto corde veſtro. 656.a.660.b

Amos.

3 Si eſt malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit. 236.b

Nahum.

1 Quia ſicut ſpinæ ſe inuicem complectuntur. 311.a

Matthæi.

6 Et ne nos inducas in tentationem. 385.a
6 Beati miſericordes, &c. 307.a
6 Nemo poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum. 300.b
6 Receperunt mercedem ſuam. 306.a
7 Et pauci ingrediuntur per eam. 310.b
7 Non poteſt arbor mala bonos fructus facere. 358.b
8 Non inueni tantam fidem in Iſrael. 452.a
9 Non eſt opus valentibus medico. 330.a
10 Conſiderate lilia agri, &c. 237.a
10 Et vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine Patre veſtro. 198.a
11 Confiteor tibi Pater, &c. vſque, ita Pater quia ſic placitum fuit ante te. 281.a
11 Iugum enim meum ſuaue eſt. 380.a. 381.a
11 Si in Tyro, & Sidone facta fuiſſent ſigna, &c. pænitentiam egiſſent. 70.b. 71.a. 506.a.508.b 518.b.703.a
13 Elegerunt bonos in vaſa ſua. 484.a
16 Quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi. 348.b
20 Tolle, quod tuum eſt, &c. 401.b
20 Numquid non licet mihi, quod volo, facere, &c. 285.b
20 Multi ſunt vocati, pauci vero electi. 310.b
22 Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. 262.b
24 Niſi breuiati fuiſſent dies illi, &c. 71.a

24 *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* 681.b.694.b
25 *Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.* 309.b
25 *Neſcio vos.* 264.a
25 *Venite benedicti Patris mei, &c.* 384.b
25 *Ite maledicti.* 707.b
25 *Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare.* 727.a
25 *Vnicuique ſecundum propriam virtutem.* 395.b.*.450.b
26 *Qui pro multis effundetur.* 503.b
26 *Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat, &c.* 259.a. 262.a

Marci.

7 *Voluit latere, & non potuit.* 262.a
14 *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.* 753.b

Lucæ.

1 *Ecce ancilla Domini.* 606.a
10 *Ac plagis impoſitis abierunt, ſemiuiuo relicto.* 330.a. 333.a
10 *Qui vos ſpernit, me ſpernit.* 255.b
13 *Quia non capit prophetam perire.* 160.a
14 *Hic homo cæpit ædificare, &c.* 301.a
16 *Si Moyſen, & Prophetas non audiunt, &c.* 72.a
16 *Fili, recordare, quia recepiſti bona in vita tua, &c.* 306.a
22 *Ego rogaui pro te Patre.* 608.a.682.a
22 *Filius hominis, ſicut definitum eſt, vadit.* 151.b. 159.b
22 *Pater ignoſce illius.* 293.a

Ioannis.

1 *Omnia per ipſum facta ſunt.* 290.b
1 *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem.* 406.b
1 *Dedit eis poteſtatem, filios Dei fieri.* 410.b. 777.a
1 *Sed ex Deo nati ſunt.* 470.a
1 *De plenitudine eius omnes nos accepimus.* 290.a
1 *Ecce qui tollit peccata mundi.* 315.a
3 *Niſi quis renatus fuerit, &c.* 316.b. 470.b
4 *Fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* 446.a
5 *Nos credimus, & cognouimus, quia tu eſt Chriſtus filius Dei.* 784.a
5 *Filius nõ poteſt à ſe facere quidquam.* 120.a 633.a.*
6 *Omne, quod dat mihi Pater, ad me venit.* 299.b
6 *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, &c.* 164.a.419.b.517.b.549.b. 634.a
6 *Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* 7.b. 8.a.503.b
6 *Quod ergo tu facis ſignum, vt videamus, & credamus.* 784.a
6 *Sciebat Ieſus qui eſſent credentes.* 59.a
7 *Doctrina mea non eſt mea, &c.* 120.a
8 *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit.* 307.b
10 *Animam meam pono pro ouibus meis.* 160.a
10 *Oues meæ vocem meam audiunt.* 307.b
10 *Ego vitam æternam do eis.* 352.b
10 *Et nemo rapiet eas de manu mea.* 298.a.299.b. 500.a
13 *Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo.* 293.a
14 *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit.* 362.b
15 *Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, &c.* 290.a.*
15 *Sine me nihil poteſtis facere.* 581.b.582.a
15 *Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem peccatum non haberent.* 736.b
17 *Pater venit hora, &c.* 152.b.*
20 *Niſi videro, &c. non credam.* 784.a

Actorum.

4 *Conuenerunt facere, &c. quæ manus tua, & conſilium tuum decreuerunt fieri.* 151.b.159.b
7 *Vos Spiritui ſancto ſemper reſtitiſtis.* 244.a. 252.a. 499.b
9 *Saulus adhuc ſpirans, &c.* 605.a
9 *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.* 606.a
10 *Orationes tuæ, & eleemoſinæ tuæ, &c.* 395.a 409.a
13 *Quotquot erant præordinati in vitam æternam.* 152.a.266.a.283.a
16 *Cuius Dominus aperuit cor, intendere his, quæ à Paulo dicebantur.* 406.b. 415.a. 519.b. 650.a
17 *In ipſo viuimus, mouemur, & ſumus.* 116.a
17 *Definiens ſtatuta tempora.* 151.b

Romanorum.

1 *Non erubeſco Euangelium, virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti.* 525.b.*
1 *Propter quod tradidit illos Deus in reprobum ſenſum.* 199.b.200.a.725.a
2 *Cogitationibus eorum accuſantibus, aut etiã defendentibus.* 359.b
2 *Naturaliter, quæ legis ſunt faciunt.* 22.a. 338.b. 339.a. 359.b
3 *Quem propoſuit propiationem per fidem in ſanguine ipſius.* 294.b
3 *Iuſtificati gratis.* 422.b
4 *Iuſtus ex fide viuit.* 356.b
4 *Ideo ex fide, vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio.* 299.a.*.698.b. 729.a. 776.a
4 *Quoniã, quæ promiſit potẽs eſt, & facere.* 809.b
4 *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam.* 349.b
5 *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris.* 363.b
5 *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum.* 317.a.b
5 *Omnes in Adam peccauerunt.* 315.a.324.a
7 *Quis me liberabit de corpore mortis huius?* 335.b
8 *Qui ſpiritu Dei agitur.* 121.a.546.a.608.a.*
8 *Ipſe ſpiritus teſtimonium reddit, &c.* 307.b

Non

Digitized by Google

8 Non ſunt condigna paſsiones huius temporis ad futuram gloriam. 423. b
8 Nam expectatio creaturæ, reuelationem Filiorum Dei expectat. 754. b
8 Ipſe Spiritus poſtulat pro nobis. 12.a.350.b
8 Qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti. 281.a.723.a
8 Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. 242.b
8 Quos præſciuit, & prædeſtinauit. 263.a.265.a
8 Conformes fieri imaginis filij ſui. 290. b
8 Certus ſum, quod neque mors, &c. 200. a
9 Cum non dum nati fuiſſent, &c. 2.a.278.b.* 810. a
9 Vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret. 265. b. 299.b
9 Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt, &c. 716.a.719.b.*.721.a.b.& ſeqq.
9 In hoc ipſum excitaui te. 209. a
9 O homo, tu quis es, qui reſpõdeas Deo. 279.a.* 280.b.*. 708. b
9 Quod ſi Deus volens oſtendere iram, &c. 200. a. 730. b
9 Suſtinuit in multa patientia. 204. b
9 Reliquiæ ſaluæ fient. 310. a
9 Non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. 565.a.*. 639.a.b.*
10 Quomodo credent ei, quem non audierunt? 344. b
11 Non repulit Deus plebem ſuam, quam præſciuit. 263.b.*
11 Reliquiæ ſecundum electionem gratiæ ſaluæ factæ ſunt. 310.a
11 O altitudo diuitiarum, &c. 792. b
11 Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia. 347. a
11 Non tu radicem portas, ſed radix te. 566. a
12 Ego ad æmulationem vos adducam. 209. a
13 Qui reſiſtunt poteſtati, Dei ordinationi reſiſtunt. 255. a. b
13 Plenitudo legis eſt dilectio. 363.a
15 Chriſtum Ieſum miniſtrum fuiſſe Circumciſionis propter veritatem Dei, &c. 400.b

Primæ ad Corinthios.

1 Factus eſt nobis iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio. 295. a
1 Qui gloriatur, in Domino glorietur. 451. b
3 Vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei. 290. b
4 Quis enim te diſcernit? Quid habes, &c. 121.b. 300.b.345.a.346.a.448.b.507.b. 638.a.b. 639.a.*. 703.a
8 Scientia inflat, charitas ædificat. 5. a. 6. b. 382. a
10 Non permittet vos tentari, &c. 23. a
11 Ego accepi à Domino, quod, & tradidi vobis. 43.a
11 Probet autem ſeipſum homo. 267.a
12 Diuiſiones gratiarum ſunt. 494. a
12 Datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem. 192. b. 493. b
12 Diuidens ſingulis pro vt vult. 412. a
13 Ex parte enim cognoſcimus. 211. a
13 Charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt. 355.b
14 Et ſpiritus Prophetarum Prophetis ſubiectus eſt. 704. b
15 Et vnicuique ſeminum proprium corpus. 390. b
15 Abundantius omnibus laboraui, non autem ego ſolus, &c. 540.b.544.b.*. 632.a.b.*

Secundæ ad Corinthios.

1 Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. 307. b
3 Dei adiutores ſumus. 525. a. 656. b
3 Vos ipſos probate. 267. a
3 Nõ ſumus ſufficientes cogitare. 208.a.347.b 407. a. 413. b. 517.a. 528.b
3 Idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti. 281. b
4 Quod momentaneum eſt, & leue tribulationis, &c. 435. a
5 Si vnus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt, 318. b
6 Adiuuantes exhortamur. 525. a
9 Qui parce ſeminat, parce & metet. 434. b
12 Raptum huiuſmodi vſque ad tertium cælum. 790. b
12 Sufficit tibi gratia mea. 499. b

Ad Galatas.

1 Si Angelus de cælo aliter Euangelizauerit. 43. b
3 In ſemine tuo, quod eſt Chriſtus. 71.b
4 Clamantem Abba pater. 350. b
4 Filioli mei, quos iterum parturio. 404. b

Ad Epheſeos.

1 Qui benedixit nos, &c. in Chriſto Ieſu. 290.a 291. a
1 Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, &c. 59.a.113.b.265.a
1 Prædeſtinauit nos in adoptionem per Ieſum Chriſtum. 290. b
1 Qui prædeſtinauit nos. 152. a
1 Prædeſtinati ſecundũ propoſitum eius. 173.b 281. a.*
1 Prædeſtinati ſecundum propoſitum eius, qui vniuerſa operatur ſecundum conſilium voluntatis ſuæ. 299. a. b
1 Qui operatur omnia, ſecundum conſilium voluntatis ſuæ. 108.a.112.a.151.a.809.a
1 Qui eſt pignus hæreditatis veſtræ. 307. b
1 Inſtaurare omnia in Chriſto. 295.a
1 In quo nos ſorte vocati ſumus. 281. a
1 In partim ſortis Sanctorum. 310. a
2 Eramus natura filij iræ. 146. b. 315.a
2 Quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus. 151.a. 301.a
2 Gratia eſtis ſaluati per fidem. 345. a

Digitized by Google

4 *Alios autem paſtores, &c. ad conſummationem Sanctorum, in ædificatione corporis Chriſti.* 290.b.493.b
4 *Vnicuique noſtrum data eſt gratia ſecundum menſurã donationis Chriſti.* 412. a
5 *Mundans eam lauacro in verbo vitæ.* 319.b

Ad Philippenſes.

1 *Vobis donatum eſt, non ſolum vt in ipſum credatis.* 345. a. 803.b.*
2 *Humiliauit ſe factus obediens, &c. propter quod, & Deus exaltauit illum.* 769. b
2 *Propter quod Deus exaltauit illum.* 159. b
2 *Deus eſt, qui operatur in nobis velle.* 6. a. 10. a. b. 169. a. 204. a. 510. b. 545. *. 628. b.*
2 *Cum timore, & tremore ſalutem veſtram, &c.* 305. b
2 *Qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet.* 347. a
4 *In ratione dati, & accepti.* 307. a
4 *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.* 380.a 381. a

Ad Coloſſenſes.

1 *Sorte vocati eſtis.* 310. a.*
1 *In partem ſortis Sanctorum.* 30. a

Ad Theſſalonicenſes.

1 *Theſſ.* 4 *Hæc eſt voluntas Dei ſanctificatio veſtra.* 277. a

Ad Timotheum.

1 *Timoth.* 2 *Qui vult, omnes homines ſaluos fieri.* 257. & ſeqq.* 710.a.727.b.740.b
1 *Tim.* 6 *Lucem habitat inacceſsibilem, &c. vſque, nec videre poteſt.* 489. a
2 *Tim.* 2 *Nouit Dominus, qui ſunt eius.* 263.a
2 *Tim.* 2 *Ne forte det illis Deus pœnitẽtiam.* 374. a. b

Ad Hebræos.

1 *Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, &c.* 296. a
5 *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem.* 392. a
6 *Non enim iniuſtus Deus, vt obliuiſcatur operis.* 426.a.b. 437.a
11 *Accedentem ad Deum oportet credere, &c.* 408. b
11 *Sine fide impoſsibile eſt placere Deo.* 358.b
12 *Quod ſi extra diſciplinam eſtis, &c. ergo adulteri, & non filij eſtis.* 306. b
13 *Deus pacis aptet vos in omni bono, &c.* 391.b 407. a. b. 571. a

Iacobi.

1 *Non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis.* 385. b
1 *Omne datum optimum de ſurſum eſt.* 566. b
2 *Dæmones credunt.* 20. a

Petri.

1 *Petr.* 1 *Elegit nos in ipſo.* 291. a

Ioannis.

1 *Ioan.* 2 *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.* 318. b. 503.b
1 *Ioan.* 2 *Si ex nobis fuiſſent, permanſiſſent vtique nobiſcum.* 398.b.727.b
1 *Ioan.* 3 *Sed nec peccare poteſt, &c.* 218. b.*
1 *Ioan.* 3 *Omnis, qui natus eſt ex Deo, non peccat, ſed nec peccare poteſt, quia ſemen Dei manet in illo.* 618. a
1 *Ioan.* 3 *Omnis, qui habet hanc ſpem, ſanctificat ſe.* 470.b
1 *Ioan.* 3 *Cum apparuerit, ſimiles ei erimus.* 491. b
1 *Ioan.* 4 *Ipſe prior dilexit nos.* 363. b
1 *Ioan.* 4 *Charitas ex Deo eſt.* 363.b. 805.a
1 *Ioan.* 5 *Mandata eius grauia non ſunt.* 380. a
1 *Ioan.* 5 *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra ſpiritus, aqua, & ſanguis.* 308.a

Apocalypſis.

3 *Ego ſto ad oſtium, & pulſo; ſi quis audierit vocem meam, &c.* 410.a.516.a.*
4 *Propter voluntatem tuam erant.* 99.a.108.a 809. a
7 *Ex omni tribu, & lingua.* 37.a

Digitized by Google

INDEX PRAECIPVARVM, ET NOTABILIVM RERVM, AC SENTENTIARVM, QVAE IN HOC OPERE CONTINENTVR.

A

ABORTIVI nomine quid Iob intelligat. diſp.114.n.13.
ACCEPTIO perſonarum in gratuitis locum non habet. diſput.37.n.23.
ACTVS exterior, vt pendens à voluntate pertinet ad genus moris. diſput.77. num. 7.
Actus interior voluntatis ſignificat intentionem finis, exterior electionem mediorum. diſput. 81. num. 10.
Actus eſt ſimpliciter nobilior potentia, vel habitu. diſp.88.n.12.
Agit aliquid, qui ab alio adiuuatur. diſput.96. num. 1.
Actio dupliciter dicitur propria hominis. diſp. 62. num. 8.
Actio vna poteſt dupliciter eſſe alia perfectior. diſp.63. num.3.
Actus elicitus virtutis infuſæ differt ſecundum ſubſtantiam ab actu virtutis acquiſitæ circa eamdem materiam. diſp. 65. num.4. *
Actus dupliciter dicitur eſſe ſupra naturam, ſcilicet quantum ad ſubſtantiam, & quantum ad modum. diſp.51.num.2.
Actus fidei, & charitatis ſupernaturalis eſt ſecundum ſuam ſubſtantiam ſupernaturalis. diſput.65.num.5.diſp.118. num.9. & ſeqq.
Actus, & habitus ſupernaturales euidenter cognoſci non poſſunt, niſi per viſionem beatificam. diſp.65.num.7.
Actus charitatis infuſæ eſt purè ſupernaturalis. diſp.65.num.7.
Actus exterior virtutis infuſæ, & acquiſitæ circa eamdem materiam ſunt eiuſdem ſpeciei in eſſe naturæ. diſp.65.num.9.
Actus charitatis, & contritionis eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, tum moralis, tum phyſica. diſp.66.num.3.
Actio procedens effectiue ab aliqua forma, poteſt eſſe diſpoſitio ad eamdem formam. diſp. 66. num.9.
Actus ſupernaturalis eſt efficienter à Deo, & à libero arbitrio. diſp.67. n.10.
Actus peccati, vt ens à Deo eſt. diſp.18. nu.21. diſp.24. per totam. vide verbo peccatum. & verbo Prædeterminatio.
Actus omnes liberos prædefinitos eſſe à Deo, quo ad ſubſtantiam, non tamen quoad omnes circumſtantias dixerūt quidam. diſp.22.n.18.
Actus liber quomodo dicatur neceſſarius ex ſuppoſitione. diſp.22.nu.43.diſp.25. per totam.*
Inter actum ſecundum, & potentiam operandi datur medium. diſp.23.num.17.
Actus contritionis habet ex natura rei connexionem cum infuſione gratiæ iuſtificantis. diſput.59. n.7.
Actus intenſi, & remiſſi comparatione meriti, ſeu præmij differentia. diſp.60.n.28.
Actus charitatis non poteſt durare ſolum per vnum inſtans. diſp.60.n.31.
Ad actus ſingulos qualiter ſit neceſſarium auxilium gratiæ. diſp.54.n.17.diſp.122.n.14.
Actuum euidentia non infert euidentem cognitionem habituum ſupernaturalium. diſp.65. num. 9.
Agitur liberum arbitrium, vt agat. diſput. 18. num. 16.
Actus potentiæ elicitus, & imperatus qui dicantur. diſp.23.num.3.
Agens naturale, qualiter ab agente voluntariò differat. diſput.101.num.8.
ADAE non eſt datum auxilium, ad reſiſtendum ſugeſtioni mulieris, propter eius culpam. diſput.113.num.13.
Adam, & Eua perſeuerare potuerunt in ſtatu innocentiæ per gratiam, & dona illis collata. diſput.106.num.2.
Adam ſi in ſtatu Innocentiæ perſeueraſſet, ex ſpeciali dono gratiæ perſeueraſſet. diſput. 106. num. 8. *
In Adam prius fuit infecta perſona, quàm natura in paruulis è contra. diſput.44.num.5.
Adam non peccat in eo inſtanti, in quo eius filij contrahunt peccatum originale. diſput. 44. num. 16.
Adam fuit cauſa meritoria, & phyſica traductionis peccati originalis in poſteros. diſp. 44. num. 18. *
ADIVTORIVM gratiæ duplex, ſufficiens, & efficax. diſput.122.num.14.
Quia adiuuatur homo à Deo, ideo cooperatur. diſput. 99. num.7. & diſp.1.num.12.
Qui adiuuatur ab alio, aliquid agit. diſput.96. num.4. vide verbo Auxilium, & verbo Gratia.
AETERNITATIS nunc quid ſignificet. diſput.8.num.2.
Aeternitas eſt menſura ſuperior. diſp.8.nu.3.

Digitized by Google

Quæ in æternitate exiſtunt, non eſt neceſſe, vt ſemper exiſtant in propria menſura. diſp. 8. num. 8.
Rerum exiſtentia in æternitate ex parte æternitatis eſt propria ratio, propter quam Deus cognoſcit futura contingentia. diſp. 9. nu. 2.
In æternitate etiam, duæ contradictoriæ non ſunt veræ. diſp. 8. nu. 7.
Aeternitas qualiter actu contineat res futuras, antequam ſint in propria menſura. diſput. 8. num. 8.
AFFIRMATIO ſi eſt cauſa affirmationis, negatio eſt cauſa negationis. diſp. 101. nu. 9. vide verbo negatio.
AMICITIAE veteri aliquid eſſe tribuendũ, quomodo intelligatur. diſp. 59. n. 14.
AMBROSII Catherini ſententia circa prædeſtinationem impugnatur. diſp. 37. n. 1.
AMOR Beatificus eſt actus ſimpliciter neceſſarius. diſp. 92. n. 12. & diſp. 115. n. 9. vide verbo dilectio.
ANGELVS inferior per vires naturæ cognoſcit quidditatiue ſuperiorem. diſput. 69. num. 10.
Angelus etiam ſupremus ſolo lumine naturæ habitus infuſos cognoſcere euidenter non poteſt. diſp. 51. num. 16. & diſp. 65. num. 10. diſp. 118. n. 10.
Angelus ſolo lumine naturæ non cognouit euidenter Incarnationis myſterium. diſp. 118. num. 11.
Angelus non cognoſcit futura contingentia, antequam ſint. diſp. 8. n. 8.
Angeli beati habent neſcientiam reſpectu aliquorum. diſp. 48. n. 3.
Angelis collata eſt gratia ſecundum quantitatem naturalium, homini non item. diſp. 55. n. 16 & diſp. 62. n. 11.
Angelis non fuit collata gratia, & gloria eſſentialis ex meritis Chriſti. diſp. 40. n. 2.
Angelis meruit Chriſtus multa præmia accidentalia. diſp. 40. n. 4.
In Angelis nulla data eſt cauſa reprobationis. diſp. 110. n. 9.
Propter Angelos facta eſt Incarnatio conſequenter, non autem per ſe primo. diſput. 40. num. 5.
ANIMABVS poſt mortem quinque receptacula deſignantur. diſp. 114. n. 4.
Animam rationalem eſſe immortalẽ eſt de fide. diſp. 63. n. 9.
Animæ damnatorum detinentur violenter in inferno. diſp. 32. n. 10.
ANSELMI ſententia circa neceſſitatem antecedentem, & conſequentem explicatur. diſp. 22. n. 40.
APOSTOLVS in ſoluẽda quæſtione prædeſtinationis non defecit, vt quidam dixerunt. diſp. 37. n. 13.
Apoſtoli auctoritas, *quis te diſcernit?* expenditur. diſp. 97. n. 6.
Apoſtoli admiratio, *O altitudo diuitiarum*, expenditur. diſp. 110. n. 13.
APPLICATIONE præuia transmutat Deus voluntatem ab vno in aliud. diſp. 23. n. 13.
Applicat Deus voluntatem ad actionem peccati, inquantum actio eſt. diſp. 23. n. 11. vide verbo motio.
Applicat Deus omnes cauſas ſecundas ad operandum. diſp. 23. n. 9.
APTATVR homo duppliciter à Deo ad bene operandum. diſp. 55. n. 5.
Aptari voluntatem hominis à Deo, ad bona opera, quid ſit. diſp. 56. n. 19. vide verbo præparare.
AQVA calida ſolum inſtrumentaliter concurrit ad calefaciendum. diſput. 64. num. 6. & diſp. 68. n. 14.
Arbitrium. vide verbo, Liberum arbitrium. Verbo auxilium efficax, & verbo Concordia.
ARBOR mala non facit fructus bonos. diſput. 50. n. 8.
ARS, ſeu modus cauſandi per artem, perfectior eſt, quam modus cauſandi per naturam. diſp. 16. n. 13.
ASSENTIRI myſterijs ſupernaturalibus, tamquam reuelatis à Deo, non poteſt homo, ſine auxilio gratiæ. diſp. 49. num. 11. & diſp. 122. num. 2.
Aſſenſus, quando ſit infallibilis. diſp. 49. n. 11.
Aſſiſtentem eſſe poſſe gratiam adiuuantem non inherentem, quidam ſentiunt. diſp. 67. n. 1. impugnatur hæc ſentẽtia, diſp. eadẽ. n. 4. & 5.
Aſſumptibilis magis fuit à verbo natura humana, quàm alia natura. diſp. 55. n. 17.
ATTRITIO eſt donum Dei. diſp. 51. n. 11.
AVGETVR charitas in eſſe habitus per actus intenſiores ſecundum exceſſum actus ſupra habitum. diſp. 60. n. 10.
Augmentum habitus charitatis, debitum actibus remiſſis, in quo inſtanti conferatur. diſput. 60. num. 24.
AVGVSTINI auctoritas. Viſorum ſuaſionibus. &c. expenditur. diſp. 83. n. 16.
Auguſtini ſententia, Ex quo apparet, &c. explicatur. diſp. 83. n. 16.
Auguſtini ſententia circa prædeſtinationem gratuitam à multis impugnatur. diſp. 5. n. 1.
Auguſtini doctrina à pluribus ſummis Pőtificibus, & à S. Proſpero commendatur. diſp. 5. per totam.
Auguſtini ſententia circa gratuitam prædeſtinationem eſt certiſſima. diſp. 37. n. 14. & diſput. 5. per totam.
Auguſtini ſententia circa reprobationem expenditur. diſp. 110. num. 16.
Auguſtini quædam capita Leo primus diffiniuit. diſp. 5. num. 4.
Auguſtini ſententia circa prædeterminationem diuinam. diſp. 22. n. 25.
Auguſtino tribuebat Pelagius ſuum errorem. diſp. 22. n. 27. & diſp. 117. n. 9.
Auguſtini potiſſima controuerſia cum Pelagio. diſp. 99. num. 4.
Auguſtini liber de geſtis cũ Pelagio allegatur. diſput. 91. num. 9.

Digitized by Google

AVXILII gratiæ nomine, quid intellexerint SS. Patres diſputantes contra Pelagianos. diſput.106.n.5.

Auxilium Dei actuale præuium eſt in cauſis ſecundis aliquid incompletum. diſp.19.n.5.

Auxilium Dei non eſt qualitas, ſed motio virtuoſa.diſp.19.n.7.

Auxilium actuale in quo ab habituali diſtinguatur.diſp.23.n.28.diſp.82.n.10.

Sine auxilio gratiæ non poteſt homo multa facere, quæ tenetur facere.diſp.47. n.6.

Abſque auxilio gratiæ non poteſt homo in natura lapſa facere aliquod veræ virtutis opus. diſp.50.n.6.

Sine auxilio gratię non poteſt homo aſſentire myſterijs fidei, vt ſunt à Deo reuelata.diſput. 49.per totam, & diſp.122.n.2. Nec elicere actum dilectionis Dei ſuper omnia, in natura lapſa.diſp.51.52.& 122.nu.4.

Auxilium gratiæ ad immediate credendum non confertur omnibus.diſp.113.n.5.

Ad ſingulos actus qualiter ſit neceſſarium auxilium gratię. diſp.54.n.17.diſput.88.nu.5.* diſp.122.n. 15.

Auxilium ſpeciale non eſt ſolum neceſſarium, vt actus fidei, ſpei, & charitatis ſit ſupernaturalis, ſed vt ſimpliciter ſit.diſp.88.n.9.

Auxilium ſpeciale gratię excitantis, & adiuuantis, etiam in homine iuſto eſt ad ſingulos pios actus neceſſarium. diſp.54.nu.17. & diſp.88. n.6.7. * & diſp.122.nu.14.

Auxilium gratiæ non ad facilius tantum, ſed ſimpliciter eſt neceſſarium ad implenda omnia legis pręcepta. diſp.54.n.11.

Auxilium gratię præuenientis eſt effectiue à ſolo Deo.diſ.56.n.17.diſp.107.n.2.

Auxilia pręuenientis gratiæ non menſurantur ſecundum præcedentes conatus arbitrij. diſp. 57.n.2.

Auxilia gratię pręuenientis confert Deus regulariter, etiam ſi prius homo non faciat, quod in ſe eſt.diſp.56.n.12.

Auxilium Dei actuale non poteſt cadere ſub merito.diſp.59.n.21.

Auxilium maius in ratione beneficij, quod dicatur. diſp.108.n.4.

Auxilijs omnibus ęqualibus exiſtentibus in duobus, non ſtat vnum ſaluari, & alium damnari. diſp.108.n.2.& ſeqq.

Diuiſio AVXILIORVM gratię, quędam ſunt extrinſeca, quędam intrinſeca, ſeu inhęrentia libero arbitrio creato, in proœmio libr.1. & diſp.112.nu.4.

Auxilij diuini in auxilium ſufficiens, & efficax partitio neceſſario eſt admittenda.diſput.71. per totam * & diſput.122.nu.14. & diſput.72. num.2.

Eiuſmodi diuiſio nō ſumitur tantum ab effectu, ſed ex diuerſa virtute auxilij.diſp.72.num. 3. diſp.73.n.2.& ſeqq.

Auxilium gratię conuenienter diuiditur in auxilium gratiæ operantis, & cooperantis.diſp. 70.per totam.*

Auxilij diuiſio in auxilium gratiæ excitantis, & adiuuantis, præuenientis, & ſubſequentis expenditur.diſp.70.n.8.&9.

Auxilium efficax diuiditur à quibuſdam in auxilium efficax incompletum, ſiue in actu primo, & auxiliū efficax cōpletum, ſiue in actu ſecundo.diſp. 107.n.6. Expenditur eadem diſtinctio, & impugnatur. Eadem diſp.& num.

Auxilium ſufficiens præueniens eſt duplex.diſp. 84.num.7. Suffi-ciens.

Quod nam auxilium dicatur vere ſufficiens ad ſalutem, vel ad pietatis opera exercenda. diſput.79.per totam, præſertim nu.3.

Auxilium dicitur vere ſufficiens, etiam in non habente auxilium efficax.diſp.79.n.4.

Auxilium ſufficiens comparatione vnius actus, ſemper eſt efficax comparatione alterius. diſput.80.n.2.& diſp.67.n.12.

Auxilium gratiæ dupliciter dicitur ſufficiens, ſcilicet ſufficiens in ſuo genere, & ſufficiens omnibus modis. diſp.23.nu.32.diſp.79. nu.2.

Auxilij ſufficientis bonus vſus eſt ſignum à poſteriori auxilij efficacis.diſp.58.n.4.

Auxiliū ſufficiens ad immediate credendum, non omnibus datur.diſp.112.n.2.& 7. Datur tamē omnibus ad præcepta naturalia implenda. ibid.n.5.

Auxilia extrinſeca ſufficientia ad ſalutem Deus confert omnibus.diſp.112.n.5.

Auxilijs cum æqualibus externis, & internis ſufficientibus, ſtat vnum hominem ſaluari, & aliū damnari.diſp.108.n.2. Quòd cum auxilijs ſufficientibus æqualibus ex parte Dei, vnus conuertatur, alter non conuertatur; vnde proueniat.diſp.97.n.10.

AVXILII efficacis nomen quid ſignificet. diſp.90.n.5.& diſp.106.n.5. Efficax

Auxilium gratiæ in quo ſenſu dicatur efficax ex ſe, vel ex natura ſua. diſp.72.n.4.diſp.73.n.5. & diſp.90.n.4.

Auxilium efficax continet intentionaliter virtutem voluntatis diuinæ.diſp.73.n.3.

Auxilium efficax continet eminenter omnem perfectionem ſufficientis auxilij.diſp73.nu.5.

Auxilium efficax, vt ſubeſt decreto Dei volentis hominem conuertere, addit aliquā realē virtutem per modum intentionis, quæ non eſt in auxilio ſufficienti.diſp.73.nu.4.diſp.90.n.12.

Auxilium efficax ſemper eſt congruum, vt per illud operetur, & conſentiat liberum arbitrium: eſt enim illi intrinſeca eiuſmodi congruitas.diſp.83.n.7.

Auxilij præuenientis gratię efficacia, in quo conſiſtat ſecundum aliquos.diſp.83.nu.2.& ſeqq. & quid circa eamdē efficaciam ſentiant Thomiſtæ.ibid.n.7.& ſeqq.& diſp.122.n.16.

Auxilij diuini efficacia fundatur in Omnipotentia diuinæ voluntatis.diſp.122.n.16.

Auxilij diuini efficacia præſupponit motionem moralem.diſp.83.n.7.

Auxilij efficacia nō pendet ex circūſtantijs ſubiecti, loci, temporis, &c.diſput.83.n.11.nec ex præſcientia boni vſus liberi arbitrij. diſput. 83.

Digitized by Google

83.n.12.nec ex libera cooperatione arb. diſp. 90.n.6.& ſeqq. Neque ex aliqua diſpoſitione arbitrij,etiam negatiua, diſp. 91.num. 14. & diſp.105.n.6.
Auxilium efficax prædeterminat liberum arb. ad operandum.diſp.83.n.13.diſp.108.n.6.
Auxilium efficax prædeterminat liberum arbitrium ad actum,non ex neceſſitate, ſed ſecundum modum libertatis.diſp.18.n.24.
Liberum arbitrium non reddit efficacia auxilia diuinæ gratiæ.diſp.90.n.8.
Deus per auxilium efficax præoperantis gratiæ & moraliter, & efficienter facit nos cooperari.diſp.86.n.3. * diſp.83.n.15.diſp.122.n.15.
Auxilij efficacia ſola moralis non inducit infallibiliter effectum.diſp.83.n. 15.
Auxilia plura alia efficacia dantur,à dono perſeuerantiæ diſtincta.diſp. 84.n.4.
Auxilia efficacia vnde diſtinguantur numero. diſput.84.n.2.
Auxilia efficacia vnde ſumant diſtinctionem ſpecificam.diſp.84.n.5.
Auxilium efficax qualiter ſit effectus amoris diuini.diſp.84.n.8.
Auxilium efficax gratiæ,non ſubditur libero arbitrio, ſicut habitus,quantum ad vſum,ſed illud ſibi ſubdit.diſp.87.n.2.
Auxilium efficax quos effectus cauſet in nobis. diſp.87.n.4.
Auxilium efficax prædeterminans liberum arbitrium eſt ad ſingulos actus ſupernaturales neceſſarium.diſp.91.n 8.
Auxilium efficax poteſt dupliciter conſiderari, ſcilicet ſecundum ſuam entitatem,& vt eſt inſtrumentum diuinæ voluntatis.diſp. 93.n.2. *
Auxilio efficaci,vt eſt inſtrumentum diuinæ voluntatis,nullus poteſt reſiſtere,licet poſſit diſſentire.diſp.92.n.7.diſp.93.n.2.diſp.94.n.2.
Auxilium efficax ad ſalutem quilibet habere poteſt,dum eſt in via. diſp.23.n.31.diſp.112.n.9. diſp.115.n.11.
Auxilium efficax non habenti ad bene operandum imputantur ad culpam peccata. diſp.18. n.20.diſp.113.n.11.
Quòd auxilium efficax,vel ſufficiens in exequutione homines non recipiant, ipſorum culpa eſt.diſp.113.n.8.& 13.
Auxilij efficacis,vel ſufficiẽtis carentia conſiderari poteſt, vt eſt mera negatio, & vt eſt priuatio.diſp.113.n.4.
Auxilij efficacis negatio eſt cauſa illationis non conuerſionis,vt eſt pura negatio.diſp.101.n.6.
Auxilijdiuini carentia,vt eſt mera negatio, culpam hominis non præſupponit.diſp.113.n.12
Auxilio cuicumq. etiam efficaci, poteſt liberum hominis arbitrium diſſentire,ſi velit. diſput. 115.num.13.
Auxilio efficaci,vt eſt quædam entitas phyſica, poteſt liberum arbitrium reſiſtere. diſputat. 32.n. 13.
Auxilium efficax,licet compatiatur ſimul in eodem arbitrio potentiam diſſentiendi; non tamen compatitur ſecum actum diſſenſus. diſp. 18.n.23.diſp.115.n.4.diſp.122.n.19.
Auxilium efficax habet infallibilem connexionem cum pia operatione,ad quam datur. diſput. 7.n.31.
Auxilium efficax facit,quod,cum homo poſſit diſſentire,infallibiliter conſentiat.diſp.72.n.4.
Auxilium efficax tribuit potentiæ vltimum complementum actus primi.diſp.18.n.18.
Auxilium efficax præuium habere, non eſt in poteſtate arbitrij creati.diſp.18.n.20.
Auxilium efficax non deſtruit, ſed perficit libertatem.diſp.18.n.23.
Auxiliorum gratiæ efficacia,à ſolo Deo eſt.diſp. 19.n.6.
Auxilium gratiæ eſt efficax in ſe,&pro vt venit à Deo.diſp.23.n.17.
Auxilium efficax præueniẽs realiter diſtinguitur ab operatione cauſæ ſecundæ.diſp.19.n.8.
Auxilium efficax ſanat animam initiatiue efficaciter, gratia autem habitualis ſanat eam formaliter.diſp.54.n.18.
Auxilia efficacia non dantur propter bonum vſum auxilij ſufficientis.diſp.58.n.4.
Auxilium efficax non eſt datum Adæ, propter eius culpam.diſp.113.n.13.
Auxilium efficax perfectius datum eſt Angelis, ſecundum maiorem perfectionem naturæ. diſput.55.n.16.
Auxilium internum efficax requiritur ad fidẽ, prçter congruam propoſitionem obiecti. diſp. 49.n.18.
Auxilio efficaci, non autem ex ſolis ſignis exterioribus conuerſi fuiſſent Tyrij, & Sidonij, ſi Chriſtus Dominus apud eos ſigna feciſſet. diſp.7.n.23.
Auxilium efficax in quantum efficax præuenit liberam cooperationem arbitrij.diſp.72.n.2.
Auxilium efficax eſt quid inhærens libero arbitrio, non autem aſſiſtens ſolum extrinſecus. diſp.67.per totam. *
Auxilium efficax qualiter ab auxilio ſufficienti diſtinguatur.diſp.72.n.2.

B

BACVLO aſſimilatur liberum arbitrium, quantum ad aliquid. diſp.31. num. 15.diſp. 96.num.6.
BEATITVDO noſtra conſiſtit formaliter in actu.diſp.88.n.12.
Beatitudinis ſupernaturalis nullam cognitionẽ habebunt paruuli reprobi, etiam poſt diem Iudicij.diſp.114.n.12.
Beatitudo ſupernaturalis non poteſt ſolo lumine naturæ euidenter cognoſci. diſput. 119. per totam.
Beatitudo ſupernaturalis, etiam de potentia Dei abſoluta,non poteſt eſſe conaturalis alicui purç creaturç.diſp.69. per totam.
Beatitudo ſupernaturalis non eſt magis intenſa, propter maiorem perfectionem naturalem intellectus, ſed ex maiori intenſione luminis gloriæ.diſp.63.per totam.

BER-

Digitized by Google

BERNARDI auctoritas circa gratiam cooperantem expenditur.diſp.82.n.9.
BONITATEM in rebus præſupponit voluntas noſtra, non autem voluntas diuina. diſp. 37.nu.15.
Bonus vſus gratiæ non procedit ex ſola,& innata abitrij libertate.diſp.97.n.4.
Bonus vſus auxilij ſufficientis eſt ſignum à poſteriori, datum fuiſſe homini auxilium efficax, diſp.58.n.4.
Bona aliqua moralia poteſt homo facere ex ſolis viribus naturæ.diſp.47.n.7.
Bona opera facta in peccato mortali ex ſolis viribus naturæ ad quid deſeruiant. diſputatione.56.n.24.
Bona opera naturæ non merentur etiam de congruo ipſam gratiam.diſp.59.n.9.
Bonæ conſcientiæ teſtimonium ſignum eſt prædeſtinationis.diſp.42.n.12.

C

CAIETANI ſententia circa influxum, ſeu concurſum primæ cauſæ expenditur.diſput. 18.num.11.
CALOR vt octo procedit à forma ignis geniti.diſp.66.n.11.
CALVINVS, & Pelagius eodem argumento conuicti in contrarios errores inciderunt, diſp.92.n.13.diſp.22.n.3.
Caluinus à Luthero in quo diſſenſerit. diſputat. 22.nu.31.
Caluini error aſſerentis,Deum eſſe cauſam peccati,expenditur. diſp.24.n.27.
Caluini errores varij enumerantur.diſp.3.nu.9. diſput.97.n.11.diſp.98.nu.10.diſp.121.n.10.
CAPREOLI ſententia circa concurſum primæ cauſæ.diſp. 18. nu. 11. præſertim reſpectu actus peccati, inquantum actus eſt. diſputat. 24.num.15.
CATHECVMENI quo principio ſupernaturali eliciant ſupernaturales actus.diſput. 67.nu.11.
CATHERINI ſententia circa prædeſtinationem.diſp.37.n.1.
CASSIANVS conſtituit in natura quædam virtutum ſemina.diſp.2.n.19.Eius ſententia circa gratiam, & liberum arbitrium.ibid. n. 18.& ſeqq.Eius opera damnauit Gelaſius eodem n.18.Aſſeruit,poſſe hominem in natura lapſa ex facultate naturæ habere charitatẽ,& reſiſtere grauioribus tẽtationibus.eadẽ diſp.2 n.20.&21.Et Quod Deus expectat noſtros conatus.ibid. nu.22.quodq.ſit ſeruanda propria laus,&induſtria libero arb.ibi.n.23. Quod poſſit homo,medicum quærere,quodq.conanti facere,quod in ſe eſt,ex ſolis viribus naturæ detur infallibiliter gratia.ibid.nu.24.& 25.addens,quod illi conatus non ſint meritorij gratiæ,nec ſemper neceſſarij.num.26.& 27.Quod propter bona opera naturalia detur homini auxilium gratiæ, licet non tamquam propter merita.ibid.n.28.
Caſſiani error circa conatus naturales antecedentes gratiam impugnatur.diſp.56.n.15. Et circa vires naturales arbitrij.diſp.62.n.10.
Caſſiani error circa fidem expenditur. diſp. 49. nu.1.& ſeqq.
Caſſianus aſſeruit,Deum fouere opera naturæ, diſp.2.n.29.
CAVSA principalis quæ dicatur.diſp.68.n.14
Cauſa alicuius effectus duplex,alia phyſica, alia moralis.diſp.22.n.1.
A cauſa contingenti,ſeu indifferenti vt ſic, non exit determinatus effectus.diſp.7.nu.13.diſp. 18.n.13.diſp.23.n.20.
Cauſa ſecunda operatur, vt inſtrumentum Dei. diſp.18.n.12.diſp. 68.n.5.
Cauſa ſecunda agit inquantum mota à prima cauſa.diſp.18.n.4.
Cauſa ſecunda inquantum causa ſecunda importat reſpectum ad cauſam primam, à qua mouetur:& vt cauſa reſpicit effectum,quem producit.diſp.98.n.6.
Causa prima inquantum prima reſpicit causam ſecundam,quam mouet: & inquantum cauſa reſpicit effectum,quem producit ſimul cum cauſa secunda.diſp.98.n.6.diſp.122.n.7.
Cauſæ contingentes indigent ad operandũ præuio Dei influxu.diſp.18.n.13.
Cauſæ naturales etiam indigent præuia Dei motione, vt determinatam producant operationem.diſp.18.n.18.
Cauſæ omnes ſecundæ prædeterminantur extrinſeco Dei decreto ad ſuas operationes. diſput. 22.nu.8.
Cauſæ naturales, & vehemẽtes paſſiones nõ neceſſitant voluntatem ad peccandum. diſput. 54.n.21.
Quæ cum cauſis ſecundis Deus operatur, qualiter poſſit facere ſe ſolo.diſp.32.n.11.
Cauſę ſecundę vicem,ſi vitalis ſit,Deus ſupplere non poteſt.diſp.67.n.9.
In causa contingenti, & libera ſimul eſt potẽtia ad oppoſita,non tamen ad oppoſita ſimul. diſput.115.n.3.
Causa quod homo non conuertatur eſt ſola eius mala voluntas.diſp.101.n.8.
Causa adæquata faciens,vt homo conuertatur, eſt Deus.diſp.100.n.4.& 5.
Cum cauſis ſecundis concurrit Deus ad earum actiones.diſp.120.n.6.
Cauſa totalis diſcernens iuſtum à peccatore eſt gratia.diſp.97.n.6.
Cauſas partiales conſensus eſſe gratiam,& liberum arbitrium dixerunt quidam,quorum ſententia impugnatur.diſp.62.n.7.diſp.63.nu.8. diſp. 122.n.9.
Cauſæ partiales ſupernaturalis actus in quo ſenſu dicantur gratia, & liberum arbitrium. diſput.105.n.2.
Causarum ſecundarum motus omnes reducuntur in Deum,vt in primũ efficiẽs.diſp.18.n.7.
Cauſans effectiue vltimam diſpoſitionem ad formam, quando ſit cauſa efficiens formæ. diſp. 66.n.12.

Cauſa

Cauſa prima alicuius effectus dicitur dupliciter. diſp.84.n.4.
Cauſa prima, ſcilicet Deus, & concurſu præuio influit in volūtatem, & etiam concurſu ſimultaneo influit cum voluntate in actum liberum diſp.98.n.6.& diſp.122.n.7.
CAVSALIS iſta. Quia res futuræ ſunt, ideo cognoſcuntur à Deo, eſt falſa. diſp.16.n.6.
Cauſalis iſta. Quia ego volo Deus me adiuuat, fuit dogma Pelagij. diſp.1.nu.12. diſp.99.per totam, ſed præſertim n.3.& ſeqq.
CAELESTINI Papę ſentētia circa gratiam, & liberum arbitrium. diſp.18.n.15.
CERTITVDO ſcientiæ diuinæ circa contingentia, vnde formaliter deſumatur. diſput. 9.num.3.
Certitudo prouidentiæ diuinæ, & prædeſtinationis non eſt ſolum certitudo præſcientiæ, ſed etiam ordinis, & cauſalitatis mediorum. diſp. 30.& 41. per totam diſp.121.n.6.
Certitudo ſumitur non ſolum per comparationem ad intellectum, ſed etiam per comparationem ad cauſam. diſp.41.n.5.
Certiſſime fit moraliter, quod regulariter fit. diſp.56.n.21.
CHARITAS eſt donum Dei. diſp.51.n.7.
Charitatis modus cadit ſub præcepto charitatis, non tamen ſub præcepto aliarum virtutū. diſp.51.n.4.
Charitatis actus imperatus poteſt ſecundum ſubſtantiam produci ex ſolis viribus naturæ. diſp.51.n.14.
Charitatis actus elicitus eſt ſecundum ſubſtantiam pure ſupernaturalis. diſp.65 num.5.& 7. Nec poteſt euidenter, niſi per viſionem beatificam cognoſci. eodem n.7.
Charitatis actus non poteſt durare ſolum per inſtans. diſp.60.n.31.
Charitatis naturalis vnum, aut alterum actum poſſet homo in puris naturalibus elicere abſque auxilio gratiæ. diſp.51.n.18. Non tamen in natura lapſa. diſp. eadem per totam. Vide verbo Dilectio. Et verbo Amor.
CHRISOSTOMI ſententia circa prædeterminantem gratiam expenditur. diſputatione 22.n.22.
CHRISTVS per ſemen deſignatur. diſput. diſp.7.n.25.
Chriſti Domini anima erat prædeterminata ad bonum ſalua eius libertate. diſp.91.n.6.
Chriſti incarnatio facta eſt ſuppoſito peccato. diſp.7.n.29.
Chriſti meritum habet infinitatem moralem. diſp.19.n.11.
Chriſti paſſio fuit prædefinita, quo ad omnes circ ſtantias. diſp.22.n.18.
Chriſtus libere mortuus eſt. diſp.22.n.18.
Chriſtus libere obediuit pręcepto moriēdi. diſp. 116.n.12. Potuitq. obedire, & non obedire negatiue, non autem priuatiue. ead. diſp. nu. 13.
Chriſtus libere impleuit præcepta. diſputatione 25.n.14.
Chriſtus non meruit, vt Deus ſtatueret legem dandi auxilia gratiæ facientibus totum, quod in ſe eſt, ex ſola facultate naturæ. diſputatione 56.n.10.
Chriſtus venit primo propter Iudæos: nam illis fuit promiſſus; non autem gentibus. diſput. 56.nu.11.
Chriſtus nouo titulo meruit per actus ſequentes, quod meruerat per primum actum. diſp. 60.nu.29.
Chriſto fuit connaturalis gratia, & charitas. diſp.69.n.9.
Chriſti voluntas diuina, & humana in quo differant. diſp.34.n.6.
Chriſti merita fuerunt cauſa omnium donorum, quæ dantur hominibus lapſis. diſp.39.n.4.
Chriſti prædeſtinatio fuit cauſa prædeſtinationis noſtræ, quo ad omnes eius effectus. diſp. 39.nu.5.
Chriſtus meruit, quod actus Dei prædeſtinantis ad tales perſonas terminaretur. diſputatione 39.nu. 6.*
Chriſtus meruit electionem comparatiuam prędeſtinatorum formaliter ſumptam, non autē materialiter. diſp.39.nu.7.*
Chriſtus ſuam prædeſtinationem non meruit. diſp.39.n.8.
Chriſti prædeſtinatio non fuit effectus prædeſtinationis noſtræ. diſp.39.n.9.
Chriſtus eſt caput omnium fidelium, & prædeſtinatorum. diſp.40.n.3.
Chriſtus per ſcientiam inditam non cognouit euidenter myſterium Trinitatis, niſi euidentia in atteſtante. diſp.119.n.7.
Chriſtus non meruit Angelis gloriam eſſentialem; licet meruerit illis multa præmia accidentalia. diſp.40.n.2.& 4.
Chriſtus non meruit Adæ gratiam ſtatus innocentiæ. diſp.40.nu. 5. Nec venit principaliter propter Angelos, ſed ex conſequenti. ibidem num.5.
CLARITAS in rebus fidei ſuſpecta eſſe debet. diſp.118.n.7.
COEXISTERE aliqua inter ſe quid ſit. diſp. 8.nu.2.
CONATVS noſtros Deus non expectat. diſput.56.n.12.& 15.
Conatus noſtros bonos præuenit Dei gratia. diſp.55.n.15.
CONCILIVM Tridentinum, cum definit hominem poſſe diſſentire auxilio gratiæ, loquitur etiam de auxilio efficaci. diſp.92.n.8. Eius doctrina circa gratiam efficacem expenditur. diſp.92.n.14. Eiuſdem Concilij decreta circa merita iuſtorum expenduntur. diſp.60. nu.13.&14.
Concilium Tridentinum loquitur in ſenſu diuiſo, cum docet, liberum arbitrium poſſe diſſentire motioni efficaci. diſp.115.n.12. Nec definit liberum arbitrium non ſe habere paſſiue, ſed quod non ſe habet mere paſſiue &c. diſp. 19.n.6. diſp.25.nu.14. diſp.116.n.10.
Concilia, quæ docent Deum non prædeterminare homines ad actus malos, expenduntur.

Digitized by Google

tur. diſputatione 24.num.26.

Concilij Senonenſis doctrina circa gratiam efficacem exponitur.diſp.92.n.3.

Concilij Arauſicani canon. 4.expenditur. diſp. 95.nu.2.

COGNOSCERE quæ poſſit homo ſine auxilio gratiæ.diſput.48.n.2.

Cognitum eſt in cognoſcente ſecundum modum cognoſcentis,quomodo intelligatur. diſput. 69.nu.4.

Cognoſcere certo nullus poteſt ſecluſa reuelatione diuina, ſe de numero eſſe prædeſtinatorum.diſp.42.n.5.

Cognitio quidditatiua eſſe non poteſt imperfecta,& confuſa.diſp.119.n.4.

Cognitio comprehenſiua quæ dicatur. diſputatione 119.n.4.

Cognitio euidens ex terminis,quæ dicatur.diſp. 119.n.7.

Cognitio futurorum vnde habeat certitudinem in Deo.diſp.9.per totam.

Cognoſcit futura Deus, prout ſunt in æternitate.diſp.9.n.2.& 3.

Et etiam cognoſcit illa certo in prædeterminatione ſuæ voluntatis.diſp.10.n.4. diſp.11.n.3.

Et prout ſunt in ſuis cauſis determinatis. diſp. 12.n.2.

Cognitio concordiæ liberi arbitrij cum gratia quàm ſit difficilis.diſp.118. per totam. Demonſtrari poſſe, vel cognoſci facile quidam ſentiunt.ead.disp.n.3.

CONCVRSVS Dei cũ libero arbitrio qualiter à quibuſdam explicetur.diſp.7.n. 18.

Concurſus Dei generalis eſt influſus immediatus in cauſam ſecundam.diſp.18.n.3. Præſertim ad actus ſupernaturales.diſp.18.n.15.

Concurſus generalis ſubtractio violẽtiam in rebus non cauſat.diſp.32.n.12.

Concurſum Dei generalem conceſſit Pelagius; non tamen concurſum præuium. diſputatione 1.n.11.& 21.

Concurſus liberi arbitrij creati eſt à Deo, non ſolum moraliter, ſed etiam vere efficienter. diſp.7.n.19.

Concurſus Dei ſimultaneus non diſtinguitur realiter ab operatione cauſæ ſecundæ. diſputatione 19.n.11.

Circa concurſum primæ cauſæ quid ſenſerit Capr.diſp.18.n.11.diſp.24.n.15. Quid Caiet.diſput.18.n.11.Quid S.Thomas diſp.ead.n.11.

CONCORDIA liberi arbitrij cum gratia quàm ſit difficilis.diſp.118.n.1.facile cognoſci poſſe quidam ſentiunt ead. diſp. nu.3. Oppoſitum probatur n.5.& ſeqq.

Concordia quædam liberi arbitrij cum gratia proponitur,& impugnatur.diſputat. 120.per totam.

Concordia legitima à ſanctis Auguſtino,& Thoma tradita explicatur,& defenditur. diſput. 121.nu.7. & ſeqq.Eiuſdem concordiæ fundamenta quinque ſtatuuntur.diſp.121.num.1.& ſequentibus.

CONDITIONALIS vera, & neceſſaria, & falſa eſt impoſſibilis. diſp.7.n.7.diſput.22. num. 40.

Conditionales propoſitiones de futuro contingenti qualiter à Deo cognoſcantur. diſput. 7.nu.9.& ſeqq.

Conditionalis propoſitio vt ſit vera, non exigit, vt antecedens ſit cauſa conſequentis.diſp.72. n.5.Vide verbo Propoſitio.

Conditionata diſparata non ſunt ſecundum ſe ſcibilia. diſp.7. n.20.

CONFIRMATIO in gratia qualiter à dono perſeuerantiæ diſtinguatur. diſputatione 104.per totam.

Confirmati in gratia in quo ſenſu dicantur impeccabiles.diſp.104.n.3.& 4.

Confirmatio in gratia in quo conſiſtat. diſput. 104.n.4.

Confirmati in gratia ſaluantur liberè. diſput. 104.n.4.

Confirmatio in gratia includit donum perſeuerantiæ, & non è contra.ead.diſp.n.5.

CONGRVITAS gratiæ efficacis eſt illi intrinſeca, nec variatur ex diuerſa natura, aut diſpoſitionibus naturalibus ſubiecti. diſput. 83.nu.7.

CONSENSVS qualiter dicatur proprius actus liberi arbitrij.diſp.97.n.13.

Conſenſus arbitrij eſt ſimpliciter actus liber,licet ſecundum quid, & ex ſuppoſitione auxilij efficacis ſit neceſſarius in ſenſu compoſito, ſeu neceſſitate conſequentiæ. diſp.25.per totam. Vide verbo auxilium efficax.

CONSEQVENTIA ex oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis quæ ſit. diſp.118.n.14.

CONTINGENS quid ſit. diſp.26.num.6.

Contingens dicitur tribus modis.diſp.26.n.5.

Contingens proprie quot requirat conditiones? diſp.26.n.6.

Contingens aliquid addit ſupra liberum. diſp. 27.nu.3.

Contingentiæ prima cauſa efficiens eſt ſumma efficacia diuinæ voluntatis.diſp.26.n.8.

Contingentiæ ratio formalis, & proxima non eſt liberum arbitrium hominum, vel Angelorum,aut appetitus ſentiens beſtiarum. diſput. 26.n.10.ſed defectibilitas cauſæ ſecundæ.ead. diſp. .n.11.

Contingentia eſſet in rebus etiam ſi Deus operaretur ex neceſſitate naturę.diſp.26.n.12.

Contingens cauſa non eſt Deus,ſed libera. diſp. 27.nu.1.

Contingens, & neceſſarium neceſſitate conſequentiæ non opponuntur. diſp.22.n.32.

Contingentes actus ſunt ſecundum quid neceſſarij.diſp.25.n.14.

Contingentia futura non ſunt cognoſcibilia ab intellectu creato per naturam antequam ſint. diſp.8.n.8.

Contingentia futura certo cognoſcuntur à Deo, tum in prædeterminatione ſuæ diuinę voluntatis.diſput.10.& 11. per totam. tum propter realem præſentiam, quam habent in æternitate.

Digitized by Google

tate.diſp.9.per totam. Tum etiam prout ſunt in ſuis cauſis proximis prædeterminatis à Deo. diſp.12.per totam.diſp.11.nu.3.
Contingentia futura non habent determinatam veritatem ante omne decretum diuinæ volun tatis,ratione cuius ante idem decretũ poſſint à Deo certo cognoſci, vt futura. diſp.13. per totam.
Contingens vt contingens non ſubditur certæ co gnitioni.diſp.7.n.17.
Contingentia futura qualiter à Deo cognoſcantur in idęis eorum.diſp.14.per totam.
Contingentia futura non repræſentantur in actu ſecundo per idæas ante decretum diuinæ voluntatis,ſed ſolum in actu primo.diſp.14.n.3.
Contingens ante decretum diuinę voluntatis nõ eſt determinatum ad eſſe, vel non eſſe, ſed indifferenter ſe habet ad vtrumlibet. diſp. 7.n. 13.diſp.13.n.3.
Contingentium actuum prędefinitio qualiter à Deo fiat ſecundum aliquos. diſp.22.n.15.
Contingentia omnia futura ſunt efficaciter à Deo prędefinita ſecundum omnes circumſtantias non malas,antecedenter ad præſcientiam futuræ cooperationis cauſæ ſecundæ contingentis, aut liberę,diſp.22.n.8.& ſeqq.diſput. 29.num.2.
CONTRADICTORIÆ etiam in æternitate non ſunt ſimul vere.diſp.8.n.7.
Contradictoriarum opportet alteram eſſe determinate verã,alteram determinate falſam pro quolibet inſtanti temporis, non tamen pro quolibet ſigno rationis.diſput.13.nu. 2.3. & 4.
De cõtradictoriarum eſſentia eſt,quod repugnet ſimul eſſe veras,aut falſas, ſeu quod ſi vna eſt vera,altera ſit falſa.eadem.diſp.& num.
Contradictio vera attenditur ſecundum inſtans temporis, non autem ſecundum inſtans naturæ.ibidem.
Contradictoria duo inferuntur,ſi aſſeratur,liberum arbitrium elicere actum ſupernaturalem abſq; principio ſupernaturali inhærente. diſp. 67.nu. 10.
CONTRITIO eſt dolor datus à Deo,& aſſumptus à pœnitente.diſp.51.n.13.
Contritio dupliciter conſiderari poteſt; ſcilicet vt antecedit habitualis gratiæ infuſionem, & vt illam ſubſequitur.diſp.66.n.7.
Contritio,vt eſt pars ſacramenti Pœnitentiæ nõ procedit effectiue à gratia habituali. diſput. 66.nu.10.
Contritio prima poteſt aliquo modo,& ſecundũ quid dici meritoria de congruo habitualis gratię, non tamen ſimpliciter. diſputatione 59.nu.15.
Contritionis actus eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, tum moralis,tum phyſica. diſputatione 66.nu.3.
Contritionis actus habet ex natura rei cõnexionem cum gratia iuſtificante.diſp.59. n.4. & 7.
CONTINVATIO maior actus meritorij conducit ad maius meritum reſpectu prędmij eſſentialis. diſput.60.num.31.
CONVERSIONEM cauſat non gratia ſola, ſed etiam liberum arbitrium. diſput. 100.nu.5.
Conuerſionis quæ ſit adæquata cauſa ead.diſput. per totam,præſertim n.4.& 5. vbi explicatur qualiter Deus ſit cauſa adæquata, vt homo conuertatur, quamuis non ſit ſolus Deus cauſa actus conuerſionis.
Conuertitur homo, quia à Deo adiuuatur, non autem ideo adiuuatur, quia vult conuerti. diſp.101.per totam.
Non conuerſionis vt eſt priuatio,ſeu peccatum, cauſa eſt ſolum liberum arbitrium creatum diſp.102.n.3.& ſeqq.
CORDIS, & oſtij pulſatio in quo differant diſp.74.n.5.
CORNELIVS erat in gratia, cum propter eleemoſynas ad illum miſſus eſt Petrus. diſp. 55.n.14.
Cornelius fecit, quod in ſe erat ex auxilio gratiæ,cum illuminatus fuit circa Euangelium diſp.56.n.22.
CORPVS cæleſte non attingit virtute propria productionem rei viuentis. diſp.55.n.11.
CREDERE vel pœnitere, ſicut oportet,quid ſit,diſp.49.n.19.
Credere eſt actus intellectus,vt moti à voluntate.diſp.49.n.6.Vide verbo Aſſentiri, & verbo Fides.

D

DAMASCENI auctoritas circa prædeterminationem expenditur.diſp. 22.n. 20. Aſſeruit omnia eſſe à Deo prædeterminata. diſp.22.nu. 10.
DAMNATORVM triſtitia vnde cauſetur diſp. 32.n.10.
DAMNI ſubſequuti quando ſit cauſa,qui remouet prohibens.diſp.101. n.12.
DEI primum prædicatum eſſentiale eſt eſſe per eſſentiam.diſp.119.n.3.
Dei perfectiones quæ ſint communicabiles creaturis.diſp.69.n.9.
Deus qualiter cognoſcat futura, vt futura ſunt diſp.7.n.28.& 30.
In Deo qualiter diſtinguantur ſcientia, & præſcientia.diſp.9.n.15.
In Deo nouam perfectionem non ponit ſcientia libera.diſput.13.n.2.
Deus cognoſcit infallibiliter omnia futura contingentia propter realem præſentiam, quam habent in æternitate.diſp.9.nu.2. Et in decreto ſuæ diuinæ voluntatis.diſp.10.num.4.& ſequentibus.diſp.11.n.3& prout ſunt in ſuis cauſis proximis determinatis,&non impediendis. diſp.12.n.2.
Deus non ideo cognoſcit res futuras,quia futuræ ſunt.diſp.16.n.6.
Quia Deus ſcit hoc cõtingens futurum eſſe,ideo futurum eſt,& non è contra.diſp.16.n.6.
In Deo pręter intellectũ,& voluntatẽ non eſt cõſtituenda tertia potẽtiã exequutiua.d.17.n.3.

Digitized by Google

Deus agit ad extra per decretum ſuæ volũtatis. diſp.22.n.14.ſiue per intellectum, vt mouetur à voluntate.diſp.17.n.4.
Deus qualiter operetur immediatè immediatione virtutis, & ſuppoſiti. diſputatione. 18.nu.19.
Deus operatur in natura, & in voluntate operantibus, quaduplicitèr. diſputatione 18. num.9.
Deus cum cauſis ſecundis concurrit ad earum actiones.diſp.120.n.6.
Deus,vt obiectum,determinat voluntatem in patria, quoad exercitium actus, non autem in uia.diſp.7.n.15. diſp.119.n.5.
Deus ſua motione efficaci phyſicè prædeterminat voluntatem ad liberos actus bonos. diſp. 23.nu.19.
Deus mouet voluntatem hominis ad bonum, ſicut vniuerſalis motor. diſput. 24.num.30.
A Deo ſcibile non eſt ante decretum ſuæ voluntatis, quot Angelos eſſet creaturus, ſi produxiſſet alium mundum.diſput.7.n.12.
Deus nec eſt cauſa formaliter neceſſaria, nec contingens,ſed libera.diſput.27.n.1.
Si Deus operaretur ex neceſſitate naturæ,adhuc eſſet contingentia in rebus. diſp.26.n.12.
Si Deus vult aliquid,neceſſe eſt illud eſſe.diſput. 25.nu9.
Dei influſus ſimultaneus non efficit voluntatem concurrere.diſp.23.n.13.
Deus per auxilium efficax præoperantis gratiæ, & moraliter, & efficienter facit nos cooperari.diſp.83.n. 15.diſp.86.n.3.*
Deus, & liberum arbitrium non ſunt propriè duæ cauſæ partiales ſupernaturalis operationis.diſp.85.n.3.
Deum operari,vt velimus,quid ſit. diſputatione 86.nu 8.
Deus immutando voluntatem, non eam cogit. diſp.32.n.9.
Deus abſoluto decreto omnia prædeterminauit. diſp.22.per totam.diſp.122.n.12.
Deo totum eſt tribuendum.diſp.62.nu.6. * diſp. 97.nu.7.
Deo qualiter tribuatur præparatio cordis.diſp. 98.nu.9.
Dei voluntatem in rebus creatis fieri, quàm ſit rationi conſentaneum. diſputatione 55.nu.14.
Deo tribuenda eſt victoria contra tentationes. diſp.54.num.14.& ſequentibus, diſputatione 122.num.4.
Deum in aliquo caſu conuertere non poſſe voluntatem creatam ſeruata eius libertate,ſentiunt quidam.diſp.28.n.7.
Deus,ſeu gratia præueniens non ſe inſerit operibus naturæ.diſp.57.n.5.
Deum operari,quia voluntas creata operatur, quidam ſentiũt.diſp.120.n.8. Quia Deus operatur,homo cooperatur.diſp. 99. n.3.*
Deus non expectat hominis conſenſum. diſput. 122.n.12.
Deũ prius inchoare noſtrum velle, qualiter intelligatur.diſp.98.n.7.
Deus ſolus eſt cauſa adæquata faciens, vt homo conuertatur.diſp.100.n.4.& 5.
In Deo non eſt propriè deſiderium. diſputatione 34.nu.7.
Deus voluntate conſequente non vult omnes homines ſaluos fieri.diſp.56.n.25.
Deum velle omnes homines ſaluos fieri,in quadruplici ſenſu explicat Auguſtinus. diſput. 35.nu.1.*
Deus non ſemper vult voluntáte conſequenti oppoſitum eius, quod vult voluntate antecedenti.diſp.34.n.4.
Dei voluntas antecedens,& conſequens,quæ dicatur.diſp.34.n.3.
Dei voluntas antecedens, & conſequens non pugnant inter ſe.diſp.109.n.9.
Dei voluntas abſoluta impediri non poteſt per humanam.diſp.10.nu.5. diſp.32.nu.5. Vide verbo,Reſiſtere.
Deum non velle mortem peccatoris,qualiter intelligatur.diſp.109.n.8.
Deum odio habere aliquem, quid ſit. diſp. 110. nu.18.
Deus in reprobatione hominum non eſt crudelis.diſp.100.n.19.
Deus non creauit reprobos eo fine, vt eos damnet.diſp.111.n.5.
Deus,ante præſcientiam mali vſus arbitrij, ſtatuit quibuſdam non dare auxilia ſupernaturalia ad immediatè credendum. diſput. 113. num.5.
Deus non prius deſerit hominem, quàm deſeratur ab eo. diſp. 58. num. 7. diſputatione 113.nu.11.
Deus vult voluntate ſigni,vt omnes ſeruent eius præcepta.diſp.33.n.1.
Dei voluntas eſt indifferens negatiuè reſpectu obiecti ſecundarij, non autem priuatiuè. diſp.16.num.4.& 11. In Dei voluntate nulla eſt indifferentia paſſiua. diſputatione eadem, num.11.
Deus non eſt cauſa peccati.diſp.18.n.21.diſput. 24.n.11.& 23.Nec etiam indirectè.diſp. 101. nu.5.
Deum eſſe cauſam peccati pro materiali,in quo ſenſu concedi poſſit.diſp.24.n.23.
Deus concurrit ad entitatem actus peccati, non autem ad eius deformitatem. diſp. 18.nu.21. diſp.24.n.20.
Deus non implanat hominem.diſp.24.n.24.
Deum præmouere voluntatem efficienter ad actum peccati,inquantum actus eſt oſtenditur ex S.Tho.diſp.24.n. 17. Et ex doctrina Capr. Ferrarienſis,M.Soti, & aliorum Thomiſtarũ, diſp.ead.n.16.
Dei voluntas. Vide verbo, Voluntas.
DEBITVM legale minuit rationem gratię.diſp. 56.num.11.
DECRETVM poteſt dupliciter dici conditionatum,ſcilicet ex parte actus volendi, vel ex parte obiecti voliti.diſp.7.n.7.
Decretum Dei reſpectu futurorum conditio-

tate. diſp. 9. per totam. Tum etiam prout ſunt in ſuis cauſis proximis prædeterminatis à Deo. diſp. 12. per totam. diſp. 11. nu. 3.
Contingentia futura non habent determinatam veritatem ante omne decretum diuinæ voluntatis, ratione cuius ante idem decretũ poſſint à Deo certo cognoſci, vt futura. diſp. 13. per totam.
Contingens vt contingens non ſubditur certæ cognitioni. diſp. 7. n. 17.
Contingentia futura qualiter à Deo cognoſcantur in idęis eorum. diſp. 14. per totam.
Contingentia futura non repræſentantur in actu ſecundo per idæas ante decretum diuinæ voluntatis, ſed ſolum in actu primo. diſp. 14. n. 3.
Contingens ante decretum diuinę voluntatis nõ eſt determinatum ad eſſe, vel non eſſe, ſed indifferenter ſe habet ad vtrumlibet. diſp. 7. n. 13. diſp. 13. n. 3.
Contingentium actuum prędefinitio qualiter à Deo fiat ſecundum aliquos. diſp. 22. n. 15.
Contingentia omnia futura ſunt efficaciter à Deo prędefinita ſecundum omnes circumſtantias non malas, antecedenter ad præſcientiam futuræ cooperationis cauſæ ſecundæ contingentis, aut liberę, diſp. 22. n. 8. & ſeqq. diſput. 27. num. 2.
CONTRADICTORIÆ etiam in æternitate non ſunt ſimul vere. diſp. 8. n. 7.
Contradictoriarum opportet alteram eſſe determinate verã, alteram determinate falſam pro quolibet inſtanti temporis, non tamen pro quolibet ſigno rationis. diſput. 13. nu. 2. 3. & 4.
De cõtradictoriarum eſſentia eſt, quod repugnet ſimul eſſe veras, aut falſas, ſeu quod ſi vna eſt vera, altera ſit falſa. eadem. diſp. & num.
Contradictio vera attenditur ſecundum inſtans temporis, non autem ſecundum inſtans naturæ. ibidem.
Contradictoria duo inferuntur, ſi aſſeratur, liberum arbitrium elicere actum ſupernaturalem abſq. principio ſupernaturali inhęrente. diſp. 67. nu. 10.
CONTRITIO eſt dolor datus à Deo, & aſſumptus à pœnitente. diſp. 51. n. 13.
Contritio dupliciter conſiderari poteſt, ſcilicet vt antecedit habitualis gratiæ infuſionem, & vt illam ſubſequitur. diſp. 66. n. 7.
Contritio, vt eſt pars ſacramenti Pœnitentiæ nõ procedit effectiue à gratia habituali. diſput. 66. nu. 10.
Contritio prima poteſt aliquo modo, & ſecundũ quid dici meritoria de congruo habitualis gratię, non tamen ſimpliciter. diſputatione 59. nu. 15.
Contritionis actus eſt vltima diſpoſitio ad gratiam, tum moralis, tum phyſica. diſputatione 66. nu. 3.
Contritionis actus habet ex natura rei cõnexionem cum gratia iuſtificante. diſp. 59. n. 4. & 7.
CONTINVATIO maior actus meritorij conducit ad maius meritum reſpectu premij eſſentialis. diſput. 60. num. 31.
CONVERSIONEM cauſat non gratia ſola, ſed etiam liberum arbitrium. diſput. 100. nu. 5.
Conuerſionis quæ ſit adæquata cauſa ead. diſput. per totam, præſertim n. 4. & 5. vbi explicatur qualiter Deus ſit cauſa adæquata, vt homo conuertatur, quamuis non ſit ſolus Deus cauſa actus conuerſionis.
Conuertitur homo, quia à Deo adiuuatur, non autem ideo adiuuatur, quia vult conuerti. diſp. 101. per totam.
Non conuerſionis vt eſt priuatio, ſeu peccatum, cauſa eſt ſolum liberum arbitrium creatum. diſp. 102. n. 3. & ſeqq.
CORDIS, & oſtij pulsatio in quo differant. diſp. 74. n. 5.
CORNELIVS erat in gratia, cum propter eleemoſynas ad illum miſſus eſt Petrus. diſp. 55. n. 14.
Cornelius fecit, quod in ſe erat ex auxilio gratiæ, cum illuminatus fuit circa Euangelium. diſp. 56. n. 22.
CORPVS cæleſte non attingit virtute propria productionem rei viuentis. diſp. 55. n. 11.
CREDERE vel pænitere, ſicut oportet, quid ſit, diſp. 49. n. 19.
Credere eſt actus intellectus, vt moti à voluntate. diſp. 49. n. 6. Vide verbo Aſſentiri, & verbo Fides.

D

DAMASCENI auctoritas circa prædeterminationem expenditur. diſp. 22. n. 20. Aſſeruit omnia eſſe à Deo prædeterminata. diſp. 22. nu. 10.
DAMNATORVM triſtitia vnde cauſetur. diſp. 32. n. 10.
DAMNI ſubſequuti quando ſit cauſa, qui remouet prohibens. diſp. 101. n. 12.
DEI primum prædicatum eſſentiale eſt eſſe per eſſentiam. diſp. 119. n. 3.
Dei perfectiones quæ ſint communicabiles creaturis. diſp. 69. n. 9.
Deus qualiter cognoſcat futura, vt futura ſunt. diſp. 7. n. 28. & 30.
In Deo qualiter diſtinguantur ſcientia, & præſcientia. diſp. 9. n. 15.
In Deo nouam perfectionem non ponit ſcientia libera. diſput. 13. n. 2.
Deus cognoſcit infallibiliter omnia futura contingentia propter realem præſentiam, quam habent in æternitate. diſp. 9. nu. 2. Et in decreto ſuæ diuinæ voluntatis. diſp. 10. num. 4. & ſequentibus. diſp. 11. n. 3 & prout ſunt in ſuis cauſis proximis determinatis, & non impediendis. diſp. 12. n. 2.
Deus non ideo cognoſcit res futuras, quia futuræ ſunt. diſp. 16. n. 6.
Quia Deus ſcit hoc cõtingens futurum eſſe, ideo futurum eſt, & non è contra. diſp. 16. n. 6.
In Deo pręter intellectũ, & voluntatẽ non eſt cõſtituenda tertia potẽtiã exequutiua. d. 17. n. 3.

Deus

Digitized by Google

Deus agit ad extra per decretum ſuæ volūtatis. diſp.22.n.14.ſiue per intellectum, vt mouetur à voluntate.diſp.17.n.4.
Deus qualiter operetur immediatè immediatione virtutis, & ſuppoſiti. diſputatione. 18.nu.19.
Deus operatur in natura, & in voluntate operantibus, quaduplicitèr. diſputatione 18. num.9.
Deus cum cauſis ſecundis concurrit ad earum actiones.diſp.120.n.6.
Deus,vt obiectum,determinat voluntatem in patria, quoad exercitium actus, non autem in uia.diſp.7.n.15.diſp.119.n.5.
Deus ſua motione efficaci phyſicè prædeterminat voluntatem ad liberos actus bonos. diſp. 23.nu.19.
Deus mouet voluntatem hominis ad bonum, ſicut vniuerſalis motor. diſput. 24.num.30.
A Deo ſcibile non eſt ante decretum ſuæ voluntatis, quot Angelos eſſet creaturus, ſi produxiſſet alium mundum.diſput.7.n.12.
Deus nec eſt cauſa formaliter neceſſaria, nec contingens,ſed libera.diſput.27.n.1.
Si Deus operaretur ex neceſſitate naturæ,adhuc eſſet contingentia in rebus. diſp.26.n.12.
Si Deus vult aliquid,neceſſe eſt illud eſſe.diſput. 25.nu9.
Dei influſus ſimultaneus non efficit voluntatem concurrere.diſp.23.n.13.
Deus per auxilium efficax præoperantis gratiæ, & moraliter, & efficienter facit nos cooperari.diſp.83.n. 15.diſp.86.n.3. *
Deus, & liberum arbitrium non ſunt propriè duæ cauſæ partiales ſupernaturalis operationis.diſp.85.n.3.
Deum operari,vt velimus,quid ſit. diſputatione 86.nu 8.
Deus immutando voluntatem, non eam cogit. diſp.32.n.9.
Deus abſoluto decreto omnia prædeterminauit. diſp.22.per totam.diſp.122.n.12.
Deo totum eſt tribuendum.diſp.62.nu.6. * diſp. 97.nu.7.
Deo qualiter tribuatur præparatio cordis.diſp. 98.nu.9.
Dei voluntatem in rebus creatis fieri, quàm ſit rationi conſentaneum. diſputatione 55.nu.14.
Deo tribuenda eſt victoria contra tentationes. diſp.54.num.14.& ſequentibus, diſputatione 122.num.4.
Deum in aliquo caſu conuertere non poſſe voluntatem creatam ſeruata eius libertate, ſentiunt quidam.diſp.28.n.7.
Deus,ſeu gratia præueniens non ſe inſerit operibus naturæ.diſp.57.n.5.
Deum operari,quia voluntas creata operatur, quidam ſentiūt.diſp.120.n.8. Quia Deus operatur,homo cooperatur.diſp. 99. n.3. *
Deus non expectat hominis conſenſum. diſput. 122.n.12.
Deū prius inchoare noſtrum velle, qualiter intelligatur. diſp.98.n.7.
Deus ſolus eſt cauſa adæquata faciens, vt homo conuertatur.diſp.100.n.4.& 5.
In Deo non eſt propriè deſiderium. diſputatione 34.nu.7.
Deus voluntate conſequente non vult omnes homines ſaluos fieri.diſp.56.n.15.
Deum velle omnes homines ſaluos fieri,in quadruplici ſenſu explicat Auguſtinus. diſput. 35.nu.1. *
Deus non ſemper vult voluntate conſequenti oppoſitum eius, quod vult voluntate antecedenti.diſp.34.n.4.
Dei voluntas antecedens,& conſequens,quæ dicatur.diſp.34.n.3.
Dei voluntas antecedens, & conſequens non pugnant inter ſe.diſp.109.n.9.
Dei voluntas abſoluta impediri non poteſt per humanam.diſp.10.nu.5. diſp.32.nu.5. Vide verbo,Reſiſtere.
Deum non velle mortem peccatoris,qualiter intelligatur.diſp.109.n.8.
Deum odio habere aliquem, quid ſit. diſp. 110. nu.18.
Deus in reprobatione hominum non eſt crudelis.diſp.100.n.19.
Deus non creauit reprobos eo fine, vt eos damnet.diſp.111.n.5.
Deus,ante præſcientiam mali vſus arbitrij, ſtatuit quibuſdam non dare auxilia ſupernaturalia ad immediatè credendum. diſput. 113. num.5.
Deus non prius deſerit hominem, quàm deſeratur ab eo. diſp. 58. num. 7. diſputatione 113.nu.11.
Deus vult voluntate ſigni, vt omnes ſeruent eius præcepta.diſp.33.n.5.
Dei voluntas eſt indifferens negatiuè reſpectu obiecti ſecundarij, non autem priuatiuè. diſp.16.num.4.& 11. In Dei voluntate nulla eſt indifferentia paſſiua. diſputatione eadem, num.11.
Deus non eſt cauſa peccati.diſp.18.n.21.diſput. 24.n.11.& 23.Nec etiam indirectè.diſp. 101. nu.5.
Deum eſſe cauſam peccati pro materiali,in quo ſenſu concedi poſſit.diſp.24.n.23.
Deus concurrit ad entitatem actus peccati, non autem ad eius deformitatem. diſp. 18.nu.21. diſp.24.n.20.
Deus non implanat hominem.diſp,24.n.24.
Deum præmouere voluntatem efficienter ad actum peccati,inquantum actus eſt oſtenditur ex S.Tho.diſp.24.n. 17. Et ex doctrina Capr. Ferrarienſis,M.Soti, & aliorum Thomiſtarū, diſp.ead.n.16.
Dei voluntas. Vide verbo, Voluntas.
DEBITVM legale minuit rationem gratiæ.diſp. 56.num.11.
DECRETVM poteſt dupliciter dici conditionatum,ſcilicet ex parte actus volendi, vel ex parte obiecti voliti.diſp.7.n.7.
Decretum Dei reſpectu futurorum conditiona-

natorum explicatur.diſp.7.n.8.
Ante decretum diuinæ voluntatis nihil intelligitur, vt futurum.diſp.7.n.18.
In decreto ſuæ voluntatis cognoſcit Deus futura contingentia.diſp.10.n.4.
Decretum Dei efficax ſcientiam mediam non præſupponit.diſp.115.n.6.
DAEMONES obſtinati ſunt in malo, & nihilominus liberè peccant.diſp.116.n.14.
DESIDERIVM in Deo non eſt.diſp.34.n.7.
DETERMINATIO moralis, & phyſica voluntatis qualiter differant.diſp.21.n.1.
Determinatio,& indifferentia duplex,altera in actu primo,altera in actu ſecundo. d.22.n.37.
Determinatio voluntatis in actu ſecundo eſt idem, quod actus voluntatis, non autem determinatio Dei præuia. diſput.22.nu.38. diſput. 23.nu.7.
Determinatio creatæ voluntatis eſt ſub dominio Dei.diſp.23.n.11.
Determinatio voluntatis creatæ non eſt à ſola voluntate.diſp.89.n.3.
Determinatio duplex, naturalis videlicet,& libera.diſp.22.n.36.diſp.23.n.28.
Determinatio voluntatis creatæ qualiter Deo tribuatur.diſp.89.n.7.
Determinatio voluntatis qualiter ſit libera. diſp.89.n.8.Vide verbo,Prædeterm.
Determinari efficaciter ab obiecto,quoad exercitium, non poteſt voluntas, niſi à Deo clarè viſo.diſp.7.n.18.
Determinata ad vnum numero effectum qualiter eſſe poſſit virtus actiua.diſp.19.n.10.
Determinat voluntas diuina humanam, vt ſecū cooperetur.diſp.22.n.14.
Determinat ſe voluntas humana,ſed non eſt ſimpliciter primum ſe determinans. diſp.22. nu. 38.Vide verbo,Prædeterm.
DILECTIO Dei,alia naturalis,alia ſupernaturalis.diſput.51.n.5.
Dilectionis Dei tres actus diſtinguuntur.diſput. 51.nu.1.
Dilectio Dei abſoluta includit in virtute obſeruantiam omnium mandatorum.diſp.51.nu.4.
Dilectionis Dei ſuper omnia abſolutus actus nō compatitur ſecum peccatum mortale.diſput. 51.nu. 8.
Diligere Deum ſuper omnia, non poteſt homo in natura lapſa,abſq.auxilio gratiæ.diſp.51.nu. 6.diſp. 122.n.4.
Diligere,vel credere,ſicut oportet,quid ſit.diſp. 51.nu.17.
DISPOSITIO vltima ad formam procedit ab illa effectiuè.diſp.66.n.6.&9.
Diſpoſitionem vltimam cauſans efficienter,quando ſit cauſa efficiens formæ.diſp.66.n.12.
Diſpoſitio vltima ad augmentum charitatis,vt octo,non procedit effectiuè ab ipſo habitu, vt octo.diſp 66.n.8.
Diſpoſitio,præſertim vltima ad gratiam haberi non poteſt ex ſolis viribus naturæ. diſputat. 55.n.4.& 6.
Diſpoſitiones ad gratiam, etiam vltimæ non merentur propriè,etiam de congruo iuſtificantem gratiam.diſp.59.n.10.
Diſpoſitio negatiua,ſeu non reſiſtentia,ex parte arbitrij ad efficaciam gratię non ſupponitur. diſput. 105. n.6.
DISTRIBVTIO incompleta quę dicatur. diſp. 33.nu.1.
DOCTRINA notanda circa neceſſitatem gratiæ,& naturales vires arbitrij humani.diſput. 122.n.1.& ſeqq.
Doctrina antiqua tenenda,& noua reijcienda. diſp.5.n.3.
Doctrina S.Auguſt. & S. Thomæ commendatur. diſp.5. per totam.
DOMINIVM ſui actus non eſt primo, & principaliter in poteſtate arbitrij creati, ſed in poteſtate Dei.diſp.117.n.6.
DISSENTIRE vocationi Dei prouenit ex ſola innata arbitrij libertate,conſentire autem ex auxilio gratię. diſp.55.n.13.
Diſſentire in ſenſu compoſito non poteſt liberum arbitrium auxilio efficaci.diſp.25.per totam, & diſp.93.& 94.
Diſſentire poteſt homo ſimpliciter loquēdo cuicumque auxilio gratiæ.diſp. 115.n.13.
DONVM Dei eſt, audire verbum Dei animo obediendi.diſp.57. n.8.
Donum perſeuerantiæ non cadit ſub merito de condigno.diſp.58.n.6.Vide verbo,Auxilium, verbo, Gratia,& verbo,perſeuerantia.

E

EBRIETAS,& ignorantia quando excuſent à peccato.diſp.112.n.6.
ECCLESIAE Catholicæ conſentiunt Hæretici in aliquibus, non in omnibus,ſecundum illud Pſalmiſtæ. Quoniam in multis erant mecum. diſp.121.n.9.
Eccleſiæ doctrina à multis impugnatur, ſed expugnari non poteſt.diſp. 5.n.6.
EFFECTVS vniuerſaliſſimus eſt effectus ſolius Dei.diſp.18.n.12.
Effectus omnes contingentes ſunt neceſſarij ſecundum quid. diſp.25.n.14.
Effectus omnes contingentes,qui non habent rationem peccati,voliti ſunt à Deo, & prædefiniti.diſp.29.n.2.Vide verbo,Contingens.
ELECTIO duplex,ſcilicet per modum intentionis,& per modum exequutionis.diſp.37.n.18.
Electionis ad gratiam,& ad gloriam nulla datur cauſa ex parte noſtra,ſicut nec prædeſtinationis.In Proœmio huius Operis.Vide verbo,Prędeſtinatio.
ELEEMOSYNAE frequentes ſigna ſunt prædefinitionis.diſp.42.n.10.
ESSE per eſſentiam eſt proprium,& eſſentiale Dei prædicatum.diſp.119.n.3.
Eſſe habens ab alio,ab eodem habet operari.diſput.18.n.14.diſp.24.n.17.diſp.96.n.2.
EXCITATIO animæ non fit abſq.eius operatione.diſput.80.n.3.
De excitante gratia. Vide verbo, Auxilium, verbo, Gratia, & verbo,Vocatio.

Digitized by Google

EXISTENTIA rerum in ſuperiori menſura non ſemper requirit earum exiſtentiam in inferiori.diſp.8.n.8.

Exiſtentia rerum in æternitate, ex parte æternitatis, eſt propria ratio, propter quam Deus cognoſcit futura contingentia. diſput. 9.num.2.

EXORTATIONES non ſunt fruſtra,etiam ſi ad bene operandum ſit neceſſarium auxilium efficax.diſput.23.n.33.

EXPECTAT Deus,vt miſereatur noſtri.d.95.n.5

Non expectat Deus voluntatem noſtram,vt purgari velimus, etiam poſtquam nos ſua gratia excitauit, ſed ipſam bonam voluntatem efficit,quamuis non ſine nobis liberè cooperantibus.diſput.95.n.16.

F

FACIENTI quod in ſe eſt ex ſolis viribus naturæ, an ex lege dentur infallibiliter auxilia præuenientis gratiæ. diſp.49.n.12. diſp. 56.n.6.Non meruit Chriſtus, quod huiuſmodi lex ſtatueretur à Patre.ead.diſput. num.10.

Si puer nondum baptizatus perueniens ad vsũ rationis faciat,quod in ſe eſt ex auxilio gratiç,conuertendo ſe ad bonum,illuminabitur à Deo, & iuſtificabitur.diſp.56.n.22.

Etiam non facientibus, quod in ſe eſt ex viribus naturæ ſæpiſſimè Deus confert auxilia præuenientis gratiæ.diſp.56.n.12.

Facienti quod in ſe eſt ex prioribus auxilijs gratiæ,an dentur infallibiliter, & ex certa lege poſteriora auxilia.diſp.58.per totam. Vide verbo Perſeuerantia.

Facienti quod in ſe eſt ex auxilio efficaci, hoc eſt elicienti actum charitatis, & contritionis datur infallibiliter, & ex certa lege gratia habitualis,ſeu gratia iuſtificans.diſp.59. per totam,præſertim nu.4.

FATVM in quo ſenſu ſit cõcedendũ.diſp.22.n.11

FAVSTI ſententia circa neceſſitatem gratiæ, & naturales vires arbitrij aperitur. diſp.2.n.1. & ſeqq.Senſit non eſſe totum tribuendum gratiæ, ſed aliquid labori humano reſeruandũ. ead.diſp.n.4. Aſſeruit in opere iuſtificationis gratiam,& liberum arb. pariter ſociari. ibid. n.5.Admiſit,ad bona opera,quæ ſequuntur fidem neceſſariam eſſe gratiam præuiam excitantem,ſed negauit gratiam efficacem.ibid.n. 5.Eius error circa fidem.diſp. 49.nu. 1.Negauit prædefinitionem Dei,& prædeſtinationem antecedentem præſcientiam boni, vel mali vſus liberi arbitrij.diſp. 2.n.17.

FIDEI myſterijs aſſentiri aſſẽſu Chriſtiano nullus poteſt ſine auxilio gratiæ. d.49.n.7. Bene tamen aſſenſu opinatiuo, ſeu propter motiuũ humanum. ibid.n.10.

Fidei aſſenſum propter diuinam reuelationem, tamquam propter rationem formalem,nullus abſq.auxilio gratiæ elicere valet,etiam quantum ad ſubſtantiam actus.diſp.49.n.4.&ſeqq.

Ad fidem requiritur congrua propoſitio credendorum.diſp.49.num.6. 17. & 18.Et ſimiliter requiritur motio Dei efficax interna. eodem nu.18.& n.11.

Fidei initium eſt à Deo.diſp.122.n.3.

Fidei Chriſtianæ actus eſt ſupernaturalis, quantum ad ſubſtantiam.diſp.65. per totam, præſertim n.5.

Fidei myſteria,etiam ſi non plene intelligantur, credenda ſunt.diſp.118.n.7. Immo credenda ſunt,vt intelligantur ead.diſput.n.9.

Fides diuina,& humana in quo diſtinguantur. diſp.49.n.11.

In fidei myſterijs credendis ſuſpecta eſſe debet omnis claritas.diſput.118.n.7.

Fidei informis vitalitas, in qua vita radicetur. diſp.64.n.9.

Fidei myſterijs aſſentiri,ſicut oportet, quid ſit. diſp. 51.n.17.

Fidei myſteria cum æquali auxilio gratiæ non melius penetrat nobilior intellectus. diſput. 63.nu.7.

Fidei myſteria cognoſcuntur per ſpecies naturales, vt eleuantur per auxilium gratiæ. diſput. 56.nu.18.

Deus nõ confert de facto omnibus auxilia,etiam ſufficientia ad immediate credendum.diſput. 112.n.2.& 7.diſp.103.n.15.

FILIVS DEI hoc ipſum, quod eſt ſpirare Spiritum ſanctum,& producere res ad extra habet à Patre,& non à ſe ipſo, quia non habet eſſe à ſe,ſed à Patre.diſp.18.n.14.diſp.96.n.3.

FOVERE Deum opera naturç dixit Caſſianus. diſp.2.n.29.

FVTVRA conditionalia à libero arbitrio dependentia non ſunt ſcibilia ante decretum diuinæ voluntatis. diſp.7.n.10.

Futura quædam conditionata per ſcientiam liberam cognoſcuntur à Deo.diſp.7.n.22.

Futura ſunt Deo præſentia in æternitate ſecundum proprias exiſtentias.diſp.8.n.3.

Futura,vt futura,quomodo cognoſcantur à Deo diſp.9.n.5.

Futura contingentia certo cognoſcuntur à Deo in prædeterminatione cauſarum ſecundarum. d.11.n.3.Vid.verbo,Deus,& verb.Contingẽs.

G

GENERATIONEM ſpiritualem Carnali comparat S.Fulgentius, & conceptioni Chriſti. diſp.56.n.14.

GENTES quomodo dicantur naturaliter, quæ legis ſunt facere.diſp.47.n.7.& diſp.50.n.10.

GLORIAM eſſentialem nouo titulo dari operibus remiſſis quidam ſentiunt.diſput.60.n.17.

Gloria maior in ratione præmij eſſentialis, & in ratione gloriæ,quæ dicatur. diſp. 60.n.17. Vide verbo,Beatitudo,& verbo,Meritum.

GRATIÆ nomen,vt de illa contra Pelagium loquuntur SS.Patres, & Concilia ſignificat donum quoddam ſupernaturalis ordinis, non autem ſolã naturã gratis creatã.diſp.1.n.1.

Gratiæ nomine abuſus eſt Pelagius ad ſignificãdum ſolam naturam gratis creatam,exemplũ Chriſti,legem,atque doctrinam.diſp. 1.n.1.

Digitized by Google

Gratia eſt cauſa totalis diſcernens iuſtum à peccatore.diſp.97.n.6.

Gratia eſt, quæ primo inchoat piam operationem.diſput.18.n.17.diſp.89. per totam.

Gratia Dei noſtros præuenit bonos conatus. diſp.55.n.15.

Gratia non datur ſecundum quantitatem virtutis naturalis.diſp.55.n.15.

Ad gratiam nullus poſitiuè diſponitur per naturam.diſp.55.n.15.

Gratia Dei tetigit cor mulieris purpurariæ,vt intenderet prædicationi Pauli. diſp.56.n.17.

Gratia ſola facit,vt faciamus. diſp.97.n.13.

Gratia remiſſa eleuata per auxilium actuale poteſt intenſum actũ producere.diſp.60.n.11.

Gratia non eſt pediſequa humanæ voluntatis. diſp.123.n.9.

Gratia primo inchoat bonum vſum liberi arb. diſp.97.n.5.

Gratiæ impedimẽtum dupliciter præſtat homo. diſp.99.n.8.& diſp.102.n.5.

Gratia data eſt Angelis ſecundum quantitatem naturalium,homini non item. diſp.62.n.11.

Gratię rationẽ minuit debitum legale.d.56.n.11.

Circa gratiam,& naturales vires arbitrij doctrina Thomiſtarum.diſp.122.per totam.

Gratia eleuat ſpecies intelligibiles naturales, vt per eas homo intelligat myſteria fidei.diſp. 56.nu.18.

Gratiæ eſſe totum tribuendum,negauit Fauſtus. diſputat.2.n.4.

Gratiæ dona talentorum nomine deſignantur. diſp.57.n.7.

Gratia congrua ſecundum S.Auguſtinum, quæ dicatur.diſp.7.n.6.

Gratia requiritur ad veram virtutem. diſput. 121.n.1.

Gratię plura auxilia actualia collata fuere primis parẽtibus in ſtatu innocẽtię.diſp.106.n.3.

Gratiæ dona,collata nobis per Chriſtum maiora ſunt, quàm dona ſtatus innocentiæ. diſp. 106.nu.8. *

Gratia maior,in ratione beneficij quæ dicatur. diſp.108.n.4.

Gratia Dei eſt, vt quis habeat prædicatores. diſput.77.n.5. & 6.

Gratia qualiter præſupponat in adultis rationis vſum.diſp.78.n.4.

Gratia non perficit bona opera prius incoepta per naturam, ſed ab ipſa eſt initium boni operis.diſp.56.nu.15.

GRATIAE diuiſio. Vide verbo, Auxiliorum diuiſio.

Præueniens. GRATIA præueniens qualiter à quibuſdam explicetur.diſp.57.n.3.

Gratiæ præuenientis motus vnde habeant, quod ſint debiles.57.n.9.

Gratia primo præueniẽs nõ eſt formaliter actus vitalis,ſed cauſaliter.diſp.57.nu.4.& diſp.74. num.4.diſputat.120.num.2.

Gratia prçueniens,quç nõ eſt ſimpliciter prima, poteſt eſſe formaliter actus vitalis.d.57.nu.9.

Gratia præueniens non ſe inſerit operibus naturæ.diſp.57.nu.5.

Gratia primo præueniens non pendet à conatu arbitrij creati,etiam,vt à conditione ſine qua non.diſp.78.n.2.

Ad gratiam præuenientem pertinet aliquid dupliciter.diſp.77.n.6.

GRATIA EXCITANS antecedit omne opus bonum. diſp.1.n.11. Excitans.

Gratiæ excitantis bonus vſus eſt efficienter à gratia adiuuante.98.n.14.

Gratia excitans,alia interna, alia externa.diſp. 75.nu.1.

Gratia excitans plures actus includit.diſputat. 75.nu.2.

Gratiæ excitantis effectus.diſput.75.n.3.

Ad gratiam excitantem pertinent aliqui actus deliberati.diſp.75.n.4.

Gratia excitans exterior nõ eſt eadem cum gratia ſufficienti.diſp.76.n.3.

Gratia excitans, quæ identificatur cum gratia ſufficienti,qualis eſſe debeat.diſp.76.n.5.

Gratia excitans qualiter dependeat à miniſtris Eccleſiæ.diſput.77.n.3.& 4.

Gratia adiuuans non poteſt eſſe ſolum aſſiſtens, ſed eſt quid creatum inhærens libero arbitrio. diſput.67.n.4.

Gratia adiuuans, inquantum adiuuans,eſt præueniens liberam cooperationem arbitrij.diſp. 82. num.6.& diſp.122.n.7.

Gratia excitans, & adiuuans etiam in homine iuſto eſt ad ſingulos actus meritorios neceſſaria.diſp.88.n.6. *

GRATIA efficaci poſita in libero arbitrio,infallibiliter,& liberè conuertetur.diſp.122.n.17. Efficax.

Gratia efficax,non deſtruit,ſed perficit libertatem arbitrij.diſp.122.n.20.

Gratiam ſufficientem internam admiſerunt Semipelagiani.diſput.99 n.5.

Vide verbo, Auxilium ſufficiens,& Efficax.

GRATIA operans in quo conſiſtat,& ſimiliter gratia cooperans.diſp.70.per totã.& d.81 Operãs, & cooperans.

Gratia cooperans,inquantum cooperans eſt prçueniens ordine naturæ liberum concurſum noſtri arbitrij.diſp.82.n.6.& ſeqq. *

Gratia operans in quo à gratia cooperante diſtinguatur. diſp.81.n.8.

Gratia operans moraliter, eadem eſt cum gratia excitante.diſp.81.n.7.

Gratia operans phyſicè diſtinguitur realiter à gratia excitante.diſp.81.n.8.

Gratia operans, & cooperans concurrunt ad quamlibet piam operationem.diſp.81.n.9.

GRATIA, & liberum arbitrium non ſunt propriè duæ cauſæ partiales ſupernaturalis operationis.diſp.62.n.5.d.85.n.2.& 3.d.122.n.9. Gratia, & liberum arbitrij.

Gratiam, & liberum arbitrium pariter ſociari in opere iuſtificationis dixit Fauſtus. d.2.n.2.

Gratiæ inſtrumentum eſt aliquo modo liberum arbitrium.diſp.68.n.15.

GRATIA HABITVALIS ſanat animam formaliter.diſp.54.n.18. Habitualis.

Gratia habitualis qualiter fuerit connaturalis Chriſto Domino.diſp.69.n.9.

Digitized by Google

Gratia habitualis eſt fundamentum meriti.diſp. 59.nu.11.
Gratiæ priuatio,eſt effectus peccati actualis,originalis autem eſt eſſentia.diſp.24.n.23.
Gratiam conferunt nouæ legis ſacramenta. diſp.66.n.10.
Gratia habitualis neceſſaria eſt homini lapſo, ad ſeruanda omnia præcepta,etiam naturalia collectiuè.diſp.54.n.18.
Gratia iuſtificans infallibiliter datur elicienti actum contritionis ex auxilio ſpeciali. diſp. 59.nu.4.
Gratia, & charitas in eſſe habitus augetur per actus intenſiores,ſecundum exceſſum actus ſupra habitum.diſp.60.n.10.
Gratia remiſſa eleuata per auxilium actuale poteſt intenſum actum producere. diſputat. 60.num.11.
Gratia, & charitas in eſſe gratiæ, & charitatis augentur meritoriè per actus remiſſos. diſp. 60.num.12.
Gratia in eſſe gratiæ conſideratur dupliciter. diſp.60.n.26.
Gratia in eſſe gratiæ ſtatim augetur per actus etiam remiſſos.diſp.6.n.23.
Gratia per actus remiſſos augetur ſecundum totam latitudinē actus ſuper habitū.diſp.60.n.3
Gratiæ augmentum in eſſe habitus reſpondens actibus remiſſis,dabitur in primo inſtanti viſionis beatificæ.diſput.60.n.24.
Gratia in eſſe habitus, & in eſſe gratiæ aliquando ſunt in æquales. 60.n.25.
Gratiæ,& gloriæ augmentum meretur iuſtus per quemlibet actum meritorium, etiam remiſsū. diſp. 61.num.4.
Gratia habitualis datur per ſubminiſtrationem Spiritus.diſp.1.n.20.
Gratiæ habitualis quantitas in adultis tamdem menſuratur ſecundum quantitatem auxilij diuini.disp.62.n.7.
Status innocētiæ. GRATIA ſtatus innocentiæ non fuit ex meritis Chriſti.diſput.40.n.2.
Gratia ſtatus innocentiæ non fuit effectus prædeſtinationis,niſi, vt reparata per Chriſtum. diſp.40.n.3.
Gratis data. GRATIA gratis data in aliorum vtilitatem datur.diſp.23.n.33.

H

HABITVS, & auxilium actuale in quo differant.diſput.23.n.28.& disp.82.n.10.
Habitus, & potentia in quo differant, disput. 49.num. 16.
Habitus ſupernaturales ſolum per viſionem beatificam cognoſcuntur euidenter.diſp.51.num. 16.diſp.65.n.7.& 10.diſp.118.&.119.
Habitus ſupernaturales attingunt perfectionem potentiæ.diſp.64.n.7.
Habitus ſupernaturalis non eſt productiuus alterius habitus. diſp.65.n.7.
Habitus ſupernaturalis per experientiam actuū euidenter cognoſci non poteſt.diſp.65.n.9.
Habitus ſupernaturales non poſſunt eſſe connaturales alicui ſubſtantiæ creatæ, vel creabili. disp.69.n.8.
Habitu, vel potentia eſt ſimpliciter nobilior actus.disp.88.n.12.
Habitus eſt principium actuum in eſſe naturæ differentium ſpecie.disp.80.n.5.
Habitum prauum non poteſt Deus in nobis immediate cauſare.disp.24.& 34.
Habitus ſupernaturalis à quo determinetur ad operandum.diſp.106.n.6.
HAERETICI non in omnibus, ſed in aliquibus ab Eccleſia diſcedunt.diſp.121.n 9.
Hæretici in quo ſenſu aſſeruerint,Deum eſſe auctorem peccati.diſp.24.n.27.
Hæretici verbis ambiguis ſuas hæreſes palliare ſolent.diſp.24.n.27.
Hæreſis antiqua circa fidem.diſp.49.n.1.
HIERONYMI ſententia circa prædeterminantem gratiam expenditur,& explicatur,diſput.22.n.24.Eius doctrinam commendat Gelaſius Papa, & ſimiliter Hilarius, & Proſper. diſp.5.nu.5.
HOMINEM habere liberum arbitrium, & fide,& lumine naturali eſt notū.diſp. 118.n.2.
Homo qualiter dicatur conſtitutus in manu conſilij ſui.diſp.90.n.11.
Hominis actio dupliciter poteſt dici propria illius.diſp.62.n.8.
Homo propriè non iuſtificat ſeipſum, quamuis pèr actum contritionis concurrat diſpoſitiuè ad ſuam iuſtificationem.diſp.66.n.12.
Homo prius deſerit Deum, quàm deſeratur à Deo.diſp.113.n.11.
Hominis in puris naturalibus,& in natura lapſa differentia.diſp.45.n.5.diſp.47. n.5.
Homo in natura lapſa eaſdem vires non habet, quas habuiſſet in puris naturalibus.d.47.n.4.
Homo ad multa tenetur, quæ facere non poteſt, ſine auxilio gratiæ.diſp.47.n.6.
Homo vult,ſed Deus facit eū velle.diſp.49.n.15
Homo in natura lapſa non poteſt abſq. auxilio gratiæ operari aliquod bonum, quod ſit veræ virtutis opus.diſp.50.n.6.
Homo in puris naturalibus poſſet elicere vnum, aut alterum actum dilectionis Dei ſuper omnia.diſp.52.n.2.
Hominis in natura lapſa,& in puris naturalibus differentia.diſp.52.n.3.
Homo in puris naturalibus, tamdem peccaret. 52.nu.4.
Homo lapſus,per vires naturæ,non poteſt reparare dāna,quæ per peccatū incurrit.d.53.n.2.
Homo in natura lapſa non poteſt abſq. auxilio gratiæ ſeruare omnia legis præcepta, etiam ſecundum ſubſtantiam.diſp.54.n.14.
Homo vult, quia Deus vult, vt velit homo, & non è contra.diſp.22.n.14.
Homo purus,dum eſt in via ſemper eſt peccabilis ſimpliciter.diſp.104.n.2.
Homini non datur gratia ſecundum quantitatē naturalium,ſicut Angelis.diſp.62.n.11.
Homo pro iſto ſtatu perfectè cognoſcere non poteſt Dei Omnipotentiam. diſp.118.n.8.

Digitized by Google

I

IDEAE diuinæ ante decretum voluntatis Dei ſunt repræſentatiuę, ſed non repræſentant actu futura contingentia.diſp.14.n.3.

IGNORANTIA quando excuſet à peccato.diſp.112.n.6.

IMPECCABILITAS vnde proueniat. diſp.104.num.2.

IMPOSSIBILI ex vno ſequitur aliud impoſſibile.diſp.16.n.8.

IMPOSSIBILE in ſenſu compoſito quid ſit.

IMPOSSIBILE eſſe aliquid in ſenſu compoſito, quomodo intelligatur.diſp.92.n.5. diſp.92.n.5.

IMPLANARE non dicitur Deus hominem. diſp.24.n.24.

INCREPAVIT rationabiliter Chriſtus Dominus Iudæos, & quare. diſp.72.n.6.

IMPERII primus actus quomodo ſit liber. diſp.11.n.4.

INCARNATIONIS myſterium non poteſt ſolo lumine naturæ cognoſci.diſp.118.n.11.

INCHOAT primo noſtrum velle ipſa gratia,ſiue Deus per gratiam.diſp.18.nu.17.diſp.97.n.5.diſp.98.n.7.

INDIFFERENTIA eſſentialis libertati in quo conſiſtat.diſp.115.n.10.&diſp.22.n.37.

Indifferentia alia eſt negatiua,alia priuatiua. diſp.116.n.4.

Indifferentia alia paſſiua, alia actiua. diſput. 116.n.5.

Indifferentia paſſiua, vel priuatiua non eſt de eſſentia liberi arbitrij.diſp.116.n.6.

Indifferentia negatiua,& actiua eſt de eſſentia liberi arbitrij.diſp.116.n.6.

Indifferentia quæ eſt de eſſentia libertatis. diſp. 116.n.8.

Indifferentia obiecti, & iudicij rationis, eſt radix libertatis.diſp.116.n.9.

Indifferentia liberi arbitrij reſpectu auxilij diuini, eſt paſſiua, ſed reſpectu actionis liberæ eſt actiua.diſp.23.nu.25.& diſp.116.nu.10.& diſput.115.n.7.

Quæ indifferentia,vel indeterminatio præintelligatur in voluntate prius natura,quam ſe determinet.diſp.89.n.9.

Indifferentia eſt duplex, ſicut & determinatio, altera naturalis, altera libera.diſp.22.

Indifferentia eſſentialis actui libero,ſeu potentiæ liberę eſt illa,quæ opponitur determinationi ad vnum ex neceſſitate.diſp.22.n.36.& 37.

Indifferentem eſſe ſecuudum ſe concurſum Dei generalem, quidam poſuerunt, quorum ſententia impugnatur.diſp.21.per totam.

Indifferentia voluntatis duplex, paſſiua ſcilicet, & actiua.diſp.22.n.35.

Indifferens negatiue reſpectu obiecti ſecundarij eſt voluntas diuina, non autem priuatiue. diſp.16.n.4. diſp.116.n.11.

INDIVIDVA corruptibilia ſunt per ſe ſecundo intenta.diſp.28.n.8.

INDVRARE peccatores qualiter Deus dicatur.diſp.24.n.35.

INFALLIBILITAS prædeſtinationis ſcientiæ mediæ non innititur.diſp.121.n.1.& 6.ſed in gratiæ efficacia eod.n.6.

Infallibilitas cooperationis arbitrij in voluntate Dei abſoluta, ac motione illius efficaci fundatur.diſp.7.n.32.diſp.49.n.11.

Infallibiliter,& liberè homo conuertitur,poſita gratia efficaci.diſp.122.n.17.

Neceſſitas infallibilitatis ſimul ſtat cum libertate arbitrij.diſput.25.n.6.

IN INFERNO detinentur violenter damnati. diſp.32.n.10.

INFIDELES negatiue, qui dicantur. diſp.49. n.18.diſp.56.n.23.

Infidelium bona opera moralia ad quid deſeruiant.diſp.50.n.11.

INFINITA multitudo in actu,an detur. diſput. 8.num.9.

Infinita multitudo actu exiſtit in æternitate. diſp.8.nu.9.

INGENIVM maius, complexio melior, & cætera naturalia non ſunt cauſa electionis diuinæ.diſp.83.n.10.

INIQVITAS calcanei quæ dicatur.diſp.44. num.10.

INSTANTI vnico durare non poteſt actus immanens.diſp.60.n.31.

INSTRVMENTVM dupliciter dicitur. diſp. 68.nu.5.

Inſtrumentaliter ſolum concurrit aqua calida ad calefactionem. diſp.64.n.6.diſp.68.n.14.

Inſtrumentum reſpectu Dei eſt quodammodo liberum arbitrium.diſp.68.num.15.Et ſimiliter omnis alia cauſa ſecunda.diſput. 18.num.12. diſp.68.nu.5.

INTELLECTVS perfectior cum æquali lumine gloriæ non producet viſionem beatificam magis intenſam.diſp.63.n.5.

Intellectus nobilioris viſio beatifica eſt extrinſecè cæteris paribus perfectior.diſp.63.n.4.

Intellectus melior,cum æquali auxilio, non melius penetrat,quæ ſunt fidei.diſp.63.n.7.

Intellectus perfectior, cum eadem ſpecie naturali, perfectiorem intellectionem producit. diſp.63.n.8.

Intellectus,& lumen gloriæ non ſunt duæ cauſæ partiales viſionis beatificæ.diſp.63.n.8.

Intellectus nullus creatus, vel creabilis poteſt per ſua naturalia Deum per eſſentiam videre. diſp.69.n.5.

Intellectus cum lumine gloriæ eſt cauſa ordinis eiuſdem cum Deo.diſp.69.n.10.

Intelligi non poſſunt ab homine perfectè multa naturalia.diſp.118.n.8.

INTENSIO tota actus ſupernaturalis menſuratur ſecundum intenſionem auxilij efficacis. diſp.62.n.4.

Intenſio habitualis gratiæ in adultis menſuratur ſecundum quantitatem auxilij diuini.diſput. 62.num.7.

Intenſum actum charitatis poteſt habitus remiſ-

ſus

Digitized by Google

ſus elicere in virtute auxilij diuini . diſp.60. num. 11.

INTENTIO efficax finis præcedit ordine naturæ electionem mediorum . diſp.37. n.17.

Intentio finis quem actum importet . diſput.81. num. 10.

IVDAEOS Chriſtus Dominus iuſte increpauit, & quare . diſp.72.n.6.

IN IVDICIO vniuerſali comparebunt paruuli, vt cum alijs iudicentur . diſp.114.n.6.

IVSTIFICARI gratis hominem, quomodo intelligatur . diſp.59.nu.8.

Homo non iuſtificat ſe proprie,quamuis diſpoſitiue concurrat ad ſuam iuſtificationem . diſp. 66. num.12.

IVSTVS nec merito condigni , nec merito congrui poteſt ſibi mereri reparationem poſt lapſum . diſp.59.num.12.

Iuſtus poteſt alteri mereri de congruo reparationem poſt lapſum . diſp.59. n.17.

Iuſtus habens plura merita remiſſa,acceptatione intrinſeca eſt acceptus ad maiorem gloriam eſſentialem . diſp.60.n.27.

Iuſtus indiget ſpeciali auxilio ad ſingulos actus pios.diſp.88.n.7.& ſeqq. Idque duplici ratione . diſp.106.n.7.

Iuſti non ſunt immunes ab omni peccato . diſp. 72. num.6.

Iuſtitia originalis conſideratur tripliciter . diſput.44. num.24.

L

LEO Primus definiuit quædam capita doctrinæ S. Auguſtini . diſp.5. n. 4.

LEX vide verbo,facere , quod in ſe eſt .

LIBERVM ARBITRIVM eſſe in homine lumine naturali cognoſcitur . diſp.118. num. 2.

Liberi arbitrij legitima definitio explicatur.di- diſp.115.n.7.

Liberum , & contingens in quo diſtinguantur . diſput. 27. num. 3.

Libertas eſt formaliter in voluntate,ſed radicatur in iudicio rationis indifferenti . diſp.115. num.7.diſp.18.num.23.diſp.26.num.12.diſp. 116. num. 9.

Ad libertatem ſufficit facultas ad oppoſita contradictoriè . diſp.115. n. 8.

Ad libertatem actus,quæ conditiones ſint neceſſariæ. diſp.117.num.10. Ad libertatem qualis indifferentia ſit neceſſaria . diſp.22. num.37. diſp.115.num.10. diſp.116.nu.6.& 8.

Libera potentia, quid requirat . diſp.89.n.10.

Liberum arbitrium agitur , vt agat. diſp. 18. num.16.

Libertas noſtri arbitrij ſimul ſtat cum prædeterminatione diuina. diſp.10.n.6.diſp.22.& 23.

Liberum arbitrium creatum ex natura ſua eſt peccabile , quia ex nihilo productum eſt . diſput.11. num.2.

Liberum arbitrium motum à Deo,ſe mouet. diſput.23.n.29. diſp.117.n.4.

Libertatem actus ſimul ſtare cum eius neceſſitate in ſenſu compoſito,colligitur ex ſacris litteris . diſp.25.n.17.

Libertas eſſet in rebus,etiam ſi Deus operaretur ex neceſſitate naturæ , dum tamen eas moueret medio iudicio rationis indifferenti . diſp. 26. um.14.

Liberum arbitrium creatum poteſt ſe ſubſtrahere à quolibet ordine particulari prouidentiæ diuinæ . diſp.31.n.3.

Liberum arbitrium creatum non poteſt vniuerſaliter effugere ordinem prouidentiæ diuinæ . diſp. 31. num.4.

Liberum arbitrium creatum non poteſt in ſenſu compoſito operari, niſi quod diuina prouidētia eſt præfinitum . diſp.31.n.5.

Liberum arbitrium , in quo ſenſu ſe habeat , vt baculus,vel ſecuris reſpectu motionis diuinæ. diſp.31.num.5.

Liberi arbitrij naturalis inclinatio ad bonum imminuta fuit per peccatum . diſp.45.n.4.

Liberè veniunt ad Chriſtum , qui præueniuntur ab illo . diſp.49.num.16.

Liberum arbitrium creatum , in quo ſenſu operetur aliquid ex ſeipſo . diſp.55. num.12.

Libero arbitrio in quo ſenſu Deus relinquat propriam induſtriam, & laudem . diſput. 62. num. 10.

Liberum arbitriū,ſola aſſiſtentia extrinſeca Spiritus ſancti,non poteſt producere actus ſupernaturales . diſp.67. n.4.

Liberum arbitrium eleuatum per gratiam eſt cauſa ſecunda principalis actuum ſupernaturalium . diſp.68. n.7.& 12.

Liberi arbitrij influxus cum gratia qualiter ſit illi proprius . diſp.85.n.7.

Liberum arbitrium non poſſe in ſenſu compoſito diſſentire,ſtante auxilio efficaci, quomodo ſit intelligendum . diſp.94.n.2.

Liberum arbitrium, in quo ſenſu dicatur inſtrumentum diuinæ gratiæ . diſp.68. n.15.

Liberum arbitrium,dum eſt in via,ſemper eſt flexibile in bonum, & malum . diſp.112. n.9.

Liberum arbitrium , poſitis omnibus requiſitis ad operationem, in quo ſenſu poſſit operari , & non operari . diſp.115.n.4.

Liberum arbitrium,dum eſt ſub vno actu,retinet ſimul potentiam ad operandum oppoſitum ſi velit . diſp.92. num. 6.

In libero arbitrio , cum omnibus prærequiſitis ad operandum,ſtat ſimul potentia non operandi . diſp.115.n.4.

Liberum arbitrium non reddit efficacia auxilia diuinæ gratiæ . diſp.90.n.8.

De liberi arbitrij eſſentia non eſt, quod,poſitis omnibus prærequiſitis ad operandum,poſſit in ſenſu compoſito non operari . diſp.115.n.5.

Liberum arbitrium creatum habet dominium ſui actus, ſed non primum . diſp.117.n.4.

Liberum arbitrium creatum in vſu dominij ſui actus dependet à Deo,tamquam à primo prædeliberante . diſp.117. n.5.

Libertas creata ad efficaciam diuinæ voluntatis

tamquam ad primam cauſam eſt reducenda. diſp.121.num.5.
Liberum arbitrium per peccatum læſum fuit, & attenuatum. diſp.122.num.1.
Liberi arbitrij cooperatio cum donis gratiæ eſt in prædeſtinatis prædeſtinationis effectus. diſp.122.n.13.
Liberum arbitrium aliquid ex ſe operatur, ideſt à principio intrinſeco. diſp.95.n.3.
Liberi arbitrij cooperatio eſt effectiuè à Deo. diſp. 96. n.3.
Liberi arbitrij, & baculi differentia, diſp. 96. num. 6.
Liberi arbitrij motus non eſt violentus. diſput. 96. num. 7.
Libertas creata in ſuo formali conceptu importat dependentiam à libertate increata. diſp. 97. n. 8. Libertatis increatæ, & creatæ differentia. diſp.89.n.5.
Liberi arbitrij influxus in actum ſuper naturalem eſt ſupernaturalis. diſp.97.n.9.
Libertas actus ſupernaturalis eſt, vt quo, ab auxilio gratiæ. diſp.97.num.13.
Liberum arbitriũ cooperatur gratiæ ſubſequendo. diſp.98.n.8.
Liberum arbitrium cooperari Deo, quia vult, in quo ſenſu ſit verum. diſp.99.n.2.
Liberum arbitrinm non ideo adiuuatur à Deo, quia vult cooperari. diſp. 99. n.3.
Liberum arbitrium ſubdit ſibi quantũ ad vſum gratia efficax. diſp.87.num.2.
Liberi arbitrij bonus vſus non procedit ex ſolà eius libertate. diſp.97.num.4.
Liberum arbitrium qualiter non ſe habeat merè paſſiuè in ordine ad actus. diſp.116.n.10.
Liberum arbitrium creatum, habet aliquam indifferentiam paſſiuam. diſp.115.n.7.
Liberum arbitrium, & gratia cauſant actum ſupernaturalem. diſp.100.num. 5. In quo ſenſu dicatur actus proprius liberi arbitrij ipſe cod ſenſus. diſp.97. num.13.
Liberi arbitrij creati actus ſunt magis in poteſtate Dei, quam in eius poteſtate. diſp. 117. num. 6.
Liberum arbitrium non deſtruitur per gratiam efficacem, ſed potius perficitur, & roboratur. diſp.18.num.23. diſp.122.num.20.
In liberi arbitrij noſtri poteſtate qualiter ſit noſtra ſalus conſtituta. diſp.56.n.26.
Liberi arbitrij creati imperfectio eſt poſſe peccare, non eius eſſentia. diſp.115. n.8.
Liberum arbitrium creatum non eſt ſimpliciter primum liberum. diſp.98.nu.8.
Liber quomodo ſit primus actus imperij. diſput. 11. num. 4.
Liberè peccant Dæmones, quamuis obſtinati ſint in malo. diſp.116.num.14.
Liberè Chriſtus Dominus obediuit præcepto moriendi. diſp.116.num.12.
Liberum, & non neceſſarium non ſunt idem, diſp.27.num.3.
Liberum arbitrium, in ordine ad auxilium præuium, ſe habet paſſiuè, ſed in ordine ad piam operationem habet ſe actiuè. diſput. 19. numero 6.
Libertatem arbitrij non tollit neceſſitas antecedens, ſiue ex ſuppoſitione antecedente liberam cooperationem arbitrij. diſp.22. nu. 40. 41.42.diſp.25.n.2.& ſeqq.diſp.83.n.18.
Neceſſitas antecedens, quæ ſecundum ſanctum Anſelmum tollit libertatem, qualis ſit. diſp. 22. num.40.
Liberi arbitrij cum gratia concordia, quàm ſit difficilis, diſp.118.num.1.3.& 5.
Ad liberum arbitrium concordandum cum gratia vtilis non eſt ſcientia media. diſp. 7. n.29. & 31.
Liberi arbitij quædam concordia cum gratia impugnatur. diſp.120.num.1.& ſeqq. & concordia legitima ſtatuitur. diſput.121.per totam.
LVMEN operatur in aerem, & cum aere. diſp. 18. num.15.
Lumen gloriæ propter duo eſt ſimpliciter neceſſarium, ad videndum Deum clarè. diſput.67. num. 8.

M

MALA quomodo cadant ſub ſcientia Dei practica. diſp.6.num.8.
Mala, & priuationes non cognoſcit Deus per propriam ſimilitudinem. diſp.16. n.9.
Mala pœnæ ſunt à Deo volita, & cauſata, ac prædefinita ſuppoſito peccato, & non tantum permiſſa. diſp.29.num.2.
Mali, ſeu peccati quomodo ſit cauſa voluntas creata. diſput.108. num. 8. vide verbo, peccatum.
AD MARTIRIVM quid requiratur. diſp. 51. num. 10.
MEDIVM probabile non intendit ſcientiam. diſp.63.num.8.
MERITVM omne, reſpectu præmij ſupernaturalis, fundatur in gratia. diſp.59.n.11.
Meritum Chriſti habuit infinitatem moralem. diſp.19.num.11.
Meruit Chriſtus omnia dona, quæ hominibus lapſis conferuntur. diſp.39.nu.4. Meruit, quod actus Dei prædeſtinantis ad tales perſonas terminaretur. diſp.39.num.6. Meruit electionem comparatiuam prædeſtinatorum formaliter ſumptam, non autem materialiter. eadẽ diſp, num. 7. non tamen meruit ſuam prædeſtinationem, diſp.39.num.8.
Mereri ſibi nullus poteſt de condigno perſeuerantiæ donum. diſp. 58. num.6. neque auxilium actuale. diſp.59.num.21.
Non merentur propriè, etiam de congruo iuſtificantem gratiam eius diſpoſitiones. diſp.59. num. 10.
Meretur homo per actus remiſſos augmentum habitus. diſp.60.num.12.
Mereri ſibi iuſtus non poteſt, etiam de congruo reparationem poſt lapſum. diſp.59.num.12. Licet poſſit eam impetrare, ibi num. 17. alteri,

teri, tamen poteſt eam mereri de congruo. eadem diſp. num. 17.
Merita remiſſa acceptatione intrinſeca accepta ſunt ad gloriam. diſp. 60. num. 27.
Meritoria magis ſunt cæteris paribus opera excellentioris virtutis. diſp. 60. n. 22.
Mereri ſibi primam gratiam nullus poteſt, etiam de congruo. diſp. 59. num. 10.
Merentur reprobi per bona opera, dum ſunt in gratia, vitam æternam. diſp. 59. num. 19.
Meritum non eſt abſque relatione operis in vltimum finem, ſaltem virtuali. diſp. 60. n. 14.
Meritoria an ſit contritio primæ gratiæ, ſaltem de congruo. diſp. 59. num. 15.
Nõ Merentur, etiam de congruo ipſam gratiam bona opera facta ex ſolis viribus naturæ. diſput. 59. num. 9.
Qualiter mereantur iuſti per bona opera augmentum gratiæ. diſp. 60. n. 14.
Ad maius meritũ qualiter conducat maior continuatio actus. diſp. 60. num. 31.
Merita mortificari, quid ſit. diſp. 60. n. 32.
Merita mortificata qualiter per pœnitentiam reuiuiſcant. diſp. 60. num. 33.
Merita mortificata in quanta perfectione reuiuiſcant per pœnitentiam. diſp. 60. num. 32.
Merita mortificata reuiuiſcunt ſecundum quantitatem pœnitentiæ. diſp. 60. n. 35.
MORALITER mouent ad bonum quamplurima. diſp. 91. num. 12.
Moralis motio quæ dicatur, & in quo à motione phyſica diſtinguatur. diſp. 22. num. 1. vide verbo, Motio, & verbo, Prædeterminatio.
MISERICORDIA dicitur ratio dati, & accepti. diſp. 42. num. 10.
Miſericordia, & eleemoſinæ ſigna ſunt prædeſtinationis. diſp. 42. num. 10.
Miſericordia, & iuſtitia in quolibet Dei opere inueniuntur. diſp. 24. n. 33.
Ex miſericordia aliquid tribuendum eſſe veteri amicitiæ, quomodo intelligatur. diſput. 59. num. 14.
MORS ſancta ſine vitæ ſanctitate regulariter non reperitur. diſp. 42. n. 11.
Mortem peccatoris qualiter non velit Deus. diſput. 109. num. 8.
MODALIS quando ſit compoſita, quando vero diuiſa. diſp. 115. num. 12.
Ad modalis compoſitæ veritatem, quid requiratur. diſp. 115. num. 13.
Modalis propoſitio eſt duplex. diſp. 92. n. 4.
Modalis propoſitio vera, eſt neceſſaria, & falſa eſt impoſſibilis. diſp. 7. n. 7. diſp. 92. n. 5.
MOTVS omnes cauſarum ſecundarum reducuntur in Deum, vt in primum agens. diſp. 18. num. 7.
Motus præuenientis gratiæ, vnde habeant quòd ſint debiles. diſp. 57. n. 9.
Motus lapidis ſurſum, ſi daretur ei leuitas, non eſſet violentus. diſp. 96. n. 7.
MOTIO præuia primæ cauſæ, qua mouet ſecundam, non eſt qualitas. diſp. 19. n. 7.
Motione præuia mouet Deus Sacerdotes ad conſecrandum. diſput. 24. num. 14.
MOVERI voluntariè, ſeu liberè quid ſit. diſp. 68. num. 9.
Moueri ex ſe, dupliciter contingit. diſput. 22. num. 45.
Motione præuia applicat Deus cauſas ſecundas ad operandum. diſp. 23. num. 9.
Motione efficaci determinat Deus voluntatem ad operandum. diſp. 23. num. 15.
Motio Dei efficax non ſolum moraliter, ſed, & phyſicè determinat voluntatem ad operandum. diſp. 23. num. 16.
Motio phyſica, & moralis non oportet, quod ſint ab eodem agente. diſp. 24. n. 33.
MVNDI innouatio ad quid ſit futura. diſp. 114. num. 15.

N

NABVCODONOSOR pœnitentia, vnde proceſſerit. diſp. 108. n. 5.
Nabucodonoſor, & Pharaonis collatio. diſput. 108. num. 1.
NATVRA humana ſecundum quamdam congruitatem fuit magis aſſumptibilis à verbo, quàm alia natura. diſp. 55. n. 17.
Natura humana debilitata fuit per originale peccatum. diſput. 45. num. 3. & ſimiliter per actuale peccatum. ead. diſp. num. 7. & diſp. 46. num. 1.
Natura humana magis corrupta eſt per peccatum, ſecundum voluntatem, quam ſecundum intellectum. diſp. 46. num. 2. & 3. diſput. 51. num. 15.
Naturalia poſt peccatum, an integra remanſerint. diſp. 45. num. 4.
NECESSITAS antecedens tollens libertatem, quæ ſit, & qualis. diſp. 22. num. 40.
Neceſſitas antecedens eſt, quæ competit rei ſecundum ſe, conſequens autem, quæ competit ei ex aliqua ſuppoſitione adiuncta. ibidem.
Neceſſitas ex ſuppoſitione voluntatis diuinæ eſt conſequens cauſam rei. diſp. 22. n. 41.
Neneſſitatem actus ex ſuppoſitione decreti antecedentis voluntatis diuinæ, ſiue auxilij efficacis prædeterminantis, ſimul ſtare cum libertate, oſtenditur ex Doctoribus. diſp. 25. n. 2. diſp. 92. num. 11.
Neceſſitas ex ſuppoſitione, & neceſſitas abſoluta, quæ dicatur. diſp. 25. num. 3.
Neceſſitas in ſenſu compoſito, & diuiſo, quæ dicatur. diſp. 25. num. 4.
Neceſſitas infallibilitatis ſimul ſtat cum libertate. diſp. 25. num. 6.
Neceſſitas conditionata libertatem non lædit. diſp. 25. num. 6.
Neceſsitas conſequentiæ, & conſequentis. diſp. 25. num. 7.
Neceſsitas actus in ſenſu compoſito, malè à quibuſdam explicatur. diſp. 25. n. 19.
Neceſsitas ex ſuppoſitione decreti diuini libertatem actus non tollit. diſp. 83. n. 18. diſp. 22. num. 43.

Neceſ-

Digitized by Google

Neceſſitas abſoluta ſignificatur à S. Anſelmo nomine antecedentis neceſſitatis. dſputatione 22. nnm. 40.
Neceſſarium ex ſuppoſitione antecedente, & liberum non opponuntur. diſp. 22. n. 40.
Non neceſſarium, & cauſis competit contingentibus, & liberis. diſp. 27. n. 3.
Neceſſitare non poteſt quoad exercitium voluntatem humanam in via aliquod obiectum. 54. n. 20.
Neceſſitari non poteſt ſimpliciter voluntas ad peccandum. diſp. 54. n. 20.
Neceſſitari, & cogi non ſunt idem. diſputat. 32. num. 3.
NEGATIO conuerſionis in Deum dupliciter accipitur. diſp. 101. n. 2.
Negatio auxilij efficacis eſt cauſa non conuerſionis, vt eſt pura negatio. diſp. 101. n. 6.
Negatio auxilij efficacis non eſt cauſa, quod homo peccet. diſp. 101. n. 11.
Negatio formæ, & eius priuatio non ſemper eidē cauſæ tribuuntur. diſp. 101. n. 13.
Negatio auxilij ſupernaturalis, & priuatio illius, vt diſtinguantur. diſp. 113. n. 4.
Negatio auxilij, vt negatio, non præſupponit culpam. diſp. 113. n. 12.
Negatio eſt cauſa negationis, ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis. diſp. 101. n. 9.
NESCIENTIA aliquorum reperitur in Angelis. diſp. 48. n. 3.
NOTITIA myſteriorum fidei eſt ex auxilio gratiæ. diſp. 57. n. 7.
NVMERVS culicum, & muſcarum eſt à Deo prædefinitus. diſp. 28. n. 9.

O

OBIECTVM qualiter moueat potentiam. diſp. 91. n. 13.
Obiecti bonitas vera, vel apparens præſupponitur ad voluntatem creatam, non autem ad diuinam. diſp. 91. n. 15.
Obiectum nullum propoſitum voluntati poteſt eam efficaciter mouere, quoad exercitium actus, niſi ſolus Deus clarè viſus. diſputatione 7. nu. 18.
OMISSIO actus, qui eſt in præcepto imputatur ad culpam, etiam ſi fieri non poſſit abſq. auxilio gratiæ. diſd. 49. n. 18.
Omiſſio poteſt eſſe culpabilis non habenti in ſe ipſo auxilium efficax. diſp. 22. n. 33.
OMNIPOTENTIA Dei perfectè ab homine cognoſci non poteſt. diſp. 118. n. 8.
OPERA bona facta ab infidelibus ad quid deſeruiant. diſp. 50. n. 11.
Opera incœpta per naturam non perficiuntur per gratiam. diſp. 56. n. 15.
Opera excellentioris virtutis ſunt cæteris paribus magis meritoria. diſp. 60. n. 22.
Operari ex ſe, accipitur dupliciter. diſputatione 62. n. 9.
Operari habet ab alio, qui ab alio habet eſſe. diſp. 18. n. 14. diſp. 96. n. 3.
Ad bene operandum aptatur homo dupliciter. diſp. 55. n. 5. Et quid ſit huiuſmodi aptatio. ead. diſp. n. 19.
Quia operatur Deus, ideo cooperatur homo. diſp. 99. n. 3.
ORATIO iuſti eſt impetratoria ſuæ reparationis poſt lapſum, non autem meritoria. diſput. 59. n. 17.
Orationes quare pro omnibus fundendæ. diſput. 33. nu. 4.
ORIGINALE. Vide verbo, Peccatum originale.

P

PAR, vel impar ſunt paſſiones numeri. diſp. 13. nu. 4.
PARVVLI baptizantur in remedium peccati. diſp. 44. n. 7.
Paruuli abſq. remedio decedentes non damnantur propter peccata quæ commiſiſſent ſi vixiſſent. diſp. 44. n. 8.
Paruuli non committunt aliquod peccatum, cum primum naſcuntur ex vtero. diſp. 44. n. 12.
Paruuli dicuntur peccatores à culpa originali in illis exiſtente. diſp. 44. n. 13.
Paruuli decedentes in originali peccato erunt in morte perpetua. diſp. 44. n. 14.
Pueri in ſtatu innocentiæ non fuiſſent ſtatim in ſcientia perfecti. diſp. 48. n. 3.
De puero perueniente ad vſum rationis. diſput. 56. nu. 21.
Si puer perueniēs ad vſum rationis faciat quod in ſe eſt, ex auxilio gratiæ illuminabitur à Deo, & iuſtificabitur. diſp. 56. n. 22.
Paruuli non prædeſtinantur, nec reprobantur propter bona, vel mala opera quæ feciſſent, ſi vixiſſent. diſp. 38. n. 1.
Paruuli comparebunt in Iudicio vniuerſali. diſp. 38. nu. 1.
Puer in ſiluis nutritus quomodo illuminetur à Deo. diſp. 112. n. 7.
Paruuli cum originali peccato decedentes ſtatim recipiuntur in Limbo. diſp. 114. n. 4.
Paruuli omnes comparebunt in Iudicio, vt eum alijs iudicentur. diſp. 114. n. 6.
Paruuli reprobi poſt diem Iudicij cum ſuis corporibus detrudentur in Limbum. diſputatione 114. n. 8.
Paruuli poſt diem Iudicij vitam beatam, etiam naturalem non habebunt. diſp. 114. n. 9.
Paruuli reprobi, etiam poſt diem Iudicij nullam patientur pœnam ſenſus, ſed ſolum damni. diſp. 114. n. 19.
Paruuli cū ſolo originali peccato decedētes nullam internam patientur triſtitiam, propter carentiam viſionis beatæ. diſp. 114. n. 11.
Paruuli cum ſolo originali peccato decedentes nullam cognitionem habebunt ſupernaturalis beatitudinis. diſp. 114. n. 12.
Paruuli omnes reſurgent in virili ætate, & abſque vllo defectu naturali corporis. diſput. 114. n. 14.
Paruulos reprobos, etiam comprehendet illa ſen-

Digitized by Google

ſententia. Ite maledicti. diſp.114. n.7.

PATRES, qui ante Pelagium ſcripſerunt, pauca dixerunt de gratia Chriſti. diſp.7.num.26. diſp.22.num.22.

Patres Græci, qui ante Pelagium ſcripſerunt de gratia, cautè legendi ſunt. diſput. 22. numero 23.

PAVLVS an tranſacta viſione beatifica recordatus fuerit euidenter, ſe vidiſſe Deum. diſp.119. num.9.

Pauli conuerſio fuit miraculoſa. diſp.91.n.7.

PECCATVM futurum qualiter à Deo cognoſcatur. diſp.7.nu.28. & 30. diſput.11. per totam, præſertim num. 3.

Peccati actus ſecundum omnem ſuam entitatem poſitiuam, vt entitas, eſt efficienter à Deo, vt à primo mouente. diſp.24.n.15. Ad actum peccati, inquantum actio eſt, applicatur voluntas à Deo. diſp.23. num.11.

Peccati cauſa Deus non eſt. diſp. 24. nu. 11. Nec etiam indirectè. diſp.101.num.5.

Peccati auctorem eſſe Deum, in quo ſenſu aſſeruerint hæretici. diſp. 24. num.27.

Peccatum non cadit ſub diuina voluntate. diſp. 28. num.9.

Peccati actualis, & originalis differentia. diſp. 44. num. 4.

Peccatum non impediens, cum impedire poſſit, peccat, ſi impedire tenetur. diſp.44.n.17.

Peccatum nocti comparatur. diſp.46.n.3.

Peccatum quatuor vulnera infert naturæ. diſp. 46. num.5.

Per peccatum imminuta eſt naturalis inclinatio arbitrij ad bonum. diſput.45.num.4.diſp. 122. num. 1.

Poſt peccatũ qualiter naturalia integra remanſerint. diſp.45. num.4.

Peccatum quæ mala induxerit in voluntatem creatam. diſp.46.num.3.

Peccatum mortale quomodo vulneret naturam. diſp.45.num.7.

Peccatum imputatur homini, etiam ſi aliquando illud vitare non poſſit, ſine auxilio gratiæ. diſp.49. num.18. & etiam imputatur non habenti auxilium efficax. diſp.18.n.20.diſp.113. n.11.diſp.22. nu.22.

Peccata omnia vitare collectiuè magis difficile eſt, quàm vitare omnia diuiſiuè. diſput. 54. num. 20.

Peccatum veniale non poteſt dari cum ſolo originali diſp.56. num.22.

Peccatum Deus permittit, ſed non ideo permittit, vt illud puniat, ſed ob alios fines. diſp. 110. num.4.

Per quodlibet peccatum mortale fit homo indignus auxilijs gratiæ. diſp.112. nu.9.

Peccare poſſe, non eſt de eſſentia libertatis, ſed eius imperfectio. diſp.115.num.8.

Ad peccati actum, inquantum actus eſt, Deum præmouere voluntatem hominis, oſtenditur ex mente S.Thomæ. diſp.24.num.17.

Ad actus peccati entitatem concurrit Deus, non autem ad eius deformitatem. diſp.24.nu.20.

Actus peccati pro materiali Deum eſſe cauſam, in quo ſenſu concedi poſſit. diſp.24.n.23.

Peccatum mortale non compatitur ſecum actum abſolutum dilectionis Dei ſuper omnia. diſput. 51. num.8.

Peccatum qualiter cadere poſſit ſub voluntate creata. diſp.42.num.28.& in illam ſolam reducatur. diſp.18. num. 21. & 22. diſput. 97. num. 11.

Peccati quomodo ſit cauſa voluntas creata. diſput.101.num.8.

Peccatum liberè committit homo, ſimpliciter loquendo. diſp.54.num.20.

Cum peccato mortali poteſt compati viſio clara Dei, in ratione viſionis, de potentia Dei abſoluta. diſp.67.num.9.

Ante peccatum fuerunt productæ ſpinæ, vepres, muſcæ, & alia nociua animalia, ſed poſt peccatum ceperunt nocere homini. diſp.28.n.8.

PECCATVM originale pro formali eſt priuatio originalis iuſtitiæ. diſput. 44.num.23. pro materiali vero eſt quid poſitiuum. eadem diſp.num.20. Originale.

Peccatum originale dicitur peccatum naturæ, ſeu peccatum mundi. diſp.54.num.4. Diſtinguitur à peccato actuali. ibidem.

Peccatum originale pro formali eſſe aliquid poſitiuum, quidam ſentiunt. diſp.44. n.19.

Peccatũ originale dicitur iugum, quia ex duobus eſt. diſp.44.n.7.

Peccatum originale contrahere, quid ſit. diſp. 44. num.5.

Peccatũ originale contrahunt omnes filij Adæ. diſp.44.num.6.*

Peccatum originale, non eſt ſolum miſeria, ſed verum peccatum. diſp.44.num.13.

Peccatum originale qualiter ſit paruulis voluntarium. diſp.44.n.15.

Peccatum originale non refunditur in Deum. diſp.44. num.17.

Peccatum originale nullam includit conuerſionem, ſed tantum auerſionem. diſp.44.n.21.

Peccato originali nulla debetur pœna ſenſus, ſed tantum pœna damni. diſp.44.n.21.

Peccatum originale dari non poteſt cum ſolo veniali. diſp.62.num.22.

Peccatum originale dicitur ineſſe pro materiali, non pro formali, niſi largo modo. diſp.44. num. 22.

Peccatum originale in Adam fuit cum conuerſione ad bonum commutabile, non autem in paruulis. diſp.44.num.22.

Peccatum originale paruulorum non eſt propriè peccatum commiſſionis, vel omiſsionis. diſp. 44. num.23.

Peccatum originale, in quo inſtanti contrahatur. diſp.44. num 28.

Peccato originali infirmata fuit, & debilitata humana natura. diſp.45.n.3.

Peccatum originale ſemel remiſſum, eſſe non poteſt cauſa reprobationis, etiam per accidens. diſp.110. num. 13.

Peccatum originale, vt iuſtitiæ originali oppo-

nebatur

Digitized by Google

fiebatur non fuit effectus reprobationis. diſp. 110. num. 18.

Peccato originali prius fuit in Adam infecta perſona, quàm natura, in paruulis è contra. diſp. 44. num. 5.

Peccati originalis cauſa meritoria, & phyſica fuit Adam. diſp. 44. num. 18.

Peccatum originale, in quo inſtanti tribuatur parentibus. diſp. 44. num. 16.

Peccatum originale præuiſum eſt, ante decretum Incarnationis. diſput. 7. n. 29.

Cum peccato originali tantum decedentes recipiuntur ſtatim in Limbo puerorum. ſput. 114. num. 4.

Peccatum originale eſſe cauſam reprobationis, qui ſentiant. diſp. 110. num. 5.

Peccatum originale, an ſit intentionaliter in virtute ſeminis. diſp. 44. nu. 26.

Peccatum originale non tribuitur Deo, etiam ſi traducatur cum natura. diſp. 24. num. 36.

PECCATORES qualiter Deus dicatur indurare. diſp. 24. num. 35.

Peccatorum Typus fuit Samſon. diſp. 46. n. 2.

PECCABILE eſt ex ſua natura liberum arbitrium creatum, quia ex nihilo perductum eſt. diſp. 11. num. 2.

PELAGII errores enumerantur, & expenduntur. diſp. 1. per totam. diſp. 99. num. 5.

Pelagij ſententia implicat in dictis. diſput. 1. num. 20.

Pelagij doctrina per ſeptem Summos Pontifices fuit damnata. diſp. 5. num. 5.

Pelagiani, & Lutherani eodem argumento conuicti in contrarios errores inciderunt. diſp. 22. num. 30. diſp. 92. num. 13.

Pelagiani numquam dixerunt, actum fidei, quem conſtituerunt in natura, eſſe ſupernaturalem. diſp. 49. num. 13.

Pelagius de qua dilectione loquebatur, cum dixit, poſſe haberi ex viribus naturæ. diſpu. 51. num. 7.

Pelagianorum error aperitur, & impugnatur. diſp. 56. num. 16.

Pelagiani S. Auguſtinum allegabant in fauorem ſui erroris. diſp. 117. num. 9. & ſimiliter Pelagius. diſp. 22. nu. 28. Pelagij cum S. Auguſtino potiſſima controuerſia, in quo conſiſtat. diſp. 99. num. 4.

Pelagius admiſſit concurſum Dei generalem ad actus naturales, non tamen concurſum præuium. diſp. 1. num. 21.

POENA ſenſus non debetur peccato originali, ſed ſolum pœna damni. diſp. 44. num. 21. diſp. 114. num. 10.

POENITENS conuertitur à Deo, & ſe libere conuertit. diſp. 49. num. 15.

POENITENTIAE actus eſt ſecundum ſubſtantiam ſupernaturalis. diſp. 65. num. 5.

PERDITIO, & ſalus, qualiter ſint in poteſtate noſtri arbitrij. diſp. 56. num. 26.

PERSEVERANTIAE donum in quo conſiſtat. diſp. 105. per totam, & qualiter à dono confirmationis in gratia diſtinguatur. diſp. 104. per totam. præſertim num. 2.

Perſeuerantiæ donum, præter gratiam habitualem, & virtutes infuſas, eſt ad ſalutem æternam neceſſarium. diſp. 103. num. 3.

Perſeuerantiæ donum, numquam ammittitur, ſi ſemel habeatur. diſp. 107. num. 3.

Perſeuerantiæ donum à ſolo Deo eſt. diſp. 107. num. 2.

Perſeuerantiæ donum qui habet, non poteſt in ſenſu compoſito nõ perſeuerare. diſp. 105. n. 7.

Perſeuerantiæ donum non tollit ab homine liberam facultatem, qua abſolutè loquendo poteſt non perſeuerare, ſi velit. diſp. 105. nu. 6.*

Perſeuerantia dupliciter ſumitur. diſp. 105. n. 2.

Perſeuerantia completa, & incompleta, quæ à quibuſdam aſſignatur, expenditur. diſp. 107. num. 6.

Perſeuerantiæ donum eſt efficax dupliciter. diſp. 105. num. 2. eius efficacia non pendet ex libera cooperatione arbitrij. diſp. 105. nu. 3.* ſed eam præuenit ordine naturæ. diſput. 105. num. 5.

Perſeuerantiæ donum, & eius efficacia ex liberi arbitrij cooperatione non pendet. diſp. 122. num. 18.

Perſeuerantiæ donum non eoſdem effectus habet in omnibus. diſp. 103. num. 4.

Perſeuerantiæ donum datur paruulis prædeſtinatis. diſp. 103. num. 5.

Perſeuerantiæ donum etiam in ſtatu innocentiæ erat neceſſarium primis parentibus, vt actu perſeuerarent. diſp. 106. num. 4.

Perſeuerantiæ donum non eſt omnibus commune, ſed proprium prædeſtinatorum. diſp. 107. num. 2.

Perſeuerantiæ donum eſt omnibus prædeſtinatis commune. diſput. 107. num. 7. *. Atque illis proprium. diſp. 123. num. 15.

Perſeuerantiæ quædam diſtinctio à quibuſdam aſſignata impugnatur. diſp. 107. num. 8.*

Perſeuerantię donum eſt eiuſdem rationis in omnibus prædeſtinatis. diſp. 107. num. 9.

Perſeuerantiæ donum non cadit ſub merito. diſput. 58. num. 6.

Perſeuerare potuerunt primi parentes in ſtatu innocentiæ per gratiam, & dona illis collata. diſp. 106. num. 3.

PETRI conſtantia in fide, vnde proceſſerit. diſp. 105. num. 4.

POTENTIA exequutiua in Deo non diſtinguitur ab eius intellectu, & voluntate, etiam ratione ratiocinata. diſp. 17. num. 3.

Potentiæ exteriores non ſunt ſubiectum virtutis aut vitij. diſp. 44. num. 15.

Potentia rationalis intrinſecè non minuitur, ſed per appoſitionem impedimenti. diſp. 45. n. 5.

Potentiæ inferiores qualiter per peccatum fuerint infectæ. diſp. 46. num. 4.

Potentiarum quatuor ſunt gradus, ſicut, & rerum. diſp. 69. num. 5.

Potentia obedientialis, quam habet voluntas in ordine ad Deum eſt duplex. diſput. 115. num. 13.

in or-

Digitized by Google

Potẽtia,quæ numquam reducitur in actum,quomodo ſit fruſtra . diſp.115. num.13.
Potentiam expeditam eſſe ad operandum, contingit dupliciter . diſp.117.num.11.
Potentia habendi auxilium efficax,quamdiu homo eſt viator,fundatur in duobus . diſp. 115. num. 11.
Potentia ſimultatis, & ſimultas potentiæ, quid ſit. diſp.115. num.4.
Potentia ad oppoſita eſt ſimul in eadem cauſa libera, & contingenti: non tamen ad oppoſita ſimul habenda . diſp.115. n.15.
Potentia ad non operandum ſtat ſimul in libero arbitrio cum omnibus prærequiſitis ad operationem . diſp.115.num.4.
POSSIBILIA omnia eſſent futura ex hypotheſi, quod Deus voluiſſet,ea producere. diſp. 7. num. 29.
Poſſibili poſito in eſſe,nullum ſequitur inconueniens abſolutè loquendo . diſp.108.n.6.
POSSE operari, & actu operari diſtinguntur. diſp.22.num.32.
Poſſe aliquid dupliciter cõtingit,ſcilicet per potentiam, quæ eſt in altero, vel per potentiam, quæ eſt in ipſo. diſp.112. num.9.
Poſſe peccare,non eſt de eſſentia libertatis , ſed eius imperfectio . diſp.115. n. 8.
POTESTAS, vt ſimus filij Dei, à Deo eſt . diſp.59.num.27.
In poteſtate Dei ſunt, quæ à nobis Deus exigit . diſp.49. num.14.
PRAECEPTA Dei ſunt poſſibilia . diſp.54.n.7.
Præcepta omnia implere non poteſt homo in natura lapſa,abſque auxilio gratiæ . diſput. 54. num. 10.
Ad præcepta omnia implenda eſt ſimpliciter neceſſarium auxilium gratiæ . diſp.51. num.16. diſp.54.num.11.
Præceptorum omnium obſeruantia includitur virtualiter in dilectione Dei ſuper omnia . diſput.51.num.4.
Ad præcepta omnia ſeruanda neceſſaria eſt poſt lapſum gratia habitualis . diſp. 54. num. 18. diſp. 54. num. 14.
Præcepta omnia ſeruari ab omnibus, vult Deus voluntate ſigni . diſp.33.num.5.
PRAEDESTINATIONIS nomen quid ſignificet. diſp.35. num.1.
Prædeſtinare, & prædeterminare idem ſignificant. diſp.22.num.9.
Prædeſtinatio ſors dicitur . diſp.37.num.14. diſput.43. num.3.
Prædeſtinationis diffinitio explicatur . diſp. 37. num. 7.
Prædeſtinatorum duas claſſes ſtatuit Catherinus. diſput.37.num.1.
Prædeſtinatio,in ratione prædeſtinationis,non ſupponit præſcientiam boni vſus futuri liberi arbitrij . diſp. 37. num.9. *. Nec dependet ex libera cooperatione eiuſdem arbitrij. diſput. 37. num. 9. & 10.
Prædeſtinationis cauſam nõ dari,qualiter à quibuſdam explicetur . diſp.37.n.11.
Prædeſtinatio ſecundum propoſitum,de propoſito Dei,non hominis intelligenda eſt . diſp. 37. num. 14.
Prædeſtinatio ad gloriam non eſt omnibus iuſtis communis . diſp.107. num.6.
Prædeſtinatio ad gloriam non eſt conditionata, ſed abſoluta,& efficax ex parte Dei.diſp.107. num. 6. diſp.110. num.13.
Prædeſtinatio completa,& incompleta diſtinguitur à quibuſdam . diſp.107. n.6. Impugnatur hæc diſtinctio eodẽ numero. Nõ eſt in poteſtate arbitrij facere,quod prædeſtinatio ad gloriam ſit in Deo prædeſtinatio abſoluta, & efficax. eadem diſp. & numero .
Prædeſtinatio , aut electio ad gloriam quantum ad exequutionem, non eſt ſine meritis præcedentibus . diſp.37.num.18.
Prædeſtinatio præſupponit præſcientiam futurorum, quæ per prædeſtinationem non conſtituuntur . diſp.37.num.21.
Prædeſtinationis decretum non imponit libero arbitrio neceſſitatẽ abſolutam . diſput. 37. num. 22.
Prædeſtinatio paruulorum non fuit ex præuiſis operibus parentum . diſp.38.num.3.
Prædeſtinatio eſt certa, & infallibilis quoad aſſequutionem effectus . diſp.41.n.2.
Prædeſtinatio non eſt ſolum certa ex prẹſcientia, ſed etiam ex cauſalitate mediorum. diſp. 41. num. 3. *
Prẹdeſtinatio eſt certa , certitudine cauſalitatis mediorum. diſp.37.num.12.
Prædeſtinatio eſt certa certitudine ordinis . diſput. 121. num.6.
Prædeſtinati, qui non ſunt confirmati in gratia, peccare poſſunt mortaliter . diſp.42.n.3.
Prædeſtinationis ſuæ certus eſſe poteſt quis ex reuelatione diuina . diſp.42.nu.6.
Prædeſtinatum ſe eſſe,poteſt quis probabiliter cognoſcere ex quibuſdam ſignis. diſp.42.n.7.
Prædeſtinatorum ſigna . diſp.42.num.8.
Prædeſtinati pauci, reprobi multi . diſput.43. num. 2.
Prædeſtinationis, & reprobationis diſcrimen . diſp.110. num.8.
Prædeſtinatio, & efficacia gratiæ neceſſitatem exhortationum non tollit . diſp.117.n.12.
Prædeſtinationis cauſam non dari, in quo ſenſu quidam intelligant . diſp.120.n.4.
Prædeſtinationis infallibilitatem cum libertate arbitrij per ſcientiam mediam non concordauit Auguſtinus . diſp.120.num.5.
Prædeſtinationis infallibilitas, & certitudo non poteſt in ſcientia media inniti . diſput. 121. num. 1.
Prædeſtinatio ante præuiſa merita non inducit homines in deſperationem . diſp.121.n.13.
Prædeſtinationis ex parte noſtra nulla datur cauſa . diſput. 122. num. 11. Siue loquamur de prædeſtinatione ad gratiam, ſiue ad gloriam. diſp.37. num.27.
Prẹdeſtinatio eſt omnino gratuita . diſput. 123. num. 4.

Digitized by Google

In Prædeſtinationis ſoluenda quæſtione non decit Apoſtolus, vt quidam dixerunt. diſp. 37. num.13.
Prædeſtinationis doctrina tradita à S. Auguſtino eſt certa. diſp.37.n.14. diſp.5.per tot.
Prædeſtinationis ſignum eſt teſtimonium bonæ conſcientiæ. diſp.42. num. 12.
Prædeſtinatio Chriſti fuit cauſa noſtræ prædeſtinationis, quoad omnes eius effectus. diſp.39. num.5.6.& 7.
Prædeſtinationem ſuam non meruit Chriſtus. diſput. 39. num.8.
Prædeſtinatio Chriſti non fuit effectus prædeſtinationis noſtræ. diſp.39. num. 9.
Prædeſtinatorum omnium caput eſt Chriſtus. diſput.40. num.3.
Prædeſtinatum ſe eſſe, nullus ſcit, ſecluſa reuelatione. diſp.42.num.5.
Prædeſtinationis effectus non fuit gratia ſtatus innocentiæ, niſi vt reparata per Chriſtum. diſp.40.num.3.
Prædeſtinationis effectus eſt ipſa cooperatio arbitrij cum donis gratiæ. diſp. 122. n.13.
Prædeſtinationis ſignũ ſunt eleemoſynæ frequentes. diſp.42. nu.10.
Prædeſtinationis ſignum eſt patiens tollerantia aduerſitatum. diſp.42.num.9.
In prædeſtinationis definitione qualis præſcientia includatur. diſp. 35.num.4.
Prædeſtinare, & præſcire aliquando ſumuntur pro eodem. diſp.37. n.20.
Prædeſtinatorum numerum excedit incomparabiliter numerus reproborum. diſp.43.n.3.
In prædeſtinatione Chriſti diuerſa ſigna rationis diſtinguntur. diſp.39.n.8. diſp.109.n.2.
Prædeſtinatos peccare, permittit Deus, vt humiles, & cautiores fiant. diſp.28.n.10.
PRAEDETERMINAVIT Deus omnes actus bonos futuros, efficaci decreto, antecedenter ad præſcientiam eorum, etiam ex hypotheſi. diſp.22.per totam.
Prædeterminatio intrinſeca liberi arbitrij ſequitur ex prædeterminatione extrinſeca, quæ eſt per decretum Dei efficax. diſput.19.num.12. diſp.21.num.14.
Prædeterminatio poteſt dupliciter phyſica appellari. diſp.22.num.2.
Prædeterminatio duplex, altera cum impoſitione neceſſitatis, altera ſecundum modum voluntatis. diſp.22.num.11.
Prædeterminatio eſt duplex, altera naturalis, altera libera. diſp.22. num. 1.
Sine prædeterminatione Dei nihil poteſt homo operari in ſenſu compoſito. diſp.22.n.33.
Sine prædeterminatione Diuina non eſt homo liber in actu ſecundo. diſp.22. n.34.
Prædeterminat Deus efficienti motione voluntatem ad actus bonos ex obiecto, etiam ſi ex malitia operantis ſint mali. diſp.24. n.13.
Prædeterminat Deus extrinſeco decreto omnes cauſas ſecundas ad ſuas operationes. diſp.22. num. 8.
Prædeterminauit Deus ab æterno abſoluto decreto omnia, quæ fiunt in tempore, peccato excepto. diſp.122. num. 12.
Prædeterminata fuit à Deo quoad omnes circũſtancias paſſio Chriſti. diſp.22. n. 18.
Prædeterminare Deum voluntatem hominis ad actus malos, in quo ſenſu negent concilia. diſput.24. num. 26.
Prædeterminat Deus non ſolum moraliter, ſed etiam vere efficienter motione efficaci voluntatem creatam ad operandum. diſp.23. num. 15. & 16. diſp.83.num.13.
Prædeterminauit Deus mala pœnæ ſuppoſito peccato. diſp.29. num.2.
Prædeterminatus eſt à Deo numerus culiculum, & muſcarum. disp.28.num.9.
Prædeterminauit Deus omnia, & ſingula bona ſecundum omnes circumſtantias. diſp.28.n.5. diſp.122.num.12.
Prædeterminantur ſcientia Dei libera omnes cauſæ ſecundæ ad operandum. diſp.16.n.9.
Prędeterminari indiget duplici ratione voluntas creata, vt operetur. diſp.23.n. 25.& 26.
Prædeterminari ab alio repugnat voluntati diuinæ. diſp. 23.num.26.
Circa prædeterminantem gratiam quid ſenſerit Hieronymus. diſp.24.num.24. quid Chryſoſtomus. diſp. 22.num.22.
Ex eo quod non prædeterminet Deus actus malos, inquantum actus ſunt, non ſequitur, eum non prædeterminare actus bonos, præſertim ſupernaturales. diſp.24.num.27.
Prædefinitio actuum cõtingentium qualiter fiat ſecundum quoſdam Theologos. diſp.22.n.15.
Prædefinitio, & prædeterminatio an different. diſp.22. num. 15.
PRAEDICATORES mittuntur ex gratia Dei. diſp.77. n.5.& 6.
PRAEMIVM maius in ratione præmij, quod dicatur. diſp.60.n.17. vide verbo, meritum.
PRAEPARATIO eſt duplex, alia in pręparante, alia in pręparato. diſp.37.num.3.& 7.
Præparare cor, qualiter Deo tribuatur, & homini. diſp.89. num.9. vide verbo, Aptare.
PRAESENTIA rerum in æternitate dupliciter conſideratur. diſp.9.num.2.
PRAESCIENTIA quid ſignificet. diſp.36.n.2.
Pręſciẽtia in definitione prædeſtinationis poſita, qualis ſit. diſp 35.num.4.
Pręſcientia boni vſus arbitrij futuri non pręſupponitur ad prædeſtinationem. diſp.37.n.9.& 21. Neque ad gratię efficaciam. diſp.83.n.13.
Præſcientia, & ſcientia in Deo quomodo diſtinguantur. diſp.9.num.5.
Præſcientia, ſeu præſcire aliquando idem ſignificat, quod prædeſtinare. diſp.37.num.20.
Præſciẽtia media impugnatur. diſp.7.& 122.n.3.
Præſcit Deus futura bona, quæ ipſe erat facturus. diſp.7.num.28.
Præſcientia meritorum non eſt ſimul in eodem ſigno rationis cum prædeſtinatione. diſp.37. num. 17. vide verbo, Sciantia.
PRINCIPIVM ſufficiens alicuius operationis dupliciter dicitur. diſp.113.n.10.

PRIVA-

Digitized by Google

PRIVATIO gratiæ eſt effectus actualis peccati, originalis autem eſt quid eſſentiale. diſp. 44. num. 23.
Priuatio formæ, & eius negatio non ſemper tribuuntur eidem cauſæ. diſp. 101. nu. 13.
PRIVS altero dicitur aliquid tripliciter. diſput. 37. num. 8.
Prioritas naturæ, ſeu cauſalitatis dupliciter explicari poteſt. diſp. 98. num. 6.
PROMISSIO facta filijs Adæ fuit abſoluta. diſp. 59. num. 8.
PROPOSITVM ſeruandi omnia mandata quid requirat, vt dicatur efficax. diſp. 51. n. 5.
PROPOSITIO conditionalis vera eſt neceſſaria, & falſa eſt impoſſibilis. diſp. 7. n. 7.
Propoſitiones de futuro contingenti, non ſunt ſecundum ſe determinatè veræ, aut determinatè falſæ. diſp. 13. num. 7.
Propoſitio, quæ ſunt eadem vni tertio, &c. qualiter ſit intelligenda. diſp. 8. num. 9.
Propoſitio, quidquid poteſt Deus facere cum cauſa ſecunda, poteſt facere ſe ſolo, qualiter intelligatur. diſp. 32. num. 11.
Propoſitio modalis de re, & de dicto, quæ dicatur. diſp. 25. num. 5.
Propoſitio, nemo dat, quod non habet, qualiter ſit intelligenda. diſp. 44. num. 15.
Propoſitio de futuro contingenti ante decretum Diuinæ voluntatis non eſt determinatè vera, nec determinatè falſa. diſp. 13. num. 3.
Propoſitio illa, cauſa quæ operatur, inquantum mota, ſi neceſſario mouetur, neceſſario operatur, qualiter ſit intelligenda. diſp. 26. n. 13.
PROVIDENTIA præſupponit intentionem finis. diſp. 3. num. 2.
Prouidentia ſua Deus omnia ſingularia prædefiniuit, ſecundum omnes circumſtantias. diſp. 28. num. 5.
Prouidentiam perfectiſſimam omnium rerum in particulari Deus habet. diſp. 28. n. 4.
Prouidentiæ Diuinæ, & humanæ diſcrimen. diſput. 30. num. 3.
Prouidentia, vt diuina eſt, includit aſſequutionem finis principaliter intenti. diſp. 30. num. 4. & 6.
Prouidentiæ Diuinæ ordo eſt certus, immobilis, & indiſſolubilis. diſp. 30. num. 5.
Prouidentiæ Diuinæ indiſſolubilitas arbitrij libertatem non lædit. diſp. 30. num. 8.
Prouidentiam reproborum habet Deus ſecundum modum brutorum. diſp. 30. n. 7.
A prouidētiæ Diuinæ quolibet ordine particulari poteſt ſe ſubtrahere liberum arbitrium. diſp. 31. n. 3. non tamen ab ordine vniuerſali ibi num. 4. Nec poteſt operari in ſenſu compoſito, niſi quod diuina prouidentia eſt præfinitum. eod. num. 5.
Prouidentia Dei paſſer cadit in terram, & non ſolum eius præſcientia. diſp. 29. n. 3.
Sub Prouidētia Diuina cadit peccati permiſſio. diſp. 28. n. 9.
PVLSATIO cordis, & oſtij, in quod diſſonant. diſp. 74. num. 5.

Q

QVANTITAS viſionis beatæ in adultis correſpondet quantitati meritorum. diſput. 63. num. 3.
QVIA homo non vult operari, ideo non adiuuatur à Deo. diſp. 102. num. 3.

R

RATIONI conſentaneum eſt, vt in rebus creatis fiat, quod Deus vult. diſp. 55. n. 14.
Rationis vſus, in quo ſenſu præſupponatur ad gratiam in adultis. diſp. 78. nu. 4.
RECEPTACVLA quinque animarum diſtinguuntur. diſp. 114. num. 4.
RECTIFICATIO animæ in ordine ad Deum eſt effectus inadæquatus iuſtitiæ originalis. diſp. 44. num. 25.
RELATIO in vltimum finem requiſita ad meritum debet eſſe actualis, aut virtualis. diſp. 60. num. 14.
REMOVENS Prohibens quando ſit cauſa damni ſubſequuti. diſp. 101. num. 12.
REPROBATIO opponitur approbationi. diſp. 109. num. 4.
Reprobatio Dei includit actum poſitiuum. diſp. 109. num. 5.
Reprobatio abſoluta antecedit præſcientiam mali vſus arbitrij futuri. diſput. 109. num. 6. diſp. 110. num. 12.
Reprobationis cauſam fuiſſe peccatum originale, qui ſentiant. diſp. 110. num. 5.
Reprobationis comparatiuæ nulla datur cauſa in paruulis. diſp. 110. num. 10.
Reprobationis nulla datur cauſa abſolutè loquendo. diſp. 110. num. 11.
Reprobationis quoad vltimum effectum datur cauſa ex parte noſtra. diſp. 110. num. 15.
Reprobationis nulla in Angelis datur cauſa. diſp. 110. num. 9.
Reprobationis doctrina tradita ab Auguſtino expenditur. diſp. 110. num. 16.
Reprobationis, & prædeſtinationis diſcrimen. diſp. 110. num. 8.
Reprobationis cauſa, etiam per accidens non eſt peccatum originale ſemel remiſſum. diſp. 110. num. 13.
Reprobationis effectus non fuit peccatum originale, vt opponebatur originali iuſtitiæ. diſp. 110. num. 18.
Reprobationis ſufficientiſſima cauſa ex parte Dei eſt ſplendor diuinæ iuſtitiæ. diſp. 110. n. 2.
REPROBI ſpinis conferuntur. diſp. 43. n. 6.
Reprobi voluntate Dei antecedente ordinantur ad beatitudinem ſupernaturalem, non autem voluntate conſequente. diſp. 30. num. 7. diſp. 33. num. 4.
Reproborum ſalus eſt ſecundum ſe volita à Deo, non autem conſiderata ſecundum omnes circumſtantias. diſp. 34. num. 3.
Reproborum prouidentiam Deus habet ſecundum modum brutorum. diſp. 30. nu. 7.

Digitized by Google

Reprobos non eo fine creauit Deus, vt eos damnet. diſp.*111.* num. 5.
Reprobum, dum eſt in peccato mori, Deus vult, quatuor de cauſis. diſp.*29.* n.5.
Reprobi exiſtentes in gratia per bona opera vere merentur vitam æternam. diſp.*59.* n.*19.*
Reprobi pro aliquo tempore ſunt multoties vere iuſti. diſp.*42.* num.4.
Reproborum numerus incomparabiliter excedit numerum prædeſtinatorum. diſp.43. n.3.
Reprobi etiam ex fidelibus ſunt plures, quam electi. diſp.43. num.5.
Reproborum increpationes, & exhortationes nõ fiunt fruſtra reſpectu Dei. diſp. *23.* nnm. 33. diſp. *109.* nu.9.
Reprobi paruuli poſt diem iudicij cum ſuis corporibus detrudentur in Limbum. diſput.*114.* num. 8. non tamen patientur pœnam ſenſus, ſed ſolum damni. ibi num. 10.
Reprobos etiam paruulos comprehendet illa ſententia; Ite maledicti. diſp.*114.* num.7.
Reprobando homines, vel Angelos non eſt Deus crudelis. diſp.*110.* num.*19.*
RERVM ſunt quatuor gradus. diſput. *69.* num.3. & 5.
RESISTERE auxilio efficaci, vt eſt quædam entitas phyſica, poteſt liberũ arbitrium. diſp. 32. num.*13.*
Reſiſtere voluntati Dei efficaci voluntas creata non poteſt. diſp. 32. num. 5.
Reſiſtere accipitur dupliciter. diſp. 32. num.4.
Reſiſti non poteſt auxilio efficaci in ſenſu compoſito. diſp.92. num.7.
Reſiſtere, & diſſentire poſſe auxilio gratiæ, differunt inter ſe. diſp.93. num.3.

S

SACERDOS conſecrat ex motione Diuina. diſp.24. num.*14.*
SACRAMENTA nouæ legis gratiam conferunt ex opere operato. diſp.66. n.*10.*
SALAMON an ſaluatus fuerit. diſput. 42. num. 4.
SALVS reproborum eſt ſecundum ſe volita à Deo; non tamen ſecundum omnes circumſtantias. diſp.34. num. 3.
SAMSON Typus fuit peccatorum. diſp.46. num.2.
SAVL damnatus fuit. diſp.42. num.4.
SCIENTIA Dei ſufficienter diuiditur in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & ſcietiam viſionis. 6. diſp. per tot. præſertim nu.6.
Scientia ſimplicis intelligentiæ cognoſcit Deus omnia poſſibilia, & omnia futura ſecundum quidditatem. diſp.*13.* num.4.
Scientiam Deus nõ accipit à rebus. diſp.*16.* n.6.
Scientia libera non ponit nouam perfectionem in Deo. diſp. *13.* num.2.
Scientia Dei qualiter ſit cauſa rerum. diſp. *16.* num. 6.
Scientia Dei libera prædeterminat cauſas ſecundas ad operandum. diſp. *16.* num. 6.
Scientia intuitiua Dei ac noſtra, in quo differant. diſp.9. num.3.
Sub ſcientia Dei practica qualiter cadant mala. diſp.6. num.8.
Scit Deus mala, & priuationes, ſed non per propriam ſimilitudinem. diſp.*16.* num.9.
Scientiæ Diuinæ infallibilitas in quo fundetur ſecundum S. Thomam. diſp.22. num.29.
Scientia futurorum fuit in Deo ab æterno intuitiua. diſp. 9. num.4. diſp.*16.* num.9.
Scientia Dei libera eſt de exiſtentibus in aliqua differentia temporis, vel de illis, quæ ex actuali decreto ipſius exiſterent, ſi adimpleretur talis, vel talis conditio. diſp.7. num.*21.*
Scientiæ Diuinæ certitudo reſpectu futurorum contingentium non ſumitur formaliter ab eorum exiſtentia. diſp.9. num.3.
Scientiam non intendit medium probabile. diſput.63. num.8.
SCIENTIA media quid ſignificet. diſp.7. nu.*1.* Media.
Scientia media ad quid fuerit introducta à quibuſdam. diſp.7. num.10. diſp.*120.* n.*1.*
Scientiæ mediæ obiectum non eſt ſcibile. diſp.7. num. *17.*
Scientiam mediam numquam docuit Auguſtinus. diſp.7. num.27.
Scientia media apta non eſt ad concordandam arbitrij libertatem cum gratia. diſp. 7. num. 29. & 3*1.* diſp.120. n.4. & ſeqq.
Scientia media non eſt conſtituenda, etiam in Deo. diſp. 7. per totam. præſertim num. 10. & diſp.122. num.10.
Scientia media videtur non ſaluare arbitrij libertatem. diſp.7. num.*16.*
Scientia media non præſupponitur ad efficax decretum diuinæ voluntatis. diſp.115. nu.6.
Scientia media non concordauit Auguſtinus infallibilitatem prædeſtinationis cum libertate arbitrij. diſp.120. num.5. neque in illa poteſt eadem infallibilitas inniti. diſp.120. num.5.
Scientia media ad quid fuerit inuenta. diſp.23. num. 7.
SCOTVS quatuor ſigna rationis diſtinguit in Deo. diſp.109. num.2.
SEMEN Chriſtum Dominum deſignat. diſp. 7. num. 25.
Semen an habeat virtutem intentionalem ſuperadditam, qua peccatum originale traducat. diſp.44. num. 26.
SENSVS inclinationem quare plures ſequantur. diſp.43. num.6.
Senſus compoſitus, & diuiſus aperitur. diſp.94. num. 2.
SEMIPELAGIANI admiſerunt internam gratiam ſufficientem. diſp.99. n.5.
Semipelagianorum errores, vide verbo, Caſſianus, & verbo, Fauſtus.
SIGNA RATIONIS circa Chriſti prædeſtinationem, & noſtram. diſp.39. num.8.
Signa rationis quatuor diſtinguit Scotus in Deo diſp.*109.* num.2.
Signa rationis diuerſa qualiter in Deo diſtinguantur. diſp.37. num.8.

SIMVL-

Digitized by Google

SIMVLTAS potentiæ,& potentia ſimultatis quid ſit.diſp.115.n.4. Vide verbo, Potentia.
SORS prædeſtinationem ſignificat. diſput.37. n.14.diſp.43.n.3.
SPIRITVS ſubminiſtratione dari gratiam, quid ſit. diſp.1.n.20.
SPINAE, vepres, muſcæ, etiam fuerunt productæ à Deo ante peccatum.diſp.28.nu. 8.
SVFFICIENS ad aliquid dicitur duobus modis. diſp.23.n.32.
Sufficiens principium alicuius operationis, dicitur dupliciter. diſp.113.n.10. Vide verbo, Auxilium ſufficiens.
Spinis reprobi conferuntur. diſp.43. n.6.
SPLENDOR diuinæ iuſtitiæ, & miſericordiæ eſt ex parte Dei ſufficiens cauſa reprobationis.diſput.110.n.2.
SPECIES intelligibiles naturales eleuantur per gratiam,vt per eas intelligat homo myſteria fidei.diſp.56.n. 18.
SVPERNATVRALIS actus non eſt cognoſcibilis euidenter per naturam.diſp.51.n.16.
Supernaturalis actus,etiam ab Angelo per ſolas vires naturæ euidenter cognoſci non poteſt. diſputat.51.n. 16.
Supernaturales actus in Cathecumenis à principio ſupernaturali eliciuntur. diſp.67.n.11.
Abſque ſupernaturali principio inhærente implicat liberum arbitrium elicere ſupernaturales actus.diſp.67.n.10.
Supernaturales habitus,ſolum per viſionem beatificam poſſunt quidditatiuè cognoſci. diſput. 51.n.16. Non poſſunt eſſe connaturales alicui ſubſtantiæ creatæ,vel creabili. diſputatione 69.nu.8.
Supernaturalis eſt influxus liberi arbitrij in actus ſupernaturales.diſp.97.n.9.
Supernaturalis actus libertas actualis eſt, vt quo, ab auxilio gratiæ.diſput.97.n.13.
Supernaturalium actuum vitalitas radicalis eſt à natura,formalis autem, & proxima eſt, vt quo, à principio ſupernaturali. diſp.64.nu.5. diſp.68.n.10.
SVASIONIS nomine, quid intelligat Auguſtinus.diſputat.83.n.16.

T

TALENTORVM nomine intelliguntur dona gratiæ.diſp.57.n. 7.
TENTATIONES grauiores, ſine auxilio gratiæ homo in natura lapſa vincere non poteſt. diſp.122.nu.5.
TYRII, & Sidonij conuerſi fuiſſent,non ex ſolis ſignis, ſed ex auxilio efficaci,quod Deus illis contuliſſet.diſp.7.n.23.
Tyrij,& Sidonij, quibus ſignis crediđiſſent.diſp. 49.nu.17.
S. THOMAS numquam mutauit ſententiam, quam tenuit circa influxum præuium primæ cauſæ.diſput.18.n.10.
S.Thomas recurrit,tum ad exiſtentiam rerum in æternitate, tum ad determinationem diuinæ voluntatis, ad oſtendendam infallibilitatem ſcientiæ diuinæ.diſp.22.n.29.
TOTVM eſſe tribuendum gratiæ, negauit Fauſtus.diſp.2.n.4.
Totum Deo tribuendum eſſe, oſtenditur ex auctoritate Sanctorum, præſertim Auguſtini. diſp.62.nu.6. & diſput.85 num.3. & diſp.97. num.7.
QVARE TRAHAT iſtum, & non illum, non eſſe iudicandum teſte Auguſtino, qualiter explicetur à quibuſdã.d.37.n.10.& d.110.n.13.
TRIBVLATIONVM patiens tollerantia,ſignũ eſt prædeſtinationis.diſp.42.n.9.
TRINITATIS imago qualiter ſit in homine. diſp. 118.n.12.
Trinitatis myſterium non eſt nobis euidenter poſſibile.diſp.118.n.14.
Trinitatis myſterium non demonſtratur ratione naturali.diſp.118.n.12.
Trinitatis euidens cognitio haberi non poteſt, niſi per viſionem beatam, & in atteſtante. diſp.119.n.2. *
Trinitatis euidens cognitio abſtractiua dari nõ poteſt.diſp.119.n.3.
Trinitatis myſterium non cognouit Chriſtus euidenter per ſcientiam inditam, niſi euidentia in atteſtante. diſp.119.n.7.
TRISTITIA damnatorum,vnde cauſetur. diſp. 32.num.10.

V

VERBVM diuinum procedit ex cognitione neceſſaria omnium creaturarum. diſp.13.n.4.
Verbis Dei intendere, vt ſuſcipiantur,procedit à Spiritu ſancto.diſput.56.n.17.
Verbum Dei audire animo obediendi, donum Dei eſt.diſp.57.n.8.
Verba Dei audire, ſignum eſt prædeſtinationis. diſp.42.n.11.
Verbi Dei virtus qualis ſit. diſputatione 77. num.4.
Verbum prædicationis comparatur ab Auguſtino Corpori Chriſti.diſp.77.n.4.
VICTORIA contra tentationes Deo tribuenda.diſp.123.n.2.
VIOLENTVS motus non eſſet aſcenſus lapidis, ſi daretur ei leuitas.diſp.96.n.7.
Violentiam in rebus non cauſat ſubtractio concurſus generalis.diſp.32.n.12.
VIRTVS actiua, quando ſit determinata ad vnum numero effectum.diſp.19.n.6.
Virtus vera ſine gratia eſſe non poteſt.diſp. 112. num.1.
Virtutis infuſæ,& acquiſitæ actus interior circa eamdem materiam differunt ſecundum ſubſtantiam.diſp.65.n.4. *
Virtutis infuſæ,& acquiſitæ actus exterior circa eamdem materiam, ſunt eiuſdem ſpeciei in eſſe naturæ.diſp.65.n. 9.
Virtutis,aut vitij ſubiectum non ſunt exteriores potentiæ.diſp.44.n.15.

Digitized by Google

VISIONEM beatificam magis intenſam non elicit,cum æquali lumine gloriæ,intellectus perfectior.diſp.63.n.5.
Viſionis beatæ quantitas in adultis quantitati meritorium reſpondet.diſput.63.n.3.
Viſio beatifica nobilioris intellectus eſt intrinſecè perfectior,cæteris paribus,viſione intellectus minus perfecti.diſp.63.n.4.
Viſio clara Dei communicari poteſt, per potentiam abſolutam,exiſtenti in peccato mortali. diſp.67.n.9.
VITALITAS proxima actus ſupernaturalis eſt,vt quo, à principio ſupernaturali.diſp. 49.n.18.diſp.68.n.10.
Vitalitas proxima,& formalis viſionis beatificæ, procedit,vt quo,à lumine gloriæ.diſputat.64. nu.5.
Vitalitas radicalis, & remota actuum ſupernaturalium eſt à natura.diſp.64.n.4.
Vitalitas actus fidei informis in qua vita radicetur.diſp.64.n.9.
VIVENS non producitur virtute propria à corpore cæleſti.diſp.55.n.11.
VOCATIONIS nomine, quid intelligat Concilium Tridentinum.diſp.74.n.6.
Vocatio congrua, ſecundum Auguſtinum, quæ dicatur.diſp.7.n.28.
Vocatio interior non dependet ab induſtria, & conatu naturali eius, qui vocatur. diſp.78.n. 2.Neque à miniſtris Eccleſiæ. diſputat. 59. num.19.
Vocatio vna interior dependet quãdoq.ab alia, & eam præſupponit.diſp.78.n.2.
VOLVNTAS mouetur ab obiecto, diſput. 91.nu.13.
Volũtas creata præſupponit bonitatem obiecti voliti,non autem voluntas diuina.diſput.91. num.13.
Voluntas diuina eſt purus actus, non autem voluntas humana.diſp.91.n.13.
Voluntas humana,quæ mala per peccatum incurrit.diſp.46.n.3.
Voluntas magis corrupta eſt per peccatũ, quàm intellectus.diſp.46.n.2.diſp.51.n.15.
Voluntas habet duplicem indifferentiam, paſſiuam ſcilicet,& actiuam.diſput.22.n.35.
Voluntas,poſitis omnibus requiſitis ad operandum,poteſt abſolutè non operari. diſput.22. num.39.
Voluntas libera habet dominium ſui actus, ſed non primum. diſp.22.n.44. * ſe determinat, ſed non eſt primum ſe determinans. diſp.22. n.29.& 38.
Voluntas duplici ratione indiget, quod prædeterminetur ad operandum. diſp.23.n.25.
Voluntatem creatam non eſſe primum principium ſuæ determinationis,qualiter intelligendum.24.nu.19.
Voluntas creata quomodo poſſit velle malum, ſeu peccatum.diſp.24.n.28.
Voluntatem neceſſitari, & cogi ad aliquem actũ non ſunt idem,diſp.32.n.3.
Voluntatis actus eſt duplex, ſcilicet elicitus, & imperatus. diſp. 32.n.3.
Volũtas ad actus imperatos cogi poteſt.d.32.n.8
Voluntatem in via nullum obiectum neceſſitat, quoad exercitium actus.diſp.54.n.20. Sed ſolus Deus clarè viſus poteſt eam, vt obiectum determinare, quoad exercitium. diſputatione 7.n.18.
Voluntas ex ſuppoſitione neceſſitatur ad peccandum,non tamen ſimpliciter.diſput.54. n.20.
Voluntariè moueri,quid ſit.diſp.68.n. 9.
Voluntas ſe mouet moraliter,& phyſicè diſput. 81.nu.6.
Voluntas,comparatione tantum mediorum, ſe mouet moraliter.diſp.81.n.6.
Voluntas antecedens importat actum conditionatum. diſp.34.n.5.
Voluntas in inſtanti, in quo vvult, eſt libera ad volendum, &non volendum.diſp. 116.nu. 11.
Voluntatis inclinatio, quomodo ſit ab ipſa voluntate.diſp.96.n.6.
Voluntas creata quare non ſit primum liberum. diſp.98.n.8.
Voluntas creata ideo defectibilis eſt, quia ex nihilo facta eſt.diſp.101.n.8. *
Voluntas creata,quomodo ſit cauſa mali. diſp. 101.nu.8.
Voluntatis,& agentis natulis differentia. diſp. 108.n.8.
Voluntatis determinatio qualiter Deo tribuatur.diſput.89.n.7.
Voluntas eſt libera etiam pro illo inſtanti, in quo operatur.diſp.116.n.18. *
Voluntatem hominis aptari ad bona opera,quid ſit.diſp. 56.n.19.
Voluntatem ad peccandum non neceſsitant paſſiones,vel cauſæ naturales.diſp. 54.n.21.
Voluntas hominis ideo non conuertitur, quia non vult.diſp.101.nu.8.
Voluntatis determinatio in actu ſecundo, eſt ipſemet actus voluntatis,non autem determinatio quaſi in actu primo.diſp.22.n.38.
Voluntas creata non eſt ſola, aut prima cauſa ſuæ determinationis.diſp.89.n.3.
Voluntas,prius natura quàm ſe determinet.qualiter intelligatur indeterminata.diſp.89.n.9.
Voluntatem noſtram,vt purgari velimus, Deus non expectat;ſed cauſat.diſp.95.n.2.& 5.
Voluntatis determinatio qualiter ſit libera. diſputatione 23. num. 28. diſputatione 89. num.8.
Voluntatis indifferentia in ordine ad auxilium gratiæ eſt paſsiua, in ordine ad conſenſum actiua.diſp.23.n.25.
Voluntatem tam moraliter, quàm efficienter prædeterminat Deus efficaci motione ad operandum.diſp.23.n.16.
Voluntatem creatam qualiter poſsit Deus neceſsitare ad aliquem actum.92.n.11.
In voluntatem creatam tantum reducitur peccatum,diſp.97.n.11.diſp.18.nu.21.diſp.24. 41.
Voluntatis prædeterminatio intrinſeca ſequitur ex prædeterminatione Dei extrinſeca.diſput. 21.num.14.

Vo-

Digitized by Google

Voluntas,in ordine ad auxilium prauium,ſe habet paſſiuè. diſp.19.nu.6.

VOLVNTATE ſigni vult Deus, vt omnes ſeruent eius præcepta. diſp.33.n.5.

Voluntas Dei antecedens,& conſequens, quæ dicatur.diſp.34.n.3.

Voluntas Dei cauſat bonitatem in rebus, noſtra eam præſupponit.diſp. 37.nu.15.Eſt efficaciſſima.diſp.83.n.9.

Voluntas antecedens, & conſequens Dei non repugnant inter ſe.diſp. 109.n.9.

Voluntas diuina eſt indifferens negatiuè, reſpectu obiecti ſecundarij, non autem priuatiuè. diſp.16.n.4.

Voluntatis diuinæ virtus continetur intentionaliter in auxilio efficaci.diſp.73.n.3.

Voluntatem creatam Deus tranſmutat ab vno in aliud,diſp.23.n.13.

Voluntatis determinatio eſt ſub dominio Dei. diſp.23.n.11.

Voluntatem mouet Deus ab bonum, ſicut vniuerſalis motor.diſp.24.n.30.

Voluntatem creatam à Deo conuerti non poſſe in aliquo caſu ſeruata eius libertate,ſentiunt quidam.diſp.28.n.7.

Voluntatem non cogit Deus, eam immutando. diſp.32.n.9.

Voluntate conſequente Deus non vult omnes homines ſaluos fieri.diſp.56.n.25.

Voluntate conſequente Deus non ſemper vult oppoſitum eius,quod vult voluntate antecedente. diſp.34.n.4.

Voluntas diuina determinat humanam, vt conſentiat ſecum.diſp.22.n.14.

Voluntas Dei abſoluta impediri non poteſt per humanam voluntatem.diſp.10.n.5.

Voluntati Dei efficaci arbitrium creatum reſiſtere non poteſt.32.n.5.

In voluntate Dei nulla eſt indifferentia paſſiua, aut priuatiua.diſp.116.n.11.

Voluntas diuina non prædeterminatur ab alio, ſicut humana.diſp.23.n.26.

Voluntas diuina eſt purus actus, non autem voluntas humana.diſp.91.n.13.

VOLITIO finis duplex.diſput.30.n.2.

Volitionem, qua Deus concurrit cum cauſis liberis eſſe conditionatam, quidam ſentiunt. diſp.21. n.1.& ſeqq.

VOLVNTARIVM qualiter ſit paruulis peccatum originale. diſp.44.n.15.

VVLT homo, quia Deus vult,& non è contra. diſp.22.n.14.

Vult homo,ſed Deus facit,vt velit.diſp.49.n.15.

Quia non vult homo operari,ideo non adiuuatur à Deo.diſp.99.n.7.

VSVS rei quid ſit.diſp.87.n.2.

FINIS.

ERRATA.

Pag.	Col.	Lin.	Errata.	Correcta.
6	1	43	releuatione	reuelatione
22	2	21	in marg. 13	3
29	1	44	quia	qua
30	2	44	in margine 22	92
33	1	4	Circuuſtantis	Circumſtantijs
44	2	50	1576	1567
53	1	45	in margine 7	2
57	2	8	habat	habet
60	2	4	mutabili	mutabilis
60	1	36	Conciliorum.	Cōcilij eiuſdem.
88	1	33	Simplicium	Simplicianum
90	1	15	illa	illo
112	1	13	2	11.
112	2	1	q.	p.
119	1	49	ad tertium	ad ſecundum
123	1	4	lib.	adde 2
155	1	2	quemcunque	quamcumq.
172	2	37	&	ſed
176	2	41	internos	inter nos
176	2	24	phyſicæ	phyſicè
217	2	8	,Petrum ab æterno	ab æterno, Petrū
247	1	4	q. 109.	adde art.1.

Pag.	Col.	Lin.	Errrata.	Correcta.
281	1	43	10	11
304	1	36	17	7
310	1	50	12	11
310	2	33	21	25
311	1	16	laqueum	lacum
325	1	43	q.5	adde citata.
331	1	21	2.diſt.24.q. vnicæar.1. conc.3.	4.diſt.23.q.1.2.3
343	2	33	65	56
356	2	14	Rom. 4	Rom. 1
367	2	11	1. p.	1. 2.
450	1	3	14	6
450	1	4	Recto	Tutiores.
596	2	44	66	86
608	2	3	marg. 36	13
634	1	47	adductis	adducendis
641	2	46	81	82
664	1	22	31	21
748	2	42	qui	quis
775	1	25	in marg. monet	mouet
780	2	19	&	art.

Digitized by Google

REGESTVM.

+ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp
Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm
Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb.

Omnes ſunt Terniones, præter * Quaternio, & Bbbb Duernio,

ROMAE,
Apud Stephanum Paulinum. MDCX.
SVPERIORVM PERMISSV,

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google